

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

BIBLIOTECA MUNICIPAL
DE MADRID

Numero

R
32

Sig *Omnia Opera*
ARISTOTELIS

STAGIRITAE

OMNIA QVAE EXTANT OPERA

Nunc primum selectis translationibus, collatisque cum græcis emendatissimis
exemplaribus, Margineis scholijs illustrata, & in nouum ordinem digesta:
Additis etiam nonnullis libris nunquam antea latinitate donatis:

AVERROIS CORDUBENSIS

IN EA OPERA OMNES QVI AD NOS PERVENERE

COMMENTARII,

Aliique ipsius in logica, philosophia, & medicina libri:

Quorum aliqui non amplius à Latinis visi, nuper à IACOB MANTINO sunt conuersi:

Alij ab eodem clarius ac fidelius, quam unquam antea ab alijs, translati:

*X Ceteri ex manuscriptis, optimisq; codicibus Philosophorum hac nostra etate
celeberrimorum, innumeris penetris diligentissime castigati:*

Singuli compluribus margineis scholijs exornati.

LEVI GERSONIDIS Annotationes in Auer. expositionem super logices libros,
Latinis hucusq; incognite, eodem Iacob Mantino interprete.

Græcorum, Arabum, & Latiorum monumenta quædam, ad hoc opus spectantia.

M. Antonij Zimare in Aristotelis & Auerrois dicta Contradictionum Solutiones.

IO. BAPTISTAE BAGOLINI VERONENSIS LABORE, AC DILIGENTIA.

Hæc autem omnia tum ex Præfatione, tum ex Indice Librorum
clarius innotescunt.

BERNARDO SALVIATO EPISC. S. PAPVLI
ROMAE PRIORI DICATA

Reg. 2055.

Cum summi Pontificis, Gallorum Regis, Senatusq; Veneti decretis.

VENETIIS APVD IVPNTAS M D III.

Can mo
Ej

mo
m SS
No is
Dada

tionum pondere pariter ac numero *una* conuincit. Venio nunc ad medicinam, in qua Græcos ita admiror, ut tamen aliquid laudis etiam Barbaris tribuendum censeam. nam ut veteres Græcos omittam, Galenus quasi diues aliquis ac diligens agricola quum quædam magna & ad id tempus inculta quædam latifundia serere destinasset, noxias herbas prius ac sentes exciderè tentauit, quam fruges spargeret. itaque dum veterum errata, dum medicos sui temporis reprehendere, dum viam ad recte medendum posteris aperire contendit, vir & ingenio promptus, & asiatica eloquentia torrens, tam multa conscripsit, ut quamuis ex illis non pauca desiderentur, tamen ad ea quæ supersunt perlegenda, vix sufficere posse hominis vita videatur. quamobrem græci quidam non indocti homines, quæ prolixius, quam par erat, disputata crediderant, omittentes: ea modo quæ necessaria essent, in compendia quædam redigere tentarunt. sed res eum quem sperarant, non est sortita successum. horum enim nimis concisa breuitas multo minus fuit fructuosa, quam culta illa, & copiosa Galeni prolixitas. ex hoc enim quasi ex iugi & limpidissimo fonte, tantum quisque potuit quantum libuit haurire: ex turbidis & tenuibus illis riuulis nemo nisi modicam & limo turbatam potuit aquam sumere. At è Barbaris Auicenna, magni vir ingenij, magnæ diligentie, numerosa illa Galeni volumina in vnum quasi corpus ita rediguit, ut neque tedium prolixitas, neque obscuritatem breuitas afferre posset. is quanquam multa omisit, quædam etiam parum diligenter inspexit, id tamen est affecutus, ut eorum qui de his rebus post Galenum scripsere, nemo possit illi iure conferri. quamobrem ut eò nostra redeat oratio vnde videri poterat esse digressa, illud nobis videmur posse constanter affirmare, in ijs quæ ad bonas & honestas disciplinas attinent, neque eos recte sentire, qui solos Arabas adhuc mordicus retinent, neque eos recte facere, qui, quasi in græcorum verba iuravint, ne latum quidem ab illis vnguem recedendum putant. & quod ridiculum simul & periculosum est, malunt cum illis errare, quam cum barbaris recta sentire. cum alioqui tanta sit veritatis dignitas, ut vbicunque fuerit, illi veneratio sua debeatur. Quare cum mecum ipse diligenter rationem ac cursum vitæ meæ considerassem, & me excudendis ad communem omnium utilitatem libris natum atque educatum intelligerem: ac non verbis modo sed re ipsa demonstrare vellem, quæ nam tandem de philosophiæ ac medicinæ authoribus esse opinio debeat, dedi operam, ut qui ex ijs possent ante alios esse fructuosi, quam fieri posset, emendatissimi, in hominum manus peruenirent. ac primum quidem magnis impendijs, magno meo labore quæcunque potui Galeni opera vndecunque conquisita, & in latinam linguam versa, quod sine ijs medicinam recte sciri posse non arbitrabar, nostris typis diligenter excusa, in lucem misi. nunc autem cum studiosos philosophiæ opera nostra videremus indigere, nihil prius habuimus quam ut eis adessemus. Itaque Aristotelem eius philosophiæ, quæ nunc in pretio est, proculdubio principem emisimus. in quo propterea fuimus, veteri translatione contenti, quod eam ab eruditissimis maxime desiderari videbamus: quodque esse fideliolem iudicabamus: cum præsertim nostra impensa, & doctissimorum hominum laboribus, eò deducta sit, ut in latino sermone colorem quendam Aristotelicæ puritatis & eloquentiæ possis agnoscere. huic adiecimus Auerroem, quod is interpres nullam ferè

tanti operis partem reliquit intactam: & procul ab eo longe subtilius quam quisquam
 aliorum, vniuersa considerauit. at si quis illum rei aut verborum contextum minus di-
 ligenter quam Græcos interpretes explicasse existimat, aut eos sensus quos illi afferunt
 non satis interdum percepisse, is tamen vel inuitus fatebitur, neminem illi disputandi
 subtilitate parem adhuc extitisse: veniamq; illi vel hoc vno nomine non inuitus dabit,
 quod, translationes in Arabicam linguam satis integras nactus fuisse non existima-
 tur. Verum sic quoque illius interpretatio bonæ frugis plena est, vt vel ex eo quam per-
 fecta sit, satis intelligas, quod annis ab hinc propè quadringentis, nulli melius ex Ari-
 stotelis doctrina, aut scripserunt, aut disputarunt, quam qui hunc sunt secuti. Ne
 certe rem studiosis vtilem fecisse existimo, nisi si quos forte a recta philosophandi via
 vel amor vel odium transuersos egerit. Quum vero Galenum BERNARDE
 SALVIATE superiore anno illustris. CARDINALI fratri tuo à nobis
 dicatum, & in lucem emissum, non illi modo, sed ijs etiam omnibus qui Medicina stu-
 dio capti, recta sectantur, gratum fuisse intelligeremus, tuis nunc auspicijs Aristote-
 lem quoque & Auerroem emittendos peruenimus: futurum sperantes, vt si abs te aman-
 ter accepti fuerint ac probati, alijs quoque, atque ijs maxime qui peripateticam doctri-
 nam diligunt, placere possint. hanc autem editionem & vigilias nostras vel ob hoc tibi
o dicatas esse omnes intelligent, quod nemo est, qui non habeat exploratum, hos
 Auerrois commentarios iampridem ab ingeniosis hominibus mirum in modum fuisse ex-
 petitos, atque in primis abs te, qui omnes bonas artes non modo diligis, sed summo
 etiam studio es consequutus: & tum veterum, tum iuniorum ingenijs vnus omnium
 maxime fauere soles. qui puer adhuc, apud LEONEM. X. Pontificem, cui
 non minus propter ingenij acumen, quam propter gentis affinitatem carus semper fui-
 sti, ita Latinis ac Græcis pariter litteris es imbutus, vt nunquam postea illarum expers
 sis habitus. quamuis autem ab ijs studijs quæ semper dilexeras te Christianæ reip. cala-
 mitas auocarit, nunquam tamen, ne inter durissimos quidem militiæ labores, illa peni-
 tus intermisisti. qua in re, illud tibi (quod paucis admodum contingere solet) vsu venit,
 vt, neque litterarum, neque rei militaris gloria cum benefaciendi laude coniuncta, vn-
 quam carueris, nam quum sub CLEMENTE. VII. Pont. Max. in Hiero-
 solymitanorum Equitum ordinem de communi illorum consensu es cooptatus, iam
 tum cogitare cœpisti, quam pulchrum eset viro fortissimo eidemque præstantissimo se
 in omni fortuna Christianæ reip. vtilem exhibere, proinde quum HADRIANO
 Pont. commilitonibus tuis adeo aduersa tempora inuidissent, vt amissa Rhodo nouas sedes
 quarere cogerentur: in quibus quasi in christianæ Imperij limitibus consistentes, aduersus
 barbaros pro religione pugnare possent: neque iam aliunde spes aptarum sedium se se offe-
 ret, tu in eum ordinem iam adscitus, ad Cæsarem orator es destinatus, apud quem
 frustra de hac re antea sæpius actum erat. eum tu virum tua prudentia & eloquentia
 facile flexisti: ac, quod ante te nemo consequi potuerat, MELITEN insulam ab eo prope-
 modum gratis impetrasti: qua vna, nulla christianæ reip. vel commodior, vel opportunior
 deligi

deligi posse videbatur. quum vero *ita* multo post te cum totius ordinis Magistro ad eius insula possessionem adeundam contulisses, id consecutus es, ut edico hoc tam præclaro facinore, his tantis tuis in vniuersum illum ordinem beneficijs, totius Hierosolymitanae classis præfectura tibi vno omnium consensu ac voce deferretur. quo tu imperio ac dignitate subnixus, tanto barbaris nationibus terrori fuisti, ut, cura multa illis sæpius damna intuleris, tum *Acethonen* per vim in christianorum potestatem vendicaueris. qua in re, tuam & fortitudinem & prudentiam omnibus admirandam exhibuisti. crescentibus nanque in dies turcarum copijs, quum te & tuos intra urbem sine summo reip. & oppidanorum discrimine esse non posse intelligeres: & maiorem christianorum iacturam fore iudicares, si vrbe hostes per vim potirentur, quam si vacuum desertamq; reciperent, deductis omnibus præsidys tuis, incolumis ad tuos reuertisti: & aucta de sinibus hostium opima & ingenti præda, diuturnis vexatam impendys classem tuam recreasti: ac effecisti, ut omnes intelligerent, ea in re tibi non animum sed fortunam de fuisse. Quid? nonne quum hac præclara virtutis tue fama ductus CLEMENS Pontifex te classi suæ præfecisset, atque vnà cum *Andrea Auria* viro fortissimo & imperatore præstantissimo *Cæsaris* præfecto in *Peloponesum* peruenisses, tua virtute factum est, ut quom Coronen obsideretis, & quattuor locis grauiter oppidum oppugnaretis, oppidani contra è tribus locis non impetum tantum sustinerent, sed obsidentes vahem. repellerent, tu vnus è quarto loco tum hortando tum fortiter pugnando tantam impressionem fecisti, ut milites tui murum primi ascenderint, & in ditionem vestram urbem receperint? neque vero hæc tua solum virtus fuit: sed quum non paulo post *Corone* fame laboraret, & grauissima obsidione premeretur, neque iam aliunde quam de cælo auxilium expectare posse videretur, nonne tu iterum illuc cum classe atque *Auria* Imperatore profectus, repugnantibus hostibus, & comæatu urbem munisti, & ad melioris fortunæ spem, longa atque acri oratione animos nostrorum erexisti? quæ tua virtus, ac præclara facinora, eam tibi laudem pepererunt, quam nulla ætas, nulla vnquam posteritas conticescat. Quapropter, ut olim *Galenus* sub ampliss. *Cardinalis* fratris tui nomine in lucem prodijt, ita nunc *Aristoteles* & *Auerroes* sub tuo nomine in manus hominum peruenient. recte enim mihi fratri adiungi visus es. ambo & generis nobilitate, & gentis vetustate in tota Italia clarissima, insignes. ambo, & litteris & omni morum elegancia præstantissimi: amplissimoq; ac illustri dignitatis & laudis loco ita constituti, ut vestrum neuter cuiquam antiquarum cessurus esse videatur. Itaque, quemadmodum illius auspicy *Galenus* medici proxime acceperunt, ita nunc tuis philosophi multo locupletiore melioremq; quam vnquam antea, *Auerroem* legent. Et, ut illi doctissimis *Galenus* operibus adiuti, corpora vel egroti morbis leuant, vel sana conseruant, ita isti *Auerrois* simul & *Aristotelis* eruditione locupletati, ingenia vel nutrire possint vel expolire: nobiscum vero vtrique tibi pariter debeant. quod, quæ in eorum vsum à nobis emissa sunt, à te, qui omnibus bonis prodesse semper studuisti, vel in primis profecta sint. qui me (dum *Patauij* proxime *Philosophia* & optimarum artium studijs sub *M. Antonio* *Genua* philosopho nostræ ætatis cla-

risimo operam nauares) non solum hortatus es, Auerroem quam fieri posset emen-
darissimum ederem; sed optimorum exemplarium copia ita semper iuisti, ut nemi-
ni magis quam tibi, munus hoc; quod hortatu tuo perfectum est, deberi existimem.
Tu velim hoc, qualecunque est, non solum amanter admittas, sed etiam constanter pro-
tegas: Ego, quod unum prestare debeo, summis interim à Deo Opt. Max. votis expe-
tam, non modo ut incolumis diu viuas, sed ea quoque virtutum tuarum
praemia mature consequaris, quibus adiutus, quantum sem-
per desiderasti, tantum bonis artibus ali-
quando prodesse possis.

MARCI DE ODIS PATAVINI
ODI FILII

IN ARISTOTELIS ET AVERROIS VOLVMINA
PRAEFATIO.

QVO D. solet nauigantibus quandoq; contingere, vt optatis portu-
bus, ac terrę iam propinqui, repentina aliqua tēpestate depræhēsi,
amisso, præter opinionem, gubernatore, cogantur ipsi, quamuis
rei nauticę non satis periti, munus vigilantissimi gubernatoris sus-
bire, & vt cunq; possunt, nauigationis cursum dirigere, ne forte
naufragium in portu ipso patiantur; id mihi nunc contigisse sen-
tio, ac vehemēter doleo. Nam, cū IOANNES BAPTISTA BAGOLINVS
VERONENSIS, vir Philosophię, Medicinę, & optimę cuiusq; artis consul-
tissimus, peripateticam Aristotelis, atq; Auerrois Philosophiam, atq; omnem
vtriusq; de illa conscriptionem, quasi nauim quandam, per profundissimum
pelagus diu agitatam, atq; errantem, in rectum cursum direxisset, eamq; a sco-
pulis, qui plurimi occurrerūt, quam diu potuit, sedulo auertisset, atq; ita longę
nauigationis spacia esset emēsus, vt terras aspiceret, ac iam portum propemodū
attingeret, nescio quo malo fato nobis ereptus est, nec cursum multo prius ce-
ptū, ac ferē iam finitum, potuit totū explere, & i portum, quē petebat, puenire.
Ego aut licet inuitus, nec satis aptus, dux reliquę nauigationis esse sum coactus,
nauisq; moderator fieri, vt eam ijs, quę supererant, periculis ereptam, in portum
perducerem. quod an tādē Deo auspice obtinuerim, aliorū sit iudicium: labo-
raui certē, quātum licuit, vt obtinerē. Ceterū nisi tibi, LECTOR CANDIDE,
hoc loco planius explicarem: quæ nā tādē & qualis fuerit tota ista nauigatio.
& peregrinatio nostra, rē vel in primis necessariam, & hic potissimū dicēdam,
non sine maxima mea culpa, & bonorum omnium offensione præterirem. hoc
itaq; quicquid est, paucis expediam, vt ad alia, quæ dicenda sunt, aptius possim
peruenire. Cū igitur Thomas & Ioānes Maria Iuntę fratres, viri grauissimi
ac prudentissimi, qui, vt doctos ac studiosos iuuent, librariam officinam opti-
mis quibusq; libris refertam habent, in animum induxissent typis suis atque
impensis, Aristotelem & Auerroim, quam fieri posset, castigatissimos edere,
vt studiosi homines philosophiam ex verberibus, & limpidis fontibus haurirēt,
hunc, quem diximus, virum ad vtriusq; philosophi libros emendandos, & in
suum ordinem redigendos ex omnibus elegerunt. Illum enim nouerant ap-
primē idoneum ad hoc munus obeundum, cum ob egregiam græcæ, ac lati-
næ linguę cognitionem, tum ob raram, ac profundā peripateticę philosophiæ
scientiam, in qua se magnis viris æqualem sepe probauerat, quippe qui & mul-
ta accuratissimē scribendo, & summa cum omnium admiratione in patauina
academia publicē interpretando, omnibus fuerat admirabilis, postea vero Ve-
netias profectus, partim intra lares domesticos philosophando, partim curan-
dis egrotis operam dando, ad eam in tanta, & tam erudita ciuitate, existimatio-
nem peruenerat, vt in primo philosophorum ordine reponeretur, atque inter
primarios medicos, ob edita experientia, collocaretur. verū ille nondum con-
tentus

IN ARIS. ET AV

tentus immortalis iam comparata gloria, tum Delauantiij aui, & Hieronymi patris, virorum in omni genere disciplinæ celeberrimorum, vestigia sectaretur, tum vt cōmuni literatorum, quos vnice diligebat, vsui succurreret, onus hoc, quamuis arduum, ac difficile, Herculeo quodā animo, & virtute suscepit: quod quidem, vt quo expetebatur, quanta fieri posset, festinatione perferret (erant enim iam omnium animi in tantæ rei expectatione erecti) labores vix vllis humanis corporibus tolerabiles subibat. nam, vbi in bibliothecam se abdiderat, in hanc rem tāta mentis intētionē incumbēbat, vt nihil sibi antiquius esse ostēderet, quā vt hoc negotium ex voto, & sententia studiosorum, q̄ celerrimē fieri posset, aliquando absolueret. Itaq; etsi ab instituto opere ad clarissimorum patritiorum egrotantium curationes interdum auocabatur, domum tamen primo quoq; tempore, quasi ad pensum suum reuertebatur, atq; iterum corrigendis, & Aristotelis voluminibus, & Auerrois cōmentarijs non interdiu solum, sed tantis adhibitis per noctem lucubrationibus incumbēbat, vt videretur exstimare omne tempus perire, quod huic rei non impēderetur, atq; horas etiam curando corpore debitas his laboribus addicere. Itaq; graui ob hoc ægritudine correptus, & dum nihil sibi de laboribus detrahit, ad summam corporis maciem, atq; imbecillitatē ductus, extremum spiritū in opere hoc, aliquot ab hinc annis cōcepto, & propē iam p̄fecto exhalauit. Itaq; apud iustos rerum æstimatorēs, optimo, & doctissimo huic viro, hoc nomine semper debebit, q̄ nō solum viuens, sed moriens quoq; studiosos verē philosophiæ iuuare nunq; destiterit. Vt vero, quod defuerat perfectum aliquando haberes, extremam ego ipsi manum imposui, tum vt illius manibus, qui moriens hoc mihi oneris reliquerat, tum vt luntis gratificarer. In qua quidem re quid nam egerim, quos impēderim labores, alios iudicare malo. Hoc vnum tamen verē dicam, me, vt qui exactē rationem tanti illius viri in corrigendis Aristotelis & Auerrois uoluminibus iam pridem obseruaueram, ne latum quidem vnguē ab ipsius laudabili more discessisse. Quod uero ad præfationē spectat, in qua BAGOLINVS si diutius uixisset, eorum tibi, quæ à se reperta, castigata, atq; in ordinem redacta sunt, rationem reddere instituerat, dedi operam, ne illius doctissimæ cogitationes penitus interirent. Nam quicquid uel ex his, quæ in hisce uoluminibus euoluendis colligere potui, uel ex colloquijs, quos cum Romulo Fabio uiro sanè erudito, & in rebus his solertissimo, nostro, illiusq; adiutore habui, id omne longo labore, & multis uigilijs in seriem suam redactum, sedulo tibi representare sum conatus. Proinde rationem in ordinandis, castigandisq; his libris ab eo seruatam statim explicabo, si prius de ARISTOTELE, & AVERROE, quorū hæc sunt uolumina, pauca uerba fecero. Oīum. n. qui præclare de philosophia opinati sunt, celeberrimaq; posteris monumenta reliquerunt, neminem ex Græcis Aristoteli, ex Arabibus Auerroei, non solum anteferendum, sed ne comparandum quidem esse semper existimare iure possumus. quod comparatis inuicem eorum lucubrationibus, & monumentis, si extarent, ostendi facile posset. Verum cum ipsa desiderantur, hæc aperte satis consequemur, si non omnium quidem, qui unquam fuere, sed eorum modo, qui uel uisi sunt de philosophia bene sentire, uel certē benè sensere, aliquas saltem sententias, & quæ de hīsdem rebus Aristoteles op̄atus est, in medium afferemus.

Aristoteles

ARISTOTELES enim verè natura principia, materiã. s. formam, et priuationẽ, primus omniũ excogitauit: quod Philosophi illi, qui Platonis tempora præcesserunt, quicq; philosophiam in Græcia primi illustrarunt, haudquaq; præstare potuisse comperimus. Nam Thales miselus omnium ferè antiquissimus aquã, Anaximenes, & Diogenes aerem, Anaximander mediam quãdam inter aerem & aquam naturam infinitam, Heraclitus ignem, quæ similes partes, atq; elementa potius sunt, principia naturalia statuerunt. Mitto inuictissimas rationes, quibus Aristoteles atomos illas, & indiuisibilia corpuscula destruxit, quæ à Leucippo abderita, Anaxagora, Democrito, & Empedocle fabulosè sunt introducta: Taceo de cœlo, de his, quæ in mediã aeris regione, atq; in visceribus terræ generant, de aia, de generatione & corrup. de augmentatione, alijsq; plurimis naturalibus quæstis ab Aristo. repertis, atq; subtilissimè discussis. Taceo præterea veterum Philosophorum decreta, quæ ab eo, vt fideliter recitata, ita validissimè cõfutatã sunt. Nam, si Platonem, qui & Philosophorum Deus, & omnium disciplinarum lumen habitus est, Aristoteles noster superauit, quanto magis hunc alios omnes antecedere arbitrabitur, qui Platoni inferiores ingenio fuerunt: an non, quod magnum in philosophia est, Aristoteles priuationem à materia seiunxit, efficientemq; rerum causam naturam statuit: quæ neq; intellexit, neq; præstitit Plato: nonnè Ideas rerum, quas Plato contra oĩum ferè opinionẽ introduxit, validissimis rationibus euertit: nonnè visionem per radiorum fieri immisionem aduersus Platonem ingeniosissimè tutatus est: Præterea in philosophandi etiam modo Aristoteles Platoni anteferendus est. nam Plato verius de Theologia differuit, q̃ philosophatus est: Aristoteles autem ita verè, vt non immerito alij eum naturæ filium, alij miraculum tradiderint. Sed, cum iam pateat (vt opinor) quantum Aristo. cæteris omnibus antecellat, iam ad A V E R R O I M quoq; illius interpretem, & Arabum oĩum sine controversia longè principem descendamus, de cuius doctrina susceptę ratio materię pauca me in præsentia dicere compellit. nam si omnia, quæ ad eius laudes faciunt, persequi oratione vellem, nimis sanè prolixa esset nostra oratio. Omittam itaque & gentem illius & patriam: non solum quia ex his gloriam nobis quærere non debemus, quæ ipsi non fecimus, vt rectè Homericus Vlisses contra Aiace generis, ac patriæ splendorem iactantem in armorum Achyllis contentione dixit: sed etiã quia Auerroim Corduba in Hispania nobilissima ciuitate, quę eo tẽpore ab Arabibus occupabatur, ortũ nemo dubitat. His ergo omisissis pauca ex ijs pcurram, q̃ ad hois doctrinam, et eruditionẽ spectant, quod vt cõmodius facere possim, eum prius ab illorũ maledicẽtia vindicabo, q̃ ipsum obscurũ, ieiunum, barbarẽq; et horridè oĩa scribentem, refugiendum putat. Quin illud quoq; dictitant, eum sæpè in philosophia, & præcipuè in Aristotelicarum sententiarum expositione falsa sentire, ac denique eos, qui in hoc authore legendo tempus conterunt (ita enim dicunt) non esse excusandos affirmant. Primum quod obscurum hunc appellant, etiam si verum esse fortassè possimus concedere, non tamen vitio vertendam ipsi hanc, quæcunq; est, obscuritatem asserimus, sed rebus ipsis, quæ difficillimæ sunt, atq; ingenijs lectorum, qui ad grauisimarum rerum lectionem, ad quam nõ satis idonei sunt, ausu temerario accedunt. adde ijs translationis prauitatem, ex qua tenebrosum olim fuisse red-

ditum

ditum Auerroim quis dubitat? nūc autem, *Ar*istissimorum virorum opera, atq; potissimum Iacobi Mantini Hispani *Me*nti excellentissimi industria ad summam perspicuitatem deductus est. Quid vero Auerroim ieiunum vocāt? cum nullum verbum sit non graui aliqua plenum sententia? Quid eum horridē, barbarēq; loquentem irridēt? non intelligunt Philosophorum orationem nō fuco verborum, sed grauitate sententiarum ornari, & eam demum orationem philosopho dignam esse, in qua sententiæ dominantur, verba seruiant, & locutio sententijs accommodetur, non locutioni sententiæ: quod Auerrois noster philosophicis in rebus, quas summa doctrina conscripsit in Arabico idiomate, ac lingua diligentissime seruauit: verum, quæ ab illo distincte, atq; ornate scripta sunt à nonnullis in nostram linguam translata non eundem nitorem obtinent, habent tamen sententias philosopho dignas, quæstionesq; ingeniose excitatas, & pulcherrimis rationibus explicatas, vt si Auerroim legas, alium ornatum non requiras. Quamobrem quis non doleat, cum eum in sententiarum Aristotelis expositione argui audiat? Quis enim est, qui non infinitis in locis inueniat illum ingenij bonitate contextus Arabicos male habentes emendare? Si vero aliquando fit, vt ille sententiam Arabici contextus deprauati afferat, cur aliorum errorem Auerrois obijciemus, omnibusq; bene philosophantibus viris aduersabimur? qui tantum vno ore Auerrois tribuunt, vt neminem qui non Auerroista sit, bonum vnquam fore Philosophum prædicent, ob hoc etiā non solum eum oībus Arabibus, sed Græcis Aristotelis interpretibus iure merito anteponunt. Nemo enim vel Græcus vel Arabs, vel Latinus inuentus est vnquam interpres, quem quis tanto vt honestaretur nomine, dignum censuerit, quanto omnes Auerroim honestarunt, cum eū solum Commētatorem, solum Aristotelem transpositū appellarunt. Sed breuitatis studio nō diutius in laudādo Auerrois immorabor, sed quod erat prius institutum aggrediar.

CVM IGITUR BAGOLINVS noster horum duorum facile principum Philosophorum monumenta tum logica, tum philosophica, medicinaliaq; colligere, & castigatissima in lucem emittere destinasset, varia quidem exemplaria Aristotelis interpretum vndiq; conquisiuit, ex quibus omnibus Theodororum Gazam elegit, Nicolaum Thomæum, Georgium Vallam, Alexandrum Chamailardum, Leonardum Aretinum, Bernardinū Donatum, Georgium Trapezuntium, Franciscum Philelphum, Alexandrum Paccium, Bessarionem Cardinalem Nicenum, Guglielmum Budæum, Simonem Portium summum Philosophum, Dominicum Montesaurum, & Iulium Martianum Rotam Medicos celebres, Ioannemq; Bernardum Felicianum, viros profecto omnes egregios. omisit autem Argyropilum, hoc tantum nomine, q̄ eum paraphrasten potius, quā interpretem crederet. castigauit nonnullas deprauatas translationes librorum de Physico auditu, de Cœlo, de Generatione & Corruptione, atq; alias super alijs libris editiones, quemadmodum singulis latim infra docebimus, vbi de vnoquoque libro loquemur. Inuenit ignotos antea libros, quos in latinum sermonem referendos curauit: indistinctos in capita seiunxit, quidq; in illis capitibus ageretur, patefecit: loco eorum quæ prius erant, alia vel plura vel pauciora (sicut & nos eum secuti) prout sibi rectius videbatur, capita constituit: in cuius libri *i*ntio breues quasdam summas intentionem

tionem explicantes apposuit: necnulla etiam in marginibus scholia, quae prius non aderant, statuit. Praeterea quae admodum clarissimos Aristotelis interpretes ex omnibus eos, quos supra recensuimus, elegit, ita pari studio nixus quosdam etiam, qui Auerroem interpretati sunt, celeberrimos omnes viros nobis tradidit, Paulum Israelitam, Vitalem Nissum, Ioannem Bruyerinum Campanium, Calo Calonymon, Abraham de Balmes, Ioannem Franciscum Buranam, & Iacob Mantinum: aliosque veteres ignotos nobis Auerrois enarratores mendis refertos, quos Suessanus, & Zimara, dum Auerroem corrigerent, intactos reliquerunt, in melius reduxit: quas quidem castigationes ex clarissimorum, solertissimorumque virorum Pomponatij, Hispani, Hieronymi Bagolini patris, Marci Antonij Passeris de Ianua, Vincentij Madij, atque aliorum complurium scriptis collegerat: necque nos quoque parum praestitimus in hac re, dum logicam Patavij publice, & philosophiam profiteremur. Ad has vero castigationes aliae quoque adiectae sunt, quae maximo studio, atque diligentia indigebant. Cum enim Bagolinus animadverteret contextus quosdam in magnis Auerrois commentarijs verba Aristotelis explicantibus reperiri, qui prius aut ab Auerrois fuerant e graeco in arabicum (si graecas ille calluit literas) versi, aut ab alio aliquo, & iterum ab interpretibus latinis in latinum sermonem deducti, sicut & ipsa commentaria, cumque hos ipsos contextus minime videret verbis illius, qui in commentarijs disseminatus erat, consonos esse, sed plerumque hos inter se discrepare, quid non ille fecit, ut contextus per commentaria dispersi, continuis, simulque positus contextibus conuenirent? Vnde & nos illius secuti vestigia, dum coeptum ab ipso Posteriorum librum corrigeremus, eadem methodo incessimus, ut, quae superioribus temporibus lectores molestia ob contextuum varietatem vexabat, labore, atque industria nostra penitus demeretur. Taceo autem maximum eius in accommodandis nonnullis commentarijs, ut contextibus responderent, laborem, quem, ne singillatim facta inductione omnium ostendam, fat sit locum in primo Physicorum commento sexagesimo monstrasse. Nam cum pars illius commenti, prooemij loco in Tertio Physicorum legi soleret, ille sententiam Pauli Israelitae secutus, eam ad illum transtulit locum. Ad haec cum multae essent interpretum in varios Aristotelis, & Auerrois libros praefationes factae, omnes reiecit illis exceptis, quas ad eorum librorum cognitionem utiles esse censuit. His actis mirum etiam, nouumque ordinem horum librorum tum Aristotelis, atque Auerrois autoritatibus, tum ratione nixus excogitauit, nequid relinqueret, quod viri huius diligentiam testari possit. Cum enim inter hos libros quidam logici sint, quidam philosophici, quidam vero medicinales: logicos quidem, quia ut instrumenta philosophiae, medicinaeque inseruiunt, in primo ordine collocauit. Verum cum inter logicos nonnulli veri essent, nonnulli autem non ita veri, veros in Primo reposuit volumine, prout rationabiliter factum infra ostendemus, non veros in Secundo. Librorum autem, qui ad philosophiam spectant hunc ordinem constituit, nam cum duae philosophiae partes sint, actiua altera, altera vero contemplatiua, libros quidem, qui ad actiuam spectant, praeposuit, tum doctrinae ordine, tum ut animus humanus morum doctrina confirmatus instructior sit ad rerum contemplationem, eosque in Tertio volumine collocauit. Eorum autem, qui speculationi seruiunt, huc

hūc ordinem seruauit. nam naturales libros Quarto, Quinto, Sexto, & Septimo voluminibus reposuit, metaphysicātes in Octauo, & Nono. neq; id quidem iniuria, cū res naturales quo ad nos re uera præcedere soleant. In Decimo autem medicinales Auerrois quosdam, quandoquidem bonum medicum, philosophum prius esse opus est (vt Galenus refert:) At in Vndecimo Zimare cū solutionibus cōtradictiones: propter eam, quam ad libros Aristotelis & Auerrois, vtilitatem afferunt,

DE PRIMO VOLVMINE.

HAbes itaq; LECTOR in primo huius operis volumine totū Aristotelis organum in multos libros distinctum, triplicemq; Auerrois expositionē, in nonnullos quidem paraphrasticam, in alios mediā, in quosdam vero magnā: his vero accedunt Epitome, quæ sita, ac epistolæ, nec non Porphyrij libellus, & qui de sex principijs à Gilberto Porretano editus fuit, qui ad Aristotelis libros non mediocriter conferunt, In hoc vero organo cum agatur de tribus duntaxat veræ logicę partibus, Demonstratiua, Topica, & Sophistica, non immerito has tres Bagolinus noster à duabus reliquis Rhetorica. f. & Poetica seiunxit: solæ enim primæ ex se potissimum ratiocinatione, quam *συλλογισμὸν* Greci vocant, vtuntur, quæ Logici scopus est. Cū igitur ratiocinatio Logici scopus existat, iure factum est, vt quæ scopo quàmmaximè conferrent, antecederent: sicut enim Geometra ex quibusdam prius iactis fundamentis, atq; principijs ad vocata theoremata, sic & Logicus ex aliquibus initijs ad scopum suum deducitur. Quam ob rem primū quidem Porphyrij libellus, dehinc prædicamentorum tractatus, post hunc liber de sex principijs & de interpretatione situs est, qui libri olim ferè omnes à Seuerino Boetho versi, nunc à Bagolino recogniti sunt: atq; vnā simplices Auerrois expositiones adhibitæ nuper à Iacob Mantino & translatae, & longè dilucidiores factæ. adiectæ sunt etiam quædam Leui Gherisonidis in Aristotelis atq; Auerrois annotationes, eodem interprete, nondum alias in lucem editæ, quas quidem vnā cum prædictis Auerrois expositionibus cum Iacob Mantinus morte præuentus (vt & alia quam plurima) recognoscere, & contextibus Aristotelis accommodare nō potuisset, Bagolinus noster eas summa diligentia & recognouit, & contextibus accommodauit. His vero iam dictis libris successit liber Priorum Bagolini opera castigatissimus, figurisq; Aristotelis verba illustrantibus, quàm plurimis insignitus, & mediā Auerrois expositione à Burana olim translata, nuper vero à Bagolino recognita explicatus. Deinceps liber Posteriorum subit, ex Auerrois sententia ita collocatus (quamuis de huius ordine non parua lis existat) quem cum expurgare à varijs erroribus cœpisset, immatura morte subreptus fuit, adeo, vt ego coactus sim eius insequens vestigia ad græcum exemplar accommodare, atq; vnum aliud, quod longè difficilius reliquerat imperfectum persoluere. Nam cum Auerrois super hunc librum magna commentaria ab Abramo de Balmes, à Burana Veronensi, Iacobq; Mantino conuersa essent, cumq; Abrami translatio mendosa esset, atque obscura, manca vero ac deprauata Buranæ versio foret, quod & ipse in codice suo manuscripto, qui ad nos post obitum Bagolini peruenit, testatur, Mantini autem translatio solum à primo

mo contextu ad centesimumquingagesimum vsque primi libri apparet, Bagolinus vnam duntaxat alijs scilicet meliorem elegerat cæterarum collatione, atq; ope conformatam, nullâ factâ additione ex seipso. quod quidem onus initio ferme cursus destituere, coactus est. Ego itaq; hanc rem aggressus sum, eamq; ad finem vsque viuientis illius ordinem secutus perduxî: has enim tres conuersiones ad verbum comparauî, & illam Buranæ, quam, velut basim, Bagolinus fecerat, quæ adijcienda videbantur, illius more adieci, corrigenda correxî, conuersionum diuersitates, sensuum, vocabulorumq; repertas in margine signauî. Postea vero mediam Auerrois expositionem super hunc eundem Posteriorum librum ducis mei consuetudinem secutus à me castigatam posuî, & contextus expositioni magnæ respondentes in margine notauî. Constitui deinceps Topicorum, & Elenchorum libros cum mediâ Auerrois expositione ab Abramo de Balmes, & Iacobo Mantino latinitate donata. Nam cum Iacobi interpretatio super quatuor primos libros Topicorum duntaxat haberetur, quæ vero Abrami erat tota quidem legeretur, sed obscuritate, & erratis referta maximam Lectori afferret difficultatem, nobis, qui ob Mantini dilucidi interpretis interitum residuis carebamus, visum est id saltim, quod ab eo cõuersum fuit Abrami interpretationi prius à nobis expurgatæ, & Aristotelis contextui aptare: vt illius & candorem, & veritatem interpretationum iudicio tuo perspenderes. Quibus peractis adieci Auerrois in totam logicam Epitomen ab Abramo conuersam, emendatam studio meo, cum varia in illius medio interpretationum lectione. Postremo logicalia quæsitâ, epistolasq; cum Auerrois, tum aliorum Arabum, quæ mendose ab Abramo translata erant, nulloq; ordine seruato legebantur, ad librorum logicalium ordinem redegei, & castigauî. Atque hæc habes **LECTOR MI** in Primo volumine.

DE SECVNDO VOLVMINE.

IN Secundo verò reliquæ non ita verè, ac propriæ logicæ partes Rhetorica, videlicet atque Poetica compositæ sunt. Verum, & si Rhetorica facultas a Poetica ortum habeat, vt Aristoteles tertio Rhetoricorum tradit, & Strabo in primo de Situ orbis vberius, quod initio omnis compositior oratio Poetica erat: à qua paulatim in hunc, quo nunc vulgo loquimur, sermonem peruentum est, vt pedestris oratio ex alto delapsa humi reperet, poetica vero ipsa curru vehi sublimis, ac triumphare videatur, non tamen ob id Poeticam Rhetoricæ præponendam existimamus, quando Rhetorica plus habet Dialecticæ ex qua partim, partim ex Politica profecta est, vt apud eundem Aristotelem constare in primo Rhetoricorum video, quo factum est, vt tres Rhetoricorum Aristotelis libri, quo Dialecticæ propius accederent à Georgio Trapezuntio latini facti, nuperq; recogniti, prius locati antea fuerint. Quibus Auerrois paraphrases, Abramo de Balmes interprete, adiectæ sunt, nec paucis hæc sunt erroribus à Bagolino expurgatæ: qui cum videret quoddam præter hos libros Rhetoricæ opus ad Alexandrum Aristoteli ascriptum, translatum olim in latinum à Francisco Philelpho, circumferri, id germanis Aristotelis Rhetoricorum

rum libris coniunxit, ut non minorem fructum consequi posses. Poeticae mox noster ab Alexandro Paccio translatus subit, quem Auerrois in eundem paraphrasis minime antehac talis edita sequitur. Nam Abrami conuersio incredibilem prius afferebat anxietatem, quam Mantinus sustulit: atque haec omnia in summas, & capita, quae in alijs haud reperiebantur libris, diuisa sunt: quemadmodum & multa alia, quae iam dicta sunt, & dicentur. Et haec quidem sunt, quae Secundum complent volumen.

DE TERTIO VOLUMINE.

IN Tertio autem reperies volumine, qui ad Moralem philosophiam spectant, Libros: cuius ordinis rationem supra tradidimus. Verum cum tres sint moralis philosophiae partes Ethica, Politica & Oeconomica, Aristotelem secutus Bagolinus noster in primis Moralium Nichomachiorum libros a Bernardo Feliciano in linguam latinam relatos vna cum eius praefatione imprimendos curauit. Post hos Politicorum libros. Postremo vero qui de re familiari sunt. Res enim publica priuatis familiaribus longe praestantior existit, ita ut ob hoc libri quoque Politicorum praecedere mereantur. Et licet ex nonnullis Aristotelis verbis Moralium Nichomachiorum libros Politicis subnectantur, ne tamen materiarum fieret interruptio (nam & alij sub eius nomine libri morales inueniebantur) omnes eos opportunè duxit ante illos, qui de Reipublica sunt, collocandos. Quocirca magnorum Moralium libri duo a Georgio Vallae translata, adiecti sunt. quos sequuntur Moralium Eudemiorum libri, qui quantum cum Nichomachijs in rerum pertractatione conueniant, in modo tamen plerumque discrepant. Neque ego nunc disputari an Aristotelis sint, opus esse arbitror. Secluserunt tamen quartum, quintum, sextum libros, quantumquam in graecis reperiantur exemplaribus, cum iidem ad verbum sint, cum quinto, sexto, & septimo Nichomachiorum, ne bis idem frustra repeteretur. Quinque etiam apposuit Leonardi Aretini in hosce libros introductionem, quam non parum lucis Moralium cognitioni allaturam animaduertent. Post hos libellum de Virtutibus quendam, Alexandro Chamaillardo interprete, & si non Aristotelis fortasse sit, subnectendum censuit. Dehinc vero conspicies libros a Leonardo Aretino latinitate donatos. Libros postea Oeconomicorum ab eodem versos, atque explanationem quandam, veluti paraphrasticam Auerrois seriem praeferentem, ab eodem Leonardo confectam. Verum hos eosdem in latinum versos, vel explanatos vna cum altero ab eodem addito, apposuit Bagolinus, cum ex altera tantum eorum translatione Aretini scilicet & Donati, negotio huic plene satisfieri posse minimè videretur. Nam altera, quae Aretini erat, in duos reperiebatur libros diuisa: quae apud Donatum vnum conficiebat librum, licet in duas esset partes dissectus, quarum quidem pars altera è graeco in latinum transportata est, altera vero cum ea apud graecos nusquam inueniri potuerit, eo genere interpretationis, quam Graeci Paraphrasim vocant, expressa fuit, cui libro Donatus secundum ab Aretino praetermissum è graeco latinum faciens, adiecit. Curauit etiam, ut eadem ratione vna cum explanatione Aristotelicorum

telicorum librorum nonnullae Pulchrae Aretini explanationes, quemadmodum & quae super libris Politicorum sunt, prodirent. Postremum Auerrois paraphrasis in libros de Rep. Platonis, quam dudum Mantinus verterat, locum obtinuit, cum Aristotelicam doctrinam minime saperet.

DE QVARTO VOLVINE.

EXplicatis his, quae ad mores attinebant, propterea quia vnaquaeque cognitio ex proprijs fit principijs, quibus ignoratis ea quoque, quae ab his deducuntur, ignota esse fatendum est: ob id Physicorum liber in Quarto volumine locum obtinuit, qui quidem de principijs naturalium rerum agit: vbi contextus in primis Aristotelis castigatus fuit à Bagolino nostro, & Auerrois commentaria magna, quae in hanc conscripsit tractationem, ab ijs, quos supra recensuimus, doctoribus emendata sunt. Quibus addita nuper fuit Simplicij lectio in libro septimo à contextu decimo vsque ad vigesimū primū diuersa ab ea, quae passim legitur, ne quid illi operi deesse videretur. Auerrois item in eos procerium, quod quidem ob deprauatam aliquam translationem, atque ob rerum in ipso contentarum grauitatem antea difficillimum & manuum à quamplurimis & publice legentibus, & addiscentibus negligebatur, nunc autem ad maximam facilitatem & integritatem, tum ex Iacobi Mantini dilucidissima, nouaq; translatione, tum ex antiqua castigatissima redactum. Adiecta sunt etiam (vt in alijs etiam libris quamplurimis) contradictiones, & margineae annotationes, quae à Zimara olim affixae sunt, nunc vero valde ad aucta. Praeter haec pulcherrimae multae figurae adiunctae, perinde atque in libris de Coelo, atque alijs quibusdam. Post magna vero Commentaria, media quaedam Auerrois explanatio in tres primos physicorum libros subsequitur, quam imperfectam Mantinus morte praeventus reliquit.

DE QVINTO VOLVINE.

QVos vero Aristoteles de Coelo, de Generatione & Corruptione, deque rebus Meteorologicis, & de Plantis libris scripsit ex Aristotele, atque Auerrois quintum sibi ordinem vendicasse comperies. Libri quidem de coelo cum Auerrois magnis commentarijs, eiusque contextu ex Arabico à varijs erroribus (sicut etiam alijs libris contigit) emendati sunt, quibus Paraphrasim in eisdem à Paulo Israelita translata, quam olim ab his seiunctam legebas, associauius. Occurrent autem tibi libri de Generatione non solum cum media expositione, sed etiam cum paraphrasi Auerrois Vitale Nisso interprete. Subinde Meteorologicorum tractatum videbis cum media Auerrois expositione, & duplici diuisione distinctissima, Auerrois scilicet, atque alia: quod non ab re Bagolinus noster fecisse putandus est. Cum enim Auerrois diuisionem confusam satis spectaret, operae precium esse duxit, si aliam magis articulatam, veramque apponeret. Sed quid de libro de Plantis dicam, quem hoc loco reponendum censuit? Vt ne Auerrois ordinem commutaret, praesertim vero affinitate motus, quam quidem maximam cum mineralibus habet, de quibus in quarto Meteororum, separatimque in alijs de Mineris pertractatur, tametsi res aliter quidem pro rei veritate habere videretur. Facile enim cum

MARCO ANTONIO DE IANVA VINCENTIO MADIO clarissimis præceptoribus meis defendere volumus libros de Animalibus his, quæ de plantis sunt, præponendos esse, cum ex animalium sæpe proprietatibus in plantarum cognitionem deducamur.

DE SEXTO VOLUMINE.

TRactationes autem de animalibus sexti voluminis locum occupauerunt, quo ea Aristoteles, atq; Auerroes ordine reposuit. Cui tamẽ ordini nonnulli repugnant librum de Anima omnes Animalium libros præcedere opinantes, inter quos Auicenna fuit, & Albertus Alemanus: in qua quidem re facile videre possumus eos falli: nempe cum animalia quæq; ex materia & forma constent, suasq; manifestas edant operationes, necessario de his sub triplici consideratione agendum erat. Primum quidem de illorum materia, mox de forma, demum de toto composito, à quo diuersæ proueniunt operationes: quemadmodum in libris etiam auscultatorijs hunc eundem sequutus ordinem prius de materia philosophus agit, dehinc vero de forma: in alijs autem de aggregato tractauit. Quã ob rem iter oēs de Animalibus libros, qui de Historia, de Partibus, deq; Incessu sunt, quia illorum materiam pertractant, primas sibi iure vendicarunt. Sed inter hos tres primi in ordine, qui de Historia sunt, collocati fuerunt quorum nouem duntaxat Theodorus Gaza in latinum conuerterat, decimum vero his de causis, quas in sua refert præfatione, quam tu ipse in fronte libri conspicias, dimiserat: quem, quia alibi repositum Bagolinus videbat, in omnibusq; græcis exemplaribus hoc in loco collocatum reperiēbat, eum à Bernardo Feliciano traducendum, atq; apud alios reponendum curauit: ne quicquam apud Græcos inter Aristotelis opera circumferatur, quod à latinis desideretur: quisquis enim eius author fuit, quod forte dubium, is profecto non ignobilis fuit. Hos cõsequuntur libri de Partibus animalium ab eodem Theodoro latinitate donati, atq; vnã Auerrois in eisdem Paraphrasis nuper à Martino versa, atq; singulis ipsorum partibus inserta. His annectitur liber de incessu absq; vlla Auerrois interpretatione olim à Nicolao Thomæo Leonico conuersus, atq; antè ipsum apud nos haudquaquam repertus: ob quod à nonnullis qui Aristotelis libros in ordinem redigere conabantur, locus ille in fine librorum de partibus animalium deprauatus fuit, qui cum is antea rectè *vt de Partibus incessui deseruientibus differamus* diceret, hoc pacto *vt de generationibus animalium differamus*, illum falso adaptare voluerunt. Quod si quis à me huius ordinis rationem petat, illi profecto responderim, primam de Animalibus considerationem, quæ de materia est, vt modo diximus, tum historice, tum theorice, ac proprias cuiusq; assignando causas tradi posse, atq; eam, quæ per historiam traditur, facilitate, nostraq; notione, rationalem præcedere, cum in hac & Rhetoras & complures græcos, latinosq; non admodum philosophiæ peritos plurimum profecisse videamus: theorica, de qua in libris de Partibus & Incessu agitur philosophis duntaxat aptissima est. Expeditis autem, quæ ad animalium materiam spectabant, tractatio de forma sequitur, quam tribus de Anima libris Aristoteles absoluit, quibus magna Auerrois Commentaria adiuncta sunt, ab iisdem, de quibus supra meminimus, grauissimis philosophis castigata:

in quorum librorum tertio cum .xxxvi. commentarium difficile, maximamque in se doctrinam complectens legeretur, cumque haec ipsa duo commentaria latina facta essent à Mantino, quo clariora redderentur antiquis diligenter castigatis, quæ ab ipso conuersa sunt, apposita fuere. Habes post libros de Anima, quæcunque ad animalium pertinent operationes, iuxta Aristotelis verba in cuiusque libri calce decenti ordine collocata. In primis enim liber de Sensu & Sensibili est, mox de Memoria & Reminiscētia, de Somno & Vigilia, de Somnijs, & Diuinatione per somnum, vna cum Auerrois separatim paraphrasibus, nunc primum à Bagolino nostro recognitis, de Animalium motu absque Auerrois explicatione. Post hos libri de Generatione animalium vna cum Auerrois paraphrasi à Jacobo Mantino nuper versa, de Longitudine, & Breuitate vitæ cum Auerrois paraphrasi ab erroribus compluribus castigata. Demum de Iuuentute & Senectute, Vita, Morte, & Respiratione, nec non initium libelli de Sanitate & Morbo. Hæc in Sexto.

DE SEPTIMO VOLVMINE.

Verum, cum quidam essent Aristotelis libri, qui nullum certum in naturalibus locum obrinebant, septimum volumen expleuerunt. In quo primum Aristotelis problemata, quæ quidam ex circularibus disputationibus eius potius auditorum collectanea existimant, à Theodoro latinitate donata, & quibusque in locis ex collatione graecorum codicum emendata, reposita sunt. Nec mirum tibi videri debet: quod nonnulla ad Metaphysicam, Medicinamque attinentia reperies. Nihil enim hæc prohibent, quominus hæc ipsa problemata naturalia possint, *πλησιασµως* denominari, quæ cum confusa prius essent, neque ordine annexa, maxima diligentia suis quæque locis concinè apposita fuere: ita ut naturalia quidem naturalibus infererentur, quæ ad Metaphysicam spectant, metaphysicalibus, quæ vero ad Medicinam medicinalibus. Habes insuper Mæchanicas quæstiones olim à Nicolao Thomæo Leonico conuersas, nuper recognitas, nec paucis figuris insignitas. Ab his potes librum de mundo, quem multi non esse Aristotelis prædicant, videre à Guglielmo Budæo translatum: verum, si liber ille Stagiritæ doctrinam, phrasimque non sapit, illum forte is edidit, qui & Rhetoricam ad Alexandrum. Incedit postea liber de Admirandis auditionibus à Dominico Montefauero in latinum versus, quem Aristotelis esse subtilissimis in sua præfatione rationibus comprobare nititur. Propè hunc Physiognomica, & libellus de Coloribus a Simone Portio è graeco fidelissimè translatus, qui licet Theophrasti potius, aut alterius cuiusdam non vulgaris, quam Aristotelis phrasim seruet, Ephesius tamen illum Aristotelis in calce tractatus de Spiratione esse scribit, cuius enarrationem ibidem pollicetur. Huic vero librum quendam de Spiritu, ut ille, suspectum adiecimus: qui quidem tres libri nouissimi, cum antea indistincti essent, in capita diuisi sunt. His accedit liber de Xenophane, Zenone, & Gorgia, à nobis hoc ordine collocatus, qui cum antea mædosus, et mancus legeretur, Bagolinus noster curauerat, ut ille denuò à Bernardo Feliciano viro sanè doctissimo in latinum sermonem conuerteretur. Iuxta hos libellus est Aristotelis de Lineis infecabilibus, Georgijque Pachymerij super eundem compendium, quæ ambo

IN ARIST. ET AVER.

Julius Martianus Rota nunc primum accuratissime latina fecit, et ad pristinum candorem redegit: ex quo hominum suscipi deleta est, qui antea Georgij compendium Aristotelis esse putauerant: propterea verus, germanusque ipsius liber minimè reperiebatur. Nonnulli postea his omnibus libri succedunt tum Aristotelicis opitulantes, tum falso Aristoteli ascripti: qui inseruiunt, & ut rectius dicam, Aristotelicis, quod deerat, addunt, sunt Alexandri, siue Alexandro ascripti Problematum libri duo: quæ quidem problemata, quia ex naturalibus sola reperiebantur, nonnullis aliorum authorum hystoricis reiectis, hoc loco collocare non dubitauimus. non enim, quæ in dubio vertuntur omnia, potuit problematibus suis Philosophus inferere, sed nonnulla reliquit intacta. Vnde, & Theodorus hac de causa in sua prefatione, quâ in fronte huius libri posuimus, se illa vnâ cum Aristotelicis transferre voluisse apertissime ostendit. Eorum vero, qui Aristoteli falso ascribuntur, alter quidem est liber quidam de Proprietatibus elementorum, quem & Sauonarola Medicus in suo de Balnearum proprietatibus libro, & plerique alij Arist. esse opinantur, cum tamen nec apud graecos reperitur, nec eius phrasim, sed Arabis cuiusdâ potius redolet: alius vero de Causis, quem alij Arist. alij Alpharabij, nonnulli Auer. aut alterius alicuius celebris, esse immaginantur. Verum quicquid est, ex hisce non parùm emolumentum percepturum confidentes, illos duos ex antiquissimis manuscriptis exemplaribus, atque his deprauatis, & obscuris, ita ut illorum literæ vix legi possent (ut fieri potuit) castigatos, ut inter Arist. volumina reponerentur, curauimus.

DE OCTAVO VOLUMINE.

AT in Octauo volumine consequens erat, ut naturalibus metaphisicales succederent: ob id Bagolinus noster superius naturalibus transactis, Metaphisices libros olim à Bessarione versos, à se vero diligenter castigatos, ac in summas, & capita distinctos (ut & alij sunt ferè omnes) in octaua hac parte reposuit, atque vnâ magna Auer. in eosdem commentaria, quæ ex antiquis doctissimorum virorum, de quibus supra dictum est, exemplaribus à multis erroribus emaculauit. Verum, cum proœmium Auer. in duodecimū Metaph. antea latinum à Paulo Israhelita factum esset, difficile alioqui, atque vtile, quò illud dilucidius haberes, nunc appositum est atque id etiâ, quod à Mantino translatum fuit. Quibus accessit Auer. in eisdem Epitome, Mantino interprete, quæ erat ab his prius dissecta, Aristot. contestibus, ut in magnis respondent commentarijs, in margine citatis. Qua vero ratione Alexandri problemata in septimo volumine adiecta sunt, eandem Theophrasti Metaphysicorum liber proxime post illa hic repositus est, atque in capita distinctus. Atque hæc in Octauo.

DE NONO VOLUMINE.

AT, cum Auer. quosdam tum in Naturali, tum in postnaturali philosophia libros in Arist. extra omnia commentaria scripserit, eos Bagolinus noster iure à reliquis seiunxit, Nonoque eos volumini, quod erat ex phisicis postremum, inseruit: atque ex his omnibus libellum de Substantia orbis, in primo ordine collocauit, qui et diligenter castigatus est, & duobus capitibus auctus ab Abramo de Balmes latinitate donatis. Cui succedit Destructionum

Destructionum Algazelis, quae in antea in alijs Auerrois editionibus mendosa esset, atq; inutilis, & nuper a Calo Calonymo hebræo in latinum versa, auctaq; foret, atq; adhuc tamen infinitis in locis deprauata, Bagolinus facta ad verbum ambarum comparatione, illam Calo Calonymos accepit, tibiq; castigatissimam accuratissime reddidit. In qua quidem habes. 16. ex Metaph. disputationes, cum antea. 14. tantum reperirentur: in quarum plurimis, pleraq; interiecta sunt dubia, quae prius non extabant. at ex Naturali Philosophia quatuor adiectae sunt, quas idē latinis translationibus donauit. Post hæc tractatum habes de Animæ beatitudine, quē mirificè correxit: adiecit etiam Epistolam de connectione intellectus abstracti cum homine Calo Calonymo interprete: quae licet prædicti tractatus pars esset, atq; aliter etiam translata, hic tamen apposita est, ut & codicum, & interpretum diuersitas inspicere possit.

DE DECIMO VOLVINE.

IN Decimo verò volumine nonnulla ab Auerroë commentaria, separatimq; libri in Medicina reperiuntur: neque iniuria sanè collocata in hoc volumine sunt à Bagolino nostro post omnes & Arist. & Auer. libros, sed ob eam, quam supra diximus, rationem. Quare Auer. libros, qui Colliget vocantur, qui olim deprauati legebantur, studiosissime cultos imprimēdos curauit. Verum cum quinti libri capita. 57. 58. & 59. quippe quae de medicinarum compositione agunt, difficillima legerentur, & ob id Iacob Mantinus ea dilucidissime ut sui moris est, interpretatus esset, Bagolinus noster, ut id, de quo in his capitibus agitur, clarius redderetur, illius translationem vnā cum antiqua nunc primum in lucem edidit. His autē libris Auerrois Collectaneorū sectiones tres, tribus colliget libris, Secundo, scilicet Sexto, et Septimo respondētes, voluit collocare, quas Ioan. Bruyerinus Campegius vir apprimè doctus, & in dicendo perpolitus maxima elegantia in latinum sermonem conuerterat, quò illorū salutarium haberes, & claritatē, & literarum varietatē. Adiecta etiā sunt cōmentaria quaedam, quae ipse recognouit Bagolinus in Auicennæ Canticā ab Armegando Blasii de Monte Pefulano ex Arabico in latinum versam, atq; nuper ab Andrea Bellunensi ad meliorē frugem castigatione redactā, & in partes, tractatus, capitāq; distinctā. Adiecit postremo Epistolam illā Auerrois de Theriaca, quā se in. 7. colliget cap. 2. scripsisse testatur, quæ cum antea à nobis desideraret, nūc primū ex scriptis Andree à Cruce Veneti chyrurgi celebris reperta est.

DE VNDECIMO VOLVINE.

VNdecimum verò, quod postremū volumen est, contradictiones omnes dictorū ab Arist. atq; Auer. cum solutiōibus Zimaræ continet in ordinem redactas, atq; incredibili studio emendatas, cum prius diuersis in libris, dispersæ essent (non enim omnes eodē tempore Zimara in lucē miserat.)

Hic itaq; librorū ordo est, hæc castigationes, atq; hæc consilij ratio, quā tibi supra pollicebamur, quæ talia, ac tanta tibi Bagolinus noster utilitati publicæ studens, nō sine vitæ dispendio adeo laboriosè collegit, et diligēter castigata reliquit, ut eius manibus oīs sit lebitura posteritas. Reliquū itaq; est

LECTOR Philosophiæ studiosissime, vobis oblata tibi tantorum philosophorum monumenta,

monimenta, nullo etiam monente, nulloq; hortante, vltro accipias. Nam, si legimus, olim Grammatico cuidam ab Alcibiade colaphum impactum fuisse, propterea q; is Homerum, qui maxime Grammatico sit necessarius, domi non haberet: quanto, per Deos immortales, maiori dedecori foret philosophiae studio Arist. voluminibus, atq; his quidem cultissimis, carere? Ad haec autem, si memoriae proditum est Homeri libros tanto in pretio apud Magnum illu Alexandrum fuisse, vt hi in capto Darij Persaru Regis vnguëtorum serinio, quod auro, geminisq; ornatum erat, collocarentur, atq; vna cum pugione sub puluere semper ab eo rege haberentur, nonne Philosophiae studiosi debent Arist. libros, qui longo intervallo Homeri operibus, omniu iudicio, sunt anteposendi, in sua Bibliotheca, quasi thesaurum quendam habere, semperq; eos manibus (vt Cyri patria Scipio Aphricanus) tractare? Eia igitur per Deum, atq; hominum fidem, accipite omnes preciosissimam hanc in domum vestram supellectilem. Qui enim hanc accipiet, Philosophiam ipsam, qua nihil maius hominibus vnq; datum a Dijs immortalibus est, accipiet. Neq; vero vllum tam exhortatione mea moueri ad hanc rem volo, quam tum Platonis; tum Arist. nostri, exemplo: quos adeo Philosophiae cupidos, amatoresq; fuisse constat, vt nulli vnquam sumptui pepercerint, sed, propè dixerim, prodigi fuerint, quotiescunq; accideret aliquem in eorum manus librum peruenire, vnde se vtile aliquid haurire posse existimarent. Illud sane constat, Platonem, cum non admodum diues esset, tres tamen Philolai Pythagorici philosophi libros decem denarioru milibus mercatum esse. Aristotelem quoq; nostrum paucos quosdam Speusippi libros tribus atticis talentis emisse, quos sibi res philosophicas conscribenti adiumento fore iudicarat. Quod cum ita sit, nemo profecto satis digno pretio Aristotelis libros estimarit. nam si a praclarissimis philosophis pauci illi libelli, tanti empti sunt, quanti quæso tot in vnum congesta duorum philosophorum volumina estimari oportet? Verum, vt omnes intelligant, Iuntas fratres nil aliud magis cogitasse, q; Philosophiae sectatoribus opem ferre, Deos, atq; homines testor, nullis eos impensis, nulli in conquirendis vndiq; nouis libris labori pepercisse. Quamborem, omnes, vt accedant, hortor, & moneo. nō enim auaros illos, esse comperiēt, qualē fuisse Marcum Popilium Andronicum traditū est: quem ferunt Opusculum Annalium sexdecim millibus numum vendidisse: sed liberales potius homines, atq; æquitatis, & amicitiae, non questus, & pecuniae amatores sentient. Vale, & labores nostros in tuam gratiam susceptos, dilige.

ALOYSII LVISINI VTINENSIS.

*Tantum & Aristoteles Bagolino & Corduba debent
Quantum humus Agricola debet aperta rubis.
Neculta horum dum sunt confusa volumina. mendis
Obruta. dum in tenebris multa sepulta latent,
Ille affert seriem confusis. Ille rescindit
Necendas. e tenebris ille sepulta rapit.
Si nulli dant tanta homines, si cula nulla,
Quis non diuino hunc doctore honore virum?*

12

ROMVLVS FABIVS FLORENTINVS
PHILOSOPHIAE STUDIO SIS.

Nter ea, quibus homines a ueritatis, quæ per lectionem quæritur, contem-
platione sæpenumero abduci solent, quatuor hæc uel præcipua esse arbi-
tratur. Primū quidē Authorum ignobilitatem, Deinceps turbatum li-
brorum, ac doctrinæ ordinem, Tertio uero loco tum uerborum, tum sen-
suum obscuritatem, Quarto denique lectionis uitiatæ prauitatem. Quæ omnia impedi-
menta Ioannis baptistæ Bagolini opera ab hac nouissima Aristotelis, & Auerrois
æditione ablata esse facile dignosci potest. Cum enim multi ex Græcis, Arabibus, &
Latinis, alios atque alios in Philosophia libros conscripserint, unum tamen ex Græcis
Aristotelem, unū ex Arabibus Auerroim propterea, ut arbitror, selegit, q̄ ualidissi-
mis eorū argumentis cæterorum omnium tum in conscriptionibus errata, tum in disser-
tationibus falsa dogmata facile redargui posse intelligebat. Quocirca & ille Philoso-
phorum Principis, & hic magni Commentatoris appellationem consensu omnium est
consecutus, tantæq̄ sunt ambo apud eos, qui aliquid sapiunt, authoritatis, ut iam eorum
dictis omnes assentiri, omnemq̄ prorsus firmari rationem uelint, nec quemquam prorsus
sapientem, uel Philosophum putent, qui his audeat contradicere: ut iam nihil sit, q̄ mire-
mur Pythagoreos ei, quem seclabantur, tantum tribuisse, ut quod ille dixisset, sine ulla
alia ratione uerum apud ipsos haberetur, cū hodie Aristoteles, atque Auerrois tanti
nominis sint, ut quicquid alter illorum scripsit indubitatum axioma apud omnes cen-
seatur. Quod ad secundum attinet, cum & infinitam prope librorum multitudinem
ac totius doctrinæ tantam confusionem cerneret, ut non solum delicatos lectores,
sed laboriosissimos etiā sciendi cupidissimos a lectione & studio deterreret, libros oēs
Aristotelis & Auerrois uel Græcis hæctenus, uel Latinis incognitos, & quomo-
docunque uel translatos uel recognitos magno labore collegit, & in unum quasi cor-
pus redigere tentauit: quod, ut undiq̄ perfectum esset, omnem peripateticæ doctrinæ
rationem positus suo quibusq̄ loco libris ingeniosissimo, ac certissimo quodam ordine di-
gessit. Quo factum est, ut quæ ad Logicam pertinent uolumina, quia de omnium sciens-
tiarum atque artium instrumentis conscripta sunt, primum locum tenerent: secundum
Morales libri, doctrinæ potius fortasse ordine ab ipso cæteris omnibus propterea ante
positi, quod eis ad rerum omnium causas & arcana naturæ cognoscenda idonei reddi-
mur: quos sequuntur naturalium, & eorum, quæ ad Metaphysicam pertinent sex uolu-
mina, iure optimo his, quibus Medicina continetur præposita, siquidem Medico Philo-
sophiæ ignaro haudquaquam esse credendum omnes sciunt. Et ut horum librorum abso-
lutior, ac certior fieret disciplina, omnium in dictis Aristotelis & Auerrois Marci-
antonij zumaræ Contradictionum Solutiones, quæ usquam inueniri potuerunt, in ulti-
mum uolumen adeo redegit, ut omnia iam nouum hunc ordinem adepta iucundius, ac lon-
ge q̄ unquā antea fructuosius legatur. Quid uero commemorem, quot & quanta fe-
cerit

cerit ac pertulerit, ut omnem ab his libris ol-
pelleret. Nam quantum olim moræ atque *u*itiam, omnes prorsus tenebras de-
bat, tantum nunc opis, & inuitamenti ordo aptissimis exhibebit. Cum enim eos uete-
rum translationum uitio, quæ uel non satis fideles, uel uitiatæ ac mendosæ erant, aut
sensuum subtilitate, obscuros ac difficiles conspexisset, nouas doctissimorum uirorum
translationes aut solas ueteribus minus fidelibus reiectis apposuit, aut fidelibus reli-
ctis, licet obscuris, ut res clarior redderetur, adiecit. Longum esset recensere, quot
& quæ loca tum *Arist.* tum *Auerrois* obscura, & a paucissimis intellecta apposi-
tis grauissimorum Philosophorum margineis scholijs, ac annotationibus dilucidissima
rediderit. Quo ad ultimum autem, quod ad æditionis fidelitatem, ac diligentiam attinet,
scire opere prætium est, nullam prorsus ex his artibus, quas mechanicas appellant, aut
maioribus, ac magis crebris erroribus esse obnoxiam, aut grauioribus impensis & plu-
ribus uigijs addictam, quàm hanc imprimendorum librorum rationem atque indu-
striam. Quamobrem neque pauperibus, neque auaris, sed liberalibus diuitibus eam con-
uenire arbitror. qui, si opera sua ac doctrina emendatos libros ædere nequeant, peritos,
uitros conducunt, qui hoc ipsum sua diligentia & laboribus præstare ac uelint. Id quod
a Iuntis fratribus, qui nihil magis, quàm studiosis prodesse desiderant in hoc tam præ-
claro Philosophiæ opere præstitum fuisse uel ex hoc omnes intelligent, & doctissi-
mum illi Philosophum, ac Medicum honestissimo huic laboriosissimo negotio præfecerunt,
& me, licet indignum, adiutorem illi, & quasi ministrum, semper assistere uoluerunt.
In quo ille opere totos ferme quinque annos inter assiduos labores, ac uigilias infatiga-
bili diligentia & fide consumpsit, nec prius ab incæpto destitit, & opere propemodum
iam expleto, supremum uitæ diem clausit: quod tandem post eius obitum una cū Marco
Odo physico dijs fauentibus ad optatum finem perduximus. Hos igitur libros a uo-
bis iam dudum desideratos, tanta diligentia, tantisque impensis in spem gratiæ excussos hila-
ri animo suscipite, & huic dignissimo uiro immortales agite gratias, quæ ea ab his libris,
abstulisse intellexistis, quæ ad sapientiam aditum uobis hæcenus clausæ erant, eaq; præ-
stasse, quæ uos ad felicitatem in altissimarum rerum speculatione positam,
breui ducere possunt. Bene ualete.

I V L I V S P A P A I I I .

13

MOTU PROPRIO &c. Cum sicut dilecti filij hæredes Lucaantonij de Iuntis bibliopola Veneti nobis nuper exponi fecerint ad communem omnium studiosorum utilitatem eorum propria impensa diuersa opera, videlicet Primum volumen diuersarum Navigationum & Itinerum Indiæ orientalis Aegypti, Aethiopiæ, Africæ factarum per diuersos aucthores Græcos, Hispanos, & Africanos, ac in Italicum sermonem translatarum, ac ARISTOTELIS decimum librum DE Animalibus translatum in sermonem latinum per Ioannem Bernardum Felicianum, DE Admirandis auditionibus, per Dominicum Montefaurum Veronensem, & DE placitis Xenophanis, Zenonis & Gorgiæ: nec non diuersa opera AVERROIS & LEVI GHERSONIDIS super Aristotile, & Porphyrio nuper traducta per magistrum Iacob Mantinum hebræum, & Ioannem Franciscum Buranam Veronensem. hætenus non impressa imprimi facere intendant, dubitantq; vt huiusmodi opera postmodum ab alijs sine eorum licentia imprimantur, quod in maximum eorum præiudicium tenderet: Nos propterea eorum indemnitati consulere volentes Motu simili & certa scientia eisdem hæredibus in prædicta opera hætenus non impressa & per ipsos imprimenda per decem annos post eorundem operum, vel cuiuslibet ipsorum impressionem à quocunq; sine ipsorum licentia imprimi aut vendi, seu venalia teneri possint concedimus, & indulgemus: inhibentes omnibus & singulis Christi fidelibus tam in Italia, quàm extra Italiam existentibus, præsertim impressoribus librorum & bibliopolis sub excommunicationis lætæ sententiæ: in terris vero S. R. E. mediate vel immediate subiectis etiam ducentorum ducatorum auricameræ apostolicæ applicandorum: & insuper amissionis librorum poena toties ipso facto & absque alia declaratione incurrenda, quoties contrauentum fuerit, ne intra decennium ab impressione dictorum operum, vel cuiuslibet ipsorum respectiue computandum dicta opera tam latina, quàm Italica hætenus non impressa & per ipsos hæredes imprimenda sine eorundem hæredum licentia dicto decennio durante imprimere audeant. Mandantes vniuersis venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis, Episcopis, eorundem Vicarijs in spiritualibus generalibus, & in statu temporali S. R. E. etiam Legatis, & vice Legatis sedis apostolicæ, ac ipsius status gubernatoribus, vt quatenus pro ipsorum hæredum parte fuerint requisiti, vel eorum aliquis fuerit requisitus eisdem hæredibus efficacis defensionis assistentes præsidio præmissio ad omnem dictorum hæredum requisitionem contra inobedientes & rebelles per censuras Ecclesiasticas etiam sæpius aggrauando & per alia iuris remedia auctoritate apostolica exequantur, in uocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachij secularis, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrarijs quibuscunq;. Et insuper, quia difficile admodum esset præsentem motum proprium ad quemlibet loca deferri, Volumus & apostolica auctoritate decernimus ipsius transumptis & exemplis manu alicuius prælati & notarij publici subscriptis, etiam in ipsis operibus impressis plenam & eandem prorsus fidem vbiq; tam in iudicio quàm extra haberi, quæ præsentis originali haberetur, & quod præsentis motus proprii sola signatura sufficiat & vbiq; eandem faciat tam in iudicio quàm extra, cetera nostra in contrarium acta non obstante.

Privilege du Treschrestien ROY de France HENRY .II. de ce Nom.

HENRY par la grace de Dieu Roy de France au Prenoist de Paris Baillif de Rouen d'Orleans & Mascon, Senechaulx de Prouence forcalquier & terres adiacetes ou a leurs Lieutenans, salut. Receu auons l'humble de noz chers & bien aymez Guillaume Regnault marchand demourant a Lyon & autres heritiers de feu Jaques de Gionti, aussi demourant audit Lyon. Et Thomas & Jean Maria Gionti demourant a Venise les heritiers de feu Messire Lucantoine Gionti demourant audit Venise. Contenant quilz ont tellement fait exploiter, que par le moyen de leurs amys & avec grand labeur, fraiz & mises. Ilz ont recouuers plusieurs livres & traittez, de medicine & philosophie. C'est assavoir le Commentaire de Iherosme Triuieri Brachieli docteur en medicine demourant en l'Vniuersite de Louvain sur les sept liures des Aphorismes d'Ipocras & Aristote de Animalibus liure dixiesme, interprete par Jean Bernard Felician de Placitis Zenophanis Zenonis & Gorgie du mesme interprete, de Admiradis auditionibus interprete par Dominique Montesaure Veronnoys. Expositions ou commentaires de Auerrois, sur les cinq voix de Porphyre sur les Predicamens de Aristote sur le liure des Interpretations, Comments Cent cinquante sur le premier liure des Posteriores. Expositio sur les quatre premiers liures des Topiques. Proheme sur les liures de Physique, Paraphrase sur les Postiques. Autre moyene exposition sur les troys liures des Physiques. Comment cinquieme, & trentesyxieme sur le tiers de Anima. Proheme sur les douze liures de Metaphysique. Les troys Chapitres derniers sur le quint colliget. Annotations de Leui Gersonidis es liures de Porphyre & predicamens d'Aristote es liures des Interpretations es liures des premiers resolutifz. Le tout par Jaques Mantin traduit en latin. Epitome de Auerrois des demonstrations & diffinitions, translaté en latin par Jean Francois Burana Veronnoys. Lesquelz liures & traittez, sont plains & decorez de belles & singulieres auctoritez de philosophie au bien & profit de la chose publique de nostre Royaulme. Et pour l'utilite & instruction diceulx qui les voudront veoir & lire. Lesquelz liures ilz seroient volentiers imprimer & mettre en lumiere, ce qui n'a ancores esté fait. Et pour ce faire ont desja fait dresser partie des choses a ce requises & necessaires. Mais ilz doutent que apres leur impression faite, autres se voulsissent ingerer les imprimer semblablement sur icelle leur impression. Au moyen de quoy ilz demoureroient frustréz, non seulement des fraiz & mises par eulx faitz, mais aussi de leurs peines & vacations. Nous humblement requerant que attendu que aucun de nostre Royaulme n'a ancores recouuert, retiré, ne fait imprimer lesdicts liures. Il nous plaise pour aucunement les recouuers des fraiz & mises, quil leur a conueni faire pour le recouuerement diceulx. Faire deffences a tous autres libraires, de non imprimer, faire imprimer, ou exposer en vente lesdicts liures & volumes, par eulx recouuers, & imprimez comme dict est, iusques a certain temps. Pource est il que nous ayant esgard a ce que dessus, & pour certaines bonnes causes & considerations a ce nous mouuans, auons voulu & ordonne & ausdicts supplians permis & ottroye, permettos & ottroyons par ces presentes que autres que eulx ne puissent imprimer ne vendre lesdicts liures iusques au temps & terme de six ans prochains venans. A commencer de la date de la premiere impression acheuee quilz feront desdicts liures. Si vous mandons & commettons par ces presentes chascun endroit soy, & si comme a luy appartiendra, que de noz presens grace permission & ottroy, vous faictes & souffrez & laissez iouir & user lesdicts Regnault & heritiers de feu Jaques Gionti de Lyon, & de Lucatome Gionti de Venise, le dit temps durant. En faisant inhibitions & deffences a toutes personnes de non imprimer lesdicts liures, ne iceulx exposer ne mettre en vente, sans le congé & consentement desdicts supplians ledict temps de six ans durant. Et ce a peine de cent marches d'argent a nous appliquer & de confiscation desdicts liures qui se serot vendre & imprimer au contraire, car ainsi nous plaist il estre fait. Non obstant quelconques autres lettres ou priuileiges impetrees ou a impetrer a ce contraires. Mandons & commadons a tous noz iusticiers, officiers & subiectz que a l'execution de ces presentes soy, obey. Donne a Bloys le sixiesme iour du mois de Ianuier l'an mil cinq cens cinquante. Et de nostre Regne le quatriesme. Ainsi signé par le Roy a vostre relatiõ.

BOHIER.

Et see llees en cire iaulne à simple queue.

FRANCISCVS DONATO DEI GRATIA
DVX VENETIARVM ETC.

CHE per autorita de questo consiglio sia concesso alli heredi del Q. Lucantonio Gionta librari, che alcuno altro che loro senza permission de quelli per anni quindece proximi non possa stampar, ne far stampar, ne vender in questa nostra citta & inchadaun luogo del Dominio, ne in quelli vender, anchora che fussero stampati altroue, El libro decimo de Aristotile De animalibus tradotto per meser Ioan Bernardo Feliciano, & De Admirandis auditionibus tradotte per meser Domenego Monteforo Veronese, & De Placitis Xenophanis, Zenonis & Gorgiae, & diuersi libri de Auerroe, & Di Leui Gersonides sopra Aristotile & Porphirio tradutti per maistro Iacob Mantino hebreo & per meser Ioan Francesco Burana Veronese. Sotto pena alli contrafacienti di perder le opere lequali siano de ditti supplicanti, & sotto le altre pene nella supplication sua dechiarite, &c. Die, 26. Aprilis. 1550.

Errata sic corrigito.

IN PRIMO VOLVMINE.

folio. 73. columna. 4. linea. 22. in figura prima in cus-
spide trianguli C. lege C. homo.
fo. 74. 2. 4 8. in figura tertia adde in cuspidē trian-
guli C. homo.
fo. 176. 4. 23. qualis. l. † qualis.
fo. 379. 3. 17. morsiani. l. morgitani, & in margine,
ex mortula. l. ex morgi.
fo. 198. 1. 34. fortasse cōsideratio, in margi te adde,
Abraham aufert illud fortasse.
fo. 198. 1. 36. & scientia. l. † & sciētia: & adde in mar-
gine, Abraham legit, & sapientia est sciētia morā-
lis, quia sunt ab ipsa voluntate.

IN II. VOLVMINE.

fo. 2. 4. 11. in margine dele totā illam postillam vsq̄
ad illud, Entymematum,
fo. 67. 1. 13. cum, lege sum

IN III. VOLVMINE.

fo. 139. 1. 1. proprijs, qui necessarijs, l. proprijs neces-
sarijs.

fo. 150. 1. 39. ac totidem, l. ac quod totidem.

IN IIII. VOLVMINE.

fo. 3. 3. 58. in margine. 12. Metaphysices. com. 14.
Adde, & Primo de Generatione animalium,
Cap. vltimo,

fo. 23. 4. 53. vt vagant, l. vt agant,

fo. 29. 1. 53. & species, l. & forma.

fo. 36. 1. 21. superfluum hęc verba, Caput Tertium,
in quo, & cetera.

fo. 60. 2. 24. deficiunt hęc verba, Caput Tertium,
in quo soluuntur dubia de causa finali.

fo. 62. 4. 2. si non, l. nisi.

fo. 85. 2. 5. sed ratione, l. sed & ratione.

fo. 121. 1. 46. nunc motu, l. nunc motus.

fo. 135. 2. 4. separatus, l. separatur.

fo. 138. 4. 20. nullam magnitudinem, l. nullam mu-
tationem,

fo. 138. 4. 40. est infinita, l. est infinita,

fo. 86. 4. 45.

93. 2. 41. } adde in margine,
105. 1. 13. } Vide con. Zim.

fol. 142. 3. 57. deficiunt hęc verba, Cap. primum, in
Lationis, Alterationis, & Augumēti motu mō-
stratur mouens simul esse cum eo, quod mo-
uetur.

IN V. VOLVMINE.

fo. 17. 3. 23. maior, l. minor.

fo. 57. 1. 1. enim accidens, l. est. n. accidens

fo. 65. 1. 30. in marg. oppositū in vltimo ca. de sub-
stantia orbis, l. oppositum in quinto cap. de sub-
-orbis. Vide con. Zim.

fo. 71. 3. 13. Democriti dicūt, lege Democritici dicūt

fo. 117. 4. 15. ostendit, l. ostendit

fo. 154. 4. 40. vt inquit, l. vt etiam inquit

fo. 155. 2. 2. ad se ipsum, l. ad se ipsum ipse

fo. 160. 1. 51. separati enim esset, quod comune, l. se-
parabile. n. esset ipsum cōmune, et in margine
adde, * al. l. vacuum.

fo. 160. 1. 61. qđ augetur, l. qđ augetur, & adde in
margine * alia litera, fit.

fo. 161. 4. 58. Summa quarta, l. Summa tertia.

fo. 176. 2. 14. & hęc, l. & hęc. & adde in margine,
* al. litera eadem.

fo. 4. 1. 4.
31. 3. 35.
33. 2. 56.
65. 1. 30.

adde in margine,
vide con. Zim.

IN VI. VOLVMINE.

In præfatione linea. 7. rex vrget. l. res vrget.

fo. 4. 1. 7. sua copage. l. sua compage.

fo. 9. 4. 54. caret, l. careant,

fo. 121. 3. 13. deficiunt hęc verba, Caput Quartum.

Animam non esse numerū seipsum mouentem.

fo. 122. 4. 32. deficiunt hęc verba, Caput Sextum.

Animam non esse ex elementis compositam.

fo. 145. 1. 5. quod. l. quod est,

fo. 160. 3. 5. intelligant, l. intelligat.

fo. 171. 2. 50. In marg. adde. oppositum dicit Alex.
in tra. de in tel. dicens, quod est trinus. vide con.
Zim.

fo. 180. 3. 1. cap. 5. l. cap. 6.

fo. 115. 2. 30. dele con. Zim. in margine.

fol. 109. 1. 69.

115. 2. 24.

135. 1. 16 & 18.

137. 1. 55.

139. 1. 49.

159. 3. 20.

145. 1. 50.

159. 4. 10.

166. 1. 4.

173. 3. 23.

171. 2. 5.

Adde in marg.
Vide con. Zim.

IN VII. VOLVMINE.

fol. 86. 1. 53. quod habente. l. quod ab ente.

fol. 76. 4. 14. corporis, l. † corporis, & adde in mar-
gine, † alia litera coloris.

fol. 77. 4. 14. ex ijs eluuntur, floribus effluxis ex

meatibus, l. in marg. In antiquo Codice legitur,

exterfis supra coloribus ex poris, dum arefcunt.

fol. 77. 4. 20. tingantur, ingredientes in florum po-
ros. l. ledantur ad ingreilus florum.

IN VIII. VOLVMINE.

fol. 55. 4. 31. In margi ne dele. vide con. Zim.

fol. 64. 4. 5. in quo possibile. l. in quod possibile

fol. 79. 3. 27. ipsum quidquid est. l. ipsum quod-
quid est.

fol. 157. 1. 4. cap. 4. l. cap. 5.

fol. 165. 1. 44. ideas numeros. l. ideales numeros.

fol. 172. 1. 49. in marg. entium, aut esse. l. entū, esse.

fol. 173. 4. 13. in marg. Tex. 2. l. Tex. 26.

fol. 169. 4. 67. in marg. de essentia. 5. Meth. Tex. 23.

fol. 31. 1. 12. in marg. adde, vide Auerr. in Epithome
Tract. 2. &.

fol. 115. 1. 35. in marg. adde, vide Auerr. in Epitome
Tract. 2. 3.

fol. 66. 2. 7. in marg. adde, vide con. Zim.

IN IX. VOLVMINE.

fol. 3. 2. 27. in marg. adde oppositum. 3. Cœli. 67.

de formis elementorum. vide con. Zim.

fol. 3. 2. 33. in marg. adde, vide con. Zim.

fol. 17. 4. 18. finitas. l. sanitas.

IN X. VOLVMINE.

fol. 69. 2. 39. mobilitas. l. nobilitas.

fol. 69. 4. 19. alijs. l. alijs. & in marg. dele postillam.

fol. 69. 4. 47. violatum. l. violarum.

I N D E X

15

LIBRORVM OMNIVM

QVI IN HOC ARISTOTELIS ET AVERROIS
OPERE IN VNDECIM VOLVMINIBVS
DISTINCTO CONTINENTVR

In quo quæ tibi ex Præfatione nostra diffusius sunt explicata, nunc
compediōsius traduntur, librorū videlicet ordo & Interpretum
nomina: Libros vero, qui vel nuper sunt additi,
vel denuo fidelius translati, aut summa diligentia
castigati, hoc prefixo signo *
intueberis.

IN VOLVGINE . I

PORPHYRII Phænici Introductio, Seuerino Boetho interprete.	12
ARISTOTELIS Stagiritæ Prædicamenta, Eodem Seuerino Boetho interprete.	31
GILBERTI Porretani Sex Principiorum Liber.	35
ARISTOTELIS Stagiritæ de Interpretatione Libri Duo, Seuerino Boetho interprete.	53
Priorum Resolutoriorum Libri Duo.	128
Posteriorum Resolutoriorum Libri Duo.	254
Topicorum Libri Octo.	321
Elenchorum Libri Duo.	
* Omnes quidem summa diligentia Castigati, ac ad maximum candorem redacti, & in Summas, ac Capitula diuisi: In libris vero de Interpretatione, Priorum, & Posteriorum quamplurimæ figuræ suis insertæ locis mirabili artificio confectæ sunt.	
* AVERROIS Expositio in Librum Porphyrii, à Jacobo Mantino nunc primum in Latinum conuersa.	1
* In librum Prædicamentorum, eodem interprete.	12
* In Librum de Interpretatione, eodem interprete.	35
* Media Expositio in Libros Priorū Resolutoriorū, à Ioanne Frâncisco Burana Veronensi Latinitate donata, sed nunc varijs mendis expurgata.	53
* Expositio Maxima, seu Magna Commentaria, ab eodem Ioanne Frâncisco in Latinum sermonem conuersa: quæ, cum prius mendosi codicis culpa manca esset, ac deprauata, nunc aliarum conuersionum ope, & collatione reddita est absolutissima.	127
* Expositio Media in eosdem Posteriorum Resolutoriorum Libros, ab eodem conuersa, sed nunc diligentissime recognita, in cuius margine proprijs locis contextus correspondentes sunt designati.	240
3	Expositio

LIBRORUM

- Expositio in Ocho Libros Topicorum, Abramo de Balmes interprete, mendosa, obscura, nunc castigatissima, & ad maximam claritatem restituta legitur: Cui vna illa super Quatuor primos Libros, a Iacob Mantino nuper translata adiecimus, quam se per reliquos quatuor morte praeuentus explere non valuit. 254
- * Expositio in Libros Duos Elenchorum nuper recognita & in capita distincta, Abramo de Balmes interprete. 321
- EPITOME In Libros Logicae Aristotelis summa diligentia castigata, eodem Abramo de Balmes interprete. 341
- QUAESITA Varia in Logica, iuxta ordinem Librorum Logicae, nunc ad meliorem frugem castigatione, & ordinem redacta, Eodem interprete. 361
- Epistola vna nunc primum recognita, Eodem Interprete. 380
- * LEVI GERSONIDIS In Librum Porphyrii Annotationes, & in Auerrois expositionem, nuper a Iacob Mantino hebraeo Medico translatae & a latinis nondum visae. 1
- * In Librum Praedicamentorum, & Auerrois expositionem, nunc etiam ab eodem Mantino conuersae. 12
- * In Librum de Interpretatione, & Auerrois expositionem, nunc primum ab eodem Iacob Mantino latinitate donatae. 35
- ABVM Nonnullorum Quaesita, ac Epistolae, ab Abramo de Balmes translatae, sed nunc maximo opere castigatae fuere. 380

IN VOLUMINE . II

- ARISTOTELIS Artis Rhetoricae libri Tres, Georgio Trapezuntio interprete. fol. 1
- Rhetorica ad Alexandrum, Francisco Philelpho interprete. 67
- De Poetica, Alexandro Paccio, patritio Florentino interprete. 81
- AVERROIS Paraphrases in libros Tres Rhetoricorum, Abramo de Balmes interprete. 29
- * Paraphrasis in librum Poeticae, nuper a Iacob Mantino latinitate donata. 89
- Libri quidem omnes recogniti, ac in Summas nonnulli: omnes vero in Capita diuisi.

IN VOLUMINE . III

- ARISTOTELIS Moraliū Nicomachiorum libri Decem, Ioanne Bernardo Feliciano interprete. fol. 1
- Magnorum Moraliū libri Duo, Georgio Valla Placentino interprete. 79
- Moraliū Eudemiorum libri Quatuor: Primus, Secundus, Tertius, & Septimus, incerto interprete. Quartum vero, Quintum, & Sextum in Quinto, Sexto, & Septimo Nicomachiorum reperies, cum idem ad verbum hic cum illis sint. 97
- De virtutibus libellus, Alexandro Chamailardo interprete. 114
- Politicorum libri Ocho, Leonardo Aretino interprete. 116
- Oeconomicorum

- Oeconomicorum libri Duo, in unum in duas diuisus partes, Aretino interprete. 161
- * Eorundem Oeconomicorū libri Duo, Bernardino Donato Veronensi interprete. Primi quidem dimidium ē Græco ab ipso translatum, reliquū vero, cum Græcum codicem non haberet, paraphrasi expressum. 167
- * Secundus vero, qui in Latinis alijs codicibus non nisi paucis legebatur, ē Græco translatus. 169
- Libri quidem omnes diligentissime castigati, ac in summas collecti, & in capita diuisi,
- * A V E R R O I S in libros Decem Moraliū Nicomachiorum Expositio diligentissime castigata, ac singulis ipsius textus capitibus aptissime subordinata: cum prius transpositę multis in locis legeretur. 1
- * Paraphrasis in libros Platonis de Republica, Iacob Mātino interprete. 174
- LEONARDI Aretini in libros Oeconomicorum explanatio. 162
- Ante singula vero opera appositę sunt ipsorum translatorum præfationes, & in Moralia Eudemia ipsius Aretini: doctissime quidem, ac non parum ad eorum, quę in ipsis tractantur, intelligentiam conferentes.

I N V O L V M I N E . I I I I

- A R I S T O T E L I S de Physico auditu libri Octo, ex optimis codicibus castigati: ac in summas, & capita diuisi. fol. 4
- * Quibus addita nuper fuit Simplicij lectio in libro Septimo à textu decimo vsq; ad vigesimum primum, diuersa ab ea, quę passim legitur. 147
- * A V E R R O I S in eos Proœmium, antea quidem difficillimum, ita vt maximam publice legentibus & scolaribus angustiam afferret, nunc autem ad maximam redactum facilitatem, tum ex Iacob Mantini noua translatione, tum ex antiqua castigatissima. 2
- Commentaria in eisdem magna, simul cum ipsius textu, ex plurium antiquorum, doctissimorumq; virorum collatione exemplarium emendata, ac non parum claritatis adeptæ. 4
- * Expositio media super tres primos libros, Iacob Mantino interprete: super reliquos vero Quinque morte præreptus eam intactam reliquit. 197
- * Quamplurimę figurę, proprijs insertę locis, mirabili confectę artificio.

I N V O L V M I N E . V

- A R I S T O T E L I S de Cœlo libri Quatuor. fol. 2
- De Generatione, & Corruptione libri Duo. 155
- Meteorologicorum libri Quatuor. 180
- De Plantis libri Duo. 224
- Omnes ex optimis exemplaribus recogniti, ac in summas & capita diuisi.
- * A V E R R O I S in libros de Cœlo cum eius textu Commentarij. 2
- * Paraphrasis in eisdem, seorsum quidem posita, iuxta tamen ipsius commentarios diuisa, Paulo Israelita interprete. 125
- In libros de Generatione, & Corruptione media Expositio. 155
- 3 ij In

LIBRORUM

- * In eisdem Paraphrasis, Vitale Nisso interprete. 176
 * In libros Meteorologicorum Expositione media, suis collocata locis. 181
 * Omnia ex antiquis, ac doctissimorum virorum castigata exemplaribus, Figuræ etiam quamplures, maxime ad rerum intelligentiam conferentes.

IN VOLUME VI

- ARISTOTELIS de Historia animalium libri Nouem, Theodoro Gaza interprete. fol. 1.
 * Decimus vero nuper à Ioanne Bernardo Feliciano translatus. 59
 De Partibus animalium libri Quatuor, Theodoro interprete. 62
 De animalium Incessu, Nicolao Leonico Thomæo interprete. 104
 De Anima libri Tres. 108
 De Sensu, & Sensilibus. 187
 De Memoria, & Reminiscentia. 193
 De Somno, & Vigilia. 196
 De Somnijs. 198
 De Diuinatione per somnum. 200
 De animalium Motu. 203
 De Generatione animalium libri Quinque, Gaza interprete. 206
 De Longitudine & Breuitate vitæ. 255
 De Iuuentute & Senectute, Vita & Morte, & Respiratione. 257
 * De Sanitate, & Morbo libri initium. 262
 Omnes quidem diligentissime castigati, ac in Summas nonnulli, omnes vero in Capita diuisi.
 * AVERROIS Paraphrasis in libros Quatuor de Partibus animalium, in singulis eorum partibus inserta, Iacob Mantino interprete. 64
 Commentarij in Tres libros de Anima. 108
 * Commentum Quintum libri Tertij de Anima, ultra antiquam translationem à Mantino latinitate donatum, quod antea difficillimum erat. 160
 * Trigesimum sextum etiam commentum eiusdem libri, ab eodem translatum, quod prius vix intelligi poterat. 175
 Paraphrasis in librum de Sensu, & Sensilibus. 191
 In librum de Memoria, & Reminiscentia. 195
 In librum de Somno, & Vigilia, de Somnijs, de Diuinatione per somnum. 201
 * In libros Quinque de Generatione animalium, suis quibusq; in locis collocata, Mantino interprete. 206
 In librum de Longitudine, & Breuitate vitæ. 256
 Omnia ex optimis exemplaribus, vt & alia eius opera, castigata, ac ad maximum candorem redacta.
 In huius voluminis fronte apposita est Theodori Gazæ in libros Aristotelis de Animalibus præfatio.

In vol,

I N V O L V M I N E · V I I

- A R I S T O T E L I S problematum Sectiones duæ de quadraginta, Theodoro Gaza interprete, plerisque in locis ex collatione græcorum codicū emendatæ quæ quidem problemata, cum prius essent confusa in ordinem redacta sunt. fol. 1
- Quæstiones Mechanicæ Nicolao Leonico Thomæo interprete, nuper recognitæ, ac varijs figuris illustratæ. 54
- De Mundo ad Alexandrum Liber, Gulielmo Budæo interprete. 60
- * De Admirandis Auditionibus Commentariolus, nuper à Dominico Montefauo Veronensi in latinum conuersus. 66
- * Physiognomicorum liber plurimis in locis diligenter castigatus, atq; in capita diuisus. 72
- De Coloribus libellus, à Simone Portio Neapolitano latinitate donatus. 76
- De Spiritu libellus, in capita nuperrime distinctus. 79
- * De Xenophane, Zenone, & Gorgia, noua nuper Ioannis Bernardi Feliciani translatione ad integritatem & candorem maximum restitutus. 82
- * De lineis insecabilibus Liber, nunq̄ antea nec græce, nec latine impressus, vnâ cum GEORGII PACHYMERII ea de re compendio, hætenus falso Aristoteli ascripto, nunc vero fidelissime in latinum conuerso, Iulio Martiano Rota medico interprete. 86
- Alexandri problematum libri duo, Theodoro Gaza interprete, nonnullis in locis ad exemplarium græcorum veritatem emendati. 91
- * De Causis proprietatum elementorum Libellus Aristoteli ascriptus, nunq̄ antea impressus. 110
- * De Causis Libellus ex hebræo in latinum conuersus, Aristoteli, seu Auempace, vel Alpharabio, aut Proclo ascriptus. 114

I N V O L V M I N E · V I I I

- A R I S T O T E L I S Metaphysicorum libri. Quatuordecim, à Bessarione Cardinale Niceno latinitate donati: denuo vero castigati, ac in Summas & Capita diuisi. fol. 1
- A V E R R O I S in eosdem cum ipsius textu Commentarij, ex Antiquis, doctissimorumq; virorum exemplaribus castigati. 3
- * Procemium in Duodecimum librum, antea quidem à Paulo Israelita, nunc vero etiam à Iacob Mantino in Latinum conuersum. 135
- * Epitome in eosdem Metaphysicorum libros, Mantino interprete: Aristotelis textibus, vt eis respondet, in margine citatis. 168
- * T H E O P H R A S T I Metaphysicorum liber. 186

I N V O L V M I N E · I X

- A V E R R O I S Sermo de Substantia orbis, castigatus, ac Duobus Capitulis auctus, ab Abramo de Balmes Hebræo latinitate donatis. fol. 3
- 3 iij Destructio

LIBRORUM INDEX

- * Destructio destructionum Philosophiæ Averrois, Calo Calonymos Hebræo interprete: in Metaphysicis, eisdem in Sexdecim nunc diuisa Disputationes, duabus additis, cum prius ante hanc translationem non nisi Quatuordecim essent, præterquàm, quod in earum quamplurimis præter interiecta sunt dubia, quæ prius non extabant: in Physicis autem in Quatuor, quas idem Latinis donauit. 8
- * Tractatus de Animæ beatitudine: 64
- * Cui addita est Epistola de intellectu, quæ idem est cum dicti libelli parte, eodem Calo Calonymos interprete. 67

IN VOLUMINE . X

AVERROIS COLLIGET libri septem, nuper diligentissime castigati. 4
 Libri Quinti Colliget, Capita lviij. lviij, & lviii. à Iacob Mantino ob rei difficultatem olim translata, nunc primum cum antiqua translatione in lucem sunt ædita. 57

- * Collectaneorum item sectiones tres, tribus Colliget libris, Secundo scilicet, Sexto, & Septimo respondentes, à Iohanne Bruyerino Campegio elegantissime latinitate donatæ, post antiquam translationem ob studiosorum commodum appositæ sunt. 80
- * Commentaria in AVICENNÆ Cantica diligentissime emendata, vna cum eiusdem Auicennæ textu in partes, tractatus, ac capita distincto, atque castigationibus Andreæ Bellunensis exornato. 101
- * Auerrois tractatus de Theriaca nunquam antea apud Latinos visus, nunc primum ex scriptis Andreæ à cruce Chyrurgi repertus. 139

IN VOLUMINE . XI

- * Marci Antonij Zimaræ Solutiones Contradictionum in dictis Aristotelis, & Auerrois.

Super Octo libros Physicorum.	fol. 3
Super Quatuor libros de Cælo.	20
Super Duos libros de Generatione & Corruptione	35
Super Tres libros de Anima.	37
Super libros de Sensu & Sensilibus, & de Somno & Vigilia.	52
Super Quatuordecim libros Metaphysicorum.	52
Super librum de Substantia Orbis.	67
Super nonnullos libros Colliget.	68
Eiusdem Quæstio de primo cognito.	68
- * Quæ omnia, cum varijs in libris confusa legerentur, nunc maxima diligentia in vnum collecta iuxta librorum Aristotelis & Auerrois contextus in ordinem redacta sunt.
- * Summarum, ac capitum indices in vnoquoque volumine.

ARISTOTELIS VITA EX DIOGENE LAERTIO

LIBRO QVINTO DE VITA
PHILOSOPHORVM.

ARISTOTELES Nicomachi Phæstiadisq; filius Stagiritis fuit. Porro Nicomachus à Nicomacho Machaonis filio Aesculapij; nepote originem duxit, vt Hermippus eo libro, quem de Aristotele scripsit, tradit. Coniuxit autem Amintæ Maccedonum regi medicina & amicitia gratia. Hic inter omnes Platonis discipulos maxime excelluit, voceque gracili, vt Timotheus Atheniensis in libro de Vitis refert, & exilibus cruribus paruisque oculis fuit, veste insigni, & annulis, ac tonsura vtens. Natus est autem illi & filius Nicomachus ex Herpylide concubina, vt Timotheus ait. Recessit à Platone dum adhuc superuueret. Vnde dixisse illum tradunt, Aristoteles in nos recalcitrauit, non secus atq; in matrem pulli geniti. Refert Hermippus in vitis, cum Atheniensium legatus ad Philippum profectus esset Aristoteles, Academica scholæ præfectum fuisse Xenocratem. Cum vero reuersus esset, scholamque sub alio vidisset, elegisse in Lyceo peripateticum, illicq; vsq; ad vñtionem deambulando cum discipulis philosophari solitum, atq; inde peripateticum appellatum esse. Alij idcirco sic vocatum asserunt, quòd ex egritudine conualescenti, ac deambulanti Alexandro assistens quadam differere soleret. Vbi vero iam plures esse cœperant, sedens docebat, dicens.

Silere turpe me, & Xenocratem loqui.

Ad propositam questionem discipulos vnâ exercebat simul & oratoriam docens. Deinde ad Hermiam cunctum profectus est, Atarnensium tyrannum, quòd alij quidem delicias, ac lusus ipsius fuisse tradunt, alij vero sibi affinitate iunctum tradita ei filia siue nepte, vt refert Demetrius Magnesi in libris de poetis ac scriptoribus æquiuocis, qui & Eubuli seruum Hermiæ fuisse ait, Bithynium genere, quòd & dominum suum enecasse. Porro Aristippus in primo de antiquis delicijs libro, Aristotele ait Hermiæ concubinam adamasse, quam ille cum sibi permisisset, duxisse eam, et gaudio elatum immolasse mulieri, vt Athenienses Eleusinae Cereri, Hermiæq; pæana scripsisse, qui ἐὶ δὸν, hoc est, intus scriptus est. Hinc in Macedonia apud Philippum vixisse, atq; ab eo Alexandrum filium erudendum accepisse, petisseq; instaurari solium patrum à Philippo euersum. Id vbi impetrasset, dedisse illis leges. In schola quoq; leges tulit imitando Xenocratem, vt decendiale principem facerent. Vbi vero Alexandro instituendo satis visus est nauasse operam, eumq; sibi deuinxisse, cõmedato illi cognato Callisthene Olynthio, Athenas cõcessit. Eum audacius quam par erat alloquentem regem, & minime illi obsequentem, ab ipso increpitum asserunt versu, admonente, ni talia loqui cõsisteret, mature periturum, quòd & factum est: versus autem sic habet,

Qualia mi loqueris, vereor sis nate superstes.

Namq; Hermolao in Alexandrum insidiarum socius fuisse deprehensus, cauea ferrea circumduci, pedore atque squalore oblitus, leoni postremo obiectus est, sicq; excessit è vita. Enimvero Aristoteles Athenas profectus, cum illic tredecim annis docuisset, clam in Chalcidem concessit, quòd ab Eurymedonte hierophanta impietatis accusatus esset, siue, vt Phauronius ait in omnimoda historia, à Demophilo, quòd hymnum in eum, quem prædiximus Hermia scripsit, quòdque hoc epigramma statuæ quæ in Delphis est, incidi curauerit.

Impius hunc quondam Persarum morte tyrannus

Mulctauit violans iusq; nefasq; virum.

Nam neque collato oppressit certamine, verum

Insidiosè hominis vsus amicitia.

Hic vero, vt ait Eumolus in quinto historiarum, aconitum bibens, mortuus est septuagesimo ætatis anno. In quem est nostrum hoc epigramma,

Nuper Aristotelem, læsa ut pietate nocentem

Detulit Eurimedon sacrificus Cereris.

Ille aconita bibens subterfugit. certe aconiti

Hoc erat iniustum vincere sacrificum.

Idem vero refert ipsum Platoni trigenarium se in disciplinam dedisse, sed profecto fallitur. Namq; septimo decimo ætatis anno Platonem audire cœpit. Est autem hymnus huiusmodi.

Virtus laboriosa generi mortaliu, honestissimum vitæ & humanæ incitamentum. Pro tua siquidè forma ò virgo, expetenda est in Græcia mortis conditio, & grauium assiduorumq; laborum tolerantia. Talem nimirum in sevis hominum animis fructum plane immortalæ, et auro præstantiorem, parentibusq; ipsis, somnoq; dulcissimo. Nam in gratiã tuam Iouis Hercules, & Ledæ filij multa perpessi sunt, qui quid possent, opere declararunt. Quin & tui desiderio Achilles, & Ajax ad inferos pertraxerunt, tuæq; formæ luculentissimæ gratia Atarneæ ciuem solis priuauit lumine. Quo enim clarus spectas, quæque rebus gestis? Hunc immortales meæ auctio-

rem

ARISTOTELIS VITA,

veni reddent musæ, quæ Iouis hospitalis decus augere solent,

Primam hunc orationem iudicalem pro seipso tenuisse, cum huius criminis argueretur, Phavorinus in omnimoda historia author est, ac dixisse Athenis,

Et pyra nata pyris, ficusq; in ficubus extant.

Ait autem Apollodorus in chronicis natum illum anno primo, nonagesimæ nonæ olympiadis, perrexisseque ad Platonem decimo septimo ætatis anno, annosque viginti apud eum fuisse commoratum. Tum vero venisse Mitylenem principe Eubulo, quarto anno centesimæ octavæ olympiadis. Verum Platone primo anno functo vita, sub Theophilo profectum esse ad Hermiam, mansisseq; annos tres, sub Pythodoro autem se contulisse ad Philippum secundo anno centesimæ nonæ olympiadis, Alexandro quintumdecimum iam annum ætatis agere. Athenas vero concessisse secundo anno centesimæ undecimæ olympiadis, atque in Lyceo tredecim annos docuisse, ac demum perrexisse Chalcidem, tertio anno centesimæ quartædecimæ olympiadis, morboq; perisse, cum esset annorum ferme sexaginta trium. Quo etiam tempore Demosthenes in Calabria defunctus sit sub Philocle. Fertur autem ob Calisthenis insidias in Alexandrum, insensum fuisse regi, illumque ad eum contristandum Anaximenem extulisse, ac misisse Xenocrati dona. Lusit in eum epigr. ammate Theocritus Chiis, ut ait Ambryon in libro de Theocriti vita, in hunc sensum,

Hermiæ eunuchi simul Eubuliq; sepulchrum

Mente vacans vacuum struxit Aristoteles,

Timon quoque sic illum agit,

Sed neque Aristotelis leuitas miseranda loquacis,

Hæc vita philosophi fuit. Cæterum nos ipsius quoque testamenta legimus in hunc ferme modum. Bene quidem ac rite erit. Quod si quid contigerit ita legauit Aristoteles. Curatorem quidem omnium & per omnia iussit esse Antipatrum. Quoad vero Nicanor adolescat, curatores ac tutores instituit Aristomenem, Timarchum, Hipparchum, Clotelem, & Theophrastum si voluerit, ac si curam suscipere velit filiorum & Herpylidis, rerumq; omnium. Cumque puella fuerit matura viro tradi illam Nicanori. Sin vero puellæ quippiam contigerit, quod absit, vitæq; prius quam connubio iungatur, siue etiam postquam nupsit antequam filios procreet, excesserit, Nicanor dominus esto, ut & de puero & de cæteris dignæ nobis ac sese disponat. Curet autem Nicanor & de puella & de puero Nicomacho, nihil ut illis desit, patris ac fratris vnâ implens munus. Quod si Nicanori quidpiam contigerit, quod absit, siue priusquam puellam duxerit, siue postquam duxerit, nondum filijs natis, quæ quidem ille instituerit, ea rata sunt. Sin autem voluerit, & Theophrastus puellæ curam habeat. Sin aliâs, curatores habito cum Antipatro consilio & de puella & de puero disponant, ut eis videbitur optimum. Curam autem habeant tutores & Nicanoris mei, & Herpylidis memores. Namq; erga me studiosa plurimum fuit, cæterorumq; omnium: & si virum accipere voluerit, curent, ne indigne nobis locetur. Dêtq; illi præter ea quæ antea acceperat, de nostra substantia, talentum argenti, tresq; si voluerit, famulas, & ancillam quam habet & Pyrrheum puerum. At si quidem in Chalcide habitare voluerit, hospitium quod ad ortum est: sin autem in Stagyris, paternam domum. Vtrum vero horum maluerit, studeant procuratores domum ita necessaria suppellectile instruere, ut & sibi honeste, & Herpylidi sufficienter instructa videatur. Curæ sit autem Nicanori & Myrmecem puerum non indigne nobis ad suos referri, cum eius, quas cepimus, facultatibus. Si autem & Ambracis libera, cumq; puella viro tradetur, quingentas illi drachmas, ancillamq; quam habeat, dari iubeo. Sed & Thaleti præter ancillam quam habet emptam, drachmas mille, & ancillulam. Simo quoq; absque priore pecunia, in puerum alium, siue puerum emi, siue pecuniam dari. Tychonem esse liberum cum puella nupsit, Philonemque & Olympium eiusq; filiorum. Porro eorum qui mihi famulantur puerorum nullum vendi volo, sed heredes eis uti. Cum vero adulti erunt, pro merito dimitti liberos volo. Curent item ut consummentur quæ Gryllioni sunt, tradita exculpentiæ imagines. Vbi vero perfectæ erunt, suis imponantur locis. Nicanoris quoq; ac Proxeni quæ sculpendam cogitabâ, matrisq; Nicanoris. Arimnesti uero quæ perfectæ est, suo statuatur loco, ut sit ipsius monumentum, quia sine liberis defunctus est. Matris quoq; nostræ Cereræ in Nemea locet, aut ubicunq; uidebitur. Vbi uero tumultum fecerit, ibi & Pythiadis sublata ossa condat, sicut ipsa præcepit, sistat, & seruari Nicanoris notum quod pro illo nouimus. Animalia lapidea cubitorum quatuor Ioui seruatori, ac Mineræ seruatrici in Stagyris. Hæc testamentorum ipsius series fuit. Fertur autem ollis plurimas repertas esse, Lyconemq; dicere, illum in pelui calentis olei lauari solitum, oleumq; uenundare. Quidam utrem calentis olei stomacho illum imponere consueuisse tradunt, & cum se ad quietendum cõponeret, eam spheram tenere in manu pelui subiecta, eo consilio, ut cum dormientis manu excussa sphaera in subditum arcum uas incidisset, sono illius excitus exurgeret. Eius esse præclaras istas sententiâs legimus. Interrogatus quidnam mendaces lucrarentur, ut cum uera, inquit, dixerint, non illis credatur. Cum sibi probro daretur, quod flagitioso homini misericorditer tulisset opem, nõ, inquit, mores miseratus sum, sed hominẽ. Amicis ac discipulis ista cõsueuerat dicere, ubicunq; moraretur, Aspectus quidẽ à circumfuso aere lumẽ accipit, animus autẽ à disciplinis liberalibus. In numero cum in Athenienses inueheretur, aiebat illos frumenta

menta & leges inuenisse, verū frumentis quidē vti, non aut legibus. Studiorū liberaliū amaras radices, fructūs aut dulces esse asserbat. Rogatus quidnā cito cōsenesceret, gratia, inquit. Quid sit spes, vigilantis, ait, in somniū. Diogene caricā porrigente, cogitās nisi acciperet, vsum esse meditatus sumens, Diogenē aut caricā simul cū vsum perdidisse. Rursus ab eo porrectam accipiens, atq; puerili more in sublime eleuans cum dixisset, magnus Diogenes, eā illi reddidit. Tria dicebat pueris esse necessaria, ingenij, exercitationem, disciplinam. Audierat aliquando se à quodā maledictis esse lacebitum. Tum ille, absentem, inquit, dotiā verberet. Dicebat pulchritudinem plus, q̄ epistolas oēs valere ad cōmendationem. Pleriq; Diogenē ita statuisse asserunt, ipsum aut donum formæ dixisset. Socratē vero modici temporis tyrannidē, Platonem naturæ priuilegium, Theophrastum tacitam deceptionem, Theocritū vero eburneum detrimentū, Carneadem regnum solitariū. Rogatus quo differrent docti ab indoctis, quo, inquit, viuentes à mortuis. Eruditionē dicebat inter prospera esse ornamentum, inter aduersa refugium. Parentes qui liberos erudiendos curassent, longe honorabiliores esse his qui solum genuissent. Eos enim viuendi tantum, illos etiam bene beateq; viuendi authores esse. Glorianti cuidam quod magnæ esset vr̄bis ciuis, noli, inquit, hoc attendere, sed an dignus sis magna & illustri patria. Rogatus quid sit amicus, vna, inquit, anima in duobus corporibus habitans. Homines pleriq; dicebat ita esse parcos, ac si semper victuri essent: alios tam prodigos, ac si continuo morituri. Percōtanti cur honesta forma præstātib; diutius congregimur, caci, inquit, huiusce interrogatio est. Rogatus quid ex philosophia lucratus fuisset, hoc, inquit, vt iniussus ea faciam, quæ pleriq; per legum metū faciunt. Interrogatus quo pacto discipuli egregie proficerent: Si excellentiores, ait, prosequentes tardiores non morentur. Loquaci homini cū illum improbe probis multis obtudisset, dicenti, num te satis obtudi? Hercle, inquit, non tibi animū aduertit. Causanti cur stipe non bono homini dedisset, nā & ita contigisse ferunt: Non, inquit, homini dedi, sed humanitati. Rogatus erga amicos quales esse debeamus, quales, inquit, eos erga nos esse optamus. Iustitiā dicebat virtutē animi vnicuiq; secundū dignitatem distribuentē. Disciplinam optimum esse dicebat viaticū ad senectutē. Refert Phauorinus in secūdo commentariorum illum crebro dicere solitū: O amici, amicus nemo. Et ista quidem ad illum referuntur. Conscripsit autē & complura volumina, quæ vt summa ingenij illius vs, ac præcipua circa oē orationis genus exercitatio clarius eluceat, subnectenda necessario existimauit. De iustitia libros quatuor, de poetis tres, de philosophia tres, de republica duo, de rhetorica Gryllus vnum, Nerinthus vnum, Sophista vnum, Menexenus vnum, Amatorius vnum, Conuiuū vnum, de diuitijs vnum, Exhortationum vnum, de anima vnum, de præcatione vnum, de nobilitate vnum, de voluptate vnum, Alexander seu de colonis vnum, de regno vnum, de doctrina vnum, de bono tres, de Platonis legibus tres, de eiusdē reip. duos, Oeconomus vnum, de amicitia vnum, Quid sit tolerare siue tolerantia vnum, de disciplinis vnum, de his, quæ in contentionē cadunt duos, Solutiones eorum quæ in contentionē veniunt, quatuor, Diuisiones sophisticæ quatuor, de contrarijs vnum, de speciebus et generibus vnum, de proprijs vnum. Cōmentaria, ἐπιχειρηματικῶν tres. Propositiones de virtute tres, Obiectiones vnum, de his quæ quot modis dicuntur, siue secundū propositū, vnum, de elementis tres, de scientia vnum, de perturbationibus iræ vnum, Moraliū quatuor, de principio vnum, Diuisiones. xvij. Diuisibilium unum, de interrogatione & responsione duo, de motu vnum, Propositiones vnum, Propositiones cōtentiosæ quatuor, Syllogismi vnum, Priorum analyticorum nouē, Posteriorū analyticorū maiorū duo, de quæstionibus ad disciplinā pertinentibus octo, de meliore vnum, de idea vnum, Termini Topicorum septē, Syllogismorū duo, συλλογισμῶν & diffinitiones vnum, de eligibili & accidenti vnum, de ijs, quæ ante locos sunt, vnum, Topicorū ad diffinitiones duo, Perturbationū vnum, Diuisibilium vnum, Mathematicus vnum, Diffinitiones. xij. Epicherematū duo, de voluptate vnum, Propositionū vnum, de voluntario vnum, de pulchro vnum. Quæstiones epicherematicæ. xxv. Quæstiones de amicitia duo, Quæstiones de anima vnum, Politicorum duo, Politicæ auditionis, sicut Theophrasti, octo, de iustis duo, Artiū introductio duo, Artis rhetoricæ duo, Ars vnum, alia ars duo, Methodicū vnum, Artis Theodecti introductionis vnum, Artis poetice libros duos, Enthymemata rhetorica, de magnitudine vnum, Enthymematū diuisiones vnum, de dictione duo, de cōsilio vnum, Collectiois duo, de natura tres, Physicon vnum, de Archytæ philosophia tres, de Speusippi Xenocratisq; philosophia vnum, ex Timæi Archytæq; disciplinis sumpta vnum, Aduersus Melisi dicta vnum, Aduersus Alcæonidis dicta vnum, Aduersus Pythagoricos vnum, Aduersus Gorgiā vnum, Aduersus Xenocratē vnum, Aduersus Zenonis scita vnum, de Pythagoricis vnum, de animalibus nouē, Anatomorū octo, Electio anatomorū vnum, de cōpositis animalibus vnum, de fabulosis animalibus vnum, de nō gignendo vnum, de plantis duo, Physiognomicon vnum, Medicinalia duos, de monade vnum, Signa tempestarum vnum, astronomicon speculatiuus vnum, de motu vnum, de musica vnum, Memoriale vnum, Homericarum ambiguitatum sex, Poetica vnum, Naturalium secundū elementa triginta octo, Inspectorū problematum duos, Liberalium disciplinarum duos, Mechanicus vnum, Problematū ex Democrito sex, de lapide vnum, Parabola vnum, Inordinata. xij. Exposita generatim. xiiij. Iura vnum, Olympionice vnum, Pythionice musices unum, Pythionicus unum, Pythionicorum argumētā unum, Dionysiacæ victoriæ unum, de tragædijs unum, Doctrinæ unum, Proverbia unū, Lex cōmendatitia unū, Legū, quatuor, Prædicamentorū unum, de interpretatione unū. Respublicæ urbium. cl. viij. Seorsumq; ad Philippū depopular. paucorūq; & optimatum & tyrannorum rep. epistole. Selymbriorum

Selymbriorum epistola, ad Alexandrum quatuor, ad Antipatrum nouem, ad Metorem vnam, ad Aristonem
 vna, ad Olympiadem vna, ad Hephastionem vna, ad Themistagoram vnam, ad Philoxenum vna, ad Demo-
 critum versus, quorum initium est, Sancte deum. Regia, quarum est initium, Formosae matris filia: Sunt in summa
 versus oēs plus minus quadragesies quinquies, trecenti & triginta. Haec librorum illius series, hic numerus,
 in quibus quid agat summam exponendum est. Duplicem esse philosophiae rationem, alteram versari circa
 actus, appellariq; πρακτικὴν, alteram in intelligentia & speculatione consistere, & θεωρητικὴν dici. Ad actionem
 pertinere ethicen & politicen, qua in parte tum de publica, tum de familiari re agi. Ad intelligentiam Physicen
 logicenq; referri. Porro logicen instrumentum esse exactissimum. Eius cum geminam destinationem ac scopum
 subiecisset, verisimile ac verum, ad vtrāq; duarum maxime rerum viribus nititur. Namq; ad verisimile seu pro-
 babile, oratoria & dialectica, ad verum autem analytica & philosophia vsus est, nihil omnino omittens eorum
 quae vel ad inuentionē, vel ad iudicium, vel etiam ad vsu pertinerent. Enimvero ad inuentionis adminicula,
 atq; ad eas res, quae speculationi & arti inserviunt, propositio-
 num multitudinem tradidit, ex quibus quaestiones
 probabiliū epiche-rematum elicere affatim licet. Porro ad iudicandū analytica priora, & posteriora conscripsisse,
 prioribus assumptionum iudicia permittens, posterioribus collectionis examen tradens. Ceterum ad iudicandum
 ea quae sub certamen cadunt, quaeq; in interrogatione versantur, et contentione sophisticorum argumentorum,
 atq; syllogismis atq; his similibus. Veritatis vero iudicium earum quae secundum imaginationem sunt
 actionum, sensum definiuit. Moraliū vero, vbi de re publica, ac domestica, vbi de legibus agitur mentē, finem
 aut vnum exposuit, virtutis vsu in vita perfecta. Felicitatem ait plenitudinē ex tribus maxime bonis con-
 stantem, ijs nimirum quae in animo sunt, quae et priora viribus appellat, ijs quae ad corpus attinent, vt sunt bona
 valetudo, fortitudo, pulchritudo, ceteraq; his similia, atq; ijs quae extrinsecus veniunt, diuitijs, nobilitate, & cla-
 ritudine, atq; in hunc modum ceteris, quibus tertiu locum assignauit. Virtutē ad beatā vitam sibi minime suffi-
 cere dixit, quippe corporis bonis, exterioribusq; indigere. Miserū atq; infelicem fore sapientē, siue doloribus affi-
 ciatur, siue inopia, & ceteris huiusmodi incommodis prematur. Vitium aut ad miseriam atq; infelicē vitam suffice-
 re, quantumlibet corporis affluat bonis. Virtutes ait non se inuicē sequi. Fieri. n. posse, vt prudens iustitia, ac iustus,
 idemq; intēperans atq; incontinens sit. Sapientē quidem non omnino perturbationibus vacare, verū perturbari
 modice dixit. Amicitiam aequitatem esse definiuit reciproca benevolentia. Eius tres species esse tradidit. Esse
 quippe alia cognationis, alia amatoria, tertia hospitem. Amorem non modo congressionis verū et philosophiae
 esse. Amaturū quoq; sapientē, atq; accessurum ad republicam, ducturumq; vxorē, & cum rege vna victurū.
 Tribus aut generibus vita constitutis, primo quod in speculatione, sequenti quod in actu, & tertio quod in volu-
 ptate consistit. Speculationis genus semper praetulit. Liberales disciplinas ad apprehensionem virtutis multum
 conferre sensit. In descriptione rerum naturalium praeter ceteros rationē maxime secutus est, adeo vt minima-
 rum quarumq; rerum reddiderit causas. Vnde et naturalium commentariorum coplura scripsit volumina. Deum
 sicut & Plato incorporale definiuit, eiusq; prouidentiam ad caelestia vsq; pertingere, ipsum vero immobile esse.
 Porro terrena omnia ad caelestium congruentiam, ordinemq; disponit. Praeter elementa ista quatuor esse & quin-
 tum aliud, ex quo caelestia consistant, eiusq; motum orbicularē esse variū. Animā item incorporeā, primamq;
 esse ἕντελιν, corporis nempe naturalis & organici potentia vitam habentis. Est aut ea iuxta illum duplex.
 Entelechia vero appellat, cuius sit species quaedam incorporea. Altera ex his quidem secundum potentiam, vt est
 Mercurius in cera, informis quidem, sed idoneus ad percipienda lineamenta, sicut item in aere statua. Secundum
 vero habitum entelechia dicitur ea quae est consummata ac perfecta Mercurij statua. Naturalis autē corporis
 dixit, nam sunt corpora alia quidem manu & arte elaborata, vt sunt quae ab artificibus fiunt, puta turris atque
 nauis. Alia vero sic à natura prodeunt vt arbores, & animalium corpora. Porro organici dixit, hoc est, ad aliquid
 parati & conditi, vt est ad videndū oculus, aurisq; ad audiendū. Virtute autem vitam habentis, vtputa in seipso.
 Virtute aut vel potentia minus est secundū efficaciam. Secundū actionem aut, vt vigilans habere animā dicitur.
 Secundū habitum aut, vt dormiens. Vt igitur & hic intelligatur, adiecit potentia. Multa igitur eiusmodi et
 alia, & de alijs multis in hunc modū philosophatus est, quae perlongū esset numerare. Cunctis. n. in rebus summo
 studio atq; industria fuit, inuentionisq; incredibili copia viguit, vt ex his quae supra annotauimus voluminibus
 constat, quae ad quadringentorum numerū fere perueniunt, de quibus nihil ambigitur. Nam sunt & alia coplu-
 ra, quae ipsi ascribuntur volumina atq; sententia. Verū enimvero octo fuere Aristoteles. Primus hic ipse. Secun-
 dus qui Athenis rempub. administrauit, cuius etiā iudiciales leguntur orationes sanè quam elegātes. Tertius qui
 Iliadem Homeri scripsit. Quartus Siculus orator, qui ad Panegyricum Isocratis rescripsit. Quintus qui cognomi-
 natus est Mythus, Aeschinus Socratici necessarius. Sextus Cyrenaicus, qui de poetica scripsit. Septimus padorri-
 ba cuius meminit Aristoxenus in Platonis vita. Octauus grammaticus obscurus & ignobilis, cuius de pleonaf-
 mo ars legitur. Huius autem Stagyrice philosophi complures quidem fuere discipuli, sed omnibus maxime pra-
 celluit Theophrastus, de quo modo dicendum est.

ARISTOTELIS VITA EX MONIMENTIS
IOANNIS GRAMMATICI PHILOPONI
ALEXANDRINI.

Vit Aristoteles genere Macedo, Stageiris, filius Nicomachi, qui Amynta Macedonia Regi medicam praestitit operam, ob eamq; rem filium, quem suscepit, vt patris memoriam renouaret, Nicomachum appellauit, ad quem item Nicomacheia scripsit. Matre Phæstide, qui ambo genus ab Aesculapio trahebant: cuius quidem rei fidem facit epigramma in Aristotelem his verbis factum.

Matre creatur Phæstide, Nicomachoq; parente,
Stripe Asclepiadon Diuus Aristoteles.

Post parentum obitum à quodam, qui publico Aternensium nomine peregrinos hospitio excipiebat, educatur: cuius dein officij memor non modo filium eius Nicanora enutruuit, & omni liberali instituit doctrina, sed etiam vt verum, & germanum tractauit. Quinetiam ante mortem testamento cauit, vt filia Pythais in matrimonium eidem Nicanori locaretur. Cum adhuc adolescens esset, omni ingenuarum artium scientia excultus fuit, quod satis declarant commentarij, quibus res poeticas complexus est, & scripta, quæ in poetas edidit. Homericæ ite questiones, & libri artis Rhetoricæ. Annos. xvij. natus voce Pythia, qua philosophari iubebatur, Athenas mittitur, ubi cum Socrate treis annos coniunctissime vixit, quo extincto ad amicitiam Platonis se contulit, qui cum. xx. annos magno familiaritatis vsu coniunctus fuit, eamq; diligentiam, & industriam ad disciplinas percipiendas adhibuit, vt Plato illius ædis non aliter appellaret, atq; ædis lectoris. Neque vero fides habenda ijs, qui existimant Aristotelem aperuisse Lyceum contra Platonem adhuc superstitem. Qui enim hoc potuisset? cum Chabria, & Timotheus Atticarum copiarum duces opibus magnaq; potentia Athenis florent, & Platoni arcta necessitudine coniuncti essent. Sed non desunt, qui tradant ab Aristotele Lyceum constitutum in humanis adhuc agente Platone, vt multas hominis sententias conuelleret. Ad quos respondere satis habemus, non simpliciter quicquam contra Platonem statui, sed contra eos, qui Platonicæ decreta minus perspecta haberent. attamen si quid contra eum profertur, non absurdum iudicari debet, cum in hac ipsa philosophandi ratione nihil discrepet ab ijs, quæ Plato senserit. illius. n. vox est, magis conuenire nos de veritate sollicitos esse, q; de quavis alia re. Quinetiam ad verbum ita scribit. Amicus quidem Socrates, sed veritas amicissima. Et alibi. Socratis, inquit, parua cura agenda est, veritatis autem magna. Hoc idem institutum Aristoteles tenuit, monumentaq; Platonicæ immutanda censuit, cum & in huiusmodi consilio ab illo non discrepet, quippe qui veritatis decus non contempserit, cum tamen mirifico studio, egregiaq; voluntate Aristotelem fuisse erga Platonem constet ex Ara, quam ei consecrauit hac inscriptione.

Ponit Aristoteles pius hoc altare Platoni.
Quem laudare nefas ora profana foret.

Cum Platone multis officijs, & magna familiaritate. xx. annos coniunctus fuit, post cuius obitum ita euenit, vt Speusippus sororis Potones filius scholam teneret, docendiq; munus susciperet, Aristoteles autem in Macedonia urbem secederet, quo loci alumnus disciplinae suæ Alexandrum conditorem habuit, magnaq; autoritate in eius regno praestitit. Nam apud Regem opibus & gratia florentissimus fuit, plurimaq; opportune impetrauit. nam multa studia, & officia in singulos priuatim, & in vniuersos publice contulit. Declarant epistola commendatitia, quæ ad regem scripta sub illius nomine feruntur, & patria Stageirite, quæ cum euersa esset, author fuit, vt ab eodem ipso instauraretur. Quapropter Stageirite Aristoteli festum celebrant, quod Aristotelem nominant, & mensem, in quo dies festo dicatus est, Stageiritem appellant. Eressius quoq; Theophrasti patria, quam cum Alexander grauitè vindicare cogitaret, periculo liberata est. Dein cum Speusippus e vita excessisset, Athenienses Aristotelem ad se inuitant, ac vna cum Xenocrate scholæ Platonis praeficitur. Xenocrates igitur in Academia docebat, Aristoteles in Lyceo. Ac nõ longo interuallo cū Athenæ defecissent, Aristoteles in Chalcida nauigauit, illud vsurpans. Non patiar Athenienses in philosophiam semel, ac iterum vos peccare. Tam enim Socratem è medio sustulerant. Nec dissimulauit iudicium suum apud Antipatrum, quam difficile, & multi operis esset, Athenis agere, carmen illud Homeri referens.

Inq; piris pira, sicis fici molle senescunt.

Ita perversitatem morum Atheniensium indicabat. Macedoniam repetijt, vbi gratia, & autoritate apud Reges, qui prouinciam illam tenebant, plurimum valuit, apud Alexandrum, & matrem Olympiada, apud Antipatrum, apud Philippum. Ad Alexandrum de regno librum scripsit, in quo præcepta de regno administrando ei dat.

ei dat. Quinetiam se comitem * Regi adiunxit in inimos Brachmanas proficiscenti, vbi etiam opus consecit, in quo memoriam CCLV. rerumpu. colligauit. Illum quoq; secutus est contra Persas mouentem. Vbi cum bellum exortum esset, & Alexander mortem obisset, Patriam reuertitur. Morū suam coluit moderationem, in Philosophia captum excessit humanum, & in nullam partem eius disciplinæ imperfectam explicatione reliquerit sua. immo propria fretus solertia, cum f. i. r. q; adiecisset, vniuersam philosophiam castigauit, optimisque instruxit præceptis. Magnam item accessionem fecit ad artem differendi, quãdoquidem ab ipsis rebus normas, præceptaq; secreuit, & demonstrandi rationem cum via instituit. nam superioris memoriæ Philosophi demonstrare quidem, ac euidentibus probationibus vti sciebant, sed demonstrare, ac euidentes probationes conficere ignorabant, atq; idem illis vsu veniebat, quod Sutoribus, qui coria secare non queunt, calceis autem vti probe queunt. Rerum naturalium indagatiōi quintam addidit naturam. Diuinarum contemplationi, quamuis nihil eiusmodi adiecerit, attamen ita docuit, vt nihil, quatenus causa ferret, prætermiserit. Siquidem tantum abest, vt duntaxat, quæ intra orbem continentur, quemadmodum nonnulli existimant, comperta habuerit, vt etiam quæ supra orbem habentur, probe tenuisse affirmemus. quod quidem idem ipse Aristoteles probat. viij. naturalis auscultationis libro. Princeps, inquit, causa neq; per se, neq; ex accidenti motu cietur. Atque ex hoc nimirum planum facit Deum neq; corpus, neq; patibilem esse. Vniuersum vitæ tempus, quod vixit. lxxij. annorum numero describitur. cum enim. xvij. ageret annum Socrati operam dare cœpit, quo præceptore vsus est triennio. in intimis, & necessarijs Platonis. xx. annos fuit, à cuius obitu. xxxij. annos vixit.

DE VITA AVERROIS EX LIBRIS

Chronicorum à mundi origine excerpta.

Verrois quoq; medicus cognomento Commentator, philosophus quidem & ipse apud Cordubam Hispaniæ urbem hoc tempore floruit, vt ex Secundo libro eius, qui de Cœlo tractat, Commento 110. & 111. habetur. Fuit enim à natiuitate Christi anno MCL. vt asserit Conciliator, & Aegidius Romanus in suis quolibetis Libro Secundo quæstiōe de vnitæte intellectus. Vbi verba hæc habentur. Nam Commentator summus Auerroes, non est diu, quod fuit. Nam dicitur filios suos in curia Federici primi cognomento Barbarossa Imperatoris fuisse, qui temporibus nostris obiit. Fuit ergo dictus Auerrois tempore, quo fides christiana erat valde dilatata. Constat autem q̄ apud christianos erat solennis mentio de statu animarum separatarum. Et ideo Auerrois, qui fuit isto tempore, potissimum debuit videre hoc inconueniens. Multa autem composuit, & adeo excellenter in omnes Aristotelis libros scripsit, vt Commentatoris cognomentum promeruerit; deinde de Substantia orbis, de Theriaca, librum quoq; pulchrum de medicina Colliget appellatum, ac alia multa edidit. Auicennæ tamē ac medicorum emulus dictus fuit, vt palam in eius libris manifestum est.

A D L E C T O R E M.

HÆC nos Auerrois opera, ne diutius studiosorum desideria nimis longa expectatiōe torqueremus, nunc tandem emisimus, alia quoq; non pauca, quæ in linguā nostram nondum venerunt, aliquandō edituri. nuper enim BERNARDVS NAVGERIVS vir eloquentissimus, qui politioribus literis ita delectatur, vt philosophiam ab Auerroes subtiliter expressam admiraretur. cum pro Republica Veneta legationem Constantinopoli ageret, librorum qui in ea vrbe apud Iudæos & Arabas medicos inueniuntur, hunc misit indicem,

- Paraphrasis in libros octo Physicorum.
- Media expositio in eosdem libros octo,
- Quorum tres primi nunc primum a Mantino fuerunt translati.
- Media expositio in libros quatuor de Cœlo.
- Media expositio in libros tres de Anima.
- Paraphrasis in eosdem.
- Media expositio in libros nouem vltimos de natura Animalium.
- Magna Commentaria in libros duos de Plantis.
- Media expositio in libros tresdecim Metaphysicorum.
- Paraphrasis in eosdem.
- Paraphrasis in Almagestum Ptolemaei.

PRIMUM VOLV MEN.

ARISTOTELIS
STAGIRITAE
ORGANVM,

QVOD LOGICAM APPELLANT,

CVM

AVERROIS
CORDVBENSIS

VARIIS COMMENTARIIS,

EPITOME, QVAESITIS, AC EPISTOLA VNA:

His Accesserunt LEVI GHERSONIDIS In nonnullos Aristotelis, &
Auerrois libros Annotationes, non amplius apud Latinos cognitæ,
& quorundam Arabum Quæsitæ, atq; Epistolæ.

HORVM NOMINA, AC TRANSLATIONES, ET CASTIGATIONES
ALTERA PAGINA OSTENDET.

*Cum summi Pontificis, Gallorum Regis,
Senatusq; Veneti decretis.*

VENETIIS APVD IVNTAS M D LII.

LA
MAYOR
CIVIL

LA
MAYOR
CIVIL

LA
MAYOR
CIVIL

LA
MAYOR
CIVIL

IN HOC PRIMO VOLUMINE HÆC
CONTINENTUR.

PORPHYRII Phænicei Introductio, Seuerino Boetho interprete.	.1.
ARISTOTELIS Stagiritæ Prædicamenta, Eodem Seuerino Boetho interprete.	.12.
GILBERTI Porretani Sex Principiorum Liber.	.31.
ARISTOTELIS Stagiritæ de Interpretatione Libri Duo, Seuerino Boetho interprete.	.35.
Priorum Resolutoriorum Libri Duo.	.53.
Posteriorum Resolutoriorum Libri Duo,	.128.
Topicorum Libri Octo.	.254.
Elenchorum Libri Duo.	.321.
Omnes quidem summa diligentia Castigati, ac ad maximum candorem redacti, & in Summas, ac Capita diuisi: In libris vero de Interpretatione, Priorum, & Posteriorum quamplurimæ figuræ suis insertæ locis mirabili artificio confectæ sunt.	
AVERROIS Expositio in Librum Porphyrii, à Jacob Mantino nunc primum in Latinum conuersa.	.1.
In librum Prædicamentorum, eodem interprete.	.12.
In Librum de Interpretatione, eodem interprete.	.35.
Media Expositio in Libros Priorum Resolutoriorum, à Ioanne Francisco Burana Veronensi Latinitate donata, sed nunc varijs mendis expurgata.	.53.
Expositio Maxima, seu Magna Commentaria, ab eodem Ioanne Francisco in Latinum sermonem conuersa: quæ, cum prius mendosi codicis culpa manca esset, ac deprauata, nunc aliarum conuersionum ope, & collatione reddita est absolutissima.	.127.
Expositio Media in eosdem Posteriorum Resolutoriorum Libros, ab eodem conuersa, sed nunc diligentissime recognita, in cuius margine proprijs locis contextus correspondentes sunt designati.	.240.
Expositio in Octo Libros Topicorum, Abramo de Balmes interprete, mendosa, obscura, nunc castigatissima, & ad maximam claritatem restituta legitur: cui vnà illam super Quatuor primos Libros, à Jacob Mantino nuper translata adiecimus, quam super reliquos quatuor morte præuentus explere non valuit.	.254.
Expositio in Libros Duos Elenchorum, Abramo de Balmes interprete.	.321.
EPITOME In Libros Logicæ Aristotelis, eodem Abramo de Balmes interprete.	.341.

* ij Quæsitæ

QVÆSITÆ Maria in Logica, iuxta ordinem Librorum Logicæ nunc or-
dinata, eodem interprete. .361.

Epistola vna, Eodem Interprete. .380.

Hæc autem omnia denuo in Summas, & Capita diuisa, maxima sunt dis-
ligentia Castigata.

LEVI GHERSONIDIS In Librum Porphyrij Annotationes, & in
Auerrois expositionem, Iacob Mantino interprete. .1.

In librum Prædicamentorum, & Auerrois expositionem, eodem Mantino
interprete. .12.

In Librum de Interpretatione, & Auerrois expositionem, Eodem Iacob
Mantino interprete. .39.

Hæc autem apud Latinos nondum visa, Nunc primum in lucem edita sunt,
ARABVM Nonnullorum Quæsitæ, ac Epistolæ, ab Abramo de Balmes
Translata, sed nunc maximo opere castigata fuere. .380.

Summarum librorum, tractatuum, ac Capitulorum his oïbus præpositus est Index,

Præfationem autem legenti hæc omnia Clariora reddentur.

**I N D E X S U M M A R V M ,
A C C A P I T V M L I B R O R V M ,
Q V I I N H O C V O L V M I N Ē
C O N T I N E N T V R .**

*Summa ac Capita Introductionis
Porphyrj .*

S U M M A L I B R I .

DE Generis, Speciei, Differentiæ, Proprii, & Accidentis natura. De eorundem communitatibus, ac differentiis. folio. 1.

- Proæmium. Cap. 1. .1.
De Genere. Cap. 2. .1.
De Specie. Cap. 3. .2.
Generum, ac specierum in prædicamento substantiæ ordo. .3.
De Differentiâ. Cap. 4. .5.
De Proprio. Cap. 5. .6.
De Accidente. Cap. 6. .7.
De Communitatibus, & Differentiis Generis, Speciei, Differentiæ, Proprii, & Accidentis. Cap. 7. .7.
Differentiarum quinque vocum numerus. .8.

*Summa Tractatum, & Capita
libri Prædicamentorum .*

S U M M A L I B R I .

DE quibusdam tanquam suppositis, ad Prædicamentorum doctrinam conferentibus. De Prædicamentis ipsis. De consequentibus quibusdam ad ipsa prædicamenta: ac de nonnullis vocibus, de quibus mentio facta est in prædicamentis. .12.

Capita Tractatus Primi .

- D**E Aequiuocis, Vniuocis, & Denominatiuis: Eorum etiã, quæ dicuntur, diuisio. Cap. 1. .12.
Eorum, quæ sunt, diuisio. Cap. 2. .12.
Complexionum consistentium, & inconsistentium descriptio. .12.
Regula in prædicatis essentialibus. Cap. 3. .13.
Regula, genera non subalterna à subalternis distinguens. Cap. 4. .13.
Incomplexorum in decem prædicamenta diuisio: Quo modoq; affirmationem, aut negationem constituent. Cap. 5. .13.

Capita Tractatus Secundi .

- D**E Substantia. Cap. 1. .14.
De Quanto. Cap. 2. .16.

- De his, quæ ad Aliquid. Cap. 3. .19.
De Qualitate, & Quali. Cap. 4. .21.
De Sæpe, & Pati. Cap. 5. .24.
De cæteris prædicamentis. Cap. 6. .24.

Capita Tractatus Tertij .

- D**E Oppositis. Cap. 1. .26.
De priori. Cap. 2. .29.
De Simul. Cap. 3. .29.
De Motu. Cap. 4. .30.
Quadrati accretio Gnomone circumposito. .30.
De Habere. Cap. 5. .31.

*Summa, ac Capita Libri Sex
Principiorum .*

S U M M A L I B R I .

- D**E Forma, Actione, Passione, Quando, Vbi, Positione, Habitu, & de eo, quod est suscipere Magis & Minus. .31.
De Forma. Cap. 1. .31.
De Actione. Cap. 2. .32.
De Passione. Cap. 3. .32.
De Quando. Cap. 4. .32.
De Vbi. Cap. 5. .33.
De Positione. Cap. 6. .33.
De Habitu. Cap. 7. .33.
De eo, quod est Plus, minusue suscipere. Cap. 8. .34.

*Summa, ac Capita libri Primi
de Interpretatione .*

S U M M A L I B R I .

- D**E Notis. De Orationis principiis. De ipsa Oratione, Enunciatione, ac ipsius speciebus. De enunciationum oppositionibus, ac circa ipsarum veritatem & falsitatem regulis, in quocunq; tempore. .35.
De Notis, Et vt in intellectu, ita etiã in voce, verum & falsum reperiri. Cap. 1. .35.
De Nomine. Cap. 2. .35.
De Verbo. Cap. 3. .36.
De Oratione: Enunciatione, vna ac pluri: Affirmatione & Negatione, ac Contradictione. Cap. 4. .36.
Diuiditur Enunciatio iuxta quantitates notas: Enunciationum oppositiones assignantur: circaq; ipsarum veritatem, ac falsitatem regula traduntur: ac quæ sit vna affirmatio & negatio determinatur. Cap. 5. .38.
Oppositarum propositionum descriptio. .38.
Quo pacto in futuris contingentibus contradictionis regula veritatem habeat. Cap. 6. .40.
* iij De

I N D E X I N

*Summa, ac Capita Libri Secundi
de Interpretatione.*

DE Enunciationibus infinitis. De Enunciationum unitate, ac pluralitate. Et prædicationibus coniunctis, atq; diuisis. De enunciationibus modalibus. et quæ enunciationes magis inuicem sint contrarie. .42.

De Enunciationibus infinitis cuiuscunque generis, ipsarumque oppositionibus, ac consequentijs. Nomina item ac verba transposita idem significare. Caput. 1. .42.

Enunciationum indefinitarum dispositio ex Primo Priorum in fine. .42. 44.

Earundem dispositio in terminis vniuersaliter, ac in parte. .42.

Enunciationum infinitarum dispositio. .43.

Enunciationum vniuersalium, ac particularium dispositio. .43. 45.

De Enunciationum unitate, ac pluralitate. Et quo pacto veritas & falsitas in eis reperiatur in prædicationibus coniunctis, atq; diuisis. Cap. 2. .46.

De Enunciationibus cum modo, & earum ad inuicem oppositionibus, ac consequentijs: tum ex aliorum, tum ex propria opinione. Cap. 3. .47.

Enunciationum modalium consequentiæ secundum alios. .48.

Enunciationum modalium consequentiæ secundum Aristotelem. .48. 50.

Aliorum modorum ad ipsum necessariũ consequentiæ. 48.

Enunciationum modalium consecutio famosa. 49. 50.

Enunciationum modalium consecutio vera. 49. 50.

Quæ enunciationes, contrariæ magis sibi inuicem esse dicantur. Cap. 3. .51.

INDEX SUMMARVM SECTORVM,
ET CAPITVM LIBRORVM
PRIORVM.

SUMMA LIBRI PRIMI.

Agitur de nonnullis principijs, pro sequentium cognitione. De propositionum conversionibus. De syllogismorum simplicium, ac mistorum figuris, ac complicationibus omnibus. De Figurarum ternario numero, ac etiam Terminorum in quolibet syllogismo: De Medij syllogistici inuentione, seu propositionum abundantia; De Syllogismorum male contextorum in proprias figuras resolutione. .53.

*De Syllogismi structura.
Sectum Primum.*

DE Propositione, Terminis, Syllogismo, dicto de Omni, ac dicto de Nullo. Cap. 1. .54.

De Conuersione propositionum Inexistentium. Caput Secundum. .54.

De Conuersione propositionum Necessariorum. Caput. 3. .55.

De conuersione propositionum Contingentium. Caput. 4. .55.

De tribus figuris ex propositionibus Inexistentibus. Caput. 5. .55.

Prima figura. .55.

Secunda figura ex propositionibus inexistentibus. Caput. 6. .58.

Tertia figura. Cap. 7. .60.

Quæ coniugationes penitus inutiles sint: quæ vero non penitus in omnibus figuris. Quo pacto syllogismi omnes perfecti fiant & reducantur omnes in vniuersales primæ figuræ. Cap. 8. .62.

De syllogismo ex ambabus de Necessario in tribus figuris. Cap. 9. .63.

Mistio Necessarij & Inesse in Prima figura. Caput. 10. .64.

Mistio Necessarij, & Inesse in Secunda figura. Caput. 11. .65.

Mixtio Necessarij & Inesse in Tertia figura. Caput. 12. .66.

De contingenti & propositionum secundum contingens conuersionibus. Cap. 13. .68.

De Syllogismo ex ambabus de Contingenti in Prima figura. Cap. 14. .68.

Mistio Contingentis & Inexistentis in prima figura. Cap. 15. .70.

Mistio Necessarij & Contingentis in prima figura. Caput. 16. .73.

Secunda figura ex ambabus Contingentibus. Caput. 17. .75.

Mistio Inexistentis & Contingentis in Secunda figura. Cap. 18. .76.

Mistio Necessarij, & Contingentis in Secunda figura. Cap. 19. .77.

Figura Tertia ex ambabus Contingentibus. Caput. 20. .79.

Mixtio Inexistentis & contingentis in Tertia figura. Cap. 21. .80.

Mistio Necessarij & Contingentis in Tertia figura. Caput. 22. .80.

Quod figuræ syllogismorum sint tantum tres in omnibus syllogismorum generibus. Cap. 23. .82.

In omni syllogismo terminum aliquem prædicatum esse, & vniuersale existere. Cap. 24. .83.

Omnem syllogismum ex tribus tantum constare terminis, duabusque propositionibus: ac quo pacto dum adduntur termini, propositiones crescunt, ac conclusiones. Cap. 25. .84.

Quæ problemata per quas figuras concludantur, & quæ facile, difficulter uel concludi possint. Ca. 26. 85.

LIBROS LOGICAE

De abundantia Propositionum, inuen-
tioneq; Medij syllogistici,
Sectum Secundum.

Secunda figura. Cap. 16. .113.
Tertia figura. Cap. 17. .114.
De eo, quod est, ex Oppositis ratiocinari. Cap. 18. .114.
Prima Figura. .115.
Secunda Figura. Cap. 19. .115.
Tertia figura. Cap. 20. .115.

Quo pacto inuenienda sint propositiones. Ca-
put. 1. .86.

Quo pacto inuenienda sint media in omni syllogis-
morum genere, construendique syllogismi. Ca-
put. 2. .86.

Figura methodi, pro medio in singulis coniugationi-
bus, & vtilibus, & inutilibus inueniendo, ex an-
tiquis excerta. .87.

De Diuisione, & eius syllogismo. Cap. 3. .90.

De Syllogismorum resolutione,
Sectum Tertium.

De impotentijs syllogisticis.
De eo, quod est, Peti in Principio. Cap. 21. .116.
De eo, quod est, Non penes hoc. Cap. 22. .118.
De falsa Ratione. Cap. 23. .118.
De eo, quod est, Non ratiocinari. Cap. 24. .119.
De Redargutione. Cap. 25. .119.
De Deceptione, quae secundum suspensionem. Ca-
put. 26. .120.

Quo pacto syllogisticae omnes rationes in ali-
quam praedictarum figurarum sint redu-
cenda. Caput. 1. .91.

De mutua Syllogismorum resolutione. Cap. 2. .95.

De Syllogismis ex propositionibus infinitis, & priua-
torijs: ac ipsarum & simplicium consequentis.
Caput. 3. .98.

SVMMA LIBRI SECVNDI.

De Annexis syllogismo.

De conuersione terminorum. Cap. 27. .121.
De mutua Oppositorum conuersione, eligendorum,
& fugiendorum. Cap. 28. .122.
De Inductione, & syllogismo Inductiuo. Ca. 29. .123.
De Exemplo. Cap. 30. .123.
De abductione. Cap. 31. .124.
De Instantia. Cap. 32. .124.
De verisimili, & signo. Cap. 33. .125.
De Entymemate. Cap. 34. .125.
De Cognoscenda Natura. Cap. 35. .126.

DR Potentijs, Impotentijsq; syllogismi, ac ipsi
Annexis. .89.

De Potentijs syllogisticis.

Qui syllogismi plures possint concludere conclusiones.
Caput. 1. .98.

De Eo, quod est ex falsis ratiocinari. Prima figu-
ra. Cap. 2. .99.

Secunda figura. Cap. 3. .101.

Tertia figura. Cap. 4. .103.

De Circulari monstracione. Cap. 5. .104.

Secunda figura. Cap. 6. .106.

Tertia figura. Cap. 7. .106.

De Conuersione, quae in syllogismis. Cap. 8. .107.

Prima figura. .107.

Secunda Figura. Cap. 9. .108.

Tertia Figura. Cap. 10. .109.

De Monstratione per impossibile. Cap. 11. .111.

Prima Figura. .111.

Secunda Figura. Cap. 12. .111.

Tertia figura. Cap. 13. .112.

Differentia inter Ostensiuam monstracionem, & de-
ducentem ad impossibile. Cap. 14. .112.

Quod omne Ostensiuae monstratum, & per impossi-
bile monstrari potest, & e conuerso. Cap. 15. .113.

Prima Figura. .113.

INDEX SVMMARVM, ET CAPITVM
LIBRORVM POSTERIORVM
RESOLVTORIORVM.

SVMMA LIBRI PRIMI.

DE Demonstrationis essentia, conditio-
nibusq; ad eam requisitis. De differen-
tia demonstrationum Quod, seu Quia,
& Propter quid. Quae figura aprior
sit demonstrationi. De Ignorantiae speciebus, quae
in scientijs accidunt. Finitos esse demonstratiua-
rum propositionum terminos. De demonstratio-
nis varijs speciebus, ac earum inter se compara-
tione. De varijs demum theorematibus ad demon-
strationem conferentibus. .128.

Caput Primum. Omnem doctrinam, omnemq; di-
sciplinam intellectuam ex praesistenti fieri co-
gnitione. Quot sunt praecognitionum modi, quaeq;
ea, quae praecognoscuntur. Dubitationum solutio
circa hanc propositionem contingentium. .128.

Caput Secundum. Quid sit scire, quid Demonstratio, &
quae condiciones ad eius propositiones requiran-
tur. Quid sit Propositio, Immediatum princi-
pium, ac eorum species. Propositiones magis quam
conclusionem credendas esse. .130.

Caput

INDEX

- Caput Tertium. Opinionum confutatio, & eorum, qui omnino demonstrationem tollunt, & eorum, qui omnium demonstrationem esse ponunt. 134.
- Caput Quartum. Demonstrationis propositiones veras esse veritate necessaria. Quid sit id, quod dicimus, de Omni, quid Per se, quid Vniuersale. 136.
- Caput Quintum. Quot modis circa prædicatum Vniuersale Primum errare contingat: quoque modo ipsum vere cognoscatur. 139.
- Caput Sextum. Demonstrationem esse ex ijs, quæ sunt per se, ac Necessarijs. 142.
- Caput Septimum. Demonstrationem ex Proprijs constare oportere, quia est ex ijs, & de ijs, quæ sunt per se: neque licere ex alio genere Transcendentem monstrare. 145.
- Caput Octauum. Demonstrationis conclusionem Perpetuam esse: nec Caducorum esse demonstrationem. 148.
- Caput Nonum. Demonstrationem non constare ex communibus. 149.
- Caput Decimum. Demonstratiuarum scientiarum principia Nonnulla esse communia, nonnulla propria: quæque ea sint, & quo pacto præcognoscantur: pariter, & reliqua demonstrationem ingredientia. 150.
- Caput Vndecimum. Quæ sit inter Dignitates, Propositiones, Petitionesque differentia, ac etiam definitiones. Non necesse etiam esse Formas dari propter demonstrationem. 152.
- Caput Duodecimum. Quo pacto utamur in scientijs Contradictionis principio. 154.
- Caput Decimumtertium. In communibus principijs communicare sibi inuicem scientias: & quo pacto Dialectica in hoc ab alijs differat. Quæ interrogationes scientiarum sint propriae, & quæ non sint scientiales: Mathematicarum scientiarum commendatio: & quo pacto syllogismus ampliari possit, assumendo & indirectum, & in latus. 155.
- Caput Decimumquartum. De demonstrationum quod, & Propter quid speciebus, ac differentijs. 158.
- Caput Decimumquintum. Primam figuram maxime scientiæ esse accommodatam. 163.
- Caput Decimumsextum. Quot, quibusue modis syllogisticis, tum in immediatis, tum in mediatis propositionibus Ignorantia dispositionis, & quomodo ignorantia negationis exoritur. 164.
- Caput Decimumseptimum. Syllogismus omnem ex tribus constare terminis, maiori, minori, ac medio: et hos in infinitum tam in propositionibus affirmatiuis, quam negatiuis abire non posse. 171.
- Caput Decimumoctauum. Quo pacto mediate propositiones ad immediatas deduci possint. 180.
- Caput Decimumnonum. Demonstrationem vniuersalem particulari esse præstantiorem. 183.
- Caput Vigessimum. Demonstrationem affirmatiuam negatiua digniorem esse: atque ad scientiam magis idoneam. 187.
- Caput Vigessimumprimum. Demonstrationem ostensiuam illa, quæ ducit ad incommodum, potiorrem esse. 189.
- Caput Vigessimumsecundum. Quæ scientia certior, ac prior sit: quæ Vna, quæue diuersæ inter se scientiæ sint. Et quod eiusdem plures esse demonstrationes possint. 190.
- Caput Vigessimumtertium. Eorum, quæ fortuna eueniunt, quæque in sensuum functione sunt, non esse scientiam. 192.
- Caput Vigessimumquintum. Non omnium syllogismorum eadem esse principia posse. 194.
- Caput Vigessimumsextum. Quod scientia, & scibile ab opinione & opinabili discrepent: & quid sit Solertia. 196.

SUMMA LIBRI
SECUNDI.

DE quatuor Medijs quæ sitis, si est, quid est, quod seu quia est, & propter quid: Quomodo quid est monstretur, ac ad demonstrationem se habeat. Definitionem esse per causam. De Diuisione causarum, & quæ mutuo concurrant, & quæ non, & quomodo illarum possit esse demonstratio: de compositione definitionis ex suis partibus, & quando sunt ignotæ quo pacto veniuntur. Pariter quomodo causæ veniuntur. Postremo de cognitione, ac differentia principiorum indemonstrabilium. 198.

Caput Primum. In disciplinis quatuor quæri solent, & hæc omnia medijs quæ sita sunt: Et quid sit huius libri propositum. 198.

Caput Secundum. Disceptatio, quod demonstratio, & definitio non sint eiusdem. 200.

Caput Tertium. Syllogismo duplicante, similiter & per diuisionem confecto, non demonstrari quid est, de eo cuius est. 203.

Caput Quartum. Disceptatio, quod ipsum quid est non monstretur definitione, neque definitione contrarij, neque alio quouis modo. 207.

Caput Quintum. Dissolutio disceptationis propositæ, quod ipsum quid est monstretur per aliud quid est, & quo pacto ipsius quid est sit demonstratio, & definitio. 211.

Caput Sextum. De causarum distinctione, & quæ mutuo concurrant, & quæ non, & quomodo illarum possit esse demonstratio. 216.

Caput Septimum. Quo pacto ipsum propter quid differat in his, quæ sunt simul, aut non simul, per circulum.

LIBROS LOGICAE

- circulum, aut non per circulum, semper aut frequenter. .219.
 Caput Octauum. De compositione definitionis ex suis partibus, & quando sunt ignota quo pacto veniuntur. .223.
 Caput Nonum. Quo pacto problemata veniuntur, tum diuisione, tum etiam proportione. .229.
 Caput Decimum. Quomodo cause & effectus se habeant inter se: & quo pacto causa veniuntur: & an vnius effectus plures sint causa. .231.
 Caput Vndecimum. Quomodo Principia cognoscuntur: & quis principiorum sit habitus. .237.

SVMMAE, AC CAPITA
 OCTO LIBRORVM
 TOPICORVM.

SVMMA LIBRI
 PRIMII.

- D**E rationandi speciebus, eiusque partibus, ac eius instrumentis. .254.
 Caput Primum. Quid intendit, & quae rationandi species. .254.
 Caput Secundum. Ad quot utilis dialectica, differendi; disciplina. .255.
 Caput Tertium. Ex quibus, & quot disceptatio dialectica constet. .256.
 Caput Quartum. De Terminis, Proprio, Genere, & Accidente. .256.
 Caput Quintum. Quod cetera praedicata aliquid claudant eorum, quae diffinitio continet. .258.
 Caput Sextum. Quot modis idem dicatur. .258.
 Caput Septimum. Omnem disputationem dialecticam esse ex termino, proprio, genere, aut accidente, & ubi illa reperiuntur. .258.
 Caput Octauum. De Propositione Dialectica. .259.
 Caput Nonum. De problemate dialectico, & positione dialectica. .260.
 Caput Decimum. De speciebus differendi, dialecticaeque disputationis. .261.
 Caput Vndecimum. De instrumentis, quibus syllogismorum copiam nobis ad differendum suppeditamus. .261.
 Caput Duodecimum. De Sumptione propositionum. .261.
 Caput Decimumtertium. De Multiplicis distinctione. .262.
 Caput Decimum quartum. De differentiarum inuentione, Similium consideratione, & utilitatibus Instrumentorum. .264.

Summa, ac Capita Libri Secundi
 Topicorum.

SVMMA LIBRI.

- D**E locis absolutis accidentis, siue ad refellendum, destruendumque, siue ad asserendum, construendumque. .267.
 De problematibus vniuersalibus, & in quibus praedicatis inesse, & esse conuertuntur. Cap.1. .267.
 Loci problematum quod quicquam insit, vel non insit. Caput.2. .268.
 De eisdem terminandis problematibus, loci alij. Caput.3. .272.
 Ex Similibus, Appositione, Magis, Minus, Simpliciter & secundum Quid loci. Cap.4. .274.

Summa, ac Capita Libri Tertij
 Topicorum,

SVMMA LIBRI.

- D**E locis Comparationum, qui accidentibus ad scribuntur: & de plerisque locis absolutis accidentis. .275.
 De Meliorum, Eligibiliorumque problematum locis. Caput.1. .275.
 Alij eiusdem problematis loci. Cap.2. .277.
 Alij Meliorum, Eligibiliorumque loci. Cap.3. .279.
 De eligendis, & fugiendis documenta, & loci communes. Cap.4. .280.

Summa, ac Capita Libri Quarti
 Topicorum.

SVMMA LIBRI.

- D**E locis quibusque generis: simul, atque de differentiae locis perpaucis. .282.
 Problematum generis aliquot loci. Cap.1. .282.
 De Genere Loci alij. Cap.2. .284.
 De Genere Loci alij. Cap.3. .286.
 De Genere Loci alij. Cap.4. .286.
 De re Eadem loci alij. Cap.5. .288.
 De Genere loci alij. Cap.6. .290.

Summa, ac Capita Libri Quinti
 Topicorum.

SVMMA LIBRI.

- D**E modis, & locis Proprijs: necnon de nonnullis locis communibus omnibus quae sunt, quae ab

I N D E X I N

I N D E X S V M M A R V M , A C
C A P I T V M L I B R O R V M
E L E N C H O R V M .

S V M M A L I B R I P R I M I .

DE intentione libri, & Generibus disputationum: De locis Sophisticarum in Dictione, & extra Dictionem redargutionum. de causis deceptionum, captionum sophisticarum: de veris, & falsis redargutionibus: de interrogatione tentatiua: Et quid inter contentiosum, sophisticumq; intersit: deum de captionibus Negationis, & Solacismi, occultationeq; Sophistica contra moleste respondentes. 321. Quid intendit, & aliquem syllogismum sophisticum esse. Cap. 1. .321.

- De generibus disputationum. Cap. 2. .321.
Finis Sophistæ & loci sophistici in dictione. Caput Tertium. .321.
De locis redargutionum sophisticarum. Cap. 4. 323.
Omnes Sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri. Cap. 5. .324.
Causæ deceptionum captionum sophisticarum. Caput Sextum. .325.
Ex quibus locis captiones falsi. Cap. 7. .326.
De veris, & falsis redargutionibus. Cap. 8. .326.
Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene diduci. Cap. 9. .327.
De interrogatione tentatiua: & quid inter contentiosum, sophisticumq; intersit. Cap. 10. .328.
Orationes dialecticorum, tentatiuorumque, non esse ad determinatum genus. Cap. 11. .329.
Loci Sophistici interrogantium ad falsum, aut inopinabile. Cap. 12. .329.
De captionibus negationis, & solacismi. Caput. 13. .330.
De occultatione Sophistica, et contra moleste respondentes. Caput. 14. .330.

ab Oppositis, aut à Simili, aut ab eo, quod est Magis, & Minus, & æquale, aut à Casibus, Coniugatis, aut à generatione, & corruptione sumuntur. .292.

- De modis Proprii. Cap. 1. .292.
De locis Proprii. Cap. 2. .292.
De locis communibus omnibus quaesitis, quæ sumuntur ab Oppositis, aut à Simili, aut ab eo, quod est Magis, & Minus & Aequale, aut à casibus, & coniugatis, aut à generatione, & corruptione. Cap. 3. .296.

Summa, ac Capita Libri Sexti
Topicorum.

S V M M A L I B R I .

- D**E Locis definitionis: de locis ex differentiis desumptis: de locis definitionum rerum, quæ compositæ sunt.
Postremo de locis definitionum, quæ omnibus predicamentis communes sunt. .299.
De Locis definitionis, & primum Generis. Caput Primum. .299.
De locis, quæ sumuntur à differentiis definitionem constituentibus. Cap. 2. .302.
De locis definitionum ipsorum compositorum. Caput Tertium. .305.

Summa, ac Capita Libri Septimi
Topicorum.

S V M M A L I B R I .

- D**E locis Eiusdem, et Diuersi, deq; locis constructionis & destructionis prædicatorum. 308.
De Eodem & Diuerso loci. Cap. 1. .308.
De constructione, & destructione prædicatorum loci. Cap. 2. .309.

Summa, ac Capita Libri Octau
Topicorum.

S V M M A L I B R I .

- D**E Locis aptis ad instruendum interrogantem, et de locis pro Respondente, ac deniq; de Locis comunibus interrogantis, & respondentis. 310.
Loci ad instruendum interrogantem. Cap. 1. .310.
Pro inductione Respondenti, loci alij. Cap. 2. .312.
Loci pro respondente. Cap. 3. .315.
Loci communes pro interrogante, & respondente. Caput. 4. .318.

Summa, ac Capita Libri Secundi
Elenchorum.

S V M M A L I B R I .

- D**E utilitate Sophisticarum orationum, & paratu ad eas diluendas. de solutione sex ultimorum locorum extra dictionem, Negationis et Solacismi. De oratione facili, difficili, & acuta. Epilogus postremo Octo præcedentium, & duorum præsentium librorum. .331.
De utilitate cognoscendi sophisticas orationes, et paratu ad eas diluendas. Cap. 1. .331.
De

LIBROS LOGICAE

De apparenti solutione respondentis. Cap. 2. .332.
 De recta solutione loci. Cap. 3. .333.
 De diluendis argutijs accidentis. Cap. 4. .336.
 De solutione sex vltimorum locorum extra dictionem. Cap. 5. .337.
 Dilutiones negationes, & syllogismi. Cap. 6. .338.
 De oratione facili, difficili, & acuta. Caput Septimum. .339.
 Epilogus octo praecedentium, & duorum praesentium librorum. Cap. 8. .339.

Epitome in libros Logicae Aristotelis.

Praefatio Authoris. .341.
 Sermo in significatione dictionum. .341.
 Sermo de rebus agentibus formationem. .341.
 Sermo de vniuersalibus incomplexis. .341.
 Sermo de Differentia. .341.
 Sermo de Proprio. .341.
 Sermo de Accidente. .341.
 Sermo de rebus Compositis. .342.
 Sermo de Praedicamentis. .342.
 Sermo de Substantia. .342.
 Sermo de Quantitate. .342.
 Sermo de Qualitate. .342.
 Sermo de Relatione. .342.
 Sermo de Quando. .342.
 Sermo de Vbi. .342.
 Sermo de Situ. .342.
 Sermo de Habitu. .343.
 Sermo de Passione. .343.
 Sermo de Actione. .343.
 Sermo de rebus communibus Formationi & Verificationi simpliciter. .343.

In Libro de Interpretatione.

De dirigentibus ad Verificationem. .343.

In Libro Priorum.

Sermo de cognitione agente verificatione. .344.
 De prima figura. .345.
 De figura Secunda. .345.
 De figura Tertia. .346.
 Sermo de Syllogismo conditionali. .346.
 De conditionalibus coniunctis. .346.
 Sermo de conditionalibus disiunctis. .347.
 Sermo de Syllogismo contrarietatis, seu ducente ad impossibile. .347.
 Sermo de Syllogismis Compositis. .347.

In Libro Topicorum.

Sermo de regulis, quibus fiunt argumenta, quae loca vocantur. .348.
 Sermo de locis Compositionis. .349.
 Sermo de locis definitionis. .349.
 Sermo de locis Oppositorum. .350.

In Libro Posteriorum.

De demonstratione. .350.
 De definitionibus. .353.
 De qualitate faciendi demonstrationes, & diffinitiones in artibus speculatiuis. .354.

Tractatus de Rhetorica Demonstratiua.

De litigiosa contradictione. .355.
 De rhetorica constitutionis consuetudinis. .355.
 De Rhetorica tentatiua experimenti. .355.

In Libro Elenchorum.

De Elenchis seu sophisticis fallacijs. .355.
 De rebus fallentibus. .356.
 De Translatione & permutatione. .357.
 De rationibus probabilibus & litigiosis. .357.

In Libro Rhetorices.

De Rhetoricis persuasiujs. .358.
 De Signo. .358.
 De Syllogismis conditionalibus. .359.
 De Syllogismo contradictorijs. .359.
 De exemplo. .359.

In Libro Poeticae.

De Orationibus poeticis. .360.

Varia Auerrois Super libros logicae Quaestis. In libris Peri Hermenias.

Questum Primum. De predicatis compositis & diuisis. .361.

Quaestis libri Priorum.

Questum Secundum. De definitione Termini. .161.
 Quaestum Tertium. Quid sit propositio ab-
 Quaestum

INDEX IN LIB. LOGICAE

AVERROIS EPISTOLA.

- soluta, id est de inesse.* .162.
Quaesitum Quartum. De Conuersionibus. .163.
Quaesitum Quintum. De omni prioristico, & quid sit
propositio de inesse: & de modis conclusionum syl-
logismorum mistorum. .363.
Quaesitum Sextum. De conditione syllogismoru con-
tingentium circa duo eorum attributa, videlicet
de numerositate illationis, & de figura, in qua
non concludunt. .166.
Quaesitum Septimum. De modis Illationum misto-
rum ex ipsis tribus modis. .166.
Quaesitum Octauum. De conditionali, an per ipsum
ostendatur quaesitum primum ignotum. .168.
Quaesitum Nonum. De mistione contingentis, &
necessarij. .370.

Libri Posteriorum.

- Quaesitum Decimum. De conditionibus praemissa-*
rum demonstrationis. .371.
Quaesitum Vndecimum. De conditionibus, quae re-
quiruntur ad necessitatem praemissarum demon-
strationum. .375.
Quaesitum Duodecimum. De medio demonstrationis,
an sit causa maioris extremi. .375.
Quaesitum Tertiumdecimum. Quo modo fiat transla-
tio ab vna arte in aliam. .376.
Quaesitum Quartumdecimum. De triplici genere de-
finitionum in ordine ad demonstrationem. .377.
Quaesitum Quintumdecimum. De demonstrationibus
Quia. .377.
Quaesitum Sextumdecimum. An definitio sit particu-
laris, aut vniuersalis tantum. .378.
Quaesitum Septimumdecimum. Quomodo definitio sit
notior ipso definito. .378.
Quaesitum Decimumoctauum. De definitionibus, quae
dicuntur positione differetes a demonstratione. .379.

DE primitate Praedicatorum in Demonstrationibus. .380.

Quaesita Epistola Abual Kasis.

QUaestum Primum. De notificatione generis, & speciei. .380.
 Quaestum Secundum. De nominis definitione. .381.

Epistola Alhagiag Bin Thalmsus
Quaestum.

DE Mistione propositionis de Inesse, & necessaria. .381.

Epistola Abuhalkasim mahmat Ben Kasan.
Quaesita.

Quaestum Primum. De modo Discernendi demonstra-
tiones propter Quid, et demonstrationes Quia. .381.
Quaestum Secundum. Castigatio quartae speciei secun-
di generis congerierum demonstrationum ipsius
Alpharabij. .382.

Abuhabad Adhadrakman ben Ioar
Epistola.

EPistola Prima. De Negatiua de Necessario, & Negatiua de Possibili. .383.
 Epistola Secunda. De Termino medio, quando fuerit causa maioris, an imaginabile sit secundum aliquem locum non esse causam minoris. .383.

Indicis Finis.

PORPHYRII PHOENICEI INTRODUCTIO,

SEVERINO BOETHO INTERPRETE:

*Cum Auerrois Cordubensis Expositione,
& Leui Ghersonidis Annotationibus:*

omnibus nunc primum

*à Jacob Mantino Hebræo Medico
in Latinum conuersis.*

SUMMA LIBRI.

De Generis, Speciei, Differentiæ, Proprii, ac Accidens natura. De eorundem communitatibus, ac differentiis.

Proæmium.

Cap. I.

VM sit necessarium Chrysaori & ad eam, quæ est apud Aristotelem prædicamentorum doctrinam, nosse quid sit genus, quid differentia, quid species, quid proprium, & quid accidens:

& ad definitionum assignationem, & omnino ad ea quæ de diuisione & demonstratione sunt: vtili existente istarum rerum speculatione, compendiosam tibi traditionem faciens, tentabo breuiter, velut introductionis modo, ea quæ ab Antiquis dicta sunt aggredi: ab altioribus quidem questionibus abstinens, simpliciores vero mediocriter coniectans. Mox de generibus & speciebus, illud quidem siue subsistant, siue in solis nudis intellectibus posita sint: Et siue subsistentia corporalia sint, an incorporalia: Et vtrum separata, an in sensibilibus posita, & circa hæc consistetia, dicere recusabo. altissimum enim est huiusmodi negotium, & alius maioris ægens inquisitionis. Illud vero quemadmodum de his, ac de propositis * magis probabiliter Antiqui tractauerunt, & horum maxime Peripatetici, tibi tunc tentabo monstrare.

AVERROIS EXPOSITIO.

Propositum huius tractatus est exponere ea, quæ in introductorio ad scientiam Logicam libri Porphyrii continentur: propterea quia iam adoleuit consuetudo, vt initium librorum logicalium ab ipso sumatur. Inquit. Pre-scire quid sit genus, quid species, quid differentia, & proprium, atq; accidens, est quidem necessarium pro

doctrina libri prædicamentorum Aristotelis: necnon ad componendas definitiones, et ad diuisionem, ac demonstrationem faciendam summopere conducit. Ideo autem dixit hoc ipse Porphyrius, quoniam definitiones constant ex generibus et differentiis. Diuisio quoque fit quidem ipsorum generum per differentias. Et ipsa etiam demonstratio ita fit, vt hæc quinque prædicabilia partes propositionum eius existant. Inquit. & ob id dignum esse putavi edere libellum perbreuè, in quo perstringam id, quod de his rebus in notitiam Antiquorum deuenit: breui admodum compendio veluti introductorio quodam. Nulla tamè fiet à nobis consideratio de harum rerum quæsitis non logicalibus, vt est quæsitum illud, quod solet fieri de ipsis generibus & speciebus, vtrum scilicet reperiuntur extra intellectum, quemadmodum reperiuntur in intellectu, vel tantum in intellectu reperiuntur. Et si extra intellectum reperiuntur, quemadmodum reperiuntur in intellectu, quo nam pacto reperiuntur: videlicet vtrum sint corporea, vel incorporea. Et si incorporea, vtrum sint abstracta, vel non abstracta. Verum tractabimus de his rebus, quatenus sunt logicales tantum, & faciemus mentionem solum de his, quæ à Peripateticis tradita sunt.

LEVI ANNOTATIONES.

Inquit Leui Ghersonides. Præmissa laude Dei gloriosi, decreui in hoc tractatu declarare compendium ipsius Auerrois, super libros Logicæ Aristotelis, id mea agens consueta abbreviatione. Commemorabo quoque illa loca, in quibus mea sententia discrepat à sententia Aristoteli.

In hac arte. In quibusdam vero locis tractabo aliqua, de quibus non est locutus Aristoteles: vt testatur Auerroes ex verbis eius: de quibus tamè debemus in hac arte tractare. & hoc maxime induxit me, ad huiusmodi expositionem tantum. nam quæ in his traduntur libris, non indigent expositione, vt mea fert sententia. Dicamus itaq; quod hæc ars dirigit intellectum, vt diiudicet inter verum & falsum, in quavis re consideratur per ipsum, & sic hanc artem non esse scientiam, sed organum ad scientias est perspicuum. Est autem organum ad scientiam, quia per ipsam discernitur inter verum & falsum: quod est propositum cuiuslibet scientiæ. Et quod non sit scientia patet, quoniam non adipiscimur per ipsam essentias rerum veras, neq; de eis considerat: sed notificat solum, quo nam pacto intellectus discernat inter verum & falsum in rebus. Et ob hoc hæc ars non debet relinquere alicui scientiæ quicquam, quod indigeat declaratione: cū principium ipsum non opus habeat aliquo posteriori eo, quatenus scilicet est principium.

Nos ergo, initio sumpto ab expositione libri Introductorij Porphyrii cum expositione ipsius Auerrois, aggrediemur opus nostrum, & eum seruabimus vsum, quem seruare consueuimus in libris Aristotelis, vt paulo ante diximus. Dixit Auerroes. Præscire quid sit genus, quid species. Inquit Leui. Auerroes credit quod non est necessarium scire hæc nomina, ad doctrinam libri prædicamentorum: vt ipsemet verbis suis

Log. cū cōm. Auer. A proprijs

proprijs id ostendere conatur, dum dicit, quia iam sole-
 uit consuetudo, vt sumatur initium librorum logicalium ab
 hoc, & in calce totius libri quoq; dixit non videri nec
 esse hunc librum, vt ab eo initium in hac arte accipiatur. Sed
 apud nos est quidem necessarium, vt sumatur initium ab ipso
 in hac arte. Quoniam, est initium huius artis, sit de significatio-
 ne simplicis locutionis, & dentur in ea quedam nomina, quae
 vniuocae dicuntur, quaedam vero aequiuocae: ita vt hac ratione
 nomina entium possunt reduci in exiguum numerum: nam si
 non reperiretur ibi nomen, quod dicatur nisi de vnico indiui-
 duo, tunc nomina entium primorum essent tot numero, quot
 sunt indiuidua ipsius entis: ideo fuit nobis consentaneum, vt
 primo consideremus quo pacto ascendant multa indiuidua
 ad vnum nomen, & quando habeant vnum nomen, & quan-
 do plura, videlicet, vt cum dicuntur vniuocae, est vtiq; vnum: &
 cum dicuntur aequiuocae, est quidem plura. Quando ergo vnum
 obtinent nomen, tunc omnia indiuidua reducuntur ad illud
 nomen. Pari ratione, cum potest nomen descendere in ipsa diui-
 sione vsq; ad vltimas species, atq; earum indiuidua, ita vt dica-
 tur de quolibet eorum vniuocae, tunc nos scimus, illud dici vni-
 uoce de omnibus illis speciebus, in quas potest hinc descendere.
 hoc autem non potest dignosci, nisi sciatur propositum horum
 nominum, quae hic amplectitur liber. & hoc non latet eum,
 qui hunc librum, & librum praedicatorum contemplatus
 est. Adde etiam, quod quicumq; aliquem librum ediderit, profes-
 sori debet praepone re vniuersalia particularibus, & cum haec no-
 mina reperiantur in quolibet praedicamento, de illis itaq; no-
 minibus prius tractare iustum est: anteq; de singulo tractetur
 praedicamento particularum. Et cum est, quod conducit ad com-
 positionem definitionum, & ad diuisionem, atq; demonstra-
 tionem, ideo quidem dixit quod conducit, & non dixit quod sit ne-
 cessarium: quia cognitio compositionis definitionum non est
 necessaria in hoc loco: quoniam ad artem attinet demonstra-
 tionem, et si iste liber conducit ad compositionem definitionum,
 hoc facit ex secundo proposito. Ita quoq; confert manifeste
 ad compositionem descriptionum, quae ex genere & proprio
 constant, aut ex genere & accidente, aut ex genere & acciden-
 te, quibus quidem Dialecticus vtitur: vel ad compositionem
 nem rei, quae non est descriptio, quae ex specie, & accidente
 componitur, quae Rethoricus vtitur, & hac ratione profecto
 est communis cunctis artibus. Dixit Auerroes, Et ob id dignu
 esse putauit edere libellum, &c. Inquit Leui, Cum nullus profes-
 sor alicuius artis, quatenus est professor illius artis, debeat con-
 siderare nisi de ea re, quae est arti suae proportionata: ideo pro-
 fessor huius artis, non debet tractare de aliqua re, nisi ea ratione,
 qua est logicalis. Adde etiam (vt paulo ante diximus) quod haec
 ars est principium ad omnes scientias: & ideo non oportet pro-
 fessorem huius scientiae habere notitiam de alijs scientijs. &
 ideo non debet considerare in hoc libro de his nominibus,
 nisi quatenus sunt logicalia. Nam circa esse ipsorum vniuersa-
 lium varia extant opiniones apud sapientes, cum Plato credat
 ea extra intellectum existere, & ex illis oriri indiuidua: Aristote-
 les vero huius contrarium sentit: videlicet, quod ipsa indiuidua
 gignant vniuersalia in intellectu nostro cum iteratione, non quod
 vniuersalia reperiantur extra intellectum: ita quod si indiui-
 dua non reperiretur, tunc quicquid intelligeremus de eorum
 vniuersalitate, esset falsum: quoniam ideo vniuersale reperit-
 tur, quia indiuidua reperiuntur. Verum Aristoteles fatetur quod
 scientia, quam habemus de indiuiduis in infinitum ortis, eam
 quidem obtinemus ratione vniuersalium, quoniam cum sensu
 percipimus de multis indiuiduis aliquid cum repetitione,
 tunc intellectus efficit ex hoc vniuersalem enunciationem, &
 huiusmodi enunciatio parit in nobis scientiam de quouis in-
 diuiduo, quod sub illo existit vniuersali: siue nos illud sensu
 perceperimus, siue non. At Plato opinatur quod scientia, quam
 habemus de vniuersalibus, sit causa scientiae, quam de indiui-
 duis obtinemus. Sed dicit ipse hanc esse causam scientiae, quae
 de indiuiduis, quae sensu quoq; percepimus, habetur: & quod nisi
 darentur haec vniuersalia per se existentia extra animam, nulla
 daretur scientia. Aristoteles autem conatus est in libro Meta-
 physicae destruere hanc sententiam. Ad hanc itaq; artem
 tandem attinet ponere vniuersalia esse, iuxta sententiam Aris-
 totelis, quatenus sunt ad publicum, & famosum, non quate-
 nus sunt quid verum, Et si hoc pacto ea ponat, sequitur ergo quod
 haec ars ponet haec vniuersalia, praeter hoc, quod cogatur de-
 terminare vnam harum duarum opinionum, vel alteram.
 Nam licet sententia Platonis esset vera, non debet professor
 huius artis ponere ea secundum illam rationem: cum esse harum
 idearum non sit cognitum, & famosum. Haec tamen ars,
 praeter rationem, qua est principium tantum, non debet consyderare
 de rebus famosis, seu publicis, & ideo professor huius artis

non debet ponere ea, nisi ratione praedicationis, qua praedi-
 cantur de indiuiduis reperijs extra intellectum, & huiusmodi
 praedicatione est vera iuxta vtriusque opinionem. Et ideo dicit
 Porphyrius quod non vult hic inuestigare, vtrum genera & species
 reperiantur extra intellectum, vt dicit Plato: aut non reperian-
 tur nisi in intellectu, vt Afferit Aristoteles. Et si sint extra intel-
 lectum, vtrum sint corpora, hoc est, vtrum habeant esse corpo-
 reum sensibile: vel non sint corpora, vt videtur velle ipse Plato.
 Et si non sint corpora, vtrum sint abstracta ab indiuiduis sensibili-
 bus: vel non sint abstracta a sensibilibus, nam aliqui Antiqui
 putabant non esse abstracta a sensibilibus: vt in libro Meta-
 physicae narratum est: hoc est, quod in ipso indiuiduo sensibili re-
 periantur illa duo esse simul, nempe esse particulare sensibile
 & esse vniuersale.

De Genere. Cap. II.

Videtur autem neque genus, neque
 species simpliciter dici. Genus enim
 dicitur & aliquorum quodammodo
 se habentium ad vnum aliquod, & ad se in-
 uicem collectio. secundum quam significa-
 tionem Romanorum dicitur genus, ab vnus
 scilicet habitudine (dico autem Romuli) &
 multitudinis habentium aliquo modo ad in-
 uicem eam, quae ab illo est, cognationem, se-
 cundum diuisionem ab alijs generibus di-
 ctum. Dicitur autem & aliter rursus ge-
 nus, quod est vnus cuiusque generationis prin-
 cipium: vel ab eo qui genuit, vel ab eo loco in
 quo quis genitus est. Sic enim Orestem qui-
 dem dicimus a Tantalio habere genus, Hy-
 lum autem ab Hercule. & rursus, Pindarum
 quidem Thebanum esse genere, Platonem
 vero Atheniensem. etenim patria princi-
 pium quoddam est vnus cuiusque genera-
 tionis, quemadmodum & pater. Haec au-
 tem videtur promptissima esse significatio.
 Romani enim dicuntur, qui ex genere de-
 scendunt Romuli, & Cecropidae, qui a Cec-
 trope, & horum proximi. Et prius quidem
 appellatum est genus vnus cuiusque gene-
 rationis principium: dehinc etiam & mul-
 tudo eorum, qui sunt ab vno principio, vt
 a Romulo: quam diuidentes & ab alijs sepa-
 rantes, dicebamus omnem illam collectio-
 nem Romanorum genus. Aliter autem
 rursus genus dicitur, cui supponitur spe-
 cies: ad horum fortasse similitudinem dictum.
 Etenim principium quoddam est huiusmodi
 genus earum, quae sub ipso sunt, specierum.
 videtur etiam multitudinem continere oem,
 quae sub ipso sunt, specierum. Tripliciter igitur
 cum genus dicatur, de tertio apud Philoso-
 phos sermo est: quod etiam describentes assi-
 gnauerunt, Genus esse dicentes, quod de pluri-
 bus & differens specie in eo quod quid est
 praedicatur, vt aial. Eorum. n. quae praedicant,
 alia quidem de vno dicuntur solo, sicut indi-
 uidua, vt Socrates, & hic, & hoc: alia vero de
 pluribus, quemadmodum genera, & spes, &
 differentia

differentia, & propria, & accidentia cōiter sed non proprie alicui. est autē genus quidem, vt animal: spēs vero, vt homo: dñia autem, vt rationale: proprium, vt risibile: accidens, vt album, nigrum, sedere. Ab ijs igitur, quæ de vno solo prædicantur, differunt gñā: eò quòd hæc de pluribus prædicantur. Ab ijs aut rursus quæ de pluribus: à spēbus quidē, qm̄ species etli de pluribus prædicantur, non tñ de differentibus specie, sed numero. homo. n. cū sit species, de Socrate & Platone prædicatur, qui non specie differunt, sed numero: animal vero, cū sit genus, de homine, & boue, & equo prædicat, qui differunt à se inuicē specie, nō numero solum. A proprio vero differt genus: qm̄ proprium quidem de vna sola specie, cuius est proprium prædicatur, & de ijs, quæ sub ipsa specie sunt, indiuiduis: quemadmodum risibile de homine solo, & de particularibus hominibus: genus autem non de vna specie prædicatur, sed de pluribus & differentibus. A differentia vero, & ab ijs, quæ cōiter sunt accidentia, differt genus: qm̄ & si de pluribus & differentibus specie prædicantur differentis, et cōiter accidentia, non tamen in eo quod quid est prædicant, sed in eo quod quale quid est. Interrogātibus. n. aliquibus, quid est illud, de quo prædicantur hæc, genus respondēbimus, differentias autem & accidentia non respondēbimus. non. n. in eo quod quid est prædicantur de subiecto, sed magis in eo quod quale quid est. interroganti enim quale quid est homo, dicimus quod rationale: & quale quid est coruus, dicimus quod nigrum. est autem rationale quidem differentia, nigrum vero accidens. quando autē quid est homo interrogamur, animal respondēmus. est autem hominis genus animal. Quare de pluribus prædicari diuidit genus ab ijs, quæ de vno solo eorum, quæ sunt indiuidua, prædicantur. hoc vero, de differentibus specie, separat ab ijs, quæ sicut species prædicantur, vel sicut propria. in eo autem quod quid est prædicari diuidit à differentijs & communiter accidentibus, quæ non in eo quod quid est, sed in eo quod quale quid est, vel quomodo se habet vnumquodq; prædicatur de ijs, de quibus prædicatur. Nihil igitur superfluum, neque minū continet generis dicta descriptio notionis.

Sermo de Genere.

Inquit. Neq; genus, neque species dicitur de vnica tantum re, immo genus trifariam dicitur. Primo de aliquo cœtū, qui ad vnum refertur patrem, vt dicitur genus Araborum, & Arameorum: propterea quia habent relationem ad Arab, & Aram. Secundo dicitur de origine alicuius genealogiæ: siue illa fuerit

partis aliquis, aut locus, is tamen modus non est in lingua nostra in vsu: vt cū quis dixerit genus Bassar, & Vandalia, genus Vandalorū. Tertius vero modus, qui in hac arte in vsu venit, dicitur quidem genus id, sub quo species includitur. Appellant autē professores huius artis hanc rem metaphorice, nomine generis, propter correspondentiam, quam habet cum illis duabus rebus vulgo notis, nempe, quia huiusmodi genus est principium specierum, quæ sub ipso continentur: quemadmodum pater & locus est principium genealogiæ, & quia amplectitur illam multitudinem, quæ sub ipso includitur: quemadmodum genealogia, quæ ad vnum refertur patrem, cōtinet multitudinem, quæ sub ipsa colligitur. D. d. Hoc autem tertium significat, de quo est sermo, sic describitur ab Antiquis: scilicet quod est id, quod prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quid est. Exempli causa animal prædicatur quidem de equo, alino, homineq; in eo quod quid est singulum eorum: videlicet, quod ad interrogationem factam de quolibet eorum, per quid est, sic respondeatur: vt si quis quærat quid est equus, quid est homo, quidq; alinus, respondeatur quidem quod est animal. homo autem, atq; equus, & alinus sunt plura specie differentia. D. d. Genus autem dicitur esse de his, quæ de pluribus prædicantur, propterea quod eorum, quæ prædicantur, alia quidem de vnica prædicantur re: vt sunt prædicabilia singularia. alia vero de pluribus prædicantur: vt sunt genera, species, atque differentia, & propria, & ipsa accidentia, quæ de pluribus prædicant, non quæ de vnica re singulari prædicantur. Exemplum autem ipsius generis est animal, quod quidem includit hominem, et reliqua alia. exemplum speciei est homo, qui amplectitur Socratem, & Platonem. exemplum differentia est, rationum hois. exemplum proprietatis est, susceptibilitas scientiæ in homine. exemplum vero accidentis est, stare, & sedere. Inquit. Differt autem genus ab indiuiduis per hoc, quod dicitur ipsum prædicari de pluribus. Et differt etiam à reliquis alijs quatuor rebus, quæ de pluribus prædicantur, nam à specie quidem ideo differt, quia ipsum prædicatur de pluribus differentibus specie: species vero prædicatur de pluribus differentibus numero: vt homo, qui prædicatur de Socrate, & Platone, qui numero differunt, animal vero, quod est genus ipsius hominis prædicatur de homine, & equo, & boue, quæ inter se differunt specie. nam homo non est eiusdem speciei cum equo. Per hoc autem quod dixit, (scilicet Porphyrius.) videtur quidem differre genus ab vltima specie, & ideo vera definitio ipsius generis est, quod ex duobus vniuersalibus ipsum sit illud, quod vniuersalius est, per quod debet fieri responsio ad interrogationem factam de aliqua re quid sit: vt definiuit ipsum Alpharabius, vel quod sit id, sub quo ordinata est species: vt definiuit ipsemet paulo ante. D. d. Differt quoq; genus ab ipsa proprietate, propterea quia proprium prædicatur de vnica spē, videlicet de ea spē, cuius ipsum est propriū, & de indiuiduis sub eadē spē exñtibus, vt risibile, quod quidē prædicat de homine, & de singulis hoibus, sed genus prædicatur de pluribus spēbus, & de pluribus differentibus numero. D. d. Differt adhuc genus à dñijs, & ab accidentibus cōibus per id, quod dñi ipsum prædicari de rebus in eo quod quid est. nam dñia & accidentes prædicant de ea re, cuius sunt dñia, aut accidentes in eo quod quale est, non in eo quod quid est. Exempli grā, si interrogemur quale nam animal sit hō: respondēbimus quidem rōnale, idem si de coruo fiat interrogatio per quale, fiet responsio per accidens insequēs ipsum, vt gratia exempli, si dicatur quale nam animal sit: respondēbitur quidem nigrum.

Log. cum cōm. Auert. A ij rōnale

rōnale autem dīa est, nigrum vero accidēs. id ē, per quod respondet ad interrogacionem factā per quid est, est utiq; genus. vt si fiat interrogatio de homine, quid sit: & dicatur aīal. Cū igitur in definitione generis dicit, quod prādicatur de pluribus, tunc p hoc distinguitur à rebus singularibus. per id vero, quod dicitur differentibus specie, distinguitur à specie, & proprio. et per id, quod dicitur in eo, quod qd est, & non in eo quod quale est, distinguitur à differentijs, & accidentibus. D. d. patet itaq; hāc esse veram descriptionem ipsius generis: quoniam nihil excessus aut defectus continere videtur. Nos tamen iam diximus, quid diminutionis in hac reperiatur descriptione.

Sermo de Genere.

LEVI.

Dixit Auerroes. Neq; genus, neque species dicitur de vnica tantum re. Inquit Leui. Vult Porphyrius declarare nobis, qd genus est nomen metaphoricum translatum à similitudine quadam, vt postea exponit. Primo dicitur de aliquo cōtū vt Israel, Israelita. nam hoc nomen est vsurpatum ab ipsa multitudine, pater etenim non vocatur Israelita, vel Israelita. & hoc est in vū linguarum. Secundo dicitur, vbi ponitur pater, vice genealogia eius, & locus vice habitatorū eius: vt nos nominamur Israel, vel Egyptij nominantur Egyptus: vt dicebatur, quod destructa est Egyptus, is tamen modus non est in vū linguarum, nisi parum. Multi tamen alij exposuerunt hunc locum variis modis, non correspondentibus profecto veritati, hoc tamen est id, quod nobis videtur p huius expositione: quā quidem expositio est quoq; ipsius Auerrois in libro Metaphysica: & ipse quoq; Auerroes dixit ibidem, qd in lingua Arabica is modus non est in vū: cuius verba possunt intelligi, vt non sit vllō pacto in vū in illa lingua: vel qd non sit in frequenti vū, inductione vero persuaderi potest, qd huiusmodi genus raro venit in vsum linguarum. Dixit Auer, Tertius vero modus, qui in hac arte in vsum venit, dicitur quidem genus id, sub quo species includitur. Inquit Leui. Si volumus qd hāc definitio sit perfecta, oportet vt dicatur, qd sit id, sub quo species includitur ea ratione, qua est vniuersalis ea: & qd respondeatur ad eius interrogacionem, in eo quod quid, quoniam poterit esse vniuersalis ea, & tamen non erit genus: vt nigrum respectu corui, nam nigrum est cōmunius hac specie, & tamen non est genus, sed respondeatur de nigro in eo quod quale, nō in eo quod quid, itidem & differentia, sub qua ingreditur quidē species: quoniam eam gignit (vt in eius definitione dicitur) & non est genus illi species, pari ratione definitio speciei erit, vt sub ea ingrediatur species, cū tamen non sit genus alicui speciei: licet respondeatur per eam in eo quod quid. Per id vero quod dicit, qd huiusmodi genus, est principij specierum, quā sub ipso includuntur, si intelligat id, quod intelligebat Plato, tunc non dissentiret ab eo, quod suppositum in p̄fatione huius libri sui, sed, si id itelligat, quo ad sciam, tūc verificaret de illis duabus opionibus, vt paulo ante diximus: qm̄ scia ppetua, & icorruptibilis habet ab ipso vniuersali. Vel forte dixit, qd est principij sp̄rum, qd sub ipso existunt, quia est eay materia, & ideo est eay principij: quemadmodum materia dicitur principij rei, cuius est p̄cipij. Dixit Auerroes. Hoc autem tertium significatum, de quo est sermo. Inquit Leui. Cū definitio sit id, quod notificat quiditatem rei: quemadmodum definit eam Auerroes in libro Posteriorum, dicens qd est oratio indicans substantiam rei, & eius quiditatem: sitq; ipsum genus relatiuum quoddam: nam genus est speciei genus, vt duplum est dimidij duplum, vel seruus est domini seruus: ergo oportet, vt definitio generis sumatur ex ratione relationis: quoniam hoc nomen est id, quod est ratione relationis. Manifestum autem est, qd in hac descriptione non sumitur illa relatio, qua genus est id, quod est, quoniam, licet in hac descriptione ponatur species, non ponitur quidem illa species, quā est correlatiua huic generi, id est cui hoc est genus: sed ponuntur illa species, quā sub eo existunt omnes in vniuersali, cū ipsum tamen non sit genus omnibus ipsis seu vniuersalitati eay, nam de pluribus, quā specie differunt, prādicatur genus illiusmet generis per se, sed genus nō est genus alicui generi per se, sed speciei, quā est pars eius, sed cū in hac descriptione nō sumatur id, quo genus est id quod est, ideo est descriptio hāc, & non definitio, & ideo defectus huius descriptionis oritur propter species medias: videlicet, quia non sumitur in ea id, quo genus est id, quod est, nam hoc, quod posuit in hac descriptione, ita reperitur in eis, si sint species, sicut si sint genera, vt si definiremus seruum per id, quod non competit ei, nō ea ratione,

qua est seruus, & contigerit vtille seruus sit dominus alicuius, tunc hāc definitio ita competet ei, ea ratione, qua denominatur dominus, sicut ea ratione, qua denominatur seruus. D. d. Genus aut, &c. Inquit Leui. Hoc est notum de se, p̄ter id, quod dixit, & exemplum proprietatis est susceptibilitas scientiā, in alio tamen loco vocauit hoc differentiam. Aliqui tamen exponunt susceptibilitatem scientiā, scilicet propriā ei in actu: vt Medicina, & Geometria, cuius inuentio in homine nominatur proprium largo modo, vt in capitulo de proprio declarabitur: licet re vera dicatur accidens, neque hoc est conueniens huic nostro proposito: quoniam hic debet loqui de vero proprio, cū faciat mentionem quoq; cum ipso de ipso accidente. Et ideo, vt nostra fert sententia, est susceptibilitas cuiusuis scientiā fuerit in actu, siue practica, siue speculatiua fuerit, & hoc proprium reperitur in omnibus indiuiduis hominis: licet sit impossibile, quin concedamus, qd nihilominus, non reperitur hoc proprium cunctis indiuiduis hominis, nam cum puer nascitur, non habet in actu scientiam, tum practica, tum etiā contemplatiua. Ergo illud proprium, quod attulit huc non est verum proprium. Melius ergo est vt dicamus, qd susceptibilitas scientiā quandoq; sit differentia, quandoque vero proprium, nam, cū per hoc intelligimus, qd de natura hominis est, vt suscipiat in aliquo tempore scientiā in actu, tūc hoc est proprium, sed si per hoc intelligimus, qd homo habeat semper aptitudinem ad recipiendam scientiam, tunc hoc erit differentia: quoniam huiusmodi susceptibilitas est eius forma, qua est id, quod est. Et hinc verificatur id, quod dicit in libro Topicorum, qd susceptibile scientiā est descriptio hominis, nos autem de hoc faciemus verbum in eo loco Deo annuente. Manifestum ergo est ex verbis Porphyrii in hoc loco, qd proprium datur tantum vltimā speciei, quod tamen non est verum: qm̄ potest nominari verum proprium etiā quod inest cuius subiecto, siue illud fuerit genus vel species, & hoc non latet eum, qui dedit operam huic arti, atque illis scientijs, quā hoc vtuntur nomine: vt est scientia Naturalis, & ideo inuenies Aristotelem ponentem in libro Pradicamentorum proprietatem qualitatis, & reliquorum pradicamentorum, cū tamen sint genera suprema. D. d. Differt autem genus ab indiuiduis, &c. Inquit Leui. Si volumus qd hāc definitio sit completa, oportet vt declaremus quod alterum alterum subingrediat: & qd respōdeatur per quodlibet eorum ad interrogacionem per quid est, quoniam irrationale est cōmunius q; rationale, & tamē non est ei genus: quia non amplectitur ipsum, idē tēdem homo, et scribens: homo enim non est genus ad scribentem, licet sit quid cōmunius ipso: propterea quia, non respondeatur p id, quod est minus vniuersale, in eo quod quid, pari ratione nigrum & coruus: cū tamen nigrum non sit genus ad coruum, propterea qd non respondeatur p magis vniuersale in eo quod quid: licet respondeatur de coruo in eo, quod quid.

De Specie. Cap. III.

Species autem dicitur quidem & de vniuersali quā forma: s̄m quam dictum est, Prima quidē sp̄s digna est imperio. Dicitur autem species & ea, quā est sub assignato genere: s̄m quam solemus dicere hominē quidē sp̄m aīalis, cū sit genus animal: album autem coloris speciem, triangulum vero figurā speciem. Quod si etiam genus assignantes speciei meminimus dicētes, quod de pluribus & differentibus specie in eo quod quid est prādicatur, & speciem dicimus id, quod sub assignato genere est: nosse oportet quod, qm̄ & genus alicuius est genus, & sp̄s alicuius est species, vtrunq; vtriusq; ita circo necesse est i vtrorumq; rōnibus vtriusq; vti. Assignant ergo & sic speciem. Species est, quā ponitur sub genere: & de qua genus in eo quod quid est prādicatur. Amplius autem sic quoq;. Species est, quā de pluribus & differentibus numero in eo quod quid est prādicatur. sed hāc quidem assignatio specialissima

ma est, & quæ solum spēs est, non autē & genus: alia vero erunt etiā non specialissima. Planum autē erit quod dicitur hoc modo. In vnoquoque prædicamento sunt quædā generalissima, & rursus alia specialissima: & iter generalissima & specialissima sunt alia, quæ genera & species dicuntur eadem. Est autē generalissimum quidem, supra quod nullū aliud sit superueniens genus. Specialissimum autē est, post quod non est alia inferior species. Inter generalissimum autem & specialissimum alia, quæ genera & species sunt eadem: ad aliud tamen & ad aliud sumpta. Fiat autem in vno quidem prædicamento manifestum quod dicitur. Substantia est quidem & ipsa genus: sub hac autem est corpus. & sub corpore animatum corpus: sub quo animal. sub animali vero rationale animal: sub quo homo. sub homine vero Socrates & Plato, & qui sunt particulares homines. Sed horum substantia quidem generalissimum est, & quod genus solum: homo vero specialissimum, & quod solum species. corpus autem species quidem est substantiæ, genus vero animati corporis. sed & animatum corpus species quidem est corporis, genus vero animalis. rursus animal species quidem est corporis animati, genus vero rationalis animalis. sed rationale animal species quidem est animalis, genus autem hominis. homo vero species quidem est rationalis animalis, non autem genus particularium hominum, sed solum species. & omne, quod ante indiuidua propinque prædicatur, species erit solum, nō etiam genus.

Generum ac spērū in prædicamēto Substātiæ ordo.		
Genus	Substantia	generalissimum.
Species	Corpus.	& genus. 40
Species	Animatum corpus.	& genus.
Species	Animal.	& genus.
Species	Rationale animal.	& genus.
Species	Homo.	specialissima.
Particulares	Socrates & Plato.	homines.

Quemadmodum igitur substantia cum suprema sit, eō q̄ nihil supra eam sit, genus est generalissimum: sic etiam homo cum sit species, postquam non est alia species, neque alia quid eorum, quæ possunt diuidi in species, sed solum indiuidua (indiuiduum enim est Socrates, & Plato, & hoc album) species erit solum.

10 & vltima species, & (vt dictum est) specialissima. quæ vero sunt in medio, eorum quidem quæ ante ipsa sunt, erunt species: eorum autem, quæ post ipsa sunt, genera. Quare hæc quidem duas habent habitudines, eam, quæ est ad ea, quæ antecedunt, secundū quam species ipsorum esse dicuntur: & eam, quæ est ad posteriora, secundum quam genera ipsorum esse dicuntur. Extrema vero vnam habent habitudinem. Nam & generalissimum ad ea, quidem quæ posteriora sunt, habet habitudinem, cum sit genus omnium id quod est supremum: eam vero, quæ ad superiora non habet, cum sit supremum & primum principium, & (vt diximus) supra quod non est aliud superueniens genus. Specialissimum autem vnam habet & ipsum habitudinem, hanc quidem, quæ est ad superiora, quorum est species: eam vero, quæ est ad posteriora non diuersam habet habitudinem, sed eandem, & species indiuiduorum dicitur. sed species quidem dicitur indiuiduorum, velut ea continens: species autem superiorum, velut quæ ab eis continetur. Desinant igitur generalissimum genus ita, quod, cum genus sit, non est species. & rursus, supra quod non est aliud superueniens genus. Specialissimam vero speciem sic, quæ cum sit species, non est genus. & quam, cum sit species, in species diuidere non possumus. adhuc autē, & quæ de pluribus & differētibus numero i eo quod qd est prædicatur. Ea vero, quæ in medio sunt extremorū, subalterna vocantur genera & spēs, & vnūquodque ipsorum speciem esse, & genus ponunt: ad aliud tamen & aliud sumptum. ea enim, quæ sunt ante specialissima vsq; ad generalissimū ascendunt, et genera dicuntur, & species subalterna: vt Agamennon, Atrides, & Pelopides, & Tantalides, & vltimū Iouis. Sed i fami-
 20 lijs quidem plerunq; ad vnum reducuntur principium, ver. g. ad Iouem: in generibus vero & speciebus nō sic se habet. Neq; enim est cōmune vnum genus omnium ens: nec omnia eiusdem generis sunt fm vnum supremū genus, quæadmodum dicit Arist. sed posita sint (quemadmodū in prædicamētis dictū est) prima decem g̃na, quasi prima decem principia. Et si omnia quis entia vocet, æquiuoce (inquit) nūcupabit, sed nō vniuoce. Si enim vniuoce esset commune omnium genus ens, vniuoce omnia entia dicerentur. cum vero decem sint prima, communio fm nomen est solum, non tamē fm rationem, quæ fm nomē est. Decē igitur generalissima quidem sunt: spālissima vero in numero quidem quodam
 30 Log. cum cōm. Aucr. A iij sunt.

sunt, nō tamē infinito. Individua autem, & re
sunt post specialissima, infinita sunt. Quapro-
pter vsque ad specialissima à generalissimis de-
scendentes iubebat Plato quiescere: descen-
dere autem per media diuidentes specificis
differentiis. infinita vero (inquit) relinquen-
da sunt. neq; enim eorum scientiam posse fie-
ri. Descendentibus igitur ad specialissima, ne-
cesse est diuidētes per multitudinem ire: ascē-
dētibus vero ad generalissima necesse est col-
ligere multitudinem in vnum. collectiuum
enim multorum i vnam naturam species est
& etiā magis id, quod genus est: particularia
vero & singularia ecōtrario semper in multis-
tudinem diuidunt id, quod vnum est. partici-
patione enim speciei plures homines, vnus
particularibus autem & singularibus vnus
& cōmunis plures. diuisiuum enim semper
est, quod singulare est: collectiuum autem &
adunatiuum, quod cōmune est. Assignato
autem genere & specie quid sit vtrunq; eorū,
& genere quidem vno existēte, speciebus ve-
ro pluribus (semper enim in plures species
diuisio generis est) genus quidem semper de
specie prædicatur, & omnia superiora de infe-
rioribus: species autem neq; de proximo sibi
genere, neq; de superioribus: neq; enim con-
uertit. Oportet enim aut æqua de æquis præ-
dicari, vt hinnibile de equo: aut maiora de mi-
noribus, vt animal de homine: minora vero
de maioribus minime. neq; enī dices animal
esse hominem: quemadmodum hominem di-
ces esse animal. De quibus autem species præ-
dicatur, de ijs necessario & speciei genus præ-
dicabitur, & generis genus vsq; ad generalissi-
mum. si enim verum est dicere Socratem ho-
minem, hominem autem animal, animal au-
tem substantiam: verum est & Socratem ani-
mal dicere, atq; substantiam. semper enim cū
superiora de inferioribus prædicentur, species
quidem de indiuiduis prædicabitur, genus au-
tem & de specie, et de indiuiduo: generalissi-
mum vero de genere vel generibus, si plura
sint media & subalterna, & de specie, & de
indiuiduo. dicitur enim generalissimum qui-
dem de omnibus sub se positis generibus, &
speciebus, & indiuiduis. genus autem, quod
ante specialissimum est, de omnibus specialis-
simis & indiuiduis. solum autem species de
omnibus indiuiduis. indiuiduū autem de vno
solo particulari. Individuum autē dicitur So-
crates, & hoc album, & hic veniens Sophro-
nisci filius, si solus sit ei Socrates filius. Indiu-
dua autem dicuntur hmōi, qm̄ ex proprietatibus
cōsistit vnumquodq; eorum, quarum
collectio nunquam in alio eadem erit: Socra

tis enim proprietates nūquam in aliquo alio
particulariū erunt eadem. eæ vero, quæ sunt
hominis proprietates (dico autē eius, qui est
cōmunis) erunt eadem in pluribus, magis
autem & in omnibus particularibus homini-
bus, in eò quod homines sunt. continetur igitur
indiuuiduum quidem sub specie: species
autem sub genere. Totum enim quiddam est
genus: indiuiduum autem pars: species ve-
ro & totum est & pars. sed pars quidem alte-
rius: totum autem non alterius, sed in alijs. in
partibus enim totum est. De genere igitur
& specie, & quid generalissimum, & quid spe-
cialissimum, & quæ gñā eadem, & spēs sint;
quæ etiā indiuidua, & quot modis genus
& species dicantur, sufficienter dictum est.

Sermo de Specie.

Inquit, Species duo significat: primum quidem for-
mam rei: vt cum dicimus, Species tua est digna im-
perio, & is loquēdi modus est familiaris ipsis Gre-
cis. Secundum vero significatum, de quo hic agitur, est
quidem illud vniuersale, quod sub illo genere locatur,
quod paulo ante definiuimus: quod scilicet est magis
propriū q̄ sit illud, vt si dicamus hominem eē speciem
ipsi animali, & animal genus ei: & q̄ albedo sit species
colori, & color genus eidem. Inquit, Neq; contra nos
quis obijciat q̄, cum definiuimus genus, posuimus ip-
sam spēm partē definitionis eius, dicentes ipsum præ-
dicari de pluribus differentiibus specie: in definitione
vero spēi, diximus ipsam esse, quæ subingreditur genus
atque sub eo locatur. qm̄ & genus, & spēs, quodlibet
ipsorū dicitur per relationē ad alterum. natura autem
relatiuorum est, vt quodlibet ipsorum capiatur in de-
finitione alterutri, & nullum ex hoc sequitur inconue-
niens. Inquit, Et adhuc descripserunt speciem, dicen-
tes eam esse, quæ prædicatur de pluribus differentiibus
numero in eo quod quid est. verū tamen sub hac de-
scriptione vltima tantum species continetur, quæ qui-
dem est tantum species, & non est genus: in prima ve-
ro definitione omnes includuntur species: cum dicatur
in ea, q̄ est quæ sub genere collocata est: & quæ est ma-
gis propria eo. Ex his ergo, quæ dixit Porphyrius, po-
terit quis intelligere, q̄ vera definitio ipsius generis, in
qua non communicat species media, est scilicet q̄ ge-
nus sit illud vniuersale, quod speciem amplectitur, su-
per ipsamq; locatum est in eo quod quid est: & non il-
la, qua descripsit ipsum antea: quoniam in hoc commu-
nicant cum eo species media. Cū autem tam genus
quàm species, vnumquodq; eorum dicatur in relatio-
ne ad alterum ipsorum: & in quolibet decem prædica-
mentorū reperiuntur multa vniuersalia, quorum al-
terum sub altero locatur: sequitur ergo quod in quoli-
bet eorum reperiuntur vniuersalia, quæ dicuntur ge-
nera, & species. genera quidem in relatione ad ea, quæ
sunt sub illis: species vero in relatione ad ea, quæ
sunt super illis, & hæc sunt ipsa vniuersalia media, quæ
inter primum vniuersale existunt et vltimum, quæ re-
periuntur in eodem prædicamēto. Et primum vniuer-
sale dicitur genus generalissimum: quia nullum datur
genus supra ipsum, propter quod possit ipsum nomi-
nari species. Vltimum vero vniuersale ideo vocatur
species specialissima: quia nullum reperitur sub ea vni-
uersale, propter quod possit vocari in relatione ad ip-
sum genus. Quæ autem in medio existunt, dicuntur
genera

133 in Ante-
prædicamē.
c. 4.

Natur
tuorū
quod
solum
tur in
eide
Ite
ca. 4.
6. 100

genera, & species: duobus scilicet habitis respectibus. ut gratia exempli in prædicamento substantiæ, substantia est genus: & sub substantia est corpus: & sub corpore corpus animatum: & sub corpore animato animal: & sub animali rationale: & sub rationali homo: & sub homine Socrates & Plato, & reliqua individua hominis. Substantia igitur in hoc prædicamento est genus generalissimum: & homo est species specialissima. corpus autem est species ad substantiam, & genus ad corpus animatum. & corpus animatum est species ad corpus, & genus ad animal. & animal est species ad corpus animatum, & genus ad animal rationale. & animal rationale est species ad animal, & genus ad hominem. & homo est species ad animal rationale, & nulli alij rei est genus, quia prædicatur de individuis hominis. sic ergo est species tantum. Generatim ergo ipsum vniuersale vocatur genus in relatione ad id, quod sub eo existit: & species in relatione ad id, quod est supra ipsam. Supremum autem vniuersale, cum habeat relationem ad vnum tantum, videlicet ad id, quod sub eo existit, ideo est tantum genus. Vltimum vero vniuersale, cum nullam aliam habeat relationem, quæ ad id, quod supra ipsum existit, ideo est tantum species. Intermedia vero cum ambas illas obtineant relationes, ideo sunt & genera & species. Scias præterea, quod in hoc exemplo Porphyrius posuit substantiam esse genus ad corpus, iuxta sententiam illorum, qui putant materiam & formam existere in prædicamento substantiæ, hoc est substantiarum abstractarum. Idem posuit rationale ut genus ad hominem, iuxta sententiam illorum, qui opinantur rationem esse genus ad hominem, & ad angelum, sed apud eos, qui putant quod rationem dicitur æquiuoce de ipsis, non est genus. Ita quoque iuxta sententiam ponentium libri prædicamentorum propositum esse narrare vniuersalia rerum sensibilibus, genus supremum in prædicamento substantiæ erit utique corpus. Definiunt quoque genus generalissimum, dicentes ipsum esse genus, & non speciem, itemque illud definiunt, dicentes ipsum esse illud super quod non datur genus. Definiunt quoque speciem specialissimam, dicentes ipsam esse speciem, & non genus, vel ipsam esse speciem non diuisibilem in alias species, & quod prædicatur de pluribus differentiis numero, in eo quod quid est (ut paulo ante dictum fuit.) Intermedia vero sunt genera & species, genera quidem in relatione ad ea, quæ sub eis existunt: species vero in relatione ad ea, quæ super ipsa existunt. Inquit. Nec contingit in omnibus generibus genealogiæ, nam genera genealogiæ, omnia ascendunt tandem ad vnum patrem, ut Arabes ad Arab: sed non ascendunt omnia genera ad vnum vniuersale, quod omnia illa complectetur. Nam neque ens est genus commune cunctis rebus: neque habet quidem genus commune supremum, ad quod ascendant reliqua genera omnia post ipsum. sed cuncta genera ascendunt, ac deducuntur ad decem genera prima, quæ sunt ipsa decem prædicamenta: quæ quidem non sunt subordinata, alterum sub altero, vel locata: neque datur aliquod prædicamentum, quod ea amplectatur: quoniam hoc nomen ens dicitur de eis æquiuoce, vel aliqua ratione analogiæ. Nam si ens esset eis genus commune, tunc hoc nomen ens diceretur de eis vniuoce. cum igitur prima genera sint decem, ergo communicabunt inter se æquiuocatione nominis entium tantum, non definitione. Genera itaque generalissima erunt decem: species vero specialissimæ sunt plures, sed sunt quidem termino contentæ, & non sunt infinitæ. Sed individua, per quæ ipsæ species specialissimæ diuiduntur, sunt quidem infinita: & ideo non possunt

amplecti per differentias, quibus vltimæ species diuiduntur. propterea quia huiusmodi differentiæ sunt infinitæ: de infinito autem non habetur scientia. Cuius deflectionem per diuisionem generum ad species specialissimas, tunc quidem videmur redigere vnitatem in multitudinem per huiusmodi actum: ascendentibus vero nobis ad genera generalissima, videbimur tunc potius pluralitatem in vnitatem redigere. Et huius rei ratio est: quia quanto magis genus ascendit, tanto minorem efficit notitiam: maioris tamen est amplexus quæ fit id, quod sub eo existit, e contra vero quod magis descendit, eò maior redditur cognitio, minorque fit collectio. vnumquodque tamen ipsorum, videlicet & species, & genus, collectiuum quidem est: sed genus magis, species vero minus, res vero singulares & particulares, id est individua ipsa, oppositum quam genus & species agunt: quoniam diuidunt, et non colligunt, nam semper speciem diuidunt: ut hominem in Socratem, et Platonem, particulare inquam semper diuidit: vniuersale vero aggregat. Inquit. Postquam notificauimus quid sit genus, & species, et quod genus sit vnum, plures habens species, propterea quia genus diuiditur semper in plures species: ideo genus vere prædicatur de specie, similiter etiam genus generalissimum, & ut verbo dicam, quicquid est superius prædicatur de inferiori, cui sit vniuersalius illo, species vero, nec de proprio, neque de remoto prædicatur genere, videlicet prædicatione vniuersali: quoniam non conuertitur cum genere in prædicatione. Ea etenim, quæ prædicantur de aliquibus, vel sunt æqualia illis, de quibus prædicantur, vel sunt communiora eis, æqualia autem conuertuntur in prædicatione: ut cum dicimus, ois equus est hinnibilis, et omne hinnibile est equus, vniuersaliora vero non conuertuntur in prædicatione, nam genus non conuertitur cum specie: ut animal, quod est vniuersalius homine, verum, non est dicere omnis homo est animal: sed non conuertitur, scilicet quod sit verum dicere, omne animal est homo. Res præterea, de quibus prædicatur species, de eisdem utique prædicatur genus illius speciei, & genus illius generis: & sic procedendo, donec desinit prædicatione ad genus generalissimum, ut exempli gratia, si verum est dicere Socrates est homo, verum erit quoque dicere quod est animal, quod est genus ad hominem, idemdem vere prædicabitur de eo genus animalis, quod est corpus nutritibile sensitium, res ergo superior vniuersalis prædicabitur semper de inferiori, & ideo species prædicatur de individuo, & genus prædicatur de specie, & de individuo. Genus itaque generalissimum prædicatur de vltima specie, & de individuo eiusdem speciei, & de intermedijs inter ipsum & inter hanc speciem, quæ sunt vna ratione genera, alia vero ratione sunt species. Genus præterea, quod antecedit vltimam speciem, prædicatur de omnibus speciebus vltimis, & de individuis illarum: & species vltima prædicatur de individuo tantum, individuum vero de vno tantum individuo prædicatur. Hoc autem, quod Porphyrius dicit, est verum de individuo accidentium, nam individua substantiæ de nulla prædicantur re secundum vsum naturæ. & ideo vera descriptio indiuiduorum est, quod indiuiduum est id, quod non prædicatur de pluribus: non id, quod prædicatur de vno, ut ipse descripsit. Inquit. Id vero, quod dicitur vnum, veluti Socrates, & Plato, ideo quidem dicitur indiuiduum, quia constat ex proprietatibus, quæ non possunt concurrere per se aliquo tempore, in aliquo alio individuo, nam summa rerum, ex quibus Socrates constat, non potest reperiri in aliquo alio, sed proprietates hominis vniuersalis possunt reperiri in pluribus indiuiduis hominis: & ideo de cunctis indiuiduis

Vide. 1. de Interp. ca. 5. De vno solo pr. 'icari in incidentium tantum vnum est.

Log. cum cōm. Auer. A iij diuis

diis hominis prædicantur. species ergo amplectitur individuum: & genus amplectitur specie. Genus itaque similatur toti, & individuum parti: species vero partim toti, partim parti similatur. similatur ergo toti, eo quia continet individuum: similatur vero parti, quia à genere continetur. Inquit, iam ergo diximus quid sit genus, quidque species, quid quoque genus generalissimum, & quid species specialissima, quid etiam intermedia, quæ sunt de se partum genera, partim species, quid quoque individua, & quot modis dicitur genus, & species.

Sermo de Specie.

LEVI.

Dixit Porphyrius, Species autem, &c. Inquit Leui. Voluit ostendere hoc nomen esse metaphoricè dictum. Dixit Aueroes, Secundum vero significatum, &c. Inquit Leui. Si hæc definitio debeat esse completa, oportet dicere ipsam speciem subingredi genus, quæ non est ita vniuersalis sicut ipsum, sed genus complectitur ipsam, per quam respondetur ad interrogationem factam, per quid est, & hoc patet ex prædictis. nam in ipso animali subintelligitur corpus nutritibile, sensitiuum: quod tamen non est ei genus, in eo adhuc includitur mobile de se in actu: & tamen non est ei genus. D. d. Aueroes, Neque contra nos quis obijciat, &c. Inquit Leui. iam in superioribus fuit declaratum, quod relatiuum vt relatiuum, debet continere in sua definitione illam relationem, qua ipsum est relatiuum: & hoc non potest fieri, nisi sumantur in illa definitione ambo relatiua, nam definitio serui est, vir inferuiens domino suo: & definitio domini est, qui dominatur seruo suo, ita vt, si quaratur quid sit seruitus, debet responderi, est subministratio proueniens à seruo ad dominum, & si quaratur quid est dominatio, debet responderi quod est dominium factum à domino supra seruum. Hæc itaque definitiones idem significant, nisi quod illa relatio, cū refertur ad seruientem, est seruitus, & subministratio, & cū ad dominum refertur, est dominium, & ita conueniebat fieri in definitione generis & speciei.

D. d. Aueroes quod ipse assumpsit in descriptione generis ipsum relatiuum. Inquit Leui, iam nos declarauimus ibi, quod, non fuit sumptum in illo loco ratione relationis: sed videtur, quod ipse voluerit ponere hic nomen speciei in oratione, non quatenus sit relatiuum. D. d. Aueroes, Et nullum ex hoc sequitur inconueniens. Inquit Leui, Hoc est, quia in reliquis definitionibus, præter definitiones relatiuorum, sequeretur ex hoc inconueniens, si sumeretur quiditas alicuius alterius rei, pronotificatione alterius: vt si sumeretur in definitione hominis equus. Sed in relatiuis est omnino necessarium: non vt ponatur quiditas alterius in ipsa definitione, sed propter relationem, quæ re vera vnus ad alterum habetur, & non potest cognosci quiditas relationis, nisi fiat mentio de correlatiuis in ipsa definitione: quæ refertur in illa relatione, vt paulo ante declaratum fuit. Inquit Aueroes, Ex his ergo, quæ dixit Porphyrius, &c. Inquit Leui, Sententia Auerois est, quod hæc eadem ratio, qua Porphyrius damnauit hæc descriptionem, scilicet speciei, debebat damnare etiam: licet in hac descriptione non percipiatur genus, quoniam causa est eadem: videlicet quod, si datur aliqua species, quæ non subincluditur sub hac descriptione, vt sunt species mediar, quæ omnino ingrediuntur sub descriptione generis, & iste est ille defectus, qui reperitur in illa descriptione. Inquit Aueroes, Scias præterea quod in hoc exemplo Porphyrius posuit, &c. Inquit Leui, Sententia Auerois est, quod circa hoc extant variae opiniones apud Antiquos, nam sunt aliqui, qui putant quod tam materia quod forma, qualibet earum seorsum dicatur substantia: quidam vero alij putant nullam earum esse substantiam, sed substantiam esse ipsam materiam, & formam simul existentem. Hæc autem ars debet ponere ipsum corpus, tanquam genus supremum, propter duas causas. Prima est, quia ad professorem huius artis non attinet inquirere, quæ nam harum duarum opinionum sit vera: quoniam hæc inquisitio non est logicalis. Secunda causa est, quia huius artis propositum est enarrare res sensibiles, non res, quæ indigent pro ipsarum declaratione alijs scientijs: quarum hæc ars est principium. Manifestum autem est, quod substantiæ separatæ non sunt sensibiles: quoniam substantia sensibilis constat ex materia & forma, & ideo corpus debet esse genus supremum. Idem idem ratiocinium genus homini & angelo, id est sic etiam rationale non debet poni genus propter duas quoque causas. Vna est, quia genus debet prædicari vniuoce de omnibus, quæ sub ipso existunt: videlicet quod nomen atque definitio eius prædicentur de cunctis, quæ sub ipso extant. Manifestum autem est, quod rationale non dicitur vniuoce de angelo, &

de homine, quoniam homo est homo ea ratione, qua est rationalis in potentia, alias enim non esset homo, qui non intelligeret actu: quod est falsum, sed angelus est angelus ea ratione, qua est rationalis actu. Adde etiam, quod definitio ipsius rationalis in homine, quæ quidem est vt sit cognoscens per cogitationem, & cotemplationem, non competit angelo. Alia causa est, quia ad hæc artem non pertinet enumerare, nisi res famolas: sed esse angelorum non est publicum. D. d. Aueroes, Nec contingit in omnibus generibus entium, &c. Inquit Leui, Ideo dixit hoc, quia manifestum est, quod nomen entis non dicitur de rebus, nec aæquiuocatione: vt in libro Metaphysicæ dictum fuit: sed est nomen dictum secundum prius & posterius, nam dicitur secundum prius de substantia, & secundum posterius de accidente: quia accidens ideo est, quia substantia, quæ est eius subiectum, est, cū accidens non reperiatur per se existens. Quod autem nomen entis non sit genus vniuersale cunctis decem prædicamentis, sic probatur, quoniam genus est id, quod est commune cunctis speciebus, quæ sub ipso existunt, differentiæ vero ipsis speciebus, quæ sub ipsis existunt, quæ sunt res additæ supra naturam generis, & ideo illæ differentiæ necessario differunt à natura generis, & ideo non contingit vt verificetur prædicatio generis de illis differentiis: sed bene verificabitur prædicatio generis de habentibus differentiis, vt, exempli causa, differentiæ, quibus diuiditur animal, sunt potentia ad ambulandum, & potentia ad volandum, & potentia ad natandum. Prædicatio itaque aialis de his potestatibus non erit vera, nam non potest dici quod potentia ad ambulandum est animal, sed vera erit prædicatio animalis de habentibus hæc differentiis, nam ambulans est animal, & volans quoque, atque natans. Ens autem prædicatur de omnibus differentiis, quæ sub ipso existunt, & de habentibus hæc differentiis: quia nihil datur de his, de quo non sit verum dicere, quod sit ens, & vnum, & aliquid, & res. Patet ergo, quod nullum horum est genus cunctis entibus: Quod si ens esset genus commune illis, tunc nomen entis diceretur de eis vniuoce, vt perspicuum est. Inquit Aueroes, Hoc autem, quod Porphyrius dixit, est verum de indiuiduis accidentium. Inquit Leui, Sententia huius rei, iudicio meo, est quod indiuidua accidentium prædicantur in oratione secundum vsum naturalem, hoc est, quod huiusmodi oratio significet naturaliter id, quod propositum est per eam: sed indiuidua substantiæ, cū prædicantur de aliqua re, tunc oratio non significat naturaliter id, quod per eam quaritur, nisi per accidentem, quoniam subiectum in ipsa propositione debet esse notum, nam, si non esset notum, tunc siue aliquid affirmemus, siue denegemus ab illo subiecto, nihil vtique notificabitur, & ideo oportet ponere subiectum notum, de quo aliquid affirmetur in illa propositione, vel negetur, patet ergo quod, cū dicitur Socrates est niger, cū subiectum sit notum, quod hæc propositio significabit naturaliter quod est niger. Sed si prædicatum fuerit indiuiduum substantiæ, & quaramus vt notificet quid sit illud indiuiduum, tunc manifestum est, quod non poterit notificare aliquid, quod sit illi substantiale: quia in ea re communicant omnia indiuidua speciei: vt si dicatur rationale est Socrates, Pari ratione quoque non poterit dignosci per aliquid quod accidentale, quod cunctis indiuiduis speciei inest: vt latitudo vnguium, & amplitudo thoracis. Reliquum ergo est vt cognoscatur per aliquod accidentale, quod non inest semper cunctis indiuiduis speciei actu: vt si dicatur ille, qui ambulat actu, est Socrates, vel tale quippiam, manifestum autem est quod hæc oratio non significat naturaliter id, quod de ea desyderatur: nisi propterea quia contingit vt in illa congregatione nemo ambulat, præter Socratem, ita quoque si dicatur hoc animal est Socrates, & id indicemus digito, vel aliquo alio genere indicationis, nemo quidem dubitabit quod huiusmodi oratio non significat naturaliter id, quod per ipsum intenditur, sed propter illam indicationem, qua indicauimus, & nuntum, quo inuimus, dicimus illam propositionem, sed non intelligitur hoc de prædicatione non secundum vsum naturalem, vt aliqui sunt opinati, nam, vt post hoc dicitur, ipsum quidem proprium conuertitur in prædicatione cum sua specie: cum tamen accidens non possit esse subiectum ipsius substantiæ secundum vsum naturalem. Perspicuum ergo est ex dictis quod professor huius artis non negabit huiusmodi prædicationem, quæ vtique sententia adhuc declarabitur in libro Priorum, cū de conuersione propositionis agetur. Vocauit autem descriptionem id, quod dicitur de indiuiduo, quod non prædicatur de pluribus: propterea quia negatio non dicit quiditatem rei. Dicitur quoque descriptio prædicari de vno: propterea quia hoc non conuenit indiuiduo, quatenus est indiuiduum, nam, si id inesset indiuiduo ea ratione, qua est indiuiduum, oporteret vt verificaretur de indiuiduis substantiæ: cuius rei tamen falsitas iam probata fuit. Hæc vero dicitur descriptio, propterea

propterea

INTRODUCTIO.

propterea quia quidditas indiuidui non est prædicari de vno, vel non prædicari de pluribus: sed ipsa definitio est, quæ quidditatem rei notificat, & ideo hæc dicitur descriptio, non definitio.

De Differentia. Cap. IIII.

Differentia vero & cõmuniter, & proprie, & propriissime dicitur. Nam communiter quidẽ differre alterum ab altero dicitur, quod alteritate differt quocunq; modo, vel à seipso vel ab alio. differt. n. Socrates à Platone alteritate, & ipse à seipso, & puero existente & viro factõ, & faciẽte aliud quid vel quiescente: & semper in aliquo modo habẽdi se alteritatibus spectatur. Proprie autem differre alterũ ab altero dicitur, quando inseparabili accidente alterum ab altero differt. Inseparabile vero accidens est, vt cæcitas oculũ, aut nasi curuitas, aut cicatrix cùm ex vulnere occalluerit. Propriissime autẽ differre alterum ab altero dicitur, quando specifica dĩa differt: quemadmodum hõ ab equo specifica differentia differt, rationalis qualitate. Vniuersaliter ergo omnis differentia addita alicui alteratum facit. sed eæ quidem, quæ & cõiter & proprie sunt, alteratũ faciunt. quæ vero propriissime aliud. Quæ quidem igitur aliud faciunt, specificæ vocantur: illæ vero quæ alteratum, simpliciter differentia. animal. n. adueniens rationalis differentia, aliud fecit: eius autẽ quod est moueri, alteratum solum à quiescente fecit. quare illa quidem aliud, hæc vero alteratum solum fecit. Secundum igitur aliud facientes differentias diuisiones generum fiunt in species, & definitiones assignantur, quæ sunt ex gñe & huiusmodi differentijs: secundum autẽ eas, quæ solum alteratum faciunt alteritates solum consistunt, et aliquo modo se habentis permutatiões. A superioribus ergo rursus inchoanti, dicẽdum differentiarum alias quidem esse separabiles, alias vero inseparabiles. moueri enim et quiescere, & ægrum esse & sanum esse, & quecũq; his proxima sunt, separabilia sunt. at vero aquilinum esse vel simum, vel rationale vel irrationale inseparabilia sunt. Inseparabilium autem alia quidem sunt per se, alia vero p accidens. nam rationale per se inest homini, & mortale, & disciplina esse susceptiuũ: at vero aquilinũ esse, vel simum per accidens, & non per se. Ille igitur, quæ per se sunt, in substantiæ ratione accipiuntur, & faciunt aliud: ille vero, quæ secundum accidens, nec in substantiæ ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, sed alteratum. Quæ quidem igitur per se sunt, non suscipiunt magis & minus: quæ vero per accidens (et si inseparabiles sint) intensionem accipiunt & remissionem. nam neq; genus. aut magis & mi-

nis prædicatur de eo cuius fuerit genus, neq; generis differentie, s̄m quas diuiditur. ipse. n. sunt, quæ vniuscuiusq; rationem complent: esse autem vnicuiq; vnum & idem, neque intensionem, neq; remissionem suscipiens est. aquilinum autem esse, vel simum, vel coloratum, aliquo modo & intẽditur, & remittitur. Cùm igitur tres species differentia conyderentur: & eæ quidem sint separabiles, illæ vero inseparabiles: & rursus inseparabilium hæc quidem sunt per se, illæ vero per accidens: rursus earum, quæ per se sunt, differentiarũ, alia quidem sunt, secundum quas diuidimus genera in species, alia vero, secundum quas ea quæ diuisa sunt specificantur: vt cũ per se differentia omnes huiusmodi animalis sint, animatum & sensitiuũ, rationale & irrationale, mortale & immortale: animati quidẽ & sensitiuũ differentia constitutiua est substantiæ animalis (est enim animal substantia animata sensitua) mortalis vero & immortalis differentia, & rationalis & irrationalis diuisiua sunt animalis differentia: per eas enim genera in species diuidimus. Sed eæ qdẽ, quæ diuisiua sunt dĩa generum completiua fiunt, & constitutiua sp̄rum. diuiditur enim animal rationale & irrationale differentia, & rursus mortalis & immortalis differentia. sed rationalis & mortalis differentia constitutiua fiunt hominis: rationalis vero & immortalis Dei: irrationalis autem & mortalis irrationaliũ animalium. Sic vero & sup̄mæ substantiæ, cùm diuisiua sint animati & inanimati differentie, & sensitiuũ & insensitiuũ, animata quidẽ & sensitua, * iuxta substantiam sumptæ animal perfecerunt: animata vero & insensitua perfecerunt plantam. Quoniã ergo eadẽ aliquo modo quidẽ acceptæ fiunt cõstitutiua, aliquo mō autẽ diuisiua, specificæ oēs vocant, & his maxime opus est ad diuisiones generũ; & ad definitiones: sed non his, quæ secundum accidens inseparabiles sunt, neq; etiã magis ijs, quæ sunt separabiles. Quas etiam determinantes dicunt. Differentia est, qua abundat species à genere. homo enim plus habet quã animal, rationale & mortale: animal enim nihil horũ est. Nam vnde species haberent differentias? Neq; vero oēs oppositas habet, quoniam idem simul habebit opposita. Sed, quemadmodum cẽsent, potestate quidem habet omnes corũ, quæ sub se sunt differentias, actu vero nullam. ac sic neq; ex ijs, quæ non sunt, aliquid fit, neq; opposita circa idẽ erunt. Definiunt autẽ eam & hoc modo. Differentia est, quæ de pluribus & differentibus specie in eo quod quale quid est prædicatur. rationale

* 2. l. vna cõ
substantia
sumptæ.

* sp̄s genũ
excedit.

tionale enim & mortale de homine prædicatum in eo quod quale quid est homo dicitur: sed non in eo quod quid est. quid est. n. homo, nobis interrogatis, cōueniens dicere animal: quale autem animal inquisitis, quod rationale & mortale est conuenienter assignabimus. Rebus enim ex materia & forma cōstātibus, vel smpportionem ad materiam et formam, constitutionē habentibus, quemadmodum statua ex materia quidem est ære, ex forma autem figura: sic & homo communis & specialis ex materia quidē proportionaliter consistit ex genere, ex forma autem differentia. totum autem hoc, animal rationale mortale, homo est, quemadmodū illic statua. Describunt autem et hoc modo. Differentia est quod aptum natum est diuidere ea, quæ sub eodem genere sunt. rationale enim & irrationale hominem & equum, quæ sub eodē genere sunt, quod est animal, diuidunt. Assignant autem & hoc modo. Differentia est, qua differunt à se singula. namq; homo, & equus smp genus non differunt, sumus enim animalia nos, & equi: sed additum rationale disiunxit nos ab illis. & rōnales sumus & nos, èt Dij: sed mortale appositum disiunxit nos ab illis. Exactius autem pertractantes ea, quæ ad differentiam pertinent, dicunt non quodlibet diuidentū ea, quæ sub eodem genere sunt, esse differentiam, sed quod ad esse conducit, & quod quid erat esse, et quod rei pars est. Neq; n. quod natum est nauigare, est hominis differentia, & si sit proprium hominis. dicere enim possumus animalium hæc quidem apta esse ad nauigandum, illa vero minime, diuidentes hominem ab alijs. sed aptum natum esse ad nauigandum non est substantiæ completiuum, nec eius pars, sed aptitudo solum ipsius: iccirco quia non est talis differentia, quales sunt, quæ specificæ dicuntur differentie. Erunt ergo specificæ differentie, quæcunque alteram faciunt speciem, & quæcunque in eo quod quid erat esse accipiuntur. Et de differentia quidem tot sufficiant.

Sermo de Differentia.

AVER. **I**Nquit. Differentia autem trifariam dicitur, videlicet communiter, & proprie, & propriissime. Differentia itaq; communiter dicta, est id, quo differt aliquid ab aliquo: vel qua differunt dispositiones eiusdem rei in se ipsa. nam Socrates differt à Platone per ipsam indiuiduitatē, quæ inter ipsos existit per se. differunt quoque eius dispositiones in semetipso, cum sit quandoq; puer, quandoq; vir: & cum aliquid agat in vno tempore, quod non agit in alio tempore. & vt summatim dicam, id quo differunt substantiæ, vel quo differunt dispositiones vnus substantiæ, illud profecto dicitur differentia communis. Differentia vero propria est id, quo aliquid differt ab aliquo per aliquod acci-

dens inseparabile: vt glaucedo oculi, et cicatrix vulueris. Sed propriissima differentia dicitur, cum distinctio fit per differentiam, quæ speciem parit, vt ratiocinium, quo quidē homo à reliquis animalibus distinguitur: quoniam ratiocinium est differentia, quæ speciem hominis gignit. Sed vt verbo rem complectar, omnis differentia gignit diuersitatem in ea re, in qua reperitur. veruntamen communis, ac propria differentia non efficiunt aliud ens: sed vera differentia (quæ scilicet est propriissima) aliud vtiq; gignit ens. Et, cum qualibet differentia vel aliquam pariat varietatem, vel ens aliud pariat, idcirco illæ varietates, quæ varia gignunt entia, vocantur differentie effectiue specierum: illæ vero, quæ non efficiunt alia entia, vocantur simpliciter differentie. vt exempli causa, cum annectitur ratiocinium ipsi animali, tunc nouum parit ens: nempe aliquam speciem, quæ quidem est species hominis. sed si motus adiungatur ipsi animali, non innouabit profecto aliud ens, sed auferetur ab eo tantum quies. differentiarum itaq; alia efficiunt aliquod aliud ens: alia vero diuersitatem tantum efficiunt. Illis autem, quæ aliud gignunt ens, fit quidem diuisio generū in species, eisdemq; perficiunt definitiones: illud vero aliud genus differentie alterationem tantum efficit in dispositionibus, & non in substantijs rerum. Diuiduntur insuper differentie alia diuisione. Nam quædam sunt separabiles: vt motus & quies, & sanitas & ægritudo: quædam vero inseparabiles: & hæc quidem bifaria sunt: nempe vel sunt per se existentes, vel per accidens. per accidens autem differentia est, vt habere nasum simum: per se vero differentia est, vt ratiocinium homini, & ipsum esse susceptiuum scientiæ. Differentie igitur, quæ per se sunt, sunt illæ, quæ sumuntur in definitione essentia rei cui insunt, & gignunt (vt diximus) aliud ens, præter illud genus cui insunt: differentie vero, quæ sunt per accidens, non sumuntur in definitione essentia rei, de qua prædicantur, neq; aliam gignunt speciem, sed tantum diuersitatem quandam efficiunt. Differentie autem substantiales non suscipiunt defectum vel excessum. nam quemadmodum vna species animalium non est magis animal, q̄ alia, ita quoq; res se habet de differentijs generis diuidentibus ipsum: videlicet, q̄ de ea re, de qua prædicantur, non prædicantur smp magis & minus: quoniam perficiunt definitiones specierum, quas gignunt, quibus vtiq; dant esse. illud enim esse, quod habent res quæ sunt, non dicitur habere excessum: de nullo etenim entium potest vere dici, q̄ excedat in suo esse aliquod aliud. At differentie accidentales recipiunt excessum & defectum: licet sint ex differentijs inseparabilibus, nam reperiri potest nasus magis simus alio naso, & magis & aquilinus alio. Differentiarum vero per se, quædam constituunt genera media, quæda vero ea diuidunt, vt exempli causa animal, cum sit mediū genus, habet differentias, quæ ipsum constituunt, hoc est quæ perficiunt definitionē suam, ipsumq; gignūt, vt gratia exempli nutritio, & sensus: nam nutritio & sensus perficiunt essentiam animalis, cum animal sit substantia nutritibilis sensitiuaq; habet tamen differentias ipsum diuidentes, vt rationale & irrationale: nam animalium aliud rationale, aliud irrationale. Differentie autem diuidentes genus mediū, constituunt quoque species, quæ sub eodem existunt genere. At genus supremum habet differentias diuidentes ipsum: sed non habet differentiam, quæ ipsum constituar: quoniam quælibet differentia constitutiua, est diuisiua generis rei, quam constituit, sed, cum genus supremum non habeat genus, ideo non habet differentiam constitutiua: cum habeat tamen differentiam diuisiuam. Species vero vltima habet differentiam constitutiua, sed non diuisiua.

diuisiua. Sed cum constitutio fiat de eo, quod est sub genere supremo, & de vltima specie, & omnia illa dicuntur species: sequitur ergo necessario id, quod dicitur de hac differentia, quæ est per se, videlicet quod ipsa gignit speciem. Inquit. Istæ inquam differentia sunt illæ, quæ sunt necessariae ad diuidenda genera & componendas definitiones: quoniam neque diuisio, neque definitio fit per differentias accidentales. Inquit. Definiuntur adhuc hæc differentia per definitiones. Quarum vna est, quod differentia est, qua species superat genus ipsum, nam per differentiam ipsius hominis, quæ est ipsum rationale, abundat super animal, quod est eius genus: quæ hæc differentia non inest ipsi animali in actu. Nam si actu inesset ei, inesset quoque eidem eius oppositum, quod est priuatio rationis: cum animal diuidatur in rationale, & in irrationale: & sic vna & eadem res esset rationalis, & irrationalis simul. rationale igitur & irrationalis, quibus animal diuiditur, cum dicimus animalis, aliud rationale, aliud irrationale, reperiuntur quidem in speciebus, quæ sunt sub genere. In hoc tamen sermone (scilicet Porphyrii) extat aliqua infirmitas. Definiunt in super has differentias sic. Differentia est, quæ predicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale, non in eo quod quid, nam, si interrogemur quid sit homo, respondebimus primo per suum genus, dicentes quod est animal. & si interrogemur quodnam animal sit, respondebimus quidem rationale. definitio autem hominis per hanc summam compleitur. Hoc autem ideo fit, quia omnes res sunt compositæ ex materia & forma, vel ex rebus, quæ simulantur materiae & formæ: & genus est vt materia, differentia vero vt forma, cum ergo res ita se habeat, idcirco genus et differentia simul sunt substantia rei, quatenus est in ipsomet intellectu, eo modo quo est extra intellectum, quæ est ipsa materia & forma. Definiunt adhuc differentias substantiales sic. Differentia substantiales sunt, quæ solent distinguere inter res quæ sunt sub vno & eodem genere: vt rationale & irrationale, quæ distinguunt inter hominem & equum, quæ sub genere animalis includuntur. Sed cum huiusmodi distinctio quandoque fiat per ea, quæ sunt de substantia specierum, quandoque vero non, & ipsæ differentia debeant esse de substantia specierum: ideo adderunt in hac definitione hoc, videlicet quæ distinguat inter ipsas species in essentia, atque substantia earum, quæ scientia nauigatoria est quidem homini proprium, distinguens inter ipsum, & reliquas species animalium: sed non distinguit ipsum ab alio per rem essentialem, quemadmodum distinguit ipsum rationale, et ideo non diuiditur animal per ipsum in hominem & non hominem, quemadmodum diuiditur per ipsum rationale atque irrationale. Nam, cum dicimus animalium aliud obtinet artem nauigatoriam, aliud vero non: haud quæque diuiditur animal per hoc in hominem et non hominem: cum huiusmodi differentia non gignat speciem sub genere. At rationale gignit quidem hominem, si diuidamus per ipsum animal. Et hoc sit satis pro noticia dicitur.

Sermo de Differentia.

Dixit Porphyrius, Differentia autem trifariam dicitur. Inquit Leui, Diuersitas in vniuersali dicitur differentia. Cum autem ipsa differentia fuerit ratione vnitatis, quæ est in substantia, tunc huiusmodi differentia reperitur in omnibus indiuiduis tantum, per hoc enim discrepant omnia à se inuicem. Si vero ratione diuersitatis eius in se, tunc reperitur in omnibus indiuiduis tantum sensibilibus: & ideo dicitur differentia communis. At, cum ipsa diuersitas fiat per aliquod accidens inseparabile, non erit necessarium semper vt sit illa vna ex partibus tantum, in quas diuiditur genus prima diuisione, nam si animal diuidatur in nigrum, & non nigrum, non propterea diuiditur per hoc in coruum, & non coruum, vt perspicuum est, & quia hoc accidens non reperitur semper nisi in parte eius;

id est vocatur hæc differentia propria: & est manifestum quod hæc non est perfecte differentia propria, quia non gignit ens proprium, nam nigredini non datur subiectum proprium.

Tertio vero dicitur propriissima differentia: quia per eam diuiditur genus in illam speciem quam parit, & in aliam, nam hæc differentia non reperitur sine speciebus illius generis. & ideo diuiditur per ipsam genus in illam speciem, & in aliam diuersam: vt diuiditur animal in rationale & in irrationale: & propterea diuiditur in hominem & non hominem. Possimus tamen exponere communem, & propriam, & propriissimam sic: videlicet, vt differentia communis dicatur esse id, quo aliqua fiat diuersitas, quæcumque fuerit illa, siue substantialis, siue accidentalis, siue separabilis, siue inseparabilis. Sed in differentia propria non sumitur distinctio accidentalis separabilis: sed sumitur in ea quæuis distinctio contigerit, siue substantialis, siue accidentalis inseparabilis, nam substantialis est etiam inseparabilis. Sed in differentia propriissima non sumitur quælibet distinctio inseparabilis: sed substantialis tantum, & hæc expositio videtur conuenientior ratione nominum, quæ imposuit his differentijs: sed prior expositio videtur magis correspondere exemplis positis ab ipso in singula illarum differentiarum. In definitione autem, quam dedit de hac differentia, videlicet quod gignit speciem, si debet esse perfecta, oportet quidem addere in ea, secundum esse suum, & per se, hoc est quod gignit speciem secundum suum esse, & essentiam, nam proprium etiam parit speciem, sed non secundum suum esse, & per se, sed per rem accidentalem ei. Res vero substantiales sunt, sicut ratio cinium homini, & susceptibilitas scientiæ: hoc est vt homo habeat aptitudinem ad recipiendam scientiam. Manifestum autem est, quod forma humana est id, quod est per hanc aptitudinem. In hoc tamen differt ratio cinium à susceptibilitate scientiæ, quod ratio cinium est agens ipsius formæ humanæ, scientia vero est passum, hoc est ipsum intelligibile: quemadmodum sensatio est agens ipsius formæ sensitiuæ, & ipsum sensibile est passum, & cum forma sit in potentia rei illi, quæ per hunc actum est id, quod est, ideo idem erit dicere rationale, quod est dicere habens intellectum: quia potentia in hoc actu non est nisi ex hac forma: & sic etiam potentia ad agendum hoc passum. D. d. Auerroes, Differentia autem substantiales non suscipiunt defectum, vel excessum, &c. Inquit Leui, Sensus est quod quemadmodum genus non predicatur de speciebus, quæ sub ipso existunt, secundum magis & minus: quoniam nullum dicitur animal, de quo vere dicatur ipsum esse magis animal quod aliud: ita quoque res se habet in differentijs generis ipsum diuisidentibus: nempe, quod non predicatur de ea re, de qua predicantur, secundum magis vel minus: quia ipsæ perficiunt definitiones spirituum quas gignunt, dantque eis suum esse, cum res habeat suum esse à forma sua. Id vero, quod dicit Auer, quod ipsum esse non suscipit excessum in rebus quæ sunt: si hoc dictum debet esse verum, oportet subijcere in eo, vt sit eiusdem generis: vt sit in rebus, de quibus predicatur differentia substantialis. nam si non esset eiusdem generis, non esset verum hoc, quoniam verius dicitur ipsum esse de ipsa substantia, quod de accidente, cum substantia per se existat, accidens vero non nisi ratione substantiæ, si superponatur ergo, quod sit eiusdem generis, palam erit quod non predicabitur de eis ipsum esse secundum magis & minus: quia vna substantia non est magis, quod alia substantia, neque vnum accidens est magis quod sit aliud accidens eiusdem generis, & ideo rebus erat dicere, cum redderet causam huius rei, si dixisset, quia ipsæ perficiunt definitiones specierum, dantque eis quiditatem: ipsa autem quiditas non suscipit excessum in habentibus quiditatem: quod quidem est perspicuum. Hoc autem, quod dixit de differentijs per se substantialibus, quod non recipiunt magis vel minus, est vtiq; manifestum in differentijs predicamentis substantiæ: sed in differentijs aliorum predicamentorum posset quis suspicari, quod aliqua earum suscipiant magis & minus, nam color diuiditur in nigrum & non nigrum: cum tamen differentia predicatur de eo quod predicatur essentialiter, secundum magis & minus, nam datur vnus color, qui est magis niger quam alius. Nos vero in fine huius libri soluemus hoc dubium, vbi agitur, quid sit proprium generi, & non accidenti. D. d. Auerroes, Definiuntur adhuc hæc differentia per definitiones. Inquit Leui, Hæc definitio amplectitur quoque propriam, & accidens, quod reperitur in specie, quæ est magis propria quod sit genus, nam per huiusmodi attributum superat species ipsum genus, atque excedit super ipsum. nam risibilitas non inest animali, ea ratione qua est genus, & ideo, si hæc definitio debet esse vera, debemus dicere, qua species abundat super genus in re essentiali, sic ergo debet interpretari hæc definitio, si debeat esse vera, scilicet quod illa forma, qua species connotatur, quæ quidem est ei differentia constitutiva, non potest per

per eam connotari genus, atq; describi, quatenus est genus, nā animal ut aial, non potest ascribi ei, ut sit rationale: quoniam, si id fieri posset, tunc oporteret quodlibet animal esse rationale: non q; dicamus vniuersum ipsum animal esse priuatum rationis, nam, cū in hac arte ipsum animal depēdeat à speciebus quæ sub eo existunt: indiuiduorum autem & specierum, quæ sub eo existunt, quædam sunt rationalia, quædam vero irrationalia: ideo necesse est, ut animalium aliquid sit rationale, & aliquid irrationale. Sed sententia Porphyri in hac definitione fuit, q; totum genus sit priuatum illa differentia, quæ debetur illi speciei, quæ sub ipso existit, sed cū contradictio huius positionis sit de se manifesta: quoniam id, à quo denegatur totum vniuersale, oportet ut ab eodem denegetur particulari, quod sub eo ingreditur: ut exempli gratia, si est verum dicere nullum animal esse rationale, verum erit quoq; dicere, nullum homo esse rationalis: ideo exposuit q; genus non priuatur hac forma vere omnino, sed reperitur ipsi generi in potentia, speciei vero in actu, & ideo dixit, q; hac differentia non reperitur in ipso animali in actu: & non dixit, q; hac differentia non reperitur villo pacto. Et dixit Auerroes, q; in hoc sermone est infirmitas: propterea q; potentia est possibilitas, & iam fuit dictum in libro Priorum in definitione ipsius possibilis, q; possibile positum in esse, nullum sequitur inconueniens ex tali positione, si ergo ponatur q; omne animal esse rationale in actu, tunc sequeretur ex hac positione falsum, videlicet q; equus & asinus essent rationales. Præterea manifestum est, q; quicquid debetur vniuersali, debetur cuilibet parti eius. si ergo omne animal possibile sit ut sit rationale, tunc sequeretur q; equus & asinus, possibile sit ut sint rationales, quod est falsum. Adde etiam q; possibile existit in subiecto indiuiduali: species vero & genera, ut in hac arte sumuntur, non sunt indiuidua: & ideo impossibile est ut in ipso genere, ut genus est, adsit possibilitas: sed ipsa possibilitas reperitur in indiuiduis sub eo existentibus, & manifestum est q; indiuiduorum sub genere existentium, quædam obtinent differentiam necessario: quædam vero ex impossibile, patet ergo q; differentia non inest generi toti per impossibile, neq; toti ipsi ex necessitate, ut paulo ante dixim⁹.

Causa autem, ob quam Auerroes dixit illum sermonem Porphyri habere infirmitatem, & debilitatem, & non dixit falsitatem, est, quia in hoc sermone extat imbecillitas inducens ad falsitatem in hac arte, ut declaratum fuit. At, si recte consideremus essentias differentiarum, non ea ratione, qua sunt genera, & species: ut si consideremus quam rationem habeat forma rationalis ad sensitivam, utrum scilicet sensitiva habeat naturam cogentem eas inuicem coniungi, vel naturam, quæ cogat eas separari: tunc quidem inueniemus eam non habere naturam, quæ cogat ipsas coniungi, quoniam, si sic esset, tunc non posset reperiri sensitiva sine rationali: cū tamen nos inueniamus in pluribus animalibus sensum sine ratione, neq; etiam habet naturam, quæ cogat eas separari: cū eas inueniamus simul coniunctas in specie humana, relinquitur igitur ut coniunctio rationalis formæ cū sensitiva sit possibilis: & sic sermo iste erit verus, & ideo non dixit falsus. D. d. Auerroes, Definiunt insuper has differentias sic. Differentia est, quæ prædicatur de pluribus differentibus specie, in eo quod quale. Inquit Leui, Hac definitio habet in se excessum & defectum. Excessus quidem est id, quod dicit, differentibus specie. quia non omnes differentia prædicantur de pluribus differentibus specie, nam differentia vltimarum specierum non prædicantur nisi de vna specie, & de indiuiduis eius. Defectus vero est, quoniam ipsum accidens quoq; communicat in hac definitione: quia nigrum prædicatur de coruo, & pice, & reliquis speciebus nigris in eo quod quale. Si volumus ergo q; hac definitio sit integra, dicemus, q; est, quæ prædicatur de pluribus, ita ut sit pars quiditatis eorum, in eo quod quale. Per hoc ergo, quod dicimus prædicari de pluribus, amplectitur quidem omnia illa nomina, & per hoc, quod dicimus q; est pars quiditatis eorum, distinguitur à specie, quæ est tota quiditas eorum, & à proprio, & accidenti, quæ non sunt pars quiditatis rei, de qua prædicatur, & per hoc, quod dicimus in eo quod quale, distinguitur à genere, quod est quiditatis rei, de qua prædicatur, & in eo quod quid est. Posset tamen quis dubitare de eo, quod dixit, differentiam prædicari semper in eo quod quale, nam posset quis existimare per ipsam fieri responsum ad interrogationem scilicet tam per quid est, nam si quæzatur de stirpe quid sit, poterit quis credere q; responsio erit, q; est stirps, quæ est differentia. pari ratione si quæzatur quid est homo, poterit responderi rationalis, verum tamen neminem latet, q; cum dicimus in illa interrogatione, ipsam esse stirpem, quod id nō fit quatenus est differentia, sed ea ratione, qua est genus, vel species: quoniam non præcessit in hac interrogatione ipsum genus, quod distina-

guitur per hanc differentiam. Et hoc idemmet dubium contingit in eo, quod dixit de specie, q; per eam responderetur ad interrogationem factam per quid est. quoniam posset quis credere, quod possit fieri responsio per id, quod est quale, ut si quæzatur de homine, quodnam animal sit, poterit responderi homo, qui est species. Ad hoc ergo dicendum est, q; cū genus sit materia speciei, quæ sub ipso existit, vel simile materia: differentia vero sit forma, vel similis formæ: species autem sit materia & forma simul: tunc, si ad hanc interrogationem responderemus q; est homo, esset superfluum quid: quoniam iam nominus eius materiam, cū diximus animal, reperitur ergo materia, cū dicitur homo, nam, cū dicitur homo, intelligitur animal rationale, patet ergo q; si respondeatur ad illam interrogationem q; est homo, & respondebitur quidem sic, propter ipsam differentiam, quæ est rationale, quoniam in hoc responsu non oportet notificare nisi tantum formam: & ideo sit responsio in eo quod quale per speciem, ratione differentia tantum, & hoc ideo fit, quia omnes res constant ex materia & forma, aut ex rebus similibus materia & formæ. Inquit Leui. Ideo Porphyrius dixit hoc, quia substantiæ sensibiles constant ex materia & forma, re vera, ut in primo Physicorum probatum est: accidentia vero non constant ex materia & forma, sed ex rebus similibus materia, & similibus formæ. Ut exempli gratia, si dicamus circulum esse figuram, in cuius medio extat punctus, à quo omnes lineæ rectæ ductæ ad circumferentiam sunt æquales: figura itaq; est quid simile materia, quia est communis circulo & reliquis figuris, sed non est materia re vera: quia materia non est nisi in prædicamento substantiæ, & id, quod dicitur, in cuius medio existit punctus, à quo omnes lineæ rectæ ductæ ad circumferentiam sunt æquales, est quid sit simile formæ: sed non est forma, quia forma est in prædicamento substantiæ. Est quoq; manifestum q; genera accidentium non sunt subiecta differentiarum eorum, eo pacto quo sunt genera substantiæ differentiarum ipsarum, ut exempli gratia, corpus est subiectum formæ stirpis re vera: sed figura non est subiectum triangulo vel circulo, nisi in oratione: & est simile formæ totius in oratione, ut perspicuum est. D. d. Auer, Definiunt adhuc differentias substantiales. Inquit Leui, Hoc debet intelligi actus: & sic non est verum proprium, ut videbitur in definitione proprii. Quod si sumatur in potentia, & nomine ipsum proprium, tunc manifestum est q; potentia est ad vnamquamq; scientiarum & artium, & sic esset proprium, si proprium dicitur habere potentiam ad vnamquamq; illarum, quo pacto ergo erit differentia ipsa potentia, qua homo discit artes, & scientias: & iam fuit declaratum q; huiusmodi potentia est differentia hominis, quare si volumus appellare proprium hanc artem, quæ sit in actu scilicet, tunc non erit verum proprium.

De Proprio. Cap. V.

Proprium vero quadrifariam diuidit. Nam & id, quod soli alicui speciei accidit, & si non omni, proprium dicitur: ut homini medicum esse, vel geometram. Et quod omni accidit speciei, et si nō soli: quemadmodum homini esse bipedem. Et quod soli & omni, & aliquando: ut omni homini in senectute canescere. Quartum autem id, in quo conuenerunt & soli, & omni, & semper: quemadmodum homini esse risibile. nam & si non semper rideat, tamē risibilis dicitur: non q; rideat semper: sed q; semper aptus natus sit ut rideat. hoc autem ei semper conaturale est, quemadmodum et equo hinnibile. Hæc autem & proprie propria dicuntur, quoniam etiā conuertuntur. siquid. n. equus hinnibile est: & si quid hinnibile est, equus est.

Sermo de Proprio.

Inquit, Proprium autem quadrifariam dicitur. Primo autem modo dicitur proprium id, quod contingit alicui speciei soli, sed non toti illi speciei: ut est scientia medica, & geometria, quæ homini inest. Secundo modo.

do modo dicitur id, quod toti accidit speciei, sed com-
plectitur aliquid aliud præter illam speciem: vt est ha-
bere duos pedes, quod quidem inest homini. Tertio
modo dicitur id, quod alicui tantum speciei accidit, &
toti eidem, sed in varijs temporibus: vt est proprium
homini canescere in senectute, & senescere. Quarto
modo dicitur vere proprium, illud vniuersale, quod
toti speciei, soli q; omniq; tempore: vt risibilitas homi-
ni inest, hoc est promptitudo atq; potentia ad riden-
dū, non q; actu rideat semper. De natura autem huius
proprij est, vt conuertatur cum re, cuius est proprium.
nā quilibet homo est risibilis: et quodlibet risibile est
homo, identidē quilibet equus est hinnibilis & quod-
libet hinnibile est equus.

Sermo de Proprio.

Dixit Porphyrius, Proprium autem est, &c. Inquit Leui.
Omnia verba Porphyrii sunt nota, ideo non indigent ex-
positione.

De Accidente. Cap. VI.

Accidens autē est, quod adest & abest
præter subiecti corruptionē. Diuidi-
tur autem in duo: hoc enim ipsius se-
parabile est, illud vero inseparabile. dormire
qdē separabile accidens est: nigrum vero esse in-
separabiliter coruo & æthiopi accidit. Pōt. n.
intelligi & coruus albus, & æthiops abiiciens
colorem, præter subiecti corruptionem. De-
finitur autem sic quoq;. Accidens est quod
contingit eidē inesse & non inesse. Et quod
neq; genus est, neq; differentia, neq; species,
neq; proprium: semper autem est in subiecto
subsistens. Omnibus autē determinatis, quæ
proposita sunt (dico autem genere, specie, dif-
ferentia, proprio, accidente) dicēdum est quæ
eis communia sunt, & quæ propria.

Sermo de Accidente.

Inquit, Accidens est id, cuius esse & nō esse potest
quidem imaginari præter hoc, quod imaginat cor-
ruptio subiecti eius, vel ipsius esse. Diuidit autem
accidens bifariam, videlicet in accidens separabile, &
in accidens inseparabile: vt est somnus, qui quidem est
in accidens separabile ab ipso animali: & vt nigredo, quæ
accidens separabile à coruo, & ab æthiope, potest etenim
esse inseparabilis à coruo, & ab æthiops albus præter hoc,
imaginari coruus albus, & æthiops albus præter hoc,
quod sequatur ex hoc corruptio hoīs vel corui: cuius
rei opposito modo se habet genus & differentia. Inq;
Definiunt insuper ipsum accidēs sic, accidens est quod
potest inesse vni & eidem rei, & non inesse. Vel quod
non est genus, nec differentia, neq; species, neque pro-
prium: & quod semper sit in subiecto. Prima ergo defi-
nitio amplectitur accidens separabile & inseparabile:
Secunda vero separabile tantum continet accidens.

Sermo de Accidente.

Dixit Porphyrius, Accidens est, quod potest imaginari esse
& non esse. Inquit Leui, Sensus est, q; possit imaginari eē
accidēs, sine eē eius subiecti: aut priuatio eius, absq; priuatio-
ne subiecti illius, nam potest imaginari generatio nigredinis
in subiecto, ex quo gignitur coruus, præter hoc, quod oportet
teat gigni coruus in tali generatione, qm nigredo non est pars
quiditatis corui, genus vero, & species, ac differentia, quæ sunt
in prædicamento substantiæ, cū gignuntur in hoc subiecto, fit
quoque generatio subiecti. Pari ratione potest imaginari eius

destructio, absq; destructione subiecti: hoc est, q; potest imaginari
nā destructio nigredinis à coruo, sine destructioe corui. qm
coruus est coruus per quiditatem suam: nempe per materiam
& formam, & si imaginetur destructio nigredinis, remanet
coruus coruus: licet hoc non possit reperiri in esse, & ideo dixit
potest imaginari. Quod autem sententia Porphyrii sit, q;
possit imaginari generatio accidentis, sine generatione subie-
cti, & eius destructio absq; destructione subiecti, patet p hoc,
quod dixit q; potest imaginari coruus albus, præter hoc, q; se-
quatur corruptio corui de necessitate, intelligit autem p hoc,
q; possit imaginari destructio accidētis inseparabilis à coruo;
præter hoc, q; sequatur corruptio corui. Præterea, si sententia
Porphyrii esset, q; possit imaginari generatio ipsius, absq; cor-
ruptione subiecti eius, & eius destructio absq; generatione subie-
cti eius (vt putāt multi ex hac definitione) par quidem erit
ratio de genere, & specie, atq; differentia: quoniam subiectum
generis sunt species, & indiuidua, quæ sunt sub ipsa: & subiectū
differentiæ est species, & indiuidua, quæ sunt sub ipso: subiectū
quoq; speciei sunt indiuidua, quæ sunt sub ipsa, de quibus ipsa
prædicatur, manifestum autem est q; non oportet vt ex gene-
ratione horum in his subiectis sequatur corruptio subiectoꝝ,
sed eorum generatio: pari quoq; ratione non sequitur ex cor-
ruptione horum ex his subiectis generatio horum subiectoꝝ
rum, sed corruptio ipsorum. Sententia ergo Porphyrii est, quæ
dicta est à nobis. In hac autem definitione extat aliquis dete-
ctus, qm si in hac definitione comunicat proprium, ita quoq;
poterimus dicere, q; in hoc comunicant genus, & species, &
differentia, quæ in reliquis prædicamentis, excepta substantia,
reperiuntur, nam nigredo, quæ est in specie potest imaginari
q; corruptur, præter corruptionem subiecti, in quo existit
illa nigredo, nam potest reperiri huiusmodi corpus, licet non
reperiatur nigredo (vt paulo ante dictum fuit), pari ratione et
color niger, quæ est differentia diuisa coloris, quæ est genus,
hoc est q; potest imaginari eius destructio, præter destructio-
nem subiecti, quod necessario reperitur: qm quādoq; hoc cor-
pus reperitur, licet color niger non reperiat, eademq; ratio
ne probabitur, q; ex eorum generatione non sequitur necessa-
rio generatio illius subiecti. Et si obijciat quis dicens, q; dif-
ferentiæ, & species, atq; genera, si sumatur id, de quo ipsa præ-
dicantur, prout significat quiditatem, vel partem quiditatis, vt
cum prædicatur color de nigredine & albedine, & color niger
de nigredine, tunc ex eorum generatione sequitur generatio
subiecti, & ex eorum destructione eius destructio: Respon-
debimus & dicemus, q; huiusmodi subiectum non est vere subie-
ctum: sed tantum ratione, sed ipse loquitur hic in hac defi-
nitione de vero subiecto, scilicet secundum esse, & hoc est per se
notum, & ideo definitio de accidente posita in hac arte, in quo
nihil aliud comunicat, est id, quo aliquid denominatur aliis
qua denominatione, quæ non significat quiditatem eius, neq;
partem quiditatis, & vt sit illud denominatum, plus vel minus
q; ipsa species. Cū itaq; dicimus in hac definitione, quo aliquid
denominatur, est quidem commune cūctis nominibus, videt
licet generi, speciei, differentiæ, proprio, & accidenti, Et cū di-
cimus, per denominationem, quæ non significat quiditatem
eius, ideo dicitur, quia species significat quiditatem rei, i quo
uis prædicamento fuerit, Et cū dicitur, neq; partem quiditatis,
ideo dicitur, quia genus, & differentia significant partem qui-
ditatis rei, quæ per ea denominatur, Et per hoc, quod dicitur,
vt ipsum denominatum in plus se habeat vel minus q; ipsa spe-
cies, ideo dicitur, quia per ipsum proprium denominatur tota
species, cuius ipsum est tantum proprium. D. d. Porphy. Des-
finitur insuper ipsum accidens sic, Accidēs est, quod potest in-
esse vni, &c. Inquit Leui, Porphyrius (vt nostra fert sententia)
narravit hic tres definitiones de accidente, Prima quidem in-
cludit accidens sepabile & inseparabile, vt declarauimus. Ses-
cunda vero est, quæ dicit quod potest inesse vni & eidem rei, &
non inesse, manifestum autem est q; hac definitio non verifis-
catur nisi de accidente separabili, & in hac definitione exce-
dit defectus, cū in ea comunicet accidēs, quod est genus, vel
species, vel differentia, nam nigredo, quæ est species, iam est
dictum q; potest inesse suo subiecto, & non inesse: itidem & co-
lor niger, qui est differentia, potest inesse homini, & non inesse.
Tertia definitio est, quæ dicit q; nō est genus neq; species, neq;
quæ differentia, neq; proprium: & semper existit in subiecto, &
hæc definitio est data in arte Topica, vel Dialectica, vt dixit
Auerroes in summula sua logica: & re vera est descriptio, &
non definitio. Et cū dicit, q; non est genus, neq; species, videt
indicare, q; huiusmodi denominatio (seu affectio) oportet vt
sit nomen denominatiuum, nam nomen, quod non est deno-
minatiuum, in illis vtiq; prædicamentis, quæ sunt accidentia,
sunt semper, vel genus, vel species, vel, gr. color, vel nigredo,
& albedo.

& albedo. Et cū dicitur, neq; differentia, ostenditur q; hoc nomen denominatum, de quo locuti sumus, non denominatur per ipsum id, quod denominatur: ita ut sit pars quiditatis eius, nam tunc esset differentia, cū dicimus nigrum, si de colore ipsum prædicemus, cū color diuidatur in nigrum & non nigrum. Per id vero quod dicit, neq; proprium, ostendit q; per hoc nomen significatur accidens suppositum in hac arte, videlicet quod non inest toti vni speciei, vel quod inest pluribus q; illi. Per id vero, quod dicit, & semper existit in subiecto, notificat quiditatem rei, de qua inquit: quoniam id, quod iam prædixit de hac descriptione, verificatur de indiuiduis substantiarum, & ideo dixit ipsum existit semper in subiecto.

De Communitatibus & Differentijs Generis,
Speciei, Differentiæ, Proprii, & Acci-
dentis. Cap. VII.

De cōitate
omnium.

Commune quidē est omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum dictum est. Sed genus quidem de omnibus sub se speciebus & indiuiduis: & differentia similiter. spēs autē de ijs, quæ sub ipsa sunt indiuiduis. at vero proprium & de spē, cuius est proprium, & de ijs, quæ sub spē sunt indiuiduis. accidens autem & de spēbus & de indiuiduis. Namq; animal de equo & boue prædicatur, quæ sunt spēs, & de hoc equo, & de hoc boue, quæ sunt indiuidua. irrationale vero & de equo & boue, & de ijs, qui sunt particulares prædicatur. species autem, ut homo, solum de ijs, qui sunt particulares homines, prædicatur. proprium vero de specie cuius est proprium, & de ijs, quæ sub specie sunt indiuiduis: ut risibile de homine, & de ijs, qui sunt particulares. nigrum autem & de specie colorum, & de ijs quæ sunt particulares, quod est accidens inseparabile: & moueri de homine, & de equo, quod est accidens separabile: sed principaliter quidem de indiuiduis, secunda ratione autē de ijs, quæ cōtinent indiuidua.

De cōibus
gēis, & dif-
ferentiæ.

*angelum.

Commune autem est generi, & differentię continentia specierum. Continet enim differentia species, & si non omnes quot genera: rationale enim, etsi non continet irrationalia, quemadmodum animal, tamen continet hominem & Deum, quæ sunt species. Et quæcunq; prædicantur de genere ut genus, & de ijs, quæ sub ipso sunt speciebus prædicantur. & quæcunq; prædicantur de differentia ut differentia, & de ea, quæ ex ipsa est, specie prædicantur. Nam cum genus animal sit, non solum de eo prædicantur ut genus, substantia, & animatum & sensibile, sed etiam de ijs, quæ sunt sub animali speciebus omnibus prædicantur hæc, vsq; ad indiuidua. cūmq; differentia sit rationale, prædicatur de ea ut differentia, id quod est ratione uti: & non solum de eo quod est rationale, sed etiam de ijs, quæ sunt sub rationali, speciebus prædicabitur ratione uti. Commune quoq; est perempto gene-

re, vel differentia simul perimī quæ sub ipsis sunt. Quæadmodum enim, si non sit animal, non est equus, neq; homo: ita si non sit rationale, nullū erit animal, quod utatur ratione.

Propriū autem est generi de pluribus prædicari q; differentia, & species, & proprium, & accidens. Animal enim de homine & equo, & aue, & serpente prædicatur: quadrupes vero de solis quatuor pedes habentibus: homo vero de solis indiuiduis: & hinnibile de equo solum, & de ijs, qui sunt particulares: & accidens similiter de paucioribus. Oportet autem differentias accipere, quibus diuiditur genus, nō eas quæ complent substantiā generis, sed quæ sunt diuisione. Amplius, genus continet differentia potestate (animalis enim hoc quidem rationale est, illud vero irrationale) differentia vero non continet genera. Amplius, genera quidem priora sunt ijs, quæ sunt sub se positæ differentijs, ppter quod simul quidem eas auferunt, non autem simul auferuntur ab eis: sublato enim animali, aufertur rationale & irrationale. differentię vero nō amplius simul auferunt genus: nam etsi omnes interimantur, tamen substantia animata sensitiua intelligitur, quæ est animal. Amplius, genus quidem in eo quod quid est: differentia vero in eo quod quale quid est, quemadmodum dictum est, prædicatur. Amplius, genus quidem vnum est secundum vnam quæq; speciē, ut hominis id, quod est animal: differentię vero plures sunt, ut rationale, mortale, mētis & disciplinæ perceptiuum, quibus ab alijs animalibus differt. Et genus quidem consimile est materie, forme vero differentia. Cū autem sint & alia cōmunia, & propria generis & differentia, nunc ista sufficiant.

Genus autem & species commune quidē habent de pluribus, quemadmodum dictum est, prædicari. sumatur autem species ut species solum, sed non ut genus: si fuerit idē species & genus. Commune autem his est, & priora esse ijs, de quibus prædicantur. Et totum quoddam esse vtrunque.

Differunt autem, eō q; genus quidem continet species sub se: species vero cōtinetur, & non cōtinet genera: de pluribus enim genus q; species prædicatur. Amplius, genera præiacere oportet, & informata specificis differentijs perficere species. vnde & priora sunt naturaliter genera, & simul interimantur, sed quæ non simul interimantur: & species quidem cum sit, est & genus omnino: genus vero cum sit, non omnino erit species. Et genera quidem vniuoce de speciebus prædicantur: species vno de generibus minime. Amplius,

genū a

genera quidem abundant earum, quæ sub ipsis sunt specierum continentia: species vero à generibus abundant proprijs differētis. Amplius, neque species fiet vnquam generalissimum, neque genus fiet vnquam specialissimum.

Generis autem & proprii commune quidem est sequi species. si quid enim homo est, animal est: & si quid homo est, risibile est. Et æqualiter prædicari genus de speciebus, & proprium de ijs, quæ illo participant indiuiduis. æqualiter enim & homo & bos animal est, & Cato & Cicero risibile est. Commune autem est etiam vnivoce prædicari genus de proprijs speciebus, & propriū de ijs, quorum est proprium.

Differunt autem, quoniam genus quidem prius est, posterius vero propriū. oportet enim esse animal, dehinc diuidi differentijs & proprijs. Et genus quidem de pluribus speciebus prædicatur, proprium vero de vna sola specie, cuius est proprium. Amplius, proprium quidem conuersim prædicatur de eo, cuius est proprium, genus vero de nullo conuersim prædicatur. nam neque si quid animal est, homo est: neque si quid animal est, risibile est. si quid vero homo est, risibile est, & conuerso. Amplius, proprium omni speciei inest, cuius est proprium, & soli, & semper: genus vero omni quidem speciei inest, cuius fuerit genus, & semper, non autem soli. Amplius, propria quidem interempta, non simul interimunt genera: genera vero interempta simul interimunt species, quarum sunt propria: quare & his, quorum sunt propria, interemptis, & ipsa simul interimuntur.

Generis vero & accidentis commune est, de pluribus, quemadmodum dictum est, prædicari, siue separabiliū illud accidens sit, siue inseparabiliū. etenim moueri de pluribus, & nigrum de coruis, & de æthiopibus, & aliquibus inanimatis prædicatur.

Differt autem genus ab accidente. quoniam genus ante species est: accidentia vero speciebus posteriora sunt. nam etsi inseparabile sumatur accidens, & prius est illud, cui accedit, quam accidens. Et genere quidem quæ participant, æqualiter participant, accidente vero non æqualiter. intensionem enim & remissionem suscipit accidentium participatio: generum vero minime. Et accidentia quidem in indiuiduis principaliter subsistunt: genera vero & species naturaliter priora sunt indiuiduis substantijs. Et genera quidem in eo quod quid est prædicantur de ijs, quæ

si ipsis sunt: accidentia vero in eo quod quale aliquid est, vel quomodo se habeat vnum quodque. qualis enim est æthiops interrogatus, dices niger: & quemadmodum se Socrates habeat, dices, quod sedet vel ambulat.

Genus igitur, quo ab alijs quatuor differat dictum est.

Contingit autem etiam vnumquodque aliorum differre ab alijs quatuor: quare cū quinque quidem sint, vnumquodque autem ab alijs quatuor differat, quater quinque, viginti fiunt omnes differentia. Sed non ita se habet, sed semper deinceps enumeratis, & duobus quidē vna differentia deficientibus (propterea quoniam iam sumpta est) tribus vero duabus, quatuor vero tribus, quinque vero quatuor, decem omnes fiunt differentia, quatuor, tres, duæ, vna. Genus enim quo differt à differentia, & specie, & proprio, & accidente, dictum est. quatuor igitur differentia. Differentia vero, quo differat à genere dictum est, quando quo differt genus ab ea dicebatur. reliquum est igitur quo differat differentia à specie, proprio, & accidente dicatur. & fiunt tres. Rursus species quo quidem differat à differentia dictum est, quando quo differt à specie differentia dicebatur. quo etiam differat species à genere dictum est, quando quo differt genus à specie dicebatur. reliquum est igitur vt quo differat species à proprio, & accidente dicatur. duæ igitur sunt & hæ differentia. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur. nam quo à specie, & differentia, & genere differat, prædictum est in illorum ad ipsum differentijs. Quatuor igitur sumptis generis ad alia differentijs, tribus vero differentia, duabus autem speciei, vna vero proprii ad accidens, decem erunt omnes: quarum quatuor, quæ sunt generis ad reliqua, superius demonstrauimus.

Differentiarum quinque vocum numerus.

Genus.	Species.	Differentia.	Propriū.	Accidens.
1	1	1	1	1
1	1	1	1	1
1	1	1	1	1
1	1	1	1	1

Commune ergo differentia & speciei est, æqualiter participari. homine enim æqualiter participant particulares homines, & rationalis differentia. Commune etiam est & semper ad esse ijs, quæ illis participant. Semper

De essentijs, dicitur, & spū.

per enim Socrates rationalis est, & semp
crates homo.

De dñis ip
forum.

Proprium autem differentiae quidem est
in eo quod quale est praedicari: speciei vero
in eo quod quid est. nam etsi homo velut
quale quid accipiatur, non tamen simpliciter
erit quale, sed secundum id, quod generi ad
uenientes differentiae eum constituerunt.

Amplius, differentia quidem in pluribus saepe
speciebus consideratur, quemadmodum
quadrupes in pluribus animalibus specie dif
ferentibus: species vero in solis ijs, quae sub
specie sunt, indiuiduis est. Amplius, diffe
rentia prior est ea specie, quae est secundum
ipsam: simul enim ablatum rationale interis
mit hominem: homo vero interemptus non
aufert rationale, cum sit Deus. Amplius,
differentia quidem componitur cum alia dif
ferentia (rationale enim & mortale composi
tum est in substantia hominis) species vero
speciei non componitur, ut gignat aliam ali
quam speciem. quaedam enim equa cuidam
asino permiscetur ad muli generationem: equa
autem simpliciter asino composita, nunquam
perficeret mulum.

* angelus

De citati
bus dñis, &
proprij.

Differentia vero & proprium commune
quidem habent aequaliter participari ab ijs,
quae illis participant. aequaliter enim rationa
lia, rationalia sunt: & risibilia, risibilia sunt. Et
semper & omni adesse commune vtriusque est.
etsi enim curtetur qui bipes est, tamen ad id,
quod natum est semper, * dicitur quoniam
& risibile in eo quod natum est * habet sem
per, sed non in eo quod semper rideat.

* a. l. se ha
bet.
* a. l. habet
vt semper ri
deat, quauis
on semper
rideat.

De dñis ip
forum.

* angelo

Proprium autem differentiae est, quod
haec quidem de pluribus speciebus dicitur se
pe, ut rationale de Deo, & homine: proprium
vero dicitur de vna sola specie, cuius est pro
prium. Et differentia quidem illis est con
sequens, quorum est differentia, sed non con
uertitur: propria vero conuersim praedicatur
de ijs, quorum sunt propria, propterea quod
conuertuntur.

De citati
bus dñis &
accidentiu.

Differentiae autem & accidenti commune
quidem est de pluribus dici. Commune ve
ro est & ad ea, quae sunt inseparabilia acciden
tia, semper, & omni adesse. bipes enim sem
per adest omni homini: & omnibus coruis ni
grum esse similiter.

De dñis ip
forum.

* angelum

Differunt autem, quoniam differentia qui
dem continet species, & non continetur: con
tinet enim rationale Deum & hominem: ac
cidentia vero aliquo quidem modo continent,
eo quod in pluribus sint: aliquo vero modo
continentur, eo quod non vnus accidentis
susceptiva sint subiecta, sed plurimum. Et dif

ferentia quidem inintelligibilis est, & irremissa
bilis: accidentia vero magis & minus suscipiunt.
Et impermixtae quidem sunt contra
riae differentiae: mixta vero nonnunquam
sunt contrariae accidentia. Huiusmodi quid
dem communionem & proprietates differen
tia, & ceterorum sunt. Species vero quo quid
dem differt a genere, & differentia dictum est
in eo, quod dicebamus, quo genus differt a
caeteris, & quo differentia differt a caeteris.
* deinceps quo differt a proprio & acciden
te dicitur.

Speciei autem & proprii commune quid
dem est, adiuicem conuersim praedicari, nam
si quid homo est, risibile est: & si quid risibile
est, homo est. Risibile vero quod secun
dum id, quod natum est ridere sumendum,
saepiam dictum est. Commune est quo
que & aequaliter esse. * aequaliter enim ad sunt
species ijs, quae illis participant, et propria ijs,
quorum sunt propria.

Differt autem species a proprio, quoniam
species quidem potest & aliorum genus esse:
proprium vero aliarum specierum esse pro
prium impossibile est. Et species quidem
ante subsistit quam proprium: proprium ve
ro post fit in specie. oportet enim hominem
esse, ut sit risibile. Amplius, species quidem
semper actu adest subiecto: proprium vero
aliquando & potestate. homo enim semper
actu est Socrates: non vero semper ridet, quauis
natus sit semper ut sit risibilis. Amplius,
quorum termini sunt differentes, & ipsa sunt
differentia. Est autem speciei quidem sub ge
nere esse, & de pluribus & differentibus nu
mero in eo quod quid est praedicari, & caetera
huiusmodi: proprii vero, & soli, & omni, et
semper ad esse.

Speciei vero & accidentis commune qui
dem est de pluribus praedicari. Rarae vero sunt
aliae communitates, propterea quod quam
plurimum distant abiuicem accidens, & id
cui accidit.

Propria vero sunt vtriusque, speciei qui
dem in eo quod quid est praedicari de ijs, quo
rum est species: accidentis autem in eo quod
quale quiddam est, vel quo modo se habens
est. Et vnamquamque substantiam vna quid
dem specie participare, pluribus autem acci
dentibus & separabilibus & inseparabilibus.
Et species quidem praetelliguntur acciden
tibus, etsi etiam sint inseparabilia (oportet enim
esse subiectum ut illi quidem accidat) acciden
tia vero posterioris generis sunt, & aduenti
tiae naturae. Et speciei quidem participatio
aequaliter est: accidentis vero etsi inseparabile

fit non æqualiter. æthiops enim æthiophe habere posset colorem vel intensum, vel remissum secundum nigredinem. Restat autem de proprio & accidente dicere. quo enim proprium a specie, & differentia, & genere differt, dictum est.

Commune autem proprio & inseparabili accidenti est, quod præter ea nunquam consistant illa, in quibus considerantur. quemadmodum enim præter risibile non subsistit homo, ita nec præter nigredinem subsistit æthiops. Et quemadmodum semper, & omni adest proprium, sic & inseparabile accidens.

Differunt autem, quoniam proprium vni soli speciei adest, quemadmodum risibile homini: inseparabile vero accidens, ut nigrum, non solum æthiopi, sed etiam coruo adest, & carboni, & ebreno, & quibusdam alijs. Amplius, proprium conuersim prædicatur de eo cuius est proprium, & æqualiter est: inseparabile vero accidens conuersim non prædicatur. Et priorum quidem æqualis est participatio, accidentium vero vel magis vel minus. Sunt quidem alia communitates, vel proprietates ipsarum, quæ dicta sunt: sed sufficiunt & hæc ad discretionem eorum, communitatisque traditionem.

Sermo de Communitatibus & Differentijs Generis, Speciei, Differentiæ, Proprii, & Accidentis.

Inquit. Et postquam definiuimus omnia illa, quorum definitio præcessit, videlicet generis, differentiæ, speciei, proprii, atque accidentis, consentaneum est nunc narrare ea, quæ sunt eis communia, & quæ sunt illis quoque propria. Dicamus itaque hoc esse eis commune, scilicet prædicari de pluribus. Genus autem, & differentia prædicantur de speciebus, & de indiuiduis, quæ sub eis existunt. species vero prædicatur de indiuiduis tantum, quæ sub ipsa existunt: hoc est vltima species, propriumque prædicatur de specie cuius est proprium, & de indiuiduis quæ sub illa existunt. species, accidens autem prædicatur de indiuiduis, & de speciebus. Exemplum prædicationis generis de speciebus, & de indiuiduis est, ut prædicatio animalis de equo, & de cane, quæ sunt species, & de cane singulari. Exemplum vero prædicationis differentiæ de speciebus, & de indiuiduis, est prædicatio irrationalis de equo, & de cane, & de indiuiduis eorum. hoc tamen verificatur in illis differentijs, quæ non sunt differentia vltimarum specierum. Exemplumque prædicationis vltimæ speciei solum de indiuiduis, quæ sub ipsa tantum continentur, est prædicatio hominis de Socrate & Platone, & de cunctis indiuiduis hominis. Et exemplum prædicationis proprii de specie, & de indiuiduis est prædicatio ipsius risibilis de homine, & de cunctis indiuiduis hominis. Et exemplum prædicationis accidentis inseparabilis de ipsis speciebus, & de indiuiduis est prædicatio nigredinis de coruo, & de æthiophe, & de eorum indiuiduis. Et exemplum accidentis separabilis est prædicatio motus & quietis de homine & equo, & de eorum indiuiduis. Hoc itaque est id, quo communicant, ac differunt ratione prædicationis.

Commune autem est generi & differentiæ, ut plures

vna contineant species, nam differentia multas complectitur species, licet pauciores quam genus amplectatur species. nam irrationale plures comprehendit species, licet sint pauciores, quam quæ ab animali, quod est genus, continentur. hoc tamen verum est de illis differentijs, quæ non sunt differentia vltimarum specierum. Est quoque hoc commune generi & differentiæ, quod quicquid prædicatur de quouis eorum in eo quod est genus vel differentia, prædicatur etiam de eo, quod sub eo existit, ut exempli gratia, animal est quidem genus, & corpus nutritibile prædicatur de eo in eo quod quid, & est genus animalis, & prædicatur etiam de eo, quod sub animali continetur, ut est homo & equus. Idem rationale est differentia, & vsus rationis prædicatur de eo in eo quod est differentia, & prædicatur de omnibus indiuiduis rationalibus. Est præterea commune adhuc generi & differentiæ, ut ipsis ablatis, auferatur etiam quicquid sub eis continetur, nam quemadmodum dempto animali, non dabitur equus, neque asinus: sic quoque si tollatur ratiocinium, nihil penitus reperietur animalis ratiocinio affecti. Hoc itaque est id, quo communicant simul genus & differentia.

Id vero, quod est proprium generi & non differentiæ, primo quidem est, quoniam genus prædicatur de pluribus quam prædicatur differentia & species, & proprium atque accidens, nam animal est genus, quod de homine & equo, & iumento, ac volucri prædicatur, sed differentia prædicatur de paucioribus, quæ prædicatur genus, ut irrationale, quod prædicatur de paucioribus, quam prædicatur genus animalis, idem quadrupes: atque homo qui est species sub animali contenta, idem & risibilitas, quæ est homini proprium, & hinnibilitas equo, prædicabitur quidem de paucioribus, quam prædicatur genus equi, idem quoque & accidens, prædicatur enim de paucioribus, quam prædicatur genus illius rei, in qua existit illud accidens. & hoc quidem reperitur in illis accidentibus, quæ sunt magis propria, quam sit illud genus. Inest secundo hoc proprium ipsi generi, quod non inest differentiæ: nempe ut contineat in potentia ipsam differentiam. nam animal quod est genus, aliud quidem est rationale & aliud irrationale, quæ sunt differentia, sed differentia non amplexantur genera. Tertio, est proprium generum ut præcedant differentias, quæ sub eis existunt naturaliter, & ideo demptis generibus tolluntur differentia: sed non tolluntur genera demptis differentijs, nam ablato animali auferitur rationale, sed ablato rationali non auferitur animal. hæc autem intelligantur de genere cum differentijs diuisiuis: non de constitutiuis differentijs. Quarto, est proprium generis, ut sit vnum in qualibet specie, hoc est, ut species non obtineant plura genera vno, ex vno ordine & gradu, sed in vna specie reperiuntur plures differentia quam vna: ut ratiocinium homini, & intellectus, & habilis ad recipiendam sapientiam. Quinto, est proprium generi, ut sit simile materiæ, & proprium differentiæ, ut simileretur formæ. Sexto, est proprium generi prædicari in eo quod quid, & differentiæ in eo quod quale. Inquit, & hæc sint satis pro cognitione eorum, quæ sunt communia ipsi differentiæ & generi, & quæ appropriate illis: licet possint habere multa alia eis communia, ac propria quam hæc.

Inquit. Commune quidem est generi & speciei, ut diximus, prædicari de pluribus, & quod præcedant naturaliter res, de quibus prædicantur.

Differunt tamen inter se, quoniam genus continet spem, sed species non continet genus: quia genus est commune specie. Differunt iterum, quoniam genus est prius Log. cum com, Auct. B natura

natura ipsa specie: quia species oritur ex coniunctione differentia cum genere. & ideo genera sunt priora natura ipsis speciebus: hoc est, quod demptis generibus demuntur species, sed non demuntur ipsa, demptis speciebus. sed datis speciebus, dantur & genera: sed reperitis ipsis non propterea oportet ut species reperiantur. Differunt adhuc, quoniam genera predicantur de speciebus uniuoce: sed species non predicantur de generibus. Discrepant item, quia genera superant species que sub eis existunt, cum eas amplectentur: sed species superant ea per differentias, quae sunt illis propriae. Illa igitur excedunt ratione uniuersalitatibus, & haec, scilicet species, ratione compositionis. Discrepant insuper, quoniam species nullo modo potest esse genus generalissimum, neque genus potest esse species specialissima ullo pacto. Debes autem intelligere huiusmodi comparisonem, inter genera & species existentem, ea ratione, qua species sunt species, ac genera genera, non ea ratione, qua contingit species fieri genera, & genera species.

Inquit. In hoc autem communicant genus & proprium, quod eorum esse sequatur esse speciei, nam dato homine qui est species, dabit quoque animal quod est genus, atque risibile quod est proprium. Est adhuc eis commune, quod genus predicatur indifferenter de omnibus speciebus, & proprium quoque predicatur de cunctis rebus, & communicantibus aequaliter, nam homo est animal, quemadmodum bos est animal, non magis neque minus: & Socrates & Plato sunt indifferenter risibiles, atque aequaliter, hoc est, quod non differunt in hoc affectu per magis vel minus. Est adhuc commune eis, quod genus predicatur uniuoce de speciebus, & proprium et predicatur uniuoce de quacumque re habente hoc proprium, nam risibile predicatur uniuoce de Socrate & Platone: quemadmodum animal predicatur uniuoce de boue et equo.

Differunt tamen in hoc quod genus est prius natura ipsis propriis, quae in ipsis speciebus reperiuntur: quoniam animal est prius natura ipsis propriis, ac differentibus existentibus in ipsis speciebus, quibus diuiduntur, nam detracto genere detrahuntur propriae: sed subtractis propriis, non subtrahitur genus: sed positis propriis, ponitur ipsum. Differunt iterum secundo, quoniam genus predicatur de pluribus speciebus: proprium vero de vnica predicatur specie, videlicet de ea specie, cuius est proprium. Discrepant quoque per hoc quod proprium conuertitur in praedicatione cum ea re, cuius est proprium: sed genus non conuertitur cum ea re, cuius est genus, nam verum est dicere omnis homo est risibilis, & omne risibile est homo: sed non est verum dicere, omne animal est homo, sicut, est verum dicere omnis homo est animal.

Inquit. Commune autem est generi & accidenti, ut praedicentur, quemadmodum diximus, de pluribus: siue illa accidentia fuerint separabilia vel inseparabilia, nam motus de pluribus predicatur, & est accens separabile: inseparabile vero ut nigredo, quae de coruo predicatur & de aethiope, & de reliquis rebus, a quibus non separatur.

Differunt praeterea genus ab accidente, quia genus est prius natura ipsis speciebus: species vero ipsis accidentibus, nam habens aliquod accidens est prius natura suo accidente: quemadmodum eius genus est prius eo, ut homo, qui quidem est prior ipso colore in eo existente, & animal est prius ipso, & in accidentibus illud separabilibus est perspicuum. Discrepat iterum genus ab accidente, quod accidens predicatur de illis rebus, quae communicant cum ipso, secundum magis & minus: sed genus non predicatur de illis rebus ei communicantibus per magis & minus, nam aliqui homines sunt alii nigriores, sed nullus homo est magis animal quam alius homo, neque equus magis quam homo, cuius

rei causa est, quoniam accidentia predicantur primo de indiuiduis: indiuidua autem sunt diuersa per magis & minus, sed genera & species sunt priora natura ipsis indiuiduis, neque existunt in indiuiduis. Et hoc, quod dicit Porphyrius est verum, iuxta sententiam potentium ideas: hoc est, si dantur genera & species extra intellectum. Differunt insuper genera ab accidentibus, quia genera predicantur de re in eo quod quid: accidentia vero predicantur de re, vel in eo quod qualis res est, uel qualiter sit, nam si quaeratur a nobis qualis res sit aethiops, respondebimus quod est niger: & si interrogemur qualis sit Socrates, respondebitur iustus, vel iniustus.

Inquit. Iam itaque narrauimus in quo differat genus a reliquis quatuor. & cum haec sint quinque, necessesse est ut eorum distinctiones sint decem, videlicet quatuor, tres, duae, vna. & hoc, propterea quia ipsa sunt quinque, & diuersitates quatuor, ergo diuersitates erunt viginti, scilicet multiplicatis quatuor in quinque, & si proiciamus ex ipsis illa decem replicata, remanebunt decem, ut exempli gratia, genus differt a reliquis quatuor differentiis. Differentia quoque distinguitur per quatuor, nisi quod per id, quo distinguitur a genere, distinguitur quoque genus ab ipsa. relinquuntur igitur ut differentia differat a tribus, videlicet a proprio, specie & accidente. Et ipsa species quoque differt ab eis per quatuor, ex quibus proiciantur duo, quae sunt distinctio eius a genere, nam iam fuit facta mentio de diuersitate generis ab ipsa, & diuersitate eius a differentia quoque, nam iam est facta mentio de diuersitate ipsius differentiae ab ipso. relinquuntur ergo duo, videlicet ut differat ab accidente, & a proprio. Idem & ipsum proprium habet quatuor diuisiones. si ergo proiciantur tres praedictae, relinquatur vna ex ipsis: nempe ut differat ab accidente. Pari ratione & ipsum accidens habebit quatuor differentias: sed iam fuit facta mentio de eo cum singulis illorum: ideo proiciamus eas ab eo. Decem itaque differentiae detrahuntur, & decem relinquuntur. Postquam ergo narrauimus, in quo differat genus a quatuor aliis reliquis: nunc dicendum est, in quo differat differentia a reliquis tribus, videlicet a specie, proprio, & accidente. tres ergo sicut ex hoc diuersitates. & adhuc narrabimus, in quo differat species a proprio, & accidente: & haec sunt duae distinctiones. & iterum narrabimus post hoc, in quo differat proprium ab accidente, vnica scilicet differentia, sic igitur sunt decem differentiae, et ideo coartatas quae reperiuntur inter quaelibet duo eorum, erunt decem.

Dicamus ergo quod id, quo communicat differentia cum specie est, quod predicantur aequaliter de rebus, de quibus predicatur, non secundum magis & minus: quia non datur aliquis homo, qui sit magis homo, quam alius, neque rationale magis rationale, quam aliud rationale, nisi velis intelligere per ratiocinium ratiocinium accidentale. Communicant rursus, quia semper insunt illis rebus, de quibus predicantur, nam Socrates semper est rationalis, ac semper est homo.

Sed proprium est ipsi differentiae, quod predicatur in eo quod quale, sed species proprie habet predicari in eo quod quid: licet fiat responsio ad interrogationem de specie factam per quale est: propterea quia contingit ipsam speciem habere illam differentiam. Adde etiam quod differentiae reperiuntur in pluribus speciebus quam vna, ut habere quatuor pedes, multis quidem inest animalibus differentibus specie: sed species inest indiuiduis sub ea existentibus. Haec tamen differentia & diuersitas reperitur inter illas differentias, quae non sunt differentiae ultimorum specierum. Differt insuper differentia ab ipsa specie, quia est prior ea natura, nam ablato irrationali, aufertur quoque ali-

aus, sed abiatō animo, non aufertur irrationale: sed dato animo, datur etiam irrationale. & hoc accidit illis differentijs, quæ pluribus insunt speciebus. Differt adhuc differentia à specie, quia differentia componitur cum alia differentia in ipsa definitione: vt rationale & mortale, quæ in definitione hominis sumuntur. hoc autem iuxta sententiam ponentium rationale esse commune homini & angelo, nam homo constat ex rationali & mortali, sed nulla spēs constat ex duobus speciebus: licet quandoque componatur aliquod indiuiduum speciei ex duobus indiuiduis duarum specierum diuersarum: vt mulus qui ex asino et equo constat, sed species muli non cōstabit ex specie equi, ac specie asini: quem admodū homo constat ex vniuersali rationali, & vniuersali mortali. Hoc autem ideo fit, quia mulus est medius inter equum & asinum: & fit ex parte, quæ est communis eis. & hoc est aliud genus compositionis præter compositionem differentiarum, si concedatur quod fiat compositio speciei ex specie: quod tamē Porphyrius negabat. Videtur tamen quod huiusmodi compositio sit ex genere cōpositionis specierum, quæ sunt mediæ inter extrema, quæ quidem est diuersa à compositione rei ex differentijs in definitionibus.

Inquit, Commune est differentijs, & proprio, quod res, quibus communicant, ac de quibus prædicantur, vtique æqualiter prædicantur, nam rationalium nullum excedit alterum alterum in hoc, scilicet in ratiocinio, quod sub substantia continetur, pari ratione & risibilia. Commune iterum est eis vt reperiuntur semper in rebus, de quibus prædicatur atque in omnibus ipsis, nam bipes semper dicitur bipes: licet deficiat pedibus aliquo tempore, aliquod ex his, quæ sic denominantur, quoniam, cum dicimus aliquod esse semper bipes, intelligimus ipsum esse ita à natura procreatum, vt duos obtineat pedes tantum: quemadmodum risus inest quidem homini semper, non quod semper rideat actu, sed quia est ad id natura aptus natus.

Proprium autem ipsi differentia est, vt dicatur de pluribus speciebus: vt rationale, quod de homine & angelo dicitur (iuxta scilicet sententiam eorum, qui dicunt rationale dici de homine & angelo vniuoce.) sed proprium de vna tantum prædicatur specie. Inquit, Discrepant quoque differentia ab ipsis proprijs, quoniam aliquæ differentia non cōuertuntur: propria vero semper conuertuntur.

Commune etiam est differentia, & accidenti inseparabili, vt insint semper illis rebus, de quibus prædicatur, & in omnibus ipsis, nam habere duos pedes inest semper coruo, atque ipsa nigredo.

Discrepant tamen, quia per differentiam non abundat id, cuius ipsa est differentia: hoc est, quod habens differentiam non abundat super ipsam differentiam, vt ob rationale homo non abundat super ipsum, accidentia vero partim continent, partim cōtinentur. continent quidem, ea ratione, qua prædicantur de pluribus: continentur vero, ea ratione, qua eorum subiecta non se singulatim vnico exponunt accidenti: immo potest reperiri in eis accidēs aliquod, & eius oppositum: vt nigredo quæ continet ex speciebus hominem, & non hominem, quamobrem in plus se habet nigredo quam species hominis, & non hominis, homo tamen continet nigredinem, quia reperitur homo niger, & non niger. Præterea, differentia non suscipit magis & minus: accidentia vero suscipiunt magis & minus. Differentia insuper contraria non admiscetur, ita vt fiat ex eis vnū medium: sed accidentia contraria commiscetur vtique, & fit ex eis medium: vt cum commiscetur albedo cum nigredine, ex quibus resultat viride, & rubeum, & reliqui medij colores. Hæc ergo

sunt ea, quibus communicat differentia cum reliquis alijs, & quæ sint eis propria. Reliquum igitur est, vt dicamus in quo differat species à proprio & accidente, & quid sit eis commune: & in quo distinguat proprium ab accidente, & in quo communicent.

Dicamus itaque quod species & proprium communicant in hoc, quod quolibet eorum conuertitur cum alio, nam si homo est, risibile est: et si risibile est, homo est. Habent præterea hoc commune sibi, vt scilicet insint semper rebus, de quibus prædicantur.

Differt tamen species à proprio: quoniam species potest esse genus alicuius alterius: proprium vero non potest esse proprium alijs rebus, quàm illis, quibus est proprium. Species præterea prior est proprio: & proprium est posterius specie, nam dato homine, sequitur vt detur risibile: & si datur risibile, oportet vt homo præcedat. Species insuper inest illi subiecto, de quo prædicatur, semper in actu: sed proprium inest actu quibusdam temporibus, in potentia vero semper, nam Socrates semper est homo actu, sed non ridet semper actu, sed semper est risibilis in potentia. Adde etiam quod res, quarum definitiones sunt diuersæ, sunt & ipsæ quoque inter se diuersæ, sed iam fuit probatū definitiones horum esse diuersas, nam definitio data de specie fuit, quæ est quæ sub genere est locata, & quæ prædicatur in eo quod quid est de indiuiduis: proprium vero, quod inest alicui speciei soli, & toti, & semper.

Est autem commune speciei & accidenti, vt prædicentur de pluribus. Inquit, Parum admodū est id reliquū, quo cōitari possint, propter maximā distantiam, quæ inter accidens & rem cui accidit, existit.

Proprium tamen eorum est, quod species prædicatur de re, cuius est species, in eo quod quid: & accidēs in eo quod quale est, vel qualiter se habet, omnes enim substantiæ sensibiles habent vnā speciem, & habent plura accidentia separabilia & inseparabilia. Species præterea præcedunt ratione ipsa accidentia, licet sint inseparabilia, nam oportet vt reperiatur subiectum, & postea accidit ei id, quod accidit, oriuntur autem accidentia post species, naturamque eorū subingreditur naturam earum. Reliquum nunc est, vt de proprio & accidente faciamus notificationes.

Commune itaque est proprio & accidenti inseparabili, quod habens proprium, vel habens accidens, est aliud à proprio & ab accidente, nam non potest homo reperiri sine risibili, similiter quoque æthiops non potest reperiri sine nigredine. Præterea, quemadmodum proprium inest toti rei, cuius est proprium & semper, ita etiam accidens inseparabile.

Differunt tamē: quoniam proprium reperit in vnica specie: accidens vero inseparabile reperitur in pluribus speciebus, vt si dixeris nigredinem reperiri in coruo, & æthiope, & ebreno, & pluribus rebus indiuisibilibus, & huius rei causa est, quia proprium conuertitur in prædicatione cum re, cuius est proprium: sed accidens non conuertitur cum habente accidens. Propria præterea non differunt secundum magis & minus in prædicatione, vt paulo ante dictum fuit: accidentia vero in hoc differunt. Inquit, Extant adhuc aliqua alia, quibus hæc cōmunicant inter se, & quæ sunt propria vnicique eorum, præter illa quæ diximus. Sed factis sint hæc, quæ dicta sunt pro hoc nostro proposito circa cognitionem harum rerum, ac earum communionem, & diuersitatem. Et hic explicantur ea, quæ in hoc introductorio continentur. Instigatus autem à quibusdam socijs nostris eruditjs, ac de hoc negotio diligentibus, de secta Murgitana, quorum Deus miseratur, vt ea exponerem, ea exposui. Alias enim ego abstinuissim ab huiusmodi expositione, propter duo.

Log. cum cōm. Auer. B ij Primum

Cor librum hunc exposuit, Auer.

Liber Porphyrii non est necessarius.

Primum, quoniam non video, hoc introductorium esse necessarium pro initio sumendo in hac arte. nam id, quod in eo dicitur, non potest esse sub ratione illius partis, quæ est communis huic arti: ut aliqui sunt opinati. Nam id, quod in eo dicitur de definitionibus harum rerum, si esset demonstratiui generis, tunc esset pars libri demonstrationis, & si esset generis probabilis, tunc esset pars libri Topicorum. Sed Porphyrius fecit mentionem de his rebus, prout sunt expositiones eorum, quæ significant illa nomina: ut fecit etiam Aristoteles in libro suo: quod sunt eorum definitiones. & hac ratione non est pars huius artis. Abumazar vero videtur velle quod sit pars eius. Hæc itaque est vna causa, ob quam recusabam exponere ipsum cum expositione librorum Aristotelis.

Secunda vero causa erat, quia verba huius viri sunt per se manifesta in hoc introductorio. At, cum desiderarem satisfacere illis querentibus antedictis, & asserere eis felicitatem ipsius boni in omni genere felicitatis, ut apparet ex eorum maximo desiderio ad ipsas scientias, ideo inductus sum, ut ipsum exponerem, & locupletiores intelligentiam de eo traderem. In quibusdam autem eorum, quæ narrantur in hoc tractatu, de his rebus iam fecimus legentes animaduertere in maiori parte eorum. Quædam vero eorum indigent contemplatione, sed in hoc loco inuestigatio de his rebus non est nobis concessa, et Deus gloriosus, qui hominum voluntati satisfacit, & robur præstat, præbeat mihi robur.

Sermo de Communitatibus & Differentiis Generis, Speciei, Differentiæ, Proprii, & Accidentis.

LEVI. Deinde d. Auer. Et postquam definiuimus, &c. Inquit Levi. Illud quod dixit de prædicatione generum, & specierum, ac differentiarum de ipsis indiuiduis, quæ sub ipsis existunt, est quidem manifestum in prædicamento substantiæ: & hoc ratione qua sunt genera, & species, atque differentia, & quod expoliatur indiuiduum accidentis illius à suo subiecto in ratione, ut si queratur quid est hæc qualitas, & dicatur color: vel si queratur quis color sit iste, & dicatur niger, quæ est species: vel si queratur, qualis color sit, & dicatur niger, qui est differentia. Illa tamen distinctio, quam posuit in hac prædicatione inter differentiam & speciem, videlicet quod differentia prædicatur de speciebus & de indiuiduis, & species possibile est ut non prædicetur nisi de indiuiduis, reperitur quoque inter speciem mediam, & speciem ultimam, aut inter differentias specierum mediarum, & differentias specierum ultimarum. Sed vera differentia inter speciem & ipsam differentiam est, quod differentia prædicatur semper de specie, nam differentia ultima speciei prædicatur de illa et specie: & ultima species non prædicatur de illa et specie, sed de indiuiduis, nam homo non prædicatur de homine: quoniam res non prædicatur de se ipsa.

Deinde dicit Auerroes. Est quoque hoc commune generi & differentia, quod quicquid prædicatur de quouis eorum in eo quod quid, est genus & differentia. Inquit Levi. Sensus est, quod si queratur de aliquo animali quid sit, poterit responderi equus vel asinus: sed hoc non habet quatenus est animal: sed si debet responderi ea ratione qua est animal, respondebitur corpus nutritibile: quod quidem necessario inest ipsi animali, quoniam quicquid verificauit de his, quæ sunt sub vegetabili, idem verificatur de omnibus indiuiduis, & speciebus, quæ sunt sub animali. Vel possumus exponere, quod cum queritur quid est animal, potest responderi habens corpus, vel corpus nutritibile sensitiuum, & hoc verificatur de omnibus indiuiduis & speciebus, quæ sunt sub ipso, pari ratione si queratur quid est rationale, quod est differentia, respondebit susceptibilitas scientiæ, vel usus rationis, & hoc prædicabitur de omnibus indiuiduis speciei habentis illam differentiam.

Deinde dicit Auerroes. Quarto est proprium generi, ut sit vnum in qualibet specie. Inquit Levi. Sensus est quod diuersa genera vnus & eiusdem speciei non sunt eiusdemmet ordinis: ut animal, quod est genus ad hominem, cui etiam est genus ipsum vegetabile, hæc autem duo genera non se habent secundum vnum ordinem. Et si sumantur genera diuersa secundum nomina synonyma, non propterea erunt genera distincta, sed differentia aliqua inest speciei secundum gradum

vnum, plusquam alia differentia: licet non sint nomina synonyma, etsi illa differentia quæ gignit speciem, necessario sit vna. nam si definiamus hominem per hoc, quod sit corpus vegetabile, sensitiuum, rationale, tunc ipsum rationale erit vera differentia, & reliquæ differentia stabunt vice generis. Nihil tamen prohibet quin cognoscamus illam formam, quæ generat speciem variis modis, videlicet si accipiamus ipsammet formam, ut dicendo intellectiuium: vel capiamus actionem illius formæ, sine qua non potest habere affectum vel ipsum passum in illa actione, ut si dixerimus intelligens in potentia, vel rationale in potentia, vel susceptiuium intelligibilis in potentia. Pari ratione & de sensitiui, si capiamus ipsam formam, dicemus hunc animam sensitiuiam: si vero capiamus eius actionem dicemus sensitiuium: & si eius passum sumamus, dicemus percipiens sensibilia.

Deinde dicit. Comune est generi & speciei, &c. Inquit Levi. Sensus est, quod si reperitur species, reperitur & genus: non quod necessario sit genus, nam potest reperiri solus homo, quo reperi, reperitur & animal, quod est prius natura ipso: cum tamen animal non sit tunc genus.

Deinde dicit. Differunt adhuc, quoniam genera prædicantur de speciebus vniuoce, &c. Inquit Levi. Sensus est, quod species non prædicatur de genere vniuoce, & dixit hoc, propterea quia potest prædicari de ipso æquiuoce: si contingat ut aliqua species, quæ est sub illo genere, habeat aliquid nomen, & denominentur illo nomine æquiuoce reliquæ species, quæ sunt sub illo genere.

Deinde dicit. Sed species superant ea per differentias, &c. Inquit Levi. Jam diximus in tractatu de differentia, quo pacto sit vera hæc sententia.

Deinde dicit. Est adhuc eis commune, &c. Inquit Levi. Scias quod hoc est verum in ipso proprio, quod existit in potentia: sed illud proprium, quod reperitur in actu semper, nihil prohibet quin prædicetur secundum magis & minus de ea re, de qua prædicatur, nam quod homo sit laus thoracis, est sibi proprium, cum tamen reperiatur aliquis homo latioris thoracis, quam aliquis alius, & par erit ratio de reliquis propriis, quæ actu reperuntur semper rei, cui sunt propria. Et vera propria tandem sunt illa, quæ sunt in potentia, quoniam extant ratione formæ, sed propria, quæ actu existunt, sunt sic ratione materiz: & ideo suscipiunt excessum & defectum. Sed hic non est locus declarationis integre huius dicti, sed non latet eum, qui in scientia naturali exercitatus est.

Deinde dicit Porphyrius. Et genus & accidens, &c. Discrepat iterum genus ab accidente. Inquit Levi. Hæc causa, quam intendit Porphyrius reddere, non attinet ad hanc artem: hoc est quod hæc inquisitio non habet attributionem ad hanc artem: & iam ipsemet Porphyrius in initio huius libri supposuit, quod non tractabit de quæstionibus non logicalibus. Adde etiam quod ipse fuit coactus in reddenda hæc causa declinare ad vnam opinionem, quæ habetur de generibus & speciebus, & ipse fundauit hanc causam super sententiam Platonis: quæ quidem duabus rationibus non proportionatur huic arti. Prima est, quia determinatio vnus harum duarum opinionum non potest fieri sine prima Philosophia, quæ tractat de ente ut ens.

Secunda ratio vero est, quia licet opinio Platonis nullam haberet controuersiam, nihilominus non debet ab hac arte poni, cum non sit famosa, & publica, si ergo non attinet ad hanc artem reddere huiusmodi causam, sequitur igitur quod inuestigare, utrum hæc causa sit vera, vel non, non attinet ad hanc artem. Ideoque non est nostrum, quatenus sumus professores huius artis tractare de hac causa licet. Verum in inquisitione huius causæ quam reddidit, utrum sit vera vel ne, aliqua extat scientia. Nos tamen dicimus quod illa causa, quam tradidit hic, non est vera. Quoniam ipse dicit quod accidentia prædicantur ex primario proposito de ipsis indiuiduis: & ideo suscipiunt in huiusmodi prædicatione excessum & defectum, cum indiuidua suscipiant excessum & defectum. Intelligit autem per hoc quod, cum nos videamus in indiuiduis vnus speciei met diuersitatem, ergo necesse est ut suscipiatur excessus & defectus in prædicatione illa rei, de qua accidentia prædicantur: propterea quia prædicantur ex primario proposito de ipsis indiuiduis, sequeretur ergo ut id, quod non suscipit excessum & defectum in prædicatione rei, de qua prædicatur, non erit vti que prædicatum ex primario proposito de indiuiduis. hoc autem est falsum: quoniam aliqua sunt accidentia, quæ non suscipiunt magis & minus in eorum prædicatione. ut si fuerint multæ res duplum vnus rei, videlicet quælibet earum, tunc manifestum est quod in hac prædicatione non suscipient excessum & defectum, quia non est duplum magis duplo: & tamen dicuntur ex primario proposito de indiuiduis, ut dixit accidentia

accidentia prædicantur ex prima intentione de indiuiduis, sequitur ergo ex his, vt quædam accidentia non prædicantur primario proposito de indiuiduis eademmet ratione simul, quod est falsum, quia affirmatio & negatio non possunt esse vera & falsa, semper, vt probabitur.

Causa etiam, quam reddit ob quam genera & species non suscipiunt excessum & defectum in prædicatione de re, de qua prædicantur, nempe quia non sunt in indiuiduis ex prima intentione, non est omnino vera causa. Quoniam etli concesserimus genera & species inesse indiuiduis ex primo proposito, vt dicit Aristoteles, non sequitur propter hoc, vt cum prædicantur de illis, suscipiant magis & minus, & hoc quidem est notum, si consideremus quo pacto indiuidua vnus speciei suscipiunt excessum & defectum, nam non inueniemus in eis distinctiones, nisi in eo quod inest eis per accidens, de quo fuit data definitio paulo ante, & non in eo quod inest eis per se. Et huius rei ratio est, quia materia formæ specificæ habet magnam latitudinem in quantitate & qualitate, vt in scientia naturali probabitur, manifestum enim est, quod genera & species significant per se id, quod de eis dicitur: quoniam vel significat quidditatem rei, vel partem quidditatis, hæc itaque non est vera causa. Nostri itaque est exponere hic ipsam causam, etli ad hanc artem non attineat; cum viderimus Porphyrium fuisse diligentem in declaratione huius causæ, & nos iam declarauimus defectum, quem obtinet illa causa.

Dicamus ergo quod est, cum excessus & defectus non reperitur, nisi in contrariis tantum, habentibus natura medium, vel prout aliquis permittit locus. Intellego autem per contraria habentia natura medium, vt calidum & frigidum, vel nigrum & album: nemo autem dubitat quod datur aliquod calidum calidius alio, & huius rei causa est, quia id, quod est minus calidum, magis accedit ad contrarium, quod est frigidum, & ideo est medium inter calidum in extremo, & frigidum in extremo: nam ipsum non est calidum in extremo, neque frigidum in extremo, quia tunc non nominaretur calidum villo pacto, ergo manifestum est, quod excessus & defectus non reperitur nisi in contrariis habentibus medium: quoniam, quæ sic denominata sunt secundum minus, necessario sunt in medio. Pari ratione magnum & paruum, quæ sunt contraria secundum locum, & extat inter ipsa medium, suscipiunt quidem excessum & defectum, nam datur aliquis homo maior alio, & cum quantitas humana sit natura determinata, videlicet quod non datur homo, vt formica paruus, neque magnus magnitudine vnus miliaris, ideo datur magnum aliquod in extremo, & paruum in extremo; & sic quod minus est, necessario existit in medio, videlicet minus in magnitudine, vel minus in paruitate. Causa autem, ob quam nihil suscipit excessum & defectum, nisi contraria habentia medium, est, quia contraria, quæ non habent medium, quicquid egreditur ab vno contrariorum, statim ingreditur aliud, vt gratia exempli, numerus par non est magis numerus par quam alius; quia omnis numerus vel est par vel impar, idem, & quicquid non habet contrarium, vt est substantia, cui opponitur priuatio: nam substantia vel existit vel est priuata, & ideo substantia non suscipit magis & minus. Patet ergo quod genera & species ac differentiarum prædicatione substantiarum non suscipiunt magis & minus in de prædicamento substantiarum non suscipiunt magis & minus in de prædicatione de aliqua re: genera vero, & species, atque differentiarum reliquorum prædicamentorum, quæ non habent contrarium, constat quidem ea non prædicari de ea re, de qua prædicantur secundum excessum vel defectum. Idem, constat de habentibus contrarium, quæ non habent medium, constat de habentibus naturam, tum etiam secundum locum, sed illa contraria, quæ medium obtinent, quæ quidem sunt vltimæ species de necessitate, vel earum differentiarum videtur quod possint prædicari de his, quæ sub ipsis existunt, secundum magis & minus, hoc est de indiuiduis illius accidentis, nam dici potest hanc nigredinem esse magis colorem nigrum, quam illam aliam nigredinem, sed non prædicabitur differentia de ipsa nigredine, quæ est species secundum magis & minus: quoniam vniuersalia sunt immutabilia: sed indiuidua cum sint variabilia per id, quod habent per accidens, ideo contingit hoc in indiuiduis accidentis: videlicet, quia eorum subiecta, quæ sunt indiuidua, suscipiunt excessum & defectum per id, quod eis inest, quod non est quidditas, neque pars quidditatis. Accidit ergo hoc in indiuiduis accidentium, ea ratione qua sunt accidens, non ea ratione qua sunt indiuidua speciei.

Deinde dicit, Dicamus ergo quod id, quo communicat differentia cum specie, &c. Inquit Leui. Sensus est, quod si sumatur ea ratione, qua est species vel differentia, prædicabitur quiddem æqualiter; sed si sumatur rationale in actu, non prædicabitur

æqualiter, & ita hō. in aliquo. n. idiomate licet dicere ali

quod virum integrum, esse magis hominem, quam alium.

Deinde dicit, Sed proprium est ipsi differentia, &c. Inquit Leui. Nam declarauimus hoc in tractatu de differentia.

Deinde dicit, Adde etiam, quod differentia reperitur quæ in pluribus speciebus. Inquit Leui. Hæc non est diuersitas ex hac ratione, quia quandoque reperitur differentia inter mediam speciem, & vltimam: & differentia quoque specierum intermediarum prædicantur de pluribus speciebus: secus vero est de differentijs vltimarum specierum, & ita quod quæ species media prædicatur de pluribus speciebus: secus vltima est de specie vltima. Credimus itaque ex errore scriptoris hoc erratum fuisse. Vera ergo disceptatio in hoc est, quod differentia possunt reperiri in specie, vel in pluribus speciebus, sed ipsa species vltima tantum inest indiuiduis sub ea existentibus, & hoc neminem latet.

Deinde dicit, Differt insuper differentia ab ipsa specie, quia est prior ea natura, &c. Inquit Leui. In hoc sermone extat omnino error, quoniam, si Porphyrius intelligit speciem relatum ad differentiam, id est quam gignit ipsa differentia, hoc non esset verum, iuxta exemplum ab eo datum de hoc, si vero intelligat speciem non relatum, tunc dabitur aliqua species, quæ erit communior aliqua differentia. Sed credo hoc exemplum non fuisse positum à Porphyrio: sed sunt verba Auerrois, & hæc diuersitas, quam narrauit hic Porphyrius, est quidem vera, scilicet inter differentiam & speciem quam gignit: nempe quod differentia potest esse prior natura ipsa specie: quoniam genera diuersa possunt diuidi per vnicam differentiam: vt si diuidatur vegetabile in radicabile in terram & non radicabile in terram, nam herbula illa virens, quæ super aquam natat, siue Alga non est terræ harena radibus, diuiditur quod animal in radicabile in terram, & non radicabile, nã spongia marina terræ inheret, & sic datur differentia communior ea specie, quam parit: & ideo est prior ea natura.

Deinde dicit, Differt adhuc differentia à specie, quia differentia componitur cum alia differentia in definitione. Inquit Leui. Hoc est manifestum: nam nutritibile, quod est differentia componitur cum sensibili in definitione animalis, de quo dicitur quod est corpus nutritibile sensitium, sed exemplum ab eo datum non est rectum, quia rationale & mortale non dicuntur duæ differentia, nisi copulentur ad aliquod genus, vt consuetum est in definitione fieri, nam si dicatur in definitione hominis rationale, mortale, tunc non reperitur ibi nisi vna differentia, & ideo manifestum est quod cum dicimus quod sunt duæ differentia, oportet tunc vt reperitur genus præcedens eis, sed cum dicimus animal rationale, non subingreditur angelus, neque subintelligitur: quia hoc nomen animal non dicitur de eis vniuoce, sed mera æquiuocatione, quoniam per animal intelligimus in homine nutritibilitatem & sensationem: in angelo vero æternitatem & stabilitatem, & ideo non oportet addere in definitione hominis mortale: nam animal rationale nihil aliud amplectitur quam hominem. Præterea mortale non potest esse eius differentia, quoniam differentia gignit quidditatem rei, quia est eius forma: mors vero non est forma hominis, immo est corruptio formæ. Neque componitur species ex duabus speciebus in definitione, ita vt dicamus in definitione muli, quod est asinus & equus. Ita quoque dicit ipse Porphyrius, quod non componitur indiuiduum vnus speciei ex duobus indiuiduis specierum secundum esse: nam non reperitur equus in mulo, neque asinus, sed existit ex parte comuni ipsi, si concedamus illud esse compositionem speciei ex specie, nam Aristoteles in libro de Animalibus probat quod semen maris animalium non cõcurrit ad compositionem generationis: sed tantum sanguis fœminæ, Galenus vero & Auis cenna hoc recusant. D. d. Commune est differentijs & proprio, vt æqualiter prædicentur, &c. Inquit Leui. Scire debes quod id, quod dixit de proprio, quod non prædicatur secundum magis & minus de re de qua prædicatur, non verificatur nisi de ea proprietate, quæ inest rei ratione formæ, nam proprio, quod ratione materis existit illi, potest quidem prædicari de ea re, de qua prædicatur, secundum magis & minus: vt exempli gratia, latitudo faciei est proprium homini, tamen reperitur aliquis homo habens faciem latiore alio.

Deinde dicit, Proprium autem ipsi differentia est, vt dicatur de pluribus speciebus. Inquit Leui. Hoc est manifestum ex prædictis, Differentia vero, quæ vltimam gignit speciem, in vno genere, potest generare unam spem in alio genere: vt quas drupes, quod parit vltimam speciem in genere volucrum penatorum, & parit speciem in genere gressilium, hoc autem non potest contingere ipsi proprio, vt in eius definitione dictum est. Possumus tamen adhuc dicere quod eius sententia

Log. cum cõm. Auer. B ij in

PORPHYRII INTRODUCTIO.

in hoc est, quod sub differentia possunt reperiri multe species, non tamen sub proprio, & hoc videtur velle Porphyrius, ut ostendat ex verbis eius in superioribus dictis colligi. Sed prima expositio videtur nobis verior: quoniam proprium potest predicari de pluribus speciebus, ut sunt propria specierum intermediarum, vel proprium supremi generis, nam Aristoteles iam narravit quaedam genera suprema in libro predicamentorum: ut exempli causa, quod ex proprietatibus quantitatis est, esse æquale vel inæquale; qualitatis vero simile & dissimile.

Deinde dicit, Discrepant quoque differentia ab ipsis propriis, quoniam aliqua differentia non conuertuntur, &c. Inquit Leui, Posset quis opinari quod per differentias, quæ non conuertuntur, intelligat differentias diuisivas, nam rationale, quod est differentia diuisiva animalis, non conuertitur cum animali in predicatione, sed bene conuertitur cum eare, cuius est differentia, videlicet cum homine, hoc tamen non est verum: quoniam proprium conuertitur cum re habente proprium, non cum genere in quo est proprium, hoc est in parte eius, sed sensus huius est, quod differentia potest esse communior, quàm habens differentiam: ut aquatile, quod est differentia in ipso animali, & tamen est communius animali aquatili, nam vegetabile potest diuidi per aquaticum, & terreum, & hoc non potest fieri in ipso proprio.

Deinde dicit, Discrepant tamen, quia per differentiam non abundat, &c. Inquit Leui, Hoc est notum, quod huius diuisionem non abundat super differentiam: licet differentia possit abundari super id, quod habet differentiam, ut paulo ante dictum fuit.

Deinde dicit, Præterea differentia non suscipit magis & minus. Inquit Leui, Iam declarauimus quæ nam sint illæ differentia, quæ videntur posse suscipere excessum & defectum, & qua ratione accidat id sibi.

Deinde dicit, Differentia insuper contraria non admiscensur, &c. Inquit Leui, Si debet esse verum hoc dictum, debet intelligi, quod nigrum quod est differentia, si coniungatur cum colore, ita ut dicatur color niger non admiscebitur cum albo, quod est differentia: quoniam vnum contrarium non recipit aliud contrarium sibi, sed subiectum coloris, scilicet corpus bene potest in eo hoc fieri: nempe ut misceatur corpus album cum nigro: & sic efficiatur coloratum medium, & hac ratione nigredo & albedo erunt accidens, videatur et illud accidens, quod fuit antea descriptum in hoc libro, quod non est quidditas, neque pars quidditatis rei.

Deinde dicit, Differt tamen species a proprio, &c. Inquit Leui, Necessè est ut in hoc dicto adsit error, quoniam, si intelligitur quod species possit esse genus, sed proprium non possit esse genus, hæc quidem esset mera contrarietas, & ita quoque intelligatur quod species possit esse species alicui alteri generi, præter illud genus, cuius est species, sed proprium non possit alicui alteri speciei esse proprium, præterquam illi cui est proprium. Nobis itaque videtur quod sit error scriptoris, vel librarii, sed sententia Porphyrii est, quod species possit esse species alicui alteri generi: ut radicabile in terram est species ipsius vegetabilis, & species animalis, ut paulo ante fuit dictum, proprium vero non potest habere hoc.

Deinde dicit, Extant adhuc aliqua alia, quibus hæc communicant inter se, & quæ sunt propria, &c.

Dixit Auerroes, Ego non video hoc introductorium esse necessarium pro initio sumendo in hac arte, nam id, quod in eo dicitur, non potest esse sub ratione illius partis, quæ est communis huic arti. Inquit Leui, Auerrois intelligit per hæc verba quod in hac arte extat quaedam pars, quæ est communis omnibus illis quinque artibus: & quaedam alia pars, quæ considerat de singula illarum proprie & singillatim seorsum, & id, quod est commune cunctis illis quinque artibus, debet utique præcedere.

Deinde dicit Auerroes, Nã si id, quod in eo dicitur de definitionibus harum rerum, esset generis demonstratiui, & cetera.

Inquit Leui, Si Porphyrius declarasset demonstratiue, quod hæc sunt definitiones horum nominum, tunc esset verum hoc, quod dicit Auerroes: sed ipse posuit eas tãquam propositum horum nominum, & non inuestigauit vtrum sint vera definitiones, & nos iam diximus quod declaratio horum nominum debet præcedere librum predicamentorum: quia hæc nomina reperiuntur in omnibus predicamentis, & per ipsa completur notitia vniuscuiusque predicamenti, quo pacto sit genus supremum prædicabile vniuoce de his, quæ sub ipso existunt. Adde etiam quod hæc met dubitatio continget in definitionibus & descriptionibus datis ab Aristotele in libro Predicamentorum, & Peri hermenias, & Priorum: qui quidem sunt libri communes cunctis illis quinque artibus, & hic finit expositio libri Introductorij. Laus Deo.

Introductionis Porphyrii, cum Auerro et Leui finis.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS PRAEDICAMENTA.

SEVERINO BOETHO INTERPRETE:

*Cum Auerrois Cordubensis Expositione,
& Leui Gherfonidis Annotationibus:
omnibus nunc primum
à Jacob Mantino Hebræo Medico
in Latinum conuersis.*

SUMMA LIBRI.

De quibusdam tanquam suppositis, ad Prædicamentorum doctrinam conferentibus. De Prædicamentis ipsis. De consequentibus quibusdā ad ipsa Prædicamenta: ac de nonnullis uocibus, de quibus mentio facta est in Prædicamentis.

TRACTATUS PRIMVS.

De Aequiuocis, Vniuocis, & Denominatiuis: Eorum etiam, quæ dicuntur diuisio. Cap. I.

Equiuoca dicuntur, quorū nomen solum commune est, secundum nomen vero substantiæ ratio diuersa: ut animal, & homo, & quod pictum est. horū. n. solum nomen commune est,

si nomen uero substantiæ ratio diuersa. Si, n. quis assignet quid sit eorum utrunque, quod animal est, propria assignabit utriusque rationem.

Vniuoca uero dicuntur, quorum & nomen commune est, & secundum nomen eadem substantiæ ratio: ut animal & homo, atque bos. communi enim nomine horum utrunque animal nuncupatur, & est ratio substantiæ eadem. Si quis, n. assignet utriusque rationem, quod utrumque est quod animal est, eandem assignabit rationem.

Denominatiua uero dicuntur, quæcumque ab aliquo, differentia casu, secundum nomen habent appellationem: ut à grammatica grammaticus, & à fortitudine fortis.

Eorum quæ dicuntur, alia quidem secundum complexionem dicuntur, alia uero sine complexione. Ea igitur quæ sine complexione dicuntur, sunt, ut homo currit, homo vincit: Ea uero quæ sine complexione dicuntur, sunt, ut homo, bos, currit, vincit.

AVERROIS EXPOSITIO.

Tractatus Primus.

Propositum huius tractatus est exponere ea, quæ in libris Aristotelis continentur de arte Logica: ac perficere ipsa pro uiribus nostris, & ut nostri moris est in reliquis eius libris. Et incipiemus à primo suorum librorum huius artis, qui liber prædicamentorum nuncupatur. Et dicimus hunc librum summam diuidi in tres tractatus. Primus tractatus se habet ueluti præfatio ad ea, quæ uult tractare in hoc libro, nam in eo continentur ea, quæ sunt ueluti prænotiones, & definitiones ad ea, quæ uult tractare in hoc libro. In Secundo tractatu affert decem prædicamenta singillatim, & describit unum quodque eorum sua descriptione sibi propria: et diuidit ipsum in suas species famosas, & tradit eius propria quoque famosa. In Tertio notificat consequentia uniuersalia, & accidentia communia cunctis prædicamentis, uel pluribus eorum, quatenus sunt prædicamenta euenientia.

Libri intentio.

10

Libri Diuisio.

20

30

40

50

Præfatio diuisio.

Primus Tractatus continet quinque capita. In Primo capite narrantur quedam, quæ insunt entibus ratione significationum dictionum super ipsis. In Secundo declaratur quid sit substantia, quidue accidens, prout in hac consideratur arte, hoc est ipsa substantia uniuersalis, eiusque indiuiduum: & accidens uniuersale, eiusque indiuiduum. In Tertio notificat quod quando aliquod prædicatum prædicatur de aliquo subiecto, prædicatione notificante essentiam eius, & prædicetur de illo prædicato aliud prædicatum notificans etiam eius essentiam, quod illud aliud prædicatum notificabit quoque essentiam illius subiecti, quam notificauit illud primum. In Quarto declarabit quæ nam sint illa genera, quæ debent communicari in differentiis diuisiuis, & quæ uero non. In Quinto affert diuisionem entium simplicium in decem prædicamenta, & uniuscuiusque adducit exemplum: ubi declarabit etiam quod in entibus simplicibus, quæ per simplices dictiones denotantur, non datur affirmatio uel negatio: sed datur in ipsis compositis, ea ratione, qua denotantur per compositas dictiones.

Caput Primum.

Inquit Aristoteles. Res, quarum nomina sunt equiuoca, sunt illæ, quæ nihil aliud habent commune, quam nomen solum: sed definitio cuiuslibet earum, notificans eius essentiam, prout significat illud nomen equiuocum, est quidem diuersa à definitione alterius, habet enim definitionem sibi propriam unaquæque earum: Log. cū cōm. Auer. B iij ut

vt exempli gratia, hoc nomen animal, quod dicitur de homine picto & de homine rationali: quorū quorū definitiones sunt diuersae, nihilq; vniuersale & commune eos coniungit, nisi nomen tantum: vt cum dicimus de ipsis simul quod sunt animalia.

Res vero, quarum nomina sunt vniuoca, sunt quae idem obtinent nomen & commune, & definitio, quae praestat earum essentiam, prout illud nomē significat, est quoq; eadem: vt exempli causa, hoc nomē animal, quod dicitur de homine, & equo, Nam hoc nomen animal est commune eis, & definitio eorum significat eandem essentiam: hoc est quando dicimus, corpus nutritibile sensitium, quae est definitio animalis.

Res autem, quarum nomina sunt denominatiua, sunt quae denominantur nomine alicuius affectus vel dispositionis, sed earum nomina discrepant à nomine illius affectus per casum: quia continent subiectum illius affectus, cū ipso affectu: vt denominatur fortis ab ipsa fortitudine, & prudens à nomine prudentia.

Res praeterea, quae per dictiones significantur, quaedam sunt simplices, quae per simplices dictiones significantur: vt homo & equus. Quaedam vero sunt compositae, quae per dictiones compositas indicantur: vt homo est animal, & equus currit.

LEVI ANNOTATIONES.

Caput Primum.

Ixit Aristoteles, Aequiuoca dicuntur, &c. Inquit Levi. Ea dicuntur aequiuoca, quae non habent illud vnum nomen propter aliquid substantiale commune eis, sed propter aliquid accidentale, in quo communicant; vt exempli causa, inquit ipse de homine picto, & homine rationali, communicant enim in re accidentali, nempe ipsa figura, nam homo non est ratione, qua habet illam figuram sibi propriam: sed est homo ea ratione, qua est rationalis.

Vniuoca vero, &c. Id est quae habent vnum nomen propter aliquid substantiale, in quo communicant, vt dedit exemplum, & ideo oportet vt habeant idem nomen, & eandem definitionem, quae definitio significat quidditatem rei, quae per illud nomen significatur, & cum quidditas, quae per hoc nomen vniuocum significatur, sit vna in omnibus rebus, in quibus communiceat hoc nomen, ideo necesse est vt definitio sit eis vna.

Denominatiua autem, &c. Inquit Levi. Cū Aristo. declarauerit quaedam nomina vniuoce dici de rebus, quas significant, ratione rei substantialis in qua communicant; & quaedam alia aequiuoce dici de illis rebus, quas significant, ratione rei accidentalis in qua communicant; manifestum autem est, quod accidentia, quorum nomina non sunt denominatiua, communia quidem sunt rebus, quas significant ratione rei substantialis, in qua communicant; nam, cum dicimus nigredinem, significamus hanc & illam, & illam nigredinem, ratione rei substantialis in qua communicant, quae est ipse color aggregatiuus visus; sed cum eorum nomina fuerint denominatiua, tunc sunt communia rebus, quas significant, ratione rei accidentalis, quae est hoc accidens: vt cum dicimus album, quod est commune niui, & cygno, & reliquis rebus albis, ratione rei accidentalis, in qua communicant; ideo narravit hic nomina denominatiua hac ratione; quae ipse declarabit adhuc de ipsis huiusmodi differentiam, nempe, quod quando se habeat vt nomina vniuoca, quae vero vt aequiuoca. Et ideo praefatus est hic eius memoriam, veluti quoddam principium & prenotio ad ea, quae de ipsis intendit post hoc tractare.

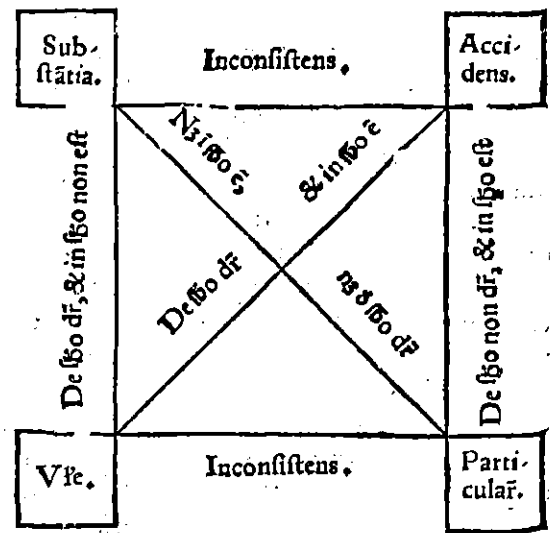
D. d. Aristo. Ea vero, quae per dictiones incomplexas significant, Inquit Levi, Aristo. praeposuit in hac arte Logica tres libros, qui sunt communes quinque artibus: quarum sententias declarauit in reliquis quinque libris. & illi tres libri, qui sunt communes cunctis artibus, sunt liber Praedicamentorum, & Perihermenias, & Priorum. Et, cū hac ars doceat intentiones ratiocinii, & sermonis, & quod ab eo procedit, dirigatq; hominem ad hoc, vt eius ratiocinium extrinsecū correspondeat conceptui animae, atq; aequetur, vt in hac arte probabitur: conceptus vero animae oriatur ex rebus, quae sunt extra animam, quae quidem sunt ipsa; ideo oportuit primo notificare re entia quid sint in se; non ea ratione, qua de eis fit ratiocinium & sermo, & ideo dicit quod entium, aliqua sunt incomplexa, alia

qua vero composita: & quae incomplexa significantur per dictiones incomplexas, & composita per compositas. & narravit hic composita, ea ratione, qua sunt extra animam, non ratione interpretationis, nam de hac in libro Interpretationis tractabitur, vt ipsemet ostendet, & hoc potest manifeste colligi ex verbis eius in hoc loco.

Eorum quae sunt, diuisio. Cap. II.

Eorum quae sunt, alia de subiecto aliquo dicuntur, in subiecto vero nullo sunt. vt homo de subiecto quidem dicitur quodam homine, in subiecto vero nullo est. Alia autem in subiecto quidem sunt, de subiecto autem nullo dicuntur. In subiecto vero esse dico, quod cum in aliquo sit, non sicut quaedam pars, impossibile est esse sine eo in quo est: vt quaedam grammatica in subiecto quidem est in anima, de subiecto vero nullo dicitur, & hoc album in subiecto quidem est corpore; omnis enim color in corpore est: de subiecto autem nullo dicitur. Alia vero de subiecto dicuntur, & in subiecto sunt, vt scientia in subiecto quidem est in anima, de subiecto vero dicitur, vt de grammatica. Alia vero neq; in subiecto sunt, neque de subiecto aliquo dicuntur: vt quidam homo, & quidam equus. nihil enim talium neq; in subiecto est, neque de subiecto aliquo dicitur. Simpliciter autem quae sunt indiuidua, & vnum numero de subiecto nullo dicuntur: in subiecto autem nihil aliqua prohibet esse. quaedam enim grammatica in subiecto est: at de subiecto nullo dicitur.

Complexionum consistentium et inconsistentium descriptio.

Caput Secundum.

Entium quaedam de aliquo praedicantur subiecto, & non sunt in subiecto aliquo: hoc est, quod quaedam notificant essentiam & quidditatem cuiusvis rei, de qua praedicantur, & nihil quod sit extra substantiam subiecti notificant. & hoc est ipsa substantia vniuersalis: vt animal, & homo: quae quidem cum praedicantur de aliqua re, notificant praedictio eius substantiam, & non

rem aliam, quae sit extra eius substantiam. Quaedam vero alia sunt in subiecto, videlicet quae non sunt pars eius, & quae non possunt consistere sine subiecto, & de nullo praedicantur subiecto, s. in eo quod quid est, & illud quidem est indiuiduum accidentis: vt haec nigredo singularis, quae in corpore singulari reperitur, nam omnis color est in corpore. Sunt & aliqua alia, quae de subiecto aliquo praedicantur, & sunt etiam in subiecto: videlicet, quae de duobus praedicantur rebus, de quarum vna notificabunt quiditatem, de alia vero non: de ea etenim, cuius est pars substantiae, ea quidem ratione notificabunt eius quiditatem: ea vero ratione, qua non est pars substantiae, non notificabunt quiditatem eius, sed habent esse in subiecto: vt est accidens vniuersale: vt scientia, quae de anima & de grammatica praedicatur, nam dicitur grammatica est scientia, & scientia est in anima, cum igitur praedicatur de grammatica, notificat eius essentiam, cum sit genus ad ipsam, qua debet responderi ad interrogationem factam per quid est grammatica: & si praedicetur de anima, & dicitur anima est sciens, notificabit de ea rem, quae non est de eius essentia. Aliqua adhuc alia de nullo praedicantur subiecto, s. praedicatione, quae notificet eius essentiam: neque sunt in subiecto, scilicet quae non praedicantur de subiecto, ita vt notificet de eo aliquid alienum ab ipso, & hoc est indiuiduum substantiae demonstratum, vt Socrates, & Plato, nam de nullo praedicantur iuxta naturalem usum, tum praedicatione notificante essentiam subiecti, tum etiam praedicatione non notificante eam. Substantia itaque siue vniuersalis, siue particularis fuerit, in nullo penitus existit subiecto: accidens vero, tam indiuiduum, quam vniuersale, in subiecto quidem existit. Vniuersale praeterea, siue sit substantia, siue accidens, dicitur de subiecto: indiuiduum vero siue sit accidens, siue substantia, de nullo subiecto dicitur. Differt praeterea indiuiduum substantiae a suo vniuersali: quonia eius vniuersale semper de subiecto dicitur: indiuiduum vero de nullo praedicatur. Differt quoque indiuiduum accidentis a suo vniuersali: quia vniuersale praedicatur de subiecto: indiuiduum vero non praedicatur de subiecto.

Caput Secundum.

Deinde d. Entium quaedam de aliquo praedicantur subiecto, & non sunt in subiecto, &c. Inquit Leui, intelligit per non esse in subiecto, id quod subiectum est, id est, quod est praeter hoc, quod illud in se in se: vt albedo, quae est in panno: quoniam pannus est pannus, licet albedo non in se in se, sed animas licet sit in homine, vel ipsa rationalitas, non inest tamen ei hac ratione, nempe vt homo sit homo absque animalitate vel rationalitate, & ideo haec dicuntur de subiecto, hoc est quod praedicantur de ipso per se, non quod sint in ipso hac ratione & modo, & licet haec quoque dicantur esse in subiecto, hoc quidem dicitur tantum aequiuoce per id, quod in hoc loco intelligitur id, quod dicitur esse in subiecto. Quod autem ita intelligat esse in subiecto, indicio est dum dicit, aliqua vero sunt in subiecto, quae scilicet non sunt pars eius, & quae non possunt stare sine subiecto. D. d. et non praedicantur de subiecto, &c. Inquit Leui, vult quod licet possumus dicere pallium est nigrum, & praedicatur de ipso pallio nigrum, & non in eo, nam non dicimus pallio inest nigrum, patet tamen quod non praedicatur de eo in eo quod quid. Ex his ergo ostenditur quod licet dicamus homini inest ratio cinium, nihil minus praedicatur de eo, non in eo: quia praedicatione est per se, cum significet partem quiditatis, & ideo potest fieri responsum ad interrogationem per quid est hoc, quod sit rationale: licet responderi possit per ipsum quoque ad interrogationem factam per qualem est, cum ipso scilicet genere, vt in superioribus dictum fuit, hoc est si fiat interrogatio per qualem animal est, & respondeatur rationale, sed indiuiduum accidentis nemo dubitat quod non praedicatur nisi in subiecto, in quo est, nam indiuiduum albedinis non praedicatur nisi in corpore indiuiduo, in quo est, sed species vel genus, accidentis potest praedicari de aliqua re, in eo quod quid est, hoc est prout praedicatur de indiuiduis & speciebus, quae sub ipso exiunt.

sed cum accidens non existat per se, ideo erit in illo subiecto, in quo est. Nam scientia praedicatur de grammatica in quod quid, eo modo quo praedicatur genus de specie, & ipsa scientia est in subiecto, quod est ipsa anima, nam anima non est anima ratione scientiae, sed est accidens in ea existens, si enim anima esset anima ratione scientiae, tunc homo ignorans non haberet animam humanam: & sic non esset homo, quod est falsum. D. d. Aliqua adhuc de nullo subiecto praedicatur, &c. Inquit Leui, iam in superioribus fuit declaratum, quod indiuidua substantiarum non praedicantur de aliqua re secundum usum naturalem, manifestumque est, ipsa non esse in subiecto: ideo nec de subiecto praedicantur, neque in eo existunt.

Regula in praedicationibus essentialibus. Cap. III.

Quando alterum de altero praedicatur, vt de subiecto, quaecumque de eo quod praedicatur dicuntur, oia etiam de subiecto dicuntur. vt homo de homine quodam praedicatur: animal vero de homine: ergo & de quodam homine animal praedicabitur. quidam enim homo, & homo est, & animal.

Caput Tertium.

Inquit Aristo, Quando aliquid praedicatur de aliquo subiecto praedicatione notificante essentiam eius, mox praedicatur de illo praedicato aliud praedicatum, quod notificet etiam illius essentiam, illud quoque notificabit essentiam illius subiecti, quam notificauit primum praedicatum, vt exempli gratia homo, cum praedicatur de Socrate & Platone, notificat quidem eorum essentiam, ac substantiam: si vero de homine praedicatur secundum praedicatum, quod notificet eius substantiam, vt animal, oportet vtrique necessario vt notificet etiam essentiam Socratis & Platonis, quam notificauit homo.

Regula genera non subalterna a subaltermis distinguens. Cap. IIII.

Diuersorum generum et non subalterna positorum diuersae sunt species & differentiae: vt animalis, & scientiae, animalis enim differentiae sunt, gressibile, bipes, & volatile, & aquaticum: scientiae vero nulla earum est, neque enim scientia a scientia differt, in eo quod bipes est. Subalternorum vero generum nihil prohibet easdem esse differentias, superiora enim de his, quae sub ipsis sunt generibus praedicantur, quare quotcumque differentiae praedicati fuerint, totidem & subiecti erunt.

Caput Quartum.

Inquit Aristo, Diuersorum generum, quae non sunt inter se subordinata, scilicet quorum vnum non subingreditur aliud, eorum quidem differentiae sunt omnino specie differentes, vt exempli gratia, differentiae, quibus animal diuiditur, vt est gressile, et volatile, atque aquaticum, non sunt differentiae, quibus scientia diuidatur, nam animal sub genere locat substantiae: scientia vero sub genere qualitatis reponitur: qualitas autem atque substantia sunt duo genera suprema, quae inter se inuicem non sunt subordinata. Genera vero, quae inter se inuicem sunt subordinata, nihil prohibet quin credatur quod eorum differentiae sint eiusdem speciei, vt exempli gratia, animal diuiditur in aquaticum, & aereum, & terrenum, per quae diuiditur etiam nutritibile: animal autem

AVER.

Vide. 1. to. p. c. 4. & 6. to pic. * 2. l. g. cum specie.

* 2. l. g. habet duas, & si non ois.

AVER.

PRAEDICAMENTA.

autem sub nutritibili ordinatur. Et huius rei causa est, quia differentie, quibus diuiditur genus superius, & dicantur omnino de generibus quae sunt sub genere superiori: quia illud praedicatur de omnibus illis generibus, quae sub ipso existunt. cum ergo illae differentie, quibus diuiditur genus superius, non sunt constitutiuae generum quae sunt sub illo, tunc diuiditur per eas illa, eo pacto quo diuiditur genus superius: quae si praedicent, & non sint constitutiuae, erunt profecto diuisivae.

Caput Quartum.

LEVI. Deinde d. Diuersorum generum & non subalternatim positorum. Inquit Levi, Non est necessarium, ut genera, quae non sunt inter se subordinata, ut eorum differentiae sint diuersae specie, quoniam animal potest diuidi in radicabile in terram, & in non radicabile in terram, in quod diuiditur quoque vegetabile: idem & gresile diuiditur in bipes, & non bipes, in quod diuiditur volatile. nullum tamen horum generum subordinatur alteri, ut alterum sub altero existat, sed bene est necessarium, ut si haec genera non possunt in vno genere contineri, quod tunc eorum differentie sint specie diuersae. Quod quidem ita probatur, quoniam res, quae non includuntur sub vno genere, non communicant inter se omnino, ut sunt ipsa praedicamenta suprema, quae nullo pacto communicant inter se in sua quidditate, ut probabitur, si ergo haec genera, quae non possunt complecti sub vno genere, possent diuidi per vnicam differentiam, cum differentia sit pars quidditatis, ut probatum est, tunc oporteret ut communicarent in eorum quidditate: quod tamen fuit probatum non esse possibile. sequitur ergo, quod differentie, quibus diuiduntur huiusmodi genera, sunt vti que specie diuersae. Quare, ut nostra fert sententia, haec fuit intentio Aristotelis, quam diximus super illa verba, Diuersorum generum, &c. & exemplum, quod de animali & scientia tulit, id quidem maxime asserit, sed forte interpretes ac expositores eius peruerterunt eius sententiam, sed utcumque sit, id, quod in libris reperitur de hoc, non videtur esse verum.

Incomplexorum in decem praedicamenta diuisio: Quomodoque affirmationem, aut negationem constituent. Cap. V.

Eorum quae secundum nullam complexionem dicuntur, vnuquodque, aut substantiam significat, aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut vbi, aut quando, aut situm esse, aut habere, aut agere, aut pati. Est autem substantia quidem, ut in figura dicitur, ut homo equus. Quantum autem, ut bicubitum, tricubitum. Quale, ut album, grammaticum. Ad aliquid, ut duplum, dimidium, maius. Vbi vero, in foro, in lycio. Quando autem, ut heri, superiore anno. Situm vero esse, ut iacet, sedet. Habere autem, ut calcatum esse, armatum esse. Agere vero, ut secare, vrere. Pati, ut secari, vri. Singula igitur eorum quae dicta sunt, ipsa quidem secundum se in nulla affirmatione dicuntur, vel negatione: horum autem ad seinuicem complexione affirmatio, vel negatio fit. Omnis enim affirmatio, aut negatio videtur vel vera, vel falsa esse: eorum autem, quae secundum nullam complexione dicuntur, nullum neque verum, neque falsum est: ut homo, album, currit, vincit.

Caput Quintum.

AVER. Inquit Aristotele. Ea quae incomplexa sunt, quae per dictiones incomplexas indicantur, necessario signi-

ficant vnam decem rerum: nempe vel substantiam, vel quantitatem, vel qualitatem, vel ad aliquid, vel vbi, vel quando, aut situm, aut habere, aut facere, vel pati. Est autem substantia, ut homo, equus. Quantitas, ut bicubitum, tricubitum. Qualitas, ut rubeum, nigrum. Ad aliquid, ut duplum, dimidium. Vbi, ut si dixeris Socrates manet in angulo domus. Quando, ut heri, postridie. Situs, ut sedens, iacens. Habere, ut calciatus, & indutus. Facere, ut vrere, & secare. Pati, ut secari, & vri. Omnia itaque haec decem, si sumantur incomplexa & simplicia, nihil affirmationis vel negationis per ea significabitur: si vero inter se componantur, tunc affirmationem vel negationem indicabunt, ut si dicatur hoc est quantitas, & hoc non est quantitas. Cumque affirmationem vel negationem pariunt, tunc verum vel falsum continent: quoniam incomplexa non includunt in se verum vel falsum: ut si dixeris homo seorsum, & albus seorsum, sed, si componantur, & dicatur homo albus, poterit esse hoc dictum verum, & poterit esse falsum. In ipsa ergo constitutione duo coniunguntur simul: nempe affirmatio vel negatio, & verum vel falsum.

Caput Quintum.

Deinde d. Ea quae incomplexa sunt, &c. Inquit Levi, Inteligit Philosophus quod res, quae sunt extra animam, ascendunt omnes ad vnum decem praedicamentorum generum horum, & hoc idcirco probari potest, mox declarat singillatim singula eorum. D. d. Nullum horum, si incomplexa sumantur, significabit affirmationem vel negationem. Inquit Levi, Aristoteles ostendit per haec verba, quod ipse vult tractare de his in hoc loco, quatenus exiunt extra animam, non quatenus significat affirmationem vel negationem, quae est in anima, nam de hoc tractabit & considerabit in libro Interpretationis. Hic tamen posset quis dubitare, cur Aristoteles non diuisit entia in duo genera suprema tantum, nempe in substantiam: & accidens, cum videatur accidens vniuocae dici de omnibus praedicamentis accidentis. Ad quod dicendum est, quod iam fuit probatum in libro Metaphysice quod hoc nomen ens dicitur secundum prius & posterius de cunctis praedicamentis, nam per prius dicitur de substantia, & per posterius de eorum ordine: ut si dixeris quantitatem esse primum accidens, quod recipiat ipsum corpus, & per ipsam recipiat qualitatem, quoniam, si materia prima non haberet quantitatem, non reciperet qualitates contrarias, & per quantitatem & qualitatem recipit vbi: quoniam locus naturae est datus est ipsi corpori, ea ratione qua est compos quantitatis & qualitatis, hoc est quod ea ratione, qua est compos quantitatis indiget loco, & ea ratione qua est compos qualitatis, debet tur ei locus proprius, ita quoque & situs debeturi habenti vbi: & tandem ibi probatum est quod nomen entis dicitur de his accidentibus secundum prius & posterius: ergo nomen accidentis non dicitur de ipsis vniuocae: quia haec accidentia accidenti substantiae: aliud medio alio, & sic soluitur hoc dubium. Dignum praeterea inuestigatione videtur, quod nam accidentium sit prius in substantia, vtrum scilicet quantitas, vel qualitas, nam cum quantitas, quae primo in corpore oritur, sit ex qualitatis secundis, ut densitas & raritas, quae sunt qualitates insequentes caliditatem & frigiditatem: & ipsa quantitas orta insequatur has qualitates: cum ad densitatem sequatur quantitas minor, & ad raritatem quantitas maior: ideo videtur quod qualitas sit prior, sed cum quantitas, quae prima inest materiae, sit causa qualitatum contrariarum, quae in ea existunt: cum id, quod magis accedit ad orbem caelestem sit calidum, & quod magis distat sit frigidum: hac ratione videretur, quod quantitas sit prior. Sed veritas huius negotii quidem est, quod qualitas indiuidua est prior in ipso subiecto, ipsa quantitate propria, quam habet propter causam, quam diximus: sed absolute, & simpliciter loquendo, quantitas ipsa absoluta est prior in ipso subiecto quantitate absoluta: quia causa qualitatis est ipsa qualitas in elementis existens: & causa qualitatis, quae in elementis existit, est ipsa quantitas absoluta, quae in materia prima reperitur, & ideo in libro Metaphysice ponitur quantitas prior secundum esse ipsa qualitate, sed de omnibus his extat grauis consideratio, quam pertractabimus suo loco, Deo optimo maximo fauente.

Tractatus

TRACTATUS SECVNDVS.

De Substantia Cap. I.

Substantia autem est, quae proprie, & principaliter, & maxime dicitur, quae neque de subiecto aliquo dicitur, neque in subiecto aliquo est: ut quidam homo, & quidam equus.

Secundae autem substantiae dicuntur species, in quibus eae, quae principaliter substantiae dicuntur, insunt: & haec quidem, et harum specierum genera, ut quidam homo in specie quidem est in homine, genus vero speciei animal. secundae igitur haec substantiae dicuntur: ut est homo, atque animal.

Manifestum est autem ex his, quae dicta sunt, quod eorum quae de subiecto dicuntur, necesse est & nomen & rationem de subiecto praedicari: ut homo de subiecto quodam homine dicitur, praedicatur etiam & nomen: hominem enim de quodam homine praedicabis, & ratio quoque hominis de quodam homine praedicabitur: quidam enim homo & homo est, & animal, quare & nomen & ratio de subiecto praedicabitur. Eorum vero quae in subiecto sunt, in plurimis quidem neque nomen, neque ratio praedicatur de subiecto: in aliquibus autem nomen quidem nihil prohibet praedicari aliquid quando de subiecto, ratione vero impossibile est, ut album cum in subiecto sit corpore, praedicat de subiecto, dicitur enim corpus album, ratio vero albi nunquam de corpore praedicabitur.

Alia vero omnia aut de subiectis dicuntur primis substantiis, aut in subiectis eis sunt. Hoc autem manifestum est ex his, quae per singula proponuntur, ut animal de homine praedicatur: ergo & de quodam homine animal praedicabitur, nam, si de nullo quorundam hominum, neque omnino de homine. Rursus color in corpore est: ergo & in quodam corpore, nam, si non in aliquo esset singulorum, nec omnino in corpore. Quare alia omnia aut de subiectis primis dicuntur substantiis, aut in subiectis eis sunt. Non ergo existentibus primis substantiis, impossibile est aliquid aliorum esse.

* Secundarum vero substantiarum, magis substantia est species, quam genus: propinquior enim est primae substantiae. Si quis enim assignet primam substantiam quid est, euidentius et conuenientius assignabit, speciem quam genus assignans, ut hominem quendam aliquis assignans manifestius assignabit, hominem quam animal assignans. illud enim proprium magis cuiusdam hominis, hoc autem communius, &

cum quendam arborem assignauerit, manifestius assignabit, assignando arborem, quam plantam. Amplius, primae substantiae, ideo quod alijs omnibus subiiciuntur, & omnia alia vel de ipsis praedicantur, vel in ipsis sunt, propter hoc maxime substantiae primae dicuntur. quae admodum autem primae substantiae ad alia omnia se habent, sic & species ad genus se habet. subiicitur enim species generi, genera enim de speciebus praedicantur: species autem cum generibus non conuertuntur. Quare & ex his * species genere magis substantia est.

Ipsarum vero specierum, quaecumque non sunt genera, nihil magis alterum altero substantia est, nihil enim familiarius assignabis de quodam homine, hominem assignando, quam de quodam equo, equum. Similiter autem & in primis substantiis nihil magis alterum altero substantia est. nihil enim magis quidam homo substantia est, quam quidam bos.

Merito igitur post primas substantias sola aliorum omnium species, & genera secundae substantiae dicuntur. Sola enim haec, eorum quae praedicantur, primam substantiam indicant. quendam enim hominem si quis assignauerit quid est, speciem quidem, quam genus assignando, familiarius demonstrabit: & manifestius faciet hominem assignando, quam animal. aliorum vero omnium quicquid assignauerit quis, assignabit extraneae: velut album, aut currit, aut aliud quodcumque talium assignans. Quare merito haec solae aliorum secundae substantiae dicuntur. Amplius, primae substantiae, eo quod alijs omnibus subiiciuntur, et omnia alia de illis praedicantur, vel in ipsis sunt, propriissime substantiae dicuntur, sicut autem primae substantiae ad alia omnia se habent, ita genera & species primarum substantiarum ad reliqua omnia se habent: de his enim reliqua omnia praedicantur. quaedam enim hominem dicentes grammaticum esse: ergo & hominem, & animal grammaticum dices. sicut autem & in alijs.

Commune autem omni substantiae est in subiecto non esse. Prima namque substantia nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur. Secundarum vero substantiarum constat quidem etiam sic, quod nulla est in subiecto, homo, n. de subiecto quidem quodam homine dicitur: in subiecto vero non est: neque enim in quodam homine homo est. similiter autem & animal de subiecto quidem dicitur quodam homine: non est autem animal in quodam homine. Amplius, eorum quae in subiecto sunt, nomen quidem de subiecto aliquid quando nihil prohibet praedicari: ratione vero impossibile est. secundarum vero substantiarum

* a. l. addit ex his manifestum est

* a. l. autem

in la
ansta
addit
alia,
quae
subie
sunt.
exi
cri
subie
pote
quae
in
Grae.
hac
repe
in ce
p. q. s.
mi

tiarum de subiecto & ratio praedicatur, & nomen: rationem enim hominis de quodam nomine praedicabis, & animalis similiter: Quare non erit eorum substantia, quae sunt in subiecto. Non est autem proprium substantiae hoc: sed & differentia eorum est, quae non sunt in subiecto. bipes enim & gressibile de subiecto quidem quodam homine dicitur, in subiecto vero non est. neque enim in homine est bipes, neque gressibile. Ratio quoque differentiae de illo praedicatur, de quocunque ipsa differentia dicitur, velut si gressibile de homine praedicatur, & ratio gressibilis de homine praedicabitur: est enim homo gressibilis. Non conturbent autem nos substantiarum partes, quae ita sunt in toto, quasi in subiecto sint: ne forte cogamur eas non esse substantias confiteri. non enim, ita ea quae sunt in subiecto dicebantur, quasi ut partes inessent alicui. Inest autem substantiis & differentiis omnia uniuoce praedicari. Omnia enim, quae ab his praedicata sunt, aut de indiuiduis praedicantur, aut de speciebus, a prima namque substantia nulla est praedicatio: de nullo enim subiecto dicitur. Secundarum vero substantiarum species quidem de indiuiduo praedicatur: genus vero & de speciebus, & de indiuiduis, similiter autem & differentiae & de speciebus, & de indiuiduis praedicantur. Et rationem quoque suscipiunt primae substantiae specierum, & generum, & species generis: quaecumque enim de praedicto dicuntur, eadem & de subiecto dicentur. similiter autem rationem differentiarum suscipiunt et species, & indiuidua. uniuoca autem erant, quorum & nomen commune est, & ratio eadem. Quare omnia quae a substantiis & differentiis sunt, uniuoce praedicantur. Omnis autem substantia videtur hoc aliquid significare. In primis igitur substantiis indubitabile, et verum est, quod hoc aliquid significant. indiuiduum enim & unum numero est quod significatur. In secundis vero substantiis videtur quidem similiter appellationis figura hoc aliquid significare, quando quis dixerit hominem vel animal: non tamen verum est, sed magis quale aliquid significant. neque enim, unum est quod subiectum est, quemadmodum prima substantia: sed de multis homo dicitur, & animal. Non autem simpliciter quale quid significat, quemadmodum album (nihil enim aliud significat album, quam qualitatem) at species & genus circa substantiam qualitatem determinant, qualem enim quandam substantiam significant. plus autem in genere determinatio fit, quam in specie. dicens enim animal plus complectitur, quam qui hominem. Inest autem

Dubitatio
solutio.

tem substantiis nihil illis esse contrarium. Primum enim substantiae quid erit contrarium, ut cuidam homini, vel cuidam animali: at vero nec homini nec animali aliquid est contrarium. Non est autem hoc substantiae proprium, sed etiam multorum aliorum ut quantitati. bicubito enim vel tricubito nihil est contrarium. at vero nec decem, nec alicui talium. Nisi forte quis multum paucio dicat esse contrarium, vel magnum paruo. determinantum vero quantorum nullum nulli est contrarium.

Videtur autem substantia non suscipere magis & minus. Dico autem, non quod substantia non est a substantia magis & minus substantia (hoc enim dictum est quod est) sed quod unaquaeque substantia hoc ipsum quod est, non dicitur magis & minus. ut si est eadem substantia homo, non erit magis & minus homo, neque ipse seipso, neque alter altero. non enim est alter altero magis homo: sicut est album alterum altero magis & minus album: & bonum alterum altero magis & minus bonum: sed et ipsum seipso magis & minus dicitur. ut corpus cum sit album, magis nunc album esse dicitur quam prius: & cum calidum sit, magis & minus calidum dicitur. substantia vero non dicitur magis neque minus. nihil enim homo magis nunc homo quam prius dicitur: neque aliorum quicquam, quaecumque substantiae sunt. Quapropter non recipiet substantia magis & minus. Maxime vero proprium substantiae esse videtur, cum unum & idem numero sit, contrariorum susceptiuum esse: quale in alijs quidem non habet quisquam quod proferat tale, quaecumque non sunt substantiae: quod, cum sit unum numero, susceptibile contrariorum sit, velut color, qui est unus & idem numero, non dicitur albus & niger: neque eadem actio & una numero, praua & studiosa. similiter autem & in alijs, quaecumque non sunt substantiae. Substantia vero, cum unum & idem numero sit, susceptiua contrariorum est. ut quidam homo, cum unus & idem sit, aliquando quidem albus, aliquando fit niger, & calidus & frigidus, et prauus & studiosus. in alijs autem nullis aliquid tale videtur. Nisi quis forsitan instet, dicens orationem & opinionem contrariorum esse susceptibilia. eadem enim oratio vera, & falsa videtur esse. veluti si vera sit oratio, sedere quempiam, eo surgente ipsa eadem falsa erit. similiter autem et de opinione. si quis enim verum putet aliquem sedere, surgente eo, falso putabit, eandem de ipso opinionem habens. Sed si quis & hoc suscipiat, tamen modo differt. Nam ea, quae in substantiis sunt, ipsa quidem mutata susceptibilia sunt

contra

contrariorum. frigidum enim ex calido factum mutatur (alteratur enim) & nigrum ex albo, & studiosum ex pratio. similiter autem & in alijs vnumquodq; eorum mutationem suscipiens, susceptibile contrariorum est. Oratio autem & opinio, ipsa quidem immobilia omnino perseverat: cum vero res mouetur, contraria circa ipsa fiunt. oratio namque eius quae sedeat aliquis, permanet eadem: cum vero res mota sit, aliquando quidem vera, aliquando autem falsa dicitur. similiter autem est in opinione. Quapropter saltem modo proprium substantiae est, vt secundum mutationem suis ipsius susceptibilis sit contrariorum. Si quis autem recipiat etiam haec, orationem & opinionem susceptibilia esse contrariorum, non est hoc verum. Oratio namque & opinio, non est quod ipsa aliquid recipiant, contrariorum susceptibilia esse dicuntur: sed est quae circa alterum aliqua passio facta sit. nam est quae res est, aut non est, est etiam oratio vera vel falsa esse dicitur, non est quae ipsa susceptibilis sit contrariorum. simpliciter enim a nullo, neque oratio, neque opinio mouetur. quapropter non erunt susceptibilia contrariorum, cum nulla contra-rij sit passio in eis facta. Verum substantia est quod ipsa contraria recipiat, hoc susceptibilis esse contrariorum dicitur. languorem enim & sanitatem suscipit, & candorem et nigredinem: & vnumquodque talium ipsa suscipiens, contrariorum susceptibilis esse dicitur. Quare proprium erit substantiae hoc, cum vnum & idem numero sit, secundum sui ipsius mutationem, susceptibilem contrariorum esse. De substantia quidem haec dicta sint.

Tractatus Secundus.

Tractatus in sex diuiditur partes. In Prima parte agitur de Praedicamento substantiae. In Secunda de quantitate. In Tertia de ad aliquid. In Quarta de qualitate. In Quinta de praedicamento agere & pati. In Sexta de situ, & quando, & vbi, atque habere.

Prima pars Quatuordecim continet particulas. In Prima particula notificat quae substantiae bifariam diuiduntur: nempe, vel sunt primae substantiae, vel secundae: & vnaquaeque earum declarat. In Secunda declaratur, quid sint secundae substantiae. In Tertia ostenditur, quae secundae substantiae, quae quidem de subiecto praedicantur, hoc habent proprium, vt nomen earum & definitio praedicetur de earum subiecto: & quod hoc non reperitur in his, quae sunt in subiecto, quae sunt ipsa accidentia. In Quarta probabitur, quae quicquid est praeter primas substantias, indiget primis substantijs ad esse suum. In Quinta ostenditur, quae inter substantias secundas, ipsa species est magis substantia, quam genus. substantiae tamen primae, quae sunt indiuidua substantiae, magis habent hoc quam ipsa species. & quae huius rei causa est similis: scilicet quod si indiuiduum verius dicitur substantiam

quam species, pari ratione species verius nominat substantiam quam genus. In Sexta notificatur, quae secundae substantiae quae sunt eiusdem ordinis, non dicitur aliqua earum verius substantia, quam alia: pari ratione neque primae substantiae. In Septima explicatur ratio, ob quam conueniat vt species, quae in hoc praedicamento existunt, atque genera, nominantur secundae substantiae: quae quidem de subiecto praedicantur, potius quam ea quae praedicantur in subiecto, quae sunt ipsa accidentia, & ratio, ob quam indiuidua vocantur substantiae primae. In octaua describitur substantia simpliciter, siue sit indiuiduum, siue vniuersale: in qua etiam afferuntur propria distinguenda inter substantias secundas, & accidentia simpliciter. In Nona declaratur, quae illae proprietates, quibus distinguuntur substantiae secundae ab accidentibus, eisdemmet communicant ipsae differentiae.

In Decima probatur, quae omnes secundae substantiae, atque differentiae habent nomina vniuoca. In Vndecima soluitur dubium, quod persuadet secundas substantias comprehendi per primas, & quae sunt eiusdem speciei.

In Duodecima narratur, quae ex proprietatibus huius praedicamenti vna est non habere contrarium, in qua proprietate communicant aliqua alia praedicamenta.

In Tertiadecima declaratur, quae inter proprietates huius praedicamenti vna est, vt non suscipiat excessum vel defectum: cum tamen alia praedicamenta id suscipiant. In Quartadecima narratur, quae principalis proprietas praedicamenti substantiae est, recipere contraria, & disputat Aristoteles de hoc: et soluit dubium insurgens in hoc negotio.

Sermo de praedicamento Substantiae.

Articula Prima. Dixit Aristoteles, quae substantiae bifariam dicuntur: nempe primae, & secundae. Substantia autem, quae prima denominatur, quae quidem vere, & primo substantia dicitur, est indiuiduum substantiae: cuius descriptio iam in superioribus tradita fuit, quae scilicet nec de subiecto aliquo dicitur, neque in subiecto existit: ut indiuiduum hominis, vel equi.

Particula Secunda. Secundae vero substantiae dicuntur species, in quibus indiuidua existunt simili modo, quo inest pars ipsi toto, ac genera quoque suas continent species, vt gratia exempli, Socrates existit in specie, scilicet in homine, & homo in suo genere, quod est animal. & Socrates, qui est indiuiduum, est prima substantia: & homo, qui de ipso praedicatur, atque animal, dicuntur secundae substantiae.

Particula Tertia. Ex his itaque, quae in praefatione huius libri dicta sunt, perspicuum est, quod ea quae de subiecto praedicantur, quae quidem sunt secundae substantiae, necessario praedicatur nomen & definitio eorum de ipso subiecto, vt exempli gratia, hoc nomen homo vere dicitur de Socrate vel Platone indiuiduo: & eius definitio quoque, nam dicimus Socratem vel Platone, esse hominem & animal rationale, quae est definitio hominis. Ea vero quae in subiecto dicuntur, quae sunt ipsa accidentia, nec nomen, neque definitio eorum praedicatur vt plurimum de subiecto demonstrato, ut albedo, quae non praedicatur de corpore, ita vt dicatur corpus est albedo: neque etiam eius definitio, ita vt dicatur, corpus est color disgregatiuus visus. In nonnullis tamen locis contingit praedicari nomen, sed non definitionem: vt dicunt Arabes in lingua eorum, quae moneta est excussio domini. nam definitio excussionis non praedicabitur de moneta. Si vero per nomina denominationa significantur, tunc poterit de subiecto vere dici nomen, & definitio eorum, sed definitio non praedicabitur de subiecto praedicatione notificare eius essentiam, quemadmodum praedicantur definitiones substantiarum

stantiarum de ipsis substantiis. ut exempli gratia album, quod est in subiecto, scilicet in corpore, ac praedicatur de ipso corpore, quod ab ipso denominatur, & dicitur quod est album. definitio tamen ipsius albi non praedicatur villo pacto de corpore, ita ut notificet eius essentiam.

Particula Quarta. Omnia praeter primas substantias, quae sunt quidem ipsa singularia, vel dicuntur de subiecto, vel dicuntur esse in subiecto. Et hoc inductione monstrari potest, videlicet quod indigeant subiecto, ut gratia exempli animal, quod vere praedicatur de homine: propterea quia vere praedicatur de aliquo homine individuo, nam si non vere diceretur de aliquo homine individuo, haudquaquam etiam vere praedicaretur de homine, qui est species. Pari ratione & color, qui vere praedicatur de corpore, propterea quia vere praedicatur de aliquo corpore singulari. Sequitur ergo ex his, quod quicquid est praeter primas substantias, vel de ipsis, vel est in ipsis, scilicet de primis substantiis, vel in eis est, sequitur ergo quod, si non darentur primae substantiae, non posset dari aliquid ex secundis substantiis, neque ex accidentibus.

Particula Quinta. Inter secundas substantias ipsae species debent potius vocari substantia, quam genera: quia sunt propinquiores primis substantiis quam genera. nam si respondeatur per singulum horum ad interrogationem factam per quid est Socrates, quod est individuum, quod est prima substantia, erit utique congrua responsio ad interrogationem factam per quid est, ex parte generis eius. Verumtamen responsio per speciem ad interrogationem per quid est individuum, exactius & clarius notificat ipsum individuum, quam responsio per genus. ut exempli gratia, si quaeratur quid sit Socrates et respondeatur quod est homo, erit quidem clarior notificatio de Socrate, quam si respondeatur quod sit animal: quia humanitas est magis propria Socrati quam animalitas. sic enim se habet visus vel color cum ipso proprio. Haec ergo est una ratio, quae probat ipsas species verius dici substantias, quam ipsa genera. Alia vero ratio est, quia cum primae substantiae verius dicantur substantia & ens, quam secundae substantiae vel accidentia: eo quia reliqua omnia praedicantur de ipsis, vel sint in ipsis: & ita se habent genera ad species, sicut reliqua alia ad primas substantias: nempe quod primae substantiae sunt subiecta reliquarum rerum, quemadmodum species sunt subiecta generum: nam genera praedicantur de speciebus, quemadmodum praedicantur reliquae res de primis substantiis, et non e contra: videlicet ut praedicantur species de generibus, quemadmodum etiam non contingit in reliquis rebus in praedicatione primarum substantiarum, scilicet de quibus non praedicatur substantia prima: ex his ergo sequitur, quod species verius dicuntur substantia, quam genera ipsa.

Particula Sexta. Species autem substantiarum, quae non sunt genera, una non est magis species quam altera. Nam, si de Socrate respondeatur quod sit homo, non fiet maior notificatio, quam si de equo individuo respondeatur quod sit equus. Par quoque ratio est de primis substantiis. nam non dicitur verius nomen substantiae de una quam de alia: quoniam singularis homo non dicitur verius substantia, quam singularis equus.

Particula Septima. Species praeter primas substantiarum, atque earum genera magis dicitur secundae substantiae, quam reliqua alia, quae de eis praedicantur. quoniam, si respondeatur ad interrogationem factam per quid est prima substantia per quoduis horum, erit utique notificatio eius, licet responsio per speciem maiorem praestet notificatio, ac, si per aliquid aliud praeter haec respondeatur, tunc responsio non erit congrua, neque proportionata interrogationi, ut exempli gratia si respondeatur ad interrogationem, quid est Socrates, quod est homo, tunc maior tradetur noticia, quam si respondeatur quod sit animal: quamuis utrunque eorum notificet eius quod sit, sed, si respondeatur quod est albus, vel bic-

cubitalis, tunc respondetur per rem fibrilicentam, & quae est extra eius naturam. Necessario ergo debent haec nominari secundae substantiae magis quam aliquid aliud reliquorum praedicamentorum. Haec igitur est una ex rationibus, ob quam species primarum substantiarum, earumque genera, potius debeant vocari substantiae, quam reliqua, quae de eis praedicantur. Alia insuper ratio videtur hoc idem ita se habere: nempe, quia eadem est ratio primarum substantiarum ad reliqua omnia, quae est spirituum substantiarum & generum earum ad reliqua alia uniuersalia praedicamentorum, nam quemadmodum reliqua quae vel praedicantur de primis substantiis vel existunt in eis, ut paulo ante dictum fuit, ita quoque reliqua uniuersalia praedicamentorum extant in secundis substantiis, scilicet quod illorum uniuersalia existunt in uniuersalibus ipsis: quemadmodum eorum individua insunt indiuiduis substantiarum primarum: ut grammatica, quae homini inest, & bicubitale, quod inest corpori.

Particula Octaua. Comune autem est cuiuslibet substantiae, siue indiuiduum fuerit, siue uniuersale, non esse in subiecto. Quoniam, cum duo sint genera substantiarum, nempe primae & secundae substantiae: primae autem ut dictum est, non sunt in subiecto neque de subiecto dicuntur: secundae vero de subiecto dicuntur, & non sunt in subiecto: commune ergo est utrique generi earum non esse in subiecto.

Particula Nona. Iam diximus proprium secundarum substantiarum esse praedicari de subiecto, et non esse in subiecto, idcirco nomen, ac definitio earum praedicabitur de subiecto, quatenus sunt praedicabilia de subiecto: & quod aliqua eorum, quae in subiecto sunt, praedicatur nomen eorum de subiecto, definitio uero non. Verumtamen hoc, quod habent ipsae substantiae secundae, non est eis proprium: quoniam & definitio ipsa dicitur de subiecto, & non est in subiecto, ut exempli gratia rationale, quod dicitur de homine, & non est in eo, cum non inest ei, ea ratione, qua inest albedo corpori, & ideo nomen & definitio differentiae verae dicitur de subiecto, quemadmodum de secundis substantiis dictum est: nam hoc nomen rationale, & eius definitio, quae est esse conceptuum per cogitationem, & contemplationem, praedicantur quidem de homine in eo, quod quid est. Nec nos quis perturbare potest, dicens quod ipsum rationale atque differentiae omnino in subiecto sint: nempe in illis rebus, quibus ipsae sunt differentiae, ut rationale quod inest homini, ut accidentia sunt in subiecto, ut albedo in corpore. quoniam rationale est in subiecto, scilicet in homine, quatenus est pars eius. sed non ita se habet res, de albedine cum corpore, & ideo, cum dicitur in descriptione accidentium quod ipsa dicuntur esse in subiecto, non debet intelligi quod sint in ipso veluti pars eius, sed quatenus subiectum potest reperiri sine ipsis.

Particula Decima. Secundae rursus substantiae atque differentiae hoc habent proprium, ut quicquid earum praedicatur, praedicabitur quidem uniuoca praedicatione. Nam quicquid earum praedicatur, vel praedicabitur quidem de indiuiduis, vel de speciebus: quoniam primae substantiae de nulla re omnino praedicantur: species vero de indiuiduo praedicatur: ut homo de Socrate, genera quoque de speciebus & indiuiduis praedicantur. De primis substantiis necesse est ut praedicentur definitiones specierum earum, atque earum generum, sicut praedicantur de ipsis nomina eorum. De speciebus autem res perspicua est: de generibus vero res iam ex superius dictis satis constat. nam genus dicitur de specie, & species de substantia prima, quae est ipsum indiuiduum, et iam fuit dictum, quod quicquid dicitur de praedicato dicto de aliquo subiecto, dicitur etiam de illo subiecto: ut se habet genus ad speciem & ad indiuiduum. Et pari ratione praedicantur definitiones differentiarum.

differentiarum de indiuiduis & speciebus, quemadmodum praedicantur nomina, si ergo res ita se habet, nempe quae res, quarum nomina sunt uniuoca, nomen earum atque definitio uniuersalis est vnica in se, vt dictum est: sequitur ergo quod proprium est ipsis differentijs, ac alijs rebus, quae in hoc praedicamento sunt, vt praedicatio earum de omnibus rebus, de quibus praedicantur, sit praedicatio rerum, quarum nomina sunt uniuoca, non quatenus sunt nomina denominatiua.

Particula Vndecima. Videtur autem quod omnis substantia significet substantiam singularem indiuiduam. De primis quidem substantijs nemo dubitare potest hoc esse verum, quod significant indiuidua ipsa: eorum enim nomina vnica rem numero significant. De secundis vero substantijs videtur quod nomina, quae eas significant, simulantur nominibus significantibus illas: quia simulantur nominibus indiuiduorum, vel quia sunt in vsu pro nominibus indiuiduorum, quae quidem significant indiuiduum, sed res non ita se habent: sed significant quodcumque indiuiduum congerit, cum subiectum huius nominis non sit vnum in se: quemadmodum est nomen, quod significat per formam suam, primam substantiam, nam Socratis & Platonis nomen significat indiuiduum tantum: sed homo & animal, & denique species, & genus multa significant: licet distinguant huiusmodi multa ab alijs, non distinctione, quae sit tantum signum, vt distinguit album id quod denominatur per ipsum, sed distinctione per essentiam rei, species autem & genus sunt imposita, vt distinguant rem per suam essentiam ab alia re: veruntamen genus est communius quam sit species, nam hoc nomen animal complectitur quicquid significat nomen hominis, cum animal sit genus ad hominem.

Particula Duodecima. Inest autem praedicamento substantiae hoc proprium, scilicet non habere contrarium: nam homini vel animali nihil est contrarium. Sed in hoc proprio communicat cum ea aliquod aliud praedicamentum, vt gratia exempli quantitas, nam bicubitum, vel decem, vel aliquod aliud hois generis, nullum habet contrarium. Nisi quis dixerit paucum in quantitate esse contrarium multo, & magnum paruo, de quantitate vero discreta manifestum est, quod non habet contrarium: vt quinque, tria, quatuor.

Particula Tertiadecima. Proprium adhuc est ipsi substantiae non suscipere excessum & defectum. Neque intelligo vniam substantiam non posse verius nominari substantiam, quam aliam: nam hoc iam a nobis concessum est, cum diximus indiuidua substantiae principaliter dici substantiam quam eorum uniuersalia, sed intelligimus speciem vel genus earum non praedicari magis de vno, quam de alio indiuiduo: neque in vno tempore, magis quam in alio. Socrates enim non est magis animal, quam Plato, neque magis animal homine, quam heri. quemadmodum vnum album, est magis album, aliquo alio albo: & hodie magis album, quam heri.

Particula Quartadecima. Videtur autem maxime proprium substantiae esse, vt cum sit vna & eadem numero, sit susceptibilis contrariorum. & hoc inductiue comprobari licet, nempe, non posse reperiri aliquod indiuiduum numero praeter substantiam, quod recipiat contraria, nam vnus & idem color numero non potest recipere albedinem & nigredinem: neque vna & eadem actio poterit suscipere laudem & vituperationem, pariterque ratio est de reliquis praedicamentis, quae non sunt substantia, sed vna & eadem substantia suscipit quidem contraria, vt exempli gratia Socrates quandoque erit iustus, quandoque vero iniustus: & quandoque calidus, quandoque vero frigidus. Contra ratio

hanc inductionem posset quis instare, quoniam videtur quod oratio, & opinio suscipiant contraria, nam potest quidem quis dicere, orationem & opinionem, quae habetur de Socrate surgente, si surgit esse veram; si vero sedeat esse falsam. Vna ergo & eadem oratio suscipiet verum & falsum: quae quidem sunt contraria. Sed & si concedatur, quod suscipiat contraria, haec tamen duae rationes adhuc differunt inter se. quoniam, si substantia suscipit contraria, ideo quidem ea suscipit, quia mutatur in se ipsa, & recedit vnum contrariorum, & aliud recipit, sed oratio & opinio non alterantur in se, dum suscipiunt verum & falsum: sed mutatae in se ipsa extra intellectum, a qua pedet ipsa opinio. vt gratia exempli opinio, quae de Socrate habetur quod sedeat, suscipiet quidem veritatem si Socrates sedet: falsitatem vero si surgit. Proprium igitur substantiae erit, & si concedamus quod hoc dicatur suscipere contraria, vt scilicet ipsa mutata in se suscipiat contraria.

Sed melius est dicere quod hoc non dicitur recipere contraria, quoniam oratio & opinio, & si dicantur quandoque vere, quandoque false, non ideo sic dicuntur, quia verum oritur in eis per se in aliquo tempore, & falsum alio tempore: quemadmodum oritur albedo in Socrate ipso in vno tempore, & nigredo in alio tempore, sed verum & falsum in oratione est profecto relatio quaedam, & proportio insequens mutationem rei, de qua habetur opinio & oratio: non ortus alicuius rei in se. Proprium ergo substantiae est quod vna & eadem substantia suscipiat contraria. Et hoc sit satis de substantia.

Veritas & falsitas in oratione est relatio quaedam.

Sermo de praedicamento Substantiae.

Articula Prima. Dixit Aristoteles, Substantiae bifariae dicitur, &c. Inquit Leui. Licet propositum huius artis non sit tractare, & inquirere vtrum vniuersalia sint causa particularium, vel particularia sint causa, ob quam vniuersalia reperiuntur: quae quidem controuersia iam orta est inter Aristotelem, & Platonem: nihil minus haec ars, ad quod sumit genera & species, prout sunt res famosae, debet vti ratione famositatis, vt ita loquar, determinare quod nam illorum debeat denominari prima substantia secundum famam.

LEVI.

Particula Secunda. D. Auer, Secunda vero substantia, &c. inquit Leui. Dixit simili modo, quo inest pars ipsi toto: & non dixit sicut inest pars totius, quia cum partes totius sint terminatae & notae, minorabitur quidem ipsum totum, si aliqua pars ab eo remoueatur, & sic non remanebit totum: sed species remanebit species: licet tollatur ab ea indiuiduum. Adde etiam quod species non est indiuidua, & ideo eius partes sunt infinitae: sed partes totius continentur aliquo numero, quicunque fuerit illud, sed partes totius continentur aliquo numero, quicunque fuerit illud, sed partes totius continentur aliquo numero, quicunque fuerit illud, sed partes totius continentur aliquo numero, quicunque fuerit illud.

Particula Tertia. Ex his ergo quae in praefatione huius libri dicta sunt, patet quod ea, quae de subiecto dicuntur, &c. inquit Leui. Cum dicitur Moneta est excusio domini, i. est numismata, seu habet rationem monetae ex percussione talis domini: & vulgus solet simpliciter nominare monetam excusionem nomine non denominatiua, & definitio percussio non praedicatur de moneta: quia percussio est accidens, & moneta est substantia. D. d. Si vero per nomina denominatiua significatur, tunc nomen & definitio vere dicentur de subiecto. Inquit Leui. Hoc est manifestum: quoniam album praedicatur de corpore albo, nam dicimus corpus est album: & definitio quoque albi de eo praedicabitur, quae est coloratum colore disgregatiua visus: dicimus enim corpus est coloratum colore disgregatiua visus, veruntamen non praedicatur de eo ratione notificante substantiam illius corporis.

Particula Quarta. D. d. omnia praeter primas substantias, &c. inquit Leui. Voluit hic ostendere prout famosum est, id quod supposuerat ante hoc, videlicet quod indiuidua sunt priora secundum esse: ita vt si non praesent ipsa, non reperiretur quicquam ex secundis substantijs, & accidentibus, patet itaque quod haec declaratio satis est, prout ad hanc attinet artem.

Particula

Particula Quinta, D, d, Inter secundas substantias ipsae species debent potius vocari substantia, &c. Inquit Leui, Hic est clarum, & vult hic ostendere, q̄ quanto magis accedunt vniuersalia ad indiuidua, verius nominantur substantia, & ens q̄ illa vniuersalia, quae magis recedunt ab indiuiduo, & hoc probat duabus rationibus. Prima, quia quod vniuersale accedit magis ad indiuiduum, eò magis notificat quidditatem illius indiuidui, quod est prima substantia. Secunda est, quia ratio speciei ad indiuiduum est ratio generis ad speciem, nam quemadmodum species praedicatur de indiuiduo, & non e contra, scilicet vt praedicetur indiuiduum de specie, ita quoq; genus praedicatur de specie, & non e contra.

Particula Sexta, D, d, Species autem substantiarum, quae non sunt genera, &c. Inquit Leui, Sententia huius dicti est, q̄ species vltimarum, quae scilicet non possunt esse genera, nulla earum verius nominatur substantia, q̄ alia: quia omnes ipsae exactae notificant quidditatem primae substantiae, videlicet eius materiam ac formam, & par ratio quoque est de ipsis substantijs primis: scilicet quod sunt pari modo substantiae cum quae libet earum reperitur indiuidua.

Particula Septima, D, d, Species autem primarum substantiarum, &c. Inquit Leui, Totum hoc est clarum: quoniam quemadmodum indiuidua accidentium sunt in primis substantijs, ita quoq; vniuersalia accidentium sunt in substantijs secundis, quibus hmoi accidens est proprium, videlicet q̄ non reperitur in aliquo alio: vt Grammatica, quae non reperitur in aliquo alio ab homine.

Particula Octaua, D, d, Commune autem est cui libet substantiae, &c. Inquit Leui, Voluit hic ostendere, q̄ differentiae sunt quoq; substantiae, licet dicantur esse in subiecto: nam non dicuntur esse in subiecto, ita vt non sint pars eius, & ideo, si dicuntur esse in subiecto, & quiuoce id dicitur, scilicet de hac praedicatione, & de praedicatione in subiecto, quae dicta est in principio huius libri.

Particula Nona, D, d, Proprium secundae substantiae, &c. Inquit Leui, Intelligit haec non praedicari in subiecto, sed semper dici de subiecto: licet vniuersalia accidentium quandoq; praedicentur in subiecto, vt dictum fuit.

Particula Decima, D, d, Secunda rursus substantiae, &c. Inquit Leui, Per id vero, quod dicit, q̄ horum praedicatione est vult praedicatione rerum, quarum nomina sunt vniuoca, non quarum nomina sunt denominatiua, intelligit nomina deriuata à nomine accidentis, vt album, horum enim nomina dicuntur æquiuoca: non quae deriuata sunt ex dña substantiali: illa etenim nomina vniuoca dicuntur, vt in superioribus probatum fuit.

Particula Undecima, D, d, Videtur autem q̄ quaelibet substantia significet substantiam singularem, quae est ipsum indiuiduum. Inquit Leui, Per hoc quod hic dicit, videtur velle, q̄ genera & species significant substantiam indiuiduam, quatenus est indiuidua, sed res non ita se habet: sed significat quodcumq; indiuiduum contigerit ex indiuiduis, de quibus solet fieri praedicatione, & ideo significant multa. D, d, licet distinguant huiusmodi multa ab alijs non distinctione, quae sit tantum signum, &c. Quoniam primae substantiae distinguuntur inter se, non per rem substantialem, sed per id quod est tantum signum, hoc est vocat hoc indiuiduum Socrates, & aliud Plato, nam hoc nomen distinguit per id, quod est signum, non notificans essentiam eorum, neq; significans aliquod ex accidentibus eorum, & ideo hoc signum est minus efficax ad distinctionem tradendam, quam illud signum, quod per exemplum dedit: scilicet ipsum album, nam albedo est signum illis, quae ab eo denominantur: & notificat hoc accidens inesse eis, & distinguit ea ab alijs per hoc accidens.

Particula Duodecima, D, d, Inest autem substantiae hoc proprium scilicet non habere contrarium. Inquit Leui, Manifestum est, q̄ substantia non habet contrarium, sed est quoq; manifesta cum ea: nam quantitas non habet contrarium, & ideo hoc non est proprium substantiae: vt patet in generibus quantitatis continuae, & discretae, quoniam bicubitum vel tricubitum non habet contrarium, identidem neq; quinq; vel sex habet contrarium. Et si videatur ipsam habere contrarium, id quidem fit ratione pauci & multi, & magni & parui, non quatenus sunt species quantitatis per se exsistentes: vt sunt duo vel tria, sed posterius probabitur, q̄ nec magnum & paruum, neq; multum & paucum sunt contraria: immo neq; in genere quantitatis locantur, & ideo dicit Aristo, q̄ hoc non est verum proprium substantiae. Insurgit tamen dubium contra hoc, quod dicitur hic, q̄ substantia non habet contrarium. Quoniam in philosophia naturali fuit probatum, aliqua elementorum esse inter se contraria: vt exempli gratia, terra est igni contraria. cur ergo dicit Aristo, substantiam non habere contrarium?

Quidam autem perceperunt hoc dubium, ob quod fuerunt coacti dicere, elementa habere alias formas, praeter caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem, quae sunt inter se contraria, sed illas alias formas dicunt non esse contrarias inter se: sic verificatur apud eos dictum Aristo, q̄ substantia non habet contrarium. Et nos iam declarauimus in nostris expositionibus in libros Philosophiae Naturalis falsitatem huius positionis. Et ideo melius est dicere hanc artem non ponere, nisi ea quae famosa & apparentia sunt: quae quidem sunt ipsa sensibilia, nulla ergo datur substantia sensibilis, quae habeat contrarium sensibile: elementorum autem quaedam non habent esse sensibile, vt aer & ignis: longe minus ergo percipiuntur inter ipsa contrarietas. Quod autem ex ipsis sensibile videtur, est aqua & terra: quae tamen non sunt contraria, & cum aer sensu non percipiatur, ideo putarunt aliqui primo intuitu ipsum esse vacuum: vt narravit Aristo, in libro Physicorum.

Particula Tertiadecima, D, d, Proprium adhuc est ipsi substantiae non suscipere excessum & defectum. Inquit Leui, Non intelligit hic q̄ substantia aliqua non dicatur verius substantia, q̄ aliqua alia substantia: nam hoc est omnino necessarium, vt iam probatum fuit, sed intelligit q̄ non praedicatur secundum magis & minus de ea re, de qua praedicatur. Nos autem dicimus, q̄ hoc quoq; non est vere proprium ipsi substantiae, quoniam nam, cum excessum & defectum in praedicatione reperitur tantum in rebus habentibus contrarium, habens medium, vt in superioribus probatum fuit, & datur aliqua praedicatione, quae non habent medium: ergo manifestum est q̄ non praedicantur de ea re, de qua praedicantur secundum excessum & defectum, & ideo Aristo, debebat dicere etiam in hac parte q̄ in hoc proprio communicant aliqua alia praedicatione.

Nec nos late re licet, q̄ vere ipsa substantia non suscipit excessum & defectum: licet aliqua substantiae sint inter se contrariae, vt diximus de elementis: vt exempli gratia, ignis, nam licet aliquis ignis sit calidior aliquo alio igne, & sic de qualitatibus reliquorum elementorum, quae sunt formae eorum, dicendum est, vt in libris scientiae Physicae probatum fuit: nihil minus non praedicatur ignis de illis partibus secundum magis & minus, neq; aliquod aliud elementum de suis partibus, quoniam ille calor, quo ignis est ignis, habet aliquam latitudinem: & quae quid reperitur in illa latitudine, est quidem ignis eodem tenore, sed de hoc seorsum tractabimus in expositione nostra super libros scientiae Naturalis, nam hoc negotium desiderat inuestigationem propriam seorsum, hic autem non datur locus huic inuestigationi, vt palam est.

Particula Quartadecima, D, d, Videtur autem maxime proprium substantiae esse, &c. Inquit Leui, Totum hoc est clarum, & intelligit hic, q̄ si fateamur q̄, cum vna opinio recipit verum & falsum, dicatur recipere contraria, differat tamen receptio contrariorum in substantia, à receptione contrariorum in opinione, quia substantia recipit contraria ipsa mutata in se, sed non ita res se habet in oratione, & opinione, erit igitur proprium substantiae, vt recipiat contraria, dum transmutatur in se, sed melius est dicere, q̄ hoc non dicitur recipere contraria, & sic non indigebimus illo secundo proprio, scilicet dicere eam in se transmutetur: quoniam, cum dicimus vnam substantiam recipere contraria, nullum aliud praedicationem coicabit in hoc.

De Quanto. Cap. II.

Quantum autem aliud quidem est discretum, aliud autem continuum: & aliud quidem ex habentibus positionem ad se inuicem in ipsis, partibus constat, aliud autem ex non habentibus positionem. Est autem discretum quidem, vt numerus, & oratio: continuum vero, vt linea, superficies, corpus. amplius autem praeter haec, locus & tempus. Partium etenim numeri nullus est communis terminus, ad quem copulantur partes eius. vt quinq; sunt denarij partes, ad nullum terminum communem copulantur quinq; & quinq;, sed semper discreta sunt. & tria & septem ad nullum communem terminum copulantur. neq; omnino habeas in numero communem terminum.

minum partium accipere, sed semper discretæ sunt. quapropter numerus quidem discretorum est. Similiter autem & oratio, quod etenim quantum est oratio, manifestum est: mensuratur. n. syllaba breui, & longa. dico autem cum voce orationem factam, ad nullum. n. eodem terminum particulæ eius copulantur. non. n. est eodem terminus, ad quem syllabæ copulantur: sed vnaquæque diuisa est, ipsa sibi ipsam. Linea vero continua est. est. n. sumere eodem terminum punctum, ad quæ partes eius copulantur: & superficiæ, lineam. plani namque partes ad aliquem eodem terminum copulantur. sicut autem et in corpore habes sumere commune terminum, lineam vel superficiem, ad quam corporis partes copulantur. Est autem talium & tempus & locus: presens. n. tempus copulatur ad præteritum & ad futurum. rursus locus continuus est: locum. n. quædam partes corporis obtinent, quæ ad eodem terminum copulantur: ergo & loci partes, quæ obtinent singulas corporis partes, ad eodem eodem terminum copulantur, ad quem & corporis partes. quapropter continuus erit & locus: ad vnum. n. communem terminum eius partes copulantur. Amplius autem, alia quidem constant ex partibus quæ in eis sunt, positionem habentibus ad seinuicem, alia autem ex non habentibus positionem. vt lineæ quidem partes positionem habent ad seinuicem. singulæ namque earum sitæ sunt alicubi: & habes unde distincte sumas, & assignes vbi singulæ sitæ sint in plano, & ad quam partem reliquarum copulantur. sicut autem & partes plani positionem habent aliquam. similiter namque assignatur vnaquæque vbi iacet: & quæ copulantur ad seinuicem. sed & solidi partes similiter, & loci. In numero autem non poterit quisquam ostendere, quemadmodum partes eius positionem aliquam habent ad seinuicem, aut vbi iacent, aut quæ partes ad seinuicem connectuntur. Neque eæ quæ temporis sunt. nihil. n. permanent partes temporis. quod autem non est permanens, quomodo positionem aliquam habebit: Sed magis ordinem quandam dices habere: eod quod aliud quidem prius sit temporis, aliud vero posterius. Sed & in numero similiter: eod quod prius numerat vnum quæ duo, & duo quæ tria. & sic habebunt aliquem ordinem: positionem vero non omnino accipies. Sed & oratio similiter. nulla enim remanet partium, sed dictum est simul, & non est hoc amplius assumere. quapropter non erit nulla positio partium eius: si quidem permanet. Igitur alia ex habentibus * positionem partibus continent: alia ex non habentibus positionem. Pro-

prie autem quanta hæc dicuntur sola quæ dicta sunt: alia vero omnia sibi accidens. ad hæc enim aspicientes & alia dicimus quanta vt multum dicitur album, eod quod superficies multa sit: & actio longa, eod quod tempus multum sit, & motus multus. Neque enim horum singulum per se quantum dicitur. vt si quis assignet quanta actio est, tempore definit annuam, vel sic alio quo modo assignans. & album quantum quid sit assignans, superficie definit: quanta enim fuerit superficies, tantum album esse diceret. quare sola propriae secundum seipsa dicitur quanta, quæ dicta sunt: aliorum vero nihil per se, sed si forte per accidens. Amplius, quanto nihil est contrarium. In definitis enim manifestum est, quod nihil est contrarium: vt bicubito vel tricubito, vel superficiæ, vel alicui talium. nihil enim illis est contrarium. Nisi quod forte dicat multum paruo esse contrarium, vel magnum paruo. Horum autem nihil est quantum, sed magis eorum quæ sunt ad aliquid. nihil enim ipsum per se ipsum magnum vel paruum dicitur: sed eod quod ad alterum refertur: vt mons quidem paruus dicitur, milium vero magnum: quod hoc ijs quæ sunt sui generis maius sit, illud vero ijs quæ sui sunt generis minus: ergo ad alterum est eorum relatio. nam si per se ipsum magnum vel paruum diceret, nunquam mons quidem aliquando paruus, milium vero magnum diceretur. rursus in vico quidem plures hoies esse dicemus, athenis vero paucos, cum sint illis multo plures: & in domo quidem multos, in theatro vero paucos, cum sint plures. Amplius, bicubitum quidem, & tricubitum, & vnumquodque talium quantum significat: magnum vero vel paruum non significat quantum, sed magis ad aliquid: quoniam ad alterum confyderatur & magnum & paruum. quare manifestum est, quod ipsa sunt eorum quæ ad aliquid. Amplius, siue aliquis ponat quanta esse hæc, siue non ponat, nihil est in illis contrarium. quod enim non potest sumi per se ipsum, sed ad alterum refertur, quomodo huic aliquid erit contrarium? Amplius autem, si sunt magnum & paruum contraria, continget idem simul contraria suscipere, & ea ipsa sibi met esse contraria. contingit enim * simul idem paruum esse & magnum. est enim ad hoc quidem paruum, ad aliud vero id ipsum magnum. quare idem & paruum & magnum eodem tempore esse contingit: quare simul contraria suscipere. Sed nihil est, quod videatur simul contraria suscipere posse. vt in substantia quidem: susceptibilis enim contrariorum esse videtur: sed nihil simul sanus est & æger, neque album & nigrum

Instantia.

* a. co. addit aliqu.

Log. cum com. Auer.

C

grum

grum est simul: nihilq; aliud simul contraria
 suscipiet. Et eadē sibiipsis contingit esse con-
 traria. nam si est magnum paruo cōtrarium:
 ipsum autem idem simul est magnum & par-
 uum: ipsum sibi erit contrarium. sed impossi-
 bile est aliquid sibiipsi esse contrarium: nō est
 igitur magnum paruo contrarium, neq; mul-
 tum pauco. Quare nisi & eorū quæ ad aliqd
 hæc quis dicat, sed quanti, nihil contrarium
 habebunt. Maxime autem circa locum esse
 videtur contrarietas quanti. sursum enim ei
 quod est deorsum, cōtrarium ponunt: locum
 qui in medio est, deorsum dicentes, eō q; plu-
 rima distantia est medijs ad mundi terminos.
 Videtur autem & aliorum contrariorum ab
 his afferre definitionē. quæ enim plurimum a
 se inuicem distāt eorum quæ sunt sub eodem
 genere, contraria esse definiunt. Non viden-
 tur autem quantū suscipere magis & minus:
 vt bicubitum. neq; enim alterum altero * ma-
 gis bicubitum. neq; in numero: vt tria q̄ quin-
 que nihil magis quinq; aut tria dicuntur, neq;
 quinq; q̄ tria. nec tempus alterum altero ma-
 gis tempus dicitur. nec in nullo eorum, quæ
 dicta sunt omnino, magis & minus dicitur.
 Quare quantū non suscipit magis & minus
 Proprium autem maxime quanti est, q; equa-
 le & inæquale dicitur. vnumquodq; enim eo-
 rum quæ dicta sunt quantorum, æquale et in-
 æquale dicitur, vt corpus, æquale & inæqua-
 le dicitur. & numerus & tempus, æquale &
 inæquale dicitur. similiter autē & in alijs, quæ
 dicta sunt, vnumquodq; æquale & inæquale
 dicitur. In cæteris vero quæcunq; quāta non
 sunt, nō prorsus videbitur æquale & inæqua-
 le dici. vt dispositio æqualis & inæqualis non
 omnino dicitur, sed magis similis & dissimil-
 is. & album æquale & inæquale non omnis
 no dicitur, * sed simile vel dissimile. Quare
 quanti maxime sit proprium, æquale & in-
 æquale dici.

*Partis Secunda Tractatus Secundi.
 Sermo de predicamento Quantitatis.*

AVER.

Quicquid in hoc predicamento dicitur septem
 continetur partibus. In Prima parte notifi-
 cantur partes principales ipsius quātitatis,
 quæ sunt quantitas continua & discreta, & habere si-
 tum, & priuari situ. In Secunda declarat quæ nā sint
 genera ipsius quantitatis, s. famosa & publica, quæ sub
 quanto continuo locantur: & quæ sub quanto discre-
 to. In Tertia ostenduntur genera, quæ sub situ conti-
 nentur, & quæ non. In Quarta exponitur q; illa se-
 prem genera quantitatis numerata sunt genera, quæ
 appaerent & publice videntur esse per se quantitas.
 sed reliqua alia, quæ videntur esse quantitas, id quidem
 habent ea ratione, quæ hæc genera in ipsa reperiuntur.
 In Quinta probatur q; vna ex proprietatibus quan-
 titatis est quoque non habere contrarium: vbi soluun-

tur dubia, quibus videtur probari q; quātitas habeat
 contrarium. In Sexta probatur q; quantitas etiā non
 suscipit magis & minus, vt ipsa substantia. In Septima
 ostenditur q; vera proprietas ipsius quantitatis, cum
 qua nihil aliud communicat, est æquale & inæquale.

Particula Prima, Dixit Aristoteles, Ipsius quāti ali-
 quod est discretum, & aliquod continuum: & aliud est
 cuius partes inter sese habent positionem, aliud vero
 cuius partes non habent positionem adinuicem.

Particula Secunda. Discretum autem est duplex,
 nempe numerus, & oratio. Continuum vero quintu-
 plex, videlicet linea, superficies, corpus, præterea quæ
 corpora continent, ac amplectuntur, tempus scilicet, et
 locus. Est autē numerus quantitas discreta: quia quan-
 titas discreta est id, cui non conuenit assumere termi-
 num communem, apud quem eius particulae inuicem
 copulentur, vt exempli gratia, decem, nam pars eorum,
 quæ est quinque, non copulatur cum alijs quinq;, quæ
 sunt alia pars, in termino communi: neq; tria quæ sunt
 vna pars, cum septem: sed omnes particulae eorū sunt
 abinuicem diuisæ. Quod autem oratio sit quantitas,
 nemo ambigere potest: quoniam mensuratur per eius
 partem, quæ est minima portio, qua vox proferrī pos-
 sit: nempe vel syllaba longa, vt la Arabice, vel breuis,
 vt al, & est quoq; discreta quantitas, cū eius particulae
 non habeant terminum communem, ad quem coniun-
 gantur inter se inuicem. syllabæ etenim sunt inter se
 diuisæ. Linea vero, & superficies, & corpus, ac tēpus,
 atq; locus sunt ex quantitate continua: quia particulae
 cuiuslibet eorum possunt habere terminum commu-
 nem, ad quem copulentur inter se. qui quidem termi-
 nus in ipsa linea est punctum, in superficie vero est li-
 nea, in corpore superficies, in tempore instans. nam in
 puncto copulantur partes lineæ, & in linea partes su-
 perficiei, et in superficie partes corporis copulantur, et
 in instanti copulantur partes temporis, quæ sunt præ-
 teritum & futurum. Locus quoq;, cum particulae cor-
 poris in eo contineantur, & in terminum communem
 copulentur, oportet ergo vt particulae loci copulentur
 ad terminum eōdem: & sic itaq; est quātitas cōtinua.

Particula Tertia, D. d. Quantitas vero, quæ est par-
 tibus habentibus inter se positionem cōstat, est ipsa li-
 nea, & superficies, & corpus, atq; locus. Habere autē
 ipsas partes positionem inuicem, nihil aliud est, q; vt
 eius particulae omnes reperiuntur simul, nam si nō sint
 simul, non poterit habere aliqua particula earum posi-
 tionem inter se: & q; quauis portione earum sumpta,
 reperietur in parte terminata huius quātitatis, siue sur-
 sum, siue deorsum, & copulata parti terminata ipsius.
 vt gratia exempli, omnes partes lineæ, cum reperiuntur
 simul, habent quidem positionem inter se inuicem: &
 quælibet earum existit in parte terminata, & coniun-
 gitur in parte terminata, quæ scilicet est illa, quæ ip-
 sam insequitur, eademq; est de partibus superficiei ra-
 tio, & de partibus corporis, & partibus loci: quā par-
 tes loci reperiuntur super partibus corporis replentis
 bus locum: siue locus sit vacuū, siue sit superficies am-
 biens corpus exterius, vt sentit Aristoteles. In parti-
 bus vero numeri, nullum horum trium reperitur, s. vt
 sint simul, & vt sit quælibet earum in parte terminata,
 & copulata in parte terminata. Et par ratio est de tem-
 pore & oratione, videlicet q; partes eorum non repe-
 riuntur simul: cum partes temporis et partes orationis
 non habeant permanentiam, neq; posterior portio eo-
 rum attingat priorem. Partes tamen temporis atq; nu-
 meri quandam obtinent ordinem: nam quædam par-
 ticula tēporis præcedit, & quædam alia succedit. idēq;
 de numero dicendum est: nam duo præcedunt tria, sed
 nullam obtinent positionem.

Partis ula

Vide p hoc
 Gilbertum
 Porretanum
 in libro sex
 principiorū,
 i ca. de Vbi
 circa suem.

* 2. I. magis
 minus bicu-
 bitum.

* 3. I. sed ma-
 gis simile.

Particula Quarta. D. d. Hæc autem prima genera ex generibus quanti sunt, quæ vere & primo dicuntur quanti: reliqua vero præter hæc quæ quantitatem obtinent, dicuntur utique esse quanta per accidens, & secundo, hoc est medio aliquo horum, quæ sunt quantitas vera, ut exempli gratia, dicimus aliquam albedinem determinatam esse magnam, quia est in magna superficie: dicitur quoque actio longa, quia in longo tempore efficitur. Cuius rei indicium est, quia si quis interrogauerit, quanta sit hæc actio, respondetur quod est actio unius anni, & si interroget quanta sit hæc albedo, respondetur trium cubitorum vel quatuor, actio, n. terminatur & mensuratur tempore: albedo vero per superficiem, quæ est trium vel quatuor cubitorum mensuratur, sed, si essent per se quanta, mensurarentur quoque per se.

Particula Quinta, Proprium autem quanto est, nihil illi esse contrarium, siue continuu, siue discretum fuerit. tria etenim vel quinque non sunt contrarium, neque linea & superficies eadem. Nec potest quæ obijcere quod multum & paucum, quæ sunt quantitas discreta, sunt quidem contraria: similiterque magnum & paruum ex quantitate continua sunt contraria, propter duas rationes. Prima est, quia paucum & multum, & magnum & paruum non sunt ex prædicamento quantitatis, sed sunt relativa, quantitas autem est ens per se: paruum vero & magnum & paucum & multum dicuntur ad aliquid, & in relatione, & ideo una & eadem res potest esse magna & parva, & pauca & multa: magna quidem in relatione ad aliam, & parva in relatione ad aliam rem: adeo ut nos poterimus dicere montem esse paruum, & formicam magnam: & si formica sit parva, & mons magnus. Si autem aliquid esset paruum vel magnum in se, ita ut quædam denominatio per se existens in eo, ut albedo in corpore existens, non posset mons denotari mons parvus in quavis re, neque formica magna, & hæc est una ratio, quæ probat quantitatem non habere contrarium: videlicet, quia hæc duo non sunt de prædicamento quantitatis, sed de alio. Videtur insuper magnum & paruum non esse duo contraria: siue locentur in prædicamento quantitatis, siue non, quoniam, quicquid non intelligitur per se, sed per relationem ad aliud, non potest habere contraria. contraria enim sunt, quæ maxime inter se distant, id vero quod in relatione ad aliud dicitur, nihil habet quod maxime distet ab ipso: cum possit ad infinitum referri. Tertia præterea ratio huius est, quia si magnum esset contrarium parvo, tunc una & eadem res esset susceptiva contrariorum simul: cum una & eadem res possit denominari magna & parva, sed in relatione ad duo. & si possent denominari hoc pacto contraria in se eo pacto quod denominatur album et nigrum, tunc reperirentur duo contraria simul in eodem subiecto, & posset eadem res simul esse nigra & alba: quod est impossibile. & ideo duo contraria non possunt simul coniungi in eodem subiecto: nisi duabus rationibus diuersis: ut in reliquis oppositis hoc idem evenire potest. Præterea, si magnum esset contrarium parvo, idem esset sibi ipsi contrarium: cum idem denominetur magnum & paruum simul, si igitur dicamus ipsa esse contraria, tunc sequeretur ut hæc duæ denominationes essent denominationes firmæ in substantia eiusdem rei: & sic una & eadem res esset sibi ipsi contraria, quod est absurdissimum. Ex his ergo constat magnum & paruum, vel multum & paucum non esse contraria: siue concedamus ea esse quantum, siue non. D. d. Maxime autem videtur quod contraria insequatur quantitatem in genere eius, quod est ipse locus, nam locus sursum, qui est pars gibba cœli, videtur esse contrarius loco deorsum, qui est medium mundi, id est locus terræ, qui est infima pars aquæ, & infima pars alicuius portionis aeris, Ratio vero, ob

quam putant homines hæc duo loca esse contraria, est, quod quilibet illorum locorum existit in maxima distantia ad alterum: ita ut non reperiat aliquam distantiam maiorem illa, & quia hoc est in ipsis valde manifestum, ideo definitio reliquorum contrariorum transumpta est ex hoc nomine: ita ut definitio contrariorum sit hæc, contraria sunt illa, quæ inter se maxime distant sub eodem genere posita, at intelligunt hic quidem distantiam finem esse, non distantiam finem transitum. Dico itaque contrarium reperiri in quietate quatenus est ubi, non quatenus est finitas, neque quatenus est relatiuum, scilicet sursum et deorsum, sed hoc idem accidit relationi, quemadmodum accidit quietati: & ideo non videtur quod relationi insit contrarium.

Particula Sexta. D. d. Proprium quantitatis est non suscipere excessum & defectum, nam hoc quantum bicubitale non est magis bicubitale quam aliud bicubitale: neque tricubitum magis quam aliud tricubitum, neque de tempore quoque potest dici aliquod tempus esse magis tempus quam aliud. Verumtamen in his duabus proprietatibus communicat quoque substantia, scilicet non habere contrarium, & non suscipere magis & minus.

Particula Septima. D. d. Maxime proprium quantitatis esse æquale & inæquale. Nam nihil aliud præter quantitatem per hoc denotatur, ut gratia exempli, quale non dicitur de eo æquale vel inæquale, sed dicitur simile vel dissimile, nam dicimus hanc albedinem esse similem illi albedini vel dissimilem, & non dicimus æqualem & inæqualem, nisi per accidens. Propriissimum ergo quantitatis est, esse æquale vel inæquale.

Sermo de prædicamento Quantitatis.

Particula Prima. Dixit Aristot. Quanti aliud discretum, & c. LEVI. Inquit Levi. Sensus est, quod quantitas dividitur in continuam & discretam, & ideo dividitur in id, cuius partes habent situm inter se, & in non habentes.

Particula Secunda. D. d. Auer. Discretum autem est duplex, nempe numerus, & oratio, & c. Inquit Levi. Non videtur verum, si quod numerus & oratio sint duo genera quantitatis discretæ: sed oratio ratione numeri syllabarum eius est species numero, & numerus est genus eius: quoniam numerus immaterialis, ut decem, qui possunt esse equi vel asini, vel alia, vel syllabæ orationis, patet ergo quod numerus syllabarum orationis continetur sub numero vniuersali: quemadmodum locatur species sub genere. Et si quispiam dicat quod Aristot. diuisit quantitatem discretam in hæc duo genera, eo quia consideratio de numero in has duas dividitur partes: nam Arithmeticus considerat de numero denudato à materia, & immateriali, sed Poeta tractat de numero syllabarum: tunc esset quoque necessarium dare huc tertium genus quantitatis discretæ, quæ est ipse numerus sonorus vocum, de quibus tractat Musicus, & sic etiam Aristoteles deberet diuidere hanc in duo genera, scilicet in genus lineæ expers materia, de quo considerat Geometra: & in lineam radiosam, de qua considerat Perspectiuus. Possimus tamen dicere, quod Aristoteles diuisit hic quantitatem discretam in has duas partes, propter quandam differentiam, quæ inter numerum & orationem apparet, siue ille numerus sit numerus syllabarum, siue non, quæ est, quia numerus syllabarum est numerus simul existens, sed oratio non est oratio simul existens, neque pars posterior eius consequitur priorem. Attamen Aristoteles debebat diuidere numerum in orationem, & non orationem, & non ponere numerum & orationem duo genera. Deinde d. Est autem numerus quantitas discreta, & c. Inquit Levi. Hic declarat id quod intelligebatur per quantitatem discretam, videlicet id quod non habet terminum communem, in quo copulenter partes eius inter se inuicem, nam in linea reperitur unus punctus met, qui est finis unius & principium alterius: sed hoc non reperitur in numero, ut ipse declarauit.

D. d. Quod autem oratio sit quantitas, & c. Inquit Levi. Intelligit hic quod quantitas ut est quantitas, oportet ut mensuretur per partem sui ipsius, & hoc perspicuum est, licet mensuretur pars per totum: ut cum dicitur quanta est hæc eclipsis, & respondetur tertia pars horæ, patet etiam, quia potest mensurari per partem eius, nam cum hora sit nota & terminata, eius quoque tertia pars est nota, & sexta pars etiam horæ, & potest etiam responderi sexta pars horæ est mensura huius temporis, & potest etiam responderi ad hoc quæsiuim, quod sint duo sexta Log, cum com, Auer. C ij horæ.

PRAEDICAMENTA.

horæ. Et hac ratione tollitur dubium, quo pacto possit mensurari totum per totum: vt si dicatur quanta est longitudo huius lineæ: & respondeatur quod est vnus palmus: potest & mensurari per mensuram minorem sibi. D. d. quæ est minima portio, quæ voce proferri possit. Per hoc declarat simpliciter, quod mensura, vt est mensura, oportet vt sit minima, quæ possit reperiri in eo genere, & hoc est commune, & respondens tam quantitati continuæ, quàm discretæ, veruntamen in continua reperitur ex suppositione, in discreta vero ex natura. Exiit autem in continua ex suppositione, vt supponitur motus diurnus pro mensura temporis, quia eius tempus est breuissimum inter cetera tempora reliquorum motuum celestium, & sic de alijs mensuris quantitatis continuæ. Est vero in quantitate discreta à natura: quia vnum numerale non recipit diuisionem, quatenus est vnum numerale, hoc enim in discretè reperitur tam in quantitate continua, quàm in discreta: videlicet vt totum mensuretur per minimam partem, quæ reperiri possit: & hoc in oratione reperitur: ergo est quantitas. Possumus tamen adhuc dicere, quod cum dicit, quæ est minima portio, quæ voce proferri possit, velit significare ipsam esse quantitatem discretam, nam, si esset quantitas continua, non reperiretur in ea minima portio: cum omnis quantitas continua sit diuisibilis in infinitum, & hoc iudicatur dum dicit, & est etiam discreta quantitas: ac si dixerit hanc esse aliam rationem probantem ipsam esse quantitatem discretam.

Nec potest aliquis dicere quod possit reperiri in syllaba aliquid minus, quo possit mensurari oratio, nempe pars syllabæ, quoniam syllaba, quatenus est motus vocalis, est quidem diuisibilis in semper diuisibilia, quia hac ratione erit quæ sit continua: ex syllaba enim componitur oratio, quatenus est syllaba, sed ex motu syllabæ non componitur oratio, & si in infinitum duplicaretur, dum non fuerit in eo syllaba: & ideo est ois vox prima pars, ex qua constat oratio, si autem variantur syllabæ inter sese in longitudine & breuitate, vt ipse dicit, dum inquit vel syllaba longa vel breui, hoc quidem non facit diuersitatem in eis ea ratione qua sunt vnitates numerales, ex quibus constat numerus orationis: sed ea ratione, qua qualibet earum est quantitas continua, ratione extensionis vocis, non quatenus est syllaba numeralis, & est etiam discreta, quia syllabæ non copulentur inter se in termino communi: ergo patet orationem esse ex quantitate discretæ. Deinde dicit, Locutus autem, quia particula corporis replent ipsam. Inquit Leui, Aristoteles capit hic locum, quidquid fuerit ipse, siue vacuum, siue superficies ambiens: quia hæc ars non habet discreta, quod nam horum sit locus, & ideo dicit quod partes corporis replent ipsam, hæc enim conueniunt cum qualibet harum opinionum de ipso loco. Posset autem quis obijcere contra Aristotelem, quia posuit hic superficiem & locum esse duo genera: cum tamen in Physicis sit probatum quod locus est superficies corporis ambientis tangentis locatum, sic ergo superficies & locus est genus vnicum: immo locus est vna ex speciebus superficiei: est enim quedam superficies. Nos vero dicimus, quod licet concesserimus rem ita se habere, nihilominus non decebat ipsum ponere hic ista duo genera pro vno genere: quia non est manifestum & famosum, quod locus sit superficies ambiens, hæc autem ars nihil ponit, quod non sit famosum, locus autem neminem latet esse quantum, cum dicatur magnus & paruus, itidem & superficies, cum igitur non sit publicum & notum, quod locus sit superficies: ergo hæc ars debuit ponere ipsa duo genera. Sed melius est dicere quod locus non est superficies re vera, quoniam superficies est superficies ex se ipsa, sed est locus quatenus continet corpus, & ambit ipsum, & sic superficies est aliud à loco.

Quod autem superficies non sit ipse locus, sic probatur, quoniam, si superficies esset locus, tunc quanto superficies ambiens esset maior, locus esset maior: & sic locus partis ipsius corporis esset maior quàm locus totius, quod est falsum: quia manifestum est quod locus partis est pars loci totius. Quod vero sequatur quod locus partis sit maior quàm locus totius, sic probatur, supponamus quod aliquod corpus, quod ambient superficies recte, si fodiamus foueam in illo corpore in vna illa latum superficiem, tunc erunt superficies illius foueæ cum reliquo illius superficiei, quam fodimus in eo, maiores illa superficie, quam fodimus, & hoc perspicuum est apud studiosum in Geometria, & ideo illa superficies, quæ ambit aliquod corpus, postquam ablata fuit aliqua pars, erit maior superficie ambiente totum illud corpus, patet ergo quod, cum dicimus aliquem locum esse maiorem, non intelligimus quod illa superficies ambiens ipsum sit maior: sed intelligimus quod comprehendit corpus maius. Potest & alia ratione probari quod locus non sit superficies: nempe quia superficies mensuratur superficie, quæ est pars superficiei ambientis: quia nulla pars illius superficiei est locus, quia non est superficies ambiens: nam vna ex proprietatibus quantitatis est, vt mensuretur sua parte, mensuratur autem locus per locum, qui est pars eius ratione continentis: quia nos dicimus hoc vas continere numerum quarundam mensurarum notarum, & sic est solutum dubium.

Particula Tertia, Deinde dicit, Quantitas vero, quæ ex partibus habentibus inter se positionem, est ipsa linea. Inquit Leui, Per has tres condiciones intelligit declarare id, quod voluit, cum dixit partes habentes positionem inter se: & quia situs est localis, ideo cum dicitur, vt omnes partes eius simul reperiantur, intelligit quod sit simul in loco, reliquæ conditiones sunt de se manifeste, Et hinc tollitur dubium de numero, cum dixit, quod nulla harum conditionum reperitur in eo. Posset tamen dici quod numerus simul reperiat: sed quod non sit simul in loco, & hoc intendebat cum dixit, simul: quia numerus non est in loco quatenus est numerus, & sic videtur quod quacunque particula reperta in numero sit in parte determinata, & coniuncta in parte determinata, nam numerus quaternarius coniungitur cum senario natura, & duo sunt in parte principij ipsius denarii, & nouem in parte finis: ratione scilicet ordinis, quem naturaliter obtinet ipse numerus, sed hoc non est in loco, vt oportet esse in illis tribus conditionibus: quia sunt ex positione partium nota, sed ipsius situs qui est localis. Deinde dicit, Partes tamen temporis, atque partes numeri, habent aliquem ordinem: sed nullam obtinent positionem. Inquit Leui, Per hoc intelligit, quod licet non sit ordinatus in loco, nihil minus reperitur ibi aliqua pars prior natura, & aliqua posterior: quia vnum præcedit duo, & duo tria, itidem & pars temporis supposita præcedit partem eius sequentem post ipsam, & non potest aliter fieri.

Particula Quarta, Deinde dicit, Hac autem prima generis ex generibus quantitatis, &c. Inquit Leui, Hoc est necessarium, quia quantitas est quantitas per se, non in relatione ad aliud, & ideo oportet vt tota ipsa quantitas mensuretur per eius partem, vt paulo ante fuit dictum. Inquit Leui, Propter hoc necesse est, vt quicquid non potest mensurari per partem eius, vt non sit quantitas, nisi per accidens: vt si dixerimus, quanta est hæc albedo: quoniam est quidem quanta, ratione superficiei, non ratione albedinis, & ideo mensuratur hæc qualitas, scilicet albedo per superficiem, non per se, nam de albo vt album est, queritur quale sit, non quantum nisi per accidens, vt paulo ante dictum fuit.

Particula Quinta, Deinde dicit, Proprium autem quantum est nihil illi esse contrarium, &c. Inquit Leui, Aristoteli, declarat hic primo quod non est necessarium quantitate habere contrarium ratione magni & parui, quæ in ea reperitur, vel multi & pauci, quia hæc non sunt de prædicamento quantitatis.

Deinde dicit, Videtur in super magnum & paruum non esse duo contraria. Inquit Leui, Hoc est de se notum, nam nemo dicit album esse contrarium flauo vel viridi, sed nigro: quia ipsi sunt duo colores maxime distantes, & declarat hic Aristoteles, quod magnum & paruum, & multum & paucum non sunt contraria, quia non maxime distant, nam si ponamus contrarium alicuius pauci aliquod magnum, poterit vtiq; imaginari maius illo magno, & minus illo paruo, & huius rei ratio est, quia nullum horum est per se intelligibile: sed in relatione ad alterum, potest autem vna res ad infinitas referri, Deinde dicit,

Tertia præterea ratio, &c. Inquit Leui, Aristoteli, declarat hic alia ratione quod hæc non possunt esse contraria: quia contraria non coniunguntur in vnicò subiecto simul secundum vnicam rationem, sed manifestum est quod vna & eadem res potest denominari simul magna & parua in relatione ad duas res, sed, si posset sic denominari ratione contrarietatis, scilicet per se, vt est album & nigrum, tunc posset eadem res denominari nigra & alba simul, & hoc est falsum, ratione eadem, sed duabus rationibus diuersis est possibile, nam aliqua res potest esse alba in actu, nigra in potentia. Adhuc sequeretur, si hæc essent contraria, vt eadem res esset sibi ipsi contraria: quod est falsum.

quantitati ergo nihil est contrarium, Neq; multum & paucum, & magnum & paruum, sunt de prædicamento quantitatis, neque sunt contraria, cum sint cuiusuis prædicamenti. Deinde dicit, Maxime autem videtur quod contrarietatis insequatur quantitate in genere eius, quod est locus, &c. Inquit Leui, Cum corpora existant in loco, ideo locus est superficies ambiens, iuxta sententiam Aristotelis de loco sphaeræ: vel est vacuum, iuxta sententiam aliorum, idcirco extra mundum non datur locus, & ideo ille locus, qui maxime distat à loco, qui est deorsum, quod est orbis terræ, erit pars gibba supremi cæli, sed in Physicis

scis probatum est, quod hæc loca non sunt contraria: sed loca contraria sunt locus ignis, & locus terræ, & ideo accidit eis scilicet vt sint contraria: quia sunt locus corporibus contrariis in qualitate, ita vt vbi ignis quiescat, vel ad ipsum mouetur, quod quidem est ipsum sursum, ab illo quidem terra mouetur, & ita quoque se habet terra cum igne. Et ideo in quibusdam libris reperitur scriptum concuum orbis, per quod intelligitur concuum orbis lunæ, quod est conuexum ignis, & hæc litera magis placet nobis.

Particula Septima. Deinde dicit. Maxime propriū est quantitati esse æquale & inæquale, &c. Inquit Lem. Hoc patet ex superioribus dictis, nam, si dicitur hæc albedo est æqualis illi albedini, non dicit nisi quia accidit eis existere in superficiebus æqualibus inter se, non ratione qualitatis.

De his quæ ad aliquid. Cap. III.

AD aliquid vero talia dicuntur, quæ cunctæ hæc ipsa quæ sunt, aliorum esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterū, vt maius hoc ipsum quod est alterius dicitur: aliquo enim maius dicitur, et duplum alterius dicitur hoc ipsum quod est: alicuius enim duplum dicitur, similiter autem & alia, quæcunq; huiusmodi sunt. At vero sunt etiā & hæc ad aliquid: vt habitus, dispositio, sensus, scientia, positio, hæc. n. omnia, quæ dicta sunt, hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicunt, vel quolibet aliter ad alterū, & non aliud quiddam. habitus. n. alicuius habitus esse dicitur, & scia alicuius scientia, & positio alicuius positio: & alia quoq; similiter. Ad aliquid igitur sunt, quæcunq; hæc ipsa quæ sunt, aliorum esse dicunt, vel quolibet aliter ad alterum. vt mons magnus dicitur ad alterum (magnus. n. mons dicitur ad aliquid) & simile alicui simile, & cætera talia similiter ad aliquid dicuntur. Sunt autem & accubitus, & statio, & sessio positiones quædam. positiones vero ad aliquid sunt. iacere autem & stare vel sedere, ipsa quidē non sunt positiones: denominatiue vero dicuntur ab ijs, quæ dictæ sunt, positionibus. Inest autem & contrarietas in ijs quæ sunt ad aliquid, vt virtus vitio contrarium, cum sit vtrunque eorum ad aliquid: et scientia ignorantie. Non autem omnibus ijs, quæ sunt ad aliquid * in sunt contraria. duplici enim nihil est contrarium, neq; triplici, neq; vlli talium. Videntur autem & magis & minus ea quæ ad aliquid sunt, suscipere, simile enim & dissimile magis & minus dicitur: & æquale & inæquale magis & minus dicitur, cum vtrunque sit ad aliquid: simile enim alicui simile dicitur, & inæquale alicui inæquale. Nō autem omnia quæ sunt ad aliquid, suscipiunt magis et minus. duplum enim non dicitur magis & minus duplum, nec aliquid talium. Omnia autem quæ sunt ad aliquid, ad conuertentia dicuntur, vt seruus domini seruus: & dominus serui dominus esse dicitur, & duplū dimidiū duplum: & dimidiū dupli dimidiū, & maius minus & maius: & minus maiore minus, similiter

autem & in alijs. Sed casu aliquotiens differrent fm locutionem, vt scientia scibilis scientia dicitur: & scibile scientia scibile. & sensus sensibilis sensus: & sensibile sensu scibile. At vero aliquotiens non videbitur conuertit nisi conuenienter ad quod dicitur assignetur, sed peccet is qui assignat, vt ala si assignetur auis, non conuertitur vt sit auis alæ. nō enim prius conuenienter assignatum est ala auis. neq; enī quatenus auis est, eatenus ala ipsius dicitur: sed eō q; alata est, multorum enim & aliorum alæ sunt, quæ non sunt aues. Quare si assignetur conuenienter, & conuertitur: vt ala alati ala est: & alatum ala alati. Aliquotiens autem forte & nomen fingere necesse erit: si non fuerit nomen impositum ad quod conuenienter assignetur: vt temo si assignetur nauigij, non est assignatio cōueniens, neque enim eō q; nauigium est, eo ipsius temo dicitur, sunt enim nauigia, quorum temones non sunt, quare non conuertitur: nauigium enim non dicitur temonis nauigium. Sed forte conuenientior assignatio erit, si sic quodammodo assignetur: temo temonata rei temo est, aut quomodocunq; aliter. nomen. n. non est positum, & conuertitur si cōuenienter assignetur: temonatum enim temone temonatum est. Similiter autem & in alijs, vt caput conuenientius assignabitur capitati caput, q; si animalis assignetur, neq; enim eō q; est animal, caput habet. multa enim animalia sunt capita non habentia. Sic autem fortasse facillime quis sumet, quibus posita nō sunt nomina, si ab ijs quæ prima sunt, & ijs ad quæ conuertuntur, nomina ponantur: vt in ijs quæ prædicta sunt, ab ala alatum, à temone temonatum. Omnia igitur quæ ad aliquid dicuntur, si conuenienter assignentur, ad conuertentia dicuntur, quoniam si ad quodlibet aliud assignentur, & non ad id ad quod dicuntur, non conuertuntur. dico autem, quoniam neq; eorum quæ in confessio ad conuertentia dicuntur, & nomina eis posita sunt, nihil cōuertitur, si ad aliquid eorum quæ sunt accidentia assignentur, & non ad id ad quod dicunt, vt seruus, si non domini assignetur, sed hominis vel bipedis, vel cuiuscunq; talium; non conuertitur, neq; enim dici potest, homo est serui homo: non enim conueniens est assignatio. Amplius si quidē conuenienter assignetur ad quod dicitur, oibus alijs sublati, quæcunq; accidentia sunt, relicto autem solo illo ad quod assignatum est cōuenienter, semper ad ipsum dicitur, vt si seruus ad dñm dicitur: circumscriptis omnibus, quæ accidentia sunt domino, vt esse bipedē, vel sciētia susceptibiles.

Log. cum cōm, Auer. C iij lem,

lem, vel hominem, relicto. vero solo quod do-
 minus est, semper seruus ad ipsum dicitur:
 seruus enim domini seruus dicitur. Si autem
 non conuenienter ad id, ad quod dicitur assi-
 gnetur: circumscrip̄tis omnibus alijs, relicto
 autem eo solo, ad quod assignatum est: non
 dicitur ad ipsum. assignetur enim seruus ho-
 minis, & ala auis, & circumscribatur ab homi-
 ne esse dominum, non sanè amplius seruus
 ad hominem dicitur. cùm enim dominus nō
 sit, neque seruus est. similiter & de aue, si ad-
 mitur eam alata esse: nō enim amplius erit
 ala ad aliquid. cùm enim non sit alarum, nec
 ala erit alicuius. Quare oportet assignare ad
 id, ad quod conuenienter dicitur. Et si sit no-
 men positum, facilis erit assignatio: si autem
 non sit, fortasse necessarium erit nomen fin-
 gere. si autem sic assignentur, manifestum est
 quoniam omnia quæ ad aliquid sunt, ad con-
 uertentia dicuntur. Videntur autem ipsa ad
 aliquid simul esse natura. & in plurimis quis-
 dem verum est: in aliquibus vero nō verum,
 simul enim duplum & dimidium sunt: & cū
 sit dimidium, duplū est. & cū sit dominus,
 seruus est: & cū sit seruus, dominus est. simi-
 liter autem his & alia. Simul autem hæc aufe-
 rūt sese inuicem. si enim non sit duplum, non
 erit dimidium. & si non sit dimidium, non erit
 duplum. similiter autem & in alijs, quæcuncq̄
 talia sunt. Non autem in omnibus his que
 ad aliquid, verum videtur, esse simul natura.
 scibile enim scientia prius videbitur esse, nāq̄
 in pluribus præexistentibus rebus scientias
 accipimus: in paucis enī vel nullo quisquam
 hoc perspiciet simul cum scibili scientiam esse
 factam. Amplius, scibile sublatum simul aufert
 scientiam: scientia vero simul non aufert
 scibile. nam si scibile non sit, non erit scientia:
 nullius enī * erit scientia. scientia vero si non
 sit, nihil prohibet eē scibile. vt circuli quadra-
 tura si est scibilis, scientia quidem eius nondū
 est: ipsa yō scibilis est. Amplius, animali quis-
 dem sublato non erit scientia: scibilem vero
 plurima esse contingit. Similiter autē his sese
 habent ea quæ de sensu sunt. sensibile enim
 prius q̄ sensus esse videtur. sublatum, n. sen-
 sibile simul aufert sensum: sensus vero sensu-
 bile non simul aufert. sensus enim circa cor-
 pus & in corpore sunt. sensibile autem subla-
 to, aufertur & corpus. * sensibile enim cor-
 pus est. cū autem corpus non sit, aufertur &
 sensus. quare simul aufert sensibile sensum.
 sensus vero sensibile non simul aufert. subla-
 to enim animali, sensus quidē aufertur. * sen-
 sibile autem erit corpus: vt calidum, dulce,
 amarum, & omnia alia quæcuncq̄ sunt sensu-

bilis. Amplius, sensus quidem simul cum sen-
 sitiuo fit: simul enim fit animal, & sensus: sen-
 sibile vero ante animal aut sensum est. ignis
 enim, et aqua, & alia huiusmodi, ex quibus ip-
 sum animal constat, ante sunt quam animal
 omnino sit aut sensus. quare prius sensibile
 q̄ sensus esse videbitur. Habet autem du-
 bitationem, vtrum nulla substantia ad aliquid
 dicatur, quemadmodum videtur, * si hoc con-
 tingat fm qualdā secundas substantias. Nam
 in primis substantijs verum est. nam neq̄ to-
 ta, neq̄ partes primarum substantiarum di-
 cuntur ad aliquid. nam quidam homo non
 dicitur alicuius quidam homo, neq̄ quidam
 bos alicuius quidam bos. Similiter autem &
 partes. quædam enim manus non dicitur ali-
 cuius quædam manus, sed alicuius manus.
 & quoddam caput nō dicitur alicuius quodā
 dā caput, sed alicuius caput. Similiter autem
 & in secundis substantijs, atq̄ hoc quidem in
 pluribus. vt homo non dicitur alicuius ho-
 mo, nec bos alicuius bos, nec lignū alicuius li-
 gnum, sed alicuius possessio dicitur. in huius-
 modi ergo manifestum est, quoniam non sunt
 ad aliquid. In aliquibus vero secundis substan-
 tijs habet dubitationem. vt caput alicuius ca-
 put dicitur, & manus alicuius dicitur manus,
 & singula huiusmodi. quare hæc fortasse ad
 aliquid esse videbuntur. Si igitur sufficien-
 ter eorum quæ sunt ad aliquid, definitio assi-
 gnata est, aut omnino difficile, aut impossi-
 bile est ostendere quod nulla substantia eor-
 um que sunt ad aliquid dicitur. si autem non
 sufficienter, sed sunt ad aliquid, quibus hoc ip-
 sum est esse, ad aliquid quodammodo se ha-
 bere, fortasse aliquid cōtra ista dicitur. Prior
 vero definitio sequitur quidē omnia ea quæ
 sunt ad aliquid, non tamen in ipsis idem est:
 cū eo quod est eē ad aliquid, ipsa quæ sunt,
 aliorum dicantur. Ex his autē manifestum
 est quod, si quis aliquid eorum quæ sunt ad
 aliquid, definite sciet, & illud ad quod dicitur,
 definite sciturus est. Manifestum igitur & ex
 ipsis est. si enim nouit aliquis hoc quod ad
 aliquid est (est autem esse h̄s, quæ ad aliquid
 sunt, idem ac ad aliquid aliquo modo se ha-
 bere) & illud nouit, ad quod hoc aliquo mo-
 do se habet. si enim non nouit omnino ad
 quod hoc aliquo modo se habet: neque si ad
 aliquid hoc aliquo modo se habet, noscet.
 Sed & in singulis palam hoc est. vt si quid no-
 uit quis definite, quod duplum est, & cuius
 duplum est, mox definite nouit. si enim nul-
 lius definitorum nouit ipsum duplum esse,
 neque si sit duplum omnino nouit. Similiter
 autem & hoc aliquid si nouit quis quod me-

* 2. l. addi
 amplius

* 2. l. sensibi-
 lium enim &
 corpus est.

* 2. l. sensibi-
 le autē non,
 vt calidum

lius est, & quo melius. est statim definite necessarium est nosse. Propter hæc autem non indefinite hoc cognoscet, quod hoc est peiore melius. suspicio enim hæc est, non scientia. non enim adhuc sciet exacte quod est peiore melius. si enim sic accidit, nihil est deterius ipso. Quapropter palam est quod necessarium est, si nouerit, quis aliquod relatiuorum definite, & id ad quod dicitur definite necesse est nosse. Caput uero, & manus, & eorum singula, quæ substantiæ sunt, ea ipsa quæ sunt sciri definite possunt: ad quod uero dicatur non est necessarium scire. cuius enim hoc caput, vel cuius hæc manus sit, non est scire definite. quare non erunt hæc ad aliquid. Si uero non sunt hæc eorum quæ sunt ad aliquid, uerum erit dicere quod nulla substantia eorum est quæ sunt ad aliquid. Fortasse autem difficile sit de huiusmodi rebus uehementer asserere, nisi ea sæpe pertractata sint. dubitasse autem de horum unoquoque non est inutile.

Part Tertia Tractatus Secundi.

Sermo de predicamento Relationis.

QUæ in hoc continentur predicamento, octo complectuntur partibus. In Prima describuntur relatiua, & numerantur exemplo. In Secunda, quod reperitur contrarium in relatiuis. In Tertia, quod aliquod relatiuum suscipit magis & minus. In Quarta, quod unum ex proprijs relatiuorum est, ut quodlibet eorum dicitur ad conuertentiam: si sumantur secundum eorum nomina significatiua super ipsa, quatenus sunt relatiua, si nomen habeant, vel si imponatur eis nomen, si nomine carent. In Quinta, quod si duo correlatiua capiantur sub sua nomina significatiua super ipsa, quatenus sunt correlatiua, & utique conuertibilia, quod ille affectus, quo quodlibet eorum est correlatiuum ad suum compar, est quidem validior cæteris affectibus repertis in illis duobus correlatiuis, nam ablati reliquis affectibus, si remaneat ille affectus, non tollitur illa relatio, quæ est inter illa duo correlatiua: sed ablato illo affectu, tollitur & illa relatio. sed, si capiantur, non quatenus sunt conuertibilia, tunc non sequitur, ut ablati reliquis rebus existentibus inter ipsa duo relatiua, si remaneat ille affectus, qui refertur ad suum compar, si remaneat relatio ipsa. In Sexta, quod ex proprietatibus duorum correlatiuorum est, ut reperiantur simul natura, & quod ablato uno auferatur & aliud. & soluitur id, quod sequitur ex tali dubio. In Septima, ponitur id quod posset asserere dubium de ipsis substantijs, utrum scilicet reperatur in eis aliquid relationis. & solutio huius dubij est accomodando illam primam descriptionem relatiui, & corrigendo eam cum quadam conditione & hypothesi rei, quæ insequitur uera relatiua: nempe quod primo descripsit ipsum relatiuum leui quadam consideratione, et iuxta apparentiam & famam. & hoc ita fecit, ut facilius doctrina traderetur, nam facilius est transitus discipuli a re famosa & apparere ad ueram rem, quam si primo uelit rem ueram discere. In Octaua dicitur quod, si in descriptione relatiuorum subiiciatur illa conditio, qua descriptio ipsa sit propria ipsis & notificet essentiam eorum, tunc inueniemus, quod una eorum proprietatibus est, ut cognito uno necessario

cognoscatur aliud, & quod per hoc probatur, quod nulla substantia poterit inter correlatiua connumerari. & notificabit adhuc difficultatem solutionis horum dubiorum in hoc loco, et huius rei causa est, quia hic tractat de eis secundum apparentiam.

Particula Prima. Dixit Aristoteles. Ad aliquid dicuntur ea, quorum quiditates & essentia dicuntur in relatione ad aliquod aliud, siue per se, siue per aliquam distinctionem relationis, ut est dictio ad, & alia similia. ut exempli gratia maius, nam eius quiditas dicitur quidem in relationem ad aliud: est enim maius aliquo alio. & ut duplum est utique aliquo alio duplum. Et habitus affectusque, & sensus, & scientia dicuntur ad aliquid. horum autem omnium quiditas dicitur in relatione ad aliquid aliud, nam habitus alicuius rei est habitus: & scientia alicuius scibilis est scientia: & sensus alicuius sensibilis sensus, idemdem & magnum & paruum dicuntur ad aliquid, sic etiam & ipsum simile: nam est alicuius rei simile. Sunt quoque ad aliquid accubitus, et fractio, & sessio, sed dicere sedet & iacet, sunt ex predicamento positionis: positio uero est aliquo pacto ad aliquid, sed dicere stabit, iacebit, sedebitque non sunt de predicamento positionis: sed dicuntur esse ex his, quibus inditum est nomen a positione: hoc est ex his, quæ sunt in predicamento situs.

Particula Secunda. Inest autem relatiuis, ut sint contraria, exempli gratia uirtus & uitium, quæ sunt relatiua, & sunt contraria, & scia & ignorantia sunt quoque relatiua & contraria. Tamen hoc non reperitur in cunctis relatiuis, nam duplum non habet contrarium, neque triplo duplum est contrarium.

Particula Tertia. Quædam quoque relatiua suscipiunt magis & minus, nam simile & dissimile, & æquale & inæquale, quodlibet ipsorum est relatiuum: & tamen datur aliquid magis simile, quam aliud simile, & minus simile, eodem modo & inæquale. Quædam uero eorum non suscipiunt magis vel minus, nam unum duplum non est minus duplum, quam aliud duplum, neque magis duplum quam aliud duplum.

Particula Quarta. D. d. Et ex proprietatibus præterea amborum correlatiuorum est, ut unumquodque eorum dicatur ad conuertentiam: ut exempli causa, seruus est domini seruus, & dominus est serui dominus: & duplum est dimidij duplum, & dimidium est dimidij dupli, & sic de reliquis eorum, siue nota utriusque correlatiui fuerint diuersa, ut duplum & dimidium: siue fuerit unum eorum deriuatum ab altero eorum, ut scientia & scibile, & sensus & sensibile, nam quodlibet eorum dicitur in relatione ad alterum. Potest tamen imaginari quod huiusmodi proprietates non reperiantur in multis relatiuis, cum non refertur unumquodque eorum ad alterum relatione recta: hoc est cum non refertur alterum ad alterum in eo quod quid: sed sit relatio unius eorum ad suum compar in eo quod quid, & ipsius comparis ad illud sit relatio per accidens, uelut cuiuslibet eorum non sit relatio in eo quod quid, ut exempli gratia si referatur ala ad pennatum, ut si dicatur pennatum habet ala, tunc non erit uera responsio huius per conuertentiam, dicendo, pennatum est pennatum ala, idemdem si referatur pennatum ad ala, & dicatur ala est ala pennati: quia non refertur ala ad pennatum in eo quod quid est pennatum, cum possit reperiri aliquid habens ala, & non pennam. ergo relatio ala non fit ad ipsum, quatenus est pennatum: neque relatio pennati ad ala est, quatenus est pennatum. & ideo hæc relatio non est recta. Sed, si commutetur hoc, & sumatur relatio recta, & dicatur alatum est alatum ala, tunc dicitur ad conuertentiam: uidelicet, ala est ala alati, uel si dicatur, pennatum est pennatum penna: & ala pennata est ala pennati. Et

Log. cum cōm, Aug. C iij idēo

PRAEDICAMENTA.

ideo, cū relatio recta non habuerit nomen indicans ipsam, quatenus est recta, & hoc siue nullum correlatiuorum id habeat, siue vnum tantum id obtineat, tunc erit necessarium, vt qui relatiuum vult formare imponat nomen vtriusq; eorum, vel vni eorum: ita vt ea correlatiua efficiat. vt exempli gratia, si remus referatur ad nauem, tunc nō erit huiusmodi relatio recta & conueniens, nam non est de ratione nauis, quatenus nauis est, vt indigeat remo: nam aliquæ dantur naues, quæ remo vacant: quæadmodum remus indiget nauis quatenus est remus, quare non conuertitur vt nauis sit nauis remi: quemadmodum dicitur q̄ remus est remus nauis. Sed, si volumus vt huiusmodi relatio sit recta vtriusq; & sumatur eadem ratione, ita ut alterutrum eorum ad alterutrum referatur, oportet dicere remus est remus nauis remitæ: & tunc erit verum dicere nauis remita est nauis remo, nam quemadmodum remus est remus naue, ita nauis remita est nauis remo. Vt alio adhuc exemplo, si caput ad capitatum referatur, tunc relatio erit conueniens: sed, si ad animal, tunc nō erit recta, quoniā animal quatenus est animal, non est capitatum: cū multa reperiantur animalia non habentia caput. Hæc itaq; est via, qua debet procedere ille, qui relatione vtitur in his quæ non habent nomen sumptum à relatione: nempe vt imponat eis nomē, quod vtriusq; correlatiuorum consignificet: ita vt eorum relatio sit recta: vt de ala & remo dictum fuit. Omnia ergo relatiua, si recte sumantur, videlicet ea ratione, qua sunt relatiua, non ea ratione, qua in alio prædicamento reperiantur, obtinebunt quidem semper huiusmodi proprietatem: videlicet, vt quodlibet eorum conuertatur ad suum compar. sed cū vnum eorum refertur ad alterum, & sumitur quodlibet eorum improprie & per quoduis accidens contigerit de his, quæ in vtroq; correlatiuorum reperitur, quæ relationem efficiunt, & non capiuntur per illud accidens, quo ipsa sunt correlatiua, & quod alterutrum eorum ad alterutrum referatur, tunc non dicuntur ad conuertentiam etiam si habeant nomen sibi impositum ea ratione, qua sunt correlatiua: longeq; minus si non obtinuerint nomen, ea ratione, qua sunt correlatiua, vt gratia exempli, seruus si nō referatur ad dominum, cuius quidem nomen est nomen correlatiui ipsius: sed referatur ad hominē vel ad bipes, vel ad aliquod quippiam tale, quod hominī inest, profecto non conuertentur, nā homo non est homo, ea ratione, qua habet seruum: sed est dominus ea ratione, qua habet seruum, sed, si vice hominis sumatur dominus, tunc conuertentur.

Particula Quinta. Habet præterea hoc peculiare & proprium illa denominatio & affectio, ob quam correlatiua ipsa obtinent relationem: vt circumscriptis et ablatis reliquis denominationibus accidentibus, quæ vtriusq; correlatiuorum accidunt, quibus quidem relatio sit indirecta: nō propterea aufertur illa relatio, quæ inter duo correlatiua existit: sed dempta illa denominatione tollitur ipsa relatio, vt exempli causa, seruus si dicitur in relatione ad dominum, & circumscribantur à domino reliquæ denominationes & affectus, ad quos possit seruus referri, vt est homo vel bipes, & reliqua alia, & non tollatur ab ipso hoc nomen dominus: tunc relatio, quam habet seruus ad ipsum non tollitur. Sed si seruus referatur ad hominem, vel bipes, ac auferatur ab eo q̄ sit dominus, tunc auferetur quoq; illa relatio: quia non est seruus, si non habet dominum, ergo recta & conueniens relatio est illa denominatio, qua ablata aufertur & ipsa: sed ipsa nō auferi, e: si aliqua alia auferat. & hoc hic, qd Arist. narrauit, est veluti regula, qua cognoscatur illa denominatio, qua relatio recte & conuenienter fiat. Dixit, Huiusmodi autem relatio, qua

recta sit correlatio, facile qdē inueniri poterit, si vtriusq; correlatiuum habuerint nomen significans ipsa, ea ratione, qua huiusmodi obtinent relationem, sed si nomen careant, id vtriusq; difficile erit, et tunc oportebit adinuenire huiusmodi denominationē & affectum p̄ hanc regulam: & fingere atq; imponere vtriusq; correlatiui nomen significans ipsa, ea ratione, qua huiusmodi obtineant relationem.

Particula Sexta. Dixit. Ea quæ ad aliquid sunt, videtur esse simul natura. & hoc in pluribus eorum perspicuum est, nam duplum & dimidium simul reperiuntur: inuenio enim vno, inuenitur & alterum: ablato vtro vno, aufertur & alterum. Sed si quibusdam relatiuis videtur hoc dubitationem habere: qm̄ scibile videtur esse prius ipsa scientia, nam scientia in pluribus rebus habet de re quæ prius est, sed q̄ simul reperiuntur, hoc quidem raro fit, & in paucioribus, nullum ergo scibile est simul natura cū scientia de ipso. Scibile præterea videtur esse prius natura ipsa scientia, nam sublato scibili aufertur scientia: sed sublata scientia non tollit scibile, & hæc est de scriptio ipsius prioris natura, vt post hoc dicitur, vt exempli gr̄a quadratura circuli, in qua conati sunt omnes Geometrarum priores, & adhuc nō attingerunt eam, si autem est scibilis eius scientia: nondum est habita: & si nō est scibilis, eius quidem scientia nunq̄ amplius habebit. Adde etiam, q̄ sublato hoīe tollitur vtriusq; scientia: cū tamen reperitur scibile homine non reperto. Et hoc idem dubiū contingit fieri de ipso sensu & sensibili, nam videt ipsum sensibile esse prius ipso sensu, cū sublato sensibili, tollit etiā cum eo sensus ipse: quia sensus & sensibile non reperiunt nisi in corpore: & ablato sensibili auferi corpus: & ablato corpore tollit & sensus & sentiens, sed ablato sensu non tollitur propterea sensibile: quia potest animal deesse, & tamē corpus sensibile poterit reperiri: vt est corpus calidum & frigidum. Sensus præterea reperitur reperto animali simul: at sensibile reperitur ante ipsum, nam aqua & ignis & reliqua elementa constituunt quidem animal, & reperiuntur anteq̄ reperiatur animal, & ideo videtur q̄ sensibile reperiatur anteq̄ reperiatur sensus. Expositores autem solunt hoc dubium dum dicunt, q̄, si sensus & sensibile, & scientia & scibile sumantur vel in potentia vel actu, tunc sunt simul: & est vera huiusmodi proprietates, sed dubium est, si alterum eorum sumatur in potentia, & alterum in actu, sed cū ipsum esse potentiale, & id quod in potentia est, non sit res manifesta, & famosa, ideo Aristot. reliquit solutionem huius dubij ad alium locū, quia in hoc loco tractat de his rebus, quatenus sunt apparentes, & famosæ.

Particula Septima. Orii autem dubium, vtrum in substantijs reperiatur aliquid, quod sit relatiuum, quatenus est substantia. Hoc autem dubium insurgit de quibusdam secundis substantijs, nam de primis nullum habetur dubium, qm̄ manifestum est q̄ nemo dicit vllā substantiam primam dici ad aliquid, tam totam quam eius partem, nam is homo singularis non dicitur q̄ sit homo alicuius rei, Idem idem, neq; pars aliqua eius singularis, nam non dicitur q̄ aliqua manus singularis sit manus alicuius hominis vel alicuius equi: sed dicitur manus hominis vel equi: & tandem relatio fiet ad species nō ad indiuidua. Et hoc idem videtur in pluribus substantijs secundis, nam non dicitur homo est homo alicuius rei, neq; bos alicuius rei bos, quatenus scilicet est bos, hoc est substantia, sed vt est possessio alicuius possessoris. Sed in aliquibus earum poterit hoc dubium militare, nam potest dici caput est caput alicuius rei, & manus manus alicuius rei, & sic de alijs similibus: manus autem & caput substantiam significant: quare possit aliquis credere multas substantias dici

ad aliquid. Dixit. Attamen si definitio eorum, quae ad aliquid dicuntur, quae est quae ad aliquid dicuntur ea, quorum quiditas dicitur in relatione ad aliud, sufficienter sit assignata, tunc difficilis erit solutio huius dubij, vel impossibilis, nam harum substantiarum quiditas manifeste dicitur in relatione, sed, si vera descriptio relationum sit, quae sint duae res, quarum cuiuslibet quiditas dicitur in relatione ad comparatum eius in aliquo modo, quo insit illi quiditati, quae relata est ad comparatum suum, quicumque fuerit ille modus relationis, tunc solutio huius dubij erit facilis, nam sub prima definitione potest includi quicquid primo intuitu putatur esse relationum: sed sub hac definitione reponit quicquid est vere relationum, non prima consideratione leui. Intellegit autem per hoc, quod licet caput significet substantiam relationem ad hominem, id quidem non sit vera relatione, sed relatione accidentali: videlicet quae non est de essentia rei relatae. & hoc sub prima descriptione includi potest. Illa vero relatio, quae est de essentia cuiuslibet correlatiuorum, est, ut paucum & multum, nam quodlibet eorum est de essentia sui comparis: & hoc sub secunda descriptione, scilicet vera intelligitur.

Particula Octaua, Dixit. Ex hac ergo vera definitione ipsorum duorum correlatiuorum manifeste constat hoc esse eis proprium, ut si quis perfecte norit unum eorum necessario cognoscet reliquum. nam si quis norit hoc dici ad aliquid: & quiditas unius duorum correlatiuorum habeat esse in relatione ad alterum correlatiuum: palam utique est quod, si cognoscat quiditatem unius illorum duorum correlatiuorum, cognoscet & quiditatem alterius, alias enim eius cognitio de quiditate alterius duorum correlatiuorum non esset vera, sed esset opinio, vel fallacia. Et hoc adhuc inductione palam est, exempli gratia, si quis nouit hoc esse vere duplum, tam sciuit illam rem quae est illi vere duplum, identidem quae scit hoc esse melius, nouit utique illam rem, qua hoc est melius: nisi forte huiusmodi notitia sit imaginatio quaedam, & non vere vera, nam si non norit id quod dicitur esse melius, poterit utique fieri ut nulla reperitur res quae sit minus bona eo: & sic, cum dicimus illud esse melius, erit falsum. hinc apparet quod caput & manus non sunt ex veris relationibus, quia potest cognosci quiditas cuiuslibet eorum, quatenus habent esse perfectum per se, praeter hoc quod sciatur illa res, cuius est caput, & res cuius est manus. Dixit. Veruntamen vere definire quid reliquorum praedicamentorum sit ad aliquid, & quid non sit, est fortasse difficile: nisi saepe considerentur, sed dubitare de singulis eorum non est inutile.

Sermo de praedicamento Relationis.

Particula Prima, Dixit Aristoteles. Ad aliquid dicuntur, &c. Inquit Leui, Intellegit accubatum esse ad aliquid: quia percipitur in relatione ad accubantem: & ipse accubans sumitur in definitione eius, & accubans est de praedicamento positionis, ut dicit post hoc, & est ad aliquid quoque modo, ut in libro Metaphysicae dictum est, sed accubabit, stabit, sedebitque, sunt sumpta ab accubante, stante, sedente, quae sunt de praedicamento situs, nam nihil aliud significat accubabit, nisi erit accubans, & sic de reliquis, & sic patet quod haec sunt denominata a situ, quae est in praedicamento situs, hoc est ab eo, quod est in praedicamento situs, non ab eo quod est in praedicamento relationis, & ipsa sunt de praedicamento agere, scilicet accubabit, stabit, sedebitque: vel de praedicamento pati ex alia ratione: nempe, quia patiuntur ex accubitu, & statione, & seditione: & ratione materiae sunt in praedicamento pati, sed quatenus agunt haec accidentia, scilicet ratione animae, sunt in praedicamento agere, nec est absurdum, ut eadem res ingrediatur duo praedicamenta duabus rationibus diuersis. Dixit. Inest autem relatiuis ut sint contraria, &c. Inquit Leui, Non intellegit hic per relatiua id quod dicitur unum eorum in relatione ad alterum: sed quod quodlibet eorum est ad aliquid, nam virtus est virtuosus virtus: & virtuosus capitur in eius definitione, identidem vitium est vitium vitiosus, &

scientia scibili, ut paulo ante dictum fuit, & ignorantia ignorans. hoc non contingit in cunctis relatiuis, quia dantur aliqua nomina relatiua, quae non habent contrarium: ut duplum, quod non habet contrarium.

Particula Tertia, Dixit. Quaedam quoque relatiua suscipiunt magis & minus. Inquit Leui, Aristoteles, vult quod simile suscipiat magis & minus, & hoc palam est, quia dicimus duos illos colores, non esse similes propter distantiam, quae est inter duos illos colores, nam potest reperiri vnus color magis distare ab vno illorum, quam distet alter eorum ab altero, potest enim dici de aliquo viridi, quod non est simile alteri viridi, propter distantiam quae existit inter illos duos colores, & poterit reperiri aliud viride magis distare ab illo. Debes tamen scire quod hoc est verum de simili & dissimili, quae sunt in praedicamento qualitatis, de quo est hic sermo, non de simili & dissimili, quod transumptiue & figuratim dicitur de substantia, ut dicitur in libro Metaphysicae, nam, cum substantia non suscipiat magis & minus, neque haec suscipere magis & minus est dicendum. Aequale vero non suscipit magis & minus: sed bene suscipit magis & minus ipsum inaequale. & palam est, scilicet quoddam aequale non suscipiat magis & minus, nam quae sunt vni tertio aequalia, inter se sunt aequalia, ut in Mathematicis habetur.

Particula Quarta, Dixit. Et ex proprietatibus amborum relatiuorum, &c. Inquit Leui. Hoc dicitur hic cursim & latius loquendo, donec declararetur magis vera relatio, quoniam aliam non dicitur ad aliquid, ut post hoc declarabitur, nam, cum aliam sit substantia, potest intelligi per se & seorsum: sed in relatiuis hoc est impossibile, sed, si volumus ut relatio sit conueniens & recta, tunc fingimus nomen ipsi alae, quatenus refertur ad alatum, & dicimus alatum est alatum ala alati: & sic dicitur ad conuertentiam: ut si dicamus ala alati est ala, alati, alato. D, d, vel si dicamus pennatum est alatum penna. Inquit Leui, Hoc etiam dicitur latius, & si volumus quod relatio sit recta, dicimus, alatum penna habet alam alati penna: & conuertitur sic, ala alati penna est ala ipsius alati penna, & similiter dico, quod, cum Aristoteles, dicit quod si refertur caput ad capitatum, erit relatio recta, dicitur quoque amplo modo dicendum: quia caput cum sit substantia, potest de se intelligi: sed si volumus facere rectam relationem dicens, caput capitati est ipsius capitati: & conuertetur sic, capitatum habet caput capitati.

Particula Quinta, D, d, habet praeterea hoc peculiare, &c. Inquit Leui, Hoc est notum.

Particula Sexta, D, d, Ea quae ad aliquid sunt, videtur esse simul natura. Inquit Leui, Per hoc intellegit quod scibile reperitur antequam sciat: quia res scitur, postquam fuerit, & hoc in pluribus rebus ita se habet, & ideo cum dicit, sed quod simul reperiantur, hoc fit raro, seu in paucioribus rebus, ideo dicit, quia prius debet reperiri res antequam de ea habeatur scientia. palam autem est quod si sumat scibile ratione relationis, hoc est quatenus est scibile, tunc non reperietur scibile ante scientiam eius, quia impossibile est ut sit scibile, & non habeatur de eo scientia, nisi fuerit scibile in potentia: & tunc habebitur de eo scientia in potentia, sed cum scibile non sit ante scientiam, quatenus est scibile, scilicet ea ratione qua est correlatiuum: ideo non curauit Aristoteles, soluere hoc dubium. Et similiter est manifestum id, quod post hoc dicit de relatiuis, quae non sunt simul natura, quod ibi non sumuntur quatenus sunt relatiua, sed cum haec proprietates relatiuorum habeant locum, si sumantur quatenus sunt relatiua, & dubium insurgit si sumantur quatenus non sunt correlatiua, sic solutio dubij est de se nota. At ille modus, quo Auerroes dicit quod aliqui expositores soluerunt hoc dubium, est notus, veruntamen non videtur quod soluantur per illud omnia dubia, quia, si auferatur hoc modo auferatur scientia in actu, & in potentia: cum tamen possit reperiri scibile in potentia scibile: hoc est quod de eius natura est ut sit scibile, si reperiat scibile: & ob hoc ex ratione sui est, ut sit scibile. Posset praeterea adhuc dici, quod necessario possibilitas scientiae de aliqua re fit, postquam illa res est, nam non posset reperiri de ea talis possibilitas, nisi postquam est, & ideo melior solutio huius dubij est illa, quam diximus. Verum posset quis dubitare in hoc, quoniam videmus aliquas res, de quibus habetur scientia, antequam sit ipsum scibile, ut exempli gratia, si aliquis artifex sit inuentor alicuius instrumenti noui, vel alicuius compositionis aliquarum rerum, pro aliquibus actionibus faciendis, & illa res erit scita apud artificem antequam sit: quia ipse scit materiam rei, & eius formam, & finem, atque efficietem, qui enim haec nouit, nouit utique perfecte ipsam rem. Nos autem dicimus quod scientia & scibile in hoc sunt simul, quia scientia existat de ipso scibili, quae est scientia in actu: & ipsum scibile est scibile in actu, si ipsum intellegibile ipsius, quia reperitur in anima artificis, & illud esse, quod habet in anima artificis, est causa ut illa res sit postea ab ipso artifice extra animam.

Particula

Inquit Mantinus interpres. Est anima aduerterendum, quod in lingua Hebraica, non dantur nomina, quae significant potentiam vel habilitatem ad esse, ut apud Latinos, quae terminantur in bilis vel ibilis. & id non datur apud Hebraeos nomen scibile, sed scitum: & si volunt dicere aliquid scibile, dicitur quod circumlocutionem, scilicet, quod potest scire. & id hic ubi dicitur scibile, in lingua Hebraica respondet semper scitum. & ideo fuit quod Leui coactus multiplicare aliqua verba circumlocutio mea.

Particula Septima. D. d. Oris autem dubium, &c. Inquit Leui. Hoc est notum. D. d. Attamen, si definitio eorum, &c. Inquit Leui. Per hoc manifestatur id, quod diximus, quia sit relatio recta in superioribus, amplo modo loquedi: quia quidem non est vere relatio; quia vera relatio est, cuius quiditas cuiuslibet correlatiuorum dicitur in relatione ad alterum.

Particula Octaua. D. d. Ex hac ergo vera definitione, &c. Inquit Leui. Hoc est manifestum, s. q. non potest haberi vera notitia de vno correlatiuorum, quin habeatur de altero: quia quodlibet eorum est de essentia alterius. Sed posset quis dubitare, dicens q. si esset necessarium, vt qui cognoscit vnum correlatiuorum, cognoscat & alterum perfecte, tunc sequeretur, q. id, quod refertur ad vnam rem, sit illa res. Quo ergo pacto posset referri ad infinitas res numero id, quod refertur ad aliquam vnam rem, cum ex vnica re non possint fieri infinitae res. Adde etiam, q. est impossibile vt de infinito habeatur scientia. Nos autem videmus q. id, quod refertur ad aliquod paucum in numero, sicut infinita genera numerorum tria sunt paucum in relatione ad quinque, & sex, & reliquos numeros in infinito. idem id, quod refertur ad magnum & paruum in quantitate, sunt res infinitae. Nos ergo dicimus, q. necessario id, quod refertur ad aliquam rem definitam, est res definita, sed illa pluralitas, quae contingit relatiue, quod refertur ad paucum in numero est per accidens: hoc est, ea ratione qua accipimus, id, quod refertur ad ipsum, esse ipsum multum aliquod, sed per se, id quidem quod ad ipsum refertur, est ipsum multum ad quod refertur, quatenus est plus ipso: non quatenus est quinque, vel sex, vel reliqui alij numeri, sed haec relatio notificat vnam trium relationum, quae inter omnes duos existunt numeros: nempe q. secundus vel est equalis primo, vel minor eo, vel maior, & hac ratione verum est dicere, q. qui perfecte nouit tria, nouit quoque q. numerus, qui est maior illo, est plus q. tria: non q. sit quinque vel sex, quia hoc non cognoscitur, ex essentia huius relationis, & haecmet ratione soluetur dubium de magno & paruo in quantitate. † D. d. Verumtamen vere definire quid reliquorum praedicamentorum sit ad aliquid, & quid non, est fortasse difficile: sed dubitare de eis non est difficile. Inquit Leui. Sensus est, q. soluere dubia insurgentia in declarando quod sit vere relatiuum, & quid non, habet vtiq. difficultatem: licet rationes, quae inducunt illas dubietates, non sit difficile eas facere.

† Ingt Man
tinus. si Le
ui habuisset
verū textū,
fortasse non
ita exposuis
set hanc vi
timam parti
culam. nam
non dicit Ju
bitare de eis
non est diffi
cile: sed di
cit, nō ē iuti
le dubitare
de singulis.

De Qualitate, & Quali. Cap. IIII.

Qualitatem vero dico, secundum quam
quales quidam esse dicuntur. Est au
tem qualitas, eorum quae multiplici
ter dicuntur. Vna quidem igitur
species qualitatis, habitus & dispositio dican
tur. Differt autem habitus à dispositione, q.
* permanentior, & diuturnior est. Tales vero
sunt scientiae & virtutes. scientia enim videtur
esse permanentiū, & diuturniorum. vt si quis
vel mediocriter sumat scientiam, nisi grandis
permutatio facta sit, vel ab aegritudine, vel ab
aliquo huiusmodi. similiter autem & virtus,
vt iustitia, & temperantia, & singula talium
non videntur posse facile moueri, neque facile
permutari. Dispositiones vero dicuntur, quae
sunt facile mobilia, & cito permutabilia: vt ca
lor, & in frigidatio, & aegritudo, & sanitas, &
quae cūq. alia huiusmodi. afficitur enim quor
dammodo secundum eas homo: cito autem
permutatur, & ex calido frigidus fit, & ex sa
nitate in aegritudinem transit. similiter autem
& in alijs, nisi aliqua earundem contingit per
temporis longitudinem congenita, et immo
bilis, vel omnino difficile mobilis existens,
quam iam quispiam * vt habitum vocet. Ma
nifestum est autem quod haec volunt habitus
dicere, quae sunt diuturniora, & difficilius mo

* a. l. mul
to permanen
tior,
* a. l. diffi
cilius mobi
lium

* a. l. quispiam
fortasse.

bilis. namque disciplinas non multum retinen
tes, sed facile mobiles existentes, non dicunt
habitum habere, & tamen dispositi sunt ali
quo modo secundum sciam peius, meliusue.
quare differt habitus à dispositione, quod
haec quidem facile mobilis sit: ille vero diutur
nior & difficilius mobilis. Sunt autem habi
tus & dispositiones: dispositiones vero non
neceesse est habitus esse, qui enim retinent hab
bitum, & quodammodo dispositi sunt secun
dum ipsos: qui autem dispositi sunt, non om
nino retinent habitum. Aliud vero genus
qualitatis est, secundum quod pugillatores vel
cursores, vel salubres, vel insalubres dicimus:
& simpliciter quaecumque secundum potentiam
naturalem vel impotentiam dicuntur. Non
enim, quoniam sunt dispositi aliquo modo,
vnumquodque huiusmodi dicitur: sed quod
habent naturalem potentiam vel impoten
tiam facile aliquid facere, vel nihil pati. vt pu
gillatores, vel cursores dicuntur, non q. sint
dispositi aliquo modo, sed q. habeant poten
tiam naturalem vel impotentiam aliquid fa
cile faciendi. Salubres autem dicuntur, eo quod
habeant potentiam naturalem vt nihil à quib
uslibet accidentibus facile patiantur: insalu
bres vero, quod impotentiam habeant natu
ralem nihil facile à quibuscumque accidenti
bus patiendi. Similiter autem his durum &
molle se habent. durum enim dicitur, quod
habeat potentiam non facile secari: molle ve
ro, quod eiusdem ipsius habeat impotentiam.
Tertium vero genus qualitatis est, passibili
les qualitates et passiones. sunt autem huius
modi vt dulcedo & amaritudo, & austeritas,
& omnia his cognata. amplius, & calor, & frigus,
& albedo, & nigredo. Quod quidem igitur
& haec qualitates sunt, manifestum est. quae
cunq. enim has susceperint, ipsa qualia dis
cuntur secundum ipsas: vt mel, quoniam dul
cedinem suscepit, dicitur dulce: & corpus al
bum, quoniam albedinem suscepit. similiter
* & in caeteris. Passibiles vero qualitates dis
cuntur, non quod ea, quae illas susceperint quae
litates, aliquid patiantur. neque enim mel, quon
iam aliquid passum sit, dicitur dulce, neque
aliquid aliud huiusmodi. similiter autem his
& calor & frigus passibiles qualitates dicuntur,
non quod ea quae illas suscipiunt, aliquid
passa sint: sed quoniam secundum sensus vnas
quaeque dictarum qualitatum passionis effecti
ua est, passibiles qualitates dicuntur. dulcedo
enim passionem quandam secundum gustum
efficit, & calor secundum tactum: similiter au
tem & alia. Albedo autem, & nigredo, & cae
teri colores non eodem modo ijs, quae dicta
sunt

funt, passibiles qualitates dicuntur: sed eò quòd ipsæ ab aliqua passione innascuntur. Quòd. n. fiunt propter aliquam passionem multæ colorum mutationes, manifestum est. erubescens enim aliquis, rubeus factus est: & timens pallidus, & vnũquodq; talium. * quare etiã si quis natura aliquid talium accidētium perturbationumue passus est, similem colorem verisimile est eum habere. quæ enim affectio nunc in eo quod verecundetur circa corpus facta est, etiam secundum naturalem constitutionem eadem fieri potest affectio, vt & naturalis color similis sit. Quæcunque igitur talium accidentium ab aliquibus passionibus difficile mobilibus & permanentibus principium sumpserunt, passibiles qualitates dicuntur. siue enim secundum naturalem constitutionem pallor fit aut nigredo, qualitates dicuntur (quales enim secundũ eas dicimur) siue propter ægritudinem longam, vel propter æstum eidem contigit nigredo, vel pallor, & non facile prætereunt, vel etiam per vitam permanent, passibiles qualitates & ipsæ dicuntur: similiter enim quales secundum eas dicimur. Quæcunque vero ex ijs, quæ facile soluantur, & cito transeunt, fiunt, passiones dicuntur, qualitates vero minime. non enim aliqui secundum ipsas dicuntur quales. neq; enim qui propter verecundiam rubeus factus est, rubeus dicitur: neq; cui pallor propter timorem venit, pallidus est: sed magis eò quod aliquid passus est. quare passiones quidem huiusmodi dicuntur: qualitates vero minime. Similiter autem his, & secundũ animam passibiles qualitates & passiones dicuntur. quæcunque enim mox in nascendo ab aliquibus passionibus difficulter mobilibus fiunt, qualitates dicuntur & ipsæ: vt amentia, mentis alienatio, & ira, & alia huiusmodi: quales enim secundum eas dicuntur, idest iracundi atque amentes. similiter autem & quæcunque alienationes non naturales, sed quæ ab aliquibus alijs accidentibus factæ sunt difficile prætereunt, & omnino immobiles, qualitates sunt etiã huiusmodi: quales enim et secundum eas dicuntur. Quæcunque vero ab ijs quæ facile et cito prætereunt, fiunt, passiones dicuntur. vt si quis contristatus, iracundior fiat. * non. n. dicitur iracundus, qui huiusmodi passione iracundior est: sed magis quia aliquid passus. quare passiones quidem huiusmodi dicuntur: qualitates vero minime. Quartum vero genus qualitatis est figura, & circa vnũ quodq; constans forma. amplius autem ad hæc rectitudo, & curuitas, & si quid aliud his simile est. secundum enim vnũquodq; eo-

rum quale quid dicitur. triangulum enim vel quadrangulum esse quale quid dicitur, & rectum aut curuum. & secundum etiã formam vnũquodq; quale dicitur. Rarum vero & spissum, & asperum & leue putabunt quidem quale quid significare: sed aliena huiusmodi putatur esse à diuisione, quæ circa quæle est. quandam enim positionem magis videntur partium vtrunq; monstrare. spissum enim dicitur, eò qd partes sibiipsis propinquæ sint: rarum vero, eò qd distent à seinuicem. & leue quidem, qd in rectitudinem aliquo modo partes iaceant: asperum vero, qd hæc quidem superet, illa vero sit inferior. Fortasse quidem igitur alius quispiam modus apparuerit. qualitatis: sed fere qui maxime dicuntur hi sunt. qualitates itaque sunt, quæ dictæ sunt. Qualia vero sunt, quæ secundum has denominatione dicuntur, vel quomodolibet aliter ab his. In plurimis itaque & fere in omnibus denominatione dicuntur: vt à candore candidus, & à grammatica grammaticus, & à iustitia iustus. similiter & in alijs. In aliquibus vero, eò qd nō sunt posita qualitati nomina, non contingit ea quæ dicuntur, ab ijs denominatione dici. vt cursor, aut pugillator, qui secundum naturalem dicuntur potentiam, à nulla qualitate denominatione dicitur. non enim posita sunt nomina potentijs, * s̄m quas isti quales dicuntur: sicuti disciplinis, s̄m quas pugiles vel palæstrici secundum dispositionem dicuntur. pugillatoria enim & palæstrica disciplina dicitur: quales vero ab his denominatione dicuntur, qui disponuntur. Aliquando autem & posito nomine non dicitur denominatione, quod secundum eam quale dicitur: vt à virtute studiosus. eo enim qd virtutem habeat studiosus dicitur: sed non denominatione à virtute. non autem in pluribus hoc tale est. Qualia ergo dicuntur, quæ denominatione à dictis qualitatibus dicuntur, aut aliquo modo aliter ab eis. Inest autem & contrarietas secundum qualitatem: vt iustitiæ iniustitia contraria est, & albedo nigredini, & alia. similiter autem & ea quæ secundum eas qualia dicuntur: vt iniustum iusto, & album nigro. Non in omnibus autem hoc accidit. rubro enim aut pallido, aut huiusmodi coloribus nihil est contrarium, qualibus existentibus. Amplius, si contrariorum alterum fuerit quale, & reliquum erit quale. hoc autem palā est ex singulis proponenti alia prædicamenta. vt si est iustitia iniustitiæ contrarium: quale autem est iustitia: quale igitur & iniustitia. nullum. n. aliorũ prædicamentorum aptabitur iniustitiæ, neq; quātum, neq; ad aliquid, neq; vbi, nec omnino aliquid

Qualia denominatione.

* 2. co. ad. p̄ijs.

no aliquid huiusmodi, nisi quale. sic autem & in alijs, quæ secundum quale sunt contraria.

Suscipiunt autem qualia magis & minus. album enim magis et minus album altero altero dicitur; & iustum alterum altero magis et minus. sed et ipsa intensio suscipiunt. cum candidum nanq; sit, contingit amplius candidum fieri. Non tamen omnia sed plurima iustitia nanq; si dicatur magis & minus iustitia, potest quilibet ambigere: similiter autem & in alijs dispositionibus. quidam enim dubitant de talibus. iustitiã nanq; iustitia non omnino aiunt magis & minus debere dici, nec sanitate sanitate. minus autem habere alterum altero sanitatem aiunt: & iustitiam alterum minus altero habere dicitur. sic autem & grammaticam, & alias dispositiones. sed tamen ea, quæ secundum eas dicuntur *, indubitanter recipiunt magis & minus: grammaticior enim alter altero dicitur, & iustior, & sanior. sic autem & in alijs. Triangulus vero & quadrangulus non videntur magis & minus suscipere: neq; aliqua aliarum figurarum. quæ enim definitionem trianguli recipiunt & circuli omnia similiter trianguli vel circuli sunt. eorum autem, quæ non recipiunt rationem eandem, nihil magis alterum altero dicitur. nihil enim quadratum magis q̄ parte altera longius, circulus est: neq; alterum enim recipit circuli rationem. simpliciter autem, si utraq; non recipiunt propositi rationem, non dicitur alterum altero magis. non ergo oia qualia recipiunt magis & minus. Horum itaque, quæ prædicta sunt, nullum est proprium qualitatis. Similia vero aut dissimilia s̄m solas dicuntur qualitates. simile enim & dissimile alterum alteri non est s̄m aliud, nisi s̄m id quod quale est. Quare proprium est qualitatis s̄m eam simile, vel dissimile dici. At vero nõ deest conturbari, ne quis nos dicat de qualitate propositum facientes, multa eorum quæ sunt ad aliquid connumerasse: habitus enim & dispositiones eorum quæ ad aliquid sunt, esse dicebamus. Penè enim in omnibus * qualitatibus genera ad aliquid dicuntur, nihil autem eorum quæ sunt singularia. nam cum disciplina genus sit, id ipsum quod est alterius dicitur: alicuius enim disciplina dicitur: eorum vero quæ singularia sunt, nihil ipsum quod est alterius dicitur. vt grammatica non dicitur alicuius grammatica: nec musica alicuius alterius musica. sed forte s̄m genus & hæc ad aliquid dicuntur: vt grammatica alicuius dicitur disciplina, non alicuius grammatica: & musica alicuius disciplina, non alicuius musica. Quia propter quæ singularia quidem sunt, nõ sunt

ad aliquid. dicimur autem quales s̄m singularia. * hæc enim & habemus: scientes enim dicimur eo quod habemus singularum scientiarum aliquas. quare hæc erunt etiam qualitates, quæ singulares sunt, secundum quas aliquando & quales dicimur: hæc autem non sunt eorum quæ sunt ad aliquid. Amplius, si contingit idem ipsum & quale & ad aliquid esse, nihil est inconueniens in vtrisque hoc generibus enumerare.

Part Quarta Tractatus Secundi.

Sermo de predicamento Qualitatis.

Quæ in hoc continentur predicamento vnde cum comprehenduntur partibus. In Prima particula Aristo, definit hoc predicamentum, & dicit qd diuiditur in diuersa genera prima. In Secunda notificat, quod sit illud genus, quod dicitur habitus, & dispositio. & declarat quod nam ipsorum dicitur proprie habitus, de quo dicitur famosè, & apparetur qualitas: & quod illorum dicitur proprie dispositio, & qd dicuntur qualitas, quia sunt eiusdem naturæ. In Tertia notificat secundum genus huius predicamenti, quod dicitur naturalis potentia, & impotentia naturalis. In Quarta declarat tertium genus huius predicamenti, & est qualitas passionis & passibilis. & notificat quare dicatur qualitas passionis, & ponit differentiam inter id quod nominatur passio, & id quod nominatur passibilis qualitas: & qd nomen qualitatis apparetur dicitur simpliciter de passione, ea ratione met, qua dicitur simpliciter potius de ipso habitu qd de ipsa dispositione. In Quinta notificat quartum genus huius predicamenti, quod est qualitas, quæ in quantitate reperitur, quatenus est quantitas. In Sexta dubitat de fungoso & denso, & de leni & non leni: & vtrū sub hoc contineantur predicamento, vel sub predicamento situs. In Septima declarat, qd res quæ p qualitatem denominantur, sunt quæ nominibus denominatiuis significatur, deriuatis ab ipsis abstractis, quæ prima exempla nominantur, quæ huiusmodi significant qualitatem. In Octaua probat, qd contrarietas reperitur in qualitate: sed in quibusdam, non in omnibus. & qd, si vnum contrariorum est qualitas, necessario & alterum erit qualitas. In Nona ostendit, qd qualitas suscipit magis & minus: & qd hoc non est commune omni qualitati. In Decima probat, qd proprium qualitatis est eē simile vel dissimile. In Vndecima dubitat de multis, quæ dicta sunt in hoc tractatu, & in tractatu de relationis entis, & reddet rationem, vnde eueniat hoc eis, & dicit qd contingit hoc illis duabus diuersis rationibus.

Particula Prima. Dixit Aristoteles descriptionem qualitatis esse, illas dispositiones, quibus interrogatur de indiuiduis qualia sint. & huiusmodi qualitates dicuntur de quatuor varijs generibus primis.

Particula Secunda. Dixit. Vnum eorum est illud genus qualitatis, quod habitus & dispositio appellatur. Differt autem habitus a dispositione, quod habitus hoc genere dicatur esse permanentius quid atq; diurnius: dispositio vero quid facile mobile: vt sunt scientia & affectus, atque optimæ virtutes. Nam scientia, quæ de aliqua habetur re, si arte perficiatur, existimabitur esse ex rebus permanentibus, quæ difficile recedunt: nisi forte grandis oriatur in homine mutatio, siue ab ægritudine, siue ab aliquo incommodorum, quæ solet euenire: vt sit causa diurnitate temporis, vt homines deueniat

* a. l. i. qualia

Remouet dubitationem.

* 2. co. ad. talibus.

deueniat ex illa scientia in ignorantiam, & eius obliuionem. Dispositio vero huius generis dicitur de rebus, quæ facile mutantur: vt est morbus & sanitas, & frigus & calor, quæ sunt causa sanitatis & ægri tudinis. nam sanus cito euadit ægrotus, & ægrotus sanus: dum non vehementer imprimatur hoc & hæreat: ita vt cum difficultate soluatur, quoniam, si res ita se haberet, deberet potius vocari habitus. Dixit. Manifestum est, quod per hoc nomen habitus Græca lingua significatur ea, quæ diuturniora sunt & difficile mobilia. Nam qui 30 disciplinas manifeste eas non exactissime retinet, non dicitur apud Græcos habitum obtinere. nam qui ita se habet, dicitur ad disciplinas dispositus, siue melius, siue peius. Sunt quoque habitus aliquo pacto dispositiones: sed dispositiones non sunt habitus. Habitibus præterea sunt primo dispositiones, mox in fine efficiuntur habitus. Hoc autem genus, vt dictum est, est affectus ipsi, qui in anima, & in animato, quatenus est animatum, reperiuntur.

Particula Tertia. Dixit. Et secundum genus qualitatis est, quo aliqua res dicitur habere naturalem potentiam vel impotentiam: vt cum dicitur aliquis sanatiuus & ægrotatiuus & similia, nam non dicitur aliquid sanatiuum & ægrotatiuum, & similia alia, eo quia habeat aliquas dispositiones in anima, vel in ipso animato, quatenus est animatum: sed quatenus habet naturalem potentiam vel impotentiam naturalem. Intellego per impotentiam naturalem, vt agat quis cum difficultate aliquid, sed facile patiatur: per naturalem vero potentiam, vt facile quidem agat, difficile vero patiatur. vt exempli gratia, dicitur aliquis sanatiuus, qui habet potentiam ne patiatur à morbis, & symptomaticibus: dicitur quoque cursor vel pugillator, quia habet potentiam vt facile agat, difficile vero patiatur. dicitur quoque ægrotatiuus, quia non habet potentiam naturalem, vt non facile patiatur. Et par est ratio de duro & molli, nam dicitur durum, quia habet naturalem potentiam, ne facile patiatur: molle vero, quia non habet potentiam, ne facile patiatur.

Particula Quarta. Dixit. Est tertium genus qualitatis, quod quidem qualitates passibiles & passiones nuncupatur. & huius generis species sunt sapores, vt dulcedo & amaritudo: & colores, vt albedo & nigredo: ac tangibilia, vt calidum & frigidum, humidum & siccum. Quod autem hæc sint qualitates palam est, cum quicquid denominetur per quoduis horum, quæ retur de ipso per dictionem quale, vt gratia exempli, nos dicimus quale est hoc mel, quod ad dulcedinem: & qualis est is pannus, quo ad albedinem: & responderetur quod est valde dulce, & valde albus, vel non valde. Dicitur autem hæc qualitates passibiles, non quia oriuntur aliquid passionis in illis rebus, quæ ita denominantur: sed quia efficiunt in sentientibus eas aliquam passionem. vt exempli gratia, dulcedo in melle, & amaritudo in aloë dicuntur qualitates passibiles, non quia passio sit orta in melle à dulcedine, neque in aloë ab amaritudine: sed quia passionem efficiunt in lingua, & par ratio est de calido & frigido cum sensu tactus. Tertia vero species, quæ est scilicet ipsi colores, non dicuntur quidem qualitates passibiles hoc pacto: quoniam colores non efficiunt passionem in visu: sed vocatæ sunt hæc qualitates passibiles, quia earum esse in ea re, quæ per eas denominatur, oritur quidem à passione. nam manifestum est quod rubicunditas verecundi, & pallor timoris oriuntur à passibilitate peruentu sanguinis & spiritus. ita quoque est credendum, quod qui à suo ortu fuerit natura rubicundus vel pallidus, quod huius rei causa est, quia eius temperatura in sua prima procreatione ita fuerit affecta, vt sequatur ipsam rubedo in ipso ye-

recundo, & pallor in timente. Quæcunque ergo talia accidentia permanentia fuerint, atque difficile mobilia, passibiles qualitates utique dicuntur, de quibus solet fieri interrogatio per dictionem quale. Sed, si aliquod horum facile soluatur, citoque transcat, tunc non debet dici id passibilitas, neque solet de eo fieri interrogatio per dictionem quale: ideoque proprio nomine id vocari debet passio tantum, non passibilitas. vt gratia exempli, pallor & rubor cum tinerint nobis à natura, & à prima nostra procreatione, tunc dicitur aliquod indiuiduum propter illa quale est: sed rubedo, quæ ob verecundiam oritur et pallor ob timorem, tunc non dicitur aliquis propter ipsa qualis sit: quoniam, qui ita affectus est, haudquaquam dicitur rubescens vel pallidus: sed dicitur rubuit & palluit tantum: & vt verbo dicam, passus est tantum. oportet ergo vt hæc dicantur tantum passio, licet differant in diuturnitate permanentiæ, vel in eius breuitate. Simili quoque ratione & animæ affectiones, dicuntur passibiles qualitates, si à natura stabiles fuerint: passiones vero, si casus quidam fuerint, neque homini naturæ insint vel temperatura: vt dementia & iracundia, nam, quod hos duos per naturam obtrineat affectus, dicitur quidem iracundus vel demens, & ideo huiusmodi affectus vocantur qualitates passiuæ. At si quis iracundia afficitur ob aliquid afferens contristationem, tunc is non debet dici iracundus, neque demens: sed dicitur iratus est, & insaniuit. Quapropter hæc debent nominari passiones, non passibilitates: nam huiusmodi loquendi modus videtur conuenire semper rei permanenti.

Particula Quinta. Quartum vero genus qualitatis est figura & forma, quæ in vnaquaque consistunt re: & rectitudo & curuitas, & alia his similia, nam, si aliquid per hæc denominetur, dicitur utique quale sit: respondetur etenim ad interrogationem de triangulo vel quadrangulo quale nam sit, quod est triangulus vel quadrangulus: & quod sit rectum vel curuum, identidem & de forma dici potest.

Particula Sexta. Dixit. Rarum autem & spissum, & asperum & lene, hæc duo genera videntur esse, sub hoc genere locata. Sed melius est putare hæc duo genera esse aliena ab hoc genere, nam palam est quod quilibet horum videtur magis debere locari in prædicamento situs & positionis, quam in hoc prædicamento: quoniam rarum & densum videntur significare positionem partium, dicitur etenim densum id, cuius partes sunt sibi ipsis propinquæ: rarum vero, cuius partes à se inuicem distat, similiter & lene id, cuius partes in sua superficie æquales iaceant, seu in rectum, ita vt vna aliam non superet: asperum vero, cuius partes non sunt æquæ, sed altera superat alteram. Dixit. Videtur autem fortasse quod dantur alij modi qualitatis: sed hi, qui hic narrati sunt in hoc genere, videntur esse tot numero tantum, quot sunt hic positi: intelligit per hoc Aristo, quod illæ qualitates sunt, quibus fit interrogatio per dictionem quale, de speciebus, quæ sunt scilicet formæ specificæ, vel quæ sequuntur formas specificas. sed hæc qualitates sunt, quibus fit interrogatio de indiuiduis: & sunt scilicet res, quæ insequuntur ipsas formas propter materiã, & res ipsæ materiales, & hæc differentia, quæ inter hæc duo genera qualitatum reperitur, est satis manifesta.

Particula Septima. Dixit. Qualia autem sunt, quæ per nomina significancia illasmet qualitates denotant, & sunt ipsa nomina in abstracto, seu primaria exemplaria, & hoc in maiori parte eorum denominatiue dicuntur in lingua Græca, vt album quod ab albedine derivatum est: vel iustus à iustitia. Verum raro fit vt in lingua Græca non reperiantur qualitates abstractæ à subiecto, quibus insit nomen, à quo istæ qualitates denominantur, quatenus sunt in subiecto. vt exempli gratia,

a Ingt Man-
tin? interps.
Auer. nõ re-
de hunc lo-
cum intelle-
xit. non eni
dicit Aristo.
quod hæc nota
apud Græ-
cos à nulla
re denomi-
tur: denomi-
nãtur. n. a di-
sciplinis: sed
quod non deno-
minant à na-
turalibus po-
tentijs, vt im-
potentijs.

ta, nomina imposta apud Græcos illis rebus, quæ sub genere naturalis potentia vel impotentia continentur, à nulla re videntur denominari: vt pugillator vel cursor, nam nomina, quæ significant huiusmodi affectus, non deriuantur apud Græcos à cursu uel pugillatione: vt in lingua Arabica fieri solet: licet non sit impossibile quin in lingua quoque Arabica reperiantur aliquæ actiones, quæ non sunt deriuatæ ab aliquo originali nomine. Sed fortasse contingit in lingua Græca, vt qualitas aliqua abstracta à subiecto habeat vnum nomen, illa tamen met qualitas, quæ in subiecto existit, ab aliquo alio nomine denominetur: vt dicunt ipsi græci exempli, à virtute studiosus, seu probus, non autem virtuosus vocatur.

Particula Octaua, Dixit, Inest autem contrarietas ipsi qualitati: vt exempli gratia, iustitia est contraria iniustitia, & albedo nigredini. & hoc idem contingit in ipsis concretis, scilicet habentibus qualitates illas: vt iusto contrariatur iniustus, & albo nigrum. sed non in omnibus qualitatibus datur contrarium: neque etiam in ipsis qualibus, siue concretis habentibus illas qualitates, nam viridi vel rubeo nihil contrariatur, neque vllis medijs coloribus. Præterea, si vnum contrarium fuerit qualitas, alter quoque erit oino qualitas, & hoc inductione monstrari potest: vt exempli causa, cum iustus contrarietur iniusto: & iustus sit in prædicamento qualitatis: iniustus quoque erit in prædicamento qualitatis, nam non erit verum dicere iniustum existere in prædicamento quantitatis, neque relationis, vel in aliquo alio prædicamento, eademque est ratio de reliquis contrarijs in qualitate existentibus.

Particula Nona, Dixit, Qualitas autem suscipit magis & minus, nam datur aliquis magis iustus altero, & albus albior altero, quia subiecta horum suscipiunt magis & minus. Sed hoc non reperitur in omnibus, sed in aliquibus, sed ambiguitas insurgit, cum huiusmodi qualitates capiuntur abstractæ à suis subiectis, nempe vt iustitia & iniustitia, vtrum suscipiant magis & minus: quoniam aliqui homines hoc recusant & censent quidem, quod non datur aliqua iustitia, quæ sit magis iustitia altera: neque sanitas magis sanitas altera, sed bene potest esse aliquis magis iustus altero: & sanus magis sanus altero: & sic de reliquis speciebus huius generis, quæ sunt similes affectus. Triangulus vero & quadrangulus non recipiunt magis & minus, nam non est aliquis triangulus magis triangulus quam alter triangulus: neque quadrangulus, quoniam quicquid includitur sub definitione trianguli est triangulus æquali definitione, sed id, quod non includitur in definitione rei, non dicetur in relatione ad ipsum, nemo enim potest dicere quod quadratum æquale sit magis circulus, vel rotundus, quam quadratum altera parte longius, & vt verbo dicam, comparatio verificatur de rebus, quæ sub eadem definitione continentur. Ergo non omnis qualitas suscipit magis & minus, & nullum horum, quæ dicta sunt, est vere proprium qualitatis.

Particula Decima, Verum autem proprium, quod de nullo alio dicitur, est esse simile, atque dissimile.

Particula Undecima, Dixit, Non debet quis dubitare de his, quæ dicta sunt, vt dicat Aristotelem velle hic enumerare qualitates: cum tamen enumerentur multa quæ ad aliquid dicuntur: vt habitus & dispositio, quæ in primo genere huius prædicamenti numerata sunt, cum sub relatione contineantur. nam habitus est altius rei habitus, similiter et dispositio. Nam hæc debent connumerari inter relatiua in suis generibus, non in suis speciebus, quoniam ipsa scientia, quæ est genus ad grammaticam & ad iura, dicitur in relatione ad aliquid, idem & ipsum scibile, sed grammatica non dicitur in relatione ad aliquid, neque ipsa iura: nisi forte dicatur ad aliquid ratione generis sui: hoc est quod grammatica est

scientia alicuius scibilis, quod est scientia se esse loquentem. Cum ergo hæc species non sint ad aliquid, sed sint qualitates, & sint species qualitatum propter suum genus: ideo manifestum est, quod earum genus est ex ipsa qualitate, nam grammatica & ius quodlibet eorum habet esse, prout scientia est qualitas, sed accidit generi eorum, quod est scientia, vt habeat nomen vnum ea ratione, qua est ad aliquid, & non habeat nomen ea ratione, qua est qualitas: contra id, quod accidit speciebus quæ sub ipso existunt, quæ scilicet habent nomina ea ratione, quæ sunt qualitates, vt grammatica & iura: sed non habent nomina ea ratione, qua sunt relatiua. Neque est inconueniens aliquid enumerari in duobus prædicamentis, & duobus generibus: diuersis tam rationibus et modis, non eadem ratione, quoniam hoc est impossibile.

Sermo de prædicamento Qualitatis.

Particula Prima, Dixit descriptionem qualitatis est, &c. Inquit Leui, Ideo dixit de indiuiduis, quia interrogatio, quæ de speciebus quales sint, quæ scilicet sunt formæ ipsæ specificæ, vt intellectus in homine, vel id quod insequitur formas specificas, non ingreditur hoc prædicamentum: vt rationale in homine vel scibile, sed, vt nostra fert sententia, scibile quoque est huius prædicamenti: vt nigredo corui, quæ licet reperitur in tota specie, tamen subingreditur tertium genus qualitatis, scilicet passionis vel passibilis qualitatis.

Particula Secunda, Dixit, Vnum genus est habitus & dispositio, &c. Inquit Leui, Scire debes quod hoc genus qualitatis, quod diuiditur in habitum & dispositionem, eius genus vocatur gratæ dispositio, mox diuiditur ipsum genus in duas partes: quarum vna vocatur habitus, qui est difficilis remotionis: scilicet vocatur nomine sui generis, & dispositio, quæ est res facilis ablationis, & hoc genus, quod in has duas partes diuiditur, pertinet ad res quæ arte & electione comparantur, nam reperitur in ipso animato, quatenus est animatum. Per id vero quod dicit, quod sanitas & ægritudo, & calidum & frigidum, quæ sunt causæ sanitatis & ægritudinis, ingreditur hoc genus, intelligitur sanitatem, quæ ab electione & regimine artificioso comparatur: itidem & ægritudo ex mala electione: & eadem ratione de calido & frigido dicendum est, & ideo dixit quod sunt causæ sanitatis & ægritudinis: quoniam ipse homo suo regimine optimo statuet ea in aequitate vel auertet, ita vt fiat mutatio, à qua oriatur morbus. Per id vero quod dicit, Nam qui disciplinam non exactissime retinet, non dicitur habere habitum: intelligitur quod si non dicunt eum, qui non est in scientia consumatissimus: sed leuiter eam est adeptus, quod obtineat habitum in illa scientia: sed quod habet dispositionem, & dicitur quod habitus ipsi sunt alii quo pacto dispositiones: quia vere prædicabitur genus de specie, & ideo nomen generis eius, quod est dispositio, vere dicitur de specie, quæ est habitus. Quadam ergo ratione nomen speciei, quæ est dispositio, prædicabitur de specie quæ est habitus: sed spes quæ est dispositio, nulla vtiq; ratione poterit esse habitus, habitus autem possunt esse prius dispositiones, ante perfectionem artis.

Particula Tertia, Dixit, Et secundum genus qualitatis est, quod aliqua res dicitur habere naturalem potentiam, &c. Inquit Leui, Scias quod hoc genus non fit ab electione & arte, sed ea ratione, quæ temperatum est aptum recipere affectiones, nam quicquid difficile ab alio afficitur, sed in ipsum facile agat, dicitur habere naturalem potentiam: sed quod facile patitur, difficile tamen agat, dicitur non habere naturalem potentiam, quia non habet potentiam vt custodiatur suam esse, quia patitur ab alio antequam agat in ipsum: & ideo facile patitur, & hac ratione sanum & ægrotum sub genere continentur: videlicet ea sanitas, quæ à temperatura atque natura prouenit, non quæ ab electione & arte, quia illa est ex genere habitus & dispositionis. Similiter & cursor ac pugillatio sunt huius generis: cum quis fuerit natura promptus, vt cursum exerceat, atque pugillationem cum facilitate & non patitur ab eis nisi cum difficultate, vel econtra, sed, si hoc ab arte & vsu fiat, tunc sub priori genere continentur: vt eius descriptione dictum fuit. Et par ratio est de duro & molli, id est quod durum habet naturalem potentiam ne patitur facile: molle vero habet naturalem impotentiam, quia facile patitur, & hoc in Philosophia Naturali probatum est: sicut licet quod siccum difficilius patitur quam humidum, & durities sicca sicco, & molle ab humido.

Particula Quarta, Dixit, Est autem tertium genus qualitatis, passio & passibilis qualitas, &c. Inquit Leui, Scire debes quod hoc

hoc genus refertur ad passionem, quae fit in sensibilibus & in anima, in sensibilibus quidem, ut albedo, nigredo, dulcedo, amaritudo, caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas, praeter hoc quod quaramus, vtrū hęc qualitas sit causa ut aliquis habeat naturalem potentiam vel non, sed ea ratione qua illud individuum est album, vel dulce, vel frigidum, vel siccum, & Aristo, reddet causam, ob quam dicatur passibiles qualitates: videlicet quia vel generant in ipsis sentientibus passionē aliquam, vel oriuntur ipsa a passione. In scientia autem Naturali declaratum est, quod ab omnibus his afficiuntur & patiuntur ea, quae ipsa sentiuntur a passione aliqua; verum ipse loquitur hic de his secundum apparen- tiam & famam, ut reddat rationem quo ad apparen- tiam, quare dicantur qualitates passibiles. In nonnullis vero qua- sitatibus apparet, quod patiuntur ab eis, qui eas sentiunt, ut ama- ritudo, & dulcedo: in aliquibus tamen non apparet huiusmodi passio, ut in coloribus. Vocantur autē à vulgo qualitates pas- sibles, quia oriuntur in earum subiecto à passione, & hac ratio- ne vocantur qualitates passibiles: & non propter passionē, quā generant in sentientibus eas; quia non est manifestum quod ipse signant in sentientibus ipsas passionem vltimo pacto, atque illae quae in animo existunt, ut iracundia & demētia, seu cupiditas, & reliqui quoque mores, qui ab arte habent ortum: sed propter promptitudinem & habilitatem, quam habet aliquis ut patiat- tur ab his rebus. Neque huiusmodi passio vocatur etiam natu- ralis potentia vel impotentia: quoniam huiusmodi passio non habet vim transmutandi essentiam illius individui vel cor- rumpendi ipsum, sed cum huiusmodi qualitas fuerit perma- nens difficileque mobilis, vocatur qualitas passibilis: si vero facti- le solvatur nominat passio, ut ex modo loquendi ipsius trans- latoris perspicuum est. Nobis tamen visum est quod verum nos- men quod magis conveniat ipsi qualitati difficile mobili huius generis, est qualitas passibilis, quoniam albedo praedica- tur de illo quod est promptum & aptum absolute, sine coniu- ctione alicuius temporis, ut dicitur Socrates est albus: si id à na- tura & à suo temperamento obtinuerit, sed quod est huius ge- neris facile dissolubile, dicitur qualitas eius, de quo dicitur pas- sum fuisse, id est per verbum praeteritum, nam dicimus de ali- quo simili, rubuit vel palluit: at non est dicendum, est rubeum, neque est pallidum.

Particula Quinta, Dixit. Quartum vero genus, &c. Inquit Leui. Hoc est clarum.

Particula Sexta, D. d. Rarum autem & spissum. Inquit Leui. Non te lateat, quod rarum, seu spongiosum & fungosum, atque densum & spissum bifariam dicitur vnumquodque eorum. Pri- mo modo dicitur id, cuius aliqua partes corporis distant ab aliis quibus à se inuicem, vel appropinquat inter se inuicem, hoc est, quod id, cuius partes sunt remotae, altera ab altera inuicem, distat rarum: id vero, cuius partes sunt inter se proximae vel annexae, dicitur densum. Secundo modo dicitur de crassitie corporis, & eius tenuitate, & hac ratione dicitur aer rarus, & terra densa. Rarum ergo & densum primo modo videtur esse de praedicamento positionis: sed rarum & densum secundo modo est de praedicamento qualitatibus. Aristoteles autem des- clarauit hoc in hoc loco, quia non est palam & publicum, quod densum & rarum secundum hunc secundum modum signationis: immo & id habet controuersiam aliquā inter antiquos, nam quidam eorum putant quod raritas aeris nihil aliud sit quod distat eius partes à se ipsis inuicem: & densitas terrae sit appropinari eius partes ad se inuicem, sed in scientia Naturali fuit probata falsitas illius opinionis. D. d. Videtur autem ut dentur alij modi qualitatibus, &c. Inquit Leui, intelligit hic quod ille res, de quibus fit interrogatio per dictionē, quales sint, de speciebus, reperiuntur in praedicamento substantiae, quae admodum sunt ipsae dicitur.

Particula Septima, D. d. Qualia autem sunt, &c. Inquit Leui, intelligit quod si hęc qualitates praedicentur de individuis, erūt eas- rum nomina, ut plurimum, nomina accidentium illarū qualitatium: ut ab albedine albus, à iustitia iustus, & quandoque non denuntantur ab illis nominibus, ut ipse exemplificat.

Particula Octaua, Deinde dicit. Inest autem contrarietas qualitati, &c. Inquit Leui, Hoc est clarum inductione.

Particula Nona, D. d. Qualitas autem suscipit magis & minus, &c. Inquit Leui, Cum ipsa qualitas sit id, quo fit interro- gatio de individuis qualia sint, ut ex eius descriptione superius data haberi potest, palam est quod earum aliqua suscipiunt ma- gis & minus in huiusmodi praedicatione. In habitibus enim contrarium & medium, nemo quidem dubitat: nam dicimus hoc est magis album illo vel calidius. Sed ea quae non habent contrarium & medium, ut sanitas, & agritudo, videntur etiam suscipere magis & minus, nam videtur aliquis alio sa- nior, cum tamen hoc non fiat, propterea quia non datur me- dium inter sanitatem & agritudinem, imo eo quia datur me-

diū inter sanitatem & agritudinem, has suscipere magis & minus est asserendum, nam si capiatur sanitas & agritudo ra- tione naturalis potentiae & impotentiae, tunc palam est quod inter hęc duo contraria dantur plura media: quoniam aliquis ha- bebit naturalem potentiam ut sit sanus, plusque habeat aliquis alius: hoc est, quod difficile patitur ab alio, & hec quia facilitas vel difficultas patendi habent medium, immo plura fortasse me- dia, hoc est inter extremam difficultatem, & extremam facili- tatem, ob id hac ratione suscipiunt magis & minus: videlicet, quod dicitur de ipsa naturali potentia, quod aliquis est magis sanus altero. In habitu quoque & dispositione res est perspicua: vide- licet sanitas, quae ex arte optimi regiminis comparatur, quon- iam inter habitum in extremo, & dispositionem in extremo dantur multa media: hoc est inter extremam facilitatem abla- tionis & extremam difficultatem, & hac ratione patet, quod dabi- tur aliquis magis sanus alio: & agrotus magis agrotus alio. Ad hęc cum causa sanitatis & agritudinis sint calidum, frige- dum, humidum, & siccum: & hęc qualitates habeant medium: ergo oportet ut inter sanitatem & agritudinem in ipso indiui- duo reperiat medium, sed huius rei explicatio magis attine- ret ad scientiam Naturalem, verū tamen huius rei declaratio in hoc loco aliquid utilitatis attulit ratione speculationis, si ve- rū fuerit quod aliqua sanitas sit magis sanitas quae alia. Nos autem dicimus quod cum non omnis alteratio, quae recipit homo in sua temperatura necessario pariat morbum: alteratio vero quae fit in temperatura, fiat ab aliquibus qualitatibus ad suas contra- rias, & extet iter ipsas medium: ergo huiusmodi alteratio erit in tempore: ut in Naturali scientia probatum est, Et ideo dicitur quod inter sanitatem & agritudinem datur medium in ipso indiuiduo: & est id, quod inter purā potentiam & purum actū existit, nam pura potentia est sanitas, quoniam nodum est vlti- mo pacto alterata vel mutata: purus vero actus est ipse morb⁹, quia tunc alteratio est in extremo, & id quod in medio existit eorum, est id, quo transitur ad morbum & proceditur, manife- stum autem est quod non dicitur, quod aliquod indiuiduum statim quod incoeperit alterari sit agrotus: licet tunc sit magis propin- quum morbo quae antea: & id quod est magis propinquum ad morbum est minus sanus. Et ideo dicimus quod inter aliquam sa- nitatem & aliquam agritudinem datur medium: non inter san- nitatem simpliciter, & agritudinem simpliciter, quoniam eo tempore, quo homo accedit ad morbum vel ambulat versus morbum, tunc necessario est agrotus, sed cum dicimus quod datur aliquis sanior aliquo: id quidem ita dicimus, quia capimus aliquam sanitatem, & ideo dicimus dari aliquam sanitatem ma- iorem alia, nam, cum sanitas sit vltima species, ideo praedica- tur de indiuiduis tantum: hoc est sanitas Socratis, & sanitas Platonis, & si est verum dicere quod Socrates est magis sanus Pla- tone: ideo ita dicitur, quia sanitas Socratis est validior sanitate Platonis, quae est quaedam sanitas, quia datur vna sanitas ma- ior alia. Patet ergo quod aliqua qualitates vere suscipiunt magis & minus, cum praedicantur de indiuiduis: siue praedicentur de illis per nomina denominatiua vel non denominatiua, & hoc ipsemet Aristot, dixit in exemplo superius, si quod est verum dicere sanitatem Socratis hodie esse duplici ad sanitatem eiusdem Socratis externam. Manifestum tamen est quod hęc inuesti- gatio non attinet ad hanc artem, sed ad Medicum, & Physicum: praedat considerare vtrum detur medium inter sanitatem & agritudinem, sed id quod hic considerari debet, ratione apparen- tia vel sanis est, vtrū qualitas suscipiat magis & minus, vel ne, & hoc siue sumatur suo nomine denotatiuo, siue non denotatiuo.

Particula Vndecima, D. d. Non debet quis dubitare, &c. Inquit Leui, Hoc est manifestum, quoniam, cum praedica- menta sint genera suprema, non possunt inter se alia sub alijs contra- neri, nam oportet ut distinguantur suis quidditatibus omnia, ex quo pacto posset ingredi vna & eadem res sub duobus praed- icamentis eadem ratione, cum hęc sit maxima differentia in eorum quidditatibus, ita ut in nullo communicent: Sed duae- bus diuersis rationibus hoc est possibile, ut grammatica & ius- ra, quae sub scientia, quae est eorum qualitatibus genus, continen- tur: & tamen est nomen dictum ad aliquid sub praedicatione relationis contentum: sua tamen essentia locantur sub qualite- tatibus, similiter & ipsa scientia quatenus est affectus quidam in anima existens, & in ipso animato sub qualitate ordinata est, ob id si scientia habeat nomen solum quatenus est qualitas, tunc sub hoc praedicatione tantum continebitur.

Particula Vndecima, D. d. Non debet quis dubitare, &c. Inquit Leui, Hoc est manifestum, quoniam, cum praedica- menta sint genera suprema, non possunt inter se alia sub alijs contra- neri, nam oportet ut distinguantur suis quidditatibus omnia, ex quo pacto posset ingredi vna & eadem res sub duobus praed- icamentis eadem ratione, cum hęc sit maxima differentia in eorum quidditatibus, ita ut in nullo communicent: Sed duae- bus diuersis rationibus hoc est possibile, ut grammatica & ius- ra, quae sub scientia, quae est eorum qualitatibus genus, continen- tur: & tamen est nomen dictum ad aliquid sub praedicatione relationis contentum: sua tamen essentia locantur sub qualite- tatibus, similiter & ipsa scientia quatenus est affectus quidam in anima existens, & in ipso animato sub qualitate ordinata est, ob id si scientia habeat nomen solum quatenus est qualitas, tunc sub hoc praedicatione tantum continebitur.

Particula Vndecima, D. d. Non debet quis dubitare, &c. Inquit Leui, Hoc est manifestum, quoniam, cum praedica- menta sint genera suprema, non possunt inter se alia sub alijs contra- neri, nam oportet ut distinguantur suis quidditatibus omnia, ex quo pacto posset ingredi vna & eadem res sub duobus praed- icamentis eadem ratione, cum hęc sit maxima differentia in eorum quidditatibus, ita ut in nullo communicent: Sed duae- bus diuersis rationibus hoc est possibile, ut grammatica & ius- ra, quae sub scientia, quae est eorum qualitatibus genus, continen- tur: & tamen est nomen dictum ad aliquid sub praedicatione relationis contentum: sua tamen essentia locantur sub qualite- tatibus, similiter & ipsa scientia quatenus est affectus quidam in anima existens, & in ipso animato sub qualitate ordinata est, ob id si scientia habeat nomen solum quatenus est qualitas, tunc sub hoc praedicatione tantum continebitur.

De Agere & Pati. Cap. V.

Recipit autem agere & pati contra- rietatem, & magis & minus. Calefa- cere enim ei quod est frigefacere con- trarium

trarium est, & calefieri ei quod est frige fieri, & delectari ei quod est contristari. quare suscipiunt contrarietatem. Et magis & minus. est enim calefacere & magis & minus, & calefieri magis & minus, & tristari magis & minus. suscipiunt igitur magis & minus agere & pati. De his igitur tot dicuntur.

Pars Quinta Tractatus Secundi.

Sermo de predicamentis Agere, et Pati.

AVER. Dixit Aristo. Agere, & Pati suscipiunt contrarietatem, ac magis & minus. Nam calefieri est contrarium frige fieri, & e contra: & delectari contristari, ergo hoc genus recipit contrarium. Atque magis & minus, nam, cum dicimus aliquid calefieri, id quidem erit vel magis vel minus: nam res calefit plus & minus, similiterque delectatur plus & minus.

Sermo de predicamentis Agere, et Pati.

LEVI. Dixit, Agere, & Pati suscipiunt contrarietatem. Inquit Levi, Hoc est clarum, Scire tamen debes, quod sub predicamento agere includuntur omnes actiones: ut vendet, emet, texet, delectabitur, accumbet, stabit, comedet, bibet, ambulabit, & reliqua alia actiones. Idem tamen pati dicitur de omnibus passionibus, sive fuerint motus, vel non fuerint. Et ideo predicamentum agere & pati insequitur omnia alia predicamenta. In substantia quidem, ut cum dicimus generabit corrumpet, generabitur & corrumpitur. In quantitate, ut augebit & minuet, crescet & decreset. In qualitate, ut cum dicimus docebit discet, calefaciet calefiet, sanabit sanabitur. In vbi, ut cum dicimus, transferet transferetur. In relatione, ut sciet Socratem seruum, vel factus est Socrates seruus. In situ, ut se debet stabit, haec autem predicamenta ingrediuntur predicamentum agere & pati, nam ea ratione, qua homo agit huiusmodi actiones, ut gratia exempli, sessionem, stationem, est in predicamento agere: & ea ratione, qua ipse patitur, est in predicamento pati. Verum tamen hoc fit duobus variis modis, quia ratione materiam patitur, quia materia est quae sedet & stat: sed ratione animae agit, quia ab anima proueniunt haec actiones per ipsum, & ideo sublata anima, remanet materia: & non datur agens, quod agat has actiones. Et hic soluitur dubium, quod posset fieri de his rebus: nepe quo pacto possint reperiri simul in predicamento agere & pati, cum sint duo genera suprema. Agens praeterea & patiens sunt correlatiua, & correlatiua sunt opposita: & ideo nihil potest esse correlatiuum sibi ipsi. Solutio itaque huius dubii est quod vere agens in hoc loco, non est ipsum passum: ut iam fuit dictum, huius tamen rei declaratio magis attinet ad Naturalem scientiam, ibique perfecte exponitur, nam ibi probatur quod omne mouens est aliud a moto, & ideo, si dicamus ignem ascendere a centro, & terram descendere ad centrum, includentur utique, haec dicta in predicamento agere & pati simul: sed duabus variis rationibus, ut ibi probatum est, nam mouens in ipso igne & terra est aliud a moto, nam materia eorum est, quae mouetur: forma vero est quae mouet, & ut verbo dicam quod cum predicamentum videatur subingredi predicamentum agere & pati, soluetur dubium eo modo paulo ante dicto, sed ordo rerum iam deuiavit nos ab eo in quo eramus, reuertamur ergo ad id, unde digressi sumus. Dicamus itaque quod predicamentum quando, est, ut cum dicimus Socrates statuit tale tempus Platoni in tali negotio, Habere vero ut vestiri calceari fecit: calceatus est, vestitus fuit. Accidit praeterea predicamento agere, ut dicatur Socrates coegit Platonem, ut edificet: vel Plato fuit coactus a Socrate ut edificet. In predicamento quoque pati, ut si dicatur Socrates coegit Platonem ut ieiunet: vel Plato fuit coactus a Socrate ut ieiunet. Sunt quoque aliqui qui putant, quod agere & pati dicantur de generibus motus tantum: videlicet de motu qui est in substantia, & in vbi, & qualitate, & quantitate, nam motus reperitur in predicamento substantiae, quo ad apparentiam: licet in Physicorum libro probatum sit, quod in predicamento substantiae non datur motus, & videtur esse sententia Alpharabij iudicio meo, iuxta ergo hanc positionem dabuntur aliqua predicamenta, quae non erunt ex aliquo decem predicamentorum: & sic decem predicamentorum non continebunt ipsum ens, nam, cum dicimus comedet, edificabit, non est utique, ex predicamento qualitatis: sed comedens, edificans sunt in predicamento qualitatis: quia per haec

respondetur ad interrogationem factam de indiuiduis per dictionem quale, sed non respondetur per ipsa, quando interrogatio de eis per dictionem qualiter comedit, edificat: sed respondetur per haec, si fiat interrogatio de eis per dictionem agere: ut exempli gratia, si fiat interrogatio, quid agat Socrates in tali tempore: tunc respondebitur comedet, vel edificabit, & alia id genus. Est quoque manifestum, quod secare & secari sunt in predicamento agere & pati, ut dicit Aristoteles, cum tamen secare non sit motus, quia secare est facere multa ex vno: & inter vnum & multa non datur medium, quia omnis res est vna vel plures: motus tamen non fit nisi in contrariis habentibus medium, ut in libro Physicorum probabitur. His ergo sic accommodatis, insurgit dubium, quod posset quis dubitare & dicere, cur Aristoteles tractauit seorsum in hoc libro de ipso motu, cum sit in predicamento pati: Praeterea videtur quod ea, quae seorsum tractauit Aristoteles in fine huius libri, videntur insequi plura predicamenta: ut sunt ipsa contraria, & prius & posterius, & simul, haec enim, omnia vel plura consequuntur predicamenta, & par videtur esse ratio de ipso motu, nam neminem late ipsam reperiri in pluribus predicamentis, nam reperitur, quod ad apparentiam in predicamento substantiae, & in predicamento quantitatatis, & qualitatis, & vbi, & ideo dicit Aristoteles in libro Physicorum, quod motus dicitur analogice de his, de quibus dicitur: quia non continetur sub vno predicamento. Quo pacto ergo predicamentum pati est genus, nam si esset genus dictum de omnibus passionibus, tunc diceretur de eis vniuoce, ut in libro predicabilium declaratum est, cum ergo motus continetur sub eo quomodocumque fuerit, ergo & motus contineretur sub vno genere: & sic necessario diceretur vniuoce de omnibus de quibus dicitur, sed iam dictum est, quod est impossibile ut contineatur tantum sub vno genere. Oritur tandem dubium, quo pacto predicamentum pati sit genus vnum: cum sub eo contineatur genera motuum, qui sunt in pluribus predicamentis: cum tamen ea, quae sub pluribus predicamentis continentur, non possint habere vnum genus, quod ea amplectatur: quoniam haec predicamenta sunt sua quidditate distincta: si ergo haec haberent genus quod ea amplecteretur, tunc haberent quidditatem communem: quod est falsum. Et simile dubium quoque oritur de predicamento ad aliquid: scilicet quo pacto possit esse vnum predicamentum, cum omnia conueniantur predicamenta, ut dicit Auerroes in summula sua in libros Metaphysices, vtrum scilicet dicitur genus commune omnibus predicamentis: vel quo pacto res se habeat, nam hoc est utique, dignum scitu. Nos itaque dicimus quod predicamentum agere & pati sunt de se omnino genera, vniuoce dicta: sed contingit ut huiusmodi genera accidant pluribus rebus. Si ergo capiuntur ratione essentiae suae, tunc sunt genera: sed si capiuntur ratione qua accidunt alijs, sunt de consequentibus predicamenta, & ut verbo dicam, predicamentum agere innouat, seu gignit: pati vero, quod gignitur, & hac ratione sumpta sunt utique genera vniuoce dicta, sed, si ratione rei generatae, & innouatae sumantur, tunc sunt de consequentibus ipsa predicamenta, quoniam id quod gignitur & oritur, potest esse substantia: & huiusmodi passio dicitur generatio & corruptio, potest quoque esse quantitas: & tunc huiusmodi passio dicitur incrementum & decrementum, poterit etiam esse vbi: & tunc huiusmodi passio dicitur translatio, poterit item esse qualitas: & tunc dicitur huiusmodi passio, alteratio. Sed cum essentia & quidditas motus sumatur ratione rei generatae & innouatae, ut in libro Physicorum probabitur: nam ibi dicitur, quod motus est actus entis in potentia, quatenus est in potentia: actus autem seu perfectio est id, quod genitum est: haec ergo ratione motus ipse erit in pluribus predicamentis, & dicitur analogice, Et haecmet ratione soluetur dubium de relatione, quo nam pacto possit esse vnum predicamentum, cum omnia insequatur predicamenta, nam ratione relationis est genus vniuoce dictum: sed ratione rerum quibus accidit relatio, consequuntur predicamenta, & sic soluantur omnia dubia.

De ceteris Predicamentis. Cap. VI.

60 Dicitur est & de eo quod est situm esse in his quae sunt ad aliquid, quod denominatur a positionibus dicitur. De rebus quibus vero, id est quando, & vbi, & habere: propterea quod manifesta sunt, nihil de ipsis aliud dicitur, quam quae in principio dicta sunt: quod Habere quidem significat calceatum esse, ad matum esse: Vbi vero, ut in lycio in foro: &

alia quaecumque de his dicta sunt. Igitur de omnibus generibus, quae proposuimus, sufficiunt quae dicta sunt.

Parti Sexta Tractatus Secundi.

Sermo de praedicamento Situs, & ceteris praedicamentis.

Dixit. Iam dicta sunt ea quae situm habent in tractatu praedicamenti relationis: & ibi fuit dictum, quod illorum nomina dicuntur denominatione a praedicamento relationis, ut sedens, & accubans, nam accubitus, et sessio sunt in praedicamento ad aliquid: sedens vero, & accubans sunt huius praedicamenti. Dixit. De reliquis autem praedicamentis iam narratis, scilicet quando, & ubi, & habere, nihil aliud, quam id quod exemplo traditum fuit in initio huius libri: sunt enim simplicia, ut cum dicimus quod habere significat calceatum esse, uel indutum esse: ubi uero, ut cum dicimus Socrates est in platea, & reliqua exempla a nobis tradita, haec enim tractatio de his generibus satis est pro praesenti proposito.

Sermo de praedicamento Habere.

Dixit. Iam dicta sunt, &c. Inquit Leui. Hoc est notum, sed admiratione dignum est, cur Aristoteles iterum declarare iterum in fine huius libri praedicamentum habere, cum hic esset locus suus. Mea ergo fert sententia, quod id quod est proprium praedicamento habere, iam innuit in initio huius libri, cum dixit, ut calceatus vel indutus: quod est proprium praedicamento habere, iuxta sententiam expositorum, & quoniam ipse Aristoteles narrabit in fine huius libri ea, quae consequuntur praedicamenta, aut aliqua eorum, ea ratione qua consequuntur praedicamenta vno: ideo narravit ibidem praedicamentum habere, ea ratione qua consequitur aliqua praedicamenta, ut ibidem exponemus Deo annuente. Cum autem nos iam fuerimus polliciti in initio huius expositionis, quod nos iam sumus perficere sermonem de his, quae non narravit Aristoteles, iuxta quod Auerroes affert ex verbis eiusdem Aristotelis: itaque cum tantum quatuor praedicamenta exponere perfectum est, videlicet, substantiae, quantitatis, relationis, qualitatis: idcirco visum est nobis orationem de reliquis sex praedicamentis complere, & iam de praedicamento agere & pati satis diximus: reliquum autem nunc est, ut sermonem compleamus de reliquis quatuor praedicamentis, quae sunt quando, ubi, situs, & habere.

Sermo de praedicamento Quando.

Quando autem est id, quo aliquid tempus refertur ad aliquid quam rem, quae in eo existit, & hoc bisariam dicitur: nempe vel est relatio temporis ad rem, quae in eo existit: vel est relatio instantis ad rem, quae in ipso existit, & quodlibet horum diuiditur in id, quo interrogatur de individuo, vel in id, per quod interrogatur de specie vel genere, & quandoque refertur per ipsum aliquid ad aliquid, ea ratione, qua utrunque illorum reperitur vnico instanti, vel tempore, & illa res erit signum illius temporis. Praeterea ipsum quando, aliud est vniuersale, aliud vero particulare. Vniuersale quidem, ut cum dicimus, quando fuit talis res: & respondeatur in tali anno: quia fuit in aliquo tempore eius. Particulare vero est illud, per quod refertur aliquod tempus ad aliquam rem, ratione sui ipsiusmet, non ratione alterius temporis in eo existentis. Quando itaque verum dicitur particulare seu proprium, & non vniuersale, quod patet, eo quia interrogatio facta per quando, desinit in ipsum. Sed illud quando, quo interrogatur de aliquo individuo, in quo nam tempore reperitur: ut si quaeratur, quando iuit talis a tali loco ad talem locum: & respondeatur in tali die, sed illud quando, quo interrogatur de individuo in quonam instanti reperitur, ut si quaeratur, quando fuerit Sol in capite arietis, vel quando talis est mortuus: & respondeatur in tali instanti, instans vero, atque tempus particularia cognoscuntur quidem ratione distantiae eorum ab instanti praesenti: vel ab alio instanti, cuius distantia ab instanti praesenti sit nota. contingere tamen potest, ut notitia illius temporis fiat ratione distantiae eius ab instanti, cuius distantia ab instanti praesenti sit incognita, ut si quis quaerat quando fuit talis res, & respondeatur anno tertio

regis talis: licet ignoretur, in quo nam tempore fuerit ille rex: sed palam est, quod hoc pacto erit quidem huiusmodi responsio diminuta notificationis. Potest ad hoc fieri interrogatio per quando, ut si quaeratur quando regnavit talis rex: Potest adhuc contingere, ut ipsa distantia ab instanti noto, non fuerit determinata: & tunc quoque responsio erit imperfecta notificationis, ut si quaeratur, quando fuit tale negotium: & respondeatur prope ad tale instans, & sic suscipiet magis & minus: quoniam poterit esse magis propinquum, quam aliud propinquum. Veruntamen non est propterea opinandum, quod ipsum quando suscipiat magis & minus, sed accedit ipsi quando, quia non fuit sumptum particulare vel proprium, & propter ipsam relationem: non quod ipsum quando suscipiat de se magis & minus. Quod autem ita sit, ut diximus, videlicet quod hoc accidet ipsi quando propter illa duo simul, sic probatur. Quoniam, si plures res essent in vno instanti propinquo alicui instanti noto, tunc non referentur quo ad propinquitatem ad illud instans notum secundum magis & minus: licet hoc quod dicimus propinquum, sit de praedicamento relationis, similiter si sumatur quando vniuersale, & non sumatur per ipsum relatio, tunc non suscipit magis & minus, nam multae res referuntur ad vnum annum, quae non fuerunt simul: quia quilibet earum fuit in diuersis temporibus illius anni: & non referuntur ad illum annum secundum magis & minus. Patet itaque hoc accidere ipsi quando propter illa duo simul: scilicet quia est sumptum particulare, & propter relationem. Illud quoque quando, per quod interrogatur de specie & genere, aliud est tempus, & aliud est instans, ut paulo ante fuit dictum. Instans autem, ut cum quaeritur, quando eclipsabitur luna: & respondeatur, quando subingredietur umbram terrae, vel si quaeratur, quando erit completa formatio fetus masculi in specie humana: & respondeatur cum fuerint completi quadraginta dies a puncto conceptionis. Tempus vero, ut si quaeratur, quando fit incrementum in animali: & respondeatur tempore adolefcentiae, vel quando fiet decrementum in animali: & respondeatur tempore decrepitanis. Et ob hanc causam poterit quis credere dari contrarium in praedicamento quando: cum tempus incrementi sit contrarium tempori decrementi. Attamen haec contrarietas inest habenti praedicamento quando, non ipsi quando, nam, si contrarietas esset in eodemmet tempore, ita ut illud tempus esset illi tempori contrarium, tunc sequeretur quod tempus esset sibi ipsi contrarium: quod est maxime falsum. Sed quo pacto hoc sequatur nunc dico, quoniam adolescentiae tempus alicuius viri poterit esse tempus decrepitanis alterius viri, qui est decrepitanus tempore adolescentiae illius, & hoc ita se habet, quia non datur tunc nisi vnus cum tempus, ut palam est hoc, & verum omnino, nam tempus non multiplicatur ad multiplicationem rerum, quibus est tempus: sed est vnum & idem in se in omnibus locis. Si igitur tempus adolescentiae esset contrarium tempori decrepitanis ratione ipsius temporis, tunc sequeretur quod idem tempus esset sibi ipsi contrarium: quod est impossibile. Patet itaque quod hoc contrarium accidit illi enti, quod ad ipsum tempus refertur. Id vero, per quod aliquid refertur ad aliquid, aliud est particulare, aliud vero non particulare, illud autem, quo refertur aliquid particulare ad aliud particulare, ut cum dicimus, cum interrogamur, quando talis rex addidit talem legem: & respondeamus, quando venit talis populus ad eius provinciam, palam autem est quod in hoc responso oportet quod sciatur quando fuit ille casus, qui est signum temporis, quo illa res, de qua nos interrogamur fuerit, aliam enim continget iterum interrogare per quando. Potest tamen contingere ut in responsionem huius interrogationis dicamus, quod prope inuentionem illius casus id contigerit: & tunc contingit, ut huiusmodi quando suscipiat magis & minus ratione relationis, & quia non fuit sumptum ipsum quando particulare, & proprium, hoc est, quod non fuit sumpta terminata distantia temporis, quo illa res fuit ab illo, in quo fuit ille casus, qui fuit sumptus pro signo temporis noti & determinati. Id vero, per quod refertur aliquid non particulare ad aliquid non particulare, ut si quaeratur quando erit dies: & dicatur, quando orientur Sol, vel si dicamus, cum interrogabimur, quando erit seruus: quando reperietur dominus, vel si dicamus, quod cum interrogamur quando debeat fieri responsio per genus rei, vel per eius speciem: cum interrogatur per quid est, & huius rei ratio est, quia locutio fit in tempore, vel si quaeratur, quando mutabitur aliqua syllaba in aliqua dictione in aliam syllabam longiorem: & dicemus cum fuerit in fine dictionis, ut in nostra lingua moris est, vel si quaeratur, quando tractabitur de tali re in tali scientia: respondebitur cum tractabitur de tali re, & potest contingere, ut fiat responsum prope talem

Log. cum com, Auer, D rem

rem, vt si queratur, quando audietur tonitruus? & respondeatur, prope apparitionem fulguris. Posset tamen quis dubitare, quia videtur quoddam aliquod relatiuum ingrediatur. Praedicamentum quando, videlicet in illis modis, quibus dicitur prope tale tempus, vel prope inuentionem talem. Sed nemo potest dubitare, quod hoc non insit ipsi quando, quatenus est quando: quia illud tempus, de quo queritur ipsum quando, non habet esse per se; sed illud instans, à quo sumitur distantia eius cum sit notum: ideo contingit vt notificemus ipsum quando per huiusmodi relatiuum, palam autem est quod ipsum quando non refertur ad illud instans: vt in definitione relatiuorum dictum fuit, nam poterit fieri illud instans, praeter hoc quod sciat hoc instans propinquum ei, de quo facta est interrogatio per quando, in definitione autem relatiuorum fuit dictum, quod cognito vno, cognoscitur & alterum omnino, pari ratione videtur quod quantitas ingrediatur hoc praedicamentum, in illa specie eius, qua refertur res ad tempus, in quo reperitur. Veruntamen facile constare potest, quod responsio ad quando non notificabit quantitatem temporis, quo res reperitur, sed notificabit tempus in quo reperitur: siue illud tempus sit pars temporis, in quo illa res reperitur: siue sit æquale ei, siue communius eo, & ideo videmus quod post responsum ad quando, contingit interrogare per quantum, vt exempli gratia, si interrogemur, quando fuerit eclipsis talis: dicimus quod fuit in tali hora. mox interrogabimur, quantum fuit tempus durationis huius eclipsis? & respondebimus duæ horæ, & si interrogemur, quando fuit principium eclipsis, & quando desijt: respondebimus à principio tertiæ horæ, vsque ad finem quintæ: licet contingerit, vt per huiusmodi responsum cognoscatur quantitas temporis eclipsis, hoc tamen est per accidens, quoniam interrogatio non fuit nisi vt notificaretur instans particulare, in quo fuit finis eius. Accidit tamen, vt de his duabus interrogationibus sciat quantitas temporis, quo res inuenitur. Potest tamen contingere, vt interrogetur simul per quantum, & quando, cum scitur initium, quo res reperitur, quando fuerit, scilicet vt queratur, vsque quo durauerit eius esse: & responsum erit quoque compositum ex quanto, & quando in potentia. Quod autem ex quanto, patet quoniam in respondendo ad hanc interrogationem, nos dicimus, exempli gratia, viginti annos. Quod vero ex quando, patet: quia principium huius temporis iam est notum, & ideo iam est notum, quando est completum esse ipsius. Accidit adhuc & in ipso quando propter relatiuum in eo genere, quo refertur aliquid ad aliquod, nam manifestum est quod omnia relatiua ingrediuntur in hoc, vt cum dicitur, quando reperitur seruus? & respondeatur, cum reperitur dominus, veruntamen manifestum est, quod hæc simul reperiuntur tempore, & est quoque manifestum, quod aliud est relatiua esse simul, & aliud relatio. Proprium autem ipsi vero quando est, non habere contrarium: neque suscipere magis & minus, in his tamen communicant cum eo substantia, & quantitas, & quædam alia prædicamenta. Proprium præterea verum ipsum quando est, quod vnum & idem numero eius. hoc est vnum tempus est, quando indifferenter multis rebus, scilicet illis rebus, quæ tunc reperiuntur tantum, reliqua vero accidentia, & substantia, vnum & idem numero eorum non refertur nisi ad vnam rem particularem, quæ est ipsum subiectum. Differt autem quando ab vno numerali, quoniam vnum numerale est vnum indifferenter cunctis rebus: sed ipsum quando est tantum quando cunctis rebus, quæ in eo tempore reperiuntur. Est quoque proprium ipsi quando, vt de eo dicatur tunc, vel non tunc.

Sermo de prædicamento Vbi.

Ipsum vbi eandem habet proportionem & rationem ad locum, quam habet ipsum quando ad tempus, & ideo eorum differentia sunt correspondentes; nam locus & tempus sunt in prædicamento quantitatis, sed eorum differentia non sunt eadem; quia duo prædicamenta non possunt diuidi per eandem differentias, vt in superioribus declaratum fuit. Ipsum autem vbi est relatio loci ad corpus; & est duplex, scilicet vel vniuersale, vel particulare. Vniuersale quidem, vt cum dicitur Socrates est in domo, nam domus continet alia corpora quam Socratem. Particulare vero, vt cum dicitur, aqua est in amphora, vel aliquid aliud simile, quod non contineat nisi illud corpus, cuius ipsum est ei locus. Verum autem vbi est locus ipse particularis, non vniuersalis. Ipsius præterea vbi aliud est, quo queritur de aliquo indiuiduo, aliud vero, quod de specie vel genere interrogatur. Illud vero, quod ad indiuiduum refertur, est, vt cum dicimus aquam singularem esse in amphora, vel Socratem in gymnasio. Aliquando tamen notificatur

ille locus, in quo existit illud corpus, quo queritur, & eius distantiam ab aliquo loco noto determinato, vt cum dicitur Socrates est propinquus Hierusalem per vnum miliarium & quandoque non notificatur quanta sit distantia eius ab illo loco, & dicitur quod est propinquus Hierusalem. Et huiusmodi diuersitas vbi potest suscipere magis & minus, sed propter hoc non est dicendum quod ipsum vbi suscipiat, magis & minus, quoniam hoc ideo contingit, quia non sumitur hic ipsum vbi particulare, & relatione rationis: cum manifeste appareat hoc contingere propter illas duas causas, nam ratione relationis non suscipit magis neque minus, si distantia fuerit eadem, vt si exempli gratia essent homines aliqui, quorum quilibet sit propinquus ad Hierusalem per vnum miliarium, tunc de quolibet eorum dicitur, quod est propinquus ad Hierusalem per vnum miliarium eodem modo, similiter quoque si sumatur locus vniuersalis, tunc de quolibet corpore in eo existente dicitur, quod sunt in ipso eodem modo & ratione, & sic non recipiunt magis & minus: sed contingit in hac re, vt suscipiat magis & minus, propter illas duas causas similes. Ipsum tamen vbi, quo interrogatur de specie vel genere, est, vt cum queritur vbi sit ignis elementaris: & dicitur in cauitate orbis Luna; vel super conuexum & gibbum aëris, vel queratur vbi sitiecur, in animali iecur habentis: & respondeatur in eius dextra, vel queratur vbi reperiatur corallium perfectum: & dicatur in mari. Ipsius præterea vbi aliud est, quo refertur aliquid ad aliquid ea ratione, qua vtrumque eorum est in vno loco vniuersali, & communi, & hoc dicitur in id, quo queritur de aliquo indiuiduo, vel quo queritur de aliqua specie, vel genere. Illud vero, quo de aliquo queritur indiuiduo, vt si queratur vbi sit Socrates: & respondeatur, quod est cum Platone. Illud tamen, quo queritur de specie vel genere, vt si queratur vbi sit argentum in mineralibus, & respondeatur cum plumbo, vel vbi sit coruus, & aquila: & respondeatur cum cadaueribus. Solet quoque metaphorice interrogari per vbi de re, qua non est in loco, vt sunt accidentia & aliqua substantia, vt si queratur, vbi est dies, quando Sol est in capite cancri, in quo non est nox: & respondeatur in extrema parte habitationis in parte septentrionali, vel vbi sit anima: & respondeatur in corpore organico, vel vbi sit latitudo pectoris: & respondeatur in homine, vel vbi sit scientia: & dicatur in anima, vel vbi tractabitur de tali negotio: & respondeatur in tali scientia, & vt paucis rem complectar, de quocumque dicitur hoc est in hoc, contingit quidem vt de eo queratur per vbi. At verum vbi inter omnia hæc, est illud, quo dicitur, quod corpus est in loco, sed iam alibi numerati sunt modi, quibus dicitur aliquid esse in alio quo, nec enim inquisitio non attinet ad hanc nostram institutionem. Patet itaque quod reliqua alia, de quibus dicitur, quod aliquid existit in aliquo, non sunt quidem ex prædicamento vbi, vt in descriptione ipsius vbi dictum est. Solet quoque metaphorice queri de aliqua re, ad quam debet referri aliqua affectio animi, & non sequatur: vt si dicatur alicui, qui non fungitur munere suo condecenti atque correspondenti diuitis eius, vbi sunt thesauri tui? vel vbi est fortitudo tua? quando non vtitur fortitudine vbi conueniat ea vti. Præterea ipsum vbi suscipit contrarium, nam simpliciter, qui est locus ignis, est contrarium deorsum simpliciter; & absoluto, quod est locus terræ, hoc autem inest ipsi vbi naturali quatenus est naturale, nam siue locus sit vacuum siue distantia, vt Antiqui putabant: siue sit superficies ambiens exterius, vt in hoc loco apparet, non poterit habere contrarium, quia vacuum non est contrarium vacuo; neque superficies superficiei: sed superficies ambiens est contraria superficiæ ambienti, propter naturam corporis, in quo existit talis superficies, & hac ratione motus corporum naturaliter, est ad sua loca naturalia: vt in scientia naturali probatum est. Posset tamen aliquis dubitare, quia videtur quod vbi, & quando sint relatiua; cum quolibet eorum dicitur in relatione ad aliud. Verum enimvero constat ea non esse vere ad aliquid: hoc est quod non est quodlibet eorum de essentia alterius. Quia vbi & quando non debent intelligi, quatenus sunt vbi & quando, nisi sciatur res ad quas ipsa sunt relata, illæ tamen res poterunt intelligi per se: & si non sciatur vbi & quando, & ideo vbi & quando vna tantum ratione dicuntur ad aliquid. Pars est ratio de prædicamento situs, & prædicamento habere, quæ sunt scilicet vna tantum ratione ad aliquid. Proprium autem ipsius vbi est, vt per ipsum dicatur ibi, vel non ibi.

Sermo de prædicamento Situs.

Situs est proportio lateris, seu partium corporis ad se inuicem, hoc autem bisariam situmque vel quæ referatur latera partium corporis ad partes

ad partes loci, in quo corpus existit, siue fuerit vniuersalis, siue particularis: vel q̄ referantur latera corporis ad latera alterius corporis. Corpus autem habes situm est illud, cuius omnia, vel aliqua eius latera sunt cognita. Latera vero ipsius corporis dignoscuntur vel natura, vel ex hypothesi. Quæ autem ex hypothesi, vel propter ipsam quantitatem tantum: vt in similibus partibus euenit: quorum tres dimensioes sunt inter se distinctæ. nam maior dimensio dicitur longitudo, dimensio vero breuior dicitur profunditas, seu altitudo: tertia autem dimensio dicitur latitudo. In huiusmodi itaq̄ corporibus non dignoscuntur partes longitudinis, quæ sunt sursum & deorsum: neq̄ latera latitudinis, quæ sunt dextrum & sinistrum: neq̄ latera profunditatis, quæ sunt ante & retro: sed designantur earum positiones ratione harum dimensionum: si dicamus, q̄ stent super profunditatem suam, vel super longitudinem suam, vel super latitudinem suam. Vel propter ipsam qualitatem, vt cum figurae superficialium ambientium ipsarum corporum sint inter se diuersæ: vel q̄ sit aliquod vestigium cognitum in vna illarum superficialium, quæ ipsam ambiunt, vel in pluribus, quo dignoscantur eius latera omnia, vel aliqua. & in tali corpore non dignoscetur dimensio terminata, neq̄ laterum terminatum ab ipsa distantia: sed dignoscetur eius superficies, & per eas denominabitur situs ipsius, nam dicitur de ipsa, q̄ talis superficies eius est in latere partis talis loci, in quo existit, & hac ratione possunt dignosci latera aliqua sphaeræ: videlicet, cum fuerit in superficie ambiente ipsam aliquod vestigium, & signum in aliquo loco, vel aliqua signa. & hoc pacto videntur dignosci situs corporis celestis à mudo inferiori: scilicet propter sydera, quæ in eo existunt in locis terminatis. Sed vtrum corpora celestia habeant dimensiones terminatas, & latera terminata naturaliter, vel non, hoc est vtrum habeant sursum & deorsum, dextrum & sinistrum, ante & retro, vel ne, non est nostrum declarare: sed ad Naturalem Philosophiam recurrere oportet. Possunt quoq̄ dignosci per hypothesim latera & partes, quæ sunt longitudo, latitudo, & profunditas, vel alia qua eorum, & eorum latera, vel aliqua eorū in genere heterogeneo, quod arte fit, vt sunt candelæ cereæ, vel alia id genus, in quibus dignoscitur longitudo, & sursum atque deorsum ex suppositione: & pannus laneus, in quo cognoscitur longitudo, & latitudo, & profunditas ex subiectione: & cognoscuntur in ipso latera profunditatis & longitudinis. In eo vero quod est à natura, aliud est, in quo cognoscitur vna dimensio, & eius latera: vt in straxe, in qua scilicet dignoscitur longitudo & eius latera, quæ sunt sursum & deorsum, aliud vero est, in quo dignoscuntur omnes distantie, seu dimensiones, & earum latera: vt in animalibus. Corpus præterea habes situm, aliud est quod refertur ad locum: aliud vero ad aliud corpus, & quodlibet istorū, vel est indiuiduum, vel genus, aut species. Indiuiduum autem quatenus refertur ad locum, est, vt si dicatur Socrates sedet, vel Plato, vel accumbit, nam illud latus, ad quod vergit caput Socratis, ipsius scilicet loci in quo existit, quando accumbit, aliud est, quàm latus, ad quod vergit, quando stat, vel sedet, & par ratio est in aliis eius partibus. Indiuiduum vero quatenus refertur ad aliud corpus, est, vt si dicamus sinistra Socratis est in dextra Platonis: & vt dicimus de lana carminata quod longitudo vna ipsius existit apud longitudinem alteram: & vt dicimus de aliquo corpore, quod talis pars eius existit apud talem partem ipsius, versus sursum, vel versus latus deorsum, vel alia latera ipsius corporis: quoniam vna pars non est altera. Illud quoque, quod est genus vel species, prout ad locum refertur, est, vt cum dicimus, quod homo est erectæ staturæ: & plantæ cuius caput est deorsum, id est eius radix. Illud vero, quod est genus vel species, quod ad aliud refertur corpus, vt cum dicimus cor esse in parte sinistra, & hepar in dextra, in animali habente hepar, & vt dicimus arcum caelestem, seu iridem obtinere colorem purpureum existentem apud viridem, & viridem apud flauum in latere interno superficiei ipsius circuli, & vt dicimus, quod luteum oui existit apud candidum in latere interno ipsius oui.

Sed posset quis dubitare, vtrum situs habeat contrarium: quoniam videtur, quod situs hominis sit contrarius situi plantarum, cum homo habeat caput sursum, & planta deorsum.

Verum si res ita se haberet, tunc posset quis imaginari, quod situs sit quoque contrarius situi, quando scilicet facies vnus fuerit in parte posteriori alterius, vel dextra vnus in latere sinistra alterius, & sic accubus erit contrarius accubanti, & stans stanti, nam quemadmodum opponitur situs situi, quando latus sursum vnus fuerit latus deorsum alterius: ita quoque opponetur situs situi, quando latus dextrum vnus est latus sinister alterius, vel cum latus anterior vnus sit latus posterior alterius, nam quemadmodum opponitur ipsum sursum ad

deorsum, in habente situm: ita quoque opponitur dextrum sinistro, & anteriori posteriori. Quod si non sit contrarius situs situi, propter eorum contrarietatem in lateribus, dextri & sinistri, & anterioris & posterioris, tunc sequeretur quod non erit contrarius situs situi, propter eorum contrarietatem in lateribus sursum & deorsum, & licet videatur apparet, quod non sit contrarius in situ ille, qui habet eius faciem in latere posteriori alterius, vel cuius dextrum existit in sinistro alterius, ex quo videtur sequi quod situs hominis non sit contrarius situi plantæ, sed videtur quod in hoc non par ratio, quoniam diuersitas situum, quæ in lateribus dextri & sinistri, & ante & retro existit, non prouenit propter diuersitatem naturæ ipsius situati: quoniam & habentia situm, quæ sunt eiusdem naturæ, differunt quidem situ hoc modo diuersitatis, præter hoc, quod habeant vnum istorum situum præter naturam. Sed diuersitas situum, quæ oritur propter sursum & deorsum, non reperietur in habentibus situm, quæ sunt eiusdem naturæ, nisi cum aliquis eorum inerit eis præter naturam: vt fit in homine, quando habet caput deorsum, & planta habet radicem sursum. Adde etiam, quod oppositio lateris sursum ad latus deorsum est validior, quàm oppositio cuiusuis alterius lateris reliquorum ad suum oppositum, & hoc est manifestum in habentibus hac latera naturaliter, & ideo videtur quod sit verum dicere, quod situs hominis sit contrarius situi plantæ: etiam si eueniat, quod non detur contrarietas in situ, propter latera dextri & sinistri, & ante & retro. Sed si hoc concedatur, tunc oritur ambiguitas, quoniam potest quis existimare, quod accubitus sit contrarius stationi: & si statio esset contraria situi plantæ, tunc stationi darentur plura contraria vno. sed in libro Metaphysicæ probatum est, vni contrario vnica ratione vnum tantum esse contrarium. Sed hoc dubiū videtur posse solui, si dicatur quod modus, quo opponitur accubitus stationi, non est ratione diuersitatis situum per latera opposita: quia si situs non habent latera opposita: sed ideo sit, quia accubitus reperitur naturaliter in alio: quod imbecilli, quod non potest suas actiones naturales exercere: vel propter aliquem morbum, vel quia desyderat somnum, vel quia est defessus. Statio vero est opposita huic rei: scilicet quod inest naturaliter ipsi sano vigilanti. Accubitus ergo opponitur stationi, ea ratione, qua opponitur sanitas morbus, vel qua opponitur somnus vigiliis, aut lassitudo contrario suo, & ideo accubitus non est contrarius stationi ratione situs, sed ratione alicuius dispositionis existentis in habente situm. Sed melius est dicere, quod non datur contrarium in prædicamento situs, quoniam contraria vel habent medium, vel non habent, & quæ non habent medium, necesse est vt subiectum denominetur per vnum eorum: vt numerus, qui necessario est vel par vel impar. Sed contraria habentia medium, ipsum quidem medium refertur ad vtrumque extremorum, & denominatur per ea simul, propterea quia participat quodlibet eorum, vt exempli gratia, aqua tepida est calida & frigida, & color viridis est niger & albus: & ideo necessario subiectum eorum quoque vel denominabitur vno contrariorum, vel vtroque ipsorum simul. Situs vero, qui sunt contrarii in suis lateribus, non sunt ex contrariis, non habentibus medium: quia ipsorum subiectum præcipue refertur quodlibet eorum. Neque etiam sunt ex contrariis habentibus medium, quoniam, si ita esset, tunc quicumque esset sedens, & accubans, atque incuruans: & sic de similibus diceatur, stans erectus super pedes suos, & stans erectus super caput suum: quod est impossibile. Cum ergo si situs non sint ex contrariis habentibus medium, neque ex non habentibus medium: & non dentur alia genera contrariorum præter hæc ergo huiusmodi situs non erunt contrarii, & sic patet quod in prædicamento positionis nullum datur omnino contrarium. At ipsa inclinatio, quæ videtur esse media inter accubitum & stationem, huiusmodi quidem similitudo contingit propter motum factum in vbi: hoc est, propterea quia cum stans vult incumbere, mouet suum corpus in vbi de loco ad locum: & primo inclinatur, mox accumbit, & propter motum factum in vbi ipsa inclinatio est media inter accubitum, & stationem, non ratione positionis: quia situs deorsum est alius à situ incumbentis, & à situ stantis, & non datur medium inter ipsos, vt diximus. Sed in dubium venit, vtrum fungosum & densum, & glabrum atque hispidum sint ex prædicamento situs, vel ex prædicamento qualitatis, patet autem, quod si hæc duo essent ex prædicamento situs, tunc darentur contrarietas in prædicamento situs, nam spongiosum est contrarium denso, & leue contrarium aspero. Dicendum ergo est quod rarum & spissum bifariam dicitur, primo quidem de corpore tenui, & crasso: hoc est quod corpus tenue dicitur rarum, & crassum

Log. cum cōm. Auer. D ij dicitur

Dicitur densum, & hoc pacto dicuntur aer & aqua rara, & terra densa, rarum autem & densum hac ratione non sunt de praedicatione positionis: quoniam hoc non significat situm partium: sed sunt de praedicatione qualitatis. Secundo modo dicitur de corpore, cuius partes non adherent perfecte inter se, & hac ratione nix & panis fermentatus dicuntur spongiosa, & lapides dicuntur densi. Is ergo modus raritatis & densitatis potest credi esse in praedicatione situs: quoniam verisimile videtur, hoc inesse ipsi raro & denso, propter situm partium inter se: hoc est quae non sunt apprimè connexae, dicitur rarum: & quando maxime haerent, dicitur densum. Sed si diligenter ens inuestigetur, constabit utique haec quoque esse ex praedicatione qualitatis. nam si res dicatur fungosa, quia aliqua eius partes non exactè haereant inter se, tunc lapis esset spongiosus, si haberet foramina plena aere, quod est talisum: quia nullo pacto potest dici lapis rarus, nam res densa, si habuerit foramina, poterit utique nominari caua, sed non rara, & hoc perspicuum est, quo ad apparentiam, sed aliquid habens foramina, dicitur quidem rarum, cum fuerit molle. Constat ergo quoddam rarum dicitur de re molli ea ratione, qua est mollis, non ea ratione, qua habet foramina, sed contingit ut quaedam corpora subtilia aerea habeant foramina, & sic patet, quoddam rarum & densum, non dicuntur ratione situs partium, sed ratione mollitiei & duritiei, quae à secco & humido proueniunt: quae quidem sunt qualitates. Potest & alia ratione probari, quoddam rarum & densum non sunt ex praedicatione situs, nam ad interrogationem factam per qualis sit res: respondetur quoddam est rara vel densa: & non cum queritur qualis sit situs partium eius inter sese inuicem: sed cum queritur qualis sit situs partis, vel quoddam eius partes non haerent inter se inuicem: & non respondebitur omnino quoddam illa res sit rara vel densa, palam ergo est quoddam rarum & densum non sunt ex praedicatione situs, quoniam, si essent ex praedicatione situs, tunc ad interrogationem factam de situ responderetur per ipsa, & hoc est de se notum. Et hacmet ratione poterit probari, quoddam lene & asperum non sunt ex praedicatione situs, nam cum fiat interrogatio de situ partium inter sese, non respondebitur quoddam habens illas partes sit hirsutum, vel glabrum: sed ad interrogationem factam per quale est, tunc respondebitur hirsutum vel glabrum. Nec te latere velim, quoddam glabritas & hirsutitas, quae in rebus artificiosis reperiuntur, ratione artis sunt ex quarto genere qualitatis: quod est genus formae & figurae, quoniam diuersitas quae inter lene & asperum artificiale existit, fit quidem ratione figurae: cum illa lenitas & hirsutitas, non sequatur naturam rei, sed lenitas & asperitas, quae in rebus reperiuntur naturalibus, sunt quidem ex tertio genere qualitatis, videlicet passionis vel passibilitatis, quia lenitas & asperitas sunt in rebus naturalibus à siccitate & humiditate: nam lenitas fit ratione humiditatis, & asperitas ratione siccitatis. Aristoteles tamen in praedicatione qualitatis dixit quoddam raritas & densitas, & lenitas & asperitas videntur esse de praedicatione situs, largo modo dicto: non quoddam vere dicant esse de praedicatione situs. Leui tamen minerua locutus est ibi Aristoteles de hoc negotio: quia ille non est locus huius considerationis. Nos tamen fuimus coacti tractare de hoc negotio ratione inuestigationis nostrae, utrum scilicet reperiatur contrarium in praedicatione situs vel ne: fuimusque inducti tractare de hoc, quia Aristoteles dicit in scientia Naturali, quoddam in praedicatione situs non datur motus: quia motus reperitur in habentibus contraria mediata, & hoc non reperitur in ipso situ, patet enim, quoddam, si daretur contrarium in ipso situ, quod non reperirentur in eo contraria habetia medium: quoniam subiectum, quod per illa contraria, quae possunt imaginari in praedicatione situs, denominatur, non videtur vacare aliquo ipforum, & ideo fuimus diligentes declarare, utrum in praedicatione situs reperiatur contrarium, vel ne. Potest quoque ipse situs referri latius ad id, quod non est corpus, ea ratione, qua est in corpore ut est linea & superficies, nam dicimus lineam stare secundum angulum rectum super lineam, vel secundum alium angulum determinatum, & dicitur linea aliqua esse opposita alteri lineae: vel quoddam ambae sint in vna linea: vel quoddam existat super aliquam superficiem: vel quoddam declinet super superficiem ad aliquod latus: & sic refertur situs alicuius superficiem ad superficiem, sed de his positionibus Mathematicus considerat.

De oppositis autem quot modis solent opponi dicendum est. Dicitur enim alterum alteri opponi quadrupliciter, aut ut ea quae ad aliquid, aut ut contraria, aut ut priuatio & habitus, aut ut affirmatio & negatio. Opponitur autem unumquodque istorum ut sit figuratim dicere, tanquam ea quae ad aliquid quidem, ut duplum dimidio: tanquam contraria, ut malum bono: tanquam autem secundum priuationem & habitum, ut caecitas & visio: tanquam uero affirmatio & negatio, ut sedet non sedet. Quaecumque igitur ad aliquid opponuntur, ea ipsa quae sunt oppositorum dicuntur, aut quomodo libet aliter ad ipsa, ut duplum dimidij, hoc ipsum quod est, alterius dicitur: alicuius enim duplum dicitur. & scientia scibili, tanquam ea quae sunt ad aliquid opponitur: & dicitur scientia ipsum quod est scibilis: & scibile dicitur ipsum quod est ad oppositum ad scientiam. scibile enim aliquo dicitur, scilicet scientia scibile, quaecumque ergo opposita sunt tanquam ad aliquid, ea ipsa quae sunt oppositorum, vel alio quolibet modo ad inuicem dicuntur. Illa uero, quae opponuntur ut contraria, ea ipsa quidem quae sunt nullo modo ad se inuicem dicuntur: contraria tamen sibi inuicem dicuntur. neque enim bonum mali dicitur bonum, sed contrarium, quare differunt ab inuicem haec oppositiones. Quaecumque uero contrariorum talia sunt, ut in quibus nata sunt fieri, & de quibus praedicantur necessarium sit alterum ipsorum inesse, horum nihil est medium, quorum uero non est necessarium alterum inesse, horum omnino est aliquid medium. Ut egritudo & sanitas in corpore animalis nata sunt fieri: & necessarium est alterum ipsorum inesse aialis corpori, vel egritudinem, vel sanitatem. & par quidem & impar de numero praedicantur: & necesse est horum alterum numero inesse vel par vel impar: & non est horum aliquod medium, neque aegritudinis & sanitatis, neque imparis atque paris. Quorum autem non est necessarium alterum inesse, eorum est aliquod medium, ut nigrum & album in corpore animalis nata sunt fieri, & non est necessarium alterum eorum inesse corpori, non enim omne corpus vel album vel nigrum est, sed & prauum & studiosum praedicatur quidem de homine & de alijs compluribus: non est autem necessarium

necessarium alterum eorum inesse ijs, de quibus praedicantur. non enim omnia aut praua aut studiosa sunt, sed est aliquid eorum medium: vt albi & nigri, fuscum & pallidum, & quicunq; alij colores: prauo vero & studioso, quod neque prauum neque studiosum est. In aliquibus igitur medijs posita sunt nomina: vt albi & nigri, fuscum & pallidum, & quicunq; alij huiusmodi colores: in aliquibus vero non est nomine facili medium assignare, vtriusq; vero extremorum negatione medium definitur: vt quod neque bonum neque malum est, neque iustum neque iniustum.

Priuatio vero & habitus dicuntur quidem circa idem aliquid: vt visio & caecitas circa oculum. vniuersaliter autem dicere est in quo natus est habitus fieri, circa hoc dicitur vtrumque eorum fieri. Priuari vero tunc dicimus vnum quodque habitus susceptibilitatem, quando in quo natum est inesse, vel quando illud natum est habere, nullo modo insit. edentulum enim dicimus, non quod non habet dentes, & caecum non quod non habet visum: sed quod non habet, quando natum est habere. aliqua enim ex natiuitate, neque dentes habent, neque visum: sed non dicuntur edentula, neque caeca. Priuari vero & habere habitum non est priuatio & habitus. habitus enim visus est, priuatio vero caecitas. habere autem visum non est visus, nec caecum esse caecitas. priuatio enim quaedam est caecitas: caecum vero esse priuari, non priuatio est.

Amplius, si idem esset caecitas & caecum esse, vtraque de eodem praedicarentur: sed caecus quidem dicitur homo: caecitas vero homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiam ista videntur, priuari scilicet & habere habitum, quemadmodum priuatio & habitus. idem enim modus est oppositionis, nam sicut caecitas visui opponitur, sic caecum esse & visum habere opponuntur. Non est autem neque hoc quod sub affirmatione & negatione est, affirmatio & negatio: affirmatio namque oratio affirmatiua est, & negatio oratio negatiua: quod vero sub affirmatione & negatione est, nulla est oratio, sed res. dicitur autem haec esse opposita adinuitem, tanquam affirmatio & negatio. nam: & in his modus oppositionis idem est. sicut enim affirmatio ad negationem opponitur, vt quod sedet, ei quod non sedet, sic & res quae sub vtroque est opponitur, scilicet sedere aliquem ad non sedere. Quod autem priuatio & habitus non opponuntur vt ad aliquid, manifestum est, non enim dicitur id ipsum quod est oppositi. visus enim non est caecitatis visus, nec villo alio modo

ad ipsum dicitur. similiter autem neque caecitas visionis caecitas dicitur: sed priuatio quidem visionis dicitur, caecitas vero visionis non dicitur, neque visus caecitatis. Amplius ad aliquid omnia ad conuertentia dicuntur. quare, si caecitas eorum quae ad aliquid sunt, esset, vtrique & conuerteretur ad illud ad quod dicitur, sed non conuertitur: non enim dicitur visus caecitatis visus. Quod autem neque vt contraria opponuntur quae secundum priuationem & habitum dicuntur, ex his manifestum est. Contrariorum enim, quorum nihil est medium, necesse est vel in quibus fieri nata sunt, aut de quibus praedicantur, alterum ipsorum inesse semper: eorum enim nihil medium erat, quorum alterum inesse susceptibili necessarium erat, vt in languore & sanitate, & impari atque pari. quorum vero aliquid medium est, nunquam necesse est omni inesse alterum. neque enim necesse est omne susceptibile vel candidum vel nigrum esse, neque frigidum vel calidum: horum enim medium aliquid nihil esse prohibet. insuper autem & horum erat aliquid medium, quorum alterum inesse susceptibili non necessarium erat praeter illa, quibus vnum inesse natiua saliter, vt igni calidum esse, & niui candidum: in his enim determinate necessarium alterum est inesse, & non vtrius contingit. non enim possibile est ignem frigidum esse, neque niuem nigram. quare omni quidem susceptibili non necessarium est alterum ipsorum inesse, sed solis quibus natura vnum inest: & his determinate vnum non vtrius contingit. In priuatione autem & habitu neutrum eorum quae dicta sunt verum est. non enim semper alterum eorum inesse susceptibili necessarium est. quod enim nondum natum est habere visum, neque caecum, neque visum habens dicitur. quare non erunt haec, vt ea contraria, quorum nihil est medium. Sed neque vt ea, quorum aliquid est medium, necessarium enim est aliquando omni susceptibili alterum eorum inesse. quando enim iam ad habendam visionem natum fuerit, tunc aut caecum, aut habens visum dicitur. & eorum non determinate alterum, sed vtrius contingit. non enim necessarium est vel caecum vel visum habens esse, sed vtrius contingit. in contrarijs autem, quorum aliquid medium est, nunquam necessarium erat omni susceptibili alterum inesse, sed quibusdam: & his determinate vnum, & non vtrius contingit. Vnde palam est quod secundum neutrum modorum tanquam contraria opponuntur ea, quae secundum priuationem & habitum opponuntur. Amplius, in contrarijs quidem cum sit Log. cum com. Auer. D iij susceptibile,

* a. f. non habet (neque visus caecitas)

* a. f. non n. necessarium est caecum vel visum huius dicitur determinate, sed

* a. f. non habet (& non vtrius contingit.)

* a. l. addit
& nivi albō.

susceptibile, ad iuicem mutationem fieri possibile est: nisi alicui vnum natura inest, vt igni calidum *. etenim sanum possibile est languere, & candidum nigrum fieri, & calidum frigidum, & ex studioso prauum, & ex prauo studiosum fieri possibile est. prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas (etsi ad modicum aliquid proficiat, vt melior sit) si certe semel quamuis modicum incrementum sumpserit, palam est, quia aut perfecte mutabitur, aut satis multum incrementum sumet. semper enim bene mobilior ad virtutem fit, etiam quodcumque incrementum sumpserit à principio. quare etiam verisimile est plenius eum sumere incrementum. & hoc dum semper fit, perfecte in contrarium habitum restituetur: nisi forte tempore prohibeatur. Verum in priuatione & habitu impossibile est adiuicem mutationem fieri. ex habitu enim in priuationem mutatio fit, à priuatione vero in habitum impossibile est. neque enim caecus factus aliquis, rursus vidit: neque cum caluus fuerit, rursus comatus factus est: neque cum fuerit edentulus, dentes ei iterum orti sunt.

Quaecunque vero tanquam affirmatio & negatio opponuntur, palam est quod nullo praedictorum modo opponuntur. in solis enim his necessarium est semper, hoc quidem eorum verum, illud autem falsum esse. neque enim in contrarijs necessarium est semper alterum verum esse, alterum autem falsum: neque in ijs, quae ad aliquid sunt: neque in habitu & priuatione. vt sanitas & languor contraria sunt: & neutrum horum neque verum, neque falsum est. similiter autem & duplum & dimidium tanquam quae ad aliquid opposita sunt: & non est eorum neutrum, neque verum, neque falsum. sed neque ea quae secundum priuationem & habitum dicuntur: sicut visio & caecitas. Omnino autem eorum quae secundum nullam dicuntur complexionem, nihil neque verum neque falsum est. omnia autem quae dicta sunt, sine complexione dicuntur. Verūtamen maxime tale hoc contingere videtur in ijs quae secundum complexionem contraria dicuntur. sanum namque esse Socratem ad languere Socratem contrarium est. Sed neque in his necessarium semper alterum verum esse, & alterum falsum. cum enim Socrates sit, aliud quidem verum, aliud autem falsum erit: cum vero non sit, ambo falsa sunt. neque enim languere, neque sanum esse verum est, cum ipse non sit omnino Socrates. In priuatione vero & habitu cum non sit omnino, neutrum verum est. cum autem sit, non sem-

per alterum quidem verum erit, alterum autem falsum. habere namque visum Socratem ei quod est caecum esse Socratem opponitur, sicut priuatio & habitus. & cum sit, non necessarium est alterum verum esse vel falsum, cum enim nondum sit natus habere, vtraque falsa sunt. & cum non sit omnino Socrates, similiter quoque falsa sunt vtraque & visum eum habere, & caecum eum esse. In affirmatione vero & negatione semper siue sit, siue non sit, hoc quidem falsum erit, illud autem verum. Languere namque Socratem, & non languere Socratem, cum ipse sit, palam est quod alterum eorum verum, alterum vero falsum est. & cum non sit, similiter, languere etenim cum non sit, falsum est: non languere autem, verum. Quare in his solis proprium erit semper alterum eorum verum, alterum falsum esse, quaecumque tanquam affirmatio & negatio opponuntur.

Contrariū autē bono quidem ex necessitate malum est. hoc autē per singulorū inductionē palā est. vt sanitati languor, & iustitiae iniustitia, & fortitudini timiditas: sicut autē & in alijs.

Malo autem aliquando quidem bonum est contrarium, aliquando malum. defectui enim, cum malum sit, superabundantia contraria est, cum sit etiam ipsa malum, similiter autem & mediocritas, cum vtrique contraria sit, bonum est. Sed in paucis quis tale hoc aspiciet, in pluribus vero semper malo bonū contrarium est. Amplius, contrariorum non necessarium est si alterum sit, & reliquum esse. Sanis namque omnibus, sanitas quidem erit, languor vero non. similiter autem albis omnibus, albedo quidem erit, nigredo vero non. Amplius, si ei quod est Socratem sanum esse, Socratem languere contrarium est: non contingit autem simul vtraque eidem inesse: non vtiq; continget cum alterum contrariorum sit, & reliquum esse. cum enim sit Socratem sanum esse, languere Socratem non erit. Palam vero est quod circa idem, aut specie, aut genere nata sunt fieri contraria. Languor namque & sanitas in corpore animalis nata sunt fieri. albedo autem & nigredo, simpliciter in corpore. iustitia vero & iniustitia in anima hominis. Necessarium autem est omnia contraria, vel in eodem genere esse, vel in contrarijs generibus, vel ipsa genera esse. album enim & nigrum in eodem genere sunt: color enim eorum genus est. iustitia vero & iniustitia, in contrarijs generibus: illius namque virtus genus est, huius autem vitium. bonum vero & malum non in genere sunt, sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.

Tractatus Tertius.

Pars Prima. Sermo de Oppositis.

Vod loquitur in hac parte completur undecim partibus. In Prima Aristoteli, numerat genera oppositionum, & notificat quodlibet eorum per exempla. In Secunda tradit differentiam inter opposita relatiua, & opposita contraria. In Tertia declarat duo esse genera contrariorum. In Quarta notificat naturam oppositorum secundum habitum & priuationem: probatque quod quae habent priuationem & habitum, non sunt ipsa priuatio & ipse habitus: ipsa tamen opponuntur quoque, ut priuatio & habitus. In Quinta notificat quod res quae affirmantur vel negantur, non sunt ipsa propositio affirmatiua & negatiua: & quod haec etiam opponuntur, quemadmodum opponuntur affirmatiua & negatiua propositio. In Sexta declarat differentiam, quae est inter habitum & priuationem, & inter duo relatiua. In Septima ostendit differentiam, quae est inter priuationem & habitum, & inter duo contraria. In Octaua declarat differentiam, quae est inter affirmationem & negationem, & inter reliqua tria, scilicet priuationem & habitum, & duo correlatiua, & duo contraria: & soluet obiectionem quae oritur contra illam differentiam, quam dedit in ipsis contrariis. In Nona probat, quod vnum est vni contrarium, & quandoque duobus. In Decima ostendit, quod non est necessarium ut vno contrario dato, detur & aliud, quae est proprietas ipsius relatiui. In Undecima explicat, quod quaelibet duo contraria, vel sunt vnius generis, vel duorum generum contrariorum, vel quod sint ipsamet duo genera contraria & non ingrediuntur sub vno genere.

Particula Prima. Dixit. Opposita quadrupliciter dicuntur, nempe duo correlatiua & duo contraria, & priuatio & habitus, atque affirmatio & negatio. Exemplum correlatiuorum, duplum, & dimidium: exemplum vero contrariorum, bonum et malum: priuationis autem & habitus, caecitas & visus: affirmationis quoque & negationis, ut cum dicimus Socrates sedet, Socrates non sedet.

Particula Secunda. Differunt autem duo correlatiua a duobus contrariis, quoniam vniuscuiusque correlatiuorum, quodcumque fuerit illud, quiditas dicitur in relatione ad aliud suum compar, siue per se, siue per aliam quam dictionem relationis, quae cumque fuerit illa: ut duplum, quod dicitur in relatione ad dimidium, sed quiditas vnius contrariorum non dicitur in relatione ad alterum: sed dicitur quod quiditas vnius eorum contrarium quiditati alterius, nam non dicitur, bonum est mali bonum, sed dicitur est ei contrarium, neque dicitur album est nigri album, sed ei contrarium. haec ergo duo genera oppositorum differunt necessario inter se.

Particula Tertia. Contraria autem, quorum subiectum quod per ea denominatur, non vacat vno eorum, sunt utique illa contraria, quae non habent medium: ut sanitas & aegritudo. nam nullum corpus animatum est expers vnius istorum, & ut par & impar: quoniam nullus est numerus, qui non denominetur altero istorum. haec ergo dicuntur quoque contraria non habentia medium. At in illis contrariis, quae habent medium, nihil cogit ut eorum subiectum non vacet alterutro contrariorum: ut gratia exempli, nigredo & albedo, quae sunt in corpore, nam cum non sit necessarium, ut quodlibet corpus coloratum sit vel album, vel nigrum, sed corpus potest vacare vtriusque: ideo datur medium inter ipsa, quae sunt flauum & viride, & reliqui colores medij

inter album & nigrum, identidem laudabile & vituperabile: nam non est necessarium ut quaelibet res sit vel laudabilis, vel vituperabilis, ideoque dantur media etiam inter ipsa, nempe id, quod non est laudabile, neque vituperabile. In quibusdam autem ipsa media habent nomina, ut flauum & citrinum. in quibusdam vero non habent nomina, & tunc medium dicitur per abnegationem duorum extremorum: ut cum dicimus, nec bonum nec malum, neque iustum neque iniustum.

Particula Quarta. Dixit Aristoteli. Sed priuatio & habitus in vna atque eadem re inueniuntur: ut exempli gratia, visus & caecitas, quae in oculo reperiuntur. & sic genus priuationis vniuersaliter est, quod habitus a subiecto suo proprio auferatur eo tempore, quo aptum est habere illum, absque quod sit possibile ipsum habitum in tempore futuro inuenire, quoniam quidem dicitur edentulus ille, qui non habet dentes in tempore, quo illos ex proprietate debet habere, & rursus qui non habet visum in tempore, quo ex consuetudine debet habere visum, & ob id non dicitur de animalibus absque dentibus nascentibus, uti sunt catuli canum, qui quidem dentium sunt expertes, & caeci. Dixit. Nec qui habitu priuatur neque qui habitum habet, dicitur priuatio vel habitus, ut exempli gratia, visus est habitus, caecitas vero priuatio eius. habens itaque visum non est visus, neque caecus est caecitas, nam si subiectum ipsius visus, & ipse visus essent idem, itidem si subiectum caecitatis & caecitas essent idem: tunc vere praedicaretur visus de ipso vidente, & caecitas de caeco, & videns diceretur visus, & caecus diceretur caecitas. Veruntamen quemadmodum priuatio & habitus sunt duo opposita, ita quoque illa quae per ipsa denominantur, sunt duo opposita, nam, si caecitas opponitur visui, caecus quoque opponitur videnti: quoniam modus oppositionis utriusque est utique idem.

Particula Quinta. Dixit. Neque id, quod affirmatur & negatur, est quoque affirmatio & negatio, nam affirmatio est oratio affirmatiua, & negatio oratio negatiua: id vero quod affirmatur vel negatur, non est oratio, sed est res, quae per dictionem simplicem, vel per dictionem quae habet vim simplicem, significatur, res vero, quae affirmatur vel negatur, eadem quoque opponitur oppositione, qua affirmatio negationi opponitur, ut gratia exempli, quemadmodum opponitur Socrates, sedet huic, scilicet Socrates non sedet, ita opponitur sessio non sessioni.

Particula Sexta. Videtur autem quod priuatio & habitus non eodem opponantur modo, quo opponuntur correlatiua, quoniam eorum, quae secundum habitum & priuationem opponuntur, quiditas vnius eorum non dicitur in relatione ad alterum: quemadmodum dicitur quiditas rerum quae relatiue opponuntur, nam non dicitur visus est caecitatis visus: neque caecitas est visus caecitas. Differunt praeterea secundo, quoniam quodlibet duorum correlatiuorum, ut in superioribus dictum fuit, dicuntur ad conuertentiam: sed ea quae secundum priuationem & habitum opponuntur, non dicuntur ad conuertentiam, nam visus non est visus caecitatis, neque caecitas est caecitas visus, qui est habitus.

Particula Septima. Videtur quoque quod opposita secundum priuationem & habitum, non sint opposita secundum contrarietatem. Quoniam quodlibet duorum oppositorum, quae secundum contrarietatem opponuntur, vel sunt contraria non habentia medium: & huius generis contrariorum proprium est, ut subiectum, quod per ea denominatur, non sit expers vnius eorum: ut sanitas & aegritudo, nam corpus animalium non priuatur altero istorum: vel sunt contraria habentia medium: & huius generis contrariorum proprium est, ut subiectum sit expers vtriusque Log. cum com. Auer. D. iij. eorum,

eorum, cum non inest unum eorum naturaliter ei: ut caliditas in igne, & frigiditas in niue. ignis. n. non est ex-
 pers caliditatis, neq; nix frigiditatis. necesse est ergo vt
 contraria habentia medium, vel reperiatur vnum eor-
 um in subiecto omnino, ita vt non separetur ab ipso
 villo pacto: vel vt subiectum priuetur vtroq; eorum.
 Priuatio vero & habitus nihil horu propriorum, quae
 generibus contrariorum insunt, habent: qm̄ opposita
 fm̄ priuationem & habitum, non est necessarium, vt
 vnum eorum semper reperiatur in recipiente: sed bene
 est hoc necessarium, tempore quo recipiens solet natu-
 raliter recipere quodlibet eorum. vt exempli gratia, id
 quod natura natu est ut videat, poterit priuari vtroq;
 vt catulus canis, qui quidem non dicitur caecus, neq;
 videns, contrariorum vero non habentium medium,
 nō priuatur subiectum vno eorum nullo tempore, pri-
 uatio itaq; et habitus non sunt ex cōtrarijs nō hñtibz
 mediū, neq; ex hñtibz mediū: qm̄ necesse est, ut alter
 duoz; oppositoz; fm̄ habitū & priuationē insit subie-
 cto eoz;, eo tempore quo solet naturaliter reperiri in eo
 habitus, sed hoc non reperitur in illis medijs, quorum
 nullum cōtrariorum eorum reperitur in subiecto sem-
 per: quia quandoq; subiectum priuatur vtroq;. Neq;
 est dicendum q; habitus & priuatio sint ex his quae ha-
 bent medium, & vnum eorum reperiatur semper in su-
 biecto: quia non datur in priuatione & habitu aliquid
 illorum, quorum necessario vnum insit semper ipsi su-
 biecto. Differt praeterea hoc genus quoque priuatio-
 nis, quod paulo ante descripsimus ab oppositis con-
 trarijs: qm̄ ex quolibet contrariorum potest fieri mu-
 tatio in alterutrum, cum non insit alterum eorum natu-
 raliter ipsi subiecto semper, ut calor igni, nam album
 potest fieri nigrum, & nigrum album, & vir studiosus
 potest effici prauus, & prauus potest fieri studiosus, &
 probus: videlicet cum deductus fuerit atq; translatus,
 vt inquit Aristo, ad conuersationem alicuius, qui opti-
 mas obtineat cogitationes, et ad bonos rectores, nam
 probi viri dirigunt sua cōuersatione homines ad pro-
 bas exercitationes: licet pauca fuerit profectio, sed si in-
 crementum morus ad virtutem sumpserit, tunc quan-
 to diutius in eo perseverauerit, tanto facilius mutabit:
 & tūc vel magnam adipiscetur probitatis portionem,
 vel ad ipsam deueniet perfectionem, nisi impediatur
 a tempore. In hoc tamen genere priuationis & habi-
 tus, ipse habitus potest mutari ad priuationem, sed pri-
 uatio non potest mutari in habitum: cum iam in eius
 definitione fuerit dictum, q; non potest habere regres-
 sum in futurum, nam caecus non potest euadere vi-
 dens, neque caluus comatus.

Particula Octaua. Dixit. Palam autem est, q; ea quae
 fm̄ affirmationem & negationem opponuntur, non
 sunt aliquod aliorum trium generum oppositionum,
 nam affirmationis & negationis proprium est, vt ne-
 cessario vnum eorum sit verum & alterū falsum: hoc
 vero in nullo alio reliquorum est necessarium, vt gra-
 tia exempli sanitas & aegritudo, quae sunt ex oppositis
 contrarijs, nullum eorum dicitur esse verum vel fal-
 sum, identidem & opposita relatiua, vt duplum & di-
 midium: atq; priuatio & habitus, vt caecitas & visus.
 & vt verbo dicam, cum haec tria significantur per di-
 ctiones incomplexas, vel per id, quod habet vim signi-
 ficationis dictionis incomplexae: ideo non dicitur ali-
 quod eorum verum neq; falsum. nam cum dicimus ani-
 mal, nec verum neq; falsum significamus: nisi coniun-
 gatur cum aliquo alio, vt si dixerimus homo est ani-
 mal, aut non est animal. Viderur tamen q; opposita
 cōtraria, atq; priuationis et habitus cōmunicent cum
 affirmatione & negatione, quando dicuntur de aliquo
 alio, videlicet, quando significantur per dictiones com-

plexas, cōplexu enunciatio: vt cum dicimus de con-
 trarijs, Socrates est sanus, Socrates est egrorus, vtrūq;
 enim horum dictorum sunt cōtraria, & similiter cum
 dicimus, Socrates caecus, Socrates est videns. Differūt
 tamē haec duo dicta ab affirmatione & negatione, qm̄
 ea, quae opponuntur hoc modo, s. contrarietatis, non
 erit vnum eorum verum, & alterum falsum, nisi illud
 subiectum, quod per vnum ipsorum denominatur, re-
 periat, vt exempli gratia cum dicimus, Socrates est
 aeger, Socrates est sanus, tunc vnum horum dictorum
 est verum, & alterum falsum, Socrate existente, sed So-
 crate non reperto, tunc vtrūq; duorum dictorum erit
 simul falsum. Sed oppositorum fm̄ priuationē & habi-
 tum, vt cum dicimus Soc. est caecus, Socra. est videns;
 tunc vnum istorum erit semper verum, & alterum fal-
 sum, duabus tamē conditionibus suppositis, quarum
 vna est, vt Socrates reperiatur, & sit eo tempore, qua
 naturaliter debet inesse ei visus, nam Socrate non exi-
 stente, erit vtrūq; falsum dicere siue q; sit caecus, siue q;
 sit videns: similiter vtrūq; horum erunt simul falsā;
 Socrate existente & dormiente, sed affirmationis & ne-
 gationis, semper si vna est vera, altera est falsa: siue re-
 periat subiectum, siue non reperiat, nam, cum di-
 cimus Socrates est aeger, Socrates non est aeger, vna
 istarum necessario erit vera, & altera falsa: siue Socra-
 tes reperiatur siue non. Hac itaq; proprietate distin-
 guuntur opposita fm̄ affirmationem & negationem a
 reliquis propositionibus cōpositis ex ipsis oppositis.

Particula Nona. Dixit. Malum autem de necessita-
 te est contrarium bono, & hoc inductione perspicuum
 est, si partes boni & mali perquirantur, nā sanitas con-
 trariatur morbo, & iniustitia iustitiae, & timiditas for-
 titudini, & sic de relijs, sed malo duo possunt esse con-
 traria, nempe bonum & malum, nam pusillanimitas,
 quae est malum, est contraria audaciae, quae est quoz;
 malum, fortitudo ergo quae est bonum, contrariatur
 duobus. ita enim se habent bona, quae sunt media in-
 ter duo extrema, quae sunt malum. Veritatem ea quae
 sunt huius generis in paucis reperiuntur rebus, sed in
 pluribus bonum solet esse contrarium malo.

Particula Decima. D. Cōtrariorum ppriū est, vt si
 unum eoz; sit, nō sit necesse alterum esse, nam si quod-
 libet animal fuerit sanum, non dabitur utique aegritu-
 do: & si omnia essent alba, nulla quidem daretur nigre-
 do, si Socrates praeterea fuerit aegrotus, non est neces-
 sarium, ut Plato sit sanus: sed non potest Socrates esse
 simul sanus & aegrotus. Dixit. Et de natura omnium
 duorum contrariorum est, ut in eodem existant subie-
 cto, ut sanitas & aegritudo, quae in corpore animantium
 existunt, & albedo & nigredo in corpore simplicitat,
 & iustitia atq; iniustitia in anima hominis existunt.

Particula Vndecima. Dixit. Quaelibet duo contra-
 ria, uel sunt in eodem genere, ut albedo & nigredo: hor-
 rum enim genus propinquum est ipse color: vel sunt
 in duobus generibus cōtrarijs, ut iustitia & iniustitia,
 nam genus iustitiae est virtus, & genus iniustitiae est
 vitium, quae sunt contraria, uel sunt ipsamet duo gene-
 ra contraria, quae non habent supra se genus aliud: ut
 bonum & malum. intelligit per hoc scilicet unum eor-
 um esse in uno praedicamento, & alterum in altero
 praedicamento, nā si in eodem praedicamento existeret,
 tunc illud ipsum praedicamentum esset genus eorum.

Sermo de Oppositis.

Dixit Aristo, Opposita quadrupliciter dicunt, &c.
 Inquit Leui, Cum in hoc libro consideretur de
 rebus quatenus sunt extra animam, vt superius
 dictum fuit, & iam expletus sit sermo de ea par-
 te, quae in omnibus illis reperitur, videlicet de
 decem praedicamentis, ideo facit hic mentionem, de quibus-
 dam accidentibus communibus cunctis praedicamentis, vel
 maiori

maiori parte eorum. Et tractat de oppositis, propterea quia ens vel est ipsum, vel aliud, manifestum autem est, quod id quod est aliud, non est ipsum. Et ideo declarat hic genera ipsius diuersi, seu alii, quibus opponitur ipsum, & dicit quod sunt quatuor genera, videlicet duo correlatiua, nam seruus est alius a domino atque diuersus, & ipsa relatio consequitur cuncta praedicamenta. Duo praeterea contraria; nam calidum aliud est a frigido, contraria itaque consequuntur praedicamenta habentia contrarium. Priuatio quoque, & habitus eodem modo, nam caecitas aliud est quam visus, diuersaque est ab ipso. Similiter & affirmatio & negatio, nam qui sedet aliud est a non sedente, cum non possit esse simul sedens & non sedens. Et palam est quod priuatio & habitus consequuntur plura praedicamenta, nam potest esse in substantia ipsa, ut caecitas & visus; & potest esse in qualitate, ut ignorantia & scientia, affirmatio vero & negatio in omnibus reperitur praedicamentis, & hoc est per se notum. Mox declarat differentiam, quae inter has oppositiones reperitur; & primo declarat quandam differentiam, quae inter relativa & contraria reperitur. Deinde ostendit aliqua contraria non habere medium, & quod illud subiectum, quod per ea denominatur, necessario denominabitur vno ipsorum, aliqua alia vero non habere medium, & quod illud subiectum, quod per ipsa denominatur, non est necessarium ut denominetur vno eorum, nisi illud subiectum obtinuerit vnum illorum contrariorum a natura; ut caliditate in ignis, & frigiditate in nix, nam ignis nunquam est expertus caloris, neque nix frigoris, hoc autem primo proposuit hic Aristoteles, tanquam praefationem ad ea, quae dicuntur est, post hoc de differentia horum oppositorum. Posset autem alius quis dubitare, quo nam pacto potest vnum subiectum reperiri cum vno contrario semper, & aliud subiectum cum alio contrario: cuius neminem lateat ipsa contraria habere vnum subiectum, quod adhuc in scientia naturali probabitur exacte.

Ad quod dicendum est, quod nemo dubitat quod caliditas quae est in igne, & frigiditas quae in niue, habent quidem vnum subiectum, videlicet materiam primam, ut in Philosophia Naturali probabitur. Aristoteles tamen ideo dedit differentiam inter hoc genus contrariorum, & aliud genus, quia illud aliud genus habet subiectum, formam habens, & ideo priuatur vtroque contrariorum; vel habebit aliquod eorum, quod deum fuerit illud praeter hoc, quod transmutetur eius forma; ut nigredo & albedo in homine, sed in hoc secundo genere non priuatur subiectum habens formam ab illo contrario, nisi corruptum, nam ignis nunquam priuabitur calore, dum est ignis; neque nix frigore, dum est nix. Post hoc probat quod priuatio & habitus necessario reperitur in eadem re, videlicet in qua naturaliter debet reperiri habitus, tempore quo debet reperiri naturaliter in ea, praeter hoc quod possit reperiri in ea in futuro.

Deinde ostendit oppositionem fieri in his rebus simplicibus his modis; in compositis vero cum suis subiectis, hoc est quod caecus opponitur videnti, quemadmodum opponitur caecitas visui; licet caecus non sit caecitas, neque videnti visio, & hoc idem probatur in omnibus modis oppositionis, nam quemadmodum sedens opponitur non sedenti, propterea quia est aliud, ita quoque opponitur sessio non sessioni. Id vero quod reperitur scriptum in libris nostris, Socrates sedet, est ad maiorem declarationem, id est subiectum sedens. Nam Aristoteles, non tractat hic de propositione; sed in libro peri Herminias tractabit de ipsa propositione. Sed Aristoteles, tractat hic de his oppositis ea ratione, quae sunt aliud extra animam; hoc est quod vnum est aliud ab alio & diuersum, ut diximus, sedens autem opponitur non sedenti, quia non potest vna & eadem res simul sedere, & non sedere. Deinde posuit quasdam differentias inter oppositionem priuationis & habitus, & oppositionem relationis. Post hoc declarauit quandam differentiam, quae inter opposita secundum priuationem & habitum, & opposita secundum contrarietatem reperitur, & diuisit opposita contraria trifariam, & inuenit priuationem & habitum non similari alicui illorum modorum in suis proprietatibus; & hoc cogit ne priuatio & habitus sint opposita secundum contrarietatem, quia, si essent opposita secundum contrarietatem, tunc haberent aliquam proprietatem, quae in contrariis reperitur. Deinde probat, quod potest in aliquibus oppositis contrariis fieri mutatio ex quolibet eorum in alterum, & hoc est impossibile fieri in priuatione & habitum; ut in eius descriptione dictum fuit. Mox declarat quandam differentiam, quae reperitur inter oppositionem affirmationis & negationis, & reliquas oppositiones, nam cum ipsa negatio non sit quoddam aliud, vel diuersum, sed est absolute aliud; ideo necesse est ut vere dicatur de omni, si affirmetur aliquid vel negetur, nam de qualibet re vere dicitur quod est vel dominus, vel non dominus; vel quod sit videns, vel non videns; vel quod sit sana, vel non sana. Sed ideo in hoc loco

co attulit has inuestigationes, ratione praedicamentorum, ut ostenderet in quo differat haec oppositio a reliquis oppositionibus, per illa enim dignoscuntur ipsae oppositiones, hoc est, per subiecta illarum oppositionum, non quod ipse inquirat hic de his oppositionibus, ratione scilicet veri & falsi; sed ea ratione, quae reperitur extra animam, quatenus sunt in anima, erit in libro de Interpretatione.

Particula Nona, Dixit, Malum autem de necessitate est contrarium bono, &c. Inquit Leui, Aristoteles loquitur hic figuratim, dum dicit quod vni contrario possunt dari duo contraria, sed vtrum hoc positi fieri, vel ne, iam in libro Metaphysicae probabitur, scilicet si vni contrario datur vnicum contrarium. Quare, si malum habeat duo contraria, illud quidem erit duobus ratio; nam diuersis, quod patet, quoniam pusillanimitas habet duo contraria duobus rationibus diuersis; nam suum contrarium ratione vtilis, id est boni, est ipsa fortitudo non audacia; sed suum contrarium ratione essentiae qualitatis huius affectionis animae, non erit fortitudo, quia non sunt in extrema distantia; sed erit ipsa audacia. Posset tamen quis dubitare & dicere, quod fortitudo habet duo contraria, ratione boni & mali, quae sunt pusillanimitas & audacia, nam fortitudo est bonum, & pusillanimitas est eius contrarium ratione mali; & similiter est eius contraria ipsa audacia. Dicendum ergo est, quod nos non dicimus fortitudinem esse contrarium pusillanimitati ratione distantiae transitus, quae inter ipsas existit in essentia qualitatis; sed ratione, quae est declinatio a medio, quod est in vltimo, cui ergo dicimus contrarium fortitudinis esse declinationem a medio, tunc non erit nisi vna contrarietas; sed contingit ut fortitudo habeat duo contraria, si sumamus declinationem ad aliquam partem, manifestum est quod non erit contrarium earum, quae est declinatio ad hanc partem; sed ea ratione, quae declinat ad alias, Reliqua sunt nota.

Particula Undecima, Quodlibet duorum contrariorum, &c. Inquit Leui, Ratio huius est, quia malum est in praedicamento pati; omnis enim passio est malum quoddam, bonum vero est in praedicamento agere; & deum esse est bonum, & priuatio malum, & ideo possumus dicere ens diuisi primo in ens in potentia, & ens in actu, & omne ens in actu est bonum, & in potentia malum; quia est priuatio, & ratione ipsius aduenit malum ipsis entibus, ut in libro Physicorum probabitur.

De Priori. Cap. II.

Prius autem alterum altero dicitur quae dupliciter. Primo quidem & maxime proprie secundum tempus: secundum quod antiquius alterum altero, & vetustius dicitur. in eo enim quod tempus amplius est, & antiquius & vetustius dicitur. Secundo autem, quod non conuertitur secundum subsistendi consequentiam, vel vnum duobus prius est, duobus enim existentibus; mox vnum esse consequens est: vno vero existente, duo esse non necessarium est, quare non conuertitur ab vno consequentia, ut reliquum sit. prius autem illud esse videtur, a quo non conuertitur eius quod est esse consequentia. Tertio vero secundum ordinem quandam prius dicitur: quemadmodum & in scientiis, & in orationibus, nam in demonstrationibus scientiis est prius & posterius ordine: elementa enim priora sunt ordine istis quae describuntur, sed & in Grammatica elementa syllabis priora sunt, & in orationibus similiter prooemium narratione prius ordine est. Amplius praeter ea quae dicta sunt, quod melius & honorabilius est, prius natura esse videtur, consueuerunt autem & multi honorabiliores & magis dilectos a se priores apud se dicere, est quidem & penes alienissimus prius

* Hoc ad in Geometria

rum

rum hic modus. Modi igitur qui dicti sunt de priore, ferè tot sunt. Videtur autem praver eos qui dicti sunt, alter esse prioris modus. eorum enim quæ conuertuntur secundum esse consequentiam, quod alteri quomodolibet causa est, conuenienter prius natura dici possit. Quòd vero quædam sunt huiusmodi, palam est, esse nãq; hominem, secundum ipsius esse consequentiam ad veram de se conuertitur orationem. nam si homo est, vera est oratio, qua dicimus, quòd homo est. & conuertitur: nam si vera est oratio, qua dicimus q; homo est, est homo. Est autem vera oratio, nequaquã causa, vt sit res: veritamen res quodammodo causa videtur, vt sit vera oratio. eo enim quòd res est aut non est, vera oratio aut falsa dicitur. Quare secundum quinque modos prius alterum altero dici potest.

Pars Secunda Tractatus Tertij.

Sermo de Priori.

AVER.

Dixit prius autem alterum altero quadrupliciter dicitur. Primo quidem atq; famoso illorum modo dicitur, prius tempore: ut dicimus aliquem esse seniore & antiquiore alio. Secundo modo dicitur, prius natura: & est quidem illud, quod reperitur, reperto posteriori, sed ablato ipso, aufertur & posterius, & non conuertitur cum eo fm esse: videlicet, vt si reperitur prius, reperitur quoq; posterius, & si aufertur prius, aufertur & posterius: sed ablato posteriori non aufertur prius: vt se habet vnum ad duo in prioritare, nam repertis duobus reperitur & vnũ: sed reperto vno, non est necessarium vt reperiantur ipsa duo. & quicquid reperit reperta aliqua alia re, sed non reperitur illa res reperto illo, dicitur quidem illud esse prius illa re. Tertio modo dicitur prius ordine: vt cũ dicitur in scientijs & artibus, q; definitiones & descriptiones, quas Geometrae preponunt ipsis figuris, sunt priores in ordine doctrinae ad id, quod volunt demonstratione probare, & in scribenda disciplina cognitio elementorum simplicium precedit doctrinam scripturæ, identidem & proœmium in oratione prius est ordine ipsa narratione. Quarto modo est prioritas dignitatis & præstantiæ: nam quod est natura nobilius, videtur esse prius ignobiliori. & ideo hæc opinio videtur esse communis cunctis: licet is modus prioritatis valde diuersus ab illis modis prædictis. est enim hic modus prioritatis præstantior cæteris alijs modis.

Dixit. Videtur aut q; hi quatuor tm sint modi prioris, qui prima cogitatione reperiri videntur. Veritamen datur alius modus prioris: videlicet id, quod est prius, quia est causa alicuius rei: & conuertitur cum ea re fm consequentiam essentia. Nempe vt si reperitur prius, quod est causa, reperiat & posterius: & si reperitur posterius, reperitur & prius. exempli gratia, prius est homo, quam opinio vera, quæ habetur de eo quòd sit: homine autem existente, existit & opinio de ipso: existenteq; huiusmodi opinione de ipso, existit & homo. homo autem est causa, vt hæc opinio reperitur: non ipsa opinio est causa, vt reperitur homo, nam causa veri & falsi est ipsum esse rei, quæ est subiectum alterius duorum oppositorum extra animam. Cùm ergo is sit vnus modorum prioritatis, sequitur quòd ipsum prius dicitur quinque modis.

Inquit interpres. Aristo. dicit q; is modus est alienissimus ab alijs: ideo q; non vt q; sit præstantior, vt exponit hic Auerrois. ni si forte intelligat q; magis famosus & apprensus apud vulg: cũ oia, quæ i prædicamentis tractantur ab Aristote. sint potius famosa, & apprensua, vt exponit ipsemet Auer. alibi, atque Leui gherfones.

Sermo de Priori, & de Simul.

Dixit. Prius autem alterum altero quadrupliciter dicit, &c. Inquit Leui. Prius & posterius est comune pluribus prædicamentis. & ideo declarauit eius significatum hic, & propter hæc metronem quoq; declarauit id quod dicitur apud, vel simul.

De Simul. Cap. III.

Simul autem dicuntur simpliciter quidem & propriissime, quorum generatio i eodem est tempore. neutrum enim eorum neq; prius neque posterius est. Simul autem secundum tempus hæc dicuntur. Natura vero simul sunt, quæcunq; conuertuntur quidem secundum eius quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est vt sit. vt in duplo & dimidio. cõuertunt etenim hæc. nam cum duplum sit, dimidium est: & cum dimidium sit, duplum est: sed neutrum alteri causa est, vt sit. Dicuntur autem simul natura, & quæ ex eodem genere è diuerso ab inuicem diuiduntur. E diuerso autem diuidi ab inuicem dicuntur, quæ secundum eadem sunt diuisione: vt volatile, gressibile, & aquatile. hæc enim ab inuicem è diuerso diuidunt, cum sint ex eodem genere. animal nãq; diuiditur in hæc, in volatile, gressibile, & aquatile: & nihil horum prius vel posterius est, sed simul hæc natura esse videntur. Diuiditur autem & vnumquodque horum in species rursus, vt volatile, gressibile, & aquatile. Erunt ergo & illa simul natura, quæcunq; ex eodem genere secundum eandem sunt diuisionem. genera vero speciebus semper priora sunt: neq; enim conuertuntur secundum eius quod est esse consequentiam. vt cum quidè aquatile sit, animal est: cum vero sit animal, non necesse est vt aquatile sit. Simul ergo natura dicuntur, quæcunq; quidè conuertuntur secundum eius quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri vt sit, causa est: & ea quæ ex eodem genere è diuerso diuiduntur ab inuicem. Simpliciter autè simul sunt, quorum generatio in eodem est tempore.

Pars Tertia Tractatus Tertij.

Sermo de Simul.

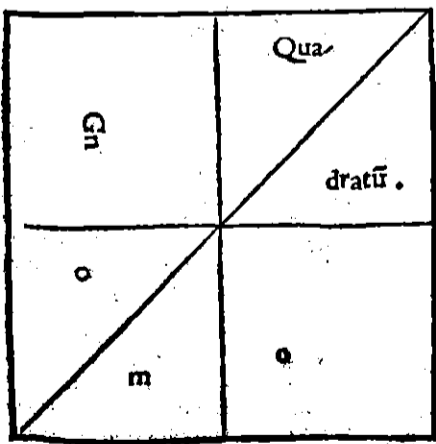
Simul dupliciter dicitur. Primus autè modus, quo propriissime & simpliciter dicitur, est, quado generatio duorum sit in eodem tempore. nam, cum alterum eorum non præcedat tempore, dicuntur esse simul tempore. Secundus vero modus est eorum, quæ dicuntur simul natura, & is modus est duplex. vnus est eorum quæ conuertuntur fm esse consequentia: hoc est q; cum reperitur vnum eorũ, reperitur et alterum: licet alterum non sit causa alteri, vt duplum & dimidium, nam dato duplo, datur & dimidium: & dato dimidio, datur & duplum: sed nullum horum est causa alterius. Secundus modus autem est, vt species quæ idè genus diuidunt diuisione prima: vt volatile, aquatile,

tie, & gressibile. Hæc enim sunt quidem species diui-
 dentes ipsum animal, quod est earum genus: & nullum
 ipsorum est prius altero, neque posterius: & ideo hæc di-
 cuntur esse simul natura. Possunt insuper & quælibet
 harum specierum diuidentium diuidi rursus in alias
 species etiam: & erunt quoque hæc simul natura, ut cum
 diuiditur gressibile in bipes, & quadrupes, et pluripes,
 et priuatum pedibus. Genera vero harum specierum
 sunt priora eis prioritate naturæ: quoniam non conuer-
 tuntur secundum esse cum eis, nam reperto aquatili reperitur
 & animal; sed reperto animali non reperitur de necessi-
 tate aquatile. Ea ergo quæ dicuntur esse simul natura
 sunt, ut diximus, duobus modis. Quorum vnus est earum
 rerum, quæ conuertuntur secundum consequentiam;
 altera ad alteram, licet vna non sit causa alterius. Se-
 cundus modus est specierum, quæ diuidunt genus: vi-
 delicet quælibet ipsarum est æqualis alteri. Ea vero,
 quæ dicuntur simpliciter simul, sunt quorum genera-
 tio fit in eodem tempore.

De Motu. Cap. III.

Motus autem species sunt sex: gene-
 ratio; corruptio, augmentum, dimi-
 nutio, alteratio, & secundum locum muta-
 tio. Alij itaque motus palam est quod abinuicem
 diuersi sunt. non enim est generatio corruptio, neque
 augmentum diminutio, neque secundum locum muta-
 tio. sicut autem & alij. In alteratione vero habet
 quandam dubitationem; ne sit forte necessarium
 id quod alteratur, per aliquam reliquam motu-
 tionem alterari. Hoc autem non verum est. nam secundum
 omnes penes passiones, aut complures accidit
 nos alterari, nulla aliarum concomitante motionum.
 nam neque augeri necessarium est quod passio-
 nem mouetur, neque diminui. sicut autem &
 in alijs. Quare alia preter alios motus erit alte-
 ratio. nam si esset eadem, oporteret id quod al-
 teratur, mox & augeri, vel minui, vel quandam
 aliarum motionum sequi, sed non necesse est.
 Similiter autem & quod augetur, aut alia aliqua
 mutatione mouetur, alterari oporteret. sed sunt
 quedam quæ augmentantur, quæ non alterantur.
 ut quadratum gnomone circumposito creuit quod
 dem: alteratum vero nihil factum est. sic & in alijs
 huiusmodi. quare alij motus sunt abinuicem.

Quadrati accretio, Gnomone circumposito.

Est autem simpliciter motui quidem quies
 contrarium: ipsius vero quæ per singula sunt, &
 singula generationi quidem corruptio con-
 trarium, augmentationi vero diminutio, se-
 cundum locum mutationi secundum locum
 quies maxime autem videtur opposita esse
 ad contrarium locum mutatio. ut ei quæ in-
 ferius est, ea quæ superius est: & ei quæ supe-
 rius est, ea quæ inferius est. Reliquo vero alijs
 signatorum motuum non facile est assignare
 re quid forte est contrarium. videtur autem
 nihil esse ei contrarium: nisi quis & in hoc se-
 cundum qualitatem quietem opponat, aut
 in contrarium qualitatis, mutationem: sicut
 & in mutatione secundum locum, quietem
 secundum locum, aut in contrarium locum
 mutationem. est enim & alteratio mutatio se-
 cundum qualitatem. quapropter opponi-
 tur motui secundum qualitatem quies secun-
 dum qualitatem, aut in contrarium qualita-
 tis mutatio. ut album fieri ad id quod nigrum
 est fieri. alteratur enim in contraria, qualis mu-
 tatione facta.

Part Quarta Tractatus Tertij.

Sermo de Motu.

Species motus sunt sex: videlicet generatio, et eius
 oppositum corruptio: incrementumque, atque eius
 oppositum, scilicet decrementum: mox alteratio,
 deinde mutatio secundum locum, quæ apud nos trans-
 latio vocatur. Omnes autem hæc species sex palam
 est, quod sunt inter se diuersæ; præter alterationem
 nam nemo existimabit generationem esse corruptio-
 nem, neque incrementum decrementum, neque trans-
 lationem esse aliquid horum: sed alterationem poterit
 aliquis credere esse idem cum reliquis motibus, quos
 narrauimus. Veritatem alteratio reperitur in om-
 nibus generibus quatuor qualitatum, quæ narraui-
 mus, vel in maiori parte eorum, in quibus nihil reliquo-
 rum motuum communicat, neque eos sequitur, nam
 id quod mouetur aliqua qualitatum, non est necessa-
 rium ut augeatur, vel minuat: & sic de reliquis. Se-
 quitur ergo quod motus alterationis differt ab alijs
 motibus. nam si ipsa alteratio & aliquis alius motus
 essent idem, vel quod ipsam insequeretur aliquis alius
 motus, tunc esset necessarium, ut id quod est altera-
 tum, creuerit vel decreuerit, vel aliquo modo muta-
 tionum mutatum fuerit: cum tamen res non ita se ha-
 beat. Quod autem sequatur oppositum, nempe ut
 quicquid creuerit, aut aliquo alio motu motum fuerit,
 alteretur: cum tamen res non ita se habeat, nam si qua-
 drato addatur, per artem Geometricam id, quo inno-
 uetur illa superficies, quæ gnomon vocatur, creuisse
 dicitur: cum tamen nulla in eo facta sit alteratio, & sic
 de singulis alijs similibus, oportet ergo ut huiusmodi
 motus, qui hic numerantur, sint inter se diuersi. Hæc
 tamen ratio, qua usus est hic Aristoteles, est figurali-
 ter, seu latius sumpta: quoniam augmentum non dici-
 tur de hac re, nisi metaphoricè. Sed re vera quicquid
 augetur alteratur quidem, et quicquid generatur quo-
 que, at id, quod secundum locum mouetur, non est ne-
 cessarium, ut alteretur, sed totum hoc non declaratur
 in hoc

AVER.

Vide. Ph. text. 2. v. que ad. 20.

Re vera quicquid augetur, alteratur: & etiam quicquid generatur.

In hoc loco, & ideo procedit in hoc figuratim, & largo modo. nam nihil aliud vult probare hic, quam quod alteratio differat à reliquis motibus. Dixit, Et motui quidem simpliciter, qui est genus, contrariatur quies simpliciter, quæ est genus rebus quiescentibus: motibus vero particularibus contrariatur quies particularis, & motus particularis, mutationi enim secundum locum contrariatur quies secundum locum, & quemadmodum generationi contrariatur corruptio, & incremento decrementum: ita quoque videtur quod motui secundum locum contrarietur motus secundum locum, ratione contrarietatis loci, ad quem fit motus, vt exempli gratia, quia motus sursum contrariatur motui deorsum: cum ad sursum sit contrarium deorsum. Sed motui, qui relictus est ex reliquis motibus, quos narrauimus, non est facile reperire ei contrarium, nec ratione quietis, neque ratione motus, sed posset quis imaginari, quod non habeat contrarium: nisi forte aliquis dixerit quoque quod quies, quæ ei opponitur, sit ipsa quies in qualitate: & ipse motus etiam qui opponitur illi motui, qui est in qualitate contraria illi qualitati, quæ illi motui inest: vt dicebatur quod motus in loco opponitur quies in loco: vel motus ad contrarium illius loci, ad quem erat alius motus, vt gratia exempli, mutationi seu alterationi ad nigredinem contrariatur alteratio, seu mutatio ad albedinem; atque quies in albedine.

Sermo de Motu.

LEVI.

Species motus sunt sex, &c. Inquit Leui. Cum motus reperitur in pluribus prædicamentis, ideo est communis quibusdam prædicamentis: & propterea exposuit eius significatum. Generatio autem & eius contrarium, quod est ipsa corruptio, sunt in prædicamento substantiæ, nam per generationem intenditur generatio substantiæ rei: itidem per corruptionem corruptio substantiæ rei, incrementum vero & decrementum sunt in prædicamento quantitatis, alteratio autem in prædicamento qualitatis, & mutatio secundum locum in prædicamento vbi. Potest tamen existimari quod sit in prædicamento positionis: licet Aristoteles non meminerit eius: vt est motus rotæ molendini, quæ semper habet idem vbi: similiter & motus corporum celestium, Nisi forte quis dixerit quod eius motus sit partium eius quæ mutant locum suum in vbi: quod est falsum, quoniam motus partium eius est per accidens, ratione scilicet motus totius, vt in Philosophia Naturali probabitur: motus autem totius est per se, & ideo motus debet ascribi ipsi mobili per se, non per accidens: & ideo dixit Auicenna, quod motus corporum celestium est in prædicamento situs. Auerois tamen negat hoc, nos tamen inuestigabimus hoc in libro Physicorum, Deo optimo cõcedente, Hoc enim indiget seruatione, cui non datur hic locus. Palam autem est quod hæc sex species motus sunt inter se diuersæ. D. d. Veritatem alterationis reperitur in omnibus quatuor generibus qualitatum. Inquit Leui. Cum narrauerit Aristoteles species motus, voluit quoque ostendere eas esse inter se diuersas, & dixit quod hoc est manifestum, præterquam in ipsa alteratione, & primo declarauit hoc, dicens quod alteratio reperitur in cunctis generibus prædicamentorum, vel in pluribus eorum: sed non reperitur in eis reliqua genera motus: id est quod non est necessarium vt in calido & frigido, & his similibus fiat generatio, quando ipsa innouantur & oriuntur: neque vt fiat augmentum, etiam in eorum ortu: & par est ratio de horum oppositis: neque ex eorum ortu sequitur mutatio secundum locum, sequitur ergo quod motus alterationis differat à reliquis motibus. Præterea, si alteratio & aliquis alius reliquorum motuum essent idem: sequeretur ad ipsam aliquis motus, quod quidem est contra id, quod nos asseruimus: videlicet, quia nos iam affirmauimus dari motum alterationis sine generatione, vel aliquo alio reliquorum motuum, tunc enim oporteret quod id quod est alteratum, fuerit auctum vel diminutum, vel fuerit aliquo modo diuersitatis diuersum: quod quidem non reperitur, vt iam superius diximus, & sequeretur etiam huius oppositum: videlicet quod, si alteratio & aliquis alius motuum essent idem, sequeretur quod, huius contrarium: scilicet, vt id, quod fuerit auctum, vel motum aliquo alio motu, esset & alteratum: quod est falsum.

ergo alteratio & aliquis alius motuum reliquorum non sunt idem. Deinde dicit, Si quadrato addatur per artem Geometricam & gnomon, &c. Huius dicti sensus est, vt reor, quod, cum in aliqua figura oppositorum laterum, addatur signum aliquod, ita vt illa figura cum illo signo sit similis primæ figuræ: & hoc quidem fit cum protrahatur diameter illius figuræ, & addatur in vno duorum laterum eius illemet diameter secundæ figuræ oppositarum costarum cum illa additione, vt declarat Euclides. Dedit autem hoc exemplum de augmento, quia augmentum ita quidem fit, videlicet quod figura similitur suæ, met figuræ post augmentum, quæ erat ante augmentum. hoc est manifestum de ipso incremento, & palam est, vt inquit Aueroes, quod additamentum in superficie non est augmentum, in scientia autem Naturali probabitur, quod oportet vt alteratio præcedat motum generationis & incrementi. Debes præterea scire, quod id quod Aristoteles dicit in hoc loco, est verum omnino: nempe quod incrementum, est quid simile illi additamento facti in superficie, quoniam huiusmodi superficies nõ est alterata sua qualitate quæ est ipsa figuræ: nam cum illo additamento remanet illa figura, quam habebat, eo pacto quo exposuimus: sed est addita eius quantitas solum: & eadem est ratio de incremento: quoniam id, quod auctum est non alteratur omnino ea ratione, quæ est auctum: sed est tantum addita eius quantitas, nutritum enim est ipsum auctum, non ipsum nutrimentum, alteratio vero quæ præcedit ipsum incrementum, necessario fit in nutrimento, non in nutrito. & ideo verum est id, quod Aristoteles dicit de ipso augmento. Id ergo quod dicit Aueroes, quod in Physicis probatum est, quod est auctum, iam fuit alteratum, non contradicit penitus huic dicto Arist. D. d. Et motui quidem simpliciter, quod est genus harum specierum, quæ narrauimus, est ipsa quies, quæ insequitur oppositum horum motuum: videlicet priuatio motus. Deinde dicit, motibus vero particularibus, &c. id est his speciebus motus prædictis dantur duo contraria, scilicet vel quietes particulares, vel motus particulares illis oppositi, nam mutationi secundum locum contrariatur quies secundum locum: & motus secundum locum contrarius illi motui, vt exempli gratia, quod motui sursum contrariatur quies deorsum, quæ est id, à quo fit motus, non quies sursum, quia illa est finis motus & eius perfectio, vt in scientia Naturali probabitur, Similiter etiam contrariatur ei motus deorsum: quia finis vtriusque motus sunt contrarii, id est, quia quietes motuum illorum sunt contrariæ: & hoc palam est. Eadem quoque ratione ipsi generationi contrariatur corruptio, atque quies in eo, à quo fit generatio, & non in eo ad quod fit generatio: quia illa est finis generationis, & eius perfectio. Augmento quoque contrariatur decrementum, atque quies in eo, in quo erat res, antequam aueretur. Alterationi rursus ad albedinem contrariatur quies in nigredine, atque alteratio ad nigredinem. Posset tamen aliquis querere, quo pacto potest fieri vt quodlibet horum habeat duo contraria: cum iam suppositum fuerit vnum contrarium habere tantum vnicum contrarium. Ad quod dicendum est, quod huiusmodi duo contraria sunt tantum vnum contrarium, nam alteratio, seu mutatio ad albedinem, cui diximus contrariari quietem in nigredine, & motum ad nigredinem, dico quod in his reperitur contrarietas ratione quietis, quæ opponitur quieti, non ratione motuum, nam, si mutationi ad albedinem contrariaretur quies in nigredine, eo quia qualitas rei, quæ mutatur ad albedinem in colore suo sit contraria, quia quiescit in nigredine, hoc est id quod est nigrum, tunc sequeretur quod nigrum contrariaretur nigro in suo colore, quoniam nigrum potest incipere transmutari in albedinem: & tunc transmutabitur ad albedinem, dum tamen adhuc sit nigrum: verum tamen iam est aliquantulum mutatum ad albedinem: & sic sequeretur, quod nigrum esset contrarium nigro in colore suo, quod est impossibile. Sequitur ergo quod transmutatio ad albedinem, contrariatur quieti in nigredine, quia quies in albedine ad quam mouetur idem id quod transmutatur ad albedinem, est contraria quieti in nigredine, & pari ratione dico, quod ideo transmutationi ad albedinem contrariatur transmutatio ad nigredinem, quia quietes, ad quas mouentur, sunt contrariæ, nam si essent contraria ea ratione, qua habent illum colorem tempore transmutationis, seu alterationis, nulla habita ratione ad finem, tunc sequeretur quod flauum esset flauo contrarium: quoniam possumus supponere quod id, quod transmutatur ad nigredinem sit flauum aliquo tempore transmutationis, similiter potest esse id, quod transmutatur ad albedinem flauum. & sic sequeretur quod flauum contrariaretur flauo: quod est falsum. Sequitur ergo quod non habet contraria, nisi ratione quietum contrariarum.

contrarium; & quod hac ratione habebunt contrarietatem in extremo distantiae. sed cum ipsa contrarietas sit ratione quietis, non ratione motus: ideo patet haec duo contraria, quae dicuntur contrariari vni contrario, esse vnum contrarium, & sic soluitur dubium.

De Habere. Cap. V.

Habere secundum plures modos dicitur. Aut enim ut habitum & dispositionem, aut aliam aliquam qualitatem, dicimur enim disciplinam aliquam, atque virtutem habere. Aut ut quantum, ut quam contingit aliquis habens magnitudinem. dicitur enim tricubitam habere magnitudinem vel quadricubitam. Aut ut ea quae circa corpus sunt, ut vestimentum, vel tunicam. Aut ut in parte, ut in manu anulum. Aut ut partem, ut manum vel pedem. Aut ut in vase, ut modius grana tritici, aut amphora vinum. Vinum enim habere amphora dicitur, & modius grana tritici. haec enim omnia habere dicuntur, ut in vase. Aut ut possessionem. habere enim domum & agrum dicimur. Dicitur autem & vir uxorem habere, & uxor uirum. sed qui nunc dicitur esse modus, alienissimus est eius quod est habere. nihil enim aliud uxorem habere significat, quam quod cohabitant. Forte tamen & alij quidam eius quod est habere, apparebunt modi: sed qui dicitur consueverunt, penes omnes enumerati sunt.

Pars Quinta Tractatus Tertij.

Sermo de Habere.

Habere autem sex modis dicitur. Quorum primus est secundum habitum, & affectum. dicitur enim nos habere scientiam & virtutem. Secundus est, secundum quantitatem. nam dicimus nos habere magnitudinem, cuius longitudo est talis vel talis. Tertius est ille, qui dicitur de re quae corpus continet, siue totum: ut tunica & pallium. Vel partem corporis, ut anulus in digito, & calciamentum in pede, & is tertius modus videtur esse proprius praed-

dicamento habere secundum expositores. Quartus autem modus dicitur de ratione, quam habet pars ad totum: ut cum dicimus habere manum, & pedem.

Quintus vero est sumptus ex usu Graecorum, qui est de ratione, quam habet res ad vas in quo est: ut triticum in horreo, & vinum in lagena. solent enim ipsi Graeci dicere lagena habet vinum, & horreum habet triticum. Sextus tandem est, secundum rem possessam: ut cum dicimur habere diuitias, atque habere domum, atque habere uxorem, sed iste modus, qui nunc dicitur esse, videtur esse alienissimus ab his modis, quibus dicitur habere. nam cum dicimus habere uxorem, nihil aliud magis significamus, quam approximationem.

Dixit. Fortasse alij modi ipsius habere praeter hos, quos narrauimus, reperiri possunt: tamen illi, qui famosi sunt, seu in usum ueniunt, sunt tantum tres, quos narrauimus.

Sermo de Habere.

Dixit. Habere autem sex modis dicitur, &c. Inquit Leui. Totum hoc est clarum, & id de quo dicitur habere in primo significato, est de praedicatione qualitatis, nam cum dicimus aliquid habere scientiam, & habere virtutem, intelligimus ipsum esse scientem, & probum, quae res sunt qualitates. Id vero, de quo dicitur habere in secundo significato, est de praedicatione quantitatis, nam cum interrogamur, quanta sit talis magnitudo, dicimus habere tantam vel tantam magnitudinem. Tertium autem significatum eius apud expositores, est proprium ipsi praedicatione habere: & est quicquid circumdat corpus, & continet ipsum, cum non fuerit pars eius, siue fuerit in toto ipso, siue in eius parte, & hoc, siue ab arte, ut est calciamentum & indumentum: siue a natura, ut est cortex arboris, & squama piscium. Quartum significatum eius est, de praedicatione substantiae. Quintum autem significatum est de praedicatione ubi. Sextum significatum eius videtur quodque esse de praedicatione qualitatis, quoniam diuitiae & paupertas sunt affectiones, quae in animato reperiuntur. In quolibet tamen horum extat aliqua relatio, qua ipsum habere consequitur illa praedicatione: & est id, quo dicitur aliquid esse alicuius absolute, & simpliciter secundum apparentiam, & famam, & videtur quod quemadmodum dicitur aliquid esse in aliquo de alijs praedicationibus, quam de praedicatione ubi: ita quoque dicitur aliquid esse alicuius de aliquibus alijs, praeter praedicationem habere. Aristoteles autem enumerauit hic quot modis dicatur aliquid habere aliquid, ea ratione, qua consequitur plura, quam vnum ex decem praedicationibus, sed reliqua alia, quae consequuntur ipsa decem praedicationibus, vel aliqua ipsorum, ut est potentia & actus, vnum & plura, & alia similia, exacte tractantur ab ipso Aristotele in libro Metaphysicis, & neglexit tractare de eis hic, quia ipse tractat in hoc loco de his rebus, ratione apparentiae & famositatis tantum.

Praedicatorum cum Auer. & Leui
finis.

GILBERTI
GILBERTI
PORRETANI,
 PERIPATETICI
 SEX PRINCIPIORVM
 LIBER.

SUMMA LIBRI.

De Forma, Actione, Passione, Quando, Vbi,
 Positione, Habitu, Et de eo quod est
 suscipere magis, & minus.

De Forma. Cap. I.

Forma est compositio contingens, simplici & inuariabili essentia consistens. Compositio etenim non est: quoniam a natura compositionis seiungitur. Compositio. n. alteri vnaqueque ad-

ueniens, maiorem se coniunctam efficit quodam modo. In forma autem hoc commune non est. nam in eo quod corpus album est, non dicitur maius aut minus seipso non alio: nec si non album intelligatur, destructio compositionis vel minoratio aliqua facta est, sed alteratio solum. Quoniam autem fortasse in alijs idem contingit proferri, additum conuenienter existimo, inuariabili essentia consistens, in anima enim alteratio contrarietatis inuenitur, vt tristitiæ, & gaudij. Sed quoniam (vt aiunt quidam) simplicitati, nulli vero variationi subiecta est, vt ea que est anima mundi, dissocians hanc ab omnibus, addidi compositioni contingens. Erit itaque terminus formæ dicta definitio. neque enim superflua neque diminuta, si quis subtiliter inuestigauerit, reperietur. Habet autem dubitationem ex præcedentibus, vtrum aliqua forma variabilis sit, hoc autem videtur in pluribus. nam eadem oratio susceptiua veri & falsi est: & albedo claritatis & obscuritatis: & oratio eius quod est in re, & non est. Sed non est ita. nam nihil differt albedinem clarum dicere, quam suscipiens clarum dicere. non est autem oratio eadem susceptiua contrariorum, nec oratio eius quæ in re est & non est: sed orationes notæ sunt earum quæ sunt in anima passionum. de his autem dictum est alibi.

Substantiale vero est, quod confert esse ex

An forma aliqua inuariabilis sit.

Primo de Interpretatione. cap. 1. Substantiale quid.

PORRET

quodam compositione compositioni, vt in pluribus, quod impossibile est deesse ei. vt ratio & sensus: siue horum similia, vt continuum & discretum. Hoc vero erit vt materia, & illud vt forma, vt corpus, quod est hominis materia, anima vero forma: erit itaque substantiale, vt corpus, homo, & ratio. hæc autem in his que de Categorijs dicta sunt, expedita sunt.

Videtur autem forma, quedam a natura esse, quedam vero ab actu. ratio enim a natura est, color vero & passio quedam in actu consistunt. In quibusdam autem dubitatio est, vtrum a natura, an ab actu incipient esse, vt in figura incisionis. nam nihil additionis fit, sed separatio quedam partium. Dico autem figuram esse a natura: assentiri vero ab actu: sed quæ coniunctionis est ab actu est, vt dominus. manifestum autem de his. Sed in his quæ in pluribus sunt, palam non est: nam ea quæ in pluribus sunt, in actione esse impossibile est. a natura autem non videtur fieri, quoniam ea, quæ a natura sunt, a creatura præexistente sumunt principium. palam vero est creaturam non esse: nihil enim rationis omnino, quare hæc creaturæ sint, poterit explicari. Natura igitur in his occulte operatur. nam sicut ex plurium partium coniunctione constitutio quedam primorum excedens quantitate efficitur: sic ex singularium discretione vnum quoddam intelligitur, eorum excedens prædicationem. Quapropter communitas omnis naturalis est, quia a singularitate procedit, quæ creationi adæquatur. Subtiliter autem etiam speculantes, sicut naturam in actionibus operari latenter inuenimus, sic creaturarum creatorem in natura, ex actu, qui numero naturam stabiluit. Sed hæc hæc alterius enim considerationis sunt. Formarum vero alia quidem est in subiecto & de subiecto dicitur. vt scientia in subiecto quidem est, vt in anima, & de subiecto quidem dicitur, vt de Grammatica. Quedam autem in subiecto est, de subiecto autem nullo dicitur, vt albedo Socratis. * Quedam vero neque in subiecto est, neque de subiecto dicitur, vt humanitas Socratis & Platonis. similiter autem & his, quæcunque formarum sunt indiuiduæ. Quedam vero dicuntur de subiecto, et in subiecto nullo sunt, vt rationale mortale. Eorum vero que in subiecto sunt, & que de subiecto non sunt dicibilia, alia quidem sensibilia sunt, alia insensibilia. Sensibile vero est, quod sensu comprehenditur: vt albedo, color, sonus, sapor, percussio, dulcedo. Insensibilia, que ratione comprehenduntur: vt doctrina disciplina. simpliciter autem nihil eorum

rum quæ de subiecto dicuntur sensibilia sunt. Manifestum est autem ex his, quæ proposita sunt, quoniam quædam sunt sita alicubi, ut nigredo in oculo: quædam vero difficile est assignare, ut scientia, paternitas, filiatio: nisi forte in componentium & generantium complexione. Singulorum autem quæ dicta sunt * incomplexionis eius quæ in voce est, notatio est: hoc vero subsistens erit vel contingens. Eorum vero quæ contingunt existentia, singulum aut extrinsecus aduenit, aut intra substantiam consideratur simpliciter: ut linea, superficies, corpus. Ea vero quæ extrinsecus contingunt, aut actus, aut pati, aut dispositio, aut esse alicubi, aut in mora, aut habere necessario erunt. Sed de his, quæ subsistunt, & quæ non solum in quo existunt, exigunt, in eo, qui de Categorijs libro inscribitur, disputatum est. de reliquis vero continuo agamus.

De Actione. Cap. II.

Actio vero est, secundum quam in id quod subijcitur, agere dicimur: ut secans quis in eo quod secet, secans dicitur. Est autem alia quidem animæ, alia vero corporis. Differunt autem, quoniam ea quæ corporis est, mouens est necessario illud in quo est: idem enim quod corpus agens est, & mobile est. actio autem animæ non id mouet in quo est, sed coniunctum. anima autem dum agit, immobilis est: mouet enim corpus. anima autem permanet immutabilis: quoniam anima nec secundum locum mouetur, nec secundum quæquam aliorum motuum nisi secundum alterationem, non in suscipiendo crementum, neque decrementum mouetur, neque diminuendo, neque ad oppositum locum transeundo. locus enim corporis est: aia vero non est corpus. Impossibile est autem non corpus corpore moueri, quia nullam loci suscipit mutationem. solum vero corpus, eò quod de loco ad locum transit, mouetur. Hoc autem in quibusdam dubitabile apparebit. speculo enim permanente immobili, imaginis motus fieri videtur ad oppositi mutationes. impossibile ergo erit solutere, concesso quod ibi forma existat vere. Si vero non est incredibilis error, in vulgo putabitur, licet sit conuenientius. Scire autem oportet, quod omne quod in motu est, in actione est: moueri enim actio est. si quid enim mouetur, agit necessario. omnis ergo actio in motu est: omnisque motus in actione firmabitur. Propriū igitur actionis est in motu esse, sicut proprium motus in actione. Et

in his quidem actionibus, in quibus est generatio aliqua, palam est: de his vero quæ corrumpuntur, fortasse obijcitur. nam qui destruit in motu est, nihil autem facere videtur. nam nihil efficit, sed quod factum est destruitur. Dico autem actionem, non quid, sed in quid agat exigere. Non est autem motus actio, sed quale. quiescere enim quale est: quare & motus quidem quale erit. Simpliciter autem quæcunque contrariorum oppositionem suscipiunt, eiusdem suscipiunt generis prædicationem. Naturalis vero actionis proprietas est passionem ex se in id quod subijcitur, inferre. omnis enim actio passionis est effectiua: & omne passionem inferens, actio est. Contingit autem actionem actione effici. actio enim eius quod per se mouetur, eius actionis, quæ per aliud mouetur, generatiua est. actio enim ab animali illata, ab ea quæ est animalis, principium sumit. Nihil autem interest siue agere, siue pati, animalis eius quod ab animali agere est, principium dicatur. Et sic actus quidem est primordiale principium: pati vero permixtum. quamobrem actionis, passionisque actus est generatiuus. Facere vero id quod quale est ex se gignit. Qualitas, quæ calor est, eam efficit quæ calefacere est, actionem. Quantitatum vero particularium positio effectrix est, & qualitatum. asperitas enim & similia qualia sunt: linea vero & superficies, & soliditas quantitates sunt. vniuersa enim hæc à situ substantiam & generationem habent. Quantitas autem quantitatis: ut longitudinis linea, latitudinis planum, altitudinis solidum corpus. Qualitatis vero qualitas: ut calor caliditatis. Situs autem agere & pati: in dispositionis nanque compositione quædam generatio simplicium sit, qua in motiua actione consistere necesse est. Quando vero tempus. Vbi vero locus. Habere autem corpus. ea enim quæ circa corpus sunt, habere dicuntur. Eorum vero quæ in subiecto non sunt, indiuiduorum, corruptio quidem est in primis: generatio autem in his quæ mox post primorum constitutionem consistunt. Eorum vero, quæ de ipsis prædicata sunt, ea à quibus omnino generaliter nulla est prædicatio, ut omnes quidem homines eius hominis, qui communis est, & uniuersalis. Recipit autem facere & pati contrarietatem, et magis & minus. secare enim ad plantare contrarium est, & urere ad humidum facere. & calefieri magis & minus dicitur, & in frigidari: siccari, & humidum fieri, tristari, & gaudere magis & minus dicitur.

De

Passio est effectus illatioque actionis, secundum quam hæc quidem patiuntur magis, illa uero minime, secundum quod quædam animantia sunt alijs: ut animantius quidem brutum est arbore, animantius uero irrationali rationale. Omnia uero, quæ de generatione dicta sunt, eadē dici possunt de ea, quæ in rebus est, passione: quadam autem prolatione non recta, sed mutatione. Est autem pati eorum quæ multipliciter dicuntur. animæ enim actionum unaquæque passio dicitur, quas quidem sub actione locauimus: ut amor, odium, tristitia, & gaudere. que omnia qualitates passibiles, actiones animæ appellamus. Dicitur quoque passio, quod in naturam agit: ut morbus, febris, ægrotudines, & reliqua quæ qualia dicta sunt. Passio uero, ut dictum est, prima est generatio actionis. Non est autem in agente passio, sed in eo in quod agitur, & operantis actum suscipit, percipiens. n. pati non dicitur, sed materia actum suscipientes: ea uero, quæ nunc relinquuntur, in eo qui est de Generatione libro tractantur. Et de passione hæc sufficiant.

De Quando. Cap. IIII.

Quando uero est, quod ex adiacentia temporis relinquitur. Tempus uero quando non est, utriusque autem ratio cōiuncta est, ut tempus quidem præteritum quando non est, effectus autem eius, & affectio, secundum quam dicitur aliquid fuisse, quando est. Instans autem quando non est, sed secundum quod aliquid æquale, vel inæquale est. eius autem affectio, secundum quam aliquid dicitur in instanti esse, quando est. Futurum similiter tempus quando non est, sed id quod futurum est, quoniam contingere necesse est, secundum quod aliquid dicitur futurum esse cras, vel in aliquo tempore. Est igitur quando, aliud ex eo quod abiit, aliud ex eo quod instat, aliud uero ex eo quod necesse est contingere. Dicitur enim in Categorijs præteritum & futurum esse quantitates, & quod magis est continuans ad præsens. De præterito quidem dictum est hoc, non quod in substantia permaneat, sed quoniam in excessu suo nondum præterijt: de futuro autem, quoniam necesse est contingere, quod tantum est, ac si instaret. nulla enim differentia est in eo quod permanet, & quod futurum est, & quod nunc abiit. Quamobrem & de futuris agitur, & se-

cundum ea aliquid dicitur, & nūcupationem existentium sortiuntur. ut Sol orientur cras, cras erit nauale bellū, heri obiit Socrates, & aliquid dicitur secundum tempus id quod futurum est, de eo qui nascetur futurū, aut necessario de eo quod est. ut Callias disputabit cras, vel nō disputabit cras: disputabit. n. futurā actionem significat: nihil autem inde est, quod in substantia adhuc sit. Differt enim quādo ab eo quod est ubi: quoniam in quocunque tempus est vel fuit vel erit, in eo quidem quando, est vel fuit vel erit, quod secundum idem tempus dicitur. quando enim quod existenti est, cum ipso instanti est, & simul in eodem sunt. quādo uero ex eo quod abiit & quod futurum est, nūquam simul erunt. ubi uero & locus, à quo est, vel sit, nunquam simul in eodem. ubi autem in circumscriptione est: locus autem in comprehensente. Distat autem quando, quod ex præterito est, ab eo quod ex futuro procedit: quoniam quando quod ex futuro præterito posterius est: quod uero ex præterito, est prius futuro. Quando autem unum & idem, primum quidem ex futuro est, secundum ex præsentis, posterius uero ex præterito: quemadmodum tempus. primum quidem nunc est futurum, postea uero præsens, deinde præteritum. Sicut autem & tempus, aliud quidem compositum est, aliud uero simplex. Est autem compositum, quod in composita actione consistit: simplex uero, quod cum simplici procedit. Et ita quando, aliud simplex, aliud compositum. simplex quidem, ut in momento, & nunc esse: compositum autem, ut in hora, die, hebdomada, & similibus. Amplius, quemadmodum temporis partes sine mora succedent, similiter & partes quando. quādo quippe præteritum & futurum ad præsens copulatiue reducuntur. Distat autem & tempus ab eo quod quādo: quoniam secundum tempus aliquid est mensurabile: ut motus annuus quatuordecim mensibus, & motus multus dicitur, eo quod multo tempore permanet. At uero secundum quādo nihil mensuratur, sed aliquando dicitur esse, & secundum idem temporale, & variabile pronuntiatur. Inest autem quoniam non suscipere magis & minus. non enim dies vel diurnus magis & minus die vel diurno dicitur, nec unumquodque diurnus alio: sic & de alijs. quare omni quando inest non dici secundum magis & minus. Amplius quando nihil est contrarium. etenim quoniam ex præsentis est unum & idem. quando de futuro & præterito. impossibile est autem duas de eodem prædicari indiuiduo contrarietates. Amplius autem contraria nunquam in eodem

eodem erunt in simul: quando autem, quod secundum præteritum & futurum, in simul erit in eodem. idem nanque quod est fuisse uerum est esse, et permansurum. contrariorum uero ratio est, nunquam in eodem simul consistere, neque de indiuiduo eodem dici, & in eodem tempore. Quare contrarietas in eo, quod quando est, non enuntiabitur. Est autem quando in omni eo, quod incipit esse, ut corpus quidem uniuersum aliquando est & in tempore; suscipit enim temporum alterationes. alteratur enim corpus in æstu, uere, hyeme, & autumnno. Similiter autem & animalia acutius quædam in hyeme, quædam in æstate, quædam in uere speculantur secundum instrumenti complexionem. Anima enim coniuncta corpori imitatur complexionem ipsius, ut qui aridæ uel gelidæ compaginationis, demetiores seipsis in autumnno fiunt sæpe: quibus uero sanguis principatur, in uere. Similiter autem & in alijs secundum similitudinem complexionis animalium & temporum. Erit igitur in tempore, quicquid temporis suscipiens uariationes alteratur secundum tempus. Huiusmodi uero sunt quæ dicta sunt. de paucis autem, aut de nullis alijs conuenientius erit proferre.

De vbi. Cap. V.

Vbi uero est circumscripção corporis, à circumscriptione loci proueniens. Locus autem in eo, quod capit, est, & circumscribitur. Est ergo in loco, quicquid à loco circumscribitur & complectitur. Non est autem in eodem locus & ubi. locus autem in eo quod capit; ubi uero in eo quod circumscribitur & complectitur. Videtur autem non omni adesse: anima enim nusquam est. nullum enim locum occupat, neque implet: animatum namque aliud capere potest. Nunquam autem contingere palam est occupatum quidem aliquo locum capere aliud, & complecti posse occupante permanente. granum enim modio adueniens retineri non posset, aere quo implebatur, crescente. aere enim expulso granum utique recipitur. Nequaquam igitur duo in eodem loco esse simul possunt, nec idem unum in diuersis. Quamobrem nec anima quidem loca-
lis erit, cum locum nullatenus occupet. Similiter autem & quæcunque à corporis ratione dissentiant, loci carent circumscriptione. Mouet autem quis quætionem fortasse, idem in diuersis & pluribus concludens. etenim vox in auribus diuersorum est: vox autem & si aer non sit, esse non poterit

sine aere: et in auribus diuersorum est. Quare dicatur & corpus idem esse in diuersis locis. vox enim omnino una & eadem in diuersis quidem aeris partibus esse non potest. Concedentibus itaque nobis unam & eandem uocem omnino in auribus diuersorum sentiri, utique & confiteri oportet omnino unam particulam aeris ad aures diuersorum peruenire. simpliciter autem unum & idem in pluribus totum impossibile est inueniri. Quamobrem etiam concedere cogimur, vel diuersum quidem in auribus diuersorum sentiri, vel unum & idem omnino in pluribus locis. Relinquitur igitur diuersum sensum esse imaginabiliter se generantium, & similiter. quare & vox quædam non animalis est. ea enim, quæ imaginabiliter fit, similiter animalis non est, quoniam ab animali non profertur. Adhuc autem dicimus omnem uocem animalis esse. Quis enim uocem ab initio audiuit, in silentio quidem simpliciter, nisi animalium: quare vox quidem animalis dicitur, quæcunque quidem ab ipso proferente fit. unius ergo vox ad aures diuersorum dirigitur: una autem & eadem non contingens est. Vbi autem, aliud quidem simplex, aliud uero compositum. Simplex quidem, quod à simplici loco procedit: compositum autem, quod ex composito. Locus autem simplex est origo, & constitutio eius quod est continuorum. Locus autem, ut dictum est quidem, compositus habet particulas copulatas ad eundem terminum, ad quæ particulae corporis copulantur: corporis uero partes iuxta punctum: loci ergo particulae solidorum particulas claudunt. etenim loca simplicia corporis minimi occupatiua sunt. Quare nec locus sine corpore, nec soliditas sine loco erit. Contentio autem de sphaeræ extremitate oritur: nihil enim extra ipsam est. In ea autem locus esse non poterit, ut dictum est à Superioribus, quod ab eo quidem loco ambitur. contentibus ergo nobis sphaeram localem esse, confiteri utique necesse est, aliud quidem præter eam, in quo extremitatis locus existat: nihil autem præter ipsam est: quare extremitas quidem in loco non est. de huiusmodi autem insolitum & occultum est pronuntiare, & contra sensibilia. caret autem ubi intentione & remissione. non enim dicitur alterum altero magis in loco esse uel minus, licet etiam maiorem uel minorem locum possideat. non autem secundum ubi, uel secundum quantitatem aliquam est magis & minus, sed secundum id quod quale est. Inest autem ubi nihil esse contrarium: eo quod nec loco quidem inest contrarietas: locus enim loco non

Log. cum cōm. Auer.

E

est

est contrarius. Quòd autem nec alijs manifestum est. sursum enim & deorsum esse contraria pluribus videntur. multum enim distare videtur id quod sursum est ad id quod deorsum est, quemadmodum sursum & deorsum. quare contrarietas videtur vbi circa sursum esse & deorsum, quemadmodum circa locorum quantitates. Contingit autem contraria in eodem esse. sursum enim et deorsum eē, in eodem sunt. idem enim sursum & deorsum est ad diuersa quidē sumptum. nam turris altitudo sursum est ad nos, sphaerae autem extremitati comparata inferior est. Amplius contrarium sibimet quidam idem fore contingit. si enim sursum esse & inferius esse contraria sunt, cum idem sursum & deorsum sit: colligitur idem sibimet contrarium fieri. Non ergo contrarietas vlla in eo quod in loco est.

De Positione. Cap. VI.

Positio est quaedam partium situs, & generationis ordinatio, secundum quam dicuntur stantia vel sedentia, vel aspera, vel lenia, vel quolibet aliter disposita. sedere autem & iacere positiones non sunt, sed denominatiue ab his dicta sunt. Solet autē quæ sitio induci de curuo & recto, aspero & leni, quadrangulo & triangulo, bicubito & tricubito, magno & paruo, breui & longo, & similibus: quaedam enim positionem partium significare videntur. Asperum enim dicitur, cuius partium una alteri supereminet. Lenius vero dicitur, cuius particulae æqualiter porrecte sunt. similiter autem & de alijs. Nō sunt autem positiones ea quæ dicta sunt omnia, sed qualia circa situm existentia. ex eo namque quòd partes si sunt dispositæ, ex eo talia sensibus iudicantur: non autem ex eo quòd talia, scilicet & aspera & lenia, uel bicubita, uel tricubita sunt. similiter autem & de alijs huiusmodi, quæ partium habent positionem. Erit igitur unumquodque prædictorum non positio, sed quale, quod circa positionē nascitur. Suscipere autem uidetur situs contrarietates. nam sedere ad id quod stare contrarium esse videtur. contraria enim sunt, quæ in eodem indiuiduo, eodemque tempore impossibile est reperiri: vicissim tamen possibile inesse. sedens autem illico stare potest, & stans sedere. quocumque autem sedente, impossibile est eundem stare. Ponētibus autem nobis hæc contraria esse, inconuenientia recipere cogimur, hoc, quòd vnum sit contrarium plurium. secundum enim dictorum consequentiā non magis sedere ad id quod est stare con-

trarium est, quam ad accumbere. Similiter autem & quemadmodum sedere & stare nunquam in eodem simul reperiuntur, ita & accumbere & sedere & stare. secundum igitur huiusmodi dispositiones situi nulla contrarietas inuenietur. Fortassis autē nec insolitum quidē putabitur vnum plurium esse contrarium. pallidior etenim ad album & nigrum contrarium esse videbitur. nam sub eodem genere cum sint, nunquam simul inueniuntur, & vicissim transmutantur. relinquitur ergo vnum pluribus esse aduersum. Nō est autem pallidum ad nigrum vel album contrarium: etenim cum utroque in eodem est. pallidum enim & colores reliqui ex albo & nigro conficiuntur: necessarium ergo in quocumque pallidum est in omni eo esse album & nigrum. similiter autem & de cæteris quidē coloribus. Amplius autem contrariorum quidem ratio est circa idē natura existere. sedere enim & iacere non circa idem natura sunt seiuncta. est enim sedere proprie circa rationalia: iacere vero & accumbere circa diuersa. huius autem signum est equi et hominis similitudo, quibus sine dubio accubitus esse probatur. Proprium autem positionis, neque magis, neque minus dicitur. Sedere autem nō magis positio est quam accumbere, neque minus, neque sedens alterum altero magis & minus dicitur, neque accumbens, neque vniuersaliter secundum aliam positionem. Magis autem proprium videtur esse positionis, substantiæ proxime assistere, omnibus quidem alijs formis suppositis. Positio autē nihil aliud est quam naturalis ipsius substantiæ ordinatio, qualis vel à principio quidem innata est, ut ea quæ asperis & lenibus, æqualibus & inæqualibus inest: vel à naturali quidem motu consueto, ut sessio & accubitus & similia. Quicquid igitur proxime substantiæ est assistēs id necessario positio est, & omnis quidem positionis huius ratio suscipit prædicationem.

De Habitu. Cap. VII.

Habitus est corporum & eorum quæ circa corpus sunt, adiacentia: secundum quam hoc quidē habere, illa vero dicuntur haberi. Hæc autem non secundum totum dicuntur, sed secundum particularē diuisionem: ut armatum eē, calceatum esse. his autem neque simplicia nomina imposita sunt, quibus ea appellantur, sed sunt eis posita, armatio, calceatio: horum autem secundum proportionem & reliquis. Suscipit autem habitus magis & minus. armatior enim est equus pedice

De eo, quod est plus, minus'ue suscipere. Cap. VIII.

pedite. dicitur & calceator, qui calceamentis & caligis utitur, quàm qui solis calceamentis vel caligis utitur. In quibusdam autem nō videtur quòd cum magis & minus prædicent: ut vestitum esse, & similia. Habitui quoque nihil est contrarium. etenim armatio calceationi non est contraria. idem etenim armatus & calceatus. quòd autem alijs contrarium non est, palam est. similiter autem his & reliquis. Proprium quidem habitus est in pluribus existere, ut in corpore, & in his quæ circa corpus sunt existentia. adiacet enim corpori, & his quæ circa corpus sunt. hoc autem, ut dictū est, fit secundū eam quæ est in partibus diuisionem. In paucis autem alijs principijs huiusmodi inuenies. in quantitate enim solū, & in his quæ ad aliquid sunt similia reperies. ad aliquid autem, ut figuraliter dicatur, & similitudo & dissimilitudo, quæ sunt pluribus similibus & dissimilibus: quantitas autem ut numerus qui in numerabilibus inest, utique semper crescens secundum vnitatum multifariam ascensionem. simpliciter autem nihil inuenies tot distribui partibus, ut numerum. non autem omnis quātitas, aut relatio talium est. Habitus autem omnis in pluribus necessario existit, ut in corpore, & in his quæ circa corpus sunt. Omne igitur quod in corpore & circa corpus est existens, habitus nomē sortitur. Quare magis proprium quidem habitus erit in corpore, & circa corpus existentibus, secundum eam quæ partium est diuisionem, ut in pluribus existere. Dicitur autem habere multis modis. habere enim dicitur alterationem, ut albedinem, & nigredinē: quantitatē, ut longitudinē. nihil enim aliud est dicere albedinem aut longitudinē habere, quàm album aut longum esse. Dicitur etiam vas aliquid habere, ut modius triticum: quod nihil aliud est habere, quàm continere. Habere quoque in membro dicimur, ut in digito annulum: quod tantūdem est dicere, quātum est digitem in annulo esse. Dicitur vir uxorem habere, & recipere vxor virū. hic autem insolitus est habendū modus, quo vir habetur vel haberi dicatur, hoc autē habere nihil aliud est quàm cohabitare. Quare modi habendi qui dici consueuerunt, quinario numero terminantur. Fortassis quidem essent alijs modi habendi præter hos qui dicti sunt: sed si quis diligens inquisitor inueniat. Et quidem de principijs hæc dicta sufficiant. reliqua vero in eo quod de Analyticis est, querantur volumine.

Dicitur autem magis & minus suscipere tripliciter. Aiunt enim quidam secundum crementum vel diminutionem eorum, quæ suscipiunt subiectorum. Alii autem & alij ipsa quidem quæ suscipiuntur, in suscipiente diminui & crescere annuntiant. Alii autem secundum vtrunque, amborum diminutionem & augmentationem. A primis itaque inchoantes, quæ eorum rata sit ac firma sententia manifestabo. Siquis vero primam & secundam destruxerit, utiq; & tertiam destruit, quæ ex vtraq; conficitur, conjunctione. Non ergo secundū suscipientium ipsorum crementum vel decrementum, cum magis vel minus aliqua dicuntur. Nulla enim ratio obuiaret dicenti hominem & animal & substantiam, & cætera consimilia cum magis & minus dici, concedentibus nobis secundum subiecti intensiōem & remissionem quælibet cū magis & minus dici. Amplius autem equus quidem & augmenti, & diminutionis motum frequenter sustinet. dicitur. n. equus minor vel maior lapide quodam, qui nunq; intensiōem et remissionem passus est. mons etiam alio monte maior dicitur, cū neuter crescat vel decrescat. Amplius autem margarita, albiore equo dicitur, cui pedem album contingit habere. hoc autem non est, quia equus quidem in essentia à margarita superatur. colligere igitur oportet vel margaritam quidem albiorem equo pronuntiarī, secundum magnitudinē subiecti vel paruitatem: vel non verum albiorem equo margaritam esse: vel nihil omnino magis vel minus dici secundum subiectorum magnitudinē vel paruitatem, neq; secundum crementum vel diminutionem. Hoc autem palam est, quòd secundum magnitudinē subiecti margarita albiore equo non dicitur: tamen margaritam albiorem equo esse non falsum est. Reslinquitur ergo nihil secundum magnitudinē subiecti amplius vel minus dici: similiter autem neque secundum paruitatem. Amplius autem neque secundū ea quæ inficiunt. Si enim secundum magnitudinē albedinis vel alicuius cæterorum dicitur aliquid albius aliquo, vel secundum paruitatem minus album, vel quomodolibet aliter: utique & magis albus equus, vel homo, vel quodlibet aliud albius margarita dicitur. etenim maior albedinis quātitas equo accidit quàm margaritæ. Amplius autem magis & minus alterum al-

Log. cum cōm. Auer. E j tero

terro dicitur, non secundum subiecti, neque accidentis crementum. Quoniam autem ne secundum subiecti crementum vel magnitudinem aliud paruius alio dicatur, manifestum est: neque ergo secundum ipsius accidentis amplio rem quantitatem. etenim quantitas ultra subiectum protendi non potest, quoniam terminus quantitatis est corpus. paruitas autem quantitati supponitur: quare ultra paruum quidem subiectum paruitas ipsa non porrigitur. quanto igitur subiectum paruius efficitur, tanto paruius quantitas minoratur. Patet itaque nihil secundum magis & minus praedicari, neque secundum subiecti solum augmentum vel diminutionem, neque secundum accidentis: quare neque secundum utrumque. Oportet igitur ab alia eam inuenire, quae cum magis & minus dicantur. Huiusmodi vero sunt ea, quae sunt in voce eorum quae adueniunt, & non secundum subiecti vel mobilis crementum vel diminutionem, sed quoniam eorum quae sunt in voce, impositioni propinquiora sunt, siue ab eadem remotiora sunt. de his etenim cum magis dicuntur quae proximiora sunt ei, quae in ipsa voce est impositioni, cum minus autem de his quae remotiora consistunt. Vt album dicitur illud, in quo pura albedo est. quanto igitur ad vocis impositionem accedens puriori inficitur albedine, tanto & candidior assignabitur. & paruum quidem dicitur, quod alijs comparatum staturae diminutione & quantitate vincitur. quicquid igitur est quod in quantitatis mensura superatur, id continuo paruius pronuntiatur. similiter autem de alijs. Dubitabit autem aliquis, quare haec quidem cum magis et minus dicantur, substantiae vero minime. hoc autem contingit, quoniam substantiarum impositio quidem in termino est, ultra quem transgredi impossibile est. Additur autem & de accidentibus quibusdam, quae sine magis & minus dicuntur: ut quadrangulus, & triangulus, & similia. non enim triangulus magis vnus altero dicitur. Contingit autem, quoniam in substantiarum quidem designatione accipitur, etenim

quadrangulus quantitas nuncupatur, & corpus quadrangulatum. uel eadem, quae in superioribus est ratio, hic verat. quoniam huiusmodi impositio in termino facta est, ultra quem transgredi non licet. quemadmodum in superlatiuis, etenim albius vel nigerrimus & huiusmodi sine amplius sunt, & minus, eo quod huiusmodi impositio in termino est, ultra quem porrigi impossibile est, & citra permanere. possibile enim si contingit, nullum sequitur impossibile. quapropter si omnes puncti componantur, nullam faciunt magnitudinem: quoniam punctus puncto additus nihil auget. Est autem generatio simplex, & corruptio non congregatione nec segregatione atomorum, sed quando transmutatur ex aere specificato in hoc totum. In subiecto enim duo sunt, quorum haec quidem est forma secundum rationem: haec autem secundum materiam. quando igitur in his duobus est transmutatio, generatio & corruptio erit simpliciter secundum veritatem. Dicitur autem simpliciter generari in his magis hoc aliquid & forma quam terra. musicus homo corruptus est, homo immusicus generatus est, homo manet idem: siquidem in his passio non esset secundum se musica & immusica, his quidem generatio esset, his autem corruptio. Ideo hominis quidem haec passiones, hominis autem musici & immusici generatio quaedam & corruptio. nunc autem est hominis haec passio manentis musica & immusica: ideoque alteratio talis est. Est autem materia maxime quidem subiectum generationis et corruptionis proprie susceptibile. Sed quare discens non dicitur generari simpliciter, sed quod generari disciplinatum, haec determinata sunt in praedicatione. haec autem hoc aliquid significant et substantiam, haec autem quale, haec autem quantum. Quaecunque igitur non substantiam significant, non dicuntur simpliciter, sed secundum aliquid generari. Est autem cui inest secundum naturam moueri, ut ignis.

Libri Sex Principiorum finis.

Aristotelis

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS

DE INTERPRETATIONE LIBER PRIMVS,

SEVERINO BOETHO INTERPRETE:

Cum Auerrois Cordubensis Expositione,

& Leui Gherfonidis Annotationibus:

omnibus nunc primum

à Jacob Mantino Hebræo Medico

in Latinum conuersis.

SVMMA LIBRI.

De Notis, De Orationis principijs. De ipsa Oratione, Enunciatione, ac ipsius speciebus. De enunciationum oppositionibus, ac circa ipsarum veritatem et falsitatem regulis, in quocunque tempore.

De Notis: Et ut in intellectu, ita etiam in uoce uerum & falsum reperiri. Cap. I.

AVERROIS EXPOSITIO.

Differentia Prima.

Dixit Aristo. Oportet primum dicere, quid sit nomen, quidq; verbū: postea quid est negatio, & affirmatio: & tandem quid sit enunciatio, quid quoque oratio, quæ est genus affirmationis & negationis. Dicimus ergo, q; dictiones, quibus loquimur, significant primo res, quæ in anima existunt. literæ quoq; scriptæ significant primum illas dictiones. Et quemadmodum literæ scriptæ, id est ipsa scriptura, non est eadem apud omnes gentes: ita quoq; illæ dictiones, quibus illæ res etiam explicatur, non sunt eadem omnibus gentibus. & ideo ad placitum, & non naturaliter significant. At res, quæ in aia existunt, eadē utiq; sunt apud oēs: quæadmodū & ipsa entia quorū illæ res quæ in aia existūt, sunt similitudines & signant ipsa, sunt eadē naturalr oibus. Verūtamen tractare de mō, quo illæ res, q̄ in aia existunt, significēt entia existētia extra aiam, non attinet ad hanc scientiam: sed in libro de Anima de hoc tractabitur.

Dictiones autem in hoc simulantur illis rebus intellectis, quoniam quemadmodum res potest intelligi sine vero vel falso: ita quoq; dictio potest intelligi sine vero vel falso, & quemadmodum intellectus alicuius rei potest dici verus vel falsus: ita etiam ipsa dictio potest dici vera vel falsa. Verum præterea & falsum reperiuntur in ipsis rebus intellectis, & in ipsis dictionibus significantibus eas, si inuicem componantur, vel diuidantur. sed si seorsum capiuntur, tunc nec verum, neque falsum significant. Nomen autem & verbum similia sunt rebus simplicibus, quæ neque verum, neque falsum significant: eō quod sunt sine aliqua compositione, vel diuisione: vt homo vel album. quoniam, si non additur ei est, vel non est, tunc nec verum, neque falsum significat: sed significat rem indiuiduam, sine tamen aliquo vero vel falso. Et ideo cum dicimus hircoceruū, aut chimeram, neq; verum, neq; falsum significamus, nisi addiderimus eis est, vel non est, siue simpliciter, vel fm tēpus, & dicamus hircoceruus est, vel non est, vel chimera fuit, vel non fuit.

LEVI ANNOTATIONES.

Differentia Prima.

Dixit Auerroes, Oportet primum dicere quid sit nomen, quidq; verbum, &c. Inquit Leui. Cum in hoc libro tractetur de oratione, quæ suscipit affirmationem & negationem: ideo operæ precium fuit, vt ipse Aristoteles notificaret primo aliquid de ipsis dictionibus, quatenus sunt partes orationis.

Log, cū cōm. Auer. E ij nis,

Primū oportet ponere quid sit nomen, & quid verbum: postea quid est negatio, & affirmatio, & enuntiatio, & oratio. Sunt ergo ea quæ sunt in voce, earū quæ sunt in anima passionū

notæ: & ea quæ scribuntur, eorum quæ sunt in voce. Et quemadmodum nec literæ omnibus eadem, sic nec eadem voces. Quorum tamen hæc primum notæ sunt, eadē omnibus passionēs animæ sunt: & quarum hæc similitudines, res etiam eadem. De his vero dictum est in ijs qui sunt de Anima: alterius. n. hæc sunt negotij. Est autem quemadmodum in anima aliquando quidem intellectus sine vero vel falso, aliquando autem cui iam necesse est horum alterum inesse: sic etiam in voce, circa compositionem enim & diuisionem est verum & falsum. Nomina igitur ipsa & verba consimilia sunt ei, qui sine compositione & diuisione est, intellectui: vt homo vel album, quando non aliquid additur. neque enim falsum, neque verum adhuc est. Signum autem huius est. hircoceruus enim aliquid significat: sed nōdum verum aliquid, vel falsum, nisi esse vel non esse addatur, vel simpliciter, vel secundum tempus.

nis, quæ sunt nomen & verbum, at statim post hoc probabitur
 q̄ omnis oratio constat ex nomine & verbo, vel ex nomine &
 aliquo habente vim verbi, nam de dictionibus quatenus sunt
 partes entis, iam tractauit in superiori libro, D. Postea quid est
 negatio. Inquit Leui, Sensus est q̄ aliqua oīo suscipit affirmati
 onē vel negationem: aliqua vero non, vt post hoc probabitur.

D. Dicimus ergo q̄ dictiones, quibus loquimur, &c. In
 quit Leui, Per hoc autem intelligit, q̄ entia sunt vtique eadem
 in se apud omnes gentes, nam probatum iam fuit ipsa entia
 esse illa decem prædicamenta superius dicta: & ideo oportet
 vt illæ res, quæ sunt in anima, sint exemplaria significantia su
 per illa. & quoniam extat aliqua discrepatio inter Antiquos
 de huiusmodi ente intelligibili, quatenus in libro Metaphy
 sicæ dictum iuit, sed ad hanc artē non attineat, vt determinet
 quænam harū opinionū sit verior: ideo vsus est hic sermone con
 gruo vtriusque opinionū. At modus quo vere significant, in libro
 de Anima tractabitur: destructio vero reliquarum opinionū,
 in libro Metaphysicæ ponetur. Dictiones autem significant
 primo huiusmodi res in anima existentes, quæ quidem sunt
 eadem apud omnes gentes, sed ipsæ dictiones non sunt eadē
 apud omnes gentes: quemadmodum scriptura literarū, quæ
 primo significant huiusmodi dictiones, non sunt eadem apud
 omnes gentes, nam vt scriptura vnus non est scriptura alte
 rius: ita quoque res se habet in dictionibus, & ideo dictiones
 significant ad placitū, & non per naturam, quoniam si illæ
 dictiones significant per naturam illas res quæ sunt eadem,
 hoc est in mente apud omnes, tunc non possent huiusmodi
 dictiones esse diuersæ apud gentes: cum tamen sint diuersæ,
 vt sensu probatur, & ideo necesse est vt significant ad placitū,
 hoc est iuxta decretum hominum, qui decreuerunt ita dictio
 nes debere significare. D. Dictiones autem simulantur in
 hoc illis rebus intellectis. Inquit Leui, Scire debes, q̄ scientia
 vel habetur per conceptum simplicem, & nominatur apud
 Arabes formatio: vel per notitiā complexorum, & nomi
 riatur apud Arabes verificatio. Simplex igitur conceptus est
 notitiā rei per dictionem simplicem significat, hoc est quid
 tatis vnus rei: vt hominis vel equi, quoniam potest concipi
 eius quiditas vel per se, cum fuerit res nota: vel per id quod si
 gnificat eius definitio, vel descriptio, nam definitio & descri
 ptio dicuntur etiam conceptus & formatio, cum non quæ
 ratur per eas, vt res sit, vel non sit: quod quidem est ip
 sa verificatio, id est complexorum notitiā. Ipsa autem verifi
 catio quandoque fit de vna quiditate, quandoque de duabus.
 Illa autem quæ de vna fit, est vt cum quarimus, vt res talis res
 sit: vt si dicatur quod homo est, & vacuum non est. De dua
 bus vero quiditatibus fit, vt si quaratur vtum hoc inest huic,
 vel non inest ei: vt cum dicitur quod sensus inest homini, & vo
 latus non inest ei. Ipsum præterea esse quandoque reperitur
 simpliciter, hoc est absolute: vt cum dicitur triangulo in sunt
 anguli æquales duobus rectis, quoniam hoc non attribuitur,
 neque ascribitur triangulo cum aliquo tempore, sed quocunq;
 que contigerit tempore, & quandoque ipsum esse erit in ali
 quo tempore: vt cum dicitur Socrates erit ambulans, videlicet
 in tempore futuro. Manifestum est quod ipsa dictio pos
 test intelligi, & esse intellecta, licet non sciamus vtum sit vel
 non sit: quod quidem est ipsa verificatio, & potest id quod de
 ea intelligitur, dici verum vel falsum: cum componitur cum
 alia quiditate, quæ de ea affirmetur, vel negetur: vel cum ver
 bo est, id est verbo substantiuo: vt antea fuit dictum. Per id
 vero quod dixit, quod res intellecta & dictiones quæ eas signi
 ficant, cum componuntur simul, sunt duæ quiditates, innuit il
 lam verificationem, quæ est duabus quiditatibus. Et cum dicit
 vt homo vel album, cum non additur ei est, vel non est, intelli
 git actum simplicem, nēpe formationem. At cum postea di
 cit, nisi addiderimus ei est vel non est, & dicatur homo est vel
 non est, vel album est aut non est, intelligit per hoc illam veri
 ficationem quæ fit de vna quiditate: & dicit quod nihil differt,
 siue illa quiditas reperitur, siue non reperitur: vt exemplifi
 cat de hircoceruo, & chimera quæ sunt res, quæ nō reperiuntur.

De Nomine. Cap. II.

Nomen igitur est vox signatiua, s̄m pla
 citum, sine tempore, cuius nulla pars
 significatiua est separata. in noie. n.
 quod est equiferus, ferus nihil p̄ se significat,
 quæadmodum in orōne, quæ est equus ferus.
 At vero non quæadmodū i simplicibus nois
 bus, sic se habet in compositis. In illis, n. nullo

mō pars signatiua est: in his autē vult quædē, sed
 nullius est, separata. vt in eo quod est equiferus
 hoc quod est ferus, nihil signat p̄ se. Secundū
 placitū vero, qm̄ natura, noīum nullū est, sed
 qm̄ fit nota. qm̄ designant & illiterati soni, vt
 ferarū: quorū nullū nomē est. Non hō vero
 nō est nomē. at vō nec positū nomē est, quo
 illud oportet appellare. neq; n. orō, neq; ne
 gatio est: sed sit nomē infinitū: qm̄ s̄m in quo
 liber est, & qd̄ est, & qd̄ nō est. Philonis autē,
 aut Philoni, & quæcunq; talia sunt, non sunt
 noia, sed casus nois. ratio aut ipsoꝝ est, in alijs
 quidem eadē: differūt autem, qm̄ cum est, vel
 fuit, vel erit, neq; uerū, neq; falsum est, nomē
 vero semper. vt Philonis est, vel non est. non
 dum enim neque verū dicit, neque falsum.

Sermo de Nomine.

Nomen autem est dictio significans ad placitū,
 aliquam rem sine tempore, cuius nulla
 seorsum sumpta significat partem illius rei: si
 ue illud nomen sit simplex, vt Socrates, & Plato, vel
 compositum, vt seruiregius, cum fuerit nomen alicui
 us hominis sic nominati, nam si seorsum sumatur, ab
 hoc nomine seruiregius, quod est nomen alicuius ho
 minis, seruus, vel rex nullam partem profecto signifi
 cabit illius rei, quam significabat, cum dicebamus ser
 uiregium. ueluti in lingua nostra, seruus regis signifi
 cat, cum volumus significare seruum ipsius regis, nam
 seruus ibi significat partem illius rei, quam significa
 bat seruiregius: & similiter re significat partem rei (&
 vt apud Latinos, Antoninus pius). In hoc tamen differ
 rūt nomina simplicia à compositis, vt seruus Socratis,
 & dominus Platonis: quod pars nois simplicis quæ est
 vna syllabarum, ex quibus componitur illud nomen,
 nihil penitus significat, neq; per se, neq; per accidens:
 vt est litera S, ex Socrate, sed pars nominis compositi
 potest per accedens tamen aliquid significare separata:
 vt si contigerit vt aliquis, qui nominatur seruus regis,
 sit seruus regis: & aliquis qui vocet Antoninus pius,
 sit pius. In definitione præterea nominis additur ad
 placitum: quia dictiones quibus loquuntur homines,
 non significant s̄m naturam: sicut sunt plures dictio
 num, quibus cætera animalia bruta loquacitant: quæ
 quidem sunt dictiones, quæ non scribuntur. nam di
 ctiones quibus plura animalia garrulant, constant qui
 dem ex syllabis, ex quibus constant dictiones, quibus
 homines loquuntur, vel ex syllabis constantibus ex
 literis similibus eis in organo prolationis, & sunt signi
 ficatiuæ rerum propriarū, ac sibi peculiarium, scilicet
 ipsismet animalibus. Nominum autē aliud finitum,
 aliud infinitum. Nomen finitum est illud, quod signi
 ficat ipsos habitus rerū: vt homo, & equus. infinitum
 vero est illud, quod constat ex nomine habitus prædi
 cti, & dictione, non in illa scilicet lingua, in qua est in
 vsu huiusmodi nomen, vt cum dicimus nō homo, non
 animal, & huiusmodi nomen dicitur infinitum: quia
 non potest dici simpliciter nomen, quia non significat
 rem possessam seu habitum, neq; est etiam res negati
 ua, nam eius significatio, est significatio nominis inco
 positi: licet sit compositum. & ideo potest fieri negati
 uum, quemadmodum nomē finitum. Nomen præ
 terea cum est in genitiuo, vel accusatiuo, vel alio casu,
 vel mutatur aliqua alia simili mutatione, tunc non di
 citur simpliciter nomen, sed nomē casuale. Nominum
 ergo, aliud obliquum, aliud non obliquum: & definitio

10 ipse nominis amplectitur vtrūq; simul. Interest tamen inter obliquum, & non obliquum nomen, vt in lingua Arabica patet, quod si nominibus obliquis adungatur verbum fuit, vel erit, vel est, & dicatur Socrati fuit, vel Socratem erit, aut Socratis est, nihil veri vel falsi significabit. at nomen rectum, si addatur ei aliquod horum uerborum, uerum uel falsum significabit: ut si dicatur Philo fuit, uel Philo est. Hæc itaque sunt, q; Ari. narrat de definitione nois, & eius spẽbus.

Sermo de Nomine.

11 **D**icit, Nomen autem, &c. Inquit Leui. Sensus est, q; dictio sit genus ad illas dictiones, quibus homines loquuntur, & loquantur atq; garrulant animalia bruta, nam dictiones, quibus homines loquuntur, significant ad placitum eorum. sed non ita res se habet de dictionibus, quæ in vltim animalium irrationalium veniunt; quia semper significant rem determinatam, secundum eorum naturam, non ad placitum. D. d. sine tempore, &c. Ideo appositum hoc, vt distingueret hanc dictionem ab illa, quæ cum hoc, quod significet rem, adhuc significat tempus; & est ipsum verbum, vt ambulabit, ambulauit, reliquũ vero quod in definitione sumptum est, manifeste consequitur ipsam dictionem, per quod quidem distinguit nomen ab oratione, quæ ex duabus constat dictionibus; quarum vna significat partem illius conceptus, quem significabat totum, & hoc non potest fieri in vna dictione nisi per accidens, vt ipsemet dicit, nihilominus non significat partem rei, quam significabat illud totũ; licet aliqd significet, vt ipse dixit. D. d. Nominum autem aliud finitum, aliud infinitum, &c. Inquit Leui, iam declarabit post hoc, q; nomen infinitum idem significat, quod ipsa priuatio: cuius descriptio iam data fuit in libro prædicamentorum. & ideo, vt sua fert sententia, magis congruit exemplum eius, non videns, vel non iustus: quoniam dicere non videns, idem significat quod dicere cæcus, & dicere non iustus, quod est dicere iniustus, quod est priuatio. Sed non homo significat non huiusmodi priuationem: quoniam cum priuatur ab ipso humanitas, vt equus, & alinus, verbi gra, non sunt apti habere ipsam, & ideo huiusmodi priuatio est illa, de cuius natura est, vt reperitur alicui parti generis; & non est illa priuatio, quæ in libro Prædicamentorum definita fuit. Videtur tamen, quod nomen infinitum in lingua, in qua est in vsu, dicatur de omni re, de qua dicitur nomen priuationis absolute. Priuatio vero absoluta & simpliciter, vel dicitur de ea priuatione, quæ in libro Prædicamentorum est definita, vel de ea re, quæ est apta reperiri alicui speciei eius, vt priuatio organorum masculinitatis, vt ita loquar, ab ipsa femina eiusdem speciei; vel quæ est apta reperiri alicui generi eius, vt priuatio volatus, ab animali gressibili. D. d. Et ideo potest fieri negatiuum, quia possumus dicere non iustus, non est bonus, ac si non iustus sit subiectum aliquod, vel dicatur Socrates nō est non iustus. D. d. Nomen præterea cum est in genitiuo, &c. idem contingit in lingua nostra Hebraica in aliquibus nominibus, quorum vltima littera est, he, vt Ieremias.

De Verbo. Cap. III.

12 **V**erbum autem est, quod consignificat tempus, cuius pars nihil significat seorsum, & est semper eorũ, quæ de altero prædicantur, nota. Dico autem quod consignificat tempus, vt valetudo quidem nomen est: valet vero verbum, consignificat enim nunc esse: & semper eorum quæ de altero dicuntur nota est, vt eorum quæ de subiecto, vel in subiecto sunt. Non valet autem, & non laborat non verbum dico: consignificat enim tẽpus, & semper de aliquo est. Differentiæ autem huic nomen positum non est: sed infinitum verbum sit: quoniam similiter in quolibet est, & quod est, & quod non est. Similiter autem & valebit, & valebat nō verbum est, sed casus verbi. Differunt autem a verbo, quod hoc quidem præsens consigni-

ficat tempus, illa vero id quod circũcirca est. Ista igitur s̄m se dicta verba nomina sunt, & significant aliquid: constituit enim qui dicit intellectum, & qui audit, quiescit. sed si est vel non est, nondum significat. neq; enim signum est rei esse vel non esse: neque si ipsum ens dixeris nudum, ipsum, n. nihil est, consignificat autem compositionem quandam, quam sine compositis non est intelligere.

* a. l. ipsum
p. scilicet.

Sermo de Verbo.

13 **V**erbum est dictio, quæ rem aliquam, atq; tempus illius rei significat. & illud quidem tribus perficitur temporibus, nẽpe præterito, & præteriti, atq; futuro: nullaq; eius pars seorsum sumpta aliquid significat, & hoc autem per se. Propriumq; ipsius verbi est, vt semper aliquid enunciet, non quod de eo enuncietur: & quod semper sit prædicatum, & non subiectum. & ideo semper significat rem, quæ de alio solet prædicari, & hoc vel erit per modum, quo significabit ipsam prædicationem, & copulationem prædicati cum subiecto, & hoc quidem fiet, quando fuerit ipsummet appositum, & enũcians: vt cum dicitur, Socrates sanatur, & conualuit, Socrates ambulabit, vel erit per modum, quo significet copulationẽ prædicati cum subiecto, cum fuerit aliquod nomen: vt cum dicitur Socrates est animal. Prædicatum præterea, quod significat copulationem eius cum subiecto, vel erit ex his, quæ dicuntur esse in subiecto, videlicet cum fuerit aliquod accidens existẽs in subiecto: vel erit ex his quæ dicuntur de subiecto prædicari, cum fuerit ipsum subiectum pars subiectiua prædicati. Id vero, quod in definitione verbi additur, s. quod cum hoc quod significat aliquam rem, significet adhuc tẽpus illius rei, est vtriusq; differentia, qua distinguitur verbum a nomine, nam hoc quod dicimus valet, quod est verbum, significat vtriusq; idem, quod significat valetudo, quæ est nomen. sed adhuc significat tempus præsens, vel futurum, in quo reperitur valetudo, nam apud Arabes præsens & futurum tempus confunduntur, quamobrem vnica habent probationem quæcunq; de præsentis seu de futuro dicuntur. Verborum insuper, aliud finitum, aliud infinitum. Finitum autem est, quod significat id, quod significat nomẽ finitum, & tempus illius rei. Infinitum vero, quod signat eã rem, quã signat nomen infinitũ, & tempus illius rei: & est priuatio rei, quam signat nomen finitum, hoc est illa priuatio, quæ in libro Prædicamentorum definita fuit, vt cum dicimus non valet, significat enim id, quod signat non valetudo, et tẽpus illius rei. Verbum vero infinitum est vnum ex generibus verbi, cum subingrediatur definitionem verbi simpliciter superius dictam: & habet proprietatem ipsius verbi iam prædictam, quæ scilicet est, vt significet semper id, quod solet de alio prædicari, siue prædicatione rei de subiecto, siue in subiecto. vocatur autem hoc verbum infinitum, quia deriuatur a nomine infinito. Huiusmodi verba infinita non dantur in lingua Arabica: quemadmodum neq; nomen infinitum dat apud Arabes. Verborum rursus, aliquod est obliquum, aliquod vero non obliquum: & est illud, quod simpliciter vocatur verbũ. Verbum non obliquum, est illud, quod apud plures gentes significat tempus præsens, obliquum vero significat illud tempus, quod circũcirca tẽpus præsens reperitur: & est ipsum præteritum, & futurum. In lingua tamen Arabica non datur propria nota temporis præsentis: sed est communis nota tam præsentis q̄ futuro. & ideo statuerunt Log. cũ cõm. Auer. E iij corum

AVER.

Verbi proprietates.

Cap. de oppositis.

DE INTERPRETATIONE

eorum Grammatici, cum volunt futurum significare, præponunt ipsi verbo, notã, vt, vel, quod: vt q̄ sanet, vt ambulet. Præsens autem tempus est illud, quod capitur à nostra cogitatione existens in actu, & determinatum: vt cum dicimus hanc horam, & hoc instans, & ideo nomen temporis simpliciter dicitur de præsentis, quia est magis notum vulgo. & in relatione ad ipsum intelligitur tempus præteritum, & futurum: quia præteritum tempus est illud, quod hoc præcedit tempus: futurum vero quod est posterius ipso. At vtrum id, quod de tẽpore imaginamur, ita se habeat in re vt imaginamur: vel non ita res se habeat, non est præsentis considerationis. Verbum præterea similatur nomini, & comunicat cum eo. quoniam cum simplex profertur, intelligitur per ipsum aliquid sufficiens in se; quæ admodum in nomine fit si, simpliciter seorsum profertur, & ideo cum audiens ipsum audierit, acquiescit: licet per hoc non intelligat, vtrum illa res quousq; fuerit vel non fuerit: vt cum dicimus fuit, aut erit. & hoc quando hæc verba sunt enunciatiua per se, sed cū fuerint copulæ, & coniunctiones non poterit intelligi per ipsa aliquid, quod sit satis in se: vt accidit in ipsis propositionibus, nã propositio significat compositionem prædicati cum subiecto, ipsa autem compositio non potest intelligi, nisi intelligantur res cõpositæ. hoc autem fit, cum fuerint copulæ & coniunctiones: vt cum dicimus Socrates est sciens, vel nõ est sciens. Duplex itaq; est verbum, aliud quidem s̄m se intellectum: & est illud uerbum, quod est de se indicatiuum. Aliud vero, quod non est de se intellectum: & est verbum copulatiuum, quod uocat̄ verbum substantiuum. Hoc itaq; rotũ est id, quod de nominis & verbi definitione, atq; eorum speciebus necessarijs, ex quarũ diuersitate propositiones diuersificantur, Arist. tradidit in hoc loco. De propositionibus vero i libro Poeticę mentionẽ faciet.

Sermo de Verbo.

LXVI. Deinde d. Verbum est dictio quæ rem aliquam atq; tempus illius rei significat, &c. Inquit Leui. Horũ dictioũ sententia est, q̄ dictionum aliqua significant aliquam rem, aliquæ vero non, sed tempus rei, vt est verbum substantiuum est, quando est veluti copula; vt cum dicitur Socrates est albus, q̄a nunc verbum illud est, non significat rem aliquam, sed tẽpus illius rei, hoc est tempus, quo albedo inest Socrati, & eadem est ratio de propositionibus & coniunctionibus, vt ad eum, vel in eo, & etiam ab, cum, & alia id genus. Sed dictio, quæ significat verbum, significat per se rem aliquã cum reliquis differentijs narratis in hac definitione. D. d. atq; tẽpus illius rei. Per hoc differt verbum à nomine, nam iam dictum fuit nomen significare rem expertẽ temporis. Et per id quod dicit, nullaq; eius pars seorsum sumpta aliquid significat per se: differt verbum ab oratione. In hac tamen definitione nõ dixit ad placitum significatiua, quia dictiones, quibus animalia irrationalia loquacitant, non significant tempus illius rei. D. Cum dicit q̄ proprium ipsius verbi est, vt semper sit enunciatio, non enunciatio de eo, intelligit q̄ id, quod volumus notificare in ipsa enunciatio, est ipsum verbum: hoc est, verbum inesse ipsi nomini, vel negati ab ipso. & ideo significat tempus relationis, seu attributionis prædicati ad subiectum, quod est ipsum nomen. & ideo est prædicatum non subiectum. nam id, de quo enunciat, est subiectum in oratione; licet posterius locetur. nã licet dicatur ambulabit Socrates, tamẽ p̄ huiusmodi enunciationem, volumus notificare ambulationem inesse Socrati. & ideo semp̄ significat rẽ, quæ est apta p̄dicari de alio. Verbum præterea, quandoq; est enunciatio per se, scilicet vt sit vnũ verbum significans aliquam rem, & tempus illius rei: vt cum dicimus, ambulabit, & quandoq; erit enunciatio per participium: vt cum dicimus, erit ambulans, nam, habet vim ipsius verbi. Id vero, quod dicit Auerroes, verbum quandoque significare tempus præsens, non est verum in lingua nostra Hebraica, qm̄ verbum ita se habens, oportet vt sit nomen denominatiuum, seu participium: vt cum dicimus ambulans vel iacens, quod Hebraice significat etiam ambulat iacet, si hoc verbum ergo significaret naturaliter tempus præsens, tũc quemadmodum nõ decet dicere, erit, ambulabit; seu reperitur, vel ambulauit,

per tempora diuersa, s. præteritum & futurum: ita non decet dicere, fuit ambulans, aut erit ambulans. In lingua tamen nostra est in frequenti vsu, propterea quia hæc dictio ambulans est nomen; non propterea q̄ ambulans, quod Hebraice significat etiam ambulat, significet tempus præsens, nam hac ratione hoc non decet, & Alfarabius etiam dicit hoc non esse verbum. Possimus tamen dicere, q̄ apud Græcos datur dictio significans rem, & tempus præsens: quoniam in lingua Latina reperitur dictio significans naturaliter rem, & tempus præsens: licet in alijs linguis nobis cognitjs non reperiat̄ hoc. Verbum autem substantiuum quandoq; est enunciatio, id est verbum in ipsa verificatione vnus quiditatis: vt cum dicimus homo est, & quandoq; est copula, hoc est cum affirmat scilicet aliquid de aliquo, vel negat aliquid ab aliquo: vt cum dicimus Socrates est ambulans, vel Socrates non est ambulans. Sed quando est copula, nihil significat de se; vt cū dicimus, Socrates est iustus, nam cum dicimus Socrates est iustus, non intelligimus Socrate esse; sed q̄ iustitia inest Socrati, & ideo cum dicimus, est, nõ intelligitur aliquid in se sufficiens sibi; quoniam non potest intelligi compositio sine intelligentia rerum compositarum. Sed cum ex ipsa enunciatione intelligatur aliquid per se existens, & sibi sufficiens, cum nihil aliud quærat̄ per ipsam, q̄ res reperiat̄: licet nõ cognoscamus illam rem, nihilominus iam intelligimus ex ipsa rem aliquam, ipsum esse, & tempus illius rei: vt cum intelligimus per verbum ambulabit ipsam ambulationem, & tempus ambulationis. At cum illud esse, seu est, sit veluti copula aliqua, vt cum dicimus est sciens, tunc non intelligitur esse simpliciter, & absolutum, sed esse coniunctum & copulatum, hoc ipsum esse scientem, & hoc est manifestum. Hæc autem verba & eis similia, quandoq; sunt verbum, quandoque copulæ. Cũq; ergo sunt verbum, tunc verificatur de eis id, quod in definitione verbi dictum est, sed cum fuerint copulæ, non verificabitur id de ipsis. Et hæc copulæ & coniunctiones differunt ab alijs coniunctionibus, vt sunt, in, ab, ad, de, super, & his similia: cum significant prædicationem prædicati de subiecto, & tempus illius prædicationis, istæ autem aliæ coniunctiones non efficiunt illud, & ideo hæc copulæ vocantur proprie verba substantiua.

De Oratione: Enunciatione, una ac pluri. Affirmatione & Negatione, ac Contradictione. Cap. III.

O Ratio autẽ est vox significatiua, cuius partium aliqua significatiua est separata, vt dictio, sed nõ vt affirmatio * vel negatio, vt homo aliquid significat, sed non quod est aut non est; sed erit affirmatio vel negatio, si quid additũ fuerit. Sed non hominis syllaba vna, neque enim in eo, quod est forex, rex significat, sed vox nunc est solũ. In duplicibus vero significat quidem aliquid, sed non s̄m se, quemadmodum dictum est. Est autem oratio omnis quidem significatiua, non autem sicut instrumentum: sed quemadmodum dictum est, s̄m placitum. Enunciatiua vero non omnis: sed in qua verum vel falsum est, nõ autem in omnibus inest, vt deprecatio, oratio quidem est, sed neq; vera, neque falsa. Cæteræ igitur relinquuntur. Rhetoricæ enim, vel Poeticæ convenientior est consideratio: enuntiatiua vero præsentis est speculationis. Est autem vna prima oratio enuntiatiua affirmatio, deinde negatio: alia vero omnes coniunctione vna. Necessè est autem omnem enuntiatiuam orationem, ex verbo esse, vel ex casu verbi, etenim hominis ratio, nisi addatur, aut est, aut fuit, aut erit, aut aliquid huiusmodi, nondum oratio enuntiatiua

tua est: quoniam vnum quiddam est, & non multa animal gressibile bipes. non enim eò quod propinquare partes dicuntur, vna erit. est autem alterius hoc tractare negotij. Est autem vna oratio enuntiatiua, quæ vnum significat, vel coniunctione vna: plures autem, quæ plura, & non vnum, vel inconiunctæ. Nomen igitur, vel verbum dictio sit solum: quoniam non est dicere sic aliquid significantem, voce, vt enuntiare, vel aliquo interrogante vel non, sed ipso sponte proferente. Harum autem hæc quidem simplex est enuntiatio, vt aliquid de aliquo, vel aliquid ab aliquo: hæc autem ex his composita, velut oratio quædam iam composita. Est autem simplex enuntiatio, vox significatiua de eo quod est aliquid, vel non est, quemadmodum tempora diuisa sunt. Affirmatio vero est enuntiatio alicuius de aliquo. Negatio vero enuntiatio alicuius ab aliquo. Quoniam autem enuntiare est, & quod est, non esse: & quod non est, esse: & quod est, esse: & quod non est, non esse: & circa ea quæ extra presens, tempora sunt, similiter: omne vtiq; contingit quod quis affirmauerit, negare, & quod quis negauerit, affirmare. Quare manifestum est, quod omni affirmationi opposita est negatio, & omni negationi affirmatio. Et sit hoc contradictio, affirmatio & negatio opposita. Dico autem opponi eiusdem de eodem, non autem æquiuoce, & quæcunq; cætera talium contra sophisticas determinauimus importunitates.

Sermo de Oratione.

Oratio est interpretatio significans aliquid, & qualibet eius partium primarum, hoc est simplicium, significat quid seorsum per modum intelligentiæ & conceptionis, non per modum affirmationis & negationis, vt cum dicimus, homo, animal. nam interpretatio huius dictionis homo, quæ est vna pars eius, aliquid significat per modum conceptionis, non ea ratione, qua hoc sit vel non sit, similiter & interpretatio huius dictionis animal, quæ est secunda pars huius orationis. Id autem quod apposuit in ipsa definitione orationis, dum dicit, quod vna eius partium primarum seorsum sumpta aliquid significat, est differentia qua distinguitur oratio à nomine. nam pars nominis simplicis, quæ est ipsa syllaba, nihil significat penitus. Nominis quoque compositi pars nihil significat, nisi per accidens: vt si contingat vt nomen alicuius sit seruus regis, qui sit re vera seruus regis. Oratio autem significat ad placitum, non naturaliter, neque eo modo, quo cuiuslibet rei compositæ datur interpretatio composita significans eam, quæ significatio in nulla alia interpretatione reperitur: quemadmodum non reperit actio alicuius instrumenti sine ipso instrumento, multi enim putant ipsas interpretationes ita significare. Alij vero putant ipsas interpretationes naturaliter significare, sine aliqua nostra electione penitus: tam electione compositionis per institutionem, quam electione compositionis naturalis: ut putant qui asserunt dari compositiones interpretationum, quæ significant unamquamque

rem secundum naturam. Oratio præterea alia perfecta, alia imperfecta, perfecta vero alia indicatiua, alia non indicatiua: est imperatiua, deprecatiua, optatiuaque. Hic tamen de indicatiua oratione sermo est, de reliquis autem orationibus perfectis in libro Rhetoricorum, & Poeticæ ipse tractabit: quemadmodum de generibus orationum imperfectarum, quæ sunt ipsæ definitiones, & descriptiones in libro Posteriorum perscrutabitur. Oratio præterea enuntiatiua est illa, quæ vera uel falsa denominatur: et est vel simplex, uel composita. Simplex autem ex uno subiecto atque uno prædicato constat, non ex pluribus subiectis uel prædicatis, et hæc est duplex. una est & prima, ipsa affirmatio: alia uero secunda & posterior ipsa negatio. Composita uero est, quæ ex duobus constat orationibus simplicibus. Simplex autem oratio erit utique una, cum subiectum eius significabit unam rem: similiter & prædicatum, dicitur tamen plures, cum prædicatum plura significat, uel ipsum subiectum, uel utrumque. Composita uero dicitur una, per coniunctionem quæ eam coniungit: eritque plures, cum nullam habuerit coniunctionem quæ eam coniungat. Et ideo omnis oratio uel est una, uel plures, & si una, uel propterea quod eius subiectum & prædicatum unam significant rem, uel propter coniunctionem qua coniungitur: & sunt quidem illæ orationes, quæ plusquam unum subiectum, & unum prædicatum obtinent: ut sit ex coniunctione conditionalium, & prædicatiuarum. Nam conditionales sunt una ex coniunctione, quæ est signum conditionis: ut cum dicimus, si est supra terram Sol, dies est, nam hæc duo simplicia, nempe, si Sol est supra terram, dies est, faciunt utique unam orationem. Prædicatiue uero orationes sunt quidem una per coniunctionem, quæ est terminus medius: ut cum dicimus homo est animal, & animal est corpus: ut post hoc dicitur. Dicitur autem oratio plures, uel quia eius prædicatum, uel subiectum, uel utrumque plura significant: uel quia non habent copulam, qua copulentur. Oratio præterea prædicatiua est illa, quæ constat ex nomine & verbo, uel ex aliquo, quod officio uerbi fungitur pro coniunctione prædicati cum subiecto. nam oratio prædicatiua, cuius prædicatum est nomen, & subiectum etiam est nomen, non potest fieri sine verbo, uel aliquo alio, quod stet vice uerbi, quod significet coniunctionem prædicati cum subiecto. & hoc siue actu & explicite, vt sit in alijs linguis præter Arabicam: aut in potentia occulta, vt frequentissime fit in lingua Arabica, nam cum in hoc tria reperiantur, nempe subiectum & prædicatum, & relatio coniungens prædicatum cum subiecto: ideo fuit necessarium hic et connumerare tres dictiones: quarum vna significabit prædicatum, alia uero subiectum, & alia relationem ipsius coniunctionis. Et illa dictio, quæ significabit coniunctionem prædicati cum subiecto, poterit quidem significare huiusmodi coniunctionem tempore præterito, aut futuro, aut presenti: vt si dicatur Socrates est nunc doctus, aut Socrates fuit iam doctus, uel Socrates erit, scilicet adhuc doctus. poterit tamen significare coniunctionem non sub aliquo tempore contentam, & hæc est ipsa prædicatio necessaria: vt cum quis dixerit, trianguli anguli sunt æquales duobus rectis, sed in lingua Arabica non reperitur dictio, quæ significet hoc modo coniunctionis, quemadmodum reperitur in alijs linguis. sed dictio quæ in lingua Arabica uidetur esse conformior illi, est hæc dictio ipsum, vt cum dicimus Socrates ipse animal, aut dictio, reperitur, vt cum dicimus Socrates reperitur animal. Nomen præterea & uerbum, nec uerum neque falsum significant: oratio uero uerum uel falsum signat. Vocatur autem oratio uerum uel falsum signans, prædicatiua, atque propositio, et ipsa propositio, alia est affirmatio, alia uero negatio.

Quo pacto
proposiones &
conditionales,
& prædicatiue
sunt
vna.

affirmatio vero videtur esse appositio alicuius rei super aliquā re: at negatio est ablatio rei à re. & id quod ex hoc constituitur, dicitur oratio composita. Describitur iterū oratio simplex sic, Oratio simplex est enunciatio, significans rem esse vel nō esse, vel præsenti tempore, vel etiā futuro, aut præterito, aut absolute. Affirmatio autem est enunciatio, affirmans aliquid de aliquo. Negatio vero est enunciatio, auferens aliquid ab aliquo. Et cōm possit fieri enunciatio per orationem, quatenus est in anima, de re, quæ est extra animā, quod non sit: & de re quæ nō est q̄ sit: & de re quæ est, q̄ sit: & de re quæ non est, q̄ non sit: & hoc siue enunciatione simpliciter, siue aliquo trium temporum, quæ sunt præsens, præteritum, & futurum: poterit ergo contingere, ut quodcūq; quispiam affirmauerit, alter negaret: et quodcūq; negauerit, alter affirmet. Sequitur ergo, vt omni affirmationi detur negatio opposita, & omni negationi affirmatio. Hoc autem intelligitur ea ratione, qua affirmatio & negatio sunt in anima, & nō quatenus sunt extra animam, nam res extra animam affirmata, nullam habent negationem oppositam: neq; res negata, affirmationem oppositam: consideratio enī de affirmatione & negatione est, prout sunt in anima. Negatio vero & affirmatio sunt vere opposita, cū id, quod de eis prædicatur, fuerit idem oī ex parte, idem tūdem & ipsum subiectum. Sed si non fuerit idem, vel propter æquiocationē aliquam, vel aliqua alia huiusmodi, de quibus in libro Sophisticarū rationum admo-
nēbimus, tunc affirmatio & negatio nō erūt oppositæ.

Sermo de Oratione.

LEVI.

Dixit, Oratio est interpretatio significans aliquid, &c. Inquit Levi, intelligit per id quod dicit, est interpretatio significans aliquid, s. significatione conceptiva simplicis, quæ formatio dicitur, seu prima apprehensio, & in hoc communicat quælibet oratio: videlicet q̄ quælibet oratio habet significationem primæ intentionis, seu rei simplicis & incomplexæ, vt aiunt, quam Arabes formationē vocant: licet habeat quoque significationē complexorum: seu secundæ intentionis, vt dicunt: quam Arabes verificationem vocant, vt post hoc declarabit, patet ergo q̄ quicquid habet significationem verificationem & complexorum, habet etiā formatiuam & incomplexorum, & non e contra. Sed cum intelligat per hanc significationem, illam formalem, seu incomplexorū, & nomen & verbum etiam eodem modo significant, ideo oportuit distinguere in hac definitione ipsam orationem à nomine & verbo. & ideo dixit in hac definitione, & quælibet eius partium primarum significat seorsum: quia quælibet partium simplicium significat seorsum, per modum conceptionis & primæ formationis: hoc est q̄ quælibet eius partium primarum, quæ sunt nomen & verbum, vt post hoc declarabitur, aut ipsum nomen, & id quod habet vim verbi, significat partem rei, quam significauit ipsum totum complexum per modum verificationis, seu complexorum cognitionis: quia hoc est impossibile. Et propter hoc etiam debemus intelligere q̄, cum ipse dicit, significans aliquid, non intelligit significationem verificatoriam, seu complexorum, quia, si sic intelligeret, tunc non ingrederetur hanc definitionem nisi oratio enunciativa, & sic non fuisset opus dare aliam differentiam, vt distingueretur à nomine & verbo: quia iam prædixerat ipsa non significare significatione complexorum, & verificatoria. neq; esset etiam verū, q̄ significaret quælibet partium partem rei, quam significat ipsum totum complexum, si intelligeret hic per illam significationem, significationem verificatoriam, & complexorum. & hoc est de se notum. Per id vero quod dicit, q̄ quodlibet simplicium significat seorsum, exponit id quod dixerat, s. q̄ vnaquæq; partium primarum eius significat seorsum, & exponit quod per significationem hic dictam intelligit significationem formatiuam, & incomplexorum. D. d. Oratio autem significat ad placitū, nō naturaliter, Inquit Levi. Hoc posuit hic, tanq̄ notum & famosum, q̄ linguæ sunt ad placitum inuentæ: & ideo sunt diuersæ; Et voluit per hoc, vt puto refellere duas opiniones famosas. Prima est, quæ asserit q̄ quælibet res composita in-

dicatur per vnā enunciationem compositam naturaliter, eā significanti: quæ significatio non datur per aliam enunciationem, quemadmodum non reperitur actio instrumenti sine ipso instrumento, videlicet naturali, nam non reperitur actio concoctionis alicuius animalis sine eius ventriculo: aliās enim frustra daretur illud instrumentum. Hæc tamen opinio est manifeste falsa: quā nos videmus in vna & eadem lingua varias enunciationes, significantes vnā rem. Secunda opinio, vt reor, est quæ putat posse reperiri varias enunciationes significantes vnā rem, quæ attamen significat naturaliter: & si nullam obtineamus electionem penitus de ipsis: siue illa sit electio compositionis arbitraria ac positiva: siue sit electio compositionis naturalis. Huius autem rei hæc est sententia, vt opinor, quod non est in arbitrio nostro eligere quācumq; enunciationem significantem hanc vel illam rem ad placitum, neque ad quamvis enunciationem significantem eam secundum naturam: sed oportet omnino, vt cum volumus significare aliquid entium, vt significemus illud aliqua enunciatione terminata, ex illis scilicet enunciationibus quæ illud significant, sed non est nostrum eligere huiusmodi enunciationem, sed est terminata secundum naturam, iuxta aliquod clima, vel ob aliquas alias rationes. At q̄ variæ enunciationes significant vnā rem, iuxta illorum sententiam, est velut conficere atramentum ex varijs rebus, quod potest vtiq; fieri ab aliquibus rebus, potest tamen adhuc confici ex aliquibus alijs rebus: sed non ex quavis re cōtingit, sed ex rebus terminatis. Sed hæc quoq; opinio est apparenter falsa. Possimus tamen exponere, q̄ cum dicit q̄ sunt aliqui, qui putant ipsas enunciationes ita significare, q̄ velit dicere q̄ dantur aliqui homines qui conueniunt nobiscū in hoc, q̄ enunciationes significant ad placitum, non secundum naturam: qui quidem fuerunt coacti dicere q̄ non significant secundum naturam, quia sunt aliqui alij homines, qui putant enunciationes significare secundum naturam, absq; aliqua nostra electione, & arbitrio penitus: hoc est quod huiusmodi significatio non inuenitur per aliam enunciationem: quemadmodum non reperitur actio organi naturalis sine ipso organo, & ideo non est in arbitrio nostro accipere quācumq; compositionem voluerimus ad significandum aliquid compositum ex compositionibus impositis ipsi enunciationibus significantibus huiusmodi significationem: quia putant ipsi non dari compositionem factam per impositionem, siue ex arbitrio ipsius enunciationis, neq; etiam quācumq; compositionem capiamus, ex compositionibus naturalibus ipsarum enunciationum significantium hoc significatum: quia non datur nisi vnā enunciativa significans hoc significatum. Quod autem hæc opinio sit manifeste falsa, patet ex pluralitate linguarum, quæ reperuntur. D. d. Oratio præterea alia perfecta, &c. Inquit Levi. Per orationem imperfectam intelligit eam, quæ habet vim dictionis simplicis: vt sunt definitiones, & descriptiones, quæ ingrediuntur definitionem præcedentem ipsius orationis, vocauit autem eas orationem imperfectam, quia non habent prædicatum, & subiectum: sed earum significatio est velut significatio dictionis simplicis. De his autem non tractabit hic, iste enim libet tractat de his enunciationibus indicatiuis, quæ sunt communes quinque artibus ipsis. De definitione vero in arte Demonstrandi agit. De descriptione tamen in arte Dialecticæ, seu Topica tractatur. Perfecta autem oratio, alia est nō indicatiua, vt est imperatiua, & optatiua, vocat autem eas orationes perfectas, quia habent subiectum & prædicatum: vt si dicatur Socrati per modum imperandi, ædifica domum, hæc autem oratio videtur habere similitudinem cum partibus orationis indicatiuæ: nisi q̄ indicatiua indicat aliquid ita se habere, vel non ita se habere: sed quæ non est indicatiua, id non indicat. De oratione itaq; non indicatiua tractatio non attinet ad hunc librum: sed ad librum Rhetoricorum & Poeticarū, in quibus huiusmodi orationes sunt in vsu: vt ibidem declarabitur. At de oratione indicatiua, quæ quidem est cōmunis tunc his prædicamentis, cum omnes artes eis vtantur, in hoc libro tractabit. D. Oratio præterea enunciativa est, &c. Inquit Levi. Vocauit Arist. priorē ipsam affirmationem multis rationibus. Prima est, quia ipsa affirmatio est prior notitia, hoc est quod prius cognoscitur id, quod affirmat de aliqua re, & illius causa cognoscitur negatio rei ab aliqua re. Secunda, quia prius affirmatur de pluribus rebus id, quod affirmat de vna re, donec fiat ad huc notitia maior, & dignoscantur differentia, vt exempli causa, puer primo iudicat omnes mulieres, quas videt, esse matres suas, donec validior reddatur discretio, atq; dignotio, & distinguat eam à reliquis, & ideo prius cognoscuntur ea, in quibus communicant aliqua res, mox dignoscuntur differentia illarum rerum, & ex huiusmodi differentiis sunt ipsæ negationes: vt cum negamus volatum ab animali gresili, quia est qd primum

prima ipsi pennato, & volucris. Tertia, quia affirmationes, quæ sunt de aliqua re, sunt utiq; ordinatæ, sed quæ ab ea negantur sunt infinita, quod adhuc iustus exponetur in libro Posteriorum. Istis igitur de causis affirmatio est prior, nam perspicuum est, quod oratio simplex, cuius subiectum est nomen æquiuocum, est oratio multiplex, ut exempli gratia, si dicatur omnis canis est corpus, nam idem valet ut si diceretur omnis canis latrabilis est corpus; & omnis piscis canis est corpus; & omnis stella canis est corpus, & ita quoque, si fuerit prædicatum nomē æquiuocum, aut & subiectum & prædicatum simul. D. d. Oratio præterea prædicatiua est illa, quæ constat ex nomine & verbo, vel ex aliquo, quod officio verbi fungit, &c. Inquit Leui, Hoc est notum, quod nomē non coniungitur cum nomine, nisi per copulam coniungentem eas; sed bene coniungitur nomen cum verbo, palam est, quod ex multis dictionibus non fit oratio, nisi coniungantur inuicem per verbum vel per aliquid, quod habeat vim verbi, nam dicere, Socrates Plato, non est oratio, sed coniungitur alter alteri per verbum, vel per aliquid quod habet vim verbi, & tunc est oratio, copulatio autē fit cum verbo substantiuo est, cum quo verbo substantiuo extat vis nominis prædicati, & vis verbi, & inest ei proprietas verbi, & vere conueniet ei descriptio verbi superius data; videlicet, quod significet res, & tempus illius rei. Verū tamen quandoq; extat ibi verbū substantiuum in potentia, & occultum: ut cum dicimus Socrates sapiens; cuius sepius est, Socrates est sapiens. D. d. Nomen præterea & verbum, nec verum neq; falsum significant, &c. Inquit Leui, Prima descriptio orationis enuntiatiuæ est, quod oratio indicatiua dicitur illa, quæ verum vel falsum significat, & post hoc declarabit, quo pacto res se habeat in huiusmodi oratione, & dicit, quod datur aliqua oratio indicatiua, quæ nec verum neq; falsum indicat, dum profertur; ut sunt orationes futuræ possibilis; ut cum dicimus, Socrates ibit cras ad plateam, sed nihil facit huiusmodi obiecto contra descriptionē hanc ipsius orationis indicatiuæ, quoniam huiusmodi oratio erit vera vel falsa omnino in futurum; licet non sit vera neq; falsa, dum profertur, sed oratio non indicatiua nullo tempore omnino erit vera vel falsa. Secunda vero descriptio ipsius orationis indicatiuæ, si debeat amplecti omnem orationem indicatiuā, oportet ut intelligamus per hoc quod dicit, quod oratio simplex est enuntiatio significans rem esse, vel non esse, contineat rem in esse rei, & rem existere simpliciter, nā quædam significant rem in esse rei, vel non in esse rei; ut cum dicimus Socrates est sapiens, aut non est sapiens, quædam vero alię significant rem esse simpliciter, vel non esse; & sunt propositiones absolutæ; ut cum dicimus homo est, & vacuum non est. Palam autem est, quod res quæ sunt in anima, quæ per orationem significantur, possunt utiq; ita se habere extra animam, atq; respondere ipsi esse; & huiusmodi res sunt veræ, possunt tamen non correspondere, & sunt falsæ, & hoc palam est, & publicum, nempe verum & falsum depedere ex rebus, & si aliqui Antiquorum dixerint, oia esse falsa, aliqui vero alii omnia esse vera, attamen professor huius artis non habet tractare de illorum opinionibus, quia ipse ponit tantum res publicas & famosas; sed illorum opiniones non habent ortum à rebus publicis. In libro autem Metaphysicæ tractabitur de eorum opinionibus. Si igitur dantur aliqua vera, aliqua falsa, sequitur ergo, ut quicquid affirmatur ab aliquo, possit negari ab alio, & e contra, & hoc quatenus est in anima, non enim potest extra animam affirmatum & negatum simul esse; sed extra animam vel est affirmatum, vel negatum, & hoc iam supponitur à professore huius artis, prout ex publico & famoso habetur; videlicet, quod affirmatio & negatio diuidunt verum & falsum. Et inductione probabitur ex generalibus verificationis, quoniam verificatio, quæ fit de vna quiditate, est, utrum existat, vel non existat, palam autem est, quod si est existens, non est non existens; & si est non existens, ergo non est; & si non est, ergo est non existens, nam non datur medium inter esse & priuationem. Hacmet quoq; ratione potest dici de verificatione facta de duabus quiditatibus, quoniam vel vna quiditas inest alteri, vel non, & propter hoc est manifestum, quod affirmatio & negatio, si vna est vera, altera est falsa; & e contra. Et licet Antiqui contradicant huic sententiæ, tamen professor huius artis iam supponit hoc rōne famositatis & publicæ apparentiæ; quia nos videmus in disputationibus contradicere alterum alteri, ita ut dicat vnus alteri non esse verum id, quod ipse dicit esse verum, si igitur negatio & affirmatio esset idē, tunc alter non contradiceret alteri, hoc autem satis est in hac arte. Manifestum autem est, quod negatio & affirmatio non opponuntur, nisi fuerit in eis prædicatum idem, atq; subiectum, nā hæc, homo non est hinnibilis, non opponitur huic, equus est hinnibilis; quia subiectum non est idem, neq; hæc, homo non volat, non opponitur huic, homo est rationalis; quia prædicatum non

est idem. Eadem quoq; ratione, si fuerit vnum eorum nomen æquiuocum aut vtrunq; & capiatur in vna illarum propositionum pro vno significato, & in alia pro alio significato: quia tunc significatum ipsius subiecti & prædicati in ambabus propositionibus non erit idem, idem tamen si verba copulatiua non significant vnā & eādem rem; ut cum dicitur Socrates erat diues, & Socrates nō est nunc diues, nam verbū copulans in vna propositione significat tempus præteritum, in alia vero tempus præsens, & sic de reliquis verbis copulantibus; sicuti contingit quoq; in propositionibus modalibus, ut exempli gratia de modalibus hæc, Socrates possibile est ut scribat, non opponitur huic, Socrates non est necessarium ut scribat, quia modus non est idem in vtraq; propositione; ita quoque hæc, Socrates est cum domo, non opponitur huic Socrates non est cum domo; quia propositio, cum, non est eadem in ambabus propositionibus. Simili modo etiam si capiatur subiectū vel prædicatum absolute & simpliciter in vna propositione, in alia vero copulatum & coniunctum, nam hæc, Socrates est albus pilis, non opponitur huic, Socrates non est albus, nam in vna illarum capitur albus copulate, & in alia absolute. In libro tamē Sophismatum fiet mentio de aliquibus istorum, nam Sophistarum propositum est inducere homines, ut credant extare contradictionem in propositionibus; in quibus nulla exilit contradictio, Aristoteles autē tradit ibi regulas & methodos, quibus huiusmodi deceptiones tollantur omnino.

Diuiditur Enuntiatio iuxta quantitates notas. Enuntiationum oppositiones assignantur: circaq; ipsarum veritatem ac falsitatem regule traduntur: ac quæ sit vna affirmatio & negatio determinatur. Cap. V.

Quoniam autem sunt hæc quidem rerum vniuersales, illæ vero singulares: (Dico autem vniuersale, quod in pluribus prædicari natum est: Singulare vero quod non: ut homo quidem vniuersale est, Callias vero eorum quæ sunt singularia); necesse est quoq; enūtiare quod inest aliquid aut non, aliquando quidem alicui eorum quæ vniuersalia sunt, aliquando autem eorum quæ singularia sunt. Si ergo in vniuersali vniuersaliter enūtiat quis, quod est aut non est, contrariæ enuntiationes erunt. Dico autem in vniuersali enuntiare vniuersaliter: ut omnis homo albus est, nullus homo albus est.

Quando autem in vniuersalibus, non vniuersaliter autem, non sunt contrariæ: quæ autem significantur, est esse aliquando contraria. Dico autem non vniuersaliter enuntiare in istis quæ vniuersalia sunt, ut est albus homo, non est albus homo. cum enim vniuersale sit homo, non vniuersaliter vtitur enuntiatione. omnis namq; non vniuersale significat, sed quod vniuersaliter. In eo vero quod prædicatur vniuersale, id quod est vniuersaliter prædicare, non est verum. nulla enim affirmatio vera erit, in qua cum vniuersale sit prædicatum, vniuersaliter prædicatur: ut est omnis homo, omne animal. Opponi autem affirmationem negationi dico contradictorie, quæ vniuersaliter significat eidem, quod non vniuersaliter. ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est; nullus homo albus est, alius homo albus est. Contrarie vero vniuersalem

SECTIO SECVNDA, secundum Aristoteli Græcos.

* 2. l. sunt: si quiddam vniuersali
* 2. l. qd est aliquid, aut nō, erunt hæc contrariæ enuntiationes.

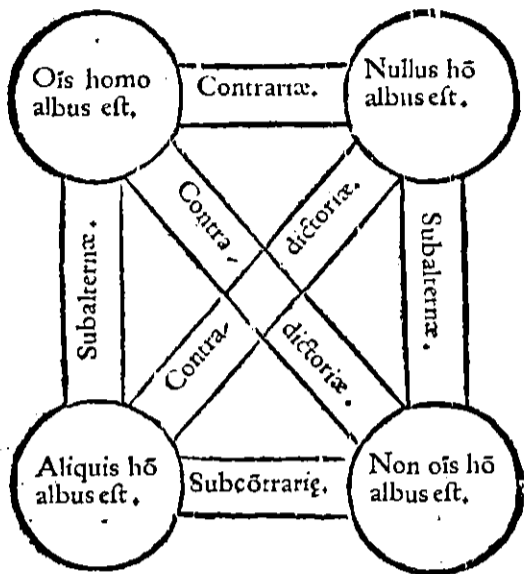
* 2. l. hæc quiddam nō sunt contrariæ:

DE INTERPRETATIONE

* 2.1. vt ois hō alb⁹ est, nullus hō albus est.

falem affirmationem & vniuersalem negationem. * vt omnis homo iustus est, nullus homo iustus est,

Oppositarum propositionum descriptio.

De regulis oppositarū propōnū.

Quocirca has quidem impossibile est simul esse veras: his vero oppositas contingit aliquando in eodem simul esse veras: vt non omnis homo albus est, & aliquis homo albus est. Quæcunq; igitur contradictiones vniuersalium sunt vniuersaliter, necesse est alteram esse veram vel falsam: & quæcunq; in singularibus sunt: vt est Socrates albus, non est Socrates albus. Quæcunq; autem in vniuersalibus quidem, non vniuersaliter autem, non semper hæc quidem vera est, illa vero falsa est. simul. n. uerū est dicere qd est hō albus, & qd non est homo albus. & est hō pulcher, & nō est hō pulcher. si enim turpis est, non est pulcher. & si sit aliquid, non est. Videbitur autem subito inconueniens esse: iccirco quoniā uidetur significare idem, hoc, non est homo albus, & hoc, nullus homo est albus. hoc autem neq; idem significat, neq; simul necessario. Manifestum est autem qd una negatio unius affirmationis erit. hoc enim idem oportet negare negationem, quod affirmatio affirmauit, & ab eodē uel ab aliquo singularium, uel ab aliquo uniuersalium: ut uniuersaliter, uel ut non uniuersaliter. dico autem ut est Socrates albus, non est Socrates albus. Si autem * aliud aliquid ab eodē, uel ab alio idem, non est opposita, sed erit ab ea diuersa. Huic uero quæ est, omnis hō albus est, illa quæ est, non omnis homo albus est. illi uero quæ est, aliquis homo albus est, illa quæ est, nullus homo albus est. illi autem quæ est, est homo albus, illa quæ est, non est homo albus.

* 2.1. aliud vñ ab alio idem non eodem.

Quod igitur una affirmatio uni negationi opponitur contradictorie, & quæ sunt hæc dictum est. & quod contrariæ alix, & quæ sunt illæ, dictum est. & qd non omnis uera uel falsa contradictio, & quare, & quando uera uel falsa. Vna autem affirmatio & negatio est, que unum de uno significat, uel cum sit uniuersale uniuersaliter, uel non similiter. ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est: est homo albus, non est homo albus: nullus homo albus est, aliquis homo albus est: si album unum significat, si uero duobus unum nomen positum est, ex quibus non est unum, non est una affirmatio, neq; una negatio: ut si quis ponat hoc nomen tunica, hōi & equo: qd tunica alba est, hæc non est una affirmatio, nec una negatio. Nihil enim differt hoc, qd dicere quod est homo * equus albus. hæc autē nihil differt quàm dicere est homo albus, & est equus albus. Si ergo hæc multa significant, & sunt plures, manifestum est quod & prima, uel multa, uel nihil significat. neque enim est aliquis homo equus. Quare nec in his necesse est hanc contradictionem ueram, illam uero falsam esse.

De Enunciationum oppositionibus, ac ipsarum circa ueritatem & falsitatem regulis.

Differentia Secunda.

Erunt autē duo sunt genera: alix enim sunt uniuersales, alix uero singulares, i. ipsa indiuidua. Intellego autem per uniuersale, id quod natum est prædicari de pluribus: ut animal, quod de homine & equo, & reliquis animalibus prædicatur. Singulare uero est, quod nō est natū prædicare de pluribus: ut Socrates & Plato. Cum ergo enunciamus aliquid inesse alicui aut non inesse, necesse utiq; erit huiusmodi enunciationem esse alicuius rei uniuersalis, uel singularis. & si rerum fuerit uniuersalium, necesse est ut sumatur cum aliquo signo indicante quantitatem, (quod Arabes murū uocant) uel sine tali signo. Intellego autem per signum huiusmodi, dictionem uniuersalem & particularem: ut omne, et aliquod, & si eū nota sumatur quantitatis, tunc necesse erit ut sumatē cum nota quantitatis uniuersali uel singulari. Oppositiones autem fm affirmationem & negationem, quarum subiectum est aliquod singulare, dicuntur singulares: ut cum dicimus Socrates est missus, Socrates non est missus. Oppositiones uero, quarū subiectum est quid uniuersale sumptū sine nota quantitatis, uocantur indefinitæ: ut cum dicimus, homo est albus, homo nō est albus. Sed oppositiones, quarum subiectum est quid uniuersale, sumptum cum nota quantitatis tripliciter fiūt. nam uel sumitur quodlibet eorum cum nota uniuersali: aut unum eorum cū nota uniuersali, & alterum cum nota particulari: uel utrūq; cum nota singulari sumitur. Si ergo utrunq; eorum: nota uniuersali constet, contrariæ enunciationes uocantur: ut cū dicimus, omnis homo est albus, nullus homo est albus. Si uero unius eorum constet uniuersali nota, & alterum particulari, uocantur contradictoriæ, & hoc bifariam fit: uidelicet uel uniuersalis propositio constabit per affirmationem, particularis uero per negationem: ut cum dicitur omnis

nis homo est albus, non omnis homo est albus, vel aliquis homo non est albus: quoniam negatiua particularis his duobus modis enunciat: vel erit huius contrarium, vt scilicet addatur nota vniuersalis ipsi negationi, & particularis affirmationi: vt si dicatur aliquis homo est albus, nullus homo est albus. Quod si quælibet earum nota particulari constet subcontrariæ vocabuntur: vt si dicatur aliquis homo est albus, aliquis homo non est albus, sunt ergo gr̃a oppositionum s̃m affirmationem & negationem sex, nempe singulares, indefinitæ, contradictoriæ quæ duæ sunt, contrariæq; atque subcontrariæ. Ea vero ratione, qua coniungitur nota quantitatiua ipsi prædicato, nulla vtiq; datur diuisio ipsarum enunciationum, quoniam, cum annectitur nota quantitatiua ipsi prædicato, erit vtiq; enunciatio vel falsa, vel superabundans, falsa quidem, vt cum dicitur omnis homo est omne animal: superflua vero, vt cum dicitur, omnis homo est aliquod animal.

Et posteaq; iam posita fuerunt genera enunciationum, nunc dicendum est, quod singulares diuiduntur semper verum & falsum: videlicet, quod si vna est falsa, alia est vera: & quod non possunt simul esse veræ vel falsæ, vt cum dicitur Socrates abiit, Socrates non abiit, & hoc est manifestum inductione. Contradictoriæ quoq; in omni materia diuiduntur verum & falsum. Contrariæ vero diuiduntur verum & falsum in materia necessaria, & impossibili, sunt tamen simul falsæ in materia possibili, & non possunt esse simul veræ: sed si vna est vera, altera est falsa. Subcontrariæ autem diuiduntur quoq; verum & falsum in materia necessaria, & impossibili, sunt tamen simul veræ in materia possibili, at una illarum existente falsa, altera erit de necessitate vera. Exemplum contrariarum, quæ sunt simul falsæ in materia possibili: ut cum dicitur omnis homo est albus, nullus homo est albus, exemplum subcontrariarum quæ in materia possibili sunt veræ: ut si dicatur aliquis homo est albus, aliquis homo non est albus. Indefinitæ vero possunt esse simul veræ in materia possibili: attamen possunt habere naturam enunciationis contrariarum, & huius rei causa est, quia articulus, Al, in lingua Arabica, & Ha, in Hebraica, i, ipse & alij, qui funguntur officio horum articulorum in alijs linguis, quandoq; significant id, quod significant notæ vniuersales, & quædamq; id quod significant notæ particulares. si igitur fungantur officio notarum vniuersalium, tunc habent vim contrariarum: si vero idem significant, quod & ipsæ particulares notæ, tunc habent vim subcontrariarum: quoniam poterit esse simul verum dicere, i, ipse homo est albus, et al, i, ipse homo non est albus: quando scilicet idem significet ille articulus al, vel ha, i, ipse, quod signat nota particularis, possunt tamen esse simul falsæ, quoniam idem significet ille articulus al, seu ha, in Hebræo, quod significat nota vniuersalis.

At genera oppositionum dictarum poterunt quidem ita se habere, ut descripsimus, s. ut aliqua earum diuidantur verum & falsum semper: aliqua vero sint simul veræ: & aliqua falsæ simul, dum capiatur pro una affirmatione una negatio, & uni quoque negationi respōdeat una affirmatio: seruatisq; cum hoc adhuc alijs conditionibus ad id requisitis, quæ adhuc dicentur, & non quod detur uni affirmationi plusq; una negatio: ut quod detur affirmationi vniuersali negatiua vniuersalis, & negatiua particularis: ut si opponatur huic propositioni, s. omnis homo est albus, nullus homo est albus, & non omnis homo est albus: uel contra negatiuam vniuersalem opponatur affirmatiua particularis, et affirmatiua vniuersalis: ut cum dicitur nullus homo est albus, opponatur aliquis homo est albus, omnis homo est albus. Et huius rei causa est, quia uni affirmationi una

debetur negatio: & ipsa quoq; affirmatio est affirmatio vniuersalis negationis, & huius rei indicium est, quia negatio negat eandem rem, quam affirmatio affirmatio de eodemmet subiecto, quod affirmatio affirmatio: siue illud subiectum fuerit quid singulare, siue vniuersale, in quo fuerit appositæ nota vniuersalis uel particularis, nam si prædicatum, quod affirmatur, non esset prædicatum, quod negatur: identidem et subiectum illius non fuerit subiectum negatum: tunc illi affirmationi dabitur alia negatio, & illi negationi alia affirmatio.

Affirmatio præterea & negatio tunc dicitur esse vna, cum idem significat dictio subiecti & prædicati in eis: siue subiectum sit quid particulare, vel vniuersale: siue apponatur ipsi vniuersali nota vniuersalis, uel non apponatur, vt si dicatur omnis homo est albus, non omnis homo est albus: & homo est albus, homo non est albus: si ponamus hominem & album significare idem. Sed si dictio subiecti earum, vel prædicati non significant idem, tunc illa affirmatio non erit vna affirmatio, neq; negatio una negatio, vt exempli gratia, si quis imponat hoc nomen tunica ipsi homini, & equo, & dicat tunica est alba, tunica non est alba: tunc hæc affirmatio non erit vna, neq; negatio erit vna, quoniam, cum dicimus tunica est alba, duas significat affirmatiões, nam idem significat quod homo est albus, & equus est albus, quæ sunt duæ enunciationes, et non vna, idētidem dicere, tunica non est alba, duas significat negationes, nam significat idem, quod equus non est albus, & homo non est albus, cuius rei causa est ipsa dictio æqui-uoca: nempe tunica, & ideo illa enunciatio, cuius prædicatum, vel subiectum, vel vtrunq; est nomen æqui-uocum, non est vna, sed plures: et tot numero, quot sunt significata, quæ per nomen æqui-uocum significantur. Oppositiones ergo, quæ per huiusmodi enunciationes æqui-uocas fiunt, s. contradictoriæ & singulares, non est necessarium vt si vna sit vera, altera sit falsa. Sed post hoc adhuc dicemus, quando enunciationes, quarum subiectum vel prædicatum sunt plures res, dicantur vna enunciatio, & quando non. Tria ergo sunt subijcienda in ipsis oppositionibus, si debeat reperiri in eis oppositio, vt narrauimus. Primum est vt sit earum subiectum & prædicatum vnum omni ex parte: non quod capiatur in vna earum vno modo, & in alia alio modo. Secundum, vt earum affirmatio & negatio sit eadem. Tertium, vt ponatur oppositum vnius affirmationis vna negatio, iam patuit autem quando sint oppositæ, vere oppositæ, & quot sint genera oppositionum, & qualiter disponantur in oppositione.

De Enunciationum oppositionibus, ac ipsarum circa veritatem ac falsitatem regulis.

Differentia Secunda.

Deinde d. Rerum autem duo sunt genera, vniuersales, &c. Inquit Leui. Licet non sit semper necessarium, vt cum nota quantitatiua reperitur in prædicato, quod sit falsum vel superfluum: quoniam poterit esse verum, & non esse superfluum: vt cum dicitur omnis homo est omne rationale: & sic de reliquis omnibus, quæ cōuertuntur in prædicatione: nihilo secius, propterea quod potest contingere in aliquibus materijs, vt sit falsum vel superfluum: ideo putauit Aristo, quod non coniungitur nota quantitatiua ipsi prædicato in aliqua lingua. Sed posset quis obijcere, & dicere, quod si sic esset, ergo non deberet poni nota quantitatiua in ipso subiecto: quia contingeret etiam illud esse falsum, uel superfluum. Superfluum quidem, vt cum dicitur aliquod animal est rationale, nam hoc idem sequitur si dicatur, animal est rationale: & sic illud aliquod, erit superfluum. falsum vero, vt cum dicitur, omne animal est rationale. Ergo illa causa, quam Aristo, reddit, cur non sit in vsu ponere notam quantitatiuam in ipso prædicato, non est vera: quoniam ob eandemmet causam non deberet esse in vsu ponere notam quantitatis in ipso subiecto. Ad hoc autem dicendum est, quod ideo non

De unitate
affirmatio-
nis, ac nega-
tionis.

LEVI.

DE INTERPRETATIONE

non est in usu ponere notam quantitativam in predicato, quia sunt duo qualita simul: videlicet, vtrum predicatum affirmetur de subiecto, vel an sit denegatum ab omni alia re præter q̄ ab illo. nam, cum dicimus, omnis homo est omne rationale, iudicabitur q̄ omnis homo est rationalis: & iudicabitur etiam q̄ ipsum rationale est denegatum ab omni alia re, præterq̄ ab ipso homine. Hæc autem sunt duo qualita diuersa: & ideo in usum uenit ponere hoc in duabus propositionibus, nõ in vna. & hoc est de se notum, quoniam qualitum ipsum nihil aliud est, q̄ vtrum hæc res insit huic rei, vel non insit ei: non utrum insit huic rei, & non insit alicui alteri simul.

De regulis
opponib⁹ p-
sentis, ac p-
teriti tps.

D. d. Et postea iam posita fuerunt genera enunciationum. Inquit Leui. Hoc vtiq̄ est manifestum in ipsis singularibus op-
positis, quoniam, cum subiectum sit vnum numero, & affirmatio & negatio non coniungantur in eademmet re, neq̄ negatur simul à re, ideo oportet ut diuidantur semper uerum à falso, quoniam hoc est publicum, & famosum de ipsa affirmatione & negatione: videlicet quod non coniunguntur in eadem re simul, neque negantur ab ea simul, & hoc probatur adhuc per inductionem in duobus modis verificationis, vt paulo ante dictum fuit, nam Socrates vel est, vel non est, similiter etiam Socrates sedet, vel Socrates non sedet, & hoc est satis notum de se, ratione famositatis, & diuulgationis, quæ satis est in hac arte. Similiter etiam & ipsæ contradictoriae diuidunt uerum à falso simul, & hoc inductiue quoq̄ probatur, quoniam ipsa vniuersalis vel est vera, vel falsa, & si falsa, vel falsa in toto, vel in parte, sed si fuerit vera, manifestum est q̄ non est vera de toto subiecto, nisi propterea quia est uera de omni parte subiecti, nam non erit uerum dicere, omne animal est sensitiuum, nisi verificaretur de qualibet partium subiectiuarum animabilis, si q̄ sit sensitua, & eadem est ratio de negatiua. Sed cum verificetur affirmatio prædicati de omnibus partibus subiecti uis ipsius vniuersalis, ideo sequitur q̄ non potest esse uerum dicere aliquod animal non est sensituum: quoniam de eademmet parte fuit affirmatum in propositione vniuersali q̄ sit sensituum, sic igitur sequeretur q̄ una & eadem pars animalis sit sensitua, & non sensitua simul: quod est falsum, & ideo dicere aliquod animal non est sensituum necessario erit falsum. Similiter quoque probabitur, quod si uniuersalis fuerit negatiua & vera, quod particularis affirmatiua erit falsa, & ex hoc probatur quod si uniuersalis fuerit falsa de omni, quod necesse est ut particularis sit uera: quia uniuersalis nõ est falsa de omni, nisi quia est falsa in omnibus partibus subiecti ipsa negatio, ergo necesse est, ut paulo ante fuit dictum, quod affirmatio sit uera de ipsis: & sic erit uera enunciatio uniuersalis affirmatiua, & si sit uera uniuersalis affirmatiua, ergo necessario erit uera particularis affirmatiua: quæ quidem sub ipsa continetur, videlicet, si est uerum dicere, omne animal est sensituum, necessario vtiq̄ erit uerum, aliquod animal est sensituum: & ideo oportet ut sit uera ipsa particularis, & si fuerit falsa ipsa uniuersalis in parte aliqua, ideo oportebit ut sit uera de illa met parte ipsa negatio, si fuerit affirmatiua: & ipsa affirmatio, si fuerit negatiua, & cum hoc sit uerum de illa parte, erit vtiq̄ uerum de aliqua parte etiam ipsius uniuersalis, & ideo oportet, ut particularis sit uera, si uniuersalis sit falsa: siue in toto, siue in parte. iam autem fuit probatum, quod particularis est falsa, quando uniuersalis est uera. Ita quoq̄ oportet contradictorias diuidere uerum à falso in omni materiali, & hoc videtur esse uerum in contradictorijs, licet subiectum vel prædicatum fuerit æquiuocum, si sumatur secundum vnum significatum in ambabus propositionibus: videlicet, q̄ sumat in qualibet illarum propositionum secundum quodlibet significatum, quod per eas significatur, aut secundum aliquod ipsorum: & id quod in vna propositione significatur, significet omnia illa, quæ significantur in alia propositione. His autem sic se habentibus, videtur q̄ ipsæ contradictoriae diuidant uerum à falso semper, nos tamen declarabimus paulo inferius, vbi declarantur conditiones datæ ab Aristot. quo pacto res se habeat in hoc. At si in vna illarum propositionum non significantur omnia illa, quæ significantur in alia, tunc vel non erunt huiusmodi propositiones oppositæ omnino: & hoc vtiq̄ fiet, si sumatur in vna propositione secundum vnum significatum, & in alia secundum aliud significatum: vel q̄ sint oppositæ, sed non contradictoriae, vt si dicatur, nullus canis latrat, & intelligamus per hoc omnia illa, quæ nominantur canis, vt piscis canis, & sydus, & latrabilis, tunc eius contradictorium non erit dicere aliquis canis latrat, si intelligamus per hoc, tantum sydus illud vocatum canis, & piscis etiam qui canis vocatur: quoniam contradictorium oportet ut sit in aliqua parte ipsius uniuersalis, quæcunq̄ fuerit illa, & non in parte determinata, vt ex superius dictis patet, nam si propositio uniuersalis fuerit falsa in parte,

oportebit ipsam particularem contradictoriam esse veram: quia ipsa est uera de ea parte, de qua uniuersalis est falsa. Sed si sumatur pars particularis & propria, tunc non oportet, ut sit uera illa particularis, quæ significat illam partem, quia potest fieri ut ipsa uniuersalis sit uera de illa parte, & falsa in alia parte, præter illam, & est maxime notum, & ideo posuit Aristot. alia quas condiciones de ipsis propositionibus oppositis, in quibus reperiuntur illæ proprietates, quas numerauit in vnaquoq̄ oppositarum. D. d. Contrariae quoq̄ diuidunt uerum à falso in materia necessaria, & impossibili, hoc est necessaria toti subiecto, vel impossibili toti subiecto, sed si fuerit necessaria in vna parte, & impossibilis in alia parte, tunc sunt simul falsæ, vt cum dicitur, omne animal est rationale: nullum animal est rationale, possumus tamen dicere, q̄ Aristot. vocat hoc possibile largo modo: vt dicitur in libro Prædicabilium, q̄ differentia inter est generi in potentia. Sed vt nostra fert sententia, licet hic ita debet se haberi, q̄ contrariae diuidunt uerum à falso in materia necessaria, vel impossibili toti subiecto: & sunt simul falsæ in materia, quæ non est necessaria vel impossibilis toti subiecto, & includitur in hoc ipsum possibile, & id quod est necessarium alicui parti subiecti, impossibileq̄ scilicet alicui alij parti. Vel possumus dicere, q̄ Aristot. non est locutus hic nisi de enunciationibus contrarijs, in quibus subiectum nõ est diuisum in varias species, & tunc dictum illius est uerum. Cuius rei indicium est, ipsum exemplum datum ab eo de hoc, cum dicat, omnis homo est albus, nullus homo est albus, identidem dicendum est de subcontrarijs, q̄ scilicet, si vna est vera, altera est falsa in materia necessaria, vel impossibili toti subiecto: & sunt simul ueræ in materia quæ nõ est necessaria vel impossibilis toti subiecto: & sub hoc ingreditur id, quod est necessarium alicui parti subiecti, impossibile alicui alteri parti, & ideo huiusmodi modus dicendi de proprietatibus subcontrariarum datur in lingua nostra, nam in illo modo dicendi suo nõ dignoscitur uis eorum in ipso necessario alicui parti subiecti, & in impossibili alicui alteri parti. Posset quoq̄ dici, q̄ Aristot. non loquitur hic de subcontrarijs, nisi cum subiectum nõ est diuisum in varias species, & huius rei indicium est exemplum datum ab ipso de hoc: videlicet, aliquis homo est albus, aliquis homo non est albus. Et potest credi, q̄ Aristot. subiicit post hoc hanc conditionem, si q̄ subiectum vel prædicatum non dicatur de pluribus rebus: nempe ne vnum eorum sit genus, neq̄ nomen æqui uocum. At re uera Aristot. non vult q̄ non sit vnum eorum genus, vt post hoc declarabimus, & ideo rationabile est vt per necessarium, vel impossibile intelligatur hic id, quod est necessarium vel impossibile toti subiecto: & per possibile intelligatur id, quod non est necessarium vel impossibile toti subiecto.

D. d. At genera oppositionum dictarum poterunt quidem ita se habere, vt scripsimus, &c. Inquit Leui. Sensus est, vt nota affirmatiõ detur vis vnius negationis, ita vt non sumat nota quantitatiua communis vtriusq̄ illis rebus, nempe non sumat vniuersali, atq̄ particulari, vt cum dicitur, omnis homo non est sensitiuus, nam quandoq̄ significat id, quod significat dicere, non omnis homo scribit: quandoq̄ uero habet vim huius propositionis, si nullus homo scribit: cum scilicet capitur illud non scribens pro infinito nomine, nõ pro negatione: ac si diceret, omnis homo est non scribens, vel est id quod nõ scribit simul, quod est ipsum prædicatum, & sic hæc erit propositio quæ affirmat prædicatum, quod est scilicet non scribens, de omnibus indiuiduis hominis. De enunciationibus itaq̄ sic se habentibus non est necessarium vt æque respondeant illæ proprietates prædictæ in ipsis oppositis, nam si huic, omnis homo est albus, opponatur hæc, omnis homo non est albus, ita vt capiatur pro negatiua particulari, & negatiua uniuersali: tunc non erit necessarium, vt si concedamus has esse contrarias, q̄ propterea sint ambæ falsæ in materia possibili, quoniam cum dicitur, omnis homo non est albus, poterit intelligi de particulari negatiua, & erit uera, identidem neq̄ erit necessarium, si possumus has esse contradictorias, q̄ propterea si vna est uera, altera sit falsa: quia, si dicitur omnis homo non est albus, poterit intelligi de negatiua uniuersali, licet sint ambæ falsæ, ita quoq̄ res se habebit, si nota affirmatiõ esset æqui uoca, si hoc reperiatur in aliqua lingua. Quæmadmodum ergo debemus præcaueri ab æqui uocatione subiecti vel prædicati, ita oportet vt caueamus ab æquocatione, quæ possit esse in nota quantitatis, & ideo dixit q̄ habeat vim vnius negatiuæ: quoniam potest dari vna negatiua, quæ habeat vim duarum negatiuarum, identidem potest reperi in vna affirmatione, & ita possemus quoq̄ dicere, licet sit satis remotum, q̄ si capiantur pro vna affirmatione duæ negationes in actu, & vna sit particularis, & alia uniuersalis, non erit necessarium, vt hic sit uerum id, quod dixim⁹ de oppositis, quia huic, omnis homo est albus non

non contradicit, nullus homo est albus, & aliquis homo non est albus, ita vt sint simul veræ hæc duæ, sicut erat falsum dicere omnis homo est albus, & ita etiam huic, omnis homo est albus, non est contraria, nullus homo est albus, & omnis homo non est albus simul: ita vt sint falsæ omnes istæ in materia possibili, sicut autem necessarium dare oppositum vnius affirmationis vnam negationem, & non plures; & oppositum vnius negationis vnam affirmationem, & non plures: quia vna negatio est quidem vna negatio vnius affirmationis; & similiter vna affirmatio est vna affirmatio vnius negationis. Sed si ponatur pro opposito vnius affirmationis plusq; vna negatio, siue in potentia, siue in actu, palam est q; cum ipsa affirmatio opponatur cuilibet illarum negationum, erit vtq; plusq; vna, ratio: & oppositum. nam opponetur vni negationi, & adhuc alteri, & ideo hæc affirmatio vel negatio, siue negationes habebunt vim duorum generum oppositarum, & huius rei ratio, q; hæc vna affirmatio sint duæ ratione negationum, quibus opponitur, est, quia negatio negat ipsi summet prædicatum ab ipso met subiecto, quod affirmauit affirmans, & hac ratione opponitur ei, & ideo oportet vt vni rei non opponatur nisi vna res, nam obiectio fit hac ratione, hoc est, q; obijciens obijcit illi, qui proponit ei negationem vnam, & non duas negationes, quia tunc essent duæ obiectiones. Hoc itaq; est id, quod nobis uidetur in hoc loco iuxta litteram. Verum tamen contra hanc conditionem ab Aristot. postam insurgit dubium non mediocre: nempe q; si Aristot. intelligeret per hanc conditionem id, quod intelligit Auerroes, tunc huiusmodi conditio esset posita temere, nam, si adesset æquiuocatio in nota quantitatua, ut diximus nos, tunc obijciens intelligeret eam velut particularem, vel tanq; vniuersalem, sed non intelliget vllq; pacto q; sit simul ptialis & vniuersalis, sed nemo dubitat, q; nõ est obijciens consuetudo, ut obijciat ipsi affirmanti per duas negationes, videlicet q; si dixerit quispiam, omnis homo est albus, non obijciat ei obijciens, ut dicat simul, nullus homo est albus, non omnis homo est albus: nisi forte retrahat se à prima negatione, & dicat secundam negationem: & ipsam oppositum erit secunda negatio, non prima, sed utrunq; sit, tandem manifestum est, q; hæc duæ negationes simul non sunt oppositæ propositioni ipsius affirmantis: quia non sunt una propositio, sed qualibet earum opponitur proprie ei, & i qualibet eorum reperitur illæ proprietates, quæ enumeratæ sunt in illa oppositione. Si ergo hæc esset sententia huius conditionis, tunc nihil faceret hæc conditio in hoc negotio. Sed vt mea fert sententia, Aristot. voluit per hanc conditionem, vt non sumatur in vna enunciatione aliqua pars terminata ipsius subiecti, vel ipsius prædicati in altera enunciatione, quoniam, si ita ferret, tunc vni affirmationi non daretur vis vnius negationis; neque tunc etiam veræ essent illæ proprietates, dictæ in ipsis oppositis. vt gratia exempli, si dixerit quispiam, omne animal est rationale, & obijciat ei obijciens dicens, nullus homo est rationalis, & autem hæc negatio nõ sit vna illi affirmationi, nemo ambiget, quia illi affirmationi dantur plures negationes, vt si dicatur nullus equus est rationalis, nullus asinus est rationalis, & ideo non respõdet illi affirmationi vis vnius negationis, sed vis plurium negationum, sed vna negatio respõdens illi affirmationi erit hæc, nullu animal est rationale, vel hæc, non omne animal est rationale. Constat autem quoq; q; si ita res se haberet, tunc non verificarent de eis illæ proprietates datæ in ipsis oppositis de necessitate, quoniam necesse est vt existimentur hæc quæ enunciationes esse contrarias: quia in qualibet earum extat nota quantitatua vniuersalis, & de illis profecto non verificantur proprietates contrariarum: nec existimantur esse contradictoria, quia homo est aliquod animal, & ideo existimabitur, q; cum dicimus, nullus homo est rationalis, habeat vim istius, scilicet, aliquod animal non est rationale, & de his quoq; non verificabuntur omnino proprietates contradictoriarum: quia vtq; sunt falsæ. Et si diceremus etiã vice huius, scilicet, nullus homo est rationalis, hæc, non omnis homo est rationalis, tunc posset potius existimari, q; sint contradictoria, quia est particularis: tamen non verificabuntur de eis proprietates contradictoriarum, & par vtq; erit ratio de affirmatione: videlicet, si vni negationi datur vis plurium affirmationum: vt si capiatur pro opposita huius, nullum animal est rationale, hæc, omnis equus est rationalis, vel aliquis equus est rationalis, sic eni non verificabuntur de eis illæ proprietates datæ ipsis oppositis, vt perspicuum est. Idem tamen continget in ipso prædicato: vt gratia exempli, si quispiam dixerit, Socrates nõ sentit, & obijciens obijciat ei, & dicat, q; sentit oculo, tunc hæc affirmatio non erit vna illi negationi, sed habet vim plurium affirmationum, scilicet, videlicet dicendo, q; sentit lingua, vel aure, vel naribus eius: & sic poterunt esse hæc ambæ falsæ, cum Socrates fuerit

rit cæcus. Idemq; continget in enunciationibus vniuersalibus, vt exempli causa, si detur pro opposita huius, nulla sponsa marina sentit, hæc, aliqua sponsa marina sentit sensu visus: hæc autem duæ enunciationes reputabuntur esse contradictoria, cum tamen sint simul falsæ, & ideo fuit coactus Aristot. ponere hanc conditionem, quia potest fieri obiectio hoc modo dicto. Dicit igitur Aristot. q; huius rei indicium, scilicet q; oporteat vni negationi dari, ac respondere id, quod habeat vim vnius affirmationis, & vni affirmationi respondere vna negatio, indicium est, quia negans negat quidem eandem rem prædicatam, quam affirmauit ipse affirmans, ab ipsa met re subiecta, & hac ratione extat inter eos disceptatio, nam, si prædicatum affirmatum non esset prædicatum negatum, vel subiectum non esset subiectum, tunc illi affirmationi responderet alia negatio, præter hanc negationem; & huic negationi alia affirmatio, præter hanc affirmationem. Si igitur controuersia, & disceptatio fiet in vno subiecto, & in vno prædicato, ergo si capiatur in vna enunciatione aliqua pars ipsius subiecti, quod est in altera, vel aliqua pars prædicati, tunc non erit illi opposita, sed erit opposita illi enunciationi, in qua capitur illa pars tantum. At existimatur q; illa sit sua opposita: quia cõtingit vt contineatur in ea illa enunciatio quæ est opposita ei, vt gratia exempli, hæc, omne animal est rationale, existimabitur q; sit opposita huic, nullus homo est rationalis: quia contingit q; contineatur in ea enunciatio, quæ est ei opposita, quæ quidem est hæc, omnis homo est rationalis, & ideo sua opposita erit hæc, omnis homo est rationalis, non hæc, omne animal est rationale: quia non est sua opposita ratione reliquarum specierum animalium, quæ in ea continentur, præter hominem, nã obijciens non obiect de illis vllq; pacto in hac propositione: nec cessario enim habent aliam negationem, non hanc, hac ergo ratione fuit verificatum, q; si res non ita se haberet, tunc non essent vere oppositæ. Addidit insuper Aristot. hic aliam conditionem: nempe, vt ipsa affirmatio sit vna, & negatio quoque vna, hoc est, ne subiectum vel prædicatum sit æquiuocum: licet non dicatur in ambabus enunciationibus æquiuoce, sed vna harum enunciationum significet omnia illa, quæ in altera enunciatione significata sunt, nam si ita res se haberet, tunc enunciatio non esset vna, sed plures, & si enunciatio non fuerit vna, oppositio quoq; non erit vna, sed plures, & ideo si ita res se haberet, tunc illæ proprietates datæ de oppositis non verificarentur de ipsis, & hoc quidem declarabimus, postq; declarauerimus per modum præfationis aliquid de enunciationibus, quarum subiectum est nomen æquiuocum, Dicamus ergo q; cum dicimus, exempli gratia, aliquis canis est latrans, significatur omnino q; aliquid eorum omnium, quæ per hoc nomen canis significatur, in hac enunciatione est vtq; latrabile: & ideo hoc erit, exempli causa, ac si diceremus, aliquis canis est latrabilis, & aliquid sydyus cœlestis est latrabile, & aliquis piscis est latrabilis: si velimus significare per canem, in hac enunciatio canem terrestrem, & cœlestem, & aquatilem, quoniam canis non est vni et res, dicta de omnibus rebus, quas ipse significat, & ideo nulla harum rerum est aliquis canis, sicut est homo alix quod animal, nam animal est eadem res i homine, & equo, & reliquis rebus, de quibus dicitur, Sed non ita se habet res in nomine æquiuoco, quia non datur aliquid, quod amplectetur has res diuersas, quod significet eas, ita vt sint vnum totum, seu vniuersale, & ideo illa particularitas refertur ad omnes illas res, quas significat hoc nomen in hac enunciatione. Et pari ratione debet intelligi hoc, si capiatur negatiua particularis in huiusmodi enunciationibus per interpretationem, non omnem, hoc est, non omnis canis cœlestis est latrabilis, & nõ omnis canis terrenus est latrabilis, si capiatur hæc dictio canis in hac enunciatione pro his duabus rebus. Possimus adhuc exponere hoc alio modo: nempe, quoniam cum dicitur omnis canis est latrabilis, vel nullus canis est latrabilis, hæc propositiones sunt vtq; plures, & sunt tot numero, quot sunt res significatæ in hac propositione per hoc nomen canis, nam canis nõ est vna res in se dicta vniuoce de illis rebus, quoniam dicitur de eis equis uoce, & sic quoque oportebit esse in ipsa particulari. Nec potest aliquis obijcere, q; pluralitas enunciationum hic sit veluti enunciatio vniuersalis ratione vniuersalitatis, nam enunciatio potest esse vniuersalis, licet sit vna: quãdo scilicet illud nomen dicitur vniuoce: vt cum dicimus omne animal est sensituum, sic igitur erit illa enunciatio plures enunciationes, ratione nominis æquiuoci, & ideo erit quoq; ipsa particularis plures enunciationes, ratione nominis æquiuoci, quod in ea continetur. Videtur autem q; ipsa vniuersalitas nihil efficit, quando enunciatio est plures: quia enunciatio æquiuoca est vtq; plures, licet non habeat notam quantitatis: vt cum dicitur, canis est latrabilis, & velimus per hoc subiectum intelligere canem latrabilem,

bilem, syduſq; cœleſte. His ergo ſic poſitis, dicimus q̄, cum enunciationes ita ſe habuerint, tunc non oportebit vt reperiantur in eis proprietates datæ in iſtis oppoſitis. & hoc patet ex iſto exemplo, cum ſubiectum fuerit nomen æquiuocum, videlicet q̄ ponat oppoſitum huius, nullus canis eſt latrabilis, hæc, aliquis canis eſt latrabilis: & intelligatur p̄ hanc dictionem, canis, in vtraq; enunciatione, canem terreſtrem, & canem cœleſtem, tunc ambæ hæc erunt falſæ: licet ſint contradictoria. & iam ſuit prædictum, q̄ ex proprietatibus contradictoriarum eſt, vt ſi vna ſit vera, altera ſit falſa in omni materia, hoc autem contingit hic, q̄ hæc ſunt plures oppoſitiones vna, & in qualibet earum inuenies proprie proprietatem cōtradictoriarum, nam cuſ dicimus, nullus canis terreſtris eſt latrabilis, & aliquis canis terreſtris eſt latrabilis, hæc diuidunt quidem verum à falſo, ita quoq; ſi dicatur, nullus canis cœleſtis eſt latrabilis, & aliquis canis cœleſtis eſt latrabilis, & non eſt neceſſarium propter hoc, vt ſint ſimul veræ ambæ vniuerſales: neq; ambæ particulares. & ita quoque declarandum eſt de iſtis contrariis, q̄ non oporteat eas diuidere verū à falſo in materia neceſſaria & impoſſibili, quando ſubiectum ſignificat æquiuoce multas res, vt exempli gratia, ſint iſtæ oppoſitæ hæc, omnis canis eſt animatus, & nullus canis eſt animatus, & intelligamus per dictionem, canis, in vtraq; enunciatione canem terreſtrem, & cœleſtē, tunc prædicatum in eſt neceſſario toti ſubiecto, vel impoſſibile: hoc eſt, vel erit neceſſarium, vel impoſſibile cuiſlibet ſubiectorum, quæ ſignificantur per nomen canis, hæc autem enunciationes non diuidunt verum à falſo, ita vt vna ſit vera & altera ſit falſa: ſed vnaqueq; illarum eſt reſpectu totius ſubiecti falſa: quia oppoſitiones ſunt plures, attamē de vnaquaq; earum erit verum dicere proprie, q̄ diuidunt verum à falſo, ſed nō de omnibus ſimul, quia non eſt neceſſarium q̄ ſi reperiantur plures oppoſitiones contrariæ, vt ſunt propterea veræ omnes affirmatiuæ earum, aut negatiuæ: ſed poterit eſſe vera in aliquibus earum iſta affirmatiua, & in aliquibus aliis iſta negatiua. Et hocmet exemplo poterit declarari res in iſtis ſubcontrariis: quæ quidem eodem modo ſe habentes ob æquiuocationem non diuidunt verum à falſo. Hoc quoq; modo declarabitur res, quando prædicatum fuerit dictum in qualibet enunciationum de pluribus rebus æquiuoce, q̄ ſcilicet tunc non uerificabuntur de iſtis proprietates datæ de iſtis oppoſitis, ut exempli gratia, in ſingularibus, ſi dicatur Socrates eſt perſpicax, Socrates non eſt perſpicax, & intelligamus per perſpicacem, eum q̄ eſt perſpicax in ſcientia iuris, & qui habet perſpicacem uſum: et ſic non diuident uerum à falſo hæc enunciationes omnino, q̄ Socrates potest eſſe perſpicax in uiſione ſua, & non in ſcientia iuris, uel ecōtra, & huius rei cauſa eſt, quia hic datur pluſquam vna oppoſitio: quoniam qualibet harum enunciationum eſt enunciationes plures. Exemplum uero de contradictoriis, ut ſi dicatur, oēs latrans eſt canis, non oēs latrans eſt canis, & intelligamus p̄ canē ſyduſ cœleſte, & canē terreſtrem, hæc quidem enunciationes erūt ſimul falſæ: quia quilibet harum enunciationū ſunt duæ enunciationes, & ſecundum unum ſignificatum, erit uera, iſta affirmatiua: ſed iuxta ſecundum ſignificatum erit uera iſta negatiua: & ideo non erunt ſimul ueræ ambæ affirmatiuæ, neq; ambæ negatiuæ. & hocmet exemplo potest probari de contrariis, & ſubcontrariis, q̄ ſcilicet non oportet ſi vna ſit ueræ, altera ſit falſa, ſi ita ſe habuerint: licet prædicatum fuerit neceſſarium, vel impoſſibile toti ſubiecto. nam hæc, omne latrans eſt canis, nullum latrans eſt canis, ambæ hæc ſunt falſæ, ſi p̄ canem intelligamus terrenum, & cœleſtem, ita quoq; ſi dicatur aliquod latrans eſt canis, aliquod latrans nō eſt canis, Oportet igitur, ut enunciatio in oppoſitis ſit vna non plures: & tunc habebūt illas proprietates traditas de iſtis oppoſitis. Scire præterea debes, q̄ ſimile huius continget, quando in unaquaque enunciationum fuerint plura ſubiecta, uel plura prædicata: ut cum dicitur, omnis homo & omnis equus ſunt rationales: uel omnis homo eſt rationalis & uolatilis, nullus homō eſt rationalis neq; uolatilis, uerumtamen quandoq; accidit q̄ ſubiectum uel prædicatum erunt plura actu, hoc eſt q̄ in quolibet eorum erunt plures dictiones, & enunciatio erit vna, ſed quibusnam conditionibus fiat hoc, uel non fiat, poſt hoc declarabitur: uidelicet quando erit iſta enunciatio vna, ſic ſe habens, & quando erit plures. Tres itaque conditiones oportet ſupponere in iſtis oppoſitis, & tunc iſta oppoſitio habebit illas proprietates, quæ unicuiq; oppoſitarum datæ ſunt. Prima eſt, q̄ ſubiectum & prædicatum ſit omnifariam unum in utraque enunciationum oppoſitarum: non q̄ capiatur in vna uno modo, & in alia alio modo: quia tunc non erunt oppoſitæ, & ex conſequenti non habebunt illas proprietates datæ iſtis oppoſitis. Secunda, ut affirmatio in eis atq; negatio ſit vna, & hoc utiq; ita eueniet, ſi ſubiectum uel prædicatum, uel utruſq;

eorum non dicatur æquiuoce de multis rebus, nam ſi ita ſe haberet, & diceretur de unaquaque enunciationum oppoſitarum de pluribus rebus æquiuoce, erunt utiq; oppoſitæ: non habebunt illas proprietates datæ de iſtis oppoſitis: q̄ hic datur pluſq; vna oppoſitio, ut diximus, & ideo neceſſe eſt ut affirmatio ſit vna, non plures: & iſta quoq; negatio neceſſarium eſt ut ſit vna, & non plures. Tertia conditio eſt, q̄ oppoſitum illius enunciationis, quæ eſt vna affirmatio, ſit id quod habet uim unius negationis: eodē modo de vna negatione, afferendum eſt, illius oppoſitum eſſe id, quod habet uim unius affirmationis, nam, ſi ponatur oppoſitum unius affirmationis id, quod habet uim plurium negationum: & hoc utique fiet ſi ſumatur in vna enunciatioe pars aliqua ſubiecti uel prædicati alterius enunciationis, vt declarauimus: tunc non erit iſta vna oppoſitio, vt narrauimus, & hoc idem eſt dicendum de iſta negatione, ſi ponatur eius oppoſitū id, quod habet uim multarum affirmationum, & huius rei cauſa eſt, quia enunciatio vna multiplex reddit aliam, quæ erat vna, multas, nos uero tamen diximus, neceſſe eſſe, affirmationem eſſe vnā, & negationem vnā, hæc igitur ſunt, quæ nobis viſa ſunt pro expoſitione illarum trium conditionum, & eſt quidem clara ſententia, & forte hocmet uoluit Ariſto, nam apud nos non reperitur textus Ariſt, in hac parte, & ego puto, q̄ Ariſt, non tradidit in hac tertia conditione illam expoſitionem, quam Auerroes dedit: ſunt enim uerba iſtus Auerrois, ſed utcuſque fuerit, oportet quidem vt tradantur hic iſtæ conditiones eodem modo, quo expoſiuiſus.

Quo pacto in futuris contingentibus contradictionis regula ueritatem habeat. Cap. VI.

In iſis ergo quæ ſunt, & quæ facta ſunt, neceſſe eſt affirmationem vel negationem ueram eſſe vel falſam. Et in vniuerſalibus quidem vt vniuerſaliter, ſemper hæc quidem ueram, illam uero falſam eſſe, & in iſis quæ ſingularia ſunt, quæadmodum dictum eſt, in vniuerſalibus autem quæ non vniuerſaliter dicuntur ſunt, non neceſſe eſt, dictum eſt autem de his. In ſingularibus uero & futuris, non ſimiliter. Nam ſi omnis affirmatio & negatio uera vel falſa eſt: & omne neceſſe eſt eſſe vel non eſſe. * quare ſi hic dicat futurum eſſe aliquid: ille uero non futurum dicat hoc ipſum: manifeſtum eſt, quod neceſſe eſt uerum dicere alterum ipſorum: ſi omnis affirmatio vel negatio uera vel falſa eſt, vtraq; n. non erunt ſimul in talibus. Nam ſi uerū eſt dicere, quod album uel non album, neceſſe eſt eſſe album uel non album. & ſi eſt album uel nō album, uerum erat affirmare vel negare. & ſi non eſt, falſum dicit: & ſi falſum dicit, non eſt. Quare neceſſe eſt ſemper affirmationem aut negationem ueram eſſe vel falſam. Nihil igitur neq; eſt, neq; fit, nec à fortuna, nec vtrumlibet contingit, neq; erit, neq; non erit: ſed ex neceſſitate omnia, & non vtrumlibet contingit, aut enim qui dicit uerum eſt, aut qui negat. ſimiliter enim vel fieret, vel non fieret, quod enim vtrumlibet cōtingit, nihil magis ſic uel non ſic ſe habet, vel habebit. Amplius autem, ſi eſt album nunc, uerū erat dicere prius, quod erit album. quare ſemper fuit uerum dicere quodlibet eorum quæ facta ſunt, quod eſt uel erit. ſi autem ſemper uerum fuit dicere, quod eſt, uel erit, non potest hoc non eſſe, uel non

non futurum esse. quod autem non potest non fieri, impossibile est non fieri: & quod impossibile est non fieri, necesse est fieri: omnia igitur quae futura sunt, necesse est fieri. Nihil igitur vtrumlibet contingit neque a fortuna erit. nam, si a fortuna, non ex necessitate. At vero nec quod neutrum verum est dicere contingit: ut quod neque erit, neque non erit. Primum enim cum sit affirmatio falsa, negatio non vera erit: & cum haec falsa sit, contingit affirmationem non veram esse. Et ad haec, si verum sit dicere, quod aliquid est simul & magnam, oportet esse vtrumque. si vero erit cras, oportet fore cras. si autem neque erit, neque non erit cras, non erit vtrumlibet contingit. ut est nauale bellum: oportet enim neque fieri nauale bellum, neque non fieri. Quae ergo contingunt inconuenientia haec sunt, & huiusmodi alia: si quidem omnis affirmationis et negationis, aut in vniuersalibus dictis ut vniuersaliter, vel in his, quae sunt singularia, necesse est oppositarum, hanc quidem veram esse, illam vero falsam, nihil autem vtrumlibet contingit esse in his quae fiunt, sed omnia esse & fieri ex necessitate. Quare neque consultare oportebit, neque negotiari: quod si hoc quidem facimus, erit hoc: si vero non hoc, non erit hoc. Nihil enim prohibet, & in annum decies millesimum, hunc quidem dicere hoc futurum esse, illum vero non dicere. quare ex necessitate erit vtrumlibet eorum, quod ab ipso verum erat dicere tunc. At vero nec hoc differt, si aliqui dixerint contradictionem, vel non dixerint. manifestum, nam, quod sic se habent res, etiam si non hic quidem affirmauerit quid, ille vero negauerit. non enim propter negare vel affirmare erit, vel non erit, nec in decies millesimum annum, magis quam in quantolibet tempore. Quare si in omni tempore sic se habebat ut alterum vere diceretur, necesse erat hoc fieri: & vnum quodque eorum quae fiunt, semper sic se habebant, ut ex necessitate fieret. si enim vere dixit quis quod erit, non potest non fieri: & quod factum est, verum erat dicere semper, quod erit. Si itaque haec impossibilia sunt: videmus enim esse futurorum principium, & ab eo quod consultamus, atque aliquid agimus: & quod est omnino in his quae non semper actu sunt, possibile esse, & non esse similiter, in quibus vtrumque contingit & esse & non esse, quare & fieri, & non fieri: & multa nobis manifesta sunt sic se habentia: ut quod hanc vestem possibile est incidi, & non incidetur, sed prius exteretur: similiter autem & non incidi possibile est, non enim esset eam prius exteri, nisi possibile esset non incidi:

quare & in alijs generationibus, quae secundum huiusmodi potentiam dicuntur: manifestum igitur est, quod non omnia ex necessitate, vel sunt, vel fiunt: sed alia quidem vtrumlibet contingit, & nihil magis affirmatio quam negatio erat vera vel falsa: alia vero magis quidem, & ut in pluribus alterum, nihilominus contingit fieri & alterum, alterum vero minime. Igitur esse quod est, quando est, & non esse quod non est, quando non est, necesse est, sed non omne quod est, necesse est esse, nec quod non est, necesse est non esse. non enim idem est, omne quod est, necessario esse, quando est, & simpliciter ex necessitate esse. similiter autem & in eo quod non est. Sed & in contradictione eadem ratio est. esse quidem vel non esse omne necesse est, et futurum esse vel non: non tamen diuidentem, dicere alterum necessarium. dico autem ut necesse est futurum esse bellum nauale cras, vel non futurum esse: non tamen fieri cras bellum nauale necesse est, neque non fieri: fieri tamen, vel non fieri necesse est. Quare cum similiter orationes verae sint, quemadmodum & res, manifestum est quod quaecunque sic se habent ut sint vtrumlibet contingit, & contraria suscipiant, necesse est similiter se habere & contradictionem. quod contingit in his, quae non semper sunt, vel non semper non sunt. horum enim necesse est alteram partem contradictionis veram esse vel falsam, non tamen hanc vel illam, sed vtrumlibet contingit: & magis quidem veram alteram, non tamen iam veram vel falsam. Quare manifestum est, quod non est necesse omnis affirmationis vel negationis oppositarum, hanc quidem veram, illam autem falsam esse. non enim quemadmodum in his quae sunt, sic se habent & in his quae non sunt quidem, possibile tamen esse vel non esse, sed quemadmodum dictum est.

De oppositionum, verum & falsum diuidentium regulis, in propositionibus futuri temporis.

Dicamus itaque, quod illae oppositiones quae diuidunt semper verum a falso in omni materia, quae quidem sunt singulares, & contradictoriae, siue in rebus praesentibus, siue in praeteritis, necesse quidem est ut ita diuidant verum & falsum, ut vnum sit verum & alterum sit omnino falsum: siue nos sciamus veritatem, siue non sciamus. quoniam vnum horum dictorum, scilicet Socrates nunc existit, vel Socrates nunc non existit, manifestum est, quod est verum, & alterum est falsum: siue constet apud nos verum a falso, siue non perfecte constet: postquam constat secundum esse perfectum secundum se. eademque est ratio de rebus praeteritis, & de rebus necessariis, in quibus non oportet subicere, ac praesupponere tempus pro earum esse. Sed res futurae, quae sunt res contingentes, & possibles, non diuidunt perfecte in se
Log. cum com. Auer. F uerum

AVER.

DE INTERPRETATIONE

uerum & falsum. Nam necesse est ut huiusmodi opposita in tali materia, uel diuidant uerum & falsum, uel non diuidant. Iterum, si diuidant uerum & falsum, utrum hoc fiat perfecte & actu, aut non perfecte. & si non diuidant uerum a falso, tunc uel erunt simul uera, uel simul falsa, uel utrumque simul. Si ergo omnis affirmatio & negatio diuidunt perfecte uerum a falso in se, & sit necessarium quolibet rem esse, uel non esse: sequitur ergo ex hoc, quod si quis dixerit de aliqua re futura, quod erit, alius uero dicat quod non erit, quod necessario altera istarum propositionum erit uera & altera falsa: quoniam non possunt esse utraque hæc simul, scilicet esse & non esse, sequitur autem natura entis propositionem ueram: & uera propositio insequitur ipsum. quia si quispiam dixerit aliquid esse album, & sit uerum, oportet ut extra animam sit album, & si sit falsum, oportet quoque ut extra animam non sit album. & si dicatur non esse album, & sit uerum, necesse est ut extra animam sit non album, & si fuerit falsum, oportet ut extra animam sit album: & econtra, scilicet si quid fuerit extra animam album, necesse est propositionem ueram de ipso esse, quod sit album, & falsam, quod non sit album, & si extra animam fuerit non album, necesse erit, ut uera propositio de eo sit, quod sit non album, & falsa quod sit album. Si igitur affirmatio & negatio oppositæ de rebus futuris sic sunt dispositæ, ut altera earum perfecte in se nunc reperiat uera & altera falsa: ergo tunc futura ipsa essent necessaria: nihilque a fortuna, uel a causa indeterminata posset reperiri, neque daretur quicquam, de quo posset dici, quod possit esse & non esse: sed erit omnino necessarium, illud esse. & hoc necessario sequitur ex hoc quod dicitur, quod altera oppositionum est uera uel falsa secundum esse determinatum in se, & non poterit altera earum deduci ad esse non uerum, siue ex affirmatione, siue ex negatione id fuerit, quoniam si id fieri posset, tunc ueritas in altera duarum oppositionum non esset determinata secundum esse in se ipsa, cum ergo uerum & falsum in utraque oppositarum non haberit determinatum esse in se, tunc una & eadem res posset esse & non esse indifferenter, quemadmodum si una & eadem res absque discrimine posset esse & non esse, tunc uerum & falsum in altera oppositionum, de qua dicitur, non haberet determinatum esse in se: neque affirmatio unius rei prius diceretur de ea quam negatio: neque negatio prius quam affirmatio, neque hoc ita fiet, propterea quod aliquis ita affirmauerit illud, uel negans negauerit illud. Sequereturque etiam, quod si aliquid fuerit album aliquo tempore, ut enunciatio facta de ipso, antequam sit album, quod erit album, sit uera enunciatio, atque necessaria, pari quoque ratione enunciatio, quæ sit de quauis re futura antequam sit, dicens quod erit, erit utique uera, quemadmodum est dum res generatur: adeo quod illa enunciatio dicens de aliquo ente præsentis quod est, erit ita uera, sicut illa, quæ dicit quod erit, quoniam erit in futurum, & sic non esset possibile ut de aliqua re possibili, quæ nunc non est, dicatur quod erit, quin sit omnino, illud uero, quod non potest esse quin sit, impossibile est quin sit: id uero, quod est impossibile quin sit, necessarium est ut sit: & id, quod est necessarium, oportet ipsum necessario esse: & sic omnia erunt necessaria secundum suum esse. Et sic nihil fiet a casu uel fortuna, neque aliquid quod sit aptum esse, & non esse, quoniam id quod est a casu, ita utique se habet, quod suum esse, uel non esse non est omnino necessarium: quemadmodum id cuius suum esse uel non esse est omnino necessarium, non fit a casu. Neque potest præterea dici, quod affirmatio & negatio coniunctæ reperiantur in rebus futuris, ita ut sint simul ueræ, neque possint auferri ab eis, ita ut sint simul falsæ, ut si dixerimus aliquid esse possibile ut sit, et possibile quod non sit, sint simul uera, uel simul falsa. Nam, si

fuerint simul falsa, sequeretur quod duo contradictoria non diuiderent uerum & falsum in omnibus rebus: cuius rei tamen contrarium tam fuit probatum, id eundem sequeretur, si essent simul uera. Sequereturque rursus, si essent simul uera, ut eadem res esset & non esset simul: quod est absurdum. tollereturque etiam natura ipsius possibilis. Si tamen fuerint simul falsa, tunc sequeretur ut eadem res nec esset neque non esset, & hoc impossibile. le sequitur quidem, si dicamus ipsa opposita diuidentia uerum & falsum in omnibus materijs diuidere ea determinate in rebus futuris, uel non diuidere, si fuerint simul uera, uel simul falsa. Perspicuum autem est, multa oriri omnino incommoda, si tollatur natura ipsius possibilis, & ponatur omnia futura esse necessaria. Primum incommodum est, quia inanis esset consultatio omnium, atque solertia, qua utimur pro euitanda aliqua re, ne eueniat, omnibusque diligentia ad aliquam rem producendam, id quoque, quod aliquis opinatur, nempe ut quod si fecerit id quod fieri debet, succedet id quod succedere debet: & contra, si non fecerit non succedet, erit utique consideratio uana, corruptaque opinio, inanisque res: ita ut ex hoc sequatur inconueniens, uidelicet ut si quispiam præuiderit aliquid esse oriturum ad annos viginti denos milenos, exempli causa, & sumpserit numerum causarum inducentium ortum illius rei, cuiusque generationem, in hoc longissimo tempore, si tot milibus annis contingeret uiuere, alius uero iudicaret hoc eodem tempore illud idem nullo pacto esse oriturum, et examinauerit in toto illo tempore numerum causarum probentium illius euentum & ortum: tunc opus utriusque eorum erit utique frustra, & inanis excogitatio, atque temere facta, quoniam id quod erit, est illud quod est de se necessario uerum: siue alter illorum iudicaret illius priuationem, & alter eius esse, uel neuter eorum id iudicaret. Neque potest ipsa uoluntas esse causa, ut aliquid oriatur, sed res omnes suo naturali cursu procedunt, & iuxta id, quod habent de altero contradictoriorum: licet nemo iudicaret illud esse uenturum, uel non posse euenire, neque quicquam refert siue decem milibus annorum id aliquid cogitarit, siue tantillo temporis: immo idem erit, ac si nihil penitus in ea re cogitarit. Omnia autem hæc sunt absque, & contra naturale nostrum institutum, nam uidemus multa, quorum ortus habet initium a cogitatione, & ex desiderio ad ea. Uidemus præterea aliquas res, quæ naturaliter efficiuntur, esse ex sui natura apte ut possint esse & non esse indifferenter: uidelicet, quod sunt possibles ut sint, uel non sint indifferenter, & hoc ratione agentis & recipientis simul. ut gratia exempli, uestis possibile est ut discindatur antequam præ uetustate atteratur: & est quoque possibile ut non discinderetur, sed uetustate exeteratur, nam possibilitas utriusque horum in ipsa ueste est quidem ad utrumlibet, tum ratione agentis, tum etiam ratione patientis: & ita res procedet in cunctis rebus ortis in hac materia, quæ quidem habet huiusmodi possibilitate & potentiam, palam ergo est, quod non omnia sunt necessaria, sed duobus reperuntur modis: nempe, uel erunt necessaria, uel possibilia, iterumque possibilia tripliciter sunt, uel sunt possibilia ad utrumlibet, quibus quidem non magis debetur esse quam priuatio: neque magis priuatio quam esse, uel sunt possibilia ut in pluribus: & sunt illa quibus unum oppositorum magis quam aliud inuenitur quo ad esse: & illud aliud rarenter oritur, & in hoc genere ipsius possibilis reperitur utraque species possibilitatum simul, uidelicet, & quod ut plurimum, & quod raro. Necessaria uero aliqua sunt simpliciter necessaria, & sunt quidem ea, quæ semper sunt, uel semper non sunt: aut sunt necessaria non simpliciter, & sunt illa quæ necessaria sunt dum sunt, uel necessario non sunt, dum non sunt.

10 sunt. & hæc bifariam reperiuntur: nempe uel sunt res, quarum prædicatum necessario inest subiectis earum, dum perseverant earum subiecta reperiri, ut rationale alicui homini, dum talis homo reperitur: uel sunt res priuatae, scilicet quæ non sunt, dum earum subiecta non reperiuntur: aut sunt res quæ quidē sunt dum ipsæ perseverant esse, ut quod homo sit dum reperitur. Cum ergo hæc sint partes naturæ ipsius esse, & sit necessariū ut modus affirmationis & negationis pro uero & falso sit annexus rei quæ habet esse extra animam: manifestum est quod illa opposita, quæ diuidunt uerum & falsum in omni materia, diuidant uerum & falsum in generibus rerum necessariorum secundum determinationem propriam in se: hoc est quod ueritas & falsitas earum sit terminata in se extra animam: licet non habeamus determinatam scientiam de eare, & ignoremus qualiter se habeat. In materia autem possibili & contingenti, in rebus futuris, si una est uera altera est falsa, quoniam necesse est ut reperiatur alterum duorum contradiCTORIORUM in futuro: sed non determinate in se, sed, quia secundum naturam suam priuatae sunt determinatione, quemadmodum & apud nos: & ideo non potest haberi in hoc genere scientia: quia ipsamet res est ignorata, sed in his quæ sunt possibilis ut in pluribus non ad utrumlibet, una duarum partium oppositorum conuenientior est ut sit una, quam altera: cum eius esse sit conuenientius, quam non esse. & in huiusmodi genere rerum poterit haberi determinata scientia de aliqua re futura earum, antequam sit: uidelicet de re futura, quæ solet euenire ut in pluribus, Communis ergo est hoc omnibus duobus oppositis, quæ nata sunt diuidere uerum à falso in rebus futuris, in materia contingenti non determinate, sed in ipso possibili ad utrumlibet, nullum duorum oppositorum est dignius ut sit uerum, quam alterū, at in ipso possibili ut in paucioribus unum duorum oppositorum dignius est, ut sit falsum, quam alterum, in ipso tamen possibili, quod est ut plurimum, unum duorum oppositorum dignius est, ut sit uerum, quam alterum. Ex his ergo patet quod pacto duo opposita diuidat uerum à falso, in omnibus rebus: & hoc scilicet, in his quæ nata sunt diuidere uerū à falso semp, quæ sunt ipsa contradiCTORIA, & singularia.

De oppositionum, uerum & falsum diuidentium regulis, in propositionibus futuri temporis.

15 Deinde dicamus ita quod illæ oppositiones, quæ semper diuidunt uerū à falso, &c. Inquit Leui. Cum iam prædictum fuerit, quod contradiCTORIA & singulares diuidunt semper uerum à falso in omni materia, declarat hic nunc, quod sit hoc in eis secundum esse perfectum in rebus præteritis, sicut in presentibus, aut in futuris necessariis, ut quod erit eclipsis Lunæ in tali tempore futuro, uel non erit: uel Sol erit in capite arietis in die tali futura, aut non erit. At res futuræ possibilis ut cum dicitur, Socrates ambulabit in tali tempore, uel non ambulabit, aut omnis homo, qui est in tali loco, ibit cras ad talem locum, uel aliqua pars eorum non ibit, non diuidunt uerum à falso perfectis earum enunciationum uera, non quod sciatur nunc, quæ nam earum sit futura perfecte uera, quod sic probatur, quoniam necesse est ut hæc opposita in hac materia diuidant uerum à falso, uel non diuidant, & si una fuerit uera & altera falsa, uel hoc erit secundum esse perfectum, uidelicet, quod seligatur uerum à falso, dum propositiones pronuntiantur: aut non secundum esse perfectum, hoc est quod id, quod ad actum deducitur, est ipsum uerum, sed non dignoscitur uerum à falso, dum propositiones proferuntur: sed quælibet earum potest deduci ad esse tunc, sed cum euenierit illud tempus, tunc reperiatur una illarum orationum uera, & altera falsa, quod si non diuidant uerum à falso, tunc uel erunt simul uera, uel simul falsa, uel simul uera, & falsa: hæc enim est diuisio necessaria. Cum itaque sit necessarium, ut ipsæ opposita sint secundum unam harum diuisionum in uero & falso: si dicitur consentaneum est nunc scrutari, quæ nā earum sit uera, Dicamus ergo, quod si quælibet affirmatio & negatio diuident uerum à falso, tunc oportet ut in rebus futuris uel præteritis uel sic sequeretur maximum inconueniens: nempe ut natura ipsius entis insequeretur orationem ueram, & oratio uera insequeretur naturam entis: & sic procederet res in circulo, uidelicet, quod sequeretur esse rei orationem ueram, antequam sit: & postquam fuerit ipsa res, insequeretur oratio uera esse ipsius rei. Præterea ex hac positione sequeretur, quod omnia futura essent necessaria secundum esse suum: & sic nihil res periretur à casu, & sine causa perfecta, nam res dicitur fieri à casu, quia sit à causa non perfecta: ut cum quis fodit foueam, & inuenit thesaurum, hoc enim refertur ad id, quod à casu euenit: quia non fodit ille huiusmodi foueam, illius finis gratia: neque est necessarium ut ille qui foueam fodit quod reperiatur thesaurus: & ideo dicimus, quod inuenire thesaurum dum fodit illam foueam, est à casu, & si esset necessarium, ut res reperiatur antequam sit illa causa id efficientes, essent temere inuente, immo nullā esset ibi omnino causa: postquam ipsa causa non est, quæ rem causet, sed res est de se necessaria absque illis causis. Rursus, si ita res se haberet, tunc non posset una harum duarum orationum reduci ad actum, nisi illa quæ est uera, quoniam, si posset id fieri, tunc ipsa ueritas in altera illarum oppositarum non posset habere perfectum esse in se: quod est contra id, quod suppositum fuit. Et si non habuerit perfectum esse de se, tunc una & eadem res posset indifferenter esse, & non esse, & non erit res ita uera uel falsa antequam sit, quemadmodum est dum est: propterea quod affirmans affirmauerit eam, uel negans negauerit ipsam, hoc est, quod non sequitur suū esse ab ipsa oratione: quod est id, quod suppositum fuit antea in hac positione. Sequeretur insuper, si ponerentur istæ opposita diuidere perfecte uerum à falso, ut suppositum fuit antea, quod omnes res essent necessariae, & sic sequeretur id, quod fuit prius suppositum, uidelicet, quod nihil reperiatur à casu: quod est falsum, ut post hoc exactius probabitur.

20 Et postquam narrauimus ea incōmoda, quæ oriuntur ex hac positione, nunc perquirenda sunt alia partes diuisionis. Et dicimus quod non possunt esse simul uera, ita ut coniungantur una in futuro affirmatio & negatio eiusdem rei, neque etiam simul falsa, ita ut priuatur utroque in futuro, & multo minus erunt simul uera & falsa: quoniam iam antea probatum fuit secundum communem famam omnium, quod affirmatio & negatio non coniunguntur simul in una re, neque simul res priuatur eis. Item si essent simul uera, tunc oportet ut omnes res essent necessariae: ut scilicet nullum daretur possibile, sed oportet quod quælibet illarum orationum esse necessarium. Et postquam declarauit, quod hæc rationes tollunt naturam possibilis, nunc enumerat ea incōuenientia, quæ sequuntur huiusmodi positionem. Ex quibus unum est, quia inanis esset omnis consultatio, & solertia, quæ tamen res manifesta est apud omnes, ac famosa, ut id ab ortu nostro nobis innotuit: præter hoc, quod indigemus aliquo præceptore, à quo discamus ipsam consultationem, ac uolūtatem esse causam, ob quam multa oriuntur, & huiusmodi possibilitas apparet in agente, & in patiente, hoc est, quod agens habet liberum arbitrium, & electionem, ut possit utrumque oppositum, agere, & passum est in potentia quoque, ut patiat ab ipso uolente, & eligente utrumque oppositum, ut exempli gratia, agens liber, & eligens habet potentiam ut dilaceret uellem, & habet potentiam non dilacerare eam, & sic etiam uelut potest dilacerari ab ipso agente, & potest non dilacerari: ut si altera præ uetustate, antequam inferat in eam actio dilacerationis. Ergo palam est ex publica fama, quod aliqua res sunt possibilis, siue ut pluribus, siue ad utrumlibet, siue ut in paucioribus, & aliqua aliæ sunt necessariae, & hoc siue quod una quiditas insit de necessitate alteri quiditati, uel negetur ab ea semp, uel negetur secundum esse: ut cum dicitur quod vacuum impossibile est esse, & horum omnium quodlibet, uel erit simpliciter, uel in aliquo tempore: ut si dicitur quod Luna patietur talem eclipsim in tali tempore, uel non patietur, uel quod iste homo particularis existit, dum perseverat existere, ergo sequitur quod aliquis homo existit: quia est animal rationale, & animal rationale est homo de necessitate, si ergo res ita se habet, ut ueritas & falsitas sit annexa rei existenti extra animam, sequitur ergo quod huiusmodi opposita, quæ sunt de possibili futuro, diuidunt uerum à falso, sed non secundum esse perfectum & completum.

30 40 50 60

Librum de Interpretatione Graeci in quinque sectionibus. Auerroes in quatuor differentias. Boethius quandoque in duos, quandoque in sex libros. Latini posteriores in duos. Cum autem hoc pacto citari soleat, et nos in duos diuisimus: adiecta etiam ad faciliorem intelligentiam in capitula diuisione. Log. cum com. Auer. F ij Aristotelis

DE INTERPRETATIONE
ARISTOTELIS

DE INTERPRETATIONE
LIBER SECVNDVS,

cum Auer. Expositione,
& Leui Annot.

SVMMA LIBRI.

De Enunciationibus infinitis. De Enunciationum unitate, ac pluralitate. Et predicationibus coniunctis, atq; diuisis. De Enunciationibus modalibus. Et quæ Enunciationes magis inuicē sint contrariæ.

De Enunciationibus infinitis cuiuscunque generis, ipsarumq; oppositionibus, ac consequentijs. Nomina item ac uerba transposita idem significare. Cap. I.

Voniam autem est aliquid de aliquo affirmatio significans: hoc autem vel nomen est, vel innominatum: vnum autem oportet eē & de vno id quod est in affirmatione: nomen autem dictum est & innominatum prius: (non homo enim nomen quidem non dico, sed nomen infinitum: vnum enim significat aliquo modo infinitum nomen: quemadmodum & non valet non verbum*) sed infinitum verbum. erit igitur omnis affirmatio & negatio, vel ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo. Sine verbo autem nulla affirmatio vel negatio est. est enim, vel fuit, vel erit, vel fit, vel quæcunque alia huiusmodi verba, ex ijs sunt quæ posita sunt: consignant enim tempus. Quare prima erit affirmatio & negatio, est homo, non est homo: deinde, est non homo: non est non homo. Rursus, est omnis homo, non est omnis homo: est omnis non homo, non est omnis non homo. Et in ijs, quæ extrinsecus sunt, temporibus eadem ratio est.

* a. l. addit dico

SECTIO
TERTIA,
fm Gregos.

Quando autem est, tertium adiacens prædicatur, dupliciter dicuntur oppositiones. Dico autem, vt est iustus homo, ipsum est, tertium dico adiacere nomen, vel verbum in affirmatione. Quare ob id ipsum quatuor erūt illæ, quarum duæ quidem ad affirmationem & negationem se habebunt secundum consequentiam, vt priuationes: duæ vero minime. Dico autem quod est, aut iusto adiacebit, aut non iusto: quare etiam negatio, quatuor igitur erunt. Intelligimus vero quod dicitur ex ijs, quæ subscripta sunt. Est iustus hō, huius negatio est, nō est iustus hō: est non iustus homo, huius negatio est, nō est nō iustus

* a. l. ad. hic.

homo. est. n. hoc in loco, & non est, iusto & non iusto adiacebit. Hæc igitur, quemadmodum in Resolutorijs dictum est, sic sunt ordinata. Similiter autem se habebunt & si vniuersaliter nominis sit affirmatio. vt omnis est homo iustus, negatio huius, non omnis est homo iustus: omnis est homo non iustus, non omnis est homo nō iustus. Tamen non similiter angulares veras esse contingit. contingit autem aliquando.

Enuntiationum indefinitarum dispositio, ex primo Priorum in fine.

Simplex affirmatio. Homo iustus est.	Simplex negatio. Homo iustus non est.
Priuatoria negatio. Homo iniustus non est.	Priuatoria affirmatio. Homo iniustus est.
Infinita negatio. Homo non iustus nō est.	Infinita affirmatio. Homo non iustus est.

Earundem dispositio in terminis vniuersaliter ac in parte.

Simplex affirmatio vlr. Omnis homo iustus est.	Simplex negatio in parte. Non omnis hō iustus est.
Priuatoria neg ^o in parte. Nō omnis hō iniustus est.	Priuatoria affirmatio vlr. Omnis hō iniustus est.
Infinita negatio in parte. Nō omnis hō nō iustus ē.	Infinita affirmatio vlr. Omnis hō non iustus est.

Vt dispositæ sunt hæc Enunciationes de subiecto finito, eodem pacto disponi possunt Enunciationes de subiecto infinito, addendo ipsi homini dictionem, non.

Hæc igitur duæ oppositæ sunt mutuo. Aliæ autem duæ ad non homo, quasi ad subiectum aliquod additum. vt est, iustus non homo: non est iustus non homo. est non iustus non homo: non est non iustus non homo. Hæc autem extra illas, ipsæ secundum se erūt, vt nomine vtentes eo, quod est non homo. In quibuscunque autem est non conuenit, vt in eo quod est sanum esse, & ambulare, in ijs idem facit sic positum, ac si est adderetur. vt, sanus est omnis homo: non sanus est omnis homo, sanus est omnis non homo: non sanus est omnis non homo. non enim dicendum est non omnis homo, sed non, negationem ad id quod est homo, addendum est. omnis enim non vniuersale significat, sed quod vniuersaliter. Manifestum est autem ex eo quod est, valet homo, non valet homo: valet non homo, non valet nō homo. hæc enim ab illis

AVERROIS EXPOSITIO.

De Enunciationibus infinitis.

Voniam autem enunciationum, alia
 quæ sunt de secundo adiacente, & sunt
 quidem illæ, quarum prædicatum est
 verbum: aliqua vero de tertio adia-
 cente, & sunt illæ, quarum prædica-
 tum est nomen, vocantur autem illæ,
 quarum prædicatum est verbum duales, quia constant
 subiecto & prædicato tantum: & illæ, quarum prædi-
 catum est nomen, dicuntur ternales, quia constant sub-
 iecto, & verbo copulante, atque prædicato: nomen au-
 tem & verbum ex quibus constant enunciationes, vel
 est finitum, vel infinitum: ergo omnis enūciatio de se-
 cundo adiacente constabit, vel ex nomine finito, & ver-
 bo finito, ut cum dicitur homo est: vel ex nomine infi-
 nito, & verbo infinito: ut cum dicitur non homo non
 est: aut ex nomine finito, & verbo infinito, ut cum di-
 citur homo non est: aut ex nomine infinito & verbo
 finito: ut cum dicitur non homo est. Veruntamen ver-
 bum infinitum non venit in usum in propositionibus
 de secundo adiacente: quia non posset dignosci in eis di-
 stincte dictio negatiua ab infinita: cum eadem sit di-
 ctio negatiua, & infinita, & ideo nulla lingua solet effi-
 cere enunciationes de secundo adiacente, quæ ex ver-
 bo constant infinito, & sic demuntur ex his quatuor
 generibus enunciationum duo genera: nempe illud ge-
 nus cuius nomen subiecti est infinitum, et prædicatum
 infinitum quoque, & illud cuius nomen subiecti est fini-
 tum, & verbum est infinitum. Relinquitur ergo duo
 genera, & eorum oppositiones erunt duæ, & propo-
 sitiones quatuor, & si multiplicemus has duas coniuga-
 tiones oppositionum cum sex coniugationibus oppo-
 sitionum præcedentium, tunc oppositiones enuncia-
 tionum dualium erunt duodecim, & enunciationes erunt
 viginti quatuor. Et cum vnaquæque enunciationum
 dualium habeat verbum significans tempus præsens,
 vel futurum, vel præteritum, si ergo multiplicemus hæc
 tria cum viginti quatuor enūciationibus, tunc enuncia-
 tiones deductæ in hoc genere erunt septuaginta duæ, & oppo-
 sitiones triginta sex, quæ si multiplicentur cum illis tribus mate-
 rijs, scilicet possibili, necessaria, & impossibili, tunc resultabunt
 enunciationes, quæ ex his constant, ducetque et sexdecim.
 Enunciationes vero ternales sunt in duplo enuncia-
 tionum dualium, & earum opposita sunt in duplo op-
 positorum illarum, eo quia reperiuntur in eis illa qua-
 tuor genera oppositorum: videlicet illud, in quo nomen
 subiecti & prædicati est finitum, & vocantur simpli-
 cia: ut cum dicitur homo est iustus, homo non est ius-
 tus, & illud genus in quo nomina sunt infinita: ut cum
 dicitur, non homo est non iustus, non homo non est
 non iustus, & reliqua duo genera, videlicet illud genus,
 in quo alterum est finitum, alterum vero infinitum, vi-
 delicet, siue subiectum, siue prædicatum: atque eorum
 opposita. Enunciationes autem de tertio adiacente,
 quarum subiectum est nomen finitum, prædicatum ve-
 ro est vel nomen finitum, vel infinitum, si ponantur
 cum suis oppositis in figura quadrilatera, & ponantur
 earum opposita super duobus lateribus, quæ sunt in
 latitudine areolæ: & illæ quæ non sunt opposita super
 duobus costis in longitudine areolæ: ita ut affirmatiua
 ipsius simplicis stet cum negatiua indefinita in vnica
 costa, & negatiua ipsius simplicis cum affirmatiua in-
 definita in alia costa etiam: tunc enunciationes indefi-
 nitæ ita se habebunt cum simplicibus in affirmatione,
 sicut se habent etiam enunciationes priuatiuæ cum ip-
 sis simplicibus, etiam in affirmatione: sed priuatiuæ
 non ita se habebunt cum indefinitis, sicut se habent in-
 Log. cum cōm. Auer. F iij definitæ

abilis differunt, eo quod vniuersaliter non
 sunt, quare omnis, vel nullus nihil aliud con-
 significat, quam quod vniuersaliter de nomi-
 ne vel affirmationem vel negationem. ergo
 & reliqua eadē oportet apponi. Quoniam
 vero contraria est negatio ei quæ est, omne
 est animal iustum, illa quæ significat, quod nul-
 lum est animal iustum: hæc quidem manife-
 stum est, quod nunquam erunt neque vere
 simul, neque in eodem: his vero oppositæ,
 erunt aliquando: ut non omne animal iustum
 est, & est aliquod animal iustum. Sequuntur
 vero & hæc, eam quidem quæ est, omnis est
 homo non iustus, hæc, nullus homo est iustus:
 * illam vero, est non omnis homo non iustus,
 opposita, quod est aliquis homo iustus. nec
 esse est enim aliquem esse. Manifestum est
 autem etiam quod in singularibus si verum
 est interrogatum negare, quod & affirmare
 verum est, ut, putasne, Socrates sapiens est:
 non. Socrates igitur est non sapiens. In vni-
 uersalibus vero non est vera quæ similiter di-
 citur: vera autem negatio est, ut putasne, om-
 nis homo sapiens est: non. omnis igitur homo
 non sapiens est. hoc enim falsum est, sed non,
 igitur omnis homo sapiens est, verum est. hæc
 enim opposita est: illa vero contraria. Quæ
 vero secundum infinita contraiacentes sunt
 nomina & verba, ut in eo quod est non ho-
 mo, vel non iustus, quasi negationes sine no-
 mine & verbo esse videbuntur, sed non sunt.
 semper enim vel veram vel falsam esse neces-
 se est negationem: qui vero non homo dixit,
 nihil magis quam qui dicit homo, sed etiam
 minus verus vel falsus fuit, nisi aliquid adda-
 tur. Significat autem est omnis non homo
 iustus, nulli illarum idem, nec huic opposita,
 quæ est, non est omnis non homo iustus. ea
 vero quæ est, omnis non iustus non homo est, illi
 quæ est, nullus est iustus non homo, idem signat.
 Transposita vero nomina & verba idem
 significant: ut est albus homo, & est homo al-
 bus. Nam, si hoc non est, eiusdem multæ erunt
 negationes. sed ostensum est quod vna vnus
 est. Eius enim quæ est, est albus homo, nega-
 tio est, non est albus homo. eius autem quæ
 est, est homo albus, si non eadem est ei quæ
 est, est albus homo, erit negatio, vel ea quæ
 est, non est non homo albus, vel ea quæ est,
 non est homo albus. sed altera quidem est ne-
 gatio, ea, quæ est, non est non homo albus,
 * eius, est non homo albus: altera vero eius
 quæ est, est albus homo. quare erunt duæ
 vnus. Quod igitur transposito nomine &
 verbo, eadem sit affirmatio & negatio, ma-
 nifestum est.

DE INTERPRETATIONE

definitæ cum simplicibus. & hoc etiam ita se habet in omnibus generibus sex oppositionū. Intellego autem hic per priuatiuas enunciationes, illas enunciationes, quarum prædicati nomē significat priuationem, quam iam in superioribus descripsimus: vt cū dicitur, homo est ignorans: uel quod vitiosum est ex duobus contrarijs: vt cū dicitur homo est iniustus. Considerentur ergo primo ipsæ indefinitæ, & ponantur in figura quadrilatera, vt supposuimus: & ponantur quoque priuatiuæ sub infinitis, vt posuimus infinitas cum simplicibus: nempe, cū adiunxerimus illi figuræ quadrilateræ aliam figuram e regione vnus costarum primæ figuræ, vt exempli causa, si ponamus figuram ABCD, & ponamus figuram ei annexam CDEF, & ponamus super costam AB, affirmatiuam simplicem & eius oppositam, quæ sunt, homo est iustus, homo non est iustus: & super costam CD, negatiuam infinitam, & eius oppositam, quæ sunt homo non est non iustus, homo est non iustus: & super costam EF, negatiuam priuatoriam & eius oppositam, quæ sunt homo non est iniustus, homo est iniustus, sic.

Enunciationum indefinitarum dispositio.

A. Affirmatiua simplex,	Negatiua simplex,
Homo est iustus.	Homo non est iustus. B.
C. Negatiua infinita,	Affirmatiua infinita,
Hō non est nō iustus.	Homo est non iustus. D.
E. Negatiua priuatoria,	Affirmatiua priuatoria,
Homo nō ē iniustus.	Homo est iniustus. F.

Si examinentur ergo huiusmodi enunciationes secundum hanc subiectionem, inuenies illas, quæ sunt super costas earum in latitudine areolæ, non se consequi, quia sunt oppositæ. & iam ex superius dictis agnouisti, quo pacto opponantur inter se. Et si examinentur illæ, quæ sunt super costam earum, in longitudine areolæ inuenies negatiuam infinitam vere sequi ad affirmatiuam simplicem: sed non econuerso, nam si est verum dicere homo est iustus, verum quoque erit dicere, homo non est non iustus: sed non sequitur, si esset verum dicere, homo non est non iustus, quod sit verum dicere, homo est iustus, quia dicere, homo non est non iustus, potest verificari de homine iusto, & de homine qui nec iustus neque iniustus denominatur: vt est puer, vel vir non civilis. Negatiua igitur infinita plus veritatis amplectitur quam affirmatiua simplex: quia verificat de tribus, sed affirmatiua simplex de vno tantum. Reperto autem uniuersali, non est necessarium reperiri particulare: quemadmodum est necessarium vt dato particulari, detur & uniuersale, vt exempli causa, animal & homo, nam dato homine, datur & animal: sed non necesse, vt dato animali, detur homo. Negatiua vero simplex cum affirmatiua infinita contrario modo se habet, quo ad veritatem: nempe, quia negatiua simplex sequitur ex affirmatiua infinita: sed non econtra, quia negatiua simplex plus veritatis continet quam affirmatiua infinita, nam cum dicitur, homo non est iustus, verificatur de homine iniusto, & de homine qui non est iniustus, neque iustus, qui scilicet est incivilis, vel puer. Sed cum dicitur, homo est non iustus, significat priuationem, priuatio autem est ablatio rei ab aliquo, cui nata est inesse, tempore quo nata est inesse ei, vt superius definita fuit. Affirmatiua itaque infinita verificatur de vna: negatiua vero simplex de tribus rebus verificatur. Sed si consideretur earum affirmatio quo ad falsitatem, opposito modo se habebit, quoniam affirmatiua

simplex sequitur ex negatiua infinita: quia negatiua infinita est magis particularis, quo ad falsitatem, quam affirmatiua simplex. Nam cum dicitur homo est iustus, falsum erit de iniusto, & de homine qui non est iustus neque iniustus, et de puero, sed cum dicitur, homo non est non iustus, erit falsum de iniusto solum. Eodem modo res se habet de consecutione negatiuæ simplicis cum affirmatiua infinita, quo ad falsitatem, contra id quod contingit in eius consecutione, quo ad veritatem: vt delictum, quod id quod sequitur ex eis, efficietur affirmatiuum. Et si examinentur priuatiuæ cum simplicibus in huiusmodi consecutione, reperientur quo ad veritatem & falsitatem se habere, veluti se habet infinita cum simplici, sed illæ, quæ sunt per diametrum locatæ, scilicet per diametrum AD, sunt quidem contrariæ ratione materierum: & hoc adhuc declarabitur tibi in futurum. Et cum disponantur reliqui modi oppositionum hac dispositione, inuenies quod eodem modo se habebunt quo ad affirmationem, scilicet contradictoriæ, & singulares, atque contrariæ, & subcontrariæ. Sed illæ, quæ sunt locatæ per diametros in quouis genere, res erit diuersa: quoniam aliquæ poterunt esse veræ simul, & alie quæ falsæ simul. Arist. tamen non narravit ex his, nisi has tantum, quas nos narrauimus: distulitque negotium ad librum Priorum, Ordo autem uniuersalis pro notatione harum consequentium inter se, est, quod omnes duæ propositiones ex istis, quæ cōueniant in nota quantitatatis, in qualitate vero discrepent, videlicet in negatione et affirmatione consequuntur se ad inuicem, scilicet vt sequitur ex particulari: sed opposita contraria atque contradictoria non se consequuntur, vt traditum est.

Enunciationum uniuersalium, ac particularium dispositio.

A. Affirmatiua simp. vltis,	Negatiua sim. particularis, B.
Omnis homo est iustus.	Nō omnis hō est iust.
C. Negatiua infinita particu.	Affirmatiua inf. vltis, D.
Non ois hō est nō iust.	Omnis hō est nō iust.
E. Negatiua priuatoria particu.	Affirmatiua priuatoria vltis, F.
Non ois hō est iniustus.	Omnis hō ē iniustus.

Enunciationes vero de tertio adiecto, si earum subiectum sit nomen infinitum, & prædicatum quandoque finitum, quandoque infinitum, pariunt quidem in hoc genere simplices & infinitas, affirmatiuas, atque negatiuas, præter illas quæ superius dictæ sunt. Et earum simplices erunt illæ, quarum nomen prædicati ipsarum est nomen infinitum: vt in primo genere simplicium sunt, infinitæ vero earum erunt, vt sunt in primo genere illarum, quarum nomen prædicati est infinitum: quoniam enunciatio denominatur quidem simplex, vel infinita ratione prædicati, non ratione subiecti. Simplex vero huius generis affirmatiua erit: vt cum dicitur nō homo est iustus. negatiua autem erit, vt cū dicitur nō homo non est iustus: infinita vero ipsius affirmatiua erit, vt cum dicitur, non homo est nō iustus, cum illius erit, vt cum dicitur, non homo est nō iustus. Palam autem est, quod hæc duæ oppositæ, quæ in hoc genere ternarium fiunt, videlicet, quarum subiectum est nomen infinitum, differunt utique ab illis oppositis, quæ sunt in eo genere enunciationum, quarum subiectum est nomen finitum: quoniam subiectum illarum est priuatio subiecti ipsarum. Iam autem fuit alibi ostensum, quæ sint genera priuationis, quæ per nomen infinitum indicantur. In hoc autem genere enunciationum, quando fiunt negatiuæ, tunc dictio negatiua non fungitur officio dictionis infinitæ.

infinite in eis, neq; altera alteri annectitur: sed oportet
 vt dictio negatiua in eis collocetur cum nota quanti-
 tatiua, in habentibus notas quantitatuas: vt contin-
 git fieri in primo genere enunciationum ternarium, sed
 in indefinitis, ac singularibus ponitur quidem cu ver-
 bo substantiuo est. Dicitio vero infinitiua in his sem-
 per locatur cum ipso subiecto, ita vt in enunciationibus
 simplicibus negatiuis huius generis dicitio negatiua
 bis capiatur, cum ipsa scilicet nota quantitatis, in enun-
 ciationibus habentibus notam quantitatuam, in ipso
 scilicet subiecto, sed in enunciationibus indefinitis, atq;
 singularibus ponitur quidem cum verbo substantiuo
 & cum subiecto. In infinitis vero ter capitur nempe.
 Primo semel cum nota quantitatuua, vel cum verbo
 substantiuo: secundo cu subiecto: tertio vero cum pdi-
 cato, & nunquam debet annecti vna dictionum nega-
 tionis in his apud aliam, ut exempli gratia, q; negatiua
 huius, f. omnis non homo est iustus, erit non omnis no
 homo est iustus: & non hæc, scilicet non omnis homo
 est iustus, & negatiua huius, f. omnis no homo est non
 iustus, erit non omnis non homo est non iustus, et hoc,
 scilicet ponendo dictionem negatiuam in tribus locis,
 non in duobus: vt si diceretur, no omnis homo est non
 iustus. Et par critratio in enunciationibus de secundo
 adiecto huius generis, videlicet in earum simplicibus:
 quoniam iam diximus, q; no dantur in eis infinite fin-
 significatum linguarum apud nos notarum. In ipsis
 enim dicitio negatiua debet quoq; locari in ipsa his, cu
 ipso subiecto semel, & semel cum nota quantitatuua, in
 habente notam quantitatuam, aut cum ipso met ver-
 bo in singularibus atq; indefinitis. Neq; satis erit vna
 rarum sine altera quoq; vt exempli causa, quemadmo-
 dum negatiua huius, scilicet ois homo ambulat, cuius
 subiectum est nomen finitū, est, non omnis homo am-
 bulat: ita quoq; negatiua huius, omnis non homo am-
 bulat, erit non omnis non homo ambulat: & non hæc, f.
 non omnis homo ambulat: neq; hæc, omnis homo non
 ambulat, quonia dicitio negatiua non potest fungi mu-
 nere dicitiois priuatiue, neq; dicitio priuatiua supplebit
 vices negatiua, nam id, quod altera aufert, est aliud ab
 eo, quod aufert altera, nam dicitio negatiua in habenti-
 bus nota quantitatuam tollit enunciationem vniuer-
 sale, quam continebat nota quantitatuua vniuersalis:
 & enunciationem particularem, quam continet nota
 quantitatuua particularis, sed dicitio infinitiua tollit su-
 biectum vniuersalem, non enunciationem vniuersale:
 nam nota vniuersalis, quæ est coniuncta in ipsa enun-
 ciatione, no significat q; res quæ est subiectum, sit vni-
 uersalis, ita vt eo ablato auferatur ipsa res vniuersalis
 subiecta: sed significat enunciationem esse vniuersalem,
 non q; res subiecta sit vniuersalis, & hoc patet in inde-
 finitis: quoniam propterea q; non habent notam quan-
 titatuam, oportet vt res subiecta in eis non sint vni-
 uersales, cum dictiones significet significationem vni-
 uersalem, vt cum dicitur, homo est iustus, homo no est
 iustus, nam hæc dicitio homo, significat rem vniuersa-
 lem, licet non annectatur ei dicitio omnis. Nam, si di-
 ctio omnis, significaret rem vniuersalem, tunc hæc di-
 ctio homo, non significaret rem vniuersalem, nisi ap-
 poneretur ei dicitio omnis. Et ideo est necessarium, vt
 adiungatur dicitio negatiua in enunciationibus habentibus
 notam quantitatuam, quarum subiecta sunt no-
 mina infinita, siue sint consequentes, siue disperata, cu
 nota quantitatuua: & repetatur secundo dicitio negati-
 ua cum subiecto, sed si fuerint infinite, repetetur tertio
 cum prædicato, sed si non fuerint infinite, dantur ali-
 qua loca in materia possibili, in quibus dicitio infiniti-
 ua habet vim dictionis negatiua, circa diuisionem ve-

ri a falso in omni materia: dantur tamē & aliqua loca,
 in quibus hoc no sequitur. Locus vero, in quo dicitio
 priuatiua habet vim negatiua, sunt enunciationes sin-
 gulares: hoc est, si earū subiecta sumantur quādo sunt,
 eo tempore quo sunt apra denominari per habitum, &
 per priuationem oppositam ei, vt exēpli causa, si quæ-
 rat aliquis, vtrum Socrates sit iustus vel non iustus
 & sit vera responsio, q; non est iustus: & aliquis alius
 vice illius dicti nostri, quod fuit, non est iustus, respon-
 deat q; est non iustus, nam idē significat hic dicere non
 iustus, quod significat non est iustus, siue Socrates sit
 iustus, siue non iustus. Potest tamen fieri talis locus,
 vt dicunt expositores, cum interrogans vult, q; respon-
 dens recipiat ab eo propositionem affirmatiuam, & re-
 spondeat ei per negatiuam, vbi capiat vice negatiua
 infinitam, & conducet vtiq; ipsam ei, quando posuerit,
 eā in syllogismo, in loco in quo affert vtilitatem per af-
 firmatiuam, non per negatiuam: vt in propositione mi-
 nori primæ figuræ, quoniam, cum minor præmissa pri-
 mæ figuræ fuerit negatiua, nullam affert vtilitatem ad
 ipsam cōclusionem, vt in libro Priorum probatū fuit.
 Potest tamen is modus conferre etiam ipsi interro-
 gāti, quando voluerit concludere ex negatione aliquā
 contradictionem, sed id, quod nos exposuimus de hac
 re in hoc loco, videtur esse manifestum, iuxta huius li-
 bri propositū. Locus vero, in quo dicitio priuatiua cu
 coniungitur cum ipso habitu, non habeat vim dicitio-
 nis negatiua, pro diuidendo falso a vero, sunt quidem
 enunciationes vniuersales in hac materia, vt si quærat
 aliquis, putasne omnis homo est sapiens, an non om-
 nis homo est sapiens: & respondens respondeat pro, no
 omnis homo est sapiens, omnis homo est non sapiens,
 nam illud, quod opponitur huic dicto, f. omnis homo
 est sapiens, oppositione diuidere verum a falso, semper
 est dicere non omnis homo est sapiens, non dicere om-
 nis homo est non sapiens. nam sapiens & non sapiens
 habent vim duorum contrariorum: vt si dicatur om-
 nis homo est sapiens, nullus homo est sapiens. Con-
 traria autē sunt simul falsa in hac materia, vt superius
 probatum fuit. At oppositiones, quæ inter nomen
 finitum & infinitum reperuntur, atque inter verbum
 finitum & infinitum, non sunt de genere oppositionis
 affirmationis & negationis, quoniam, cum dicitur no
 homo, no significat in ea lingua, in qua sunt in vsu hu-
 iusmodi nomina, id quod significat dicere no est ho-
 mo, quia dicere non est homo, significat subiectum, a
 quo negatur humanitas: licet non explicite appareat
 in huiusmodi sermone negatio humanitatis a subiecto.
 & ideo est propositio composita, & similiter significa-
 tur cum dicitur non est sanus, sed, cum dicitur non sa-
 nus, & non homo, non habetur significatio negatiua,
 si dicatur sine coniunctione cum ipso nomine, vel sine
 verbo explicito in eo. Sed dicere non homo, significat
 priuationem humanitatis, & non sanus, priuationem
 sanitatis, quæ est res simplex, significans ægrotum. pā-
 lam autem est, q; non habet significationē negatiuam,
 quia negatiua est, vel vera vel falsa, sed dicere non ho-
 mo, non dicit verum neq; falsum: dum non annectitur
 ei est: licet significet rem quādam & formam existen-
 tem, longe minus ergo significabit non homo, verum
 vel falsum: cum non significet esse determinatum, sed
 indeterminatum. Enunciationum uero, quarum su-
 biectum est nomen infinitum, simplices quidem atq;
 infinite ita se consequuntur, quemadmodum simpli-
 ces cum infinitis, in enunciationibus, quarum subiectū
 est finitum. Nam, cum dicitur omnis no homo est non
 iustus, quæ est infinita affirmatiua, in hoc genere signi-
 ficans idem quod illa cum dicitur, nihil quod est non
 homo, est iustus, quæ est vna negatiua simplex, & iter
 Log. cu com. Auer. F iij hoc

Inquit Man-
 tinus inter-
 pres. Credo
 q; hoc dixe-
 rit Auer. q;
 in lingua Ara-
 bica, & He-
 braica no re-
 peritur ver-
 bum est: &
 statim valet
 dicens no ho-
 mo, & no est
 homo.

hoc genus enunciationum, quarum subiectum est nomen infinitum, & illud genus enunciationum, quorum subiectum est nomen finitum, non datur consecutio, neque oppositio.

Cumq; transmutatur, & transponitur ordo nominis subiecti, aut predicati, aut uerbi copulatis in enunciationibus de tertio adiacente, aut nomen subiecti & predicati, aut ipsum uerbum in de secundo adiacente: videlicet, vt præcedat id, quod debet secundo loco locari: vel ponatur in ultimo loco id quod debet poni in primo: & vt uerbo dicam, q; permutetur eorum ordo, remaneat tamen in eis subiectum subiectum, & predicatum predicatum: tunc enunciatio remanebit eadem, in qua ueritas seruabitur si fuerit uera, vel falsitas si falsa, vt gratia exempli, si dicatur, est homo iustus, est iustus homo, hæc enim enunciatio est eadem in se, similiter si dicat, Socrates stat, & stat Socrates. Nā si enunciationes, quæ non differunt nisi fm suas partes in pcedentia, & sequentia positione, non essent vna & eadem enunciatio, tunc oporteret vt vna enunciatio haberet plusq; vnam negationem: cum tamen sit iam probatum, q; vna affirmatio non habet nisi vnicā negationem, nam, si cum dicitur, est homo iustus, & est iustus homo, non esset vnica enunciatio, sed duæ diuersorum significatorum: & negatio huius, scilicet est homo iustus, esset non est homo iustus: & negatio huius, est iustus homo, esset non est iustus homo: & sit quoq; manifestum, q; dicere non est homo iustus, est negatiua huius, s, est homo iustus: tunc sequeretur, q; est homo iustus, haberet duas negatiuas: vna erit, non est homo iustus: altera uero non est iustus homo: quæ est negatio enunciationis, quam diximus esse diuersam significatio ab illa, quæ dicit, est homo iustus, quæ est illa, est iustus homo. Perspicuum itaq; est, q; cum permutatur ordo nominum & uerborum, quæ sunt partes enunciationum in ipsa oratione, ab usu illius lingue, in qua fit, hoc est ab ordine elegantiori, remaneat tamen predicatum predicatum, & subiectum subiectum, tunc remanebit illa enunciatio eadem.

LEVI ANNOTATIONES. 40

De Enunciationibus infinitis.

Einde d. Quoniam autem enunciationum aliquæ sunt de secundo adiacente, &c. Inquit Leui, Scire debes q; partes orationis enunciationis sunt nomen & uerbum, aut nomē & quicquid habet vim uerbi: videlicet, nomen cum nomine, & cum uerbo substantiuo est copulante, quo quidem uerbo oratio est oratio; quia significat relationem predicati ad subiectum, quæ quidem est in oratione affirmatiua, vt cum affirmatur predicatum in esse subiecto, vt cum dicitur, homo est iustus: vel in negatiua, vt in qua negatur esse predicati de subiecto, cum dicitur, homo non est iustus. Et hinc probari potest, q; nota negationis est prior nota essentiali, & præcedit eam. quoniam quemadmodum in illa verificatione, quæ fit de vna quiditate, quærimus utrum sit vel non sit; ita quoque euenit in verificatione, quæ ex duabus fit quiditatibus: videlicet utrum vnum in sit alteri, vel nō in sit, & ideo negatio utiq; præponitur notæ essentiali, id est huic uerbo substantiuo est, hoc autem adhuc declarabitur exactius post hoc. Dico autem q; in lingua nostra nunq; potest predicatum esse uerbum infinitum, nam idem est apud nos dicere Socrates non ambulabit, ac si diceretur Socrates non erit ambulans.

D. d. Enunciationes autem de tertio adiecto, quarum subiectum est nomen finitum, predicatum uero est vel nomen finitum vel infinitum, &c. Inquit Leui, Postq; declarauit quo pacto opponatur oratio simplex, uult nūc declarare id, quod ex ea consequitur, nam id quod ex oratione composita sequitur, in libro Priorum tractabit, & inibi quoq; tractabit de eius oppositis. In libro enim Prædicamentorum iam tractauit de his quæ sequuntur dictionem: nempe q; de quo predicatur spēs, predicatur & predicatum speciei, hoc est genus, nam ipsum quoq; notat quandoq; eius quiditatem, similiter etiam tra-

ctauit ibidem de his, quæ opponuntur dictioni, vt declarauimus. Dicit ergo q; si subiectum earum fuerit vnum semper in his enunciationibus, sed predicatum quandoq; finitum, quoq; infinitum, & ponantur enunciationes eo ordine quo narrauit, tunc ita se consequentur inter se infinitæ & simplices, sicut consequuntur priuatiuæ, & simplices inter se. Et intelligo per enunciationes priuatiuas, illas in quibus nomen predicati significat vel priuationem iam definitam in libro Prædicamentorum, vt cū dicimus, homo est ignorans: vel quod uiciosus est duoy contrariorum, vt cum dicimus, homo est iniustus. & si hoc sit habitus quidam; quia natura tradidit hanc possibilitatem in ipso recipiente illa duo contraria propter illud contrarium, quod est bonum, non propter illud quod est malum. & ideo oportet vt in definitione harum uirtutum, ac potentiarum res periat illud contrarium quod est bonum, non illud contrarium, quod est malum, vt Aristo, dicit in libro Topicorum. vt exempli gratia, ars quidem medica non est scientia inducendi sanitatem, ac ægritudinem, & qui eam definit q; sit ars, qua dirigitur ad inducendum morbum hominibus, non uere dicitur finit eam, neque recte; quoniam Medicina intendit per se inducere sanitatem, ita quoq; contingit in ea potētia, quam habet homo naturaliter, vt sit iustus, vel iniustus; scilicet q; debet desiniri per iustitiam ipsam; quia illius gratia fuit concessa huiusmodi facultas, primo, & per se homini ipsi. Habitus ergo contrarius uirtuti erit priuatio ipsius perfectionis, cuius gratia tradita fuit huiusmodi uis. At nemo dicit, q; ille qui obinet contrarium bonum, priuatur cōtrario malo; licet sit necessarium, vt priuatur contrario malo per præsentiam contrarij boni; quia huiusmodiabilitas & promptitudo nō est in eo gratia illius contrarij mali. D. d. Si examinent ergo huiusmodi enunciationes secundū hanc subiectionē, inuenient illas q; sunt sup colas eoy; i latitudinis areolę, &c. Sequet q; si affirmatiua simplex fuerit uera, erit quoq; uera uniuersalis infinita, sed nō econtra. In falsitate uero res contrario modo se habet, quia, si negatiua infinita est falsa, erit quoq; falsa affirmatiua simplex: vt post hoc declarabit. Sed in consecutione negatiuæ simplicis cum affirmatiua infinita, quo ad ueritatem huius contrarium contingit; nempe, quia si infinita est uera, simplex quoq; erit uera: & non econuerso. In falsitate uero reperitur res quoq; econtra; uidelicet, q; si simplex fuerit falsa, erit quoq; infinita falsa: & nō econtra. Manifestum autem est q; ita se habet infinita cum ipsa simplici, quo ad consecutionem in ueritate uel falsitate, sicut se habet priuatiua cum simplici, quia infinita habet vim priuatiuæ, infinita uero cum priuatiua conuertitur in consecutione, siue in uero, siue in falso, hoc est, q; si hæc est uera, homo est iustus, erit quoq; uera hæc, homo est iniustus: & econtra, si est uera hæc, homo est iniustus, erit uera hæc, homo est nō iustus, eodemq; modo si vna harum fuerit falsa, altera erit falsa. Illæ autem quæ super lineam obliquam sunt locatæ, sunt contrariæ ratione materiæ, hoc est, quia earum predicata sunt cōtrarij non q; sint illa contraria, quæ prædicta sunt in ipsis oppositis; quia illa contraria habent notam quantitatiuam uniuersalem, & inuenies ea in ipsis indefinitis in materia possibili esse simul uera: vt cum dicimus, homo est iustus, homo est non iustus, & militerque in subcontrarijs.

Enunciationum indefinitarum dispositio.

- 50 Affirmatiua simplex, Negatiua simplex,
 - A. Homo est iustus. Homo non est iustus. B.
 - Negatiua infinita, Affirmatiua infinita,
 - C. Hō non est nō iustus. Homo est non iustus. D.
 - Negatiua priuatoria, Affirmatiua priuatoria,
 - E. Homo nō est iustus. Homo est iniustus. F.

Sed in contrarijs inuenies quidem ea ambo falsa in hac materia, scilicet possibili, cum fuerint ambæ enunciationes uniuersales, quæ sunt hæc, omnis homo est iustus, omnis homo est non iustus, & in contradictorijs si uniuersales collocentur altera sub altera ex vna parte, & particulares ex alia parte, vt ipse supponet post hoc, tunc inuenies eas quæ sunt locatæ per lineam obliquam, esse contradictorias, & diuidere uerum a falso, hoc est, q; si non seruetur hæc conditio in earum locatione, tunc erunt illæ, quæ sunt in linea obliqua uel contrariæ, uel subcontrariæ. Et ideo dicit in illo uniuersali ordine, q; ambæ enunciationes, quæ sunt locatæ altera sub altera in illo situ prædicto, debeant esse conformes in quantitate, & differentes qualitate, & inuenies quo ad ueritatem sequi semper negatiuā ab affirmatiuā.

Ait interps. Hoc habet ueritatē, nisi nomen adiectiuū, siue de notatiuū nominetur uerbu: vt dicit apud Auer. vt si dicam Socrates nō uidens.

matia: quo ad falsitatem vero affirmatiua sequitur ex negatiua. Sed si permutetur iste ordo, videlicet in contradictorijs: nam in alijs est impossibile, tunc inuenies qd, si ponatur affirmatiua simplex vniuersalis, & sub ipsa locetur particularis negatiua infinita, & ponatur per latitudinem illa, quæ sunt illis contradictoria, inueniemus illas, quæ sunt per obliquum esse contrarias, quia sunt vniuersales: videlicet super lineam obliquam A D, iuxta situm huius figuræ.

Enunciationum vniuersalium ac particularium dispositio.

A. Affirmatiua simp. vñs, Negatiua simp. pticularis, B. Omnis homo est iustus. Aliquis hō nō ē iustus.

C. Negatiua infinita pticu. Affirmatiua inf. vñs, D. Aliq̄s hō nō est nō iust⁹. Omnis hō est nō iust⁹.

Et inuenies negatiuam sequi ex affirmatiua quo ad veritatem: contra vero in falsitate, quemadmodum cum fuerint conformes in quantitate, nam, si hæc est vera, omnis homo est iustus, necessario erit quoq; vera hæc, aliquis homo non est non iustus: sed nō conuertitur hoc, similiter quoq; si est verum dicere, omnis homo est non iustus, necessario etiam erit vera hæc, aliquis homo non est iustus; & non conuertitur hoc, sed in falsitate res contrario modo se habebit. At si ponamus affirmatiuam simplicem particularem, & sub ipsa locemus vniuersalem negatiuam infinitam, & per latitudinem ponamus illas, quæ sunt illis contradictoria, tunc inueniemus illas, quæ per obliquum sunt locata, esse subcontrarias: quia sunt particulares, scilicet, quæ sunt per lineam obliquam, quæ est A D, iuxta positionem huius figuræ.

A. Affirmatiua simp. ptic. Negatiua simp. vñs, B. Aliquis homo est iust⁹. Nullus hō est iustus.

C. Negatiua infinita vñs, Affirma. infinita ptic. D. Nullus hō est nō iustus. Aliquis hō ē nō iustus.

Neque inueniemus alteram sequi ex altera illarum enunciationum quæ in latitudine tabellæ locata sunt, tam in veritate quam in falsitate: hoc est, quod si hæc, aliquis homo est iustus fuerit vera, non propterea est necessarium, quod hæc quoque sit vera, nullus homo est non iustus: quia possunt esse aliqui homines iusti, & aliqui iniusti: & tunc illa erit falsa, ita quoq; si fuerit vera hæc, nullus homo est non iustus, non oportet vt sit vera etiam hæc, aliquis homo est iustus: quia potest homo priuari iustitia, & iniustitia, & hoc maxime in eo subiecto, quod non est aptum denominari per vnum istorum. Pari ratione quoq; probatur, qd si est vera hæc, aliquis homo est non iustus, non oportet propterea, vt sit vera hæc, nullus homo est iustus: quia potest esse aliquis homo iustus, & si est vera hæc, nullus homo est iustus, non propterea est necessarium vt sit vera hæc, aliquis homo est non iustus: quia iam possunt priuari omnes à iustitia & iniustitia, vt paulo ante dictum fuit. Ita quoq; dico qd non consequuntur se se inuicem in falsitate, quoniam, si hæc fuerit falsa, aliquis homo est iustus, non est necessarium, qd hæc quoq; sit falsa, nullus hō est non iustus: quia potest totum subiectum priuari iustitia & iniustitia, vt in his, quæ non sunt apta denominari aliquo contrariorum, & si hæc fuerit falsa, nullus homo est non iustus, non est necesse vt sit falsa hæc, aliquis homo est iustus, quia possunt esse aliqui homines iusti, & aliqui iniusti. Et si fuerit falsa hæc, aliquis homo est non iustus, non est necessarium qd sit falsa hæc, nullus homo est iustus: quia totum subiectum priuatur iustitia, & si fuerit falsa hæc, nullus homo est iustus, non est necessarium vt sit falsa hæc, aliquis homo est non iustus. Sed cum permutatur ordo: videlicet, cum non conueniunt in quantitate, in longitudine areolæ, tunc corumpitur huiusmodi consecutio in aliquibus positionibus, vt diximus. Ideo posuit Aristoteles huiusmodi conditionem, nempe vt conueniant in quantitate: licet in quibusdam positionibus seruetur huiusmodi consecutio: quamuis non conueniant in quantitate, vt fuit declaratum. Aristoteli, vero distulit expositionem huius negocij: videlicet quo pacto res se habeat in his, quæ in linea obliqua locata sunt, ad librum Priorum, ibi enim exacte declarat hoc. At de oppositione enunciationum, quarum prædicata sunt contraria, tractabit in fine huius libri.

D. d. Enunciationes autem de tertio adiacente, si earum subiectum sit nomen infinitum & prædicatum quandoq; finitum, quandoque infinitum. Inquit Leui, Sensus est, qd non nomi-

natur enunciatio infinita, propterea quia subiectum sit nomen infinitum, & ideo enunciatio erit simplex, cum fuerit prædicatum finitum, licet subiectum sit nomen infinitum. Et huius rei causa est, quoniam cum enunciatio sit enunciatio ratione habitudinis, quam habet prædicatum ad ipsum subiectum: cuius ergo prædicatum fuerit finitum (i. ablatum in lingua Hebraica) aufertur illa ratio, atq; habitudo, quæ est inter prædicatum & subiectum: ideo illa enūciatio debet esse infinita, i. ablata seu abnegata, vt in lingua Hebraica respōdet, nam, cum dicimus Socrates est non iustus, aufertur à Socrate iustitia: quia impossibile est vt sit simul iustus, & non iustus. Id enim, quod facit ipsam propositionem esse propositionem, est illa ratio, & habitudo, quæ est inter prædicatum & subiectum, si enim dicamus, non homo est iustus, non aufertur propter hoc ipsa iustitia ab homine: sed est adhuc possibile secundum hanc enunciationem, vt homo sit iustus, nihil enim prohibet, quin sequatur vnum prædicatum ad varia subiecta, & ideo ipsa dictio subiecti est infinita, sed non enūciatio, genera vero priuationis, quæ significantur per nomen infinitum, iam in præcedentibus fuerunt explicata, videlicet priuationis definitæ in libro Prædicamentorum: vel si fuerit illud vitiosus duorum contrariorum, & ideo dicere non iniustus, vel non ægrotus, & his similia non debent poni inter nomina infinita, quoniam nos dicimus quæ aliquis est priuatus iustitia, qd est non iustus, & qui est priuatus sanitate, vocatur non sanus, quia priuati sunt ea re, ob quæ habebant illam aptitudinem ad recipienda huiusmodi contraria, & obtinebant habitum illum contrarium vitiosum, neque dicemus eum, qui adeptus est habitum bonum priuatum habitu malo. Verūtamen videtur, qd nomen infinitum sit in vña in aliqua lingua, præter hoc, quod significet priuationem illam, quæ definita fuit in libro Prædicamentorum, vel significet illud vitiosus extremum duorum contrariorum. nam quicquid ponitur etiā pro priuatione substantiæ: vt ipsemet dedit exemplum, cū dicit, non hō. priuatio vero substantiæ non est priuatio eius rei, quæ est apta reperiri in ipsa re, eo tpe quo est apta reperiri in ea, pter hoc qd possit reperiri in ea in futurum: sed est priuatio rei, quæ est apta reperiri in aliquo genere ipsius, & ideo nomen infinitum ponitur pro aliqua alia re, quæ in plus se habet qd priuatio, quæ definita est in libro Prædicamentorum. At scire debes etiam qd non aufertur ipsum esse ignobilius ab esse nobiliori, nam non dicitur, qd animal sit nō inanimatum, sed aufertur esse nobilile ab esse ignobili: quia procedit processu perfectionis, i. ad perfectionem suam: & illius gratia reperitur huiusmodi facultas in his entibus, & ideo animal dicitur irrationale, & planta dicitur non sensitua, quia planta habet esse grā animalis, & animalis gratia: vt in Philosophia Naturali probatum est, & ideo de equo, exempli gratia, dicitur quod est non homo: & non dicitur qd homo est non equus. D. d. In hoc autem genere enunciationum, quando sunt negatiuæ. Inquit Leui, Scire debes, qd subiectum & prædicatum ipsius enunciationis sunt materia eius: relatio vero, quæ est inter prædicatum & subiectum, est eius forma: id est qd per huiusmodi habitudinem & rationem, quam habet prædicatum ad subiectum, ipsa enunciatio est enunciatio, & iam probatum fuit superius, qd enunciatio infinita nō est enunciatio negatiua: quia infinita enunciatio potest esse affirmatiua, & negatiua, neq; est etiam idem significatum, nam non idem significat dicere, homo est non iustus, & dicere, homo non est iustus, vt iam probatum fuit, & ideo oportet declarare in quo loco enunciationis debeat locari nota infinitatis, & in quo loco negatio: ita vt non capiatur infinitas pro negatione: vel e contra, negatio pro infinitate. Dicimus ergo, qd infinitatio subiecti, vt ita loquar, seu ablatio in lingua nostra, ponitur cum ipso subiecto, & infinitatio prædicati cum prædicato, & hoc perspicuum est. Nota vero negationis debet poni ante verbum est, quod copulat, nam enūciatio est enunciatio per illud verbum, & hoc patet in ipsis singularibus, & in definitis. In habentibus vero notam quantitatis, & in enunciationibus vniuersalibus, ponitur cum nota quantitatis, quia ibi existit verbum est: vt cum dicitur nullus homo est iustus, nam sensus est: nō est aliquis homo iustus, sed si ponatur negatio inter subiectum & prædicatum, tunc enunciatio non erit vniuersalis, sed particularis: videlicet aliquis homo non est iustus, quia habet vim, ac si diceret, non omnis homo est iustus, & ideo potest poni negatio in enunciatione particulari, tum inter prædicatum & subiectum: tum etiam cum ipsa nota quantitatis, nam possumus dicere aliquis homo non est iustus: vel non omnis homo est iustus, Arist. tamen permissiue concedit, vt semper ponatur nota negationis in enunciationibus quantitatis cum nota quantitatis, quia nō potest poni semper inter subiectum & prædicatum vt patefecimus. Ergo in lingua nostra, & alijs similibus, non potest fieri in enunciationibus de secundo adiecto,

DE INTERPRETATIONE

sto, enunciatio infinita, vt declarauimus, nam infinitatio prædicati, seu ablatio ponitur quidem post verbum est, non, ante, quia tunc esset negatio. Aristo, autem declarat, in quo differat infinitatio prædicati & subiecti ab ipsa negatione, & dicit, q non sunt idem infinitatio & negatio: sed id quod aufert vna earum ab ipsa enunciatione est aliud, q id quod tollit altera earum, nam nota negationis in propositionibus quantitatis tollit vniuersalitatē enunciationis, vel eius particularitatem; hoc est, q tollit vniuersalitatē habitudinis prædicati ad subiectū, qua ipsa enunciatio est enunciatio, vt paulo ante fuit dictum, nam, cum dicimus, nullum A est B, tollitur ab hac enunciatione quicquid continet nota particularis de coniunctione prædicati ad partem prædicati, similiter etiam cum dicimus, aliquid A non est B, tollitur ab ipsa enunciatione, quicquid amplectitur nota vniuersalis de coniunctione prædicati ad totum subiectum, & hoc consequitur per se ex his enunciationibus negatiuis, quæ tollunt ab enunciatione illam habitudinem, quæ se habet veluti forma enunciationis, vt paulo ante fuit dictum, & ideo non reperitur negatio nisi in enunciatione. At infinitatio prædicati vel subiecti tollit ab ipsa enunciatione subiectum vel prædicatum, quæ se habent veluti materia enunciationis, & hoc, quo ad prædicatum satis constat; sed quo ad subiectum etiam sic probatur, quoniam totum prædicatum est ipsum nomen infinitum, & ideo tollitur eo nomine nomen finitum; sed non tollitur ab enunciatione habitudo prædicati ad subiectum; quia prædicatum in hac enunciatione non est nomen infinitum, ita vt dicamus q infinitatio illa, seu ablatio, tollat ipsum ab enunciatione per se; sed prædicatum in illa enunciatione est ipsum nomen infinitum, & ideo infinitatio reperitur sine propositione, videlicet in nomine simpliciter, sed, si de natura infinitationis esset tollere id quo enunciatio est enunciatio, tunc infinitatio non reperiretur nisi in enunciatione; vt res se habet de negatione, & reddit rationem huius rei, scilicet, quia nota quantitatis vniuersalis significat habitudinem prædicati ad subiectum; non q efficiat subiectum vniuersale, sed enunciationem efficit vniuersalem, quia subiectum ipsum potest esse vniuersale de se absq nota quantitatis; vt cum fuerit species, vel genus, vel aliquid aliud subiectum vniuersale. Patet ergo q nota quantitatis non reddit vniuersale ipsum subiectum, sed habitudinem prædicati ad subiectum reddit vniuersalem. Hinc constare licet, q negatio in propositionibus habentibus notam quantitatis tollit vniuersalitatē enunciationis, non subiectum vniuersale; vt posset credi, cum dicimus, non omne A, nam hoc dictum continet notam quantitatis vniuersalem; si nota ergo quantitatis redderet subiectum vniuersale, tunc posset quis credere, q, cum tollitur nota quantitatis, tolleretur subiectum vniuersale; & sic infinitatio & negatio in hoc casu esset idem, sed palam est, q nota quantitatis non efficit subiectum vniuersale vlllo pacto; sed enunciationem reddit vniuersalem, & ideo aliud est tollere vniuersalitatē notæ quantitatis, & tollere vniuersalitatē subiecti. Præterea, si p huiusmodi negationem tolleretur subiectum, tunc cum dicitur non vnum, i. nullum (sic enim Hebraice dicitur nullum, non vnum), esset enunciatio sine subiecto, quod est falsum; quia qualibet enunciatio habet subiectum & prædicatum, vt dictum fuit. In indefinitis vero, ac singularibus res euidentior est, videlicet, q id quod infinitatio tollit ab eis, est aliud q id quod tollit ab eis negatio, nam infinitatio tollit ab eis subiectum vel prædicatum; sed negatio tollit ab eis illam habitudinem, quæ habet prædicatum ad subiectum. In quantitatis autem posset quis existimare, q in aliquibus casibus negatio tollat subiectum; & ideo declarauit hoc Aristo, in ipsis quantitatis, id eo q oportet ponere notam negationis in loco suo debito, ita vt non ponamus infinitationem prædicati in loco negationis, & oportet ita fieri in enunciationibus necessariis, & in impossibilibus. At in ipsa possibili enunciatione, quandoq dantur aliqua loca ea, in quibus idem erit negatio & infinitatio prædicati ratione materie, hoc est, q si fuerit vera infinitatio, erit quoq vera negatio; & e contra, si fuerit vera negatio, erit quoq vera infinitatio. Et hoc contingit fieri, tū in enunciationibus singularibus cum illa conditione ab Aristo, data; nempe, vt scilicet sit de natura illius subiecti vt possit denominari per ipsam priuationem, & per habitum illi oppositum, & hoc idem declaratur de indefinitis in hac materia, & de particularibus. At in enunciationibus vniuersalibus hoc non verificatur, vt ipsemet declarauit, nam, cum dicimus, omnis homo est non iustus, & aliquis homo non est iustus, harum vna est vniuersalis, & altera est particularis; & particularis potest esse vera, & vniuersalis falsa, in hac materia; immo non solum est possibile, sed necessarium; & ideo datur locus errandi in enunciatione vniuersali, si ponatur illa nota non, cum prædicato, vice negationis, ex hac parte,

te, lex parte particularitatis & vniuersalitatis; non q ipsa infinitatio & negatio non sint idem in hac materia; cum non variantur in nota quantitatis. Et dicunt expositores, q ex hoc acquirimus aliquam vtilitatem in arte Dialectica, & quando respondens proponit enunciationem negatiuam, nihil vtilitatis auferit; & qui quidem conuertit ipsam in affirmatiuam infinitam, tunc auferit aliquid vtilitatis. Etnos dicimus, q hæc vtilitas habetur etiam in enunciatione necessaria; quia terminus medius necesse est vt sit vnus in ambabus propositionibus, vt in libro Priorum probatur, & ideo, cum dicimus nullum A est B; & omne B est C; & conuertimus minorem in infinitam, tunc nulla habetur ex hoc vtilitas; quia tunc habebimus, omne A est non B; & omne B est C; & sic terminus medius non erit idem, quia in minori est non B; in maiori vero B. & nomen finitum differat a nomine infinito, & ideo oportet, vt maior sit, omne non B est C. Dicamus quoq, q si maior esset, omne id quod non est B est C; & habeamus apud nos hanc, nullum A est B, prout sit enunciatio necessaria; q tunc inferret, ergo omne A est C, quia conuertimus minorem in affirmatiuam, dicendo, omne A est non B; & habeamus apud nos hanc, quicquid est non B, est C; inferretur ergo, omne A est C, vt in libro Priorum declaratur, & ideo melius erit dicere q Aristo, non loquitur in hoc loco de hac re, propter huiusmodi vtilitatem; sed vt notificaret illa loca, in quibus non sequitur falsum, si ponatur negatio pro infinita, vel infinita pro negatiua. Possemus tamē adhuc dicere, q illa vtilitas acquiritur in hac materia tantum; quia in ipsa necessaria, de qua fecimus exemplum, declaratur conclusio, præter hoc, q minor efficiatur affirmatiua, quoniam manifestum est, q, cum dicimus nullum A est B, q A ingredi subiectum omni eo, quod non est B, præter hoc quod conuertitur in affirmatiuam, sed in materia possibili non est manifestum q A ingrediatur sub omni eo quod non est B, nisi conuertatur in affirmatiuam; quia possibile est vt negatur ab ipso A id quod est B, & id quod non est B, & hoc quod tractamus hic, magis attinet ad librum Priorum; ibi itaq; exacte tractabitur. Aristo autem declarat adhuc differentiam, quæ inter oppositionem affirmationis & negationis existit, & oppositionem ipsius infinitationis, & hoc in eademmet dictione absq enunciatione; quia dicitio infinita habet vim subiecti vel prædicati tantum; vt superius fuit dictum; sed dicitio negatiua finita significat ablationem prædicati ab ipso subiecto; licet non delectur subiectum, sed nomen infinitum non indicat super ablationem eius a subiecto, nisi delectur subiectum, & ideo nomen infinitum non significat verum vel falsum; cum non significet habitudinem, quæ inter prædicatum & subiectum existit. At nomen infinitum significat verum vel falsum; propterea quod significat habitudinem ipsius prædicati ad subiectum; licet non delectur, vt paulo ante diximus, Aristo, autem dicit, q hæc enunciationes, quarum subiectum est nomen infinitum, ita se consequuntur inuicem in vero vel falso, sicut se consequuntur inuicem ille priores enunciationes, quarum subiectum est finitum in vero vel falso, & hoc satis constat ex ipsa expositione ibidem data. Inter hoc autem genus enunciationum, & illarum præcedentium nulla fiet consecutio, cum hæc enunciatio extet sine illo subiecto, & nihil illius subiecti nobis significet omnino, nam, si non A esset B, tunc posset A esse B, & posset non esse. Eodemq modo probabitur q nulla existat oppositio inter has enunciationes & illas priores; quia iam fuit dictum, q in omni oppositione requiritur quod subiectum sit vnum, & prædicatum vnum.

D. d. Cūq; transmutatur, & transponitur ordo nominis subiecti, aut prædicati, &c. Inquit Leui, Postq; declarauit ea, quæ mutant significatum enunciationis, si ponantur extra loca sua debita, nunc vult declarare id, quo potest mutari ordo in ipsa enunciatione, & si non mutetur eius significatum, & dicit, q si ponatur verbum est, ante subiectum & prædicatum, vbi debet poni inter ipsa, vel ponatur prædicatum ante in ordine in ipsa propositione, ita tamen quod prædicatum enunciationis remaneat prædicatum, & subiectum subiectum; hoc est, ne prædicatum efficiatur subiectum, nec subiectum prædicatum, tunc ipsa propositio seruabit veritatem. quod sic probatur, quoniam, si dicere, est homo rationalis, & dicere, est rationalis homo, non essent vna & eadem propositio, sed plures & diuersæ in significato, & tunc esset negatio huius, est homo rationalis, hæc, non est rationalis homo; nam satis constat ratione veri & falsi in his propositionibus, q si fuerit falsa hæc, est homo rationalis, erit vera hæc, non est rationalis homo, & quia sensus per hoc est verum in materia necessaria & impossibili, ergo quando fuerit falsa vna propositio, manifestum est q illa est eius negatio, quæ stantibus supra positis conditionibus, est vera, quod id hæc, non est homo rationalis, potest esse eius negatio, cum

cum diuidat verum à falso in hocmet genere oppositionis. Sed, si dicere, non est homo rationalis, & non est rationalis homo, essent duæ enunciationes diuersæ, tunc vni affirmationi darentur duæ negationes oppositæ, quod est impossibile: quia iam fuit declaratum, quod negans negat prædicatum à subiecto met ipso, quod affirmavit affirmans de ipso: & id quod ita se habet, est vtiq; vnum determinatum, & ideo necesse est, vt hæc duæ negationes sint enunciatio vna, & ideo erit vna negatio in significato: licet sit permutatus ordo dicendi in eis.

De Enunciationum unitate, ac pluralitate. Et quo pacto veritas & falsitas in eis reperiatur in prædicationibus coniunctis, atq; diuisis. Cap. II.

AT vero vnum de pluribus, vel plura de vno affirmare vel negare, nisi sit vnum aliquid quod ex pluribus significatur, non est affirmatio neque negatio vna. Dico autem vnum, nõ si vnum nomen positum sit, non sit autem vnum aliquid ex illis, vt homo est fortasse & animal, & bipes, & mansuetum, sed ex his vnum fit. ex albo autem, & homine, & ipso ambulare non est vnum. Quare nec si unum aliquid de his assermet aliq; erit affirmatio vna: sed vox quidem vna, affirmationes vero multæ. nec si de vno ista: sed similiter multæ. Si ergo dialectica interrogatio responsionis est petitio, uel propositionis, uel alterius partis contradictionis: propositio uero contradictionis est unius pars: non erit una responsio ad hæc. neque. n. interrogatio una, neq; etiam si sit vera. dictum est autem de his in Topicis. Simul autem manifestum est, quod nec hoc ipsum quid est, dialectica interrogatio est. oportet enim datum esse ex interrogatione, eligere, utram uelit contradictionis partem enunciare: sed oportet interrogantem determinare, utrum hoc sit homo, an non hoc.

Quoniam uero hæc quidem prædicantur composita, ut unum omnino prædicatum fiat, eorumque extra prædicantur: alia uero non: quæ est differentia? De homine enim verum est dicere, & extra animal, & extra bipes: & hæc ut vnum: & hoc corarius est, & bonus: etiam corarius bonus. * Si enim quoniam utrunque verum, esse oportet & simul utrumque, multa inconuenientia erunt. De homine enim & hominem verum est dicere et album: quare et omne. rursus si album ipsum, & omne. quare erit homo album, & hoc in infinitum. & rursus musicus album ambulans, & hæc eadem frequenter implicata in infinitum. Amplius, si Socrates, Socrates est, & homo: & Socrates Socrates homo. & si homo & bipes, erit homo bipes. Quod igitur, si quis simpliciter * dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia, manifestum est. Quemadmodum autem ponendum est, nunc dicimus. Eorum

igitur, quæ prædicantur, & de quibus prædicatur, accidit, quæcumque secundum accidens dicuntur, vel de eodem, vel alterum de altero, hæc non erunt vnum. vt homo albus est, & musicus: sed non est vnum album & musicum. accidentia enim sunt utraque. Nec si album, musicum verum est dicere, tamen non erit album musicum vnum aliquid: secundum accidens enim album musicum. quare non erit album musicum vnum aliquid. quocirca nec corarius bonus simpliciter: sed animal bipes. non enim secundum accidens. Amplius, nec quæcumque insunt in altero, quare neque album frequenter: neque homo, homo animal est vel bipes. insunt enim in homine animal & bipes. Verum est autem dicere de aliquo & simpliciter: vt aliquid quem hominem hominem, aut aliquid album hominem, hominem album. non autem semper. Sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorum insit, quod consequitur contradictionis, non verum, sed falsum est: vt hominem mortuum, hominem dicere. quando autem non insit, * verum. Aut, quoniam insit quidem, semper non verum est: quando vero non insit, non semper verum est. vt Homerus est aliquid, vt poeta, utrum igitur est? an non. secundum accidens enim prædicatur est, de Homero (quod non est poeta) sed non secundum se prædicatur de Homero ipsum est. Quare in quibuscumque prædicationibus neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, & secundum se prædicentur, & non secundum accidens, in his aliquid & simpliciter verum erit dicere. Quod autem non est, quoniam opinabile est, non est verum dicere esse aliquid. opinio. n. eius est, non quod est, sed quod non est.

De enunciationum unitate, ac pluralitate. Et veritate falsitateque in prædicationibus coniunctis atq; diuisis.

CVmque vnum nomen affirmetur de pluribus nominibus, vel affirmatur multa nomina de vno nomine, aut negatur vnum nomen de pluribus nominibus, vel negantur plura nomina de vno nomine, tunc nec illa affirmatio erit vna affirmatio, neque negatio vna negatio. Eodem quoque modo, quando affirmatur vnum nomen de vno nomine, uel negatur ab eo, non erit vna affirmatio neque vna negatio, cum non fuerit illa res, quam dictio illa significat vna, vt iam superius dictum fuit: nisi illa nomina significant eandem rem, si cum fuerint nomina synonyma, quæ scilicet omnia idem significant: vel vt id, quod significatur per plura nomina, sint partes definitionis, vel descriptionis vnius rei: vt cum dicitur homo est animal, et homo est rationalis, nam quod ex his duobus prædicatis constat, est definitio hominis: quoniam homo est animal rationale, similiter si fuerit eius descriptio, vt cum dicitur homo est animal, homo est bipes, nam eorum compositum est descriptio hominis: videlicet animal bipes. & hæc dictio homo significat vniuersali ratione id, quod significat quodlibet illorum duorum dictorum seorsum, Sed si id, quod ex pluribus prædicatis constat, non sit

* 2. l. addit semper.

AVER.

DE INTERPRETATIONE

fit vnum, neq; ipsa quoq; eorum affirmatio erit vna: itidem neq; negatio erit vna, pariratione si de vno subiecto plurima pradicentur pradicata, non habebunt vnam affirmationem, neq; vnam negatione: vt exempli causa, si de homine pradicet qd est albus, & qd ambulat. hanc enim duo si pradicentur simul de homine, & dicatur homo est albus et ambulat, non significabit vnam rem, nisi per accidens, & ita se habet res in hoc, sicut in pradicato quod est dictio æquiuoqa plura significans, cum de vno pradicatur subiecto, subiectum quoq; quod est nomen æquiuocum, si de eo pradicetur pradicatum vnum, non significabit vnicam rem: hoc est, qd quemadmodum enunciatio, cuius pradicatum est nomen æquiuocum, nō est vna enunciatio: ita neq; illa enunciatio, cuius subiectum est nomen æquiuocum, est vna enunciatio. Res etiam se habet eodem modo in enunciatione, in qua plura affirmantur per diuersa nomina de vno subiecto; uel in qua affirmatur unum pradicatum de pluribus subiectis, quæ per uaria nomina significatur: cum compositum ex illis pradicatis uel subiectis pluribus nō fuerit una res. Enunciations uero, quarum pradicatum uel subiectum fuerit nomen æquiuocum, cum sint enunciations plures, ideo interrogatio dialectica de eis non debet esse interrogatio una, neq; responsio responsio una. & si fuerint omnia illa, quæ significantur per nomen æquiuocū subiectum, & uerificetur de eis unum pradicatum: uel fuerint omnia illa, quæ significantur per nomen æquiuocum pradicatum, & uerificentur de vno subiecto: uel pradicati & subiecti nomen plura significabit, ita ut quodlibet eorum significet plura: sed omnia quæ p nomen pradicati significantur, uerificentur de omnibus his, quæ per nomen subiecti significantur, ut in libro Topicorum probatum fuit. Ille enim, qui per uiam dialecticam respondet, non debet declarare ipsi interrogationem suam, ita ut notificet ei illa; quæ illud nomen æquiuocum significat: quoniam tunc tam respondens q̄ interrogans scirent æqualiter eam rem, in qua disceptantur. propositum autem ipsius interrogantis per uiam dialecticam est, vt respondēs acceptet ab ipso alteram partem contradictoriā, quam uult ponere pro propositione, qua destruat positionem respondentis. Si igitur interroget interrogans ab ipso respondente in Dialectica per propositionem æquiuocam, & acceptauerit ab ipso rudente unā partem cōtradictionis, & interrogans fecerit ex una illarū rerum propōnem, ex qua putat concludere id, quod decreuit destruere contra respondentem, ex concessis ab ipso respondere, tunc debet respondens dicere, non accepto hoc: sed id quod acceptauit est hoc, uel hoc. et tunc ipsi interroganti nihil conducet, qd respondens acceptauerit ab eo unā partem contradictionis. At interrogatio doctrinalis potest fieri nomine æquiuoco: quia ad doctorem attinet corrigere interrogationem, distinguendo id, quod per illud nomen æquiuocum significatur. & ideo hanc non erit interrogatio dialectica: quoniam hoc genus interrogationis determinat eam partem, quam significat illud nomen æquiuocum. vt si interroget aliquis qd sit oculus, s. in lingua Arabica & Hebraica, cui respondet respondens, illud nomen significare multas: nam significat oculum animalium, & fontem aquarū, & oculum Solis, & alia, sed in interrogatione dialectica, cum interrogas querat de partibus cōtradictionis, vt acceptetur ab eo vna ipsarū: vt si querat an hoc sit hoc, uel non sit hoc, ideo oportet vt interrogatio sit terminata, ad hoc, vt responsio conueniens ei sit terminata: & hoc sit nomine quidem vniuoco.

Prilo Topi.

11172

At cum pradicata plura, quæ de vno pradicantur subiecto, uidentur sequi res quæ existūt, uel sunt pr-

dicata, quæ seorsum sumpta uerū dicunt, coniunctim quoq; sint uera, & aggregatum ex eis fuerit pradicatum vnum, et est id, quod diximus, quod aggregatum ex ipsis facit enunciationem vnam: uel sunt pradicata, quæ seorsum sumpta uera sunt, & cum coniunguntur sunt quoq; uera, sed aggregatum ex eis non est pradicatum vnum, nisi per accidens: uel sunt pradicata, quæ quidem separata sunt uera, at cum congregantur constituant absurdum, & superfluum pradicatū: uel pradicata, quæ si seorsum capiuntur uera sunt, sed adiuncta sunt falsa: idcirco cōsentaneum est, vt tradamus regulam, qua hanc pradicata manifeste distinguantur a se inuicem, postq; ostenderit non esse necessarium, vt quicquid est uerum separatum, sit uerum coniunctum, quin sequatur ex hoc sermone falsum, uel superfluum. Dicimus quoq; qd non est necessarium, ut oia pradicata quæ sunt uera diuisim, sint uera coniuncta, quin sequatur ex hoc sermone absurdum et superfluum, & hoc ostenditur propter ipsas materias, & propter illa inconuenientia quæ sequuntur ex hac positione, si concesserimus eam. Propter materias autem, quia uerum erit dicere, Socratem esse medicum, & esse prudentem: cum tamen non sit necessarium, vt hanc uere dicantur de ipso simul: ita ut dicamus, ipsum esse medicum prudentem. Incomodorum uero, quæ sequuntur dicentem, qd quicquid est uerum diuisim, sit uerum coniunctim, præter hoc, qd sequatur ex hoc inuconueniens, hoc vnum est: uidelicet, qd si esset uerum dicere qd Socrates est homo, & qd est albus sit quoque uerum: & erit quoq; necessarium, vt id, quod est aggregatum ex his sit uerū: uidelicet, vt Socrates sit homo albus, & si pradicetur de eo etiam, qd est homo albus, & qd est albus, ita ut sint duo pradicata seorsum sumpta, tunc necessario uere dicetur de ipso, qd est homo albus albus. similiter si capiatur huiusmodi sermo, ueluti vnum pradicatum seorsum, & capiatur primus sermo, ac si esset pradicatum seorsum, tunc uere dicetur de eo qd est homo albus, homo albus albus: præter hoc qd sequatur ex hoc sermone absurdum uel superfluum, & sic procedet res in infinitum: quod est impossibile. Præterea si pradicentur de eo multa diuisim, oportebit vt omnes compositiones, quæ concingere possunt ex illis diuisis, uerificentur de eo: uidelicet, si inter se componantur, & fuerint infinita, tunc de vno subiecto infinita pradicabuntur, quæ admodum si uere dicat de eo qd est homo, & qd est albus, & qd ambulat, tunc necessario uere dicetur de eo homo albus ambulat: & qd est homo homo homo albus ambulat: & qd est albus albus, ambulatq; ambulat. & sic erunt pradicata, quæ de eo uere pradicabuntur infinita. Cōstat ergo qd non omne id, quod uerificatur diuisim, oporteat ipsum uerificari coniunctim: vt putarunt multi Antiquorum. His itaq; sic declaratis, considerandum nunc est, quæ ex multis quæ de vno pradicantur, & ex uno quod de multis pradicatur, fiet una enunciatio: uidelicet, cum coniunctum ex his multis fuerit res una, & uera: & qd id non fuerit. Dicamus itaq; qd cum pradicatio horum multorum de subiecto non fuerit pradicatio per accidens, neq; unum subsequatur aliud, atq; cōtineatur in eo, hoc est, ut conditio, seu hypothesis contineatur in habere illam hypothesis: & longe minus si illam hypothesis & conditio sit illud quod habet ipsam conditione: ut si dicatur, Socrates albus est albus: cum hoc scilicet non dicatur ad maiorem expressionem: tunc, uel coniunctum ex his erit una res. Sed, cum eorum pradicatio fuerit fm accidens, & dicamus Socratem esse album, et qd ambulat, tunc coniunctum ex his non erit una res, Eodem quoq; modo, si secundum contineatur in primo

in primo, tunc enim erit sermo superfluous: ut si dicatur, quod Socrates est homo animal: ita ut per animal exponatur, & exprimat homo, nam in dictione homo, continetur animal: & ideo illa expressio, & expositio per ipsum animal est superflua: contra id quod fit, cum per differentiam exprimitur genus. Cum igitur ipsa predicata separata seorsumque sumpta uacent his duobus: nempe & a predicatione secundum accidens, & ne unum eorum contineatur in alio, tunc enunciatio erit una: ut cum dicitur quod homo est animal, & quod est bipes. Ea uero, quae sunt simul uera in predicatione de aliqua re cum altera per alteram exprimitur, quaedam sunt uera seorsum, & quaedam non. Illa autem, quae sunt uera, sunt illa, quae habent in se duas condiciones. Una est, ut non contineatur in ipso conditionato sermone aliquid, quod sit oppositum illius rei conditionatae, atque expressa in quouis modorum oppositionum quatuor: siue fuerit manifesta talis oppositio, ratione significationis nominis: ut cum dicitur animal mortuum, nam mortuum contrariatur animali (in lingua Arabica, & Hebraica, ubi idem significat animal, quod uiuens ratione significationis nominis eius, scilicet animalis, siue id sit manifestum, non ratione significati ipsius nominis, sed ratione significationis ipsius definitionis, vel descriptionis: ut cum dicitur, homo mortuus, nam hoc manifestum quidem est, quod homo contrariatur mortuo ratione definitionis eius, quo est animal rationale, cumque continetur ergo oppositio in huiusmodi expressis adiunctis, tunc sunt falsa seorsum sumpta, quam de mortuo uere dicitur quod est homo mortuus: sed non uere dicitur de eo, quod sit homo.

Secunda conditio est, ut predicatio ipsius expressi in adiuncto de subiecto non sit secundum accidens, hoc est per aliud, sed per se, id est propter se ipsum, quoniam, si predicaretur hoc modo per accidens, esset falsum diuisum sumptum: ut cum dicitur, Homerus est poeta, nam, si seorsum dicatur Homerus est, erit falsum: quia nunc non est Homerus: priuatus enim est. Et huius rei causa, quae haec dicitio est, predicatur de Homero, ea ratione quae est poeta, & non primaria predicatione, id est propter se ipsum, hoc est simpliciter, & cum dicitur quod est, quatenus est poeta in opinione nostra, tunc est uere dictum. & ideo in his, cum sumitur hoc pacto dicitio, est, potest esse id uerum de re priuata etiam, quod admodum haec enunciatio, si non est, cum predicatur de aliqua re, propter aliud uere dicitur de re existente: & tamen non diceretur uere de ea re, si de ipsa predicaretur secundum se, ut si dicatur de Socrate indiuiduo nunc existente quod non est puer, nam non erit uerum dicere de ipso, quod non est simpliciter: quemadmodum non est uerum dicere de aliqua re non existente, quod est simpliciter. Cum ergo non contineatur in ipso adiuncto expresso oppositum illius rei expressae, adiunctae uere: cum significauerit illam rem expressam adiunctam uere sua definitione vel nomine, & nullum ibi predicatum propter aliud: tunc necesse est ut huiusmodi predicata separatim sumpta, sint uera, ita diuisa seorsum, quemadmodum sunt uera coniuncta.

De Enunciationū unitate, ac pluralitate: ueritateque, ac falsitate in predicationibus coniunctis atque diuisis.

Deinde dicitur. Cum unum nomen affirmat de pluribus nominibus, uel affirmantur multa nomina de uno, &c. Inquit Leui. Cum Aristoteles supponerit in ipsis oppositionibus, quod affirmatio & negatio sit una, hoc est, ut non affirmantur plures res de una re, uel una res de pluribus rebus, uult declarare hic, quod illa enunciatio, cuius subiectum, uel predicatum, uel utrumque fuerint plures res sit enunciatio una, ita ut affirmatio sit una, uel negatio una: & quod non fuerit hoc. Et dicit quod si haec res plures fuerint nomina synonyma, tunc enunciatio est una: quia propositum omnium ipsorum est unum, & hoc est de se notum, ita quoque, si haec plures res essent declaratio nominis, uidelicet, si fuerit des-

criptio uel descriptio, tunc enim significant simul nomen simplex: ideo enunciatio erit una: ut cum dicitur, Socrates est animal rationale, uel animal bipes, nam idem significant, quod dicere Socrates est homo, sed illud compositum ex pluribus rebus illis non esset unum, nisi per accidens, tunc enunciatio non esset una: ut cum dicitur Socrates est albus, ambulans, quae haec predicata non sunt una res, nisi ea ratione, qua accidit album esse ambulantem. Illa uero propositiones, quarum predicatum, uel subiectum est nomen æquiuocum, non potest esse interrogatio dialectica earum una interrogatio, sed & ipsa responsio etiam: licet enunciatio sit uera in omnibus suis propositis, quoniam, qui interrogat dialectice, uult quod respondens concedat ei aliquas propositiones, ex quibus conficiet syllogismum: ut destruat positionem respondentis, & ob hoc palam est, quod interrogans non debet interrogare significata huius enunciationis æquiuocae in una interrogatione: quia respondens respondet ei quomodo cumque fuerit: & cum interrogans uoluerit destruere positionem respondentis in illa propositione, quam concessit, intelligens per ipsam unam aliam ex significationibus, in quibus enunciatio coëcat, tunc poterit respondere ei ipse respondens, non concessit hoc: sed concessit illam enunciationem in uno significatorum, in quibus coëcat haec enunciatio, & sic non respondebit respondens in ea unum responsum, hoc est, ut contradicat illis significatis, quae significant ipsa enunciatio, & respondeat unicuique eorum: quia non est officium suum corrigere interrogationem ipsius interrogantis: nisi sciat quid uelit affirmare ei ipse interrogans: & non concedet ei quicquid illorum significatorum, quibus quaerit defendere se ipse interrogans atque iurare, quod obicit contra significata enunciationis. Hoc autem non est officium Dialectici, ut in libro Topicorum probabitur uidelicet, ut notificet id in quo existit disceptatio, sed respondens Dialecticus respondet plura responsa: hoc est, quod respondens debet eo pacto, quo poterit dicere adhuc, non ita concessit & acceptauit, ad hoc ut eius responsio non sit terminata, & hac ratione interrogatio Dialectici interrogantis debet esse terminata. At qui per uiam doctrinalem interrogat, poterit utique unica interrogatione interrogare de his enunciationibus, quae ad doctorem attinet corrigere interrogationem: cum nullus eorum quaerat uincere alter alterum, sed inuenire ueritatem.

D. d. At cum predicata plura, quae de uno predicantur subiecto, quatuor modis reperiantur, &c. Inquit Leui. Postquam declarauit, quod plura predicata, uel plura subiecta sunt unum, nunc uult declarare qualiter se habeant in diuisione & compositione, hoc est quando id quod est uerum diuisum, sit uerum coniunctum, & e contra. Et dicit quod dantur aliqua predicata, quae sunt uera diuisim & coniunctim, & compositum ex ipsis erit una res: uidelicet definitio, uel descriptio, & inueniuntur alia, quae sunt uera diuisim & coniunctim, sed quod ex eis constat, non est una res, nisi per accidens, nam erit uerum dicere quod Socrates est albus, & quod est ambulans, & sic erit uerum dicere, quod est albus, ambulans, ueritatem aggregatum ex ipsis non est unum nisi per accidens, neque id, quod ex eis constat est nugatio, neque superfluum. Quia tamen dantur aliqua quae sunt uera diuisa, & non sunt falsa coniuncta, sed est nugatio & superfluitas: ut cum dicitur, Socrates est albus, Socrates ambulans, Socrates albus ambulans, quod si predicantur omnia haec predicata de Socrate, tunc res erit nugatio, & superfluitas: ut probauit ex illis incommodis quae sequebantur, si non concedatur quod res sit nugatio & superfluitas, & ita quoque constat, quod erit uerum dicere, quod Socrates est rationalis, & quod est animal, & si coniungamus haec predicata, & dicamus, quod est rationale animal, tunc illud animal erit superfluum: quia nemo dubitat quod ipsum rationale est animal. Dantur praeterea aliqua alia, quae sunt uera diuisa, sunt tamen falsa coniuncta, & hoc propter ipsam materiam, nam erit uerum dicere, quod Socrates est medicus: licet sit insufficientis & ignorans in arte medica, & quod est sufficiens, si fuerit doctus in scientia alia: & tamen non erit uerum dicere, quod sit medicus sufficiens, cum sit insufficientis in arte medica. Aristoteles autem hic declarat, quando coniungantur predicata diuisa, ita ut id quod ex eis constat, sit unum & uerum, & nulla inde sequatur nugatio, & superfluitas, & dicit, quod ad hoc requiruntur duae condiciones. Prima, ut predicatio harum rerum plurium non sit per accidens, nam, si alterum de altero predicaretur per accidens, tunc non erunt simul una res, ut cum dicitur, Socrates est albus ambulans: quia contingit Socratem esse album, & ambulantem, & manifestum est, quod iuxta hanc conditionem predicatum erit unum, & uerum, nam licet sequatur falsum, cum dicitur, Socrates est medicus, sufficiens ratio est: quia cum dicimus sufficiens, non intelligimus sufficientem in medica facultate, & ideo eorum predicatio simul de Socrate erit per accidens, eo quia accidit ei ut sit medicus, & sufficiens in aliqua alia scientia. Secunda

Inquit Iacob interpres. Haec dicitio, rationale, animal, apud Hebraeos est pro masculina, & neutro sumpta. & sic oia adiectiua masculina possunt accipi pro neutris. Praeterea participia pro presentis uerbo, & adiectiua uo confunduntur.

unda conditio est, vt caueatur ne fiat negatio aut superfluitas in re: hoc est ne ipsa conditio contineatur in conditionato (vt ita loquar) & longe minus, ne ipsamet conditio sit conditionatum. Exemplum, quando conditio continetur in conditionato: vt cum dicitur, Socrates est rationale animal, nam id quod significatur per hoc, quod dicitur animal, quod est ipsa conditio, continetur in conditionato, quod est rationale, nam omne rationale est animal. Exemplum, quando conditio est ipsa summet conditionatum: vt cum dicitur, Socrates albus est albus: cui scilicet non intelligimus per hoc significare vehementer albedinem.

D. d. Ea vero, quae sunt simul vera in predicatione de aliqua re. Inquit Leui. Postquam declarauit quando sunt vera ea, quae sunt disiuncta cum coniunguntur, vult nunc declarare, quando erunt uera ea, quae sunt coniuncta cum separantur, & dicit, quod illa, quae sunt uera separata, sunt illa quae duas habent conditiones. Prima est, vt non contineatur in ipsa conditione aliquid, quod opponatur ipsi conditionato, quocumque modorum quatuor oppositionum: siue illa oppositio sit de se nota, vt cum dicitur, Socrates est animal mortuum, nam non dicitur uere ipsum esse animal: aut fuerit ipsa oppositio nota ratione definitionis: vt si dicatur, Socrates est homo mortuus, quoniam homo opponitur mortuo ratione suae definitionis: & ideo non erit uerum dicere, Socrates est homo, sed homo mortuus. Secunda vero conditio est, ut praedicatio ipsius conditionati de ipso subiecto non sit propter aliud, sed propter se, nam erit uerum dicere, quod Homerus est poeta: & tamen non est uerum dicere, quod est, quia haec dictio est, praedicatur de Homero propter poeticam facultatem, non propter se: cum ipse non reperiatur.

Inquit i. d. d. nus interp. Norandū, qd in lingua Hebraica idē significat mortuū, qd mortale. & sic dicitur filius, quia non hnt Hebraei illa nomina potentialia, s. uerbata, neque ea quae delinunt in hitis vel in hitis:

SECTIO Q. VAR. T A, fm Gregos.

* 2. l. addit. qd inconueniens est.

De Enunciationibus cum modo, et earum ad inuicem oppositionibus, ac consequentijs: tum ex aliorum, tum ex propria opinione. Cap. III.

His vero determinatis considerandum est, quemadmodum sese habent negationes & affirmationes ad se inuicem, quae sunt de possibili esse & non possibili, & de contingenti & non contingenti, & de impossibili & necessario. habent enim aliquas dubitationes. Nam si eorum, quae complexuntur, illae sunt sibi inuicem oppositae contradictiones, quaecumque sunt esse & non esse disponuntur: vt eius quae est, esse hominem, negatio est, non esse hominem, non ea quae est, esse non hominem: & eius quae est, esse album hominem, ea quae est, non esse album hominem, sed non ea quae est, esse non album hominem: (si enim de omni aut affirmatio, aut negatio est, lignum erit uerum dicere esse non album hominem:)* quod si hoc modo & in quibus cunctis esse non additur, idem faciet quod pro esse dicitur: vt eius quae est, homo ambulat, non haec, ambulat non homo negatio erit, sed haec, non ambulat homo. nihil enim differt dicere hominem ambulare, vel hominem ambulans esse. Quare si hoc modo ubique, & eius quae est possibile esse, negatio erit possibile non esse, sed non ea quae est, non possibile esse. Videtur autem idem posse & esse & non esse. omne enim quod est possibile diuini vel ambulare, & non ambulare & non diuini possibile est. Ratio autem est: quoniam omne quod sic possibile est, non semper in actu est, quare inerit ipsi etiam negatio. potest enim & non ambulare quod est ambulatum, & non uideri quod est uisibile, at uero impossi-

ibile est de eodem oppositas ueras esse affirmationes & negationes. non igitur eius quae est, possibile esse, negatio est haec, possibile non esse. Contingit enim ex his, aut idem affirmare & negare simul de eodem, aut non esse vel non esse, quae apponuntur, fieri affirmationes & negationes. si ergo illud impossibile est, hoc erit magis eligendum. est igitur negatio eius quae est, possibile esse, ea quae est, non possibile esse, sed non ea quae est, possibile non esse. Eadem quoque ratio est & in eo quod est contingens esse: etenim negatio eius est, non contingens esse, & in alijs quoque simili modo, vt in necessario, & impossibili. Fiunt enim quemadmodum in illis esse, & non esse appositiones, subiectae uero res, hoc quidem album, illud uero homo: eodem quoque modo hoc in loco, esse quidem & non esse vt subiectum sit, posse uero & contingere appositiones sunt, determinantes (quae ad modum in illis esse & non esse) ueritatem & falsitatem, similiter haec in eo quod est, esse possibile, et esse non possibile. Eius uero quae est, possibile non esse, negatio est, non ea quae est, non possibile esse, sed ea quae est, non possibile non esse. & eius quae est, possibile esse, non ea quae est, possibile non esse, sed ea quae est, non possibile esse. Quare & sequi sese inuicem uidebuntur, possibile esse, & possibile non esse. idem. n. possibile esse, & non esse. non. n. contradictiones sunt sibi inuicem huiusmodi possibile esse, & possibile non esse. Sed possibile esse, & non possibile esse nunquam simul in eodem uerae sunt, opponuntur. n. neque ea quae est, possibile non esse, et non possibile non esse, nunquam simul in eodem uerae sunt. Similiter autem & eius quae est, necessarium est esse, negatio non est ea quae est, necessarium non esse, sed ea quae est, non necessarium esse. eius uero quae est, necessarium non esse, ea quae est, non necessarium non esse. & eius quae est, impossibile esse, non est ea quae est, impossibile non esse, sed haec, non impossibile esse. eius uero quae est, impossibile non esse, ea quae est, non impossibile non esse. Vniuersaliter uero (quemadmodum dictum est) esse quidem & non esse oportet ponere quemadmodum subiecta: negationem uero & affirmationem haec, facientem, ad esse & non esse apponere. & has oportet putare esse oppositas dictiones: possibile, & non possibile: contingens, non contingens: impossibile, non impossibile: necessarium, non necessarium: uerum, non uerum. Consequentibus uero secundum rationem fiunt cum ita ponuntur. iam enim quae est, possibile esse, sequitur ea quae est, contingit esse: & haec conuertitur illi & non

& non impossibile esse, & non necessarium esse. illam vero quæ est, possibile non esse, & contingens non esse, ea quæ est, non necesse non esse, & non impossibile non esse. illam autem quæ est, non possibile esse, & non contingens esse, ea quæ est, impossibile esse, & necesse non esse, illam vero quæ est, non possibile esse, & non contingens non esse, ea quæ est, impossibile non esse, & necessarium esse. consyderet autem ex subscriptiõne, quæadmodum dicimus.

Enunciationum modalium consequentiæ secundum alios.

Ordo I. Antecedentes. Possibile esse. Contingens esse.	Ordo III. Antecedentes. Non possibile esse. Non contingens esse.
Sequentes. Non impossibile esse. Non necessarium esse.	Sequentes. Impossibile esse. Necessarium non esse.
Ordo II. Antecedentes. Possibile non esse. Contingens non esse.	Ordo IIII. Antecedentes. Non possibile non esse. Non contingens non esse.
Sequentes. Non impossibile non esse. Non necessarium non esse.	Sequentes. Impossibile non esse. Necessarium esse.

Hæ igitur impossibile, & non impossibile tam quæ est contingens & posse, & non contingens & non posse sequuntur quidam contradictorie: sed conuersim. eã. n. quæ est posse esse, negatio impossibilis sequit, quæ est, non impossibile esse. negatione vero affirmatio. nã 40 illam, non possibile esse, ea quæ est, impossibile esse. affirmatio. n. est impossibile esse: non impossibile vero negatio. Necessarium vero quemadmodum se habet, consyderandum

est. Manifestum est enim quod non eodem modo se habet, sed contrariæ sequuntur, contradictoriæ autem sunt extra. non. n. est negatio eius, quæ est, necesse non esse, ea quæ est, non necesse esse: contingit. n. veras eẽ vtracq; in eodem. quod. n. est necessarium non eẽ, non est necessarium esse. Causa aut huius est, cur non sequitur necessarium sicut ceteris: quoniam contrarie, impossibile esse, necessario redditur idem valens. nam quod impossibile esse, necesse hoc, non quidem eẽ, sed potius non esse. quod vero impossibile non esse, hoc necessarium esse. quare si illa sicut sequuntur posse & non posse: hæc, e contrario: quoniam non signant idem necessarium & impossibile: sed (quæadmodum dictum est) conuersim. An certe impossibile est sic poni contradictiones necessarii. nam quod necessarium esse, posse esse. nam si non, negatio consequetur: necesse. n. est aut affirmare aut negare. quare si non posse esse, impossibile esse. igitur impossibile esse, quod necesse eẽ: quod est inconueniens. At vero illam quæ est, posse esse, non impossibile esse, sequitur: hanc vero, ea quæ est, non necessarium eẽ. quare contingit quod necessarium eẽ, non necessarium eẽ: quod est inconueniens. At vero neque necessarium esse, sequitur eã quæ est, posse eẽ, neque ea quæ est, necessarium non esse. illi. n. vtracq; contingit accidere. hæc aut vtralibet vera fuerit, non erunt illa vera: simul. n. posse esse, & non esse. si vero necesse eẽ vel non esse, non erit vtrucq; posse. relinquitur ergo non necessarium non esse, sequi eã quæ est, posse eẽ. hæc. n. vera est & de necesse esse. hæc enim fit contradictio eius, quæ sequitur illam, quæ est, non posse esse. illam. n. sequitur ea quæ est, impossibile eẽ, & necesse non eẽ, cuius negatio est, non necesse non esse. Sequuntur igitur & hæc contradictiones secundum predictum modum: & nihil impossibile contingit sic positum.

* 2. l. autem

Enunciationum modalium consequentiæ secundum Aristotelem.

Ordo I. Antecedentes. Possibile esse. Contingens esse.	Contra-	Contrariæ.	dictoria.	Ordo II. Antecedentes. Possibile non esse. Contingens non esse.
Sequentes. Non impossibile esse. Non necessarium non esse.	Contra-	Contrariæ.	dictoria.	Sequentes. Non impossibile non esse. Non necessarium esse.
Ordo III. Antecedentes. Non possibile non esse. Non contingens non esse.	Contra-	Contrariæ.	dictoria.	Ordo IIII. Antecedentes. Non possibile esse. Non contingens esse.
Sequentes. Impossibile non esse. Necessarium esse.	Contra-	Contrariæ.	dictoria.	Sequentes. Impossibile esse. Necessarium non esse.

Dubitabit

DE INTERPRETATIONE

Dubitatio.

* 21. addit
quare ad ne-
cessariū eē,
pote eē seq-
tur.

Dubitabit autem aliquis, si illam quæ est, necessarium esse, ea quæ est, possibile esse sequitur. Nam si non sequitur, contradictio sequetur quæ est, non possibile esse. & si quis, hanc non esse dicat contradictionē, necesse est dicere possibile non esse: quæ utraq; falsæ sunt de necesse esse. * At vero rursus idē videtur esse possibile incidi & non incidi, & esse & non esse: quare erit necesse esse, contingens non esse. hoc autem falsum est. Manifestū est autem, quod non oēs possibile vel esse, vel ambulare, etiam opposita potest: sed est in quibus non sit verum. primum quidē in ijs quæ non secundum rationē possunt, ut ignis calefactius est, & habet vim irrationalem. Quæ igitur secundum rationem potestates sunt, eadē plurimum etiam contrariorum sunt, irrationales vero non oēs: sed (quemadmodum dictū est) ignē non est possibile calefacere, & non: neq; quæcunq; alia semper agūt. alia vero possunt & secundum irrationales potestates simul opposita suscipere, sed hoc huius gratia dictum est: quoniam non ois potestas oppositorū susceptiva est, neq; quæcunq; secundum eandem spem dicuntur. Quædam vero potestates æquiuocę sunt, possibile. n. non simpliciter dicitur, sed hoc quidem, quoniam verum est quod in actu est: ut possibile ambulare, quoniam ambulat iam, & oīno possibile esse, quoniam iam est in actu quod dicitur esse possibile. illud vero, quoniam actu esse posset: ut possibile ambulare, quoniam ambulare posset. & hæc quidem in solis mobilibus est potestas, illa vero & in immobilibus, vtrunque vero verum est dicere, possibile ambulare vel esse, & quod ambulat & actu est, & ambulatiuum. Sic igitur possibile non est verum de necessario simpliciter dicere, alterum autem verum est. Quare, quoniam partem vniuersale sequitur, illud quod ex necessitate, consequetur posse esse: sed non omne. Et est quidem fortasse principium quod necessarium est, & quod non necessarium est, omniū vel esse, vel non esse. & alia, ueluti horum consequentia, considerare oportet.

Aliorum modorum ad ipsum necessarium consequentia.

Ordo I.	Ordo II.
Necessarium esse.	Non necessarium esse.
Non possibile non esse.	Possible non esse.
Non contingens non esse.	Contingens non esse.
Impossibile non esse.	Non impossibile non esse.
Ordo III.	Ordo IIII.
Necessarium non esse.	Non necessarium non esse.
Non possibile esse.	Possible esse.
Non contingens esse.	Contingens esse.
Impossibile esse.	Non impossibile esse.

Manifestum est autē ex ijs quæ dicta sunt, quod id quod ex necessitate est, secundum actum est. quare si priora sunt sempiterna, & quæ actu sunt potestate priora sunt. Et hæc quidem sine potestate actus sunt, ut prima substantiæ. alia vero cum potestate, quæ natura quidem priora sunt, tempore vero posteriora. alia autem nunquam actus sunt, sed potestates solum.

De enunciationibus modalibus.

Differentia Tertia.

Cum autem enunciationum, aliquæ sint modales, aliquæ vero non modales: per modum autem intelligo dictionem, quæ quo pacto prædicatum in sit subiecto declarat: ut cum dicitur necessarium est hominem esse animal: vel possibile est ipsum esse philosophum: generatq; dictionum modalium sunt duo: Vnum est ipsum necessarium & quicquid de necessitate consequitur ipsum, eiq; ascribitur, quod quidem est ipsum impossibile: quod est utiq; vna ex eius partibus, quoniam necessarium ipsum vel est necessarium, quo ad esse, vel est necessarium, quo ad non esse, quod quidem est ipsum impossibile: Alterum vero genus est, ipsum possibile, & quod etiam necesse est ratione possibilitatis, eiq; ascribitur: ut cum dicimus, contingens consentaneum igitur est nunc considerare, quæ nam sint oppositiones huius generis, & quæ sint consecutiones quæ in eis sunt: & hoc tam in infinitis, q̄ in simplicibus. Ideo autem fuerunt duo modi dictionum modalium, quia quod in eis desideratur, est, ut earum significatio sit annexa, atq; respondens ipsi enti, ens autem est duplex, nempe vel potentia vel actus: & ipsum necessarium dicitur de eo, quod actu existit: possibile vero de eo quod in potentia tractandum itaq; est primum de illorum oppositionibus: mox de his quæ inter se consequuntur in illis. Dicamus ergo, quod videtur in prima consideratione, quod dicitio negatiua in his enunciationibus debeat locari cum verbo substantiuo, s. verbo esse, quod est dicitio copulatiua, & non cum prædicato: ut sit etiam in enunciationibus non modalibus. Nam negatiua huius, homo est iustus, est, homo non est iustus, non hæc, homo est non iustus, nam affirmatio est negatio in omnibus rebus diuidunt verum à falso: ut dicitur quod, si vna est vera, altera est falsa, si ergo negatiua huius, homo est iustus, esset, homo est non iustus, tunc sequeretur iuxta hoc exemplum horum duorum dictionum, ut diuidant verū à falso in oibus rebus, ita ut si esset falsum, exempli gratia dicere, lignum est iustum, esset utiq; verū dicere, quod est non iustum, sed quod dicere iustum & non iustum, si vnum est verum, alterum est falsum in homine tantū: tunc oporteret si esset verum dicere, lignum est non iustum, ut esset etiam verum quod lignum sit homo non iustus, quod est maxime absurdū. At cum dicitio negatiua in enunciationibus de tertio adiecto, atq; de secundo ponatur cū ipso verbo, poterit quispiam opinari, rem ita se habere etiam in enunciationibus modalibus: & sic negatiua huius, possibile est hoc esse, erit, possibile est hoc non esse. Sed nemo ambigit, quod de eadem re potest dici, possibile est ipsam esse, & possibile est ipsam non esse: ut exempli gratia possibile est hoc ambulare, & possibile non ambulare, nam possibile nihil aliud est, q̄ id quod non est necessarium

rium vt fit: & ideo possibile est vt fit, et non fit. Sed, cū duo opposita non possint esse simul vera in eadem re, idcirco palam est, q̄ dicere possibile est esse, nō est negatiua huius, scilicet possibile est non esse. Et postea q̄ declarauimus, q̄ in his enunciationibus, scilicet modalibus, dictio negatiua non debet poni cum prædicato, neq; cum verbo substantiuo, s. est: ergo oportet vt ponatur cum ipso modo, & tunc negatiua huius, possibile est esse, erit, nō est possibile esse, & eadem est ratio in reliquis omnibus modis iam narratis. Hoc autē oportet ita se habere, qm̄ quemadmodum in enunciationibus non modalibus, nos connectimus notam negatiuam illi rei, quæ se habet in ipsa prædicatione veluti forma, & est verbum est, non illi rei quæ se habet vt materia, quæ est ipsum prædicatum: ita quoq; hic ponitur nota negationis cum illa re, quæ se habet ad verbum est, veluti verbum est, in nō modalibus ad ipsum prædicatum, & est ipse modus. Nam verbum est, cū in enunciationibus non modalibus ostendat qualiter se habeat prædicatum ad subiectum, ideo eadem est ratio verbi est, ad ipsum prædicatum in his enunciationibus, quæ est formæ ad materiam, & cum hæc eadem sit ratio modi ad verbum est, quoniam significat qualiter se habeat prædicatum ad subiectum, ideo eius ratio quoq; ad verbum est, erit ratio formæ ad materiam. Cumq; ergo hæc duæ rationes sint eadem, & nota negationis fuerit ibi posita cum verbo, oportet vt ponatur hic cum ipso modo. Tandem manifestum est q̄ negatio huius, possibile est esse, erit, non est possibile esse, quæ hæc duo semper diuidunt verum à falso, ita scilicet, vt si vnum sit verum, alterū sit falsum. Sed cū dicitur, possibile est esse, possibile est non esse, non erunt contradictoria: immo inter se cōsequenta, identidem, negatiua huius, possibile est non esse, quæ est infinita de possibili, erit, non est possibile non esse, & negatiua huius, necessarium est esse, erit, nō est necessarium esse, et negatiua huius, necessarium est non esse, quæ est infinita de necessario, erit, non est necessarium non esse. Identidem negatio huius, impossibile est esse, erit, non est impossibile esse, & negatio huius, impossibile est nō esse, quæ est infinita de possibili, erit, nō est impossibile non esse, & hæc sunt illæ enunciationes oppositæ huius gñis. Consequentes vero ita se habent, vt nunc dicam. Ad affirmatiuam possibilem simplicem, quæ est hæc, possibile est esse, sequuntur duæ: vna est negatiua impossibilis simplex, vt cū dī, nō est impossibile esse: altera est negatiua necessaria simplex, quæ est cū dī, non ē necessarium esse. Ad affirmatiuam uero possibilem infinitam, quæ est hæc, possibile est non esse, consequuntur secundum apparentiam & famam notā duæ alæ: vna est negatiua necessaria infinita, quæ est hæc, nō est necessarium non esse: altera est negatiua impossibilis infinita, quæ est hæc, non est impossibile non esse. Ad negatiuam quoq; possibilem simplicem, quæ est hæc, non est possibile esse, sequuntur duæ etiam, vna est affirmatiua necessaria infinita, quæ est hæc, necessarium est esse: altera vero est affirmatiua impossibilis simplex, quæ est hæc, impossibile est esse. Ad negatiuam uero de possibili infinitam, quæ est hæc, non est possibile non esse, sequuntur duæ etiam: vna est affirmatiua necessaria simplex, quæ est hæc, necessarium est esse: altera est affirmatiua impossibilis infinita, quæ est hæc, impossibile est non esse. Ponamus ergo earum oppositas in latitudine tabellæ: consequentes vero, alias sub alijs: & erit hæc descriptio hic inferius descripta sic.

Enunciationum modalium consecutio famosa.

Ordo I. Antecedens.		Ordo III. Antecedens.	
Affirmatiua pos̄is simplex, Possibile est esse.		Negatiua pos̄is simplex, Non est possibile esse.	
Consequentes.		Consequentes.	
Negatiua necessaria simp. Nō est necessarium esse.		Affirma. necessaria simp. Necessarium est nō esse.	
10 Negatiua ipos̄is simplex, Non est impossibile esse.		Affirma. ipos̄is simplex, Impossibile est esse.	
Ordo II. Antecedens.		Ordo IIII. Antecedens.	
Affirma. possibilis ifinita, Possibile est non esse.		Negatiua possibilis ifinita, Nō est possibile non esse.	
Consequentes.		Consequentes.	
Negatiua necessaria ifini. Nō est necessariū non eē.		Affirma. necessaria simp. Necessarium est esse.	
20 Negatiua ipos̄is ifinita, Non est impose non esse.		Affir. impossibilis ifinita, Impossibile est non esse.	

Cumq; animaduuerimus huiusmodi consecutionem famosam, eamq; diligēter considerauerimus, inuenimus q̄ dicens, est impossibile, & dicens, non est impossibile, inferent hæc, scilicet est possibile, & nō est possibile: hoc est, q̄ corū contradictorium interet contradictorium: hoc est, q̄ affirmatiua earum inferet negatiuam. verumtamen hoc fit per conuersionem, videlicet q̄ negatiua ipsius impossibilis infert affirmatiuam ipsius possibilis: & affirmatiua ipsius impossibilis infert negatiuam ipsius possibilis. Sed enunciationes necessarie earum, quæ sequuntur ad ipsas possibles, non inferunt contradictorium, sed contrarium: hoc est contrarium affirmatiuæ ipsius necessarie, quæ est contradictoria negatiua necessaria. Nam negatiua huius, necessarium est non esse, quæ sequitur ad hanc, nō est possibile esse, non est hæc, non necessarium est esse, quæ sequitur ad hanc, possibile est esse, qm̄ possunt vere dici de vna & eadem re: quoniam id quod est necessarium non esse, vere dicitur de eo, non est necessariū esse, sed cū dicitur, necessarium est non esse, erit quidem contrarium huius, necessarium est esse: quod est utiq; contradictorium huius, nō est necessarium esse. Et causa, ob quam sequitur ad possibilem negatiuam simplicem affirmatiua infinita, & ad negatiuam possibilem infinitam sequitur affirmatiua simplex, est, quia ipsum impossibile contrariatur rei quæ necessario est: licet eadem sit vis vtriusq; earum omnino. & quia ad ad negatiuam possibilem simplicem sequitur impossibile affirmatiua simplex: & ipsa impossibilis affirmatiua simplex contrariatur affirmatiuæ necessarie simplici: ideo necesse est vt sequat ad eam cōtraria affirmatiuæ necessarie simplicis, quæ est affirmatiua necessaria infinita, sed cū ad negatiuam possibilem infinitam sequatur impossibile infinita affirmatiua: & ipsa ipos̄ibilis infinita affirmatiua contrariet affirmatiuæ infinitæ necessarie: ideo oportet vt sequat ad eā contraria simplex affirmatiua. Cumq; ergo examinabitur hoc, putabitur q̄ eodem modo se habeat illud possibile, quod sequitur ad necessarium, sicut illud possibile, quod sequitur ad impossibile: nempe q̄ in ipsis contradictorium infert contradictorium, sed non eo modo primo: cuius exemplum explicatū fuit. Ad eam ergo quæ dicit, possibile est esse, sequitur, non est necessarium non eē: quæ est contradictoria huius, necessarium est nō esse: quod quidem sequitur ad hanc, non est possibile esse, non hæc qua dicitur, non est necessarium esse, & ad eā

Log. cum cōm. Auer.

G quæ

DE INTERPRETATIONE

quæ dicit, possibile est non esse, sequitur hæc, non est necium esse, quod est cōtradictoriū huius, necium est esse, quod sequit ad hanc, non est possibile nō esse, nō hæc, non est necium esse, vt posuimus in prima pōne. At quonā pacto probeat qd id, quod sequit ad hanc, possibile est eē, sit, non est necium nō esse, & nō dicere, nō est necessariū esse, hoc quidem ordinabitur iuxta illam declarationē, qua diximus qd dicere, possibile est esse, sequitur ad hanc, necessarium est esse. & hoc sic probatur. Quoniam de hac, si necessarium est esse, vel vere dicitur hæc, si possibile est esse, vel non est possibile esse: cūm dicere, possibile est esse, & non est possibile esse, sint duo contradictoria, quorum si unum est verum, alterum est falsum in omnibus rebus. si ergo non vere dicatur de ea, possibile est esse, vere dicitur, non est posse esse, & si fuerit verū dicere, nō est posse eē, erit quoq; verum, impossibile est esse: qm sequit ad hanc, si nō est posse esse, si ergo sit verum dicere, impossibile est esse, sequit itaq; vt id quod est necium eē, sit impossibile esse, qd est absurdum. sequitur igitur qd id, quod vere sequitur ad hanc, si necesse est esse, erit dicere, possibile est esse, qm si vnum contradictoriū est falsum, reliquum erit verum. si concedatur ergo qd possibile est esse, sequitur ad necessarium est esse, tunc dico quod ad possibile est esse, sequitur ex propositionibus necessarijs ipsa negatiua infinita, quæ est, non est necessarium non eē. Cuius rei demonstratio est, qm necesse est vt id quod sequit ex hoc, si ex illa polis simplici affirmatiua, sit vel

negatiua necia simplex, uel affirmatiua necia simplex, uel affirmatiua necia infinita, uel negatiua necia infinita. si igit fuerit negatiua necia simplex, ut supposuimus, est hæc, nō est necium eē: & tñ iā erat illa polis affirmatiua simplex, q sequebat ex ipsa necia affirmatiua simplici: ergo oportet, ut sequat ex affirmatiua simplici eius cōtradictoriū, quæ est necia negatiua simplex. Nā res ita deducit, qd est necium eē, posse est eē: & qd est posse esse, non est necium eē: ergo qd est necium eē, nō est necium eē: at hoc ē falsum, & impossibile: qd duo cōtradictoria nō possunt eē simul vera: si igit non sequit ex ipsa negatiua necia simplex, relinquit ut sequat ab ipsa, uel affirmatiua necia simplex, uel affirmatiua necessaria infinita, uel negatiua necessaria infinita: sed nec affirmatiua necia simplex, uel infinita vere sequit ex ipsa possibile: nā id qd est posse eē, est posse esse & non eē: & id quod est posse esse & non eē, non est necessarium esse, neque necessarium non esse, ut palam est de se. At cūm opus sit, ut sequatur una ex quatuor enunciationibus necessarijs ab ipsa possibili simplici: & iam fuerit probatum non posse sequi ex ipsa aliqua illarum trium: reliquū ergo est ut nulla alia possit ab ea sequi, q; hæc, scilicet nō est necium non esse: quæ est negatiua necia infinita. Et hoc adhuc vt esse oīno necium, ppta qd nō sequit ex hac pōne illud incōueniēs, qd sequebatur, si cōcederet qd ab ipsa possibili sequeret negatiua necia, nā ex hac, si necessariū est eē, sequit hæc, nō est necessariū non esse: cū de eadē re possint simul esse vera.

Enunciationum modalium consecutio vera: quam hoc etiā loco ad cōmodiorem legentium inspectionē posuimus.

<p>Ordo I. Antecedens, Affirma. possibilis simp. Possibile est esse.</p> <p>Consequentes, Negatiua impossibilis simp. Non est impossibile esse. Negatiua necia infinita, Non est necessariū nō eē.</p>	<p>Contra-</p> <p>Contra-</p>	<p>Contrariæ.</p> <p>Contrariæ.</p>	<p>dictoria.</p> <p>dictoria.</p>	<p>Ordo II. Antecedens, Affirmatiua polis infinita, Possibile est non esse.</p> <p>Consequentes, Negati. impossibilis infinita, Nō est impossibile nō eē. Negatiua necia simplex, Non est necessarium esse.</p>
<p>Ordo III. Antecedens, Negatiua possibilis infinita, Non est possibile nō esse.</p> <p>Consequentes, Affirmatiua ipolis infinita, Impossibile est non esse, Affirmatiua necia simp. Necessarium est esse.</p>	<p>Contra-</p> <p>Contra-</p>	<p>Contrariæ.</p> <p>Contrariæ.</p>	<p>dictoria.</p> <p>dictoria.</p>	<p>Ordo IIII. Antecedens, Negatiua possibilis simp. Non est possibile esse.</p> <p>Consequentes, Affirma. impossibilis simp. Impossibile est esse. Affirmatiua necia infinita, Necessarium est non esse.</p>

Verumtñ posset qs dubitare cōtra id, qd dixim⁹, si qd posse eē, sequat ad necium eē, qm, si non sequeret ad ipm, tūc sequeret eī cōtradictoriū, & eī qd cōtradictoriū uel eē hæc, nō eē posse eē, aut hæc, posse eē non eē. Qd si sequat hæc, si nō eē posse eē, tūc sequeret illudmet incōueniēs p̄dictū, & si sequat ad illā, hæc, si posse est nō eē, tūc sequeret qd id qd eē necium eē, est posse non eē: quod qd est falsum, & contradictio impossibilis. Sed, cū illud primū dictū nūq; affirmabar, qd ad hanc, si necium eē, sequebat posse eē: scdm yō dictū negabat, qd posse possit sequi ad necium; p̄piciūq; sit oportere eē id qd affirmauit primū dictum, si qd de natura ipsius possibilis sit, sequi ad necium: cōtra id qd negabat scdm dictū: ipsum ergo posse, pluribus d̄r modis. & hoc inductiue quoq; patet. Nā palā eē, qd nō oē id, quod d̄r posse agere hoc vel nō agere, vel recipere vel nō recipere, habet potentiā vt agat vel nō agat, recipiat vel non recipiat hoc, qm ea quæ d̄r h̄re potentiā ad agendū, bifariam sunt, nēpe, vel potentiā coniunctā rōni h̄nt, quæ electio vocat: uel potentiā nō coniunctā rōni: vt calor in igne & frigiditas in niue, Nā potētia, quæ est cōiuncta rōni

pōt cōtraria agere, videlicet, agere & nō agere: vt exēpli grā, ambulare. nā hō habet potentiā vt ambulet, et nō ambulet idifferēter. sed illa potētia, q nō est aduicta rōni, pōt vnum tm̄ contrariorū agere, vt grā exempli, ignis habet qdē potentiā ad calefaciendū tm̄, nō ad nō calefaciendū, nisi p accēs: v3, cū non iuenerit subiectū receptiuū caloris, vel qd phibeat ab aliquo, phibente illā actionē, quā inducere debet naturalr in illud subiectū, at in potentijs passiujs non rōnalibus dat aliquid, qd recipiat vtrūq; oppositorū idifferēter. ergo nō oē posse pōt recipere res oppositas. Neq; ipsum posse d̄r vni uoce, ita vt sit vna tm̄ spēs, sed d̄r æquoce. Nā nos vocamus qnq; posse id qd est in actu. sed ideo vocamus ipsum posse, qd itelligimus, qd illud, quod h̄re in actu, iā erat ei posse: aliās, n. nō recepisset ipsum: hoc tñ vocat b̄r posse, licet non p̄cesserit possibilitas in eo in actu, in tpe, si det aliqd ita se h̄ns. Qnq; vero dicit posse illud, quod est aptū inueniri in futuro, et h̄mōi possibilitate perit in rebus mobilibus tm̄, tā corruptibilibus, q̄ in corruptibilibus, verumtñ cū in rebus reperit incorruptibilib⁹, uessesse est vt deducat ad actū, vt qd Sol oriat cras,

cras, sed quod in rebus corruptibilibus reperit, non est necessarium, vt deueniat ad effectū. Secundum vero genus possibilis reperit in rebus imobilibus. & hoc genus possibilis ē illud, quod sequit ad necessarium. sed primū illud genus, non sequit ad ipsum necium: videlicet, cū in rebus corruptibilibus solū reperit. Verisimile tū est, vt velit dicere, qd ipsum posse sit vltius & cōius ipso necessario, nā dī de necio, & non necio; ergo oīno sequit ab eo, eo pacto quo sequitur vlt, a particulari. vt aīal, quod sequit ad hoīem. Inquit, Postq̄ declarati sunt modi ipsius possibilis, oportet quidē ponere, tanq̄ p̄ncipiū reliquarū enunciationū, in qbus sit syllogizatio s̄m hāc consecutionē, s. necium est esse, non est necium esse, cū sint principium oīum istarū. Posteaq; consyderemus illas reliquas, quā ad has sunt consequentes.

Aliorum modos ad ipsum necessarium consecutio.

- Ordo I.**
Necessarium est esse,
Non possibile est non esse.
Impossibile est non esse.
- Ordo II.**
Non necessarium est esse.
Possibile est non esse.
Non impossibile ē nō esse.
- Ordo III.**
Necessarium est non esse,
Non possibile est esse.
Impossibile est esse.
- Ordo IIII.**
Non necessarium ē nō eē.
Possibile est esse.
Non impossibile est esse.

Ingr. Hoc aut in lib. Priorū tractatū est: & renmittit se ad eū locum. Fuit aut ipsum necium, principium horū, qm̄ necia sunt ipsa sempiterna, q̄ actu existūt: vt ī scien tīs contemplatiuis, pbatū fuit, & cū ipsa sempiterna sint priora, ideo necesse est vt ea q̄ actu sunt, sint p̄ora his, quā qnq; actu, qnq; potētia existūt. Idcirco quādam enūcia sunt actu sine aliqua potētia et potestate: vt est ipsum primū ens. Quā dā v̄o qnq; potestate, qnq; actu sunt, vt gnabilia corruptibiliaq;. Quā dā vero alia tū potestate, a quibus nunq̄ auferit ipsa potētia: vt morus ipse, & ipsum infinitū, quatenus est infinitū: vt in scia naturali quoq; explicatum fuit, Hęc itaq; est summa eorum, quē de enunciationibus modalibus dicta sunt.

De enunciationibus modalibus.

Differentia Tertia.

Dixit, Cū aut enunciationū, aliqua sint modales, aliqua vero nō, &c. Inquit Leui, Postq̄ declarauit oppōnem enunciationū non modalium, atq; consecutionē, & locum, vbi debet poni nota negationis in eis, vult nunc declarare, vbi debeat locari nota negationis in ipsis modalibus, & earū oppositionē & consecutionē inter sese, & dicit, qd prima frōte vī, qd negatio in his nō debeat poni cū ipso p̄dicato: quia p̄dicatū inhiatū (vt ita loquar) non opponit p̄dicato simplici, p̄ affirmationē & negationē, vt ipse exemplificat: sed possit qd obiter credere, qd ī his negatio ponat cū verbo substantiuo est, copulante: vt sit in enūciaionibus nō modalibus, Arist. tū declarat, qd nō conuenit quoq; ponere eam cū verbo substantiuo: quā poterit vere dici de vna & eadē re, qd possit eē, & qd possit nō eē: quod tū esset possibile, si cū dicim⁹, possibile est nō esse, esset negatio, & possibile est eē affirmatio, sed qd impossibile est vt vna & eadē res possit vere affirmari & negari simul, ideo manifestū est, qd nota negationis nō debet poni cū verbo copulante, neq; cū p̄dicato, sequit ergo qd debet poni cū ipso mō, & sic negatio huius, possibile est eē, erit dicere, nō est possibile esse. Arist. aut vult qd ponat nota negationis cū ipso modo hac rōne; nēpe, qd quādā modū in enūciaionibus nō modalibus ponit nota negationis ī eo loco, qd se habet veluti forma ipsius enūciaionis, & est ipsum verbū substantiuū, est, quod signat habitudinē, quā est ipsius p̄dicati ad subiectū, quā enūciaio est enūciaio, & nō in eo loco, qd se habet, veluti materia enūciaionis, ipse autē modus in his enūciaionibus se habet ad verbū substantiuū, veluti forma ad materiā, hoc est, qd mod⁹ signat, quo pacto se habeat p̄dicatio p̄dicati ad ipsum, & quo pacto se habuerit: ita vt in his enūciaionibus, ita se habeat ad verbū substantiuū, sicut verbū substantiuū in alijs enūciaionib⁹ ad ipsum p̄dicatum, oportet ergo vt ipsa negatio ī his enūciaionibus modalibus ponat cum ipso mō. Patet itaq; qd negatio debet poni in his enūciaionibus cū ipso mō: siue illę enūciaiones fuerint simplices, aut infinitę. Appellant aut infinitę enūciaiones in hoc

gñe, qn̄ apponit negatiua, non, cū verbo substantiuo: non rōne p̄dicati, vt res se habebat in p̄dictis enūciaionibus infinitis. D. d. Consequentes vero ita se hñt vt nunc dicā, &c. Inquit Leui, Quū, cū dicere, possibile est, sit idē quod dicere, nō est nec cessarium, neq; est impossibile: quā quicqd est possibile, non est necessarium, neq; impossibile, vt iā declaratū fuit de ipso possibili: Sequit ergo manifeste, qd ad hoc quod dicim⁹, possibile est eē, sequunt hęc duo p̄dicta: nēpe qd non est necessarium esse, & qd nō est impossibile esse: quā ēt sunt simplices, & hoc pacto ēt probat qd ad hoc, qd dicimus, possibile est non eē, sequunt, non est necessarium non eē, & nō est impossibile nō esse, & cum idē significet dicere, nō est possibile, quod dicere impossibile: quā illud quod nō est possibile qd sit, est qdem impossibile vt sit: sequit ergo manifeste qd ad hoc, qd dicimus nō est possibile vt sit, sequit impossibile est vt sit, & ad hāc ppōnem, s. nō est possibile nō eē, sequit impossibile est nō eē. Arist. aut dicit, qd ad hanc, nō est possibile eē, sequit, necessarium est esse, & ad hāc, nō est possibile nō eē, sequit, necessarium est esse, & reddit rōnem huius rei post hoc, v3, qd ipsum impossibile est contrariū ipsi necessario esse: licet sit vtrūq; eorū necessarium, similiter quoq; qd est necessaria affirmatiua simplex, vt hęc, necessarium est esse, est vtiq; cōtraria, necessaria affirmatiua infinitę, vt necessarium est nō eē, sed cū hęc, necessarium est nō esse, & hęc, impossibile est eē, sint vtraq; eāz cōtraria affirmatiuę simplici: & vnū cōtrariū habeat vnicū cōtrariū: sequit ergo qd signatio harū enunciationū erit vna, & ideo opz, vt sit sit verū dicere de aliquo, impossibile est esse, quod sit quoq; verū dicere de eo, necessarium est nō eē, & iā diximus qd ad hāc, nō est possibile esse, sequit, impossibile est eē; sequit ergo qd oportet vt ad eā sequat ēt hęc, necessarium est non esse: quā ipsarū significatio est eadem, sed, qm̄ ad hanc, s. nō est possibile non esse, sequitur hęc, impossibile est non esse; & ad impossibile est non esse cōtrariā, impossibile est non esse, vel necessarium est esse: & vnū cōtrariū vnicū habeat vnicū cōtrariū: ergo significatio harū enunciationū erit eadem, & cū ad hanc, s. nō est possibile non esse, sequat hęc, impossibile est nō esse: ergo sequet etiam ad ipsam hęc, s. necessarium est esse: quā signatio est vna & eadē.

Enunciationum modalium consecutio famosa.

Ordo I. Antecedens. Possibile est esse	Ordo III. Antecedens. Non est possibile esse.
Consequentes. Non est impossibile esse. Non est necessarium esse.	Consequentes. Impossibile est esse. Necessarium est non esse.
Ordo II. Antecedens. Possibile est non esse.	Ordo IIII. Antecedens. Non est possibile non esse.
Consequentes. Non est imposse non esse. Non ē necessarium nō eē.	Consequentes. Impossibile est non esse. Necessarium est esse.

D. d. Cūq; animaduertimus huiusmodi consecutionē famosam, eāq; diligēter conyderauerimus, inuenimus qd hoc est, si cōsyderemus habitudinem illā, & rōnem rei quā sequit ex possibili affirmatiua, ad rem quā sequit ex possibili negatiua, quod est sūū contrariū, inuenimus qd ad hāc, est possibile, & nō est possibile, sequitur, est impossibile, & nō est impossibile, hoc est, qd quādā modū ad hanc, s. est possibile, sequit, non est impossibile, ita ad contradictorium huius, s. est possibile, quod quidē est, non est possibile, sequit contradictoriū ipsius, non est impossibile, quod est scilicet, est impossibile, & hoc patet tum in infinitis, tum etiā in simplicibus: videlicet, qd quemadmodum ex hac, s. possibile est esse, sequit, nō est impossibile esse: & ita quoq; ex ipso contradictorio, quod qdem est, non est possibile esse, sequit contradictorium quod est, impossibile est esse, & hoc idem declaratur in infinitis. Declarauimus autē qd inferēs sit ipsum possibile, & consequēs sit ipsum impossibile: licet ex verbis libri vī potius contrarium: quā non est verum qd ex hac, s. nō est impossibile, sequat, ergo est possibile, quia cū dicimus nō est impossibile, verificatur de necessario: quā quod est necessarium non est impossibile, & adhuc nō fuit probatū vtrū dicere, est possibile, verificet etiā de necessario: & maior pars verborū huius libri vidēt significare hanc sententiā: videlicet qd possibile est quod inferitur ex necessario, & hoc significauit fortasse, cū dixit, eāq; diligēter cōsyderauim⁹ vndē quaq;. Sed in enunciationibus affirmatiuis nō reperit hic ordo, v3, qd contradictoriū, nō est verū qd inferat cōtradiatoriū: sed cōtradiatoriū inferit cōtrariū cōtradiatoriū, hoc est, qd dicere possibile est Log. cum cōm. Auer. G ij esse,

DE INTERPRETATIONE

esse, inferit nō est necessariū esse: & contradictoriū huius, s. possibile est esse, quod est, non est possibile esse, non inferit necessariū esse, quod est contradictoriū huius, non est necessariū esse: sed e contra, s. q. est necessariū non esse: q. iam diximus, q. est contrarium huius necessariū est esse. D. d. Cum ergo examinabit, &c. Inquit Leui, Arist. dicit, q. si recte consyderetur res, videbitur, q. ita se habebit id quod inferit possibile de necessario, sicut illud quod inferit possibile de ipso impossibile, videlicet q. contradictoriū inferit contradictoriū: & huius rei cām post hoc explicabit. Cū ergo sequat ad hanc, non est possibile esse, hæc, necessariū est non esse, vt probatū fuit: sequitur igitur ad hæc, possibile est esse, quod est contradictoriū illius, hæc, s. nō est necessariū nō esse: quod est contradictoriū eius, & non hæc, non est necessariū esse, quā posuimus prius

sequi ad hanc, possibile est esse, & p hoc probabit, q. ad hæc, possibile est nō esse, sequit hæc, non est necessariū esse. nā iam fuit probatum quod ad hæc, s. non est possibile non esse, sequit hæc, necessariū est esse. Ad hanc ergo, s. possibile est non esse, quod est contradictoriū, sequetur hæc, nō est necessariū esse, quod est cōtradictoriū. Arist. aut dicit, q. necesse est, q. ad hanc, s. possibile est esse, sequatur hæc, nō est necessariū non esse: non hæc, nō est necessariū esse, & ad hmōi declarationem proponit, & dicit, q. ad hanc, s. necessariū est esse, sequit hæc, possibile est esse. Et post q. Arist. ita rem disposuit, dicit, q. interpositiones affirmatiuas ad hæc, s. possibile est esse, sequit hæc, non est necessariū non esse, quia oportet oīno, vt ad eā sequat vna ex quatuor hāc enūciationū: v3, vel affirmatiua simplex, vel eius negatiua; vel affirmatiua infinita, vel eius negatiua.

Enunciationum modalium consecutio vera,

Ordo I.
Antecedens.
Possibile est esse,

Consequentes.
Non est impossibile esse.
Non est necessariū non esse.

Ordo III.
Antecedens.
Non est possibile non esse.

Consequentes.
Impossibile est non esse.
Necessariū est esse.

Contra-

Contrariæ.

Contra-

Contrariæ.

Contra-

Contrariæ.

Contra-

Contrariæ.

dictoria.

dictoria.

dictoria.

dictoria.

Ordo II.
Antecedens.
Possibile est non esse.

Consequentes.
Non ē impossibile nō esse.
Non est necessariū esse.

Ordo IIII.
Antecedens.
Non est possibile esse.

Consequentes.
Impossibile est esse.
Necessariū est non esse.

Sed posset quis querere, cur ad hanc, s. possibile est esse, non possunt sequi duæ ex his enunciationibus: manifestum aut est q. oportet, vt si sit verum dicere de aliquo, possibile est esse, q. erit et verum dicere de eodē, necessariū est esse, vel eius oppositum: q. sunt cōtradictoria, cum ipsa contradictoria non possunt esse simul falsa de eadem re, & similiter etiam probabitur q. oportet vt vere dicatur de ipso necessariū est non esse, vel eius oppositū, oportet ergo vt ad hanc, s. possibile est esse, sequantur duæ ex illis quatuor enunciationibus. Nos autem dicimus, q. si hæc, possibile est esse, non dicere æquiuoce de pluribus rebus, q. de vna, hoc esset verū: quia iam fuit probatum, q. contradictoria si vna est vera, altera est falsa, sed cū ipsum possibile dicatur æquiuoce de necessario, & de possibili (nā iam fuit probatum q. sequit ad necessariū esse) ergo non oportet vt verificetur de ipso nisi vna ex illis quatuor enunciationibus: vt declarabitur. At quo pacto sit opus, vt ad illam sequat vna illarum quatuor enunciationū, iam dictū fuit. nēpe, q. cū ipsum possibile dicat æquiuoce de pluribus rebus, vel de vna re, tunc necesse est vt vel vere dicatur de ipso possibili vero tm, videlicet quod est possibile esse, & nō esse: & tunc erit verum dicere de ipso, non est necessariū esse: q. vere dicatur de impossibili & de possibili: vel quod vere dicatur de possibili & necessario: vel de impossibili, vel de necessario, aut de impossibili & de necessario, aut de tribus his modis simul: sed nō potest dici de his tribus modis simul, neq. de necessario, & impossibili: & hoc nemo dubitat: sequit ergo vel q. vere dicat de impossibili tantū, & tunc vere dicet de ipso, necessariū est non esse: vel q. vere dicat de necessario tm, & sic erit verū dicere de eo, necessariū est esse: vel q. vere dicatur de possibili & de impossibili, & tūc erit verū dicere de eo, nō est necessariū non esse.

Aristo, tm dicit, q. non oportet vt vere dicatur de ipso ex his enunciationibus, nisi hæc, non est necessariū non esse, & hoc ideo, quia nō videtur esse necessariū vt vere dicat de eo quod est, possibile est esse, necessariū est esse: quia hæc, possibile est esse, verificatur de pluribus q. verificetur necessariū est esse: & ideo potest esse verum possibile: & tunc non erit hoc verū. Similiter etiam non erit verū dicere de ipso, nō est necessariū esse: quia iam fuit dictum, q. necessariū est esse: hoc est, q. est verum dicere de eo, quod est necessariū non esse, non est possibile esse, ergo nihil aliud relinquatur, nisi vt sequatur ad ipsum hæc, non est necessariū non esse, probatum aut iam fuit superius, q. sequitur ad ipsum, s. q. ipsum possibile vere dicitur de necessario & de possibili, & cū dicimus etiam, non est necessariū non esse, verificatur oīno de necessario & de possibili, sed non

sequit ex eo de necessitate: videlicet, q. ex hac, possibile est esse, sequatur hæc, non est necessariū non esse, & hoc et est necessariū, videlicet, vt sequatur ad ipsum: q. non contingit ex hoc illud inconueniens, quod cōtingebat, si poneremus q. id quod sequitur ad ipsum, sit hæc, non est necessariū esse: q. sequeret iuxta illam positionem, vt id, quod necessariū esse, non sit necessariū esse, quod est maxime absurdū. Sed, si sequatur ex hac, s. possibile est esse, hæc, non est necessariū non esse, nihil habet inconuenientis: q. vtraq. hæc potest verificari de hac, s. necessariū est esse. Arist. aut assert dubium, quod insurgit contra id, quod dixit, q. ad hæc, s. necesse est esse, sequatur hæc, possibile est esse, & anteq. narret illud dubium, iterū declarat huiusmodi consecutionem sicq. si ad hanc, s. necessariū est esse, non vere sequeretur, ergo possibile est esse, tūc oportet vt suum contradictoriū esset verū: & eius quidē contradictoriū vel erit hæc, nō est possibile esse, vt paulo ante dicebat, vel hæc, possibile est non esse: cum tū nullum horū vere dicatur de hac, necessariū est esse: ergo oportebit vt vere dicatur de ipso hæc, s. possibile est esse. At admiratione dignum est, cur Arist. dicat, q. contradictoriū huius, possibile est esse, sit hæc, possibile est non esse: cum iam superius fuerit dictum, q. non est cōtradictoriū eius, immo cōsequens ex ipsa, declaratūq. fuit, q. negatio ponitur in his enunciationibus ante ipsum modū.

Ad hoc autem dicendum est, q. cū propositum huius declarationis sit, q. ipsum possibile vere dicat de necessario (& hoc iam fuit prius declaratū) posset tm aliqui arbitrari, q. id quod fuit dictum ibi in declaratione huius rei, q. contradictoriū huius, scilicet possibile est esse, est hæc, non est possibile esse, nō sit verum, si ipsum possibile vere dicatur de necessario: q. cōtradictoriū ipsius necessari est ipsum impossibile, atq. ipsum possibile, videlicet, q. id quod non est necessariū, potest esse impossibile, vel possibile: ideo voluit ponere hic ipsum cōtradictoriū perfectum, quocūq. significet ipsum possibile, videlicet, licet dicatur de ipso necessario: quia contradictoriū ipsius necessari est ipsum impossibile, & possibile, & ideo posuit hæc duo contradictoria huius, possibile est esse. At manifestum est, q. non erat propterea hoc necessariū ipsi Arist. teli, nam, si cum dicimus, possibile est, vere diceretur de necessario: licet eius contradictoriū perfectum non esset hæc, nō est possibile: nihilominus adhuc quæsitum nostrū esset declaratū: siue concedamus, q. vere dicatur de necessario, siue nō concedamus illud. Sed dubium, quod oritur ex hoc quidem est, q. sequeretur q. id, quod necessario est, possibile est esse & nō esse, quod est absurdum. Cum itaq. sit verum id quod declaratum

ratum fuit omnino, videlicet qd ad hanc propositionem, si necessarium est esse, sequatur hæc, possibile est esse: & sit quoq; verum illud inconueniens, quod sequitur ex huiusmodi consecutione: relinquatur igitur qd ipsum possibile dicatur de pluribus rebus: & secundum vnum significatum eius sit vera precedens consecutio: & secundum aliud signatum sit verum illud inconueniens predictum, nam, si ipsum possibile non diceretur nisi de vna re, tunc oporteret vt illa consecutio predicta esset simul vera & falsa: quod est impossibile. & hoc inductiue quoq; patet, vt ipse inquit: D. d. vel potentiam coniuncta rationi habent, id est intellectui humano: quia ei ascribuntur actiones electiue, quæ scilicet ab electione proueniunt, sed actiones reliquorum animalium ascribuntur quidem naturæ non electioni, vt in scientia naturali declaratum fuit, Manifestum autem est, qd nos vocamus quodq; possibile, id quod existit semp in actu, & nulla præcesit possibilitas ad eius actum: vt est motus corporum celestium, iuxta sententiam ponentium æternitatem mundi, in idemq; vocamus possibile, id quod non existit actu, sed est aptum reperiri in futurum, & hoc dicitur de rebus mobilibus, tam corruptibilibus, q̄ incorruptibilibus, quia in rebus immobilibus non ascribitur earum esse alicui tempori, vt in scientia naturali probabitur, & ideo non dicitur numerus dualis erit par cras: vel omnis hō erit rationalis ī tali tēpore: quia hoc est semp necessarium, in rebus vero incorruptibilibus ortus rei est necessarius: vt cū dicitur, Sol erit in tali tempore in capite arietis, sed quod in rebus corruptibilibus contingit, eius euentus non est necessarius: vt cum dicitur Socrates ibit cras ad talem locum. Secūsdum vero genus, videlicet ille alius modus, qui fuit prius narratus, reperitur quidem in rebus immobilibus, nam dicitur palam ab oibus, qd possibile est vt anguli trianguli sint æquales duobus rectis: licet hoc sit semp necessarium, & hoc genus ipsius possibilis sequitur ad necessarium esse. Prius vero genus, videlicet de quo fuit factus sermo primo a nobis nunc, quod quidem est ipsum secundum genus, non sequitur ad ipsum necessarium, in rebus videlicet corruptibilibus: sed bene sequitur ad ipsum necessarium, in rebus incorruptibilibus: quia necessarium, vt paulo ante diximus, dicitur de his modis. Sed cum ipsum possibile sit magis vniuersale, q̄ ipsum necessarium, ideo sequitur ad necessarium, sicut sequitur particulare ad vniuersale: sed non conuertitur hoc, his igitur modis ipsius possibilis ita declaratis, oportet vt in hac figura primo situr hæc, si necessarium est esse, non est necessarium esse, deinde locentur sub illis reliqua genera, quæ ad illa consequuntur, suo debito loco. Aristoteli, autem dicit, qd hoc tractabit, explebitq; in libro Priorum. Nos tñ non inuenimus ipsum quicquid egisse de his, quæ hic promiserat de hoc negotio per id quod inuenimus Auerroem attulisse de verbis Aristote. Et ideo nos locabimus hanc figuram hoc modo, & ponemus primo sub qualibet istarum illas quæ consequuntur ad eas, quia earum significatio est eadem: mox illas quæ consequuntur rōne vniuersalitatis & particularitatis, & ponemus primo ipsum necessarium, quia est causa rerum possibilium, vt inquit Aristoteli, deinceps ipsum possibile, quia habet aliquid enitatis: demum ipsum impossibile: & sic ad hanc, si necessarium est esse, eo quia significatio est eadem, sequitur hæc, si, nō est possibile non esse, & hæc alia, impossibile est nō esse, vt paulo ante diximus. Cōtingit autē consecutio vnius ex altero, rōne gñalitat̄ & particularitatis: vt ex hac, necessarium est esse, hæc, nō est necessarium non esse, & ex hac, possibile est esse, hæc, nō est impossibile esse: nā hæc oia vt re dñr de necessario & de possibili, & ideo si fuerit vera hæc, necessarium est esse, vel enūciationes hñtes eius signatum, q̄ sunt hæc, non est possibile nō esse, & impossibile est nō esse, erit vera quilibet istarū: sed nō ecōtra, q̄ si fuerit vera vniuersale, nō oportet vt sit verū ipsum particulare, q̄a poterit esse possibile, & tūc non erit verum ipsum: neq; id quod habet signationem necessarii, ecōtra vero res se habet in falsitate: videlicet, qd si vniuersale fuerit falsum, suum particulare erit quoq; falsum: & nō conuerso, & sic ad hanc enūciationem, si, non est necessarium esse, cum significatio sit eadē, sequitur hæc, si, possibile est non esse, & hæc, non est impossibile non esse, nam hæc tres vere dicuntur de possibili, & de impossibili, & hoc est de se notum. Potest ad huc probari hoc, ratione suorum contradictoriorum, quæ quidem non verificantur nisi de ipso necessario, & ideo oportet vt hæc verificentur de ipso impossibili, & de possibili: quæ sunt reliqua materiæ. Consecutiones vero quæ sunt ad vniuersalem ratiōe vniuersalitatis & particularitatis, sunt, vt ad hanc, non est necessarium esse, sequitur hæc, necessarium est non esse, & ad hanc, non est possibile esse, hæc, impossibile est esse: quia omnia hæc verificantur de ipso impossibili tātum, vt diximus iam fuit, & ideo necesse est, qd si fuerit vera queuis harum trium, vt sit vera hæc, non est necessarium esse, vel illæ enūciationes quæ habēt eius significatum: quia si est verū particulare, est quoq; verum vniuersale: sed non conuertitur hoc, in

falsitate vero res contrario modo se habet, & hoc quidem est contrarium eius, quod eueniebat ex consecutione facta ratione vniuersalitatis, & particularitatis in illo alio modo, tam in veritate q̄ in falsitate, Et hæc, quæ sequitur est eius figura.

Necessarium est esse. Non est necessarium esse.
 Non est possibile non esse. Possibile est non esse.
 Impossibile est non esse. Non est impossibile non esse.

Hæc utiq; consequuntur inuicem, quia earum significatio est eadem, consecutiones vero, quæ contingunt ex posterioribus ad priores, vel ecōtra, ratione vniuersalitatis & particularitatis, in sequenti figura descriptæ sunt.

Nō est necessariū nō esse. Necessarium est non esse.
 Possibile est esse. Non est possibile esse.
 Non est impossibile esse. Impossibile est esse.

Id autē quod dicit, qd semp existit actus cum ipsa potentia, vt motus, intelligit de motu celesti, vt in Philosophia naturali probabit: nēpe, qd semp seruat ipsam potentia, & in summa esse cuiuslibet rei infinita, quatenus est infinita semp ipsam seruat potētiā, vt numerus qui augetur potentia in infinitū, q̄a quantūcūq; ad diderimus in ipsum, poterimus adhuc magis addere, & seruat semp huiusmodi potentiam: hoc est, qd non dabitur aliquis numerus sine huiusmodi potentia, & similis est ratio in diuisione lineæ: videlicet, qd ipsa diuiditur in ipsa semp diuisibilia: & ideo existit semp cum hac potentia,

Quæ enūciationes, contraria magis sibi inuicem esse dicantur. Cap. III.

Vtrum autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, & oratio orationi quæ dicit, qd ois hō iustus est, ei quæ est, nullus hō iniustus est: aut ois hō iniustus est, ei quæ est, ois hō iniustus est: vt, est Callias iustus, non est Callias iustus; Callias iniustus est, vtra hæc cōtraria ē. Nā si ea q̄ sunt in voce, sequunt ea quæ sunt in intellectu, illic autē contraria est opinio cōtrarij, vt qd ois hō iustus est, ei quæ est, ois homo iniustus est, etiam in ijs quæ sunt in voce affirmationibus, necesse est similiter sese habere. quod si neq; illic contrarij opinio contraria est, nec affirmatio affirmationi erit contraria: sed ea quæ dicta est negatio, quare considerandum est quæ opinio falsa opinioni veræ contraria est, vtrum negationis, an ea quæ contrarium esse opinatur. Dico autē hoc modo. est quædam opinio vera boni, qd bonum est: alia autē qd non bonum, est falsa: alia vero, qd malum: vtra harum contraria veræ: & si est vna, s̄m quānam contraria. Nā arbitrari contrarias opiniones definiri, eō qd contrariorū sunt, falsum est. Boni. n. qd bonū est, & mali qd malum est, eadem fortasse opinio est etiam vera, siue plures siue vna sit, sunt autem ista contraria, sed non eo qd contrariorū sunt, contraria sunt, sed magis eo qd contrariæ. Si ergo est boni qd dē qd est bonum opinio, alia autē qd non bonū est: est autem aliquid aliud quod non est, neq; esse potest: aliarum quidē nulla ponenda est, neq; quæcūq; esse quod non est opinantur: neq; quæcūq; non esse quod est, infinitæ. n. vtræq; sunt, & quæ esse opinantur quod non est: & quæ non esse quod est. Sed in quibus cūq; fallacia est, hæc autē sunt ex ijs, ex quibus

SECTIO Q̄ VIN- TA, secundū GREGOS.

Idē in principio primi huius.

Log. cum cōm. Auer. G ij sunt

DE INTERPRETATIONE

sunt generationes. ex oppositis vero genera-
 tiones. quare etiā fallaciā. Si ergo quod bon-
 num est, & bonum & non malum est: & hoc
 quidem s̄m se, illud vero s̄m accidens (accidit.
 n. ei non malum esse) magis autem i vno
 quoq; vera est que s̄m se est etiam falsa, si qui-
 dem & vera: ergo ea quæ est, q̄ non est bonū
 quod bonum est, eius quæ s̄m se est, falsa est:
 illa vero quæ est, q̄ malum est, eius quæ s̄m
 accidens. quare magis erit falsa de bono, ea
 quæ est negationis opinio, quam ea quæ est
 contrarij. Falsus est autem maxime circa sin-
 gula, qui contrariam habet opinionē: contra-
 ria. n. sunt eorum quæ plurimum circa idem
 differunt. Si igitur harum cōtraria est altera:
 magis vero negationis est contraria: manife-
 stum est quod hæc erit contraria. Illa vero que
 est, q̄ malum est quod bonū est, implicita est,
 etenim q̄ non bonum est, necesse est forte ip-
 sum eundem opinari. Amplius, si etiam in
 alijs similiter oportet se habere, & hoc modo
 videbitur bene esse dictum. Aut. n. ubiq; ea
 quæ est cōtradictionis, aut nusquam. quibus
 vero non sunt contraria, de illis quidem falsa,
 quæ est vere opposita: vt qui hominem non
 putat esse hominem, falsus est. si igitur hæc con-
 traria sunt, etiam & alia, quæ sunt contradic-
 tionis. Amplius, similiter se habet opinio
 boni q̄ bonum est, & non boni. q̄ non bonū
 est. & præter has boni q̄ non bonum est, &
 non boni q̄ bonum est. Illi ergo quæ est, non
 boni q̄ non bonum veræ opinioni, quæ est
 contraria: Non enim ea quæ dicit, q̄ malum
 est, * si aliquando fuerit vera. nuncq; autem
 vera verè contraria est: est enim quoddā non
 bonum malum. quare contingit simul esse
 veras. At vero nec illa que est, q̄ non malum:
 vera enim & hæc: simul enim & hæc erūt. Res
 inquitur igitur ei quæ est non boni, q̄ * non
 bonum est, contraria ea quæ est non boni, q̄
 bonum est. falsa enim hæc *. quare & ea quæ
 est boni quod non bonum est, ei quæ est boni,
 quod bonum est. Manifestum ergo est,
 q̄ nihil interest, nec si vniuersaliter ponamus
 affirmationem. vniuersalis. n. negatio cōtra-
 ria erit. vt opinioni quæ opinatur, q̄ omne
 quod est bonum, bonum est, ea quæ est, q̄ ni-
 hil eorum quæ bona sunt, bonum est. nam ea
 que est boni, q̄ bonum, si vniuersaliter sit bon-
 num, eadem est ei, quæ opinatur, q̄ quicquid
 bonum est, quod bonum est. hoc autem nihil
 differt ab eo quod est, q̄ omne quod est bon-
 num, bonum est. similiter autem & in nō bono.
 Quare si in opinione sic se habet: & sunt
 hæc quæ sunt in voce affirmationes & nega-
 tiones, notæ earum que sunt in anima: mani-
 festum est q̄ affirmationi contraria quidē nes-

gatio est, quæ de eodē vniuersaliter: vt ei quæ
 est, q̄ omne bonum, bonum est, vel q̄ omnis
 homo bonus, ea quæ est, q̄ nullū, vel nullus:
 contradictorie autem quæ est q̄ non omne,
 * aut non omnis. Manifestum est autem, q̄
 & veram veræ non contingit esse cōtrariam,
 neq; opinionem, neq; contradictionem. con-
 traria. n. quæ circa opposita sunt: circa eadē
 autem contingit verum dicere eundē: simul
 autem non contingit idem inesse contraria.

Quæ enunciationes magis sibi inuicem
 contraria esse dicantur.

Differentia Quarta.

Inquit. Cū orationes oppositæ, vel opponantur
 per affirmationem & negationem, vel quia earum
 materiæ sunt contrariæ: & sunt illæ orationes, qua-
 rum prædicata sunt contraria: & in his quarum prædi-
 cata sunt contraria, videtur reperiri aliquid simile illis
 quinque speciebus oppositorum, quæ se tenent ex par-
 te affirmationis & negationis, quæ iam prædicta sunt:
 idcirco consentaneum est nunc considerare, quænam
 harum orationum sit magis contraria, magisq; diffe-
 rat in mente & opinione: vtrum scilicet contraria, quæ
 sunt per affirmationem & negationem: aut illa contra-
 ria, quæ sunt secundum opinionem contraria, vt exem-
 pli gratia huic, omnis homo est iustus, opponitur duæ
 orationes: vna est, nullus homo est iustus, & est oppo-
 sitio per negationē: alia est hæc, omnis homo est inius-
 tus, quæ est opposita s̄m contrarietatem, quæ itaque
 harū sit magis contraria huic, omnis homo est iustus,
 an scilicet hæc, nullus homo est iustus, vel hæc, omnis
 homo est iniustus? Dicendum ergo est, q̄ cū dictio-
 nes significant res, quæ in anima existūt: in ipsa autem
 mente datur opinio alicuius rei, & opinio eius contrar-
 ri, aut opinio vnius rei, & opinio negationis illius:
 idcirco manifestum est, q̄ vna oratio est contraria alte-
 ri orationi, aut ei opposita, ea ratione qua opponuntur
 opiniones in mente existentes: tum in opinione contra-
 ri, tum etiam in opinione negationis. Considerandū
 itaq; est, quænam opinio maxime contrarietur alteri
 opinioni, tum veræ, tum falsæ: an scilicet opinio con-
 trarij eius, an eius negatiōis opinio, vt exempli causa,
 si opinemur aliquid esse bonum, & huiusmodi opinio
 sit vera (vt cū opinamur viuere esse bonū) ergo duæ
 dabuntur opiniones falsæ, oppositæ illi opinioni: qua-
 rum vna est, q̄ sit malū, altera vero, q̄ non sit bonum.
 & vtra harum duarum opinionum falsarum, quæ de
 ipso viuere habentur sit maxime contraria in mente il-
 li veræ opinioni, quæ scilicet est, q̄ viuere sit bonum:
 vtrum scilicet sit illa opinio dicens, q̄ sit malum: aut il-
 la quæ dicit, q̄ non est bonum. Dicimus ergo q̄ per il-
 lam contrarietatem, quæ in opinione reperitur, que est
 maxime diuersa, potest fieri comparatio cōtrarietatis
 extra animam existentis in materijs. Vtrū scilicet id,
 quod est extra animam magis contrarium, oporteat
 esse magis contrarium opinione, vel ne. Ad quod
 dicimus, q̄ cū illæ res duæ, quæ extra animam oppo-
 nuntur per duo contraria, sint minoris contrarietatis
 in opinione, q̄ illæ quæ per contrarium vnum contra-
 riantur: vel q̄ cum hoc adhuc non sunt cōtrariæ in opi-
 nione, immo maior pars earum consequuntur sese inui-
 cem: vt cū opinamur, q̄ vita est bonum, & mors ma-
 lum: hæc enim duo dicta sunt contraria in prædicato,
 & subiecto extra animam: constat ergo ex his causam
 contrarietatis existentis in opinione, non esse illā con-
 trarietatem, quæ extra animam existit, nam, si hæc est
 set illius

* 2. l. simul
 enim aliqui

* 2. l. nō bo-
 nū vere cō-
 traria ea que
 ē non boni,
 q̄d bonū fal-
 sa. falsa enim
 hæc.

set illius causa, tunc sequeretur quod id, quod est magis contrarium extra animam, deberet esse magis contrarium in opinione. Id igitur quod intelligitur contrarium in opinione propter materiam, debet dici potius non esse contrarium simpliciter in opinione. At ea contrarietas, quae in opinione existit ratione affirmationis & negationis, non fit propter aliud, sed propter se, & propter rem existentem in ea in mente. id vero, quod est contrarium propter se, potius debet dici contrarium, quam illud quod est contrarium per aliud. Præterea, cum habuerimus alicuius rei opinionem, ut sit bona, et huiusmodi opinio fuerit vera, tunc non omnis opinio falsa, quam habemus de illa re, est illa opinio, quae est contraria huic opinioni vera, ut cum putemus id habere illud, quod non habet: vel non habere id, quod habet. opiniones enim sunt infinitae. At illa opinio, quae huic opinioni est contraria, erit utique una opinio, et est illa, quae semper diuidit verum à falso cum prima opinione. & istae quidem sunt illae duae opiniones, quae ponunt utramque partem contradictorij in ipso quaesito. mox contingat in eis dubietas, quoniam illarum sit vera, & quae falsa. Sed in illis duabus opinionibus, quae possunt simul esse verae, vel simul falsae de eodem subiecto, non potest contingere ambiguitas atque deceptio, neque ponuntur partes contradictorij in ipso quaesito: ita ut veritas in una earum actu existat per se, licet apud nos non perfecte habeatur. palam autem est, quod opinio, quae opponitur ipsi enti uere, est illa à qua fit generatio, & est ipsa negatio, quoniam generatio fit à non ente ad ens: corruptio vero ab ente ad non ens. At opinio, quae habetur de rebus alterabilibus, habentibus scilicet alterationem quae ex contrarijs fit, est utique minoris contrarietatis in opinione: quoniam priuatio magis opponitur enti, quam vnum contrarium alteri contrario, quia contrarium est ens aliquod: & ideo non fit generatio ab ente nisi per accidens. Ad hæc, quoniam opinio quae per negationem habetur, determinat omnino ablationem opinionis affirmatiuae per se: quoniam essentia ipsius negationis determinat ablationem affirmationis, quae quidem rem existentem indicat. at essentia opinionis 40 contrarij ipsi prædicato de aliqua re, quam putamus in se prædicato, non determinat ablationem affirmationis: quoniam ortus alicuius contrarij in ipso subiecto non cogit secundum se auferri eius contrarium sibi oppositum: sed est quid accidens ex ortu illius contrarij in illo subiecto, nempe, quod auferatur ipsum contrarium, adueniente alio contrario in ipsum, ut exempli causa, ablatio calidi ab ipsa aqua adueniente frigido in ipsam, debet quidem referri ad ipsum frigidum ex secundario proposito, vel secundum accidens. nam huiusmodi ablatio orta quidem est ab ipso esse per accidens, sed illa ablatio, quae fit per negationem, oritur quidem ab ipsa negatione per se, id vero, à quo sequitur ablatio affirmationis secundum se, potius debet esse contrarium existens in opinione, quam id à quo sequitur opinio per accidens, aut ex secundo proposito: estque exactius contrarium, atque validius. Cumque duo contraria maxime distent, & illud contrarium quod in opinione existit de aliqua re, quae ab ipso contradictorio procedit, validius sit quam illud, quod habet propter opinionem contrarij eius existentis extra animam: perspicuum ergo est, quod opinio contradictorij est opinio simpliciter contraria ipsi affirmationi. Præterea opinio, quae habetur de aliquo bono, quod sit malum, est utique opinio, ex qua alia sequitur opinio, uidelicet, quod non est bonum, ad opinionem vero de aliquo bono, quod non sit, non sequitur alia opinio, scilicet, quod sit malum. Si ergo res ita se haberet, non daretur aliqua opinio contraria in rebus non habentibus contrarium. Opinio

ergo negationis est generalioris contrarietatis ipsi affirmationi, quam sit opinio contrarij, quae est contraria secundum se: quia reperitur in rebus habentibus contrarium, atque non habentibus, oportet autem ut opinio, quae naturaliter contrariatur affirmationi, sit illa, quae ubique reperitur: non alicubi sic, alicubi non. Opinio ergo vniuersalior, quae ubique ac secundum se est contraria, erit utique validioris contrarietatis, quam sit illa opinio, quae alicubi reperitur, alicubi vero non. quoniam vniuersale est prius natura ipso particulari. & ideo dato particulari, datur & vniuersale: & non e contra, videlicet, ut dato vniuersali, detur particulare. Et si ipsa negatio sit illud contrarium in opinione rei, quod non habet contrarium, sequitur ergo ut contrarium passim sit ipsa negatio, scilicet maxima in extremo. Item, cum opinio de eo quod est bonum, quod sit bonum, & opinio de eo quod non est bonum, quod non sit bonum, sint duae opiniones verae, & opinio de eo quod non est bonum, quod sit bonum, quae non sit bonum, quae non sit bonum, sunt duae opiniones falsae. Ego autem dubito quod sit illa opinio, quae contrariatur huic nostrae opinioni, quam habemus de eo quod non est bonum, quod non sit bonum, quae est vera opinio, quoniam alterum trium necesse est esse: nempe, vel ut contrarietur ei opinio sui contrarij, quod est ipsa opinio de eo quod non est bonum, quod sit malum: aut ut sit ipsum contrarium, ipsa negatio contrarij quae est ipsa opinio de eo quod non est bonum, quod non sit malum: aut ut sit ipsum contrarium ipsa opinio de eo, quod non est bonum, quod sit bonum. Opinio autem contrarij non erit contrarium ei in opinione, quia possunt esse simul verae: quoniam multa sunt, quae non sunt bonum, quae sunt malum. Opinio quoque negationis contrarij eius non erit opinio contraria ei, cum possint simul verificari de eadem re, nam vere dici potest, quod linea non est bona, neque mala: & tandem quicquid natura sua non est aptum denominari per alterum duorum contrariorum. Opinio ergo quae contrariatur opinioni nostrae de eo, quod non est bonum quod non sit bonum, erit opinio nostra de eo, quod non est bonum, quod sit bonum. Cum ergo opinio, quae maxime contrariatur opinioni nostrae de eo, quod non est bonum quod non sit bonum, sit opinio nostra, quod sit bonum: ergo illud contrarium, quod maxime diuersificatur ab opinione nostra de eo, quod est bonum, quod sit bonum, erit utique nostra opinio de eo, ut non sit bonum: non nostra opinio, quod sit malum, nam, si affirmatio esset ipsum contrarium maxime distans à negatione, tunc oporteret ut maxime distaret ab ipsa, cum igitur vnum contrarium non habeat nisi vnicum contrarium, sequitur ergo quod id, quod maxime contrariatur affirmationi, erit ipsa negatio. Nec interest in his exemplis à nobis adductis de enunciationibus contrarijs ratione affirmationis et negationis, siue proferantur cum articulo opposito subiecto per Al, more Arabico, vel per notam vniuersalem, quoniam iam diximus quod articulus Al, Arabico præferret significatum notae vniuersalis. Nihil igitur differt iuxta hanc intelligentiam, dicere quod contrarium opinionis de aliquo quod est bonum, quod non sit bonum: vel dicere, quod contrarium opinionis, quae putat de omni eo quod est bonum, quod nihil eius sit bonum: quia affirmatio & negatio, quae est opinio contraria, reperitur in anima de significato vniuersali. Si igitur id quod ore promitur, indicat id quod in anima existit de opinione duorum contrariorum, sequitur ergo manifeste quod contrarium affirmationis in sermone erit negatio in sermone eiusdem met significati vniuersalis, quod fuit indicatum per affirmationem, quando significauit illud significatum Log. cum com. Auer, G iij vniuersale

DE INTERPRETATIONE

vnuerfale per affirmationem & negationem, dictione vnuerfali, quæ est ipfa nota vnuerfalis. vt exempli caufa, contrarium huius, omnis homo est bonus, est hæc quæ dicit, nullus homo est bonus, & eius contradictorium hæc, non omnis homo est bonus. Palam autem est, quod illæ opiniones, quæ dicuntur contrariæ hic, non debent esse veræ opiniones: quia vna veritas non potest esse contraria alteri veritati, neque opinio veritatis opinioni veritatis, neque dicitio contradictoria dictioni: quia omnia illa significant aliquid, quod est secundum se verum. Sed opiniones contrariæ sunt illæ, quæ inter se opponuntur per affirmationem & negationem, & ab his per contradictorias & contrarias in materia necessaria, quoniam multæ oppositæ, vt dictum est, possunt esse simul veræ: videlicet indefinitæ & subcontrariæ, sed contrariæ non possunt esse simul veræ de eadem re, neque possunt esse simul falsæ in materia necessaria, quia non potest subiectum denudari ab eis. Et sic finit expositio Auerrois in librum Interpretationis, cui titulus est peri Hermenias. Laus Deo glorioso.

Quæ enunciationes magis sibi inuicem dicantur esse contrariæ.

Differentia Quarta.

LEVI.

Inquit, Cum orationes oppositæ vel opponantur per affirmationem & negationem, vel quia earum materia, &c. Inquit Leui, Cum Arist. narrauerit modos oppositionum, & quo pacto diuidant verum à falso, nunc vult inuestigare quænam oppositionum sit magis contraria, & magis diuersa in opinione. & dicit, quod ipsa oppositio, vt iam fuit dictum, reperitur ratione affirmationis & negationis: vel quia prædicata ipsa sunt contraria. vt cum dicimus, omnis homo est iustus, omnis homo est iniustus: vel cū dicimus, omnis homo est iustus, omnis homo est non iustus, vt fuit declaratum. Potest autem reperiri in his, in quibus eorum prædicata sunt contraria, id, quod similes quinque speciebus oppositorum superius dictis, nam in materia possibili, in qua subiectum necessario denominatur per vnum contrariorum, iam sunt dictum, quod si eorum prædicata fuerint contraria, quod eorum oppositio erit equalis in veritate & falsitate, oppositio ipsorum factæ ratione affirmationis & negationis, nam quemadmodum diuidit verum à falso, videlicet quod si vna est vera, altera est falsa, dicendo, Socrates est iustus, Socrates non est iustus: ita diuidit verum à falso, si fuerit necessarium vt denominetur per alterum istorum, dicendo, Socrates est iustus, Socrates est iniustus, & pari ratione si dicatur, omnis homo est iustus, omnis homo est iniustus, erit ac si diceret, omnis homo est iustus, nullus homo est iustus: si sit necessarium vt omnis homo sit vel iustus, vel iniustus, & eadem est ratio.

At Arist. ideo dixit de quinque speciebus, quia contradictoriorum non est nisi vna species, videlicet vbi prædicata eorum sunt contraria: quia ambæ enunciationes sunt vel affirmatiuæ vel negatiuæ, & ideo non fit diuisio earum ea ratione, qua vnuerfalis est affirmatiua, & particularis negatiua: vel e contra, vt res se habebat in oppositis secundum affirmationem & negationem. Si igitur reperitur in oppositis illis, quorum prædicata sunt contraria, id quod est simile illis quinque speciebus, circa diuisionem veritatis à falsitate, considerandum ergo nunc, quodnam istorum sit magis contrarium. Et dicimus, quod cum dictiones sint sumptæ à rebus existentibus in anima, & significant eas: & oppositio, quæ accidit in illis propositionibus existat in anima tantum, non extra animam: quia nulla extat oppositio rei ad se extra animam: quia ipsa existit solum in vna oppositio, hoc est quod vel est necessaria affirmata extra animam, vel negata, vel in vno contrariorum tantum, in eo scilicet quod est aptum natum denominari per vnum contrariorum: manifestum itaque est, quod oppositio fiet in propositionibus ratione oppositionis opinionum in anima existentium, idcirco considerandum est, quænam istorum oppositio sit vehementioris oppositionis in anima: non quæ ipsarum sit maioris oppositionis extra animam. Aristot. autem dicit, quod videtur secundum apparentiam publicam quod contrarietas maxima, quæ in anima existit, est illa maxima contrarietas, quæ extra animam existit in materijs ipsijs: & quod propterea oportet vt oppositio, quæ est ratione contrarietatis, sit maior quæ illa quæ fit ratione affirmationis & negationis, nam magis contrariæ

tur nigrum albo extra animam, quæ nigrum non nigro, quia quod non est nigrum, potest esse flauum: & flauum non æque contrariatur albo, sicut contrariatur nigrum albo, nam contrarietas nigri ad album est in maxima distantia, sed hæc contrarietas non est in vltima distantia, ac maxima. & ideo videtur quod oppositio opinionum maxima, sequatur id quod est magis contrarium extra animam in ipsis materijs. At Aristot. inquit, rit, vtrum huiusmodi similitudo sit vera, vel ne. & dicit quod cum duæ res, quæ sunt contrariæ extra animam duobus contrarijs, videlicet ratione subiecti & prædicati, vt cum dicimus album est frigidum, & nigrum est calidum, est quidem minoris contrarietatis in opinione, quæ sint duæ res, hoc est, quod si dicere, viuere per vnum contrarium, hoc est in ipso prædicato, vt cum dicimus viuere bonum, & viuere est malum: vel vt ea quæ inter se opponuntur per duo contraria, sese consequantur vt plurimum: vt in libro Topicorum probatum est, hoc est, quod si dicere, viuere est bonum, sit verum, tunc sequetur ex hoc, iuxta illam artem, quod mori est malum, sequitur autem hoc in illa arte: quia procedit per probabilia, quod autem est probabile, insert quidem vnuerfale aliquod quod vt in pluribus sequitur. & tandem si prædicatio esset per se, hoc vtique esset verum: nempe, vt ipse viuere sit bonum ratione vitæ, sed, si esset per accidens, esset falsum, nam potest dici, album est corruptibile, tamen non erit verum dicere, nigrum est æternum, quia album non est corruptibile ratione qua album, sed ratione qua est corpus compositum. Si igitur res, quæ sunt contrariæ extra animam, per duo contraria, sunt minus contrariæ in opinione, quæ si sint contrariæ extra animam per vnum contrarium, palam ergo est, quod causa contrarietatis rerum in opinione, non est ipsa contrarietas, quæ habent extra animam in materijs, quia si causa contrarietatis, quæ est in opinione, esset contrarietas quæ extra animam reperitur, tunc sequeretur quod illæ res, quæ sunt magis contrariæ extra animam, essent magis contrariæ in opinione: cum tamen oppositum huius appareat, vt superius fuit dictum. Constat itaque ex his, quod extrema oppositio non est illa, quæ fit ratione contrarietatis existentis extra animam in materijs. At contrarietas, quæ est in opinione ratione affirmationis & negationis, quæ quidem existunt in anima tantum, vt iam diximus, est vtique propter ipsam opinionem per se, non propter aliud, hoc est, quod hæc contrarietas non est, propterea quia est contrarietas extra animam, quæ non est in opinione: id autem quod habet contrarietatem propter se, debet vtique esse magis contrarium, quàm quod habet contrarietatem propter aliud, vt sunt res, quarum prædicata sunt contraria: sequitur ergo quod maior oppositio rerum fit per affirmationem & negationem: quia est in opinione per se, non propter aliud, neminem autem latet, quod id quod est contrarium propter se, debet esse magis contrarium, quàm illud contrarium quod fit propter aliud. Nam nigrum est magis contrarium albo, quæ vestis nigra vestis alba: quia ipsa nigredo est contraria albedini per se: vestis vero est contraria vestis propter aliud. Alia præterea ratione probatur, quod inter has oppositiones maior oppositio est illa, quæ fit per affirmationem & negationem. quoniam, cum habemus veram opinionem de aliqua re, manifestum est, quod non omnia opinio falsa, quam habemus de ea re, est contraria illi opinioni, quia opiniones falsæ, quas possumus habere de ea re, poterunt esse infinitæ, vt si opinemur Socratem esse album & ceterum & medicum, & sit falsum: vel, vt opinemur ipsum non esse geometram neque scriptorem, & fuerit quoque falsum. Palam autem est quod possumus habere infinitas opiniones falsas de Socrate: tum affirmando de ipso quod negatum est: tum eadem negando id, quod in eo existit, si contrarietas ergo quæ in anima existit, esset propterea quia existit extra animam, tunc omnis opinio falsa, quam de Socrate habemus, esset opposita opinioni veræ, quam posuimus de eo: vt si opinemur ipsum esse hominem, quæ est vera opinio, & opiniones oppositæ huius opinioni, ea ratione qua reperitur ipse Socrates extra animam, erunt omnes opiniones falsæ, quæ possunt contingere fieri de ipso, & erunt infinitæ, nam, cum hæc opinio sit vera, & reliquæ falsæ, ea ratione qua ipse reperitur extra animam in materijs, oportebit vt quælibet harum opinionum falsarum sit opposita illi opinioni veræ, quæ de eo habetur, non ratione essentis ipsius opinionis: quia hæc, Socrates est albus, non est opposita huic, Socrates est homo: sed erit illi opposita, cum scierimus quod non sit albus, & quod sit homo. Et ex hoc sequetur duo incommoda. Primum, quod vnum contrarium habebit infinita contraria: secundum vero, quod eadem opiniones erunt quandoque oppositæ, quandoque vero non. Nam, si Socrates esset albus, tunc hæc duæ opiniones, videlicet quod sit homo, & quod sit albus, non erunt oppositæ, & hæc ipsæ erunt oppositæ in Platone, & sic non poterimus scire opiniones, vtrum sint oppositæ

posita, vel ne, nisi sciamus id quod est extra animam a quo pendunt opiniones ipsa: vtrum scilicet vna earum sit vera, & alia falsa. Impossibile itaque erit ponere huiusmodi opiniones, quae non sunt oppositae ex se, esse duas partes contradictorii in ipso quaesito: ita vt dicamus per viam inquisitionis, quod Socrates vel est albus, vel geometra, quia vtraque harum opinionum possunt esse simul verae de Socrate, vel falsa: cum nos non habeamus perfectam veritatem de vna earum, neque sciamus esse ipsius Socratis extra animam. Et ideo videtur quod opinio contraria illi opinioni nostrae, quam habemus de Socrate, quod sit albus, est opinio nostra de eo quod non sit albus, & sic in huiusmodi contrarietate, vni contrario vnum dabitur contrarium determinatum, non infinita contraria: quae admodum erat necessarium iuxta illam aliam positionem. Adde etiam, quod haec poterunt poni pro duabus partibus contradictorii: licet non sciamus, quae ipsarum sit vera, nam bene poterit verificari de Socrate quod sit albus, vel quod non sit albus, vt dictum fuit, & tamen non erit necessarium, vt sit albus vel niger: immo poterit esse expertus vtriusque horum: neque vt sit vel albus, vel geometra, vt iam fuit dictum. Alia praeterea ratio id confirmatur, nempe quia oppositio affirmationis & negationis assimilatur illi oppositioni, qua proceditur ad generationem, vel ad corruptionem, nam generatio fit ex non ente ad ens, hoc est ex negatione ad affirmationem: & corruptio vero ex affirmatione ad negationem. At oppositio non ex ente ad non ens, quae fit ea ratione qua praedicata sunt contraria, videtur similari illa oppositio, qua proceditur ad alterationem, nam alteratio fit de ente ad ens: hoc est ex affirmatione ad affirmationem: vt in scientia Naturali probatum fuit. Manifestum autem est, quod alietas in substantia est maioris diuersitatis, quam sit alietas in qualitate. Nam magis differat homo ab ea re a qua fuit generatus, quae non est homo, quam differat homo niger ab illo, & sic sequitur quod illa opinio, quae est diuersa in ipsa substantia, ad illa quae praecedit, est magis contraria, quam sit illa oppositio, quae est diuersa ratione oppositionis ipsius esse ad aliud esse. Alia iterum ratio id comprobari potest, videlicet, quia opinio, quae fit per negationem, indicat de se ablationem opinionis affirmationis, nam opinio, quam habemus de Socrate, quod non est albus, indicat per se ablationem opinionis de eo quod sit albus, sed illa opinio, quam habemus de Socrate quod est niger, non indicat per se ablationem opinionis de eo quod sit albus, nisi per accidens, hoc est, ea ratione qua contingit nigrum non esse album, quia vnum esse non opponitur alteri esse, nisi hac ratione, & ideo illa opinio, quae est de negatione, magis opponitur opinioni affirmatiuae, quam opponatur opinio contrariae, & ex hoc sequitur, quod huiusmodi opinio sit absolute atque simpliciter & maxime contraria opinioni affirmatiuae. Alia adhuc ratio id firmari potest. Quoniam habere opinionem de alio qua re bona, quod sit mala, est vtiq; opinio, quae alia affert opinionem, videlicet, quod non est bona, & poterimus dicere, quod hac ratione tamen opinio, quam habemus de re aliqua quae sit bona, est opposita illi opinioni, quam habemus de re quod sit bona: videlicet ea ratione, qua contingit rem malam non esse bonam. At opinio, quam habemus de aliqua re bona, quod non sit bona, non propterea fertur quod sit mala, ita vt possimus dicere quod hac ratione tantum negatio opponatur affirmationi: quoniam non est necessarium vt quicquid non est bonum, quod sit malum, nam linea non est neque bona neque mala. Et si adhuc concedamus quod opinio quae habetur de aliqua re quod non est bona, opponitur opinioni, quam habemus de ea quod sit bona, ratione opinionis contrariae, quae non habet ea quae scilicet, quod est mala, & dentur aliqua, quae non habeant contrarium, vt in libro Praedicamentorum probatum fuit: manifestum est quod opinio quae de eis habebitur negatiua, non erit opinio contraria: quia opinio negatiua de ea non potest inferre opinionem contrariae: quia iam fuit suppositum, quod non habeant contrarium, vt exempli gratia, si cogitemus tempus esse quantitatem: & cum quantitas non habeat contrarium, ideo opinemur ipsum non esse quantitatem: non poterit vtiq; inferri ex hac opinione opinio contraria ipsi quantitati, & ideo patet, quod in rebus non habentibus contrarium non datur oppositio: quod est falsum. Constat itaque, quod opinio negationis est oppositio, & reperitur in omnibus rebus: opinio vero ipsius contrariae, licet sit oppositio, tamen non reperitur in cunctis rebus, sequitur ergo, quod id, quod natura opponitur ipsi affirmationi, est illa opinio, quae opponitur cuiilibet affirmationi: non ea quae opponitur alicui affirmationi, sed non opponitur cuiilibet affirmationi: quia non opponitur ei per se, sed per accidens, nam, si per se opponeretur ei, tunc daretur in omni affirmatione: quod perspicuum

est, at opponitur ei propter illam opinionem quae ex ea inferatur, quae in omni materia reperitur, & est ipsa opinio negationis. Alia iterum ratio id confirmari licet. Nempe, quia necesse est, vt opinioni negationis opponatur vnum trium, videlicet vel opinio affirmationis, vel opinio affirmationis contrariae, vel opinio negationis eius, hoc autem est necessarium, quia contraria sunt duo, & affirmatio & negatio duo quoque: & alterum alterum indicat, & sic sunt quatuor: & haec opinio est vna ex ipsis: relinquuntur igitur tria, manifestum tamen est, quod nullum horum est contrarium extremum opinioni negationis, nisi ipsa opinio affirmationis, vt dictum fuit, opinio itaque affirmationis est, quae maxime distat ab opinione negationis, & ideo necesse est, vt opinio negationis maxime distet ab opinione affirmationis, sed cum vni contrario vnum dabitur contrarium, vt superius dictum fuit: ergo oportet vt extremum atque maximum contrarium ipsi affirmationi sit ipsa negatio: quia non potest esse eius maximum contrarium etiam affirmatio contrariae: quia contrarium non habet nisi vnum contrarium maxime distans, vnica ratione. Verumtamen, si vnum sit maxime distans, alterum vero non sit maxime distans, non erit vtiq; impossibile, quia ipsi albo poterit esse contrarium ipsum maxime nigrum, & nigrum non maxime, nigrum tamen quod est maxime nigrum, est illud tantum contrarium quod maxime distat ab eo. Deinde dixit, Nec interest in his exemplis, &c. Inquit Leui, Sensus est, quod in ratione data, quae probat, quod maxima oppositio, quae opponitur affirmationi, est ipsa negatio, nihil differunt exempla tradita a nobis in hoc, siue afferantur cum litera He, quae est articulus in lingua Hebraica, & Al in Arabica: siue afferantur cum nota vniuersalitatis, quia quemadmodum bono opponitur, non est bonum, ita cuiilibet bono opponitur, nullum est bonum, nam in qualibet parte reperuntur in anima opiniones oppositae, videlicet opinio affirmationis, & opinio negationis, & ideo opiniones contrariae in anima sunt eiuudem metrei, verumtamen quandoque id quod ore promitur, non indicat ex his opinionibus contrariis id, quod in anima existit, vt si fuerint in aliqua parte hominum opinio affirmatiua, & opinio negatiua, quae sunt opiniones contrariae, & si voluerimus significare huiusmodi opiniones, dicendo, aliquis homo est albus, aliquis homo non est albus: vel homo est albus, homo non est albus: est manifestum quod id, quod ore profertur, non est indicium eius quod in anima existit de contrarietate opinionum: quia potest esse vt aliquod vnum particulare non erit aliud: cum tamen in anima fuerit sumptum vnum & idem particulare. Constat ergo, quod contrarium affirmationis in sermone est negatio in sermone eiusdem rei vniuersalis, quam significauit ipsa affirmatio in sermone, & hoc reperitur in singularibus, & in contrariis: quia cum sint vniuersales, necesse est vt subiectum sit idem in vtraque enunciatione. Et similiter reperitur hoc in ipsis contradictoriis in vna parte rei vniuersalis: hoc est, quod in vna parte enunciationis vniuersalis sumitur affirmatio & negatio, quae sunt maxime contrariae, vt superius fuit dictum. At in subcontrariis vel indefinitis non est necessarium, vt opiniones sint oppositae, nam non est necessarium vt subiectum in vna ipsarum enunciationum sit idem, quod in altera, sed potest esse vna pars eius in vna enunciatione, & alia pars eius in altera enunciatione, sed cum non sit in eo quod significatur per sermonem de ipsis, vt ipsae opiniones sint contrariae, ideo patet quod non sunt contrariae: quia possunt esse simul verae, & licet diuidant verum a falso, & in materia necessaria, & impossibili, tamen constat quod non est necessarium propter hoc, vt opiniones quae eas significant sint contrariae: quia possunt esse in subiectis diuersis, sed in ipsis contrariis palam est, vt opiniones quae eas significant, sint contrariae: quia subiectum est idem in vtraque enunciatione, & ideo non possunt esse simul verae, neque denudatur subiectum etiam ab vno eorum in materia necessaria, & impossibili, & hac ratione, vna enunciatio earum erit contraria alteri: ita vt si vna sit vera, altera sit falsa in materia necessaria, & impossibili: hoc est, ea ratione qua subiectum est vnum, & opiniones, quae eas significant, sunt contrariae. Sed subcontrariae & indefinitae diuidunt verum a falso in materia necessaria, & impossibili, ratione materiae, non ratione alicuius contrarietatis existentis in ipsis: quia non est necessarium in vtraque enunciationum, vt subiectum sit vnicum: neque vt opiniones, quae eas significant, sint contrariae: vt superius fuit declaratum. Et sic finit liber Peri Hermeias. Laus Deo gloriosa.

Libri de Interpretatione, cum Auerroee
& Leui finis.

PRIORVM RESOLVTORIORVM
ARISTOTELIS
STAGIRITAE,

PERIPATETICORVM PRINCIPIS
PRIORVM RESOLVTORIORVM
LIBER PRIMVS,

cum Auerrois Cordubensis
media Expositione:

Ioanne Francisco Burana Veronensi
interprete.

SVMMA LIBRI.

Agitur de nonnullis principijs, pro sequentium cogni-
tione. De Propositionum conuersionibus. De Syl-
logismorum simplicium, ac mistorum figuris, ac
complicationibus omnibus. De Figurarum ternario
numero, ac etiam Terminorum in quolibet syl-
logismo. De Medijs syllogistici inuentione, seu pro-
positionum abundantia. De Syllogismorum ma-
le contextorum in proprias figuras resolutione.

De Syllogismi structura, Sectum Primum.

De Propositione, Termino, Syllogismo, Dicto de
omni, ac Dicto de nullo. Cap. I.

Alexan. te-
git, & sciam
demonstrati-
uam: & etiā
v. tacet.

Primum dicere cir-
ca quid, & cuius sit
consyderatio: qm̄
circa demonstratio-
nem, & scientiā
demonstratiuā. Pos-
tea determinare,
qd est propositio,
& quid terminus,
& qd syllogismus,
& qualis perfectus, & qualis imperfectus: post
hac autem & quid in toto esse, aut non esse
hoc in hoc: & quid dicimus de omni, aut nullo
prædicari. Propositio igitur est oratio af-
firmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo: hæc
autem, aut vniuersalis, aut in parte, aut indefi-
nita. Dico autem vniuersalem quidem, omni
aut nulli inesse: in parte vero, alicui aut nō alicui,
aut non omni inesse: sed indefinitam in-
esse, aut non inesse sine vniuersali, aut secun-
dum partem: vt, contrariorum vnā esse scien-
tiam: aut voluptatem non esse bonum. Dis-
fert autem demonstratiua propositio à dia-
lectica: qm̄ Demonstratiua, sumptio alterius
particulæ contradictionis est, non enim inter-
rogat, sed accipit demonstrans. Dialectica ve-
ro, interrogatio contradictionis est, Nihil au-

tē differet, quo vtriusq; fiat syllogismus: nāq;
& demonstrans, & interrogans ratiocinatur,
accipiens aliquid de aliquo, inesse aut non in-
esse. Quare est Syllogistica quidem propositio
simpliciter affirmatio, aut negatio alicuius
de aliquo fm̄ dictum modū. Demonstratiua
vero, si vera sit, & per suppositiones, quæ
a principio sunt, accepta, sed Dialectica, per-
cunctanti quidem interrogatio contradic-
tionis: ratiocinanti autem sumptio apparentis,
& probabilis: quemadmodum in Topicis dis-
ctum est. Quid itaq; propositio, & quomodo
differat syllogistica, & demonstratiua, & dia-
lectica, accurate in sequentibus dicet: ad præ-
sentem vero vsum sufficient, quæ nunc a no-
bis determinata sunt. Terminum autem vo-
co, in quem dissoluitur propositio, vt prædi-
catum, et de quo prædicatur: aut appposito, aut
diuiso, esse, aut non esse. Syllogismus autem
est ratio, in qua positis quibusdam, alterum
quid à positis, necesse est cōtingere, eo q; hæc
sint. Dico autem, eo q; hæc sint, propter hæc
contingere: propter hæc vero, nullius extrin-
secus termini adiumento indigere ad necessa-
rium efficiendum. Perfectum itaq; voco syl-
logismum, nullo alio indigentē præter assum-
pta, vt necessarium appareat. Imperfectū ve-
ro, indigentem aut vnus, aut plurius, quæ
sunt quidem necessaria per subiectos termi-
nos, non tamen assumpta sunt per propositio-
nes. In toto autem esse alterum altero, &
de omni prædicari alterum altero, idem signi-
ficat. Dicimus autem de omni prædicari, qm̄
nihil sit subiecti accipere, de quo alterum non
dicitur: ac de nullo consimiliter.

AVERROIS EXPOSITIO.
Pars Prima.

Sermo de Propositione, Termino, Syllogismo,
Dicto de omni, ac Dicto de nullo. Cap. I.

Dixit. Operæ precium est, vt primo in-
cipiamus enarrare id, quod hoc in li-
bro quærimus, ac vtilitatē ex re, quæ
querimus prouenientē. Deinceps post
hæc, quæ respectu aliorum, de quibus
hoc in libro sermonem facit, radicem
& principiorum vicem obtinent: hoc est vt primo co-
gnoscamus quid propositio, & quid terminus, & quid
syllogismus, & syllogismorum qualis perfectus, & quæ
lis imperfectus, & quid prædicatum de omni, vel præ-
dicatum de nullo, aut non de aliquo. Et dicemus, qd id,
quod quærimus hoc in libro, est demonstratio: quæ
nam syllogismum quærimus, quia demonstrationem
quærimus. Vtilitas vero, quæ ex hoc prouenit, est,
vt cognitionem assequamur demonstratiuam de re oī-
fm̄ maximam perfectionem, quam homo potest natu-
raliter cōsequi. Et propositio quidē est oratio affir-
matiua alicuius de aliquo, aut negatiua alicuius ab alio
quo. Et propositio diuidetur ex parte qualitatis, & ex
parte

parte quantitatis: ex parte quidem quantitatis, q̄ alia vniuersalis, alia particularis, alia indefinita: ex parte vero qualitatis, qm̄ vnaquæq; aut affirmatiua est, aut negatiua. Et vniuersalis affirmatiua ea est, in qua affirmatur prædicatum de omni subiecto: ceu si dicam, omnis homo animal. Vniuersalis autem negatiua ea est, in qua prædicatum negatur ab omni subiecto: veluti si dixerim, nullus homo lapis. Et particularis affirmatiua ea est, in qua de parte subiecti affirmatur prædicatum: quemadmodum si dicam, aliquod animal homo. Particularis vero negatiua est, siue prædicatum ab aliquo negetur subiecto, vt si dicam, aliquod animal non est homo: siue neget vniuersale ipsum à subiecto, ceu si dicamus, non omne animal homo, qm̄ particularis negatiua binas habet interpretationes, quarum vna est partis destructio, altera vero vniuersalitatis, que in ipsa reperitur. Cæterum indefinita ea est, cui penitus sepius non annectitur, aut vniuersale, aut particulare: quemadmodum dicimus, scientia contrariorum vna, & voluptas non est bonum. Et hæc diuisiones sunt propositionis ex parte formæ, hoc est diuisiones vtilis ad cognitionem syllogismi simpliciter. Diuisiones vero ex parte materiæ sunt: qm̄ ipsius, alia est demonstratiua, alia dialectica, ac reliquæ, in quas partitur s̄m arrium fermocinalium materias: quemadmodum in sequentibus ex hac arte planū fiet. Ac propositio quidem demonstratiua & dialectica re à se inuicem differunt. Ac differentiarum vna hæc est, q̄ demonstratiua propositio, altera est cōtradictionis pars, & ea quidem vera. Dialectica vero esse potest vtralibet ex partibus contradictionis: qm̄ assumitur concessa à respondente, & respondens poterit vtralibet contradictionis partem respondere, nanq; interrogans interrogationē in hac arte dat illi optionem, vt respondeat per vtram magis voluerit contradictionis partem. Nec differunt inter se demonstratiua ac dialectica propositio, in descriptione, s̄m q̄ syllogismum simpliciter astruunt, verum nulla in hoc penitus inter eas differentia est: nanq; vterq; & Demonstrator & Dialecticus ratiocinabitur verum syllogismum, vbi aliquid de aliquo prædicari aut non prædicari acceperit, dum propositionem aliquam ponit. Erit itaq; propositio syllogistica veluti genus demonstratiuæ ac dialecticæ propositionis, de qua considerabimus hoc in libro, oratio affirmatiua alicuius de aliquo, aut negatiua alicuius ab aliquo. Demonstratiua vero ea est, quæ ex primis fuerit naturaliter scitis: sed dialectica ex probabilibus, si astruas syllogismum: sin autem interrogas, ex concessis probabilibus. Sectiones vero, quibus à se inuicem distinguunt propositiones istæ p̄fecte, traditæ sunt in libris & Demonstrationis & Dialecticæ: vbi s̄m modum istum considerandę relinquuntur, & cōsimiliter cæterarum propositionum diuisiones in proprijs perficiuntur artibus, sicuti sophisticæ & rhetoricæ propositiones. Verū in numero satis fuit hoc in loco propositionū diuisiones cognoscere s̄m quantitatem prædictam.

Terminus vero hoc in libro significat illud, in quod resoluuntur propositiones, s̄m quod pars est necessaria ad hoc, q̄ propositio sit, hoc est prædicatum ac subiectum: qm̄ partes sunt propositionis necessariæ, non autem ea, quæ propositioni adijciunt loco copulæ, quemadmodum inuentionis verba, cum in ea nō resoluatur propositio, tanq; partes sibi necessarias. erit enim iam propositio in actu, licet inuentionis verbum in ea sit in potentia, & lateat: veluti consuetudo est apud Arabas in ternarijs, ac quemadmodum res se habet in binarijs, hoc est ex eo quod non est illis opus verbo inuentionis, & in hoc æquales sunt propositiones affirmatiuæ & negatiuæ.

Dixit, Syllogismus autem est oratio, in qua cum ponuntur res plures vna, sequitur ex necessitate propter hæc posita, per se non per accidens aliud quid ab illis. Oratio hic genus est syllogismi: & in hoc volumus orationem enunciatiuam: & reliqua quæ accipiuntur in definitione, differentia sunt, quibus distinguitur oratio vere syllogistica à non syllogistica. Vnde dum inquit, cum ponuntur, intelligit cum admittuntur, hoc est conceduntur, & dum inquit, res, intelligit propositiones. Deinde addit, plures vna, qm̄ ipse inferius declarabit, q̄ non erit syllogismus ex propositione vna. Et cū dixit aliud quid, intelligit ipsius conclusionem, & hoc, qm̄ oportet conclusionem aliud esse à propositionibus, qm̄ nil est, quod ad superioris demonstrationem accipiat. Et cum dixit, sequitur ex necessitate, addidit necessitatis conditionem: qm̄ consequentiarum alia necessaria, & alia non necessaria. & s̄m hanc conditionem distinguitur syllogismus ab orationibus, ex quibus res sequitur consequentia nō necessaria: quemadmodum inductio, & exemplum, & syllogismi, in quibus aliquā negatio concluditur, nonnūq; affirmatio. Et cum dixit, per se, intelligit, vt sit syllogismus perfectus, hoc est, vt nihil in eo desit, quod ad syllogismū faciat. Et dum inquit, non per accidens, significat figuras, quæ in nō nullis concludunt materijs: quemadmodum infra declarabitur, conclusionem fieri ex binis affirmatiuis in secunda figura, cum prædicata subiectis in prædicatione æqua fuerint. Et pars eorum, quæ in hac definitione assumuntur, ex se manifesta est, q̄ syllogismo insit: pars vero & inesse monstrabitur. Quemadmodum syllogismum orationem esse enunciatiuā, ex se manifestum est: quoniam oratio enunciatiuā ea est, quæ aut verā aut falsā est, & similiter quod in ea dicitur, vt ex ipsa sequatur aliud à propositionibus, quodq; consequentia necessaria sit, & hoc ex se manifestum, & cōsimiliter vt sit consequentia per se, non per accidens, hoc etiam ex se clarum, hoc est syllogismum oportere hac dispositione. Quod vero monstrandum derelinquitur, est oportere in ipso boni propositiones plures vna. & hoc infra declarabitur: planum nāq; fiet syllogismum omnem ex binis compositum esse propositionibus; neque pluribus, neque paucioribus. Syllogismus autem quidam perfectus, et quidam imperfectus. Et perfectus vtriusque est, cui non est opus, quo appareat ex ipso sequi conclusio, facere aliud præter id, quo ipsius ostenditur conclusio. Imperfectus vero is est, qui indiget, quo appareat ex ipso conclusio sequi, vt aliud fiat aut alia ex his, quæ sequuntur ex propositionibus, que in ipso fuere posite. & hoc, quia oportet syllogismum esse completum, hoc est nihil ipsi deficere, vt syllogismus sit. Et adhuc iste diuidit duas in partes, qm̄ ipsius alius est, cui aliquid deest, vt appareat eē syllogismus, & is est, qui sibi nomen imperfecti vendicat: alius vero est, cui nihil deficit, ut appeat eē syllogismus, & is est perfectus.

Verū in numero dictum de omni, aut dictum de nullo, significat, nihil in omni reperiri subiecto, de quo non prædicetur prædicatum, hoc est, vt prædicatum insit omni subiecto, & omni etiam illi, quod per subiectum disponitur, inexistat: adeo, vt cum dicimus, omne animal est corpus, & velimus in ipso exercere intentionem dicti de omni, non tantum sit intentio nostra, vnumquodque ex animalibus est corpus, sed vnumquodque ex animalibus, & omne id quod per vnumquodque ipsorum disponitur, est corpus. Et hæc est differentia inter dictum de omni, quod principium efficitur in hoc libro, & inter propositionem vniuersalem: & dictum de nullo cōsimiliter. significat enim nihil in omni reperiri subiecto, à quo nō negetur prædicatum, ita, vt prædicatum negetur ab omni subiecto, & ab his omnibus,

Quid sit syllogismus & declaratio partium definitio.

Nihil aduersus monstrationem sumitur.

Inductio, & exemplum nō sunt consequentia necessaria.

Inductio syllogismi in perfectum & imperfectum.

Quid sit dictum de omni.

Dicitur inter dictum de omni & propositionem vniuersalem.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

omnibus, quibus inest subiectum, hoc est ab ijs, quæ disponuntur à subiecto. Et hæc sunt illa, quorum cognitionem præcedere oportet considerationem de speciebus syllogismorum, quæcunq; fuerit species.

De conuersione propositionum Inexistentiæ. Cap. II.

Quoniam vero omnis propositio est, aut inesse, aut necessario inesse, aut contingenter inesse; harum autem alia affirmatiua, alia negatiua secundum vnâquamq; allocutionem: rursus vero affirmatiuarum ac negatiuarum, alia sunt vniuersaliter, alia in parte, alia indefinita: Vniuersaliter quidem priuatiuam, in eo, quod est inesse, terminis conuertere necesse est: vt, si nulla uoluptas bonum, neq; bonum vllum erit uoluptas. Prædicatiuam autē conuertere quidem necessarium, nō tamen vniuersaliter, sed in parte: vt, si omnis voluptas bonum, & bonum aliquod esse voluptatem. Earum vero quæ in parte, prædicatiuam quidem conuertere necesse est secundum partem: si enim voluptas aliqua bonum, & bonum aliquod erit uoluptas. Priuatiuam autem non necessarium: nō enim, si homo non inest alicui animali, et animal non inerit alicui homini. Primum itaq; sit priuatiua vniuersaliter, *A B*, propositio. si enim nulli *A* ipsum eorum quæ sunt *B*, inest, & *B* inerit nulli eorū quæ *A*. nam si alicui, vt *C*, non verū erit quod dicitur, nulli ipsum *A*, eorum quæ *B* inesse: *C* enim ex his quæ *B* sunt, est. Si vero omni *A* ipsum eorum quæ sunt *B*, & *B* alicui eorum quæ *A*, inerit. nam si nulli, & *A* eorum quæ *B*, nulli inerit: verum suppositū fuerat omni inesse. Consimiliter autem & si propositio secundum partem sit. si enim *A* alicui eorum quæ *B*, & *B* alicui eorum quæ *A*, necesse est inesse. nam si nulli, & *A* nulli eorum, quæ *B*. Sin autem *A* alicui eorum quæ *B*, non inest, non necesse & *B* alicui eorum quæ *A*, non inesse. vt si *B* quidem est animal, *A* vero homo: homo quidem enim nō omni animali, animal autem omni homi inest.

Sermo de conuersione propositionū Absolutarū. Cap. III.

Et omnis propositio aut est absoluta, hoc est actu existens, aut necessaria, aut possibilis. & propter hoc diuiditur syllogismorum genera ad diuisionem modorum propositionū. Amplius istarum vnâquæq; aut affirmatiua est, aut negatiua: aut vniuersalis, aut particularis, aut indefinita. quamobrem faciūt syllogismorum inuentorum species fm modos istos, hoc est ex ipsis, alius ex propositionibus constat necessarijs, & inexistentibus, & possibilibus, quemadmodum fecere etiam species ex parte variationis propositionum in quantitate, ac qualitate: in quantitate quidem fm variationem septemtorum: in qualitate vero fm affirmationis ac negatiōis diuersitatem. modus igitur necessarius, ac possibilis iam ex præcedente libro con-

gniti sunt. Inexistentes autem eas esse videtur velle, quæ actu non necessario inueniuntur, hoc est in quibus prædicatum inest omnibus subiecti indiuiduis, multo tempore, & verisimile est, vt in hanc speciem veniant propositiones, de quibus ambigitur an necessariæ sint, an vero non necessariæ, non autem illæ, quæ actu inueniuntur, dum subiectum inuenitur aut prædicatum: quemadmodum arbitratus est Alexan. qm̄ & singularia res sunt, & si ex ipsis vniuersalis reperitur, raro est at per accidens, cum alioqui & hoc genus propositiones fieri in sequentibus prohibeat Arist. Neq; iterum est aliquid comprehendens necessarium ac possibile, a quo admodum existimauit Theophrastus atq; alij nonnulli, nisi forte rationem inexistentis esse vellet, ignorare ipsam necessariam eē aut possibilem. qm̄ quod hic inuenitur, est diuisio propositionis fm existentia diuisiones, aut secundum diuisiones scitorum primorum, quæ nobis naturaliter in propositionibus sunt, adhuc ex ijs, quæ infra dicemus, clarum istud fiet. Harum itaq; trium propositionum, hoc est inexistentis, necessariæ, ac possibilis, alia quædam conuertunt, alia vero minime, i. vt in conuersione mutet̄ ordo partū enunciationis, vt sit prædicatum subiectū ac subiectū prædicatū, seruat̄ veritate et qualitate sua affirmationis ac negationis. Atqui cū mutatur ordo & nō seruet̄ veritas, illud est, qd̄ hac in arte nuncupat̄ euersio enunciationis.

Ex propositionibus itaq; vniuersalis negatiua absoluta conuertitur, seruat̄ quantitate. vt in exemplo, si verum est, nullā voluptatem eē bonum, verum etiam erit, nullum bonum voluptatem esse. Affirmatiua vero vniuersalis conuertitur quidem, nō tamen seruat̄ quantitate, hoc est vniuersaliter, fm negatiuæ dispositionem, eū si verum sit, quod dicimus, omnis voluptas bonum, erit idem verum, aliquod bonum voluptatem esse. Ex particularibus autem absolutis, affirmatiua quidem conuertitur in parte. veluti, si verum est, quod dicimus, aliqua voluptas bonum, oportet vt verum etiam sit, aliquod bonum voluptatem esse. Negatiua vero non semper conuertitur in omni materia ex ista specie, quod tamē exigitur in conuersione propositionum omnium. neque enim, si verum est aliquod animal non esse hominem, propterea & conuersum verum erit, aliquem hominem non esse animal, & inductio sufficit ad ostendendum aliquid non conuerti, veluti particularem negatiuam: sed ad monstrandum aliquid conuerti iam est opus oratione.

Sit itaq; primo exemplum vniuersalis negatiuæ, quod dicimus, *A* inest nulli *B*, ita vt *A* exemplum sit subiectum *B* vero prædicati. Exemplum etenim elementorum ac commodatus, ne fortasse quispiam existimaret, quod monstratur, sequi gratia materia, hoc est propter subiectum exemplum, non autem propter rem in se: veluti si loco *A* poneremus animal, loco *B* lapidem. Dicemus igitur, si verum fuerit, quod dicimus, nullum *B* *A*, quoniam, si non est verum, quod dicimus, nullum *B* *A*, contradictorium suum verum erit, quemadmodum exposuimus in libro præcedente, hoc est, aliquod *B* *A* ponemus igitur particulare istud, sensibile aliquod, puta *C*: erit ergo *C*, quod est pars ipsius *B*, fm sensum inuentum in *A*: quare aliquod *A* fm sensum inerit ipsi *B*: & nos iam posuimus verum esse, nullum *A*, esse *B*: sed hoc impossibile & non conuenit: quare falsum, quod diximus, aliquod *B* esse *A*, qd̄ si hoc falsum, verum erit, quod asseribamus, nullum *B* esse *A*, quod monstrare intendebamus. Affirmatiua vero absoluta vniuersalis conuertitur, quemadmodum diximus in parte. si enim verum extiterit, omne *B* esse *A*, dico qd̄ sequitur ex necessitate in omni materia, vt verū sit, aliquod *A* *B*, demonstratio

Quantitas & qualitas propositionis.

monstratio huius, namque si non est verum, quod dicimus, aliquid A esse B, verum erit suum contradictorium, quod est, nullum A esse B: & cum hoc verum extiterit, verum erit & conuersum, veluti antea exposuimus de vniuersali negatiua, hoc est, nullum B esse A, sed iam posueramus, omne B esse A, quod est impossibile, & non conuenit: ergo quod diximus, nullum A esse B, falsum est ex necessitate. quod si hoc falsum, verum erit suum contradictorium, aliquid A esse B. De affirmatiua vero absoluta in parte dicimus etiam consimiliter, quod in parte conuertitur, quoniam, si verum extiterit, aliquid B esse A, verum quoque erit aliquid A esse B, ex necessitate: quia si non est verum, verum erit suum contradictorium, nullum A esse B: & cum fuerit hoc verum, conuersum etiam suum verum erit, quod est, nullum B esse A, sed iam posuimus, aliquid B esse A: quod & impossibile & non conuenit. quare si falsum extiterit, nullum A esse B, ex necessitate verum erit contradictorium suum, aliquid A esse B. Negatiua autem in parte non semper conuertitur, cuius exemplum, si loco B, ponamus animal, & loco A, hominem, tunc verum erit, non omne animal hominem esse: non tamen propterea suum conuersum verum, non omnis homo animal. & hoc sufficit in destructione, quemadmodum diximus. Atque hæc quidem propositiones sunt, quæ conuertuntur, quæque non conuertuntur in materia absoluta.

De conuersione propositionum Necessariorum. Cap. III.

Eodem autem modo se habebit & in necessarijs propositionibus. vniuersalis enim negatiua vniuersaliter conuertitur: affirmatiuarum vero utraque secundum partem. Si enim necesse est A, eorum quæ B, nulli inesse, necesse est & B, eorum quæ A, nulli inesse. si enim alicui contingit, & A eorum quæ B, alicui contingeret. Si enim autem ex necessitate A omni vel alicui eorum quæ B inest, & B alicui eorum quæ A necesse est inesse. si enim non necesse, neque alicui eorum quæ B, inesset utique ex necessitate. Priuatiuum vero in parte, non conuertitur ob eandem causam, ob quam & prius diximus.

Sermo de conuersione propositionum Necessariorum. Cap. III.

Ceterum ex propositionibus necessarijs, vniuersalis quoque negatiua conuertitur vniuersaliter, & vniuersalis affirmatiua conuertitur in parte, & consimiliter affirmatiua particularis, secundum dispositionem absolutarum. Huius autem ostensio est. quoniam, si verum extiterit, nullum B esse A ex necessitate, dico quod sequitur, ut verum etiam sit, nullum A esse B ex necessitate. demonstratio huius, quoniam si non fuerit verum, quod dicimus ex necessitate, nullum A esse B, contradictorium suum erit verum, hoc autem est aut affirmatiua in parte in materia possibili, quæ est contraria materiæ necessariæ, aut alia necessaria affirmatiua particularis: quoniam non sunt hic nisi istæ duæ materiæ, propterea quod absoluta est ex natura possibilis, & impossibile, quod accidit ex positione ipsarum est vnum: quoniam possibile id est, quod cum ponit in actu, non accidit ex positione sua impossibile. Quod si posuerimus ipsam necessariam particularem, monstrabitur ex hac positione sequi impossibile secundum extensionem præcedentem negatiue absolute. Si vero ponamus particularem possibilem: quemadmodum si ponamus, possibile est ali-

quod A esse B, & tunc planum erit, si posuerimus aliquid A esse B in actu, non accidit ex hoc impossibile, atque si posuerimus, aliquid A esse B in actu, erit & aliquid B esse A in actu, quoniam particularis absoluta iam conuertitur, & iam posuimus, nullum B esse A ex necessitate, quod est impossibile & non conuenit, et quod est ex natura possibilis & possibile contrarium est necessario. & cum falsa extiterit affirmatiua particularis necessaria & possibilis, sequitur ut vera sit vniuersalis negatiua necessaria, quoniam, quod non est contingens neque necessarium, illud est negatum necessario. Vniuersalis vero affirmatiua necessaria conuertitur ipsa quoque in particularem necessariam. si enim verum extiterit, omne B esse A ex necessitate, dico quod sequitur, ut sit verum, aliquid A esse B ex necessitate, quoniam, si est aliquid A esse B contingenter, & non ex necessitate, sequitur, ut sit aliquid B esse A contingenter, & hoc secundum demonstrationem positionis præcedentis, quæ facta est de inexistentia: propterea quod si ponamus, aliquid B, quod est contingenter aliquid sensibile, erit hoc quoddam A, & quoddam B, quod si ita est, erit aliquid B esse A contingenter: sed iam posuimus, omne B esse A ex necessitate, quod est impossibile & non conuenit: quare si hoc ita est, sequitur, ut simul cum hoc, quod dicimus, omne B esse A ex necessitate, verum etiam sit aliquid A esse B ex necessitate. Affirmatiua autem necessaria in parte, & ipsa consimiliter conuertitur in particularem necessariam, quoniam, si fuerit aliquid B esse A, ex necessitate B, oportet ut sit aliquid A esse B, quia si non, non erit aliquid B esse A ex necessitate A. Et hæc sunt propositiones absolute, ac necessariæ, quæ conuertuntur, & hæc expositio, quam exposuimus, est expositio, quam intendit Aristoteles.

De conuersione propositionum Contingentium. Cap. IIII.

In contingentibus vero, quoniam multifariam dicitur contingere: (etenim necessarium, & non necessarium, & possibile, contingere dicimus.) In affirmatiuis quidem consimiliter se habebit secundum conuersionem in omnibus. si enim A omni vel alicui eorum, quæ B contingit, & B alicui eorum quæ A contingit utique, si enim nulli, neque A nulli eorum quæ B. ostensum est enim hoc prius. In negatiuis vero non similiter: sed quæcumque quidem contingere dicuntur, eo quod ex necessitate non insunt, aut non ex necessitate insunt, similiter. ut, si quis hominem dicat, contingere non esse equum, aut album nulli vestimento inesse. horum enim, illud quidem ex necessitate non inest, hoc autem non ex necessitate inest. Et consimiliter conuertitur propositio. si enim contingit nulli homini equum esse, & hominem contingit nulli equo, & si album contingit nulli indumento, & indumentum contingit nulli albo, si enim alicui necesse, & album alicui erit ex necessitate: hoc enim ostensum est prius. Consimiliter & in negatiua in parte. Quæcumque vero, eo quod ut plurimum, atque ob id, quæ nata sunt, contingere dicuntur, secundum quem modum determinamus contingens, non similiter se habebunt in priuatiuis conuersionibus.

cæterum

*2.e. addunt
priuatiua.

ceterum vniuersalis quidē * propositio non conuertitur: quæ vero in parte conuertitur. Hoc autem erit manifestum, quando de contingenti dicemus. Nunc vero nobis & hoc sit præter ea quæ dicta sunt, planum, q̄ contingere nulli, aut alicui non inesse, affirmatiuam habet figuram. Contingit namq; ad similitudinē ipsius est, ordinatur: ipsum vero est, in quibuscunq; prædicetur, affirmationem semper & omnino facit: vt, est non bonum, aut est non album, aut simpliciter est nō hoc: monstrabitur autem & hoc per sequentiā: secundum vero conuersiones ad aliarum similitudinem se habebunt.

Sermo de conuersione propositionum
Possibilem. Cap. IIII.

Propositiones vero possibile, hoc est de quibus vere dicitur nomen possibile: quæq; ita se habent, vt possint esse & non esse in tempore futuro, sic disponuntur s̄m conuersionem, vt affirmatiuæ absolutæ & necessaria: hoc est q̄ vniuersales affirmatiuæ & particulares conuertantur in parte. & hoc manifestum, namq; si fuerit omne A B contingenter, vel aliquod A B etiam contingenter, dico q̄ aliquod quoque B A contingenter erit. quā si non est contingenter, sed fortasse necessario, aliquod igit A erit B necessario s̄m q̄ prædiximus, & iam posuimus, omne A esse B contingenter: quod impossibile & non conuenit. Ceterum propositionum negatiuarum cōuersio in hac materia e contrario se habet, quā in illo, & hoc, quā vniuersalis negatiua in hac materia non conuertitur vniuersaliter, & particularis conuertitur: quemadmodum declarabimus in sermone de syllogismis, qui componuntur ex propositionibus possibilibus. Et causa huius est: quā negatiua in hac materia non est re vera negatiua: quemadmodum declaratum est in libro præcedente. vis namq; ipsarum est affirmatiuarum vis. Et hoc, quā modus in ipsis similis est verbo substantiuo, quod est in enunciationibus sine modo, & quemadmodū enuntiatio, in qua dictio negatiua nō componitur cum verbo affirmatiuo, sed cum prædicato, est affirmatiua, vt cum dicimus, Zaiol est non bonus, vel est non albus, eodem pacto se habebunt & enunciationes istæ: quoniam dictio negatiua in ipsis non coniungitur cū modo, sed cum prædicato, vt cum dicimus, possibile est hoc non esse in hoc, aut possibile est non esse in parte huius. Verum hoc ampliori declaratione declarabitur in sequentibus.

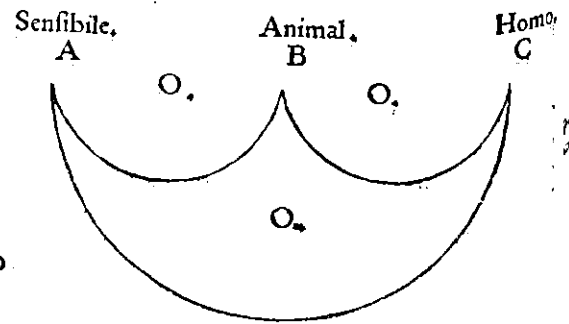
De tribus figuris ex propositionibus
Inexistentibus. Cap. V.

Determinatis vero his, dicamus iam p̄ quæ, & quando, & quomodo fit omnis syllogismus: posterius autem dicendum de demonstratione, prius enim de syllogismo dicendum, quā de demonstratione, eo q̄ vniuersalior syllogismus est. demonstratio namq; syllogismus quidam est: syllogismus vero non omnis, demonstratio.

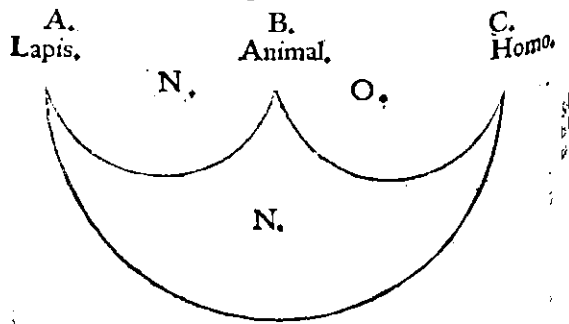
Prima Figura.

CVm q̄ itaq; termini tres sic se habeant inuicem, vt vltimus in toto sit mediū; &

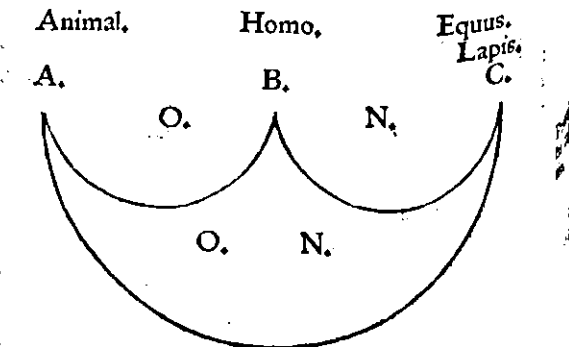
medius in primō aut sit, aut non sit: necesse est extremitatum esse syllogismū perfectum. Voco autem medium, quod & ipsum in alio, & aliud in hoc est: quod & positione sit medium. extremitates vero, quæ & ipsa in alio est, & in qua aliud est. Si enim A de oī B: et B de oī C: necesse est A de oī C prædicari. prius. n. dictum est, quomodo de oī dicimus.

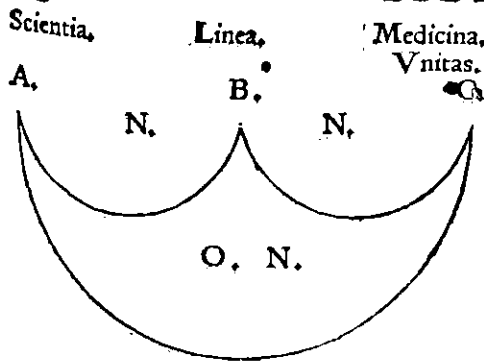
Consimiliter vero, si A de nullo quidem B: B vero de oī C: q̄ A nulli C inerit.

Sed si primum, omne consequitur mediū: medium vero nulli inest extremo: nō erit syllogismus extremitatum. nihil enim necessarium accidit, eo q̄ hæc sint. namq; & omni & nulli contingit vltimo primum inesse: quare neq; quod s̄m partem, neq; quod vniuersaliter sit necessarium. cū vero nullum sit necessarium, per hæc non erit syllogismus. Termini omni inesse, animal, homo, equus; nulli, animal, homo, lapis.

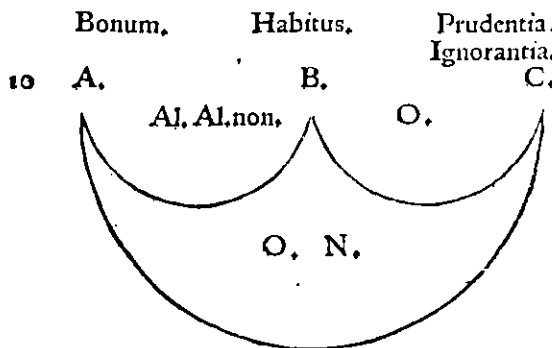

Neque quando neq; primum mediū: neque medium vltimo nulli inest: neque sic erit syllogismus. Termini inesse, sciētia, linea, medicina: non inesse, scientia, linea, vnitas. Vniuersalibus

Sin aut̄ ad minorē extremitatem vlr̄ ponat̄, aut p̄dicatiuum, aut priuatiuum, non erit syl̄ls, neq; affirmatiuo, neq; negatiuo, neq; indefinito, neq; secundum partem existente. vt si A alicui B insit, aut nō insit: B vero omni C insit. Terminī, q̄ insit, bonum, habitus, prudentia: q̄ non insit, bonum, habitus, ignorantia.

* a u a b i a
insipientia.

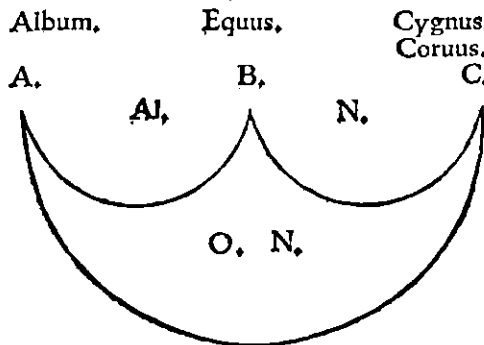
Auer. p̄ pru
dētia accipit
scientia.

Tertia inuti
lis coniuga
tio.

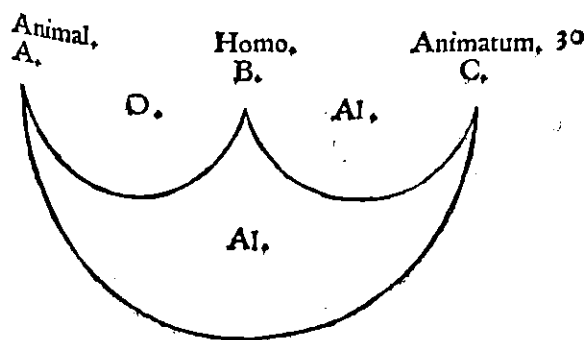
Vniuersalibus igit̄ terminis ex̄ntibus, planum in hac figura, quādo erit & quando non erit syllogismus: & q̄ si fuerit syllogismus, terminos ita se habere necesse est, vt diximus: & si ita se habuerint, planum q̄ erit syllogismus.

Si vero hic vniuersaliter, ille in parte ad alteram: quando quod vniuersaliter ad maiorem extremitatem, aut p̄dicatiuum, aut priuatiuum: quod autem in parte, ad minorem p̄dicatiuum: necesse est syllogismum esse perfectum. cū vero ad minorem, aut aliter quodammodo terminī se habuerint, impossibile. Dico autem maiorem extremitatem, in qua medium est: minorem vero, quæ sub medio. Insit enim A omni B: B vero alicui C: si itaque est, de omni p̄dicari, quod in principio diximus, necesse est A alicui eorū quē C inesse.

Rursus, si B nulli insit C: A vero alicui B insit, aut non insit, aut non omni insit, neq; sic erit syllogismus. Terminī, q̄ omni insit, album, equus, cygnus: q̄ nulli, albū, equus, coruus. idem & si A B indefinitum sit.

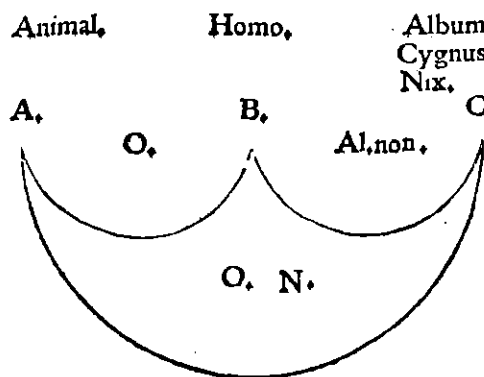

Quarta inu
tilis coniuga
tio.

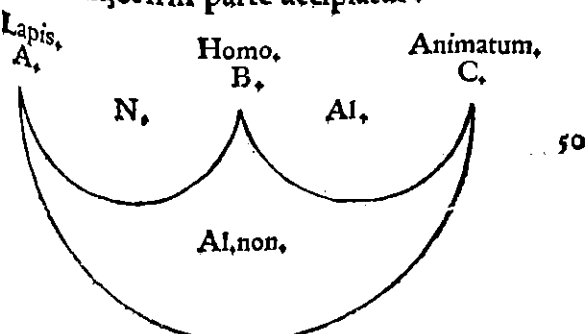

Nec q̄n quod ad maiorē extremitatē vlr̄ fiat aut p̄dicatiuum aut priuatiuum: quod aut̄ ad minorē priuatiuum fm partē, nō erit syl̄ls: siue indefinitū, siue in parte accipiāt. vt si A oī inest B: B vero alicui C nō inest, aut nō oī inest: cuiuscūq; n. alicui nō insit mediū, hoc et oē, & nullum ipsum sequetur primum. Subiiciātur. n. terminī, aīal, homo, album: postea & de quibus non p̄dicatur albis homo, sumantur cygnus, & nix: igitur animal de illo quidē p̄dicat̄ oī: de hoc aut̄ nullo: quare nō erit syl̄ls.

Et si A nulli eorum quæ B inest: B vero alicui C: necesse est A alicui C non inesse. determinatum enim est & de nullo quomodo dicimus. quare erit syllogismus perfectus. Con similit̄ & si indefinitū sit B C, p̄dicatiuum existens. idem enim erit syllogismus, & si indefinitum, & si in parte accipiatur.

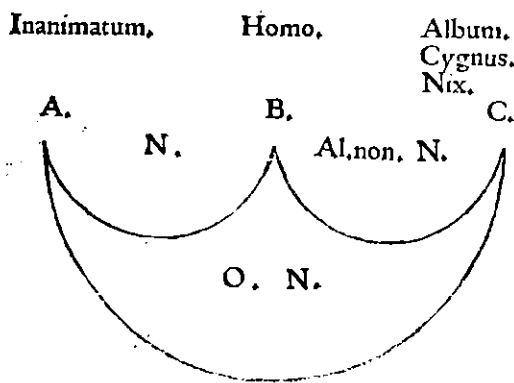
Quinta inu
tilis coniuga
tio.

Rursus

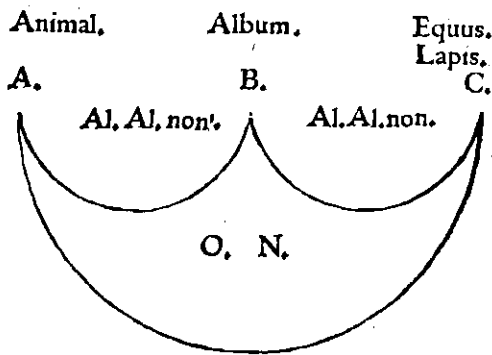
PRIORVM RESOLVTORIORVM

Rursus A quidem nulli insit B: B vero alicui C nō insit. Termini sint, inanimatum, homo, album: postea accipiant de quibus albis non prædicat homo, cygnus, & nix. inanimatum nanq; de hoc quidem omni: de illo autē nullo prædicatur. Amplius, quoniam indeterminatum est, B alicui C non inesse: verificatur autem & si nulli inest, et si non omni, q; alicui nō inest. si vero tales assumantur termini, vt nulli insit, non fit syllogismus: hoc enim dictum est prius. Planum itaq; quod, eo quod termini sic se habeant, non erit syllogismus: esset. n. & in his. Consimiliter autem monstrabitur, & si vniuersaliter ponatur priuatiuum.

Sexta inutilis coniugatio.

Necq; autem si vtraq; iterualla s;in partem extiterint, aut prædicatiue, aut priuatiue, aut hoc prædicatiue illud priuatiue, aut indefinitum illud definitum, aut vtraque indefinita, non erit syllogismus nullo pacto. Termini communes omnium, animal, album, equus: animal, album, lapis.

Sexta in utilium particularium, tum indefinitarum coniugationum exemplum.

Planum igitur ex dictis, quemadmodum si fuerit hac in figura secundum partem syllogismus, q; necesse est terminos sic se habere, vt diximus: aliter vero se habentibus, nullo modo fit. Manifestum autem &, q; syllogismi omnes in eadem perfecti sunt (omnes enim perficiuntur per ea, que à principio sunt accepta) quodq; problemata omnia monstrantur per hanc figuram: nanq; & omni, & nulli, & alicui, & non alicui inesse. Voco autem figuram talem Primam.

Sermo in tribus figuris, ex propositionibus Absolutis. Cap. V.

Ed posteaq; fuere hæc declarata, dicamus ex quo componatur syllogismus, qui antea definitus fuit, & in quo componatur, & quo pacto compositio sua, & quando componatur compositione, s;in quam ex ipso sequatur aliud ab ipso ex necessitate. Amplius, post hoc oportebit de demonstratione loqui: quæ oportet sermonem de syllogismo præcedere sermonem de demonstratione. syllogismus nanq; vltior est demonstratione. omnis, n. demonstratio syllogismus, & non est omnis syllogismus demonstratio: puta, si extiterit figura concludens, & non fuerint propositiones sue veræ.

Dicamus igitur q; syllogismus, de quo quærimus hoc in libro, est syllogismus qui componitur sup;posito determinato, veluti cū dicimus: omne C A, aut nullum C A. ac manifestum, cūm acceperimus aliquid proportionatum ipsi C, & ipsi A, quæ sunt extremitates quæ sit, puta exempli gratia B, q; binæ propositiones componuntur ex tribus terminis, ex quibus duo sunt separati inter se, communicantes vero in termino vno. & si accipiamus aliquid communicans duabus extremitatibus quæ sit s;in hanc dispositionem, fieri potest, vt s;in hanc ostendatur quæ sit, hoc est, q; C sit A, vel q; nō sit A, vel nō sit in ipso A. Exemplum huius dicti, est B: & B est A: & sequitur ex hoc, vt sit C in A, & A in C: aut dicamus C est B: & B non est A: igitur sequitur q; C non sit in A. Et subiectum quæ sit, quod est C, in vna propositione vocatur extremitas minor: & prædicatum quæ sit, quod est A, in altera propositione dicitur extremitas maior: & terminus ipsis cōmunis, terminus medius: et propositio in qua est minor extremitas, nuncupatur minor: et in qua est maior extremitas, appellatur maior. Ordo autem medij termini inter ambas extremitates dicitur figura. Et quoniam quatuor sunt positiones termini communis duabus extremitatibus, vna vt prædicetur de vtriusq; extremitatibus, altera vt eisdem subijciatur, tertia vt sit subiectum in maiore, & prædicatum in minore, quarta cōuersio: considerabimus s;in quem ordinem ex istis verificetur, vt sint figuræ naturales s;in potentiam cogitatiuam, hoc est, vt super ipsas cadant homines naturaliter, non autem s;in potentiam artificialem. qm syllogismus, quem hæc ars conatur tradere, hoc est de quo sollicita est, vt genera ipsius comprehendat, & separet species concludentes in vnoquoq; genere à non concludentibus. s;in perscrutationem istam ostender tibi, q; figuræ prædicatiuæ sunt tres, & q; quarta figura, quam posuit Galenus non est figura naturalis, in qua medius terminus de maiori prædicatur extremo, & minori subijciatur.

Tractatus de Prima figura.

Dicamus igitur, si fuerit ordinatus medius terminus inter duas extremitates, ita vt prædicetur de minore, & subijciatur maiori, quemadmodum si dicamus, omne C B: & omne B A: planum q; ordo iste syllogisticus est, quodq; nobis inest s;in naturam. Arist. vt ro appellat ordinem istum figuram Primam. Quæ igitur sunt omnes duæ propositiones, aut sic se habent, q; ambæ sunt vniuersales, aut particulares, aut indefinitæ, aut vna ipsarum vniuersalis, & altera in parte: aut vna ipsarum vniuersalis, & altera indefinita: aut vna ipsarum indefinita, & altera in parte: & vnaquæq; harum trium specierum bifariam variatur, vel vt sit vniuersalis maior & particularis minor, vel e cōuerso: & cōsimiliter vniuersalis nō indefinita ac particularis cum indefinita: & vnaquæq; harum nouem specierum ita se habet s;in compositionem, aut vt ambæ simul affirmatiuæ

matiaque sint, aut negatiue simul, aut vna ipsarum affirmatiua & altera negatiua, & hoc duobus modis, vno quod sit minor negatiua & maior affirmatiua, secundo in contrarium huius, ex quo planum si multiplicatę fuerint illę quatuor in has nouem, efficiuntur hac in figura sex ac triginta coniugationes. Et Aristote. exponit, quę concludat, quę ve non concludat. veluti cum dicitur, quando fuerint duę propositiones vniuersales affirmatiuę: concludetur ex necessitate vniuersalis affirmatiua, cuius exemplum ex elementis, vt si ponamus omne c b: & omne b a: dico quod ex hoc concluditur, omne c a: & hoc semper ex necessitate. Exemplum vero huius in materijs, quemadmodum si ponamus, omnis homo animal: & omne animal sensibile: sequitur ex hoc, quod omnis homo sensibile. Quodque sequatur, planum est intentione dicti de omni, quod descripsimus in principio huius libri, et hoc, quoniam intentio huius quod dicimus, omne b a, & omne animal sensibile, quę est maior propositio in hac coniugatione, nimirum est, quod omne id quod e b, aut disponitur per b affirmatiue, ipsum est a: & posteaquam coniunxerimus in hunc locum, quod c disponitur per b affirmatiue, sequitur ex necessitate, vt disponatur c per a. Cōsimiliter cum dicimus, omne animal sensibile, nempe volumus, vt omne quod disponitur per animal sit sensibile: & posteaquam coniunxerimus huic, quod homo disponitur vt sit animal, planū est ex hoc sequi, vt ipse disponatur per sensibile, & iste est vnus ex modis concludentibus in hac figura. Eodem pacto cum extiterint duę propositiones vniuersales, & fuerit maior negatiua, & minor affirmatiua, manifestum similiter ex intentione dicti de nullo, quod vniuersalem negatiuam colligit. Exemplum huius, vt cum dicimus, omne c b: nullum b a: sequitur ex hoc, quod nullum c sit a: quoniam intentio eius quod dicimus, nullū b a, significat quod nihil, quod affirmatiue disponitur per b, est a: & c disponitur affirmatiue per b: sequitur itaque vt non disponatur per a. Si vero fuerint ambę propositiones vniuersales negatiuę simul, aut maior affirmatiua & minor negatiua, non erit ex hoc syllogismus concludens, neque vniuersalem, neque particularem, & hoc, quoniam manifestum, quod in materijs concludit aliquando affirmatiuam veram, & aliquando negatiuam veram. Et iteque, quoniam non est in ipso intentio dicti de omni, quoniam dicitur eius, quod de omni dicitur, est, vt sit a negatum ab omni eo, quod disponitur per b, dispositione affirmatiua: & quoniam c disponitur per b, dispositione negatiua, non sequitur ex hoc, vt disponatur per a, dispositio ne negatiua, siue maior affirmatiua extiterit, siue negatiua, & ad hęc, quoniam duo isti modi concludunt in materijs aliquando affirmatiuam veram, & aliquando negatiuam veram. Hoc autem planum, si posuerimus terminos duarum propositionum vniuersalium, quarum maior affirmatiua & minor negatiua, animal, homo, equus: vbi animal sit maior terminus, homo, medius, & equus minor: et aliquando, animal, homo, lapis, quoniam igitur dicimus, nullus equus homo: affirmatiuam, hoc est, omnem equum esse animal, cum vero dicimus, nullus lapis homo: omnis homo animal: concluditur vniuersalis negatiua, hoc est, nullus lapis animal, quoniam igitur hęc cōpositio aliquando concludit negatiuam, & nonnunquam concludit affirmatiuam, non sequitur ex ipsa aliud ex necessitate ac semper secundum id quod acceptum fuit in definitione syllogismi, cum itaque res ita se habeat, non est syllogismus. Eodem pacto ponentur termini, qui concludunt affirmatiuam in vtriusque propositionibus vniuersaliter negatiuis, rationale, equus, & homo: qui vero vniuersalem negatiuam colligunt, rationale, equus, et asinus, & hoc, quoniam, nullus homo equus: nullus equus rationale: & rursum, nullus asinus equus: nullus equus rationale: & concluditur, nullus equus rationale. cum igitur hęc coniugatio aliquando concludat affirmatiuam, & aliquando negatiuam, non erit vtriusque coniugatio syllogistica. Atque hęc est syllogismorum intentio, qui ex duabus vniuersalibus propositionibus hac in figura componuntur, hoc est quod duo ex ipsis concludunt, & duo non concludunt. Scitu tamen dignum, quod is, qui ex binis negatiuis constituitur in hac figura, nihil penitus concludit, seu syllogismo artificiali, siue etiam naturali, qui est cum dicitur cogitatio sine consideratione. Si vero minor in ipso extiterit negatiua, iam existimatur quod concludat negatiuam in parte, posteaquam propositiones conuersę fuerint, atque hęc species conclusionis non est ex syllogismo, super quem cogitatio naturaliter cadit, nimirum concluderet, si in quarta figura syllogismus naturaliter cōstrueretur: atque quod intenditur, quemadmodum diximus, est expositio syllogismorum, super quos naturaliter cadit humana cogitatio.

Quod si in hac figura vna propositionum vniuersalis extiterit & altera in parte, & maior vniuersalis fuerit, aut affirmatiua aut negatiua, & minor particularis & affirmatiua, erit ex hoc syllogismus cōcludens perfectus. Exemplum huius, quoniam si ponamus, aliquod c b: & omne b a: sequitur vt sit aliquod c a. Hoc autem manifestum ex intentione dicti de omni. quoniam dispositio eius quod est, omne b a, quemadmodum plerumque diximus, est, quod omne quod disponitur per b: disponere affirmatiua, ipsum est a: sed ponitur aliquod c disponi per b: sequitur itaque vt particulare hoc sit dispositum per a. Et cōsimiliter si posuerimus aliquod c b: & nullum b est a: sequitur ex hoc, aliquod c non esse a, & hoc etiam manifestum ex intentione dicti de omni negatiua. Similiter sequetur dispositio, si in duobus modis istis loco particularis indefinitam posuerimus: quoniam indefinita ex necessitate est particularis, neque enim fieri potest, vt indefinita particularem non valeat: & hoc est, quod ex necessitate ipsi semper inest. Quod si dispositionem vniuersalem significat, non tamen oportet hoc ei inesse: et propterea posuerunt ipsius vim, vim particularis.

Si vero vniuersalis propositio fuerit minor, seu affirmatiua, siue negatiua, & maior non vniuersalis, sed indefinita vel particularis, negatiua aut affirmatiua, non erit ex hoc syllogismus. Et hoc manifestum, quoniam in ipsis non reperitur intentio dicti de omni, & ad hęc planum etiam ex materijs, hoc est, quoniam in materijs concludit aliquando affirmatiuam, & aliquando negatiuam. Exemplum huius, si ponamus quod omne c b: et aliquod b est a, vel non est a: non sequitur ex hoc, vt sit c negatum ab aliquo a, aut insit in aliquo a. & hoc, quoniam deficit hic aliqua ex conditionibus dicti de omni vniuersalis, qui in ipsa reperitur, quia intentio dicti de omni fuerat, vt a predicaretur negatiue aut affirmatiue de omni eo, quod ratum disponitur affirmatiue per b: sed a dicitur de aliquo b, non autem de omni eo. Exemplum vero terminorum, qui concludunt affirmatiuam veram, vbi minor fuerit vniuersalis affirmatiua, & maior affirmatiua in parte, bonum, habitus, & scientia, & hoc, quoniam omnis scientia est habitus: & aliquis habitus est bonus: & conclusio, quod omnis scientia bonum, & hoc est verum. qui vero negatiuam concludunt, sunt, bonum, habitus, & ignorantia, quę est secundum viam habitus, hoc est innata, & hoc, quoniam orantis ignorantia habitus: & aliquis habitus

Nota syllogismi ex duabus vniuersalibus negatiuis nihil penitus concludere: sed ex minori negatiua, & cōcludere conclusio nem artificialem, quę illud vocat. Hoc idem affirmat Arist. in fine figurarum de propositionibus inexistibus. Intentio huius libri est ratio natio syllogismi, super quos cadit cognitio hois per naturam. a de coniugationibus particularibus vtriusque.

Nota de propositione indefinita. Coniugationes particulares inuicibus.

Log. cum cōm. Auer. H bitus

PRIORVM RESOLVTORIORVM

bitus bonum, tamen nulla ignorantia bonum. & hoc etiam non concludit secundum viam naturalem. Con-
 similiter si posuerimus quod nullum c est b: & aliquod
 b a, vel aliquod b non est a: non concludemus conclu-
 sionem seruantem quantitatem. & hoc quoque mani-
 festum ex intentione dicti de omni, & ex materijs.
 Exemplum igitur terminorum propositionum, quae
 concludunt affirmatiuam, cum maior extiterit affir-
 matiua particularis, & minor negatiua vniuersalis, al-
 bum, equus, & cygnus. & hoc, quoniam nullus cy-
 gnus est equus: & aliquis equus album: et concludit-
 tur, omnis cygnus album. Termini vero, qui negati-
 uam veram concludunt, sunt, album, equus, & coruus.
 & hoc, quoniam nullus coruus est equus: & aliquis
 equus album: & concluditur, nullus coruus album,
 quae est negatiua vera, cum igitur declaratum sit, quod
 in huiusmodi syllogismis aliquando concluditur vni-
 uersalis affirmatiua, nonnunquam vniuersalis negati-
 ua, planum quod non concludunt negatiuam in parte,
 neque affirmatiuam in parte. Et hoc, quoniam ex parte,
 qua concludit vniuersalem affirmatiuam, non potest
 concludere vniuersalem negatiuam, neque particularem
 negatiuam semper: ex parte vero, qua concludit vni-
 uersalem negatiuam, non potest concludere vniuersa-
 lem affirmatiuam semper, neque particularem etiam affir-
 matiua. atque hi quidem non sunt syllogismi in com-
 paratione eius, quod secundum naturalem viam concluditur.
 Eodem autem pacto, si loco particularis accipiat in-
 definita, quoniam ipsarum vis est vna. Considera etiam si
 maior propositio extiterit vltis, seu affirmatiua, seu ne-
 gatiua, & minor particularis negatiua, non erit item
 syllogismus, qui secundum viam naturalem quaesitum
 colligat, quoniam, cum minori extremitati non insit
 medius terminus, hoc est non praedicetur de ipso affir-
 matiue secundum conditionem positam in dicto de om-
 ni, fieri potest vt maior extremitas illi insit, & nulli
 etiam insit. Exemplum cuius, si posuerimus, quod ali-
 quod c non inuenitur in aliquo ex b: & omne b a: po-
 test concludere quod a aliquando inest alicui c, & ali-
 quando non inest. Exemplum vero huius ex materijs,
 animal, homo, album. & hoc, quoniam aliquod al-
 bum non est homo: & omnis homo animal, & tunc
 fieri non potest, quin particularis, aut secundum posi-
 tionem sit, aut secundum naturam, hoc est particularis
 positione: si cum dicimus, aliquod album non est ho-
 mo, quae est negatiua in parte, verum fuerit simul cum
 vniuersali negatiua, puta, nullum album est homo, tunc
 syllogismus complicabitur ex duabus propositioni-
 bus vniuersalibus, quarum minor est vniuersalis negati-
 ua, & maior vniuersalis affirmatiua. sed iam exposui-
 mus per terminos, quod iste non concludit, propterea
 quod contraria colligit. Quod si cum hoc quod dicimus,
 aliquod album non est homo, simul vera non extiterit
 vniuersalis negatiua, & sit aliquod album ex necessi-
 tate homo, & aliquod etiam non sit homo: si inquam
 ita fuerit non reperientur in hac positione termini, qui
 concludant contraria, hoc est affirmatiuam & negati-
 uam: quoniam oportet vt sit aliquod c a, namque si cum
 hoc, quod dicimus, aliquod album non est homo, simul
 verum extiterit, aliquod album esse hominem, tunc
 oportet vt haec coniugatio sit coniugatio concludens,
 hoc est vt sit ex minore affirmatiua in parte & maiore
 vniuersali: sed iam declaratum fuit, quod est concludens
 proculdubio affirmatiuam in parte: & propterea non
 est verum, vt in consimili materia inueniri possit vni-
 uersalis negatiua: quoniam ipsa contradicit particula-
 ri affirmatiue. Atqui declaratum est in consimili ma-
 teria, cum fuerit propositio particularis negatiua vera
 simul cum affirmatiua particulari, hoc est, vt dicimus,

particularis per naturam, quod complicatio ista non con-
 cludit: quoniam fieri potest, vt inueniatur in illo parti-
 culari aliquod, a quo negetur homo, de quo vere praedi-
 cetur animal: & item aliquod, de quo dicatur falso.
 puta, si posuerimus aliquod album, quod non est ho-
 mo, exempli gratia niuem, verum erit, cum dixerimus
 nullam niuem esse animal. quod si posuerimus, exempli
 gratia cygnum, vere proferre poterimus, omnem cy-
 gnum esse animal. Hoc igitur modo manifestum nobis
 factum fuit, quod haec complicatio nonnunquam vniuer-
 salem affirmatiuam veram concludit, & aliquam vniuer-
 salem negatiua veram, quae sunt contraria. Nil praeter
 terea verat, vt dicamus complicationem istam non con-
 cludere, sed quod hoc in loco quarimus coniugationes sem-
 per concludentes, non autem secundum materiam aliquam,
 caeterum si admiserimus complicationem istam conclu-
 dere affirmatiuam in parte, hoc vtiq; fiet, cum negatiua
 particularis, secundum naturam particularis erit, hoc est in ma-
 teria, in qua simul etiam verificatur affirmatiua in par-
 te, non autem vbi simul vera extiterit vniuersalis ne-
 gatiua, quam vocamus particularem positionem. Sed
 quod quarimus in materijs est, quod per se concludit,
 hoc est in omni materia, et propterea non recensetur
 coniugatio ista inter materias concludentes: quemad-
 modum neque illa, quae ex binis affirmatiuis concludit
 in figura secunda, licet fortasse concludat in aliqua ma-
 teria, quoniam materiae, in quibus concludit, sunt apud
 nos ignotae. Consimiliter etiam declarabitur quod con-
 iugatio illa non concludet per se, in qua maior propo-
 sitio negatiua fuerit vniuersalis, & minor negatiua par-
 ticularis, quemadmodum de hac quoque declarauimus.
 Termini vero huius ex materijs, inanimatum,
 homo, album: quoniam aliquod album non est homo:
 & nullus homo est inanimatum. quod si sub hoc ali-
 quo acceperimus, niuem & cygnum, concludetur nobis,
 quod nix non est animatum: & cygnus, quia vol-
 latile, est animatum, & ita inuenietur coniugatio ista
 concludens duo contraria simul. Quod si duae pro-
 positiones acceptae in hac figura extiterint ambae par-
 ticulares, aut ambae indefinitae, aut vna indefinita &
 altera particularis, non erit ex his syllogismus, siue am-
 bae fuerint affirmatiuae, aut ambae negatiuae, aut altera
 affirmatiua & altera negatiua. Et hoc manifestum est
 ex eo, quod non inuenitur in ipsis intentio dicti de om-
 ni: quoniam ipsum determinatur binis conditionibus:
 vna, quod maior sit vniuersalis, quomodocunque se
 habeat secundum qualitatem, hoc est affirmatiua vel
 negatiua: altera, quod minor sit affirmatiua, quomo-
 docunque se habuerit secundum quantitatem, hoc est
 vniuersalis aut particularis. Iam autem declaratum
 est ex terminis, quod non concludit: quoniam contra-
 ria concluduntur in omnibus istis complicationibus.
 Termini vero communes ad vniuersalem affirmati-
 uam concludendam, animal, album, homo: hoc est, vt
 sit animal maior extremitas, album medius, homo mi-
 nor. & hoc, quoniam inuenies terminos istos ad om-
 nes coniugationes illas, vt concludant affirmatiuam.
 namque aliquis homo album, & aliquod album animal:
 & aliquis homo non est album, & aliquod album non
 est animal: & ex omnibus istis sequitur, quod omnis
 homo animal. Termini vero communes istis, quae con-
 cludunt vniuersalem negatiuam, animal, album, lapis:
 animal maior, album medius, lapis minor. Iam itaque
 exposuimus, quae concludant in hac figura, quaeque nos
 quodque ex ipsis quatuor terminis concludunt, & quae ex dua-
 bus construunt vniuersalibus affirmatiuis, & quae ex vni-
 uersali affirmatiua maiore & particulari affirmatiua mi-
 nore, & quae ex vniuersali negatiua maiore et particu-
 lari affirmatiua minore, & quae ex vniuersali negatiua
 maiore

Ca inutilita-
 tis.

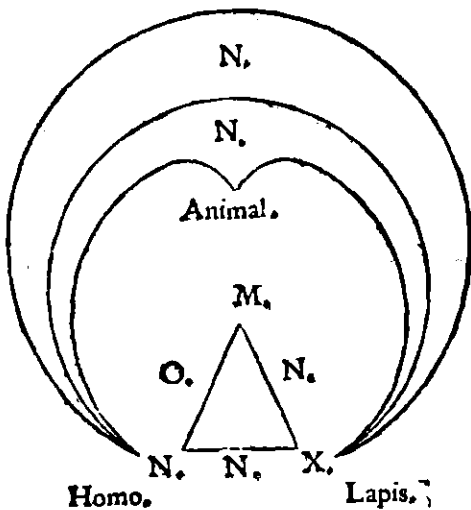
Nota, quod pro-
 pter particula-
 ris duobus
 modis, vti scilicet
 naturam, vel
 positionem.

maiore & vniuersali affirmatiua minore: quodq; concludit omnes enunciationu species, hoc est vniuersalem affirmatiuam, particularem affirmatiuam, vniuersalem negatiua, & particularem negatiuam: quodq; syllogismi concludentes in hac figura sunt perfecti, & ob hoc vocata fuit figura prima. Quod vero priores excogitarunt, q; tres modi figuræ istius binas conclusiones colligunt, hoc est modus concludens vniuersalem negatiuam, concludit etiam conuertentem, & concludens particularem affirmatiua consimiliter, & concludens item vniuersalem affirmatiuam, q; videlicet isti etiam conuertentes suos concludunt, hoc est affirmatiuam in parte: hoc inquam illi asserunt, quia intentionem ignorant Aristotelicam. Aristoteles namq; hoc in loco intendit connumerare conclusionum species, quæ per se & primo in syllogismis inueniuntur naturalibus: non autem qui sunt secundum intentionem secundam, & non secundum cursum syllogismi.

Secunda Figura ex propositionibus In-existentibus. Cap. VI.

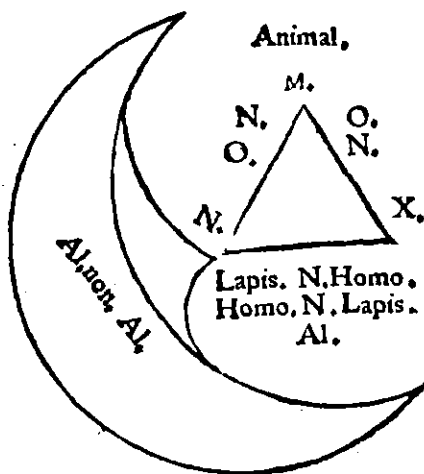
Quando vero idem huic quidem omni, illi autem nulli insit: aut vtrique omni, aut nulli, figuram quidem talem voco Secundam. Medium vero in ipsa dicitur, quod de vtrisque prædicatur: extrema autem, de quibus dicitur hoc. maius vero extremum, quod ad medium iacet: minus aut, quod longius à medio. ponitur autem medium quidem extra extrema, sed positione primum. Perfectus quidem in hac figura nullo pacto est syllogismus: potest autem esse, & vniuersaliter, et non vniuersaliter terminis existentibus. Vniuersaliter quidem existentibus terminis erit syllogismus, quando medium huic quidem omni, illi vero nulli insit: & si ad vtrumuis fuerit priuatiuum: aliter vero minime. Prædicetur M de N quidem nullo: de X autem omni: quoniam itaque conuertitur priuatiuum, nulli M inerit N: M vero omni X suppositum est: quare N nulli X. hoc enim monstratum est prius.

M: M autem omni N inerit: X vero nulli inerit N: facta namque rursus est prima figura. quoniam vero conuertitur priuatiuum, & N nulli inerit X: quare idem erit syllogismus.

Secunda vtilis coniugatio, minoris & conclusionis conuersione indigens, & præmissarum transpositione.

Est autem ipsa monstrare & ad impossibile deducentes.

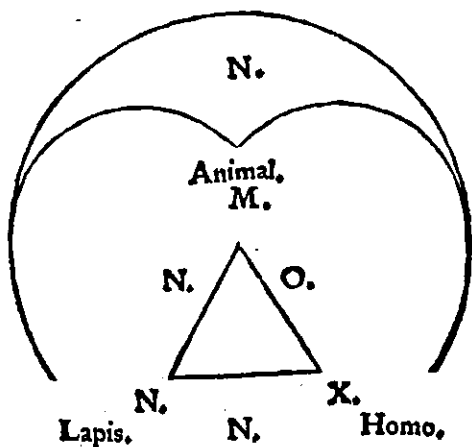

Deductio ad impossibile i vtrisque conuersionibus.

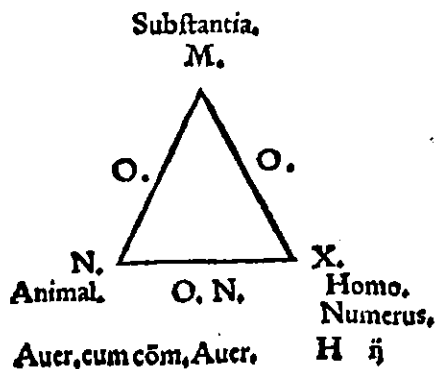
Quod itaque fit syllogismus ita se habentibus terminis, planum. verum non perfectus: non enim solum ex his, quæ ex principio, sed et ex alijs efficitur necessarium.

Si autem M de omni N, atque X prædicetur, non erit syllogismus. Termini quod insit, substantia, animal, homo: quod non insit, substantia, animal, numerus: medium, substantia.

Prima inutilis coniugatio.

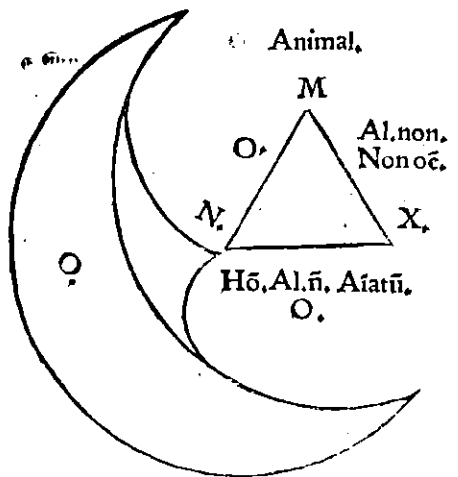
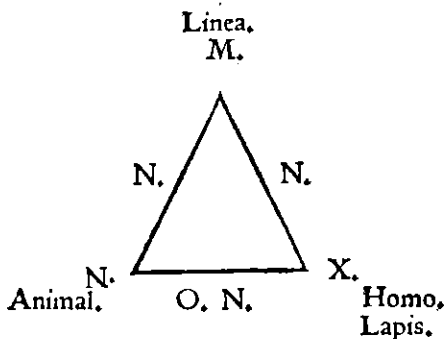
Rursus si M N quidem omni: X vero nulli: & X N nulli inerit. Si enim M nulli X, & X nulli

PRIORVM RESOLVTORIORVM

Et quando neq; de x, neq; de n aliquo prædicetur m. Termini q; insit, linea, anima, homo; q; non insit, linea, animal, lapis.

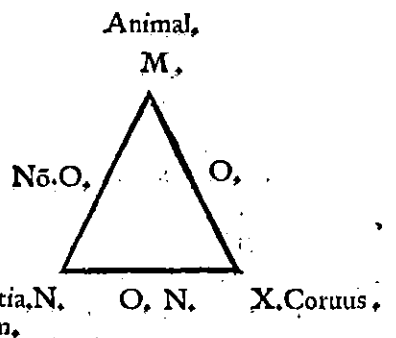
Secunda utilis coniugatio.

Manifestum itaq; si sit syllogismus, vniuersaliter terminis existentibus, necesse terminos ita se habere, vt diximus in principio: aliter. n. se habentibus, non efficitur necessarium.

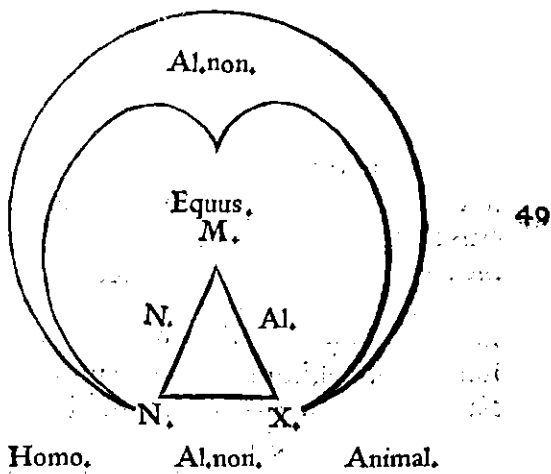
Quando autem medium ad alterum vniuersaliter sit, quando quidē ad maius sit vniuersale, aut prædicatiue aut priuatiue, ad minus vero & secundum partem & opposite (dico autem opposite, si vniuersale priuatiuum, quod in parte affirmatiuum: si vero vniuersale prædicatiuum, quod in parte priuatiuum) necessarium est, syllogismum fieri priuatiuum secundum partem. Si namq; m in n est n quidem nulli: x vero alicui: necesse est n ipsi x non inesse. Quoniam enim cōuertitur priuatiuum, nulli m inerit n: m vero suppositum est x alicui non inesse: quare n alicui x non inerit. efficitur namque syllogismus per primam figuram.

Si vero de x quidem omni: de n vero non omni prædicetur m: nō erit syllogismus. Termini, * aīal, substantia, coruus: * animal, album, coruus.

Neq; quando de x quidem nullo: de n vero aliquo. Termini q; insit, animal, substantia, vnitatis: q; non insit, animal, substantia, scientia.

Tertia utilis coniugatio, maioris conuersione indigens.

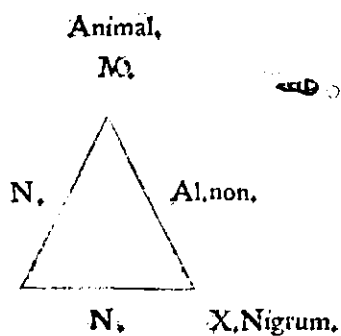

Rursus si m n quidem omni: x vero alicui m non insit: necesse est n x alicui non inesse. Si enim omni inest: prædicetur autem & m de omni n: necessarium est m omni x inesse: suppositum vero fuerat alicui non inesse. Et si m n quidem omni inest: x vero non omni: erit syllogismus quod non omni x n. demonstratio autem eadem.

Quando itaque oppositum sit vniuersali quod est secundum partem, dictum est, quando erit, & quando non erit syllogismus.

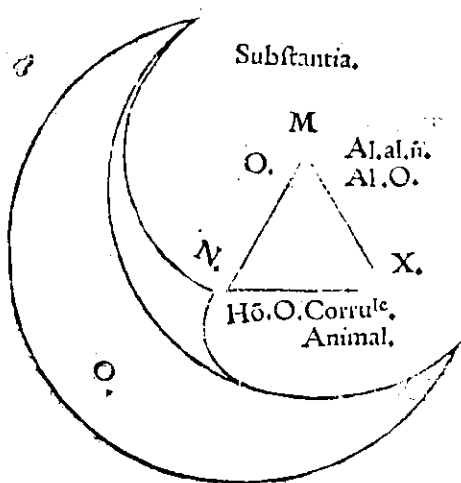
Quando vero propositiones eiusdem sint figurae, quemadmodum vtræque priuatiue aut affirmatiue, nullo pacto erit syllogismus. Sint enim primum priuatiue, & vniuersale adiaceat maiori extremo, vt m n quidem nulli: x vero alicui non insit: contingit vtiq; n & omni, & nulli eorum quæ sunt x, inesse. Termini q; nulli insit, animal, nix, nigrum.

Quod

Nix.N. X.Nigrum.

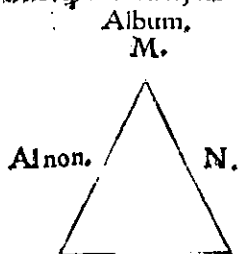
Quòd vero omni insit, non est capere: si M alicui quidem inest: alicui autem non. Si n. N. omni x: M vero nulli N: M nulli x inerit: sed suppositum fuerat alicui inesse. sic itaq; non contingit terminos capere. Ex indefinito autem monstrandum. quoniam enim verificatur quòd M alicui x non insit, & si nulli insit: cum vero nulli inerit, non erat syllogismus: manifestum, quòd neq; nunc.

Officio per ipse q non concluditur de oi, nisi ex idchito, vt insupiant.

Si vero vlt ad minus est extremum: & M x quidem nulli: N vero alicui non inest: contingit N, & oi & nulli inesse x. Termini q; insit, albū, aial, coruus: q; nō insit, albū, lapis, coruus.

20

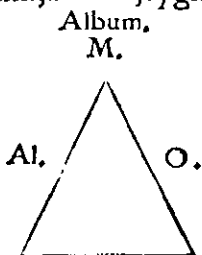

Sexta inutilis contugatio.

Animal, N. O, N. X. Coruus, Lapis.

Si autem prædicatiuæ sint propositiones, termini quòd non insit, album, animal, nix: q; vero insit, album, animal, cygnus.

30

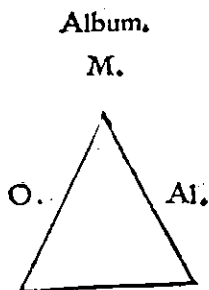
Septima inutilis contugatio.

Animal, N. N. O. X. Nix. Cygnus.

Manifestum itaq; quando eiusdem figure sint propositiones, & hæc quidem vlt, illa vero i parte, q; nullo modo efficiet syllogismus.

Verum neq; si alicui vtriq; insit, aut nō insit: aut huic qdē, illi vero nō: aut neutri oi: aut indefinite. Termini omnium cōes, albū, animal, homo: album, animal, inanimatum.

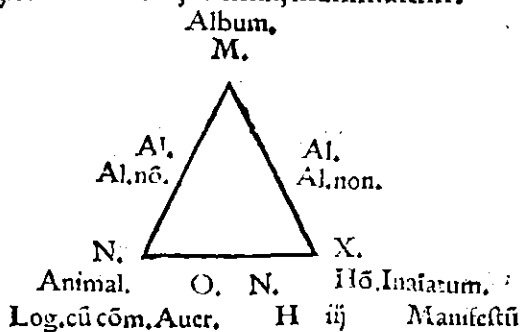
50

Cygnus, N. N. X. Lapis.

Sexdecimi utilium coniugationum exemplum.

Quòd vero omni, non est capere ob eandem causam, quam prius: sed ex indefinito monstrandum.

Manifestum itaq; ex dictis, qd & si ita se habeant termini ad se inuicem, quemadmodum dictum est, ex necessitate fit syllogismus: & si syllogismus sit, necesse est terminos ita se habere. Planum autem, qd & omnes, qui in hac figura, syllogismi imperfecti sunt (omnes enim perficiuntur assumptis quibusdam, quæ vel insunt terminis ex necessitate, aut ponuntur, vt suppositiones, vt quando per impossibile monstremus) & quod non fit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram, sed omnes priuatiui, & qui vniuersaliter & qui fm partem.

Traſtatus de Secunda figura, ex propositionibus Absolutis. Cap. VI.

Cum vero terminus medius prædicatur de duabus extremitatibus, hoc est de subiecto quæstiuæ prædicato eiusdem: & hoc, siue de ipsis affirmatiue prædicetur, vel negatiue: aut de vno affirmatiue, & de alio negatiue: siue subiectum in ambabus vniuersaliter sit, siue in parte: vel in vna ipsarum vniuersaliter, in altera in parte, aut indefinite: planum quod talis complicatio est complicatio syllogismi: quodq; cogitatio humana super ipsam naturaliter cadit: non autem secundum viam artificialem. Exemplum huius: quoniam diceret fortasse aliquis, hic abortiuus non est animal: & si aliquis interrogaret, quare? responderet, quoniam animalis vox est vehemens: & manifestum, quod ex hoc sermone excerpti potest propositio minor, quæ iam est euidens, huius videlicet nati vocem non esse vehementem, vox igitur vehemens medius est terminus, qui de binis prædicatur extremitatibus. Talis autem complicatio vocatur figura Secunda. Terminus vero, qui de ipsis prædicatur, medius nuncupatur, & subiectum quæstiuæ minor, & eiusdem prædicatum maior. Ac propositio, cuius subiectum, est subiectum quæstiuæ minor, propositio cuius autem subiectum est prædicatum quæstiuæ minor, propositio maior. Ponemus itaque primum in sermone minorem extremitatem: postea sequetur medius: deinde sequetur maior, vt distinguatur maior à minori: quoniam non distinguuntur in hac figura, nisi vt ad quæsitum referuntur. In hac igitur figura non inuenitur syllogismus perfectus: inueniuntur autem syllogismi concludentes, cum fuerint propositiones vniuersales, & non vniuersales. Si itaque sint vniuersales, syllogismus erit, cum medius prædicatur de vna extremitate omni affirmatiue, vtra earum fuerit: & de altera prædicetur negatiue, quod si de ipsis prædicetur affirmatiue, non erit syllogismus concludens.

Figura Secunda est naturalis.

Nota non distinguuntur extremitates maiorem & minorem, nisi pernes quæsitum i figura secunda.

Primus modus vtilis.

Secundus modus vniuersalis vtilis.

Ponamus ergo primum duas propositiones vniuersales, vnam negatiuam & alteram affirmatiuam: sitq; maior negatiua et minor affirmatiua: dico igitur quod concludit negatiuam vniuersalem. Exemplum huius: omne c b: et nullum a b: dico quod sequitur ex hoc: nullum c a. si enim conuertamus negatiuam vniuersalem dicentem, nullum a b: et dicamus, nullum b a: cum iam supra posuerimus, omne c b: concludemus in secundo modo primæ figuræ secundum quod declarauimus, quod nullum c est a. Consimiliter si posuerimus etiam minorem negatiuam, & maiorem affirmatiuam, dico quod complicatio ista quoque concludit vniuersalem negatiuam. Exemplum huius: si dicamus nullum c b: et omne a b: concludetur nullum c a. quod monstratur, si conuertamus propositionem negatiuam, & fiat, nullum b c: cum iam positum fuerit omne

a esse b: ergo nobis concluditur in modo secundo figuræ primæ quod nullum a est c. quod si iterum conuertamus conclusionem istam, erit nobis, nullum c a. sed hæc conclusio per se concludebat syllogismi primæ figuræ istius.

Cum vero extiterint binæ propositiones vniuersales affirmatiuæ aut negatiuæ simul, non facient syllogismum concludentem. puta, si posuerimus omne c b: & omne a b: dico quod non sequitur ex hoc, vt sit omne c a, neque aliquod c a. Hoc autem planum ex materijs, quæ contraria colligunt. Exemplum terminorum concludentium affirmatiuam ex materijs, homo, substantia, & animal: vt accipiamus substantiam terminum medium. & hoc, quoniam omnis homo substantia: & omne animal substantia: & concluditur in materia, quod omnis homo animal. Exemplum vero ex materijs terminorum concludentium negatiuam, lapis, substantia, & animal, & hoc, quoniam omnis lapis substantia: & omne animal substantia: & concluditur in materia, nullus lapis animal. Et similiter cum posuerimus, nullum c b, & nullum a b: nanque & complicatio etiam ista in materijs contraria simul concludit. Exemplum terminorum concludentium affirmatiuam, homo, linea, & animal, & hoc, quoniam nullus homo est linea: & nullum animal est linea: & concluditur, omnis homo animal. Exemplum vero terminorum concludentium vniuersalem negatiuam, lapis, linea, animal, nullus enim lapis linea: & nullum animal linea: & concluditur nullus lapis animal. Inueniuntur ergo duæ complicationes istæ aliquando concludentes affirmatiuam, & aliquando negatiuam: non igitur est syllogismus. Iam itaque declaratum est ex hoc tractatu, cum fuerint duæ propositiones vniuersales, quando erit, & quando non erit syllogismus in hac figura: quodq; syllogismi concludentes in hac figura non sunt perfecti: quoniam iam exposuimus quod per aliud concludunt, non autem per se.

Si vero vna duarum propositionum in hac figura vniuersalis extiterit, & altera particularis: si maior vniuersalis fuerit, & minor particularis, & vna ab altera diuersa extiterit in qualitate: hoc est, si vna fuerit negatiua, & altera affirmatiua: erunt ex hoc syllogismi concludentes. Sit itaq; primum maior vniuersalis negatiua, & minor affirmatiua in parte, puta, aliquod c b: nullum a b: dico quod ex necessitate aliquod c non est a. quoniam conuertitur, nullum b a: et iam fuit positum, aliquod c esse b: & nullum b est a: reuertitur itaque ad figuram primam: sed iam declarauimus quod in hac figura sequitur, aliquod c non esse a. Similiter etiam si fuerit maior propositio vniuersalis affirmatiua, & minor particularis negatiua: puta, aliud c non est b: & omne a b: dico quod sequitur ex hoc negatiua in parte, aliquod videlicet c non est a. Quod monstratur, si non fuerit verum, quod dicimus, aliquod c non est a, erit suum contradictorium verum, qd omne c est a: cum quo coniugemus propositionem secundam, quam posuimus, omne a b: & sequitur ex hoc in figura prima, omne c esse b: sed iam posuimus aliquod c non esse b: quod fieri non potest & non coheret, sed quod ex falso sequitur est falsum: & falsum est, quod sequitur ex eo, quod diximus, omne c esse a: falsum igitur etiam erit, oē c esse a: ergo contradictorium suum verum, quod est aliquod c non esse a. & hoc est, qd volebam declarare.

Cum vero extiterit in hac figura propositio maior particularis & minor vniuersalis: & vna ipsarum diuersa in qualitate fuerit à secunda, non erit syllogismus ex hoc. Sit ergo primum maior particularis negatiua, & minor vniuersalis affirmatiua: puta, omne c b: & aliud a non est b, hoc autem declaratur: quoniam reuertitur contraria simul concludi in materijs diuersis.

Termini

Termini igitur concludentes affirmatiuam sunt, coruus, animal, substantia: coruus minor, animal mediū, & substantia maior: quoniam omnis coruus animal: & aliqua substantia non est animal: & concluditur, omnis coruus substantia, quæ est affirmatiua vera. Termini vero concludentes negatiuam sunt, coruus, animal, album: namq; omnis coruus animal: et aliquod album non est animal: & concluditur, nullus coruus est album, & hoc est verum. Consimiliter etiam non erit syllogismus, si maior affirmatiua extiterit in parte, & minor vniuersalis negatiua. Exemplum huius ex elementis: nullum c b: aliquod a b. Termini vero concludentes affirmatiuam in hac complicatione sunt, lapis, animal, substantia: et lapis minor, animal mediū, & hoc, quoniam nullus lapis est animal: & aliqua substantia animal: & concluditur, omnis lapis substantia. Termini autem concludentes negatiuam, scientia, animal, substantia: & scientia minor secundum ordinem nostrum, & animal mediū, & hoc, quoniam scientia non est animal: & aliqua substantia animal: conclusio, scientia non est substantia. Iam itaque declaratum est, cum fuerit propositio vniuersalis in hac figura diuersa à particulari secundum qualitatem, quando erit, & quando non erit syllogismus. Si vero extiterint vniuersalis & particularis aut indefinita consentientes in qualitate, hoc est, aut simul negatiua, aut affirmatiua simul: non erit omnino syllogismus. Sint ergo primum negatiua, & sit maior propositio vniuersalis, et minor particularis: puta, non omne c est b: & nullum a b. Hoc autem ostenditur, quoniam non omne c b non est determinatum: cum hac enim vera est vniuersalis negatiua, & affirmatiua iterum in parte. Quod si cum ipsa vniuersalis negatiua extiterit vera, non erit syllogismus concludens secundum qd declaratum fuit: cum inueniuntur termini concludentes vniuersalem affirmatiuam. Quando autem cum ipsa vera simul fuerit affirmatiua particularis, non inueniuntur termini concludentes vniuersalem affirmatiuam, quoniam, si inueniuntur termini concludentes, quod omne c sit a: cum iam posuerimus, nullum a b, sequetur utiq; nullum c esse b, & erit particularis negatiua, negatiua secundum positionem, non secundum naturam: sed iam posuimus ipsam negatiuam secundum naturam: hoc est vt simul cum ipsa verum foret, aliquod c esse b. hoc autem fieri nequit, & non cohæret. Atqui declaratum est complicationem istam non concludere, quoniam negatiua particularis non est determinata: hoc est, quoniam aliquando est particularis secundum naturam, & aliquando secundum positionem. & si ita est, aliquando concludet & aliquando non concludit, sed quod aliquando concludit & aliquando non concludit, non connumeratur inter syllogismos: quoniam syllogismus concludit vnicam conclusionem ex necessitate. Operæpretium autem esset, vt afferentes ad hoc expositionem præcedentem ita, vt similiter faceremus, quemadmodum fecimus in figura prima, accipientes videlicet sub illo aliquo quippiam, de quo verificaretur prædicatū quæ sit, atq; iterum aliud aliquod, de quo falso diceretur. puta in exemplo, si dicamus aliquod album non est animal: & nullus lapis est animal: deinde accipiamus sub aliquo albo quippiam, de quo falso dicatur lapis: puta, pannum album: atq; aliud iterum de quo vere profertur lapis: puta, saphirum. Ceterum expositio ista idem valet, quod transductio ad vniuersalem negatiuam minorem: & propterea manifestum ex eo, quid existimauerit hic Aristot. Sint rursus affirmatiua, & sit maior vniuersalis, & minor in parte: puta, aliquod c b: & oē a b: consimiliter non erit ex hoc syllogismus. & hoc cum simul cū affirmatiua particulari vera fuerit vni-

uersalis affirmatiua, hæc. n. nunq; concludit fm qd declaratum fuit: et inueniuntur termini concludentes affirmatiuam & negatiuam. qd si cum ipsa vera extiterit negatiua in parte, non inuenies terminos, quibus concludas vlem affirmatiuam, ob causam quā diximus: qm ambæ erant negatiua. Atqui planum qd non concludit, cum eo modo fm se declaratum fuerit, quo & aliud expositum est. Si vero negatiua simul fuerint, & minor propositio vniuersalis extiterit, maior vero particularis, veluti, nullum c b: aliquod a non est b: non erit ex hoc syllogismus. Termini concludentes affirmatiuam vniuersalem, coruus, album, aial: coruus minor, album mediū, & animal maior, concludentes vero negatiuam, coruus, album, lapis: coruus minor, album mediū, & lapis maior. Et consimiliter non erit syllogismus, cum fuerint simul affirmatiua, & minor extiterit vniuersalis, & maior in parte: qm hæc concludit contraria. Exemplum terminorū concludentium affirmatiuam, cygnus, album, animal: cygnus minor, album mediū & aial maior, & hoc, qm omnis cygnus album: & aliquod animal album: & conclusio, omnis cygnus animal, qui vero concludunt vniuersalem negatiuam, nix, album, aial. & hoc, qm omnis nix album: & aliquod aial album: & conclusio, nulla nix aial. Iam itaq; declaratum est, cū fuerint binæ propositiones similes in qualitate & diuersæ in quantitate, qd non erit syllogismus in figura hac. Et, si ambæ extiterint particulares aut indefinitæ, aut vna ipsarum particularis & altera indefinita, non erit etiam ex ipsis syllogismus: siue fuerint affirmatiua simul, siue negatiua simul: aut vna ipsarum affirmatiua & altera negatiua: qm omnes concludunt in materijs diuersis, aliqui affirmatiua, & aliquando negatiua. Termini cōes concludentes in oibus affirmatiua, homo, album, aial: homo minor, album mediū, et aial maior. nec te latet cōplicatio ipsorum: & omnes concludūt, omnis homo est animal. Termini vero concludentes negatiuam, inanimatum, album, animal: inanimatum minor, album mediū, animal maior: & oēs concludūt qd inanimatū non est animal. Iam igitur ex hoc manifestū est, cum fuerit hac in figura syllogismus concludens, qd necessarium est, vt propositiones se habeant, quemadmodum disposuimus: hoc est vt maior sit vniuersalis & minor diuersa ab ipsa in qualitate: quodq; cum extiterint propositiones fm hanc dispositionem, necessariū est, vt sit syllogismus in hac figura. Et cum hoc simul manifestum, qd omnis syllogismus, qui est in hac figura, est imperfectus: qm iam declarauimus, qd est syllogismus per additionem rerum aliarum, quæ vel sunt dispositiones consequentes propositiones suas ex necessitate, dum conuertuntur & reducuntur ad figuram primam: vel etiā sit declaratio per impossibile. Et manifestum etiā qd hac in figura non est conclusio affirmatiua, sed aut negatiua vniuersalis, aut negatiua in parte.

Tertia Figura. Cap. VII.

In autem eidem, hoc quidem omni, illud vero nulli insit: aut ambo omni, aut nulli figuram talem voco Tertiam. Sed medium in ipsa dico, de quo ambo prædicamus: extrema vero, quæ prædicantur: maius, quod à medio longius: minus autem, quod proximius. ponitur vero medium extrema quidem extrema, positione autem vltimum. Perfectus itaque neque in hac figura syllogismus efficitur: poterit autem, cum & vlr, & non vlr termini ad medium extiterint. Log. cum cōm. Auer. H iij Vni

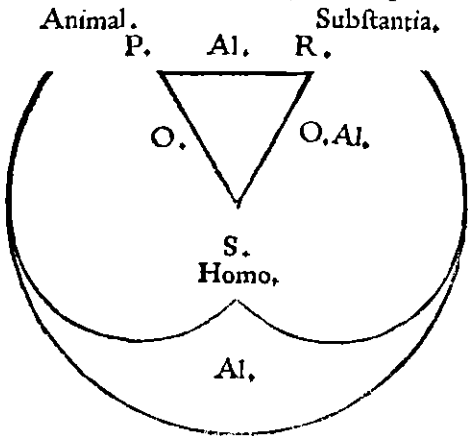
Collectio
oium, quæ
ppria sunt
Secundæ fi-
guræ.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

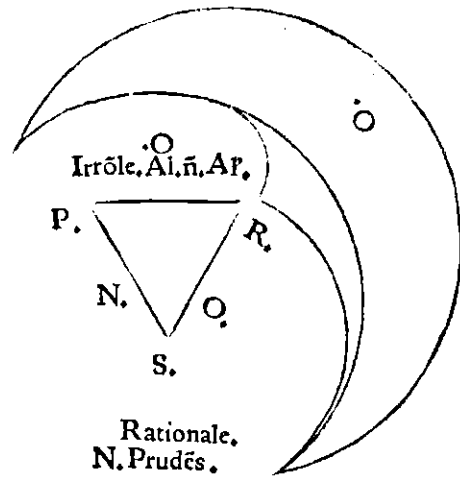
Vniuersaliter igitur terminis existētibus, cum & P, & R omni insit s, erit syllogismus, q̄ alicui eorum quæ sunt R, P inerit ex necessitate. Quoniam enim cōuertitur prædicatiuum, inerit s alicui eorum, quæ sunt R, quomobrem qm̄ P oī s; s vero alicui R; necesse est P alicui R inesse. per primam nāq; figuram syls efficit̄.

Monstrari vero posset & per impossibile, quemadmodum in priori.

Prima utilis coniugatio, minoris conuersione indigens, vt ad primā reducat̄ figuram.

10

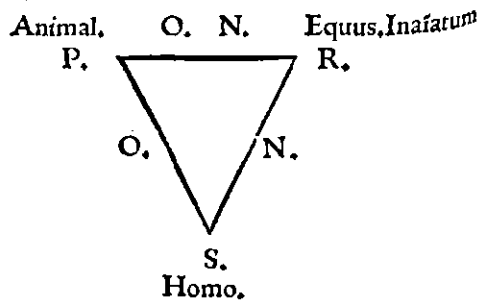

20

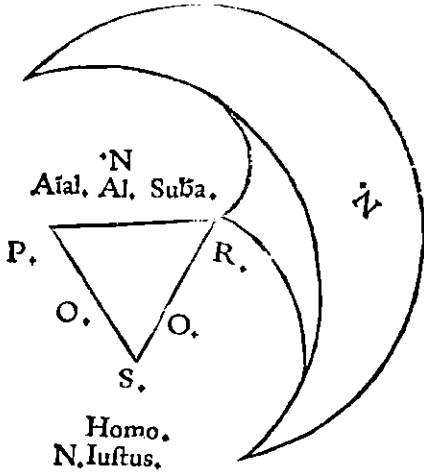
Si vero R nulli s; P vero omni insit s; nō erit syllogismus. Termini q̄ insit, animal, equus, homo; q̄ non insit, animal, inanimatū, homo.

Possumus aut̄ et p̄imposse, & exponendo, demonstrationem facere. Si ambo. n. omni insunt s, si quid eorum quæ sunt s, accipiatur, vt

30

Demfatio eiusdem per impossibūc.

40

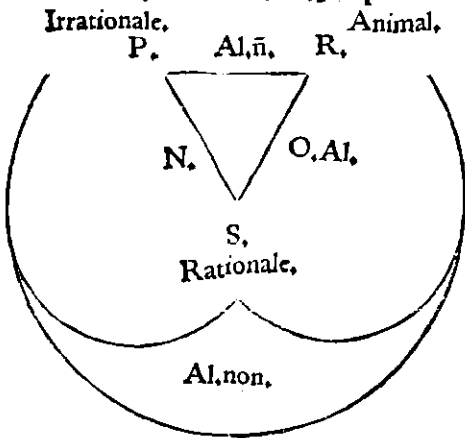
Necquando ambo de nullo s dicantur, erit syllogismus. Termini q̄ insit, aīal, equus, inaiatum; q̄ nō insit, homo, equus, inaiatum.

Offīso per, expōnem.

Et si R omni s; ipsum vero P nulli insit: erit syllogismus, q̄ P alicui eorum quæ sunt R, nō inerit ex necessitate. erit enim idē modus demonstrationis, conuersa, R s, propositione.

50

Secunda utilis coniugatio, minoris conuersione indigens.

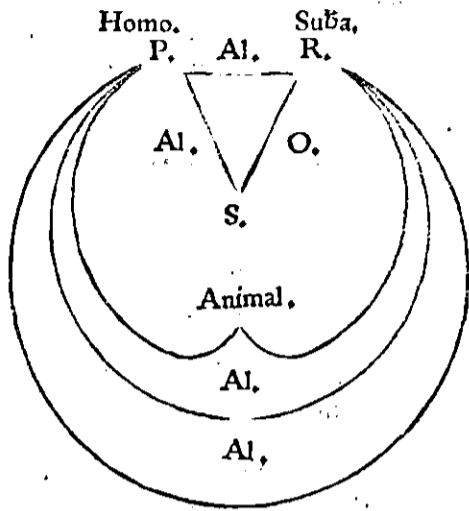

60

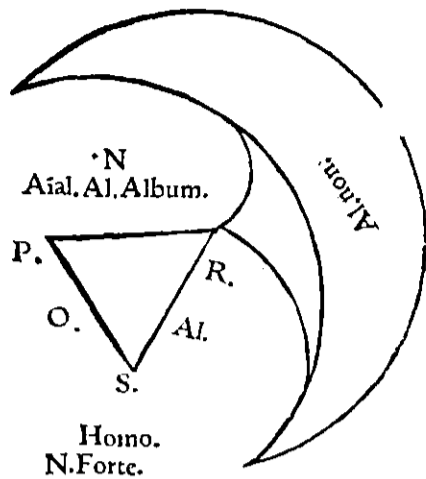
Manifestum itaque & in hac figura quando erit, & quando non erit syllogismus, cum termini vniuersaliter fuerint. Quando enim ambo termini prædicatiui positi sint, erit syllogismus, quod alicui inerit extremum extremo: quando autem priuatiui, non erit. Quando autem hic priuatiuus sit, ille vero affirmatiuus: si maior quidem factus fuerit priuatiuus, alter autem affirmatiuus, erit syllogismus, quod alicui non inerit extremum extremo: si conuerso, non erit.

Sed, si hic quidem vniuersaliter sit, ille autem in parte, terminis vtriusq; prædicatiuis existētibus, necesse est fieri syllogismum, si vterlibet terminorum vniuersaliter sit. Si enim R omni

omni inest s: ipsum vero p alicui: necesse est p alicui eorum quæ sunt r inesse. Quoniam enim conuertitur affirmatiua, inest s alicui eorum quæ sunt p. quare quoniam r quidem omni s: s vero alicui eorum quæ sunt p: & r alicui p inest: quare & p alicui r.

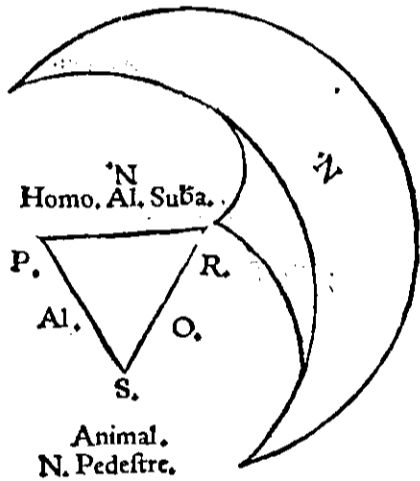
10

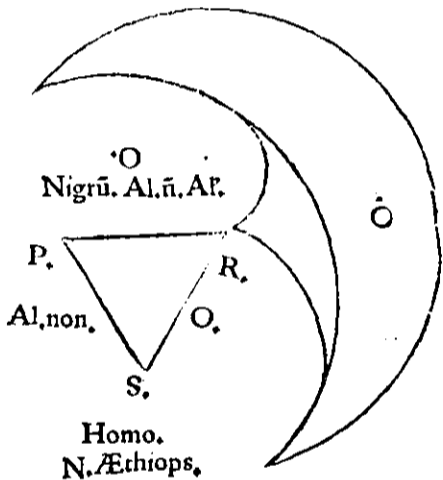
Demonſtratio eiusdem p impoſit.

20 Sed si hic quidem sit prædicatiuus, ille vero priuatiuus, vniuerſaliter autem prædicatiuus, quando minor quidẽ sit prædicatiuus, erit ſyllogiſmus. Si enim r omni s: ipſum vero p alicui non inest: necesse est p alicui r non inesse. Si enim omni s: & r omni s: & p omni s inest: ſed non inerat. Mõſtratur autem & ſi ne deductione, ſi acceptum fuerit aliquid eorum quæ ſunt s, cui p non inest.

Oſtenſio p expõnem.

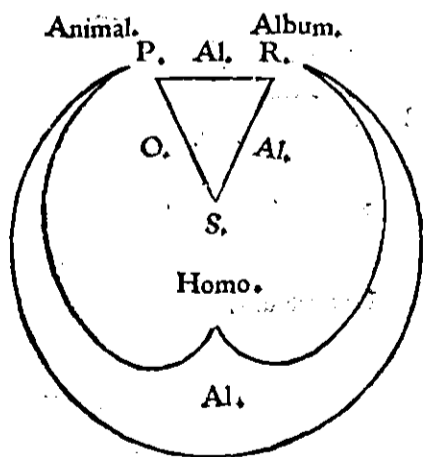

30

Quinta vtilis coniugatio, p deductionem ad impoſſibile oſtenſit.

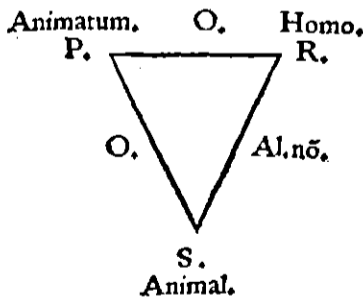
Rurſus ſi r quidem alicui s: p vero omni inest: necesse est p alicui r inesse. idem enim modus erit demonſtrationis.

50

Quando autem maior quidẽ sit prædicatiuus, minor vero particularis priuatiuus, non erit ſyllogiſmus: vt ſi p quidem omni inest: r autem alicui s non inest. Termini q̄ oĩ inest, animatum, homo, animal.

Oſtenſio per expõnem.

60

Tertia inutilis coniugatio.

Eſt autem demonſtrare & per impoſſibile, & expoſitione, quẽ admodum in prioribus.

Nulli vero non eſt accipere terminos: ſi alicui quidem inest ipſum r, alicui autem non. † Si enim nulli r inest p: ipſum vero r alicui s: & p

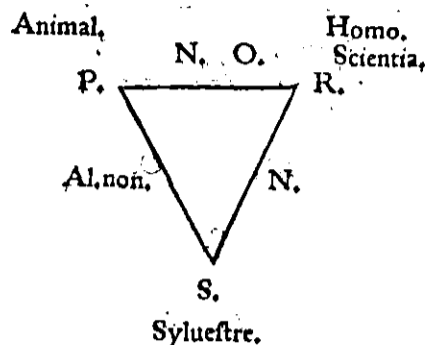
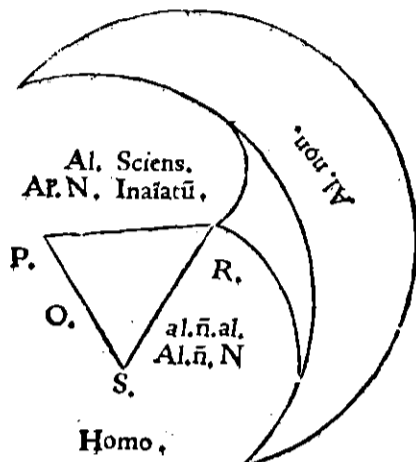
† Al. cod. nō habent hæc verba vſque ad aliud, ſi enim

PRIORVM RESOLVTORIVM

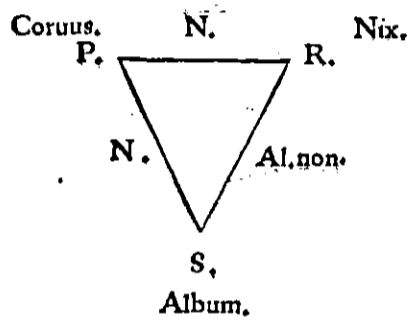
& p alicui non inerit; suppositum autem est, omni inesse. Si enim omni inest p: r vtro alicui s: & p alicui r inerit; suppositum autem fuerat, nulli inesse. Sed quemadmodum in prioribus accipiendum est, cum etenim indefinitum sit, alicui non inesse, & quod nulli inest, verum est dicere, alicui non inesse: cum vero nulli insit, non est syllogismus. manifestum igitur, q non erit syllogismus.

Neq; quando vtrique priuatiui positi fuerint, sit autem hic quidem vniuersaliter, ille vero in parte. Termini q insit, cum minor sit vlt ad mediū, animal, homo, syluestre: quod non insit, animal, scientia, syluestre.

Omnia per ipse, q nō concludatur de nullo, nisi ex indefinito, vena in secunda figura.

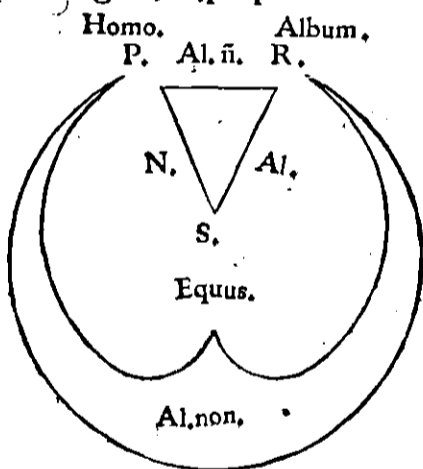
Sed quando maior vniuersaliter, minor vero in parte: q non insit, coruus, nix, album.

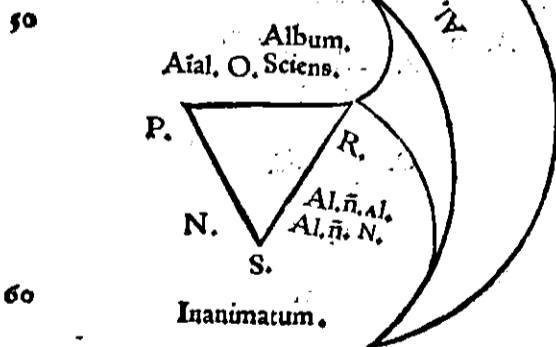
Sed si priuatiuus terminorum vniuersaliter sit, qui autem in parte prædicatiuus, cum maior sit priuatiuus, minor vero prædicatiuus, erit syllogismus. Si enim p nullis: r autē alicui inest s: r p alicui non inerit. Rursus, n. erit prima figura, r s, propositione conuersa.

Quod autē insit, non est capere terminos, si r alicui quidem inest s, alicui vero nō inest. Si enim p omni r: r autem alicui s: & p alicui s inerit: sed fuerat suppositum nulli, ceterum ex indefinito monstrandum.

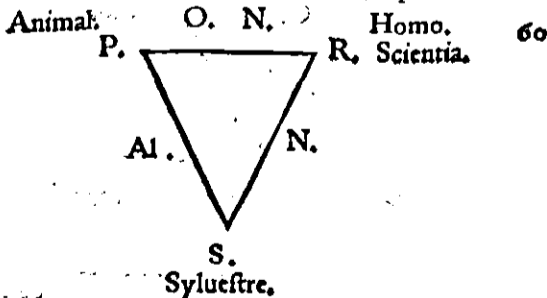
Sexta vtilis coniugatio, minoris conuersione indigens.

Sed qn minor sit priuatiuus, non erit syls. Termini q insit, aīal, hō, syluestre: q nō insit, aīal, scia, syluestre: mediū amborū, syluestre.

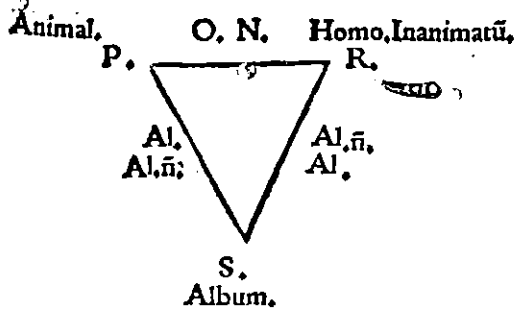

Quarta inutilis coniugatio.

Auer. p syluestri accipit equaticum.

Neque quando vterque alicui medio insit, aut non insit; aut hic quidem alicui, ille vero non omni, aut indefinite, non erit syllogismus. Termini omnium communes, animal, homo, album; animal, inanimatum, album. Manifestum

Manifestum itaq; & in hac figura, quando erit, & quando non erit syllogismus: & q; ita se habentibus terminis, quemadmodum dictum est, fit ex necessitate syllogismus: & si existat syllogismus, necesse est terminos ita se habere. Manifestum etiā, quod omnes imperfecti & qui hac in figura syllogismi sunt: (perfecti nanc; omnes assumptis quibusdā): & q; vñratiocinari per hanc figurā non licet, neq; priuatiuū, neq; affirmatiuum.

Traſtatus de Tertia figura, ex propositionibus Absolutis. Cap. VII.

CVm vero medius terminus subicitur ambabus quæſiti extremitatibus, & extremitates de ipſo prædicatur, vocatur figura iſta, figura Tertia, veluti, ſi A, & C prædicentur de B. & manifestum etiam q; figura hæc eſt figura naturalis, & hoc, qm̄ aliquis vtiq; diceret q; C eſt A, cum B ſit C & A. Et ex materijs: quoniam corpus eſt innouatū: qm̄ paries eſt corpus, & eſt innouatum. Propoſitio autem, in qua eſt ſubiectum quæſiti, vocatur minor: qm̄ & ipſum vocatur terminus minor, ea vero, in qua fuerit prædicatū, quæſiti, quod eſt extremitas maior, nuncupatur maior. ſit autem in exemplo, minor extremitas C, medius B, & maior A, & ſit ipſorum ordo, vt primo incipiāmus à termino medio, deinde ſequatur minor, poſtea maior. Non erit autem in hac quoq; figura ſyllogismus perfectus: poteſt autem in ipſa ſyllogismus eſſe, cum fuerint propoſitiones vniuerſales, aut vna ipſarum vniuerſalis & altera particularis: & poteſt etiam non eſſe ſylſ.

Sint ergo primum binæ propoſitiones vniuerſales & affirmatiuæ, vt in exemplo, omne B C: & omne B A: dico, q; hic concludit, aliquod C eſſe A. qm̄ minor vniuerſalis, oē B C conuertitur in particularem, aliquod C B: & tam poſuimus omne B eſſe A: concluditur itaq; in figura prima, aliquod C eſſe A, ſm̄ q; ibi declaratū fuit. Hoc autem declaratur per impoſſibile, & per poſitionem. Ac per impoſſibile quidem, cum accipitur contradictorium conſiſionis, & huic annectitur altera duarum propoſitionum, ex quibus ſequitur contradictorium alterius propoſitionis: ex quo autem falſum ſequitur, illud etiam eſt falſum. Secundum vero poſitionem, ſi ponamus aliquod B eſſe C: & quoniam C in omni B, & G eſt pars ipſius B, ex neceſſitate G erit pars ipſius C. & quoniam A in omni B, ex neceſſitate G erit pars ipſius A: ſed iā fuerat pars ipſius C: igitur aliquod C eſt A. Conſimiliter ſi fuerit maior propoſitio negatiua, & minor affirmatiua, erit etiam ſyllogismus, vt ſi dicamus, oē B C, nullum B A: dico q; concludit aliquod C non eſt A: hoc eſt negatiuam in parte, quoniā, ſi conuerterimus affirmatiuam vñem in parte, fiet complicatio hunc in modum, aliquod C B, nullum B A: quæ concludit, aliquod igit C non eſt A, & hoc in figura Prima. Sin autem vniuerſalis negatiua extiterit minor, & vniuerſalis affirmatiua maior: veluti ſi dicamus, nul-

lum B C: & omne B A: non erit ex hoc ſyllogismus concludens quæſitum: quoniam concludit contraria, cum ſit in materijs. Exemplum terminorum cōcludentium affirmatiuam, equus, homo, animal: equus minor, homo medius, animal maior. & hoc, quoniam nullus homo equus: & omnis homo animal: & concluditur, omnis equus animal, quæ eſt affirmatiua vera. Termini vero concludentes negatiuam, inanimatū, homo, animal, quoniam nullus homo eſt inanimatum: & homo eſt animal: & concluditur inanimatū non eſt animal.

Quod ſi fuerint propoſitiones vniuerſales negatiuæ, non erit ſyllogismus omnino, quoniā concludunt duo contraria. Termini autem concludentes affirmatiuam ſunt, equus, inanimatum, animal: & equus minor, inanimatum medius, animal vero maior. & hoc, quoniam inanimatum non eſt equus: & inanimatum non eſt animal: & concluditur, q; equus eſt animal. Cōcludentes vero negatiuam, equus, inanimatum, hō: equus minor, inanimatum medius, & homo maior. & hoc, qm̄ inanimatum non eſt equus, & inanimatum non eſt homo, & equus non eſt homo. Sed iam declaratum eſt, quando erit ſyllogismus hac in figura, et quando non, cum ambę propoſitiones vniuerſales extiterint. Et hoc, quoniam ſi fuerint affirmatiuæ, erit ſyllogismus cōcludens affirmatiuam in parte. & ſimiliter ſi maior negatiua extiterit, & minor affirmatiua, erit ſyllogismus concludens negatiuam in parte. Sin autem fuerint negatiuæ, aut minor negatiua vniuerſalis cum maiore affirmatiua, non erit ſyllogismus.

Si vero altera ipſarum vniuerſalis extiterit & altera in parte, vtrauis contigerit, & affirmatiuæ fuerint, erit ſyllogismus cōcludens affirmatiuam in parte. puta in exemplo, ſi poſuerimus, omne B C: & aliquod B A: dico q; aliquod C eſt A: hoc eſt ſi minor extiterit vniuerſalis, & maior in parte. Et hoc, quoniam, ſi conuertatur aliquod B A, & ſi at aliquod A B: & omne B C: concludetur in prima figura, aliquod A eſſe C, q; ſi cōuertatur & concluſio iſta, quæſitum deinceps concludetur, puta, aliquod C A, & hoc concluditur per binas conuerſiones.

Cōſimiliter etiam ſi minor extiterit particularis, & maior vniuerſalis, erit ſyllogismus concludens. exemplum huius, ſi ponamus, aliquod B eſſe C: & omne B eē A: dico q; concluditur aliquod C eſſe A. Et hoc, quoniā conuertitur hæc particularis, & ſit aliquod C B: & omne B erat A: quare concluditur in prima figura, aliquod C eſſe A. Monſtratur item hoc per poſitionem, ſi poſuerimus, exempli gratia, q; aliquod B ſit G, & tunc omne G erit C: & omne G A: & ita redit ad eam, quæ ex ambabus conſtat vniuerſaliter affirmatiuis, hoc eſt, quæ concludit aliquod C eſſe A. Monſtratur item deducendo orationem ad impoſſibile: quod vocatur in contrarium pmutatio. & hoc, qm̄, ſi acceperimus cōtradictorium conſiſionis, & ipſi coniunxerimus alteram duarum propoſitionum, ſequitur vt altera ſit falſa, puta in exemplo, ſi acceperimus, nullum C A, quod eſt contradictoriū conſiſionis, & huic addiderimus propoſitionē minorem, aliquod videlicet B eſſe C: cōcludemus in figura prima, q; aliquod B non eſt A, quod eſt contradictorium maioris propoſitionis, quam poſuimus, q; videlicet omne B eſt A, cum igitur oratio, in qua ponitur contradictorium conſiſionis, deducatur ad impoſſibile, ſequitur, vt hoc etiam contradictorium ſit impoſſibile, concluſio itaque vera erit.

Quod ſi altera ipſarum extiterit affirmatiua, & altera negatiua, & fuerit propoſitio negatiua maior & affirmatiua minor, tam fiet ſyllogismus. Puta in exemplo, ſi ponamus primo, maiorem negatiuam in parte, & minorem vniuerſaliter affirmatiuam: veluti ſi omne B ſit C, & aliquod B non ſit A: dico q; concluditur aliquod

Sylſi pſiculares concludentes vbi ſint ambæ affirmatiuæ.

Conlugationes pſiculares viles, vbi vna ſit affirmatiua & altera negatiua.

PRIORVM RESOLVTORIVM

quod c nō est a. Et hoc per deductionem sermonis ad impossibile, qm̄, si non fuerit verum quod dicimus, ali quod c non est a, erit suum contradictorium vrum, omne, videlicet c esse a: sed posteaq̄ coniunxerimus huic propositionem minorem, puta q̄ omne b c: concludetur, q̄ omne b est a, quod impossibile: quoniam contradictorium est propositionis maioris: iam enim posuimus q̄ aliquod b non est a, suum itaq̄ contradictorium verum erit, aliquod videlicet c non esse a.

Hic nota id, qd sit expō, circates sensibilem.

Cæterum hoc per positionem etiam monstratur: si posuerimus b rem sensibilem, vt exempli gratia g: & sic nullum g a: omne g c: quoniam g est pars ipsius b, redit enim ad speciem concludentem huius figuræ, hoc est, quæ ex duabus constat vniuersalibus, maiore negatiua, & minore affirmatiua, et cōcludit aliquod c nō esse a. & modus iste nō monstratur per cōuersionem.

Consimiliter si maior extiterit vniuersaliter negatiua cum minore affirmatiua in parte, erit ita quoque syls concludens, puta in exēplo: aliquod b c, nullum b a: concludit aliquod c non esse a, & hoc, qm̄, si cōuerterimus affirmatiuā minorē, redibit ad figurā primā.

Coniugationes inuiles, vbi minor sit negatiua.

Si autem maior propositio extiterit affirmatiua & minor negatiua, non erit fm̄ hoc syllogismus ad quæ sitū. Et istæ duæ sunt species: vna vt maior sit vniuersalis, ac minor in parte, puta in exemplo, aliquod b nō est c, & omne b a: dico enim, q̄ non concludit, & hoc, quoniam in materijs diuersis contraria colligit. Exemplum terminorum concludentium affirmatiuam, homo, animal, & animatum: & homo minor, animal medius, & animatum maior. & hoc, qm̄ aliquod animal non est homo: & omne animal animatum: & concluditur omnis homo animatum. Termini vero concludentes negatiuam nō inueniuntur, si simul cum negatiua particulari vera extiterit affirmatiua in parte, & fiat aliquod b c: & omne b a: igitur aliquod c a, quare vere proferri non potest, nullum c esse a. Atqui, species hæc connumeratur inter non concludentes, propterea q̄ in aliqua materia tantum cōcludit, puta in ea, in qua cū negatiua particulari vera fuerit affirmatiua in parte. Consimiliter si minor extiterit vniuersalis & maior in parte, vt in exemplo, nullum b c: & aliquod b a: dico igitur q̄ non concludit. Termini autem concludentes affirmatiuam, aquaticum, homo, animal, & hoc, quoniam nullum aquaticum homo: & aliquod aquaticum animal: & concluditur, q̄ omnis homo animal, quæ est conclusio. Termini vero concludentes negatiuam, a aquaticum, scientia, animal: & hoc, quia nullum aquaticum est scientia: & aliquod aquaticum est aial: & colligit nulla scientia est animal, quæ est conclusio.

Coniugationes inuiles, vbi ambæ sint negatiuæ.

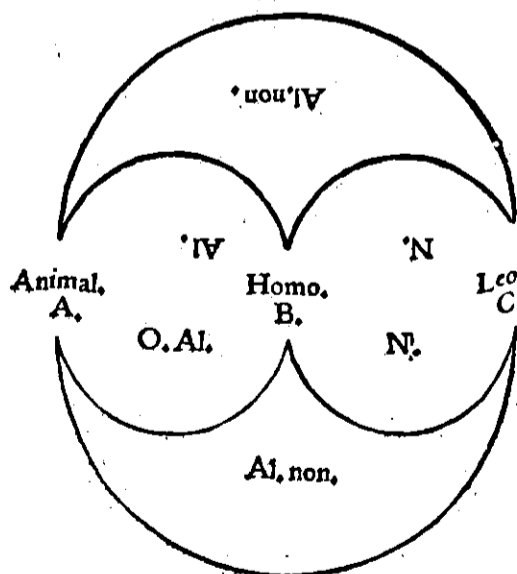
Consimiliter etiā non erit syllogismus, cū simul fuerint negatiuæ, vniuersalis & particularis. Exēplum terminorum concludentiū negatiuam, cū fuerit minor vniuersalis & maior in parte, animatum, scientia, animal: animatum medius, scientia minor, & animal maior, & hoc, quoniam animatum non est scientia: & animatum non est animal: & concluditur, scientia non est animal. Exemplum vero terminorum concludentiū affirmatiuam, aquaticum, homo, animal, et hoc, quoniam aquaticum non est homo: & aliquod aquaticum non est animal: & colligitur, omnis homo aial, quæ est conclusio. Termini vero concludentes negatiuam, cū fuerit maior propositio vniuersalis negatiua, & minor particularis, album, nix, coruus. & hoc, qm̄ aliquod album non est nix: & nullum album est coruus: & conclusio, nulla nix coruus. Termini autem concludentes affirmatiuam non inueniuntur ob causam prædictam: hoc est si cum negatiua particulari vera affuerit affirmatiua in parte. Et hoc, qm̄, si conclusum fuerit, omne c a, cū tam supra acceperimus

aliquod b c: cōcludetur nobis aliquod b esse a: sed iam posueramus in propositionibus huius syllogismi, nullum b esse a: quod fieri non potest, & non cohæret. In specie igitur hac colligi nequit vniuersalis affirmatiua. Atqui planum, q̄ non est syllogismus: qm̄ non concluditur conclusio vna semper. & hoc, quoniam ignoramus, quando simul cum negatiua particulari verificatur affirmatiua particularis, & quando vniuersalis negatiua cum eadem hac. Si vero fuerint binæ propositiones in hoc syllogismo particulares, aut indefinitæ: aut vna particularis & altera indefinita: seu affirmatiuæ simul fuerint, seu negatiuæ simul: siue vna ipsarum affirmatiua & altera negatiua, non erit in hoc syllogismus. Termini vero concludentes affirmatiuam vniuersalem i omnibus istis speciebus, album, homo, animal. Concludentes autem negatiuam, album, inanimatum, animal: album medius, & animal maior.

Cæterum ex hoc tractatu iam manifestū est, quando erit, & quando non erit syllogismus hac in figura. qm̄, si minor in hoc syllogismo fuerit affirmatiua, & altera propositionum vniuersalis, siue minor, siue altera ab hac, nimirum erit syllogismus concludens: & si fuerit syllogismus concludens ex necessitate propositiones ita erunt dispositæ. Præterea, declaratū etiā fuit, q̄ syllogismi figuræ istius non sunt perfecti: quodq̄ ex ipsis sunt qui monstrantur per conuersionē, per positionē & per impossibile: alij vero ostenduntur per positionē & per impossibile. Quodq̄ in hac figura nō inuenitur conclusio vlis neq̄ affirmatiua, neq̄ negatiua.

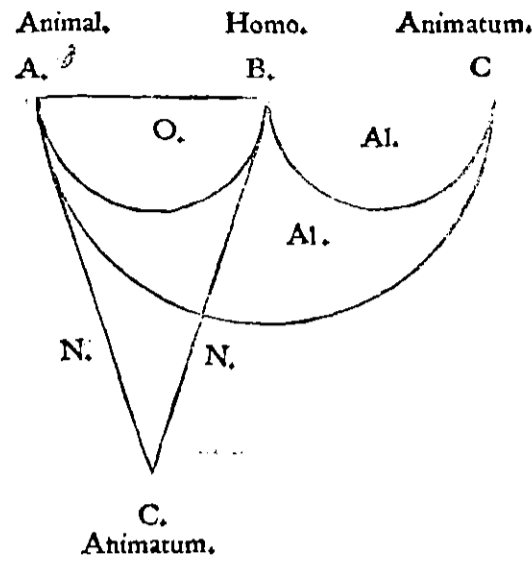
30 *Quæ coniugationes penitus inuiles sint: quæ vero non penitus, in omnibus figuris. Quo pacto syllogismi omnes perfecti fiant: & reducantur omnes in vniuersales Prime figure. Cap. VIII.*

Planum autē, & q̄ in omnibus figuris, qm̄ non fiat syllogismus, prædicatiuis aut priuatiuis vtriusq̄ existentibus terminis, & in parte, nihil penitus fit necessariū: prædicatiuo autem & priuatiuo, & vniuersaliter accepto priuatiuo, semp fit syllogismus minoris extremi ad maiorē. Quemadmodū si a omni b, aut alicui b vero nulli c, conuersis nāq̄ propositionibus, necesse est c alicui eorum quæ sunt a, non inesse.

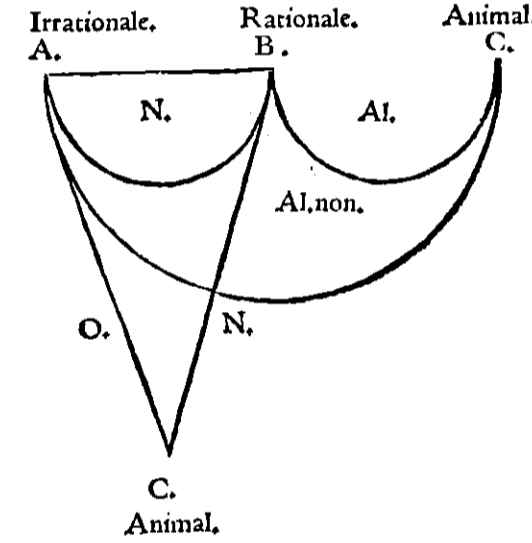
Consimiliter & in alijs figuris: semper. n. per conuersionem fit syllogismus. Palam autem, qd & si indefinitum pro predicatio in parte ponatur, eundem faciet syllogismum in omnibus figuris.

Manifestum autem, & qd omnes imperfecti syllogismi perficiuntur per primam figuram. aut enim monstratiue, aut per impossibile concluduntur omnes: utroq; autem modo prima efficitur figura. Si quidem monstratiue perficiantur: quoniam per conuersionem concluduntur omnes: conuersio vero prima efficiebat figuram. Sin autem per impossibile monstrantur: quoniam posito falso, syllogismus efficitur per primam figuram. Quem admodum in vltima figura, si A, & B omni in sunt C, qd A alicui B inest. si enim A nulli B: B vero omni C: A nulli C: sed erat omni. Consimiliter & in alijs.

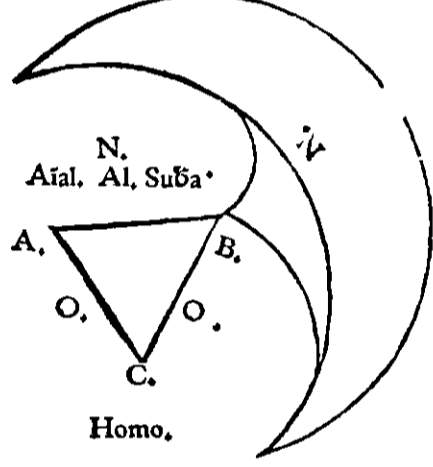

Offensio per impossibile, quo pacto deducatur tertiam coniugationem primae figurae ad primam secundae.

Consimiliter autem & in priuatiuo erit demonstratio. Si enim A nulli B: B vero alicui C inest: A C alicui non inerit. si enim omni: nulli autem B inest: nulli C B inerit. sed haec erat media figura.

Offensio per impossibile, quo pacto quarta coniugatio primae figurae reducat ad secundam secundae.

Est autem & omnes syllogismos reducere ad vniuersaliter syllogismos, qui in prima sunt figura. Qui quidem in secunda sunt figura, planum quod per illos perficiuntur: praeterquam quod non omnes consimiliter: sed vniuersales, priuatiuo conuerso: qui vero in parte, vterque per deductionem ad impossibile. Qui autem sunt in prima figura secundum partem, perficiuntur quidem & per seipsos: verum est etiam per secundam figuram monstrare ad impossibile deducendo. Ut si A omni B: B alicui C: quod A alicui C inerit. si enim nulli: B vero omni: nulli C B inerit: hoc enim fit per secundam figuram.

Quamobrem, quoniam omnes, qui in media sunt figura, syllogismi reducuntur ad vniuersales syllogismos, qui in prima: qui vero secundum partem in prima ad eos, qui in media: planum, qd & qui secundum partem reducuntur ad vniuersales syllogismos, qui in prima figura. Qui vero in tertia, cum termini vniuersaliter sunt, statim perficiuntur per eos syllogismos, qui in prima figura. cum vero in parte fuerint accepti, per syllogismos in parte, qui sunt in prima figura: isti autem in illos redacti sunt: quare & qui in tertia figura secundum partem omnes reducuntur ad vniuersales syllogismos, qui in prima. Qui igitur inesse, aut non inesse monstrant syllogismi, dictum est quomodo se habent: & secundum se, qui ex eadem figura: & ad seinuicem, qui ex diuersis figuris.

De

PRIORVM RESOLVTORIVM

De coniugationibus penitus, et non penitus inutilibus
in omnibus figuris. De Quarta figura contr. Ga-
lenum. De perfectione omnium syllogismorum,
& reductione omnium ad uniuersales
Prime figure. Cap. VIII.

Quæ sint cõ-
munia oibus
figuris.

Nota hic syl-
logismos q̄s
Latini vocat
Fapismo &
Frisefom: &
dicunt fieri
in prima fi-
gura. Aristo-
teles 7o &
Auer. in om-
nibus: cõclu-
dentes tamẽ
quæsitum nõ
positum nec
determina-
sum.

Nota syllos
suprapositos
non esse na-
turales.

Sylls q̄ non
cõcludit que-
situm deter-
minatum, nõ
ẽ naturalis.
Tres figuræ
ab Arist. po-
sitz conclu-
dunt quæsi-
tum determi-
natum natu-
raliter.

Figura Se-
cunda multũ
inuenitur in
sermone ho-
minum p̄ na-
turam. Dis-
positio me-
dijs, vt præli-
cet de maio-
ri & subij-
ciat minori,
non est natu-
ralis, vt ex
ea sequatur
quæsitum de-
terminatum.
Digressio cõ-
tra Gate. de
Quarta figu-
ra, q̄ natura-
lis non sit.

In oĩ quæsto
ẽ subiectum
p̄ naturam &
p̄dicatum per
naturam.

Commune est aut omnibus figuris, vt non con-
cludatur ex ambabus negatiuis, neq; ex ambabu-
bus particularibus, neq; ex ambabus indefini-
tis, neq; ex indefinita & particulari: quũ vis indefinita-
rum est vis particularium. Amplius, declaratum est
in omni syllogismo, cum fuerint hinc propositiones,
vna vniuersalis negatiua, & altera affirmatiua, q̄ erit
syllogismus semper concludens, hoc est concludens,
aut quæsitum positum, aut quæsitum non positum: ac
quæsitum quidem positum, cum maior i figura prima
extiterit vniuersalis negatiua: quæsitum vero non po-
situm, cum minor fuerit negatiua vniuersalis. Consimi-
liter res se habebit & in figura secunda, cum minor in
ipsa fuerit vniuersalis negatiua, & maior particularis:
ac in figura tertia cum minor fuerit negatiua. Et hoc,
quoniam, si fuerit nullum C B: & omne B A: & conuer-
terimus vtrascq; propositiones istas, & dixerimus ali-
quod A B: & nullum B C: concludemus, aliquid A non
est C. Atqui non connumerantur syllogismi tales in-
tra syllogismos, quos hic intendimus: quoniam quod
quærimus hoc in loco, est syllogismus, super quem na-
turaliter cogitatio cadit in comparatione ad quæsitum
determinatum. Verum syllogismus, qui concludit
non quæsitum, non ita se habet, vt potentia cogitatiua
sit in ipso naturaliter sollicita, neq; ipsum penitus com-
ponit. Exempli enim gratia, si quæramus, an A sit in C,
& dicamus A est in C: quoniam A est in B: & B in C: nimi-
rum erit syllogismus iste naturalis fm sermonem plu-
rium hominum: & hoc in figura Prima. Consimiliter,
si dicamus A non est in C: quoniam B est in C: & B non
est in A: planum quod cõpositio ista inest nobis secun-
dum naturam: & hæc est figura Secunda, & inuenitur
secundum sermonem multorum hominum per natu-
ram. Consimiliter si dicamus A est in C: quoniam A &
C sunt in B: iste etiam syllogismus inest nobis per natu-
ram, et est figura Tertia. Sin autem dicamus A est in C:
quoniam C est in B: & B in A, res erit quam nemo natu-
raliter faciet: propterea quod ex hoc sequitur non quæ-
situm, id est C esse in A: & est hoc in gradu eo, in quo di-
cimus A est in C: quoniam A est in B: et B in C: & hoc est quid-
dam, quod non faceret cogitatio fm naturam.

Etex hoc planum, q̄ figura Quarta, de qua memi-
nit Galenus, nõ est syllogismus, super quem cadat
naturaliter cogitatio. Et hoc, quoniam si quæramus an C sit
in A, & dicamus C est in A, quoniam B est in A: & C in B,
sumus inter duo, aut vt admittamus, quod sequitur ex
ista cõpositione, & rejiciamus hoc quæsitum peni-
tus quod est, C esse in A, sed hoc est diuersum ab eo, quod
quærebamus: aut vt simul cum eo, quod ex hac com-
positione deducitur, remaneat etiam quæsitum fm co-
gitationem nostram, quemadmodum de eo quæstio-
nem feceramus, id est vt subiectum in eo sit subiectum
& prædicatum prædicatum. & hoc, quoniam in om-
ni quæsto vno subiectum est subiectum fm naturam,
& prædicatum prædicatum fm naturam. Et, cum re-
manet apud nos subiectum quæsitum subiectum, & præ-
dicatum prædicatum: & hoc est fm cogitationem no-
stram in hac dispositione, qua semper quæsitum ma-
neat quæsitum: adducitur deinceps terminus medius,
qui prædicetur de prædicato quæsitum, & subijciatur su-
biecto quæsitum, fm q̄ existimauit Gal. hanc figuram
Quartam esse, fm q̄ refertur ad quæsitum, si vero nõ,

non erit hic figura quarta, sed potius prima figura, vel
de quæsitum, vel de conuerso ipsius. Verum ponamus
vt hic figura quarta: nimirum formabitur in hunc
modum, id est in relatione ad quæsitum determinatum:
vt subiectum in eo subiectum sit fm naturam, & præ-
dicatum prædicatum fm naturam: quoniam non for-
mabitur figura quarta, nisi fm modos istos. Si igitur
quæramus inuentionem alicuius in aliquo, & accipia-
mus terminum medium, prædicemusq; cum semel de
10 prædicato quæsitum, & semel de ipso prædicemus subie-
ctum quæsitum: sequitur ex hoc, vt aliquid vnum per se
sit, tanq; de seipso prædicatum: quoniam ex parte, quæ
prædicatur de prædicato quæsitum, & subijciatur subiecto
eiusdem, prædicatur quodammodo de seipso: quod est
absurdissimum. Et ista est causa, ob quam non compo-
nit ipsum cogitatio secundum naturam super quæsitum
determinato, ita vt sit hic syllogismus cõcludens quæ-
situm determinatum per duas conuersiones, secun-
dum quod existimauit Gal. de figura Quarta.

Differt autem conuersio hæc a conuersione, quam
facit Aristo, dum reducit multas species secundæ ad
tertiam figuræ ad primam: quoniam conuersio illa fit ad
declaramandam cõclusionem in syllogismo naturali, hæc
autem ad expositionem conclusionis in syllogismo arti-
ficiali, sed non naturali. Atqui, Aristo, non curat syl-
logismos artificiales: quoniam non sunt conformes ip-
sæ sunt, & hoc procedit in infinitum. Et propter
hoc existimauerunt nonnulli, q̄ reperiatũ plures cõ-
clusiones in quacunq; figurarum, præter eas, de quibus
20 mentionem fecit Aristoteles: hoc est & particula-
res ipsarum, & conuerse etiam: si quæramus deinde
concludamus eas mediantibus cõclusionibus primis,
sed hoc est non fm naturalem, sed artificialem viam.
Aristoteles vero declarabit, q̄ duæ species vñs figuræ
primæ, i. quæ concludunt conclusionẽ vñem, sunt om-
nium figurarum perfectissimæ. Quoniam omnes sp̄s syllo-
gismorũ secundæ figuræ ita se habent, vt vniuersalis ip-
sarũ redeat ad vñem figuræ istius: & particularis, quæ
est in ipsa ad particularẽ, quæ est in figura prima. Oĩs
vero species figuræ tertie ad particularem primæ figu-
ræ, & hoc, quoniam omnes species figuræ tertie concludit
40 particularem. Particularis vero, quæ est in prima figu-
ra, monstrari potest deductione ad impossibile p̄ vni-
uersalem figuræ secundæ, quæ ostenditur per vniuer-
salem primæ figuræ. hæc igitur duæ species figuræ pri-
mæ sunt perfectissimæ oĩum specierum syllogismorũ.
Quo autem particularis figuræ primæ monstratur de-
ductione ad impossibile per vñem secundæ figuræ est:
vt si dicam A, inest ipsi B: & B alicui C: dico q̄ A inest ali-
50 cui C. si enim non fuerit ita, erit contradictorium suum
verum, hoc est, nullum A C: sed iam posuimus, quod
A inest omni B: ergo concludetur in figura secunda, q̄
B non inest alicui C: sed iam posuimus B alicui C: quod
fieri non potest, & non coheret. Consimiliter monstra-
bitur concludi negatiua in parte in figura prima p̄ ner-
gatiuam vñem figuræ secundæ deducendo ad impossi-
bile. Cæterum ex hoc tractatu iam fuere declaratæ spe-
cies syllogismorum absolutorum, qui sequuntur asser-
tionem alicuius, aut destructionem eiusdem.

De syllogismis ex ambabus de Necessario
in tribus figuris. Cap. IX.

Quoniam vero diuersum est, inesse, et
ex necessitate inesse, & cõtingere in-
esse (multa enim insunt quidem, nõ
ex necessitate tamen: alia vero neq;
insunt omnino, contingunt autem inesse) pla-
num

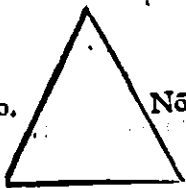
num q̄ & syllogismus vniuscuiuscq; horum diuersus erit, & nō similiter se habebit terminis: sed hic quidem ex necessarijs, ille vero ex inexistētib; ille autem ex contingentibus. In necessarijs itaq; fermē consimiliter se habet ac in his quæ in sunt: eodem enim modo positis terminis in eo quod est inesse, & in eo quod est ex necessitate inesse, erit & non erit syllogismus: præterquā q̄ different in eo q̄ adiacet terminis ex necessitate inesse vel non inesse. nāq; & priuatiuum similiter conuertitur. & quod est in toto esse, & quod de omni, cōsimiliter assignabimus. In alijs igitur eodem pacto monstrabitur per conuersionem, q̄ conclusio est necessaria, quemadmodum in eo quod est inesse. In media vero figura, quando sit hoc quidem vniuersaliter affirmatiuum, hoc autem priuatiuum in parte: atque iterum in tertia, cū sit hoc quidem vniuersaliter prædicatiuum, illud vero priuatiuum in parte, non similiter erit demonstratio. Cæterum necesse est, cui vtrunque non inest, de hoc facere syllogismū: erit enim necessarium & ihis. si autem de exposito necessario est et de illo quodam: nāq; expositum, quod illud aliquid est. Fit autem vterque syllogismorum in propria figura.

Animal.

A.

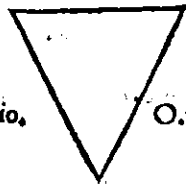
O. necio.

Nō o. necio.

Homo. B. Nō o. necessario. C. Corpus. D. Lapis.

Homo. A. Nō o. necessario. Corpus. B.

C.
Animal.
D. Leo.

Traclatus de syllogismis ex propositionibus
Necessarijs. Cap. IX.

Dixit. Et quoniam propositiones absolutæ, necessariæ, & possibiles diuersificantur inter se s̄m modum & materiam, quam significat modus: & hoc, quoniam multa sunt in actu, quæ tamen non sunt ex necessitate, & hæc sunt absolutæ: & nōnulla neq; necessaria sunt neq; in actu, sed quæ in futuro et esse & non esse possunt, & hæc sunt possibilia: quæ dā

vero semper sunt, & hæc sunt necessaria: manifestum q̄ oportet syllogismos compositos ex vnaquaq; istarum specierum diuersos esse à seinuicem s̄m diuersitatem suarum propositionū: et syllus erit necessarius, ex p̄p̄onibus necijs, & absolutus ex absolutis, & possibilis ex possibilibus. Sylfi igitur, qui componunt ex propositionibus necessarijs, sunt pximi syllogismis, q̄ cōponuntur ex propositionibus absolutis, & hoc, quoniam conditiones conclusionis absolutarum sunt per se conditiones conclusionis necessariarum: & ea, quæ sunt causa, vt non sequatur conclusio in non cōcludentibus, eadem sunt causa, vt non sit conclusio in necessarijs: qm̄ non est differentia inter ipsos, nisi s̄m additionem necessitatis tantum, & hoc, qm̄ species cōcludentes & non cōcludentes in absolutis sunt s̄m numerum concludentium & non concludentium in necessarijs. Atqui differentia est inter ipsas, qm̄ absoluta dicitur de eo, quod est in actu, quodq; non est necessarium: necessaria vero dicitur de eo, quod est in actu, quodq; est necessarium, ac per istam additionem disponitur. Et modus compositionis eius, quod concludit in figura prima ex absolutis, hoc est dispositio dicti de omni, aut dicti de nullo, est conditio, quæ in figura prima concludit secundum materiam absolutam aut necessariam, & hoc, quoniam intentio dicti de omni in ipsis est, vt dicatur affirmatiue aut negatiue de omni eo, quod est in actu, siue in actu extiterit cum additione conditionis necessariæ, seu absq; additione ipsius. Atqui conditio dicti de omni, quod fit in materia possibili diuersificatur à conditione dicti de omni, quod fit in materijs istis, & hoc est, quod apparet ex verbis Aristo, aut veritas per se: quemadmodum declarabitur post hoc. Consimiliter modus ostendendi complicationes concludentes in figura secunda & tertia ex propositionibus necessarijs, est idē modus cum eo, quo mōstramus coniugationes concludentes in figura secunda & tertia ex propositionibus absolutis. Et hoc cū ostenduntur per reductionem ad primam figuram per conuersionem alterius propositionum suarum. & hoc, quoniam conuersio in propositionibus absolutis ac necessarijs est vna. Et consimiliter quod in ipsis ostenditur per positionem. Quod vero in ipsis ostenditur per impossibile, hoc est cū fuerit propositio vniuersalis affirmatiua & particularis negatiua non disponitur vna dispositione, & hoc, quoniam syllogismus deducens ad impossibile erit compositus ex vna propositione syllogismi & ex contradictorio conclusionis secundum modum & secundum negationem suam, et erit mistus ex propositione necessaria & absoluta aut possibili: sed hucusq; nondum declarata fuit conclusio, quæ sequitur ex hac complicatione. Cæterum quod ibi monstratur per impossibile, hic ostēditur per positionem: puta, cū ponimus sub aliquo negato rem sensibilem, à qua prædicatum vniuersaliter negatur, & ita redit ad speciem, quæ in prima constituitur figura ex amabus v̄sibus, vna affirmatiua, & altera negatiua.

Mistio necessarij & inesse, in Prima
figura. Cap. X.

Sed contingit aliquando, & altera propositione necessaria existente, necessarium fieri syllogismum: præterquā quod nō vtralibet, sed quæ ad maius extremum. Vt si A quidem sumptum est inesse ipsi B ex necessitate, aut nō inesse: B vero ipsi C inesse solum. sic enim sumptis propositionibus, ex necessitate A inerit ipsi C, aut non inerit.

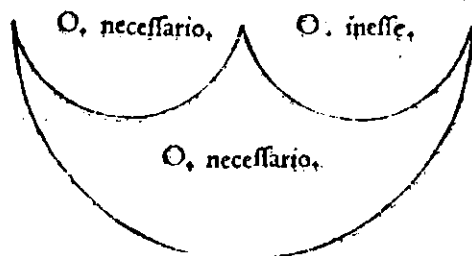
Quoniam

Df̄ia iter absolutas & necessarias nō s̄m modum s̄m, sed s̄m materiam. Dispo dicti de omi necessarijs & absolutis est eadem: sed d̄t impossib.

Sylfi q̄ p̄ impossibile ostenduntur ad primam reductionem in secunda & in tertia, n̄ p̄t ostendi i necessarijs, sed p̄ expōnem.

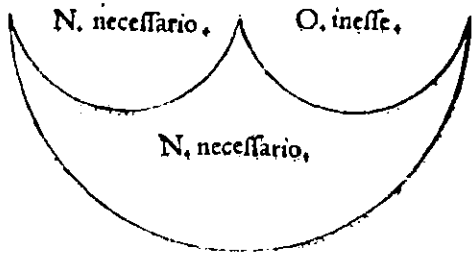
PRIORVM RESOLVTORIORVM

Colotatum, Nigrum, Coruus.
A, B, C.

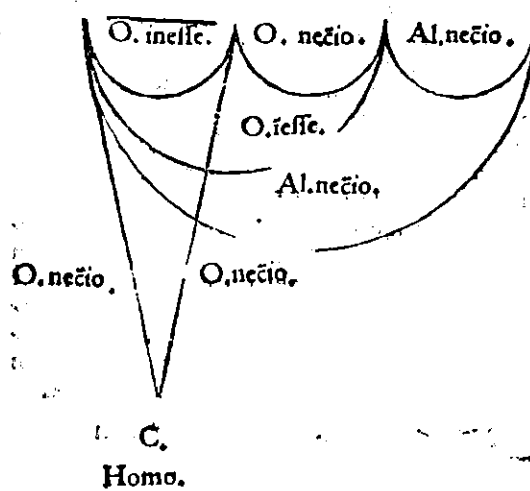
Coniugationes ex maiori de necessario & minori de inesse, vtes.

Album, Nigrum, Coruus.
A, B, C.

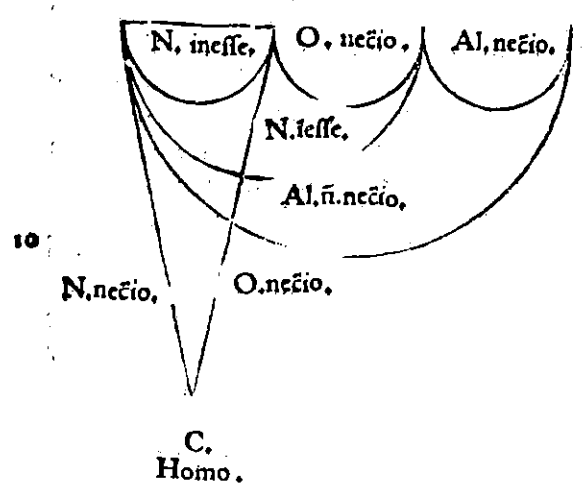
Quoniam enim B ipsi ex necessitate inest, aut non inest A: ipsum vero C aliquid est eorum, quæ sunt B: manifestum quod & C ipsi ex necessitate erit horum alterum. Sin autem AB quidem non est necessarium: BC vero necessarium: non erit conclusio necessaria. Nam si est, contingeret A eorum quæ sunt B alicui inesse ex necessitate, & per primam, & per tertiam figuram, sed hoc falsum, contingit enim B tale esse, cui nulli accidit inesse A.

Motus, Animal, Homo, Animal.
A, B, C, B.

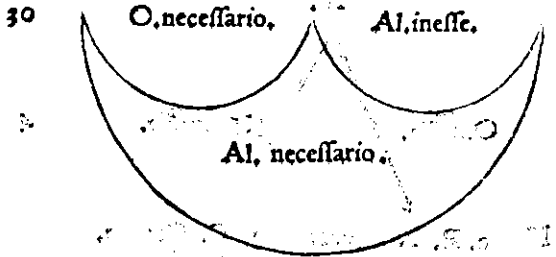
Coniugatio ex maiori de inesse & minori de neccio, affirmatiua.

Motus, Animal, Homo, Animal.
A, B, C, B.

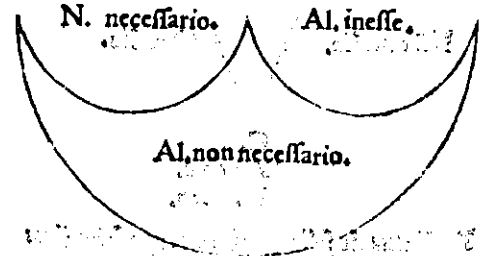
In syllogismis vero q sunt in parte, si vniversale est necessarium, & conclusio erit necessaria: sin autem quod secundum partem, non necessaria: neq; priuatiua, neq; prædicatiua existente vniversali propositione. Sit autem primū vniversale necessarium, & A omni B inest ex necessitate: B vero alicui C solum inest: necesse vtiq; A alicui C inesse ex necessitate, nam C sub B est: B vero omni A inerat ex necessitate.

Sciens, Grammaticus, Homo.
A, B, C.

Consimiliter autem & si priuatiuus esset syllogismus: eadem enim erit demonstratio.

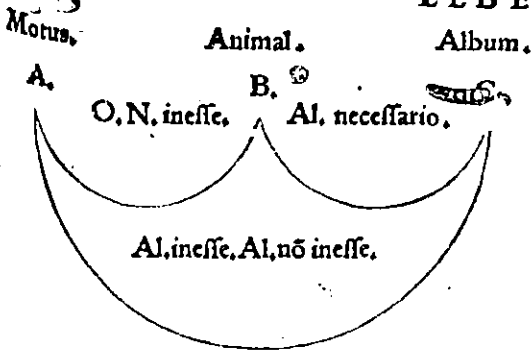
Vigilia, Somnus, Homo.
A, B, C.

Terminos in gas i figura.

Præterea & ex terminis palam, quod non est conclusio necessaria. vt si A esset motus, B animal, in quo autem C homo, animal nanq; homo ex necessitate est: verum mouetur animal non ex necessitate, neq; homo. Consimiliter autem & si priuatiuum esset A B: eadem enim demonstratio.

Si vero quod est fm partē necessarium sit, non erit conclusio necessaria, nullum enim impossibile concidit, quemadmodum neque in vniversalibus syllogismis. Consimiliter autem & in priuatiuis. Termini, motus, animal, album.

Tractatus de syllogismis mistis ex Necessariis & Absolutis: & primo in Prima figura. Cap. X.

Syllogismi igitur concludentes in istis mistionibus sunt per se syllogismi concludentes in nō mistionibus, præterquam q̄ duplicantur. & hoc, quoniam species vna per se erit duæ species, quemadmodum exempli gratia, quæ est ex binis vniuersalibus in prima figura erit duæ species: vna vt sit maior necessaria & minor inexistentis, altera e conuerso. & erunt syllogismi concludentes in omni figura hic duplicati respectu syllogismorum concludentium in omni materia tibi, & illud, quo ostenditur concludens à non concludente tibi, est id, quo ostenditur hic, hoc est in inexistentibus. Atqui quod superest, vt cōsideremus hic de dispositione mistorum, est modus conclusionū suarū, hoc est, qui modus sequatur ex duobus modis propositionum. Et Aristoteles dixit, si fuerit propositio maior in figura prima necessaria, q̄ erit conclusio necessaria: sin autem non sit necessaria, non erit conclusio necessaria. Sit igitur omne c b in actu: & omne b a ex necessitate: dico q̄ vna istarum duarū specierum concludit, q̄ a est in omni c ex necessitate: & altera, q̄ nullum c a ex necessitate. Monstratio huius, quoniam c est pars ipsius b: propterea q̄ ex conditionibus primæ figuræ est, vt sit minor affirmatiua: & ex conditionibus huius mistionis, vt sit c pars ipsius b in actu, non autem possibiliter: quemadmodum se habet dispositio in syllogismis possibilibus. sed cum prædicatur aliquid de toto, prædicat ex necessitate etiam de parte fm modum, quo prædicatur de toto, & hoc planum per se: qm̄ pars continetur sub toto, & subingreditur ipsum.

Quod si non maior, sed minor extiterit necessaria, non erit conclusio necessaria, puta, si dicamus, omne c b ex necessitate: & omne b a in actu, vel nullum b a in actu: dico quod non cōcluditur in hac complicatione, omne c esse a ex necessitate, aut non esse a ex necessitate. Ostensio huius, quoniam, si fuerit possibile, ponam⁹ quod omne c sit a ex necessitate: sed iam posuimus omne c esse b ex necessitate: quare concludetur in figura tertia, aliquid b esse a ex necessitate: sed iam posueramus, omne b esse a non ex necessitate: quod fieri non potest, & non cohæret. Consimiliter monstrabitur, si posuerimus propositionem maiorem negatiuam nō necessariam. Hoc enim similiter etiam monstrabitur ex quo c est pars ipsius b, & a prædicatur de omni eo quod est pars ipsius b, & quod est totum non necessariū prædicatur etiā de c non necessario, postea quā est pars ipsius b. Manifestum etiam ex terminis conclusionem non esse necessariam: puta, si ponamus loco a motum, & loco b animal, ac loco c hominem: & dicamus, omnis homo est animal ex necessitate: & omne animal mouetur non ex necessitate: & concludetur, omnis homo mouetur non ex necessitate: nisi quod termini asseuerant conclusionem non esse semper necessariam, non autem quod non concludat necessariam omni-

nino: quemadmodum asserat hoc syllogismus ad impossibile, & intentio dicti de omni.

Syllogismi vero particulares in hac figura, hoc est concludentes conclusiones particulares ita se habent: quod si propositio vniuersalis & maior fuerit necessaria, & conclusio erit necessaria, sin autem particularis ac minor necessaria extiterit, & maior non sit necessaria, non erit conclusio necessaria: siue maior affirmatiua fuerit siue negatiua. Et monstratio huius erit monstratio syllogismorum vniuersalium, hoc est per dictum de omni, per impossibile, et per materias. & hoc, quoniam, si ponamus loco a motum, et loco b animal, & loco c album, complicabitur syllogismus: aliquid album animal ex necessitate: & omne animal motum non ex necessitate: & concluditur, aliquid album motum, sed non ex necessitate. Ex verbis itaque Aristote, planum sententiam suam esse in hac specie, vt modus conclusionis sequatur modum propositionis maioris, quoniam, si fuerit propositio maior absoluta, conclusio erit absoluta, & si necessaria extiterit, conclusio erit necessaria.

Theophrastus vero, atque Eudemus ex Antiquis Peripateticis, & inter posteriores Themistius, qui eos secutus est, existimarunt quod modus conclusionis sequatur viliores ex duobus modis, hoc est vt semper in tali complicatione sequatur propositionem absolutam: quoniam absoluta est vilior necessaria. Et potissimum cui innituntur, est, quoniā arbitrantur, quod omne, in quo fuerit aliquid vt pars & aliquid vt totum, ita se habebit, vt si aliquid vnum prædicetur prædicatione aliqua de toto, sequatur vt de parte etiam prædicetur cum hoc eodem modo, & consimiliter si prædicetur etiam pars de re aliqua cum aliquo modo, oportebit vt totum quoque de re ista prædicetur cum hoc eodem modo, quoniam igitur in omni syllogismo est aliquid vt totum, & aliquid vt pars: si fuerit vna duarum propositionum absoluta & altera necessaria, nihil prohibet, vt minor sit necessaria & maior absoluta, aut maior necessaria & minor absoluta. Dixerūt, Et si fuerit minor necessaria, erit aliquid vt pars & aliquid vt totum: & medius quidem terminus vicem totius obtinebit, minor vero partis. quare si aliquid prædicetur de toto, quod est terminus medius, prædicabitur etiam cum hoc eodem modo de parte, quæ est terminus minor. Quod si propositio necessaria maior extiterit, erit & in ipsa consimiliter aliquid vt pars & aliquid vt totum: & maior quidem totius vicem obtinebit, medius vero partis: sequitur ergo si pars, quæ est terminus medius prædicatur de minore extremitate cum aliquo modo, vt sit modus iste idem cū modo totius, quod est maior extremitas: idem inquam, cum prædicatur de ipsa, quare inquirunt isti, quomodo cū res se habeat, oportet modum prædicationis in conclusione sequi modum propositionis absolutæ. Sed in hoc sermone est confusio manifesta, & hoc, quoniam cōsideratio totius & partis in syllogismo, secundum quod est syllogismus concludens in prima figura per dictum de omni, nimirum est in propositione minore, & propterea cōditio ipsius est, ut sit affirmatiua: maioris autem cōditio est vt sit vniuersalis, non autem vt sit affirmatiua, quod cum ita fuerit, non est cōsideratio totius & partis in propositione maiore, si inueniantur vt sint necessaria, aut non sint: sed oportet vt cōsideratio totius et partis existat in loco, in quo est cōditio, vt syllogismus sit: hoc est totū & pars, quæ sunt in propositione minore, quod cum ita sit, modus conclusionis sequetur modum propositionis maioris, fm q̄ existimauit Aristoteles. Quod si illis etiam concesserimus partem & totum cōsiderari in vtraque propositionum,

Optio Arist. in mistis vt mod⁹ cōclōnis sequatur modū ppōnis maioris. Digressio cōtra Theophrastū, Eudemum, & Themistium, ab Arist. distinentes. Prima ratiō Theophrasti, & aliorū cōtra Aristot. a Scdā rō.

Tertia rō.

Contra opinionē Theophrasti, & aliorū sequēntium, q̄ ratio ptis & totius solum iueniē in ppōne minore.

Soluit secundā rationes.

Log. cū cōm. Auer. I propositionum,

PRIORVM RESOLVTORIORVM

positionum, non oportebit nos ponere in loco considerationis totius & partis quæ sunt in propositione minore, & in loco considerationis totius & partis quæ sunt in propositione maiore, vsquequo demus hoc iudicium super syllogismo. Amplius, si consideretur pars in propositione maiore, non autem in minore, non erit syllogismus nisi per accidens: quoniam non oportet vt minor extremitas comprehendatur in prædicatione sub maiore propositione, cum non sit vniuersalis, & hoc per se manifestum est. * Et quod etiam dubitarunt, quoniam existimauerunt, modum conclusionis sequi debiliorem duorum modorum propositionis: quemadmodum res se habet in affirmatione ac negatione, i. quoniam si fuerit vna propositionum affirmatiua & altera negatiua, conclusio sequetur negatiua, quæ est vilior: hoc est syllogismus imaginarius. & hoc, quoniam conclusio non sequitur propositionem negatiuam & non affirmatiuam, ex parte qua negatiua vilior sit affirmatiua, sed ex parte qua est negatiua: absoluta vero si est vilior, est affirmatiua, non autem negatiua: confusio igitur istius sermonis est per se manifesta. Quod etiam contendunt, est, quoniam in aliqua materia concluditur absoluta, & tamen minor est absoluta, & maior necessaria, vt in exemplo: omnis homo ambulat, hoc est in actu: & omne ambulans mouetur ex necessitate: igitur omnis homo mouetur, non tamen ex necessitate. Et deceptio in hoc est, quoniam ambulans non mouetur ex necessitate, ex parte qua est homo, sed ex parte qua est ambulans, quod si conditionem istam, quam in maiore accepimus, ponamus etiam in conclusione, erit necessaria: puta, ex necessitate, omnis homo mouetur, ex parte qua est ambulans. Non oportet autem, vt aliquis ad hoc respondeat, dicens, quod in hac complicatione conclusio est absoluta, cum minor est absoluta & maior necessaria: quoniam in hac propositione necessaria non inuenitur dictum de omni, quod fecit vniuersaliter Arist. in hoc libro, & hoc, vt a prædicetur ex necessitate de omni eo quod disponitur per B affirmatiue, siue disponatur per B in actu, siue ex necessitate, siue possibiliter, quoniam non est utilitas in hac conditione, ni vera extiterit in omni materia: sed certe oportet vt hæc conditio vera sit in omni materia. Quod si induxerimus et per materias, planum nobis fiet, quod hoc, quod dicimus, omne quod est B est A ex necessitate, aut est A absolute, in aliqua materia significat, omne quod est B in actu, est A ex necessitate, veluti cum dicimus, omne ambulans mouetur: & in aliqua materia significat, omne quod est B in potentia aut in actu, est A ex necessitate, vt cum dicimus, omne motum est corpus. Consimiliter etiam disponitur enunciatio absoluta. Quod cum ita sit, dictum igitur de omni verum in omni materia in propositione necessaria & absoluta, est, vt A insit ex necessitate aut absolute omni illi quod est in actu, quoniam in aliqua materia verificabitur de omni eo quod est in potentia, aut in actu B, & in aliqua de omni eo quod est in actu tantum, quoniam, si A verificatur de omni eo quod est B, in potentia, verificabitur etiam de omni eo quod est in actu: & non conuertitur, hoc est si A verificatur de omni eo quod est B in actu, vt etiam verificetur de omni eo quod est B in potentia. Et propter hoc oportet conditionem dicti de omni in necessarijs atque absolutis esse, vt maior extremitas prædicetur de omni eo, quod est medium in actu, hoc est de omni eo, de quo prædicatur terminus medius in actu non possibiliter, & propterea cum minor propositio extiterit possibilis, & maior necessaria aut absoluta, non erit syllogismus concludens secundum dictum de omni in omni materia, quemadmodum exponit Aristotele, in sequentibus: quoniam hoc vtrique concludet per dictum de omni in aliqua mate-

ria, hoc est in qua verificatur A absolute de omni eo quod est B in actu aut in potentia. sed non intenditur hoc nisi quod est propter materias. Et hoc est in quo direxit Abumazar mentem suam contra Aristotele. Namque in propositione possibili maiore reperitur conditio in omni materia, quam existimauit Abumazar in omnibus speciebus propositionum. & hoc, quoniam cum dicimus, omne quod est B, est A possibiliter, verificatur de omni eo quod est in potentia, aut in actu. et propterea cum fuerit maior possibilis, erit conclusio possibilis in quacumque mixtione: quemadmodum declarabitur in sequentibus. Quare non est conditio dicti de omni in omnibus tribus propositionibus, hoc est absoluta, necessaria, & possibilis, vna: veluti existimauit Abumazar, cum fuerit A prædicatum in actu, aut ex necessitate, aut in potentia de omni eo quod est B in quacumque ex tribus speciebus: hoc est aut possibiliter, aut ex necessitate, aut in actu. Neque est etiam conditio dicti de omni in hoc libro ea, de qua meminit Alexander, vt a prædicetur ex necessitate, aut possibiliter, aut in actu de omni in eo quod est B in actu, quoniam, si res ita esset, non concluderet quæ constat ex ambabus possibilibus secundum dictum de omni, et hoc manifestum consideranti. Et inductio attestatur sententia Aristotelis, quoniam non est utilitas in conditione, quæ non potest super materias, secundum quod existimauit Abumazar: neque in conditione, quæ continet omnes species propositionum, secundum quod existimauit Alexander. Et ex hoc fit manifesta dubitatio, quæ accidit hominibus ex opinione Aristotelis in mixtione possibilis cum necessaria & inexistente, secundum quod planum erit ex dicto nostro, cum Deo uolente ad hunc locum deuenierimus. Sed iam declaratum est, quod iudicium in mixtione necessaria & absoluta est ad propositionem maiorem.

* a. l. hoc autem fecit eos errare. Solo primæ rationis.

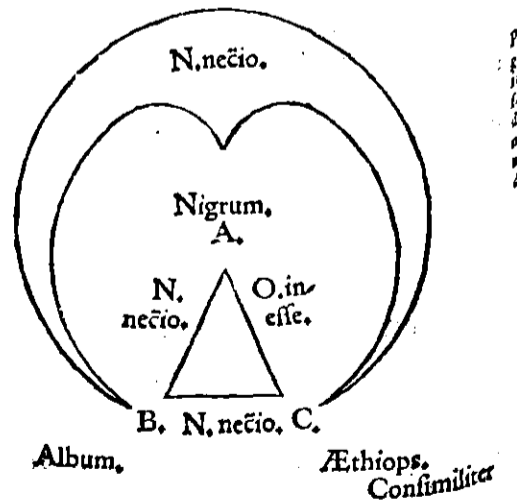
Soluit tertiã rationem.

Excludit in hunc quorundam: ostendens quod maior necessaria cum minori de in esse concludit neciam per dictum de omni.

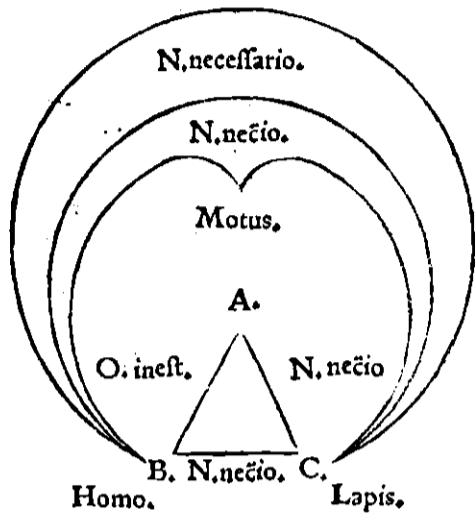
Conditio dicti de omni in materia necessaria, & absoluta.

Mixtio Necessarij & Inesse in Secunda figura. Cap. XI.

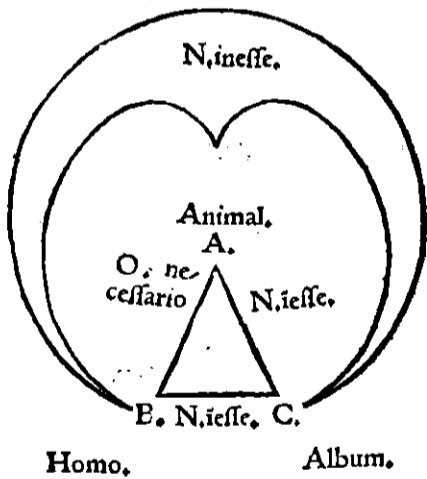
40 Sed in secunda figura, si priuatiua propositio est necessaria, & conclusio erit necessaria: si vero prædicatiua, non necessaria. Sit enim primum priuatiua necessaria, & A nulli contingat B: ipsi vero C solum insit: quoniam itaque conuertitur priuatiuum, & B a nulli contingit: A vero omni inest C: quare nulli 50 C contingit B: namque C sub A est.

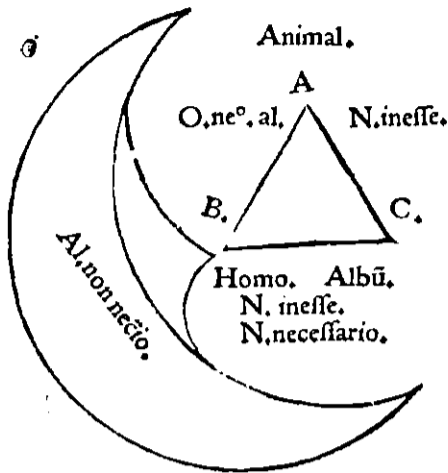
Consimiliter autem & si ad c ponatur priuatiuum. Si enim a nulli c contingit: et c nulli a continget: a vero omni inest b: quare nulli b continget c. fit enim prima rursus. * igitur neq; b ipsi c: conuertitur enim similiter.

Sin autem predicatiua propositio est necessaria, non erit conclusio necessaria. In sit. n. a omni b ex necessitate: c vero nulli inest solum: conuerso itaque priuatiuo, prima efficitur figura. monstratum est autem in prima, quod non necessaria existente priuatiua quae ad maius, neq; conclusio est necessaria: quare neque in his erit ex necessitate.

Præterea, si conclusio est necessaria, contingit c alicui a non inesse ex necessitate. Si enim b nulli c inest ex necessitate: & c nulli b inest ex necessitate: ipsum vero b alicui a necesse est inesse: siquidem & a omni b ex necessitate inerat: quare & c necesse est alicui a non inesse. verum nihil vetat, a tale acceptum fuisse, cui omni, c ipsum contingit inesse.

Deductio eiusdem possibile.

Præterea & terminos exponentem monstrare liceret, quod conclusio non est simpliciter necessaria, sed his existentibus necessarijs. Ut sit a animal, b homo, c vero album: & propositiones similiter sint acceptæ. contingit. n. animal nulli albo inesse: & homo utiq; nulli inerat albo, verum non ex necessitate. contingit enim hominem fieri album, non tamen quousque aial nulli inest albo. quare his quidem existentibus, necessaria erit conclusio: simpliciter autem non necessaria.

Expōnē terminorū vide in figura. Alij alios accipiūt terminos.

Consimiliter se habebit & in syllogismis in parte. cū enim priuatiua propositio & vlr sit & necessaria, & conclusio erit necessaria: cū vero predicatiua & vlr sit necessaria, priuatiua autem fm partem, non erit conclusio necessaria. Sit primum priuatiua, & vlr et necessaria, & a nulli b cōtingat inesse: alicui vero c inest: qm itaq; conuertit priuatiuum, & b nulli a posset cōtingere inesse: a vero alicui c inest: quare ex necessitate b alicui c nō inerat.

Coniugatio ex maiori necio, minori de inesse negatiua: que maioris conuersione ostenditur.

Rursus sit predicatiua vniuersaliter & necessaria, & ponatur ad b predicatiuum. Si itaque a omni b ex necessitate inest: c vero alicui non inest: quod itaque non inerat b alicui c manifestum, sed non ex necessitate. ijdem Log. cū cōm. Auer. I ij nanq;

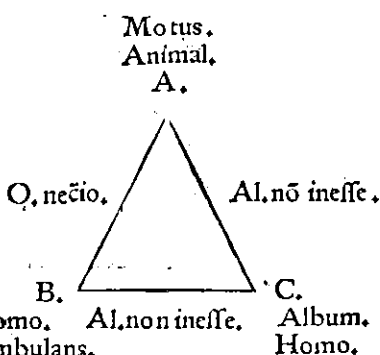
nanq; termini erunt ad demōstrationem, qui & in vniuersalibus syllogismis.

Alia negatiua particula eodē pacto disposita, q̄ ad modos, sed diuersimode q̄ ad p̄pōnes.

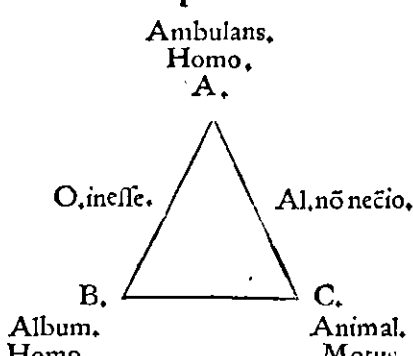
Alij accipiūt loco terminorum, motus, ambulās, homo. & ita ēt in frōnti cōiugatione.

* Ait Alex. Quaedā exemplaria habēt hæc verba. quod Alb. dixit, sed aliē orō. adī sūt iūni.

Alia negatiua particula inuicem p̄pōnib⁹, quo ad modos.

Sed neque, si priuatiuum necessarium acceptum sit in parte, est conclusio necessaria: per eosdem nanque terminos demonstratio, * vno solo transumpto.

De mīstione Necessariæ & Absolutæ in Secunda figura. Cap. XI.

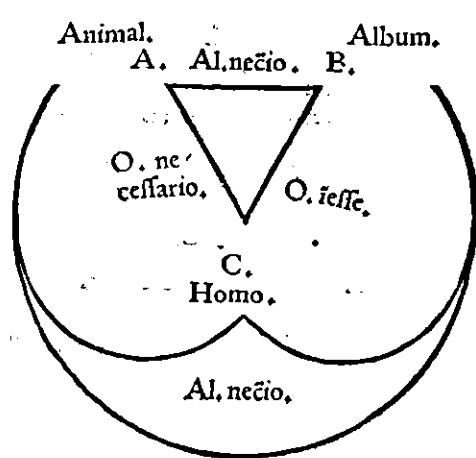
In Secunda figura, si negatiua fuerit necessaria, conclusio erit necessaria, si uero affirmatiua necessaria exiterit, nō erit conclusio necessaria. Sit ergo primum vniuersalis negatiua maior necessaria, & affirmatiua vniuersalis minor absoluta, puta in exemplo si dicamus, omne c est b in actu: & nullum a b ex necessitate: quoniam igitur negatiua conuertitur, redibit hæc ad speciem primæ figuræ, in qua maior est negatiua necessaria & minor absoluta, quare conclusio proculdubio necessaria erit, secundum q̄ declaratum fuit. Consimiliter etiam hoc idem accidet, si ponatur minor negatiua vniuersalis necessaria & maior absoluta, quoniam conuertitur nullum c b: & fit nullum b c ex necessitate: & omne a b absolute: quare concluditur in prima figura, nullum a c ex necessitate, quemadmodum supra exposuimus, & cum conuersa fuerit conclusio, redibit quæsitum. Quod si fuerit propositio affirmatiua necessaria, & negatiua absoluta, concludetur absoluta: quoniam negatiua absoluta, cum conuertitur, efficitur maior in prima figura, sed iam in hac declarauimus, si fuerit maior in prima figura non necessaria, quod conclusio erit non necessaria, sed absoluta, tam enim declaratum fuit per viam ad impossibile, quod conclusio non est necessaria, sed absoluta, cum fuerit affirmatiua necessaria, & hoc, si posuerimus, quod conclusio huius syllogismi sit, nullum c est a ex necessitate, sed iam in propositionibus huius syllogismi fuerat, quod omne c est b ex necessitate: quod si conuerterimus affirmatiuam vniuersalem, fiet aliquod c b: & nullum c est a ex necessitate: concluditur, secundum quod declarauimus in prima figura,

quod aliquod b non est a ex necessitate, sed iam posueramus, quod a non est b absolute: quare, si conuerterimus, necesse est, quod b nō est a absolute. quod si b non sit a absolute, iam erit possibile, vt omne b sit a absolute, quoniam absoluta est de natura possibilis, sed iam fuerat conclusio, quod aliquod b non est a ex necessitate, quod fieri non potest, & non cohæret. Et hac eadem declaratione palam fit, si necessaria affirmatiua maior extiterit, & negatiua absoluta minor. & hoc, quoniam concludit duo contraria. Consimiliter monstratur etiam per terminos, quod conclusio in his duabus speciebus non est necessaria, puta, sit loco a album: loco b animal: loco c homo: & componatur syllogismus ita, omnis homo ex necessitate animal: nullum album in actu est animal: & concluditur, nullus homo est albus, sed hoc non est necessarium: quoniam homo potest & esse & non esse albus. Et secundum hoc etiam modus conclusionis in duobus syllogismis particularibus huius figuræ sequitur modum propositionis negatiuæ. Huius autem monstratio est hæc eadem, hoc est per conuersionem & impossibile in loco, in quo fit impossibile duobus syllogismis vniuersalibus huius figuræ, & per eosdem etiam terminos.

quod aliquod b non est a ex necessitate, sed iam posueramus, quod a non est b absolute: quare, si conuerterimus, necesse est, quod b nō est a absolute. quod si b non sit a absolute, iam erit possibile, vt omne b sit a absolute, quoniam absoluta est de natura possibilis, sed iam fuerat conclusio, quod aliquod b non est a ex necessitate, quod fieri non potest, & non cohæret. Et hac eadem declaratione palam fit, si necessaria affirmatiua maior extiterit, & negatiua absoluta minor. & hoc, quoniam concludit duo contraria. Consimiliter monstratur etiam per terminos, quod conclusio in his duabus speciebus non est necessaria, puta, sit loco a album: loco b animal: loco c homo: & componatur syllogismus ita, omnis homo ex necessitate animal: nullum album in actu est animal: & concluditur, nullus homo est albus, sed hoc non est necessarium: quoniam homo potest & esse & non esse albus. Et secundum hoc etiam modus conclusionis in duobus syllogismis particularibus huius figuræ sequitur modum propositionis negatiuæ. Huius autem monstratio est hæc eadem, hoc est per conuersionem & impossibile in loco, in quo fit impossibile duobus syllogismis vniuersalibus huius figuræ, & per eosdem etiam terminos.

20 Mīstio Necessarij & Inesse in Tertia figura. Cap. XII.

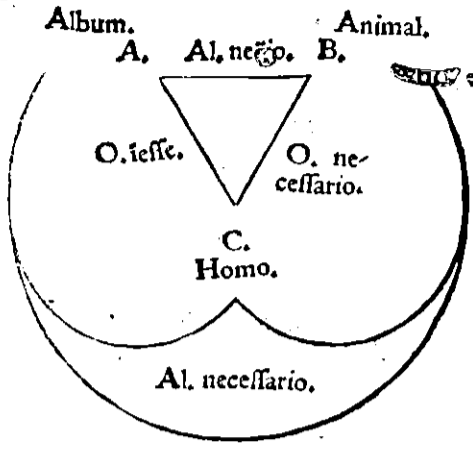
Sed in Tertia figura, cum termini sint vniuersaliter ad medium, & ambæ propositiones prædicatiuæ, si vterlibet necessarius existat, & conclusio erit necessaria. Sin autem hoc prædicatiuū, illud vero priuatiuum sit, cum priuatiuum sit necessarium, & conclusio erit necessaria: quando autem prædicatiuum, nō erit necessaria. Sint enim primum ambæ prædicatiuæ propositiones: & a & b omni c insint: necessarium vero sit a c: quoniam igitur b omni c: & alicui b inerit, eō q̄ vniuersale secundum partem conuertitur: quare, si omni c inest a ex necessitate: & c alicui b: necessarium est a alicui b inesse, nam b sub c est, fit igitur rursus prima figura.

Consimiliter monstrabitur & si b c est necessarium, conuertitur enim c cum aliquo a: quare, si omni c b ex necessitate inest: & a alicui b inerit ex necessitate.

Rursum

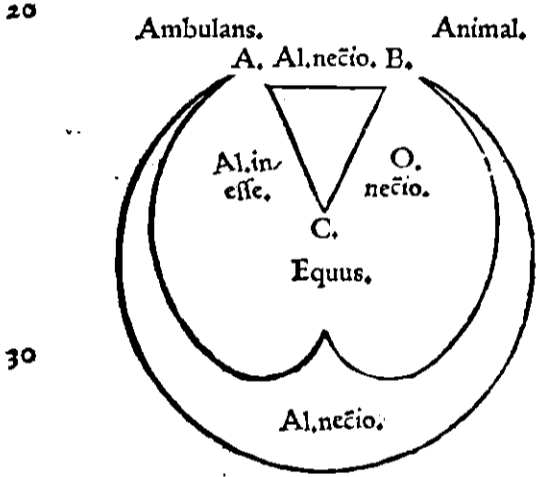
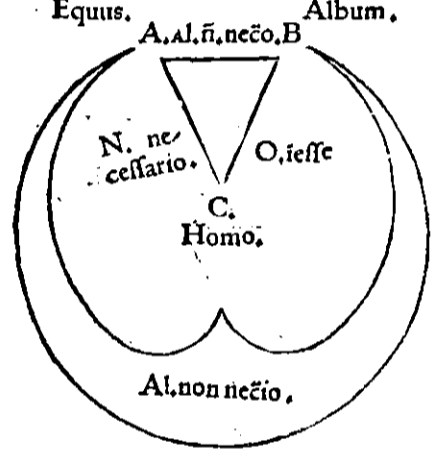
Terminos le-
gas i figura.

Amplius per terminos planum fieri pos-
sit. sit enim A bonum; B animal; C vero equus.
contingit igitur bonum nulli equo inesse: ani-
mal autem necesse omni inesse: sed non ne-
cesse animal quippiam nō esse bonum, siquis
dem contingit omne bonum esse. Sin autem
non hoc possibile: sed vigilare, aut dormire,
terminum ponendum. omne nanq; animal
horum est susceptiuum. Si igitur termini vni-
uersaliter ad medium sint, dictum est, quādo
erit conclusio necessaria.

Si vero hic quidē vlt̄, ille aut̄ in parte, vtrifq;
prædicatiuis exñtibus, si vniuersale sit necessa-
rium, & conclusio erit necessaria, demon-
stratio vero eadem, quæ & prius, conuertit̄
tur enim & prædicatiuum in parte. Si itaque
necesse est B omni C inesse: A vero sub C est:
necesse est B alicui A inesse. sed, si B alicui A, &
A alicui B inesse necessarium, conuertit̄ enim.

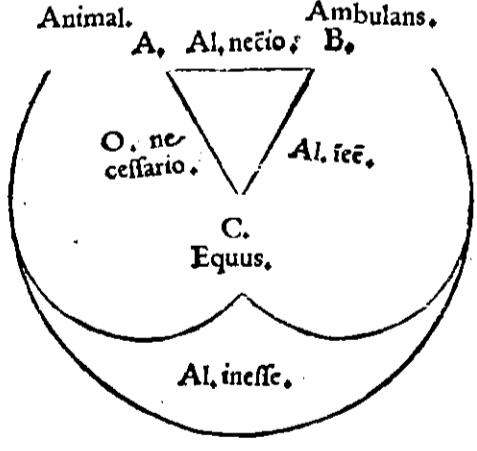
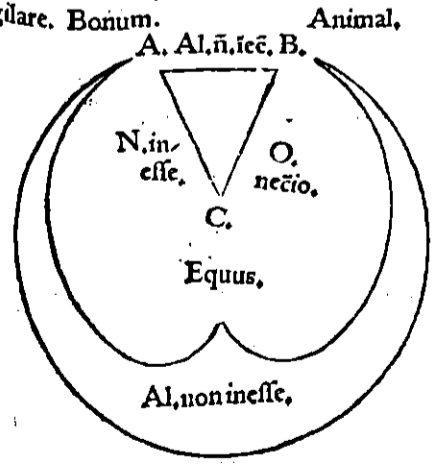
Rursum sit A C priuatiuum: B C vero affir-
matiuum: priuatiuum autem necessarium.
quoniam igitur conuertitur C cum aliquo B:
A vero nulli C ex necessitate: neq; B alicui in-
erit A ex necessitate, nam B sub C est.

Coniugatio
ex maiori d̄
in esse, mino-
ri neq̄a par-
ticularis af-
firmatiua.

Si vero prædicatiuum necessarium, non erit
conclusio necessaria. Sit. n. B C prædicatiuum
& necessarium: A C vero priuatiuum et non ne-
cessarium: qm̄ igitur cōuertitur affirmatiuum,
ierit & C alicui B ex necessitate, quare si A nul-
li C: C vero alicui B: A alicui B nō inerit: sed non
ex necessitate. mōstratum est enim in prima
figura, q̄ priuatiua propositione nō necessa-
ria existente, neq; conclusio erit necessaria.

Similiter & si A C sit necessarium, vniuersa-
liter existens, nam B sub C est.

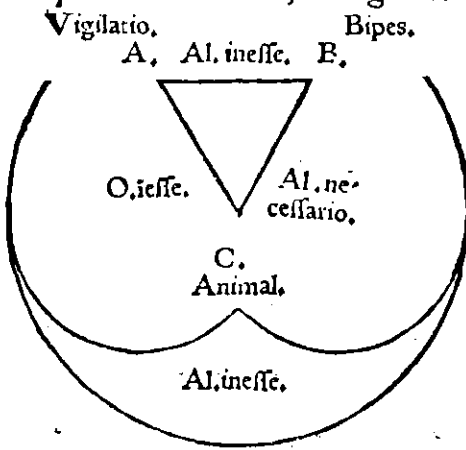
Coniugatio
ex superiori
opposita, q̄
ad p̄ponum
quantitates.

Si vero quod in parte necessarium est, non
erit conclusio necessaria. Sit enim B C in parte
& necessarium: A vero oī C in sit, non tamē ex
necessitate: conuerso igitur B C, prima efficit̄
figura: & vniuersalis quidem propositio non
Log. cū cōm, Auer, I in̄ necessaria,

PRIORVM RESOLVTORIORVM

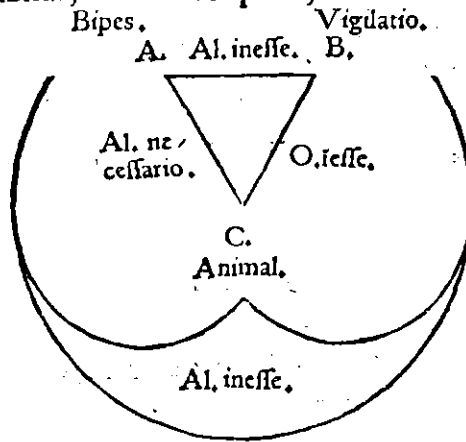
necessaria, quæ autem in parte necessaria, sed cū ita se habeant propositiones, non erit conclusio necessaria; quare neq; in his. Amplius & ex terminis manifestum, sit A vigilatio, B bipes, in quo autem C animal. B igitur alicui C necesse est inesse; A vero ipsi C contingit; & A ipsi B non necessarium, non enim necesse bipes aliquod non dormire, aut vigilare.

Coniugatio altera ex maiori de inesse, minore necessaria, affirmatiua particularis.

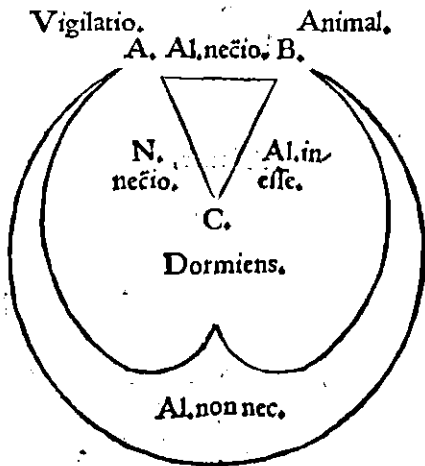
Consimiliter & per eosdē terminos monstrabitur, & si A C sit in parte, & necessarium.

Coniugatio superiori opposita, q̄ ad propositionum quantitatem.

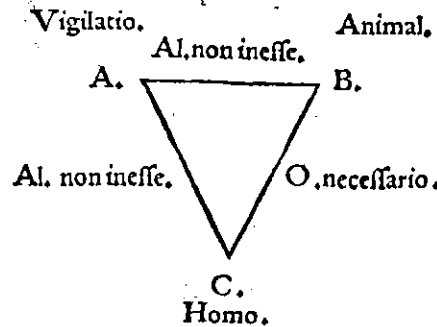
Sivero hic quidē prædicatiuus, ille autem priuatiuus terminorū, quando vniuersale priuatiuum sit & necessariū, et conclusio erit necessaria. Si enim A C nulli contingit; B vero alicui C inest; A alicui B necesse non inesse.

Coniugatio ex maiori negatiua v̄ de necio, minori affirmatiua particulari de inesse.

Quādo autem affirmatiuum necessarium positum sit vniuersaliter existēs, aut in parte, aut priuatiuum fm partem, non erit conclusio necessaria: nam alia quidem eadem, quæ & in prioribus, dicemus. Termini vero, q̄n sit vniuersale prædicatiuum necessarium, vigilatio, animal homo; medius, homo.

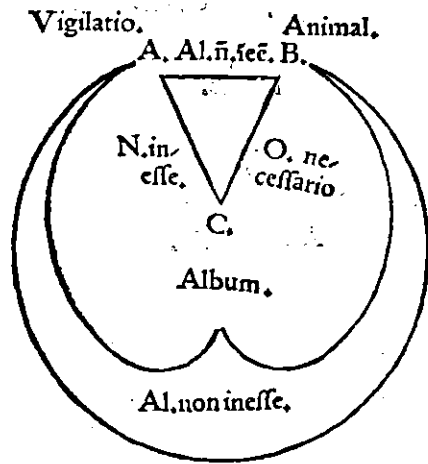
10,

20,

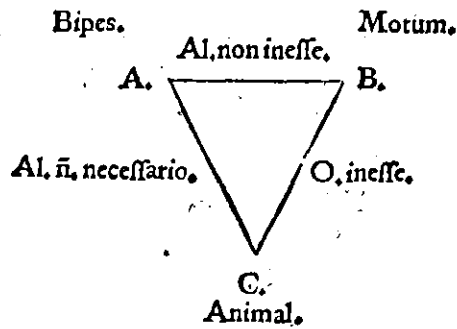
Quando autem in parte prædicatiuum sit necessarium, vigilatio, animal, album, necesse est nanq; animal alicui albo inesse: vigilatio autem contingat nulli; & non necesse alicui animali non inesse vigationem.

30,

Sed quando priuatiuum in parte existens necessarium sit, bipes, motum, animal; animal, medium.

50,

Planū itaq; q̄ inexistendi syllogismus non est, nisi vtræq; sint propositiones inexistentes: sed necessarij est, et cū altera solum sit necessaria. In vtrisque vero, & cū prædicatiui & cū priuatiui syllogismi sint, necesse alteram

De Contingenti, & propositionum secundum Contingens conuersionibus. Cap. XIII.

ram propositionem consimilem esse conclusionem. dico autem, si existens inexistens: si necessaria, necessariam. Quare hoc manifestum, quod non poterit conclusio aut necessaria, aut inexistens esse, nisi accipiat necessaria, aut inexistens propositio. De necessario itaque quomodo fit, & quam habet ad inexistens differentiam, dictum est quasi sufficienter.

Complicatio absoluta & necessaria in Tertia figura. Cap. XII.

IN Tertia vero figura modus conclusionis semper sequitur propositionem, quæ non conuertitur: quoniam propositio hæc in potentia est propositio maior in figura prima. sed iam declaratum fuit, quod modus conclusionis in prima figura sequitur propositionem maiorem. & hoc est contrarium dispositioni, quæ est in secunda figura: quoniam in ipsa modus conclusionis sequitur modum propositionis, quæ conuertitur. quia propositio, quæ conuertitur hæc in figura, est in potentia maior in figura prima. & hoc, quoniam minor in secunda figura est eadē, quæ & in prima, & maior in ipsa conuertitur. maior autem in figura tertia est eadem, quæ & in prima figura, & minor conuertitur. & ordo iste disponitur secundum quod monstratur conclusio sua per conuersionem, & id, quo monstratur per positionem: & quoniam potentia specierum, quæ monstrantur per positionem, est etiam potentia specierum, quæ monstrantur per conuersionem. Quod cum penitus certum extiterit, si ponantur duæ propositiones secundum dictū Arist. vniuersales affirmatiuæ, vtra ipsarum fuerit necessaria, iam conclusio erit necessaria, & hoc, cum conuertimus absolutam vniuersalem secundum partem, & fiet in figura prima, ea quæ habet maiorem vniuersalem necessariam, & minorem absolutam in parte, & concludet conclusionem necessariam in parte, secundum quod expositum fuit. Sin autem ea, quam conuertimus, fuerit minor in hac figura, hoc est, cum maior sit necessaria, dispositio in hoc est manifesta, hoc est, quoniam concludit sine conuersione conclusionis. Quod si conuertamus maiorem, quæ sit absoluta, & sit minor hæc in figura vniuersalis necessaria, monstrabitur hoc per duas conuersiones, per conuersionem propositionis, & conuersionem conclusionis: secundum quod expositum fuit. Quod si vna vniuersalium affirmatiua fuerit & altera negatiua, modus conclusionis necessario sequetur modum negatiuæ: quoniam affirmatiua conuertitur, & erit negatiua maior in prima figura: quæ si fuerit necessaria, conclusio etiam erit necessaria secundum id, quod expositum fuit: si vero fuerit absoluta, & conclusio erit absoluta. Quod si fuerit una duarum propositionum in hac figura, hoc est in concludente vniuersalis, & altera particularis, et fuerint affirmatiuæ, sequetur conclusio vniuersalem ex ipsis: quoniam ea est, quæ non conuertitur in hac figura. si enim conuertetur, esset syllogismus ex duabus particularibus. sed iam declaratum fuit, quod non concludit, postea igitur quam non conuertitur, erit maior in prima figura. Sin autem extiterit vna ipsarum affirmatiua, & altera negatiua, modus conclusionis sequetur modum negatiuæ. quoniam negatiua, si fuerit hæc in figura vniuersalis, erit maior in prima figura: propterea quod fieri nequit, ut minor in prima figura sit negatiua, si vero fuerit particularis potentia sua secundum declarationem positionis, est potentia vniuersalis negatiuæ secundum id, quod declaratum fuit in positione.

DE contingenti vero post hæc dicamus, quando, & quomodo, & per quæ erit syllogismus. Dico autem contingere & contingens, quod cum non sit necessarium, si ponatur inesse, nihil erit propter hoc impossibile: nanque necessarium, & qui uoce contingere dicimus. Quod autem hoc est contingens, manifestum & ex negationibus & affirmationibus oppositis. nam non contingit inesse, & impossibile inesse, & necesse non inesse, aut eadem sunt, aut consequentia seiuicem: quare & opposita, contingit inesse, & non impossibile inesse, & non necesse non inesse, aut eadem sunt, aut consequentia seiuicem: de omni enim affirmatio, aut negatio erit. igitur contingens non necessarium, & non necessarium contingens. Accidit autem omnes, quæ secundum contingens sunt propositiones, conuerti inter se: dico autem non affirmatiuas cum negatiuis, sed quæcunque affirmatiuam habent figuram, secundum oppositionem: ut, contingere inesse, cum eo quod est, contingere non inesse: & omni contingere, cum eo quod est, nulli contingere, vel non omni: & alicui, cum eo quod est, alicui non eodem autem modo & in alijs. Quoniam, n. contingens non est necessarium: non necessarium vero contingit non inesse: planum, quod si contingit inesse, contingit & non inesse: & si omni contingit inesse, et omni contingit non inesse. Consimiliter autem & in affirmationibus in parte: nanque eadem demonstratio. verum tales propositiones affirmatiuæ sunt, & non priuatiuæ. Contingit enim ad similitudinem ipsius esse ordinatur, quemadmodum dictum est prius. Determinatis vero his, rursum dicimus, quod contingere secundum binos dicitur modos. Vnū, eo quod ut plurimum sit, & deficit necessarium, ut canescere hominem, vel augeri aut minui, aut penitus, quod aptum natum est esse: hoc enim non continuum quidem habet necessarium, propterea quod non semper est homo: atqui dum homo sit, aut ex necessitate, aut ut plurimum est. Alium, ipsum infinitum, quod & sit & non sit possibile: ut ambulare animal, aut ambulante terremotum fieri, aut oino quod a fortuna fit. nil enim magis sic aptum est natum, quam in contrarium. Conuertitur itaque secundum oppositas propositiones utrunque contingentium, non eodem tamen modo: sed quod aptum natum est esse cum eo, quod est, non ex necessitate inesse: sic enim Log. cum com. Auer. I iij contingit

Vide Secundo de Interpretatione cap. 3.

Ogo pacto conuertantur propositiones conuerti.

contingit non canescere hominem: ipsum vero infinitum, cum eo quod est nihil magis sic, quam illo modo se habere, aut habitum ire. Verum scientia ac syllogismus demonstratiuus de ipsis quidem infinitis non est, eò quod inordinatum est medium: de apte vero natis est. & ferme rationes & cōsiderationes fiunt de sic contingentibus: de illis autem accidit quidem fieri syllogismus, non tamen consueuerunt queri. Hæc igitur magis determinabuntur in sequētibz. Sed nunc dicamus, quādo, & quomodo, & quis erit syllogismus ex contingentibus propositionibus.

Tractatus de syllogismis, qui componuntur ex propositionibus Possibilibz. De natura ipsius Possibilis. Cap. XIII.

Dixit, Oportet autem nunc, vt dicatur, quando erit syllogismus ex propositionibus possibilibus, & quomodo erit, & in quo erit. Possibile igitur vniuersaliter est, quod nō est necessariū: quodq; cum ponitur esse, non accidit ex hoc impossibile. & vult per possibile hoc in loco illud, quod comprehendit rem existentem in actu, & priuatam: & per necessarium, omnes species, de quibus dicitur necessariū, hoc est necessarium absolutum, et necessarium relatum ad tempus aliquod, siue præteritum, siue præsens, siue futurum: & ad futurum non id, de quod dicitur necessarium per æquiuocationem: hoc enim est possibile, cuius intendimus hic definitionē tradere. Quodq; hæc sit definitio possibilis, apparet ex eo, quod nō possunt duo contradictoria simul esse vera. qm̄ hoc, quod dicimus, non possibile est esse, & impossibile est esse, & necesse est non esse contradicere huic quod dicimus, possibile est esse, non impossibile est esse, non necesse est nō esse, & ista sequitur se inuicem: hoc est ex hoc quod dicimus, non possibile est esse, sequitur quod dicimus, impossibile est esse, & quod dicimus, necesse est non esse: quemadmodum ex hoc, quod dicimus, possibile est esse, sequitur non impossibile est esse, et non necesse est non esse. Quod cum ita sit: & oporteat, vt de omni dicatur aut negatio, aut affirmatio: de hoc igitur, quod dicimus, possibile est esse, oportet ut verificetur nō necesse est esse, posteaquam falso de ipso dicitur necesse est esse. & propterea conuertitur hoc, vt dicamus, omne possibile non est necessarium, & quod non est necessarium est possibile. Et propter hoc videtur, qd genus huius definitionis sit illud, quod significat dictio, quod: et hoc est res comprehendens inexistentis & priuatam, quemadmodum diximus, & differentia sua est, quod dicimus, non est necessarium. Et quod in ea additur, qd cum ponitur esse, ex eo non sequitur impossibile, est proprium ex proprijs possibilis, non differentia ex differentijs ipsius. Et ista est ex sententia Abumazaris in hac definitione, ipse enim existimat, qd hoc dictum sit differentia vltima in definitione: ita qd intelligat quod dicimus, non est necessarium, qd inuentio sua non est necessaria in futuro, quemadmodum eclipsis Lunę. Et quoniam nō esse verificatur de impossibili, propterea additur, cum ponitur esse, non accidit ex hoc impossibile, & propter hoc erit genus possibilis, priuatam: differentia vero ipsi propria est hæc, si ponitur esse, non accidet ex ipso impossibile. & hæc est opinio plurimorum expositorum ex Peripateticis. ² Proprium autem propositionum possibilium est, vt affirmatiuæ sequantur negatiuas, & negatiuæ affirmatiuas, hoc est negatiuas

possibiles, non negatiuas possibiles: & sunt illæ, quæ affirmant possibilitatem, et negant inuentionem, non affirmatiuæ negant possibilitatem: qm̄ hæc contradicunt possibilibus, sicut qd expositū fuit in enarratione περὶ ἐπιπέδου, & hoc, quoniam ex eo, quod dicimus, possibile est esse, sequitur quod dicimus, possibile est non esse. hæc namq; est natura possibilis, hoc est vt sit aptum natum esse & non esse. & hæc consequentia inuenitur in omnibus speciebus oppositorum, quæ sunt in hac materia, & hoc, qm̄ ex eo quod dicimus, possibile est inesse omni, sequitur possibile est inesse nulli: & ex hoc, quod dicimus, possibile est inesse alicui, possibile est non inesse alicui: & in contrarium horum duorum. At demonstratio super hoc est: quoniam possibile non est necessariæ inuentionis: & quod possibile est esse, possibile est non esse, cum non sit necessarium non esse. Propositiones autem, quas hic posuimus negatiuas, re vera sunt affirmatiuæ indefinitæ, sicut qd declaratum fuit in libro περὶ ἐπιπέδου: quoniam dictio non, non coniungitur in ipsis cum modo, sed cum dictione inuentionis, & hoc, quemadmodum quod coniungitur cum prædicato in enunciationibus non modalibus. Possibile autem trifariam dicitur. Vno modo possibile vt in plus: vt canescere hominem in senectute, & pubescere in tempore adolescentiæ. Secundo possibile in minus, & hoc est oppositum possibili vt in plus: vt qd non canescat homo in senectute, & non pubescat in tempore adolescentiæ. Tertio possibile secundum æqualitatem, quod æque possibile est esse & non esse: veluti dilaniare hunc pannum, aut non dilaniare. Possibile vero æqualiter ita se habet, vt affirmatiua sequatur negatiuam, & negatiua affirmatiuam æqualiter. Quod autem est in plus, ita se habet, ut affirmatiua ipsius sequatur negatiuam in minus, et negatiua ipsius affirmatiuam in minus. Quod vero est in minus, sic se habet, vt affirmatiua ipsius sequatur negatiuam, & negatiua affirmatiuam sicut plus. quoniam enim possibile est, vt homo canescat sicut plus in senectute, possibile etiam erit, vt non canescat in ipsa sicut minus. De possibili igitur sicut minus & possibili æqualiter non agitur ars Demonstratiua, sed de ipsis agunt artes multę, quemadmodum Oratoria agit de possibili æqualiter: & ars Augurandi, & ars Excantandi pertractant de possibili sicut minus. ² Sed intentio in præsentia est dicere, quomodo scire possimus, quando est, & quando non est syllogismus ex propositionibus possibilibus absolutis, hoc est sicut sunt possibiles, aut in plus, aut æqualiter, aut in minus: quoniam hoc in libro cōsideramus de forma, non autem de materia syllogismi.

De syllogismis ex ambabus de Contingenti in Prima figura. Cap. XIII.

Sed quoniam cōtingere hoc huic inesse, bifariam erit accipere: aut enim cui inesse hoc, aut cui cōtingit ipsum inesse: A namq; contingere, de quo B, horum alterum significat, aut de quo dicitur B, aut de quo contingit dici: A vero de quo B, vel A contingit omni B, nihil differt: manifestum igitur qd bifariam dici posset, A contingere omni B inesse. Primum igitur dicamus, si de quo B contingit ipsi C, & de quo A ipsi B, qd erit et qualis syllogismus: sic enim & propositiones vtreq; accipiuntur sicut cōtingere, cum vero de quo B inesse, A contingat: illa quidem inexistentis, illa autem contingens.

Definitio possis.

Hic sumit philosophus, vt comprehendit id, qd est a se, & qd in potentia.

Definitio de finitiōis possibilis.

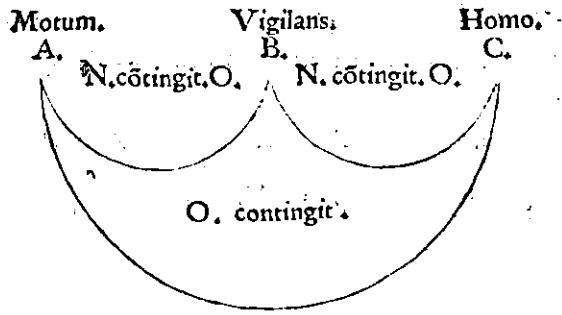
Nō necium conuertitur cū possibili.

Nota qd sit propriū possis.

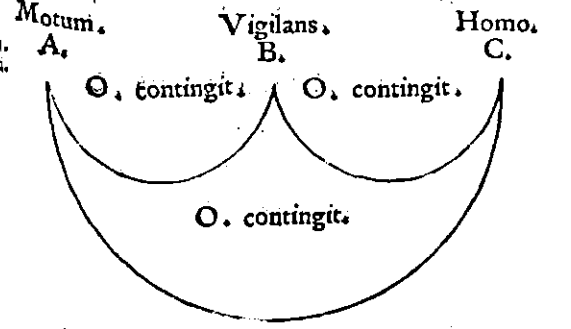
Alia expositio definitio nis possibilis, sicut expositio nem Abumazaris & aliorum.

2 Propriū est propriū possibilium, vt affirmatiuæ sequantur negatiuas, & negatiuæ affirmatiuas.

tingens. quare ab ijs quæ consimilis sunt figuræ incipiendum, quæ admodum & in alijs. Quando itaq; A omni contingat B; & B omni C: erit syllogismus perfectus, q̄ A omni C contingit inesse. hoc aut̄ manifestum ex definitione: contingere nãq; oĩ inesse sic dicebamus.

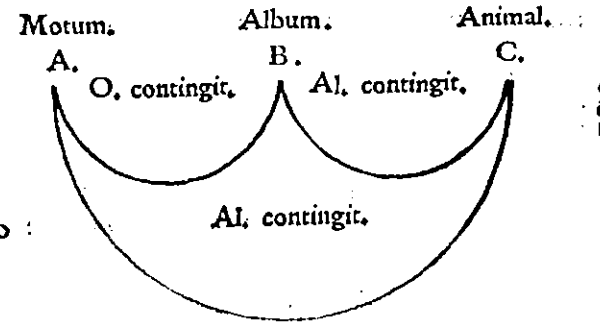
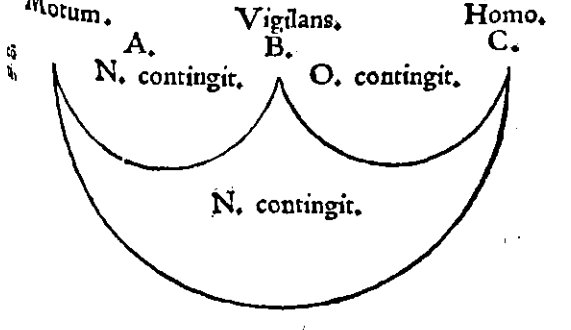
Quarta cōiugatio vtilis, p̄ vtriusq; p̄p̄ns cōuerlionem.

10 Planum itaque, quòd negatione posita ad minus extremum, vel ad vtrascq; propositiones, aut non fit syllogismus, aut fit quidem, sed non perfectus: ex conuersione namq; concluditur necessarium.

Consimiliter & si A contingit nulli eorum quæ sunt B: B vero contingit omni C: q̄ A contingit nulli C. de quo enim B contingit, A non contingere, hoc erat nullum omittere contingentium, quæ sub B.

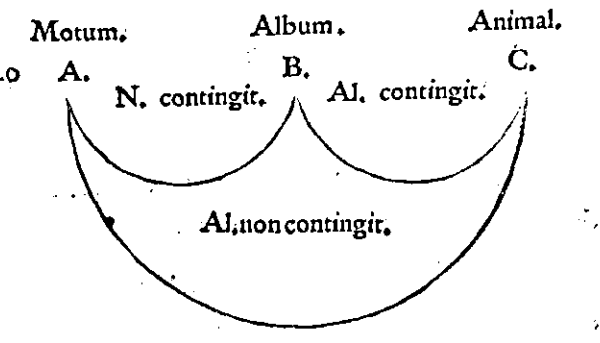
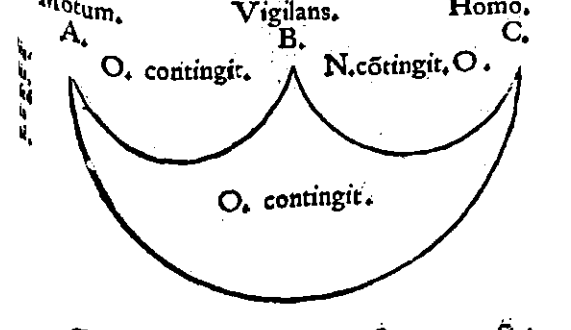
Si autē hęc quidem propositionum vniuersaliter accepta sit, illa vero in parte, vniuersali posita ad maius extremum, syllogismus erit perfectus. Si enim A omni contingit B: B autem alicui eorum quæ C contingit: A alicui C contingit. hoc autem manifestum ex definitione eius quod est, de omni contingere.

Quinta cōiugatio vtilis.

Cum vero A omni B contingat: B vero nulli contingat C: per sumptas qdem propositiones nullus fit syllogismus. conuersa autem B C fm̄ cōtingere, idem erit, qui prius. nam, qm̄ contingit B nulli C inesse, contingit & omni inesse. hoc autē dictum est prius. quare quoniam B omni C: A vero omni B: rursus idem efficietur syllogismus.

Rursus si A contingit nulli B: sed B alicui C contingit inesse: necesse A contingere alicui C non inesse. demonstratio autem eadem.

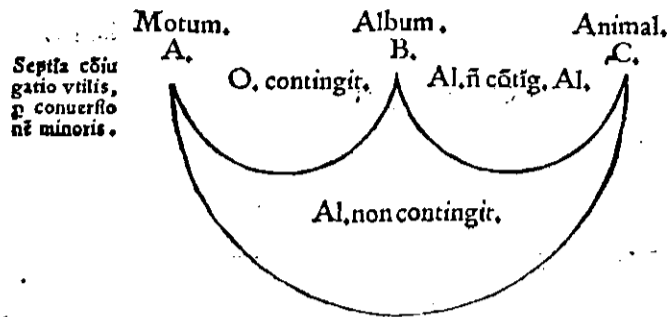
Sexta cōiugatio vtilis.

Consimiliter & si ad vtrascq; propositiones negatio ponatur cum eo quod est contingere. dico autem, veluti si A nulli contingit B: & B nulli C. per sumptas enim p̄p̄ositiones nullus fit syllogismus: conuersis vero, rursus idem erit qui prius.

50 Si vero propositio in parte priuatiua accepta fuerit, vniuersalis autem affirmatiua, positione vero consimiliter se habeant: puta, A omni B contingit: sed B alicui C contingit non inesse: per assumptas quidem propositiones nō fit manifestus syllogismus: verum si eam quę in parte est cōuerterimus, & ponamus B alicui

PRIORVM RESOLVTORIVM

alicui c contingere inesse, eadem erit conclusio, quæ & prius, quemadmodum in his, quæ à principio.

Quòd si quæ ad maius extremum in parte sit accepta, quæ vero ad minus vniuersaliter, siue vtræque affirmatiue positæ fuerint, siue priuatiue, siue non consimilis figure, siue vtræq; indefinitæ, aut secundum partem, nullo modo erit syllogismus. Nil enim prohibet B transcendere A, & non prædicari in equis. quo autem transcendit A, accipiatur C; huic n. neq; omni, neq; nulli, neq; alicui, neque alicui non contingit A inesse; siquidem conuertuntur propositiones, quæ secundum contingere, et B pluribus cōtingit, quàm A inesse. Amplius & ex terminis planum: ita nanq; se habentibus propositionibus, primum vltimo et nulli contingit, & omni inesse necessarium. Termini vero communes omnium, q; ex necessitate insit, animal, album, homo: q; nō contingat, animal, album, indumentum.

Planum itaq; quòd hoc se habentibus modo, nullus fit syllogismus. Aut enim existēdi, aut ex necessitate, aut contingēdi omnis est syllogismus. quòd quidem inexistenti ac necessarij nō sit, planum: affirmatiuus enim priuatiuo tollitur: priuatiuus autē affirmatiuo. superest igitur, vt contingēdi sit. hoc autem fieri nequit: monstratū enim est, quòd ita terminis se habentibus, & omni postremo necesse est primum, et nulli contingere inesse. quare esse non posset contingēdi syllogismus: necessarium nanq; non erat contingens. Manifestum itaq; & quòd si vniuersaliter ter

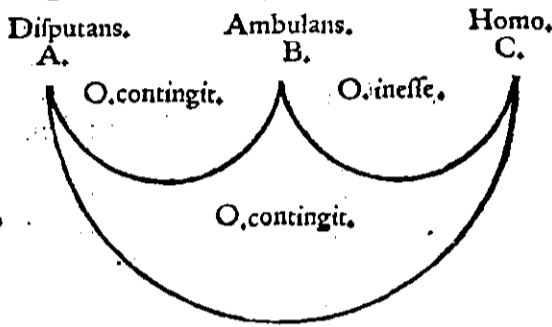
mini extiterint in contingētib; propositionibus semper fit syllogismus in prima figura: & si prædicatiui & si priuatiui fuerint. præterq; q; si prædicatiui quidem sint perfectus: si vero priuatiui, imperfectus. Accipere autem opus est contingere, nō quod in necessarijs, sed secundum dictam determinationem. plerumq; autem latet quòd tale est.

Complicatio Possibilis in Prima figura. Capi XIII.

Ostea igitur q; hoc iam est stabilitū, loquamur de syllogismis, qui componuntur ex propositionibus possibilibus in Prima figura. Et incipiamus primo ab vniuersalibus, postea à mistis. & dicemus q; numerus syllogismorum perfectorum concludentium in hac materia, est idem cū numero syllogismorum concludentium in materia absoluta & necessaria. Et hoc, qm̄, si ponamus, omne quod est c est b possibiliter: & omne quod est b est a possibiliter: sequetur q; omne quod est c est a possibiliter. Et hoc planum consimiliter ex dispositione dicti de omni, aut negationis ab omni. & hoc, qm̄ dispositio eius, quod dicimus, omne b est a possibiliter, significat q; omne illud, quod disponitur per b possibiliter, aut in actu: hoc est, omne illud, quod est b in potentia aut in actu, est a possibiliter: q; a de ipso possibiliter dicitur. cū itaq; posuerimus, q; c disponitur per b possibiliter, sequitur vt a sit in c possibiliter. Et consimiliter si maior fuerit vniuersalis negatiua, & minor affirmatiua vniuersalis, vt si dicamus, omne c est b possibiliter: & nullū b est a possibiliter: sequitur itidem ex eo, q; a est pars possibiliter ipsius b, vt a negetur possibiliter ab omni c. Quòd si ex duabus propositionibus maior vniuersalis fuerit affirmatiua & minor negatiua, non erit syllogismus: qm̄ non erit in ipsis cōditio dicti de omni, hoc est, vt sit minor extremitas disposita per medium, i. disposita p̄ medium dispositione affirmatiuæ, s̄m id quod dictum est: sed ita erit syllogismus, eo q; propositio affirmatiua hac materia sequitur ex negatiua, sed nō erit perfectus: qm̄ monstratio sua est per rem additam dispositioni dicti de omni. & hoc est, quod vocauit Arist. hac in materia conuersionem. & hoc, qm̄ si ponamus loco propositionis negatiuæ eam quæ ex ipsa sequitur, i. affirmatiuam, tunc sequitur vt ex hac efficiatur species prima huius figuræ, quæ constat ex ambabus vniuersalibus affirmatiuis. Maxima vero vtilitas, quæ inuenit in huiusmodi syllogismis, est, cū fuerit vniuersalis negatiua s̄m minus, qm̄ conuertitur in eam, quæ est s̄m plus, quæq; plus facit. Et consimiliter cū fuerint propositiones vniuersales in hac figura negatiuæ, nō erit syllogismus perfectus: qm̄ non inuenitur in ipsis dispositio dicti de omni. sed iam erit syllogismus perfectus, cū ambas negatiuas conuerterimus ad affirmatiuas sequentes ex ipsis, aut conuerterimus negatiuam minorem ad affirmatiuam sequentem ex ipsa. Maxima autem vtilitas, quæ inuenitur in hac conuersione est, cū fuerint negatiuæ, s̄m minus: qm̄ huiusmodi syllogismi conferunt Dialecticæ: & est cautela bona in ea arte. & hoc, qm̄ interrogas, intendit, vt admittantur propositiones s̄m plus, vt ex ipsis concludat affirmatiuam s̄m plus: & tunc si inter interrogandum monstrauerit aliquid super propositionibus concludentibus istam conclusionem, ne admittat respondens. & ideo interrogat negatiuas s̄m minus: nō enim sentiet quòd sequitur ex hoc, & admittet eas. Quòd si vna duarum propositionum extiterit vniuersalis & secunda particularis, & vniuersalis sit maior & particularis minor, si minor fuerit affirmatiua erit

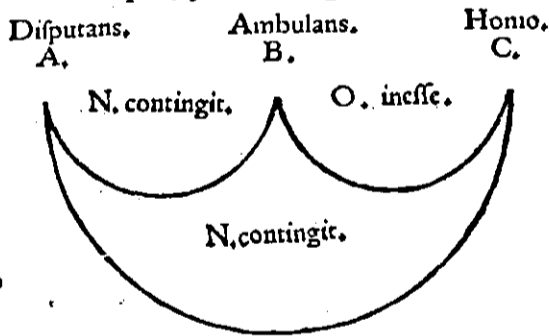
Mistio Contingentis & Inexistens in Prima figura. Cap. XV.

In autem hac inesse, illa propositionum accipiatur contingere, cum quæ ad maius est extremum contingere significet, & perfecti omnes erunt syllogismi, & contingens secundum determinatam determinationem: cum vero quæ ad minus, & imperfecti omnes, & priuatiui syllogismi contingentis, non secundum determinationem, sed eius, quod est nulli, aut non omni ex necessitate. si enim non omni aut nulli ex necessitate contingere dicimus, & nulli & non omni inesse. Contingat namq; A omni B: B vero omni C ponatur inesse: quoniam igitur C est sub B: omnia autem B contingit A: planum q; & C oī contingit. fit itaq; perfectus syllogismus.

Prima coniu- gatio ex- tingenti & inesse, conclu- dens de con- tingenti.

Consimiliter & si A B propositio extiterit: priuatiua: B C vero affirmatiua: & A C quidem contingere: B C autem inesse accipiatur: perfectus erit syllogismus, q; A contingit nulli C inesse.

Secunda idē concludens, f. contingens.

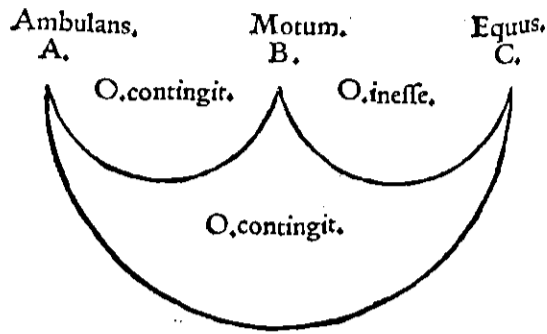
Quod igitur, si inexistens ad minorē ponatur extremitatem, perfecti fiāt syllogismi, manifestum. Sed q; dum ecōtrario se habeat, erunt syllogismi, per impossibile monstrandum. simul autem clarum erit, & q; imperfecti: monstratio nāq; non est ex acceptis propositionibus. Cæterum primo dicendū est q; si dum A fuerit, necesse est B esse: & dū possibile A extiterit, possibile erit & B ex necessitate. Sit enim ita se habētibus, in quo quidem A posse: i quo autem B impossibile. si igit posse, qn posse est esse, utiq; fieret, impossibile vero, qn impossibile, fieri nequeat: simul autē si A posse

erit syllogismus perfectus, siue maior extiterit vniuersalis negatiua, siue affirmatiua, & hoc planum est ex dispositione dicti de omni. Quod si minor fuerit negatiua, nō erit syllogismus perfectus: sed erit imperfectus, cum minorem conuerterimus ad affirmatiuam, quæ ex ipsa sequitur. Quod si maior propositio extiterit particularis, & minor vniuersalis, non erit syllogismus omnino, neq; perfectus, neq; imperfectus: siue fuerint simul affirmatiua, aut simul negatiua: aut vna ipsarū affirmatiua & altera negatiua. Et hoc, qm in ipsis non inuenitur dispositio dicti de omni, neq; per conuersionem, neq; ex substantia propositionum. & hoc, qm si dicamus, omne C B: & aliquid B A: nihil prohibet, vt B intret sub aliquid, quo A transcendit B, hoc est, quo negatur ab A negatione necessaria, quare non sequit propter hoc, vt sit omne C A possibiliter, & etiam vt non sit in aliquo ipsius possibiliter. qm, si non fuerit, omne C A possibiliter, non erit verum, q; nullum C sit A possibiliter. consimiliter ni verum etiam fuerit, q; aliquid C est A possibiliter, non erit etiam verum, q; aliquid C non est A possibiliter. Iam igitur mōstratum est q; oēs istæ species non concludunt, siue fuerint particulares simul, siue maior particularis & minor vniuersalis, ex terminis, qm hi concludunt aliquā affirmatiuam & aliquando negatiuam, hoc est negatiuam necessariam, et affirmatiuam necessariam. Termini autem concludentes affirmatiuam, homo, album, animal. & hoc, quoniam aliquis homo est album possibiliter: & aliquid album animal possibiliter: & conclusio, q; aliquis homo est animal ex necessitate. Concludentes vero negatiuam, pannus, album, animal. & hoc, quoniam aliquis pannus est album possibiliter: & aliquid album animal possibiliter: et conclusio, q; nullus pannus est animal. Et consimiliter accidit, cum accipimus minorem vniuersalem, quemadmodū si dicamus, omnis homo potest esse album: & aliquid album potest esse animal: et omnis homo animal. & omnis pannus potest esse album: & aliquid album potest esse animal: & nullus pannus est animal, quæ est conclusio. Cum igitur termini accepti in hac compositione aliquando significent affirmatiuam necessariam, & aliquando negatiuam necessariam, monstratur q; hæc explicatio non est syllogismus oīno ad conclusionem ex conclusionibus cuiuscunq; materiæ, hoc est, siue ponatur absoluta, siue necessaria, siue possibilis. & hoc, qm dum concludit aliquando negatiuam necessariam, & aliquā affirmatiuam necessariam, significat q; non concludit conclusionem aliquam necessariam. & qm concludit necessariam, significat q; non concludit conclusionē absolutam, neq; possibilem: qm absoluta & possibilis non sunt necessaria. Sunt igitur syllogismorum concludentium hæc in figura, & in hac materia species octo, cū non numeratur indefinita præter particularem: quatuor perfectæ & hæc sunt, quæ in alijs etiam materijs concludunt: & quatuor imperfectæ: & hæc sunt appropriatæ huic materiei. Quod autem dixit Themistius, q; in his quatuor imperfectis non est utilitas penitus, namq; si negatiue extiterit, & posuerimus ipsas à principio fm plus, conuertentur ad eas, quæ sunt fm minus, sed hæc ad artem nihil omnino faciunt: sin autem propositiones istæ fuerint fm minus, non fiet de ipsis quæstio in arte aliqua ex artibus, quæ ponunt propositiones in quæstionem, neq; ponuntur etiam principiū in artibus faciendibus quæstionem: dictū inquam hoc est impossibile. qm iam exposuimus modum, fm quem fiunt, ac fm quem conferunt arti Dialecticæ, hoc dicimus, si admitterimus, q; ars non faciat propositiones fm minus: qm verisimile est, vt qui de hac natura iquirat, ipsas etiam faciat, & hæc est actio scientiæ Diuina.

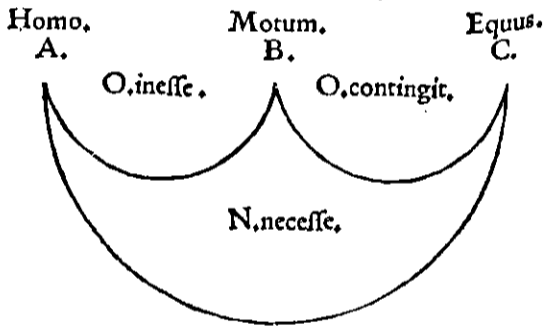
PRIORVM RESOLVTORIVM

sibile, & B impossibile: cōtingeret utiq; A factū esse sine B. si vero factū esse, & esse: factum nāq; qñ factum fuit, est. Verum oportet accipere possibile atq; impossibile, non solum in generatione, sed & in eo quod est verificari, & inesse, & quotcunq; modis aliter dicitur possibile; in omnibus enim consimiliter se habebit. Amplius existente A, B esse, non oportet existimare, tanquam si vnum esset A, B fore. nihil nāq; est ex necessitate, vno quopiā existente, sed duobus minimis: sicuti cum propositiones ita se habeant, veluti dictum est secundum syllogismum. nam, si C de D: D autem de E: & C de E ex necessitate: & si vtrunque possibile, & conclusio erit possibilis. ac si quispiam poneret A propositiones, B vero conclusionem, euenire posset non solum A necessario existente, simul & B esse necessarium, sed & possibili possibile. Hoc autem monstrato, planum, qd falso supposito, & non impossibili, & conclusio propter suppositionem falsa erit, & non impossibilis. veluti si A falsum quidem est, non tamen impossibile: cum vero A sit, B est: & B erit falsum quidem, non tamen impossibile. quoniam monstratum est, quod A existente, B est: & possibili existente A, erit B possibile: suppositum autem est, A possibile esse, & B erit possibile. si enim impossibile, simul possibile erit, & impossibile idem. Determinatis vero his, insit A omni B: B autē omni C contingat: necesse itaq; A omni C contingere inesse. Non enim contingat: B vero omni C ponatur tanquam inexistentes: hoc falsum quidem, nō tamen impossibile. si itaq; A non contingit ipsi C: B vero omni inest C: A nō omni B contingit: fit enim syllogismus per tertiā figuram. verum suppositū fuerat omni contingere inesse: necesse igitur A omni C contingere. falso enim supposito & non impossibili, quod accidit est impossibile.

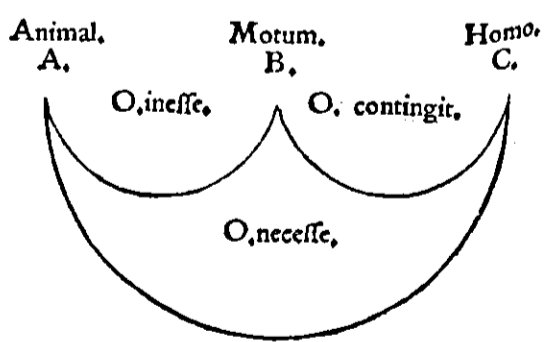
Verum & per primam figuram licet facere impossibile, poneres B inesse ipsi C. Si n. B omni inest: A vero omni B contingit: & C omni contingeret utiq; A. sed fuerat suppositum non omni contingere.

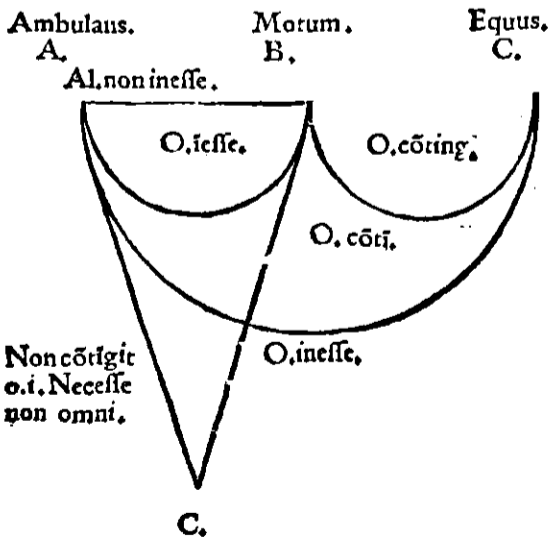
Sumere vero oportet omni inesse non secundum tempus determinātes, puta nunc, aut in hoc tempore, sed simpliciter: namq; per has propositiones, & syllogismos facimus. Quoniam, si propositio secundum nunc accipiat, non erit syllogismus. nihil enim fortasse prohibet, aliquando omni moto hominem inesse, veluti si nil aliud moueretur: motum vero contingit omni equo: sed hominem nulli equo inesse contingit.

Præterea sit primum animal, medium motum, vltimum vero homo. propositiones itaque consimiliter se habebunt, conclusio vero necessaria non contingens: ex necessitate. n. homo animal.

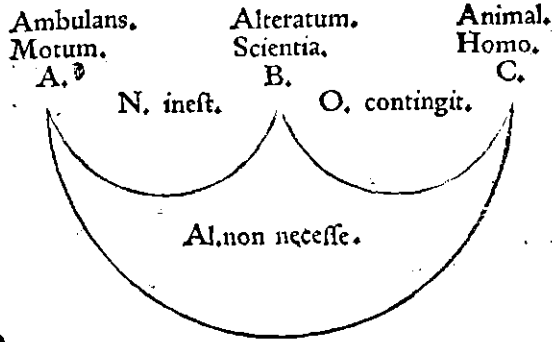
Manifestum itaque, qd vlt accipere oportet simpliciter, & nō tempore determinātes. Rursus sit priuatiua vniuersaliter propositio A B: & sumptum sit A inesse nulli B: B

Tertia coniugatio concludēs de cōtingenti, quæ ipse demonstratur in Tertia figura.

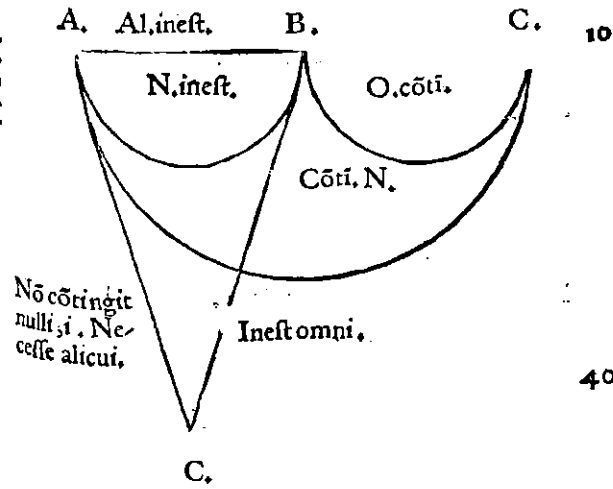
Non cōtingit o. i. Necesse non omni.

B: B vero omni contingat c inesse: his itaque positis, necesse est A contingere nulli c inesse. Non enim contingat: & B ponatur inesse c, quemadmodum prius: necesse itaque A alicui eorum, quæ B inesse: fit enim syllogismus per tertiam figuram. hoc autem impossibile. quare cōtingeret utiq; A nulli c inesse. falso enim posito, impossibile quod accidit.

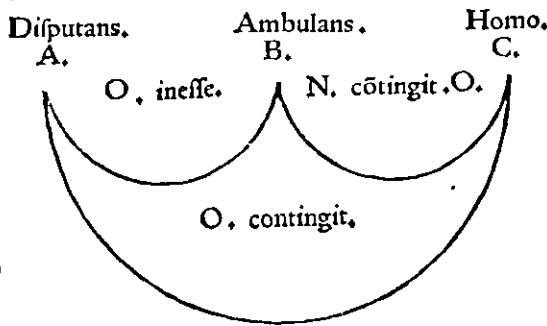

Hi sunt meliores termini.

Secundus ad idem.

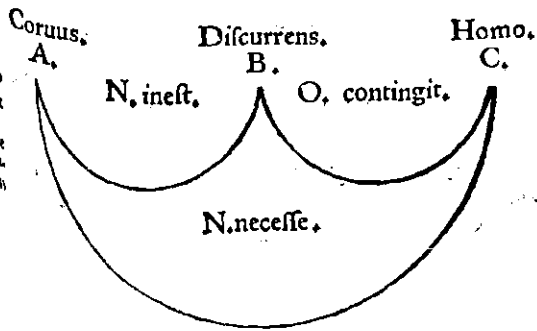

Sed si priuatiuum ad minorē ponatur ex tremittatem cōtingere significans, ex ipsis quod dem acceptis propositionibus nullus erit syllogismus: conuersa autem secundum contingere propositione, erit quemadmodum in prioribus. In sit enim A omni B: B vero contingat nulli: sic igitur se habentibus terminis, nihil erit necessarium. si autem conuertatur B c, & accipiatur B omni c contingere, fit syllogismus, quemadmodum prius. nam confirmiter termini positione se habebunt.

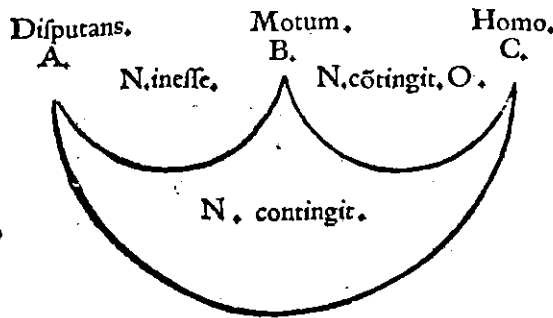

Quinta coniugatio conclusi de cōtingenti per minoris conuersionem.

Hic igitur syllogismus non est contingens sicut determinationem, sed eius quod est, nulli ex necessitate. hæc enim est contradictio facte suppositionis: suppositum enim est, A alicui c inesse. syllogismus vero ad impossibile opposita est dictionis. Amplius & ex terminis manifestum, quod non erit conclusio cōtingens. Sit enim in quo A coruus: in quo B discurrens: in quo C homo. nulli itaque B A inest: nullum enim discurrens coruus: B vero omni contingit C, omni enim homini discurrens: sed A ex necessitate nulli C, non igitur conclusio contingens.

Sed eodem modo & cum priuatiua extiterint utraq; interualla, si A B quidem non in sit: B vero contingere C nulli accidit: per ipsa quidem accepta fit non necessarium, sed propositione conuersa, quæ est secundum contingere, erit syllogismus. Accipiatur enim A quidem nulli eorum quæ sunt B inesse: B vero contingat nulli C: per hæc igitur nihil necessarium. quod si accipiatur B contingere omni C, quod est verum: A B autem propositio similiter se habeat: rursus idem erit syllogismus.

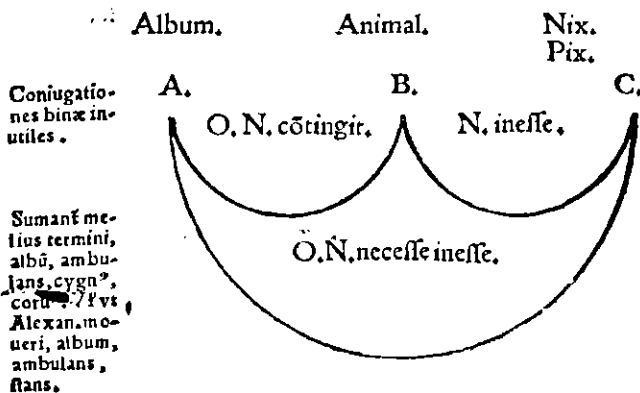
Sexta coniugatio conclusi de cōtingenti per minoris conuersionem.

Sed neque necessaria semper. Sit enim A motum, B scientia, in quo autem C homo. A igitur nulli inerit B: B vero omni C contingit: & non est conclusio necessaria. non enim necesse nullum moueri hominem, sed non necesse aliquem. planum itaque quod conclusio est eius, quod est nulli ex necessitate inesse. Accipiendi vero melius sunt termini.

Si vero non inesse ponatur B ipsi C, & non contingere non inesse, non erit syllogismus nullo modo: neque cum priuatiua, neque cum affirmatiua

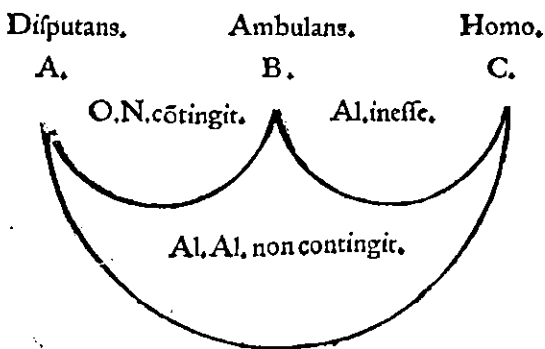
PRIORVM RESOLVTORIORVM

affirmatiua fuerit A B propositio. Termini cōmunes, quòd ex necessitate insit, album, animal, nix: q̄ nō contingat, album, animal, pix.

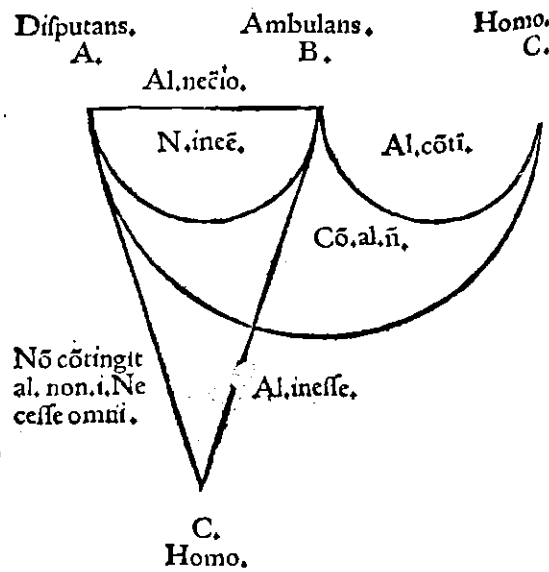
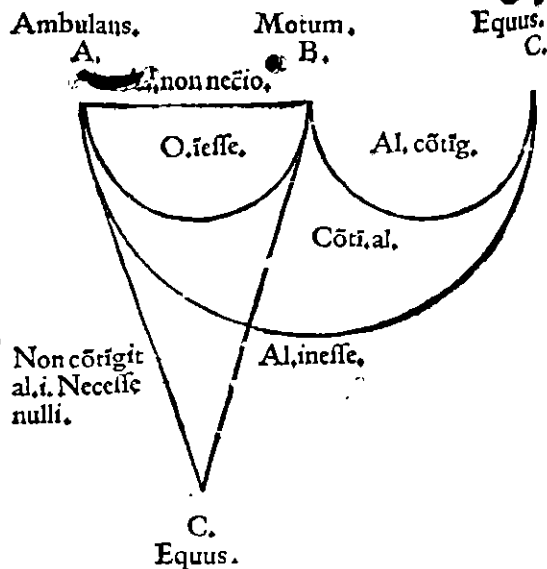

Planum itaq; q̄ si termini vniuersales extiterit, & hæc inexistentis, illa propositionū contingens accipiatur: quando propositio quæ ad minorem extremitatem, contingere accipiatur, semper fit syllogismus: præterquam q̄ aliquando quidem ex ipsiis, nonnunq; vero ex conuersa propositione, quando autem horum vterq; & ob causam, diximus.

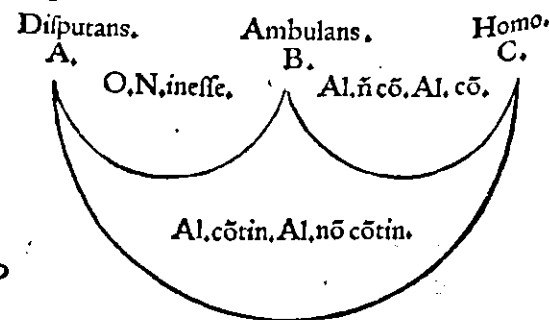
Quòd si hoc vlt, illud vero interuallorum accipiatur in parte, quando quod ad maius est extremum, vniuersaliter ponatur & contingens, seu negatiuum siue affirmatiuum, quod vero in parte, affirmatiuum & inexis-

Cæterum, quando vniuersale quidem sit ad maius extremum, sed inexistentis non contingens, alterum vero in parte & cōtingens, seu negatiuæ, siue affirmatiuæ ponatur vtræque, siue hæc negatiua, illa affirmatiua, omnino erit syllogismus imperfectus, præterquam quòd hi quidem per impossibile monstrabuntur, illi vero per conuersionem eius quod est contingere, quemadmodum in præcedentibus.

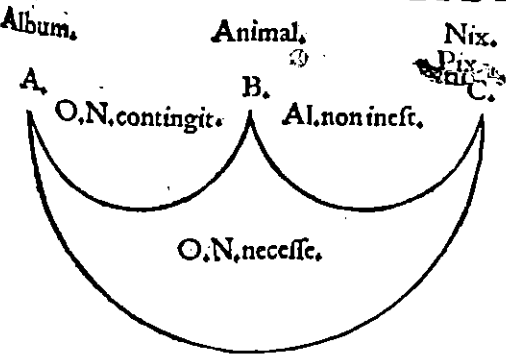

Erit autem syllogismus per cōuersionem, & quando vniuersalis ad maius posita extremum significet inesse, aut non inesse: quæ vero in parte priuatiua existens, contingere accipiat. Quemadmodum si A omni quidem est: B autem alicui C contingit non inesse, conuersa enim B C secundum contingere, fit syllogismus.

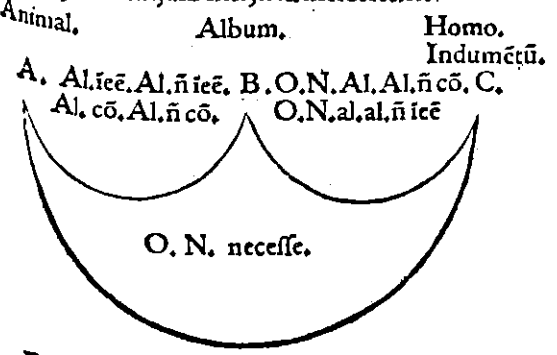

Sed quando quæ secundum partem ponitur non inesse accipiat, non erit syllogismus. Termini quod insit, album, animal, nix: quod non insit, album, animal, pix. per indefinitum nanq; sumenda est demonstratio.

Si autem

Si autem vniuersale ad minus ponatur extremū, quod vero in parte ad maius, siue priuatiuum seu affirmatiuum, vel contingens aut inexistens, quomodocumq; nullo pacto erit syllogismus. Neq; quando in parte, aut in dēfinita ponantur propositiones, seu contingente accipientes, siue inesse, aut vicissim, neq; licet erit syllogismus. demonstratio vero eadē, quae & in prioribus. Terminī communes, q̄ insit ex necessitate, animal, albū, homo: q̄ non contingat, animal, album, indumentum.

Planum itaq; q̄ si vniuersale ad maius ponatur extremum, semper fit syllogismus: si vero ad minus, nullius vnquam.

Complicatio Possibilis, & Inexistens in Prima figura. Cap. XV.

Dicamus igitur, si fuerit vna ex duabus propositionibus absoluta & altera possibilis, si fuerit maior propositio-possibilis & minor absoluta, q̄ species syllogismorū, quae inueniuntur in hac cōpositione, erunt perfectae, hoc est manifeste conclusionis s̄m dictum de omni. Sunt autem quatuor species: hoc est concludens vniuersalē affirmatiuam, & vniuersalē negatiuam, & particularem negatiuā, & particularem affirmatiuam, erunt autē conclusiones ipsarum possibilis verae. Quod si fuerit maior absoluta & minor possibilis, syllogismi concludentes in hac specie mīstionis hac in figura erunt imperfecti: & ex ipsis conclusio affirmatiua erit possibilis, siue vniuersalis fuerit, siue particularis: negatiua vero aut possibilis erit, aut necessaria, siue particularis, siue vniuersalis. Sit ergo primū maior possibilis & minor absoluta, et sint vniuersales, dico q̄ concludunt conclusionem possibilem. Puta, in exemplo: sit omne c b in actu: & omne b a possibiliter: & concludit, q̄ oē c a, possibiliter. & hoc, qm̄ dispositio eius, quod dicimus, oē b est a possibiliter, significat q̄ omne quod est b in potentia, aut in actu, est a possibiliter. Quoniam conditio ista dicti de omni, quae accipitur in propositione maiore possibili, est diuersa a

conditioe dicti de omni, quae accipitur in maiore propositione absoluta aut necessaria. & hoc, qm̄ si dicamus, omne b est a i actu, aut ex necessitate, planum q̄ in pluribus materiis verificatur propositiones istae de omni eo, quod est b in actu tātum. vt cum dicimus, omnis homo est ambulans, & omnis homo loquitur: qm̄ ambae propositiones istae de eo tantū verificatur, quod est homo in actu, nō de eo, quod est homo in potentia, in multis autem verificatur de ambabus dispositionibus simul, hoc est de omni eo, quod est in potentia, & de omni eo, quod est in actu, & proprie in materia necessaria: vt cum dicimus, oē motum est corpus: qm̄ hoc est verum de moto in actu, & de moto in potentia. Cū ergo ita res se habeat, commune erit omni materiei in his propositionibus, hoc est necessaria et inexistente, vt predicatum insit in actu omni illi, quod est terminus medius, hoc est, q̄ a insit ex necessitate aut in actu, omni illi quod est b in actu. Et propterea iquit Aristo, in hac mīstione, si fuerit maior absoluta & minor possibilis, q̄ syllogismi erunt imperfecti. quoniam cū minor sit possibilis, & maior absoluta aut necessaria, non cōprehendit ipsam conditio dicti de omni vniuersalis * omni materiei. oportet igitur illud reijcere, quod concludit s̄m partem materierum: quemadmodum reijcitur cōclusio ex ambabus affirmatiuis in secunda figura, licet concludant in aliqua materia. Sed dispositio propositionis possibilis est diuersa ab hoc: hoc est, quoniam in omni materia verificatur q̄ a dicitur possibiliter de omni eo, quod est b in actu, aut in potentia, cū enim dicimus, omne quod est hō, potest ambulare, verificatur de omni eo, quod est homo in potentia & homo in actu, & consimiliter se habet res in reliquis materiis. & hoc per se manifestum est ex inductione materierum. & ignoro, quō hoc lauit expostores, cū res in hoc sit manifestissima.

Postea vero q̄ hoc est stabilitum, dicamus, si fuerit dispositio dicti nostri, oē b est a possibiliter, q̄ vult de oī, quod est b in actu aut in potentia a, predicari possibiliter: deinde posuerimus, q̄ omne c est b in actu: planū q̄ a dicitur de omni c possibiliter. Consimiliter declarabitur res, cū maior extiterit vniuersalis negatiua possibilis, & minor vniuersalis affirmatiua absoluta, q̄ conclusio erit negatiua possibilis ex eadem dispositione dicti de omni, cuius conditio est in maiore propositione negatiua possibili. & hoc, qm̄, cū dicimus nullum b est a possibiliter, volumus q̄ nulla res, quae sit b in potentia aut in actu, sit a possibiliter: deinde ponamus q̄ c sit b in actu: sequitur, q̄ c non sit aliquid ex a possibiliter. Quod si fuerit maior absoluta, & minor possibilis, non erit syllogismus perfectus: qm̄ conditio predicationis absolutae verae in omni materia (quemadmodum diximus) est, vt sit de rebus quae actu inueniuntur, non in potentia, quare cū posuerimus, q̄ oē b est a i actu, i. omne quod est b in actu, est a in actu: et cōiunxerimus huic, q̄ c est a possibiliter: manifestum est q̄ c non ingreditur sub cōditionem dicti de omni, & species ista syllogismorum non est manifeste conclusionis per se, hoc est ex propositionibus per se, sed ex alio, quod accipitur ex propositionibus positis. hęc autem est conditio syllogismorum imperfectorum. Et propterea dixit Aristoteles de speciebus syllogismorum, quorum maior in hac mīstione est absoluta et minor possibilis, q̄ sunt imperfectae: & excogit autē ostensionem ipsarum per impossibile, & adducit ad ostensionem syllogismorum imperfectorum, q̄ falsum impossibile nō sequitur ex falso possibili. Sed ad hoc monstrandum primo affert, q̄, cū fuerint duo, quorum vnū ē sequitur ex eo, q̄ secundū sit s̄m cōsequentiam syllogisticam, hoc est cū sint ambae propositiones, oportet

Quod sit dictū de omni i propositioe necēa & inesse.

* als cōis.

Quod sit dictū de oī i p̄ pone possi.

Syllogi ex maiore possi, & minori aboluta.

Syllogi ex maiore aboluta, & minori re possibili.

Ex falso possibili non sequitur falsum ipse. & hoc dem̄at hic Aristo.

Ex ante pos-
sibili sequi
consequens:
& hoc intel-
ligit Aver. &
possibili cōi-
qd contradi-
cit, impossi-
bit.

Nota quid
sit intelligē-
dum per nō
possibile.

Offendit ex
absoluta ma-
iore & mio-
re poli affir-
mationis seg-
tur cōclusio
possibilis.

oportet ex necessitate vt conclusio sit. sequitur ex his duobus, cum prius, quod est antecedens, necessario est, vt secundum etiam, quod est consequens, necessario sit: cumq; prius est possibiliter, consequens itidem est possibiliter, hoc de possibilitate cōi, quæ contradicit im-possibili. Exemplum huius, qm̄ cum posuerimus, q; si est A, vt sit B, hoc est si inuentio B sit per se ex inuentio-
ne A: sequitur, si A est necessariū, vt B etiam sit necessa-
rium: & si A fuerit possibile, vt B etiam sit possibile. Sit ergo primum A possibile: dico q; B, quod sequit ex A, erit etiam possibile. Mōstratio huius, qm̄ si fuerit non possibile: & volo per non possibile remotionem oīum intentionum, quas significat nomē possibile, quod est negatum verificatum de impossibili: possibile ergo in tempore, in quo est possibile, poterit trāsire in actum, cum igitur posuerimus A possibile, & B non possibile, iam poterit A esse & exire in actum absq; hoc q; B sit: sed iam posuimus, q; si est A, est B: sequitur igitur, vt B sit & non sit simul: quod fieri nequit, & non cohæret. oportet ergo, si est A possibile, vt B etiam sit possibile: quæcunq; species accidat eius, de quo dī nomen pose. Cum itaq; sit hoc stabilitum, dico q; non sequitur ex falso possibili, falsum impossibile. Exēplum huius, qm̄ si posuerimus A esse falsum possibile, hoc est possibile, vt ponatur esse in tempore, in quo non est: dico q; B est falsum possibile, non falsum impossibile, hoc est falsum æternum. Exemplum huius, si fuerint propositiones, aut vna ipsarum falsa possibilis, fieri nequit, vt conclusio sit falsa impossibilis, & hoc, quoniam, si fuerit A falsum, & ipsum in tempore falsitatis possibile verum: & iam posuerimus, si A possibile verum, q; & B possibile verum, & possibile non est falsum impossibile: erit ergo B possibile & non possibile simul: quod fieri nequit & non cohæret. quare, cum fuerit vna propositionum syllogismi, aut ambæ falsæ possibiles, non erit conclusio falsa impossibilis, sed falsa possibilis.

Cum itaq; sit hoc stabilitum, ponamus binas pro-
positiones vniuersales, quarum maior sit affirmatiua
absoluta, & minor affirmatiua possibilis: veluti si oē c
sit B possibiliter: & omne B A in actu: dico, q; ista cōpli-
catio semper concludit q; C potest esse A, quod mōstra-
tur. Si enim non fuerit, possibile est omne C esse A, erit
cōtradictorium suum, non possibile est omne C esse A:
sed iam posueramus omne C posse esse B: si igitur posue-
rimus propositionem istam in actum, hoc est, omne C
esse B in actu, quod est falsum nō impossibile: & ipsam
coniunxerimus ei, quod sequit ex dicto nō, non posse
esse oē C esse A: concludet nobis i figura tertia, q; aliquod
B ex necessitate nō est A. qm̄ cū eo, quod dicimus, non
posse est oē C esse A, verificat qd dicimus, aliqd C nō est A
ex necessitate. sient igit nobis in tertia figura binę pro-
positiones: quarū vna ē affirmatiua absoluta, & secun-
da particularis necessaria negatiua, conclusio vero ex
necessitate particularis necessaria negatiua, vt supra di-
ctum fuit, aliquod igitur B non erit A ex necessitate: at-
qui iam posueramus, omne C esse in actu: quod est con-
tradictorium conclusionis, quodq; fieri nequit, & non
cohæret, falsum igitur ac impossibile sequitur necessa-
rio ex propositione, quam coniunximus propositioni
falsæ possibili, & qua dicebamus non possibile est om-
ne C esse A ex necessitate, quoniam ex falso possibili nō
sequitur falsum impossibile, s; q; declaratum fuit. il-
lud igitur ex quo sequitur impossibile est impossibile.
Cum itaq; sit falsum quod dicimus, aliquod C non est
A ex necessitate: quod sequit ex eō, quod dicimus, non
possibile est omne C esse A: ergo quod dicimus, non pos-
sibile est omne C esse A falsum, cumq; hoc sit falsum, erit
cōtradictorium suum verum, quod est, omne C potest
esse A. Iā igit ex hoc planū, q; cōclo huius sylli est polis.

Atqui si fuerit falsum, quod dicimus, non possibile
& destruat omnes dispositiones, de quibus dicitur pos-
sibile: sequitur iam vt possibile quod est verū, quod
est conclusio huius syllogismi, sit non tantum possibi-
le proprium, sed quæcunq; accidit ex speciebus illius,
de quo dicitur nomen possibile: hoc est, quod contra-
dicit impossibilitati, vt concludat syllogismus iste tres
conclusiones, absolutam, possibilem, & necessariam,
aut rem procedentem processu generis ad ista tria. &
hoc est, quod significamus, cum dicimus non impossi-
bile, hoc autem ipsi accidit, eō q; priuatur conditio
dicti de omni. Sed quomodo dixit in hoc Aristo, q; est
possibile proprium? videtur igitur, vt hoc dicat, q; il-
lud concluditur in hoc syllogismo, de quo iudicium fer-
tur, q; sit vtilissimum ipsorum. Nisi nobis contradicat
aduersarius, q; hæc conclusio necessario sequetur, quæ
admodum inter enūnciationes de indefinita iudicium
ferimus, q; ob vilitatem potētiā habeat particularis:
cōsidera igitur istud: quoniam hoc latuit expositores:
Atqui accidit huic complicationi, vt concludat in
hunc modum: hoc est q; non concludit aliquando affir-
mationem necessariam, & aliquando negatiuam neces-
sariam: quemadmodum est dispositio in syllogismis nō
concludentibus: cum accepta fuerit absoluta propria,
quæ est ea, de qua verificatur prædicatio vniuersalis
absoluta: hoc est in qua attestatur sensus, prædicatum
ipsius inesse omni subiecto in omni tempore aut plu-
rimo ipsius, & hæc sunt propositiones, quæ inueniuntur
per inductionem, in qua persequuntur omnes partes:
quemadmodum omnis coruus niger, & omnis mīx al-
ba. Differentia vero inter ipsas & necessarias est, quo-
niam de istis existimat animus ipsarum possibilitatem
in pauco tempore futuro priuari posse: de necessarijs
vero non existimat hoc: quoniam in ipsis cogitat pro-
portionem essentialē, quæ est intra prædicatum & su-
biectum. Ex istis igitur absolutis, quemadmodum in-
quit Aristo, sunt plurimi syllogismorum: ex absolutis
vero, quæ inueniuntur in pauco tempore, vt q; omne
motum sit homo, planum non fieri syllogismum, sed
multo magis tantum cum possibili: quemadmodum
non sit syllogismus ex possibilibus s; minus. cum igitur
hæc absoluta, hoc est de qua non verificatur prædi-
catum vniuersaliter nisi in pauco tempore, accepta fue-
rit maior, & minor possibilis, aliquando concludetur
affirmatiua, et nonnunq; negatiua. Causa autem huius
est, qm̄ hæc absoluta ita se habet, vt vniuersaliter veri-
ficetur in tempore præsentis: minor vero ex parte qua
est possibilis, non comprehenditur sub maiore, cū pos-
sibile iueniatur etiam in futuro. Et hoc est, vt arbitror,
quod determinauit Aristoteles, vt propositiones vni-
uersales accipiantur veræ in tribus temporibus: nō au-
tem quod existimauit Abumazar, q; hæc determinatio
sit s; dispositionem dicti de omni, nō enim potest
esse dictum de omni in propositione maiore absoluta
vera vniuersaliter in tribus temporibus, nisi in aliqua
materia. & hoc vt verificetur A inesse actu omni illi,
quod est B in potentia aut in actu, quod cū ita fuerit, cō-
plicatio ex hoc concludet s; dictum de omni: qm̄ Ari-
stoteles præcepit propositiones absolutas non fieri nisi
in hac materia. Quid igitur voluit, cum dixit ipsam
non concludere s; dictum de omni: hoc est, cum ab-
soluta miscetur possibili, & monstrauit eam concludere
per impossibile: Quid etiam voluit, cum ait, q; alio-
quando concludit affirmatiuam, & aliquando negati-
uam: sequitur ergo vt hæc absoluta non sit ea absolu-
ta, quam ostendit concludere per deductionem ad im-
possibile: & ita conditio, q; ipsa concludat s; dictum
de omni, colligitur esse vera in aliqua materia, non in
omni. Neq; est etiam præceptum, quod intellexit, vt
propositio

propositio absoluta apud ipsum ea sit, quæ comprehen-
dit possibilem et necessariam, quemadmodum ex ipso
intellexit Themistius: propterea quæ propositio hæc, hoc
est absoluta, secundum hanc dispositionem non inueni-
tur extra intellectum. Atqui intentio ipsius est con-
numerare modos propositionum annexos modis en-
tis, aut primis scitis. Quod si intentio Aristoteli, in modis
est enumerare differentias propositionum ex parte in-
uentionis & cognitionis, non erit utilitas in absoluta
secundum opinionem Theophrasti & Themistij. Quod
si voluit connumerare ex parte scitorum primorum, 10
quæ nobis insunt secundum naturam, iam in ipsis erit
utilitas: quoniam multa sunt, in quibus scimus prædi-
catum inesse subiecto, & ignoramus an inuentum fue-
rit possibiliter, an vero necessario. Credibile igitur est,
ut de absoluta binas conceperit intentiones simul: hoc
est ut sit absoluta secundum scientiam, & absoluta se-
cundum inuentionem & scientiam, & hæc ea est, quæ
definiuimus: non autem ea, de qua meminit Alexan-
der: quoniam ex hac non componitur syllogismus, nisi
per accidens, hoc est in tempore determinato. cum enim
miscetur cum possibili, non complicatur ex ipsa syllogis-
mus omnino, hoc est, ut minor sit possibilis. Secundum
igitur expositionem istam remouentur dubitationes ca-
dentes super re viri huius. cum hoc etiam, quæ expositio
ista vera est, & conueniens sententiæ ipsius in hac arte.
Aristoteles autem monstrat per terminos acceptos
ex materijs, quæ si in tali mixture accipiatur absoluta
inuenta in pauco tempore in actu, quæ inquam non erit
omnino syllogismus concludens: quæ aliquando colli-
git negatiuam necessariam, et aliquam affirmatiuam neces-
sariam. Termini concludentes negatiuam, homo, motus,
& equus: homo minor, motus medius, equus maior.
& hoc, quoniam possibile est omnem hominem esse mo-
tum: & omnem motum in aliquo tempore erit equus, in quo
nil aliud inueniatur, quod moueatur, nisi equus: et con-
clusio necessaria, nullus homo est equus. Termini ve-
ro concludentes affirmatiuam, homo, motus, & animal.
quæ possibile est omnem hominem esse motum: & omne
motum in aliquo tempore erit animal, puta in quo nil
aliud moueatur, nisi animal: & conclusio affirmatiua ne-
cessaria, quæ est, omnis homo animal. Cum igitur res
ita sit, absoluta, quæ accipitur, ea erit, quæ non appro-
priabitur tempori præ aliud tempus, ut ex ipsius dispo-
ne sciamus eam non esse necessariam, aut ignoret hoc:
quæ maxima pars propositionum est istius dispositionis.
Sin autem extiterit propositio vniuersalis maior ne-
gatiua absoluta, & minor vniuersalis affirmatiua pos-
sibilis, dico quæ ipsa concludit negatiuam possibilem
participationem nominis: hoc est, quæ dicitur de possi-
bili et necessaria. Cum igitur dicimus hos syllogismos
concludere, hoc volumus, quæ non concludunt affirma-
tiuam aliquando, & negatiuam aliquando: sed conclu-
dunt, aut affirmatiuam tantum, aut negatiuam solum-
modo. at tamen negatiua et affirmatiua in ipsis dicitur
de pluribus intentionibus: & hæc est vna ex causis, ob
quam dicimus, quod non est perfectus. Exemplum
huius, si dicamus, omne c est b possibiliter: & nullum
a absolute: dico igitur quæ ex hoc concluditur, nullum
c a possibiliter: & aliquando erit conclusio, nullum c a
necessario. Monstratio huius, quæ, si non est verum,
quod dicimus, possibile est nullum c esse a, sit verum
suum contradictorium, non possibile est nullum c esse a:
ergo sequitur, ut aliquod c sit a ex necessitate: & hoc
est manifesta consequentia per se, si igitur aliquod c sit
a ex necessitate: & omne c b in actu: & hoc translatum
propositione possibili hac in figura ad absolutam, fiet
syllogismus in tertia figura ex binis propositionibus
affirmatiuis, quæ vna est particularis necessaria ma-

ior, & secunda vniuersalis absoluta minor. sed iam de-
clarauimus quæ hic concludit particularem necessariam
per positionem. & hoc, quæ redit ad ambas affirmati-
uas vtes in tertia figura, quæ maior est necessaria, &
concludit particularem necessariam affirmatiuam, hoc
est, aliquod b esse a ex necessitate, sed iam positum fue-
rat in syllogismo, quæ nullum b est a: quod fieri non po-
test, et non coheret, impossibile autem non sequitur ex
falso possibili: sequitur ergo ex eo quæ posuimus, aliquod
c esse a ex necessitate, atqui si hoc falsum, verum erit
suum contradictorium: veluti si dicamus, non necesse
est c esse a, & hoc verificatur cum eo, quod est c non
est a possibiliter, & non a necessario. & propterea erit
conclusio syllogismi huius aliquando negatiua neces-
saria, & aliquando negatiua possibilis. Hoc autem mon-
stratur ex terminis, sit enim loco c homo, loco b intel-
ligens, & loco a coruus: & complicitur hunc in mo-
do, possibile est omnem hominem esse intelligens: et
intelligens est coruus: & concluditur, nullus homo est
coruus, quæ est negatiua necessaria. Sit etiam consimi-
liter c homo, b sapiens, et a motus, & ita complicitur
syllogismus, possibile est omnem hominem esse sapiens:
nullum sapiens est motus secundum sapientiam suam:
et concluditur, possibile est omnem hominem non esse
motus, quæ est negatiua possibilis. Verum oportet,
si voluerimus quo perficiatur ex hoc conuenientia, aut
quod est proximum conuenientia, ut fiat inductio in
hac complicatione in pluribus materijs, inueniet enim
res ita se habere: hoc est quæ concludit aliquando negati-
uam necessariam, & aliquando negatiuam possibi-
lem. Quod si fuerit hac in figura minor negatiua pos-
sibilis, non erit syllogismus perfectus, quoniam conditio
figuræ istius est, quæ minor sit affirmatiua, verum si con-
uersa fuerit negatiua possibilis ad affirmatiuam possi-
bilem erit syllogismus, qui præcessit. Et consimiliter
accidit, cum extiterint ambæ propositiones negatiuæ
hac in mixture, & minor fuerit possibilis, hoc est quæ ni-
hil concludit, nisi conuersa possibilis ad affirmatiuam.
Sin autem minor in hac figura fuerit negatiua abso-
luta, non erit syllogismus concludens, siue maior fuerit
negatiua possibilis, aut affirmatiua possibilis. Termini
concludentes affirmatiuam necessariam, nix, animal,
& album, & hoc, quoniam nulla nix est animal: & pos-
sibile est omne animal esse album: & conclusio, omnis
nix album, quæ est affirmatiua necessaria. Termini ve-
ro concludentes negatiuam, pix, animal, album, & hoc,
quoniam omnis pix non est animal: & omne animal po-
test esse album: et conclusio, nulla pix potest esse albū,
quæ est negatiua necessaria. Iam igitur declaratum est,
cum fuerint ambæ propositiones vniuersales hac in mi-
xtione, quando erit, & quando non erit syllogismus con-
cludens, quisque ex ipsis perfectus, & quis imperfectus.
& declaratum est etiam, quando in imperfectis conclu-
sio erit manifesta per syllogismum ad impossibile, &
quando per conuersionem.
Sed cum fuerit altera duarum propositionum huius mi-
xtionis vtes, & altera particularis, & maior possibilis
vniuersalis, siue negatiua, siue affirmatiua, & minor af-
firmatiua particularis, erit syllogismus perfectus eodem modo,
quo quando propositiones vtræque erant vtes, & ma-
ior possibilis, & minor absoluta, & modus conclusio-
nis erit idem illi modo, hoc est possibilis, præterquam
quæ hic est particularis & ille vtes, et hoc manifestum ex
intentione dicti de omni, quemadmodum & in illis.
Si vero fuerit maior propositio vniuersalis & abso-
luta, non autem possibilis, & minor particularis possi-
bilis, siue fuerint ambæ propositiones affirmatiuæ, si-
ue vna ipsarum affirmatiua, & altera negatiua, erunt
ex hoc syllogismi concludentes imperfecti, & ex ipsis
Log. cum com. Auer, K aliqui

Exemplum in
terminis, quæ
concludit ne-
gatiua neces-
saria: quæ
negatiua pos-
sibilis.

Syllogismus con-
cludens ex con-
uersione.

Syllogismus penitus
inutilis.

De syllogismo par-
ticularibus.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

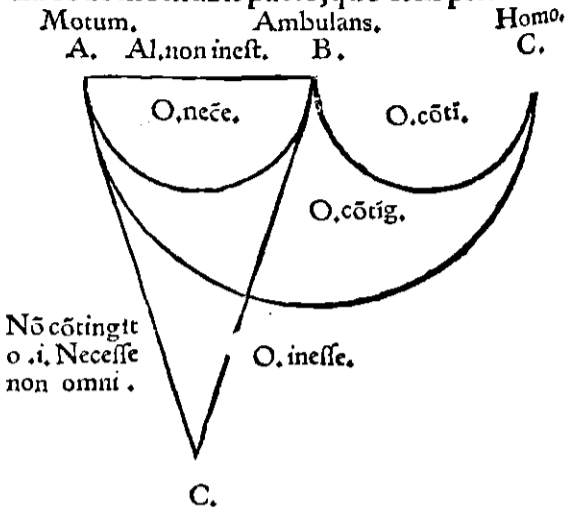
aliqui monstrantur per impossibile ad similitudinem monstratorum per impossibile in mixtione ex ambabus propositionibus vniuersalibus: alij vero monstrantur per conuersionem, puta, cum fuerit minor particularis negatiua possibilis, quemadmodum se habebat res, & cum erat negatiua vniuersalis. Sin autem extiterit minor negatiua absoluta non erit syllogismus. Termini concludentes affirmatiuam, nix, animal, & albu. & hoc, quonia aliqua nix non est animal: & omne animal potest esse album: & concluditur, aliqua nix est album, concludentes vero negatiuam, pix, animal, & album, & hoc, quoniam aliqua pix non est animal: & oē animal potest esse album: & conclusio, aliqua pix non est album, quæ est negatiua necessaria particularis. Quod si accepti fuerint termini isti indefiniti loco particularium, & non fuerimus imaginati in ipsis quod imaginabamur in particularibus, secundum quod dicebamus, aliqua nix non est animal, quod pars ipsius sit animal, oportet quod stabilietur per terminos, qui sint communes particularibus, & indefinitis.

Si vero extiterit propositio vniuersalis minor, & particularis maior, seu negatiua, seu affirmatiua, aut possibilis, aut absoluta, non erit ex hoc syllogismus. Et consimiliter si fuerint ambæ propositiones particulares, aut indefinitæ, non erit syllogismus, siue maior fuerit absoluta & minor possibilis, siue eoduerso, demonstratio autem huius est demonstratio de his speciebus in materijs non mixtis. Termini concludentes affirmatiuam necessariam in istis, cum fuerit maior particularis, homo, album, & animal: homo minor, album medius, & animal maior, concludentes vero negatiuam, pannus, album, & animal. Sed iam declaratum fuit ex hoc, quis concludat in hac specie mixtionis in ista figura, hoc est in prima, et quis non concludat, & quis perfectus, & quis non perfectus.

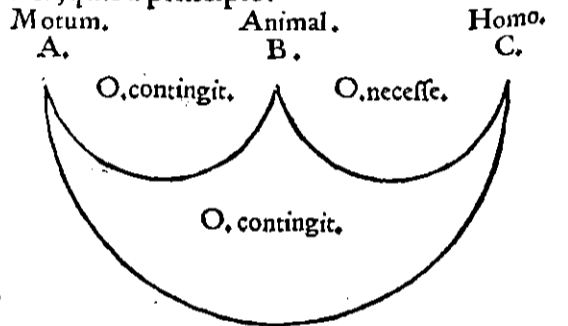
Mixtio Necessarij & Contingentis in Prima figura. Cap. XVI.

Cum vero hæc quidē propositionum ex necessitate inesse aut non inesse, hæc autem contingere significet, syllogismus quidem erit, eodem modo se habentibus terminis, & perfectus, quando ad minorem extremitatem ponatur necessarium. Conclusio vero, si termini fuerint predicatiui, erit eius quod est contingere, & non eius quod est inesse, & vniuersaliter & non vniuersaliter positus. Sed cum hoc quidem affirmatiuum sit, illud vero priuatiuum, quando affirmatiuum quidem necessarium sit, eius quod est contingere, & non eius quod est non inesse: cum vero priuatiuum & eius quod est contingere non inesse, & non inesse, & vniuersalibus & non vniuersalibus terminis existentibus. Contingere autem in conclusione eodem pacto accipiendum, quo & in prioribus. Eius vero quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus. alterum enim est, non ex necessitate inesse, & ex necessitate non inesse. Quod itaque, si termini affirmatiui extiterint, non fit conclusio necessaria, planum. Insit namque A omni B ex necessitate: B autem contingat omni C: erit utique syllogismus imperfectus,

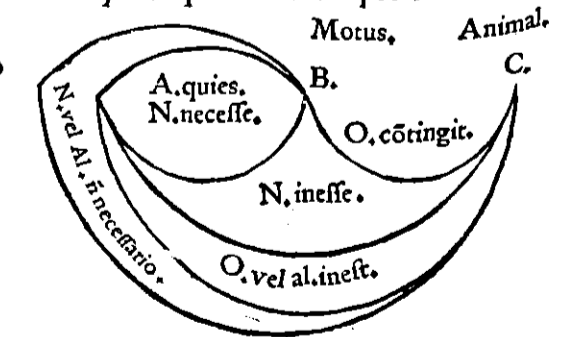
quod A contingit omni C inesse. Quod autem imperfectum: ex demonstratione manifestum: nam eodem monstrabit pacto, quo et in prioribus.

Rursus A contingat omni B inesse: B vero omni C in sit ex necessitate: erit utique syllogismus quod A omni contingit C inesse: sed non quod inest. & perfectus, non autem imperfectus: statim namque perficitur per propositiones, quæ à principio.

Si autem non consimilis figuræ propositiones extiterint, sit primum priuatiua necessaria, & A nulli contingat eorum quæ B ex necessitate: B vero omni C contingat: necesse itaque est A nulli C inesse. Ponatur enim inexistens, aut omni, aut alicui: B vero supponebatur nulli contingere: quoniam itaque conuertitur priuatiuum, & B nulli contingit A: A vero omni C, aut alicui ponitur inesse: quare nulli aut non omni C contingeret B inesse: supponebatur autem à principio omni contingere. Sed manifestum & quoniam eius quod est contingere non inesse, efficit syllogismus: siquidem & eius quod est non inesse.

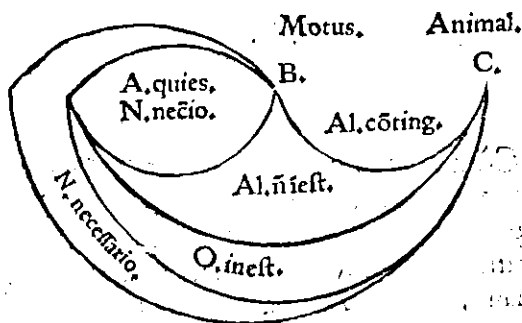
Rursum

Rursum sit affirmatiua propositio necessaria, & A contingat nulli inesse: B vero omni cicit ex necessitate: syllogismus itaq; erit perfectus: sed non eius, quod est non inesse, sed eius quod est contingere non inesse. nanque propositio sic accepta fuit, quæ est à maiori extremo. Et ad impossibile non est ducere. si enim supponatur A nulli c inesse, positum est autem & B nulli contingere inesse, nihil accidit propter hæc impossibile.

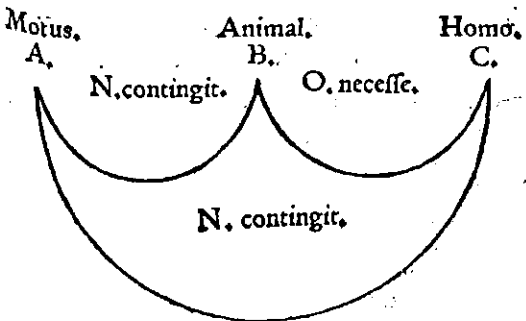
tingit inesse, necesse est A alicui eorum quæ sunt C non inesse. Si enim omni inest: nulli vero B cõtingit, & B nulli A cõtingit inesse. * quare si A quidem omni C inest: B vero nulli A: ipsum B nulli eorum quæ C contingit.

* Al. quare si A omni C inest: B nulli eorum quæ C cõtingit: verum suppositum fuerat, alicui contingere.

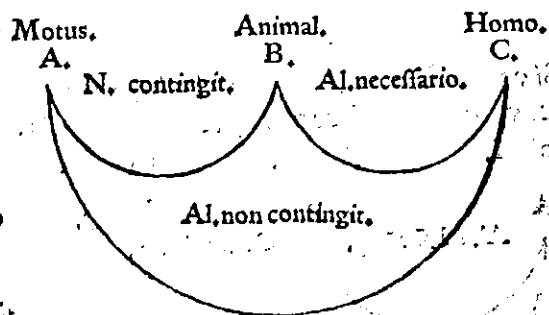
Coniugatio particularis prima cõcludens de contingenti, quæ per impossibile monstratur.

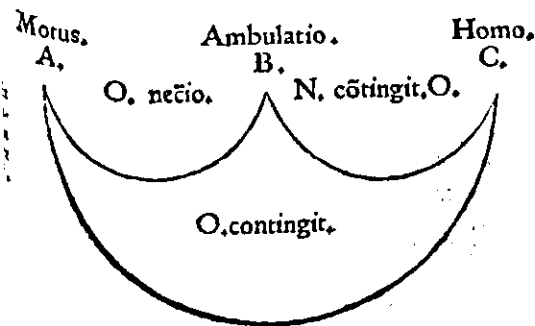
Sed cum particulare affirmatiuum, quod est in syllogismo priuatiuo, necessarium sit, ut B C: aut vniuersale in predicatiuo, ut A B, nõ erit eius quod est inesse syllogismus. demonstratio vero eadem, quæ & in prioribus.

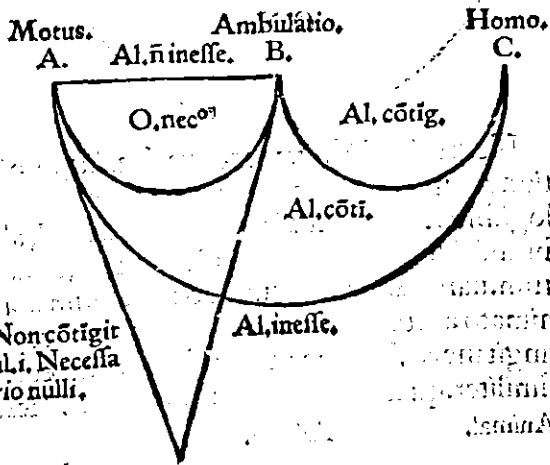
Si vero ad minus extremum ponatur priuatiuum, quando cõtingere quidem significet, syllogismus erit per cõuersionem, quem admodum in prioribus.

Coniugatio cõcludens de contingenti per dictum de nullo.

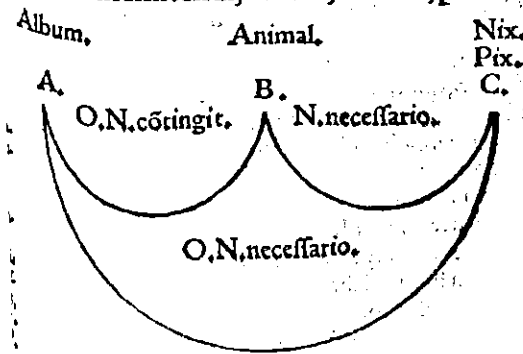

Sed quando non cõtingere, non erit: neq; quando ambo ponantur priuatiua, nõ sit autem contingens, quod ad minus. Termini vero ijdem, eius quod est inesse, album, animal, nix: nõ inexistendi, album, animal, pix.

Tertia cõiugatio, cõcludens de contingenti, quæ per impossibile monstratur in tertia figura. Potes ex hac facere & aliam coniugationem, si minorem feceris negatiuam, & ostendatur per eius cõuersionem.

Non cõtingit ali. Necessario nulli.

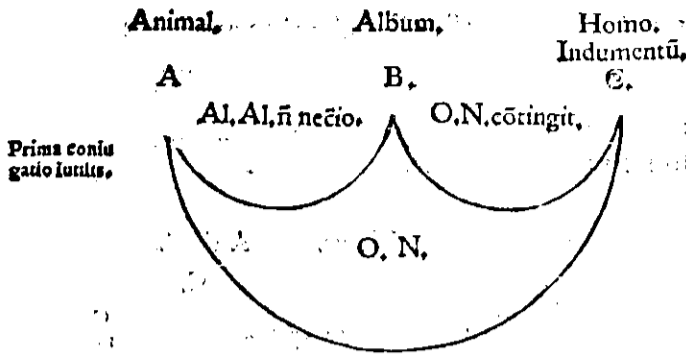

Si autem vniuersale ponatur ad minus extremum, aut affirmatiuum, aut priuatiuum contingens: quod autem in parte necessarium ad maius extremum: non erit syllogismus. Termini eius quod est inesse ex necessitate, animal, album, homo: non inexistendi autem, animal, album, indumentum.

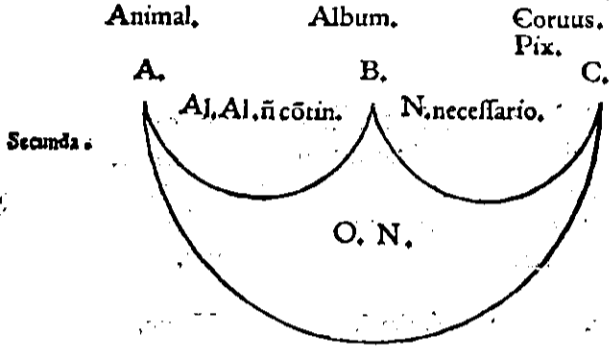
Log. cõm, Auer. K ij Cõm

Cæterum eodem pacto se habebit & in syllogismis in parte. Nam cum priuatiuum sit necessarium, & conclusio erit eius quod est non inesse. Veluti si A nulli eorum quæ sunt B con-

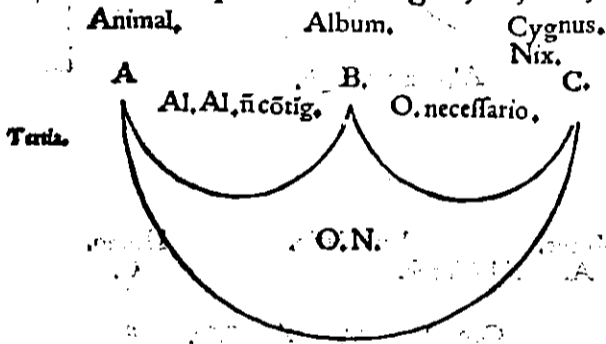
PRIORVM RESOLVTORIVM

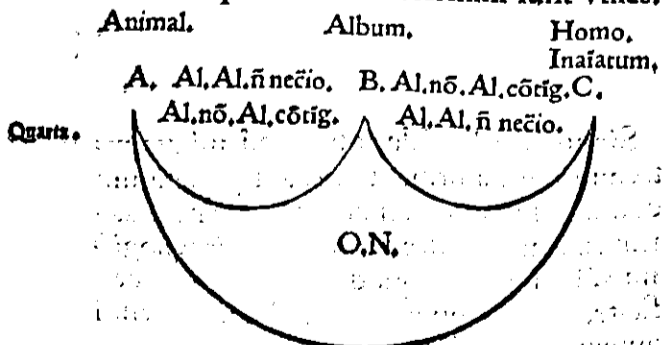
Cū vero vniuersale necessariū sit, quod autem in parte cōtingens, vniuersali existente priuatiuo. termini eius quod est inesse, aial, album, coruus; non inexndi, aial, album, pix.

Si vero affirmatiuū fuerit, aial, albū, cygnus; eius vero qd est nō contingere, aial, albū, nix.

Necq̄ qñ indefinitæ acceptæ fuerint ppositiones, aut vtræq̄ fm partem, neq̄ sic erit syllogismus. Termini cōes inexistendi, aial, album, hō; non inexistendi, aial, album, inaiaatum. nanq̄ animal alicui albo; & album inanimato alicui, & necessariū inesse & nō cōtingit inesse. Et in eo quod est cōtingere cōsimiliter, quare ad omnia termini sunt vtilis.

Planum itaq̄ ex dictis, q̄ terminis cōsimiliter se habentibus, & in eo quod est inesse, & in necessarijs, fit & non fit syllogismus. præterq̄ q̄ si secundum inesse ponebatur priuatiua propositio, eius quod est cōtingere erat syllogismus; verum si secundum necessarium priuatiua, & eius quod est contingere, & eius quod est non inesse. Manifestum autem, & q̄ omnes syllogismi imperfecti, & quod perhiaciuntur per prædictas figuras.

Tractatus de mitione Necessaria & Possibilis in Prima figura. Cap. XVI.

Cum vero extiterit vna propositionū syllogismi possibilis, & altera necessaria, spēs syllogismorum: concludentiū, erunt fm numerum concludentiū ex possibili & absoluta, perfecti, & non perfecti. n. erunt hic, cū maior fuerit possibilis, quemadmodum & ibi: imperfecti vero cū maior fuerit necessaria, & minor possibilis. Conclusiones autē hic erunt possibilis, cū ambæ propositiones fuerint affirmatiuæ, seu syllogismi perfecti extiterint, aut imperfecti, viles aut particulares. si vero vna propositionum fuerit affirmatiua, & altera negatiua, ac affirmatiua quidē necessaria, negatiua autem possibilis, erit conclusio possibilis, si autē affirmatiua extiterit possibilis, & negatiua necessaria, conclusio nonnūq̄ erit negatiua possibilis, & aliqñ negatiua absoluta: veluti & in mitione possibilis atq̄ absoluta, quando negatiua erat absoluta, conclusio fuerat aliqñ negatiua necessaria, & nonnūq̄ possibilis negatiua, & hoc penitus, siue applicatæ propositiones vniuersales forent, siue vna sp̄iarū vniuersalis & altera in parte, hoc est cū maior erat vniuersalis, & minor particularis, cū enim maior erat in parte, non cōcludebat penitus. Possibile vero hoc in loco in conclusionibus fortasse significat ad similitudinem eius, quod significabat possibile in præcedentibus, hoc est possibile vīe, quod cōprehendit tres inuentiones, quemadmodū exposuit Abumazar. Fortasse autē vult in hoc possibile verum fm modum, quo exposuimus in mitione possibilis & inexistentis, hoc est possibile, manifestum. Sed si res ita se habet, cur dixit, alio quando negatiuam absolutā, & aliqñ negatiuam possibilem, & tacuit quod possibile, puta, possibile conueniens: & non distinxit ipsum ad modos inuentionis tres: & non dixit, q̄ syllogismus concludat negatiuam necessariam, quoniam hoc est particulare, & in quadam materia? Et fortasse syllogismus concluderebat negatiuam necessariā, quoniam negatiua necessariā est alia q̄ negatiua necessaria; quemadmodum non dixit hoc in loco, quod syllogismus cōcludat affirmatiuam necessariam, quoniam hoc est particulare & in aliqua materia, quemadmodum conclusio affirmatiua in secunda figura. Sint igitur ambæ propositiones viles affirmatiuæ, & maior necessaria, minor autem possibilis, dico q̄ iste concludit conclusionem possibilem non necessariam, & q̄ syllogismus in hoc non est perfectus. Exemplum huius, si dicamus, omne c b possibiliter: & omne a necessario: dico q̄ concluditur, omne c a possibiliter: quodq̄ est syllogismus imperfectus, qm̄ conditio dicti de omni in propositione necessaria est, q̄ a sit prædicatū de omni, quod est b in actu, non in potentia. Quod autē in ipso sequatur conclusio possibilis, monstratur per syllogismum ad impossibile fm modum, quo monstratum fuit in simili huic in mitione alia, & hoc, cū acceptū fuerit contradictorium conclusionis, hoc est negatiua necessaria:

necessaria, quoniam non possibile verificatur de negatiua necessaria, & coniungimus ipsam propositionem possibilem ex syllogismo, hoc est minorem, posteaq; transtulerimus ipsam ad inexistentem, et concludetur in figura tertia particularis negatiua necessaria: quoniam hoc redibit ad figuram primam, et conclusio erit necessaria, sequetur autē ex ipso contradictorium propositionis maioris, hoc est negatiua necessaria: nā maior fuerat affirmatiua necessaria. Quod si maior fuerit possibilis & minor necessaria, erit in hoc syllogismus perfectus, & hoc planum ex intentione dicti de omni secundum quod supra dictum est, & erit conclusio possibilis.

Quod si vna ex duabus propositionibus extiterit affirmatiua & altera negatiua, & fuerit negatiua necessaria maior, & minor possibilis, erit syllogismus imperfectus concludens binas conclusiones negatiuas, vnam negatiuam absolutam, & alteram negatiuam possibilem, & non dicitur, quod concludat negatiuam necessariam: quoniam hoc quidem fieri potest, cum fuerit minor extremitas in potentia sub medio: sed hoc non verificatur nisi in aliqua materia. Atqui monstratur consimiliter per syllogismum ad impossibile, quod concludit conclusionem absolutam negatiuam & possibilem. sit enim omne c b possibiliter: & nullum b a necessario: dico quod concludit, nullum c a in actu aut possibiliter. Monstratio huius, quoniam si non sit vera hæc conclusio, vera erit sua contradictoria, hoc est, aliquod c a ex necessitate: & hoc, quoniam ista contradicit conclusioni in qualitate & quantitate. coniungamus autem ipsi propositionem vniuersalem negatiuam necessariam ex syllogismo, quod b non est a ex necessitate, & concludetur in secunda figura, quod b non potest esse c: sed iam posueramus omne c esse b possibiliter: quod fieri non potest, & non cohæret, sed, cum fuerit falsa necessaria affirmatiua, vera erit contradictoria, hoc est negatiua absoluta, quod si fuerit vera negatiua absoluta, poterit cum ea verificari negatiua possibilis, quoniam absoluta est possibilis inuenta.

Sin autem propositio maior extiterit negatiua possibilis, et minor affirmatiua necessaria, erit syllogismus perfectus, & conclusio possibilis, secundum quod declaratum fuit ex dispositione dicti de omni, & Aristo. dixit non potest monstrari per syllogismum ad impossibile. Si vero propositio minor fuerit negatiua possibilis, non erit syllogismus perfectus: sed syllogismus erit perfectus per conuersionem negatiuæ possibilis ad affirmatiuam, secundum quod supra diximus. Quod si minor fuerit negatiua necessaria, & maior affirmatiua possibilis, non erit syllogismus: neq; quando simul extiterint negatiuæ, & minor fuerit necessaria. Termini concludentes affirmatiuam, nix, animal, albū. & hoc, quoniam nulla nix est animal: & omne animal album possibiliter: & conclusio affirmatiua necessaria, quod omnis nix est album. Termini vero concludentes negatiuam, pix, animal, album, & hoc, quoniam concluditur, nulla pix album, quæ est negatiua necessaria. Consimiliter si acceperimus binas negatiuas, & hoc, quoniam pix non est animal: & animal non est album: & pix itidem non est album. & ad hæc, quoniam nix non est animal: & animal non est album possibiliter: & nix album.

Sed cum fuerit vna duarum propositionū particularis, & maior extiterit necessaria & negatiua, conclusio erit absoluta negatiua, et negatiua possibilis: quemadmodum se habebat res, cum erant vniuersales, & maior negatiua, hoc autē monstrat per impossibile, quemadmodum ostendebatur in vniuersalibus. Quod si minor fuerit particularis affirmatiua necessaria, & maior negatiua

possibilis, erit conclusio possibilis in parte. & hoc planum ex intentione dicti de omni. Atqui si etiam fuerint affirmatiuæ simul, & maior vniuersalis necessaria, erit conclusio quoque possibilis, monstratio autem huius eadem erit, quæ & prius, cum ambæ erant vniuersales affirmatiuæ. Quod si propositio vniuersalis fuerit minor & particularis maior, & particularis extiterit necessaria & vniuersalis possibilis, siue fuerit affirmatiua seu negatiua non erit syllogismus. Termini concludentes affirmatiuam, homo, animal, album, & hoc, quoniam omnis homo potest esse album: & aliquod album non est animal: & homo est animal ex necessitate, & homo etiam potest non esse album: & aliquod album animal: et homo est animal ex necessitate. Termini vero concludentes negatiuam, pannus, album, animal, & hoc, quoniam possibile est pannum esse album: & aliquod album non est animal: & pannus non est animal, consimiliter possibile est pannum quoque non esse album: & aliquod album est animal: & pannus non potest esse animal: siue minor fuerit negatiua, siue affirmatiua, cum extiterit vniuersalis & possibilis non concludit. Eodem pacto cum fuerit minor vniuersalis necessaria, siue negatiua siue affirmatiua, & maior possibilis particularis, iste non concludit penitus. Termini concludentes affirmatiuam, cum fuerit negatiua, coruus, album, animal, & hoc, quoniam coruus non est album ex necessitate: & aliquod album animal possibiliter: & concluditur, coruus est animal ex necessitate. Termini vero concludentes negatiuam, pix, animal, album, & hoc, quoniam pix non est album, & aliquod album animal, & pix non est animal ex necessitate. Termini vero concludentes affirmatiuam, cum minor fuerit vniuersalis affirmatiua & necessaria, cygnus, albū, animal, & hoc, quoniam omnis cygnus album ex necessitate: & aliquod albū animal: conclusio, omnis cygnus aial, quæ est necessaria. Concludentes vero negatiuam, nix, album, aial, & hoc, quoniam nix est album: & aliquod albū aial: & nix non est aial ex necessitate, quæ est conclusio. Et consimiliter non erit syllogismus in hac specie, cum fuerint ambæ propositiones indefinitæ vel particulares: aut vna ipsarum indefinita, & altera particularis, siue maior fuerit possibilis & minor necessaria, aut e converso. Termini vero cōses his oibus speciebus concludentes affirmatiuam, homo, album, aial. Concludentes vero negatiuam, inanimatum, album, animal. compositio aut ipsorum facili exercitatio in eis. Ceterum ex hoc tractatu iam est manifestum, quod species syllogismorum compositorum in hac figura secundum mixtionem possibilis & absolutæ sunt æquales speciebus syllogismorum compositorum ex possibili & necessaria, concludentes concludentibus, & non concludentes non concludentibus, & concludentes perfectæ concludentibus perfectis, & concludentes imperfectæ concludentibus imperfectis, & via, per quam ostenduntur imperfectæ est vna & eadem. Et declaratum etiam est, quod in affirmatiuis conclusiones sunt posibles, & consimiliter in negatiuis, cum propositiones maiores sunt posibles. cum vero fuerint necessariae aut absolutæ, erunt in mixtione ex possibilibus & absolutis necessariae aut posibles: in mixtis vero ex possibilibus & necessariis, erunt negatiuæ absolutæ, aut negatiuæ posibles.

Secunda figura ex ambabus Contingentibus. Cap. X VII.

Sed in Secunda figura, quando contingentes vtræque accipiuntur propositiones, nullus erit syllogismus, seu prædicatiuæ, siue priuatiuæ ponantur, vel vniuersalis Log. cum cōm. Auer. R. iij. ter,

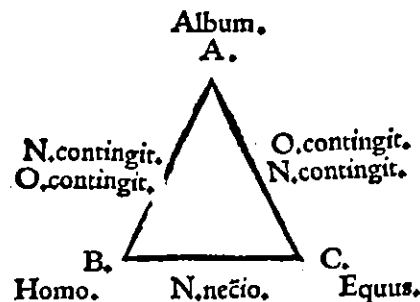
Sylli particularis inuoluta.

Spēs syllogismorum mixtorum, tam concludentes quam non concludentes, perfecti & imperfecti si æquales in ambabus mixtionibus in figura prima.

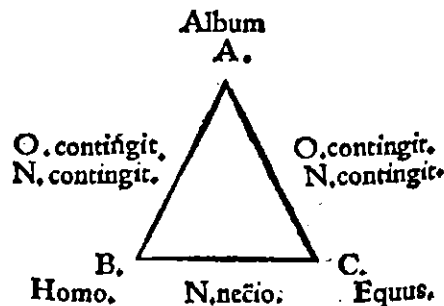
PRIORVM RESOLVTORIORVM

ter, aut secundum partem. cum vero hæc in-
 existere, illa autem significet contingere, si af-
 firmatiua quidem significat inexistere, nunquã
 erit: sin autem vniuersaliter priuatiua, semp.
 eodem pacto & cum hæc propositionum ex
 necessitate, illa cõtingere accipiatur. Oportet
 autẽ & in his accipere in conclusionibus con-
 tingens, quemadmodum in prioribus. Pri-
 mum itaq; monstrandum, qd non conuertitur
 cõtingens priuatiuum: quemadmodum
 si A contingit nulli eorum quæ B, non necesse
 & B contingere nulli eorum quæ A. Ponatur
 enim hoc, & cõtingat B nulli A inesse. quoniã
 itaq; conuertuntur contingentes affirmatio-
 nes cum negationibus, & contrariæ & oppo-
 sitæ: B vero cõtingit nulli A inesse: planum, qd
 & omni A contingere posset B inesse: sed hoc
 falsum. non enim si hoc huic omni contingit,
 & hoc huic necessarium: quare non conuer-
 titur priuatiuum. Amplius nihil prohibet A
 contingere nulli B: B vero alicui eorum quæ
 sunt A ex necessitate non inesse. quemadmo-
 dum album omni homini contingit non in-
 esse, & inesse: hominem autem non verũ di-
 cere, qd contingit nulli albo. multis eni ex ne-
 cessitate non inest. ceterum necessarium non
 erit contingens. Verum neq; ex impossi-
 bili monstrabitur conuerti. veluti si quis exis-
 timaret, quoniã falsum est B contingere nul-
 li A inesse, verum non contingere. dictio nãq; 30
 & negatio. Si autem hoc verum, & B ex ne-
 cessitate inesse alicui eorum quæ A: quare &
 A alicui eorum quæ B. sed hoc impossibile. nõ
 enim si B non cõtingit nulli eorum quæ sunt
 A, necesse inesse alicui solum, sed ex necessi-
 tate non oĩ. nanque non contingere nulli bifas-
 riam dicitur: vnum, si ex necessitate alicui in-
 est: alterum, si ex necessitate alicui non inest.
 Quod enim ex necessitate alicui eorum quæ
 A non inest, non est verũ dicere, qd omni con- 40
 tingit non inesse: quemadmodum neq; qd ali-
 cui inest ex necessitate, qd oĩ contingit inesse.
 Si itaq; quispiam censeret, propterea quod
 non contingit C omni D inesse, ex necessi-
 tate alicui ipsum non inesse, falso acciperet: om-
 ni enim inest*. sed quoniam quibus iam ex
 necessitate inest, ob hoc dicimus non omni
 contingere. quare huic quod est, contingere
 omni inesse, opponitur & ex necessitate ali-
 cui inesse, & ex necessitate alicui non inesse: 50
 cõsimiliter autẽ & ei quod est, nulli cõtingere.
 Manifestũ igitur, qd ad sic contingens & non
 cõtingens, quẽadmodũ in principio determi-
 nauimus, non solũ ex necessitate alicui inesse
 se, sed ex necessitate alicui nõ inesse accipien-
 dum. hoc autẽ accepto, nil accidit impossibile:

quare nõ fit syllogismus. Manifestum itaque
 ex dicto qd non conuertitur priuatiuum.
 Hoc autem monstrato, ponatur A nulli quib-
 dem B contingere: C vero omni. per conuersi-
 onem igitur non fit syllogismus: dictum est
 enim, quod non conuertitur talis propositio.
 Sed neq; per impossibile. si nanque ponatur
 B omni C contingere inesse, nihil accidit
 falsi. cõtingere enim posset A ipsi C, & omni,
 et nulli inesse. Sed si omnino est syllogismus,
 planum, quod eius quod est contingere vtrũ-
 que esset: propterea quod neutra propositio-
 num accepta fuit in eo quod est inesse.
 & iste aut affirmatiuus, aut priuatiuus. Neutro
 autem modo accidit. si affirmatiuus quib-
 dem ponatur, monstrabitur per terminos, qd
 non cõtingit inesse: si vero priuatiuus, quod
 conclusio non contingens est, sed necessaria.
 Sit enim A album, B homo, in quo C equus. A
 itaque album contingit huic quidem omni,
 illi vero nulli: sed B ipsi C neque inesse contin-
 git, neque non inesse. quod igitur inesse non
 accidit, manifestum: nullus enim equus ho-
 mo. ceterum neque contingere non inesse:
 necesse nanque est nullum equum homi-
 nem esse. sed necessarium non erat contin-
 gens. non itaque fit syllogismus. Idem au-
 tem monstrabitur & si econuerso positum
 fuerit priuatiuum.

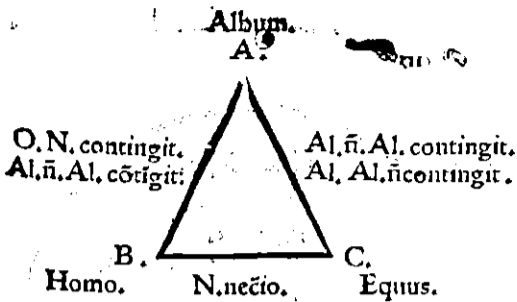

Et si vtræque affirmatiuæ acceptæ fuerint,
 aut priuatiuæ. per eosdem nanque terminos
 erit demonstratio.

Et quando hæc vniuersaliter, illa in parte,
 aut vtræque secundum partem, aut indefini-
 tæ, aut quocunque modis aliter contingit
 transumere propositiones, semper enim erit
 demonstratio per eosdem terminos.
 Planum

* Al. c. ad. si
 contingat.

Planum itaq; q si vtreq; propositiones fm cōtingens ponuntur, nullus fit syllogismus.

Traſtatus de complicatione Poſſibilis in Secūda figura. Cap. XVII.

Cum vero fuerint binæ propositiones poſſibiles in Secūda figura, non erit ſyllogismus concludens: ſiue extiterint affirmatiuæ, aut negatiuæ, ſiue vna ipſarum affirmatiua & altera negatiua, ſeu ſimul fuerint vniuerſales, aut particulæres, aut vna ipſarum vniuerſalis, & altera particularis. Si autem vna ipſarum fuerit abſoluta, & altera poſſibilis, ſi affirmatiua fuerit abſoluta & negatiua poſſibilis, non erit ſyllogismus concludens. q si negatiua extiterit abſoluta & vniuerſalis, erit ſyllogismus concludens. & conſimiliter accidet, cum fuerit vna duarum 30 propositionum neceſſaria, et altera poſſibilis. Oportet autem vt poſſibile in conſiſione horum ſyllogiſmorum intelligatur hoc in loco fm modum, quo intellectum fuit in præcedentibus. Operẽ vero pretium eſt, vt primo declaremus, q vniuerſalis negatiua poſſibilis non conuertitur, ſeruata quantitate & qualitate, quemadmodum cõuertitur negatiua neceſſaria & negatiua abſoluta. Ponamus igitur primum, q poſſibile fit nullũ c eſſe A, dico q nõ ſequitur ex hoc, vt poſſibile fit, nullum A eſſe C. Mõſtratio huius, quoniã ſi hæc 40 eſſet vera, eſſet ſimul cum cã vera vniuerſalis affirmatiua poſſibilis, puta, poſſibile eſt omne A eſſe C: propterea q affirmatiuæ poſſibiles redẽunt ad negatiuas poſſibiles, vniuerſales ad vniuerſales, & particulæres ad particulæres. & hoc, quoniã cũ eo quod dicimus, poſſibile eſt nullum c eſſe A, verificatur affirmatiua ipſi contraria, puta, poſſibile eſt omne c eſſe A. q si verificatur cum hoc, quod dicimus, poſſibile eſt omne c eſſe A, quod dicimus, poſſibile eſt omne A eſſe C: igitur vniuerſalis affirmatiua poſſibilis conuertetur vniuerſaliter: ſed iam declaratum fuit, q non cõuertitur: hoc igitur impoſſibile & non cohæret. Amplius q non conuertatur ſemper, planum ex materijs, dico enim q ſi poſſibile eſt nullum c eſſe A, poterit etiam aliquod A non eſſe c ex neceſſitate. Exemplum huius, qm poſſibile eſt nullum hominem eſſe album, & tamẽ aliquod album ex neceſſitate non eſt homo, puta, nix, & cygnus. q si oportet aliquod A non eſſe c ex neceſſitate, non verificabit cũ hoc, poſſibile eſt oẽ A nõ eſſe c: qm oportet aliquod ipſius & neceſſarium eſt vt non fit. 60 Dixit. Sed iam exiſtimabit aliquis negatiuam poſſibilem monſtrari per deductionẽ ad impoſſibile. puta, in exemplo, ſi aliquis dicat, q hoc quod dicimus, poſſibile eſt nullum A eſſe B conuertitur vere; qm poſſibile eſt nullum B eſſe A. Mõſtratio huius, quia ſi non eſt verum, quod dicimus, poſſibile eſt nullum B eſſe A, erit igitur contradicitorium ſuum verum, hoc eſt, non poſſibile eſt, nullũ B eſſe A. & quoniã eſt, quod dicimus, non poſſibile eſt nullum B eſſe A, ſequitur ex ipſo,

ſo, vt aliquod B ex neceſſitate fit A: & eſt hoc, quoniã declaratum eſt, quod conuertitur particularis neceſſaria: aliquod igitur A ex neceſſitate erit B: ſed iam poſſumus, q poſſibile eſt, nullum A eſſe B: quod fieri non potẽt, & non cohæret. Atqui in hoc ſermone eſt deceptio. & hoc, quoniã non ſequitur ex eo, quod dicimus, non poſſibile eſt nullum B eſſe A, vt dicamus, aliquod B ex neceſſitate eſt A: ſed ſequitur ex ipſo; vt aliquod B ex neceſſitate nõ ſit A, qm qd dicimus, aliquod B ex neceſſitate non eſt A, contradicit ei quod dicimus, poſſibile eſt nullum B eſſe A: quemadmodum contradicunt, aliquod B ex neceſſitate eſt A, et poſſibile eſt, omne B eſſe A. quoniã igitur ex eo quod dicimus, poſſibile eſt omne B eſſe A, ſequitur poſſibile eſt nullum B eſſe A: & ei quod dicimus, poſſibile eſt omne B eſſe A, cõtradicit aliquod B ex neceſſitate non eſt A: quare ei quod dicimus, poſſibile eſt omne B eſſe A, cõtradicit aliquod B ex neceſſitate eſt A, et aliquod B ex neceſſitate non eſt A. & conſimiliter contradicunt ambæ iſtę particulæres 10 propositioni negatiuę poſſibili, puta ei quod dicimus, poſſibile eſt nullum B eſſe A. ex illa igitur quæ contradicit huic, ſequitur ipſius contradicitorium: quoniã cui contradicit conſequens ex eo, ipſum ſimiliter etiã contradicit illi, ex quo ſequitur conſequens. ei igitur quod dicimus, poſſibile eſt nullum B eſſe A, duo cõtradicunt, vnum, aliquod B ex neceſſitate nõ eſt A, & alterum, aliquod B ex neceſſitate eſt A. Ergo ex eo, quod dicimus in ſyllogiſmo ad impoſſibile, non poſſibile eſt nullum B eſſe A, ſequitur aliquãdo, aliquod B ex neceſſitate eſt A, & nonnunquam, aliquod B ex neceſſitate non eſt A. quod ſi quę ſequitur, fuerit particularis negatiua neceſſaria, non deducetur ſermo ad impoſſibile, quoniã particularis negatiua neceſſaria non conuertitur, ſed aliquando erit, quod poſſibile ſit nullum A eſſe B, & aliquod B ex neceſſitate non ſit A. veluti ſi dicamus, poſſibile eſt nullum hominem eſſe album, & aliquod album non eſt homo ex neceſſitate, puta nix, & cygnus. Iam igitur declaratum fuit negatiuam poſſibilem non conuerti. Ponamus itaque binas propoſitiones vniuerſales poſſibiles, quarum vna ſit affirmatiua & altera negatiua in ſecūda figura, puta dicamus, poſſibile eſt omne c eſſe B: & poſſibile eſt nullum A eſſe B: dico quod hæc complicatio nihil cõeludit, quoniã negatiua poſſibilis conuerti non potẽt: quemadmodum poterat in materia abſoluta & neceſſaria. Neq; etiã conſimiliter per ſyllogiſmum ad impoſſibile monſtratur, quod ſit ſyllogiſmus. ſi enim acceperimus contradicitorium conſiſionis affirmatiuam poſſibilem, nõ accidet ex hoc impoſſibile: quoniã hæc ſeinticeim 20 ſequuntur, hoc eſt affirmatiua poſſibilis, & negatiua poſſibilis. & conſimiliter ſi acceperimus contradicitorium, affirmatiuã neceſſariam particulare aut negatiuã. Oino igitur ſi erit ex iſta complicatione ſylls, ipſe ſe concludet conſiſionẽ poſſibilem, cum fuerint ambę propoſitiones poſſibiles: non autem conſiſionem abſolutam, aut neceſſariam; quoniã non eſt in hoc ſyllogiſmo propoſitio ſecundum iſtam diſpoſitionem. Si autem concludet conſiſionem poſſibilem, aut erit negatiua poſſibilis, aut affirmatiua poſſibilis. Sed ex terminis monſtratur, quod aliquando concludunt negatiuam neceſſariam, & aliquando affirmatiuam neceſſariam. ex vtraque autem iſtarum conſiſionum ſequitur, q ſit impoſſibile concludi, aut negatiuã poſſibilem, aut affirmatiuam poſſibilem. & hoc quoniã negatiua neceſſaria deſtruit affirmatiuã ac negatiuam poſſibiles: & conſimiliter affirmatiua neceſſaria deſtruit vtraſque. Termini concludentes negatiuam in hac materia, homo, album, equus: album, terminus medius, & hõ minor, & componitur ſic; poſſibile eſt Log. cum cõm, Auer. K iij oẽm

Hic excluditur ille modus.

Ex ambabus de cõtingenti nihil ſequitur i ſecūda figura, qm negatiua non conuertitur.

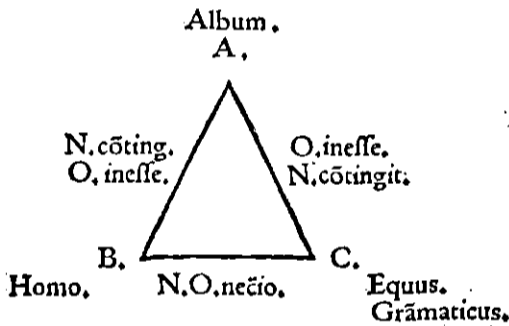
Nota, ſi eſſet ſylls in ſecūda ex ambabus cõtingentibus, oino ſequeretur cõcluditio: cõtingens nõ abſoluta neq; neceſſaria.

oem hoem esse album: et possibile est, nullum equum esse album: & conclusio, nullus ho est equus, quæ est necessaria. Cum igitur A negatum fuerit à C ex necessitate, non verificabit, vt oẽ A possit esse in C, & iterũ vt oẽ A possit non esse in C: qm̃ ipsa conuertit ad affirmatiuã. Ex hoc igitur planum, qd hæc cõplicatio non cõcludit conclusionem possibilem, neq; negatiuã, neq; affirmatiuam. Iamq; monstratũ est etiam hoc, qd si r̃ concludit in aliqua materia affirmatiuã necessariã: pura, si accipiamus loco equi aial, & hoc, qm̃ concludit ois ho aial, quæ est affirmatiua necessaria, cũ qua neq; verificari p̃t affirmatiua possibilis, neq; negatiua possibilis, & hoc, qm̃ qd cõtradicat negatiuẽ possibili, planum est per se: qd autẽ contradicat affirmatiuẽ possibili, planum etiam ex eò, qd ipsa sequitur ex negatiua possibili. Et consimiliter monstratum est etiã qd non erit syl'ls in hac figura, si etiam varies locum negatiuẽ, hoc est si posueris minorem, posteaq; fuerit maior, aut econuerso. Et consil'r declaratum est etiam qd non erit syl'us si accipiantur ambæ propositiones affirmatiuẽ aut negatiuẽ. demonstratio autem huius est per hos eosdem terminos, neque erit difficile hoc exercitato in eis.

Nota, qd Aristoteles i lra nõ ponit cõcludi affirmatiuam necessariã, sed solum negatiuã. Alexã. quoniam conat adducere terminos qbus concludit affirmatiua necessaria: grãmaticum, album, ho: sed Philopon' i qd hoc minime fieri potest: qd opus mere p̃pões eodẽ tpe veras: hoc aut in his ter' fieri nequit. & hoc etiã r̃one patet, qm̃ oportet sumere minore sub maiore: ergo qd affirmat de vna, nõ p̃t de altera negari: ergo nõ p̃t reperiri termini de omni.

Mistio Inexistens & Contingentis in Secunda figura. Cap. XVIII.

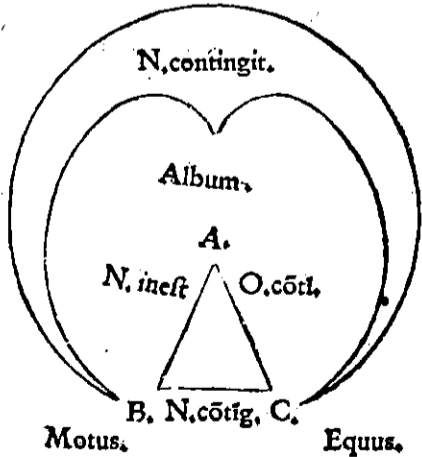
Si autem hæc inexistere, illa vero cõtingere significet, si prædicatiua ponatur inexistere, priuatiua aut cõtingere, nullus erit syllogismus: neq; dum vlr, neq; dum in parte termini accipiuntur. demonstratio vero eadem, & per eosdem terminos.

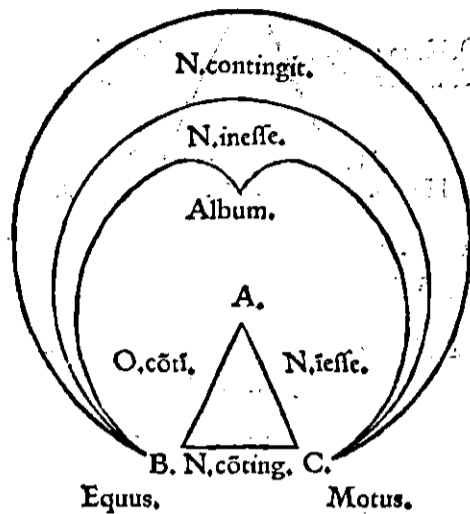
Binæ coniugationes vniuersales inuicem.

Sed qm̃ affirmatiua contingere, priuatiua autem inexistere, erit syllogismus. Sumatur enim A B nulli inesse: C vero omni cõtingere: cõuerso itaq; priuatiuo, B A nulli ineri: sed A omni C cõtingit: fit igitur syllogismus, qd contingit B nulli C per primam figuram.

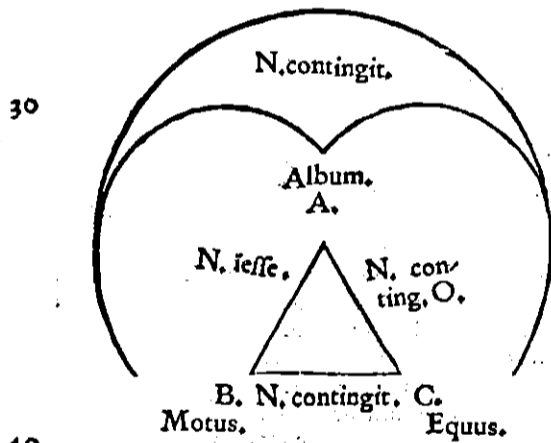
Coniugatio prima cõcludens contingens, qd equaliter ipsa inesse.

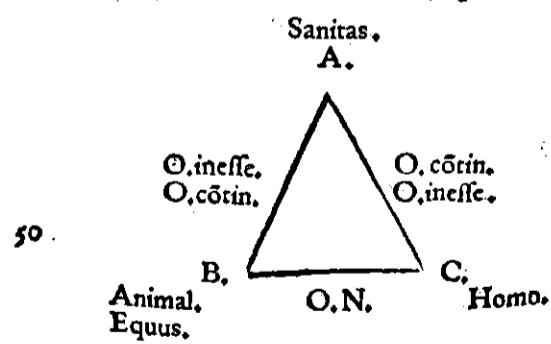
Consimiliter autem & si ad c ponatur priuatiua.

Cum vero vtræq; sunt priuatiuæ, significet autem hæc non inesse, illa contingere non inesse, per ipsa quidem assumpta nihil accidit necessarium: sed conuersa propositione, quæ est secundum contingere, syllogismus efficit, qd nulli C contingit inesse, quemadmodum in prioribus. erit enim rursus prima figura.

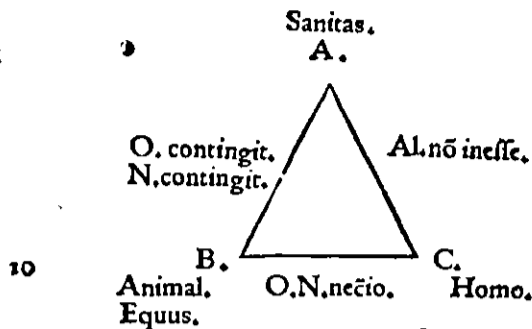
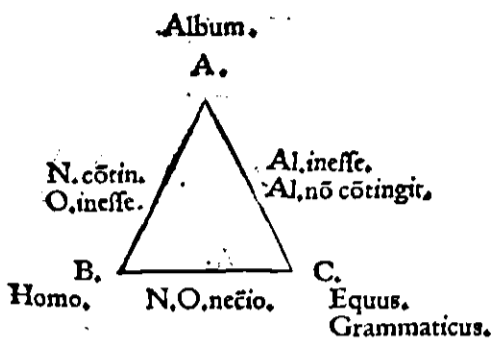

Si vero vtræq; ponantur prædicatiuæ, non erit syllogismus. Termini qd insit, sanitas, aial, homo: quod non insit, sanitas, equus, homo.

Eodem pacto se habebit & in syllogismis in parte. Cum enim affirmatiuum sit inexistens, aut vniuersaliter, aut in parte acceptum, nullus

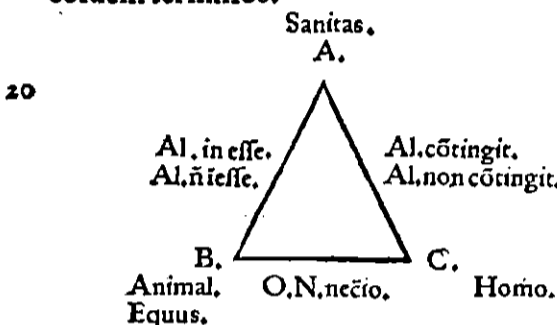
nullus erit syllogismus. hoc autem consimiliter & per eosdem monstratur terminos, quibus priora.

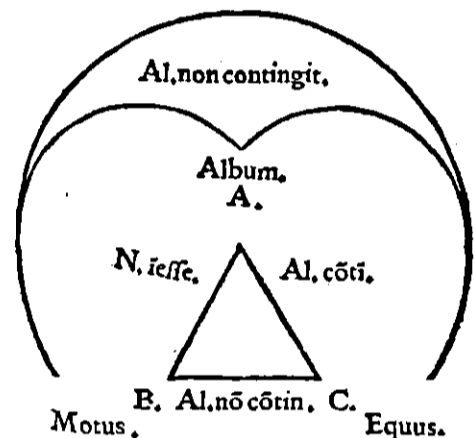
Coniugationes inutiles.

Neq̄ quando vtrāq̄ indefinita sint accepta, aut negatiua, aut affirmatiua, vel secundum partem. demonstratio vero eadem, & per eosdem terminos.

Cū vero priuatiuum, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus.

Coniugationes inutiles, ex particulis, vbi de finitis.

Complicatio Absoluta & Possibilis in Secunda figura. Cap. XVIII.

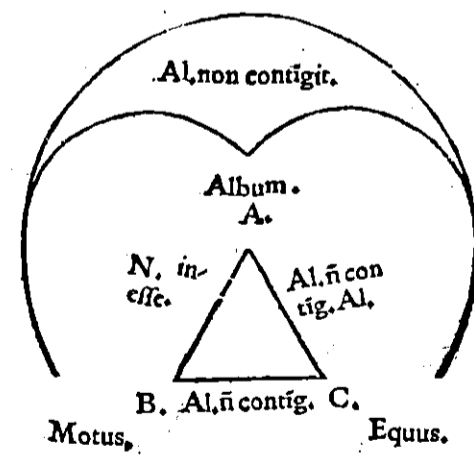
Quod si vna duarum propositionum in hac figura fuerit absoluta & altera possibilis, & negatiua fuerit possibilis, nō erit ex hoc syllogismus omnino: siue ambę propositiones simul vniuersales extiterint, seu particulares. monstratio autem super hoc eadem est, quam fecimus, cū ambę simul erant possibles & in eisdem terminis: hoc est, qm̄ inueniuntur concludentes aliquādo negatiuam necessariā, & aliquando affirmatiuam necessariam. Quod si fuerit propositio negatiua absoluta & affirmatiua possibilis, & fuerint ambę vniuersales, erit syllogismus in hoc, qm̄ negatiua absoluta cōuertitur, & fiet maior in p̄ma figura, s̄m q̄ p̄diximus, siue negatiua fuerit maior, siue minor, si minor, monstrabit hoc per duas conuersiones, per conuersionem maioris, & cōuersionem conclusionis, secundum quod p̄dictum fuit. Quod si fuerint ambę negatiua, hoc est negatiua vniuersales, & fuerit vna ipsarum possibilis, & altera absoluta, erit syllogismus imperfectus, vbi conuersa fuerit negatiua possibilis ad affirmatiuam: quoniam erit ex binis propositionibus, negatiua absoluta & affirmatiua possibilis. Si vero extiterint ambę propositiones affirmatiua, nō erit syllogismus, hoc autem planum ex eo, q̄ aliquando concludunt affirmatiuam, & aliquando negatiuam. Termini concludentes affirmatiuam, homo, sanitas, animal, & hoc, quoniam possibile est omnem hominem esse sanum: & omne animal est sanum: & omnis homo est animal ex necessitate, quæ est conclusio. Concludentes vero negatiuam, homo, sanitas, equus, & hoc, quoniam possibile est omnem hominem esse sanum: & omnis equus est sanus: & conclusio, nullus homo est equus, quæ est negatiua necessaria.

In Secūda figura si negatiua fuerit possibilis, nō fiet syllogismus in vtriusq̄ modis.

Si pp̄ negatiua fuerit absoluta, fiet syllogismus p̄ conuersionē illi ad secundum indēm̄abilem priā ex maiori absoluta negatiua.

Sylli particulares.

Rursus si ambo quidem interualla priuatiua fuerint accepta, vniuersaliter autē, q̄ non inexistere, ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium: sed conuerso eo, quod est contingere, quemadmodum in prioribus, erit syllogismus.

Si vero priuatiuum quidem inexistens sit, sed in parte acceptum, non erit syllogismus: siue affirmatiua, siue priuatiua altera fuerit propositio.

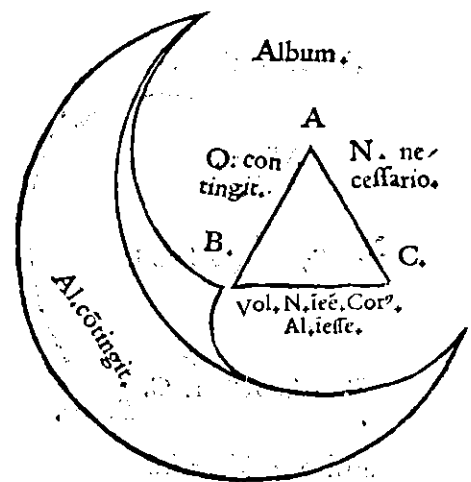
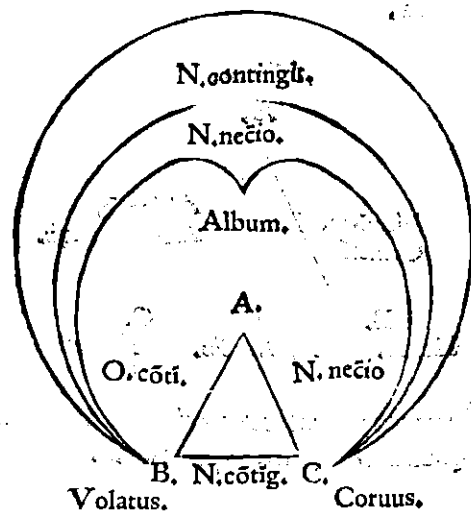
PRIORVM RESOLVTORIVM

laris, non erit in hoc syllogismus. & hoc monstratur, quemadmodum & illud, cum fuerint vniuersals, & p eosdem terminos. Quod si vniuersals fuerit absoluta & negatiua, erit syllogismus per conuersionem ad primam figuram. Si vero ambæ fuerint negatiuæ & vna ipsarum vniuersals absoluta, erit consimiliter syllogismus imperfectus, cum fuerit conuersa negatiua possibilis ad affirmatiuam possibilem, secundum quod declaratum fuit. Quod si fuerit negatiua absoluta particularis, non erit syllogismus: siue altera propositio extiterit affirmatiua, seu negatiua. Et consimiliter non erit syllogismus, cum fuerint ambæ propositiones indefinitæ, aut particularis, aut vna ipsarum indefinita & altera particularis, seu sint affirmatiuæ simul, aut negatiuæ. demonstratio autem super hoc est eadem cum demonstratione præcedente, & in eisdem terminis.

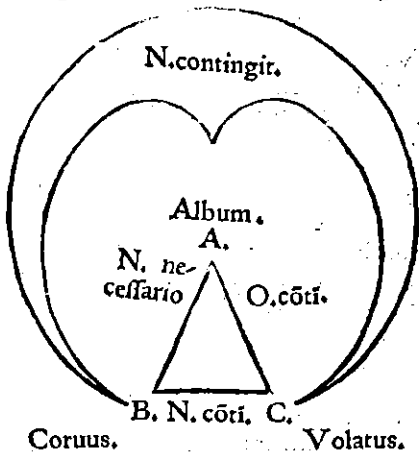
Misio Necessarij et Cōtingētis ī Secda figura. C. XIX.

Verum si hæc ex necessitate, illa propositionū contingere significet, priuatiua existente necessaria, erit syllogismus, non solum q̄ contingit non inesse, sed & quoniam non inest: affirmatiua autem non erit. Ponatur enim AB nulli ex necessitate inesse: C vero omni contingere: conuersa igitur priuatiua, & BA nulli inerit, sed AC omni contingit: fit igitur rursus per primam figuram syllogismus, q̄ B nulli C contingit inesse.

Eodem pacto monstrabitur, & si ad c ponatur priuatiuum.

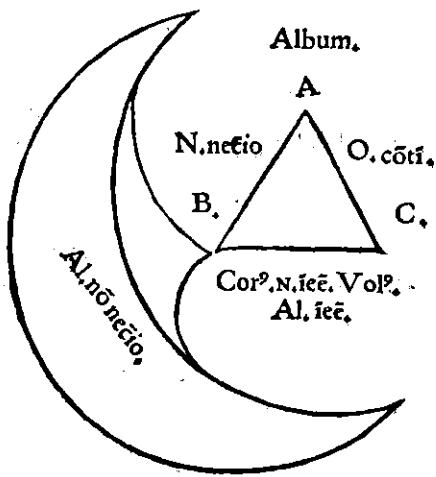

Coniugatio prima cōcludens contingens, quod ipse inesse equi ualeat.

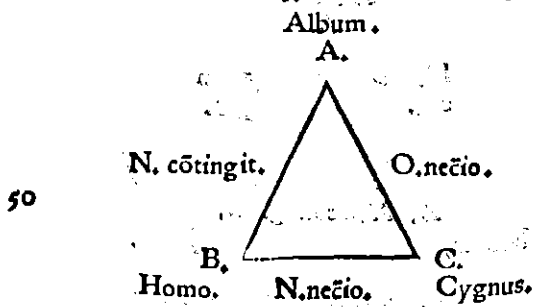

Simul aut manifestū, q̄ & B nulli C inest. ponatur. n. inesse: igitur si AB nulli cōtingit: B vero inest alicui eorū quæ C: A alicui eorū, quæ C non contingit: sed omni supponebat contingere.

Demōstratio eiusdem per impossibile, q̄ concludat de inesse.

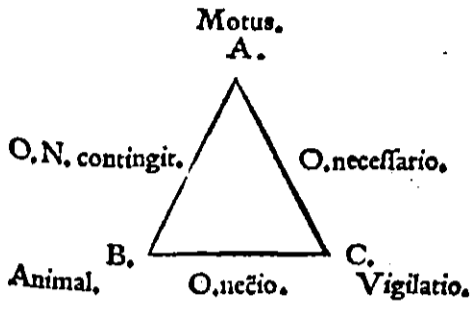

Rursus sit prædicatiuum necessarium, alterum vero contingens: & A contingat nulli B: C vero omni inest ex necessitate: sic itaq̄ se habentibus terminis, nullus fit syllogismus. accidit enim ipsi C ex necessitate non inesse. Sit namq̄ A album, in quo B homo, in quo C cygnus. album igitur cygno ex necessitate inest: homini vero contingit nulli: & homo nulli cygno ex necessitate. Quod igitur eius quod contingere non est syllogismus, planū: quod enim ex necessitate, non erat contingens.

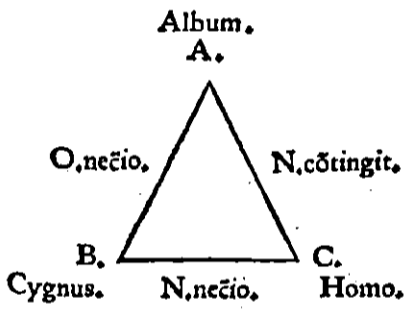

Veruntamen neq̄ necessarij. necessarium namq̄ aut ex vtriusq̄ necessarijs, aut ex priuatiua accidit. Amplius aut & licet his possit

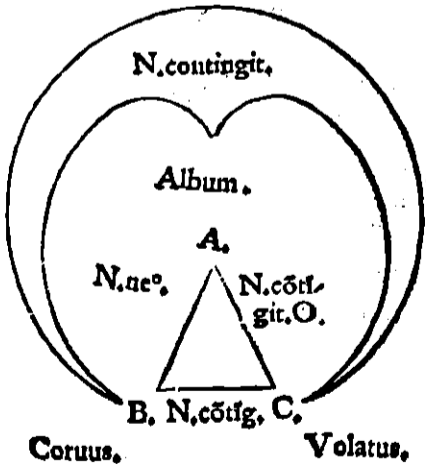
tis, B ipsi C inesse, nil eni prohibet C sub B esse: A vero B omni contingere: C autem ex necessitate iesse. Veluti si C esset vigilatio, B animal, in quo A motus, nam vigilantis ex necessitate motus inest: animali vero omni contingit: & omne vigilans animal.

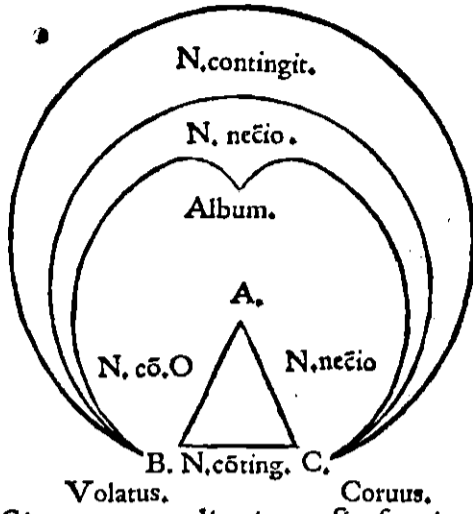
Manifestum itaq; qd neq; non inexistendi: siquidē ita se habentibus, necesse inesse, neq; utiq; oppositarum affirmationum, quare nullus erit syllogismus. Consimiliter mōstrabitur & si econuerso ponatur affirmatiua.

Quod si eiusdē figuræ sint propositiones, cum priuatiuæ sunt, semper fit syllogismus, conuersa propositione, quæ est secundū contere, quemadmodum in prioribus. Accipiatur enim A ipsi B ex necessitate nō inesse: conuersis igitur propositionibus, B nulli A inesse: A vero oī c cōtingit: fit itaq; prima figura.

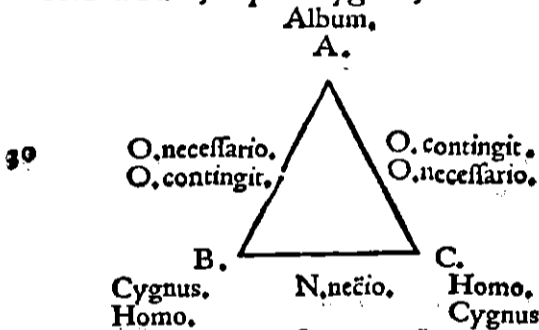

Et si ad C poneretur priuatiuum, consimiliter.

Coniugatio alia tribus idigēs cōuersionibus, & pmissarum transpositiōne, idem concludens.

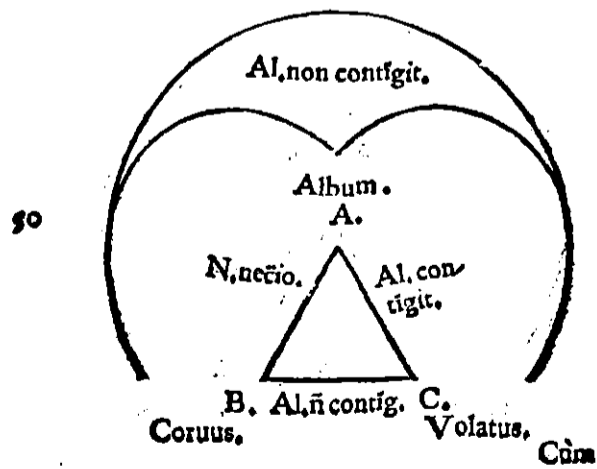
Sin autem prædicatiuæ positæ fuerint, non erit syllogismus. Namq; non inexistendi, aut ex necessitate non inexistēdi, planum quod non erit: propterea qd non fuit accepta priuatiua propositio, neque in eo quod est inesse, neq; in eo quod est ex necessitate inesse. Verū tamen neq; eius quod est contingere non inesse, ex necessitate enim sic se habentibus B ipsi C non inerit, quemadmodum si A poneretur album, in quo B cygnus, C vero homo.

Syllogismos inuites cōiungentes.

Neq; utiq; oppositarum negationum: qm mōstratum est B ipsi C ex necessitate nō inexistens, non igitur fit syllogismus omnino. Consimiliter autē se habebit & in syllogismis i parte. Cū. n. sit priuatiuū & vlt & necessariū, semper erit syllogismus, & eius quod est cōtingere, & eius quod est non inesse, demonstratio autem eadem per conuersionem.

* a. l. affirmatiuum.

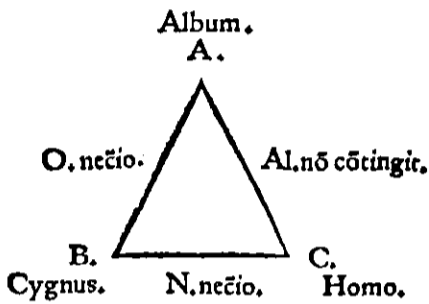
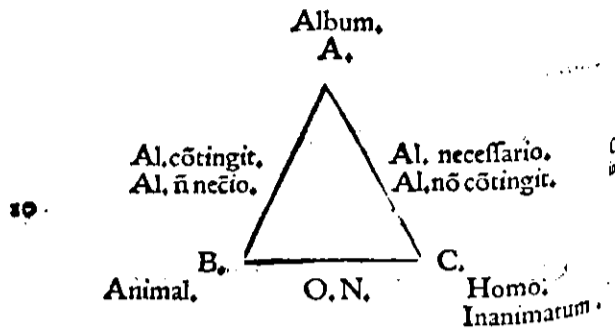
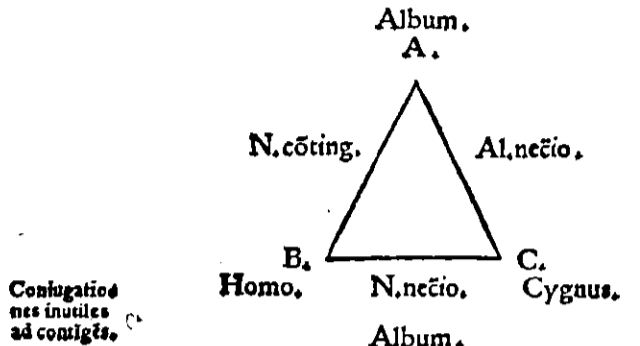

Coniugatio particularis cōcludēs cōtingēs ut supra.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

Cum vero affirmatiuum, nunquam. eodem
nanq; pacto monstrabitur, quo & in vniuers
salibus, et per eosdem terminos.

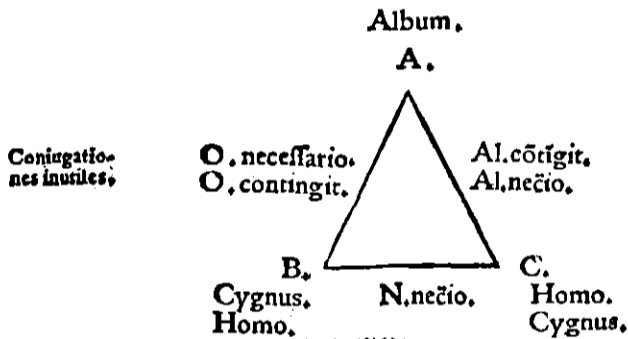
Quod si ambæ indefinitæ aut in parte pos
sint fuerint, non erit syllogismus. demonstra
tio autem eadem, & per eosdem terminos.

Neque quando vtræque fuerint acceptæ
affirmatiuæ. huius enim eadem demonstra
tio, quæ & prius.

Planum itaque ex dictis, qd dum priuatiua
vniuersaliter ponitur & necessaria, semper fit
syllogismus, non solum eius quod est contin
gere non inesse, sed & eius quod est non in
esse: dum vero affirmatiua, nunquam. & qd
eodem modo se habentibus, in necessarijs &
inexistentibus fit, & non fit syllogismus. Sed et
manifestum, qd omnes imperfecti syllogismi,
& qd perficiuntur per prædictas figuras.

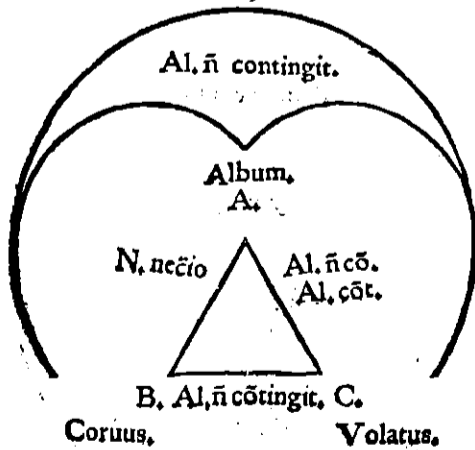
Complicatio Possibilis & Necessaria in
Secunda figura. Cap. XIX.

Cum vero vtræque priuatiuæ vniuersalis
autem necessaria, quæ non inesse significat, p
assumptos terminos non erit necessarium:
sed conuersa propositione, quæ est secun
dum contingere, erit syllogismus, quemad
modum in prioribus.

30
30
50
C Vm vero extiterit vna propositionum hac in
figura possibilis, & altera necessaria, & fuerint
ambæ vniuersales, ac negatiua extiterit necessa
ria, erit syllogismus per conuersionem negatiuæ ad pri
mam figuram, in qua maior negatiua necessaria, & mi
nor affirmatiua possibilis, sed iam monstratum fuit, qd
hec concludit absolutam & possibilem, siue necessariam
fuerit maior, siue minor. Sin autem affirmatiua fuerit
necessaria, non erit syllogismus. Hoc autem planū ex
terminis, si posuerimus extremitatem minorem homi
nem, & medium album, & maiorem cygnum. & hoc,
quoniam possibile est nullum hominem esse album, &
omnis cygnus est album ex necessitate: & concludit
tur, nullus homo est cygnus, quæ est negatiua necessa
ria, concludens autem negatiuam necessariam non po
test concludere possibilem penitus, neq; affirmatiuam,
neq; negatiuam. Et planū etiam qd non concludit con
clusionem negatiuam necessariam: quoniam necessaria
erit ex ambabus necessarijs, aut ex syllogismo in quo
extiterit necessaria negatiua, sed affirmatiua absoluta
non est possibilis, im qd monstratum fuit, consimiliter
planum est etiam, qd non concluditur absoluta, qm ab
soluta est ex natura possibilis. Amplius, manifestum
est etiam ex terminis, qd non concludit negatiuam ne
cessariam, quoniam concludit aliquando negatiuam ne
cessariam, & aliquando affirmatiuam necessariam.
termini igitur concludentes negatiuam necessariam sunt
qui præcessere. Concludentes autem affirmatiuam ne
cessariam, vigilans, motum, animal, & hoc, quoniam
omne vigilans est motum ex necessitate: & possibile est
nullum animal esse motum: & omne vigilans est ani
mal ex necessitate. non igitur erit in hac complicatio
ne syllogismus concludens penitus, siue affirmatiua ne
cessaria maior extiterit, siue minor. Quod si fuerint
binæ propositiones similes in qualitate, si negatiuæ qui
dem extiterint, erit syllogismus, cum negatiua possibi
lis conuersa fuerit ad affirmatiuam possibilem, quæ ex
ipsa

Coniugatio
vtilis p con
uersionē am
barum ppo
sitionum.

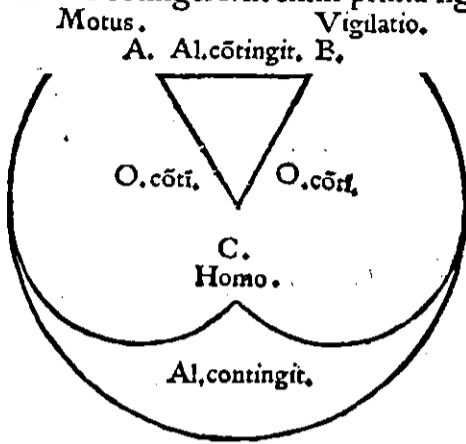
ipſa ſequitur, quoniam fiet complicatio ex binis propoſitionibus, affirmatiua poſſibili, et negatiua neceſſaria, ſed iam monſtratum fuit q̄ hæc concludit, ſiue minor negatiua fuerit, ſiue maior. Sin autē extiterint binæ propoſitiones vniuerſales affirmatiuæ, non erit ſyllogiſmus. Planum etenim eſt, q̄ concluſio non poteſt eſſe negatiua, neq; absoluta, neq; neceſſaria: quoniam non inuenitur in ſyllogiſmo propoſitio negatiua, neq; neceſſaria, neq; absoluta, neq; etiam negatiua poſſibilis, neq; affirmatiua neceſſaria, quoniã planum ex terminis, q̄ concludunt negatiuam neceſſariam: quod autem concludit negatiuam neceſſariam non poteſt omnino cõcludere aut affirmatiuam neceſſariam, aut poſſibilem, aut abſolutam. Et conſimiliter non poteſt concludere penitus negatiuam poſſibilem. Termini concludentes negatiuam neceſſariam, homo, album, cygnus, quoniam poſſibile eſt omnem hominem eſſe album: & omnis cygnus albũ ex neceſſitate: & concluſio, nullus homo cygnus. Iſtæ ergo ſunt vig concludentes hæc in figura ſim hanc viam miſtionis, & non concludentes, cũ fuerint ambæ propoſitiones vniuerſales.

Si vero vna ipſarum vniuerſalis extiterit, & altera in parte, ſi maior quidem propoſitio fuerit vniuerſalis neceſſaria, erit ſyllogiſmus concludens, aut negatiuam poſſibilem, aut negatiuam abſolutam: quoniam, ſi negatiua neceſſaria conuerſa fuerit, redibit ad primam figuram, quæ componitur ex affirmatiua poſſibili, & maiore negatiua neceſſaria. Sin autem affirmatiua extiterit neceſſaria, non erit conſimiliter ſyllogiſmus omnino, monſtratio autem huius eadem eſt, quæ & in vniuerſalibus, & per eodem terminos, qui præceſſere. Conſimiliter non erit ſyllogiſmus, cũ fuerint ambæ affirmatiuæ, oſtenſio autem huius eſt oſtenſio quæ fuit in vniuerſalibus. Quod ſi fuerint ambæ propoſitiones, hoc eſt vniuerſalis & particularis negatiua, & vna ipſarum extiterit vniuerſalis neceſſaria, erit in hoc ſyllogiſmus imperfectus, & hoc, ſi conuertatur poſſibilis negatiua ad affirmatiuam, erit ſyllogiſmus, quemadmodum fuit, cũ erant vniuerſales, vt prædictũ eſt. Et ſi fuerit negatiua neceſſaria particularis nõ erit ſyllogiſmus, ſiue fuerit affirmatiua, ſiue negatiua poſſibilis. Conſimiliter non erit ſyllogiſmus, cũ fuerint binæ propoſitiones indefinitæ aut particulares. monſtratio autem huius eſt eadem monſtratio cũ præcedente, & in eiſdem terminis. Iam itaq; declaratum fuit, ſi propoſitio neceſſaria ponatur negatiua vniuerſalis, q̄ erit ſyllogiſmus concludens, aut negatiuam abſolutam, aut negatiuam poſſibilem: cũ vero ponatur neceſſaria affirmatiua non erit ſyllogiſmus. Maniſteſtum igitur ex hoc, quod vno ordine terminorum in ſyllogiſmis abſolutis, et neceſſarijs erit, et nõ erit ſyllogiſmus. Amplius manifeſtũ, q̄ omnes ſyllogiſmi iſti ſunt imperfecti.

Figura Tertia ex ambabus Contingentibus. Cap. XX.

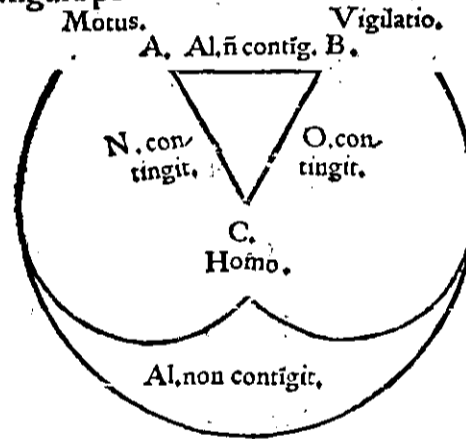
Ed in vltima figura, & vtriſque contingentibus, & altera, erit ſyllogiſmus. Cũ itaque contingere ſignificent propoſitiones, & concluſio erit contingens: & quando hæc contingere, illa in eſſe. cũ vero altera neceſſaria poſita ſit: ſi affirmatiua quidẽ, non erit concluſio, neq; neceſſaria, neq; inexiſtẽs: ſi autem priuatiua, inexiſtendi erit ſyllogiſmus, quemadmodum in prioribus. Accipiẽdum vero & in his conſimiliter contingens, quod in cõcluſionibus. Sint itaque primum contingentes: & A & B omni C cõtingant in

eſſe. quoniam igitur conuertitur affirmatiuũ in parte: B vero omni C contingit: & C alicui eorum quæ B contingere poſſet. quare ſi A omni C contingit: C autem alicui eorũ quæ B: neceſſe & A alicui B cõtingere. ſit enim prima figura.

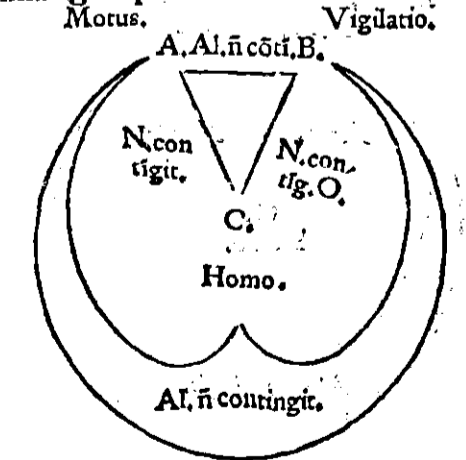
Prima vlt conuogano, concludens de contingẽte per cõuerſionem.

Et ſi A contingit nulli C in eſſe: B vero omni C contingeret: neceſſe & A alicui eorum quæ B contingere non in eſſe. erit enim rursus prima figura per conuerſionem.

Secunda, & ipſa concludens de contingẽti per cõuerſionem minoris.

Quod ſi vtræq; priuatiuæ poſitæ fuerint, ex ipſis quidem aſſumptis non erit neceſſarium, ſed conuerſis propoſitionibus, erit ſyllogiſmus, quemadmodum in prioribus. Nã que ſi A & B contingit non in eſſe, ſi tranſumptum fuerit contingere nõ in eſſe, rursus erit prima figura per conuerſionem.

Tertia conuogatio, ides concludens per conuerſionem ambarũ propoſitionũ.

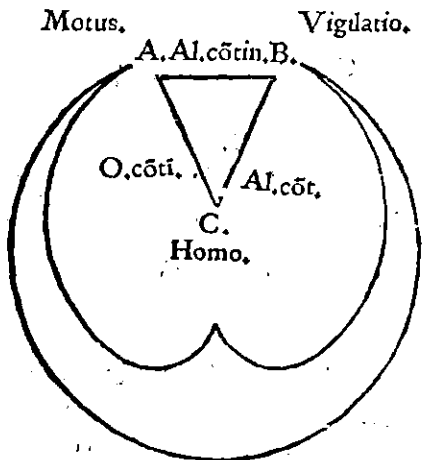
Si vero

PRIORVM RESOLVTORVM

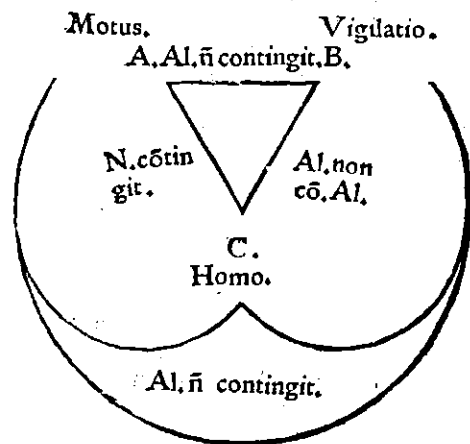
Si vero hic terminorum est vniuersaliter, ille in parte, eodem pacto se habentibus terminis, quo in eo quod est inesse, erit, & non erit syllogismus. Contingat enim A omni C inesse: B autem alicui C: erit itaq; prima figura, propositione conuersa, quæ est in parte. nam si A omni C: C vero alicui eorum quæ B: A igitur alicui eorum quæ B contingit.

Sin autem vtræq; positæ fuerint priuatim, hæc vniuersaliter, ille in parte, per ipsa quidem assumpta non erit syllogismus: sed conuersis erit, quemadmodum in prioribus.

Coniugatio alia, concludens coniungens.

10

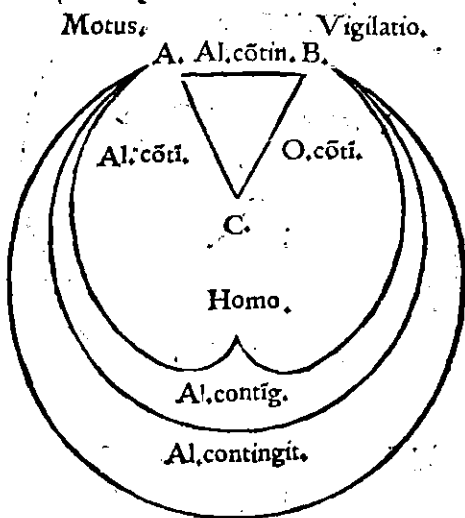

Et si ad B C positū fuerit vniuersale consistit.

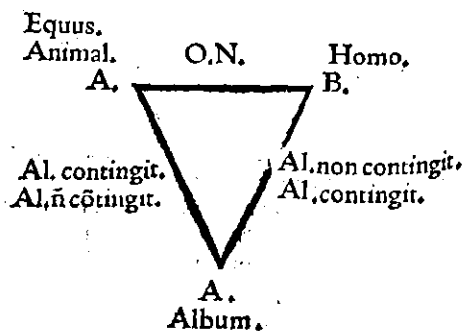
20

Cū vero vtræq; indefinitæ, aut in parte acceptæ sint, non erit syllogismus: necesse etenim A omni, & nulli B inesse. Termini inexistendi, equus, homo, album: non inexistendi, equus, homo, album.

Coniugatio alia, ides concludens.

30

Complicatio Possibilis in Tertia figura. Cap. XX.

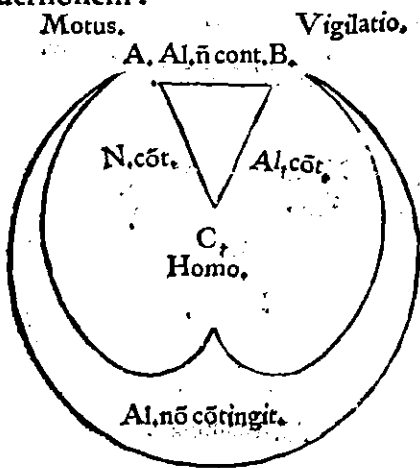
Itidem & si A C sit priuatiuū: B C vero affirmatiuum. erit enim rursus prima figura per conuersionem.

40

Cum vero extiterint hac in figura binæ propositiones possibiles vniuersales erit syllogismus, & erit conclusio particularis possibilis eo modo, quo fuit in absoluta solum & necessaria, hoc est per easdem illas conditiones, & monstratio super hoc est monstratio super illis. Quod autem proprium est istius materiæ, est, quod cum fuerint negatiuæ, erit ex ipsis syllogismus imperfectus per conuersionem vnius negatiuæ ad affirmatiuam, et affirmatiua ex ipsa erit ex binis propositionibus, quæ vna affirmatiua, & altera negatiua. Quod si fuerit vna ex ipsis vniuersalis, et altera particularis, syllogismi concludentes et non concludentes erunt, quemadmodum fuere in materia absoluta, & necessaria, & per easdem illas conditiones. Hoc autem est proprium: quoniam cum fuerint ambæ negatiuæ, erit syllogismus per conuersionem, hoc est per conuersionem negatiuæ ad affirmatiuam, quæ sequitur ex ipsa, quoniam non fit syllogismus ex binis negatiuis secundum aliquam materiam, neq; simplicem, neq; compositam. Sin autem accipiantur duæ propositiones indefinitæ, aut particulares, non erit consimiliter syllogismus: quoniam aliquando concludit affirmatiuam necessariam, et nonnunquam negatiuam necessariam. Termini concludentes affirmatiuam, homo, album, animal.

50

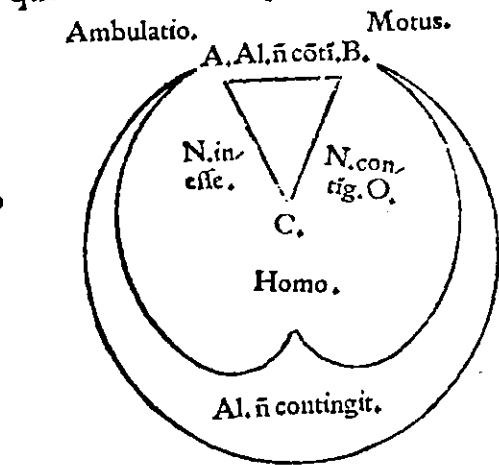
Coniugatio alia concludens contingens negatiuum.

animal, & hoc, quoniam aliquid album potest esse ho-
mo: & album potest esse animal: & hoc necessita-
te est animal. Concludentes vero negatiuam, homo,
album, equus & hoc, quoniam album potest esse ho-
mo: & album potest esse equus: & conclusio nullus ho-
est equus, & per hos eisdem terminos monstratur hoc,
cū fuerint negatiua, aut vna ipsarū affirmatiua, & alte-
ra negatiua: nam complicatio potest ex ipsis componi.

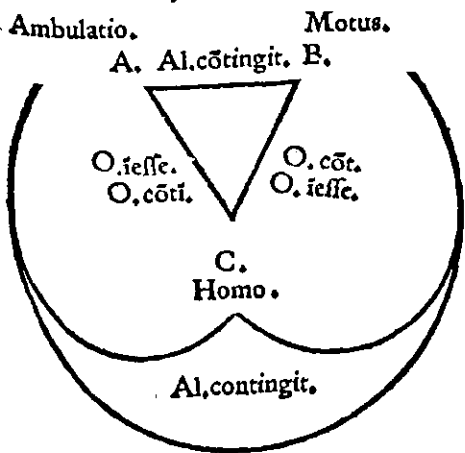
Mistio Inexistentis & Contingentis in Ter-
tia figura. Cap. XXI.

Caeterum si hæc inexisterent, illa propo-
sitionum significet contingere, con-
clusio erit, quod contingit, et non quod inest.
syllogismus autem erit, eodem modo se ha-
bentibus terminis, quo & in prioribus. Sint
enim primum prædicatiua, & A omni inest C:
B vero omni contingat inesse: cōuerso igitur
B C, prima erit figura, et conclusio quod contingit
A alicui B inesse. nam quando in prima figura
propositionum altera significet contingere,
conclusio erat contingens. Consimiliter au-
tem, & si B C inesse, A C vero contingere.

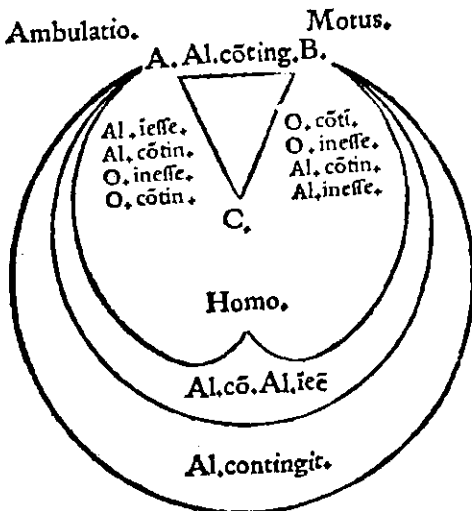

Coniugatio
alia idem cō-
cludens per
duplicem
conuersionē
contingentis.

Quod si hæc propositionum vniuersaliter,
illa in parte sit, vtriusque prædicatiuis existen-
tibus: aut ea priuatiua quæ vniuersaliter, af-
firmatiua vero quæ in parte, idem erit syllo-
gismorum modus: omnes enim per primam
concluduntur figuram. quare manifestum,
quod eius quod est cōtingere, & non eius quod
est inesse erit syllogismus.

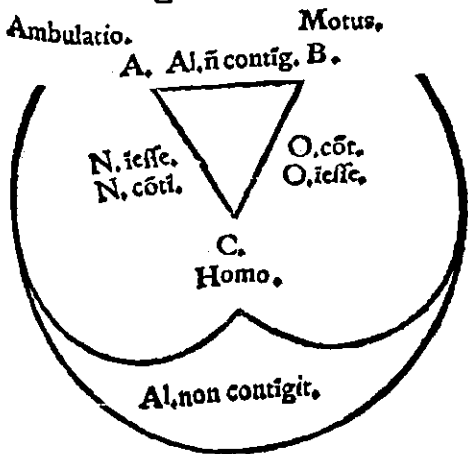

30

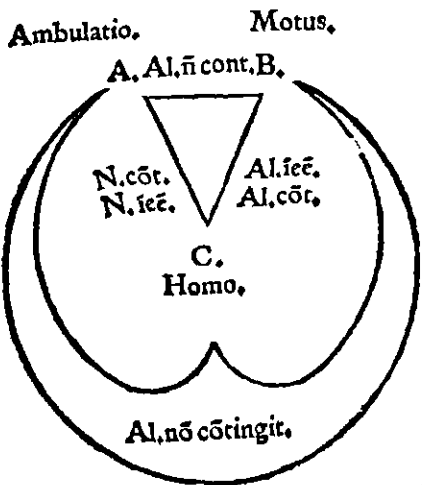

Quatuor cō-
iugatiōes p-
articulares af-
firmatiuæ cō-
cludentes cō-
tingens: am-
bæ primæ p-
banur p cō-
uersionē mi-
noris, aliæ p
binas cōuer-
siones,

Et si A C priuatiuum: B C autem prædicati-
uum, sit autem vtrumuis: vtroque modo erit
conclusio contingens: fit enim rursus prima
figura. monstratum vero est, quod dum altera
propositio in ipsa cōtingere significat, & con-
clusio erit contingens.

50

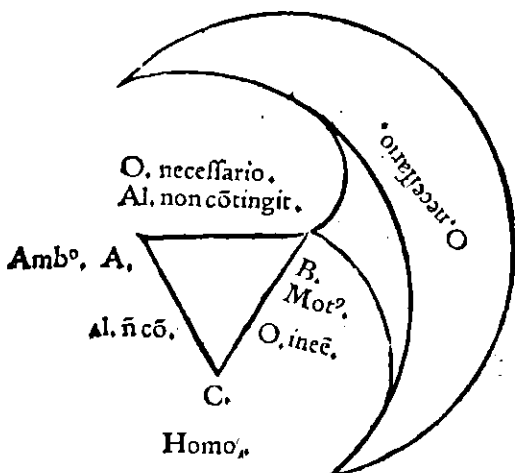
Binæ coniu-
gationes p-
articulares ne-
gatiuæ cōclu-
dentes cōtin-
gens.

Quod

PRIORVM RESOLVTORIVM

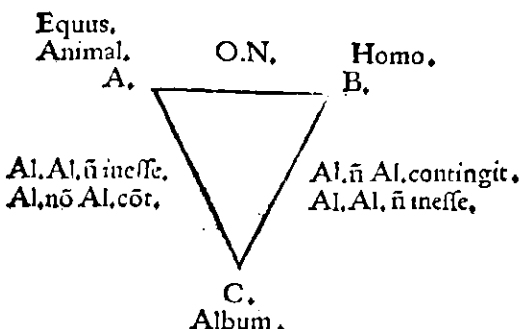
Quòd si affirmatiua vniuersaliter, priuatiua vero in parte, per impossibile erit demonstratio. In sit enim B omni C: A vero contingat alicui C non inesse: necesse est ergo A alicui B contingere nō inesse. Nāq; si in erit ex necessitate omni B: B vero omni C ponitur inesse: A omni C ex necessitate in erit. hoc autem monstratum est prius. verum supponebatur alicui contingere non inesse.

Coniugatiq; negatiua, que p iposē ostenditur.

Sed cum indefinitæ aut in parte vtræque fuerint acceptæ, nō erit syllogismus. demonstratio autem eadem, que & in vniuersalibus, & per eosdem terminos.

Indefinitarū, & particulariū inuicem cōmune exemplū.

Complicatio Possibilis & absoluta in Tertia figura. Cap. XXI.

In Tertia figura ex absoluta & possibili ambabus affirmatiuis & vtriusque sequitur semper conclusio possibilis. Si altera fuerit negatiua, si fuerit negatiua possibilis, cōclusio erit possibilis, cōclusio erit possibilis, cōclusio erit possibilis, cōclusio erit possibilis.

Cum vero vna duarum propositionum hac in figura fuerit absoluta, & altera possibilis, et ambabus affirmatiua vniuersales, erit conclusio possibilis in parte. Et hoc monstratur per conuersionem minoris. quoniam si ipsa fuerit possibilis, redit ex figura prima ad id, in quo minor possibilis & maior absoluta, sed iam in præcedentibus declaratum fuit, qd est conclusio possibilis. si vero minor extiterit absoluta, redit ad id, in quo minor est absoluta in figura prima, & maior possibilis, sed iam consimiliter expositū fuit, qd hæc concludit possibilem. Quòd si vna ipsarum extiterit affirmatiua & altera negatiua, & fuerit vtriusque ipsarum absoluta, hoc est, aut maior, aut minor, & maior extiterit negatiua possibilis, erit conclusio possibilis vera. Sin autē negatiua fuerit absoluta, erit conclusio negatiua possibilis per participationem nomi-

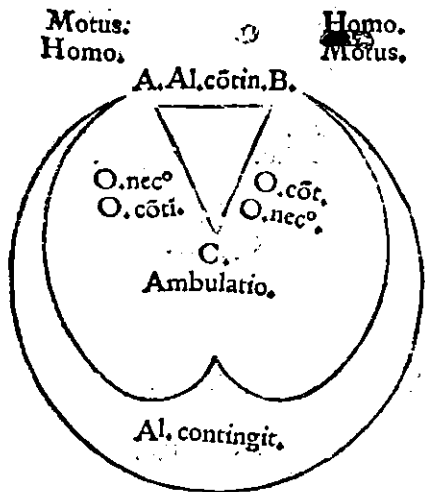
nis, hoc est, quæ concludit binas conclusiones, negatiuam necessariam, & negatiuam possibilem. Quòd si minor extiterit negatiua & possibilis, seu fuerint ambabus negatiua, non erit syllogismus, nisi conuertatur negatiua possibilis ad affirmatiuam, quæ sequitur ex ipsa: quā reuertetur ad eam, quæ est ex binis affirmatiuis aut ad eā, in qua maior negatiua & minor affirmatiua. Si vero extiterit vna duarum propositionum vniuersalis & altera particularis, & fuerint ambabus affirmatiua, aut maior affirmatiua & particularis negatiua, erit syllogismus per reductionem ad primam figuram per conuersionem particularis affirmatiua, secundum quòd declaratum fuit, & conclusio sua erit secundum modum, quo fuit, quando binæ propositiones erant vniuersales. Quòd si affirmatiua fuerit vniuersalis & negatiua particularis, & minor absoluta affirmatiua & maior negatiua particularis possibilis, erit syllogismus, declaratio autem huius erit per syllogismum ad impossibile. Sit ergo omne B C absolute: & aliquod A non est A possibiliter: dico quòd possibile est aliquod C non esse A. Si enim hoc nō est verum, verum erit suum contradictorium, hoc est, omne C est A ex necessitate: namque hoc est contradictorium secundum modum & quantitatem & qualitatem: sed iam positum fuerat, qd omne B est C absolute: ergo concluditur in prima figura, quòd omne B est A ex necessitate: sed iam posuimus aliquod B non esse A possibiliter: quòd fieri non potest, & non cohæret. Sin autem extiterit maior particularis absoluta & minor possibilis, erit syllogismus, qui monstratur positione. Quòd si minor fuerit negatiua & absoluta, non erit syllogismus: quoniam proprium est tertiæ figuræ, quòd non habeat minorem negatiuam. Si vero fuerit minor negatiua possibilis, erit syllogismus per conuersionem ad affirmatiuam secundum quòd prædictum fuit. Sin autem extiterint ambæ propositiones indefinitæ, aut particulares, non erit syllogismus. demonstratio vero huius ea est, quæ facta fuit in speciebus vniuersalibus in hoc capitulo, hoc est in possibili tñ, & in his eisdem terminis.

Mistio Necessarij & Contingentis in Tertia figura. Cap. XXII.

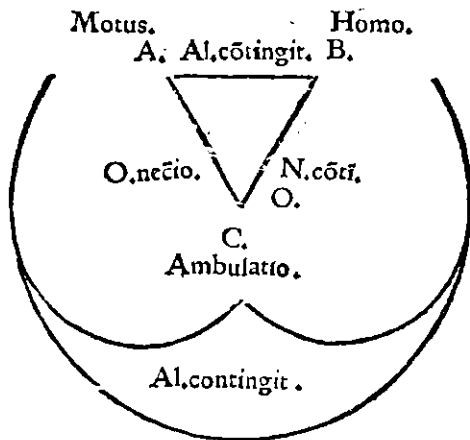
Verum, si est hæc quidem propositio necessaria, illa vero contingens, dum termini sunt prædicatiui, semper per eius quod est contingere erit syllogismus. Cum vero sit hoc quidem prædicatiuum, illud autem priuatiuum, si affirmatiuum sit necessarium, eius quod est contingere nō inesse: si vero priuatiuum, & eius quod est contingere, & eius quod est non inesse, sed eius quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus: quemadmodum neque in alteris figuris. Sint itaque prædicatiui primum termini, & A omni C in sit ex necessitate: B vero contingat inesse omni C: quoniam itaque A omni C ex necessitate: C vero alicui B contingit: & A alicui B contingens erit, & non inexistens. sic igitur accidebat & in prima figura. Consimiliter autem monstrabitur & si B C necessarium positum fuerit: A C vero contingens.

Iterum

Cum vero priuatiuū ad minus extremum positum fuerit, si contingens, erit syllogismus, transumpta propositione, quemadmodum in prioribus.

10

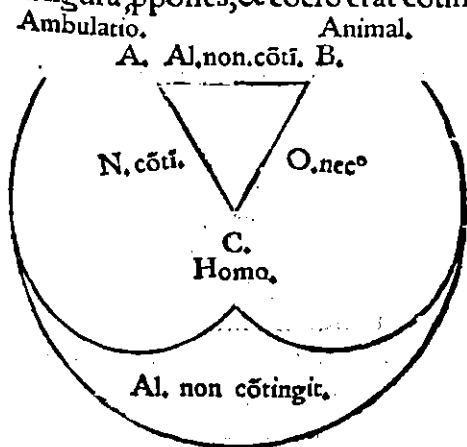

Coniugatio concludens cōtingens p duplicē conuerlionē coningentis.

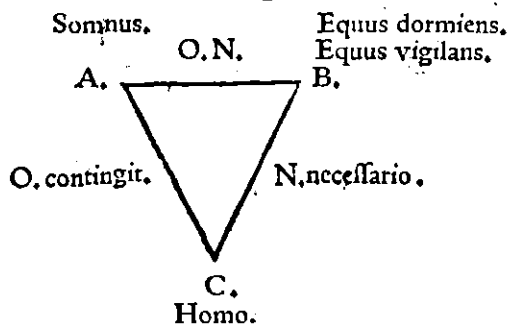
Iterū sit hoc prædicatiuū, illud priuatiuum, sed prædicatiuum necessariū, & A cōtingat nulli eorū quæ c inesse; B vero oī sit c ex necessitate: erit itaq; rursus prima figura. etenim priuatiua ppō cōtingere signat. Planū igit q; conclusio erit cōtingens. nanq; cum sic se haberēt in prima figura ppōnes, & cōclō erat cōtingēs.

20

Si vero necessarium non erit. etenim omni necesse, & nulli contingit inesse. Terminū q; omni in sit, somnus, equus dormiēs, homo: q; nulli, somnus, equus vigilans, homo.

30

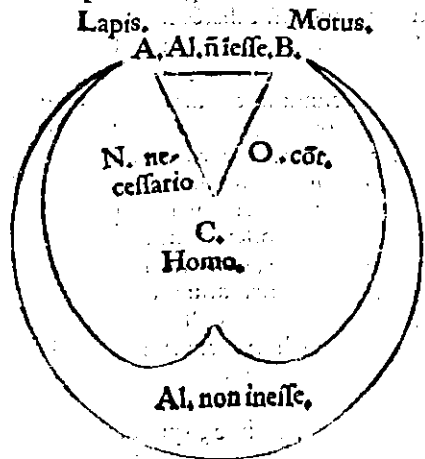

Coniugatio inutilis.

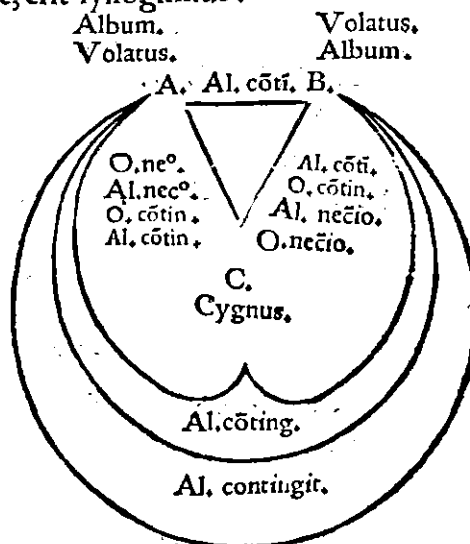
Sed si priuatiua ppō necessaria, et cōclusio erit, q; cōtingit alicui nō inesse, & q; nō inest. Ponat. n. A nulli ex necessitate; B vero oī coningere: conuerso itaq; B affirmatiuo, prima erit figura, & necessaria priuatiua ppō. verū qn̄ ita se haberēt ppositiones, accidebat A ipsi c & cōtingere alicui nō inesse, & non inesse: quare & A ipsi B necesse alicui non inesse.

40

Consimiliter se habebit, & si hic terminorum vniuersaliter, ille in parte ad medium. Nam cum prædicatiui fuerint vtrique, eius quod est contingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus.

50

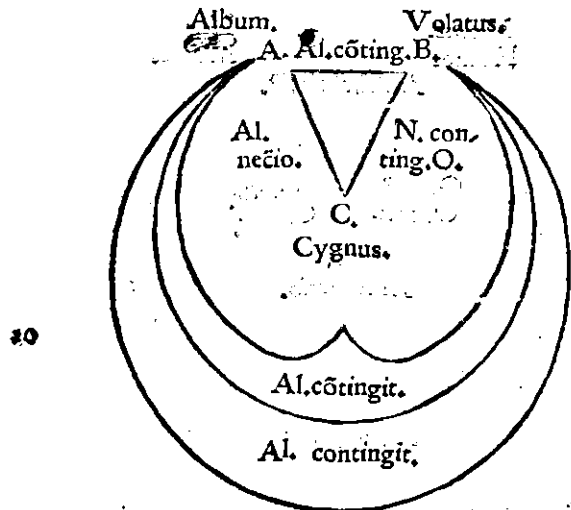
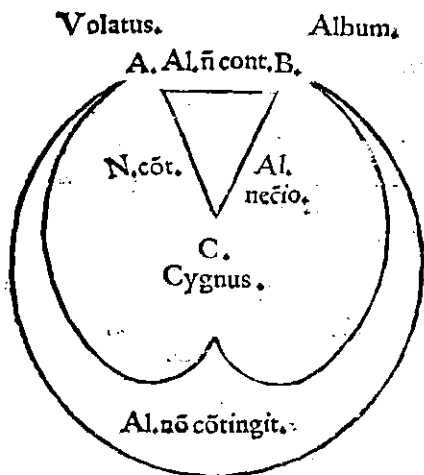
Quatuor cōiugatiōes particulares affirmatiuæ concludētes coningens, quæ cū conuersio ne. mōstrat, tum præmissarum trāspōsitione.

Et quando hoc priuatiuum acceptum fuerit, illud vero affirmatiuum, sed necessarium affirmatiuum, eius quod est contingere.

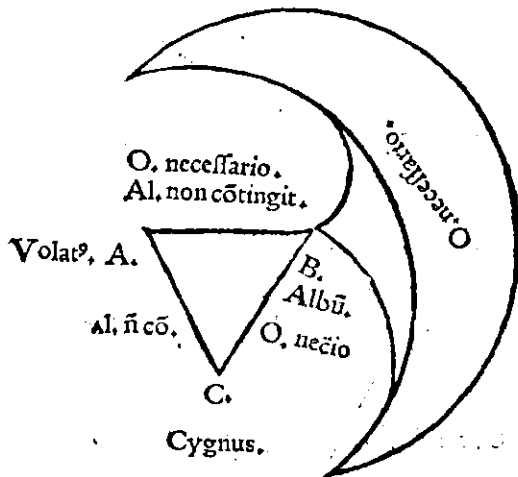
Log. cū cōm. Auer. L Quando

PRIORVM RESOLVTORIVM

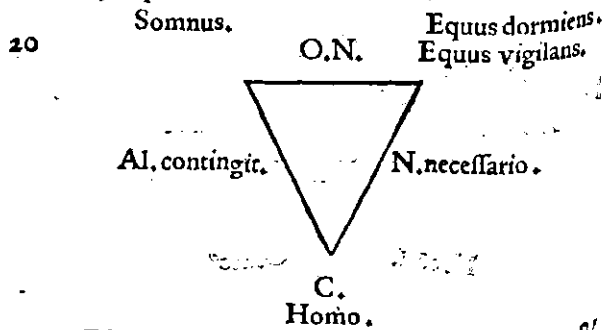
Alia cōiuga-
tio cōcludēs
contingens,
quæ mōstrat
per cōuerſio-
nem maioris.

Alia cōiuga-
tio cōcludēs
contingens,
quæ mōstrat
p̄ impoſſe.

Sin autem necessarium, non erit. monstra-
bitur autem eodem pacto, quo & vniuersaliter
bus, & per eosdem terminos.

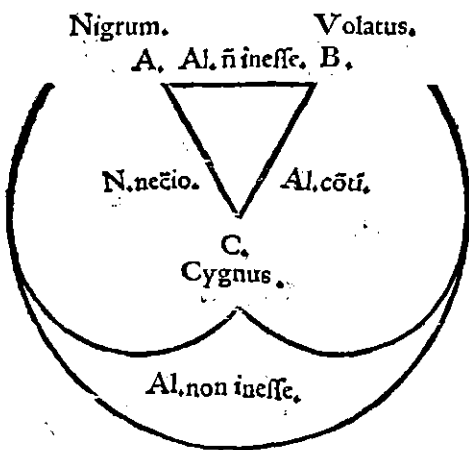

Quando autem priuatiuum necessarium,
& cōclusio erit eius quod est non inesse. idem
nanq; monstrationis modus, & vniuersaliter
terminis existentibus, necesse etenim per pri-
mam figurā syllogismos perfici. quare quæ
admodum in illis, & in his necessariū accidit.

Planum itaq; & in hac figura, quando, &
quomodo erit syllogismus, & quādo contin-
gendī, & quādo inexistendi. Sed & manife-
stum, quod omnes imperfecti, & quod per-
ficiuntur per primam figuram.

Complicatio Possibilis & Necessaria in Tertia
figura. Cap. XXII.

Coniugatio
concludens
de inesse, quæ
monstratur
p̄ cōuerſio-
nem maioris.

Cū vero priuatiuum vniuersaliter acces-
ptum ad minus positum fuerit extremum, si
quidem contingens, erit syllogismus per con-
uersionem.

In autem ambæ propositiones extiterint & vni-
uersales, & vna ipsarum necessaria, & altera pos-
sibilis, & ipsæ ambæ affirmatiuæ, erit in hoc syl-
logismus concludens conclusionem possibilem, & hoc
planum per conuersionem ad primam figuram. Quod
si fuerit vna affirmatiua & altera negatiua, & affirma-
tiua necessaria & minor, erit conclusio negatiua possi-
bilis, & hoc per conuersionem affirmatiuæ, & redu-
ctionem complicationis ex figura prima ad id, in quo
maior est negatiua possibilis, & minor particularis ne-
cessaria. Quod si negatiua fuerit necessaria maior, erit
conclusio negatiua possibilis, & negatiua absoluta per
reductionem secundum conuersionem ad id, in quo
maior in figura prima negatiua necessaria, & minor
affirmatiua possibilis. Si vero minor fuerit negatiua
possibilis, & maior affirmatiua necessaria, non erit syl-
logismus, nisi per conuersionem negatiuæ possibilis
ad affirmatiuam possibilem. Sin autem minor extite-
rit negatiua necessaria, non erit syllogismus. Ter-
mini concludentes affirmatiuam, homo, dormiens,
equus. & hoc, quoniam nullus homo est equus: &
possibile est omnem hominem esse dormiens: & con-
clusio, possibile est omnem equum esse dormiens. Ter-
mini vero concludentes negatiuam, homo, dormiens,
& equus vigilans. & hoc, quoniam nullus homo
est equus

est equus vigilans: & possibile est omnem hominē esse dormiens: & cōclusio, nullus equus vigilans, quod sit dormiens.

Si autem extiterit vna duarū propositionum vniuersalis et altera particularis, erit syllogismus per reductionem ad primam figuram, & erit conclusio possibilis s̄m dispositionem specierū, quæ ad ipsam deducuntur ex figura p̄ma. Quod si vna propositionum extiterit negatiua & altera affirmatiua, & fuerit negatiua maior, siquidē necessaria, erit conclusio absoluta aut possibilis: qm̄ redibit per cōuersionem ad primam figurā, quæ concludit binas illas conclusiones, seu fuerit vniuersalis, seu particularis per positionem, & impossibile. Sed si negatiua fuerit possibilis, erit conclusio possibilis vera secundum dispositionem possibilis appropriata syllogismo, ad quem reducitur in prima figura. Sin autem negatiua extiterit minor, si quidem possibilis, erit syllogismus per conuersionem ad affirmatiua possibilis. Si vero necessaria, non erit syllogismus, & hoc manifestum secundum modum, quo monstratum fuit, cum erant vniuersales, & per illos eosdem terminos. Sed iam expositum fuit, quādo erit syllogismus in hac specie, & quomodo erit, & qualem cōclusionem qualis syllogismus cōcludat, & quales ex ipsis perfecti, & non perfecti secundum dispositionem specierum, quæ sunt hac in figura. Sed iā perfectus est tractatus de omnibus syllogismis prædicatiuis.

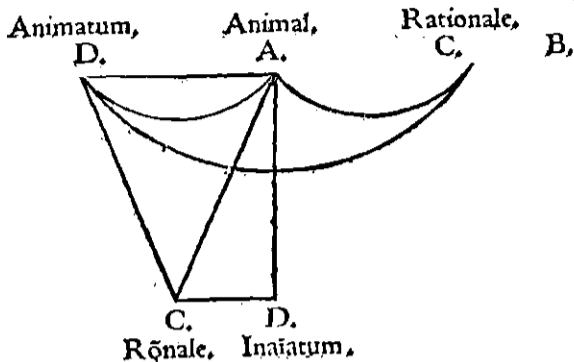
Quod figure syllogismorum sint tantum tres in omnibus syllogismorum generibus. Cap. XXIII.

Quod igitur syllogismi, qui in his sunt figuris, per vniuersales perficiuntur syllogismos, qui in prima figura, & in istos reducuntur, planum ex diuersis. q̄ autem simpliciter omnis syllogismus ita se habebit, nunc erit manifestum, quando monstratum fuerit syllogismum omnem per harum aliquam figurarum effici. Necesse igitur omnem demonstrationem, atq̄ omnem syllogismum, aut inexistens quippiā, aut non inexistens monstrare: & hoc aut vlt̄, aut s̄m partem: amplius aut ostensiuē, aut ex suppositione, eius vero q̄ est ex suppositione, pars ē qui p̄ iposē. Primum itaq̄ dicamus de ostensiuis: his enim monstratis, planum erit & in ijs qui ad impossibile, & oīno ijs qui ex suppositione. Si igitur oporteat a de b ratiocinari, vt inexistens, aut non inexistens, necesse est accipere aliquid de aliquo. Si ergo a de b acceptū fuerit, quod est a principio sumptum erit. Sin aut de c, c vero de nullo: neq̄ de illo aliud, neque de a alterū, nullus erit syllogismus. eo enim q̄ vnum de vno sit acceptū, nil accidit ex necessitate. quare assumenda & altera p̄positio.

Animal. Homo. Animal. Rationale.
A. — B. A. — C.

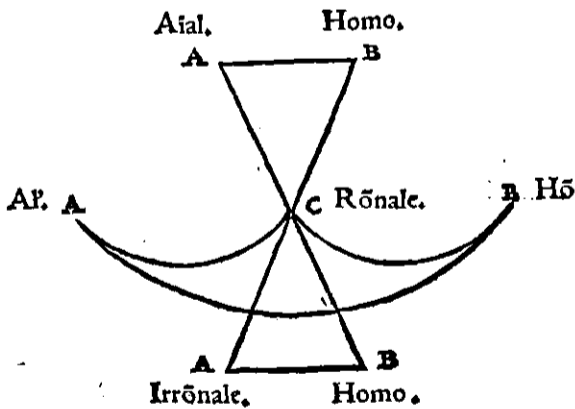
Si itaq̄ a de alio fuerit acceptum, aut aliud de a, aut de c alterum, esse quidem syllogismum nihil prohibet: ad b tamen non erit per accepta. neq̄ quando c alteri: & illud alij: &

hoc alteri: non fuerit autem ad b copulatum, nec sit erit ad b ipsius a syllogismus.

Syllogism cōcludentes p̄positum.

Omnino enim diximus, q̄ nullus vnquam erit syllogismus, alius de alio, non accepto aliquo medio, quod ad vtrunq̄ se habet quodāmodo prædicationibus. Syllogismus nāq̄ simpliciter ex propositionibus est: ad hoc aut syllogismus ex propositionibus ad hoc. sed impossibile ad b propositionem capere, nihil de ipso aut prædicantes, aut negantes: aut iterum ipsius a ad b, nihil commune accipiētes: verum de vtroq̄ sigillatim quædam prædicantes, aut negantes. quare accipiendum medium aliquod vtrorūq̄, quod prædicationes copulabit: siquidem erit huius ad hoc syllogismus. Si igitur necesse quidem est accipere ad vtrāq̄ commune, hoc autē trifariam contingit: aut enim a de c, et c de b prædicaturos: aut c de vtrīsq̄: aut vtrāq̄ de c: hæc vero sunt diuersæ figuræ: planum syllogismum omnem necessarium fieri per harum aliquam figurarū. eadem enim ratio, & si per plura copulat ad b. eadem nāq̄ erit figura & in multis.

Syllogism cōcludentes p̄positū, tripliciter variatur.

Quod igitur ostensiu omnes concluduntur per prædictas figuras, manifestum.

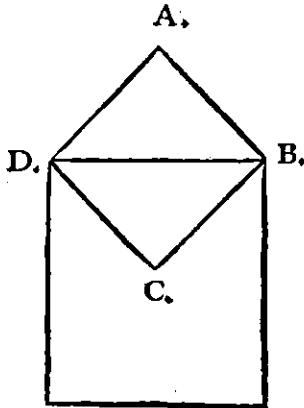
Quod autē & qui ad impossibile, planum erit per hæc. Omnes. n. per impossibile concludentes, falsum quidē ratiocinantur: quod autē a principio, ex suppositione monstrant, cum impossibile aliquid accidat, cōtradictione posita. Vt q̄ diameter incommensurabilis, Log. cū cōm. Auer. L ij eo q̄

De syllogism ad impossibile.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

eo q̄ imparia æqualia paribus fiūt, si fuerit po-
sita commensurabilis. æqualia igitur fieri ipa-
ria paribus ratiocinatur: diametrū vero incō-
mensurabilē esse, ex suppositione monstrat:
qm̄ falsum accidit propter contradictionem.
hoc enim erat per impossibile ratiocinari, ali-
quid monstrare impossibile propter suppo-
sitionem, quæ ex principio.

Ostensio qd
diametex sit
incōmensura-
bilis lateri.

Quare, quoniam falsi syllogismus sit ostens-
siuus in his quæ ad impossibile deducuntur:
ostensiuos autē prius diximus, q̄ per has con-
cluduntur figuras: manifestum, quod per im-
possibile syllogismi per has erunt figuras.

De syl'is ex
suppositione.

Consimiliter & alij omnes, qui ex supposi-
tione, in omnibus enim syllogismus quidem
fit ad trāssumptum: quod autem ex principio,
concluditur per confessionem, aut aliquam
aliam suppositionē. Quod si hoc verum, om-
nem demonstrationem, & omnem syllogis-
mus necesse fieri per tres prædictas figuras.
Hoc autem monstrato, planum & quod om-
nis syllogismus perficitur per primam figu-
rā, & reducitur ad vniuersales syllogismos,
qui in hac sunt.

Quod figuræ syllogismorum sint tantum tres in omni-
bus syllogismorum generibus, ubi de syllogismis
conditionalibus multa. Cap. XXIII.

Dixit. Iam igitur declaratum fuit fm̄ modum, q̄
dictus fuit in figuris absolutis, q̄ omnes syllo-
gismi existentes in his figuris, reducuntur ad pri-
mam figuram, quæ est in ipsis, quod autem omnia syl-
logismorum genera, quæ absolute inueniuntur, redu-
cantur ad primam figuram penitus, planum erit, po-
steaq̄ ostensum fuerit, q̄ oīa syllogismorum prædica-
tiorum genera sunt hæc tria tantum, quodq̄ reliqui
syllogismorum, quibus non egent necessario prædica-
tiori, non sunt reducibiles ad eos, qui sunt fm̄ viā prædi-
cationis. Dicamus igitur, q̄ omnis syllogismus peni-
tus, aut monstrat aliquid esse, aut aliquid non esse: &
vterq̄ horum duorum, aut ostēdit aliquid vniuersale,
aut aliquid particulare: omnis autem qui monstrat ali-
quid esse, aut aliquid non esse, aut monstrat fm̄ modū
prædicationis, aut monstrat fm̄ modum conditionis,
aut monstrat per syllogismum compositum ex ambo-
bus istis, puta, per syllogismū ad impossibile, de quo
est intentio nūc nunc, est enim hæc de syllogismis, qui

a Nota pul-
cherrimā di-
uisionem cō-
clusionū, que
p̄ syllos ca-
tegoricos
ostēdit, & p̄
hypotheti-
cos.
Ois syl'is aut
categoricus,
aut hypothe-
ticus, aut mix-
tus ex vtroq̄,
ut syl'is ad i-
mpossibile.

sunt fm̄ viam prædicationis & conditionis, concluden-
tes & non cōcedentes absolute. si enim mōstrati fue-
rint isti, monstrati etiam erūt hi, quibus indigemus ad
hos, hoc est syllogismus ad impossibile, & syllogismus
qui est fm̄ conditionem. Dicamus igitur, si opus fue-
rit, ut ostendamus aliquid esse in aliquo, puta, si oport-
uerit monstrare q̄ a prædicatur de b, aut fm̄ modum
negationis, aut secundum modum affirmationis, pla-
num q̄ accipiemus ad monstrationem huius fm̄ mo-
dum prædicationis, q̄ aliquid est in aliquo, & prædica-
tur de aliquo. Quod si acceperimus in hoc a prædicari
de b, planum q̄ idem acceptum erit in monstrationem
suis plus. sed hoc & impossibile est, & non confert cog-
nitioni consequenti quæsitum. Et consimiliter si acce-
perimus ad hoc enunciationem diuersam et à subiecto
& à prædicato quæsitū, manifestum etenim etiā q̄ non
sequetur ex ipso quæsitū, neq̄ affirmatiuum neq̄ ne-
gatiuum: quemadmodum si dicamus q̄ a prædicatur de
b, qm̄ c prædicat de d. Cū igitur bina hæc contraria
sint impossibilia, superest ut dicamus, q̄ id, quod acce-
pitur ad monstrandum a prædicari de b, aut est oratio
participans alterius extremorum, aut participans am-
borum simul. Amplius, si participat alterius extremo-
rum, oportet ut aut ipsius prædicatum sit idem, quod
prædicatum quæsitū & subiectum aliud, aut ut subie-
ctum suum sit subiectum quæsitū & prædicatum aliud,
aut prædicatum quæsitū sit ipsius subiectum, aut subie-
ctum quæsitū prædicatum suum. non enim potest oratio
participationis effugere ab vna istarum partium.
Præterea oportet etiam hoc participans, aut ita se ha-
bere, ut vnum & idem iudicium sit, præterquam q̄ il-
li communicat iudicium aliud, aut enunciatio alia, aut
quod communicatio sit cum enunciatio alia, & hoc
absq̄ eo, quod verificetur de quæsitū. Si igitur accipia-
tur participans cum vno extremorum quæsitū, quod
est a & b enunciatio vna tantum, puta, si accipiat
participare cum c, prædicatione vna ex ipsis secundū
compositionem suam: planum quod non sequitur ex
ex hoc, ut a participet cum b, hoc est, ut prædicetur af-
firmatiue aut negatiue de b in omni tempore, in quo
non participat c cum b. Quod si acceperimus a com-
municare cum b, in prædicatione seorsum & secun-
dum se, planum quidem quod ex hoc erit syllogismus,
non autem super quæsitū quod quæritur, hoc est quod
a in sit b, aut negetur ab eo. Si uero acceperimus aliqua
communicantia cum vna duarum extremitatum in
infinitum, præterquam quod communicent cum altera,
quemadmodum si accipiatur a communicare cum
c, & c cum d, & d cum e, nō sequitur ex hoc, ut a com-
municet cum b, aut prædicatione affirmatiua, aut præ-
dicatione negatiua, vsquequo communicans cum a
non cōmunicauerit cum b, quoniam syllogismus non
terminatus erit ex propositionibus non determinatis,
hoc est syllogismus, qui non est super quæsitū determi-
nato, erit ex propositionibus non determinatis. ver-
rum syllogismus determinatus, hoc est, qui erit super
quæsitū determinato, sequitur ut componatur ex pro-
positionibus determinatis communicantibus cū vtra-
que extremitate quæsitū. Et ex hoc sequit̄, ut ad mini-
mum syllogismus determinatus componatur ex binis
propositionibus communicantibus in termino medio
& variatis in extremitatibus quæsitū, q̄ si non, non po-
test mōstrari aliquid prædicari de aliquo propter præ-
dicationem alieuius de aliquo, quemadmodum si a cō-
municet cū c, & c cum b, tunc sequit̄ ut a cōcedat cū b.
Et ex hoc monstratur, q̄ omnis syllogismus erit ex binis
propositionibus, & terminis tribus, termino mino-
re, & medio, & maiore. Quare syl'is ois prædicatiuus,
qui componitur super quæsitū determinato, erit fm̄
vnam

vnam harum trium specierum syllogismorum prædicatiuorum, hoc est figuram primam, secundam, et tertiam. Quod autem non inueniatur figura Quarta, planum ex medio termino, qui accipitur cõdicare cum ambabus extremitatibus. Quemadmodum si accipiatur cõdicare cum B, & A, quæ sunt extremitates quæstus, ex necessitate sequetur vnum ex tribus, vel vt subiectum maioris extremitatis sit prædicatum minoris, quemadmodum si prædicetur de C, & C de B, & hæc figura prima: aut prædicetur de vtriusque simul, & hæc figura secunda: aut ipsi subiecti, & hæc figura tertia. Si vero accipiatur prædicatum maioris subiecti minori, non conueniet, propterea quod prædicatum maioris prædicatur de minore, quoniam maior prædicatur in quæsto secundum naturam de minore: & ita erit idem prædicatum de seipso: quod fieri non potest, si interpretetur terminus medius secundum quæsitum positum. Quod si exponatur secundum participationem concludet aliud à quæsto, puta conuersum suum. & hoc secundum modum, qui numeratur complicatio figuræ quartæ, quam posuit Galenus. atqui erit syllogismus super alio à quæsto positus, sed in hoc non cadit cogitatio secundum naturam, neque accipitur in sermone syllogistico non demonstratiuo, neque ex ultimatiuo. Iam igitur monstratum est, quod omnis syllogismus prædicatiuus ex necessitate erit vna ex his tribus speciebus, quod si fuerit vnum & idem quæsitum ostensum per plura media, quemadmodum si monstratum fuerit A inesse B, per inuentionem A B C, & C in D, & D in E, & E in B, erit syllogismus compositus erit vna istarum trium figurarum, aut ex duabus, aut ex tribus.

Consimiliter syllogismus ad impossibile componitur etiam ex vna harum trium figurarum, & syllogismo conditionali, hoc autem monstratur, propterea quod syllogismus ad impossibile fit per deductionem sermonis ad impossibile per syllogismum prædicatiuum, & ex eo, quod quæsitum primum in eo sequitur, et monstrat per syllogismum conditionalem. Quemadmodum si dicamus, quod diameter aut est cõdicans cum latere quadrati, aut diuersa, deinde monstratur conditionatum ex hoc syllogismo, puta, quod non est cõdicans per syllogismum prædicatiuum, qui deducatur ad impossibile. & hoc si dicamus, si cõdicaret, esset proportio quadrati vnus ad quadratum alterius proportio numeri quadrati ad numerum quadratum, sequitur ergo ex hoc, vt proportio quadrati lateris ad quadratum diametri sit proportio numeri quadrati ad numerum quadratum, sed iam declaratum fuit in libro Elementorum, quod proportio duorum quadratorum vnus illorum ad reliquum, non est proportio numeri quadrati ad numerum quadratum, sed est proportio duorum ad vnum, hoc autem fieri non potest, et non coheret. Sed postquam monstratum fuit, quod non cõdicat, ponimus in eo ex syllogismo conditionali, quod à principio fecimus, puta cum dicebamus, diameter aut diuersa, aut cõdicans: sed non est cõdicans: igitur ex necessitate est diuersa. Hic autem est syllogismus conditionalis diuisiuis, qui componitur ex binis contradictorijs perfectæ contradictionis, ex quibus cum vnum ponitur, concluditur alterum, quemadmodum dicemus in syllogismis conditionalibus, impossibile itaque, veluti diximus in hoc syllogismo, monstratur per syllogismum prædicatiuum, & quæsitum ostenditur per syllogismum conditionalem. Sed ex syllogismi conditionalis dispositionibus planum consimiliter, quod non est sufficiens sine syllogismo prædicatiuo. Et hoc, quoniam syllogismorum conditionalium duo sunt genera prima. Vnum est syllogismus cõiunctus, id videlicet, qui componitur ex consequentibus, & coaptatur per notas conditionis facientes coniunctionem, veluti si dicamus, si Sol ascendit est dies, illud autem ex quo aliud sequitur, vocatur antecedens, quod autem sequitur consequens. Istius

vero sunt binæ species, vna, vt ponatur ipse antecedens per se, & concludatur consequens, quemadmodum si dicamus, atqui Sol ascendit: ergo est dies, altera vero, cum ponitur in ipso oppositum consequentis, & concluditur oppositum antecedentis, puta, si dicamus, atqui dies non est: ergo Sol non ascendit. Sed genus secundum est conditionalis diuisus, hic autem componitur ex contradictorijs perfectæ contradictionis, & coaptantur illi notæ conditionis significantes partitionem, veluti si dicamus, hoc tempus, aut est dies, aut est nox, Huius autem sunt quatuor species, & hoc quia ponitur antecedens, & concluditur oppositum consequentis: et ponitur consequens, & concluditur oppositum antecedentis: & ponitur oppositum antecedentis, & concluditur consequens: & ponitur oppositum consequentis et concluditur autem, puta, si dicamus, atqui non est nox: igitur est dies, vel atqui non est dies: igitur est nox, vel atqui est nox: igitur non est dies, vel atqui est dies: igitur non est nox. Cum itaque syllogismorum conditionalium genera prima sint hæc duo, si perscrutabimur ipsorum dispositionem, planum nobis fiet, quod quæsitum in ipsis id est, quod monstratur per modum conditionis, sed positum est illud, quod oportet monstrare per syllogismum prædicatiuum in conditionali diuiso & coniuncto, posteaque fuerit coniunctio et contradictio per se manifesta, & hoc, quoniam si fuerit cõiunctio in ipsis manifesta per se, & positum manifestum per se, erit etiam consequens manifestum per se. Et hoc planum in conditionali diuiso, quoniam si fuerit contradictio manifesta per se, & positum manifestum per se, erit quæsitum quoque manifestum per se, puta, si planum extiterit quod mundus ex necessitate aut est nouum aut æternum: & fuerit etiam planum quod non est æternum: erit igitur ex necessitate per se quoque manifestum, quod est nouus. Consimiliter se habebit dispositio in conditionali coniuncto, si enim motum esse est manifestum per se, & natura manifesta per se sine medio, ergo naturam esse per se quoque manifestam erit. Eodem pacto si fuerint operationes animæ manifestæ ab anima per se: igitur & anima erit manifestæ inuentionis per se. Consimiliter si motus fuerit manifestæ inuentionis: & notum quoque extiterit per se, quod est à motore: igitur & motor erit manifestæ inuentionis per se. Eodem modo si priuatio motus in re aliqua fuerit manifesta per se: & priuatio ipsius à motore nota etiam per se: igitur priuatio motoris ibi erit per se manifesta. Et vniuersaliter cum consideraueris demonstrationes, quæ procedunt processu conditionalium in scientijs, & hoc in quæstis secundum naturam, inuenies coniunctionem aut manifestam per medium aut per positionem. Et hoc sequitur quidem in syllogismis conditionalibus, qui non sunt prædicatiui in potentia, hoc est, qui sunt conditionales veri. Cæterum qui sunt in potentia prædicatiui procedunt processu conditionis, & propterea potest per ipsos monstrari quæsitum per se, & seorsum per additionem propositionis, & hæc conditionalium species ea est, in qua communicat antecedens cum consequente in termino vno, sed iam enuntiauimus hoc in tractatu, quem destinauimus ad hoc. Quod si fuerint duæ dispositiones in syllogismo conditionali per se notæ, non efficietur omnino ad declarandam rem ignotam per naturam, & fortasse efficietur ad monstrandum aliquid minus occultum ignoto per naturam, quemadmodum fit inductio, & ei similia. Nec dici potest, quod quemadmodum sunt propositiones in syllogismo prædicatiuo per se notæ, & conclusio ignota, consimiliter accidat, vt res sit in syllogismo conditionali, hoc est vt sint ambæ propositiones per se notæ, id est, conditionalis, & posita, & sic conclusio ignota, quoniam accidit vt sint ambæ propositiones in syllogismo prædicatiuo notæ, & conclusio

Syll: conditionalis cõiunctus duas habet species. Nota de syllogismo conditionali diuisiuis, cuius sunt quatuor spēs.

Nota quid quæsitum, quod est cõiunctum sit in syllogismo conditionali.

In syllo prædicatiuo ppõnes si per se notæ, & conclusio ignota, & non coniungunt nisi vt sequat cõclusio, sed in syllogismo conditionali nõ requirunt ppõnes, vt ppter cõpõnẽ ipsarũ sequatur cõclusio.

Log. cum cõm. Auer. L iij ignota,

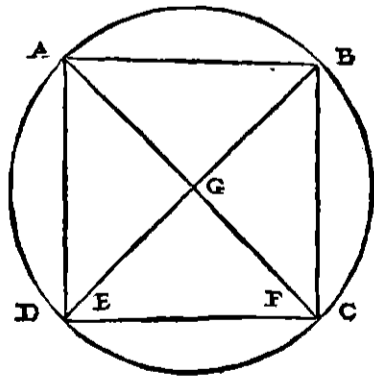
PRIORVM RESOLVTORIVM

ignota, quoniam propositiones non complicantur, nisi ut existimemus, quod praeter complicationem sequitur conclusio: sed propositiones in syllo conditionali non requirunt ad compositionem, ut ex ipsis sequatur id, quod sequitur. Quare opus est, ut intelligamus locum istum super Aristotelem, non quemadmodum dixit Abumazar, neque quemadmodum super ipso in hoc dubitavit Abesena. Et omnino per inductionem, quam descripsimus, manifestum quod dixit Aristoteles, quemadmodum manifestum etiam est, quod ex sermone nostro planum factum fuit, multa esse per se nota, veluti aiam esse, & reliqua, at qui nouimus ista per hunc modum monstrationis. Verum fieri non potest, ut sit vna & eadem via, qua consistamus super noto per se, & super ignoto per naturam. Sed iam declaratum fuit, quod omnia syllogismorum genera perficiuntur per primam figuram, & quod resoluuntur ad vniuersales ipsius, quemadmodum praedictum fuit. & hoc, quoniam alij a praedicatiuis perficiuntur per praedicatiuos, & praedicatiui perficiuntur per primam figuram, & particulares, qui sunt in prima figura per vniuersales eiusdem, secundum quod expositum fuit.

Oia syllogismorum genera perficiuntur per primam figuram.

In omni syllogismo terminum aliquem praedicatum esse, & vniuersale existere. Cap. XXIII

Amplius autem in omni oportet terminorum aliquem praedicatum esse, & vniuersale existere. Nam sine vniuersali, aut non erit syllogismus, aut non ad positum, aut quod ex principio petetur. Ponatur enim, musicam voluptatem esse studiosam, si itaque quispiam censeat voluptatem esse studiosam, non addens, omnem, non erit syllogismus. Si vero aliquam voluptatem, si quidem aliam, nihil ad positum. Sin autem ipsam hanc, quod ex principio accipit. Sed magis efficitur manifestum in descriptionibus, ut quod aequicruris equales, qui ad basin. Sint ad centrum ductae AB, si igitur equalem accipiat ACD angulum ipsi BDC, non omnino existens aequales, qui semicirculorum: & rursus ipsi D, non omnem assumens eum qui secti: amplius ab aequis existentibus totis angulis, & ablatorum aequales esse reliquos EF, quod ex principio petet: nisi acceperit, ab aequalibus, aequalibus demptis, equalia derelinqui.

Demostro, quod anguli aequicruris, qui sunt supra basim, aequales sunt se sunt.

Planum igitur, quod in omni oportet vniuersale existere: & quod vniuersale quidem ex omnibus terminis

vniuersaliter monstratur: quod autem in parte & sic, & in modo. Quare si conclusio quidem vniuersalis sit, & terminos necesse vniuersale esse: si vero termini vniuersales, contingit conclusionem non esse vniuersalem. Sed manifestum, & quod in omni syllogismo, aut vtraque, aut alteram propositionem similem necesse fieri conclusioni, dico autem non solum affirmatiuam aut priuatiuam, sed necessariam, aut inexistente, aut contingentem. Considerare vero oportet & alia praedicamenta. Planum autem & simpliciter, quoniam erit, & quoniam non erit syllogismus: & quando possibilis, & quando perfectus: & quod si fuerit syllogismus, necessarium est habere terminos in aliquem dictorum modorum.

In omni syllogismo propositionem aliquam esse affirmatiuam, & aliquam vniuersalem. Cap. XXIII

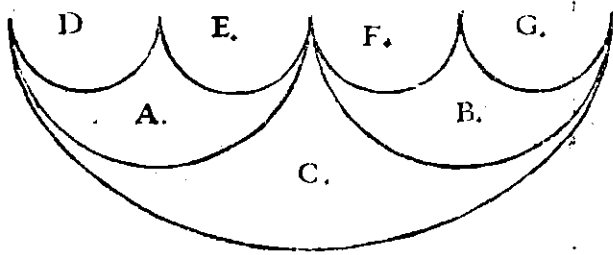
Planum etiam quod oportet ut in omni syllogismo concludente sit propositio affirmatiua, quantumcunque fuerit in quantitate, & propositio vniuersalis, qualiscunque extiterit in qualitate. Et hoc, quoniam si non fuerit propositio vniuersalis, non erit ibi syllogismus omnino, siue fuerit super alio a quaesito, siue fuerit propositio eadem cum quaesito. Ut in exemplo, si fuerit quaesitum an delectatio musicae sit bonum. quod non accipitur potest ad monstrationem istius quaesiti ex necessitate, aut est idem cum quaesito, aut aliud a quaesito. Amplius, si fuerit aliud a quaesito, non effugit a tribus dispositionibus, vel ut propositio accepta in hoc sit indefinita, puta, quod voluptas est bonum: vel ut sit particularis, puta, quod aliqua voluptas bonum: vel ut sit vniuersalis, quemadmodum quod omnis voluptas bonum. Si igitur accipiat propositio indefinita, ut quod voluptas est bonum, non consideramus hanc voluptatem veram esse de alijs voluptatibus a voluptate musica, ergo non comprehendet quaesitum, puta, quod voluptas musica est bonum. Contrarium si ipsam exposuerimus per signum particulare, & dixerimus aliqua voluptas bonum. fortasse enim conclusio sua plerumque erit alia a quaesito: quemadmodum si dicamus, aliqua voluptas bonum, & verificetur de voluptate scientiae, & similiter indefinita concludet, quod voluptas scientiae est bona, sed hoc non est quaesitum. Si vero accipiat idem, quod quaesitum, planum quod non erit syllogismus, ergo necesse est vniuersale in syllogismo concludente continetur minor extremitas sub medio, secundum quod continetur pars in toto, quousque fuerit proportio vnius ad aliud, proportio partis ad totum: & hoc in actu in figura prima, & in potentia in figura secunda & tertia. Et ex hoc manifestum etiam, quod oportet propositionem contentam sub propositione vniuersali esse affirmatiuam. quoniam si esset negatiua, non contineretur sub ipsa, & non inueniretur in ipsa hac proportio, & propterea dispositio dicti de omni comprehendens istam proportionem inuenitur in actu in prima figura, in potentia vero in secunda, & in tertia.

Iam itaque declaratum fuit ex hac expositione, quod oportet in omni syllogismo esse aliquam propositionem vniuersalem affirmatiuam: quodque conclusio vniuersalis monstratur quidem ex propositionibus vniuersalibus: conclusio autem particularis ostenditur ex duabus propositionibus, quarum altera est particularis, et hoc in figura prima ac secunda, iam enim monstratur etiam ex binis vniuersalibus, & hoc in tertia figura. Quod cum ita sit, conclusio vniuersalis non poterit monstrari, nisi ex binis

nis vniuersalibus. conclusiones vero particulares iam
 monstrantur secundum duas species finiti, hoc est ex
 duabus vniuersalibus, & ex vniuersali & particulari.
 Et palam etiam est, q̄ ambæ propositiones, aut vna
 ipsarum similis erit in qualitate ac modo suo conclusio
 ni, hoc est si fuerit conclusio necessaria, aut possibilis,
 aut absoluta, erunt ambæ propositiones, aut vna ipsa-
 rum secundum hunc modū, & hoc in syllogismis con-
 cludentibus conclusionem vnam, quæ est conclusio in
 eo, quod comprehenditur in dispōne dicti de oī. Et
 ex eo, quod diximus, planum est etiam, q̄n est syllogis-
 mus concludens, et q̄n non est syllogismus concludens:
 & concludens q̄n est deficiens, & quando perfectus:
 quodq̄ cōm fuerit syllogismus prædicatiuus, necesse
 est vt termini in ipso ordinentur secundum vnam har-
 um trium viarum, quas disposuimus.

illud syllogismo. verū & sic plures syllogismi:
 plures nāq̄ conclusiones sunt, vt A, & B, & C.

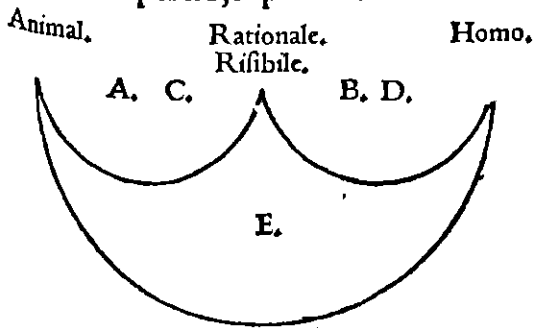
Substātia. Aiatum. Animal. Rōnale. Homo.

Con-
 clo p
 syls.
 & pro
 syls
 cōs.

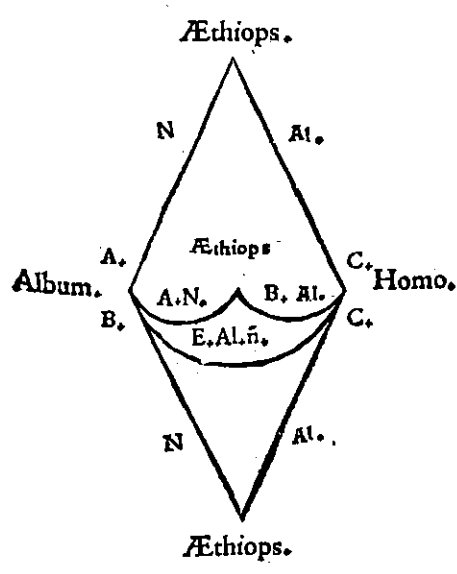
Omnem syllogismum ex tribus tantum constare
 terminis, duabusq̄ propositionibus; ac quo par-
 tito dum adduntur termini, propositiones
 crescant, ac conclusiones. Cap. XXV.

Ed manifestum & quod omnis demon-
 stratio erit per tres terminos & non plu-
 res; nisi per alios & alios eadem conclu-
 sio fiat: vt E per A B, & per C D.

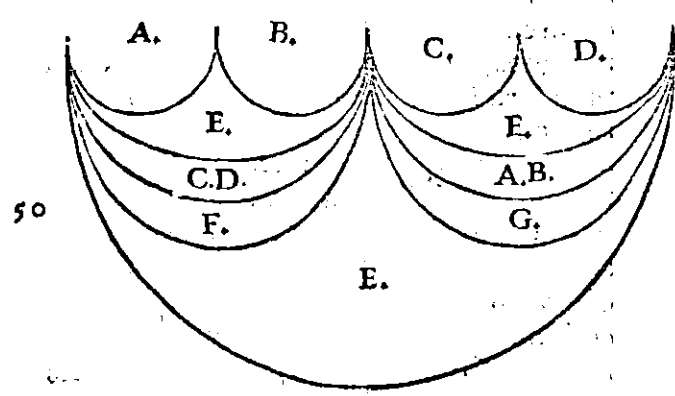

Si igitur non plures, sed vnus, sic accidit p-
 plura eandem fieri conclusionem. vt vero C
 per ea quæ sunt A B impossibile. Sit enim E
 conclusum ex A B, C D: ergo necesse est ipso-
 rum aliquid aliud ad aliud acceptum eē, hoc
 vt totum, illud vt pars. hoc enim prius osten-
 sum est, q̄ si fuerit syllogismus, necesse est ter-
 minorum aliquos ita se habere. Sic se igitur
 habeat A ad B: est itaque aliqua ex ipsis conclu-
 sio. aut ergo E, aut eorum quæ C D alterum, aut
 aliud quippiā præter hæc. & si E quidem ex
 A B tatum, syllogismus vtique esset. C D vero, si
 quidem sic se habēt, vt sit hoc vt totum, illud
 vt pars, erit aliquid & ex illis: & aut E, aut eor-
 um quæ A B alterū, vel aliud quippiam præ-
 ter hæc. Et si E quidem, aut eorum quæ A B al-
 terum, vel plures erunt syls, aut vt coniunge-
 bat, idem per plures terminos concludi acci-
 dit. si vero aliud præter hæc, plures erunt, &
 inconiuncti syllogismi ad se inuicem. q̄ si nō
 ita se habeat C ad D, vt faciat sylsm, frustra erūt
 accepta, nisi abductionis, aut occultationis,
 aut alicuius alius talium gratia. Sin autē ex
 A B non E, sed aliud quid sit conclusio, ex C D
 vero, aut horum alterū, aut aliud quiddā præ-
 ter hæc, & plures fiunt syllogismi, & non ip-
 sius suppositi: suppositum nāq̄ fuerat, syl-
 logismum esse ipsius E. Quod si ex C D nulla
 efficiē conclusio, frustra accepta ea fuisse acci-
 dit, ac sylsm non esse eius quod a principio:
 quare planum, q̄ omnis demonstratio, & oīs
 syllogismus erit solum per tres terminos.

aut per A B, & A C, & per B C: plura nāq̄ me-
 dia eorundem esse nihil prohibet. his autē exis-
 tentibus, nō vnus, sed plures sunt syllogismi.

Hæc verba
 (q̄ si ex C
 D) debent
 legi, q̄ si ex
 A B, ex Ale
 xā, & Philo-
 nis.

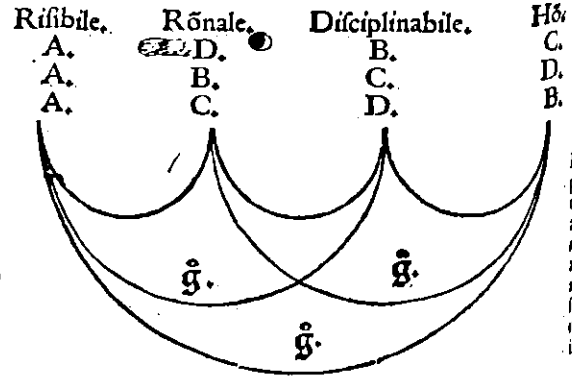
Oñdē
 omne
 sylsm
 cōs-
 tre ex
 tribus
 termi-
 nis.

Aut rursus, quando vtrunq̄ eorum quæ A
 B per syllogismum fuerit acceptum, vt A per
 D E, & rursus B per F C: aut hoc inductione,

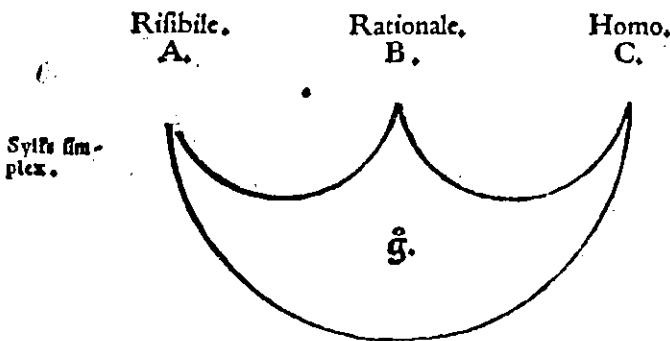
Log. cum cōm. Auer. L iij Cōm

PRIORVM RESOLVTORIORVM

Cum autem hoc planum sit, manifestum est, & ex duabus propositionibus, & non pluribus, tres namque termini duae sunt propositiones, nisi assumatur, quemadmodum ex principio dictum est, ad syllogismorum perfectionem. Planum itaque, quod in qua ratione syllogistica non sunt pares propositiones, per quas conclusio propria fit, (quasdam namque ex superioribus conclusionibus necesse est propositiones esse) haec ratio aut non est ratiocinata, aut plura necessarijs interrogauit ad positionem. Si itaque syllogismi secundum proprias accipiantur propositiones, omnis erit syllogismus ex propositionibus quidem paribus, ex terminis autem imparibus: vno namque plures termini quam propositiones. conclusiones vero dimidium propositionum.

Omnem syllogismum ex tribus tantum constare terminis, duabusque propositionibus, & quo pacto propositiones conclusionesque crescant, ad ditis terminis, Cap. XXV.

Sed cum per prosyllogismos concluduntur, aut per plura media non continua, ut AB per CD, multitudo quidem terminorum consimiliter vno superabit propositiones, aut n. extrinsecus, aut ad medium ponetur intercedens terminus: utroque autem modo accidit interualla vno minora esse terminis. Propositiones vero aequales sunt interuallis, non tamen pares semper erunt, illi autem impares: sed vicissim, quando propositiones pares, impares termini, cum vero pares termini, propositiones impares: simul enim cum termino vna additur propositio, vnde cumque addatur terminus. quare quoniam illae pares, isti impares erunt, necesse est permutari, cum eadem fiat appositio. Conclusiones vero non etiam eundem habebunt ordinem, neque ad terminos, neque ad propositiones, cum enim vnus terminus additur, conclusiones addentur vna pauciores praesistentibus terminis: ad solum namque vltimum non facit conclusionem, sed ad alios omnes. Veluti si ABC adijciatur ipsum D, statim & conclusiones duae adijciunt, & quae ad A, & quae ad B. consilr autem & in alijs. Verum & si ad medium intercedat, eodem modo: ad vnum namque solum non facit syllogismum, quare multo plures conclusiones erunt & terminis & propositionibus.

Et de cetero declaratum etiam consilr fuit, quod omnis conclusio erit per tres terminos, non pauciores, neque plures: nisi fuerit vna & eadem conclusio ostensa per plures syllos, quorum vnusquisque sufficit ad ostendendam conclusionem, hoc est diuersam et eandem. Asseremus autem, quod hoc potest esse bimodis: quorum vnus est, ut exempli gratia, ostremus conclusionem per duas propositiones AB, & per duas propositiones CD, aut per duas propositiones AB tm, & per duas propositiones CD tm. Modus vero secundus, ut sint ambae propositiones concludentes conclusionem positam, conclusiones propositionum aliarum, aut ambae, aut vna ipsarum. Exemplum huius, ut si e conclusio concludat per duas propositiones AB, & propositio A concludat per duas propositiones DE, & propositio B concludat per duas propositiones FG: vel ut propositio A concludat per duas propositiones DE, & propositio B sit manifesta per inductionem, aut sit manifesta per se a principio rei. Secundum igitur modum priorum erunt syllogismi plures et conclusio vnica: si vero modum istum erunt syllos plures & conclusiones plures, puta in exemplo hoc erunt tres, hoc est e conclusio vltima, & a & b, quae sunt propositiones ad conclusionem e, & conclusiones respectu propositionum DEFG. Quod si non fuerint syllos plures ad conclusionem vnica, sed syllos vnus, non poterit esse conclusio vna ex pluribus terminis quibus tribus: quoniam iam declaratum est, quod non erit syllos ex paucioribus propositionibus duabus. Ponamus igitur, quod conclusio vna sit ex syllo vno ex quatuor propositionibus & sex terminis: quemadmodum si ponamus exempli gratia, quod e conclusio est ex propositionibus AB, & propositionibus CD. Sed quoniam planum, si fuerit concessum syllo esse ex propositionibus AB quod erit proportio vnus ad alterum proportio partis ad totum: & si fuerit proportio vnus ad alterum proportio partis ad totum, quod erit ex ipsis conclusio ex necessitate: si igitur fuerit ex ipsis conclusio, ex necessitate erit vna ex tribus dispositionibus, vel ut sit ex ipsis e conclusio posita, vel ut sit conclusio vna ex propositionibus CD, aut ut sit aliud quippiam ab istis. Amplius, in omnibus istis tribus dispositionibus ad propositiones AB non effugit, quin propositiones CD ita se habeant, ut proportio vnus ad alteram sit proportio totius ad partem, aut non sit. Quod si conclusio ex ipsis de nouo sequetur ex necessitate, haec conclusio consilr non effugiet ab his tribus dispositionibus, vel ut sit conclusio vna ex propositionibus AB, vel ut sit conclusio aliud ab istis, vel ut sit conclusio sequens ex propositionibus AB, conclusio e quae sita. Quod si ex CD propositionibus erit conclusio

clusio aliqua, erit pportio vna ex ipsis ad altera, pportio totius ad partē. si ergo conclusio ista erit conclusio E, aut vna ppositionum A B, erunt sylli plures super conclusione vna: quod nō est impossibile. Si vero conclusio propositionum C D non erit conclusio E, neque vna etiā ex propositionibus A B, erunt sylli plures super quæstis pluribus non coniuncti sibi inuicem. Quod si propositiones C D non ita se habuerint, vt pportio vnius ad altera sit pportio totius ad partem, non erit vtilitas ad conclusionē: nisi acceptæ fuerint p modum inductionis ad verificandas propositiones sylli, aut ad occultandam celandamq; conclusionē, aut ad aliud tale ex his, propter quæ accipiunt propositiones non necessarię ad conclusionē, sicut q declaratū fuit in Octauo libri Dialectices. et hoc est, quod sequitur, cū posuerimus, q conclusio ppositionū A B est E. Quod si conclusio propositionū A B fuerit aliud ab E, & aliud ab altera propositionū C D, non effugiet et consistit, quin conclusio propositionum C D, aut sit conclusio E, aut una ppositionum A B, aut aliud ab istis: vel vt C D sint ppositiones non concludētes oīno. Si vero extiterit conclusio A B aliud ab E, & aliud ab altera propositionū C D, non erit sylli super quæsto. Et si fuerit etiam conclusio propositionū C D aliud ab E, & aliud a propositionibus A B, non erit sylli super quæsto vno tanq; sup quæsto, sed erunt syllogismi plures super quæstis pluribus. Sin autē fuerit conclusio propositionū C D vna ex ppositionibus A B, erūt etiam consimilit̃ syllogismi plures super quæsto vno, nisi aliud extiterit a quæsto. Quod si C D propositiones sint nō concludētes, non conferēt aliquid conclusioni propositionū A B, cū hoc etiam, q conclusio propositionū A B est aliud a quæsto. Si vero fuerit conclusio ppositionū A B vna ex propositionibus C D non effugiūt similiter et propositiones C D ab his tribus dispositionibus, uel vt cōcludant E, uel vt cōcludant altera propositionū A B, uel vt cōcludāt aliud ab his. Si igitur concluderint E, erunt sylli plures super quæsto vno, sed iam declaratū fuit, q hoc non est impossibile. Quod si fuerit conclusio sua vna ex ppositionibus A B, erit monstratio circularis, & non erit ibi sylli super quæsto. Quod si fuerit conclusio sua, conclusio ex ppositionibus C D alia ab E, et alia ab altera ppositionum A B, erunt consimilit̃ sylli plures super quæsto vno, nisi fuerit aliud a quæsto. Sin autē propositiones C D nihil concludant penitus, non erit ipsis vtilitas ad conclusionē, & erunt cassæ, & erit ibi sylli vnus, sed super alio a quæsto. Iā igitur declaratum fuit, q oīno fieri non potest, vt imaginemur quæstum vnum monstrari per sylm vnum compositū ex pluribus ppositionibus q; duabus, & ex hoc et manifestum est, q nō potest quæstum vnum monstrari per sylm vnu compositum ex pluribus terminis q; tribus, & hoc est, quod intendebamus ostendere. Postea igitur q; monstratū fuit q oīs sylli simplex non erit ex pluribus terminis q; tribus, & tres termini erunt duæ propositiones tm̃: ergo syllogismus oīs non erit ex pluribus propositionibus, q; duabus, & terminis tribus, & planum etiam q non erit expaucioribus: igitur syllogismus oīs nō erit ex pluribus terminis q; tribus, neq; ex paucioribus. Quod cū fuerit planum, manifestū etiā erit q oīs syllogismus simplex, aut compositus ex sylis simplicibus perfectis, in quo non deficiat ppositio ex ppositionibus necessarijs ad conclusionē vltimā, componit̃ ex propositionibus paribus, et terminis imparibus: qm̃ termini superant propositiones vno, quodq; qualiscūq; syllogismus fuerit sicut hanc dispositionē, & non habuerit propositiones suas pares, q inquam non concludit, nisi in ipso accepta fuerit ppositio non necessaria ad conclusionē, aut derelicta fuerit aliqua ex propositionibus neces-

sarijs, & propriū est hoc sylli, vt sint in ipso conclusiones dirēctiū propositionū: qm̃ ex oibus duabus propositionibus est conclusio. Sylis vero compositus sicut istam dispositionē vocatur coniunctus, in quo videlicet coaptatur, veluti diximus, oēs ppositiones necessarię ad conclusionē quæstis, & repetunt̃ propositiones mediæ bis, semel ex eo quo sunt conclusiones, & semel ex eo quo sunt propositiones. Et intelligo p propositiones mediæ propositiones, quæ sunt inter quæstum primū & propositiones primas, ex quibus componunt̃ syllogismi simplices, ad quos resoluitur syllogismus compositus, ipsi autē sunt per se notī, quemadmodum si monstratū fuerit q A est in B per propositiones C D, & monstratur utraq; istarum duarum propositionum per duas propositiones, puta, si monstrat̃ ppositio C per propositiones E G, & ppositio D per propositiones E B, & sint propositiones E G E B quatuor p se manifestæ, & sint oēs propositiones istius syllogismi præter quatuor aliquā conclusiones, & aliquā propositiones, hoc est conclusiones respectu superiorū, & propositiones respectu inferiorum. Verū syllogismus cōsecutiuus, qui vocatur partitiuus, hoc est, in quo ponunt̃, aut oēs propositiones tm̃ sine conclusionibus consequentibus ex ipsis, aut pars propositionum sicut modū, quo nō dicuntur oēs propositiones, propriū habet, vt semp̃ termini vno superent propositiones, non autē erunt propositiones semper pares & termini impares, quemadmodum erant in syllogismo composito coniuncto, sed propriū huius consimiliter erit, cū fuerint propositiones pares vt sint termini impares, & cū fuerint ppositiones impares vt sint termini pares, qm̃ hoc est propriū numerorū, quorū vnus addit super alium, q si fuerint propositiones impares & termini pares, & additus fuerit terminus vnus, conuertetur dispositio, & erunt ppositiones pares & termini impares. Quā igitur hoc consequitur sylm, vt ex ppositionibus suis aliqua aliquibus coaptentur, & non sit distinctio conclusionū inter ipsas, de quibus mentionem facimus in syllo coniuncto, sed negligant: sequit̃ ergo vt innouet̃ conclusio in ipso simul cū oibus tribus terminis ex illis conclusionibus, quarum aliqua est opus ad conclusionē quæstis, & aliqua nō est opus, & hæc sunt conclusiones, quæ vocant̃ superflua. Quod cū ita fuerit, erunt conclusiones innouate in hoc syllogismo multo plures & terminis & propositionibus, hoc est, qm̃ si extiterint termini plures quatuor, et addat̃ terminus vnus, addent̃ etiā conclusiones pauciores terminis pcedentibus termino vno: qm̃ non complicabit̃ conclusio ex termino addito & consequente, sed ex ipso complicabit̃ & termino tertio: amplius ex ipso & ex termino quarto, & consistit vsq; ad vltimum terminorū, qui fuerit terminus additus ad extremitatē inferiorē: qui videlicet subijciat̃ pdicato vltimo, aut in extremitate superiore, qui pdicetur de pdicato primo, vel vt addat̃ sicut etiā in medio, & hoc, qm̃ cū fuerit additus in medio, faciet̃ itidē conclusiones cum terminis superioribus & cū inferioribus præter duos terminos consequētes, quorum alter superior, & alter inferior. Exemplum huius, qm̃ si nobis subijciant̃ termini quatuor A B C D, erunt ex terminis istis tres conclusiones, conclusio ad terminos A B C, & conclusio ad terminos A C D, & conclusio ad terminos B C D. Quod si addat̃ supra ipsos terminus vnus, ut exempli gr̃a E, innouantur tres conclusiones, conclusio ad terminos E D C, & conclusio ad terminos E C B, & cōclusio ad terminos E B A. erunt igitur conclusiones innouate a termino addito pauciores terminis, cū quibus complicatur terminus additus vno. Secundū igitur considerationes istas fieri potest, vt consistamus super cognitione duarum speciesum syllogismi compositi, coniunctiui & partitiui.

Nota quis sit syllogismus compositus.

Nota quis sit syllogismus consecutiuus, q partitiuus dicitur.

Nota hic de multiplicatione conclusionum.

Exemplum multiplicationis.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

qm̄ si non complicabuntur ipsis proprietates istæ, & propositiones non sint additæ ad hanc intèriorem, vt sint additæ propositiones, quibus non est opus ad quæ situm, planum q̄ oratio non erit syllogismus compositus oïno non coniunctiuus neq; diuisiuus. in quocũq; igitur inueniuntur proprietates coniunctionis, erit coniunctiuus: & in quocũq; inueniuntur proprietates diuisionis, erit diuisiuus.

Quæ problemata per quas figuras concludantur, et quæ facile, quæue difficulter concludi possint. Cap. XXVI.

Quoniam autē habemus de quibus syllogismi, & quale in vnaquaq; figura, & quot modis monstratur, manifestum nobis est & quale problema difficile, & quale bene argumentabile. quod enim in pluribus figuris, & per plures casus concluditur, facilius: quod autē in paucioribus & per pauciores, difficilius argumentabile. Vniuersale itaq; affirmatiuum per solam primam monstratur figuram, & per hanc vno tantum modo. Priuatiuum autem, & per primam & per mediam. ac per primam quidem vno solum modo: per mediam vero dupliciter. Sed affirmatiuum in parte per primam, & per vltimam: vno tantum modo per primam, trifariam autem per vltimam. Priuatiuum vero s̄m partem in omnibus figuris monstratur: præterquam q̄ in prima quidem, semel: in media vero atque vltima, in illa bifariam, in hac tripliciter. Planum itaque, q̄ vniuersale prædicatiuum construere quidē difficillimū, destruere vero facilius. Omnino autem tollere vniuersalia facilius, quàm ea quæ sunt in parte, nanq; & si nulli, & si alicui non insit, sublatum est. horum autem alicui quidē non, in omnibus monstratur figuris: nulli vero, in duabus. Sed eodem pacto & in priuatiuis, nanq; & si omni, & si alicui, sublatum est quod à principio: hoc autem erat in duabus figuris. In ijs vero quæ sunt in parte, vno tantum modo, aut omni, aut nulli ostendentem inesse. Sed conuenienti faciliora quæ in parte: nanq; & in pluribus figuris, & per plures casus. Et omnino non oportet latere, q̄ destruere per se inuicem est, & vniuersale per ea, quæ sunt in parte, & hæc per vniuersalia, construere vero nō est vniuersale per ea quæ sunt s̄m partem, sed per illa hæc est. Simul autem manifestum, q̄ & destruere facilius est, q̄ construere. Quomodo igitur efficiatur omnis syllogismus, & per quot terminos ac propositiones, & quomodo se habentes inuicem: amplius, quale problema in vnaquaque figura, & quale in pluribus, & quale in paucioribus monstratur, planum ex dictis.

Quæ problemata per quam, & quæ per plures figuras concludantur: & quæ facile, quæue difficulter concludi possint. Cap. XXVI.

Sed quoniam species conclusionum, quæ sunt ex syllogismis, sunt apud nos notæ, & in quot figuris sit vna & eadē conclusio, & in quot speciebus sit istius figuræ, planum nobis erit in hoc, qualis spēs conclusioni ac quæstorij ita se habuerit, vt cū difficultate super ipsa syllogismus inueniri possit: & qualis syllogismorum spēs ita et se habeat, vt facile super ipsa inueniatur syllogismus, qm̄ manifestum, q̄ spēs, quæ monstrat per syllogismos pluriū figurarum & pluriū specie, q̄ figuræ vnius & eiusdem, q̄ inq; est facilior ea, quæ ostendit per syllogismos pauciores figurarum & pauciorū spērū. Monstratum est itaq; q̄ vniuersalis affirmatiua non ostendit nisi in prima figura, et hoc in vna specie ipsius. Et declaratum est et, q̄ vniuersalis negatiua monstrat in duabus figuris prima et secunda: in prima in vna tm̄ specie, in secunda in binis speciebus. De affirmatiua etiā particulari consimiliter monstratum fuit, q̄ concluditur in figura prima in specie vna ipsius, & in tertia in tribus speciebus. Et consimiliter quæ monstratum fuit, q̄ particularis negatiua concluditur in omnibus figuris: in prima in specie vna, in secunda in binis speciebus, & in tertia in tribus speciebus. Quod cum ita fuerit, vt exposuimus, planum q̄ difficillima ad construendum est vniuersalis affirmatiua, cum per vnicam viam destruat: ad destruendum vero est oïum facillima, cum destruat per constructionem particularis negatiuæ. particularis autē negatiua constructu facillima oïum: cū in pluribus ex ipsis constructur, amplius, quia constructur per vlem negatiuam. Et oïno vniuersalis destructu facilior q̄ constructu: qm̄ destruit p̄ constructionē sui contradictorij, quod est particulare, & per constructionē sui cōtrarij, quod est vle. Vniuersalis autem negatiua constructur in duabus figuris, & destruitur etiam in duabus figuris: nisi q̄ destructio ipsius facilior est constructione eiusdem, & hoc, qm̄ destruitur per constructionem particularis affirmatiuæ & vniuersalis affirmatiuæ, quæ constructur per modum vnū, & est conclusio p̄ se. Particularia vero quæ sita constructu faciliora sunt q̄ destructu, & hoc, qm̄ construuntur ex vno modo per se, & monstratur in pluribus figuris ac spēs pluribus: & ex modo constructionis ipsius vniuersalis, quod continet ea, destruantur aut per modū vniuersalis sui contradictorij tm̄. & propterea inter ipsa difficultas est in destruendo negatiuū particulare: qm̄ ipsum vtriq; destruitur per vle affirmatiuum: quod ex ipsis cōstructu difficillimū est. Et oïno constructio affirmatiui facilior est cōstructione negatiui, & hoc, qm̄ particulare negatiuum monstratur per plures vias, q̄ sint hæc, per quas ostenditur particulare affirmatiuum. Consimiliter vniuersale negatiuū monstratur per plures vias q̄ sint hæc, per quas monstratur vniuersale affirmatiuum. Cū ergo constructio affirmationis sit destructio inuentionis, propter hunc modū iam vere possumus dicere, q̄ destructio est facilior constructione. Quod si accipiamus vle particulareq; construenda ac destruenda, erit destructio vniuersalis leuior constructione eiusdem, particularis autē econuerso. Sed iam declaratum est ex eo quod diximus, qualis erit ordo terminorū in syllogismis, & ex quot terminis, & ex quot propositionibus constabit, & quomodo oporteat proportionem propositionum inuicem se habere: & quale quæ situm in quali monstratur figura: & quod ostendatur in figuris paucioribus, & quot in figuris pluribus. Iam itaq; completa est pars prima istius tractatus.

Sectionum

SECTVM SECVNDVM.

De abundantia Propositionum, inuentioneq;
Medij syllogistici.

Quo pacto inueniende sint Proposi-
tiones. Cap. I.

10 **Q**uomodo autem abundabimus
syllogismis ipsi semper ad posi-
tum, & per qualem viam acci-

piemus principia, quæ circa vnũ
quodq; iam nunc dicendum.

non enim solum fortasse oportet generatio-

15 nem considerare syllogismorum, verum &
faciendi potentiam habere. Omnium itaq;

entium, hæc quidem talia sunt, vt de nullo ve-

re vniuersaliter prædicentur, vt Cleon, & Cal-

20 lias, & * quod secundum vnumquodque, &
sensibile; de his autē alia: etenim horum vterq;

que homo, & animal est. illa vero ipsa quis

dem de alijs prædicatur, de his autē alia prius

25 non prædicantur. sed alia & ipsa de alijs, &
de ipsis altera: vt homo de Callia, & de homi-

ne animal. Quod igitur entium quædam de

nullo apta nata sunt dici, manifestum. ferme

enim sensibile vnumquodque tale est, vt

de nullo prædicetur, nisi vt secundum acci-

30 dens. dicimus nanque aliquando album il-

lud Socratem esse; & accedēs Calliam. Quod

autem & sursum tendentibus statur aliquan-

do, rursus dicemus: nunc vero sit hoc positũ.

De his igitur non est demonstrare alterum

prædicatum, nisi secundum opinionem: sed

35 hæc de alijs, neque quæ * secundum singula

de alijs, sed altera de illis, quæ vero intermedia

sunt, planum quod vtroque modo contin-

40 gunt, nanque & ipsa de alijs, & alia de his dis-

centur: & quasi rationes & considerationes

sunt maxime de his. Oportet itaque propo-

45 sitiones circa vnumquodq; sic excerpere: sup-

ponentem ipsum primum, & definitiones, &

quæcunq; propria rei sunt; deinde post hoc,

quæcunq; rem sequuntur, ac rursus quæ res

50 sequitur, & quæcunq; non contingunt ipsi

in esse, quibus autē ipsum non contingit, non

eligendum, eò quod cõuertitur priuatiuum.

Diuidenda autem sunt & consequentium,

quæcunq; in eo quod est quid, & quæcunq;

55 propria, & quæcunq; vt accidentia prædican-

tur: & horum qualia ex opinione, & qualia se-

hominem, sed quid omnem hominem sequi-
tur. Per vniuersales nanq; propositiones syl-
logismus. nanque cùm est indefinitum, incer-
tũ, si vniuersalis propositio est: cùm vero de-
finitum, planum. Consimiliter autem eligen-
da, & quæ ipsum sequitur tota, ob dictam cau-
sam: ipsum vero consequens non assumen-
dum totum sequi. dico autē veluti hominem
omne animal, aut musicam scientiã omnem:
sed tantũ simpliciter sequi, quemadmodum
& protendimus. nanque inutile alterum, &
impossibile: veluti omnem hominem eẽ om-
ne animal, aut iustitiam omne bonum. sed ex
quo sequitur, in illo oĩ dicitur. Sed cùm ab alijs
quo contineatur subiectum, quod cõsequen-
tia oportet accipere, quæ sequuntur vniuer-
sale, vel non sequuntur, non eligenda in his:
sunt enim in illis accepta. quæcunq; enim ani-
mal, et hominem sequuntur, et quæcunq;
non in sunt, cõsimiliter. Quæ vero circa vnũ
quodq; propria accipiẽdum. sunt enim quæ
dã speciei propria præter genus: necesse nan-
que diuersis speciebus propria quædã inesse.
Neq; igitur vniuersali eligendum, quæ sequi-
tur quod continetur: vt animal quæ sequitur
homo. necesse enim si hominem sequitur ani-
mal, & hæc omnia sequi. conuenientiora au-
tem hæc hominis electionis. Assumenda ve-
ro et quæ vt plurimum sequuntur, et quæ se-
quitur. problematum nanq; vt plurimum, et
syllogism⁹ ex propositionibus vt plurimum,
aut omnibus, aut aliquibus. similis nanque
vniuscuiusque conclusio principijs. Amplius
quæ omnia sequuntur, non eligendum. non
enim erit ex ipsis syllogismus. ob quam autē
causam, in sequentibus erit manifestum.

PARS SECVNDA.

De inuentione Propositionum, Medijq; syllogistici.

Quo pacto propositionum copia que-
renda sit. Cap. I.

10 **I**xit. Sed iã est opus, vt sciamus quõ
cadi syllogismus super omni quæsito,
cuius cognitionem intendimus, & per
qualem viam accipiuntur propositio-
nes cuiuscunq; syllogismi. nõ enim so-
lum nobis est opus, vt cognoscamus
quid syllogismus, sed etiam vt sciamus ordines, p quos
accidit, vt faciamus syllogismum. hoc autē perficitur
ex cognitione duarum sp̄erum ordinum: quarum vna
est, vt sciamus ordines, in quibus accidit syllogismus:
secũda vero, vt sciamus ordines, in quibus sunt exitus
propositionum syllogismi. Dicamus igitur, q; entũ
aliqua de nullo penitus prædicantur, nisi p accedēs, &
per viam non naturalē: de ipsis vero reliqua prædican-
tur: puta, indiuidua substantialia sensibilia, vt Ziad.
dicimus enim q; Ziad est homo et animal: quodq; re-
liqua de ipso prædicantur, ipsum vero non dicitur de
reliquis,

Nota duos
ordines iue-
niendi syllog-
ad quæsitum:
quorũ vn⁹ e
ad materiam
alter ad formam
mam-
Diuisio p̄dis-
catorum.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

reliquis, nisi per accidens. veluti cum dicimus, qd hoc album est Zihad. Alia vero sunt, de quibus aliqua predicantur, quæq; & ipsa de aliquo dicuntur: quæadmodum prædicatio spærum de indiuiduis, & generum de spæbus, puta, in exemplo, prædicatio animæ de homine, & prædicatio hominis de Zihad & Amar. qd binæ istæ species inueniantur, manifestum per se. Tertia vero species est eorum, quæ predicantur de aliquo, & nihil omnino de ipsis prædicatur, & hoc sicut viam naturalem. Amplius species ista prædicationis monstratur in libro demonstrationis: quoniam ibi ostenditur, qd prædicata omnino deueniunt ad prædicatum vltimum, de quo penitus non dicitur prædicatum. Quod cum fuerit positum & planum etiam extiterit, qd maxima pars inuestigationum & quæstionum est de rebus medijs inter ambas istas extremitates, hoc est, quæ predicantur de aliquo, & aliquid de ipsis prædicatur: planum qd omne quæsitum inuenitur in hoc genere, in quo sit & prædicatum & subiectum, qd omne inquam quæsitum tale ita se habeat, vt & ipsum de alio dicatur, & aliud de ipso prædicetur. Quod cum etiam fuerit positum cõsimiliter, sequitur vt via, per quam omnino assequimur dispositiones propositionum cuiuscunq; quæsitum, contineatur sub hoc genere entium, hoc est sit sub medijs, posteaq; à principio distinctum fuerit quæsitum in duos terminos, prædicatum videlicet & subiectum: quoniam quæsitum omne distinguitur in istos duos terminos. Præterea inspiciemus ea omnia, quæ inueniuntur in vnoquoq; istorum terminorum, hoc est ea, quæ sequuntur subiectum quæsitum, quæq; sequuntur prædicatum eiusdem: puta, definitiones, genera, differentias, propria et accidentia consequentia rem. & ad hæc ea, in quibus inuenitur vnusquisq; terminorum quæsitum: hoc est ea, ex quibus sequitur subiectum quæsitum, & ex quibus sequitur prædicatum eiusdem. & ea etiam cõsimiliter, quæ negantur ab vtroq; terminorum duorum istorum: quoniam iam monstratum fuit qd negationes conuertuntur. Oportet autem vt discernamus, qualia ex istis prædicatis sunt definitiones vnus duorum terminorum, aut vtrorumq;, & qualia genera, & qualia propria, & qualia accidentia consequentia. Et cõsimiliter opus etiam est vt discernamus, quale ex istis est definitio in veritate, aut genus, aut proprium, aut accidens: & quale ex istis est definitio secundum opinionem celebratam, aut genus, aut proprium, aut accidens, secundum qd facit Dialecticus in quacunq; arte. quoniam quod erit sicut veritatem, fiet in arte demonstrationis: quod autem erit sicut opinionem celebratam, fiet in arte Dialecticæ: & omnino quanto copiosiores erimus specierum propositionum, tanto citius inueniemus quæsitum. Cæterum ex consequentibus oportet vt accipiamus vniuersaliter consequentia vtrunq; terminorum, hoc est prædicata de vtroq; ipsorum: non autem consequentia appropriata, quæ sunt particularia, hoc est, quæ prædicantur de aliquo ipsorum, puta in exemplo, si fuerit quæsitum, an homo ita sit, non debemus eligere, quod sequitur aliquem hominem, sed quod sequitur omnem, quoniam non est syllogismus, nisi ex propositionibus vniuersalibus, quæadmodum declaratum fuit. Cõsimiliter non est opus, vt accipiamus propositiones indefinitas, quarum potentia est potentia particularis, sicut qd declaratum fuit: neq; planum ex dispositione ipsarum, an sint particulares, an vero vniuersales. Eodem pacto oportet, vt eligamus ea, quæ consequitur vtrunq; duorum terminorum, vniuersalia, puta in exemplo, quod sicut totum sequatur homo, non autem quod sicut partem. Oportet autem vt sepimentum semper coaptetur subiecto propositionis acceptæ, non autem prædicato. quoniam si coniungeretur prædicato, erit aut impossibilis, aut inutilis ad syllogismum, sicut

qd declaratum fuit in libro præcedente. Cum vero fuerit vnus duorum terminorum quæsitum, cuius quæris accipere consequens comprehendens, non refert hoc in loco, siue quæris consequens suum per se, aut consequens huius vniuersalis comprehendens ipsum. puta in exemplo, si quæramus verbi gratia consequentia hominem, et nouerimus qd animal continet hominem, non refert hoc in loco, siue accipiamus aliquid consequens ex consequentibus hominem, aut aliquid consequens ex consequentibus animal: quoniam omne id, quod consequitur comprehendens hominem, tam & hominem consequitur. Amplius, si quæramus aliquid, quod sequatur vnum duorum terminorum, & fuerit terminus, cuius consequentia quærimus, continens aliquid subiectorum suorum, non est opus vt simus solliciti ad verificandum, qd consequens istum terminum sequitur etiam subiectum suum: quoniam planum est, qd omnia consequens aliquid, consequitur etiam comprehensum in ipso: sed est opus vt verificemus, qd terminus, cuius consequens accipitur, comprehenditur in hoc subiecto, puta in exemplo, si animal sequitur hominem, & continet ipsum, sequitur etiam omne id, quod continetur ab ipso homine, atq; opus est, vt verificemus, qd in hoc continetur, aut non continetur homo. Et est etiam opus, vt eligamus ex istis consequentibus proportionatis quæsitum, si enim extiterit quæsitum possibile vt multum, accipiamus consequentia possibilis vt multum, quoniam syllogismus quæsitum possibilis vt multum erit ex propositionibus, quæ sunt vt multum: quæadmodum syllogismus quæsitum existentium in materia necessaria erit ex propositionibus necessarijs. Hi autem sunt duo ordines, per quos quærimus copiam propositionis, & omnes syllabæ, cuius constructione intendimus.

Quo pacto inuenienda sint media in omni syllogismorum genere, construendiq; syllogismi. Ca. II.

Construere igitur volentibus de aliquo toto, aspiciendum quidem in subiecta eius, quod construit, de quibus ipsum dicitur: de quo autem oportet prædicari, quæcunq; hoc sequuntur. si namq; horum aliquid idem fuerit, necesse est alterum alteri inesse. Si vero non qd omni, sed qd alicui, quæ sequitur vtrunq;, si enim horum aliquid idem, necesse alicui inesse. Cæterum cum nulli oporteat inesse, cui non est opus inesse ad sequentia: quod autem oportet non inesse, in quæ non contingunt ipsi inesse, aut econuerso, cui quidem oportet non inesse, quæ non contingunt ipsi inesse: quod autem non inesse, in consequentia. cum. n. hæc vtralibet eadem fuerint, nulli contingit alteri alterum inesse. fit. n. quæcunq; quidem qui in prima figura syllabæ, quæcunq; aut qui in media. Quod si alicui non inesse, cui oportet non inesse, quæ sequitur: quod autem non inesse, quæ non possunt ipsi inesse. si. n. horum aliquid idem sit, necesse alicui non inesse. Sed magis fortasse sic erit vnusquodq; dictorum manifestum. Sint. n. consequentia A, in quibus B, quæ vero, ipsum sequitur, in quibus C, quæ autem non contingunt ipsi inesse, in quibus D. Rursus ipsi E inexistia, in quibus F, quæ vero ipsum sequitur, in quibus G, quæ autem non contingunt ipsi inesse, in quibus H.

Maxima pars quæstionum est de prædicatione medijs inter extremitates, i. genera generalissima & indiuidua.

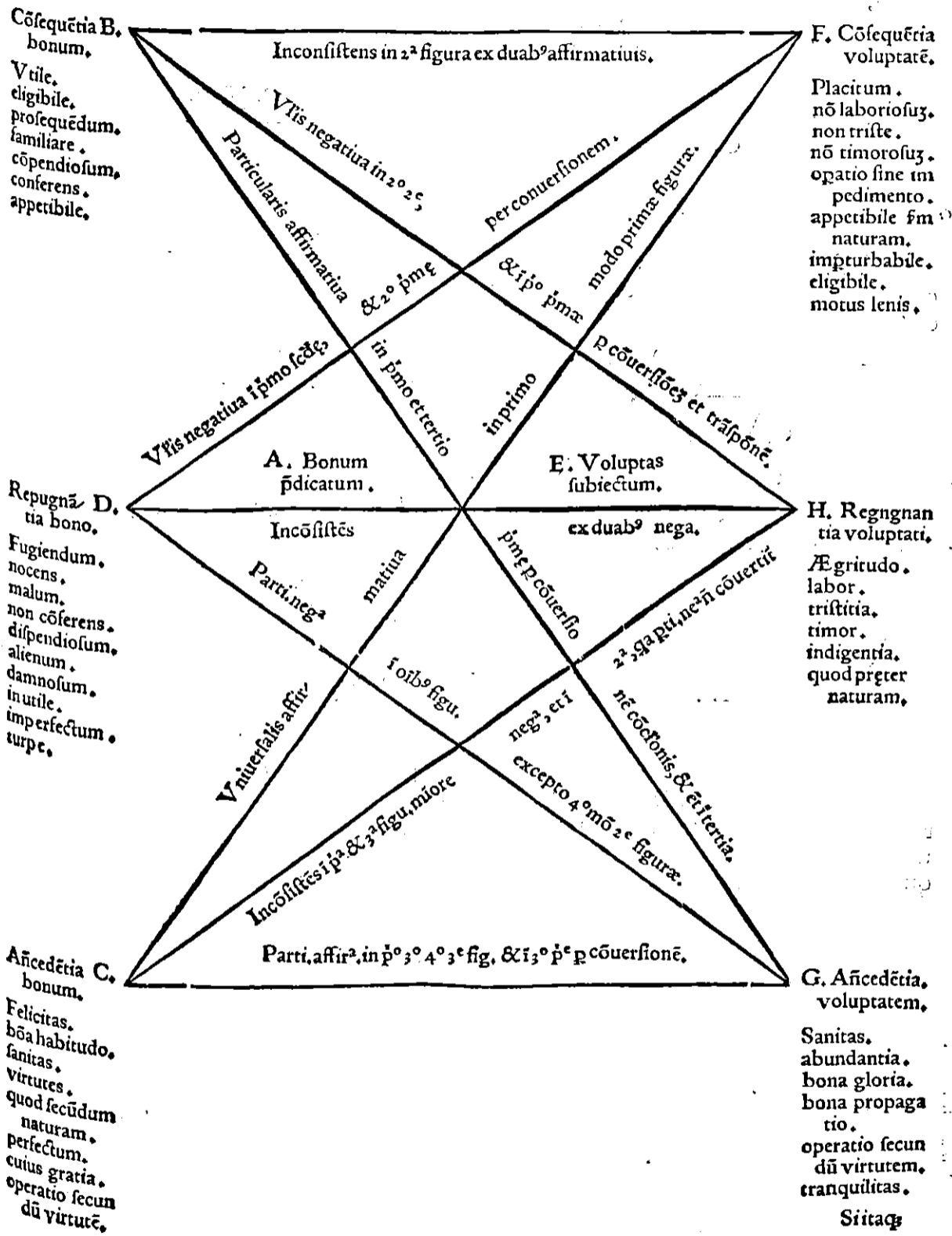
Via ita ad proponendas consequentias sumitur ex prædicatione medijs.

Quæ sint ipsi cõsuetudines ex prædicatione subiecti & prædicatione quæsitum.

Sepimentum hoc est determinatio est ad eundem subiecto non prædicato.

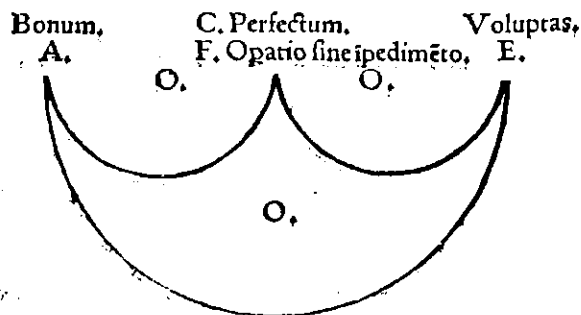
Figura

Figura methodi, pro medio in singulis coniugationibus & utilibus & inutilibus inueniendo, ex Antiquis excerpta.

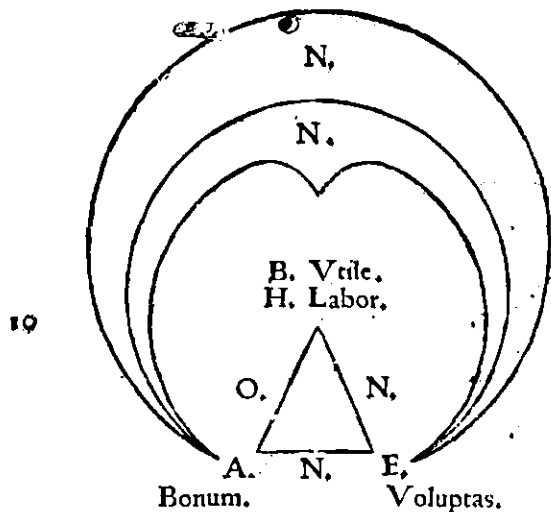

PRIORVM RESOLVTORIORVM

Si itaq; aliquid eorum quę C idem erit alicui eorum quę F, necesse est A omni E inesse. nãq; F omni E; A vero omni C; quare A omni E.

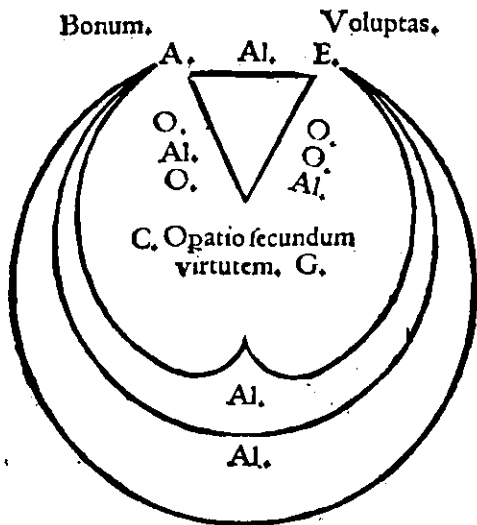

Coniugatio concludens vlem affirmatiuam.

19

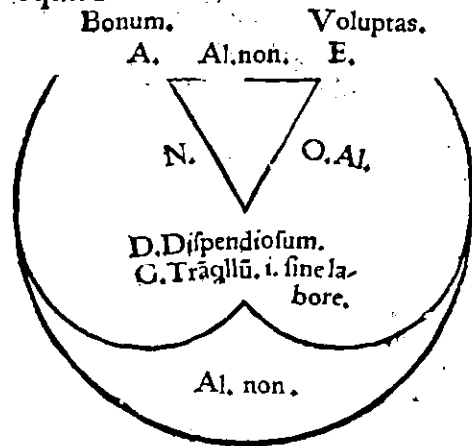
Quòd si C & G idem, necesse A inesse alicui eorum quę E. nãq; A ipsi C; E autem sequitur omne C.

Coniugationes concludentes particularem affirmatiuam in tertia figura, que reducuntur ad primam, vt supra ostensum est.

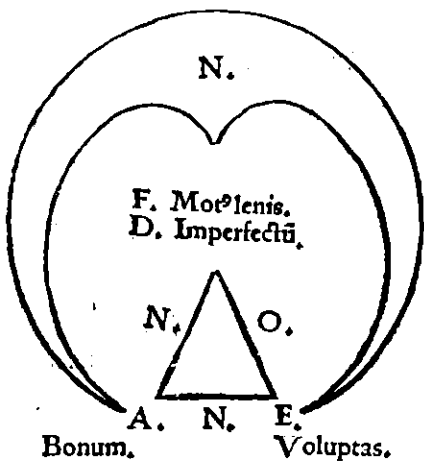
Quòd si D & G idem, A alicui eorum quę E non inerit, ipsi nãq; G non inerit, quoniam necq; ipsi D; G autem est sub E; quare alicui eorum quę E non inerit.

20

30

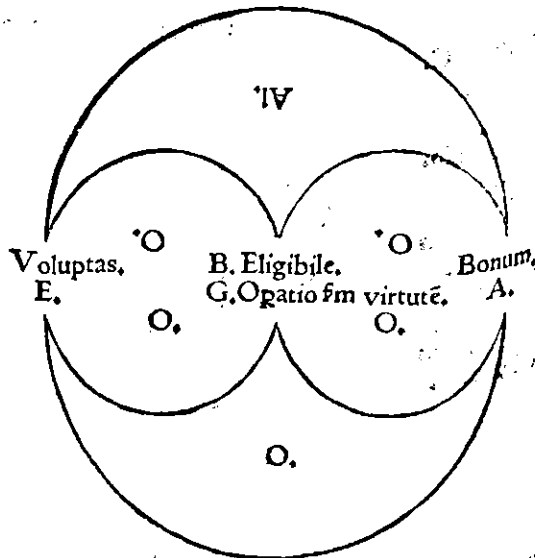
Si vero F & D idem, nulli eorū quę EA inerit ex prosyllogismo, quoniam enim conuertitur priuatiuum, et F ipsi D idem, nulli eorum quę F inerit A; F autem omni E.

Coniugationes concludentes vlem negatiuam, prius in secunda figura ex prosyllogismo, in prima postea per conuersionem.

Si vero ipsi C & B idem, conuersus fit syllogismus. G nãq; inerit omni A; B enim omni A. E vero ipsi B; nam idem erat ipsi C. A autem omni E non necesse inesse; alicui vero necesse; eo quòd quę secundum partem cum vniuersali prædicatione conuertitur.

40

50

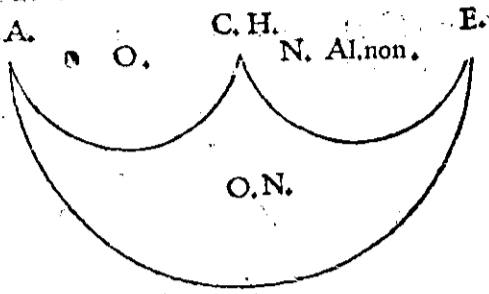
Rursus si B & H idem, nulli eorū quę E inerit A, nam B omni A; nulli vero inerit eorum in quibus E, idem nãque erat ipsi H; H autem nulli eorum quę E inerat.

Planum

Planum itaq; quod ad prædicta inspicien-
dum vtriusq; secundum vnumquodque pro-
blema. per hæc enim omnes syllogismi.

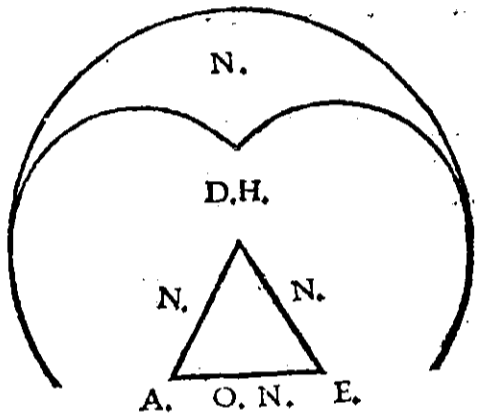
Verū oportet & consequentiū & quæ cōse-
quitur vtrunq; ad prima & vniuersalia maxi-
me inspicere. vt ipsius E magis ad K F, q̄ ad F so-
lum; ipsius autem A ad K C, quā ad C solum.
Si enim A inest K F, & F, & E inest. q̄ si non se-
quitur ex hoc, accidit ipsum F sequi. Consi-
militur autem & in quibus ipsum sequit, con-
siderādum. si enim prima, & quæ sub illa se-
quitur. q̄ si non hæc, sed quæ sub hæc, accidit.

Palam vero, & q̄ per tres terminos ac binas
ppositiones consideratio, & per prædictas fi-
guras syllogismi omnes. Monstratur namq;
A inesse omni E, quādo eorum quæ C & F idē
aliquid acceptum fuerit. hoc autem erit mes-
dium: extrema vero A & E. fit itaq; prima figu-
ra. Sed alicui, quando C & G sumptum fit. hæc
autem vltima figura: medium enim fit C. Nul-
li vero quādo D & F idem. sic autem & prima
figura & media. prima, quod A inest nulli F (si
quidem cōuertitur priuatiuum) F autem om-
ni E. media vero, quoniam D nulli A; E autem
omni inest. Verum alicui non inesse, quando
D & C idē sit. hoc autem vltima figura: A nanq;
que nulli C inest, E vero omni C. Planum
itaque, quod per prædictas figuras syllogis-
mi omnes, & quod non eligenda quacuncq;
omnia sequuntur, eo q̄ nullus ex ipsis fit syl-
logismus. construere namq; penitus non erat
ex sequētib; . priuare autem non contingit
per id quod omnia sequitur: oportet. n. huic
quidem inesse, illi vero non inesse. Sed & ma-
nifestum, q̄ alię considerationes eorum, quę
sunt secundum electiones, inutiles sunt ad fa-
ciēdum syllogismum. quemadmodum si cō-
sequētia vtrunq; eadem sunt. aut si quæ
sequitur A, & quę non contingunt ipsi E. aut
quodcunq; rursus non accidit vtriq; inesse.
non enim efficitur syllogismus per hæc. Nāq;
si consequētia eadem, vt B et F, fit media figu-
ra, prædicatiuas habens propositiones.

Inconsistens.
ex negatiua
minore i pri-
ma figura ob-
candem ra-
tionem.

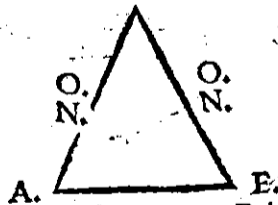
Si vero quocunq; non cōtingunt vtriq;
vt D & H, priuatiuæ ambæ propositiones, aut
in prima, aut in media figura. sic autem nullo
modo syllogismus.

Inconsistentes
cōiugatiōes
ex duob; ne-
gatiuis, eadē
de causa.

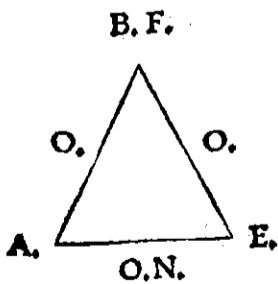
Sed manifestum & qualia eadem accipien-
da, quæ secundum inspectionem, & nō qua-
lia diuersa, aut contraria. primū quidem, quo-
niam inspectio medi; gratia; mediū vero non
diuersum, sed idem oportet accipere. postea
& in quocunq; accidit fieri syllogismum, co-
q̄ suere accepta contraria, aut nō contingen-
tia eidem inesse, in prædictos omnia reducen-
tur modos. Veluti si B & F contraria, aut non
contingunt eidem inesse. erit enim his acce-
ptis syllogismus, q̄ A cōtingit inesse nulli eor-
um quę sunt E. sed non ex ipsis, verū ex præ-
dicto modo. nam B A quidem oi: E vero nulli
inest; quare necesse B idem esse alicui H.

Bonum. Malum.
B. F.

Contigatio
nulla ad neg-
gatiuā vlem
cōcludendā:
quia idē va-
let, ois pul-
chritudo ma-
la, ac nulla
bona: vt ois
finis hois bo-
nus, ac nullus
malus.

Rursus si B & C non contingunt eidem in-
esse, quod A non inest alicui eorum quę sunt
E. sic etenim media erit figura. Nam B A quidē
omni: C vero nulli inest: quare necesse B ali-
cui eorum quæ H idem esse. nāq; non contin-
gere B & C eidem inesse, nihil differt, quā
B idem

Sin autem quæ sequitur A, & quę non con-
tingunt ipsi E, vt C & H, prima figura, priuatiuā
habēs propositionē, quę ad minus extremū.

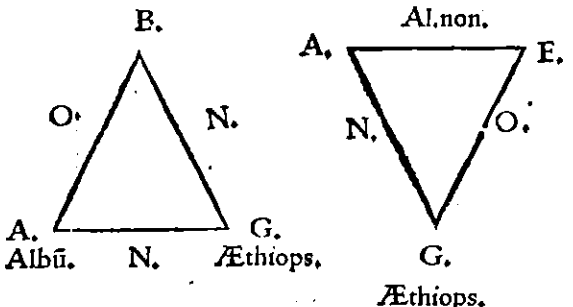
PRIORVM RESOLVTORIORVM

* Græci dicunt legēdū esse, H idem eē alicui eorum quæ D.

* B idem esse alicui eorum quæ H. oīa enim accepta sunt non contingentiā inesse ipsi E. Manifestum igitur, q̄ ex his ipsis inspectiōnibus nullus syllogismus.

Disgregatiū visus. Album. Homo.

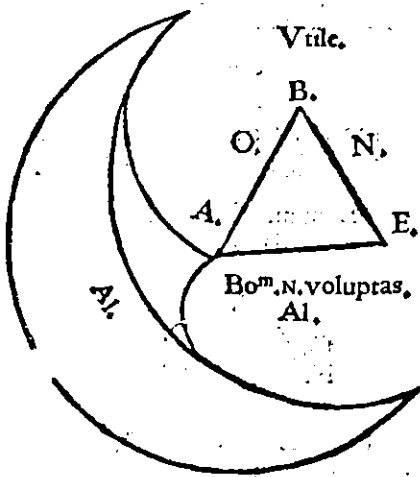
Concludit hæc coniunctio per B & H: quia idem valet consequens p̄dictū, & aīis subiectū eē cōtraria, ac cōsequēs p̄dicta tum, & repugnans subiecto idē esse.

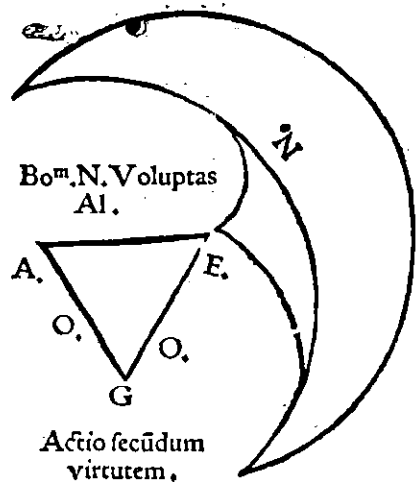
De sylis ad impossibile.

Quod si B & F cōtraria, necesse B idem esse alicui eorum quæ H, & syllogismus per hæc fieri. Accidit itaque ita speculantibus inspicere aliam viam à necessaria, propterea quod latet identitas eorum quæ B, & eorum quæ H. Eodem autem pacto se habent & syllogismi ad impossibile deducētes cum ostensiuīs, nancq; & hi fiunt per cōsequentia, & que consequitur vtruncq; & eadem inspectio in amobobus, quod enim ostensiuē monstratur, & per impossibile est ratiocinari per eosdem terminos; & quod per impossibile, & ostensiuē: vt q̄ A nulli eorum que E inest. Ponatur enim alicui inesse, quoniam igitur B omni A; A vero alicui eorum quæ E; B alicui eorum quæ E inerit; sed nulli inerit.

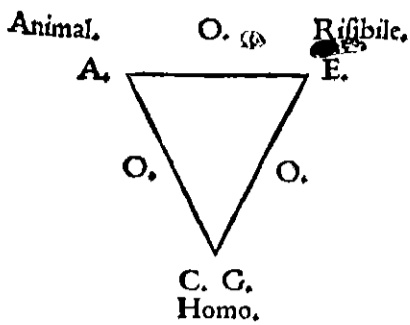
Sylis astruens vsem negatiuam per impossibile.

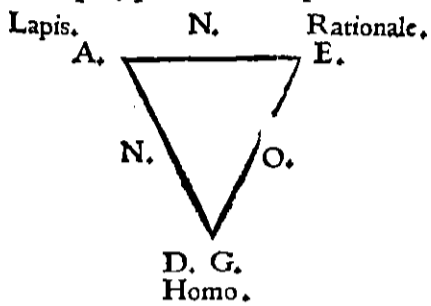
Rursus quod alicui inest. Si enim A nulli eorum quæ E; E vero omni C, nulli eorum que G inerit A, sed omni ingrat

Consimiliter autem & in alijs problematibus, semper enim et in omnibus erit monstratio per impossibile ex consequētibus, & que sequitur vtruncq; ac secūdum vnumquodq; problema eadem consyderatio, & ostensiuē volenti ratiocinari & ad impossibile ducere, ex eisdem nancq; terminis vtręq; demonstratōnes. Quemadmodum si monstratum est A inesse nulli E, quoniam accidit & B inesse alicui eorum quæ E, quod impossibile: si acceptum fuerit B inesse E quidem nulli, A vero omni, planum itaq; q̄ A inerit nulli E. Rursus si ostensiuē ratiocinatum fuerit A inesse nulli E, supponētibus inesse, per impossibile monstrabitur nulli inexistens. Cōsimiliter autem & in alijs, in omnibus enim necesse communem aliquem accipere terminum aliū à suppositis, ad quem erit falsi syllogismus, quare conuersa hac propositione, altera vero similiter se habente, ostensiuus erit syllogismus per eosdem terminos. Differt nancq; ostensiuus ab eo, qui ad impossibile: quoniam in ostensiuo fm veritatem vtręq; ponuntur propositiones, in eo autem qui ad impossibile, solum vna. Hæc igitur magis erunt manifesta per sequentia, quando de impossibili dicemus. nunc vero tantum nobis sit manifestū, quod ad eadem inspiciendum & ostensiuē volenti ratiocinari, & ad impossibile ducere. Sed in alijs syllogismis, qui ex suppositione (quemadmodum quicuncq; secundum transumptionem, aut secūdum qualitatem in subiectis) non in ijs, quæ à principio, sed in transumptis erit consyderatio, modus vero inspectionis idem. Consydere autem, & diuidere, quot modis qui ex suppositione, monstratur itaque vnumquodque problematum sic. Est aut & alio modo nonnulla horū rōcinari, quæadmodum vltia p̄ particularē inspectiōnē ex suppone. Si, n. c & c eadē sint: solis vero c accipiatur E inesse; A inesset vtręq; omni E. Et rursus

Et rursus, si D & C eadem: E autem de solis
 prædicaretur: q̄ A inerit nulli eorum quæ E.
 Planum itaque, quòd & sic inspiciendum.

Eodem autē modo & in necessarijs & con-
 tingentibus: eadē nanq; consyderatio, & per
 eosdem terminos erit ordine eius quod est
 contingere, & eius quod est inesse syllogis-
 mus. accipiendum autem in contingentibus
 & quæ non insunt, sed possunt inesse: mon-
 stratum enim est, q̄ & per hæc fit eius quod
 est contingere syllogismus. consimiliter au-
 tem se habebit & in alijs prædicamentis.

Planum igitur ex dictis, non solum quòd
 accidit per hanc viam fieri omnes syllogis-
 mos, sed & q̄ per aliam impossibile. monstra-
 tum nanq; est syllogismus omnem per ali-
 quam prædictarum effici figurarum: hæc au-
 tem non accidit per alia constitui, quàm per
 consequentia, & quæ vnumquodque conse-
 quitur: ex his enim propositiones, & medijs
 acceptio. quare neque syllogismus accidit
 per alia fieri. Via igitur de omnibus eadem
 & circa philosophiam, & circa artē qualem-
 cunque, & disciplinam. Oportet enim inexis-
 tentia, et quibus insunt, circa vtrunque vide-
 re, & his quamplurimis abundare: atq; hæc
 per tres terminos consyderare, destruentem
 quidem sic, construentē vero sic: s̄m veritatē
 quidem ex ijs, quæ secundum veritatem de-
 scribuntur inesse: ad dialecticos autem syllo-
 gismos, ex propositionibus secundū opinio-
 nem. Principia vero syllogismorū vniuer-
 saliter dictum est, & quomodo se habent, &
 quomodo oportet ipsa venari: ne aspiciamus
 ad omnia quæ dicuntur, neque ad eadē, con-
 struentes, ac destruentes, neq; construentes
 de omni aut aliquo, & destruentes ab omni

bus aut aliquibus, sed ad pauciora & determi-
 nata. Secundum vero vnumquodq; entium
 eligere, vt de bono, aut sciētia. priuatę autem
 secundum vnamquanc; sunt plurimę. Qua-
 re principia quidem, quæ secundum vnum
 quodque sunt, experimenti est tradere. dico
 autem, vt astrologicam experientiam Astro-
 logicæ sciētia. acceptis enim apparentibus
 sufficienter, ita inuentæ sunt astrologicæ de-
 monstraciones. cōsimiliter autem se habet &
 circa aliam qualemcunq; artem, ac sciētiam,
 quare si accepta fuerint, quæ insunt circa vnū
 quodque, nostrum iam demōstrationes pro-
 palare. Si enim nihil secundum historiam de-
 relictum fuerit eorum, quæ vere insunt re-
 bus, habebimus de omni, cuius est demōstra-
 tio, hanc inuenire & demonstrare: cuius au-
 tem non est naturaliter demonstratio, hoc fa-
 cere manifestum. Vniuersaliter itaque quo-
 modo opus est propositiones eligere, fermē
 dictum est: cum diligentia vero percurrimus
 in negotio circa Dialecticam.

Ordines, quibus syllogismi cuiuscunq; for-
 mam inquirimus. Cap. II.

Ordines vero, quibus inquirimus syllogismum
 per se, hoc est formam suam, sunt secundum q̄
 dicam, & hoc, quoniam omne quæsitum, cuius
 quærimus syllogismum, aut est affirmatiuum vniuer-
 sale, aut negatiuum vniuersale, aut affirmatiuum par-
 ticulare, aut negatiuum particulare. Si igitur quæsitum
 extiterit vniuersale affirmatiuum, & voluerimus ip-
 sum concludere, oportet vt consyderemus prædica-
 tum subiecti sui, & subiectum prædicati sui: & si inue-
 nerimus aliquod subiectum prædicati esse idem cum
 aliquo prædicato subiecti, ex necessitate prædicatum
 ipse erit in omni subiecto, hoc autem manifestum ex
 eo, quòd hæc positio est eadem cum positione primæ
 figuræ, propterea quòd vniuersalis affirmatiua con-
 cluditur in hac figura. Puta, in exemplo si quæserimus
 an omnes partes mundi sint nouæ: & mundus dispo-
 natur per compositum, & compositum subijciatur no-
 uo: & complicitur syllogismus hunc in modum: om-
 nis pars mundi est compositum: et omne compositum
 nouum: omnis itaque pars mundi est nouum. Quod
 si voluerimus concludere affirmatiuam particularem
 per propositiones v̄les, fieri hoc poterit, si accipiamus
 duos terminos subiectos simul, si enī inuenerimus ali-
 quid vnum & idem subiectum vtrique, ex necessitate
 sequitur, vt prædicatum insit alicui subiecto. hoc au-
 tem manifestum per positionem tertie figuræ. Puta, in
 exemplo, si quæsitum nostrum fuerit, an aliquis mo-
 tus sit æternum: & aliquid inueniatur subiectum am-
 bobus istis terminis, vt corpus cœleste: & complice-
 tur syllogismus hunc in modum: corpus cœleste moue-
 tur: & corpus cœleste est æternum: & concluditur, ali-
 quod motum est æternum. sed & hoc accidit in figura
 prima, cum inuenerimus vnum ex subiectis prædicati
 per se vnum ex prædicatis de aliquo subiecto quæsitum.
 Sin autem voluerimus concludere vniuersalem nega-
 tiuam, fieri potest hoc secundum duos modos: vel vt
 consyderemus consequentia subiectum quæsitum, & id,
 quod non potest subijci prædicato quæsitum, si enim in-
 uenerimus

Ordo quere
 di syllogismū
 ad formam.

Et subiectis præ-
 dicatis, & præ-
 dicatis de sub-
 iecto, cum ea
 dem fuerint,
 concludetur
 v̄les affirmati-
 uia i prima
 figura.

Particularis
 affirmatiua
 concludit ex
 subiectis, i.
 añce dicitur
 ad vtrūq; ter-
 minū quæsitū
 in tertia figu-
 ra.

V̄les negati-
 ua duob; mo-
 dis concludi-
 tur p̄ primā
 & secundam
 figuram.

Log. cū cōm. Auer. M uenerimus

PRIORVM RESOLVTORIORVM

uenerimus consequens subiectum quaesiti idem cum subiecto, quod non potest subijci praedicationi quaesiti, concludetur nobis in prima figura quod praedictum quaesiti non potest inesse alicui subiecto quaesiti. Puta; in exemplo, si quaeramus an anima sit immortalis: & per se motum sit consequens subiectum istius quaesiti: & idem hoc sit subiectum: quod non potest esse subiectum praedicationi istius quaesiti: & complicetur ita syllogismus, omnis anima per se mouetur: nullum per se motum est mortale: & concluditur ex hoc quod omnis anima non est mortale. Modus uero secundus, ut consideremus consequentia praedicationum, & inueniamus aliquid, quod negetur a subiecto, ex hoc enim & concludetur nobis in secunda figura quod praedictum negatur ab omni subiecto. Puta in exemplo, si quaesierimus, an vacuum sit unum ex entibus naturalibus: & inuentum fuerit ens sensibile, quod sequatur entia naturalia, & negetur a vacuo: & complicetur syllogismus hunc in modum, vacuum non est sensibile: & entia naturalia sunt sensibilia: & conclusio vacuum non est unum ex entibus naturalibus. Sin autem uoluerimus concludere negatiuam particularem, fieri poterit hoc secundum tres modos: quoniam iam monstratum fuit, quod haec concluditur in tribus figuris. Vnus ipforum, si considerabimus consequentia subiectum, & quae non possunt inesse praedicationi, concludetur in secunda figura, quod praedictum non est in aliquo subiecto. Puta in exemplo, si quaesierimus, an aliqua anima non sit mortalis: & inuenimus consequentia aliquam animam, puta habere operationes per se, & aliquando non est operatio sua per se: & complicemus syllogismum hunc in modum, aliqua anima habet operationes proprias: & nullum mortale habet operationes proprias: redit enim ad primam figuram per conuersionem negatiuam, & concluditur quod aliqua anima non est mortalis. Sed hoc etiam monstratur in tertia figura, si accipiamus subiecta subiecto quaesiti huius, & ea a quibus negatur praedictum, si igitur inuenimus ex istis aliquid, quod sit unum & idem, concludetur nobis in tertia figura, quod praedictum negatur ab aliquo subiecto. Sed hoc etiam accidit, in prima figura, si ex consequentibus subiectum inueniatur aliquid, quod sit idem cum eo, cui non potest inesse praedictum. Praeterquam quod concluditur istud quaesitum ex propositionibus uniuersalibus in figura tertia tantum: at qui uolebamus hoc, ut acciperentur propositiones uniuersales. Sed oportet, ut eligantur ex consequentibus utranque extremitatem & subiectis eisdem, quod est magis uniuersaliter & magis uniuersale, quoniam si fuerit syllogismus ex talibus propositionibus, erit etiam syllogismus ex eo, quod est minus uniuersaliter: quoniam in ipsis continetur, quod si cum inuenitur syllogismus ex eo quod est magis uniuersaliter, iam inueniri poterit ex eo quod est minus uerum: & potest etiam non inueniri. Puta in exemplo, si inueniamus syllogismum super eo, quod est hominem esse compositum ex contrariis ex eo quod habet complexionem: & super hoc inueniamus syllogismum ex eo quod est sensibile: quoniam sensibile est magis appropriatum quam habens complexionem, & continetur in ipso: cum igitur inuenimus inesse habenti complexionem, iam inuenimus et sensibile: & cum inuenimus complexionem habens inesse sensibili, iam inuenimus complexionem habens inesse homini. Cum itaque inuenimus contraria inesse homini, per medium complexionem habens, iam & ipsa inuenimus per medium sensibile, quod si non inuenimus syllogismum super hac parte, qua est habens complexionem, iam fieri poterit, ut super hoc inueniatur syllogismus ex parte, qua est sensibile: & iam potest etiam non in-

Tribus modis concluditur particularis negatiua.

Aliqua sunt ex consequentibus & antecedentibus, quae sunt magis uera.

ueniri. Ceterum ex hoc planum est: quod non eua- det, quin haec ratio sit per duas propositiones & tres terminos, scilicet quod declaratum fuit ex dispositione syllogistica: et quod non erit syllogismus, nisi in tribus figuris, de quibus mentionem fecimus, & ex istis in concludentibus. Quod autem oportet dimittere in copia propositionum, cum accipimus consequentia & subiecta, est id, ex quo complicatur figura non concludens, quemadmodum non est opus, ut accipiamus consequens ambas extremitates, cum fuerit unum & idem, quoniam ex hoc erunt binae affirmatiuae in secunda figura, iam enim monstratum fuit, quod non concluditur. Consimiliter non est opus, ut accipiamus quod negatur ab utrisque: propterea quod iam declaratum fuit nihil concludi ex duabus negatiuis. Eodem modo si fuerit subiectum subiecto quaesiti, & quod negatur a subiecto quaesiti, unum & idem, non est opus, ut accipiamus ipsum: quoniam erit minor negatiua in prima figura, sed iam declaratum fuit quod non concluditur. Planum etiam quod erit utriusque syllogismus, cum idem positum fuerit bis: hoc est cum habuerit proportionem ad duos terminos, proportionem praedicationi, aut subiecti: et hoc est terminus medius, si enim fuerit terminus medius duae res, non erit syllogismus: quoniam sequitur unam duarum extremitatum inesse uni aut negari ab eo. Quod autem nonnulli existimauerunt quod erit syllogismus, cum accepta fuerint duo ad ambas extremitates uaria scilicet contrarietates, & omnino illud, quod non potest complicari cum alio: quoniam hoc reducitur ad id, cuius est potentia acceptationis alterius rei, quae sequitur unam ipsarum, & negatur ab altera: & fortasse hoc non erit concludens. Puta, in exemplo, si aliquis monstrare contendat, quod voluptas non est finis hominis, eo quod voluptas est malum, & finis hominis bonum, namque ex hoc conclusum fuit, quod voluptas non est finis hominis ex eo, quod a principio conclusit, quod voluptas non est bonum ex parte, qua est malum, cum igitur complicatum fuerit cum hac conclusione, quod finis hominis bonum, concludemus quod voluptas non est finis hominis. Tales igitur syllogismi sunt syllogismi compositi ex pluribus figuris, non autem syllogismus quartus simplex. Qui uero existimauit talem syllogismum esse unum syllogismum simplicem, ipse est similis ei, qui existimat syllogismum compositum esse syllogismum simplicem, qui autem hoc arbitratur, ignorat quid sit syllogismus simplex: & qui ignorat, quid sit syllogismus simplex, ignorat etiam syllogismum absolute. Consimiliter quoque se habebit syllogismus ad impossibile scilicet considerationem, hoc est per ea, quae proportionem habent ad utrumque terminorum, haec autem sunt tria, quemadmodum diximus: aut ea, quae subijciuntur illi, aut ea, quae praedicanant de ipso: aut ea, quae negantur ab ipso, vel scilicet modum subiecti, vel scilicet modum praedicationis: quoniam hoc non uariatur in negatione, scilicet quod diximus. Hoc autem manifestum, eo quod omne quaesitum, quod monstratur per syllogismum praedicationum, potest etiam monstrari in his eisdem terminis per syllogismum ad impossibile. Consimiliter omne quaesitum, quod ostenditur per uiam impossibilis, monstrari potest in his eisdem terminis per syllogismum praedicationum. Puta, in exemplo, si habuerimus, quod b inest omni a: & non inest alicui e, & uoluerimus per duas istas propositiones, monstrare, quod a non inest alicui e per uiam impossibilis, dicemus, a non inest alicui e, quia si non: inest ergo a alicui e: sed iam habebamus quod b inest omni a, & concludit nobis quod b inest alicui e: sed iam habebamus, quod b non inest alicui e: quod est impossibile, & non coheret. Quod si uoluerimus concludere hoc per uiam praedicationis, dicemus quod a non inest alicui e: quoniam b non inest alicui e, & inest omni a, & eodem pacto monstratur res

10

20

30

40

50

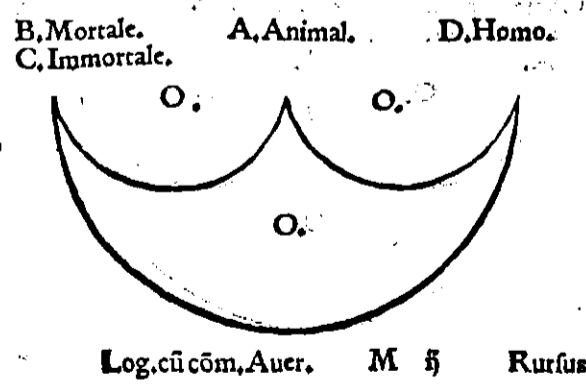
60

tur res in omnibus quæ sitis. & hoc, quoniam ambo syllogismi, hoc est prædicatiuus & deducens ad impossibile, sunt utiq; per acceptionem consequentium ambas extremitates, aut per subiecta ipsarum, aut per acceptionem alicuius, quod ponitur in ipsis. Sed differunt inter se, quoniam syllogismus deducens ad impossibile complicatur ex binis propositionibus, quarum vna est propositio vera, & altera falsa, & concludit contradictorium propositionis secundæ veræ. Syllogismus vero prædicatiuus complicatur ex ambabus propositionibus veris, non autem alijs, non igitur coaptat syllogismus ex ipsis, nisi cognouerimus per binas propositiones. hoc autem erit per vias, quas narrauimus. Quod si ita fuerit, erit ibi syllogismus prædicatiuus, si vero acceperimus contradictorium quæ sitis, & vnam ipsarum ipsi coaptauerimus, erit syllogismus ad impossibile, hoc autem manifestius monstrabitur, cum declarabuntur species syllogismorum prædicatiuorum, quæ cadunt in syllogismo ad impossibile, & huiuscemodi syllogismis conditionalibus, quibus est opus ad hunc modum considerationis: quoniam iam declaratum fuit, quod non monstratur quæ sitis in naturam, nisi contulerimus illi syllogismum prædicatiuum, qui ostendat aut veritatem positi, aut veritatem coniunctionis. Secundum itaq; modum istum considerationis monstratur omne quæ sitis, siue fuerit in materia necessaria, siue in materia possibili. Amplius ex hoc manifestum, quod non dicimus, omnem syllogismum fieri posse per istam viam: sed quod non potest syllogismus fieri nisi per hanc viam, propterea quod iam monstratum fuit, quod omnis syllogismus erit in vna trium figurarum: quodq; tres istæ figuræ erunt ex his, quæ prædicantur de duabus extremitatibus, aut subiiciuntur binis extremitatibus. Quare non potest inueniri syllogismus, nisi ex consideratione istorum, hoc est consequentium & subiectorum. Quod si planum fuerit omnem syllogismum esse in consideratione istorum, manifestum etiam ex hoc erit, quod omnis syllogismus erit in vna trium figurarum, & ex duabus propositionibus, ac terminis tribus. Via igitur hæc ad copiam propositionum ac syllogismorum super quæ sitis est vniuersalis omnibus artibus ac doctrinis, seu veræ extiterint seu probabiles, nam verarum vera inueniuntur consequentia ac subiecta, & probabilium probabilia. Quare via hæc conferat nobis in cognitione acquirendarum propositionum ad omne quæ sitis, quod si non, fortasse crederemus, nisi esset apud nos via hæc, quod deceret ad assequendum quodcumq; quæ sitis inspiciere ad quæcumque rem ex propositionibus, & ad propositiones vnas eadem in quæ sitis affirmatiuis, ac quæ sitis negatiuis, nec solum hoc, sed etiã poterimus existimare nos assecutum ire omnes quæ sitis species, hoc est affirmatiuum vlt, & negatiuum vniuersale, & affirmatiuum particulare, ac negatiuum particulare per vnã viam, & ex propositionibus vnis eisdem. Atqui cum habuerimus hanc viam, tunc erit intentio nostra in quocumq; quæ sitis ex rebus determinatis notis paucis in numerum, cum enim fecerimus hoc quæ sitis, oportet vt appropinquemus cuiuscumq; quæ sitis propositiones appropriatas generi, in quo fuerit hoc quæ sitis, proportionatas ipsi. Quemadmodum si fuerit quæ sitis operatiuum, eligendæ erunt propositiones proportionatæ rebus vniuersalijs. Quod si extiterit sciẽtiæ accipiemus res proportionatas rebus speculatiuis appropriatis huic generi, de quo speculatur ars hæc speculatiua, & propterea opus est in cognitione propositionum primarum omnibus generibus, hoc est appropriatarum, vt sint proportionatæ conclusioni. Pura, in exemplo, si opus fuerit cognoscere stellas, hoc est sciẽtiã Astrologiæ,

oportet prius cognoscere statum motu stellarum, & propterea ex eo, quod nouimus per intellectiõnem & inspectionem motus stellarum erraticarum, poterimus inuenire demonstrationes super cognitione suorum orbium consimiliter in omni arte atq; omni scientia, cuius intellectio est necessaria. Si enim adepti fuerimus cognitionem omnium primorum, & propositionum, quæ inueniuntur in hoc genere, tunc facile poterimus inuenire demonstrationes super omnibus rebus quæ sitis in hoc genere, & cognoscemus etiam de quo asserti potest demonstratio in hoc genere, & de quo non potest. Sed iam diximus vniuersaliter, quomodo oporteat acquirere syllogismos ac propositiones. Sermo autem expositiuus & appropriatus vnicuique quæ sitis generi dicitur in libro Dialecticæ.

De Diuisione, & eius syllogismo. Cap. III.

Quod autem diuisio per genera, pars qua quædam particula est dictæ methodi, facile est conspiciere. est enim diuisio velut ibecillis syllogismus. quod enim oportet monstrare, petitur: ratio cinamur autem semper aliquid superiorum. Primũ vero ipsum hoc latuerat omnes vtentes ipsa, & persuadere conabantur, quod esset impossibile de substantia demonstrationem fieri, & eo quod est quid. quare neq; quod continet ratio cinari diuidentes intellexere, neq; quod sic contingebat, quemadmodum diximus. In demonstrationibus itaq; quando opus sit aliquid ratio cinari inesse, oportet mediũ, per quod fit syllogismus, & minus semper esse, et non vniuersaliter prima extremitatum. diuisio autem contrarium vult: ipsum namq; vniuersale accipit medium. Sit enim animal, in quo A: mortale, in quo B: et immortale, in quo C: homo autem, cuius rationem oportet accipere, in quo D. omne igitur animal accipit aut mortale aut immortale, hoc autem est, quod cunq; sit A, omne esse aut B, aut C. rursus hominem semper diuidens, ponit animal esse: quare de D accipit A inesse. syllogismus itaque est, quod D aut B, aut C omne est quare hominẽ aut mortalem, aut immortalem necessarium esse: animal mortale autem nõ necessarium eẽ, sed petitur. hoc autem est, quod oportebat ratio cinari.

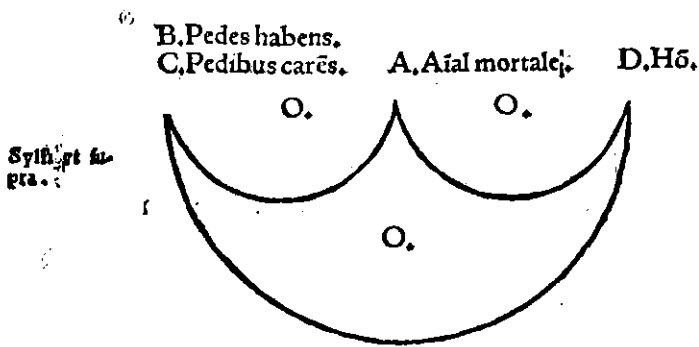

* atq; quid.

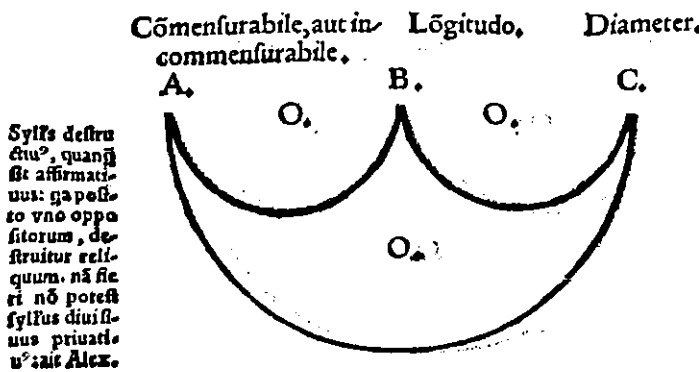
Syllogismus diuisiuis.

PRIORVM RESOLVTORIVM

Rurfus ponens A quidem animal mortale, in quo autem B pedes habens, in quo vero C sine pedibus, hominem autem D, consimiliter accipit aut in B esse, aut in C. omne enim animal mortale aut cum pedibus, aut sine pedibus est: A vero de D, hominem nanque animal mortale esse accepit: quare cum pedibus aut sine pedibus animal necesse est hominem esse: cum pedibus autem non necesse, sed accipit. sed hoc erat, quod oportebat iterum monstrare.

Hoc igitur modo semper diuisentibus accidit quidem ipsis vniuersale medium accipere: de quo autem oportebat monstrare & differentias extrema: ad finem autem, quod hoc est homo, vel quodcunque sit quæsitum, nihil dicunt planum, vt necessarium sit. etenim aliam viam faciunt omnem, neque contingentes abundantias existimantes. Manifestum autem, quod neque destruere licet hac methodo, neque de accidente aut proprio ratiocinari, neque de genere, neque in quibus ignoratur, vtrum sic, aut sic se habet. Vt an diameter incommensurabilis: si enim accepit, quod omnis longitudo aut commensurabilis aut incommensurabilis: diameter autem est longitudo: ratiocinatum est, quod incommensurabilis aut commensurabilis est diameter. si aut sumetur, quod incommensurabilis, quod oportebat ratiocinari acceptum est. non est igitur monstrare. via. n. hæc: per hanc autem non est monstrare. incommensurabile, aut commensurabile in quo A, longitudo B, diameter C.

Sylls destruendi, quando sit affirmatiuus: quia postea vno oppositorum, destruitur reliquum. nã sic et non potest syllogismus diuisiuis priuatiuus: ait Alex.

Planum igitur, quod neque ad omnem considerationem conuenit inquisitionis modus, neque in quibus maxime videtur dicere, in his est utilis. Ex quibus igitur demonstrationes fiunt, & quomodo, & ad qualia inspiciendum secundum vnumquodque problema, manifestum ex dictis.

De Diuisione, & eius syllogismo. Cap. III.

Dixit. Via autem diuisionis est parua pars istius modi speculationis: quoniam ipsa considerat copiam propositionum, quæ sunt ex differentijs consequentibus. Causa autem, quare est parua, est, quoniam diuisio est velut infirmus syllogismus, & non syllogismus verus. quicumque enim ratiocinatur per viam diuisionis, ponit id, super quo oportebat afferre demonstrationem per syllogismum, & semper ponit aliquid, quod exit propositiones, & non comprehenditur in ipsis: & hoc per variationem eius, super quo est intentio in syllogismo.

Dixit. Antiqui autem existimauerunt de via diuisionis, quod est syllogismus: quoniam per ipsam cognoscimus definitiones rerum. Sed error ipsorum de via demonstrationis fuit duplex, unus, quia existimauerunt, quod definitio ostenditur per demonstrationem: alter quoniam arbitrati sunt viam diuisionis esse syllogismum. quapropter ignorauerunt quod possit sciri per demonstrationem, & quod non possit sciri. quod enim ostenditur per syllogismum, monstratur vtiq; per syllogismos, de quibus mentionem fecimus. Quod igitur diuisio non sit vere syllogismus, planum: eo quod terminus medius in syllogismo semper est particularior priori extremo, & prius extremum, quod est prædicatum quæsitum comprehendit amplius quam ipsum, in diuisione autem res econuerso se habet, hoc est, quod terminus medius est vniuersalior maiore extremitate, quæ est prædicatum quæsitum. Puta, in exemplo si ignorauerimus an homo sit mortalis, vel immortalis: & cognouerimus binas propositiones: quarum vna est, quod homo est animal, et altera, quod animal aut est mortale, aut immortale: cum itaque monstrare voluerimus vnã istarum duarum propositionum, quod homo aut est animal mortale, aut immortale, hoc est vnum ex binis istis oppositis, vt ex hoc perficiamus definitionem: & est, quod est animal mortale aut non mortale, & complicemus orationem hunc in modum, homo est animal, & animal aut mortale aut immortale: sequitur autem ex binis istis propositionibus, quod homo aut est mortale, aut immortale, non autem quod sit vnum istorum perfecte, quod erat quæsitum: nisi fortasse extiterit per se manifestum, aut notum per aliquem syllogismum ex supra relatis. Medius igitur terminus in hoc syllogismo, qui est animal, est communior quæsitum: quod est mortale aut immortale. Consimiliter si fuerit notum apud nos, quod homo est animal mortale: & quod mortale aut est bipes aut multipes: & voluerimus monstrare, vtrum istorum fuerit homo, non inuenietur aliquo modo vtilitas hæc in via diuisionis. Quare diuisio non est syllogismus aliquo pacto, non in quæsitum simpliciter, vt si res sit, aut non sit, neque in quæsitum rei coaptatæ, quemadmodum si quæsitum fuerit, an res sit accidens, vel genus, vel proprium, vel definitio: attamen est utilis in syllogismo. Sed iam dictum fuit, per quid possidebimus syllogismos, & quomodo ipsos possidebimus, & super qua re opus est considerare in omni specie quæsitum.

Secum

SECTVM TERTIVM.

De Syllogismorum resolutione.

Quo pacto syllogistica omnes rationes in aliquam prædictarum figurarū sint reducendæ. Cap. I.

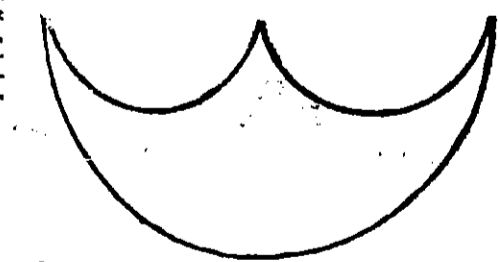

10 **Q**uomodo autem reducemus syllogismos in prædictas figuras, esset utiq; post hæc dicendū. reliquū enim istud adhuc ex consideratione. Si. n. syllogismorum generationē

specularemur: et inueniēdi potestatem habere mus: amplius autem factos resolveremus in prædictas figuras, finem habere posset, quod a principio propositum. Accidet autem simul & prius dicta confirmari, & planiora esse, quæ ita se habent, per ea, quæ nunc dicentur. oportet enim verum omne ipsum sibi ipsi confes sum vndeunque esse. Primum igitur tentare oportet duas esse syllogismo propositiones excerpere. facilius namq; maiora, quam 20 minora diuidere: maiora autem sunt composita, quam ex quibus. Postea considerare, vtra in toto, et vtra in parte. & si non sint ambæ acceptæ, ipsum ponentem alteram. plerunque namque vniuersalem proponentes, quod est in hac, non accipiunt, neque scribes, neque interrogantes. aut has quidem propositiones: per quas vero hæc concluduntur, præmittunt: alia autem frustra interrogant.

30 Considerandum itaq; si quid superfluum acceptum est, & quid ex necessarijs prætermis sum fuit: & hoc quidem ponendum, illud vero auferendum, quousq; ad duas propositiones quispiam deuenierit, absq; enim his non est reducere sic interrogatas rationes. Quasrūdam igitur facile defectū conspicere: quædam autem latent, & videntur ratiocinari, eo quod necessarium aliquid accidit ex positis. Veluti si acceptum fuerit, non substantia sublata, non 40 auferri substantiam: sublatis autem, ex quibus est, & quod ex his, corrumpi. his enim positis necessarium est substantiæ partem substantiam esse: non tamē per accepta ratiocinatum est, sed desunt propositiones.

Substantia, Quæ simul tollunt substantiā, Partes subæ,

Rursum si hominē existente, necesse animal esse: & animal substantiam: hominē exist

stent, necesse substantiam esse. verum nondum ratiocinatum est. non enim se habent propositiones, ut diximus.

Substantia, Id quo posito, animal ponitur. Homo.

Et hæc super prædicta ratio reducitur ad hunc syllogismū, vel similem.

Decipimur autem in talibus, eo quod ex positis necessarium aliquid accidit, quoniā & syllogismus necessarium est: in plus autem necessarium, quæ syllogismus. syllogismus enim 20 omnis necessarium, necessarium vero non omne syllogismus. Quare non si quid accidit positis quibusdam, tentandum statim reducere: sed primo accipiendæ duæ propositiones, dein de sic diuidendum in terminos. medius autem ponendus terminus, qui in vtriusq; propositionibus dicitur. necesse enim medium esse in vtriusq; in omnibus figuris. Si itaque prædicetur, ac subiiciatur mediū: aut ipsum quidem prædicetur, aliud autem ab illo negetur: prima erit figura. quod si & prædicetur, & negetur ab aliquo, media. si autem alia de illo prædicentur: aut hoc negetur, illud prædicetur, vltima. Consimiliter & si non vniuersaliter sint propositiones: eadem namque medijs determinatio. Planum itaq; quoniam in qua 30 ratione non dicitur idem plerunq; quod non fit syllogismus: non enim acceptū fuit mediū. Quoniam autem habemus quale problematum in vnaquaq; concluditur figura, & in qua vniuersale, & in quali quod in parte: manifestum, quod non in omnes figuras perspicendum, sed in propriam cuiusque problematis. quæcunque vero in pluribus concluduntur, medijs positione cognoscemus figuram.

In plus necessarium syllogismus.

40 Plerunq; igitur decipi accidit circa syllogismos propter necessarium, quæadmodum dictum est prius. aliquando autem iuxta similitudinem positionis terminorum, quod non oportet latere nos. Veluti si A de B dicitur, & B de C. videri enim posset ita se habētibus terminis esse syllogismus: non fit autem neq; necessarium quippiam, neque syllogismus. Sit namq; in quo A semper esse, in quo B intelligibilis Aristomenes, in quo C Aristomenes. verum itaque A ipsi B inesse, semper enim est intelligibilis Aristomenes: sed & B ipsi C, Aristomenes namq; est intelligibilis Aristomenes: Log. cū cōm. Auer. M iij A vero

De deceptio ne iuxta similitudinem positionis terminorum.

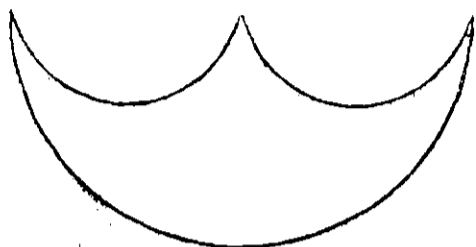
PRIORVM RESOLVTORIORVM

A vero ipsi c non inest, corruptibilis enim est Aristomenes. Nam non efficiebatur syllogismus ita se habentibus terminis, sed oportebat vtr AB ppositionē acceptā fuisse. hoc aut falsum, existimare oēm intelligibile Aristomenē semp eē, cū sit corruptibilis Aristomenes. Semp esse.

Intelligibilis Aristomenes.

A. B. C.

Sylls hic nō cōcludit, ob defectum p. pōnis vlt.

Rursus fit in quo c Miccalus, in quo B musicus Miccalus, in quo A corrūpi cras. verum igitur B prædicari de C, nam Miccalus est musicus Miccalus; sed & A de B, corrumpi enim posset cras musicus Miccalus; A vero de C falsum. Hoc igitur idē est ei quod prius. non. n. verū vtr, Miccalus musicus, quod corrumpit cras. hoc aut nō sumpto, nō erat syllogismus.

Corrumpi cras. A. Miccalus musicus. B. Miccalus. C.

Et hic nō cōcludit eadem de causa.

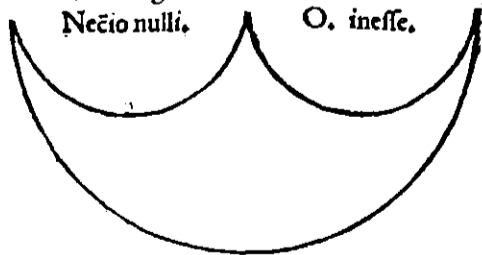
Hæc itaque deceptio fit eo, quod penē. tanquam enim nihil differat dicere, hoc huic inesse, aut hoc huic omni inesse, concedimus.

Fallacia, eus termini diuersimode i. p. pōnis assumuntur.

Cæterum plerunq; mentiri accidit iuxta id quod non bene exponuntur termini, qui sunt secundum propositionem. Vt si A sit sanitas, in quo B morbus, in quo vero C homo. verum enim dicere, qd A nulli B contingit inesse, nulli nāq; morbo sanitas inest; & rursus, qd B omni C inest, omnis enim homo susceptiuus est morbi; videri posset accidere nulli homini contingere sanitatem inesse.

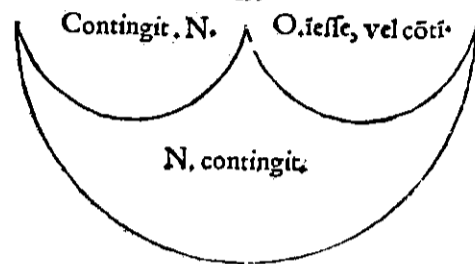
Sanitas. A. N. contingit. i. B. Morbus. C. Homo.

Hæc conu-gatio nō cōcludit. nā terminis assumptis i. abstracto, minor est fallacia in concreto. y. maior: si diuersimode, error est in terminorum expositione, & syllogismus est in quatuor terminis.

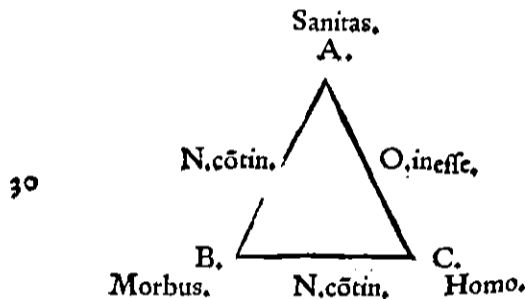

Huius autē causa non bene expositos fuisse se terminos fm dictionem. qm si transsumantur, qui sunt secundum habitudines, non erit syllogismus. vt pro sanitate si positum fuerit sanum, pro morbo autem morbidum. non enim verum, quod nō contingit morbo sanum inesse. hoc autem non accepto, non fit syllogismus, nisi eius quod est cōtingere. hoc vero non impossibile: contingit enim nulli homini inesse sanitatem.

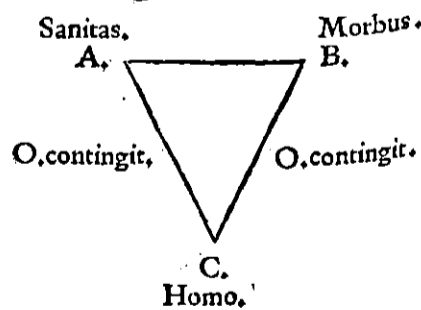
Sanum. A. Morbidum. B. Homo. C.

Rursus in media figura consimiliter erit falsum. sanitatem nanque morbo nulli: homini vero omni contingit inesse: quare nulli homini aegritudinem.

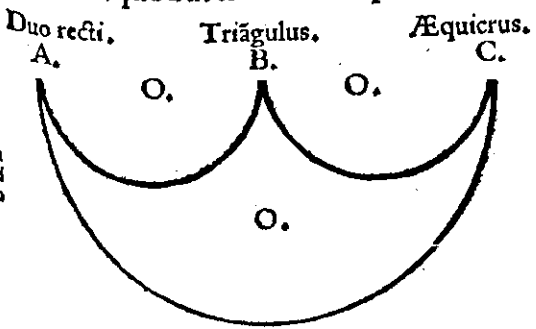
In tertia autem figura secundum contingere accidit falsum. nanq; & sanitatem & morbum, & scientiam & ignorantiam, & omnino contraria eidem contingit inesse: sibi autē inuicem impossibile, hoc autē dissonum a prædictis. quando enim eidem contingerent plura inesse, contingebant & sibi inuicem.

Planum igitur, qd in omnibus his deceptio fit iuxta terminorum expositionem. si enim transumpti fuerint, qui sunt secundum habitudines, nullum efficitur falsum. Manifestum igitur, quod secundum tales propositiones, semper quod fm habitudinē pro habitu dicitur.

dine transfundendum, & ponendum terminum.

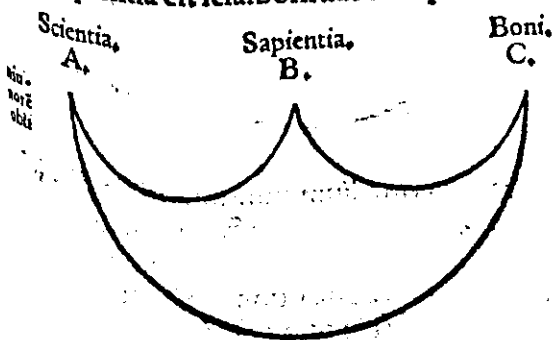
Non oportet autem semper querere, vt terminos nomine exponamus. plerumque enim erunt orationes, quibus non est positum nomen. quapropter difficile est reducere tales syllogismos. Aliquam autem & decipi accidit ob talem inquisitionem, vt quod immediatum est syllogismus. Sit A duo recti, in quo B triangulus, in quo C æquicus. ipsi itaque C inest A per ipsi vero B non amplius per aliud, per se namque triangulus habet duos rectos: quare non erit medium ipsius AB, cum sit demonstrabile manifestum. n. quod medium non ita semper accipiendum, vt hoc aliquid, verum aliquando & oratione: quod accidit & in eo quod diximus.

Quod autem in sit primum medio, & hoc extremo, non oportet accipere tanquam quæ semper de se inuicem prædicetur: aut similiter primum de medio, et hoc de ultimo (& in eo autem quod est non inesse, consimiliter) sed quot modis esse dicitur, et verum dicere ipsum hoc tot modis existimare oportet significare & inesse, & non inesse. veluti quod contrarium est vna scientia. Sit enim A vna esse scientiam, contraria inter se in quo B. A itaque ipsi B inest, non tanquam contraria vnam esse ipsorum scientiam: sed quod verum de ipsis dicere, vnam esse ipsorum scientiam.

A. Vna scientia. — B. Contraria.

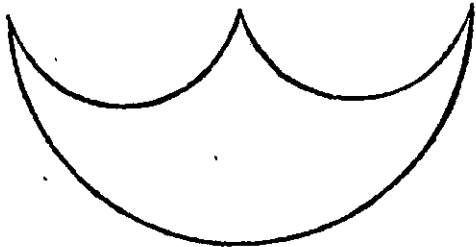
Accidit autem quæ in medio primum dici, medium vero in tertio non dici. Quemadmodum si sapientia est scientia: boni autem est sapientia: scientia.

Quandoque vero medium in tertio dicitur, primum autem in medio non dicitur. Quemadmodum, si omnis qualis est scientia, vel con-

trarium bonum autem & contrarium, & quale: conclusio, quod boni est scientia, non est autem bonum scientia, neque quale, neque contrarium, sed bonum hæc.

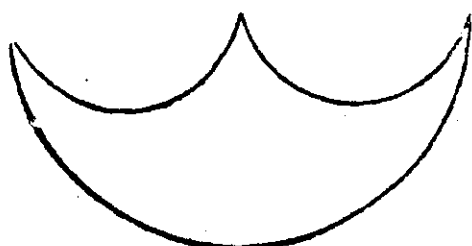
Scientia. Qualis, vel contrarium. Bonum.
A. B. C.

Hæc coniunctio maior habet in obliquo.

Est autem quando neque primum de medio, neque hoc de tertio: cum primum de tertio aliquando dicatur, aliquando non dicatur. Veluti, si cuius est scientia huius est genus: boni autem est scientia: conclusio, quod boni est genus, prædicatur autem nullum de nullo. Si vero cuius est scientia, genus est hoc: boni autem est scientia: conclusio, quod bonum est genus, de extremo igitur prædicatur primum, de se inuicem autem non dicuntur.

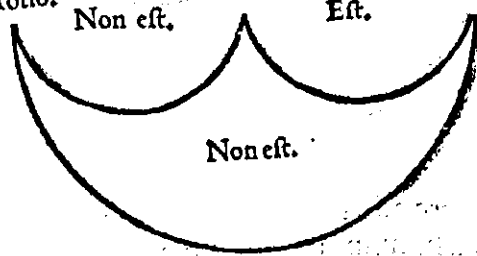
Genus. Cuius est scientia. Boni.
Huius genus. A. B. C.

Hæc coniunctio maior habet omnia in obliquo: altera præponens tantum.

Eodem itaque modo & in non inesse accipiendum. non enim semper significat non inesse hoc huic, non esse hoc hoc: sed aliquando non esse hoc huic, aut hoc huic. Quemadmodum, quod non est motus motio, vel generationis generationis: voluptatis autem est: non igitur voluptas generatio. Aut rursus, quod ipsius risus non est signum: sed signi non est signum: quare risus non est signum. Consimiliter & in alijs, in quocumque tollitur problema, eo quod ad ipsum quodammodo dicitur genus.

Signum. Signi. Risus.
Generatio. Generationis. Voluptatis.
Motio. Motionis. Est.

Hæc coniunctiones coniunguntur negatiue ex præpositionibus in obliquo.

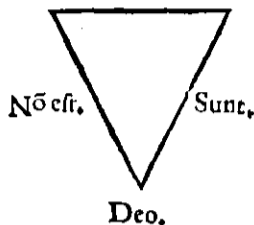
Log. cum com, Auer. M. iij. Rursus

PRIORVM RESOLVTORIORVM

Rursus, q̄ tempora non sunt tempus oportu-
num. Deo enim sunt tempora; non au-
tem est tempus opportunū: eo q̄ nihil Deo
utile. terminos nāq; ponendum, tempora, et
tempus opportunum, & Deum; propositio-
nem vero accipiendum s̄m nominis casum.

Hæc cōiuga-
tio cōcludit
in tertia figu-
ra ex ppōni-
bus in obli-
quo.

Tempus opportunū, Nō sunt, Tempora.

*ali. decli-
nati nes.

Simpliciter enim dicimus hoc de omnibus,
q̄ terminos semper ponendum s̄m vōcā-
tiones nominum, vt homo, aut bonum, aut
contraria: non hominis, aut boni, aut contras-
riorum. propositiones autē accipiendum s̄m
vniuscuiusq; casus. vel enim quoniā huic, vt
eguale: aut quoniā huius, vt duplum: aut qm̄
hoc, vt verberās, aut videns: vel qm̄ hic, vt ho-
mo, animal: vel si aliquo modo aliter cadit no-
men secūdum propositionem. Inesse autem
hoc huic, & verificari hoc de hoc, tot modis
accipiendum, quot modis prædicamenta dis-
tincta sunt. & hæc, aut quo, aut simpliciter.
amplius simplicia, aut complicata. Consimi-
liter autem & non inesse. Verum consyde-
randum hæc, ac distinguendum melius.

Preceptū cir-
ca red. p̄lica-
tione particu-
larem.

Reduplicatum autem in propositionibus
ad primum extremum ponendū, non ad me-
dium. Dico autem, quoniā si fieret syllogis-
mus, q̄ iustitiæ est scientia, quoniā bonum,
hoc, quod est, quoniā bonum, vel inquan-
tum bonum, ad primum ponendū. Sit enim
A sciētia, quoniā bonum: in quo B bonum:
in quo C iustitia. A itaq; verum de B prædicare,
boni enim est scientia, quoniā bonum: sed
& B de C, iustitia enim quod bonum: ita igitur
fit resolutio.

Scientia, qm̄ bonū. Bonum. Iustitia.
A. B. C.

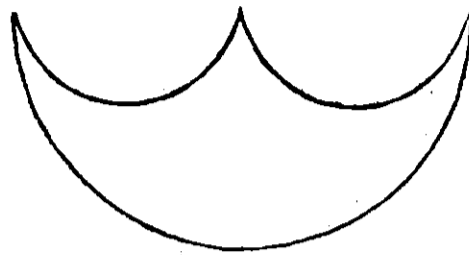
Hic est syllo-
concludens:
qa terminus
reduplicati-
uus positus est
ad maiorem
extremum.

Si vero ad B positum fuisset hoc, quod est,
quoniā bonum, non erit, A nāq; de B verum

erit: B autem de C non verum. bonum enim,
quoniā bonū, prædicare de iustitia falsum,
& non intelligibile.

Scientia. Boni, qm̄ bonum. Iustitia.
A. B. C.

Similiter itaq; & si sanabile demonstrare,
q̄ est scibile, inquantum bonum: aut hircocer-
uus opinabile, inquantum non ens: aut ho-
mo corruptibile, inquantum sensibile. in om-
nibus enim superprædicatis ad extremum
reduplicationem ponendum.

Non est autem eadem terminorum positi-
tio, quando simpliciter aliquid ratiocinatum
fuerit, & quando hoc aliquid, aut quo, aut quō.
Dico autem, quemadmodum quando bonū
scibile monstratum fuerit, & quando scibile
quid, quoniā bonum. verum si simpliciter
scibile monstratum fuerit, mediū ponendum
ens: in autem quoniā bonū hoc quod est,
aliquid ens. Sit, n. A sciētia, qm̄ ens aliquid:
in quo B ens aliquid: in quo C bonū. verū itaq;
A de B prædicare: erat enim sciētia alicuius ens-
tis, quoniā aliquid ens. sed & B de C: quod
enim in quo C ens aliquid, quare & A de C: erit
igitur scientia boni, quoniā bonum. nāq;
aliquid ens erat propriæ substantiæ signum.

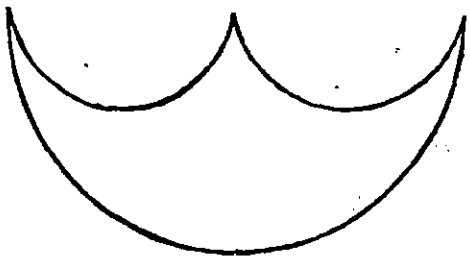
Sciā, qm̄ ens aliquid. Aliquod ens. Bonum.
A. B. C.

Si vero ens medium positum fuisset, & ad
extremum eius simpliciter, & non dictum esse
set, aliquid ens, nō esset vtique syllogismus,
quod est scientia boni, quoniā bonum: sed
quoniā ens. Vt in quo A sciētia quoniā
ens: in quo B ens: in quo C bonum. Manife-
stum igitur, quod in syllogismis qui in parte
ita accipiendi sunt termini.

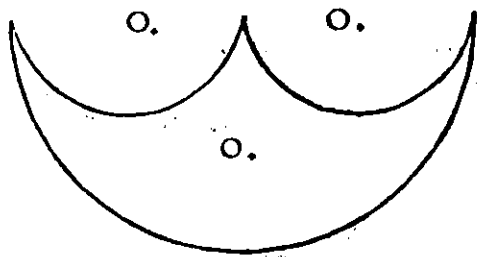
Oportet

Scientia, qm̄ ens. A. Ens. B. Bonum. C.

Si autem de quocūq; B vere dicatur, huic omni inest A, accidet A, de quo omni B dicitur, de hoc omni dici.

Animal. A. Rationale. B. Homo. C.

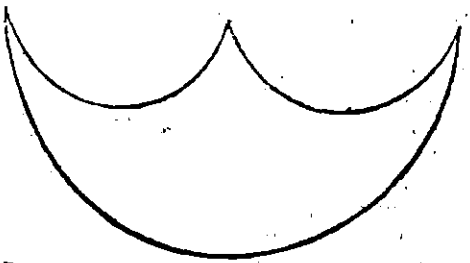

Hic syls cōcludit de omni, q̄a ambas habet vics.

Oportet autem & transfumere quæ idem possunt, noīa pro noībus, & orationes pro orationibus, & nomē & orationē, & semper pro oratione nomē accipere. facilior nāq; terminorū expositio. Quemadmodū si nihil differat dicere, suspicabile non esse genus opinabile, aut opinabile non esse quod suspicabile quid: idem enim significatum: pro dicta oratione suspicabile, & opinabile termini ponēdi.

Qm̄ vero non est idem, voluptatē esse bonum, & voluptatem esse ipsum bonum, non similiter ponēdi termini. sed si est syllogism⁹, q̄ voluptas ipsum bonum, ipsum bonum. sin autē q̄ bonum, bonū. Consimiliter & in alijs.

Ipsū bonū. Bonum. Quod omnes appetunt. Opatio fm̄ naturā. Voluptas.

Non est autem idem neq; esse, neq; dicere, quod cui B inest, huic oī A inest: & dicere, cui oī B inest, & A omni inest, nihil enim prohibet B ipsi C inesse, non omni autem. Ut sit B honestum quid, C vero album. Si igitur albo alicui inest honestum quid, verū dicere q̄ albo inest honestum: sed non omni fortasse. Si itaq; A inest ipsi B, non omni autem de quo B: neq; si B omni C, neq; si solum inest, necesse A non quod non omni, sed neq; inesse.

A. Sapiens. B. Honestum. C. Albū. Mulier.

Si tamē A dicitur de quo utiq; B dicatur de omni, nihil prohibet B inesse ipsi C, non omni autem ipsum A, aut omnino non inesse. In tribus itaq; terminis, videlicet de quo B omni A dici, hoc est, de quocūq; B dicitur, de omni bus dici & A: & si B de omni, & A itidem, si vero non de omni, non necesse A de omni.

Non oportet autē existimare penes id quod exponimus, aliquid accidere absurdū, nihil, n. utimur eo, quod est hoc aliquid esse: sed quē admodū Geometra pedalem, & rectam hāc, & sine latitudine dicit, quæ non sunt: verum non sic utitur, tanq; ex his ratiocinans. Omnino enim quod nō est, ut totum ad partem, & aliud ad hoc, ut pars ad totum, ex nullo taliū monstrat ipse monstrans, neq; sit syllogismus. Expositione vero sic utimur, quē admodum & sensatione ad discipulum dicētes, non enim sic, tanq; quod sine hoc demonstrari nō possit, quemadmodū ex quibus syllogismus.

Non lateat autē nos, q̄ in eodem syllo non oēs conclusiones per vnā figuram sunt: verū hęc per hanc, illa vero per aliam. Planum igitur, q̄ resolutiones ita faciēdum. Qm̄ autem non oē problema in omni figura, sed in vna quaq; ordinate, manifestum ex conclusione, in qua figura quærendum. Et ex rōnibus, quæ sunt ad ad definitionē, quæcūq; ad vnū aliquid redarguunt eorū, quæ sunt in definitione, ad quod redargutū est, ponendū terminum, & non totam rōnem, accidet. n. minus conturbari propter longitudinē, quemadmodum si aquam monstrauit, qm̄ humidum potabile: potabile, et aquam terminos ponendū.

Obiectiois solutio circa exemplorū vsum.

Cōplicatū interdum ē figuratū, ut pblemata exponant.

Definitionis pars, non tota sepius redarguenda.

Porabile. A. Al. non. C. Aqua.

B. Marc. Amplius

Syls hic de struit definitionis partes, nō totā.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

PARS TERTIA.

De Syllogismorum resolutione.

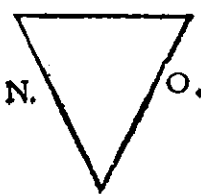
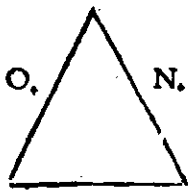
De reductione Orationum male contextarum ad predictas figuras. Cap. I.

Quid agatur in syllogismis ex suppositione.

Amplius autem ex suppositione syllogismos non tentandum reducere. non enim est ex positis reducere, namque non sunt ostensi syllogismus, sed per compositionem confessi omnes. Quemadmodum si suppones, si vna quaedam potentia non sit contrariorum, neque scientiam vnam esse: postea disputatum sit, quod non est vna potentia contrariorum, ut si sanabilis & aegrotabilis: simul, n. idem erit sanabile & aegrotabile.

Profyllogismus. Syllogismus.
Eiusdem effectiuum. Vna potentia. Contraria. Al. non.

Cod. flo mō strac p pro syllogismus, & sum: quæ nō est syllogismi conditio nalis.

Vna potētia. Sanabile & aegrotabile. Sanabile & aegrotabile.

De syllogismis impossibilibus concludentibus.

* a. l. hic.

Quod itaque non est vna omnium contrariorum potentia, & monstratum est: quod autem scientia non est, non fuit monstratum, atqui confiteri necessarium. sed non ex syllogismo: verum, ex suppositione. hanc igitur non est reducere: quod autem non vna est potentia. * sic enim fortasse & syllogismus esset, illud vero suppositio.

Consimiliter autem et in his, qui per impossibile concluduntur. neque enim hos resolvere, sed ad impossibile abductionem est. syllogismus namque monstratur: alterum vero non est, ex suppositione enim concluditur. Differunt autem a predictis: quoniam in illis quidem oportet praconfiteri, si debet assentiri, quemadmodum si monstrata fuerit vna contrariorum potentia, et scientiam eandem esse. hic autem et non praconfessi concedunt, eo quod manifestum est falsum. veluti si posita fuerit, diameter commensurabilis, imparia aqua: esse paribus. Multi vero et alii concludunt ex suppositione, quos oportet considerare, et notare pure. Quae igitur sint horum differentiae, et quot modis sit quod est ex suppositione, postea dicemus: nunc autem tantum sit nobis manifestum, quod non est resolvere tales syllogismos in figuras: et ob quam causam, diximus.

10 Ixit. Iam vero nobis reliquum est post hoc, ut dicamus, quomodo possimus reducere syllogismos, qui sunt in libris & enunciationibus ad istas figuras: quoniam non sunt in libris & enunciationibus secundum eam viam: de qua fecimus mentionem. Hae enim est intentio tertia, quae restat nobis consideranda in re syllogistica. propterea quod cum sciuerimus species syllogismorum, & habuerimus potentiam faciendi eos, & potentiam reducendi omnes illos, qui ceciderint in sermone aut enunciatione ad figuras, de quibus mentionem fecimus, perfectum erit desiderium nostrum primum de cognitione syllogismi cum eo, quod accidet nobis ex eo, quod dicitur de resolutione syllogismi ad figuras, de quibus mentionem fecimus. Quodque sequetur confirmatio veritatis eius, quod diximus, omnem videlicet syllogismum esse per vnam trium figurarum predictarum. quoniam cum inuenimus omnes syllogismos, qui sunt in libris & enunciationibus redire ad istas figuras, iam assecuti erimus per viam inductionis, quod istae figurae sunt fundamenta omnium syllogismorum. & hoc est declaratio eius, super quo consistit demonstratio: hoc est, ut sint vere quocumque modo inquirantur, & contentiones ex omni latere. Quoniam veritas, ut inquit Aristoteles, attestatur sibi ipsi, & consentit ex omni latere: & vult per hoc, quod modus modo attestetur. Primum ergo, quod oportet facere in resolutione syllogismorum ad istas figuras est, ut solliciti simus ad inueniendas binas propositiones in hoc sermone syllogistico: quoniam duae propositiones sunt partes magnae syllogismi. Diuisio autem rei in partes suas magnas facilius est diuisione in partes suas paruas. Amplius post hoc, oportet ut sciamus qualis sit maior propositio, & qualis sit minor. hoc autem planum ex duabus extremitatibus quaesiti. & an plane dicta fuerint simul in hoc sermone syllogistico, an vna ex ipsis, & si plane vna fuerit dicta, & vna silentio praetermissa, quae ex ipsis taceatur & omittatur, an maior, an minor: quoniam plerumque accidit in sermone consequente, ut exprimat maior, & omittatur minor: & plerumque consimiliter, ut ponatur in syllogismo propositiones inutiles & ad constructionem conclusionis & ad destructionem eiusdem. & hoc, aut ad elongationem, aut coactionem, aut ad aliquid alium modum ex his, qui connumerati fuerunt in Octauo Dialectice. Et propterea oportet, ut inuestigemus an accepta fuerit in hoc sermone syllogistico propositio superflua, aut deficiat propositio necessaria, ut relinquatur superfluum & ponatur diminutum: quoniam quae inueniantur binae propositiones, ex quibus componitur syllogismus: quoniam nisi inuenimus binas propositiones, non conueniet reducere sermonem syllogisticum ad vnam figurarum praecedentium. Orationum autem syllogisticarum, aliae sunt, in quibus additamenta ac deficientia facile percipimus, aliae vero in quibus difficile, & aliae sunt, quae existimantur esse syllogismi aliqui, eo quod ex ipsis sequitur aliquid ex necessitate, non tamen sunt syllogismi, quoniam non omne illud, quod sequitur ex aliquo consequentia necessaria, est syllogismus: sed illud, quod sequitur ex necessitate ex binis propositionibus, quarum proportio vnus

vnus ad alterā est proportio terminus ad partē, est syllogismus. Exemplum vero in quo deficit, & cum difficultate scitur, quod deficit, est sermo prædictus ad concludendū, quod partes substantiæ sunt substantia, propterea quod, cum destruitur non substantia, non destruitur substantia: et cum destruantur partes substantiæ, destruitur substantia. hæc enim conclusio sequitur ex hoc sermone, sed deficit maior, quæ est, quod id, quo destructo destruitur substantia, est substantia. hæc autem propositio sequitur ex propositione expressa in hoc sermone, qui est, quod non est substantia, non destruit substantiam per destructionem suam, & hoc, quoniam si uerificata fuerit nobis hæc propositio, uerificabitur etiam conuersa suæ contradictoriæ, quæ est, quod destruens substantiam per destructionem suam, illud est substantia. cum ergo adiunxerimus huic proponi minorem, quæ est, quod partes substantiæ destructione sua destruant substantiā, cōcludet nobis in prima figura quod partes substantiæ sunt substantia. Sed fieri etiam potest, ut sermo iste disponatur per aliam figuram, quæ per istam, quemadmodum si dicamus, partes substantiæ destructione sua destruant substantiam: quod autem est aliud à substantia non destruit destructione sua substantiam: & concluditur in secunda figura, quod partes substantiæ non sunt aliud à substantia. Amplius, complicemus huic, & id, quod non est aliud à substantia est substantia: & concludetur quod partes substantiæ sunt substantia. Exemplum vero, in quo deficit aliqua propositionum, & cognitio huius facili existit, est quod dicimus: si est homo, est animal: & si est animal, est substantia: igitur si est homo est substantia, & hoc, quoniam deficit in isto, omnis homo animal, & omne animal substantia. Causa autem istius erroris est, propterea quod existimatur, quod id, quod necessario sequitur, sequatur consequentia syllogistica. Cum igitur inuenimus aliquod, quod ex aliquo sequatur, non est opus, ut existimemus syllogismum perfectum: nisi inuenimus binas propositiones in ipso simul. Cumque in hoc negotio inuenimus binas propositiones, oportet ut adhuc diuidamus binas propositiones ad tres terminos, & cognoscamus illum esse medium terminum, qui sit terminus cōmunicans cum duobus terminis, qui sunt extremitates quæ sit: propterea quod fieri non potest, ut sit aliquis syllogismus sine termino medio. Cumque inuenimus terminum medium prædicatum de minore & subiectum maiori, aut prædicatum de minore & negatum à maiore, erit hoc ex figura prima. Sin autem medius terminus prædicetur de vna ipsarum & negetur ab altera, secundum modum prædicati, non secundum modum subiecti, erit hoc ex secunda figura. Si vero medius terminus subiciatur vtrique extremitati, aut secundum viam affirmationis, aut ad vnam ipsarum secundum viam affirmationis, ad alteram vero secundum viam negationis, erit tertia figura. Quoniam iam declaratum fuit, quod non est hic proportio quarta termini mediæ ad duas extremitates & duarum extremitatum secundum cursum naturalem prædicationis: siue fuerint ambæ propositiones vniuersales, siue vna ipsarum vniuersalis & altera particularis. Amplius, quod non accidit, ut maior sit particularis in figura prima, & secunda: quoniam positio mediæ termini in hoc est vna. Quod cum ita fuerit, planum est, quod in quocumque sermone non inuenitur aliquid bis positum, quod inquam sermo iste non est syllogismus, si enim in ipso non inueniatur vnus terminus bis, non erit ibi terminus medius. quod si ibi non extiterit terminus medius, non erit ibidem syllogismus. Quoniam autem declaratum fuit, quod non monstratur omne quæ sit in omni figura: quod ex ipsis aliquod monstratur in vna figura, ut vniuersale affirmatiuum: aliquod vero ostenditur in duabus figuris, ut vniuers-

salis negatiua, & particularis affirmatiua: aliquod autem monstratur in tribus figuris, ut negatiua particularis: manifestum quod non est opus, ut quæratur quæ sit in quacumque figura acciderit, sed in figura ipsi appropriata. Omnis autem quæ sit, quod extiterit in pluribus figuris, vna cognoscetur figura, in qua monstratur per positionem mediæ termini ex duabus extremitatibus. Illius igitur, quod ostenditur in figura appropriata, cognoscemus figuram, in qua monstratur, ex quæ sit per se: quemadmodum etiam cognoscemus ipsam ex positione mediæ termini. illius vero, quod monstratur in duabus figuris, cum inuenta fuerit positio mediæ termini, quæremus vtrique positionem duarum extremitatum terminum. & hæc ea sunt, quæ constituere possumus per figuram syllogismi in sermone syllogistico scripto, aut dicto.

Accidit autem nobis plerumque errores & deceptio, eo quod existimemus in resolutione dicti, in quo non est syllogismus, quod est syllogismus, et e conuerso, ob causas multas: quarum vna est, cum arbitramur propositiones esse vniuersales & non sunt vniuersales secundum veritatem. Hoc autem accidit, cum acceperimus indefinitas: quoniam figura syllogismi decipit nos in hoc. Quemadmodum si accipiamus, quod homo est animal: & animal est neque generabile neque corruptibile: & existimemus ex hoc sequi, quod homo sit neque generabile neque corruptibile: quod est falsum. Minor itaque est vera in toto, puta quod omnis homo est animal: maior vero est vera in parte, non autem in toto: puta quod non omne animal est ingenerabile & incorruptibile, atqui verificatur hoc de animali vniuersali intellectu, non autem de omni individuo animalis.

Accidit autem falsum quoque, ac deceptio propter corruptionem proportionis terminorum inter se in positione terminorum ita, ut existimemus aliquid esse syllogismum, quod non est syllogismus: puta si accipiamus eo modo, quo non sunt veri. Vt in exemplo, si dicat aliquis, omnis homo est susceptiuus ægritudinis: & ægritudo non potest suscipere sanitatem: igitur homo non potest suscipere sanitatem. Causa autem huius est: quia termini in istis propositionibus non accipiuntur in prædicatione, super quo est opus. & hoc, quoniam accepit loco prædicati sanitatis & ægritudinis, sanitatem & ægritudinem per se, hoc est, quoniam accepit loco sani sanitatem, & loco ægri ægritudinem. & propterea si variemus terminos, & dicamus, possibile est hominem esse ægrum: & possibile est ægrum esse sanum: concludetur nobis res vera, quod videlicet possibile est hominem esse sanum. Si vero non fuerit seruatum hoc in huiuscemodi propositionibus, non erit syllogismus, puta si accipiantur intentiones ac dispositiones loco suscipientium dispositiones, non solum existimabitur quod non sit syllogismus in figura prima, sed neque in tribus figuris etiam. Puta si aliquis dicat, possibile est hominem suscipere sanitatem: & ægritudo non potest suscipere sanitatem. hæc enim complicatio est in secunda figura non concludens: quoniam cōcludit falsum, puta quod homo non potest suscipere ægritudinem. Consimiliter possibile est, ut non sit conclusio secundum istam complicationem in tertia figura, & hoc, quoniam ægritudo & sanitas, ac scientia & ignorantia insunt vni eisdem: non tamen inest vnum ipsorum alteri. & hæc est complicatio tertiæ figuræ, & propter hoc existimabitur ob istam causam, quod non concludit in tribus figuris. Causa autem huius est: quoniam ipse accepit loco subiecti dispositionum & intentionum intentiones & dispositiones per se, & propterea oportet vniuersaliter in huiuscemodi propositionibus, ut accipiamus suscipiens intentionem simul cum intentione: & tunc ponamus ipsum, subiectum terminum aut prædicatum. Non est

Quærenda est res cuius cuius syllogismus, & quæ sit in appropriatam figuram.

Accidit error in syllogismo, quia creditur in eo esse propositiones, cum sit definitæ.

Accidit error pro corruptione proportionis terminorum inter se in positione, cum ponitur dispositiones loco suscipientium illas.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

Non est semper querendos terminos simplices in syllis, & eorum reductio ne.

Termini oēs in syllo non accipiēdi fm vnum modū v p dicitioe

Non est autem opus, vt queramus terminos, in quos resoluitur syllogismus, & simpliciter terminum medium, fm q̄ super ipsis significat terminus abstractus. quoniam multa sunt, super quibus significatur per orationem compositam: & simpliciter terminus, cui non est nomen abstractum: & propterea difficile est reducere huiusmodi sermones ad figuras prædictas. Et accidit error in hoc, quoniam existimatur, q̄ sic syllogismus sine termino medio. puta in exemplo, si dicamus, anguli trianguli sunt æquales duobus rectis: quoniam extrinsecus est æqualis duobus intrinsecis. & propterea non oportet, vt queramus terminum medium in oī quaesito orationem, neq; etiā dictionē abstractam: sed aliquā erit oratio, aliquando erit dicitio separata.

Amplius similiter non oportet, vt queramus proportionem vnam prædicationis terminorum, qui sunt in syllogismo, quicq; de se inuicem prædicantur, siue secundum modum negationis, siue fm modum affirmationis: quemadmodum si accipiamus maiorem extremitatem inesse medio, & medium vltimo, quoniam non oportet, vt intelligamus ex hoc in omni loco, q̄ primū disponitur ad medium, & medium disponitur ad vltimum, & primum in vltimo consimiliter disponitur. Eodem pacto cum negamus terminum à termino, nō oportet vt ex ipso intelligamus negationem suam fm q̄ est disponens & dispositum: sed ex hoc oportet, vt intelligamus vnum ex modis proportionum, per quos sequitur aliquid ex aliquo, aut negatur aliquid ab aliquo: aut plures modos ex ipsis, si modi proportionum extiterint plures vno. Puta, in exemplo, verum est, si dicamus, contrarijs inest vna cognitio: & si dicamus, contrariorum est vna cognitio: non autem verum erit, si dicamus, contraria sunt vna cognitio.

Sed accidit et vt maior extremitas disponat ad medium, & medium non erit dispositum ad tertium. Puta, in exemplo, si dicamus, sapientia est scientia: et scientia est studiosum: & conclusio q̄ scientia est studiosum. Et aliquando erit contrarium huius: puta, erit terminus medius dispositus ad vltimum, & primum nō erit dispositum ad mediū. Quemadmodum si accipiamus, q̄ omnis contrarij est scientia, et q̄ bonum est contrarium, & conclusio erit, q̄ boni est scientia. Ad hæc accidit, vt primum non sit dispositum ad medium, neque medium ad vltimum, & tamen primum sit dispositum ad vltimum, quæ est conclusio. Vt in exemplo, boni est scientia: & scientia est generis: & conclusio, q̄ bonum est genus. Ad huius similitudinem opus etiā est, vt intelligamus in negatione, cum enim negatur aliquid ab aliquo, non significat semper, q̄ hoc non est hoc: sed aliquando q̄ hoc non inest huic, aut non est in hoc, & similia ex modis proportionum. Puta in exemplo, vere dicimus, motus non inest motui: non autem vere dicimus, motus non est motus. Consimiliter dicimus, generationis non est generatio: & nō dicimus, generatio non est generatio. cum igitur addiderimus huic, quod delectatio est generatio, concludetur nobis, quod delectationis non est generatio: non autem, quod delectatio non est generatio.

Dixit, Simpliciter & sermone vsi oportet terminos positos accipi eo modo, quo fuerunt accepti separati, hoc est in puncto, qui Arabice vocatur Alrphaa: quoniam in hunc modū significant super propositionibus, propositiones vero oportet accipere eo modo, quo sunt veræ, siue extiterint in alrphaa { scilicet in recto } siue in alio quàm in alrphaa: & in alio quidem quàm in alrphaa, vt cum dicimus, decem sunt duplū quinque, & pannus est ex lino. Termini autem, qui affirmantur de aliquo non sunt semper separati, neq; absoluti: sed aliquando erunt compositi, quemadmodum,

cum sint coaptati, oportet igitur ut accipiantur eo modo, quo sunt veri copolite, aut separate, aut absolute, aut coaptate. et cōsistit termini p̄dicati fm modū negationis.

Oportet autem vt termini, qui ter ponuntur in propositionibus in quibusdam locis, vice tertia ponantur simul cum maiore termino, non autem cum termino medio. Puta, in exemplo, homo est sensibile: & sensibile est compositum secundum q̄ sensibile, igitur homo est compositum fm q̄ est sensibile. Si enim poneremus, quod dicimus, fm q̄ sensibile simul cū termino medio, et diceremus, hō est sensibile, fm q̄ est sensibile, esset vtriq; falsum. Cōsistit et si dicamus, rectum est bonum: & bonū est scibile, fm q̄ bonū: igitur rectum est scibile, secundum q̄ bonum. Quod si posuissimus simul cum termino medio, & dixissemus, rectum est bonum, fm q̄ bonum, fuisset falsum, & nō intelligibile. Atqui oportet vt per istam positionem fiat propositio vera: quoniam si dixerimus, q̄ homo componitur, & nō posuerimus conditionem fm quod sensibile, erit falsum.

Dixit, Non est autem positio terminorum in propositionibus syllogismi, cuius cōclusio est absoluta, quæ admodum est positio ipsorum in syllogismo, cuius conclusio est coaptata, & in positione alicuius conditionis in ipsis. Puta, in exemplo, si aliquis monstrat, q̄ bonum est scibile, aut q̄ est scibile quoddam, per medium, quod est ens, oportet q̄ mostremus, q̄ est scibile quoddam, cum acceperimus, q̄ ipsum est ens aliquod, nō autem ens absolute. Si vero intentio nostra extiterit monstrare, q̄ est scibile absolute, accipiemus ad huius ostensionem, q̄ est ens absolute. Puta, si dicamus, bonum est ens quoddam: & hoc ens est scibile: concludetur quod bonum est scibile quoddam. & volo per quoddam illud, quod appropriat ipsum, & hoc, quoniam hoc, quod est quoddam, adiacens significat substantiā appropriatam rei. Cum vero dixerimus, bonū est ens: & ens est scibile: concludemus vtriq; q̄ bonum est scibile: eo q̄ est ens, non autē eo q̄ aliquid, quod appropriat ipsum.

Oportet autē vt permutemus nomina in terminis, quæ non fuerint manifesta pro nominibus manifestis, consimiliter mouemus orationem compositam cum oratione composita, quæ sit manifestior, cum significet ipsos per orationem compositam, cumq; fuerit nomen impositum termino, quem significat oratio composita, oportet, vt accipiatur nomē loco istius orationis: quoniam ipsum & facilius, & appropriatius est. Puta, in exemplo, si nō refert dicere, imaginabile non est genus existimabile, & dicere imaginabile non est existimabile, opus est, vt faciamus in syllogismo, quod dicimus, imaginabile non est existimabile, loco eius, quod dicimus, imaginabilis non est genus existimabile.

Oportet autem vniuersaliter, vt interpretatio propositionum sit secundum modum, quo est in conclusione, hoc est, vt nō addatur dicitio, quæ non sit in propositionibus: neq; deficiat etiam dicitio aut litera, quæ accepta fuerit in propositionibus. Puta, si fuerit conclusio, q̄ voluptas est ipsum bonum, opus est, vt accipiatur { et ubi } hoc est ipsum bonum in propositionibus concludentibus conclusionem istam cum He cognitionis in lingua sancta, quod est, Al in lingua Arabica. Sin autem fuerit cōclusio, q̄ voluptas est bonum sine He cognitionis, oportet, vt accipiatur bonum in propositionibus fm istum modum, quoniam differentia maxima est inter hoc, quod dicimus, voluptas est bonum, et hoc, quod dicimus voluptas est ipsum bonum, et hoc, quoniam oratio prior signat, q̄ voluptas est ex bonis: et oratio secunda signat, q̄ voluptas seorsum est ipsum bonum.

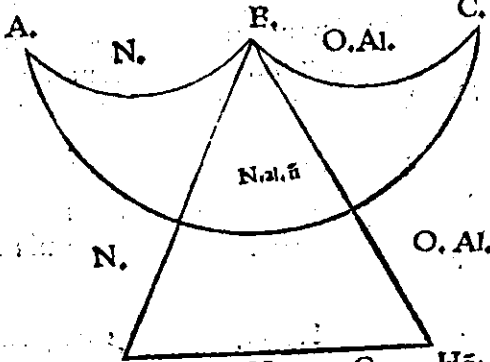
Cum vero accepti fuerint termini de se inuicem prædicati, opus est, vt in ipsis obseruemus dicitum de omni, & hoc quoniam differentia magna est in propositione

Hoc est dicitioe, seu nominatiue.

De quatuor Syllogismorum resolutione. Cap. II.

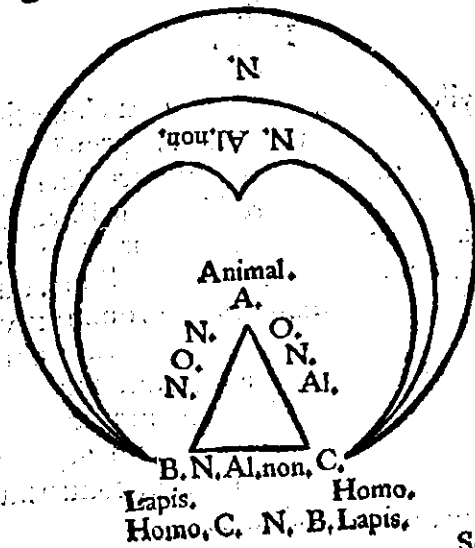
QUæcunq; vero problematū in pluribus monstrantur figuris, si in altera ratiocinatū fuerit, est reducere syllogismum in alterā: quæadmodū priuatiuū, qui est in prima, in secundā: & eū, qui est in media, in primā. non oēs autē, sed quosdam. manifestum vero erit in sequētibus. Si. n. A nulli B: B autē omni C: A nulli C. sic igitur prima figura. si n. autē priuatiua cōuersa fuerit, media erit. nam B nulli A: oī vero C inest. Consimiliter autē & si non vniuersaliter, sed in parte syllogismus sit. quæadmodū si A nulli B: B vero alicui C. cōuerso. n. priuatiuo, media erit figura.

Lapis. Animal. Homo. Animatū.

Binæ confusiones in prima figura: quæ reducunt ad secundā per maioris conuersionem.

Syllogismorum vero, quæ in secunda, vltres quidem reducuntur in primā: eorum autē qui in parte, alter solus. Sit. n. A B quidem nulli: C vero oī inexistēs. conuerso igitur priuatiuo, prima erit figura. nam B nulli A: A vero oī C inerit. Si vero prædicatiuum sit ad B, priuatiuum autē ad C, primum terminū ponendum C. hoc. n. nulli A: A vero oī B: quare C nulli B: & B igitur nulli C, nāq; conuertit priuatiuum. Sin autē in parte syllogismus, quā priuatiuum quidē sit ad maius extremū, reducetur ad primam: quæadmodum si A nulli B: C vero alicui. cōuerso. n. priuatiuo, prima erit figura. nam B nulli A: A vero alicui C.

Tres cōiugationes in secunda figura: quæ reducunt ad primā, tū cōuersione, tū similitate transpōne: vt supra ostēdū est.

tione maiore: si dicamus, cui inest A, & dicamus qd A inest cui omni inest B. Quoniam si huic, quod dicimus A inest omni illi, cui inest B, complicauerimus qd B inest oī C, concludemus ex necessitate quod A inest omni C. Si vero huic, quod dicimus A inest illi, cui omni inest B, coniunxerimus quod B inest omni C, nō sequetur ex hoc quod A inest omni C, quoniam conditio fuit vtrique, quod illud, cui inest B, inest omni illi: sed res erit, qd aliquod cui inest B, non autem omne. Neque sequitur ex hoc qd A inest omni C: quoniam fieri potest, vt C sit ex extremitate, quæ disponitur per B, & tamen non inest ipsi A. Consimiliter cum maior extiterit negatiua: hoc est, quoniam est magna differentia, si dicamus, qd A negatur ab omni, cui inest B, & dicamus, qd A negatur ab omni eo, cui inest ipsum B. Propterea qd manifestum, si acceperimus i terminis, quod A dicitur de omni eo, de quo dicitur B, & B dicitur de omni C, quod non sequitur, vt A dicatur de omni C. Si vero accipiatur quod A dicitur de omni eo, de quo dicitur ipsum B, sequitur quod A dicatur de omni C.

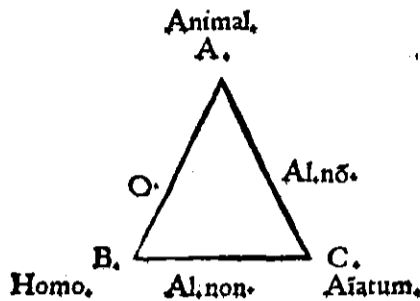
Dixit. Non oportet autem vt imaginemur, cum dicimus A est B, & B est C, qd opinemur velle in sermone isto adducere impossibile. quoniam nos non fecimus has literas, vt essent aliquid determinatum ad quæsitum declarandum, sed accepimus ipsas loco materiarum, quemadmodum accipit Geometra lineam, quam describit, loco lineæ, per quam intendit nobis adducere demonstrationem. & propterea ponit Geometra, lineam istam esse tantæ quantitatis sicut longitudinem, & illam lineam esse longam sine latitudine: cum tamē non sit ita sicut sensum. Et propter hoc si A scriptū non est B, & B non est A, nolumus, cum hoc dicimus, quod si A non dicatur de omni eo, quod est B, et sit C subiectū ipsi B, quod nō sequitur, vt A dicatur de C: nolumus inquam aliud, nisi quod si fuerit aliquid, cuius proportio ad aliud non sit sicut proportio totius ad partem, qd inquam non erit ex hoc syllogismus, verum loco explorum, quæ sunt in hoc sermone, accepimus literas: quoniam ipsæ sunt faciliores in doctrina: quoniam exhibitio exemplorum in doctrina est necessaria.

Dixit. Per hunc igitur considerationis modū conueniens est, vt resoluamus syllogismos, sed non oportet, vt quæramus resolutionem syllogismi conditionalis per hunc modum, quoniam non habemus aptitudinem, vt resoluamus syllogismum, qui monstratur per modum conditionis: quoniam hoc vtrique erit per modum positionis & conuenientie inter duos loquentes. Quemadmodum si quispiam ponat per modum conuenientie, si vna potentia nō suscipiat contraria, qd nō erit vna contrariorum cognitio: deinde monstramus, qd vna potentia non suscipit contraria: & sequitur ex ipso, qd non est vna cognitio contrariorum. Quod igitur resoluatur potest ex hac oratione, non est id, quod positum fuit per modum conditionis, quod est hoc, contrariorum nō est vna cognitio: sed quod potest resoluatur est id, quod monstratur per viam syllogismi prædicatiui, quod est, potentiam nullam inueniri, quæ suscipiat contraria, qm iam super hoc fuit syllogismus, qui est, quoniam ægritudo & sanitas sunt contraria, & ægritudo & sanitas non sunt vna potentia: quare sequitur in tertia figura, qd non oīum contrariorum est vna potentia, qm si hoc esset, inueniret aliquid sanum & ægrū simul, & hoc fuit, qm in syllo conditionali monstratur positum per syllogismum prædicatiuum deducētē ad impossibile. Et cōsimiliter in syllo deducētē ad impossibile nō resolutur nisi syllogismus prædicatiuus deducens ad impossibile, non autem syllogismus conditionalis: quoniam iam monstratum fuit, quod ipse est compositus ex duabus speciebus syllogismi.

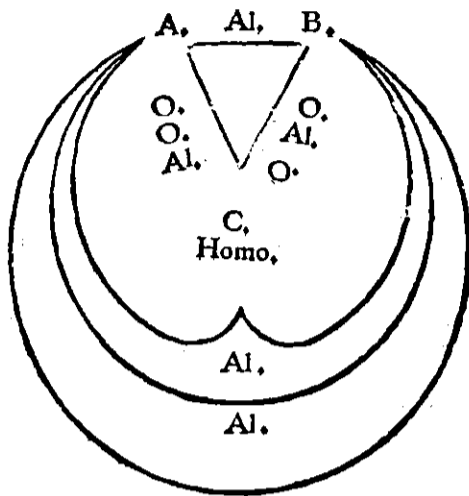
PRIORVM RESOLVTORIORVM

Sed cum prædicatiuū, non resoluetur, veluti si A B quidem omni; C vero non omni, neque enim suscipit conuersionem A B, neque facta, erit syllogismus.

Coniugatio hæc in secunda figura nõ reducitur ad primam, quia ambæ ppõ cõnẽ par ticulares: sed ostenditur p impossibile.

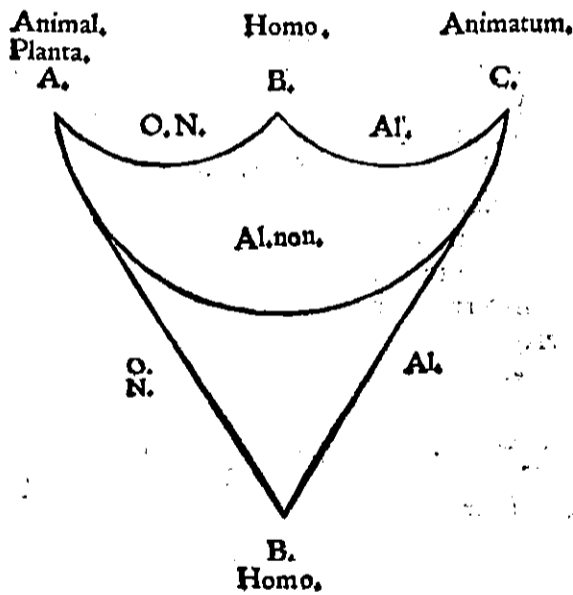

Animal, A. Substantia, B. B. Substantia, A. Animal.

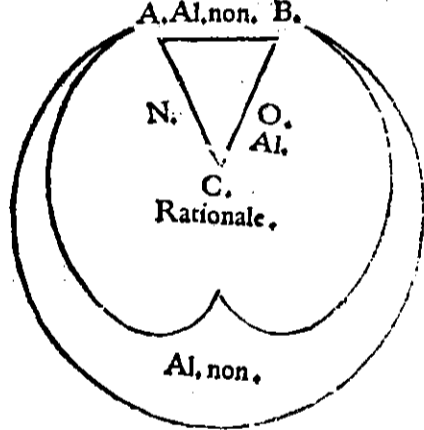
Rursum qui in tertia figura, non omnes resoluentur in primam; qui vero in prima, omnes in tertiam. In sit enim A omni B; B autem alicui C; ergo, quoniam conuertitur & prædicatiuum in parte, in erit alicui B; A vero omni inerat; quare efficitur tertia figura. Et si priuatiuus syllogismus sit, consimiliter, conuertitur enim prædicatiuum in parte, quare A nulli B; C vero alicui in erit.

Et si priuatiuus syllogismus, terminis existens tibus vtr, similiter accipiendum. In sit enim B omni C; A vero nulli; ergo alicui B in erit C; A autem nulli C; quare erit medium C. Consimiliter autem & si priuatiuum quidem vniuersaliter, prædicatiuum vero in parte, namque A nulli C; C vero alicui eorum quæ B in erit.

Binæ coniugationes in tertia figura, quæ reducuntur ad tertiam, minoris conuersione.

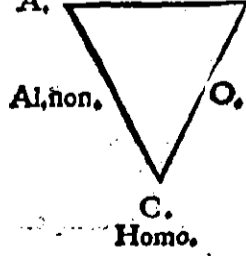
Irrationale, A. Al. non. B. Animal.

Syllogismorum autem qui in vltima figura, vnus solus non resoluitur in primam, quando priuatiuum fuerit non vniuersaliter positum; alij vero omnes resoluentur. Prædicentur namque A, & B de omni C; igitur C conuertetur in parte ad vtrūque, in est ergo alicui B, quare erit prima figura; si A quidem omni C; C vero alicui eorum quæ B. Et si A quidem omni C, B autem alicui, eadem ratio, conuertitur enim C ad B. Si vero B omni C; A autem alicui C, primum terminum ponendum B. B namque omni C; C vero alicui A. sed quoniam conuertitur quod in parte, & A alicui B in erit.

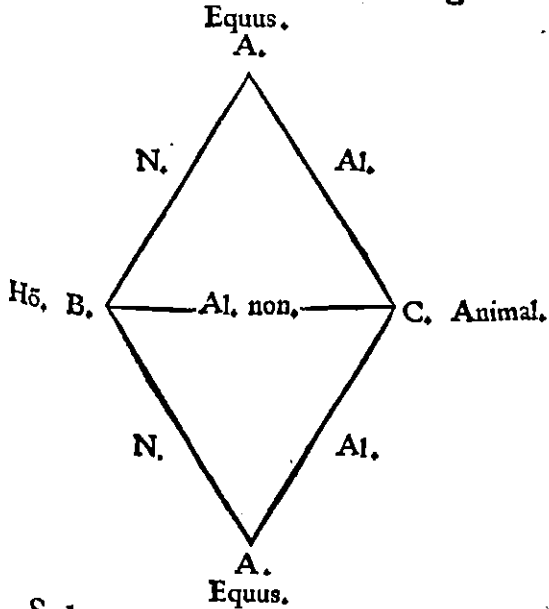
Quod si in parte acceptum fuerit priuatiuum, nõ erit resolutio. Quemadmodum, si B omni C; A vero alicui non in sit, conuersio, n. B C, vtræque propositiones erunt sibi partes in planum autem et quæ ad resoluendas figuras in se inuicem, propositio, quæ ad minus extremum, conuertenda in vtrisque figuris; hac enim transposita, transitio efficiebatur.

Nigrum, A. Al. non. B. Animal.

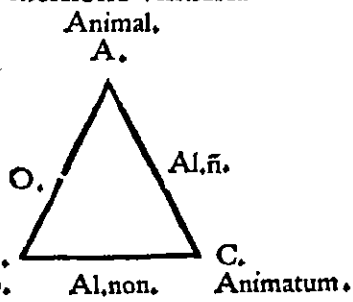

Eorum

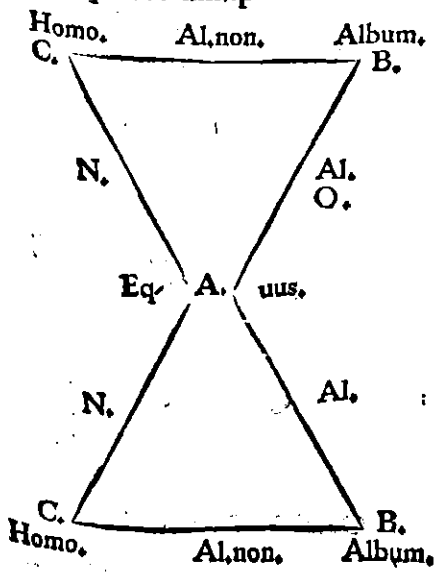
Eorum vero qui in media figura, alter qui dem, resoluitur, alter autem non resoluitur in tertiam. quando enim quod vniuersale prius tium sit, resoluitur. Si enim A nulli B: C vero alicui: vtraq; sibi conuertunt ad A. quare B qui dem nulli A: C autem alicui: medium igitur A.

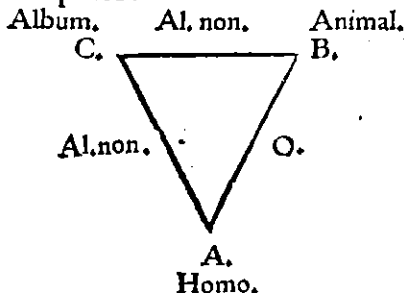
Sed quando A omni B: ipsi vero C alicui non insit, non erit resolutio: neutra enim propositionum ex conuersione vniuersalis.

Et qui ex tertia figura resoluentur in mediam, quando priuatiuum sit vniuersale. Quod admodum si A nulli C: ipsum autem B alicui, aut omni. namq; & C a quidam nulli: ipsi vero B alicui ierit.

Quod si in parte sit priuatiuum, non resoluetur: non enim suscipit conuersionem negatiuum in parte.

Coniugatio haec in tertia figura non reducit ad secundam, quia ambae propositiones eunt negatae: sed monstratur impossibile.

Manifestum igitur, quod iidem syllogismi non resoluentur in his figuris, qui neque in primam resoluebantur: & quod cum syllogismi in primam reducuntur figuram, isti soli per impossibile concludunt. Quomodo igitur oportet syllogismos reducere, & quod resoluentur figurae in seinuicem, planum ex dictis.

De mutua Syllogismorum resolutione, Cap. II.

Planum etiam consimiliter, si fuerit aliquod questum, quod monstratur in pluribus figuris vna, quod fieri potest, ut oratio, quae sit ad demonstrationem istius quaestivi, resoluitur ad plures figuras vna. Ordo autem in hoc est, quoniam species syllogismorum, quae sunt in secunda figura & tertia communicantur cum figura prima in declarandis aliquibus quaestivorum speciebus, quemadmodum est communicatio primae ac secundae speciei ex figura secunda cum specie secunda primae figurae ad vniuersalem negatiuam concludendam, & quemadmodum est etiam communicatio specierum concludentium particularem negatiuam in figura secunda & tertia cum eo, quod concludit particularem negatiuam in figura prima, quoniam ex speciebus istis, quae sunt in secunda ac tertia figuris, aliqua est, cuius conclusio monstratur per conuersionem, siue fuerit per duas conuersiones siue per vnam conuersionem, & haec potest reduci ad primam figuram, & quae est primae figurae potest etiam reduci ad secundam & tertiam, illa autem species secundae figurae ac tertiae, cuius conclusio monstratur per viam ad impossibile, aut positionem, non reducitur apte ad primam figuram: quemadmodum via quarta secundae figurae concludens negatiuam particularem non apte reducitur ad speciem primae figurae concludentem negatiuam particularem. Et propterea apparet, quod oratio concludens negatiuam vniuersalem potest resolui ad secundam, ac primam figuras. Particularis autem negatiua, quae concluditur in secunda ac tertia figuris, non redit ad primam figuram: neque etiam, quod in prima figura redit ad secundam, nisi in eo, cuius conclusio non monstratur per positionem, illi vero cuius conclusiones monstrantur per positionem in duabus figuris, non conuenit hoc. & si reducatur quod est in secunda figura ad tertiam, hoc est ex eo, quod concludit negatiuam, redibit quod est in tertia ad secundam. Atqui conuenit hoc in speciebus, in quibus fieri potest conuersio ambarum propositionum simul, & hoc erit, cum propositio negatiua extiterit vniuersalis: quoniam vtraque ipsarum redibit ad suam complicitam: propterea quod vniuersalis negatiua conuertetur, & particularis etiam affirmatiua conuertetur. Quod si negatiua fuerit in secunda figura particularis, particularis negatiua non conuertetur, & vniuersalis etiam si conuertetur, erit particularis. Consimiliter in figura tertia,

Oro, quia concludit questum, quod in pluribus figuris ostenditur, potest ad easdem plures figuras resolui, per concludentem particularem negatiuam: quia non conuertitur.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

tertia, si negatiua fuerit vniuersalis, poterunt redire propositiones suæ ad primam figuram: qm̄ negatiua vniuersalis conuertetur, & affirmatiua etiam conuertetur particulariter, siue fuerit vniuersalis, siue particularis. Quod si negatiua fuerit particularis, nō resoluetur syllogismus ad secundam figuram, qm̄ negatiua non conuertetur. Iam igitur manifestum est ex hoc sermone, quales syllogismorum species ex tribus generibus syllogismorum communicantes in quæsito vno, quales inquam resoluti possunt ad se inuicem, & in quibus fieri non potest hoc.

De Syllogismis ex propositionibus infinitis, & priuatorijs: ac ipsarum & simplicium consequentijs. Cap. III.

Differt autem aliquid in construendo ac destruendo existimare, aut idem, aut diuersum significare, non esse hoc, & esse non hoc: quemadmodum, non esse album, & esse nō album. neq; enim idem significat, neq; est negatio eius, quod est, esse album, hoc quod est, esse non album, sed non esse album. Hæc autem huius ratio. nanc; si militer se habet, potest ambulare, & potest nō ambulare, ei quod est, est albū, ad hoc, quod est, est non album: & scit bonum, ad scit non bonum. nam scit bonū, aut est sciens bonum, nihil differt, neq; potest ambulare, aut est potens ambulare, quare & opposita, non potest ambulare, non est potens ambulare. Si igitur, non est potens ambulare, idem significat, & est potens non ambulare, aut haud ambulare, eadem vtiq; simul eidem inerunt. idem enim potest & ambulare, & non ambulare: & est cōsultus boni, & non boni. dictio autem & negatio oppositæ non insunt simul eidem. Quemadmodum igitur non est idem, non scire bonum, & scire bonum; neque esse non bonum, et non esse bonum idē (eorum enim, quæ proportionem habent inter se, si altera sint diuersa, & altera) neque esse non æquale, & non esse æquale. illi enim subiicitur aliquid existēti non æquali, & hoc est inæquale: huic vero nihil: quocirca æquale quidem, aut inæquale non omne: æquale autem, aut non æquale omne. Amplius, est non album lignum, & non est album lignum, non simul sunt. si enim est lignum non album, erit lignum: quod autem non est album lignum, non necesse lignum esse. quare manifestum, quod non est eius quod est, est bonum, negatio, est non bonum. Si itaque de omni vno, aut dictio aut negatio vera, si non est negatio, planum quod affirmatio quodammodo esse posset: affirmationis vero omnis negatio est: & huius igitur, non est non bonum.

Enunciationum simplicium, ac infinitarum, seu transpositarum per varia exempla dispositio.

Propō affirmatiua simplex. Propō negatiua simplex.
Est album Non est album.

Negatiua infinita, Affirmatiua infinita,
seu transposita. seu transposita.
Non est non album. Est non album.

Exemplum manifestius.

10 Affirmatiua sim. in min⁹. Negatiua simplex in plus.
Est æquale. Non est æquale.

Negatiua trāsposita i plus. Affir. trāsposita in minus.
Non est non æquale. Est non æquale.

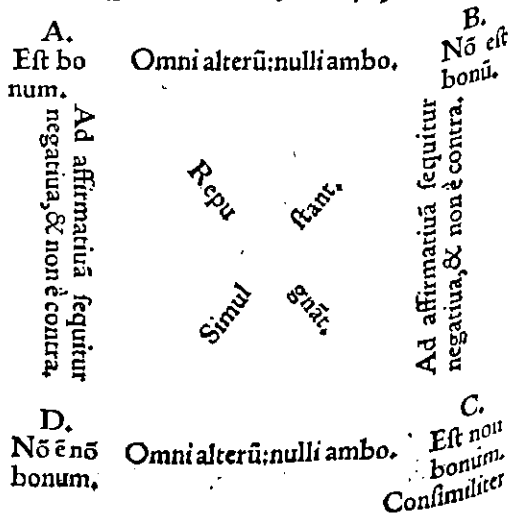
Exemplum manifestius, aposito subiecto ipsi propositioni.

Affirmatiua simplex. Negatiua simplex.
Lignum est album. Lignum nō est album.

Negatiua infinita. Affirmatiua infinita.
Lignum nō est nō albū. Lignum est non albū.

Habent autē ad se inuicem ordinē hunc. Sit esse bonum, in quo A: nō esse bonū, in quo B: esse non bonū, in quo C, sub B: non esse nō bonū, in quo D, sub A. Oī itaq; inerit aut A, aut B, & nulli eidem: & aut C, aut D, & nulli eidē: & cui C, necesse B oī inesse. si. n. verum dicere, qd est nō albū, & qd non est albū, verū: impositū. simul esse albū, & esse non albū: aut esse lignū non albū, et esse lignū albū. quare si non affirmatio, negatio inerit. C vero ipsi B non semp. quod. n. oīno non lignū, neq; lignū erit nō albū. E cōuerso igit D oī, cui A. nāq; aut C, aut D. qm̄ vero non possibile esse simul non album & album, ipsum D inerit: de existente. n. albo verum dicere, qd non est non albū: A autē de D non oī: nanc; de eo, quod penitus non est lignū, non verū dicere, quod est lignū album: quare D verum, A autem non verum, qm̄ lignum album. Planum vero, qd & A C nulli eidem: etsi B, & D contingit alicui eidem inesse.

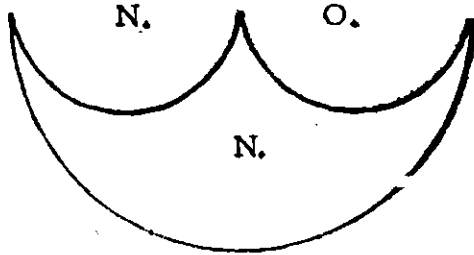
Propositionum simplicium et infinitarum, seu transpositarum ordo, ac consequentia.

Consistit se habent & propositiones ad predicanda
meta hac pone. æquale, in quo A: nō æquale,
in quo B: inæquale, in quo C: nō inæquale, in quo D.

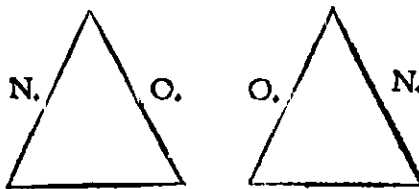
Non esse autem musicum, quodcunque
sit homo, destructiue monstratur secundum di-
ctos modos tres.

Musicum. Animal. Homo.

10

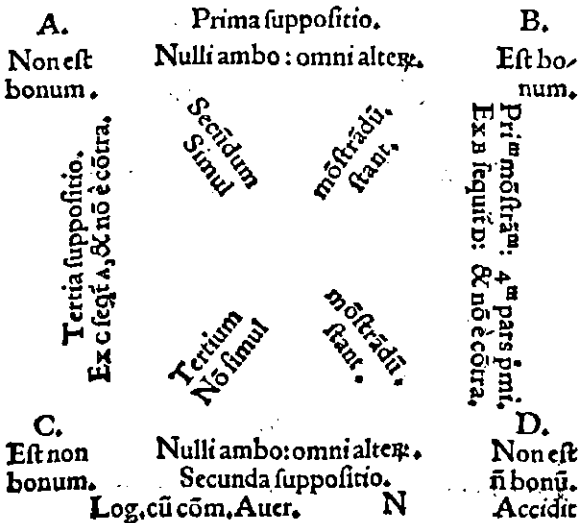
Animal. Animal.

20 Musicū. N. Hō. Musicū. N. Homo.

Simpliciter autem, quando sic se habent A
& B, vt simul quidem eidem non contingant,
omni autem ex necessitate alterum: & rursus
C ad D cōsimiliter: sequit̄ aut̄ ex CA, & nō con-
uertit̄: & ex BD sequetur, & non conuertetur:
& A, & D contingunt eidem: B vero, et C non
contingunt. Primū igitur, quod ex B sequitur
D, hinc manifestum. qm̄ enim ex CD alterum
ex necessitate omni: cui autē B non contingit
C, eō q̄ simul infert̄ A: A vero et B non contin-
gunt eidē: planum q̄ D sequetur. Rursus, qm̄
C non conuertitur cum A: omni autē C, aut D:
contingit A D eidem inesse. B vero et C nō con-
tingit, eo q̄ A consequitur ex C. accidit. n. im-
possibile quoddā. Manifestū igitur, q̄ neq̄ B
cū D conuertit̄, qm̄ accidit simul D et A inesse.

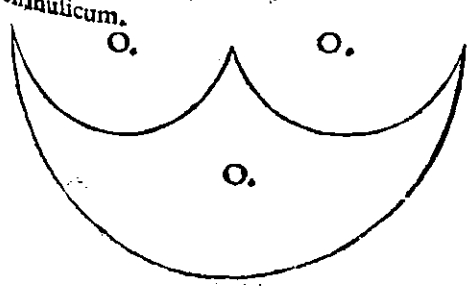
Simplicium, ac transpositarum propositionū ordo, ac
consequentie in terminis ignotis: mutato tamen à prio-
ribus terminorum ordine. nos autem clarioris intelli-
gentie gratia, notos etiam terminos apposuimus.

30

A. Est æqua-
le. B. Nō est
ægle
Omni alterū: nulli ambo.
Nō est ægle
Ad hanc alia sequitur,
& non cōtra.
Repu-
stant.
Simul
gnāt.
Ad hanc alia sequitur,
& non cōtra.
D. Nō est in-
æquale. C. Est in-
æquale.
Omni alterū: nulli ambo.
Est in-
æquale.

Et in pluribus autem, quorum his qui-
dem inest, illis vero non inest idem, negatio
quidem similiter verificari posset, quod
non sunt alba omnia, aut quod nō est album
vnumquodque. quod autem est non album
vnumquodq̄, aut omnia sunt non alba, falsum.
Consimiliter autem & eius quod est, est
omne animal album, non hoc quod est, est
non albū omne animal, negatio (ambæ enim
falsæ) sed hoc, non est oē aīal albū. Qm̄ vero
manifestum, q̄ diuersum significat, est nō al-
bum, & non est album: & illud quidem affir-
matio, hoc autem negatio: manifestū, quod
non est idem modus ostendendi vtrūq̄, vt
quoniam quodcūq̄ sit animal, non est albū,
aut contingit non esse album: & q̄ verum di-
cere non album, hoc enim est eē nō albū. sed
de eo, quodcūq̄ sit album, verum dicere, est
album, siue non album, idem modus. Cōstru-
ctiue enim ambo p̄r primam monstrantur fi-
guram, verum enim & eē similiter ordinant̄.
eius. n. quod est, verū dicere albū, non hoc qd̄
est, verū dicere nō albū, negatio: sed non verū
dicere albū. Si itaq̄ verū est dicere, quodcūq̄
sit homo, musicū esse, aut non musicum esse,
quodcūq̄ sit animal, accipiendum, aut esse
musicū, aut esse non musicū: & ostensum est.

40

Contingatio-
nes tres a-
struētes vīs
negatiuam i
prima & se-
cūda figura.
nec attende
ppōnū ve-
ritati, sed
alū forme
syllogisticę.

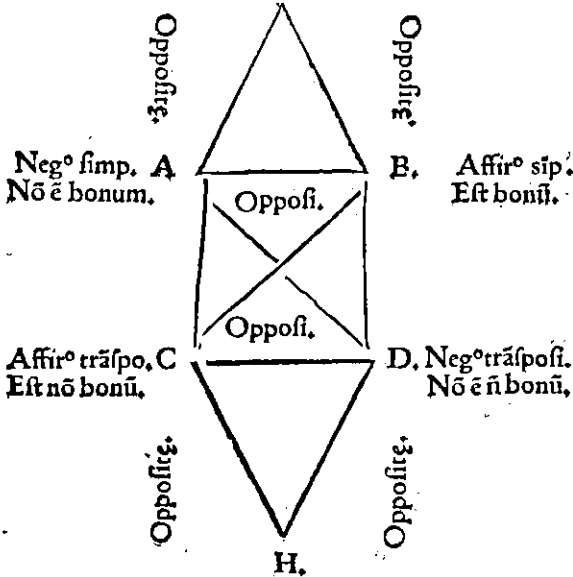
PRIORVM RESOLVTORIORVM

Accidit autem quādoq; et in tali termino-
rum ordine decipi, eo q; nō recte accipiuntur
opposita, quorum alterum necesse est, omni
in esse. Quemadmodum si A, & B non contin-
gunt simul eidem, necesse autem alterum in-
esse, cui non alterum: & rursus C, & D consimi-
liter. * ex quo aut omni C sequatur A: accidet
enī cui D ipsum B inesse ex necessitate: quod est
falsum. Sit enim accepta negatio eorum quæ
A B, quæ est in quo F: & rursus eorum quæ C D,
quæ est in quo H: necesse igitur omni aut A, aut
F: aut enim dictionem, aut negationem. & ite-
rum vel E, vel H: dicitio nāq; & negatio. & cui
C omni, suppositum fuit A: quare H cui omni
F. Rursus, quoniam eorum quæ F B omni alte-
rum, & eorum quæ H D consimiliter: sequitur
autem ex F H, & ex D sequetur B, hoc enim sci-
mus, si igitur ex C A, & ex D B. hoc autem fals-
sum: e conuerso enim erant in sic se habenti-
bus consequentia. Non enim fortasse neces-
sarium omni A, aut F: neq; F, aut B, non enim F
est negatio ipsius * A. nā boni negatio, nō bo-
num, non est autem idem non bonū ei, quod
est, neq; bonum, neq; nō bonum. Si r autem
& in C D, negationes, n. acceptæ duæ sunt.

* a. l. cui aut
C omni

* Io. Gr. &
Magent. le-
gunt B.

Negatio vtrarunq;
Neq; est bonum, neq; est non bonum.
F.

Ex hac figu-
ra monstrat
deceptio, de
qua Aristot.
teles in tex-
tu.

Neq; non est nō bonū, neq; est non bonū.
Negatio vtrarunq;.

De Syllogismis ex propositionibus infinitis, et priua-
torijs, ac ipsarum consequentijs. Cap. III.

Hic deest
nō eē eandē
in signando
negatiuā cū
infinita.

Accidit autem deceptio in syllogismo, eo q; exi-
stimatur, q; enunciatio infinita & negatiua sunt
vna & eadem, & hoc, quoniam accidit propter
istud, vnum ex duobus: aut, vt existimatur, q; conclu-
dens sit non concludens: & hoc cum cadit enuncia-
tio infinita in loco, in quo si caderet negatiua, fieri nō
posset, vt esset syllogismus, & existimatur quōd infi-

nita sit negatiua, & tamē in veritate est infinita: & hoc
cum cadit propter ad infinita ita, vt de ea existimemus
q; sit negatiua in loco, in quo non prohibetur syllogis-
mus, quin sit concludens. Quod autem remouet dece-
ptionem istam est, vt scias, q; hoc, quod dicimus, aliquid
est non album, & aliquid non est album, non significat
super re vna, quodq; negatio huius, Zījad est album,
non est, quod dicimus, Zījad est non album: sed quod
dicimus, Zījad non est album, & hoc, quoniam propor-
tio huius, quod dicimus, Zījad est albū, ad hoc, quod
dicimus, Zījad est nō album, est proportio eius, quod
dicimus, possibile est, q; Zījad ambulet, ad hoc, quod
dicimus, possibile est, q; Zījad non ambulet. Propor-
tio autem huius, quod dicimus, Zījad est albū, ad hoc,
quod dicimus, Zījad non est albū, est proportio eius,
quod dicimus, possibile est, q; Zījad ambulet, ad hoc,
quod dicimus, non possibile est, q; Zījad ambulet: &
quemadmodum duæ possibiles sunt duæ enunciatio-
nes affirmatiuæ, veluti declaratum fuit in libro prece-
dente, consimiliter Zījad est album, & Zījad est non
album, sunt duæ enunciationes affirmatiuæ. Quod si
hoc, quod dicimus, Zījad est non album, esset in gra-
du eius, quod dicimus, Zījad nō est albū, oporteret,
vt res omnis, aut esset album, aut non album: quemad-
modum sequitur, vt res omnis, aut sit album, aut non
sit album, attamen manifestum q; de nō entibus. & de
multis etiam entibus non vere proferimus, q; sint al-
ba, aut sint non alba: sed q; sint alba, aut non sint alba
vere profertur de omnibus. Amplius, si hoc, quod di-
cimus, Zījad potest non ambulare, esset in gradu eius
quod dicimus, Zījad non potest ambulare, affirmatio
& negatio coniungerentur in vno & eodem, quoniam
quemadmodū, quod dicimus de Zījad, q; potest am-
bulare & non ambulare verificatur simul, consimili-
ter & hoc, quod est posse & non posse, hoc est si inter-
tio negationis in hoc fuerit intentio priuationis, planū
q; posse & non posse non cōiungentur simul in vno &
eodem. Enunciatio igitur infinita differt a negatiua:
quoniam aliquādo inuenitur ipsa simul cum sua oppo-
sita in vno & eodem: aliquā autem caret subiectū vtra-
que ipsarum, enunciatio vero negatiua & affirmatiua
nunq; complicantur simul in vno & eodem, neq; est
aliquid, quod careat vtroq;. & propterea quod dici-
mus, Socrates est iustus, & Socrates est nō iustus, sunt
simul falsa, cum fuerit Socrates mortuus, sed quod di-
cimus, Socrates est iustus, et Socrates non est iustus, di-
uidunt verū & falsū, hoc est, q; non potest Socrat-
tes non disponi per alterum istorum, siue fuerit mor-
tuus, siue viuus, cōsimiliter, si dicamus de Zījad quod
potest ambulare, & q; non potest ambulare, vnum ip-
sorum est verum, & alterum falsum, cumq; extiterint
enunciationes infinitæ affirmatiuæ habebunt negati-
uas. Cum autem comparantur enunciationes simpli-
ces & infinitæ affirmatiuæ & negatiuæ, apparent ad
se inuicem binę proportionēs, proportio oppositionis,
& proportio affirmationis. Ponamus igitur loco affir-
matiua simplicis, quæ est Zījad est bonum, literam A:
& loco negatiua simplicis quæ est Zījad non est bo-
num, literam B: & loco affirmatiua infinitæ, quæ est
Zījad est non bonū, literam D: et loco negatiua ipsius,
quæ est Zījad non est non bonum, literam C: & ponā-
mus sub A C, & sub B D, omni igitur inest A, aut B: & nō
possunt coniungi in vno, quoniam vnum ipsorum est
affirmatiuum, & alterum negatiuū, consimiliter se ha-
bebit C cum D, cum horum ipsorum vnum sit affirmati-
uum, & alterum negatiuum, & manifestum etiam est,
quod cuiuscumq; inest D, ex necessitate omni illi inest B,
si enim verum est, quod dicimus, est non bonum, ve-
rum etiam erit, quod dicimus, non est bonum. de eo
nancy

nancq; oportet quod verificetur quod est bonum, aut non est bonum. cum igitur falsum in ipso sit, quod est bonum, sequitur vt verum sit de eo, quod non est bonum, ergo cuiuscunq; inest d, illi omni inest b: quoniam b sequitur ex d, & est cum fuerit d, sed non conuertitur ita, vt d inest omni illi cui inest b. quoniam cum fuerit d, Zhad non ens, verificatur de eo quod non est bonum, & tamen non vere proferitur de ipso, q; est non bonum, ista igitur est dispositio d cum b infra consequentia, Dispositio autem a cum c se habet in contrarium huius: hoc est, quoniam c sequitur a, & est cum fuerit a, et non conuertitur ita, vt a sequatur c, & sit quando ipsum est. quonia de quo vere proferimus quod est bonum, de eodem vere dicimus, quod non est non bonum: quoniam de eo verificabitur, aut quod non est non bonum, aut quod est non bonum: & non conuertitur hoc ita, vt de quocunq; vere dicamus, quod non est non bonum, de eodem etiam vere possimus dicere, quod est bonum, quoniam de Zhad non ente vere proferimus, quod non est non bonum, quoniam fieri non potest, ut de eo non verificetur, aut quod est non bonum, aut q; non est non bonum: quoniam duæ orationes istę ita se habent, vt vna sit affirmatiua & altera negatiua: & fieri non potest, vt aliquid sit, cui alterum istorum non inest: neque etiam coniungi possunt in aliquo simul. Cum hoc igitur ita sit, planum quod fieri non potest, vt c quę est negatiua infinita, & b quę est negatiua simplex, coniungantur in vno & eodem. quoniam de quo verificatur a, de eo verificatur c: & de quo verificatur a, de eo falsificatur b: quoniam vna ipsarum affirmatiua, & altera negatiua: igitur de quo verificatur c, de eo est falsum b. Sed d quę est affirmatiua infinita, & a quę est affirmatiua simplex, coniunguntur in aliquo vno: quoniam non est opus, vt d sit in eo, in quo est b, sed res se habet in contrarium, hoc est, vt b sit in eo, in quo est d. Sed iam existimatur, vt a quę est affirmatiua simplex, & d quę est affirmatiua infinita, sint opposita. quoniam posuimus q; si est d, & b, et a sunt opposita: hoc est, qm cum est vnum ipsorum, alterum tollitur, & non potest aliquid esse sine altero ipsorum, ergo d & a sunt in hac dispositione. Verum si d & a fuerint opposita per modum negationis & affirmationis, sequeretur quod si esset b, esset etiã d: quod est falsum & contrarium ei quod monstratum fuit: quoniam oportet vt d verificetur de b, cum de ipso falsificetur a. sed fieri potest, cum posuerimus c sequi ex a, & a non sequi ex c, vt monstramus ex hoc, quod b sequitur ex a, quodq; hoc non conuertitur: quodq; fieri non potest, vt a & d simul coaptentur. Quod cum ita fuerit, manifestum quod fieri nequit, vt b & c coniungantur simul in aliquo vno: quoniam b comprehenditur in d, & c in d, non est c, quoniam vnum ipsorum affirmatiuum est, & alterum negatiuum, sed fieri vtique potest, vt d

& a coniungantur in aliquo vno: quoniam a non continetur in c, immo in aliquo tempore est c, in quo non est a. Cum ergo res omnis ita se habuerit, ut ipsi inest a, aut b, & d inuenitur aliquando in a, & aliquando in b. Sed fieri etiam potest, ut ostendamus per demonstrationem aliam, quod si c sequatur ex a, quod b sequitur ex d, & quod b & c non coniunguntur: quodque fieri potest vt d & a coniungantur. & hoc, quoniam si c comprehenditur in a, & de re omni verificatur aut d, aut c, sequitur vt d vere enuntietur de b absque c, quoniam c comprehenditur in opposito ipsius b, quod est a. cum igitur c comprehendatur in a, & b comprehendatur in d: cumq; c comprehendatur in a, & b comprehendatur in d: planum quod c & b coniungi nequeunt in aliquo vno: quodq; hoc fieri vtique potest in d & a. Hoc autem, quod accidit in enunciationibus indiuiduis infinitis ac simplicibus, accidit etiam consimiliter in priuariis ac simplicibus, & quemadmodum negatiua affirmatiue singularis simplicis non est infinita simplex affirmatiua, eodem pacto negatiua affirmatiua simplicis vniuersalis non est affirmatiua vniuersalis infinita, puta in exemplo, non est negatio huius, quod dicimus, omnis homo est album, hoc quod dicimus, omnis homo est non album. Causa autem huius ea est, quam supra diximus. & hoc, quoniam ista, quę dicimus, omnis homo est albū, & omnis homo est non album, sunt falsa simul, & non inest alterum ipsorum ex necessitate vnicuique, quemadmodum se habet dispositio in hoc, quod dicimus, omnis homo est album, & non omnis homo est album: ergo syllogismus concludens, omnis homo est non album, est alius a syllogismo concludente, nullus homo est album, & hoc est, quod dicebamus, quod omnis homo est non album, est affirmatiua, & propterea ostensum fuit, quod non concluditur nisi in prima figura, sed quod dicimus, nullus homo est albū, est negatiua vniuersalis, & concluditur in prima ac secunda figuris. & hoc in specie vna primę figurę, & in duabus speciebus secundę: quare concludetur in tribus syllogismorum speciebus. Consimiliter cum fuerit propositio minor in prima figura infinita, non oportet, vt existimemus quod non concludat: quemadmodum se habet dispositio, cum extiterit negatiua. Neq; etiam cum fuerint ambę propositiones infinitę, disponuntur eo modo, quo disponebantur negatiuę. nam propositio infinita distinguitur a negatiua, quoniam dictio infinitans est pars propositionis: & propterea super ipsam cadit etiam dictio negationis: sed dictio negationis non est pars propositionis: & ob hoc prædicatum affirmatiuę ac subiectum eiusdem est idem cum prædicato negatiuę, ac subiecto suo. Sed iam perfectę sunt intentiones, quas comprehendit tractatus iste.

Alia demonstratio, qm c sequatur ex a, ipm etias b sequatur ex d.

Idem est in dictu de priuariis, & in infinitis.

Cum fuerit minor affirmatiua, i priuariis erit syllogismus.

Dictio infinita est pars propositionis, id sup ipsam pot negatio cadere.

Log. cũ cõm. Auer. N ij Aristotelis

PRIORVM RESOLVTORIORVM

ARISTOTELIS

PRIORVM RESOLVTORIORVM

LIBER SECVNDVS,

cum Averrois media

Expositione.

SVMMA LIBRI.

De Potentijs, Impotentijsq; syllogismi, ac ipsi Annexis.

De Potentijs syllogisticis.

Qui Syllogismi plures possint concludere conclusiones. Cap. I.

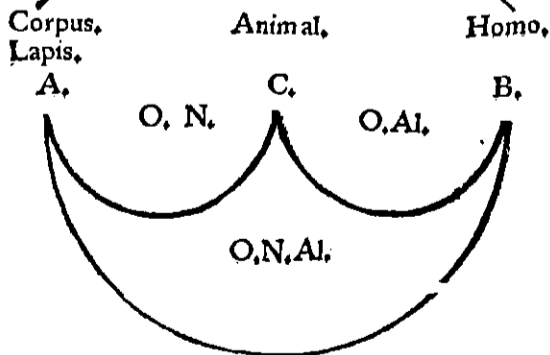
In quot igitur figuris, & per quales, & quot propositiones, & quando, & quomodo fit syllogismus; Amplius autem, in qualia aspiciendum destruenti ac construenti, & quomodo oportet quaerere

de proposito secundum qualemcumque methodum: Amplius autem, per qualem viam accipiemus principia, de singulis iam transgimus.

Sed quoniam alij syllogismorum vniuersales sunt, alij secundum partem; vniuersales omnes semper plura ratiocinantur; ex his vero qui in parte, affirmatiui quidem plura, negatiui autem conclusionem solam, alia nanque propositiones conuertuntur; priuatiua vero non conuertitur. Conclusio autem aliquid de aliquo est: quare alij quidem syllogismi plura ratiocinantur. Quemadmodum si A monstratum est omni B, aut alicui; & B alicui A necessarium iesse. & si A nulli B, & B nulli A, hoc autem diuersum a praecedenti. Si vero alicui non inest, non necesse & B alicui A non inesse. contingit enim omni inesse. Haec itaque communis omnium causa, & eorum qui vniuersaliter, & eorum qui secundum partem.

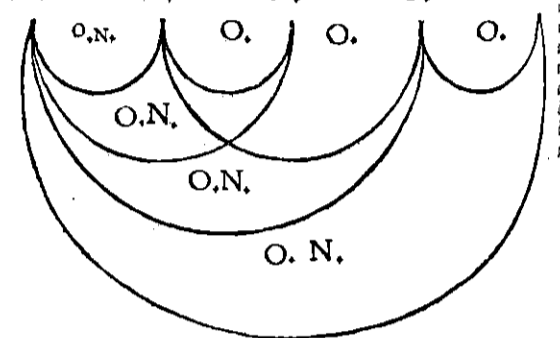
N IV

Coniugationes tres, concludentes conclusionem primo intentam, mox & aliam ex conclusionis conuersione,

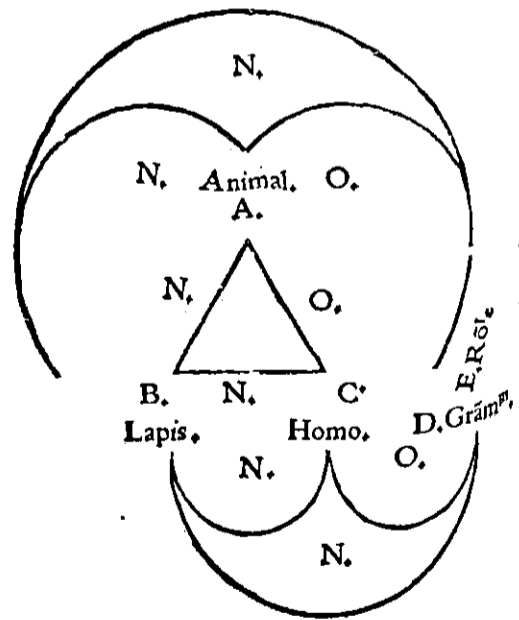

Est autem de vniuersalibus & aliter dicere, quaecumque enim aut sub medio sunt, aut sub conclusione, omnium erit idem syllogismus: si haec in medio, illa in conclusione posita fuerint. Vt si A B conclusio per C, quaecumque sub B, aut C sunt, necesse de omnibus dici A. Si enim D in toto B; B vero in A; & D erit in A. Rursus, si E in toto C; C autem in A; & E in A erit. Consimiliter & si priuatiuus syllogismus.

Nouum, Cōpo^m. Corpus, Mūd^o: seu ei^o ps. Caeli.
Suba, Qualitas, Dispō, Habitus, Scientia.
A, B, E, C, D.

In secunda autem figura, quod sub conclusione solum erit ratiocinari. Veluti si A nulli B; C autem omni: conclusio quod B nulli C. Si igitur D sub C est, planum, quod B non est ipsi. Iis vero quae sub A, quae non inest, non manifestum per syllogismum: atqui non inest ipsi E, si est sub A: sed B quidem inesse nulli C, monstratum est per syllogismum: ipsi vero A non inesse inde monstratum sumptum est, quare non propter syllogismum accidit B non inesse ipsi E.

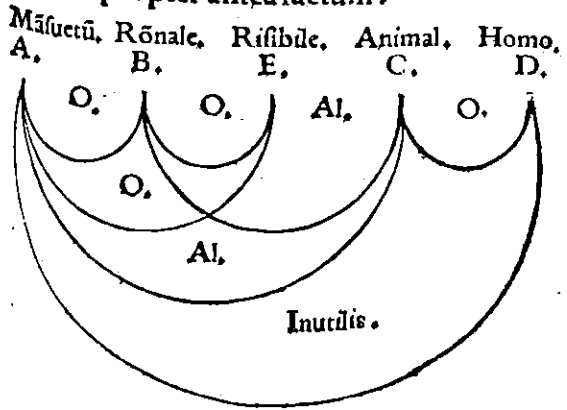

In his vero quae sunt in parte, eorum quidem quae sub conclusione sunt, non erit necessarium

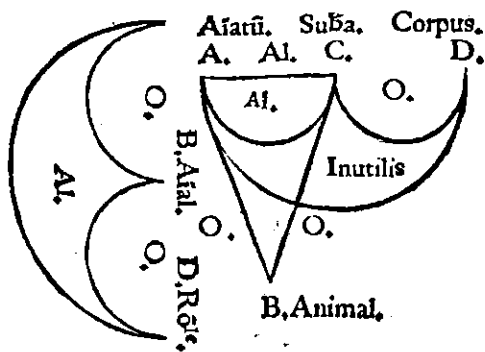
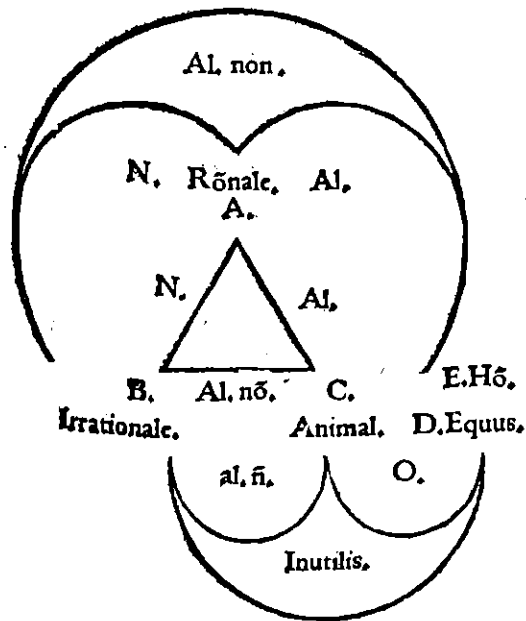
Tractatus Secundus libri de Syllogismo.

Qui Syllogismi plures concludant conclusiones. Ca. I.

cessarium: (nō enim fit syllogismus, quando hæc accepta fuerit in parte) eorum vero quæ sub medio, erit omnium, præterquam quod non per syllogismum. Ut si A omni B; B vero alicui C. eius enim, quod sub C positum est, nō erit syllogismus: eius vero, quod sub B erit, sed non propter antea factum.

Consiſt autem & in alijs figuris. eius enim quod sub conclusione, non erit: alterius vero erit: præterquam quod non propter syllogismum: sed quem admodum & in vniuersalibus, ex indemonſtrabili propositione, quæ sub medio erant, monstrabantur. quare neq; ibi erit, aut & in his.

10 Ixit. Sed posteaquam declarauimus per quot figuras erunt sermones syllogistici, et per quales species propolitionum, eas videlicet propositiones, in quibus est intentio dicti de omni, & per quot propositiones erunt, quodq; ipse sunt duæ, & quando erit, & quando non erit syllogismus, & hoc quando non inuenitur inter ipsas terminus medius communicans: Et diximus de qualitate cuiuscunq; trium figurarum, qd est ordo medij termini intra ambas extremitates: & diximus cum hoc, quæ ex quatuor quæſitis in quali quærantur figura, hoc est affirmatiuo ac negatiuo vniuersalibus, & affirmatiuo ac negatiuo particularibus: Et determinauimus post hoc equalitatem inquisitionis super quæſito absolute, & per qualem viam accipiuntur propositiones syllogismi, & 20 faciamus ipsas, ac quomodo resoluetur omnis sermo syllogisticus ad compositionem, ex qua fuit compositus: Dicamus nunc, quoniam syllogismorum omnium alij concludunt conclusiones vniuersales alij vero conclusiones particulares, qd accidit vt syllogismi concludentes vniuersales ex consequenti concludant præter conclusionem primam conclusiones plures. Sed ex syllogismis concludentibus conclusiones particulares, accidit vt illi, qd concludunt affirmatiuas particulares, concludant conclusiones plures cum prima conclusione: 30 qui vero concludunt particulares negatiuas, non concludunt nisi conclusionem primam. Causa autem in hoc est: quoniam conclusiones vniuersales & particulares affirmatiuæ conuertuntur, negatiua vero particularis non conuertitur: quare accidit, vt syllogismus concludens conclusionem vniuersalem affirmatiuam concludat etiam particularem, quæ continetur sub hac vniuersali, & particularem, in quam conuertitur vniuersalis affirmatiua, item accidit vt concludens vniuersalem affirmatiuam, concludat etiam ipsam conuersam. sed non accidit, vt concludens negatiuam particularem, concludat aliam ab ipsa, quoniam neque conuertitur, neq; continet aliam. Secundum igitur hunc modum accidit vni & eidem syllogismo, vt concludat conclusiones plures vna: præterquam quod prima quidem, quam per se concludit, est vna, reliquas vero ab hac concludit, secundum quod sequuntur conclusionem primam & mediante illa, & sunt quasi conclusiones per accidens, & propterea tales non fuere connumeratæ intra conclusiones syllogisticas in tractatu primo: & errauerunt in hoc Antiqui enarratores, quoniam connumerauerunt ipsas. Sed posset etiam aliquis existimare, quod ex vno & eodem syllogismo essent plures conclusiones vna secundum alium modum: præterquam qd hoc est secundum existimationem, non autem secundum veritatem. Hoc igitur accidit in prima figura secundum duos modos. Quorum vnus est, cum exposuimus, quod aliquod prædicatum prædicatur de aliquo subiecto, & sit manifestum apud nos, qd aliquid subiecto subiecto quæſiti existimatur. n. cum monstratum fuerit prædicatum quæſiti inesse subiecto quæſiti, quod iam ex hoc sit manifestum, ipsum inesse etiam subiecto subiecti. Pura, in exmplo, si fuerit quæſitum, an mundus sit nouum, & declaratum fuerit ex hoc, quod cæli sunt noua, & hoc extiterit per se manifestum, quod cæli sunt pars mundi, & hoc est vnum ex his, quo existimatur ex syllogismo vno esse secundum modum istum plures conclusiones vna. sed hoc non est verum, quoniam hoc quod dicimus, cæli sunt noua, in hoc exemplo concluditur per duas propoſiones, Log. cū cōm. Auer, N iij quarum

Epitog^o omnium, quæ diſta ſūt in primo priorum.

Syllogismi concludunt plures conclusiones & particulares affirmatiuas.

Syllogismi concludentes particulares negatiuam vnam tantam conclusionem concludunt.

Quisvis syllogismus vnus concludere possit plures conclusiones: prima in per se concludit, alias vero per accidens, ratione conuertitionis.

Hic notantur duo alij modi, quibus vnus syllogismus existimatur posse concludere plures conclusiones, non tamen secundum veritatem.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

De eo quod ex falsis ratiocinari.
Prima figura. Cap. II.

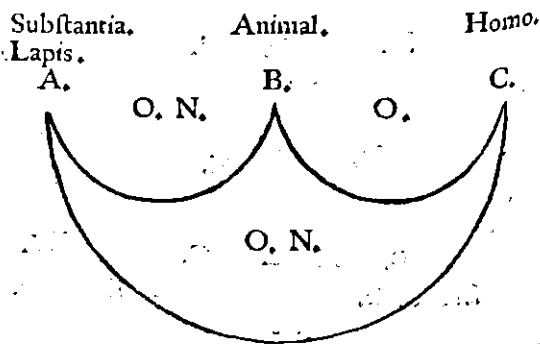
quarū vna est, q̄ coeli sunt pars mundi: & altera, q̄ omnes partes mundi sunt noua: & sequitur ex hoc, quod coeli sunt noua. Modus vero alius est, cum declaraue- rimus, quod aliquid inest subiecto duarum propositio- num, & sit manifestum per se, q̄ terminus medius in duabus propositionibus comprehendit sub se subie- ctum aliud simul cum subiecto quaesiti. iam enim exi- stimabitur, q̄ ex hoc concludantur conclusiones plur- res vna: quarum vna est cōclusio quaesita, altera vero, cuius subiectum continetur sub medio termino simul cum subiecto quaesiti. Puta in exemplo, si monstratum fuerit, q̄ mundus est nouum per duas propositiones, quarum altera sit, q̄ mundus est compositum ex par- tibus: & altera, quod compositum est nouū. iam enim existimatur, quod ex binis istis propositionibus binæ conclusiones concludantur: quarum vna est, q̄ mun- dus est nouum: & altera, quod corpus est nouum. ma- nifestum enim est per se, q̄ corpus comprehenditur sub composito, quemadmodum sub ipso comprehenditur mundus, & vt plurimum accidit hoc, cum maior fuerit manifesta ex syllogismo. sed in veritate sunt duo syllo- gismi communicantes in maiore propositione, & sepa- rati in minore. Et hoc p̄ se accidit in prima figura, quo- niam cōcludit negatiuas vniuersales, quemadmodum accidebat, cum concludebat affirmatiuas vniuersales. In his vero, qui concludunt particulares, nō accidit spe- cies ista conclusionum, vt sint vniuersales, quia subie- ctum suum intret sub subiectum cōclusionis, quoniam cōclusio est particularis: sed accidit species secūda, eo q̄ maior propositio est vniuersalis in omnibus syllo- gismis istius figuræ vniuersalibus ac particularibus. Sed in secunda figura accidit, vt existimetur q̄ in vni- uersalibus syllogismis concludatur conclusio sua, & quod comprehenditur sub subiecto conclusionis, eo q̄ hoc approximatur principio existimationis, sed in veritate est conclusio syllogismi in prima figura, hoc est, q̄ maior extremitas insit subiecto subiecti sui, nō autem existimatur quod concludat simul cum sua conclusio- ne id, quod est subiectum medio termino. quoniam, si hoc vtriq; concluditur, concluditur quidem secundum ordinem secundæ figuræ. Sed cogitatio non cadit natu- raliter secundum mensuram conclusionis in secūda fi- gura, quemadmodum cadit omne hoc in prima figu- ra, et propterea videtur, q̄ maiorem extremitatem in- esse illi, quod subijcitur medio termino, in secūda figu- ra sit per secundum syllogismum, & non existimatur, q̄ concludatur per syllogismum primum, per contra- rium eius, quod subijcitur subiecto conclusionis. Puta in exemplo, corpus cœleste non est nouum: & corpus compositum est nouum: et sequitur ex hoc syllogismo q̄ corpus cœleste non est compositum, & quod orbis stellarum fixarum non est compositum: quoniam mani- festum est per se, quod cōprehenditur sub corpore cœ- lesti. Si autem existimaret aliquis, quod sequeretur ex hoc syllogismo maiorem extremitatem inesse ei, quod subijcitur medio termino: quoniam cum fuerit per se manifestum, quod elementa nō sunt noua, iam non se- quitur ex hoc quod elementa non sunt composita, nisi per alium syllogismum à syllogismo, ex quo sequitur, quod corpus cœleste non est cōpositum, & hoc secun- dum veritatem & secundum principium existimatio- nis. Et consimiliter se habet dispositio in tertia figu- ra: hoc est, quia non existimatur, quod cōcludat simul cum conclusione sua, nisi maiorem extremitatem in- esse illi, quod subijcitur minori extremitati tantū, non autē illi, quod subijcitur medio termino, & propterea non existimamus in syllogismis particularibus, q̄ con- cludant aliud à conclusione sua, quod subiectū quaesi- torum est particulare.

M̄ i duo pri- i mō- is vlti- bus primæ si- gurg, sed nō in particulari- bus: qm̄ con- cto ē p̄tula- ri, quæ sic- ret maior, & syl- i iutilis. In secunda si- gura hi duo modi s̄ sūt.

In tertia etiā figura s̄ vñ? modus s̄m̄.

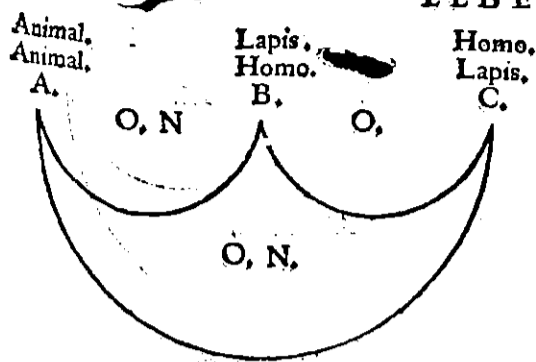
E St itaq; ita se habere, vt verę sint propo- sitiones, per quas syls: est autem vt fal- sa: est vero, vt hæc quidem vera, illa au- tem falsa. cæterum conclusio aut vera, aut fal- sa ex necessitate. Ex veris igitur nō est falsum ratiocinari, ex falsis autem est verū, præter q̄ q̄ nō propter quid, sed quia. eius. n. quod est propter quid, nō est ex falsis syllogismus. ob quam vero causam, in sequentibus dicetur.

Primum ergo, q̄ ex veris nō possumus fal- sum ratiocinari hinc manifestum. Si. n. a exi- stente, necesse est b esse: b non inexistente, necesse est a nō esse. si igitur verum est a, necesse est b verum eē: aut accidet idem simul esse, & non esse. hoc autem impossibile. Non au- tem, quoniam positus est a vnus terminus, exi- stimetur contingere vno aliquo existente, ex necessitate aliquid accidere: non. n. possibile. quod enī accidit ex necessitate, conclusio est: per quæ autem hoc fit, minima tres termini: bina vero interualla, et propositiones. Si itaq; verum est, cui b iest ipsum, a omni: cui autem c, ipsum b cui c necesse est a inesse. & non po- test hoc falsum esse: simul enim inerit idem, & non inerit. a igitur tanquam vnum ponit- tur duę propositiones simul acceptæ. Consimiliter autem & in priuatiuis se habet. non enim est ex veris monstrare falsum.

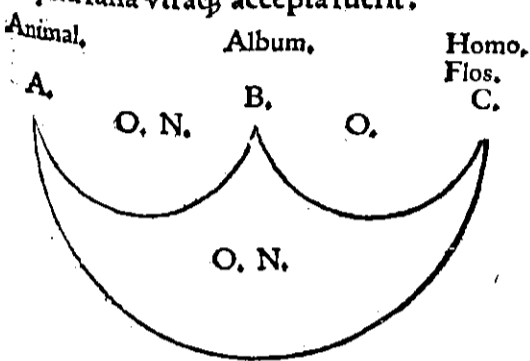

Ex falsis autē verū est ratiocinari, & vtrifq; propositionibus exñtib; falsis, & vna. hæc autē non vtralibet, sed secunda, si totā accipiat fal- sam: si vero nō tota accipiat, est, vtralibet. Sit enim a toti c inexistens, eorū autē quæ b nulli, neq; b ipsi c. contingit autē hoc, vt lapidi nulli aial, & lapis nulli hoī. Si igitur acceptum fue- rit a oī b, & b omni c, a omni c ierit. quare ex vtrifq; falsis vera conclusio: oīs. n. homo aial. Si r autem & priuatiuum. est. n. a, & b nulli c iesse: a tñ oī b: veluti si eisdē acceptis terminis, mediū positum fuerit hō. lapidi. n. & animal, & homo nulli inest: animal vero omni homi- ni. Quare si cui quidem inest, accipit nulli in- esse, ex falsis vtrifq; vera erit conclusio.

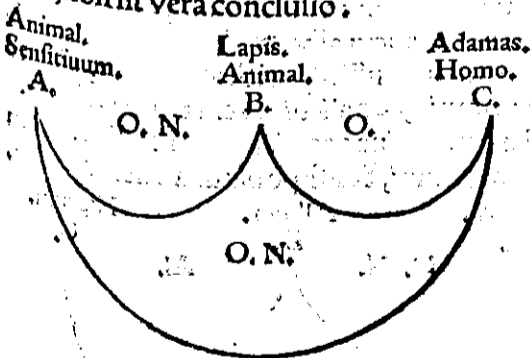
Consimiliter

Consimiliter autem monstrabitur, & si ad aliquid falsa vtraque accepta fuerit.

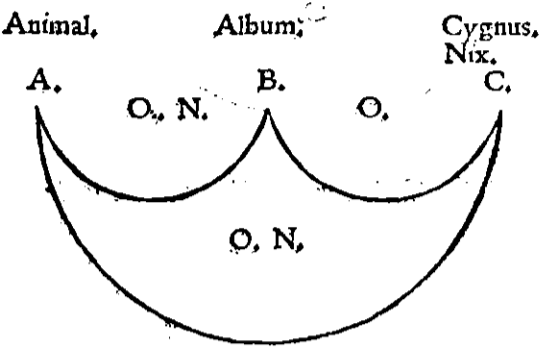

Quod si altera falsa posita fuerit, prima existente tota falsa, vt ipsa A B, non erit conclusio vera: ipsa vero B C erit. Dico aut totam falsam contrariam: quemadmodum si nulli inexistens, omni acceptum fuit: aut si omni inesse. Sit. n. A B nulli inexistens, B vero C omni: si B C quidem propositionem veram acceperit, A B aut tota falsam, & A inesse omni B, impossibile conclusionem veram esse: nulli. n. inerat eorum quae C. siquidem cui B, nulli ipsum A: B vero omni C. Consimiliter autem neque si A omni B inest, & B ipsi C: accepta pro est B C propositio vera, A B autem falsa tota, & A nulli eorum quibus B, conclusio falsa erit. omni. n. C inerat ipsum A. siquidem ipsum A omni, cui B: B vero omni C. Planum igitur, quod si prima tota accipiat, falsa, siue affirmatiua, siue priuatiua: altera autem vera, non fit vera conclusio.

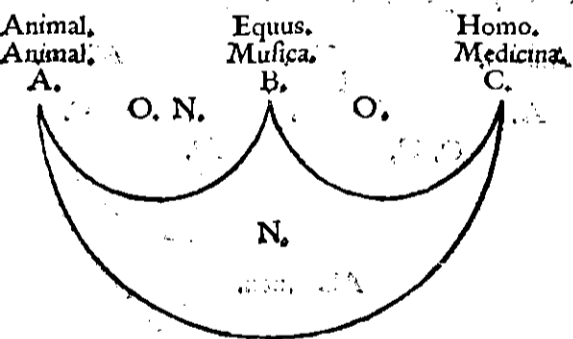
Cum vero non tota accipitur falsa, erit. Si enim A inest omni C, alicui autem B, B vero omni C: vt animal cygno quidem omni, albo autem alicui, album vero omni cygno: si acceptum

fuerit A omni B, et B omni C inerat verum: omnis enim cygnus animal. Consimiliter & si priuatiuum sit A B, accidit. n. A B quidem alicui inesse, C vero nulli, B autem omni C: vt animal alicui albo, niui autem nulli, album vero omni niui. Si itaque acceptum fuerit A nulli B, B vero omni C, A nulli C inerat.

Coniugationes hinc ex maiori in parte falsa, minor vera, concludentes verum.

Quod si A B propositio tota accepta fuerit vera, B C autem tota falsa, erit syllogismus verus. nihil. n. prohibet A B, & C omni inesse, B autem nulli C: vt quaecumque eiusdem generis species non subalternae. animal. n. & equo & homini inest, equus vero nulli homini. Si itaque acceptum fuerit A omni B, & B omni C, vera erit conclusio, falsa tota existente B C propositione. Consimiliter autem & priuatiua existente A B propositione, contingit enim A & B, & C nulli: quemadmodum ex alio genere speciebus ipsum genus. animal. n. neque musicae, neque medicinae inest, neque musicae medicinae. Si igitur acceptum fuerit A nulli B, B vero omni C, vera erit conclusio.

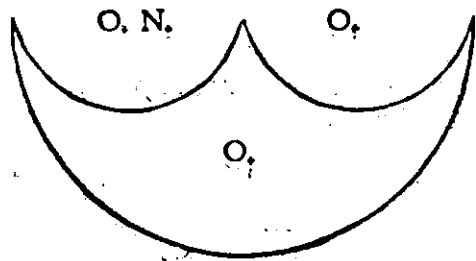
Coniugationes hinc ex maiori vera, minori in toto falsa, concludentes verum.

Et si B C non tota falsa, sed ad aliquid, & ita erit conclusio vera. nihil. n. prohibet A & B, & C toti inesse: B tamen alicui C: vt genus speciei, ac dicitur animal. n. omni homini, & omni pedestri: homo vero alicui pedestri, & non omni. Si igitur A omni B, & B omni C acceptum fuerit, A omni C inerat: quod erat verum. Si autem & priuatiua existente A B propositione, contingit. n. A & B, & C nulli inesse, B tamen alicui C: vt genus ex alio genere speciei & dicitur. animal. n. neque prudentiae vlli inest, neque speculatiuae: prudentia vero alicui speculatiuae. Si igitur acceptum fuerit A nulli B, B autem omni C, A inerat nulli C. hoc autem erat verum. Log. cum com. Auer. N iij In

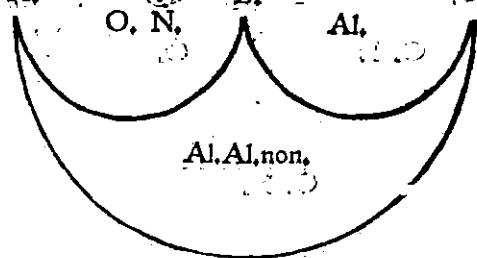
PRIORVM RESOLVTORIORVM

Animal. Homo. Pedestre.
Animal. Prudentia. Speculatiua.
A. B. C.

Coniugatio-
nes binæ ex
maiori vera,
minori pre
falsa, conclu-
dentes verū.

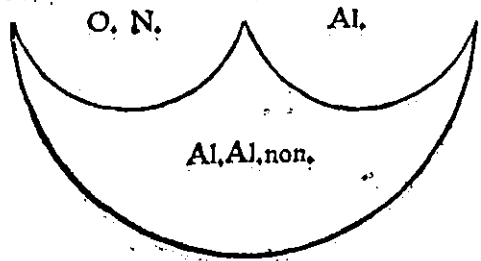
Animal. Honestum. Magnum.
A. B. C.

In syllogismis vero qui in parte, contingit & prima propositione tota falsa, altera autem vera, conclusionem veram esse: & prima existente ad aliquid falsa: & hac quidem vera, illa autem quæ in parte, falsa: & vtrisque falsis. Nihil. n. prohibet A nulli quidem B inesse, C vero alicui, & B alicui C: veluti animal nulli niui, albo autem alicui inest, & nix albo alicui. Si igitur medium positum fuerit nix, primum autem animal: et acceptum fuerit A toti B inesse, B vero alicui C: A B quidem tota falsa, B C autem vera, & conclusio vera. Cōsimiliter autem & priuatiua existente A B propositione. accidit. n. A toti B inesse, C vero alicui non inesse, B tamen alicui C inesse. vt animal homini quidem omni inest, albo autem alicui non sequitur, homo autem alicui albo inest. Quare si medio posito hominē, accipiatur A nulli B inesse, B autem alicui C inesse, vera erit conclusio, falsa existente A B propositione tota.

Animal. Nix. Album.
A. B. C.

Coniugatio-
nes binæ par-
ticulares ex
maiori toto
falsa, minori
vera, conclu-
dentes verū.

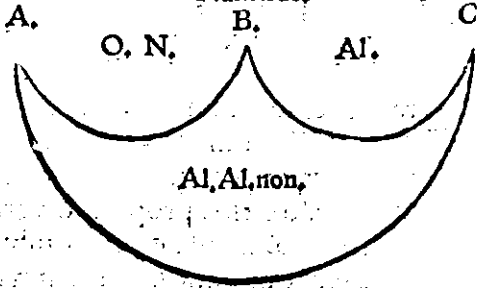

Et si ad aliquid falsa A B propositio, erit conclusio vera. nihil. n. prohibet A & B, & C alicui inesse, et B alicui C inesse: quemadmodum aial alicui honesto, & alicui magno, & honestum alicui magno inesse. Si igitur acceptum fuerit A omni B, & B alicui C: A B quidem propositio ad aliquid falsa erit, B C autem vera, & conclusio vera. Cōsimiliter autem & priuatiua existente A B propositione. iidem enim termini erunt, & similiter positi ad demonstrationem.

10 Rursus, si A B quidem vera, B C autem falsa, vera erit conclusio. nihil. n. prohibet A B quidem toti inesse, C autem alicui, & B C nulli inesse: quemadmodum animal cygno quidem omni, nigro autem alicui, cygnus vero nulli nigro. Quare si acceptum fuerit A omni B, & B alicui C, vera erit conclusio, falso existente B C.

Cōsimiliter autem & priuatiua accepta A B propositione. accidit enim A B quidem nulli, C vero alicui non inesse, B tamen nulli C: quæ admodum genus speciei ex alio genere, & accidit speciebus ipsius. animal enim numero quidem nulli inest, albo autem alicui, numerus autem nulli albo. Si igitur medium positum fuerit numerus, & acceptum fuerit A quidem nulli B, B vero alicui C, A alicui C non inest, quod erat verum, & A B quidem propositio vera, B C autem falsa.

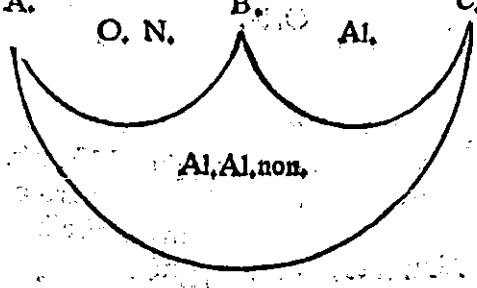
Animal. Cygnus. Nigrum.
A. B. C.

40 Et si ad aliquid falsa A B, falsa vero B C, erit conclusio vera. nihil. n. prohibet A B alicui, & C alicui inesse vtrique, B autem nulli C: veluti si B contra rium ipsi C, ambo vero contingentia eidem generi. aial. n. alicui albo, & alicui nigro inest: album autem nulli nigro. Si igitur acceptum fuerit A omni B, & B alicui C, vera erit conclusio.

Et si priuatiua accipiatur A B similiter. iidem enim termini, & sibi ponetur ad demonstrationem.

Animal. Album. Nigrum.
A. B. C.

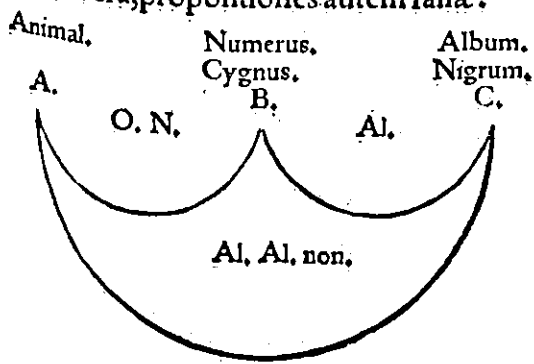

Et vtrisque autem falsis existentibus, erit conclusio vera. accidit enim A B quidem nulli, C vero alicui inesse, B autem nulli C: quemadmodum genus speciei ex alio genere, & contingenti speciebus ipsius, animal enim numero quidem nulli, albo autem alicui inest, & numerus nulli albo. Si igitur acceptum fuerit A omni B, & B alicui C, conclusio quidem vera, propositiones autem ambæ falsæ. Similiter et priuatiua existente AB, nihil enim prohibet A B quidem toti inesse, C vero alicui non inesse, & B nulli C: veluti animal cygno quidem omni, nigro autem alicui non inest, cygnus vero nulli nigro. Quare si acceptum fuerit A nulli B, B vero alicui C, A alicui C non inest. conclusio igitur vera, propositiones autem falsæ.

reliquam est sicut proportio vniuersalis ad particularem, & hoc, quoniam cum verum extiterit, quod A dicatur de omni B: & B dicatur de omni C: erit etiam ex necessitate, ut A dici de omni C sit verum, quia si non, accidit ut verum non sit verum. Sed quoniam non oportet, ut propter sublationem antecedentis, auferatur consequens, non sequitur si fuerit A falsum, ut B, quod est conclusio, sit falsum: quoniam consequentia conclusionis ex syllogismo non est consequentia æqualis, hoc est conuertibilis. & hæc eadem demonstratio est vniuersalis syllogismo concludenti negatiuam aut affirmatiuam, hoc est, quod fieri non potest, ut ex propositionibus veris sit conclusio falsa. Sin autem extiterint in syllogismo propositiones falsæ, fieri potest, ut ex ipsis sequatur conclusio vera: præterquam quod non accidit hoc ex quibuscunque, quibus accidit esse falsis, neque ex vtriusque speciei duarum specierum falsi, hoc est vniuersalis ac particularis. Atqui si extiterit in hoc maior propositio vniuersaliter falsa, non erit ex syllogismo conclusio vera omnino, sin autem acceptæ fuerint falsæ in parte: aut acceptæ fuerint ambæ propositiones falsæ: aut accepta fuerit minor tantum falsa: iam fieri potest, ut ex ipsis sit conclusio vera. Sint primum ambæ propositiones falsæ vniuersaliter, dico ex materijs plantis esse, quod concludunt conclusionem veram. & hoc, quoniam nihil prohibet, ut A, exempli gratia, quod est maior extremitas, prædicetur prædicatione vera de C, quod est minor extremitas: & A non inest B, & B cõsimiliter, quod est medius terminus non inest C, quod est minor extremitas. Cum igitur acceptum fuerit, quod A prædicatur de omni B, & B prædicatur de omni C, erunt ambæ propositiones falsæ, & conclusio erit vera, puta quod A prædicatur de omni C, puta in exemplo, omnis homo lapis: omnis lapis animal: igitur omnis homo animal. ambæ, n. propositiones istæ sunt falsæ vniuersaliter, & conclusio vera. Ad huius eiusdem similitudinem accidit in syllogismo vniuersali, qui concludit negatiuam in prima figura, stat enim aliquando, ut A non inest alicui C, quod est minor extremitas: & A inest B, quod est medius terminus: & B non inest ipsi C. Si igitur accipiatur quod A non inest alicui B, & B inest omni C, sunt falsæ: nisi quod concludit, quod A non inest ipsi C, quod est verum, ut in exemplo, omnis homo lapis, & nullus lapis statua, & nullus homo est statua, cõsimiliter ostenditur, cum fuerint binæ propositiones falsæ in parte. Quod si fuerit altera propositio falsa, & fuerit maior, & falsa in toto, dico quod conclusio non erit vera. Demonstratio huius, si A non inest alicui B, & B inest omni C: si nos accipiamus, quod A inest omni B, quod est falsum, & accipiamus etiam quod B inest omni C, quod est verum, fieri vtrique nequit, ut A inest omni C, hoc est, ut hoc quod dicimus, A inest omni C, sit verum: et hoc verum fuit, quod A non inest alicui, quod subiicitur ipsi B, & C subiicitur ipsi B: quare fieri non potest, ut prædicatio A de C sit vera. Istud autem manifestum est ex dispositione dicti de omni, et hoc cum fuerit & accipiatur maior propositio falsa, siue negatiua, siue affirmatiua. Sin autem extiterit maior propositio falsa in parte, iam erit conclusio vera, quoniam fieri potest, ut A inest omni C, et alicui B, & B inest omni C. Si igitur accipiatur A prædicari de omni B, & B de omni C: prædicatio A de omni B erit falsa in parte, sed prædicatio B de omni C vera in toto, & conclusio vera in toto, puta in exemplo, omnis cygnus album: & omne album animal: igitur omnis cygnus animal, conclusio itaque vera est in toto, et maior falsa in parte, puta quod dicimus, omne album animal. Cõsimiliter autem accidit, cum fuerit maior propositio vniuersalis negatiua, & accipiatur falsa in parte, puta in exemplo, omnis nix album: & nullum album animal: & conclusio nulla nix

Consequen-
tia cõclonis
ex syllo no
est conuert-
ibilis.

Maiori tãtũ
exiit toto
falsa, sequẽ
cõclõ vera.

Qualiter fieri possit, ut ex propositionibus falsis sit conclusio vera, & quoniam erit, et quomodo. Prima figura. Cap. II.

Propositiones vero, ex quibus erit syllogismus, aliquando erunt simul veræ, aliquando autem erunt simul falsæ: & nonnunquam erit vna ipsarum vera, & altera falsa, illa autem, quæ est falsa, potest esse aliquando falsa in toto, & est ea, de qua verificatur suum contrarium: & potest etiam esse falsa secundum partem, conclusio autem ex necessitate, aut erit vera, aut erit falsa. Quod si fuerint ambæ propositiones veræ, fieri non potest, ut ex ipsis sit conclusio falsa: sed foras se, cum fuerint ambæ propositiones falsæ, poterit esse conclusio vera, hoc autem accidit non propter propositiones, sed propter aliam causam, quæ postea declarabit. Quod autem fieri non possit, ut ex propositionibus veris sit conclusio falsa, planum secundum istum modum, si accipiatur loco propositionum verarum A, et accipiatur loco conclusionis B, manifestum igitur ex definitione syllogismi, quod si ponatur A esse, quod B etiam erit, quoniam A est in gradu antecedentis in syllogismo conditionali coniuncto, & B in gradu consequentis, manifestum namque cum fuerit antecedens, quod erit consequens: & cum tollitur consequens, tollitur antecedens. Quod si non est hoc, sequitur ut sit antecedens sine consequente, sed iam positum fuit, quod si est antecedens, est etiam consequens: quare sequitur ut consequens sit: & non sit simul: quod fieri non potest, & non cohæret, si igitur fuerit A verum ex necessitate, erit etiam B verum, quoniam si fuerit non verum, accideret ut B non sit, & A sit, sed iam monstratum fuit hoc fieri non posse. Non oportet autem ut imagineris A hoc in loco esse rem vnam, acceptum namque fuit loco duarum propositionum, quarum proportio vnius ad

20 vera omnino, sin autem acceptæ fuerint falsæ in parte: aut acceptæ fuerint ambæ propositiones falsæ: aut accepta fuerit minor tantum falsa: iam fieri potest, ut ex ipsis sit conclusio vera. Sint primum ambæ propositiones falsæ vniuersaliter, dico ex materijs plantis esse, quod concludunt conclusionem veram. & hoc, quoniam nihil prohibet, ut A, exempli gratia, quod est maior extremitas, prædicetur prædicatione vera de C, quod est minor extremitas: & A non inest B, & B cõsimiliter, quod est medius terminus non inest C, quod est minor extremitas. Cum igitur acceptum fuerit, quod A prædicatur de omni B, & B prædicatur de omni C, erunt ambæ propositiones falsæ, & conclusio erit vera, puta quod A prædicatur de omni C, puta in exemplo, omnis homo lapis: omnis lapis animal: igitur omnis homo animal. ambæ, n. propositiones istæ sunt falsæ vniuersaliter, & conclusio vera. Ad huius eiusdem similitudinem accidit in syllogismo vniuersali, qui concludit negatiuam in prima figura, stat enim aliquando, ut A non inest alicui C, quod est minor extremitas: & A inest B, quod est medius terminus: & B non inest ipsi C. Si igitur accipiatur quod A non inest alicui B, & B inest omni C, sunt falsæ: nisi quod concludit, quod A non inest ipsi C, quod est verum, ut in exemplo, omnis homo lapis, & nullus lapis statua, & nullus homo est statua, cõsimiliter ostenditur, cum fuerint binæ propositiones falsæ in parte. Quod si fuerit altera propositio falsa, & fuerit maior, & falsa in toto, dico quod conclusio non erit vera. Demonstratio huius, si A non inest alicui B, & B inest omni C: si nos accipiamus, quod A inest omni B, quod est falsum, & accipiamus etiam quod B inest omni C, quod est verum, fieri vtrique nequit, ut A inest omni C, hoc est, ut hoc quod dicimus, A inest omni C, sit verum: et hoc verum fuit, quod A non inest alicui, quod subiicitur ipsi B, & C subiicitur ipsi B: quare fieri non potest, ut prædicatio A de C sit vera. Istud autem manifestum est ex dispositione dicti de omni, et hoc cum fuerit & accipiatur maior propositio falsa, siue negatiua, siue affirmatiua. Sin autem extiterit maior propositio falsa in parte, iam erit conclusio vera, quoniam fieri potest, ut A inest omni C, et alicui B, & B inest omni C. Si igitur accipiatur A prædicari de omni B, & B de omni C: prædicatio A de omni B erit falsa in parte, sed prædicatio B de omni C vera in toto, & conclusio vera in toto, puta in exemplo, omnis cygnus album: & omne album animal: igitur omnis cygnus animal, conclusio itaque vera est in toto, et maior falsa in parte, puta quod dicimus, omne album animal. Cõsimiliter autem accidit, cum fuerit maior propositio vniuersalis negatiua, & accipiatur falsa in parte, puta in exemplo, omnis nix album: & nullum album animal: & conclusio nulla nix

Nota demõ
strationẽ, quod
maiori exiit
te vtr falsa n̄
erit conclusio
vera.

la nix animal, quæ est vera. Quod si minor accipiatur falsa in toto, & maior vera in toto, erit aliquan- conclusio vera, nihil enim prohibet A inesse omni B, & C & B non inesse alicui C. Si igitur acceperimus A inesse omni B: & B inesse omni C: concludetur qd A inest omni C, quod est verum: & minor est falsa, qd est B inesse omni C. hoc autem accidit in duabus speciebus existentibus sub vno genere, hoc est, quoniam genus prædicatur de ipsis simul, & non prædicatur vna ipsarum de altera. Si igitur accipiatur, qd genus inest vni ipsarum, eo qd inest alteri, quodq; altera inest vni ipsarum, posteaq; acceptum fuerit, qd genus ipsi inest à principio, iam accipitur conclusio vera ex duabus propositionibus, quarum maior est vera & minor falsa in toto, puta in exemplo, si dicamus, omnis homo equus, & omnis equus animal, igitur omnis homo animal. Consimiliter accidet, cum extiterit maior propositio negatiua, hoc autem accidit in genere simul cum speciebus existentibus sub alio genere, hoc est, si genus negatum fuerit ab vtraq; duarum specierum, & vtraq; duarum specierum negata à suo cõiuncto. Cum igitur acceperimus vnam ipsarum inesse alteri, & acceperimus genus non inesse ipsi, concludetur genus negari ab eo, à quo accipitur negari, propterea qd negatur ab altero. puta in exemplo, omnis musica est medicina: & nulla medicina est animal: igitur nulla musica est animal: quod est verum ex duabus propositionibus, quarum minor est falsa in toto, et maior vera. Consimiliter si minor extiterit falsa secundum partem, erit itidem conclusio vera, fieri enim potest, vt A insit vtriq; B, & C, et B insit alicui C: accipiatur autem A inesse omni B, & B inesse omni C: & concludetur qd A inest omni C, quæ est conclusio vera ex duabus propositionibus, quarum maior est vera in toto, & minor falsa in parte. & hoc accidit in genere, quod inest speciei & differentie, quemadmodum animal, quod inest omni homini, & omni gressibili, & homo inest alicui gressibili, non autem omni. Si igitur dicamus, omne gressibile homo, & omnis homo animal, sequitur ex hoc conclusio vera, puta, qd omne gressibile est animal. Accidit etiã qd A non insit alicui B, & C, & B insit alicui C, quemadmodum se habet genus simul cum differentia, & specie, quæ est sub alio genere, vt plãta quæ inest nulli homini, et nulli imaginatiuo, & aliquod imaginatiuum est homo. Si igitur dicamus, omne imaginatiuum est homo: & nullus homo est planta: concluditur nobis qd nullum imaginatiuum est planta. Et hoc est quod accidit conclusioni simul cum propositionibus falsis in duabus speciebus vniuersalibus primæ figuræ. Sed in duabus speciebus particularibus itã fieri potest, vt maior propositio sit tota falsa, & altera tota vera, & tamen conclusio sit vera, hoc autem est contrarium ei, quod accidebat in speciebus vniuersalibus in hac figura. consimiliter fieri etiam potest hoc, cum extiterit falsa in parte: aut fuerint ambæ falsæ, vel in toto, vel in parte. Quod igitur conclusio sit vera cum hoc qd maior sit falsa in toto, fieri vtriq; potest: quoniam nihil prohibet, qd A non insit ipsi B, & insit alicui C, & tamen B insit alicui C, quemadmodum animal inest nulli niui: & inest alicui albo: & nix inest alicui albo. Si igitur dicamus, aliquod album est nix, & omnis nix animal, concluditur qd aliquod album est animal. & hæc conclusio est vera ex duabus propositionibus, quarum maior est falsa in toto & minor vera. Consimiliter accidet, cum extiterit maior propositio negatiua, fieri enim potest, vt A insit omni B, & non insit alicui C, & B insit alicui C, vt animal inest omni homini, & non inest alicui albo, et homo inest alicui albo. Si igitur dicamus, aliquod album homo: & nullus homo animal: concludemus aliquod album non est animal, & hæc est conclusio vera ex duabus propositio-

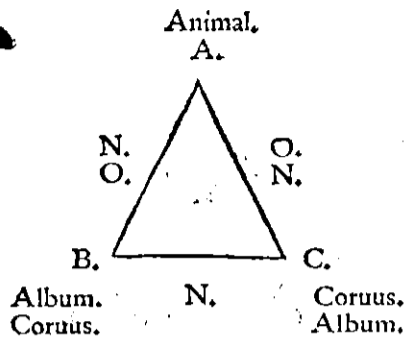
De modis particularibus primæ figuræ.

nibus, quarum maior est falsa in toto, & minor vera. Consimiliter accidet, si fuerit maior propositio falsa in parte, quoniam nihil prohibet A inesse alicui B, & alicui C, & B inesse alicui C, puta in exemplo, animal inest alicui bono, & alicui magno, & bonum inest alicui magno. Si igitur dicamus, aliquod magnum est bonum: & omne bonum est animal: concludetur qd aliquod magnum est animal, quæ est conclusio vera ex duabus propositionibus, quarum maior est falsa in parte, & minor vera. Consimiliter accidet, cum fuerit maior propositio negatiua, hoc autem monstratur per hos eosdẽ terminos: vt si dicamus, aliquod magnum est bonum: & nullum bonum est animal: & concluditur nobis qd aliquod magnum non est animal. & hoc est verum ex binis propositionibus, quarum maior est falsa in parte et minor vera. Eodẽ modo si propositio falsa fuerit minor, erit aliquando ex hoc conclusio vera: quoniam fieri potest, vt A insit omni B, & alicui C, & B insit nulli C, vt in exemplo animal inest omni cygno, & alicui nigro, & cygnus inest nulli nigro. Si igitur dicamus, aliquod nigrum est cygnus: & omnis cygnus est animal: concludetur qd aliquod nigrum est animal: quod est verum ex duabus propositionibus, quarum minor est falsa & maior vera. Consimiliter accidet, si maior extiterit negatiua, quoniam fieri potest, vt A non insit alicui B, et non insit etiã alicui C, & B insit nulli C: vt genus proportionatũ speciei alterius generis & accidenti, quod inest speciebus illius generis proportionatũ, puta in exemplo, animal inest nulli numero, & non inest alicui albo, & numerus inest nulli albo. Si igitur dicamus, aliquod album est numerus: & nullus numerus est animal: concluditur qd aliquod album non est animal, quæ est conclusio vera ex binis propositionibus, quarum maior est vera, & minor falsa. Eodẽ pacto accidet vt sit conclusio vera, cum maior propositio falsa extiterit in parte & minor falsa in toto, fieri enim potest, vt A insit alicui B, & alicui C, & B insit nulli C, hoc autem accidit, cum B fuerit contrarium C, & fuerint ambo accidentia in genere vno: vt animal quod inest alicui albo & alicui nigro, et album inest nulli nigro. Si igitur dicamus, aliquod album est nigrum: & omne nigrum est animal: concluditur qd aliquod album est animal. hæc igitur conclusio est vera ex duabus propositionibus falsis, quarum maior est falsa in parte, & minor in toto. Consimiliter accidet, cum extiterit maior propositio negatiua, hoc autem monstratur per hos eosdẽ terminos: puta, si accipiatur aliquod album est nigrum: & nullum nigrum est animal: concluditur qd aliquod album non est animal, quod est verum. Consimiliter cum fuerint binæ propositiones falsæ, & extiterit maior falsa in toto, accidet aliquando conclusionem esse verã, fieri, n. potest, vt A insit nulli B, & idem insit alicui C, B vero insit nulli C: vt genus, quod inest speciei alterius generis, & inest accidenti, quod inest spẽbus suis, & hoc accidens non inest illi speciei, puta in exemplo, si dicamus, aliquod album numerus: & omnis numerus animal: aliquod igitur album animal, ista igitur conclusio est vera ex binis propositionibus falsis. Consimiliter accidet cum fuerit maior propositio negatiua, puta in exemplo, aliquod nigrum cygnus: & nullus cygnus animal: & concluditur qd aliquod nigrum non est animal, & hoc est verum ex binis propositionibus falsis. Istæ igitur sunt species concludentes conclusionem veram ex propositionibus falsis in prima figura.

Secunda figura. Cap. III.

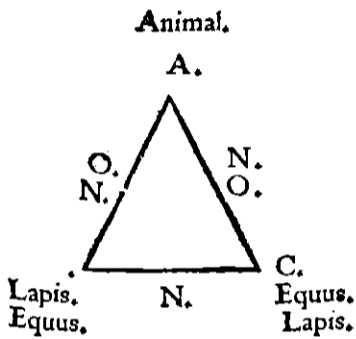
IN mediã autẽ figura, omnino accidit per falsa verum ratiocinari: & cum vtraq; propositiones totæ falsæ accipiunt: & cum vtraq; ad aliquid:

ad aliquid: & hac quidem illa autem falsa exiſtente tota, vtralibet poſita falſa: et ſi vtręque ad aliquid falſa: & ſi hac ſimpliciter vera, illa autem ſimpliciter falſa: & ſi hæc tota falſa, illa autem ad aliquid vera: & in vniuerſalibus ſyllogiſmis, & in ijs qui ſunt in parte. Si enim A B quidem nulli in eſt, C vero omni: vt animal lapidi quidem nulli, equo autem omni: ſi e contrario poſite fuerint propoſitiones, & acceptum fuerit A B quidem omni, C vero nulli, ex falſis totis propoſitionibus, vera erit conſuſio. Conſimiliter, & ſi B quidem omni, C autem nulli in eſt A idem enim erit ſyllogiſmus.

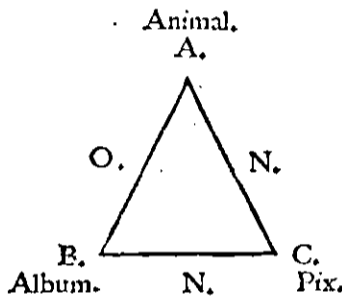

Coniugationes binę: vna ex maiori in parte falſa, minori vera: altera, e contra, concludens verum.

Et ſi affirmatiua propoſitio ad aliquid falſa, priuatiua autem tota vera. nihil. n. prohibet A B quidem alicui in eſſe, C vero toti non in eſſe, & B nulli C: vt animal albo quidem alicui, pici autem nulli, & album nulli pici. Quare ſi acceptum fuerit A toti B in eſſe, C vero nulli: A B quidem ad aliquid falſa, A C autem tota vera.

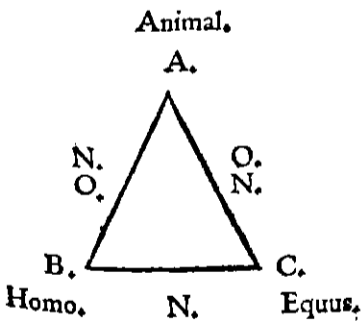
20

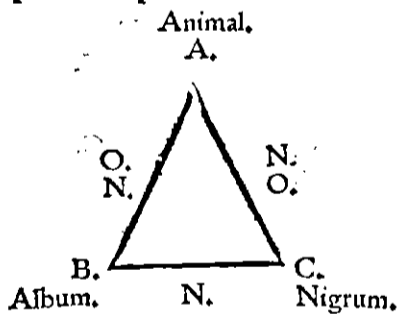
Coniugationes binę: ex maiori in parte falſa, minori vera, concludens verum. Quod ſi tranſponas terminos, facies & altera eodem modo concludentem.

Rurſus, ſi altera quidem tota falſa, altera autem tota vera. nihil enim prohibet A in eſſe & B, & C omni, B tamen nulli C: vt genus non ſub alternis ſpeciebus. animal enim & equo omni, et homini, & nullus homo equus. Si igitur acceptum fuerit, huic quidem omni, illi vero nulli in eſſe: hac quidem tota falſa erit, illa autem tota vera, & conſuſio vera: ad vtrumlibet poſito priuatiuo.

Et ſi ambę propoſitiones ad aliquid falſa, erit conſuſio vera. accidit enim A & B, & C alicui in eſſe, B vero nulli C: vt animal & albo alicui, & nigro alicui, album autem nulli nigro. Si igitur acceptum fuerit A B quidem omni, C vero nulli: ambę propoſitiones ad aliquid falſa, conſuſio autem vera. Conſimiliter & tranſpoſita priuatiua per eodem terminos.

40

Coniugationes binę: ex vtriſq; in parte falſis, concludens verum.

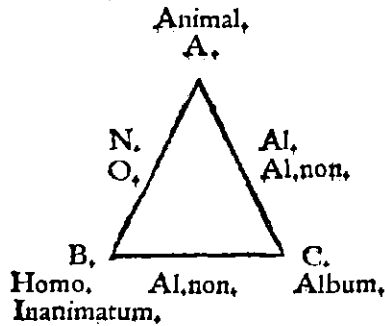
Et ſi altera ad aliquid falſa, altera autem tota vera. accidit enim A B quidem alicui in eſſe, C vero omni, B tamen nulli C: vt animal albo alicui, coruo autem omni, & album nulli coruo. Si igitur acceptum fuerit B quidem nulli, C vero toti in eſſe, A B propoſitio ad aliquid falſa, A C vero tota vera, & conſuſio vera. Et ſi tranſponatur priuatiuum, conſimiliter. per eodem nancq; terminos demonſtratio.

Maniſteſtum vero & in ſyllogiſmis in parte. nihil enim prohibet A B quidem omni, C autem alicui in eſſe, & B alicui C non in eſſe: vt animal omni homini, albo vero alicui, homo autem alicui albo non in erit. Si igitur poſitum fuerit A B quidem nulli in eſſe, C vero alicui in eſſe: vniuerſalis propoſitio tota falſa, quę autem in parte vera, & conſuſio vera. Conſimiliter vero, & cū affirmatiua accipitur A B. accidit enim A B quidem nulli, C autem alicui non in eſſe, & B C alicui non in eſſe: vt animal nulli in animato, albo vero alicui, et in animatum

PRIORVM RESOLVTORIORVM

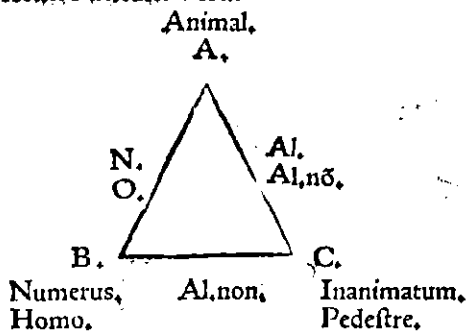
tum non inerit alicui albo. Si itaq; posita fuerit AB quidem omni, C vero alicui non inesse; AB quidem propositio vniuersalis, tota falsa, AC autem vera, et conclusio vera.

Coniugationes binæ ex maiori falsa, minori vera, concludentes verum.

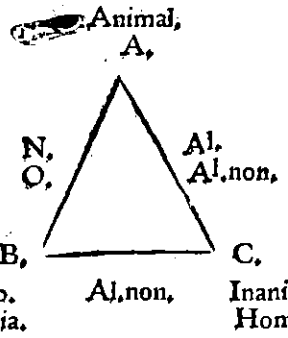

Et si vniuersalis vera quidem posita fuerit, quæ vero in parte falsa, nihil enim prohibet A et B, et C nullum sequi, B tamen alicui C non inesse; vt animal nullum numerum, et inanimatum, et numerus aliquod inanimatum non sequitur. Si igitur positum fuerit AB quidem nulli, C vero alicui: conclusio quidem erit vera, et vniuersalis propositio, quæ autem in parte, falsa. Et cum affirmatiua ponitur vniuersalis, consimiliter accidit enim A et B, et C toti inesse, B tamen non sequi aliquod C: vt genus speciem, et differentiam. animal enim omnem hominem, et totum pedestre sequitur, homo autem non omne pedestre. Quare, si acceptum fuerit AB quidem toti inesse: vniuersalis quidem propositio vera, quæ autem in parte, falsa, conclusio autem vera.

Coniugationes binæ ex maiori falsa, minori vera, concludentes verum.

Planum vero, et quod ex ambabus falsis erit conclusio vera. si quidem contingit A et B, et C toti inesse, B tamen aliquod C non sequi. Si enim acceptum fuerit AB quidem nulli, C vero alicui inesse, propositiones quidem ambæ falsæ, conclusio autem vera. Consimiliter vero et cum vniuersalis propositio est prædicatiua: quæ autem in parte, priuatiua. accidit namque A nullum quidem B, C vero omne sequi, et B alicui C non inesse. vt animal scientiam quidem nullam, hominem vero omnem sequitur, scientia autem non omnem hominem. Si igitur acceptum sit AB quidem toti inesse, C autem aliquod non sequi: propositiones quidem falsæ, sed conclusio vera.

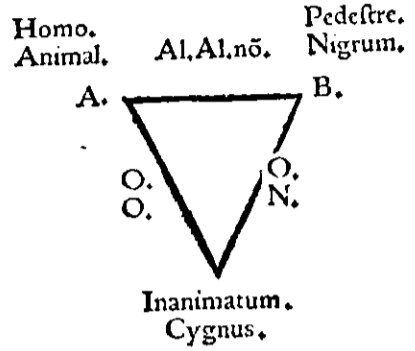

Tractatus de Secunda figura. Cap. III.

Dixit. In secunda vero fieri potest, vt conclusio sit vera ex propositionibus falsis, cum fuerit vtraque duarum propositionum falsa, & hoc aut in toto, aut in parte: vel cum fuerit vna ipsarum falsa, & altera vera, siue extiterit falsa in toto, siue in parte, & hoc erit in ipsis in syllogismis concludentibus vniuersalem & particularem. Puta, quonia B, quod est terminus medius, ferit nulli A, quod est maior extremitas & inerit omni C, quod est minor extremitas: & A inerit nulli C, sicut quod monstratum fuit, vt in exemplo, si dicamus, omnis homo animal, & nullus lapis est animal. Si igitur ponamus ambas istas propositiones, e contrario eius, quo sunt, vt si accipiat B inesse omni A, hoc est si accipiat, quod omnis lapis animal: & inesse nulli C, hoc est, si accipiat, quod nullus homo est animal: concludetur ex duabus istis propositionibus falsis eadem conclusio, quæ erat cum ambæ ponebantur veræ, puta, quod nullus homo est lapis. Consimiliter accidet, si verum extiterit, quod B inest omni A, & inest nulli C: hoc est, cum fuerint istæ conuersæ etiam ad sua contraria: concludetur enim, posteaquæ conuersæ fuerint ad falsitatem, id, quod antea conclusum fuit, puta, quod A inest nulli B. Eodem pacto accidet, cum fuerit vna propositio tota falsa, & altera vera, vt concludatur consimiliter conclusio vera, fieri namque potest, vt B, quod exempli gratia, est medius terminus, inest vtrique A et C, quæ sunt extremitates quæ sit, & A inest nulli C. hoc autem accidit generi simul cum speciebus diuidentibus, quæ sunt sub ipso: vt animal, quod inest omni homini & omni equo, & equus inest nulli homini. Si igitur accipiat, quod B inest vni, alteri autem non inest, erit vna propositio non falsa, altera autem non vera, & erit conclusio tota vera, ad quæcunque partem ponatur negatiua, hoc est maioris, aut minoris, puta in exemplo, si dicamus, omnis equus animal, & nullus homo animal, concluditur quod nullus equus homo. hæc autem est conclusio vera ex binis propositionibus, quarum vna falsa, & altera vera. Consimiliter accidet, cum extiterit pars vnius propositionis falsa, & fuerit altera tota vera, fieri enim potest vt B inest alicui A, & omni C, & A inest nulli C: quæ admodum animal, quod inest alicui albo, & omni coruo, & album inest nulli coruo. Si igitur accipiat, nullum album est animal, & omnis coruus est animal, concludetur, nullus coruus est albus: quæ est conclusio vera ex binis propositionibus, quarum vna est falsa in parte, puta, cum dicimus, nullum album est animal, altera autem vera in toto, vt cum dicimus, omnis coruus animal, Eodem modo accidet, cum ea quæ est falsa in parte extiterit affirmatiua, quæ autem vera in toto negatiua, puta si dicam, omne album animal, nulla pix animal, & concluditur, nullum album pix: quæ est conclusio vera ex binis propositionibus, quarum altera est affirmatiua falsa in parte, vt cum dicimus, omne album animal: altera autem vniuersalis negatiua vera in toto, vt cum dicimus, nulla pix est animal, Consimiliter accidet

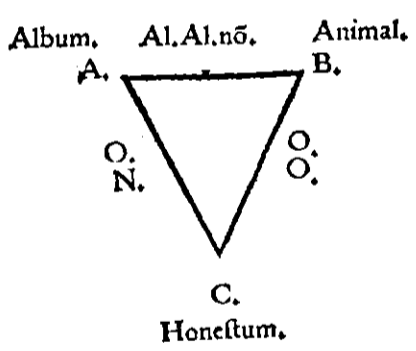
cidet, vt sit conclusio vera, cum fuerint ambæ propo-
sitiones falsæ in parte, puta in exemplo, si dicamus, om-
ne album est animal, nullum nigrum est animal, & con-
cluditur ex hoc, qd nullum album est nigrum, quæ est
cõclusio vera ex binis propositionibus falsis in parte.
& hoc, quoniam aliquod albū est animal, & aliquod
nigrum est animal: & hoc eque, siue ponatur negatiua
maior seu minor, veluti si dicamus, nullum album ani-
mal, & omne nigrum animal, erit enim conclusio vera
ex binis propositionibus falsis in parte. Hæc igitur est
dispositio syllogismorum ex propositionibus vniuer-
salibus, qui sunt in hac figura. In syllogismis autem
particularibus idem accidet, quod & i vniuersalibus.
& hoc, quoniam aliquando maior erit falsa in toto, &
particularis vera, & tamen conclusio erit vera, vt in
exemplo, aliquod albū est animal, et nullus homo est
animal, & concluditur ex hoc, qd aliquod album non
est homo, quæ est vera ex binis propositionibus, par-
ticulari vera, & vniuersali falsa in toto. Eodem modo
accidet, si vniuersalis falsa extiterit affirmatiua. vt in
exemplo, aliquod album non est animal, & omne in-
animatum est animal, concluditur ex hoc, qd aliquod
album non est inanimatum, quæ est vera ex particula-
ri negatiua vera, & affirmatiua vniuersali falsa. Con-
similiter accidet, si ponatur propositio vera vniuersa-
lis, & falsa particularis, vt in exemplo, si dicamus, ali-
quod inanimatū est animal, & nullus numerus est ani-
mal, concluditur ex hoc, qd aliquod inanimatum non
est numerus: quod est verū ex particulari falsa, & vni-
uersali negatiua vera. Eodem modo accidet, si accipia-
tur vniuersalis p̄a affirmatiua, & particularis falsa ne-
gatiua, quod accidet generi simul cum speciebus, quæ
ipsi insunt, & differentijs harum specierum, & hoc, qm̄
non est verum, cum dicimus, aliquod ambulans nō est
animal, & omnis hō est animal, & concluditur ex hoc,
qd aliquod ambulans non est homo, quod est verū ex
propositione vniuersali vera & falsa particulari, sed &
hoc aliquando accidet, cum fuerint ambæ propositio-
nes falsæ, particularis & vniuersalis. vt in exemplo, si
dicamus, omnis scientia est potentia animalis, & alicui
homini non inest potentia animalis, & concluditur ex
hoc, qd alicui homini nō inest scientia, quod est verum
ex ambabus propositionibus falsis. Eodem pacto acci-
det, cum extiterit vniuersalis negatiua & particularis
affirmatiua, veluti si dicamus, nulli homini inest potē-
tia animalis, & aliqua scia est potentia aialis, & cõclu-
ditur ex hoc, qd aliqua scientia non inest homini.

tem omni, & animal non omni nigro. Quare
si acceptū fuerit B omni C, ipsum vero A nulli,
A alicui B non inerit: & conclusio quidem ve-
ra, propositiones autem falsæ.

Coniugatio-
nes binæ vni-
uersales ex
vtriusq; in to-
to falsis, con-
cludentes ve-
rum.

Et si ad aliquid vtraq; falsa, erit conclusio
vera. nihil enim prohibet & A & B alicui C in-
esse, & A alicui B: vt album et honestum alicui
animali inest, & album alicui honesto. Si igitur
positum fuerit A, et B omni C inesse: propo-
sitiones quidem ad aliquid falsæ, cõclusio au-
tem vera. Sed & cum A C priuatiua ponitur,
consimiliter. nihil enim prohibet, A quidē ali-
cui C non inesse, ipsum vero B alicui inesse, &
A B non omni inesse: vt honestum alicui ani-
mali non inest, album vero alicui inest, & al-
bum non omni honesto. Quare si acceptum
fuerit, A quidem nulli C, ipsum vero B omni:
ambæ propositiones ad aliquid falsæ, con-
clusio autem vera.

Coniugatio-
nes binæ ex
vtriusq; in par-
te falsis ve-
rum conclu-
dentes.

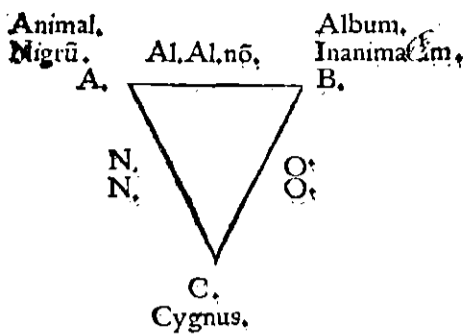
Tertia figura. Cap. IIII. 40

ERit autē & in vltima figura per falsas totas
& ad aliquid vtraq;: & altera quidē
vera tota, altera vero falsa: & hæc ad ali-
quid falsa, illa autem tota vera, & econuerso:
& quocunq; modis aliter contingit transu-
mere propositiones. Nihil enim prohibet et
A, & B nulli C inesse: veluti & hō, & pedestre,
nullum inanimatum sequitur, homo tamen
alicui pedestri inest. Si igitur acceptum fuerit
A, & B omni C inesse, propositiones quidē totas
falsas, conclusio autem vera. Consimili-
ter vero & hac quidem priuatiua, illa autem
affirmatiua existente, accidet enim B quidem
nulli C inesse, ipsum vero A omni, & A alicui B
non inesse: vt nigrum nulli cygno, animal au-

Consimiliter vero, & cum hæc quidem tota
falsa, illa autem tota vera accipitur. accidet
enim & A, & B sequi omne C, A tamen alicui B
non inesse: vt aial, & album omnem cygnum
sequitur, animal tamen nō omni inest albo.
His igitur positis terminis, si acceptum fue-
rit, B quidem toti C inesse, A vero toti non in-
esse: B C quidem tota erit vera, A C autem tota
falsa, & conclusio vera. Consimiliter vero &
si B C quidem falsum, A C autem verum, ijdem
enim termini ad demonstrationem, nigrum,
cygnus, inanimatum.

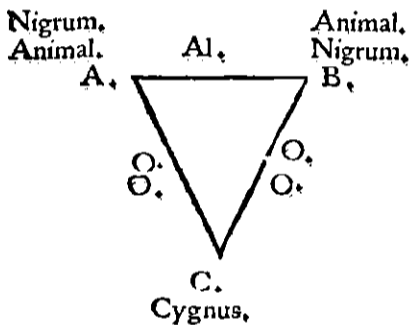
Sed

PRIORVM RESOLVTORIORVM

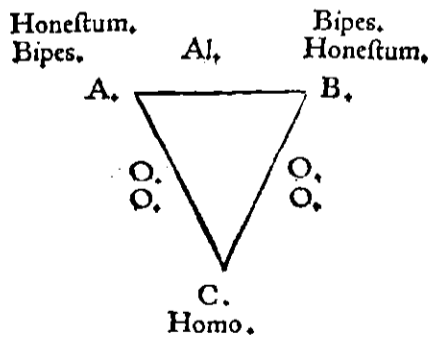
Coniugationes huius negatiue ex altera in toto falsa, hæc ex maiori, illa ex minori: altera vera, cōcludentes verum.

Sed & si ambæ accipiantur affirmatiue, nihil enim prohibet, B quidem sequi omne C, ipsum vero A toti non inesse, & A alicui B inesse: vt animal omni cygno, nigrum autem nulli cygno, & nigrum inest alicui animali. Quare si acceptū fuerit A, & B omni C inesse: B C quidem tota vera, A C autem tota falsa, et conclusio vera. Sed consilii et cū A C accepta fuerit vera, p̄ eosdem nāq; terminos demonstratio.

Coniugationes huius affirmatiue, vt superiores, concludentes verum.

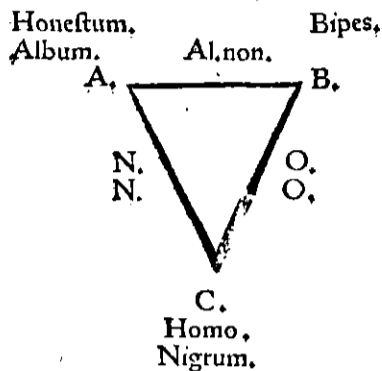
Rursus, et cū hæc quidem tota vera extiterit, illa autem ad aliquid falsa. accidit enim B quidem omni C inesse, A vero alicui, et A alicui B: vt bipes quidem omni homini, honestum autem non omni, & honestum alicui bipedi inest. Si igitur acceptū fuerit & A, & B toti C inesse: B C quidem tota vera, A C autē ad aliquid falsa, sed conclusio vera. Cōsimiliter autē & si A C vera, B C falsa accipiat. iisdem nāq; terminis transpositis erit demonstratio.

Coniugationes huius affirmatiue ex altera in parte falsa, tum hæc illa, altera vera, verum concludentes.

Et si hæc priuatiua, illa autem affirmatiua sit, quoniam enim accidit B quidem toti C inesse, A vero alicui. Et quando sic se habeant, A non omni B, si acceptum fuerit B quidem toti C inesse, A vero nulli: priuatiua quidem ad aliquid falsa, altera autem tota vera, & cōclusio. Rursus, quoniam monstratum est, quod

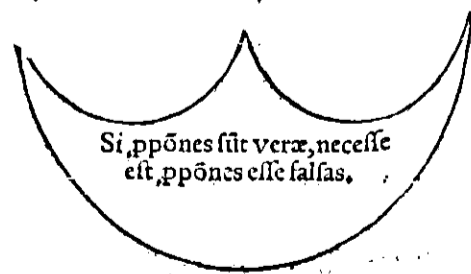
cū A nulli inest, ipsum vero B alicui, accidit A alicui B non inesse: planum q̄ & cū A C tota vera sit, B C autem ad aliquid falsa, accidit conclusionem veram esse. Si enim acceptum fuerit A nulli C, ipsum vero B omni: A C quidem tota vera, B C autem ad aliquid falsa.

Cæterum et in syllogismis in parte manifestum, q̄ omnino erit verum per falsa. iisdem enim termini accipiendi, & quando vniuersales sint propositiones: qui quidem in affirmatiuis, affirmatiui, qui vero in priuatiuis, priuatiui. nihil enim differt, cū nulli in sit, omni accipere inesse: et si alicui inerat, vlt̄ capere ad terminos expositionē. itidē & in priuatiuis.

Planum igitur, q̄ si quidem sit conclusio falsa, necesse est falsa esse, ex quibus est ratio, aut omnia aut quædam: quando autem vera, non necesse est verum esse, neq; aliquid neq; omnia: sed est, cū nullum eorum quæ in syllogismo verum sit, conclusionem consimiliter veram esse, nō ex necessitate tamen. Causa autem: quoniam quādo duo sic seinuicem habeant, vt cū ex necessitate alterum sit, ex necessitate alterum existat: cū hoc quidem non sit, neq; alterum erit: cū autē sit, non necesse alterum esse. sed cū idem sit, & nō sit, impossibile ex necessitate esse idem. Dico autem, vt cū sit A album, B esse ex necessitate: & cū non sit album A, B esse ex necessitate. quādo enim cū hoc sit album A, necesse est hoc magnum esse B: cū vero magnum B sit, C non album: necesse est si A album, C non esse album.

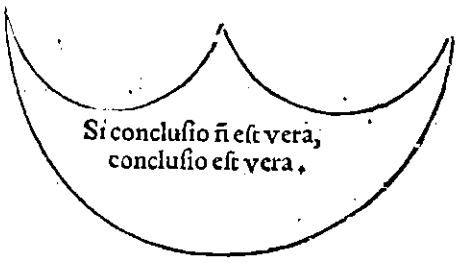
Si propositiones sunt veræ, Necesse ē confectione esse veram, Propositiones sunt falsæ. Non album. C.

Et quando

Et quando duobus existens altero existente, necesse est alterum esse; hoc non existens, necesse est A non esse; B vero non existens magno, potest A album esse; A vero non existente albo, si necesse est B magnum esse, accidit ex necessitate, B magno non existente, ipsum B magnum esse, hoc autem impossibile, si enim B non est magnum, A non erit album ex necessitate. si igitur non existente hoc albo, B erit magnum, accidit, si B non est magnum, esse magnum, tanquam per tria.

Si conclusio non est vera.	Proposiones non sunt verae,	Conclusio est vera.
Non magnum, B.	Non album, A.	Magnum B.

Tractatus de Tertia figura. Cap. III.

Consimiliter accidet hac in figura, ut sit conclusio vera, & ambæ propositiones falsæ, aut in toto, aut in parte: aut vna ipsarum in toto, & altera in parte. eodem modo cum extiterit vna ipsarum vera, & altera falsa, vel in toto, vel in parte. Et hoc, quoniam nihil prohibet, ut duo sint, quæ alicui vni non insunt, sed vnum ipsorum alteri insit. Cum igitur accipitur, quod vtrunq; ipsorum inest rei huic vni, inouatur ibi conclusio vera ex ambabus propositionibus falsis in toto, ut in exemplo, si dicamus, omne inanimatum est ambulans, & omne inanimatum est homo, concluditur hac in figura, quod aliquod ambulans est homo, hoc autem est verum ex binis propositionibus falsis in toto. Consimiliter accidet, cum extiterit vna negatiua & altera affirmatiua, fieri namq; potest, ut c, quod est minor extremitas, insit omni b, & non insit alicui c. Cum igitur acceperimus c inesse omni b, et a inesse nulli c, concludet nobis quod a non inest alicui c, ut in exemplo, si dicamus, omnis cygnus nigrus, & nullus cygnus animal: concludetur, quod aliquod nigrum non est animal: hoc autem est verum ex binis propositionibus falsis in toto. Eodem pacto, cum fuerit vtraque duarum propositionum falsa in parte, poterit aliquando conclusio esse vera, fieri enim potest, ut a & c insint alicui b, & a insit alicui c: quemadmodum album & bonum, quæ insunt alicui animali, & bonum inest alicui albo. Si igitur posuerimus a & c vtraque inesse omni b, concludetur a inesse alicui c, hoc autem est verum ex binis propositionibus falsis in parte, puta in exemplo, si dicamus, omne animal album, & omne animal bonum, concluditur, quod aliquod album est bonum, quod est verum. Consimiliter accidet, cum fuerit maior propositio negatiua, & minor affirmatiua, & ambæ falsæ in parte, & ipse extiterint vniuersales, nihil enim prohibet, quod non insit alicui b, & c insit alicui b, & a non insit alicui c, quæ est conclusio: ut in exemplo, si dicamus, nullum animal est bonum, & omne animal est album, concluditur enim ex hoc, quod aliquod album non est bonum, quod est verum ex binis propositionibus falsis in parte. Eodem modo aliquando erit conclusio vera, cum fuerit vna duarum propositionum falsa in toto, & altera vera, fieri enim potest, ut a, & c ambo insint ipsi b, & a non insit alicui c. Cum igitur acceperimus a inesse nulli b, & c inesse omni b, concludetur nobis, quod a non inest alicui c, hoc autem est verum ex duabus propositionibus, quarum vna est falsa in toto, & altera negatiua vera, ut in exemplo, si dicamus, omnis cygnus animal, et nullus cygnus album, concludetur ex hoc, quod aliquod animal non est album, hoc autem est verum ex duabus propositionibus, quarum vna est falsa in toto. Consimiliter accidet cum propositio, quæ est minor falsa extiterit, & propositio a b, quæ est maior, vera. Termini autem, quibus hoc monstratur, sunt nigrum, cygnus, & inanimatum, & hoc, quonia, si ponamus quod omnis cygnus est nigrum, & nullus cygnus est inanimatum, concludetur nobis, quod aliquod nigrum non est inanimatum, quod est verum ex binis propositionibus, quarum minor est falsa in toto. Eodem modo accidet, cum acceptæ fuerint ambæ propositiones affirmatiuæ, hoc est vera & falsa. Termini autem, quibus hoc monstratur, sunt animal, cygnus, & nigrum, & hoc cum dicat, omnis cygnus nigrum, & omnis cygnus animal, concludetur enim nobis ex hoc, quod aliquod nigrum est animal, hoc autem est verum ex duabus propositionibus affirmatiuis, quarum altera est falsa, siue extiterit vera maior, siue minor, monstrant autem hoc idem isti termini. Consimiliter aliquando erit conclusio vera, cum fuerit vna duarum propositionum vera, & altera falsa in parte, fieri enim potest, ut c insit omni b, & a insit alicui b, & a insit alicui c, quæ est conclusio: ut in exemplo, bipes quod inest omni homini, & bonum non inest omni homini, & bonum inest alicui bipedi. Si igitur acceperimus a & c inesse omni b, erit propositio b c vera tota, & pars propositionis a b falsa, conclusio autem vera, puta in exemplo, si dicamus, omnis homo bipes, & omnis homo bonum, concluditur enim, quod aliquod bipes est bonum. Consimiliter accidet, cum acceperimus propositionem a b, hoc est maiorem veram & propositionem b c, hoc est minorem falsam in parte. Monstratio autem huius est per hos eosdem terminos, si ponamus minorem extremitatem maiorem, et ponamus, quæ situm nostrum, quod concluditur prius conuersum, puta quod aliquod bonum est bipes. Eodem pacto accidet, cum acceperimus vnam propositionem negatiuam, & alteram affirmatiuam, iam enim monstratum fuit in figura tertia, cum c insit omni b, & a non insit alicui b, quod a non inest alicui c. Si igitur accipiat c inesse omni b, & a inesse nulli b, accidet ut sit propositio negatiua falsa, & altera sit tota vera, & relinquatur eadē conclusio vera, puta quod a non insit alicui c, erit autem conclusio vera ex duabus propositionibus, quarum vna est vera in toto, ut negatiua, & altera falsa in parte, ut affirmatiua. Hoc autem idem, quod diximus accidere in syllogismis vniuersalibus hac in figura, accidet et in syllogismis particularibus. Monstratio autem huius erit per terminos, per quos ipsorum dispositionem monstrauimus in syllogismis vniuersalibus. & hoc ut faciamus in negatione istorum, quod fecimus in negatione illorum: & in affirmatione istorum, quod fecimus in affirmatione ipsorum. quoniam propositio vniuersalis falsa in toto est falsa in parte, siue fuerit negatiua, siue affirmatiua, cum ergo propositiones vniuersales falsas, quas ibi exemplo vniuersales adduximus, fecerimus particulares, monstrabitur hoc in loco, quemadmodum ibi etiam monstratum fuit. Cum igitur sit hoc manifestum, planum si extiterit conclusio falsa, quæ necessarium est,

ditur enim ex hoc, quod aliquod album non est bonum, quod est verum ex binis propositionibus falsis in parte. Eodem modo aliquando erit conclusio vera, cum fuerit vna duarum propositionum falsa in toto, & altera vera, fieri enim potest, ut a, & c ambo insint ipsi b, & a non insit alicui c. Cum igitur acceperimus a inesse nulli b, & c inesse omni b, concludetur nobis, quod a non inest alicui c, hoc autem est verum ex duabus propositionibus, quarum vna est falsa in toto, & altera negatiua vera, ut in exemplo, si dicamus, omnis cygnus animal, et nullus cygnus album, concludetur ex hoc, quod aliquod animal non est album, hoc autem est verum ex duabus propositionibus, quarum vna est falsa in toto. Consimiliter accidet cum propositio, quæ est minor falsa extiterit, & propositio a b, quæ est maior, vera. Termini autem, quibus hoc monstratur, sunt nigrum, cygnus, & inanimatum, & hoc, quonia, si ponamus quod omnis cygnus est nigrum, & nullus cygnus est inanimatum, concludetur nobis, quod aliquod nigrum non est inanimatum, quod est verum ex binis propositionibus, quarum minor est falsa in toto. Eodem modo accidet, cum acceptæ fuerint ambæ propositiones affirmatiuæ, hoc est vera & falsa. Termini autem, quibus hoc monstratur, sunt animal, cygnus, & nigrum, & hoc cum dicat, omnis cygnus nigrum, & omnis cygnus animal, concludetur enim nobis ex hoc, quod aliquod nigrum est animal, hoc autem est verum ex duabus propositionibus affirmatiuis, quarum altera est falsa, siue extiterit vera maior, siue minor, monstrant autem hoc idem isti termini. Consimiliter aliquando erit conclusio vera, cum fuerit vna duarum propositionum vera, & altera falsa in parte, fieri enim potest, ut c insit omni b, & a insit alicui b, & a insit alicui c, quæ est conclusio: ut in exemplo, bipes quod inest omni homini, & bonum non inest omni homini, & bonum inest alicui bipedi. Si igitur acceperimus a & c inesse omni b, erit propositio b c vera tota, & pars propositionis a b falsa, conclusio autem vera, puta in exemplo, si dicamus, omnis homo bipes, & omnis homo bonum, concluditur enim, quod aliquod bipes est bonum. Consimiliter accidet, cum acceperimus propositionem a b, hoc est maiorem veram & propositionem b c, hoc est minorem falsam in parte. Monstratio autem huius est per hos eosdem terminos, si ponamus minorem extremitatem maiorem, et ponamus, quæ situm nostrum, quod concluditur prius conuersum, puta quod aliquod bonum est bipes. Eodem pacto accidet, cum acceperimus vnam propositionem negatiuam, & alteram affirmatiuam, iam enim monstratum fuit in figura tertia, cum c insit omni b, & a non insit alicui b, quod a non inest alicui c. Si igitur accipiat c inesse omni b, & a inesse nulli b, accidet ut sit propositio negatiua falsa, & altera sit tota vera, & relinquatur eadē conclusio vera, puta quod a non insit alicui c, erit autem conclusio vera ex duabus propositionibus, quarum vna est vera in toto, ut negatiua, & altera falsa in parte, ut affirmatiua. Hoc autem idem, quod diximus accidere in syllogismis vniuersalibus hac in figura, accidet et in syllogismis particularibus. Monstratio autem huius erit per terminos, per quos ipsorum dispositionem monstrauimus in syllogismis vniuersalibus. & hoc ut faciamus in negatione istorum, quod fecimus in negatione illorum: & in affirmatione istorum, quod fecimus in affirmatione ipsorum. quoniam propositio vniuersalis falsa in toto est falsa in parte, siue fuerit negatiua, siue affirmatiua, cum ergo propositiones vniuersales falsas, quas ibi exemplo vniuersales adduximus, fecerimus particulares, monstrabitur hoc in loco, quemadmodum ibi etiam monstratum fuit. Cum igitur sit hoc manifestum, planum si extiterit conclusio falsa, quæ necessarium est,

Sylli pticularis tertia figura, in quibus ex falsis vera conclusio concluditur.

Conclusio falsa sequens potest, nisi sit aliqua propositio falsa.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

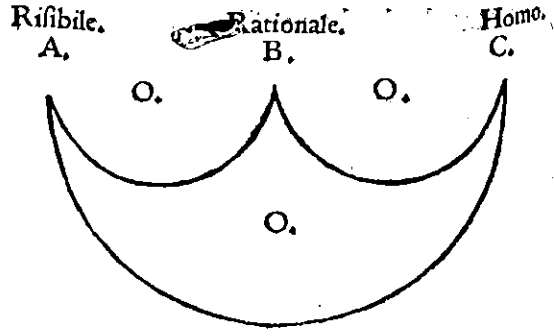
est, vt in propositionibus sit propositio falsa: quoniam alioqui non perficeretur ex propositionibus *vt* conclusio vera: quod est contrarium ei, quod acceptū fuit in definitione syllogismi, & ei quod confesso constat ex demonstratione suæ dispositionis. Attamen cum fuerit conclusio vera, non sequitur omnino, vt sint propositiones veræ, causa autem huius est, quoniam verū est vniuersalius vero, quod monstratur per viam syllogismi: et verum, quod monstratur per viam syllogismi, monstratur etiā per plures syllogismo vno, & propter hoc non sequitur, cum perimitur syllogismus, vt perimatur conclusio, hoc est, cum fuerint propositiones falsæ, vt sit conclusio falsa: sed sequitur cum perimitur conclusio, hoc est, cum fuerit falsa, vt perimatur syllogismus, i. vt sint propositiones falsæ, aut sit figura syllogismi corrupta. hæc enim est dispositio consequentis cum eo, ex quo sequitur, vt non sit consequentia sua conuertibilis, quemadmodum se habent animal & homo, quoniam enim homo appropriatius est q̄ animal, sequitur cum sit homo, vt sit animal, & cum perimitur homo, vt non perimatur animal, sed cū perimitur animal, vt perimatur homo, homo igit̄ est loco syllogismi, & animal loco conclusionis. Consimiliter etiam non sequitur omnino, cum sunt ambæ propositiones falsæ, vt sit conclusio falsa, aut vt sit vera, demonstratio autem super hoc est, si dicamus, q̄ posita fuerint duo, quorum vnum sit primum & alterum secundum, & ponamus q̄ secundum sequatur ex primo, hoc est, cū sit primum, vt sit secundum: sit autem signum primi A, & signum secūdi B, puta sit A album, & B magnum: dico igitur, q̄ si A ita se habuerit, vt cū sit, sit etiam B, non sequitur eū destruitur A, vt destruat B, & hoc, qm̄ iam monstratum fuit, cū destruitur B, ut destruat A, et hoc, qm̄ si non destruetur, erit inuentum, sed cū est A, iam posuimus, q̄ est etiam B: ergo cū destruitur B, sequitur vt sit B: quod fieri non potest, & non coheret. Cū igit̄ stabilitum sit hoc fundamentum, dicamus cū fuerint tres termini, primus, secundus & tertius, & secundus sequatur primum, & secundum tertius, dicamus inquam, q̄ tertius sequitur primum. cumq̄ fuerit hoc sancitum, dico q̄ non est necessarium, vt perimatur A, & sit B, & hoc, quoniam iam monstratum fuit, quia B sequebatur ex A, quoniam inquam, cū destruitur B, destruitur A, si igitur ponamus q̄ destructo A, destruat B, cum iam posuerimus q̄ destructo B, destruitur A: sequitur q̄ cū destruitur B, sit B, sed hoc & fieri non potest, & non coheret. & propterea non est necessarium, cū sint propositiones falsæ, vt sit conclusio vera: sed veritas ipsius est per viam accidentis. & hoc est, quod volebamus monstrare. Et propter hoc planum consimiliter etiam est, q̄ non oportet vt destructo A, destruat B: quoniam necessarium esset, vt inuentio A sequeretur ex inuentione B: sed B sequebatur ex inuentione A: quare consequentia esset conuertibilis, quod est impossibile. & propterea non oportet, cum fuerint propositiones falsæ, vt sit conclusio falsa, sed cum fuerit conclusio falsa, propositiones erunt falsæ: qm̄ destructo B, destruitur A.

Nota c̄m, ex qua potest esse, pp̄b nes falsas, cū sit cōcl̄o vera.

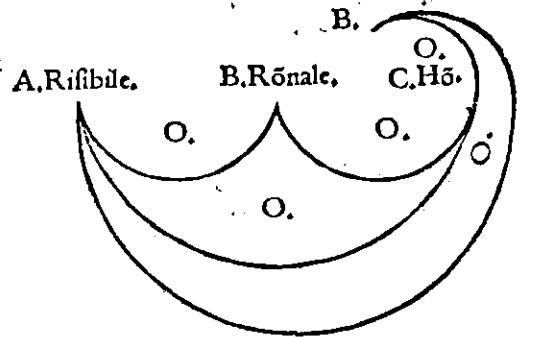
Nota regulā hic positā de tribus terminis, qm̄ se consequunt, vt vno exiit alterū sit.

De Circulari monstracione. Cap. V.

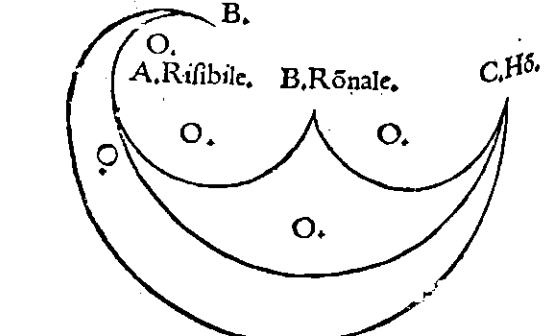
Circulo autem, & ex se inuicem monstrare, est per conclusionē, & eo quod prædicatione retrouersum se habet, alteram accipientem propositionem, concludere reliquam, quam accipiebat in altero syllogismo. Quemadmodum si oportebat monstrare, q̄ A oī C inesse: monstrauit autem per B.

Rursum, si ostēderet, quod A inest ipsi B, accipiens A ipsi C inesse: C vero ipsi B: & A ipsi B prius aut̄ econuerso accipiebat B inesse ipsi C.

Aut si oportet monstrare, quod B inest ipsi C, si accipiat A de C, quæ erat conclusio: B vero de A inesse. sed prius acceptum fuerat econuerso, A de B.

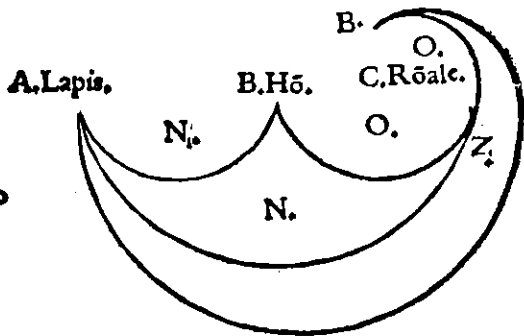
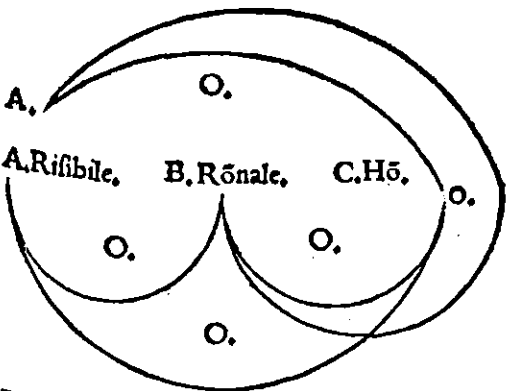
Aliter autem non est ex se inuicem ostendere. siue enim aliud medium accipiet, nō circulo: nihil enim accipitur ex ijs, quæ eadem sunt. siue horum aliquid, necesse alterum solum, si nanq̄ ambo, eadē erit conclusio. oportet autem alterum. In ijs igitur, quæ non conuertuntur, ex indemonstrabili altera propositione fit syllogismus. non enim est demonstrare per hos terminos, q̄ medio tertium inesse, aut primo medium. In ijs vero, quæ conuertuntur, est omnia monstrare per se inuicem. veluti si A, & B, & C conuertuntur inter se. Sit enim ostensum, A C per medium B: & rursus AB, & per conclusionem, & per B C propositionem conuersam: cōsimiliter autem & B C per conclusionē, & A B per p̄p̄onem cōuersam. Oportet

Oportet v̄ro & CB, & BA, propositionē demonstrare: his enim indemonstrabilibus v̄tū finis solis. Si itaq; sumatur B omni C inesse; & omni A: syllogismus erit ipsius B ad A.

A dici. C vero de A per has monstratur propositiones: quare conclusione vtūtur ad demonstrationem.

In priuatiuis autem syllogismis ita mōstratur. Ex se inuicem quidem sit B omni C inesse: A vero nulli eorum quæ B: cōclusio, q̄ A nulli eorum quæ C. Si igitur rursus oportet concludere, q̄ A nulli eorum quæ B, quod dudum acceptum: sit A nulli eorum quæ C: C vero omni B: sic enim propositio ē conuerso.

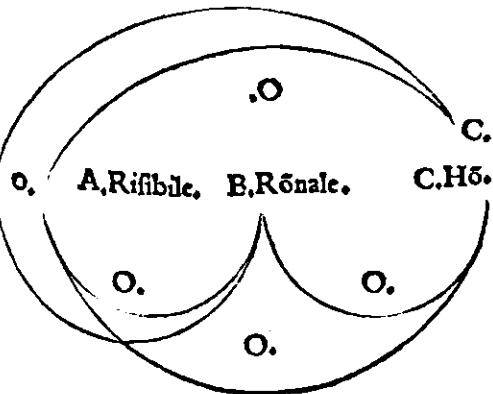
10

Sylliduo ne gatiu, prim^o cōclusio cōclonē p̄. mo inieram, secun^o concludē nato v̄ priu ex cōclul^o, & minor. on ueris.

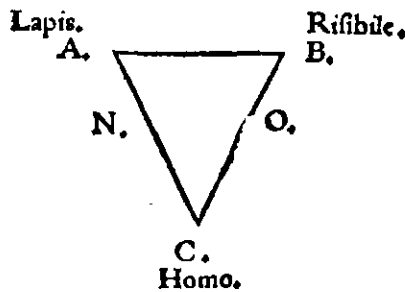
Rursus, si acceptū fuerit ipsum quidem C omni A: A vero ipsi B: necesse est C inesse oīB.

20

Si vero q̄ B ipsi C oportet concludere, non amplius similiter conuertendum est A B. nāq; eadem propositio B nulli A, & A nulli B inesse: sed accipiendū, cui A nulli inest, B omni inesse. Sit A nulli eorum quæ C inesse, quod erat conclusio: cui autem A nulli, acceptum sit B omni inesse: necesse igitur B omni C inesse. quare cū tria sint, vnumquodq; conclusio factum est, & circulo demonstrare hoc est, cōclusionem accipientem, & ē conuerso alteram propositionem, reliquam ratiocinari.

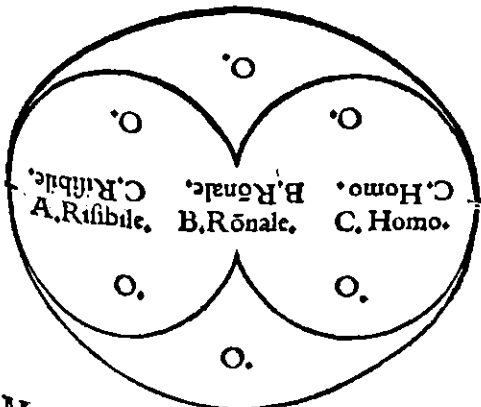
30

Sylliduo ne gatiu, prim^o cōclusio cōclonē p̄. mo inieram, secun^o concludē nato v̄ priu ex cōclul^o, & minor. on ueris.

In vtrisque igitur his syllogismis C A propositio accepta est indemonstrabilis: alia enim monstrata erant. quare si hanc demonstrauesrimus, oēs monstrata erunt per se inuicem. Si igitur acceptum fuerit C omni B: & B omni A inesse: vtręq; propositiones monstrata accipiuntur, & C ipsi A necesse est inesse.

50

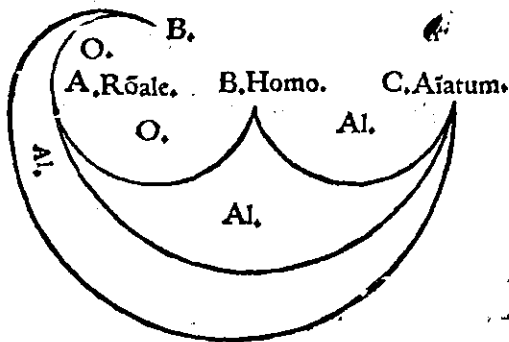

In syllogismis vero qui in parte, vniuersalem quidem propositionem non est demonstrare per altera, eam vero quæ secundū partem, erit. Quod igit non est demonstrare vniuersalem, manifestum, vniuersale nāq; monstratur per vniuersalia: conclusio autem non est vniuersalis: oportet autem ex conclusione monstrare, & altera propositione. Amplius, omnino neq; fit syllogismus, cōuersa propositione: in parte enim ambæ fiunt propositiones. Eam vero quæ est in parte, est. Sit enim monstratum A de aliquo C per B, si igitur acceptum fuerit B omni A: & conclusio maneat: B alicui C inest. sit enim prima figura, & A medium.

Manifestum igitur, quod in solis conuertentibus, circulo & per se inuicem contingit fieri demonstrationes: in alijs vero, vt prius diximus. Accidit autem & i his eo ipso, quod monstratur, vt i ad demonstrationem. nam C de B, & B de A monstratur, si acceptum sit C de

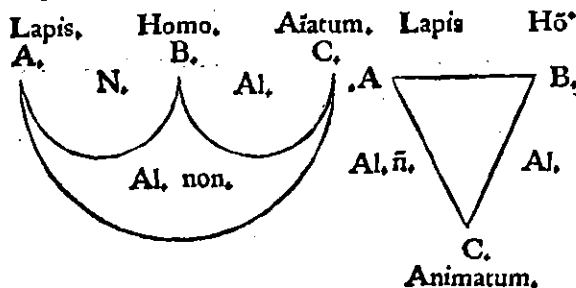
Log. cū cōm. Auer. O Si vero

Sylli duo affirmatiui particulares, primus concludens conclusionem primo intentam, secundus concludens conclusionem minorem primi ex maiore conuersa, & conclusio siue,

Si vero priuatius syllogismus, vniuersalem quidem propositionem non est monstrare, ob id, quod & prius dictum est: eam vero quæ est in parte, est, si itidem conuersa fuerit A B, quemadmodum & i vniuersalibus; vt cuius A alicui non inesse, B alicui inesse. aliter enim non fit syllogismus, eo quod propositio, quæ in parte, est negatiua.

Sylli duo, primus concludens conclusionem primo intentam, secundus concludens conclusionem minorem primi ex assumptione,

Tractatus de demonstratione Circulari.

Prima figura. Cap. V.

Accidit autem syllogismo, vt in ipso cadat demonstratio circularis, quæ est, cum accipitur conclusio sua, & conuersum vnus propositionum, & monstratur per ea propositio altera. Puta in exemplo, si aliquis concluderit quod A inesse omni C per medium B, cum posuerimus A omni B: & B omni C: & concludatur ex hoc quod A inesse omni C. Si igitur uoluerimus monstrare per istam conclusionem, quæ est A inesse omni C, quod A inesse omni B, accipiemus A inesse omni C: & C omni B, quæ est minor propositio conuersa: & concludetur ex hoc, quod A inesse omni B, quæ est altera propositio, cuius demonstrationem intendebamus. Consimiliter accidet, cum uoluerimus concludere per hanc eandem conclusionem propositionem aliam, quæ est B inesse omni C: & habeamus quod B inesse omni A: & A omni C: erit, n. conclusio, quod B inesse omni C, quæ est propositio, cuius conclusionem intendebamus ex duabus propositionibus syllogismi. Ostendemus autem quod fieri nequit, ut ostendamus propositiones ex conclusionibus per alium modum ab hoc: puta, si accipiamus vnã propositionem extraneam, & ipsam complicemus conclusioni, & hoc, quoniam si accipiat terminus medius, qui non sit vnus ex terminis existentibus in propositionibus, non concludetur ex hoc aliquid ex propositionibus acceptis ad hanc conclusionem. vt in exemplo, si complicemus conclusioni, quæ est A inesse omni C, quod C inesse omni B, non concludetur ex hoc, nisi quod A inesse omni B, quod est aliud ab eo, quod dicebamus A inesse omni B, aut B inesse omni C, quæ erant

Ex conclusio ne nulla propositio ostenditur per se propositio extraneam assumptionem.

propositiones huius conclusionis. Postea igitur quam non conuenit accipere simul cum conclusione propositionem extraneam, superest, vt cum ea accipiat vnã ex duabus propositionibus syllogismi. quoniam si acciperemus ambas propositiones eandem, rediret conclusio, ad quam posueramus eandem propositionem. consistit si accipere vnã etiam vnã propositionem syllogismi eo modo, quo est simul cum conclusione, non concluderet sicut ex hac propositio alia, & hoc, quoniam si complicauerimus simul cum conclusione, quæ est, A inesse omni C, quod dicimus, A inesse omni B, quæ est maior propositio, prædabit oratio ex duabus affirmatiuis in secunda figura, quæ non concludit, quod si eandem complicauerimus minorem, vt B inesse omni C, prædabit ex hoc syllogismus ex duabus affirmatiuis in tertia figura, et concludet quod A inesse alicui B. Et propter hoc oportet, vt propositio, quæ coaptamus conclusioni, accipiat conuersa. quæ ad modum si complicemus, quemadmodum diximus, cum conclusione A inesse omni C, quod B inesse omni A, & concludatur minor, vt quod B inesse omni C, & eodem modo, si ipsi complicemus minorem conuersam, concludet maior propositio. Et propterea apparet quod hæc species demonstrationis fieri potest per propositionem conuertibilem. cum igitur extiterint binæ propositiones conuertibiles, & conclusio conuertibilis, erunt ibi sex propositiones, propositiones syllogismi & conuertentes ipsas, et conclusio ac ipsam conuertens. fieri igitur potest, vt adducamus demonstrationem super quacumque istarum propositionum per se inuicem, quousque nihil super sit, quod non sit planum per syllogismum acceptum ex illis eisdem. Concluduntur autem ibi sex syllogismi concludentes sex species conclusionum. vt in exemplo termini A B C tres conuertuntur inter se inuicem, & similiter conclusio, quæ ex ipsis concluditur, quemadmodum enim omne A B, & ita & omne B erit A, & eodem modo omne B C, & omne C B, et similiter omne A C, & omne C A. Propterea quod cum fecerimus demonstrationem super eo, quod est A inesse omni C: & acciperimus demonstrationem super propositione A inesse omni B, quæ est maior, per conclusionem & propositionem B C, conuersam, quæ est minor, vt si dicamus A inesse omni C: & C omni B: concludet, n. nobis quod A inesse omni B, quæ est maior istius syllogismi. Consimiliter monstrabimus propositionem B C, quæ est minor, per eandem conclusionem, & maiorem propositionem conuersam, quod cum ita sit, fieri aliquando poterit, vt faciamus demonstrationem super vnaquaque propositionum istius syllogismi. Quod autem superest, est, vt afferamus demonstrationem ex eo, quod accepimus in demonstratione ambabarum istarum propositionum, super vtraque duarum propositionum conuersa: conclusio enim ea est, quam à principio rei cognouimus. hoc autem fieri potest, si conuertamus conclusionem & coaptemus illi alteram propositionem. Puta si uoluerimus asserere demonstrationem super maiore conuersa, ut quod B inesse omni A, accipiemus conclusionem conuersam, et minorem propositionem eandem, & dicemus B inesse omni C, quæ est minor: & C omni A, quæ est conclusio conuersa: & concludet nobis, quod B inesse omni A, quæ est maior conuersa, quæ ante feceramus sine demonstratione. Consimiliter etiam si acciperimus conclusionem conuersam, & ipsi coaptauerimus maiorem propositionem, concludet nobis minor conuersa, quam antea acciperamus sine demonstratione. Puta si dicamus, C inesse omni A, quæ est conclusio conuersa: & A omni B: concluditur enim nobis ex hoc, C inesse omni B, quæ est conuersa, quæ antea fecimus sine demonstratione. Nihil igitur superest in propositionibus, de quo non fecerimus demonstrationem, præterquam conclusio conuersa. est autem iste syllogismus sextus, qui monstrat per conuersionem vtrarumque propositionum, quas à rei principio concludimus. Puta in exemplo, si dicamus C de omni B: & B de omni A: igitur C de

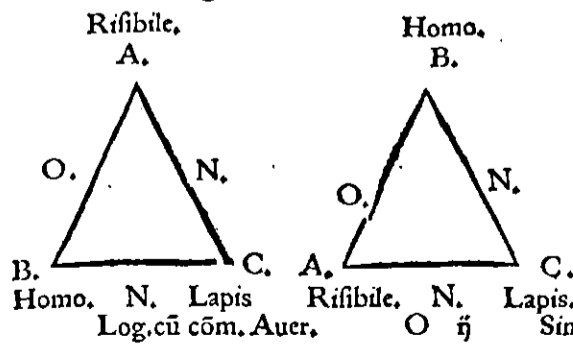
c de omni A, quæ est conclusio conuersa, nihil itaq; no-
 bis superest ex istis propositionibus. Deputum, de quo
 iam non fecerimus demonstrationem. Planum autem,
 quemadmodum diximus, quod hoc accidit in propo-
 sitionibus inter se conuertibilibus, præterquam qd mo-
 dus iste monstrationsis, hoc est acceptio alicuius ad
 ostensionem sui ipsius, est ex speciebus repetitionis.
 Et propterea non fit in demonstrationibus, nisi efficia-
 tur duobus modis. et hoc, cū fuerint propositiones no-
 tiores conclusione fm vnum modum, & cōclusio no-
 tior propositionibus fm alium modum. quemadmo-
 dū si essent ppositiones notiores fm modum cognitio-
 nis existentia, & conclusio notior fm modum cog-
 nitionis causæ, & modus autem iste ostensionis appropriat
 arti Sophisticæ. sic igitur accidit mōstratio circularis,
 quæadmodū diximus in prima sp̄c primæ figuræ. hæc
 autem ea est, quæ concludit vniuersalem affirmatiuā.
 Sed fieri etiā potest, vt i specie negatiua accidat mo-
 dus iste ostensionis. Puta si A insit nulli B: & B insit om-
 ni C: & concludatur in prima figura, qd A inest nulli C. 20
 Si igitur uoluerimus in hoc monstrare propositionem
 maiorem per conclusionem, & minorem conuersam,
 accipiemus qd A inest nulli C: & C omni B: & concludetur
 nobis, qd A inest nulli B, quæ est maior propositio.
 Quod si uoluerimus concludere minorem per conclu-
 sionem, & maiorem propositionem conuersam, non
 monstrabitur nobis hoc per easdem propositiones. &
 hoc, qm̄ non erit syllogismus ex binis negatiuis. & si
 esset, nō cōcluderetur nisi negatiua, sed illa, cuius con-
 clusionem quarimus, est minor, quæ est affirmatiua. 30
 Et propterea cū uoluerimus mōstrare minorem pro-
 positionem per eandem conclusionē, & maiorem pro-
 positionē conuersam, nos quidē ponemus conclusionē
 in propria figura sine aliqua mutatione. Puta, si dica-
 mus, A inest nulli C: deinde accipiemus maiorem, quæ
 erat, A inest nulli B fm modum, qui ex ipsa sequit, vt A
 non insit omni illi, cui omni inest B: & ponemus cōuer-
 sum huius, puta qd B insit omni illi, cui A non inest, cū
 igitur habuerimus qd B inest omni illi, cui non inest A,
 & coaptrauerimus huic propositioni, qd A negatur à C: 40
 planū qd ex ipso concludetur B inesse omni C, quæ erat
 minor propositio, quam intendebamus concludere.
 Non est autem hoc, radix secunda dicti de omni, alia à
 radice, quam fecimus hoc in libro à principio, quem-
 admodum inuenimus Abumazarem existimasse. &
 hoc, qm̄ ipse dixit, qd radix ista est contradictoria pri-
 mæ radici, cūm. n. fecerimus radicē istam, inueniemus
 id, quod fm radicem illam non concludebat, fm istam
 concludere. & hoc, qm̄ radix hæc est, vt ponamus exē-
 pli gratia, qd A inest omni illi, à quo negatur B, vel qd A
 negatur ab omni eo, à quo negatur B, i contrariū eius,
 quod posuimus in prima figura, quod erat, ut A inesset
 aut negaretur ab omni eo, quod est B: & fm hoc cōclu-
 det, cuius minor est negatiua in prima figura, & cōclu-
 det etiam illud, quod est ex duabus negatiuis. Sed
 radix ista, quæ efficii hoc in libro, non est per positio-
 nem, hoc enim est quod intelligitur ex ppositione uni-
 uersali per se, & cuius significatio est naturalis. sed ra-
 dix hæc secunda est vnum, quod sequitur ex propo-
 sitione uniuersali negatiua. Et propterea non est utilitas
 in ipsa ad conclusionem ex duabus negatiuis, hoc est,
 cū positæ fuerint ambæ propositiones negatiuæ, atqui
 erit in ipso utilitas, si sequatur ex hoc, quod dicimus, A
 inest nulli B, qd A insit omni illi, quod nō est B omnino.
 sed hoc non sequitur, quemadmodum non sequitur si-
 militer etiam conuersum istud, quod hoc in loco po-
 nitur, hoc est, qd non sequitur in omni materia, ut A ne-
 getur ab omni eo, quod est B, vt B insit omni illi, quod
 non est A. album enim negatur ab omni eo, quod est ni-

grum, & tamen nigrum non inest omni illi, quod non
 est album, sed sequitur hoc conuersum in his, quæ sunt
 opposita, à quorum altero nullum ens effugit, sed fecit
 hoc in loco conuersum istud Arif, licet sit particulare,
 quemadmodum fecit conuersionem vniuersalis affir-
 matiue vniuersaliter. & propter hoc non exiuit i hoc
 dispositio à sua radice, quoniam conuersio consequen-
 tis in potentia est conuersio propositionis, & ideo non
 exiuit ab eo, quod accipitur in monstracione circulari,
 eo qd fuit per conclusionem, & conuersum vnius pro-
 positionum, qm̄ potentia consequentis conuersi est po-
 tentia conuersionis propositionis. Hæc igitur est mon-
 stratio circularis in speciebus syllogismorum vniuer-
 salium primæ figuræ. Sed in syllogismis particulari-
 bus, qui sunt in hac figura fieri nequit, vt scias per de-
 monstracionem propositionem uniuersalem fm viam
 circuli per conclusionem, & propositionem particula-
 rem, qm̄ enunciatio vniuersalis monstratur utiq; per
 propositiones vniuersales, non autem particulares, &
 ad hæc, qm̄ non est syllogismus ex ambabus particula-
 ribus, monstratio nanq; circularis est per conclusionē,
 & vnam duarum propositionum conuersam. Sed su-
 per minore propositione fieri potest, vt adducatur de-
 monstratio per viam circuli. Puta si A insit omni B: &
 B insit alicui C: & conclusio qd A insit alicui C. cū igitur
 uoluerimus inuenire demonstracionem, qd B insit ali-
 cui C per viam conuersionis, accipiemus qd A inest ali-
 cui C, quæ est conclusio: & maiorem propositionem
 vniuersalem conuersam, quæ est, cū dicimus, B inest oī
 A: & concludetur nobis in prima figura, qd B inest ali-
 cui C. erit autem in eo terminus medius, A. Cōsimiliter
 si fuerit syllogismus particularis negatiuus, fieri neq;
 vt scias per demonstracionem propositionem vniuer-
 sale ob causam, quam diximus: sed fieri utiq; potest,
 vt monstratur per ostensionem circulearem, cū fecerim-
 us in propositione negatiua vniuersali id, quod feci-
 mus in syllogismo vniuersali negatiuo, hoc est, vt ostē-
 damus, qd sequitur ex eo quod dicimus, A inest nulli B,
 vt B insit omni illi, à quo negatur A. cū igitur coaptaue-
 rimus huic propositioni conclusionem, quæ est, A nega-
 tur ab aliquo B: concludetur nobis qd B inest huic ali-
 cui. Iste igitur est modus monstracionis circularis,
 qui efficitur in prima figura.

In modis p-
 ticularibus
 primæ figuræ
 qdō possit
 nō possit fi-
 ri circulus.

Secunda figura. Cap. VI.

IN secunda autem figura, affirmatiuum
 quidem non est monstrare per hunc mo-
 dum, priuatiuum vero est. Prædicatiuum
 igitur non monstratur, eo qd ambæ propo-
 sitiones non sunt affirmatiuæ, cōclusio autem
 est priuatiua: sed prædicatiuum ex ambabus
 monstratur affirmatiuis. Priuatiuum vero
 sic monstratur. Insit A omni B: nulli autem C:
 conclusio B nulli C. si igitur acceptum fuerit
 B omni A inesse, necesse est A nulli C inesse. fit
 enim secunda figura: medium B.

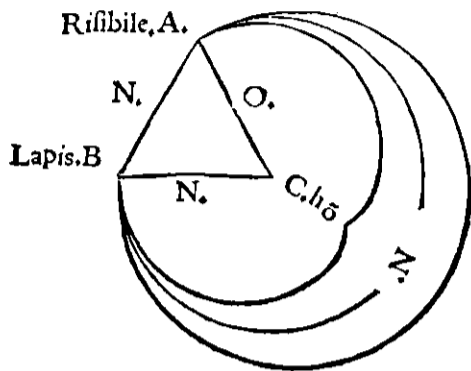

Sylli duo,
 primus cōclu-
 dēs cōclonē
 primo itērā,
 secundus mi-
 norē primi
 ex maiore
 conuersa, &
 cōclusione.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

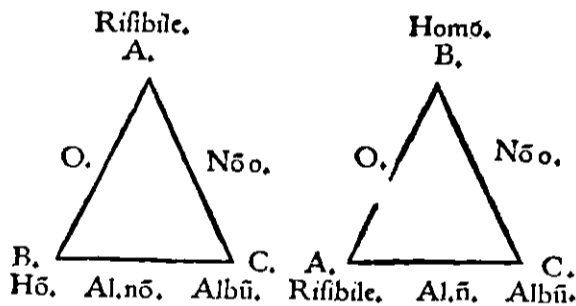
Si autem AB priuatiuum acceptū fuerit, alterum uero prædicatiuum, prima est figura: C quidem omni A: B autem nulli C: quare B nulli A: neq; igitur B ipsi ipsum A. Per conclusionem igitur, et unam propositionem nō fit syllogismus: accepta autem altera, erit.

Sylli duo, prim^o cōcludēs cōclusiōnem primo intēā, secun^do maiorem primi cōuersam, ex cōclusiōne, & nōre cōuersa. cōuersiōnem cōcludēs, & ita mai^orimi cōcluditur.

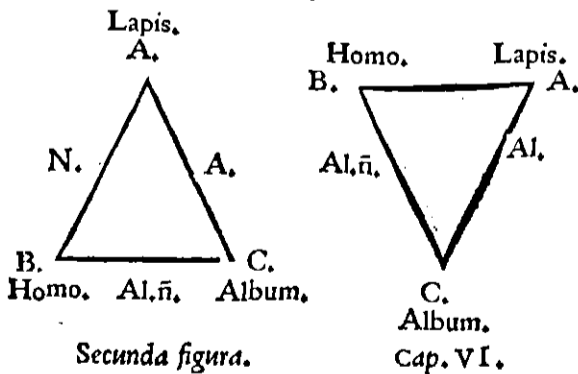
Si uero non uniuersalis syllogismus, in toto quidem propositio non demonstratur ob eandem causam, quam diximus & prius: quæ autem est in parte monstratur, quādo sit uniuersale prædicatiuum. In sit enim A omni B: C uero non omni: conclusio B C. si itaq; acceptū fuerit B omni A: C autem non omni: A alicui non inest: medium B.

Sylli duo, prim^o cōcludēs cōclusiōnem primo intēā: secun^do minorē, ex maiore cōuersa, & cōclusiōne.

Quod si est uniuersalis priuatiua, non demonstrabitur AC propositio, conuerso AB: accidit enim aut utraq; aut alteram propositionem fieri negatiuam: quare non erit syllogismus. sed consimiliter monstrabitur, quemadmodum et in uniuersalibus, si acceptum fuerit, cui B alicui non inest, A alicui inesse.

Sylli duo, prim^o cōcludēs cōclusiōnem primo intēā, secun^do minorē, ex assumptiōe.

IN secunda uero figura fieri nō potest, ut scias propositionem affirmatiuam per demonstrationem se

cundum uiam circuli, propterea quod non concludit nisi negatiua, sed fieri potest, ut negatiua cognoscatur per huiusmodi demonstrationem, si A inest omni B: & A inest nulli C: et concludatur in secunda figura, quod B inest nulli C, secundum quod terminus medius est A. Si igitur coaptauerimus huic, quod B inest omni A, quæ est maior conuersa, cōcludetur quod A inest nulli C, quæ est minor in syllogismo primo, terminus autem medius in hoc syllogismo est B, sed in syllogismo primo erat A. Quod si acceperimus propositionē uniuersalem maiorem in secunda figura negatiuam, fieri poterit, ut monstratur per circulum, sed in figura prima, puta si dicamus A inest nulli B: & A inest omni C: planum quod concludetur nobis in secunda figura, quod B inest nulli C, cum igitur acceperimus conclusionem istam, et coaptauerimus illi minorem conuersam, quæ est C in omni A, concludetur in prima figura, quod B inest nulli A: iam enim C est terminus medius. si igitur conuertamus conclusionem istam, proueniet nobis quod A inest nulli B, quæ fuerat maior propositio negatiua in primo syllogismo, & ob hoc proprium est monstratiōnis circularis in hac specie secundæ figuræ, ut non feruetur eadem figura, sed redit ad primam figuram. Cæterum fieri aliquando etiā potest, ut monstremus propositionem affirmatiuam in hac figura, cum fuerit minor per uiam circuli, cum fecerimus radicem præcedentem, hoc est conuersionem affirmatiuam ex negatiua, sin autem fuerit maior, fieri non poterit, nisi per conuersionē minoris, sed hoc est extra uiam monstratiōnis circularis. Verum in syllogismis concludētib; particularē hac in figura fieri non potest, ut cognoscatur propositio uniuersalis per demonstrationem secundum modum circuli, propterea quod ipsi semper concludunt particularē, sed propositio particularis potest utiq; cognosci per demonstrationem, cum uniuersalis extiterit affirmatiua, & particularis negatiua. Puta in exemplo, si ponamus quod A inest omni B: & A non inest alicui C: & concludatur quod A non inest alicui C, cum igitur huic coaptauerimus maiorem propositionem conuersam, puta si dicamus B inest omni A, proueniet nobis, B non inest alicui C: & B inest omni A: & concludetur nobis quod A non inest alicui C in hac eadem figura: B enim est medius terminus, qui prædicatur in hac complicatione de utrisq; extremitatibus simul. Quod si propositio uniuersalis extiterit negatiua, quæ est A B, fieri non potest ut minor affirmatiua cognoscatur per demonstrationem, quæ est propositio A C, cum conuertimus propositionem A B, non enim concluditur affirmatiua conclusio ex ambabus propositionibus negatiuis, aut ubi una ipsarū extiterit negatiua, sed iam poterimus facere radicem præcedentem, ut concludamus affirmatiuam particularem, & hoc, quoniam cum habuerimus, quod B non inest alicui C, quæ est conclusio, & habuerimus etiā quod A inest nulli B: amplius conuerterimus hoc, & habuerimus, quod B inest nulli A, & ad hæc acceperimus quod sequitur ex hoc, puta quod cui omni inest A, illi non inest B, et cōuerterimus hoc, puta quod cui omni non inest B, illi inest A: habebimus quod A inest omni illi, cui nō inest B, cū igitur coaptauerimus huic, quod B non inest alicui C, concludetur nobis quod A inest alicui C, & secundum hoc erit monstratio circularis in secunda figura.

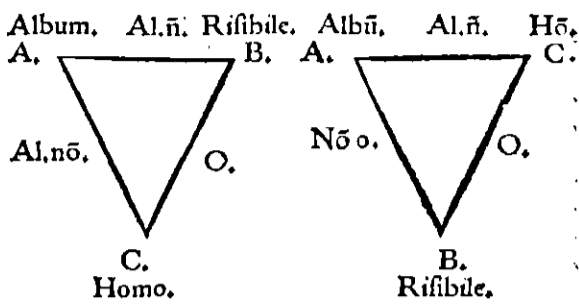
Tertia figura.

Cap. VII.

IN tertia autē figura, quā ambe quidem propositiones uis acceptæ fuerint, non contingit monstrare per se inuicem. uis nāq; monstratur

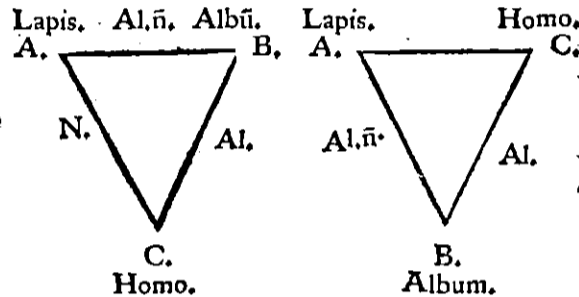
monstratur per vniuersalia: cōclusio autem, quæ in hac, semper est fm partem: quare manifestum, q̄ oīno non contingit monstrare p̄ hanc figuram vniuersalem propositionem. Quod si hac vlr sit, illa vero in parte, aliquando quidem erit, q̄nq; autem non erit. Cū igitur vtræque prædicatiuæ acceptæ fuerint, & vniuersale fiat ad minus extremum, erit: cum vero ad alterum, non erit. In sit. n. A omni C: ipsum autem B alicui: cōclusio, A B. si acceptū fuerit C omni A inesse: A autem alicui B: C quidē ostensum est alicui B inesse: B vero alicui C non est monstratū. atqui necesse est, si C alicui B, & B alicui C inesse. sed non est idē, hoc huic, & hoc huic inesse:

esse: erat autem & A non omni B: necesse est A alicui C non inesse: medium B.

Sylli duo, prim⁹ cōclūdes cōclonē primo icēā, secund⁹ minores primi ex conclone & minore conuersā.

Qñ aut priuatiua fiat vniuersalis, nō monstrat altera: nisi quæ admodum in prioribus, si acceptū fuerit, cui hoc alicui nō inest, alterum alicui inesse. Vt si A quidem nulli C: ipsum vero B alicui: conclusio q̄ A alicui B non inest. si igitur acceptū fuerit, cui A alicui nō inest, C alicui inesse, necesse est C alicui eorū quæ B inesse. aliter aut non est conuertentē vlem, ppōnem monstrare alterā: nullo enim mōerit syllogismus.

Sylli duo, prim⁹ cōclūdes cōclonē primo icēā, secundus minores primi ex assumptione.

sed assumendum, si hoc alicui huic, & alterum alicui huic. hoc autem accepto, non amplius fit ex cōclusione, et altera ppōne syllogus.

Planū itaq; q̄ in prima quidē figura monstratio per se inuicem, & per tertiā, & per primam efficit figuram. cum. n. prædicatiua est conclusio, per primā: cum aut priuatiua, p̄ vltimā, accipitur. n. cui hoc nulli, alterū oī inesse. In media aut, cum sylls quidē vniuersalis sit, & per ipsam, & per primam figuram: cum vero in parte, & per ipsam, & per vltimam. In tertia autem per ipsam oēs. Manifestum autem, & q̄ in tertia, & media, qui non per ipsas fiunt syllogismi, aut non sunt secundum circulearem monstratiōnem, aut imperfecti.

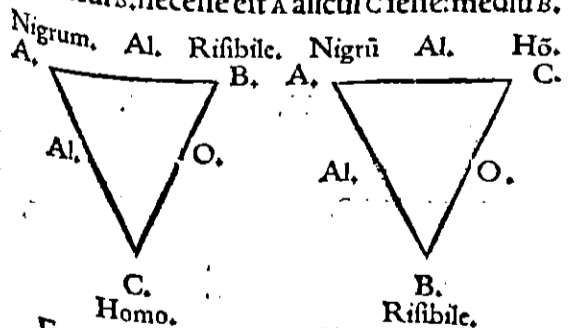
Tertia figura. Cap. VII.

Sed in monstratiōne circulari tertiæ figuræ, cum fuerint ambæ propositiones vniuersales, fieri non potest, vt cognoscas per monstratiōnem per conclusionem vnam duarum propositionum in hac figura, quoniam cōclusio quidem erit particularis, propositio autem, super qua intendimus demonstratiōnem adducere, est vniuersalis. Quod si propositio vna extiterit vniuersalis & altera particularis, fieri potest, vt aliquando cognoscatur particularis per monstratiōnem, & aliquando fieri non potest, vt per monstratiōnem cognoscatur. & hoc, cū fuerint ambæ propositiones affirmatiuæ, & minor extiterit vniuersalis, fieri enim potest, vt cognoscatur per monstratiōnem secundum viam circuli, sin autem extiterit maior vniuersalis, fieri nequit, vt cognoscatur per monstratiōnem secundum viam circuli. Puta in exemplo, si A in sit Log. cū cōm. Auer. O iij omni

In tertia figura nō p̄t vlr ppō p̄ circuli ostendi.

In syllo, in q̄ est altera particularis i tertia, particularis quiq; ostendi p̄, q̄nque nō, nisi achi heat cōuersio. sed hæc monstratiō non est vere circularis.

Si vero B omni C: A aut alicui C: erit monstrare A C, q̄n acceptum fuerit, C quidem omni B inesse: A aut alicui. si enim C omni B inest: A aut alicui B: necesse est A alicui C inesse: mediū B.

Et qñ sit hæc quidē prædicatiua, illa vero priuatiua: quæ autem prædicatiua vniuersalis, monstrabitur altera. In sit. n. B omni C: ipsum vero A alicui non in sit: cōclusio, q̄ A alicui B non inest. si igitur assumptum fuerit C omni B in

PRIORVM RESOLVTORIORVM

omni c, quæ est maior: & b alicui c, quæ est minor: & concludatur a alicui b. cum enim ipsi coaptauerimus maiorem propositionem conuersam, quæ est c inesse omni a, concludetur nobis ex hoc, quod c inest alicui b. sed hoc non erat quæsitum nostrum, nam quæsitum nostrum erat conuersum huius, puta quod b inest alicui c, licet enim hoc sequatur ex necessitate, propterea quod monstratum fuit, quod particularis affirmatiua conuertitur, non tamen est aliquid, quod monstratur per uiam circuli per se & primo: sed si est, est mediante

conuersione, monstratio enim circularis, quemadmodum diximus est, ut mōstretur una propositio per cōclusionem, et secundam conuersam. Quod si uniuersalis fuerit minor, quemadmodum si b inest omni c: & a alicui c: fieri potest, ut monstratur per uiam circuli, q̄ a inest alicui c, quæ est propositio particularis maior, & hoc, quoniam conclusio istius syllogismi est, a alicui b, cum igitur huic coaptauerimus minorem conuersam, puta si dicamus c in omni b, planum quod sequitur, ut a inest alicui c, nam b est medius terminus: subiicitur enim utrisq; extremitatibus simul. Sin autem extiterit una duarum propositionum affirmatiua, & altera negatiua, & affirmatiua fuerit uniuersalis, & negatiua particularis, prodibit nobis demonstratio super particulari, Puta in exemplo, si b inest omni c: & a non inest alicui b: concludetur quod a non inest alicui b. si igitur coaptauerimus huic conclusioni, quod c inest omni b, sequetur ex necessitate, ut a non inest alicui c, secundum quod mōstrauimus in tertia figura: b enim est medius terminus. Sin autem negatiua extiterit uniuersalis, nō cognoscetur affirmatiua particularis per demonstrationem secundum uiam circuli, nisi fecerimus radicem istam altam, Puta in exemplo, si a inest nulli c: & b alicui c: concludetur quod a non inest alicui b. si igitur accipiamus loco eius, quod dicimus, a inest nulli c, q̄ c inest omni illi, cui non inest a: & cōiunxerimus huic quod a non inest alicui b: planum quod sequitur, b inesse alicui c, quæ est propositio particularis affirmatiua.

Iam igitur monstratum fuit, quod ostensio, quæ est per circulum, si quidem fuerit in prima figura, erit in eadem prima figura, & erit etiam in aliquo simili figura: tertia, ut cum fecerimus radicem istam præcedentem, hoc est cum acceperimus loco eius, quod dicimus a inest nulli b, quod b inest omni illi, cui non inest a, modus enim iste similis est figuræ tertia: nam a & b prædicantur simul de re una, unum quidem ipsorum affirmatiue, & alterum negatiue. sed hæc positio est positio termini medijs ad a & b. Iste autem exitus est exitus termini medijs in tertia figura ita, ut subiiciatur utrisque extremitatibus, secundum enim modum istum dixit Aristo, in hoc, quod est tertia figura, non autem quod sit tertia figura secundum veritatem. Monstratio vero circularis in secunda figura erit consimiliter in eadem secunda figura, & erit etiam in prima, & in monstratioe quoque, quæ assimilatur tertie. Consimiliter monstratio circularis in tertia figura erit in prima, secunda, & tertia, & sim radicem, quæ assimilatur tertie. Planum igitur quod propositiones, de quibus diximus quod non monstrantur secundum uiam circuli, & hoc in secunda, ac tertia figura, quod inquam ita se habent, & hoc, quoniam fieri non potest in aliquibus ipsarum omnino, ut monstrantur per uiam circuli, & si aliq̄ etiam monstrantur per uiam circuli, species illa monstratioe circularis est imperfecta.

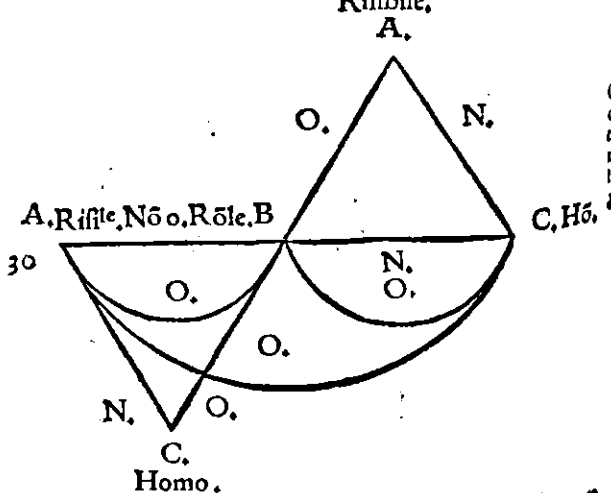
De Conuersione, quæ in syllogismis, Cap. VIII.

Conuertere autem est, transponentem conclusionem, facere syllogismum, q̄ aut summum medio non inerat, aut

hoc ultimo, necesse enim conclusionem conuersa, & altera propositione manente, interiam reliquam, si n. erit, & cōclusio erit. Differt autem oppositæ, aut contrarie cōuertere conclusionem: non enim idem efficitur syllogismus, cum utroq; modo conuertitur, sed hoc per sequentia manifestum erit. Dico autem opponi omni, non omni: & alicui, nulli: contrarie vero oī, nulli: & alicui, non alicui inesse.

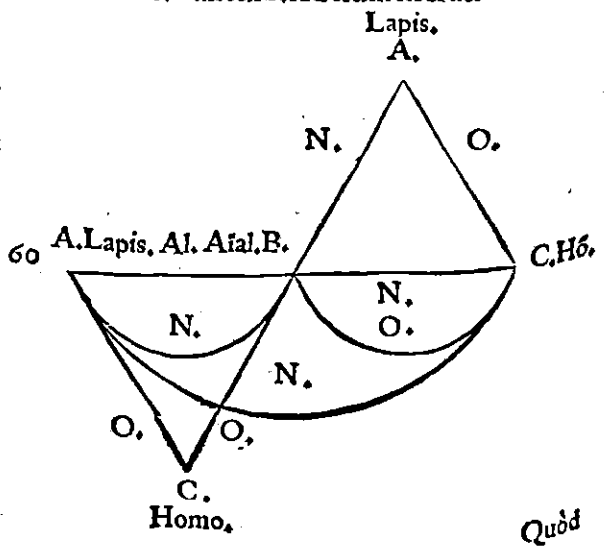
Prima figura.

SIt namq; monstratū a de omni c, per medium b, si itaq; a acceptum fuerit nulli c inesse: ipsi vero b omni: nulli c inerat b. & si a quidem nulli c: b autem omni c: a non omni b, & non omnino nulli, non enim monstratur uniuersale per ultimam figuram.

Omnino vero non est vlr destruere p conuersionem propositionem, quæ est ad maius extremum, semper enim tollitur per tertiam figuram, necesse namq; ad vltimum extremum ambas accipere propositiones.

Et si priuatius sylks sit, consilr. Sit. n. ostensum a nulli eorum quæ c inexistens per b, igitur si acceptum fuerit a inesse omni c: ipsi vero b nulli: b inerat nulli eorū, quæ c. et si a, et b omni c: a alicui b: sed nulli inerat.

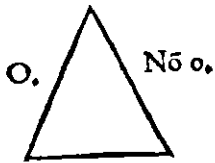
Sylks circularis sit in prima figura p eandem primam: in tertia uero modis admiscet radice supra posita, quæ est quidam modus tertiae.

In secunda uero p eandem secundam & primam, & modus silem tertiae. In tertia uero per omnes, & p modum similem tertiae.

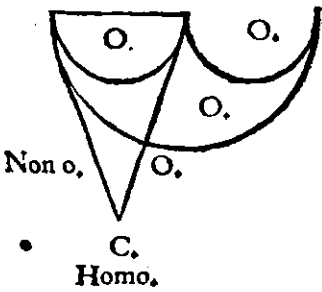
Quod

Quòd si opposite conuersa fuerit conclusio, & syllogismi oppositi, & non vniuersales erunt. nãq; fit altera propositio in parte: quare & conclusio erit secundum partem. Sit. n. predicatiuus syllogismus, & conuertatur sic. igitur si A non omni C: omni autem B: ipsum B non omni C. & si A quidem non omni C: ipsum vero B omni: A non omni B.

Risibile, A.

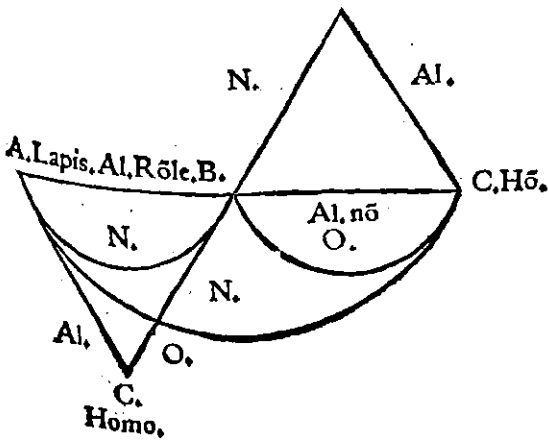

Risibile, A, Nō o. B, Rōle, Nō o. C, Homo.

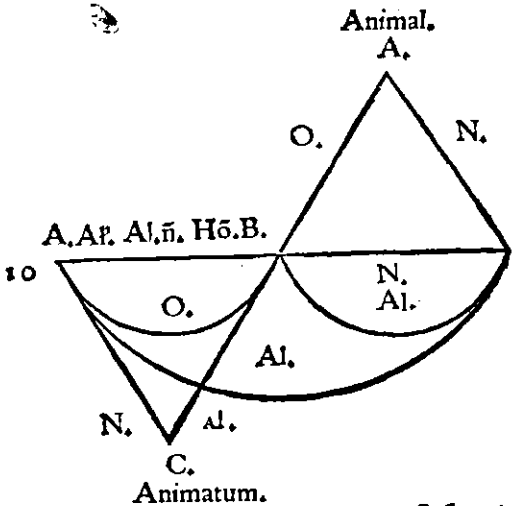

Consimiliter autem & si priuatiuus syllogismus. Si enim A alicui C inest: ipsi vero B nulli: B alicui C non inerit, non simpliciter nulli. & si A alicui C: B vero omni, quẽadmodum in principio acceptum est: A alicui B inerit.

Lapis, A.

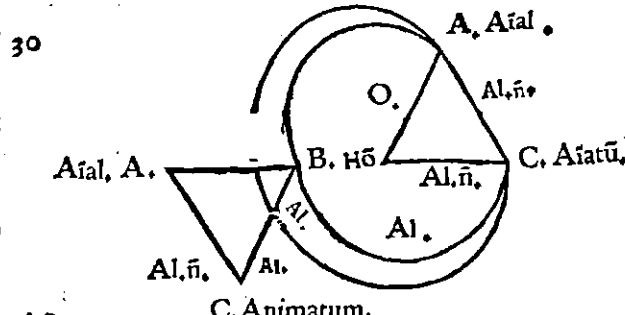

Ceterum in syllogismis, qui in parte, qñ opposite quidem conuertatur conclusio, tolluntur ambę propositiones: qñ autem cōtrarie, neutra. non. n. amplius accedit tollere, quemadmodum in vniuersalibus, deficiente cōclusionem secundum conuersionem, sed neq; omnino tollere. Sit enim ostensum A de aliquo C. igitur si acceptum fuerit A nulli C inesse: ipsum vero B alicui: A alicui B non inerit. & si A nulli C: omni autem B: ipsum B nulli C. quare tolluntur vtręque.

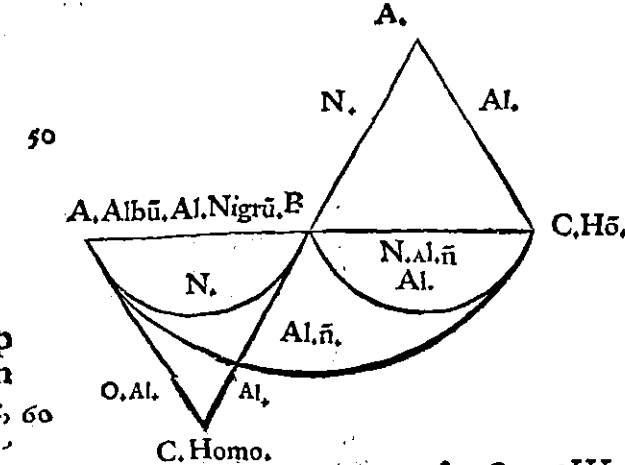
Conuertitur cōcō oppositẽ in tertio mō, ad tollẽdã vtrãque ppositionẽ.

Quòd si contrarie conuersa fuerit, neutra. Si enim A alicui C non inest: ipsi vero B omni: B alicui C non inerit. sed nondũ tollitur, quod à principio: cōtingit nanq; alicui inesse, & alicui non inesse. sed ipsius A B vniuersalis, omnino nō fit syllogismus. si enim A non inest alicui eorum quę C: B vero alicui inest: neutra propositionum vniuersalis.

Ex conuersione conclusiõis i tertio mō cōtrarie, nulla tollit̃ ppõnũ. quia minor nō de struit̃ p secũdã figurã, cũ cõcludat̃ p̃icularis: tãto minus maior p tertã, quia syls est ex duab; partib; cularib;.

Consimiliter autem & si priuatiuus syllogismus. Si enim accipietur A omni C inesse, tollentur vtręque: si vero alicui, neutra, demonstratio autem eadem. Album.

Conuertitur cōcō oppositẽ i quarto mō, ad tollẽdã vtrãque ppositionẽ. Q; si cōuertat̃ cōtrarie, nihil tollitur eadẽ de cã, quã & in superiorib;.

Tractatus de syllogismo. Conuersiuo. Cap. v III. Conuersio autem hac in arte dicitur multis modis, sed quod vult hoc in loco est, vt per oppositum conclusionis, & vnam duarum propositionum altera propositio syllogismi destruat, & quasi sequi ex necessitate, cum acceperimus oppositum conclusionis, & coaprauerimus vni duarum propositionum.

Nota, alio mō sumi cōuersiones in syllo conuersiuo, q̃ i primo lib. sumpta fuerit.

num, vt propositio secunda destruat ex necessitate. si enim non, non destruetur conclusio, nā conclusio non destruetur, nisi destruantur propositiones, sicut quod declarauimus, sed iam destruebatur conclusio per positionem suam contradictoria: quod fieri nequit, et non coheret. destructio autem vnius duarum propositionum per oppositum conclusionis variatur, cum oppositum acceptum fuerit contrarium, aut contradictorium, quemadmodum ostendetur post hoc. Contradictoria vero, quemadmodum dicemus, sunt, omne, non omne: aliquid, nullum. Contraria autem sunt, cum dicimus, omne, nullum: aliquid, et non aliquid.

PRIMA FIGURA.
Nota quomodo fiat syllogismus conuertiuus, sumendo contrarium conclusionis cum altera propositione.

Habeamus igitur in prima figura A de omni B: & B de omni C: & concludatur A de omni C. si igitur acceperimus contrariam conclusionem istius, puta quod A de nullo C: & coniunxerimus illi maiorem propositionem syllogismi, puta quod A de omni B: manifestum quod concludetur in secunda figura, B inesse nulli C, quod est contrarium minoris propositionis acceptae in syllogismo. Et eodem modo, si coniunxerimus contrarium istius eiusdem conclusionis propositionem minorem, concludetur contradictorium maioris propositionis. veluti si habemus, quod A inest nulli C, quod est contrarium conclusionis: cum huic coniunxerimus minorem propositionem, puta si dicamus, B inest omni C: planum quod concluditur in tertia figura, quod A non inest alicui B, quod est contradictorium, non autem contrarium maioris propositionis, fieri enim non potest, vt tertia figura concludat vniuersalem, propositio autem contraria est vniuersalis, propositio igitur maior in prima specie primae figurae destruitur destructione particulari, non autem vniuersali sicut hanc viam, hoc est per acceptionem contrarii conclusionis: minor vero destruitur destructione vniuersali. Consimiliter hoc idem accidit in secunda specie primae figurae, puta quae concludit negatiuam vniuersalem, cum enim acceptum fuerit contrarium conclusionis, fieri potest, vt minor destruat destructione vniuersali: sed maior destrui potest destructione particulari, quoniam ad destructionem istam componitur syllogismus in tertia figura. Sin autem accipiatur contradicto-

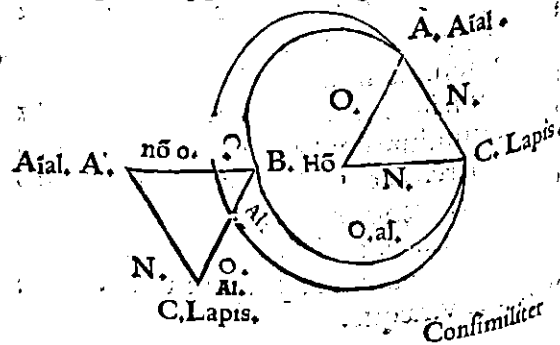
Quomodo fiat syllogismus conuertiuus, sumendo contrarium conclusionis cum altera propositione.

riū conclusionis in his duabus speciebus figurae istius, fieri non potest, vt destruat vna duarum propositionum syllogismi, nisi destructione particulari. propterea quod vna duarum propositionum syllogismi contradictoriarum erit particularis, & quoniam contradictorium est particulare, & propterea sequitur, vt sit conclusio particularis, & sic contradictoria particularis. Numeretur ergo prima haec species syllogismi, vt A inest omni B: & B omni C: & concludatur A omni C. si igitur accipiatur contradictorium istius conclusionis, vt quod A non inest alicui C: et huic coniunxerimus maiorem propositionem, puta quod A inest omni B: planum quod concludetur ex hoc in secunda figura, quod B non inest alicui C, per viam positionis, hoc autem est contradictorium, non autem contrarium propositionis minoris. consimiliter, si coniunxerimus ei, quod dicimus, A non inest alicui C, propositionem minorem, quae est, quod B inest omni C, concludetur ex hoc, quod A non inest alicui B, quod est contradictorium maioris, cum igitur accipitur contradictorium, non erit propositio vniuersalis, sed particularis. Consimiliter accidit idem hoc in specie vniuersali negatiua istius figurae, cum enim acceperimus contradictorium suae conclusionis, puta quod A inest alicui C: & coniunxerimus illi propositionem vniuersalem negatiuam, puta quod A inest nulli B: concludetur nobis, quod B non inest alicui C. Eodem pacto accidit, si ipsi coniunxerimus affirmatiuam, quemadmodum si fuerit A in aliquo C: & B in omni C: sequitur enim ex hoc, vt A inest alicui B, quod est contradictorium vniuersa-

lis negatiuae. Consimiliter in duabus speciebus particularibus figurae istius, cum acceptum fuerit contradictorium conclusionis, fieri potest vt ambae propositiones destruantur simul, sed si accipiatur contrarium, fieri nequit, vt vna ipsarum destruat per hanc viam. Sit enim conclusio, quod A inest alicui C, per medium B: si accipiatur contradictorium suum, puta quod A inest nulli C: & ipsi coniungatur minor propositio, puta quod B inest alicui C: concludetur ex hoc in tertia figura, quod A inest alicui B, quod est contradictorium maioris. si igitur coniunxerimus huic, quod dicimus, A inest nulli C, propositionem maiorem, vt quod A inest omni B: concludetur nobis, quod B inest nulli C, quod est contradictorium minoris. ambae igitur propositiones destruantur, cum conuerterimus ad contradictorium. Sin autem conuertamus ad contrarium, non destruetur vna duarum propositionum. si enim fuerit contraria conclusionis particularis affirmatiuae, puta quod A non inest alicui C: & adiunxerimus huic maiorem, vt quod A inest omni B: concludetur nobis ex hoc, quod B non inest alicui C, sed quae dicimus B inesse alicui C, & B non inesse alicui C, possunt aliquando simul verificari, & propterea non destruit penitus operatio haec propositionem minorem. Sin autem huic contrario quod dicimus, A non inest alicui C, coniungamus propositionem minorem, puta B inesse alicui C, non erit ex hoc syllogismus, quoniam est ex binis particularibus, sed hic non concludit in tertia figura. Consimiliter accidit in specie particulari, quae concludit negatiuam in hac figura, hoc est, quoniam si conuerterimus conclusionem ad contradictorium, fieri poterit, vt destruantur ambae propositiones simul. sin autem conuerterimus ad contrarium nulla ipsarum destruetur, monstratio autem huius est monstratio, quae praecessit in particulari affirmatiua.

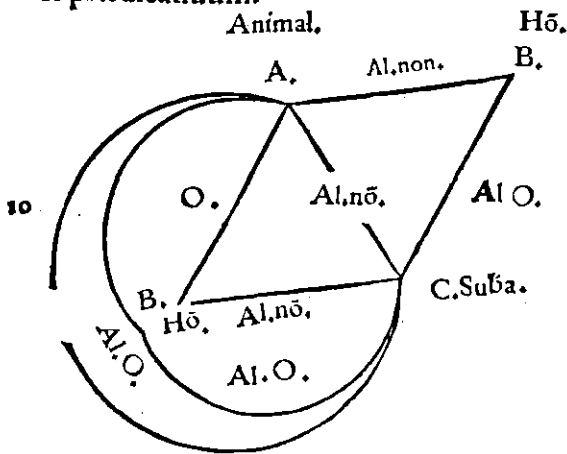
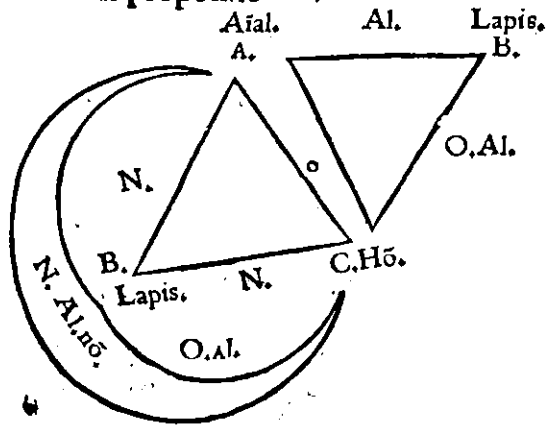
Secunda Figura. Cap. IX.

Ed in secunda figura, propositionem quidem, quae ad maius extremum, non est interimere contrarie, facta conuersio vtrolibet modo, nam semper erit conclusio in tertia figura: vniuersalis autem non erat in hac syllogismus, alterum vero similiter tollemus conuersioni. dico autem similiter, si contrarie quidem conuertitur, contrarie: si vero oppositae, oppositae. Inest enim A omni B: ipsi autem C nulli: conclusio B C. si itaque acceptum fuerit B omni C inesse: & A B maneat: A omni C inerit: nam fit prima figura, quod si B omni C: A vero nulli C: A non omni B, figura vltima. Sin autem oppositae conuertum fuerit B C, A B quidem itidem monstrabitur, A C vero oppositae. Si enim B alicui C: A autem nulli C: A alicui B non inerit. rursus si B alicui C: A vero omni B: A alicui C, quare oppositus fit syllogismus.

Consimiliter monstrabitur, et si e conuerso se habeant propositiones.

Eadem vero demonstratio, & si vniuersale prædicatum.

In isto modo conuersa cōclōne oppositæ veræ quæ tollit p. pō, cōtrariæ yoncuera, vt in superiori.

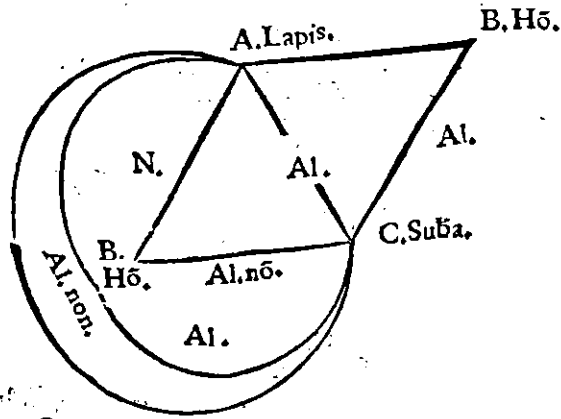
Quòd si syllogismus est in parte, si contrarie conuertatur cōclōsio, neutra propositio num tollitur, quemadmodum neq; in prima figura: si vero oppositæ, vtræq; . Ponat enim AB quidem nulli inesse: ipsi autē c alicui: cōclōsio BC. si itaq; positum fuerit B alicui C inesse: & AB maneat: cōclōsio erit, q; A alicui C non inest, sed non est sublatum, quod à principio: contingit enim alicui inesse, & non inesse. rursus si B alicui C: & A alicui C: nō est syllogismus. neutrum enim acceptorū vniuersale: quare non tollitur AB.

Tractatus de Conuersione in Secunda figura. Cap. IX.

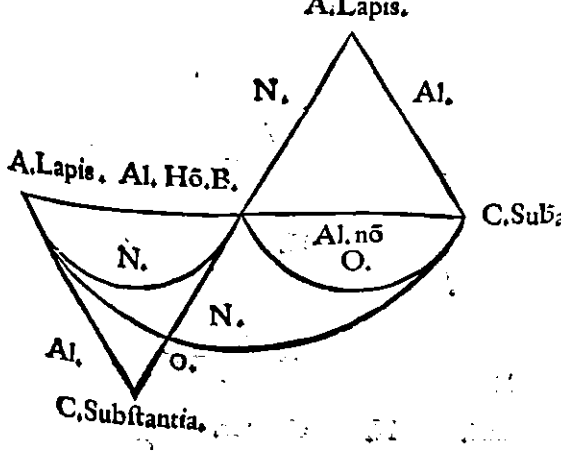
In secunda autem figura fieri nō potest, vt destruat maior propositio destructione vniuersali, neq; per acceptioem contrarij cōclōsionis, neq; p acceptioem cōtradietorij, & per acceptioem quidem cōtradietorij manifestum est, per acceptioem vero contrarij, quoniam syllogismus componetur in tertia figura, & cōclōsio erit particularis. Sed propositio minor destrui potest per duos modos, hoc est, si conuertamus cōclōsionem ad contrarium, & si cōuertamus ad cōtradietorium. Monstratio huius, si A insit omni B, & insit nulli C, si enim accipiamus contrarium, puta q; B insit omni C: & coniunxerimus huic propositioem maiorem, puta q; A inest omni B: planum q; sequitur ex hoc in prima figura, vt A insit omni C, quod est contrarium minoris propositiois. Si vero fecerimus hanc eandem conuersionem ad maiorem propositioem destruendam, puta cum acceperimus B inesse omni C, quod est contrarium cōclōsionis: & coniunxerimus ipsi, q; A inest nulli C, quæ est minor: prodibit complicatio sermonis in tertia figura, & concludetur q; A non inest alicui B, quod est cōtradietoriū, non autem contrarium maioris propositiois. erit autem destructio particularis, non vniuersalis. Si vero conuertimus cōclōsionem B C ad cōtradietoriū, propositiones destruentur per cōtradietoriū, hoc est destructione particulari, & hoc, quoniam si acceperimus cōtradietoriū cōclōsionis speciei syllogismi præcedentis, puta, si dicamus B inest alicui C: & ipsi coniunxerimus propositioem minorem, vt q; A inest nulli C: planum, q; hoc concludet in tertia figura, A non inesse alicui B, quod est cōtradietoriū maioris propositiois. consimiliter si acceperimus hoc idem cōtradietoriū, puta, si dicamus B inest alicui C: & ipsi coniunxerimus propositioem maiorem, quæ est A inesse omni B: manifestum q; concludetur in prima figura, A inesse alicui C, quod est cōtradietoriū minoris. Iam itaq; monstratum fuit in hoc sermone, q; syllogismi, qui sunt ad destruendas propositiones istius speciei secundæ figuræ, q; inquam isti omnes sunt particulares, & destructio ipsarum est particularis, præter minorem propositionem: hæc enim & in toto, & in parte destrui potest. Eodē pacto ostēdetur in alia specie vniuersali secundæ figuræ, hoc est in quâ maior est vniuersalis negatiua, & minor affirmatiua vniuersalis. Sed in quibus speciebus particularibus figuræ istius, si ipsorum cōclōsionem conuertamus ad contrarium, fieri non potest fm hoc, vt vtraque duarum propositionū destruat. Causa autem in hoc est eadem, quæ ante hoc accidit in prima figura. Sin autem conuertatur cōclōsio ad cōtradietorium,

In secunda figura non potest maiore destructione, nec per cōtrariū, nec per cōtradietoriū cōclōsionis: minor vero per vtrūque destrui potest.

Ex cōtradietorio cōclōsionis destructis destruitur abq; ppones destructioe particulari.

Quòd si oppositæ conuertatur, tolluntur ambæ. Si enim B omni C: A veronulli B: nulli C ipsum A. sed erat alicui. rursus si B omni C: A autem alicui C: A alicui B.

alidē modo cōclōsionis i secundæ figuræ secundæ. In syllogismis particularibus secundæ ex cōclōsione ad cōtrariū cōuertatur ambæ ppones: sed ex cōuertione ad cōtradietoriū p.

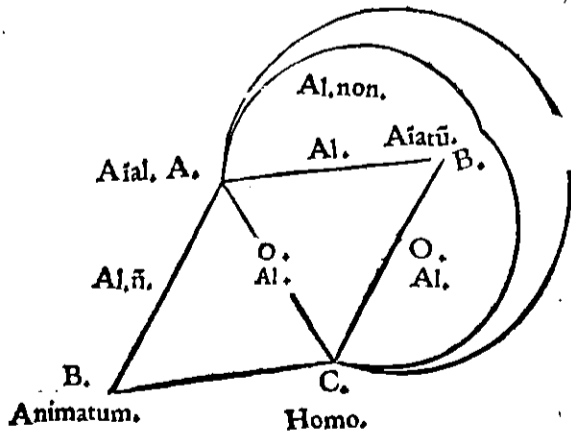
PRIORVM RESOLVTORIORVM

ad cōtradictoriū, prodibit fm hoc destructio vtriusque
duarum propositionum. Monstratio huius, si ponamus
q̄ A insit nulli B: & A insit alicui C: erit enim cōclu-
sio, q̄ B non inest alicui C. si itaq̄ ponamus contrarium
huius, puta q̄ B inest alicui C: & huic adiūxerimus ma-
iorem propositionem, vt q̄ A inest nulli B: erit conclu-
sio in prima figura, q̄ A non inest alicui C. sed hoc non
destruit propositionem secundam, quę erat A inesse ali-
cui C: fieri enim potest, vt A insit alicui C, & non insit
etiam alicui alij. sin autem huic applicuerimus propo-
sitionem particularem, nō erit syllogismus, propterea
q̄ erunt ambę propositiones particulares. Monstra-
tum ergo fuit ex hoc, quoniam si conuertamus conclu-
sionem ad contrariū, fieri non potest destructio vtrius-
uis duarum propositionum. Sin autem cōuerterimus
ad cōtradictorium, iam destruetur vtraque duarum
propositionum, puta si accipiamus cōtradictorium
conclusionis, q̄ B inest omni C: cumq̄ ipsi coapraueri-
mus A inesse nulli B: concludetur in prima figura, q̄ A
inest nulli C, cōtradictorium videlicet eius, quod dice-
bamus, A inesse alicui C, quę erat minor propositio. cū
vero ipsi applicuerimus propositionem minorem, puta,
si dicamus A inesse alicui C, habebimus q̄ B inest oī
C: & A inest alicui C: & concludetur nobis in tertia figu-
ra, q̄ A inest alicui B, quod est cōtradictorium eius,
quod dicebamus, A inest nulli B, quę erat maior propo-
sio. Et per eadem ista monstratur hoc in specie, cuius
maior erat vniuersalis affirmatiua, hoc est in secunda
specie particulari secundę figurę.

Tertia figura. Cap. X.

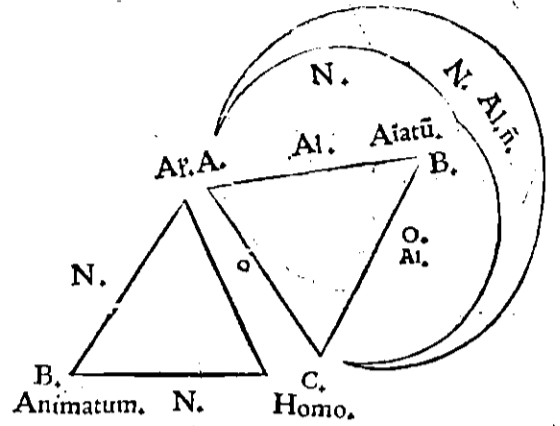
Sed in tertia figura, cū cōtrarie quidem
conuertatur cōclusio, neutra tollitur pro-
positionum fm nullum syllogismorum:
cū vero oppositę, ambę & in omnibus. Sit
ostensum A alicui B inexistentes: medium autem
sit acceptum C: sint autem propositiones vni-
uersales. igitur si acceptū fuerit A alicui B nō
inest: B vero omni C: non fit syllogismus A et
C. neq̄ si A eorum quidem quę B alicui non
insit: C aut omni: non erit B & C syllogismus.
Consimiliter autem monstrabitur, & si non
vniuersales propositiones. aut enim ambas
necesse est secundum partem esse per cōuer-
sionem, aut vniuersale ad minus extremum
fieri. verum sic non erat syllogismus, neque
in prima figura, neque in media.

In his tribus
modis, si cō-
uerst cōtra-
rie ipsa con-
clō, nulla tol-
lit. ppōnum:
q̄ maior p-
ticularis in
pria figura,
aut vtriusq̄
ticularis in se-
cūda.

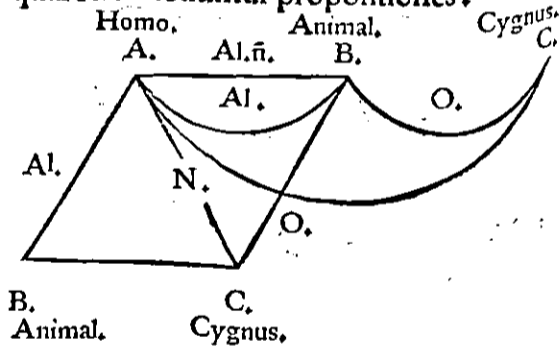

Quod si oppositę conuertantur, propo-
sitiones tolluntur ambę. Si enim A nulli B: B ve-

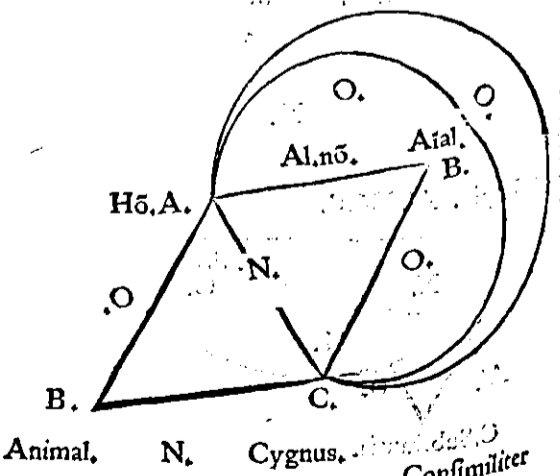
vero omni C: A nulli C. rursus si A nulli quidē
B: ipsi vero C omni: B nulli C. Et si altera non
vniuersalis, cōsimiliter. Si enim A nulli B: B ve-
ro alicui C: A alicui C nō inerat. q̄ si A B quidē
nulli: C autem omni: nulli C ipsum B.

Similiter vero & si priuatiu⁹ syllogismus.
Sit enim ostensum A alicui B nō inexistens: sit
autem prædicatiuum quidem B C: negatiuū
autem A C: sic enim efficiebatur syllogismus,
quando igitur contrarium acceptum fuerit
conclusioni, non erit syllogismus. si enim A
alicui B: B vero omni C: nō erat syllogismus ip-
sius A, & ipsius C. neque si A alicui B: C vero
nulli: nō erat ipsius B, & ipsius C syllogismus.
quare non tolluntur propositiones.

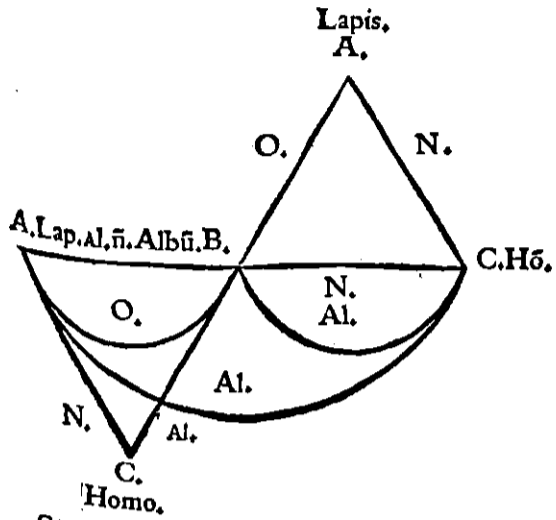

Quādo autem oppositum, tolluntur. Si n.
A omni B: & B ipsi C: A omni C: sed nulli inerat.
rursus si A omni B: ipsi autem C nulli: B nulli
C: sed omni inerat.

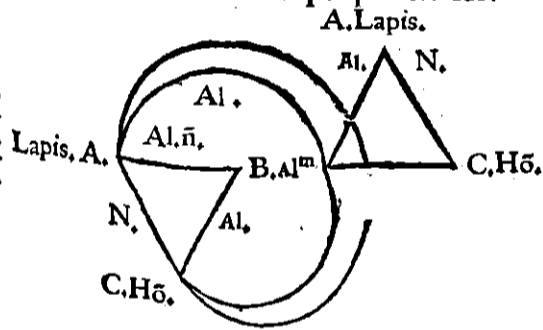

Confimiliter

Consimiliter autem monstratur, & si non vniuersales sunt propositiones. Sit enim A C & vte, & priuatiuum, alterū autem prædicatum in parte. si igitur A omni B: B autem alicui C: A alicui C contingit: sed nulli inerat. rursum, si A omni B: ipsi autem C nulli: B nulli C.

Sin autem A alicui B: & B alicui C, nō fit syllogismus. neq; si A alicui B: ipsi autem C nulli, neq; sic. quare illo quidem modo tollūtur, sic autem non tolluntur propositiones.

Planum igitur per dicta, quomodo cōuerfa conclusione in vnaquaq; figura fit syllogismus, & quādo contrariū propositioni, & quā oppositus. Et q; in prima quidem figura per mediam, & vltimam fiunt syllogismi, & quæ ad minus extremum semper per mediū tollitur, quæ vero ad maius per vltimum. In secunda autem per primam, & vltimam: quæ quidem ad minus extremū semper per primam figuram, quæ autem ad maius per vltimam. Sed in tertia per primā, & per mediā. & quæ quidem ad maius semper per primam, quæ autem ad minus per mediam. Quid igitur est conuertere, & quomodo in vnaquaq; figura, & quis sit syllogismus, manifestum.

Traclatus de Conuersione in Tertia figura. Cap. X. In tertia vero figura, si conuertat conclusio ad contrarium, fieri non potest, ut per hoc destruat una suarum propositionum: & hoc in omnibus speciebus figuræ istius, sin autem conuertatur ad contradictorium, fieri poterit, vt per hoc destruat vtraq; pro-

positum syllogismi per coaptationem coniunctionis ipsius cum contrario: & hoc in omnibus speciebus istius figuræ. Infit ergo A omni C: & B consimiliter infit omni C: planum quod ex hoc concludetur A inesse alicui B. ista autem est prima species tertiæ figuræ. Quod si accipiamus contrarium conclusionis istius, puta A non inesse alicui B: & ipsi adiunxerimus propositionem minorem ita, vt dicamus B in omni C, non concludetur aliquid, quoniam hic erit syllogismus in prima figura, vbi maior est negatiua particularis. Quod si ipsi coniungamus maiorem propositionem, puta si dicamus A inesse omni C, nihil etiam consimiliter concludetur: quā hic syllogismus erit in secūda figura, vbi maior est particularis, & hoc, quoniam habebimus A non inesse alicui B: & A inesse omni C. Eodem pacto monstrabitur, si extiterit vna duarum propositionum affirmatiua particularis: hoc est, quoniam fieri nequit, vt in ipsis destruat vna duarum propositionum per conuersionem conclusionis ad contrarium, et hoc, quoniam si perferutabimur destructionē propositionis vniuersalis, erit syllogismus ex binis particularibus, sin autē coniectemus destructionem propositionis particularis, erit in hoc maior particularis, verum fm istud non erit syllogismus in prima figura, neq; in secunda. hę autem sunt duę figuræ, per quas destruuntur propositiones istius syllogismi. Iam itaq; monstratum est, si conuertatur conclusio ad contrarium in speciebus affirmatiuis istius syllogismi, q; fieri non potest, ut fm hoc destruat vna duarum propositionum per propositionem secundam, & conuersionem. Sin autem cōuerfa fuerit ad cōtradictorium, fieri potest, ut fm hoc destruat vtraq; duarum propositionum per coaptationem alterius affirmatiuæ ad conuersionem. Monstratio autem huius, quoniam si conuertamus, quod dicimus A inesse alicui B, quæ est conclusio, quam posuimus in prima specie figuræ istius, hoc est tertiæ, ad suū contradictorium, veluti si dicamus, A inesse nulli C: & ipsi complicuerimus, quod dicimus, B in omni C, quæ est vna duarum propositionum syllogismi: concludetur ex hoc in prima figura, q; A inesse nulli C, quod est contrarium ei, quod dicebamus A inesse omni C, quæ est altera propositio syllogismi positi. Consimiliter si addiderimus ei, quod dicimus A inesse nulli B, propositionem secūdam, quæ est, cum dicimus A inesse omni C: planum q; concludetur in secunda figura B inesse nulli C, quod est contrarium eius, quod dicebamus B inesse omni C, quæ fuit minor propositio. Consimiliter accidet, cum extiterit vna duarum propositionum affirmatiuarum particularis, si enim A infit nulli B, quæ est contradictoria conclusioni: & huic applicuerimus B inesse alicui C, quæ est propositio particularis: concludetur nobis in prima figura, q; A non inesse alicui C. Quod si huic conclusioni applicuerimus propositionem vniuersalem, habebimus A inesse nulli B: & A inesse omni C: & hoc concludit in secunda figura, q; B inesse nulli C, quod est contradictorium propositionis particularis positæ. Eodem pacto accidet in syllogismo vniuersali negatiuo istius figuræ, hoc est, qui cōstat ex duabus propositionibus vniuersalibus, quarum altera est negatiua: & in syllogismo particulari negatiuo, hoc est i syllogismo, in quo vna duarum propositionum est particularis, & altera vniuersalis, & vna etiam ipsarum negatiua fm illud idem, quod accidebat affirmatiuo vniuersali & particulari: hoc est, si conuertimus conclusionem in ipsis ad contrarium, fieri nō potest, vt per hoc destruat vna duarum propositionum. causa autem in hoc eadem est causa, quæ fuerat in specie affirmatiua vniuersali, ac particulari: & demonstratio super hoc est demonstratio eadem illa. Manifestum igitur ex eo, quod

Monstratio exemplaris de conuersione ad contrarium.

Monstratio exemplaris de conuersione ad contradictorium.

Eadem ostensio in syllogismo negatiuis, & vbi b, & particularibus.

ad pilogomniū dicitur de syllo conuersiuo.

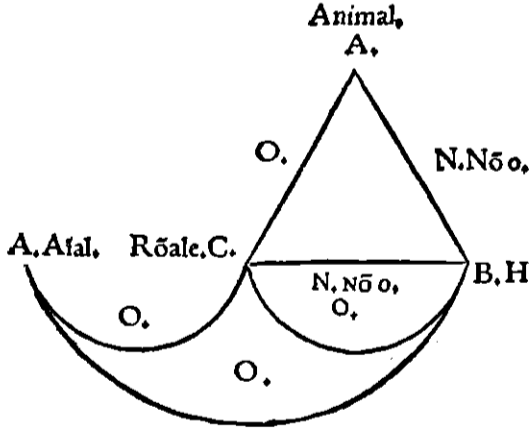
PRIORVM RESOLVTORIORVM

quod diximus, qualiter erit syllogismus in omni figura, cum conuerterimus conclusionem ad contrarium, & cum ad contradictorium: & quando erit destructio, & quando non erit: & cum extiterit, quoniam erit vniuersalis, & quoniam erit particularis. Quodque syllogismi omnes destruentes utraque propositionum primae figurae, cum conuertitur conclusio, fiunt in secunda figura & tertia, qui enim fit in secunda figura, destruit minorem propositionem: qui vero fit in tertia, destruit maiorem. Consimiliter monstratum fuit, quod syllogismi, qui destrunt utraque propositionum in secunda figura, cum conuertitur conclusio, fiunt in prima figura ac tertia: nam minor destruitur in prima figura, maior autem in tertia. Quodque eodem etiam modo syllogismi destruentes propositiones syllogismi, qui est in tertia figura, si conuertatur conclusio sua, erunt in prima figura, ac secunda, nam maior destruitur in prima figura, minor autem in secunda.

De Monstratione per impossibile. Cap. XI.

Syllogismus vero qui per impossibile, monstratur quidem, quando contradictio conclusionis posita fuerit, & assumpta sit alia propositio. Fit autem in omnibus figuris, simile nanque est conuersioni: praeterquam quod differunt tantum, quod conuertitur quidem factio syllogismo, & impositis ambabus propositionibus: deducitur vero ad impossibile, non praeter confessio prius opposito, sed manifesto existente, quod verum. Termini autem similiter se habebunt in ambobus, & eadem amborum acceptio. Ut si A inest omni B; medium autem C. si fuerit suppositum aut non omni, aut nulli B inesse: C vero omni, quod erat verum: necesse est C aut nulli, aut non omni B inesse. hoc autem impossibile: quare falsum, quod suppositum est. verum igitur oppositum.

Syllogismus, conuertitur in se, & ad impossibile in se, cum in figura, ad praedicandum in se, proponitur primi syllogismi.

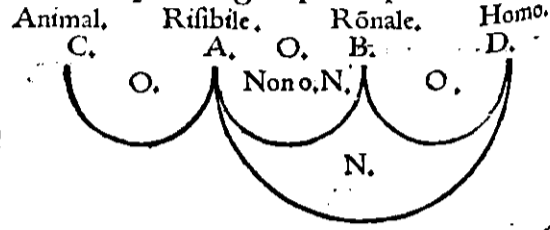

Consimiliter vero & in alijs figuris, quaecumque enim conuersionem suscipiunt, & syllogismus per impossibile.

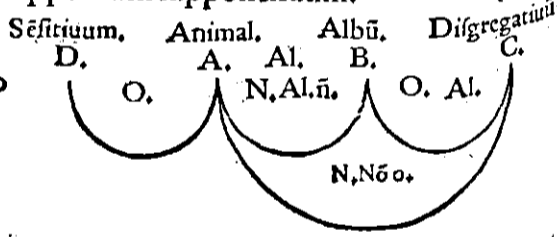
Prima figura.

Alia itaque problemata omnia per impossibile monstrantur in omnibus figuris: vniuersale autem praedicatum in media quidem, et tertia monstratur, in prima vero non monstratur. Supponatur namque A non omni B, aut nulli inesse: et accipiatur alia propositio utrinlibet, siue C inesse omni A, siue B omni D:

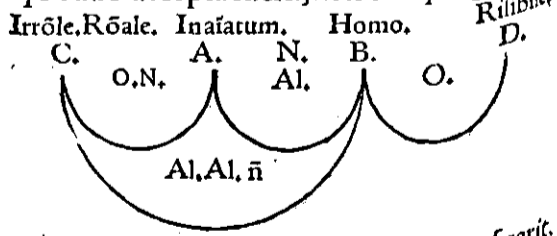
sic enim esse posset prima figura. Si igitur suppositum est A inesse non omni B, non fit syllogismus, utrinlibet accepta propositione. Si autem nulli, quando B D assumpta fuerit, syllogismus quidem erit falsi, sed propositum non monstratur. si enim A nulli B; B vero omni D: A nulli D. hoc vero impossibile: falsum itaque A inesse nulli B. sed non, si nulli falsum, omni verum. Quod si C A accepta fuerit, non fit syllogismus: neque quoniam suppositum sit A inesse non omni B. quare manifestum, quod omni inesse non monstratur in prima figura per impossibile.

Alicui vero, et nulli, et non omni monstratur. Supponatur enim A nulli B inesse: B autem acceptum sit omni, aut alicui C: igitur necesse est A nulli, aut non omni C inesse. sed hoc impossibile. sit enim verum et manifestum, quod A inest omni C: quare si hoc falsum, necesse est A alicui B inesse. Quod si ad A sumpta fuerit altera propositio, non erit syllogismus, neque quando contrarium conclusioni suppositum fuerit, ut alicui non inesse. Planum igitur, quod oppositum supponendum.

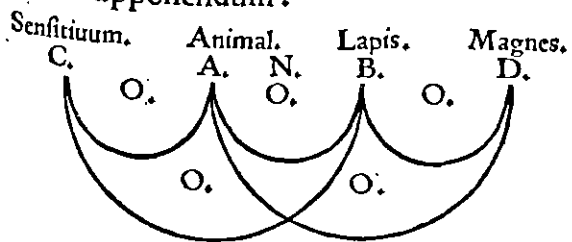

Rursum supponatur A alicui B inesse: acceptum autem sit C omni A: necesse itaque C alicui B inesse. hoc autem sit impossibile: quare falsum, quod suppositum est. si vero sic, verum nulli inesse. Consimiliter autem et si priuatum sumptum fuerit CA. Sed si propositio, quae est ad B accepta fuerit, non erit syllogismus.

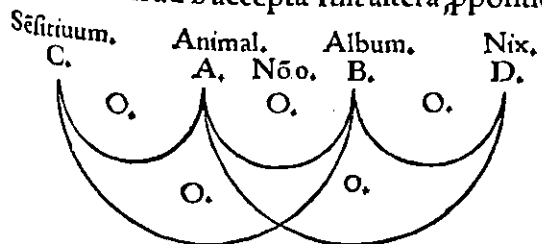

Si autem contrarium suppositum fuerit, syllogismus quidem erit et impossibile, sed non monstratur propositum. Supponatur n. A omni B: et C accipiatur omni A: igitur necesse est C omni B inesse. hoc autem impossibile: quare falsum.

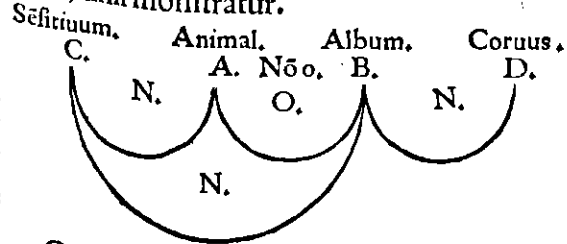
falsum A inesse omni B. verum, nondum utiq; necessarium, si non omni, nulli inesse. Consimiliter autem et si ad B accepta fuerit altera propositio, syllogismus quidem erit et impossibile, sed non tollitur suppositio: quare oppositum supponendum.

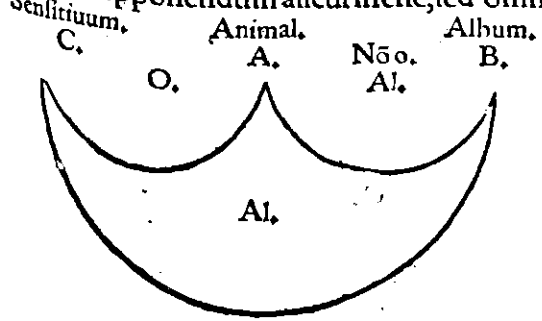
Vt autem monstremus A inesse non omni B, supponendum omni inesse. Si enim A omni B; et C omni A: C omni B. quare si hoc impossibile, falsum quod suppositum est. Consimiliter autem et si ad B accepta fuit altera propositio.

Et si priuatiuum sit C A, consimiliter: sic enim fit syllogismus. Si vero ad B sit priuatiuum, nihil monstratur.

Quod si non omni, sed alicui inesse suppositum fuerit, non monstratur, quod non omni, sed quod nulli. Si enim A alicui B: C vero omni A: C alicui B inerat. si igitur hoc impossibile, falsum est A alicui B inesse: quare verum nulli. hoc autem monstrato, tollitur ipsum verum. A enim alicui quidem B inerat: alicui autem non inerat. Amplius non accidit impossibile iuxta hypothesein. esset enim utiq; falsa: siquidem ex veris non est falsum ratiocinari. nunc autem est vera: inest namq; A alicui B: quare non supponendum alicui inesse, sed omni.

Consimiliter vero et si monstrarem A alicui B non inexistens. si enim idem alicui non inesse, et non omni inesse, eadem utrorumq; demonstratio. Planum itaq; q non contrarium, sed oppositum supponendum. namq; sic necessarium erit, et dignitas probabilis. si enim de omni dictio, aut negatio, cum monstratum fuerit, q non negatio, necesse est affirmationem verificari. rursus si non ponit affirmationem verificari, probabile est existimare negationem. Contrarium autem neutro modo conuenit existimare. neq; enim necessarium, si nulli falsum, omni verum esse: neq; probabile, ut si alterum falsum, q alterum verum. Planum igitur, q in prima figura alia quidem problemata omnia monstrantur per impossibile: uniuersale autem affirmatiuum non monstratur.

Tractatus de Syllogismo ad impossibile. Cap. XI.

Syllogismus autem ad impossibile fiet, cum posuerimus contradictorium conclusionis, cuius demonstrationem intendimus, & huic applicuerimus alteram propositionem notam, & concluderimus aliquid impossibile, planum enim, q hec syllogismi species componitur ex conditionali & predicatiuo. hic autem is est, qui deducit ad impossibile. Hic autem syllogismus cadit in syllogismo contrarij in omnibus tribus figuris.

Syllogismus vero contrarij assimilatur syllogismo conuersiuo: in his enim ambobus prouenit impossibile. Differunt tamen inter se, quoniam syllogismus conuersiuus fit per acceptionem contradictorij, & propositionis, quae ipsi coniungitur, posteaq; fuerit syllogismus ita, ut contradictorium sit contradictorij conclusionis istius syllogismi, & propositio adiuncta una ex duabus propositionibus istius syllogismi. syllogismus autem, qui est secundum viam contrarij, accipit contradictorium eius, quod intendit monstrare, non autem contradictorium conclusionis syllogismi, & applicat illi propositionem veram, non autem propositionem syllogismi positi. Amplius, quoniam in syllogismo conuersiuo prouenit destructio rei falsae, posteaq; ad miserimus contradictorium impossibile, quod est verum. sed in syllogismo contrarij ostendemus utiq; conclusionem per positionem impossibilem per se. Omne autem, quod monstratur per syllogismum predicatiuum, qui dicitur rectus, potest etiam monstrari secundum has eadem propositiones per syllogismum contrarij, verum syllogismus contrarij est similior in vno syllogismo conuersiuo: & hoc, quoniam forma ipsius est eadem forma. Causa autem istius est, quoniam cum syllogismus rectus reduciatur ad contrarium, erunt in ipsis termini, ac propositiones vnae & eadem. Vt in exemplo, si ponamus A inesse omni B per syllogismum rectum, cum insit A omni C: & C omni B: concludetur enim nobis, q A inest omni B. Si igitur solliciti fuerimus ad hoc monstrandum per syllogismum contrarij, accipiemus contradictorium conclusionis, vt q A non inest omni B, aut contrarium eiusdem: & coniungemus huic maiorem propositionem, puta A inesse omni C: sequetur enim necessario ex hoc in secunda figura, vt C non insit omni B, quod est contradictorium minoris propositionis, & impossibile, quod igitur positum fuit, hoc est contradictorium, aut contrarium conclusionis, est impossibile: sed cum falsum fuerit contradictorium positum, verum erit suum contradictorium, quod est conclusio. sed haec eadem etiam est via syllogismi conuersiuo. Consimiliter autem accidit

Syllogismus dicitur ad impossibile & ex contradictione conclusionis cum altera propositione nota, concludens aliquid quod impossibile.

Nota de similitudine & differentia syllogismi ad impossibile ad conuersiuum.

Quod si monstratur per syllogismum predicatiuum rectum, potest & per syllogismum ad impossibile demonstrari per eandem propositionem.

conclusionis, vt q A non inest omni B, aut contrarium eiusdem: & coniungemus huic maiorem propositionem, puta A inesse omni C: sequetur enim necessario ex hoc in secunda figura, vt C non insit omni B, quod est contradictorium minoris propositionis, & impossibile, quod igitur positum fuit, hoc est contradictorium, aut contrarium conclusionis, est impossibile: sed cum falsum fuerit contradictorium positum, verum erit suum contradictorium, quod est conclusio. sed haec eadem etiam est via syllogismi conuersiuo. Consimiliter autem accidit

accidit in reliquis figuris, omnis enim syllogismus, si admittit conuersionem, admittet etiam monstrati- nem conclusionis suæ fm viam contrarij.

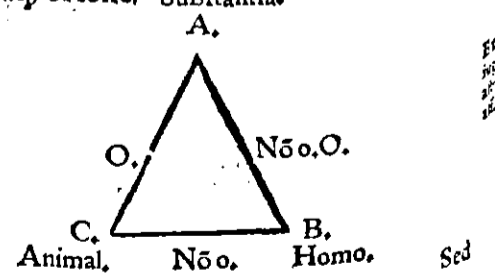
PRIMA FIGURA.
Omnia qua- tuor quæ sita snt per vie affir- matiuam, qd non potest i prima ofidi, i oib' figuris ofidi pnt per impossibile. a Quod vñs affirmatiua non possit p impole mon- strari in pri- ma figuræ

Omnia autem quatuor quæ sita monstrantur p con- trarium in omnibus figuris, præter vniuersalem affir- matiuam: hæc enim non ostenditur in prima figura, sed monstratur in secunda, & tertia. a Quod igitur non ostendatur affirmatiua vniuersalis per syllogismum contrarij in prima figura, monstratur sic. Ponamus, n. propositionem, quam volumus monstrare, A in omni B, si nanq; voluerimus ostendere hoc per viam contra- rij, aut ipsum erit: aut accipiendum erit suum contradi- ctorium, ut qd A non inest omni B: aut suum contrariu, vt qd A inest nulli B. Amplius, si adiugamus vni isto- rum duum oppositorum propositione alteram, cuius complicatio simul cum opposito conclusionis sit com- plicatio primæ figuræ, oportet vt aut C prædicetur de A, aut subiiciatur B: quemadmodum si dicamus, C de omni A: vel B de omni C. Si igitur fuerit oppositū, quod posuimus contradictorium, vt qd A non inest omni B, planū qd non erit syllogismus in prima figura, ad vtrā- uis extremitatum ponatur propositio altera, & hoc, quoniam si verum extiterit C esse in omni A, habebi- mus qd C est in omni A: & A non est in omni B. sed hoc non concluditur in prima figura, qm minor est negati- ua. Quod si posuerimus a parte B, habebimus qd A non inest omni B: & B omni C, sed hoc similiter etiam non concludit in prima figura: qm maior est particularis. diximus enim iam qd hoc non cōcludit. Sin autem ac- cipiamus contrarium affirmatiuæ, quæ conatur con- struere, & ipsi addiderimus propositionem, cuius ver- itas est nota ex parte B: quemadmodum si ponamus A inest nulli B: & B omni C: cōcludetur in prima figura, qd A inest nulli C, quod est impossibile, si igitur est im- possibile, quod posuimus, puta, cum dicebamus, A in- est nulli B, non tamen sequitur, si quod dicimus, A inest nulli B, sit falsum, vt verum sit suum contrarium, puta qd A inest omni B, quod erat questum nostrum. duo nā- que contraria aliquando simul falsificantur, quemad- modum prædiximus in libro præcedente. Sin autem coaptemus propositionem veram ex parte A, non in- nouabitur syllogismus, qm minor erit negatiua in pri- ma figura. Planum igitur, qd syllogismus omnis, qui est fm viam contrarij, aut vtiq; erit per acceptionem contrarij, aut per acceptionem contradictorij, & per applicationem propositionis veræ alteri ipsorum. Pla- num igitur, qd si acceperimus contradictorium vniuer- salis affirmatiuæ, & ipsi cōiunxerimus propositionem vniuersalem veram, qd non erit syllogismus, & si erit syllogismus, non tamen cōcludetur impossibile, ex cui- us falsitate sequatur veritas vniuersalis affirmatiuæ, quam quærebamus ostendere, fieri igitur non potest, vt sequatur vniuersalis affirmatiua per syllogismum contrarij, cuius prædicatiuus deducens ad impossibile sit in prima figura. Particularis autem affirmatiua potest vtiq; per contrarium mōstrari in prima figura, si acceperimus, quæ huic opponitur, vniuersalem ne- gatiuam: hæc enim est sua contradictoria: non autem particularem negatiuam, quæ est sua contraria, & hoc similiter etiam, cum fuerit propositio vera ex parte B, non autē ex parte A. Ponamus igitur, si non est verum, qd ipsum inest alicui B, ponamus inq; qd A inest nulli B: amplius coniungamus huic, qd B inest omni C: & con- cludamus qd A inest nulli C, quod est falsum: erit igitur & illud falsum, quod ex falso sequitur, puta quod dici- mus, A inest nulli B, cum igitur sit hoc falsum, contradi- ctorium suum erit verum, puta, quod dicimus, A inest alicui B, quod intendebamus monstrare. Si vero acci- piamus propositionem veram ex parte A, erit minor

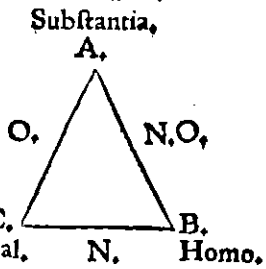
Particularis affirmatiua p p impole monstrari in pri- ma figura, sumpto con- tradictorio.

negatiua in prima figura, & non erit syllogismus. Con- similiter non erit etiam syllogismus, cum acceptū fue- rit contrarium, si enim propositio affirmatiua vera po- sita fuerit ex parte A, erit minor negatiua, sin autē po- sita fuerit ex parte B, erit maior particularis, sed hæc am- bæ non concludunt in prima figura. Sin autem vo- luerimus monstrare per syllogismum contrarij vniuer- salem negatiuam, & posuerimus ipsius oppositū, oport- tebit, vt sit affirmatiua particularis, quæ est sua cōtra- dictoria. Puta, si dicamus, A inest alicui B: cū igitur ipsi adiunxerimus, qd C in omni A: concludetur impossi- bile, puta, qd C inest alicui B, quod igitur dicebamus, A in- esse alicui B, est falsum, cum igitur hoc falsum extiterit, verum erit suum contradictorium, puta, qd A inest nul- li B, quod erat quæsitum. Consimiliter accidet, si fuerit propositio vniuersalis negatiua vera. Si enim po- suerimus propositionem veram ex parte B, nō inouabitur syllogismus, qm maior erit particularis in prima figu- ra. Sin autem accipiamus loco contradictorij contra- rium, innouabitur syllogismus concludens impossi- bile, ad vtrāuis extremitatem ponatur propositio vera, ex extremitatibus contradictorij: præterq; qd non con- cludit ipole, ex quo, qd sit ipole, sequat veritas sui op- positi, qd est hic quæsitū, oportet ergo, vt accipiat con- tradictoria, non autem contraria, hoc vero cōc est om- nibus figuris contrarij, in quacuncq; figura componat prædicatiuus. Quod si voluerimus monstrare parti- cularem negatiuam per viam contrarij, oportebit, vt ponamus oppositum affirmatiuam vniuersalem, si n. posuerimus oppositum A inesse omni B: & adiunxerimus ipsi, qd C inest omni A, fm qd ipsa est vera: concludetur impossibile, qd C in omni B: quare & A inesse om- ni B est impossibile, sed si hoc falsum, uerum est qd dici- mus, A non inest omni B, quod est quæsitum. Similiter autem accidet, si hæc extiterit negatiua: & eodem mo- do, si ipsi coniungamus B in omni C, aut B in aliquo C: cōcludetur impossibile in prima figura, Sin autem ap- plicauerimus ipsi qd C inest alicui A, nō erit syllogismus, propterea qd maior fiet particularis in prima. eodem modo, cum hæc extiterit negatiua. Iam itaq; monstra- tum fuit, qd omnia quæ sita ostenduntur per contrariū in prima figura, præter vniuersalem affirmatiuam. Opera vero præcium est in omni materia, vt in syllo- gismo contrarij accipiamus contradictoriū eius, quod intendimus monstrare: non autem contrarium. quon- niam si fuerit falsum vnum contrariorum, non sequit, vt sit verum alterum contrarium: quæadmodum ostē- sum fuit in libro præcedente, neq; est etiam probabile, cū est falsum vnu cōtrariū, vt sit verū cōtrariū suum.

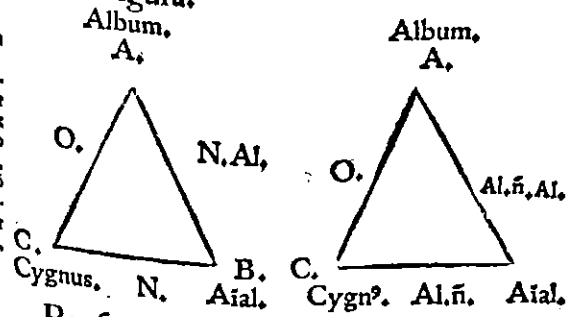
Secunda figura. Cap. XII.
IN media vero, atq; ultima & hoc monstra- tur. Ponatur enim A nō omni B inesse. igitur acceptum autem sit A omni C inesse. igitur si non omni B: C uero omni: C nō omni B. sed hoc impossibile. sit enim manifestum, quod C inest omni B: quare falsum, quod supponitur: verq; itaq; oī iesse. Substantia.

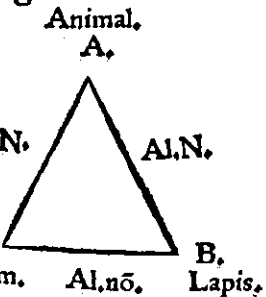
Sin autem contrarium suppositum fuerit: syllogismus quidem erit, & impossibile, non tamen monstratur propositum. Si enim A nulli B: ipsi vero C omni: C nulli B. sed hoc impossibile: quare falsum nulli inesse, ceterum non si hoc falsum, omni verum.

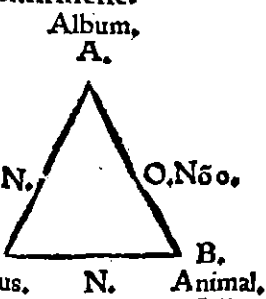
Quando autem A inesse alicui B, supponatur A nulli B inesse: C autem omni insit: necesse igitur C nulli B, quare si hoc impossibile, necesse est A alicui B inesse. Quod si fuerit suppositum alicui non inesse, eadem erunt, quæ & in prima figura.

Rursus subjiciatur A alicui B inesse: ipsi vero C nulli insit: necesse itaque C alicui B non inesse, sed omni inerat: quare falsum, quod est suppositum: A igitur nulli B inerat.

Quando autem A non omni B, supponatur omni inesse: ipsi vero C nulli: necesse igitur C nulli B inesse. hoc autem impossibile: quare verum non omni inesse.

Planum igitur, quod omnes syllogismi fiunt per mediam figuram.

Secunda figura. Cap. XII.

Ed vniuersalis affirmatiua monstratur in secunda, ac tertia figura. Ostensio autem huius est. quoniam si voluerimus monstrare A inesse omni B in secunda figura, accipiemus suam contradictoriam, puta, quod A non inest omni B. cum igitur applicauerimus huic contradictorio, quod A inest omni C, sequetur ex hoc in secunda figura, quod C non inest omni B, quod cum sit impossibile, & propositio applicata contradictorio extiterit vera, sequitur, ut falsum accidat ex contradictorio: quod est, cum dicebamus, A non inest omni B, sed si hoc est falsum, verum erit suum contradictorium, ut quod A in omni B. Sin autem loco contradictorii, acceperimus contrarium, non erit in ipso utilitas in omni materia. Quod si voluerimus monstrare hac in figura affirmatiuam particularem, puta, quod dicimus A inesse alicui B, oportebit accipere contradictorium suum, ut quod A inest nulli B: amplius coniungemus ipsi A inesse omni C: & concludetur nobis, quod C inest nulli B, hoc autem impossibile sequitur ex eo, quod posuimus A inesse nulli B: quare contradictorium suum verum, quo dicebamur, A alicui B. Quod si accipiamus contrarium loco contradictorii, accidet in hoc, quod accidit in prima figura, hoc est, ut concludatur impossibile, sed non monstrat per hoc veritas oppositi, quod positum fuit in omni materia. Sin autem voluerimus ostendere hac in figura vniuersalem negatiuam, accipiemus tunc suam contradictoriam, puta, quod A inest alicui B: & ipsi coniungemus, quod non est dubium in veritate sua, ut quod A inest nulli C: sequetur enim ex necessitate, quod C non inest alicui B: quod est impossibile, si ergo quod posuimus est falsum, igitur A inest nulli B. Quod si uoluerimus monstrare negatiuam particularem, accipiemus suam contradictoriam, puta quod A inest omni B: & applicabimus ipsi, quod A inest nulli C: sequetur enim impossibile, puta quod C inest nulli B, ergo contradictorium eius, ex quo sequitur impossibile, est verum, puta, quod dicimus, A non inest alicui B, quod intendebamus ostendere. Ostensum est igitur, quod omnia quaesita monstrantur per contrarium in secunda figura.

Quod ostendat per ipse vltis affirmatiua i figura secunda per via contradictorii.

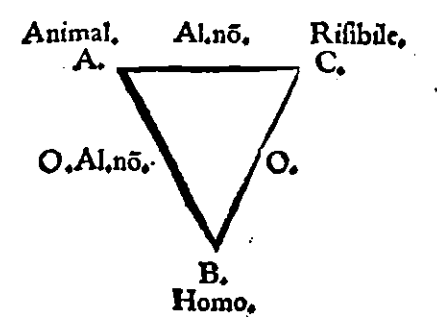
Quod monstratur particularis affirmatiua in figura secund

Monstratio vltis negatiua in secunda per ipse.

Monstratio particularis negatiua in secunda per impossibile.

Tertia figura. Cap. XIII.

Consimiliter autem & per vltimam. Ponatur enim A alicui B non inesse: ipsum vero C omni: A igitur alicui C non inest, si igitur hoc impossibile, falsum alicui non inesse: quare verum omni.

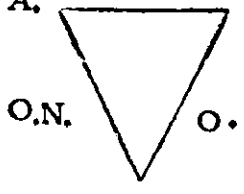
Ex hac oblatione concludit vltis affirmatiua.

Si vero suppositum fuerit nulli inesse, syllogismus quidem erit, & impossibile, non autem monstratur propositum, nam si contrarium suppositum fuerit, eadem erunt, quæ & in prioribus.

Sed

PRIORVM RESOLVTORIORVM

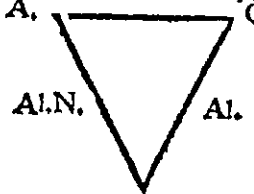
Animal. Al. nō. Risibile. C.

Homo.

sed ad alicui inesse accipienda est hæc suppositio. Si enim A nulli B: C vero alicui B: A nō oī C. si igitur hoc falsum, verū A alicui B inesse.

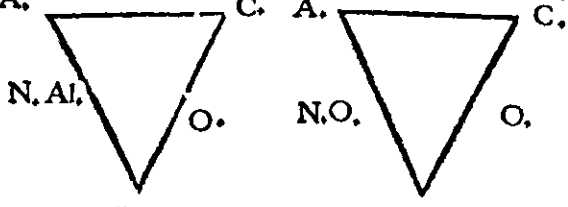
Album. Al. nō. Cygnus. C.

Animal.

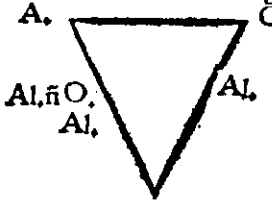
Quādo autem A inest nulli B, supponatur alicui inesse: accipiatur autem & C omni B inexistens: igitur necesse est ipsum A inesse alicui C. sed nulli inerat: quare falsum A inesse alicui B. Si vero suppositum fuerit A inexistens omni B, non monstratur propositum:

Inaīatū. Al. Sēficiū. Inaīatū Al. Sēficiū. C.

sed ad non omni inesse, hæc accipienda est suppositio. Si enī A omni B: & C alicui B: A inest alicui C. sed hoc nō erat: quare falsum omni inesse. si autem ita, verum nō omni. Quod si fuerit suppositum alicui inesse, eadem erūt. quæ & in prædictis.

Album. Al. Nigrum. C.

Animal.

Manifestum igitur, q̄ in omnibus syllogis per impossibile oppositū supponēdum. Planum autem et quod in media figura monstratur quodammodo affirmatiuum, et in vltima vniuersale.

Ex hoc syllogismo deducit quidē posse, sed nō astruit ppositum, q̄a contraria pnt eē simul falsa.

Ex hac compilatione astruit particulare affirmatiua.

Ex horū syllogismorum priorū monstrat vltis negatiua: ex secundo deducitur quidem impossibile, sed nō astruitur ppositū, q̄a contraria pnt eē simul falsa.

Ex coniugatione prima astruitur particularis negatiua: ex secunda nihil cōcludit, q̄a vtrūq̄ ppositum particularis.

Tertia figura. Cap. XIII.

Consimiliter accidet etiam, vt monstratur omnia in tertia figura. Ostensio autem huius, qm̄ si voluerimus ostendere vniuersalem affirmatiuam, accipiemus suam contradictoriam. Puta, cū dicimus A non inesse alicui B: cui cū applicauerimus C inesse omni B: concludetur in tertia figura, q̄ A non inest alicui C. terminus enim medius, q̄ est B, subiicit vtrūq̄ extremitatibus, cū igitur sit conclusio impossibile, contradictorium eius, ex quo sequitur impossibile, est verum, puta quod dicimus, A inesse omni B, quod volebamus concludere. Quod si posuerimus contrarium loco contradictorij, concludetur quidem impossibile, non tamen sequetur ex ipso ex necessitate veritas que sit: quemadmodum etiam accidebat in reliquis figuris. Sin autem voluerimus ostendere, q̄ A inest alicui C, quæ est affirmatiua particularis, ponemus q̄ A inest nulli B, quæ est sua cōtradietoria: & applicabimus ipsi C inesse alicui B: & concludetur hac in figura, q̄ A non inest alicui C. quod cū sit falsum, quod ex ipso falso sequitur, puta, quod dicimus A inest nulli B, est etiā falsum, sed cū hoc sit falsum, verum erit suū contradictorium, quod est quæsitum, A videlicet inesse alicui B.

Quod si voluerimus monstrare vniuersalem negatiuam, quemadmodum si voluerimus monstrare, q̄ A inest nulli B, accipiemus contradictorium huius. Vt si dicamus A inesse alicui B: et huic applicabimus C inesse omni B: sequetur igitur hac in figura, vt C inest alicui A. quod cū sit falsum, falsum vtrūq̄ sequitur ex contradictorio posito, nam propositio C B nō habet dubitationem in veritate sua. cū igitur contradictoria falsa extiterit, quæ est particularis affirmatiua, vera erit vniuersalis negatiua, puta, quod dicebam⁹ A inest nulli B. Si vero acceperimus contrarium, accidet in hoc, quod accidebat in reliquis figuris. Quod si voluerimus monstrare particularem negatiuam, ponemus suam contradictoriam, quæ est vniuersalis affirmatiua. Vt si ponamus A inesse omni B: & applicabimus ipsi, q̄ C inest omni B: hæc autem non est dubia in sua veritate: concludetur autem nobis, q̄ C inest alicui A. quod cū fuerit falsum, contradictorium, quod est vniuersalis affirmatiua, de quo dubitatur, est falsum. sed cū fuerit falsa vniuersalis affirmatiua, vera erit particularis negatiua. Iam igitur ex dispositione syllogismi fm̄ cōtrarium duo fuere hoc in loco declarata. Quorum vnum est, q̄ in ipso semper, & in omni materia est vtile accipere contradictorium, non autem accipere cōtrarium. Secundum autem, q̄ omnia quæ sita procedunt fm̄ ipsum in secunda figura, ac tertia: quodq̄ in prima figura non elicitur per ipsum tantum vniuersalis affirmatiua, reliqua autem quæ sita eliciuntur.

Differentia inter Ostensiuam monstrationem, & deducentem ad Impossibile. Cap. XIII.

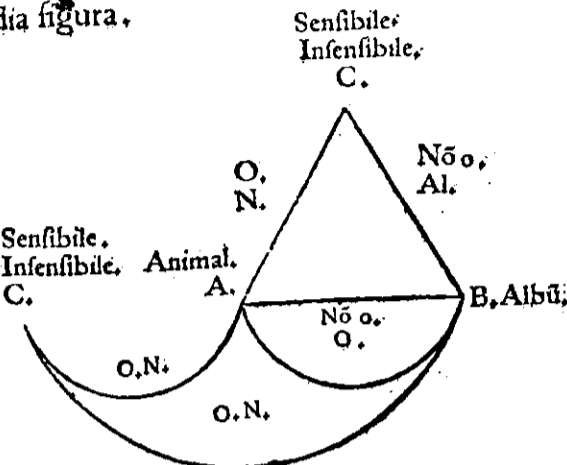
Differt autem demonstratio ad impossibile ab ostensiuâ, eo q̄ ponit quod vult tollere, deducens ad confessum falsum: ostensiuâ vero incipit ex confessis propositionibus. Accipiunt itaq̄ ambæ duas propositiones confessas: sed illa quidem, ex quibus est syllogismus: hæc vero vnam quidem harum, vnam autē contradictionem cōclusionis. Et illic quidē nō necesse cōclusionē notā eē, neq̄ paccipere q̄ est, aut nō: hic vero necesse, q̄ est. Differt autē nihil, dictionē, aut negationē esse cōclusionē: sed sibi se habet de vtrūq̄.

Differentia

Differentia syllogismi Recti, & ducentis ad Impossible. Cap. XIII.

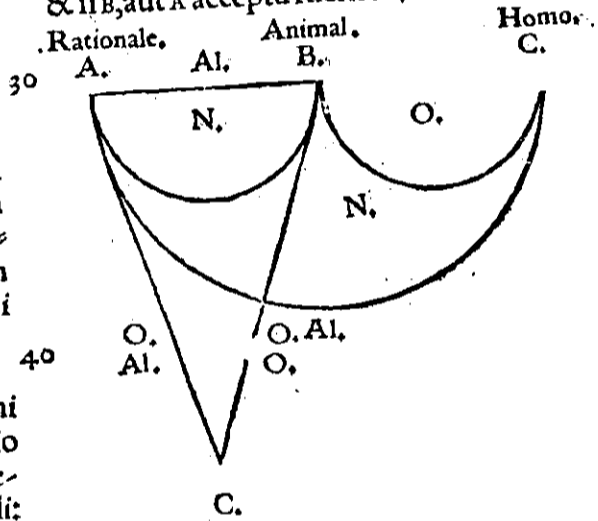
retur CA consimiliter: sic enim efficitur media figura.

Dixit. Differunt autem syllogismus rectus & syllogismus contrarius, quando concludunt vnum & idem quæsitum ex propositionibus vnis & eisdem: propterea quod in syllogismo secundum contrarium ponimus à principio id, quod volumus destrueri, hoc est contradictoriū eius, quod intendimus monstrare: vt cum sermo deuenit ad falsum, sciatur quod est falsum: syllogismus autem rectus incipit à propositionibus notis, Ambo autem syllogismi sunt ex propositionibus notis, nisi quod syllogismus rectus est ex binis propositionibus, ex quibus est syllogismus: sed in syllogismo secundum contrarium vna tantum propositionum suarum est ex propositionibus syllogismi recti: secunda autem est contradictoria conclusionis dubitatae. Amplius, in recto non est necessarium, vt conclusio sit nota, antequam sit syllogismus: sed in eo, qui est secundum contrarium, tam est opus, vt sit nota ad positionem suam contradictoriae, non est autem in hoc differentia, siue conclusio fuerit affirmatiua, siue negatiua.

Ex his syllogismis monstrat periculis negatiua i prima figura p ipole, i secunda oñe sus.

Rursum monstratum sit, A inexistens alicui B, suppositio igitur nulli inesse: B vero accipiebatur omni C inesse: & A aut omni, aut alicui C: sic enim erit impossibile. hæc autem vltima figura, si A, & B omni C, & manifestum ex his, quod necesse est A alicui B inesse. Consimiliter autem & si B, aut A acceptū fuerit inexistens alicui C.

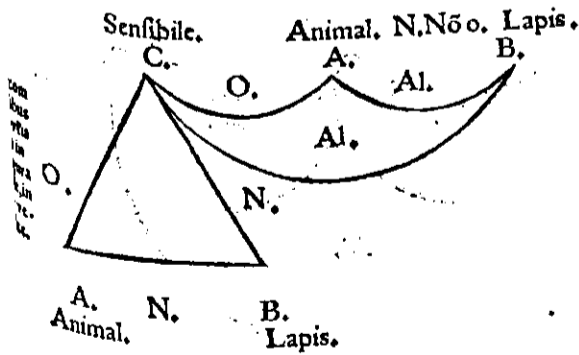
Ex his conuolutibus monstrat particularis affirmatiua i prima figura p ipole, i tertia oñe.

Quod omne Ostensue monstratum, & per Impossible monstrari potest, & e conuerso. Cap. XV.

Omne vero, quod ostensue concluditur, & per impossibile monstrabitur: & quod per impossibile ostensue, per eosdem terminos. Quando igitur syllogismus i prima efficiatur figura, verum erit in media, aut vltima: priuatiuum quidem in media, prædicatiuum autem in vltima. Cum vero i media fuerit syllogismus, quod verum in prima, & in oibus problematibus. Quando autem i vltima syllogismus, quod verum in prima & media: affirmatiua quidem in prima, priuatiua vero in media.

Prima figura,

Si enim ostensum A nulli, aut non omni B per primam figuram, igitur suppositio quidem erat A inesse alicui B: C vero accipiebatur, A quidem omni inesse: B autem nulli: nam sic efficiebatur syllogismus, & impossibile. hæc autem media figura, si CA quidem omni: B vero nulli inest. & manifestum ex his, quod nulli B inest A.

Omne monstratum per syllogismum Rectum, & per Impossible monstrari posse, & e conuerso. Ca. XV.

Omne vero quæsitum, quod monstratur per syllogismum rectum, potest per has easdem propositiones monstrari per syllogismum contrarium: & omne, quod ostenditur per syllogismum contrarium, potest per hos terminos et propositiones monstrari per syllogismum rectum. Cum vero syllogismus prædicatiuus, qui est in eo, qui est secundum contrarium, extiterit in prima figura, syllogismus rectus super hoc quæsitum, & per has easdem propositiones erit in secunda figura, & tertia, si vniuersale quidem negatiuum; in secunda figura: si autem affirmatiuum particulare, in tertia. Negatiua vero particularis ad duas figuras: si mul, quoniam ea, quæ est vera, fuerit affirmatiua: si autem fuerit negatiua, erit in secunda. Cum vero syllogismus prædicatiuus, qui est in contrario, extiterit in secunda figura, syllogismus rectus erit i prima: et hoc in oibus quæsitis. Sed cum syllogismus contrarius extiterit in tertia figura, syllogismus rectus erit in prima, ac secunda: si affirmatiuus quidem, in prima: si vero negatiuus, in secunda.

Quod conueniat syllogismus rectus & ad ipole iucis, ostendo eandem conclusionem per eosdem terminos & propositiones. Nota quod i oibus quæsitis licet syllogismus prædicatiuus, qui est i syllogismo ad ipole, & reuertitur ad ipole, quod per eosdem terminos & propositiones sunt: dicitur tamen, quia non sunt per eandem figuram. & hoc patet i oibus figuris.

Log. cū com. Auer. P Monstratio

Consimiliter autem & si non omni monstratum est inexistens, suppositio nanque est omni inesse: C vero accipiebatur, A quidem omni, B vero non omni. Et si priuatiuum accipere

PRIMA FIGVRA. Monstratio vñs negati-
um.

Monstratio autem huius, quoniam si ostēderimus per syllogismum contrarij in prima figura, q̄ a inest nulli b, & posuerimus contradictorium huius, puta, q̄ a inest alicui b: & applicuerimus huic contradictorio propositionem veram: concludetur in prima figura conclusio falsa. Quod cum ita se habeat, planum q̄ propositio vera contungetur vtiq; ex parte a, non autem ex parte b: adeo, vt propositio vera sit maior, fieri enim non potest, vt maior sit particularis hac in figura. erit igitur propositio vera, q̄ c inest omni a. Sit igitur c in omni a: & a in aliquo b: concludetur enim nobis in prima figura, q̄ c in aliquo b: quod est falsum. Reducetur autem syllogismus contrarij ad rectum, cum acceperimus contradictorium conclusionis falsæ, & ipsi applicuerimus propositionem veram, quæ est i syllogismo contrarij, planum enim est, q̄ propositio vera, quæ est, c in omni a, est contradictoria propositioni falsæ, quæ est, c non inest alicui b: hæ enim communicant in c, quod est maior extremitas conclusionis, quæ fuerat in prima figura, concludens impossibile per syllogismum contrarij, sed omnes binæ propositiones, quarum communicatio est in extremitate maiore quæ sit, compli-
cantur in secunda figura, syllogismus autem rectus ita prodibit, c in omni a: & c in nullo b: & concludetur q̄ a inest nulli b, hoc autem est, quod concludebatur in syllogismo contrarij. Consimiliter accidet, si monstra-
uerimus per syllogismum contrarij in prima figura, q̄ a nō inest omni b, hoc est particularem negatiuam, secundum q̄ posueramus suum contradictorium, puta q̄ a inest omni b: & applicabamus ipsi propositionē uniuersalem veram ex parte a, vt q̄ b inest omni a. cum igitur cōcluserimus, q̄ c inest omni b, quod est falsum, accepimus contradictorium suum, vt q̄ c non inest alicui b: & applicuimus ipsi propositionem maiorem veram: & complicitus fuit syllogismus rectus super re manifesta in syllogismo contrarij hunc in modum: c inest omni a: & c non inest omni b: igitur a non inest omni b, quod est conclusio syllogismi in contrarium. Sed iā prodibit hoc in tertia figura, si posuerimus propositionem veram, quæ fuit coniuncta cum contradic-
torio, minorem in prima figura, cōtradietoriū enim, quoniam hic erat uniuersale affirmatiuū, poterat esse maior propositio in prima figura, erit igitur conclusio falsa, a in omni c, si igitur accipiamus cōtradietoriū suum, quod est a non inest alicui c: & applicemus ipsi propositionem veram, vt q̄ b in omni c: planū q̄ ambæ istæ propositiones cōicant in minore extremitate conclusionis primæ figuræ, erit autem syllogismus in tertia figura, & concludet a non inest alicui b, hoc aut est, quod fuit manifestum per viam contrarij in prima figura. Accidet autem, si accipiamus propositionem veram ex parte a negatiua, vt syllogismus rectus sit in secunda figura tantum, quoniam si acceperimus contradictorium eius, quod quærebamus per viā contrarij, vt q̄ a inest omni b: & ipsi applicuerimus propositionem verā ex parte a, vt q̄ c inest nulli a: concludet in prima figura q̄ c inest nulli b, quod est falsum. si igitur acceperimus contradictoriū huius, vt q̄ c inest alicui b: & applicuerimus ipsi eam, quæ est vera, vt q̄ c inest nulli a: concludet in secunda figura q̄ a non inest alicui b, quod est quæsitum per viā cōtrarij nobis conclusum in prima figura. Sin aut affirmatiua particularis monstrata fuerit in tertia figura, veluti si cōclusum fuerit in prima figura per syllogismum contrarij, q̄ a inest alicui b, eo q̄ posuimus a inesse nulli b, quod est contradictorium: et applicuimus huic b inesse omni c, quæ est vera: (fieri enim non potest vt applicemus ipsam a parte a, eo q̄ minor nō erit negatiua in prima figura) & cōclusimus a fesse nulli c, quod est impossibile.

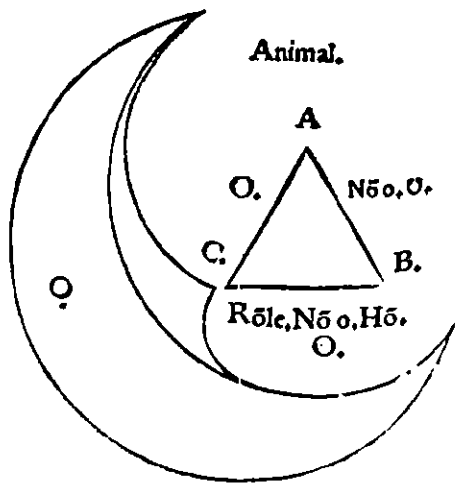
Monstratio particularis negatiuæ.

Monstratio particularis affirmatiuæ.

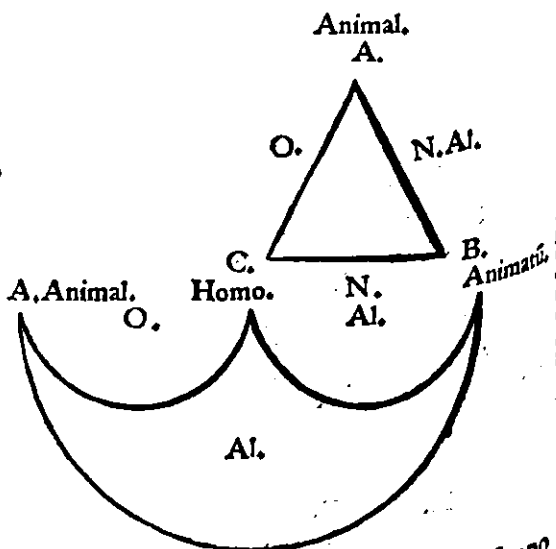
Si igitur accipiamus contradictorium huius impossibilis, vt q̄ a inest alicui c: & applicemus ipsi propositionem veram, veluti si dicamus, b inest omni c: planum q̄ concludetur nobis in tertia figura, q̄ a inest alicui b, nam c est terminus communicans cum contradictorio impossibilis & propositione vera, hoc autem est subiectum ambarum extremitatum. Consimiliter accidet, cū fuerit propositio vera applicita cōtradietorio particularis, hoc est propositio b c. Hæc igitur est dispositio oium eorum, quæ monstrantur per contrarium in prima figura. Iamq; etiam mōstratum fuit, q̄ in ipsa non ostenditur vniuersalis affirmatiua.

Secunda figura. Cap. XVI.

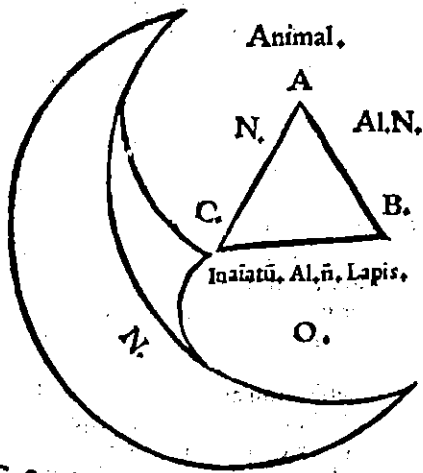
10 **R**ursus in media figura sit ostensum a omni b inexistens, igitur suppositio erat a inesse non omni b: est autē acceptum a omni c: & c omni b: sic enim erit impossibile, hæc vero prima figura, si a omni c: & c omni b.

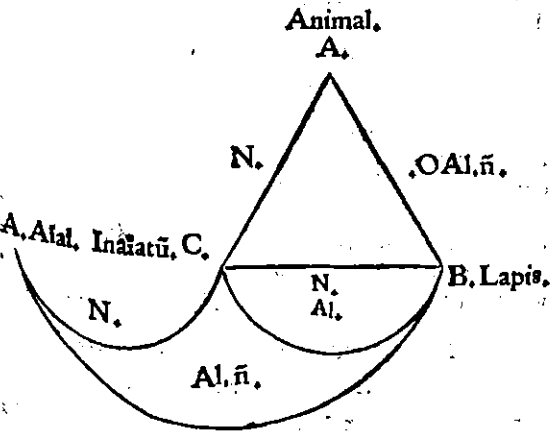
40 Consimiliter autem & si alicui ostensum est inexistens, suppositio namq; erat a inesse nulli b: sed acceptum fuit a oī c: & c alicui b.

60 Quod si priuatius sit syllogismus, suppositio quidem a alicui b: acceptum vero est a nulli eorum quæ c: & c omni b, quare fit prima figura. Et si

Et si non vniuersalis syllogismus, sed A alicui B monstratum est non inesse, cōsimiliter. 20
nam suppositio A inesse omni B: acceptū vero est A nulli C: & C alicui B: sic enī prima figura.

Secunda figura. Cap. XVI. 40

Ed in secunda figura ponamus, q̄ mōstretur per contrarium vniuersalis affirmatiua, puta, quōd A inest omni B, eo quōd posuimus suum contradictorium, vt quōd A non inest omni B: & applicuimus ipsi maiorem propositionem veram, quæ cum ipsa complicabatur in secunda figura, quōd A in omni C: & conclusum fuit falsum ex hoc, puta quōd C non inest omni B. dicamus igitur quōd syllogismus istius quæ sit erit in prima figura, et hoc, quoniam si accipiamus contradictorium conclusionis falsæ, vt quōd C inest omni B: & applicuerimus ipsi quod dicimus, A inesse omni C, quæ est vera: planum q̄ concludetur nobis in prima figura tātum, A inesse omni C, quæ est v̄is affirmatiua. & hoc, qm̄ duæ istæ p̄positiones veræ, quarū vna est contradictorium falsæ, & altera vera posita in syllogismo contrarij non cōmunicant, neq; in prædicato, vt sit secunda figura, neq; in subiecto, vt sit tertia, sed illud, in quo cōdicant, est subiectum maiori extremitati, quæ est in quæsito, & prædicatum de minore, hic autem est ordo primæ figuræ. Sin autem monstrauerimus in secunda figura per contrarium affirmatiua particularem, puta A inesse alicui B, ex eo, q̄ posuimus A inesse nulli B, quod est oppositum: & complicuimus huic A inesse omni C: ita vt sequeretur C inesse nulli B, quod est falsum: dico igitur q̄ syllogismus rectus erit in prima figura, & hoc, quoniam si accipiamus A inesse omni C, quæ est vera posita in syllogismo contrarij: & C alicui B, quod est contradictorium cōclusionis falsæ: planum quōd concludetur in prima figura A inesse alicui B.

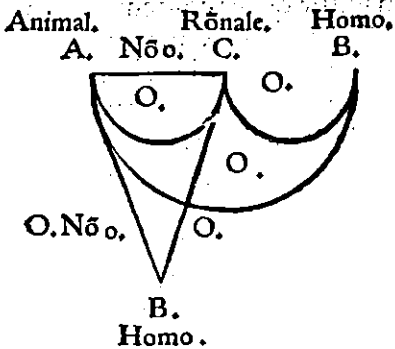
Si vero monstrata fuerit per cōtrarium vniuersalis negatiua in secunda figura, eo q̄ posuimus suum contradictorium, quod est A inesse alicui B: & complicuimus huic, q̄ A inest nulli C, ita vt cōclusio esset falsa, q̄ C non inest alicui B, syllogismus suus rectus erit in prima figura. & hoc, quoniam si accipiamus contradictorium conclusionis falsæ, ut si dicamus C inesse omni B: & applicemus ipsi A inesse nulli B, quæ erat vera: concludemus in prima figura, q̄ A inest nulli B. Cōsimiliter si monstrauerimus in secunda figura per syllogismum contrarij particularem negatiua, vt q̄ A non inest alicui B, eo q̄ posuimus suam contradictoriā, quæ est A inesse omni B: & applicuimus huic quōd A non inest alicui C: & sequebatur ex hoc, vt C non inest alicui B, quod est falsum: syllogismus igitur suus rectus erit, si acceperimus C in aliquo B, quod est contradictorium conclusionis falsæ: & applicuerimus ipsi propositionem veram, quæ est A inest nulli C: sequetur enim ex hoc, A non inesse alicui B. Lam igitur monstratum est, quōd syllogismus rectus eius, quod ostenditur per contrarium in secunda figura, erit in prima figura. & hoc in omnibus quæsitis.

V̄is negatiua per ipse monstrata in secunda, ostēditur monstrata in prima.

Negatiua particularis q̄ ipse monstrata in secunda, recto syllo si prima monstrabitur.

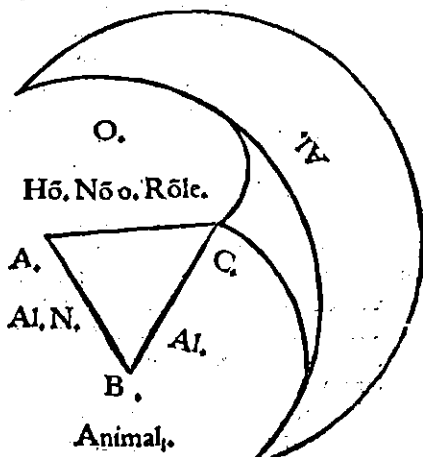
Tertia figura. Cap. XVII.

30 **R**ursus in tertia figura ostensum sit A omni B inesse. igitur suppositio erat A inesse non omni B: acceptum autem est C omni B: & A omni C: sic enī erit impossibile. hęc vero prima figura.

Ex his syllogis monstrat v̄is affirmatiua i tertia figura q̄ imposita, in prima ostēditur.

Consimiliter autem & si in aliquo demonstratio. suppositio nancq; A inesse nulli B: acceptum autem est C alicui B: & A omni C.

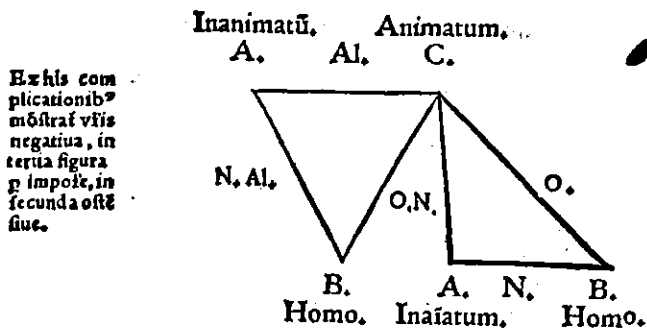

Ex his cōiugationibus astruit particularis affirmatiua i tertia figura q̄ imposita, i prima ostēditur.

Si vero priuatiuus syllogismus, suppositio quidem A alicui B inesse: acceptum est autem CA quidē nulli B vero omni. hęc autem media figura.

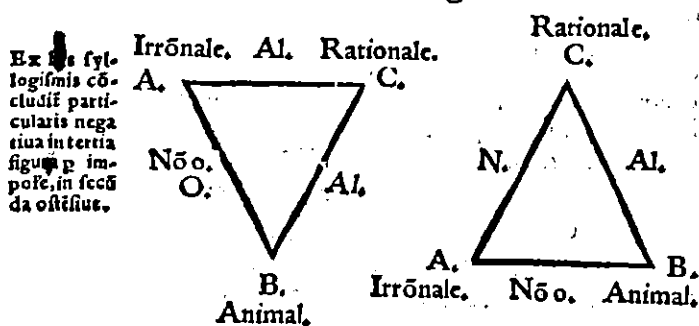
Log. cū cōm. Auer. P ij Confir

PRIORVM RESOLVTORIORVM

Ex his com-
plicationib⁹
mōstrat vñs
negatiua, in
tertia figura
p̄ impossib⁹, in
secunda ostē
siue.

Consimiliter autem & si non vniuersalis
demonstratio. suppositio enim erit A inesse oī
B; acceptum vero fuit C A quidem nulli; B autē
alicui. hęc vero media figura.

Ex his syl-
logismis cō-
cludit parti-
cularis nega-
tiua in tertia
figura p̄ im-
possib⁹, in secū-
da ostēsiue.

Planum igitur, q̄ per eosdem terminos, &
ostensiuē est monstrare vnumquodq̄ proble-
matum, & per impossibile. Consimiliter au-
tem erit & ostensiuus existentibus syllogismis
ad impossibile deducere in terminis acceptis,
quando propositio opposita conclusioni ac-
cepta fuerit: sūt enim idem syllogismi n̄s, qui
per conuersionem. quare statim habemus &
figuras, per quas vnumquodq̄ erit. Manifestum
igitur, quod vnūquodq̄ problema mon-
stratur ambobus modis, & per impossibile, &
ostensiuē: & non contingit alterum separari.

Tertia figura. Cap. XVII.

Vñs affirma-
tiua p̄ ipse
in tertia mō-
strata, recte
monstrabitur
in prima.

Amplius sit monstrata in tertia figura per viam
contrarij vniuersalis affirmatiua: puta, quod
dicimus, A inesse omni B, eo q̄ posuimus suam
contradictoriam, vt q̄ A non inest alicui B: & applicui-
mus huic, q̄ C in omni B, ita vt falsa, quæ sequebatur,
fuerit A non inesse alicui C. dico igitur, q̄ syllogismus
suis rectus erit in prima figura. & hoc, si accipiamus
contradictoriū cōclusionis falsę. puta, si dicamus A in-
est oī C: & applicemus huic, C inest oī B, quæ est vera:
concludet nobis in prima figura, q̄ A inest oī B. hoc au-
tem est, quod p̄ impossibile monstratum fuit. fieri. n.
nequit, vt A & B cōicent, nisi in aliquo tertio, quod su-
bñciatur ipsi A, & prædicet de B, quę sunt extremitates
quæ sit. Consistit si monstrauerimus per contrarium
particularem affirmatiuam in tertia figura: puta, si di-
camus, A inesse alicui B, eo q̄ posuimus suum contradi-
ctorium, vt quod dicimus, A inest nulli B: & applicui-
mus huic, q̄ C inest alicui B, ita vt falsum conclusum
extiterit, q̄ A nō inest alicui C: syllogismus suus rectus
erit in prima figura. & hoc, si accipiamus contradicto-
rium falsi, hoc est conclusionis: puta, quod dicimus, A
fest omni C, & huic applicemus C alicui B, hoc est pro-
positionem syllogismi verā: et concludamus q̄ A inest

Particularis
affirmatiua
p̄ ipse mon-
strata in ter-
tia, mōstrabi-
tur in prima
sillo.

alicui B. Eodem pacto si monstrauerimus per con-
trarium vniuersalem negatiuam, eo q̄ posuimus suam
cōtradictoriam: puta, quod dicimus, A inest alicui B: &
applicuimus huic, q̄ C inest omni B, ita vt conclusum
fuerit C inesse alicui A, quod est falsum, dicamus igitur
q̄ syls suus rectus erit in secunda figura. & hoc si acci-
piamus contradictorium conclusionis falsę, & propo-
sitionem verā, quæ posita fuerat in monstracione con-
trarij, habebimus enim q̄ C inest nulli A: & C inest oī
B: & concludet nobis A inesse nulli B. hoc autem est id,
quod fuerat monstratum per viam contrarij. Consimiliter
accidet si monstrata fuerit per viam cōtrarij
particularis negatiua, eo q̄ accepimus suam contradi-
ctoriam, puta vniuersalem affirmatiuam: vt quoniam
accepimus, A inesse omni B: et huic applicuimus, C inesse
omni B: & concludimus C inesse alicui A, quod erat im-
possibile, dico igitur q̄ sylsus rectus consistit erit in se-
cunda figura. & hoc, cū acceptum fuerit contradicto-
rium conclusionis, et propositio vera, s̄m q̄ cōsuetum
fuit, habebimus enim q̄ C non inest omni A: & C alicui
B: & concluditur q̄ A non inest omni B, aut nō inest ali-
cui B. Iam itaq; monstratum fuit, q̄ omnia quæ sita
quæ ostenduntur per syllogismum contrarij in omni-
bus figuris, possunt etiā monstrari per syllogismos
rectos: quodq; ad ipsos redeunt per has easdem propo-
sitiones, & p̄ hos quoq; simit̄ eosdē terminos: quodq;
reditus syllogismi recti ad contrarium est idem cū syl-
logismo, qui vocat conuersiuus. Consimiliter planum
etiā ex eo, quod prædiximus, eū syllogismi recti redu-
cunt ad contrariū, ad quales syllogismos reducunt s̄m
contrarium: & eodē pacto cū syllogismi ipsius con-
trarij reducuntur ad rectos, ad quales syllogismos re-
ducuntur. Monstratū insuper fuit, q̄ omne quæ situm
ostendi potest per contrarium, & s̄m rectitudinem.

De eo, quod est ex Oppositis ratiocinari. Cap. XVIII.

IN quali autē figura est ex oppositis pro-
positionibus ratiocinari, et in quali nō est,
ita erit manifestum. Dico autem opposi-
tas esse propositiones, s̄m dictionem quidem
quatuor: vt omni, ei quod est, nulli: & omni,
ei quod est, non omni: & alicui, ei quod est,
nulli: & alicui, ei q̄ est, nō alicui: s̄m autem ve-
ritatem tres: alicui enim, ei quod est, non alicui
cui s̄m dictionem solum opponitur. Harum
vero contrarias quidem, quæ vniuersaliter,
omni, ei quod est, nulli inesse: vt omnem scien-
tiam esse studiosam, ei quod est, nullam esse
studiosam; alias autem oppositas.

Prima figura.

IN prima igitur figura non est ex opposi-
tis propositionibus syllogismus, neq; affir-
matiuus, neq; negatiuus: Affirmatiuus quidem,
quoniam ambas oportet affirmatiuas
esse propositiones: oppositæ vero dicitio &
negatio. Priuatiuus autem, quoniam opposi-
tæ quidem idem de eodem prædicant, & ne-
gant: medium vero, quod in prima, non dicitur
de ambobus: sed ab illo quidem aliud ne-
gatur, ipsum autē de alio prædicatur. verum
hæ non opponuntur.

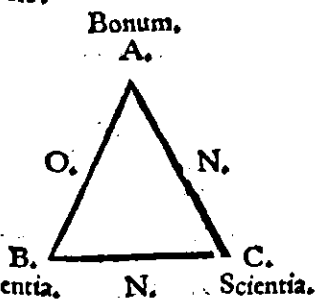
Tractatus

Tractatus de syllogismis, qui componuntur ex Oppositis. Cap. XVIII.

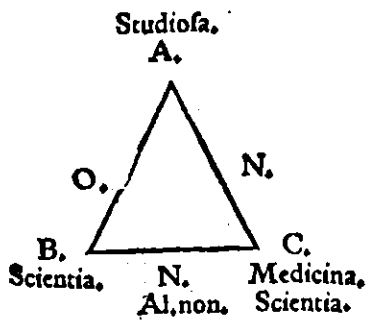
Dixit. In quali autem figura complicari possit syllogismus ex duabus propositionibus oppositis, & in quali figura fieri hoc non possit, monstrabitur ex eo, quod ponemus. Sed primo iam dicamus, quod opposita secundum veritatem secundum modum negationis & affirmatiōis, sunt duo, contradictoria, & contraria. Quod cum sit stabilitum, dicamus, quod fieri non potest, ut complicetur syllogismus in prima figura, neque ex contrariis, neque ex contradictoriis, neque syllogismus concludens affirmatiuam, neque syllogismus concludens negatiuam, neque syllogismus concludens affirmatiuam constet ex ambabus affirmatiuis: sed in syllogismo, qui complicatur ex oppositis secundum viam contradictionis, aut contrarij, vna propositionum suarum est negatiua, & altera affirmatiua. Et negatiuam etiam non possumus, & hoc, quoniam prædicatum & subiectum in affirmatione et negatione est vnum & idem, secundum quod monstratum fuit in libro præcedente, sed in syllogismo primæ figuræ non est prædicatum suarum propositionum vnum, neque etiam subiectum vnum: quoniam terminus medius, qui subiicitur in vna duarum propositionum, prædicatur in altera.

Secunda figura. Cap. XIX.

Sed in media figura, & ex oppositis, & ex contrariis contingit fieri syllogismus. Sit enim bonum quidem, in quo A: scientia vero, in quo B, & C. si itaque scientiam omnem studiosam accepit, & nullam: A B omni inest, & C nulli: quare B nulli C. nulla igitur scientia scientia est.

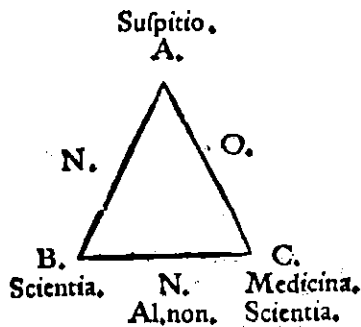

Consimiliter autem & si omnem accipiens studiosam, medicinam non studiosam accepit. namque ipsum A omni B: ipsi vero C nulli: quare quædam scientia non erit scientia.

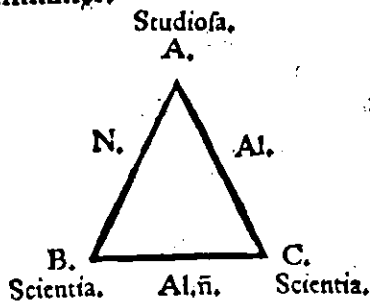
Et si ipsum A C quidem omni, B autem nulli est vero B quidem scientia, C autem medici-

na, sed A suspitio. cum enim acceperit nullam scientiam suspicionem, accepit aliquam scientiam esse suspicionem. Differt autem ab eo qui pridem, eo quod terminis conuertitur: prius, n. ad B, nunc autem ad C affirmatiuum.

Complicatio hæc idem concludit superius, opposita est modo dispositis propositionibus.

Et si altera propositio non sit vniuersalis, ter, consimiliter.

In hoc syllogismo astruitur peculiaris negatiua, ex oppositis contradictoriis.

Semper enim medium est, quod ab altero quidem negatiue dicitur, de altero autem affirmatiue, quare contingit opposita concludi, præterquam quod non semper, neque omnino: sed si ita se habeant, quæ sub medio, ut aut eadem sint, aut totum ad partem: aliter autem impossibile, neque enim erunt vilo modo propositiones, aut contrariæ, aut oppositæ.

Secunda figura. Cap. XIX.

Sed in secunda figura potest esse syllogismus ex duabus propositionibus oppositis, siue secundum viam contrarij, siue secundum viam contradictionis. Vt in exemplo, omnis scientia studiosa: & nulla scientia est sciētia: quod est maxime impossibile. Consimiliter accidet, si posuerimus, omnis scientia studiosa: & medicina non est studiosa. & hoc, quoniam negatio studiositatis à medicina est negatio ab aliqua scientiarum, ac si posuissemus omnem sciētia studiosam esse, & aliquam scientiam non esse studiosam, concluditur igitur nobis quod aliqua sciētia non est sciētia. Causa autem, quare hoc fieri possit in secunda figura, est, quoniam prædicatum in vtriusque extremitatibus est vnum & idem. Consimiliter se habebit in oppositis, si posuerimus affirmatiuam maiorem & negatiuam minorem, aut res se habeat e conuerso: dispositio enim in hoc est vna & eadem. Non possunt autem opposita concludi in hoc secundum veritatem, nisi cum acceperimus affirmatiuam & negatiuam easdem: veluti si dicamus, omnis sciētia est studiosa, & non omnis scientia est studiosa, aut acceperimus id, quod est pars vnius duarum propositionum oppositarum, & sub ipsa continetur loco propositionis eiusdem affirmatiuæ, & negatiuæ, quæ admodum si ponatur Log. cum com. Auer. P in mus

In secunda figura fit syllogismus ex oppositis secundum viam contrarij, & contradictorius.

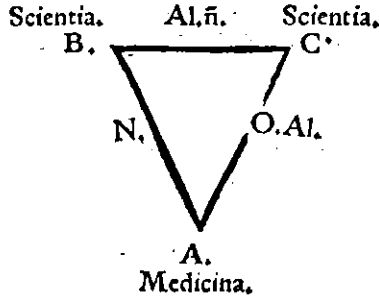
PRIORVM RESOLVTORIORVM

ius loco eius, quod est, non omnis scientia est studio-
sa, hoc, quod est, medicina non est studiosa: aut loc^o eius,
quod dicimus, omnis scia est studiosa, hoc, quod dici-
mus, medicina est studiosa: deinde ipsi applicemus, nul-
la scientia est studiosa: propterea quod non est scia, si con-
iungamus ipsam cum propositione opposita eadem, aut
cu^m eo, quod sub ipsa continet. Cu^m itaq; noⁿ accipiuntur
propositiones fm vnum duor^u modor^u, non erunt op-
posita, neq; potentia sua erit potentia oppositorum,
neq; fm q^{uod} opponuntur fm viam contrarij, neq; fm q^{uod}
opponuntur secundum viam contradictionis.

Tertia figura. Cap. XX.

Sed in tertia figura affirmatiuus quidem
syllogismus nunquam erit ex oppositis
propositionibus, ob dictam causam &
in prima figura: negatiuus vero erit, et vniuer-
saliter, & non vniuersaliter terminis existen-
tibus. Sit enim scientia, in quo B, & C: medici-
na autem, in quo A. si itaq; acceperit omnem
medicinam scientiam, & nullam medicinam
scientiam: ipsum C accepit omni A, et ipsum
B nulli: quare erit aliqua scientia non scientia.
Consimiliter autem et si noⁿ vniuersaliter ac-
cepta fuerit C a propositio. si enim est aliqua
medicina scia, et rursus nulla medicina scia,
accidit scientiam aliquam non esse scientiam.
Sunt autem cu^m termini vniuersaliter acci-
piuntur, propositiones contrariae: cu^m vero
alter in parte, oppositae.

In his duo-
bus syllogis-
mis asstruitur
particularis
negatiua ex
oppositis co-
trariis, & est
contradictio-
riis.

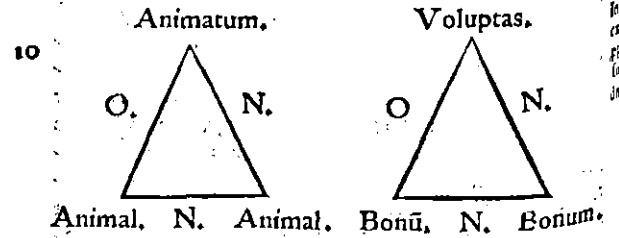

Noⁿ esse acci-
piendas pp^o
nes actu op-
positas.

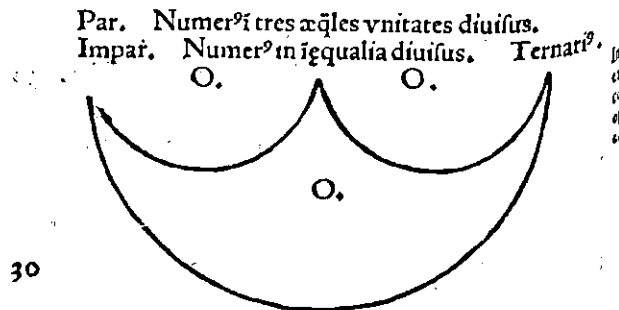
Lib. 8.
Sex fieri co-
mplicationes
i secunda figu-
ra, & etia^m in
tertia.

Oportet aut^{em} existimare, q^{uod} contingit quide^m
sic opposita accipere, quoadmodu^m diximus;
omnem scientiam studiosam esse, et rursus
nullam, aut aliquam non studiosam, quod non
consuevit latere. Est autem per alias interro-
gationes ratiocinari alterum, aut, quemad-
modum in Topicis dictum est, accipere.
Quoniam vero affirmationum oppositio-
nes tres, sex modis contingit opposita acci-
pere, aut omni et nulli, aut omni et non om-
ni, aut alicui & nulli: & hoc conuertere in ter-
minis: vt A omni B, ipsi vero C nulli: aut C om-
ni, B autem nulli: aut huic quidem omni, illi
vero non omni: & rursus hoc conuertere se-
cundum terminos. Consimiliter autem & in
tertia figura. Quare manifestum, & quot mo-
dis, & in qualibus figuris contingit per oppo-
sitas propositiones fieri syllogismum.

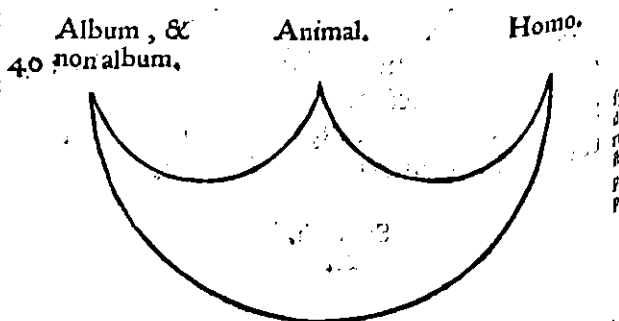
Sed & manifestum, q^{uod} ex falsis quidem est
verum ratiocinari, quoadmodum dictum est
prius: ex oppositis autem, non est: semper. n.
syllogismus fit cotrarius rei. vt si est bonum,
non esse bonum: aut si animal, non animal:
eo quod ex contradictione est syllogismus, et
termini subiecti aut idem sunt: aut hic totum,
ille pars.

Planum autem & quod in obratiocina-
tionibus nil prohibet fieri suppositionis con-
tradictionem, vt si est impar, non esse impar:
ex oppositis nanque propositionibus contra-
rius erat syllogismus. Si itaque tales acceperit,
erit suppositionis contradictio.

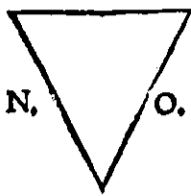
Oportet autem existimare, quod ita qui-
dem non erit contraria concludere ex vno
syllogismo, vt sit conclusio, non existens bonum
bonum, aut aliud quid tale: nisi statim op-
positio talis accepta fuerit, vt animal album
esse, & non album, hominem vero animal.

sed aut contradictionem oportet assumes-
se, vt, quod omnis scientia suspitio, & non sus-
picio: postea accipere, quod medicina scien-
tia quidem est, nulla autem suspitio, quemad-
modum elenchi fiunt: aut ex duobus syllo-
gismis, vt autem quae accepta sunt, contraria
sint secundum veritatem, non est alio modo,
quam hoc, veluti prius dictum fuit.

Tertia

Suspicio. Al. nō. Suspicio.

Medicina.

Tertia figura. Cap. XX.

cocerus, qui sermo sibi ipsi contradicit: & si hircoceru etiam non esset ens: propterea quod fieri non potest, vt verum sit aliquid affirmari & negari simul de seipso, siue illud sit ens, siue sit non ens. Atqui sequitur hoc in istis syllogismis, quoniam ambæ propositiones sunt contradictoriæ: siue prædicatum, ac subiectum in ipsis fuerint vna & eadem, siue vnum ipsorum fuerit pars alterius. Planum autem, quod syllogismi corrupti, qui sunt in hac arte, propter corruptionem propositionum, comprehendere possunt in syllogismis veris existentibus in hac arte contradictoria propositionum verarum: præterquam quod relinquatur in hoc, vt existimetur, quod isti syllogismi corrupti sint veri, et hoc aut per continentiam partium, aut per consequentiam, & sequatur artificem tractantem de cælo id, quod posuit, & admisit in hac arte, quemadmodum si aliquis ponat, quod corpus coeleste est infinitum, & ponat simul cum hoc, quod est sphaerica figura, sequitur enim ex hoc, vt finitum sit infinitum.

Nota de syllogismis ex oppositis, qd b^o vniur in arte Tensatiua.

20 Maxima vero vtilitas, quæ in hoc reperitur, est instare sermonibus corruptis, qui sunt in artibus. Oportet insuper, vt scias, quod non potest aliquis errare in positione duarum propositionum oppositarum, in syllogismo simplici vno et eodem. Conlimiliter non potest aliquis, interrogans decipere respondentem adeo, vt ab ipso admittat binas propositiones contradictorias simul in syllogismo vno simplici, & non admittat eas, cum interrogauerit ipsas per unum modum: quemadmodum quod admittat, quod res hæc est bona, & q non est bona. Sed fieri hoc utique potest, cum interrogantur secundum vnum modum, & ponuntur secundum alium, aut ponuntur pars syllogismorum compositorum, si positio sua sit per modum, & interrogatio super ipsis per modum. quemadmodum si aliquis interroget, an animal album non est album, fieri enim potest, vt admittat hoc: quoniam animal album sunt duæ res simul: sed non est album, est vnum tantum, & secundum hunc intellectum fieri potest, vt respondens admittat istam propositionem, cum hanc ipsum interrogamus, cumq; interrogauerimus post hoc, an homo sit animal & album, fieri similiter etiam potest, vt à nobis admittat hanc aliam, super hoc autem concludetur impossibile, puta quod aliquod album non est album, Eodem pacto fieri etiam potest, ut admittat duo opposita, cum vnum ipsorum ponitur pars syllogismi simplicis respectu conclusionis determinatæ: & alterum quoque ponitur pars alterius syllogismi simplicis respectu conclusionis alterius consimiliter. In hoc igitur per se potest homo errare, & ponere in syllogismis compositis propositiones contradictorias, quemadmodum si admittat quod omnis medicina est scientia, & omnis scientia est opinio, absque eo, quod exponat quod sequitur ex hoc, puta quod dicimus: omnis medicina est opinio: deinde admittat secundam propositionem, puta nulla medicina opinio: quare erit admittens in tribus istis propositionibus binas propositiones oppositas, vt quod omnis medicina est opinio: & nulla medicina est opinio: quare sequetur ex ipsis, quod nulla medicina est medicina. Maxime autem accidit hoc, cum interrogamus consequens oppositum, non autem oppositum ipsum: propterea quod latebit, & admittetur: & maxime cum ipsum consequens fuerit longinquum, quemadmodum si interrogemus de affirmatione prædicati ad subiectum, & admittatur: deinde interrogemus de negatione huius prædicati à genere istius subiecti, aut super speciebus, aut super indiuiduis, & admittatur: sequetur enim ex hoc negatio eiusdem prædicati ab omni hoc subiecto, de quo affirmabatur, aut à parte ipsius.

Maxi vtilitas syllogismi ex oppositis est instare sermonibus corruptis, q sunt in artibus. Non potest aliquis errare, vt ponat duas oppoçes oppositas i uno syllogismo simplici tantum. Non potest aliquis rudes decipi ab interrogate in admisione duarum propositionum oppositarum in vno syllo. Nota hic, qd i duob^o syllogis possunt admitti opposita.

In speciebus autem affirmatiuis tertiæ figuræ fieri non potest, vt complicetur syllogismus ex oppositis: quoniam duorum oppositorum, vnum est affirmatiuum, & alterum negatiuum. hæc autem est eadem causa, quæ accidit in prima figura. Sin autem extiterit syllogismus negatiuus, potest in ipsa complicari syllogismus ex propositionibus oppositis, cum fuerint propositiones vniuersales, aut particulares. Vt in exemplo, si dicamus, omnis medicina scientia: & nulla medicina scientia: sequitur enim ex hoc, quod aliqua scientia non est scientia. Cum vero extiterit vna duarum propositionum in his duobus syllogismis particularis, & altera vniuersalis, complicabitur syllogismus ex contradictorijs, non autem ex contrarijs: propterea quod contraria sunt vniuersalia. Oportet autem vt scias, quod syllogismi, qui complicantur in his duabus figuris, affirmatiui & negatiui complicatione prima, hoc est, quoniam reliqui, qui numerantur in hoc capitulo, dependent ab ijs, sunt duodecim syllogismis, sex in omni figura, & hoc, quoniam coniugationes oppositorum secundum viam contrarij sunt tres: vna ipsarum, cum dicimus, omne & nullum, quæ sunt opposita secundum viam contrarij: & duo opposita secundum viam contradictionis: quorum vnum est, vt sit affirmatiua vniuersalis & negatiua particularis: secundum vero in contrarium huius. Planum igitur, quod ex ipsis complicabitur in vtraque duarum figurarum tres syllogismi, quoniam vero duæ propositiones oppositæ binas habent positiones in figura, vna, vnam, vt sit affirmatiua minor, & negatiua maior, alteram vero in contrarium huius, sequitur ex hoc, vt species syllogismorum in omni figura sint sex. Non cures autem in positione ista, si fuerit minor in tertia figura negatiua, siue affirmatiua: propterea quod prohibitum fuit in precedentibus, ne esset negatiua in relatione ad quæsitum determinatum, sed quod intendimus in his syllogismis compositis, est deceptio, & conclusio impossibilis, siue conclusio ipsa fuerit impossibilis, siue ipsam conuertens. Iam itaque monstratum fuit in hoc tractatu in quali figura complicari possunt syllogismi ex propositionibus oppositis, & quantus est numerus eorum, qui in ipsis sunt primi, quiq; vsum retinent elementorū. Et manifestum etiam est, quod potest ex syllogismis, quorum propositiones sunt falsæ, concludi conclusio vera, præter hanc speciem syllogismorum: quoniam conclusio in ipsis est semper opposita rei positæ, & hoc quod aliquod ens sit non ens, vt quod animal non sit animal, & quod disponitur in hoc non sit in hoc, siue hoc dispositum sit ens extra intellectum, siue sit non ens. quemadmodum si concludatur quod hircocerus non est hircocerus ex duabus propositionibus oppositis: veluti si dicamus, homo est hircocerus, & homo non est hircocerus. sequitur enim ex hoc, quod hircocerus non est hircocerus.

Log. cū cōm. Auer. P iij De

PRIORVM RESOLVTORIORVM

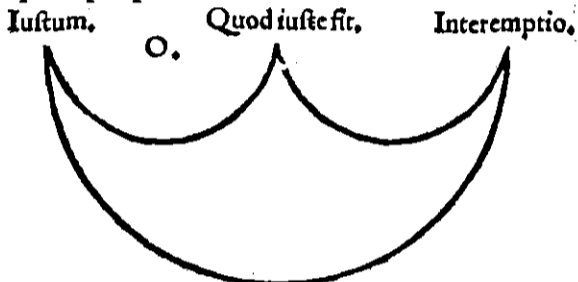
De Impotentis syllogisticis.
De eo quod est Peti in principio. Cap. X. XI.

*petere.

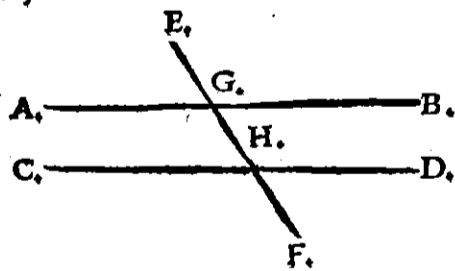
Quod autem in principio peti, & accipere, est quidem ut in genere accipiam, in eo quod est non demonstrare propositum. Hoc autem accidit multifariam, nāq; & si non ratiocinatur, & si per ignotiora, aut similiter ignota, & si per posteriora prius: demonstratio nāq; & ex credibilibus, & prioribus est. Horum igitur nihil est peti quod in principio, sed quoniam nonnulla quidem per se ipsa apta sunt cognosci, quædam vero per alia: principia enim per se ipsa, quæ autem lub principia per alia: quando non per se ipsum cognoscibile conetur aliquis per se ipsum monstrare, tunc petit quod ex principio. Hoc autem est quidem sic facere, ut statim censeat quod propositum est.

Syls statim pbans quod queritur, petens in principio, cum sit ex terminis synonymis.

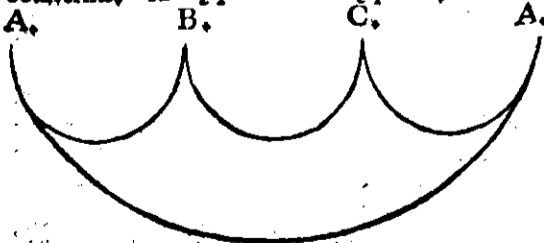
Contingit vero & in alia transeuntes, nata per illud monstrari, per hæc demonstrare quod ex principio. Veluti si A monstraretur per B: B autem per C: C autem natum esset monstrari per A. accidit enim ita ratiocinantes ipsum A per se ipsum monstrare, quod faciunt qui coalternas putant scribere: latent enim ipsi se ipsos talia accipientes, quæ non est possibile monstrare, non existentibus coalternis.

Lineæ coalternæ, super quas cadit linea recta.

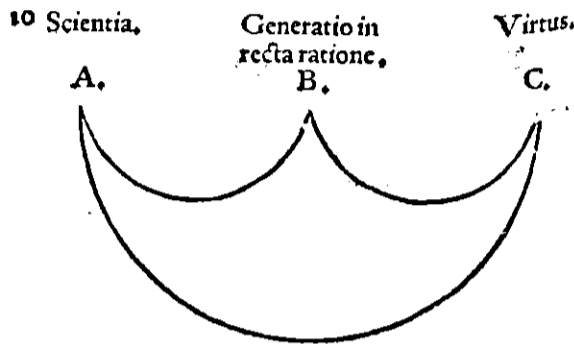

Quia interiores, & in eas de partes uerfi Quia recte sunt coalternæ.
Quia anguli egdistantes sunt egales.
Quia recte sunt coalternæ.
Recte sunt coalternæ.

R5 cõposita non statim ostendens quod queritur, petens in principio.

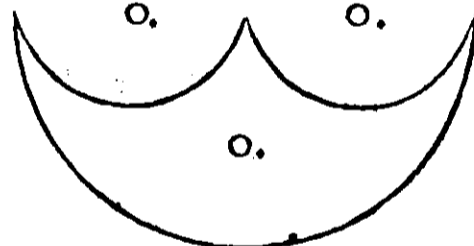

Quare accidit ita ratiocinantibus, unum quodque esse dicere, si est unum quodque, sed ita oẽ erit per se ipsum cognoscibile: quod impossibile. Si igitur obscuro existente, quod A inest ipsi C: similiter autem & quod ipsi B: peteretur A inesse ipsi B: nondum clarum, si quod in principio petitur, sed planum, quod non demonstrat, non enim est principium demonstrationis, quod similiter obscurum.

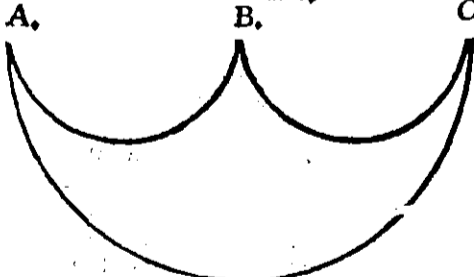
Si tamẽ B ad C ita se habet, ut idem sint, aut uidelicet conuertuntur, aut inest alterum alteri, petitur quod in principio, monstrare enim posset per illa, quod A inest ipsi B, si conuertuntur: nunc autem hoc prohibet, sed non modus. Si vero hoc faceret, quod dictum est faceret utique, & conuerteret per tria.

Animal. Bonum. A.
Risibile. Voluptas. B.
Homo. Latitia. C.

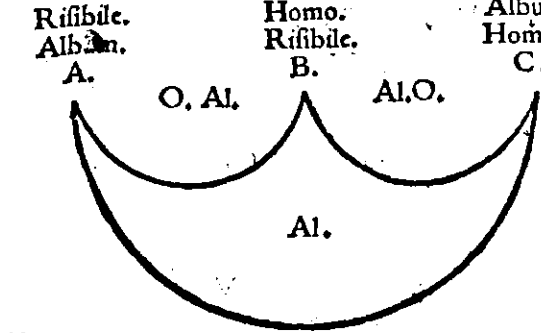
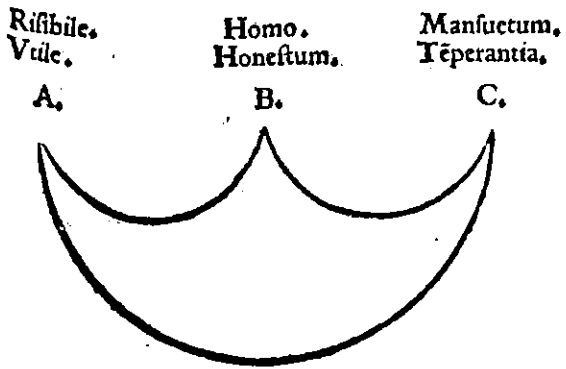
Consimiliter autem & si acciperet B ipsi C inesse, itidem obscurum existens: et si A ipsi C: nondum quod a principio, sed non demonstrat.

Mortale. A.
Forma materialis. B.
Anima. C.

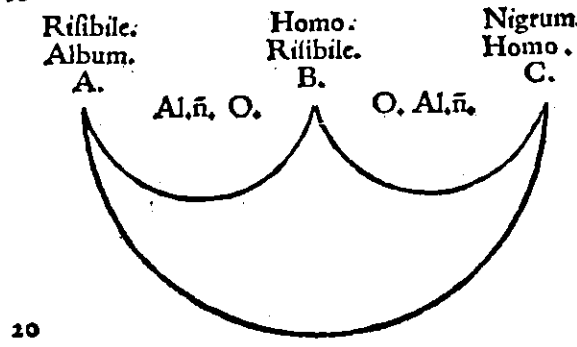
Si vero idem sint A & B, aut eo quod conuertuntur, aut eo quod ex B sequitur A, quod a principio, ob eandem causam, quid enim potest, quod ex principio, dictum nobis est, quod per se ipsum monstrare, quod non per se ipsum manifestum.

Si igitur

In tertio modo ad monstrandam particularem affirmatiuam, per eadem de eisdem petito est in minori: per idem de eisdem nihil monstrat, quia maior particularis.

Si igitur est in principio peti, per seipsum monstrare, quod non per seipsum manifestum: hoc autem est non monstrare, cum similiter obscura sint, & id quod monstratur, & id per quod monstrat: aut eo quod eadem eidem, aut eo quod idem eidem inest, accipiat: in media quidem figura, & tertia utroque modo continere posset peti quod in principio. in praedicta autem syllogismo & in tertia, & prima: quando autem negatiue, cum eadem ab eisdem, & non similiter ambae propositiones. consimiliter vero et in media, propterea quod termini non conuertuntur secundum negatiuos syllos. Est autem in principio peti, in demonstrationibus quidem secundum veritatem sic se habentia: in dialecticis vero secundum opinionem.

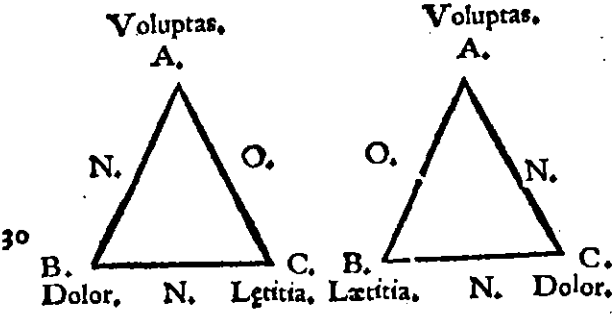

Ad particularem negatiuam monstrandam in quarto modo non petitur in principio: quia per idem ab eisdem, maior negatiua in parte: per eadem ab eodem, minor negatiua in parte: quod etiam non conuertuntur.

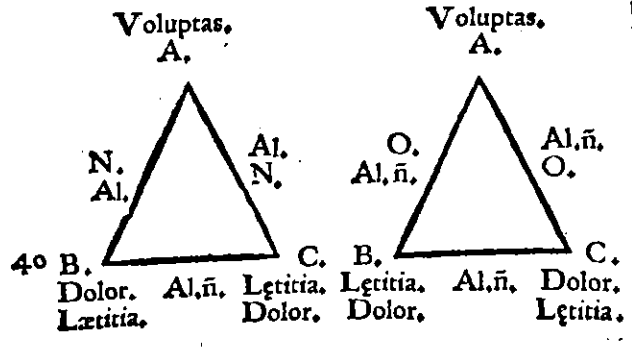
Secunda figura.

Petitionum in principio explicatio, in cunctis trium figurarum modis.

Prima figura.

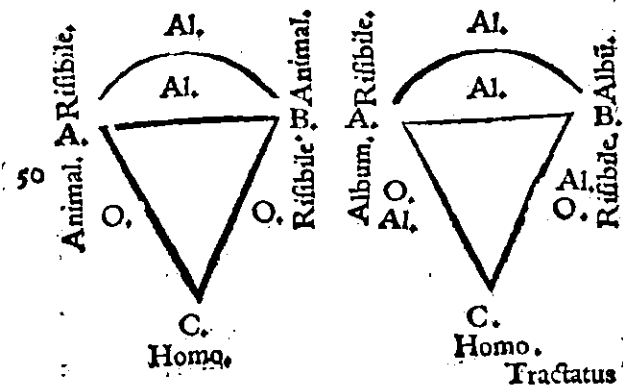
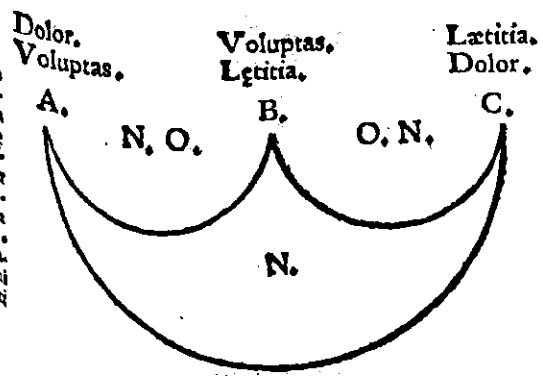
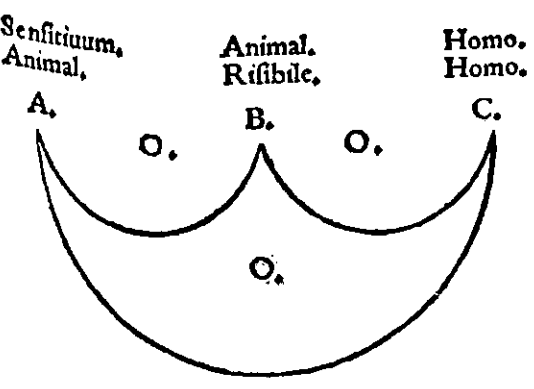

Ad monstrandam viam negatiuam in primo modo, assumendo idem ab eisdem, petitur in maiori: in secundo, assumendo eadem ab eodem, petitur in minori.

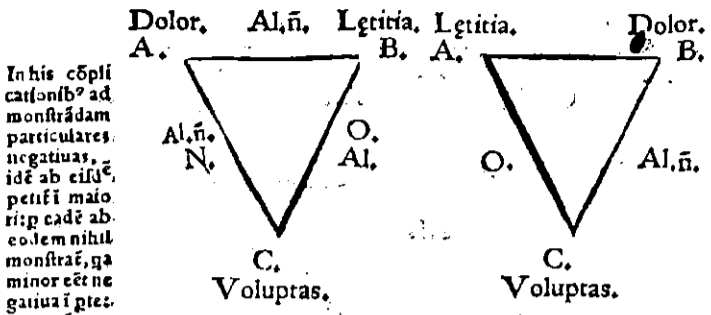
Ad particularem negatiuam in tertio modo, per idem ab eisdem petitur in maiori: per eadem ab eodem non monstratur, quia maior particularis. In quarto per eadem ab eodem petitur in minori: per idem ab eisdem non monstratur, quia maior particularis.

Tertia figura.

In his conversionibus ad monstrandam particularem affirmatiuam per eadem de eodem peti in minori: per idem de eisdem, facta conversione, peti in minori. Fit et syllogismus ad viam affirmatiuam in primo modo, si assumunt termini omnes conuertibiles.

PRIORVM RESOLVTORIVM

In his copli-
cationib? ad
monstradam
particulares
negatiuas,
ide ab eisd?
petiti maio-
ri: p eade ab-
eodem nihil
monstrat, qm
minor est ne-
gatiua i pte.
quę etiã non
conuertitur.

Tractatus de positione quæstii primi eiusdem in syllogismo, quæ uocatur Repetitio. Cap. XXI.

Dixit. Positio autē quæstii primi, hoc est, quod intenditur monstrari per seipsum, non autem propter aliquid aliud, quod sit pars syllogismi concludētis ipsum, est ex genere orationum, per quas non potest aliquid ostendi per demonstrātionem, quod intendamus ostendēre per demonstrātionem. Accidit autem, ut quæstii non ostendatur per demonstrātionem ab ea oratione, per quam intendimus demonstrare, quatuor modis. Quorū vnus est, ut ex ista oratione non sequatur conclusio, quam intendebamus ex ipsa sequi: seu quia nihil penitus concludat: seu quia non concludat aliquid ex ijs, quæ intendebamus concludere. Modus autem secundus est, ut propositiones sint ignotiores conclusione, conditio nāq; propositionum est, ut sint notiores conclusione. Modus vero tertius est, ut propositiones & conclusio sint in vno gradu occultationis. Quartus autem modus est, ut conclusio sit causa cognitionis propositionum. ex conditionibus nāq; propositionum est, ut sint notiores conclusione, & sint causa in cognitione ipsius. & hoc excedit pars ista partem secundam. Cum itaq; sit hoc stabilium, non est positio quæstii primi pars syllogismi sui, eius videlicet, qui vocat repetitio, quæ est oratio, per quam non ostenditur per demonstrātionem quæstium primum, quoniam hic est vnus ex modis: sed magis oportet, ut oratio, per quam non monstratur quæsitum, assuecat consuetudini generis. Species autē ista orationis, quæ vocatur repetitio, est illa, qua sollicitus est aliquis in monstrando aliquid ignotum per illud idem, hoc est per aliquid ignotum, id, quod non potest monstrari, nisi per aliud ab ipso. Cognitorum enim bin sunt species: aut nota per se, ut propositiones primæ: aut nota per aliud ab ipsis, ut ea, quæ cognoscunt per primas propositiones. Cum igitur aliquis sollicitus sit ad ostendendum aliquid per se per id, quod est notum per aliud, hoc est, quod vocatur hac in arte repetitio, & positio quæstii primi. Hæc autem operatio deceptionis aut errati accidit fm duos modos. Quorū vnus est, ut quæsitum per se ponat propositio ad ostensionem sui ipsius, hoc autem accidit, cum prædicatum ac subiectum quæstii fuerint duo nomina multiuoca, quemadmodum post hoc declarabitur. Secundus vero modus, veluti si monstraretur conclusio aliqua per syllogismos plures cōpositos ex propositionibus pluribus: quarum vna ita se habet, ut non monstraret, nisi cum hæc conclusio facta fuerit propositio in syllogismo ipsam cōcludente. Quemadmodum si aliquis monstrat, qd A inest ipsi E, cum acceptum fuerit A inesse B, et B ipsi E: deinde ostendat B inesse ipsi E, eo qd B inest ipsi C, & C ipsi E. amplius monstrat A inesse ipsi B, eo qd A inest ipsi E, quæ erat cōclusio, & E inest ipsi B, nō enim est differentia inter istam speciem & speciem primam, nisi qd in specie prima concluditur id, quod intendebamus concludere ex aliquo pe se: sed in hac specie concluditur quod intendebamus concludere, per media

Quatuor mo-
dis sit peti-
tio picipi,
cū nō demō-
strat conclusio-
nem p id, p qd de-
bet demon-
strari.

Cognita alla
a se, alia per
aliud.

Nota qd sit
pprie repeti-
tio quæstii
primi.

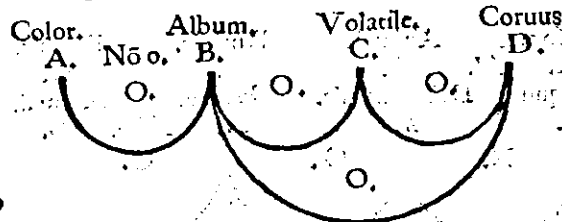
plura vno. Deceptio autem in hac secunda specie multum accidit propter obliuionem, quemadmodum accidit demonstranti, si linea recta supra duas rectas ceciderit, & duo anguli, qui sunt in vno latere, æquales fuerint duobus rectis, qd duæ illæ lineæ sunt æquidistantes, quoniam si non essent æquidistantes, cum protraherentur in rectum, cōcurrerent in altero duorum laterum, & fieret ibi triāgulus, cuius anguli essent maiores duobus rectis: quod fieri non potest, & non cohæret: quoniam qd triāgulus habeat duos angulos rectos, monstratur per lineas æquidistantes. Et in summa accidit ei, qui facit hanc speciem monstrātionis, illud impossibile, quod accidebat illi, qui ratiocinabatur dicens, si est hoc, qd est hoc, sed fm hunc modum erunt omnia per se nota, & sufficientia absq; eo, qd cognoscatur per alia. Cum vero habuerimus aliquid, quod ignoretur minus inesse duobus diuersis, et vnum istorum duorum sit, eo qd aliud est, iam declarabimus ignotum per ignotum: non tamen sequitur, ut sit, quemadmodum hæc monstratio, quæ vocatur repetitio. Veluti si ignoremus A esse in B, & in C: sit autem per se manifestum B esse in C: velimus autem monstrare A esse in C, eo qd est in B: sequitur vtriq; ut talis monstratio sit repetitio: siue fm veritatem, cum duæ res fuerit res una & eadem fm veritatem, hoc est C & B, diuersificentur autem fm nomina, & hoc, cum habuerint nomina multiuoca: aut fm opinionem existimatam, cum fuerit opinio de B & C, qd sint vnum & idem, præterq; qd sint vnum in veritate fm numerū, hoc autem accidit, cum vnūquodq; ipforum est conuertibile cum suo complicito, quemadmodum si vnum ipforum esset proprium alterius, aut definitio, aut descriptio: aut vnum ipforum sequatur ex reliquo, licet non sit conuertibile, quemadmodum sequitur, qd sit animal, si est homo. Atqui hæc est repetitio probabilis, non fm veritatem. Quod si ratiomodo diuersificentur fm nomen, erit repetitio vera: quemadmodum si aliquis monstrat, qd hæc res sibi allata est ensis, propterea qd est spatha. Consimiliter si habuerimus duo, quæ ignoremus inesse vni rei, & notum sit vtrūq; ipforum inesse alteri, & voluerimus monstrare, qd vnum ipforum inest huic ignoto, quia alterum sibi inest: dico: qd non erit hoc repetitio, nisi notum sit hæc duo ita se habere, ut vnum ipforum alteri insit, & sint vnum fm veritatem, aut quia vtrūq; ipforum conuertitur cum suo complicito, aut quia sequitur ex ipso. Quemadmodum si ignoremus A & B esse in C, & esse notum A esse in B, dico qd hoc nō erit repetitio super quæsitum, nisi existimatum fuerit A & B esse vnum & idem, aut qd erunt vnum & idem. Differunt autem repetitio & monstratio circularis. quoniam in monstrātionem circulari oportet tres terminos sibi inuicem conuertibiles esse: quemadmodum exposuimus, hoc est A, & B, & C. sed hoc in loco non erit conditio conuersionis, nisi in B, & C, id est in duobus terminis syllogismi. Cum igitur monstratio, quæ vocatur repetitio & positio quæstii, sit, ut ostendamus rem ignotam iuentionis per se ex parte, quæ accidit rei, ut existimetur, qd sit res duæ: & hoc aut prædicatum quæstii & terminus medius, aut subiectum eiusdem & terminus medius: manifestum qd syllogismus repetitionis componitur ex duabus propositionibus: quarum vna est nota, ut qd vna istarum duarum rerum insit alteri, hoc est, quæ fm veritatem, aut probabiliter est vna: altera autem ignota, puta extremitatem quæstii ignotam inesse vni ipforum, aut maiorem medio, si minor nota exriterit, aut medium inesse minori, si maior fuerit cognita. Quemadmodum si essent B, & C nomina multiuoca, & vellemus monstrare A inesse C per medium B, hoc est: si acceperimus A inesse B: & B inesse C. A enī inesse B, est propositio

positio ignota: B vero esse C, est propositio nota, pro-
 pretea q̄ sunt nomina multiuoca, aut talia, vt existi-
 mentur ita se habere. Consimiliter accidet si A, & B fue-
 rint nomina multiuoca, hoc est si notum fuerit A esse
 in B, sed B esse in C ignotum. Quod cum ita sit, ma-
 nifestum, q̄ species sermonum cōpositorum hac com-
 positione, quæ vocatur repetitio, erunt in omnibus
 tribus figuris. Consimiliter cum fuerit syllogismus ex
 duabus propositionibus affirmatiuis, erunt species,
 quæ componuntur ex hoc genere in tertia figura, ac
 prima, duplum respectu specierum, quæ concluduntur
 in vnaquaq̄ ipsarum, cum fuerint in omni figura: qm̄
 termini conuertuntur inter se, hoc est propositio nota.
 Quod autem affirmatiui duplicem habeant conclusio-
 nem, est, quoniam omnis species ipsorum diuiditur in
 duas partes: quarū vna est, vt minor sit ignota & ma-
 ior nota: species vero secunda se habet in contrarium
 huius, minorem enim habet notam & maiorem igno-
 tam. Sed cum fuerit syllogismus negatiuus, hoc est ex
 duabus propositionibus, quarum vna est affirmatiua, &
 altera negatiua, non accidet, vt species istæ duplicē-
 tur: quoniam ignotæ semper vtiq̄ erūt negatiuæ, non
 enim verum erit, vt sit propositio conuertibilis nota
 negatiua: quoniam semper aut est aliquid, quod est vnū
 fm̄ veritatem, aut quod existimatur eē vnū. Cum
 itaq̄ monstratio fm̄ modum repetitionis sit duarum
 specierum: aut repetitio vera, quæ est, cum propositio
 conuertibilis in ipsa est ex duobus nominibus multi-
 uocis: aut repetitio fm̄ opinionem existimatam proba-
 bilem, cōm̄ est in ipsa propositio, de qua propter con-
 uersionem in seipsum existimant q̄ sit vna, aut propte-
 rea q̄ vnus duorum terminorum continetur sub alio:
 manifestum q̄ ars Demonstratiōis accipit intentio-
 nem veram ipsius: sed ars Dialectica accipit duas spe-
 cies simul, hoc est eam, quæ est repetitio vera, & eam,
 quæ est repetitio probabilis: sed ars Sophistica appro-
 priat sibi hanc monstratiōem, & in hoc videt etiam,
 vt ars Rhetorica non elonget vnā duarum specierum
 monstratiōis huius. Iam igit̄ ex hoc monstratū fuit,
 qd̄ est, quod vocatur repetitio, & quot sunt spēs suæ.

nō penes pōnem esse falsum, est, qm̄ a suppo-
 sitione inconiunctus sit à medijs ad impossi-
 bile syllogismus: quod dictum est et in Topi-
 cis. non causam enim vt causam ponere, hoc
 est. Vt si volens mōstrare, q̄ diameter est in-
 commensurabilis, argueret Zenonis ratio-
 nem, q̄ non est moueri, et in hoc deduceret
 impossibile. nullo nanq̄ modo nullibi conti-
 nuum est falsum dictioni, quæ à principio.

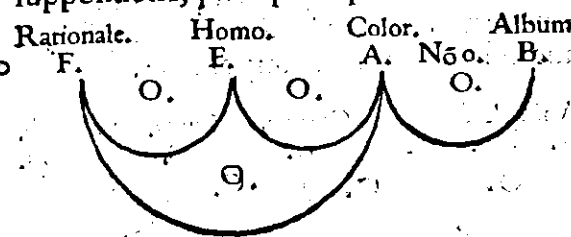
Primo Blen-
 chorum.

Alius autē modus, si cōtinuum sit ipossi-
 bile suppositioni, nō tamen propter illam ac-
 cidat. hoc enim contingit fieri, et sursum, et
 deorsum accipienti cōtinuum. Vt si A ponā-
 tur ipsi B inesse: B autem ipsi C: C vero ipsi D.
 hoc autem sit falsum, B inesse ipsi D. nanque si
 ablato A, nihil minus inesset B ipsi C, et C ipsi D,
 non esset vtiq̄ falsum propter suppositio-
 nem, quæ à principio.

In rōne hac
 affirmatiua,
 cōtinuū i de-
 orsum acci-
 piētī, non pe-
 nes hoc acci-
 dit falsus: q̄
 vel existe,
 vel non exi-
 te prima sup-
 pōne, ides se-
 quit̄ falsum.

Aut rursus, si quispiam sursum acciperet
 cōtinuum. Vt si A ipsi B: E vero ipsi A: et F ipsi
 E: falsum esse pōset E inesse ipsi A. nanq̄ et sic
 nihil minus esse pōset impossibile, sublata
 suppositione, quæ à principio.

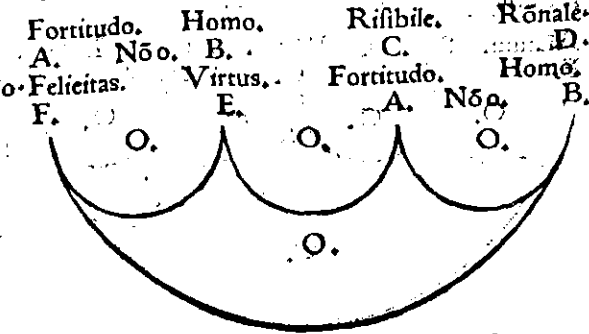

In rōne hac,
 i sursum cōti-
 nuū accipiē-
 ti, pp̄ sup-
 pōnē non ac-
 cidit falsum,
 vt nec in su-
 periori.

De eo, quod est Non penes hoc. Cap. XXI I.

Non penes hoc autē accidere falsum,
 quod plerunq̄ in rationibus consue-
 uimus dicere, primum quidem est in
 syllogismis ad impossibile, quando ad contra-
 dictionem sit huius, quod monstrabatur ea
 quæ est ad impossibile. Neq̄ enim qui nō con-
 tradixit, dicet q̄ est non penes hoc, sed q̄ fals-
 sum aliquid positum fuit eorum, quæ prius.
 neq̄ in ea quæ mōstrat: nō enim ponit, quod
 contradicit. Amplius autem, quando subla-
 tum fuerit aliquid ostensue per A B C, non est
 dicere, quod nō penes pōsitum factus est syl-
 logismus. nanq̄ non penes hoc fieri tunc dis-
 cidatur syllogismus. quod non est in ostens-
 iuis: sublata. n. positione, neq̄ qui ad hāc erit
 syllogismus. Manifestum igitur, q̄ in ijs quæ
 ad impossibile, dicitur nō penes hoc: & quan-
 do ita se habeat ad impossibile supposito, quæ
 à principio, vt & existente, & non existen-
 te hac, nihil minus accidat impossibile.
 Manifestissimus igit̄ modus eius, quod est

Sed oportet ad terminos qui à principio,
 coaptare impossibile: sic enim erit propter sup-
 positionem. Vt deorsum quidem accipienti
 cōtinuum, ad prædicatū terminorum. nam
 si impossibile, A ipsi D inesse, ablato A, non am-
 plius erit falsum. Sursum vero, de quo prædi-
 catur. si enim non accidit F inesse ipsi B, ablato
 B, non amplius erit impossibile.

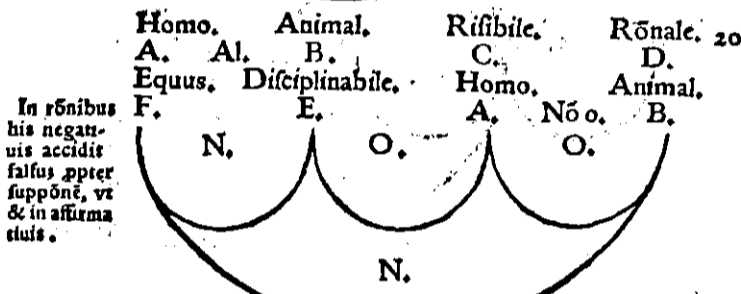
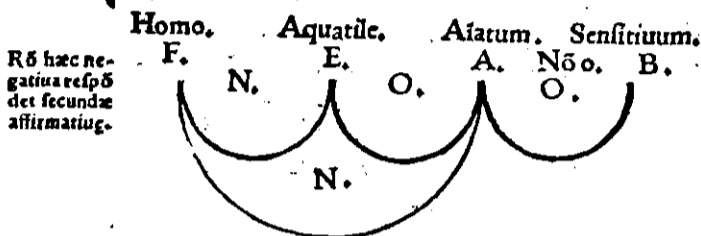
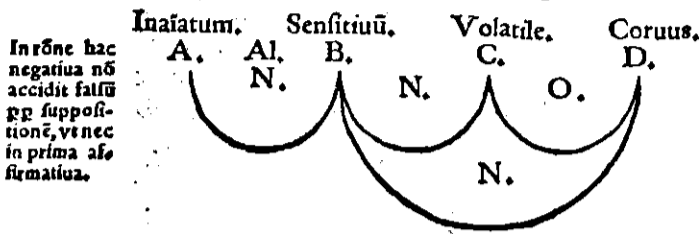

In rōnibus
 his pp̄ sup-
 pōnē, & pe-
 nes hoc acci-
 dit falsus: su-
 periori i dor-
 sum, i feroti
 in sursum, cō-
 tinuū acci-
 piētī: quia
 ad prios ter-
 mios coapta-
 tur ipse.

Consimiliter

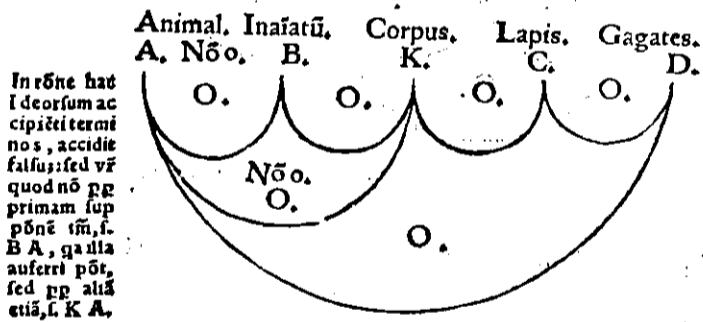
PRIORVM RESOLVTORIORVM

Consimiliter autem & priuatiuis existens
tibus syllogismis. Planum igitur, quod im-
possibili non existenti ad terminos, qui a prin-
cipio, non accidit falsum penes positionem.

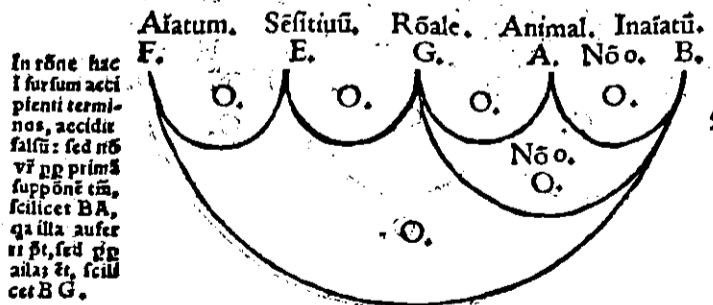

* An
Instantia.

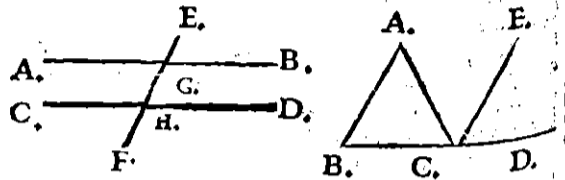
Aut neque ita semper propter suppositio-
nem erit falsum. namque & si positum fuerit
A inesse non ipsi B, sed ipsi K: K vero ipsi C, &
hoc ipsi D: & sic manet impossibile.

Consimiliter autem & sursum accipienti
terminos. Quare quoniam & existenti, &
non existenti hoc, accidit impossibile, non est
set utique penes positionem.

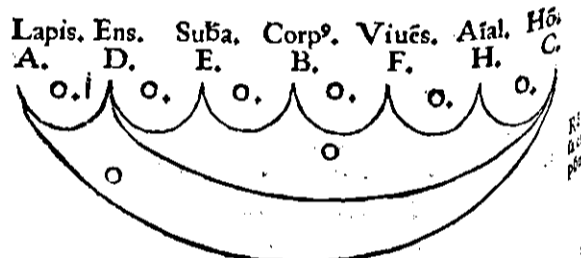

Aut hoc, quod est, non existenti hoc, nihil
minus fieri falsum, non ita accipiendum, ut
cum aliud ponitur, accidat falsum: sed quoniam
do ablato hoc, per reliquas propositiones idem
concludatur impossibile. quoniam idem utriusque
que falsum per plures suppositiones accide-
re, nihil fortasse inconueniens: veluti coaltera-
nas coincidere, et si maior est extrinsecus in-
trinseco, et si triangulus habet plures rectos
duobus.

De falsa Ratione. Cap. XXIII.

Ed falsa ratio efficitur penes primum fal-
sum. aut enim ex duabus propositioni-
bus, aut ex pluribus omnis est syllogis-
mus. Si igitur ex duabus, harum alteram, vel
et ambas necesse est falsas esse: ex veris enim
non erat falsus syllogismus. Quod si ex plu-
ribus, ut C per AB, haec per DE, FH, ex his ali-
quid superiorum falsum erit, et ratio penes
hoc. namque A, et B per illa concluduntur: quare
penes illos aliquid accidit conclusio, et falsum.

Tractatus de acceptione eius, quod non est
causa conclusionis falsa, ac si esset
causa. Cap. XXII.

Dixit. Cum autem interrogans concludit con-
tra respondentem falsum ex positione sua, &
est positum, quod facit redire respondere ad
hoc, ut dicat, falsum non accidere propter id, quod po-
nitur respondens, sed accidit ex alio, quod est in hac ora-
tione, per quam conabatur monstrare, quod falsum
accidit exposito, quod ego accurate obseruaui, aut ad-
misi: illud quidem accidit in syllogismo, qui est secundum
contrarium, cum acciderit, ut falsum sequatur ex ali-
quo, quod non sit in hoc vestigium radicis positae.
Hoc autem accidit in syllogismo contrarium, cum fuerit
vna suarum propositionum vera: sed illa, ex qua sequi-
tur falsum, dubia: & coniungatur ipsi positio, secun-
dum quod est res addita super duas propositiones. quoniam
nam cum fuerit in propositionibus syllogismi, qui est
secundum contrarium, dubium, & concludat ex ipsis
interrogans falsum, posteaquam intromiserit in sum-
mam ipsarum positionem ita, ut videatur falsum se-
qui ex positione, iam enim sufficit respondenti hoc in
loco, ut dicat, quod falsum sequitur ex falso, quod est
in syllogismo, praeterquam quod sit opus, ut dicat, ip-
sum non secundum positionem accidit falsum, hoc enim ser-
uare

mone est opus, cum fuerit vna duarum propositionum syllogismi secundum contrarium vera, & altera dubia, & secundum hoc manifestum consimiliter, quod oratio ista non erit a respondente, cum impossibile, super quo interrogauit interrogans, componatur aliquando ex syllogismo recto. & hoc quoniam in syllogismo recto nihil ponitur, de quo solliciti sumus, vt destruat: sed hoc accidit in syllogismo contrarij. Cum ergo manifestum sit, quod oratio ista instantia est a respondente, erit autem in eo, quod adducet interrogans, syllogismus contrarij, non autem syllogismus rectus: manifestum quod accidit in syllogismo contrarij, cum impossibile consequens fuerit, vt positio sit, quam posuit respondens, aut destruxit ipsam: aut est opus respondenti, vt dicat interroganti, quod non sequitur impossibile in hoc syllogismo propter positionem, quam posuit, aut admisi, propter quam existimas sequi impossibile. Hoc autem accidit secundum duas vias in syllogismo contrarij. Manifestior autem ipsarum ea est, quae alium non laeret, nec conuenit, vt per ipsum decipiant, aut decipiantur nisi pauci homines. est autem cum positum non communicat secundum vnam suarum partium, hoc est praedicatum & subiectum eum terminum propositionum, ex quibus sequitur impossibile. Vt in exemplo, si radix posita, de cuius impossibilitate solliciti sumus, sit A in omni B, & dicamus, si A in omni B: & C in omni D: & D in omni E: sequitur, vt C sit in omni E: quod est impossibile, sed impossibile sequitur ex eo, quod posuimus, A in omni B: igitur A esse in omni B, est impossibile, manifestum tamen est, quod A esse in B, non est impossibile, vt C sit in E: quod est impossibile. Vt in exemplo, quod dixit Aristoteles in metaphis, si aliquis dicat, quod diameter non communicat costam, quoniam si communicaret, et motum pertransiret diuisum finitum, posteaque transiisset medietatem suam: sed non pertransiret medietatem suam, nisi posteaque pertransiuerit medietatem istius medietatis: & ita inuenientur in metiendo medietates infinitae, sequitur ergo, si sit motus, vt motum pertransiret spatium infinitum in tempore finito: quod est impossibile. hoc autem impossibile sequitur ex eo, quod diximus, diametrum communicare cum latere. Manifestum enim, quod sermo iste, ex quo sequitur impossibile, est dubitatio Zenonis de motu: quae non coapatatur alicui parti ipsius positi, de cuius destructione in hoc sermone solliciti sumus. & propterea hoc est minimum, quod facit ad hoc. Via autem secunda, quae magis laeret, est prima, est, vt positio, cuius destructionem intendimus, communicet cum vna suarum partium, aut cum propositionibus concludentibus falsum, praeter conclusionem, aut cum conclusione falsa. illa igitur, quae communicat cum conclusione, magis laeret: & est ea, de qua meminit Aristoteles, cum autem communicabit cum conclusione, aut communicabit cum praedicato, aut cum subiecto. Amplius si participabit cum vno istorum, aut communicabit, vt sit praedicatum in ipsa, hoc est conclusione: aut communicabit, vt sit subiectum in ea. Componuntur igitur ex hoc quatuor viae. & hoc quoniam, cum communicet cum conclusione secundum communicationem propositionum in prima figura, aut communicat cum ipsis desuper, ita vt vna extremitatum positi praedicetur de extremitate subiecti primi in propositionibus, aut subiecti ipsius, aut praedicati, erit autem vna extremitatum positi subiectum in conclusione falsa. Vt in exemplo, sit positum, ex quo volumus sequi falsum, quod A in omni B: propositiones autem ordinatae in prima figura, quarum medium concluditur falsum, sint C de D: & D de omni E. si igitur exempli gratia accipiamus A de B: & B de C: & C de D: & D de omni E: deinde ex hoc con-

cludamus impossibile, puta, quod B dicitur de omni E: planum quod hoc impossibile sequitur ex alio, quod ex A B, quod est radix posita. Communicatio autem ista est cum subiecto radice, cuius intenditur destructio tantum, secundum quod subiectum radice est praedicatum in conclusione falsa. Quod si posuerimus syllogismum sic, & dixerimus A in omni B: & A in omni C: & C in omni D: & D in omni E: deinde concluderimus ex hoc impossibile, puta, quod A est in omni E: manifestum quod in hoc impossibili participat radix posita, cuius destructionem intendimus, cum praedicato tantum, quod est A, secundum quod est praedicatum in conclusione. cum igitur ablata fuerit propositio A B, quae est radix posita, remanet impossibile, quemadmodum erat. Consimiliter si fuerit radix posita communicans cum istis propositionibus in vna suarum extremitatum a parte inferiore: hoc est, cum positum fuerit subiectum sub subiecto propositionis vltimae propositionum concludentium falsum. Vt in exemplo, si ponamus C de omni D: & D de omni E: & E de omni A: & A de omni B, quod est ipsum positum: sit autem impossibile consequens, C de omni A: planum igitur, quod positum communicat cum conclusione falsa secundum partes praedicati, secundum quod ipsi subijcitur. Eodem pacto si ponamus C de D: & D de omni E: & E de omni B: & A de omni B: sit autem impossibile C de omni B: planum enim consimiliter, quod conclusio falsa communicat cum radice posita in subiecto, secundum quod ipsi subijcitur. Sunt ergo istae, quemadmodum apparet, quatuor species, quibus innouatur communicatio propositionum in prima figura secundum vnam extremitatum radice posita. In summa igitur oportet, vt respondenti, cum dicit falsum non sequi propter radicem positam, occultetur in omnibus radix posita, quae est propositio A B, & dimitatur impossibile per se. Consimiliter accidet in omnibus speciebus primae, ac secundae figurae, ac etiam tertiae, status enim super hoc est proximus. Iam igitur manifestum est ex hoc, quod positum erit annexum propositioni per media concludentia conclusionem falsam, & falsum non sequetur ex posito, & secundum quot modos accidet hoc. Et propterea non sufficit, cum fuerit impossibile, vt sit ex radice posita, secundum quod fuerit communicans cum propositionibus concludentibus impossibile: sed cum hoc oportet, cum ipsum destruitur, vt destruat falsum. Cum enim istae dispositiones coaptantur posito, cognoscitur quod falsum ex ipso sequitur, hoc est, quod communicat cum conclusione falsa, cum enim destruat, & non varietur propositio secunda, quae cum ipsa communicat, destruetur falsum, fieri enim potest, cum destruitur radix posita, & variatur propositio secunda, quae cum ipsa communicat, vt concludatur hoc idem falsum, potest enim res vna concludi per media diuersa, vt autem conclusio vna concludatur per syllogismos diuersos secundum omnes terminos, fieri neutiquam potest, nisi quando contrarium fuerit in terminis medijs tantum absque extremitatibus, & propterea fieri nequit, vt dicamus, cum destruitur radix posita, & remanet impossibile, quod hoc impossibile potest sequi ex hac radice posita per syllogismos separatos in omnibus terminis respectu syllogismi concludentis impossibile absque posito, cum igitur destruxerimus positum communicans, et remanserit impossibile, planum quod sequitur, vt sit per propositiones medias inter impossibile & positum propositio falsa: quoniam propositio falsa non potest esse, nisi ex propositionibus falsis, secundum quod declaratum fuit.

Quod si syllogismus, cum quo coniungitur positio, & per quem interrogans conatur destruere positionem, extiterit syllogismus simplex, hoc est ex duabus propositionibus tantum, cum impossibile sequatur simul cum ablatione positionis, manifestum erit per se, quod

Nota posse fieri fallaciam non propter hoc, in omnibus figuris.

Nota aliam conditionem requisitas, & est, vt illo destructo falsus destruat. possit enim primo destructo, adhuc falsum remanere per aliud medium concludum.

De falsa Ratione. Ca. xxij.

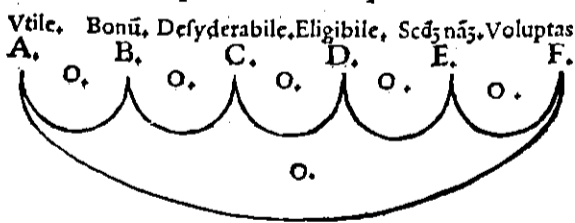
Nota qñ syllogismi sunt plures, ex q^o contingit fallacia si pp hoc, sunt resoluendi i primū syllogismo, ut ostendat falsus nō accidere pp pōnem.

se, q non erit consequens ex radice posita. Si autem syllogismi, qui sunt ex impossibili &posito, fuerint plures syllogismo vno, non erit manifestum: cognoscitur tamen q falsum continetur in syllogismo. Cum autem resoluti fuerint omnes isti syllogismi in syllogisimum primum, ex quo compositi sunt, & monstrata fuerit conclusio sua, planum tibi erit, si inuenietur falsum simul cum destructione positionis, aut non inueniet. syllogismi autem, qui sunt secundum hanc dispositionem, hi sunt, qui a principio complicantur ex binis propositionibus, quarum vna est vera, & altera dubia: nō erit tamen manifestum, an conclusio sit falsa. cum autem ipsi adiungatur propositio vera, poterit conclusio proueniens consimiliter secundum dispositionem suam esse ignota, an sit falsa, adiungatur autem ipsi similiter etiam propositio vera, & consideretur conclusio sua, quousq; tu deuenias ad conclusionem, quæ ex dispositione sua manifesta fuerit, q est falsa, cognoscetur enim tunc, quod omnes istæ conclusiones sunt falsæ. Cum igitur resoluti fuerint ad syllogisimum primum, & consideremus syllogisimum primum simul cum radice posita, cognoscemus secundum hunc ordinem, an impossibile sequatur ex ipsa, an non.

De eo, quod est Non ratiocinari. Cap. XXIII.

AD hoc autem, q nō fiat ratiocinium, obseruandum, quando sine conclusionibus rationem interrogat, ne bis in propositionibus idem detur: quoniam scimus, quod sine medio non efficitur syllogismus: medium vero est, quod pluries dicitur. Qualiter autem oportet ad vnamquæq; conclusionem medium obseruare, manifestum ex eo, quod scimus, quale in vnaquaque figura monstratur. hoc autem nos non latebit, eo q scimus, quomodo præstamus rationem. Oportet autem, quod a respondentibus cauendum enuntiamus, ipsos arguentes contraliter. Hoc autem erit, primum quidem, si conclusiones non præratiocinentur, sed acceptis necessarijs sint obscure. Amplius vero, si propinqua non interrogat, sed quammaxime immèdiata. Ut sit opus concludere a de f, media b c d e. oportet itaque interrogare, si a ipsi b: & rursus non si b ipsi c, sed si d ipsi e: 40 & postea, si b ipsi c, & sic reliqua.

*Al. co. te. 18ge media. alij mediata. Vid. 8. To. in principio.

Ex hac figura ostendit quo pacto cautio fieri debeat.

Ac si per vnum medium fiat syllogismus, a medio incipere. maxime enim sic latere posset respondentem.

De Redargutione. Cap. XXV.

Quoniam autem habemus quando, & quo modo se habentibus terminis fit syllogismus, manifestum et

quando erit, et quando non erit redargutio. Cum enim omnes respōsiones cōceduntur, aut vicissim ponuntur, vt hæc quidem negatiua, illa vero affirmatiua, accidit fieri redargutionem: erat enim syllogismus, et ita, et illo mō se habentibus terminis: quare, si quod ponitur cōtrarium sit cōclusioni, necesse fieri redargutionem. redargutio nanque cōtradictionis syllogismus. Quod si nihil concederetur, impossibile fieri redargutionem. non enim erat syllogismus, omnibus terminis priuatiuis existentibus: quare neq; redargutio. si enim redargutio, necesse syllogisimum esse: syllogismo autem existente, non necesse redargutionem. Cōsimiliter vero, et si nihil poneretur secundum respōsionem in toto: eadem nanq; erit determinatio redargutionis, et syllogismi.

De obseruatione, ut non fiat syllogismus. Cap. XXIII.

Dixit. Oportet autem respondētem in arte Dialecticæ, cum in respondendo de positione aliqua sollicitudinem habeat, & interrogans intenderit cum propositionibus, vt eas admittat, oportet inquam ipsum obseruare, ne admittat in propositionibus, quas interrogat, terminum vñū bis, aut pluries, & hoc cum fuerit interrogatio in propositionibus tantum absq; conclusione. Si enim non admittet terminum vnum bis in propositionibus, non erit ibi terminus medius. cum autem nō fuerit in propositionibus, quas admittet, terminus, in quo communicetur, non prohibet ibi syllogismus: nedum proueniet ex ipsis syllogismus, qui destruat positionem. Quod si in propositionibus admiserit terminum vnum bis, poterit ipsum prohibere ab ista conclusione, quæ est cōtradictoria suæ positionis ex parte qualitatis ordinis termini medijs respectu alicuius speciei conclusionum quatuor, quas diximus: hoc est, ne ordinetur hoc in loco ordo, qui est necessarius. hoc autē poterit respondens facere, eo quod non ignorat qualis conclusio in quali trium figurarum concluditur: hoc est, quod sit proprium vni figuræ, aut communicet cum duabus, aut cū omnibus tribus. hoc autem iam prædictum est.

Dixit. Quod autem præcepimus cauere respōdentem, ne super ipsum veniat ex eo, quod admisit id, quod redeat ad destruendam positionem suam, est id, quod præcipimus faciendum respondentem, vt magis occultetur, quid sit, quousq; hoc admiserit respondens. Meminit autem in hoc de tribus præceptis proportionatis huic libro. Quorū vnum est, ne interroget super propositionibus simul cum conclusionibus, sed dimittat conclusiones, siue fuerint propositiones propinquæ, aut longinquæ. hoc autem accidet in syllogismo composito, cum fuerint duæ propositiones concludentes cōtradictorium, quarum vna sit cōclusio, secunda vero accipiatur ad interrogationem, & sit cōsimiliter & ipsa, conclusio sequens ex duabus propositionibus interrogatis. sequitur enim hic, vt fiat interrogatio super tribus propositionibus, & derelinquatur propositio quarta, quæ est conclusio. Præceptum vero secundum, vt fiat interrogatio super propositionibus longinquis, & dimittatur interrogatio super propinquis, & hoc similiter etiā accidet in syllogismo composito.

composito, cum fuerint duæ propositiones concludentes ad contradictorium, duæ conclusiones ex binis syllogismis, quorum vterq; componitur ex duabus propositionibus, erunt igitur hic sex propositiones, quatuor longinquæ, quæ sunt propositiones non existentes conclusiones, & quatuor propinquæ, quæ sunt conclusiones: sit autem interrogatio super quatuor, & relinquuntur duæ. Differentia vero, quæ est inter hoc præceptum & primum, est: quia licet vtrūq; possumus dimittere conclusiones, quæ sunt ex ipsis, ibi tamen dimittuntur conclusiones, secundum quod conclusiones, hic autem, secundum quod sunt propinquæ. Præceptum vero tertium est, vt varietur ordo propositionū in interrogazione, & fiat interrogatio super ipsis sine ordine, secundum quem oratio composita fuit. Vt in exemplo, si solliciti simus, vt concludamus, A esse in G per media, A in B, & B in D, & D in E, & E in G, non est opus, vt iterogemus, an A sit in B, deinde an B sit in D: sed est opus, vt à principio interrogemus, an E sit in G, deinde post hoc, an B sit in D: & secundum hunc modum

20 cædet interrogatio super reliquis per priuationem ordinis, quo in ipsis reperitur sequi conclusio: quoniam secundum hoc latebit res respondentem. & hoc est, quod oportet facere interrogantem, cum vult latere in syllogismo composito. Sed in syllogismo simplici, qui est ex binis tantum propositionibus, & vno termino medio, oportet, vt incipiamus iterrogare super propositione maiore, deinde interroget super minore: quoniam secundum hunc modum latebit conclusio respondentem. & hoc, quoniam ipse format in intellectu suo contrarium formationis conclusi, quia sciens secundum id, quod est in hoc libro, id inquam, quod est ante istas formationes tantum, iam nouit, quando erit concludens ad orationem, & quando non erit, & quomodo erit.

30 Manifestum igitur, quod non latebit, cum fuerit compositus ex propositionibus, quas admittit respondens, poterit enim ipsi esse repulsa, cum nouerit interrogans, quoniam complicatur syllogismus, & quoniam non complicatur, nouimus enim, quod si confiteatur respondens propositiones affirmatiuas, aut fuerit in ipsis affirmatiua & negatiua, quod iam fieri potest repulsa, quoniam iam declaratum fuit, quod non erit syllogismus, nisi cum fuerint ambæ propositiones suæ affirmatiuæ simul, aut vna fuerit affirmatiua, & altera negatiua. Quod si huic adiungatur conclusio sit contradictoria positionis, de qua custodienda respondens sollicitus est, iam erit repulsa ex necessitate: quoniam repulsa est syllogismus concludens contradictorium positionis, de qua custodienda sollicitus est respondens. Quod si non cõcesserit respondens propositionem affirmatiuam, fieri non potest, vt sit repulsa: quoniam iam declaratum fuit, quod non erit syllogismus ex propositionibus negatiuis: & cum non erit syllogismus, non erit repulsa, cum enim est repulsa, iam sequitur, vt sit syllogismus: sic enim se habet dispositio particularis respectu vniuersalis, quemadmodum est dispositio animalis cum homine, & dispositio syllogismi absoluti cum syllogismo repulsionis. Consimiliter manifestum etiam est, quod non erit syllogismus, cum non concesserit propositionem vniuersalem. monstratum enim fuit, quod ex conditionibus syllogismi concludentis est, vt vna propositionum suarum sit vniuersalis, & secunda affirmatiua.

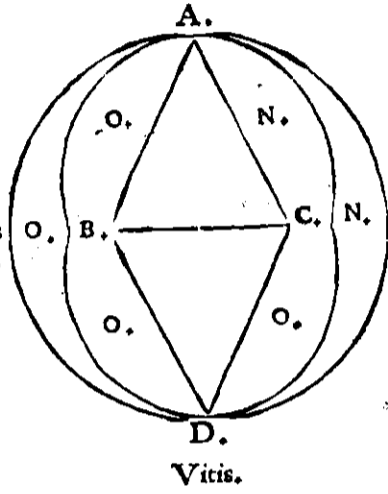
40

50

60

deceptionem. quemadmodum si contingit idem pluribus primis inesse, et hoc quidem latere quæpiam, et existimare nulli inesse, illud autem nosse. Sit A inexistens B, et C per seipsa, et hæc omni D consimiliter. si igitur existimat A omni quidem B inesse, et hoc ipsi D: A vero nulli C, et hoc omni D: eiusdem secundum idem habebit scientiam, et ignorantiam.

Folio fluere.

Succus condensatus.

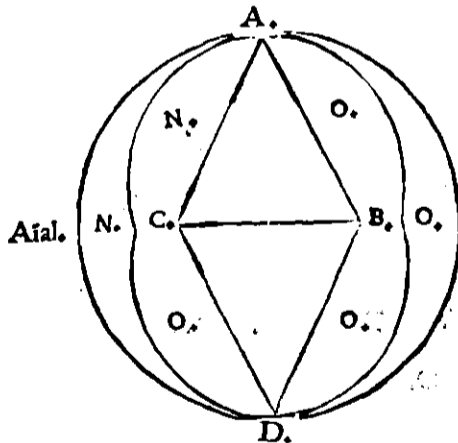
Latifolium.

Vitis.

Per hos syllogismos ostenditur deceptio secundum suspensionem in terminis non eiusdem coordinationis.

Rursum, si quis deciperetur circa ea, quæ ex eadem coordinatione. Vt A inest ipsi B, hoc autem ipsi C, et C ipsi D: suspicaretur vero A omni B inesse, et rursum nulli C: simul enim et noscet, et non suspicabitur inesse. igitur nihil aliud censebit ex his, quam quod scit, hoc non suspicari. scit enim quodammodo, quod A inest ipsi C, veluti vniuersali quod secundum partem. quare quod quodammodo scit, hoc pernitus censebit non suspicari: quod impossibile.

Substantia.

Aial.

Aiatu.

Homo.

Per hos syllogismos ostenditur deceptio secundum suspensionem in terminis eiusdem coordinationis.

Sed in prius dicto, si non medium ex eadem coordinatione, secundum vtruncque mediõrum ambas propositiones non accidit suspicari, vt A B quidem omni C: vero nulli: hæc autem vtracque omni D. Accidit

De deceptione, quæ secundum Suspensionem. Cap. XXVI.

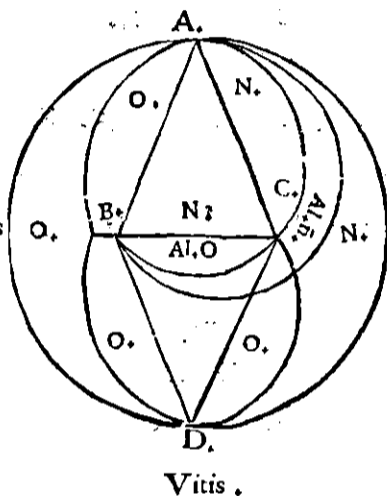
Accidit autem aliquando, quemadmodum in terminorum positione decipimur, et secundum suspensionem fieri

PRIORVM RESOLVTORIORVM

Accidit enim aut simpliciter, aut ad aliquid, contrariam accipi propositionem primam. Si enim cui omni inest B, existimat ipsum A inesse: B vero ipsi D nouit: & q̄ ipsi D A nouit, quare si iterum cui C nulli, existimat A inesse: cui B alicui inest, huic non existimat A inesse. Quod autem omni existimatur cui B, rursus alicui nō existimare cui B, aut simpliciter, aut ad aliquid, contrarium est. sic igitur non contingit suspicari. Secundum vtrunq̄ vero vnā, aut secundum alterum ambas nihil prohibet, vt A omni B; & B ipsi D; & rursus A nulli C.

*a. l. vtrūq̄,

Folio fluere,

Per hos syllogismos ostendit fm quas ppōnes non fiat, & fm quas fiat suspitionis deceptio.

Succus condensatus,

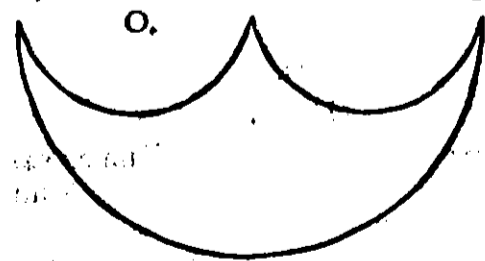
Latifolium,

Vitis.

Similis enim talis deceptio, et quemadmodum decipimur circa eas que in parte. Veluti si A inest omni B: B vero omni C: A omni C inerit, si itaq̄ quispiam nouit quod A inest omni cui B, nouit et q̄ cui C: sed nil prohibet ignorare C, q̄ est. Vt si A, duo recti: in quo autem B, triangulus: in quo vero C, sensibilis triangulus. suspicari nanq̄ posset aliquis non esse C, sciens q̄ omnis triangulus habet duos rectos: quare simul noscet, et ignorabit idem. Nosse enim omnem triangulum, q̄ duobus rectis, non simplex est: sed hoc quidem, eo q̄ vlem habet sciētiam, illud autem, eo q̄ singularem. sic igitur vt vniuersali nouit C, q̄ duo recti: vt autem singulari nō nouit: quare non habebit contrarias.

Duo recti, A. Triangulus, B. Singularis triangulus, vt hic scalenus, C.

Quo pacto sciamus aliquid in vlt, & ignoremus in parte.

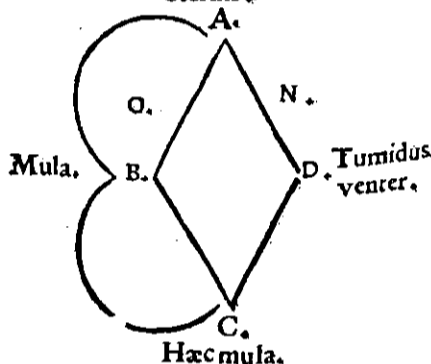

Similiter vero & ratio, quæ in Menone, q̄ disciplina recordatio. nullibi nāq̄ accidit presciri quod singulare est: sed simul cum inductione accipere scientiam, quæ secundū partem, tanq̄ recognoscentes: quedam enim subito nouimus, quemadmodum q̄ duobus rebus, si nouerimus, q̄ triangulus. consimiliter autem & in alijs. Vniuersali igitur speculamur que in parte, propria vero nō nouimus. quare accidit & decipi circa ipsa, præterq̄ q̄ non contrarie, sed habere quidem vniuersalem, decipi vero ea quæ secundum partem. Consimiliter igitur & in predictis. neq̄ enim contraria deceptio, quæ fm medium, sciētia, quæ fm syllogismum, neq̄ quæ fm vtrunq̄ mediōrum suspitio. Nihil enim prohibet scientiam, & q̄ A toti B inest, & rursus hoc ipsi C, existimare A non inesse C. vt q̄ omnis mula sterilis, & ipsa mula, existimare prægnantem hanc esse, non enim scit, q̄ A ipsi C, non simul speculans assumptum, quod secundum vtrunq̄.

10

20

Sterilis.

Quare planum, q̄ etsi hoc quidem nouit, illud vero nō nouit, decipietur: quod habent vniuersales ad scientias quæ secundum partem. nullum enim sensibilem extra sensum existens nouimus, neq̄ si sentientes scimus: nisi vt vniuersale, & eo quod est habere propriam scientiam: sed nō vt agere. Scire nāq̄ trifariam dicitur, vel vt vniuersali, vel vt propria, vel vt agere: quare & decipi tot modis. Nihil igitur prohibet & nosse, & deceptum esse circa idē, præterq̄ q̄ non contrarie: quod accidit & fm vtrunq̄ cognoscēti propositionem, & non cōsideranti prius. suspicās enim mulam prægnantem esse, non habet sciētiam secundū agere: neq̄ iterum ob suspitionem, contrariam deceptionem scientiæ: syllogismus enim contraria deceptio vniuersali. Qui vero suspicaf bono eē malo esse, idem suspicabitur bono esse, & malo. Sit nanq̄ bono esse, in quo A: malo autem esse, in quo B: rursus vero bono esse, in quo C. quoniam igitur idem suspicabitur B & C, & esse C B suspicabitur: & rursus B A esse consilr: quare & C. h. quemadmodum

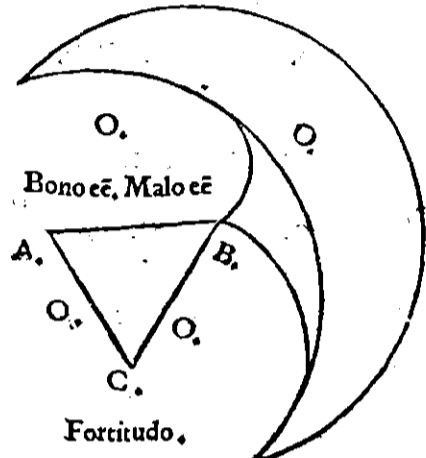
50

quemadmodum enim si erat verum, de quo C, B: & de quo B, A: & de C, A verum erat: ita & in ipso suspicari. Similiter autem et in ipso esse. cum enim idem sint C et B: et rursus B et A: et C ipsi A idem erat: quare et in ipso opinari consimiliter. ergo hoc quidem necessarium, si quis dabit primum. sed fortasse illud falsum, suspicari quendam malo esse, bono esse, nisi secundum accidens. multipliciter enim possibile est hoc suspicari. considerandum vero hoc melius.

norum duorum syllogismorum. Vt in exemplo, si habuerimus, qd A est in omni B: & B in omni D: & C in omni D: fieri non potest, vt decipiamur, & existimemus qd A non est in aliquo C, quoniam accidit ex hoc, vt sint duae propositiones syllogismorum maiores contrariae in cogitatione, aut vt potentia ipsarum sit potentia contrariarum in existimatione: quod est impossibile, hoc est, vt proueniat nobis scientia contraria in vno & eodem per se. Atqui sequitur hoc, si aliquis sciat scientia vera, qd A inest omni illi, cui inest B: & sciat B esse in D: scit etiam qd A est in D. qd si videretur A inesse nulli ei, cui inest C, cum eo, qd sciremus C esse in omni D: iam videretur A non inesse ei alicui, cui inest B simul cum eo, qd videretur A inesse omni illi, cui inest B. nam D est pars ipsius B: aut iam videtur A esse in D, cum hoc, quod videatur A non esse in D, sed ambo sunt contraria impossibilia: quoniam aut cogitatio erit contraria, aut potentia sua erit potentia cogitationis contrariae. sed hoc est impossibile, vt videlicet existimetur affirmatio & negatio simul in vno & eodem ex parte vna. Sed qd decipiatur aliquis in vna istarum duarum propositionum maiorum, cum non habuerit scientiam propositionis alterius, fieri vtiq; potest. Hae igitur est dispositio existimationis, & scientiae in syllogismis, qui sunt per medios terminos diuersos. Sed in syllogismo vno, aut syllogismis, quorum medij termini de se inuicem praedicantur, iam fieri potest vt aliquis habeat scientiam, et existimationem in conclusionem: sed non ex parte vna, sed ex duabus partibus diuersis. Vt in exemplo, possumus enim scire A esse in omni B: & B in omni C: & tamen sit apud nos conclusio ignota, quae est A inesse omni C: & perturbemur, & existimemus A inesse nulli C, quoniam non est necessarium, vt qui scit ambas propositiones, sciat conclusionem: quoniam conclusio scitur in potentia in ambabus propositionibus, non autem in actu, scilicet qd accidit particulari, vt non sit cognitum apud eum, qui nouit vniuersale. Vt in exemplo, qui nouit A inesse omni B, hoc est omni illi, cui inest B: sit autem B inexistentis omni C: iam scit qd A inest omni C: nisi qd scit quidem hoc per scientiam vniuersalem, ignorat autem ipsum scilicet particulari. Et propter hoc non prohibetur ex parte ignorantiae, qua sibi accidit cogitatio ex syllogismo vno, corruptio contrariae scientiae suae. Vt in exemplo ex necessarijs, qui nouit omnem triangulum habere tres angulos aequales duobus rectis, iam nouit triangulum sensibilem sibi allatum esse scilicet hanc dispositionem in potentia, non autem in actu. & propter hoc iam fieri potest, vt decipiatur in eo, et existimet qd non sit triangulus, quodq; anguli sui non sunt aequales duobus rectis, & hoc, quoniam scit ipsum ex parte rei vniuersalis, ignorat autem id ex parte rei particularis appropriatae. Secundum autem modum istum sequitur, vt soluatur dubitatio Menonis, qua dicitur, qd discipulus, si ignorat quaesitum, quod non nouit, qd iam nouit, posteaq; nouit: sin autem nouit, anteq; addisceret, disciplina est superflua. Responsio igitur in hoc est, qd quaesitum est ignotum ex parte, qua est appropriatum: est autem notum ex parte, qua est vniuersale: non autem scilicet qd respondit Platoni, cum admisit doctrinam esse scilicet modum recordationis, si enim habeamus, qd omnis trianguli anguli sunt aequales duobus rectis, & ignoremus triangulum istum absconditum signatum, qd est triangulus: simul ac planum factum fuerit nobis ad sensum, qd est triangulus, nouimus qd anguli sui sunt aequales duobus rectis. Nec fieri potest, vt dicimus, qd id, quod prouenit ex cognitione demonstrationem trianguli, qd videlicet anguli ipsius sunt aequales duobus rectis, qd inq; est recordatio: quoad modum ipsi admiserunt, quoniam id, quod prouenit per sensum

In syllo, in q termini medij de se inuicem praedicant, sit accidere fallacia, vt sciamus conclusionem, & putemus contra riu eiusdem, non in eodem modo.

Nota quo soluat dubitatio Menonis ab Aristotele in eo pacto, qd Plato, qd ob ea concessit sciam esse recordationem. Vide. 1. Post. te. co. 1. & 6.

De fallacia secundum Existimationem, Cap. XXVI.

Dixit. Quemadmodum autem accidit in propositionibus error, et confusio ita, ut contingat in eo, quod scimus scientia prima, quod est sic, vt existimemus qd non est sic: eodem pacto accidit hoc idem nobis in conclusionibus, hoc est, vt existimemus de eo, quod scimus sic esse, quod non est sic: aut e conuerso. Sed iam existimant nonnulli esse non conueniens, vt hoc accidat in conclusionibus: hoc est, vt sciamus ipsas scientia vera, & tamen existimemus in ipsis contrarium eius, quod nouimus, quemadmodum si esset vnum, quod sciremus inesse duobus sine medio, et sciremus etiam duo illa inesse alteri consimiliter sine medio. Quemadmodum si A esset in B & C: & B & C essent in D sine medio, qui enim scit A inesse omni B: & B omni D: scit etiam consimiliter qd A inest omni D: fieri non potest, vt existimetur, aut videatur A non inesse alicui C, accidit enim vt sciat vnu & idem, & ignoret ipsum scilicet vnum modum. & hoc, quoniam cadet vtiq; in homine cognitio ex parte ignorantiae, quam praehabuit hac in re, qd si habuerit in hoc scientiam, accidit, vt sciat & ignoret rem simul: quod est impossibile. Et quemadmodum existimatur, qd hoc prohibetur in syllogismis diuersorum mediorum terminorum, quemadmodum in his duobus syllogismis, quibus exemplum adduximus: consimiliter existimatur etiam hoc vetari in syllogismis, quorum termini medij praedicantur de se inuicem. Quemadmodum si vnus sciret, qd A est in omni B: & B in omni C: & C in D: fieri non potest, vt videatur, & existimet, qd A sit in B: & B in C: & C in D: et qd A non sit in aliquo D: quoniam habebit scientiam, et ignorantiam aliuus eiusdem simul: quod fieri non potest. Sed fortasse, cum hoc considerauerimus, videbitur, qd in modo primo, qui est, cu termini medij non praedicantur de se inuicem, non potest nobis accidere in maiore propositione vnus duorum syllogismorum cognitio falsa simul cum scientia maioris propositionis alterius syllogismi, & duarum propositionum mi-

Log. cu com, Auer. Q sum,

PRIORVM RESOLVTORIORVM

De Annexis syllogismo.

De Conversione terminorum. Cap. XXVII.

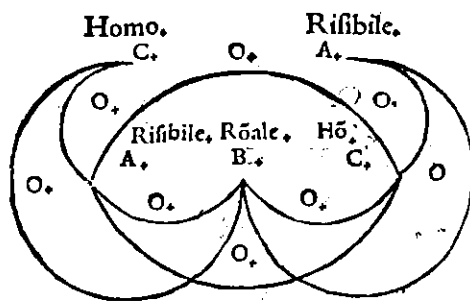
Scientia dicitur
quatuor modis.

fum, non est recordatio. et quoniam similiter ignorantia, quam habemus in particulari, non est contraria scientia, quam habemus in vniuersali: propterea quod scientia duarum propositionum non est contraria ignorantia conclusionis: quoniam ambae propositiones sciuntur in actu, & conclusio in potentia. Et hoc, quoniam scientia dicitur quatuor modis, aut scientia vniuersalis, aut singularis, aut in potentia, aut in actu. Secundum igitur hos modos quatuor nihil prohibet, ut habeamus de re vna ignorantiam & scientiam simul, & accidat nobis in ipsa existimatio & scientia, hoc est secundum duos diuersos modos. Hoc autem inuenitur secundum sensum, multos enim homines offendimus, qui norunt propositiones, & errant in conclusione, quemadmodum si esset apud nos cognitio vniuersalis, & deciperemur in particulari. Ut in exemplo habebit aliquis, quod omnis mula est sterilis: & quod haec sibi allata est sterilis: & tamen existimabit quod ipsa est pregnans, propter inflationem, quam habet in corpore suo. quare erit apud ipsum existimatio, & scientia de re vna & eadem: scientia quidem secundum duas propositiones veras, quas habet: existimatio autem propter syllogismum corruptum innouatum apud ipsum hac in re, & hoc per viam existimationis, quae innouatur apud nos in consimilibus propositionibus secundum oppositionem scientiae, quae oritur ex syllogismo corrupto. cum igitur nouerit ambas propositiones & ignorauerit conclusionem, iam sciet & ignorabit rem vnam, sciet quidem ipsam ex parte potentiae, ignorabit autem ex parte actus, cumque nouerit maiorem propositionem syllogismi tantum, iam ignorabit minorem ex parte, & sciet ipsam ex parte. sciet enim ex parte dispositionis vniuersalis, ignorabit autem ipsum ex parte particularis appropriati. & cum nouerit minorem iam sciet maiorem ex parte, & ignorabit ipsam ex parte, sciet enim ipsam ex parte particularis, & ignorabit eam ex parte vniuersalis. Iam igitur monstratum fuit ex hoc, secundum quem modum prouenit nobis in conclusione scientia, & existimatio simul, hoc est homini vni, et secundum quem modum non conuenit hoc: quodque modus, qui esse non potest in vno homine, potest esse in duobus hominibus.

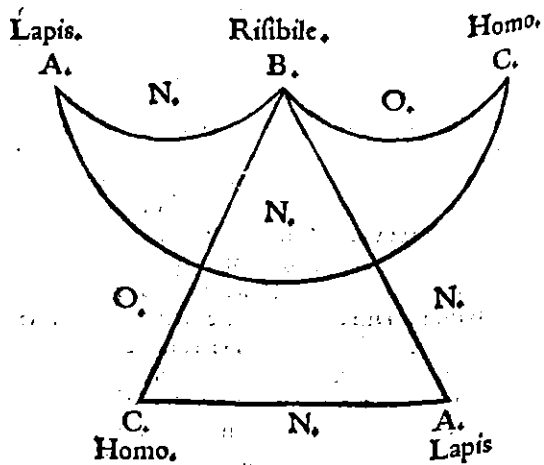
Accidit autem illis, qui existimant quod contraria sint res vna, quemadmodum qui imaginantur bonum & malum esse rem vnam, ut sequatur ex ista imaginatione, ut malum praedicetur de bono, & bonum praedicetur de malo, ita ut accidat ex hoc aliquid praedicari de seipso: & hoc, ut fateantur, quod bonum est malum, aut quod malum est bonum. Componitur autem, exempli gratia, oratio ista secundum compositionem primae figurae, & sequitur apud ipsos, ut sit bonum bonum, quemadmodum componeretur oratio, si essent omnes propositiones verae. Consimiliter accidit illi, qui dicit, quod omnia entia sunt vnum, hoc est, ut sit aliquid praedicatum de seipso, quoniam si c & b essent res vna: & b & a res vna: sequitur apud eos, ut fateantur, quod c est b, & b est a, & c est a, cum eo quod sunt res vna, conclusio autem erit consequens ex necessitate in huiusmodi propositionibus, attamen conclusio falsa est ex propositionibus falsis, & hoc, quoniam fieri non potest, ut bonum sit malum, nisi per accidens, per se vero non. Existimatio vero contrarium, quod sint vnum, erit ob hanc eandem causam, & modi multi existimationum, quemadmodum accidit hoc Antiquis, & species harum expositionum, quas faciunt consulti talium opinionum, cum enim inuestigatur dispositio ipsarum, inueniuntur resolui ad species oppositorum, & ad species rerum, de quibus dicitur nomen vnius, & multitudinis.

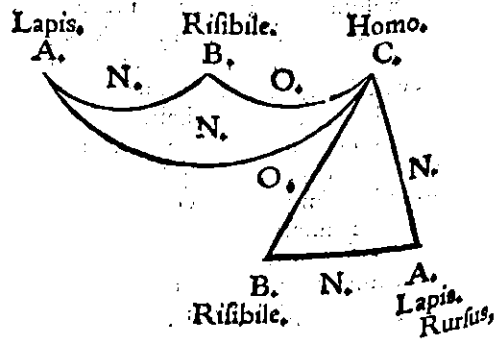
Vando autem extrema conuertuntur, necesse est et medium conuertitur ad utraque. Si enim A de c per B inest, si conuertuntur, & ipsum C inest omni cui A: & B cum A conuertitur, et inest B omni cui A, per medium C: et C cum B conuertitur, per medium A.

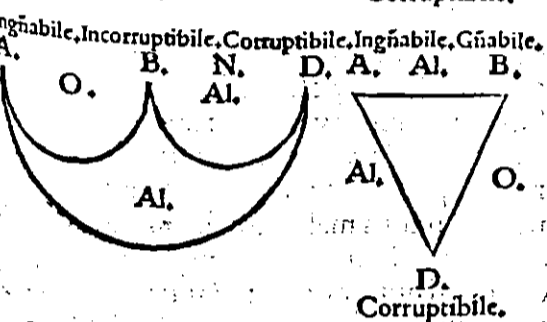
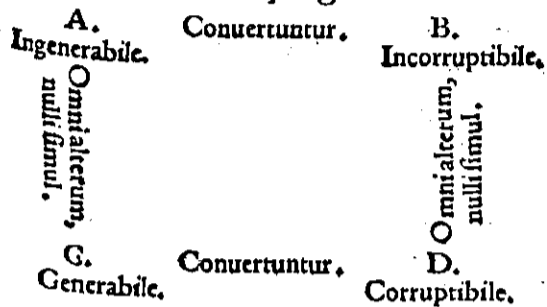
Et in non inesse consimiliter. Veluti si B ipsi C inest: A vero ipsi B non inest: neque A ipsi C inest. Si igitur A conuertitur cum B, et C conuertitur cum A, sit enim B non inexistens ipsi A: neque igitur C: nam B inerat omni C.

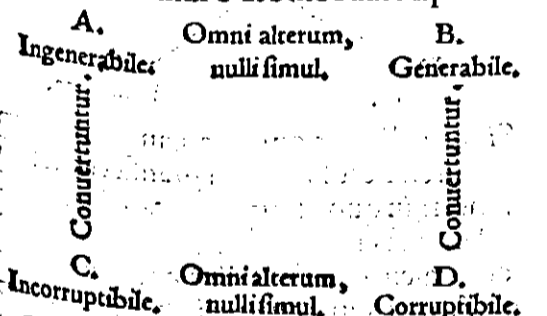
Et si C conuertitur cum B, et B conuertetur cum A, de quo enim B omni, et C. Et si C ad A conuertitur, et B conuertetur, nam cui B, C: cui vero A, C non inest, et solum hoc a conclusio ne incipit, alia autem non similiter: ut & in praedicatio syllogismo.

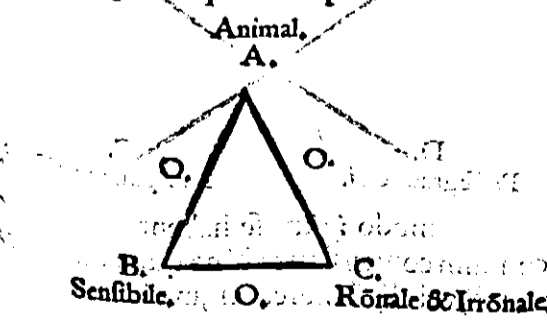
Rursus, si A et B conuertuntur, et C D consilii: necesse autem A vel C omni inesse: et B et D sic se habebunt, vt omni alterum insit. qm. n. cui A B, et cui C D: omni autem A vel C, et non simul: planum est B vel D omni, et non simul. vt si ingnabile incorruptibile, et incorruptibile ingnabile: necesse quod sit corruptibile, & corruptibile factum esse. duo enim syllogismi fiunt.

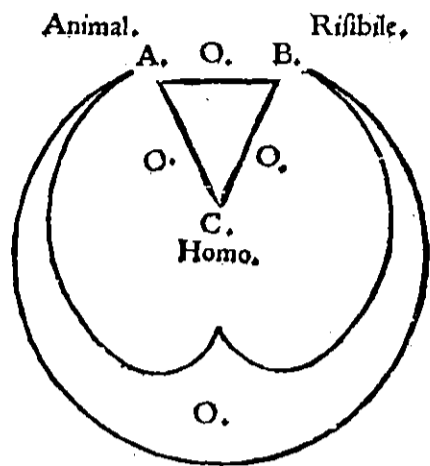
Rursus, si omni A aut B, & C aut D: simul vero non insunt: si conuertuntur A et C, & B & D conuertuntur. si enim B non inest alicui cui D, planum est A inest: si vero A & C, conuertuntur enim: quare simul C et D. hoc autem impossibile.

Cum vero A toti B, & C insit, & de nullo alio predicetur: insit autem & B omni C: necesse est A & B conuerti. quoniam enim A de solis B dicitur: predicatur autem B & ipsum de seipso, et de C: planum, quod de quibus A, & B dicitur omnibus, praeterquam de ipso A.

Rursus, quando A, & B toti insunt C: conuertitur autem C cum B: necesse A omni B inesse. quoniam enim A omni C: C vero ipsi B, eo quod conuertitur: & A omni B inerit.

Theorema hoc est quod si conuersum praecedens: & probat primum per certias, mox primum si guram.

De Conuersionibus terminorum. Cap. XXVII.

Dixit. Cum vero habuerimus tres terminos ordinatos ordine primae figurae, veluti si A inestet omni B, & B inestet omni C: si conclusio conuertitur, conuertentur etiam binae propositiones: & hoc, quoniam si verum fuerit C inesse omni A, oportebit C inesse omni B, & B omni A. Si enim accipiamus C inesse omni A: & huic applicemus propositionem maiorem, puta quod A inest omni B: concludetur minor conuersa, vt quod C inest omni B. Consimiliter etiam si accipiamus conclusionem conuersam, veluti si dicamus, C inesse omni A: & huic applicemus minorem propositionem, concludetur maior conuersa, et hoc, quoniam si habuerimus B inesse omni C, quae est minor: & C omni A, quae est conclusio conuersa: concludetur nobis C inesse omni A, quae est maior conuersa.

In prima figura si extrema mutuo conuertuntur in con. tunc necesse est & oppositas conuerti.

Sed in syllogismo vniuersali negatiuo istius figurae accidit, cum maior propositio ipsius conuertitur, vt conclusio etiam conuertatur. Puta in exemplo, si ponamus A inesse nulli B: & B omni C: concludetur nobis A inesse nulli C. Si vero conuertamus maiorem, conuertetur etiam conclusio, puta si habuerimus B inesse nulli A: & B omni C: concludetur nobis in secunda figura, quod C inest nulli A, quae est conclusio conuersa: & hoc, quoniam si vniuersalis negatiua conuersa, fuerit apud nos ignota, aut secundum quod est aliquid ad huc nobis non declaratum, faciemus etiam ipsum hoc in loco. Consimiliter si conuertatur etiam minor affirmatiua, conuertetur conclusio, erit enim omne C B: & nullum A B: & concludetur in secunda figura, quod C inest nulli A. Quod si haec in specie conuertatur conclusio, & conuertatur minor, conuertetur etiam maior, habebimus enim C inesse nulli A: & C inesse omni B: & concludetur in secunda figura B inesse nulli A. Secundum vero modum istum solummodo fieri potest: vt conuertatur propositio per conuersionem conclusionis, quemadmodum fieri poterat hoc in specie affirmatiua, quod si potest, non conueniet, nisi per conuersionem minoris propositionis simul cum conuersione conclusionis: tunc enim monstrabitur conuersio maioris, sed conuersio conclusionis ex conuersione vnius duarum propositionum fieri non potest in specie affirmatiua, quemadmodum fieri potest hoc in loco, propterea quod non concluditur ex duabus affirmatiuis in secunda figura.

In syllo negatiuo, si maior conuertitur, & cetero conuertitur.

Log. cum com. Auer. Q n Dixit.

PRIORVM RESOLVTORIORVM

De conuer-
sione fm cō
mutatas pro
portiones i-
ter oppo-
sita.

Dixit. Cum vero fuerint duo termini, quorum
vterq; cōuertitur cū suo cōplicito, veluti si fuerit
omne A B, & omne B A: & adhuc fuerint duo alij termi-
ni, quorum vterq; conuertatur cum suo complicito,
quod admodum si fuerit omne C D, & omne D C: & ex-
titerint A & C opposita, & B & D consimiliter etiam
opposita: cum fuerint duo paria oppositorum, non ef-
fugiet subiectum secundi paris aliorum oppositorum,
quin sit subiectum ipsorum. Vt in exemplo, si A & C
talia extiterint, vt ab vno ipsorum non effugiat K: & B
& D talia etiam, vt ab altero ipsorum non effugiat K: si
habuerimus, q; in oī eo, in quo inuenit A, inuenit B: & i
oī eo, in quo inuenit C, inuenit D: et in K sit aut A, aut C:
planū q; in K erit aut B, aut D. Complicat. n. syls
compositus hūc in modū: in K est aut A, aut B: sed oī illi inest
B, cui inest A, & oī illi inest D, cui inest C: igit ipsi K aut
B, aut D inest ex necessitate. Consimiliter monstrabitur
conuersum huius, veluti si ponamus, quod K non
effugiat A D, & N, sequitur etiam vt non effugiat aut ab
A, aut à C. Vt in exemplo ex materijs, si accipiamus lo-
co A generabile, & loco B corruptibile, & loco C non
generabile, & loco D non corruptibile: & fuerit omne
generabile corruptibile, & omne corruptibile genera-
bile: & eodem pacto omne non generabile non corru-
ptibile, & omne non corruptibile non generabile: di-
co, si omne fuerit aut generabile, aut non generabile,
quod oportet omne esse aut corruptibile, aut non cor-
ruptibile, si enim omne generabile est corruptibile, &
omne non generabile est nō corruptibile: & nihil effu-
git, quin sit aut generabile, aut non generabile: mani-
festum, quod nihil effugiet, quin sit aut corruptibile,
aut non corruptibile.

Amplius dico, quod cum posuerimus vni & eidem
subiecto ex necessitate inesse vnum oppositorum con-
iugatorum, & posuerimus, q; vna partium opposito-
rum conuertatur cum altera parte oppositorum, sicut
inquam q; pars reliqua oppositorum coniugatorum
conuertetur cum reliqua parte aliorum oppositorum
Vt in exemplo, si omne fuerit, aut generabile aut non
generabile, aut corruptibile aut non corruptibile: &
fuerit omne generabile corruptibile, & omne corru-
ptibile generabile: dico, quod omne non corruptibile
est non generabile, & omne non generabile est nō cor-
ruptibile. Demonstratur autem hoc, si enim non gene-
rabile non extiterit non corruptibile, erit ergo corru-
ptibile: propterea q; posuimus iam quod omne: aut est
corruptibile, aut non corruptibile. si igitur non gene-
rabile est corruptibile, cum positū fuerit corruptibi-
le cōverti cum gñabili, sequitur ex hoc, ut nō gñabile
sit gñabile: quod fieri non potest, & nō coheret. Com-
plicatur autem syllogismus hunc in modum, non ge-
nerabile est corruptibile: & omne corruptibile genera-
bile: concluditur enim quod omne non generabile ge-
nerabile. Eodem modo monstratur non corruptibile
conuerti cum non generabili.

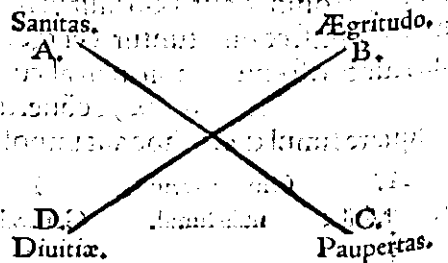
Consimiliter etiam, quando cōplicantur binæ vni-
uersales affirmatiuæ in secunda figura, & medius ter-
minus non inlit alij à duabus extremitatibus, & ma-
ior extremitas isit omni minori, sequitur vt maior in-
lit omni medio: hoc est, vt cum ipso cōuertatur. Quē-
admodum si A inesset omni B, & omni C, & non alij:
& B inesset omni C: dico quod sequitur, vt A inlit om-
ni A. & hoc, quoniam si B inest omni C, & omnibus suis
partibus: & A non inest, nisi omnibus partibus ipsius
C, & omni B: planum quod omni illi cui inest A, inest B:
quare omne, quod est A, est B.

Consimiliter si complicantur binæ affirmatiuæ in
tertia figura, & terminus medius conuertatur cum mi-
nore extremitate, sequitur vt sit extremitas maior in

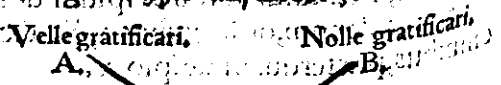
omni minore; hoc est, vt concludatur vniuersalis affir-
matiua. Vt in exemplo, si A & B prædicentur de om-
ni C: & C prædicatur de omni B: dico quod sequitur ex
necessitate, vt A prædicatur de omni B. quoniam A præ-
dicatur de omni C: & C prædicatur de omni B: ex necessi-
tate enim A inest omni B: quoniam complicatio ipsa
redit ad primam figuram.

De mutua Oppositorum conuersione, eligendo-
rum, & fugiendorum. Cap. XXVII.

Quando autem duobus existentibus,
*vt A eligibilis sit quam B, cum sint
opposita, & D quam C consimiliter:
si eligibilia A C quam B D, A eligi-
bilis quam D. Similiter enim sequendum A,
& fugiendum B, opposita nanque: & C ipsi D,
nam & hæc opponuntur. Si igitur A ipsi D si-
militer eligendū, & B ipsi C fugiendum: vt un-
que enim vtrique similiter fugiendū sequen-
do: quare & ambo A C ipsis B D, quoniam aut-
tem magis non possunt, similiter: nanque B D
similiter erant. Si vero D quam A eligibilis, et
B quam C minus fugiendum: nam minus mi-
nori opponitur: eligibilis autem maius bo-
num, & minus malum, quam minus bonum,
et maius malum: et totum ergo B D eligibilis
& C A C, sed nunc non est: A igitur eligibilis
D: & C itaq; quam B minus fugiendum.

Si ergo eligeret omnis amans secundum
amorem, A sic se habere, vt gratificetur: et nō
gratificari, in quo C: aut gratificari, i quo D: &
nō talem esse vt gratificetur, in quo B: planum
quod A talem esse, eligibilis est, quam grati-
ficari. Amari igitur coitu eligibilis secundum
amorem, amor igitur magis est amicitia, quam
ipius coitus, q; si magis huius, & finis hoci
coire igitur aut nō est penitus, aut eius quod
est amari grā nāq; & alij affectus, & artes sic *

Quomodo igitur se habent termini se-
cundum conuersiones, & eo quod magis fu-
giendi, vel eligibiliores sint, manifestum.
De bina

De conuer-
sione termi-
norum in Se-
cūda figura.

De conuer-
sione termi-
norum in Ter-
tia figura.

De bina coniugatione Oppositorum, eligendorum, uel fugiendorum. Cap. XXVIII.

Cum vero extiterint bina opposita, ut A & B, et A semper fuerit eligendum apud nos, & B fugiendum: & extiterint consimiliter etiam bina opposita, quemadmodum C & D, & fuerit C consimiliter fugiendum, & D eligendum & persequendum: dico si A & C simul fuerint meliora quam B & D, quod A erit melius quam B, & eligibilis. Quoniam enim A & B sunt opposita, & A est querendum, et B fugiendum, A est querendum, quemadmodum B est fugiendum, & hoc, quoniam omnia opposita sunt in una extremitate oppositionis. quod cum ita sit, dicemus quod A ex necessitate est eligibilis, et amabilius quam B. Quia si non erit eligibilis ipso, erit ergo aut e quale ipsi, aut D eligibilis eo, si igitur A & D sunt equaliter querenda, planum quod C & B erunt equaliter fugienda: quoniam B in abominatione est e quale ipsi A in electione sua. cum igitur res ita fuerit, erunt A & C similia in electione ipsi B & D simul: sed iam posuimus quod C & A sunt eligibilia: hoc itaque fieri nequit, & non cohæret. Sin autem posuerimus D eligibilis quam A, sequitur ut B sit minus in abominatione quam C. & hoc, quoniam id, quod est minus abominabile, opponitur ei, quod est minus querendum: quod autem est magis abominabile, opponitur magis querendo, si igitur D est magis querendum quam A, & C erit abominabilis quam B, & erunt D & B simul magis querenda & minus fugienda, quam A & C. sed magis querendum & minus fugiendum est melius: igitur D & B simul sunt meliora, quam A & C simul: cuius contradictorium posuimus. hoc enim fieri non potest & non cohæret. sequitur ergo si posuerimus, A & C meliora quam B & D, ut A sit melius quam B.

Exemplum in hoc ex materijs in eo qui tangitur concupiscentia, eligibilis enim ipse est, ut appetat morem gerere, quod quod morè gerat. & hoc, quoniam manifestum est eligibilis esse appetere morem gerere & non morem gerere, quam morem gerere cum hoc, quod non eligat morem gerere. sequitur ergo si quod proximum, quod eligere morem gerere dignius est, quam morem gerere. Et ex hoc monstrauit Plato dignius esse apud arantem, ut non coeat, quoniam coitus simul perimit desiderium eligendi morem gerere. sed cum non coiuuit, extat electio morem gerendi. Et concupiscentia, quemadmodum inquit Aristot. seu ex operatione sua proueniat coitus, siue non proueniat, est tamen appetitus coniunctus cum desiderio, & voluptate naturali à principio. Componitur namque ex concupiscentia & isto appetitu, & tunc perficitur operatio sua: quoniam plurimæ concupiscentiarum ita se habent, cum complentur cum artibus & cõsuetudinibus, ut perficiantur operationes harum artium, aut harum consuetudinum, secundum quod fecit ipsas homo ad mensuram operationum istius artis, & hoc quemadmodum fortitudo naturalis, cum coniungitur cum militia, tunc erit actus militiae secundum perfectionem. Iam itaque monstratum fuit ex hoc, quomodo est dispositio cõuersionum inter se, & quomodo ratiocinari possumus ex eligibili, & digniori secundum hanc speciem signorum. Consentaneum autem est quod Aristot. mentionem fecerit de hoc loco, & non de alijs locis: quoniam existimauit hunc esse proximum naturæ syllogismi, hoc est uniuersalitati suæ.

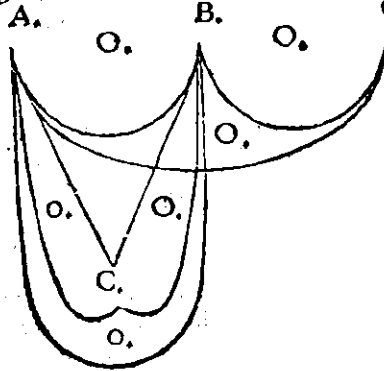
De Inductione, & syllogismo Inductiuo. Cap. XXIX.

Quod autem non solum dialectici, & demonstratiui syllogismi per prædictas efficiunt figuras, sed & rhetorici, & simpli quæcunque fides, et secundum

quæcunque methodum, nunc utique sit dicendum: oia. n. credimus aut per syllogismum, aut ex inductione;

Inductio igitur est, & ex inductione syllogismus, alterum extremum medio ratiocinari per alterum. Veluti si ipsorum A C medium sit B, per C monstrare A inexistens ipsi B: sic. n. facimus inductiones. Ut sit A, longæuum: in quo autem B, bilem non habens: in quo vero C, singulare longæuum, sicut homo, et equus, & mulus. A igitur inest toti C: omne enim C longæuum: sed & B bilem non habens inest oia C. Si igitur conuertitur C cum B, & non excedit medium, necesse est A inesse ipsi B. monstratum namque fuit prius, si duo quædam eidem insint, & ad alterum ipsorum cõuertatur extremum, quod conuertenti & alterum prædicatorum inerit. Oportet autem intelligere C ex omnibus singularibus compositum: inductio. n. per omnia.

Longæuum. Bilem non hñs. Hò, Equus, Mulus.

Homo, Equus, Mulus.

Est autem talis syllogismus primæ & immediatæ propositionis. quorum namque est medium, per medium syllogismus: quorum vero non est, per inductionem. Et quodammodo opponitur inductio syllogismo. hic enim per medium extremum tertio monstrat: illa autem per tertium extremum medio. Natura igitur prior & notior qui per medium syllogismus; nobis vero notior qui per inductionem.

De Inductione, & Signo, & reliquis syllogismis, qui sunt secundum potentiam eius, quod præcessit. Ca. XXIX.

Dixit. Oportet autem ut monstremus nunc, quod reliqui syllogismi, qui sunt in Rhetorica, & conditionibus, & persuasionibus, reducuntur ad syllogismos præcedentes, & ex hoc possumus certo dicere, quod omnes syllogismi sunt per figuras præcedentes, non solum demonstratiui, & dialectici, sed omnes syllogismi intellectuales, & omnino omnis veritas cadens in omni arte. hoc autem manifestum ex eo, quod omnis veritas, aut est per syllogismum, & illud quod est sine syllo, quodque signum nuncupatur: aut per inductionem, & quod est sine inductioni, quodque vocatur exemplum.

Inductio igitur est, cum monstrat semper illud, cuius uia est, ut sit maior extremitas in syllo inesse illi, cuius uia est, ut sit terminus medius in syllo per id, cuius uia est, ut sit terminus minor in ipso, secundum n. modum istum, quod ex ipsa sequitur, ex necessitate sequitur. Ut in exemplo, sit terminus Log. cum com. Auer. Q. ij nus

* Al. co. le. A igitur inest toti B: oia enim hñs longæuum. sed melior prius lectio.

Fit prius syllogismus prima figura, ipsius A de C per B: postea inductio, seu inductiuus syllogismus in tertia, ipsius B de A per C: demus in prima, quia minor est terminus cõuertibilibus,

De Inductione, & syllo Inductiuo.

nus medius inter A, & C per modum prædicationis fm naturalem consuetudinē litera B: & sit A terminus maior fm naturam, & B medius fm naturam, & C minor: et monstretur per literam C A inesse ipsi B, non autem A inesse ipsi C per literam B, fm modum, quo monstrabatur per syllogismum. Vt in exēplo ex materijs, si accipiamus loco A animal longæ vitæ, & loco B animal pauca cholera, & loco C mulum, equum, & asinum: et monstretur qd omne animal pauca cholera est longæ vitæ, ex eo qd induxerimus omnes species animalium pauca cholera esse longe vitæ, vt mulum, equum, & asinum: & per ipsa ostendamus, qd omne animal pauca cholera est longæ vitæ. Cū igitur fuerit hoc inductio, planum qd longæ vitæ hoc in loco erit terminus maior fm naturam, pauca autem cholera medius, particularia vero minor, nos igitur monstrauius maiorem inesse medio per minorem. Atqui monstratio hæc erit consequens ex inductione cōsequētia vera, hoc est proportionata consequentiæ conclusionis per syllogismum veræ figuræ, posteaq; induxerimus oēs species pauca cholera, & inuenerimus eas omnes longæ vitæ, tunc, n. sequetur, cū A, & B fuerint inuēta in omni C, hoc est longæ vitæ, & pauca cholera in mulo, equo, asino, & homine, vt A insit omni B, quemadmodum antea monstratum fuit, & hoc, qm cū induxerimus omnia animalia particularia, quorū loco accepimus literam C, conuertetur litera B cum litera C in prædicatione, et sequetur ex hoc, vt A insit omni B, fm qd antea monstratum fuit. Et propterea, quod est necessarium in inductione vera, est, vt in ipsa perficiatur omnia particularia ita, vt sic cōponatur syllogismus: omne pauca cholera est, aut mulus, aut equus, aut asinus, aut homo: & omnia hæc ex necessitate sunt longæ vitæ: igitur omne pauca cholera est longæ vitæ ex necessitate, cū vero in ipsa non perficiuntur oia particularia, non sequitur ex ipsa aliqd ex necessitate. Non est autem conditio hæc in inductione, ex eo qd trāsferatur ab inductione, quæ sit in dialectica ad inductionē, quæ sit in demonstratione, quemadmodum nonnulli arbitrati sunt, qm veritas inductionis in demonstratione forinsecus accedit, & ex eo qd aliquid nobis applicatur, non autem cōfert nobis inductio per se, si etiā complerentur omnia particularia, sed est quia prædicatum per se inest subiecto, per hoc igitur distinguitur hæc inductio ab inductione demonstratiua. Quod autem oporteat inductionem istam appropriari Dialecticæ, & vniuersaliter Dialecticam eē, manifestum ex eo, qd conditio Dialecticæ est, vt in ipsa sit syllogismus veræ figuræ, quod cū ita sit, oportet vt inductio quæ sit in ipsa, sit per modum, quo in ipsa sequatur necessarium quod intendimus. Amplius distinguitur ab inductione, quæ sit in demonstratione, aut quemadmodum diximus per subiectum substantiale, aut quoniam in inductione, quæ sit in Dialectica, complentur omnia particularia secundum opinionem, non autem secundum veritatem, & ita oportet intelligere quod hoc in loco dicit Aristote, & secundum hoc soluuntur omnes dubitationes, quas est assecutus Abunazar.

An vero Dialectica faciat inductionem, in qua non perficiuntur omnia particularia: & an vis inductionis sit vis exempli, de hoc quæretur in libro Dialecticæ.

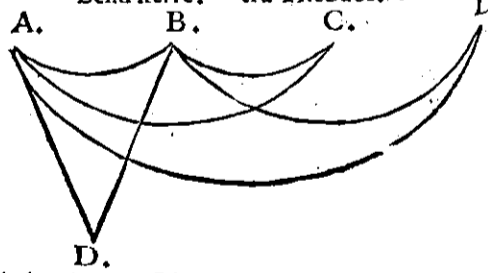
Dixit, In inductione autem monstratur semper id, ad quod monstrandum per terminum medium non est via, quodq; etiam non est manifestum per se, quod enim monstratur per terminum medium, non potest monstrari, nisi per ipsum: in eo autem quod est per se manifestum facere inductionem, est superfluum, & hoc est vnum, per quod distinguitur syllogismus ab inductione. Inductio autem, quemadmodū diximus, com-

municat cum syllogismo, eo qd est in tribus terminis: distinguitur autem ab ipso, eo qd in syllogismo monstratur maior extremitas inesse minori per mediū terminum, sed in inductione ostēditur maior extremitas inesse medio, eo qd inest minori extremitati: hoc est illud cuius via est, vt in syllogismo sit extremitas maior, & terminus medius, & minor extremitas: non autem quod illud, per quod monstratur quæsitum per inductionem, sit in ea terminus minor: neq; qd illud, cui ostenditur quæsitum inesse, sit terminus medius. Distinguitur etiam ab ea consimiliter syllogismus, eo qd est prior fm naturam, inductio autem est prior fm scientiā. Hæc igitur tria sunt, per quæ distinguitur syllogismus ab inductione perfecta, non autem ab alijs.

De Exemplo. Cap. XXX.

Ed exemplum est, quando extremū medio inexistens monstratum fuerit per simile tertio, oportet autem medium tertio, & primum simile notius esse inexistens. Vt sit A, malum: B, contra confines bellum inferre: in quo C, Athenienses cōtra Thebanos: in quo autem D, Thebanos cōtra Phocenses. Si itaque velimus monstrare quod bellum gerere cum Thebanis est malum, accipiendum quod contra confines bellum gerere est malum. huius autem fides ex similibus, vt quoniam Thebanis, quod contra Phocenses. Quia igitur malum est, quod cōtra confines: quod vero contra Thebanos, contra confines est: planum, quod contra Thebanos bellum gerere malum. manifestum itaq; quod B ipsi C, & ipsi D inest: ambo enim sunt contra confines bellum inferre: & quod A ipsi D, Thebanis enim non contulit bellum contra Phocenses. quod autem A ipsi B inest, per D monstrabitur. Eodem autem modo, si per plura similia fides fiat mediij ad extremum.

Malū. Cōtra confines Athenienses cō Thebani cō bellū inferre. tra Thebāos. tra Phocēses.

Thebani contra Phocenses.

Planum igitur, quod exemplum est, neque vt pars ad totum, neq; vt totum ad partem: sed vt pars ad partem, quādo ambo sub eodem sint, notum vero alterū. Et differt ab inductione: quoniam illa qd ex omnibus inuiduis extremum monstrabat inesse medio, & ad extremum nō coaptabat syllogismum: hoc autem & coaptat, & non ex omnibus monstrat.

Ad hoc vt inductio cōcludat necessario, oportet oia singularia induci.

Nota de inductione demonstratiua & ista eius ad topicā.

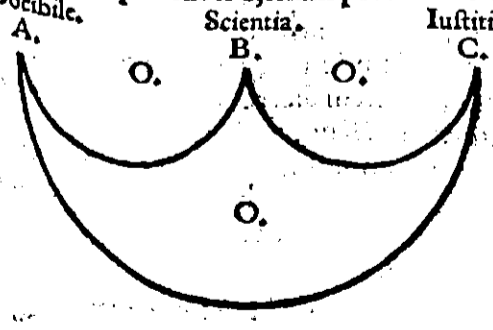
Nota qd inductionem monstrat: & quō differat a syllo.

Tractatus de Exemplo. Cap. XXX.

Exemplum vero est, cum ostendimus maius inesse minori, in eo quod ostendimus medium inesse simili minori per inuentionem maioris: cum medium inesse minori, & maiorem simili minori extremitati manifestius extiterit eo, quod uolumus monstrare, hoc est maiorem inesse minori. Vt in exemplo, si fuerit extremitas maior A, & minor C, & medius B, & E simile ipsi C: sit autem B inesse ipsi C, & A ipsi E notius, quam A inesse ipsi C. Exemplum in hoc ex materijs, si accipiamus loco A iniustum, loco B interimere Athmanem, loco C interimere pios, & loco E interimere Omarem. Cum igitur monstrare uoluerimus, quod interimere Athmanem est iniustum, praemittemus ad hoc, quod interimere pios est iniustum. hoc autem monstrabimus, eo quod interimere Omarem est iniustum: ergo interimere pios: & interimere pios est iniustum: ergo interimere Athmanem est iniustum. Planum autem, quod Athmanem esse pium, & interimere Omarem esse iniustum, est notius apud nos, quam quod interimere Athmanem sit iniustum. Planum igitur quod monstrauimus maiorem extremitatem inesse medio: puta cum dicebamus interimere pios esse iniustum, per id, quod ipsa inerat simili minori extremitati, & hoc est interimere Omarem, quod est simile Athmani secundum pietatem, et coaptationem. Consimiliter accidet, si manifestum fuerit maiorem extremitatem inesse medijs, eo quod inest multis similibus, dummodo non compleantur omnia particularia: tunc enim erit inductio praecedens. Planum igitur ex hoc, quod exemplum est monstratio, in qua fit progressus a particulari notiori ad ignotius, quoniam similitum non est unum sub altero: & quod inductio est progressus particularium notiorum ad uniuersale ignotius, & syllogismus ab uniuersali notiori ad suum particulare ignotius, hoc est ad conclusionem intrantem sub propositionem maiorem. Differunt autem exemplum atque inductio, de qua mentionem fecimus, in hoc: quoniam inductio est ex omnibus particularibus ingredientibus sub terminum medium, & ostendit quod terminus maior inest medio: sed exemplum non ex omnibus particularibus ostendit maiorem extremitatem inesse medio.

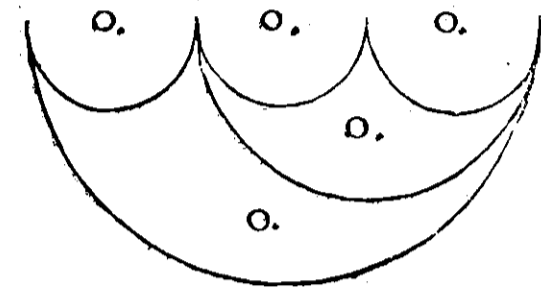
De Abductione. Cap. XXXI.

Abductio vero est, cum primum medio inexistens manifestum sit: ultimo autem medium, obscurum quidem, sed similiter credibile, aut magis quam conclusio. Amplius, si pauca sint media ultimi et medij: omnino enim propinquius scientiae accedit esse. Vt sit A docibile: in quo B, scientia: C iustitia. quod igitur scia docibilis, planum: si autem virtus scia, obscurum. si igitur B C sit, aut magis credibile, quam A C, abductio est: est. n. proximus ipsi scire, eo quod assumpsimus A C, sciam prius non habentes.

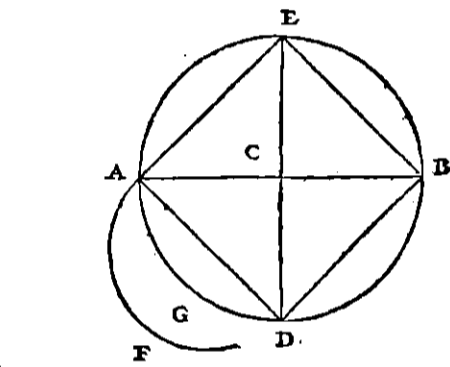

Autrursus si pauca sint media ipsorum B C: nanque et sic proximus ipsi cognoscere. Veluti si K esset quadratum: in quo autem E, rectilineum: in quo vero F, circulus: si ipsius E F unum solum esset medium, hoc quod est, cum lunulis aequalem fieri circulum rectilineo, esse posset prope ipsum cognoscere.

Quadrati. Rectilineum. Per lunulas aequale fieri. Circulus.

Minor E F probat per unum pedum: & id abductio fit in hac ratione.

Per hanc descriptionem monstrabat Hippocrates circulus quadrati.

Cum vero B C, neque credibilis sit, quam A C, neque pauca media, non dico abductionem: neque quando B C sit immediatum, tale enim scientia est.

De Inductione, seu Abductione. Cap. XXXII.

Monstratio autem, quae est per inductionem, confert in eo quod accipitur pars syllogismi, cum propositio, quae monstratur per inductionem, ponitur propositio minor in syllogismo prima figura, & maior est per se manifesta, & hoc etiam consimiliter, cum fuerit inuentio termini medij minus, occulta quam conclusio, aut aequalis ipsi in occultatione. Quod igitur sit propositio minor, quoniam cum fecerimus ad ostendendam propositionem maiorem, & compleuerimus omnia particularia secundum conditionem praedictam, iam monstrata erit conclusio per ipsam inductionem. non autem quod ostenditur per ipsam est utile, ex eo quod ponitur in ipso pars syllogismi, sed erit hoc manifestius per inductionem tantum absque eo, quod syllogismus coapteretur inductioni. Quod autem sit minus occulta quam conclusio, aut aequalis ipsi in occultatione, quoniam si fuerit magis occulta quam conclusio, fieri non potest, ut monstraretur tantum per terminum medium, non per inductionem. & hoc, quoniam occultum, quod ostenditur per inductionem, ex necessitate est minus quam occultum, quod monstratur per syllogismum: quod si non, erit potentia syllogismi & inductionis una. Log. cum com. Auer. Q. iij. accidet

Auer. p Abductione habebat Inductionem: & ideo multa confudit.

Quod monstrat per inductionem est minus occultum, si quod syllogismus

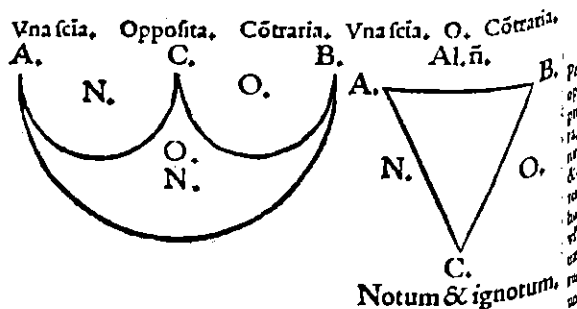
PRIORVM RESOLVTORIORVM

accidet nanque vt occultatio propositionis, quæ non
stratur per inductionem, sit æqualis illi, quæ monstra-
tur per syllogismum, hoc est conclusioni, cum fuerit
conclusio ea, per quam ignoratur illud, quod ignora-
tur per propositionem minorem, quod est magis vni-
uersale. Vt in exemplo, si fuerit quæsitum, an omnis
prudencia sit disciplinabilis, & solliciti sumus ad hoc
monstrandum per duas propositiones: quarum vna
est, quod omnis prudencia est scientia: & secunda quod
omnis scientia est disciplinabilis: erit igitur maior pro-
positio per se nota, puta quod omnis scientia est disci-
plinabilis: minor autem erit penitus ignota, dum igno-
rabitur conclusio. quoniam, cum sciemus quod al-
qua prudencia, hoc est sapientia, est scientia, sciemus
etiam quod est disciplinabilis. sed quæsitum erat, an
omnis prudencia sit scientia, & disciplinabilis. cum igi-
tur verificatum nobis fuerit, quod omnes prudentiæ
sunt scientia, erit etiam verificata nobis minor, puta
quod omnis prudencia sit scientia, posteaquam igno-
rantia nostra in ipsis fuerit super re vna, hoc est in mi-
nore propositione ac conclusione: & hoc ex parte, qua
inuentio in ipsis est nota per se, sed vniuersalitas fuit
ignota. Cum vero fuerit conclusio ignotæ inuentio-
nis in parte & in toto, hoc est simpliciter, & fuerit maior
nota per se, & minor in eo quo viam habet vt mōstre-
tur per inductionem, sequitur ex necessitate, vt scien-
tia in ipsa sit maior, quàm scientia in conclusione. &
hoc accidit, cum particularia facientia inductionem,
fuerint determinata secundum numerum. Quemadmo-
dum accidit: Antiquo Geometrae volenti monstrare
inueniri figuram quadratam æqualem circulo, qui &
posuit propositionem maiorem, quod omni figuræ ha-
benti lineas inuenitur quadratum æquale, quod est no-
tum apud Geometras: deinde sollicitus fuit ad mon-
strandum, quod omnis circulus est æqualis figuræ re-
ctilineæ, posteaquam diuisit circulum ad figuras pau-
cas secundum numerum æquales figuris rectilineis,
quæ sunt figuræ lunares, quoniam si diuideretur totus
in figuras lunares, iam esset illud, quod fecit per indu-
ctionem hoc in loco, secundum eam consuetudinem,
qua minor propositio est minoris occultatiōis, quàm
conclusio. Quod si non fuerint media determinata,
quemadmodum se habent istæ propositiones, non erit
ostensio per inductionem, sed monstrabuntur per syl-
logismum. Et propterea dixit Aristo, in consimilibus
propositionibus quod non vocatur monstratio, quæ
fit in hoc, inductio. Quoniam monstratio cadens in tā
li propositione, aut erit per syllogismum, aut per ex-
plum, aut per inductionem, in qua non perficiuntur
omnia particularia: sed iam exposuit hoc in loco, quod
species ista inductionis est exemplum. Consimiliter
cum media minoris propositionis multa extiterint,
non vocabitur monstratio, quæ fit in hoc inductio.
Consimiliter etiam cum fuerit propositio maior nota
per se, tunc proprium erit propositionis, quæ monstra-
tur per inductionem, vt sit minor, & sit minus occulta
quàm conclusio, aut æqualiter, & sit non nota per se.

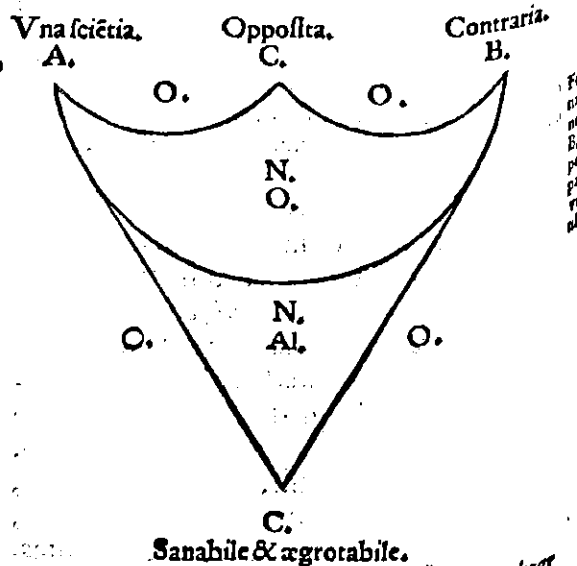
De Instantia. Cap. XXXII.

Ceterum instantia est propositio pro-
positio-
nitioni contraria. differt autem a
propositione, quoniam instantiam con-
tingit esse in parte: propositionem vero, aut
omnino non contingit, aut non in vniuersa-
libus syllis. Fert autem instantia bifariam, & per
duas figuras. bifariam quidem, quoniam aut vlt, aut
in parte omnis instantia: ex duabus vero figu-

ris, quoniam oppositæ feruntur propositio-
ni: opposita autem in prima, & tertia figura
concludunt solis. quando enim censeat om-
ni inesse, instamus, quod nulli, aut quod alii
cui non inest, horum autem nulli quidem ex
prima figura: alicui vero non, ex vltima. Vt
sit A, vnam esse scientiam: in quo B, contraria.
Cum igitur proponit vnam esse contrario-
rum scientiam, instat, aut quod omnino non
eadem oppositorum: contraria autem oppo-
sita: quare fit prima figura. aut quod notum
& ignotum, non vna: hæc vero tertia. de c nan-
que noto & ignoto, contraria quidem esse,
uerum: vnam aut ipsorum sciam eē, falsum.

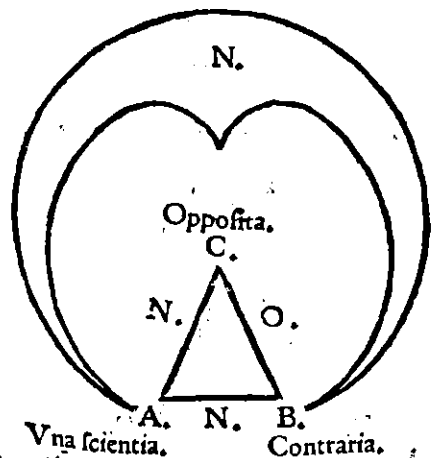

Rursus in priuatiua propositione consimi-
liter. cum enim censeat non esse vnam contra-
riorum, aut quod omnium oppositorum,
aut quod aliquorum contrariorum eadem, di-
cimus, vt sanabilis & ægrotabilis. omnium
igitur ex prima: aliquorum vero ex tertia figura.

Simpliciter enim in omnibus, cum vniuer-
saliter quidem instat, necesse ad vniuersale
contradictionem dicere eorum quæ propo-
nuntur, veluti si non existimet eandem con-
trariorum omnium, dicentem oppositorum
vnam. sic autem necesse primam esse figuram:
mediū enim fit quod vniuersale ad id, quod
ex principio. In parte vero, ad quod est vni-
uersale, de quo dicitur propositio, ut notum &
ignotum

ignoti non eandem: contraria enim uniuersaliter ad hæc, & fit tertia figura. mediū enim, quod in parte accipitur, ut notum & ignotū. ex quibus enim est ratiocinari cōtrarium, ex his & instantias conamur dicere. Quare et ex solis his figuris ferimus: in solis. n. his oppositi syllogismi: per mediam enim non erat affirmatiue. Amplius, & si pluris indigeat orationis, quæ per mediam figuram, veluti si nō det A inesse B, eo quod C non sequitur ipsum: hoc enim per alias propositiones planum. non oportet autem instantiam ad alia everti, sed statim manifestam habere alteram propositionem. Vnde & signum ex sola hac figura non est,

Considerandum autem & de alijs instantiis, ut de ijs quæ sunt ex contrario, & simili, & eo quod secundum opinionem: et si eam, quæ est in parte ex prima, aut priuatiam ex media possibile capere.

Tractatus de Instantia. Cap. XXXII.

Dixit. Instantia vero est ostensio per propositionem contrariam propositioni, quam intendimus destruere per instantiam. differunt autem ambæ propositiones, quoniam propositio, cuius intendimus destructionem, semper erit uniuersalis, quoniam ipsa est, per cuius destructionem destruitur conclusio in syllogismo, cuius vna propositionum est particularis, & altera uniuersalis. sed propositio contraria in potentia huic propositioni, erit uniuersalis, quoniam continet plus quam propositionem contradictoriam, quam intendimus destruere, erit autem ali quando particularis, cū fuerit magis appropriata propositioni, quam intendimus destruere, quam propositio contradictoria. Instantia vero erit secundum naturam prior in duabus figuris, in figura prima, ac figura tertia, & hoc, quoniam conclusio, per quam intendimus destruere propositionem uniuersalem syllogismi, aut erit uniuersalis, cū intendimus destructionem uniuersalem, aut particularis, cū intendimus destructionem particularem, & in particulari quidem proueniet conclusio ipsius secundum instantiam conclusio prima in tertia figura: in uniuersali vero in prima figura: siue propositio, quam intendimus destruere, fuerit uniuersalis negatiua, siue uniuersalis affirma

tiua: si enim extiterit uniuersalis affirmatiua, destruitur aut per uniuersalem negatiuam, aut per negatiuam particularem: si autem fuerit negatiua uniuersalis, destruetur aut per affirmatiuam uniuersalem, aut per affirmatiuam particularem. fiet autem contradictio: maiori propositioni, si uniuersalis quidem extiterit, in prima figura: si autem particularis, in tertia ex materijs per se. Vt in exemplo, si quispiam posuerit A inesse omni B, & uoluerimos destruere hæc uniuersalem per conclusionem negatiuam, ponemus quod A negatur ab omni eo, quod comprehenditur in B, & prædicatur de B sic, puta C, & B subijciatur secundum naturam ipsi C, & C subijciatur ipsi A. hæc autem est complicatio primæ figuræ ex necessitate. Quod si contradicemus ipsi contradictione particulari, accipiemus quod A negatur ab aliquo B, & erit pars ista B, & proueniet B subiectum secundum naturam ambabus extremitatibus. hæc autem est complicatio tertiæ figuræ, & erunt ambæ propositiones positæ ad contradictionem oppositæ in potentia propositioni, quam intendimus destruere, aut ex parte qua sunt magis uniuersales, aut ex parte qua sunt magis appropriatæ. Et eodem pacto faciemus, cū fuerit propositio, quam intendimus destruere uniuersalis negatiua. Vt in exemplo ex materijs, si intendamus contradicere dicenti, quod omnium contrariorum est scientia vna, & uelimus destruere hoc per propositionem uniuersalem negatiuam, accipiemus negatiuam comprehendentem ipsam, puta si dicamus, nullorum oppositorum scientia est vna. contraria uero quæ sunt subiectum propositionis, quam intendimus destruere, ponuntur sub oppositis. componetur autem syllogismus in prima figura: puta contraria sunt opposita: & nullorum duorum oppositorū scientia est vna: igitur nullorum duorum contrariorū scientia est vna. Quod si destruamus propositionem istam uniuersalem per propositionem particularem, accipiemus prædicatum ipsius negari ab aliquo contrariorum, & erit exempli gratia, quod sciti & ignorati non est scientia vna, & proueniet terminus medius subiectum duarū extremitatum, & componetur syllogismus, quoniam sciti & ignorati non est scientia vna: & scitum & ignoratum sunt contraria: igitur aliquorum contrariorum non est scientia vna. Eodem modo accidet, cū fuerit propositio, quam intendimus destruere, uniuersalis negatiua: hoc est si ipsam destruens fuerit uniuersalis, erit in prima figura: si autem particularis, erit in tertia figura. & quoniam manifestum est, quod oportet, ut complicetur syllogismus complicatione, quæ rei existenti coaptetur: hoc est ut sit ex prædicatis in intellectu, secundum quod sunt in natura extra intellectum: & hoc est quod intelligitur per prædicatum secundum consuetudinem naturalem: manifestum quod destructio confirmatur complicatur in prima figura, ac tertia. quoniam materia propositionis, quam accipimus contradictoriam, in potentia enuntiat hoc, si sit uniuersalis, quemadmodum diximus, quod erit in prima figura: si autem particularis, erit in tertia. Sed destructio, quæ est in secunda figura, proueniet utiq; non ex eo, quod ponimus propositionem in potentia contradicentem propositioni, cuius destructionem intendimus a principio rei, secundum quod ipsa est per se manifesta: sed cū primo ponimus conuertentem ipsam secundum quod est per se manifesta: deinde ponimus quod ipsa conuertitur. Et propterea destructio in secunda figura, quemadmodum inquit Arist. indiget operatione multa. Vt in exēplo, si uoluerimos destruere, quod dicimus, A inest omni B, destructione uniuersali in secunda figura, ponemus primo, secundum quod est per se manifestum, quod C cōprehensum in B inest nulli A: deinde ponemus,

Quod p secundas figuram possit fieri instantia.

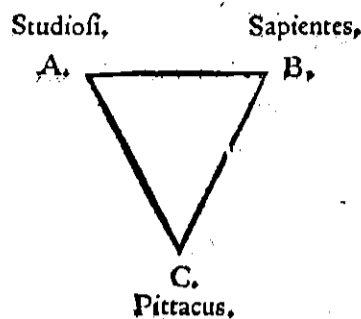
PRIORVM. RESOLVTORIORVM

ponemus, quòd hoc conuertitur, quousq; deueniens ad hoc, quòd A inest nulli C. sed hoc totum elongatur exiens à natura. & hoc, quoniam est prædicatio non secundum cõsuetudinem naturalem. & eodem modo se habebit res in destructione particulari, quæ est in prima figura. Istæ igitur sunt species destructionum, quæ sunt in figuris prædicatiuis. Caterum consimiliter etiam sunt destructiones, quæ accipiuntur à contrario, & à simili, & ab opinione accepta ab aliquo celebrato, aut à pluribus celebratis. destructio autem à contrario, & à simili erit in syllogismis conditionalibus. Exemplum vero destructionis à contrario, quemadmodum si aliquis ponat, quòd ille est bonus, qui amat omnes fratres suos, destruamus autem ipsum, si dicamus, si ille est bonus, qui amat omnes fratres suos: ergo malus erit, qui odio insequitur omnes fratres suos. Exemplum vero destructionis à simili, quemadmodum si aliquis ponat, quòd uisio est per aliquid exiens à videte ad visum, dicemus enim, si hoc ita est, erit igitur auditio per aliquid exiens ab audiete ad auditum. Exemplum vero destructionis ab opinione admissa, quemadmodum si aliquis dicat, non oportet ebrios excusari cum peccant, quoniam rex nõ admittit excusationes suas, sed eos insequitur punitione.

Quòd Aristoteles in locis hypotheticis à contrario, & à simili.

41

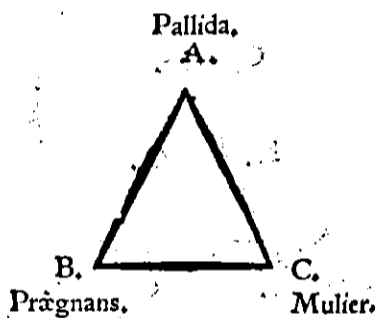
rum igitur & A & B de C prædicare, præter quòd quòd hoc quidem non dicunt propter cognoscere, illud autem accipiunt.

Prægnantem vero esse, quoniam pallida, per mediam figuram vult esse. quoniam enim sequitur pallidum prægnantes, sequitur autem & hanc, monstratam fuisse putant, quòd est prægnans. pallidum, in quo A: prægnantem esse, in quo B: mulier, in quo C.

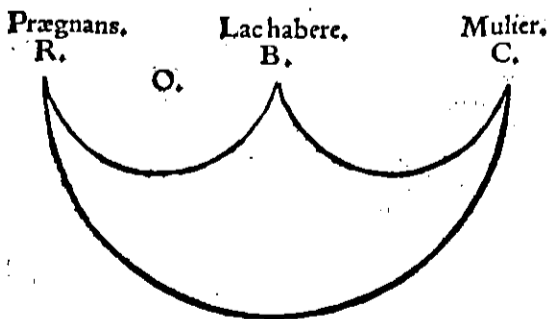
De Verisimili, & Signo. Cap. XXXIII.

Verisimile vero & signum nõ est idem: sed verisimile quidem est propositio probabilis: quod enim cognoscunt vt in pluribus ita fieri aut non fieri, esse aut non esse, hoc est verisimile, vt odire inuidentes, aut benevolentia prosequi amatos. Signum autem vult esse propositio demonstratiua, aut necessaria, aut probabilis. quoniam existente, est: aut quo facto prius, aut posterius facta est res, signum est, quòd factum fuerit, aut sit.

De Enthymemate. Cap. XXXIII.

Enthymema igitur est syllogismus imperfectus, ex verisimilibus, aut signis. Accipitur autem signum trifarium, quot modis & medium in figuris: aut enim, vt in prima, aut vt in media, aut vt in tertia. Veluti monstrare prægnantem, eo quòd lac habet. medium enim, lac habere. in quo A prægnantem esse; B, lac habere; mulier, in quo C.

Syllo enthymematico in prima figura insolubilis.

Quòd autem sapientes studiosi: Pittacus enim studiosus, per vltimam. in quo A, studiosum: in quo B, sapientes: in quo C, Pittacus. ve

Si igitur vna dicta fuerit propositio, signum fit solum: si autem & altera assumpta fuerit, syllogismus. Vt quoniam Pittacus liberalis: nam honoris cupidus liberales: Pittacus vero honoris cupidus. Aut rursus, quòd sapientes boni: Pittacus enim bonus: sed & sapiens. Sic igitur sunt syllogismi: præterquam quòd qui per primam figuram, insolubilis, si verus sit, vniuersalis enim est: qui vero per vltimam, solubilis, & si vera sit conclusio, eo quòd nõ est vniuersalis, neq; ad rem syllogismus: non enim si Pittacus studiosus, propter hoc et alios necesse sapietes: qui vero per mediam figuram, semper et omnino solubilis. nunquam enim fit syllogismus ita se habentibus terminis. non enim si prægnans pallida: pallida autem et hæc necesse prægnantem esse hanc. verum igitur in omnibus erit figuris: differentias autem habent quæ dictæ sunt. Aut igitur sic diuidendum signum: horum vero medium vestigium sumendum: Vestigium nanque, quòd scire facit, aiunt eẽ: tale autem maxime, quòd medium: Aut quæ ex extremis, signum dicendum, quæ vero ex medio, vestigium, probabilissimum nanque et maxime verum, quòd per primam figuram.

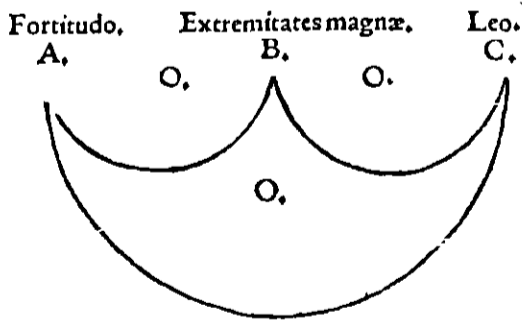
Tractatus

Tractatus de Signo, & Verisimili. Cap. XX XIII.

Dixit. Verisimile autem & signum non sunt vnum: quoniam verisimile est ex propositionibus probabilibus, & ex ijs quæ sunt ex possibili secundum plus, hoc est re aliqua, quod sit aut non sit secundum plus, et inueniatur aut non inueniatur: et hoc, quæadmodum, si aliquis dicat, quod inimici odio habent, & amici amant. Signum autem erit ex propositionibus, quæ sunt visa super inuentione rei, & essentia ipsarum, hæc autem visa, aut sunt necessaria, aut probabilia in veritate.

Ac signum quidem, quod significat super inuentione rei, prædicatur secundum tres modos, secundum quod sit prædicatio à terminis medijs i tribus figuris: hoc est vt prædicetur de minori, & subijciatur maiori, & tunc componitur signum in prima figura: aut vt prædicetur de vtriusq; simul, & complicabitur in secunda figura: aut subijciatur ambabus extremitatibus, & complicabitur in tertia figura. Exemplum huius in prima figura, si quispiam diceret, hæc mulier peperit, quia habet lac, sic enim componitur syllogismus, hæc mulier habet lac: & omne habens lac peperit: igitur hæc mulier peperit. & hæc est conclusio. Exemplum vero compositionis in tertia figura, sapientes sunt studiosi, quoniam Socrates studiosus, complicatur autem syllogismus hunc in modum, Socrates est sapiens: & Socrates est studiosus: igitur sapiens est studiosus. Exemplum autem compositionis signi in secunda figura, quæadmodum si aliquis dicat, hæc mulier peperit, quoniam eius facies est pallida, componitur enim syllogismus ita, hæc mulier est pallida: & quæ peperit est pallida, & concluditur secundum primam estimationem, quod hæc mulier peperit. Cum igitur verificatur in omnibus his tribus speciebus syllogismorum secundum ambas propositiones simul, vocantur syllogismi: cum vero vna duarum propositionum occultatur, aut propter ipsius declarationem, aut propter ipsius falsitatem, vocatur signum. Ac signum quidem, quod est in prima figura, non est deficiens, propterea quod vere sequitur conclusio ex ipso. Sed signum, quod est in tertia figura, est deficiens, quoniam conclusio accipitur vniuersalis, cum tamen secundum veritatem sit particularis. Quod autem est in secunda figura est imperfectum, quoniam in figura ipsa non est syllogismus ex duabus propositionibus affirmatiuis: quia non propterea quod mulier est pallida in tempore, in quo peperit, & hæc mulier est pallida, sequitur vt pepererit. Commune autem est omnibus his tribus signis, quod habeant propositiones veras, distinguuntur vero à se inuicem secundum figuras, in quibus componuntur. & quod ex ipsis vocatur signum secundum veritatem, est quod componitur in secunda figura & tertia, & est cum signum fuerit particularius vtriusq; extremitatibus, aut vniuersalius vtriusq; extremitatibus, hoc est extremitatibus quæstis, cum enim fuerit vniuersalius, componitur in secunda figura, cum vero extiterit particularius, complicatur in tertia. Signum autem quod componitur in prima figura, est verisimum signorum, & nobilissimum ipsorum, & hoc est, cui appropriatur nomen vestigijs.

didicit, mutauit animam in aliquo. verum passio hæc non est ex ijs, quæ natura à nobis insunt: sed quemadmodum ira, et desyderia, ex naturalibus motibus. Si igitur et hoc datum fuerit, et unum unius signum esse, et possimus accipere propriam uniuscuiusq; generis passionem et signum, poterimus naturam cognoscere. Si enim seorsum est alicui generi indiuiduo inexistens passio, ut leonibus fortitudo, necesse est signum esse aliquod: simul namque inuicem pati suppositum est: et sit hoc, magnas extremitates habere, quod et alijs inesse generibus non totis contingit. signum enim ita proprium est, quoniam totius generis propria est passio, et non solum propria, quemadmodum consueuimus dicere. Inerit igitur et in alio genere hoc, et homo erit fortis, et aliud aliquod animal. habebit igitur signum: unum enim unius erat. Si igitur hæc sunt, et poterimus talia signa colligere in his animalibus, quæ solum unam aliquam passionem habent propriam, unaquæque autem habet signum, quoniam necesse unum habere, poterimus naturam cognoscere. Quod si duo habet propria, totum genus, ut leo forte, et communicatiuum, quomodo cognoscemus utrum utrius signum, seorsum consequentium signorum? An si et alij alicui non totum ambo, et in quibus non totis utrunque: quando hoc quidem habeat, illud uero non. Si enim fortis quidem, liberalis uero non, habet autem ex duobus hoc: planum, quod et in leone hoc signum fortitudinis. Est itaque naturam cognoscere, in prima figura medium conuertit cum primo extremo, supergredi uero tertium, et non conuertit. ut fortitudo A: extremitates magnæ, in quo B: C autem, leo. cui igitur C, B omni, sed et alijs: cui uero B, A omni, et non pluribus, sed conuertitur. Quod si non, non erit unum unius signum.

Instancia.

Solutio.

Sylls ad cognoscendas iconis fortitudinem.

Accidia naturalia signant animam & corpus in principio creationis: accidia uero non naturalia solum animam.

De cognoscenda Natura. Cap. XXXV.

Naturam uero cognoscere possibile est, si quis det simul mutari corpus et animam, quæcunque naturales passiones sunt, qui enim fortasse Musicam

Tractatus de syllogismo Anatomico. Cap. XXXV.

Dixit. Syllogismus autem anatomicus inueniri vtriusq; poterit apud eum, qui admittat, quod accidentia animæ naturalia, quemadmodum ira & fortitudo, signauerunt animam & corpus à principio

pio creationis: quoniam notum est, qd accidentia non naturalia non signant corpus, licet forte signent animam, quemadmodum qui didicit artem musicam, signauit utriq; animam suam, nō autem ex hoc signauit corpus suum. Si enim aliquid ex animalibus creatum fuerit forte secundum naturam, aut timidum secundum naturam, dicere semper aliquis poterit, quod ista species animalium sunt signata ab istis accidentibus naturalibus. cum igitur admiserit hoc, & admiserit etiam, qd inest unicuiq; animalium speciei aliquid accidens ex accidentibus animæ naturalibus, sequitur ut inest unicuiq; ipsorum signum, & accidentia appropriata unicuiq; accidenti ex accidentibus animarum suarum naturalibus. Quod cum ita sit, fieri poterit, vt inueniatur syllogismus anatomicus. Vt in exemplo, quoniam leoni est fortitudo, oportet, vt à creatione sua illi inest signum significans supra fortitudinem suam: quoniam iam posuimus animam & corpus signari ab accidentibus animæ naturalibus, sit autem hoc signum in magnitudine extremitatum supremarum: oportet igitur vt inueniatur magnitudo extremitatum in omni animalium specie, quæ est fortis: quoniam sequitur, vt signum istud sit proprium fortitudinis. iam enim posuimus, quod omne accidens animæ habet signum proprium, cum igitur fortitudo inueniatur in alio à leone, quoniam homo & alia ab ipso sunt fortia: sequitur autem quod cum perfecimus signa significantia in unaquaque specie animalium super accidentibus animæ, vt ipsa approprientur vni speciei, aut pluribus vna specie: erit hoc, quod inuenitur in isto animali vno ex ipsis accidens vnum, aut plura vno accidente, quemadmodum si est in leone fortitudo & magnanimitas, & secundum vnumquodque istorum signum iam cognoscemus ipsum, & faciemus in eo anatomiam, & iudicabimus, quod cuiuscunque individuū inest hoc signū, quod illi inest hoc accidens ex accidentibus animæ. Syllogismus igitur anatomicus erit, cum conuertitur terminus medius cum maiore extremitate, & non conuertitur cum ipso extremitas minor, quoniam si

medius terminus non conuertatur cum maiore extremitate, non erit signum appropriatum huic vestigio, & non significabit super ipso. Vt in exemplo, si nō verificatur quod dicimus, omne habens magnas extremitates est forte, non erit utilitas in hac monstratione, cum dicimus, istum hominem esse fortem, eo quod habet magnas extremitates, & hoc, quoniam habemus utique, quod fortis habet magnas extremitates, habere autem magnas extremitates est terminus medius, & fortis est extremitas maior. cum igitur non verificatur conuersio extremitatis mediæ, quæ est magnarum extremitatum, cum maiore, quæ est fortis, fieri non potest, vt ex ipso monstremus, quod iste homo est fortis, quoniam magnarum extremitatum, quoniam hoc monstratur per duas propositiones: quarum vna est, quod hic homo est magnarum extremitatum: & omne magnarum extremitatum est forte. Ex conditionibus vero suis est, quod non conuertatur minor extremitas cum medio. quoniam si conuerteretur, esset omne magnarum extremitatum leo. et hoc, quoniam hoc in loco sunt tres termini, leo, fortis, & magnarum extremitatum: ac magnarum quidem extremitatum est terminus medius, & leo minor, & fortis maior. Quod si vera esset conuersio minoris extremitatis cum medio, puta quod omne magnarum extremitatum est leo, fieri non posset, vt magnæ extremitates inuenirentur in alio, quam in leone: & fieri etiam non posset, vt secundum hoc monstraretur in alio à leone, quod est fortis. quemadmodum si non conuerteretur medius cum maiore, non esset magnarum extremitatum signum appropriatum fortitudini.

Priorum resolutiorum cum Auerrois
media Expositione. fims.

AVERROIS

In syllo anatomico conuertitur mediu cum maiori, sed nō cum minori.

AVERROIS SEV ALVARDI ROSADIS
IN LIBRUM DE DEMONSTRATIONE
ARISTOTELIS MAXIMA EXPOSITIO,

*A Ioanne Francisco Burana Veronensi in Latinum sermonem conuersa:
quæ cum prius mendosi codicis culpa manca esset,
nunc aliarum conuersionum ope et collatione
reddita est absolutissima.*

PROOEMIUM.

Intentio in hoc tractatu est exponere analytica Secūda Aristotelis, qui liber de Demonstratione inscribit: quā non peruenit ad nos à reliquis expositioibus expositio sup verba. Aperiemus aut hoc fm consuetudinem ipsorū interpretum, exponentes libri intentionē, eiusq; partes, & ordinē, atq; vtilitatem. Dicamus igitur q intentio libri est speculari de demonstrationibus, atq; de definitionibus. De demonstrationibus vero tractat quo ad ea, quæ vicē exhibent materię ipsarū: & hæc in summa sunt propositiones verę. demonstrationes nanq; ex duobus consistunt: quorū vnū est propositio, & hoc est, quod vicem obtinet materię: alterū vero est ipsarū cōpositio, & hoc est, quod vicem exhibet formæ. quæ cū iam monstrata fuit in libro Syllogismi, ideo icipit hoc in loco sermonem facere de eo, quod supererat ex cognitione syllogismi demonstratiui, hoc est de materiã, ex qua cōponitur. & propterea vocauit ambos libros vnico noie. Dicitur aut est in libro de Syllo quid significet Analysis, resolutionem videlicet p contrarium, & diximus ibidē quid sit resolutio p contrariū, q; videlicet est resolutio contraria cōpositioni. Cōsiderat aut in istis ppositionibus numerum ac dīspōsitiones specierū ipsarū, vt eas assequamur, quatenus possunt deducere hoīem ad veritatem: non cōsiderat autē ipsas, quatenus sunt vna pars entium, sed eas cōsiderat, fm q; deducunt hoīem ad verificationē perfectā, & formationem pfectam. Differentiæ vero vltimæ, in quas diuidunt species demonstrationum ex parte materiæ, sunt dīxæ, quę inueniunt in demonstrationibus, fm q; faciunt addiscere alia ab ipsis, & sunt viles ad acquirēdam illorū verificationē: non aut differentiæ, quæ ipsis insunt, fm q; sunt vnum ex entibus: quæadmodum fecit Abunazar i libro suo. Et propterea quæ siuerunt hoīes nostri tps circa speculationē de demonstrationibus, & existimauerunt q; illud, quod adduxit Abunazar hoc in loco, sit res, quam dimisit Aristoteles hoc in loco, sed nos iam declarauimus hoc i sermone separato. Et posteaq; speculatus est de ppositionibus, & numerauit conditiones suas, tunc iam speculat de ipsis, fm q; sunt definitiones, & in summa fm q; perducunt hoīem ad formationem pfectam. propterea q; dīspōsitiō definitionū nō est similis dīspōsitioni syllogismi: qm̄ syllo habet formā & materiã, definitio aut nōn habet formam. Et propterea nō tractauit ipse Aristoteles p modū vniuersalis ac cōmuniis, postea p modū appropriati. Et hæc est pars prima i tra partes huius libri, quæ scribit in pmo tractatu. In definitionibus vero speculabitur primū species, & ea, ex qbus consistunt, & hoc, qm̄ in definitionibus non est aliquid procedēs modo formæ, puta aliquid cōe, neq; aliquid procedēs modo materiæ, ita, vt diuidatur

speculatio ipsius duas in partes, quemadmodum fit in demonstrationibus, hoc est, vt sit cōis oibus artibus, & huic arti propria. Qui vero existimauit, q; in definitionibus inuenit pars vniuersalis & cōis, cuius speculatio pcedat definitiones appropriatas vnicuiq; arti, is profecto errauit in hoc errore manifesto: quæadmodū existimatur fecisse Abunazar, et ppterea enumerauit Introductorū in parte cōi Logices. Nec alioqui ipse speculat definitiones ex parte, qua sunt vnum entium, sed ex parte, qua exhibent formationē perfectam fm naturam vnicuiusq; entū. Videtur itaq; q; speculatio sua in hoc libro sit de his duabus spēbus, hoc est de demonstrationibus, & de definitionibus, & non puenit vsq; ad differentias vltimas: qm̄ quod vnicuiq; arti appropriatū est, consuevit ipse de illo in ea mentionē facere: quæadmodū fecit in Naturali auditu, & in vndecimo de Animalibus, atq; mentionē fecit hoc in loco de differentiis vniuersalibus, & propinquis vltimis, & dereliquit vltimas ipsis artibus. Et propter hoc nō separauit Aristoteles hoc in libro partem appropriatam, in qua compileretur qualitas faciendi artes, in demonstrationes & definitiones, quæadmodum fecit Abunazar: sed hio mentionē fecit de eo quod sibi occurrit de differentiis primis demonstrationum, ac propositioinum consilii. Neq; itidē video, q; speculatio specierum ofonum demonstrationum, fm q; referunt, debeat in tractatu separari: qm̄ non hnt demonstrationes ac definitiones differentiam ex hoc modo nisi paucā, neq; tantam, quā opus est ad separandas tractatus, cōsuevit vero Aristoteles de illis mentionē facere in introductione illarum primarum partū. Et propterea non diuidit speculatio in libro suo, quatuor in partes, quemadmodum fecit Abunazar. Hęc igitur est libri intentio, et hæc sunt subiecta, de quibus cōsiderat.

Partes vero primæ, in quas diuidit, sunt duæ, quemadmodum diximus. Prima est speculatio de demonstratione: & hæc est, quam cōprehendit tractatus primus huius libri. Secunda vero est speculatio de definitionibus: & hæc est, quæ comprehendit tractatus secūdus. Tractatus autem primus diuidit etiam in partes minores, & sūt secundus. Nos aut vidimus hic, q; directio in partes i principio expōnis & dīstinctionis ab eo quod præcessit, sufficit pro dīnumeratione ipsarum hoc in loco: & sic est proxima compēdica, & longitudinē euitat, propterea q; non ponitur vnico ordinē sub generibus vniuersalibus: sed ordīnantur in gñe in cōpluribus locis, propter addiscētis necessitatem. Qui autem voluerit ipsas ex illis locis extrahere, & eas in principio totius tractatus dīnumerare, sua sit id facere.

Vtilitas vero huius libri est prima vtilitatū scientiæ Logicæ, hoc est instituere veritatē entium vniuersalū. De hac autem vtilitate locutus sui in alijs etiam locis. Ordo autem ipsius est post librum de Syllo proculdubio, tribus de causis. Quarū vna est: qm̄ vniuersale notius

Alpharabij error.

Vide idē. 2. Phy. cō. 16. & de Partib; animalium, in principio.

Dialo.

2. l. doctriæ Vide idē. 1. Coll. cap. 1.

Vtilitas.

Ordo.

AVER. PROOEMIUM IN LIB. DE DEMONS.

notius est particulari, & oportet pcedere in ordine doctrinae magis notum: quemadmodum oportet etiam in deductione quaeriti procedere: ibi. n. procedimus a noto ad ignotum, vniuersale vero notius est particulari, hoc est minus vniuersale: quoniam vniuersale assimilatur composito, particulare autem assimilatur partibus. & quod admodum vniuersale compositum notius est apud nos suis partibus, consilium hoc vniuersale apud nos notius est appropriato: propterea quia continet res multas appropriatas, aut partes, aut quocumque nuncupare volueris. Hoc autem declarauit Aristoteles in fine declarationis principii Naturalis auditus. Causa autem secunda est: quoniam speculatio essentialis est, cum speculamur de aliquo vniuersali, scilicet quod inest subiecto vniuersali, non autem subiecto particulari. Exemplo est demonstratio, qua ostendimus, quod anguli aequales duobus rectis insunt triangulo inaequalilatero. haec. n. non est speculatio essentialis: quoniam videlicet propositiones, per quas monstratur hoc, non sunt primae, neque praedicatae scilicet quod ipsum, ut monstrabitur in sequentibus huius libri. Et demonstratio, qua monstratur, quod oratio composita ex binis propositionibus veris est oratio syllogistica, est quod admodum oratio, qua monstratur quod triangulus inaequalium, & aequalium basium habent angulos aequales duobus rectis, & hoc, quoniam sicut aequalitas duobus rectis non inest triangulo inaequalium laterum, scilicet quod inaequalium laterum, sed scilicet quod est triangulus: sic & complicatio syllogistica inest propositionibus veris, hoc est, quod concludit, non scilicet quod sunt verae, sed scilicet quod sunt duae propositiones tantum. Haec igitur est causa secunda. Causa autem tertia est: quia sic non contingit iteratio in doctrina, propterea quod qui facit doctrinam per hunc modum, monstrare poterit per se ex propositionibus veris seorsum, & probabilibus seorsum, et reliquis etiam speciebus propositionum: si inueniantur propositiones aliae, quae faciant syllogismum perfectum in figura, praeter has duas propositionum species. Praeponi autem, aut postponi librum hunc reliquis libris propriis nihil est quod cogat pro doctrinae modo, sed, propter maius bonum, hoc est, quod melius se habet. ipse. n. est, qui primo intendit in parte composita, reliqui vero secundo intendunt. Et ideo exorsus est Aristoteles librum de Syllogismo, monstrans & significans quod intentio ipsius in sermone suo est hic liber, quod. n. in hoc inuestigatur, est demonstratio: quod autem ibi, est syllogismus: ibi autem inquisitio sit de syllogismo propter inquisitionem de demonstratione.

Existimauerunt autem nonnulli, quod quemadmodum melius est, ut primo inquiramus de aliquo intelligibili, & inuestigemus per viam Dialecticam, postea sequatur inquisitio demonstratiua: ita melius sit in doctrina, ut incipiamus a libro Dialecticis, post partem eodem, deinde sequatur liber de Demonstratione. Sed quod existimauerunt, non se habet ita, quod quod admodum melius est, ut praecedat inquisitio dialectica inquisitionem demonstratiuam, ita melius sit etiam, ut praecedat cognitio modorum propositionum probabilium cognitionem modorum propositionum verarum. Quoniam conditiones, quibus propositiones verae ordinantur, sunt aliae a conditionibus, quibus propositiones probabiles ordinantur. Quoniam ordines probabiles sunt secundum consuetudinem ciuitatum, & populorum, & secundum diuersas ciuitatum species: ordines autem verarum sunt secundum conditionem vnam, ut videlicet sint essentialia, & alias conditiones ab essentialibus, secundum quod dicemus. Et propterea consistit cognitio ordinum, propositionum probabilium non est vltimus respectu ordinum, propositionum verarum, ita, ut opus fuerit connumerare ordines, propositionum probabiles, dum connumeraret ordines, propositionum verarum, ordines. n. illarum, propositionum sunt alij ab istarum ordinibus. Et ideo errauit Ales sine errore manifesto, quod existimauit quod Dialectica praecedat arte Demonstrationis, eo quod accidit, propositiones primas intelligibiles esse etiam probabiles, & non conuertitur: & ideo oportet ut praecedat subiectum vltimum, quod ipse

is inest. Sed hoc esset verum, si esset intentio in libro de Demonstratione numerare propositiones intelligibiles, sed haec non est intentio: sed intentio sua est tradere signa, & ordines perducere ad ipsarum notitiam. Et similiter non est intentio in libro Dialecticis connumerare propositiones probabiles: sed intentio sua est tradere signa, per quae constituunt, quae quidem sunt alia a signis, propositionum intelligibilium. Neque est aliqua utilitas, qua prebeat cognitio ordinum propositionum dialecticarum. Non. n. scimus quod oportet intelligibile sit probabile, nos. n. inuenimus propositiones multas intelligibiles, quae tamen non sunt probabiles: & haec sunt, quas petitiones vocant, sed via istius veri est cum pauca speculatione, & rerum ignorantia. Atqui cognitio non propositionum dialecticarum praecedere propositiones intelligibiles aliud est, quam ordinem praecedere ordinem, et in hoc fuit error illius. Fortasse. n. res se habet in contrarium, quoniam dici potest non cognosce ordines, per quos acquirimus propositiones probabiles secundum veritatem, nisi cognoscamus quantum deficiunt ab ordinibus veris, hoc est res, per quos possumus propositiones veras, hoc autem non assequitur nisi ille, qui cognoscit ipsas veras. cognitio. n. verarum, per quae acquirimus veras, est aliquid necessarium in cognitione essentialis ipsarum: quoniam ipsas acquirimus per opinionem, opinionem autem definies, quod accidit ex priuatione veritatis: non oportet autem, ut in definitione veritatis accipiat definitio opinionis, quemadmodum se habet in habitu & priuatione, quoniam priuatio non potest definiti nisi per relationem ad habitum: non oportet autem ut habitus in cognitione sua formetur per relationem ad priuationem: nisi fortasse sit ex parte, qua est perfectus, priuatio vero deficientis: & in summa ex parte, qua est habitus, hoc est ex parte, qua est relatiuum. Et propterea fieri potest, ut dicamus quod cognoscere defectum ordinum probabilium a veris oportet nobis, secundum quod acquirimus id, per quod perficimus cognitionem in veris, sed differentia inter has duas perfectiones est: quoniam istae perfectiones non sunt de essentialibus verarum: perfectiones autem, per quae deuenimus ad cognitionem probabilium per cognitionem verarum, videntur autem esse de essentialibus, aut propinquae essentialibus ipsarum. Hoc autem intelliges ex definitione scientiae, & opinionis. quoniam dicimus opinionem esse scientiam imperfectam: nec tamen sequitur, ut dicamus scientiam esse opinionem perfectam, nisi secundum modum metaphorarum, & constitutionis nominum poeticorum. Quocumque autem res se habeat, consentaneum est, ut incipiamus ab eo quod est magis secundum naturam desideratum, id est ab eo, quod est natura dignius, hoc autem est constructio demonstrationis. Declaratum est igitur ex hoc sermone, quae sit intentio libri, & quae utilitas, & quis ordo ipsius, & partes suae, & hoc est, quod intendebamus aperire secundum consuetudinem virorum, quod solent exponere. Nomen autem compositoris id est, quod dixerunt expositores in principio libri de Syllogismo.

Proportio vero eius ad reliquas partes huius artis est, quemadmodum proportio principatus ad eos, qui principatus sunt subiecti, & finis ad ea, quae sunt ante finem. Sed proportio partis communis est: proportio eius, quod est ante finem, ad ipsum finem, quae est velut proportio dominatiui subiectorum ad ipsum dominum. Proportio vero ad reliquas quinque artes vere est, quemadmodum proportio domini ad sibi subiectos, et illius cui subministratur ad ministros. illa enim adiuentia sunt, ut subministrant scientiam demonstratiuam, quae prouenit ex hac parte, id, quod per suadone dialectica aut oratoria persuadetur, aut verisimilitudine poetica fingitur. Sed iam oportet, ut procedamus ad expositionem vniuersi cuiusque verborum, quae dicta sunt ab Aristotele, cum adiutorio Dei, a quo petimus directionem in cognitionem ipsius veritatis.

*a. l. vniuersum

Tex. q. d. s.

Nonnullorum opinio de libri ordine, ac eius consuetudine.

a Al. lect. ex Abramo, & Iacob. nam regulae ipsarum probabilitatis, & testimonio confirmat: & totum illarum species, ut sunt testimonio comprobatarum. ordines

b Al. lect. ex Ab. & Ia. ita ut in numero regularum propositionum probabilitatis includat potentiam numerus propositionum verarum. Auicennae error.

ARISTOTELIS

ARISTOTELIS STAGIRITAE,

PERIPATETICORVM PRINCIPIS
POSTERIORVM RESOLVTORIVM

LIBER PRIMVS,
cum Auerrois Cordubensis
magnis Commentarijs:

Ioanne Francisco Burana Veronensi
interprete.

SVMMA LIBRI.

De Demonstrationis essentia, cōditionibusq; ad eam
requisitis. De differētia demonstrationū quōd seu
qa, et pp qd. *Quae figura aptior sit demōstrationi.*
De ignorantiae speciebus, quae in scientijs accidunt.
Finitos esse demōstratiuarum propositionum ter-
minos. De demonstrationum varijs speciebus, ac
earum inter se comparatione. De varijs demum
theorematibus ad demōstrationē confrentibus.

Omni doctrinam, omnemq; disciplinam intellectu-
nam ex praexistenti fieri cognitione. Quot sunt praeco-
gnitionum modi, quaeq; ea, quae praecognoscuntur.
Dubitationum solutio circa hanc propositio-
nem contingentium. Cap. I.

Mnis doctrina, & oīs disciplina di-
scursiva ex praexis-
tente fit cognitiō-
ne. Manifestū au-
tem hoc speculan-
tibus in omnibus.
Mathematicę nan-
que scientiarū per
hunc modum ac-
cedunt, & aliarum vnaquaeq; artium. Consi-
militer autem & circa rationes, & quae per syl-
logismos, & quae per inductionem, ambæ.n.
per ea quae praecognoscuntur faciunt doctri-
nam: illae quidem accipientes, tanquam a cog-
noscentibus, istae vero monstrantes vltē per
id, qd manifestū sit singulare. Itidem & Rhet-
orice persuadent. aut.n. per exēpla, quod est
inductio; aut p enthymemata, quod est sylk.

Dixit Aristoteles. Omnis do-
ctrina, & omnis disciplina in-
tellectiva fit ex cognitione
praecedente. Huius aut enun-
tiationis veritas apparet per
inductionē. Et hoc, quoniam
scientiae doctrinales consistūt
super quęstis suis in hunc modum, & simili-
ter vnaquaeq; reliquarum artium. Et eodem

exemplo procedit dispositio in eo, cui accidit
veritas per orationem, hoc est per syllogis-
mum, & inductionem, quonia omne, quod
assequimur p has duas vias, assequimur vtiq;
per ea, quorū cognitio praecessit. quod enim
cognoscitur per syllogismum, tunc cognosci-
tur, quando propositiones cognitae fuerint.
& propositio vniuersalis, quae mōstratur per
inductionem, monstrari vtiq; poterit per in-
ductionem, cum apud nos praecesserit mani-
festatio reliquarū partium. Et Oratores etiā
adducere possunt enūtiationes persuasivas,
cum praeposuerint, & adduxerint exempla,
aut adduxerint syllogismos imperfectos.

*al. le. Inqui-
sitionem.

*al. le. enthy-
memata.

Nuntiatio hae, quemadmodum dixit
Abunazar, comprehendit sub subiecto
suo omnia, quę cunq; sunt in hoc libro.
& hoc, quoniam cum dixit: Omnis do-
ctrina, & omnis disciplina: comprehen-
dit sub se omnes species quaestorum,
quae procedunt fm viam verificatio-
nis, & fm viam formationis. Et cum dixit: fit ex cog-
nitione praecedente: comprehendit omnes species propo-
sitionum, & omnes species partium definitionum fa-
cientium formationem, neque est aliquid in hoc libro
aliud a speciebus quaestorum, & speciebus propositio-
num. Sed fieri potest, vt hęc enuntiatio comprehendat
artes logicas quinque, & species definitionum, & par-
tes definitionum. Quod autem dixit, intellectuua, ponit
ac si diceret, omnis disciplina per orationem, quoniam
disciplinarum alta fit per orationem, alia fit per actum;
quemadmodum sunt artes, quae addiscuntur per acqui-
sitionem. Quod autem dixi, per orationem, intelligo p-
ratiocinationem. & in hoc separatur disciplina popula-
ris, fm qd est disciplina sine ratiocinatiōe. Themistius
vero hic posuit enuntiationem istam vniuersalem arti-
bus, ac scientijs, per artes intelligit eas, quae addiscun-
tur per experimentum. & hoc, quoniam quicunq; ad-
discit aedificatoriā, poterit ipsam addiscere a magistro;
cum videlicet praeposuerit, ac praecognouerit lutum,
ac lapides, & reliqua, quae disponuntur & approprian-
tur volēti ipsam addiscere. Verum hoc, quod dixit, nō
intendit Aristo, neq; est etiam omnino verum. Addi-
scens enim mutus & surdus potest addiscere artem edi-
ficatoriā experimento, & nuntibus, quos faceret ipse
magister, praeter qd praecesserit apud ipsum vlla cog-
nitio: quemadmodum faciūt multi, & praecipue animan-
tia, quę suscipiunt disciplinam. Atqui enuntiatio vera
est, ac necessaria in ijs, quę addiscuntur per syllogismū.
Et cum praecognouerit addiscens nomina rerum, quae
sunt in artibus, quae addiscuntur per viam experimen-
ti a magistro, facilius quidem addiscet, verum hoc non
est necessarium, vt in dispositione disciplinae, quae fit p-
orationem. Sed oportet etiam, vt consideremus de
hac enuntiatione quod dixit Abunazar, & alij, an com-
prehendat verificationem inductam, & formationem;
Quoniam verba Arist. & exempla quibus vitur, vi-
dentur esse ex materia verificationis, non ex materia
formationis, & fm hanc dispositionem exposuit The-
mistius locum istum: licet connexerit etiam cognitio-
nem dirigentem ad formationem, & verificationem
simul cum cognitione operante vtrancq; intentio tam-
en sua est de cognitione operante tantum. Dicamus
igitur, quod intentio sua prima in hac enuntiatione est
declarare, praecognitionem operatē verificationem
consequi

*Ab. le. ex-
perimētum.
*al. l. per ar-
tificem,
An hęc enū-
tatio cōis
sit artibꝰ, &
scientijs.

An hęc enū-
tatio cōpre-
hendat incō-
plexorū cog-
nitionem.

De cognitio-
ne dirigente,
& operante
seu agēte, vi-
de Auer. in
princ. Epito-
mes, & i. ca.
de Rhet. de
mātua.

* al. se. passu
mi veritati.

consequi veritatem per se. Hoc autem manifestum est ex his, quorum veritatem iuestigauit. & hoc, quoniam, non inquit in ipsis aliquid, quod faciat ad formationem. existimauerunt tamen, quod enumerauerit res dirigentes ad formationem, & res dirigentes ad verificationem.

Amplius si ponamus res facientes ad formationem reponi sub hac enuntiatione, tunc erit enuntiatio æquiuoca, & hoc, quoniam modus, quo propositio prima facit verificationem in cõclusionem ignota secundum naturam, & verificamus ipsam propter propositionem primam per se notam in animo, non est idem modus faciendi definitionem formationem cõplicitam ex partibus definitionum, & hoc, quoniam in ambobus istis non est via ex cognitione ad ignorantiam secundum vnam similitudinem. & hoc, quoniam propositiones possunt esse notæ secundum naturam, conclusio autem ignota: cumque complicauerimus propositiones, proueniet necessario ex ipsis conclusio cognita. Sed partes definitionum non possunt esse cognitæ prima notitia apud nos, cum definitiones sint ignotæ nobis, per similitudinem, quæ est in propositionibus cum conclusione. sed quando sunt apud nos cognitæ, siue per se, siue per syllogismum, erit etiam definitio cognita per se: licet quandoque accidat ipsam esse parum manifestam, & propterea definitiones istæ, ut extrahantur, indigent via diuisionis, & via compositionis. Et hoc est vnum ex his, quæ dixit Aristoteles, quod non est demonstratio super definitionem, hoc est quod ipsa insit definito, quando definitum fuerit notum esse, & definitio ignota, quoniam cum fuerit definitio ignota naturaliter, & definitum notum esse, sequetur formatio ipsius per demonstrationem secundum accidens: quoniam demonstratio exhibet per se verificationem partibus definitionis eo modo, quo notum per se exhibet verificationem ignoto per se. Fortasse autem partes definitionum exhibent definitiones, sed non eo modo, quo notum secundum formationem per se exhibet ignotum secundum formationem per se, quoniam non inuenitur in formatione hæc species viæ, hoc est ut procedatur sic ex formatione nota per se ad formationem ignotam nobis secundum naturam, ita ut extrahatur ignotum ex ipso cognito. Nam si ita esset, quid opus esset in definitionibus ignotis secundum naturam constitutione syllogismi ad ipsas extrahendas? Cæterum his omnibus insistemus, si Deus voluerit, in secundo. Et propterea non inuenies in definitionibus petitionem principij simpliciter, quemadmodum multi existimauerunt, sed si inuenitur in ipsis petitio, est antecessionis & postpositionis ratione secundum esse, hoc est, ut præcedens sequatur, & sequens antecedit, quemadmodum si acciperet dies in definitione solis, & sol in definitione diei, non ex parte, qua monstratur ignotum per ignotum. Cum vero cognitio verificationem præcedens, hoc est, ipsius effectrix, non dicatur effectrix secundum modum, quo diximus de cognitione faciente ad formationem, nisi per æquiuocationem nominis: iam igitur monstratum est, non oportere, ut credamus quod ipsas comprehendat enuntiatio vna. Et ex hoc toto sequitur apud me, quod dicitur Aristoteles, non prædicatur nisi de cognitione faciente ad verificationem, & de significatione nominis, & præsertim indicatis propriam differentiam, & ita intellexit sine dubio in sermone sequenti, cum dixit: & similiter vnaquæque reliquarum artium, hoc est cæteræ artes speculatiuæ. The mistius vero intellexit per hoc operatiuas, & speculatiuas, quemadmodum diximus. Et cum dixit: Et eodem exemplo procedit dispositio in eo, cui accidit veritas per orationem, hoc est per syllogismum, & inductionem: vult quod hoc exemplo procedit vniuersaliter dispositio in omni eo, cui accidit veritas per inductionem simpliciter, siue demonstratiuam, siue non demonstratiuam.

† Ab. se. et sic
cipue dispe
ratorum.

* al. se. inquisi
tionem, &
sic sepius le
gitur.

& vult per hoc reliquas quinque artes, quod scilicet in ipsis cognitio procedat ex cognitione præcedente. & hoc, quoniam cum declarauit rem ita se habere in demonstratiuis per inductionem, dixit manifestum esse, quod hoc consimiliter se habet in omnibus, quibus accidit ratiocinatio & oratio. Et vult hic per inductionem ea, quæ comprehendunt inductionem, & exemplum. & hoc, quoniam secundum istud verum est, quod omne, quod addiscitur per orationem, hoc est cui accidit veritas, erit vtrique aut per inductionem, aut per exemplum. Componitur autem syllogismus hoc pacto. omne, quod addiscitur per orationem, aut addiscitur per syllogismum, aut per inductionem, & omne quod addiscitur per syllogismum, aut per inductionem, addiscitur per cognitionem præcedentem: igitur omne, quod addiscitur per orationem, addiscitur per cognitionem præcedentem. si enim cognoscatur per syllogismum, erunt propositiones præcedentes secundum cognitionem: si vero per inductionem, erunt particularia præcedentia secundum cognitionem. Et dixit: & propositio vniuersalis, quæ monstratur per inductionem, monstrari vtrique poterit per inductionem. vult quod propositio vniuersalis, cuius vniuersalitatem queris monstrare per inductionem, poterit monstrari per inductionem particularium cognitorum apud inducentem, hoc est ante cognitionem vniuersalem, & ex parte ipsorum prouenit illi cognitio ipsius vniuersalis. Propositio autem vniuersalis, quam monstrabis per inductionem, aut erit maior, & hanc facies in dialecticis: aut erit minor, & hanc facies in scientijs: cum inductio veritatem obtinuerit, & syllogismus entis. Cum vero dixit: hoc est per syllogismum & inductionem: oportet, ut per illud intelligas rem comprehendentem syllogismum, & enthymema, hoc est syllogismum oratorium: quemadmodum diximus, quod eo quod dixit inductio, comprehendit inductionem dialecticam, & exemplum. Et propterea dixit: Et Oratores etiam tunc possunt adducere enuntiationes persuasivas, cum præposuerint, & adduxerint exempla, aut adduxerint syllogismos imperfectos. sensus est, & adduxerint exempla cognita apud audientes, quibus persuadere intendunt, aut adduxerint syllogismos habentes propositiones cognitæ consilij apud ipsos, & figuræ erit cognitæ.

Bifariam autem necessariū est præcognoscere. alia namque quæ sunt præsumere necessariū: alia vero quid est quod dicitur, intelligere oportet: alia autem ambo, ut quod quidem omne aut asserere, aut negare, verum, quod est: triangulum vero, quod hoc significat: vnitatem autem ambo, & quid significat, & quod est, non enim consimiliter horum vnumquodque manifestum nobis est.

Dixit Aristoteles. Quod autem oportet præcedere, et præcognoscere necessariū, est duobus modis: quorum vnus est, quod aliqua entium oportet cognoscere quod sunt: alter vero est, quod de quibusdam oportet prius speculari quid significet nomen ipsorum: aliqua vero oportet cognoscere ambobus modis simul. quemadmodum de enuntiatione dicente, de omni verificatur aut affirmatio, aut negatio, non oportet cognoscere in dispositione ipsius, nisi quod est: de triangulo autem æqualium laterum non oportet, nisi ut cognoscamus quid significet

significet nomen ipsius: de vnitate vero oportet, vt cognoscamus vtraque simul, & quid significat nomē, & quod est. & hoc, quoniam cognitio q̄ res sit, & cognitio quid significet nomen, non sunt ambę fm vnā similitudinē.

Postea q̄ declarauit, q̄ omnis doctrina, & omnis disciplina sit ex p̄cedēte cognitione, & huiusmodi p̄cedens cognitio sit operans, quę est cognitio primariū propositionum: assumpsit nunc declarare modos, per quos oportet p̄cedere cognitionem ipsarum fm dispositionem primorū, quę sunt principia demonstrationū.

Et dixit: Quod autem oportet p̄cedere, & p̄cognoscere necessario, est duobus modis. sensus est: quod autem oportet p̄cognoscere ex dispositione principiorum, super quę construitur demonstratio, est fm duas species. Hoc est, q̄ nonnulla oportet p̄cognoscere ex dispositione ipsorum, q̄ verum est ipsa esse, et hęc sunt enuntiationes, q̄ sequuntur suscipientes ipsas, hoc est, quę cognoscuntur fm naturam: quemadmodum enuntiatio dicens, q̄ de omni verificatur affirmatio, aut negatio. De quibusdam vero fm dispositionem ipsorum oportet tantum p̄cognoscere, quid eorum nomen significet: & hęc sunt illa, quorum nomina efficiuntur definitiones, cum de hīs declaratum fuerit, quid significetur per nomen ipsorum, quemadmodum fecit Geometra in principio libri sui, cum definiuit circuli, & triangulum, & reliqua: quoniam ipse existimat, q̄ orationes perducentes ad significata harū rerum, si intelligantur, efficiuntur earum definitiones: quoniam ipsa sint, manifestum est per se. In quibusdā vero oportet, vt aggregentur duę species simul, & hęc est tertia species composita ex duabus simplicibus: hoc est, oportet vt p̄cognoscatur q̄ est, & quid significat nomen, quemadmodum se habet vnitatis, quę est subiectum numeri, quoniam cū voluerit speculator speculari de numero, oportet vt p̄cognoscat primo, quid significet vnitatis, & q̄ est in rerum natura: quod hęc sic sit, cognoscat in animo suo, aut accipiat ab alio artifice. Quoniam subiecta artium inueniuntur fm istas tres diuisiones.

aliqua enim oportet p̄cognoscere q̄ sunt tantum: aliqua quid significet ipsorum nomen tantum, cum ipsa esse manifestum fuerit: de quibusdā vero oportet vtraque simul p̄cognoscere. Consimiliter de propositionibus, de quibusdam enim oportet primum p̄cognoscere q̄ verę sint, de quibusdam vero oportet p̄cognoscere quid eorum significet nomen, & de nonnullis vtraq̄ simul. Aristoteles vero adduxit exemplum vnius istarum trium specierum ex propositionibus: & est ea, in qua oportet p̄cognoscere q̄ sit tantum, cum dixit: quemadmodum enuntiatio dicens, de oī verificat aut affirmatio, aut negatio, exēplū vero reliquarū duarum specierum adduxit a subiectis. Atqui dixit de duabus sp̄ibus, et postea cōnumerauit tres species: quoniam species tertia est composita ex duabus simplicibus, & ideo sunt duę. Themistius vero intellexit dispositiones istarum cognitionum, quas cōnumerauit, q̄ sine species, quas oportet p̄cedere in quęstis per se, non autem in principijs, super quę construitur demonstratio. Et ait, q̄ de quibusdam quęstis oportet p̄cognoscere q̄ sunt, & tunc inquiremus quod ignotum est in ipsis. & hęc sunt illa, de quibus quęrimus quod occultum est in ipsis, fm q̄ dicitur inferius. De quibusdam vero oportet p̄cognoscere quid significet nomē, hoc est orationem declarantem ipsum, & tunc quęretur, an sit, aut non, quemadmodum, si quęramus an vacuum sit, aut non sit, oportet vt p̄cedat cognitio, quid significet nomen vacui. Et quod dixit, verum est, oportet autem, vt intelligatur hoc de propositionibus primo,

de subiectis vero artium secūdo, de quęstis autem tertio. Atqui hi modi cognitionum sunt modi cognitionū primorum, quę oportet p̄cedere in cognitionibus facientibus ad verificationem, & in cognitionibus dirigentibus ad ipsam. Et consimiliter se habebit res in speciebus cognitionum p̄cedentium formationem, hoc est operantium, & dirigentiū, sed dictum suum fm primam intentionem dicitur de speciebus cognitionum, quę sunt in rebus facientibus ad verificationem. Atqui dixit: & hoc, quoniam cognitio q̄ res sit, & cognitio quid significet nomen, non sunt ambę fm vnā similitudinē: vt significaret in hoc, q̄ illę duę cognitiones sunt duę res variatę: & cum hoc, q̄ vtraq̄ sunt variatę, non coincidunt. & hoc, quoniam aliquis cognouit quid significet nomen, hoc est orationem exponētem, & non cognouit an sit: quemadmodum se habet res in nomine vacui, & nomine nature apud eum, qui videt, q̄ ipsa non sunt notę inuentionis per se, & consimiliter etiam nouit, q̄ res est, & ignorat expositionē nominis ipsius, hoc est descriptionem, aut definitionem ipsius.

Est autem cognoscere, alia quidem prius cognoscentem, quorundam vero & simul accipientem cognitionem: vt quęcunque sunt sub vniuersalibus, quorum habet cognitionem. quod enim omne triangulū habet duobus rectis æquales, p̄sciuit: quod autē hoc, quod est in semicirculo, triangulum est, & simul inducens, cognouit.

Dixit Arist. iam vero cognoscit homo aliquid, cuius provenit cognitio ipsi antea, & aliorū provenit cognitio & disciplina simul: quemadmodum se habent ea, quę sunt sub aliquibus vniuersalibus, quorum cognitionē iam possedimus, quemadmodū natura trianguli cognita fuit, q̄ ipsius anguli sunt æquales duobus rectis, per aduentum vniuersalis: triangulus vero descriptus in semicirculo ita se habet, q̄ simul cum eo, q̄ monstratus fuit, puenit et doctrina, & cognitio ipsius simul.

Quoniam sunt nonnulla, quę cognoscuntur per cognitionem p̄cedentem, alio modo q̄ cognoscantur quęstis ignota per cognita prima p̄cedentia: & hęc sunt, quę cognoscuntur per modum recordationis, aut quę cognoscuntur per sensum: cępit monstrare, quod hęc species cognitionis, quę cognoscitur per cognitionem p̄cedentem, aut fieri pōt, vt cognoscat non per cognitionē p̄cedentē, ipsa est alia a specie, quā comprehendit enūtiatio dicta, q̄ omnis doctrina, et disciplina fit ex cognitione p̄cedente. Et dixit: iam vero cognoscit homo aliquid, cuius provenit cognitio ipsi antea, hoc est, iam vero cognoscit homo res multas, quas antea cognoscebat, & oblitus est, & postea recordatur. Hęc autem species cognitionis, hoc est, quę fit per modum recordationis, si dicatur de ipsa, q̄ fit ex cognitione p̄cedente, erit vtiq̄ per alium modū a modo, per quem p̄cedit cognitio propositionum cognitionem conclusionum. Et hoc, quoniam cognitio p̄cedēs recordationem est per se cognitio proveniens postea: sed cognitio de propositionibus non est cognitio de conclusionibus, nisi tantum in potentia. Et consimiliter etiam, quoniam cognitio proveniens per recordationē est vtiq̄ cognitio quę actu p̄fuit: sed cognitio conclusionis nō p̄fuit omnino in actu, antequam de ipsa construat syllogismus. et hoc est manifestum per se.

Log. cū cōm. Auer. R Hoc

in i. de m.

† al. i. simul ducēs cognouit: ita vt cōiunctim hęc vba legant. hoc mo. leg. sit lo. grā. illo The. & Auer.

* al. le. remi niscētia, & sic legitur in toto cōm.

Differentia y Anom nis et i. dicitur

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

Handwritten notes in the left margin:
 1. *Sciuntia est recordatio, ad declarandum inquam, qd non est rectum.*
 2. *Cum vero iueniatur cognitio sine cognitione precedente, quæ est cognitio sensibilium: & hæc cognitio sit alia à cognitione, quæ sit per cognitionem præcedentem: cumq; positum fuerit duas species cognitionum esse vnam, ex altera ipsarum sequitur dubium circa, ppõnem supradictam. † & hoc, qm sensibilia, quæ ignorantur antequam sentiantur, cognoscuntur utique per sensum, cognitione non precedente. Et erit etiam Sophistarum error in hunc modum, cum dicitur, qd vnum & idem cognoscitur & ignoratur simul, quæ admodum inuestigabimus de eis post hæc, si eodẽ modo utrũq; capiatur: hoc est cū non distinxerimus inter vtrasq; istas cognitiones. Deinde dixit: & aliquorũ prouenit cognitio & disciplina simul: quæ admodum se habent ea, quæ sunt sub aliquibus vniuersalibus, quorum cognitionem iam possedimus, sensus est, & aliquorum peruenit ad hominem cognitio sine cognitione precedente, quoniam addiscuntur & cognoscuntur per sensum simul, & hæc sunt ea, quæ cognoscuntur sine cognitione precedente: quemadmodum se habent oia particularia ignota sensui, quæ ponuntur sub aliquo vniuersali iam cognito. Vt in exemplo, si iam habuerimus cognitionem vniuersalem, qd trianguli anguli sunt æquales duobus rectis, & non cognoscimus aliquem triangulum designatum aut appropriatum, qd est fm hanc dispositionem, puta triangulum descriptum in hoc circulo sensibili, quem nondum sensimus, neq; cognouimus, qd sit: postea vero qd ipsum senserimus, & detectũ fuerit nobis exẽplum ipsius, prouenit nobis in detectio ne ipsius cognitio, qd sit per sensum, et cognitio eiusdẽ simul, qd habet angulos æquales duobus rectis. & hoc, quoniam qd sit triangulus, prouenit nobis per sensum: qd autem eius anguli sint æquales binis rectis, prouenit per cognitionem vniuersalis: quæ est, qd omnis triangulus est secundum istam dispositionem.*

† al. le. sensu-
 ra. n. priusq;
 sensuãt, sunt
 ignota: s; dũ
 sentũtur co-
 gnoscuntur,
 nulla prænõ-
 tione prẽmis-
 sa.

* Ab. le. phã
 talina
 la. ßguram

Hoc aut confirmavit ad declarandum postea, qd soluere
 dubium, quod adduxit Plato in libro Menone, vbi po-
 suit qd scientia est recordatio, ad declarandum inquam,
 qd non est rectum. Cum vero iueniatur cognitio sine co-
 gnitione precedente, quæ est cognitio sensibilium: &
 hæc cognitio sit alia à cognitione, quæ sit per cognitio-
 nem præcedentem: cumq; positum fuerit duas species
 cognitionum esse vnam, ex altera ipsarum sequitur du-
 bium circa, ppõnem supradictam. † & hoc, qm sensibi-
 lia, quæ ignorantur antequam sentiantur, cognoscuntur
 utique per sensum, cognitione non precedente. Et erit
 etiam Sophistarum error in hunc modum, cum dicitur,
 qd vnum & idem cognoscitur & ignoratur simul, quæ
 admodum inuestigabimus de eis post hæc, si eodẽ mo-
 do utrũq; capiatur: hoc est cū non distinxerimus inter
 vtrasq; istas cognitiones. Deinde dixit: & aliquorũ pro-
 uenit cognitio & disciplina simul: quæ admodum se hab-
 ent ea, quæ sunt sub aliquibus vniuersalibus, quorum
 cognitionem iam possedimus, sensus est, & aliquorum
 peruenit ad hominem cognitio sine cognitione præce-
 dente, quoniam addiscuntur & cognoscuntur per sen-
 sum simul, & hæc sunt ea, quæ cognoscuntur sine cog-
 nitione precedente: quemadmodum se habent oia parti-
 cularia ignota sensui, quæ ponuntur sub aliquo vniuer-
 sali iam cognito. Vt in exemplo, si iam habuerimus co-
 gnitionem vniuersalem, qd trianguli anguli sunt æqua-
 les duobus rectis, & non cognoscimus aliquem trian-
 gulum designatum aut appropriatum, qd est fm hanc
 dispositionem, puta triangulum descriptum in hoc cir-
 culo sensibili, quem nondum sensimus, neq; cognoui-
 mus, qd sit: postea vero qd ipsum senserimus, & detectũ
 fuerit nobis exẽplum ipsius, prouenit nobis in detectio-
 ne ipsius cognitio, qd sit per sensum, et cognitio eiusdẽ
 simul, qd habet angulos æquales duobus rectis. & hoc,
 quoniam qd sit triangulus, prouenit nobis per sensum:
 qd autem eius anguli sint æquales binis rectis, prouenit
 per cognitionem vniuersalis: quæ est, qd omnis triangu-
 lus est secundum istam dispositionem.

Quorundam enim in hunc modum disci-
 plina est, & non per medium, extremum co-
 gnoscitur: quæcunq; iam singularia sunt, &
 non de subiecto aliquo. Ante vero qd indu-
 ctum sit, aut acceptus fuerit syllogismus, mo-
 do quidem aliquo fortasse dicendum est scire,
 modo autem alio non. quod enim nõ scit,
 si est simpliciter, hoc quomodo scit, qd
 duos rectos habet simpliciter: sed manifestũ
 quod ita quidem scit, quoniam vniuersaliter
 scit, simpliciter autem non scit.

Dixit Arist. iam vero inueniuntur nonnul-
 la, quorum cognitio, quemadmodum prius
 meminimus, est per famam, neque cognoscitur
 extremum per medium: & hæc est forma
 omnium particularium, & quæ non dicuntur
 de subiecto. Antea vero qd detegatur trian-
 gulus occultus, & super ipso efficiatur syllo-
 gismus, aliquo modo cognoscitur, & modo
 alio nõ, quoniam si de re non cognosco qd sit
 simpliciter, quomodo cognoscam qd eius an-
 guli sunt æquales duobus rectis simpliciter?
 sed cognoscetur hoc, modo aliquo, hoc est ex
 parte, qua ponitur sub vniuersali: simpliciter
 autem non cognoscetur.

Dixit: iam vero inueniuntur nonnulla, quorum co-
 gnitio, quemadmodum prius meminimus, est per fa-
 mam, sensus est. Et causa, quare cognoscimus nonnul-
 la, qd disponuntur aliqua dispositione, & qd sunt simul,
 est: quoniam nonnulla cognoscimus esse per sensum, non
 autem per syllogismum penitus, dispositiones vero ip-
 sorum cognoscimus per syllogismum. Et inquit: neque
 cognoscitur extremum per medium, sensus est, & non
 cognoscuntur ea, quæ sunt extrema in prædicatione, per
 media, hoc est, quæ non prædicantur de aliquo, & reli-
 qua prædicantur de ipsis. quoniam cuius cognitio est
 per medium, fieri non potest, vt non prædicetur de ali-
 quo: indiuidua vero non prædicantur de aliquo om-
 nino per modum vniuersalis, & secundum consuetudi-
 nem naturalem. Et ideo dixit: & hæc est forma omniũ
 particularium, & quæ non dicuntur de subiecto, sensus
 est: & hæc est dispositio omnium particularium indiui-
 duorum, quæ definita sunt in libro Prædicamentorum,
 qd nullo pacto prædicantur de subiecto. Deinde dixit:
 Antea vero qd detegatur triangulus occultus, & super
 ipso efficiatur syllogismus, aliquo modo cognoscitur,
 & modo alio non, sensus est, posteaq; monstratum fuit,
 qd cognitio alicuius per syllogismum est alia à cognitio-
 ne eiusdẽ per sensum, & nos de proximo poterimus
 soluere sophisma celebratum, quo decipiunt Sophisti,
 & concludunt, qd aliquid est notum & ignotum simul:
 si dixerimus Sophistis, qd anteq; detegatur triangulus,
 & de ipso efficiatur syllogismus, cognitio qd anguli ip-
 sius sunt æquales duobus rectis, prouenit ad nos ante
 detectionem aliquo modo, & modo alio non prouenit:
 & nos etiam ex parte ignoramus, et ex parte cognosci-
 mus, & non ignoramus & cognoscimus ex parte vna.
 & hoc est dubium, quod intulerunt. Et hoc, quoniam
 de triangulo occulto, anteq; detegatur, cognoscimus,
 qd ipsius anguli sunt æquales duobus rectis in potentia,
 ex parte qua cognoscimus ipsum vniuersale compre-
 hendens hunc triangulum determinatum, et hoc, quo-
 niam cognoscimus, qd triangulus habet angulos æqua-
 les duobus rectis, fm qd triangulus: igitur cognoscimus
 ipsum in potentia, & ignoramus ipsum in actu: hoc est
 cognoscimus ipsum ex parte dispositionis vniuersalis,
 & ignoramus ipsum ex parte dispositionis singularis,
 qua ignoramus ipsum, postea vero qd detectus fuerit,
 iam accedit nobis cognitio de vtriusq; dispositionibus
 simul. Modus autem huius sophismatis est, quemad-
 modum illud, de quo mentionem faciemus post hoc:
 quoniam formauerunt triangulum fm dispositionem,
 quæ non apparebat illi: deinde interrogauerunt, dicen-
 tes, an ne nosti qd omnis trianguli anguli sunt æquales
 binis rectis: cũq; dixisset, ita, protulerunt illi hunc trian-
 gulum occultũ, & dixerunt illi, an ne nosti de hoc trian-
 gulo, qd eius anguli sunt æquales binis rectis, antequam
 detegeretur, an vero non noras: cumq; dixisset, non co-
 gnoueram, dixerunt, igitur cognoscebas qd iste trian-
 gulus habet angulos æquales binis rectis, & non co-
 gnoscebas simul. Soluit autem ipse dubium hoc, dicens,
 fortasse cognoscebam ex parte, & ignorabam ex parte, an-
 teq; detegeret: hoc est cognoscebam ipsum ex parte vni-
 uersalis comprehendentis ipsum, & ignorabam ex par-
 te particularis appropriati. Et item adduxit causam,
 propter quam triangulus occultus fuit secundum hanc
 dispositionem, hoc est ignotus in actu, & cognitus in
 potentia, & dixit: si de re non cognosco qd sit simplici-
 ter, quomodo cognoscam qd eius anguli sunt æquales
 binis rectis simpliciter? sensus est, qd non potest fieri, vt
 habeamus scientiam in actu de hoc triangulo, anteq; a
 detegamus, quod de ipso ignoratur an sit, cumq; igno-
 rum fuerit an sit, fieri non potest, vt cognoscamus eius
 angulos esse æquales binis rectis, anteq; cognoscamus
 quod

quod sit, est igitur ignotus ex hac parte, cognoscitur autem ex parte, qua est in potentia, subiectus dispositioni vniuersali, qua ipsum cognoscimus, puta, quod omnis trianguli anguli sunt æquales binis rectis.

Si vero non, quæ in Menone, dubitatio continget. aut enim nihil addiscet, aut quæ nouit. Non enim iam, veluti quidam nituntur soluere, dicendum, an ne nosti omnem binarium, quod par est, aut non? asserente autem, attulerunt quendam binarium, quem non existimabat esse; quare neque parem. Soluunt enim, non dicentes omnem scire binarium parem esse, sed quem sciunt, quod binarius.

Dixit Aristoteles. Quod si dispositio non est ita, accidet utique nobis intricatio, de qua mentio fit in libro Menone. & hoc, aut quod homo non cognoscat aliquid, aut cognoscat, quod antea cognoscebat. Non est autem opus, ut soluamus hoc dubium, quemadmodum alij solliciti fuerunt in hoc soluendo, quoniam ipsi interrogauerunt, & dixerunt: an ne putas demonstratum esse, quod omnis octonarius est par, an non? cumque respondisset, ita ostenderunt octonarium, quæ non existimauerat esse: & dixerunt ei, qui non putabas, quod par, quomodo cognoscebas, quod esset par? Soluunt autem istam intricationem dicentes, non asserimus omnem octonarium esse parem, sed quem cognoscimus esse octonarium.

Dixit: Et si non posuerimus, quod omnia quæ sita se habent secundum hanc dispositionem, hoc est, quod cognoscuntur ex parte, & ignorantur ex parte, hoc est cognoscuntur ex parte dispositionis vniuersalis, & ignorantur ex parte dispositionis appropriatæ, accidet utique dubium, de quo fit mentio in libro Menone, de dispositione disciplinæ, quod autem sequitur, est, quod homo aut non cognoscat aliquid, quod ignoret omnino: aut cognoscat illud, quod antea cognoscebat, tacuit autem dubitatum, quoniam erat celebratum apud ipsos. Dubium autem hoc se habet hunc in modum. Fieri non potest, quin addiscens aliquid, aut sciat illud, aut ignoret, quod si scit, non est opus amplius, ut cognoscat ipsum, si autem ignorat, quomodo cognosceret, cum ipsum fuerit assecutus, quæ quereremus, aut fugiens, et ipsum non nosceremus, dum ille nobis occurreret, non nosceremus ipsum. Et hoc est dubium, per quod intenditur, disciplinam esse impossibilem. Et propter hoc dubium posuit Plato, quod disciplina est recordatio, & monstratio, quod quæ situm est notum, antequam cognoscat, & ex hoc planum, quod quæ situm ignotum secundum naturam non erit nobis notum in actu, sed erit notum in potentia. Modus igitur soluenti hoc dubium est, ut dicatur, si quæ situm esset ignotum simpliciter, et secundum omnes modos, non esset via ad cognoscendum ipsum, et si consistit esset cognitio sua simpliciter, esset utique disciplina sua vana, sed scit ex parte, & est dispositio appropriata: & ignorat ex parte, & est dispositio appropriata, igitur querimus ipsum ex parte, qua ignoratur: & cognoscimus id, cum ipsum assecuti fuerimus ex parte ista, qua cognoscitur. Cumque mentionem fecit de dubio Sophistarum, qui communicat cum modo solutionis istius dubij, dixit, quod non est opus, ut soluantur, quemad-

modum soluerunt alij, & inquit: Non est autem opus, ut soluamus hoc dubium, quemadmodum solliciti fuerunt alij in hoc soluendo. Deinde mentionem fecit de modo dubitationis, & solutione aliorum. Quod autem dixerunt de ipso in hoc, est manifestum per se, & hoc, quoniam ipsi primum interrogabant, quemadmodum diximus: an ne vides cognitum esse per demonstrationem, quod omnis octonarius est numerus par, cumque respondens dixisset, ita, detexerunt ipsi octonarium octocultum, & dixerunt: an ne nosti, quod octonarius iste erat par? cumque dixisset, non: ergo tu cognoscebas ipsum, & non cognoscebas ipsum, & ita interrogauerunt de triangulo, ac reliquis particularibus, quæ ponuntur sub alio, quo cognito per demonstrationem. Et fuerunt solliciti nonnulli in ipso soluendo, quemadmodum, inquit, dicemus, non cognosco omnem octonarium simpliciter, esse numerum parem: sed quod cognosco per demonstrationem, est, quod omnis octonarius, quem noui esse octonarium, est numerus par. Cumque exposuit modum solutionis ipsorum, cepit & ipse declarare:

Atqui sciunt quidem, cuius demonstrationem habent, & cuius acceperunt: acceperunt autem non de omni, de quo utique noscant, quod triangulum, aut quod numerus, sed simpliciter de omni numero, atque triangulo: nulla enim propositio accipitur talis, quod quæ tu nosti numerum: aut quam tu nosti rectilineam: sed de omni. Cæterum nihil, puto, veritat, quod addiscit aliquis, est sic scire, est autem sic ignorare, absurdum enim, non si nouit quodammodo quod addiscit: sed si ita, ut in quantum addiscit, & sic.

Dixit Aristoteles. Sed demonstratio, quæ peruenit ad ipsos, non peruenit declarans, quod res, quam cognouit, quod sit triangulus, aut numerus, sed secundum naturam trianguli, & secundum naturam numeri: sed non per aliquam propositionum, quam posuerunt cum conditione, quemadmodum numerus, quem nouit, & rectitudo linearum, quæ nouit, sed simpliciter. Præterquam quod nihil prohibet, quin cognoscamus rem ex parte, & ignoremus ex parte, non est autem mirum, neque timor, si aliquis quod addiscit, aliquo modo scit: sed mirum est, si addisceret rem ex parte, qua cognoscit ipsam.

Et dixit: Neque se habet res, quemadmodum dixerunt isti, quod demonstratio, quam fecerunt super æqualitate angularum duobus rectis, non est constituta cum istis dispositionibus, quas existimauerunt, hoc est de triangulo, quem nouerunt esse triangulum: sed constituta fuit de triangulo simpliciter, & propterea conditiones istæ non inueniuntur in aliqua propositionum acceptarum in hac demonstratione, quod si non inueniuntur in conclusione, neque in propositionibus, igitur quod dixerunt, est factum & impossibile. Et dixit: Sed demonstratio, quæ peruenit ad ipsos, non peruenit declarans secundum quod est res, quam cognouit, quod sit triangulus, aut numerus, sed secundum naturam trianguli, & secundum naturam numeri, sensus est, sed demonstratio perueniens ad eum, qui fecit demonstrationem, quod anguli trianguli sunt æquales duobus rectis, & quod octonarius est numerus par, non peruenit ad eum declarans secundum quod triangulo inest, quod cognoscat esse Log. cum com. Auer. R. in triangulum,

triangulus, aut octonario, q̄ cognoscatur esse octonarius: sed peruenit ad eum de triangulo simpliciter, & de octonario simpliciter. Et dixit: sed non per aliquā propositionum, quam posuerunt cum conditione. sensus est, sed non inuenitur in aliqua propositionum, quas posuerunt in istis duabus demonstrationibus, propositio posita cum conditione, hoc est, in qua ponas talem conditionem, quemadmodum se habet dispositio posita in propositionibus demonstrationis, q̄ octonarius est numerus par, numerus quem cognouit, non autem numerus simpliciter, ita vt dicatur, omnis octonarius, quem scio esse octonarium numerum, diuiditur in duo dimidia: quemadmodum posuerunt in demonstratione de triangulo, q̄ eius anguli sunt æquales binis rectis, & in descriptione triaguli, q̄ est figura rectorum linearum, quam ipse nouit, q̄ est cum hoc. & hoc est, quod confusus est, cū dixit: quemadmodum numerus, quem nouit, & rectitudo linearum, quam nouit. Dixit: sed simpliciter, sensus est, sed posuerunt propositiones istas simpliciter, non cum ista conditione. Deinde dixit: Præterq̄ q̄ nihil prohibet, quin cognoscamus rem ex parte, sensus est, præterq̄ q̄ nō solum est dubium, ex hac parte: sed soluitur ex parte, qua nihil prohibet, quin sciamus rem ex parte, & ignoremus eandē ex parte. Cū vero dixit: non est aut mirum, neq̄ timor, si aliquis, quod addiscit, quodammodo scit: sed mirum esset, si addisceret ex parte, qua cognoscit ipsam: significat nobis, q̄ per hoc soluitur dubium. & hoc, quoniam nō est mirum, neq̄ formido, q̄ aliquis addiscat aliquid, quod scit ex parte, & ignoret ex parte, vsq̄ quo deueniat à modo, quo cognoscit ipsum, ad modum, quo non cognoscit ipsum: immo hoc est consentaneum, sed formido & mirum esset, si homo addisceret aliquid ex parte, qua scit ipsum, & hoc est, quod existimauit: Menoni sequi ex dictis suis: sed consentaneū est, vt se habeat aliquo modo, q̄ videlicet nihil prohibeat, immo cōueniens sit, vt processus fiat à parte cognita rei ad partē ignotā eiusdē.

* a. l. necessarium

Quid sit Scire, quid Demonstratio, et quæ conditiones ad eius propositiones requirantur. Quid sit Propositio, Immediatum principium, ac eorum species, Propositiones magis, quam conclusionem credendas esse. Cap. II.

Scire autem arbitramur vnumquodque simpliciter, sed non sophisticum modo, qui est secundum accidens, cum causam existimamus cognoscere, propter quam res est, quod illius causa est, & non contingere hoc aliter se habere. Planum igitur, quod tate aliquid scire est, nanque & non scientes, & scientes: illi quidem existimant* ipsi sic se habere, scientes vero & habent.

* a. l. ipsum

Dixit Aristoteles. Iam autem existimamus nos scire vnumquodq̄ scientia vera, non s̄m modum sophisticum, qui est per accidens, cū cognoscimus causam consequentem existentiam ipsius, & cognoscimus quod est causa ipsius, & quod non potest esse aliter. Planum autem est, quod dispositio eius, qui scit aliquid, est hæc. & hoc, quoniam qui scit, & qui non scit, ambo existimant, quod sciunt rem, ex parte, qua sciunt per causam ipsius: præterquam q̄ qui non scit, existimat se scire causam, sed

* a. l. inferentem

existimatio sua non est vera: qui vero scit s̄m veritatem, iam habet scientiam per causam.

Posteaq̄ declarauit q̄ omnis doctrina, & disciplina fit ex cognitione præcedente, & soluit dubia incidentia in hac propositione, quod est dubium Menonis, & sophisma Sophistarū: incipit exponere condiciones propositionum demonstrationis simpliciter, hoc est, quæ præbet existentiam & causam, quæ est magis securā intra species demonstrationis in veritate, & perfectioris scientiæ. & hoc est, quod primo intenditur in hoc libro. Dixit: Iam autem existimamus nos scire vnumquodq̄ scientia vera, non s̄m modum sophisticum, qui est per accidens, cum cognoscimus causam consequentem existentiam, & cognoscimus q̄ est causa ipsius, & q̄ non potest esse aliter. Ponit de scientia, quæ dicitur per antecessione, hoc est, quæ acquirimus per demonstrationem simpliciter, tres condiciones. Quarum vna est, vt sciamus rem esse, eo q̄ scimus cām suā esse. Condicio secunda, vt scientes, q̄ res sit, ex parte cause ipsius, sciamus illam esse ipsius causam. Tertia, vt sciamus, q̄ non potest eē sine illa causa. Posuit aut primā conditionē in hac scientia, vt habeamus existentiam ipsius sciti p̄ causam: quoniam per hoc distinguit hanc demonstrationem à demonstratione, quæ vocatur signum. Conditionem verò secundam, vt sciamus cum hoc, q̄ est causa ipsius: quoniam aliquando scimus aliquid esse ex parte alterius, quod est causa ipsius, absq̄ eo, q̄ sciamus, q̄ sit ipsius causa. Tertiā vero posuit, vt sciamus, q̄ non potest esse sine illa causa: ad distinguendū inter causam essentialē & accidentalem, & causam imaginariam & veram. Cū vero dixit, vera, idem est, ac si dixisset secundum prius, & maxima, ac si diceret, planum autem, q̄ nos scimus vnumquodq̄ intelligibilem scientia, quæ dicitur per prius, & non scientia, quæ dicitur per posterius, quemadmodum scientia, quæ est per signa: neque scientia per æquiuocationem nominis, quemadmodum scientia, per quam componuntur rationes sophisticæ: cū cognoscimus ipsam p̄ causam suam, hoc est, cū sciuerimus q̄ sit, propterea quia scimus causam suam. Postea vero q̄ adduxit propositionem istam, s̄m q̄ est nota per se, cepit ratiocinari super hoc per testimonia s̄m consuetudinem suam, qua comprobare nititur sermones veros testimonij ad modum signorum, & dixit: Planum autem est, q̄ dispositio eius, qui scit aliquid, est hæc: vsq̄ ad finem eius, quod scripsimus, sensus est, & indicium manifestum, quod scientiam veram de aliquo acquirimus ex parte scientiæ per cām suā, est, propterea q̄ quicumq̄ existimat, q̄ scit aliquid scientia vera, existimat vtiq̄ hoc, quoniam ipse imaginatur se scire ipsum ex parte cause ipsius: siue illa scientia fuerit vera, siue non, præterq̄ q̄ differunt inter se: quoniam qui sciunt rem scientia vera, sciunt per causam suam: qui autem non sciunt rem scientia vera, existimant se scire per causam suam, cū tamen non sciunt per causam suam.

Quare cuius simpliciter est scientia, hoc impossibly aliter se habere. Si igitur & alter est sciendi modus, posterius dicemus. Dicimus autem & per demonstrationem cognoscere: demonstrationem vero dico syllogismū scientialem, scientialem autem dico, secundū quem, eo quod ipsum habeamus, scimus.

Dixit Aristoteles. Hec igitur est dispositio eius, quod scitur s̄m veritatem, neq̄ fieri potest, vt sit sine hoc modo. Sed inuenitur etiam species alia sciē veræ, de qua dicemus in fine. Atqui

Atqui illa cognitio, quæ dirigit considerationem ad veritatem, est demonstratio. Volo autem per demonstrationem syllogismum verum, per quem cognoscimus rem, secundum quod est de ipsa aliquid, non autem cognoscimus, sicut quod est apud nos tantum.

Hæc est definitio scientiæ veræ, de qua mentionem fecimus, hoc est, quæ dicitur per excellentiam. Et hæc est etiam scientia per se: quoniam fieri non potest, ut sit hæc scientia sine hoc modo, de quo mentionem fecit.

Cum vero dixit: Sed inuenitur etiam species alia scientiæ veræ, de qua dicemus in fine: vult formationem perfectam, quæ est in definitionibus perfectis, de qua dicitur in tractatu secundo. Postea igitur quod declarauit, quod intentio sua in hoc tractatu est loqui de speciebus scientiæ veræ, quæ sunt verificatio, & formatio de re, in qua cadit verificatio perfecta, quæ est demonstratio simpliciter, cepit definire demonstrationem simpliciter, de cuius propositionibus ac scientiâ intendit loqui in hoc libro, & dixit: Volo autem per demonstrationem syllogismum verum, per quem cognoscimus rem, sicut quod est de ipsa aliquid, non autem cognoscimus, sicut quod est apud nos tantum. Syllogismus ponitur in hac definitione loco generis, & hoc, quoniam demonstratio est syllogismus in vera figura. Cum autem dixit, verus, idem est, ac si diceret, syllogismus compositus ex propositionibus veris. Et hæc est differentia, per quam distinguitur syllogismus demonstratiuus à syllogismo dialectico, quæcunque species fuerit trium demonstrationum, hoc est demonstratio existentiae, aut demonstratio causæ, aut quæ componitur ex duabus dispositionibus simul, hoc est, quæ præbet existentiam & causam simul, & hoc, quoniam syllogismus dialecticus is est, qui componitur ex propositionibus probabilibus, non veris. Cum autem dixit: per quem cognoscimus rem, sicut quod est de ipsa aliquid, non autem cognoscimus ipsam, sicut quod est apud nos tantum: hæc est differentia, per quam distinguitur demonstrationem simpliciter, hoc est, quæ præbet existentiam et causam simul, à demonstratione signi, & hoc est idem, ac si dixisset ex propositionibus veris, per quas cognoscit quæ situm, ex parte, qua sunt causæ rei quæ sit, quæ sit non autem ex parte, qua sunt causa, ut sciatur, quæ sit hæc res tantum, absque eo quod sit causa, ut sit extra animam, & hoc, quoniam oportet demonstrationem habere propositiones cum his duabus conditionibus, hoc est, quod sint causa conclusionis, & causa, quod sciamus conclusionem, quemadmodum si sciat, quod hoc in loco est lumen, propterea quod in ipso est ignis: quoniam cognitio quod in ipso est ignis, est causa cognitionis, quod in ipso est lumen, et causa quod sit lumen. Atqui erunt ambæ propositiones cum hac conditione in syllogismo demonstratiuo, cum terminus medius erit causa conclusionis quod sit, & causa ut cognoscamus ipsam, sed in signo medius terminus est tantummodo causa, ut cognoscamus conclusionem: non autem, ut conclusio sit extra intellectum, quemadmodum si monstrarem, quod hoc in loco est ignis, propterea quod in ipso est fumus: quoniam cognitio, quod fumus in ipso sit, est causa cognitionis, quod ignis sit, non autem causa, quod ignis sit, sed res se habet in contrarium, quoniam ignis est causa, ut fumus sit, sicquod id est, ac si dixisset: quod cognoscimus rem, secundum quod per ipsum est per se, non autem cognoscimus, secundum quod est apud nos, absque eo quod sit per ipsum per se.

Postea quod posuit, quid sit scientia quæ sit per demonstrationem, procedit ex hoc ad sciendas conditiones demonstrationis ipsius, & dixit: Igitur dispositio, qua sciamus rem scientia vera, sicut quod prædiximus. Sensus est intentio nostra per demonstrationem est, ut cognoscamus rem scientia vera, & in fine veritatis, sicut quod posuimus. Et sequitur ex hoc, ut sint propositiones demonstrationis, per quas acquirimus scientiam istam, veræ: & principia prima cognita per se, non nota per medium, hoc est per syllogismum: & quod tertio sint notiores conclusiones: & quod quarto sint causa conclusionis: & ita erunt proportionata rei, quæ monstratur per ipsam, hoc est in eo, quo sunt causa. Deinde dixit: atqui syllogismus quidem erit & sine aggregatione istarum conditionum: hoc est, aut syllogismus dialecticus, aut tentatiuus, aut apparens. Et dixit: demonstratio autem non erit, intelligit demonstrationem simpliciter. Et dixit: propterea quod sine aggregatione istarum conditionum non sciatur res scientia vera: hoc est, veritas quæ est in fine.

Sed posteaquam enuntiauit necessitatem istarum conditionum in ipsis propositionibus, cepit enarrare modum necessitatis istarum conditionum in ipsis propositionibus demonstratiuis.

Vera quidem igitur oportet esse: quoniam non est non ens scire, ut quod diameter commensurabilis. Ex primis autem indemonstrabilibus, quoniam non sciet non habens demonstrationem ipsorum. Scire enim, quorum demonstratio est, non secundum accidens, habere demonstrationem est.

Dixit Aristoteles. Quodque sunt propositiones demonstrationis veræ, sequitur ex necessitate. quoniam si essent falsæ, sequeretur, quod sciremus id, quod non est: quemadmodum si sciremus diametrum circi care cum costa. Sequitur etiam, ut sint propositiones demonstrationis immediatæ. & hoc, quoniam si fuerint mediata, non erit via, ut sciatur, nisi per demonstrationem. quoniam dispositio, ut sciatur res scientia vera, non per accidens, est, ut sciatur per demonstrationem.

Dixit: quoniam si essent falsæ, sequeretur, ut sciremus id, quod non est. Sensus est, quoniam ex propositionibus falsis, in eo quo sunt falsæ, sequuntur conclusiones falsæ. & hoc ut plurimum: quia iam declarauit in Log. cum com. Auer. R. iij. libro

Si itaque est ipsum scire, quale posuimus, necesse est demonstratiuam scientiam ex veris quæ esse, & primis, & immediatis, & notioribus,

& prioribus, & causis conclusionis. sic enim erunt & principia propria eius quod demonstratur. syllogismus enim erit & sine his, demonstratio autem non erit: non enim faciet sciam.

Dixit Aristoteles. Igitur dispositio, qua sciamus rem scientia vera, secundum quod prædiximus, ac posuimus, est, ut propositiones demonstrationis sint veræ, & primæ, immediata, & sint magis notæ quæ conclusio, & sint causa, ut per hunc modum sint proportionata rei, quæ monstratur. atqui syllogismus quidem erit et sine aggregatione istarum conditionum, demonstratio autem non erit: propterea quod sine aggregatione istarum conditionum non sciatur res scientia vera.

Postea quod posuit, quid sit scientia quæ sit per demonstrationem, procedit ex hoc ad sciendas conditiones demonstrationis ipsius, & dixit: Igitur dispositio, qua sciamus rem scientia vera, sicut quod prædiximus. Sensus est intentio nostra per demonstrationem est, ut cognoscamus rem scientia vera, & in fine veritatis, sicut quod posuimus. Et sequitur ex hoc, ut sint propositiones demonstrationis, per quas acquirimus scientiam istam, veræ: & principia prima cognita per se, non nota per medium, hoc est per syllogismum: & quod tertio sint notiores conclusiones: & quod quarto sint causa conclusionis: & ita erunt proportionata rei, quæ monstratur per ipsam, hoc est in eo, quo sunt causa. Deinde dixit: atqui syllogismus quidem erit & sine aggregatione istarum conditionum: hoc est, aut syllogismus dialecticus, aut tentatiuus, aut apparens. Et dixit: demonstratio autem non erit, intelligit demonstrationem simpliciter. Et dixit: propterea quod sine aggregatione istarum conditionum non sciatur res scientia vera: hoc est, veritas quæ est in fine.

Sed posteaquam enuntiauit necessitatem istarum conditionum in ipsis propositionibus, cepit enarrare modum necessitatis istarum conditionum in ipsis propositionibus demonstratiuis.

Vera quidem igitur oportet esse: quoniam non est non ens scire, ut quod diameter commensurabilis. Ex primis autem indemonstrabilibus, quoniam non sciet non habens demonstrationem ipsorum. Scire enim, quorum demonstratio est, non secundum accidens, habere demonstrationem est.

Dixit Aristoteles. Quodque sunt propositiones demonstrationis veræ, sequitur ex necessitate. quoniam si essent falsæ, sequeretur, quod sciremus id, quod non est: quemadmodum si sciremus diametrum circi care cum costa. Sequitur etiam, ut sint propositiones demonstrationis immediatæ. & hoc, quoniam si fuerint mediata, non erit via, ut sciatur, nisi per demonstrationem. quoniam dispositio, ut sciatur res scientia vera, non per accidens, est, ut sciatur per demonstrationem.

Dixit: quoniam si essent falsæ, sequeretur, ut sciremus id, quod non est. Sensus est, quoniam ex propositionibus falsis, in eo quo sunt falsæ, sequuntur conclusiones falsæ. & hoc ut plurimum: quia iam declarauit in Log. cum com. Auer. R. iij. libro

Si itaque est ipsum scire, quale posuimus, necesse est demonstratiuam scientiam ex veris quæ esse, & primis, & immediatis, & notioribus,

Dixit: quoniam si essent falsæ, sequeretur, ut sciremus id, quod non est. Sensus est, quoniam ex propositionibus falsis, in eo quo sunt falsæ, sequuntur conclusiones falsæ. & hoc ut plurimum: quia iam declarauit in Log. cum com. Auer. R. iij. libro

* a. l. veritas summa.

libro Syllogismi, q̄ conclusiones veræ sunt ex propo-
 sitionibus falsis, sed hoc est per accidens. Et dixit. Se-
 quitur etiam, vt sint propositiones demonstratiõnis im-
 mediata, intelligit demonstratiõnes simplices. & hæc
 sunt, de quibus dicit nomen demonstratiõnis s̄m prius.
 & hæc sunt demonstratiõnes, quæ componuntur ex pro-
 positionibus veris primis s̄m naturam. & hoc, quoniam
 istæ demonstratiõnes hæc sunt, quibus nõ est opus alijs,
 reliquis vero illis est opus, sed omne, quod est causa, vt
 aliqua dispositio insit alicui rei, est magis verum, q̄ id,
 cui inest dispositio: hoc est, si demonstratiõnes primæ
 sunt causa, vt insit hæc dispositio demonstratiõnibus se-
 cundis, hoc est, quarum propositiones sunt mediatae: de
 demonstratiõnibus ergo primis magis verificatur no-
 men demonstratiõnis. Et hoc significauit, cum dixit: hoc,
 quoniam si fuerint mediatae, non erit via, vt sciantur,
 nisi per demonstratiõnem, quod idem est, ac si dix-
 isset: nõ sunt demonstratiõnes per se, sed p̄ alia, sed de-
 monstratiõ s̄m prius est illa, quæ est demonstratiõ per
 se. Et dixit, non erit via, vt sciantur, nisi per demonstra-
 tiõnem, quoniam quod scitur sciẽtia vera, aut scitur ex
 seipso, aut scitur per demonstratiõnem, non per aliquã
 speciem accidẽtis. Præterea si ponamus, q̄ ppõnes de-
 monstratiõnum non sunt notæ per se, sequetur, vt sint
 notæ per demonstratiõnem, q̄ si hoc insit demonstra-
 tiõni, s̄m q̄ demonstratiõ, sequetur processus in infini-
 tum: aut vt sit monstratiõ in circulum, s̄m q̄ declarabi-
 tur postea. Oportet igitur, vt propositiones demonstrati-
 õnis, s̄m q̄ est demonstratiõ, & per se, sint primæ, non
 cognita per terminum mediũ: & q̄ demonstratiõnes,
 quarum propositiones cognoscuntur per medium, dic-
 tantur cum istis per æquiocationem nominis. Et vi-
 detur esse hoc illud, quod voluit, dum inquit: Sequitur
 etiam, vt sint propositiones demonstratiõnis immedia-
 tæ, vsq̄ ad finem eius, quod scripsimus.

Causas quoq̄, & notiora oportet esse, &
 priora. causas quidem, quoniam tũc scimus,
 quando causam cognoscimus: & priora, s̄m
 quidem causæ: & præcognita, non solum al-
 tero modo, eo q̄ intelligantur, sed & eo quod
 cognoscantur quod sunt.

Dixit Aristoteles. Et sequitur ex necessita-
 te, vt sint propositiones demonstratiõnis cau-
 sa, & sint priores, & notiores. causa quidem,
 quoniã qui sollicitus est, vt sciat aliquid sciẽ-
 tia vera, sciet vtique ipsum per causam suam:
 priores autem, quia sunt causæ: notiores vero
 s̄m duas species: vnã, vt sciat quid signifi-
 cant: alterã, q̄ sunt, hoc est veræ.

Posteaq̄ posuit, q̄ oportet scientiam veram proue-
 nire ex propositionibus cum illis conditionibus, quas
 posuit, nunc sollicitus est in hoc declarando, & dixit: Et
 sequitur ex necessitate, vt sint propositiones demon-
 stratiõnis causa, hoc est, vt sit terminus medius causa
 maioris extremitatis, hoc est existentiæ maioris per se,
 non autem causa, vt maior insit minori tantum, quem-
 admodum dixit Alis Senæ: neq̄ causa existentiæ mino-
 ris tantum, quemadmodum existimauit Abunazar,
 qui accepit hoc in demonstratiõnibus simpliciter, hoc
 est demonstratiõnibus, quæ sunt causæ & existentiæ
 simul, de quibus est sermo in præsentia. Cæterum q̄ in
 ipsa demonstratiõne inueniatur medius terminus cau-
 sa ambarum extremitatum, hoc est maioris et minoris,
 est res accidens ipsi. Et propterea, qui existimat q̄ ex
 conditionibus demonstratiõnis simpliciter est, vt ter-

minus sit causa ambarum extremitatum, non recte pu-
 tat: hoc, n. est accidens quibusdam demonstratiõnibus
 simpliciter. Et ideo non oportet, vt diuidatur demon-
 stratiõ in istas partes ita, vt dicatur, q̄ demonstratiõnũ
 simpliciter, aliæ sunt, in quibus terminus medius est
 causa vnus duarum extremitatũ, aut vtriusq̄. & hoc
 quoniam q̄ sit causa vtriusq̄ est per accidens: q̄ autem
 sit causa minoris tantũ, non contingit omnino, t̄ hoc,
 quoniam si non sequitur ex eo q̄ ipse est, vt maior insit
 minori, ex parte, qua est ipse cã, hoc est maioris, non
 erit tunc demonstratiõ simpliciter. Atqui locus est er-
 roris in hoc, si fiet, quod dictum est ex hoc, hoc est ex
 eo q̄ terminus medius est causa in demonstratiõne sim-
 pliciter, non s̄m quid, quoniam cum sermo iste accipi-
 tur simpliciter, poterit formari s̄m tres modos, atqui cu-
 acceptum fuerit ex parte, qua est causa, q̄ sequatur ex
 eo q̄ ipse est minori, existentiã maioris, ex parte, quã ipse
 est causa maioris, tollitur hic error. Et ex hoc itẽ mon-
 stratur error eius, quod dixit Alis Senæ. quoniam ipse
 existimauit, q̄ est in hoc æquiuocatio: quia accidit, vt
 medius terminus sit causatus à maiori extremo, & me-
 dius causa vt insit minori, quoniam si voluit, dum in-
 quit causatus à maiori extremo, q̄ cum maior ponitur
 esse, sequatur, vt sit etiam medius, quoniam est causa
 ipse: fieri non poterit, vt medius terminus in tali de-
 monstratiõne sit causa, vt maior insit minori, nisi inue-
 niantur ambæ istæ species causarum, ita vt sequatur ex
 eo q̄ vtriusq̄ ipsarum est, vt sit etiam altera. & s̄m hoc
 erit medius terminus causa maioris. Quod si velit, vt
 maior sit causa, vt medius existat simpliciter, hoc est,
 vt sequatur ex eo q̄ sit, vt medius etiã sit: & erit etiam
 medius causa, vt maior insit minori, non autem causa,
 vt maior sit tantum: hoc quidem inuenitur: vt in sermo-
 ne dicente, homo est animal, & animal est corpus. sed
 exemplum hoc est causæ per accidens: quoniam hoc
 non est causa prima per se, vt homo sit corpus, quia est
 animal: quoniam non est homo, s̄m q̄ homo, animal,
 etiã minus est corpus, sed res declarabitur declaratiõ-
 ne multa in sequentibus. Cum vero declarauit, quod
 oportet vt congregentur in ipsis, vt sint causa, & prio-
 res, & notiores, adduxit causam, quomodo sequatur
 vnãqueq̄ istarũ conditionum, & dixit: causa quidẽ, q̄n
 qui sollicitus est, vt sciat aliquid scientia vera, sciet vtq̄
 ipsum per causam suam. Hæc autem scientia est per exi-
 stentiã perfectã scientiæ propter duas res de-
 claratas. Quarum vnã est, quoniam qui scit aliquid per
 causam, habet scientiam tutiorem, q̄ ille, qui scit quod
 est, per signum. Secũda vero, quoniam hæc species de-
 monstratiõnis est ex speciebus, quæ comprehendunt
 in potentia quæsitum quid est, quæ est definitio, quæ
 s̄m naturam desideratur, & propter ipsam desiderat
 tur cognitio causarum. Deinde dixit: priores autem, quæ
 sunt causæ, sensus est, priores s̄m existentiã, quoniam
 causa est prior s̄m existentiã causato. Deinde dixit:
 notiores vero secũdum duas species: vnã, vt sciat qd
 significat: alterã q̄ sunt, hoc est veræ. sensus est, si au-
 tem sunt propositiones notiores, sequitur etiam, vt sint
 magis notæ bifariam, in eo, quod significat super ipsis
 nomen suum, & quod sint existentes.

Priora vero sunt, & notiora bifariam. non
 enim idem prius natura & ad nos prius, neq̄
 notius & nobis notius. Dico autem ad nos
 quidem priora, & notiora, quæ sunt propin-
 quiora sensui: simpliciter autem priora, & no-
 tiora, quæ longius. Sunt autem longissime
 qdẽ ipsa maxime vniuersalia, proxime vero
 ipsa singularia: & opponunt hæc sibi inuicẽ.
 Dixit

*in p̄p̄o / or
 a ex̄t.
 in dispositio
 est d̄p̄o*

† at. se. prin-
 cipalis

Digressio de
 termino me-
 dio & demõ-
 stratiõne potissi-
 ma, cuiusmodi
 ipse debeat
 esse causa.

Dixit Aristoteles. Prius autem & notius dicitur secundum duas species. & hoc, quoniam res, quæ est prior apud nos, & res prior apud naturam sunt diuersæ per se. Quoniam priora, & notiora apud nos sunt sensibilia: priora vero, & notiora apud naturam sunt longinqua à sensu. Longinqua vero à sensu sunt vniuersalia, propinqua vero ex ipsis sunt particularia & appropriata: & ambo hæc sunt sibi inuicem opposita.

Quoniam ex conditionibus demonstrationis simpliciter, de qua locutus fuit, quæ est demonstratio causæ & existentia, est ut sit propositio in ipsa, cum hoc, quod est notior apud nos, notior apud naturam: quoniam ipse sunt causæ, & causæ sunt notiores apud naturam, quam composita: cœpit commemorare quod prius in cognitione dicitur duobus modis: quorum vnus est, notius esse apud nos, alter vero, notius esse apud naturam. Notiora apud nos sunt sensibilia designata: notiora autem apud naturam sunt longinqua à sensu: & hæc sunt causæ rerum sensibilibus, hoc est res communes pluribus, quam vni. Et non est intentio hic comparare intellectum sensato, vtrius eorum sit notius, quoniam sensata sunt penitus ignota apud naturam, & etiam, quoniam non est sensibile notius apud nos, quam intelligibile: & volo dicere intelligibilia prima. Sed vult hic facere comparationem inter intelligibilia propinqua rebus sensibilibus, & longinqua, ac si dixisset, & intellectiones rerum propinquarum istis sensibilibus, quemadmodum intelligibile compositum, et descriptiones entium, sunt notiores apud nos, quam intellectiones rerum longinquarum, & hæc sunt intellectiones causarum, & causarum causarum. Sed apud naturam res se habet in contrarium, hoc est, quod longinqua à sensu sunt notiora apud ipsam, quam propinqua. Dixit: Longinqua vero à sensu sunt vniuersalia, propinqua autem ex ipsis sunt particularia & appropriata: & ambo hæc sunt sibi inuicem opposita. Non vult per hoc, quod particularia sint notiora apud sensum, quam vniuersalia: quoniam sensus non attingit vniuersale, neque vult etiam per hoc consimiliter, quod vniuersale sit notius apud naturam, quam minus vniuersale: & quoniam hæc est res nostra, quod vniuersale apud nos est notius, quam appropriatum: quemadmodum dixit in principio Naturalis auditus. Atqui vult per res vniuersales causas appropriatas secundum numerum, communes pluribus rebus: quemadmodum agens primum, & materia prima, quoniam istæ causæ sunt notiores apud naturam, quam sint apud nos: sed res vniuersales, quæ multis insunt, apud nos sunt magis notæ.

Ex primis autem est, quod ex principijs proprijs: idem enim dicitur primum & principium. Principium autem est demonstrationis propositio immediata: Immediata vero, quæ non est alia prior. Propositio autem est, enuntiationis altera particula, vnum de vno: Dialectica quidem, quæ similiter accipit vtramvis: Demonstratiua vero, quæ determinate alteram, quoniam veram. Enuntiationem contradictionis vtriusque particula. Contradictio vero oppositio, cuius non est medium secundum seipsam. Particula autem contradictio, quæ quidem aliquid de aliquo, affirmatio: quæ vero aliquid ab aliquo, negatio.

Dixit Aristoteles. Et dispositio, quod sit ex primis, hoc est ex principijs appropriatis. non est autem differentia inter hoc, quod dicimus primum, & inter hoc, quod dicimus principium: quoniam primum & principium significant rem vnam. Principium vero demonstratio nis est propositio immediata. Propositio autem immediata est, quæ non inuenies propositio nem aliam priorem. Propositio vero est vna ex partibus enuntiationis, hoc est, enuntians vnum de vno. Dialectica autem (hoc est topica) est positio vnius partium contradictionis, vtriusque ipsarum fuerit. Sed propositio demonstratiua est vna ex partibus contradictionis secundum oppositionem, quæ est vera. Enuntiationem autem est vtriusque pars oppositionis. Contradictio vero est vna ex partibus oppositionis, hoc est oppositio, cuius non est medium per se.

Sensus est, dispositio autem demonstrationis est, quod sit syllogismus compositus ex primis, hoc est ex propositionibus proportionatis, et rebus proportionatis, quæ non transcendunt genus considerationis: quemadmodum videbitur postea. Et posteaque definiuit per hoc propositionem demonstrationis, quod est propositio immediata, opus fuit, ut definiret propositionem simpliciter, deinde diuisit illam in demonstratiuam et dialecticam, & definiuit vtramque ipsarum: quoniam propositio immediata est species propositionum demonstratiuarum: quoniam ex propositione demonstrationis est etiam ea, quæ est conclusio. Et quoniam ponitur in definitione propositionis enuntiationem & oppositio, opus fuit consimiliter etiam, ut definiret, quid est enuntiationem, & quid oppositio, & de hoc toto mentionem fecit, in memoriam reuocans ea, quæ præcessere. Et incepit definire principium demonstrationis, cum dixit, quod est propositio immediata, deinde declarauit quid est propositio immediata, & inquit, quod est ea, quæ non inuenies propositionem aliam priorem, hoc est, in cognitione, & existentia. Postea definiuit propositionem simpliciter, & dixit, quod propositio est vna ex partibus enuntiationis, hoc est, enuntians vnum de vno. Sensus est, propositio simpliciter est vna ex orationibus indicatiuis, hoc est affirmatio, aut negatio. & hæc definitio est similis ei, quæ definiuit ipsam in libro de Syllogismo: & hoc, quod est oratio, quæ affirmat aliquid de aliquo, aut negat aliquid ab aliquo, & hæc descriptio iam dicta fuit ibi in potentia. Videtur autem, quod hæc definitio non sit propositionis, ex parte quæ est propositio, sed rei, cui accidit, ut sit propositio, quoniam propositio, secundum quod propositio, dicitur in relatione ad syllogismum. Deinde definiuit propositionem dialecticam, & inquit: Dialectica autem (hoc est topica) est positio vnius partium contradictionis, vtriusque ipsarum fuerit. Sensus est, quod dialecticus cum ponit propositionem, quæ admittitur à respondente, ex parte quæ suscipit ipsam, poterit vtriusque pars contradictionis æqualiter admitti per interrogationem, & ponit pars syllogistica. Sed demonstrator non habet viam, ut ponat vtramlibet partem contradictionis partem syllogismi in demonstratione: sed ponet ex partibus contradictionis eam, quæ vera est. Et hoc accepit ad distinguendam propositionem demonstratiuam à dialectica, & dixit, quod propositio dialectica est ea, quæ sit secundum vnam partium contradictionis, & causa, ut ponamus hoc, est propter admissionem. Et dixit, quod propositio Log. cum com. Auer. R. iij demonstratiua

POSTERIORVM RESOLVTORIVM

demonstratiua est vna ex partibus contradictionis. & vult per contradictionem hoc in loco contraria, non autem contradictionem proprie. Dixit autem, quod propositio dialectica est positio vnius partium contradictionis: quoniam propositio est, quae ponitur pars syllogismi, hoc est, descriptio haec est ex parte, qua est propositio: ac si dixisset, quod propositio dialectica est positio vtriusque partium contradictionis, vt ponatur pars syllogismi. Deinde definiuit orationem indicatiuam, cum dixit: Enuntiatio autem est vtriusque pars oppositionis. Scitu autem dignum quod enuntiatio, & propositio, & questum, vnum sunt subiecto, differunt autem ratione, et hoc, quoniam oratio indicatiua, cum accipitur ex parte, qua significat verum & falsum, vocatur enuntiatio: cum vero accipitur ex parte, qua est pars syllogismi, vocatur propositio: cum autem accipitur ex parte, qua est ignota, vocatur questum. Sed Aristoteles cum descripsit propositionem per diuisionem in species suas, & dixit eam esse vnam ex partibus orationis indicatiuae, hoc est affirmationem aut negationem, descripsit consimiliter etiam orationem indicatiuam per species suas: & ait, Enuntiatio autem est vtriusque pars oppositionis. sed hoc totum adduxit ad inquirendam scientiam, non autem, quia in veritate sint definitiones, aut descriptiones. Dixit autem in definitione contradictionis, quod est oppositio, cuius non est medium, intelligit, quod definitio sua est talis, scilicet quod haec descriptio comprehendit contradictionem, & contrarietatem, & hoc, quoniam nomen contradictionis dicitur de ipsa: hoc est, quae admodum non est medium inter duo contradictoria, ita non est medium inter duo contraria: sed proprium est contradictionis, vt diuidat verum & falsum in omni materia: contraria autem diuidunt vtrique verum & falsum in materia necessaria. vnde & contraria appropriantur demonstrationi: quoniam demonstratio est in materia necessaria, sed contradictio appropriatur Dialecticae, quia Dialectica comprehendit omnem materiam.

Immediati vero principij syllogistici, positionem quidem dico, quam non est monstrare, neque necesse habere docendum quippiam: quam autem necesse est habere docendum quippiam, dignitatem: sunt enim quaedam talia, hoc enim maxime in talibus consueuimus nomen dicere. Positionis vero, quae quidem accipit vtrilibet particularum enuntiationis, vt dico esse aliquid, aut non esse aliquid, suppositio: quae vero sine hoc, definitio. definitio enim positio quidem est: ponit enim Arithmeticus vnitatem indiuisibile esse secundum quantum: suppositio autem non est: nam quid est vnitatis, & esse vnitatis, non idem.

Dixit Aristoteles, Principium autem demonstrationis, quod est propositio immediata, si fuerit illud, ad quod non est via demonstrationis, & non fuerit consimiliter a creatione in intellectu discipuli, vocabitur hoc radix posita, & positio: si vero fuerit a creatione in intellectu discipuli, vocabitur scientia scita. Positio autem diuiditur: quoniam quae ex ipsa accipitur, secundum quod est pars contradictionis, vtriusque earum sit, aut

affirmatio, aut negatio, vocabitur radix posita: quod autem est extra hoc, est definitio. nam definitio est species positionis: et hoc, quemadmodum definitio vnitatis, quam ponit Arithmeticus inter principia scientiae suae, & est illa, quae non diuiditur secundum quantitatem. non est autem definitio & radix posita res vna. & hoc, quoniam quid est vnitatis, et esse vnitatis, non sunt vnum.

Dixit: Principium autem demonstrationis, quod est propositio immediata, si fuerit illud, ad quod non est via demonstrationis, & non fuerit consimiliter a creatione in intellectu discipuli, vocabitur hoc radix posita & positio. sensus est, quod si fuerit illud, cuius non inest discipulo a creatione admissio, aut propter modicam exercitationem, aut propter defectum a creatione ipsius, vocabitur radix posita, & positio: quoniam non est via ad ipsam demonstrandam, ac si dixisset, principium autem demonstrationis, quod est propositio immediata, si fuerit illud, cui accidit cum hoc, quod ad ipsum demonstrandum non est via, vt non inest discipulo a creatione, quod possit ipsum cognoscere per se, vocabitur hoc radix posita, hoc est, quae ponens discipulo positionem, quousque intellectu suo apprehenderit, quod est vera, quod vero non potest demonstrari, et inest a principio creationis discipulo, vocabitur scientia scita. Et potest esse quod intelligat, cum dixit: quod non potest demonstrari, & non est consimiliter etiam a creatione in intellectu discipuli: principium, quod accipiat ars aliqua ab alia arte: propterea quod non potest demonstrari in ea arte, & non inest etiam consimiliter a creatione discipulo. Quod vero dixit: si vero fuerit a creatione in intellectu discipuli: hoc est, & illud, quod a principio non potest demerari, neque in hac arte, neque in alijs, quod inest discipulo a creatione, hoc est, quod vocatur scientia scita, & secundum hoc oportet, vt intelligat, quod dixit, quod non potest demonstrari secundum duas res simul: ac si diceret, illud, quod non potest demonstrari, & non est consimiliter etiam in discipulo a creatione: & hoc est, quod non potest demonstrari in ea arte, sed forsasse potest in alia: hoc est illud, quod vocatur radix posita, si vero non possit demonstrari, & inest discipulo a creatione, ad quod demonstrandum non est via simpliciter, neque in ea arte, neque in alijs, hoc est, quod vocatur scientia scita, & haec expositio est multo convenientior priore. Postea vero quod declarauit partes positionis, & quas vniuersaliter suscipit radix scita per se: incipit distinguere positionem ex modo & vniuersalitate scientiae, hoc est verificationis, & formationis, & inquit: Positio autem diuiditur, vsquequo dicit, & vocatur radix posita. sensus est, & positio distinguitur vno modo in id, quod admittit alteram partem contradictionis, vtriusque fuerit, siue affirmatio, siue negatio: & hoc est, quod vocabitur positionem, & hoc est, quod significat, cum dicit: & vocatur radix posita: intelligit secundum veritatem. Deinde dixit: quod autem est extra hoc, est definitio. nam definitio est species positionis. sensus est, atque definitio: quoniam definitio non copulat, quod res inest rei, nisi per accidens: & propterea non consistit super ea demonstratio, ex parte igitur, qua consistit super ea demonstratio, assimilatur positioni: ex parte vero, qua non est oratio indicatiua, non assimilatur illi. Et propterea dubitatur de definitionibus quae sunt notae per se, quemadmodum dicit in sequentibus, an oporteat connumerare ipsas inter propositiones primas per se, an vero inter positiones. Et secundum istam expositionem id est, ac si posuisset definitiones sub positionibus per accidens. Et

† Aliq. cod. etiam qui ad dicitur hęc verba: quae e domo discipuli mittit secundum vnamquamque scientiam. & ita vñr legere Themistius, & Io. Grā.

definitio no. non positio & radix posita
et no. q. d. q. no. & inest i. g. accidens

Et potest esse quod voluit, cum dixit, quod definitio est positio: hoc est, quod expositio significationis nominum est positio, quoniam significationes nominum sunt per positionem. Et iualuit expositio ista per id, quod dixit: quod autem est extra hoc, est definitio, quod enim apparet ex hoc, est, quod vult, quod illud, quod vocatur positio per dispositionem extra hoc, est definitio. Et dixit: & hoc, quemadmodum definitio vnitatis, quam ponit Arithmeticus inter principia scientiarum suarum, & est illa que non diuiditur secundum quantitatem: aut secundum expositionem priorum: quoniam vnitatem esse extra intellectum non est notum per se, & non est demonstratio in Arithmetica: aut secundum secundam, quam dispositio definitionis vnitatis est preparata ad significandum nomen ipsius. Postea vero quod declarauit per quem modum definitiones reponuntur sub positionibus, quodque non vocantur positiones secundum veritatem, quam non indicant per se existentiam rei a principio, ex parte qua existit: & hæc est res, quæ vocatur positio secundum veritatem: neque est per se ex genere positionum, quæ sunt positiones secundum veritatem: aut quoniam dispositio positionis est alia a dispositione positionis veræ, aut quoniam ipsæ amplectuntur dispositionem positionis veræ per accidens: deinde dixit: non est autem definitio & radix posita res vna, & hoc, quoniam quid est vnitatis, & esse vnitatem, non sunt vnum. sensus est, quod definitio vnitatis & similes definitiones non significant de definito, quod ipsum est: & ponuntur sub oratione indicatiua per accidens, sed radix posita est oratio indicatiua, & significat, quod res est.

Quoniam autem oportet credere, & scire rem, eo quod talem habemus syllogismum, quem vocamus demonstrationem: est autem hic, eo quod hæc sunt, ex quibus est syllogismus: necesse est non solum præcognoscere prima, aut omnia, aut quædam, sed magis semper enim propter quod est vnumquodque, illud magis est, ut propter quod amamus, illud amicium magis.

Dixit Aristoteles. Cum vero fuerit res scita per demonstrationem, sequitur, ut veritas & fides in ipsa sit, quoniam habemus de ipsa hunc syllogismum, qui vocatur demonstratio: & habebimus fidem per demonstrationem ex parte fidei per propositiones, ex quibus est demonstratio: sequitur itaque ex hoc, ut scientia nostra de re scita per demonstrationem, & de propositionibus demonstrationis, aut omnibus, aut quibusdam, non sit secundum gradum vnum: sed scientia nostra de propositionibus sit maior. & hoc, quoniam res propter quam sunt aliæ res, in existentia est magis vera. quemadmodum amor noster in proptorem est propter amorem nostrum in puerum, qui est maior.

Postea quod declarauit oportere propositiones demonstrationis magis sciri quam conclusionem in tempore, quo super ipsa facimus syllogismum: quoniam, propterea quod ipsas scimus, deuenimus ad scientiam conclusionis: vult consimiliter et declarare in hoc tractatu, quod non solum oportet, ut magis sciatur in tempore, quo ignoramus conclusionem, sed etiam in tempore, quo scimus ipsam: quoniam scientiam de propositionibus assequi-

mus propter scientiam de propositionibus, illud enim, quod est causa, ut aliquid sit, ipsum magis vere est, quam hoc, ut in exemplo: quoniam ignis est causa, ut res sint calidæ, ipse magis vere est calidus. Et dixit: Cum vero fuerit res scita per demonstrationem, sequitur ut veritas & fides in ipsa sit, quoniam habemus de ipsa hunc syllogismum, qui vocatur demonstratio. sensus est: cum vero fuerit res, quæ scimus per demonstrationem, post ignorantiam de ipsa, allequemur utique veritatem veram de ipsa, cum habuerimus apud nos syllogismum ex ea specie syllogismi, quæ vocatur demonstratio. Cumque posuerit propositionem istam, adduxit illationem, quæ sequitur ex ea, & inquit: sequitur itaque ex hoc, ut scientia nostra de re scita per demonstrationem, & de propositionibus demonstrationis, aut omnibus, aut quibusdam, non sit secundum gradum vnum: sed scientia nostra de propositionibus sit maior. sensus est, sequitur, quod si scientia nostra per demonstrationem sit maior, quam scientia nostra de eo, quod demonstratur, erit scientia nostra de propositionibus demonstrationis maior, quam scientia nostra de eo, quod demonstratur. & hoc aut de omnibus propositionibus, aut aliquibus, quoniam non sequitur ex eo quod posuimus, quod fides nostra in demonstratione est maior, quam fides nostra in conclusionibus, ut fides nostra vniuersaliter de tota summa propositionum demonstrationis sit maior. & licet ex conditionibus demonstrationis sit, ut utraque propositiones ipsius sint magis scitæ, quam conclusio, hæc tamen res nondum declarata est ex hoc tractatu. Postea vero quod declarata fuit illatio, quæ sequitur ex propositionibus: cepit exponere modum, quo sequitur, & inquit: & hoc, quoniam res, propter quam sunt aliæ res, in existentia est magis vera. & hæc oratio est propositio, qua vti in hoc loco. & est sensus, quod omne illud, quod est causa, ut aliquid sit, aut cum aliqua dispositione, aut simpliciter, ita se habet, ut illud, quod est causa rei, magis oporteat esse, cumque coniunxit ad hoc, propositiones esse causam, ut sit veritas in conclusione, conclusit ex hoc in prima figura, quod magis oportet propositiones primas esse veras, quam conclusionem. Exemplum vero adduxit ex rebus probabilibus, communicatis in veritate cum omnibus, ut esset manifestius in doctrina. & hoc, quoniam est probabile, & notum apud omnes, quod quicumque amat virum aliquem propter virum alium, ita se habeat, ut ipsius amor, propter quem amat virum alium, sit maior. Exemplum huius, cum dixit præceptorem, et puerum, hoc est filium, quoniam pater amat utique præceptorem pueri, qui est filius suus, propterea quod amat puerum: & ideo amor in puerum est maior.

Quare siquidem scimus per prima & credimus, & illa scimusque & credimus magis, quoniam per illa & posteriora. Fieri autem non potest ut credat, magis ijs quæ scit, quæ non est, neque sciens, neque melius dispositus, quam si esset sciens. Accidet autem hoc, nisi aliquis præcognoscat per demonstrationem creditum, magis enim necesse est credere principijs, aut omnibus, aut quibusdam, quam conclusioni.

Dixit Aristoteles. Quoniam vero scientia nostra de conclusionibus, & veritas & fides ipsarum est ex parte propositionum: igitur veritas & fides de propositionibus erit maior: quoniam fides nostra de conclusionibus est ex parte

*Alex. ex. ponit creditus, pro creatorum.

POSTERIORVM RESOLUTORIORVM

parte ipsarum. Fieri autem non potest, ut aliquis credat quod non scit, magis quam illud quod scit: neque sit in scientia sua excellentior, quam res, quam scit: & si contingat ipsi, ut eam sciat. Quoniam ex hoc sequitur, ut non præsciat homo ipsam per ea, quæ sciuntur per demonstrationem, & credat ipsam, sequitur ergo ex necessitate, ut sciatur principia, aut omnia, aut quædam magis, quam conclusiones.

16 Posteaque posuit, quæ causæ, quæ sunt causæ aliquibus rebus, ut sint, magis debent esse, quam res illæ, & hoc est, quod procedit in hoc sermone per modum propositionis maioris: adduxit propositionem minorem, quæ est, quæ propositiones sunt causæ conclusionum, ut sint, & credantur: & ait: Quoniam vero scientia nostra de conclusionibus, & veritas & fides ipsarum est ex parte propositionum: igitur veritas & fides de propositionibus erit maior: quoniam fides nostra de conclusionibus est ex parte ipsarum. sensus est, quoniam vero posuimus, quæ causæ, quæ sunt causæ, ut aliquid sit, magis debent esse, quam illud: & notum est apud nos, quæ scientiæ nostræ de conclusionibus & fidei ipsarum causa est fides de propositionibus: sequitur ex his duabus propositionibus, quæ fides de propositionibus est maior. Deinde posuit conclusionem de re, ac si esset ratio per se consistens, & dixit: Fieri autem non potest, ut aliquis credat quod non scit, magis quam illud, quod scit: neque sit in scientia sua excellentior, quam res quam scit: & si contingat ipsi, ut eam sciat. sensus est, & hæc videtur esse ratio, quare propositiones sunt magis veræ apud nos, quam conclusiones, quoniam manifestum est per se, quæ fieri nullo modo potest, ut aliquis credat rem, quæ non scit primo, magis quam illam, quæ primo scit: & si acciderit ipsi post hoc, ut eam sciat, hoc est non erit illius rei scientia sua melior, quam rei, quam primo sciuit: & hoc, cum ipsi acciderit, ut illam sciat postea. Et hoc est quasi propositio alia, & hoc, quoniam fieri non potest, ut scientia de re ignota nobis per naturam in aliquo tempore, sit melior quam scientia de re nota nobis per naturam, neque etiam ipsi æqualis, sed scientia de re cognita nobis per naturam magis ac magis bona est proculdubio, quam scientia de re ignota per naturam: cum nobis acciderit, ut ipsam sciamus, cumque coniunxerimus huic propositioni, quæ propositiones sunt notæ per naturam, & primo: conclusiones vero ignotæ per naturam, & posterius scitæ: concluditur nobis, quæ propositiones sunt magis veræ apud nos, quam conclusiones. & hæc est rōcinatio per modum manifestationis: et res est aut nota per se, aut propinqua notæ per se. Et dixit: quoniam ex hoc sequitur, ut non præsciat homo ipsam per ea, quæ sciuntur per demonstrationem, & credat ipsam. sensus est, quæ ignorantia cogit, ut ignotum in actu secundum naturam non præsciat homo per ea, quæ sciuntur per demonstrationem, & verificet ipsum ex parte eorum: cumque sequatur ignorantia, quousque sciuerit per alia: igitur illud est notius, quod non scitur per alia.

Habiturum autem scientiam, quæ est per demonstrationem, non solum oportet principia magis cognoscere, & magis ipsis credere, quam ei quod monstratur: sed neque aliud ipsi credibilius esse, neque notius his quæ sunt opposita principijs, ex quibus erit syllogismus, qui est contrariæ deceptionis: siquidem oportet scientem simpliciter à credulitate impermutabilem esse.

Dixit Aristoteles. Non sufficit autem illi, qui vult assequi scientiam per demonstrationem, ut dicat, quæ principia sunt notiora apud ipsum quam ea, quæ verificat per ipsa, & scit per ea: sed quæ etiam non credat rem aliquam ex oppositis: & hæc sunt, ex quibus constructur syllogismus sophisticus. causa autem in hoc est, quoniam qui studet scire rem per demonstrationem simpliciter, debet non committere cum fide sua variationem.

Quoniam propositiones esse notiores conclusionem est res comprehendens syllogismus dialecticum, & demonstrativum, & oratorium, hoc est, ut fides ipsarum sit maior, quam fides conclusionum: ideo vult declarare, quæ sit fides scientiæ appropriata propositionibus veris, & dixit: Non sufficit autem illi, qui vult assequi scientiam per demonstrationem, usque ad id, quod dixit, ex oppositis. sensus est, oportet autem cum, qui vult assequi scientiam veram, & ut credatur, ut non sit contentus propositionibus, propter quas assecutus est scientiam de conclusionibus, quæ sunt magis notæ in fide tantum: sed oportet etiam cum hoc, ut hæc fides de ipsis, hoc est scientia, quæ est in ipsis, ita se habeat, ut de ipsa credamus, quæ non potest variari secundum id, quod est de ipsa, neque in aliquo tempore. & hoc est, quod voluit, cum inquit: sed quæ etiam non credat rem aliquam ex oppositis. Et hæc est conditio tradita de fide, quæ separat veritatem & fidem à reliquis: hoc est, ut per istam credens credat oppositum illius esse penitus impossibile. nam si illius possibilitatem crederet, dialecticus esset, aut oratorius. Et dixit: & hæc sunt, ex quibus constructur syllogismus sophisticus. intelligit oppositum rerum verarum: & hoc est falsum. & hoc, quoniam cum sit verum, & habeat oppositum, quod est falsum possibile, planum, quoniam non credit ipsum fide vera. Igitur fides erit de falso, & erit de vero, cumque fuerit de falso, erit sophistica: cum autem de vero, & cum hoc non crediderit oppositum suum, erit vera. Quod si fuerit oppositum apud ipsum possibile, & possibile fuerit ut in paucis, erit dialectica: si vero æqualis cum suo opposito, erit oratoria. hæc autem species fidei aliquando accidit vero ex parte credentis per se, aliquando accidit rei per se ex parte commissionis falsi cum ipsa. si enim fuerit falsitas ipsius pauca, erit veritas maior, et numerabitur inter orationes dialecticas: si autem falsitas fuerit æqualis veritati, erit fides oratoria. sed hoc non accidit naturæ falsi secundum quæ falsum, quoniam si res ita se haberet, omnis propositio dialectica esset falsa in minori parte, & omnis oratoria esset falsa in parte æquali. Et propterea qui diuiserunt propositiones demonstratiuas, et dialecticas, & oratorias ex parte specierum veri & falsi, diuiserunt per accidens. & hoc, quoniam ipsi dixerunt, quæ propositiones veræ sunt de vero, & reliquæ propositiones sunt de falso. quoniam si esset falsum in ipsis paucum, essent dialecticæ: si autem esset æquale, essent oratoricæ: si vero essent falsæ in totum, aut ut plurimum, essent sophisticæ. & hic sermo verus est de propositionibus veris, sed hæc res accidit ipsis: quoniam fides vera est res in animo, quæ accidit credenti, per sermonem. & consimiliter opinio in propositionibus sophisticis videtur ut sit propter accidens ipsis, non autem ex parte falsi per se: quoniam falsum non admittit fidem, ex parte qua falsum, sed quod dixerunt de propositionibus dialecticis, & oratorijs, est cōueniens: igitur sermo falsus, & fides de hoc est res per accidens. Cum vero dixit: causa autem in hoc, usque ad id, quod dicit, non committere

* A. b. l. c. o. v. calione fac. l. c. r. d. n. e. & sic sapius legitur.

tal. l. hæc, ac

commiscere cū fide sua variationē: sensus est, causa autē, ob quam fides vera habet hanc conditionem, hoc est, vt non credatur aliquid ex oppositis in aliquo tempore, & non transferatur fides ipsius in hac re, est, qm̄ est per se notum, q̄ oportet vt sit proprium credentis per fidem veram, vt non transferatur à fide sua in aliquo tempore. & hoc est, quod voluit, dum inquit: non commiscere cum fide sua variationem. Et cum hoc, q̄ est per se notum, q̄ hæc definitio inest ipsi fidei: planum est etiam per se, q̄ ex proprijs fidei verē est, vt non conueniat ipsi variatio, quoniam si posset variari, & credens esset memor, et sani intellectus: planum, q̄ non haberet fidem, cumq̄ fides fuerit in anima s̄m hanc dispositionem, erit vtriq̄ in primis principijs notis per se. intentio enim sua in hoc libro est connumerare signa & conditiones, in quibus, cū ponūtur in propositionibus primis, iuenitur scientia, quoniam fides in ipsis est per hunc modum, vt ex fide, q̄ sint per se, & cum alijs conditionibus, de quibus mentio fit in hoc libro. t̄ & propterea, quæ non oportet connumerare in hoc libro, ea sunt, quæ magis sciuntur in propositionibus, q̄ sint cum istis conditionibus, oportet autē, vt hæc sit radix posita, t̄ quæ credamus in expōne verborum suorum.

Opinionum confutatio, & eorum qui omnino demonstrationem tollunt, & eorum qui omnium demonstrationem esse ponunt. Cap. III.

Nonnullis quidem igitur, eo q̄ oportet prima scire, non videtur scientia esse: quibusdam vero esse quidē, verum omnium demonstrationes esse, quorum neutrum, neque verum; neq̄ necessarium. Qui quidem enim supponunt non esse omnino scire, hi in infinitum existimant reduci, tanq̄ non scientes posteriora per priora, quorum non sunt prima: recte dicentes: impossibile nanque infinita pertransire.

Dixit Arist. Nonnulli vero existimauerūt, q̄ non est demonstratio: propterea q̄ opinati sunt oportere demonstrationem afferi super omni propositione, quæ accipitur in demonstratione. Alij vero stabilierūt naturam demonstrationis: præterq̄ q̄ existimauerunt, q̄ demonstratio est de omni re: Sed neutra istarum opinionum est vera: neq̄ etiam consimiliter sunt contrariæ. Priores igitur, quoniam crediderunt non esse viam, vt sciatur aliquid, nisi per demonstrationem, quodq̄ infinitum non est possibile, iudicauerunt demonstrationem non esse: & dixerunt, q̄ causa huius est, quoniam fieri non potest, vt sciatur posteriora per priora, non intellecta & non scita per demonstrationem. & iudicium hoc est verum rectum: processus enim in infinitum est impossibilis.

Dixit: Nonnulli vero existimauerunt, q̄ non est demonstratio omnino. & asseruerunt hoc, propterea q̄ opinati sunt oportere omnem propositionem existentem in demonstratione monstrari per demonstrationem, & hoc procedere in infinitum: quod est falsum.

Alij vero ab istis dixerunt q̄ demonstratio est, quodq̄ oportet omnem propositionem monstrari per demonstrationem. isti igitur concesserunt, q̄ oportet omnem propositionem monstrari per demonstrationem, t̄ non viderunt falsum, quod ex hoc sequitur. Cum vero dixit: Sed neutra istarum opinionum est vera: neq̄ etiam consimiliter sunt contrariæ: sensus est, & neutra istarum opinionum est vera, quoniam non sunt contrariæ: quæ ita se habent, vt cum verificetur vnum ipsorum, falsificetur alterum. & hoc, quoniam dicere demonstrationem esse de omni re, est falsum: & dicere demonstrationem non esse omnino, est falsum. hoc autem ita est, quoniam contraria falsificatur in materia possibili, s̄m q̄ monstratum est in libro de Interpretatione. verum autem est, q̄ de aliquibus est demonstratio: de quibusdam vero non est demonstratio. Cū uero dixit: Priores igitur, quoniam crediderunt, vsq̄ ad id, quod dixit, demonstrationem non esse: sensus est, q̄ causa, ob quam sequentes secta, quæ contradicebat demonstrationi, crediderunt hoc, est, quoniam ipsi crediderunt fieri non posse, vt addiscatur & sciatur aliquid, nisi per demonstrationem: & crediderunt etiam, q̄ infinitum pertransiri non potest: ideo iudicauerunt, q̄ demonstratio non est. Hoc autem ita est. si ponamus, q̄ res monstratur per duas propositiones, & quelibet illarum propositionum per duas alias propositiones, & res procedat s̄m rectum in infinitum: non inuenietur syllogismus perfectus super hoc, cuius conclusionem intendimus, cumq̄ nō sit syllogismus perfectus super hoc, non erit etiam via ad demonstrationem super hoc in æternum. & hoc est, quod voluit, cū dixit: & iudicium hoc est verum rectum. & hoc, quoniam omne, quod non habet finem, est impossibile. Et dixit: & dixerunt, q̄ causa huius est, quoniam fieri non potest, vt sciatur posteriora per priora, non monstrata per demonstrationem. sensus est, & error eorum fuit, cū dixerunt, q̄ causa prohibens esse demonstrationem omnino, est, quia demonstratio in se habet, vt posterius in ipsa, quod est conclusio, cognoscatur per priora, hoc est propositiones: cumq̄ fieri nō possit, vt cognoscantur posteriora per priora, hoc est per propositiones non ostensas per demonstrationem: igitur non est via, vt cognoscatur aliquid per demonstrationem. Cū uero dixit: & iudicium hoc est verum rectum: intelligit de vna propositione. & hoc, quoniam ponuntur hinc propositiones: quarum altera est, quod processus in infinitum est impossibilis: secunda autē est falsa, & est, q̄ oē, quod scit, scitur per demonstrationem.

Si vero stant, ac sunt principia, hæc eē ignota: cū demonstratio de ipsis non sit, quod dicunt esse scire solum. si vero non est prima scire, neq̄ quæ ex his eē scire simpliciter, neq̄ proprie, sed ex suppositione, si illa sunt.

Dixit Arist. Deinde, cū habuerint, q̄ fieri non potest, vt aliquid sciat, nisi per demonstrationem, dixerūt, q̄ principia non sunt nota. cumq̄ principia demonstrationis non sint nota, quomodo via erit ad aliquid sciendum? cumq̄ hoc ita sit, planum, q̄ fieri non potest, vt aliquid sciatur per demonstrationem, nisi fuerit per modum radicis positæ. et hoc, si fuerit propositio nota.

Hæc est veluti argumentatio alia proposita ab istis, qui aduersabantur naturæ demonstrationis. & hoc, quoniam cū posuerint, q̄ non scitur aliquid, nisi per demonstrationem: & posuerint etiam, q̄ principia demonstrationis non

fal. l. nullūq̄
falsum hic se
qui opinant.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

non sciuntur per demonstrationem, quod est verum: sequitur ex his duabus propositionibus, quod principia demonstrationis non sunt nota, cumque posuerint etiam, quod illud, quod scitur per demonstrationem, non scitur, nisi propter cognitionem principiorum: concluditur ipsis, quod non est via, ut sciatur aliquid per demonstrationem, nisi ponantur principia demonstrationis secundum modum, quo ponuntur radices, quae non sciuntur per veritatem ipsarum, sed conceduntur concessione. & hoc est, quod voluit, cum dixit: nisi fuerit per modum radicis positae: hoc est, nisi fuerit demonstratio per consensum & positionem, non per naturam. Cum vero dixit: si fuerit propositio nota: sensus est, & similitudines istarum demonstrationum reponitur utique sub genere demonstrationum, cum fuerit propositio, quam posuerunt, aut in alia arte, aut in ea arte talis, ut non indigeat verificatione, & intellectu consimiliter, & procedat res in ipsis in infinitum: quemadmodum accidit demonstrationibus, quae non habent propositionem positam.

Alij autem ipsum quidem scire confitentur, per demonstrationem enim esse solum, sed omnium esse demonstrationem nihil prohibere. contingere enim circulo fieri demonstrationem, & ex his quae ad se inuicem.

Dixit Aristo. Alij vero concedunt quod demonstratio sit: & hoc, quoniam ipsi dicunt, quod scientia est per demonstrationem tantum: praeterquam quod ipsi argumētauerunt, quod non est ipse, ut demonstratio sit de omni re. & hoc, quoniam ipsi arbitratur demonstrationem circumlarem esse ab aliquibus ad aliqua.

20
* al. l. scia
Dixit: Atqui opinio secunda est, quod ipsi confitentur demonstrationem esse ita, ut concedant, quod omnis res scitur per demonstrationem: quodque fieri non potest, ut scientia in propositionibus recte procedat in infinitum: sed voluere propositiones demonstrari per conclusiones secundum modum circuli.

Nos vero dicimus, neque omnem scientiam demonstratiuam esse, sed eam, quae immediatorum est, indemonstrabilem. Quodque hoc sit necessarium, manifestum. si enim necesse quidem scire priora, & ex quibus demonstratio, stant autem aliquando immediata, haec indemonstrabilia necesse est esse. Haec igitur ita dicimus, & non solum scientiam, sed & principium scientiae esse quoddam dicimus, quo terminos cognoscimus.

Dixit Aristo. Nos autem dicimus, quod non omne, quod scitur, scitur per demonstrationem, sed sunt aliqua, quae sciuntur sine medio. Quodque hoc ita sit; apparet manifeste, quoniam si oportet ut sciamus, quod propositiones demonstrationis, & media stant, sequitur etiam, ut sciamus per res, quae non habent medium, sine demonstratione. Et sermo iste dicitur de hoc, & secundum modum hunc. & consimiliter etiam, quod non solum est scientia per demonstrationem, sed inuenitur etiam principium scientiae, per cuius viam noti sunt termini.

Dixit: Atqui nos utique non credimus quod omne, quod scitur, sciatur per demonstrationem, quae est opinio, propter quam errauerunt ambae sectae: sed dicimus quod sunt nonnulla, quae sciuntur per se sine medio, hoc est sine demonstratione. Quodque hoc ita sit, planum. quoniam si ponamus, quod scientia per demonstrationem acquiratur ex parte scientiae per propositiones, secundum quod apparet per se: & ponamus etiam, quod oportet, ut sciet scientia nostra per propositiones, & non procedat res in infinitum, ita ut pro cognitione propositionum sint necessariae aliae propositiones: sequitur, ut tandem perueniat cognitio ad propositiones notas per se sine medio simpliciter, & non medio demonstratiuo. Et hoc est, quod voluit, cum dixit. Quodque hoc ita sit, apparet manifeste, quoniam si oportet, ut sciamus, quod propositiones demonstrationis, & media stant. sensus est, & fides, quod hic sint res notae per se, apparet, quoniam notum est per se, quod oportet, ut scientia nostra & doctrina nostra in propositionibus demonstratiuis & medijs stet, & non est opus, ut sciamus per propositiones alias, usquequo procedat hoc in infinitum. hoc autem dixit per modum significandi istis, qui contendunt, & quod notum est per se, quod hic sunt prima nota per se, & hoc est: unum ex istis, quae posuit artifex istius artis pro positione, absque eo quod hoc declararet. Cum vero deinde dixit: et consimiliter etiam, quod non solum est scientia per demonstrationem tantum, sed inuenitur etiam principium scientiae, per cuius viam noti sunt termini: sensus est, quod non solum prouenit nobis scientia per principia, quae est demonstratio: sed prouenit etiam scientia ex parte principij alterius, quod est intellectus, per quem cognoscuntur principia prima. & per terminos intelligit terminum medium in syllogismo, cuius propositiones sunt per se notae.

40
Circuloque quod impossibile demonstrare simpliciter, planum: siquidem ex prioribus oportet demonstrationem esse, & notioribus: impossibile enim est eadem eisdem simul priora, & posteriora esse,

Dixit Aristo. Atqui quod fieri non potest, ut dispositio rerum procedat in circulum simpliciter, manifestum est ex eo, de quo mentionem fecimus a principio. quoniam demonstratio est ex rebus, quae sunt priores & notiores apud naturam, fieri autem non potest, ut eadem respectu eorundem sint posteriora, & priora simul.

50
Quoniam secta secunda fuit, quod demonstratio est de omni re, quodque est circularis, incipit declarare quomodo destruat, quod demonstratio procedat in circulum. & dixit monstrari quod hoc sit impossibile, primo ex parte, qua est demonstratio, non autem ex parte, qua est syllogismus. & hoc, quoniam demonstratio, secundum quod praediximus, est ex propositionibus prioribus secundum existentiam, & notioribus apud nos & apud naturam, quae sint conclusiones, quod si rediret demonstratio circularis, essent utique conclusiones notiores propositionibus, et priores apud naturam, sed iam posuimus, quod propositiones sunt notiores apud nos, & priores apud naturam: & ita erit, res una prior re alia secundum naturam, & posterior eadem simul secundum modum unum: & ita erit notior, & ignotior, quod totum est falsum. Et hoc est, quod voluit, cum dixit: fieri autem non potest, ut eadem respectu eorundem sint posteriora, et priora simul. hoc est, quod unumquodque ipsorum in relatione ad aliud praeponat & postponatur simul secundum modum unum ex modis prioris. Nisi

Nisi altero modo, vt alia quidem ad nos, alia vero simpliciter, quo modo inductio facit notum. Si vero sic, non esset vtiq; simpliciter scire bene definitum, sed duplex: aut non simpliciter altera demonstratio, quæ fit ex nobis notioribus.

Dixit Arist. Nō potest autem hoc esse, nisi duobus modis: quorū vnus est, vt aliqua ipso-¹⁰rum sint propria apud nos, & posteriora apud naturam: alter vero, vt aliqua ipso-¹⁰rum sint posteriora apud nos, & priora apud naturam: præterquam quod demonstratio prima erit ostensio propter inductionem. Quod si est demonstratio secundum hos duos modos, non erit definitio nostra ad demonstrationem processa s̄m rectum, sed erit duplex: quarum vna erit per ea, quæ sunt priora & notiora apud nos, non aut per ea, quæ sunt priora & notiora apud naturam, & per causam.

Posteaq; declarauit falsum esse, qd demonstratio procedat in circulum: quoniam sequitur ex hoc, qd aliqua per se respectu aliquorum sint priora & posteriora simul per modum vnum: sed fieri potest, vt circulus sit in demonstratione, cum vna demonstratio dat causam tantum, & notum sit, qd existat altera vero dat existentiam per rem posteriorem: vt in exemplo, si aliquis monstrat, qd luna est spherica figuræ, quoniam lumen suum grandescit paulatim, deinde faciat sphericitatem causam istius magnificationis: ponit ex ipso sermone vniuersalem istius dispositionis, & dicit: Non potest autem hoc esse nisi duobus modis, hoc est, nisi fuerit ostensio per demonstrationem duobus modis diuisis: hoc est, vt monstrat vna ipsarum aliud qm monstrat altera: & propositiones accipiantur ad declarationem conclusionis vno modo, & conclusiones accipiant ad demonstrationem propositionum alio modo: quoniam vna ipsarum in demonstratione sua dat speciem scientiæ aliam ab ea, quæ dat alia. Cumq; posuit hoc, cepit monstrare duos modos istos: quorum vnus est, vt aliqua ipso-⁴⁰rum sint priora apud nos, & posteriora apud naturam: alter vero, vt aliqua ipso-⁴⁰rum sint posteriora apud nos, & priora apud naturam. Puta in exemplo, si vna demonstrationum fuerit ex prioribus apud nos, & posterioribus apud naturam super prioribus apud naturam: & altera ex prioribus apud naturam super ipsis posterioribus: hoc est, vt det causam ipso-⁵⁰rum ex parte rerum priorum, cum existentia priorum nota fuerit per existentiam posteriorum, si fuerint notiora apud nos. Et accepit pro exemplo scientiæ rerum priorum apud naturam ex posterioribus, inductionem, et hoc, quoniam inductio procedit à parte composita ad vniuersale simplex, & à parte priore apud nos in cognitione & posteriore apud naturam: & vniuersale in contrarium huius. Et hoc est, quod voluit, cū dixit præterq; qd demonstratio prima erit ostensio propter inductionem. Sensus est, præterq; qd demonstratio prima est ex specie ostensionis, quæ est per inductionem, & non dat existentiam rei ex parte suæ causæ, & ex hac specie sunt demonstrationes signorū, hoc est, ex prioribus apud nos ad priora apud naturam. Postea vero qm mentionem fecit de possibilitate horum duorum modorū, & sermo ipsius fuit in demonstratione, hoc est, quæ exhibet existentiam rei & causam suam simul: & hæc sunt demonstrationes, quibus accidit, vt notius apud nos et notius apud naturam

coincident: dixit: Quod si est demonstratio s̄m hos duos modos, non erit definitio nostra ad demonstrationem processa s̄m rectum. Sensus est, sed si concesserimus, qd circulus inuenitur in demonstrationibus s̄m istum modum, non erit illud, quod accepimus in definitione demonstrationis, recte positum, hoc scilicet qd est syllogismus compositus ex propositionibus primis apud naturam: sed erit demonstratio duplex perfecta, hoc est s̄m duas species: quarum vna est ex parte prioris apud naturam, & species altera ex parte posterioris, & demonstratio causæ non daret cum causa existentiam, & hoc est diuersum ab eo, quod dictū est in definitione demonstrationis, igitur non est possibilis circulus omnino in demonstratione simpliciter ex parte, quæ est demonstratio simpliciter, quæ est illa, quæ dat existentiam & causam simul. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: sed erit duplex: hoc est natura demonstrationis simpliciter erit duplex, hoc est duæ species. quoniam vna ex speciebus demonstrationis erit composita ex rebus notioribus apud nos, quæ sunt posteriora apud naturam, & hoc est diuersum ab eo, quod positum fuit in definitione demonstrationis. Et propter circulum hunc destruitur demonstratio simpliciter: qm apud eos pncipijs demonstrationis opus est demonstratione ex specie vnâ, sed fieri non potest, vt construat demonstratio simpliciter super aliquo per circulum.

Accidit autem dicentibus circulo demonstrationem esse, non solum quod nūc dictum est, sed nihil aliud dicere, qm quod hoc est, si hoc est. sic autem omnia facile monstrare. Manifestum autem, qd hoc contingit tribus terminis positis, per multos namq; aut paucos reflectere dicere, nihil differit: per paucos autē, aut duos. Quando enim A existente, ex necessitate sit B: hoc autem, ipsum C: A existente, erit C. si itaq; A existente, necesse est B esse: hoc autē existente, ipsum A: hoc enim erat circulo:

Dixit Arist. Sequitur autem dicentes demonstrationem fieri circulo simul cum absurdo priori, absurdum aliud, et est, vt idem monstratur per seipsum. sed per hanc viam leuis esset monstratio reliquarum rerum. Apparet autem hoc sequi, cum posuerimus tres terminos. & hoc, quoniam non est differentia, siue dicatur, quod resolutio per cōuersionem sit per multa, siue dicatur, quod sit per pauca, & non est differentia, siue dicatur, quod est per pauca, siue dicatur, quod est per duo. Et hoc, quoniam cum est A, est B ex necessitate: & cū est hoc, est C: igitur cum est A, est C. quoniam cū erat A, erat B ex necessitate: & cū hoc erat, erat A, hæc enim est demonstratio circularis.

Posteaq; declarauit, qd circulus non est possibilis in demonstratione simpliciter, quatenus est demonstratio simpliciter: & circulus potest cadere inter demonstrationem causæ & demonstrationem existentiae, & in demonstratione simpliciter non potest cadere circulus neq; per se, neq; cum alia specie demonstrationis: cepit declarare, qd circulus non est consimiliter etiam syllogismus perfectus, ne dum, vt sit demonstratiuus: hoc autem monstratum fuit in libro de Syllogismo, sed hoc repetit etiam hic. Cū vero dicit: sed per hanc viam leuis

ip. demonstratio
ostensio
re. p. 10

* fac. le. ea-
dem.

24

† Ab. le. item dit, q reciprocatio nō sit perfecta, neque ratio cinatio fm vnam explicationem cuius rei: quoniam la. le. hoc ē, si circulus ē respectu, tūc ē dīf. si. ite omnes res declarant: qm

leuis esset monstratio reliquarum rerum: † sensus est, si circulus esset perfectus, non esset durum de vno aliquo monstrare rem ex re: quoniam omnia essent nota per se. & sic explicatio esset superflua. Cum vero dixit: Apparet autem hoc sequi: hoc est, q̄ expositio circularis est impossibilis, cum posuerimus tres terminos. & hoc est minimum, ex quo componitur syllogismus, qui est syllogismus simplex. Et postea q̄ enuntiavit, q̄ destructio, quæ est in monstracione circulari, sufficit ad ostendendum impossibilitatem ipsius, quæ monstratur in syllogismo simplici, dixit: & hoc, quoniam non est dīa, siue dicatur, q̄ resolutio p̄ cōuersionē sit p̄ multa, siue dicat, q̄ sit p̄ pauca, hoc est, q̄ hoc ita apparet i syllogismo simplici, quemadmodum apparet in syllogismo composito, quoniam non est differentia in hac inuestigacione, siue ponamus syllogismum, qui sit per vñ resolutionis, q̄ sit per propositiones multas, & plures q̄ tres: si quisquam ita dixerit: aut vtrq̄ erit per propositiones duas, aut plures duabus. & hoc est, quod voluit, cū dixit: & non est differentia, siue dicatur, q̄ est per pauca, siue dicatur, q̄ est per duo. Atqui dixit hoc, licet sit opinio ipsius, q̄ syllogismus simplex sit ex duabus propositionibus tantum: quoniam hoc non est opus ipsi in hoc loco, hoc est, q̄ positio sua non est necessaria ad destruendam monstracionē circularem. & propter hoc oportet intelligere, q̄ ipse voluit hanc rem esse manifestā, & fortasse posuisset aliquis, q̄ syllogismus simplex esset per propositionem vnā tantum: sed † ex duabus ad minimum propositionibus est destructio circulari manifestior. Postea vero q̄ dixit, q̄ sufficit ad manifestandam monstracionem suam, vt sint in hoc tres termini, minor, & medius, & maior, dixit: Et hoc, quoniam cū est A, est B ex necessitate: & cū est hoc, est C: igitur cū est A, est C. Atqui manifestum est istud hoc in loco, quoniam cū accepit loco termini minoris A, & loco termini mediū B, & loco maioris extremitatis C, & posuerit, cū est A, erit B, siue q̄ omne A est B: quoniam nō differt, si est A, est B, siue dicat, q̄ omne A est B. Cū vero dixit: cū est A, est B: nō intelligit propositionem conditionalem, ac si esset sermo suus compositus ex binis syllogismis conditionalibus: sed intellexit propositionem categoricam cōpositam ex binis terminis, puta, q̄ omne A est B. Et similiter cū dixit: & est hoc, est C: intellexit, q̄ omne B est C: hoc est, si dicamus, q̄ omne A, est B: & omne B est C: igitur sequitur ex hoc, q̄ omne A est C, & hoc est, quod significauit, cū dixit: cū est A, est C. Et postea q̄ posuit, q̄ sequitur ex eo q̄ A est B esse: & ex eo q̄ B est, C esse: & vt sic dē A C, dixit: q̄ cū erat A, erat B ex necessitate: & cū hoc erat, erat A, hęc enim est demonstratio circularis. Et sermo iste exponi potest, ac si acciperetur A loco propositionis syllogismi, & acciperetur B loco conclusionis, tunc enim idē esset, ac si diceret: et demonstratio circularis est, si ponamus, cū sint propositiones, q̄ est conclusio: & cū est conclusio, q̄ est propositio. & hoc est, verum, quoniam iam declaratum fuit in libro Syllogismi, q̄ in monstracione circulari monstrari potest vtrq̄ propositionum per conclusionem & per cōuersionem alterius propositionis: quod fieri nō potest per conclusionem tantum, sed monstratur conuersum. Contingit etiam, vt accipiamus loco A terminum minorem, & loco B terminum medium, & loco C terminum maiorem: & extrahamus propositiones per modum conditionalis, ac si monstraretur ex hoc impossibilitas syllogismi conditionalis, per se. & hoc est, ac si diceret: & monstratio circuli est, vt ostendamus, q̄ si est A, est B: & si est B, est C: & sequatur ex hoc, q̄ si est A, est C, deinde dicamus, si est C, est B: et si est B, est A: igitur manifestum est C eē per id, q̄ A est: & A esse per id, q̄ C est. Et omnino circulus, qui accidit syl-

† al. I. quanto pauciores sunt, manifestius apparet, est

Seco Priorū cap. 5.

logismo prædicatiuo, idem accidit conditionali. Sed differunt inter se: quoniam, q̄ cadat in syllogismo conditionali, quodq̄ manifestetur destructio ipsius, manifestum est per se: in prædicatiuo autem indiget expositione. † Aristo, vero, postea q̄ locutus est de hac re, & dubitauit super ipsa, non commoratus est in ea exponenda alter, q̄ exposuit in alijs locis. Et propterea fuit hæc secunda expositio possibilis, & vtrq̄ exponunt veritatem, & id indicant verba ipsius. Et in magna parte sermonum suorum vtitur Aristo, hoc modo expositionibus, vt vtrūvis ipsorum intellectum fuerit, sufficienter intelligatur veritas rei: cū possunt intelligi vtrq̄ intentiones simul. Et postea q̄ enuntiavit secundum quam dispositionem accidat monstratio circularis, cepit enuntiare sufficientiam, quæ sequitur istam expositionem.

Ponatur A in quo C. dicere igitur, B existente, A esse, est ipsum C esse dicere. hoc aut, quoniam A existente, ipsum C est: C autem ipsi idem. Quare contingit dicere circulo asserentes esse demonstrationem, nihil alterum, q̄ A existente, A est. sic autem facile est omnia monstrare.

Dixit Aristo, igitur ponere, quod de A est C, & sermo suus, quod cū est B, est A, est sermo idem, q̄ C est. & hoc est, quod dicit, cū est A, est C: & C, & A ambo sunt res vna & eadem. Igitur sequitur ex altero duorum sermonum, q̄ si est demonstratio circularis, nil aliud sequitur, nisi q̄, cū est A, est A. sed per hoc rationem cinium facile esset monstrare omnia.

Dixit: Cū igitur complicatio demonstrationis circularis sit, q̄ cū est A, est B: & cū est B, est A: sequitur ex his duabus propositionibus, cū ordinauerimus ordinem terminorum propositiones, hoc est si dicamus, si est A, est B: & si est B, est A: & accipiamus loco A: cū posuerimus A esse, vt ipsum sit per complicationem syllogismi hunc in modum: si est A, est B: & si est B, est C: igitur componitur ex hoc, q̄ si A est, A est.

Verum neq̄ hoc possibile, præterq̄ in ijs, quæcunq̄ se inuicem consequuntur: quemadmodum propria. Vno quidem igitur posito, quod nunq̄ necesse est aliquid eē alterum, monstratum est. dico autem vno, quod neq̄ termino vno, neq̄ positione vna posita: ex duabus autem positionibus primis & minimis contingit, siquidem & syllogizare. Si igitur & A sequatur ex ipso B, & C: & hæc ex se inuicem, & ex ipso A: lic quidem contingit ex se inuicem monstrare omnia petita in prima figura: quemadmodum monstratum fuit in ijs: quæ de syllogismo. monstratum autem est & quod in alijs figuris, aut non fit syllogismus, aut non de acceptis.

Dixit Aristo. Amplius hoc fieri non potest, nisi in ijs, quæ sequuntur se inuicem, quæ admodum propria, & definitiones. iam autem declaratum est, q̄ si ponamus vnum aliquod, non sequitur vnq̄ ex necessitate, vt aliud sit. & volo per sermonem meum, quod neq̄, si ponatur

ponatur terminus vnus, neq; consilr̄ ēt, si ponatur positio vna, sequitur per viam syllogismi aliud aliquid: sed ad minimum, vt sit ex duabus positionibus primis. Quoniam cū velimus ratiocinari, q̄ a sequitur ex b, & c, erūt ambo ista consequentia se inuicem, & consequentia per connexionem. igitur per hunc modum fieri potest, vt monstratur aliquid ex aliquo de omnibus, quę ordinantur in prima figura per syllogismum. iam vero monstratum est consimiliter etiam, q̄ in alijs duabus figuris; aut non erit syllogismus, aut non erit de omnibus acceptis.

36 Cū hi censeant, q̄ demonstratio circularis sit de omnire, vult declarare deinceps, q̄ hoc non est verum: licet fateamur, q̄ monstratio circularis sit utilis. Et ait: Amplius hoc fieri non potest, nisi in hīs, quę sequuntur se inuicem, quę admodum propria, & definitiones. sensus est, licet fateremur illis, q̄ demonstratio circularis habeat aliquam vtilitatem: non tamen verum dicunt, q̄ accidat omni rei, q̄ ostendatur per demonstrationem circulearem. & hoc, quoniam demonstratio circularis non potest euenire, nisi in propositionibus conuertibilibus, & propositionibus, quarum prædicata sunt propria, aut definitiones. Deinde adduxit causam, propter quam opus est in ostensione circulari conuersione alterius propositionis syllogismi: nam non sit syllogismus ex propositione vna, sed ex duabus ad minus: & dixit: iam aut declaratum est, q̄ si ponamus unum aliquod, non sequetur vnquam ex necessitate, vt aliud sit. hoc est, q̄ non sequitur ex propositione vna, quę scitur per naturam, vt sciatur conclusio ignota per naturam, neq; semper, neq; in aliquo tempore. Cū vero dixit: & volo per sermonem meū, q̄ neq; si ponatur terminus vnus, neq; consimiliter etiam, si ponatur positio vna. sensus est, q̄ non sequitur conclusio ignota ex positione vnus notū per naturā, siue fuerit terminus vnus, hoc est pars propositionis, siue fuerit propositio. atqui posuit, q̄ sequatur per viam syllogismi: quoniam sequitur aliquando propositio ex propositione vna, sed non accidit, vt sit vna ipsarum nota & altera ignota, quousq; consequentia ignota ex noto sit per modum, quo sequitur aliquid per viam syllogismi. Et dixit: sed ad minimum, vt sit ex duabus positionibus primis: hoc est, ex duabus propositionibus. & hoc fuit declaratum in libro Syllogismi, & iam nos etiam exposuimus ipsum in eo libro. Et postea q̄ posuit, q̄ omnis syllogismus est ex duabus propositionibus, sequitur quod si fiat circulus in syllogismo, non est modus ad monstrandam propositionem syllogismi per conclusionem, nisi accipiatur conclusio eadem, & altera propositio conuersa ad monstrandam secundam: deinde accipiatur conclusio similiter, & secunda conuersa ad ostendendam propositionem priorē. & hoc non verificatur, nisi in propositionibus conuertibilibus. Dixit postea: cū velimus ratiocinari, q̄ a sequitur ex b, & c, erunt hæc ambo ista consequentia se inuicem, & consequentia per connexionem, igitur per hunc modum fieri potest, vt monstratur aliquid ex aliquo. sensus est, q̄ syllogismus circularis erit possibilis, cū terminus maior, qui est a, exempli gratia, sequatur ex medio, qui est b: & medius sequatur ex minore, qui est c: & fuerint tres isti termini conuertibiles, hoc est, vt sequatur ex a b, & ex b a. Cū vero dixit: de omnibus, quę ordinantur in prima figura: sensus est, q̄ ad faciendum circulum oportet cum hoc, q̄ monstrantur ambæ propositiones, vt monstratur etiam ipsas con-

uerg. & hoc est, quod voluit, cū dixit: de omnibus, quę ordinantur in prima figura, hoc est conuertibilia. Atqui dixit in prima figura: quoniam fieri non potest, vt monstratur circulus in propositionibus syllogismi simul: est omnē, quod ordinatur ad monstrandam, sit syllogismus: nisi fuerit syllogismus in prima figura. & hoc consimiliter etiam, cū fuerit affirmatiuus. Et propterea dixit: iam vero monstratum est consimiliter etiam, q̄ in alijs duabus figuris, aut non erit syllogismus, aut non erit de omnibus acceptis. sensus est, sed monstratur etiam ex dispositione duarum figurarum vltimarum, hoc est secundæ, & tertiæ, q̄ aut in ipsis non est syllogismus circularis, aut si est, fieri nō potest, vt monstratur per ambæ propositiones acceptæ. quoniam conclusio in secunda figura, cū sit negatiua, non concludit aliquid, si ipsi coapteretur propositio negatiua, cū vero minor in secunda figura sit negatiua, & ipsi applicetur propositio affirmatiua, erit quidem complicatio concludens, sed aliud à quæsito: quoniam minor erit negatiua in prima figura, iam enim declaratum est, q̄ hæc concludit, sed aliud à quæsito, & hoc est, quod voluit, cū dixit: aut non erit de omnibus acceptis: hoc est, aut non erit syllogismus de aliquo, hoc est de quæsito posito.

*al. i. oportet
tuum.

Quæ vero non contrapredicantur, nullo modo est monstrare circulo. quare quoniam pauca talia in demonstrationibus, manifestū q̄ vanūq; & impossibile est dicere ex hīs quę ad se inuicē demonstrationē esse, & propter hoc omnium contingere esse demonstrationem.

37 Dixit Aristo. Atqui quæ non conuersim prædicantur, non possunt monstrari per circulum. et hoc, quoniam exempla istarum demonstrationum sunt pauca: declaratum autē est, q̄ sermo de demonstratione est ex parte ad partem. dicere igitur, q̄ per hunc modum est demonstratio super omnire, est sermo inconueniens, & impossibilis.

† al. i. ex ijs
quę ad se inuicem.

40 Dixit: Cū igitur sunt res, quæ non conuertunt, non possunt monstrari per circulum. igitur si fateamur, q̄ demonstrationes sunt per circulum, non constabūt demonstrationes secundum hoc, nisi in paucis. & monstratum est etiam, & apparet ex hoc, si fateamur quod circulus est demonstratio, quod erit ex parte ad partem: & hoc in parte rerum, non in omnibus: & quod sermo dicens, q̄ demonstratio circularis est de omni, est inconueniens, & impossibilis.

† al. i. ex ijs
quę ad se inuicem:

Demonstrationis propositiones veras esse, veritate necessaria. Quid sit id, quod dicimus, De omni, quid Per se, quid Vniuersale. Cap. IIII.

46 **Q**uoniam autē impossibile aliter se habere, cuius est scientia simpliciter, necessarium utique fuerit scibile, quod est secundum demonstratiuam scientiam: demonstratiua autem est, quam habemus, eo q̄ habemus demonstrationem: ex necessarijs igitur syllogismus est demonstratio. Accipiendum igitur ex quibus, & qualium demonstrationes sunt.

Dixit Arist. Planum autem, q̄ quæsitum, quod scitur scientia vera, non pot permutari, & necessarium

et necessarium etiam, ut sit hoc scitum per demonstrationem: quoniam demonstratio, quam constitutum super re secundum veritatem, est necessaria, quia est per causam inalterabilem, & inuariabilem. quod cum ita sit, erunt propositiones necessariae, & inuariabiles, atque inalterabiles. Oportet igitur, ut speculemur de proprietatibus, & conditionibus, propter quas propositiones demonstrationis sunt necessariae: deinde sequetur speculatio de quaestibus demonstratiuis.

2 §

Posteaque declaratum iam fuit ex definitione demonstrationis, quod oportet, ut propositiones sint causa conclusionis, & verae, & notiores apud naturam quam conclusio, & immediatae, & necessariae: incipit ad maiorem perfectionem tractatum de proprietatibus propositionum verarum, & posuit principium inquisitionis ex hoc, quod monstrat, quod oportet ipsas esse necessarias, hic enim ipse tradit dispositiones, quae sunt conditiones procedentes a reliquis conditionibus per modum fundamenti. Et dixit: Planum autem, quod quaesitum, quod scitur scientia vera, non potest permutari, sensus est, cum sit manifestum per se, quod quaesitum, quod scitur scientia perfecta, non potest permutari in aliquo tempore, sed est necessarium, & hoc, quoniam si non esset necessarium, non copularetur scientiae ex eo quod ita est, quod non potest permutari, quae sunt conditiones, per quas separatur verum a non vero. Et cum posuit, quod oportet quaesitum esse necessarium, dixit: & necessarium etiam, ut sit hoc scitum per demonstrationem, sensus est, & manifestum est consimiliter etiam, quod haec scientia non attingit quaesitum, hoc est scientia necessaria, scilicet ut credamus per ipsam, quod non potest permutari ab eo quod est neque in aliquo tempore propter demonstrationem, & oportet, ut demonstratio sit cum hac conditione, hoc est necessaria, & sit utique hunc in modum, quoniam propositiones sunt absque dubio necessariae. Deinde adduxit causam, propter quam quod scitur de quaesito, est necessarium propter demonstrationem: quoniam quaesitum, quod scitur per demonstrationem, est necessarium: & dixit: quoniam demonstratio, quam constituimus super re secundum veritatem, est necessaria, quia est per causam inalterabilem, & inuariabilem. sensus est, atque scientia de quaesito est necessaria propter demonstrationem: quoniam demonstratio erit super re per causam suam, causa autem rei est ipsi necessaria, hoc est, quod res non potest esse neque in aliquo tempore sine causa sua. cumque demonstratio sit per causam, scientia, quae acquiritur per ipsam neque erit alterabilis, neque variabilis, sed necessaria. Et posteaque reperit, quod oportet propositiones demonstrationis esse necessarias, cepit inquirere proprietates conditionum, propter quas sunt necessariae, quoniam ex ipsis proprietatibus & dispositionibus cognosci potest necessarium a non necessario: quoniam est notius apud nos quam necessarium, et est proprium ipsi. Et dixit: Oportet igitur, ut speculemur de proprietatibus, et conditionibus, propter quas propositiones demonstrationis sunt necessariae: deinde sequetur speculatio de quaestibus demonstratiuis.

¶ al. l. id nunc, ut perficiat sermone de proprietatibus, propter quod verum, initium sumpsit huius investigationis ex hoc,

¶ al. l. e. eius scientia est necessaria:

¶ Tac. l. e. fuit sancitum,

¶ Ab. l. e. quia sunt notiores apud nos ipso necessario, & illius proprietates. Tac. leg. quia tunc erit notius propter ipsum necessarium, eritque eius proprium.

Primum autem determinemus, quid dicimus de omni, & quid per se, & quid vniuersale. De omni quidem igitur hoc dico, quod sit utique, non in aliquo quidem, in aliquo autem non: neque aliquando quidem, aliquando autem non. ut si de omni homine animal, si verum

hunc dicere hominem, verum & animal: & si nunc alterum, & alterum. & si in omni linea punctum consimiliter. Signum autem, etenim instantias ita ferimus, tanquam de omni interrogati, aut si in aliquo non, aut si aliquando non.

Dixit Aristoteles, Et primo oportet, ut incipiamus, & exponamus quid sit, quod dicimus de omni, & per se, & quod dispositio eius, quod dicimus vniuersale. Dispositio igitur eius, quod dicimus de omni, est, cum non sit praedicatum inexistens alicui subiecto, & alicui non inexistens: & cum non sit praedicatum inexistens alicui subiecto in aliquo tempore, & in alio non. quemadmodum cum enuntiamus animal de omni homine. tunc enim de quocumque individuo enuntiamus vere, quod est homo, de eodem vere enuntiamus, quod est animal: & si alterum nunc est verum, & alterum erit verum. & consimiliter punctus in omni linea. Et causa, propter quam oportet has ambas conditiones aggregari in dicto de omni, est, quoniam contradictio, qua contradicimus enuntiationi de omni, est, cum videtur praedicatum vni subiecto non inesse, aut videtur, quod hoc praedicatum vni subiecto non inest in aliquo tempore.

Quoniam intentio sua est declarare proprietates, quae appropriantur propositionibus necessariis, quae sunt tres: quarum vna est, ut praedicatum in ipsis sit de omni: secunda, ut sit per se: tertia, ut praedicatum in ipsis sit vniuersale: primum meminit, quod oportet exponere, quid significant nomina, deinde monstrare, quod oportet ipsas esse in propositionibus demonstratiuis. Et dixit: Et primo oportet, ut incipiamus, & exponamus quid sit, quod dicimus de omni, & per se, & quid dispositio eius, quod dicimus vniuersale, sensus est, & posteaque proprietates, quae appropriantur propositionibus necessariis, sunt, ut praedicatum in ipsis sit de omni, & per se, & cum onere, quod appropriatur in hoc libro, scilicet onere vniuersalis: igitur iam oportet, ut incipiamus exponere, quid significant haec nomina: deinde ostendemus post hoc, quod oportet propositiones demonstratiuas esse cum istis tribus conditionibus. Cum vero dixit: Dispositio igitur eius, quod dicimus de omni, est, cum non sit praedicatum inexistens alicui subiecto, & alicui non inexistens: & cum non sit praedicatum inexistens alicui subiecto in aliquo tempore, & in alio non: sensus est, & volumus per onus de omni, ut sit praedicatum inexistens omni subiecto, non autem parti ipsius: & in omni tempore, non in instanti alio ab instanti, neque in toto ipso, neque in parte ipsius. Et declarauit, quod oportet onus necessarium esse cum his duabus conditionibus, cum dixit: quemadmodum, cum enuntiamus animal de omni homine. tunc enim de quocumque individuo enuntiamus vere, quod est homo, de eodem vere enuntiamus, quod est animal. sensus est, & exemplum enuntiationis vniuersalis est, ut enuntiemus de omni homine, quod est animal: quoniam dispositio vniuersalis est haec, quod de quocumque individuo vere enuntiamus, quod est homo, de eodem vere enuntiamus, quod est animal absque dubio, & hoc in omni tempore. Et dixit: & si alterum nunc est verum, & alterum erit verum. sensus est, quod cum ipse enuntiauerit de re, quod est homo, et posuerit hoc verum: igitur enuntiatione de ipso, quod

ipso, q̄ est animal, erit vera sine dubio. Et dixit: & consimiliter punctus. Sensus est, & consimiliter enuntiatione, q̄ in omni linea extrema sunt duo puncta. Et postea q̄ narravit, q̄ ambæ istæ conditiones sunt conditiones prædicati de omni, adduxit rationem super hoc, & dixit q̄ causa, propter quam oportet has duas conditiones aggregari in dicto de omni, est, quoniam instatur enuntiationi, quæ est de omni, cum apparet prædicatum non inesse alicui subiectorum: aut videtur quod hoc prædicatum uni subiectorum non inest in aliquo tempore, aut omnibus subiectis. Sensus est, & ratio, propter quam res consistit in hoc, ut oporteat aggregari ambas istas conditiones in dicto de omni, est, quoniam instatur subiecto de omni per defectum vnus harum duarum conditionum. & hoc, si contingerit, q̄ hoc prædicatum vni subiectorum non instat: aut monstratur, q̄ hoc prædicatum vni subiectorum non inest in aliquo tempore, aut omnibus subiectis.

Per se autē, quæcunq; & insunt in eo quod quid est: vt triangulo linea, & lineæ punctum. substantia nanque ipsorum ex his est, & in oratione dicente quid est, insunt.

Dixit Aristo. Dicitur autem per se de omnibus prædicatis, quæ accipiuntur in definitionibus subiectorum: quemadmodum linea in definitione trianguli, & punctus accipitur in linea, quoniam est essentialis in definitione lineæ: quoniam ambo hæc sunt essentialia lineæ, & triangulo. & in summa reliqua omnia, quæ accipiuntur in definitione omnium definiti. & hoc, quoniam essentialia ipsorum est ex his rebus.

Cum quod est per se, dicatur s̄m tres modos, incipit à primo ipsorum, & dixit: Dicitur autem per se de omnibus prædicatis, quæ accipiuntur in definitionibus subiectorum: quemadmodum linea in definitione trianguli, & punctus accipitur in linea, quoniam est essentialis in definitione lineæ. Sensus est, cum vero dicimus, q̄ prædicatum est per se, est, ut prædicatum sit in definitione subiecti, aut s̄m q̄ est definitio perfecta, aut pars definitionis, quemadmodum acceptio lineæ in definitione trianguli, nam trianguli definitio est, qui comprehenditur à tribus lineis: igitur linea in definitione trianguli procedit per modum partis segregantis, & quemadmodum punctus, qui accipitur in definitione lineæ, & hoc, quoniam linea definitur, q̄ est, cuius extrema sunt punctus, aut puncta: igitur punctus respectu lineæ se habet per modum partis segregantis, quoniam differentia ipsius perficitur ex numero & puncto: hoc est, quia sunt duo puncta. Cum vero dixit: quoniam est essentialis in definitione lineæ: sensus est, q̄ punctus accipitur vtriq; in definitione lineæ, vt sit ipsi essentialis: & consimiliter linea accipitur in definitione trianguli, quoniam est ipsi essentialis. Et hoc est, quod voluit, cum dixit: quoniam ambo hæc sunt essentialia lineæ, & triangulo: hoc est puncta lineæ, & linea triangulo. & hoc prædicatum, aut est definitio perfecta, aut pars definitionis: & hoc aut differentia, aut genus, aut pars differentia, aut generis.

Et quibuscunq; inexistentium ipsis, ipsa sunt in oratione, quid est declarante: quemadmodum rectum inest lineæ & circulare, & impar & par numero, & primum et compositum, & æquilaterum & altera parte longius. & omnibus his insunt in oratione quid est dicente,

ibi quidem linea, hic autem numerus. Consimiliter autē & in alijs, talia singulis per se dico.

Dixit Aristo. Et dicitur per se consimiliter etiam de prædicatis, quorum subiecta accipiuntur in definitionibus ipsorum: quemadmodum rectum & curuum, quæ insunt lineæ, & par & impar numero, & primum & compositum numero, & æquilaterum & inæquilaterum insunt habentibus latera. & in his omnibus subiecta accipiuntur in definitionibus ipsorum. quemadmodum linea in definitione recti & curui, & numerus in definitione imparis & parisi. & in reliquis: quoniam omnia ista dicitur per se, quia subiecta sua accipiuntur in definitionibus ipsorum.

Cum prædicata essentialia dicantur duobus modis: quorum vnus est, cum prædicata accipiuntur in definitione subiectorum, & hæc prædicata sunt in prædicamento substantia, & in vnaquoq; reliquorum prædicamentorum: incipit mentionem facere de secunda specie prædicationis per se, quæ est conuersa illius: hoc est, vt subiecta ponantur in definitionibus prædicatorum. Et prædicata in hac specie non sunt nisi accidentia, & propter hoc appropriantur ista accidentibus essentialibus, atqui subiecta erunt in prædicamento substantia, & erunt etiam in reliquis prædicamentis. & hæc sunt duæ species, aut vt accipiuntur in definitionibus ipsorum ipsamet subiecta, aut genus ipsorum, aut genus generis illius, quod tamen non transcendat hoc genus, de quo speculamur, hoc est genus artium, cui hoc est accidens per se, subiectum autem procedit per modum differentia. Etiam existimari potest, q̄ non est ex conditionibus generis accepti in definitione prædicati, vt nõ transcendat genus artis, hoc est, vt non sit genus generis ipsius. Et istud est, quod determinauit Abunazar, quoniam ipse dixit in libro suo, q̄ accidentium essentialium, alia sunt prima, & ea sunt, in quæ diuidit genus ipsius artis: & alia sunt non prima, et ea sunt, in quæ diuidit genus generis ipsius artis. Sed hic est error manifestus, quoniam cum accidentia essentialia, aut aliqua ipsorum sunt ex his, in quorum definitionibus accipitur genus generis ipsius artis: igitur fieri potest, ut aliquid ex ipsis sit, in cuius definitione accipiatur genus generis ipsius generis, vsque ad genus supremum. & hoc, quoniam non est differentia inter genus generis ipsius artis, aut genus generis illius, quod transcendit hoc sursum: quoniam omnia ea egrediuntur genus artis. quia si posuerimus essentialia, aut aliqua ipsorum cum hac dispositione, fiet commissio artium, & erunt essentialia communia pluribus artibus q̄ vni, sed cum res communicant in accidentibus suis essentialibus, communicant etiam in essentijs suis: & ita erunt entia distincta nature vnus: quod est in extremo erroris, et falsitatis. Sed est dubium in hoc genere de propositione vniuersali, de qua existimatur, q̄ sit communis pluribus artibus q̄ vni: quemadmodum se habet propositio dicēs, q̄ æqualia vni s̄m dispositionem suam sunt æqualia: & consimiliter, quæ dicit, q̄ proportionata, si comparatur, sunt proportionata, de his enim existimatur, q̄ comprehendant genera plura: quoniam verificantur de quantitate continua, & discreta. Sed declarabimus quomodo se habeat dispositio in his iuxta id, quod dubitauit Aristoteles propter istas propositiones: an propositiones per se sint proportionate alicui generi. Cum vero dixit: quorum subiecta accipiuntur in definitionibus ipsorum: opus est,

Log. cum com. Auer.

8

vt

An in p̄lica
ti, seu passio
nis definitio
ne liceat tras
scendere ge
neris artis.

*a. l. permu
tantur,
† lac. l. vbi
Arist. pbat
ppones p se
debere esse
pprias vni
ḡni: quod est
nõ ita se h̄t
in his pp
nibus.

POSTERIORVM RESOLVTORIVM

vt intelligantur subiecta per se, aut genera subiectoꝝ, aut genera ipsorum generum, quæ accipiuntur in definitione ipsius accidentis & oppositi sui, quod non transcendat genus ipsius artis. Cû autem dixit: quemadmodum rectum & curuum, quæ insunt lineæ: sensus est; exemplum accidentium essentialium generi est, vt rectum & curuum, quæ insunt lineæ. & hoc, quoniam omnis linea aut est curua, aut recta, aut circularis, & consimiliter par & impar in numero, & hoc, quoniam omnis numerus nõ effugit, quin sit aut par, aut impar, & similiter numerus de primo & composito, & hoc; quoniam omnis numerus non effugit, quin sit aut primus, aut compositus, & intelligit per primum, q non constituitur per sectionem numeri per numeru: p compositum vero, qui constituitur per diuisionem numeri per numerum, & consimiliter æquilaterum & inæquilaterum sunt accidentia per se habentibus latera, & hoc, quoniam omne habens latera, aut est æquilaterum, aut inæquilaterum. Cû vero dixit: et in his omnibus subiecta accipiuntur in definitionibus ipsorum: intelligit subiecta, quorum genus diuiditur per hæc accidentia opposita diuisione prima, & hoc est genus subiectoꝝ, de quibus prædicantur hæc accidentia prædicatione vniuersali. non autẽ procedit de accidentibus, in quorum definitionibus subiecta per se accipiuntur: & hæc sunt ipsa propria, quemadmodum risibile in homine, & hinnibile in equo: tad mōstrationem ipsorum.

† Ab. le. du
du numeri
numerus

* a. l. attulit
exemplum.

† ac. le. quia
hæ: sunt no
tissima.

Quæcunq; autem neutro modo insunt, accidentia: vt musicum, aut album animalis.

Dixit Arist. Prædicata vero, quæ non sunt secundum vnam istarum duarum specierum, sunt prædicata accidentalia: veluti musicum, & album de animalis.

Posteaq; enūtiavit, q; prædicata per se sunt duarum specierum, aut prædicatū de essentia subiecti, aut prædicatum, de cuius essentia est subiectum: manifestum, si confiteamur veritatem istius diuisionis, q; illa, quæ transcendunt hæc, sunt accidentia. quoniam planū est in hac arte, q; prædicata sunt duarum specierum, essentialia, & accidentalia. Sed iam existimatur hic, q; datur tertia species prædicatoꝝ essentialium: & hæc sunt, quorum vtrunq; accipitur in definitione t̄ sui comparis, & hæc sunt relatiua. Et consimiliter existimatur q; hic sunt aliqua essentialia necessaria rei, quæ non accipiuntur in definitione ipsius: quemadmodum magna pars causarum efficiētium: quoniam omnes causæ non accipiuntur in ipsis definitionibus. Cur ergo nõ posuit ipsa Arist. speciẽ tertiam eius, quod est per se, cū post hoc dicat, duas esse species eorum quæ sunt per se, quibus vtimur in demonstrationibus? Sed huius dubij responsio transferenda est ad eum locum, ubi de hoc mentionem facit. Hic autem respōdetur alteri dubio, quod est, quomodo se habet species tertia prædicatoꝝ essentialium, quæ sunt, quando vtrunq; ipsorum accipitur in definitione sui comparis. Dicamus igitur, q; intentio sua hoc in loco est tradere res, quarum vsus vtilis est rebus vt plurimum existentibus: quæ sunt res, quarum inueniuntur definitiones secundum veritatem. quoniam definitiones inueniuntur in cōpositis, quæ habent existentiam perfectam: sed in rebus simplicibus & deficientis existentia, hoc est, quarum existentia propinqua est, vt sit in intellectu, quemadmodum se habent relatiua, non inueniuntur definitiones s̄m veritatem, quoniam si hoc ita foret, esset in ipsis monstratio circularis, et propterea non est vnum relatiuorum causa suo compari s̄m modum, quo sunt reciproca. sed hoc iam declarauit Arist. in libro Prædicamentorum. Et respon-

Difficultas,
an relatiua
dicat̄ p̄dicata
essentialia,
s̄m & causæ
efficientes.
† a. l. alteri.

sio, qua respondebis hoc in loco ipsi de rebus, quæ non habent definitionem, erit responsio, qua respondebis de rebus, quarum definitiones sunt imperfectæ. & hoc iam declarauerunt expositores in alijs locis ab isto: & declarauit etiam ipsum Arist. hoc est, q; via, quæ traduntur hic, sunt rerum, quæ sunt vt plurimum: & hæc sunt viae essentialia in hac arte. sed ea, quæ appropriantur vnicuiq; generi entium, videtur non esse artificialia, artificiale enim est via vniuersalis comprehendens plus q; vnum genus. Sed his declaratis, redeamus ad id, quod dixit hic: Ea vero, quæ nõ sunt s̄m vnam istarum duarum specieru, sunt prædicata accidentalia, hoc est prædicata, quæ non sunt s̄m vnam istarum duarum specierum, sunt vt plurimum prædicata accidentalia. Cû vero dixit de prædicatis accidentalibus, q; sunt, veluti musicum, & album de animalis: sensus est, quemadmodum musicum, & album insunt animalis. & hoc, quoniam animal nõ diuiditur, secundum q; est animal, in album & non album: atqui diuisio in hoc est colorati, secundum quod est coloratum, et cōsimiliter non diuiditur animal in musicum, s̄m q; animal: sed diuiditur per ipsum homo, quoniam est ipsi essentialia.

Amplius, quod nõ de subiecto dicitur alio aliquo. vt ambulans alterum quid existens, ambulans, est & albū. substantia vero, & quæcunq; hoc aliquid significant, non alterum quid existentia sunt, quod sunt. quæ quidem igitur nõ de subiecto, per se dico: quæ autem de subiecto, accidentia.

Dixit Arist. Et dicitur per se de omni indiuiduo substantiæ primæ. vt qui ambulat, quoniam intentio ambulationis est alia ab intentione rei, quæ subijcitur ambulationi, & quemadmodum album, & omnia ea, quoru exempla intendimus per designationem, & quæ non insunt alicui, neq; dicuntur de aliquo subiecto, illa sunt per se: ea vero, quæ insunt alicui, illa sunt accidentia.

Posteaq; intentio sua fuerat enarrare duos modos eius, quod dicitur per se, & iam mentionem fecit ex hoc de duabus speciebus, quæ appropriantur propositionibus demonstratiuis: mentionem facit ex hoc consimiliter etiam de specie tertia, non q; sit res vtilis ad propositiones demonstratiuas, sed eo modo, quo oportet ducentem distinguere nomē æquiuocum in t̄ omnes suas intentiones, & dirigere ad intentionem, quam intendit. Cû vero dixit: Et dicitur per se de omni indiuiduo substantiæ: sensus est, q; de omni indiuiduo substantiæ dicitur quod est per se, secundum dispositionem, qua non est inuentum cum alio, t̄ quod enim admittit, q; sit cum alio, est accidens. Cû vero dixit: vt qui ambulat, quoniam intentio ambulationis est alia ab intentione rei, quæ subijcitur ambulationi, & quemadmodum album: sensus est, q; hoc indiuiduum, quemadmodum indiuiduum ambulans, est aliud ab indiuiduo ambulationis, quæ inest ambulanti, quoniam intentio ambulationis distinguitur à re, quæ subijcitur ambulationi: quoniam ambulans non inest alij, sed ambulatio inest alij, hoc est ambulanti. Et dixit: quemadmodum album, intelligit subiectum albi, quoniam subiectum ipsius est indiuiduum substantiæ. Et cû dixit: q; quædam eorum, de quibus dicitur q; sunt per se, & distinxit per exempla differentias inter ipsa, et indiuidua accidentium: cepit definire indiuiduum substantiæ, & dixit: & omnia ea, quorum exempla intendimus per designationem, & quæ

quæ non insunt alicui, neq; dicuntur de aliquo subiecto, illa sunt per se. sensus est, & hæc sunt indiuidua, quorum exempla intendimus per designationem, ex parte qua non insunt alicui: quemadmodum indiuidua accidentalia: & non prædicantur de subiecto per se, hoc est per viam naturalem. Et hoc est, quod dicitur in descriptione indiuidui substantiæ, quod est illud, p quod non cognoscitur res de essentia ipsius, neq; res, quæ sit extra essentia ipsius: hoc est, quod non prædicatur de aliquo, neq; prædicatione notificante substantiam ipsius, neq; prædicatione non notificante substantiam ipsius.

Amplius autem alio modo, quod quidem propter ipsum inest vnicuiq; per se: quod vero non propter ipsum, accidens. quemadmodum si ambulante fulgurauit, accidens: non enim propter ambulare fulgurauit, sed contingit, dicimus, hoc. si autem propter ipsum, per se. vt si quid iugulatum interijt, & secundum iugulationem, quoniam propter iugulari, sed non accidit iugulatum interire.

Dixit Aristo. Et dicitur per se de reliquis causatis, quæ sequuntur ex causis suis de necessitate: quoniam de causatis, quæ non sequuntur ex causis suis de necessitate, non dicitur, qd sunt per se, sed per accidens. quemadmodum se habet fulguratio respectu deambulationis ambulantis: quoniam deambulatione ipsius non est causa, vt fulgur efficiatur, sed accidit et contigit post deambulationem, vt efficiat fulgur. atqui causata, quæ sequuntur ex causis suis de necessitate, dicuntur per se. quemadmodum mors, quæ sequitur ex iugulatione ex necessitate, quoniam hæc causa dicitur illi per se, quia sequetur ex causa, quæ est iugulatio, ex necessitate, & non accidit mors, eo quod accidat ex iugulatione.

Ex hoc apparet, qd hæc est intentio quarta ex his, quæ dicuntur per se. & iam existimatur, qd est intentio quarta respectu intentionum præcedentium: quoniam est opposita eius, quod est per accidens. omne enim illud, quod habet proportionem cum aliquo, & prædicatur de eo quacumq; prædicatione, aut est per se, aut per accidens. cum igitur confydetabit hæc intentio, apparebit, qd est intentio quarta. & hoc, quoniam prædicata, quæ accipiuntur in definitionibus subiectorum, sunt causæ eorum, quæ insunt rei, non autem causæ eorum, quæ exeunt à re. causa autem efficiens non est ex causis, quæ insunt rei, et propterea si effectum habuerit proportionem cum eo, non accipietur in definitione effecti, nisi per accidens: & propterea posuit ipsam speciem quartam. Nunquid vero connumeretur hæc species prædicationis in demonstrationibus simpliciter, obtinet in ipsis locum inquisitionis. & hoc, quoniam durum est monstrare aliquid esse propter suum efficiens. quoniam si ponatur efficiens esse, non sequitur ex ipso, qd res sit propter causam suam efficientem. igitur hæc prædicatione, si ponatur inter species prædicationis demonstratiuæ, connumerabitur vtiq; in ipsis signis, aut in demonstrationibus causarum, non autem in demonstrationibus simpliciter, quæ sunt definitiones in potentia. & propterea non connumeravit ipsam Aristoteles inter prædicata per se. eius autem sermo de differentiâ, quam scripsimus, intelligitur per se.

Quæ igitur dicuntur in simpliciter scibilibus per se sic, vt insint prædicatis, aut illa insint subiectis, & per ipsa sunt, & ex necessitate, non enim contingit non inesse, aut simpliciter, aut opposita, vt lineæ rectum aut curuum, & numero impar aut par. est enim contrariū, aut priuatio, aut contradictio in eodem genere, vt par, quod nō impar in numeris, in quantum sequitur. quare si necesse asserere, aut negare, necesse & p se inesse. Quod igit de omni, & per se, determinatū sit hunc in modum.

Dixit Aristo. Species autē eorum quæ sunt per se, facientes ad demonstrationē, sunt duæ, & cum prædicata accipiuntur in definitionibus subiectorum, & cum in definitionibus prædicatorum accipiuntur subiecta. & hæc consimiliter etiam sunt per se, & necessaria ex parte, qua insunt subiectis suis ex necessitate, & vnumquodq; oppositorum. quemadmodum lineæ rectum aut curuum, & numero impar aut par. & hoc, quoniam duo hæc opponuntur fm naturam, aut oppositio priuationis & habitus, aut oppositio affirmationis et negationis. quoniam numerus, cum priuatur dispositione imparis, est par: & cum non est affirmatio, erit negatio ex necessitate. hæc igitur sunt per se ex necessitate, iam vero declarauimus intentionē eius, quod dicimus de oī, & per se.

Cum dixit: Species autem eorum, quæ sunt per se, facientes ad demonstrationem, sunt duæ: intelligit per demonstrationem, demonstrationem simpliciter, non autem omnem speciem demonstrationis. quoniam proportio, quæ est inter causam efficientem, ponitur sub signo: & ideo ponitur in demonstrationibus causæ tantum. Et propterea qui existimat, qd prædicata in omni demonstratione accipiuntur ad modum istius prædicationis, quemadmodum videtur dicere Abunazar in libro suo, ipse errat. Et hoc, quoniam causa, quæ est extra rem, non ponitur in definitione ipsius, nisi per accidens: hoc est, cum accidit, qd causa efficiens inueniatur in re, & non separetur ab illa. quemadmodum consistentia terra in eclipsi inter solem & lunam: quoniam ipsa est causa efficiens, quæ inuenitur simul cum eclipsi per se. Et consimiliter finis non ingreditur definitionē, nisi forte ignota sit differentia, & ponatur loco ipsius. Et in summa quicūq; ponit, qd vnaquæq; quatuor causarum inuenitur pro medio termino in demonstrationibus simpliciter: & ponit etiam, qd omnes species subiecti demonstratiui sunt duæ, & cum accipiuntur prædicata in definitionibus subiectorum, & cum accipiuntur subiecta in definitionibus prædicatorum, ipse contradicit animo suo, & hoc non arbitratur, & iam existimatur Abunazar ita fecisse. Et dixit: & hæc consimiliter etiā sunt per se, & necessaria: quoniam non omne per se est necessarium, non autem quia non omne necessarium sit per se: quemadmodum existimauit Abunazar: cum opinio Aristo. sit contraria huic, hoc est, qd omne necessarium est per se, fm qd declarabitur in sequentibus. Et posteaq; exposuit qd per se in his sunt necessaria, adduxit causam in hoc, & dixit, ex parte qua insunt subiectis suis ex necessitate. sensus est, atqui sunt hæc accidentia per se Log. cum cōm. Auer. S ij necessaria

Causæ extrinsecæ non ingreditur definitionem, nisi per accidens.

necessaria per contrarium accidentium per se non necessariorum, hoc est, quęcunq; sunt vt plurimū: q̄. Em admodum canities in homine, quoniam q̄ hęc accidentia insunt subiectis suis est res necessaria, † & non separantur in hoc a subiectis suis. Et posteaq; dixit q̄ hęc accidentia inesse subiectis suis est necessarium, adduxit causam in hoc, & dixit: & vnumquodq; oppositorum, quemadmodum lineę rectum aut curuum, et quemadmodum numero impar aut par. sensus est, atq; ex necessitate insunt subiectis suis ex parte, qua vnumquodq; ipsorum cum opposito suo † comprehendit subiectum, & propterea non diuiditur in ipsa subiectum diuisione prima absq; vniuersalitate, quemadmodum vniuersalitas curui & recti in natura lineę, & vniuersalitas paris & imparis i natura numeri, & hoc, quoniam ois lineę est, aut recta, aut curua, et hoc est, quod in memoriam reuocauit de accidentibus per se, & nō per se. & propterea si non considerabimus in hoc vniuersalitatē, non habebimus, q̄ sint per se, & propter hoc, cōm inuenerimus accidentia in aliquo, & non comprehenduntur in genere istius rei, de qua prædicantur hęc accidentia, aut non erunt appropriata eidem, non erūt essentialia huic, de quo prædicantur. Quod cum ita sit, sermo eius, qui dixit de accidentibus per se, q̄ ex ipsis aliqua sunt opposita in genere, cui insunt, aliqua vero non sunt opposita: si vult, q̄ non est ex conditionibus suis, vt sint opposita, est error. si vero intelligit, q̄ accidit generi vni, cum ipsi insunt plura opposita, vt separatim, quod est in vno oppositorum, non sit separatim, quod est in alio opposito, est quidem verum, sed est per accidens. quemadmodum par & cubicum, quę insunt numero, par enim inest per se numero: quoniam numerus, s̄m q̄ numerus, diuiditur per ipsum & p̄ suū oppositum, et consimiliter numerus diuiditur in numerum cubicum & nō cubicum: sed diuisio numeri in cubicum & parem est per accidens, & non sunt hęc illi per se ex hac parte, et non est modus, vt ponantur s̄m hanc dispositionem. Et posteaq; non sequitur, vt ambo opposita ita se habeant, q̄ vt unq; ipsorum sit habitus, quemadmodum se habet res in cōtrarijs: sed vnum ipsorum est habitus & alterum priuatio, & vnum ipsorum affirmatio & alterum negatio, & hoc erat occultum in oppositione paris & imparis: ideo dixit Aristo. et quemadmodum par, quemadmodum impar, et hoc, quoniam oppositio horum duorum s̄m naturam oppositionis, aut est oppositio priuationis & habitus, aut oppositio affirmationis & negationis, & hoc est, quod voluit, vt animaduertamus, quomodo se habet oppositio in his accidentibus, cū sint opposita. Et cū dixit: & cū non sit affirmatio, erit negatio ex necessitate: sensus est, q̄ numerus, si non est par, erit aut impar, aut non par. Cū vero dixit: hęc igitur sunt per se ex necessitate: sensus est, quod ex eo quod res est per se, sequitur vt sit ex necessitate.

Vniuersale autem dico, quod vtique & de omni sit, & per se, & secundum quod ipsum. Manifestum igitur quod quęcunq; vniuersalia, ex necessitate insunt rebus. Per se autem & secundum q̄ ipsum, idem, vt per se lineę inest punctum, & rectum: etenim secundum q̄ lineę, & triangulo secundum quod triangulum, duo recti: etenim per se triangulum duobus rectis æquale.

Dixit Aristo. Dicitur autem vniuersale, cū prædicatum inest omni subiecto, & per se, & secundum q̄ ipsum, primo. Cumq; fuerit

rint hęc dispositiones ipsius vniuersalis, ex necessitate inerit subiecto. Non est autem differentia, siue dicamus, q̄ hoc prædicatum inest subiecto per se, siue q̄ inest illi primo. & hoc, quoniam punctus inest lineę per se, et recti: & vtraq; consimiliter etiam inueniuntur in essentia ipsius, & æqualitas angulorum trianguli duobus rectis inest per se triangulo, & accipitur in essentia ipsius.

Posteaq; exposuit, quid sit onus, quod vocat de omni in hoc libro, & quod vocant per se: incipit mentionē facere de onere, quod vocant vniuersale: & est illud, in quo aggregantur tres conditiones, onus de omni, & onus per se, & onus primum, & hoc, quoniam omne primum est per se, & non omne per se est primum. Et inquit: Dicitur autem vniuersale, cū prædicatum inest omni subiecto, & per se. sensus est, q̄ nos volumus, cū dicimus prædicatum vniuersale in hoc libro, q̄ aggregentur in illo tres conditiones: quarum vna est, vt sit prædicatum de omni: hoc est, vt insit prædicatum omni subiecto in omnibus temporibus: & sit prædicatum per se: & insit subiecto primum. Iam vero contendunt de prædicato primo in demonstratione, quid ipsum sit. Quod autem inuenitur in libro Abunazaris est, q̄ prædicatū primo existens in demonstratione, est, quod non prædicatur de genere subiecti. Et sunt qui dicunt, q̄ prædicatum primo est, quod non prædicatur de subiecto ex parte, qua inest rei. Quod si ita est, igitur prædicatum primo est appropriatum subiecto, & prædicatum sine medio, sed Aristo. declarabit, q̄ æqualitatem angulorum duobus rectis inesse triangulo est prædicatum primo: sed prædicatio æqualitatis angulorum duobus rectis de triangulo, est prædicatio per mediū, quod est, habere angulos extrinsecos trianguli æquales intrinsecis. Amplius si ponamus q̄ prædicatum primum est appropriatum, non erit hic prædicatum primum, nisi definitio, & differentia, & proprium: & sic eijceretur ex prædicatis demonstratiuis prædicatio generis, & prædicatio accidentis vniuersalioris q̄ subiectū, & magis appropriati q̄ genus, & Aristo. voluit conditionem esse propositionum demonstratiuarum, vt sit prædicatum primum absq; dubio cum duabus conditionibus præcedentibus. Sed sermo Aristo. q̄ primo est s̄m q̄ ipsum, significat manifeste, q̄ nō vult per primo id, quod est magis vniuersale, q̄ subiectum: et si fuerit etiā magis appropriatum q̄ genus istius subiecti, et hoc posuit, quoniam quod ita se habet, nō prædicatur de re in eo q̄ ipsum primo est sibi. Vt in exemplo, ambulatio est vniuersalior homine, & appropriatior quā genus ipsius: & tamen non est verum, q̄ homo, s̄m q̄ homo, ambulet: quoniam ipse ambulat propter aliam naturā, ac si diceret ex parte, qua est habens pedes: igitur illa non inest primo homini, & tamen dixit, q̄ conditio recta est, vt prædicatum insit subiecto, in eo q̄ ipsum est primo: hoc est in existentia prima: cumq; hoc ita sit, non erit prædicatum primum vniuersalius, q̄ subiectum: et si est ita, q̄ non prædicatur de genere ipsius, quemadmodum inuenitur Abunazar descripsisse in libro suo prædicatum primum. Sed cū aliquid inest rei, & non insit ex parte naturę alterius, inerit etiam per medium, et sine medio, & hoc, quoniam omnia accidentia, quę insunt alicui in existentia prima, insunt illi per medium: et hęc sunt causę, ob quas, pposuerunt ipsis subiecta, quod cum ita sit, non erit intentio primi, q̄ insit sine medio, & fortasse causę appropriatę ei, quod est primo, aggregant in se ipsis, vt prædicentur de re in existentia prima, & sine medio. Qui vero existimauit, q̄ prædicatū primum

† al. le. a qua subiecta sua non separantur.

† al. l. continet in subiecto.
* al. l. illa cōmuni continentia, se amplexu,

primum est prædicatum appropriatum, quod non prædicatur per medium, vix potest assignare, quod in quæsitio sit prædicatum primum, sicut quod sensisse videtur magna pars expositorum: & vix etiam potest assentiri exemplo Aristoteli, in hoc, quod anguli trianguli sunt æquales duobus rectis. Qui vero fecit, quod primum non prædicatur de genere subiecti, quemadmodum fecit Abunazar, iam existimauit, quod illud non sit primum, quod est primum. & hoc, quoniam iam exposuit primum Aristoteli, quod est prædicatum de re, sicut quod hæc res est. Et propterea videtur quod primum, cuius conditionem volumus esse in propositionibus & quæsitis, non inest subiecto ex parte nature alterius compositæ. & appropriatur primo, quod est in propositionibus demonstrationis simpliciter, ut non prædicatur per medium, cause ex causis subiecti, & si in signis sufficit conditio prima, non tamen sufficit hæc in demonstrationibus simpliciter. & propterea voluit Aristoteli, conditionem esse demonstrationum simpliciter, ut sint per causas propinquas appropriatas. Igitur iam monstratum est ex hoc, quod primum apud Aristoteli, est, quod prædicatur de aliquo, non ex parte alterius nature subiecti, hoc est nature compositæ æqualis, quæ sit natura distincta à subiecto: quemadmodum prædicatio coloris de corpore, ipse enim prædicatur de eo per superficiem tanquam medium, quæ est æqualis corpori: aut nature vniuersalioris, quæ sit subiectum: quemadmodum prædicatio angulorum æqualium duobus rectis de triangulo inæqualium laterum, de ipso enim prædicatur per triangulum tanquam medium, qui est vniuersalior, quæ in æquilateris. Cui vero dixit: Cumque fuerint hæc dispositiones ipsius vniuersalis, ex necessitate inest subiecto, hoc est, cumque prædicatum, quod dicimus vniuersale in hoc libro, aggreget in se, quod dicatur de omni subiecto, & in omni tempore, & sit per se, & sit primum: igitur planum est, quod inest subiecto ex necessitate. Et cum dixit: Non est autem differentia, siue dicamus, quod hoc prædicatum inest subiecto per se, siue quod inest ipsi primo: sensus est, & non est differentia inter hoc, quod dicimus primo, & hoc, quod dicimus per se, & hoc sicut vnam speciem prædicatum per se, quæ est species, in qua accipitur prædicatum in definitione subiecti. Atqui dixit hoc: quoniam in hac specie aggregatur, cum hoc quod est per se, quod est etiam primo, ex parte, qua definitio et definitio sunt sicut hanc viam: hoc est, quod prædicatur de omni re sicut quod ipsum, & sine medio. Et hoc est ex eis, quæ significant, quod non ponitur in hoc species generis, neque definitio generis. & hoc, quoniam genus, & definitio ipsius non sunt sicut opinione suam prædicata prædicatore prima, in contrarium eius, quod dixit Abunazar: hoc est, quod genus apud ipsum est prædicatum primum. & hoc in contrarium dispositionis, quæ est in secunda specie prædicatum essentialium: hoc est, quod in accidentibus essentialibus intentio eius, quod est per se, non est intentio primi. Cum vero dixit: et hoc, quoniam punctus inest lineæ per se, & rectum, & vtraque consimiliter etiam inueniuntur in essentia ipsius: sensus est, & hoc, quoniam punctus inest lineæ per se, & vtraque accipiuntur in definitione ipsius. & hæc est intentio eius quod est per se in illis, igitur primo, & per se in ipsis est intentio vna, & similiter rectum in lineæ recta. Cui vero dixit: & æqualitas angulorum trianguli duobus rectis inest per se triangulo, & accipitur in essentia ipsius: sensus est, hoc est, hoc est essentialis intentioni eius quod est primo, ut accipitur in definitione ipsius, atqui dixit hoc, et si æqualitas angulorum trianguli duobus rectis sit quoddam proprium ex proprijs trianguli: quoniam propria multis in locis iam obtinent locum differentiarum, & stant loco ipsarum, cum fuerint existimata de natura forme, & forma fuerit occulta.

Vniuersale autem est tunc, quando in quolibet, & primo monstretur, ut duos rectos habere, neque figuræ est vniuersale, quamuis est monstrare de figura, quod duos rectos habet, sed non de qualibet figura, neque videtur qualibet figura monstrans. quadrangulum enim figura quidem est, non habet autem duobus rectis æquales. equicrus vero habet quidem quodcumque duobus rectis æquales, sed non primo, sed triangulum prius. Quod igitur quoduis primum monstratur duos rectos habens, aut quodcumque aliud, huic primo inest vniuersale, & demonstratio per se de hoc vniuersaliter est, de alijs vero quodammodo non per se: neque de æquicrura non est vniuersaliter, sed in plus.

Dixit Aristoteli. Vniuersale igitur est prædicatum, quod dicitur de omni subiecto, & primo, & hoc, quoniam iam planum est, quod figure inest duo recti, non tamen hoc inest cuiuscumque figuræ, ita ut inueniatur via, qua monstretur, quod figuræ inest anguli æquales duobus rectis: præterquam quod declarans, & faciens demonstrationem de hoc, non monstrat ipsum, & facit demonstrationem suam de quacumque figura contigerit. quoniam quadrangulus est figura, & tamen eius anguli non sunt æquales duobus rectis. & triangulus æquilaterus si habuerit tres angulos æquales duobus rectis: sed non inest hæc dispositio ipsi primo, sicut quod est æquilaterus, sed hæc dispositio inest triangulo primo. Res igitur, cui inest habere tres angulos æquales duobus rectis primo, aut aliud, quodcumque fuerit, hoc prædicatum est ei vniuersale, & vera demonstratio est illa, cuius est hoc prædicatum. sed res, quæ sunt sub hoc, quemadmodum hanc dispositionem inesse æquilatero, non sunt secundum viam vniuersalis, ex parte, qua sunt in plus.

Posteaque intentio eius, quod est primo, quæ est in specie prædicatum, quæ accipiuntur in definitionibus subiectorum, est eadem cum intentione illius, quod est per se, quemadmodum declarauimus, dixit: Vniuersale igitur est prædicatum, quod dicitur de omni subiecto, & primo. sensus est, quod cum fuerit intentio per se, intentio primi, quod sufficiunt ipsi duæ conditiones: quarum vna est, ut prædicatum dicatur de omni, sicut quod antea descripsimus intentionem dicti de omni: secunda autem, ut sit primo, & non oportet in hoc, ut adiciatur quod sit per se. & hoc, quoniam intentio per se in ipsis, & primum sunt vnum. atqui hoc ita erit, cum prædicatum, quod accipitur in definitione subiecti, non fuerit genus, neque definitio generis eius. Cui vero dixit: & hoc, quoniam iam planum est, quod figuræ inest duo recti, non tamen hoc inest cuiuscumque figuræ: sensus est, quemadmodum existimo, atqui posuimus conditionem, ut sit dictum de omni, quoniam si monstratum fuerit, quod figura habet duos rectos, hoc non fuit monstratum demonstratione vniuersali: propterea quod æqualitas angulorum duobus rectis non inest cuiuscumque figuræ, sed aliquibus, & hoc Log. cum com. Auer. S in est,

POSTERIORVM RESOLVTORIVM

est, ac si velit monstrare, q̄ ostendere angulos æquales duobus rectis inesse figuræ non est vniuersale, necdum q̄ sit primo. Et quoniam monstratio particularis est possibilis, hoc est, vt monstratur q̄ aliqua figura habet angulos æquales duobus rectis, dixit ita vt inueniatur via, qua monstratur, q̄ figuræ insunt anguli æquales duobus rectis: præterq̄ q̄ declarans & faciens demonstrationem de hoc, nō monstrat ipsum, & facit demonstrationem suam de quacuncq̄ figura contigerit. quoniam quadrangulus est figura, & tamē eius anguli non sunt æquales duobus rectis. sensus est, etsi pōt monstrari hoc de aliqua figura, non tamen erit monstratio hæc de figura monstratio vniuersalis, quoniam quadrangulus, & alia sunt figuræ, non tamen eius anguli sunt æquales duobus rectis, atqui voluit q̄ sciamus per hoc, q̄ demonstratio non est particularis. & propterea posuit conditionem, vt sit dictum de omni. atqui est hoc ita, quoniam natura particularis, s̄m q̄ est particulare, non enuntiat aliquid appropriatum de ipso: hoc est, q̄ quō dicimus aliquam figuram habere angulos æquales duobus rectis, etsi sit verum, non tamen est existentia prædicationis determinata, neq̄ per se: quoniam, particulare, s̄m q̄ particulare, non enuntiat hoc. & cū intelligimus de prædicato demonstratio hanc conditionem, q̄ sit primum, ideo iudicamus, q̄ eius monstratio non sit particularis. Et posteaq̄ monstrauit, q̄ ostensio particularis non est prima, hoc est oratio dicēs, q̄ aliqua figura habet angulos æquales duobus rectis, dixit: & triangulus æquilaterus si habuerit tres angulos æquales duobus rectis, sed non inest hæc dispositio ipsi primo, s̄m q̄ est æquilaterus. sensus est, & fortasse prædicatio equalitatis angulorum duobus rectis de triangulo æquilatero, etsi fuerit etiam prædicatio de omni subiecto, non de aliquo subiecto, quemadmodum prædicatio de figura, deficiet à subiecto, quod uocatur hoc in libro onus vniuersale, quod est primo, et hoc, quoniam æqualitas angulorum duobus rectis non inest triangulo æquilatero primum: † quoniam non est omnis triangulus æquilaterus. Cū vero dixit: sed hæc dispositio inest triangulo primum: sensus est, sed prædicatio, q̄ anguli sunt æquales duobus rectis, est vtiq̄ prædicatio primo de triangulo simpliciter. & hoc, quoniam inest triangulo, s̄m q̄ triangulus. Cū vero dixit: Res igitur, cui inest habere tres angulos æquales duobus rectis, primo, aut aliud, quodcuncq̄ fuerit, hoc prædicatum est ei vniuersale: sensus est, & cū ostensum fuerit hoc, res, cui inest habere angulos æquales duobus rectis, aut aliud ex prædicatis, quodcuncq̄ fuerit ex prædicatis prædicatione prima, hoc prædicatum est ei vniuersale: & id quod dicit: hoc prædicatum est ei vniuersale: hæc est responsio. Cū vero dixit: aut aliud, quodcuncq̄ fuerit: intelligit, aut aliud ab æqualitate angulorum duobus rectis, quodcuncq̄ prædicatū fuerit. Et existimatur, q̄ illud: hoc prædicatum est ei vniuersale: sit principium, & expositio. Et existimatur etiā, q̄ cū dixit: hoc prædicatum per accidens, quod sit ei vniuersale: sit responsio principij primi: hoc est, cū dixit: Res igitur, cui inest. Postea dixit: & vera demonstratio est illa, cuius est hoc prædicatū: hoc est primum. & intelligit p̄ verā, quæ est demonstratio per se, & existimat de ipsa, q̄ est demonstratio: qm̄ non vera est, quæ existimatur, q̄ est demonstratio, & non est demonstratio, atqui hoc est ita: qm̄ prædicatio, quæ non est prima, est prædicatio, cui permiscetur illud, quod est per accidens: & quod est per accidens, elongatur à demonstrationibus semper. Cū vero dixit: sed res, quæ sunt sub hoc, quemadmodum hanc dispositionem inesse æquilatero, non sunt s̄m viam vniuersalis ex parte, qua sunt in plus: sensus est, atqui species, quæ sunt sub hoc, id est triangulo, quemadmodum

triangulus æquilaterus, non habent hanc dispositionem, hoc est æqualitatem angulorum duobus rectis, neque prædicantur de ipso s̄m in modum prædicationis, quæ vocatur hoc in libro vniuersalis. quoniam hoc prædicatum est in plus q̄ subiectum, hoc est, q̄ est magis vniuersale, q̄ ipsum, cumq̄ hoc sit vniuersalius, q̄ ipsum, non erit prædicatum de eo, nisi per accidens: † quoniam nomen secundum quod ipsum, est æquale ei, quod est per se, secundum naturam. videtur ergo ex conditionibus primi esse, vt sit appropriatum.

Quot modis circa prædicatum vniuersale primum errare contingat: quoq̄ modo ipsum vere cognoscatur. Cap. V.

Oportet autem non latere, q̄ plerumque contingit peccare, & non esse, qd̄ monstratur primum vniuersale, s̄m q̄ videtur monstrari vniuersale primum. Decipiuntur autem hac deceptione, qm̄ vel nihil sit accipere superius præter singulare. ^a Vel sit quidē, sed inominatum sit in rebus specie differentibus.

Dixit Aristo. Oportet autem, vt non decipiamur, & inuadat nos aliquando deceptio, cū monstramus vniuersale, & existimamus non monstrasse ipsum. Tunc enim accidit nobis, vt decipiamur, cū monstramus dispositionem vniuersalem de rebus particularibus, quæ ita se habent, q̄ ipsis non inest aliquid ea comprehendens, & existimamus nos non monstrasse vniuersale. Et accidit etiam, vt decipiamur, cū monstramus dispositionem aliquam de rebus multis diuersarum specierum, & arbitramur nos monstrasse vniuersale, cū tamen non monstrauerimus ipsum: quoniam nescimus rem vniuersalem ipsis, cui hæc dispositio est vniuersalis.

Dixit iam vero oportet, vt nō erremus, & comprehendat nos ignorantia contraria in re vna s̄m dispositionem ipsius. & hoc, cū monstramus aliquid inesse alii cui per viam vniuersalis, & existimamus, q̄ nō est s̄m viam vniuersalis, aut contrarium huius, puta q̄ monstramus aliquid inesse alii, quod tamen non est secundum viam consuetam vniuersalis, quod descripsimus, & existimamus, q̄ est s̄m ipsum. Cū vero dixit: Tunc enim accidit nobis, vt decipiamur, vtq̄ ad id, quod dicit, & existimamus nos non monstrasse vniuersale: sensus est, q̄ accidit nobis aliquando deceptio; cū monstramus aliquid de aliquibus sensibilibus particularibus, ex quibus non est nisi vnicūm indiuiduum, & existimamus nos non monstrasse hoc, s̄m viam vniuersalis, & hæc sunt indiuidua, in quibus non inuenitur species, quæ de ipsis prædicatur. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: q̄ ipsis non inest aliquid ea comprehendens. sensus est, q̄ non inuenitur in ipsis natura ea comprehendens: quoniam in ipsis non inuenitur nisi indiuiduum vnum, & hoc est, quemadmodum sol, & luna, et terra, & reliqua indiuidua, in quibus nō inuenitur nisi indiuiduum vnum tantum. Cū vero dixit: & existimamus nos non monstrasse vniuersale: sensus est, q̄ demonstratio, quam existimamus super exemplo horum indiuiduorum, est vniuersalis: sed iam erramus, & existimamus nos non monstrasse vniuersale. causa vero istius erroris est: † qm̄ v̄ nobis in hac monstratio, hoc

† al. sc. qm̄ hoc nō in. it triangulo q̄ latero, in eo q̄ triangulus æquilaterus.

* Iac. sc. sermons. * Iac. sc. hæc literam, & est oppositā, s. non per accidens.

hoc est monstratio, quæ constituitur super aliquo indiuiduorum, in hoc inquam inueniri plura vno indiuiduo: & hæc sunt, in quibus inuenitur natura comprehendens ipsa. Et posteaq; narrauit locum erroris, qui accidit nobis, cū monstrauimus vniuersale, & existimamus nos non monstrasse ipsum, incepit narrare locum erroris, qui est huic contrarius: & hic est, quando non monstrauimus vniuersale, & existimamus, q; iam monstrauerimus ipsum. Et inquit: Et accidit et, vt decipiatur, vsq; ad finē eius, quod scripsimus. Sensus est, Ac etiam accidit nobis deceptio, cū monstrauimus dispositionem aliquam de rebus multis, hoc est diuersis naturis, & artibus separatis. Quemadmodum si monstramus æqualitatem de magnitudine, & numero, & tempore, quoniam si monstrauerimus æqualitatem de magnitudine in sciētia, puta Geometriæ, existimamus nos iam monstrasse vniuersale, hoc est monstratio, quæ est fm viam vniuersalis, & nos tamen non monstrauimus ipsum, & consimiliter existimabitur de numero, si monstramus hoc de numeris. Et non est dispositio de omni eo, vt existimeretur vnum ipsorum cū hoc, quoniam æqualitas non inest magnitudinibus equalibus, quatenus sunt magnitudines, quoniam æqualitas inest numeris, & temporibus, & motibus, & tamē non inest vni istorum fm viam vniuersalis. Cū vero dixit: quoniam nescimus rem vniuersalem ipsis, cui hæc dispositio est vniuersalis: sensus est, atqui se habet res ita in his exemplis quæ sitis: quoniam non erit monstratio in his rebus ex parte naturæ vniuersalis communicantis ipsis, quemadmodum si monstraremus, q; æqualitas naturalis communicat numeris, & magnitudinibus, et temporibus, & motibus: quoniam nescimus his rebus naturam existentem cum hac dispositione. Sensus est, q; ipsis non est natura communicans, vniuoce dicta: quoniam nomen naturæ illius non scimus, quoniam si esset aliquid communicans, esset æqualitas, aut aliquid simile his de exemplis istis quæ sitis, quæ numerantur in artibus cōprehēditibus artes de magnitudinibus, & numeris, & temporibus, & motibus. Inferius aut pericrurabitur magis de hoc, & explicabit quo pacto hoc fiat, in eo enim est intricatio, & vehemēs profunditas.

Vel contingat esse, vt in parte totū, in quo monstratur, ijs enim quæ sunt in parte inerit quidem demonstratio, & erit de omni, sed tamen nō erit huius primi vniuersaliter demonstratio. dico autem huius primi, secundum q; huius, demonstrationem, quādo sit primi vlr. Si quis igitur monstrauerit, quod rectæ non coincidunt, videbitur utiq; huius esse demonstratio*, eo quod in omnibus est rectis, non est autem: si quidem, non quoniam sic æquales, si hoc: sed secundum quod quomodo cunque æquales.

Dixit Arist. Et accidit etiam consimiliter, vt decipiatur ex parte vniuersalis ipsius medi: quoniam demonstratio, quæ est cum huiusmodi medio, est de omni: sed monstratio, quæ est ex hoc modo, non est prima fm viam vniuersalis. designabo autem hoc in sermone meo de re, per quam monstratur aliquid, & ipsum per rem, quæ est ipsi vniuersalis. Quemadmodum si quispiam monstrat, q; lineæ rectæ non coincidunt per medium,

quod est, esse duos angulos ex parte lineæ cadentis super ipsas, & existimet, q; hoc vniuersale est per causam, quæ est de omni. & non est res ita super hoc: quoniam demonstratio non est per causam, quæ est de omni: atqui est per cām æqualitatis angulorū duobus rectis.

Dixit: Et accidit etiam consimiliter, vt decipiatur ex parte vniuersalis ipsius medi. Sensus est, lam vero accidit cōsimiliter etiam, vt erremus, & existimemus, q; medium, quo monstramus rem per demonstrationem, est prædicatum vniuersale: hoc est, in quo aggregantur conditiones tres, hoc est, vt sit de omni, per se, & primo: & tamen non est primo. † Atqui existimamus de ipso, q; est vniuersale, & non est vniuersale ex parte, qua iuenitur medium vniuersale in ipso: hoc est, vt affirmetur de ipso, & insit illi in potentia, quemadmodum cū inest genus in potentia speciei: aut quia ipsum inest medio vniuersali, quæadmodum species inest generi. Et innuit ambas expositiones simul, cū dixit: quoniam demonstratio, quæ est cum huiusmodi medio, est de omni: sed monstratio, quæ est ex hoc modo, nō est prima fm viam vniuersalis. Sensus est, & differentia inter hunc errorem & præcedentem est, quoniam demonstratio, quæ est per huiusmodi mediū, habet conclusionem vniuersalem: hoc est, q; prædicatum quæ sit primo inerit subiecto suo, in contrarium erroris, qui accidit in subiecto præcedente: quod enim monstratur, non est primum, neq; terminus mediū, hic vero non est primum, ipsa monstratio, hoc est demonstratio: quoniam prædicatio termini medi in ipsa de minori non est primo, neq; etiam prædicatio maioris de ipso. Cū vero dixit: designabo autem hoc in sermone meo de re, per quam monstratur aliquid, & ipsum per rem, quæ est ipsi vniuersalis: sensus est, & accommodabo hoc per sermonem meum termino medio, per quem monstratur res, quæ ponitur sub termino medio vniuersali: id est, quod prædicatur de re per viam quid est, et primo. Deinde dixit: Quemadmodū, si quispiam monstrat, q; lineæ rectæ nō coincidunt per medium, quod est, esse duos angulos ex parte lineæ cadentis super ipsas. Sensus est, quemadmodum q; monstrat, q; lineæ æquidistantes non coincidunt, per medium, quod est, duos angulos oriri à linea cadente super ipsas, & duabus lineis intrinsecis, quæ sunt in laterē vno, & vterq; ipsorum est rectus. Deinde dixit: & existimet, q; hoc vniuersale est per causam, quæ est de omni. Sensus est, & existimet, q; hic terminus mediū prædicatur de lineis æquidistantibus primo: quoniam ipsum est prædicatum verum de omnibus lineis æquidistantibus i eo quo super ipsas cadit linea, fieri enim potest, vt duorum angulorum intrinsecorum factorum à casu ipsius super eas, vterq; sit rectus. sed non est hoc causa æquidistantiæ, vt non coincidunt: sed causa huius est, q; ambo cōiuncti sunt æquales duobus rectis, & hoc, quia aut est vterq; rectus, aut alter ipsorū est maior recto, alter vero minor, sed ipsorum complicatio est duo recti. Et hoc est, quod voluit: cū dixit: atqui est per cām æqualitatis angulorum duobus rectis, atqui vult ex hoc, q; æquidistantes nō coincidunt: quoniam si coinciderēt, essent tres anguli trianguli maiores duobus rectis. At qui hoc exemplo Aristot. non voluit, q; æquidistantes non coincidere sic ignotum fm naturam, & q; hoc medium sit notum fm naturam: quoniam lineas æquidistantes non coincidere videtur esse notius, q; duos angulos factos à linea cadente super ipsas, esse æquales duobus rectis. Et propter hoc declarauit ipsum Themistius, q; voluit per hanc spēm erroris, quemadmodum Log. cū cōm. Auer. S iij ille,

† Sac. te. Pustem^o quorū de ipso.
† 2. l. sequat ex ipso.

ille, qui monstrat, q̄ quando super lineas cadit linea, & uterq; duorum angulorum intrinsecorum est rectus, q̄ lineæ sunt æquidistantes, quoniam hoc quæsitum non est primum in lineis, quæ sunt cum hac dispositione: sed est primum in lineis, in quibus cum linea cadit super utranq; ipsarum, efficit duos angulos intrinsecos, qui cum coniunguntur, sunt æquales duobus rectis: siue uterq; ipsorum sit rectus, siue non. quoniam Geometra consueverunt procedere ad monstrandam æquidistantiam istarum linearum per media, de quibus fit mentio in libris eorum. Verum s̄m istam expositionem non acciderit error per prædicationem termini medi: atqui acciderit in quæsito, quemadmodum si aliquis monstraret æqualitatem angulorum duobus rectis de triangulo æquicrura, & ipse iam declarauit, q̄ hic error est per terminum medi: & iam declarauit consimiliter etiam de prædicatione quæditorum non primorum, q̄ est, quemadmodum prædicatio trium angulorum duobus rectis de triangulo æquicrura. Multum autem absuit, vt mentionem faceret de speciebus occultis errorum, qui accidunt in hac prædicatione, & posuerit vnam ipsarum, speciem, in qua intelligitur prædicatio contraria huic prædicationi, quoniam attinet illi, qui scit rem aliquam, vt deinceps caueat ab erroribus, qui accidunt in hac re, quoniam illi loci sunt occultiores, q̄ res illa, ex qua adduxit hanc dispositionem. Et hic locus est, vt insit rei differentia vna, quæ diuidatur in duas differentias, & monstrat aliquis per vnam duarum diuarum proprium inesse ipsi, non per differentiam substantiali communem vtriusq;. & hoc, quoniam monstratio sua est per terminum medium primum, qui est differentia substantialis, quemadmodum qui dimittit monstrare, q̄ homo est contemplatiuus, quia est rationalis: & monstrat, q̄ est contemplatiuus, quoniam est disciplinabilis, aut disponatur in animali, q̄ est apprehensiuum, quæ est robustum, non autem quia est sensitiuum.

† al. l. monstrat al. est apprehensiuum, * Al. l. tactiuum, Exemplum primi erroris. Exemplum secundi erroris. Multi cod. nō habent illud et

Et si triangulum non esset aliud, q̄ æquicrus, secundum q̄ æquicrus videretur utique inesse. Et proportionale, quod est alternatim, secundum q̄ numeri, & s̄m q̄ lineæ, & s̄m quod solida, et secundum q̄ tempora: quemadmodum & monstrabatur aliquando seorsum, contingens utiq; de omnibus vnica demonstratione monstrari. sed quia non sunt nominatum quiddam omnia hæc vnum, numeri, longitudines, tempora, solida, & specie differunt à se iuicem, seorsum accipiebatur. nunc autem vniuersaliter monstratur. non enim secundum quod lineæ, aut secundum quod numeri inerant: sed secundum quod hoc, quod vniuersale supponunt esse.

Dixit Arist. Et si non esset triangulus, nisi æquicrus, iam esset demonstratio de ipso ex parte, qua est æquicrus. iamq; fieri posset, vt monstrarem vnica demonstratione, q̄ omnes numeri, & lineæ, & sensibilia, cum sunt proportionalia, si permutantur, sunt item proportionalia: quemadmodum præcessit in demonstratione vniuersaliq; ipsorum seorsum. sed posteaq; non est aliquid vnum commune numeris, & longitudinibus, & tempori, & sunt ipsorum species diuersæ, & demonstratio vniuersaliq; ipsorum seorsum: igitur existimauit tunc in hoc, q̄ monstratio est vniuersalis, cum tamen non sit ita. sensus est, cum non sit his naturis diuersis natura vna vniuersalis communicans, & sint diuersæ, & demonstrationes exemplares ipsorum

cuiusq; ipsorum seorsum: igitur existimauit tunc in hoc, q̄ monstratio est vniuersalis, cum tamen non sit ita. quoniam non inest illis s̄m q̄ lineæ, & s̄m q̄ numeri: sed esset ita, si foret dispositio vniuersalis ipsis per se nota.

Posteaq; exposuit q̄ locus, in quo existimamus non non monstrasse vniuersale, & iam monstrauimus ipsum, est, cum monstramus aliquid, cuius non est, nisi vnicum indiuiduum: vult monstrare, q̄ demonstratio super exemplo istorum indiuiduorum non constituitur super indiuiduo, sed constituitur super natura, quæ inuenitur in hoc indiuiduo, q̄ si inuenirentur plura vno indiuiduo, esset illa natura vniuersalis ipsis, & æqualis in eis eo modo, quo inueniuntur vniuersalia in indiuiduis. & propterea dicitur in definitione vniuersalis, q̄ est illud, cuius via est, vt inueniatur in pluribus vno, hoc est secundum naturam suam: & non dicitur in ipsa, quod prædicatur in actu de pluribus vno indiuiduo. Et dixit: Et si non esset triangulus, nisi æquicrus, iam esset demonstratio de ipso ex parte, qua est æquicrus. sensus est, quemadmodum, si ex triangulis æquicruris non inueniretur nisi triangulus vnus tantum, fieri posset, vt adduceretur demonstratio super ipso, q̄ anguli sui, qui sunt super basin, sunt æquales, aut aliqd simile ex proprijs ipsius, & esset constituta demonstratio super ipso ex parte æquicruris: consimiliter se habet res in ijs, in quibus non inuenitur, nisi vnum indiuiduum. nihil, n. prohibet, quoniam constituitur demonstratio super ipsis, q̄ ipsum est hoc. Vt in exemplo: de sole constituitur demonstratio, q̄ est tanta & tanta pars terræ, quemadmodum constituitur etiam demonstratio de homine, q̄ est rationalis: etsi de ipso non inueniret nisi indiuiduum unum. Et propterea qui sensit vnum indiuiduum ex specie tantum, constituitur potest demonstrationem super ipso: quemadmodum accidit ei, in qua ego sensi vnum indiuiduum: & hoc apud Idumæos in locis Idumææ. Et posteaq; declarauit, q̄ demonstratio, quæ est super rebus, in quibus est vnicum indiuiduum, est demonstratio vniuersalis, & q̄ hoc est exemplum, in quo cadit error: cepit narrare causam, ex cuius parte fieri non potest, vt sit monstratio vniuersalis super rebus diuersis: & hæc sunt res, de quibus existimatur, q̄ monstratio super ipsis est vniuersalis: quemadmodum monstratio æqualitatis de magnitudinibus, & numeris, & motibus, & temporibus, & consimiliter proportionalitatis. Et dixit: itaq; fieri posset, vt monstrarem vnica demonstratione, q̄ omnes lineæ, numeri, & sensibilia, cum sunt proportionalia, si permutantur, sunt item proportionalia: quemadmodum præcessit in demonstratione vniuersaliq; eorum seorsum. sensus est: iam vero fieri potest, vt monstraretur proportionalitas, & permutatio, & reliqua de exemplo istorum quæditorum de omnibus rebus, de quibus facta est monstratio particularis per viam vniuersalis, hoc est primo, et postea quemadmodum fieri potest, vt monstraretur exemplum istorum quæditorum de vnoquoq; eorum seorsum, cum proportionalantur hæc quæsitum: hoc est, cum proportionalantur ex natura proportionalia super ipsis, & inueniuntur in istis natura una communicans, constituitur super ipsis demonstratio, s̄m q̄ sunt naturæ talis. Deinde dixit: sed posteaq; non est aliquid vnum commune numeris, & longitudinibus, & tempori, & sunt species ipsorum diuersæ, & demonstratio vniuersaliq; ipsorum seorsum: igitur existimauit tunc in hoc, q̄ monstratio est vniuersalis, cum tamen non sit ita. sensus est, cum non sit his naturis diuersis natura vna vniuersalis communicans, & sint diuersæ, & demonstrationes exemplares ipsorum

istorum quætorum sint de vnoquoque seorsum: existit
mauit quæ demonstratio de vnoquoque eorum est vniuersa-
lis, & non est ita, quoniam proportionalitas, & equali-
tas non prædicantur de lineis sicut quæ sunt lineæ, neque de
numero sicut quæ est numerus, neque de temporibus sicut quæ
tempora. In huiusmodi autem propositionibus sunt
quæstiones amplæ, de quibus faciet mentionem post
hoc. Et vult cum dixit: sed esset ita, si foret dispositio vltis
ipsis per se nota: hoc est inexistens, non sicut nomen rei.

Propter hoc neque si aliquis monstrauerit sicut
10 gulum triangulum demonstratione, aut vna,
aut altera, quæ duos rectos habet vnumquodque
æquilaterum seorsum, & gradatum, & æqui-
crus: nondum nouit triangulum, quæ duobus
rectis, nisi sophisticò modo, neque vniuersali-
tèr triangulum, neque si nullum est præter hæc
triangulum alterum. non enim sicut quæ trian-
gulum nouit, neque omne triangulum, nisi sicut
20 numerum, sicut speciem autem non omne: &
si nullum est, quod non nouit.

Dixit Aristoteles. Neque consistit etiam, si mon-
straret aliquis de vnoquoque triangulorum seor-
sum, hoc est æquilatero, & æquicrura, & gra-
dato, quæ habent tres angulos æquales duobus
rectis, esset demonstratio vniuersalis: quoniam
ipse nesciuit, quæ hæc sit dispositio trianguli, nisi
30 forte sciat ipsum sicut modum sophisticum, &
sicut modum hunc non monstrabit, quæ hæc dis-
positio inest omni triangulo, quodque non est
triangulus aliquis, exiens ab hac dispositione.
quoniam non scimus, quæ hoc inest triangulo
sicut quæ triangulus: quodque non remanet trian-
gulus aliquis, quin sit hæc dispositio ipsius:
40 atqui sciuit per viam inductionis, atqui quæ hoc
inest triangulo, in eo quæ triangulus: quodque
non remanet triangulus aliquis, qui non sit
cum hac dispositione, non sciuit ipsum.

41 Posteaque supra declarauit, quæ prædicatio prima est per
prædicatum appropriatum, quod prædicatur de re per
viam quid est hæc res, non per viam alterius naturæ,
quæ inuenitur in hac re, & declarauit modum erroris,
quæ inuenitur in hoc: redijt ad declarandum defectum,
qui inuenitur in hoc: monstratio defectum, qui
ponitur in monstratio, quæ est in re non sicut viam
de omni. Et dixit: Neque cõsimiliter etiam si monstraret
50 aliquis, vsque ad id, quod dicit: esset demonstratio vniuersa-
lis, sensus est, & quemadmodum si monstraret ali-
quis, quæ numeri proportionales, cum permutantur, sunt
proportionales, non monstrabit vniuersale, & cõsimi-
liter etiam, si quis monstraret de vnaquaque specie trian-
gulorum seorsum, hoc est æquilatero, & æquicrura, &
gradato, quæ habet angulos æquales duobus rectis, non
monstraret hoc monstratio vniuersali, hoc est primo,
& per se. Et posteaque enuntiauit, quæ probans hanc dispo-
60 sitionem de vnaquaque specie trianguli seorsum, adduxit si-
cut hoc sicut viam monstratio vniuersalis, adduxit si-
cut hoc sicut viam monstratio vniuersalis, per quam
est dispositio trianguli, nisi fortasse sciat ipsum sicut modum
sophisticum. sensus est, atqui non erit hæc mon-
stratio sicut viam monstratio vniuersalis, per quam
scitur aliquid inesse alicui, de cuius natura & substantia
est, quæ hoc inest illi, quoniam qui seorsum scit, quæ anguli
trianguli æquicruris sunt æquales duobus rectis, & scit

etiam cõsimiliter, quæ anguli gradati sunt æquales re-
ctis: & scit itidem, quæ æquilaterus est cum hac disposi-
tione: non scit per se, quæ hæc dispositio, hoc est esse æqua-
les duobus rectis, inest triangulo sicut naturam, & primo:
quoniam non fecit demonstratio de triangulo, sicut
quæ triangulus, scit enim hanc dispositionem inesse trian-
gulo, quia scit eam inesse speciebus trianguli: scit vero
ipsam de triangulo per accidens, & hoc est, quod voluit,
cum dixit: nisi sciat ipsam sicut modum sophisticum.
sed assignauit, quæ illud, quod est per accidens, est longin-
quum a demonstratio: igitur qui non scit rem sicut viam
de omni, non scit ipsam per demonstratio.

Et posteaque narrauit modum istum defectus scientiæ,
qui attingit monstratio, quæ est de omni, cepit nar-
rare modum alium cõsimiliter etiam defectus, qui at-
tingit ipsam, & dixit: & sicut modum hunc non monstra-
uit, quæ hæc dispositio inest omni triangulo, quodque non
est triangulus aliquis, exiens ab hac dispositione: vsque
ad id, quod dixit: quin sit hæc dispositio ipsius. sensus
est, quæ faciens monstratio per hunc modum, quem-
admodum ipse non sciuit per monstratio, hoc est
monstratio, quæ est de vnoquoque triangulo, quæ hæc
dispositio inest triangulo, nisi per accidens: ita non sci-
uit, quæ hæc dispositio inest omni triangulo: quodque non
remanet triangulus aliquis, qui non habeat angulos æqua-
les duobus rectis, quoniam ipse non sciuit, quæ hæc dispo-
sitione inest triangulo in eo quæ triangulus, quæ est scientia,
per quam assequimur, quæ omnis triangulus per se est cum
hac dispositione, atqui habuisset scientiam de hac dispo-
sitione, si fuisset per viam inductionis, absque eo quæ possi-
deret ipsam per se de prædicato naturali, substantiali,
primo. Et hoc est, quod voluit, cum dixit: atqui sciuit per
viam inductionis, ac si dixisset: atqui diximus, qui scit,
quod triangulus æquicrus habet tres angulos æquales
duobus rectis, quodque gradatus, & quæ æquilaterus con-
similiter, ipse non sciuit, quæ hæc dispositio inest omni trian-
gulo, quoniam qui scit hanc dispositionem sicut hunc mo-
dum scientiæ, scit vsque ipsam de omni triangulo: eo quæ
inductio facta est per scientiam prouenientem ipsi ex
hoc in omnibus triangulis. & monstratio inductionis
65 istius verificatur omnino de comprehendente demon-
strationes, & inductionem, quæ omnis triangulus est cum
hac dispositione, & non prouenit hoc ex demonstratio
ne nisi per accidens: sed non prouenit ipsi vniuersale na-
turale, quoniam inductio non possidet prædicationem
essentialem, nisi per accidens, sicut quæ monstratio in li-
bro Syllogismi. Et propterea dixit: atqui quæ hoc inest
triangulo, in eo quæ triangulus: quodque non remanet trian-
gulus aliquis, qui non sit cum hac dispositione, non sci-
uit ipsum. Hic autem defectus in scientia, de quo fecit
mentionem in prædicato, quod prædicatur de genere
subiecti, idem per se affirmatur de prædicato, quod non
prædicatur de genere subiecti, nisi quia ipsum est vni-
uersalius subiecto, & hoc, quoniam qui scit prædicatum
inest huic subiecto, non scit ipsum de natura, cui inest
hoc subiectum primo & per se: nisi sciat hoc per acci-
dens. Et propterea non oportet, vt ponatur in prædica-
tis demonstratio, quod est vniuersalius quæ subiectum,
siue hoc prædicatum prædicetur de genere istius subie-
cti, siue non prædicetur, hoc est prædicatione vniuersali, at-
qui est hoc ita, quoniam quod est per accidens, oppo-
nitur ei, quod est per se: quoniam demonstratioes sunt
vsque ex prædicatis per se, orationes vero sophisticæ
sunt ex prædicatis accidentalibus, igitur oportet, vt de-
monstratio non commisceatur aliquid, quod sit per
accidens omnino, neque propinquum, neque longinquum.
Quod si ita est, quomodo dixit Abunazar in libro
suo, quæ ex prædicatis demonstratio aliqua sunt appro-
priata, & aliqua sunt prima non appropriata, & aliqua
sunt

Secdo Prio-
tu cap. 29.

† Ab. le. sed
est
lac. le. pter q
quæ est

Disceptatio
contra Abu-
nazarem Al-
pharabiu de
pudicis de-
monstratione
igredietib.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

† Al. le. Vri
nam ego co-
gnoscerē ex
libro

sunt prima & appropriata, & aliqua sunt neq; prima neque appropriata. Quomodo enim tradet, & cognosceret in libro suo s̄m viam Aristot. conditiones prædicationis vniuersalis in demonstrationibus, hoc est, quæ comprehendit conditiones tres præcedentes: in hoc enim loco est speculatio, & inquisitio ampla. Et hoc, quoniam hæc conditio, quam tradidit Aristot. hoc est, vt sit prædicatio de omni, si non esset vniuersalis omnibus demonstrationibus, sed esset tantummodo in demonstrationibus perfectissimis, deficeret vtiq; in eo, q̄ declarauit prædicationem communicatam omnibus demonstrationibus. Quod si conditio ipsius est vniuersalis omnibus speciebus demonstrationis: igitur errauit Abunazar, cū declarauit, q̄ prædicatum demonstrationum alia sunt appropriata, & alia sunt non appropriata, & aliqua ex ipsis sunt prima, & aliqua non prima. Quod si est hæc conditio, quam tradidit Aristot. sit propter melius, & non conditio necessaria: oportuisset Abunazarem addere hanc dispositionem: hoc est, q̄ conditionum, quæ traduntur in prædicatis demonstratiuis, aliquæ sunt, quæ sunt conditiones necessariae, à quibus non effugit demonstratio omnino, & aliquæ sunt conditiones, per quas est demonstratio melior: & numerare inter conditiones, per quas est demonstratio melior, prædicationem vniuersalem, de qua mentionem fecit Aristot. & numerare inter conditiones necessariae, hoc est, sine quibus demonstratio esse non potest, conditiones primas t̄m, exceptis conditionibus, per quarum aggregationem est prædicatio vniuersalis: hoc est, vt sit prædicatum de omni subiecto, & in omni tempore, & sit per se, non primo. Quod si est res ita, igitur perfectio sermonis de conditionibus demonstrationis erit per aggregationem duarum viarum, hoc est viæ Aristot. & viæ Abunazaris: & sciatur hæc via ex parte, qua est bona, et ex parte, qua est necessaria. Sed Abubacher Elzaigi in responsione ad hoc dixit, q̄ intentio Aristot. est alia ab intentione Abunazaris, et hoc, quoniam Aristot. cū intentio ipsius sit, q̄ demonstrationes sint definitiones in potentia, ideo posuit in ipsis hanc conditionem. Abunazar vero, quoniam speculatus est de demonstratione ex parte, qua est demonstratio simpliciter, ideo diuisus est ab Aristot. & hoc, quoniam quasi ipse reddidit ad id, quod diximus. quoniam demonstrationes, quæ sunt definitiones in potentia, absq; dubio sunt perfectiores, & Aristot. s̄m opinionem Abubacheris Elzaigi adduxit conditiones, per quas sit demonstratio melior & perfectior, & tacuit de necessarijs. Abunazar vero è contrario docuit conditiones necessariae, & tacuit eas, per quas efficiuntur demonstrationes meliores, propter hoc igitur oportet, vt sint ambæ doctrinae deficientes. Hæc igitur res lauit multos expositores, et magnos. Et ego quocq; credidi multo tempore, q̄ rectum in hoc fuisset aggregare has duas doctrinas. sed posteaq; exposui intentionem demonstrationis, secundum q̄ est demonstratio, & inquisiui hoc, innotuit mihi, q̄ rectitudo & veritas est, quam fecit Aristot. & quod fecit Abunazar, est error. Et hoc, quoniam si demonstrationi, in eo q̄ demonstratio, non sufficit, vt habeat propositiones veras tantum, s̄m q̄ definiuit ipsas, & aggregatæ sunt super ipsa, sed vt sint per se: & causa in hoc est, quoniam veræ non per se, sunt veræ per accidens: quod autem est per accidens, & si sit verum, nõ ducit ad scientiam naturæ ipsius rei, nisi per accidens: & intentio demonstrationis in rebus existentibus est, vt sciatur res scientia conuenienti cū opere naturæ, quodcunq; sit, quemadmodum demonstratio in artibus est scientia conueniens cum opere artis: quod cū ita sit, si permisceatur demonstratio cum aliquo, quod sit per accidens, non erit scientia de re ex parte ipsius, conueniens cum

opere naturæ, neq; scientia s̄m id, quod est de ipsa. & hæc est definitio veritatis, & nõstrauit etiam, q̄ illud, quod est per se non primo, miscetur cū eo, quod est per accidens, cum vero sunt demonstrationes, quarum propositiones prædicantur prædicatione per se nõ primo, non erit scientia proueniens ab ipso consona operi, neque in rebus artificialibus, neq; in naturalibus. igitur nõ erit demonstratio penitus. Sed si in hoc consentiamus, q̄ demonstrationum prædicata prædicantur s̄m hanc dispositionem: igitur exhibit ex hoc genus, hoc est, vt monstretur rei inesse genus suum. & hoc, quoniam prædicatio generis de specie non est primo s̄m hanc dispositionem, q̄ si ita est, quomodo non aperuit, & dixit de hoc: Atqui inuenimus Themistum confitentem, q̄ genus ingreditur in hanc prædicationem, hoc est prædicationem generis de specie: & simul etiam confitentem, q̄ prædicatum primū est, quod definiuimus. & hic est defectus. Puto enim q̄ hoc est, quod iduxit Abunazar, vt describeret prædicatū primū, è diuerso, q̄ descripsit Aristot. hoc est, quod nõ prædicat de ḡne subiecti sui, & dixit propter hoc de genere, q̄ est prædicatū primū. Veritas autem est, q̄ genus nõ sit prædicatū primū, quia non prædicatur primo de aliqua sp̄e sua, s̄m q̄ hæc sp̄es, q̄m genus prædicatur de plurib; vna specie, sequitur igitur, vt genus prædicetur prædicatione prima de natura sibi equali. hæc autem natura est subiectum formæ, quæ est genus, quoniam ipse nõ distinxit in hoc inter genus & reliqua prædicata, quæ non sunt appropriata subiecto. Et quemadmodum qui sciuit de triangulo æquicruro, q̄ habet angulos æquales duobus rectis, nõ sciuit hoc de triangulo, nisi per accidens: & hoc est, de quo prædicatur hæc dispositio s̄m q̄ ipsum: consimiliter qui sciuit prædicationem generis de specie, non sciuit naturam, quæ prædicatur de ea, s̄m q̄ ipsa est hæc natura, nisi per accidens. Quod si est res in hoc vno: igitur oportet, vt prædicatio generis de specie remoueatur a demonstrationibus, quemadmodum remouetur proprium generis prædicatū de speciebus generis. Quod si dicatur, quid est natura subiecti respectu generis: dicemus q̄ est materia ipsius, appropriata generi, et hoc, quoniam nullum genus potest esse sine materia. vt in exemplo, caro, & omne, quod consistit tali consistentiâ, est materia animalis. Et inuenitur etiam q̄ genus ponitur inter prædicata prima, cum appropriatur, & nõ absolute profertur, & hoc, quoniam homo, secundum q̄ homo, est animal quoddam, non animal simpliciter.

Quando igitur non nouit vniuersaliter, & quando nouit simpliciter: Manifestum, q̄ si idem esset triangulo esse, & æquilatere, aut vniciueque, aut omnibus. si autem non idem, sed alter, inest aut s̄m q̄ triangulum, nõ nouit.

Dixit Aristot. iam vero oportet, vt sciamus, quando euenit nobis scientia, quod prædicatum non est vniuersale subiecto, & quando cadit nobis scientia, quod prædicatum est vniuersale subiecto. Et dicimus, q̄ prædicatum erit vniuersale subiecto, cum intentio trianguli, quæ inuenitur ipsi, & intentio æquilateri, & intentio vniuersaliusq; triangulorum fuerit intentio vna. sed si intentiones ipsorum non sunt intentio vna, sed intentio vniuersaliusq; ipsorum est alia ab intentione alterius, non sciemus vtiue cuiusmodi sit vniuersale, sed dicetur de omni.

Posteaq;

Auen pacc
iudicium de
Aristote. &
Abunaz. opi-
nionibus

*al. l. contra
dixit Aristot.

Auerrois de
terminatio.

42 Postea docuit, qd predicatio, qua ponitur hoc in libro, est predicatio vniuersalis, & ipsa est, que comprehendit, vt sit vniuersalis, per se, & primo: & docuit etiam locos, in quibus contingit errare circa hoc: vult deinceps nos docere, preter id, quod declarauit de dispositione ipsius, viam, per quam sciamus, quod est predicatum vlt, cu ambigui fuerimus de re ipsa. Et dixit: Iam vero oportet, vt sciamus, qn euenit nobis scia, qd predicatum non est vlt subiecto, & qn cadit nobis scia, qd predicatum est vlt subiecto. sensus est, & iam oportet, vt habeamus viam, p quam sciamus, qd predicatum est vlt, aut non vlt. & hoc, cum ignoratur hac dispositio. Deinde cepit docere predicacionem, de qua non ignoratur hec dispositio, & inquit: Et dicimus, qd predicatum erit vniuersale, vltq ad id, qd dixit: vniuersaliusq triangulor fuerit intentio vna. sensus est, qd predicatum, cum predicatur de subiecto, quod sit compositum ex pluribus dictionibus vna, et sint dictiones consequetes, & intentio in ipso vna: tunc predicatum ipsum est vniuersale huic subiecto: ac si esset dispositio ipsius talis, vt predicatum de subiecto esset unum verbo et re. Vt i exemplo: si fuerit intentio trianguli, & intentio, per quam disponit triangulus equicrus, & gradatus, intentio vna penitus, hoc est, esse triangulum, & esse equicrurum: deinde predicemus de triangulo equicrurq predicatum appropriatum ipsi, quemadmodum, qd habet angulos equales binis rectis: igitur de hac dispositione sciamus, qd vniuersaliter inest triangulo. Et postea docuit locum, per quem scimus, qd predicatum est vniuersale subiecto: & hoc, vt predicatum sit vnum verbo & re, aut sit vnum re, multa autem verbo: cepit docere locum, vbi hoc, ignoratur, & inquit: sed si intentiones ipsorum non sunt intentio vna, sed intentio vniuersaliusq ipsorum est alia ab intentione alterius, non sciamus vniuersaliter cui ipso rum sit vniuersale, sed dicitur de omni. sensus est, atqui si non erit predicatum simplex & vnum, sed compositum ex rebus pluribus, & predicabimus de ipso simplex appropriatum necessarium: non sciamus vniuersaliter cui ipsarum rerum inest vniuersaliter, hoc est cui inest primo, & per se, quemadmodum narratur, qd triangulus equicrus habet angulos aequales duobus rectis: & erit illud, quod significat triangulus, aliud ab eo, quod significat equicrus. quoniam aequalitas angulorum duobus rectis ignoratur in hac propositione, vtrius duarum rerum inest, quod est predicatum predicacione prima. Et ipse sollicitus fuit, vt traderet in exemplis istorum locorum viam, per quam exeat dispositio, per cuius modum est predicatio prima: & hoc, cum subiectum fuerit compositum ex pluribus rebus. Et dixit: cu intentio trianguli, qua est in ipso, & intentio equicruris, & intentio vniuersaliusq triangulorum fuerit intentio vna. sensus est, cum predicatum predicatur de pluribus vna dictione, & illae dictiones significant rem vnam, quemadmodum significant dictione trianguli, & dictione equicruris: veluti si dicamus, equicrus habet tres angulos aequales duobus rectis, rem vnam: & consimiliter si dictione trianguli, & dictiones reliquarum specierum trianguli significant rem vnam, quemadmodum gradatus & equicrus, cum coniuxerimus in vniuersale triangulum. Et hoc est, quod voluit, cu dixit, & intentio vniuersaliusq triangulorum fuerit intentio vna: hoc est, qd intentio gradati, & intentio equicruris, & intentio trianguli est res vna. Cu vero dixit: sed intentio vniuersaliusq ipsorum est alia ab intentione alterius, non sciamus vniuersaliter cui ipsorum sit vniuersale, sed dicitur de omni: sensus est, cum intentio trianguli fuerit alia ab intentione equicruris, nos vniuersaliter ignorabimus cui ipsorum predicatum sit vniuersale, cum predicauerimus de triangulo equicrurum aliquid predicatum.

Vtrum autem fm qd triangulum, aut fm qd equicrus inest, & quando fm hoc inest primo, & vniuersaliter cuius est demonstratio? Planum, qd quando ablatis inest primo, que admodum equicruri, a neo, triangulo inest duo recti. sed & qd sit aeneum, ablato, & quod equicrus. sed non figura, aut termino: sed non primis. Quo igitur primo: si quidem triangulo, secundum hoc inest & alijs, & huius vniuersaliter est demonstratio.

Dixit Arist. Sed inquiramus, & dicamus, an vides hanc intentionem cui rei est vniuersalis, triangulo, in eo qd triangulus, aut in eo qd equicrus? & in summa cum scit rem, qua inest illi primo, & de qua constituitur demonstratio, fm qd est illi vniuersalis. Et dicamus, qd res, qua ita se habet, vt alijs ablatis remaneat, & remaneat predicatum, eo qd ipsa remanet, & cum remouet, remouetur, huic inest vniuersaliter. quemadmodum si triangulus equicrus esset factus ex aere, & de ipso enuntietur, quod haberet angulos aequales duobus rectis, si auferres ab eo, qd sit aeneus, qd sit equicrus, predicatum tamen remanet, si remanet triangulus. atqui si ab ipso abstuleris, quod sit figura, & qd sit finitus, non remanebit predicatum: sed non auferitur propter ablationem istorum duorum, ita vt proueniat illi vniuersale. Cumq haec intentio sit vniuersalis triangulis, igitur per consubstantialitatem ipsius inuenietur hac demonstratio in triangulis: et demonstratio fm viam vltis inest vniuersaliter.

Dixit: Sed si intentio trianguli est alia ab intentione equicruris, & predicemus de vtriusq predicatum appropriatum: igitur accidit nobis, vt discernamus vtri istorum hoc predicatum sit predicatum primum. Et inquiramus, & dicamus, an vides hoc predicatum, quod primo inest triangulo, fm qd triangulus, aut in eo qd est equicrus? & in summa oportet in hoc loco, vt sciamus rem, cui hoc predicatum inest primo, & super quo constituitur demonstratio fm qd est primum, aut triangulo, aut equicruri. Et postea docuit per hec exempla locos, per quos oportet nos habere viam, per qua sciamus rem, de qua predicatur predicatum predicacione prima, & questum sit vniuersale, dixit: Et dicamus, qd res, que ita se habet, vt alijs ablatis remaneat, & remaneat predicatum, eo qd ipsa remanet, & cu remouetur, remouetur, huic inest vniuersaliter. sensus est, & dispositio, ex cuius parte predicatio predicati de subiecto est predicatio prima, cognoscitur a reliquis, que insunt subiecto: in eo qd est dispositio, qua, cu abstuleris reliquas dispositiones, hoc est imaginatus fueris auferri, & ipsam imaginatus fueris remanere, remanet predicatum: & cum auferas ipsam, & remanet reliqua dispositio, auferit predicatum: hec in qua dispositio, qua inest subiecto, erit predicatum primum. Cu vero dixit, qd res, qua ita se habet, vt alijs ablatis remaneat, & remaneat predicatum, eo qd ipsa remanet: intelligit per re dispositio, cui inest predicatum primo: per reliquas vero res intelligit dispositio, quibus non inest primo: que scilicet cum auferuntur, & remanet ipsa dispositio, non auferit predicatum.

*at. l. medis

43 *at. l. ignore mus

Tradit

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

Tradit igitur duas condiciones. Quarum vna est, cum ipsa dispositio ponitur in esse, & reliquæ dispositiones auferuntur, inuenitur prædicatum. Secunda vero, cum auferatur, & remanent reliquæ dispositiones, auferatur prædicatum. Deinde adduxit exemplum istius sermonis, & dixit: quemadmodum si triangulus æquicus esset factus ex ære, & de ipso enuntaretur, quod haberet angulos æquales duobus rectis, sensus est, quod in hoc triangulo sunt tres dispositiones, quod est triangulus, & quod est æquicus, & quod est ex ære: & de omnibus verum est dicere, quod habet angulos æquales duobus rectis. Deinde dixit: si auferres ab eo, quod sit æneus, quod sit æquicus, prædicatum tamen remanet, si remanet triangulus. Sensus est, quod, si tu abstuleris ab hoc subiecto composito ex his tribus dispositionibus; quod est ex ære, & quod est æquicus, & derelinquatur quod est triangulus, derelinquitur quod habet angulos æquales duobus rectis: hoc est, quod remanet hoc prædicatum verum de subiecto, quemadmodum fuit, antequam auferrentur ab eo binæ condiciones. Deinde cum dixit: atqui si ab ipso abstuleris, quod sit figura, & quod sit finitus, non remanet prædicatum: sed non auferatur propter ablationem istorum duorum, ita ut proueniat illi vniuersale: quasi remouet ea, quæ possent infestare hunc sermonem, & hoc, quoniam si ponitur, quod hæc est dispositio, quæ cum inuenitur, & auferuntur reliquæ dispositiones, inuenitur prædicatum: & cum auferatur, auferatur prædicatum: posset aliquis dicere, si nos auferimus ab hoc triangulo, de quo loquebamur, quod est figura, & quod est finitus, hoc est superficies, auferatur prædicatum, quod est habere angulos æquales duobus rectis. & dedit responsum ad hoc, quod si auferatur prædicatum propter ablationem dispositionis, cui inest hoc prædicatum, ex ablatione istarum dispositionum, non propter ablationem huius, et hoc, quoniam cum auferatur, quod est figura, auferatur quod est triangulus: et cum auferatur triangulus, auferatur æqualitas angulorum duobus rectis: & cum auferatur hoc prædicatum, ex eo quod auferatur quod est triangulus, tunc auferatur superficies, & finitus, non est primo, sed hoc fit ex parte vtriusque, quia auferitur triangulus, per cuius ablationem auferatur prædicatum primo, & propterea non est possibile, quin addatur huic conditioni, & dicatur, quod cum auferatur, & remaneant aliæ condiciones, auferatur prædicatum: & cum inuenitur, & auferuntur aliæ condiciones, relinquitur prædicatum. Cum vero dixit: sed non auferatur propter ablationem istorum duorum: intelligit, quod non auferatur propter ablationem horum duorum primorum, & per se, sed quia auferatur triangulus propter ablationem vtriusque, non propter ablationem ipsorum tantum: ita ut esset hoc prædicatum vniuersale superficiei, & finiti, si quod posuimus conditionem ad dispositionem in re, cui inest prædicatum vniuersale. Cum vero dixit: cumque hæc intentio sit vniuersalis triangulo, igitur per consubstantialitatem ipsius inuenietur hæc demonstratio in triangulis: sensus est, cumque prædicatio angulorum æqualium duobus rectis sit vniuersalis triangulo, igitur per consubstantialitatem demonstrationis huius de triangulo, declarabitur demonstratio hæc de omnibus triangulorum speciebus. Deinde dixit: & demonstratio secundum viam vniuersalis inest vtriusque ipsi: hoc est triangulo. Abunazar vero dixit de hoc loco, quæ tradidit Ari. ad extrahendum prædicatum primum, quod est locus persuasiuus, & non demonstratiuus, & hoc in libro suo de Resolutione. Et hoc, quoniam ipse imaginatus hunc locum destruit per ea, quibus sunt plura propria vno, nam si auferatur vnum proprium, auferatur et reliquum: & si vnum inest, & aliud inest, quemadmodum susceptiuum scientiæ, & risibile in homine, cum enim auferatur

ab eo, quod est risibile, auferatur, quod est susceptiuum scientiæ: & si inest risibile, inest etiam susceptiuum scientiæ. prædicatio autem risibilis de susceptiuum scientiæ non est prædicatio prima, quoniam est prædicatio per accidens. Atqui errauit Abunazar, eo quod imaginatus est Aristoteli in hoc loco, vsum fuisse loco inexistentiæ, & ablationis simpliciter. Et non se habet res ita: sed vsum est ipso Aristoteli, ad declarationem, & hoc, quoniam ipse dixit, quod res, cui inest prædicatio vniuersalis ex omnibus rebus, que insunt subiecto, est illa res, que cum inest, & auferuntur reliquæ intentiones, quæ insunt subiecto, remanet prædicatum, cui inest: & cum auferatur, & relinquitur aliæ dispositiones inexistentes prædicato, auferatur prædicatum, cumque posuerit binas istas condiciones de ablatione & inexistentia, erit locus demonstratiuus sine dubio. Et hoc, quoniam non sequitur, cum auferatur risibile, & inueniuntur reliquæ dispositiones in homine, quod auferatur susceptiuum scientiæ, & hoc, quoniam cum inuenitur ratio, inuenitur & susceptiuum scientiæ, & ita non sequitur, cum inuenitur risibile, & auferuntur reliquæ dispositiones inexistentes homini, quod inueniatur susceptiuum scientiæ. Et ideo, cum vsum est loco isto cum his duabus conditionibus, est demonstratiuus, & hoc est, quod deuiare fecit Abunazarem ab intentione Aristoteli.

Demonstrationem esse ex his, quæ sunt Per se, ac Necessarijs. Cap. VI.

Igitur est demonstratiua scientia ex necessarijs principijs: quod, n. scitur, non potest aliter se habere: per se vero, in existentia necessaria sunt rebus: alia quidem enim in eo quod est quid insunt; alijs autem, que de ipsis prædicantur, ipsa insunt in eo quod est quid; quorum alterum oppositorum necesse est in esse: manifestum quod ex talibus quibusdam sit vtriusque demonstratiuus syllogismus. omne, n. aut sic inest, aut secundum accidens: accidentia vero non sunt necessaria.

Dixit Aristoteli. Quod si est demonstratio ex propositionibus necessarijs: quoniam quod scitur per demonstrationem, non potest variari secundum id, de quo est: & res necessariae sunt res per se: & hæc secundum duas species: quarum vna est, cum prædicata sunt in definitionibus subiectorum: altera vero, cum sit vnum ex duobus prædicatis oppositis, in quorum definitionibus accipiuntur subiecta sua: igitur manifestum est, quod demonstratio erit ex rebus per se, & hoc, quoniam non est fugit, quin sit, aut ex rebus per se, aut ex rebus accidentalibus: res vero accidentales non sunt necessariae.

Posteaque docuit proprietates prædicationis necessariae, que sunt, ut sint propositiones per se, & prima, vult hic monstrare, quod oportet propositiones demonstratiuum esse per se. Et posuit demonstrationem in hoc, quod propositiones demonstrationis sunt necessariae: & inquit, quod si oportet demonstrationem componi ex propositionibus necessarijs: quoniam ea, que sciuntur per demonstrationem, que sunt conclusiones, sunt necessaria: quod fieri non potest, ut permittentur secundum id, de quo sunt: & conclusionum necessariorum prouenit scientia per se, hoc est, ut sint necessariae ex propositionibus necessarijs: propositiones

* al. l. medij

propositiones autem necessariae sunt per se: igitur oportet
 propositiones demonstrationis esse per se. Cumque ea quae
 sunt per se, sint duarum specierum: species, in qua accipitur
 predicatum in definitione subiecti: & species, in qua ac-
 cipitur subiectum in definitione predicati: igitur planum
 est, quod oportet propositiones demonstrationum esse ex
 una istarum specierum eorum quae sunt per se. Atqui dixit,
 quod species una ipsa est unum ex duobus oppositis
 predicatis, in quorum definitionibus accipiuntur subie-
 cta: quoniam accidentia per se, quae sunt vniuersaliora
 subiecto, sunt in perpetuum opposita. Et cum dixit: et hoc,
 quoniam non effugit, quin sit aut ex rebus per se, aut ex
 rebus accidentalibus: res vero accidentales non sunt
 necessariae: hic est alius syllogismus à primo syllogis-
 mo, per quem declarauit, quod oportet propositiones de-
 monstrationis esse necessarias, quoniam in syllogismo
 primo posuit, quod oportet propositiones demonstratio-
 num esse necessarias, quoniam oportet conclusiones de-
 monstrationis esse necessarias: deinde posuit, quod necessa-
 ria sunt per se, atqui in hoc syllogismo posuit, quod propo-
 sitiones demonstrationum sunt necessariae: deinde dixit,
 quod propositiones demonstratae non effugiunt,
 quin sint substantiales, aut accidentales, deinde conclu-
 dit, quod non sunt accidentales: quoniam propositiones de-
 monstrationis sunt necessariae: & accidentales non sunt
 necessariae. Et complicatio syllogismi concludentis hoc
 praedicatum, est in secunda figura, & haec monstra-
 tio componitur ex conditionali diuisiuo, & praedictio-
 uo in secunda figura. Sed primus est syllogismus praed-
 icatiuus, & componitur sic. Conclusiones demonstra-
 tionis sunt necessariae: & conclusiones necessariae fiunt
 ex propositionibus necessariis: ergo concluditur, quod
 oportet propositiones demonstrationum esse necessa-
 rias. Deinde accepit hanc conclusionem, quae est, quod
 propositiones demonstrationum sunt necessariae: & com-
 plicauit cum hac, quod necessaria sunt per se: ergo concludit
 tur in prima figura, quod propositiones demonstrationis
 sunt per se. ¶ Monstrauit autem hoc per propositiones du-
 bias, & hoc, quoniam dubitatur in prima demonstra-
 tione de propositione, quae in ipsa accipitur, quod omnia
 necessaria sunt per se, & hoc, quoniam videtur multis,
 quod sint aliqua necessaria, quae non sunt per se: quemad-
 modum album inest cygno, & nigrum pici, & risibile
 vendenti & ementi, & in summa cum aliquod proprium
 inest alteri, illa praedictio est necessaria, & non per se.
 Et ideo dixit Abunazar in libro de Demonstratione,
 quod per necessaria hic intelligere debemus necessaria es-
 sentialia. Dicamus igitur nos, quod necessariis opponuntur
 impossibilia, & necessariorum aliqua sunt necessaria per
 se, aliqua vero necessaria per accidens, & necessaria per
 accidens sunt impossibilia per se, atqui necessaria per se non
 sunt impossibilia, nisi per accidens, & praedictio proprie-
 rum de se inuicem est necessaria per accidens, & possi-
 bilis per se, et eisdemmodum est praedictio albi de niue, et ni-
 gri de pice. Oportet autem, ut non connumerentur pro-
 positiones necessariae per accidens, quoniam non est spe-
 culatio eius, quod est per accidens: sequitur igitur, quod
 omne necessarium est essentialia, hoc est, quod omne neces-
 sarium per se est essentialia. Et consistit propositio, quae acci-
 pitur in demonstratione, quae est, quod omne, quod est ne-
 cessarium, non est accidentale, verificatur vtiq; de eo,
 quod est per se, & hoc est, quod voluit Aristoteles. Et oportet
 ut veritas, quod necessaria per se accipiuntur vtiq; cum
 praedicto primo tantum, & hoc, ut sit praedictum ne-
 cessarium subiecto, & subiectum necessarium praedi-
 cato, & hoc non inuenitur in praedicatione generis de
 specie, & hoc, quoniam genus est necessarium speciei:
 sed species est ipsi possibilis, sed inuenitur in praedi-
 catione definitionis, & dicitur, & accipitur subiectum primo.

Aut igitur sic dicendum, aut principium
 ponendum, quod demonstratio necessarium
 est: & si demonstratum est, non potest aliter
 se habere. Ex necessariis igitur oportet esse
 syllogismum, ex veris quidem enim est & non
 demonstrantem syllogizasse: ex necessariis
 vero non est, nisi demonstrantem. hoc enim
 iam proprium demonstrationis est.

Dixit Aristoteles. Aut igitur sufficit ad monst-
 randum, quod propositiones demonstrationis sunt
 necessariae, illud quod diximus: aut incipie-
 mus principium alterum, & dicemus, quod con-
 clusiones demonstrationis sunt necessariae,
 non permutabiles, neque variables: & demon-
 stratio genita ex ipsis non potest permutari
 in eo, quod est de ipso. Quod cum ita sit, igitur
 propositiones, ex quibus est demonstra-
 tio, sunt necessariae, non permutabiles, neque
 variables, praeterquam quod conuenit alicui, ut ra-
 tiocinetur ex propositionibus veris, & tamen
 non erit ex ipsis demonstratio, atque quod
 ostenditur per demonstrationem, non cohae-
 ret, nisi ex propositionibus necessariis, quoniam
 iam proprium demonstrationis est, ut sit
 ex rebus necessariis.

Posteaque posuit, quod oportet propositiones demon-
 strationum esse necessarias, quia conclusiones demonstra-
 tionum sunt necessariae, & concludit ex hoc, quod propositio-
 nes sunt per se: & hic in connexionem antecedentis ex con-
 sequente, cum dicitur, quod si sunt conclusiones necessariae,
 oportet ut propositiones sint necessariae, est aliquid du-
 bium: & posuit ipsum per syllogismum conditionalem, tan-
 quam per se manifestum: dixit: Aut igitur sufficit ad
 ostendendum, quod propositiones demonstrationis sunt
 necessariae, illud quod diximus, aut incipimus prin-
 cipium alterum, & dicemus, sensus est, si quod diximus,
 potest esse non ita manifestum apud aliquos discipulos,
 opere precium est, ut addamus aliquid ad hoc mon-
 strandum. Sensus est, cum sit ex principiis positum apud nos hic,
 quod conclusiones demonstrationis non possunt permutari
 in se, de quo sunt, sed sunt neque permutabiles, neque
 variables: & est consimiliter etiam positum apud nos
 veluti scitum per se, quod oportet demonstrationem, per quam
 assequimur speciem istam scientiae per se, esse absque du-
 bio in hac specie existentiae, hoc est non permutabilis,
 neque variabilis: & in summa quod non potest permutari in
 id, de quo est, quoniam cum demonstratio sit causa istius
 speciei scientiae, sequitur quod ipsa magis debeat esse cum
 hac dispositione, quoniam omne id, quod est causa alicui,
 ipsum magis debet esse cum hac dispositione, cuius
 est illi causa. Vt in exemplo, si ignis est causa alijs rebus
 calidis, igitur ipse magis debet esse calidus, & consimi-
 liter demonstrationes, si sunt causa scientiae necessariae,
 ipsae magis debent esse scitae necessariae, sed cum syllo-
 gismus habeat vtiq; possibilitatem propter propositio-
 nes suas: quoniam quod sequitur ex ipso, est necessa-
 rium: sequitur igitur, ut syllogismus, qui dat scientiam
 necessariam, det ipsam duobus modis, propter figuram
 suam, & propter propositiones suas, quod cum ita sit,
 oportet igitur, ut propositiones demonstrationis sint
 necessariae. Cum vero dixit: praeterquam quod conuenit alicui,
 vtiq; ad finem eius, quod scripsimus: inuit, quod figura syl-
 logismi non conferat ad concludendas conclusiones
 necessarias:

¶ Impossibilia
 necessaria.

necessarias: sed figura ipsius confert ad non concludendum necessarium. Et propterea fieri potest, vt aliquis concludat ex propositionibus veris non necessarijs conclusionem veram, aut necessariam, aut non necessariam. & si non necessariam, erit per se: si vero necessariam, erit per accidens, vtcunque autem res se habeat, hæc species syllogismi non est demonstratiua.

Signum autem, quod demonstratio ex necessarijs: quoniam & instantias ita ferimus ad eos, qui existimant demonstrare, quod non necesse, si existimemus, aut omnino contingere aliter, aut sermonis vtiq; gratia.

Dixit Aristot. Et iam monstrabimus, quod propositiones demonstrationum sunt necessariae. quoniam fieri potest, vt aliquis contradicat, quoniam existimauerunt nonnulli se fecisse demonstrationem super aliquo quesito, cum viderunt demonstrationem, in qua adduxerunt signum, non esse ex propositionibus necessarijs: aut fieri potest, vt hoc quæsitum monstratur sine illa propositione: quodq; ipsæ accipiunt à sermonibus, hoc est dialecticis.

46 Hæc est ratiocinatio probabilis super eo, q; oportet propositiones demonstrationis esse necessarias. & hoc, quoniam contradicunt nonnulli, cum exhibent demonstrationem, & vident, q; non habet propositiones necessarias. Cū vero dixit: aut fieri potest, vt hoc quæsitum monstratur sine illa propositione: si intelligit, q; ipsi contradicunt huic rei, quemadmodum contradicunt in hoc quæsitum, super quo adduxerunt demonstrationem, q; potest monstrari sine illis propositionibus: existimari poterit q; hæc oratio ratiocinetur. & hoc, quoniam fieri potest, vt res monstratur per plures demonstrationes vna. Sed non est res, quemadmodum existimatur, quoniam demonstratio, si est ex propositionibus primis, quæ sunt causæ, per quæ constituitur natura rei istius, cuius demonstrationem quærimus: & res una erit vtiq; ex causis vnicijs: igitur oportet, ut demonstratio sit vna: quæ admodum sequitur, vt sit definitio vna, hæc autem demonstratio est demonstratio concors cum opere naturæ, sicq; si demonstratio est, cuius causa efficitur res, oportet igitur vt non sit de quæsitum, nisi demonstratio vna, & hoc valde manifestum est in artibus operatiuis. Et propterea demonstrationes absq; dubio sunt definitiones in potentia: quemadmodum postea declarabimus. Cū vero dixit: quodq; ipsæ accipiuntur à sermonibus, hoc est dialecticis: intelligit q; demonstratio deficit, quoniam propositiones ipsius non sunt necessariae: quemadmodum deficit, cū propositiones ipsius sunt dialecticæ, quodq; hoc quæsitum sit posse, monstrat per demonstrationem aliam ex genere suo.

* al. l. sit ipsius contradicentis.

* fac. le. age nere

* a. l. quoniam

* a. l. eo q;

* al. l. eo q; primum

Planum autem ex his, & q; fatui sunt, qui se existimant recte principia accipere, si probabilis sit propositio, & vera: veluti Sophista, quod scire est scientiam habere. non enim quod probabile, aut non, principium est: sed primum ipsius generis, circa quod monstrat. & verum non omne proprium.

Dixit Aristot. Apparet igitur iam ac manifestum est ex rebus istis, q; eo, quia existimauerunt propositionem demonstrationis accipi à rebus probabilibus, sunt vtiq; homines

sine corde: quemadmodum fecerunt Sophista, cum monstrauerunt, q; qui habet scientiam, scit quid est scientia. quoniam non sufficit in principijs demonstrationis, vt sint vera, nisi fuerint etiam proportionata, & prima illi generi, super quo est demonstratio. igitur magis conuenit, vt non sufficiat ad hoc, q; sint demonstratiua, vt sint probabilia.

Planum vero ac manifestum de propositionibus demonstratiuis, cū oporteat ipsas esse necessarias, q; qui credunt sufficere in propositionibus demonstratiuis, vt sint probabiles tantum, ipsi sunt homines sine corde. Et hoc, quoniam cū non sufficiat ipsas esse veras, sed oportet cū hoc, esse necessarias, quomodo non magis oportebit, quod non sufficiat ipsas esse probabiles? quoniam magna ex parte probabilia non sunt vera. At qui similibus est operatio istorum operationi Sophistarum, qui sophisticè persuaserunt verū esse falsum, qm sicut Sophiste errauerunt in dispositione propositionum demonstratiuarum, quæ sunt veræ, & existimauerunt, q; falsa sunt vera: consimiliter operatio eorum, qui existimauerunt probabilia esse vera, & operatio Sophistarum est operatio vna in genere. quoniam vnusquisq; eorum errat in vero: sed differunt inter se: quoniam falsum, in quo errat Sophista, est vniuersale, & vt plurimum: illud vero, in quo errat, qui existimat sufficere, q; vera sint probabilia, est falsum particulare, et hoc, quoniam non accidit propositionibus probabilibus, vt sint falsa in omnibus. Cū vero dixit: cum monstrauerunt, q; qui habet scientiam, scit: exemplum est orationis Sophistarum, & accipitur à Platone, & est multiplicitas in compositione orationis. Componitur autem hunc in modum. Qui habet scientiam de aliquo, ipse scit illud, cuius habet scientiam: sed res, cuius habet scientiam, est ipsa scientia: igitur qui habet scientiam de aliquo, habet scientiam de scientia. Modus autem deceptionis est, quia in oratione dicente, qui habet scientiam de aliquo, ipse scit illud, cuius habet scientiam: potest totum illud dictum referri ad scientiam, & ad scitum, verum est. n. de scito, falsum de scientia, existimauit autem Sophista propter cōmunitatem dictionis, q; est verum de scientia: & existimauit ex hoc, q; qui scit aliquid, sciat etiam quid sit scientia. Cū vero dixit proportionata: vult q; sint ex natura gnis, de quo speculamur. Cū vero dixit: & prima illi gni: vult q; sint prædicata de ipso, & opposita, si prædicatum in ipsis sit accidens, prædicatum de genere per viā ipsius quid est, si vero non fuerit accidens, erit prædicatum proportionatum. Et proportionata, sicut videtur ex sententia Aristot. sunt essentialia. Abunazar autem existimat, q; essentialia sunt, p quæ diuidit vni quodq; genus artis. Sed iam locuti fuimus de hoc in antecedentibus, & loquemur etiam in sequentibus.

Quod autem ex necessarijs oportet esse syllogismum, manifestum & ex his. Si enim qui non habet rationem eius quod est propter quid, existente demonstratione non est sciens, esse autem posset, vt a de c ex necessitate esset: b vero medium, per quod demonstratum est, non ex necessitate: non sciuit propter qd. non. n. est hoc propter mediū. hoc. n. cōtingit non esse, conclusio autem necessaria.

Dixit Aristot. Iam vero videtur, q; demonstratio sit ex propositionibus necessarijs. Quoniam qui non habet scientiam propter causam,

propter

propter quam res est, de qua est demonstratio, ipse utique non scit. quemadmodum qui existimauit se scire, quod A inest C, ex necessitate per medium B, & mediū, per quod sciuit non est necessarium: hic enim non sciuit per causam. quoniam scientia ipsius, quod prædicatum inest subiecto ex necessitate, non est ex parte mediij, & hoc, quoniam fieri potest, ut medium tollatur, & conclusio sit necessaria.

Dixit: cum aliquis scit per medium non necessarium, prædicatum aliquod inesse subiecto, iste ex necessitate non sciuit hoc prædicatum inesse huic subiecto per causam suam, quoniam qui scit per causam, ipse ex necessitate scit conclusionem ex parte mediij: qui vero scit per medium non necessarium, ipse non scit ex necessitate conclusionem ex parte mediij, quoniam medium est possibile: et sequitur ex duabus istis propositionibus in secunda figura, quod qui scit per medium non necessarium, non scit per causam. cumque connexerimus ad hanc conclusionem, quod demonstratio* scit per causam: concluditur ex hoc consimiliter etiam in secunda figura, quod qui scit per medium non necessarium, non scit per demonstrationem. cumque qui scit per demonstrationem, ita se habeat, quod sciat per medium aut necessarium, aut non necessarium, & qui scit per medium non necessarium, non sciat per demonstrationem: sequitur igitur, qui scit per demonstrationem, ut sciat per medium necessarium.

Oratio hæc consimiliter etiam in potentia est syllogismus conditionalis. Cum vero dixit: Quoniam qui non habet scientiam per causam, propter quam res est, de qua est demonstratio, ipse utique non scit: hæc est conclusio secundi syllogismi. Cum vero dixit: hic enim non sciuit per causam, quoniam scientia ipsius, usque ad finem capituli: hæc est declaratio propositionis dicentis, quod qui scit per medium non necessarium per se, non sciuit per causam, & hæc est conclusio primi syllogismi, qui ita complicatur. Qui scit per causam, scit quod prædicatum inest subiecto ex necessitate, ex parte mediij: qui autem scit, quod prædicatum inest subiecto, sed per medium non necessarium, non scit quod prædicatum inest ex necessitate ex parte mediij. Cū vero dixit: & hoc, quoniam fieri potest, ut medium tollatur, & conclusio sit necessaria: hæc est declaratio propositionis dicentis, quod qui scit per medium non necessarium, non scit quod prædicatum subiecto sit necessarium ex parte mediij. & hoc, quoniam medium tollitur, et scientia remanet, sed quod producit scientiam necessaria ex parte sui, non debet tolli, & relinqui scientia.

Præterea, si aliquis non sciuit nunc, habens rationem, & saluus, salua re, non oblitus, neque prius sciuerat, corrumpi autem posset medium, si non est necessarium: quare habebit quidem rationem saluam, salua re, non autem sciuit: neque igitur prius sciuerat. si vero non est corruptum, cōringit autem corrumpi, quod accidit, esset utique possibile & contingens. sed est impossibile ita se habentē scire. Quando quidem igitur conclusio ex necessitate sit, nihil prohibet medium non necessarium esse, propter quod monstratum est, est enim necessarium & non ex necessarijs syllogizatum esse, quemadmodum & verum non ex veris.

Dixit Aristoteles. Et cū hoc, si aliquis sciat per medium non necessarium, erit utique syllogismus, & ipse etiam remanebit, & conclusio, quæ monstratur per syllogismum, remanebit, & non monstrabitur: non igitur proueniet scientia, quoniam mediū iam auferri potest. cū igitur ita res est, ut remaneat syllogismus, & ratiocinans, & quæsitum, & deficiat scientia: igitur quæsitum non erit scitum, neque est scitum quod antea fuit consimiliter. neque etiam si mediū non tollatur, dummodo tolli possit in scientia rei per demonstrationem. sed eueniet scientia per ipsum, scilicet quod est possibile, non scilicet quod est non possibile, ut eueniat scientia, scilicet quod hæc est forma ipsius. Quoniam nihil prohibet, ut medijs terminus sit non necessarius, & conclusio sit necessaria, quoniam fieri iam potest, ut concludamus super conclusione necessaria ex propositionibus non necessarijs.

Cum terminus medius ita se habuerit, quod per ipsum sciamus, quod est tantum: siue iste scilicet hanc dispositionem sit per se non necessarius, siue sit necessarius, et nos non sciamus ipsum: non conferet utique ad scientiam conclusionis, nisi quod tantum est, et si fuerit ex natura possibilis, fieri poterit, ut auferatur terminus medius, & non auferatur nos per ablationem ipsius: & sit apud nos syllogismus in actu, & scientia de conclusione non sit: quoniam quod habemus de scientia conclusionis, est opinio tantum, non scientia. Et propterea accidit, quod dixit, scilicet, quod cū aliquis scit rem per medium non necessarium, fieri potest, ut syllogismus sit in actu, & ratiocinans remaneat, & conclusio, quæ monstratur per syllogismum remaneat, & tamē non sit manifeste veritatis, & hoc, quoniam cū corruptitur terminus medius, & non scimus nos per corruptionem ipsius, accidit, ut scientia illa sit opinio. Et propterea dixit: non igitur proueniet scientia, quoniam mediū iam auferri potest. Et dixit: cū igitur ita res est, ut remaneat syllogismus, & ratiocinans, et quæsitum, & deficiat scientia: ergo quæsitum non erit scitum, neque est scitum quod antea fuit. sensus est, erit quæsitum non scitum in tempore, quo corrumpitur medijs terminus: etsi opinemur, quod sit scitum ex parte, qua non habemus scientiam in corruptione termini mediij. Et dixit: neque est scitum quod antea fuit. sensus est, quod quæsitum non scietur a nobis in tempore, quo inuenitur medijs terminus in veritate sua, quoniam fieri potest, ut hanc scientiam opinemur esse opinionem. Et posteaque narravit variationem istius scientiæ, quæ accidit in tempore, quo tollitur medijs terminus, mentionem fecit ac declarauit ipsam in tempore, quo mediū inuenitur, & dixit: neque etiam si mediū non tollatur, dummodo tolli possit in scientia rei per demonstrationem. sensus est, quod cū medijs terminus inuenitur tantum in re, exhibet scientiam in conclusione, quod est tantum, non autem quod est necessaria, & hoc est, quod exhibet demonstratio. & est, ac si dixisset, non ut medijs terminus auferatur, sed fieri potest, ut auferatur, & proueniat propter hoc medijs scientia in re scilicet modum scientiæ prouenientis ex demonstratione. Et posteaque narravit fieri posse, ut proueniat a medio isto scientia necessaria per accidens, dixit: sed eueniet scientia per ipsum, scilicet quod est possibile, non scilicet quod est non possibile, ut eueniat scientia, scilicet quod hæc est forma ipsius. sensus est, sed iam proueniet ex parte istius termini mediij scientia necessaria per accidens: quoniam hoc est possibile, quoniam, cū dicimus, quod non prouenit scientia per ipsum, non volumus, quod hoc non sit possibile omnino: sed volumus utique, quod non prouenit scientia per ipsum

† Ia. propterea quia non habemus scientiam de corruptione

POSTERIORVM RESOLVTORIVM

ipsum per se, quoniam nihil prohibet, quemadmodum dixit, quod terminus medius non sit ex necessitate, & scientia in conclusione sit necessaria. Et expositores dederunt exemplum hoc in loco: quemadmodum si aliquis diceret, omnis homo ambulat: & omne ambulans est animal: igitur erit conclusio necessaria, quæ est, quod omnis homo est animal: & tamen propositio minor est possibilis, quæ dicit, omnis homo ambulat. Atqui accidit hoc in syllogismo, cum propositio necessaria est maior, quæ dicitur de omni, scilicet quod verificatur in omnibus materiis: hoc est, ut sit a predicatum de omni eo, quod disponitur per b: siue fuerit dispositio possibilis, siue inexistens, siue necessaria, per huiusmodi enim propositionem, hoc est propositionem, quæ sit necessaria, aut possibilis, aut inexistens in actu, erit conclusio necessaria: quemadmodum se habet in exemplo præcedenti. Atqui dixit in hoc, quod est per accidens, quoniam non in omni prædicatione necessaria inuenitur hæc dispositio. Et propterea non posuit Arist. in hac specie missionis modum conclusionis, qui sequitur ex modo propositionis maioris: quemadmodum mentionem fecit in libro de Syllogismo, & nos exposuimus sententiã ipsius hoc in loco. Cum vero maior est possibilis, non oportet, ut conclusio sit necessaria, & hæc est species, quam voluit, cum dixit: quoniam fieri iam potest, ut concludamus super conclusione necessaria ex propositionibus non necessarijs, hoc est, cum maior propositio est necessaria cum hac conditione.

Quando autem medium ex necessitate, & conclusio ex necessitate: quemadmodum & ex veris verum semper, sit enim a de b ex necessitate: & hoc de c: necessarium igitur & a ipsi c inesse. Quando autem non necessaria sit conclusio, neque medium necessarium potest esse, sit enim a ipsi c non ex necessitate inesse: ipsi autem b ex necessitate: & hoc ipsi c ex necessitate: & a igitur ipsi c ex necessitate in erit, sed non suppositum fuerat.

Dixit Arist. Atqui cum medius terminus est necessarius, conclusio etiam erit necessaria per se absque dubio: quemadmodum cum propositiones sunt veræ, erit conclusio absque dubio vera semper, veluti si a igitur b ex necessitate: et b de c ex necessitate. Igitur, si non erit conclusio necessaria, non erunt propositiones necessaræ, sed si conclusio, quæ est a de c, non sit necessaria: & ambæ propositiones, a b c, sint necessariae: & conclusio ex his duabus erit necessaria, sed posita iam fuerat non necessaria: quod est falsum.

Posteaque exposuit, cum terminus medius non est necessarius, quod non sequitur, ut conclusio sit necessaria per se, sed si est, est per accidens, vult monstrare conuersum huius: et hoc, cum medius terminus est necessarius, id est propositiones syllogismi, quod conclusiones sunt necessariae. Cum vero dixit: Atqui cum medius terminus est necessarius: hoc est duabus extremitatibus: & hoc, cum fuerint propositiones syllogismi necessariae. Cum vero dixit: conclusio etiam erit necessaria per se absque dubio: quemadmodum, cum propositiones sunt veræ, erit conclusio absque dubio vera semper: sensus est, quod dispositio, qua modus conclusionis sequitur per se modum duarum proposi-

tionum, est similis, quemadmodum cum est conclusio vera, sequitur per se, quod ambæ propositiones sint veræ, sunt enim utriusque mutuo connexæ, atqui volo per hoc, quod demonstratio super ipsis est vna, Declaratum autem fuit in libro Syllogismi: cum sunt propositiones veræ, quod conclusio absque dubio erit vera: & ad huius similitudinem monstratur, cum sunt propositiones necessariae, quod oportet conclusiones esse necessarias, & hoc monstratur per syllogismum: si in prima quidem figura per dictum de omni: si in secunda, aut tertia per reditum ad primam figuram, & per reliquos modos, qui dicti sunt ibi. Exemplum vero, quod adduxit, est in prima figura. Et posteaque dixit, cum sunt ambæ propositiones necessariae, quod conclusio erit necessaria: quia sequitur ex hac illatione, cum conclusio non est necessaria, quod propositiones non sunt necessariae: dixit: Igitur, si non erit conclusio necessaria, non erunt propositiones necessariae. Deinde monstrauit hoc per viam ad impossibile: & est modus demonstrationis, in quo ponitur oppositum consequentis, & sequitur ex ipso oppositum antecedentis. Et dixit: sed si conclusio, quæ est a de c, non sit necessaria: & ambæ propositiones, a b c, sint necessariae: & conclusio ex his duabus erit necessaria, sed posita iam fuerat non necessaria: quod est falsum. Sensus est, sed si fuerit conclusio in syllogismo præcedente, in quo posuimus propositiones necessariae, non necessariae: ergo, inquit, ambæ propositiones, aut altera ipsarum sine dubio erit non necessaria. Ut in exemplo, si prædicemus a de b: & b de c: & erit conclusio a de c, dico igitur, si a de c non est necessaria, quod non erunt ambæ propositiones necessariae. Demonstratio huius est, quoniam si essent ambæ propositiones necessariae, sequeretur conclusionem esse necessariam, scilicet quod monstratum fuit in libro Syllogismi, sed iam posuimus ipsam non necessariam: quod est impossibile, & non coheret, & quod sequitur ex falso, est falsum: & est illud, quo posuimus conclusionem non esse necessariam & propositiones necessariae. Atqui voluit per hoc significare, quod non sequitur, si est conclusio necessaria, propositiones esse necessariae. Quoniam si hoc sequeretur, oporteret, ut poneretur in syllogismo conditionalis ipsummet consequens, & concluderetur ipsummet antecedens, & hoc tantum accidit in conclusione vera cum propositionibus, hoc est, cum sint propositiones veræ, quod conclusio est vera: & non conuertitur, hoc est, si conclusio est vera, ut propositiones sint veræ: sed sequitur, cum non est conclusio vera, ut propositiones sint falsæ, sed omnia hæc perfecte tradita sunt in libro Syllogismi: hic autem tantummodo de his mentionem fecimus.

Quoniam igitur quod scitur demonstratiue, oportet ex necessitate inesse, manifestum, quod & per medium necessarium oportet habere demonstrationem, aut non sciet neque propter quid, neque quod necesse est illud esse: sed vel existimabit non sciens, si suspicetur tanquam necessarium, quod non necessarium: aut neque existimabit, similiter, & si quod sciat per media, & si propter quid & per immediata.

Dixit Arist. Atqui si quispiam sciat aliquid per demonstrationem, oportet ut scientia ipsius sit necessaria, quod cum ita sit, oportet, ut medium, per quod res scitur per demonstrationem, sit necessarium. quod si non proueniet scientia per medium necessarium, non sciet, neque propter quid, neque quia: sed qui sciet sciet hanc

hanc dispositionem, erit secundum vnum duorum modorum: aut vt opinetur se scire, & non sciat, quando opinetur rem esse necessariam, quæ non est necessaria; aut non opinetur, neq; opinione alia à scientia rei, siue q; sit, siue quare sit, per media multa, aut per medium vnum.

Cū dixit: Atqui, si quispiam scit aliquid per demonstrationem, oportet, vt scientia ipsius sit necessaria: intelligit, q; videtur, si ponamus aliquid sciri per demonstrationem, q; oportet, vt scientia ipsius sit necessaria. & hæc est scientia, quæ non trāsmutatur ad opinionem. & oportet etiam, vt mediū, per quod assequimur hanc scientiam, sit necessarium: & sit etiam notius in hac dispositione, quoniam omne dispositum, propter quod aliquid assequimur, magis debet esse dispositum ea dispositione, q; illud, quod assequimur: hoc est ea dispositione, quam assequitur causatū propter causam. Deinde dixit: q; si non proueniet scientia per medium necessarium, non sciet, neq; propter quid, neq; quia, sensus est, q; si speculans rem non assequitur scientiam per medium necessarium, sed per medium non necessarium, non assequetur hic speculans scientiam de ea re: neq; de causa ipsius, si quæ sita fuerit causa; neque de existentia ipsius, si quæ sita fuerit existentia tantum: neq; etiā scientiam de vtriusq; si quæ sita fuerint vtriusq;. atqui voluit, q; qui scit rem per medium non necessarium, non assequitur aliquam speciem demonstrationis, neq; demonstrationem quare, neq; demonstrationem si: hoc est neq; demonstrationem existentie, neq; demonstrationem causæ, neq; demonstrationem simpliciter: quæ est ea, quæ continet vtriusq; simul. Atqui est hoc, quoniam demonstrationes simpliciter, & demonstrationes causarum sunt vtriusq; propter causas, & causæ sunt necessariae. qui vero assequitur scientiam per causam non necessariam, ille non assequitur scientiam per causam rei, qui vero assequitur existentiam tantum, ille assequitur ex parte accidentium necessariorū, quæ sunt essentialia, quæq; descripsimus superius, qui vero assequitur existentiam propter accidens nō necessarium, hic non assequitur scientiam de existentia rei. Et propterea dixit post hoc: sed qui sciet fm hanc dispositionem, erit secundum vnum duorum modorū: aut vt opinetur se scire, & non sciat, quando opinetur rem esse necessariam, quæ non est necessaria: aut nō opinetur, sensus est, & propter hoc, qui sciet rem per medium non necessariū, non effugiet, quin sit dispositus fm vnam duarum dispositionum: aut sit deceptio, & credat, quod nō est necessarium, esse necessarium: aut vt sciat se non habere scientiam. Atqui voluit, q; viri isti conueniunt fm hęc iudicium, & qui habet scientiam, & qui opinatur se habere scientiam, hoc est, qui dicit scientiam necessariam prouenire per medium necessarium, ideo ita dicit: qm quicunq; assequitur scientiam per medium, assequitur fm hanc dispositionem. Deinde dixit: neque opinione alia à scientia rei, siue q; sit, siue quare sit, per media multa. sensus est, neq; opinione maiore, q; sit opinio eius qui scit rem esse, & quare sit, & addiscat ipsam p multa media, aut per medium vnum, & sit medium, aut media nō necessaria, si quod cadit i cōclusionem, sit tantum. Et videtur cū dixit: aut per medium vnum: q; fm hoc sit hic defectus i sermone: vel quod sit error, & debeat dicere, non per medium vnum, & fm hanc expositionem, erit hæc vis huius sermonis: & non opinione alia ab opinione eius, qui scit rem per media multa, & non per medium vnum, & hoc, quoniam ipse iam declarauit, q; medium necessarium est vnum. Et significat su-

per veritate istius expositionis, & quod illud, quod cadit in cōclusionem, est error, id, quod cadit in trāslatione Matthæi, vbi dixit hoc in loco: aut non opinabitur, neq; habebit consimiliter etiam opinionem de dispositione rei, q; iam sciret illam esse, per media, aut habebit iudicium propter quid est, per media consimiliter etiam secundum eandem similitudinem.

* al. l. enun-
mationem

Accidentium vero non per se, quo modo determinata sunt per se, non est scientia demonstratiua, nō enim est ex necessitate monstrare cōclusionem: accidens nāq; contingit nō inesse, de tali enim dico accidente.

Dixit Aristot. De accidentibus vero, quæ non sunt essentialia rei, quæ est in definitione, non est demonstratio. quoniam non est via, vt sint in cōclusionibus ipsorum necessaria: quoniam predicatum, cū sit accidēs, potest esse et non esse. accidens uero, quod volo hoc in loco, est illud, cuius dispōnem iā declarauit.

Vult, quæ admodū opinatus est, q; media non necessaria sunt ex accidentibus non per se, ex accidentibus vero non per se fm modum, quo definiuimus per se, non est demonstratio, quoniam non est via, vt sit ex ipsis cōclusio necessaria per se: sed iam diximus, q; oportet cōclusionem demonstrationis esse necessariam, atqui non sequitur, vt sit ex ipsis cōclusio necessaria. quoniam predicatum in ipsis, quod est terminus medius, eo q; est accidens, potest ab eis separari: accidens enim potest esse & non esse. Cū vero dixit: accidens uero, quod volo hoc in loco, est illud, cuius dispositionem iam declarauit; intelligit illud, de quo dicitur in vna descriptionum suarū in libro Dialecticæ: & ipsum est, quod potest esse & non esse, atqui dixit hoc ad cautelam accidentium necessariorum.

Atqui dubitare fortasse quispiam posset, cuius causa hæc oportet interrogare de his, si non necesse est cōclusionem esse. nihil enim differt, si quis interrogatus quæcunq; postea dicat cōclusionem. Oportet autem interrogare, non tanquam necessarium sit propter interrogata: sed quoniam dicere necessarium illa dicenti, & vere dicere, si vere sint in existentia.

Dixit Aristot. Atqui potest aliquis dubitare, & dicere, si non est cōclusio ex talibus necessaria, quæ est causa, vt ponamus propositiones, & sequatur ex ipsis talis cōclusio: Et dicamus, q; non dubitat aliquis, an concludatur ex propositionibus cōclusio necessaria: sed dubitat, an concludatur cōclusio consequens ex propositionibus, quarum enuntiatio est ab interrogante ex necessitate, q; ipse sunt veræ: si quod admittitur ex propositionibus, admittatur, fm quod sunt veræ.

Dixit: Atqui posset aliquis dubitare de eo, quod dictum est, cōclusionem necessariam esse ex propositionibus necessarijs, quoniam si non est cōclusio ex huiusmodi propositionibus, hoc est, quæ sunt veræ non necessaria, cōclusio inquam necessaria: quæ est igitur causa, vt aliquis ponat per interrogationem proponens

Log. cū cōm. Auer.

T fm

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

fm hanc dispositionem, & existimet, q sequatur ex ip-
 sis conclusio necessaria: sensus est, si ponamus, q con-
 clusiones necessariae sunt ex propositionibus necessa-
 rijs, igitur posset aliquis dicere, q sequit ex hoc, vt non
 sit conclusio necessaria ex propositionibus non neces-
 sarijs, neq; sit hic syllogismus concludens penitus, nisi
 sint propositiones necessariae: quod est contrarium ei,
 quod declaratum fuit in libro Syllogismi. Deinde ad-
 duxit solutionem istius dubij, & ait: Et dicamus, q non
 dubitat aliquis, an cōcludatur ex propositionibus con-
 clusio necessaria: sed dubitat, an concludatur conclusio
 consequens ex propositionibus, quarum enūtiatio est
 ab interrogante ex necessitate, q ipse sunt verę, sensus
 est, q dubitanti in hoc dubio posset dici, non ponit ali-
 quis propositiones, & admittit eas, & omnino facit syl-
 logismum, cum dubitat de quęsito aliquo, & vult con-
 cludere ipsum ex illis propositionibus, ac si concluder-
 et ex ipsis conclusionem necessariam: sed ponit propo-
 sitiones, cum dubitat de quęsito, & facit syllogismum
 ad concludendum ex propositionibus conclusionem:
 cuius consequētia ex illis propositionibus, quas admit-
 tit, sit necessaria, non q sint ipse per se necessariae. Cum
 vero dixit: sed dubitat, an concludat conclusio: hoc est,
 sed admittit propositiones, cum dubitat de quęsito, ad
 concludendā conclusionē cōsequentē ex propōnibus,
 quas admittit, consequentia necessaria: nō necessariam
 conclusionē, & si fuerint propositiones verę, igitur si-
 ne dubio erit vera: & si non fuerint verę, non sequitur,
 vt sit vera. Et propterea, cū dixit: ex necessitate, q ipse
 sunt verę: subiūxit, & ait: si quod admittit ex propo-
 sitionibus, admittatur, fm q sunt verę. sensus est, q sequi-
 tur vtiq; ex ipsis propositionibus consequentia neces-
 saria, vt sit cōclusio vera, si fuerint propositiones, quas
 admittit, verę. q si non, non erit ibi verum, sed vis con-
 sequentię tantum; hoc est, q conclusio sequatur, eo q
 propositiones sunt per syllogismum perfectę figurę,
 eo modo, quo sequitur consequēs ex antecedente. qm
 consequens per connexionem naturalem sequitur ex
 antecedente, cū ponatur antecedens esse. & si antecē-
 dens fuerit verum, erit consequens verum ex neces-
 sitate, q si non erit, non oportet, vt sit consequens verū,
 sed consequentia per se est absq; dubio vera, & consi-
 militer se habet dispositio in omni syllogismo perfectę
 compositionis, cū sequitur ex ipso conclusio vera ne-
 cessaria, atq; q sit conclusio vera, est res, quę acquiri-
 tur ex natura propositionum, non ex natura complica-
 tionis, & consimiliter quod sit necessaria, acquiritur
 vtiq; ex natura propositionum.

*Demonstrationem ex Proprijs constare oportere, quia
 est ex ijs, & de ijs, quę sunt per se: neq; licere ex alio
 genere Transcendentem monstrare. Cap. VI.*

Quoniam autem ex necessitate insunt
 circa vnumquodq; genus, quęcunq;
 per se insunt, & secundum q vnum-
 quodq;, manifestum q de ijs quę per se sunt,
 sunt scientiales demonstraciones, & ex talibus
 sunt: accidentia enim non necessaria.

Dixit Arist. Quoniam autem sunt res ne-
 cessarię in vnaquaq; re, quę sunt entia per
 se, & de omni, igitur plane manifestum est,
 quod quęsitā demonstrationis sunt res per
 se: & in quęsitis accidentalibus, cum non sint
 necessaria, non est via, vt cadat scientia ex
 necessitate.

*Auer. in me-
 dia Expōne
 in explanac-
 tione horus
 textuū vsq;
 ad 66. seriē
 Arist. variat,
 qd ansam p-
 bet dubitan-
 di.*

Posteaq; narravit, q oportet propositiones demon-
 strationis esse per se, & de omni, & predicari predica-
 tione prima: cōpit narrare, q oportet quęsitā demon-
 strationum esse consimiliter per se, & prima, & dixit:
 Quoniam autem sunt res necessariae, vsq; ad id, quod
 dixit: igitur plane manifestum est, sensus est, cū res ne-
 cessarię sint res existētes per se, & sint quęsitā demon-
 strationum necessaria: igitur manifestum est, q ex hoc
 sequitur oportere quęsitā demonstrationum esse per
 se, & prima. Sed iam cecidit inter expositores in hoc
 dubium magnum, & hoc, quoniam si predicatum pri-
 mum est, quod predicatur de re, non ex parte alijs, sed
 conclusio predicatur de re ex parte medijs termini: igitur
 in nullo tempore inuenietur conclusio, quę predi-
 cetur: predicatione prima. Et propter hoc dubium Ale-
 xander, fm q retulit Themistius, exposuit, q primum
 in conclusione est, quod sit ex propositionibus primis.
 Et arguit ipsum Themistius, q hoc inuenitur vtiq; in
 aliquibus conclusionibus, & hoc, quoniam conclusio-
 nes sunt duarum specierum: species vna ex propo-
 sitionibus notis p se: alia ex propositionibus, quę sunt con-
 clusiones ex huiuscemodi propositionibus. & fm hoc
 expositio ista erit particularis, & non intellecta in om-
 nibus quęsitis. Aliqui vero opinati sunt, q Arist. non
 posuit conditionem predicationis primo in conclusio-
 nibus, & hoc, qm Arist. vtiq; dixit: igitur plane manife-
 stū est, q quęsitā demonstrationis sunt res p se, & nō di-
 xit pmo, & hoc est, qd opinatus est de ipso Themistius.

Nos autē speculemur, an sequatur ex sermone ipsius, si
 propositiones sunt per se, & primo, vt cōclusiones sint
 etiam primo. Dicamus igitur, q iam pmissimus et di-
 ximus, q primū intelligitur fm duas intentiones. qua-
 rum vna est, vt non predicetur de re propter naturam
 aliam, aut vniuersaliorem subiecto, aut appropriatio-
 rem, aut equalem. secūda vero, vt sit predicatū, quod
 predicetur de subiecto, non per causam facientem, q
 ipsum insit subiecto. Et hoc, & primum communicā,
 eo q vnumquodq; ipsorum predicatur sine medio: &
 differūt, eo quod alterum ipsorum predicatur per me-
 dium, quod est causa, vt hoc predicatum insit subiecto:
 et si accidat, vt non predicetur per medium, quod sit
 natura composita alia à natura subiecti, atq; secūdam
 nō predicabitur per medium omnino. Primum igitur
 est, quemadmodum predicatio equalitatis angularum
 duobus rectis de triangulo, quoniam hoc est primum
 triangulo, quemadmodum declarauit Arist. inest enim
 triangulo non propter naturam aliam, non q sit primū
 fm intentionem, qua non predicatur per medium de
 triangulo. Quod cū ita sit, igitur hęc intētio primo, po-
 nitur in propositionibus per se, et conclusionibus. quon-
 iam si nō poneretur in conclusionibus, non essent
 quęsitā aliquo pacto, neq; manifesta de natura, cui in-
 sunt primū, neq; per se, & hoc iam declarauit ibi Arist.
 Primum igitur est in quęsitis, de quibus quęritur an
 insint subiecto, non propterea q insint nature alijs, neq;
 vniuersaliori, neq; appropriatori, neq; equali. Ope-
 raprecium autem est, vt hęc species predicationis po-
 natur in propositionibus omnium specierum demon-
 strationum trium, hoc est demonstrationis causę, &
 demonstrationis existentię, ac demonstrationis simpli-
 citer, quę comprehendit ambas dispositiones. & hoc,
 quoniam modus causarum appropriatarum, quę acci-
 piuntur pro medijs terminis, est, vt nō predicentur de
 subiecto propter naturam aliam, in contrarium causa-
 rum vniuersalium. Hęc igitur conditio communis est
 propositionibus & conclusionibus, & cū ponitur in
 propositionibus, inuenitur in ea intentio prima & se-
 cūda: cū vero ponitur in conclusionibus, relinqu-
 tur prima, & non sequitur inde dubium. Et propterea
 appropriatur

appropriatè intentio secūda prædicationis quæsitæ propositionum demonstrationum simpliciter, & demonstrationum causarum. Et hoc est, quod vocauit Arist. prædicatum immediatum, & causarū propinquarum, & non vocauit ipsum primum, quod autem vocauit primum, id est, quod habet intentionem primam, quam declarauimus: & est conditio sufficiens in duabus illis dispositionibus omnino ex necessitate. & hoc, cū prædicatum quæsitæ prædicatur de subiecto suo non propter naturam aliam, est medius terminus necessarius sibi hanc dispositionem. & si fuerit causa ex causis termini maioris, appropriabitur subiecto. q̄ si res fuerit posterior ipso, erit consimiliter etiam accidens appropriatum. Apparet igitur tam ex hoc, q̄ si conditio prædicationis non ponitur in quæsitæ, q̄ non inuenietur in propositionibus. Et hoc est contrarium ei, quod opinati sunt expositores, quod inuenitur absq̄ dubio & in cōclusionē. Igitur oportet, vt sermo ipsius intelligatur hoc in loco, q̄ plane manifestum est quæsitæ demonstrationis esse res per se, hoc est per se primo. & hoc est vnum, de quo dicitur nomen per se, quemadmodum prædictum est. Signū autem, q̄ voluerit hanc cōclusionem, est, quod dixit: Quoniam autem sunt res necessariae in vnaquaq̄ re, quæ sunt entia per se, & de omnibus, igitur plane manifestum est, q̄ quæsitæ demonstrationis sunt cū dispositionibus per se, et iam declarauimus nos modum consequentiæ istius, & veritatem ipsius: & quo pacto intelligatur de ipso per se hæc intentio vniuersalis.

Quare non necesse est conclusionem scire propter quid est, neq̄ si semper esset, non per se autē: veluti per signa syllogismi. quod enim per se, non per se sciet, neq̄ propter quid. propter quid autē scire est per causam scire. Dixit Arist. Necq̄ consimiliter etiam, si fuerint accidentia inseparabilia, si non extiterint per se: quemadmodum se habent syllogismi, qui fiunt per signa & notas, de quibus non possumus dicere, q̄ vere sint demonstratiua. quoniam illa concludunt prius per posterius: quoniam prius est effœta, postea lac: & prius est ignis, postea secundo fumus. res autem per se non sciuntur scientia vera, nisi sciuntur per causam.

Posteaq̄ narrauit, q̄ oportet, propositiones demonstrationis esse per se, & primas, quodq̄ per se sunt duarum specierum, accidentalia, & essentialia, hoc est, aut res posteriores subiectis, aut priores ipsis, & intentio nostra prima est loqui de conditionibus demonstrationis simpliciter, per quam acquirimus scientiam, quæ est in ordine maxime veritatis, dixit: Necq̄ consimiliter etiam, si fuerint accidentia inseparabilia, si non extiterint per se. sensus est, nec consimiliter etiam sufficit in propositionibus demonstrationis simpliciter, vt sint ex accidentibus inseparabilibus, cū non sunt per se. Cū vero dixit: accidentia inseparabilia: intelligit accidentia essentialia. Cū vero dixit: si non extiterint per se: intelligit q̄ non sint de essentia subiecti: hoc est, vt consistat ex ipsis subiectum quæsitæ, si fuerit medius terminus in demonstratione causarum duarum extremarum simul: aut non per se inexistens subiecto quæsitæ, si fuerit terminus medius causa maioris tantum. deinde dixit: quemadmodum se habet syllogismi, qui fiunt per signa & notas. sensus est, q̄ mediū termini, q̄ fiunt

ex accidentibus essentialibus, fiunt vtriq̄ ex syllogismis, qui vocantur signa, & hoc, vt sit medius terminus in ipsis signum ex signis termini maioris, & nota ex notis ipsius. Deinde dixit: de quibus non possumus dicere, q̄ vere sint demonstratiua. sensus est, atqui dicimus, quod in demonstratione simpliciter non oportet, vt medius terminus sit signum & nota eorum, quæ insunt maiori termino: quemadmodum fit in demonstrationibus, quæ vocantur signa. quoniam demonstrationes istæ non sunt sibi veritatem, neq̄ maxime demonstrationes: demonstratio autem simpliciter ea est, quæ maximam exhibet veritatem. Deinde adduxit causam, propter quæ signa non sunt demonstrationes, & dixit: quoniam illa cōcludunt prius per posterius: prius enim est effœta, postea lac: & prius est ignis, postea secundo fumus. sensus est, q̄ in illis concludit prius per posterius: quemadmodum si aliquis monstraret, q̄ hæc mulier peperit, quia habet lac: et q̄ in hoc loco est ignis, q̄ in ipso est fumus, hoc, n. concludit prius per posterius. prius, n. fuit effœta, postea habuit lac: q̄ videlicet partus est causa, vt sit lac: & ignis est cā, vt sit fumus. demonstratio autē se habet in contrarium huius: hoc est, quia in ipsis monstratur posterius per prius. quemadmodum si quispiam monstraret, q̄ hæc mulier habet lac, quia ipsa peperit. Cū vero dixit: res autē per se non sciuntur scientia vera, nisi sciuntur per causam: sensus est, q̄ non solum scientia accidentium essentialium priorum per posteriora: non est scientia vera, sed accidentia quoq̄, quæ ponuntur termini mediū in huiusmodi demonstrationibus, non sciuntur scientia vera, hoc est maxima, nisi cum sciuntur per causam suam. Et propter hoc negauit Aben Sena hanc speciem demonstrationum, hoc est signa. Fiet autem sermo de hoc, quando Arist. mentionem faciet de demonstrationibus signorum in isto libro.

Auicēna negauit demonstrationem signi.

Propter ipsum igitur oportet & medium tertio, & primum medio inesse. Non igitur est ex alio genere transcendentem monstrare, vt geometricum arithmetica.

Dixit Arist. Causa autem huius est: quoniam qui studet rem scientia vera, non habet viam, qua sciat ipsam nisi per causam. Sequitur igitur ex hoc, vt terminus maior insit medio per se, & medius minori per se. Cūq̄ res ita se habeat, igitur fieri non potest, vt transferat demonstratio de genere in genus aliud: quemadmodum si transferretur demonstratio, quæ est sibi intentionem geometricam, & efficeret sibi intentionem arithmetica.

Posteaq̄ narrauit, q̄ signa non faciūt sciri conclusionem scientia vera, quoniam in ipsis sciuntur prius per posterius: & narrauit etiam q̄ propositiones ipsorum consimiliter etiam non sciuntur scientia vera, nisi cū sciuntur per causam suam: narrat causam cōmunem vtriusq̄ intentionibus simul: hoc est, q̄ conclusiones signorum non sciuntur scientia vera, & propositiones etiam ipsorum. Et inquit: Causa autem huius. sensus est, defectus scientiæ, qui inuenitur in conclusionibus signorum, & defectus propositionum suarum est: quoniam qui studet scire rem scientia vera, non habet viam, qua sciat ipsam, nisi per causam. & hoc, quoniam sermo ipsius manifestus est per se: hoc est, quia scientia maxima est scientia per causam. & hæc est scientia conformis operi naturæ. Et posteaquā narrauit, q̄ oportet definitiones mediorum in demonstrationibus esse causas, dixit: Sequitur Log. cū cōm. Auer. Tñ igitur

56

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

Cuius rei
ca sit medi
termini de
monstratio
simpliciter
idem supra
com. 11.

igitur ex hoc, vt terminus maior insit medio per se, & medius minori per se. Et hic sermo ipsius manifestus est ex eo, quod dixit, & hoc, quonia medius terminus est causa maioris extremi per se, & causa, vt ipsum insit minori extremo, fm q in precedentibus declaratum fuit: hoc est, q ex conditionibus demonstrationis simpliciter est, vt medius terminus sit causa maioris extremi p se, & causa, quare ipsum insit minori, quonia cum maior predicetur predicatione prima de minori, sequitur, vt res, quae est causa per se, ipsa fm dispositionem suam sit causa, quare insit minori, cumq; medius terminus sit ita dispositus, manifestum, q maior de ipso praedicatur per se, quoniam accipitur in definitione ipsius. iam enim dictum fuit, q vna specierum eorū, quae sunt per se, est, vt subiectum accipiatur in definitione praedicari, & consimiliter etiā praedicatio ipsius de minore est per se, & hoc, quoniam si cum eo, q scitur esse causa maioris, est causa minoris, erit praedicatio ipsius de minore ex specie per se, in qua accipitur praedicatum in definitione subiecti, quod si non fuerit causa minoris, sequitur ex necessitate, vt minor accipiatur in definitione ipsius: & erit praedicatio ipsius de minore ex genere, fm quod praedicatur maior de ipso, & magna pars demonstrationum celebratarum est per accidentia essentialia, propter causam, quae posterius declarabitur. Postea vero q declarauit, q oportet propositiones demonstrationum esse per se, & iam monstratum hoc consimiliter fuit ex eo, q sunt necessariae: concludit ex hoc fieri non posse, vt demonstratio transferatur de arte in arte. Et dixit: Cumq; res ita se habeat, igitur fieri nō potest, vt transferatur demonstratio de genere in genus aliud: quemadmodum si transferretur demonstratio, quae est fm intentionem geometricam, et efficeretur fm intentionem arithmetica. Et in hoc, qd dixit, est locus vehementis inquisitionis, & durae nimis. Et hoc, quoniam aut ipse intelligit per translationem demonstrationis de genere in genus, translationem propositionum suarum per se de arte in artem: hoc est, vt faciat utraque propositiones in ambabus artibus fm modum vnum, & hoc est falsum, quoniam ex isto sequitur, vt quæsitū sit vnum, et terminus positus vnus, id est subiectū quæsitū, & terminus medius consimiliter etiam vnus, sed nulli dubium, q hoc fieri non potest: tunc enim essent duae artes ars vna, sed iam positae fuerunt duae: quod est impossibile, & non cohereret. Aut erit minor propositio diuersa fm subiectum in ambabus scientijs, & maior propositio vna: hoc est, vt sit terminus medius, & maior extremitas in ambabus vna. quod quidem existimandum est fieri posse, si fateamur ex accidentibus essentialibus aliqua eē vniuersaliora genere, quodq; demonstrationes fiant ex huiuscemodi propositionibus: quodq; sit res vna, cuius existentia quaeratur in ambabus artibus: aut inueniantur duae artes, quae speculentur de genere comprehendente ipsas, quemadmodum videtur Abunazar inuere omnia haec in libro suo. Sed mirum est de opinione Abunazaris, cū fateatur duas artes speculari de quæsitō vno, non autem fateatur, q hoc est per vnum terminum medium. Si enim fateamur, q est accidens communicans duabus artibus, aut genus communicans: iam ergo fieri poterit, vt medius terminus sit communicans ipsis, quemadmodum possibile est hoc in quæsitō. Atqui cum posuerimus conditionem in ijs quae sunt per se, vt sint prima, tūq; tamen non transcendant genus: planum vtiq; fiet, q impossibile est trāsferri demonstrationes: neq; ēt fm hunc modum, hoc est, vt efficiatur propositio maior prima in duobus generibus simul: neq; etiam cū non fuerit prima, sed fuerit appropriata generi. Atqui q nō oportet ea quae sunt per se, transcendere genus, hoc est genus

artis, id est subiectū ipsius, in quo fit consideratio, planum ex his quae dicam: scilicet, q non effugiunt ea, quae sunt essentialia generi, esse ex ijs, quae accipiuntur in definitione generis, aut in quorum definitionibus accipitur genus, & si fuerint ex ijs, quae accipiuntur in definitione generis, non effugiunt, quin sint causae appropriatae in hoc genere, aut non appropriatae, q si fuerint appropriatae, praedicatae de ipso per viam fm q ipsum est hoc genus, erunt vtiq; per se huic arti, si vero non fuerint appropriatae per viā quid est hoc gen^o, planū vtiq; q erunt essentialia naturae cōprehēdēti genus istud, & primae ipsi, igitur genus artis erit haec natura comprehendens, cumq; posuerimus ipsam genus artis, & genus artis alterius erit species: igitur, quod posuimus genus artis, non erit genus artis: quod est impossibile, & nō cohereret. Et ex hoc apparet fieri nullo modo posse, vt duae artes diuersae fm subiectum, ponantur sub vno genere, quod dicatur per consensum: hoc est, q diuidatur in ipsas genus istud diuisione prima, quoniam artes, quae ita se habent, sunt duae artes particulares ex vna arte vniuersali: quemadmodum artes, quae speculantur de corporibus rotundis, & rectis. ipsae enim ponantur sub arte Geometriae, & ars Geometriae est ars vna. Et consimiliter fieri non potest, vt inueniatur accidens per se duabus artibus diuersis fm subiectum. & hoc, quoniam hoc accidens per se non effugiet, quin in ipsius definitione ponatur genus illius artis, hoc est subiectum illius, aut genus generis, quemadmodum dicebat Abunazar. Quod si accipiat in ipsius definitione genus generis artis illius, planum, q est primum & per se generi generis artis ipsius: neq; scimus, q sit in illa natura, nisi per accidens, hoc est, quod posuimus genus artis, id est quoniam inest naturae vniuersaliori, q sit genus generis illius artis, & i summa pportio ipsius ad artem illam erit, quemadmodum proportio aequalitatis angularum duobus rectis ad triangulum equilaterum & gradatum: fm q declarat Aristote. superius. Cumq; hoc ita sit, igitur quod ponitur genus artis, non est genus ipsius. Et ex hoc apparet, ea accidentia, quae existimantur per se communicare pluribus generibus q vni, q ipsa dicunt per equiuocationem, nō per vnuocationem: quemadmodum praedicatio aequalitatis de quantitate cōtinua et discreta, quodq; nomen assignatū ipsi dicitur per cōdicationem, declarat Aristote. postea. id enim, quod videtur esse dubiū hic, sunt huiuscemodi propositiones. Iam igitur ex hoc declaratum fuit fieri non posse, vt demonstratio transferatur de arte in artem: hoc est, vt maior propositio transferatur de arte in artem, aut ambae propositiones per se. Quod autem in vna ipsarū propositio maior sit, quae in altera est conclusio, nihil prohibet: quemadmodum dixit Aristote. & hoc in artibus, quarum aliquae sunt sub aliquibus: hoc est, vt fiat in particulari propositio maior, quae in vniuersali erat conclusio.

Tria enim sunt, quae sunt in demonstrationibus: vnum quidē, quae demonstratur, ipsa conclusio: hoc autem est, quod inest generi alicui per se. vnum autem, dignitates: dignitates autem sunt ea, ex quibus. tertium, genus ipsum subiectū, cuius passiones & per se accidentia declarat demonstratio.

Dixit Aristote. Res autem, ex quibus con- struitur natura demonstrationis, sunt tres. vna ipsarum, praedicatum: & hoc est, quod monstratur inesse subiecto per se. secunda, scita: & haec sunt propositiones, per quas monstratur praedicatum

Quo pacto fieri possit demofationū trāslatio de genere in genus, & de arte in artem.

† Ab. se. tūto forti^o i illis, quae nō tran- scēdūt gen^o, manifestum est, q Iac. le. 18 ge ergo magis dicēda erit, vt nō trāscedant genus. Manifestum igitur est, q

prædicatum inesse subiecto. tertia vero, natura subiecti, de cuius signis & accidentibus sibi per se inexistibus est demonstratio.

17 Posteaq̄ enuntiauit fieri non posse, vt transferatur demonstratio, cœpit distinguere res, per quas constituuntur artes speculatiuæ: ac si monstraret, q̄ oportet, vt diuersitas ipsarum in artibus non transferatur. Et inquit: Res autem, ex quibus construitur natura demonstrationis, sunt tres. sensus est, q̄ ex quibus est natura demonstrationis, sunt tres res. vna ipsarum, prædicatum, quod monstrat inesse subiecto p se, aut non inesse: quoniam s̄m veritatem demonstrationes sunt affirmatiuæ. Cũ vero dixit: secunda, scita: & hæc sunt propositiones, per quas monstratur prædicatum inesse subiecto: opus est, vt intelligatur ex hoc, q̄ propositiones nihil amplius sunt, q̄ prædicatio termini mediũ de minore, quod est subiectum quæsitũ: & maioris de medio, quod est prædicatum quæsitũ, & hoc est, quod monstratur inesse subiecto. Cũ vero dixit: tertia vero, natura subiecti: intelligit genus, quod consideratur in illa arte. Et cũ dixit: de cuius signis, & accidentibus sibi per se inexistibus est demonstratio: hoc est natura, cuius proprium est, vt super ipsa constituantur demonstrationes in arte. & hoc est genus, de quo speculamur. & per signa intelligit signa facta: & per accidentia intelliguntur reliqua accidentia, atqui per accidentia proprie intelligimus reliquas res, quæ quærentur in genere. quoniam accidentia sunt, cuius existentiã quærimus in arte: & ipsa ea sunt, de quibus adducitur demonstratio existentiæ & causarum.

Ex quibus quidem igitur demonstratio, cõtingit eadẽ esse: quorum autem genus alterum, quemadmodũ Arithmetice & Geometrie, non est arithmetica demonstrationem coaptare ad accidentia magnitudinibus: nisi magnitudines numeri sint. Hoc autem vt cõtingit in quibusdam, posterius dicetur.

Dixit Arist. Atqui propositiones, ex quibus erit demonstratio, erunt vniuersales communicantes, præter res, quarũ subiecta sunt diuersa s̄m naturam, quemadmodum Arithmetica & Geometria. igitur fieri non potest, vt transferatur demonstratio, per quam demonstratur rem affirmari de vna ipsarum: & monstratur per ipsam, rem affirmari de altera. causa autem huius est, quoniam essentia numeri est separata ab essentia magnitudinis. Quod autem sint propositiones vniuersales, communicantes rebus quibusdam, nos trademus in sermone iuxta finem.

18 Posteaq̄ enuntiauit, q̄ ea, quibus constituuntur artes, sunt tria: quodq̄ translatio sit per communicationem artium in vna, aut pluribus ipsarum: & est per se manifestum, q̄ non communicat in natura subiecti, & si communicant in ipso, diuersificantur modo aliquo: vult considerare, an fieri possit, vt cõmunicent in propositionibus. Et dixit: Atqui propositiones, ex quibus est demonstratio, erunt vniuersales communicantes. sensus est, atqui existimatur de propositionibus maioribus, quæ efficiuntur in artibus, q̄ ex ipsis aliquæ sunt communes pluribus artibus, q̄ vni. Et posteaq̄ narra-

uit hoc, adduxit rem, in qua sequitur contrarium istius fidei, & in artibus, in quibus ex necessitate non inueniunt hæc dispositio, & inquit: præter res, quarum subiecta sunt diuersa s̄m naturam, quemadmodum Arithmetica & Geometria, vsq̄ ibi, rem affirmari de altera. sensus est, sed manifestum est per se fieri non posse in artibus, quarum subiecta sunt separata, quemadmodum Arithmetica & Geometria, vt demonstratio transferatur de vna ad alteram. & hoc cũ fuerit terminus medius, per quem monstratur affirmatio in artibus, hoc est aliquod accidentium, ipse inquam fuerit ille, p quem monstratur affirmatio vnius in arte alterius. & hoc, qm̄ manifestum est, si fuerint duo quæsitã, q̄ fieri non potest, vt monstratur vtrunq̄ ipsorum in arte, cui appropriatur, per terminum vnum communicationem duobus subiectis. & hoc, quoniam duæ artes separatae s̄m naturam, ipsæ etiam ex necessitate separantur in causis per se: sed medius terminus est causa quædam ex causis naturæ subiecti. Et hoc est, quod significauit, cũ dixit: igitur fieri non potest, vt transferatur demonstratio, per quam demonstratur rem affirmari de vna ipsarum, hoc est de vna duarum artium: & monstratur per ipsam, rem affirmari de altera, hoc est de altera arte. Et hoc adduxit, vt intelligeretur ex sermone ipsius: cũ dixit affirmari de vna ipsarum, & monstratur per ipsam rem affirmari de altera: quod consequens primum est aliud à secundo: hoc est, q̄ sint duo quæsitã. Et propterea nõ erit sermo iste oppositus ei, q̄ dixit de propositionibus primis, q̄ sunt vniuersales, atqui intentio sermonis ipsius est hæc, vt respondeat locis artium, in quibus non accidit hoc: hoc est, vt faciat in ipsis propositiones vniuersales. quoniam si quæsitã ponuntur variari s̄m subiecta sua, non potest formari communicatio in demonstrationibus, neq̄ translatio est possibilis, atqui si intentio sua fuerit, q̄ oportet esse vnum s̄m rem, illud quod sequitur, erit vtrinq̄ oppositum sermoni eius, qui dicit, q̄ ex propositionibus aliquæ sunt vniuersales. Et posteaq̄ narrauit, q̄ demonstrationes non possunt transferri, quoniam termini mediũ in artibus diuersis sunt diuersi ex necessitate, adduxit cãm in hoc, & dixit: causa autem huius est, quoniam essentia numeri est separata ab essentia magnitudinis. sensus est, & causa, quare variatur causæ, per quas accipiuntur termini mediũ in arte Numeri, & in arte Geometrie, est, quoniam essentia Geometrie diuersificatur ab essentia Arithmetice: quoniam vna ipsarum est quantitas continua, & altera est multitudo discreta. cumq̄ diuersificantur essentia ipsorum, diuersificantur & causæ ex necessitate. cumq̄ quæsitã, quæ sunt causata, variantur, sequitur, vt non conueniant duæ artes omnino in aliquo quæsitã, hoc est quæsitã essentiali. Et propter hoc expositio secunda erit decerior expositione prima s̄m viam rei, sed prima s̄m viam apparentiæ verborum. Et posteaq̄ fuerit usus iste, per quem non admittitur communicatio artium in quæsitã per contrarium eius, quod videtur, q̄ hic sint quæsitã vniuersalia pluribus artibus, quemadmodum æqualitas quæsitã in numero, & magnitudine: & cũ fieri possit, vt inueniantur quæsitã vniuersalia, poterunt etiam inueniri termini vniuersales mediũ, q̄ sint naturæ communes, in quibus inueniatur quæsitã istud: cumq̄ hoc sit possibile, fieri poterit, vt sint propositiones vniuersales, quodq̄ demonstrationes transferantur: ideo dixit ad responsonem huius: Quod autem sint propositiones vses, cõicantes rebus quibusdam, nos trademus in sermone iuxta finem. sensus est, q̄ ipse soluet hoc dubium, & declarabit quod in his propositionibus nõ est aliqua propositio, de qua existimemus quod sit communicans pluribus artibus secundũ rem: sed poterit vtrique vna esse secundum verba.

Log. cũ cõm. Auer. T iij Arithmetica

* I. c. se. ip-
sus artes,

† Ab. se. con-
stat veritas,
quæ non ad-
mittit cõica-
tionẽ artiũ
lac. leg. hæc
opiniã non
admittit cõi-
cationem

Vide tex.
cõ. 7. 4.

Arithmetica vero demonstratio semper habet genus, circa quod demonstratio, & alia consimiliter. quare aut simpliciter necesse est idem esse genus, aut aliquo modo, si debet demonstratio transcedere: aliter vero, quod impossibile, manifestum. ex eodem enim genere necesse est extrema & media esse. namque si non per se, accidentia erunt.

Dixit Arist. Atqui demonstratio, quae gignitur super dispositione numeri, non transcendit naturam numeri, et sic procedit res in demonstrationibus alijs a numero. & sequitur ex necessitate, si studeat aliquis monstrare per demonstrationem, quod transferatur demonstratio, ut duo quaesita sint unum secundum rem: & hoc secundum duas species, aut simpliciter, aut secundum quid, et non potest fieri, ut sit secundum alium modum: quoniam termini demonstrationum omnes sunt per se, & non sunt per accidens.

59 Sensus est, & quemadmodum demonstratio, quae gignitur super dispositione numeri, habet terminos tres deseruientes naturae numeri, hoc est, qui non transcendunt naturam numeri: ita procedit res in demonstrationibus, quae inveniuntur in vnaquaque arte: hoc est oportet, ut sint termini tres in vnaquaque demonstratione ex substantia naturae, de qua considerat ars illa; neque fieri potest, ut transferatur demonstratio penitus. Cum vero dixit: & sequitur ex necessitate, si studeat aliquis monstrare per demonstrationem, quod transferatur demonstratio, ut duo quaesita sint unum secundum rem: ipsum ex necessitate sequitur, quemadmodum dixit, & intelligit, quod non est possibile, ut fiat. Cum vero dixit: & hoc secundum duas species, aut simpliciter, aut secundum quid: intelligit per simpliciter, ut sit quaesitum unum rem omnibus modis. Cum vero dixit: secundum quid: intelligit ut sit unum subiecto, & diuersificetur in modo, quemadmodum si monstrat Geometria de aliqua specie linearum aliquid proprium per demonstrationem aliquam, et transferat demonstrationem istam Perspectiuam ad hanc speciem linearum radialium. Et non significat per id, quod dixit, diuersificantur aliquo modo, quemadmodum speculatur Mathematicus de figura solis, & scientificus Naturalis: quoniam uterque ipsorum considerat in hoc de re vna. sed Astrologus considerat de ipsa, secundum quod est abstracta a materia: Naturalis vero speculatur de ea, secundum quod est extremum naturae corporis caelestis, & propterea causa, quam tradit vnus ipsorum, est alia a causa, quam tradit alter, et hoc, quoniam Astrologus dicit figuram caeli esse sphaericam, quoniam lineae exeuntes ab ipsa ad centrum sunt aequales: sed Naturalis dicit esse sphaericam, quoniam motus ipsius est circularis, aut quoniam est corpus tale secundum naturam. demonstratio enim in talibus non transfertur. Cumque posuit, quod fieri non potest, ut transferatur demonstratio de arte in artem, nisi fuerit quaesitum unum, aut simpliciter, aut aliquo modo, dixit in hac descriptione: & non potest fieri, ut sit secundum alium modum, sensus est, & non potest esse translatio, nisi secundum hos duos modos: hoc est, quod quaesitum, aut sit unum simpliciter, aut aliquo modo. Et postea adduxit hoc, adduxit etiam causam de hoc, & ait: quoniam termini demonstrationum omnes sunt per se, & non sunt per accidens. sensus est, atqui non potest transferri de arte in artem: quoniam tres termini, hoc est maior, & medius, & minor, omnes sunt per se generi

artis: & ea, quae sunt per se, non transgrediuntur genus. Atqui existimatur ex hoc sermone, quod fieri possit, ut sit quaesitum unum in duabus artibus. res autem non est ita: sed est res, quae ponitur hic tanquam positio, quousque inuestigauerit de ipsa, existimatur enim hoc accidere ad similitudinem aequalitatis, & proportionabilitatis: quae fieri solent in artibus diuersis.

Propter hoc Geometriae non licet monstrare, quod contrariorum vna est scientia, sed neque quod duo cubi cubus: neque alij scientiae, quod alterius: nisi quaecumque ita se habent inter se, ut sit alterum sub altero: ut Perspectiua ad Geometriam, & Harmonica ad Arithmetice.

Dixit Arist. Et propter hanc causam non pertinet ad artem Geometriae, ut incipiat monstrare, quod scientia contrariorum est vna, quod quod cubi sunt cubus vnus: neque ad artem aliquam, ut monstrat, quod est proprium alteri arti, nisi ita se habuerint duae artes, ut vna sit sub altera: (fieri enim hoc potest) quemadmodum disciplina Perspectiuorum, quae ponitur sub arte Geometriae: & quemadmodum ars Harmonicorum, quae ponitur sub arte Numeri.

Dixit: Cumque tres termini, ex quibus componuntur demonstrationes, sint ex natura generis, non pertinet ad artificem particularis artis ex artibus veris, ut monstrat, quod est proprium arti vniuersali considerandi de ente secundum quod est ens: quemadmodum non attinet arti Geometriae speculatio de contrarijs, neque speculatio de vno & multitudine: neque consimiliter etiam arti alicui particulari, ut monstrat quod est proprium artis alterius de ente. Et intelligo per decisam, quae considerat de aliquo genere entium: & per vniuersalem, quae considerat de ente secundum quod est ens. Scire autem oportet, si aliqua scientia decidat considerat de aliquo attinent ad artem vniuersalem, considerat utique de ipso, ex parte qua assequitur ipsum ex subiecto illius, quousque faciat ipsum appropriatum subiecto suo: quemadmodum consideratio scientiae Naturalis de potentis animae, siue sit vna, siue plures. Cumque dixit, quod non pertinet ad aliquam artem monstrare, quod est proprium alterius: siue fuerint utraque artes decisae, siue vna ipsarum vniuersalis, & altera decisae: intelligitur ex ipso differetia artium in vniuersali, sed cum in ipsis artibus reperitur quaedam conuenientiae species: & hoc, quoniam vtitur ars vna principio aut principijs eius, quod monstratur in alia: & inuenitur utique hoc in arte, quae est sub alia arte, hoc est, quod appropriata accipiat principia sua ab vniuersali: quemadmodum se habet res in arte Geometriae cum arte Perspectiuorum, & arte Astrologiae, dixit: nisi ita se habuerint duae artes, ut vna sit sub alia, usque ad finem capituli. Sensus est, quod artes superiores exhibent istas, quae sunt sub ipsis, causas quaesitorum suorum: quemadmodum artifex Perspectiuorum accipit causam a Geometria eius, quod videtur in arte ipsius, quemadmodum exhibet causam, quare quae videntur de longinquo, appareant minora: quoniam declaratum est iam in scientia Geometriae, quod si fuerit basis vna in plano, & lineae exeuntes a centro plani fuerint longiores, tunc anguli plani sunt etiam minores. deinde addit ad hoc, quod illud, quod videtur per angulos minores est minus: & ita perfecte tradit hanc causam in scientia sua. Et consimiliter Harmonicus transgreditur Harmonicam, cum tradit causam aequalitatis harmoniae in arte Harmonicorum propter proportionem

Demonstrationis conclusionem Perpetuam esse: nec Caducorum esse demonstrationem. Cap. VII.

Manifestum autem, & si fuerint propositiones vniuersaliter, ex quibus est syllogismus, q̄ necesse & conclusionem perpetuam esse huiuscemodi demonstrationis, & vt simpliciter dicam demonstrationis. Non est igitur demonstratio corruptibilium, neq̄ scia simplr, sed ita, sicut fm accidens: qm̄ non vniuersalis ipsius est, sed aliqn̄, & quodamō.

Caput hoc expōit Theophilus post octauū in capit. suis. 18. & 19. quod nihil redit ambiguitatis.

*i. le. vfr

Dixit Aristot. Planum etiam, q̄ conclusio demonstrationis est vniuersalis. & causa in hoc est, quoniam demonstrationis propositiones sunt vniuersales. Cumq̄ fuerint conclusiones demonstrationis vniuersales, & perse, non est igitur via, vt demonstratio constituat super rebus corruptibilibus, neq̄ cadat disciplina in ipsis, fm̄ veritatem: nisi constituat demonstratio super ipsis ad similitudinem eius, quod est per accidens, atq̄ non fm̄ viam vltis, sed in aliquo tpe, & aliquo mō.

Cū dixit: Planum etiam, q̄ conclusio demonstrationis est vniuersalis: intelligit per vniuersale sit oppositum particularis. Cū vero dixit: & causa in hoc est, quoniam demonstrationis propositiones sunt vniuersales: sensus est, quemadmodum monstratum est in libro Syllogismi, ex propositionibus vniuersalibus sequitur absq̄ dubio conclusio vniuersalis. cumq̄ admisit, q̄ oportet propositiones demonstrationis esse vniuersales, sequitur igitur, vt conclusio sit vniuersalis. cumq̄ oportet propositiones demonstrationis esse vniuersales, apparet, q̄ oportet etiam ipsas esse necessarias. Et propterea dixit: Cumq̄ conclusio demonstrationis sit vniuersalis, & perse, non est igitur via, vt constituat demonstratio super rebus corruptibilibus, & intelligit per corruptibilia generabilia singularia. Cū vero dixit: nisi constituat demonstratio super ipsis ad similitudinem eius, quod est per accidens: sensus est, ad modum similitudinis eius, quod est per accidens, quod sit verum in aliquo tempore: quemadmodum quod est per accidens est verum in aliquo tempore. Et propterea dixit: atq̄ non fm̄ viam vniuersalis, sed in aliquo tempore, & aliquo modo: sed non in omni tempore, neq̄ fm̄ naturam istius indiuidui, hoc est naturam vniuersalem. Cū vero dixit: & aliquo modo: inuit & intelligit per ipsum, modum, qui inuenitur per materiam, et facit indiuiduum. & hæc est res accidentalis naturæ vlti specierum: hoc est, vt fiat indiuiduum in materijs pp̄ ipsasmet materias.

62

Quando autem sit*, necesse est alteram non vniuersalem esse propositionem, & corruptibilem. corruptibilem quidem, quoniam & conclusio, existente*: non vniuersalem autē, qm̄ hoc quidem erit, illud vero non erit, in quibus quare non est syllogizare vlt, sed quod nūc.

*Alii. co. ad. talit

*Alii. co. ad. propōne

Dixit Aristot. Si vero demonstratio constituta fuerit super rebus corruptibilibus, sequitur ex necessitate, vt sit vna duarum propositionum non vniuersalis, sed sit corruptibilis, quoniam subiectum ipsarum est corruptibile: & hoc, quoniam subiectum ipsius est subiectum Log. cū cōm. Auēr. T iij etum

proportionem numeri. Sed iam dubitatur, & dicitur, q̄ nos videmus artes decifas posteriores exhibere principia artium, sub quibus sunt: quemadmodum cū scientia Naturalis & Mathematica exhibent principia in arte Diuina: quoniam res separatas esse accipit Diuinus à Naturali, & accipit numerum ipsarum ab Astrologo mathematico. Sed differentia in hoc est: quoniam ars ista decifa exhibet vniuersali principium existentis, non principium causæ: sed vniuersalis exhibet decifæ principium causæ, & non volo, q̄ decifa exhibeat vniuersali rem posteriorem, quæ efficiatur in vniuersali terminus medius: sed particularis exhibebit vniuersali illud, quod procedet per modum subiecti artis, aut partis subiecti: in contrarium rei, quam tradit vniuersalis particulari: hoc est, quia exhibet, quod efficiatur in decifa terminus medius. sed declarabimus posterius huius rei causam. Sed posteaq̄ sermo ipsius hic est de demonstrationibus causarum & existentia, & id quod est commune, est diuersum, accidit communi id diuersitatis, quod accidit inier artes decifas & vniuersales secundum hunc modum.

Neq̄ si quid inest lineis, non secundum q̄ lineæ, & fm̄ q̄ ex principijs proprijs. vt si recta pulcherrima linearum: aut si in contrariū se habet ipsi circumferentiæ. non enim secundum quod proprium genus ipsorum est, sed secundum quod commune aliquod.

Dixit Aristot. Neq̄ conuenit consimiliter etiam, vt transferatur demonstratio, qua ostendatur aliquid inesse lineis, non fm̄ q̄ sunt lineæ: etsi fuerint appropriata ipsis. quemadmodum, cū monstratur de linea recta, quod est optima linearum, quodq̄ est opposita lineæ circulari. quoniam hæc non insunt perse lineis, sed sunt accidentia, quæ accidunt lineis, & alijs.

Dixit: Neq̄ conuenit consimiliter etiam, vt transferatur demonstratio de genere in genus, cū sunt accidentia comprehendunt genus, & non est de consuetudine illorum accidentum, vt insunt vni ipsorum, fm̄ viam ipsius quid est. quoniam ista accidentia non sunt essentialia, demonstrationes vero componuntur per essentialia. sensus est, q̄ si demonstrationes componerentur ex rebus vniuersalibus, fieri iam posset, vt transferret demonstratio. Cū vero dixit: neq̄ conuenit consistere, vt transferatur demonstratio, qua ostendatur aliquid inesse lineis, non fm̄ q̄ sunt lineæ: sensus est, neq̄ et debet demonstratio transferri, ita vt per eam demonstretur aliquid inesse lineis, non fm̄ q̄ sunt lineæ, & monstratur etiam per ipsam hoc inesse alijs rebus à lineis. quoniam syllogismi, qui componuntur ad demonstrationem istarum rerum de lineis, non sunt demonstrationes, quemadmodum si aliquis monstraret de linea recta, q̄ est optima linearum, quodq̄ est opposita lineæ circulari: deinde acciperet hanc eandem ostensionē, & transferret eā ad alias res q̄ lineas, ex rebus, in quibus est hæc dispositio, q̄ sint optimæ, aut oppositæ. hæc, non sunt demonstratiua. quoniam optimum, & opposita non sunt res inexistentes lineis, fm̄ q̄ sunt lineæ: neq̄ alijs à lineis ex rebus particularibus, in quibus sunt hæc dispositiones. Cū vero dixit: & si fuerint appropriata ipsis: sensus est, & si fuerint inexistencia ipsis.

30

40

50

60

proportio...
principi...
naturale...
mathematico...
diuina...
astrologo...
mathematico...
ars...
decifa...
vniuersali...
principium...
causæ...
non volo...
q̄ decifa...
exhibeat...
vniuersali...
rem posteriorem...
quæ efficiatur...
in vniuersali...
terminus medius...
sed particularis...
exhibebit...
vniuersali illud...
quod procedet...
per modum...
subiecti artis...
aut partis...
subiecti...
in contrarium...
rei, quam tradit...
vniuersalis...
particulari...
hoc est, quia...
exhibet, quod...
efficiatur in...
decifa...
terminus medius...
sed declarabimus...
posterius huius...
rei causam...
Sed posteaq̄...
sermo ipsius...
hic est de...
demonstrationibus...
causarum &...
existentia, &...
id quod est...
commune, est...
diuersum, accidit...
communi id...
diuersitatis, quod...
accidit inier...
artes decifas &...
vniuersales...
secundum hunc...
modum.

etiam in conclusione. & erit cōsimiliter etiam non vniuersalis, quoniam vnus terminorum ipsius inuenitur, & alter non inuenitur. planum igitur est ex hoc, q̄ non est via, vt constitutatur demonstratio super rebus corruptibilibus per viam v̄lis, nisi cum conditione.

63 Posteaq̄ narrat, si fuerint propositiones vniuersales in demonstrationibus, q̄ oportet conclusiones esse vniuersales, non particulares, vult docere, q̄ hæc consequentia est manifesta ex re ipsa. Et ponit, q̄ si iam possibile est, vt constitutatur demonstratio super indiuiduis generabilibus & corruptibilibus, sequitur ex necessitate, vt vna propositionum syllogismi sit generabilis & corruptibilis, quoniam ipse iam declarauit, q̄ conclusio non erit in æternum particularis, nisi vna propositionum syllogismi sit particularis: & hoc, aut minor in prima figura ac secunda, aut vtrauis contigerit in tertia figura, s̄m q̄ monstratum fuit in libro Syllogismi. Cū vero dixit: quoniam subiectū ipsarum est corruptibile: sensus est, atqui sequitur, cū fuerit cōclusio singularis, vt sit vna duarum propositionum singularis; quoniam subiectum quæsitū oportet vt sit in conclusionibus particularibus singulare sine dubio, & vult per particularia hoc in loco singularia, non autem illud, quod significat clausura particularis. Cū vero dixit: & erit cōsimiliter etiam non vniuersalis: quoniam vnus terminorum ipsius inuenitur, & alter non inuenitur: sensus est, & erit conclusio cōsimiliter etiam non vniuersalis: quoniam prædicatum in ipsa erit inexistēs parti subiecti, & non inexistēs etiam parti ipsius, atqui intelligit, q̄ cū hoc, q̄ est singulare, erit etiam particulare, & volo per particulare, quod significat partem, et nō est pars. Et propterea dubitatur & dicitur, q̄ si ingreditur demonstratioes propositio particularis, particularis etiam cōsimiliter, quæ est in materia necessaria, erit necessaria: quemadmodum si dicamus aliquid animal est rationale, Sed videtur, q̄ sint necessaria: hoc in loco per accidens, & hoc, quoniam aliquid animal est rationale, non s̄m q̄ est pars: quoniam pars animalis esset rationalis, & pars non rationalis: atqui est aliqua pars animalis rationalis, s̄m q̄ hæc pars est homo, & propter hoc non erit in propositionibus demonstratiuis speculatiuis propositio singularis, neq̄ particularis. Et sermo eius, qui dixit, q̄ non fecit vtiq̄ mentionem de particulari in demonstrationibus, quoniam ponitur sub vniuersali, est sermo erroneus: quemadmodū dixit Abunazar in libro de Demonstratioe, sed hic sermo erit vtiq̄ verus de ppōnibus dialecticis, id est hæc causa, & hoc est, quod dixit Aristo, in secundo Dialecticis. Et deceptus est in hoc Abunazar, & existimauit, q̄ res hæc sit vna in Demonstratioe & Dialecticis: nisi forte velit propositiones demonstrationum minores, quæ efficiuntur in artibus syllogisticis. Cū vero dixit: planū igitur est ex hoc, q̄ non est via, vt constitutatur demonstratio super rebus corruptibilibus per viam vniuersalis, nisi s̄m cōditionem: sensus est, planum igitur ex hoc sermone, q̄ non constituitur demonstratio super rebus corruptibilibus s̄m viam demonstratiois, quæ sit vniuersalis, quæ est demonstratio simpliciter: nisi qui ita dixerit, ponat conditionem, dicens, q̄ constituitur super ipsis demonstratio particularis, hoc est in aliquo tempore, non demonstratio simpliciter.

Cōsimiliter autem se habet & circa definitiones, quoniam definitio est, aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio quædam demonstrationis.

Dixit Aristo. Et forma rerum corruptibilium in definitione est, quemadmodum forma ipsarum in demonstratione. & hoc, quoniam definitio, aut est principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio demonstrationis.

Sensus est, & dispositio rerum corruptibilium in eo q̄ non habent definitionem, est quemadmodum dispositio ipsarum in demonstratione: hoc est, quemadmodum non constituitur super ipsis demonstratio, ita non habent definitiones. Et cū narrat hoc, trāsiiit ad causam huius, & dixit: quoniam definitio, aut est principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio demonstrationis. sensus est, atqui oportet, vt sint termini cōsimiliter etiam de rebus vniuersalibus, quoniam definitiones non effugiunt, quin sint, aut principium demonstrationis, et hoc cū fuerint per se notæ, hoc est, q̄ sint in demonstrationibus termini mediū: aut vt sit definitio s̄m se totam demonstratio variata s̄m positionem: & hoc, cū fuerit s̄m se tota definitio: hoc est, cū fuerint tres termini, ex quibus est demonstratio perfecta, definitio in potentia: hoc est, si ordinentur ordine definitionis, erit ex ipsis definitio perfecta in actu, & ideo dixit de hac, q̄ est demonstratio variata s̄m positionem, hoc est s̄m ordinem. atqui erit definitio etiam conclusio demonstrationis. Sed hoc declarabitur in sequentibus, ubi tractat de demonstrationibus, quæ obtinent hos tres modos definitionum. ibi enim erit locus inquisitionis vehementis, & dura multum. Atqui q̄ definitionibus accidant istæ tres species in demonstrationibus, proprie monstrari potest ex superioribus, quoniam definitio non effugit, quin aut sit nota per se secundum se totam, aut aliqua partium ipsius ignota, & aliqua notæ. primum erit principium demonstrationis, secundum conclusio demonstrationis, tertium vero habebit partem principium demonstrationis, & partem conclusionem demonstrationis.

40 Eorum vero, quæ sæpe fiunt, demonstrationes, & scientiæ, vt lunæ defectus, manifestum, q̄ secundum q̄ quidem tales sunt, semper sunt: secundū q̄ vero non semper, secundum partem sunt. * quemadmodum autem defectus, cōsimiliter alijs.

Dixit Aristo. De rebus autem, quæ vicissim innouantur, quemadmodum est eclipsis, erit vtiq̄ demonstratio vniuersalis, s̄m quod sunt huiusmodi: atqui ex pte, qua sunt particulares, & separata, & non perpetua, & forma ipsarum est forma rerum corruptibilium, quemadmodum hæc eclipsis.

50 Posteaq̄ exposuit, q̄ demonstratio est ex rebus vniuersalibus, & super res vniuersales, dubitatur in hoc de his, in quibus non inuenitur nisi vnicum indiuiduum, quemadmodum est eclipsis, quæ successiue innouatur, succedens alteri indiuiduo, quoniam diceret aliquis, q̄ super istis non constituitur demonstratio per viam vniuersalis: quemadmodum prædixerat de his, in quibus non inuenitur, nisi vnum indiuiduum ætæ: vt terra, & sol, & luna. Ipse igitur declarat in hoc sermone, q̄ demonstratio constituitur in hoc sup natura vniuersali, quæ est in ipsis: non autē super indiuiduo, ex parte, qua est indiuiduum. Et propterea non dixit in definitione vniuersalis, q̄ est illud, de cuius natura est, vt prædicat de

An ppō singularis igitur dicitur demonstratio.

de pluribus indiuiduis: quoniam hoc non verificaretur de eo, in quo non inuenitur, nisi vnum indiuiduum tantum post aliud successiue, neq; de eo, in quo non inuenitur, nisi vnum indiuiduum, vt eclipsis. Cū vero dixit: erit vtiq; demōstratio vniuersalis, s̄m q̄ sūt huiusmodi: sensus est, q̄ demōstratio, cū constituetur super eclipsi aliqua, constructetur vtiq; super hac designata, s̄m q̄ est talis, vt innouetur vsque in infinitum: non autem super hac designata, ex parte qua est designata. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: atqui ex parte, qua sunt particulares: hoc est eclipses, & similia: & separatę, & non perpetuę, & forma ipsarum est forma rerum, super quibus non constituitur demonstratio. Et intelligit per formam ipsarum, naturam ipsarū, ac si dixisset: atqui particularia, s̄m q̄ sunt particularia, & indiuidua, & non perpetuę existentia, habent naturam, qualis est natura rerum, super quibus non constituitur demonstratio: quemadmodum eclipsis designata.

Demonstrationem non constare ex Communibus. Cap. VIII.

Quoniam autem manifestū, q̄ vnum quodque demonstrare non est, nisi ex vniuscuiusq; principijs, si quod monstratur insit s̄m q̄ illud, non est scire hoc:

Dixit Arist. Iam igitur monstratum est, q̄ non est via, vt constituetur demonstratio super rebus aliquibus, nisi ex principijs appropriatis: quoniam quod monstratur per demonstrationem, monstratur per ea, quę sunt per se, & proportionata, & appropriata.

Dixit: Iam igitur monstratum est, q̄ non constituitur demonstratio simpliciter super aliqua re, nisi ex causis suis propinquis appropriatis, non autem ex causis longinquis, atqui hoc est ita: quoniam causę non appropriatę connumerantur cum eo, quod est per accidens. Et propterea ille, qui posuit vnam ex partibus demonstrationum, quę componuntur ex causis non appropriatis, errauit: quemadmodum existimatur de Abunazare, qui scilicet posuit demōstrationes, quę componuntur ex causis nō appropriatis, inter species demonstrationum, quę dicuntur per posterius, & veritas est, q̄ non sunt ex ipsis, neq; per posterius, neq; per prius. Et postea q̄ narravit, q̄ demōstrationes sunt ex causis appropriatis, trāsīuit ad signū super hoc, ex eo, quod præcessit, & dixit: quoniam quod monstratur per demonstrationem, monstratur per ea, quę sunt per se, & proportionata, & appropriata. Intelligit per ea, quę sunt per se, vnam ex speciebus per se, de quibus mentionem fecit superius: & hęc sunt, in quibus prædicatum est in definitione subiecti, aut subiectum in definitione prædicati. Et intelligit per proportionata, quę non sunt extranea à genere considerato, neq; extrinsecę: & p̄ appropriata, prima. Et istę dispositiones omnes vnum sunt subiecto, & multę in modo, & hoc, quoniam propositiones, cū considerantur ex parte, qua prædicatum est in definitione subiecti, & subiectum in definitione prædicati, vocantur per se, cū vero considerantur ex parte, qua non sunt extraneę, hoc est, q̄ sunt eiusdem generis, de quo considerat ars, vocantur proportionatę, cumq; considerantur ex parte, qua cōuertuntur cum subiecto, vocantur appropriatę.

Esti ex veris, & indemonstrabilibus monstratum sit, & immediatis. Est enim sic monstrare, quemadmodum Bryso quadraturam.

secundum commune enim monstrant tales rationes, quod & alteri inerit. quocirca & in alijs coaptabuntur rationes non cognatis. igitur non secundum q̄ illud scit, sed secundum accidens, neq; enim coaptari posset demonstratio & in aliud genus.

Dixit Arist. Non sufficit autem, vt sciatur res per demonstrationem, q̄ sint propositiones, per quas disponitur, verę tantum, & immediatę. Quoniam quemadmodum studuit Bryso quadrare circulum, & posuit propositionem vniuersalem in demonstratione sua super hoc cōmunicantē, fiet de rebus multis non appropriatis, & proportionatis naturę alteri. & propterea non erit ostensio sua per demonstrationem nisi non demonstratiua. † & hęc sunt, quę possunt transferri ad monstrandam rem aliam.

Atqui non sufficit in conditionibus propositionum demonstrationis, vt sint verę, & non monstratę per terminum medium, hoc est primę, quoniam quod intenditur per demōstrationem, est, vt sciatur res per ea, ex quibus est existentia ipsius, quoniam hęc est sciētia concors cum opere naturę, & decens ipsi: quemadmodum scientia artificialis est concors cum opere artis. Propositio autem, qua vsus est Bryso, est propositio dicens, q̄ ea, quę sunt maiora vno in dispositione ipsius, & minora vno, sunt æqualia. † Sed hęc propositio est amplior, q̄ vt eam faciant Geometrę, & est etiam non vera, quoniam non est appropriata magnitudinibus, & maius & minus in magnitudinibus sphericis & rectis non dicitur s̄m dispositionem vnam: hoc est, quoniam non dicitur, q̄ circulus est maior superficie: immo non est proportionabilitas s̄m veritatem inter lineam rectā & circularem. Maxime autem hac propositione vtuntur Geometrę, cū monstrant, q̄ mensura circuli constituitur ex ductu dimidiatę diametri in dimidium circūferentię: in eo q̄ monstratur, q̄ res, quę est secundum hęc dispositionem est minor omni superficie, quę est extra circulum, & maior omni superficie, quę fit intra circulum: igitur superficies, quę constituitur ex ductu dimidiatę diametri in dimidium circūferentię, est æqualis circulo, quoniam ipsa & circulus sunt minores vno eodem in dispositione sua, hoc est omni superficie, quę efficitur extra circulum: & sunt etiam maiores vno eodem in dispositione sua, hoc est omni superficie, quę efficitur intra circulum. Cū vero dixit: & hęc sunt, quę possunt transferri ad monstrandam rem aliam: dixit, q̄ hęc propositio vniuersalis hic accepta, non est proportionata, quoniam potest transferri.

Vnum quodq; autem scimus non s̄m accidens, quando s̄m illud cognoscamus, s̄m q̄ inest ex principijs illius, s̄m q̄ illud, vt duobus rectis æquales habere, cui inest per se, quod dictum est, ex principijs huius.

Dixit Arist. Quod si aliquis scit rem scientia vera, non per viam accidentis, ipse vtiq; sciet ex principijs suis, quę sunt illi propria, & ex rebus, p̄ quas constructur natura ipsius, quoniam qui studet scire, q̄ anguli trianguli sunt æquales duob; rectis p̄ viā demōstrationis, non

† al. l. p̄ illud aut, q̄ trans ferri potest, monstrabitur alia res.

67

† al. se. Et hac pp̄one s̄pe vniū Geometrę: & est vera, sed nō ē appropriata. Iac. tamē legit veranq; litteram.

60

non habebit viam, qua sciat hoc, nisi ex rebus per se, & appropriatis triangulo.

68 Posteaq; scientia vera est, qua scitur res non per accidens, hoc est per id, quod ipsi accidit: siue illud, quod accidit ipsi, sit perpetuum, siue non sit perpetuum: sequitur vt scientia vera sit illa, qua scimus re ex principijs proprijs, hoc est ex causis ipsius, & in summa ex rebus, ex quibus consistit natura rerum. & hæc sunt causæ, quæ inueniuntur in re, hoc est materia sua appropriata, & forma sua appropriata. Cum vero dixit: & ex rebus, per quas cõstruitur natura ipsius: hoc est ex causis, quæ sunt in re, & hæc sunt, ex quibus cõstituitur essentia rei. Cũ vero dixit: ex principijs suis, quæ sunt illi propria: innuit, qd velit omnes causas rei quatuor, hoc est extrinsecas, & intrinsecas, & propterea adduxit hoc in causis intrinsecis: quoniam sunt illæ, ex quibus componuntur demonstraciones vt plurimum, reliqua autem verba ipsius in hoc capitulo intelliguntur per se. Et cũ cõsiderata fuerit hæc conditio, hoc est, qd non commisceat cum demonstratione aliquid eius, quod est p accidens, neq; propinquum neq; remotum, apparet, qd non possunt componi demonstraciones, nisi ex rebus per se appropriatis.

Quare si per se & illud inest, cui inest, necesse est medium in eadem cognatione esse. si vero non, sed quemadmodum Harmonica per Arithmetica. Talia autem monstrantur quidem similiter. differunt vero: ipsum enim quod, alterius scientiæ, subiectum nanq; genus alterum: ipsum vero propter quid, superioris, cuius per se passiones sunt. Quare & ex his manifestum, quod non est demonstrare vnumquodque simpliciter, nisi ex vniuscuiusque principijs.

Dixit Aristot. Cũ vero ita sit, qd demonstratio sit ex rebus appropriatis, & p se, oportet igit, vt terminus medius sit ex natura substantiæ ipsius, aut ex natura, quæ sit superior illis. & si non fuerit medius ex natura substantiæ ipsius, sed ex natura, quæ est superior illis: quemadmodum media, per quæ monstrantur quæ sita demonstratiua. & hoc ex scientiâ Numerorum. Ambæ igitur demonstraciones, & superior, & inferior, procedunt processu demonstrationis vnius. differunt autem: quoniam ars illa, quæ est inferior, monstrat si est res: quæ vero est superior, monstrat, quare est res. & hoc, quoniam medium in ipsa est causa propinqua. Iam itaq; planum est, & apparet de oibus, qd non potest demonstratio ostendere super aliqua re simpliciter, nisi ex rebus per se, & principijs appropriatis huic rei.

69 Cum dixit: oportet igitur, vt medius terminus sit de natura substantiæ ipsius: sensus est, ex genere artis, hoc est ex subiecto, de quo est cõsideratio. Et cũ dixit: aut ex natura, quæ sit superior: intelligit naturam subiecti ipsius artis, quæ procedit ad modum generis respectu subiecti artis, quod est appropriatius ipsa. Scire autem oportet, qd subiectum artis non est genus subiecto artis alterius: nisi cũ ars superior cõsiderat de re aliqua simpliciter, de qua cõsiderat ars alia per abbreviationem: quemadmodum ars Numeri, & Musica, ars enim Nu-

69 Quo pacto artes iter se cõdicent, & idc possit fieri translatio ex vna in aliam.
* Ab. le. no. xu quodam. Iac. leg. fm quid:

meri cõsiderat de proportione simpliciter: sed ars Musica cõsiderat de proportione vocum numerosarum. & hæc sunt, quas vocauit Aristot. artes cõsiderantes de re per defectum, & additionem. & hoc, quoniam ars procedens per modum generis cõsiderat de re per defectum: quemadmodum ars Geometriæ, quæ cõsiderat de magnitudine ex parte, qua deficit illi materia. ars autem scientiæ Naturalis cõsiderat de ipsa ex parte, qua additur, hoc est ex parte, qua superaddit illi materia. Et in summa istarum artium superior quidem tradit causam rei vnius per se, hoc est causam propinquam, quemadmodum dixit: inferior autem existentiã. Vt in exemplo, ars Musica constituit sonum equalem, hoc est existentiã ipsius: deinde tradit causam ipsius per artem Numeri, quoniam cũ artifex Musicae interrogatur, quare hæc compositio est recta, dicit, quod est fm proportionem duplam, & sesquiquartam, et tertiam, & hæc proportio iam declarata fuit ex parte ipsius in arte Numeri. Cũq; natura, de qua cõsiderat artifex musicae, fuerit composita ex genere, hoc est natura numeri, & cãntus, accidit huic arti, vt habeat terminum medium ex genere superiori. Artes autem separatae fm subiectum non possunt communicare in termino medio: & cõsimiliter artes cõsiderantes de re vna fm duos modos diuersos. Et hoc, quoniam subiecta artium non effugiunt ab his tribus modis, hoc est, vt parentur per subiectum: aut diuersificetur in modo, & & communicent in subiecto: aut cõsideret vna ipsarum de re ex parte defectus, & altera ex parte additionis. Atqui artes, quæ ponuntur sub aliquo genere, & cõsideratio ipsarum de hoc genere fit per modum unum, erunt duæ artes particulares sub vna arte: quemadmodum ars cõsiderans de corporibus rectis lógis, & cõsiderans de corporibus rotundis, hæc n. sunt duæ artes particularis sub vna arte, qd est Geometria, et non sunt duæ artes diuersæ. Cũ vero dixit: Ambæ igitur demonstraciones, & superior, & inferior, procedunt processu demonstrationis vnius: sensus est, qd auxiliantur sibi inuicem ad monstrandam rem vnam in dispositione ipsius: & exhibet ars inferior existentiã ipsius, superior vero tradit causam propinquam existentiæ ipsius. Et hoc est, quod voluit, cũ dixit: differunt autem: quoniam ars illa, quæ est inferior, monstrat per dispositionem suam existentiã illius: sed ars, quæ est superior, monstrat per dispositionem suam, quare est res. Sed quia existimari potest, qd ars, que procedit processu generis respectu alterius, exhibeat illi, quæ sub ipsa est, id, quod pcedit processu causæ remotæ: & hoc, quoniam causæ generis, cũ proportionantur speciei, sunt causæ longinquæ: dicit: & hoc, quoniam medium in ipsa est causa propinqua: sensus est, & hoc, quoniam medium, quod exhibet ars superior arti, quæ est sub se, est causa propinqua rei, de qua cõsiderat ars inferior. Causa autem in hoc est: quoniam subiectum artis vniuersalis fm hunc modum vniuersalitatis, quæ antea exposuimus, qui est modus additionis & defectus, se habet ad subiectum artis appropriatæ per modum formæ rei habentis formam, hoc est materiæ. & propterea est in ipsa, causa propinqua. Atqui sequeretur dubium præcedens, si esset ars vniuersalis genus verum respectu artis appropriatæ.

Sed horum principia habent commune. Si vero manifestum est hoc, manifestum & quod non est vniuscuiusque propria principia demonstrare. erunt enim illa omnium principia, & scientia illorum domina omnium. & nanque magis scit, qui ex superioribus causis scit: ex prioribus enim sciuit, cũ non

ex non causatis sciat causas. quare si magis sciuit & maxime: et si scientia illa esset, & magis, & maxime.

Dixit Arist. Ars autem vniuersalis constituit monstrationem reliquorum principiorum. Quod cum ita sit, plane manifestum est, quod non potest artifex vniuscuiusque artis monstrare principia artis sue appropriata, quoniam si ipse inciperet monstrare principia sua: igitur ea, per quae monstraret principia ipsius, magis deberent esse principia, quam illa, & per ipsa sciretur, quod scitur per viam veritatis. quoniam qui studet scire rem scientia vera, sciens vtiq; ipsam ex principijs, & causis vniuersalibus, & ex rebus prioribus secundum naturam, & causis, quae non erunt causatae. & scientia per has est conuenientior & decetior, quam scientia per illas.

Cum dixit: Ars autem vniuersalis constituit monstrationem reliquorum principiorum: intelligit per artem vniuersalem Philosophiam primam: & est ea, quae considerat de ente in quantum ens, & hoc, quoniam cum ars ista speculetur de ente in quantum ens, & de speciebus entis: igitur ars haec ea est, quae sollicita est in tradendis causis subiectorum artium, hoc est ex parte, qua accipiuntur entia, non ex parte, qua sunt subiecta artium: hoc est cum accipiuntur per modum vniuersi, per quem speculantur artes. Exemplum huius, quoniam primus Philosophus ipse est, qui manifestat, & tradit modum, per quem numerus est: hoc est modum, per quem subiectum istud est extra animam: non autem ex parte, qua est per ipsum subiectum huic arti, & quoniam genus subiectorum artium est ipsum ens: igitur apparet, quod exhibens causas ipsorum, ex parte, qua sunt entia tantum, is est, qui considerat de ente simpliciter. et iste est artifex primae Philosophiae. Quod cum ita sit: oportet ergo, ut non exhibeat ars aliqua causas subiectorum suorum, in quibus sunt causae ex vnaquaque speciebus entis, quoniam primus Philosophus is est, qui tradit causam: & istae causae sunt causae generis subiecti artium, non autem causae appropriatae subiectis artium. Quod cum ita sit, quomodo sequitur ex eo, quod ars vniuersalis speculatur monstrationem principiorum reliquorum artium, ut artes non speculentur de principijs proprijs? Nisi dicamus, quod principia subiectorum artium appropriatarum sunt principia appropriata ipsis, cum accipiuntur eo modo, quo per ipsa speculatur de subiecto illius artis. cumque hoc ita sit, igitur speculatio illorum principiorum pertinebit ad artificem artis. Et secundum hoc inuenitur res in scientia Naturali: quoniam artifex scientiae Naturalis speculatur de materia, & motore naturali primo, ex parte, qua sunt causae motus, non autem ex parte, qua sunt vna ex speciebus entium. Et iam dubitauit super hoc Ben Sena: deinde accepit sermonem hoc in loco acceptione simplicis, & existimauit, quod artifex scientiae Naturalis accipit ab artifice scientiae Diuinae materiam primam, & principium primum. Sed non vult Arist. quod artifex scientiae particularis non possit penitus ostendere per demonstrationem causas subiecti ipsius artis: sed vult quod non possit ostendere per demonstrationem causas sui subiecti, per demonstrationem inquam simpliciter, hoc est per demonstrationem, quae praebet causam & existentiam. causae enim subiecti artis sunt ex natura altiori: hoc est, quae est genus illius subiecti, sed consideratio de hac natura pertinet ad artificem scientiae Diuinae. & hoc, quoniam natura continens subiecta artium particula-

riq; est ens, quod est subiectum primae Philosophiae. Et propter hoc incipit sermonem, & dixit: Quod cum ita sit, plane manifestum est, quod non potest artifex vniuscuiusque artis monstrare principia artis suae appropriata, intelligit monstratione sufficiente, hoc est monstratione exhibente causam & existentiam. & hoc, quoniam artifices scientiarum particularium possunt monstrare causas subiecti sui per signa: quemadmodum fecit Arist. cum monstrauit materiam primam in auditu Naturali, & motorem primum, sed non est via, qua monstraret existentiam motoris primi, nisi per signum in hac scientia, hoc est in scientia Naturali, non quemadmodum existimauit Ben Sena. Iam vero instituumus sermonem ad monstrandam corruptionem viae vniuersalis, quam opinatus est Ben Sena, quod potest artifex scientiae Diuinae monstrare existentiam primi principij. Cum vero dixit: quoniam si ipse inciperet monstrare principia sua: sensus est, quoniam si ipse inciperet monstrare principia sua prima in illa arte per principia alia. Deinde dixit: igitur ea, per quae monstraret principia ipsius, magis deberent esse principia. sensus est, cum igitur monstraret principia artis suae per principia alia: igitur haec principia magis deberent esse prima, quam principia artis suae, sed iam posuimus illa esse prima: igitur essent prima, et non prima: quod est impossibile, et non coheret. Cum vero dixit: quoniam qui studet scire rem scientia vera, sciens vtiq; ipsam ex principijs, & causis vniuersalibus: intelligit per vniuersalia, prima in hoc genere: quemadmodum dixit in Auscultatorijs, quod scimus vtiq; rem, cum ipsam scimus per causas eius primas, vtiq; quod perueniamus ad elementa ipsius. atqui vult, quod scientia in vnoquoque genere peruenit ad causas primas, quae sunt in hoc genere, et tunc prouenit scientia perfecta in hoc genere. Et cum haec causae non habent causas priores in hoc genere, propter hoc non possunt monstrari in hoc genere per aliquid, quod sit prius ipsis: quoniam non est prius, neque notius ipsis in hoc genere. Cum vero dixit: & ex rebus prioribus secundum naturam, & causis, quae non erunt causatae, & scientia per has est conuenientior & decetior, quam scientia per illas: intelligit per res priores secundum naturam priora secundum cognitionem & existentiam. & hoc, quoniam causae sunt priores existentia secundum naturam causatis, cumque accidit illis, ut sint notiores apud nos, erunt confimiliter etiam priores secundum naturam & cognitionem: quemadmodum diximus in descriptione prioris secundum naturam, quod videlicet est id, quod cum est posterius, est & ipsum: sed cum ipsum est, non oportet, ut sit posterius. Cum vero dixit: & causis, quae non erunt causatae: intelligit in hoc genere. Cum vero dixit: & scientia per has est conuenientior & decetior, quam scientia per illas: intelligit scientiam, quae est per causas.

Demonstratio autem non coaptatur in aliud genus: nisi ut dictum est, geometricae in perspectiuas, aut mechanicas, & arithmeticae in harmonicas.

Dixit Aristot. Iam igitur manifestum est, quomodo monstrabuntur res perspectivae ex arte Geometriae, & res harmonicae ex arte Numeri. Iamque planum ac manifestum est, quod non potest transferri demonstratio de natura in naturam.

Nunc ex his, quae narrauit in praecedentibus, facit veluti epilogum, sicuti conuenit conclusionibus demonstrationum sermonum, quando dicit iam manifestum esse, quomodo debemus monstrare rem in arte per causam suam appropriatam, cum illa iam causa sit per modum naturae.

* al. l. simpit

Lib. primo
tex. primo.† la. se. q. illa
scia, quae est per
eas, quae sunt
causatae.

71

POSTERIORVM RESOLVTORIVM

naturæ alterius, hoc est per modum artis alterius, hoc autem erit in naturis compositis, Nec propter hoc vocabitur id translatio demonstrationis de arte in artem: sed vocabitur in arte inferiore radix posita, & admissio. Vera autem translatio est, quæ sit propositio maior vna in duabus artibus, sed iam monstratum est, quod hoc fieri non potest, nisi esset quæsitum vnum, quod diceretur vniuoce in duabus artibus: hoc est vnum scilicet vtriusque duorum modorum, id est in subiecto & modo, sed iam monstrata est huius rei falsitas in præcedentibus, oporteret enim, quod natura duarum artium eë natura vna. Quod cum ita sit, sermo igitur Abunazaris in libro suo de Demonstratione ad finem, cum dixit de artibus, & declarauit quomodo communicant scientiæ, & in quo comunicant: & ex hoc declarauit quomodo, & quando: & quomodo transferri possunt demonstrationes de arte in artem, & quomodo non possunt: sermo inquam iste est non verus. Quoniam intellexit per translationem illud, de quo dicitur nomē translationis, scilicet quod transferatur propositio maior. & hoc, quoniam apparet ex sermone Abunazaris, quod fateatur esse quæsitum vnum in duabus artibus: & tamen non fatetur, quod terminus medius est vnus. Et hoc mirandum est de sermone illius, nam cum non comunicat duæ artes in ambobus terminis simul, non poterunt communicare in propositione maiore. Et quomodocumque fuerit, non poterunt transferri demonstrationes secundum opinionem ipsius, & opinionem Arist. Sed differunt inter se, quoniam apud ipsum possunt comunicare duæ artes in quæsito vno: sed non est possibile hoc apud Arist. iam enim sequitur ex necessitate, quemadmodum diximus, ex eo quod possunt communicare in quæsito vno, vt comunicent etiam in medio termino. & sic relinquatur, quod non sit aliud translatio, quam ipse voluit, nisi quod vna duarum artium vtatur illo, quod monstratur in alia: siue sit subiectum, de quo considerat: siue sit in arte superiore conclusio, in inferiore autem propositio, quemadmodum accidit hoc Perspectiuo, et Astrologo cum Geometria: et quemadmodum accidit Musico & Arithmetico.

Cetera Abunazaris de translatione & cōicatio- ne artium.

† Ab. leg. & nō reliquit, quod fiat transgressus, quæ intendit: sed quod altera duarum

Difficile autem est cognoscere, si sciuit, aut non. difficile est enim cognoscere, si ex vniuersi cuiusque principijs scimus, aut non: quod est scire. existimamus autem, si habeamus ex veris quibusdam syllabis, & primis scire, hoc autem non est, sed oportet primis cognata esse.

Dixit Aris. Et propterea durum est nobis, vt verificemus nos scire rem per causam propinquam: quoniam durum est valde, vt sciamus nos consistere super vnaquaque re per ea, quæ sunt per se, & proportionata, & per causam ipsius propinquam: & scientia erit vtiq; per talia. & propterea existimatum est nos scire scientia vera, cum scimus ex propositionibus veris, immediatis, & non est res ita.

Posteaque declarauit, quod in propositionibus, quæ sunt partes demonstrationum, oportet vt aggregentur tres conditiones, quæ superadduntur earum veritati: quarum vna est, vt sint vniuersales: secunda, vt sint per se: tertia, vt sint primæ: & hoc est, quod voluit per id, quod est de omni in hoc libro: & cum causæ in quibus inveniuntur istæ conditiones sint causæ propinquæ appropriatæ huic rei, cuius sunt causæ: & entia, quæto plures in eis multiplicanẽ conditiones, tanto sint inuentu, aut cognitu difficiliora: dixit: Et propterea durum est nobis, vt verificemus nos scire rem per causam propinquam.

Deinde adduxit causam difficultatis in hoc, & dixit: quoniam durum est valde, vt sciamus nos consistere super vnaquaque re per ea, quæ sunt per se, & proportionata, & per causam ipsius propinquam: hoc est, quoniam durum est nobis, vt consistamus super causa propinquam vnicuique rei, propter res per se, & appropriatas generi istius rei. Atqui dixit hoc, quoniam nos inuenimus causam propinquam ex causa per se, et proportionata huic generi: quoniam est vniuersalior causa propinquæ: & quod est vniuersalior apud nos semper est notius appropriato, & hoc iam declarauimus in libro Syllogismi.

Demonstratiuarum scientiarum Principia, nonnulla esse communia, nonnulla propria: quæque ea sint, & quo pacto præcognoscantur: pariter & reliqua demonstratione ingrediẽtia. Ca. IX.

Dico autem principia in vnoquoque genere hæc, quæ sunt, non contingit monstrare. Quid igitur significant & prima, & quæ ex his, accipitur, quæ autem sunt, principia quidẽ necesse est accipere, alia vero monstrare, vt quid vnitas, aut quid rectum, aut triangulum, esse autem vnitatem accipere, & magnitudinem, altera vero monstrare.

Dixit Arist. Sed oportet, vt de subiecto demonstrationis admittamus, & fateamur ipsum esse, absque eo, quod fiat inquisitio an sit. Atqui prædicatum in demonstratione, & enuntiatio comunicant simul in eo, quod de ipsis consideratur quid significat nomen ipsorum. Distinguit autem vnum ab altero, eo quod de propositionibus admittitur, quod ipsæ sunt, sed de prædicato monstratur, quod est, quoniam de vno, & triangulo, & recto oportet, vt consideretur in dispositione sua quid significat nomen ipsorum: & de vno, & magnitudine admittitur quod sunt, sed de prædicatis, & consequentibus oportet monstrare, quod in sunt subiectis suis.

Posteaque narravit, quod non potest artifex demonstrationis ostendere per demonstrationem causam subiecti artis suæ: quoniam causæ ipsius sunt ignoratæ: hoc est per demonstrationem simpliciter: coepit docere, quæ sunt illa, in quibus oportet artificem admittere, quæ sunt, & quæ sunt ea, de quibus possumus monstrare, quæ sunt. Et dixit: Sed oportet, vt de subiecto demonstrationis admittamus, & fateamur ipsum esse. sensus est, quoniam artes comprehendunt tria genera, subiecta quæ sita, et propositiones: de subiectis quidem oportet artificem demonstrationis admittere quæ sunt: siue fuerint per se nota, siue sint monstrata in alia arte. Et hoc, quod dixit de dispositione subiecti, planum est per se. & hoc, quoniam ars monstrabit vtiq; per demonstrationem rem inexistentem subiecto, & hoc fortasse manifestum est in quæsitis compositis. & hoc, si quæramus de quouislibet quæsitio: quemadmodum si quæramus an triangulus habeat angulos æquales duobus rectis, quoniam quicumque quæserit huiusmodi quæsitum, proculdubio habebit triangulum apud se rem existentem, & cõsimiliter æqualitatem angulorum duobus rectis: atqui quod ignoratur, est, an in sit triangulo, quod si magnitudo, ex pligratia, quæ est genus artis Geometriæ, fuerit ignota, non formabitur

formabitur ex ipsa hoc quæsitū. Et existimatur vtiq̄, q̄ de conditionibus quæsitū propositi, quod est, an hoc sit tantum, nō sit, q̄ pars posita inueniatur. Sed res non est ita, quoniam sermo dicentis an hoc sit, vult vtiq̄, an sit cum tali dispositione, puta si dicas motū: aut sit simpliciter, q̄ si intelligamus per ipsum, q̄ sit motum: dispositio ipsius, quam significat hoc nomen, est, an sit ex genere entium motorum, igitur stabilimus genus entis, † quæcunq̄ species ipsius quærat, & si quæramus de ipso simpliciter, cōstituiamus genus ens simpliciter, & quocunq̄ fuerit, igitur posuimus subiectum artis rem existentem, & hæc res plana est per se ex eo, quod diximus. Et posteaq̄ narravit, q̄ oportet artificem de subiecto artis admittere q̄ sit, & hæc est pars posita: enūciauit de prædicato, & dixit: Atqui prædicatum in demonstratione, & enūtiatio cōicant simul in eo, q̄ de ipsis consideratur quid significat nomen ipsorum, intelligit per prædicatum in demonstratione partem quæsitū, et per enūtiationem maiorem extremitatem, & medium, & hoc, qm̄ si prædicatum fuerit pars cōclusio nis, aut fuerit pars enūtiationis, oportet, vt sciatur quid significat nomen ipsius, & appropriatur enūtiationi, vt sciat, q̄ inest subiecto, aut q̄ ponitur sic esse. Et propterea dixit: Distinguitur autem vnum ab altero, eo q̄ de propositionibus admittitur, q̄ ipsæ sunt. sensus est, & distinguitur prædicatum in enūtiatione à prædicato in quæsitū, eo q̄ de prædicato in propositionibus oportet admittere, q̄ est: id est, q̄ ita ponitur. Et dixit: sed de prædicato monstratur, q̄ est. sensus est, sed de prædicato in quæsitū monstratur q̄ sit, in propositionibus. Et hæc est assignatio causæ, qua, ex eo q̄ sint propositiones, oportet vt admittatur in ipsis prædicatum in esse subiecto, per ipsas enim monstratur prædicatum in quæsitū in esse subiecto. Cumq̄ subiectum in artibus, & partes subiecti oportet vt intelligatur ex dispositione sua, quid significat nomen ipsorum, & q̄ admittatur q̄ sint, sicut est in dispositione propositionū, dixit: qm̄ de vno, & triangulo, & recto oportet, vt consideretur in dispositione sua, quid significat nomen ipsorum: & de vno, & magnitudine admittitur, q̄ sunt. sensus est, q̄ de vno, quod est subiectum in arte Numeri, aut pars subiecti ipsius, & consimiliter de triangulo in arte Geometriæ oportet, vt vnusquisq̄ considerans de vnoquoque ipsorum habeat intelligentiam, quid significat nomen ipsius, & q̄ est res existens. Et cū dixit: sed de prædicatis, & consequentibus oportet monstrare, q̄ inest subiectis suis: intelligit de quæsitis, atqui dixit: prædicatis, & consequentibus: quoniam quæsitæ sunt duarū specierum, scilicet aut accidentia, aut definitiones, aut partes definitionum, et intellexit per prædicata, aut illud, quod comprehendit omnia quæsitæ: aut substantialia, quæ sunt definitiones, aut partes definitionum.

Sunt autem, quibus vtuntur in demonstratiuis scientijs, alia quidē propria vniuscuiusq̄ scientiæ, alia vero communia. communia autem vtuntur secundum proportionem: quoniam vtiq̄ quantum in eo, quod sub scientiam est, genere, propria quidem, quemadmodum lineam esse ralem, & rectum: communia vero, vt si ab æqualibus æqualia auferantur, quod æqualia sunt reliqua. sufficiens autem est vnumquodq̄ horum, quātum est in genere. idem enim faciet, & si non de omnibus acciperit, sed in magnitudinibus solum, Arithmetico autem in numeris.

Dixit Arist. Propositiones autē, per quas monstratur id, quod monstratur per demonstrationes, diuiduntur. ex ipsis enim aliquæ sunt appropriatæ, & essentielles naturæ vni: & ex ipsis aliquæ sunt vniuersales pluribus naturis. sed vniuersalitas ipsarum non est, quemadmodum vniuersalitas naturæ, sed quemadmodum vniuersalitas proportionis. & has, cū per ipsas ostenderit cuiusuis artis artifex per demonstrationem, contrahit ad subiectum sibi appropriatum. propositiones autem appropriatæ sunt, quemadmodum, q̄ linea est hoc, et rectum est hoc: propositiones autem vniuersales sunt, veluti oratio, si ab æquali dematur æquale, quod remanet, est æquale. & propositiones vniuersales, cū ipsis vsus fuerit artifex scientiæ, & eas contraxerit, & applicauerit ad subiectum sibi appropriatum, fiunt sufficientes, & proportionatæ subiecto suo appropriato. & vna est operatio ipsarum, cū ponuntur secundum vniuersalitatē suam, aut propinquæ naturæ appropriatæ: veluti magnitudo, & numerus.

Posteaq̄ planum factum fuit, q̄ oportet tres terminos existentes in demonstrationibus esse ex natura subiecti artis, et quod dubitatur in hoc, sunt propositiones vniuersales: cū iam decreuerit soluere dubium, quod accidit in hoc propter ipsas, cœpit hic soluere ipsum. Et incœpit à diuisione propositionum, & inquit: Propositiones autem, per quas monstratur id, quod monstratur per demonstrationes, diuiduntur. sensus est, & propositiones, per quas monstrat id, cuius via est, vt ostendatur per demonstrationem, hoc est, ut monstratur per ipsas conclusio demonstrationum verarum, diuiduntur in duas species. Deinde enumeravit has duas species, & dixit: ex ipsis enim aliquæ sunt appropriatæ, & essentielles naturæ vni: & ex ipsis aliquæ sunt vniuersales pluribus naturis. Et hoc, quod dixit, est res per se nota, de quo tamen dubitant nonnulli ita, vt existiment, q̄ ex essentialibus aliquæ sint vniuersaliores natura artis, & hoc est, quod videtur ex verbis Abunazaris in alio loco ab hoc ex libro suo: tetsi finiat dubium in hoc. Et posteaq̄ hoc est, sequit, vt res sit, fm̄ q̄ dixit Abunazar, q̄ fortasse vniuersalitas harum propositionum est vniuersalitas rerum vniocarum, aut eorum, quæ dicuntur per prius & posterius. & hoc, quoniam iam monstratum fuit, q̄ propositiones essentielles inueniuntur in scientijs fm̄ has duas species. & hoc, quoniam cū subiectum artis dicitur vniuoce, & propositiones essentielles sunt cum hac dispositione: & cū dicitur per prius & posterius, propositiones quoq̄ artis sunt cum hac dispositione. Sed manifestum, q̄ exempla harum propositionum non dicuntur per prius & posterius, hoc est, quæ dicunt, q̄ æqualia vni fm̄ dispositionem suam, sunt æqualia: & hinc similes, et hoc, qm̄ si forte dicerent per prius et posterius, esset ars cōsideras q̄ citatē ars vna, cū vero non dicantur per prius & posterius, tanto magis consentaneum est, vt non dicantur vniuoce, et cū non dicantur fm̄ vnam istarum duarum specierum, dicentur vtiq̄ fm̄ aliquam speciem nominum cōmunicantium: et hoc est, quod dicitur per similitudinē, & hoc iam connumeratur genus probabile, & propterea ponitur quantitas genus vnum. Et hoc est, quod voluit,

74

† fac. le. licet videat assentire huic dubio.

* al. l. equiuocorum: * Ab. le. fm̄ vulgarū consuetudines.

voluit, cū dixit: sed uniuersalitas ipsarum nō est, quem
 admodum uniuersalitas naturæ, sed quemadmodum
 uniuersalitas proportionis. sensus est, q̄ uniuersalitas
 istarum propositionum non est, quemadmodum uniuersalitas
 alicuius naturæ, de qua consideratur in ali
 qua arte: siue sit uniuersalitas per prius & posterius, si
 ue sit per uniuocationē. Et propter hoc soluitur dubiū,
 quod accidit propter istas propositiones in eo, quod di
 xit, q̄ propositiones essentielles sunt appropriatę natu
 ræ, quodq̄ fieri non potest, vt transferatur demonstra
 tiones. Et differentia inter istas propositiones & propo
 sitiones veras, quæ non sunt essentielles, est, qm̄ verę nō
 essentielles non sunt cōdicantes, & istę sunt cōdicantes, &
 p̄pterea cū contraxerit ipsas, quemadmodum iquit Ari.
 quiuilibet artifex ad subiectum suum, non erit diffe
 rentia inter ipsas & essentielles, & hoc est, quod voluit,
 cū dixit: & propositiones uniuersales, cū ipsis vsus fue
 rit artifex scientiæ, & eas contraxerit, & applicauerit
 ad subiectum sibi appropriatum, sunt sufficientes, &
 proportionatę subiecto suo appropriato. Deinde dixit:
 & vna est operatio ipsarum, cū ponuntur fm̄ uniuersalitatē
 suam, aut propinquæ naturę appropriatę: ve
 luti magnitudo, & numerus. sensus est, q̄ operatio ip
 sarū est vna, postq̄ eas contraxerit artifex ad subiectum
 suū per commutationem nom̄ suorum: veluti si dice
 retur in arte Geometriæ vice huius propositionis, par
 tes æquales vni sunt inter se æquales, hæc, lineæ contun
 ctæ cum lineâ vna sunt contunctæ inter se, aut derelin
 querit ipsas cū nominibus suis uniuersalibus, posteaq̄
 intellexerit ex ipsis rem, quam stabilit in arte sua: quę
 admodum quod accidit in nominibus æquiuocis, quod
 operatio ipsorum est vna, posteaq̄ intellexerit ex ipso
 loquens rē vnā ex rebus, quas significat hoc nomen:
 siue positū fuerit huic rei nomē appropriatum, aut non
 positū fuerit illi nomen: sed intellexerit ipsum ex nomi
 ne communicante: etsi illud posuerit ad fallaciā, et ad
 erroris locum, & hoc est, quod voluit, cū dixit, & has,
 cū per ipsas ostenderit cuiusuis artis artifex per demon
 strationem, cōtrahit ad subiectum sibi appropriatum.
 Cū vero dixit: propositiones autem appropriatę sunt,
 quemadmodum, q̄ lineâ est hoc, & rectum est hoc: sen
 sus est, q̄ ipsæ sunt, quemadmodum sermo geometricus,
 dicens, q̄ lineâ est lōgitudine sine latitudine: quodq̄
 lineâ recta est, cū puncta ponuntur † in præsentia vna:
 & q̄ est lineâ breuissima, quę puenit inter duo puncta:
 & consimiles definitiones, per quas cōsueuerunt Geo
 metriæ definire lineas.

* al. l. æqui
 uocæ,

† hoc. se. ex
 opposito al
 terū ad alie
 rum:

* l. l. propor
 tionale,

Sunt autem propria quidem, & quæ acci
 piuntur esse, circa quæ scientiā speculatur in
 existentia per se, veluti vnitates Arithmetica,
 Geometria vero puncta, & lineas: hæc enim
 accipiunt esse, & hoc esse. horum autem pas
 siones per se, quid quidē significat vnaqueq̄
 accipiunt: veluti Arithmetica quidem, quid
 impar aut par, aut quadrāgulum, aut cubus:
 Geometria vero, quid irrationale, aut refran
 gi, aut concurrere. quod autem sunt, mon
 strant & per cōmunia, & ex demonstratis. &
 Astrologia consimiliter.

Dixit Aristo. Ex rebus autem appropriat
 tis in demonstratione est subiectum: & ipsum
 est, de quo consueuimus in demonstratione
 admittere, q̄ sit, & mōstrare de ipso res essen
 tiales: quemadmodum vnitas in Arithmeti

ca, & p̄ctus i Geometriā: demonstratio enim
 ponit ambo hæc esse. sed de descriptionibus
 essentialibus, quas demonstratio ostendit ip
 sis inesse, considerat utiq̄ demonstratio, quid
 significat nomen ipsarum: vt in arte Numeri
 considerat, quid significat nomen imparis et
 paris, & cubi & circularis: in arte autem Geo
 metriæ considerat utiq̄, quid significat no
 men noui, & refracti, & inclinati. q̄ autem ip
 sa sint, monstrat per propositiones propor
 tionatas, et appropriatas illi naturę vli. & con
 similiter procedit res in scientia stellarum.

10

20

30

40

50

60

Cū dixit: Ex rebus autem appropriatis in demonstra
 tione: intelligit per appropriatas illas, per quas constru
 tur demonstratio, ex parte qua sunt illi appropriatę.
 Cū vero dixit: subiectum: intelligit per ipsum, subiectū
 artis. Cū vero dixit: & ipsum est, de quo cōsueuimus
 in demonstratione admittere, q̄ sit, & monstrare de ip
 so res essentielles: sensus est, q̄ consuetudo demonstra
 tionis est, vt admittat subiectum, super quo est demon
 stratio, quoniam si forte esset demonstratio de subiecto
 demonstrationis, fieret processus in infinitum. & con
 similiter se habet res i propositionibus, scilicet, q̄ ipsas
 ponit demonstrator. Et dixit: & monstrare de ipso res
 essentielles. sensus est, q̄ de dispositionibus subiecti est,
 vt monstrantur de ipso res essentielles. Et dixit: quem
 admodum vnitas in Arithmetica, & punctus in Geo
 metria. intelligit, q̄ vnitas in numero est subiectum ar
 tis Numeri, & p̄ctus est subiectum artis Geometrię.
 atq̄ posuit hoc exemplum de vnitate, & puncto: quā
 vnitas est leuior numero: & similiter punctum esse, le
 uius est, q̄ lineam & superficiem esse, si essent oia ipsa
 subiecta in arte Numeri. Et dixit: demonstratio enim
 ponit ambo hæc esse. intelligit per hoc vnitatem in ar
 te Numeri, & consimilia, & punctum in arte Geome
 triæ. Cū vero dixit: sed de descriptionibus essentiali
 bus, quas demonstratio ostendit ipsis inesse, cōsiderat
 utiq̄ demonstratio, quid significet nomen ipsarū. sen
 sus est, atq̄ de accidentibus essentialibus, quæ osten
 dit demonstratio inesse huiuscemodi subiectis, cōsiderat
 utiq̄ artifex, prius q̄ monstrat ipsa inesse, aut nō in
 esse alicui rei ex speciebus subiectorum, quid significat
 nomen ipsorum: & postea aggreditur hoc. Et posteaq̄
 mentionem fecit de hoc in accidentibus essentialibus,
 adduxit exemplum in hoc, & dixit: vt in arte Numeri
 considerat, quid significat nomen imparis & paris, &
 cubi & circularis, vult per hoc exemplum, q̄ Arithme
 ticus, anteq̄ consideret de ostensione numeri, qui est
 par, & numeri qui est impar, considerat prius, quid si
 gnicat nomen imparis & paris per descriptiones no
 minum suorum. Cū vero dixit: & circularis: intelligit
 & cōsiderat in eo, quod vult de numeris circularibus,
 & hoc, quoniam ista inueniuntur in numeris per simi
 litudinem quādam, atq̄ demonstrationes in Geome
 tria ad stabilienda ista in hac arte sunt magis verę ad
 monstrandum, quid significant nomina ipsorū. & pro
 p̄pterea, fm̄ q̄ existimo, posuit exemplum in ipsis. Et di
 xit: in arte autem Geometrię considerat utiq̄, quid si
 gnicat nomen noui, & refracti, & inclinati. intelligit
 per nouum, magnitudines, quæ non sunt rationales. &
 hæc dispositio est in lineis, ex parte qua eas insequitur
 numeri, & est res, de qua tractatur in decimo Euclidæ.
 Cū vero dixit: refracti & inclinati: non sunt nomina,
 in quibus oporteat Geometriam monstrare quid signi
 ficat, sed ex nominibus, in quibus oportet Perspectiuū
 monstrare quid significat: qm̄ ex lineis cōcurrantibus,
 aliquæ

* Ab
 dicit
 la. l.
 nomi
 deso
 bus

* al.

75

* al.
 mact

* al.
 libe

aliquæ sunt refractæ, & aliquæ sunt inclinantes, & aliquæ sunt rectæ: & Perspectiuus tractat de his tribus speciebus: sed ipsas attribuit Geometriæ, quoniam scientia Perspectiuæ ponit sub scientia Geometriæ. & hæc, in quibus posuit exemplum, sunt ex his, in quibus necessarium est in doctrina sua declarare nomen: & manifestum est satis. Innuic autem, quod velit per refractum & inclinatum lineam duplicem, & hoc, quoniam lineæ sunt tres, recta, circularis, & duplex. hoc autem est longinquum. Et dixit: quod autem ipsa sint, monstratur per propositiones proportionatas, & appropriatas illi naturæ vniuersali. sensus est, atqui quod talia sint cuiuslibet speciei subiecti artis, posteaquæ proposuerimus monstrandum, quid significant nomina ipsorum, declarabimus hoc per propositiones appropriatas, et proportionatas naturæ subiecti. Et per vniuersalem, intelligit eam, per cuius dispositionem monstratur, quod eius potentia est potentia appropriata. Et dixit: et consimiliter procedit res in scientia stellarum. sensus est, quod considerans in scientia Astrologiæ præmittit primo, & mentionem facit de descriptionibus rerum, quas vult monstrare inesse cuiuscunque parti subiecti artis suæ.

Omnis enim demonstratiua scientia circa tria est, & quæcunque esse ponuntur. hæc autem sunt, genus, cuius per se passionum est speculatiua: & communia, quæ dicimus dignitates, ex quibus primo demonstrant: & tertium, passionum, quarum quid significat vnaquæque accipit. Nonnullas tamen scientias nihil prohibet quædam horum despiciere, vt genus non supponere esse, si sit manifestum, quod est: non enim similiter planum, quod numerus est, & quod frigidum & calidum. & passionem non accipere, quid significat, si sint planæ: quemadmodum neque communia non accipit, quid significat: hoc, quod est, æqualia ab æqualibus demere, quoniam notum. sed nihil minus natura hæc sunt, circa quod monstrat, & quæ monstrat, & ex quibus.

Dixit Aristoteles. Omnis autem demonstratio perficitur, & constituitur ex tribus. Quorum vnum est subiectum, de quo incipit ostendens per demonstrationem monstrare descriptiones consequentes ipsum per se: & ipsum est, de quo inuenitur, quod ipsum est. Secundum vero sunt enuntiationes, quas oportet admittere, quæ sunt sine causis medijs: per quarum medium monstratur prædicatum inesse subiecto. Tertium vero sunt prædicata, de quibus consideratur ex dispositione ipsorum, quid significat nomen ipsorum. Nonnulla vero sunt, quibus non est opus huiusmodi conditione in subiecto, ac prædicato, & propositionibus, cum sint manifestæ. de calido enim ac frigido non oportet, vt ponamus conditionem, quod ipsa sint: quemadmodum est opus hoc in numero. & consimiliter in quibusdam prædicatis, eo quod sunt manifesta, non est opus, vt exponamus, quid significat nomen ipsorum. & forma etiam nonnullarum propositionum

est hæc: quoniam in enuntiatione dicente, cum ab æqualibus æqualia demuntur, quæ remanent sunt æqualia, non est opus exponere, quid significat nomen ipsorum, quod quæ ipsa sint, ob maximam apparentiam ipsorum. quoniam hoc non complicatur in demonstratione ad constitutionem, et perfectionem ipsius ex his tribus rebus: hoc est re, quæ monstrat demonstrationem, & re, super quam cadit demonstratio, & re, ex qua est demonstratio.

Posteaquæ dixit, quod de prædicatis quæsitis in demonstratione oportet monstrantem per demonstrationem ex ipsorum dispositione præmittere, & præcognoscere, quid significant nomina ipsorum: & de propositionibus consimiliter etiam opus est ex ipsarum dispositione construere quid significant nomina: & consimiliter de subiecto: sed differunt, quoniam de propositionibus, & subiectis admittit artifex quod sint, sed de quæsitis sollicitus est monstrare quod sint: sed hoc magis accidit propositionibus & subiectis: intendit ostendere, quod hoc non accidit in omni subiecto, & propositionibus: hoc est, quod in ipsis oportet præmittere, & speculari, quid significat nomen ipsorum, & consimiliter in prædicato. & quod subiectum consimiliter etiam est res, cui accidit, vt sit per se notum, quod sit, & non est opus in ipso exponere quod eius nomen significet. & similiter propositiones sunt hæc has duas species, hoc est, quod de aliquibus oportet admittere, & exponere quid earum nomen significet, & de aliquibus non est hoc necessarium: & quod ex ipsis quædam sunt, quæ quod sint, admittitur ab aliqua arte, quædam vero sunt, quæ quod sint, per se notum est in arte. et propterea oportuit repetere rem à capite. Et dixit: omnis autem demonstratio perficitur, & constituitur ex tribus: quorum vnum est subiectum, de quo incipit ostendens per demonstrationem monstrare descriptiones consequentes ipsum per se, intelligit per descriptiones accidentia substantialia, & accidentia vtrique proprie sunt aliud à causis: quoniam ipsa sunt quæ sita per causas vt plurimum, causæ vero, cum quæruntur, concluduntur vtrique per demonstrationes, quæ sunt signa. Et dixit: & ipsum est, de quo inuenitur, quod ipsum est. sensus est, et ipsum est, de quo consuevit artifex ponere, quod sit, absque eo, quod inquirat, an sit, si existentia ipsius fuerit non manifesta: aut absque eo, quod non curet contradictionem eius, qui destruat existentiam ipsius, si fuerit per se notum. Et posteaquæ mentionem fecit de vno eorum, ex quibus perficitur omnis demonstratio, mentionem facit de secundo, & inquit: Secundum vero sunt enuntiationes, quas oportet admittere, quæ sunt sine causis medijs, per quarum medium monstratur prædicatum inesse subiecto. sensus est, sine causis medijs, hoc est, quod sint notæ per se, & potest etiam intelligi cum hoc, vt sint primæ, hoc est habentes causas propinquas, & non sit prædicatio in ipsis per medium omnino, non medium syllogisticum, neque medium naturale. et hoc, quoniam in aliquibus propositionibus primis est medium naturale, & hæc non sunt primæ: & in aliquibus non est hoc, et hæc sunt primæ. & propterea oportet, vt intelligantur per id, quod dixit sine causis medijs, ambæ res simul. Dein de dixit: Tertium vero sunt prædicata, de quibus consideratur ex dispositione ipsorum, quid significat nomen ipsorum, intelligit quæ sita. Et posteaquæ hæc conditio non est vniuersalis oibus quæ sitis, neque oibus propositionibus, neque subiectis, neque consimiliter etiam prædicato prædicati admittitur vniuersalis omnibus artibus: quoniam pars subiecti est nota per se: dixit: Nonnulla tamen sunt, quibus

76

† Ab. ad. sup
pone qua
dam.

† Ab. se. ne
que subm eē
est receptū i
oib⁹ artib⁹.
ga quæruā
subiectū est
per se notum.
lac. le. neq
est quoq re
cepta prædic
tio ipsi prædic
cati omnino
cunctis arti
b⁹: ga subie
ctum aliqua
rū earum est
per se notum.

POSTERIORVM RESOLVTORIVM

quibus non est opus conditionibus in subiecto, ac prædicato, et propositionibus. sensus est, quod conditione, qua monstramus, quid significat nomen, non est opus semper in subiectis, neque in quæstis, neque in propositionibus: quoniam multa ex his sunt, quorum à principio rei nota est significatio nominum suorum, & non oportet consimiliter etiam, ut ponamus conditionem in omni subiecto, ut sit nota existentia. Deinde dixit: de calido enim, ac frigido non oportet, ut ponamus conditionem, quod ipsa sint: quemadmodum est opus hoc in numero. sensus est, quod de corpore calido & frigido, quæ sunt vna ex partibus subiecti scientiæ Naturalis, non est opus artificii Naturali, ut admittat, quod existentia ipsorum monstratur in alia scientia: quemadmodum est opus hoc Arithmetico. Atqui dixit hoc, quoniam dubitatur de qualitate existentia numeri extra animam: quoniam nonnulli dubitauerunt, & dixerunt non esse numerum extra animam: & nonnulli dubitauerunt, dicentes parrem secundam, quod numeri sunt substantiæ extra animam, et quod sunt principia entium, sed inquisitio de hoc erit in his, quæ sunt post naturalia. Deinde dixit: & consimiliter in quibusdam prædicatis, eo quod sunt manifesta, non est opus, ut exponamus quid significat nomen ipsorum: sensus est, quod in multis quæstionum non est opus demonstratori propter demonstrationem de ipsis, ut præmittat & monstret quid significat nomen ipsorum, & hoc maxime inuenitur in scientia Naturali: quemadmodum si quæramus, an luna, & stellæ sint ex natura corporis celestis, aut ex alia natura: & si ignis est, aut non, & in multis quæstis oportet præmittere et monstrare, quid significat nomen ipsorum, tamque hoc opus fuit ipsi in sermone de calido et frigido in lib. de Animalibus. Deinde dixit: & forma est nonnullarum propositionum est hæc: quæ in enuntiatione dicente, cum ab æqualibus equalia demuntur, quæ remanent sunt æqualia, non est opus exponere, quid significat nomen ipsorum. sensus est, quod earum cognitionem assequuntur homines, & notæ sunt ipsis, licet non præmittat aliquis, & monstret nomina ipsarum, in contrarium multarum enuntiationum: quemadmodum si aliquis dicat, quod omnis locus terræ habet horizonem: & quod opposita diuidunt verum & falsum, quæ si non præmittat aliquis declarationem istarum rerum, non sciemus huiusmodi propositiones. Deinde dixit: sed hoc non complicatur in demonstratione ad perfectionem, & constitutionem ipsius ex his tribus rebus: hoc est re, quæ monstratur per demonstrationem, & re, super quam cadit demonstratio, & re, ex qua est demonstratio. sensus est, sed variatio propositionum, & quæstionum, & subiectorum secundum has dispositiones non facit existimare enuntiationem dicentem, quod demonstratio componitur ex tribus rebus, ex propositionibus scilicet, & quæstio, & subiecto, hæc enim enuntiatione manifesta per se est ei, qui nouit significata istorum nominum, et habet consuetudinem in demonstrationibus, hoc enim est necessarium in omni ostensione, tanto magis in demonstratione.

Quæ sit inter Dignitates, Suppositiones, Petitionesque differentia, ac etiam Definitiones. Non necesse est esse Formas dari propter demonstrationem. Cap. X.

Non est autem suppositio, neque petitio, quod necesse est esse propter ipsum, & videri necesse. non enim ad extrinsecam rationem demonstratio, sed ad eam, quæ in anima: quoniam neque syllogismus. semper enim est instare ad extrinsecam rationem, sed ad intrinsecam rationem non semper.

Dixit Aristoteles. Cognitiones autem cognitæ variantur, principia, & radix posita: quoniam ipsæ admittuntur per se, & existimatur in eis, quod ipsæ admittantur per se. demonstratio namque non est modus sermonis extrinseci, sed est modus sermonis intrinseci: & consimiliter etiam syllogismus. fieri enim utique potest, ut contradicatur semper sermoni extrinseci: sed sermoni intrinseci non potest semper contradicatur. Posteaque exposuit, quod artifex non ostendit existentiam propositionum, sed ponit ipsas positione, aut quia sunt manifesta per se, aut quia monstrantur in alia arte: vult connumerare hic species propositionum, quibus vitium ostendens per demonstrationem ex hoc modo, hoc est per modum, quo admittitur existentia ipsarum: intelligit scilicet quod sunt dispositiones doctoris cum propositionibus demonstrationis. Et inquit: Cognitiones autem cognitæ variantur, principia, & radix posita: quoniam ipsæ admittuntur per se, & existimatur in eis, quod ipsæ admittantur per se. sensus est, propositionum, quas oportet discipulum admittere ex arte demonstrationis, aliquæ sunt notæ per se, hoc est notæ secundum naturam, & ex ipsis aliquæ sunt principia, & aliquæ sunt radices posite. Propositiones vero, quæ sunt ex genere cognitionum notarum per se, diuersificantur ab illis, quæ sunt ex genere propositionum, quæ vocantur principia, & quæ vocantur radices posite, quoniam in propositionibus, quæ sunt ex genere cognitionum notarum per se, veritas per se est in sermone intrinseci, & sermone extrinseci, & hoc est, quod voluit, cum dixit: & existimatur in eis, quod ipsæ admittantur per se, ac si dixisset, quoniam scientia nota per se admittitur, hoc est cognoscitur per sermonem intrinsecum. Et posteaque addidit, & posuit conditionem sermonis intrinseci, attulit causam super hoc, & dixit: demonstratio namque non est modus sermonis extrinseci, sed est modus sermonis intrinseci. sensus est, atqui non sufficit in descriptione propositionum notarum per se, ut sciatur per se per sermonem extrinsecum, absque eo, quod addatur ad hoc & sermo intrinsecus, quoniam demonstratio non stabilitur per sermonem extrinsecum: quemadmodum se habet res in multis orationum probabiliis: sed propter cognitionem sermonis intrinseci simul cum cognitione sermonis extrinseci. Cum vero dixit: & consimiliter etiam syllogismus: sensus est, & veritas in oratione syllogistica non sufficit, ut sit veritas per sermonem extrinsecum absque sermone intrinseci. Deinde attulit causam aliam, qua oportet apponere conditionem sermonis intrinseci in syllogismo, & propositionibus syllogistici, hoc est demonstrationis, & dixit: fieri enim utique potest, ut contradicatur semper sermoni extrinseci: sed sermoni intrinseci non potest semper contradicatur. sensus est, secundum quod existimo, quod in sermone, qui est inter duos disputantes, qui est sermo extrinsecus, fieri potest, ut procedat contradictio inter ipsos in infinitum. sed in sermone, qui est propter sermonem intrinsecum, non procedet sermo in infinitum: sed vnus duorum loquentium deueniet in sententiam socii sui. Atqui voluit per id, quod procedat sermo in infinitum, quod non consistant loquentes super veritate ipsius rei, & demonstrationem enim, quæ consistit super veritate, oportet esse demonstrationem per sermonem intrinsecum. Quod autem sermo, qui est per sermonem extrinsecum, procedat in infinitum, est manifestum in litigantibus, & contradicentibus in iudicijs. Et propterea videtur quod in litigantibus contradicentium finem iudicium statuatur determinatæ contradictionis, quæ non transcendat tres, & ita in sermone hoc ponuntur apud

11. Metaph.

10

20

30

40

50

60

apud litigantes aquæ fluentes, quibus finitis complentur litigia, & cõsimiliter apud nos in iudicijs ponuntur s̄m hanc dispositionem. Et innuit etiam, q̄ velit, q̄ in propositionibus notis per se, si aliquis contradicit per verba & linguam suam, non contradicit ipsis semper, sed consentit ipsis in operatione sua. quemadmodum inuenimus multos homines, qui cõtradidunt in lingua sua illi sententiæ, q̄ sit in electione alicuius repellere malum, quod timet, et prõducere bonum, quod expectat. ipsorum enim verbum varium est ab opere. Illi vero, quod nõ nouit aliquis per sermonem intrinsecum, contradicit semper sermo eius extrinsecus. Et hanc expositionem tradidit Mathæus interpret.

Quæcunq; igitur monstrabilia existentia accipit ipse non monstrans, hæc quidem, si apud parentia discēti accipiat, supponit, & sunt nõ simpliciter suppositio, sed ad illum solum. si vero, aut nulla inexistentē opinione, aut et contraria inexistentē, accipiat idem, petit. Et hoc differūt suppositio & petitio. est enim petitio, quod subcontrarium est addiscentis opinionis: aut quod aliquis demonstrabile existens accipiat, & vtatur non monstrans.

Dixit Aristot. Radix autem posita est res, quam suscipit discipulus à præceptore, s̄m q̄ est apud ipsum, non autem simpliciter. atqui res, de qua dubitat discipulus, est ea, de qua nõ habebit apud ipsum cognitionem. & hoc s̄m duas species: aut vt non habeat apud ipsum cognitionē de ea penitus: aut vt habeat apud ipsum cognitionē per cõtrarium huius. Et hæc est differētia, quæ est inter petitiones, & radicem positam. & hoc, quoniam radix posita est illud, quod admittitur apud discipulum non per se: sed petitiones sunt, quæ non admittuntur apud discipulum, sed habet ipsarum contrarium apud se.

Posteaq; docuit differentiam, quæ est inter propositiones notas per se & reliquas positioes, quæ sunt tres, scilicet quæ vocantur radices positæ, & quæ vocantur petitiones, & quæ vocantur definitiones: incepit docere differentiam, quæ est inter has tres inter se. Et incepit à descriptione radice positæ: & inquit: Radix autem posita est res, quam suscipit discipulus à præceptore, s̄m q̄ est apud ipsum, non autem simpliciter. vult, quemadmodũ ego existimo, q̄ radix posita est, quam admittit discipulus à præceptore s̄m bonitatem existimationis suæ de præceptore: & est apud ipsum de capitulo admissorũ, sed nõ de capitulo admissorum per se, hoc est intelligibile. Et propterea dixit, s̄m quod est apud ipsum, non autem simpliciter: & est s̄m hoc apud discipulum de radice posita opinio quædam: & opinio s̄m modum quendam est scientia. Et propterea dixit post hoc: atqui res, de qua dubitat discipulus, est ea, de qua non habebit apud ipsum cognitionem. sensus est, de qua non habebit apud ipsum speciem aliquam cognitionis, neq; admissam, neq; intellectam. Deinde dixit: & hoc s̄m duas species: aut vt non habeat apud ipsum cognitionem de ea penitus: aut vt habeat apud ipsum cognitionem per contrarium huius. sensus est, aut vt habeat apud ipsum cognitionem admissam in contrarium huius. Deinde dixit: & hæc est differētia inter petitiones, & radicem positam, vsq; ad id, quod dixit,

sed habet ipsarum cõtrarium apud se. sensus est, q̄ differētia, quæ est inter radicem positam & petitiones, est, quoniam radix posita est admissa apud discipulum, sed petitio est, de qua non habet cognitionem non admissam, neq; intellectam, et si habet cognitionē admissam apud se de hac re, ipsa est in contrarium huius rei.

Termini quidem igitur non sunt suppositiones, neq; enim esse aut non esse dicunt, sed in propositionibus suppositiones. terminos aut solum intelligere oportet. hoc autem nõ est suppositio: nisi & ipsum audire suppositionem aliquis esse dicat. sed quibuscunq; existantibus, eo q̄ illa sunt, fit conclusio.

Dixit Aristot. Diuersificantur autem definitiones à radice posita, & petitionibus, quoniam in definitionibus non enuntiat, q̄ res insit rei, sed sunt simplices, & pars propositionum. & per definitiones intelligitur substantia rei, & dispositionis suæ. sed radices positæ non sunt ita: nisi per Deum aliquis vocaret omne id, quod audit, radicem positam. sed hoc non est verum: quoniam radices positæ sunt res, quibus admissis & positis, sequitur conclusionem esse.

Posteaq; posuit differentiam inter propositiones intelligibiles, & inter propositiones, quæ vocantur radices positæ, & quæ vocantur petitiones, incepit docere differentiam inter definitiones, & inter tria præcedentia: & ait: Diuersificantur autem definitiones à radice posita, & petitionibus, quoniam in definitionibus non enuntiat, q̄ res insit rei, sed sunt simplices, & pars propositionum. sensus est, q̄ in definitionibus, et si ponatur positio, et ponatur s̄m viam rerum admissarum, quemadmodum efficitur hoc in radicibus positis & petitionibus, differentia tamen inter ipsas & inter has est: quoniam in definitionibus non enuntiat res de re, & non disponitur in ipsis res de re s̄m modum, qui sit in orationibus enuntiatius, hoc est, quæ sunt veræ aut falsæ: sed sunt ad modum dictionum simplicium. & hoc, quoniam compositio ipsarum est compositio cõditionis & abbreviationis, non autem compositio enuntiationis, & propterea nõ sunt veræ neq; falsæ ad modum dictionum simplicium. Et propterea dixit de ipsis: sed sunt simplices, & pars propositionũ. sensus est, q̄ ipsæ sunt simplices in relatione ad compositionem propositionum, non q̄ sint simplices per se. Deinde subdidit declarationem istius differentie, & inquit: & per definitiones intelligitur substantia rei, & dispositionis suæ. sed radices positæ nõ sunt ita: nisi per Deum aliquis vocaret omne id, quod audit, radicem positam. Et vult, q̄ potentia definitionum sit potētia nominis, in eo q̄ per ipsas intelligitur substantia rei, & dispositionis suæ, absq; eo q̄ comprehendat, siue sit, siue non sit, sed differunt inter se: q̄ nomina notificant substantiam rei cõfusam, definitiones aut notificat distinctam. An vero definitiones numerentur in propositionibus, aut orationibus declarantibus substantiam rerum occultam, mentione faciet de ipsis in secundo tractatu istius libri. Postea vero q̄ posuit radices positas ex genere enuntiationum: & posuit, q̄ definitiones non sunt ex genere enuntiationum: conclusit ex hoc in secunda figura, q̄ definitiones non sunt positiones. Deinde dixit: nisi per Deum aliquis vocaret omne id, quod audit radicem positam. sensus est, nisi aliquis consentiret, & vocaret omnem dictionem,

Log. cū cõm. Auer. V dictionem,

* al. l. connexionis,

* al. l. confusionis, & diuisim.

ditionem, quam intelligit, radicem positam. præterq̄ q̄ si ipse faceret hoc, non faceret rectum: quoniam oportet res distinctas habere nomina distincta, non autem cōsentientia. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: sed hoc non est verum. sensus est, sed qui faceret hanc operationem, non faceret rectum: quoniam radices positæ sunt propositiones, ex quibus admisis sequitur conclusio: sed ex definitionibus non sequitur cōclusio. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: quoniam radices positæ sunt res, quibus admisis & positis, sequit̄ conclusionē esse. sensus est, cū ponuntur & ordinantur ordine syllogistico, in contrarium rerum, quæ sunt in definitionibus.

Vide prima Priorū Sec. 3. cap. 1. & 2. Ph. 16. & 13. Metaph. cap. 9.

Neq̄ Geometra falsa supponit, quemadmodum quidā asseruere dicentes, quod non oportet falso vti: Geometram vero mētiri, dicentem pedālē non pedālē, aut rectam descriptam, non rectā existentem. Geometra vero nihil concludit, eo q̄ hæc est linea, quam ipse locutus est, sed quæ per hæc ostenduntur.

Dixit Arist. Geometra vero non vitur in monstratione suorum quæditorum propositionibus falsis, quemadmodum nonnulli existimauerunt, cū enuntiat de linea, quod est cubitalis, & non est cubitalis, & iudicat de forma lineæ, quod est recta, & non est recta. & hoc, quoniam Geometra non addicit monstrationem quæditorum suorum lineis sensibilibus, sed lineis, quas significant per has: & hæc sunt lineæ intelligibiles.

Posteaq̄ numerauit species propositionum, & existimauerunt nonnulli, q̄ inuenitur aliqua species falsa propositionū, quibus vitur Geometra, præter eas, de quibus meminimus: & adduxit testimonium de eo, ex quo existimatur falsum, & ait: q̄ Geometra nō vitur in monstratione quæditorum suorum propositionibus falsis: quemadmodum existimauerunt nonnulli, q̄ accidat, vt plurimū illi hoc, cū enuntiat de linea, q̄ sit æqualis lineæ, et non est æqualis apud sensum, hoc est de lineis, per quas attulit exemplum, et hoc est, quod voluit, cū dixit: cū enuntiat de linea, q̄ est cubitalis, & non est cubitalis. & cōsimiliter accidit, cū enuntiat de linea, de qua ferr exemplum, q̄ est recta, aut circularis, & ipsa s̄m ueritatem non est recta. Et posteaq̄ declarauit modum istius sermonis, dixit in responsione huius, q̄ hoc, quod attribuitur Geometre, ex parte qua sibi accidit ex hoc in cognitione, est res impossibilis, et hoc, quoniam Geometra non intelligit per exemplum suum de lineis sensibilibus, quas descripsit: sed intelligit in doctrina sua de lineis imaginabilibus aut intelligibilibus, quas significauerunt lineæ sensibiles, in contrarium scientiæ Naturalis, & hoc, quoniam ipsa considerat in doctrina sua de exemplis sensibilibus. Et causa, quare Mathematicus est contrarius Naturali in hoc, est: quoniam Mathematicus considerat de lineis, & omnino de magnitudinibus, ex parte qua sunt in anima; Naturalis vero considerat de ipsis, & de reliquis, de quibus speculatur, ex parte qua sunt extra animam.

Præterea petitio & suppositio omnis, aut vt totū, aut vt in parte: definitiones vero neutrum horum. Formas quidē igitur esse, aut vnum aliquid præter multa, non necesse, si demonstratio erit, esse quidem igitur vnum

de multis verum dicere, necesse est. nō enim erit vniuersale, nisi hoc sit. si autem vniuersale non sit, medium nō erit: quare neq̄ demonstratio. oportet igitur aliquid vnum & idem in pluribus esse, non æquiuoce.

Dixit Arist. Differentia vero, quæ est inter definitiones, & petitiones, & radices positas, est, quoniam nihil prohibet, quin petitiones, & radices positæ sint, aut vniuersales, aut particulares: sed definitiones nō sunt ita. Et demonstratio non indiget formis, aut rebus exeuntibus à multitudine: sed ipsa indiget ad hoc, q̄ sit, natura vniuersali comprehensa in multis, quæ enuntietur de ipsis. si enim non esset hæc forma istius naturæ, non esset vniuersale: & si non esset vniuersale, nō esset medium: & si non esset medium, non esset demonstratio: oportet igitur ex necessitate, vt sit hæc natura vniuersalis in multis, quæ prædicetur de multis non secundum viam accidentalitatis, quæ est in nominibus.

Posteaq̄ accidit illi interserere sermonem suum de differentia, quæ est inter definitiones, & radices positas, & petitiones, per sermonē eius, qui existimauit, quod Geometra vitur quadam specie propositionum falsarum, et illum confutauerit: rediit ad alteram differentiam inter definitiones, & petitiones, & dixit: quoniam nihil prohibet, quin petitiones, & radices positæ sint, aut vniuersales, aut particulares: sed definitiones non sunt ita. sensus est, q̄ radices positæ, & principia, ex parte qua sunt orationes enuntiativæ, diuiduntur in vniuersales et particulares: sed definitiones non diuiduntur in vniuersales & particulares, quoniam omnis definitio est vniuersalis: & conclusio sequitur ex hoc in secunda figura, q̄ radices positæ, et petitiones nō sunt definitiones. Et quā hic sermo posset aliquid conducere, vt existimaret, q̄ petitiones, & radices positæ, quibus vitur demonstrator, diuidantur in vniuersalem & particularem: & tamen demonstrator non vitur particulari, hoc est propositione particulari, hoc est singulari: & posset aliquis opinari ex hoc loco, q̄ sequatur formas esse hic exeuntes à rebus particularibus, super quibus cōstruatur demonstratio, hoc est separatas & æternas: & si non, non esset demonstratio necessaria: cœpit docere hoc, & dixit: Et demonstratio non indiget formis, aut rebus exeuntibus à multitudine: sed ipsa indiget ad hoc, q̄ sit, natura vniuersali comprehensa in multis, quæ enuntietur de ipsis. sensus est, & non sequitur, ex eo q̄ negamus demonstrationem construi super particularibus, quia demonstratio sit res permanēs, particulare vero variabile, q̄ hic sint formæ rerum particularium separatarum: demonstratio enim non indiget huiuscemodi formis. et in hoc innuit formas, quas posuit Plato. Et cū formas, quas posuit, sint separatas à materijs, sequitur, vt sint exeuntes à multis indiuiduis sensibilibus. Vt in exemplo, demonstratio, quæ construitur super homine, q̄ sit cum hac dispositione, non construitur super homine separato vniuersali, si inueniatur homo cum hac dispositione, & non est opus ad cognitionem ipsius, quod sit homo cum hac dispositione, vt construat demonstratio super hac natura exeūte ab indiuiduis hominis, quæ sensu percepimus, si inueniatur hæc natura cum hac dispositione. & hoc est, quod significauit, cū dixit: aut rebus exeuntibus à multitudine. Et non intēdit ipse hic destruere

† Ab. leg. testat, q̄ illud, quod putant mendacius, non sit mendacium. Iac. leg. indi car nunc no bis, q̄ id, q̄t illi existimāt de hoc, est falsum.

* Iac. m. d. in cō.

81

destruere formas exeuntes: quoniam hoc pertinet ad scientiam Diuinam: sed quod intendit monstrare, est, q̄ non oportet in demonstrationem ingredi sermonem de formis, siue formæ sint, siue non sint, sed tamen indiget demonstratio, vt ponamus naturam vnã cõprehensam in indiuiduis: si namq; hæc natura ponatur cum hac dispositione, poterit constitui demonstratio super rebus particularibus, non ex parte qua sunt particulares, sed ex parte naturæ communicatæ ipsi, & in ipsis comprehensæ: quodq; non ponamus hanc naturam separatam, sed inuẽtam in sensibilibus: hoc est, q̄ sit indiuiduis per se & vna, & si diuidatur per accidēs, hæc enim est differentia inter hoc, q̄ ponamus naturã istam in materia, et ponamus, q̄ est separata. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: sed ipsa idiget ad hoc, q̄ sit, natura vniuersali comprehēsa in multis: hoc est in indiuiduis: quæ enuntietur de ipsis: hoc est, quæ enuntietur de indiuiduis cū hac natura ex parte ipsius. Atqui sequitur hoc: quoniam Plato non confitetur, q̄ hic sit natura comprehēsa in entibus, alia à natura separata: & q̄ ipsa sint vnũ definitione & nomine. & hoc, quoniam consimiliter etiam manifestum est, q̄ hic est natura comprehēsa in sensibilibus, cū enim monstratum fuerit, q̄ ad hoc, q̄ sit demonstratio, sufficit hæc natura existens in sensibilibus, propterea nõ est opus imaginari propter demonstrationem naturam exeuntem à sensibilibus. Deinde dixit: sed ipsa idiget ad hoc, q̄ sit, natura vniuersali comprehēsa in multis. sensus est, q̄ demonstratio non indiget natura vniuersali separata à sensibilibus, sed indiget natura vniuersali comprehēsa in sensibilibus. atqui sequitur hoc, quoniam hæc natura docet substantiam sensibilem, sed natura exiens à re non docet naturam rei. Deinde dixit: si enim non esset hæc forma istius naturæ, non esset vniuersale. intelligit terminũ medium. monstratum namq; fuit, q̄ oportet ipsum esse vniuersalem. Deinde dixit: & si non esset medium, non esset demonstratio. sensus est, q̄ si non est terminus medius in demonstratione, non est demonstratio: quoniam demonstratio est syllogismus, et syllogismus est p̄ terminũ medium. Deinde dixit: oportet igitur ex necessitate, vt sit hæc natura comprehēsa in rebus, quæ prædicetur de multis, non s̄m viam accidentalitatis, quæ est in nominibus. sensus est, q̄, si ponamus demonstrationem esse, sequitur ex eo q̄ sit, q̄ sit vniuersale: cumq; ponitur vniuersale esse, sequitur quod sit hæc natura: igitur cū ponitur demonstratio esse, erit etiam hæc natura, sed demonstratio est: igitur hæc natura est, & hæc est conclusio, quam intendit ex istis syllis conditionalibus.

Quo pacto utamur in scientijs, Contradictionis principio. Cap. XI.

Non contingere autem simul asserere & negare, nulla accipit demonstratio, nisi oporteat monstrare & conclusionem sic. Monstratur autem accipientibus primum de medio, q̄ verum, negare autem non verum. Medium autem nihil differt esse, & non esse accipere: consimiliter autē & tertium, si enim datum est, de quo hominem verum dicere, si & non hominem verum, sed si solum hominem animal esse, totum, nõ animal autem nõ, erit enim verum dicere calliã, si & nõ calliam, tamen animal, non animal autem non. Causa autem, quoniam primũ non solum de medio dicitur, sed & de alio, eo q̄ est in pluribus.

quare neq; si medium & idem est, & non idē, ad conclusionem nihil differt.

Dixit Aristo. Enuntiatio autem dicens, q̄ partes contradictoriorum non possunt verificari simul, non ponitur in demonstrationibus: nisi per Deũ cogat nos necessitas in quibusdam quæsitis, vt monstremus, q̄ prædicatum inest subiecto, & non est non inexistens ipsi. Iam igitur monstratur quæsitum, quod habet hanc dispositionem, ad hoc, q̄ compliçetur conditio, quæ est in ipso, in termino maiore in syllogismo, & enuntietur de medio termino, q̄ inest, & non est non inexistens ipsi. Atqui de medio æquũ est tibi, siue ponas in ipso conditionem hanc, siue non ponas: & consimiliter in tertio. causa autem in hoc est, quoniam cū enuntiamus hominem de subiecto aliquo, puta de callicle, & enuntiamus aial de aliquo quod ē homo, et de aliquo quod nõ est homo, erunt in enuntiatione hac nostra duæ veritates: præterq̄ q̄ non confert hoc ad concludendum illud, quod præ manibus habemus, scilicet q̄ callicles est animal, & non est non animal. neq; consimiliter etiam, cū enuntiamus hominem de callicle, & non callicle, & est enuntiatio nostra vera, conferet hoc ad concludendum id, quod præ manibus habemus. Causa autem in hoc est, quoniam cū terminus maior sit prædicatum, enuntiabitur de medio termino, & de alijs à medio: quoniam prædicatum vt plurimum est vniuersalius subiecto. præterquam q̄, si hæc conditio est in medio termino, non confert nobis ad concludendum id, quod præ manibus habemus.

* at. i. nihil differt

Animal, & non non animal. Homo. Callias, vel Callicles.

Monstratur q̄ huc syllogismus, quomodo recte utamur contradictionis principio, ap̄ ponēdo ip̄m prædicato.

Animal, & nõ non animal. Hõ, & non hõ. Homo. Callias, & nõ callias.

Monstratur per hoc syllogismus, q̄ si medium, vel tertium extremũ affirmatiue & negatiue sumant, ad conclusionē nihil refert.

Dicit de hac enuntiatione, q̄ demonstrator reuincit, vt ea ponat in demonstrationibus, propter ipsius euentiam. Et inquit: nisi cogat nos necessitas in quibusdam quæsitis, vt monstremus, q̄ prædicatum in ipsis inest subiecto, & non est non inexistens ipsi. sensus est, nisi in quæsitis, in quibus cogit necessitas rei, non solum ne deficiamus, vt ostendamus, quod prædicatum inest Log. cū cõm. Auer. V ñ subiecto,

82

subiecto tantum: sed q̄ ostendamus cum hoc, q̄ prædicatum non est non inexistens ipsi. Et verisimile est q̄ hoc accidat in quæstis, in quibus est necessaria inexistētia prædicati subiecto suo occulto, et cum monstratum fuerit cum eo, q̄ inest subiecto, q̄ non potest fieri, ut subiectum priuerit ipso, monstratur, q̄ necessario inest subiecto, & semper. Et posteaq̄ mentionē fecit de vno locorum, in quo cogitur demonstrator ostensionem facere cum hac enuntiatione in mōstratione sua, docuit, quomodo vtitur demonstrator hac enuntiatione, & in quo loco vtitur ipsa, & ait: Jam igitur monstratur quæsitum, quod habet hanc dispositionem, ad hoc, quod complicetur conditio, quæ est in ipso, in termino maiore in syllogismo, & enuntietur de termino medio, q̄ inest, & non est nō inexistens ipsi. sensus est, et quæsitum concluditur vtiq̄ nobis cum hac conditione, hoc est, q̄ inest rei, & non est non inexistens ipsi, quādo utimur hac cōditione in prædicatione termini maioris de medio, hoc est, q̄ ex ipso sequitur maior, & negatur negatio ipsius ab eo. Vt in exemplo, si velimus concludere, q̄ omnis homo est sensitiuus, & q̄ non est non sensitiuus, p̄ mediū, quod est ipsum aīal, complicabimus, n. syllogismum sic. Omnis homo ē animal: oē animal est sensitiuum, & non est non sensitiuum: & concludit nobis, q̄ omnis homo est sensitiuus, & non est non sensitiuus, & cōclusiones huiusmodi sunt manifestæ per se ex eo, quod præcessit in libro Syllogismi. Et posteaq̄ mentionem fecit de loco, i quo cum ponitur hæc dispositio, sequitur etiam in conclusione: cœpit mentionem facere de locis, in quibus, cum ponitur hæc cōditio, non confert ad conclusionē: & dixit. Atqui de medio equū est tibi, siue ponas in ipso hanc conditionem, siue nō ponas: & consimiliter in tertio. sensus est, cum hæc conditio additur subiecto, qui est terminus medius, ex parte qua est subiectum, non autem prædicato, quod est maior extremitas, non confert illi, & consimiliter, cum ponitur hæc conditio in minore extremitate: quoniam est subiectum tantum, & hoc, quoniam nihil prohibet, q̄ hæc conditio ponatur in propositione determinata, siue in prædicato, vel in subiecto, cumq̄ syllogismus complicetur ex tribus terminis, quorum maior est tantum prædicatum, minor subiectum tantum, & terminus medius subiectum & prædicatū simul, aut in actu in prima figura, aut in potentia in alijs figuris: fieri potest, vt hæc conditio cadat in syllogismo in quatuor locis, i maiore extremitate, & minore, & termino medio duobus modis, ex parte qua est prædicatum, & ex parte qua est subiectum. Afferit igitur Arist. q̄ ipsum non confert in huiusmodi quæstis, nisi cum ponitur conditio in termino maiore: quoniam est prædicatum tantū, quodq̄ non confert in termino medio, ex parte, qua est subiectum, neq̄ i termino minore, cū sit subiectum tantum. tacuit autem conditionem medi termini, ex parte, qua est subiectum: quoniam planum cōsimiliter etiam erat per se, q̄ non conferebat ad hoc quæsitum. Cumq̄ enuntiauit, q̄ non confert hæc conditio in termino medio, neq̄ in minori, cœpit declarare hoc, & dixit: causa autem in hoc est, quoniam cū enuntiamus hominem de aliquo subiecto, puta de callicle, & enuntiamus aīal de aliquo, quod est homo, & de aliquo quod non est homo, sunt in enuntiatione hac nostra duæ veritates. sensus est, causa autem, q̄ non confert hæc conditio in termino medio, ex parte qua est subiectum, est: quoniam in omni prædicato, quod prædicatur de subiecto aliquo, & negatione ipsius, non sequitur, q̄ diuidat hæc prædicatio verum & falsum eius, quod accidit prædicato, cum prædicauerimus ipsum de subiecto aliquo, & prædicauerimus etiam negationem ipsius de ipso. Vt in exemplo, si uelimus concludere de zaiade, q̄ est

* si. i. nihil differt tibi,

* Tac. se. in dicitur,

animal, & non est non animal, per mediū, quod est homo: & dicamus, zaiades est homo: & homo est animal: non est falsum nobis cum hoc, quod illud, quod non est homo, sit animal, quemadmodum falsum est cum eo, quod dicimus, q̄ homo est animal, q̄ illud, quod nō est animal, sit homo: sed verificantur duæ res, hoc est, si dicamus homo est animal, & nō homo est animal, cumq̄ hoc ita sit, nihil faciet enuntiatio dicens, q̄ contradictoria non aggregantur simul. Deinde dixit: præterquam q̄ non confert hoc ad concludendum illud, quod præmanibus habemus, scilicet q̄ callicles est animal, & nō est non animal. sensus est, & cum hoc, q̄ non confert hæc conditio ad concludendum illud, quod volumus concludere, & est, q̄ callicles est animal, & non est non animal, et fortasse non erunt duæ enuntiationes veræ. Deinde dixit: neq̄ cōsimiliter etiam, cum enuntiamus hominem de callicle, & nō callicle, & est enuntiatio non istra vera, conferet hoc ad concludendum id, quod præmanibus habemus. sensus est, neq̄ consimiliter etiam, cum enuntiauerimus terminum medium de minori extremo, & negatione ipsius, & erunt duæ enuntiationes veræ, conferet hoc ipsi. Et posteaq̄ mentionem fecit, q̄ subiectum differt a prædicato in hoc, quoniam cū ponitur hæc conditio in prædicato, non verificantur de subiecto duo opposita ipsius, hoc est prædicatum, & negatio ipsius, & modus iste verificat in subiecto, hoc est prædicato prædicati de ipso, & contradictorio ipsius: adduxit causam de hoc, hoc est de differentia subiecti in hac re ad prædicatum: & dixit: Causa autem in hoc est, quoniam cū terminus maior sit prædicatum, enuntiat bitor de medio termino, & de alijs a medio: quoniam prædicatum vt plurimū est vniuersalius subiecto. sensus est, & causa, vt distinguatur prædicatum in hac dispositione a subiecto, est, quoniam prædicatum prædicatur de subiecto, & de eo, a quo negatur subiectum: quoniam prædicatum vt plurimum est vniuersalius subiecto, atqui de subiecto non potest prædicari prædicatū per se, & negatio ipsius: quoniam ab omni, a quo negatur prædicatum, negatur etiā subiectum, quia subiectum respectu prædicati est tanq̄ pars. Et dixit: præterq̄ q̄, si hæc conditio est in medio termino, non confert nobis ad concludendum illud, quod præmanibus habemus. sensus est, & non verificabitur prædicatio prædicati de subiecto cum prædicatione eiusdem de negatione ipsius, hoc enim fit in se consequentibus conuertibilibus, & hæc sunt, in quibus prædicata sunt propria, & definitiones.

Omne autem asserere, aut negare demonstratio ad impossibile accipit: & hæc neq̄ semper vniuersaliter, sed quantum sufficiens est. sufficiens autem est in genere. dico autem in genere, vt circa quod genus demonstrationes fert, quemadmodum dictum est & prius.

Dixit Arist. Consimiliter etiam enuntiatione dicēte, quod de omni verificatur altera pars contradictoriorum, vtetur demonstratio tendēs ad impossibile, neq̄ vtetur ipsa secundum viam vniuersalitatis: sed cū eam contraxerit ad singulas materias, sollicita erit circa demonstrationem ipsarum: quemadmodum præcessit in sermone.

Posteaq̄ enuntiauit unum locorum, in quo utimur enuntiatione dicente, q̄ duo contradictoria non aggregantur simul: mentionem facit de secundo loco, & est, cum utimur illa in monstratione ducente ad impossibile. cumq̄

cumq; hæc enuntiatio sit ex enuntiationibus vniuersalibus, & iam posuerit, q̄ artes vtuntur enuntiationibus appropriatis: narrat, q̄ vsus consimiliter etiam istarum enuntiationum vniuersalium erit fm̄ modum, cuius potentia est potentia appropriati. Et dixit: neq; vtetur ipsa fm̄ viam vniuersalitatis: sed cum eam contraxerit ad singulas materias, sollicita erit circa demonstrationem ipsarum. Sensus est, sed cum contraxerit illā ad vnam quāq; materiam ex materijs, de quibus sollicita est circa demonstrationem ipsarum, hoc est de materia, quæ appropriatur arti, & hoc, quemadmodum illud, quod dixit in propositionibus communicantibus pluribus artibus vna: quemadmodum propositio dicens, q̄ æqualia vni inter se sunt æqualia. Sed differentia inter hoc genus & genus primum est, quia hæc appropriatur alicui arti, hoc est, quæ dicit, q̄ duo opposita non congregantur: & est ars Logicæ. sed hoc aliud genus propositionū non appropriatur alicui arti. & propterea hoc dicitur per communicationem nominis absolute: et non est alterum sic, & causa in hoc est: quoniam primum non appropriatur arti, & hoc appropriatur arti, & hoc, quoniam ipsius vniuersalis aliquid est, quod appropriatur arti vniuersali, & ipsius aliquid est, quod non appropriatur arti penitus, & in hoc cecidit dubitatio præcedens.

In communibus principijs communicare sibi inuicem scientias: & quo pacto Dialectica in hoc ab alijs differat. Quæ interrogationes scientiarum sint proprie, & quæ non sint scientiales. Mathematicarum scientiarum commendatio, et quo pacto syll's ampliari possit, assumendo & indirectum, & in latus. Ca. XII.

Communicant autem omnes scientiæ sibi inuicem secundum cōmunia. cōmunia autem dico, quibus vtuntur, tanquam ex his demonstrantes, sed nō de quibus monstrant, neque quod monstrant. Et Dialectica omnibus, & si aliqua vniuersaliter tētet monstrare cōia: ut q̄ omne asserere, aut negare: aut q̄ æqualia ab æqualibus: aut talium nōnulla. Dixit Arist. Enuntiationibus vero vniuersalibus vtuntur omnes scientiæ. & itelligo per enuntiationes vniuersales, res, per quas monstrantur prædicata inesse subiectis, non prædicata fm̄ se, neq; subiecta. Et ars Dialecticæ habet hoc oneris, vt monstrat reliqua: & nulla ipsarum sollicita est in hoc, nisi scientia vocata Sapientia.

Intelligit per omnes scientias, omnes artes demonstratiuas. Et dixit: & itelligo per enuntiationes vniuersales, res, per quas monstrantur prædicata inesse subiectis, non prædicata fm̄ se, neque subiecta. itelligit per hoc dispositiones rerum logicalium, quæ sunt vera vna, & hoc, qm̄ nouū est, q̄ p̄ eas non monstrat quid est prædicatū fm̄ se, neq; quid est subiectū. Cumq; ars Dialecticæ & ars primæ Philosophiæ considerent de principijs artis Logicæ, & auferant errores cadentes in ipsa, dixit: Et ars Dialecticæ habet hoc oneris, vt monstrat reliqua: & nulla ipsarum sollicita est in hoc, nisi scientia vocata Sapientia. Cumq; consideratio vtrarūq; ipsarū in ipsis, & in reliquis dispositionibus vniuersalibus diuersificetur, cœpit docere modū diuersitatis ipsarum.

Dialectica vero non est ita determinantū quorundam, neque generis alicuius vnius.

non enim interrogaret. demonstrantem enim non est interrogare, eo quod oppositis existentibus non monstrauit idem. monstratum est autem hoc in ijs, quæ de syllogismo.

Si vero idem est interrogatio syllogistica, & propositio contradictionis: propositiones autem secundum vnam quāq; scientiam, ex quibus syllogismus fm̄ vnam quāq; scientiā, erit utiq; aliqua interrogatio scientialis, ex quibus, qui fm̄ vnam quāq; proprius fit syll's.

Dixit Arist. Atqui Dialecticæ ars non intendit modum rei appropriatæ, neque consimiliter et̄ habet subiectum determinatū, sed nihil aliud curat, nisi vt ponat propositiones suas per interrogationem, & insidietur ipsis ab illo, qui interrogatur. demonstrator autem non habet ita formam suam. non enim vtitur extremis contradictionis ad monstrandum quæsitum suum: quoniam quæsitum suum, quod intēdit monstrare, est vnum. & hæc res iam manifestata fuit in libro Syllogismi.

Interrogatio autem, & syll's, & propositio, quæ accipitur ex contradictorio, non differunt, neq; variantur inter se: & propositiones utique, quæ ponuntur in scientijs proportionatis, & appropriatis vnicuiq; ex quibus est demonstratio super aliqua re, conuertuntur, & fiunt interrogatio.

Dixit, q̄ differentia inter artem Dialecticæ, & inter artem Iudicij est, etsi communicent in consideratione rerum vniuersalium: qm̄ ars Dialecticæ non intendit per inquisitionem finem determinatum alium a Dialectica, præter victoriā ipsam, sed ars Iudicij intendit finem determinatum, qui est scientia entium t̄ per suas maximas causas, & in eo q̄ sunt entia: Amplius, quoniam ars Dialecticæ nō habet subiectum appropriatum, sed ars Iudicij habet subiectum appropriatum: & hoc est ens absolute, hoc est, in eo q̄ est ens. atqui ars Dialecticæ considerat ens, vtrouis modo contigerit, ex parte, quæ ipsa cōsiderat de entibus t̄ per modum probabilitatis, probabilitas autē cōsequitur ens absolutum, quemadmodum cōsequitur ens contractum, et ipsa considerat de omnibus subiectis artium demonstratiuarum particularium, & vniuersalis ipsarum, quæ est ars Iudicij. Et posteaq; narrat, q̄ ars Dialecticæ non assequitur intentionem determinatam, neq; habet subiectum determinatum, adduxit signum super hoc, & dixit: sed nihil aliud curat, nisi vt ponat propositiones suas per interrogationem, & insidietur ipsis ab illo, qui interrogatur. Sensus est, & cū non habeat subiectum determinatum, neq; intentionem determinatam, est causa, vt accipiat propositiones suas, quas ponit per syllogismum, fm̄ q̄ fateatur ille, qui interrogatur de hoc, non fm̄ rem in se: sed per Deū per aliquā cām, quæ sit causa, quare faciat hanc operationem, ac si velit, q̄ hæc operatio significet, q̄ non habet subiectum determinatum, neq; intentionem determinatam in quæsito, hoc est determinatum per se extra intellectum. Et verbum, ponere, significat super acceptione propositionum admittarum: & potest significare super petitione: & potest significare super acceptione propositionum admittarum p̄ modum Dialecticæ. Atqui cum dixit: & insidietur ipsis: est Log. cū cōm. Auer. V iij dictio

* al. l. venef ipsas, & sic in cōm.

† Ab. se. Et nō ē dīa, ne q̄ dīferimē t̄ ter eas de l. interrogatiōe, & syll's, & p̄missa, quæ

§ Per artē Iudicij intelligit scientias Metaphysicam. tal. l. fm̄ vna mō suarum causarum.

† Ab. se. fm̄ vulgus. vulgus autē cōmprehendit

dictio metaphorica, quoniam enim interrogator vult inpedire interrogatum, & tentat ipsum, vt concedat propositiones, quæ conferunt ipsi ad destruendum illud, quod intendit destruere, ideo vocauit hanc operationem insidias: insidie enim sunt operatio erroris, & deceptionis. Deinde dixit: demonstrator autem non habet ita formam suam, non enim vitur extremis contradictionis ad monstrandum quæsitum suum: quoniam quæsitum suum, quod intendit monstrare, est vnum. & hæc res iam manifestata fuit in libro Syllogismi. sensus est, & demonstrator non accipit propositionem per hunc modum, hoc est per interrogationem, quoniam qui consueuerunt adducere propositiones per hunc modum, vtuntur hoc ad ratiocinandum extrema contradictionis, hoc est aliquando per aliquem syllogismum, & aliquando per aliquem alium syllogismum, quoniam respondens iam fatetur in relatione ad quæsitum aliquod rem aliquam, & fatetur ipsius contradictorium postea. sed demonstrator non vitur in ratiocinio suo extremis contradictionis: quoniam intendit ex vtriusque ipsorum, quod verum est, & hoc est, quod voluit, cum dixit: quoniam quæsitum suum, quod intendit monstrare, est vnum. & intelligit verum. Et inquit: & hæc res iam manifestata fuit in libro Syllogismi. sensus est, quoniam ipse præmisit partem sermonis ibi de dicitur inter propositionem demonstratiuam & dialecticam, & perfecit hoc in lib. Dialecticæ.

Et cum dixit: Interrogatio autem, & syllogismus, & propositio, quæ accipitur ex contradictorio, non differunt, neque variantur inter se: intelligit de duabus artibus, Dialectica & Demonstratiua, quod non est differentia inter syllogismum demonstratiuum & dialecticum in forma sua, neque etiam differunt, quod vnicuique earum non sufficiat una partium contradictionis: quinimo vtriusque ipsarum sufficit vna partium contradictionis, & construit ipsam, & destruit aliam. Et hoc est, quod voluit, cum dixit: & propositio, quæ accipitur ex contradictorio. sensus est, quod vtriusque duarum artium vitur propositione dicente, quod duo contradictoria non aggregantur simul, quemadmodum vitur syllogismo perfecte figuræ, hoc est concludente. Et dixit: & propositiones vtriusque, quæ ponuntur in scientiis proportionatis, & appropriatis vnicuique, ex quibus est demonstratio super aliqua re, conuertuntur, & fiunt interrogatio. sensus est, quod iam incipit magister, & ponit ipsas apud discipulum positione, absque eo, quod interroget ipsum eas, vt doceat ipsum, notificando eas illi. & aliquando interrogat ipsas ab eo per modum euidentie, & vt acquiescat sibi ipsi. & hoc est, quod voluit, per dictionem conuersionis: hoc est, per conuersionem ipsius de enuntiatione ad interrogationem. Et cum dixit: appropriatis vnicuique: sensus est, vnicuique naturæ ex subiectis, quæ pertractant artes, iam enim monstratum fuit, quod propositiones demonstratiuæ habent hanc dispositionem.

Planum igitur, quod non omnis interrogatio geometrica fuerit, neque medicinalis: similiter autem & in alijs: sed ex quibus, aut monstratur aliquid, de quibus Geometria est: aut ex eisdem monstratur Geometria, quemadmodum Perspectiua. consimiliter autem & in alijs. & de his quidem & rationem subiiciendum ex geometricis principijs, & conclusionibus.

Dixit Arist. Videtur autem, quod non oportet Geometram respondere cuiusque interrogationi, de qua fuerit interrogatus, neque Medicina cum consilij est: & consilij præcedet res in quacumque scientia: sed debet Geometra respondere, cum

interrogatus fuerit de descriptionibus consequentibus res geometricas, aut descriptionibus consequentibus res, quæ sunt altiores Geometra. quemadmodum scientia Perspectiuorum. & consimiliter oportet artificem cuiuscumque scientie, & sermo de interrogationibus perspectiuus, & perfectio causæ ipsarum pertinet ad artificem Geometriæ, secundum quod ponuntur sub subiecto ipsius.

Dixit: Videtur autem ex eo, quod dixit de conditionibus quæstorum demonstratiuorum, & propositionum demonstratiuarum, cum proponunt, cumque demonstrator iam interrogetur, quod non debet respondere cuiusque interrogationi, de qua interrogatur, vt in exemplo, non oportet Geometram respondere cuiusque interrogationi, qua interrogatur in Geometria, neque Medicum consimiliter etiam, neque aliquem ex reliquis artificibus scientiarum: neque ad ipsum attinet quæcumque interrogatio contigerit. Causa autem in hoc est: quoniam dixit, quod oportet quæsitum demonstratiuum, et propositiones esse essentielles, accidunt autem aliquando Geometriæ res non essentielles, cumque interrogatus fuerit Geometra de illis, non oportebit ipsum respondere, quemadmodum si interrogatus fuisset, an figura circularis sit melior reterrogatus fuerit de descriptionibus consequentibus res geometricas: intelligit accidentia essentialia subiecto per se, de quo considerat. Et cum dixit: aut de descriptionibus consequentibus res, quæ sunt altiores Geometra: quemadmodum scientia Perspectiuorum: ita cecidit in textu, vnde traductum fuit, oportuisset autem dicere, inferior quæ scientia Geometriæ, quemadmodum scientia Perspectiuorum. nisi intelligatur per altiore, dignior, scientia enim Geometriæ est supra scientia Perspectiuorum, & scientia Perspectiuorum sub ipsa. & hoc significat, quod Geometra interrogatur de causis rerum apparentium in scientia Perspectiuorum, ex parte qua sunt ipsius causæ, atque conueniens est hoc, cum prædicet de ipsis, ex parte qua sunt conclusiones apud eum. & interrogat de ipsis ipse Perspectiuus, vt illas ponat causas, & propositiones. Et propterea dixit: & sermo de interrogationibus perspectiuus, & perfectio causæ ipsarum pertinet ad artificem Geometriæ, secundum quod ponuntur sub subiecto ipsius. sensus est, atque interrogat de ipsis Geometra ab artifice Perspectiuorum, exempli gratia: quoniam sunt conclusiones consequentes subiectum suum.

Et inuenit locus istius capituli in alia traductione sic: Planum igitur, quod non erit omnis interrogatio scientie Mensurarum, neque scientie Medicinæ, & consimiliter in alijs: sed eorum, per quæ ostenduntur per demonstrationem res de scientia Mensurarum: aut eorum, quæ monstrantur per demonstrationem mensurarum, quemadmodum res Perspectiuorum, & consimiliter in rebus alijs. & sic in hoc possibile est, quod exhibeat causam ex principijs scientie Mensurarum, & conclusionibus. Et hæc res, quam exposuimus in hoc capitulo, est in hac traductione manifesta. Et cum dixit: sed eorum, per quæ ostenduntur per demonstrationem res de scientia Mensurarum: aut eorum, quæ monstrantur per demonstrationem mensurarum: est locus sermonis sui in traductione secunda, loco illius, quod dixerat in altera traductione: sed debet Geometra respondere, cum interrogatus fuerit de descriptionibus consequentibus res Geometricas, aut descriptionibus consequentibus res, quæ sunt inferiores Geometra, quemadmodum scientia Perspectiuorum. Et dixit: & sic in hoc possibile est, quod exhibeat causam ex principijs scientie Mensurarum, & conclusionibus.

& conclusionibus. sensus est, q̄ omne illud, quod est sub scientia Geometriæ, potest exhibere in arte sua causam per illas res, quæ sunt in scientia Geometriæ, aut principia, aut conclusiones. & loco huius est, quod dixit in alia translatione: & sermo de interrogationibus perspectiuis, & perfectio causæ ipsarum pertinet ad Geometriam, s̄m q̄ ponuntur sub subiecto ipsius.

De principijs vero rationem nō subijciendum Geometriæ, in quantum Geometriæ. con-
10 similiter autem & in alijs scientijs. Neq̄ igitur omnem interrogationē vnusquisq̄ scientificus interrogare debet; neq̄ tomne interrogatum respondere de vnoquoq̄: sed quæ s̄m scientiam determinata sunt. Si autem disputabit cum Geometriæ, in quantum Geometriæ, sic, manifestū q̄ bene, & si ex his aliquid mon-
stret: si autem non, non bene.

Dixit Aristot. Sermonem de principio artis Philosophiæ non debet Geometriæ ponere, in eo q̄ est Geometriæ, & consimiliter reli-
20 quarum scientiarum, de ijs, quæ transcendūt ipsam Geometriā. Oportet igitur, vt non interroget vnusquisq̄ sciens de quacūq̄ re contigerit: neq̄ consimiliter etiam debet respondere de quacunque re contigerit: sed oportet
30 vtq̄, vt ordinet responsonem de ipso, cum interrogatus fuerit de re appropriata arti suæ, & scientiæ suæ. Et propterea, cum inuenitur aliquis in via Geometriæ, & tradit aliquā rem geometricam, & in sua via vtitur monstratio-
nibus geometricis, ordinata erit operatio ipsius, & recta. quod si progressus fuerit per aliam viam, non erit operatio ipsius recta.

87 Cum oporteat omnem artificem inquirere de rebus essentialibus, quæ sunt subiecta artis suæ, & subiecta ar-
40 tum sint diuersa: igitur nō debet artifex vnus artis inquirere de eo, de quo inquit artifex alterius artis, neq̄ vt principijs, quibus vtitur alia: nisi per Deum eo modo, quo prædiximus: & hoc, cum vna artium accipiat principia ab alia arte, & profecto, cum non erit hæc cō-
munitas inter duas artes, igitur non communicabunt speculantes de ipsis aliquo modo: quemadmodum se
50 habet dispositio scientiæ Geometriæ cum scientia Philosophiæ. Et propterea dixit: Sermonē vero de principio artis Philosophiæ non debet Geometriæ ponere, in eo q̄ est Geometriæ, & consimiliter reliquarum scientiarum, de ijs, quæ transcendūt ipsam Geometriam. hoc
est non exhibebit artifex Geometriæ sermonem de re non geometrica, & quod dicitur in hoc textu, est per se
notū. Et cū dixit: & propterea, cū inuenitur aliquis, vsq̄ ad id, quod dixit, non erit operatio ipsius recta: hæc est
ratio probabilis respōdens rationibus veris, vt s̄m eius consuetudinem annectat rationes probabiles ostensio-
nibus demonstratiuis.

Planum autem, q̄ neq̄ redarguit Geometriam, nisi s̄m accidens. quare non erit in non
geometricis de Geometriæ disputandum: latebit enim prauè disputās. cōsimiliter autem
& in alijs scientijs se habet.

Quoniam autem sunt geometricæ interrogations, s̄ sunt ne igitur & non geometricæ:

Et iuxta vnāquancq̄ scientiam, quæ secundum ignorātiā + qualem nam geometricæ sunt: Et vtrum s̄m ignorātiā syllogismus, qui ex
oppositis syls, aut paralogismus? Secundum Geometriam vero, aut ex alia arte, vt musica
est interrogatio non geometrica de Geometriæ. coalternas vero coincidere existimare,
10 geometrica quodammodo, & non geometrica alio modo.

Dixit Aristot. Notū autem est, q̄ Geometriæ non potest manifestare s̄m modum istum, nisi manifestatio, quam assequitur, sit per viā
accidentis. & oportet s̄m hanc ratiocinationem, q̄ non procedat res in Geometriæ cum
hominibus, qui nō enuntiant in arte Geometriæ. si enim ita aliquis fecerit, procedent res
per viam non rectam, & incurrent errorem. & quemadmodum in arte Geometriæ, ita &
in reliquis artibus. An videbis, quæadmodum innouantur à Geometriæ interrogatio-
nes non geometricæ, & in vnaquaque scientiarum fient etiam interrogationes s̄m igno-
rantiam? Et si est hoc, an videbis ignorantiam in ipsa appropriatam propter formam syllo-
gismi, aut propter materiam ipsius? Et inter-
rogatio non geometrica aut annectitur arti
20 Geometriæ, aut annectitur alij arti. quemadmodum cū interrogat Geometriæ interrogations
musicas: & quemadmodum cū interrogat, an lineæ æquidistantes coincident, & interrogatio ipsius per modum quendam
annectitur arti Geometriæ, & per modum
alium non annectitur ipsi.

Dixit: Notum autem est, q̄ Geometriæ non potest
manifestare s̄m modum istum, nisi manifestatio, quam
assequitur, sit per viam accidentis. sensus est, q̄ artifex
Geometriæ non potest mentionem facere de interro-
gationibus, quæ non appropriantur arti suæ, neq̄ ma-
nifestare, quid rectum, & quid obliquum in ipsis: nisi
hoc sit per viam accidentis sibi, non s̄m q̄ est Geometriæ, & hoc fit, si acciderit Geometriæ, q̄ habeat cognitio-
nem de scientia, cui appropriatur illa interrogatio, hoc
50 est ex parte, qua est artifex alterius scientiæ, hoc est, nō
quod voluit, cum dixit: per viam accidentis. Deinde dixit: & oportet s̄m hanc ratiocinationem, q̄ non procedat sermo in Geometriæ cum hominibus, qui nō enuntiant in arte Geometriæ. sensus est, cum stabilierit non oportere Geometriam inquirere de rebus extraneis ab arte sua, sequitur inde, q̄ non oportet eum habere sermonem de Geometriæ cum eo, qui non est artifex Geometriæ, q̄ si habebit sermonem, inducet ad hoc, vt lo-
60 quatur de rebus extraneis ipsi Geometriæ, & hoc non faciet ipsum assequi, quemadmodum dixit, nisi intricationem & errorem. Causa autem in hoc est: quoniam cum aliquis speculatur de re aliqua propter accidentia extranea non essentialia, sequitur apud ipsum res & oppositum ipsius in re vna eadem secundum dispositionem ipsius, & incidit in intricationem & errorem.

Et postea q̄ præcepit hæc præcepta artifici Geometriæ: notū facit, q̄ ipsa sunt cōia omnibus artificibus scientiarum: & dixit: An. videbis, quemadmodum innouantur
Log. cū cōm. Auer, V iij à Geometriæ

† al. aliquæ
Geometricæ
sunt.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

ad Geometra interrogationes non Geometricæ, & in vnaquaq; scientiarum. sensus est, an videbis, quemadmodum sunt in Geometria interrogationes Geometricæ, ita etiam sunt in ea interrogationes non Geometricæ. & sunt in vnaquaq; sciã, s. q; sunt interrogationes rectæ, & interrogationes, quæ sunt erroneæ. Et cū dixit: fient etiam interrogationes s; ignorãtiã: hoc est negatur ab ipsis scientia appropriata illi arti, aut s; viã æqualitatis, aut s; viã negationis simpliciter. & si erunt geometricæ, dicemus ipsas non geometricas: & si erunt naturales, dicemus ipsas nō naturales. Et posteaq; dubitauit hanc dubitationem, & quæsiuit hanc quæstionem in artibus notis, quæsiuit quæstionem aliam, et dixit. Et si est hoc, an videbis ignorãtiã in ipsa appropriatã propter formã syllogismi, aut propter materiam ipsius: hoc est, si inveniuntur quæstiones falsæ in quacuncq; arte: & hæc sunt, de quibus dixit, q; dicuntur ignorãtiã in illa arte s; dispositionem æqualitatis: falsum quod accidit ipsis, est res, quæ accidit artibus, aut propter peccatum in syllogismo, hoc est in forma ipsius, aut propter peccatum in propositionibus. Et posteaq; quæsiuit has duas quæstiones, quæsiuit quæstionẽ tertiam, & dixit: Et interrogatio nō geometrica, aut a nnectitur arti Geometriæ, aut annectitur alij arti. sensus est, & interrogatio, quæ non proportionatur ipsi arti, quemadmodum interrogationes non geometricæ, aut monstratur ex eo, quod in arte Geometriæ appropriatur speculatori illius sciãtiæ, aut ex eo, quod appropriatur alij arti, quemadmodum interrogatio, de qua dicit, q; est non geometrica, eo q; est ex scientia Musicæ: aut interrogatio, de qua dicitur, q; est non geometrica, eo q; est erronea in Geometria: quæadmodum iterrogatio dicens, si lineæ æquidistantes protraherentur in infinitum, an coinciderent: Et hoc est, qd significauit, cū dixit: quæadmodum cū interrogat Geometria interrogationes musicas. sensus est, ac si diceret de ipsis, q; sunt nō geometricæ. Deinde dixit: & quemadmodum cū interrogat, an lineæ æquidistantes coincident. sensus est, q; hæc interrogatio dicitur consimiliter etiam, q; est interrogatio non Geometrica, propter falsum, quod est in ipsa. Et posteaq; manifestum factum fuit id, de quo dicitur, q; est non geometricū s; dispositionem, qua est ex alia arte: narrat qualiter se habet res in interrogationibus, de quibus dicitur, exempli gratia, q; sunt non geometricæ per modum secundum: & hæc sunt interrogationes falsæ, quæ fiunt in artibus ex rebus essentialibus: quemadmodū quod interrogauit artifex Geometriæ, an lineæ æquidistantes coincident. Et dixit: & interrogatio ipsius per modum quædam annectitur arti Geometriæ, & per modum alium non annectitur ipsi. sensus est, hic secundus modus interrogationum, quæ non dicuntur esse appropriatæ propter falsum, quod est in ipsis, modo aliquo est geometricus, & modo alio non geometricus. sunt enim ex geometricæ, eo quod compositæ sunt ex rebus geometricis: non geometricæ vero, eo quod sunt falsæ. interrogationes nanque, quæ sunt compositæ ex rebus geometricis, non negantur a Geometria negatione vniuersali.

tricam, in qua non est connexio in arte Geometriæ penitus: quemadmodum dicimus de quibusdam rebus, q; non habent vocem, eo q; priuantur voce omnino. & in quibusdam locis dicitur interrogatio non geometrica, eo q; non annectitur arti Geometriæ: & si annectitur, male annectitur. & pars secunda ponitur sub partibus ignorãtiæ in parte forti, contraria veritati.

Posteaquam quæsiuit, an fieri possit, vt innoventur interrogationes in vnaquaq; scientia atq; arte, negat ab illa scientia: quemadmodum fit in Geometria interrogatio nō geometrica: & q; si fiat, erit dispositio eius, quod dicimus, q; sunt nō geometricæ s; dispositione, qua annectuntur arti Geometriæ: & hæc sunt interrogationes, quæ priuantur scientia, quæ est in illa arte: aut ex parte, qua annectuntur alij arti: quæadmodum quod interrogauit artifex Geometriæ per interrogationes musicas: et q; si dicamus ipsas nō geometricas, eo q; priuantur scientia, quæ est in illa arte, igitur hoc accidet in arte propter formã syllogismi, aut propter materiam ipsius: incœpit respondere primæ interrogationi, quæ erat, cū dicebamus, interrogationes non geometricæ s; quot modos dñr? Et inquit: cū autem dispositio interrogationum non geometricarum sit s; duos modos, quemadmodum & dispositio vocis. sensus est, atqui interrogationes non geometricæ dicuntur s; duas intentiones: vna quarum est, cū fuerit geometricum erroneum: altera vero, cū non est ex sciãtia Geometriæ, quemadmodum dicitur nō vocale s; duas intentiones: quarum vna est, cū habuerit vocem aduersam: secunda vero, cū non habuerit vocem omnino. Et dixit: & pars secunda ponitur sub partibus ignorãtiæ in parte forti, contraria veritati. sensus est, q; opinio erronea in Geometria, quæ est vnum ex ijs, de quibus dicitur non geometricū, ponitur sub ignorãtia, cui proportionatur habitus, & dispositio, non per ignorãtiã, quæ priuatur scientia, sed quæ est scientia erronea. & propterea dicit de ipsa, q; est contraria veritati, & dicitur de alia, q; est priuatio veritatis. Quodq; ignorãtia diuidatur in has duas partes, est notum per se.

In Mathematicis vero non est similiter paralogismus, quoniã medium est semp, quod duplex. de hoc enim omni, & hoc rursus de alio dicitur omni: quod autem prædicatur nō dicitur omne. hæc autem sunt, ac si intellectu ne viderentur. In rationibus vero latet, nunquid omnis circulus figura: si vero describerit, planum, quid autẽ, carmina circulus: manifestum, quod non sunt.

Dixit Arist. Atqui in Mathematicis nō est malitia syllogismi procedens hac via: qm̄ dius terminus in ipsis est duplex. & nō est mediis terminus duplex, & de ipso existimat, q; est duplex. & hoc, qm̄ terminus maior prædicat de medio toto, et mediū prædicatur de minore toto: atqui prædicatum non dñr totum. & dispositio hæc est dispositio ipsius in intellectu: quemadmodum dispositio eius, quod inspicitur. Error autem ponitur in causa materierum. quemadmodum quando interrogauit Geometram, an ne omnis circulus figura: et dixit, ita:

Duplex enim hoc, quemadmodum irrhymicum: & alterum quidem non geometricum, eo q; non habet, quemadmodū irrhymicum: alter vero, eo q; male habet, & ignorãtia hæc, & q; ex talibus principijs contraria.

Dixit Arist. Cū autem dispositio interrogationum nō geometricarum sit s; duos modos, quemadmodum & dispositio vocis: dicemus igitur interrogationem non geometricam

τὸ ἀρρυθμικὸν
μὴν, ἀβσῶς
ῥυθμικὸν &
ῥυθμικὸν

*al. l. soni: &
ita inferius.

Ab
ca
fac
tam

Vide
Eten
cap

ita: quoniam descripsit circulum descriptio-
ne manifesta. & dixit ipsi, oratio numerosa est
circulus, & non est figura.

90 Quoniam vnum ex his, quæ quæsiuit, fuit, an causa
erroris cadentis in scientijs sit forma syllogismi, aut ma-
teria ipsius: coepit respondere ex hoc, & dixit: Atqui in
Mathematicis nõ est malicia syllogismi procedens hac
via, quoniam terminus medius in ipsis est duplex, hoc
est, quia medius terminus in Mathematicis s̄m syllogif
10 m̄ semp̄ est duplex, verbo & r̄: hoc est, q̄ semper est
vnus et idem, communicas ambabus extremitatibus,
non autem vnus verbo, & nõ re. Et accidit, ut medius
terminus nõ sit duplex, & existimet̄ de ipso, q̄ sit vnus
in vtrifq; simul, & ideo sequat̄ error: quæadmodũ acci-
dit hoc in multis alijs à Mathematicis: hoc est, q̄ existi-
maĩ, q̄ in eorũ syllõ duplicet̄ bis vna, eadẽq; res, in eo q̄
est medius terminus, atqui duplicat̄ idẽ verbũ, & non
erit terminus medius in ipso duplex: quemadmodum,
quod dixit, & de ipso existimat̄ q̄ ẽ duplex. Et dixit: &
hoc, qm̄ terminus maior prædicatur de medio toto, &
medium prædicatur de minore toto. sensus est, & cau-
sa, q̄ non accidat in Mathematicis error, est: quoniam
medius terminus in ipsis inuenitur bis, absq; eo q̄ acci-
dat in his error, & existimetur de eo, quod non est vnũ,
q̄ sit unum, cumq; acciperit medium terminum dupli-
cem bis, non erit ibi locus erroris, et hoc, quoniam cum
terminus maior prædicetur de omni medio, & medius
de omni minore, & erit medius terminus cum hac di-
spositione: sequitur igitur ex necessitate, q̄ terminus
maior prædicetur de minore, igit̄ propter hanc causam
non accidit in Mathematicis error. Et cum dixit: acqui
prædicatum non dicitur totum: sensus est, q̄ non est ex
conditionibus conclusionum, q̄ ponatur vniuersalitas
in prædicato duarum propositionum acceptarum: vni-
uersalitas namq; est conditio in subiecto. Et posteaquã
narravit, q̄ error in syllogismo non accidit in Mathe-
maticis, ex parte qua terminus medius sit semper du-
plex, verbo & re: quodq; non accidit error in Mathe-
maticis ille, qui accidit in reliquis scientijs: adduxit cau-
sam hoc, & dixit: et hæc est dispositio ipsius in intellectu
quemadmodum dispositio illius, quod inspicitur: vsq;
ad finem eius, quod scripsimus. sensus est, & causa, ob
quam non fallit nomen æquiuocum in Mathematicis
ita, vt existimetur, q̄ medius terminus sit duplex in syl-
logismo, & non est duplex, est, quoniam res mathema-
tica in intellectu sunt, quemadmodum res, quæ inspi-
citur extra intellectum: hoc est, q̄ illę sunt apud demon-
stratorem, quemadmodum sensibilia apud sensum. Et
causa in hoc est, quoniam intellectus abstrahit eas à ma-
teria, quia igitur sunt s̄m hanc dispositionem in intelle-
ctu, in tempore, quo speculatur de ipsis, non accidit in-
tellectui, q̄ erret in ipsis propter dictionem: quemad-
modum non errat sensus in rebus, quas inspicit, hoc est
appropriatis ipsi, & hoc, quoniam intellectus vtiq; er-
rat, & existimat res multas eẽ vnã vt plurimum, qm̄
dictio est vna, cum non fuerint differentie earũ rerum
apud ipsum manifestæ. Et causa in hoc est fallacia ma-
teriet̄ in ipsis, atqui cum non fefellerit ipsarum materia,
non accidit in ipsis error: quoniam intellectus manife-
stabit differentias ipsarum, quemadmodum manifestat
60 sensus differentias rerũ, quas sentit in actu. Vt in exem-
plo, si aliquis esset sollicitus, t̄q; Geometra erraret, eo q̄
diceret, an ne oratio numerosa est circulus? hoc est, qm̄
diceret, an ne oratio numerosa est circulus? hoc est, qm̄
terrare faceret ipsum, & existimare, q̄ oratio numero-
sa est figura, ille autem prompte diceret ipsi, q̄ oratio
numerosa non est circulus s̄m intentionem, qua decla-
rauit circulum in arte Geometriæ. Et nõ ascribetur

ei hic error, quoniam descriptio circuli geometrici con-
sistit in intellectu suo, de quo speculatur, hoc est, quæ di-
cit de ipso, q̄ est figura comprehensa à linea circũferen-
tiali, cui accidit in medio punctus, à quo omnes lineæ
exeuntes ad circumferentiam sunt æquales. Cum vero
dixit: & dixit ipsi, oratio numerosa est circulus, & non
est figura: intelligit q̄ Geometra diceret sic interroga-
tor. Et cum dixit: quoniam descripsit circulum descri-
ptione manifesta: sensus est, quoniam ipsa descriptio
est manifesta, non ascribetur Geometra hic error.

Non oportet autem instantiam in ipsum
ferre, si sit propositio inductiua, quemadmo-
dum enim neq; propositio est, quæ non est
in pluribus, nõ enim erit in omnibus: ex vni-
uersalibus autem syllogismus: planum quod
neq; instantia, eadem. n. propositiones, & in-
stantie, quam. n. fert instantiã, hæc fieri potest
propositio, aut demonstratiua, aut dialectica.

Dixit Arist: Et non oportet instantiam fer-
re per propositiones inductiuas, quoniam de-
monstratio vtiq; est ex propositionibus vni-
uersalibus: propositiones autem vniuersales
sunt, in quibus aggregatur conditio vniuer-
salis, & oportet instantiam sic habere formam
suam: qm̄ propositio, et instantia sunt res vna.
instantia namq; est propositio: & propositio,
aut est demonstratiua, aut dialectica.

Dixit: Et non oportet instantiam demonstratiuam in
artibus esse instantiam particularem, hoc est per con-
tradictoria, sed per contraria, cumq; instantia, quæ fue-
rit per inductionem, sit per propositionem particula-
rem, accipit loco particularium inductiuas: & dixit:
Et non oportet instantiam ferre per propositiones in-
ductiuas, quoniam demonstratio vtiq; est ex propo-
sitionibus vniuersalibus. sensus est, quod non oportet,
cum instat s̄m viam demonstrationis, vt dubitet per
instantiam particularem, & hoc, quoniam destructio,
quæ efficitur cum hac dispositione, erit separata, & ac-
cipiet in syllogismo suo propositionem particularem:
sed in demonstratione non accipitur propositio particu-
laris, & non est differentia inter demonstrationem con-
struentem & destructem, cum sint vnius dispositionis.
Et dixit: propositiones autem vniuersales sunt, in qui-
bus aggregatur conditio vniuersalis. sensus est, & in-
telligi per propositiones vniuersales, eas, in quibus ag-
gregatur conditio vniuersalis, quod definiuit in libro
Syllogismi. Atqui dixit hoc, vt distingueret inter duas
intentiones, hoc est inter v̄e, de quo pertractatur hic,
& vniuersale, de quo pertractatur in libro Syllogismi.
Cũ vero dixit: & oportet instantiam sic habere formam
suam: sensus est, cũ instantia sit syllogistica demonstra-
tiua: cũq; demonstratio cõponatur ex propositionibus
vniuersalibus: oportet itaq; instantiam cõsimiliter esse
ex propositionibus vniuersalibus. Et dixit: & oportet
instantiam sic h̄re formam suam: qm̄ propositio, & in-
stantia sunt res vna, intelligit, q̄ propositio, cuius vsus est
in instantia, & propositio, cuius vsus est in constructio-
ne, sunt unum secundum rem, atqui uocatur constructi-
ua, aut destructiua in relatione ad conclusionem. Et cũ
dixit: instantia namq; est propositio: & propositio aut est
demonstratiua, aut dialectica: sensus est, q̄ sequitur ex
hoc, vt instantia diuidatur his duabus diuisionibus: hoc
est, quod ex ipsa sit demonstratiua, & ex ipsa sit diale-
ctica: & sit in demonstratiuis conditio demonstrationis,
& in dialecticis conditio dialecticæ.

Contingit

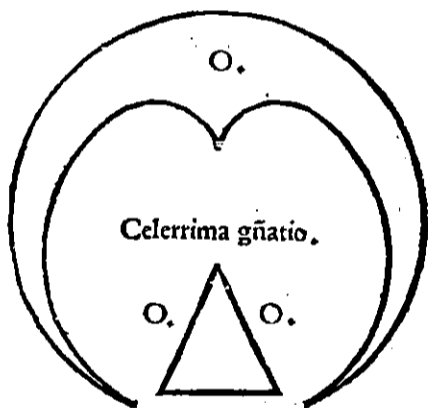
Vide p hoc
Arist. 2. top.
non longe a
principio:
ibi: Ampli-
problema p
põnẽ facien-
tem sibi ipsi
instare.

Contingit autem quosdam non syllogizari
ce dicere, eo q̄ ex vtriusq̄ consequentia acci-
piunt: quemadmodum & Caneus facit, q̄
ignis in multiplicata p̄portione. etenim ignis
celeriter gignitur, vt ait: & hæc est proportio.
sic autem non est syllogismus, nisi celerrimā,
proportio sequatur multiplex: & ignem ce-
lerrima ī motu proportio. Aliquādo quidem
igitur non contingit syllogizare ex acceptis:
nonnunquam vero contingit, sed non videt̄.

Dixit Aristo. Atqui accidit error in aliqui-
bus rebus propter formam syllogismi, cum
accipitur medius terminus, qui prædicatur de
duabus extremitatibus per affirmationem:
quemadmodum quod fecit Caneus, cū mon-
strauit, q̄ ignis sit in p̄portione multiplicata.
existimauit enim ipse, q̄ ignis generatur cito:
& quod est in multiplicata proportione, ge-
neratur cito. sed s̄m istum modum non erit
syllogismus, nisi per Deum conuertantur ter-
mini ad se inuicem, ita, vt quod est in multi-
plicata proportione, conuertat̄ cum eo, quod
generatur cito: & ignis conuertatur cum eo,
quod generatur cito. Igit̄ in aliquo tempore
fieri poterit syllogismus ex istis propositioni-
bus, & in aliquo tempore non poterit.

ponitur ex mathematicis: et accidit in rebus mathema-
ticis in proportione multiplici, vt cito fiat additamen-
tum, s̄m hunc numerum, ita vt excedat in hoc addita-
mento reliquas proportiones. Quemadmodum dicitur
de quodam viro, qui petijt à quodam rege, vt sibi exhibe-
ret pro mercede sua frumenti grana in numero mul-
tiplicato per numerum domorum ludi scachorum. &
recusauit hoc rex, postq̄ ei inde proueniebat premium
nimis magnū. Et hic ur quasi composuit syllogismum hunc in
modum, ignis generatur cito: & proportio multiplica-
ta ḡnatur cito: igit̄ ignis cōponitur ex proportione mul-
tiplicata. Et dixit: sed s̄m istum modum non erit syllo-
gismus: hoc est concludens in omni materia, quemad-
modum declaratum fuit ī libro Syllogismi, cumq̄ hæc
complicatio concludat per affirmatiua conuertibilia,
hoc est per propositiones, quarum prædicata sunt pro-
pria, aut definitiones, dixit: nisi per Deum cōuertantur
termini ad se inuicem. Deinde adduxit exemplum de
cōuertibilibus ex syllo, in quo accidit error huic viro,
& dixit: ita, vt qd est in multiplicata proportione, cōuer-
tat̄ cum eo, quod generatur cito. sensus est, neq̄ veri-
ficatur apud eum, qui vult concludere ex hoc syllogis-
mo, q̄ ignis est in multiplicata proportione, vsquequo
verificetur apud ipsum conuersa propositionis dicen-
tis, q̄ multiplicata proportio generatur cito: quæ est, q̄
omne, quod generatur cito, est in multiplicata propor-
tione. cū enim verificata fuerit hæc proportio, conue-
rtemus ipsi, q̄ ignis generatur cito: & cōcluditur nobis
ex hoc in prima figura, q̄ ignis est in multiplicata pro-
portione: hoc est, q̄ generatur ex numeris, qui sunt s̄m
proportionem multiplicem. Atqui cū dixit: & ignis
cōuertatur cum eo, quod generatur cito: hæc conuersio
non attingit ad eum, qui vult, q̄ concludatur ex his
propositionibus, q̄ ignis est in multiplicata proportio-
ne: atqui attingit hæc illi, qui vult concludere, q̄ multi-
plex proportio est ignis: ac si posuisset in hoc cōuer-
sionem istam, quæ pertinet ad eum, qui intendit mon-
strare, q̄ hæc est definitio ignis: quoniam ex conditio-
nibus definitionis est, q̄ conuertatur cum definito. Et
cū dixit: Igitur in aliquo tempore fieri poterit syllogis-
mus ex his propositionibus, & in aliquo tempore non
poterit. sensus est, quod tempus, in quo erit possibile,
vt fiat syllogismus ex duabus affirmatiuis in secunda
figura, est, cū acciderint ipsi syllogismo in hoc tempore
duæ conditiones: quarum vna est, q̄ illa prædicata, quæ
accipiuntur in propositionibus, conuertantur: secunda
vero, q̄ sciat ipsa conuerti, aut per scientiam primam,
aut per syllogismum. & tempus, in quo non potest fieri
hoc, est, cū deficit vna cōditio vtriusq̄ syllogismi,
aut ambæ istæ. Cumq̄ intentio syllogismi concludentis
per formam suam sit concludere in omni materia, ideo
non posuit Arist. duas affirmatiuas in secunda figura.
& numeravit cas inter species non concludentes: quo-
niam cōclusiones in ipsis non sunt propter formam syl-
logismi, sed sunt propter propositiones ipsius, quæ est
res accidens formæ ipsius.

Hæc Caneus
rō in secūda
figura ex se
nihil astruit,
q̄ syllogismus
est ex duabus
affirmatiuis:
astruit autē,
quia cū ter-
mini, medi-
us et maior, s̄t
conuertibi-
les, reduci
potest ad pri-
mam.

Multiplicata proportio. Ignis.

Posteaq̄ docuit, q̄ error aliquando cōtingat in scien-
tijs propter ipsas propositiones s̄m se: quemadmodum
cū existimatur, q̄ terminus sit vnus s̄m rem in dua-
bus propositionibus, ex quibus componitur syllogis-
mus, & non est vnus s̄m rem: quodq̄ hoc non accidit
in Mathematicis, nisi vt in paucis: cepit narrare, q̄ er-
ror consimiliter etiam accidit in scientijs propter formā
syllogismi: quemadmodum cū cōcluditur conclusio ex
duabus affirmatiuis in secunda figura. Et hoc est, quod
significauit, cū dixit: cū accipitur terminus medius,
qui prædicatur de duabus extremitatibus per affirma-
tionem. intelligit per duas extremitates, extremitatem
maiolem, et minorem, hoc est subiectū quæsitū, & præ-
dicatum ipsius. Deinde posuit exemplum de hoc, et di-
xit de eo, quod accidit cuidam ex Antiquis celebrato
apud ipsos. & hoc, quoniam vir iste vidit ignē cito ad-
dere, hoc est cito grandescere, cū apud ipsos causa eius,
quod accidit in entibus naturalibus, sit id, quod accidit
in rebus Mathematicis: quoniam natura apud ipsos com-

Si autem impossibile esset ex falso verum
monstrare, facile vtiq̄ esset resolvere: conuer-
tere enim ex necessitate. Sit enim A ens: hoc
autem existente, hæc sunt, quæ noui, q̄ sunt,
vt B: ex his itaq̄ monstrabo, q̄ illud est.

Dixit Arist. Atqui si non posset monstrari
verum ex propositionibus falsis, facilius vtiq̄
esset resolutio per contrarium: quoniam con-
clusiones, & propositiones conuerterentur
æqualiter. Quemadmodum si esset cōclusio,
in qua

*Hæc. sc. mul-
tiplicari.

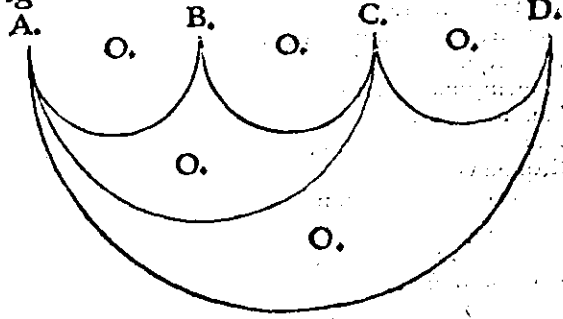
in qua est litera A, vera, essent propositiones, per quas monstratur, in quibus est litera B, vera. & cum essent istae verae, esset & ipsa vera.

93 Dixit: Atqui verum esset, qd concluderet secunda figura ex duabus affirmatiuis fm formā suam, si omnes propositiones verae conuerterentur. & si conuerterentur, non posset monstrari per ipsas aliquod verum ex propositionibus falsis, quoniam haec consimiliter etiam est propositio vera: hoc est, qd in quocunq; loco uera est propositio, vera est conclusio. & si conuerteretur, esset consimiliter vera, cū vera esset conclusio. Dicit itaq; qd si non posset monstrari verum ex propositionibus falsis, facilius utiq; esset resolutio per contrarium. Intelligit p resolutionem per cōtrarium, resolutionem quaesitorum in propositiones primas, per quas monstratur quaesita illa. Atqui vocauit ipsam resolutionem per cōtrarium: quoniam resolutio est duarum specierum: resolutio rei in alias res, qd ex quibus componitur compositione naturali: & resolutio in ea; ex quibus componitur fm naturam, & haec resolutio ea est, de qua verificatur cōtrarium compositionis, & propterea dictum fuit de ipsa, qd est resolutio per contrarium, id est per contrariū compositionis, ad distinguendum inter ipsam & inter resolutionē aliā. Et postea qd narrauit, qd si forte essent propositiones omnes conuertibiles, hoc est ipsae verae, qd resolutio in contrarium esset facilius, & esset exitus ipsius facilis: adduxit causam in hoc, & dixit: quoniam conclusiones & propositiones conuerterentur aequaliter, hoc est, quod, cū esset conclusio ex propositionibus ueris, quando ipsa conclusio esset, sequeretur ex eo, quod ipsa esset, ipsas propositiones esse, & si esset res ita, esset existentia propositionum ex positione conclusionum facilis, hoc est propositionum construētū ac destruentium, & esset deductio syllogismi per modū resolutionis leuis, & hoc, quoniam cū manifestū esset, qd existentia propositionum esset per se ex existentia conclusionum, cū posita esset aliqua conclusio, sequeretur ex necessitate, ut cōstaret nobis propositio, ex qua sequitur primo illa conclusio: ita ut, etsi illae propositiones non essent primae, facile tamen constarent nobis inde propositiones illae, ex quibus sequeretur facile illae propositiones: et sic procederemus, vsquequo deueniremus ad primas. Atqui, si res se habeat in cōtrarium huius, hoc est, qd non sequatur ex positione conclusionis positio conclusionum uerarum, quae concluderunt eam, sequitur itaq; iam oppositū huius apud nos: hoc est, qd cū posuerimus conclusionem, quaerendae sunt propositiones, ex quibus sequitur conclusio illa. & quoniam hoc est ex pluribus propositionibus vna, erit inuentio ipsarum difficilis: et tanto magis, si res in ipsis se habuerit in contrariū, qd ipsa exposcat, si necessario sequat conclusionem. & hoc, quoniam cū posuerimus conclusiones positas, maxime apparebūt nobis propositiones. nunc aut res se habet in contrariū: hoc est, qd cū ponimus propositiones, apparet nobis conclusio, & quoniam propositiones, quae sunt cum hac dispositione, non sunt nobis notae, neq; determinatae, difficilis est ipsarum inuentio. & difficilis esset etiam inuentio conclusionis, per cōtrarium qd res se habeat, si propositiones sequeretur ex conclusione posita, eo. n. qd ipsa esset posita, apparerent nobis propositiones apparentia manifesta, & hoc est notum per se.

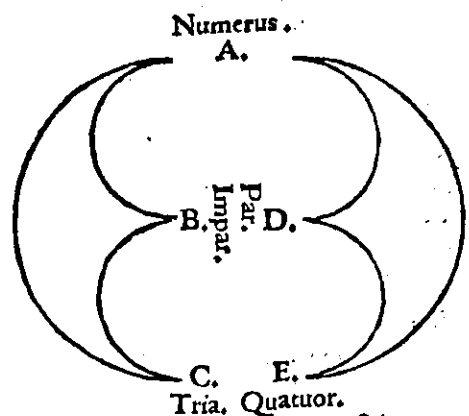
in infinitum. Et in latus: f vt A, & de C, & de E. vt est numerus quantus, vel & infinitus; hoc, in quo A: impar numerus quantus, in quo B: numerus impar, in quo C: est igitur A de C. & est par quantus numerus, in quo D: par vero numerus, in quo E: est igitur A, de E: Dixit Aristo. Differunt autem mathematica à dialecticis: quoniam in mathematicis resolutio per contrarium est facilius. & hoc, qm praedicatum in ipsis non est per accidens, sed definitiones. Atqui diuersificantur consimiliter etiā res mathematicae à rebus dialecticis: quoniam mathematicae non addunt per medium: sed illarum additamentum erit, cū accepta fuerit res, quae iam monstrata fuit per demonstrationem, et monstrantur per ipsam ea, quae sunt posterius. Quemadmodum si acciperetur A, quod iam monstratū fuit: & monstraret per ipsum B; et per B monstraret C: & per C monstraretur D, & in hunc modum successiue semper. Aut per accidēs: quemadmodum si poneremus, in quo est litera A, quātitatem, aut inaequale: & poneremus, in quo litera B; numerum imparem simpliciter, hoc est quicunq; impar fuerit: & in quo litera C, numerum imparem: igitur A de C. cū igitur sit consimiliter etiam numerus par simpliciter de ipso, aut quicunque numerus fuerit, in quo est litera D: & hic numerus par, in quo est litera E: igitur A de E.

† Cod. mul. leg. vt A de B, sed male. & ideo loā. Gr. dicit legēdū esse, vt A de B, & de D.

* al. l. augēt * al. l. cremētū, & ita facius

Auctio, assumēdo p dūc dūm.

Auct. p numero le. qd tatem.

Auctio in latus.

Auct. p numero impari accipit septenarium.

Conuertuntur autem magis quae sunt in mathematicis: quoniam nullum accidens accipiunt, (sed & hoc differunt ab ijs, quae sunt in disputationibus) sed definitiones. Augētur autem non per media, sed eo qd assument. Vt A de B; hoc autem de C: rursus hoc de D: & hoc

Postea qd exposuit, si essent propositiones conuertibiles, qd resolutio per contrarium esset facilis, cepit docere, qd propter hanc causam resolutio in mathematicis est facilius, qd in dialectica, eo qd propositiones mathematicae sunt vt plurimum definitiones, & definitiones sunt conuertibiles.

94

conuertibiles. Et dixit: Differunt autem mathematica à dialecticis, vsquequo dixit: & hoc, quoniam prædicatum in ipsis non est per accidens, sed definitiones. Sensus est, & propter hoc diuersificantur mathematica à dialectica, eo quod resolutio in mathematicis est facilius, quàm sit in dialectica. & hoc, quoniam propositiones in mathematicis sunt definitiones conuertibiles, & in dialectica accidentia vniuersalia, & accidentia non sunt conuertibilia. Et dixit: Atqui diuersificantur consimiliter etiã res mathematica à rebus dialecticis, quoniam mathematica non addunt per medium. Sensus est, atqui diuersificatur mathematica à dialectica in constructione syllogismi, eo quod propositiones, quibus vtimur in demonstrationibus mathematicis non multiplicantur per media. & hoc, quoniam propositiones mathematica sunt propositiones immediatæ: sed quibus vtimur in dialectica, sunt mediatae, quemadmodum si monstraretur quæsitum aliquod in dialectica ex propositionibus, & monstraretur in mathematicis per propositiones secundum consuetudinem suam, propositiones erunt in illis syllogismis dialecticis plures, quoniam propositiones illæ erunt mediatae: & erunt propositiones in dialectica plures, quàm in mathematicis. Et postea quæ narravit, quod syllogismi demonstratiui diuersificantur à dialecticis per hanc dispositionem, quoniam propositiones non sunt mediatae: cœpit docere, quomodo fiat additamentum in propositionibus, in quibus non inuenitur medium. & hoc est additamentum, quod est in demonstratione: & dixit: sed illarum additamentum erit, cum accepta fuerit res, quæ monstrata fuit per demonstrationem, & monstratur per ipsam ea, quæ sunt posterius, quemadmodum si acciperetur A, quod iam monstratum fuit: & monstraretur per ipsum, B: & per B monstraretur C: & per C monstraretur D, & in hunc modum successiue semper. Sensus est, atqui additamentum propositionum in demonstratione est additamentum, in quo non inuenitur medium: quoniam ipsum monstratur, exempli gratia, per duas propositiones immediatas: deinde monstratur per hanc rem monstratam res alia ab ipsa: et hoc siue annectatur rei conclusiue alia res, qualis est ipsa, quæ consimiliter etiam monstraretur per propositionem, quæ non sit mediata, hoc est nota per se, & concludatur ex ipsa conclusio: deinde accipiatur hæc conclusio, & fiat in ipsa, quod factum fuit in prima. Et hoc est, quod voluit, cum dixit: quemadmodum si acciperetur A, quod iam monstratum fuit: & monstraretur per ipsum, B: & per B monstraretur C: hoc est, quod per propositionem vnã monstraretur res vna. Et per id, quod dicit, quemadmodum si acciperetur A, quod iam monstratum fuit: & monstraretur per ipsum, B: & per B monstraretur C: intelligit cum eo, quod est manifestum per se, aut iam monstraretur cum alio. Et potest esse, quod acceperit A, loco syllogismi, & B loco conclusionis: præter quod cum dixit: & per B monstraretur C, non significabit ipsum C, quod conclusio sit ex vna propositione: monstratio, n. est per binas propositiones. & fieri non potest, vt non existimemus in sermone ipsius aliquem defectum. Et postea quæ perfecit exemplum de illo, quod est post primum monstratum, cœpit monstrare, quomodo ostenditur monstratum primum: & ait: Aut per accidens: quemadmodum si poneremus, in quo est litera A, quantitatem, aut inæquale: & poneremus, in quo est litera B, numerum imparem simpliciter, hoc est, quicumque impar fuerit: & in quo est litera C, numerum imparem: igitur A de C. Sensus est, & modus, quo monstramus primum immediatum, quod posuimus radicem respectu eius, quod est post ipsum immediatum, ipse est, vt accipiamus A loco prædicati monstrati primi, hoc est conclusionis primæ, & loco mediæ termini B, & loco termini minoris C. Deinde posuit loco A, ex materijs quantitatem: & loco B, numerum

imparem simpliciter: et loco C numerum imparem determinatum, ac si diceret septenarium ad maiorem manifestationem, & complicaretur syllogismus hunc in modum, septenarius est numerus impar: & numerus impar est quantitas: concluditur, quod septenarius est quantitas. atqui posuit exemplum in his propositionibus, quæ non est inter ipsas medium. Atqui voluit, quod demonstratio utatur medijs in multis speciebus syllogismi, quemadmodum si efficeretur in duabus figuris, aut pluribus figuris duabus: & non utatur in syllogismo vno medijs, quæ ingrediatur inter propositiones syllogismi. Atqui dixit: Aut per accidens: quoniam si poneretur res aliqua, per quam monstraretur conclusio aliqua in secunda figura ac tertia, iam vtrique monstraretur conclusio posita primo in figura prima, & efficerentur in quæsito vno tres figura: igitur duplicarentur figurae in hoc. & hoc totum ex propositionibus immediatis, sed in Dialectica propositiones, per quas construitur syllogismus, sunt mediatae.

De demonstrationum Quod, & Propter quid speciebus, ac differentijs. Cap. XIII.

Quod vero differt, & propter quod scire, primum quidem in eadem scientia. & in hac dupliciter. Vno quidem modo, si non per immediata efficiatur syllogismus: non enim accipitur prima causa: scientia vero ipsius propter quid secundum primam causam.

Dixit Aristo. Iam vero differt demonstratio, si est res, à demonstratione, propter quod est res, primo quidem in eadem scientia. & hoc duobus modis. Quorum vnus est, quoniam demonstratio si est res, fit ex propositionibus mediatis: & in hac non inuenitur causa propinqua: demonstratio autem propter quod est res, fit per causam propinquam.

Postea quæ docuit condiciones propositionum demonstrationis simpliciter, & docuit item ipsarum species ac perfectionem, ac etiam ipsas interrogationes: vult docere differentiam inter condiciones propositionum demonstrationis simpliciter & modos demonstrationis existentia tantum: & hi sunt, qui vocantur signa. Scitum igitur dignum, quod demonstrationes sunt trium specierum: demonstratio simpliciter, quæ exhibet existentiam & causam simul, & demonstratio existentia, quæ exhibet existentiam tantum: & demonstratio causæ tantum, cum fuerit existentia nota. Quod autem demonstrationes diuidantur secundum has tres partes, notum est per se. quoniam ignotum monstratur per res, inter quas est consequentia essentialis: cumque consequentia essentialis sit secundum duas consequentias, aut vt prius consequatur rem, aut vt posterius sequatur ex re: oportet, quod rei existentia monstratur, aut per prius, quod exhibeat causam & existentiam ipsius, aut per posterius, quod exhibeat existentiam tantum. Atqui demonstrationes causarum tantum sunt earum, quæ componuntur ex causis, ex quibus sequitur existentia causarum ex necessitate, & causæ non sequuntur ex causatis. & propterea cum posita fuerint causata, necesse est, vt illæ causarum species sint eorum causæ: iam vero monstrabimus quomodo sunt causæ. Atqui demonstrationes simpliciter componuntur ex causis, ex quibus sequuntur causata per se. Et hæc diuisio demonstrationum est res per se nota: hanc enim posuere omnes homines istius artis: præter quod ipse Abē Sena, qui mentionem fecit de demonstratione existentia, & existimauit quod est demonstratio non vera, & voluit hoc, cum dixit, quod posteriora

† Ab. se. non esset euidens. esset. n. conclo. ex vna pmissa. com. demonstratio autem sit ex duabus pmissis. lac. verole. vi. Burana, sed putat locum esse mendosum.

Dem. res. dicitur.

† al. fin. h. dicitur. cōtra. n. dicitur. exist.

†posteriora cōposita ex rebus prioribus non constant esse essentialia rebus prioribus, nisi cū constiterit causa, propter quā cōstat posterius ex priori. Vt in exēplo, fieri non pōt, ut constitemus ad monstrandū augmētū luminis lunæ fm figurā lunarem, esse essentialē ipsi, nisi constiterit causa in hoc, scilicet q̄ luna sit sphaerica figurā. cumq; res ita sit, non verificabitur nobis monstratio, q̄ sit figurā sphaerica, quoniam lumen ipsius augetur fm figuram lunarem: augmentum enim hic ēē notius, figura vero ignotior, q̄ si res se haberet i contrarium, tam vtiq; accideret demonstratio existētiæ & causā simul: hoc est, q̄ monstraretur lumen ipsius auge-ri fm figuram lunarem, quoniam est sphaerica figurā. Et dixit, q̄ si non cōsideremus in hac dīpositione prædicationem accidentium de subiectis suis, nō erit apud nos differentia inter propositiones, quæ componuntur ex accidentibus essentialibus, hoc est, quarum prædicata sunt accidentia essentialia, & inter propositiones, quæ cōponuntur ex accidentibus, quæ manifesta sunt per sensum, quod sunt in toto subiecto, præter cōsiderationem p̄portionis essentialis inter ipsa & inter subiectum, vt in exemplo, omnis coruus est niger, & omnis nix alba. exempla enim horum accidentium non sunt essentialia, neq; necessaria: quoniam non est impossibile, vt inueniatur coruus aliquis albus. Exemplum huius, si creuisset quispiam in aliqua regione, in qua nō reperiret niger, neq; puenisset fama de ipso illuc: enuntiaret vtiq; huiusmodi enuntiationē, q̄ omnis homo est albus, cumq; inductio non fuerit sufficiens, q̄ accidens sit necessarium subiecto suo: igitur ex necessitate sequitur, q̄ non constet accidens, quod sit essentialē subiecto suo in omni tempore, quoniam non constet eius causa, cumq; causa ipsius fuerit ipsum quæsitum, hoc est id, quod sit ignotum, sequitur, vt propositiones signi non sint essentialia, cumq; nō sint essentialia, nō erunt demonstratiua, & consimiliter videtur dicendum esse de specie, quæ cōponitur ex causis longinquis. Dicamus autem nos, si verificatio, quæ fit de accidente essentiali subiecto, quæ est ex parte causæ appropriatæ ipsi, est verificatio magis perfecta, q̄ verificatio, quæ fit de accidente essentiali, quod inest subiecto ex parte naturæ subiecti, hæc p̄fecto est res necessaria. Quod si non cōsideremus accēs ēē essentialē subiecto, nisi cū cōsiderauerimus eam, p̄ quam est in hoc subiecto, hæc quidem est res non uera, sed cōsideramus vtiq; accēs esse essentialē, propterea q̄ coniungitur naturæ subiecti, & hoc siue ipsi et subiecto, siue generi suo essentiali: hoc est, q̄ cōsideramus vniuersalitatē accētis & sui oppositi generi ipsius subiecti propinquo: hoc est, quod diuidit per hoc accidens, & suum oppositum diuisione prima, quemadmodum supra diximus in descriptione accidentium essentialium. Huius autē rei est signum: quia in huiusmodi accidentibus sufficit, vt accipiatur ipsum subiectum, & si non appareat in illis causa ipsius. Et hæc est differentia inter propositiones essentialia & inductiuas: hoc est, cū non cōsiderat intellectus necessitatē acceptionis subiecti i definitione accidentiū, sunt propositiones inductiuæ: & nihil prohibet, vt inueniatur aliquando subiectum ipsarum, denudatum ab hoc accidente. Sed quemadmodum diximus, dicendum est, q̄ huius veritas est infra veritatem, quam assequimur, cū cōsideramus causam ipsius in hoc subiecto. Et p̄ hoc demonstrationes signorum sunt magis deficientes in verificatione ipsius existētiæ, quàm demonstrationes causarum, sed & si sint magis deficientes, q̄ illi defectus tamen, qui accidit illis, non extrahit eas à genere demonstrationum. Atqui non dicimus, q̄ nigredo corui sit essentialis coruo, neq; albedo cygni ipsi cygno: propterea quia nigredo non comprehenditur in natura cor-

ui, neq; in genere suo propinquo, quod est animal. si. n. comprehenditur in genere suo, esset ex accidentibus essentialibus ipsi, & alleret anima, q̄ omnis coruus absq; dubio sit niger, atqui quod necessarium est in huiusmodi rebus, est, q̄ anima non cōsideret essentialia in ipsis, viquequo cōsideret causam. Et propterea fuit dictum, q̄ si creuerit homo fm viam naturalem in locis alborum, ex parte, qua non visus fuerit aliquis niger, neq; fama peruenit de aliquo, nihil prohibet, vt enuntiet enuntiationem, quæ dicat, q̄ sit omnis homo albus, & q̄ non sentiat aliquis homo niger. Et Abē Sena quidem deceptus fuit, eo q̄ inuenit t̄ manifestum defectum, propter cōsiderationem, quæ est, quod accidens essentialē inest subiecto propter causam ipsius, & inest etiam ipsi propter vniuersalitatē ipsius in subiecto: & existimauit, quod vniuersalitas ipsius in subiecto non præstet veritatem: quod q̄ non est differentia inter ipsam, & propositiones inductiuas, in quibus inueniuntur omnes species subiecti, absq; eo, q̄ cōsideret intellectus p̄portionem essentialē inter vtraq; ipsa, sed dixit, q̄ intellectus nō enuntiat, quod accidens comprehenditur in natura subiecti, nisi vtiq; cōsideret, q̄ ibi est aliquid, quod sit causa vniuersalitatē istius accidentis in hoc subiecto, q̄ si nondum constet sibi illud, quid sit, quomodo inquiremus cognitionem ipsius: Cumq; declaratū sit hoc, iam reuertamur ad partem expositionis vbi eramus, cū dixit: Iam vero differt demonstratio, si est res à demonstratione, propter quid est res, primo quidem in eadem scientia, & hoc duobus modis. sensus est, & differt quidē demonstratio, quæ tradit existētiā rei, à demonstratione, quæ tradit causam ipsius, duobus modis diuersitatis, quorū vnus est, diuersitas, quæ est inter vtrasq; ipsas in vna scientia: & hæc est diuersitas, quæ est fm naturam, altera vero diuersitas, quæ est inter ipsas, est, cū vna ipsarum fuerit in scientia vna, & altera in scientia alia: hoc est, vt sit quæ exhibet existētiā rei, in scientia vna, & quæ causam, in scientia alia. Atqui diuersitas in vna scia erit, quemadmodum diximus, per vnum duorum modorum, quoniam demonstratio existētiæ est duarum specierum: quarum vna est, demonstratio, si est res, hoc est, quæ exhibet existētiā tantum: species vero altera constat ex causis longinquis, demonstrationes vero causarum sūt ex propositionibus, quæ sunt causæ propinque. Hæc igitur species diuersitatis differre facit demonstrationes causarum à demonstrationibus existētiæ, & hoc est, qd voluit, cū dixit: duobus modis. Quorū vnus est, q̄ demonstratio si est res, fit ex propositionibus mediatis, & in hoc non inuenitur causa propinqua.

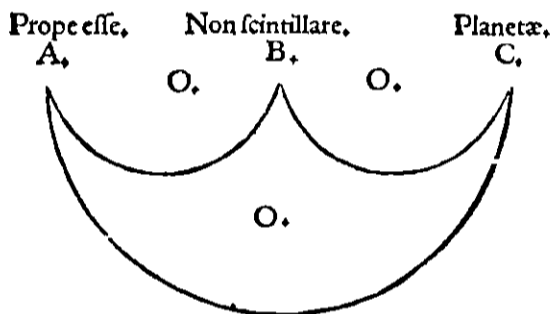
Alio autem, si per immediata quidem, sed non per causam, sed per notius eorum, quæ conuertuntur, nihil enim prohibet eorū, quæ conuersim prædicantur, notius aliquādo esse, quod est nō causa, quare erit per hoc demonstratio, vt quod planetæ prope, per id, q̄ non scintillant. Sit in quo C, planetæ: in quo B, non scintillare: in quo A, prope esse. verum itaque B de C dicere: planetæ enim nō scintillant, sed & A de B: quod enim non scintillat prope est. hoc autem acceptum sit per inductionem, aut per sensum, necesse igitur A inesse ipsi C, quare demonstratum fuit, q̄ planetæ prope sunt. Hic igit̄ syl̄s non ipsius p̄pter quid, sed ipsius quod, est, nō. n. propter nō scintillare, prope sunt, sed p̄p̄ea quia prope sunt, nō scintillant.

Dixit

† Ab. te. cō-
 monstratiōis
 illius imper-
 fedionem,

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

Dixit Arist. Modus autem alius est, q̄ demonstratio si est, fiat ex propositionibus intermediatis: pr̄ter q̄ quod media erunt ex causatis, quæ conuertuntur cum suis causis æqualiter, aut per ea, quæ sunt notiora. & hoc, quoniam nihil prohibet, q̄ demonstratio si est, sit ex causatis notioribus, q̄ suæ causæ, aut ex causatis, quæ conuertuntur cum suis causis æqualiter. quemadmodum demonstratio, q̄ stellæ errantes sunt propinquæ nobis, quoniam non scintillant. Sit igitur in quo est C, erraticæ: & in quo est B, non scintillare: & in quo est A, prope nos. verum est igitur dicere B de C, & hoc, quoniam erraticæ non scintillant: & similiter A de B verum, non scintillatâ enim sunt prope nos. huius autem propositionis veritas apparet per inductionem, aut per sensum. iã igitur monstratum fuit, q̄ stellæ errantes sunt prope nos. Sed hic syllogism⁹ nō est propter quid est res. quoniam causa propinquitatis suæ non est, quia non scintillant, sed quia sunt prope nos, non scintillant.

Demō ip-
sius q̄, p̄ ime-
diata quidē,
non tñ p̄ cau-
sam, sed per
conuertitiã
noti⁹, cãsum
scilicet.

Postea q̄ docuit differentiam inter vnã ex speciebus demonstrationum existentia, & hæc est, quæ componitur ex causis longinquis, & inter demonstraciones causarum: cepit docere differentiam, quæ est inter speciem secundam demonstrationum existentia, & inter demonstraciones causarum: & ipsa est, in qua monstratur prius per posterius eo, hoc est ex accidentibus rei, sibi appropriatis. Et dixit: Modus autem alius est, quod demonstratio si est, vsq̄ ibi: per ea, quæ sunt notiora. sensus est, modus alter, per quem diuersificatur demonstratio causæ ab altera specie ex speciebus demonstrationum existentia, est: quoniam hæc species demonstrationis, hoc est demonstratio existentia, etsi communitur cū demonstratione causæ in eo, q̄ habet propositiones immediatas, differt tñ ab illa, eo q̄ medium in ipsa erit causatum, non causa, & hæc consimiliter etiam erit ex causatis appropriatis, hoc est, quæ conuertuntur per prædicationem cū suis causis, & hoc qñ fuerint ista causata notiora apud nos, q̄ causæ. Atqui posuit conditionem i causato, vt sit appropriatum causæ: quoniam, qñ esset vniuersale, nō sequeretur ex eo, q̄ ipsum esset, q̄ antecedens esset. Et hoc, quoniam consequentia in hac mensura ex antecedente & consequente, & causa & causato inuenitur sm tres species. Aut q̄ sequantur ex se inuicem consequentia æquali, & hoc, cum fuerit causatum notius apud nos, q̄ causa, per illud componitur existentia tantum, deinde possibile est, vt accipiatur causa, & monstratur per ipsam demonstratione causæ existentia causati de subiecto: et fit ibi demonstratio causæ tantum, quemadmodum declarat Arist. postea, q̄

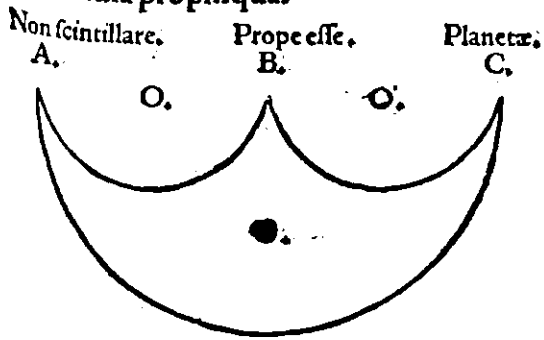
Quot q̄bus-
q̄ modis ex
consequentiã
cãe cū cão
fiant demon-
strationes.

si fuerit causa notior causato, tunc adducetur in hac specie demonstratio simpliciter tantum. Species autem secunda consequentia est, vt sequatur posterius ex prioribus, hoc est causatum ex causa, & non conuertatur res, & in hac specie non adducitur, nisi demonstratio simpliciter tantum: & hoc, cū fuerit causa notior. q̄ si non fuerit notior, non adducetur ibi demonstratio penitus, etsi esset causatum notius apud nos, quia non sequitur ex eo, q̄ vniuersale sit, q̄ appropriatum sit, in rebus se consequentibus: quemadmodum diximus in alijs locis ab hoc. Atqui species tertia est contraria huius, hoc est, vt prius sequatur ex posteriori, hoc est ex causa causatum, & nō conuertatur. & in hoc vsq̄ accidit demonstratio signi tantum. Et postea q̄ dixit, q̄ id, per quod distinguitur hæc species signi a demonstracione causæ, est, vt medium in ipsa sit ex causatis, quæ conuertuntur cum suis causis æqualiter, cū acciderit, q̄ causata, quæ sunt cum hac dispositione, sint notiora q̄ causæ, dixit: & hoc: qñ nihil prohibet, q̄ demonstratio si est, sit ex causatis notioribus, q̄ suæ causæ, aut ex causatis, quæ conuertuntur cum suis causis æqualiter. hoc est, quoniam nihil prohibet, q̄ demonstratio tradens existentiam rei, sit, cum acciderit, q̄ causatum conuertatur cum causa æqualiter: hoc est, q̄ cū ponatur esse, sequatur causam suã esse: & cū hoc, causatum sit notius apud nos, q̄ causa ipsius. Deinde adduxit exemplum huius ex materijs, & dixit: quemadmodum demonstratio, q̄ stellæ errantes sunt propinquæ nobis, quoniam non scintillant. sensus est, quemadmodum qui monstrat, q̄ stellæ errantes sunt propinquiores nobis, q̄ fixæ: quoniam videmus earũ radium non moueri, cū eas inspicimus: quemadmodum cū mouentur radij stellarum fixarum, & hoc est, quod voluit per scintillationem, & hoc, quoniam causa motus radij rei est visus debilitas, & distantia eius, quod videt. sed postea q̄ accidit hoc omni homini in fixis non erraticis, notum est, q̄ causa in hoc est propinquitas erraticum. Et componitur demonstratio signi sic. erraticæ stellæ non mouent radios apud insipientes ipsas: & quod non mouet radios, est propinquum nobis: concluditur igitur, q̄ stellæ errantes sunt nobis propinquæ. Et dixit: huius autem propositionis veritas apparet per inductionem, aut per sensum. sensus est, q̄ omne illud, cuius nō mouetur radius, cū ipsum inspicitur, est nobis propinquum. Planum autem, q̄ hoc est exemplum causæ & causati conuertibilem, quemadmodum dixit. Et cū dixit: Sed hic syllogismus non est, p̄pter quid est res: quoniam causa propinquitatis suæ non est, quia non scintillant. sensus est, & hic syllogismus nō est demonstratio causæ, quoniam medium terminus in ipso accipitur non est causa maioris extremitatis: sed res se habet in contrarium, q̄ maior extremitas est causa medi. & hoc, quoniam scintillatio & motus, qui assumitur medium terminus, non est causa propinquitatis stellarum: sed res se habet in contrarium, hoc est, q̄ propinquitas stellarum est causa, q̄ non scintillant.

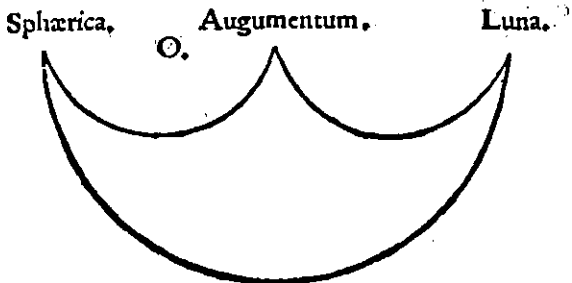
Euenit autem & per alterum monstrari aliter: & erit ipsius propter quid demonstratio. Vt sit C, planetæ: in quo B, prope esse: A, nō scintillare. iest itaq̄ & B ipsi C: quare & ipsi C A: & A ipsi B, non scintillare. & est syllogismus ipsius propter quid: accepta enim est prima causa. Dixit Arist. iamq̄ fieri potest, ut ponamus medium terminũ prædicatum, & habeamus demonstrationem propter quid, & prædicatum medium. Quemadmodum si poneremus in quo C, errantes: & in quo B, prope nos: & in quo

ipsi C
quare
C A

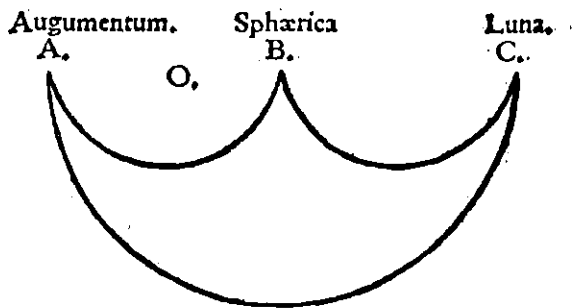
in quo A, non scintillare. igitur B inest ipsi C: et A inest ipsi B: ergo A inest ipsi C. & erit hæc demonstratio propter quid, eo qd medium in ipsa est causa propinqua.

Cum vero positum fuerit medium e contrario, hic erit syllogismus propter quid. & hoc, qm ipsa non est sphaerica p causam augmentationis suæ hac specie augmentationis, sed qa ipsa est sphaerica, suscipit huiuscemodi augmentationes. Sic luna, in quo C: sphaericum, in quo B: augmenta, in quo A. Atqui demonstrationes, quarum media sunt causata, & sunt notiora, & non conuertuntur æqualiter, ipsæ sunt demstrationes. si est res, sed pp quid non.

Sylls ipsius qd, vt & superior.

Sylls ipsius pp quid, & p cam, vt & superior.

97 Cum in hac vna ex speciebus demonstrationum signi, cum monstratum fuerit per eam, causam inesse subiecto, quoniam causatum inest huic subiecto, possibile est, vt accipiatur causa, & ponat medius terminus, et monstratur per ipsam causa, pp qua inest catum ipsi subiecto: & erit hæc demonstratio causæ tantum: qm ex conditionibus demonstrationis causæ tantum est, vt in ipsa sit nota existentia tantum, aut per sensum, aut per signum: cepit docere, quomodo accidet hæc species demonstrationis in demonstratione signi hoc eodẽ exemplo: & ait: iam vero fieri potest, vt ponamus medium terminum: hoc est, qui acceptus fuit medius in signo, prædicatum in quaesito, & hoc est ipsum causatum, & prædicatum in quaesito signi sit medium in syllogismo, quod est ipsa causa, & hoc postea qd monstrauerit per signum, & tradiderit causam existentia causati, cuius existentia tradita fuit per signum, & tunc erit huiuscemodi demonstratio, demonstratio propter qd, hoc est, quæ tradit causam tantum. Atqui accidunt istæ duæ species demonstrationum in rebus, in quibus ignoratur existentia ipsius causæ alicui rei alicuius causati, quæ est in hac ipsa re ab illa causa: & sit causatum illius causæ notæ existentia per se in illa re, & sit notum illa causam inesse illi causato: & incipiet primo monstrare ipsam causam inesse illi rei, per mediu, quo causatum ipsi inest: deinde monstrabit causam, qua istud causatum inest illi rei per illam eandem causam. & hoc plurimum accidit in scientijs Naturalibus.

Rursus quemadmodum lunam monstrant, qd sphaerica, per augmenta, si enim quod ita augetur est sphaericum: augetur autem luna: planu, qd sphaerica. sic igit ipsius quod factus fuit syllogismus. E conuerso autem posito medio ipsius propter quid. non enim propter augmenta est sphaerica: sed quia est sphaerica, accipit augmenta talia. Luna, in quo C: sphaerica, in quo B: augmentum, in quo A. In quibus autem media non conuertuntur, & est notius, quod non est causa, ipsum quidem quod monstratur, ipsum autem propter quid non.

Dixit Arist. Cõsimiliter etiam si construerent, qd luna est sphaerica, per augmenta sua. & hoc, quoniam quod suscipit augmentum per hanc speciem susceptionis, ipsum est sphaericum: luna autem suscipit hoc augmentum: planum igitur, qd luna est sphaerica. & secundum hanc speciem erit syllogismus si est.

Hoc est exemplum specierum signorum, in quibus accidunt ambæ species simul, hoc est demonstratio signi & demonstratio causæ. & hoc, cū fuerit posterius notius apud nos, qd prius, & prius conuertatur cum ipso: hoc est, qd sit ipsi appropriatum. Et dixit: Cõsimiliter etiam si construerent, qd luna est sphaerica, per augmenta sua. sensus est, exemplum vero cõsimiliter etiam eius, in quo ostenditur per demonstrationem prius per posterius, est exemplum vñsitatum apud Astrologos, quo monstrant figuram lunæ sphaericam esse: quoniam augmentum luminis ipsi appropriatum fit per figuram lunarem. Et dixit: & hoc, quoniam quod suscipit augmentum per hanc speciem susceptionis, ipsum est sphaericum: luna autem suscipit hoc augmentum: planum igitur, qd luna est sphaerica. sensus est, & componitur demonstratio hæc, in eo qd luna est suscipiens augmentum cum hac dispositione: igitur est sphaerica: & concluditur in prima figura, qd luna est sphaerice figuræ. Et dixit: Cū vero positum fuerit medium e contrario eius, quod positum fuit in cõplicatione prima: hoc est, qd ponatur medius in hac cõplicatione terminus maior, et maior ponat medius, hoc est ipsum prius: tunc erit demonstratio exhibens causam rei tantum. Exemplum huius: luna est sphaerice figuræ: & quod est sphaerice figuræ, augetur lumen suum cum hac dispositione augmentationis: & erimus constituti super causa, propter quam fit augmentum ipsius cum hac dispositione: ac si diceret, causa augmenti sui cū hac dispositione est, quoniam est sphaerica, non autem augmentum ipsius est causa, vt sit sphaerica. Atqui accepit loco terminorum literas, vt monstraret vniuersalitatẽ sermonis in hoc, & qd id, quod videtur ex hoc, non accidit propter hanc materiam, in qua posuit exemplum, sed accidit propter formam istius speciei demstrationis. Et dixit: Atqui demstrationes,

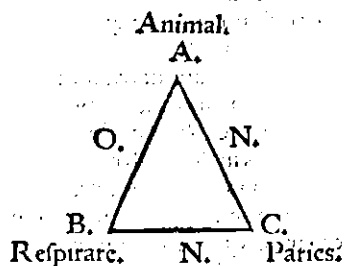
POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

demonstrationes, quarum media sunt causata, & sunt notiora, & non conuertuntur æqualiter, sunt demonstrationes si est res, sed propter quid non, sensus est, atqui species demonstrationis signi, in qua medium est causatum à maiore, quoniam ipse est notior maiore: & non conuertitur cum ipso maior, quoniam est vniuersalior ipso in hac materia non procedet nisi demonstratio signi tantum, non autem demonstratio signi & causæ: quemadmodum procedebat in priori materia, causa autem in hoc est, quoniam maior extremitas prior est vniuersalior medio: & non sequitur ex eo quod ipsa sit, quod medius sit.

Amplius in quibus medium extra ponitur. etenim in his ipsius quod, & non ipsius propter quid est demonstratio. non enim dicitur causa. Vt propter quid non respirat paries: quoniam non animal. si enim hoc non respirandi causa est, oporteret animal esse causam respirandi. ut si negatio causa est ipsius non esse, affirmatio causa est ipsius esse. quemadmodum si hoc, quod est incommensurabilia esse calida & frigida, eius, quod est non sanum esse, hoc, quod est commensurabilia esse, eius, quod est sanum esse. consimiliter autem & si affirmatio ipsius esse, negatio ipsius non esse. In his autem, quæ sic assignata sunt, non contingit, quod dictum est. non enim omne respirat animal. Syllogismus autem sit talis causæ in media figura. ut sit A, animal; in quo B, respirare; in quo C, paries. A igitur inest omni B, omne enim respirans est animal: ipsi autem C nulli: quare neque B C nulli, non itaque respirat paries. Assimilant autem tales causæ his, quæ secundum excessum dicuntur. hoc autem est plus distans dicere medium. ut illud Anacharsidis, quod in Scythiis non sunt tibicines: neque enim vires. Secundum quidem igitur eandem scientiam, & secundum mediorum positionem istæ differentiæ sunt eius, qui est ipsius quod, ad eum; quod est ipsius propter quid, syllogismus.

Dixit Aristoteles. Et etiam demonstrationes, in quibus ponitur medium exiens ab utrisque extremitatibus, sunt demonstrationes si est, non autem propter quid: quoniam non adducunt causam ipsam. Quemadmodum sermo dicentis, propter quid non respirat paries: & respondetur, quoniam non est animal, atqui si esset causa, quare non respirat, quoniam non est animal: causa respirationis esset, quoniam est animal, sed res non est ita: quoniam multa sunt animalia, quæ non respirant aerem. & in summa, cum ipsa causa fuerit causa propinqua, quod non sit res. quemadmodum quod inæqualitas calidi & frigidi sit causa, quod non sit aliquid sanum: igitur æqualitas erit causa propinqua, quod aliquid sit sanum. & secundum hanc similitudinem, si fuerit affirmatio causa, ut res sit: igitur negatio erit causa, ut non sit, sed res, quæ perficiuntur hoc modo, non habent

vias ordinatas. quoniam non propterea quod est animal, respirat. Syllogismus autem, qui fit per huiusmodi causam longinquam, fit in secunda figura. quemadmodum si aliquis poneret in quo A, animal; in quo B, non respirans: & in quo C paries. igitur A inest omni B, animal non est, in eo quod respirat: & A non inest alicui C: igitur B non inest alicui C, ergo paries non respirat. Iam vero sequitur, ut sint huiusmodi causæ secundum modum profunditatis in demonstratione: hoc est ut pueniat in medijs multa elongatio. quemadmodum dixit Anacharsis, quod Scythæ non habent Musicam. & causa in hoc est, quia apud ipsos non sunt diuersoria. Hoc igitur est compendium diuersitatis, quæ est inter syllogismum si est, et inter syllogismum propter quid in vna scientia, & in medijs ipsorum.

Existimatur de hac specie signi, quod sit species secunda ex speciebus demonstrationis signi, quas declarauit à principio istius tractatus. & hoc, quoniam ipse narrauit, quod illius sunt due species: species concludens prius posteriorius, & hæc est ex utrisque, quæ magis attinet ad demonstrationem existentie: species autem secunda concludit posterius per prius, quemadmodum se habet res in demonstratione simpliciter, præterquam quod differunt inter se: quoniam prius in demonstratione simpliciter est causa propinqua appropriata, hic autem est causa longinqua, hoc est mediata, & hæc autem appropriata, aut vniuersalis, et secundum hanc apparentiam sequitur, ut ex ista demonstratione existentie aliqua sit affirmatiua, & aliqua sit negatiua. Quod si ita est, cur dixit Aristoteles, quod hæc species est in secunda figura, et hoc est, quod uoluit, cum dixit: in quibus ponit medium exiens ab utrisque extremitatibus: hoc est predicatum de utrisque simul. Nos itaque sumus iterum duo, aut ut respondeamus, quod negatio, quæ accidit in hac figura, hoc est secunda, est vna ex speciebus demonstrationis existentie, in qua terminus medius est causa longinqua: hoc est, ut asseramus, quod demonstratio existentie, in qua medius terminus est causa longinqua, dicat esse duarum specierum, quarum vna est in prima figura, altera in secunda, aut ut asseramus, quod appareat hanc speciem demonstrationis fieri utique in hac figura, hoc est in secunda, & quod non fiat ex ipsa affirmatiua penitus, propterea quod fit in figura secunda. Cumque hoc ita sit, cur dixit etiam de hac, quod fiat in secunda figura: & quid est, quod prohibeat, quin fiat in prima figura, cum in ipsa sit, quæ concludat vniuersale negatiuum: et hoc totum est, de quo oportet inquirere hoc in loco. Dicamus igitur, quod videtur appropriauisse hoc negocium secundæ figuræ, non autem primæ. quoniam causa negationis essentialis alicuius predicati est separatio causæ essentialis huius predicati ab hac re, à qua negatur hoc predicatum, cumque hoc ita sit, fieri non potest, quin negetur causa à subiecto, à quo uoluerit negari predicatum, si desiderauerimus asserre causam essentialem, & eam propositio

propositio minor negatiua absq̄ dubio, & hoc nō erit, nisi in secunda figura. Vt in exemplo, si mōstrarem, q̄ paries non respirat, quoniam est inanimatus, erit hoc in prima figura, sed inanimalitas non est causa, vt prohibetur respiratio ab ipso per se, & hoc, quoniam si esset ipsi causa per se, vt prohiberetur respiratio ab ipso, esset remotio animalitatis ab ipso causa illi per accidens, hoc est respectu remotiois respirationis, et hoc, qm̄ per existentiam rei enuntiatur existentia substantiæ vnus: & si per enuntiationem existentia ipsius remouetur substantia alia, id est per accidens, ideoq̄, si enuntiat per se remoueri prædicatum aliquod à re vna: igitur res, de cuius existentia enuntiatur existentia istius prædicati, remouetur à re, à qua remouetur hoc prædicatum.

Ad quōnem autem secundam, an scilicet hæc species demonstrationis signi fiat per syllogismos, qui sunt per negationem tantū, an vero fiat per ea, quæ concludunt affirmatiue, videtur, q̄ essentia ipsius ingrediatur syllogismos, qui concludunt negationes: hoc est in secunda figura, vt diximus, q̄ si ingrediatur syllogismos, q̄ concludunt affirmationes in prima, hoc est per accidens, causa autem in hoc est: qm̄ causæ longinquæ nō concludunt existentia prædicati quæ sit primo & per se de subiecto, nisi cum acciderit ipsi, q̄ sit æquale subiecto quæ sit, qm̄, cum est vniuersalius prædicato quæ sit essentia, non est primo, qm̄ conditio prædicati quæ sit est, vt sit æquale subiecto quæ sit: quemadmodum antea declaratum fuit, & consistit etiam, vt plurimum est vniuersalius prædicato quæ sit, cumq̄ est vniuersalius ipso, nō coopratur ei prædicatio maioris extremitatis, quæ est quæ sit prædicatio affirmatiue. Et cōsimiliter, si confiteatur, q̄ ex prædicatis quæ sit aliquod est vniuersalius subiecto, fieri non potest, vt mostrentur huiusmodi prædicata de subiectis per causam longinquam, sed per causam, quæ est æquale prædicato quæ sit, & appropriata, & hoc vtriusq̄ inuenitur in quibusdam causis longinquis. At qui cū monstratur res negata per causam, quantumcūq̄ fuerit longinqua, accipiemus ad existentiam rei istius negatæ veritatem prædicatiois ipsius de prædicato in quæ sit, cuius negationem à subiecto intendimus, igitur, cum negauerimus negationem istā à subiecto, sequitur ex necessitate negatio prædicati ab ipsa.

Vt in exemplo, si accipiamus causam respirationis longinquam, quæ sit exempli gratia aīal, cuius prædicatio verificatur de respirante: cū igitur acceperimus ipsum negari ab aliquo, ac si diceret à pariete: concludet in secunda figura, q̄ paries non respirat, ita, paries non est aīal: & oē respirans est aīal: concludit itaq̄ ex hoc, q̄ paries non respirat. Quod si acciperes ipsum per viā affirmationis, non posset concludi ex ipso, q̄ aliqua ex speciebus aīalis respirat, quemadmodum si diceremus, delphinus est aīal, igitur respirat: qm̄ non oē aīal respirat. Et propterea oportet, vt sit hæc species demonstrationis existentia composita in secunda figura: hoc est, in qua medium in maiore est causa longinqua: & erit absque dubio ex genere negationis, & ex negatiuo in secundā.

Nos vero inuenimus Themistū posuisse demonstrationes, quæ exhibet existentiam triū sp̄rum, sp̄m quæ concludit prius per posteris per cām per accidens, & quæ admittit substantiam, sp̄m vero secundam, per quam concluditur res per cām ipsius longinquā: & hæc est, de qua supra meminimus, tertiā vero, quæ monstrat posterius per posterius, quemadmodum qui mōstrat, q̄ egrus huius vrina est incoctā, qm̄ pulsus ipsius est diuersus: & hoc, qm̄ diuersitas pulsus, & concoctionis vrinae ablatio, ambo sunt res causatæ à febre putredinis, & ea posteriores equaliter, huiusmodi enim syllogismi nō sunt demonstrationes, nisi per accidens: quoniam non est in ipsis ex termino maiore, & medio proportio ex

proportionibus essentialibus: hoc est, in qua inuenitur prædicatum in definitione subiecti, aut subiectum in definitione prædicati, & propterea dimisit ipsam Arist.

Abunazarem vero inuenimus errasse hoc in loco, & hoc, qm̄ ipse dixit, q̄ demonstrationes existentia sunt duarum sp̄rum, quemadmodum dixit Arist. & cepit mentionem facere de specie priore, quæ ipsi contigit, in qua concluditur prius per posterius, & posteaq̄ narrauit speciem secundā, dixit sermonē, cuius hæc est series: Spectes

vero secunda demonstrationū, quæ exhibent existentia tantum, est ea, per quā cognoscitur posterius per posterius: & hoc, quando sunt duæ res consequentes rem alia ab ipsis, & sit ordo vtriusq̄ ipsarum, quo ad posterioritatem ad hanc rem, ordo vnus: & sit proportio vtriusq̄ ipsarum super altera ea proportio, de qua mentionem feci: & mostretur existentia vnus duarum posteriorum in subiecto, cum accipit terminus medius illa alia res. Deinde dixit: exemplum huius, q̄ terra non mouetur, qm̄ non habet locum, ad quæ moueat: & paries nō respirat, qm̄ non est aīal. exempla vero harū demonstrationum sunt, quemadmodum ille Arist. quas posuit in illa specie, in qua dixit, q̄ terminus medius ipsa est causa longinqua. Sed in hoc sermone sunt quedam dubia.

Vnum ipsorum: quia qm̄ dicit, q̄ ea cognoscitur posterius per posterius, sequitur, vt medius terminus & maior in hac specie demonstrationis sint causata à subiecto: causa autem longinqua est causa subiecti, aut prædicati: igitur non oportet, vt ipse exēplificet per exempla Arist.

in hac re, cuius conditio est, vt vtriusq̄ res sint posteriores subiecto: causa, n. longinqua non est posterior subiecto: ac si dixisset, q̄ ipsa & posterius sint in vno ordine, quemadmodum dixit. Cū vero dixit: & sit ordo vtriusq̄ ipsarum, quo ad posterioritatem ad hanc rem, ordo vnus: & dixit etiam, & erit proportio vtriusq̄ ipsarum super altera, ea proportio, de qua mentionem feci: hic sermo est deficiens, & hoc, quoniam duo, inter quæ est proportio vna, vnum ipsorum est prius altero, cumq̄ vnum ipsorum sit prius altero, et ipsa sint in subiecto vno: quō igitur dixit, q̄ ordo ipsorum p̄ posterius subiecto est ordo vnus: Neq̄ pot̄ aliquis dicere, q̄ res, quæ negantur à re, sunt in hac dispōne: quemadmodū aīal & respirans sunt in ordine vno posterioritatis ad parietem, qm̄ aīalitas est prior q̄ respirans: igitur negatio aīalitatē à pariete est causa negationis respirationis ab ipso, cumq̄ res ita sit, non erit ordo vtriusq̄ ipsorum per negationem ordo vnus, et hoc, quoniam dispositio negationis in rebus est, sicut ordo in existentia. Sermo igitur iste est dubitatio & errore perplexus, vt vides, & causa in hoc est deuiatio ipsius à doctrina Aristotelis in hac re.

Redeamus igitur ad expōnem sermonis sui. Cū ergo dixit: et etiā demonstrationes, in quibus ponitur mediū exiens ab vtriusq̄ extremitatibus, sunt demonstrationes si est, non autē propter quid: qm̄ non adducunt causam ipsam. sensus est, & consistit etiam demonstrationes, in quibus ponit terminus medius à parte prædicati super vtriusq̄ extremitatibus, & ipse est causa longinqua, hæc sunt demonstrationes, si est res, non autē propter quid, qm̄ nō ponit in eis medius terminus causa propinqua.

sensus est, & consistit etiam demonstrationes, in quibus ponitur terminus medius prædicatū exiens ab vtriusq̄ extremitatibus, & ipse est causa longinqua, istæ demonstrationes sunt demonstrationes exhibentes existentia rei, non cām existentia ipsius: qm̄ nō ponitur terminus medius in ipsis causa propinqua. Deinde adduxit exemplum huius, & dixit: quemadmodum sermo dicentis, quare non respirat paries: & respondet, qm̄ non est animal, & cōponit syllogismus in secunda figura hūc in modum, paries non est aīal: & oē respirans est animal: concludit per duas conuersiones, q̄ paries nō est respirans,

Log. cum cōm. Auer. X Et

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

Et posteaq̄ mētionē fecit, q̄ hęc est causa lōginqua, cœ-
 pit exponere hoc, & dixit: atqui si esset causa, quare nō
 respirat, qm̄ nō est aīal: causa respirationis esset, qm̄ est
 aīal, sed res nō est ita: qm̄ multa sunt aīalia, q̄ nō respirāt
 aerē. sensus est, et hoc, qm̄ causa ista, quā exhibet respō-
 dens in hac r̄sionē, nō est causa, p̄p̄nqua respirationis
 p̄ se, respectu negationis respirationis à pariete. & hoc,
 qm̄ si esset causa, p̄p̄nqua, vt negaret respiratio à parie-
 te, esset causa consequēs existentia respirationis in aīali.
 quod si ita esset, igitur oē aīal respiraret. sed non est res
 ita: reperiunt. n. aīalia multa, q̄ non respirant: quēadmo-
 dum aīalia non hñtia sanguinem. Quod si adduxisset in
 hoc cām propinquam, dixisset q̄ paries nō respirat, qm̄
 nō habet pulmonē. & hoc, qm̄ pulmo est causa propin-
 qua respirationis, & p̄pterea verificat, q̄ oē habēs pul-
 monē respirat. Et posteaq̄ mētionē fecit, q̄ hoc, & si-
 milia non hñt negationem propter cām propinquā ac-
 ceptā in termino medio, & exposuit cām in hoc, cœpit
 docere in vniuersali cām propinquā, quæ accipit in ne-
 gatione, quæcūq̄ negatio extiterit, & dixit: & i summa
 cū fuerit, vsq̄ ad id, quod dixit, q̄ aliqd sit sanū. sensus
 est, & in summa, cū fuerit priuatio causę, p̄p̄nquæ, cau-
 sa, q̄ res non sit: quemadmodum priuatio æqualitatis
 calidi & frigidi in corpore hoīs est causa, q̄ non sit res
 sana. Deinde dixit: & fm̄ hanc similitudinem, si fuerit
 affirmatio causa, vt res sit: igit̄ negatio erit causa, vt non
 sit. sensus est, & in summa notum est per se, cū existen-
 tia rei de re fuerit causa, q̄ aliquid sibi inlit: igit̄ negatio
 illius rei erit causa, vt res negēt ab ipsa. Et dixit: sed res,
 quæ perficiuntur hoc modo, non habēt vias ordinatas:
 qm̄ non propterea q̄ est aīal, respirat. sensus est, atqui
 res, per quas perficiuntur causę eo modo, quo perficit ani-
 malitas cām priuationis respirationis à pariete, p̄fecto
 non reperitur in ipsis ordo iste ordinatus, hoc est via, p̄
 quam describimus cām propinquam. & hoc, qm̄ respi-
 rans non respirat ex parte qua est aīal, iam vero dixi-
 mus, q̄ via in negatione negationis propinquæ est, q̄
 fit hęc res fm̄ rem causa, vt hęc res negata sit. Cū vero
 dixit: Syllogismus autem, qui fit per huiuscemodī cām
 longinquam, fit in secunda figura: iam diximus causam
 in ipso. Quod vero exemplificauit in literis & materie-
 bus, est res per se nota. Cū vero dixit: iam vero sequit̄,
 vt sint huiuscemodī causę fm̄ modum profunditatis in
 monstratione: hoc est, vt pueniat in medijs multa elon-
 gatio: hoc est, q̄ in huiuscemodī demōstrationibus con-
 struat profunditas. et hoc, qm̄ cū monstratum fuerit,
 q̄ paries non est aīal, de eo magis vtiq̄ oportebat mon-
 strari, q̄ non est respirans: hoc est, igitur magis longin-
 quum est, vt sit respirans, q̄ si monstremus, q̄ non est
 respirans, eo q̄ non habet pulmonem, & hoc, qm̄ quod
 nō est aīal, est magis longinquū à respiratione, q̄ quod
 non est habens pulmonem ab aīalitate. Et exēplum de
 Anacharside, q̄ loca Scytharū non hñt Musicam, qm̄
 non sunt apud ipsos diuersoria, quod est vt causa lon-
 ginquā, adduxit ipsum per modū profunditatis, atqui
 voluit, si non sunt apud ipsos diuersoria, q̄ nō est apud
 ipsos risus: et si non est apud ipsos risus, non est apud ip-
 sos lætitia: eumq̄ non est apud ipsos lætitia, non exer-
 cent musicam vt plurimum. Et posteaq̄ mētionem fe-
 cit de speciebus demōstrationum existentia, & disse-
 rentijs, quæ sunt inter ipsas, & inter demōstrationes
 causarum, quæ sunt dīst̄e existentes in scia vna: mentio-
 nem fecit de hoc per modum epilogi, & dixit: Hoc igit̄
 est compendium diuersitatis, quæ est inter syllogismū si est,
 & inter syllogismū propter quid est in vna scientia, &
 in medijs ipsorum, sensus est, igitur hoc est compendium
 eius, quo differt demōstratio exhibēs si est res, hoc est
 existentiam ipsius tantum, & demōstratio exhibens
 propter quid est res, hoc est causam ipsius. Cū vero

dixit: & in medijs ipsorum: intelligit diuersitatem, quæ
 est inter ipsas propter diuersitatem terminorū mediory
 in ipsis. nam diuersitas, quæ est inter has duas demōratio-
 nes in scia vna, ipsa vtiq̄ est diuersitas in substantia ip-
 sarum. & diuersitas in substantia & natura ipsarum est
 p̄pter diuersitatem naturæ terminorū mediory in ipsis.

Alio aut̄ modo differt ipsum propter qd̄
 ab ipso quod, eo q̄ per aliā sciam vtrūq̄ spe-
 culatur. talia autem sunt, quæcūq̄ sic se ha-
 bent inuicem, vt sit alterū sub altero: vt per
 spectiua ad Geometriā, & mechanica ad Ste-
 reometriam, & harmonica ad Arithmetica, &
 apparentia ad Astrologicam. Ferē autem
 vniocæ sunt nonnullæ istarum scientiarū,
 vt Astrologia, & quæ Mathematica, & quæ
 Nautica, atq̄ Harmonica, & quæ mathema-
 tica, & quæ secundum auditum.

Dixit Aristo. Atqui diuersitas, quæ est in-
 ter ipsas in duabus scientijs diuersis, erit per
 modum alium à primo modo: & est, vt vna
 duarum scientiarum speculetur an res sit, scia
 vero alia speculetur propter qd̄ res est. exē-
 pla vero istarum scientiarum sunt oēs scien-
 tia, quæ forma est forma, quam declarabo:
 hoc est, vt vna duarum scientiarum sit sub al-
 tera: quēadmodum scientia perspectiuorum
 sub scientia Geometrię, & scientia machinarū
 respectu scientię Solidorum, & scientia
 harmonicorum respectu scientię Numerū,
 & apparentia respectu scientię Stellarum.
 Atqui scientia istę quasi sunt consentientes
 in nominibus suis: quemadmodum scientia
 Stellarū doctrinalis, & ea quæ pertractat ars
 nauū: & quēadmodum scientia Musica spe-
 culatiua respectu eius, quæ est per chordas.

Demonstratio existentia & causæ diuersificatur à
 demōstratione existentia tm̄, in relatione ad questum
 vnum, aut in relatione ad duo quesita, & vtrāq̄ harum
 duarum, aut erit in vna arte, aut i duabus artibus. Cūq̄
 erit i relatione ad quesita multa, aut erit super subiecto
 vno, aut super diuersis subiectis. cūq̄ fuerit sup̄ quæsito
 vno, nihil prohibet, quin aut opitulentur sibi inuicē,
 aut non opitulentur, sed vnaquæq̄ ipsarū sit per se ma-
 nifesta. Quæq̄ ex ipsis fuerint in vna arte, siue fuerint
 super duobus quæsitis, siue super quæsito vno, diuersi-
 tas inter ipsas erit diuersitas, quæ prædicta est: quæ est
 diuersitas, quam iudicat natura demōstrationum, hoc
 est diuersitas, quæ est propter diuersitatem naturæ termi-
 ni mediū in ipsis. Atqui quæ est in duabus artibus, si erit
 super duobus quæsitis, erit diuersitas, quæ est inter ip-
 sas in arte vna, hoc est propter diuersitatem termini me-
 diū. Quod si fuerint super quæsito vno, & in duabus ar-
 tibus, erit consimiliter etiā duobus modis. quorum
 vnus est, vt monstret vtrāq̄ ipsarum hoc questum per
 dispositionem ipsius. & hoc fm̄ duos modos diuersos,
 quemadmodum si monstret Astrologus, q̄ Luna est
 spherica, eo q̄ lumē suū auget fm̄ figuram lunarem:
 tradit autē Naturalis cām sphericitatis suæ, qm̄ est cor-
 pus, neq̄ graue, neq̄ leue. Modus autē secundus est, vt
 auxiliēt sibi inuicem duæ artes super quæsito vno: &
 monstret vna ipsarum existentiam ipsius, secūda vero
 tradat

tradat causam existentia. Et hoc est, cuius monstratio-
 ne intendit in hoc capitulo: reliquæ namq; partes mon-
 strate sunt in capitulo alio. hoc est dicitur inter has duas in
 scia vna, siue fuerit quæsitum appropriatum, siue sepa-
 ratum: aut in duabus scientijs, cū fuerit quæsitū appro-
 priatum, aut separatū fm modum alium, de quo memi-
 nimus, atqui tacuit hoc Arist. qm̄ differentia diuersita-
 tis ipsarum in scia vna est eadem cum dicitur diuersitatis
 ipsarum, cū fuerit quæsitum in duabus scientijs, aut ap-
 propriatum quæsitum in duabus scientijs, non p̄ modū
 adminiculi, sed fm̄ q̄ vnaqueq; sp̄erum demonstratio-
 nis sufficiens est fm̄ se sibi, quantum ad eam attinet de
 hoc quæsito. Et dixit: Atqui diuersitas, quæ est inter
 ipsas in duabus scientijs diuersis, erit per modū alium à
 primo modo. sensus est: atqui diuersitas, quæ est inter
 ipsas in duabus scientijs diuersis sibi auxiliantibus: hoc
 est, quarū mutuū adminiculū est super quæsito vno:
 & monstrat vna ipsarū existentiam ipsius, altera vero
 causam ipsius, est diuersa ab earum adminiculo in scia
 vna. & hoc, qm̄ ipsæ, cū auxiliantur sibi super quæsitis
 pluribus de re vna, diuersificantur, eo q̄ terminus ma-
 ior in vna ipsarū erit terminus medius in altera, & me-
 dius erit maior. & hoc pacto diuersificantur consistit etiā,
 cū auxiliantur sibi in scia vna in quæsito, cum exhibeat
 vna ipsarum causam rei longinquam, & alia exhibeat
 propinquam, & perficiatur scientia per causas istius rei.
 Atqui, cū adminiculant in duabus scientijs sup̄ re vna,
 quarum alia exhibet existentia rei in scientia vna, & alia
 causam ipsius, tunc diuersitas ipsarum erit: quia vna ex
 duabus ipsarum in hoc quæsito exhibebit existentiam
 tantum, siue per signum, siue fuerit ex cognitio per se in
 illa arte, siue fuerit per modum experimētū, & hoc siue
 fuerit per instrumenta, siue fuerit sine instrumentis: &
 exhibebit altera eam ipsius, fm̄ q̄ est conclusio demon-
 strationis in scientia superiore, & in altera terminus me-
 dius. & hoc vtiq; accidet in scientijs, quarum subiectum
 alicuius est forma alterius subiecti: hoc est, vt procedat
 subiectum sciē superioris ad subiectum sciē inferioris p̄
 modum formæ vniuersalis ad formam appropriatā. &
 hoc est, ac si diceret: quæ sunt sub se inuicē, & hæc sunt,
 quarū subiecta diuersificantur p̄ additamentum & dēte-
 ctum: quemadmodum scia Perspectiuorū cum scientia
 Geometriæ. qm̄ scientia Perspectiuorū est sub scientia
 Geometriæ: qm̄ Geometria considerat de lineis p̄ mo-
 dum defectus, hoc est, in eo q̄ est linea: sed Perspectiuo-
 rum scia considerat per modum additamenti, hoc est,
 in eo q̄ est linea radialis. Et propterea accipit Perspec-
 tiuus multas ex conclusionibus Geometriæ, quarum
 aliquæ sunt medij termini in demonstrationibus causa-
 rum, quæ sunt apud ipsum. atqui hoc ita est, qm̄ cum
 scia superior se habeat per modū formæ respectu sciē-
 tiæ inferioris, quod in illa monstrat esse, erit causa illius,
 quod monstrat esse in scia inferiori. & ex hoc, quemad-
 modū dixit, est scia harmonicorū cum scientia Numeri:
 hoc est, qm̄ scia harmonicorum ponit sub scia Numeri,
 & consistit scientia machinarum sub scia Solidorum,
 hoc est scientia ponderum: qm̄ scientia ponderum spe-
 culat vtiq; de corporibus, fm̄ q̄ habent pondus & mo-
 tum. Cū uero dixit: & apparentia respectu sciē Stellarū.
 sensus est, & quemadmodum consistit etiam artes, quæ
 experimento consistant, respectu artium speculatiuarū,
 quæ exhibent causas eius, quod p̄ experimentum veri-
 ficat ars experimento constans: quemadmodum scientia
 Stellarū, quæ non occultantur in aliquo tempore: qm̄
 Astrologi ex experimento consistunt super his stellis,
 quæ apparent, per experimentum, & est ars operatiua:
 ars vero stellarum doctrinalis, hoc est speculatiua, con-
 sistit super causas apparentiæ suæ sempiternæ. & hæc in
 summa est dispositio artium, quæ diuidunt in operati-

uam, & speculatiuam. Et v̄ propter hoc dicere: Atqui
 scientia istæ quasi sunt consentientes in noibus. sensus
 est, q̄ existimat de ipsis, q̄ sint scia vna: quemadmodū
 scientia Medicinæ experimento constans cū syllogisti-
 ca, & ipsæ in veritate sunt duæ scientiæ, & consimiliter
 ars stellarum apparentium cum Perspectiua. Et cū di-
 xit: quemadmodū scia Stellarum doctrinalis, & ea, quæ
 pertractat ars nauium: et quemadmodū scientia Musi-
 cæ respectu eius, quæ est per chordas: vult, quemadmo-
 dum existimo, q̄ ars nauium ipsa est, quæ p̄ experimen-
 tum inquirit, et perscrutat ortum multarum stellarum,
 propter id, quod accidit ex mutationibus, quæ sunt in
 aere. & ars stellarū doctrinalis tradit causas huius, hoc
 est causas apparentiæ ipsarū in t̄pibus diuersis. Ex eius
 itaq; sermone satis constat, q̄ artium, quæ sibi inuicem
 adminiculant ad monstrandā rem vnā & eandem, in
 eo q̄ vna ipsarum exhibet de ipsa existentia, altera ve-
 ro tradit eam, sunt duæ sp̄es: quarum vna est artium spe-
 culatiuarum, quæ sunt sub se inuicē: species autē secūda
 est artium speculatiuarū & operatiuarum, quæ conside-
 rant de vna & eadē re, verum fm̄ duos modos diuersos:
 quemadmodum ars Musica speculatiua & operatiua:
 qm̄ operatiua tradit speculatiuæ principia, per quæ spe-
 culatur speculatiua: sed speculatiua tradit causas illorū
 principiorum, & hoc est, quod voluit, cū dixit: & quæ-
 admodū scientia Musica speculatiua respectu eius, quæ
 est per chordas, hoc est operatiua. Iam vero inuenitur
 etiā hic species alia adminiculi inter artem inferiorē &
 superiorem: quemadmodum adminiculantur inter se
 ars Mathematica, & scientia Diuina. & hoc, quoniam
 Naturalis exhibet artificij scientiæ Diuinæ, q̄ entia sepa-
 rata à materia sunt: Mathematica vero tradit numeros
 a scriptis numero motuum: Diuina autē speculatur in
 substantia ipsorū, & in summa, quod consequitur ipsos.
 & consimiliter magnam partem dubiorum, quæ tradit
 scientia Diuina soluit ipsa per id, quod declarat in scien-
 tia Naturali. Sed modus iste adminiculi est alius ab eo,
 de quo intendit Arist. & hoc, qm̄ posterius hic est illud,
 quod exhibet priori subiectum, de quo considerat: ibi
 vero p̄us exhibet posteriori causam, quæ procedit à re,
 de qua considerat ipsum posterius per viam formæ.

Hic. n. ipsum quidem quod, sensitiuorum
 est scire, ipsum vero propter quid, Mathema-
 ticoꝝ. hi namq; habent causarum demonstratio-
 nes, & plerunq; non sciunt ipsum quod:
 quæadmodum qui v̄le speculantur, multo-
 tiens nonnulla singularium nesciunt, q̄a non
 aduertunt. Sunt autē hæc, quæcunq; cum al-
 terum quid sint fm̄ substantiam, vtūtur for-
 mis, disciplinæ namq; circa formas sunt: non
 enim de subiecto aliquo geometrica sunt. si
 enī de subiecto aliquo geometrica sunt, sed
 non in quantum geometrica, de subiecto.

Dixit Arist. Scientia vero, an res sit, pro-
 pinqua est particulari, sed scientia propter qd
 pertinet ad Mathematicos. hi enim sunt, qui
 habent cognitionem per causas: & multoties
 non considerant an res sit, p̄ formā suā, quam
 inquirunt de re vniuersali: multoties. n. ipsi
 non considerant de particularibus, propter
 modicā inquisitionem de ipsis. Et isti sunt, q̄
 capiunt formas rei intelligibiles, et eas expo-
 liant à suis materijs. nā Mathematici capiunt
 Log. cū cōm. Auer. X ij formas

*Ab. Ic. quā
titates
Iac. leg. ma-
gnitudines

110

formas per intellectum, et expoliat eas à materia. & hoc, quoniam mensuræ licet sint cū materia, tamen Mathematici non vtuntur eis cum materia, sed expoliant ipsas.

Posteaq̄ declarauit, q̄ scientiæ, quæ sunt sub se inuicem, adminiculant sibi, in eo q̄ scientia inferior tradit de re cognitionē existētiæ suæ, & superior tradit cognitionem causæ illius existētiæ: & sunt scientiæ inferiores propinquæ materijs, & res cum accipiuntur ex parte qua sunt in materijs, sunt propinquæ particularibus: enuntiauit in hoc, & dixit: Scientia vero, an res sit, propinqua est particulari, sensus est, atqui scientia inferior est, quæ exhibet existētiā rei: qm̄ scientia inferior propinqua est particulari, sciētia autē superior tradit propter quid res est: qm̄ scientia superior est longinquior à particulari, & cognitio propter quid est longinquior à particulari, & hoc, qm̄ scientia superior est longinquior à materia: & hæc est scientia Mathematica. Et propterea dixit: sed scientia propter quid pertinet ad Mathematicos, hi, n. sunt, qui habēt cognitionē per causas. sensus est, q̄ causæ apud istos sunt notæ nobis s̄m naturā, in contrarium eius, quod est in scia Naturali, eo quia est materialis. & hoc, qm̄ priora cognitione in Mathematicis sunt priora s̄m existētiā: sed priora apud nos in scientia Naturali cognitione sunt posteriora s̄m existētiā, & hoc est, quod voluit, cum dixit: quod cognitio propter quid pertinet ad Mathematicos: qm̄ scientia Naturalis non tradit propter quid est res vniuersalis. Causa autē in hoc est, qm̄ mathematica sunt validioris vniuersalitatis, eo q̄ remouent à materia. oē autem id, quod fuerit validioris vniuersalitatis, est magis notum apud nos. Et dixit: & multoties non cōsiderant an res sit per formam suam, quam inquirunt de re vniuersali: multoties, n. ipsi nō cōsiderāt de particularibus, propter modicam inquisitionem de ipsis. sensus est, cumq̄ intētio Mathematicorū sit de rebus vniuersalibus longinquis à materia, ut plurimum causas sciunt, & nō cōsiderant de existētiā rei per causas: qm̄ existētia vtiq̄ est in rebus particularibus sensibilibus, hoc est existētiā in materia, quemadmodum q̄ ipsi sciunt definitionem vnitatis: cumq̄ interrogant de existētia ipsius, aliquando accidit illis dubitatio, aut id, quod dicitur in definitionibus circuloꝝ & definitionibus linearum, & definitionibus superficiū: hoc est, q̄ ipsi non cōsiderant, vt itabiliant, an res istæ sint. & hoc, qm̄ cōsideratio Mathematici non est s̄m naturam suam, vt cōsideret de existētia istorū. Et hoc est, quod voluit, s̄m q̄ existimo, cū dixit: & multoties non cōsiderant an res sit per formam suā, quā inquirūt de re vniuersali: multoties enim ipsi non cōsiderant de particularibus. sensus est, vt plurimum non cōsiderant Mathematici de existētia rerū, q̄ sunt ī artib⁹ suis, hoc est, quas definiūt, & quarum cās perficiunt: qm̄ non est ex consuetudine artis suæ, vt cognoscant existētiā earū rerum, & adminiculent ipsis: sed constituūt super ipsis ars alia. Themistius vero dixit, q̄ hoc, quod dixit, est, quemadmodum, quod accidit sibi, quoniam ipse cognouit à Mathematica causam complicationis musicorum, q̄ sunt in duplo, sed non assecutus est ipsa, propterea q̄ nō habuit vsum in Musica operatiua, quæ est ea, quæ consistit super existētia Musica. & videt, q̄ qui non consistit in huiusmodi rebus super existētia, non constituitur sup̄ causa, nisi in eo q̄ existētia huius rei habeatur per famam, nō per veritatem. Et erit intētio eius, quod dixit: propter modicam inquisitionem de ipsis, s̄ q̄ parum sunt solliciti in eis inquirendis in scia, quæ inuestigat de ipsis s̄m hanc monstratiōē. & hic defectus prouenit ex parte cōsiderantis, non ex parte naturæ

cōsiderati in ipso. quod autem diximus, est propter naturam rei cōsideratæ in ipso. Et videt q̄ sit ex hac specie s̄m expositionem primam cognitio ipsius Geometræ ex libro Euclidis, quomodo scilicet fiat triangulus æquilaterus: & ipse cum hoc non nouit, quō ponat ipsum particularem, hoc est ex ligno, aut ære, aut alio quouis. Et posteaq̄ mentionē fecit de Mathematicis, descripsit ipsos, & dixit: & isti sunt, qui capiunt formas rei intelligibiles, & eas expoliant à suis materijs: qm̄ Mathematicus non vtitur subiecto, hoc est nō cōsiderat de forma, ex parte qua est in materia: neq̄ cōsiderat de existētia ipsius, qm̄ existētia ipsius est vtiq̄ in subiecto. & hoc, qd' dixit de dispositione ipsius Mathematici, manifestum est nimis.

Se habet autem & ad Perspectiuā, vt hæc ad Geometriam, alia ad hanc. vt quod est de iride, ipsum enī q̄, Naturalis est scire, ipsum vero propter quid, Perspectiuū, aut simpliciter, aut s̄m mathema. Multæ autem & non sub se inuicem scientiarum, ita se habent, vt Medicina ad Geometriam, quod enim vlcerum orbicularia tardius sanant, Medici est scire: propter quid vero, Geometræ.

Dixit Aristo. Iam vero inuenitur sciētia, cuius dispositio respectu scientiæ Perspectiuorum est dispositio scientiæ Perspectiuorum ad Geometriam. quemadmodum se habet arcus iridis in nubibus. an enim ipse sit, cōsiderat Naturalis: propter quid autē sit, cōsideratio attinet ad Perspectiuū, aut simpliciter, aut s̄m q̄ est in mathematicis. Et magna pars scientiarum, quæ non ponunt sub se inuicem se habet s̄m hanc formā: quemadmodum est dispositio Medicinæ respectu scientiæ Geometriæ. & hoc, quoniam cognitio, q̄ vulnus circulare cū difficultate sanatur, attinet ad Medicum: cognitio autem propter quid hoc est, attinet ad Geometram.

Posteaq̄ mentionem fecit de scientijs, quæ auxiliantur sibi inuicem ad rem cognoscendā: quarum vna tradit existētiā ipsius, altera vero causam eiusdē: et quæ exhibet causam ipsius, est scientia vniuersalis superior, quæ vero exhibet existētiā, est scia particularis, quæ est sub ipsa, & hæc ita se habent, q̄ peruenerunt hac in re ad tres ordines: cœpit de hoc mentionem facere, & dixit: Iam vero inuenitur sciētia, cuius dispositio respectu scientiæ Perspectiuorum est s̄m dispositionem Perspectiuæ ad Geometriam. sensus est, dispositio alterius scientiæ respectu scientiæ Perspectiuorum est, quemadmodum dispositio scientiæ Perspectiuorū respectu Geometriæ. sensus est, q̄ in istis scientijs s̄m hanc dispositionem inueniuntur tres ordines. quemadmodum scia Geometriæ tradit scientiæ Perspectiuæ causas multas ex rebus, quarum existētiā tradit Perspectiuus: & scientia Perspectiuorum consimiliter et causas multas, ex rebus, quarum existētiā tradit artifex Naturalis. Exēplum huius est, quod accidit in iride. artifex enī Naturalis tradit figuram ipsius, et numerū colorum, qui in ipsa inueniuntur & ordinem ipsorum: Perspectiuus vero tradit causas huius, & præcipue causas propinquas. Et dixit: aut simpliciter, aut s̄m quod est in mathematicis. sensus est, q̄ Perspectiuus cōsiderat de causis iridis, aut simpliciter, aut in eo, quo est ī mathematicis. Atqui

Atqui dixit hoc, quoniam fieri vtiq; potest, vt ex causis Ir-
dis aliquid sit, de quo considerat Naturalis, & illæ sunt
causæ, quæ non sunt mathematicæ, quemadmodum consti-
tutio super causam, quæ est, propter quid videtur color
ruffus iter flauum, & viridem, & hoc planum est ei, qui
speculatur in scientia Naturali. Et posteaq; mentionem
fecit de scientiis, quæ auxiliantur sibi inuicem in cog-
nitione existentie rei & causæ eiusdem, quæ sunt scientiæ
ordinatæ sub se inuicem, protulit consimiliter etiam, quæ
sunt aliquæ scientiæ, quæ se habent hunc in modum, absq;
eo quod ponatur vna sub altera, quemadmodum se habet
Medicina respectu scientiæ Geometriæ, quoniam Medicus
declarat, quod vulnus orbiculare est difficilis sanationis:
Geometra vero tradit causam istius, quæ est priuatio
angulorum, quorum ratione consolidatio fit leuior: aut ma-
gnitudo corporis, quod crescit in ipso, quoniam iam monstra-
uerunt Geometriæ, quod corpus circulare continet plus quæ
corpus non circulare, quæ sunt æqualis circumferentiæ.

*Primam figuram maxime scientiæ esse accom-
modatam. Cap. XIII.*

Figurarum autem maxime scientialis est
prima. Mathematicæ namq; scientiæ per
hanc demonstrationes ferunt, vt Arithmeti-
ca, & Geometria, & Perspectiua, & ferè ut di-
xerim, quæcunq; ipsius propter quid consy-
derationem faciunt, aut enim omnino, aut vt
plurimum, & in plurimis per hanc figuram
ipsius propter quid fit syllogismus, quare &
propter hoc erit vtiq; maxime scientialis.
maxime namq; proprium ipsius scire est pro-
pter quid speculari. Postea & ipsius quid est
scientiam per solam hanc venari possibile. in
media enim figura non fit prædicatiuus syl-
logismus, ipsius vero quid, est scientia affir-
mationis. in vltima aut fit quidem, sed non
vniuersaliter: ipsum autem quid est, vniuers-
salium est. non enim homo aliquo modo est ani-
mal bipes. Amplius hæc quidem illarum ni-
hil indiget, illæ vero per hanc condensantur
& augentur, quousq; ad immediata vene-
rint. Manifestum itaq; quod ad sciendum ma-
xime proprie est prima figura.

Dixit Aristoteles. Inter figuras autem, per quas
aliquid cognoscitur, & maxime vera, est fi-
gura prima. Prima quidem, quoniam scientiæ Ma-
thematicæ ostendunt per demonstrationem
quæ sita sua in hac figura, quemadmodum
Arithmetica, & Geometria, & Perspectiua,
& quasi omnes scientiæ, per quas cognosci-
tur propter quid est res, operatio ipsarum est
per hanc figuram. Et consimiliter etiam, quoniam
scientia propter quid est res, erit vtiq; per fi-
guram primam, et propter hoc est prima in-
ter figuras, & maxime vera, vt per ipsam ac-
quiratur cognitio, quoniam cognitio propter
quid est res, est cognitio vera. Et etiam quo-
niam definitiones venantur vtiq; per hanc
figuram tantum, quoniam secunda figura non

rationatur super affirmationem, sed defini-
tiones erunt per affirmationem, neq; in ter-
tia figura: quoniam licet in ipsa concludatur affir-
mativæ, non tamen erit in ipsa syllogismus
secundum viam vniuersalis: sed definitiones
sunt per viam vniuersalis. animal enim & bi-
pes ambo sunt de omni homine, non autem
aliquo. Et consimiliter etiam, quoniam hæc
figura non indiget aliarum duarum figura-
rum: sed duæ aliæ figuræ indigent, vt depen-
deant ex propositionibus immediatis, prima
figura. Planum igitur ex hoc, quod prima figura
est opportunissima figurarum ad hoc, vt co-
gnoscatur res per viam demonstrationis.

Posteaq; declarauit condiciones propositionum de-
monstratiuarum, & species ipsarum, & consimiliter con-
ditiones quæstionum, & exposuit species ipsorum, & in
summa, posteaq; locutus est de principio demonstratio-
nis, & eo quod accidit ipsis per se, eorumq; inter se com-
paratione: coepit loqui consimiliter etiam de figuris de-
monstrationis, quæ maxime sit illi appropriata, & enun-
tiauit, quod ea est prima figura: & declarauit hoc, & testi-
ficatus est super hoc per quinque testimonia. Quorum
vnum est: demonstrationes mathematicæ sunt vtiq; p-
primam figuram: cumq; inter scias demonstratio maxi-
me deceat Mathematicas: igitur figura, quæ est i ipsis,
est opportunissima figurarum ad demonstrationem, &
hoc est, quod voluit, cum dixit: Prima quidem, quoniam scienti-
æ Mathematicæ adducunt demonstrationem super
quæstis suis per hanc figuram. Et dixit: et quasi omnes
scientiæ, per quas cognoscitur propter quid est res, ope-
ratio ipsarum est per hanc figuram. Sensus est, & in sum-
ma omnes scientiæ, quæ vtuntur demonstrationibus sim-
pliciter, aut demonstrationibus causarum, quæ sunt
scientiæ, quibus maxime conuenit demonstratio: quo-
niam hæc species demonstrationis, quæ est præstantis-
sima suarum specierum, vti hac figura. Et voluit per hoc
declarare causam, propter quam demonstratio maxi-
me attinet ad scientias Mathematicas: hoc est, quoniam
maxima pars demonstrationum suarum sunt demon-
strationes simpliciter, hoc est demonstrationes causæ
& existentie. Deinde mentionem facit de secundo testimo-
nio, & dixit: Et consistit etiã, quoniam scia propter quid est res,
erit vtiq; per figuram primam: & propter hoc est pma-
iter figuras, et maxime vera, vt per ipsam acquirat co-
gnitio, quoniam cognitio propter quid est res, est cognitio vera,
sensus est, & consistit etiã, quoniam demonstrationes exhiben-
tes causam rei et existentiam simul, erunt vtiq; per primam
figuram: cumq; cognitio propter causam rei sit cognitio magis
perfecta: igitur figura, quæ exhibet hanc cognitionem, est
maxime vera figurarum, hæc aut species demonstra-
tionum complicatur in prima figura, quoniam conclusiones
istæ sunt affirmatiuæ vtes, sed non est conclusio affirma-
tiua vniuersalis in eo, quod transiit primam figuram:
quemadmodum ostensum fuit in lib. Syllogismi. Deinde
adduxit signum aliud, & dixit: Et etiam, quoniam defini-
tiones venantur vtiq; per hanc figuram tantum. Sensus
est, quod ipsæ vtiq; procedunt per hanc figuram tantum: & de-
monstrationes simpliciter sunt definitiones in potentia.
Deinde adduxit eam, propter quam non procedunt de-
finitiones per secundam figuram, & ait: quoniam secunda fi-
gura non rationatur super affirmationem, hoc est, quoniam
in secunda figura non concluditur affirmatiuum: defi-
nitiones vero sunt affirmatiuæ. Et posteaq; mentionem
fecit de causa, propter quam non concludunt definitiones
Log. cum com. Auer. X in in secunda

† al. i. qua-
tuor

* Ab. le. edu-
cuntur

POSTERIORVM RESOLUTORIORVM

in secunda figura, fecit mentionem consimiliter etiā de causa, ob quam non concludit in tertia figura, & dicitur neq̄ in tertia figura, qm̄ licet in ipsa concludatur affirmatiua, nō erunt tñ in ipsa cōclusiones vniuersales, sed sunt particulares. Definitiones vero sunt affirmatiuę vniuersales: prędicant. n. de omnibus definitis, vt in exemplo, si prędicemus de hoīe, q̄ est aial bipes vtr̄, quod est definitio sua, est prędicatum de omni homine. Deinde mentionē fecit de altero signo, & dixit. Et consimiliter etiam, qm̄ hęc figura non indiget aliarum duarum figurarum, sed duę alię figurę indigent, ut dependeant ex propositionibus immediatis, prima figura, sensus est, et consistit ē, qm̄ hęc figura sufficit per se ad hoc, q̄ monstrantur quę sita, quę ostendunt per plures syllos vno, quousq̄ deueniatur ad syllos compositos ex propositionibus non habētibus terminos medios, hoc est primis, qm̄ possibile est, q̄ syllogismi istiuscemodi quę sita omēs componantur in prima figura. Sed qđ ex istiuscemodi quę sita monstratur per syllos in secunda figura, fieri non potest, ut sint omēs syllogismi, per quos monstrantur quę sita longinqua per hanc figuram: quousque deuenit res ad figuras, quę cōponunt ex propositionibus primis, & hoc, qm̄ in hoc syllo, qui est in secūda figura, cuius propositiones sunt duę conclusiones duorū aliorum sylloꝝ, non poterunt ex duę propositiones esse duę conclusiones duorum sylloꝝ in secunda figura: qm̄ secunda figura nō potest esse per propositiones affirmatiuas vniuersales: affirmatiuam. n. vlem̄ cōcludit prima figura. Et consimiliter figura tertia, cuius duę propositiones sunt duę conclusiones duorum sylloꝝ aliorum, indiget alterius figurę, fieri enim nō pōt, quin sit ex altera propositione vniuersali, quę si sit affirmatiua, oīno indiget primę figurę, si vero sit negatiua, indiget figurę secundę, aut primę, sed iam declaratum fuit, q̄ secūda, cūm habuerit propositiones nō primas, indiget primę, igitur duę figurę, quemadmodum diximus, in monstracione quę sita, quę monstrantur per plures vno syllogismos, indiget primę figurę, hęc autem sufficit per se. Et propter hoc dixit: sed duę alię indigent, vt dependeant ex propositionibus immediatis, prima figura, hoc est, q̄ duę alię figurę indigent, cū resoluantur ad propōnes immediatas, prima figura.

Quemadmodum vero cōtingebat A inesse B indiuidue, ita & non inesse accidit, dico autem indiuidue inesse aut nō inesse, eo q̄ non est ipsorum medium: sic enim nō erit secundum aliud inesse aut non inesse.

Dixit Aristō. Quemadmodum vero fieri potest, vt A insit B indiuidue, ita etiā fieri potest, q̄ non insit ipsi B. Intentio vero dicti, q̄ cūm aliquid insit alicui, aut nō insit illi sine annexione, est, q̄ non sit inter duos terminos medium, & secundum hoc erunt affirmatiua, & negatiua immediata.

Posteaq̄ enuntiauit, q̄ ex conditionibus demonstracionis simpliciter est, vt sint immediatę, hoc est notę & causę s̄m se, & hoc, qm̄ ex rebus quę prędicant, aliquę sunt immediatę s̄m se, & mediatę secundum cognitionem: & hęc sunt propositiones demonstracionū simpliciter: & ex ipsis aliquę sunt, quę sunt s̄m cognitionem tantum, scilicet immediatę: & hęc sunt ipsa signa. Cūm igitur vna ex conditionibus propositionū demonstracionum sit, vt sint immediatę, & iam hoc mōstrauerit de propositionibus affirmatiuis: intendit hoc idē monstrare de negatiuis. Intentio igitur sua in hoc est, vt mōstret, q̄ quemadmodum inueniunt affirmatiuę, ita in-

ueniuntur & negatiuę primę, hoc est s̄m cognitionem & existentiam. Et dixit: Intentio vero dicti, q̄ cū insit aliquid alicui, aut non insit illi sine annexione, hoc est, q̄ intentio dicti est, q̄ res prędicet de re, aut neget ab ipsa primo, hoc est, absq̄ aliqua re, quę annectat prędicatū subiecto: & est, q̄ non sit inter duos terminos, i. inter prędicatum & subiectum medium, propter quod affirmatur, aut negetur prędicatū de subiecto. Et posteaq̄ definiuit prędicacionem primam per hanc definitionem, & uidetur, q̄ comprehendat prędicacionem affirmatiuam & negatiuam, dixit: & s̄m hoc erunt affirmatiua, & negatiua immediata, hoc est, est aliquid ex ipsis primum, & aliquid non primum. & oportet, vt intelligatur hoc in loco de intentione medię, quod est secundum cognitionem & existentiam simul.

Quando igitur aut A aut B in toto aliquo sit, aut & ambo, nō contingit A ipsi B primo non inesse. sit enim A in toto C: si igitur B nō est in toto C (contingit enim ipsum quidem A esse in aliquo toto: ipsum vero B non esse in hoc) syllogismus erit, q̄ A ipsi B non insit: si enim C, A quidem omni: ipsi vero B nulli: A nulli eorum, quę B.

Dixit Aristō. Atqui cūm fuerit A, aut B in tota re, aut vtrunq̄ ipsorum, fieri nō potest, vt A insit B primo. & sit A in omni C: & cūm hoc B non insit omni C: fieri igitur potest, vt A insit omni rei, & B nō insit omni illi: & fiat ex hoc syllogismus cōcludens, q̄ A insit nulli B, quod est, cū C est de omni A, & ipsum de nullo B: & concludit ex hoc, q̄ A de nullo B.

Posteaq̄ enuntiauit, q̄ affirmatio sit immediata, quodq̄ negatio sit consimiliter, cępit monstrare hoc p̄ exemplum, & ait: Atqui cū fuerit A aut B in tota re, aut vtrunq̄ ipsorum, fieri non potest, vt A insit B primo. sensus est, q̄ cū fuerint duo, quorum vnū ponatur sub aliquo, & alterū non ponat sub ipso, fieri non poterit, vt negatio vnus ab altero sit negatio prima. Et consimiliter, cū fuerint duo, quorū vtrunq̄ insit vni, fieri vtrunq̄ non poterit, vt vnū ipsorum insit alteri primo. ac si dixisset: cū A, aut B, vtrūuis ipsorum ponatur sub aliquo, & alterum negetur ab hoc, fieri vtrunq̄ non poterit, vt negatio vnus ipsorum ab altero sit negatio prima. Et consimiliter, cū fuerit vtrunq̄ ipsorum in vno aliquo, fieri vtrunq̄ non poterit, vt existentia vnus ipsorū in altero sit existentia prima, sic oportet, vt intelligat, eo q̄ in sermone est prępositio, & postpositio, & defectus, quod si non, accidet vtrunq̄ in hoc dubium, quod est, fieri nō posse, vt A insit B primo. Deinde cępit monstrare, q̄ A nō negat B, cū fuerit s̄m dispositionem pręcedentē, negatione prima, & dixit: & sit A in omni C, & cum hoc B nō insit omni C, & oportet vt intelligat ex eo, quod dixit A, aut B in tota re: hoc est, q̄ res ista comprehendatur in altero ipsorum, non existentia rei in subiecto, si enim hoc intelligeret, sequeretur, q̄ esset negatio particularis in tertia figura. Et consimiliter oportet, vt intelligat ex eo, quod dixit, aut vtrunq̄ ipsorū: q̄ alterum ipsorum sit distributum in toto, & alterū per accidens in subiecto, aut s̄m intentionem, s̄m quam ipsum est, nam cū nō esset intellectum hoc pacto, adduceret sermonem ex duabus affirmatiuis in secunda figura, atqui si intellexerimus p̄ hoc, quod est, in oī, quod intellectu fuit s̄m oī, erit complicatio in tertia figura. Et dixit: fieri igitur pōt, vt A insit omni rei, & B non insit omni illi. sensus est s̄m hęc expositionem, q̄ fieri pōt, vt sint duo, quorum vnū negatur

negatur ab altero, & erit vnum ipsorum pars rei alicuius. & hoc, alterum negatum ab hoc, quod est pars ipsius. quod cum ita sit, non erit negatio talis, nisi per media. & propterea dixit: & fiat ex hoc syllogismus concludens, quod A insit nulli B. Et postea quod mentionem fecit de syllo affirmatiuo cadente inter duo, quorum materia est quemadmodum hac materia, mentionem fecit de ipso syllo, & dixit: quod est, cum C est de oī A, & ipsum de nullo B: & concludit ex hoc, quod A de nullo B. & hac complicatio erit vtiq; in secunda figura. e t hoc, quoniam accepit terminum medium, qui est C, prædicatum de vtroq; extremorum, loco quorum accepit A, & B.

Consimiliter autem & si B in toto aliquo est, vt in D, ipsum nanq; D oī B inest: ipsi autē A nulli ipsum B: quare ipsum A nulli eorum, quæ B inerit per syllogismum, eodē pacto monstrabitur & si ambo in toto aliquo sint.

Dixit Arist. Et consimiliter etiam, cum fuerit B in omni re, quemadmodum D, concludet vtiq; hoc, quod A non de aliquo B. Et secundum hoc exemplum erit negatio mediata: et si fuerint vtręq; in toto aliquo.

Postea quod accepit tres terminos A, loco vnus, & loco alterius B, & loco tertij C, & posuit quod fieri non potest, vt A sit negatiuū à B negatiuē prima, cum A fuerit in aliquo, & B non fuerit in eo, & monstrauit hoc, ponens A subiectū affirmatiuū, & B negatiuū: enuntiavit demceps, quod ex consimili sequitur, si ponat B affirmatiua, & A negatiua, præter quod si ponatur A extremitas maior, quæ sit negatiua, non erit vtiq; hac complicatio necessaria, nisi in specie prima secundæ figuræ: altera autem fit in secunda ipsius. & dixit: & si fuerint vtręq; in toto aliquo. sensus est, & si fuerint duo termini existētes in aliquo vno, non erit affirmatio vnus de altero affirmatio prima.

Quod autem contingit ipsum B non esse in quo toto est A, aut rursus A, in quo est B, manifestum ex coordinationibus, quæ cum non commutantur ad se inuicem. Si enim nullum eorū, quæ sunt in ACD coordinatione, de nullo prædicatur eorū, quæ sunt in BEF: ipsum vero A in toto est H coordinato existenti: planum, quod B non erit in H. commutarentur enim coordinationes. consimiliter autem & si B in toto aliquo est.

Dixit Arist. Atqui si fieri potest, vt B non insit omni illi, cui inest A: & fieri potest, vt A non insit omni illi, cui inest B: planū hoc erit vtiq; ex rebus consequentibus ad ordinem vnum, quæq; non variant ordinem suum. Si enim nullum eorū quæ sunt in ordine ABC, prædicet de aliquo, quod est in ordine DEF: & sit A de omni H, quod est ex ordine ipsorum: planum, quod D non sit de aliquo H: fortasse enim iam commutarentur ordines ipsorum. & consimiliter si B sit in toto aliquo.

Postea quod posuit, quod hic sunt aliqua, quæ negantur à se inuicē ex parte naturæ vnus cōprehensæ in vno duorum, aut in ambobus, vult notificare, quod hic sunt aliqua naturæ cum hac dispositione. Et dixit: Atqui si fieri potest, vt B non insit omni illi, cui inest A: & fieri potest, vt A non insit omni illi, cui inest B. sensus est, atqui, si fieri potest,

quod B non insit naturæ, cui inest A, hoc est vniuersali cōprehensio in ipso: & erit hoc causa, quod A non insit B: planū hoc vtiq; erit ex rebus consequentibus ad ordinē vnum, quæq; non variant, hoc est, planū vtiq; quod istud sit in naturis consequentibus ad ordinē vnum, id est necessarijs, quæ non commutantur ad se inuicem, si enim ponantur aliqua, quæ prædicentur de se inuicem prædicatione naturali, et si fuerint consimiliter etiam in natura vna separata ab illa natura, nulla vtiq; earum intentionū, quæ subijciuntur vni duarum naturarum prædicabitur de aliqua alia intentione, quæ sit in ea natura prædicatione negatiua, nisi ex parte negationis vniuersalis cōprehensæ in hoc subiecto huius rei. Vt i exemplo, si fuerint A, & B, & C in natura vna: & D, & E, & F in natura alia, & non prædicet aliquid eorū, quæ fuerint in natura A, & B, & C de aliquo eorū, quæ sunt in natura D, & E, & F: planum vtiq; quod A insit omni illi, quod est ex ea natura, quodcunq; fuerit sibi subiectum: & hæc res vniuersalis prædicet de eo, ac si diceret i quo est H: quod ab ipso D, exempli gratia, quod est in illa alia natura, negabitur H, & erit D negatum ab A, propter negationē H ab ipso. Et hoc est, quod voluit, cum dixit: Si enim nullum eorū, quæ sunt in ordine ABC, prædicet de aliquo, quod est in ordine DEF. sensus est, quod sint ambæ naturæ separatae. Deinde dixit: & sit A de oī H, quod est ex ordine ipsorum. sensus est, & sit prædicatio ipsius A per affirmationem de aliquo, quod fuerit in naturis suis: aut prædicetur de ipsis, quæ admodum si esset prædicatū de H. Deinde dixit: planū, quod non sit de aliquo H. sensus est, id, quod est, quod est ex natura alia, ac si diceret D, sequitur vt sit negatum ab H. sicq; est causa negationis ipsius D ab A, aut in prima figura, aut in secunda per medium H. Et cum dixit: fortasse enim iam commutarentur ordines ipsorum. sensus est, cum non accidit D negari ab H, commutaretur vtiq; ordo earum duarum naturarum, & conuerteret vnus ipsorum ad alterum. sed iam diximus de ipsis, quod non conuertantur, quod fieri non potest, & non cohæret. Et cum dixit: & consimiliter si B sit in toto aliquo. sensus est, & fm hoc, quod diximus de A, cum fuerit positum sub omni eo: quod negatur à B, quod sic vtiq; negatio à B, per medium huius vniuersalis, quod affirmatur de B, sic sequitur de B, cum posuerimus ipsum sub aliqua natura.

Si vero neutrum sit in toto nullo: non insit autem A ipsi B: necesse est indiuidue non inesse. Si enim erit aliquod medium, necesse alterum ipsorum in toto aliquo esse. aut enim i prima figura, aut i media erit syllogismus, si quidem igitur in prima, B erit in toto aliquo: affirmatiua nanq; oportet, quæ ad hoc, propositionem fieri. sin aut in media vtrum contigerit. ad vtraq; enim accepto priuatiuo, efficitur syllogismus. ambabus vero negatiuis existentibus, non erit. Planum itaq; quod contingit aliud alij non inesse indiuidue: & quoniam contingit, & quomodo diximus.

Dixit Arist. Atqui cum non fuerint duo termini inexistentes alicui, neq; alter ipsorum, A vtiq; non inerit alicui B, absq; annexione. Si enim erit inter ipsa medium, sequitur vtiq; quod alterum ipsorum sit i toto ipso. & erit fm hoc syllogismus, aut in prima figura, aut in secunda. & si erit in prima figura, erit in omni re, & erit propositio minor affirmatiua. Sed si Log. cum cōm. Auer. X iiii fuerit

fuerit in secunda figura, erit in vtrisque negatiua: & fieri vtiq; poterit, qd sit ex hoc syllus. sin autem fuerint ambæ vles negatiuæ, non erit vtiq; syllogismus. Planum igitur fieri posse, aliquid non inesse alicui. quomodo autem fieri possit hoc, iam enuntiauius.

108 Posteaq; docuit, qm non sit negatio prima: et hoc, qm negatur aliquid ab aliquo propter vnâ naturam comprehensam in duobus, quorū vnum negatur ab alio: cœpit docere, qm erit negatio prima: & hoc cū deficit hæc dispositio. Et ait. Atqui, cū non fuerint duo termini in-existentes alicui, neq; alter ipsorū, a vtiq; non inerit alicui ex v absq; annexione. Intelligit per duos terminos in-existentes alicui, duo, quorum vnum negat ab altero, & hoc est, quod accepit hic loco vnus A, & loco alterius B. Et dixit: in-existentes alicui. sensus est, qd cū ita sit, qd, cū neuter duorum terminorū, quorum vnus negetur ab altero, insit alicui, tunc negatio vnus eorū ab altero erit sine medio. Deinde dixit, et, erit fm hoc syllogismus aut in prima figura, aut in secunda, & hoc, quod dixit, est planum, qm cū sint duo, quorum vnū negatur ab altero, & sit terminus medius: oportet, vt vnum ipsorū ponat sub hoc termino medio: hoc est, qd iste terminus medius prædicet de altero ipsorum affirmatiue: qm fieri non pot, vt cōplicetur syllus vnus ex duabus negatiuis. Et cū dixit: & si fuerit in prima figura, vsq; ad finē sermonis sui: planum est hoc ex eo, quod declaratū fuit in libro Syllogismi, & sermo ipsius i hoc p se intelligit.

Dubiū Auicennæ.

Solutio.

Sed iam dubitauit Auicē, super eo, quod dixit hoc in loco, qd inquam inueniuntur duo, quorum vnum negat ab altero, absq; eo, qd sit ibi medium pœnitus, ipse enim existimauit, qd non est aliquid negatum ab aliquo, nisi fieri possit, vt neget ab ipso propter definitionē ipsius, aut propter consequens ex consequenti ipsius, quoniam non deest aliquid consequenti. Sed hoc dubium soluere in promptu est. & hoc, quoniam cū prædicatur primum per affirmationem, ipsum non prædicatur de aliquo propter naturā aliam, quæ sit causa, vt prædicetur de ipso, sequitur ex necessitate, vt prædicatum primo negatum sit id, quod non negatur ab alio propter naturam aliam, quæ sit causa in hac negatione, sed definitio rei non est natura alia à re. sed accidentia sua, si habuerint attributionem ad rem, sunt vtiq; p accidens: hoc est, cui inest negatio propter substantiam ipsius, & propterea oportet, qd intelligatur hic per terminos medios, qui insunt per negationem non primā, illos, qd sunt termini mediū fm cognitionē & existētiā.

Quot, quibusue modis syllogisticis tum in immediatis, tum in mediatis propositionibus Ignorantia dispositionis, & quomodo ignorantia negationis exoriatur. Cap. XV.

Ignorantia vero, quæ non fm negationē, sed fm dispositionem dicitur, est quidem deceptio, quæ per syllogismum fit. Hæc aut in primo quidem in-existentibus aut nō in-existentibus contingit dupliciter. aut enim quādo simpliciter existimet inesse, aut non iesse: aut qm per syllm accipiat suspicionem. Simplicis quidem igitur suspicionis simplex est deceptio, eius vero, quæ est per syllogismum, plures. Non insit enim a nulli eorū q B indiuidue. si igitur syllogizet A iesse ipsi B, medium accipies C, deceptus erit per syllm.

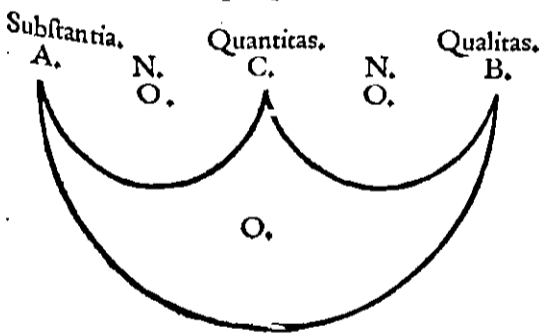
Dixit Arist. Ignorantia vero, quæ nō fm modum negationis, sed fm dispositionem & formam, est, cuius deceptio fit per viā syllogismi. Et hoc accidit vtiq; in ijs, quæ sunt, & nō sunt sine medio fm duas species: quarum vna est, vt existimet aliquis esse aut nō esse existimatione simplici: altera vero, vt hæc existimatio sua sit per viā syllogismi. Atqui deceptio, quæ est i existimatione simplici, est deceptio simplex: sed deceptio, quæ est per syllm, est fm multos modos. Quem admodum, si A non inesset alicui B sine medio, & monstraret aliquis A inesse ipsi B per viā syllogismi, per mediū, quod est C: proueniret enim ignorantia in hac negatione per viā syllogismi.

Posteaq; declarauit affirmationem primam & negationem: & cū accidar in eo, quod est affirmatiuum aut negatiuum, error per syllm: & hoc aut in eo, quod est notæ affirmationis p se, aut negationis, aut est hoc notū per syllm: vult notificare species syllogismorum, qui accidunt in hoc. Et cœpit primo manifestare partes ignorantia: & dixit. Ignorantia vero, quæ non fm modum negationis, sed fm dispōnem & formam, est, cuius deceptio fit p viā syllogismi. sensus est, & posteaq; ignorantia spēs sunt duæ: ignorantia, quæ est per modū priuationis, quæ est, cū non habuerimus de quæsito opinionem aliquam, & ignorantia, quæ est p viā habitus, & formæ, quæ est cū habuerimus de quæsito opinionem erroneam: manifestum vtiq; qd ignorantia, quæ non est per modum negationis: hoc est ignorantia, quæ est priuatio cognitionis: sed p viā habitus & formæ, existimatio erronea, qd deceptio & error accidēs in hac ignorantia, accidit vtiq; propter syllm aliquem aut imaginationem, & hoc in rebus, quæ non sunt per se notæ. Quā vero hæc species erroris accidit in rebus per se notis, hoc est, vt existimetur de eo, quod notum est esse, qd non sit: & e conuerso, vt existimet de eo, quod non est, qd ipsum sit, & accidit vtiq; i rebus notis per mediū, hoc est per syllm: & accidit in cognitione fm duas species, per syllogismum & sine syllo: dixit. Et hoc vtiq; accidit in ijs, quæ sunt, & non sunt sine medio. sensus est, qd error, qui accidit i rebus notis per se, est fm duas species: quarum vna est, vt existimet aliquis esse & non esse existimatione simplici: sensus est, qd existimet aliquis affirmationem & negationem existimatione sine syllo: altera vero cum syllo. Quod cū ita sit, sermo ipsius de errore, qui fit per modum habitus à principio sui sermonis, cū dixit, qd est error per syllogismum, aut apparebit vniuersalis, & intendetur per ipsum particularis, & erit similis illi, quem postea dixit, qd istius erroris aliquis est simplex, qui est sine syllo, & eiusdem aliquis non simplex, qui est per syllm: aut sermo ipsius primus est de errore, qui accidit in rebus non p se notis. & hoc, qm ipse existimet, qd fortasse in ipsis non accidit error, nisi propter syllogismum. Et cū dixit: Atqui deceptio, quæ est in existimatione simplici, vocauit eam quæ nō est ex syllo, simplicem: qm non est conclusio. conclusio namq; est quasi composita ex propositionibus. Cū vero dixit, sed deceptio, quæ est p syllm, est fm multos modos: sensus est, qd deceptio accidēs ex syllo, ea est, quæ accidit fm multos modos, & ipse sollicitus fuit i his modis cōnumerandis. Et posteaq; mentionem fecit de errore, qui est ex syllogismo multorum modorum, cœpit ponere exemplū huius p literas, & ait: Quemadmodū, si A non

si A non inesset alicui B sine medio, & monstraret aliquis A inesse ipsi B per viam syllogismi per mediū, quod est C, proueniret enim ignorantia in hac negatione per viam syllogismi. sensus est, veluti si accideret, vt illud, in quo est A, exempli gratia, negaret existentia ab eo, in quo est B: et accideret hoi, q̄ existimaret A inesse B ex pte mediū existimatione vniuersali inter vtraq̄, esset enim ille ignorans hanc negationē per syllogismum corruptum.

Contingit quidem igitur vtraq̄ propositiones esse falsas, contingit autem alteram solum. Si enim neq̄ A nulli eorum quæ C inest: neq̄ C nulli eorum quæ B: assumpta vero fuerit vtraq̄ e conuerso, ambæ falsæ erunt. Euenit autē ita se habere C ad A & B, vt neq̄ sub A sit, neq̄ vniuersaliter in B. impossibile nāq̄ B eē in toto aliquo. dicebat̄. n. A primo ipsi non inesse: A vero non necesse oibus entibus inesse vniuersaliter: quare ambæ falsæ.

Dixit Aristo. Atqui fieri vtiq̄ pōt, vt sint ambæ propositiones syllogismi falsæ, & fieri etiā potest, vt sit vna ipsarum tantū. Quemadmodum si A non inesset alicui C: & C non inesset alicui B: & conuerterentur simul, & acciperent̄ e contrario, essent vtiq̄ hoc modo ambæ simul falsæ. Fieri enim potest, vt forma C respectu A, & respectu B sit hæc forma, q̄, inquam, non sit in A, et non sit in B penitus. B enī non potest inesse alicui penitus: quoniam iam positum fuit A non inesse alicui ipsorum primo. non est autem necessarium A inesse omnibus rebus: planum igitur, quō erunt ambæ propositiones falsæ.

Posteaq̄ declarauit fieri posse, vt accidat error ex syllogismo, & existimetur de eo, quod negatur ab aliquo, q̄ illi inest, & e conuerso: enuntiavit, q̄ hoc accidit duobus modis: quorum vnus est, vt sint ambæ propositiones falsæ: modus vero secundus, vt sit vna falsa, & fieri potest, vt sit altera ipsarum vera. & hoc est, quod dixit: Atqui fieri vtiq̄ potest, vt sint ambæ propositiones syllogismi falsæ, & fieri etiam pōt, vt sit vna ipsarum tantum. Deinde cœpit exemplificare, quō accidet, vt sint ambæ falsæ, & cœpit ac si diceremus loco maioris extremitatis A, & loco minoris extremitatis B, & loco mediū C. Et dixit: Quemadmodum si A non inesset alicui C: & C non inesset alicui B: & conuerterentur simul. sensus est, & hoc accidet, cū A negabit̄ a B negatione prima, & negabitur consimiliter ab aliquo alio, ac si dices, ab eo, quod est in quo C, & esset hæc res alia negata a B, erraret̄q̄ aliquis in ipsis, & conuerteret eas simul:

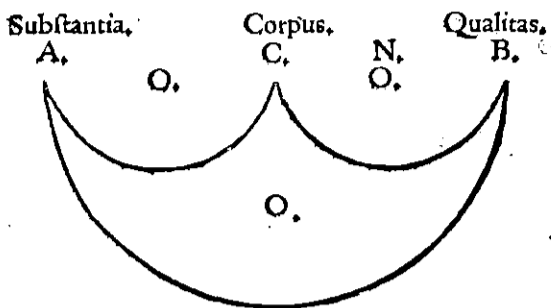
hoc est, q̄ duas negatiuas faceret affirmatiuas: id est opi naretur, q̄ A prædicetur de omni C: & C prædicetur de omni B. oportet enim, q̄ ipse existimet ex his duabus propositionibus, q̄ A inest oī B, quod est conuersum veritatis, & sit falsa hæc cōclusio, eo q̄ ambæ propositiones sunt totæ falsæ. Et dixit: Fieri enim potest, vt forma C respectu A, & respectu B sit hæc forma, q̄ inquam non sit in A, & non sit in B penitus. sensus est, atqui erit hæc species erroris possibilis: qm̄ fieri pōt, vt sit aliquid, vt exempli gratia, in quo est litera C, quod opinatus est eē medium terminū, cuius dispositio respectu A & B, quæ sunt duæ extremitates, sit hæc dispositio: hoc est, q̄ non inest ipsi A, quæ est maior extremitas, & non sit prædicatum de B, quod est minor extremitas oīno: hoc est, q̄ C nō sit vniuersale ad B, posteaq̄ posuit A negari a B negatione prima. si autem C esset vniuersale, hæc negatio non esset prima. Et dixit: B enim nō potest inesse alicui penitus: qm̄ iam positum fuit A non inesse alicui ipsorum primo. sensus est, atqui sequitur, cū accipiatur aliquid aliud ab ipsis, quod neget̄ ab vtroq̄ eorum simul, aut ab altero ipsorum: propterea q̄ fieri non pōt, vt B penitus inest alicui eorum, quibus inest A. si enim hoc ita foret, A inesset alicui B: sed iam positum fuit nulli eorū inesse, quod fieri non potest, & non cohæret. Et dixit: nō est autem necessarium A inesse oibus rebus. sensus est, q̄ posteaq̄ non sequitur ex necessitate, vt A inest oibus rebus, a quibus negatur B, nihil prohibet iueniri aliqd, quod negetur ab vtriusq̄ eorū simul. cū enim accipitur e contrario, hoc est fm̄ affirmationem de vtriusq̄, concluditur A affirmari de omni B. atqui voluit declarare, q̄ non sequitur, vt sit vna duarum propositionum falsa. Et propterea dixit: planum igitur, quomodo erunt ambæ propositiones falsæ: hoc est, planum igitur propter naturam entium, quomodo fieri hoc potest.

Sed & alteram cōtingit veram accipere, non tamen vtram volueris, sed A C. C B nāq̄ propositio semper falsa erit: eo q̄ ipsum B in nullo sit: A C vero euenit. quemadmodum si A & ipsi C, & ipsi B inest indiuidue. quando enim idem primo prædicetur de pluribus, neutrum in neutro erit. Differt autem nihil, neq̄ si non indiuidue inest. Deceptio q̄dem igitur inexistendi & per hæc, & ita fit solum: non enim erat in alia figura inexistendi syllogismus.

Dixit Aristote. Fieri autem consimiliter potest, vt sit vna duarum propositionum syllogismi vera: præterquam quod non erit vtrauis propositionum, sed maior, quæ est A C, minor autem quæ est propositio C B, est falsa simpliciter: quoniam B non potest inesse alicui: sed A C potest. quemadmodum si A inesset omni C, & ipsum de nullo B immediate: siue fuerit propositio mediata, siue immediata. secundum enim alios modos maior est vera, & minor falsa semper. & hoc erit, cū vnus duorum terminorum dicitur de rebus multis, & erit medium de nullo minore. Hoc igitur modo cadet tantum deceptio i affirmatiua vniuersali. syllogismus enim super affirmatiua vniuersali non erit in alia figura ab hac.

Atqui

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

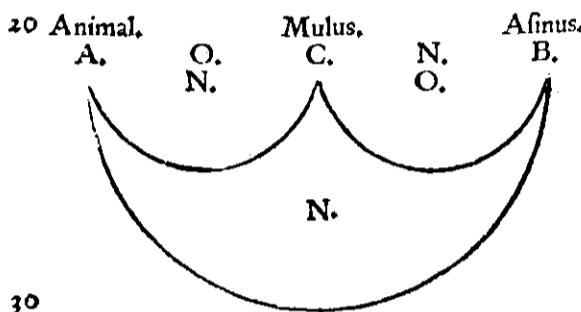
Deceptio p
syllum affir
matium, ex
altera ppō
ne tantūmō,
minore scilicet
falsa.

111 Atqui fieri nō potest, vt maior propositio falsa sit, & minor vera, quod est, quia, qm̄ minor extremitas, quæ est b, ponit sub medio termino, qui est c: sequit̄ igitur, vt negetur a à b per medium c, sed iam posuimus, q̄ a negatur à b immediate, quod fieri nō pōt, & non cohæret. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: qm̄ b nō pōt inesse alicui, sensus est: atqui fieri nō pōt, vt ipsa maior sit vera, qm̄ non potest poni sub aliquo, hoc est sub vniuersali, à quo negetur a, & sit a negatū à b negatione prima, hoc est imediata. Et ait: sed a c potest, sensus est: atqui, q̄ a inest oī c, hoc est, q̄ c ponatur sub ipso, & sit particularior ipso, & neget̄ à b negatione prima, fieri iam poterit hoc. Et istud est, quod voluit, cū dixit: quemadmodum si a inesset oī c, et ipsum de nullo b immediate, sensus est, quemadmodum si a prædicaretur de oī c, & ipsum prædicaretur de nullo b immediate. Deinde dixit, siue fuerit propositio mediata, siue imediata, sensus est, q̄ accidit propositioni maiori, cū sit vera tātum, vt maior extremitas neget̄ à minore negatione prima: siue maior propositio fuerit mediata, siue imediata. si enim fuerit mediata, erit c positum sub ipsa immediate, & fieri potest, vt negetur à b negatione prima. Et ait: s̄m enim alios modos maior est vera, & minor falsa. sensus est, si res ita fuerit, q̄ maior sit mediata, aut imediata: & hoc, qm̄ maior iuenitur duobus modis, aut mediata, aut imediata: & si per medium, aut unum, aut plura. & propterea protulit sermonem prolatione pluralitatis, non prolatione dualitatis, & dixit: s̄m enim alios modos maior est vera, & minor falsa. Et inquit: & hoc erit, cū vnus duorum terminorum dicitur de rebus multis, & erit medius de nullo minore. sensus est, atqui accidet maiorem propositionem veram esse, minorem autem falsam: cumq; maior prædicet̄ de rebus multis, & accipiantur res istæ termini medi, & sit medius terminus negatus à minore, cū enim accipietur negatiua affirmatiua, accidet id, quod est negatiuum, existimari affirmatiuum. Et opinari possumus, q̄ intelligat per id, quod dixit, cū dicitur de rebus multis, ipsas sciētiās s̄m materiam, in qua accidet maiorem propōnem esse verā mediatam, & hoc, quod dixit, cū fuerit vnus duorum terminorum prædicatus de rebus multis, si intelligatur de ipso, q̄ sit in ordine vno, erit expositio prima: si vero intelligatur de ipso, q̄ hæ res multæ ponuntur sub se inuicem: hoc est, q̄ itelligamus de ipso ipsum ordinem, erit expositio secunda. Et dixit: Hoc igitur modo cadet tantum deceptio in affirmatiua vniuersali, sensus est, q̄ deceptio in negatiua prima cadet ex duobus modis tantū: hoc est, q̄ sint ambæ propōnes, aut minor falsa tm̄. Deinde dixit: syllogismus, n. sup affirmatiua vniuersali nō erit in alia figura ab hac, sensus est, q̄ deceptio in negatiua vniuersali, cū de ipsa existimet̄, q̄ sit affirmatiua vniuersalis, non erit nisi in prima figura, hæc enim affirmatiua vniuersalis non cōcluditur nisi in prima figura.

Quæ vero est non existendi & in prima fit, et in media figura. Primum itaq; dicamus quot modis in prima fit, & quomodo se habentibus propositionibus. Contingit quæ

dem igitur vtriusq; falsis existentibus, quem admodum si a & ipsi c, & ipsi b inest induitue. Si enim acceptum fuerit a quidē nulli c: c vero omni b: falsæ erunt propositiones.

Dixit Arif. Syllogismus autem super negatiua vniuersali fit, vtriq; in prima figura ac media. Enuntiemus aut̄ primo, quot modis fiat in prima figura, & s̄m quam dispositio nem erunt propositiones. & hoc, qm̄ fieri potest, vt sit syllogismus super hoc, etsi sint ambæ propositiones falsæ. & hoc quemadmodum si a inesset c, & b sine medio. & acciperetur a de nullo c: & acciperet̄ c de omni b: ambæ igitur propositiones essent falsæ.

112 Posteaq; declarauit, quō accidit error in negatiua vniuersali prima propter syllogism, ita vt existimet̄ de ipsa, q̄ sit affirmatiua vniuersalis, & in qua figura, & s̄m quot modos accidet, cepit monstrare, quō accidit contrariū huius: hoc est, cū existimat̄ de affirmatiua vniuersali, q̄ est negatiua. Et cepit p̄mo manifestare figuras, in quibus accidit error iste: & dixit, q̄ accidet i duabus figuris, in prima, et media in contrarium erroris, qui est in negatiua, ipse enim non cadit, nisi in una tantum figura, quæ est prima. Et posteaq; enuntiauit, q̄ accidet in duabus figuris, & dixit: Enuntiemus autem primo quot modis fiat in figura prima, intelligit p̄ modos, cū sint ambæ propositiones falsæ, aut est altera ipsarum falsa. Et dixit: & s̄m quam dispōnem erunt propositiones, sensus est, q̄ sint vtræq; falsæ, aut vna ipsarum. Et ait, q̄ fieri potest, vt sint ambæ propositiones falsæ, vsq; ad finem sermonis sui, sensus est, & possunt esse ambæ propositiones falsæ, cū accipitur aliquid inesse duobus immediatæ, & hæc duo nō inest sibi inuicē, quæ admodum se habent genera cū speciebus sub se existentibus, cumq; aliquis negauerit genus ab vna sp̄erum suarum, & prædicauerit ipsum de hac alia specie, accidet vtriq; ipsi, vt concludat negationem generis à specie. Vt in exemplo, si acciperet, q̄ nullus mulus est animal: & acciperet q̄ oīs asinus est mulus: concluderet vtriq; q̄ nullus asinus est animal, quæ est negatiua vniuersalis falsa in totum, opposita affirmatiuæ vniuersali veræ immediatæ: & ipsa sequitur ex duabus propositionibus falsis in totū. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: & hoc, quem admodum si a inesset c, & b sine medio. sensus est, & c non inest ipsi b, cumq; acceperit, quod a, quod est genus, hoc est extremitas maior, est de nullo c, quod est vna duarum specterum: & acceperit c, quod est species ipsius a, de omni b, quod est species secunda, quodq; est minor extremitas: planum igitur, quod concludet in prima figura, a inesse nulli b, hoc est, quod genus non est in vna suarum specierum: quod est falsum oppositum vero immediato.

Contingit

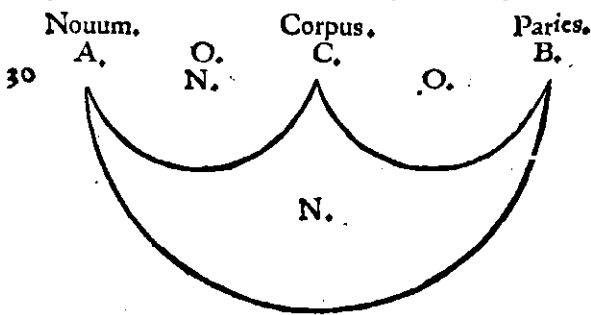
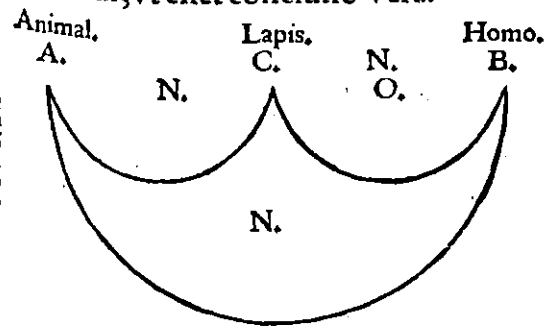
Contingit autem & altera falsa existente, & hac vtrauis. Euenit enim A C quidem veram esse, C B vero falsam. A C quidem veram; qm̄ nō oibus entibus iest A. C B vero falsam. qm̄ impoſte est C iesse ipſi B, cui nulli inest A. non. n. amplius vera erit A C ppositio. simul aut si & ambę sunt verę, & cōclusio erit v̄a.

Dixit Arif. Et consimiliter etiā fieri vtiq; poterit, vt vna duarum propositionum syllogismi sit falsa, vtrauis ipsarum extiterit. Et hoc, qm̄ fieri potest, vt A C sit vera, & C B falsa. A C quidem vera, qm̄ A non inest oibus rebus; C B vero falsa, qm̄ fieri non pōt, vt C iſit B, cū ipſi C nulli inſit A, nisi extiterit propositio A B falsa. & etiam si essent ambę verę, sequeretur, vt esset conclusio vera.

prædicationis C de B, sequitur ex necessitate, qm̄ fieri nō potest, vt C, quod est negatum ab oī A, inſit omni B. qm̄ si hæc esset vera, & maior propositio vera, non concluderent conclusionem falsam, quę est A inesse nulli B. & si essent ambę verę, falsum esset A de omni B. sed iā posuimus A de omni B, quę est vera immediata. atqui hoc fuit necessarium: quoniam consequens ex duabus propositionibus veris est conclusio vera.

Sed & C B contingit veram esse, altera existente falsa. quemadmodum si B & in C, & in A est. necesse enim alterę sub altero esse. quare si acceperit A nulli eorū, quę C inesse, falsa erit propositio. Planum igitur, qd altera falsa existente, & vtrifq; erit falsus syllogismus.

Dixit Arif. Et cōsimiliter etiam fieri potest, vt sit C B vera, altera v̄o sit falsa. Et hoc, quemadmodū si A sit in omni C, & in omni B. necesse est igitur, vt sit vna istarum duarū propositionum sub altera. & si acciperetur A non inesse alicui C, erit propositio falsa. Manifestum igitur, qd fiet syllogismus, qui concludet conclusionem falsam, altera propositionum existente falsa, & vtrifq;.

Deceptio p syllogismum negatiuum i priā figura, ex maiori p positione iā falsa.

Dixit. Et consimiliter etiam cū aliquid fuerit in omni immediate: quemadmodum si A inesset oī B, fieri vtiq; posset, vt argueretur per syllogismum perfectę figurę, cuius maior propositio est vera, & altera falsa: aut per syllogismum, cuius maior propositio est falsa, & minor vera. Deinde narrat complicationem, in qua oportet, vt sit maior propositio vera, & minor falsa: & hoc fit, vt cū accipitur prædicatum in propositione affirmatiua posita negatum ab aliquo. quemadmodum si acciperetur A negari à C, & acciperetur C inesse oī B, quod est contradictorium ipsius affirmatiuę uniuersalis. & hoc p duas propōnes, quarum vna est vera, scilicet, qd A negatur à C, & altera falsa, quę est C inesse oī B. fieri enim non potest, vt sit verum A inesse oī B, & nulli C, & C omni B. sequitur enim ex hac complicatione, qd A non inſit alicui B. hoc autem contradictoriū est veri subiecti. ex hoc. n. sequitur minorem propositionē esse falsam, quę est C inesse oī B. Exemplum vero huius ex materijs est, vt accipiamus animal, quod inest oī homini, & sit aīal, i quo A, & homo, in quo B: & accipiamus in quo C lapis. deinde accipiamus aīal de nullo lapide, & lapidem de omni hoīe: concludetur igitur aīal de nullo hoīe, quę est negatiua falsa contradictoria affirmatiuę verę primę, conclusa ex duabus propositionibus: quarum maior est vera, quę est negatiua, & minor falsa, quę est affirmatiua. Et dixit: & hoc, qm̄ fieri pōt, vt A C sit vera, & C B falsa. sensus est, cū acceperimus A inesse omni B vere immediate, sequetur iam, qd cū acceperimus aliquid, in quo sit C, & negauerimus A ab ipso C, & affirmauerimus C de omni B, qd erit negatio A ab ipso C vera: & affirmatio C de oī B falsa: & concludetur ex hoc, A non inesse alicui B negatiōe vniuersali falsa. Et ait: A C quidem vera, qm̄ A non inest oibus rebus. sensus est, & vera est negatio A ab ipso C. qm̄ oportet, vt iueniatur aliquid, à quo negatur A, cū A non sit in oibus. Deinde dixit: C B vero falsa, qm̄ fieri non potest, vt C inſit B, cū ipſi C nulli inſit A, nisi extiterit propositio A B falsa, sensus est, & falsitas

Posteaq; declarauit, qm̄ accidet, vt efficiatur syllogismus falsus super vniuersali contradictorio affirmatiuę uniuersalis verę immediatę, cū acceptę fuerint ambę propositiones falsę simul: cumq; accepta fuerit minor falsa & maior vera, vult monstrare consimiliter etiam, qm̄ accidet, vt efficiatur huiuscemodi syllogismus, & sit minor vera, et maior falsa. Et dixit, qd hoc accidet, cū habuerim⁹, exempli grā, prædicatum aliquod, quod inſit oī subiecto immediate. quemadmodū si A inesset omni B: accipiamus autem, in quo est A nouum, & in quo est B, parietis: habebimus igit, qd A inest omni B, puta nouū omni parieti, sermone affirmatiuo, vero, immediato. Cū autem voluerimus concludere negatiuam falsam contradictoriam huic enuntiationi, maiore falsa existente, & minore vera, inquiremus subiectum vnum, cui inſit prædicatum primum per se. quemadmodum si accipiamus C, in omni B, & sit loco C corpus: rit igitur corpus in omni pariete, & nouum in omni pariete. & qm̄ sequitur, vt sit pars vnius duorum terminorum sub altero, verum erit, qd aliquid A est C, hoc est, qd aliquid nouum est corpus, cū sit complicatio in terciā figura. Cumq; acceperimus A inesse nulli C, hoc est nouū nulli corpori: & acceperimus C de omni B, hoc est corpus de omni pariete: concluditur nobis, qd nouum de omni pariete, hoc est, qd A non de aliquo B, quę est negatiua vniuersalis contradictoria affirmatiuę, quam posuimus: & maior falsa est ex hoc syllogismo, quę dicit, A de nullo C, hoc est, qd nouum de nullo corpore. Et dixit. Et consimilr̄ et fieri potest, vt sit C B vera, intelligit propōnem minorem, quę fuit in exemplo nostro, corpus de omni pariete.

113

114

114

POSTERIORVM RESOLVTORIVM

pariete. Et dixit: altera vero sit falsa. sensus est, quod dicimus A non de aliquo C, hoc est nouum nō de aliquo corpore. Deinde docuit, qñ accidet hoc, & in qua specie accidentium prædicatorum accidet, & dixit: quemadmodum si A sit in oī C, & in omni B, hoc est, quemadmodum cū A diuidatur in duo, quorū alterum sit, in quo est B, & alterum in quo est C, hoc est q̄ prædicetur A & B de oī C, quemadmodum, q̄ prædicetur corpus & nouū de oī pariete. Deinde dixit: necesse est igitur, vt sit vna istarum duarum propositionum sub altera, hoc est, necesse est igitur, vt pars istarum duarū rerum inexistētium omni alicui ita se habeat, vt vna ponatur sub altera: id est, vt aliquod B ponatur sub C, & aliquod C ponatur sub A, eō q̄ ipsa complicantur in subiecto: hoc est, q̄ sit aliquod corpus nouum positū sub corpore. & ē contrario, cū acceperimus A, quemadmodum diximus, nō inesse alicui C, hoc est nouum non inesse alicui corpori, erit ppositio falsa negatiua maior: & erit C de oī B, hoc est corpus de oī pariete, minor vera, & concludet negatiua falsa contradictoria affirmatiuæ veræ immediatæ.

In media autem figura, totas quidem esse propositiones ambas falsas, non contingit. qñ enim A omni B insit, nihil erit accipere, quod alteri quidem omni, alteri vero nulli inerit. Oportet autem sic accipere propositiones, vt huic quidem insit, illi vero nō insit: si quidem erit syllogismus. si igit sic accipitæ falsæ, planum, q̄ ē contrario ē conuerso se habebunt. hoc autem impossibile.

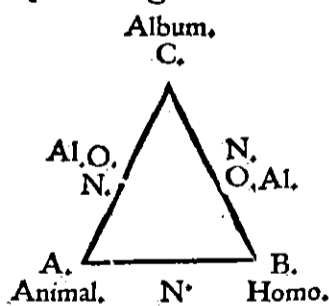
Dixit Arist. In media vero figura fieri non potest, vt sint ambæ ppositiones falsæ: qñ, qñ A inest oī B, non inuenitur aliquid, quod sit prædicatum de vno duorū terminorum per affirmationem, & de altero per negationem. Et fm hunc modum oportet, vt accipiantur propositiones, cū fuerit medius terminus prædicatus de vno duorum terminorum affirmatiue, & de altero negatiue, cū voluerimus facere syllogismū. cū autem acceperimus ipsum fm hanc formam, erunt ambæ falsæ. manifestum igit, cū accipiuntur ē contrario huius dispositionis, q̄ accipiuntur ē contrario eius, quod est. fieri autē non potest, vt sit cum hac dispositione.

115 Posteaq̄ declarauit iam qñ accidet falsum p̄ duas propositiones, cū fuerint in figura prima, transiuit ad hoc declarandum in secunda figura, & dixit: In media vero figura fieri non potest, vsq̄ ad id, quod dixit, facere syllogismum. sensus est, in secunda autē figura fieri non potest, vt sit syls, per quem existimetur de affirmatiua vniuersali, q̄ ē negatiua vniuersalis, & sint ambæ propositiones falsæ, cū enim A fuerit in B, fieri non poterit, vt existimemus A non inesse B ppter duas propositiones falsas in secunda figura, nisi cū accipit aliquid prædicari de vno duorum terminorum, hoc est de A, aut de B per affirmationem, & prædicetur de alio termino per negationem, si enim inueniretur aliquid cum hac dispōne, fieri posset, vt conuerteret res, & prædicaret de re, quæ sequitur ex ipsa, & prædicaret de re, quæ negaretur ab ipsa, & accideret, vt esset conclusio negatiua falsa ex duabus propositionibus falsis in secunda figura: sed cū inest aliquid alicui & toti ipsi, fieri vtiq̄ nō potest, vt inueniatur aliquid, quod vni ipsorum insit oī,

& negetur ab altero oī, quod si ita esset, nō inesset hęc sibi inuicem, sed iam posuimus inesse, quod fieri nō potest, & non coheret. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: qñ non inuenitur aliquid, quod sit prædicatum de vno duorum terminorum per affirmationem, & de altero per negationem, hoc est, q̄ vnus duorum terminorum insit duobus. Et cū dixit: Et fm hunc modum oportet, vt accipiatur propositiones, cū fuerit terminus medius prædicatus de vno duorum terminorum affirmatiue, et de altero negatiue, cū voluerimus facere syllogismum. sensus est, cū voluerimus facere syls in secunda figura: quo neget vnus duorum terminorū ab altero, fieri non potest, quin accipiat mediū terminus, qui negetur ab vno termino, et affirmetur de altero. Et dixit: cū autem acceperimus ipsum fm hanc formam, erunt ambæ falsæ. manifestum igitur, cū accipiuntur ē contrario huius dispōnis, q̄ accipiuntur ē contrario eius, qd est. sensus est, atqui si inueniretur medius terminus cum hac dispositione, hoc est affirmatus de vna duarum extremitatum & negatus ab altera, & ambæ propositiones essent falsæ: planum igitur per se, cū acciperemus illas duas propositiones ē contrario, hoc est, q̄ acciperetur affirmatiua negatiua, & negatiua affirmatiua, q̄ ambæ essent veræ, & non concluderent negatiuam veram, sed fieri nō potest, vt inueniatur medius terminus cum hac dispositione, hoc est inter duos terminos, quorum vnus inest alteri per affirmationem. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: fieri autem non potest, vt sit cum hac dispositione. sensus est, q̄ sit medius terminus inter duas extremitates, negatus ab vna, & affirmatus de altera, & ambæ falsæ inter duo, quorum vnus inest alteri.

In aliquo vero vtranq̄ nihil prohibet falsam esse. quemadmodum si C & A, & B alicui insit. Si enim A quidem oī C inest, acceptum fuerit inesse: B vero nulli: falsæ quidem ambæ propositiones, non tñ totę, sed in aliquo. Et ē conuerso quoq̄ posito priuatiuo, consimiliter.

40 Dixit Arist. Cū vero fuerint falsę in parte, nihil prohibet, vt sint ambæ propositiones falsæ. Quemadmodum si C inest alicui A, & alicui B: & accipere C inesse omni A, & nulli B: ambæ igitur ppones eēt falsę, non in totum, sed in parte. Et fm hanc formam erit, si accipiatur negatiua ē contrario.

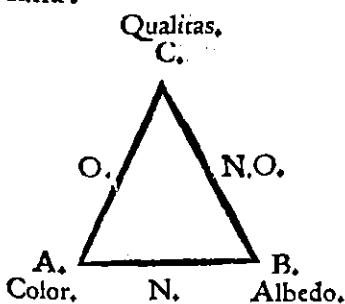

60 Hoc est, quod dixit, est res per se nota. & hoc, quoniam fieri potest, vt sit aliquid, quod insit omni alicui, & sit aliud existens in huius aliquo, & in aliquo illius, cūq̄ acceperimus ipsum negari ab vno duorū de oī alteri, & inesse oī alteri: concludetur, q̄ vnū horum duorū non inest alteri in secunda figura, & erūt ambæ propositiones falsę in parte: vniuersalis quidem negatiua, eo q̄ est negatiua particularis: vniuersalis vero affirmatiua, eo q̄ est affirmatiua particularis. Vti exemplo, si animal inesset omni homini, & album alicui animali, & alicui homini,

homini, & complicaretur syllogismus ex binis propositionibus falsis in parte hunc in modum: omne animal album: & nullus homo album: concludetur nullus homo animal. aut e conuerso, vt accipiatur, nullum animal album, & omnis homo album.

Alteram vero falsam esse, & vtrāuis, constringit. quod enim inest A omni, & B inest. Si igit acceptum fuerit ipsum C inesse quidem 10 toti A, toti vero B non inesse: CA quidem vera erit, BC autem falsa.

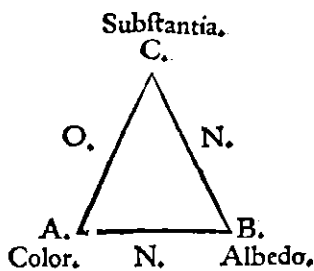
Dixit Arist. Et consimiliter etiam fieri potest, vt vna duarum propositionum falsa sit, vtrāuis ipsarū fuerit. quod enim inest omni A, inest consimiliter etiam omni B: & si accipiatur C inesse omni A, & non inesse alicui B: propositio CA erit vtique vera, & propositio 15 CB erit falsa.

Posteaquē docuit fieri non posse in secunda figura, vt sint ambę falsę in totum fm hanc speciē erroris, quodq; fieri potest, vt sint ambę falsę in parte, vult docere, qd fieri potest, vt sit vna duarum propositionum falsa, & altera vera, & hoc in duabus speciebus: hoc est, qd maior ipsius sit affirmatiua vniuersalis, & minor negatiua vniuersalis, & in contrarium huius, qd maior sit negatiua, & minor affirmatiua. Erunt igitur quatuor species: 40 duę species in illa specie, cuius maior est affirmatiua, et minor negatiua, & hoc, qm erit vniq; maior affirmatiua vera, & minor negatiua vniuersalis: & e conuerso, vt sit maior affirmatiua falsa, & minor negatiua vera. Et consimiliter accidet in specie, cuius maior est negatiua, & minor affirmatiua: hoc est duę species simul: id est, vt negatiua maior sit vera, & affirmatiua minor falsa: & e contrario, vt sit negatiua maior falsa, & affirmatiua minor vera. Et ceepit in hoc a specie, cuius maior est affirmatiua vera, & minor negatiua falsa, & dixit: quod enim inest omni A, inest consimiliter etiam omni B, & hoc est manifestum: qm A, quod est extremitas maior, posuimus inesse omni B, quod est minor extremitas. Deinde dixit: & si accipiatur C inesse omni A, & non inesse alicui B, propositio CA erit vtique vera, & propositio CB erit falsa. Sensus est, & si acciperetur aliquid ex eo, quod inest omni A, falsum, ac si diceret C medium terminum: igitur totum ipsum erit de omni A per affirmationē, & negationem ipsius ab omni B, qm propositio CA, hoc est maior, in qua predicatur C de omni A, erit vera: & propositio CB: hoc est, in qua negatur C a B, erit falsa, quoniam cum fuerit A de omni B: & C de omni A, sequitur ex necessitate, vt sit C de omni B, & propterea sequit, vt sit, quod accepimus ipsum esse non de aliquo B, falsum.

Rursus, quod B quidem nulli inest, neq; A omni inerat. si n. ipsi A, & ipsi B: sed non inerat. Si igitur acceptum fuerit CA quidem toti inesse, B vero nulli: BC quidem propositio vera, altera autem falsa.

Et consimiliter etiam ipsum non inest alicui B, qm non inest omni A. si enim inesset ipsi A, inesset vtique & ipsi B. sed in veritate non inest ipsi B. & si acciperetur C inesse omni A, & non inesse alicui B: propositio CB erit vtique vera, & propositio CA erit falsa.

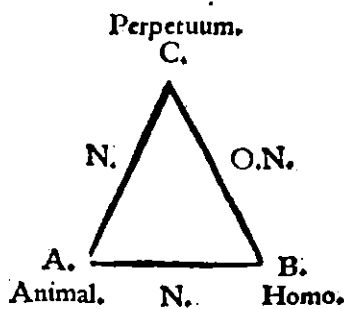

Deceptio p syllogism negatiuū in secunda figura ex maiore affirmatiua falsa, & minore negatiua vera.

Postea vero quē docuit, quō accidet, vt sit maior propositio vera, & minor falsa in illa specie, cuius maior est affirmatiua, & minor negatiua in secunda figura, vult docere consimiliter etiam, quō accidet in hac specie contrarium huius: hoc est, vt sit maior affirmatiua falsa, & minor negatiua vera, & dixit: Et consimiliter etiam ipsum non inest alicui B, qm non inest omni A. si enim inesset omni A, inesset vtique et ipsi B. Sensus est, qm iam positum fuit A inesse omni B, id est, iam igitur accidet, vt affirmatiua maior sit falsa, & minor negatiua sit vera, cū accipitur C medium terminus aliquid, quod negatur ab omni B, quod est minor extremitas: ac si diceret illud, in quo est C, sequitur enim in ipso ex necessitate, vt sit negatum ab omni A, quod est extremitas maior. qm si inesset ipsi A: sicut iam posuimus, qd A in omni B: sequeretur, vt inesset B in C, & iam posuimus, qd non est in aliquo ipsius, quod fieri non potest & non cohæret. Et si poneremus in consimili materia C inesse omni A, quod non inest, esset maior affirmatiua falsa, hoc est, propositio CA: & minor negatiua vera, hoc est, propositio CB: & concludet negatiuam vsem.

Consimiliter vero et transposito priuatiuo. qd n. nulli inest A, neq; B nulli inerat. Si igitur acceptum fuerit CA quidem toti non inesse: AC quidem propositio vera erit, altera autem falsa.

Dixit Arist. Et hoc exemplo, si non fuerit possibilis negatiua. & hoc, qm, quod non inest alicui A, neque inerat ipsi B consimiliter etiam. Et si acciperetur C non inesse alicui A, & inesse omni B: esset vtique propositio CA vera, & altera falsa.

Deceptio p syllogismum negatiuum in secunda figura ex maiore negatiua vera, & minore affirmatiua falsa.

Posteaquē declarauit, quō accidet in specie, cuius maior in hac figura est affirmatiua, & minor negatiua, in qua aliquā maior est falsa, & aliquā minor, vult declarare, quō accidet hoc in specie altera, hoc est cuius maior est negatiua, & minor affirmatiua. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: Et hoc exemplo, si non fuerit possibilis negatiua

gatiua. Et cepit commemorare, quō in hac specie erit propositio maior vera, hoc est negatiua, & minor falsa, hoc est affirmatiua, & dixit: & hoc, quō quod non inest alicui A, neq; inest ipsi B. sensus est, quō si inest ipsi B: & iam positum fuit A inesse omni B, inestet utiq; ipsi A. sed iam positum fuit non inesse ipsi: quod fieri non potest, & non coheret. Deinde dixit. Et si acciperetur c nō inesse alicui A, & inesse omni B, esset utiq; propositio c A vera, hoc est maior negatiua: & altera falsa, hoc est affirmatiua minor. Vt in exemplo, si inestet aīal oī hominī: deinde acciperemus res negatas ab aīali toto: sequeretur ex necessitate, vt negarentur ab hoīe. quemadmodum si diceres perpetuū, et complicaret sylls hunc in modū, nullum aīal est perpetuum: & hō est perpetuum: cōcluderet, qd hō non est aīal, ex syllō in secūda figura, cuius maior negatiua vera, & minor falsa affirmatiua.

Et rursus quod omni B inest, accipere inesse nulli A, falsum. necesse enim, si B omni, & A alicui inesse. Si igitur acceptum fuerit, c inesse quidem omni B, nulli vero A: c B quidem vera erit, c A aut falsa. Planum igitur, qd & ambabus existētibus falsis, & altera solū, erit syllogismus deceptorius in indiuiduis.

Dixit Aristot. Et consilī etiam, quod inest omni B, non inesse alicui A, est falsum: quoniam necesse est, qd inest omni B, vt nō sit non inexistens ipsi A. Cumq; acceptū fuerit c inesse oī B, & non inesse alicui A: erit utiq; c B vera, & c A falsa. Iam itaq; apparet, quō erit deceptio in syllo per propositiones immediatas, & cum sunt ambę propositiones syllogismi falsę, & cū est vna ipsarum falsa tantum.

ug est negatiua, iam vero commemorauit species syllogismorum falsorum, qui accidunt in his duabus figuris sūm vtranc; duarum cognitionum affirmatiuę vniuersalis, & negatiuę vniuersalis notarum per se. sequitur, cū connumerauerit syllōs, qd accidunt ex hoc in his duabus figuris, vt iam cōnumerauerit oēs syllōs falsos, qui accidunt in duabus istis propositionibus, hoc est affirmatiua & negatiua immediatis. Et propterea dixit: Iam itaq; apparet, quō erit deceptio in syllo per pōnes immediatas, & cū sunt ambę pōnes syllogismi falsę, & cū est vna ipsar; falsa tm. sensus est, siue in prima figura, in errore, qd accidit in propositione negatiua: siue in prima & secunda, in errore, qui accidit in affirmatiua.

In his vero, quę insunt nō indiuidue, aut non insunt, quō quidem per proprium medium efficiatur falsi syllogismus, non possunt ambę falsę esse propositiones, sed ea solum, quę est ad maius extremum. Dico autem proprium medium, per quod fit contradictionis syllogismus.

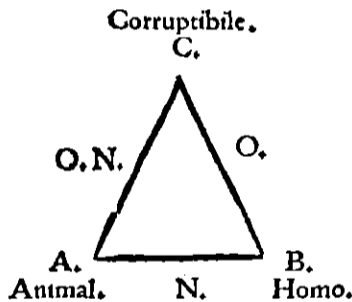
Dixit Aristot. In propositionibus autē mediatis, si syllogismus concludens falsum fuerit per medium essenziale proportionatum, fieri utiq; non poterit, vt sint ambę propositiones falsę, sed ex ipsis maior tantum. Intentio autem eius, quod dicimus, medium proportionatum, est, vt sit mediū, per quod fit syllogismus in contrarium.

Posteaq; mentionem fecit de spēbus syllogismorum falsorum propter propositiones, quę accidunt in primis cognitis per se affirmatiuis & negatiuis, vult consimiliter etiam cōmemorare species syllogismorum falsorum propter propositiones suas, quę accidunt in quęsitis, quę monstrantur per syllōs verarum propositionum mediatar; & sic cepit, & dixit: In ppositiōibus autē mediatis, si sylls concludēs falsum fuerit p mediū essenziale, proportionatū, fieri utiq; nō poterit, vt sint ambę ppositiones falsę. sensus est, qd propositionibus, quę monstrantur per syllogismos simplices, si sylls cōcludens falsum fuerit per medium essenziale, erit utiq; in contrarium propositionis, quę construitur per medium proportionatum verum, quod est proportionatum essenziale: hoc est, cum prædicatur de vna extremitatum per alium modum, qd qui est de ipso sūm se, non accidet, vt sint ambę propositiones falsę, sed maior tantum. Deinde dixit: Intentio autem eius, quod dicimus, medium proportionatum, est, vt sit medium, per quod fit syllo in contrarium. sensus est, qd intentio conditions, quam posuimus, vt sit syllogismus falsus propter propositiones mediatas, per medium essenziale proportionatū est, vt hoc illud medium, quod accipitur in syllogismo vero, sit idem medium, quod concludit cōtrarium illius, quod iudicauit natura ipsius: & est ipsum falsum.

Insit enim A ipsi B per medium C: quō igitur necesse est c B affirmatiuam accipi, cum fit syllogismus: planum, qd semper hac erit vera, non enim conuertit: A C vero falsa, hac enim conuersa contrarius fit syllogismus.

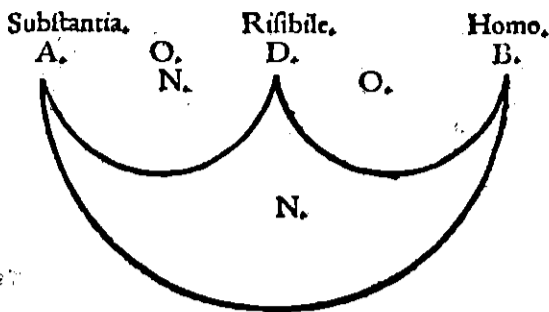
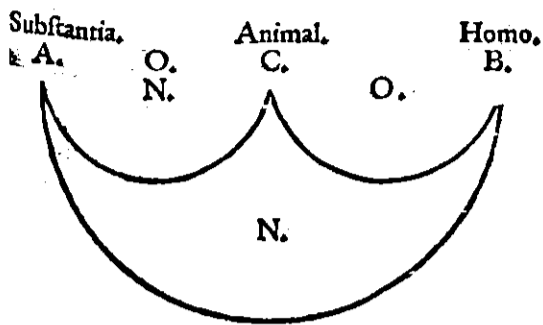
Dixit Aristot. Sit igitur A in B per mediū C: cum itaq; fuerit sylls perfectus ex necessitate, c B propositio erit affirmatiua, & hec erit utique semper vera, & non conuertitur: A C vero propositio erit falsa. quoniam fieri potest

Deceptio p syllogismum negatiuum I secunda figura ex maiore negatiua falsa, & minore affirmatiua vera.

Posteaq; exposuit, quō erit negatiua maior vera, & affirmatiua minor falsa, vult docere materiam, in qua accidit cōuersum huius: quod est, vt negatiua maior sit falsa, & affirmatiua minor vera. Et dixit: Et cōsimiliter etiam, quod inest oī B, non inesse alicui A, est falsum: quō necesse est, quod inest oī B, vt non sit non inexistens alicui A. sensus est, cum A insit omni B, necesse igitur est, quod inest oī B, vt non sit inexistens alicui A, quō si esset non inexistens alicui A, & inestet oī B: sequeretur ex hoc in secunda figura, qd A non inestet alicui B, sed iam positum fuit inesse omni B: quod fieri non potest, & non coheret: necesse igitur, vt oē, quod inest oī B, insit ipsi A. Deinde dixit: Cumq; acceptum fuerit c inesse oī B, & non inesse alicui A: erit utiq; c B vera, & c A falsa. sensus est, & erit propositio c B vera, & est ea, quę dicit, qd c inest omni B, & est minor: & erit propositio c A falsa, qd dicit: c inesse nulli A, quęq; est maior negatiua. Et posteaq; iam fuit declaratum, qd cōtrarium negatiuę vniuersalis est affirmatiua vniuersalis: error, qui accidit in negatiua vniuersali, accidet utiq; in prima figura, sūm qd diximus, postea vero, cum error in affirmatiua accidet in prima figura ac secunda, eo qd contrarium affirmati-

test, vt hæc conuertatur, & proueniat per eã syllogismus super contrario.

Deceptio p syllogismum negativum i prima figura p mediũ non ex eadẽ coordinatione, ex maior falsa, et minore vera mediatis. Auer. p D assumpt C, & sic i sequentibus.

Terminus medius proportionatus is est, qui concludit per naturam suam verum in oĩ materia, hoc est per modum prædicationis suæ naturalis, cũ enim fuerit aliquid prædicatum fm naturam de aliquo, & prædicetur de ipso aliud, erit vtriq; terminus proportionatus primæ figuræ, & non accidit vt per ipsum concludatur falsum consequens, nisi maior propositio sit falsa. Sed medius propinquus proportionato est vnus, per quem accidit, vt concludat in aliqua materia, vt in exemplo, cũ fuerint ambæ affirmatiuæ in secunda figura, & extiterit maior conuertibilis, & hoc, cũ fuerit proprium, aut descriptio, aut definitio, cũ enim conuertitur, redit ad primam figuram, cũ igitur accepta fuerit loco affirmatiuæ minoris negatiua, non redibit ad primam figuram: et si fuerit maior cõuertibilis, propterea fieri non potest, vt complice syllogismus concludens ex huiuscemodi medio termino, & sit minor sua negatiua falsa. Atqui accidit per huiuscemodi terminum, vt concludatur conclusio falsa affirmatiua, cũ accepta fuerit maior e cõuerso, hoc est negatiua. Vt in exẽplo, si ex literis istis, c, quod est terminus medius, prædicaret de oĩ a, & prædicaret de oĩ b, cũ n. conuertereĩ maior, a prædicatum eĩt de oĩ c: & c prædicatum de oĩ b: & cõcluderet in prima figura, a de omni b, cũ autẽ non conuertitur maior in huiuscemodi prædicatione, nõ erit vtriq; terminus propinquus proportionato, vt redeat ad primam figuram, quemadmodum diximus, iam autem declaratum fuit, fieri non posse in prima figura, vt minor conuertatur, & sit concludens, dispositio igitur, quæ accidit ex hoc per terminum medium propinquum proportionato, est eadem cum proportione, quæ accidit per proportionatum. Et propterea dixit: deceptio igitur est vna, cũ fuerit medium in syllogismo proportionatum, aut propinquum proportionato, exemplum autem super hoc ex materijs non est difficile, non enim legẽdus est liber iste, nisi ab illo, qui legerit Priora analytica.

Sensus est, exẽplum huius, cũ accipimus loco maioris extremitatis in syllo perfecto id, in quo est a, & loco minoris id, in quo est b: & accipiamus, qd a in sit b per medium, in quo est c: veluti si accipiamus a de omni c: & c de omni b: concluderemus a in esse omni b, quæ est conclusio vera per medium proportionatum ex propositionibus veris, nam, cũ res ita fuerit, & acciderit, vt eremus, & concludamus per hoc idem medium, hoc est per c, qd a non in sit alicui b: fieri igitur non potest, vt eremus in propositione minore affirmatiua dicente, qd c de omnib; si enim errauerimus in hac tantum, & acceperimus c de nullo b, & acceperimus a de oĩ c, non concludetur nobis ex hoc aliquid, qm iam declaratu fuit, qd ex cõditionibus syllogismi negatiui i prima figura est, vt sit minor affirmatiua, accidet igitur in hoc quæsitio syllo perfectus in figura falsus propter suas propositiones, qm existimamus propositionem maiorem affirmatiuam esse negatiuam. Et propterea dixit de propositione minore, qd est vera semper, & non conuertit. Sensus est, quemadmodum conclusio, qm ex cõditionibus istius erroris est, ut sit syllo perfectus i figura, et hoc est, quod significauit, cũ dixit: cũ itaq; fuerit syllogismus perfectus ex necessitate. Deinde dixit: a c vero propositio erit falsa, qm fieri potest, vt hæc conuertat, & proueniat per eam syllo super contrario. Sensus est, propositio autem a c, maior affirmatiua, hoc est, in qua accipitur a de omni c, in syllogismo vero, fieri potest, vt conuertatur, & accipiat loco ipsius negatiua sibi opposita: & erit ex hoc syllo concludens contrariũ syllogismi perfecti, qui concludit negatiuam, iam enim syllo perfectus concluderebat affirmatiuam vniuersalem.

Consimiliter autem & si ex alia coordinatione acceptum fuerit medium, vt d licet in toto a sit, & de b omni prædicetur: necesse n. d b quidẽ propositionem manere, alteram vero conuerti. quare hæc quidẽ semp vera, illa autẽ semper falsa. & quasi talis deceptio eadem est ei, quæ est per proprium medium.

Dixit Aristo. Et eodem pacto, si accipiat medium proximum proportionato, quemadmodum si c isit omni a, & prædicetur de omni b: sequitur enim ex necessitate, vt sit propositio c b stabilis in dispositione sua, & altera cõuertatur. & propterea erit ipsa semper vera, hæc autem erit semper falsa, deceptio igitur est vna, cũ fuerit medium in syllogismo proportionatũ, aut proximum proportionato.

Si vero non per proprium medium efficiatur syllogismus: qm sub a quidem sit medium: ipsi vero b nulli in sit: necesse est falsas esse ambas, accipiendæ nanq; sunt e contrario, qd se habent propositiones, si debet syllogismus fieri, sic autem acceptis, ambæ efficiuntur falsæ, quemadmodum si a quidem toti d inest; d vero nulli eorum, quæ b: his enim conuersis, syllogismus erit, & propositiones ambæ falsæ.

Dixit Arist. Sin autem medius terminus syllogismi fuerit nõ proportionatus, & fuerit c medius terminus sub a, & non inextens alicui b, necessarium vtriq; vt sint ambæ propositiones falsæ. oporteret enim, vt conuertereĩ simul in contrariũ eius, quod sunt, si dispositio sit, vt ex ipsis fiat syllo. cũ enim

112

112

10

30

40

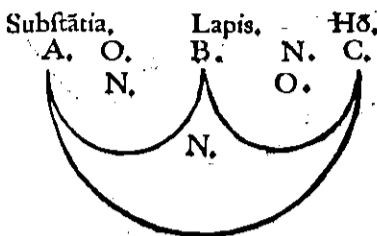
50

60

123

enim sic accipiuntur, erunt ambe falsæ. quæ admodum si A inesset oī c. & c. nulli B. cum enim tales conuertantur, erit syllogismus, cuius ambæ propositiones falsæ.

A uerr. loco substantiæ sūp sit Aial & loco lapidis Equum. Deceptio p syllogismum negatiuum i prima figura per medium non proportionatum ex ambab⁹ propositionib⁹ falsis mediatis.

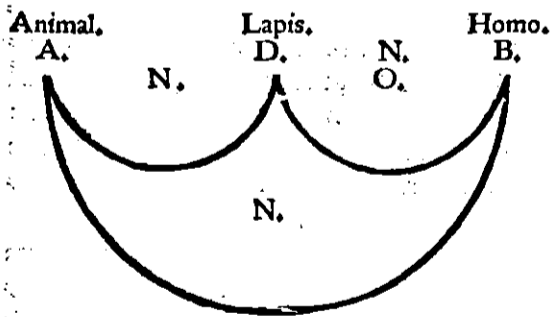
124

Dixit: Cum vero fuerit aliquid inexistens alicui, ac si diceret aial de omni hoīe per medium proportionatum, quod est exēpli gratia sensitiuum: dispositio utiq; ipsius est, quemadmodum diximus. Sin autem acceperimus in huiuscemodi cōclusionione medium non proportionatum: puta si accipiatur, quod ponit sub A, hoc est, de quo A naturaliter, quod est pars ipsius, & est negatū a minore extremitate, ac si diceret equum: per huiuscemodi terminum non complicatur syllogismus. & hoc, qm̄ non sequitur, cum prædicatur animal de oī equo: & equus de nullo hoīe, q; non insit animal alicui hominī: hoc igitur medium nō proportionatum inueniet utiq; in propositionibus, in quibus est medium proportionatum. Cum igitur uoluerimus concludere ex hoc medio conclusionem contrariam conclusioni ueræ, non proueniet nobis, nisi cū acceperimus ambas propositiones falsas, vsquequo fuerit maior negatiua & minor affirmatiua: hæc enim complicatio concludit in prima figura. Et accipitur in exēplo ipsius animal de nullo equo: & equus de omni homine: & concluditur ex necessitate, q; animal de nullo homine. Hæc igitur est intentio, quam dixit in hoc capitulo, & sermo ipsius ex eo, quod diximus, intelligitur per se.

Quando uero medium non sit sub A, ut D, A D quidem uera erit, D B autem falsa. nam A D quidem uera, quoniam non erat in A ipsum D: D B autem falsa, quoniam si esset uera, & conclusio uera esset. sed erat falsa.

Dixit Aristot. Cū uero non fuerit medius terminus sub A, quemadmodū C, propositio A C erit quidem uera, propositio autem C B erit falsa. A C quidem uera, qm̄ C non est sub A: C B uero falsa, quoniam si esset uera, esset & conclusio uera. sed est falsa.

Deceptio p syllogismum negatiuum i prima figura per medium non proportionatum, ex maiore uera, et minore falsa, mediatis.

125

Cū uero fuerit aliquid cōclusum per affirmationem de aliquo, & acceptum fuerit medium non proportionatum, cū inuenitur aliquid negatum ab ambabus extremitatibus, hoc est a maiore et minore: hoc utiq; erit, qm̄, cum uoluerimus complicare ex huiuscemodi me-

dio syllogism perfectæ figuræ, concludetur contrariū conclusionis perfectæ, hoc est negatiua uniuersalis. fieri igitur hoc non poterit, nisi cū fuerit propositio maior uera ex necessitate, cū accepta fuerit absq; dubio negatiua, & minor falsa, cū accepta fuerit sine dubio affirmatiua. sin autem minor esset uera, tū maior iam posita fuerit uera, sequitur ut sit cōclusio uera, sed iam posuimus, q; contraria est uera. Exemplum huius ex materijs, si concludamus, q; oī animal hō per medium sensitiuum: deinde accipiamus medium non proportionatum, quod sit negatum ab utrisq;, hoc est ab utrisq; extremitatibus, maiore & minore, quæ ambæ sunt in hoc exemplo, animal, & homo: erit autem medium hoc, quæ admodum lapis, cū igitur errauerimus syllo per hoc medium, erit complicatio syllogismi perfectæ: propositiones autē falsæ absq; dubio & ex necessitate, ut si accipiatur, lapidē inesse omni hominī, & animal inesse nulli lapidi: concludetur utiq; nobis ex hoc in prima figura, q; animal de nullo homine: & propositiones ita se habebūt, q; negatiua erit uera, & minor affirmatiua falsa, quodq; fieri non potest, ut cōcludatur negatiua uera ex syllogismo perfectæ figuræ, nisi per hanc formam. Et dixit: Cū uero non fuerit medius terminus sub A, hoc est, sed fuerit negat⁹ ab A, quod est extremitas maior, & A B, quod est extremitas minor. & reliqua uerba sua ex eo, quod dixit, intellecta sunt per se.

Sed cū per mediam figuram efficitur deceptio, ambas quidem non contingit falsas esse propositiones totas. Cū. n. sit B sub A, nihil contingit, huic quidē oī, illi uero nulli inesse, quæ admodum dictum est & prius.

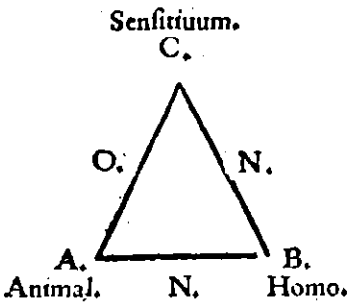
Dixit Aristot. Cū uero fuerit deceptio in media figura, fieri non poterit, ut sint ambæ propositiones falsæ in totum. quoniam, cū fuerit A de omni B, fieri utique non poterit, ut inueniatur aliquid, quod unī insit omni, & alteri nulli, quemadmodum diximus in præcedentibus.

Posteaq; declarauit species errorum, qui accidunt in cōclusionibus ueris in prima figura, hoc est errores syllogisticos: uult enuntiare, quod accidit fm̄ hoc in secunda figura. Et inquit, In media autē figura fieri utiq; non poterit, ut accidat ita syllogismus perfectæ figuræ, concludens contrarium affirmatiuæ uniuersalis, quæ est manifesta per medium perfectum. Cū enim fuerit maior terminus inexistēs minori per medium aliquod, ac si diceret A inexistens B per medium C, fieri nō poterit, ut inueniatur aliquid, quod affirmetur de vna duarum extremitatum, puta de B, aut de A, & negat⁹ ab altera. si enim hoc ita esset, A non inesset B: sed iam posuimus inesse ipsi, quod fieri non potest & non cohæret, cumq; fieri non possit, ut inueniatur terminus vnus medius, quægetur ab vna duarum extremitatum, non prouenire p hūc syllogism perfectæ figuræ falsus fm̄ utraq; propositiones. si enim fieri posset hoc, inueniretur utiq; medius, terminus negati ab vna ipsarum, & inesse alteri. cum enim conuerteremus propositiones in contrarias, haberemus syllogismum perfectæ figuræ in secunda figura: sed fieri non potest, ut accipiatur in ipsa medius terminus cum hac dispositione: igitur neq; ipsa cōuersio fieri potest, cū autem fieri non possit ipsa cōuersio, fieri non potest syllogismus in hac specie, cuius ambæ propositiones sint falsæ simul.

Alteram autem euenit, & utralibet. Si. n. C, & A & B insit: si acceptum fuerit, ipsi quidem dem

dem A inesse, ipsi vero B non inesse: A C quidem vera erit, altera autem falsa.

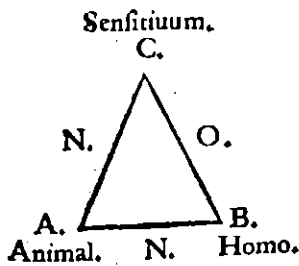
Dixit Aristo. Cū vero fuerit vna duarum propositionum falsa, vtrauis ipsarum extiterit, erit vtiq; possibile. Quemadmodum si C inesset A & B: & acciperetur C inesse A, & nō inesse alicui B: A C quidem esset vera, & altera propositio B C, erit falsa.

127 Posteaq; declarauit fieri nō posse, vt sint propositiones ambæ totæ falsæ in secunda figura: vult monstrare, fieri posse, vt vna ipsarum sit falsa, & concludat negatiuam vsem falsam contrariam affirmatiuæ vniuersalis, quæ monstrata fuerit per aliquem medium terminum. & hoc, qm̄ fieri vtiq; potest, vt sit aliquid, puta in quo C, inexistēs ambabus extremitatibus totis, hoc est A & B, & hoc, qm̄ cū manifeste inest aliquid alicui, nihil prohibet, vt inueniatur aliud aliquid prædicatum de vtriusq; quemadmodum prædicatio sensitiui de animali et equo. Cūq; accepta fuerit res ista, ac si diceret ex literis, in quo est C inesse A, et nō inesse alicui B: erit vtiq; propositio maior vera, quæ dicit, C de omni A, & minor falsa, quæ dicit, C non de aliquo B. Exemplum huius ex materis, si accipiamus sensitiuum inesse oī animali: & sensitiuum non inesse homini: concludet enim in secunda figura, q̄ animal non est homo ex duabus propositionibus, maiore vera, & minore falsa.

Rursus, si acceptum fuerit C ipsi quidem B inesse, A vero nulli: B C quidem vera erit, altera autem falsa.

Dixit Aristo. Et e cōuerso si acceperimus C inesse ipsi B, et nulli inesse A: propositio C B erit vtiq; vera, & altera falsa.

128 Sensus est, cū vero cōuersa fuerit intentio in hac materia, & accepta fuerit loco negatiuæ affirmatiua, & loco affirmatiuæ negatiua, & conuersa fuerit intentio in vero & falso, & redierit maior falsa, & minor vera, quemadmodum si accipiat sensitiuum de nullo animali: & q̄ sensitiuum inest omni homini: concludetur nobis animal non inesse homini.

Si igitur priuatius sit deceptionis sylls, dictum est, qm̄, & per quæ erit deceptio.

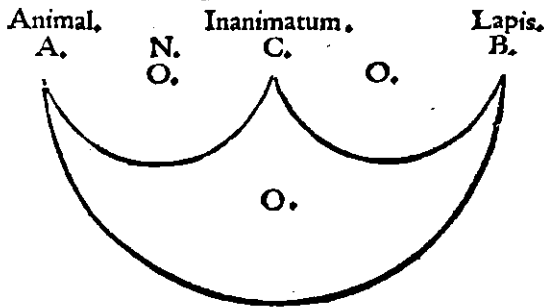
Dixit Aristo. Planum igitur quomodo decipiemur, cū ratiocinabimur super negati-

ua vniuersali, & secundum quam dispositio nem ad hoc se habebunt propositiones.

Sensus est, Planum igitur tam quomodo decipiemur in eo, quod est affirmatiuum vniuersale per mediū terminum, & concludemus ex hoc termino super negatiua vniuersali, & in quibus dispositionibus erunt propositiones syllogismi ex vero & falso per quacūq; speciem syllogismorum super negatiua vniuersali: hoc est, qm̄ erunt ambæ propōnes falsæ, & qm̄ non erūt, & quæ erit falsa ex vtriusq; tantum, minor, aut maior.

129 Sin autem affirmatiuus, qm̄ quidem per propriū mediū, impollē ambas esse falsas, necesse est. n. c B manere, si quidē erit syllys, quæadmodū dictum est & prius. quare C A semper erit falsa: hæc. n. est, quæ conuertitur.

Dixit Aristo. Sin autem syllys fuerit super affirmatiua vniuersali, cū extiterit medium proportionatum, fieri vtiq; non poterit, vt sint ambæ propositiones falsæ. quoniam sequitur ex necessitate, vt C B derelinquatur fm̄ dispōnem suam, si est syllys concludens, vt sit, quemadmodum diximus in precedentibus. sed propositio C A, erit vtiq; semper falsa: ipsa enim poterat conuerti.

Deceptio p̄ syllogismum affirmatiuū i prima figura p̄ mediū proportionatum, ex maiore falsa, & minore vera, mediatis.

40 Posteaq; declarauit, quō fit error, & concluditur negatiua vniuersalis per terminum medium concludentem affirmatiuam vsem, cū fuerit terminus proportionatus, aut nō proportionatus in prima figura, & secunda fm̄ quorū modos ex vtriusq; propositionib; falsis, aut vna ipsarum: coepit cōmemorare, quo modo accidit ex errore cōtrarium huius, hoc est, vt erret in eo, q̄ erit ex propositionibus negatiua vniuersalis per terminū medium, & concludet per hunc eundem terminū, q̄ prædicatum inest omni subiecto. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: Sin autem syllogismus fuerit super affirmatiua vniuersali, cū extiterit medium proportionatum. sensus est, atqui si fuerit syllogismus perfecta figura, & sit falsitas in propositionibus, & concludat affirmatiuam vniuersalem per terminum medium concludentem in veritate negatiuam vsem, fieri non potest, ut sint ambæ propositiones falsæ. qm̄ negatiua vniuersalis concludit vtiq; in prima figura ex duabus propositionibus, quarum minor est affirmatiua vniuersalis, & maior, negatiua vniuersalis. & propterea fieri non pōt, vt conuertat in ipso per modum erroris, nisi propositio maior. qm̄ si cōuerteretur minor, & acciperemus ipsam negatiuam & maiorem affirmatiuam, non sequeretur ex hoc conclusio, & propterea fieri non potest, vt conuertat, nisi propositio maior tantum. Exemplum huius, si fuerit, q̄ nullus lapis sit animal, qm̄ oīs lapis est inanimatus, & nullum inanimatum est animal, atqui cū errauerimus in hoc caute, erit vtiq; syllys concludens: atqui errabimus vtiq; cū acceperimus hic loco negatiuæ affirmatiuam, & dicamus,

Log. cū cōm. Auer. Y omnis

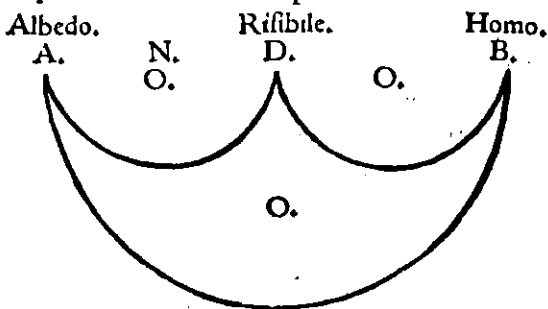
POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

† Ab. te. sed si caperem loco affirmatiue negatiuam, & dicere rem nullum minera est isentitiuum: & nullum in sentitiuum est animal.

omnis lapis inaiatus: & oē inaiatum animal: & concludemus, ois lapis animal. † & si acceperimus propositiones ambas totas falsas, et dicemus utiq; nullus lapis inaiatus: & oē inaiatum animal: non concludit ex hoc aliquid. Et id, quod dicit, est intellectum per se.

Consimiliter autem & si ex alia coordinatione accipiatur medium, quemadmodum dictū est & in priuatiua deceptione. necesse enim D B quidem manere, A D autem cōuertit, & deceptio eadem est ei quæ prius.

Dixit Aristot. Et eodem exemplo, si accipiatur medium propinquum proportionato, quemadmodum dicimus in deceptione, quæ est super negatiua: C B erit remanēs secundum dispositionem suam ex necessitate, A C vero utiq; conuerteretur. & hæc deceptio eadem est cum præcedente.

Deceptio p syllogismum affirmatiuū i prima figura p mediū ex diuersa coordinatione, ex maior falsa, & minore vera, mediatis.

131 Proximus proportionato, cum concludit affirmatiua, is est, de quo dicit, qd est terminus medius, qui prædicatur de vtriusq; extremitatibus per affirmationem. sed terminus medius proximus proportionato, in eo quod concludit negatiuam vniuersalem, si is est, qui subiicitur vtriusq; duarum extremitatum, hoc est vni ipsarum p affirmationē, & alteri per negationem, cū conuertitur affirmatiua per subiecta conuertibilia, concludetur negatiua vniuersalis: & perpetua in ipsis est negatiua particularis, & propter hoc dicitur de hac complicatione in tertia figura, qd non concludit nisi negatiuam particularem: hoc enim est perpetuum in omni materia, & ab ipso dicitur, qd accidit consimiliter etiam de hac deceptione, quod accidit in negatiua vniuersali: & hoc, ut fit error in propositione maiore tantum, quæ est negatiua, cum assumitur affirmatiua: sed de propositione minore fieri nō potest, ut accipiatur falsa: propterea quod non concludit id, cuius minor est negatiua in prima figura: et propterea dixit, C B: hoc est minor erit remanens secundum dispositionem suam ex necessitate: hoc est, quoniam fieri non potest, ut conuertatur: A C vero conuertetur, hoc est maior. Et dixit: & hæc deceptio eadem est cum præcedente. sensus est, qd deceptio, quæ accidit in prima figura in negatiua vniuersali, eadem est cum ea quæ accidit in affirmatiua: hoc est, qd est species vna, eo qd maior propositio ipsa est, quæ conuertit in ea.

† Ab non legit hoc verbum.

Quando autem non per proprium: si D quidem sit sub A, hæc quidem erit vera, altera autem falsa: euenit. n. A pluribus inesse, quæ non sunt sub se inuicem. si vero non sit D sub A, planum quidem, qd hæc semper erit falsa, affirmatiua nanque accipitur, D B vero contingit & veram esse & falsam: nihil enim prohibet, A quidem nulli D inesse, D vero ipsi B omni: ut animal scientiæ, scientiam autem musicæ. Neq; rursus si neque A nulli eorum, quæ D, neq; D nulli eorum, quæ B. Manifestū igit, qd non exiit medio sub A, & ambas euenit falsas esse, & vtrā volueris.

10 Dixit Aristot. Cum vero non fuerit syllogismus per mediū proportionatum, quemadmodum si C sit sub A, hæc utiq; maior erit vera, sed altera erit falsa: quoniam fieri potest, ut A insit rebus multis, quæ non sunt sub se inuicem. Consimiliter etiam si non fuerit C, sub A, planum qd hæc propositio semper erit falsa: quoniam ipsa utiq; accipit affirmatiua: sed C B poterit esse vera, & etiam poterit esse falsa: & hoc, quoniam nihil prohibet, qd A non insit alicui C, & sit C inexistentis omni B: quemadmodum, si animal non inesset scientiæ, & scientia inesset musicæ. Et nihil prohibet, qd A insit nulli C, & C etiam insit nulli B. planum igitur, cum non fuerit medium sub A, quod fieri potest, ut sint ambæ propositiones falsæ: ac etiam fieri potest, ut sit vna duarum, quæcunque contigerit.

10

20

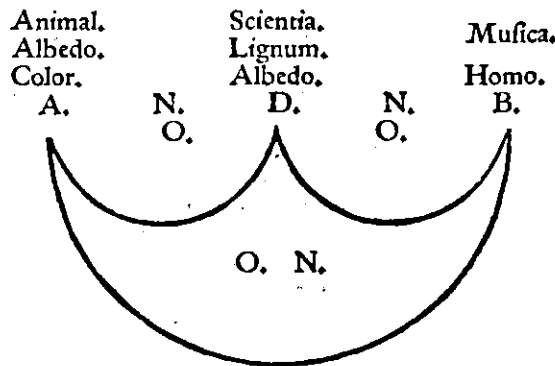
30

40

50

60

Posteaq; commemorauit, quomodo accidit error in affirmatiua vniuersali in prima figura per terminum proportionatum, & per terminum proximum proportionato: commemorat, quomodo accidet per eum, qui nō est proportionatus, neq; proximus proportionato, & dixit: Cum vero non fuerit syllogismus per medium proportionatum, hoc est syllogismus super affirmatiua falsa, deinde dixit: quemadmodum si C sit sub A, hoc est, quemadmodum, quod accidit, cum fuerit medius terminus positus sub maiore termino, id est, qd A prædicatur de omni C per radicem rei, & C negetur ab omni B: quoniam non fiet error in hac materia, nisi cum serua ta fuerit maior vera secundum naturam suam, hoc est affirmatiua, & commissus fuerit error in minore, cum accepta fuerit affirmatiua, loco cuius debebat esse negatiua: & tunc concludet, qd A de omni B, per medium C: & C utiq; in radice rei erat medium non proportionatum: quoniam ipsum non iudicat de natura negationis ab ipso B: quoniam minor erat negatiua, & maior affirmatiua: sed hoc non concludit, quemadmodum declaratum fuit in libro Syllogismi. Et dixit: quoniam fieri potest, ut A insit rebus multis, quæ non sunt sub se inuicem, sensus est: atqui accidit, qd sit hoc medium non proportionatum: quoniam A inest rebus multis, quæ negantur ab altero, & affirmatum fuerit A de B, accidit hoc facienti, ut concludat negatiuam eam, quæ erat affirmatiua: & propterea

Deceptio syllogismum affirmatiuū i prima figura p mediū ex diuersa coordinatione, ex maior falsa, & minore vera, mediatis.

† Ab non legit hoc verbum.

& propterea

& propterea cum fuerit propositio minor negatiua, fieri poterit, vt syllogismus concludat aliquando affirmatiuam & aliquando negatiuam: affirmatiuam quidem, cum acciderit a inesse rebus multis, quæ negantur à seiniuem, & accepta fuerit vna earum rerum terminus medius: quemadmodum animal inest equo, & asino, et homini, quæ omnia negantur à seiniuem: cumq; acceperimus, quod nullus equus est asinus ille: & omnis asinus animal: existimauit, quod hæc complicatio concludit, quod nullus equus animal, quod est falsum. Cum vero dixit: consimiliter etiam si non fuerit c sub a, plura vtiq; quæd hæc propositio semper erit falsa: quoniam ipsa vtiq; accipitur affirmatiua. Sensus est, atque cum medius terminus negatur à maiore extremitate, manifestum vtiq; q; falsa semper erit maior: quoniam ipsa accipit affirmatiua. Sensus est, cum fuerit medius terminus non proportionatus: quoniam negatur à minore extremitate, & inest maiori: semper quidem minor erit falsa. Cum vero fuerit medius terminus proportionatus, ita, vt negetur à maiore extremitate, & affirmetur de minore: maior vtiq; erit falsa ex necessitate, hoc est per syllogismum, in quo accidit deceptio, cum existimatur, q; ipse concludat affirmatiuam vltimam propositam. Cum vero dixit: sed c b poterit esse vera, & etiam poterit esse falsa: & hoc, quoniam nihil prohibet, q; a non inest alicui c, & sit inexistens omni b: quemadmodum si animal non inest scientiæ, & scientia inest musicæ. Sensus est: atque propositio minor, in qua prædicatur medium de minore extremitate, poterit esse vera, cum medius terminus fuerit proportionatus: quoniam ipsa inuenitur affirmatiua secundum id, quod est de ipsa, quemadmodum animal negatur à scientia, & scientia affirmatur de musica: cumq; acceperit, quod omnis musica est scientia, & omnis scientia sit aial: concludetur nobis falsum ex maiore falsa, & minore vera. Cum vero medius terminus extiterit non proportionatus, cum negatur ab vtriusq; extremitatibus, ambæ vtiq; erunt falsæ: cum igitur medius terminus accipitur in syllogismo affirmatiuo falso negatus à maiore extremitate, maior vtiq; semper erit falsa secundum dispositionem suam: quia accepta fuerat affirmatiua, sed minor erit vtiq; falsa, cum acciderit, vt medius terminus cum hoc, q; negatur à minore, negetur consimiliter etiam à maiore & erit etiam vera, cum medius terminus fuerit inexistens minori, & negatur à maiore: & hoc est, quod voluit, cum dixit: sed c b poterit esse vera, ac etiam poterit esse falsa:

hoc est minor. Et posteaq; commemorauit, q; maior erit falsa proculdubio, & minor erit secundum binas dispositiones: adduxit in materia exemplum aialis, in quo minor erit vera, & dixit: & hoc, quoniam nihil prohibet, vt a, vtiq; ad id, quod dixit, inest musicæ. Sensus est, et hoc erit, cum maior erit negatiua, et minor affirmatiua, hoc est per se. vt in exemplo, aial negari à scia, & sciam inesse musicæ: cum igitur aliquis acceperit per modum erroris, q; ois musicus est sciens, & q; ois sciens aial non ronale: concludetur vtiq; ex hoc conclusio falsa ex binis propositionibus: quarum vna est falsa, & maior, & secunda vera, & minor. Et posteaq; mentionem fecit de materia, per quam minor est falsa, dixit: Et nihil prohibet, q; a inest nulli c, & etiã c inest nulli b, hoc est, & sit minor falsa, cum medius terminus negat à duabus extremitatibus, & accipiat erras affirmari de vnaquaq;: & hoc, qm nihil prohibet, vt a, quod est maior extremitas, non inest alicui c, quod est medium, & c etiam non inest minori extremitati, quæ est b, & sint ambæ propositiones affirmatiuæ falsæ. Et posteaq; mentionem fecit, q; hæc duæ spēs accidunt, cum fuerit medius terminus negatus à minore: hoc est, vt fiat syllogismus ex binis propositionibus falsis, quodq; maior sit falsa, & minor vera, concludit hoc, & dixit: Planum igitur, cum non fuerit medium sub a, q; fieri potest, vt sint ambæ falsæ, ac etiam fieri potest, vt sit vna duarum, quæcunq; contigerit. Et tunc oportet, vt intelligas, q; ambæ vtiq; erunt falsæ, cum medius terminus fuerit non proportionatus ex parte, qua negat ab vtriusq; extremitatibus, & sit maior tñ falsa, cum fuerit medius terminus proportionatus. Sed diceret aliquis, quomodo conuertet has duas diuisiones commemoratas medius terminus non proportionatus. Et dicamus, q; doctrina in hoc accipi potest duobus modis: hoc est, vt connumerent syllogismi, quos terminus sunt proportionati seorsum, ac etiã fieri potest, vt doctrina in ipsis sit cõis: quemadmodum fecit hic, dicens: exempli gratia, q; cum maior terminus negatur à medio, nihil vtiq; prohibet, vt negetur à minore, aut non negetur, quod si non negetur, falsa erit ipsa minor: si autem negetur, erunt ambæ falsæ. cum igitur fuerit medius terminus negatus à maiore, fieri poterit, vt minor sit falsa, & poterit etiam esse vera: falsa quidem, cum terminus fuerit non proportionatus, vera autem, cum terminus fuerit proportionatus. & hoc est, quod voluit, cum dixit: Planum igitur, cum non fuerit medium sub a, quod fieri potest, vt sint ambæ falsæ.

Dubium.

Solutio.

IOANNES BAPTISTA BAGOLINVS VERONENSIS

Philosophia, Medicina, cæterarumq; scientiarum vir excellentissimus, uolumen hoc, reliquias

absolutis, hucusq; perfecit: Residuum uero, quod ipse immatura morte præuen-

tus explere non valuit, MARCVS Odus Patauus, Philosophus, ac Me-

dicus Clarissimi ODI filius, viri illius discipulus, maximaq; fami-

liaritate coniunctus, eo ordine, quo ab ipso, dum uiueret, hoc

in negotio fuerat edoctus, reddidit absolutum.

Quot igitur modis, & per quæ euenit fieri deceptioes, quæ sim syllogismus, & in immediatis, & in his quæ per demutationem, manifestum.

Dixit Aristo. Apparet igitur, ac manifestum est, quomodo cadet deceptio in propositionibus mediatis, & in propositionibus, quæ non habent medium: & secundum

quod quot modos erit, & per quam conditionem, & proprietatem.

Dixit: & secundum quot modos, hoc est secundum quot species sit. & videtur quod sit per hoc, exemplum, quod ex ipsis erit in prima figura, & quod in secunda. Et dixit: & per quam conditionem, & proprietatem. Sensus est, q; non accidet in exemplo istorum syllogismorum erratorum, cum fuerit falsum in quacunq; propositione. Log. cum cõm. Auer. Y ñ sitione

133

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

sitione contigerit: sed ex ipsis aliquid est, in quo potest accidere falsum propter falsum in propositione determinata, & in aliquibus ipsorum potest accidere falsum per quacumque propositionem contigerit, & in quibusdam ipsorum non potest accidere falsitas, nisi cum fuerit in duabus propositionibus simul: quemadmodum declaratus fuit sermo ipsius in his rebus. Differentia vero inter has proprietates & conditiones est: quoniam conditiones sunt, sine quibus non possunt esse conclusiones: sed proprietates sunt, quae appropriantur unicuique speciei istorum syllogismorum, modus igitur, per quem est res conditionis, est alius a re, per quam est res proprietatis: & si fuerit res haec una & eadem, & videtur quod conditiones, & proprietates sint separatae per modum, non per subiectum. Vt in exemplo, conditio primae figurae ad hoc, ut concludat falsum affirmatiuum per terminum proportionatum, est, ut sit maior propositio in ipsa falsa, & quod minor sit vera, hoc enim, si non inuenitur in alijs, erit sibi proprium: & si inuenitur, est conditio, non proprium: & si facta fuerit proprium appropriate, & si facta fuerit in vniuersali, ois vtiq; conditio erit proprium.

Planum autem est, & quod si quis sensus defecerit, necesse est scientiam aliquam deficere, quam impossibile est accipere: siquidem addiscimus, aut inductione, aut demonstratione. Est autem demonstratio ex vniuersalibus, inductio vero ex ijs, quae secundum partem: impossibile autem vniuersalia speculari nisi per inductionem, quoniam & quae ex abstractione dicuntur, erunt per inductionem nota, si quis voluerit nota facere, quod insunt unicuique generi nonnulla, & si non separabilia sunt, secundum quod tale hoc vnum quodque: inducere autem non habentes sensum, impossibile. singularium namque sensus est, non enim contingit accipere ipsorum scientiam: neque enim ex vniuersalibus sine inductione, neque per inductionem sine sensu.

Dixit Aristoteles. Videtur autem ex eo, quod nobis deficiat sensus aliquis, ut sequatur ex necessitate aliquam scientiarum nostrarum deficere, neque posse nos ipsam assequi: quoniam omnino, quod cognoscimus non effugit, quin sit, aut per inductionem, aut per demonstrationem, & demonstratio vtiq; perficitur ex propositionibus vniuersalibus: sed inquisitio fit ex particularibus: per propositiones autem non possumus monstrare aut cognoscere, nisi per inquisitionem earum: & hoc, quoniam cum aliquis sollicitus fuerit in propositionibus, quae accipiuntur per intellectum abstractae a materia, monstrandis, quod vere sunt in eo, quod appropinquat alicui materiae, monstrabit vtiq; ipsas per inquisitionem, siue acceperit ipsas, secundum quod appropinquat materiae, siue acceperit eas abstractas a materia, non habebimus autem viam ad inquisitionem, cum defecerit sensus: quoniam sensus est, qui monstrat res particulares, & non est via ad ipsas nisi per sensum.

Hoc capitulum est aliud a capitulis praecedentibus, in quibus speculatus fuit de dispositionibus propositionum no-

tarum per sententiam autem in ipso est monstrare, quod cognitio per intellectum est propter cognitionem per sensum, quodque ille, cui deficiat aliquis sensuum in tempore generationis, quemadmodum, qui genitus fuit caecus, aut surdus, non potest assequi intelligibilia * per hunc sensum: caecus enim non poterit intelligere intelligibilia colorum, neque surdus assequi intelligibilia musica, neque intelligibilia, quae monstrantur per verba. Et dixit: Videtur autem ex eo, quod nobis deficiat sensus aliquis, ut sequatur ex necessitate aliquam cognitionum nostrarum deficere. sensus est, quod cui deficiunt monstrabilia per intentionem alicuius sensus, huic videtur deficere intelligibilia istius generis sensibilium: quoniam unicuique generi est intelligibile appropriatum, & vniuersale vtiq; non deficiat, nisi cum deficiat totum sensibile: & hoc, quoniam declaratum iam fuit in scientia de Anima, quod sensibilia sunt appropriata unicuique sensui, quemadmodum colores oculo, & vox auditui, & sapor gustui, & odores naribus, & tangibilia tactui, & ex ipsis aliqua vniuersalia, quemadmodum magnitudo & figura, & numerus, & motus. Et posteaquam commemorauit, quod oportet in fundamentis sensus fundari propositionem primam, quae est in sensibili illius quaesiti, coepit declarare hoc, & dixit: quoniam omnino, quod cognoscimus, non effugit, quin sit, aut per inductionem, usque ad finem eius, quod scripsimus, & sermo ipsius in hoc est per se intellectus, & consentaneum est, quod omnis nostra cognitio, aut proueniat propter demonstrationem, aut propter inquisitionem: demonstratio autem est per propositiones vniuersales, propositionum vero vniuersalium cognitionem assequimur per inductionem: omnis igitur nostra cognitio erit vtiq; propter inquisitionem, & posteaquam inquisitio est ad particularia, & ex particularibus inuenit vniuersale, & ois cognitio est vniuersalis, sequitur ut omnis cognitio affectet particularia, cuiusque igitur deficiat aliquis sensuum, ex necessitate eadem deficiat assecutio particularium, quae appropriantur huic appropriationi: cumque deficiat assecutio istius generis, deficiat propositio prima, cumque defecerit propositio prima in genere, deficiat demonstratio, quae est in genere. At cum quaelibet scientia fiat de aliquo genere, fiet vtiq; vel de aliquo per se noto, vel per aliquod per se notum: sed cum id, quod est de se notum, habeatur per sensum, sequitur, si defecerit sensus aliquis, quod deficiat sensibile illius sensus, cumque deficiat sensibile illius sensus, deficiat intelligibile: & in hoc, quod dixit, nihil est dubium, nisi in eo, quod dixit, omnem propositionem vniuersalem prouenire per inquisitionem. Quoniam iam dictum est, quod vltimes propositiones sunt duarum specierum, quaedam, quas inquisitione acquirimus, quaedam, quas assequimur per naturam, quoniam non nouimus, quoniam acquirimus, & quoniam acquirimus: de istis itaque propositionibus existimat, quod non indiget inquisitione, neque indiget sensu, sed iam apparet ex dispositione istarum propositionum, quod sunt in sensibilibus participantibus, quemadmodum, quod totum est maius sua parte, & quod aequalia vni, sunt inter se aequalia, & propter hanc causam assequimur eas a principio rei, ex quo fuerit sensibilia edicantia in omni eo, in quo cadit sensus noster, et quoniam proueniunt nobis a tempore pueritiae, non commemorauit quoniam, neque quoniam proueniunt nobis, & tamen absque dubio proueniunt nobis a sensibilibus, & non erit ingenium ex hoc genere propositionum vnum: quoniam fieri non potest, ut inueniatur, quousque defecerit sensus tactus, ista enim, propositiones proueniunt per sensum tactus. Sed sermo Aristoteles, non est de istis propositionibus, sed ipsius sermo est de propositionibus, quae sunt in sensibilibus appropriatis unicuique sensui. Iam vero signat, quod propositiones vltimes accedunt nobis a sensu, quia cum volumus ipsas verificare apud aliquem, cui contradicit in erroribus, aut apud aliquem, cui deficiat con-

* al. l. quale hoc

tradictio in ipsis, aut apud eum, qui nō nouit ipsas, qm̄ non intelligit, quid significant noīa ipsarū, tūc declarauit p̄ inquisitionē sensibiliū, & nō accidit hoc in istis p̄pōnibus vniuersalibus, sed in appropriatis: & p̄p̄ea notauit Aristo. duas species p̄pōtionum indigētium sensu, cum dixit: & hoc, quoniam, cum aliquis solictus fuerit in propositionibus, quæ accipiuntur per intellectum abstractæ à materia, monstrandis, q̄ sunt veræ in eo, q̄ appropinquant alicui materiæ, monstrabit utiq; ipsas per inquisitionē, siue acceperit eas in eo, q̄ appropinquant materiæ, siue acceperit eas abstractas à materia. sensus est, q̄ signum, q̄ p̄pōnes v̄les, quæ proueniunt per intellectum abstractæ à materia communicātes sensibus, ita se habent, q̄ cūm aliquis voluerit declarare ipsas esse veras apud aliquem, qui nō nouerit ipsas, monstrabit utique eas per inquisitionem, cum appropinquauerint alicui materiæ, quæ ponūtur sub hac intentione v̄l: hoc est materierum speculatiuarum particularium, & inquit, q̄ hæ accipiuntur, cū appropinquant alicui materiæ, aut accipiuntur separatæ à materia: & videtur velle, q̄ inquisitione indigemus in duabus speciebus propositionum, hoc est in iis, quæ accipiuntur in materia: & hæ sunt p̄pōnes naturales, & in iis, quæ accipiuntur absq; materia: & hæ sunt res mathematicæ: & hæ sunt vt plm̄ propositiones v̄les, quæ non cognoscuntur, quando proueniunt, & vnde proueniūt: & hoc onus fm̄ hoc est vniuersale duabus speciebus propositionum, hoc est, q̄ indigent sensu & acceptione intentionis p̄pōnum v̄lium. Sed populi virorum nostræ gentis opinati sunt, quod intellectus, cum assequitur aliquid, non indiget sensu, & quod accidit his est contrarium eius, quod accidit primis antiquis: ipsi enim opinati sunt, quod sensus & intellectus sunt idem, quodq; nō est differentia inter affectiōnes vtriusq;.

Syllogismum omnem ex tribus constare terminis, maiori, minori, ac medio: & hos in infinitum tam in propositionibus affirmatiuis, quam negatiuis abire non posse. Cap. XLV.

EST autem omnis syllogismus per tres terminos, & qui quidem monstrare potest, quod A inest ipsi C, eo quod inest ipsi B, & hoc ipsi C: priuatius autem alteram quidem propositionem habens, q̄ aliud quid alii inest, alteram vero, quod non inest. Manifestum igitur quod principia, & quæ dicuntur suppositiones hæ sunt: accipientem enim hæc ita necesse est monstrare, vt quod A inest ipsi C per B. Rursus vero quod A ipsi B per aliud mediū, & q̄ B ipsi C consimiliter. Dixit Arist. Cuiuscunq; verō sylli substantia constituitur ex tribus terminis: & vnus terminorū est, qui monstratur inesse C, & est A, per hoc, quod inest B, & B inest C. In syllogismo autem negatiuo vna propositionum duarum ita se habebit, quod vnus duorum terminorum dicetur de altero: altera vero ita se habebit, quod vnus duorum terminorum non dicetur de termino altero. Planē igitur manifestum, quod radices, ex quibus constituit substantia syllogismi, sunt ex hoc numero: quoniam sequitur ex necessitate

demonstrationis, vt res, quæ ostenditur per demonstrationem, sit in hoc numero: quem admodum, quod A inest C per medium B, quodq; consimiliter etiam B inest C.

Intentio ipsius in hoc, est distinguere, an compositio syllogismi recti procedat in infinitum ex parte vnus duarum extremitatum, aut ex parte vtriusq; aut ex medio: hoc est, q̄ prædicetur prædicatum de subiecto, & prædicatum aliud de hoc prædicato, & de hoc prædicatum tertium, & procedat res in infinitum, an oporteat, vt compleatur hæc prædicatio: & consimiliter intentio ipsius est quæerere, an syllogismus itidem, qui ponitur finitus ex parte prædicati, compleatur per resolutionē ad subiectum, quod nō prædicetur de aliquo penitus: & hoc planum, q̄ in omnibus tribus: quorum primum prædicatur de secundo, & secundum de tertio: tertium quidem est subiectum, non prædicatum, et primum prædicatum, non subiectum, & mediū subiectum, & prædicatum: quærit igitur in huiuscemodi positione, an procedat prædicatio in talibus tribus terminis in infinitum, an procedant subiecta in infinitum, an procedat media, quæ sunt inter vtriusq; extremitates positas in infinitum, quemadmodum, si ponantur inter A & C media infinita: quorum vnū quodq; subiicitur, & prædicatur de eo, quod est sub se, cumq; hoc quæsitum non formetur, nisi cū præcellerit antea propositio hæc ex libro Syllogismi, & hoc, q̄ omnis syllogismi substantia constituitur ex tribus terminis: intelligit syllogismos prædicatiuos simplices, secundum q̄ declaratum fuit in libro Syllogismi, & dixit: & vnus terminorum est, qui monstratur inesse C, & est A, per hoc, q̄ inest B, & B inest C. Sensus est: & vnus istorum terminorum, qui est terminus maior, in quo est A, qui monstratur inesse sup̄ minore extremitate, quæ est litera C, per medium termini mediū, in quo est litera B, & dixit: & est A, per hoc q̄ inest B: hoc est per medium B, cū fuerit A inexistens B, & B C. Posuit autē t̄ cōsequentię conditionem in duabus propositionibus: quæ hoc est, quod concludit affirmatiuum. Et posteaq; commemorauit formam syllogismi affirmatiui, cepit mentionem facere de forma syllogismi negatiui: quoniam nō est intentio sua in hac inquisitione inquirere de syllogismo affirmatiuo composito, hoc est an perueniat ad finem à duabus extremitatibus & medio, an non proueniat ad finem rei: sed de syllogismo negatiuo dixit: In syllogismo autem negatiuo erit absq; dubio propositio vniuersalis negatiua, & propositio affirmatiua, & cuiuslibet duarum propositionum vnus terminus dicitur de termino alio per affirmationem, quod est prædicatio mediū de minore, & maioris de medio, alter vero terminorum de altero negatiue dicitur: & hic cōsimiliter erit siue terminus maior de minore, siue medius de minore: sed nō posuit de B, vt existimemus hic minorem negari & maiorem: quoniam hæc consideratio est de syllogismo nō super quæsito determinato: sed hæc conditio intelligitur in respectu ad quæsitum determinatum: hoc est, q̄ sit minor affirmatiua absq; dubio, & maior negatiua: quemadmodum declaratum fuit in libro Syllogismi, & dixit: & plane manifestum, q̄ radices, ex quibus constituitur syllogismus, sunt ex hoc numero: sensus est, q̄ pauca radices, ex quibus constituitur syllogismus, sunt in hoc numero, hoc est tres: quoniam sequitur ex eo, q̄ ponimus hunc numerū, aliquid aliud ab his: & hoc est, quod vocatur conclusio, non sequitur autem ex paucioribus numero hoc, aliud quid: & hoc est, quod voluit, cum dixit: quoniam sequitur ex necessitate demonstrationis, vt res, quæ ostenditur per demonstrationem, sit in hoc numero, hoc est conclusio, & dixit: quemadmodum quod A inest C per medium B: Log. cū cōm. Auer. Y in quodq;

† al. se. affirmatiouis.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

quodq; consimiliter B in sit C, sensus est, quemadmodū si poneremus A in esse B, & B C monstratum utique esset per demonstrationem q̄ A in esset C.

Secundum opinionem igitur syllogizantibus & solum dialectice, planum q̄ hoc solum considerandum, si ex quibus contingit probabilissimū fiat syllogismus. quare et si est aliquid in veritate eorum, quę sunt A B, medium; videtur autē non esse, qui per hoc syllogizauit, syllogizatus est dialectice.

Dixit Arist. In syllogismo autem, qui est per propositiones opinabiles, quęq; accipiuntur ex cognitis probabilibus, et per modum disputationis, videtur q̄ fiat inquisitio ex eo, q̄ ratiocinantur ex propositionibus probabilibus vsquequo: & si habent mediū secundum veritatem, existimatur, q̄ sunt sine medio: qm̄ syll's per modū disputationis est ad similitudinē istorum syllogismorum.

136 Posteaq; intentio ipsius est inquirere in demonstrationibus predicatiuis, an earum predicata perueniāt ad finem, & consimiliter subiecta: & hoc non solum monstratum de propositionibus dialecticis, sed monstratum fuit de propositionibus demonstratiuis: cępit pręmittere in hoc, q̄ propositiones sunt duarum specterum, dialecticę, & demonstratiuę, & docet causam, propter quā antea non formauit hanc quęstionem de propositionibus dialecticis: & posteaq; hoc totum pręmisit huic, q̄ omnis syllogismus erit ad minimum ex tribus terminis, & dixit: In syllogismo autem, qui est per propositiones opinabiles, quęq; accipiuntur ex cognitis probabilibus, & per modum disputationis, videtur q̄ fiat inquisitio ex eo, q̄ ratiocinatur ex propositionibus probabilibus, sensus est, & hoc quęsitū non formatur de syllogismis, qui sunt ex propositionibus opinabilibus: qm̄ syllogismi, qui sunt ex propositionibus opinabilibus, quęq; accipiuntur ex cognitione inquisitionis de ipsis, erunt utiq; de eo quod est an fiant ex propositionibus probabilibus, aut non probabilibus, non de eo, quod est an deueniant ad finem, an vero non deueniant. Et, posteaq; enūtiat quod sequitur, vt inquisitio sit de syllogismo dialectico, vt inquirat aliquis de probabilitate, quę est in propositionibus probabilibus, docet causam ex parte cuius nō declinat Dialectica ad hanc inquisitionem de propositionibus probabilibus, & q̄s ex ipsis declinat, cū dixit: et si habent mediū fm̄ veritatē, existimat, q̄ sunt sine medio. sensus est, q̄ accidit illi apud id, quod inquireret de propositionibus probabilibus, q̄ sunt mediata, & existimat de ipsis, q̄ non sunt mediata, & ē conuerso: & propterea non est possibile in veritate, vt constituatur de ipsis numerus medię, ergo lōge minus, q̄ constituat quęsitum, q̄ sint finitę, aut infinite: causa autē in hoc est, qm̄ probabile non est nobis promptum inuentu: igitur hęc inquisitio non est possibilis in syllogismo dialectico, & posteaq; docuit hoc, reuersus est ad faciendā mentionē de syll'o, in quo non est possibilis hęc inquisitio.

Ad veritatem autē ex ijs, quę sunt, oportet considerare, se habet autē sic. Quoniam est q̄ ipsum quidem de alio predicatur non fm̄ accidens, dico autē fm̄ accidens, vt album ali quando illud dicimus esse hominem, non sicut dicentes & hominem album, hic quidem enim nō alterum aliquid existens album est, album

vero, qm̄ accidit homini esse albo, sunt itaq; nonnulla talia, vt per se predicentur.

Dixit Arist. Sed in ijs, qui concludunt fm̄ viam veritatis, oportet, vt consideremus de propositionibus suis fm̄ q̄ accipiuntur a rebus existentibus: quemadmodum cū vnus terminorum suorum predicatur de altero non per viam accidentis. intentio autē nostra, cū dicimus fm̄ viam accidentis est: quę admodum, cū predicatur homo de albo, & non est hęc predicatio, quemadmodum est predicatio de homine q̄ est album. & hoc, qm̄ predicatio ipsius de albo non est, q̄ ipsum est homo ex parte, qua est album: album enim predicamus de homine ex parte, qua accidit homini, q̄ sit album: qm̄ inueniunt nonnulla, quę in re predicantur de seipsis.

Posteaq; pręmisit id, quod inest oī syll'o, q̄ ad minimum sit ex tribus terminis: quodq; si hęc inquisitio fiat de syll'o dialectico, manifestum q̄ erit quęstio non naturalis: qm̄ non est conditio propositionis syll'orum dialecticorum & probabilium, q̄ sit confessio inuentionis: cępit pręmittere de hac propositione secundo, q̄ hac quęstio formetur utiq; de predicatione fm̄ viā naturālē, q̄ est predicatio, in qua predicatū est predicatum fm̄ naturā, & subiectum est subiectum fm̄ naturā, quod est, vt predicatum sit ex ijs, quę indigent in existentia subiecto, & subiectum ex ijs, in quibus constituitur predicatum aliquod: & hoc, qm̄ sunt hic res, per quarū dispositiones existimatur, q̄ sunt subiecta, non predicata fm̄ naturam, & predicata fm̄ naturam, nō subiecta, & subiecta & predicata fm̄ naturam similia: hoc est subiecta rei alicui fm̄ naturam, & predicata fm̄ naturam de re alia: & ipse quærat rem istam de predicatione naturalibus & subiectis naturalibus: hoc est an in ipsis sit simplicitas, qm̄ in ipsis sunt media: & si simplicitas medię suę in ipsis sit finita, aut infinita. Et dixit: Sed in ijs, qui concludunt secundum viam veritatis: & intelligit ipsum demonstratorem, et dixit, oportet, vt consideremus de propositionibus suis fm̄ q̄ accipiuntur a rebus existentibus. sensus est, oportet igitur, vt inquiramus de hac re in propositionibus ex parte, qua in propositionibus fm̄ existentiam inquiruntur res existentes: & hoc est, quod voluit, cū dixit, fm̄ q̄ accipiuntur a rebus existentibus, hoc est, fm̄ q̄ partes suę in ipsa predicatione sunt sumptę, eodem modo se habent ipsemet res existētes per se. Deinde assumpsit hęc predicationem quid sit, & dixit: quemadmodum cū vnus terminorum suorum predicatur de altero non fm̄ viam accidentis, intelligit per viam accidentis, predicationem, cū accideret ipsi aliquid predicari de seipso, quę est predicatio non fm̄ consuetudinem naturalem: qm̄ predicatio non fm̄ consuetudinem naturalem est predicatio p accidens ex hoc modo, & si fuerit de rebus essentialibus: quemadmodum predicatio eorū, quę hnt differentias de differentijs, & predicatio eorū, quę habent definitiones: cū vero dixit, quemadmodum cū predicatur homo de albo, hoc est, q̄ album est hō: atqui hoc ita est, qm̄ homo fm̄ naturam subicitur albo, & album predicatur de ipso fm̄ naturam: igitur est predicatū predicatione naturali: qui vero dixit, q̄ album est homo, predicauit predicatione non naturali: qm̄ accidit ipsi, vt predicet res de ipsa. Et non est oī predicatum fm̄ viam naturalem per se, quę admodum predicatio albi de homine, est fm̄

est fm viam naturalem, & non est per se: ipse vero posuit exemplum suum hoc in loco, & accepit in prædicatione accidentia de substantia: licet. n. hoc non sit per se, est tamen fm consuetudinē naturalem, & dixit: & non est hæc prædicatione, quæadmodum prædicatione de hoie quæ est album, sensus est, qd prædicatione ipsa est fm viam nō naturalem. Deinde perfecit cām in hoc, & dixit: & hoc, qm prædicatione ipsius de albo non est, qd ipsum est homo ex parte, qua est album. sensus est, qui cum prædicamus hominem de albo est in hac specie accidentis, qm non est in eo, qd est albū: est enim aliquid, quod est albū, & non est homo, & dixit: qm inveniuntur nō nulla, quæ in re prædicantur de seipsis. sensus est, quod hoc accidit in prædicatione accidentium, quæ significatur sup ipsi per nomina separata de substantijs, & prædicationem substantiarum de ipsis. & hoc, quoniam existimatio eius quod dicimus, album est homo, eadem est, ac si dicamus, homo albus est homo. similiter etiam existimatio eius, quod dicimus, homo est albus, eadem est, cū eo, quod dicimus, homo est homo albus.

Sit igitur c tale, quod ipsum quidem non amplius insit aliq, huic autem B primo, & nō sit aliud intermediū, & rursus* E ipsi ipsum F consimilit, & hoc ipsi B: an igitur hoc necesse est stare, aut contingit in infinitum ire?

Dixit Arist. Sit igitur in quo est c subiectum aliq tantum, absq; eo, qd prædicetur de aliquo alio: forma enim ipsius c est forma, quæ non inest alicui, nisi illi, cui inest tantū: ipsi autem E insit A primo absq; medio, & accipiatur D inexistens ipsi E, & ipsi D, B: speculatio utiq; cogit, vt accidat additamentum in re sursum, & oportebit ex necessitate, vt stet aut procedat in infinitum.

Dixit: Sit igitur in quo est c subiectū aliq tantum absq; 40 eo, qd prædicetur de aliquo alio: hoc est, vt sit subiectum aliorum, non prædicatum fm viam vlem. sensus est, qd accidunt aliqua fm hanc dispōnem, deinde quæremus an ad vltimū deueniāt prædicata de ipso, aut non: et dixit. forma. n. ipsius c est forma, q nō inest alicui, nisi illi, cui inest tantum, quemadmodum t Zir, ipsum enim nō inest alicui, nisi Zir tantum, et quæadmodū Haiad, quod non inest, nisi his rebus tantum: hoc est, quod non prædicatur de aliquo alio tantum: & quemadmodū homo, quod est species vltima: ipse enim non prædicatur de subiecto vniuersali penitus. & dixit: ipsi autem E insit A primo absq; medio. sensus est, & sit illud, in quo est licet E, prædicatum de c absq; medio, quod est D. cū vero dixit: & accipiatur D inexistens ipsi E. sensus est, & prædicetur de prædicato primo, quod est E, prædicatū secundum consimiliter etiam absque medio, & sit D, & prædicetur consimiliter etiam de D prædicatum quantum. & ita consimiliter etiam, cū posita fuerint aliqua cū hac dispositione, cadet additamentum sursum: quod cū ita sit, speculatio utiq; iudicabit, an procedat additamentum hoc in infinitum: hoc est, quod insit prædicato prædicatum in infinitum, aut stet res, & perficiat ad prædicatum, quod est prædicatum de re penitus: hoc est, quod significauit, cū dixit: speculatio utiq; hoc est, igitur in speculatiua ratione sequitur, vt accidat additamentū sursum, & oportebit ex necessitate, vt stet, aut procedat in infinitū. sensus est, speculatio igitur sequitur in processu per huiusmodi prædicata sursum, vt prædicatione stet, aut adhuc procedat in infinitum.

Et rursus si de A quidem nihil prædicatur per se, A vero ipsi H inest primo, intermedio autem nulli priori, & H ipsi G, & hoc ipsi B: an & hoc stare necesse est, aut & hoc contingit in infinitum ire: differt autem hoc à priori tantum, quoniam hoc quidem est, an cōtingit incipiētī à tali, quod nulli inest alteri: sed aliud illi: sursum in infinitum ire, alterum vero incipientē à tali, quod ipsum quidem de alio, de illo aut nihil prædicat, deorsum considerare, si contingit in infinitum ire.

Dixit Arist. Et consimiliter etiam si de A non prædicetur aliquid per se, & sit A inexistens I primo absq; medio: & sit I inexistens C, & C inexistens B: igitur speculatio in hoc est, an additamentum istud in descensu sufficiet, an fieri possit, vt procedat in infinitum.

Postea q; questio in hisce prædicatis, quæ sunt cū hac dispōne, est triū rerū, quarū vna est, an cū posuerimus subiectū vltimum, perficiant prædicata de ipso, quousq; inueniatur ex ipsis prædicatum vltimum, de quo non prædicetur aliquid, aut non perficiantur. Secunda vero, an cū posuerimus prædicatum vltimum: hoc est, de quo non prædicetur aliquid, & prædicetur ipsum de alio, & hoc aliud de alio, an inquam deueniat res ad subiectum vltimum, aut non deueniat, sed procedat additamentum istud in descensu ad infinitum. Tertia vero, an cū posuerimus prædicatum aliquod primum de subiecto aliquo per media multa, oporteat media illa deuenire ad finem, aut non deueniant. Iam vero mentionem fecit de t prima diuisione, iam reuertitur ad secundam, quæ est processus prædicatorum in infinitum, sermo autem ipsius in hoc est per se intellectus. exemplum vero ipsius est ex materijs, si accipiatur exempli gratia ens, de quo non prædicatur aliquid per se, & prædicetur ipsum de corpore, & corpus prædicetur de nutritibili, & nutritibile de animali: an deueniat huiusmodi prædicatione per additamentum in descensu continue, an vero stet ad subiectum vltimum, quod non prædicatur de aliquo: velut si diceret in hoc exemplo, nutritibile de animali, & animal de homine, & homo de Socrate.

Amplius media an contingit infinita esse determinatis extremis. dico autem veluti, si A ipsi C inest, mediū vero ipsorum B, ipsius vero B & A altera: horum autem altera, an & hæc in infinitum contingit ire, aut impossibile est autem hoc considerare idem, et si demonstrationes in infinitum vadunt, et si est demōstratio cuiusq; aut ad se inuicē terminant.

Dixit Arist. Amplius inquiremus de medijs, an videatur fieri posse, vt sint infinita, & ambæ extremitates terminata: intentio vero huius est, cū fuerit A inexistens C per medium B, & sint aliqua alia prædicata de B, & de illis alia, an videatur, qd additamentum in hoc sit in infinitum, an hoc fieri non possit: & inquisitio de hac re est inquisitio an fieri possit, vt cōpleantur demonstrationes ad id, quod est infinitum, & si est demonstratio

de omni re, an deueniat res in demonstratio-
nibus ad propositiones immediatas.

140 Hæc est quæstio tertia, & est, an compleantur media
quæ accipiuntur inter maiorem terminum, et minorem
in infinitum: & hoc cū monstratur terminus maior, qui
est A, exempli gratia de C, qui est minor, per medium B:
hoc est, cū positum fuerit A inesse B, & B, C, deinde mon-
stratur consimiliter etiam A dici de B, per medium D, &
hoc cum prædicatur A de D, & D de B: deinde monstret
consimiliter etiam A prædicari de D, per medium E, &
hoc cum prædicatur A de E, & E de D, & eodem pacto
faciet consimiliter etiam in prædicatione extremitatis
mediæ de minore: hoc est, q̄ accipiamus ipsi mediū ter-
minum, & medio medium, aut igitur tale procedet in
infinitum, aut perficietur ad propositiones immedi-
tas. Et dixit: Amplius inquiremus de medijs, an videat-
ur fieri posse, vt sint infinita, & ambæ extremitates ter-
minatæ: hoc est infinita inter duas extremitates, aut sint
finita: hoc est, & intendit per duas extremitates, maio-
rem, quæ est prædicatum in quæsito, & minorem, quæ
est prædicatum in ipso quæsito. Et posteaq̄ commemo-
rauit rem, de qua quæritur, adduxit exemplum in hoc,
Et dixit: intentio vero huius est, cū fuerit A inexistentis C
per medium B, & sint aliqua alia prædicata de B, & de
illis alia. sensus est, exemplum vero huius, cū quæri-
mus hoc quæsitum, si aliquis existimet, q̄ A, exēpli gra-
tia inest C, per medium B, & sit A prædicatum de B, eo q̄
aliud prædicatur de B: propterea q̄ de eare aliud prædi-
catur: an igitur deueniet huiuscemodi prædicatio, vsque
quo sit A in B per media infinita, aut per finita: & consi-
militer est dispositio B cum C, & hoc est, quod voluit, cū
dixit: an videatur fieri posse, vt additamentum in hoc
procedat in infinitum, an hoc fieri nō possit. hoc est, an
additamentum sit possibile, quod inuenitur cum hac di-
spositione inter duos terminos, maiorem, & mediū, aut
inter medium terminum, & minorem, aut in ambobus
locis simul, & si fuerit finitum, erit vtiq̄ in duobus lo-
cis simul. Deinde declarauit, q̄ inquisitio de hac re non
est de genere inquisitionis de duabus rebus præcedenti-
bus: quoniam inquisitio de hac re, quemadmodum dixit,
est: an fieri possit, vt additamenta demonstratorum
in re vna sint in infinitum. & intendit per additamentū
in infinitum, vt monstretur aliquid per duas propositio-
nes: deinde monstretur vnaquæq̄ earū propositionum
per duas propositiones consimiliter etiam, & sit in infi-
nitum: aut vtrū deueniatur, quæadmodum hoc in quæs-
sito, ad syllogismos, qui sunt ex propositionibus notis
p̄ se: sed iam dixit de hoc in principio huius intentionis;
sed visus est opinatus fuisse adhuc istud hic.

* al. l. libri.

Consimiliter autem dico & in priuatiuis
syllogismis ac propositionibus, vt A inest B
nulli, aut primo: aut erit aliquid mediū, cui
priori non inest, veluti si ipsi C quid B inest
omni: & rursus alii adhuc priori hoc, vt si
ipsi A, quod C omni inest: in his etenim aut
infinita, quibus non inest prioribus, aut stāt.

Dixit Arist. Sermo autem de syllogismis
ac propositionibus negatiuis est ad similitu-
dinem sermonis de affirmatiuis: quemad-
modum si A non inesset alicui B primo, aut erit
inter ipsa medium, aut non erit A non inexi-
stens, vt B, & sit C inexistentis omni B: & con-
similiter etiam, si A non inest B alicui, quod
est prius C: si igitur inest ipsi A, nō deueniet

ad aliquid, quod est prius C, si oporteat suf-
ficere & stare.

Dixit: ad similitudinem istius quæstionis oportet, vt
quæramus de syllogismis negatiuis: hoc est, qui concludunt
conclusionem negatiuam. Et dixit: Sermo autem
de syllogismis, ac propositionibus negatiuis est ad simi-
litudinem sermonis de affirmatiuis. sensus est, & hoc
exemplo quæstionis oportet quærare de syllogismis, in
quibus sunt propositiones negatiuæ, ad similitudinem
eius, quod quæritur de syllogismis, qui sunt ex proposi-
tionibus affirmatiuis: & hoc vtiq̄ formabitur, cum nō
fuerit inter maiorem extremitatem negatam a medijs,
& inter media medium vnum, quousq̄ sequat negatio
maioris a minore, aut fuerint inter maiorem & minorem
media, quousq̄ sit omnis negatio, aut prima, hoc est im-
mediata, aut vt deueniat ad negationem primam, si fue-
rit negatio per medium, aut media deuenientia in infi-
nitum, & inquit: quemadmodum si A non inesset alicui
B primo, aut erit inter ipsa medium, aut non erit A non
inexistens, vt B, & sit C inexistentis omni B. sensus est, &
hoc quæsitum habebit formam secundum alterum duo-
rum modorum. Aut q̄ negatio nō indigeat negatione:
quemadmodum si aliquis poneret A, quod est maior ex-
tremitas, non inesse alicui B, quod est terminus medius
per syllogismum negatiuum: hoc est, cuius maior pro-
positio est negatiua, & minor affirmatiua, & sit nega-
tio a B absq̄ medio, hoc est prima: si componatur syllo-
gismus, cuius propositio negatiua hanc habeat disposi-
tionem, monstretur negationem non indigere negatio-
ne. Modus autem alius est, q̄ inter A & B, quod est ter-
minus medius, sit alius medius, a quo negetur A nega-
tione prima, & negetur a B, propter negationem suam
ab hoc medio: & hoc siue medium sit vnum, cum fuerit
finitum, aut plura: quoniam deueniet ex necessitate ad
propositionem negatiuam negatione prima: & hoc est,
quod voluit, cum dixit: aut erit inter ipsa medium, aut
erit A non inexistens, vt B, & erit C inexistentis omni B.
sensus est, aut erit inter maiorem terminum & mediū,
mediū, a quo maior, qui est A, negabitur negatione pri-
ma: quemadmodum si esset medius terminus, in quo
est B, & esset A negatum a C, negatione prima, & esset C
inexistens B, & esset A negatum a B, propter negationem
a C, & esset negatio ipsius a B per medium C. Et posteaq̄
mentionem fecit de his duobus modis, ex quibus for-
matur finis propositionum negatiuarum in syllogismo
per id, q̄ deueniunt ad negationem primam, cepit cō-
memorare diuisionem secundam, quæ est natura diu-
sionis secundæ, in qua ponit conditio nature diuisionis:
quod est, vt sit negatio maioris extremitatis a medijs
per media infinita, quæ non deueniunt in negationi-
bus suis ad negationem primam. Et dixit: et consimiliter
etiā si A non inest B alicui, quod est prius C: si igitur inest,
ipsi A, nō deueniet ad aliquid, quod sit prius C, si oporteat
sufficere & stare: hoc est, si A negetur a medio termino,
quæ negatio nō est prima, sed est propter negationem
ab aliquo alio medio inter A & B, aut aliquam aliam rem:
aut igitur deuenient ad finem talia, quæ sunt media in-
ter maiorem extremitatem & medium per syllogismū
primum, hoc est primum per resolutionem, vel si non
deuenient, sequitur vtiq̄, q̄ non deueniant ad finem pro-
positionum negatiuarum, si non deuenient media, quæ
sunt inter maiorem extremitatem & medium, id est ne-
gatum a medio: quā omne medium, quod accipitur ibi,
comprehendit ambas propositiones, quarum vna est
affirmatiua, & est minor, altera vero negatiua, & est
maior. & posuit exemplum consimiliter etiā de hac ne-
gatione, si sit per medium, aut non. & si fuerit per me-
dium, posuit consimiliter etiam binas propositiones, af-
firmatiuam

firmatiuam & negatiuam, & interrogauit itidem de illa negatiua, aut est per medium, aut nō: & similiter interrogauit, cū fuerit sollicitus in hoc inueniendo: aut igitur procedet hoc in infinitum, aut cadet res ad negationem primam, hoc est, quæ sit prædicatio immediata: & hoc est, quod significauit, cū dixit: si igitur inest ipsi A, non deueniet ad aliquid, quod sit prius C, si oporteat sufficere & stare. sensus est, & si inuenitur prædicatio, quæ est iter A & C, quod est terminus medius ex syllogismo prioris: hæc utiq; prædicatio media erit finitorum mediorum, cū uero dixit: ad aliquid, quod sit prius C, intelligit per ipsum media, quæ inueniuntur inter A & C, quæ hæc media sunt ex necessitate inter A & C, & sunt utiq; post A, & prius C, cū scēperit à maiore extremitate, cū uero incepert ab ipso C, sunt post C, & prius A, sed cœpit hanc prædicationem à maiori extremitate.

In ijs uero, quæ conuertuntur, non similiter se habet: nō est enim in ijs, quæ retrouersum prædicantur, de quo primo prædicatur, aut ultimo: omnia enim ad omnia sic consimiliter se habent, siue sunt infinita, quæ de ipso prædicantur, siue utraq; sunt quæ dubitantur infinita, præterquam quod si non similiter contingit conuerti: sed hoc quidem, ut accidens, illud uero ut prædicamentum.

Dixit Aristo. Quæ uero conuertuntur ad se inuicem non habent hanc formā. & hoc, quoniam quæ conuertuntur ad se inuicem æqualiter, non habent prædicatum primum de subiecto, & prædicatum ultimum, quod de ipso prædicatur, sed unumquodque eorum apud aliquem est primum. & si prædicata secundum hunc modum fuerint infinita, & subiecta quoque erunt infinita. & dubium innouatur super utrisque eorum uno modo: & similiter si non conuertentur ad se inuicem hoc modo, sed conuertentur unum duorum conuertibilium, substantia cum accidente, & alterum conuertibilium accidens cum substantia.

Posteaque sunt hæc duo quaesita de syllogismis compositis, hoc est an prædicata in ipsis sint finita, aut subiecta: formabitur autem hoc in prædicatione, quæ est secundum rectum: hoc est assimilabitur additamentum ipsius secundum lineam rectam, aut descensus ipsius deorsum per lineam rectam consimiliter etiam, non per prædicationem, quæ formatur in circulo, quæ sit in propositionibus conuertibilibus inter se: hoc est, quæ sunt ex definitionibus, et descriptionibus, & proprijs: declarat hæc rem, nequis in ea errer, & dixit: Quæ uero conuertuntur ad se inuicem non habent hanc formam. sensus est, propositiones autem cōdicantes medijs terminis, qui sunt conuertibiles inter se, non habent hanc formam in his quaesitis, de qua interdimus querere. & hoc, quoniam in propositionibus conuertibilibus inuenitur prædicatio ex necessitate infinita: & hoc, quoniam de prædicatis ipsius fieri potest, ut inueniantur prædicata semper, & de subiectis subiecta semper, ut in exemplo, si nos formaremus circulum ABCDE, & poneremus super his literis terminos conuertibiles, inuenirentur utique in ipsis prædicata infinita, & ita subiecta: & hoc, quoniam A prædicatur de B, & B de C, & C de D, & D de E, & E de A, & A de B, & ita in infinitum: & si accipiatur consimiliter etiam ex parte subiecti B, subiectum ipsius A, procedet res in infinitum, & dixit:

& hoc, quoniam ea, quæ conuertuntur ad se inuicem æqualiter, non habent prædicatum primum de subiecto primo, & prædicatum ultimum, quod de ipso prædicatur: sed unumquodque eorum apud aliquem est primum. sensus est, & causa, ob quam non puenit ad finem prædicatio in rebus conuertibilibus, neque sursum, neque deorsum: quoniam non est in rebus conuertibilibus prædicatum primum, quod sit subiectum ultimum in contrarium: sed fieri potest, ut prædicata secundum hunc modum fuerint infinita, & subiecta quoque erunt infinita. sensus est, cūque monstratum fuerit, quod in rebus conuertibilibus non ponitur prædicatum primum, monstratum utique erit, quod non ponitur in ipsis subiectum ultimum: & hoc, quoniam omnia prædicata conuertuntur subiecta, & subiecta prædicata, & dixit: & si prædicata hunc in modum fuerint infinita, subiecta quoque erunt infinita, & dixit: & dubium innouatur super utrisque eorum uno modo, usque ad extremum eius quod scripsimus. sensus est, & intendit dubium, quod accidit in processu subiectorum in infinitum, & resolutio in eo, quod procedunt in infinitum, ob causam, quæ diximus: & si non derelinquentur propositiones in eo, quod conuertuntur per modum prædicationis: quoniam, cum à principio rei in propositione prædicata fuerit accidens de substantia, conuertitur super prædicatione, quæ est secundum uiam non naturalem, quæ est prædicatio substantiæ de accidente: & consimiliter, cū acceperit hoc in prædicatione prima, conuertetur prædicatio, quæ est secundum uiam naturalem, in alia aut tractatione loco illius, quod dixit, & sicut si non conuertentur ad se inuicem, dicit, si forte fieri non posset ut conuersio ad se inuicem esset una: sed erit hoc per accidens, & hoc in prædicatione: & uidetur adduxisse ipsa, quasi ad notificandum, quod propositiones, quarum prædicata sunt secundum uiam naturalem, si conuertuntur, tunc earum prædicata non remanent secundum uiam naturalem, & quasi diceret, quod non est differentia inter istas propositiones, in quocumque modorum quis acceperit prædicationem, quod ipsa inueniatur infinita: nisi quod cū acceperit ex uno duorum modorum, erit secundum uiam naturalem, cū uero acceperit secundum alterum modum, erit non secundum uiam naturalem, & fieri potest, ut commutetur translatio prima hac variatione, cuius pars est propinqua conuersioni, quæ est inter duo relationes: ipsa, n. semper inueniuntur secundum uiam naturalem: & similiter in ijs, quæ circulares habent generationem.

Quod igitur intermedia non contingit infinita esse, si deorsum & sursum stent prædicamenta, manifestum. dico autem sursum quod in magis uniuersale, deorsum uero quod in id, quod secundum partem. si enim A prædicante de B, infinita sunt intermedia, in quibus est B: planum quod contingere posset, ut & ab A in deorsum alterum de altero prædicaretur in infinitum: antequam, n. in F deueniatur, infinita sunt intermedia: & ab F sursum infinita, antequam ad A deueniatur: quare si hæc impossibilia, & ipsius A & F impossibile infinita esse media. Neque enim si quis diceret, quod alia quidem sunt ipsorum A B C inuicem, ut non sit medium, alia uero non est accipere, nihil differt: quodcumque enim acceperit eorum, quæ B erit ad A, aut ad F, aut infinita media, aut nō: quo autem sint, primum infinita, siue statim, siue non statim nihil differt: quæ, n. sunt post hæc, infinita sunt.

Dixit

† Al t in ipsa conuersione

† Ab. sc. mutatione, & sunt mutuo affines, quod nō est uerum de conuersione.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

Dixit Arist. Fieri autem non potest, vt media sint infinita, cum prædicata sursum, aut deorsum accepta terminentur. Intentio vero nostra, cum dicimus sursum cadere est, q̄ cadat ascensus, & additamentum ex parte intentionis vniuersalis: sed intentio nostra, cum dicimus deorsum, est, q̄ cadat additamentum ex parte particularium. & si dum prædicatur A de G, media, in quibus B, infinita sint, tunc plane manifestum, quod possibile est additamentum ab A deorsum, vsquequo prædicetur aliquid de aliquo in infinitum, & non deueniet in G: quoniam media, quæ sunt inter duas extremitates, non habent finem: & propter hoc si addamus à G sursum non deueniet ad A: quoniam media, quæ sunt inter ipsa non habent finem: & hoc non est possibile. fieri igitur non potest, vt media, quæ sunt inter A & G, sint infinita. Et non potest quispiam dicere, q̄ inter duas determinatas extremitates sint media infinita, neq̄ consilium etiam si aliquis ratiocinaretur, q̄ aliqua media, quæ admodum, quæ sunt inter A, B, C, contingunt se inuicem, & non est inter ipsa medium: sed aliqua non habent viam, vt ita sint, quoniam non est differentia inter primum, & secundum, vtcunq̄ ponantur. quemadmodum si A fuerit, aut G, siue non inueniatur finis inter duos terminos: aut non erit hoc, id est, q̄ non erit inter duos terminos: equum. n. est, siue sit inter omnes duos terminos, aut inueniatur: & hoc, quoniam ipsæ res, quæ sequuntur post hoc, non habent finem.

143 Dixit: Fieri autem non potest, vt media sint infinita, cum prædicata sursum, aut deorsum accepta terminentur. sensus est, media vero iam deueniunt ad finem, cum positum fuerit, q̄ in prædicatis, quæ sunt in medio, accipitur prædicatio sursum ad prædicatum vltimum, de quo non prædicatur aliud ab ipso, & ad subiectum vltimum, quod non prædicatur de alio ab ipso: & ipsum est, quod significauit, cum dixit, accepta terminentur. & ipse posuit primo in hac dispositione, q̄ hic sunt prædicata vltima, & subiecta vltima: deinde posuit demonstrationem, q̄ media inter ipsa non possunt esse infinita: deinde declarat, q̄ est hic prædicatum vltimum, & subiectum vltimum. Et postea dixit, q̄ prædicata siue sursum accipiuntur, siue deorsum terminantur, declarauit illud, quod voluit in hoc sermone, Et dixit: Intentio vero nostra, cum dicimus sursum cadere, est, q̄ cadat ascensus, & additamentum ex parte intentionis vniuersalis: hoc est, q̄ cadat ascensus in prædicatione ex parte prædicati. hoc est, cum posita fuerit propositio ex subiecto & prædicato, & acceperimus ad hoc prædicatum prædicatum, & ad hoc prædicatum prædicatum, q̄ non procedat res in infinitum: & quoniam prædicatum addit prædicato supra subiectum, & hoc additamentum supra rem est simile ascensui, vocauit hanc speciem prædicationis ascensum, hoc est in vniuersali prædicato: vocauit autem vniuersale, quoniam est vniuersalius duobus terminis. Deinde dixit: sed intentio nostra, cum dicimus deorsum, est, q̄ cadat additamentum ex parte particularium, hoc est,

† Tac. 1. subiecto, & id, quod additur alii cui rei.

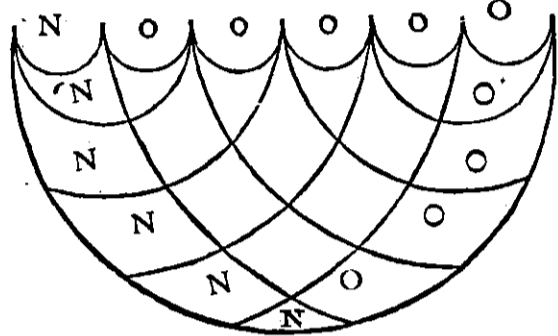
ex parte subiecti, vocauit autem ipsum particulare, quoniam positum fuit sub prædicato, & non vult hic per particulare, particulare verum: quoniam particulare verum est indiuiduum, quod non prædicatur de aliquo penitus secundum consuetudinem naturalem, et propterea est subiectum vltimum. Et dixit: q̄ cadat additamentum, & non dixit, ascensus, quoniam hoc assimilatur descensui: & ideo dixit, sed intentio nostra, cum dicimus deorsum. Postea vero q̄ posuit hic prædicatum vltimum, & subiectum vltimum, cepit monstrare, q̄ media inter ipsa sunt infinita, cum vero dixit: & si dum prædicatur A de G, media, in quibus est B, infinita sint, tunc plane manifestum, quod possibile est additamentum ab A deorsum, vsquequo prædicetur aliquid de aliquo in infinitum, sensus est, q̄ si ponat aliquis, q̄ media inter extremitates, quas posuimus, et notificauimus esse determinatas, sunt infinita, fieri non potest, vt incipiamus ab extremitate, quæ est A, & prædicemus de medio, quod est ipsi contiguum, & procedat res in prædicatione ita in infinitum, & non deueniat ad extremitatem, quam posuimus vltimam, in qua posuimus litteram G: quoniam media, quæ sunt inter A & G, sunt infinita: & propter hoc si addatur à G, sursum non deueniet ad A: quoniam media, quæ sunt inter ipsa non habent finem, sed hoc non est possibile. sensus est, & consimiliter accidet nobis, cum ascendimus ab extremitate media, quæ est B, per modum A, non deueniemus in aliquo tempore ad A, & hoc fieri non potest, quoniam nos iam posuimus extremitates finitas: q̄ si additamentum esset infinitum, non essent extremitates determinatae, vt iam posuimus, hoc autem non coheret. Et ideo dixit: fieri igitur non potest, vt media, quæ sunt inter A & G sint infinita. sensus est, planum itaq̄, q̄ non erunt media inter duas extremitates determinatas, infinita: Et dixit: Et non potest quispiam dicere, q̄ inter duas determinatas extremitates, sint media infinita. sensus est, neq̄ posset aliquis dicere, fieri posse vt inueniantur inter duas extremitates finitas media infinita: quemadmodum si inueniretur linea recta, quæ inter ambas extremitates suas diuideret in lineas infinitas: hæc enim diuisio est in potentia mediorem, quæ sunt in actu, & fieri non potest, vt inueniantur aliqua infinita in actu, per quæ monstraretur, q̄ maior extremitas est in minore, cum assecutum fuerit vnum ipsorum alterum per prædicationem secundum modum ascensus, aut per modum descensus: sed hoc fieri non potest per media, quæ sunt infinita. Et quoniam dicere posset aliquis, q̄ illorum mediorem, quæ accepimus inter A & G, inter omnia duo non sunt media infinita, sed aliqua sunt, inter quæ non est medium penitus, & aliqua sunt, inter quæ sunt media cum hac dispositione: hoc est, q̄ sunt infinita, & dubium sequitur ex duabus positionibus simul: & hoc, quoniam non est differentia, siue fuerint media infinita imaginata inter quoscunq̄ duos terminos illorum terminorum mediorem, aut inter duos tantum, aut plures duobus, quoniam non deueniet in aliquo tempore ab extremitate prædicati ad extremitatem subiecti: colligauit sermonem suum, cum dixit: neq̄ consimiliter etiam si aliquis ratiocinaretur, q̄ aliqua media, quemadmodum quæ sunt inter A, B, C, contingant se inuicem, & non est inter ipsa medium: sed aliqua non habent viam, vt ita sint: hoc est inter aliqua ipsorum sunt media, & inter media media in infinitum: aliqua vero ipsorum non sunt ita. Deinde dixit: quoniam non est differentia inter primum, & secundum, vtcunq̄ ponantur, hoc est, quoniam non est differentia inter istam positionem, & positionem priorem in dubio, quod sequitur apud ipsos si posuerimus duas propositiones, vtcunq̄ ponantur &. hoc voluit, cum dixit, vtcunq̄ ponantur. Deinde dixit: quemadmodum si A fuerit, aut G, sensus est, q̄ non est differentia, siue

† al. 1. extremitates

siue posuerimus media inter A & G infinita, aut ponamus inter ipsa medium determinatum, vt, exempli gratia B, & ponamus illud, quod est inter B & A, terminos medios determinatos, & quod est inter B & G non determinatos, aut e contrario, et hoc est, quod voluit, cum dixit: quemadmodum si A fuerit, aut G, hoc est, si fuerint hæc media infinita, quemadmodum A, hoc est inter A, & B, aut quemadmodum G, id est inter B & G. Deinde dixit: siue non inueniatur finis inter quoscunq; duos terminos, aut non, id est, quoniam idem erit, siue exiterit inter quoscunq; duos terminos, aut inuentus fuerit: & hoc, quoniam ea, quæ sequuntur post hoc, erunt infinita. sensus est, siue ita fuerit, quod posuerimus inter quoscunq; duos terminos existimatos ex his terminis, terminos non habentes finem, aut existimauerimus hoc in quibusdam aliis: quoniam non est differentia in hoc. Et postea declarauit fieri non posse, vt cadant media infinita in quæsitis affirmatiuis, cepit declarare, quod res ita est in quæsitis negatiuis.

tum: quoniam fuit affirmatiua. Propositio vero altera, notum utique si non inierit alicui alteri priori, quemadmodum F, manifestum est, quod oportebit inesse F omni B: & si etiam inierit alteri priori quæ F, oportebit utique G inesse omni F: quoniam igitur ambæ extremitates deorsum terminantur & stant, oportebit, quod in via sursum consimiliter etiam terminentur, & stent, & inueniatur aliquod prædicatum, cui non inest ipsum prædicatum.

Qualitas, Suba, Corp^o, Aiatū, Sēsitīū, Alal, Hō.

Per syllogismos hos in prima figura ostenditur in negatiuis propositionibus statum esse, sicut in affirmatiuis.

Planum autem & in priuatiua demonstratione, quod stabitur, siquidem in prædicatiua statur ad vtraque, sit enim non contingens, neque sursum ab ultimo in infinitum ire. (dico autem vltimum, quod ipsum quidem alij nulli inest, illi vero aliud, vt F:) neque a primo in vltimum. (dico autem primum, quod ipsum quidem de alio, de illo vero nihil aliud) si utique hæc sunt, & in negatione stabitur. Triplex nancque monstratur non inexistens, aut enim cui quidem ipsum C, B inest oī, cui vero ipsum B, ipsum A nulli. Ipsius itaque B C, & semper alterius distantia, necesse est progredi ad immediata, prædicatiua nancque est hæc distantia: alterum vero manifestum, quod si alij non inest priori, vt ipsi D, hoc oportebit ipsi B oī inesse: & si rursus alij priori ipso D non inest, illud oportebit ipsi D omni inesse: quare quoniam, quæ sursum est, via stat, & quæ deorsum stabit, & erit aliqd primo, cui non inest.

Dixit: Plane autem manifestum est, quod media in demonstrationibus negatiuis stant utique iter quascunq; duas extremitates simul, quemadmodum stabant in demonstrationibus affirmatiuis: hoc est, quod deueniunt ad duas extremitates simul, id est, cum quis inceperit ab vno mediorum, deuenit ad ambas extremitates simul: hoc est, supremam & vltimam. Deinde dixit: Ponamus autem fieri non posse, vt cadat additamentum ex parte vltima, sensus est, ponamus autem, cum inceperit a principio ab extremitate, quæ est subiectum tantum, quod non procedet in prædicatione de ipso in infinitum, sed perficietur ad prædicatum vltimum, de quo non perficitur aliud. Deinde dixit: & intelligo per vltimum aliquid, quod non inest alicui alij, & aliud inest ipsi, intelligit aliquid, quod non prædicatur de alio, & de ipso prædicatur aliud: & hæc est dispositio rerum particularium secundum naturam. Deinde dixit: Neque consimiliter fieri potest, vt cadat additamentum a primo ad partem vltimam: hoc est, cum inceperit a principio a maiore extremitate, fieri utique non potest, vt procedat hoc in infinitum, sed perficietur ad extremitatem vltimam. Deinde dixit: & intelligo per primum, quod prædicatur de aliquo alio, & non prædicatur de ipso aliud quid penitus, & hoc per naturam prædicatum non potest esse subiectum alicui, quod est exempli gratia magis uniuersale, quod inest in individuo, atqui exemplificauit in fine istarum rerum: quoniam dispositio in ipsis est manifesta. cumque oportuerit rem deuenire ad finem in ipsis, sequetur hoc in oībus quæsitis, quæ sunt alia ab ipsis: quoniam, cum deuenit ad finem prædicatio inter primos secundum naturam, deueniet utique ad finem ex necessitate inter quoscunq; duos terminos, quorum vnus ponitur esse prædicatum de altero. Deinde dixit: Quod si ita est in negatione, stabit utique additamentum in ipsa. sensus est, quod oportebit iter prædicatum primum secundum naturam & inter prædicatum vltimum in negatione, esse media finita: sequitur igitur, quod sit res ita in omni quæsito negatiuo, & dixit: Species vero, per quas monstratur, quod hoc non inest sunt tres, hoc est per alteram figurarum trium, atqui dixit hoc, quoniam, negatiua particularis monstratur

de q^o a p^oter

quia alij corū exi sub ali^o corū.

q^o deor^o n est via & q^o sur^o stabit.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

†al. l. tribus figuris.

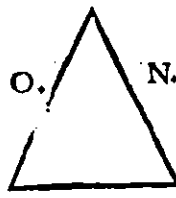
mōstratur per tertiam figuram. Deinde dixit: aut. n. cui inest c, illi inest b omni, & cui inest b, illi nulli inest d. sensus est, exemplum huius in prima figura: si oē quod est c, est b, & oē quod est b, non est d, concludit hoc in prima figura, oē quod est c non est d. & posteaq; mentionem fecit de complicatione, quæ concludit negatiuam vlem in prima figura, hoc est complicatione propinqua quæsito, cœpit redire ad hoc, q; oportet media deuenire ad finem in hac figura, & dixit: propositionē itaq; c b, cū qua est vna duarum extremitatum, necesse est perfici ad immediatum, qm̄ fuit affirmatiua. sensus est, q; in ppositione minore in hac figura, quæ est in hoc exēplo propositio c b, oportet, ut media deueniant ad finē, si fuerint cū ea, cuius media monstrantur: quoniam est in hac figura affirmatiua. sed iam declaratum fuit superius, q; affirmatiua mediata est finita. & dixit: propositionem itaq; c b, cum qua est vna duarum extremitatum. sensus est, & in summa accidet semp̄ propositioni, in qua est vna extremitatum quæsitū, hoc est affirmatiua. Deinde dixit: Propositio vero altera, si nō inerit alicui alteri priori, quæadmodum f, manifestum est, q; oportebit inesse f omni b. sensus est: propositionem vero alteram esse negatiuam, quæ dicit, b non esse c, notum est per se: cū c quod est maior extremitas non fuerit in b, quod est medius terminus propter medium terminū priorem extremitate media, quemadmodum f, quousq; semper fuerit negatum ab ipso b, propterea quia b negetur ab ipso f: quod inquam oportet, vt sit in b, qm̄ omne negatiuum cōcluditur vtiq; p̄ duas propositiones, affirmatiuam & negatiuam, & si illa affirmatiua fuerit mediata, sequitur, vt deueniant ad finē. & consimiliter si posueris negari c ab f per media, oportebit vt sit hoc consimiliter etiam per duas ppositiones: quarum vna est affirmatiua, & illa est, quam significauit, cū dixit: & si fuerit in altero priori q̄ f, oportebit vtiq; c inesse oī f. Deinde dixit: Qm̄ igitur ambæ extremitates deorsum terminantur & stant, oportebit q; in via sursum consimiliter etiam terminentur & stent, & inueniatur aliquid prædicatum, cui non insit ipsum prædicatum. sensus est: qm̄, cū cœperimus ab extremitate superiore, perficitur in descensu ad extremitatem mediam negatio vltima, atqui dixit hoc, quoniā in figura prima mōstratum est negatiuam deuenire ad finem mediorum suorum propter propositionem minorem, quæ est illa, quæ annectitur extremitati minori: ipsa. n. fuit affirmatiua. vult itaque, cū affirmatiua deueniat ad finem, q; negatiua consimiliter etiam finita sit.

Rursus si b quidem omni a: ipsi vero c nulli: ipsum a eorum, quæ c, nulli inest. Rursus hoc si oportet monstrare, planum q; aut per superiorem modum monstrabitur, aut per hunc, aut tertium. Primus igitur dictus fuit: secundus vero mōstrabitur. Sic autem vtiq; monstraret, vt q; d ipsi quidem b omni inest, si vero c nulli, si necesse est inesse aliquid ipsi b. Et rursus, si hoc ipsi c non inerit, aliud ipsi d inest, quod ipsi c non inest: igitur quoniam inesse semper superiori stat, stabit & non inesse.

Dixit Arist. Et rursus si b inesset omni a: & b inesset nulli c: a vtiq; inesset nulli c. Planum autem hoc, si desiderium fuerit, q; sit a in prima figura, aut in hac figura, aut in tertia figura. in prima quidem figura, iam præ-

diximus: sed quomodo mōstretur in tertia, incipiemus vtiq; sermonem, atq; mōstratio ipsius in secūda figura est, quemadmodum si a inesset omni b, & inesset nulli c: qm̄, cū quis deuenit ex necessitate ad aliqd, quod insit ipsi b: quoniam fuit secūda figura, & non insit c, deueniet ex necessitate ad hoc, q; inueniatur aliquid quod dicatur de a, & nulli inexistēs c. Qm̄ vero est status affirmatiuorū per additamentū sursum, stabit consimiliter etiam additamentū in negatione.

E. Qualitas.
D. Habitus.
B. Scientia.

Musica. A.
Scientia. B.
Habitus. D.

Posteaq; monstrauit fieri non posse, vt inueniantur infinita media inter duas extremitates, quarum vna negatur ab altera. & hoc in prima figura, vult monstrare hoc i duabus reliquis figuris: qm̄ in hoc perficietur demonstratio eius, quod intendebat demonstrare: et hoc, qm̄ cū posuit hic illud, quod declaratum fuit in libro Syllogismi ex eo, q; omne quæsitum negatiuum non monstratur, nisi per vnam istarum trium figurarum: monstrauit autem in vna istarum fieri nō posse, q; prodeant in ipsis media infinita, videtur vtiq; q; hic monstrat non inueniri duo, quorum vnum prædicatur de altero ex via syllogismi per media infinita. Et posteaquā declarauit hoc in prima figura, cœpit declarare hoc in secūda figura. Et dixit: & rursus si b inesset omni a, & b inesset nulli c, a vtiq; inesset nulli c. sensus est: & consimiliter etiam iam declaratum fuit in libro Syllogismi, q; cū acceperimus aliquid vnum prædicatum de duobus, de vno per affirmationem, de altero per negationem: hæc duo ita se habebunt, q; oportebit vnū ipso- rum negari ab altero ex necessitate: quemadmodum si esset b, exēpli gratia, quod est terminus medius, & prædicaretur per affirmationem de omni a, quod est maior extremitas: & esset b prædicatum de omni c negatiue: oportebit vtiq; a negari ab omni c: & hæc est vna ex speciebus secūdæ figuræ, & est ea, cuius minor est negatiua, et maior affirmatiua vniuersalis. Et posteaq; mentionem fecit de secūda figura, quæ est melior ad docendum id, quod facit diuisionem in hoc quæsito vtiq; plurimum, cū dixit à principio, planum autem, q; hoc quæsitum si inueniatur, erit vtiq; aut in prima figura, aut secūda, aut tertia: deinde cœpit declarare hoc in prima figura, & affecutus est istud hic, posteaq; mentionem fecit de prima figura. & posteaq; pertransiuit caput sermonis sui in ponendo exemplum secūdæ figuræ, dixit: Planum autem hoc, si fuerit desiderium, vsq; ad id, quod dixit: atqui monstratio ipsius in secūda figura est, quemadmodum si a inesset omni b. sensus est: Planum autem hoc in summa, si fuerit desiderium, q; inueniatur an sint media infinita in quæsito negatiuo, nihil vtiq; prohibebit, quin sit hoc, aut in prima figura, aut in secūda, aut in tertia. in prima quidē figura iam præmissa est positio sua, in tertia vero commemorabitur, posteaq; mentionio

Pro h
hoc in
secūda
diuisionem
nihil vtiq;
prohibebit

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

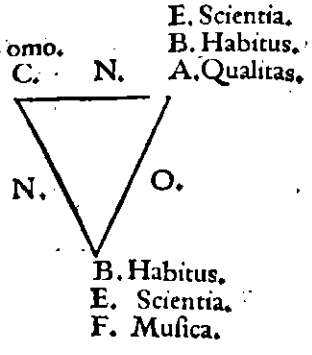
14

14

io facta fuerit de secunda figura: de secunda vero figura mentionem faciemus nunc, & erit exemplum huius in secunda figura, quemadmodum cum fuerit A, quod est loco medii termini, quod insit omni B, hoc est, quod prædicetur de omni B affirmatiue, quod stat loco termini maioris, aut minoris, & A quoque fuerit negatiu ab omni C, quod stat loco maioris termini. cum enim oporteat unam duarum propositionum istius syllogismi esse affirmatiuam, & hoc, aut maiorem, aut minorem, oportet utiq; ex necessitate terminos medios deuenire ad finem: quoniam tam monstrauit hoc ex dispositione affirmatiuorum: & hoc est, quod voluit, cum dixit: deueniet ex necessitate ad hæc, quod inueniatur aliquid, quod dicatur de A, & nulli inexistens C. sensus est, quod proueniet ex necessitate in hac figura, ut sit in ipsa aliquid, quod prædicetur de A per affirmationem, & insit nulli C, quoniam, cum opinati fuerimus A, terminum maiorem, et C terminum minorem: & B in hac figura sit terminus medius, erit scilicet necessarium, ut in eo sit propositio affirmatiua. Deinde dixit: Quoniam vero est status affirmatiuorum per additamentum sursum: stabat consimiliter etiam additamentum in negatione. sensus est, quoniam in negatione, in eo, quod est per terminum medium, oportet esse propositionem affirmatiuam: sed iam posuimus affirmatiuas deuenire ad immediatum, quoniam si non deueniret ad negationem immediatam, non deueniret etiam termini affirmatiui inter duas extremitates: sed iam monstrauimus, quod ipsi sunt finiti, quod fieri non potest, & non cohæret, causa autem in hoc est, quoniam negationes sunt secundum consuetudinem affirmatiuorum: siquidem in omne negatum affirmatur.

Tertius vero modus fuerat, si A quidem B omni inest, ipsum vero C non inest, non omni inest C, cui A. Rursus vero hoc, aut per superius dicta, aut similiter monstrabitur. Illo quidem itaq; modo statur. sin autem sic, iterum accipietur B inesse ipsi E, cui ipsum C, non omni inest, & hoc rursus consimiliter. Quoniam autem suppositum est stari & deorsum, planum quod stabit, & C non inexistens.

Dixit Arist. Monstratio autem ipsius in tertia specie procedit huc in modum: quod est, si A insit omni B, & C non insit ipsi A, non erit C non inexistens omni, cui A. & hæc, si fuerit monstratio ipsius secundum exemplum, quod præmissimus, stabit utiq; & terminabitur eius additamentum, & si procedet ipsius monstratio hunc in modum: quoniam B inest omni ipsi E, cui non inest C: & hoc consimiliter etiam secundum ordinem, quoniam itaq; subiectum affirmatiuum est determinati additamenti ex parte inferiori, planum utique stabit consimiliter etiam C non inexistens alicui.

Posteaque perfecit monstrare, quod termini medii negatiui concludentes in secunda figura deueniunt ad finem: cepit monstrare, quomodo deueniunt ad finem in tertia figura, & dixit: Monstratio autem ipsius in tertia specie procedit hunc in modum. sensus est: monstratio autem negatiuarum, quæ concluduntur in tertia figura, quæ sunt negatiue particulares, quod sint per media finita, procedit hoc modo, quem dicam. Deinde cepit ponere exemplum huius per literas, & assumpsit negatiuam particularem in hac figura, & dixit: si A insit omni B, & C non insit ipsi A: non erit C non inexistens omni, cui A. sensus est, exemplum huius erit, quod concludit negatiuam particularem in tertia figura, ut sit A, quod est minor extremitas inexistens omni B, & quod est medium, hoc est prædicatum de omni ipso: & C quod est maior extremitas inexistens nulli B, quod est medium: sequitur itaq; ex duabus istis propositionibus, C non inesse omni A, hoc est, ut aliquod A non sit C: & hæc species ea est, de qua mentionem fecit ex affirmatiua minore vniuersali, & negatiua maiore vniuersali. Et posteaque res ita est in hac specie, ideo dixit: si fuerit monstratio ipsius secundum exemplum, quod præmissimus, stabit utiq; & terminabitur eius additamentum. sensus est, & hæc negatiua vniuersalis, quæ est in hac complicatione, si erit monstrata per terminum medium, aut fiet monstratio ipsius secundum exemplum, quod præcessit in secunda figura & prima: & hoc, quoniam negatiua vniuersalis non monstratur, nisi in his duabus figuris: sed iam ostensum fuit terminos medios in his deuenire ad finem ex parte affirmatiui: oportet igitur ex necessitate, ut deueniant ad finem termini medii negatiui in hac figura. Deinde dixit, & si procedet monstratio ipsius secundum hunc modum, quoniam B inest omni ipsi E, cui non omni inest C, sensus est, & si fuerit maior in hac figura negatiua particularis: & procedet monstratio ipsius secundum hunc modum, quem diximus: & hoc, quoniam in ista complicatione erit ex necessitate affirmatiua vniuersalis: quoniam B, quod B est terminus medius, iam ipsi inest: hoc est, prædicabitur utiq; affirmatiue de ipso secundum hanc rem, quæ est C: & ipsum est minor extremitas non inexistens illi omni: & ipsum est maior extremitas, quæ est A. Deinde dixit: et hoc consimiliter etiam secundum ordinem: quoniam itaq; subiectum affirmatiuum est determinati additamenti ex parte inferiore, planum utiq; quod stabit consimiliter etiam C non inexistens alicui. sensus est, cumque fuerit minor istius figuræ affirmatiua vniuersalis, & maior negatiua particularis, planum utiq; erit secundum ordinem istum, quod media in ipsa deueniet ad finem, quoniam in affirmatiua terminatur acceptio minorum ex parte inferiore, quod monstratum est superius, quod cum ita sit: manifestum, quod terminatur ex negatiua particulari: quoniam si fuerit mediata, indigebit affirmatiua, & complicabitur syllogismus, aut in hac specie ex figura tertia, aut in secunda specie negatiua ex hoc syllogismo, aut in tertia specie, aut in prima: & omnes ex indigent affirmatiua vniuersali, & affirmatiua vniuersalis, si erit mediata, monstrabitur in prima figura per duas affirmatiuas: sed iam declaratum fuit, quod hæc deuenit ad finem: oportet igitur negatiuam particularem esse finitam in medio proculdubio: quoniam indiget ipsa.

Manifestum autem quod, & si non vna via monstratur, sed omnibus, aliquando quidem ex prima figura, aliquando autem ex secunda, aut tertia, quod & sic stabitur: finita enim sunt viæ: finita autem finities, necesse est, finita esse omnia. Quod igitur in priuatione si quidem & in eo quod est inesse, statur, manifestum. Dixit

Dixit Arift. Planum autem rursus manife-
stum, & si monstratio ipsius extiterit non in
vna figura, sed in omnibus figuris, aliquan-
do in prima, aliquando in secunda, & ali-
quando in tertia, quoniam secundum hunc
modum deueniet consimiliter etiam ad fi-
nem, & stabit. & hoc, quoniam quod com-
ponitur ex finitis, est finitum. Et manifestū,
q̄ additamentum in processu vtiq; termina-
bitur & perficiet in negatiuis, quēadmodū
terminabatur & perficiebat in affirmatiuis.

147. Dixit: Planum autem rursus etiam manifestum, &
si monstratio ipsius non extiterit in vna figura, hoc est,
negatiua particularis. sensus est, & negatiua particu-
laris si non monstratur per viam vnus figuræ, sed per
vias omnium figurarum, dicitur consimiliter etiam, q̄
ipse si erunt mediata, q̄ media sunt finita. & hoc, cum
fuerint viae, per quas monstrantur, finitæ, hoc est figu-
ræ: & est, quoniam monstratum fuit in vnaquaq; illarū
figurarum per media finita. & hoc est, quod voluit, cū
dixit: quoniam quod componitur ex finitis est finitum,
sensus est, cū fuerit, quod monstratur per ipsa, finitum,
& media erunt in vnaquaque ipsarum finita, quæ com-
ponuntur ex finitis extremitatibus, & finitis terminis
medijs in omnibus vñs, ita vt sint negatiuæ omnes par-
ticulares finitæ.

Quod autem in illis, logice quidē specu-
lātibus ita manifestum. In ijs quidem igitur
quæ in eo, q̄ quid est prædicantur, planum:
si enim est definire, aut cognoscibile ipsum
q̄ quid erat esse, infinita vero nō est pertran-
sire, necesse est terminata esse, quæ in eo, q̄
quid est prædicantur. Vniuersaliter autem
sic dicimus: est enim dicere vere, album am-
bulare, & magnum illud lignum esse, & rur-
sus lignum magnum esse, & hominem am-
bulare: sed alterum est ita dicere, & illo mo-
do, quando, n. album esse dixerō lignū, tunc
dico, q̄ cui accidit vt sit, albū, lignum est, sed
non tanq; subiectum ligno album est: neq;
etenim album existēs, neq; quod est album
aliquid, factum fuit lignum: quare non est
nisi fm accidens: qm̄ autem lignum album
esse dixerō, non q̄ alterum quid est album,
illi vero contigit lignum esse, veluti quādo
musicum album esse dixerō: tūc, n. q̄ homo
albus est, cui contigit esse musicū, dico: sed
lignum est subiectum, quod quidem & erat
non alterū quid existens, quā quod lignū,
aut lignum quoddam. si itaq; oportet noia
ponere, sit quidem ita dicere prædicare illo
vero modo, aut nequaq; prædicare, aut præ-
dicare quidem non simpliciter, fm accidens
aut prædicare: est autem, vt quidem album,
quod prædicatur, vt vero lignum illud, de quo
prædicatur, supponatur itaque prædicatum
prædicari semper de quo prædicatur simpli-
citer, sed non fm accidens: sic, n. demonstra-

tiones demōstrant, quare aut in eo quod qd
est, aut quod quale, aut quantum, aut ad ali-
quid, aut faciens, aut patiens, aut vbi, aut qm̄,
cū vnū de vno prædicatum fuerit.

Dixit Arif. Quod autem res fm hoc pro-
cedat in cognitione speculantis fm viam lo-
gicam, monstrabitur vtiq; hunc in modum.
10 In ijs quidem, quæ prædicantur per viā quid
est, res vtiq; mōstratur ex parte, qua est: cū
definitio sit, & consistat super ijs, ex quibus
construitur substantia rei, & non possit per-
transiri infinitum: oportet enim ex necessi-
tate, vt deueniant ad finem ea, per quæ con-
struitur substantia rei, & in summa enuntia-
mus nos, & erit enuntiatio nostra vera, cū
20 enuntiamus de hoc albo, q̄ ambulat, & de
multo, q̄ est numerus, & enuntiamus itidē de
ligno, q̄ est magnum, & de hoc hoīe, q̄ am-
bulat. Et inter enuntiationem hoc modo &
inter enuntiationem fm modum præceden-
tem est magna diuersitas. & hoc, qm̄, cū
nos enuntiamus de hoc albo, q̄ est lignum:
intentio istius prædicationis est, q̄ illud, cui
30 accidit esse albū, est lignum: nō q̄ album sit
subiectum ligni: & hoc, qm̄ lignum non est
ex prædicatis substantiālibus albo, qm̄ non est
intentio albi, q̄ sit lignum: neq; ex prædicatis
accidentalibus, qm̄ non est subiectum verū;
subiectum, n. fm veritatem est substantia, sed
prædicatur per viam accidentis. cū vero
enuntiamus de ligno q̄ est album, non vo-
lumus per hoc, q̄ albū insit alicui, qd enun-
tiamus de ligno. quemadmodum, si dicere-
mus, q̄ musicum est album esset enuntiatio
albi de aliquo, cui accidit esse musicū, quod
est homo: sed erit lignum per se subiectum,
& hoc prædicatū est aliquid, per quod enun-
tiamus de ipso, non fm q̄ accidit alicui alte-
ri. Et si oportet ponere vias in hoc, ponemus
50 vtiq; quod prædicatum fm hūc modum est
prædicatum fm viam veritatis: prædicatum
autem fm modum alterum nos vtiq; non
ita vocabimus prædicationem simpliciter,
sed si vocabimus prædicationē, vocabimus
vtiq; per viam accidentis: si album erit vtiq;
prædicatum, et si lignum erit subiectum, ta-
le prædicatum ponemus prædicatum secun-
dum veritatem, non fm viam accidentis: &
demonstrationes vtiq; erunt de hoc prædi-
cato, quod est, aut quid, aut quale, aut quan-
tum, aut ad aliqd, aut agēs & patiens, aut vbi,
aut qm̄: & erit hoc, cū fuerit prædicatum
vnū fm naturam, et cōsimiliter subiectum.

Posteaq; declarauit fieri non posse, vt inueniantur ter-
mini medij infiniti inter duas extremitates positas: hoc
est, q̄

est, q̄ ponatur vna ipsarum prædicatum & altera subie-
ctum, vult hic monstrare duo de hac dispositione: & q̄
fieri non potest, vt procedat prædicatio in infinitum a
subiecto aliquo signato ipsi: quemadmodum si prædi-
cetur de ipso prædicatum aliquod, & de hoc prædica-
to prædicatum aliud, & de hoc alio prædicato aliud, &
procedat res in infinitum sursum, & q̄ consimiliter etiã
fieri nõ potest, vt inueniatur prædicatũ aliquod, cui sit
subiectum, & huic subiecto subiectum, & procedat res
in infinitum. Et postea q̄ quæsiuit hoc in syllo demon-
stratio logico & essentiali, hoc est, an procedant quæ-
sita per has duas vias in infinitum: cœpit ex hoc inquir-
ere de syllo logico, qui est ille, qui constat ex proposi-
tionibus non proportionatis, & dixit: Quod autem res
procedat fm hoc in cognitione speculantis fm viam lo-
gicam, monstrabitur vtiq̄ hunc in modũ. sensus est,
q̄ autem prædicatio deueniat in syllo logico ad prædi-
catum, quod non habet prædicatum, monstrabitur ex
eo, quod dixit: In ijs quidẽ, quæ prædicantur de aliquo
per viam quid est, & si sunt definitiones, quæ compo-
nuntur ex generibus & differentijs, mōstrabitur vtiq̄
res in ipsis, hoc est, q̄ deueniunt ad finem prædicata, quæ
sunt cum hac dispositione, qm̄, cum nos posuerimus, q̄
termini inueniuntur, quodq̄ ipsi consistunt super ijs, ex
quibus construitur substantia rei, hoc est, q̄ termini cõ-
ponuntur ex ijs, per quæ constituitur substantia rerum,
quæ sunt prædicata per viam quid est, hoc est ex gene-
ribus, & differentijs: si enim hæc essent infinita, planum,
q̄ non construetur definitio super cognitione rei ex ali-
quibus: qm̄ nos videmus, q̄ rem vtiq̄ cognoscimus, cũ
cognoscimus quid est per oēs suas causas, hoc est p̄ de-
finitionem suam, & definitionem generis sui, & defini-
tionem generis ipsius, & definitionem generis gñis vs-
quequo deueniamus ad genus vltimũ, & hæc monstra-
tio est logica super syllo logico: Et postea q̄ p̄fecit de-
clarationem istius rei in prædicatis, quæ prædicantur
de aliquo per viam qd est, intentio ipsius consimiliter
etiam est declarare, q̄ licet deuenire ad finem prædica-
tionem in secunda specie prædicatorum, quæ sunt acci-
dentia: & sunt istorum duæ species, ex quibus aliqua
sunt accidentalia, & aliqua substantialia: & in acciden-
talibus quidem nihil prohibet prædicationem deuenire
ad infinitum: cœpit distinguere primum prædicata
accidentalia à substantialibus, et dixit: & in summa nõs
vtiq̄ enuntiamus, & enuntiatio nra est vera, cũ enun-
tiamus de hoc albo, q̄ ambulat, & de multo, q̄ est nu-
merus, & enuntiamus indẽm de ligno, q̄ est magnum,
& de hoc hoĩe, q̄ ambulat. sensus est, prædicata vero,
quæ non sunt prædicata de re quid est, non ita se habẽt,
q̄ oẽ, quod est verum ex ipsis, sit in summa prædicatio
fm modum vnum: & hoc, qm̄ nos enuntiamus de hoc
albo, q̄ ambulat, & est enuntiatio nra vera, cũ accide-
rit albo, q̄ sic ambulat: & enuntiamus de multo, quod
sit numerus, & hoc est verum: & enuntiamus consimi-
liter etiam de hoc ligno, q̄ est magnum, & de hoc hoĩe,
q̄ ambulat. Deinde dixit: Et inter enuntiationem hoc
modo, & inter enuntiationẽ fm modum præcedentẽ
est magna diuersitas, hoc est inter enuntiationem acci-
dentalem, cuius posuit exemplum, & enuntiationem
substantialẽ, deinde cœpit monstrare hoc, & dixit: &
hoc, quoniam cum nos enuntiamus de hoc albo, q̄ est
lignum: intentio istius prædicationis est, q̄ illud, cui ac-
cidit esse albũ, hoc est subiectum albi, est lignum, nõ q̄
album sit subiectum ligni: quemadmodum volumus in
eo, q̄ dicimus, hoc lignum esse album, & hoc, quoniam
hæc prædicatio est secundum viam naturalem: illa ve-
ro est secundum aliam viam à naturali. Deinde adduxit
sententiam, ex cuius parte non est prædicatio ligni de
albo, aut de magno prædicatio substantialis, hoc est se-

cundum viam naturalem, & dixit: & hoc, quoniam li-
gnum non est ex prædicatis substantialibus albo, quo-
niam intentio albi non est, q̄ sit lignum: neq̄ ex prædi-
catis accidentalibus, quoniam non est subiectum verũ:
subiectum enim secundum veritatem est substantia, sed
prædicatur de ipso per viam accidentis. sensus est, præ-
dicatio autem ligni de albo, & de magno est prædica-
tio non secundum viam naturalem: quoniam hæc præ-
dicatio non est ex prædicatis essentialibus, hoc est, quæ
prædicantur de re per viam quid est. & hoc, quoniam
non est essentia albi, q̄ sit lignum, neq̄ essentia magni:
neq̄ est consimiliter etiam ex prædicatis accidentalib⁹,
quoniam prædicata accidentalia sunt, quorum subiecta
sunt substantialia vera. intelligit autem per substantia-
lia, essentialia, quorum nomen substantiæ est simul. &
intelligit per accidentia, prædicata, quæ sunt acciden-
tia, non prædicata per viam accidentis. Deinde dixit: cũ
vero enuntiamus de ligno, q̄ est album, non volumus
per hoc, q̄ album insit alicui, quod enuntiamus de li-
gno, quemadmodum si diceremus, q̄ musicum est al-
bum, esset enuntiatio albi de aliquo, cui accidit esse mu-
sicũ, & hoc est homo. sensus est, differentia vero inter
has duas prædicationes est, quoniam, cum enuntiamus
de ligno, q̄ est album, non volumus per hoc, q̄ album
prædicetur de aliquo illius rei, quod prædicetur de li-
gno: sed volumus, q̄ substantia ligni sit album, non ali-
quid accidens ligno. atq̄, cum dicimus, q̄ musicum est
album, volumus vtiq̄ per hoc, q̄ illud, cui accidit esse
musicum, & est homo, sit album. Deinde dixit: sed erit
lignum per se subiectum. sensus est, sed volumus per
id, quod dicimus, q̄ lignum est album, hoc est, q̄ sub-
stantia ligni est subiectũ albo. Deinde dixit: & hoc præ-
dicatum est aliquid, per quod enuntiamus de ipso, non
secundum q̄ accidit alicui alteri. sensus est, & hic mo-
dus prædicationis, qui est, quemadmodum prædicatio
albi de ligno: hoc est, si dixerimus, q̄ hoc lignum est al-
bum, est prædicatum, per quod enuntiamus de subie-
cto per se, non propter aliquid accidens subiecto, et præ-
dicatum de ipso propter hoc, & hæc prædicatio accidet
vtiq̄ secundum vnam duarum int̄ctionum, aut vt præ-
dicetur substantia de accidente: quemadmodum prædi-
camus lignum de albo: aut cum accidit, vt inueniantur
duo accidentia in vno subiecto, & accidit vt prædicetur
vnum ipsorum de altero: quemadmodum prædicamus
album de musico, & alterum appropriatur in prædica-
tione sua secundum viam naturalem, & alterum in præ-
dicatione, quæ est per accidens, & vult hic per prædica-
tionem per accidens † duas res simul. Et postea q̄ decla-
rauit prædicationem veram, quæ est prædicatio secun-
dum viam naturalem, & de subiecto substantia, nõ de
aliquo, quod accidit subiecto, hoc est prædicatio accide-
ntium † de rebus, non prædicatio accidentis de acciden-
te, neq̄ prædicatio substantiæ de accidente. Et dixit: &
si oportet ponere vias in hoc, ponemus vtiq̄, q̄ prædi-
catum secundum hunc modum est prædicatum secun-
dum viam veritatis. sensus est, si oportuerit ponere his
rebus nomina noua procedentia processu viarum, oport-
ebit vtiq̄ vocari prædicatum in hac arte prædicatum
verum, quod est prædicatum secundum viam natura-
lem: quoniam de ipso non consideratur in arte. & hoc
declaratur per translationem Marthæi, cum ipse dixit,
si oportet vt ponamus in hac re, erit vtiq̄ sermo secun-
dum modum istum prædicatio. Deinde dixit: prædica-
tum autem secundum modum alterum, nos vtiq̄ non
ita vocabimus prædicationem simpliciter, sed si voca-
bimus prædicationem, vocabimus vtiq̄ per viam acci-
dentis. sensus est, de prædicato autem secundum viam
accidentis, non oportet vt vocetur prædicatio simplici-
ter, sed si vocabitur, vocabitur prædicatio per viam ac-
cidentis.

† al. l. vtrũq̄
genũ sumi.

† al. l. de sub-
stantijs.

POSTERIORVM RESOLVTORIVM

cidentis. Deinde dixit: si album erit vtiq; prædicatum, & si lignū erit subiectum, tale prædicatū ponemus prædicatum secundum veritatem, nō secundum viam accidentis. sensus est, prædicatio autem vera, de qua oportet inquirere an sit finita, an non, & vocatur prædicatio, ea est, quemadmodū prædicatio albi de ligno: hoc est, q̄ sit album prædicatum, et lignum subiectum. est autem hæc prædicatio vera, quoniam subiectum in ipsa in intellectu est extra animam: & similiter prædicatum ipsum est prædicatum extra animam: & non prædicatur aliquid de aliquo propter aliud. Deinde dixit: & demonstrationes vtiq; erunt de hoc prædicato, quod est, aut quid, aut quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut agens, aut patiens, aut vbi, aut quando. sensus est, in demonstrationibus vero demonstratur de subiecto vno istorum duorum prædicatorum: hoc est, q̄ sit, quid subiecti, aut pars essentiæ, aut accidens inexistens illi ex accidentibus prædicamentorum nouem: & hoc aut qualitas, aut quantitas, aut relatio, aut aliud ex reliquis prædicamentis. Et dixit: & erit hoc cum fuerit prædicatum vnum secundum naturam. sensus est, similitudo autem istorum prædicatorum erit s̄m numerū prædicamentorum, quæ sunt simplicia & non composita.

Amplius substantiam quidem significantia, quod illud, aut quod illud aliquid significant, de quo prædicantur. quæcunq; vero non substantiam significant, sed de alio subiecto dicuntur, quod non est, neq; quod illud, neq; quod illud aliquid, accidentia. quæ admodum de homine album. non enim est homo, neq; quod album, neq; quod album quid, sed animal fortasse, quod quidē enim animal est, homo est. Quæcunque vero non substantiam significant, oportet de aliquo subiecto prædicari, & non esse aliquid albū, quod non alterum quid existens album est. Species enim valeant, nanq; & * teretismata sunt, & si sunt, nihil ad sermonem sunt, demonstrationes enim de talibus sunt. Amplius si non est hoc huius qualitas, & illud huius, neq; qualitatis qualitas, impossibile est mutuo prædicari sic, sed verum quidem dicere contingit, mutuo autem prædicari vere non contingit.

Dixit Arist. Reuertamur autem ad id, in quo fueramus, et dicamus, q̄ quodcunq; prædicatur de substantia prædicatione substantiali, aut erit prædicatū pars subiecti, aut erit prædicatū de essentia subiecti, quod autem fuerit aliud ab hoc ex iis, quæ prædicantur de substantia, & nō sit essentia ipsius, sed est prædicatū de ipso, & non est pars subiecti, & non est de essentia subiecti, erit vtiq; accidēs ipsi. vt in exemplo, si prædicetur de homine, q̄ est album: quoniam essentia hominis, & intentio ipsius non est, q̄ sit album, sed causa ipsius est, q̄ sit animal, quoniam essentia hominis est, q̄ sit animal: quæcunq; vero non sunt essentialia substantiæ, manifestum ex intentione ipsorum, q̄ semper prædicantur de aliquo subiecto: & hoc, quoniam nō inuenitur aliquid, quod sit album, sed s̄m q̄ est subiectū albo, cui inest. de formis vero istis sermocinari hic non est vtile, quoniam sunt super iactationibus impossibilibus, quas assequi non possumus, & si inueniuntur, nō est aditus ad ipsas in eo, de quo tractamus: quoniam demonstrationes non sunt de talibus. & consimiliter etiam si non erit vnus duorum terminorum respectu alterius, secundum quod est qualitas ipsius, & hoc huic, aut non erit consimiliter etiam de qualitate qualitas, fieri non poterit, vt conuertantur termini ad seinuicem: præterq; quod fieri vtiq; potest, vt prædicentur hi de seinuicem, sed secundum veritatem non.

Posteaq; declarauit differentiam inter prædicata accidentalitā, & non accidentalitā, qualis est prædicatio accidentium, reuersus est ad id, quod intendebat de prædicatis, quæ sunt accidentia, cum non prædicabuntur ad seinuicem per accidentia sua, quod oportet, vt deueniant ad finem. & adduxit inuestigationem de hoc a principio, & cepit in prædicatis a prædicatis substantialibus, & dixit: quodcunq; prædicatur de substantia substantiali prædicatione, aut erit prædicatū pars subiecti, aut erit prædicatum de essentia subiecti. & intelligit per prædicationem substantialem, sermonem per appropriationem, qui docet essentiam substantiæ. Et cū dixit, aut erit prædicatum pars subiecti, hoc est pars definitionis, quemadmodum si esset genus, aut differentia. Et cū dixit: aut erit prædicatum de essentia subiecti, hoc est, q̄ sit i summa definitio subiecti. Deinde dixit: quod autem fuerit aliud ab hoc ex iis, quæ prædicantur de substantia, vsque ad id, quod dicit, erit vtiq; accidens ipsi. sensus est, cumq; fuerit prædicatio de substantia aut essentialis, aut non essentialis, & essentialis fuerit substantia, oportet vtiq; vt non essentialis sit accidens de substantia. Deinde cepit exemplum ponere, cū est accidens de substantia, & direxit modū, ex quo apparet, q̄ prædicatio accidentis de substantia non est essentialis. Et dixit: vt in exemplo, si prædicetur de hoīe, q̄ est album. sensus est, prædicatio autē albi de hoīe nō est essentialis: quā non est de essentia atq; intentione hoīs, quod est subiectum, vt sit album, prædicatum autem essentialē illud est, quod est de essentia subiecti: & intentio huius est prædicatum aīal, quod accipit ad declarandum & exemplificandum prædicatum essentialē de hoīe, quod est oppositum albedinist in hoc, quasi appareat intentio visus perfectior, & hoc apud inuentionem oppositi. Et dixit: sed causa ipsius est, q̄ sit aīal. sensus est, illius essentia, quæ procedit processu generis, non processu definitionis. cum vero dixit: quæcunq; vero non sunt essentialia substantiæ manifestum est ex intentione ipsorum, q̄ semper prædicantur de aliquo subiecto. sensus est, oīa vero, quæ non sunt de essentia substantiæ, neq; pars essentiæ, manifestum ex intentione ipsorum, q̄ sunt accidentia, quæ prædicantur semper de aliquo subiecto. Deinde adduxit causam in hoc, & dixit: quā non inuenitur aliquid, quod sit album essentialē, & intentio ipsius sit, q̄ sit albū, sed s̄m q̄ est subiectum albo, cui inest. sensus est, q̄ non dicimus de aliquo, q̄ sit albū s̄m viā naturæ albedinis: quemadmodum significatur, cū dicimus, hominem de aliquo essentiali humanitatis: sed significat, quod dicimus album, aliquod, in quo est albedo.

Ioā Grāma. inquit q̄ τὴ περὶ σματα vocatur prædicatio cytha redorū quos inarticulate canūt vt experiant dissonantiam choridarum: si secundum conuenientē melodice rationem extēse sunt, vel alias per prædicationes citharedorū inarticulatę, experientie gratia, dissonantie choridarū factę.

bedo: atqui hoc ita fuit, qm̄ non inuenitur aliquid acci-
dens notificans essentiam subiecti sui, quod sit essentia
substantia: vt in exemplo, non inuenitur aliqd, in quo
signetur substantia + Omar per essentia ipsius, signifi-
cans de ipso, q̄ sit album aut nigrum: hoc est, cū fuerit
dispositio ipsius in albo, aut nigro, aut i alio accidentiū:
sed significat de ipso aliquid, quod inest per substantiam
ipsius, hoc est per aliquid, quod est ipsi subiectum. Est
autem differentia inter hanc prædicationem, & inter
prædicationem essentialē, quod hanc vocamus ac-
cidentalem, cum quo legitur sermo iste in subiecto,
substantia vero est, quæ dicitur de subiecto: & hoc
dictum est in libro Prædicamentorum. Vult autem
hic per de subiecto id, quod vult per in subiecto. Et di-
xit de formis autem istis fermocinari hic non est vtile:
quonia est iactatio impossibilis, quam assequi non pos-
sumus. intelligit per formas istas, eas, de quibus dixit
Plato, & hoc, qm̄ ipse opinatus est vniuersalia, de qui-
bus sunt demonstrationes, inueniri extra intellectum
vniuersalia. + Remouet aut nos, quemadmodum ego
existimo, ex hoc à cōmemoratione formarum: qm̄ qui
dicit de formis, aut significat, q̄ nos dicamus hominem si-
gnificare super re substantiali, q̄ est homo aial, & sequat̄
hoc de albo, & sit album significas super alia re. sin aut̄
significet, q̄ significet formam & subiectū formæ, erit
idem, cū dicemus homo, ac si diceremus album. Et, qm̄
intētio formarum est dubia propter determinationem
dicentiū sic, dixit: & si inueniuntur, nō est aditus ad ip-
sas in eo, de quo tractamus: qm̄ demonstrationes non
sunt de rebus. sensus est, & si fateamur, q̄ sunt, non
erit ipsi aditus in hac inquisitione, in cuius via nos su-
mus: qm̄ demonstrationes sunt demonstrationes istorū
sensibilium: non aut̄ demonstrationes istarū formarum.
Atqui vult, q̄, si formæ sunt res existentes extra intelle-
ctum variabiles ad ista sensibilia, fieri vtiq; nō poterit,
vt demonstratio sit proportionata illis formis: qm̄ fieri
non potest, vt sit demonstratio vna proportionata dua-
bus rebus diuersis ex parte, qua est demonstratio vna:
manifestum autem per se, q̄ demonstrationes istæ sunt
demonstrationes ad has res sensibiles: igitur non sunt
demonstrationes de formis, neq; in formis est vtilitas ad
constitutionem demonstrationū, si inueniuntur. De in-
de dixit: Et consimiliter etiam si non fuerit vnus duorū
terminorum respectu alterius, fm̄ q̄ est qualitas ipsi, &
hoc huic, aut non fuerit consimiliter etiam de qualitate
qualitas: fieri vtiq; non poterit, vt conuertantur termi-
ni ad se inuicem: præterq; q̄ fieri vtiq; potest, vt prædi-
centur hi de se inuicem, sed fm̄ veritatem non. sensus
est, q̄, cum prædicatur aliquid de aliquo fm̄ q̄ est qua-
litas ipsius, aut vnus reliquorum prædicamentorum,
non conuertitur hæc enūtiatio, neq; erit prædicatio fm̄
veritatem, aut fm̄ cōsuetudinem naturalē, sed erit vtiq;
prædicatio fm̄ aliam consuetudinem à naturalē: qm̄ fie-
ri non potest in eo, q̄ est subiectum super re ex parte,
qua est qualitas ipsius: exēpli gratia, q̄ sit subiecti præ-
dicatum de hoc prædicato ex parte, qua est quale ipsi,
aut modus qualis subiecto, quod est quale ipsi. vt in
exemplo, cū prædicatur albū de niue ex parte, qua est
quale, non est posita, neq; cōuertitur prædicatio super
veritate: qm̄ fieri non potest de niue, vt prædicetur de
albo, neq; fm̄ q̄ est quale ipsi, aut quale quali, & si non
erit prædicatio vnus duorum terminorum de altero:
præterquam q̄ fieri vtiq; potest, vt prædicentur hi de
se inuicem, sed secundum veritatem, non.

Aut enim vt substantia prædicabitur, ve-
luti si genus existens, aut differentia prædi-
cati. Hæc autem monstrata sunt, q̄ nō erunt
infinita, neq; deorsum, neq; sursum, vt homo

bipes, hoc aial, hoc autem alterum, neq; aial
de hoie, hoc autē de Callia in eo q̄ est quid,
substantia enim oēm est definire talem, infini-
ta vero non est pertransire intelligentem,
quare neq; sursum, neq; deorsum infinita. il-
lam nanq; non est definire, de qua infinita
prædicantur. sic itaq; genera inter se non re-
trouersum prædicabuntur, erit enim ipsum
quod ipsum aliquid est.

Dixit Arist. Prædicatio autē aut erit sub-
stantialis, quæ admodum genus & differen-
tia: & de his duobus iam mōstratum fuit ex
dispositionibus ipsorum, q̄ non procedunt
in infinitū, neq; sursum, neq; deorsum: quæ
admodū cū prædicatur de homine, q̄ est bi-
pes, & q̄ est aial, & q̄ est aliquid aliud, neq;
consimiliter etiā, cū prædicatur ipsum de
hoie, & hoc de Callia, & hoc fm̄ viam aliam
à via quid est: qm̄ forma omnis substantiæ est
hæc forma, quæ iam definitur: infinita vero
non possunt cōsistere in intellectu, et forma
& formæ ipsorū, qm̄ non deueniūt ad finem,
neq; ex parte superiore, neq; ex parte inferiore:
prædicatio aut̄ formæ eorū, quæ prædicant̄ de ip-
sīs, est hæc forma, in eo q̄ nō deueniūt ad fi-
nē, et fieri nō pōt, vt definiant̄. generavero,
quæ sunt genera, non possunt conuerti cū
ips, quorū sunt genera: q̄ si non, esset vnum
& idem genus, & differentia sui ipsius.

Posteaq; diuisit prædicationem in substantialem &
accidentalem, disposuit de substantialibus q̄ non sunt
infinita, neq; ex parte sursum, neque ex parte deorsum:
cumq; exposuit prædicata, quæ sunt accidentalia ex
parte prædicationis suæ per viam accidentis, & fuit in-
tētio ipsius in hoc ad monstrandum, q̄ prædicatio est
finita consimiliter etiā in prædicatis, quæ sunt acciden-
tia, cū non prædicantur de se inuicem per viam acciden-
tis: inceptit monstratiōem à capite, & cepit declarare
in eo, quod monstrat de prædicatis substantialibus fi-
nitis, & inuestigauit rem in hoc, & dixit: Prædicatio
autem aut erit substantialis, quemadmodum genus &
differentia, & de his duobus iam monstratum fuit ex
dispositionibus ipsorum, q̄ non procedūt in infinitum,
neq; sursum, neque deorsum. sensus est, q̄ declaratum
fuit hoc ex parte prædicati, aut ex parte subiecti. Postea
declarauit hoc per exemplum, Et dixit: quemadmodū
cū prædicatur de homine, q̄ est bipes, & q̄ est animal,
& q̄ est aliquid aliud. sensus est, exemplum vero huius
ex parte subiecti, cū prædicatur de homine, q̄ est bi-
pes, & prædicatur de bipede, q̄ est animal, & prædica-
tur de animali aliquid aliud ex parte quid est: hoc enim
non procedit in infinitum, sed terminabitur ad genus
vltimum, de quo non prædicetur aliquid penitus per
modum quid est, ac si diceres corpus, & si non deueniat
cognitio ex definitione. Deinde dixit, neq; consimili-
ter etiam, cū prædicatur animal de homine, & hoc de
Callia, & hoc secundum viam aliam à via quid est. sen-
sus est, & non inuenitur consimiliter etiam prædicatio
infinita, cū accipitur ex parte subiecti: quemadmodum
si prædicaretur aial simpliciter de homine, & homo de
Ziad, et Amar: ex huius enim dispositione consimiliter
etiam mōstratum fuit, q̄ deuenit in indiuiduum. Et po-
Log. cū cōm. Auer. Z steacā

fall de So-
crate & Pla-
tone.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

Postea declarauit, q̄ huiuscemodi prædicatio deuenit ad finem ab utriusq; extremitatib⁹, adduxit signum in hoc, & dixit: quoniam forma omnis quæ substantiæ est, hæc forma, tam definitur: hoc est, oportet igitur, vt prædicatio, quæ est per se, deueniat ad finem: quoniam omnis substantia ipsi assignata definitur. & hoc est, quod voluit, cū dixit: forma ipsius est hæc forma, et reliqua. Et dixit: infinita non possunt consistere in intellectu, vsq; ad id, quod dicit, fieri non potest, vt definiantur. Sensus est, dispositio eorum, quæ non perueniunt ad finem, est, vt consistant in intellectu, quoniam non perueniunt ad finem, neq; ex parte sursum, neq; ex parte deorsum. Deinde dixit: res autem, de quibus prædicantur prædicata, quæ sunt hæc forma, in eo q̄ non deueniunt ad finem, fieri non potest, vt definiantur. Complicabitur autem syllogismus hunc in modum, ea, quæ sunt ex natura substantiæ, assequimur per definitionem: sed ea, quæ sunt infinitorum partium prædicatarum, non assequimur per definitionem: igitur conclusio, q̄ ea, quæ sunt ex natura substantiæ, non sunt infinitarum partium prædicatarum: & volo hic per partes, cū prædicantur de seiuicem. Et posteaq; mentionem fecit, q̄ prædicata essentialia deueniunt ad finem ex parte prædicati, & ex parte subiecti, enuntiavit consimiliter etiam, q̄ non est possibilis monstratio in circulum: quoniam hoc est vnum ex ijs, quæ adducta fuerunt ab illis, qui existimabant demonstrationem construi super omni re. & ipsum est, quod intendebat inuestigare à principio de rebus tribus, hoc est, si deueniunt ad finem prædicationes ex parte subiecti, aut prædicati, aut inter prædicatum & subiectum. Et dixit: genera vero, quæ sunt genera non possunt conueniri cum ijs, quorum sunt genera: q̄ si non, esset vnum & idem genus & differentia sui ipsius: hoc est, & esset homo essentialiter animal, & rationale essentialiter animal, quod est falsum, † atq; voluit, q̄ in istis non accidat subiectum, quod sit per accidens: planum igitur, q̄ res in huiuscemodi prædicatis sunt finitæ.

† Ab. i. prædicatio per accidens

Necq; utiq; qualis, aut aliorum nullum, si non secundum accidens prædicatum fuerit: omnia enim hæc accidunt, & de substantiis prædicantur: sed certe neq; sursum infinita erunt, de vno quoq; nanq; prædicatur, quod utique significat, aut quale quid, aut quantum quid, aut de talibus, aut quæ in substantia: hæc autem determinata sunt, & genera prædicamentorum determinata sunt: aut enim quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens, aut vbi, aut quando. Suppositum autem fuit vnum de vno prædicari: ipsa vero de ipsis, quæcunq; non quid sunt, non prædicari, accidentia nanq; sunt omnia: sed hæc quidem per se, illa autem secundum alterum modum: hæc autem omnia de subiecto aliquo prædicari dicimus, accidens autem non esse subiectum aliquid, nihil enim taliū possumus esse, quod non alterum quid existens dicitur, sed ipsum alijs, & alia quædã de alio. Necq; sursum itaq; vnum de vno, neq; deorsum inesse dicitur. de quibus enim dicuntur accidentia, quæcunque insunt in substantia vniuscuiusq; hæc infinita non sunt, sursum autem & ipsa quoq; accidentia vtracq; non

infinita sunt. Necessè est igitur esse aliquid, de quo primum aliquid prædicatur, & de hoc aliud & hoc stare, & esse aliquid, quod non amplius neq; de alio priori, neq; de illo aliud prius prædicatur. Vnus igitur modus dicitur demonstrationis hic.

Dixit Arist. Necq; consimiliter etiã quod fuerit quale, aut aliud ex reliquis prædicamentis, ex eo, quod non prædicatur secundum viam accidentis in eo, q̄ in summa prædicantur de substantia, erit in infinitum prædicatio indeorsum, neq; sursum. & consimiliter etiam si fuerit illud, quod prædicatur, aut quale, aut quantum, aut aliquod ex prædicamentis, aut fuerint res substantiales: & hæc erunt finitæ, & genera consimiliter etiam finita. & hoc, quoniam ipse sunt, aut quale, aut quantum, aut relatiuum, aut quando, aut agens, aut patiens, aut vbi: prædicatum autem est vnum secundum naturam de subiecto vno secundum naturam, notum vero est ex dispositione prædicatorum, quæ non sunt substantiales, q̄ non prædicantur de seiuicem: quoniam in summa sunt accidentia, & si fuerint aliqua ipsorum per se, & aliqua secundum viam aliam per accidens, de omnibus istis enuntiatur in eo, q̄ ipsa dicuntur de subiecto, & accidentia non sunt aliquod subiectum: & hoc, quoniam nos non ponemus vnum ex his, & disponemus ex parte, quæ non redibit dispositio ad aliquid aliud, sed dispositio utique redibit ad aliquid aliud, & dispositio alia redibit ad aliquid aliud, & non cadet additamentum, non de loco superiore deorsum, neque de loco inferiore sursum. & hoc, quoniam ea, de quibus accidentia prædicantur, sunt res, quæ sunt substantiæ: & hæc non sunt infinita: & formæ per se: & accidentia de loco inferiore sursum sunt finitæ: & sequitur ex hoc secundum q̄ inuenitur aliquid, quod inest ipsi, & de hoc prædicato prædicatum aliud: & sufficiet hoc additamentum, & stabit ad prædicatum, quod non est prædicatum de aliquo priorisubiecto suo, neq; erit aliquod prædicatum prius ipso.

Posteaq; declarauit, q̄ prædicata, quæ sunt ex natura substantiæ, deueniunt ad finem: vult declarare hoc de prædicatis, quæ sunt ex natura accidentis. & hoc, cū non prædicantur per accidens. Et dixit: Necq; consimiliter etiam, quod fuerit quale, aut aliud ex reliquis prædicamentis, ex eo, quod non prædicatur per viam accidentis, in eo q̄ in summa prædicatur de substantia, erit prædicatio in infinitum. Sensus est, videtur autem, q̄ illud, quod fuerit ex prædicatis in prædicamento qualis, aut in alio ab hoc ex prædicamentis, q̄ non erit infinitum, cū non erit prædicatio per viam accidentis, sed erit prædicatio de substantia. & intelligit per quale accidens: veluti si prædicarentur accidentia de seiuicem, & prædicarentur

dicarentur substantiæ de accidentibus. Et posteaq̄ de-
 clarauit, q̄ oportet consimiliter etiam prædicationē in
 his esse finitam ex duabus extremitatibus, ex parte præ-
 dicati, & ex parte subiecti, cœpit disputare sup hoc, et
 dixit: & consimiliter etiam si fuerit illud, quod prædica-
 tur, aut quale, aut quantū, aut aliquid ex prædicamētis,
 aut fuerint res substantiales: & hæc erūt finitæ. sensus est,
 & manifestum hoc, quoniam omne, quod prædicatur,
 aut erit accidens ex prædicamentis: quemadmodum
 quantum, aut quale, aut aliud ab hoc ex prædicamen-
 tis substantiæ, & hæc sunt finita: hoc est, quæ sunt in præ-
 dicamentis substantiæ. Deinde dixit: & genera con-
 similiter etiam finita. sensus est, & genera prædica-
 mentorum finita: & hoc, quoniam aut erunt ex prædi-
 camento qualis, aut quanti, aut relationis, aut ex præ-
 dicamento actionis, aut passionis, aut vbi, aut quando.
 Et posteaq̄ posuit tres propositiones, quarum vna est,
 q̄ prædicatum sunt duæ species, aut substantia, aut
 accidentalia: & posuit secundo, q̄ prædicata substantiæ
 sunt finita: & posuit tertio, q̄ genera accidentium sunt
 finita: addidit huic propositionem quartam, & dixit:
 prædicatum autem est vnum secundum naturam de
 subiecto vno secundum naturam. sensus est, prædica-
 tum autem, quod est vnum, est vtiq̄ vnum, cum fuerit
 vnum secundum naturam, quod prædicetur de subie-
 cto vno secundum naturam. Atqui posuit hoc, quo-
 niam in hoc quesito oportet, vt sciatur, quid est prædi-
 catum vnum & subiectum vnum: quoniam hoc est præ-
 dicatum, de quo queritur, si est de prædicatis infinitis, aut
 non: quoniam posteaq̄ monstrata est res in hoc, mon-
 strata fuit res de composito. & consimiliter se habet res
 in subiectis. Et posteaq̄ posuit istas tres radices ad id,
 quod vult concludere, posuit radicem exempli, & di-
 xit: notū vero est ex dispositione prædicatorū, quæ non
 sunt substantia, q̄ non prædicantur de se inuicē. sen-
 sus est, & planum consimiliter etiam, q̄ prædicata, quæ
 non sunt substantia, hoc est, quæ sunt accidentalia, nō
 prædicantur de se inuicē per se. deinde adduxit causam
 in hoc, & dixit: qm̄ sunt in summa accidentia, & si fue-
 rint aliqua ipsorum per se, & aliqua fm̄ viam aliam per
 accidens. sensus est, atqui non prædicantur de se inui-
 cem per se: qm̄ sunt accidentalia, & si est in accidentibus,
 quod inest per se substantiis, & ex ipsis quod inest per
 accidens: & hoc, quoniam quod est per se, prædicatur hic
 fm̄ aliam dispositionem ab ea, qua prædicabatur prius:
 quoniam prius prædicabatur de prædicatis substantiali-
 bus, & hic prædicatur de accidentibus substantiali-
 bus, & hæc sunt, in quorum definitionibus accipitur subie-
 ctum, & genus subiecti: substantialem igitur aliquā fa-
 cit in vniuersali, quemadmodum fecit à principio istius
 libri: & aliquā appropriatæ, quemadmodum fecit hic. Et
 dixit: & aliqua ipsorum fm̄ viam aliam per accidens. sen-
 sus est, & prædicantur aliqua ipsorum per accidens fm̄
 modum vnū, de quo dictum fuit, et prædicantur aliqua
 de aliquibus p̄ accidens longinquum ab hac inuestiga-
 tione. Et posteaq̄ enuntiauit, q̄ accidentia in summa,
 quæ sunt in substantiis non prædicantur de se inuicem p̄
 se, neq̄ prædicatione definitionum de definitis, neque
 prædicatione accidentiū de subiectis suis, & q̄ in ipsa sit
 aliquod substantiale in aliqua specie, & aliqd, quod est
 accidens: hoc est, in cuius definitione est subiectum. Et
 hoc, qm̄ non substantiale dicitur fm̄ tres intēones, aut
 de eo, in cuius definitione accipitur subiectum, & hoc
 est prædicatum de subiecto, non ex parte, qua accidit
 subiecto aliquid aliud, & hoc non est longinquū ab hac
 inuestigatione: aut de eo, quod prædicatur de subiecto
 ob aliquid eius accidens, aut de eo, de quo prædicatur
 subiectū, & hoc prædicatione, quæ non est fm̄ consue-
 tudinem naturalem: & hæc ambo sunt longinqua ab hac

inquisitione, adduxit disputationem, ex cuius parte nō
 prædicant accidentia de accidentibus per se: & intelligit
 hic per se prædicationē, quæ est fm̄ consuetudinē natu-
 ralem. Et dixit: & de oībus istis enuntiat in eo, q̄ ipsa
 dicuntur de subiecto, & accidentia non sunt aliquod subie-
 ctū. sensus est, atqui non prædicantur accidentia de
 se inuicē per se: quoniam de accidente dicitur in ipsius de-
 finitione, q̄ est id, quod prædicatur de subiecto, hoc est
 in subiecto, & accidens non est aliquod subiectum: con-
 cluditur igitur ex hoc, q̄ accidentia non prædicantur de
 accidente, nisi per accidens. Et posteaq̄ enuntiauit, q̄
 accidens non est subiectum, adduxit disputationem su-
 per hoc, & dixit: & hoc, quoniam nos non ponemus vnū
 ex his, & disponemus ex parte, qua non redibit disposi-
 tio ad aliquid. sensus est, signum autem super hoc est:
 quoniam nos non ponemus aliquod ex accidentibus subie-
 ctū, & disponemus ipsum de aliquo: hoc est, quod
 disponitur de ipso, & prædicatur de eo fm̄ modum di-
 spositionis ex parte, qua non redibit hæc dispositio ad
 aliquid aliud, quæadmodum accidet hoc i aliquo, quod
 disponitur per veritatem: hoc est, q̄ dispositio non asse-
 quitur dispositum propter aliquid aliud, sed assequitur
 dispositum per se. Deinde dixit: sed dispositio vtiq̄ re-
 dicit ad aliquid aliud, & dispositio alia redibit ad aliqd
 aliud: hoc est, ad disponem aliam sine accidente, quod
 est subiectum accidenti: & hoc accidens consimiliter
 etiam, quod est dispositio propter subiectum suum, est
 dispositio consimiliter etiam accidentis alterius propter
 subiectum istius accidentis. Atqui voluit per hoc, q̄: cū
 hoc ita fuerit, non disponuntur aliqua per aliqua propter
 substantias subiectorum ipsis: igitur prædicatio de se in-
 uicem est per accidens, & procedet hoc in infinitum.
 Deinde dixit: & non cadet additamentum neq̄ de loco
 superiore deorsum, neq̄ de loco inferiore sursum. & hoc,
 qm̄ ea, de quibus accidentia prædicantur sunt res, quæ
 sunt substantiæ, & hæc non sunt infinita: & formæ per
 se, & accidentia de loco inferiore sursum sunt finita. vult
 consistere in eo, quod præmissimus de substantiis prædi-
 cati inter se, quæ sunt formæ in indiuiduis: & consimi-
 liter de accidente, quod est in ipsis, planum. n. q̄ nō po-
 test fieri additamentum in prædicatione, neq̄ cū cœpe-
 rimus à loco superiore deorsum in eo, qd̄ procedit in in-
 finitum, neq̄ cū incepero à loco inferiore sursum. & hoc,
 quoniam ea, quibus insunt accidentia, & de quibus præ-
 dicantur per se, sunt finita: & hæc sunt substantiæ & ac-
 cidentia, quæ sunt finita consimiliter etiam. cū vero di-
 xit: formæ autem per se & accidentia de loco inferiore
 sursum sunt finita. sensus est, formæ autē in indiuiduo
 ipsi designato & accidentia ipsi in existentia de loco in-
 feriore sursum sunt finita. Et dixit: et sequitur ex hoc, se-
 cundū q̄ inuenit aliquid, quod inest ipsi, & de hoc præ-
 dicato prædicatum aliud, & sufficet hoc additamentum
 & stabit ad prædicatum, quod non est prædicatum de
 aliquo priori subiecto suo, neq̄ erit aliquod prædicatū
 prius ipso. sensus est, igitur oportet in additamento
 deorsum, vt deueniat finis rei ad prædicatum, cuius subie-
 cto non inuenitur subiectū prius, cui inest: & in ad-
 ditamento sursum, cū perficitur ad prædicatum, de quo
 non inuenit aliquid prædicari, quousq̄ fuerit ipsum prius
 hac re, hoc est, quod prædicatur de prædicato ipsius.

Amplius autē alius est, si de quibus prio-
 ra aliqua prædicantur, est horum demonstra-
 tio, quodrum autem est demonstratio, neque
 melius euenit se habere ad ipsa, q̄ scire, neq̄
 scire sine demonstratione: si autem hoc per
 hæc notum, hæc autem non nouimus, neq̄
 melius nos habemus ad ipsa q̄ scire, neque
 Log. cum cōm. Auer. Z ij quod

1. acci
no præ
2.
4.
50
60
1. non
ipsum
sum.

quod per hæc notum sciemus. Si igitur est aliquid scire per demonstrationem simpliciter & non ex quibusdam, neq; ex suppositione, necesse est stare prædicationes inter medias: si enim nõ stant, sed est semper accessio ad superius, omnium erit demonstratio; quare, si infinita non euenit pertrāsire, quorum est demonstratio, hæc non sciemus per demonstrationem. si igitur neq; melius nos habemus ad ipsa, quam scire, non erit aliquid scire per demonstrationem simpliciter, sed ex suppositione.

Dixit Arist. Vna igitur demonstrationum est, per quam demonstratur dispositio syllogismi logici; sed demonstratio alia procedet secundum hoc, si fuerit demonstratio consistens utique super iis, in quibus prædicatum est valde præcedens: res autem, quæ sciuntur per demonstrationem impossibile est sciri per modum alium meliorem ipso, & fieri non potest, ut sciatur per aliud à demonstratione; & si est demonstratio, sciatur utique, cum sciuntur propositiones, ex quibus fuit: & si essent propositiones non notæ apud nos, & non sit via nobis ad sciam ipsarum, nos nõ sciemus illud, quod per ipsas sciatur: & consimiliter etiã si cadet utique cognitio per demonstrationem in aliquibus secundum veritatem, non secundum viam radicis positæ, sequitur ex necessitate, ut terminentur media & stent, & si non terminabuntur & stabunt, sed inuenietur aliquid à principio, quod est superius ipso, prædicatum de eo, erit de quacunque re accepta demonstratio: quoniam non possunt terminari ea, quæ non habent finem, cum cognoscuntur reliquæ ipsorum per demonstrationem, & sufficere nobis res ad id, quod non nouimus per demonstrationem: quoniam non est via, ut cadat cognitio in ipsis per modum meliorem, quæ per demonstrationem, igitur non cadet scientia per demonstrationem in nullo, nisi fortasse sit per modum radicis positæ.

152 Dixit: Hęc igitur est vna demonstrationum, per quam demonstratur dispositio syllogismi logici. ex hoc apparet, quod intelligit per syllogismum logicum, demonstrationem, quæ est ex propositionibus veris non proportionatis, & intelligit, quod hæc est vna duarum demonstrationum. Quoniam demonstratio nostra est logica, per quam monstratur, quod prædicata deueniunt ad finem in demonstratione logica & vera. & hoc, quoniam monstratio logica dicitur de syllogismo vero, qui est ex rebus vniuersalibus non essentialibus: & hoc est, quod voluit per logicam hoc in loco. Et dicitur etiam syllogismus logicus, cum accipiuntur propositiones ipsius ex arte logica. & hoc, quoniam ars logica facit duas operationes, quemadmodum dicemus in alio loco ab hoc. quarum vna est ex parte, qua est vniuersalis, & hæc est operatio appropriata: altera vero ex parte, qua est vna de scientiis, hoc est, quod pertractetur in scientia alia, quod monstratum fuit per ipsam. Et postea quæ hæc demonstratio, quam se-

cit hic, est vniuersalis syllogismo logico, et demonstratio, oportet ipsam consimiliter etiam esse logicam: & propter hoc fieri potest, ut intelligatur sermo ipsius hic vnus ex modis, per quos monstratur dispositio syllogismi logici, & demonstrationum, quas intendebamus facere. hoc est, hæc igitur est vna demonstrationum, per quas monstratur dispositio syllogismi logici per hanc demonstrationem in syllogismo logico: & intelligit per illud, quod monstratur per modum logicum, ea quaesita communicantia syllogismo logico & vero: hoc est, quod fieri non potest, ut monstretur aliquid per media, quæ non habent finem, & non inueniuntur in vna & eadem re prædicata non habentia finem. Deinde dixit: sed demonstratio alia procedet secundum hoc, intelligit per demonstrationem aliam, demonstrationem aliam secundum modum logicum, & etiam volo per propositiones logicas aliud à demonstratione, qua monstramus fieri non posse, ut inueniantur media infinita inter duas extremitates positas: & hoc, quoniam hæc monstratio, quam faciet hic, est secundum hanc intentionem ex intentionibus tribus, quæ præcesserunt, non secundum intentionem, quæ præcessit tractatum istum: & est monstratio, quæ prædicata sunt finita in demonstrationibus & prædicatis. Et postea quæ testificatus est in commemoratione istius demonstrationis, cepit ipsam, & dixit: si fuerit demonstratio utique consistens super iis, in quibus prædicatum est valde præcedens. sensus est, cum ex via demonstrationis sit, ut existat super iis, in quibus mediæ termini præcedunt maiorem extremitatem per cognitionem & causam: hoc est, quæ sunt causa maioris extremitatis. Deinde dixit: res autem, quæ sciuntur per demonstrationem, usque ad id, quod dixit, à demonstratione. colligauit tractatum istum tractatum primo descriptione cõplicita ex his tractatibus, quemadmodum prius: ac si diceret, demonstratio non habet viam, qua assequamur cognitionem ipsius absque demonstratione, neque per aliquid melius demonstratione, & demonstratio utique cognoscitur, cum cognoscuntur propositiones, ex quibus construitur demonstratio, quæ sunt priores cognitione proueniẽte ex demonstratione. Planum igitur, quod, cum non habuerimus viam ad cognitionem propositionum, non habebimus viam ad demonstrationem, & hoc est, quod significauit cum dixit: & si fuerit demonstratio, usque ad id, quod dixit, neque illud, quod per ipsas sciatur, hoc est quaesitum. Et postea quæ enunciauit, quod si fuerint media, non habebunt finem, sequitur per hoc, quod non sit nobis cognitio: quoniam, cum media fuerint infinita, propositiones erunt infinitæ, & quod est infinitum, non potest cognosci per demonstrationem, cepit confirmare hoc, & dixit: & consimiliter etiam si cadet utique cognitio per demonstrationem in aliquibus rebus secundum veritatem, non secundum viam radicis positæ, sequitur ex necessitate, ut terminentur media & stent. sensus est, cumque notum fuerit per se, quod cadet nobis cognitio per demonstrationem in aliquibus rebus, absque eo, quod ponamus in propositionibus demonstrationis, propositionem non per se notam: hoc est, quod perueniant ad ipsam per scientiam aliam, sed cadet utique cognitio nobis in multis per propositiones per se notas, sequitur in huiusmodi demonstratione, ut sint media finita: hoc est, cum inceperit in ipsa à maiore extremitate, ut perficiatur prædicatio ad minorem, cumque inceperit in ipsa à minore, ut perficiatur ad maiorem: & hoc est, quod voluit cum dixit: sequitur ex necessitate, ut terminentur media & stent: hoc est, ut stent in prædicatione inter se, & non procedat prædicatio in infinitum. Deinde cepit monstrare, quod terminantur per modum impossibilis, et dixit: & si non terminabuntur & stabunt, sed inuenietur aliquid à principio, quod est superius ipso prædicatum de eo, erit de quacunque re accepta demonstratio.

demonstratio, sensus est, sed si non deuenierint ad finē
 media, quacunque propositione inuenietur propositio
 superior, hoc est comprehensa in ipsa, & magis vniuer-
 salis ex parte subiecti sui: hoc est, q̄ sit subiectum suum
 magis vniuersale, q̄ subiectum propositionis acceptæ,
 quousq; prædicatum propositionis prædicetur de sub-
 iecto ipsius propter prædicationem naturæ ipsius, quæ
 est magis vniuersalis subiecto suo: ois igit̄ ppositio mō
 strabitur per terminum medium, vt in exemplo, si dica-
 mus, omnis homo sensibile, inuenietur natura vniuer-
 salior atq; altior homine, quousq; prædicetur de homi-
 ne, & prædicetur sensibile de ipso, & hoc est animal: sen-
 sibile itaq; monstrabitur per naturam de homine pro-
 pter animal, & consimiliter si erit res in sensibili cū ho-
 mine, procedet hæc cōsuetudo, & si erit hoc ita in omni
 propōne, quæcunq; ppositio accepta fuerit, de ea con-
 struetur demonstratio. Deinde dixit, qm̄ non possunt
 terminari ea, quæ nō hnt finē, cū cognoscūtur reliquæ
 ipsorum per demonstratiōem, & sufficit nobis res ad id,
 quod non nouimus per demonstratiōem, sensus est, quo
 niam fieri non potest, vt cognoscamus propositionem
 ex propositionibus, nisi cū nouerimus antea propositio-
 nes infinitas per demonstratiōem, & fieri non pōt, vt
 cognoscamus propositiones infinitas per demonstratio-
 nes infinitas: qm̄ omne finitū oportet terminari & per-
 fici, planum, q̄ sufficit tractatus iste: hoc est, sequitur ex
 ipso contrariū eius, quod positum fuit: hoc est, q̄ nō co-
 gnoscatur aliquid per demonstratiōem. & intelligit per
 ea, quæ non hnt finem, propositiones: & intelligit p ter-
 minationem, q̄ sciatur p demonstratiōem, & consimi-
 liter declarauit ipsum, cū dixit, cū cognoscūtur reliquæ
 ipsorum per demonstratiōem: ac si dixisset, qm̄ fieri non
 potest, vt terminentur, ppositiones infinitæ, qm̄ deueni-
 remus ad cognitiōem ipsarum per demonstratiōem: hoc
 est, cū nouerimus ipsas per demonstratiōem, suffi-
 cit nobis hæc positiō: hoc est, sequitur ex ipsa, q̄ nō scia-
 tur vna ipsarum per demonstratiōem: & hoc quæadmo-
 dum si quispiam diceret, non peruenit ad te hæc arena
 maris, quæcunq; deueniat ad te arena aquarū infinitarum,
 Deinde dixit: qm̄ non est viā, vt cadat cognitio in ipsis
 per modum meliorē q̄ p demonstratiōem: igitur non
 cadet scientia per demonstratiōem, neq; per aliquid
 aliud, nisi fortasse sit per modum radicis positæ. sensus
 est, q̄ notū est p se, vt nō cognoscat̄ aliquid p cognitio-
 nem meliorē omni cognitione, nisi per demonstratiō-
 nē, sed iam posuimus hanc positiōem: hoc est, q̄ in omni
 quod indiget demonstratiōe, nō prouenit nobis cog-
 nitio per demonstratiōem alicuius omnino, nisi fuerit de-
 monstratiō, q̄ est per t̄ uia repetitionis: hoc est, cū artifex
 admittit propositiones esse subiectas ab artifice alterius
 artis, atqui vult, q̄ ponēs hunc sermonem non debet ha-
 bere apud se cognitiōem aliquorū, nisi quod est apud
 demonstratiōem secundum viam repetitionis super
 aliquo ex cognitiōe illius, cuius demonstratiō reperitur.

Logice igitur ex his quidem aliquis cre-
 deret de eo, quod dictum est: resolutorie ve-
 ro per hæc manifestum breuius, q̄ neq; sur-
 sum, neq; deorsum infinita prædicata con-
 tingit esse in demonstratiuis scientiis, de qui-
 bus consideratio est. demonstratiō nanq; eo-
 rum est, quæcunq; per se insunt rebus, per se
 vero dupliciter sunt, quæcunq; etenim in illis
 insunt in eo, quod quid est, & quibus ipsa
 in eo, quod quid est in existentibus ipsis. vt
 in numero impar, quod inest quidem nume-
 ro, inest autē ipsi numerus in ratione ipsius:

& rursus multitudo, aut diuisibile in ratione
 numeri inest: horum autem neutra cōtingit
 infinita esse, neq; vt impar numeri: iterum
 enim in impari aliud esset, cui inerat existen-
 ti, hoc autem si sit primum numerus inerat
 in existentibus ipsis. Si igitur non contingit
 infinita talia esse in vno, neq; sursum erunt
 infinita: sed necesse vtique omnia inesse ipsi
 primo, vt numero, & illis numerū: quare cō-
 uertentia erunt, sed non supertendentia.

Dixit Arist. Planum igitur secundum viā
 logicæ de rebus, q̄ in earum apparentia ve-
 rum est, quod diximus: in syllogismo autem
 demonstratiuo, in quo hæc inuestigatio in-
 tenditur, iam monstratur vtique secundū mul-
 tos modos, q̄ ipsius principia stant per addi-
 tamētum ab vtraq; extremitate: & hoc, quo-
 niam demonstratiō vtique est ex rebus essen-
 tialibus, & res essentielles sunt secundū duos
 modos, in quorum vno sunt prædicata, ex
 quibus constituitur natura subiectorum, &
 ipsa accipiuntur in definitionibus ipsorum:
 in modo autem altero sunt prædicata, in quo-
 rum definitionibus accipiunt subiecta. quæ
 admodum impar, quod prædicatur de nume-
 ro: numerus enim accipitur in definitione
 ipsius, et quemadmodum multitudo & diui-
 sibile prædicata de ipso: accipiuntur. n. in de-
 finitione ipsius. & nō potest in aliquo isto-
 rum duorum modorum fieri additamētum
 in infinitum, quemadmodum impar in nu-
 mero. & hoc, qm̄ si inesset numero aliquid
 aliud, i cuius definitione acciperetur impar,
 numerus vtique consimiliter etiam acciperet
 in definitione ipsius. & si fieri nō potest, vt
 inueniātur talia in aliquo vno in infinitum:
 fieri vtique non poterit, vt fiat additio sursum
 in infinitum: & oportet ex necessitate hæc
 omnia in summa inesse ipsi primo, & primū
 inesse ipsis: quod igitur inest ipsis, est, vt con-
 uertantur, non autem augeantur sursum, &
 procedant in infinitum.

Posteaq; monstrauit monstratiōe comprehendente
 syllogismū logicū & demonstratiuum, fieri nō posse,
 vt inuentantur prædicata infinita procedentia sursum,
 neque subiecta infinita procedentia deorsum: vult hoc
 monstrare per monstratiōem appropriatam in syllo-
 gismo demonstratiuo, & dixit: Planum igitur secundum
 viam logicæ, hoc est fm̄ propositiones vniuersales, per
 quas monstrantur ambo hæc in eo quod præcesit: &
 posteaq; hæc monstratiō non est appropriata in demon-
 stratiuo, eius autem intentionis in hoc libro est, trahere
 monstratiōem demonstratiōem propriam: dixit. in syl-
 logismo demonstratiuo, in quo hæc inuestigatio inten-
 ditur, iam vtique monstratur fm̄ modos multos, q̄ prin-
 cipia ipsius stant per additamentum ipsorum ab vtraq;
 extremitate. sensus est, in syllogismo autem demon-
 stratiuo, de quo inuestigare intēdimus in hoc libro, iam
 Log. cū cōm. Auer. Z in vtique

vtiq; monstratur per vias multas, q; principia sua, hoc est, propositiones suæ stant per additamentum ab vtraq; extremitate, hoc est à parte prædicati & subiecti. Deinde cœpit monstrare essentiam appropriatam, quam testificati sumus, & dixit: & hoc, qm demonstratio vtiq; est ex rebus eẽntialibus, vsq; ad id, quod dicit, accipiuntur enim in definitione ipsius. sensus est, & demonstratio huius est, qm demonstratio vtiq; cõponitur, quemadmodum monstratum est antea ex propositionibus substantialibus: iamq; declaratum fuit, q; substantialia sunt duobus modis. vno q; prædicata sint definitiones subiectorum, de quibus prædicantur, aut pars definitionum, hoc est, aut genera, aut differentia: altero autem modo propositiones, in quibus genera subiectõrũ, aut subiecta ipsa accipiuntur in definitionibus prædicatorum, quemadmodum numerus accipitur in definitione paris, & imparis & quemadmodum accipitur in definitione multi & pauci, & quemadmodum acceptio ipsius, est in definitione diuisibilis: & hoc, quoniam diuisibile est vna ex proprietatibus numeri. Et posteaq; diuiditur genus prædicatorum substantialium in has duas diuisiones, dixit: & non potest in aliquo istorum duorum modorum fieri additamentum in infinitum. sensus est, & fieri non potest in vno istorum duorũ generum propositionum, ut inueniantur aliqua, quæ prædicantur de se inuicem in infinitum. Deinde cœpit declarare hoc de prædicatis, in quorum definitionibus accipiuntur subiecta, & dixit: quemadmodum impari numero. sensus est, & hoc: qm fieri nõ potest, vt inueniãt hæc dispositio in prædicatis, in quorum definitionibus accipiuntur subiecta, quemadmodum impar, in cuius definitione accipitur numerus. Deinde cœpit monstrare hoc, & dixit: qm si inesset numero aliquid aliud, in cuius definitione esset impar, numerus vtiq; consimiliter etiam acciperetur in definitione ipsius. sensus est, & manifestum hoc, qm si inessent huiuscemodi accidentibus substantialibus accidentia substantialia, & acciperentur ipsa in definitione eorum ad modum, quo in definitione eorum accipiuntur cõsimiliter etiam subiecta eorum, quemadmodum inest impari aliquid, quod procedit modo imparis de numero, numerus igitur consimiliter etiam acciperetur in definitione eorũ, quæ accipiuntur in definitione ipsius. Deinde dixit: & si fieri non potest, vt inueniantur talia in aliquo vno in infinitum, fieri vtiq; non poterit, vt fiat additio sursum in infinitum. sensus est, cumq; manifestum sit, q; genus primum, quod accipitur primum in definitionibus huiuscemodi accidentium, quæcunq; fuerint: hoc est, quæ prædicantur de se inuicem prædicatione substantiali: planum vtiq; q; si complicantur ex ipsis prædicata infinita, q; erunt aliqua infinita existẽtia in aliquo vno, & hoc est genus primum: aut erit aliquid vnum, in cuius definitione accipiuntur aliqua infinita: & si hoc fieri nõ potest, fieri vtiq; non poterit, vt inueniantur prædicata substantialia, in quibus additamentum sursum fieri potest in infinitum: & cõsimiliter etiam huiuscemodi prædicata sunt appropriata de subiectis, quæ accipiuntur in definitionibus ipsorum: sed subiecta accipiuntur in ipsis, & in oppositis fm modum, quo diuiditur genus per differentias oppositas. & si inueniuntur huiuscemodi accidentia in infinitum, fieri potest, vt inueniantur genera, quæ diuiduntur per differentias oppositas in infinitum absq; eo, q; perueniat diuisio ad species vltimas: sed hoc est manifeste falsum per se, & sequit i specie accidentium, in quibus genera subiectorum suorum accipiuntur in definitionibus suis: sed in quorum definitionibus accipiuntur subiecta, in his vtiq; sequitur falsum prius, qm ipsum cõprehendit vtrũq;. Et propterea intendit hoc ipsum Aristote. licet Themistius exposuerit

tal i. discreti

hunc locum fm expositionem t̄ secundã, quam exposuit: hoc est, q; sit diuisio infinita. Et dixit: & oportet ex necessitate hæc oia in summa inesse ipsi primo. sensus est, q; in omnibus accidentibus substantialibus, quæ prædicantur de se inuicem, sequitur in summa, vt insunt generi primo, quod accipitur in definitione primi illorum, quod acciderit. & dixit: quod igitur inest ipsis, est, vt conuertantur, non autem augeantur sursum & procedant in infinitum. sensus est, q; intelligit per hæc illud, quod fuerit ex accitibus, in cuius definitione accipit subiectum ipsum, nõ genus subiecti, & hoc qm, cũ accipit in definitionibus genus subiecti, ipse sunt vltiores subiecto, de quo prædicat. aut dixit, q; oẽ accis, qd prædicat de aliquo i eo q; qd, sequit, vt sit appropriatũ. Et posteaq; Arist. cõditionẽ posuit in prædicatione subiecti demonstratiua, vt prædicatum sit de aliquo in eo q; quid: posuit etiã conditionem in accidentibus substantialibus, quẽ admodum posuit cõditionem huius in definitionibus. Et propterea protulit sermonem hic prolatione vntuer sali, & dixit: quod igitur inest ipsis, est, vt cõuertantur, non autem augeantur sursum. sensus est, quod inest ipsis de infinito in prædicatione, est, quod sit fm viam circuli, non q; sit fm viam recti. & testatus est quod diximus Aristot. q; elegit in demonstrationibus accidentia appropriata, cũ dixit: in modo autem altero sunt prædicata, in quorum definitionibus accipiuntur subiecta, & non dixit, aut genera subiectorum suorum: & si est, iam vtiq; opinabimur, q; nomen subiecti pertractat hic loco generis, & exemplum ipsius hic testatur super hoc.

Neq; etiam, quæcunq; in eo, quod qd est insunt, neq; hæc infinita sunt: neq; enim esset vtiq; definire. Quare si prædicata quidẽ per se omnia dicuntur: hæc aut non infinita, itarent vtiq; quæ sursum: quare & deorsum. si autem sic, & quæ i medio duobus terminis semper inerũt finita: si vero hoc, planũ iam, q; necesse est demonstrationũ principia esse, & non oĩum esse demonstrationẽ: quod dicebamus quosdã dicere à principio. si enim sunt principia, neq; omnia demonstrabilia, neq; in infinitũ iri potest: esse enim vtrũuis horum, nihil aliud est, q; esse nullam distantiam immediatam, & indiuisibilem, sed omnes diuisibiles. intro nanq; proñciendo terminum, sed non assumendo demonstratur, quod demonstratur: quare si hoc in infinitũ contingit ire, contingeret vtiq; duorum terminorum infinita in intermedio eẽ media: sed hoc impole, si stant prædicamẽta sursum & deorsum. Quod aut stant, monstratũ fuit logice quidem prius, resolutorie vero nũc.

Dixit Arist. Et consimiliter etiam prædicata, quæ in definitionibus subiectorum accipiuntur, non procedunt in infinitum: qm si esset res in hunc modum, nulla vtiq; esset via definitionis. cũ igitur fuerint prædicata omnia, quæ sunt in demonstrationibus prædicata substantialia, & hæc non sunt infinita: terminabitur vtiq; & stabit additamentũ sursum: igitur additamentum consimiliter deorsum terminabit. cumq; hoc ita fuerit,

& ca.

& ea, quæ comprehenduntur inter duos terminos semper sint finita: sequitur ex hoc, vt sint demonstrationi principia, neq; sit demonstratio de omni re. et hoc est, quod præmissimus, & inuestigauimus de hominibus, qui admiserunt sermonem in hoc. & hoc, quoniam si inueniuntur principia non demonstrabilia, non erit omnis res demonstrabilis, sicut quod dixerunt nonnulli, & impossibile est consimiliter etiam additamentum in infinitum: quoniam esse alterum istorum, quodcumq; contigerit, non est plus, quæ oporteat propositiones demonstrationis omnes esse mediatas: quod quæ non sit in propositionibus demonstrationis propositio immediata: & hoc, cum fuerit inter quoscumq; duos terminos terminus medius, non quocumq; contigerit, sed cum fuerit duobus terminis cõicatio, non vni ipsorum tantum. Et per monstracionem, quam præmissimus cogimur in eo, quod si additamentum in infinitum fuerit possibile, possibile etiam erit, vt inueniantur inter duos terminos media infinita: sed hoc fieri non potest: quoniam additamentum ab vtriusq; extremis stat & terminatur. iam igitur monstratum fuit per vtriusq; duarum monstracionum: per logicam quidem iam perfecimus, per demonstratiuam aut nunc, quod principia stant & terminantur.

declaratum fuerit, quod demonstratio deuenit ad vtriusq; extremitates determinatas, planum vtriusq; fieri non potest, vt inueniantur inter duas extremitates determinatas media infinita. cumq; hoc ita fuerit, sequitur, vt omnis demonstratio deueniat ad principia prima non indigentia demonstratione. atq; dixit hoc, quoniam iam posuit, quod illud, quod est inter duas extremitates finitas, sit ex necessitate finitum. cumq; hoc ita sit, sequitur vtriusq;, quod non oportet super omni re construere demonstrationem. Deinde dixit: & hoc est, quod præmissimus & inuestigauimus de hominibus, qui admiserunt sermonem in hoc: & hoc, quoniam, si inueniuntur principia non demonstrabilia, non erit omnis res demonstrabilis. sensus est, & hoc, quod monstratum fuit esse impossibile, quod non construatur de omni re demonstratio, id est quod præmissimus & inuestigauimus de viris antiquis, qui dixerunt de ipso: hoc autem est impossibile propter id, quod diximus. Et, quoniam manifestum, quod sunt hic propositiones, quæ non ostenduntur per demonstrationem, sed sunt per se manifestæ, quæ sunt principia demonstrationis per naturam, non de omni construatur demonstratio, neq; fieri poterit, vt prædicetur aliquid de aliquo in infinitum. Deinde dixit: quoniam esse alterum istorum quodcumq; contigerit, non est plus, quæ oporteat propositiones demonstrationis omnes esse mediatas: quod quæ non sit in propositionibus demonstrationis propositio immediata, intelligit quemadmodum existimo per vna duarum intentionum, quas posuit ponens, quod prædicatio augetur in infinitum in demonstrationibus: et tunc secundo posuit ponens, quod demonstratio construatur super omni re, et hoc, quoniam ex vtriusq; istarum positionum sequitur, quod non est plus, quæ existimetur ex complicatione ipsius, quod media in demonstrationibus procedunt in infinitum: quod quæ non inueniuntur propositiones immediate. & dixit: & hoc, cum fuerit inter quoscumq; duos terminos terminus medius, non quomodocumq; contigerit, sed cum fuerit duobus terminis communicatio, non vni ipsorum tantum. sensus est, & hæc positio: hoc est, sermo dicens, quod fieri non potest, vt inueniantur propositiones immediate, aut quod prædicatio procedat in infinitum, innuit, vt sit inter quoscumq; duos terminos acceptos in syllogismo terminus medius, & inter hunc terminum acceptum post duos terminos terminus alius, & procedat res in infinitum: sed non est, vt accidat, quod accipiat terminus medius communicans non vni duarum extremitatum tantum, sed vtriusq; atq; conditio, quod sit communicans ambabus extremitatibus est, quoniam per hoc monstratur vnum duorum terminorum, inesse alteri. Deinde dixit: Et per monstracionem, quam præmissimus, cogimur in eo, quod si additamentum in infinitum fuerit possibile, possibile etiam erit, vt inueniantur inter duos terminos media infinita: & hæc est consequentia, quam dixit esse per se manifestam. & hoc, quoniam qui posuit, quod additamentum in prædicatione sursum & deorsum possibile est in infinitum, posuit vtriusq; fieri posse, vt inueniatur inter quoscumq; duos terminos media infinita, & hoc, quoniam qui accepit inter duos terminos terminum medium, et inter hunc terminum medium acceptum post duos terminos, terminum medium vnum alium, & procedat hoc in infinitum, ipse vtriusq; ponet ex necessitate additamentum prædicationis super termino vno in infinitum. Et quoniam hæc consequentia conuertitur, quæ est, si est inter quoscumq; duos terminos terminus, vt sit additamentum in infinitum possibile, dixit: sed hoc fieri non potest, quoniam additamentum ab vtriusq; extremis stat & terminatur. sensus est, quod si additamentum in prædicatione non procedet in infinitum, fieri non poterit, vt inueniantur inter duos terminos termini medii infiniti. Deinde dixit: iam igitur monstratum fuit per vtriusq; duarum monstracionum, quas Log. cum cõm. Auer. Z. iij. adduximus,

† Ab. I. alterum istorum, quod subiciat aliquis.
† Ab. I. alterum est non subiciens.

Posteaquam declarauit speciem prædicatorum, in quorum definitionibus accipiuntur subiecta, quod oportet ex necessitate, vt deueniant ad finem in prædicatione: vult monstrare, hoc consimiliter etiam in secunda specie prædicatorum substantialium, hoc est, quæ sunt definitiones, aut partes definitionum. Et dixit: Et consimiliter etiam prædicata, quæ in definitionibus subiectorum accipiunt, non procedunt in infinitum: quoniam si esset res in hunc modum, nulla vtriusq; esset via definitio. sensus est, quod si essent prædicata, quæ sunt definitiones subiectorum, aut partes definitionum, infinita, non esset via vt inueniretur definitio alicuius. quoniam definitio est, quæ comprehendit naturam & naturæ sunt, ex quibus construatur substantia rei. si igitur hæc nature essent infinite, fieri non posset, vt inueniretur comprehendens naturam terminorum. Et posteaquam declaratum fuit, quod non potest inueniri infinitum in natura substantiali, dixit: cum igitur fuerit: prædicata omnia, quæ sunt in demonstrationibus, prædicata substantialia, & hæc non sunt infinita. terminabitur vtriusq;, & stabit additamentum sursum: igitur additamentum deorsum consimiliter terminabitur. sensus est, cumq; fuerint prædicata demonstrationum substantialia duarum specierum, & iam monstratum fuerit in vtriusq; istarum specierum, fieri non posse, vt inueniantur in ipsis prædicata infinita, iam igitur terminabitur additamentum in processu sursum ex necessitate: hoc est, quod prædicetur aliquid de aliquo in infinitum, cumq; determinatum sit additamentum sursum, sequitur ex necessitate ex istis disputationibus eisdem, vt terminetur additamentum deorsum: hoc est, cum inuenitur subiecto subiectum, & hoc in infinitum. Deinde dixit: cumq; hoc ita fuerit, & ea, quæ comprehenduntur inter hæc duo, semper sint finita, sequitur ex hoc, vt sint demonstrationi principia, neque sit demonstratio de omni re. sensus est, cumq;

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

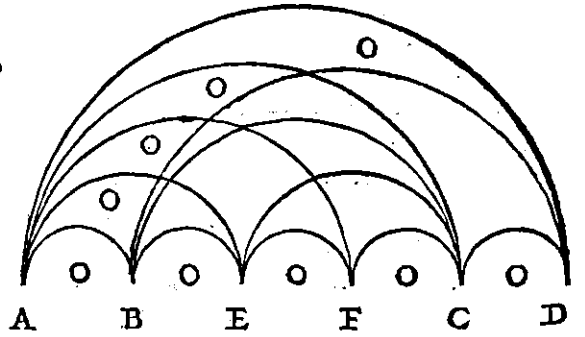
adduximus: hoc est monstrationem logicam, quam adduximus antea: & hæc est monstratio, quæ continet syllogismum logicum & demonstratiuum, & monstratio nem demonstratiuam, quæ appropriatur syllogismo demonstratiuo, quam adduximus nunc, quæ principia demonstrationis perficiuntur ad principia nota per se, hoc est non nota per terminum medium.

Quo pacto mediata propositiones ad immediatas deduci possint. Cap. XVII.

Monstratis autem his, manifestum, quod si aliquid idem duobus insit, ut A, & ipsi C & ipsi D: cum non prædicetur alterum de altero, aut nullo modo, aut non de omni, quod non semper secundum commune aliquid inest. ut æquicruri & gradato hoc, quod est duobus rectis æquales habere secundum commune aliquid inest: secundum quod enim figura quædam inest, & non secundum quod alterum, hoc autem non semper ita se habet: sit enim B, secundum quod A ipsi C & D inest, planum igitur erit, quod & B ipsi C & D, secundum aliud commune, & illud secundum alterum: quare inter duos terminos infiniti utique inciderent termini: sed impossibile, secundum igitur commune aliquid inesse non necessarium est semper idem pluribus, si quidem erunt * mediata interualla. In eodem tamen genere & ex eisdem indiuiduis necesse est terminos esse: si quidem ipsum commune erit ex ipsis, quæ per se insunt. non enim erat ex alio genere in aliud transscendere, quæ monstrantur.

Dixit Arist. Cum vero monstrata fuerint hæc, planum utique, cum fuerit aliquid unum & idem inexistens duobus: quemadmodum A, ipsi C & D, & non fuerit unum ipsorum prædicatum de altero, aut simpliciter, aut quod non sit unum ipsorum prædicatum de omni altero: hoc itaque non inest ipsis ad aliquid commune semper. Ut in exemplo, angulos trianguli æquales esse duobus rectis, quod inest æquilatere et gradato, aliquid continet ipsos: & hoc, quoniam hæc res inest ipsis in eo, quod sunt trianguli, non in eo, quod est unusquisque ipsorum: & hoc non est semper de omni re. sit igitur B aliquid, per cuius medium A inest ipsi C, & D, & B consimiliter etiam inest utrisque secundum aliquid commune, & hoc alicui alteri. cadent igitur inter quoscunque duos terminos termini infiniti: sed hoc est impossibile. † secundum itaque consuetudinem viarum non sequitur, cum fuerit aliquid unum inexistens pluribus, quod insit ipsis per medium alicuius alterius, sed consimiliter etiam inueniuntur propositiones immediatæ, & sequitur ex necessitate, ut termini propositionum immediatarum sint substantiales, & non com-

prehensi in natura, in qua sunt, siue fuerint propositiones vniuersales, siue appropriatæ: quoniam fieri non potest, ut præpositiones demonstratis transferantur de natura vna ad alteram.

Suba. Corpus. Viuens. Aial. Homo. Equus.

Posteaque monstrauit fieri non posse, ut monstratio procedat in infinitum: vult dicere hoc in oibus duobus prædicatis, de quibus prædicatur aliquid unum per medium prædicati vniuersalis ipsi cõicans: hoc est, quod deuenit ad finem hoc medians vniuersale cõicans: & hoc, cum fuerint hæc duo subiecta, quorum unum non prædicatur de altero, aut simpliciter, aut in eo, quod prædicatur unum ipsorum de altero per prædicationem particularem, non vniuersalem tantum cõicantem utrisque, & non est ibi aliquid cum hac dispositione: & si prædicat unum ipsorum de altero, planum utique, quod monstratur de appropriato per medium, quod sit vniuersale. Exẽplum sit huius in prædicatione alicuius vnius eiusdem de duobus in ordine vno de genere, sub quo ponuntur: quemadmodum prædicatio angulorum æqualium duobus rectis † de triangulo, gradato, & triangulo æquilatere: æqualitas enim angulorum duobus rectis prædicatur utique de duobus triangulis ex parte intentionis vniuersalis ipsis, & hoc est, quod sint trianguli: quod cum ita sit, monstratum utique fuit, quod æqualitas angulorum trianguli duobus rectis prædicatur de duobus triangulis per medium, quod est, ipsos esse triangulos, & hoc medium, quod est triangulus, sequitur ex necessitate, quod prædicetur de utrisque absque medio in eo, quod perficitur ad aliquid vniuersale immediatum, si non procedunt media in infinitum. quod cum ita sit, sequitur, ut perficiatur res in resolutione syllogismorum cõpositorum ad propositiones immediatas: & consimiliter etiam hoc videtur, cum terminus quaesiti prædicatur de vno duorum, hoc est quod perficiatur inexistencia in hoc ad propositionem immediatam. Sed iam dubitatur in hoc quod dixit, cum fuerint duo, quæ prædicantur de duobus per modum vnius, prædicabuntur utique de ipso per naturam propter naturam cõicantem ipsis, propter prædicationem generis de speciebus, in quas primo diuiditur: sed, si posuerimus hoc, non erit prædicatio generum de suis subiectis in eo quod quid, sed Arist. posuit conditionem inexistentiæ substantialis, quod sit in eo quod quid. Dico, quod prædicatio generis de suis speciebus diuidentibus fit ex necessitate per naturam, quæ ibi inest, & hæc est differentia æqualis huic generi: sequitur autem hoc omnem prædicationem. quoniam causæ propinquæ æquales suis causatis, non habentes inter se, & inter causata sua medium, sunt appropriatæ ex necessitate causatis suis: cumque non steterit apud aliquem demonstratio in hac causa, non cognoscetur utique res post hoc in eo quod quid, & non poterit scire an sit artificialis, quodque non sit cognitio sua confessã apud operatorem naturæ. & hæc est conditio, quam

* al. l. immedata.
* al. l. infinita

† al. l. regulariter.

He
oie
alio
prop
but
fin
lun

† al.
10.
&
10.

pa

sol

quam posuit in demonstrationibus, & videtur, qd non sit. Et dixit: cū uero mōstrata fuerint hęc, planum utiq; cū fuerit aliquid vnum & idem inexistens duobus, quemadmodum A, ipsi B & D. sensus est, cū monstratum fuerit fieri non posse, ut procedat prædicatio in infinitum, planum utiq; cū fuerit aliquid vnum inexistens duobus, aut prædicatum de duobus, quemadmodum si inesset A, ipsi C & D. Et dixit: & nō fuerit vnum ipsorum prædicatum de altero, aut simpliciter, aut qd nō sit vnum ipsorum prædicatum de oī altero, hoc est, ex conditionibus horum duorum est, qd non sit vnum ipsorum prædicatum de altero, aut simpliciter, aut in totum. Exemplum igitur eius, quod prædicat de duobus, & non prædicatur vnum ipsorum de secundo simpliciter, est prædicatio angulorum æqualium duobus rectis de gradato & æquilatero: qm̄ gradatus non prædicat de æquilatero neq; prædicatione vniuersali, neq; particulari. Exemplum vero eius, quādo non prædicat prædicatione vniuersali vnum ipsorum de secundo: hoc est inter duo, de quibus prædicatur aliquid vnum & idem, quēadmodum si prædicaremus aīal de rationali & mortali, qm̄ non prædicatur mortale de omni rationali, sed de aliquo ipsis. non enim verum est, qd omne mortale sit rationale, sed qd verum est aliquid mortale rationale. Et posteaq; posuit prædicatū vnum de duobus cum hac dispositione, dixit: hoc itaq; non inerit ipsis ad aliquod vīe semper. sensus est; sequitur itaq; ut sit huiuscemodi prædicatum, cū prædicatur de huiuscemodi duobus, aut inest ipsis: prædicatur autem de ipsis ex parte alicuius vniuersalis, & non procedet hoc in infinitum: hoc est, qd inest hoc vniuersale propter aliquod vniuersale aliud, & non procedat hoc in infinitum. Deinde adduxit exemplum prædicatum, quę inest duobus propter aliquod vniuersale inexistens vtriusq; ipsorum, & dixit: ut in exemplo angulos trianguli æquales esse duobus rectis, quod inest triangulo æquilatero, & gradato, aliquid cōtinet ipsos. sensus est, quemadmodum inexistunt anguli æquales duobus rectis triangulo, & æquilatero, & gradato: hoc enim inest ipsis propter aliquid continēs ipsos, quod est, esse triangulum. Deinde adduxit disputationē super hoc, & dixit: & hoc, qm̄ hæc res inest ipsis in eo qd sunt triaguli, non in eo qd est vnusquisq; ipsorum. sensus est, qd hoc, quod est, angulos esse æquales duobus rectis, inest triangulis, non in eo qd hic est gradatus, & æquilaterus, sed in eo qd vnusquisq; ipsorum est triagulus. Deinde dixit: & hoc non est semper de omni re: hoc est, qd triangulus prædicetur de vtriusq; propter naturam vniuersalem tantum aliam à triangulo, & illa natura propter naturam aliam vīem cōsimiliter etiam, & hoc continue procedat in infinitum, sed perficietur res ad naturam, quę prædicabitur de ipsis non propter naturam aliam vniuersalem, & illa natura inest vtriusq; absq; medio ex necessitate, & non oportet, qd intelligatur ex hoc, qd prædicata, quę sunt sine medio, quorū conditiones ponuntur in demonstrationibus, sint de huiusmodi specie prædicatum. Atqui voluit monstrare, qd sequitur ex necessitate, qd inuenit prædicatio immediata, & quasi non aduertit hoc in loco, an sit prædicatum de ipso per viam quid est, aut non sit ita. Et posteaq; cōmemorauit hoc, coepit exemplum ponere huius per literas fm̄ cōsuetudinem suam, & dixit: quoniam sit B aliquid, per cuius mediū A inest C & D, & B cōsimiliter etiā inerit vtriusq; per aliquid vniuersale, & hoc alicui alteri, cadent igitur inter quoscunque duos terminos termini infiniti. sensus est, exemplum huius, qd ponamus literam prædicatū, in quo est A: & subiecta, de quibus prædicatur hoc quę situm, in quo est C & D: & ponamus medium vniuersale, per quod monstratur A, quod est prædicatum, inesse subiectis, q̄ sunt

C & D, in quo est litera B: & ponamus literam B cōsimiliter etiam inesse C per medium aliud vniuersale, & hoc aliud per aliud, hoc utiq; procedet in infinitum: sequitur igitur, ut inueniantur inter duos terminos, qui sunt A & C, aut D, termini infiniti: sed iam declaratū fuit, qd hoc non est possibile. Deinde dixit: Secundum igitur consuetudinem viarum non sequitur, cū fuerit aliquid vnum inexistens pluribus, qd inest ipsis per medium alicuius alterius, sed cōsimiliter etiam inuenientur propositiones immediatę. sensus est, & secundum hoc, quod monstratum fuit, non oportet, cū fuerit aliquid vnum inexistens pluribus, ut inest ipsis per medium alterum. qm̄, si hoc ita foret, inuenirentur inter duos terminos media infinita, cumq; hoc sit impossibile, sequitur ut sint propositiones immediatę ex necessitate. Et posteaq; docuit, qd prædicatio peruenit in huiuscemodi prædicatis ad propositiones immediatas, & qd propositiones, in quibus deuenit prædicatio ad immediatum in huiuscemodi subiectis, non sunt prædicata de subiecto per viam quid est: qm̄ prædicatum est vniuersalius ipso. & iam accepit in propositionibus demonstrationum, qd sunt prædicata in eo quod quid, & sine medio, docuit hoc, ne aliquis existimaret, qd propositiones mediatę, quę sunt principia demonstrationis, sunt cū hac dispositione, & dixit: & sequitur ex necessitate, qd termini propōnum immediatę sint substantiales, & nō cōprehēsi in natura, i qua sunt, intelligit p̄ substantiales, qd prædicent in eo quod quid, & intelligit p̄ hoc, quod sunt comprehēsi in natura, in qua sunt, quod non sint magis vniuersales, q̄ genus, de quo considerat ars. Et dixit: siue fuerint propositiones vniuersales, aut appropriatę, sensus est, siue fuerint propositiones, de quibus existimatur, qd sunt vniuersales, quemadmodū qd equa læ vni sunt æqualia, aut appropriatę, super quibus cadit accidentalitas, qd non pertractat ipsas ars alia, atqui voluit dicere, qd vniuersalitas in ipsis est potentia appropriationis. Deinde adduxit disputationem, pp̄ quam sequitur, qd propositiones demonstrationis nō cōprehēdāt genus, nisi quod est super ipso, hoc est, non pertractant ipsum, & dixit: qm̄ fieri non potest, ut propositiones demonstrationis transferantur de natura vna ad alteram, hoc est de arte ad artem: & non, qd fieri nō possit, ut translatio sit causa, qd propositiones affirmatiuę sint appropriatę generi, de quo considerat ars: sed quia sunt appropriatę, est causa, qd fieri non possit, ut transferatur ad subiectum posterius vtriusq; per demonstrationem præcedētem: & in eo, qd præmisit antea per demonstrationem posteriorem, cū monstrauit fieri non posse, ut transferatur demonstratio de arte in artem.

50 Manifestum autem, & qd quando A inest B: si qdē est aliqd mediū, est mōstrare qd A inest B, & elementa huius sunt hęc, & tot, quot media sunt: immediatę nāq; propositiones elementa sunt, aut omnes, aut vniuersales: si autem non est aliquod medium, non amplius est demonstratio: sed in principia uia est hęc.

Dixit Aris. Si vero A inest B per medium, demonstratio utiq; ipsius cōstruetur per illud medium, & demonstratio ipsius perficietur p̄ huiuscemodi principia: hoc est propositiones immediatas. & hoc, quoniam propositiones immediatę procedunt in demonstratione processu elemētorum, aut omnes, aut vniuersales ex ipsis. cū vero nō fuerit inter propositionū terminos propositio media,

non

† Ab. se. qua imple ē, qd transferatur: verumtamen hic vsus est posteriori ad cōmōstrationē prioris, & præhabitus vltus: prior ad cōmōstrationē posterioris.

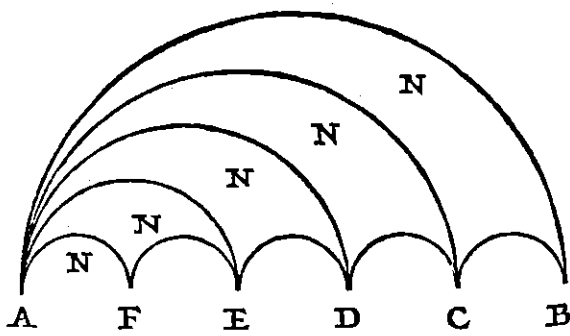
non erit super ea propōne demōstratio, sed erit principium demonstrationis tantum.

156

Postquam monstrauit, q̄ propterea quia sunt media infinita, prohibetur monstratio infinita, hoc est, q̄ sit de monstratio terminorū mediorum infinitorum, vult docere t̄ consensum cur sit cū hac dispositione ad cognitionem hominum naturalium, & dixit: Si vero A insit B per medium, monstratio vtiq; ipsius constructur per illud medium, sensus est, cū vero sit demonstratio cum hac dispositione alligata dispositioni, qua est ens per se, sequitur, si fuerit aliquid inexistentes alteri per medium alicuius alterius, q̄ non monstratur hoc s̄m consuetudinem naturalem, nisi propter hoc medium, hoc autem verificatur, cū acciderit, q̄ t̄ prius existentia sit prius cognitione, que est cōditio demonstrationis simpliciter, & propterea cōpleuit sermonem hic, Atqui in quibusdam propositionibus, q̄ est prius cognitione apud nos est posterius per existentiam. Quod cū ita sit, nihil vtiq; prohibebit, cū inest aliquid alicui, q̄ mōstratur per mediū, & sit inexistentia cognitionis istius rei isti apud nos se manifesta, absq; eo, q̄ indigeat apud suppositionem medio: sed non est talium p̄dicatio prima. Et propterea praecepit Aristot. de talibus, q̄ elongentur à demonstrationibus. Vt in exemplo ex notis primo apud nos, est, q̄ homo sit animal: et hoc vtiq; est per mediū, quod est sensibile, & magis longinquum ab hac dispositione in propositione demonstratiua: cuius signum est, quoniam terminus medius per naturam positus fuit terminus maior, & maior per naturam medius. Et dixit: & monstratio eius perficietur per huiusmodi propositiones immediatas. Sensus est, & monstratio istarum propositionum, que monstrantur per medium, erit per propositiones immediatas, & hoc, aut primo, aut t̄ sufficiat res per retrogradationem ad propositiones cū hac dispositione, hoc est primas immediatas. Et propterea dixit: qm̄ propositiones immediatae procedunt in demonstratione processu elementorum. Sensus est, q̄ oēs demonstrationes compositae resoluuntur ad huiusmodi propositiones, & non resoluuntur propositiones istae ad alias: quemadmodum resoluitur compositū ad elementum, & non resoluitur elementum ad aliud, et dixit: aut omnes, aut vniuersales ex ipsis, atqui dixit hoc, qm̄ omne, quod est propositio magis vniuersalis, magis debet esse elementum: & propterea conuenientius est, vt maior propositio sit elementum, q̄ minor. cū vero dixit: cū vero non fuerit iter terminos propositionum media propositio, non erit super ea propositione demōstratio, sed erit principium demonstrationis tantum, oportet, q̄ intelligatur ex hoc, q̄ hoc vtiq; erit in propositionibus, in quibus prius per cognitionē apud nos, est prius per existentiam, & hoc, qm̄ nihil prohibet, q̄ insit aliqd alicui absq; medio, & nō erit nobis notū, q̄ insit huic, & si hoc est ita, fieri nō potest, vt monstratur nobis hoc, sed per medium posterius.

Consimiliter autem & si A ipsi B non inest, si quidem est aut medium, aut prius, cui non inest, est demonstratio: si aut non, non est: sed principia & elementa tot sunt, quot termini. Horum namq; propositiones principia demonstrationis sunt: & quemadmodum nonnulla principia sunt in demōstrabilia, q̄ est istud hoc, & inest istud huic, ita & quod nō est istud hoc, neq; inest istud huic: quare haec quidem esse aliquid, illa autē non esse aliquid, erunt principia.

Dixit Aristot. Et consimiliter etiam, si fuerit A non inexistēs B, nihil prohibet, q̄ sit inter ipsa medium, aut non sit: & si fuerit inter ipsa medium, erit prius B, cui non inest A primo: demōstratio itaq; erit per mediū suum: & si non erit, non vtiq; perficietur demonstratio. & formae propositionum immediatarum, quae sunt principia demonstrationis & elementa ipsius sunt formae terminorum. Et quemadmodum innouatur propositiones immediatae s̄m viam affirmationis, per quarum medium monstrantur quæ sita, que sunt s̄m viā affirmationis: consimiliter etiā inueniuntur propositiones imediatae secundum viam negationis, quibus medijs monstrantur quæ sita, quæ procedunt via negationis. erunt igitur aliqua principia, per que monstrantur quæ sita, quæ sunt s̄m viam affirmationis, & aliqua, per quæ monstrantur, quæ sunt secundum viam negationis.

Qualitas, Suba. Corpus, Viuens, Animal, Homo.

Posteaquam declarauit, q̄ inueniuntur in prædicatione affirmatiua prædicata imediata t̄ per existentia que sunt elementa demonstrationum affirmatiuarum: vult monstrare, q̄ consimiliter sequitur hoc in prædicatione negatiua: & hoc, qm̄ cū fuerit prædicatū affirmatiuum, quod prædicatur de subiecto absq; medio, quod vtiq; non inest ipsi propter naturam aliam, sequitur, q̄ sit prædicatum, quod negatur à subiecto absque medio non propter naturam aliam comprehensam in subiecto, aut propter negationem naturæ comprehensæ in prædicato negato à subiecto per se, aut propter naturam comprehensam in altero ipsorum negato propter naturam comprehensam in vno, aut propter negationem suam à causa subiecti, & hoc accidet in eo, q̄ fuerit ex prædicatione non habentibus causas, aut fuerint causæ ipsa subiecta per se, & dixit. Et consimiliter etiam, si fuerit A nō inexistens, nihil prohibet, q̄ inter ipsa sit medium, aut nō sit, sensus est, & hunc in modum consimiliter etiā cū negatur aliquid ab aliquo, nihil vtiq; prohibet, q̄ negatur ab eo aut propter medium, aut per se: hoc est propter immediatū, qm̄ dispositio ipsius est, q̄ non insit sibi hæc res: hoc est, q̄ non insit sibi, qm̄ non inest alicui alteri, quemadmodum esse animal nō inest sibi, qm̄ ipsum non inest nūribili, quod est genus animalis: aut q̄ ipsum nō inest sibi per se: quemadmodum esse animalia non inest nutribili. Deinde dixit: & si fuerit inter ipsa medium, erit prius B, cui non inest A primo: demōstratio itaq; erit per medium suum: sensus est, & si fuerit negatio A à B propter negationem à natura alia priori q̄ B, aut comprehensa in B, aut causa ipsorum, negatio vtiq;

† Ab. l. conuenientiam essendi circa hanc rem cū naturali scia humana.

† al. l. prius i cōditio sit prius in cogno scendo.

† al. l. q̄ ad ultimum delectat res in huius premiffas primas, scilicet imediatas.

† Hic ostend negam p̄dicatū aliqd alicui

157 † Ab. l. do & scendo

† al. l. tabili † al. l. nō inest

A d. a erit per demonstrationem, & demonstratio sta-
bit super eo, quod a negatur a b, per medium illius natu-
ra. Deinde dixit: & si non erit, non vtiq; perficietur de-
monstratio. sensus est, & si non procedet per hoc medium,
quod est prius b, hoc est subiecto, demō vtiq; non per-
ficiet super negatiōe a ab ipso b, & dixit: & formæ pro-
positionum immediatarum, quæ sunt principia demō-
strationis, & elementa ipsius sunt formæ terminorum:
intelligit per terminos partes propositionum: & voluit
vtiq; q; dispositio propositionū in fine sit dispositio ter-
minorum eadem, quoniam non est dīa inter ipsa, nisi
q; termini superant, ppositiones in fine per vnū, quem-
admodum mōstratum fuit in libro syllogismi. Et dixit:
Et quæadmodū, vsq; ad id, quod dixit, fm viā negatio-
nis, sensus est, q; quæadmodū inueniunt, ppōnes affirma-
tiue immediatæ, quibus medijs monstrantur quæ sita affir-
matia, ita inueniuntur, ppōnes negatiue immediatæ,
quib; medijs mōstrant quæ sita negatiua: & aliquæ sunt
ppōnes primæ, p quas mōstrant quæ sita affirmatiua,
& aliquæ, per quas monstrantur quæ sita negatiua.

Quando autem opus sit monstrare, acci-
piendum est, quod de b prædicatur primo, sit
c, & de hoc consimiliter a, & ita semper pro-
cedenti nunquam extra ipsum propositio,
neq; existens accipitur in demonstrādo, sed
semper medium condensatur: quousq; indi-
uisibilia fiant & vnum: est autē vnum, quan-
do immediatum factū fuerit, & vna propo-
sitiō simpliciter, quæ immediata. Et quemad-
modum in alijs principium simplex, hoc au-
tem non idem vbiq;: sed in pōdere quidem
mina, in cantu vero * diesis, illud autem in
alio: cōsimiliter in syllogismis ipsum vnum
est propositio immediata: in demonstratio-
ne vero ac scientia intellectus.

Dixit Arist. Cū vero solliciti fuerimus
in constituenda demonstratione, q; a inest
b, oportet vtiq; q; inueniatur prædicatum de
b primo, quæadmodum c, & prædicetur de
hoc terminus a: cūq; hoc fecerimus apud
id, quo solliciti fuerimus in constituenda de-
monstratione, q; a inest c, fortasse terminus
exhibet ab a, & fieri nō potest, vt inueniat: sed
inter terminos a & c inueniunt mediā, quo
usq; perficiantur ad terminos nō habentes
latitudinem inter se, & propositionē vnā
simplicem: & hoc erit ita, cū non fuerit in-
ter vtrosq; terminus medius, & propositio
vna simplex ea est, inter cuius terminos nō
est medium: et in eo quod superest, iam com-
pletur dispositio ipsorū ad principū, quod
est aliquid simplex, & hoc erit in ipsis diuer-
sum: in pondere enim † erit libra, in musicis
vero quarta pars distantia: & cōsimiliter in
vno quoq; alio ab his duobus: i syllogismo
consimiliter etiam perficitur ad principium
maxime simplex, quod est propositio imme-
diata: & in demonstratione & in scientia per-
ficatur ad principium, quod est intellectus.

In hoc tractatu sollicitus est, vt adducat disputatio-
nem per viam inquisitionis, q; oportet demonstrationē
resoluta ad propositionem immediatam, & ipse cū hoc
docet, quomodo cadunt termini medijs inter duos termi-
nos positos in sermone syllogistico, qm cū formatū fue-
rit hoc esse, formatum erit fieri non posse, vt inter duo
inueniantur termini infiniti: quod est melius & euiden-
tius, aut quoniam non perficitur nisi in ipso: & hoc, qm
demonstratio præcedens fuit, q; fieri non potest, vt in-
ueniantur inter duo termini infiniti: construitur autē su-
per eo, q; cadunt termini inter duas extremitates, hoc
est, duos terminos positos, Et dixit: Cū vero solliciti fue-
rimus in constituenda demonstratione, q; a inest b, o por-
tet vtiq; q; inueniatur a prædicatū de b primo, quem-
admodum c. sensus est, cūq; constituerimus demon-
strationē, q; aliquid inest alicui, quemadmodum si con-
struatur demonstratio, q; a inest b, oportet vtiq; q; inue-
niatur aliquid proueniens super b per affirmationē: hoc
autem est necessarium, qm non erit demonstratio, nisi
p syllogismum, nisi per terminum medium: & non erit
syllogismus in prima figura, nisi cū fuerit minor affirma-
tiua, et, ppter ea dixit: oportet vtiq; q; inueniatur prædi-
carum de b primo, quemadmodum c. Et dixit: & præ-
dicetur de hoc terminus a, hoc ē terminus medius, qui
accipitur loco c. Deinde dixit: cūq; hoc fecerimus apud
id, quo solliciti fuerimus in constituenda demonstratio-
ne, q; a inest c, fortasse terminus exhibit extra a, & fieri
non potest, vt inueniatur. sensus est, cūq; acceperimus
q; a inest c, propter terminum aliū medium, fieri vtiq;
non poterit, vt cadat hic terminus extra a & c. & hoc,
quoniam, si fuerit prædicatū de vtriusq;, cadet extra a
in propositione maiore: & hoc erit in secunda figura, &
in secunda figura non cōcluditur affirmatiuum a, vt sit
subiectum vtriusq;, & sit extra b, hoc est subiectum mi-
noris in propōne minore, sed hoc erit in tertia figura, et
in tertia figura non cōcluditur vniuersalis affirmatiua.
Oportebit igitur, cū voluerimus concludere affirma-
tiua vniuersalē, q; medius terminus cadat inter duas
extremitates tantum in duabus propositionibus simul,
& hoc erit, cū fuerit prædicatū de minore extremita-
te, & subiectum maiori, & erit prima figura: & si fuerit
vni istarum duarum propositionum terminus medius,
sequitur ex necessitate, vt cadat inter duas extremita-
tes in duabus propositionibus simul, & fieri non potest
vt procedat talis cadentia in infinitum: quemadmodū
mōstratum fuit antea: & hoc est, quod voluit, cū dixit:
sed inter terminos a & c inueniunt mediā, quousq; per-
ficiantur ad terminos non habentes latitudinem inter
se. sensus est, sed oportet in huiuscemodi quæ sito affir-
matiuo, q; cadat terminus medius in vtraq; duarum, p-
positionū inter duas extremitates, & ita in vtraq; ipsa-
rum, si fuerint mediæ, quousq; perficiatur res ad pro-
positiones immediatas: & hoc est, quod voluit, cū di-
xit: non habentes latitudinem inter se, & propōne vnā
simplicem: hoc est non habentem locum, quo cadat ter-
minus medius, quæq; non sit composita propter termi-
num medium, quoniam propositiones, quæ monst-
rantur per ipsas, sunt compositæ. Et dixit: & propositio vna
simplicis ea est, inter cuius terminos non est medium.
Atqui hoc ita est, qm propositio, quæ monstratur per
terminum medium, est propositio ex eo, q; accipitur in
monstratione ipsius, & conclusio ad propositiones, per
quas monstratur, cūq; sit propositio ex parte conclu-
sionis, ex parte ista non est simplex, sed propositio sim-
pliciter ea est, quæ est propositio in relatione ad prædi-
camenta, & hæc est propositio non medijs. Deinde di-
xit, & hoc erit in ipsis diuersum, vsq; ad id quod dixit,
quod est propositio immediata. sensus est, & hoc inue-
nitur in omnibus generibus, quæ diuersificatur p prius
& posterius,

158

* al. l. ofone

† al. l. nota
p medium.Per se,
l. ipso,De i. pri
sensibil.
nusDe. li.
c. i. m.
toni
L

& posterius, rerum, quæ accipiuntur in ipsis, hoc est, quarum aliquæ sunt causæ aliquarum, quemadmodum se habet res in ponderibus & musicis: hoc est, quod inuenitur in ponderibus pondus, quod est primum: quemadmodum si diceres illud, quod vocat litra, & in musicis harmonia simplex, quæ est prima, & ipsa est quarta per distantiam, & in alijs rebus, quæ sunt ex hoc genere. Con similitèr oportet esse in propositionibus propositionem primam simplicem non compositam, quæ autem ponantur propositiones in hoc genere, est ex parte, qua inueniuntur nonnulla notiora quibusdam, & causæ quorundam, cumque verum sit, quod via cuiuscunque est, ut habeant aliquod simplex, & posuit, quod de via propositionum est concludere ex hoc, quod in ipsis sunt simplices: & hoc totum est disputatio per modum apparentiæ, non disputatio naturalis, quoniam notum est per se, quod genus propositionum est cum hac dispositione. Et dixit: in demonstratione autem & scientia perficitur ad principium, quod est intellectus. sensus est, & propositiones primæ simplices reducuntur ad principium, quod est intellectus: hoc est non potest aliquis dicere, quod omnis propositio indiget principio vniuersali istius enunciationis. Et dicemus cum hoc, quod propositionum primarum principium est intellectus, non quod ipsæ monstrantur per principium, quod est propositio, quemadmodum opinatur litigator.

In monstratiuis igitur syllogismis ipsius inexistens, nihil extra cadit: in priuatiuis vero, ubi quidem quod oportet inesse, nihil extra hoc cadit. ut, si A ipsi B per C non inest, si enim omni quod B C inest, A vero ipsum C nulli, rursus si opus fuerit, quod A C nulli inest, medium accipiendum est ipsius A & C, & ita semper progredietur. Si autem oportuerit monstrare, quod D ipsi E non inest eo quod C D quidem omni inest, E vero nulli, aut non omni, nunquam cadet extra E: hoc autem est, cui non oportet inesse. In tertio autem modo, neque a quo oportet, neque quod oportet priuare, nunquam extra ibit.

Dixit Arist. In syllogismis igitur monstratiuis affirmatiuum, medium utique non cadit extra: in syllogismis vero negatiuis, cum fuerit medium inexistens minori, non cadit in ipsis extra. Quæadmodum, si velles monstrare, quod A non inest B per medium C: si igitur C inest omni B, & A nulli C. & si peruenerit necessitas, quod ostremus A inesse nulli C, oportet, quod inueniatur medium terminus inter ipsa, per quem monstrabitur hoc, et in hunc modum semper. Si vero fuerit demonstratio in secunda figura, quemadmodum, si aliquis monstraret, quod B non inest E, & sit C medium acceptum inesse omni E: erit igitur ipsum inexistens nulli E, aut inexistens alicui E: negatio itaque non erit extra extremitatem, quæ sit in aliquo tempore. In tertia vero specie non est via, qua accipiatur negatio extra extremitatem negatam. sensus est, in tertia vero figura, medium utique terminus cadit in propositione negatiua inter ambas extremitates, & causa in hoc est, quoniam minor in ipsa, de cuius conditione est, ut sit affirmatiua, habet medium terminum intra utrasque extremitates, sed in maiore predicabitur de maiore, & propterea cadet absque dubio inter utrosque terminos, hoc est maiorem & minorem. Atqui voluit per hoc in summa, quod non est syllogismus affirmatiuus, cuius sit medium terminus extra utraque extremitates, aut in ambabus propositionibus simul, aut in vna: & si inueniatur propositio infinita, sequitur, quod inueniantur inter aliqua duo finita aliqua infinita:

quod diximus prius, quoniam affirmatiua non concluditur nisi in prima figura, & medius terminus cadit in utrisque propositionibus in hac figura inter ambas extremitates, hoc est maiorem & minorem. Et dixit: in syllogismis vero negatiuis, cum medium fuerit inexistens minori, non cadit in ipsis extra. sensus est, in syllogismis vero concludentibus negatiua vniuersalem, cum fuerit complicatio ipsorum in prima figura, medius utique terminus cadet inter ambas extremitates in ambabus propositionibus, & cepit hoc, & dixit: cum medium fuerit inexistens minori, sensus est, & maior predicetur per negationem cum medio, quoniam cum fuerit medium inexistens minori, & negatum a maiore, cadet utique extra ipsum in secunda figura. Et postea commemorauit hoc, adduxit exemplum huius per literas, & dixit: quemadmodum, si velles monstrare, quod A non inest B per medium C, si igitur C inest omni B, & A nulli C. sensus est, exemplum huius, si voluerimus monstrare, quod A inest B per medium C: cumque fuerit A negatum ab omni C, & C inexistens omni B: concludes utique, quod A negatur ab omni B per medium terminum, qui cadet inter A & B, & ipse est C. Deinde dixit: & si peruenerit necessitas, quod ostremus A inesse nulli C, oportet, quod inueniatur medius terminus inter ipsa, per quem monstrabitur hoc, & hunc in modum semper. sensus est, & si fuerit propositio maior in hac figura, ut cum dicimus A inesse nulli C, oportet, ut monstretur per C medium cadentem inter ambas extremitates, & oportet, ut inueniatur inter ipsas terminus medius, & inest omni C, & negatur ab ipso A, & ita quoque oportebit in propositionibus istius syllogismi in demonstratione sua, hoc est, ut accipiatur inter utrosque terminos suos terminus cum hac dispositione, & fiat hoc semper, quousque deueniatur ad propositionem notam per se, non per terminum medium. Deinde dixit: si vero fuerit demonstratio in secunda figura, quemadmodum si aliquis monstraret, quod B non inest E, & sit C medium acceptum inesse omni E: erit igitur ipsum inexistens nulli E, aut inexistens alicui E: negatio itaque non erit extra extremitatem, quæ sit in aliquo tempore. sensus est, si autem fuerit demonstratio negatiua vniuersalis, aut particularis in secunda figura, cuius minor ex propositionibus suis est affirmatiua, aut maior ipsius affirmatiua, quemadmodum monstrabit monstrans, quod C non inest E per id, quod A inest omni C, & negatur ab omni E, aut ab aliquo: concludetur igitur, quod C negatur ab omni E, aut ab aliquo ipsius, & consimiliter, si fuerit affirmatiua minor, concludet utique hanc eandem conclusionem, & in utrisque modis non cadet terminus medius extra extremitatem. affirmatiua igitur erit minor, aut maior, & hoc est, quod voluit, cum dixit: negatio itaque non erit extra extremitatem, quæ sit in aliquo tempore, hoc est, quoniam terminus medius negatus non cadet extra extremitatem, cui inest medius terminus, neque in aliquo tempore. Atqui hoc ita est, quoniam terminus medius cadit in propositione affirmatiua in hac figura inter utrasque extremitates, & in negatiua extra ambas extremitates. Deinde dixit: In tertia vero specie non est via, qua accipiatur negatio extra extremitatem negatam. sensus est, in tertia vero figura, medium utique terminus cadit in propositione negatiua inter ambas extremitates, & causa in hoc est, quoniam minor in ipsa, de cuius conditione est, ut sit affirmatiua, habet medium terminum intra utrasque extremitates, sed in maiore predicabitur de maiore, & propterea cadet absque dubio inter utrosque terminos, hoc est maiorem & minorem. Atqui voluit per hoc in summa, quod non est syllogismus affirmatiuus, cuius sit medius terminus extra utraque extremitates, aut in ambabus propositionibus simul, aut in vna: & si inueniatur propositio infinita, sequitur, quod inueniantur inter aliqua duo finita aliqua infinita:

159

finita: quod est falsum secundum id, quod est inter extremitates finitas ex necessitate.

Demonstrationem vniuersalem particulari esse præstantiorem. Cap. XVIII.

CVM vero sit demonstratio, hæc quidē vlt, illa vero fm partem, & hæc quidē dem prædicatiua, illa vero priuatiua, dubitatur vtra melior sit; consimiliter autem & de ea, quæ demonstrare dicitur, & de ducente ad impossibile demonstratione.

Dixit Arist. Posteaq̄ vero demonstratio nis aliqua est vniuersalis, & aliqua particularis, & aliqua affirmatiua & aliqua negatiua, dubitaret utiq̄ aliq̄s, & diceret, vtra demonstrationum sit melior, & quo pacto procedat res in demonstratione recta, & demonstratione ducente ad impossibile.

Posteaq̄ syllogorū aliqui concludunt conclusionē vlt, & hi sunt, quorū ppōnes sunt vlt: & ipsorū aliq̄ concludunt conclusionē particulare, et hi sunt, quorum propōnes sunt particulares: & intelligit per particulares, indiuiduas comprehensas in syllogismo particulari. & ipsorū consimiliter etiam aliqui concludunt conclusionem affirmatiuam, & hi sunt, quorum ambæ propositiones sunt affirmatiuæ: & aliqui concludunt conclusionē negatiuam, & hi sunt, quorum vna duarum propositionum est negatiua & altera affirmatiua: & ipsorum consimiliter etiam aliqui sunt per syllogismum rectum, & aliqui sunt per syllogismum ad impossibile, quæritur, quæ demonstrationum sit melior in vnoquoq̄ genere ex istis oppositis, an vniuersalis sit melior, an particularis: an negatiua sit melior, aut affirmatiua: an recta sit melior, an ad impossibile: & hæc sunt tria quæ sita, iccōpit aut in ipsis speculari de vniuersali & particulari.

Primum igitur considerabimus de vniuersali, & particulari: hoc autem cū declarauerimus, & de ea, quæ monstrare dicitur, & ea, quæ ad impossibile, dicemus. Videretur igitur fortasse aliquibus ita considerantibus, eam fm partem esse meliorem: si enim fm q̄ magis scimus demonstrationem, melior est demonstratio (hæc enim est virtus demonstrationis): magis aut scimus vnumquodq̄, cū ipsum sciamus fm se, q̄ qñ fm aliud, vt musicum Coriscum, quādo q̄ Coriscus musicus est, q̄ quando q̄ homo musicus est: similiter autem & in alijs. Vniuersalis autem, quod aliud non, q̄ ipsum contingit, monstrat: vt q̄ æquicrus, non q̄ æquicrus, sed q̄ triangulus, quæ vero fm partem, q̄ ipsum, monstrat. si igitur melior quidē, quæ secundum ipsum, talis autem quæ secundum partem: vniuersali magis, & melior utiq̄, quæ secundum partem est, demonstratio erit.

Dixit Arist. Ponamus autem primo inquisitionem nostrā de demonstratione vniuersali & particulari, & posteaq̄ viderimus dispositionem istorum duorum, speculabimur

post hoc de demonstratione recta, et ducente ad impossibile. Nonnulli enim existimant demonstrationem particularem esse meliorem apud id, q̄ processerunt in speculatione ipsarū hac via, dixerunt. n. si demonstratio, per quam scimus scientia valida, est melior demonstratio (hæc enim est excellentia bonitatis demonstrationum) & ois scientia, qua scimus, est validior, cū scimus aliud quid ex parte, qua est, q̄ scientia, qua scimus in eo, q̄ est aliud quid. quemadmodum, cū scim⁹ de musico, q̄ est musicus ex parte qua est canēs, q̄ ex parte qua est homo, & consimiliter de alijs huiusmodi: sed demonstratio vniuersalis monstrat aliquid de aliquo, nō ex parte, qua est hoc, sed ex parte, qua est aliquid aliud, demonstratio enim constituit de triangulo æquicrura, nō ex parte, qua est æquicrus, sed ex parte, qua est triagulus: demonstratio autem particularis monstrat aliquid inesse alicui per se: & si fuerit demonstratio, quæ monstrat aliquid inesse alicui per se, ipsa est melior, & hæc est demonstratio particularis: demonstratio igitur particularis est melior demonstratione vniuersali.

Hæc est disputatio, qua indiget is, qui existimat demonstrationem particularem meliorem esse vniuersali: probat autem ipsum sic, Illud, quo scimus aliquid scia validiori, est validius, q̄ illud, quo scimus ex parte, qua est aliud quid: sed hæc est dispositio vniuersalis cū particulari, hoc est, q̄ particularis ita se habet, cū per ipsam scitur aliqd, scitur per se, cū vero scitur per vniuersalē, scitur per medium aliud: igitur particularis est melior vniuersali. Vt in exemplo, si sciamus Socratem esse musicum ex parte, qua est Socrates, est magis fidelis, q̄ si sciremus ipsum esse musicum ex parte, qua est homo, & ita in consimilibus. Et posteaq̄ posuit, q̄ illud, quod monstratur per intentionem vniuersalem non monstratur per se, cepit monstrare hoc per exempla, & dixit: sed demonstratio vniuersalis monstrat, usq̄ ad id, quod dixit, sed ex parte, qua est triagulus. Sensus est, sed per vniuersalem monstrabitur particulare ex parte, qua est aliud ab ipso. Vt in exēplo, triagulus æquicrus est particulare sub triangulo simpliciter, cū aliquis sciuerit de ipso, q̄ habet angulos æquales duobus rectis ex parte, qua est intentio vniuersalis, non nouit de ipso hanc intentionem per se, sed scit hoc de ipso ex parte, qua est triangulus. demonstratio enim vniuersalis, q̄ anguli sint æquales duobus rectis, non constituitur super triangulo in eo, q̄ est æquicrus, sed in eo, q̄ est triagulus: hæc enim dispositio inest omnibus tribus speciebus triaguli, hoc est æquicruri & gradato, & æquilatero. Et cōponitur oīo hæc sic, cū scimus per demonstrationē particularem scimus per se, sed cū scimus per demonstrationem vniuersalem scimus per aliud: sed id, quo scitur aliquid per se, est melius q̄ id, quo scitur aliquid per aliud: igitur demonstratio particularis est melior vniuersali: & hoc est, quod voluit, cū dixit: & si fuerit demonstratio, qua monstratur aliquid inesse alicui per se, ipsa est melior, & hæc est demonstratio particularis, demonstratio igitur particularis erit melior demonstratione vniuersali. Modus autem errantium in hoc sermone est, quod demonstratio vniuersalis, non monstrat aliquid vniuersale de monstratio

POSTERIORVM RESOLVTORIVM

particulari, sed monstrat ipsum de vniuersali, demonstratio autem particularis monstrat aliquid particulare per medium vniuersale: verumtamen particulare est scitum per seipsum. Consideratio autem est, quando res in duabus scientiis sciretur per syllogismum, quarum vna eiset vniuersalis, & altera particularis, quæ illarum sit potior, quoniam ¶ particularis scientia per se non nouit ipsum per syllogismum: & propterea monstrabit in sequentibus, q̄ qui scit aliquid scientia particulari, nõ scit ipsam nisi per accidens, hoc est ex eius scia p̄ syllogismũ.

† Ab. 1. qui scit particulare per se ipsum,

Amplius, si vniuersale quidem nõ est aliquid præter singularia, demonstratio vero opinionem facit esse aliquid hoc, s̄m quod demonstrat, & quandam naturam esse in entibus talem: vt trianguli præter quosdam, & figuræ præter quasdam, & numeri præter quosdam numeros: melior autem, quæ est de ente, q̄ quæ de nõ ente, & propter quam nõ decipietur, q̄ propter quam decipietur: vniuersalis autem est talis, (precedentes. n. monstrant, quemadmodum de proportionato, vt quod vtiq̄ sit aliquid tale, erit proportionatum, quod neq; linea, neq; numerus, neq; solidum, neq; planum, sed præter hæc aliquid.

Dixit Arist. Amplius si vniuersale nõ est aliquid extra singularia, & demonstratio facit opinari de ipso q̄ sit separatum, et q̄ sit indiuiduum in existentia positum per se. quem admodũ, q̄ triagulus v̄lis sit aliqd̄ extra hũc triangulũ, & hũc triangulũ, & q̄ figura sit aliqd̄ extra hanc figurã & hanc figurã, et q̄ numerus sit aliquid extra hunc numerum, & hunc numerum, & demonstratio, quæ est de ente, est melior, q̄ demonstratio, quæ est de non ente, & demonstratio, quæ non est causa deceptionis & erroris est melior, q̄ ea, quæ est causa huius: sed demõstratio vniuersalis habet hanc formã. & hoc, qm̄ qui construunt vniuersale, construunt vtiq; ipsum, cũ accipitur quod est simile huic: quẽadmodũ quod dixerunt esse hoc, quod non est linea, neque numerus, neq; superficies, neq; corpus, sed est aliquid extra hæc omnia.

† Ab. 1. effendo.

162 Tractatus iste quasi continet duas probationes, quarum vtraq; facit existimare, q̄ demonstratio de particulari est melior, q̄ demonstratio de intentione vniuersali: & harum vna est, q̄ vniuersale est aliquid in veritate existens in indiuiduis non extra ea, in quibus est, demõstratio igitur cõstituta super hoc, facit existimare, quod est aliquid existens extra animam per se secundum modum, quo inueniuntur indiuidua per se: sed hoc est falsum & error ex ipso, & non accidit hoc ¶ in partibus ipsius, & demonstratio, quæ est de eo, quod non inducit in falsum et errorem, est melior q̄ ea, quæ adducit in existimationem falli et erroris. hæc igitur est probatio vna, quã existimauimus comprehendere in hoc tractatu. Secunda vero est, q̄ vniuersale, aut non est, aut si est, est posterius sensũ: & demonstratio, quæ est de priori in existentia est melior, quã demõstratio, quæ est de posteriori.

† al. 1. de particulari.

Et dixit: Amplius si vniuersale non est aliquid extra singularia, & demõstratio si facit opinari de ipso, q̄ sit separatum, & q̄ sit indiuiduum in existentia positum per se. sensus est, amplius si vniuersale nõ est aliquid existens per se extra singularia, qm̄ demonstratio constituit sup̄ vero, & verũ est aliquid existens extra animam, s̄m id, quod est de ipso in anima. Notauit autem hac in re Platonem, propterea q̄ docuit demonstrationem de vniuersali aliam esse ab ea, quam prædixerunt sapientes antiqui: & existimauit propter hoc, q̄ vniuersale sit aliquid existens extra animam. Postea adduxit exemplũ quod facit opinari, vt sit aliquid extra singularia, & dixit: quemadmodum quod triangulus vniuersalis sit aliquid extra hunc triangulum, & hunc triangulum, & q̄ figura sit aliquid extra hanc figuram, & hanc figuram, & q̄ numerus sit extra hunc numerum, et hunc numerum, sensus est, & ex eo, q̄ sequitur hoc exẽplum est, q̄ apparet manifestum vniuersale de rebus particularib; vt in exemplo, si apparet, q̄ triangulus vniuersalis est aliquid extra hunc triangulum designatũ, et hunc triangulum designatum, & in summa aliud ab omni indiuiduo designato: & quod est aliud, erit vtiq; extra ipsa: & consimiliter videtur, q̄ vniuersale figuræ sit extra sua particularia, & v̄le numeri extra sua particularia. Et postea q̄ intellecta fuerunt duo ex hoc sermone, quorum vnũ est, q̄ v̄le si est, deficit ab existentia per se, aut est aliquid non existens, nisi in ¶ opinione dixit: & demonstratio, quæ est de ente, est melior q̄ demonstratio, quæ est de non ente: hoc est, demonstratio de eo quod est existentiã perfectiore, & excellentiore, quod est ipsum indiuiduum, est potior demonstratione de eo, quod non est existentiã perfectior, & excellentior, quod est ipsum v̄le. qm̄ demõstratio, quæ est de eo quod est, est melior demõstratione de eo, quod non est: igitur demonstratio de particulari est melior, etiam si dicamus, q̄ v̄le nõ sit existens omnino. Et postea q̄ ex sermone, per quem disposuit intentionem v̄lis, intelliguntur duo, quorũ vnũ est, q̄ deficit in existentia: secundũ vero, q̄ accidit per ipsum error, & hoc est, quod apparet ex sermõne ipsius: 40 connexit huic propositioni propositionem maiore ad concludendum consistit etiam ex hoc per mõstrationem aliam, q̄ demonstratio de particulari est melior, q̄ demõstratio de vniuersali. Et dixit: & demõstratio, quæ non est causa deceptionis & erroris est melior q̄ ea, q̄ est causa huius. sensus est, cũq; fuerit demõstratio de v̄li causa erroris & deceptionis, & demõstratio de particulari non sit causa istius: & demõstratio, quæ nõ est de aliquo, quod sit causa erroris, est melior q̄ ea, quæ est de aliquo, quod est causa erroris: demõstratio igitur de particulari est melior, q̄ demõstratio de vniuersali. Et postea q̄ monstrauit hunc syllogismum per propositionem maiorem, monstrat postea per minorem, & dixit: sed demõstratio v̄lis habet hanc formam: hoc est, quæ adducit in opinionem erroris. Deinde adduxit modũ, ex cuius parte accidit ipsi, vt opinetur, q̄ sit aliquid existens extra animam, quemadmodum accidit hoc Platoni, & dixit: & hoc, qm̄, cũ construunt aliquid de v̄li, cõstruunt vtiq; ipsum, cũ accipitur, quod est simile huic, quemadmodum quod dixerunt esse hoc, quod non est linea, neq; numerus, neq; superficies, neq; corpus, sed est aliquid extra hæc oĩa, sensus est, & hoc, q̄ qui construunt aliquid de v̄li, construunt vtiq; ipsum, cũ constituerint hoc v̄le separatum aliud ab his, quibus est v̄le. vt in exẽplo, s̄cũ constituerint dispositionem super propõnibus demõstrationis, dixerunt, q̄ p̄positiones sunt cum hac dispositione, quæ est, q̄ non sit linea, neq; numerus, neq; superficies, sed natura vna alia ab his. Et hoc inuenitur in translatione Matchei manifestum, cũ dixit: & habet demõstratio vniuersalis hæc dispõnem. & hoc, qm̄ ipsa

vtiq; monstrantur, cū addiderint ei, quod est ante ipsa: quemadmodum demonstratio de proportionalitate. vt in exemplo, cū constituerint dispositionem super propositionibus demōnis, dixerunt, q; propositiones sunt cum hac dispositione, quæ est, q; non est linea, neq; numerus, neq; superficies, sed quodcunq; fuerit, ipsum est proportionatum: et hoc non est linea neque numerus cōsistit, neq; superficies, sed ē aliqd vnū extra hoc. sensus est, q; cum descripserint proportionata, dixerunt, q; proportionata sunt omnia, quæ habent hanc dispositionem: & hoc non est linea, neq; superficies, neq; corpus, sed est aliquid extra hæc, & hoc consimiliter etiam manifestum est per translationem alteram. & hoc est, quod dixit, & est vniuersale, vt hoc, cū igitur ipsi præmiserint & adduxerint demonstrationem, quemadmodum, quod sit de aliquo fm proportionē vnā, quemadmodum, cū fuerit aliquid fm proportionem aliquā, erit ita cōsimiliter etiam: & cū adductum fuerit, non erit linea, neq; numerus, neq; corpus, neq; superficies, sed erit aliquid aliud.

Si igit vniuersalis quidē magis hæc, de ente aut minus, q̄ particularis, & facit opinionē falsam: peior vtq; esset vltis, q̄ particularis. Et primum quidem nihil magis in vniuersali, q̄ in particulari altera ratio est: si enim quod duobus rectis inest, non in quantum æquicrus, sed in quantum triangulus, noscēs, quod æquicrus, minus nouit in quantum ipsum, q̄ qui nouit, q; triangulus: & omnino si non quidem secundum q; sit triangulus potest monstrat, non erit vtq; demonstratio: si autem nouit vnumquodq;, in quantum vnū quodq; inest, magis nouit: si itaq; triangulus in plus est, & eadem ratio, & non fm æquiuocationem triangulus, & inest omni triangulo hoc, quod est duos, non triangulus in quantum æquicrus, sed æquicrus in quantum triangulus habet tales angulos: quare qui vniuersaliter scit, magis nouit secundum q; inest, q̄ qui secundum partem: melior itaq; vniuersalis, quam particularis.

Dixit Aristot. Cū igitur demonstratio vniuersalis sit de eo, quod non est magis, & de eo, quod est minus existens, q̄ particularis, & iam deueniunt in animam nostrā causa ipsius opiniones falsæ: igitur demonstratio vniuersalis est peior demonstratio particulari. Dicimus igitur in hoc primum quidem, q; non est vtq; vna ex rationibus de vniuersali verior, q̄ sit de particulari. et hoc, cū fuerit ratio, q; tres anguli trianguli æquales duobus rectis non insunt triangulo æquicruri fm q; est ita, sed in eo, q; est triangulus, qui igitur nouerit hoc de triangulo æquicruri, habet minorem sciētiam, q̄ qui nouit dispositionem hanc de triangulo simpliciter, & in summa non erit demonstratio de dispositione, que non inest triangulo fm q; triangulus: & si quis monstret, q; aliquid inest ali-

cui fm q; est hoc, sciētia de aliquo fm hunc modū erit validior: hæc igitur dispositio inest triangulo magis, & prædicatio trianguli non est de aliquo, de quo prædicatur secundum viam accidentis per nomē, sed definitio est vna & eadem, iamq; inest dispositio aliqua omni triangulo, sed non inest triangulo æquicruri in eo, q; quid est, sed in eo q; est triangulus. qui igitur nouit hanc dispositionem de vniuersali, q; inest sibi in eo quod est ita, magis nouit, q̄ qui nouit dispositionem de particulari: igitur demonstratio vniuersalis est melior demōstratione particulari.

Quoniam sermo vltimus ex sermonibus, quos cepit ad probandum, q; demonstratio vniuersalis est peior particulari, comprehendit duas probationes, quæ sunt validiores probatione prima, per quam cepit tractatum, commemorauit modos alios, & enuntiauit q; ex parte ipsorum oportet enūtiare veritatem in hac dispositione, & dixit: Cū igitur demonstratio vniuersalis sit de eo, quod non est magis, & de eo, quod est minus existens q̄ particulare, & iam deueniunt causa ipsius in animam nostram opiniones falsæ: igitur demonstratio vniuersalis est peior demōstratione particulari, hoc est, demonstratio igitur de vniuersali erit de aliquo, de quo verificabitur, quod non est magis ens, q̄ illud, quod verificatur de particulari. & notum est per se, q; ipsum est minus ens, & propter demonstrationē vlem deuenit in animam nostrā dispositio falsa: & q; demonstratio de eo, qd est magis, illa demonstratione de eo qd non deducit ad opinandum opinionem falsam, est melior. sequitur itaq; q; demonstratio de particulari sit melior demōstratione de vniuersali. Deinde dixit: Dicimus igitur in hoc, hoc est, cūq; exemplum de vniuersali habeat hanc dispositionem, & hæc dispositio de potentia sit causa, sequitur, q; dicat in hoc sermonem docentē veritatem, & eo soluat hoc exemplum. Et posteaq; fuit vnus sermo vnus, per quem docetur, q; demonstratio particularis est melior demōstratione vniuersali, quod idem est, ac si diceret, sciām in vniuersali deteriorem esse sciētiam in particulari, & hoc est in veritate ē contrarium, dixit: primum quidem, q; non est vtq; vna ex rationibus de vniuersali verior, q̄ sit de particulari. sensus est, primo nos dicimus, q; vnus sermo vnus, quo construimus sciām de vniuersali deteriorem esse sciētiam de particulari, non magis expedit de vniuersali, q̄ de particulari: hoc est, q; de ipso eodem docente, q; syllogismus vniuersalis deterior est ad particularem, apparet, q; sciētia particularis est deterior. Deinde cepit docere, quo modo apparet hoc ex collatione sciētiae in vniuersali ad sciētiam in particulari de re vna & eadem. Et dixit: & hoc, cū fuerit ratio, q; tres anguli trianguli æquales duobus rectis, vsq; ad id, quod dixit, triangulo simpliciter. sensus est, cū disposuerimus triangulum æquicrum, q; habet tres angulos æquales duobus rectis, non est dispositio in eo, q; est æquicrus, sed disponitur in eo, q; est triangulus simpliciter. Planum igitur, q; qui nouit hanc dispositionem de triangulo absolute, habet sciētiam perfectiorem, q̄ qui nouit ipsum de æquicruri: qm̄ qui scit aliquid per se, scit perfectius, q̄ qui scit ipsum per accidens. cognitio igitur de aliquo vniuersali est perfectior cognitione de aliquo particulari. iam igitur apparet ex hoc exemplo contrarium eius, quod factum fuit in sermone, per quem studebamus construere, q; sciētia de particulari est perfectior, q̄ sciētia de vniuersali, & hoc, quoniam sciētia de vniuersali est sciētia p se, & sciētia

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

& scientia de particulari est scientia per accidens. Cū vero dixit: & in summa non erit demonstratio de dispositione, quæ non inest triangulo sicut quod triangulus. sensus est, & in summa non constituetur demonstratio quod aliquid inest triangulo, cū hoc non inest sibi ex parte, quæ est triangulus: hoc est, constituetur utique demonstratio de his, quæ in sunt subiectis ipsorum in eo quod sunt illorum subiectorum. Et dixit: & si quis monstrat quod aliquid inest alicui, in eo quod est hoc, scientia de aliquo sicut hunc modum erit validior & verior. sensus est, notum autem est per se, cū monstratur aliquid inesse alicui in eo quod est quid, quod scientia de hoc erit validior & verior, quæ quod monstratur de aliquo alio non in eo quod est quid. Et postea quod posuit hanc propositionem, dixit: hæc igitur dispositio inest triangulo magis, & prædicatio trianguli non est de aliquo, de quo prædicatur sicut viam accidentis per nomen: sed definitio est vna & eadem, usque ad id quod dixit, melior demonstratione particulari. sensus est, et ordo istius, hoc est prædicati in eo quod est quid, cū adduxerimus prædicatum de duobus subiectis, quorum vnum est vniuersalius altero, & amplius ipso, erit subiectum non dictum per cōtatem nois, sed erit vnum definitione, & erit dispositio aliqua inexistens huic subiecto vniuersali, hoc est toti ipsi: ipsum igitur inest huic vniuersali in eo quod quid, ei vero, quod sub ipso est, non in eo quod quid, sed per accidens, quod cū ita sit, qui iam nouerit aliquid per demonstrationem vniuersalē, est melior, quæ qui nouerit ipsum per demonstrationem particularem, ut in exemplo, cū prædicatio æqualitatis angulorum duobus rectis de triangulo sit vniuersalior prædicatio ipsius de æquicrura. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: hæc igitur dispositio inest triangulo magis, hoc est, vniuersalior subiectis, quæ sunt in plus, quæ ipsum inesse æquicruri, & si triangulus non sit aliquid, quod prædicatur de ipso ex hac dispositione sicut modum aliquem, quo prædicatur prædicatum vnum de aliquibus cōicantibus in noie, inest hoc ex necessitate æquicruri, & in summa illi, quod est sub triangulo, non in eo quod quid, triangulo autem inest in eo quod quid: & hoc est, quod voluit, cū dixit: sed non inest triangulo æquicruri in eo quod quid sit, sed in eo quod triangulus. hoc est, cū positæ fuerint in prædicatione hæc duæ conditiones, & hoc, quod sit prædicatio de vniuersali subiecto, de quo toto verificatur hoc prædicatum, & hoc subiectum non dicatur per cōicationem, hoc utique prædicatum prædicabit de eo, quod est sub hoc subiecto non in eo quod quid, sed per accidens, & erit prædicatum de hoc in eo quod quid. Et postea quod docuit quod subiectum vnum, cū subicitur vniuersali aliquo, & vniuersale illud prædicatur de ipso, & de eo quod est sub ipso, inest vniuersali per se, & quod est sub ipso per accidens, docuit conditionem, per quam est hoc, quæ est, quod subiectum non sit vniuersale nomen tantum, sed per definitionem, et hoc utique dixit cognoscenti naturam prædicationis vniuersalis in eo quod præcesit: ac si dixisset, & si æqualitas angulorum duobus rectis prædicaretur de triangulo simpliciter, inuenientur in ipso duæ conditiones istæ, & non erit utique prædicatio hæc de æquicrura in eo quod est æquicrus, sed in eo quod est triangulus, quod cū ita sit, qui itaque nouit æqualitatem angulorum duobus rectis de triangulo, melius nouit, quæ qui nouit ipsam de æquicrura, cū sit triangulus simpliciter vlt, & æquicrus particulare sub ipso. Igitur, qui habebit demonstrationem de vniuersali, erit melior, qui habebit demonstrationem de particulari. & hic est sermo, quem dixit de oppositione istius probationis, & cōsimiliter de oppositione probationis primæ: quæ utraque duarum probationum continet, quod demonstratio de particulari est validior, quæ demonstratio vltis, & adduxit hanc probationem per oppositionem.

Amplius si quidem esset aliqua ratio, & non æquiuocatio, vniuersale utique nihil minus esset quibusdam particularibus: sed & magis, quanto incorruptibilia in illis sunt, quæ vero particularia corruptibilia magis. Præterea nulla necessitas est suspicari aliquid esse hoc præter hæc, quod vnum significat nihil magis, quæ in aliis, quæcunque non aliquid significat, sed aut quale, aut ad aliquid, aut facere: si igitur est, non demonstratio causa, sed qui audit.

Dixit Arist. Amplius, cū vniuersale sit intentio vna, & non sit nomen æquiuocum, non erit utique in dispositione existentie minus indiuiduis: sed addit illis additamentum quoddam, quod est, non esse ipsum corruptibile, ea vero esse corruptibilia. Amplius non sequitur ex necessitate, cū fuerit nomen vniuersalis significans super aliquod separatum, ut existimetur de ipso, quod aliquid extra singularia sit. & hoc, quoniam intentio in ipso non est magis, quæ intentio in rebus aliis, quarum nomina significant, aut qualitatem, aut relationem, aut actionem, aut reliqua, & si fuerit aliquid, quod comprehenditur ex hoc, ex necessitate utique non erit ibi malitia demōnis, sed audiētis demonstrationē.

Postea quod declarauit, quod scientia de vniuersali est melior, quæ scientia de particulari propter collationem vnius duarum scientiarum ad alteram, vult redire & destruere ipsos assertores, de quibus diximus, quod scientia de particulari est melior, & postea quæ in vna probationum, quas accepit in hoc, positum fuit, quod vlt est minoris existentie, quæ particulare, cœpit docere falsitatem, quæ est in hac propositione, & dixit: Amplius, cū vniuersale sit intentio vna, & non sit nomen æquiuocum, non erit utique in dispositione existentie minus indiuiduis, hoc est, verum est, quod non est minus indiuiduis in existentia, non quod sit æquale indiuiduis in existentia: quæ ipsius existentia est utique in indiuiduis, & magis conuenit subiecti existere, quæ aliquid quod sit in ipso, sed vlt in existentia sua sicut veritatem est aliquod æquale. Et dixit: sed addit illis additamentum quoddam, quod est, non esse ipsum corruptibile, ea vero esse corruptibilia. sensus est, sed veritas in vniuersali addit veritati in particulari: quæ veritas in particulari corruptibilis, quæ vniuersale non inuenitur extra animam, nisi in potentia sicut opinionem Aristotelis, sed intelligitur, quod hæc intentio, quæ est in potentia in indiuiduis extra animam, non est generalis, neque corruptibilis. Deinde cœpit contradicere probationi secundæ, & dixit: Amplius non sequitur ex necessitate, cū fuerit nomen vniuersalis significans super aliquod separatum, ut existimetur de ipso, quod sit aliquid extra singularia. sensus est, amplius, cū fuerit vlt significans super rem separatum, non sequitur ex hoc, quod dicatur, ipsum esse aliquid existens in substantia sua extra animam, quemadmodum errauerunt in hoc nonnulli, & crediderunt ipsum. Deinde dixit: & hoc, quæ intentio in ipso non est magis, quæ intentio in rebus aliis, quarum nomina significant, aut qualitatem, aut relationem, aut actionem, aut reliqua. sensus est, quod intentio in hac re, cui accidit non est plus, quæ intentio

intentio eius, quod est substantia, & reliqua prædicamenta. & hoc, quoniam qui credit essentiam vniuersalis esse intentionem in indiuiduo aliam ab indiuiduo, oportet quod ex necessitate dicere de accidentibus ex parte, quæ sunt in indiuiduis substantiæ. Sed oportet, quod intelligatur, quod differentia est, quoniam vltimum inuenitur in potetia extrinsecam, & accidentia in actu. Et dixit: & si fuerit aliquid, quod comprehenditur ex hoc, vsque ad vltimum, quod scripsimus. sensus est, & si fuerit, quod apparet ex errore in demonstratione, quæ est de vniuersali, res est necessaria, quæ accidit, & non est defectus iste consequens vniuersale per se, sed defectus iste est ex parte audientis, cui accidit error: quoniam error, qui est propter defectum, non sequitur defectum in ente, sed quod est ens, nisi accidat error ex parte, quæ est ens per se.

Amplius si demonstratio quidem est syllogismus monstratiuus cause, et ipsius propter quid, vniuersale autem magis est causa: cui enim per se inest aliquid, hoc idem ipsi causa est, vniuersale autem primum, causa igitur vniuersale est. quare & demonstratio melior: magis. n. cause & ipsius propter quod, est.

Dixit Aristoteles. Et si est demonstratio syllogismus per causam, & vniuersale magis debet esse causa, quæ reliqua. & hoc, quoniam res inexistentes rei per se & primo est causa, & hoc est vniuersale: ergo vniuersale est causa: ergo demonstratio, quæ est de vniuersali, est melior, cum sit causa, & propter quid est res.

Hæc est monstratio vna, quæ demonstratio vniuersalis est demonstratio in qualitate. Et dixit: Et si est demonstratio syllogismus per causam. sensus est, & si definitio demonstrationis simpliciter est, quæ est syllogismus, in quo terminus medius est causa maioris extremitatis. Et dixit: & vniuersale magis debet esse causa eius, quod est appropriatum, ut in exemplo, si aliquis monstraret, cum supra duas lineas æquidistantes cadit linea, quæ anguli intrinseci sunt æquales duobus rectis, monstrauit vtrique hoc per id, quod est magis vltimum & magis substantiale, quæ ille, qui monstrat hoc de lineis æquidistantibus ex parte, quæ vtrique duorum angulorum sit intrinsecorum æqualium duobus rectis. Et dixit: Et hoc, quoniam res inexistens rei per se & primo est causa, & hoc est vltimum. sensus est, vltimum autem est causa, aut magis debet esse causa, quæ particulare, quoniam res inexistens rei per se, & primo est causa: vltimum autem est per se, & primo: sequitur itaque ex hoc, quod vltimum sit causa, aut quæ causa sit vniuersalis, & hoc est ex duabus affirmatiuis in secunda figura. & hoc, quoniam prædicatio secundum naturam in istis propositionibus est, quæ dicamus, quæ causa inexistens per se & primo, & vltimum inest per se & primo: cumque verterimus orationem nostram, quæ ens per se & primo est causa, quemadmodum, quæ causa est hoc: concludetur in prima figura, quæ vltimum, in eo quod est vltimum, est causa: sed ipse non posuit ipsum in secunda figura, sed posuit ipsum in tertia figura, quoniam terminus medius, quem accepit, est subiectum vtrique extremitati, quod est, cum dixit: & hoc, quoniam res inexistens rei per se & primo est causa, & hoc est vniuersale: & ipse vult conuersum, et hoc, quoniam conclusio, quam adduxit, quæ est, cum dixit, vltimum igitur est causa, significat quæ ipse vtrique intendit conuersum huius propositionis, ut per hoc redeat ad primam: nisi fortasse dicamus, quæ conclusio istius syllogismi conuertitur, hoc est, quæ dicit, quæ vniuersale est causa, & quæ causa est vniuersalis, & erit postrema ipsa conuertibilis: & hoc, quoniam hæc est, quam inten-

dit, quoniam syllogismus, quem intendit, inducitur hinc in modum. ois demonstratio est per causam: & ois causa est vniuersalis: igitur ois demonstratio est per vltimum. hoc est, erit per id, quod est magis vltimum. Iam vero existimatur, quod ois causa propinqua est causa vniuersalis & prima, & quæ non est ois vltimum primum & causa, & hoc, quoniam accidentia substantia sunt vniuersalia, & non sunt causa, sed deficiunt a substantia primorum. & hoc, quoniam, cum accidens ois prædicat de subiecto, scitur, quæ est aliquid extra substantiam ipsius: at qui prædicatur de ipso propter causam huic accidenti in hoc subiecto: igitur prædicatio ipsius non est prima, & ita ois vltimum primum est causa, & ita ois causa est vltimum primum.

Præterea vsque ad hoc quærimus propter quid, & tunc opinamur scire, quando non sit aliquid aliud quæ hoc aut factum, aut existens: finis enim & terminus ipsum extremum iam sic est. Vt cuius gratia venit: ut accipiat argentum: hoc autem: ut reddat, cui debet: hoc autem: ne iniustitiam committat. & ita procedentes, quando non amplius est propter aliud neque alterius causa, propter hoc, sicut finem dicimus venisse, & esse, & fieri, & tunc cognoscere maxime propter quod venit, si autem similiter se habet in omnibus causis, & istis, quæ sunt propter quid, in istis vero, quæcunque sunt causa sic, sicut cuius causa, sic nouimus maxime & in aliis: igitur tunc maxime scimus, quando non amplius inest hoc, quoniam est aliud. quando igitur cognoscimus, quæ quatuor exteriores sunt æquales, quoniam æquicrus, adhuc deficit, propter quid æquicrus: quoniam triangulus: & hoc, quoniam figura rectilinea, si autem hoc, non amplius propter aliud erit, tunc maxime scimus, & vniuersale est tunc, vniuersalis igitur melior est.

Dixit Aristoteles. Amplius quæ sita propter quod ordinantur, vsquequo cadat responsio in tali, & tunc dicimus nos scire, cum non derelinquetur via ad quæ sita propter quid, quo erit prædicatum de subiecto, & tunc terminabimus interrogationes. Quemadmodum, si interrogaretur, propter quid venit homo iste: & diceretur, ut absumat creditum: & propter quid hoc: ut soluat amico suo debitum, cui debebat: & propter quid hoc: ne iniquitatem committat. in hunc modum addet, quousque deueniat ad causam vltimam consequentem hoc, quam non precedit causa alia omnino, & iudicatur monstratum fuisse de hac causa, hoc est de causa vltima, quæ sequitur hoc: & tunc sciatur scientia vera propter quid hoc. cumque fuerit dispositio in reliquis causis de quæ sitis propter quid procedet hunc in modum, & scientia procedet hoc pacto in causis, quæ sunt causa per modum finis: in reliquis igitur causis cadet scientia consimiliter etiam secundum veritatem, cum cadet scientia per causas veras. Amplius si sciuerimus, quæ anguli Log. cum com. Auer. AA trianguli

trianguli extrinseci sunt equales quatuor re-
ctis, & fuerit causa in eo, q̄ scimus hoc esse
triangulum æquicrurum, scientia vtiq̄ no-
stra erit diminuta. et hoc, qm̄ nos redibimus
& interrogabimus, propter quid æquicrus
est cum hac dispositione? & dicetur, qm̄ est
triangulus: & propter quid est triangulus?
quonia est figura rectilinea, & cū deciderit
responsio in hanc causam, non inueniet cau-
sa alia propter quam sit hæc, & ad hoc cadet
scientia vera in hanc causam: & hæc causa vl-
tima, per quam scitur hoc, est vniuersalis: sci-
entia igitur per vniuersale est melior.

166

† Ab l. singu-
is quatuor
caulis:

Sollicitus est in hoc tractatu monstrare, q̄ causa pro-
pter qd, quæ est vltis, ea est, per quã sit scientia verior, q̄
que propter hoc scientia est per causas vltimas causarū:
quodq̄, cū deuerimus ad ipsas per sciam, iam vtiq̄ de-
ueniet scientia in hoc ad inuentionem perfectionis,
& hoc in † omnibus ijs causis: cumq̄ de omni sit, quod
est vltis, & ppinquius causæ primæ, scientia sit validio-
ris veritatis, sequitur, vt scientia p̄ vlt sit validioris ver-
tatis, q̄ scia per particulare, quod non sit vlt penitus:
sed hoc est ex capitulo eius, quod est debitū & primū,
et cepit docere hoc per causam finalē, hoc est, q̄ docet
veritatem per aliquid, quod sit ipse finis, hoc est, q̄
scientia vera per aliquid, quod sit finis ipsius, cadet uti-
q̄ in nos, cū deuerimus ex cognitione causarum suarū
ad causam vltimam, quæ sit magis vltis in hoc ge-
nere causæ. Et dixit: Amplius quesita propter quid, or-
dinatur vsq̄ quo cadat responsio in tali, & tunc nos
dicimus scire. sensus est, signum autem, quod causa
vtiq̄ sit vltis, est cū interrogauerimus propter quid, &
tradiderimus causam appropriatam per aliquid, quod
non sufficit in hac causa, sed interrogabimus consim-
liter etiam de causa huius causæ, quousq̄ deuerimus
ad causam vltimam, quæ est magis vltis, cūq̄ ceciderit
responsio in hanc causam, erit sufficiens causa, & † decer-
nemus nos, cū nouerimus rem super interrogationibus.
Cū vero dixit: quousq̄ cadat responsio in tali, ac si di-
ceret, ad causam vltimam. Cūq̄ commemorauit
hoc, adduxit exemplum, & dixit: quemadmodum,
si interrogaretur propter quid venit hō iste? vsq̄ ad id
quod dixit, & tūc sciet scia vera, ppter quid hoc, sensus
est, & exemplum huius in eo, quod est secundum finem,
si aliquis interrogaret, & diceret, ppter quid venit iste
ad creditum? et diceretur ad perficiendum creditum: et
diceretur, propter quid perfecit creditum? et rñderetur
vt reddat cui debet: & diceretur, propter quid reddidit
socio suo quod debebat? & rñderetur, ne intulitā com-
mittat. procedet interrogatio hunc in modum vsque-
quo deueniat ad causam finale vltimā cōsequētē mō-
strationem ipsius, quam non præcedit causa penitus:
cūq̄ deuerimus ad hanc causam per interrogationē
& sciuerimus, tūc habebimus, q̄ nos iam sciemus pro-
pter quid hoc per sciam veram. Deinde dixit: cūq̄ fue-
rit dispositio in reliquis causis, de quæsitis propter quid
procedet hūc in modum, intelligit per reliquas causas,
materiam, formam, & agentem, & intelligit per id qd
dixit, procedet hunc in modū: hoc est, q̄ non sufficit in
terrogatio in istis causis vsquequo deueniant ad vlti-
mas, ac si dixisset, cūq̄ fuerit res in vnaquaq̄ causarum
reliquarum, quæ supersunt, hoc est materia, & agente,
& forma, procedet res in ipsis per interrogationē pro-
pter qd fm̄ hanc viam: hoc est, q̄ non terminabitur in-
terrogatio in vnaquaq̄ specie, vsq̄quo peruenerit ad

† Ab l. opi-
namur iā per
seste nos sci-
uisse ipsam
rem.

causam vltimam in hac specie, quemadmodum si esset
interrogatio in specie causarum efficientium, & tradē-
retur de ipso causa propinqua, non remoueretur ab in-
terrogatione de efficiente in hac causa, vsquequo deue-
nirer ad causam vltimam efficientem, & cōsimiliter in
forma atq̄ materia. exemplum de causa efficiente, si di-
camus, propter quid custos mandauit, vt surgat noctur?
& dicamus, qm̄ familiaris mandauit illi hoc: & propter
quid mandauit familiaris illi hoc? qm̄ dominus manda-
uit ipsi hoc. Deinde dixit: et scientia procedet hoc pa-
cto in causis, quæ sunt causæ per modum finis: in reliq̄
igitur causis cadet scientia consimiliter etiam fm̄ verit-
tatem, cū cadet scia per causas veras. sensus est, & scia
perfecta in causis finalibus procedet hunc in modum:
hoc est, proueniet vtiq̄ in nos, cū deuerimus ad cau-
sam vltimam causarum finalium. Planum igitur, q̄ scia
in speciebus causarum reliquarum accedet vtiq̄ nobis
in veritate, cū deuerimus ad causam veram, quæ est
vltima, & quod dixit in hoc, propinquum est ei, quod
intelligitur per se: & hoc, qm̄ ipse voluit docere, q̄ talis
interrogatio per propter quid nō terminat per causam
finale, quousq̄ deueniat ad causam vltimā: et quem-
admodum apud hoc apparet in hac causa, q̄ nos iā sci-
mus causam in fine veritatis, ita se habet res in reliquis
causis, quæ procedunt hac via secunda in reliquis dispo-
sitionibus sibi. hoc est in interrogatione interrogantis,
& veritate ipsius, qm̄ scia per causam vltimam est scia
vera, ea enim est, ad quam terminatur primum ex scien-
tia istius speciei causæ. Et postea q̄ exemplum posuit de
causa, quæ est per modum finis, & enūtiavit, q̄ reliquæ
causæ sunt equales huic intentioni, quæ se habet p̄ mo-
dum finis, adduxit exemplum de causa, quæ est p̄ mo-
dum formæ, & dixit: Amplius, si sciuerimus, q̄ anguli
trianguli extrinseci sunt æquales quatuor rectis, hoc est,
cū † progreditur vnumquodq̄ laterum trianguli p̄ mo-
dum vnum. Deinde dixit: et fuerit causa in eo, q̄ sci-
mus hoc esse triangulum æquicrurum, scientia vtiq̄ no-
stra erit diminuta, sensus est, et, si interrogamus, propter
quid anguli isti sunt cum hac dispositione in hoc trian-
gulo? propter quid habebimus, quod triangulus est
æquicrus, & scia nostra per hanc causam erit scia dimi-
nuta: hæc enim dispositio inest triangulo æquicruri per
accēs. Et postea q̄ enūtiavit, q̄ scia nostra in hoc erit
scia diminuta, adduxit causam in hoc, & dixit: & hoc,
qm̄ nos redibimus & interrogabimus propter quid q̄
crus est cū hac dispositione, sensus est, & cū causa i hac
scia sit diminuta, adduxit causam in hoc, q̄ qui consecutus
est hanc sciam, redibit & interrogabit, propter qd
æquicrus est cū hac dispositione, hoc est, q̄ anguli, qui
sunt ex ipso, sint equales quatuor rectis. Deinde dixit:
et diceretur, qm̄ est triangulus, & propter quid est triangu-
lus? qm̄ est figura rectilinea. sensus est, & respondebit,
cū interrogauerimus, propter quid est æquicrus cū hac
dispositione: qm̄ est triangulus: & redibimus ad interro-
gandum, propter quid est triangulus cum hac disposi-
tione? respondebimus, qm̄ est figura. Deinde dixit: &
cū deciderit responsio in hanc causam, non inuenietur
causa alia, propter quam sit hæc. sensus est, & cū deue-
nerit interrogatio in istis interrogationibus ad figuram,
non erit tibi causa alia longinquior ipsa, quæ sit causa, q̄
anguli trianguli sint cum hac dispositione. Scire autem
debes, q̄ qui respondet in hac re, in eo q̄ est triangulus
æquicrus, q̄ scientia nra non est diminuta ex parte, qua
est causa causans tatum, sed etiam, qm̄ est causa per ac-
cidens, & causatum simul, & consimiliter est dispositio
causæ vniuersalis cum particulari: in reliquis autē cau-
sis, quæ sunt supra ipsam, est, quoniam vna ambarū est
causa, qm̄ & ipsa habet causam, hoc est, † q̄ est in alia, q̄
in dispositione causæ: & propterea hoc aliud magis de-
bet esse

bēt esse in hac dispositione, q̄ illud, & causa vltima magis debet esse in hac dispositione, q̄ illa fecit reliquas causas possidere hanc dispositionem, & si fuerit sciētia, per causam, quod erit primum cum hac dispōne, sciētia per ipsum erit prima per dispositionem sciētiæ: cūq; magis oportuerit causam vltimam esse cū hac dispositione, oportebit sciām magis esse per ipsam, q̄ sciām, cū reliquæ causæ fuerint in hac specie causarum.

Amplius quæcunque magis particularia sunt, in infinita incidūt, vniuersalia vero in infinita quidem nō scibilia, in quantum autem finiuntur scibilia: in quantum vniuersalia magis scibilia, q̄ in quantum particularia, demonstrabilia igitur magis, quæ vniuersalia sunt, demonstrabilium vero magis, magis est demonstratio, simul enim magis quæ ad aliquid existunt: melior itaq; est vniuersalis, q̄ magis est demonstratio.

Dixit Arist. Amplius res particulares procedunt in infinitum, sed vniuersale comprehendit, et est simplex: res autem in eo q̄ sunt infinitæ, sunt nō scibiles, in eo autē q̄ sunt finite, sunt scibiles. De rebus itaq; per viam, qua sunt vniuersales, proueniet sciētia validior, & magis opportuna, q̄ per viam, qua sunt particulares. & vniuersalia ex parte, qua sunt scibilia sunt magis demonstrabilia per demonstrationem. De magis vero demonstrabilibus est demonstratio validior, q̄ vtrūq; duorum relatiuorū est simul s̄m naturam: igitur demonstratio de vniuersali est melior, q̄ demonstratio de particulari.

Hæc est probatio tertia, q̄ demonstratio, cuius ambæ propositiones sunt vtes, est melior q̄ ea, cuius omnes propositiones sunt particulares. non enim erit sylls s̄m q̄ monstratum fuit in libro præcedēte, nedum q̄ sit demonstratio. Et dixit: Amplius res particulares procedunt in infinitum, sed vte comprehendit, & est simplex. Sensus est, & signum aliud consimiliter etiam est, quoniam particularia non sunt finita, & vniuersale est comprehensum per se, q̄ est vnum simplex. Deinde dixit: res autem in eo q̄ sunt infinitæ, sunt non scibiles, in eo autē, quod sunt finite, sunt scibiles. Sensus est, & infinitum in eo q̄ infinitum non comprehendit a sciētia, neq; continet ipsum, sed cōprehendit finitum. Et componuntur ex hoc sermone syllogismi duo, quemadmodum est vnus ipsorum, q̄ particularia non sunt finita, & quæ non sunt finita non continēt sciām: ergo concluditur per hoc in prima figura, q̄ particularia non continēt sciām, syllus secundus est, q̄ vte comprehendit & continet sciām, & est finitum ex parte, qua est vnum simplex: sed ea, quæ comprehendunt & continent sciētiām, sciunt perfecte: igitur vte sciunt perfecte. Scire autē debes, q̄ vniuersalia, licet comprehendantur ex parte qua sunt vnum & simplex, ipsa t̄n comprehendunt particularia, quæ sunt infinita: & per hunc modum sciētia particularis comprehenditur. quod cū ita sit, igitur sciā per particularia ex parte intentionis vniuersalis cōprehendens ipsa est melior q̄ sciā per ipsa ex parte, qua sunt particularia. Et posteaq; enuntiauit, q̄ sciētia per particularia ex parte intentionis vniuersalis comprehendens ipsa, est sciētia vniuersalis ipsis, & sciētia

non ex parte vniuersalis non comprehendit ipsa, dixit: De rebus itaq; per viam, qua sunt vtes, proueniet sciā validior, & magis opportuna, q̄ per viam, qua sunt particulares. Sensus est, q̄ sciuntur per viam vniuersalis cōprehendens ipsa, erit vtiq; vniuersalis. cumq; sciuntur non per viam vniuersalis, sciuntur vtiq; sciētia non vniuersali: & sciā vniuersalis ipsis est melior, q̄ nō vniuersalis, & hoc vtiq; intelligi debet de vna & eadē specie. Et dixit: & vniuersalia, ex parte qua sunt scibilia, sunt magis demonstrabilia per demonstrationem: intelligit de propositionibus vniuersalibus ex parte qua sunt scibiles, q̄ magis monstrantur per demonstrationem, q̄ id, quo monstratur demonstratio propositionū particularium: q̄ vniuersalis comprehendit particularia multa ex eo, q̄ sunt infinita. Deinde dixit: De magis vero demonstrabilibus est demonstratio validior, q̄ vtrūq; duorum relatiuorū est simul s̄m naturā. Sensus est, cumq; posuerimus, q̄ vniuersalia monstrant magis per demonstrationem, & posuerimus, cū sunt aliqua, quæ magis ostenduntur per demonstrationem, q̄ oportet, vt sciētia, quæ acquiritur ex hac demonstratione, sit maior, q̄ sciētia & scitum sunt duo relatiua, & relatiua sunt simul s̄m naturam, hoc est, cū fuerit scitum magis, oportet q̄ sciētia sit magis, cumq; fuerit sciā magis, sequitur q̄ sit scitum magis, sequitur igitur, vt concludatur ex hoc, q̄ demonstratio, quam facit acquirere intentio vniuersalis, sit melior. Et hæc conclusio est, cū dixit: igitur demonstratio de vniuersali est melior, q̄ demonstratio concludens particulare.

Amplius si eligibilior sit illa, s̄m quā hoc & aliud, q̄ illa, s̄m quam hoc solū nouit: qui vero vniuersalem habet, nouit & quod s̄m partem, hic autē vniuersale non nouit: quare & sic vtiq; eligibilior erit.

Dixit Arist. Amplius demonstratio, per quam sciuntur duo, est melior, q̄ demonstratio, per quam sciuntur vnum tantum: & qui sciunt vniuersale habet sciām de particulari, sed q̄ habet sciām de particulari, non sciunt vniuersale. demonstratio igitur de vniuersali est melior demonstratione de particulari.

Dixit: Amplius demonstratio, per quam sciuntur duo, est melior, q̄ demonstratio, per quam sciuntur vnum tantum. est propositio vera, cū accipitur sciā in ipsa per modum vnum, hoc est in actu, aut in potentia. cumq; verificatū fuerit de hoc, q̄ qui sciunt vniuersale, sciunt duo, vte & particulare, & q̄ sciunt particulare sciunt vniuersale: concludit ex hoc, q̄ qui sciunt vte, est melior, q̄ particulare sciens. Neq; potest aliquis dicere, q̄ vtrūq; faciunt duo in potentia. & hoc, q̄ quemadmodum qui sciunt vte sciunt particulare, igitur ipse sciunt vte in potentia: q̄ quicumq; sciunt vte aliquod, non potest non scire prius aliqua particularia in actu: nullus enim sciunt oīa ipsa: neq; sequitur, q̄ qui sciunt particulare aliquod ex aliqua specie, q̄ sciunt vte istius speciei. & propterea hoc est quod diximus, q̄ sciens vte sciunt particulare ex necessitate: & propterea cui deficit aliquis sensuum, eidem deficit ex necessitate vniuersalitas sensibilis ex hoc sensu. & consimiliter etiam, cū assecutus fuerit dispositionem aliquam de aliquo vniuersali, ipse ex necessitate sensit particulare aliquod de particularibus istius vniuersalis, & assecutus est hoc particulare dispositum cum hac dispositione. Neq; oportet, qui assequitū dispōnem de particulari aliquo, quouiscq; perueniat ad assecutionem vniuersalis istius particularis, q̄ assequatur hanc dispositionem de hoc vniuersali, & qui assequitur dispōnem aliquā de vniuersali aliquo, Log. cū cōm. Auer. AA ij ipse

POSTERIORVM RESOLUTORIORVM

ipse vtiq; assequatur, q; hæc dispositio in sit omni particulari illius vniuersalis in potentia, p;pinqua, & qui assecutus fuerit dispositionem de particulari aliquo, non assequetur hanc dispositionem illius speciei ex potentia de vniuersali istius particularis, & propterea fieri non potest, vt assequatur vlt, & non proueniat sibi veritas de existentia illius dispositionis: hoc est, ille, qui assecutus fuerit existentiam ipsius de particulari.

Amplius autem sic: vniuersale enim magis scire est eo q; mōstratur per mediū quod est proximius principio, valde autem proximum est immediatū, hoc vero principium. Si igitur quæ ex principio est ea, quæ nō ex principio, aut q; magis ex principio est ea, quæ minus certior est demonstratio, est autem talis, quæ vniuersalior, melior vtiq; esset vniuersalis: veluti si oporteret demonstrare a de d p media, in quib; b c: superius itaq; b est, quare quæ per hoc vniuersalior est.

Dixit Arist. Amplius demonstratio, quæ est de vniuersali appropriato, ea est, p quam monstratur aliquid per media p;pinqua rei: propinquum autem rei id est, cū non est inter ipsum & rem mediū, & hoc est causa rei: & si demonstratio, quæ est per cām, est validior in capitulo finis & breuitatis, q; demonstratio, quæ non est per causam: & consimiliter etiam, quæ est magis ex principio, est magis in capitulo scientiæ, q; quæ est minus ex ipso: & quæ magis est in capitulo scientiæ est vniuersalis: igit vniuersalis est melior. quæ admodum si oporteret monstrare a de d p media, i quibus sunt signa b c, et b est altius: igitur demonstratio, quæ est per hoc, est magis in capitulo scientiæ.

169 Hæc est monstratio quinta de eo, quod demonstratio: quæ est de re vniuersali, est per media pauciora, q; demonstratio, quæ est de particulari istius vniuersalis, & consimiliter etiam demonstratio, in qua adducitur causa propinqua, inter quam & rem subiecti nō est per demonstrationem medium, quod autē est cum his duabus dispositionibus, est melius. Et dixit: Amplius demonstratio, quæ est de vniuersali appropriato ea est, per quam monstratur aliquid per media propinqua rei. sensus est, & demonstratio, quæ monstrat de re vniuersali per p;positiones vniuersales, & substantiales primas, est demonstratio, quæ est per medium propinquum rei, super qua adducitur demonstratio, hoc est, ea, cuius propositiones sunt immediatæ, quemadmodum diximus in præcedentibus. Et postea q; dixit, per media propinqua rei, exposuit quid velit per propinquum, & dixit: propinquum autem rei id est, cū non est inter ipsum & rem medium, ac si dixisset, & intelligo per propinquū rei, non inter quod & rem sunt media, sed inter quod et rem non est medium, hoc est inter terminum medium & terminum maiorem, Deinde dixit: & hoc est causa rei, sensus est, & demonstratio, quæ est cum hac dispositione, ea est, quæ tradit causam rei in eo, q; est hæc res, demonstratio vero, quæ non est cū hac dispositione, sed habet propositiones mediatas, q; est dispositio demonstrationis de particulari, nō est ea, quæ tradit causam ap

propriatā rei. Deinde dixit: & si demonstratio, quæ est per causam est validior in capitulo finis & breuitatis, vsq; ad id, quod dixit, igitur vniuersalis est melior. sensus est, cūq; demonstratio, quæ tradit causam, sit melior q; demonstratio, quæ non tradit causam, & consimiliter etiam demonstratio, quæ est ex principio propinquo: ipsa est magis in capitulo scientiæ, per has duas dispositiones est dispositio vniuersalis cū particulari, hoc est, q; demonstratio, quæ est de omni, ea est, quæ exhibet causam, & demonstratio de omni est propinquior primis principijs, qm̄ est per media pauca, quemadmodum dixit in præcedentibus: & hoc antecedens est ex duabus orationibus † in quarum vtraq; dubitatur de cōsequētia consequentis ex ipsa, & hoc est, q; sit demonstratio vsus melior particulari, & propterea quod apparet ex sermone ipsius, habet potentiam duorum syllogismorum conditionalium. Et hoc est, quod dixit: & si demonstratio, quæ est per causam, vsq; ad id, quod dixit: igitur vniuersalis est melior, qm̄ ipse protulit sermonem hunc quasi prolatione aūtis vnius, quod idem vult, ac si diceremus, ipsum habere potentiam duarum propositionum, qm̄ non est vna duarum orationū conditio lux coniugata in eo, q; sequitur ex ipso ex confusione: hoc est, si dicamus, consistit etiam, quæ est magis ex principio est magis in capitulo scientiæ, nō est conditio in eo, quod antecedit ipsum † de oratione, sed de oratione, quæ præcedit ipsum, dubitatur in consistentia conclusionis, & consimiliter ipsum per se, sed vtraque duarum orationum simul, aut est p modū dubitationis aut per modum legis. Deinde adduxit exemplum, per quod monstrat, q; demonstratio, quæ est per media pauciora, est melior, hoc est, quæ est propinquior primis principijs: & hoc est, quod voluit, cū dixit: et consistit et quæ est magis ex principio, est magis in capitulo scientiæ: hoc est, quod est ex principio primo p se, quod est manifestum sine medio, est scientia melior, q; quod est ex propositionibus, quæ sunt conclusiones ex principijs: & hoc est, quod erit per propositiones magis. Et dixit: quemadmodum si oporteret monstrare a de d vsq; ad finem eius, qd scripsimus. sensus est, vt in exemplo, si vellemus monstrare, q; nutritibile inest hoī p medium sensibile, & animal: hoc est, q; si mōstrarem, q; omnis homo animal, & oē animal sensibile, et q; omne sensibile nutritibile: hoc enim concluditur ex hoc, q; oīs homo nutritibile, & si monstrarem, q; nutritibile inest animali, melius esset, q; si mōstraretur ipsum inesse homini: qm̄ aīal propinquius est nutritibili, q; homo, quoniam est vniuersalior, & accepit loco maioris extremitatis a, loco cuius accepimus ex materijs nutritibile: & accepit loco minoris d, loco cuius accepimus ex materijs hominem: & accepit loco duorum terminorum mediorum b c, loco quorum accepimus sensibile & animal. Deinde dixit: q; demonstratio erit de eo, quod est ex istis terminis medijs altius, hoc est propinquius extremitati maiori in capitulo scientiæ: qm̄ est vniuersalior & ex paucioribus propositionibus, & hoc est, quod significauit, cū dixit: & b est altius: igit demonstratio, quæ est per hoc, erit magis in capitulo scientiæ.

Sed ex istis, quæ dicta sunt, nōnulla logica sunt: maxime autem manifestum, q; vniuersalis est potior: quoniam propositionū priorē quidem hñtes, nouimus quodāmodo & posteriorē & habemus potētia, vt si quis nouit, q; oīs triāgulus habet tres duobus rectis æquales, nouit quodāmodo & equicrurum, q; duobus rectis est potētia: & si non nouit equicrurum, quod triāgulus sit: qui vero

hanc

hanc habet propositionem, vniuersale nullo modo nouit, neq; potentia, neq; actu. Et vniuersalis quidem intelligibilis est, sed particularis in sensum desinit. Quod igitur vniuersalis melior ea, quæ secundum partem, tot nobis dicta sint.

Dixit Arist. Præterq; q; aliquæ orationū, quas diximus in hoc, sunt logicæ: in quo vero magis cadit sciētia per appropriationem, illud est, q; vniuersale est conuenientius dispositioni sciētia, hoc enim monstratur ex propositionibus. & hoc, qm, cum habuerimus, ppōnem maiore, nos utiq; iam sciemus aliquo modo minore, & possidebimus sciētiam ipsius in potentia, quemadmodum si aliquis sciuerit, q; anguli triāguli sunt equales duobus rectis, ipse utiq; sciuit aliquo modo, q; anguli trianguli æquicruris consimiliter etiā sunt æquales duobus rectis: & hoc, qm iam sciuit hoc in potentia, & si non sit enuntiatio, & sciētia, q; æquicrus est triangulus, sed qui habet sciētiam per propositionem minorem, non scit utiq; maiorem pernitus, neq; in potentia, neq; in actu. & vniuersale est intelligibile, particulare vero sensibile. Et in summa, hoc est quod dictū fuit de eo, quod demonstratio vniuersalis est melior particulari.

Dixit: Præterq; q; aliquæ orationum, quas diximus in hoc, sunt logicæ. sensus est, q; quædam orationum sunt substantiales veræ, aliquæ autem logicæ, hoc est veræ non substantiales. exemplū eius, quod est ex hoc, est monstratio logica, quemadmodum, si diceret, quod sciētia, per quam scitur hoc & aliud, est melior, q; scia, per quam scitur hoc tantū: hic, n. sermo est cōis demonstrationi & alijs, & hoc, qm qui scit coriariam & cementariam, est melior, q; qui scit vnam ipsarum tantum. Et postea q; commemorauit, q; aliquæ probationum, quas adduxit, sunt logicæ, & aliq; appropriatæ, meminit de exēplo appropriatarū, & dixit: i quo vero magis cadit sciētia p appropriationē, illud est, q; vlt ē cōuenientius dispositiōi scia. sensus est, exemplū vero probationis, in qua cadit veritas per dispositionē appropriatam demonstrationi, est, q; vniuersale est cōuenientius in scia, q; particulare: hoc, n. monstratur ex natura propōnum. Postea cepit monstrare hoc, & dixit: & hoc, qm, cum habuerimus propositionem maiorem, nos utiq; tā sciemus aliquo modo minorem, & possidebimus sciētiam ipsius in potentia. sensus est, q; cū fuerit propositio maior nota ex syllogismo, quæ est vniuersalis, tam utique sciemus minorem in potentia, quæ est appropriatior q; vniuersalis. dispositio enim propositionis maioris cum minore est dispositio vniuersalis cum particulari, & qd diximus in hoc capitulo est intellectum per se. Et dixit in vltimo: & vniuersale est intelligibile, particulare vero est sensibile. hoc est, quemadmodum ex ipis intelligibile est altius sensibili, sic sciētia intellectus est altior sciētia sensus, quoniam sensibilia sunt infinita, & intelligibilia sunt vniuersalia rebus infinitis, & ipsa consimiliter etiā per se sunt finita: hoc est, intelligibilia propter hoc deueniunt ad finem artium & scientiarum humanarum.

Demonstrationem affirmatiuam negatiua dignior rem esse: atq; ad sciētiam magis idoneā. Cap. XIX:

QUOD autem monstratiua sit dignior priuatiua hinc manifestum. sit enim hæc demonstratio melior (alijs eisdē existentibus) quæ est ex paucioribus petitionibus, aut suppositionibus, aut propositionibus. si enim notæ similiter sunt, celerius cognoscere per has inerit: hoc autē eligibilius est. Ratio autem propositionis, q; melior, quæ ex minorib; vniuersaliter hæc est, si enim consimiliter esset hoc, quod est, nota esse media, priora notiora essent. Sit demonstratio quidem per media B C D, q; A ipsi E inest: quæ vero per F G, q; A ipsi D. Consimiliter itaq; se habet, q; A ipsi D inest, & A ipsi E, q; A inest ipsi D prius et notius est, q; q; A ipsi E, per hoc enim illud demonstratur: credibilis autē est id, quod est per quod, igitur demonstratio, quæ p pauciora, est melior alijs eisdem existentibus, ambę igitur & per terminos tres et propositiones duas monstrat: sed hæc quidem esse aliquid accipit, illa vero & esse & nō esse aliquid, per plura igitur, quare & peior est.

Dixit Arist. Quod autem demonstratio affirmatiua sit melior demōstratione negatiua, scitur per hunc modum. sit ratum, q; demonstratio melior ea est, quæ fuerit ex radicibus positis, aut petitionibus, aut propositionibus paucioribus. & hoc, qm, si sciētia ceciderit in duobus simul per modū vnum, via utiq; p quā ceciderit sciētia, breuior, & maior erit et validior, cū fuerit breuior et eligibilior. mōstratio autē hui; radicis stabiliat, q; sciētia ex rebus paucioribus est melior procedēs per hunc modū: & hoc, q; media ex parte, qua per ipsa prouenit sciētia, procedunt per modum vnū, et ea, quæ sunt priora, sunt notiora apud naturam. quemadmodū, si aliquis cōstitueret demonstrationem q; A inest E per media B C D, & in demonstratione altera p media B C: ipsi igit A inesse D, et A ipsi E pcedēt vno modo: sed A inesse D, est prius notum, q; A inesse E: & hoc, qm hoc vltimum per hoc prius mōstratur, quod est A D, illud autem, per cuius medium mōstratur aliquid, est verius: demōstratio igit, quæ fuerit ex paucioribus erit melior, quia entia eadē i demōstratione sunt eligibilia, q; q; est ex reb; plurib; & ita duæ demōstrationes erūt, & component ex tribus terminis, et duabus propōnibus, sed demonstratio affirmatiua comprehendit, q; aliquid inest alicui, negatiua autem comprehendit q; aliquid inest, Log. cū cōm. Auer. AA iij & non

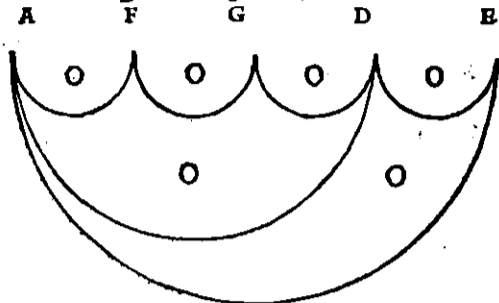
tal. B C.

† Ab. 1. ipse met formalis sunt i demōstratione.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

& non ineft: igitur demonstratio negatiua, cū comprehendat plura, est deterior.

Homo. Aial. ðnale. Disciplinæ capax. Riðbile. Aial.

Syllogismi duo, quorum alter ex minoribus, alter uero ex pluribus constituitur propositionibus.

171 * Ab. I. quod pollicitus fuerat.

Posteaq̃ monstrauit, q̃ sciẽtia per vniuersale est melior, q̃ sciẽtia per particulare, vult monstrare quæsitũ secundum, † de quo testificatus est post ipsum, & est, q̃ demonstratio affirmatiua melior est negatiua, & aperuit hoc per hanc monstratiõnem primã, & cepit monstratiõnem in hoc à propositione primo nota. Et dixit: sit ratum, q̃ demonstratio melior ea est, quæ fuerit ex radicibus positis, aut petitionibus, aut propositionibus paucioribus. sensus est, notũ est per se, cū fuerint duę demonstratiõnes, & vna ipsarum extiterit ex radicibus positis paucis, si fuerint propositiones ipsius ex genere propositionum, quas vocauit radices positas, & fuerit vna ipsarum ex propositionibus paucis, si fuerit vtraq̃ demonstratiõnum composita ex genere propositionũ, quæ sciuntur per petitiones, aut fuerit vna ipsarum ex propositionibus paucis, si fuerit cõplicatio ipsorum ex principiis, quę appropriantur in nomine, ppositionum, q̃ demonstratio illa, quæ est ex primis paucioribus, est melior. Deinde cepit dirigere ad id, ex quo cadit sciẽtia in hac propositiõne & doctrina, & dixit: & hoc, qm̃, si sciẽtia ceciderit in duobus simul per modum vnum, via, per quam ceciderit sciẽtia, breuior, et maior erit et validior, sensus est, atqui hoc consequetur, qm̃, si sciẽtia ceciderit in duabus demonstratiõibus simul, quæ erit ex propositionibus paucioribus, & quę erit ex propositionibus pluribus, ea, in qua cadet nobis sciẽtia ex propositionibus paucioribus, erit breuior, & via ipsius propinquior, & demonstratio ipsius breuior erit vtiq̃ validior ipsa, quemadmodum † via, quæ intenditur est valida. Hæc autẽ, ppositio potest intelligi duobus modis, quorum vnus est de quæsito vno & eodem, & hoc sequitur in ipsa ex necessitate, si ppositiones vnus duarum demonstratiõnum non fuerint propositiones demonstratiõnis alterius omnino, aut cõcauerint in aliquibus: modus autẽ secundus est, q̃ sint duæ demonstratiõnes super duobus quæsitis, & fuerint propositiones vnus ipsarum plures quàm propositiones alterius, & hoc consimiliter etiam secundum duas species, quarum vna est, q̃ non sint duæ demonstratiõnes comunicantes in propositionibus omnino, cū termini medii vnus ipsarum non fuerint termini medii alterius: species autem secunda est, q̃ demonstratio vna † perficiat ex propositionibus, ex quibus perficitur altera, & amplius su per ipsis, cū vero fuerit quæsitum vnum, qd̃ mōstratur per duas monstratiõnes, quarum vna est ex paucioribus, ppositionibus q̃ altera, res vtiq̃ est manifesta, q̃ illa, cū monstrat per ipsam aliquid per propositiones paucas, est melior. atqui, cū fuerint duo quæsitra, quorũ vnus monstratur per ppositiones paucas, & alterum per propositiones plures, absque eo, q̃ faciat vnum ipsorum, illud, quod monstratur per alterum, fieri potest vt dicat, q̃ demonstratio, quæ fuerit ex ppositionibus paucis, est melior: si vero vna duarum demonstratiõnũ

† Ab. I. firmior demonstratio est verum rectum.

* Ab. I. vtilior.

† Ab. I. pmissis vtiq̃ vtiur altera, & vtra præter illas.

fuerit principium alterius, planũ, q̃ demonstratio, quæ est principium, est melior. Postea vero q̃ posuit propositionem istam, cepit ipsam exponere, & dixit: monstratio autem huius radicis stabilietur, q̃ sciẽtia, quæ est ex rebus paucis, est melior procedẽs hunc in modum, & hoc, q̃ media ex parte, qua per ipsa prouenit sciẽtia, procedunt per modum vnum: & ea, quæ sunt priora, sunt notiora apud naturam. sensus est, & monstratio istarum propositionum erit fm̃ id, quod dicimus, qm̃, si termini medii faciũt acq̃rere sciã ex parte vna, hoc est per modum vnum sciẽtiæ, et media, quæ sunt pauciora, & q̃ sunt priora, sunt notiora apud naturam, q̃ quæ sunt posteriora, & demonstratio, quæ est principium demonstratiõnis alterius, est ex propositionibus paucioribus & notioribus apud naturam, planum, q̃ hæc demonstratio est melior demonstratiõne, quæ est principium non ex parte, qua est pauciorum propositionum, et notior apud naturã. Ipse autem, antequam inducat consequẽs ex isto sermone, adduxit exẽplum, & dixit: quemadmodum, si aliquis cõstitueret demonstratiõnem, q̃ A inesse E per media B C D, & in demonstratiõne altera per media C B, sensus est, exẽplum istarum duarum demonstratiõnum est, quarum vna est pauciorum propositionum, q̃ altera, fm̃ q̃ est principium, & altera pluriũ propositionum, & propositiones pauciores sint in demonstratiõne plurium: vt illud, in quo est litera A, ista ei, in quo est litera E, per media, in quibus B C D, hoc est tria: altera autem demonstratio est, p quã monstratur, A inesse D per media B C, & ita se habebunt hæc duæ demonstratiõnes, q̃ vna ipsarũ est principium alterius, hoc est, qm̃ demonstratio, per quã mōstratur A inesse D per media C D, est principium demonstratiõnis, per quã monstratur A inesse E per media B C D, qm̃ ipsa vtiq̃ monstrat hanc demonstratiõne p media ppositiõnum demonstratiõnis primę. Deinde dixit: ipsi igitur A inesse D, & A ipsi E, procedunt modo vno, sed A inesse D est prius notum, q̃ A inesse E, sensus est, maiorem igitur inesse minori per demonstratiõne plurium propositionum: hoc est A inesse literæ E, & extremitatem maiorem consimiliter etiam, hoc est literam A extremitati mediæ, quæ est inter maiorem & minorem in syllogismo plurium propositionũ, vt si diceres, A inesse C, sunt vtiq̃ fm̃ modum vnum complicatiõnis, hoc est, q̃ duo sermones simul sunt duo syllogismi, sed demonstratio, per quam sequitur maiorem extremitatem, quæ est in qua A inesse D per media B C, quæ est demonstratio pauciorum propositionum, est prior fm̃ naturã, & notior q̃ demonstratio, in qua sequitur A inesse E. & hoc, qm̃ demonstratio mediarum propositionum scitur utiq̃ ex parte demonstratiõnis pauciorum propositionum. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: & hoc, qm̃ hoc vltimum per hoc primũ monstratur, intelligit per vltimum demonstratiõnem multarum propositionum, & per primum pauciorum propositionum, hoc est, cuius conclusio est propositio ex propositionibus demonstratiõnis alterius. Deinde dixit: illud autẽ, per cuius medium monstratur aliquid aliud, est verius, & hoc est notum per se, & propterea propõnes sunt veriores cõclõne. Deinde dixit: demõstro igitur, quæ est ex rebus paucioribus, est melior, q̃ entia eadẽ in demõstratione sunt eligibilia, q̃ quæ est ex rebus pluribus, hoc est, cū fuerit vna demonstratiõnum principium alterius, ponitur cõditio huius in demõstrationibus duabus, qm̃ magis apparet in his duabus speciebus demonstratiõnis: sed in demonstratiõnibus duabus, quæ non cõcant in propositionibus, quarum vna est maior & altera minor, quæq̃ non cõcant in quæsitro, difficile est inuenire excessum inter ipsas, nisi per relacionem vniuersalis, quod est, qm̃ quæsitũ, quod est proximius primis, ipsum est melius. Deinde dixit:

de dicit: & ita duæ demonstrationes erunt, & componuntur ex tribus terminis & duabus propositionibus. intelligit per demonstrationes, affirmatiuam & negatiuam. & hoc, qm̄ omnes demonstrationes, quemadmodum diximus, componuntur ex tribus terminis & duabus propositionibus, & fm̄ hoc habemus quod iuxta fuit à principiorei, utrauis ipsarum sit melior. Et propter hoc adduxit propositionem dicentem, qd id, quod est ex demonstrationibus pauciorum propositionum, est melius qd illud, quod est ex pluribus propositionibus. Deinde monstrauit has propositiones per speciem ipsarum, qd vna duarum demonstrationum est principium alterius, & adduxit reliquos sermones, quos commemorauimus, quibus comprehendit hanc propositionem, quæ a simili latur in hoc duabus demonstrationibus, quarum una est affirmatiua, & altera negatiua. Et dixit: & ita duæ demonstrationes erunt, & componentur ex tribus terminis & duabus propositionibus. sensus est, & ita duæ demonstrationes, quarum una est affirmatiua & altera negatiua, complicantur ex propositionibus æqualibus in quantitate. Deinde dixit: sed demonstratio affirmatiua comprehendit, qd aliquid inest alicui, sed negatiua comprehendit, qd inest aliquid, & non inest. sensus est, qd propositiones demonstrationis affirmatiuæ sunt ex genere vno, hoc est affirmatiuæ, & demonstrationis negatiuæ ex duobus generibus, hoc est affirmatiuæ & negatiuæ. Deinde dixit: igitur demonstratio negatiua, cū comprehendet plura est deterior. Et in hoc speculandū, quia assumpta fuit prius propositio dicens, qd demonstratio, quæ est ex propositionibus paucioribus, est melior, fm̄ qd est maior: & posuit minorem, qd demonstratio affirmatiua est ex propositionibus paucioribus fm̄ hanc intentionem, quā monstrauit, & negatiua ex propositionibus pluribus: terminus autē medius in ipsa est per cōmunitatem ex necessitate: qm̄ paucum & multum, quæ dicuntur ex parte qualitatis, hoc est negationis & affirmationis, t̄ est in questione, sed paucū & multum ex parte quantitatis dicit fm̄ veritatem. Et magis mirum est ex hoc, quā ipse non fecit propositionem dicentem, qd id, quod est pauciorum propositionum, est melius fm̄ vniuersalitatem suam, hoc est fm̄ oīa, quæ diximus, qd significat, sed monstrauit utriq; ipsam per modū vnum, & hoc est, i quo posuit exemplum. In hoc igitur toto est locus speculationis, & quemadmodū diximus, scio in hoc, qd Aristot. fecit in monstracione qd demonstratio affirmatiua est melior negatiua, propositionem notam, quæ est, qd demonstratio, quæ est ex propositionibus paucioribus, est melior demonstracione, quæ est ex propositionibus pluribus, cū fuerint propositiones pauciores acceptæ in demonstracione plurium propositionum: qm̄ hoc, quod est, esse paucas, non oportet, vt intelligatur hic in numero tantum, sed etiam in specie: qm̄ propositiones, quæ sunt in demonstracione pauciorum, non accipiuntur in demonstracione plurium propositionum, fm̄ qd sunt vnum in numero, sed etiā in eo, qd sunt vnum i specie. Cū itaq; adductum fuerit hoc de propositione, in qua monstranda sollicitus fuit, qd demonstratio affirmatiua est melior negatiua, monstratum est nobis per demonstrationem. et hoc, qm̄ demonstratio affirmatiua est pauciorum propositionum t̄ in caplo speciei propositionibus demonstrationis negatiuæ, et si non erit in numero, & in propositione negatiua inueniuntur propositiones affirmatiuæ in specie, et si nō erit in numero. Aristot. itaq; præmisit huic monstracionem propositionis dictatis, qd in duabus demonstracionibus, quarum vna est pauciorum propositionum, qd demonstratio altera in capitulo numeri, quæq; in dispositione sua efficiuntur per demonstracionem vnam, illa est melior, quasi transfulisset intellectum ab ipsis ad eas, quæ

sunt pauciorum in specie, & ipse accipiuntur in demonstracione plurium propositionum in specie cōsimiliter etiam, nō in numero, & trāslatio intellectus erit à causa, quæ est in quantitate ad eam, quæ est in qualitate t̄ ex capitulo primo: sed trāslatio ipsius de propositionibus, q̄ sunt in demonstracionibus vna in numero ad eā, quæ ipse sunt vnum in specie, est t̄ ex capitulo translationis æqualitatis numeri ad id, quod protulit. Et non posuit Aristot. propositionem, quæ sit utilis primo & per se ad monstracionem eius, quod intendit mōstrare: & ea est, non attinet ad speciem propositionum demonstracionis vnus, & altera attinet ad speciem propositionum suarum, cū propositiones sint plures in spē: t̄ sed melius est ad facilitatem scientiæ, vt faciamus sciām per modū translationis à magis noto ad magis occultum.

Præterea quoniam monstratū fuit, qd impossibile est, vt utriq; existētibus priuatiuis propositionibus fiat syllogismus, sed hanc quidem oportet talē esse, illam vero, qd inest. Dixit Aristot. Amplius, qm̄ monstratum est fieri non posse, vt sit syllogismus, cuius sint ambe propositiones negatiuæ: sed oportet ex necessitate, vt vna ipsarum sit in hac forma, alia vero affirmatiua.

Hæc est monstratio secunda alia à præcedēte, & ipse utriq; monstrauit per propositionem minorem, & per maiorem nō monstrauit, neq; annectitur propositioni, per quam sequitur iste syllogismus: propositio autē maior est, qd oīum duorum, quorū vnum indiget altero in monstracione sui, & alterū non indiget ipso, quod utriq; non indiget est validius, & hæc est dispositio affirmatiuæ cum negatiua in propositionibus. hoc est, qd demonstratio negatiua indiget specie propositionum demonstracionis affirmatiuæ, quod est, vt sit in ipsa propositio affirmatiua, & affirmatiua non indiget specie propositionis appropriatæ in demonstracione negatiua, & ipsa est negatiua. mōstrabit autem per ipsum post hoc cum eo, quod esse opinatur, qd hæc propositio ponitur in potentia sub propositione vniuersali, per quam sequitur hæc monstratio, aut annectitur mōstracioni ipsius, per quam monstrauit ipsum: & hoc in specie, cuius posuit exemplum, & hoc, vt sit vna duarum demonstracionū principium alterius: & hoc, qd indigeat in ipsis existentia genere propositionum, per quas cōstituitur demonstratio altera, quæ non indiget genere propositionum, per quas constituitur prima: vna igitur ipsarum est alio quo pacto principium. Et dixit: sed oportet, vt sit vna ipsarum cum hac forma. sensus est, qd demonstratio negatiua non sequitur ex duabus propositionibus negatiuis, sed sequitur ex necessitate, vt sit vna ipsarum negatiua, altera vero affirmatiua, secundū hoc igitur monstratio ista erit pars primæ.

Amplius ad hoc oportet hoc accipere, prædicatiuas enim (aucta demonstracione) necessarium est fieri plures, priuatiuas vero impossibile est plures esse vna in omni syllogismo. Sit enim nulli inexistēs ipsum A in quot ipsum B, C vero omni inexistens ipsum B, si vero oporteat rursus augere vtrascq; propositiones, medium iniiciēdum, ipsius quidem A B sit D, ipsius vero B C, E: E quidem igitur manifestum, qd est prædicatiuum, D vero de B quidem prædicatiuum, ad A vero vt pri Log. cū cōm. Auer. AA iij uatiuum

† Ab le. primi gñis, ac dignioris:

† Ab. le. gñis trāslationis æqualis iudicij, ad ei cōsequum:

† Ab. le. sed omisit hanc, ob difficultatē notitiæ illarū, & vsus ē nota, & p̄cessit translatione.

172
† Ab. l. expli cur minorē p̄missam, & nō explicuit maiorem,

scio
L. dicit
moda

secun
tatem

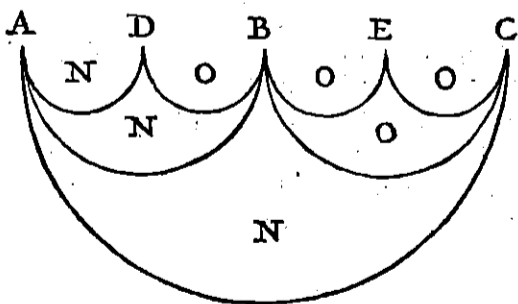
POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

uatiuū ponitur: d enim de omni B, A autem nulli oportet eorum, quæ d inesse: fit igitur vna priuatiua propositio, quæ est A d. Idem vero modus & in alijs syllogismis, semp. n. medium prædicatiuorum terminorum, prædicatiuum in vtraq; priuatiui autem in altera priuatiuū necessarium est esse: quare hæc vna talis fit propositio, aliæ vero prædicatiuæ. Si igitur notius, per quod monstratur & credibilius; mōstratur autem priuatiua quidem per prædicatiuam; hoc autem per illam non monstratur: prior igitur & notior existens & credibilior melior vtiq; erit.

Dixit Aristo. Amplius, si hoc, sequit vtiq; ex necessitate hæc res, quæ est, q, cum auget demonstratio, enuntiationes affirmatiuæ multiplicent, negatiuæ autem non possunt esse in syllogismo vno plures propositione vna. quemadmodum si A non inesset alicui, in quo est B, & B inesset omni C: si igitur oportuerit augere ambas propositiones, sequitur, vt ponatur inter A & B terminus medius, & sit hoc D, & inter B, C, E: planū igitur, q E est affirmatiua, D autem est de B per affirmationem, & apud A per negationem: & est D de omni B, & sequitur q A non inest alicui D: erit igitur propositio vna negatiua, quæ est D, & secundum hunc eundem modum sequitur, vt se habeat res in omni syllogismo: & hoc, quoniam mediū, quod est inter duos terminos affirmatiuos, semper oportet, vt sit affirmatiuum ab vtroq; latere, quod vero est inter negatiuos, est negatiuū ex vno duorum laterū: & propter hanc causam erit vna duarum propositionum negatiua, sed in affirmatiua erunt ambæ propositiones affirmatiuæ: & si illud, ex cuius parte est demonstratio, est notius & verius, & est negatiua manifesta per affirmatiuam, sed affirmatiua non monstratur per negatiuam: igitur, cum affirmatiua sit prior, & notior, & verior, erit etiam melior.

Homo. Irrōnale. Inanimatū. Lignum. Statua.

His syllogismis ostenditur negatiuā indigere affirmatiua, & non e cōuerso.

173 Quoniam demonstratio est duarum specierum, simplex, & est ea, quæ est ex propositionibus primis: & composita, & est ea, quæ resoluitur ad syllogismos, qui

componuntur ex propositionibus primis, & ipse iam posuit fieri nō posse, vt sit demonstratio negatiua absq; propositione affirmatiua, & affirmatiua nō indiget negatiua: & hoc est manifestū per simplicē ex eo, qd monstratum fuit in libro Syllogismi, vult docere, quomodo sequitur hoc idem in demonstratione composita, hoc est demonstratione negatiua composita, in qua duplicantur negatiuæ secundum cōsuetudinem syllogismorum, in quos resoluitur, quodq; in demonstratione composita affirmatiua duplicant affirmatiuæ tantum, qd ipse sunt duplices affirmatiuarum, quæ sunt in negatiua. Fecit autem hoc ad monstrandum dispositionē istā in duabus speciebus simul, hoc est simplici & composita, & dixit: Amplius, si hoc, sequitur vtiq; ex necessitate hæc res, hoc est, & cum eo, q; apparet hæc dispositio in demonstratione simplici: & hoc, quoniam negatiua ipsa indiget affirmatiua, & affirmatiua non indiget negatiua. intelligit hanc dispositionem in demonstrationibus compositis, de quibus cœpit docere, quomodo sequitur hoc in syllogismis compositis, hoc est, quorum vnusquisq; ex propositionibus suis resoluitur ad syllogismos ex duabus propositionibus. Et dixit: quæ est, q; cum augetur demonstratio, enuntiationes affirmatiuæ multiplicentur. hoc est, cū cœperit demonstrationem ex duabus propositionibus affirmatiuis, & resoluat vtraq; duarum propositionum, quæ est in ipso, ad duas propositiones, ex quibus ostenditur demonstratio, sequitur ex necessitate, vt duplicentur affirmatiuæ, & sint quatuor, duæ in vtraq; duarum demonstrationum, per quas mōstrauit propositiones demonstrationis alterius, & ita, si monstrantur per demonstrationē quatuor propositiones istæ, duplicabuntur consimiliter etiam, vsquequo deueniamus ad propositiones primas. Et quā hæc operatio, quæ est resolutio, est multiplicatio demonstrationū, vocauerūt augmentū demōnū, et dixit: q; est, q; cū augetur demō, enuntiationes affirmatiuæ multiplicentur. Deinde dixit: negatiuæ vero non possunt esse in syllogismo vno plures propositione vna. sensus est, demonstratio, in quam resoluitur propositio negatiua: & hoc, cum fuerit demonstratio affirmatiua ad negatiuam, & vnaquæq; ipsarū ostenditur per demonstrationem: & ita affirmatiua vtiq; ex necessitate resoluitur in duas affirmatiuas, negatiua vero resoluitur in affirmatiuam & negatiuam. & causa in hoc est, quoniam negatiuam non concludunt nisi propositio affirmatiua, et negatiua. Et hoc est quod voluit cū dixit: negatiuæ vero nō possunt esse in syllogismo vno plures propositione vna. sensus est, & causa, q; fieri non potest, quin in omnibus mōstrationibus propositionum syllogismi negatiui sit propositio affirmatiua, quoniam non erit syllogismus negatiuus ex duabus negatiuis. ac si dixisset, fieri igitur nō potest, vt sint in syllogismo negatiuo plures vna propositione negatiua. Postea cœpit ponere exemplum huius per literas, & dixit: quemadmodum si A non inesset alicui, in quo est B, & B inesset omni C. sensus est, exemplum huius, si A, quod est litera maioris extremitatis, monstratum vtiq; esset nō inesse alicui C, quod est litera minoris, per terminum medium, in quo est litera B: & hoc, cū ponitur A negari ab omni B, & B inesse omni C: concluditur vtiq; in prima figura, q; A negatur ab omni C. Deinde dixit: si igitur oportuerit augere ambas propositiones, sequitur, vt ponat inter A et B terminus medius, qui sit D, & inter B C, E. sensus est, et si oportuerit monstrare ambas propositiones, & hoc est, quod vocauerunt augmentum syllogismi, oportet vt accipiatur inter extremitatem maiorem, quæ est A, & inter terminum medium, qui est B, terminus medius, et sit illud in quo est D: & inter minorem extremitatem, quæ est C, & inter terminum medium, qui est B, terminus medius.

num medius, & sit illud in quo E. deinde dixit: planum igitur, quod E est affirmatiua. Sensus est, planum igitur quod E, qui est terminus medius inter B & C, erunt ambæ propositiones, quæ componuntur ex ambabus extremitatibus simul, affirmatiua: hoc est, quod oportet, ut B insit oī E, & E insit omni C: igitur concluditur hoc, quod B insit oī C, quæ est propositio affirmatiua minor ex syllogismo primo. Deinde dixit: sed D, quod est de B per affirmationem, & apud A per negationem. Sensus est, terminus autem medius, qui accipitur inter A & B, quæ sunt extremitas maior & medius terminus i syllogismo, si resoluitur in id, quod est D, sequitur, ut prædicetur de B affirmatiue, & de A negatiue. Deinde dixit: & est D de omni B, & sequitur quod A non insit alicui D. Sensus est, & sit propositio hæc negatiua: & hoc est, quod apparet in sermone suo, quoniam, cū oporteat, quod accipiat medius terminus inter ambas extremitates, maiorem, & minorem, oportet in negatiua, ut sit ad alterā extremitatem per affirmationem, & apud alteram per negationem, ac si diceret D inter A & B, quod oportet D prædicari de omni B, & A negari ab omni D, quādo negatiua fuerit in prima figura. Deinde dixit: & secundum hunc eundem modum oportet, ut se habeat res in oī syllogismo: & hoc, quoniam medium, quod est inter duos terminos affirmatiuos, sicut oportet, ut sit affirmatiuum, ab utroque latere, quod vero est inter negatiuos, sit negatiuum ab vno duorum laterum. & hoc manifestum est ex precedentibus. Deinde dixit: & propter hanc causam erit vna duarum propositionū negatiua, sed in affirmatiua erunt ambæ propositiones affirmatiuæ. Et hoc consimiliter etiam planum ex eo, quod præcessit, & intellectum per se. Deinde dixit: & si illud, ex cuius parte est demonstratio, est notius, & verius, & est negatiua manifesta per affirmatiua, sed affirmatiua non monstratur per negatiua: igitur, cū affirmatiua sit prior, et notior, et verior, erit etiam melior. Sensus est, & si illud, ex cuius parte est verum in demonstratione, est affirmatiuum, & affirmatiuum est notius & verius, quā ea, ex quorum parte cadet veritas in demonstratione negatiua, & est negatiua: igitur demonstratio, quæ cadit in notiori, est notior: & hæc est dispositio demonstrationis, quæ componitur ex affirmatiua cum demonstratione, quæ componitur ex affirmatiua et negatiua, et locus vniuersalis huic est, cū fuerint duo, quorum vnum indiget altero ad hoc quod sit, & secundum non indiget ipso: quod non indiget, est validius eo quod indiget, ex parte qua indiget.

Amplius, si principium syllogismi est vniuersalis propositio immediata: est autem in monstratiua quidem affirmatiua, in priuatiua vero negatiua vniuersalis propositio, affirmatiua aut negatiua prior & notior, propter namque affirmationem negatio nota.

Dixit Arist. Amplius, quā principium demonstrationis est propositio vniuersalis immediata: & hoc in affirmatiua quidem affirmatiua, in negatiua vero negatiua, hoc est propositio vniuersalis: affirmatiua autem est notior & prior propositione negatiua, quā negatiua cognoscitur per affirmatiua.

Hæc est monstratio altera, & cōicat cum præcedente, eo quod demonstratio, cuius principia sunt meliora, ipsa est melior, et appropriatur hoc, eo quod propositio negatiua prima immediata est deterior propositione prima affirmatiua, quæ est immediata: quoniam negatiua definitur in relatione ad affirmatiua, & affirmatiua non indiget in definitione sua negatiua, quemadmodum se ha-

bet res in priuatione & habitu: hoc est, quoniam priuatio non formatur nisi in relatione ad habitum, & non est ita in habitu. Et hoc est, quod voluit, cū dixit, quoniam negatiua cognoscitur per affirmatiua.

Et prior affirmatio, quæ admodum & ipsum esse ipso non esse: quare melius principium monstratiuæ quæ priuatiuæ, quæ vero melioribus principijs vtitur, melior est. Amplius principalior, sine enim monstrante non est priuatiua.

Dixit Arist. Amplius quemadmodum ens, in eo quod est ens, est prius non ente, ita affirmatiua est prior negatiua: igitur principium affirmatiuæ est melius principium demonstrationis negatiuæ, & quæ pertractat de principijs melioribus est melior. Consimiliter etiam demonstratio affirmatiua est excellentior demonstratione negatiua, quoniam non est via, qua sit demonstratio negatiua absque propositione affirmatiua.

Quā enuntiatio affirmatiua significat esse, & negatiua significat priuationem, et esse est prius priuatione, & quod est prius est melius, sequitur ex necessitate, ut enuntiatio affirmatiua sit melior negatiua: & cū enuntiationes sint principia demonstrationis, erit demonstratio, cuius principium est melius, melior: igitur demonstratio, cuius principium est affirmatiuum, est melior demonstratione, cuius principium est negatiuum, hæc est expositio eius, quod dixit in hoc capitulo. Et dixit: Constat etiam demonstratio affirmatiua est excellentior demonstratione negatiua, vsque ad finem eius, quod scripsimus. Sensus est, quod affirmatiua est excellentior negatiua: quā quod non indiget alio à se est excellentius eo, quod indiget alio, excellentius autem est melius.

Demonstrationem ostensiuam illa, qua ducit ad incommodum, potiore esse. Cap. XX.

Quoniam vero prædicatiua priuatiua melior est, planum quod & ad impossibile ducente, oportet autem scire, quæ est differentia ipsarum. Sit itaque A inexistens nulli B, ipsi vero C omni ipsum B: necesse utique eorum, quæ C, nulli inesse ipsum A. Sic igitur acceptis, ostensiuam utique priuatiua esset demonstratio, quod A ipsi C non inest: quæ vero ad impossibile ita se habet, si oporteat monstrare, quod A ipsi B non inest, accipiendum est A inesse ipsi B, & B ipsi C: quare contingit A ipsi C inesse. Hoc autem sit notum & confessum, quod impossibile: non igitur potest A ipsi B inesse, si igitur B ipsi C confessum est inesse, A ipsi B impossibile est inesse: termini igitur consimiliter ordinantur. Differt autem vtra sit notior propositio priuatiua, vtrum quod A ipsi B non inest, an quod A ipsi C: cū igitur conclusio est notior, quod non est, quæ ad impossibile fit demonstratio, cū autem in syllogismo sit, demonstratiua est. natura autem prior est, quod A ipsi B, quod A ipsi C inest: priora. n. est

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

funt conclusionē, ex quibus est conclusio, est autem A ipsi C non inesse, conclusio, A vero ipsi B, ex quo est conclusio.

* Ab. le. ca
thegoricā, li
ne ostētiua

Dixit Arist. Et qm̄ demonstratio affirmatiua recta est melior demonstratione negatiua, manifestum q̄ ipsa est melior demonstratione ducente ad impossibile. Primum autem oportet, vt speculemur, quæ sit differentia inter ipsas: A igitur nō inlit alicui B; & B inlit omni C: sequitur, q̄ A nō inlit alicui C. Cū igitur accipiuntur termini hūc in modum, monstratum vtiq; erit ex hac demonstratione negatiua, A non inesse alicui C. Sed quæ deducit ad iposē, p̄cedit s̄m ordinē istū, si opus fuerit, vt mōstremus A non inesse C, oportet, q̄ accipiatur ipsum inesse B, & B ipsi C, sequitur ex hoc, q̄ A inlit ipsi B, & erit, quod apparet ex dispositione huius, quod est falsum. Fieri igitur nō poterit, vt A inlit ipsi C, & propositio B C vera sit & termini i vtraq; demonstrationum sint ijdem: sed differunt inter se hunc in modum, quod est, vt speculemur quæ duarum negatiuarum sit notior apud naturam, an ea, quæ dicit A non inesse B, an quæ dicit, A non inesse C, cumq; fuerit conclusio notior in dispositione negationis, erit vtiq; demonstratio ducens ad impossibile: cum vero enūtiatio, quæ est in syllogismo recto, fuerit notior & prior, A non inesse B, est notius apud naturam, quam A C, quoniam propositiones, ex quibus est conclusio, sunt priores & notiores, q̄ cōclusio: & enūtiatio dicēs, q̄ A nō inest C, est cōclo, A B autē sunt ex quibus est conclusio. hæc igitur est prior & notior. Demonstratio igitur recta est prior & notior, & ipsa cōsimiliter etiā melior, q̄ deducens ad impossibile.

Posteaq; declarauit, q̄ syllogismus affirmatiuus est notior negatiuo, vult monstrare, q̄ syls̄ rectus est melior syllogismo ad impossibile. Et dixit: Et qm̄ demonstratio affirmatiua recta est melior demonstratione negatiua, manifestum, q̄ ipsa est melior demonstratione ducente ad impossibile. Sensus est, & cū monstratum fuerit, q̄ dem̄o affirmatiua est melior demonstratione negatiua, per ipsas easdem radices apparet, q̄ demonstratio recta est melior demonstratione ad impossibile. & fortasse ipse assignauit hoc propositioni, de qua posuit exemplum per propositionem, quam posuit primo ad monstrandum q̄ affirmatiua est melior negatiua: & est ea, quæ dicit, q̄ demonstratio, quæ est principium demonstrationis alterius, est melior ea, quæ nō est principium, & hæc est dispositio recte cum ducente ad impossibile: qm̄ ducens ad impossibile componitur ex recta & conditionali: igitur recta non indiget ea, quæ ad impossibile, ea vero, quæ ad impossibile, indiget recta. Et posteaq; assignauit mōstrationem cōicantem huic, quod est, affirmatiuam meliorem esse negatiua, & ad hoc, quod est, rectam meliorem esse deducente ad impossibile, attulit post hoc mōstrationem appropriatā, quæ appropriatur mōstrationi ad impossibile, & ei

mōstrationi, de qua diximus, q̄ omnis conclusio conclusa s̄m naturam habet terminum medium s̄m naturam, & duas propositiones priores ipsa s̄m naturam: cumq; sint hæc propositiones cum hoc, q̄ sunt notiores s̄m naturam, apud nos etiam notiores ipsa cōclusione, syllogismus vtiq; ipsarum naturalis est syls̄ rectus, q̄ componitur ex illis duabus propositionibus, cū vero fuerit vna istarum duarum propositionum apud nos dubia, & conclusio fuerit notior apud nos, nos accipiemus ad eum, qui non nouit conclusionē ex parte ipsarum, contradictorium ipsius, & afferremus ad ipsam propositionem, quæ est notior duabus propositionibus istius syllogismi naturalibus, & concludetur ex hoc impossibile manifeste falsum per se, & monstrabitur conclusio apud litigatorem: demonstratio igitur ad impossibile erit vtiq; cū posterius existentia, quod est cōclusio, fuerit notius apud nos, q̄ prius existentia, quæ est propositio possidere faciens s̄m naturam conclusionē: & hæc est intentio eius, quod dictum fuit in hoc capitulo: Et dixit: Primum autem oportet, vt speculemur, quæ sit differentia inter ipsas. Sensus est, q̄ oportet, vt speculemur de vtriusq; ipsarum s̄m hanc intentionem ex substantia naturali, hoc est ex substantia naturæ demonstrationis rectæ, & naturæ demonstrationis deducentis ad impossibile. Deinde dixit: A igitur non inlit alicui B: & inlit B omni C: sequitur, q̄ A non inlit alicui C. Ponemus igitur exemplū ex duabus propositionibus, syllogismi recti s̄m naturam, quemadmodum, si esset in syllogismo negatiuo extremitas maior, in qua est litera A, non inexistens alicui B, quod est medius terminus: & sit B inexistens s̄m naturā omni C, quod est extremitas minor: sequitur ex hoc in prima figura, vt A non inlit alicui C. Deinde dixit: Cū igitur accipiuntur termini hunc in modum, monstratum vtiq; erit ex hac demonstratione negatiua, A non inesse alicui C. hoc est, q̄ concluditur A non inesse alicui C, cū accipiuntur termini propositionum suarum naturalium secundum istum modum, & ordo ipsarum est ordo iste, quando concludunt conclusionem hanc per syllogismum rectum ex propositionibus suis naturalibus. Deinde dixit: sed quæ deducit ad impossibile, procedit secundum ordinem istum, si opus fuerit, vt mōstremus A non inesse C. Sensus est, syllogismus autem deducens ad viam impossibilis habebit vtiq; intentionem procedentem secundum hanc dispositionem, si opus fuerit, vt mōstremus, quemadmodū q̄ quæsitum est quæsitum secundum viam impossibilis per eos terminos: hoc est, vt mōstremus, q̄ A nō inest C per viam impossibilis. Deinde commemorauit dispositionem, per quam procedit syllogismus ad impossibile, hoc est in hoc q̄s̄to, et dixit: oportet, q̄ accipiatur ipsum inesse B, & B ipsi C, sequitur ex hoc, q̄ A inlit ipsi B. Sensus est, cumq; vouerimus monstrare, q̄ A nō inest C per syllogismum ad impossibile, et hoc est, quod declarauimus per syllogismum rectum in eo q̄ A inest B, & B, C: sequitur vtiq; per syllogismum ad impossibile, hoc est, per quem volumus monstrare, A nō inesse C, vt ponamus A inesse C, hoc est alicui ipsius. quoniam hoc est contradictorium negatiuæ vniuersalis, & si fuerit contrarium cōsimiliter etiam contradictorium in materia necessaria, quemadmodum, si dicatur, in eo, q̄ refertur ad hanc propositionem minorem affirmatiuā ex syllogismo istius quæsitū recti, quod est B inesse omni C, & habeamus, q̄ A inlit C, sequitur quoq; ex hoc, q̄ A inlit B: sit autem manifestū ex dispositione ipsius, q̄ hoc est falsum: igitur hoc monstrauit, q̄ A non inest C, & B inest C, sequitur q̄ A non inlit B, quoniam falsum erit tunc ex contradictorio conclusionis, nō ex propositione vera, quam posuimus: & hoc est, quod voluit, cū dixit: et erit qd̄ apparet ex dispositione huius, q̄ est falsum hoc

hoc est, hæc conclusio partim ex contradictorio cōclusionis & propositione vera. Deinde dixit: Fieri igitur nō poterit, vt a in se ipso c, & ppositio b c vera sit, sensus est, quoniam si hoc ita esset, sequeretur ex duabus propositionibus veris, falsum, cumq; fuerit hoc secundum naturam falsum, q̄ a in se ipso c, hoc est contradictorium conclusionis: cumq; falsum sit contradictorium, verū erit contradictorium ipsius ex necessitate, quæ est negatiua, quam conclusimus per syllogismum ad impossibile. Deinde dixit: & termini in vtraq; demonstrationum sunt eadem, & hoc, quod dixit, est manifestum, est autē per impossibile secundum ordinem suum, & hoc, quoniam terminus medius in syllogismo recto est b, & ipsum in syllogismo recto, qui est pars syllogismi ad impossibile secundum ordinem suum, est, quod est minor terminus in syllogismo recto. Deinde dixit: sed differūt inter se hunc in modum, quod est, vt speculemur, quæ duæ negatiuarum sit notior apud naturam, an quæ dicit a non inesse b, an ea quæ dicit a non inesse c, sensus est, differunt autem inter se, quoniam, si negatiua vniuersalis, quæ est in demonstratione recta, quæ est in hoc exemplo, quod posuimus, fuerit notior apud nos, q̄ negatiua, quæ est conclusio, complicabimus syllogismum rectum, & non complicabimus ipsum per viam impossibile, & si conclusio, quæ est negatiua, fuerit ad hanc similitudinem, hoc est, a non inesse c, notior apud nos, q̄ negatiua, quæ est propositio maior in demonstratione, quam declarauimus, cū accipiemus cōtradictorium, & reuertemus ad propositionem minorem, & concludemus falsum. Et dixit: cū vero enuntiatio, quæ est in syllogismo recto, fuerit notior, & prior, sensus est, & cū sciuerit, q̄ notius apud nos est enuntiatio maior, quæ quoniam est notior apud nos, erit syllogismus rectus, quoniam complicabimus demonstrationem ex propositionibus notioribus apud nos, & notioribus apud naturam, & hoc, quoniam propositiones syllogismi sunt notiores secundum naturam, q̄ conclusio, & valentioris antecedentiæ, q̄ ipsa: cū vero complicamus syllogismum ad impossibile, quod est notius apud nos, non est notius apud naturam, hoc est, prius secundum naturam: syllogismus vero, cuius principia sunt notiora apud nos, & priora secundum naturam, est melior, q̄ ille, qui est ex primis notioribus apud nos, quæ tamen sunt posteriora in existentia secundum id, quod diximus in præcedentibus. Et hoc est, quod dixit, a inesse b, est notius apud naturam, quam a c. sensus est, q̄ negatiua vniuersalis in hoc exemplo est prior secundum naturam, q̄ conclusio. Ideo dixit: quoniam propositiones ex quibus est conclusio, sunt priores & notiores, q̄ conclusio. Sensus est, quoniam negatiua in hoc exemplo, est ex propositionibus conclusionis, quæ est, a non de aliquo c, notioribus & prioribus, q̄ conclusio. Deinde dixit: et enuntiatio dicens, q̄ a non inest c, est conclusio. hoc est, ipsa est posterior in existentia, eo quod est conclusio. Deinde dixit: a b autem sunt, ex quibus est conclusio, sensus est, sed enuntiatio dicens in hoc exemplo, q̄ a non est in b, ipsa est, ex qua erit conclusio. Deinde dixit: hæc igitur est prior & notior, & hoc, quod dixit, est notum per se. Postea adduxit conclusionem aggregatam ex hoc toto, & dixit: Demonstratio igitur recta est prior & notior, & ipsa consimiliter etiam melior, q̄ deducens ad impossibile. Sed oportet vt speculemur in hoc, quod dixit, quoniam posset aliquis dicere: quoniam, cū monstratum sit, q̄ syllogismus rectus, & syllogismus ad impossibile sunt ex propositionibus vnius materiet, quodq; non est differentia inter ipsos, nisi q̄ in syllogismo recto adducuntur propositiones syllogismi naturales, hoc est, per quas monstratur ipsum, sed in syllogismo ad impossibile monstratur per ipsum contradictorium conclu-

sionis syllogismi recti, & vnam propositionum syllogismi verarum, & concluditur contradictorium propositionis dubitaræ, quod est falsum: cumq; notum fuerit per se contradictorium esse falsum, cuius vtiq; cognoscetur contradictorium esse falsum, ipsum per se cognoscetur esse ¶ ex consequentibus: cumq; non acciderit in aliqua materia, q̄ conclusio sit notior apud nos propositione, quæ concludit ipsum secundum naturam: sed in syllogismo prædicatiuo, qui est in syllogismo ad impossibile, est contrarium eius, quod sequitur in syllogismo recto, & hoc, quoniam in syllogismo prædicatiuo monstratur veritas conclusionis propter veritatem propositionum, sed in syllogismo ad impossibile monstratur falsitas propositionum propter falsitatem conclusionis. causa in hoc est, quoniam non sequitur ex propositionibus falsis conclusio falsa secundum omnem modum, & sequitur ex conclusione falsa, quod sit in syllogismo ppositio falsa: cūq; hoc ita sit, syllogismus vtiq; appropriatus est, q̄ monstrat notum per ignotum: & hoc, quoniam propositiones in ipso sunt, quæ monstrantur per conclusionem. Et forte sermo est Aristotelem, quem pertractauit de syllogismo ad impossibile, q̄ ipsius dispositio sit monstrare notum per ignotum. & hoc est, quoniam faciens syllogismū ad impossibile accipit falsitatem conclusionis ad monstrandum falsitatem propositionum, & facit veritatem conclusionis per veritatem propositionum, secundum q̄ sequitur ex contradictorio conclusionis cōtradictorium propositionis, quæ est via, quæ pertractatur in syllogismo recto in hoc quæ sit: oportet igitur, vt sequatur ex veritate cōclusionis veritas propositionum, cuius cōtradictorium sequitur ex contradictorio conclusionis: & hoc, quoniam si non sequitur veritas propositionis ex veritate cōclusionis, sequeretur vtiq; contradictorium ipsius: & quoniam contradictoria diuidunt verum & falsum in omnibus rebus, sed contradictorium sequitur ex contradictorio conclusionis, oportet igitur ex necessitate, vt sit aliquid vnum, ex quo sequatur contradictorium & contrariū ipsius. & hoc est definitio duorum contradictoriorum simul: cumq; hoc ita sit, igitur demonstrans ad impossibile fecit veritatem conclusionis ad monstrandam veritatem propositionis, quemadmodum dixit Aristoteles, nihil enim prohibet, vt inueniatur inter materias aliqua, cuius cōclusio sit notior propositione, q̄ comprehendit ipsam fm naturam, & sit contradictorium propositionis manifestæ falsitatis ex contradictorio ipsius: & oportet, vt ratiocinans monstrat veritatem conclusionis sequi contradictorium cōclusionis: & propterea inueniuntur multæ demonstrationum in arte mathematica, quas non possumus assuefacere demonstrationibus rectis, & erit natura syllogismi in eo, quod syllogismus, resolueret hoc, hoc est igitur, quod videtur nobis in hoc, & fortasse de ipso ingrem⁹ inquisitione maiore.

Nō. n. si cōtingit ablatū esse aliqd, hoc est cōclusio, illa vero ex quibus sunt, sed hoc quidem est, ex quo syllogismus est, qui vtiq; sic se habet, vt aut totius ad partē, aut partis ad totum habeat rōnem: sed a c, & a b ppones non se hñt ita inter se. si igitur quæ ex notioribus & prioribus melior: sunt autē ambæ ex eo, q̄ non sit aliquid, credibiles, sed hæc quidem ex priori, illa vero ex posteriori: melior simpliciter vtiq; erit priuatiua demonstratio ea, quæ est ad impossibile, quare & quæ hac melior prædicatiua, est manifestum, quod et ea, quæ ad impossibile est melior.

Dixit

† Ab. l. c. necessarius:

refisio
fiteris
gimire
ducent
impos

Dixit Arist. Neq; sequitur, cū tollitur aliquid per sublationē alicuius, vt hoc sit conclusio, & illud aliud sit propositio. sed ita se habebūt vtiq; propositiones, ex quibus est syllogismus iste, cum habuerint hanc formā, vt vna duarū propositionū sit vt totum ad partem, & pars ad totum: sed duæ propositiones A C, & A B non habent hanc dispositionem inter se: igitur demonstratio, quæ est ex propositionibus notioribus & prioribus, ipsa est melior, & si possint ambæ demonstrationes esse veræ in conclusionibus suis, q̄ hoc non inest huic, præterquam q̄ recta erit per ppōnes priores, quæ verò ad impossibile erit per propositiones posteriores: igitur demonstratio negatiua recta est melior deducente ad impossibile, & quæ est hac melior, & est affirmatiua, plane manifestū, q̄ ipsa est melior demōstratione deducente ad impossibile.

177

Dixit: Neq; sequitur, cū tollitur aliquid vnum p sublationem alterius, vt illud, per cuius sublationem tollitur aliud, sit conclusio huic rei, quæ tollitur, per sublationem ipsius, & sit hæc propositio ipsius, dixit autem, qm̄ hoc inuenitur in rebus separatis, qm̄, cū tollit̄ aīal, tollitur hō, & non est aīal conclusio, & homo propositio: & I summa hoc prouenit in oibus duobus, quorum vnum est vniuersalius altero. atqui assignauit hoc differentia, quæ est inter syllogismum conditionale & prædicatiuum, & differentia, quæ est inter prædicatiuum deducentem ad impossibile, & inter prædicatiuum simplicem, & hoc, qm̄ in syllo conditionali, cū tollitur conclusio, tollitur propositio, & non est syllogismus in veritate: qm̄ non resoluitur ad illud, quod est in potentia conclusio, hoc est, qm̄ conclusio in ipso subicitur in contrariū dispositionis prædicatiuæ: & propterea non monstrat̄ per ipsum quæ situm ignotum fm naturam, nisi cū complicabitur in ipso prædicatiuum, quemadmodum declaratum fuit in libro Syllogismi. syllogismus autem prædicatiuus deducens ad impossibile erat, propterea q̄ vna propositionum suarum erat falsa, & altera vera, & conclusio falsa, & non erat proportio vnius duarum ad alteram apud naturam proportio totius ad partem, sed hæc proportio ipsius est per positionem, & causa in hoc est, qm̄ istis definitionibus fm dispositionem suam inuenitur vtiq; dispositio hæc fm naturam, cū complicantur per syllogismū prædicatiuum tantū: cū vero complicantur per syllogismū prædicatiuum deducentem ad impossibile, hæc vtiq; proportio inuenitur in ipso nō fm naturam, & hæc est intentio sermonis Arist. q̄ syllogismus ad impossibile sit posterior fm naturam syllo prædicatiuo: ad construendum de scia rei p̄ signa cū demonstrationibus simplicibus. Et propterea dixit ad fortificandum hoc: sed ita se habebūt vtiq; propositiones, ex quibus erit syllogismus iste, cū habuerint hanc formā, vt vna duarū ppōnum sit vt totum ad partē, & pars ad totum, sensus est, sed inuenitur vtiq; res, quæ cū tollitur, tollit̄ aliud ab ipsa non fm naturam, & inuenitur quod tollitur per dīam propositionum nō fm naturam, cū hoc, per cuius sublationem tolluntur ambæ propositiones, ita se habuerit, vt proportio vnius ipsarum ad alteram sit proportio totius ad partem, hoc est maior, & secunda proportio partis ad totum fm naturam, hoc est minor, & hoc non inuenitur nisi in syllogismo prædicatiuo simplici. Et postea q̄ enuntiauit, q̄ in syllogismo, q̄

est fm veritatem, & qui dicitur per prius, vna propositio ad alteram se habuerit fm hanc dispositionem, hoc est dispositionem totius ad partem, & altera dispositio partis ad totum, dixit: sed duæ propositiones A C, & A B, non habent hanc dispositionem inter se. hoc est, & duæ propositiones, quæ ponuntur in monstracione ad impossibile, de qua posuimus exemplum, non ponuntur hac positione. hoc est, duarum propositionum, quæ sunt in syllogismo recto, quarum una est contradictorium conclusionis, & est propositio dicens, A inesse C, & altera propositio, q̄ A non inest alicui B, hoc est negatiua maior. Atqui dixit hoc, qm̄ syllogismus ad impossibile accidit in hac figura duobus modis, quorum vnus est, vt ponatur contradictorium conclusionis in propositione minore in syllogismo recto, quemadmodum fecimus à principio rei, & in secundo, ut ponamus ipsum in propositione maiore, & concludamus contradictorium minoris. Atqui voluit, q̄ quocunq; fiat, non erit proportio duarum propositionum vnius ad alterū proportio totius ad partem, & alterius proportio partis ad totum, & ipse voluit in summa istius sermonis docere, q̄ syllogismus rei prædicatiuæ simpliciter est posterior, q̄ ille, qui est p̄ viam ad impossibile, per quē monstratur hoc, quod monstratur per prædicatiuum. Deinde dixit: igitur demonstratio, quæ est ex propositionibus notioribus, & prioribus, vtiq; ad id, quod dixit, igitur demonstratio negatiua recta est melior demonstratione deducente ad impossibile. sensus est, cumq; stabilitum fuerit, q̄ ois demonstratio sit per propositiones notiores & priores, ipsa est melior demonstratione, quæ est per propositiones minus notas, & minus primas, et si fuerint ambæ demonstrationes vnius figuræ, eò q̄ concludunt, hoc non inesse huic, aut inesse ipsi. hoc est, cū fuerint duæ demonstrationes affirmatiuæ, aut negatiuæ, quemadmodum demonstrationes, quarum posuimus exemplum hoc in loco, & demonstratio, quæ est p̄ syllogismum rectum, est p̄ propositiones notiores, & priores, & quæ ad impossibile p̄ propositiones posteriores: igitur demonstratio recta est melior demonstratione deducente ad impossibile. Et dixit: igitur demonstratio negatiua recta est melior demonstratione deducente ad impossibile, inuit, vt velit, q̄, cū monstratū fuerit, q̄ ois demōratio, q̄ est ex ppōnibus prioribus, est melior, siue fuerint ex gñe vno, aut fuerit vna ipsarum negatiua, & altera affirmatiua, demōstratio recta est melior ducēte ad impossibile, & si fuerit recta negatiua, & ducens ad falsum in deducente ad impossibile affirmatiua: qm̄ ita sequitur, cū fuerit recta negatiua, vt prædicatiua, quæ est in ea deducente ad impossibile, quæ concludit hanc negatiuam, sit affirmatiua. Deinde dixit: & quæ est hac melior, & est affirmatiua, plane manifestum, q̄ ipsa est melior demonstratione ducēte ad impossibile. hoc est, quæ est melior negatiua recta, & est recta affirmatiua; ipsa est melior ducēte ad impossibile negatiua. & inuit hic vt velit per notiores, non propositiones, quæ sunt notiores per se, hoc est i eo q̄ sunt veræ, sed notiores in eo q̄ sunt concludentes, & fm hoc erit sermo annexus præcedenti, & comprehendit binas monstraciones simul: & p̄pterea p̄misit p̄us hoc, q̄ demōstrationes, quarū duæ ppōnes ita se hñt, vt ppōtio vnius ad alteram sit proportio totius ad partē, & alterius ppōtio partis ad totū, sunt notiores i cōcludēdo, & magis p̄cedēdo.

Quæ scientia certior ac prior sit: quæ vna, quæne diuerse inter se scientiæ sint. Et quod eiusdem plures esse demonstrationes possint. Cap. XXI.

Scientia autem est certior & prior scientia, quæ ipsius q̄, & p̄pter quid est eadē, sed

* Ab. l. incōplexis,

† Ab. l. sicut est dispositio cui demōstratio cum demōstrationibus simplicibus.

† Ab. l. altera, q̄ sit eius conclusio naturaliter, † Ab. l. illius ablatiōe, q̄ sit illius præmissa naturaliter,

sed non ea, quæ seorsum ipsius quòd ab ea, quæ propter quid; & quæ nō de subiecto est ea, quæ de subiecto, vt Arithmetica Harmonica; & quæ ex paucioribus ea, quæ est ex appositione, vt Arithmetica Geometria. dico autem ex appositione, vt vnitas est substantia sine positione, punctus vero substantia cum positione, hoc autem ex appositione.

Dixit Arist. Aliqua vero scientiarum est magis in extremitatis capitulo & veritatis, quæ alia scientia: quæ scientia, quæ monstrat, quæ aliquid est, & monstrat ipsum per causam, est melior scientia, quæ monstrat aliquid esse, et non monstrat ipsum per causam. Amplius scientia, quæ abstrahit à materia, quemadmodum scientia Numerorum est magis in capitulo extremitatis & veritatis, quam scientia Harmonicorum. Et scientia cōsimiliter etiam, quæ erit ex principijs paucioribus in simplicitate, quemadmodum scientia Numerorum est magis in capitulo extremitatis & veritatis, quæ scientia Geometriæ. Intentio vero eius, quod dicimus, quæ principia sua sunt simpliciora est: quemadmodum vnitas, quoniam est substantia non habens positionem, sed punctus est substantia habens positionem: & hic est minoris simplicitatis.

Intentio ipsius in hoc capitulo est, vt doceat differentiam scientiarum veritatis in veritate, & ipse connumerat in hoc tres causas, ex quarum vnaquæque sequitur, vt vna duarum scientiarum sit confidentior altera. quarum vna est, vt vna duarum scientiarum monstrat aliquid per causam suam, & altera monstrat ipsam per posterius ipsa: scientia enim, quæ monstrat re per causam suam, est confidentior quæ ea, quæ monstrat ipsam per posterius re ipsa. Et propterea vocauit demonstrationem, quæ monstrat aliquid per causam suam, demonstrationem simplicem, & vocauit alteram demonstrationem si est, demonstrationem existentiam. hæc est igitur vna ex causis, propter quam scientia est magis in capitulo veritatis & scientia: & hoc intelligit ex sermone ipsius. quoniam scientia monstrans aliquid esse, & monstrans ipsum per causam, est melior scientia, quæ monstrat aliquid esse, & non monstrat ipsum per causam suam: hæc autem res manifesta est per scientiam vnam, aut per duas scientias, & si fuerit per duas scientias, æquum vtiq; est, siue res nota fuerit aliquid vnum & idem, præter quæ vna ipsarum monstrat esse per causam ipsius, & altera monstrat ipsum esse per signum, siue res nota per duas scientias sunt duæ res, aut res diuersæ: hoc est, quæ sit ex via scientiæ vnus, quæ monstrat multitudinem quæ sit eorum suorum per causas suas, & ex via secundæ sit, quæ monstrat multitudinem quæ sit eorum suorum per res posteriores: quemadmodum scientia Geometriæ cum scientia Naturali, quoniam magna pars demonstrationum geometricarum est ex rebus præcedentibus, & magna pars demonstrationum naturalium est ex rebus posterioribus: & propterea quod dixit, quæ scientia Geometriæ est confidentior quæ scientia Naturalis, est vnum, per quod scientia vna superat scientiam in confidentia demonstrationis. Causa autem secunda est, quod vna duarum scientiarum speculetur de subiecto suo abstracto à ma-

teria, & scientia secunda speculetur ex parte, qua sunt in materia, aut propinqua materiæ. quoniam scientia, quæ speculatur de subiectis suis abstractis à materia est confidentior, quæ quæ est propinqua materiæ, & resoluitur ex hac re cum scientia, quæ speculatur de re, quæ est in materia, & causa in hoc est, quoniam materia est causa, quæ inueniatur in scientiis id, quod est per accidens, & quod est per accidens est magnæ elongationis à veritate. Intentio igitur similitudinis scientiæ, quæ speculatur de re abstracta à materia cum scientia, quæ est in materia, est intentio scientiæ Geometriæ cum scientia Perspectiuorum, quoniam artifex Geometriæ speculatur de linea in eo quæ linea, & artifex scientiæ Perspectiuorum speculatur de ipsa ex parte, qua est linea radialis. & hoc, si non erit speculatio materierum definita, erit vtiq; propinqua materiæ, et cum fuerit propinqua, erit minus vera. oportet igitur, vt materia sit minus vera. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: Amplius scientia, quæ abstrahit à materia, quemadmodum scientia Numerorum est magis in capitulo extremitatis & veritatis, quæ scientia Harmonicorum. sensus est, & cōsimiliter scientia, quæ abstrahit id, de quo speculatur, à materia, est magis in capitulo veritatis quæ scientia, quæ speculatur de rebus istis cum materia, & hoc, quemadmodum scientia Numerorum cum scientia Harmonicorum: quoniam scientia Numerorum speculatur de proportionibus numerorum abstractorum à materia, & scientia Harmonicorum speculatur de proportionibus ex parte, qua est in harmonia sensibili. Et postea cōmemorauit duas istas causas, ex quarum parte erit scientia perfectior secundum syllogismum quæ altera scientia, mentionem fecit de tertia causa, & dixit: Et scientia cōsimiliter etiam, quæ est ex principijs paucioribus in simplicitate, quemadmodum scientia Numerorum est magis in capitulo extremitatis & veritatis quæ scientia Geometriæ. sensus est, & scientia, quæ considerat de rebus abstractis à materia, quæ ex ipsis speculatur de subiecto suo simpliciore, & minoris cōpositionis, est vtiq; confidentior: quemadmodum scientia Numerorum cum scientia Geometriæ: quæ si vtræque ipsarum considerat de quantitate abstracta à materia, tñ scientia Numeri considerat de quantitate, cuius principia sunt simpliciora & minoris compositionis, quæ principia scientiæ, de quibus considerat Geometra, cumque fuerint principia simpliciora, erit res alia simplex ex necessitate. Et postea enuntiauit, quæ scientia sit certior, cuius principia sunt simpliciora, quæ est dispositio numeri cum scientia Geometriæ, coepit connumerare, quo modo accidit numero, quæ habeat principia simpliciora, quæ magnitudine, & dixit: quemadmodum vnitas, quoniam est substantia non habens positionem, sed punctus est substantia habens positionem. sensus est, & hoc planum propter definitionem unitatis, & definitionem puncti, quorum vnum est principium numeri, et alterum est principium magnitudinis. & hoc, quoniam in unitatis definitione non accipitur situs, sed in puncti definitione accipitur situs, & dicit de puncto, quæ habet situm. & hoc, quoniam vtræque ipsorum communicant in eo, quæ sunt res indiuisibiles, præter quæ punctus est res indiuisibilis cum situ, sed vnitas est res indiuisibilis sine situ, & ex hoc consequuntur situs magnitudines, et Geometra considerat de multis ipsarum per modum situs, & sequitur ipsum error maior ex hoc modo: sed quoniam in principio numeri non est positio, non est ipsi positio, & aufertur ab iplo error, qui accidit propter situm in Geometria: & propter hoc posuit Geometra in magna parte demonstrationum suarum conditionem situum appropriatorum. Intentio autem nostra est de puncto, cum dicimus, quæ habet situm, quoniam est finis lineæ, & intentio nostra, cum dicimus de linea, quæ habet

† Ab. l. materialis simpliciter.

q̄ habet positionem, quoniam est finis superficiei, & superficies finis corporis, & corpus habet sitū verum, vt sit in vbi: per hunc igitur modum situs cōsequitur punctū, de numero autē videtur ex hoc, q̄ sit alterius principii, & q̄ non habeat positionem. Cū autē dixit: quoniam est substantia non habens positionem, intelligit p̄ substantiam rem indiuisibilem. Et consimiliter, cū dixit, q̄ punctus est substantia habens positionem, et hoc redit ad illud, quando dictum est, q̄ id, quod est abstractius à materia, est magis fidum. Et consimiliter abstractum à materia diuiditur in tres partes, quarum altissima est numero, deinde Geometria, postea illud, quod est sub numero & Geometria ex scientiis. Et oportet, q̄ non intelligatur hic ex iudicio, q̄ punctus est principium magnitudinum: quemadmodum vnitas est principium numeri, quoniam non videtur, q̄ linea sit composita ex punctis, quemadmodum componitur numerus ex vnitatibus, sed videtur, q̄ punctus sit principium lineæ per modum, quo est tanquam forma ipsius: quoniam linea vtrique est linea in actu ex parte, qua extremitates ipsius sunt duo puncta, quemadmodum superficies vtrique est in actu ex parte, qua extremitates ipsius sunt linea, aut lineæ.

Vna autem scientia est, quæ est vnus generis, quæcunq; ex primis componuntur, & partes sunt, aut passiones horū per se. Altera vero scientia est ab altera, quarumcunq; principia, neq; ex iisdem, neq; altere ex alteris sunt. huius autem signum, cū ad inde monstrabilia venerit. oportet enim ipsa in eodem genere esse cum his, quæ demonstrantur: signum autem & huius, cū ea, quæ monstrantur p̄ ipsa, in eodē gñe sint, & cognata.

Dixit Arist. Scientia vero vna est, in qua est subiectum vnum, & monstrantur omnia inexistētia ipsi per media, quæ sunt substantialia, aut consequentia substantiam ipsorum. Scientiæ autem diuersæ sunt, quarum principia sunt diuersa, & nō sunt vnum & idem, & subiectum in vna ipsarum est aliud à subiecto in altera. manifestum autem est hoc, cū resoluuntur principia ad principia inde monstrabilia. & hoc, quoniam oportet principia omnis demonstrationis esse ex eadem natura, de qua monstrantur res inexistētes: quoniam oportet propositiones demonstrationis esse essēntiales, & proportionatas.

Posteaq; cōmemorauit, q̄ sciæ differunt in veritate, cōmemorat q̄ sit sciæ vna, qm̄ oportet, vt sit notū apud eū qui scit aliquid ex eo, q̄ diuersificant, aut verificatur in ipso, qm̄ scientiæ differūt. Et dixit: Scientia vero vna est, in qua est subiectum vnum, & idem, intelligit p̄ subiectum, genus consideratum in ipsa, & ea, quæ considerantur, erunt vnum aut in genere, quod dicitur per consensum, aut per proportionem. Scientiæ vero diuersæ diuersificantur vtrique per subiectum, subiecta vero diuersificantur, aut propter naturam, hoc est, vt sint nature ipsorum diuersæ, hoc est, non contingentes, neq; in genere, quod dicitur p̄ consensum, neq; per proportionem, aut diuersificantur per modū speculationis natura existente vna, quemadmodum speculatio artificis Naturalis, & Astrologi de corporibus cœlestibus. Et

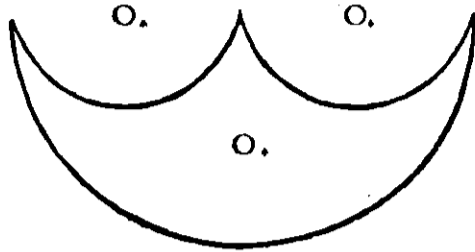
posteaq; cōmemorauit, q̄ sciæ vna est, cuius subiectum est vnum, addidit conditionem secundam, & dixit: & monstrantur omnia inexistētia ipsi per media, q̄ sunt substantialia, aut consequentia substantiam ipsorum. sensus est, & conditio scientiæ vnus cum hoc, q̄ subiectum est vnū, est, vt monstrantur oia inexistētia huic subiecto vni per medium rerum, quæ accipiuntur in definitione istius subiecti, aut specierum suarū, aut rerum, in quarum definitionibus accipitur subiectum, aut species ipsius, & hæc sunt accidentia consequentia. Et species prima est, quam voluit hic p̄ substantialia, atqui posuit hanc conditionem, qm̄ in hac cōditione est subiectum vnum, & modus speculationis in ipso vnus, qm̄, cū non fuerit modus speculationis de subiecto vnus, non erunt scientiæ substantiales vnum, & si fuerit subiectum vnū, & res substantiales insint ipsi per modum vnum. ac si dixisset, & sciæ vna est, cuius subiectū est vnum, & res substantiales, quas monstrat demonstratio existētiæ quæstorū huic subiecto ex genere vno, qm̄ si substantialia inexistētia subiecto vni essent genera diuersa, cōsequerētur hoc subiectum per modos diuersos, deinde, qm̄ cū monstraret res de subiecto vno p̄ substantialia ipsi, & non substantialia, non esset vtrique sciæ vna, & si esset subiectum vnum, qm̄ monstraciones, quæ sunt in ipsis de rebus non substantialibus, sunt † ex sciētia vna. Deinde dixit: Scientiæ autē diuersæ sunt, quarum principia sunt diuersa, & non sunt vnum & idem, & subiectū in vna ipsarum est aliud à subiecto in altera. hoc est, nō in genere solum, sed etiā in modo, qm̄ subiecta sciarum diuersificantur aut in genere, aut in modo, & genus est vnum, quemadmodum diximus. Et dixit: manifestum autem est hoc, cū resoluuntur principia ad principia inde monstrabilia. sensus est, & monstratur hoc ex dispositione sciarum, hoc est diuersitate propositionum, quæ sunt in ipsis, cū resoluuntur propositiones ambæ sciantiarum ad primā, quæ sunt in ipsis, atqui dixit hoc, qm̄ ex propositionibus sciarum aliquid est, quod est cōclusio in hac scientia & propositio, & ex ipsis aliquid est propositio tantum: & dīa inter propositiones sciarum primas est manifestior de ipso, cū fuerint conclusiones primæ & propositiones consequentiū conclusionum. Et propterea dixit: manifestum autem est hoc, cū resoluuntur principia ad principia inde monstrabilia. Et posteaq; cōmemorauit, q̄ oportet prima diuersificari ad diuersificationem sciarum, adduxit cām in hoc, & dixit: & hoc, qm̄ oportet principia ois demonstrationis esse ex eadem natura, de qua monstrantur res inexistētes. sensus est, atqui sequitur, q̄ diuersificantur sciæ diuersæ per diuersificationem principiorū, qm̄ oportet propositiones demonstrationum in sciæ esse ex genere naturæ, de qua considerat vnaquæq; sciæ, & hæc sunt, quæ monstrant in ea sciæ fm̄ existētiā rerū inexistētiū illi. Et posteaq; fuerint naturæ, de quibus considerant scientiæ, diuersæ, sequitur, vt sit id, quod est ex ea natura, diuersum, hoc est, propositiones. & hoc, qm̄ causæ rerum diuersarum sunt diuersæ, † & consimiliter accidentia rerū diuersarum sunt diuersa, hoc est appropriata vnique rerum diuersarum. Et posteaq; cōmemorauit, q̄ propositiones demonstratiuæ sunt de genere naturæ subiecti in vnaquaq; arte, adduxit probationem sup hoc, & dixit: qm̄ oportet propositiones demonstrationis esse essēntiales & proportionatas, intelligit p̄ essēntiales & proportionatas eas, quæ sunt ex natura ipsi proportionata, & iam præmisit, quid intelligat p̄ essēntiales & proportionatas, & syllogismus componitur sic, propositiones demonstrationis sunt substantiales, & proportionatas, & substantialia, & proportionata sunt ex natura subiecti: concludit ergo ex hoc, q̄ oportet propositiones demonstrationis esse ex natura vna.

* Al. l. substantiales.

† Ab. l. vni uoce dicit;

Plures autem demonstrationes esse eiusdem euenit, non solum ex eadem coordinatione accipienti non continuum medium, (vt eorum, quæ A B, C & D & E) sed & ex altera, vt sit A transmutari, in quo autem D moueri, ipsum vero B latari, & rursus E quiescere. Verum est igitur & D de B, & A de D prædicari; nam quod latatur mouetur, & quod mouetur transmutatur; rursus A de E, & E de B verum prædicari: quare per altera media, & nō ex eadem coordinatione syllogismus est, non tamen, vt neutrum de neutro dicat mediorum; necesse est. n. eidem alicui ambo inesse. Considerandum autem est et per alias figuras, quot modis contingit eiusdem fieri syllogismus.

Transmutari. E. Quiescere. Latari.
A. D. Moueri. B.

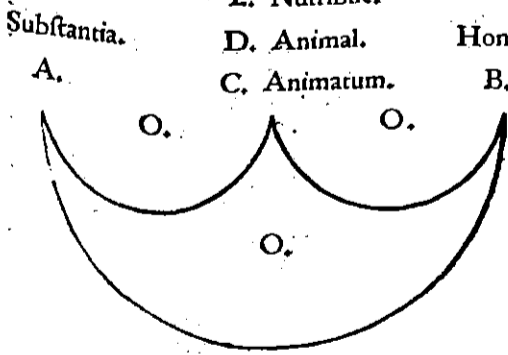

Eiusdem conclusionis hæ sunt plures demōstrationes ex diuersa coordinatione confectæ.

Dixit Arist. iam vero fieri potest, vt constituentur super quæsito vno demōstrationes plures, sed non erit hoc, cū fuerit mediū ex declaratione vna, & eadem tantū. quem admodum, si sint media inter A & B, C & D et E; sed cū fuerint media ex declaratione secunda. quemadmodum, si esset in quo litera A alteratum, & in quo est litera D, motum, & in quo est litera B, suscipiens voluptatem, & in quo est litera E, suscipiens quietem; oportet igitur, vt dicatur D de B, & A de B, & hoc, quoniam quod suscipit voluptatem mouetur, & quod mouetur alteratur; & consimiliter etiam oportet, vt prædicetur A de omni E & E de omni B. & hoc, quā omne suscipiens voluptatem, suscipit quietē, & quod suscipit quietē permutatur. erit igitur syllogismus per media diuersa, quæ nō sunt ex declaratione vna: præterq̄ q̄ nō erit hoc illud, quod non erit, neq̄ vnum mediorum prædicatur de altero simpliciter, qm̄ oportet, quod inessent simul vni & eidem. iam vero sequit̄, vt inquiramus secundum quot modos possibile est, vt sit syllogismus in duabus figuris vltimis super quæsito vno & eodem.

Quā scientiæ sunt diuersæ, propterea q̄ principia sua sunt diuersa, fieri non potest, vt monstratur per plures demōstrationes quæsitum vnum, & idem, nisi fuerit quæsitum vnum per cōitatem nominis, vt æqualitas, de qua existimat̄, q̄ ostendat̄ per demōstrationem in pluribus scientiis: vult docere consimiliter etiā, q̄ fieri potest in scia vna, vt ostendatur per demōstrationem quæsitum per plures demōstrationes, & hoc, qm̄ medius terminus in demōstratione vna est alius à medio in demōstratione altera, & si fuerint vtræq̄ ex genere vno. Et dixit: iam vero fieri potest, vt constituentur super quæsito vno demōstrationes plures, sed non erit hoc, cū fuerit medium ex declaratione vna & eadē tantum. sensus est, atqui non proueniet hoc, cū fuerit terminus medius in duabus demōstrationibus simul fm̄ ordinem vnum, quemadmodum si esset in vtriscq̄ causa, p̄terquam q̄, si in vna ipsarum esset species causæ alia à specie, quæ est altera, quemadmodum si esset in vna ipsarum causa efficiens, & in altera formalis, aut finalis; sed accidet, quemadmodum hoc consimiliter etiam in eo, q̄ non erit terminus medius in vtriscq̄ fm̄ ordinem vnum: & hoc, cū fuerit in vna ipsarum causa, & in altera signum, neq̄ oportet, vt intelligatur ex sermone suo, q̄ termini medij in ipsis sunt ex ordine vno, q̄ ipsi sint ex generibus, quæ sunt sub se iuicem, quemadmodum, si aliquis monstraret, q̄ ois homo est corpus p̄ duos terminos, quorum vnus est, q̄ sit nutritibile, & alter, q̄ sit aial: qm̄ in huiuscemodi demōstrationibus non sunt p̄pōnes immediatæ, sed iam diximus, q̄ ex conditionibus propositionum demōstratiuarum est, q̄ sint immediatæ. Et dixit: quemadmodum si essent media inter A & B, C & D & E, vult per ipsa monstrare, quod A inest B per medium D, & per medium C, & per medium E: hoc est, quod sit vnumquodque ipsorum seorsum, & habebimus de eo, quod sunt A B tres demōstrationes. Cū vero dixit: sed cū fuerint media ex declaratione secunda, sensus est, iam vero erunt media ex duabus declarationibus, & non erit vnus in declaratione altera. Deinde adduxit exemplum in materijs, & t̄ dubitauit de exemplo primo ex literis, et dixit: quemadmodum, si in quo est A sit alteratum, & in quo est litera D motum, & in quo est litera B suscipiens voluptatem. sensus est, si esset in quo est litera A, quæ est maior extremitas, alteratum, & in quo est litera D, quæ est medius terminus, motum, & in quo est litera B, quæ est minor extremitas, suscipiens voluptatem. Et dixit: & consimiliter etiam, in quo est litera C, suscipiens quietē. sensus est, & accipiatur consimiliter etiam loco C ex materijs, qui erat terminus medius vltimus, suscipiens quietem. Deinde dixit: oportet igitur, vt dicatur D de B, et A de B: & hoc, quoniam quod suscipit quietem mouetur, & quod mouetur alteratur. sensus est, cumq̄ acceperimus has literas loco istarum materiærum, quemadmodum diximus, verum est, q̄ prædicatur A de D, & D de omni B: & hoc quoniam acceperamus A loco permutari, & D accepimus loco moti, & B loco susipientis voluptatem:

E. Nutribile.
D. Animal. Homo.
C. Animatum. B.

† Ab. l. con-
tētus, fuit ac
exemplo pri-
mæ sp̄ci

60

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

ptatem: planum igitur, q̄ permutatum prædicatur de omni moto, & motum prædicatur de omni suscipiente voluptatem, ergo concluditur, q̄ suscipiens voluptatē permutatur. Deinde dixit: & consimiliter etiam oportet, vt prædicetur a de c, & c de b: & hoc, quoniam oē suscipiens voluptatem, suscipit quietem, & suscipiens quietem permutatur, hoc est, in eo, q̄ accipiuntur. litteræ istæ loco istarum materierum, complicabitur vtiq̄ demonstratio sic, omne suscipiens voluptatem suscipit quietem: & omne suscipiens quietem suscipit permutationem: ergo concluditur, q̄ omne suscipiens voluptatem suscipit permutationem. & hoc est illud idē, quod concluditur per medium, motum, cū accipitur permutatum in potentia, nō in actu: quoniam, cū acceperit permutatum in actu, non verificatur, q̄ sit in potentia permutatū: oportet igitur, q̄ intelligatur sermo ipsius, q̄ suscipiens voluptatem mouetur, & quod mouet permutatur, hoc est, q̄ suscipit voluptatem suscipit motū, & q̄ suscipit motū, suscipit permutationem: & tunc erit quæsitū p̄ duas demōstrationes vnū. Deinde dixit: erit igitur syls per media diuersa, quæ nō sunt ex declaratione vna, præterq̄ q̄ non erit hoc illud, quod non erit, neq̄ vnū mediōrū prædicatur de altero simpliciter, qm̄ oportet ex necessitate, vt essent simul vni & eidē. sensus est, præterq̄ q̄ fieri non potest in istis medijs diuersis, vt sint in sine diuersitatis, ita q̄ fieri non potest, vt prædicetur vnum ipsorū de altero, neq̄ in toto, neq̄ in parte: quoniam non est ex via mediōrum, quæ sunt cū hac dispōne, vt insint alicui alteri, sed ex via mediōrum, per quæ adducuntur demōstrationes multæ super quæsitō vno, est, q̄ insint alicui alteri, & ipsum est prædicatū quæsitū, & si nō fuerint ex natura vna, cumq̄ prædicatur duo de aliquo, nulli est dubium, q̄ prædicatur vnū ipsorum de altero aut in toto, aut in parte. Et propterea dixit: illud, quod non erit, neq̄ vnum mediōrū prædicatur de altero simplr. quoniam erit vtiq̄ non negatum ab ipso per diuisionem non simpliciter, & hoc, cū fuerit vnum mediōrum magis vniuersale q̄ alterū, erit negatio vnus ipsorum ab altero in parte, non in toto. Et posteaq̄ enuntiauit, quomodo erunt de vno plures demōstrationes quā vna in prima figura, dixit: iam vero sequitur, vt inquiramus secundum quot modos possibile est, vt sit syllogismus in duab⁹ figuris vltimis super quæsitō vno & eodem, atqui dixit hoc propter duo, quorum vnum est, quoniam accidit vtiq̄ in specie vna secundæ figuræ aut tertiæ, vt concludatur vnū et idem per duos terminos mediōs, quemadmodum in figura prima, & etiam fieri potest, vt concludatur aliquid vnum in duabus speciebus eiusdem figuræ: quoniam vniuersalis negatiua proueniet in secunda figura plus q̄ per demōstrationem vnā duobus modis. quorū vnus est, vt sint termini mediī diuersi in ordine, quæ admodum erant in prima figura: modus autem secundus est, q̄ cum eo, q̄ sunt diuersi inter se, sunt etiam diuersi in negatione, hoc est, cū sit minor in vna duarū demōstrationum negatiua, & in altera maior, quemadmodum si adducatur, q̄ a de nullo b, per medium n, & per medium c: quoniam fieri potest, vt accipiatur, q̄ n de nullo b, & quod in toto a: concluditur per duo conuersa, q̄ a de nullo b. Et fieri potest, vt accipiatur c, qui est terminus medijs alter negatus ab extremitate maiore, affirmatus de minore, & sequitur in ambabus istis demōstrationibus, quæ sunt de quæsitō vno, q̄ nō permutentur in termino mediō tantum, sed etiam in diuersitate proportionis termini mediī inter duas extremitates. Hoc est igitur, quod voluit cū dixit: nā vero oportet, vt inquiramus secundum quot modos possibile est, vt sit syllogismus in duabus figuris vltimis super quæsitō vno. Et tacuit sermonem in hoc, quoniam manie-

festum est apud eū, qui scit syllogismos, quomodo erit hoc in prima figura, & ad huius similitudinem accidat in figura tertia: hoc est, quoniam demōstrationes, quæ sunt super quæsitō vno, diuersificantur in ipso propter diuersitatem terminorum mediōrum, & diuersitatem proportionis ipsarum de extremitatibus: & si fuerit figura tertia, non proueniet in ipsa demōstratio t̄ conltruens, sed ex impossibili proueniet: quoniam scientiæ vtiq̄ faciunt in locis aliquod impossibile particulare: & hoc, cū fuerit res per se ita: in multis vero istorum pertractatur impossibilia vniuersalia: quemadmodum efficiuntur conltruentes, hoc est, quoniam non efficiuntur conltruentes particulares.

Eorum, quæ fortuna eueniunt, quæq̄ in sensuum functione sunt, non esse scientiam. Cap. XXII.

Etus vero, quod à fortuna, non est scientia per demōstrationem: neq̄, n. vt necessarium, neque tanquam vt plurimum est, quod est à fortuna, sed quod præter hæc fit. Demōstratio autem est alterius horum: oīs enim syllogismus, aut per necessarias, aut per eas, quæ vt plurimum propositiones constituitur: & si propositiones quidem sunt necessariæ, & conclusio erit necessaria, si vero vt plurimum, & conclusio talis. Quare si id, quod est à fortuna, neq̄ vt plurimum est, neq̄ necessarium, non esset vtiq̄ ipsius demōstratio.

Dixit Arist. Quod vero innouatur per accidens non scitur per demōstrationem, quoniam eius, quod innouatur per accidens, innouatio non est ex necessitate, neq̄ procedens vt plurimum, sed est extra ambo hæc. Demōstratio autem est de vno istorum duorum: quoniam omnis syllogismus, aut est ex propositionib⁹ necessariis, aut ex propositionibus procedentibus vt plurimum, conclusiones quæ sequuntur ex propositionibus necessariis sunt necessariæ, & quæ sequuntur ex propositionibus vt plurimum sunt vt plurimum: quoniam quod est per accidens nō est secundum vnum istorū duorum, & de ipso non est demōstratio.

Et dixit: quod vero innouatur per accidens, non scitur per demōstrationem. sensus est, quod non habemus viam, qua accipiamus duas demōstrationes constitutas super existentia eius, quod est per accidens. Postea adduxit causam in hoc, & dixit: quoniam eius, quod innouatur per accidens, innouatio non est ex necessitate, neq̄ procedens vt plurimum. sensus est, quoniam eius quod innouatur per accidens, non est innouatio ex causis suis, neq̄ ex necessitate, neq̄ vt plurimum, sed quod innouatur per accidens est extra ambas istas naturas: hoc est, quoniam innouatur, vt in paucioribus: & propterea non habet causas determinatas secundum naturam, cumq̄ non habuerit causas determinatas, & scientia de re sit propter causas determinatas: planū igitur, quod non est de eo demōstratio, quod non habet causas determinatas. Et posteaq̄ posuit, q̄ illud, quod innouatur per accidens, non innouat ex necessitate, neq̄ vt plurimum, dixit: demōstratio autem est de vno istorum duorum. sensus est, demōstratio autem erit de eo, quod

eo, quod est ex necessitate, aut de eo, quod est vltimum: manifestum autem erit, cum posuerimus hoc, & posuerimus, quod accidens non est ex necessitate, neque de eo, quod est vltimum, quod concludetur ex hoc in secunda figura, quod de eo, quod est per accidens, non erit demonstratio. Et posteaque accepit binas propositiones istius syllogismi, quod demonstratio vtiq; est de eo, quod est ex necessitate, & vltimum, cepit vere dirigere rem, ex qua cadit veritas in hoc, et tradit causam ipsius, & dicit: quoniam syllogismus, aut erit ex propositionibus necessariis, aut ex propositionibus precedentibus vltimum: conclusiones, quae sequuntur ex propositionibus necessariis, sunt necessariae, & quae sequuntur ex propositionibus vltimum, sunt vltimum. Sensus est, quoniam propositiones demonstrationum sunt ex duabus istis dispositionibus, hoc est, aut necessariis, aut vltimum, & modi conclusionum ex necessitate consequuntur modos propositionum, quemadmodum declaratum fuit in libro Syllogismi, & hoc est, quod voluit cum dixit: conclusiones, quae sequuntur ex propositionibus necessariis, sunt necessariae, & quae sequuntur ex propositionibus vltimum, sunt vltimum. Deinde dixit: quoniam quod est per accidens non est secundum unam istarum specierum, & de ipso non est demonstratio. Sensus est, quoniam quod innouatur per accidens non est secundum unam istarum duarum specierum. sequitur itaque, quod non sit de ipso demonstratio.

Neque per sensum est scire, si enim est sensus huius, & non huius cuiusdam, sed sentire necessarium est hoc aliquid & alicubi & nunc, vniuersale vero, quod est in omnibus, impossibile est sentire: non enim est hoc, neque nunc, neque enim esset vtiq; vniuersale: quod enim semper & vbiq; vniuersale esse dicimus. Quoniam igitur demonstrationes quidem vniuersales sunt, haec autem non est sentire, manifestum est, quod neque scire per sensum est. Sed planum est, quod si esset sentire triangulum, quod duobus rectis aequales habet angulos, quaereremus vtiq; demonstrationem, & non quemadmodum dicunt nonnulli, sciremus: sentire quidem enim necesse est singulare, scientia vero est in cognoscendo vniuersale. Quare & si supra lunam essemus, & videremus obiectam terram, non vtiq; sciremus causam defectus, sentiremus enim nunc quod deficit, & non propter quid omnino, non enim erat sensus ipsius vniuersalis, sed ex eo, quod speculamur hoc plerumque contingere, vtiq; venati demonstrationem habemus: ex singularibus, n. pluribus, vltimum manifestum est.

Dixit Aristoteles. Amplius non est via ad scientiam per sensum. & hoc, quoniam sensus assequitur hoc indiuiduum, & non assequitur hoc vnum, & assecutio ipsius est in tempore, & secundum quod indiuiduum est in loco, vniuersale autem est in omni re, quemadmodum hoc impossibile est, ut cadat sensus in ipso, quoniam non est in hoc indiuiduo absque hoc indiuiduo, neque in tempore absque tempore, neque

quod fuit, erit vniuersale: & nunc, quoniam vniuersale est de omni & semper. Et posteaque demonstrationes sunt de vniuersalibus, & sensus non habet viam, ut assequatur ipsa, planum vtiq; est, quod non est via, ut sciatur aliquid per sensum. atqui, si forte esset via procedendi ad sensum, quod tres anguli trianguli sunt aequales duobus rectis, quaereretur vtiq; de ipso demonstratio super hoc: & hoc, quoniam sensus vtiq; assequitur separatim & particulare, scientia vero semper est de vniuersali. Et propter hanc causam, si essemus altiores Luna, & videremus obstipationem terrae qualis sit, non proueniret nobis causa de defectu ipsius. & hoc, quoniam quod apprehendimus, est defectus, scientiam vero non, propterea quod sensus illam non assecutus est, sed vniuersale vtiq; format ex multiplicatione indiuidui, quoniam vniuersale vtiq; venamur in veritate ex multiplicatione particularium.

Intentio ipsius in hoc capitulo est docere, quod scientia demonstrationis non prouenit nobis ex parte sensus, sed prouenit nobis propter potentiam, vnam honoratiorem sensu, quae est intellectus, & dixit: Amplius non est via ad scientiam per sensum. Sensus est, manifestum est, quod non habemus viam, ut sciamus naturam aliquam specierum, & aliquid entium per sensum. Et posteaque commemorauit rem, quam intendit exponere, cepit ipsam declarare, & dixit: & hoc, quoniam sensus assequitur hoc indiuiduum, & non assequitur hoc vnum. Sensus est, atqui non assequitur naturam speciei propter sensum, quoniam sensus vtiq; assequitur de specie indiuiduum vnum, aut indiuidua multa absque eo, quod assequatur indiuidua infinita. Deinde dixit: & assecutio ipsius erit vtiq; in tempore, & secundum quod indiuiduum est in loco. Sensus est, & assecutio sensus, de re est vtiq; composita in tempore aliquo & loco, & non aequaliter absoluitur in omni tempore & in omni loco. Deinde dixit: vniuersale autem est in omni re. Sensus est, & intentio vniuersalis, quam assequimur, est in omni indiuiduo, & in omni loco, & in omni tempore. Et posteaque fuerit quod complicatur ex duabus istis propositionibus in secunda figura, hoc est, quod sensus non assequitur vniuersale, dixit: quemadmodum hoc impossibile est, ut cadant sensus in ipso, quoniam non erit in hoc indiuiduo absque hoc indiuiduo, neque in tempore absque tempore. Sensus est, & vltimum est in omnibus indiuiduis, & in omnibus temporibus, & ex sermone isto comprehendit conclusionem & syllogismum, & inuenitur locus iste per translationem. Ma- thei sic: & consistit etiam non est via ad susceptionem scientiae per sensum, & hoc, quoniam, si fuerit sensus, non est ut hoc, quod non est in hoc, sed oportet quod sint sensus in hac re & ibi & tunc, & intentio istius sermonis est, ac si diceret aliquis, quod si sensus vtiq; sunt de tali re, non de hac re, sequitur quod sensus in assecutione ipsorum sensuum non indiget, ut inueniatur sensibilia, neque ut sint in loco designato, neque in tempore designato, sed inueniuntur sensus esse, cum sunt de formatione istius rei designatae, & sunt in loco designato, & in tempore designato: igitur sensus non assequitur similitudinem sensibilibus. & intelligit per similitudinem, intentionem, per quam posuit exemplum indiuiduorum, quae sunt ex specie vna. Et posteaque declarauit, quod sensus non assequitur aliquid vniuersale, dixit: Et, posteaque demonstrationes sunt de rebus vniuersalibus, & sensus non habet viam, ut assequatur ipsa, planum cum comm. A. uer. BB num

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

num vtiq; q non est via, vt sciatur aliquid per sensum. & syllogismus componit etiam sic, ois scia est de rebus vniuersalibus: & nullum vniuersalium scitur p sensum: ergo concluditur ex duabus istis propositionibus in prima figura ex necessitate, q nulla scia erit a sensu. Et coepit ipse primo, et verificauit propositionem negatiuam per duas propositiones, de quibus mentionem fecimus, deinde retulit ad ipsam affirmatiuam, & cōclufit, quod intendebat concludere: & qm̄ propositio in hac figura erat nota per se, hoc est dicēs, q scia vtiq; prouenit per res vniuersales, & iam exiltimatur, q hoc accidit scia ex parte, qua non est via ad consuetudines conclusionum in ipsa, & q ipsa sunt prædicata apud nos, & q si ipsa sunt vñtata, non dubitatur ex scientia ipsorum de re vniuersali, coepit docere, q res se habet in cōtrarium istius existimationis, quodq; si nō vñt fuissemus aliqua ex conclusionibus, aut aliqua ex causis rei ignotæ causæ, nōn erit in vñtatis ipsi, neq; ad causam ipsius per dubitationem, vt sciamus naturam rei istius sensibilis, & vt sciamus, q hæc est causa ipsius. Et post hoc monstrauit per exempla, & dixit: atqui si forte esset via procedens ad sensus, q tres anguli trianguli sunt æquales duobus rectis, quæreretur vtiq; de ipso demonstratio sup hoc, sensus est, atqui non esset nobis per sensum dubitatio, si assequeremur per ipsam conclusionem, qm̄, si forte existimarem, q haberemus viam ad sensum, q anguli sunt æquales duobus rectis, & hoc est, de quo eodē exposita fuit demonstratio in scientia Geometriæ, posteaq; fuit in illis sensibus dubitatio, vt sciatur, q natura trianguli est ex hac natura, hæc esset dispositio, sup qua constitueretur demonstratio, sed nos post hoc vñtarum, declarabimus & inquiremus, q prouenit nobis scia istius rei, & inquiremus de ipsa fm̄ consuetudinem ipsius. Postea adduxit causam, propter quam si inueniretur hæc consuetudo de triangulo, non esset in scia ipsius dubitatio, & dixit: qm̄ sensus vtiq; apprehendit separatim & particulare, scia vero est vtiq; de vniuersali. sensus est, & causa in hoc est, qm̄ sensus vtiq; constituitur sup hæc re particulari per subiectum particulare, hoc est, q constituitur vtiq; super eo, quod est, angulos istius triaguli designatos in hoc triagulo designato esse æquales duobus rectis: non est itaq; nobis, vt sciamus, q hoc inest oi triangulo, & hæc appropriatio iudicabitur a natura trianguli in eo q triangulus, nisi per potentiam, que apprehendit vniuersale, & est ea, que vocatur intellectus. Et posteaq; posuit exemplum in hac re per similitudinē rerum Geometricarum, adduxit in hoc exemplum ex rebus, que sunt in scientia Astrologiæ, quoniam sunt propinquiore, vt sint sensibiles. & ad hoc, quod existimetur, quodt̄ sensus in ipsi forte accidit, vt dubitet, & dixit: & propter hanc causam, si essemus altiores Luna, & videremus obstipationem terræ, qualis sit, non proueniret nobis causa de defectu ipsius, & hoc, quoniam quod apprehendimus, est defectus, scientiam vero de causa defectus non, sensus est, & consimiliter de eo, q est sensibile fm̄ naturam, præterq; q fieri non potest, vt attingamus ipsum per elongationē loci a nobis, quemadmodum de Luna, si essemus super ipsam, ita ut apprehenderemus, q ipsa deficit per obstructionē vmbrae terræ, non proueniret nobis scientia per causam ois defectus in eo q est defectus ex parte sensus, sed proueniret vtiq; nobis propter sensum causa istius defectus, quoniam sensus vtiq; assequitur rem particularem, nō vniuersalem, & causa prouenit vtiq; nobis ex parte intentionis vniuersalis, & nō vult, q, si attingeremus causam defectus, non oporteat nos declarare demonstrationem causæ ipsius, atqui voluit, q, si non attingamus causam defectus ipsius, non assequamur, q sint causæ omnis defectus ex parte sensus, sed ex parte intellectus:

& hoc, cum multiplicauerimus ipsum per hūc sensum, quousq; abstruxerit intellectus, q Luna deficit: causa igitur ipsius defectus est hæc, hoc est obstructio vmbrae terræ. Et propter hoc dixit: sed vniuersale vtiq; format ex multiplicatione indiuidui secundum sensum, quoniam vniuersale vtiq; venatur in veritate ex multiplicatione particularium. sensus est, & vniuersale, si nō apprehenditur per sensum, apprehendet vtiq; ipsum intellectus propter multiplicationem partium suarum a sensu vicibus aut multis, aut paucis. Et non potest aliquis dicere, q qui apprehendit vniuersale is est, qui apprehendit particulare, quoniam vniuersale & particulare sunt duæ intentiones oppositæ, & sequitur, q intentiones oppositæ habeant apprehensiones oppositas, & in summa diuersas, quemadmodum materiæ formarum diuersarum sunt diuersæ. Neq; potest aliquis dicere, q intellectus nō indiget sensu in apprehensione vniuersalis, quæ admodum inueniuntur nonnulli nostri tēporis credentes hoc, cum eo, q multi ipsorum negarūt vñt esse, qm̄ monstratum fuit, q assecutio vñt indiget sensu, qm̄ cui deficit aliquis sensuum in tempore generationis, eidem deficit vniuersale sensibile illius sensus.

Vniuersale autem honoratum est, quoniam significat causam, quare de talibus vniuersalis notitia honoratior est sensibus, & intellectuone, quorumcūq; altera est causa: sed de primis est alia ratio. Manifestum igitur est, quod impossibile est, sentiendo aliquid scire demonstratiuorum, nisi quispiam sentire hoc dicat, scientiam habere per demonstrationem: sunt tamen nonnulla, quæ referuntur in sensus defectum in problematibus, quædam enim, si videremus, nō vtiq; quæreremus, sed non tanquam scientes, eo quod videmus, sed vt habentes vniuersale ex eo, quod videmus: quemadmodum si vitrum perforatum videremus, & lumen per means, planum vtiq; esset, & propter quid comburitur, & ex eo plane, quia videremus fieri seorsum in vnoquoq; intelligeremus simul, quod in omnibus sic est.

Dixit Aristo. Manifestum autem ex hoc, q vniuersale est honoratius, quoniam est causa in casu scientie: quod cum ita sit, est igitur honoratius q id, quod apprehendit per sensum, et honoratius consimiliter etiam, q formatiōes intellectuales separatæ a causis suis. de primis vero alius est sermo. iam itaq; manifestum apparet, q fieri nō potest, vt intentio, quam assequimur per sensum, & cognitio nostra per demonstrationem, sit res vna: nisi per Deum vellet aliquis nūcupare scientiam per demonstrationem sensum aliquem: præterq; q nos vtiq; inuenimus aliqua, in quibus deficit scientia per defectum sensuum in suis particularibus: quoniam de multis, si sentiremus ipsa per sensum, non quæreremus, & non est hoc propterea q scientia accidat per sensus, quemadmodum, si nos sentiremus

* Ab. l. sententiones
 * Ab. l. appositicia
 † Ab. l. eēt ipse sensus, nō sufficeret ex carū scia ad rem vniuersalem,
 Hæc nomina sensatio, sensatum, sentio, sufficiencia vertunt a Burana in hoc cōmento & alibi sæpius cōsuetudo, vñtatiū, dubitatur, vñt, dubitatio, quæ sane perpendenda sunt, quia quidocq; sententiā euariāt, ubi aut fatis sit, hæc dicitur animaduertisse.

† Ab. l. e. si itud contigerit de eis, sensus sufficeret sibi,

tiremus foramina, quæ sunt in vitro, & videremus lumen transiens per ipsa, manifestum vtiq; esset causa illuminationis suæ, & hoc, quoniam, si videremus istud in vno ipsorum, existimaretur per se de hoc vniuersali.

183 Dixit: manifestum autem ex hoc, quod vniuersale est honoratius, quoniam est causa in casu scientiæ. sensus est, & manifestum est ex eo quod præcessit, quod vniuersale est honoratius particulari, & particulare, id est, quod apprehenditur per sensum: quoniam vniuersale est causa, quod proueniat nobis scientia demonstratiua, quæ est honoratior cognitione sensitua. Deinde dixit: quod, cum ita sit, est igitur honoratius quod id, quod apprehenditur per sensum, sensus est, cum quod vniuersale sit honoratius particulari, & particulare est, quod apprehenditur per sensum, manifestum vtiq; quod vniuersale est honoratius quod id, quod apprehenditur per sensum. Deinde dixit: et honoratius consimiliter etiam, quod formationes intellectuales separata à causis suis. sensus est, quod affectio intelligibili per causas suas est honoratior quod affectio ipsorum sine causis suis. & intelligit per hoc, conclusiones non primas & propositiones mediatas. Et propterea dixit: de primis autem est alius sermo, atqui dixit hoc, quoniam prima sunt propositiones immediate. & ipse dixit, quoniam non intendit hoc ad comparandum inter propositiones & conclusiones, quoniam ipse comparauit hæc in alio loco ab hoc. Deinde commemorauit de eo, quod declaratum est ipsi de summa istius sermonis secundum consuetudinem artificum demonstrationis. Et dixit: iam itaq; manifestum apparet, quod fieri non potest, ut intentio, quam assequimur per sensum, et cognitio nostra per demonstrationem, sit res vna. sensus est, manifestum itaq; nobis ex hoc sermone, quod apprehensio scientiarum est alia ab apprehensione sensuum. & intelligit per scientiam illud, quod ostenditur per demonstrationem. Deinde posuit conditionem, & dixit: nisi per Deum vellet aliquis nuncupare scientiam per demonstrationem sensuum aliquem, intelligit, quod scientia per demonstrationem non est cognitio per sensum, nisi, per deum, vocaret aliquis cognitionem, quæ acquiritur per demonstrationem, sensum: quoniam, si ipse fecerit hoc, faciens non errabit in hoc, posteaquod didicerit differentiam inter duas intentiones, & dicitur nomen sensus apud ipsum de iis per æquiuocationem, & non erit nomen sensus, quod significat super apprehensione scientiarum. Et posteaquod commemorauit, quod apprehensio scientiæ est alia ab apprehensione sensuum, commemorauit syllogismum, qui est inter ipsos, & dixit: præterquam quod nos inuenimus aliqua, in quibus deficit scientia propter defectum sensuum in suis particularibus. sensus est, præterquam quod nos inuenimus aliqua, in quibus deficit cognitio per causas ipsorum, propterea quod deficit sensus particularium ipsorum causarum. Deinde dixit: quoniam de multis, si sentiremus ipsa per sensum, non quæreremus, sensus est, atqui deficit scientia per causam in nonnullis, quousque construxerimus super ipsis demonstrationem, quoniam de quibusdam non habemus viam, ut sentiamus causas ipsorum. Deinde dixit: & non est hoc, propterea quod scientia proueniat per sensum. sensus est, neque sequitur ex eo, quod deficit scientia per causam in quibusdam rebus, quoniam nos non sentimus particulares causas, ut sit scientia particularis, ita ut scientia proueniat nobis per sensum, sed à sensu erit via, ut sciatur causa vniuersalis de hoc ente, & habeamus scientiam istius causæ à scitis primis. Deinde adduxit exemplum rei istius, cum dixit: quemadmodum, si nos sentiremus foramina, quæ sunt in vitro, & videremus lumen transiens per ipsa, manife-

sta vtiq; esset nobis causa illuminationis suæ. sensus est, exemplum huius, quoniam quærimus vtiq; in scientia apparentium, propter quid vitrum comburit, cum posuerimus ipsum è regione Solis, & si apprehenderemus refractionem radiorum in vitro ad locum combustionis, extricata vtiq; esset demonstratio super hac causa. Deinde dixit: et hoc, quoniam, si nos videremus hoc in vno ipsorum, existimaret per se de hoc vniuersali. sensus est, & non est hoc, quoniam demonstratio prouenit nobis de conclusione vitri, sed quoniam, si nos videremus hoc, proueniret nobis propter particularia sua vniuersale existens cum hac dispositione, & consistere super causa in hoc absque eo, quod indigeremus demonstratione. Et hoc significat, quod in magna parte eorum, quæ vnoramus secundum naturam causæ, fieri non potest, ut ea sentiamus, aut quoniam non sunt sensibilia, aut quoniam sunt ex genere sensibilibus, quæ non sunt in natura, quæ sentimus, aut quia deficiat sensibile ipsorum per priuationem sensus, aut quia non accidit nobis, ut uideamus ipsum, & non est aliquid ignotum secundum naturam apud nos. Et quoniam intelligibilia sunt ignota apud nos, aut propterea quod non sunt ex genere sensibilibus, aut quoniam nos non possumus sentire ipsa, & ea sunt ex genere sensibilibus, dixit: quoniam de multis, si sentiremus ipsa per sensum, non quæreremus, & non dixit, quoniam causa omnium rerum ignotarum est, quoniam non est nobis aditus ad illarum sensationem.

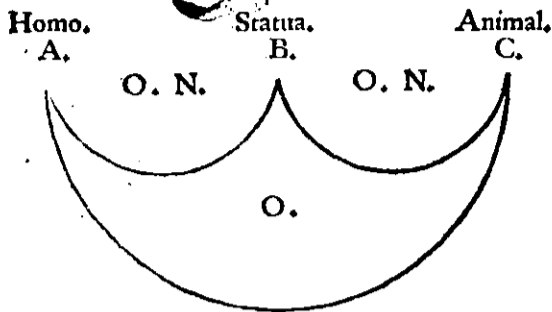
30 *Non omnium syllogismorum eadem esse principia posse. Cap. XXIII.*

E Adem vero principia omnium esse syllogismorum impossibile, primum quidem logice considerantibus: hi quidem enim veri sunt syllogismorum, illi autem falsi: quantum enim liceat verum ex falsis syllogizare, sed semel hoc fit, veluti si A de C verum, medium autem B falsum; neque enim A ipsi B uest, neque B ipsi C: sed si harum media accepta fuerint propositionum, falsæ erunt propositiones, eo quod omnis conclusio falsa ex falsis est, vera autem ex veris, altera autem sunt falsa & vera.

Dixit Aristot. Principia vero omnium syllogismorum non possunt esse vna & eadem. Primum quidem, cum posuerimus questionem nostram per viam logicam, sciimus, quod aliqui syllogismorum sunt veri, & aliqui sunt falsi: & si est conclusio vera ex propositionibus falsis, hoc vtiq; erit aliquando, quemadmodum, si esset A de C verum, & esset medium, quod est B, falsum: & hoc, quod A non inest B, & B non inest C: præterquam quod, cum ipse acceperit inter has duas propositiones media, erunt vtiq; propositiones falsæ, quoniam conclusio falsa concluditur vtiq; ex duabus propositionibus falsis, & vera ex duabus propositionibus veris, & verum & falsum sunt diuersa.

Log. cū cōm. Auer. BB ij Dixit

POSTERIORVM RESOLVTORIVM

Syllogismus ex duobus p̄pōnibus falsis & conclusione vera.

184

Dixit: Fieri autem non potest, vt oēs propositiones syllogorum sint vnæ & eadem, ita vt monstraretur quoduislibet quæsitum ex quibusuis propositionibus. et hoc apparebit, cū posuerimus monstracionem primam per viam logicam. et hoc, qm̄ manifestum est per se, q̄ propositionum aliqua sunt falsæ, & aliqua sunt veræ; & falsum est, q̄ propositiones falsæ concludant conclusiones veras, & si ex propositionibus falsis inuenitur cōclusio vera, hoc vtiq̄ est per accidēs. quemadmodum, si esset verum A inesse B, & acciperemus inter ipsa medium falsum, quemadmodum si acciperetur A inesse B, & esset hoc falsum, & C inesse B, & esset consimiliter etiam falsum, concluderetur ex hoc, q̄ A inest B, quod est verum ex duabus propositionibus falsis i prima figura. Exemplum vero huius ex materijs est, nam, si acciperet, oīs homo statua, & omnis statua est animal, cōcluderetur q̄ oīs homo sit animal, quod est verum ex duabus propositionibus falsis. Et dixit: Præterq̄, q̄, cū ipse acciperit, hoc est iter extremitates propositionis falsæ, quemadmodum q̄ homo sit statua, medium terminum, esset vtiq̄ ex necessitate falsus, hoc est, q̄ ambæ propositiones, quæ componuntur ex hoc termino medio sunt falsæ, qm̄ illa propositio falsa est cōclusio illarum duarum propositionum, quæ componuntur ex acceptione medijs termini cum duabus extremitatibus. Iam vero declaratum fuit in libro Syllogismi, q̄ conclusio falsa est vtiq̄ ex propositionibus falsis, quemadmodum declaratum est ibi, & q̄ cōclusio vera est vtiq̄ per se ex propositionibus veris. At qui voluit per hoc totum monstrare, q̄, cū fuerit conclusio propositionum falsarum, sicut conclusio vera, non existimabitur vtiq̄ vnus syllogismorum, qui componuntur ex propositionibus veris, esse idem cum aliquo syllogismorum, qui componuntur ex propositionibus falsis, neq̄ propositiones ipsorum vnæ. Tu vero iam sciuisi ex libro Syllogismi, q̄ propositiones veræ concludunt ex necessitate conclusiones veras, & si hoc nō conuertat, & q̄ cōclusio falsa erit ex necessitate ex p̄pōnibus falsis, & si hoc non conuertat.

† al. l. addit audaciam,

Postea neq̄ falsa ex eisdem sibiipsis: est. n. falsa adinuicem & contraria & impossibilia simul esse, veluti iustitiam esse iniustitiā, aut timorem, & hominem equum, aut bouem, & æquale, aut maius, aut minus.

Dixit Aristo. Amplius neq̄ syllogismorum falsorum principia sunt vnæ & eadem: & hoc, quoniam syllogismi falsi sunt vtiq̄ inter se contrarij, & impossibiles inesse rei vni, quemadmodum si quis diceret, q̄ equalitas morum sit ob mores, qui sunt propter additamentum super medium, aut propter defectum à medio, & quod homo est equus aut bos, & quod æquale est paruum, aut magnum.

Dixit: Neq̄ monstratum fuit, q̄ propositiones sunt vnæ & eadem, quia aliqua ipsarū sunt veræ, & aliqua sunt falsæ, sed monstratum est hoc, qm̄ falsæ non sunt propositiones vnæ & eadem: & hoc, qm̄ in propositionibus falsis inueniuntur contraria, & contraria non possunt esse aliqua vnæ & eadem, & propositiones, q̄ sunt contrariae sunt falsæ. quemadmodum, si dicamus, æquale est magnum, aut paruum: & hoc, qm̄ magnū & paruum sunt contraria, & vtraq̄ falsificantur de æquali, et intelliguntur, quæ sunt propter additamentum super medium, quemadmodum iustitia intemperantiæ & concupiscentiæ, & intelligit, quod est propter defectum à medio, quemadmodum timidus vere, sed i tertio exēplo, si non est ex rebus contrarijs, est ex rebus diuersis.

Ex positis vero sic, neq̄ enim verorū eadem principia omnium, altera enim multorum genere sunt principia, & neque conuenientia, quemadmodū vnitates punctis nō conueniunt, illæ enim non habent positionem, hæc autem habent.

Dixit Aristo. Iam vero declaratum fuit, q̄ principia syllogismorum verorum nō sunt vnæ et eadem de rebus eisdem s̄m hunc modum; & hoc, qm̄ principia multorum diuersificantur inter se s̄m naturam, & non consentiunt sibiinuicem, quemadmodum vnitates non indigent, & nō conueniunt cum punctis; & hoc, qm̄ vnitas non habet positionem, & punctus habet positionem.

Dixit: Iam vero declaratum fuit, q̄ propositiones demonstrationum in artibus diuersis non sunt vnæ & eadem propter naturam eorum, quæ considerantur in ipsis: & hoc, qm̄ manifestū est per se, q̄ prima & propositiones, quæ pertractantur in plerisq̄ artibus, sunt diuersarum naturarum, quemadmodum diuersitas puncti, qui est principium magnitudinis, quæ est subiectum artis Geometricæ, & vnum, quod est subiectum artis Numeri. & hoc, quoniam licet vnitas consentiat cum puncto in eo q̄ ambo sunt indiuisibilia, diuersificantur tamen in eo q̄ res indiuisibilis in vnitate non habet positionem, & res indiuisibilis, quæ est punctus, habet positionem, quoniam est extremum lineæ. At qui vult, cū monstrauerimus, q̄ subiecta artium diuersificantur per diuersitatem principiorum, hoc est, per diuersitatem causarum suarum, & sunt propositiones, quæ accipiuntur in artibus ex causis per se, & hoc in demonstrationibus simplicibus, monstratum erit, q̄ propositiones sunt diuersæ, & hæc est monstratio appropriata & per se. At qui dixit: principia multorum, quoniam iam existimatur, q̄ hæc sunt propositiones, quæ communicant pluribus artibus, & consimiliter existimatur vtiq̄ q̄ plures artes habent principia vnæ, hoc est causas subiectorum suorum, & hæc vtiq̄ diuersificantur per modum speculationis, per difficultatem aut monstracionis rei, posuit rem s̄m q̄ apparet in aliquibus artibus.

Necesse autē est, aut in medijs conuenire, aut sursum, aut deorsum, aut hos quidē intro habere, illos autem extra terminorum.

Dixit Aristo. Iam vero sequitur ex necessitate, vt consentiant aut in medijs, aut in subiectis, aut in predicatis, aut vt sint vni duarum scientiarum medijs, & scientiæ alteri extremitates: punctus autē non erit predicatum, neq̄

neq; subiectum, neque media in syllogismo numeri, neq; erit subiectum in syllogismo numeri, & prædicatum in syllogismo geometrico simul, sed appropriabitur vni syllogismorum, vt vero sit medium vni ipsorū, & alteri simul, non.

Dixit: Iā vero sequitur ex necessitate, si cōicant scia diuersæ subiecto in termino vno ex tribus terminis syllogismi, q; cōicent aut in termino medio, aut termino prædicato, aut subiecto: & hoc, aut q; sit terminus cōicans in hoc, aut in termino medio in ambabus scientiis, aut in termino subiecto, aut in termino prædicato, aut erit in vna ipsarum terminus medius & in secunda prædicatum, aut subiectum in vna ipsarum & prædicatum in altera, aut prædicatum in vna, & subiectum i altera, & non inuentuntur scia cōicantes in termino syllogismorum demonstratiuorum fm viam aliam ab istis modis, vt in exēplo, punctus non potest esse terminus medius in scia Numeri, & scia Geometriæ simul, et nō erit prædicatum in ipsis simul, hoc est extremitas maior, neq; subiectū in ipsis, hoc est extremitas minor. Et fieri non potest, vt sit in scientia Numeri terminus medius, & i scia Geometricæ extremitas maior, aut minor, aut ē conuerso, neq; consimiliter etiam, vt sit in scia Numeri extremitas maior & in scientia Geometricæ extremitas minor, aut ē conuerso: cumq; fuerint omnes isti modi, quibus possunt communicare scientiæ in terminis syllogismorum, & sint omnes prohibiti, manifestū vtiq; q; non communicabunt artes diuersarum naturarum in propositionibus appropriatis substantialibus.

Sed neq; communium principiorū possunt esse aliqua, ex quibus omnia monstrabunt: dico autem communia, veluti omne affirmare, aut negare) genera enim entium altera sunt, & hæc quidem quantitatis, illa vero qualitatis insunt solis, cum quibus monstrantur per communia.

Dixit Arist. Neq; consimiliter etiam principia vniuersalia, in quibus consueuerunt communicare scientiæ multæ, possunt inueniri vna & eadem in aliquibus rebus, quemadmodum sermo dicens, q; de omni verificatur affirmatio, aut negatio. & hoc, quoniā naturæ generum rerum sunt diuersæ, et sunt aliqua, quæ appropriantur, & proportionantur quantitati, & quædam appropriantur, & proportionantur qualitati: demonstratio igitur perficitur ex istis, & propositionibus vniuersalibus.

Dixit: Neq; propositiones in arte, aut pluribus artibus possunt pertractari in artibus diuersis separatis secundum speculationem absq; eo, q; complicantur ipsis propositiones appropriatæ singulis artibus, quemadmodum propositio dicens, q; affirmatio & negatio diuidunt verum & falsum, quoniā hæc pertractantur in omnibus scientiis, quæ referuntur ad propositiones appropriatas illi arti, quæ pertractatur, et causa in hoc est, quoniā naturæ generum rerum sunt diuersæ ex parte, & consentiunt ex parte, et sunt ex parte aliqua diuersa, quibus insunt prædicata appropriata & proportionata, quemadmodum æqualitas, quæ appropriat quantitati & quantitas, quæ appropriatur qualitati, & ex parte, qua consentiunt, insunt ipsis intentiones commu-

nicantes, oportet, vt perficiantur uemonstrationes in ipsis ex duabus istis speciebus propositionum, hoc est vniuersalium & appropriatarum. Et hunc sermonem dixit vtiq; per modum opponentis Sophistæ, et si non, iam monstrauit, q; propositiones Logicæ non pertractantur ab aliqua arte particulari, secundum q; sunt partes demonstrationis, sed pertractantur secundum q; sunt ordines: de propositionibus vero non Logicis quod ex ipsis est in scientia altiori, dictum est iam, quomodo pertractatur à scientia inferiori, quemadmodum res Perspectiuorum cum scientia Geometriæ, hoc est, q; pertractat ipsas scientia inferior secundum nomen constitutionū, quæ inuentuntur in rebus existentibus in ipsis: propositiones vero, in quibus communicant artes plures, et nō sunt in arte vna, neq; vniuersali, neq; appropriata, dicuntur vtiq; per aliquem modorum nominis communicati, quemadmodū propositio dicens, q; æqualia vni sunt æqualia. Sed iam dictum fuit de his, innuit autem illud per id, quod dixit: demonstratio igitur perficitur ex istis, & propositionibus vniuersalibus: hoc est, cum consenserint de subiecto scientiæ, de quo pertractant, & redierint per hunc modum sapius, & fm hanc declarationem, non erit in ipso facilitas litigandi.

Amplius principia non multo pauciora sunt conclusionibus: principia enim propositiones sunt, propositiones vero aut ipsius assumpti termini, aut iniecti sunt. Amplius conclusiones sunt infinitæ, termini vero finiti. Amplius principia hæc quidem ex necessitate, illa vero contingentia. Sic igitur considerantibus impossibile eadem esse, aut finita, infinitis existentibus conclusionibus.

Dixit Arist. Amplius, quoniā principia non sunt absq; conclusionibus, & non sunt plura: & hoc, quoniā principia sunt et propositiones vnæ & eadem. atqui augentur super ipsas per terminum vnum extra ambas extremitates, aut medium duarum extremitatum, conclusiones vero augentur in infinitum, termini vero sunt finiti. quoniā ex ipsis aliqui sunt necessarii, & aliqui possibili. & qui posuerit speculationem suam hunc in modum, sciet vtiq; q; principia nō possunt esse vna & eadem, & comprehensa, qm conclusiones procedunt in infinitum.

Dixit: Amplius, quoniā ex dispositione propositionum est, q; sint aut æquales conclusionibus, aut pauciores ipsis, nō sunt enim plures: & causa in hoc est, quoniā propositiones augentur super conclusiones per terminum vnum, aut qui ponatur inter duas extremitates, & hoc in prima figura, aut qui sit extra ambas extremitates in duabus aliis figuris, quemadmodum monstratum fuit totum hoc in libro syllogismi propter conclusiones, quas vocauerunt connexas. hoc est, quæ concluduntur ex mutua compositione terminorum ad se inuicem, vt est quando sunt tres termini, generabuntur duæ propositiones, & conclusio vna. & si addiderimus terminum quartum, generabuntur tres propositiones, & tres conclusiones, & si addiderimus terminum quintum, generabuntur quatuor propositiones, & sex conclusiones: atqui voluit per hoc, q; cū manifestū sit conclusiones ex dispositionibus suis esse multas, q; inquam oportet, vt sint propositiones ita, & sigillatim, cū inuenitur, Log. cū cōm. Auer. BB iij nitur,

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

nitur, conclusio monstratur ex propositionibus multis, & conclusiones multae non monstrant nisi ex propositionibus multis, quoniam oportet, ut numerentur propositiones ad numerum conclusionum, & non conuertitur res, hoc est, cum numerantur propositiones, ut numerentur conclusiones. & hoc, quoniam conclusiones utique numerantur apud eum, qui numerat subiectum quaesitum, aut praedicatum ipsius, aut utraq; & hoc, quoniam principia sunt, & propositiones unae & eadem. Sensus est, quod principia sunt propositiones. Et dixit: atque augentur super ipsas per terminum unum, intelligit super conclusiones, atque dixit, extra ambas extremitates, quoniam inueniuntur in figura secunda & tertia aliquando extra ambas extremitates, & aliquando intra ambas extremitates, & terminus, cum ponitur in figura secunda & tertia, & appropriatur ipsi, ponitur extra ambas extremitates. Et dixit: conclusiones vero augentur in infinitum, innuit quod assignet probabile esse, quod omnis conclusio sit propositio conclusionis alterius, & innuit, quod velit conclusiones non comprehendi per scientiam nostram. Atque dixit: termini vero sunt finiti, quoniam ex ipsis aliqui sunt necessarii, & aliqui possibiles. ecce assignauit hoc ad id, quod omnis conclusio resoluitur in terminos finitos: & non potest aliquis dicere, si conclusiones sunt infinitae, & conclusiones resoluntur in propositiones, erunt et ipsae infinitae: scitur enim, quod oportet propositiones esse finitas, & quod ipsae in hoc sunt in contrarium conclusionis. Et dixit: & qui posuerit speculationem suam hunc in modum, usque ad extremum capituli, sensus est, quod qui posuerit considerationem suam in hoc quaesito ex hoc modo in propositionibus, apparet fieri non posse, ut sint unae & eadem, hoc est comprehensae in numero, & conclusiones infinitae. Et haec erit monstratio separata per se: & hoc, cum fuerimus confessi conclusiones infinitas esse, hoc est incomprehensas in numero, non est pole nobis, ut ponamus propositiones comprehensas in numero.

Si vero aliter quodammodo dicat aliquis, ut quod haec quidem geometriae, illa vero ratiocinationum, illa autem medicinae: quid utique esset, quod dicit aliud, praeterquam quod sunt principia scientiarum: dicere autem eadem esse, ridiculum est, quoniam haec sibi ipsis eadem essent: sic enim omnia fiunt eadem.

Dixit Aristoteles. Si vero quispiam desisteret ad latus unum, & diceret, quod sunt utique principia geometriae, & principia computationum, & principia medicinae: sermo utique iste non est plus, quam sermo absolute de quantitate principiorum. atque, si dixisset, quod principia omnium istarum scientiarum sunt unae, & eadem, eodem quod istae propositiones sunt unae & eadem, hoc utique esset dignum risu, quoniam secundum hunc syllogismum essent omnia unum & idem.

Dixit: Atque, si declinaret homo ad latus unum de speculatione, quae est manifesta de primo, & sciret de eo, quod apparet de omni specie, quod haec sunt propositiones geometricae, & propositiones naturales, ipse utique poneret, quod propositiones scientiarum sunt multae: quoniam non est differentia inter duas istas propositiones, & illam, si aliquis ponat, quod propositiones scientiarum sunt unae & eadem: oportet enim quod rideremus de ipso, quoniam existimaretur secundum hanc propositionem, quod subiectum computatiuae, & subiecta reliquarum artium

sint unae & eadem, & sequeretur, quod sciret, qui poneret hoc, quod entia sunt unae. Atque voluit docere vilitatem istius propositionis, & quod ipsa est ex genere propositionum vilius: hoc est, quod quod posuit, quod propositiones sunt unae & eadem, & qui posuit, quod propositiones Scientiae Naturalis sunt propositiones geometricae, & sunt propositiones reliquarum artium, & qui posuit entia esse unae, quaecumque fuerit ex his propositionibus tribus, aut omnes, sunt viles in ordine uno, & ipsae consequuntur seinuicem.

Sed neque ex omnibus monstrari quodlibet idem est querere omnium esse eadem principia, valde enim fatuum est: neque enim in manifestis doctrinis hoc fit, neque in resolutione possibile est: immediata namque propositiones principia sunt, altera autem conclusio assumpta fit propositione immediata.

Dixit Aristoteles. Amplius sermo, quod monstrat quodcumque quaesitum ex omnibus istis principijs, quousque reuertuntur principia omnium scientiarum unae & eadem, non est verus, sed procedit processu sermonis impossibilis: quoniam si esset hoc, non esset nisi in doctrinis, quae sunt demonstrationes manifestae. neque consimiliter etiam fieri potest, ut sint in resolutione in contrarium, & hoc, quoniam sunt principia syllogismorum per propositiones immediatas: & cum haec perfectae fuerint, innouantur ex ipsis propositiones immediatae, & sunt diuersae, quoniam conclusiones sunt diuersae.

Dixit: Amplius sermo quod monstrat quodcumque quaesitum in quacumque arte contigerit ex propositionibus vnis & eisdem, quousque sint propositiones in omnibus scientijs propositiones unae, non est verus tantum, sed est sermo ex eo, quod apparet in impossibili, quem non assererent, nisi viri mali. & hoc, quoniam non apparet haec res in doctrinis, quae sunt manifestae nimis, sed apparet diuersitas ipsius. & hoc, quoniam propositiones diuersificantur per diuersitatem artium, quae sunt partes doctrinarum, & consimiliter non apparet hoc in resolutione in contrarium, hoc est, cum fiunt syllogismi super quaesitis, sed apparet diuersitas ipsius, hoc est, quod ex consuetudine doctrinarum, & ex consuetudine facientium syllogismos apparet ipsi, quod propositiones diuersificantur per diuersificationem artium: & propterea qui non nouit hoc, non habet hanc dispositionem in aliqua istarum artium, & qui habet hanc dispositionem, est in extremo pigritiae. Et dixit: & hoc, quoniam sunt principia syllogismorum, usque ad id, quod dicit, quoniam conclusiones sunt diuersae. notum est per se de hac re, & qui dicit ipsum, is dicit: quoniam principia sunt in syllogismis, qui efficiuntur in artibus, quae non sciuntur per terminos medios, in eo, quod existimauimus de ipsis numerum comprehensum, potest fieri additio super ipsis propositionum ex genere ipsarum, et innouabuntur ex genere ipsarum, & ex ipsis conclusiones aliae a conclusionibus innouatis ex hac dispositione prima ex propositionibus. Planum igitur, quod propositiones non sunt comprehensae, quoniam, si ipsae essent comprehensae, esset quod additur ex ipsis de numero primo propositionum, non autem ita esset, si adderemus conclusiones alias a conclusionibus consequentes ex primo numero ab ipsis propositionibus.

Si vero quispiam diceret primas immediatas propositiones eadem esse principia, una in unoquoque genere est, si vero neque ex omnibus,

*al. i. numerorum.

nibus, tanq̄ oporteat monstrari quodcunq̄, neq̄ ita altero, tanq̄ sit vnaqueq̄ scientia altera, derelinquitur, q̄ cognata sint principia oium, sed ex his quidem hæc, ex illis aut̄ illa.

Dixit Arif. Si vero aliquis diceret, q̄ propositiones immediatæ, quæ sunt principia vnicuiq̄ ipsarum, sunt vtiq̄ comprehensæ, & hoc, cum oportuerit, vt mōstretur, quodcunq̄ quesitum contigerit de oibus ipsis, neq̄ consimiliter etiam sunt diuersæ simpliciter: & hoc, qm̄ vnicuiq̄ scientiæ principia appropriantur: & fortasse erit vnum quodq̄ principiorum sub genere comprehendente ipsa, præterq̄ q̄ vnaquæq̄ scientia appropinquat materiæ, quæ ipsi appropriatur.

Quod dixit hic, est dubium hac re, & hoc forte, qm̄ diceret aliquis, q̄ oportet, vt sit oibus propositionibus genus cōicans, cōprehensens ipsas, et faciēs appropinquare ipsas in oī arte materiæ suæ, & sint p̄ modū vnū vles, & p̄ modos plures propriæ, quemadmodum didicimus ipsum in multis propōnibus vniuersalibus: & hoc, cū fuerimus confessi, fieri non posse, vt mōstretur quodcunq̄ quesitum contigerit p̄ quæcunq̄ propositionem. Manifestū igitur q̄ sunt diuersæ, & q̄ non sunt vnæ in omni arte, vt monstratur esse quesitum p̄ oīm propositionem: & propterea nos consimiliter etiā non possumus dicere, q̄ sunt diuersæ simpliciter, & hoc, qm̄ quasi oī rei principia appropriant, & ita oportet q̄ sint oī rei principia comprehendenti ipsa per dispositionē entium, hoc est, q̄ inveniuntur ipsis principia, quæ appropriantur, & comprehendunt: & hoc, quemadmodū, si diceret Arif. de ppōne, de qua dixit, q̄ æqualia vni sunt æqualia, & de eo, quod assimilatur huic generi: & fortasse omnes propositiones sunt i hac specie, hoc est, q̄ sunt vniuersales, sed appropinquare facit ipsas omnis scientia materiæ suæ, & pertractat pertractatione appropriata, quemadmodum dictum fuit de propositionibus vniuersalibus.

Manifestum autem & hoc est, q̄ non contingit, monstratum nanq̄ fuit, q̄ alia principia genere sunt differentium genere. Principia enim duplicia sunt, ex quibus, & circa quod: quæ quidem igitur ex quibus, communia sunt, quæ autē circa quod, propria, vt numerus magnitudine.

Dixit Aristo. Plane autem manifestum, q̄ hoc fieri non potest. manifestum enim, q̄ in ijs, quorum genera sunt diuersa, ḡna quoq̄ principiorum suorum sunt diuersa. & hoc, qm̄ principia dicuntur fm̄ duas species, ex quibus, & per quæ, ex quibus sunt propositiones vles, per quæ sunt propositiones appropriatæ, quemadmodū propositiones, quæ appropriantur numeris, & magnitudini.

Planum autem fieri non posse, vt oēs propositiones habeāt genus vnum, quoniam propositiones, quæ sunt in rebus, quarum genera sunt diuersa, hoc est artibus, quarum subiecta sunt diuersa fm̄ genus. si enim accideret artes in genere vno, ponerent oēs artes particulares sub arte vnā, cumq̄ fuerint subiecta artium diuersa in genere, planum vtiq̄, q̄ principia sua, hoc est propo-

sitiones suæ erūt diuersæ genere. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: q̄ in ijs, quorum genera sunt diuersa, genera quoq̄ principiorum suorum sunt diuersa, hoc est, q̄ in ijs, quæ sunt subiecta artium: quæ, qm̄ sunt diuersa in genere, habent propositiones suas diuersas in genere consimiliter etiam, quoniam propositiones vtiq̄ sunt causæ illarum rerum, aut res, quæ sunt ex generibus illarum rerum fm̄ q̄ appropriantur ipsis, & prædicantur de ipsis in eo quod quid. Et dixit: & hoc, qm̄ principia dicuntur fm̄ duas species, ex quibus, & per quæ. sensus est, & hoc, qm̄ principia, q̄ sunt in artibus sunt duarum partium, aut principia, quæ pertractantur in eo q̄ sunt similia ipsis, hoc est in rebus appropriatis, quæ sunt in illa arte, & hæc non sunt pars artium, & propterea sunt hæc vniuersalia, aut principia, quæ sunt pars eorū, quæ monstrantur in illa arte, & hæc ex necessitate sunt appropriata vnicuiq̄ generi, et nō vniuersalia: & ideo vocauit hæc, per quæ, & vocauit speciem primā, ex quibus. Scire autem debes, q̄ principia vniuersalia, quæ appropriantur arti vni, ea sunt apud me, ex quo dicuntur per cōmunitatem nominis, quæq̄ in ueritate sunt multa, diuersa, non vna, & hæc sunt, quemadmodum propositio dicens, q̄ æqualia vni sunt æqualia, & q̄ proportionata, cum permutantur, sunt proportionata: sed iam præcessit hoc ex sermone nostro.

Quod scientia, & scibile ab opinione, & opinabili differrent: & quid sit Solertia. Cap. XXVIII.

Scibile autem & scientia differunt ab opinabili et opinione, quoniam scientia quidem vniuersalis & per necessaria: (necessarium vero non contingit aliter se habere) sunt autem nonnulla vera quidem, quæ contingunt aliter se habere. planum igitur, q̄ circa hæc q̄dem scia non est, essent enim impossibilia aliter se hñe, possibilia aliter se habere.

Dixit Aristo. Scientia vero & scibile diuersificantur vtiq̄ ab opinione & opinabili, qm̄ scientia est de vniuersali & rebus necessarijs: necessarium vero non potest esse p̄ diuersum eius quo est: & cum hoc, inveniuntur vtiq̄ nonnulla vera & entia quæ possunt esse in diuersum eius quo sunt. plane igitur manifestum, q̄ per hæc non erit scientia, q̄ si nō, illa quæ possunt esse in diuersum eius quo sunt, non poterunt esse in diuersum eius quo sunt.

Intentio ipsius in hoc capitulo est monstrare dñam inter sciam & opinionem & intellectum, & cepit primo docere dñam inter sciam & opinionem propter diuersitatem subiecti, de quo erit scientia & opinio, & dixit: Scientia vero & scibile diuersificantur vtiq̄ ab opinione, & opinabili, quoniam scientia est de vniuersali & rebus necessarijs, hoc est, quoniam scientia diuersificat̄ ab opinione in duobus, quorum vnum est, q̄ scia subiectum nunq̄ est præter q̄ vniuersale, opinio autem est de vniuersali & particulari: secundum autem est, q̄ subiectum scientiæ est necessarium, & subiectum opinionis est absq̄ dubio possibile esse verum: & hoc, quoniam inuenitur scientia vera, & opinio vera. Et quoniam opinio vtiq̄ erit vera, & posset aliquis dicere, q̄ vtraq̄ ipsarum est vnum, eō q̄ aggregantur in veritate, dixit: & cum hoc inueniuntur vtiq̄ nonnulla vera & entia, quæ possunt esse in diuersum eius quo sunt. sensus est, Log. cū cōm. Auer. BB iij sed

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

fed cū hoc, q̄ opinio nis materia non est necessaria, non prohibetur ab ipso verum, quoniam iam inueniuntur nonnulla vera, quæ non sunt necessaria, quoniam possunt inueniri in diuersum eius quo sunt: hoc est, quoniã permutantur, & hæc sunt res particulares indiuiduæ: et illud est verum oppositum falso possibili. verum enim necessarium id est, cui opponit̄ falsum impossibile. Et posteaq̄ enuntiauit, q̄ opinio erit vtiq̄ de his rebus, q̄ p̄t monstrare, q̄ fieri non potest, vt sit de ipsis scientia per signa differentia subiecti scientia à subiecto opinio nis. Et dixit: plane igitur manifestum, vsq̄ ad finē eius quod scripsimus. sensus est, cumq̄ opinio fuerit vtiq̄ in hac materia, planū vtiq̄, q̄ non erit polis in ipso scientia: quoniam scientia est vtiq̄ de iis, quæ non possunt esse in diuersum eius, quo sunt, & si posuerit aliquis, q̄ est scientia, sequitur ipsum, q̄ illud, quod non potest esse in diuersum eius quo est, possit esse in diuersum eius quo est. & hoc est extremum falsi.

Verumenimvero neq̄ intellectus (dico enim intellectum principium scientia) neq̄ scientia indemonstrabilis: hoc autem est acceptio immediatæ propositionis. Verus autem est intellectus, & scientia, & opinio, & quod per hæc dicitur. quare derelinquitur opinionem esse circa verum quidem, vt falsum, contingens autem, & aliter se habere, hoc autem est acceptio immediatæ propositionis, & non necessaria.

Dixit Aristot. Neq̄ est intellectus, qui est principium scientia, neq̄ cōsimiliter etiam propositiones immediatæ, quarum assertio est absq̄ demonstratōne. Intellectus autem & scientia, et opinio sunt vera, & res, quæ sunt in his: derelinquit̄ itaq̄, q̄ opinio sit aut vera, aut falsa, & possibile est, q̄ sit in diuersum eius quo est, & hæc est assertio propositionum immediatarum non necessariorum.

195 Dixit: Neq̄ potentia intellectualis, quæ est principium scientia, erit de rebus possibilibus, neq̄ etiam scientia, quæ mittitur super propositiones primas, quæ sunt immediatæ. Deinde dixit: Intellectus autem, & scientia, & opinio sunt vera. sensus est, & cōmunicant hæc tria in eo q̄ sunt vera, sed intellectus & scientia semper sunt, opinio autem in tempore est vera, & in tempore falsa. Et dixit: derelinquitur igitur, q̄ opinio sit aut vera, aut falsa. sensus est, cumq̄ vera fuerint scientia, & intellectus semper, & iam monstratum fuerit, q̄ sunt aliud ab opinione, sequitur, vt omnis opinio cadens in nos sit aut vera, aut falsa: igitur non erit scientia & opinio vnum: quoniam omnis scientia cadēs in nos est vera. Et dixit: & possibile est, q̄ sit in diuersum eius quo est, innuit, vt velit, q̄ possibile sit, vt opinabile in tempore opinionis sit in diuersum eius, quo opinat̄ ipsum, aut velit, q̄ possibile sit, q̄ opinabile in alio tempore, q̄ quo opinatur ipsum, sit in diuersum eius, quo opinatur ipsum: & hæc est dispositio opinionis veræ, q̄ sit ex propositionibus possibilibus, dispositio autem prima erat dispositio opinionis falsæ: hoc est, q̄ opinatum sit in diuersum eius, quo existimatur in tempore, quo existimatur. Cū vero dixit: & hæc est assertio propositionum immediatarum non necessariorum, sensus est, & opinio vera, quæ est imago intellectus per scientiam est assertio propositionum immediatarum nō necessariorum, scientia vero est de re proueniente ex istis propositioni

nibus, & quemadmodum scientia sunt duæ res, principia & conclusiones, ita quoq̄ de opinione. Atqui voluit, q̄ definitio opinionis in summa sit assertio propositionum cum hac dispositione, & assertio sequitur ex huiusmodi propositionibus.

Et confessum autem est sic apparentibus, nanq̄ & opinio incertum est, & natura talis. Ad hæc autem nemo putat opinari, quãdo existimet impossibile aliter se habere, sed scire, sed quando esse quidem sic, sed tamen & aliter, nihil prohibet tunc opinari, tanquam quod talis opinio sit.

Dixit Aristot. Et hæc definitio consentit ei, quo sunt res. & hoc, quoniã opinio est vtiq̄ de rebus possibilibus, & natura ipsius hæc. cōsimiliter etiam, quoniam aliquis non assereret de eo, quod est impossibile, q̄ sit in diuersum eius quo est, q̄ sit opinio, sed ad hoc ad minus est scientia, sed opinabit̄ vtiq̄ ipsum, cū fuerit secundum formam eius, quod potest esse in diuersum illius formæ, quoniam in tali cadit opinio tantum.

Dixit: Et hæc definitio consentit ei, quo sunt res. sensus est, & quod diximus in definitione opinionis, q̄ est assertio propositionum immediatarum, non ex necessitate, aut assertio, quæ sequitur ex huiusmodi propositionibus, est definitio consentiens ei, quo est res per se. Et ideo dixit: quoniam opinio est vtiq̄ de rebus possibilibus, & natura ipsius hæc cōsimiliter etiam, hoc est, considerandū per se de existentia per res posibles, quoniam hæc res non accidit nobis: & hoc, quoniã positum est, q̄ opinio vtiq̄ est de rebus possibilibus, & q̄ forma ipsius, & essentia ipsius est cum hac dispositione: manifestum igitur, q̄ hæc definitio consentit ei, quo est res per se. Et dixit: quoniam aliquis non assereret de eo, quod est impossibile, q̄ sit in diuersum eius quo est, q̄ est opinio, vsque ad id, quod dixit, quoniam in tali cadit opinio tantum. sensus est, quoniam aliquis nō asserit per assertionem ipsius, quod videtur, q̄ non sit possibile, vt sit, neq̄ in tempore aliquo in diuersum eius, quo asseruit, q̄ hæc assertio est opinio, sed asseret vtiq̄ de huiusmodi assertione, q̄ est scientia: atqui asseret assertionem suam de re, q̄ est opinio, cū asseruerit de re, q̄ est secundum formam aliquam, & asseruerit de ipsa secundum assertionem suam primam, q̄ fieri potest, vt sit in diuersum eius, quo est illa forma: & hæc est responsio ab eo de definitione, per quam definiuit opinionem, q̄ est assertio, per quam asseritur, q̄ fieri potest, vt sit in diuersum eius quo est.

Necessarii vero scientia est, * quomodo igitur est idem opinari & scire? & propter quid non erit opinio scientia, si quis ponet, omne, quod nouit, contingere opinari: consequetur enim hic quidem sciens, ille vero opinans per media, quousq̄ ad immediata venerit. quare, si quidē ille nouit, & qui opinatur nouit, quẽadmodum. n. & q̄ opinari est, & pp̄ quid, hoc autem ipsum medium.

Dixit Aristot. In rebus vero necessariis cadet vtiq̄ scientia, præterq̄ q̄ posset aliquis dicere, quomodo fieri potest, vt sciatur, & opinetur vnū et idem: cumq̄ oē illud, quod

scit aliquis, ita se habeat, vt opinetur ipsum, siue fuerit mediātū, siue immediatum, quæ est igitur causa prohibens, q̄ opinio & scientia sint vnū: cū hoc, q̄ scia sua in vno ipsorū sit scia sua in altero: & hoc, qm̄ opinio erit vtiq; de eo, quod est, si est res, & pp̄ qd̄ est.

197 Dixit: Præterq; q̄ posset aliquis dubitare in hoc, & dicere, & si est scientia aliud ab opinione, quoniam sub recta ipsarum sunt diuersa, quomodo fieri potest, vt habeamus opinionem & scientiam de re vna & eadem: hoc est de subiecto vno? nos enim inuenimus hoc accideri nobis plerunq; in rebus multis, siue fuerint mediata, hoc est conclusiones, aut resolubiles in immediatas, hoc est in propositiones per se notas, cūq; acciderit nobis hoc in propositionibus & conclusionibus, q̄ habemus opinionem & scientiam simul, sequitur vtiq; q̄ sit opinio & scientia res vna et eadem, quousq; scientia nostra de re per vnum ipsorum sit scientia nostra de illa per alteram: & hoc, quoniam per omnes species demonstrationum adducitur nobis scientia & opinio. hoc est, quæ exhibet existentiam rei, & quæ exhibet causam ipsius, & quæ exhibet vtraque simul.

An si quidem ita suspicabitur nō contingētia aliter se habere, quemadmodū se habent definitiones, p̄ quas sunt demonstratio- nes, non opinabitur, sed sciet. si autem vera quidem esse, nō tamen hæc vtiq; ipsis inesse secundum substantiam, & secundum formā, opinabitur, et non sciet vere ipsum quod, et ipsum propter quid, si quidem per immediata opinabitur, si autem non per immediata, ipsum quod solum opinabitur.

Dixit Arist. Si fuerit assertentis assertio secundum hanc formam, q̄ ipse asserat de iis, quæ non possunt esse in diuersum eius quo sunt, quemadmodum de terminis, qui sunt mediū in demonstrationibus causæ, nō opinatur hanc opinionem, sed sciet ipsam: et si asserat de illis rebus, q̄ sunt veræ absq; eo q̄ non sunt per se, neq; substantiales, opinabitur vtiq; hoc opinione, et non sciet, an res sit, et propter quid sit. forte vero, cū fuerit res mediata, existimabitur vtiq; de ipsa opinio propter quid est, si autem res fuerit immediata, existimabitur vtiq; de ipsa an sit.

198 Dixit in responsione ad dubium præcedēs, quod fieri non potest, vt aggregentur alicui in re vna & eadem scientia & opinio simul: & hoc, quoniam scientia est, vt asserat fieri non posse, vt sit in diuersum eius quo est, qd̄ asserit, & non in tempore, quemadmodū quod asseritur de propositionibus per se, quas posuimus terminos medios in demonstratione, & est opinio, vt asserat de re, q̄ potest esse in diuersum eius, quo asserit ipsum esse. Planum igitur q̄ fieri non potest, vt aggregentur nobis hæc due assertiones in re vna & eadē, et opinio accidet nobis in eo, q̄ asserimus de his rebus, quod sunt vere absq; eo q̄ asseramus ipsas esse substantiales & necessarias: & hoc, qm̄ assertio sua ista est, vt accidat opinio, siue fuerit hæc assertio, existens per medium, aut sine medio, non est differentia inter ipsa, nisi cū fuerit mediata, hoc est conclusio erit opinio, propter quid est res, si vero fuerit immediata, erit opinio, an aliquid in sit alicui:

atqui simul erit opinio, quæ est conclusio in scia causæ, qm̄ ipsa est, quæ appropriatur conclusioni absq; propositionibus, & hoc, qm̄ scientia de propositionibus est existentia tantum, & scientia de conclusione est existentia & causa per demonstrationes simplices, & demonstratio tantum per demonstrationem causarum.

Eiusdem vero opinio, & scientia nō omnino est, sed quemadmodum & falsa & vera eiusdem quodammodo sunt, ita & scientia & opinio eiusdem: etenim opinionem veram, & falsam (vt nonnulli quidem dicunt) eiusdem esse, absurda contingit erigi, et alia, & non opinari, quod opinatur falso.

Dixit Arist. Si vero scientia & opinio fuerint vnum, non est hoc per affirmationem absq; dubio, sed quemadmodum est vtiq; de re vna & eadem opinio vera & opinio falsa secundum duos modos, ita vtiq; erit res vna, quam oportet vt sciat opinans: sed cum, qui dicit scientiam & opinionem esse vnum, sequitur hoc, vt sit illud, quod opinatur opinione falsa, nisi ita sequatur ipsum, quod asserit.

199 Forte vero si erit opinio & scientia res vna simpliciter, qm̄ sunt vtiq; de subiecto vno, non erit vtiq; hoc per affirmationem absq; dubio. hoc est, q̄ non accidet in eo loco, vt sit subiectum opinionis & scientiæ vnum, & sit scientia propter hoc, & opinio res vna, & eadem: cū fuerint subiecta sua res vna, erit vtiq; subiectum ipsarum ex nomine res modorum diuersorum. hoc est propter duos viros, quemadmodum, q̄ sit de re vna & eadem opinio vera & falsa, vera vni, & falsa alteri, & hoc per modum vnum non est subiectum vnum. Et dixit: sed eum, qui dicit scientiam & opinionem esse vnum, sequitur hoc, vt sit illud, quod opinetur opinione falsa, nisi ita sequatur ipsum, quod asserit. & ita asserit, vt velit, q̄ qui asserit q̄ scientia & opinio est vnum, qd̄ sit, cū opinatur de re, opinionem falsam, q̄ opinetur & non opinetur simul: quoniam ex parte, qua habet scientiam de re, non opinatur ipsam, & ex parte, qua opinetur ipsam, opinetur vtiq; ipsam, & habebimus de hoc opinionem et non opinionem simul. Et innuit, vt velit: q̄ si non aggregentur opinio & scientia per assertionem vnā de re vna, non aggregantur in ipsa opiniones contrariæ. Atqui fieri potest, vt asserat aliquis de re, q̄ est ita, & q̄ non est ita simul, quemadmodum, si aliquis opinaretur, q̄ terra sit in medio, et q̄ declinat à medio simul.

Quoniam vero idem pluribus modis dicitur, est quidem vt contingit, est autem vt non: commensurabilem namq; esse diametrum vere opinari absurdū est, sed quod diameter, circa quam opiniones, idem, ita eiusdem est: quod quid autem erat esse vtiq; secundum rationem non est idem, consimiliter autem & scientia & opinio est eiusdem, hæc quidem enim sic animalis, vt non contingat non esse animal, illa vero vt contingat, veluti si hæc quidem quod hominis est, illa vero hominis quidem, non autem quod hominis: idem enim est, quoniam homo, hoc autem sic non idem.

Dixit

POSTERIORVM

Dixit Aristo. Qm̄ vero vnum & idē dicit̄ multis modis, erit scia & opinio fm̄ aliquem modorum possibilis, & fm̄ alium modum impossibilis. & hoc, qm̄ absurdum est, q̄ alius quis opinet̄ opinione vera diametrū commensurabilem esse costā, sed diameter est subiectum opinionis veræ & opinionis falsæ, & fm̄ modum hunc dicitur de ipsis, q̄ sunt vnum: q̄ vero sint simul vnum, hoc est definitione, non est possibile. & forma sciētia & opinionis est hæc forma: & hoc, q̄ ipsæ sunt opinio vna in subiecto, scientia qdē de aīali q̄ sit, & q̄ fieri nō potest, vt sit in diuersum eius quo est, opinio autē, q̄ fieri potest, vt sit in diuersum eius quo est: & prima quidē pertractabit de animalī fm̄ q̄ est in definitione hominis & essentia ipsius, secūda vero, fm̄ q̄ inest, non fm̄ q̄ est essentia aut substantia ipsius: & subiectum in vtriusq̄ est vnum & idem, ipsa vero secundum definitiones suas non sunt vnum & idem.

400 Quoniam dubium, cuius præcesit principium, fuerat, q̄ scientia et opinio sunt vnum, quoniam scientia et opinio sunt de vno, vult docere, q̄ causa erroris in hoc est, si accipiatur, q̄ nomen vnus significet super re vna, quoniam ipsum significet super rebus multis, dicitur igitur, q̄, quoniam nomen vnus dicitur secundum multas intentiones, scientia et opinio possunt esse vna de aliqua rerum, de quibus dicatur nomen vnus, et non est possibile, vt dicatur de intentione secūda, quod est, vt sint vnum subiecto vtraque, et duo definitione, non vnum subiecto & definitione: & hoc, quoniam falsum est, vt asserat aliquis vnum in eo quod est necessarium, & possibile simul, vt in exemplo, error est, vt existimetur diametrum communicare costā, quoniam demonstratio constituitur vtriusq̄ de ipso, qd̄ nō communicat ex necessitate. diameter itaq̄ potest esse subiectum scientia apud eum, qui habuerit scientiam de hoc, & subiectum opinionis apud eum, qui habuerit opinionem, q̄ communicat, & fm̄ hunc modum dicitur de opinione & scientia, q̄ sunt vnum, hoc est propter subiectum: q̄ autem sint vnū definitione, est impossibile. Forma igitur scientia atq̄ opinio est hæc, hoc est veritas ipsarum, & est, q̄ vtraq̄ sunt unum subiecto, duo in definitione & forma, vt in exemplo, assertio, quæ est de homine, q̄ est animal, & q̄ non est possibile, vt sit nō animal, neq̄ in aliquo tempore, est scientia, sed assertio, q̄ est animal, & q̄ possibile est, vt sit in aliquo tempore non animal, est vtriusq̄ opinio. Assertio itaque prima accepit animal, fm̄ q̄ ponitur in definitione hominis, & essentia ipsius: assertio autem secūda accepit, q̄ animalitas inest ipsi tantum, absq̄ eo q̄ sit ipsi aditus in essentiam & substantiam ipsius. Quod cum ita sit, subiectū vtriusq̄ in vtriusq̄ assertionibus est vnum & idem, definitio autem non est vna & eadem, hoc est, quoniam differentia vltima in vna ipsarum est alia ab altera.

Manifestum autem est ex his, q̄ neq̄ opinari simul idem & scire contingit, simul. n. habere posset suspicionem, q̄ aliter se habere, & non aliter, idem esset, quod nō contingit, in alio quidem enim vtrunq̄ esse contingit eiusdem, vt dictum est, i eodem autē non

RESOLVTORIORVM

sic possibile est, habebit enim suspicionem simul vt q̄ homo esset, fm̄ q̄ animal: hoc. n. esset non cōtingere esse non aīal, & non fm̄ q̄ animal, hoc enim esset sic contingere.

Dixit Aristo. Manifestum igitur, q̄ fieri non potest, vt sciat aliquis rem vnam, & opinetur ipsum simul: q̄ si non, proueniet de subiecto vno simul assertio, q̄ potest esse in diuersum eius quo est, & non potest esse, sed hoc est falsum. Cū vero duo extiterint, fieri vtrique potest, vt formetur hoc ex ambobus ipsis simul, vt opinetur ipsum vnus ipsorum, & sciat ipsum alter: sed de vno fieri non potest, vt ordinetur scientia & opinio in subiecto vno simul: & si nō, assereret vtriusq̄ simul de eo, quod est hō, q̄ est homo animal, & q̄ fieri non potest, vt sit non aīal, & q̄ non est animal: & hoc, qm̄ hæc est res possibilis.

Dixit: Manifestū igitur ex eo, quod diximus in definitione scientia, & opinionis, q̄ fieri non potest, vt proueniat homini vni de vna & eadem re opinio & scientia simul, & eidem in tempore vno & eodem, q̄ possit esse in diuersum eius quo est, & non possit esse simul, et hoc est falsum. q̄ autem hæc duæ assertiones sint de re vna simul in eodem ad duos homines, est vtriusq̄ possibile, & hoc, quoniam fieri potest, vt asserat vnus ipsorum de re, q̄ fieri non potest, vt sit in diuersum eius quo est, & asserat alter, q̄ est possibile, sed in homine vno non est possibile, vt inueniantur ambæ istæ assertiones de re vna simul in tempore vno, nisi fortasse possibile sit, q̄ homo vnus asserat, q̄ homo est animal, et non est animal simul, & hoc, quoniam non est differentia asserere de aliquo, q̄ est animal, & q̄ non est animal, aut asserere de aliquo, q̄ fieri non potest, vt sit nō animal. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: & si non, assereretur vtriusq̄ simul de eo, quod est homo, q̄ est animal, et quod fieri non potest, vt sit non animal, & quod non est animal, & hoc, quoniam hæc est res possibilis, quoniam non est differentia inter id, quod asserat aliquis de aliquo q̄ est animal, & q̄ non est possibile, nisi quod sit animal, & q̄ hoc non est possibile, & inter hoc, q̄ asserat, quod est animal & non est animal simul: quoniam sermo noster erit possibilis & non possibilis, cui opponitur oppositio affirmatiua & negatiua.

50 Reliqua vero quomodo oporteat distribuere & in discursu, & intellectu, & scientia, & arte, & prudētia, & sapientia, illa quidem naturalis, hæc autem moralis speculationis magis sunt. Solertia vero est bona quedam coniectatio in non perspecto tempore medijs, veluti si quispiam videns, q̄ luna splendorem semper habet ad Solem, celeriter excogitauit propter quid hoc, quoniam propter id, quod splēdescit à sole, aut disputantem cum diuite, nouit, quoniam fœneratur, aut propter quid amici sunt: quoniam inimici eiusdem. Omnes enim causas medias vidēs summas cognouit, splēdidum esse ad solem sit in quo A, splēdere à sole, in quo B, luna, C: inest itaq̄, lunæ quidem ipsi C ipsum B splendere

10 De quatuor medijs quæsitis, si est, quid est, quod seu quia est, & propter quid. Quomodo quid est monstreretur, ac ad demonstrationem se habeat. Definitionem esse per causam. De diuisione causarum, et quæ mutuo concurrant, & quæ non, & quomodo illarum possit esse demonstratio. De compositione definitionis ex suis partibus, & quando sunt ignota quo pacto veniuntur. Pariter quomodo causæ veniuntur. Postremo de cognitione. ac differentia principiorum indemonstrabilium.

In disciplinis quatuor quæri solent, & hæc omnia medijs quæsitæ sunt: Et quid sit huius libri propositum. Cap. I.

30 VAE quæruntur sunt æqualia numero iis, quæcunq; scimus. quærimus autem quatuor, quod, propter quid, si est, quid est. cum enim vtrū hoc, aut hoc insit, quærimus in numerum ponentes: velut vtrum deficit Sol, aut non, ipsum quod quærimus. Signum autem huius, cum enim inuenimus quod deficit, cessauimus, & si à principio sciremus, quod deficit, non quæreremus vtrum. cum autē scimus ipsum quod, tunc ipsum propter quid quærimus, vt scientes, quod deficit, & quod mouetur terra, propter quid deficit, aut propter quid mouetur, quærimus hæc quidem sic.

50 DIXIT Aristot. Ea, quæ quærimus, & ea, quæ scimus, sunt æqualia, quæ vero quærimus sunt quatuor: quorum vnū est, quod & secundum, propter quid hoc, & si est, & quid est. & hoc, quoniam, cum quærimus vtrius duarum causarum si est, ex parte iam ponimus in numerum. vt in exemplo, si aliquis interrogaret, an Sol suscipiat defectū, aut non, nos vtiq; quærimus si est. signū autem super hoc est istud, quoniam, cum inuenimus, quod ipsa deficit iam desistimus à quæstione, & si sciuissemus à principio rei, quod suscipit defectum, non quæsiuissemus vtrius duorum videatur, cumq; sciuerimus, quod est quæsitum nostrum, quærimus tunc propter quid est. vt in exemplo cum nouimus, quod suscipit defectum, & scimus quod terra mouetur,

dere à sole: ipsi autem in ipsum A ad hoc esse splendidum, à quo splendet: quare & ipsi c inest ipsum A per B.

Dixit Aristot. Speculatio vero de reliquis potentis animæ rationalis, quæ sunt ratio, & intellectus, & sciētia, & ars, & prudētia, & sapientia ita se habent, quod aliquæ sunt de precepto speculationis naturalis, & aliquæ de precepto speculationis moralis. Solertia vero est bonificatio deueniendi in terminum medium in paruo tempore. vt in exemplo, cum viderit aliquis, quod id, quod sequitur Solem de Luna, semper est illuminatum, cito comprehendit, propter quam causam est. & est ita, quoniam ipsa splendet à Sole, cumq; viderit hominem diuitem alloquentem cum paupere, nouerit, quod hic quasi mutatur ab ipso, aut quod ipsi sunt amici, quoniam odio habent hominem vnum & eundem: quoniam cum nouerit ambas extremitates, nouit omnes causas medias. sit splendor aduertens Solem, in quo est litera A: quod ipsa splendet à Sole, in quo litera B: & Luna, in quo est litera C. B igitur inest C, hoc est Luna, id est B, quod est splendere à Sole, & A inest C. hoc est, quod aduertit ad hunc, hoc est ad latus ab ipso illuminatum, A igitur inest C per medium B.

20 Fortasse consideratio de natura intellectus attinet vtiq; ad Scientiam Naturalem, consideratio autem de arte & scientia inueniuntur vtiq; à ratione. In consideratione autem de differentia inter scientiam & opinionem communicant Logicus & Naturalis: Logicus quidem considerat de ipsis ex parte veri & falsi, Naturalis autem considerat vtiq; de ipsis ex parte, qua sunt duæ ex potentiis animæ. Solertia vero est (quemadmodum dixit) celeritas, per quam cadit homo super termino medio, qui est causa, apud id quod sentit prædicatum in esse subiecto, vt in exemplo, quemadmodum, cum dicimus, cum aliquis viderit Lunam vtiq; semper lucere ad partem oppositam Soli, existimauit in corde suo, quod causa in hoc est, quoniam Luna possidet lumen à Sole, & similiter cum viderit aliquem loquentē cum aliquo, & fuerit vnus ipsorum diues, & alter pauper, existimauit in corde suo, quod causa coniunctionis suæ est, quod pauper petit à diuite, vt ipsi mutuet: & ita, cum habuerit, quod illi odio habent hominem vnum, opinatus est in corde suo, quod sunt amici. Aristoteles autem accepit loco luminis Lunæ ad partem oppositam Soli, literam A, quæ est maior extremitas: & loco eius, quod est, possidere lumen à Sole, quod est medius terminus B: & loco Lunæ, quæ est minor extremitas in hoc quæsito: C. Solertia igitur est apud eum, qui senserit A inesse C, & opinatus fuerit in corde suo, C esse per medium B, & hoc ipse opinatus est in corde suo super excellentia causæ, quæ, cum fuerit in subiecto, sequitur, quod sit prædicatū in ipso.

Finit tractatus Primus libri demonstrationis longæ.
Laus Deo magno & benedicto.

uetur, quærimus tuc propter quam causam suscipit defectum, & propter quam causam mouetur terra: & hæc ita quæres.

VONTIAM consideratio prima hoc in libro diuidebat duas in partes, in scientiam quid est demonstratio, & in scientiam quid est definitio: iamq; perfecit sermonem quid est demonstratio, & quæ sint species ipsius, & ex quibus singula eius species constituuntur, & cum quibus conditionibus & intentionibus, quæ traduntur de ipsis, sunt aut demonstrationes tantum, aut demonstrationes perfectæ, & locutus est cum hoc de omnibus consequentibus, quæ consequuntur demonstrationes: cepit hic speculationem partis secundæ istius libri, quæ est speculatio de speciebus definitionis, & de iis, ex quibus constituuntur, & de viâ per quam prodeunt, & in summa de iis omnibus, quæ consequuntur ipsas, & ex quibus constituantur. Et quoniam definitio est aliud à demonstratione, quoniam quæstio quid est, est aliâ à quæstione demonstrationis, aperuit sermonem de numero quæstionum primorum naturalium: hoc est, quæ quærentur de intentione prima ad assequendum illud, quod ex ipsis extra intellectum inest intellectui secundum id, quod de ipso est extra intellectum, & cepit docere, quæ ea, quæ quærentur, et quæ sciuntur sunt vnum subiecto, differentia definitione: & hoc, quoniam ipsa antequam sciuntur, quærentur, & cū sciuntur, sunt conclusiones, quemadmodum, cum pertractantur ad monstrandum aliud ab ipsis, vocantur propositiones. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: Ea, quæ quærimus, & ea, quæ scimus sunt æqualia. sensus est, quæ sciuntur post quæstionem. & hoc, quoniam hic sunt aliqua, quæ sciuntur à principio absq; eo, quæ inquiramus aliquo tempore cognitione ipsorum: & ita oportet, vt intelligatur hic de quæstione quæ sita ignota secundum naturam, & ipsa sunt, quæ sciuntur per syllogismum tantum, & hoc, quoniam hic sunt aliqua, quæ quærentur & sciuntur per inquisitionem, aut per speciem diuisionis: & ex hoc existimatur de diuisione, quæ sit syllogismus, & consimiliter de inquisitione: & iam declaratum fuit, quomodo se habet res in libro Syllogismi. Et posteaq; enuntiauit, quæ ea, quæ quærentur sunt eadem cum iis, quæ sciuntur post quæstionem, enuntiauit species quæstionis, & dixit, quæ sunt quatuor: quarum vna est, quod est, & altera propter quid hoc, si est; & quid est: & si res sit, quemadmodum cecidit in hac translatione, oportet, quæ intelligatur sermo ipsius, quæ ipsius si est, sunt duæ species, si est ita in hoc, & si est simpliciter, & in duobus his erunt quæ sita quatuor: & hoc, quæ ea duo, quæ quærentur, sunt cum hoc, si hoc est, vt si est res, aut si est cū tali dispositione. Et per propter quid hoc intelligit quæstionem causæ, & est ea, quæ docet de quæstio propter quid, hoc est, quæ quærit, propter quid est causa: & hoc est, in quo conditionem posuit demonstrationis causæ, & hoc quæsitum non erit, nisi post cognitionem existentia, & hoc vtrique erit de quæstio composito, hoc est si est ita & ita. Et per quod est intelligit quæsitum definitionis. Et dixit: & hoc, quoniam, cū quærimus vtrius duarum causarum si est, vsq; ad id, quod dixit, nos vtrius quærimus si est, intelligit de vtrius duorum contrariorum. Et dixit: ex parte iam ponimus in numerum, hoc est ex parte ponemus rem, de qua quærimus vnum duorum oppositorum dispositum per alterum ipsorum in numerum, vtrius ponamus, quod non prohibeat ab altero ipsorum: hoc est, siue sit quæsitum, quod quæramus propter cognitionem de priuatione veri de vno duorum oppositorum. ac si dixisset, atqui sequitur, quæ sit numerus istorum quæstionum cum

hac dispositione, & existentia ipsorum hæc existentia, quæ oportet quæ ipsa sint in numero harum petitionum, et consentiant ipsis: & hoc manifestum est per se, cū quærimus de aliquo, vtrumuis duorum oppositorum inest illi propter cognitionem nostram, quæ alterum ipsorum est, absq; eo quæ speculemur, quæ hoc est quæsitum si est, quem admodum si quæramus, an Luna deficit, aut non deficit. Deinde dixit: signum autem super hoc est istud, quæ, cum nos inuenimus, quod ipsa deficit, iam desistimus à quæstione, vsq; ad id, quod dixit, vtrumuis duorum videatur. sensus est, signum autem de hoc quæsitum, quæ est quæsitum si est, quæ, cum nos quærimus an deficit sol, an non deficit, posteaq; steterimus super vno duorum, cessat quæstio de hoc quæsitum. Deinde dixit: cum quæscuerimus, quæ est quæsitum nostrum, quærimus tunc propter quid est, vsq; ad id, quod dixit, propter quam causam suscipit defectum, aut propter quam causam mouetur terra. sensus est, cū sciuerimus à principio rei, quæ deficiunt, non inquiramus per litteram si est, sed inquiramus propter quid, hoc est propter quid deficit: & consimiliter, cū ignorauerimus nū moueatur terra an non, tunc quæremus an moueatur, necne: cumq; notum fuerit apud nos, quæ mouetur, quæremus propter quid mouetur, & intelligit per id, quod est, si mouet terra, si mouetur terræ motu, & si mouetur secundum naturam deorsum.

Nonnulla vero alio modo quærimus, vt si est, aut non est centaurus, aut deus. Si autem est aut non, simpliciter dico, sed non, si albus est, aut non.

Dixit Arist. Nonnulla vero per modum alterum, vt in exemplo, quæ quæramus, si est homo, aut deus, aut non est. Et intelligo, cum quærimus, si est, aut non est simpliciter, non si est albus, aut non albus.

Dixit: quæ quæ sita nonnulla ita quærentur, hoc est per modum compositionis, & est quæsitum si hoc inest huic. & hic est modus, quemadmodum, si diceremus, Luna deficit, & propter quid deficit: de nonnullis vero quærentur existentia simpliciter, quemadmodum, si dicamus, si deus est, & si homo est, cū acciderit, quæ existentia in ipsis sit ignota. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: Et intelligo, cū quærimus si est aut non est simpliciter, non si est albus, aut non albus. sensus est, & intelligo per quæstionem si est de ipso hoc, existentiam simplicem, non existentiam compositam, veluti, si dicamus, si homo est albus, aut non albus, sed per existentiam simplicem, quemadmodum, si dicamus, deus est, aut non est, & hic modus quæstionis est simplex, & duo præcedentes sunt compositi.

Cum vero cognouerimus quod est, quod est quærimus, vt quid igitur est deus, aut quod est homo: Quæ quid igitur quærimus, & quæ cū inuenimus scimus, hæc & tot sunt. Quærimus autem, cum quærimus quod, aut si est simpliciter, an est medium ipsius aut non est: quando autem cognoscentes, aut quod, aut si est, aut quæ in parte, aut simpliciter, rursus ipsum propter quid quærimus, aut quid est, & tunc quærimus quid est medium.

Dixit Arist. Cū vero sciuerimus quod est, quæremus quid est, vt in exemplo, quid est homo, & quid est deus. Ea igitur, quæ quærimus, & quæ cū inuenimus, scimus scientia

tia vera, hæc sunt, & hic est numerus ipsorum. cū vero quærimus si est, aut non est simpliciter, quærimus utique, si est aliquod medium ipsius, aut non, cumque sciuerimus, aut quod erit, aut quod est, aut in parte, aut simpliciter, quærimus de quæsito propter quid, & quid est: quæstio utique nostra est, ut quæramus quod est terminus medius.

Postea quæ mentionem fecit de duobus quæsitis compositis, & commemorauit aliud simplex, cepit commemorare secundum simplex, quod est quæsitum quod est: & hæc quæstio est de rebus separatis, cū sciuerimus existentiam ipsorum, ut in exemplo, cū nos sciuerimus, quod homo est, quærimus quid est. Et postea quæ mentionem fecit de his quatuor quæsitis, duobus compositis, & duobus simplicibus, enuntiavit, quod hæc quæsitæ sunt, per quæ scimus res scientia vera, & quod hæc sunt quatuor, & dixit: Ea igitur, quæ quærimus, usque ad id quod dixit, & hic est numerus ipsorum. sensus est, eorum igitur, quæ quærimus, species sunt hæc, & hæc sunt quæsitæ, ex quibus, cū inuenerimus, quod quærimus, scimus illa scientia vera, & numerus ipsorum est hic numerus. Iam vero constitutum est, quod quæsitæ hæc sunt in isto numero, quoniam hæc sunt volita secundum numerum in entibus extra animam, nec est nobis interrogatio secundum naturam, nisi de his quatuor: & hoc, quoniam notum est per se, quod omne quæsitum, est aut compositum aut simplex, & quod in simplici & composito quæritur de utroque ipsorum post existentiam causarum, in composito quidem per dictionem propter quid est, in simplici vero per dictionem, quid est. Dixerunt autem Expositores de diuisione quæsitæ compositæ in hoc loco in duo tantum, cū tamen ipse diuiserit ipsum in libro Dialecticis in plura: & hoc, quoniam ipse dixit ibi, quod prædicatum quæritur inesse subiecto secundum modos multos, quorum vnus est, si inest tantum, aut inest genus, aut accidens, aut aliud prædicatum, quæ numerauimus ibi. Et existimauerunt per hoc, quod diuisio hic cadit in speciebus quæsitorum demonstratiuorum, & ibi in speciebus quæsitorum Dialecticorum. Sed hæc responsio est debilis, quoniam quæsitæ, quæ numerauimus in libro Dialecticis pertractantur ab artifice demonstrationis, quemadmodum pertractantur à Dialectico, & quod artifex demonstrationis interrogat, an prædicatum sit definitio subiecti, aut non sit definitio. Responsio autem vera est, ut dicatur, quod diuisio, quæ dicitur hic, est de speciebus interrogationum proportionatarum, quæ sunt nobis extra animam, hoc est de speciebus quæsitorum, quæ sunt nobis secundum naturam in omnibus artibus: quæstio enim si est genus, aut definitio, non est quæstio speculatiua, sed est utique quæstio Logica, quoniam non est extra animam definitio, nec genus, quemadmodum si esset aliquid extra animam existens, aut non existens, & differentia inter ipsa est, quoniam quæ numerauimus in libro Dialecticis sunt quæsitæ quæ accidunt ex parte, qua sunt in anima, sed quæ numerauimus hic, sunt quæsitæ, quæ consequuntur entia ex parte, qua sunt extra animam. Et postea quæ enuntiavit, quod numerus quæsitorum est iste, cepit docere differentiam inter singula quæsitorum istorum, & dixit: cū vero quærimus si est, aut non est simpliciter, quærimus utique si est aliquod medium ipsius, aut non. sensus est, & differentia inter quæstionem existentiam, & quæstionem causæ est, quoniam, cū quærimus existentiam, quærimus medium terminum, qui est causa, ut sciamus prædicatum inesse subiecto, aut negemus terminum esse causam, ut sciamus, & causam prædicato inesse per se, cū vero sciuerimus scientiam causæ post scientiam nostram de ex-

istentia, inuestigamus utique, & quærimus causam, qua prædicatum inest subiecto in quæsito composito existente, aut quærimus causam, qua est aliquid separatum tantum in quæsito separato, & prima interrogatio erit de ipso per dictionem propter quid, & secunda per dictionem quid est. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: cumque sciuerimus quod erit, vel quod est, aut in parte, aut simpliciter, quærimus de quæsito propter quid est, aut quid est, intelligit in parte, quæsitum compositum, ueluti si dicamus, an hoc inest huic: & intelligit per simpliciter, quæstionem existentiam simpliciter. Deinde dixit: aut quod erit, aut quod est, ut ponat differentiam inter hoc, quod est quærire causam, quæ sit in actu, aut causam, quæ possit esse: & hoc, quoniam illud, cuius quæritur existentia, diuiditur in duo hæc: hoc est, quod ipsius aliquid est, cuius quæritur existentia, aut non existentia, & ipsius aliquid est, cuius quæritur possibilitas existentiam, aut non existentiam. Et manifestum est ex hoc quod dixit, de duobus istis demonstrationibus, hoc est demonstratione existentiam, & demonstratione causæ, quoniam demonstratio simpliciter separat hæc duo, eod quod quæstio in ipsa est per colligatiam termini medii, cui accidunt duæ dispositiones simul, hoc est, quod sit causa, ut sciamus prædicatum inesse subiecto, & causa quæ prædicatum inest subiecto.

Dico autem quod, aut si est in parte, & simpliciter, in parte quidem, an deficit Luna, aut augetur: si enim est aliquid, aut non est aliquid in talibus quærimus, simpliciter uero si est, aut non est Luna, aut nox.

Dixit Arist. Et intelligo, cū dico, quod est in parte, & simpliciter, in parte quidem, cū quæritur, an suscipiat Luna defectum, hoc est priuationem luminis, aut augetur augmento: et hoc, quoniam quæstio nostra in talibus est, an res sit, aut non sit, simpliciter uero, cū quærimus, si est, aut non est Luna, aut nox.

Postea quæ uocauit quæsitum compositum, quod est in parte, et uocauit simplex, quod est simpliciter, cepit declarare hæc nomina, & uocauit quæsitum compositum, quod est in parte, quoniam ipsum est appropriatum ex quæsito simplici, & est tantum pars ipsius, & hoc, quoniam, cū dicimus, si res est ita, est magis appropriatum quæ illud, quod dicimus, si est simpliciter, & quoniam compositum est appropriatum ex simplici, simplex uocauit particulare. Et dixit: aut augetur augmento, intelligit per ipsum augmentum luminis Lunæ, ac si dixisset quæsitum, quod uocauerunt particulare, ipsum est quemadmodum si quæreret an Luna deficit, & si augetur lumine paulatim, quod autem uocauerunt simplex est, quemadmodum si quæreretur an Luna est, an nox est.

Contingit itaque in omnibus quæstionibus quærire, aut si est medium, aut quid est medium, causa enim est medium: in omnibus namque hoc quæritur, an deficit: an est aliqua causa, aut non: post hæc, cū cognouerimus, quod est aliqua, quid igitur est hæc quærimus.

Dixit Arist. Iam itaque sequitur in omnibus quæsitis, ut quæstio sit, an inueniatur aliquod medium, & quid est medium, & hoc, quoniam medium est causa, & in omnibus istis quæritur hoc, cū traditur & interrogatur an deficiat,

POSTERIORVM RESOLUTORIORVM

sciat, & quæstio de hoc est, vt videas, an inueniatur aliquid, quod sit aliqua causa, aut non, & post hoc, cū sciuerimus, q̄ est, inquiramus, quid est igitur hoc?

Iam itaq̄ enuntiauit de omni eo, cuius mentionem fecimus, q̄ quæstio in omnibus quatuor quæstis redit ad quæstionem duarum rerum, quarum vna est, vt queramus an huic sit terminus medius, aut non sit ipsi terminus medius; altera vero, vt queramus, quid est terminus medius, posteaq̄ sciuerimus, q̄ habet terminum medium. Et posteaq̄ commemorauit, q̄ hæc quatuor quæstia redeunt ad duo hæc, adduxit causam huius, & dixit: & hoc, quoniam medium est causa, & in omnibus his quæritur hoc. sensus est, & causa, q̄ quæstio in quæstis redit ad quæstionem istarum duarum intentionum est, quoniam medium est causa, de dispositione autem causæ queruntur hæc duæ intentiones, hoc est, si est, deinde post si est, quid est: & hoc, quoniam quæstio nostra, si aliquid est cum hac dispositione, aut est simpliciter, æqualis est quæstioni nostræ, an habeat causam, aut non: cūque declaratum nobis fuerit, quod est, declaratum nobis fuit, quod habet causam: & si fuerit quæsitum compositum, quæremus de ipso causam per dictionem propter quid est, & si fuerit simplex, quæremus de ipso causam per dictionem quid est, vt in exemplo, cū nos quæsiuerimus an Luna deficit, nō querimus vtiq̄ aliud, nisi si defectus habet causam, qua sequatur ipsum esse, aut non, cumq̄ monstratum nobis fuerit, q̄ est, monstratum nobis erit, q̄ habet causam, & quæsitum post hoc est, quid est hæc causa, & hoc est, quo querimus propter quid deficit: & si est terminus medius causa eadem, iam vtiq̄ assecuti fuimus, q̄ habet causam, & quid est hoc simul per demonstrationem vnam: & propterea demonstratio hæc est perfectissima demonstrationum, hoc est demonstratio simplex, & hæc est res, quam diximus, q̄ quæstio existentie est quæstio si habet causam, aut non. Et hoc est, quod significauit cū dixit: cū traditur & interrogatur an deficiat, & quæstio de hoc est, vt videas, an inueniatur aliquid, quod sit aliq̄ cā, aut non. sensus est, cū vero queritur & dicitur, qui tradit & interrogat, an suscipiat defectum Luna, aut Solis: quæstio vtiq̄ nostra non est aliud, q̄ si est aliquid causa, vt deficiat, an non. Deinde dixit: & post hoc, cū sciuerim⁹, q̄ est, inquiremus, qd igitur est hoc? sensus est, deinde, cū sciuerimus, q̄ defectus habet causam, querimus quæ est ea causa.

Causa enim est q̄ sit nō hoc, aut illud, sed simpliciter substantia, aut non simpliciter, sed aliquid eorum, quæ per se, aut secundum accidens sunt, medium est. dico autem simpliciter quidem subiectum, vt Lunam, aut terram, aut Solem, aut triangulum, ipsum vero quid defectum, æqualitatem, inæqualitatem, si in medio, aut non: in omnibus namq̄ his manifestum est, quod idem est quid est, & propter quid est. Quid est defectus? priuatio luminis à Luna propter terræ obstructionem, propter quid est defectus? aut propter quid deficit Luna? eò quod deficit lumen terra obstructa. Quid est consonantia? ratio numerorum in acuto et graui, propter quid consonat acutum graui? eò q̄ ratione habent numerorum acutum & graue, nun-

quid est consonare acutum & graue? nūquid est in numeris ratio ipsorum? cū autē acciperimus, q̄ est, quæ igitur est ratio, querimus.

Dixit Aristo. Et hoc, quoniam causa existentie nō est huius rei, aut huius, sed est simpliciter substantiæ, aut propter quid est nō simpliciter, sed aliquid eorum, que t̄ per se insunt, aut per modum accidentis est medium: & intelligo per hoc, quod dico, quod est simpliciter, rem subiectam, puta Lunam, aut terram, aut triangulum, aut Solē: ipsum vero quod, de defectu, & æqualitate, et homine, quoniam est per medium aut nō: & hoc, quoniam in omnibus his apparet, q̄ quæstio quid est, & propter quid est, sunt vnum & idem. quid est defectus? priuatio luminis Lunæ propter obstructionē terræ: propter quid est defectus, aut propter quid suscipit Luna defectum? propter quid terra obstruit lumē ipsius? eò q̄ aufert ipsum: quid est consonantia? proportio numerorum in leui & graui: propter quid consonat graue? quoniam proportio grauis est proportio, quæ inuenitur in numeris: cumq̄ acceperimus, q̄ ipsa sunt, querimus quæ sit proportio ipsorum.

Posteaq̄ docuit, q̄ quæstio existentie rei est quæstio si habet causam, & quæstio propter quid, est quæstio de dispositione causæ, cœpit commemorare, q̄ causa est de re vniuersali, non de particulari, & hoc iam declaratum fuit in priore tractatu istius libri, atqui voluit commemorare istud hic, quoniam est de perfectione scientie per causam. Et dixit: Et hoc, quoniam causa existentie non est huius rei, aut huius, sensus est, & hoc, quoniam causa quæstionis non est causa, q̄ l. c. designatum insit huic designato, cū querimus causam, q̄ hoc sit in hoc, non q̄ sit simpliciter, vt in exemplo, cū querimus causam cur sit homo, nō querimus causam istius hominis designati, vt Zitar & Omar, & consimiliter, cū querimus causam existentie hominis, non vtiq̄ querimus causam istius vite determinate in hoc homine determinato. Deinde dixit: sed est simpliciter substantiæ, aut propter quid est non simpliciter. sensus est, sed causa vtiq̄ est de eo, cuius querimus causam existentie simpliciter, quæ est substantia, aut causam vniuersalem rei, cuius non querimus causam existentie simpliciter, atqui querimus de existentia vniuersali prædicatum vnum prædicatione substantiali, aut accidentali. Et hoc est, quod significauit cū dixit: sed aliquid eorum, quæ per se insunt, aut per modum accidentis, est medium. sensus est, sed quæstio rei vniuersalis est manifesta de aliqua rerum, quæ insunt ipsi per se, aut per accidens per modum aliquem, qui disponitur hac in re, & illa causa est terminus medius. Et non intelligit hic per accidens illud, quod opponitur ei, quod est per se, neq̄ intelligit per illud, quod est per se, id quod opponitur ei, quod est per accidens, sed intelligit per se, prædicationem, quæ est per modum definitionis, hoc est prædicatum, quod accipit in definitione subiecti: & intelligit per accidens, accidentia substantia, & hæc sunt, in quorum definitionibus accipitur subiectum: & innuit, vt velit per accidens hic, illud, quod opponitur prædicamento substantiæ, & per substantiā illud, quod significat prædicamentum substantiæ. Primum vero est manifestius,

quæstio in redire ad id, et quid.

F

manifestius, qm̄ accidens non ponitur in prædicatis demonstratiuis, nisi cū fuerit substantiale. Cū vero dixit: & intelligo per hoc quod dico, q̄ est simpliciter, rē subiectā, puta Lunam, aut terram, aut triangulum, aut Solem. sensus est, & intelligo per illud, quod quæritur de re simpliciter, illud, quod est subiectum s̄m naturam in quæstis compositis. qm̄ quæstiones, quid sint subiecta s̄m naturam, sunt quæstia simplicia, hoc est quæstia causarum simpliciter. exemplum huius, Luna, aut triangulus, aut Sol, aut terra. & hoc, qm̄ ista sunt subiecta non s̄m naturam eius, quod prædicatur de ipsis, quæadmodum prædicamus defectum de Luna, & prædicamus quietē de terra. Cū vero dixit: ipsum uero quid de defectu, & æqualitate, & hoīe. sensus est, atqui, cū quærimus cām quid de existentia prædicati in subiecto, quæadmodū, si quæramus causam defectus Lunæ, aut causam, quare æqualitas inest ijs, quibus inest æqualitas, quemadmodum æqualitas angulorum duobus rectis, aut cām, qua priuatio æqualitatis inest ijs, quibus inest priuatio æqualitatis, & quæadmodum cām, q̄ non sint duo latera trianguli æqualia reliquo. Et cū dixit: qm̄ est per medium, aut non. sensus est, veluti cū quærimus, si terra est in medio mundi, aut non, aut si est in medio inter Lunam & Solem in defectu Lunæ. Atqui vult commemorare, q̄ hæc quæstio si est, quæstio existentie, est æqualis quæstioni existentie causæ. & hoc, qm̄ quod dicimus, si terra est in medio, est æquale ei, quo quærimus si hoc habet causam aut non. Et dixit: Et hoc, qm̄ in oibus his apparet, q̄ quæstio quid est, & propter qd̄ est sunt vnum & idem, vtiq; ad id quod dixit, eo q̄ auferit ipsum. sensus est, cumq; stabilitum fuerit, q̄ omnes species quæstionum redeunt ad quæstionem existentie causæ, aut ad quæstionem quid est causa, planum vtiq; q̄ id, quod queritur per signum quid est, & propter qd̄ est, est vnum & idem, sed diuersificatur in modo. vt in exemplo, qm̄ non est differentia in eo, q̄ respondetur ad id, quod interrogatur, quid est defectus, aut propter qd̄ est defectus: et hoc, qm̄ respondetur ad interrogationē, quid est defectus: q̄ est priuatio luminis Lunæ à Sole, eo q̄ obstruit ipsum terra à Sole, & respondetur ad interrogationem propter qd̄ est defectus, eo q̄ obstruit terra inter ipsam & Solem. res igitur, per quam respondetur in duobus locis, est vna, sed diuersificantur modi responsonum ad modos interrogationum. & consimiliter cū interrogauerimus, quid est consonantia? dicemus, quia inuenitur in grauitate & leuitate s̄m proportionem numeri superaddentis partem, aut proportionem numeri superaddentis partē, quæ est in causis grauium et leuium: cumq; interrogauerimus propter quid est consonantia? dicemus, qm̄ inuenitur s̄m hanc proportionem, aut qm̄ hæc proportio inuenitur in ipsa. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: quid est consonantia? proportio numerorum in graui & leui. sensus est, & quemadmodum, cū interrogatur quid est consonantia? dicitur, q̄ est proportio numeri, quæ inuenit̄ inter voces graues & leues. Deinde dixit: Propter qd̄ cōsonat graues & leues. qm̄ proportio grauis est, proportio quæ inuenit̄ in numeris. sensus est, cumq; interrogauerimus, propter qd̄ est consonantia grauis? hoc est, propter quid inuenitur inter ipsa consonantia in auditu, dicimus, qm̄ inuenitur inter consonantiam grauis et leuis proportio numerorū superaddentium partem. Et dixit: cumq; acceperimus, q̄ ipsa sunt, quæremus, quæ sit proportio ipsorū. sensus est, cumq; monstrata nobis fuerit cōsonantia, interrogabimus, quid est proportio consequens consonantia? cumq; declaratum fuerit, q̄ nomē proportionis indicat consonantiam, interrogabimus, quid est illa proportio. Scire autem debes, q̄ illud, per quod respondet̄ in veritate in responsonibus quid est, non est illud, per

quod respondetur in responsonē propter quid est de causis. & hoc, qm̄ qd̄ r̄ndetur in responsonibus quid est, sunt causæ & sunt formæ, quod autem respondetur in responsonē propter quid est, sunt extrinsecæ, & quæ maxime conuenit ex ipsis est causa finalis, & agens in aliquibus rebus. Cū vero res ita fuerit, scire debes, q̄ intentio sermonis sapientis, qui quærit quid est, & propter quid est, est vna & eadem. exemplum huius loci, qui quærit essentiam, ipse vtiq; quærit causam essentie, et ex hoc modo est quæsitum vnum, præterq; q̄ est vñ in subiecto secundum veritatem, æqualia in modo, secundum q̄ declarauimus in sermone nostro, & si fuerit simile, apparent verba nostra, & apparent verba quorundam expositorum.

Quod autē est mediū quæstio, significat, quorūcūq; mediū est sensibile, quærimus enim cū nō sensimus, veluti de eclipsi si est, aut non: si vero essemus supra Lunam, non vtiq; quæreremus neq; si sit, neque propter quid, sed simul vtiq; manifestum esset: ex eo enim quod sentitur, & vniuersale nobis factū est scire, sensus nanq; est, quod nunc obstruitur, manifestum enim est q̄ nūc deficit: ex hoc autem factum vtiq; fuit vniuersale. Quemadmodum igitur dicimus, quid est scire, idem est, & propter quid est, hoc vero simpliciter & non in existentium alicui, aut in existentium, vt quod duo recti sunt, aut quod maius, aut minus est.

Dixit Aristo. Quod autem quæstio sit de medio, significat illa, quorūcūq; mediū est sensibile. & hoc, qm̄ nos vtiq; quærimus & non sentimus de defectu si est, aut non, & si essemus supra Lunā, non inuestigaremus, neq; si est defectus, neque propter quid est, sed apparerent nobis ambæ simul, qm̄ prouenit nobis à sensibus, vt sciamus de vniuersali, qm̄ sensus vtiq; est q̄ terra obstruitur: & hoc, qm̄ planum est, q̄ terra suscipit defectū, & ex hoc iam vtiq; habebimus vniuersale, & scientia quemadmodum dictum fuit de eo, quod est quid, & de eo, quod est propter quid, est vna, & eadem: & hoc aut simpliciter, non de aliquo in existentium, aut de aliquo in existentium, vt in exemplo in eo q̄ sunt duo recti, aut in eo quod est magnum, aut in eo quod est paruum.

Dixit: Atqui, qm̄ quæstio existentie simplex & composita, & quæstio causæ composita & simplex reducuntur ad intentionē quæstionis termini mediū. hoc est, qm̄ quæstio existentie reducetur ad quæstionem causæ nominis, & quæstio causæ, ad cognitionem quid est causa, quæ est terminus mediū, manifestum est, q̄, cū sentimus existentiam causæ rei alicuius, nō quærimus neq; existentiam rei quæsitæ per si, hoc est si habet causam: neq; quid est illa causa, vt in exemplo, cū non sentimus defectum, quærimus si est, aut non: cumq; monstratum nobis fuerit q̄ est, & q̄ habet causam, quærimus, quid est illa causa, & si essemus exempli gratia in loco, in quo est defectus Lunæ in tempore in quo est, causam defectus

Ab. 1. signi-
ficatū illius,
q̄ Philoso-
phus dicit.

Ab. 1. duo

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

ētus sentiremus, non quēreremus necq; si est defectus, neq; propter quid est, quoniam essent per sensum nobis duo manifesta simul. Cum vero dixit: Quod autē qd sit de medio, significant ea, quorūcūq; medium est sensibile: sensus est, q; autem quēstio sit de termino medio, qui est causa in omnibus quēstis, significant ea, quorum sentimus terminum medium, qui est causa in ipsis, hoc est ex parte, qua cum sentimus causam, cessat quēstio de re, aut aufertur interrogatio, neque derelinquitur ibi quēstio, necq; interrogatio penitus. Deinde dixit: Et hoc, quoniam nos utiq; quērimus, & non sentimus defectum, exempli gratia si est, aut non, & si est sensus supra Lunam, non inuestigaremus, necq; si est defectus, necq; ppter quid est, sed apparerēt nobis ambo simul. sensus est, & exemplum huius, quoniam iam quērimus si est defectus, quoniam non sentimus ipsum, cūq; steterimus in sermone super existētia ipsius, quēremus post hoc ppter quid est, & si essemus in loco Lunę ita, vt sentiremus cū defectus, non inuestigaremus necq; si est defectus, neque propter quid est, qm essent nobis ambo manifesta simul, eo q; sentiremus cām. Qm vero sensus assequitur utiq; particularia, & iam premisit, & dixit, q; causa est vniuersalis de re vniuersali, & posset aliquis dicere, quomodo cessat interrogatio per apprehensionem causę per sensum, cū id, quod apprehēditur ex hoc sit aliud a quēstio interrogato, qm quēstio est de re vniuersali, & sensus assequitur particulare, enuntiatū, q; propter sensum prouenit intellectui intentionem vniuersalem apud id, quod apprehendit sensus intentionem particularem. Et dixit: & ex hoc iam habebimus vniuersale. sensus est, atqui stabit interrogatio, cū sentierimus causam rei, quoniam ex imaginatione nostra de hoc particulari prouenit intellectui vniuersale, quod inuenitur per hoc particulare. Deinde dixit: & sciētia, quemadmodum dictum fuit de eo, quod est quid, & de eo, quod est propter quid, est vna & eadem. sensus est, et apparet ex omni eo, quod commemorauimus de his rebus, q; sciētia, quam assequimur per quēstionem quid est, & propter quid est, reducitur, utiq; ad causam vnam & eādem. Deinde dixit: Et hoc aut simpliciter, non de aliquo inexistentium, sensus est, & hoc accidet, aut in quēstis simplicibus, quę sunt per se, nō quę sunt in aliquo, aut in aliquibus, quę sunt in alijs. sensus est, quoniam quēstio propter quid est, & quid est sunt vni & idem in vtroq; duorum quēstorum: quoniam iā quēfitur quid est in quēstio composito, & propter quid est, iamq; quēritur consimiliter etiam in quēstio separato, si fuerit quēstio quid est appropriata in separato. & hoc, quoniam quid est in specie quēstis separata, et consimiliter quēsitum per causam in alio propter quid est in quēstio composito appropriato, & iam quērit in separato. Cū vero dixit: vt in exemplo in eo q; sunt duo recti, aut in eo q; magnum, aut in eo q; paruum. sensus est, & exemplum, q; sit sciētia appropriata in quēstio quid est, & propter quid est, & reducat ad idē in quēstio vno & eodē, veluti, cū quārimus, propter qd triangulus habet angulos æquales duobus rectis, & quārimus, quid est triangulus, qm duę resposiones in hoc reducuntur ad vnum, & sciētia proueniens ex hoc est sciētia de re vna, & cōsimiliter, cū quārimus, propter quid hæc mensura est parua aut magna, & quid est hæc mensura, qm hæc duo reducuntur consimiliter etiam ad vnum, & hoc de mensuris, quarum essentia est, vt sint maiores mensura, aut minores, quemadmodum magna pars linearum, quę sunt in mensuris. Et propter hoc dixit, q; demonstrationes sunt definitiones in potentia, quoniam non est differentia in eo q; traditur demonstratio, & q; traditur definitio, nisi in modo: & hoc, qm demonstratio traditur per modum orationis definitiæ,

& definitio per modum orationis compositę compositione conditionis & ligamenti.

Quod igitur omnia, quę quæruntur, est medię quęstio, planum. Quomodo autem quod quid est monstratur, & quis modus reductionis, & quid est definitio, & quorum, dicamus, cū dubitauerimus primo de ipsis.

Dixit Aristo. Atqui, q; in omnibus quęstis est quęstio de medio, plane manifestū est. Quomodo autem appareat intentio qd est, & quę via, qua assequamur ipsam, & qd est definitio, & de quibus rebus, enuntiemus utiq; de hoc per modum primo designatum super hac re dubia.

Posteaq; monstrauit ex hoc sermone, q; omnia quęstia reducuntur ad duo, ad quęstionem de existētia causę, & est quęstio qua inuestigamus de existētia tm: & ad quęstionem quę est causa, & est quęstio, qua inuestigamus de causa: & hoc est, de qua fuit intentio a principio. Commemorauit autem hoc, & dixit: Atqui, q; in oibus quęstis est quęstio de medio, plane utiq; manifestum est. sensus est, Atqui q; in oibus ijs, quę sciunt, quęstio est de termino medio, qui est causa, hoc utiq; plane manifestum ex eo, quod diximus. Diximus autē de oibus ijs, quę sciuntur, quoniam quęstio de existētia rerum non habet potentiam quęstionis existētię ipsius, nisi in rebus, quę sunt ex genere eorum, q; sunt ipsis causa: & in his, cū declaratum fuerit, q; habent causam, monstrata utiq; erit existētia causę, quid est illa causa: & propterea res logica sunt vt plurimum multę. Et posteaq; perficit declarationem huius, coepit docere, quę sit intentio ipsius ad intentionem primā, quam monstrat per hunc sermonem, & dixit: Quō autem appareat intentio quid est res, & quę via, qua assequamur ipsam, & quid est definitio, & de quibus rebus est, enuntiemus utiq; de hoc. sensus est, vnde autem prouenit nobis sciētia de re, hoc est definitionis ipsius, & qualis sit via, qua assequamur hanc sciētiā, & quę sit definitio, quā quārimus in hac sciētia, & quę sint ea, quibus inest hæc definitio (quę sunt quęstia, de quibus enuntiatū in hoc libro) nos utiq; designabimus hoc per modum, quo coepimus primo, & incipiemus ab eo, quod dubitatur in hoc. Atqui distinxit hoc, quoniam sciētia de re prouenit utiq; ad perfectionem, quemadmodum in hoc post sciētiā dubiorum inuestigatorum de ipsis appropriatorum & proportionatorum.

Disceptatio, quod demonstratio, & definitio non sint eiusdem. Cap. II.

Principiū vero sit futurorū, qd est conuenientissimū habitis sermonibus. Dubitare enim quispiā posset, ane est idem & fm idem definitione scire & demonstratio: An impossibile; definitio nanque ipsius quid est esse videtur, quid est autem omne, vniuersale et predicatiuum: syllogismi vero sunt, hi quidem priuatiui, illi autem nō vles: veluti qui quidem in secunda figura, priuatiui oēs, qui vero in tertia, non vniuersales.

Dixit Aris. Sit autem principium sermonum attingēdorū, quod sit dispositio sermonum

monum consequentium. Dubitaret enim utiq; aliquis, an ne sciatur aliquid vnum fm modum vnum per definitionem, & demonstrationem, an hoc est impossibile: & hoc, qm existimatur de definitione, q sit de quid est res, & quid est in summa est vniuersale, et affirmatiuū. ex syllogismis vero aliqui sunt vniuersales, & aliqui non vniuersales: vt in exemplo, syllogismi, qui sunt in secunda figura, sunt vniuersales negatiui, q vero sunt in tertia, non vniuersales.

9 Intelligit per sermones attingendos, qui intendunt postremo & ad finem istius inuestigationis, & sunt quæ sita illa, de quibus mentionem fecit, & quæ voluit, sermones vero consequentes sunt, qui consequuntur præcedentes in inuestigatione, qm ipsi sunt finales consequentes dubitata. Et ipse dixit, q vult ponere principium inuestigationis de ijs, quæ ordinantur in hac inuestigatione, quæ sunt consequentia, & ea sunt, de quibus intendit inuestigare hic primo de sermonibus, q sunt magis consequentes ipsa. hoc est, vt ponat principium inquisitionis, cū commemorauerit hic de dubijs, quæ sunt magis appropriata et validioris proportionis in ijs, quæ intendit inuestigare. Deinde cœpit mentionem facere de dubijs, quæ accidunt in primo quæsito, & innuit, vt velit per consequentes, sermones dubitados, quoniam ea in veritate consequuntur id, quod intendimus scire: ac si dixisset, & ponemus principium inuestigationis de rebus intentis, & hoc est maioris conuenientia q ea, q dubitantur: & hoc, quoniam q dubitantur de re, aliqua sunt proportionata, & aliqua non proportionata: et fm hanc intentionem exposuit aliqui hic locum Mathæus, et non est dubium, q ipsum transtulerit ab Expositoribus. Et forrasse ipse declarauit, & dixit: an ne sciatur aliquid vnum fm modum vnum per definitionem & demonstrationem, an hoc est impossibile. sensus est, q dubia conuenientia inquisitioni, per quam veniamur, q dubia conuenientia inquisitioni, per quam veniamur, q est aliqd, ea sunt, vt dubitetur & dicatur, qsi tradet mensuram, qua fieri posset, vt extrahatur vnum & idem p definitionem & demonstrationem simul: aut hoc ne est impossibile: ac si diceres, quæsitum qd est: dixit autem secundum modum vnum, quoniam accidet utiq; vt monstratur aliqd vnum per definitionem & demonstrationem, sed per duos modos, quoniam compositio duarum rerum fuit de specie vna cōpositionis demonstrationis: & propterea dixit de aliqbus speciebus definitionum, q sunt demonstrationes variatæ positione. Themistius vero dixit, q dixit utiq; hoc, quoniam iam monstrat aliqd idem p definitionem, et ostēdit aliqd accidentiū suoy p demonstrationem, quæadmodum ostēdit, qd est triangulus p definitionē, & ostēdimus equalitatem anguloy duobus rectis p demonstrationē. Sed hoc non est scia de re vna p duos modos, sed est scia duay dispositioni de aliquo vno, aut scia alicuius vnus p duas dispositiones. Et postea q fuit hoc. i. si sciatur aliquid vnum per definitionem & demonstrationem simul per modum vnum, sequitur ex ipso, vt omne, quod scitur per demonstrationem, sciatur per definitionem, cœpit docere, q res non est ita, & dixit: & hoc, quoniam existimatur de definitione, q sit de quid est res, & quid est in summa est vniuersale & affirmatiuum. ex syllogismis vero aliqui sunt vniuersales, & aliqui non vniuersales. sensus est, & apparet, q omne id, quod progreditur per demonstrationem, non prodeat per definitionem, quoniam quod progreditur per definitionem est affirmatiuum, quoniam definitio utiq; extrahit essentiam rei, &

demonstrationes, ex parte quæ sunt syllogismi, extrahunt affirmatiuum, & vniuersale, & negatiuum & particulare, quod est autem inuentum per definitionem, est vniuersale, ergo non omne illud, quod progreditur per definitionem, prodeat per demonstrationem: igitur via, qua scimus essentiam rei, & est definitio, nō est eadem cū via, qua scimus existentiam rei, & causæ ipsius, & est ea, quæ vocatur demonstratio situ differens, nisi fuerint duæ viæ particulares de quæsito vno & eodem.

10 Postea neq; prædicatiuorum omnium, qui sunt in prima figura, est definitio, vt quod omnis triangulus duobus rectis æquales habet. Huius autem ratio, quoniam scire, est demonstratiue demonstrationem habere: quare, si in talibus est demonstratio, planum quod non esset utiq; ipsorum & definitio: scire enim posset aliquis & secundum definitionem non habens demonstrationem, nihil enim prohibet non simul habere.

Dixit Arist. Postea neq; omnium affirmatiuorum, quæ sunt in prima figura est definitio. vt in exemplo, q omnis triagulus habet angulos æquales duobus rectis, de hoc est demonstratio & nō definitio. quoniam scientia secundum viam demonstrationis, est possidere demonstrationem: ergo, si de talibus est demonstratio, manifestum utiq; q non erit de ipsis definitio, q si nō, potest aliquis scire ipsa per definitionem consimiliter etiam absque eo, quod habeat demonstrationem: & hoc, quoniam nihil prohibet quod non sit ipsi possessio.

10 Postea q docuit, q definitio & demonstratio nō sunt per viam vnā, & non sunt duæ viæ, per quarum vnā prodeat illud quod progreditur per alteram, vult, q non est possibile, vt ostendatur vnum & idem per definitionem & demonstrationem simul, & dixit: Postea neq; omnium affirmatiuorum, quæ sunt in prima figura, est definitio. sensus est, & post id, quod diximus, q non omne quæsitum, quod ostenditur per demonstrationem, ostenditur per definitionem, & q definitio est affirmatiua, & demonstratio utiq; aliquando de negatiuo, ostensum est utiq; fieri non posse, vt mōstrēt per definitionem omne affirmatiuum, quod ostēditur per demonstrationem, quemadmodum, si aliquis diceret, q hoc est possibile in affirmatiuis, quæ sunt in prima figura, quoniam ipsa sunt vniuersalia & affirmatiua, & definitio est vniuersalis & affirmatiua. Et dixit: q conclusio affirmatiua non monstratur per definitionē, quoniam iam monstratum fuit, q definitio est aliud à demonstratione, & non est via, qua sciamus illud, cuius via est vt sciatur per demonstrationem, absq; demonstratione. vt in exēplo, scientia, q anguli trianguli sunt æquales duobus rectis, prouenit nobis per demonstrationem, & non prouenit nobis per definitionē, si scientia, quæ prouenit nobis per demonstrationem, nō prouenit nobis per aliud à demonstratione, possibile est, q proueniat nobis per aliud à demonstratione. Cū vero dixit: & de hoc est demonstratio, & non definitio. sensus est, q scientia, q triagulus habet tres angulos æquales duobus rectis, prouenit nobis per demonstrationē, & non prouenit nobis propter definitionem. Cū vero dixit: quoniam scientia secundum viam demonstrationis

nis est possidere demonstrationem. sensus est, quonia scientia demonstratiua prouenit nobis eo q̄ posside-
mus demonstrationem facientem ad scientiam dem-
stratiuam, non propter aliquid aliud omnino. Cū vero
dixit: igitur, si in talibus inuenitur demonstratio, mani-
festum utiq; q̄ non erit in ipsis definitio. sensus est,
cumq; res in huiusmodi quæstis ignotis ita fuerit, q̄
proueniat nobis ipsorum scientia eo q̄ inuenimus de-
monstrationem super ipsis tantū, planum utiq; q̄ non
proueniet nobis scientia ipsorum propter definitionē,
q̄ si non, fieri utiq; poterit in huiusmodi rebus igno-
tis, ut sciatur per definitiones absq; eo, q̄ sciatur per
demonstrationem amplius. Et hoc est, quod voluit, cū
dixit: & hoc, quoniam nihil prohibet, q̄ non sit ipsius
possessio, & hoc, quoniam secundum hanc positionem
fieri poterit, ut sciamus omnia absque eo, q̄ posside-
mus scientiam per demonstrationem.

Sufficiens autē est fides & ex inductione,
nihil enim vnquam definiētes nouimus,
neq; eorū, quæ per se insunt, neq; accidētū.

Dixit Aristo. Et fides sufficiens in hoc ex
inquisitione consimiliter etiam. & hoc, quo-
niam non est aliquid, quod definiētes scia-
mus per demonstrationem, neque ex iis,
quæ insunt per se, neque ex iis, quæ insunt
per viam accidentis.

11 Dixit: Et inquisitio sufficiens est, quoniam, ea, quæ
sciuntur per definitiones, non sunt ea, quæ sciuntur per
demonstrationes, neq; quæ sciuntur per demonstratio-
nes sunt ea, quæ sciuntur per definitiones, & hoc, quo-
niam, cū inquisiuerimus illa, quorum via & consuetu-
do est, ut sciatur per definitionem, nō inuenietur vnū
ipsorum, quod sciatur per demonstrationem, neq; ex iis,
quæ insunt per se, hoc est substantiis, neq; ex iis, quæ in-
sunt per aliud, hoc est accidentibus, cumq; verificau-
rimus hanc inquisitionem, verificabimus, q̄ nō scit al-
quid per ambo simul, & hoc est dialecticum.

Amplius si definitio, substantiæ quæ-
dam cognitio est, talia manifestum quod
non sunt substantiæ.

Dixit Arist. Amplius quoniam definitio
declarat & docet de substantia aliquid: plane
autem manifestū, q̄ talia nō sunt substantiæ.

12 Hæc est probatio alia, quod illud, quod facit scire ali-
quid per demonstrationem, est aliud ab eo, quod facit
scire per definitionem, quodq; illud, quod facit scire
demonstrationem, est vniuersalius q̄ illud, quod facit
scire per definitionem: & hæc probatio construitur su-
per duabus propositionibus, quarum vna est, q̄ defini-
tio facit scire substantiam rerum, hoc est essentiam ipsa-
rum, demonstrationes vero faciunt scire accidentia re-
rum: & hoc, quoniam demonstrationes simplices, quæ
exhibent causam & existentiam, sunt vtriplurimum &
frequenter per accidentia, & hæc inquisitio est mutila:
& hoc, quoniam existimatur utiq; q̄ accidunt utiq;
in aliis ab accidentibus, & hoc in causis longinquis: sed
cū inuestigatur de demonstrationibus, quæ sunt in tali-
bus, apparet, q̄ non sunt demonstrationes simplices ve-
ræ, quodq; quid est, quod est in accidentibus, miscetur
cum ipsis. Cū vero dixit: plane autem manifestum, q̄
talia non sunt substantiæ, intelligit accidentia, de qui-
bus posuit exemplum antea, vsque quo dixit, quod illa
sunt, de quibus præmisit demonstrationem, quemad-
modum æqualitas angulorum duobus rectis de trian-
gulo, & reliqua ex inquisitione.

Quod igitur non est definitio omnis, cuius
ius & demonstratio, planum. Quid autem,
cuius est definitio, an ne omnis est demon-
stratio, aut nō? Vna quidem ratio, & de hoc
eadem: vnus enim in quantum vnum, vna
est scientia, quare siquidem scire demonstrati-
uum est demonstrationem habere, contin-
get aliquid impossibile, definitionem nāq;
habens sine demonstratione sciet.

Dixit Aristo. Quod autem non de omni
illo, cuius est demonstratio, inuenitur defini-
tio, est utiq; manifestum: & quid hoc, dici-
tur de eo, an ne de omni illo, cuius est defini-
tio, sit demonstratio an non? est utiq; quasi
sermo vnus & idem: & hoc, quoniam scien-
tia de aliquo vno in eo quod est quid vnū,
est scientia vna: & si est dispositio, qua scit
artifex demonstrationis, ut possideat de ipso
demonstrationem, sequitur utique aliquid
imposse: & hoc, qm̄ qui habet definitionem
ipsius iā utiq; scit ipsum scientia, absq; eo, q̄
habeat de ipso demonstrationem.

Iā docet de eo, quod diximus, q̄ nō oē illud, qd̄ scit p̄
demonstrationē scit p̄ definitionē, fortasse. n. si oē illud, quod
scit per definitionem, sciretur per demonstrationem,
iā utiq; oporteret, ut inquiram⁹ de ipso, & dicamus, an
ne omne illud, quod scit per definitionem, sciatur per
demonstrationem. Et ipse dixit in respōsione huius, q̄
sermo, per quem monstratum fuit antea, q̄ non osten-
ditur aliqd vnum & idem per definitionem & demon-
strationem, est idem sermo illi, per quem ostenditur, q̄
id, quod ostenditur per demonstrationem, non ostendit
per definitionem. Et hoc est quod significauit, cū dixit:
est utiq; in hoc quasi sermo vn⁹ & idē. hoc est, q̄ sermo,
p̄ quem monstratur, q̄ omne illud, quod ostēditur p̄ de-
monstrationem, non ostenditur per definitionem, neq;
monstratur per demonstrationem, quod est cōuersum
sermonis. Et hoc est quod dixit: vnum & idem, hoc est,
q̄ non monstratur aliquid vnum per definitionem &
demonstrationem simul ex parte vna. Et dixit: & hoc,
qm̄ scientia, quæ est de aliquo vno, in eo q̄ est vnū, est
scientia vna. sensus est, atqui sequitur, q̄ non sciat ali-
quid vnum in eo q̄ est vnum per demonstrationem &
definitionem simul, qm̄ scientia de aliquo vno, in eo q̄
est vnum, proueniet utiq; per viam vnā, sed definitio
& demonstratio sunt duæ viæ diuersæ. Cumq; non
sciatur aliquid vnū per vtrāq; simul ex parte vna, pla-
num, q̄ non omne illud, quod scit per definitionem,
scit per demonstrationem, neq; e cōuerso. Cū vero
dixit: & si est dispositio, qua scit artifex demonstratio-
nis, ut possideat de ipso demonstrationem, iam utique
sequitur hoc impossibile. sensus est, & si fuerit dispo-
sicio, qua scit artifex demonstrationis rem, cū possidet
demonstrationem de ipsa, cū utiq; posuerimus, q̄ scien-
tia istius rei sit per definitionē, iam utiq; sequetur aliqd
impossibile. Deinde commemorauit impossibile, quod
sequitur, & dixit: & hoc, quoniam qui habet definitio-
nem ipsius, iam utiq; sciet ipsum scia absq; eo, q̄ habeat
de ipso demonstrationē. sensus est, & falsum, quod se-
quitur ex ipso, est, q̄ illud, cuius via est, ut sciatur p̄ de-
monstrationem, sciatur absq; demonstratione.

Amplius principia demonstrationū sunt
definitiones, quorum non esse demonstra-
tiones

tionem monstratum est prius, aut erunt principia demonstrabilia, & principiorum principia, & hoc in infinitum prodibit, aut primæ definitiones erunt indemonstrabiles.

Dixit Arist. Amplius principium demonstrationis sunt definitiões, de his vero monstratum est antea, quod non est via, qua sit demonstratio, nisi principia sint demonstrabilia, & adhuc principiorum principia, & procederet res in infinitum, aut sint principia non demonstrabilia.

Hæc probatio est separata, qua monstratur, quod non est illud, cuius est definitio, habet demonstrationem: & hæc erat opposita probationi, qua monstrabatur, quod omne illud, cuius est demonstratio, non habet definitionem. Et sunt hic tres probationes, probatio, qua monstratur, quod non omnis illius, cuius est demonstratio, est definitio, et hæc est prima: & probatio, qua monstratur conuersum huius, & hæc probatio est illa, quæ cõicat ad monstrandam hanc, & conuersum ipsius, & est ea, qua monstrat, quod non est alicui vni scia vna ex parte vna per demonstrationem & definitionem simul: & hoc, quoniam ex ea apparent duo simul, & amplius, cum non complicatur alicui vni ex parte vna scientia per definitionem & demonstrationem simul, monstratum est, quod in re, quæ habet scientiam per vtraque simul, componuntur duo modi simul per accidens: cumque componuntur in ipsa duo modi, planum quod fieri non potest, ut est illud, quod habet definitionem, habeat demonstrationem, neque est illud, quod habet demonstrationem, habeat definitionem: quod si non, inerit vni & eidem scientia per definitionem & demonstrationem simul ex parte vna, & hoc totum est manifestum. Hæc autem probatio est, quod propositionibus sunt definitiones, & hæc sunt primæ, & non sunt ipsarum demonstrationes, & de hoc iam perfecit sermonem in principio tractatus primi istius libri: & hoc, quoniam aut non sunt ipsis propositionibus, per quas monstrantur, aut indigent propositionibus, & illæ propositiones propositionibus, & procedet res in infinitum: & hæc diuisio est falsa, & prima consequens. Et hoc est quod significauit, cum dixit: nisi principia sint demonstrabilia, & adhuc principiorum principia, & procedat res in infinitum, aut sint principia non demonstrabilia. Sensus est, & hoc, quoniam sequitur, quod sint propositiones in demonstrationibus monstratae in demonstratione per propositiones, & illæ propositiones monstratae in demonstratione consimiliter etiã per propositiones, & procedet res in infinitum, aut erunt propositiones primæ non monstratae per demonstrationem.

Sed an ne non omnis eiusdem, sed alicuius eiusdem est definitio & demonstratio, an impossibile sit non esse demonstratio cuius definitio, definitio namque ipsius quid est & substantiæ, definitiones vero apparent omnes supponentes & accipientes ipsum quid est, ut Mathematicæ, quod quid vnitas & impar, & aliæ consimiliter.

Dixit Aristot. Sed diceret aliquis, an non erit de omni, quod sit idem, aut iam erit de aliquo vno & eodem definitio & demonstratio: Sed hoc est impossibile: & hoc, quoniam non est demonstratio de eo, cuius est definitio: quoniam definitio est de eo, quod est quid & substantia, ex demonstrationum vero dispositionibus apparet in summa, quod ipse per-

tractant quid est res positione, & enuntiant in ipsa enuntiatione. ut in exemplo, quoniam scie Mathematicæ definiunt quid est vnum, & quid est numerus, & consimiliter aliæ.

Postea declarauit, quod non est illud, quod habet definitionem, habet demonstrationem, neque est, quod habet demonstrationem, habet definitionem, redit rursus per modum confidentiæ & maxime persuasiõis, si possibile est, ut accidat in aliquo vno, quod sciatur per definitionem & demonstrationem simul ex parte vna: iamque primo aperuit verba sua in hac quaestione, deinde euacuauit per causam, quod non est illud, quod habet definitionem, habet demonstrationem, postea per causam per se absque eo, quod euacuauerit hoc, quod dictum fuit, quod omne, quod habet definitionem, habet demonstrationem, deinde euacuauit conuersum istius euacuationis, quod est, an omne, quod habet demonstrationem, habeat definitionem, & exposuit ipsum per rem appropriatam, deinde dixit, quod impossibile est, ut sciatur aliquid vnum per definitionem & demonstrationem simul ex parte vna, & enuntiauit vnum quodque quaestorum manifestum per se, & manifestum per suum compar, & ipse consimiliter etiam reduxit ad hoc rem tertiam, & declarauit ipsum per se, & fuit sollicitus, ut perficeret in ipsa omnes probationes, quæ sunt super ipsa per modum confidentiæ & apparentiæ & finis. Et dixit: Sed diceret aliquis, an non erit de omni, quod sit idem, aut iam erit de aliquo vno & eodem definitio & demonstratio? Sensus est, sed diceret quis ex vehementia quaestoris de hac re, & inquit de ipsa, an non omnis, cuius est demonstratio, est definitio, neque omnis, cuius est definitio, est demonstratio, adeo quod non sit demonstratio & definitio aliquid vnum & idem, quoniam hoc est manifestum, & fortasse fieri potest, in aliquo vno & eodem ut sciatur definitio et demonstratio simul. hoc est, fortasse hoc est possibile de aliquo, & secundum hanc dispositionem redit hæc quaestio, qua factum fuit additamentum præcedenti: quoniam in re priore positum fuit, fieri non posse, ut sciatur aliquid vnum ex parte vna per definitionem & demonstrationem simul, & hoc per se, & quaerit vni, si fieri potest, ut sit hoc per accidens: & videtur consimiliter etiam, ut sit hoc quaerit, quod præcessit, præterquam quod ipse reduxit ipsum ad perficiendas omnes probationes, quæ inueniuntur in ipso, & hoc, quoniam nos inuenimus ipsum perfecisse ea in eo quod deuenit in hoc tractatu, & redire fecit omnia ea, aut maiorem partem ipsorum. Deinde dixit: Sed hoc est impossibile: & hoc, quoniam non est demonstratio de eo, cuius est definitio, quoniam definitio est de eo, quod est quid & substantia. hoc est, quoniam definitiones sunt quæ sciuntur esse essentia subiectorum artium & partium subiectorum suorum, & hæc sunt, quæ declarant demonstrationem reliquarum dispositionum de quaestis conclusionum suarum. Deinde dixit: ex demonstrationum vero dispositionibus apparet in summa, quod ipse pertractant, quid est res positione, & enuntiant in ipsa enuntiationem. Sensus est, & hæc demonstrationes ponunt terminum subiectorum suorum, de quibus speculantur, hoc est subiectis quaestorum, & ponunt ipsum positione, hoc est declarant ipsum declaratione, quem admodum facit artifex scientiæ Numeri, ipse enim primo posuit definitionem vnus, & definitionem par et impar, & non potest in eo, quod est artifex Numeri, monstrare, quid est vnum, & quod est par et impar, quoniam iam declaratum fuit, quod ars non potest tradere causas subiecti sui, quoniam causæ subiecti artis attinent ad artem aliorum, & hoc totum iam declaratum fuit in præcedentibus, & potentia traditionis istius probationis, hoc est, quam tradiderunt, est, quod definitio et demonstratio non Log. cum com. Auer. CC ij aggregant

15

† Ab. le. certiorationis, & finis quaestoris, † Ab. l. destruxit Sic & in toto commento.

* Ab. l. enuntiationis,

† Ab. l. repetit hanc tertiam partem.

† Ab. l. sed illud repetit

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

aggregant in re vna, & per duos modos: & hic sermo est dialecticus, quoniam definitiones notificant quaesita, quemadmodum notificant principia.

Amplius omnis demonstratio aliquid de aliquo monstrat, vt quod est, aut non est, in definitione vero nihil alterum de altero praedicatur. quemadmodum, neque animal de bipede, neque hoc de animali, neque vtiq; de plano figura, non enim est planum figura, neq; figura planum.

Dixit Arist. Amplius omnis vtiq; demonstratio monstrat aliquid de aliquo, puta q; est, aut q; non est, in definitione vero nihil de altero praedicatur, non animal de bipede, neq; hoc de animali, neq; planum de figura, neq; figura de plano.

16 Hæc est probatio alia per se consistens, & hoc, quoniam in demonstrationibus praedicantur partes ad se inuicem aut q; sunt, aut q; non sunt, & monstrant q; aliquid test alicui alteri, et non inest ipsi. Et hoc est, quod voluit, cum dixit: Amplius omnis vtiq; demonstratio monstrat aliquid de aliquo. sensus est, & probatio altera est alia a praecedentibus, quæ est, q; omnis vtiq; demonstratio ostendit aliquid inesse alicui, aut non inesse, cum positum fuerit aliquid inesse alicui, aut non inesse, hoc est, q; partes demonstrationis ponuntur per modum subiecti, & quaesitum suum monstratur per hunc modum, Atqui dixit: in definitione vero nihil de altero praedicatur, sensus est, atqui definitionum partes non praedicant de se inuicem, neq; monstrant viam sibi viam subiecti, ex parte qua sunt definitiones. vt in exemplo, cum dicimus in definitione alicuius animalium, q; est animal bipes, non praedicatur vtiq; substantia animalis, cum adducimus definitionem, de bipede, neq; praedicatur bipes de animali, sed alligatur animal bipedi, & adducimus ipsum per modum conditionis, & ligamentum non est per modum subiecti, & consimiliter, cum dixerimus, exempli gratia, in definitione alicuius q; est figura plana, planum vtiq; non praedicatur de figura, neq; figura de plano: & hoc quod dixit est planum nimis ex dispositione differentia definitionis, & demonstrationis, hoc est, qm definitio est aliud a demonstratione, cumq; sit aliud ab ipsa, planum, qm quod monstrat per vnam ipsarum, non monstratur per alteram, nisi per accidens.

Amplius alterum est quid est, & quod est monstrare, definitio namq; quid est significat, demonstratio autem, quod aut est hoc de hoc, aut non est.

Dixit Arist. Amplius, quoniam intentio quid est res, & ostendere per demonstrationem si inest, sunt duo diuersa: & definitio docet quid est res, demonstratio vero ostendit, si illud inest huic, aut non inest.

17 Probatio ista accepta est a diuersitate operationum appropriatarum ipsis, probatio autem praedicta accepta fuit a formis ipsarum. & hoc, qm diximus in probatione, quæ præcessit hanc, q; compositio definitionis, quæ est forma ipsius, est alia a compositio demonstrationis. Et diximus in hoc, q; operatio definitionis non est operatio demonstrationis, quod, cum ita sit, fieri igitur non potest, vt sint aliquid vnū, qm non possunt operari operationem vnam et eandem per se, cumq; fuerit operatio ipsarum monstratio, planum vtiq; q; fieri non potest, vt monstratur per vtracq; aliquid vnum ex parte vna. Cum

vero dixit: amplius, quoniam intentio quid est res, & ostendere per demonstrationem si inest, sunt duo diuersa, sensus est, amplius, quoniam intentio quid est res, & si est res, sunt duo diuersa, & quid est res est illud, quod tradit definitio per se, si autem est res, aut non est, est illud, quod tradit demonstratio per se. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: & definitio docet quid est res, demonstratio vero ostendit, si illud inest huic, aut non inest, hoc est, si inest hoc huic, aut non inest. Cumq; fuerit hoc, quemadmodum diximus, planum vtiq; q; demonstratio, si tradit quid est res, est vtiq; per accidens, & consimiliter etiam, si definitio tradit q; res est, est vtiq; per accidens.

Alterius vero altera demonstratio, nisi tanquam pars sit aliqua totius (hoc autem dico, quoniam monstratum est æquicus duobus rectis æquales habere, si ois triangulus monstratus fuit) pars. n. hoc, illud vero totum est: hæc autem ad se inuicem non habent sic ipsum q; est, & qd est, non. n. est alterius alterum pars.

Dixit Arist. Et demonstratio de aliquo vno est demonstratio vna, nisi fuerit demonstratio in parte aliqua ex toto ipsius (dico autem hoc, quoniam ostenditur vtiq; per demonstrationem, q; æquicus habet angulos æquales duobus rectis, & si iam monstratum fuerit de omni triangulo) & hoc, quoniam illud est pars, hoc vero totum, hæc autem duo, hoc est, si est, & quid est, non habent inter se hanc dispositionem: & hoc, quoniam vnum ipsorum non est pars alterius.

Hæc est probatio altera, q; illud, quod ostenditur per demonstrationem, non monstratur per definitionem, & conuerso, & probatio est talis, cum fuerint duæ viæ diuersæ, & si monstrant aliquid vnum, manifestum vtiq; q; hoc est possibile, cum fuerit vnum ipsorum pars alterius. vt in exemplo, quoniam demonstrationes diuersæ in tribus terminis non possunt monstrare quaesitum vnū semper, sed quæ consentiunt in vno terminorum possunt vtiq; monstrare aliquid vnum per aliquem modorum, quoniam vnum ipsorum est sub altero, quemadmodum de æqualitate angulorum duobus rectis fieri vtiq; potest vt monstratur de triangulo simpliciter & æquicrura: & quoniam æquicus ponitur sub triangulo, & est pars ipsius, & totum & pars quasi sunt aliquid vnum, cumq; definitio & demonstratio sint duæ viæ diuersæ & non potest illud, quod monstrat vna ipsarum esse pars alterius, planum, q; non possunt monstrare aliquid vnum per aliquem modorum. Cum vero dixit: & demonstratio de aliquo vno est demonstratio vna, nisi fuerit demonstratio in aliqua parte ex toto ipsius, sensus est, & demonstrationes, quæ monstrant res diuersas, sunt diuersæ, nisi fuerit, quod monstrat vna ipsarum pars alterius, et sint aliquo pacto consentientes, & aliquid vnū: quoniam vero quod monstrant demonstratio ac definitio non sunt cum hac dispositione, hoc est vnum ipsorum pars alterius, non erunt aliquid vnum. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: hæc autem duo, hoc est, si est, & quid est, non habent inter se hanc dispositionem. hoc est, q; illud, quod monstrat definitio, quod est essentia rei, & illud, quod ostendit demonstratio, qd est existentia, non ita se habent, q; vna ipsarum sit pars alterius: hoc est, essentia, & existentia. Atqui voluit, q; diuidat ex ipsis per omnes modos celebratos, quibus possunt formare, q; essentia ipsarum sit vna.

Manifestum

Manifestum igitur q̄ neq̄ cuius definitio, huius omnis demonstratio: neq̄ cuius demonstratio, huius omnis definitio: quare omnino eiusdem nullius contingit ambo habere. Manifestum igitur est, q̄ neq̄ definitio & demonstratio, neq̄ idem esse possunt, neque alterum in altero, subiecta etenim consimiliter utique se haberent. Hæc itaque hucusque dubitata sint.

Dixit Arist. Planum igitur, q̄ non omnis cuius est definitio est demonstratio, neq̄ consimiliter etiam omnis, cuius est demonstratio, est definitio: cumq̄ fieri nō possit, quod vtrunq̄ ipsorum insit alicui vni & eidē per aliquem modorū ex parte vna, planū utiq̄, q̄ definitio & demonstratio vtraq̄ non sunt aliquid vnum & idem, neq̄ cōsimiliter etiā vnum ipsorum, vtrūvis fuerit, est in altero: quod si non, subiecta utique ipsorum ordinata sub se inuicem haberent hanc dispositionem, + & definitio reliqua erit illud, quod veniet ex dubitatione circa hoc.

Comemoratur in eo, quod monstrat, de omnibus istis sermonibus dialecticis: & quod sequitur ex ipsis est, q̄ non ois, cuius est definitio, est demonstratio, neq̄ e converso, quodq̄ sequitur ex hoc, q̄ non inuenitur definitio et demonstratio super aliquo vno ex parte vna: cūq̄ hoc ita fuerit, sequitur consimiliter etiam, q̄ non sit definitio & demonstratio aliquid vnum, cūq̄ non fuerint aliquid vnum, non erit illud, quod ambo monstrant, aliquid vnum, neq̄ vnum ipsorum consimiliter etiā pars alterius. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: neq̄ consimiliter etiam vnum ipsorum, vtrūvis fuerit, est in altero ipsorum. Cū vero dixit: q̄ si non, subiecta utiq̄ ipsorum ordinata sub se inuicem haberent hanc dispositionem, sensus est, q̄ si esset demonstratio pars definitionis, aut definitio pars demonstrationis, illud utiq̄, quod est materia demonstrationis, esset pars materiei definitionis. hoc est, q̄ illud, quod monstrat vna ipsarum, esset pars eius, quod monstrat altera, qualis est dispositio in demonstrationibus, quæ sunt cum hac dispositione.

Syllogismo duplicante, similiter & per diuisionem confecto, non demonstrari quid est, de eo cuius est. Cap. III.

Ipsius vero quid est, est ne sylls et demonstratio, aut nō est, quemadmodum nunc ratio supposuit: syllogismus enim aliquid de aliquo monstrat per medium, ipsum vero quid est, & proprium est, & in eo quod quid est prædicatur, hæc autem necesse est conuerti. Si enim A ipsi C proprium est, planū, q̄ & ipsi B, & hoc ipsi C, quare omnia ad inuicem. verum enim uero & si A, i eo quod quid est inest omni B, et vniuersaliter B de oī C in eo quod quid est dicitur, necesse & A in eo quod quid est de C dici. si vero non sic aliquis accipiet duplicans, nō necesse erit A de C prædicari in eo q̄ quid est: sed si A quidem de B in eo quod quid est, ipsum vero B non

de quibuscunq̄ in eo quod quid est, ipsum aut quid est ambo eadem habebunt: erit igit & B de C q̄ quid est. si itaq̄ ipsum quid est & ipsum quid erat esse ambo habent, in medio termino erit prius ipsum quid erat esse.

Dixit Arist. Ipsius vero quid est, vtrum sit syllogismus, & demonstratio, aut non sit, quemadmodum nunc posuit oratio: et hoc, qm̄ syllogismus monstrat utiq̄ aliquid de alio quo per medium, ipsum vero quid est appropriatū est, & prædicatur p̄ viam quid est, & hoc utiq̄ sequitur ex necessitate, vt conuertatur ista æqualiter: qm̄ si esset A propriū ipsi C, notum utiq̄, quod esset proprium ipsi B, & B ipsi C, omnia igitur essent propria inter se: & si A inest omni B per viam quid est, & B consimiliter etiam in summa diceretur de omni C per viā quid est, sequeretur utiq̄ ex necessitate, vt A consimiliter etiam diceretur de C per viam quid est: q̄ si non acciperet aliquis per reduplicationem in hunc modum, nō prædicaretur utiq̄ A de C per viam quid est, si A inest B ex via quid est, & non esset de omni eo, de quo dicitur B per viam quid est: & intentio quid est iam inest vtriq̄ ipsorum: v igitur consimiliter etiam erit de omni C per viam quid est: & si intentio quid est, & intentio existentia inest vtriq̄ ipsorum, intentio utiq̄ quid est & existentia, inest ipsi primo per medium.

Posteaq̄ monstrauit fieri non posse, vt illud, quod ostenditur per demonstrationem, sit idem cum eo, quod monstratur per definitionem, quodq̄ non oē illud, quod monstratur per definitionem ostenditur per demonstrationem, & non oē illud, quod ostenditur per demonstrationem monstratur per definitionem, cæpit quærere, an sit possibile per demonstrationem, vt tradat quæsitum demonstrationis & definitionis simul, fm̄ q̄ demonstratio tradit de aliquo existentiam & essentiam, & hoc, qm̄ quæsitio, si vtrunq̄ ipsorum monstrat illud, quod monstrat suum compar, fm̄ q̄ sunt vnum, est alia a quæsitio, si vnum ipsorum monstrat duas intentiones simul, hoc est, q̄ ostendatur per demonstrationem illud, quod appropriatur ipsi, & illud, quod appropriatur definitioni, etsi monstrat definitio illud, quod appropriatur ipsi, & quod appropriatur demonstrationi, præterq̄ quod istius partis monstrata est impossibilitas ex eo quod præcessit: quoniam si ita esset, quemadmodū diximus, q̄ definitio monstraret illud, quod appropriatur ipsi, & quod appropriatur demonstrationi, illud, cuius uia est, vt ostendatur per demonstrationem, ostenderetur per aliud a demonstratione: si vero fieri possit, vt ostendat per demonstrationem illud, quod appropriatur demonstrationi in monstrazione sua, & quod appropriatur definitioni in traditione sua, quod est essentia, i ipso utiq̄ est difficultas fortis: & hoc, quoniam, si non esset ex via demonstrationis, vt faceret hoc, non haberemus viam, qua sciremus definitiones ignotas: quoniam, si demonstratio est illud, per quod monstrantur ignota, & definitiones sunt notiores & ignotiores, sequitur utiq̄ ex necessitate, si haberemus viam, qua sciremus definitiones ignotas, q̄ esset hoc propter demonstrationē, præ Log. cū cōm. Auer. CC iij terq̄

POSTERIORVM RESOLUTORIORVM

terq̄ q̄, si super definitione esset demonstratio, quod tradit vtiq̄ definitio, traderet demonstratio: sed iam diximus, q̄ definitiones sunt de substantialibus, & demonstrationes de accidentibus, & ipse quærit hanc rem: definitionum autem ignorarum aliqua sunt, quarū ignoratur existentia & definitio ipsarum, & ex ipsis aliqua sunt, quæ scitur existentia, & ignoratur definitio. ipse autem primo loquetur, si fieri p̄t de aliquo vno, quod sciat existentiā, et ignoret definitio ipsius, et q̄ tradat demonstratio definitionis ipsius in eō q̄ est demonstratio, hoc est, q̄ monstret definitionem inesse rei, & q̄ est definitio ipsius. Et cū dixit: Ipsius vero quid est vtrum sit syllogismus & demonstratio, aut nō sit, quemadmodum nūc posuit oratio. sensus est, inuestigatio autem de quæsito quid est, vtrum ostendatur per demonstrationem, aut non, possibile est, vt monstretur, quemadmodum positum fuit antea ex eo q̄ nō est possibile, vt ostendatur per demonstrationem, quod mōstratur per definitionem, & differentia iter hoc & illud, quod præcessit, monstretur sic: quoniam res, quæ ostenditur per demonstrationem, non est quæsitum quid est, quod tradit a definitione, neq̄ definitio tradit illud, quod ostendit demonstratio. At qui quæritur hic vtiq̄, si demonstratio ostendit, cū eo, q̄ ex via ipsius est, vt ostēdat ipsum quod est, si hoc inest huic, s̄m q̄ est definitio ipsius, hoc est ex parte demonstrationis, quæ tradet duo quæ sita simul. Dixit autem: quemadmodum nunc posuit oratio, quoniam si declaratum fuit, q̄ demonstratio tradit quæsitum qd est simul cum quæsito si est per aliquem modum, ipsa ostenderet illud, quod monstret definitio, sed ibi acceptum fuit nomen abstractum, hic vero compositum & propterea fuit quæsitum aliud a quæsito primo. Postea cœpit ostendere, q̄ hoc non est possibile, & dixit: & hoc, quoniam syllus monstret vtiq̄ aliquid de aliquo per mediū. sensus est, & causa est, quæ prohibet hoc, q̄ syllus vtiq̄ monstret aliquid inesse alicui, hoc est quæsitum inesse subiecto per terminum medium, qui ponitur inesse subiecto quæsitum, hoc est prædicatum de ipso, & extremitatē maiorem inesse ipsi, hoc est medio: & sequitur ex hoc ex necessitate, q̄ extremitas maior inest minori, & per hoc idem monstretur negatio prædicati quæsitum a subiecto, hoc est, cū complicatur terminus medius, q̄ affirmatur de vno ipsorum, & negat ab altero. Et postea q̄ docuit modū, ex quo est via demonstrationis, qua monstret illud, quod consuevit monstrare, hoc est, existentiam, aut negationem, docet modos, quibus debet inuestigare is, qui quærit qd est aliquid, quodq̄ fieri non potest, vt tradat sylls modos illos, aut modum illum, cuius via est, vt tradat ipsum. hoc est, q̄ fieri non potest, vt aggregentur ambo modi in syllogismo, vsquequo tradat prædicatum inesse quæsitum, quod est definitio ipsius. Et dixit: ipsum vero quid est appropriatum est, & prædicatur per viā quid est. sensus est, q̄ ille, qui intendit monstrare quæsitum quid est de aliquo, debet monstrare, q̄ prædicatum quæsitum cum hoc q̄ inest subiecto, est appropriatum ipsi, & prædicatū de eo p̄ viam qd est. Et postea q̄ declarauit illud, quo indiget ille, qui scit ex intentione viæ definitionis, vt declararet, q̄ illa est definitio, cuius hæc sunt tria, hoc est, quod inest rei & prædicetur de ipsa per viam quid est, & conuertatur cum ipsa, cœpit docere, q̄ non est in potentia termini mediū, quod tradat has tres intentiones, quodq̄ si est possibile, vt tradat duas ipsarū, non est vtiq̄ possibile, vt tradat tres ipsarum. Et dixit: & hoc vtiq̄ sequitur ex necessitate, vt cōuertant ista æqualiter. sensus est, & sequitur ex necessitate, vt definitio & propriū conuertant. Cumq̄ fuerint conuertibilia, sequitur ex necessitate, vt in terminis, qui accipiuntur in syllogismo, inueniat cōuersio & prædicatio per viam quid est, & non est possi-

bile, q̄ concludatur aliquid cum hac dispositione, hoc est propriū & prædicatū ex via quid est. Deinde adduxit exemplum in hoc, & dixit: quoniam, si esset a, propriū ipsius c, notum vtiq̄, q̄ esset propriū ipsius b, & b ipsius c: omnia igitur essent propria inter se. sensus est, exemplum huius, cum voluerimus concludere a est propriū ipsius c, per medium b, oportebit vtiq̄, q̄ sit notum apud nos, q̄ a inest c, s̄m q̄ est propriū, quoniam, cū posuerimus hoc, concludetur nobis, q̄ a inest c s̄m q̄ est propriū ipsius. Deinde cepit docere, q̄, si velit concludere consimiliter etiam intentionem secundam, q̄ est a, exempli gratia, prædicari de b per viam quid est, oportebit vtiq̄, vt ponat hæc dispositio consimiliter etiam in tribus terminis, & dixit: & si a inest ferri b per viam quid est, & b consimiliter etiam in summa diceretur de omni c, per viam quid est: sequeretur vtiq̄ ex necessitate, vt a consimiliter etiam diceretur de c per viam quid est. sensus est, & eodem pacto si vellemus concludere, q̄ a, exempli gratia, prædicat de c per viam quid est, sequeretur vtiq̄, vt acciperetur admissum in syllogismo, q̄ a prædicatur de b per viam quid est, & b prædicatur de c per viā quid est, & accipitur hic loco termini maioris, & b loco termini mediū, & c loco termini minoris s̄m consuetudinē ipsius. Deinde dixit: quod, si aliquis non acciperet per reduplicationem in hunc modum, nō prædicaretur vtiq̄ a de c per viā quid est, sensus est, & si non acciperet aliquis intentionem quid est bis duplicatam in prædicatione, hoc est, quod tradat in prædicatione maioris de medio, & mediū de minore, non concluderetur vtiq̄ q̄ maior extremitas prædicatur de minore per viam quid est, & consimiliter se habet res in eo q̄ concludit prædicatum esse propriū subiecti, nō tñ est possibile in subiecto absq̄ eo q̄ reduplicetur bis in prædicatione. Deinde dixit: si a inest b ex via quid est, & non esset de omni eo, de quo dicitur b per viā quid est. sensus est, & priuatio reduplicationis erit, cū a inest b ex via quid est, & nō inuenietur inesse omni illi, de quo prædicatur b per viam quid est: & hoc quoniam, cū fuerit syllogismus, in quo inuenit intentio dicti de omni, quod est, vt extremitas maior prædicet de medio tñ absq̄ eo q̄ prædicetur de eo, quod disponitur per medium. & hoc, qm̄ iam declaratum fuit in libro Syllogismi, cū maior propositio non habuerit hanc potentiam, q̄ syllogismus vtiq̄ non erit cōcludens nisi per accidentis: cūq̄ res ita fuerit, & sequetur in conclusionibus, hoc est, q̄ vtiq̄ concluditur aliquid inesse alicui s̄m hanc cōditionem, & hoc est, quod vocatur dictum de omni, sequitur ex necessitate, cū voluerimus concludere aliquid inesse alicui s̄m q̄ est definitio ipsius, vt sit cōditio dicti de omni in ipso comprehendens de definitione illud, quod comprehendebat de existentia, hoc est, vt accipiatur, q̄ est extremitas maior in ipso definitio omnis illius, de quo prædicatur mediū ex parte, qua est definitio ipsius, & mediū simul. Et hoc est quod voluit, cū dixit: si a inest b ex via quid est, & non esset de omni eo, de quo dicitur b. hoc est, q̄ non cōcluditur nobis a esse definitionē c, nisi accipiatur a esse definitionē b, & pp̄ quid disponit in b, & prædicat b de ipso, quæadmodū non concludit, q̄ a inest c, nisi accipiatur per syllogismum, q̄ a inest b, & omni illi, cui inest b, & prædicatur de ipso, & non accipitur, q̄ b prædicatur de c. Deinde dixit: & intentio quid est inest vtiq̄ ipsorum. sensus est, q̄ oportet, vt sit prædicatio in vtriusq̄ propositionibus prædicatio definitionum, hoc est, q̄ accipiatur a prædicari de b, s̄m q̄ est definitio ipsius. Et postea q̄ declaratum fuit q̄ per istas cōditiones erit syllogismus concludens de definitione, quæ sunt eadē conditiones, per quas concludit de existentia, dixit: & si intentio quid est, & intentio existentia inessent vtiq̄ ipsorum, intentio

tio vtiq; quid est, & existentia inesset ipsi primo per medium, sensus est, & si fuerint duæ istæ intentiones, quæ sunt, quod est res, & si est res acceptæ in propositionibus, maiori, s; q; scit intentio existentia in termino medio, et minori extremitate, i qua disponitur mediũ, hoc est, q; maior extremitas accipiatur, q; ipsa insit medio, s; q; est definitio ipsius, & definitio insit illi, cuius medium est definitio consimiliter etiam, iam vtiq; acciperetur in propositionibus illud, quod intendebat monstrare, quod est petitio: quoniam, si a, quod est extremitas maior, tantum acciperetur s; q; est definitio vtriusq; a, quod est extremitas media, & eius, quod disponitur per ipsum, q; est extremitas minor, quod est c, iam accepit, q; maior extremitas inest minori in propositione maiore per se, & hoc est petitio: hoc igit; est vnũ ex ijs, quæ possunt monstrari ab hoc sermone, & quod videtur dicere in hoc q; est petitio, est, quod dico, quoniam non apparent duo termini in aliquo vno, & erit terminus maior & medius idem, c; q; posuerit mediũ, iam petet quæsitum. Et hoc videtur esse illud, quod significauit, cum dixit: intentio vtiq; quid est & existentia inesset ipsi primo per medium. hoc est, q; sit illud, quod quæsiuit per syllogismũ iam positum in medio, & hoc est definitio rei quæsitæ, & hoc, q; sit definitio vna duarum extremitatum: & qui fecit hoc, iam petiit quæsitũ ex necessitate petitione vera. Expolitores vero intellexerunt sermonem ipsius, & si fuerit intentio quid est, & existentia ipsius res inexistens vtriusq; ipsorũ, erit vtiq; intentio quid est, & existentia ipsi primo inexistens per medium. hoc est, si oratio accipiatur, q; inest rei, & significauerit definitionem ipsius iam accipi in ambabus propositionibus simul, sequitur, vt sit quod extrahitur per definitionem, hunc in modum iam cognitum de re, cuius quæritur definitio, definitio vna ipsius. & dicitur de hac definitione, aut scitur per se, aut p; definitionem alteram, & si dicatur per definitionem alteram, redit interrogans consimiliter etiam de hac definitione, si vero dicatur per se, & dicitur, igitur hæc via nõ est vniuersalis, qm si esset hoc modo, nõ monstraretur extractio definitionis per demonstrationem, nisi de eo, quod habet binas definitiones, quarum vna est nota p; se, & de altera ignoratur q; insit definito, & scitur existentia per se definitioni, quæ scitur inesse definito.

Abunazar vero innuit in declõne istius loci hanc assertionem, quoniam ipse iam declarauit, q; extractio definitionis per demonstrationem est + per modũ cooperiendi in sulco, sed reuersus est ad ipsam, c; dixit: quoniam non verificat, si non asserat, q; res duas habet definitiones, & si fuerit per modum particularis: & quasi apparet ex dispositione ipsius, q; ipse asserat, q; res duos habet terminos. Et quod rectificatum est ab expositioribus & Abunazare in summa in declaratione istius loci s; hanc intentionem, apparet ex verbis ipsorum: qm Arist. declarabit in sequentibus, q; sunt demonstrationes tradentes definitionem per se, & hæc sunt demonstrationes, quæ vocantur demonstrationes variatæ positione, & existimauerunt, q; demonstrationes illæ sunt ex genere istarum, q; nõ est d;ia inter ipsas, & aggregauerunt duo loca, c; declarauerint locum istum s; hanc expositionem. Abunazari autem videtur, q; demonstrationes, quæ sunt definitiones variatæ positione, sunt illæ, quæ cõplicantur ex pluribus definitionibus de re: hoc igitur videtur declarasse in libro suo de demonstratione, & in libro suo de verbis, & hic in isto suo sermone ad introductionem huius loci ex verbis Aristot.

Tu vero scire debes, q; opinio Arist. fuit, q; non potest aliquid habere definitiones duas: quod est verum, qm si haberet duas definitiones + haberet propagationem. Et si diceret ita q; p;grediuntur cõsuetudines p;g-

cedentes, q; adducunt de re vna & eadẽ plures definitiones vna, quæadmodũ dixerunt in definitione hois, q; est aial ronale, & q; est aial ambulans bipes, & q; est animal recte stans: manifestũ igit; q; genus huiuscemodi definitionũ est vnum, quoniam non inuenitur rei genus propinquum, nisi genus vnum: & cõsimiliter oportet, q; sit dispositio in differentia, quoniam differentia est forma rei, & non inuenitur rei nisi forma vna: sed quoniam in quibusdam definitionibus inueniuntur differentia differentes per se, & in quibusdam loco differentia sunt quædam appropriata in differentis, quæ cõstituuntur constitutione ipsarum, quemadmodũ operationes appropriatæ in formis & accidentibus, & consequentibus ex ipsis: & hoc, c; fuerint ista significantia super forma, & fuerint assecutio formæ ppter notius assecutione ipsius, & substantia ipsius, & vtriusq; accidit hoc, c; forma non habuerit nomen: cumq; hoc ita fuerit, c; fuerit definitio per duas definitiones, differentia, quæ accipitur in duabus definitionibus: est vna ex necessitate, nisi c; fuerit in vna definitionum accepta per se, & in definitione altera constitutur consequens ipsius constitutione sua, & dilucidetur loco ipsius, s; q; est notũ de ipso: q; si in vtraq; definitionum accipiatur loco ipsius consequens suum, præterq; q; consequens, quod accipitur in vna duarum definitionum, est aliud a consequente, quod accipitur in definitione altera, quoniam res iam habebit plura propria consequentia: & s; hæc existimatur, q; iam inueniuntur de re vna definitiones plures, & hæc in veritate significant super re vna: et hoc, quoniam voces multæ, quæ significant super substantia vna, c; accipiuntur ex eõ q; significant super hæc substantia, & sunt notæ, istæ sunt veluti dictiones assequentes, & non significant rem variatam a definitionibus, quoniam ipse vtiq; significant in summa super differentia, ex qua constituitur substantia definiti: existimatur autem de ipsis a principio speculationis, q; sunt variatæ, & ipsæ sunt vnum, quemadmodum existimatur de ijs, quæ habent plus q; nomen vnum, q; sunt res variatæ, & vniuersale inter ipsa est, q; res, quam significant, est vna, hoc est, inter huiuscemodi res, & inter nomina consequentia. Sed possit aliquis dicere, q; iam sequitur ex hac positione aduersitas vna, & hoc est, q; insit definitio vna duobus definitis, & hoc, c; acceperit, q; syllogismus non concludit esse definitionem c, nisi c; inuentum fuerit a esse definitionem b, & inueniatur definitio illius, cuius b est definitio, & erit a definitio b & c simul, & erunt b & c res vna. c; vero declaratum fuerit iam, q; diuersitas huiuscemodi rerum, quæ consistit in consistentia differentia in definitione speciei vnus, & eiusdem, est veluti diuersitas dictionum, manifestũ est, q; huiuscemodi res in definitionibus habent potetiam notum consequentium: cumq; hoc ita fuerit, quicunq; sollicitus fuerit, vt monstrer vnã ipsarum inesse definitioni, vt definitionem, iam petiit quæsitum primum: hoc igitur est, quemadmodum dispositio petitionis, quam voluit Aristot. non aut; illud, quod opinati sunt Expolitores. Neq; potest aliquis dicere, q; hæc propria inueniuntur in huiuscemodi definitionibus per se, & non inueniuntur loco formæ, neq; ex parte, qua significantur per ipsas, quoniam, cum accipiuntur ex hoc modo, sunt descriptiones, non propria, neq; intelliguntur ex substantia rei propter quid est: & hoc est notum apud eum, q; vel paucã consuetudinẽ habuerit in hac arte. Amplius, si vnum haberet binas definitiones, haberet duas differentias, & si haberet binas differentias, vna ipsarũ prædicaret de altera per vnam accidentis, non ex parte qua vna ipsarum notificat substantiam alterius. Iam vero dixerunt, q; definitio vtiq; concluditur per syllogismum, cum acceptum fuerit extremitatem maiorem esse definitionem. Log. c; cõm. Auer. CC iij nitione

† Ab. l. com
prehensio for
mæ ob illas
notior, q; il
lius compre
hensio secun
dum eisub
stantiam:
† Ab. l. eius
vice,

* Ab. l. syno
nimæ,

* Ab. l. syno
nimæ.
An duorum
definitiorum
sit vnica de
finitio, &
quomodo.

* Ab. l. syno
nimatorum:

* Ab. l. dixi
mus,

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

Dubium.

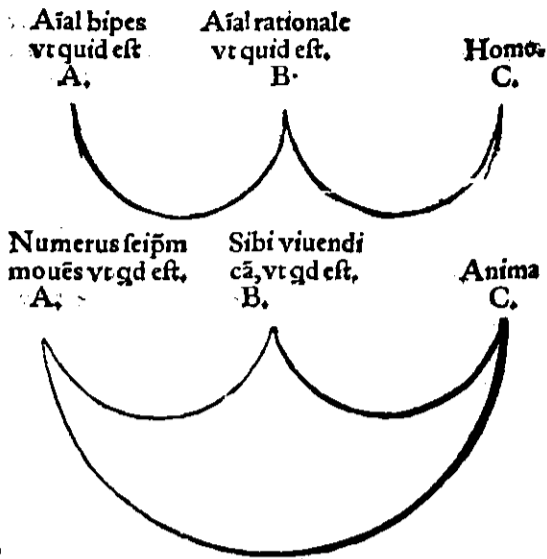
tionem mediū, & propter quid mediū esse definitionē ipsius. Et si diceret aliquis, quod nō oportet in syllogismo, qui concludit definitionem per syllogismum, quod extremitas maior sit definitio eius, cuius est medium, sed sufficit in hoc, quod maior sit definitio mediū t̄m, & medium definitio minoris. Dicitur, quod nō sequitur ex hoc, nisi quod maior est definitio definitionis, hoc est definitio termini minoris: & hoc est aliud ab eo, quod intendebat concludere, quoniam nos non intendebamus concludere definitionem definitionis, sed intentio erat de definitione per se, & eodem etiam pacto non erit concludens per viam dicti de omni, & quod non concludit per hunc modum, non concludit vtiq; per syllogismū. Iam igitur declaratum est ex hoc tractatu, quod definitio non erit secundum hunc modum conclusio demonstrationis, & non demonstratio variata positione. Redeamus autem ad perficiendam declarationem sermonis ipsius in hac re.

Et omnino, si est monstrare, quid est homo, sit c homo, a vero quid est, siue animal bipes, siue aliud quid: si itaq; syllogizabitur, necesse est a de b omni prædicari, huius autem erit alia ratio media, quare & hoc erit, quid est homo: accipit igitur quod oportet monstrare, nāq; & b est quid est homo. Oportet autem in duabus propositionibus, & primis & immediatis considerare, maxime enim manifestum, quod dicitur, sit: qui igitur monstrant per id, quod conuertitur, quid est anima, aut quid est homo, aut aliud quodcunq; entium, quod ex principio est petunt, quæ admodum, si aliquis existimat et animam esse se idem sibi ipsi causam viuendi, hoc autem numerum ipsum seipsum mouentē, necesse est. n. petere aīam, quod numerū esse ipsum seipsum mouentem sic, vt idem existere.

Dixit Arist. Et omnino, si fuerit demonstratio de eo quod est, quid est homo, & sit c homo, & a, quæ est intentio quid est, aīal bipes, aut definitio alia: & si ratiocinetur hoc, sequitur vtiq; ex necessitate, quod a prædicetur de oī b, & erit hæc oratio alia media: erit igitur & hoc consilium etiam quid est homo: accipit igitur illud quod oportebat construere, & hoc erat cōsimiliter etiam, quoniam b est intentio quid est homo. Oportet autē speculari in duabus propositionibus simul terminorum primorum immediatis, quoniam est in hoc proprium, quo monstratur. & apparet, quod dictum fuit, cum deductum fuerit, quid est anima, aut quid est aliquid aliud quodcunq; fuerit ex entibus, ex eo, quod redit æqualiter, iam vtiq; petēt quæsitum primū, quemadmodum, si affirmaret aliquis, quod anima est id, quod est causa vitæ sibi ipsi, & hoc est numerus seipsum mouens. & hoc, quoniam sequitur vtiq; ex necessitate, vt petat, quod anima est numerus seipsum mouēs, & erit petitio ipsius secundum quod est vnū & idem.

Secūdo priorū cap. 2.º

† Ab. l. de rebus, quæ reciprocè conuertuntur,

Posteaq; exposuit per orationem, quod qui studet concludere definitionem inesse alicui in eo quod definitio, ipse petit eandem rem, vult declarare hoc per exemplum, vt doctrina sit planior, & dixit: Et omnino, si fuerit demonstratio de eo, quod est, quid est homo, hoc est, si disputauerit aliquis, quod inueniatur demonstratio de definitione, cum fuerit ignota, ut accipiatur definitio alia media, quæ sit definitio istius rei; accipietur ad medium aliud, quod sit definitio mediū, & erit exempli gratia illud, cuius studet definitionem ostendere per demonstrationem, homo, vsquequo sit c, quod accepimus loco minoris extremitatis. Deinde dixit: & a, quæ est intentio quid est, aīal bipes, hoc est, & accipietur a, quod est maior extremitas in hoc exemplo, quod est, quid sit homo loco essendi ipsum animal ambulans bipes, aut loco definitionis alterius ex definitionibus suis quæcunq; definitio fuerit. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: aut definitio alia. Deinde dixit: et si ratiocinetur hoc, sequitur vtiq; ex necessitate, quod a prædicetur de oī b, & erit hæc oratio vna vsq; ad id quod dixit, quod est homo. sensus est, & si fieri potest, vt concludatur per syllogismum huiusmodi conclusio, hoc est, quod a, quod est animal bipes, igitur homini, scilicet quod est definitio ipsius, sequitur ex necessitate, quod sit prædicatum de termino medio in hoc syllogismo, quod est b, & erit b definitio c hominis, existens medium inter hominem & inter definitionē conclusam: erit igitur terminus iste medius definitio hominis, & quoniam res non habet, nisi definitionem vnā, iam vtiq; accepimus in demonstratione definitionis definitionem eandem. Et hoc est quod significauit, cum dixit: accipit igitur illud, quod oportebat construere, sensus est, quod ipse ponit illud, quod vult ostendere per demonstrationem eandem non in specie, quemadmodum declarauerunt Expositores, hoc enim non est petitio: & manifestus est sermo ipsius, quod est petitio vera secundum id, quo exposuimus hanc orationem. Postea adduxit causam, ex cuius parte sequitur, quod operatio ista, quæ sit, sit petitio, & dixit: & hoc erat cōsimiliter etiam, quoniam b est intentio quid est homo. sensus est, atqui sequitur, quod petat, quoniam terminus medius, qui accipitur prædicatum de minore extremitate, est idem cum maiore, cumq; sit hæc res in parte occulta, propter quod existimauit, quod insit vni definitiones plures, dixit: Oportet autem speculari in duabus propositionibus simul terminorum primorum immediatis, quoniam est in hoc proprium, quo monstratur, sensus est, declarat autem hoc, cum accipimus hæc prædicata in hac demonstratione cum conditionibus, quas posuimus in prædicatione vera partium demonstrationum de se inuicem: & si

† & si fuerint prima & immediata, quoniam fieri nō potest in definitione vera, vt sit inter ipsam & definitū medium, hoc est, q̄ prædicatur de ipso propter prædicationem suam de aliquo alio, hoc est per medium. cūq; hoc fit, fieri non potest, vt concludatur aliquid definitionis per definitionem: quoniam quod concluditur, concluditur vtiq; per medium, sed definitio non prædicatur de re per medium, hoc est in definitione perfecta. si vero fuerit definitio pars definitionis, illud vtiq; erit possibile: sed huiusmodi patres non prædicabuntur de se invicem, quia aliqua ipsarum sint definitiones alicuius. & propterea non erit utilitas in demonstratione in huiusmodi partibus istarum definitionum, quarū vna quæq; est definitio perfecta rei, quemadmodum existimavit Abunazar, q̄ illud est, quod voluit Aris. per demonstrationes, quæ sunt definitiones variatæ positione. Et posteaquam enuntiavit, quod ex hoc modo evenit veritas consideranti in hoc quæsito, adduxit in hoc exemplum. Et dixit: & apparet illud, quod dictum fuit, cum deductum fuerit, quid est anima, aut quid est homo, aut quid est aliquid aliud, quodcumq; fuerit ex entibus, ex eo quod redit æqualiter, iam vtiq; petet quæsitum primum. sensus est, vt in exemplo, qui monstrat quid est homo, aut qd est anima, aut aliquid aliud ex entibus in definitione proprium & conuertibile, ipse vtiq; petet ex necessitate, hoc est, quoniam terminus medius est idem, quod extremitas maior. et intelligit primum quæsitum, quod primo concluditur ex syllogismo. Deinde dixit: quemadmodum si affirmaret aliquis, q̄ anima est illud, quod est causa vitæ sibi ipsi, & hoc est numerus seipsum mouens, scilicet cū posuerit, & concesserit, q̄ anima est illud, quod mouet seipsum, & monstraret, q̄ anima sit numerus seipsum mouens. Deinde dixit: et hoc, quoniam sequitur vtiq; ex necessitate, vt petat, q̄ anima est numerus seipsum mouens, & erit petitio ipsius sibi q̄ est vnum & idem. sensus est, & hoc, quoniam qui facit hanc operationem, oportet ipsum ex necessitate petere definitionem, quā vult concludere, & hoc, quoniam, cum ipse notificauerit, q̄ anima est causa vitæ sibi ipsi, notificauit, q̄ ipsa est numerus seipsum mouens, & hoc, quoniam cum non intellexerit in definitione causam, per quam efficitur vita sibi ipsi, quod est numerus, non monstrabitur, q̄ est aliquid mouens seipsum: & si intellexerit ex ipsa q̄ est numerus, iam vtiq; posuit quæsitum. Et hoc totum formatur sibi opinionem Platonis: & hoc, quoniam ipsi visum fuit, q̄ vita metitur super augmento & motu, & q̄ illud, quod augetur, est numerus, qui meretur essentiam animæ, qui est causa sibi ipsi, hoc est mouens seipsum, & ad sequendam opinionem istā à temporibus nostris, posuit exemplum de ipsa, non q̄ hæc sit opinio sua de aia. Et quoniam est petitio, ex ipsa intelliguntur vtiq; intentiones duarum, quarum vna est petitio vera, & ea est, in qua inuenitur quæsitum idē in syllogismo, & etiam fieri potest, vt ex ipso intelligat petitio in genere: hoc est, qui sollicitus est, vt monstrat definitionem per definitionem, monstrat vtiq; aliquid per speciem suam, quemadmodum intellexerunt ipsum expositores. Ex hoc autē loco docuit, q̄ petitio erit vtiq; vera, et dixit: et erit petitio ipsius de hoc sibi quod est vnum & idem. sensus est, & non erit petitio sua hic, sibi quod facit definitionem per demonstrationem definitionis, vsquequo sit hæc via reprobata, quoniam est particularis, sed petitio ipsius erit petitio vera, & est ea, quæ dicta fuit in libro Sophisticæ, hoc est, qm accipitur aliquid idē, quod voluerit concludere p̄ syllogismum eundem, & hoc apparet nimis ex sermone ipsius, secundū q̄ est res vna & eadem. Et mirū, quomodo opinati sunt Expositores hoc, in quo consentiunt, & quod opinatus est Alexander est tale, & non peruenit ad nos aliquid istius

virī in hoc libro, sed quā adduxerunt erit expositio Theophrasti, & hic vir vti plurimum non dissentit ab Alexandro. Et posteaq; declarauit hoc per exemplum sensibile, cepit declarare ipsum per exemplum magis vniuersale q̄ hoc, ne existimetur, q̄ illud, quod sequitur ex sermone, sequatur ex exemplo per se.

Non enim si A sequitur B, & hoc C, erit A quod quid erat esse ipsius C, sed verum erat dicere, erit solum, neq; si est A qd quid est, et de B prædicatur omni, hoc enim, quod est animal esse, prædicatur de eo, quod est homini esse: verum enim est omne homini esse animal esse, quemadmodum & omnem hominem animal esse, sed non sic vt vnum sit. Si igitur non sic acceperit, non syllogizabitur, q̄ A est ipsi C quod qd erat esse, & suba: si vero ita acceperit, prius erit acceptum C quod quid erat esse ipsius B, quare non demonstratum fuit, hoc enim in principio accepit.

Dixit Arist. Et hoc, quoniam non est, si A sequitur B, & hoc C, erit A ipsi C intentio quod quid est, & existentia, sed verum vtiq; est, vt dicatur, q̄ ipsum inest tantum, neq; si est A in hac re, & prædicatur consimiliter etiam de omni B. & hoc, quoniam quod est existens animal prædicatur vtiq; de eo, quod est existens homo: quoniam verum est, vt dicatur, q̄ omne illud, quod est hō, est animal, quoniam omnis homo est animal, sed non est in hunc modum, secundum q̄ est aliquid vnū: igitur si non acceptum fuerit etiam sic, non ratiocinabimur, q̄ A est ipsi C quid est, & existentia, & substantia: Et si acceptum fuerit hoc, iam vtiq; accepta erit intentio quid est C, & existentia ipsius primo: iam igitur monstratum fuit demonstratione nostra, quoniam petet vtiq; quæsitum primum.

Dixit: Et hoc, qm nō est, si A sequitur B, & hoc C, erit A ipsi C intentio quod quid est, & existentia. sensus est, neq; tradet syllogismus definitionem per se, qm syllogismus vtiq; tradet, q̄ terminus maior inest minori per medium, quo inest medio, & medium minori: et forma syllogismi erit vtiq; q̄ A, quod est extremitas maior, prædicatur de omni eo, de quo prædicatur B, & B prædicatur de omni C: sequitur ex hoc, quod A prædicatur de omni C, hoc est inest ipsi, & non sequitur, cū A inest B, & B inest C, quod A inest C, & sit definitio ipsius, sed sequitur, q̄ ipsi inest solum: iam vero sequitur, si tradet syllogismus definitionem per se, vt concludat, quod extremitas maior inest minori, & sit definitio ipsius, hoc est A ipsius C. Atqui tradit syllogismus, quod ipsum inest C tantū. Et hoc est quod significauit cum dixit: sed verum vtiq; est, vt dicatur quod ipsum inest tantum. Deinde dixit: neque si est A in hac re, & prædicatur consimiliter etiam de omni B. sensus est, neq; si acceperimus in propositione maiore, q̄ A est essentia B, & de oī eo quod est B, prædicatur affirmatiue per modum, quod est prædicatio substantialis de substantia in propositionibus maioribus in demonstrationibus conferentibus in hoc ad concludendam definitionem. Atqui dixit hoc, qm posteaq; monstrauit, quod prædicatio syllogistica in eoq;

eo q̄ syllogistica non tradit definitionē per se, vult monstrare consimiliter etiam, q̄ prædicatio substantialis nō confert ad concludendum definitionem: hoc est in qua inuenitur, quod prædicatum est in substantia subiecti: & hoc, quoniam hæc prædicatio non est illi, in qua disponatur subiectū per omnes modos, neq̄ illud, de quo prædicatur subiectum i propositione maiore, quod est idem, quod essentia termini minoris, hoc est, cuius terminus medius est essentia. cumq̄ voluerimus concludere definitionem per demonstrationem, hoc est, q̄ cōcludamus, quod a inest c, et est definitio ipsius, sequit̄, vt a et b sint aliquid vnum et idem, qm̄ vtrac̄q̄ sunt definitio alicuius vnus. Et hæc est intentio eius, quod dixit: et hoc, quontā quod est existens animal prædicatur vtrique de eo quod est existens homo, qm̄ verum est, si dicatur, q̄ omne illud, quod est existens homo, est existens animal, quemadmodum q̄ omnis homo consimiliter etiam est animal. sensus est, et omne illud quod, disponitur per animalitatē, et inest ipsi animalitas, prædicatur de omni eo, quod disponitur per humanitatē, et inest ipsi humanitas prædicatione notificante prædicatum esse substantiam subiecti, sed quia cui inest animalitas et humanitas, est vtrique aliquid vnum et idem: qm̄ si esset hoc ita, essent animalitas et humanitas duo nomina consequētia, et esset operatio huiusmodi petitio. Deinde dixit: qm̄ verum est, vt dicatur, q̄ omne illud, quod est homo, est aial. hoc est, hæc est prædicatio vera, & intrat prædicationem, qua prædicatum petit subiectum, qm̄ verum est dictum illius, qui dicit quod quid est homo, est aial. Deinde adduxit causam in hoc, & dixit: qm̄ ois homo consimiliter est aial. sensus est, atqui hoc dictum est verum, & est, quod vocat̄ dictum de oi, qm̄ potentia ipsius est potētia affirmatiue vnuerſalis, & potentia eius, quod dicimus, q̄ oē quod est existens hō est existens aial, q̄ est conditio in conclusionibus, fm̄ id, quod declaratum fuit i libro Syllogismi, est potentia eius, quod dicimus, ois homo est aial. Deinde dixit: sed non est in hunc modum fm̄ q̄ est aliqd̄ unum, sensus est, & nō est in hoc modo prædicationis, q̄ illud, quod disponitur per subiectum, sit idem cum eo, quod disponitur per prædicatum, sed sunt diuersi modi: qm̄ si esset hoc ita, non esset dictum terminatum, & esset subiectum in ipso & prædicatum idem, vt in exēplo, qm̄ si esset intentio eius quod dicimus, ois hō est aial, q̄ ois homo consubstantiaretur in aiali, hoc est, esset idem ex oibus modis, sequeretur, q̄ esset aialitas & humanitas aliqd̄ vnum, sed diuersificaretur in noīe solum, & esset, ac si aliq̄ diceret, ois homo est hō: & cū hoc sit falsum, falsum est etiam, cū dicimus, ois hō est aial, hoc est, q̄ illud, quod consubstantiatur per humanitatem, est illud, quod disponitur per aialitatem, fm̄ quod oia ipsa sunt duarum partium, quarum vna disponitur per alteram, & ex parte, qua inuenitur, q̄ subiectum est vnum, nō ex parte, qua ipsa sunt aliquid vnum, & ipsa sunt duo i potētia, non in actu, ac si diceres, subiectū humanitatis est subiectū aialitatis fm̄ quod aialitas & humanitas sunt res vna. Cumq̄ hoc totum ita sit, planū q̄ qui dixerit, quod omne, quod est definitio sic, est definitio sic, qm̄ posuit, q̄ illud, quod consubstantiatur per definitionem, quod est subiectum huius enūtiationis, sit prædicatum idem subiecto, quod consubstantiatur per definitionē, quæ est prædicatum in hac enūtiatione fm̄ quod duo prædicata sunt res vna, hoc est duæ definitiones. vt in exēplo, qui dixerit, oē aial ambulans bipes, est res vna & eadē cū ea, quæ est substantia aialis rationalis, & aial rōnale & ambulans est res vna, hoc est bipes. Cūq̄ hoc ita sit, igitur illud, quod est idem cum vna definitionē, est illud, quod est idem cū definitionē altera, et duæ substantiæ res una & eadē, non q̄ vna duarum rerum sit

† Ab. l. e. o. fo enūtiatiua,

† Ab. l. deno minatur

† Ab. l. in eo q̄ quid sit.

alia ab altera, quemadmodum erat, quādo dicebamus: q̄ illud, quod per se est homo, est illud, quod per se est aial. Cumq̄ hoc ita sit, ecce qui dixit, q̄ oē aial ambulans bipes est aial rationale, est quemadmodum qui dicit, q̄ omne aial rationale est aial rationale: manifestū aut̄, q̄ si non accepta fuerit propositio maior in syllogismo sic, non cōcludetur definitio, hoc est, vt accipiat̄, q̄ oē illud, cuius definitio est sic, ipsum est, cuius definitio est sic, hoc est, q̄ ois ille, qui est aial rationale, ipse est aial ambulans bipes. Et hoc est, quod significauit cum dixit: igitur, si non acceptum fuerit etiam sic, non rationabimur quod a est ipsi c quid est, & existētia, hoc est, qm̄ si non accepta fuerit propositio maior cum hac acceptione, fieri non poterit, vt sit syllogismus tradens, q̄ a inest ipsi c, hoc est extremitas maior proportionata minori fm̄ duas intentiones, quarū vna est, q̄ inest ipsi, & altera, q̄ notificet essentiam ipsius. Deinde dixit: & si acceptum fuerit hoc erit vtrique accepta intentio quid est c, & existētia ipsius primo. sensus est, cumq̄ accepta fuerit propositio maior per hanc viam, acceptum vtrique erit in ipsa illud, quod intendebatur cōcludere. Et hoc est quod significauit, cū dixit: iam igitur monstratum fuit monstracione nostra, qm̄ petet vtrique questum primum, hoc est, nos vero iam monstrauimus ex sermone ipsius, quō sequitur hoc, & existimo, q̄ non monstrauit ille, q̄ præcessit nos, locum istum, fm̄ quod declarauimus ipsum nos primo, neq̄ stetit vnus ex dispositio- ne sermonis istius sui fm̄ dispositionem, qua declarauimus ipsum. Et hoc est profundum, & declaratio, quam vides, fortasse est profunda anteq̄ consistas super ea, et t̄ fortasse ex declaratione est illud, super quo consistis, quod appropriatur huic viro de perfectione humana, & excellentia ad attingendum finem in hac specie, & appropriatur in bono suo illud, quod vult.

Verumenimvero neq̄ per diuisiones via syllogizat, quemadmodum in resolutione circa figuras dictum est: nusq̄ enim necessarium sit rem illam eē, cū hæc sint, sed quemadmodum neq̄ inducens demonstrat, non enim oportet conclusionem interrogare, neq̄ in eo q̄ datur esse, sed necesse est esse illis existētibus: & enim si dixerit respōdens, an ne homo animal, aut ianimatum? postea accipiat aial, non syllogizatum fuit, rursus omne animal, aut pedestre, aut aquaticum, accipiat pedestre, & hominem esse totū animal pedestre, nō necesse est ex dictis, sed accipit & hoc: differt autem nihil in multis aut paucis ita facere, idem enim est. Non syllogisticus igitur vsus sit ita progrediētibus & ad ea, quæ contingit syllogizari: quid enim prohibet hoc verum quidem esse omne de homine, non tamen quid est, neq̄ q̄ qd̄ erat esse significās? Amplius quid prohibet, aut addere aliqd̄ aut auferre, aut sup̄gredi substantias: hæc igit̄ præmittantur quidem.

Dixit Arist. Neq̄ consimiliter etiam via, quæ est per diuisionem, quemadmodum dictum fuit in resolutione figurarum in contrarium p̄ syllogismū: nullibi nāq̄ sequitur ex necessitate q̄ hoc existat, hoc est existat p̄ existētiā aliquorum, sed quemadmodum

neq̄

neq; qui inuestigat monstrare, monstrat, ita neq; qui ratiocinatur: qm̄ est conclusio, quā nō petit, neq; confitetur ipsam existere, sed sequit̄ ex necessitate, cū fuerint illa existentia, & si non monstrabit per ipsum respondens, an ne homo est animal, an inanimatū: deinde accepit, q̄ est animal, neq; ratiocinatus fuit istud syllogismo: & consimiliter etiā omne animal, aut est ambulans, aut natās, & accepit, q̄ est ambulans: oratio autem, q̄ homo sit hoc vniuersum, non sequitur ex necessitate, quod dixit, sed acceptum vtiq; fuit hac acceptione, neq; est differentia in hoc siue sit in multis, aut in paucis, idem enim est: & hoc non est syllogismus.

23 Posteaq; declarauit, q̄ non est in potentia syllogismi demonstratiui, vt ostendat existentia definitionis ignota per modum, quem commemorauimus, vult declarare, q̄ via diuisionis, per quam antiqui existimauerunt definitionem extrahi, non est, quemadmodum existimatur, & hoc, qm̄ ipse iam dixit in libro Syllogismi, q̄ illa non est syllogismus, quodq; non est vtilis ad monstrandum quæsitum ignota existentia fm̄ naturā omnino, & vult monstrare hic, q̄ nō est vtilitas in ipsa con-
 30 similit̄ etiam ad extrahēdas definitiones ignotas. Et, qm̄ opus est has definitiones primo ex dispositione sua esse res existentes, & hęc est operatio, quam non tradit diuisio, monstrat, q̄ diuisio ex hac summa non potest ostendere per demonstratorem definitionem. Et dixit: Neque consimiliter etiam via, quæ est per diuisionem, quemadmodum dictum fuit in resolutione figurarum in cōtrarium per syllogismum. Sensus est, neq; diuisionis via, (quemadmodū diximus in libro Syllogismi) quæ exhibet definitionem inesse alicui notæ existentia, aut exhibet existentiam rei et definitionem ipsius simul, iam sequitur q̄ sit syllogismus. Postea adduxit causam, ex cuius parte non erit diuisio, et dixit: nullibi nanq; sequitur ex necessitate, q̄ hoc existat, hoc est existat per existentiam aliquorum. Sensus est, qm̄ non sequitur ex diuisione, q̄ sequatur ex necessitate, vt existat per existentia rerum nō subiectarum: quemadmodum diximus in definitione syllogismi, q̄ est res, in qua ponunt aliqua, ex quibus sequitur ex necessitate aliquid aliud: cumq; remouerimus à diuisione definitionem syllogismi, sequit̄, q̄ non fit syllogismus: cumq; non fuerit syllogismus, non operabitur operatio syllogismi. Et posteaq; posuit, q̄ diuisio nō est ut ponantur aliqua, ex quibus sequitur aliquid aliud ex necessitate, cœpit declarare hoc ex dispositionibus suis, & dixit: sed quemadmodum neq; qui inuestigat monstrare monstrat, ita neq; qui ratiocinatur. dispositio. n. eius, quod tradit diuisio, est, quemadmodum dispositio eius quod tradit inuestigatio: & hoc, qm̄ est quemadmodum inuestigatio, quæ non ponit aliqua, ex quibus sequitur aliquid aliud ex necessitate. Sed scire debes, q̄ differentia inter inuestigationē & syllogismum est, qm̄ in inuestigatione ponuntur res multæ, ex quibus sequitur aliquid, sed non ex necessitate: & hoc, qm̄ in inuestigatione ponuntur particularia, ex quibus sequit̄ enuntiatio vniuersalis, sed hoc non est ex necessitate. Et posteaquam res quæsitæ ponitur per diuisionem suppositione quadam existere, dixit: quoniam est conclusio, quam non petit, neque confitetur ipsam existere, sed sequitur ex necessitate, cū fuerint illa existentia, & si non monstrabit per ipsum respondens, sensus est, qm̄ illud, quod sequitur per diuisionem ex diuisione t̄ peti-

tur quod diuiditur, & ponitur positione in diuisione eadem: conclusionem vero non petit faciens syllogismū, & non ponit q̄ ipsa sit in syllogismo, sed ipsa sequitur ex necessitate ex illo, quod positum fuit in syllogismo. Et hoc est quod voluit cum dixit: sed sequitur ex necessitate, cū fuerint illa existentia. Sensus est, sed sequitur vtiq; conclusio ex necessitate, cū fuerint propositiones existentes, hoc est ponuntur existentes. Cū vero dixit: & si non, monstrabit per ipsum respondens. Sensus est, & si non fateatur ipsas respondens interrogati. hoc est, quoniam, cum ponuntur propositiones existentes, sequitur ex necessitate conclusio per naturam propositionum, siue confiteatur ipsas respondens interroganti, siue non confiteatur. At qui dixit hoc, ne aliquis extimet, q̄ consequentia cōclusionis ex propositionibus est ex parte confessionis respondentis, quoniam si esset hoc ita, non esset syllogismus secundum naturā. Et hęc est differentia inter syllogismum prædicatiuum & conditionalem, quoniam conditio non concludit, nisi posteaq; concesso respondens consequentiam: & propterea visum fuit Arist. q̄ syllogismi conditionales sunt appropriati arti Dialecticæ. Et posteaq; enuntiauit q̄ artifex diuisionis ponit in diuisione illud, qd̄ vult monstrare per diuisionem, adduxit exemplum huius, & dixit: an ne homo est animal, an inanimatum? deinde accepit, q̄ sit animal acceptione, & non ratiocinatus fuit istud syllogismo. Sensus est, & si interrogauerit aliquis, an ne homo est corpus animatum, an ne inanimatum? quoniam artifex diuisionis, qm̄ sollicitus erit in declarādo hoc per diuisionē, dicet, q̄ omne corpus aut est animatum, aut inanimatum: deinde ponet positione, q̄ homo ponitur sub animato, hoc est, quod ipse est corpus animatum, & hoc quoniam, si hominem poni sub animato esset per se manifestum, non dubitaretur vtiq; diuisione in hoc, q̄ si ignoraretur ipsum poni sub animato, monstraretur vtiq; existentia animati non per syllogismum, & consimiliter se habet res de positione animati sub corpore: diuisio igitur nō est sufficiens ad monstrandum istud, quod intendit monstrare. Deinde adduxit exemplum aliud, & dixit: & consimiliter etiam omne animal, aut est ambulans, aut natans, & accepit, q̄ est ambulans. Sensus est, & consimiliter, cum voluerimus monstrare per viam diuisionis, q̄ animal est ambulans, dicimus, omne animal est ambulans, aut natans, deinde ponimus, q̄ animal est ambulans. Postea dixit: oratio autem, q̄ homo est hoc vniuersum, non sequitur ex necessitate quod dixit, sed acceptum vtiq; fuit hac acceptione, neq; est differentia in hoc siue sit in multis, siue sit in paucis, idem enim est: & hoc non est syllogismus. Sensus est, & positio nostra in hoc exemplo, q̄ homo est corpus animatum, quæ est vniuersum, non erit consequens ex necessitate ē sermone, quē diximus, hoc est ex diuisione, sed acceptum fuit acceptione, q̄ homo est hoc vniuersum. Et quoniam posset aliquis dicere, fortasse diuisio videtur sufficiens cum quæritur definitio speciei alicuius vltimæ, & cœperimus in quæstione definitionis suæ à genere lōginquo per diuisionem ipsius ad species suas particulares, sic postea cōcludemus ambas istas species, sub quibus est hæc res, cuius intenditur definitio secundum species suas consimiliter etiā particulares, quousq; non deficiat faciens hoc, vsquequo de uenerit ad speciē, cuius intendit definitionem, in tali. n. definitio est ignota, & diuisio est illa, quæ exhibet existentiam definitionis ipsius. Ecce ipse dixit in responsione ad hoc: neq; est differentia in hoc, siue appareat hoc in multis, siue in paucis, idem enim est: & hoc non est syllogismus. Sensus est, neq; est differentia siue fiat diuisio de generibus multis rei, quam studemus definire per viam diuisionis aut in genere vno, aut in generibus paucis,

paucis: & hoc, quoniam oportet, vt ponamus quod intendimus definire primo in genere altiori, cuius diuisionem facere studemus primo, hoc est, vt concedatur existentia ipsius, deinde post hanc monitionem duarum specierum particularium istius generis, si fuerit existentia, cuius intenditur definitio in hoc genere primo, & spes, per quam diuiditur genus istud, manifesta est per se, diuisionem vtiq; non erit dubia in hoc, si vero fuerit ignota, oportebit vtiq; monstrare hoc per syllogismum: & consimiliter accidet res in omnibus generibus istius rei, quorum intendimus definitionem, hoc est ea, quae sunt sub seinuicem, quousq; deueniunt ad genus, quod hoc operat, indiget syllogismis pluribus secundum numerum generum, si fuerint ignotae existentiae de definitis. & si fuerint nota per se, diuisionem vtiq; per ipsa erit sufficiens. Et consimiliter si fuerit in ipsis, hoc est quid est, notum per se, & ignotum.

Contingit autem soluere, si quis accipiat ea, quae sunt in ipso quid est, omnia, & consequens diuisione faciat petens primum, & nihil derelinquat: hoc autem necessarium est, si omne in diuisionem cadit, & nihil deficit, hoc autem necessarium, indiuiduum enim iam oportet esse.

Dixit Arist. iam vero suscipiunt vtilitate in ipso consimiliter etiam, qui faciunt hoc acceptum in rebus, quas possumus ratiocinari: & quid prohibet qd verum sit, vt dicat hoc vniuersaliter de homine: praeterq; qd non est intentio quid est, neq; significat de re aliqua existentiam, neq; per subiectum ipsius. Amplius, quid prohibet, qd percurrat aliquid, aut derelinquat aliquid, aut diuidat substantiam: hoc igitur iam praetermittatur, & deficiat, praeterq; qd fieri vtiq; potest, vt soluamus, cum accipiuntur res ignotae in eo, quod est quid omnes, & faciunt quid est consequens per diuisionem cum hoc, qd petat primum, & non praetermittat, & non deficiat aliquid, & hoc vtiq; sequitur ex necessitate, si ceciderit totum in diuisione, & non defecerit vnus: & hoc sequitur ex necessitate, qm consequens vtiq; est, vt sit non diuisibile.

† Ab. 1. substantiam

24

Dixit: iam vero suscipiunt vtilitatem in ipso consimiliter etiam, qui faciunt hoc acceptum in rebus, quas possumus ratiocinari. Sensus est, iam vero suscipit vtilitatem per viam diuisionis qui procedit per ipsam in rebus, de quibus fit syllogismus, intelligit locum diuisionis, de quo dictum fuit in 2. Dialecticae, & hoc, quoniam iam declarauit ibi, qd est vnus locorum, ex quo fit syllogismus, an res sit, an non sit: & est principium loci, de quo mentionem fecit Abunazar in libro Resolutionis, & ipse fecit binas intentiones, quarum vna est, de diuisione praedicti quaesiti, aut subiecti ipsius: praeterq; qd, cum ipse fecerit per diuisionem subiecti, erit utilis inductioni, cum vero fecerit per diuisionem praedicti, erit utilis syllogismo: operatio autem ipsius in praedicto est vt diuidat praedictum in species suas, & si conuinxerimus vnam ipsarum omni subiecto, enuntiamus, qd praedictum inest omni subiecto. Et dixit: quid autem prohibet, qd verum sit, vt dicatur hoc vniuersaliter de homine: praeterq; qd non est intentio quid est, neq; si

gnificat de re aliqua existentiam, neq; per subiectum ipsius. Sensus est, & si notum fuerit de vniuerso, quod aggregatum fuit ex diuisione, qd ipsum inest rei, in qua definienda solliciti sumus, si concedimus, qd diuisionem tradit hoc, non tamen dicimus, qd diuisionem tradit, qd illud vniuersum est definitio rei istius, cuius intendimus definitionem, & qd est praedictum praedicatione essentiali. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: neq; significat de re aliqua existentiam, neq; per subiectum ipsius. intelligit per id quod dixit, intentio quid est, definitionem: quoniam hoc totum, si fuerit ignotum, non tradet ipsum diuisionem per se. Vt in exemplo, si tradiderit diuisionem, qd animal ambulans bipes praedicitur de homine, aut fuerit notum per se, aut notum per syllogismum, non tradet vtiq; qd hoc vniuersum est definitio hominis, & non tradet, qd haec praedicationem est praedictio per se, nedum qd sit definitio, qm definitio habet conditiones superadditas praedicationem per se, quae admodum qd ipsa sit equalis, et reliqua, quae ponuntur in ipsa pro conditionibus. Et dixit: Amplius qd prohibet, qd percurrat aliquid, aut derelinquat aliquid, aut diuidat substantiam: sensus est, & quid prohibet, qd accidat diuidenti apud diuisionem, vt percurrat in differentiis differentiis, quae non inuenitur in hoc: quae admodum si diuidatur animal in volatile, & ambulans, & natans, & motum circulo, aut diuidatur in rationale mortale, aut non mortale. & hoc, de quo fecit mentionem, accidet propter communitatem nominis, & consimiliter accidet ipsi, vt dimittat aliquam differentiam, per quas diuiditur genus, & species, & sit, cuius intenditur definitio, positum sub hoc genere, quod defecit per defectum differentiae ipsius, quemadmodum, si intendamus definitionem hominis, & diuidamus animal in volatile, & natans, & derelinquamus motuum, & dixit: aut diuidat substantiam. inuit, vt velit, qd diuidatur substantia rei, cuius intenditur definitio, cum deuenit ad quid est appropriatum ipsi, & diuiserit ipsum per diuisionem. & hoc accidet cum fuerit illud, cuius intenditur definitio, aliqua specierum intermediarum. & inuit, vt velit, qd deprimatur substantia, & diuidatur genera per differentias non substantiales, quemadmodum si diuidatur animal, qd ipsius aliquid est coloratum sic, & aliquid coloratum sic, & ipsius aliquid, quod operatur sic. Atqui vult per hoc, qd diuisionem non tradit per substantiam ipsius, nisi illa omnia, hoc est, qd ipsa non habet in natura, vt obseruet ab istis erroribus, qui cadunt in diuisione. Et dixit: praeterq; qd fieri vtiq; potest, vt soluamus, cum accipiuntur res ignotae in eo quod quid est omnes, & faciunt quid est consequens per diuisionem cum hoc, qd petat primum. Sensus est, qd fieri vtiq; potest, vt non accidant errores isti in diuisione, cum descendit diuidens, & diuidet per differentias substantiales primas, sed per omnes differentias, quae aequantur toti generi, hoc est, quae conuertuntur cum ipso. Deinde coepit declarare, quando accidet qd adducat consequens, hoc est, conuertibile cum ipso, & dixit: & hoc vtiq; sequitur ex necessitate, si ceciderit totum in diuisione, & non defecerit vnus. Sensus est, atqui accidet, qd sint species consequentes genus, hoc est aequales ipsi, cum non dereliquerit diuidens speciem vnam ex speciebus particularibus, in quas diuiditur hoc genus. Et hoc est, qd significauit cum dixit: si ceciderit totum in diuisione, et non defecerit vnus, hoc est, si fuerit genus in toto suo positum in speciebus particularibus, & contentum in ipsis: hoc est, qd non sit vniuersaliter speciebus, in quas diuiditur, & hoc erit, cum non defecerit ex ipsis vna. vt in exemplo, cum diuidimus animal in rationale, & non rationale, & definitio animalis per totum suum ponitur in duabus istis speciebus, hoc est, rationali, & non rationali, & comprehenditur in vtriusq; ipsiis, quoniam non

exit

exit ab animali aliquid præter has duas diuisiones. Cū vero dixit: & hoc sequitur ex necessitate, quoniam consequens utique est ut sit non diuisibile. sensus est, & per hunc modum diuisionis sequitur ex necessitate, ut definit ad rem, cuius intenditur definitio, quia in hac specie diuisionis deueniet ad differentiam, quæ non diuiditur, quæ est species vltima, cuius intenditur definitio.

Sed syllogismus tamen non est, sed siquidem alio modo cognoscere facit, hoc quidem nihil absurdum fuit: neque enim inducens forte demonstrat, sed tamen ostendit aliquid. Syllogismus vero non dicitur ex diuisione dicens definitionem, quemadmodum enim in conclusionibus, quæ sunt sine mediis, si quis dicat, quod his existentibus necesse est hoc esse, contingit interrogare propter quid, ita & in diuisiuis definitionibus, quid est homo? animal mortale, habens pedes, bipes, sine pennis, propter quid iuxta vnamquamque appositionem? dicet enim, & monstrabit diuisione, sicut opinatur, quod omne, aut mortale, aut immortale est: talis autem oratio tota non est definitio: quare & si demonstraretur diuisione, non tamen hæc definitio syllogismus efficitur.

Dixit Arist. Præterquam quod non est syllogismus aliquis, sed fortasse acquirere facit cognitionem per modum alium, & hoc non est extraneum per aliquem modum: & hoc, quoniam neque inducens fortasse monstrat demonstrationem, præterquam quod ipse utique docet rem, quæ cognoscetur. Syllogismus vero non adducit, qui dicit definitionem ex diuisione. quemadmodum enim in conclusionibus, quæ sunt sine medio, si dicat aliquis, quod sequetur ex necessitate, cū fuerint hæc existentia, quod sit hoc, fieri utique potest, ut interrogetur propter quid hoc: ita etiam in definitionibus, quæ sunt per viam diuisionis, quid est homo? animal mortale, ambulans, bipes, sine pennis, non est hoc in vnaquamque appositionum. & hoc, quoniam ipse enuntiabit, & monstrabit per diuisionem, secundum id, quod existimat, & dicet, quoniam omne animal aut est mortale, aut non mortale, & omnis oratio, cuius hæc est dispositio, est definitio: præterquam quod ita est, quod & si monstratur per diuisionem, tamen hoc fit, absque eo, quod definitio sit syllogismus.

Dixit: Præterquam quod non est syllogismus aliquis: hoc est, præterquam quod diuisio non tradit aliquid, in quo sit aliquid, quæ conditio syllogismorum, hoc est, non tradit ex parte cognitionis, quam patitur conditio in syllogismo. Deinde dixit: sed fortasse acquirere facit cognitionem per modum alium. sensus est, sed dicitur, quod diuisio tradit speciem cognitionis aliam à specie, quæ tradit syllogismus, hoc est, quod ipsa tradit cognitionem, quæ est minus vera, quam cognitio, quam tradit syllogismus. & hoc,

quoniam cognitio, quam tradit syllogismus, est ignota secundum naturam, sed cognitio, quam tradit diuisio, non est ignota secundum naturam, sed est leuior ex propositionibus affirmatiuis admissis, & est ac si dixisset, ad similitudinem cognitionis, quam acquirere facit inductio. Et propterea dixit: & hoc quoniam neque inducens fortasse monstrat demonstrationem, præterquam quod ipse utique docet rem, quæ cognoscetur. sensus est, & non est, quod dicimus extraneum, quod hic est cognitio per occultationem absque cognitione, quæ acquiritur ex syllogismo, & occultior, quam sermones naturales, quoniam ipso non monstratur aliquid per inductionem, sicut per modum, quo monstratur per syllogismum, sed monstratur utique ipsum demonstrationem aliqua. Et dixit: syllogismus vero non adducit, qui dicit definitionem ex diuisione. sensus est, de syllogismo autem non nouimus, quod extrahat definitionem ex diuisione, & non monstrabit definitionem ex diuisione per modum syllogismi. Et dixit: quemadmodum enim in conclusionibus, quæ sunt sine medio, si diceret aliquis, quod sequitur ex necessitate, cū fuerint hæc existentia, quod sit hoc, usque ad id, quod dixit, vnaquamque appositionum. sensus est, & quemadmodum si sequeretur aliquid ex aliquo absque medio, sequeretur ex necessitate absque eo quod esset consequentia syllogistica, & derelinquit propter hoc interrogans de causa, propter quam accidit, ut sequatur alterum, consimiliter accidit in definitionibus: hoc est, quod ipse sequatur ex diuisione ipsa, & ex necessitate absque eo, quod sit consequentia syllogistica: & propter hoc derelinquitur in pluribus definitionum, quæ extrahuntur ex diuisione, & magis propinquum ipsis est, quod interrogetur post extractionem suam ex causa affirmatiua ad prædicationem suam de definito. Ut in exemplo, cū extrahit aliquis per viam diuisionis quid est homo, ac si diceret, quod est animal mortale ambulans, bipes, sine pennis, derelinquitur utique, ut interroget in vnaquamque istarum diuisionum ignotarum de homine, propter quid est cum hac dispositione, hoc est, propter quid est ambulans, & propter quid est bipes, & propter quid est mortale. Atqui vult docere in hoc, quod sequitur definitio ex diuisione, & si fuerit consequentia necessaria, non sequitur utique consequentia syllogistica, & si fuerit consequentia syllogistica sequens ex necessitate. Et propterea dixit in libro Syllogismi, quod non omne, quod sequitur consequentia necessaria, sequitur ex syllogismo. Deinde dixit: & hoc, quoniam ipse enuntiabit, & demonstrabit per diuisionem, secundum id, quod existimat, & dicet: quoniam omne animal aut est mortale, aut non mortale, & omnis oratio, cuius est hæc dispositio, est definitio. sensus est, & hoc, quoniam artifex diuisionis existimat utique, quod extrahatur per viam diuisionis, quod homo est animal rationale mortale, quoniam ipse posuit, quod omne animal aut est mortale, aut non mortale, quæ est positio necessaria, deinde posuit, quod homo est mortalis, & ipsa consimiliter etiam est positio necessaria, deinde diuisit mortale in rationale, & in non rationale, deinde posuit, quod homo est rationalis, postea collegit ex hoc, quod homo est animal rationale mortale, quæ est res consequens ex necessitate ex eo quod præcessit: & existimat ad hoc, quod definitio utique monstrat per viam diuisionis, & eo maxime quoniam refert ad hoc, quod hic est oratio appropriata de eo, quod est homo, quod est æquale ipsi, & quod est cū hac dispositione est definitio, igitur hæc oratio est definitio. Et hoc est quod voluit cū dixit: & omnis oratio, cuius hæc est dispositio, est definitio. Deinde dixit: præterquam quod ita est, quod & si monstratur per diuisionem, tamen hoc fit absque eo quod definitio sit syllogismus. sensus est, præterquam quod ita est, & si esset definitio consequens ex diuisione consequenti necessaria, tamen non sequeretur utique ex ipsa secundum viam,

viam, qua sequitur cōclusio ex syllogismo, hoc est, consequentia ignoti ex noto,

Disceptatio, quod ipsum quid est non monstratur definitione, neq; definitione contrarij, neq; alio quouis modo. Cap. IIII.

Sed an ne est demonstrare ipsum quid est sūm substantiam? ex suppositione aut accipientem ipsum quidem q̄ quid erat esse, hoc, quod est ex proprijs in eo quod quid est, hæc autem in eo q̄ quid est sola, & proprium omne: hoc enim est esse illi.

Dixit Arif. An ne inuenitur utiq; demonstratio de quid est substantiæ, apud id, quod accipitur ex radicibus positis, q̄ intentio qd est res, quodq; uest ipsi per se, est id, quod est ex proprijs, quæ prædicantur per viam quid est: & hæc exempli gratia sola insunt rei ex via quid est, & totum est proprium: hæc igitur sunt dispositio in existentia huic.

26 Hic est modus vnus syllogismi, per quem existimat, q̄ ipse concludat definitionem inesse definito. Et dixit: an ne inuenit utiq; demonstratio de quid est substantiæ apud id, quod accipitur ex radicibus positis, &c. sensus est, an ne quis tradet, & existimabit iam utiq; præcessisse nobis demonstrationem de quid est substantiæ rei, hoc est definitionis ipsius, apud id, quod ponimus ex propositionibus notis per syllogismum, quo studemus concludere definitionem, q̄ definitio rei, per quam acquiritur substantia rei, est, quæ componitur ex prædicatis de re substantialibus, & est summa ipsorum appropriata definito. hoc est, vt collectio illorum prædicatorum non sit vniuersalior definito, neq; particularior ipso. Et hoc est qd̄ significauit, cū dixit: qd̄ est ex proprijs, q̄ prædicantur per viam quid est, hoc est, qm̄ ponimus vnā propositionē syllogismi, q̄ definitiones sunt orationes substantiales super substantia rei, quæ sunt propriæ. Et qm̄ non omnia, quæ prædicantur in definitionibus, sunt propria, sed collectio ipsorum est propria, hoc est equalis definito, dixit: & hæc exempli gratia sola insunt rei ex via quid est, & totum est proprium. sensus est, & in his, quæ sunt partes istius orationis, sequitur semper, vt sint prædicata de re ex via quid est tantum, absq; eo q̄ sequatur in ipsis illud, quod prædicat prædicatione appropriata, in toto autem sequitur, q̄ sic appropriatum. hoc autem sequitur, qm̄ genus, quod est vna partium definitionis, non est appropriatum definito, ex differentijs vero, quæ adducuntur post genus, fieri utiq; potest, vt vltima sit appropriata, & sit aggregatum ex ipsis appropriatum, exemplum huius, si dicamus i definitione hominis, q̄ est animal rōnale: ecce ratio est appropriata hōi, & aggregatū huius definitionis consimiliter etiam est appropriatum. & intelligo per appropriatum, illud, quod est æquale in prædicatione tantum: cū vero dicimus in definitione hōis, q̄ est animal bipēs, ambulans, nulum ipsorum est appropriatum homini, aggregatū vero ex ipsis est appropriatum illi: dispositio igitur sempiterna habens partes, ex quibus componitur definitio, est, q̄ illarum prædicatio de definito sit appropriata, & dispositio appropriata singulis partibus est, vt sit docens substantiam rei, hoc est prædicatum de re p̄ viam quid est. Cū vero dixit: hæc igitur sunt dispositio in existentia huic. sensus est, q̄ prædicata, in quibus aggregantur duæ istæ conditiones, hoc est, q̄ sit vnūquodq; ipsorum prædicatum de re ex via quid est, & aggrega-

tio ipsorum appropriatæ rei, ex quibus consistit substantia rei istius habens dispositionem, cur insint ipsi. Voluit autem per hoc totum, q̄, cū posuerit aliquis exempli gratia duas propositiones, quarum vna sit oratio composita ex rebus, quæ notificant hominis substantiam, & quarum collectio est appropriata ipsi, & altera sit, quæcunq; fuerit ista, definitiua, hinc cōcludatur, q̄ hæc oratio sit definitio. vt i exemplo, cū posuerit aliquis, q̄ animal, ambulās, bipēs, est oratio de homine cōposita ex rebus notificantibus substantiam hōis, quæ collectio est appropriata ipsi, & posuerit, q̄ oē illud, quod est cū hac dispōne, est definitio concludens de ipso. ex hoc, q̄ animal ambulans, bipēs, est definitio hominis.

An rursus accepit q̄ quid erat esse, & in hoc? necesse enim est per mediū monstrare. Amplius quemadmodum neq; in syllogismo accipitur qd̄ est ipsum syllogizare, semper enim tota aut pars est propositio, ex quibus syllogismus, ita neq; ipsum q̄ quid erat esse oportet inesse in syllo, sed seorsum hoc à positis esse, & ad dubitantem, si syllogizatum est, aut non hoc, occurrēdum est quod, hoc enim erat syllogismus, & ad illum, q̄, nō ipsum quid erat esse syllogizatum est, q̄ certe: hoc enim positum fuit nobis ipsum quod quid erat esse: quare necesse est & sine quid est syllogismus, aut ipsius quod quid erat esse syllogizatum fuisse aliquid.

Dixit Arif. Et dicamus, q̄ in hac oratione consimiliter etiam iam accepit intentionem quid est, & existentiam substantiæ ipsius, qm̄ sequitur ex necessitate, vt monstrat per mediū. Et cōsistit etiam, quemadmodū in syllogismo non inuenitur intentio quid est syllogismus, qm̄ propositiones, ex quibus est syllogismus, semper sunt totū & pars, ita neq; intentio quid est & existentia substantiæ ipsius sequitur q̄ sit in syllogismo, sed erit existens, cū fuerit hæc posita lateralis, & occurreret in hoc illi, qui dubitat, & existimat, q̄ illud, quod adduxit, est syllogismus primo, & dicit, q̄ ipse utique est syllogismus: & occurreret in hoc sermone in eo q̄ non ratiocinatum fuit de eo, quod est quid est res, & existentia substantiæ ipsius, & dicit ipsum est ad respondendum: & hoc, quoniam istud utique est, quod posuimus, quod intentio quid est res, et existentia substantiæ ipsius; sequitur itaq; vt ratiocinemur aliquid absque eo quod faciamus in ipso essentiam syllogismi, & quid est existentia ipsius per se.

Posteaq; adduxit rationem secundam, propter quam existimatur consimiliter etiam ostendi per demonstrationem definitionē inesse definito notæ existentia, cepit monstrare, quid in ipso consimiliter etiam sit prohibiti, quemadmodum monstrauit hoc per rationem primam. Et dixit: Et dicamus, q̄ in hac oratione consimiliter etiam iam accepit intentionem quid est, & existentiam substantiæ ipsius, qm̄ sequitur ex necessitate, vt monstratur

stretur per medium. sensus est, q̄ qui posuit, q̄ hęc oratio prædicatur de tali cum dispositione tali, & quod est cum dispositione tali, est definitio, hęc vtiq; oratio est definitio: igitur, si definitio istius rei sit ignota, ergo petet super definitionem, & si fuerit per se notum, nō erit opus, vt monstrēt per syl̄m, & hoc q̄m, cū fuerit notum cognitione prima apud nos, q̄, cū prædicamus de hoīe q̄ est aīal ambulans, bipes, est prædicatio orationis, in qua aggregantur conditiones definitionis, q̄ vtiq; sit definitio hoīs, est notum per se. hoc est, cū habuerimus de aliqua oratione, q̄ ipsa cōsentit cum descriptione definitionis, habebimus vtiq; ex necessitate q̄ est definitio: & hoc, q̄m fieri non potest, vt aggregetur in opinione vna, q̄ hęc oratio conueniat cum descriptione definitionis, & quærat an sit definitio, aut non. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: consimiliter etiam iam accepit intentionem quid est, & existentiam substantiæ ipsius, q̄m sequitur ex necessitate, vt ostendatur per medium. sensus est, q̄ qui fecit hanc operationem, is vtiq; posuit positionem, q̄ hęc oratio est definitio: & petit super ea: q̄m, si fuerit ignotum q̄ est definitio, sequitur vtiq; vt monstraretur per medium, quod est definitio, aut conueniat cum definitione definitionis, non vt ponat, q̄ ipsa cōueniat cum definitione definitionis per syllogismum, per quem volebat monstrare, q̄ est definitio, igitur est petitio quæsitæ. Et posteaq; cōmemorauit, q̄ aliquis, qui existimat q̄ definitio ostēditur per demonstrationem fm̄ hunc modū primum, de quo mentionem fecit, adduxit probationem alteram appropriatam loco isto absq; primo, & dixit: Et consimiliter etiam, quemadmodum in syllo non inuenitur intentio quid est syllogismus, vsq; ad id, quod dixit, sequitur q̄ sit in syllo. sensus est, et quemadmodum, qui faciet syllogismum de re, non ponet in propositionibus syllogismi, q̄ iste sit syllogismus, q̄m conuenit cum definitione syllogismi: q̄m sciunt vtiq; q̄ syllogism⁹ erit semper ex binis propositionibus, quarum vnus proportio ad alteram est proportio totius ad partem, consimiliter non oportet, vt ponat definitionem definitiōis propositionem in syllo, per quem studet monstrare, q̄ hęc oratio est definitio istius, et hoc est, quod significauit, cū dixit: ita neq; intentio quid est, & existentia substantiæ ipsius sequitur q̄ sit in syllogismo: hoc est, q̄ nō oportet, vt ponat definitionem definitionis in syllo, per quem ostendit definitionē, & intentionē quid est, intelligit ipsum qd est definitio definitionis: q̄m quid est est ipsa definitio, & intentio ipsius quod quid est, est ipsius definitio. Sed in hoc sermone est dubitatio non ab re, & hoc, q̄m posset aliquis dicere, quemadmodum, si cū volumus monstrare, q̄ hęc oratio est syllogismus, diceremus, hęc oratio conuenit cum definitione definitionis: & q̄ conuenit cum definitione definitionis est definitio, sic concluditur nobis q̄ hęc oratio est syllogismus, & sic res se habeat in definitione, q̄m intendimus per demonstrationem monstrare, quod de hac oratione sit definitio, diceremus, hęc oratio conuenit cum definitione definitionis, et quod conuenit est definitio: concluditur itaq; nobis, q̄ hęc oratio est definitio: & si est hoc, igitur iam monstrata fuit per demonstrationem definitio per hunc modum viæ, quemadmodum mōstratus fuit per demonstrationem syllogismus, & quemadmodum, qui monstrat, q̄ hęc oratio est syllogismus, q̄m conuenit cum definitione syllogismi, & non petit, fm̄ q̄ est definitio, sic qui monstraret q̄ hęc oratio sit definitio quia conueniat cum definitione definitionis, non petit q̄ sit definitio. Ecce, quæ igitur est dispositio sermonis Arist. q̄ qui ostendet demonstratione definitionem per hunc modū, ipse vtiq; petet eā. Dicimus, q̄ orationes compositæ compositione syllogistica ita se habent, q̄ doceēt

vtiq; in hac arte, quæ ipsarum est syllogismus verus, & quæ ipsarum est aliud à syllogismo vero per demonstrationem, & ex reliquis orationibus compositis compositione conditionis & ligamenti, iam docetur consimiliter etiam, quæ ipsorum sit definitio, & quæ ipsorum non sit definitio, qua comprehenduntur syllogismi veri & definitiones veræ, præterq; q̄ accidit sermoni ipsius de syllogismis vltra id, qd cōsiderat, q̄ cognoscunt ex cognitione prima, aut propinqua primæ, quis ipsorum consentit in hanc definitionē, & quis ipsorum non consentit, hoc est, cū posita fuerit nobis oratio aliqua, & interrogauerimus, an ipsa sit syllogismus, aut nō sit syllogismus, fieri potest nobis, vt cōsistamus sup hoc in eo, q̄ cognoscimus ipsam ex definitione syllogismi in arte Logicæ: q̄m, cū considerat an ipse consentiat in definitione syllogismi, aut nō consentiat absq; eo, q̄ opus sit in hac demonstratione syllogismi, hoc est, q̄ ipse consentiat in definitionem syllogismi, aut non consentiat in ipsum, q̄m quæcunque oratio terminata pposita nobis, non existimabitur apud nos, si est composita compositione syllogismi, aut non, & nō indigeat syllogismo in hoc, viæ aut, quæ traditæ fuerunt in libro Syllogismi, & electione orationum terminatarum, quæ ipsarum non est syllogismus, sunt viæ, & ordines, & non sunt positiones, in definitionibus vero dispositio se habet in diuersum huius: & hoc, q̄m descriptiones, per quas describimus in arte Logicæ, & definitio, per quam definimus, non sunt sufficientes, vt cōsistamus sup eo, quod est, quid est definitio, ex eo q̄ non est definitio ex orationibus positis fm̄ q̄ sunt definitiōes. hoc est, q̄ in pluribus orationibus, de quibus quærimus ex dispositione ipsarum an sint definitiones, aut non sint definitiones, ignoratur, an consentiant in definitionem definitionis positæ in arte Logicæ, aut nō: & ppter ea opus fuit Arist. vt traderet positiones definitionum suarum, et hęc sunt, ex quibus extrahitur, an illud, quod positum fuit, definitio sit definitionis, aut nō sit definitio: cumq; res ita sit, definitiones vtiq; ignotæ fm̄ naturam, q̄ sint definitiones, indigent vt ostendatur, q̄ sunt definitiones cum eo, q̄ sunt partes definitionis notæ apud nos: & non est res ita in cognitione quid est, ex eo q̄ non est syllogismus, sed sufficit ipsi in hoc definitio syllogismi. Et propter hoc dixit Arist. q̄m qui quærit, si hoc est definitio huius, postea posuit, q̄ ipsum consentit in definitionē definitionis, ipse vtiq; petet quæsitum, in diuersum rei in hoc à demonstratione, q̄ hic est syllogismus, q̄m ipse consentit in definitionem syllogismi: & ipse in hac probatione declarat, q̄ hic nō est locus, in quo sit vtilitas ad extrahendum definitionem ignotam, q̄m ipsa erit petitio, neque ad extrahendas definitiones notas ex dispositione ipsarum, qua inest definitio definitionis ipsius, quemadmodum se habet res in definitione syllogismi, hoc est in demonstratione orationum particularium, q̄ ipse sunt syllogistica: & hoc, q̄m in definitionibus inueniuntur ambæ istæ species simul, hoc est, quod extrahitur per syllogismus, & sunt definitiones, quæ sunt quæsitæ fm̄ naturam & conclusiones, & ex ipsis, quod cognoscitur per viam diuisionis & compositionis, & hęc sunt absq; illis, quæ sunt quæsitæ per occultationē, & magis occulta, q̄ quæ sunt nota per se, fm̄ igitur hoc oportet, vt intelligatur res in hoc loco: reuertamur autem ad id, in quo eramus. Cū vero dixit: sed erit existens, cū fuerit hęc posita lateralis, sensus est, sed erit conclusio, quam intendimus concludere per syllogismus, consequens ē sermone, & hęc ppositio est à latere syllogismi, hoc est, dicens, q̄ hęc oratio consentit in syllogismus, aut definitionem. Et posteaq; cōmemorauit, q̄ in hac via non est vtilitas illi, qui velit monstrare, q̄ hęc oratio est definitio, hoc est, vt ponat vnā propositionum cum hac dispositione, definitionem definitionis, quemadmodum non assequitur vtilitatē ille,

*Ab. l. enuntiatua
Sic & multo
tiens legit.
*Ab. l. regu
le
pluribus repe
ries.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

qui vult monstrare existentiam rei alicuius per syllogismum, mentionem fecit de loco, per quem cogitur syllogismus ad monstrandum per hanc propositionem, et hoc ultra illud, quod inicitur litigator, quod oratio, quam adduxit, non est syllogismus. Cui vero dixit: & occurreret in hoc illi, qui dubitat, & existimat, quod illud, quod adduxit, est syllogismus primo, & dicet, quod ipse utique erit syllogismus. Sensus est, & instabit in hoc illi, qui dubitat, & existimat de eo, quod adduxit ex sermone, & dicet de eo, si ipse concludet quæsitum, hoc est, dicet, si ipse est syllogismus concludens primo & per se, quoniam ipse consentit in definitionem syllogismi. Deinde dixit, & occurreret ex hoc sermone in eo, quod non ratiocinatum fuit de eo quod est, quid est, & existentia substantia ipsius, & dicitur ipsum est ad respondendum. Sensus est, quod qui ponit, quod hæc est definitio huius, occurreret ex consensu suo in definitione, quod definitio definitionis consentit ipsi. hoc est, cum dixerit ipsi aliquis, quod ipsa non est definitio contradictoria illius per definitionem definitionis, hoc est per consensum definitionis definitionis definitionis illius, et dicet ipsi, ipsum est ad respondendum definitioni. Et posteaque commemoravit, quod ipse contradiceret ei per definitionem definitionis, mentionem fecit de modo consequentia contradictionis sue in hoc, & dixit: & hoc, quoniam istud est, quod posuimus, quod inicitio quid est res, et existentia ipsius est idem. Sensus est, atqui sequitur ipsum contradictio, quoniam posita fuit de utrisque definitio definitionis, hoc est consentiunt inter se interrogans et respondens, cum dicit, forte faciens definitionem, quod hæc definitio consentit in eo, quod numerauimus super eo definitum. & si est res ita, sequitur ex ipsa contradictio ad litigatorem, quoniam hæc contradictio constructa ex duabus propositionibus, quarum una est, quod definitio definitionis est ita, secunda vero, hæc definitio inest huic cum hac dispositione: cumque concesserit respondens ambas istas propositiones, sequitur, quod hæc est definitio ex necessitate, & facere hanc propositionem est necessarium in contradictione ipsius & non est in demonstratione necessarium, sed est peritio in eo quod fuit ex definitionibus ignotis secundum naturam, & sufficit ex demonstratione per ipsam, quemadmodum, quod erit ex definitionibus, ex quarum dispositione consentit in definitionem definitionis. Cui vero dixit: sequitur itaque, ut ratiocinemur aliquid ab ipso, quod faciamus in ipso essentiam syllogismi, aut quid est existentia ipsius per se. Sensus est, ecce iam monstratum fuit quod conclusum est per syllogismum aliquid, absque eo, quod sit in propositionibus syllogismi definitio syllogismi, quoniam hoc differet: & consimiliter, si monstratum fuit per syllogismum, quod aliquid est definitio alicuius, non accipitur in propositionibus istius syllogismi definitio definitionis, sed accidet, cum fuerit definitio rei ignota, & acceperimus in demonstratione definitionis definitionem unam, quod petemus definitionem, & si fuerit definitio nota per se, erit demonstratio de ipsa superflua, & secundum hanc expositionem erit sermo Aristotelis hic demonstratiuus. Nos autem hic inuenimus Mathematicum, qui secundum aliam expositionem declarat hoc capitulum & hoc, quod, quemadmodum, qui ratiocinatur de aliquo, non est opus, quod in syllogismo suo de hoc accipiat definitionem syllogismi, consimiliter, qui ratiocinabitur de definitione, non oportebit accipere in demonstratione sua quid est definitio. Videtur autem ipse, quod imaginetur extractionem definitionis rei per syllogismum per extractionem quod res inest rei per syllogismum. hoc est, quod quemadmodum qui facit syllogismum secundum extractionem, quod res inest rei, indiget, ut ponat ex propositionibus istius syllogismi definitionem syllogismi, consimiliter se habet res, cum extrahitur definitio rei per syllogismum, & hic est sermo sufficiens. Fortasse autem ipse suscipiet hoc, quoniam sermones, qui præcesserunt per inuestigationem de hoc quaesito, sunt sermones dialectici, & medus similitudinis inter ipsas est: quoniam

quemadmodum demonstratio, quod aliquid inest alicui, per syllogismum, non est syllogismus, neque iste syllogismus est demonstratio de re particulari per syllogismum, consimiliter demonstratio, quod hæc est definitio huius, non est demonstratio de re, sed est demonstratio secundum quod hæc est definitio, & veritas est, quod qui monstrat, quod hæc est definitio, similitudinem habet cum eo, qui monstrat, quod hic est syllogismus, quemadmodum diximus, non cum eo, qui monstrat, quod hoc existit per syllogismum: & propterea videtur, quod expositio prima sit detentior.

Et si ex suppositione monstrat, veluti si malo inest diuisibile esse, contrarium autem hoc, quod est contrarium inesse quibuscumque que est aliquid contrarium: bonum autem malo est contrarium, & indiuisibile diuisibile: est igitur bono inesse indiuisibile esse.

Dixit Aristoteles. Sed fortasse illud, quod monstratur per condiciones, hoc est per radicem positam, ut in exemplo, si esset intentio existentia rei, quod sit diuisibile, & diuisibili intentio, quod sit contrarium, secundum quod est contrarium, & hoc in omnibus, quibus inest contrarium, & bonum contrarium malo, & diuisibile indiuisibile: existentia igitur boni est, quod sit indiuisibile.

Posteaque declarauit fieri non posse, ut ostendatur definitio per syllogismum predicatiuum, et posset aliquis dicere, fortasse monstraretur hoc per syllogismos conditionales, & hoc per syllogismos conuertibiles. Vocauit autem hunc syllogismum conditionalem radicem positam, quoniam consequentia in ipso est posita in syllogismo in diuersum consequentia in syllogismo predicatiuo, hoc est, quod est aliquid consequens ex eo, quod positum fuit in syllogismo, hoc est ex propositionibus: & propterea est predicatiuus syllogismus verus sufficiens

per substantiam suam. Et cum dixit: sed fortasse est illud, quod monstratur per condiciones, hoc est per radicem positam. Sensus est, sed posset aliquis dicere, fortasse definitio monstrari posset per syllogismum conditionalem, hoc est, quod scitur per syllogismum positiuum, hoc est per contraria. Deinde adduxit exemplum huius, et dixit: si esset intentio existentia rei, quod sit diuisibile, & diuisibili intentio, quod sit contrarium, secundum quod est contrarium. Sensus est, exemplum huius, si esset definitio illius, quod est malum, esse diuisibile, & diuersum

in substantia sua, hoc est, quod non firmatur in substantia sua, igitur definitio contrarii sui est contraria istius definitionis. Cui vero dixit: & hoc in omnibus, quibus inest contrarium. Sensus est, & per hanc viam possibilis est extractio definitionis rerum, quæ habent contrarium. Deinde dixit: & bonum est contrarium malo, & diuisibile indiuisibile: existentia igitur boni est, quod sit indiuisibile. Sensus est, & veritas istius consequentia in hoc syllogismo, de quo posuimus exemplum, erit utique per positionem propositionum, quarum una est, quæ dixit, quod bonum est contrarium malo, & secunda, quod diuisibile per substantiam suam est contrarium indiuisibile, & tertia, quod definitiones contrariorum sunt contrarie: cumque posuerimus hoc, verificatur, si malum est id, quod est diuisibile per substantiam suam, sequitur utique, quod bonum sit quod diximus diuisibile per substantiam suam: hoc est, quod continuitas inter hoc antecedens & consequens monstrata fuit per positionem nostram istarum propositionum, & hoc, quoniam orationis dicentis, si est malum illud, quod diuiditur ex substantia sui, igitur bonum

† Ab l. o. fo enuntiatua.

bonum est, quod non diuiditur. monstrata fuit hęc con-
tinuitas, cū posuerit q̄ bonum est contrarium malo: ea
vero, quę sunt contraria habent definitiones cōtrarias,
& concluditur nobis q̄ definitio boni est contraria defi-
nitioni mali: cūq̄ declaratum fuerit nobis hoc, & posue-
rimus, q̄ definitio mali est illud, quod diuiditur ex sub-
stantia sui, & posuerimus, quod contrarium huius est
illud, quod non diuiditur ex substantia sui, monstra-
tum nobis est, si definitio mali est illud, quod diuidi-
tur ex substantia sui, & diuersificatur, q̄ sequitur ex ne-
cessitate, ut definitio boni sit, quod nō diuiditur. Et hoc
intelligit, cū dixit: per illud q̄ sit diuisibile, & diuisibile in-
tentio, hoc est, q̄ malum diuiditur per se, & non stabili-
tur, & non inuenitur nisi in eo, quod in ipso est ex bo-
no, vt in exemplo, qui est sanus, non derelinquit sanita-
tem, nisi in æqualitate, quę est posita inter ipsa, & hoc
est bonum quoddam: & consimiliter ægritudo nō inue-
nitur vnq̄ in aliquo corpore, nisi per destitutionē istius
corporis, et hoc corpus nō derelinquitur ad illud, quod
in ipso est ex sanitate.

Hinc etenim accipiēs ipsum quid erat esse
se monstrat, accipit autem ad monstrandum
ipsum quod quid erat esse, alterum tamē sit:
in demonstrationibus nanq̄ quod est hoc
de hoc, sed non ipsum, neque cuius eadem
est ratio, & conuertitur.

Dixit Arist. Amplius monstratur vtiq̄ res
vltra hoc, q̄ accipitur intentio quid est, & exi-
stentia substantiæ ipsius, & si ponat aliquid
vnū per demonstrationem per quid est res,
& existentiam substantiæ ipsius: & est cum
fuerit in demonstrationibus consimiliter
etiā iam inuentum, quod est hoc de hoc,
præterquam quod nō est ipsum idem, neq̄
consimiliter etiā hęc intentio eadem cum
eo, cum qua ratio conuertitur æqualiter.

Posteaq̄ enuntiauit, q̄ posset aliquis dicere, q̄ fortal-
se definitio posset vtiq̄ extrahi per syllogismum condi-
tionalem secundum modum, quem formauerunt, cœ-
pit narrare q̄ faciens hoc consimiliter etiā petit mo-
do aliquo, & dixit: Amplius monstratur vtiq̄ res vltra
hoc, q̄ accipitur intentio quid est, & existentia substan-
tiæ ipsius. Sensus est, & faciens hoc non monstrabit p̄
hanc viam per quid est res, hoc est per definitionē sim-
pliciter, quoniam ipse vtiq̄ monstrabit quid est res, vltra
hoc, q̄ ponet quid est res per se: hoc est, faciens hoc,
monstrabit vtiq̄, q̄ hoc est definitio huius vltra hoc, q̄
acceperit, q̄ hoc est definitio huius: & ex hoc intelligit
vna duarum rerum, aut q̄ hęc via non est vniuersalis:
& hoc, quoniam ipse monstrabit definitionem per defi-
nitionē, & qui inceserit hac via, indiget, vt habeat defi-
nitionem contrarij notam apud se, & tunc ratiocinabit
ex ipsa super definitione altera, cūq̄ fuerit vterq̄ duorū
modorum ignotus, non assequitur vtilitatem per hanc
viam, quemadmodum non assequitur vtilitatem per
extractionem definitionum rerū, quę non habent con-
traria, innuit autem, vt velit, q̄ procedens hac via, erit
petens secundum veritatem, & hoc, quoniam fieri non
potest, vt ignoret definitionem alterius contrariorum,
& sciat alteram: sed, cū scit vnam ipsarum, scit alteram,
& cū ignorat vnam ipsarum, ignorat alteram. Quod si
est hoc ita, fieri vtiq̄ non potest, vt ostendatur per hęc
viam ignotum per notum, & in summa, si vnum duorū
contrariorum fuerit notius altero, non proueniet

excessus, qui erit inter notum secundum naturam, &
ignotum secundum naturam: hoc est, quod cognosci-
tur per se, & quod cognoscitur per aliud: & per quan-
cunq̄ viam extrahuntur definitiones idem est in po-
tētia cum diuisione, & inductione, aut alio, ex eo, quod
vocatur cognitio per occultationem minorem occulta-
tione secundum naturam, & hoc est, quod nō monstra-
t, nisi per aliud, & hoc, quod monstratur per aliud, est dua-
rum partium, quarum vna nō potest monstrari per se,
& hoc est, quod monstratur per syllogismum, pars au-
tem secunda monstrari potest per se, & erit monstratio
ipsius per aliud ab eo facilius & melius. & hęc species
monstrationis est, quę erit in definitionibus, & descri-
ptionibus, & diuisionibus, & inductionibus, & exem-
plis, & reliquis v̄s doctrinæ, quod est & ipsum vnū
in specie. Et posteaq̄ enuntiauit, q̄ qui hac via proce-
dit, petit rem, quam monstrare intendit, aut secundum
speciem: hoc est, per monstrationem, quę cum illa est
vna secundum speciem, aut secundum petitionem ve-
ram, quę est ex capitulo, quo monstratur res per idem,
aut per id, quod est in gradu suo cognitionis, quoniam
hoc cōsimiliter etiā est vna ex speciebus petitionis se-
cundum illud, quod monstratum fuit in libro Syllogis-
mi. Et dixit: & si ponat aliquid vnum p̄ demōstronem per
quid est res, & existentia substantiæ ipsius. Sensus est,
& non dicitur, q̄ est hoc quod ponit artifex demōstra-
tionis existentiam definitionis in eō q̄ cōcludit aliquid
inesse alicui, hoc est, non est hoc, cū voluerit aliquis con-
cludere aliquid, quod ostendat per definitionem, sed
oportet, vt concedat hoc, qm̄ hoc est existens p̄ demon-
strationē. Et hoc est, quod significauit, qm̄ dixit: & est,
cū fuerit in demonstrationibus consimiliter etiā iam
inuentum, q̄ est hoc de hoc. Sensus est, qm̄ erit in de-
mōstrationibus, quod cōcludit, qm̄ hoc inest huic, qm̄
admittit definitionem. Atqui mirum est, q̄ monstret
aliquis definitionem rei inesse rei, propterea quia defi-
nitio contrarij ipsius inest cōtrario suo, aut propter defi-
nitionem eandem, hoc est, q̄ monstret definitionē pro-
pter definitionem. Et dixit: præterq̄ q̄ non est ipsum
idem. Sensus est, q̄ qui ponit definitionem syllogismi,
vt concludat aliquid inesse alicui, nō est, quod ponitur
idem cum eo, quod concluditur: qm̄ positum, quod ac-
cipitur, est definitio, & id, quod concluditur, est aliquid
inesse alicui, & definitio est aliud ab existentia. Cū vero
dixit: neq̄ consimiliter etiā hęc intentio eadem cum
eo, cū quo ratio conuertitur æqualiter. Sensus est, neq̄
in conclusione demōstrationum, in quibus definitio est
propositio, inuenitur proprium definitionis, quod con-
uertitur æqualiter: atqui quod concludit definitionem
definitionis debet esse proprium propositionis, quę in-
uenitur in conclusione: & per rem, de qua est ratio, in-
telligitur cōclusio. Et dixit: conuertitur, intelligit, quę-
admodum diximus, q̄ non oportet in demōstrationi-
bus, in quibus petimus definitiones, vt sint conclusio-
nes ipsarum conuertibiles, sed si est, est vtiq̄ per accēs.
Atqui voluit in hoc, vt instet cōtradictor dicens, q̄, cū
non fecerit definitionem in monstratione, definitio vti-
que nō pertractabitur in definitione alicuius omnino.
& dixit in responsione huius, quod oportet ipsum con-
cedere, q̄ ipse pertractet in monstratione alicuius, &
non pertractet in monstratione eiusdem.

Ad vtroq̄q̄ vero, & ad monstrantem fm̄
diuisionem, & ad sic syllogizantem, eadem
est dubitatio, propter quid homo est āial, bi-
pes, pedestre, sed non animal & pedestre: ex
ijs enim, quę accipiūtur, nulla necessitas est
vnum fieri quod prædicat, sed quęadmodū
Log. cū cōm. Auct. DD homo

† Ab l. mo-
dia discipli-
narum, q̄ trā
scendunt de
mōstrationē

homo idem esset & musicus & grāmaticus.

Dixit Aristot. Modus vtrorūq; hoc est illius, qui monstrat per viam diuisionis, & illius, qui monstrat per hunc modum, est dubitationis vnus & eiusdem: quæ est, vt dicatur, nō erit homo animal, ambulans, bipes, non animal & ambulans: & hoc, quoniā nihil est eorum, quæ accipiuntur, in quo oporteat ex necessitate, vt sit hoc prædicatum, sed quemadmodum q̄ homo vnus, & idem sit musicus & geometra & grammaticus.

30 Hoc dubium, quod aduenit illi, qui existimat, q̄ definitio monstratur per viam diuisionis, & illi, qui existimat, q̄ definitio monstratur per syllogismum, est dubiū vnum & idem: hoc est, quemadmodum opinor, in vtriusque sequitur, q̄ petat illud, quod monstrabat prius. Deinde adduxit dubium appropriatum viæ diuisionis, de quo non fecimus mentionem in præcedentibus, & non existimo, q̄ ipse intelligat monstrationem dubij cōdicantis: qm̄ hoc dubiū, de quo fecimus mentionem, est ex caplo eius, quod dictum iuit in lib. de Interpretatione de prædicatis, quæ verificantur separata, & non sunt vera composita, & si verificantur composita, sequitur, q̄ non sit compositio ipsarum per se. Et cū dixit: quæ est, vt dicatur, non erit hō animal, ambulans, bipes, non animal & ambulans. sensus est, & dubium est, vt dicatur, non est verum, vt dicatur, q̄ hō est animal ambulans, sed est vtriusque verum per se, q̄ est animal, s̄m q̄ est separatum, & ambulans, s̄m q̄ est separatum, qm̄ hoc iam posuit, q̄ est verum: hoc est, cū voluerimus, q̄ sit animal tantum & ambulans tantum, quō sequitur ex hoc, q̄ sit animal ambulans, hoc est, q̄ non sequitur, cū verificatum fuerit de ipso, q̄ est animal seorsum, aut verū fuerit de ipso, q̄ est ambulans, vt verificetur de eo compositum ex vtriusque, quod est, vt sit animal ambulans. Iam vero dictum fuit in libro Interpretationis, qm̄ verificantur, & qm̄ non verificantur, & qm̄ erit aggregatum, cū verificatur per se, & qm̄ erit per accidens. Et cū dixit: & hoc, qm̄ nihil est eorum, quæ accipiuntur in quo oporteat ex necessitate, vt sit hoc prædicatum. sensus est, neq; sequitur ex necessitate in aliquo separatorum, quæ prædicantur de aliquo vno, vt prædicentur de se inuicem, sed iam erit, & iam non erit, cū fuerint, iam erit per accidens, & iam erit per se. & exemplum eius, quod est per accidens, est homo vnus & idem grammaticus & medicus & musicus. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: sed quemadmodum q̄ homo vnus & idem sit musicus & geometra, et grammaticus. sensus est, atqui non sequitur, q̄ sit consequentia necessaria, qm̄ aggregantur vtriusque in re vna per accidens prædicata multa, quorū vnumquodq; est per se, cumq; prædicant de se inuicem, hoc est per accidens, quemadmodum accidit de hoīe vno & eodē, q̄ sit musicus, medicus & grammaticus, & dicatur de ipso medicus grammaticus.

Quomodo igitur definiens monstrabit substantiam, aut ipsum quid est: neq; enim sicut demonstrans ex confessis esse manifestum faciet, q̄ necesse est illis existētibus aliterum quid esse, demonstratio enim hoc est, neq; sicut inducens per singularia cū manifesta sint, q̄ omne sic est, eo q̄ nihil aliter est: non enim quid est monstrat, sed q̄ aut est, aut non est. quis igitur alius modus reliquus: non. n. monstrabit vtriusque sensu aut digito.

Dixit Aristot. Per quam igitur viam monstrabitur substantia, quæ separata ab eo, quod definitur, aut intentio quid est existens: & hoc, quoniā operatio ipsius non est, quemadmodum operatio eius, qui monstrat ex rebus propinquis quæ sunt manifestæ, quoniam sequitur vtriusque ex necessitate, cū fuerint ea existentia, q̄ sit aliquid aliud existens: hoc. n. est essentia demonstrationis. neq; consimiliter etiam operatio ipsius est, quemadmodum operatio eius, qui inducit in rebus particularibus, eō q̄ ipsa sunt manifesta s̄m q̄ summa eorum est s̄m hęc dispositionem: qm̄ non inuenitur aliquid indiuersum ab hoc & hoc, qm̄ non monstratur quid est, sed si est, & si nō est. & quis modus alius superest: & hoc, quoniā non est via, qua monstratur per sensum, aut per digito.

Posteaq; adduxit sermones dubios, ex quibus sequitur, q̄ definitio nō extrahitur, vult hic recapitulare dubia, quæcunq; sint, & cepit de dispositione sua, dispositio eius, quod diximus hic, est, qm̄ dubitaret vtriusque aliquid & diceret, vellem scire per quā viam traderet aliquid & metiretur, q̄ monstratur definitio. & hoc, qm̄ definitio non sequitur ex positione rerum existentium notarum, quemadmodum sequitur conclusio in syllogismo ex positione propositionum. Et hoc est quod significauit, cū dixit: & hoc, qm̄ operatio ipsius nō est, quemadmodum operatio eius, qui monstrat ex rebus propinquis, quæ sunt manifestæ. sensus est, & hoc, qm̄ q̄ sollicitus est in extrahenda definitione non habet operationem suam, qualis est operatio eius, qui monstrat aliquid ex propositionibus notis: qm̄ sequitur ex necessitate, cū posuerimus illas propositiones existentes, q̄ sit aliquid aliud existens, & hoc est, quod vocatur demonstratio: & qui studet extrahere definitionem, nō ponet aliqua, ex quorum positione sequitur existentia extrahitionis definitionis. Et postea q̄ dixit, q̄ q̄ sollicitus est in extrahenda definitione, nō operatur quemadmodum operatur ille, qui facit syllogismum, quemadmodum declaratum fuit antea, et dixit: neq; consimiliter etiam operatio ipsius est sicut operatio eius, qui inducit in rebus particularibus. Cuius adduxit causam in hoc, & dixit: eō q̄ sunt manifesta s̄m q̄ summa eorum est s̄m hęc dispositio, qm̄ non inuenitur aliquid indiuersum ab hoc. sensus est, qm̄ qui inducit, monstrat vtriusque per inductionem rem manifestam, & planam, & est, qm̄ hoc prædicatum prædicatur de oibus illis particularibus, q̄ ponuntur sub vniuersali, ex quo omni sollicitus est vtriusque quatur hoc prædicatum. Atqui est hoc manifestū, qm̄ nō inuenitur vnū ex illis particularibus indiuersum eius, quod ex ipsis relinquitur super eo. Deinde dixit: et hoc, quoniā non monstratur quid est, sed si est, aut si non est. sensus est, atqui non est possibilis monstratio definitionis per inductionem, quoniā per inductionem monstratur vtriusque q̄ aliquid inest alicui omni, aut nō inest ipsi secundum q̄ est definitio, aut secundum q̄ non est definitio. Atqui dixit hoc, quemadmodum ego existimo, propterea, quoniā ipse commemorauit modū, per quem inductio facit acquirere monstrationem, & tam adduxit, q̄ inductio non sit faciens possidere definitionem, posset aliquid dicere, immo inductio facit acquirere veritatem definitionis, & hoc, cū inuestigauerimus definitionē aliquam per omnia particularia, quæ ponuntur

ponuntur sub hac specie, in qua definienda solliciti sumus, & dixerimus ipsam promptam esse illis ad verifi-
candum nobis, quod est definitio. Et dixit in resp[on]sione hu-
ius, quod inductio facit vtiq[ue] acquirere per se, quod res sit, aut
non sit: quod autem sic existat definitio, aut non existat de-
finitio, hoc vtiq[ue] inest inductioni per accidens: quemad-
modum dispositio vna syllogismi, quod aliquid inest alicui
in eo quod definitio. Et posteaq[ue] posuit, quod omnia, quae mo-
strantur, ostenduntur vtiq[ue] aut per syllogismum, aut
per inductionem, & posuit, quod definitio non mon-
stratur per vnum ipsorum, & dixit: & quis modus alius su-
perest? & hoc, quoniam non est via, qua monstrat per
sensum, aut per digitum. sensus est, cumq[ue] non mon-
stratur definitio per syllogismum, neque per inductio-
nem, non derelinquitur vtiq[ue] hic modus alius, per quem
monstratur: & hoc, quoniam non est via, ut monstratur
per sensum, quemadmodum non sunt aliqua determi-
nata, quae sint manifesta per digitum.

Amplius quomodo monstrabit quod
est homo? necesse est enim scientem quod
quid est homo, aut aliud quodcumq[ue], scire,
& quod est. non ens enim nullus nouit quod
est, sed quid quidē significat oratio, aut no-
men, cum dixerit hircoceruus, quid autē est
hircoceruus impossibile est scire. Verum
enimvero, si monstrabit quid est, & quod est,
& quomodo eadem ratione monstrabit: de-
finitio enim vnum quid significat, & de-
monstratio, quid autem est homo, & esse
hominem, aliud est.

Dixit Aristo. Amplius quomodo mon-
stratur intentio quid est? quoniam oportet
vtiq[ue] qui nouit quid est homo, aut aliquid
aliud quodcumq[ue] sit, ut sciat consimili etiā,
quod ipsum est. quoniam de eo quod non est,
nemo vtiq[ue] nouit quid est: sed, cum dixerit
hircoceruus, iam nouit quid significat ora-
tio, & nomen, quid autem sit hircoceruus
non potest scire. quoniam, cum monstratur
quid est, planum vtiq[ue] consimiliter etiā per
orationem vnam & eandem, quod ipsum
est, & quomodo est: & hoc, quoniam defini-
tio & demonstratio significat super re vna,
& intentio quid est homo, & intentio quod est
existens, sunt diuersae.

Hoc consimiliter etiā est dubium, quod fieri non po-
test, ut monstratur definitio per demonstrationem, &
dixit: Amplius, quomodo monstrat intentio quid est?
v[er]um ad id quod dixit, consimiliter etiā, quod ipsum est.
sensus est, deinde, quomodo fieri potest, ut monstratur
definitio de re aliqua? quoniam oportet, qui monstrat
quod haec est definitio hominis, aut rei alterius, quae cum
fuerit, ut ostendat cum eo, quod ipsa est definitio istius, quod
hoc definitum existit. Deinde adduxit causam in hoc,
& dixit: quoniam de eo quod non est, nemo vtiq[ue] nouit
quid est. sensus est, & hoc, quoniam, quod est ignota
existentia, aut non existens penitus, quomodo vtiq[ue]
aliquis posset scire definitionem ipsius? ut in exemplo,
quoniam hircoceruus non est existens, fieri non potest,
ut aliquis adducat definitionem ipsius, quoniam defi-
nitio vtiq[ue] est de re existente: & ita si esset existens, du-
modo sit ignota existentia apud nos, fieri non potest,

ut sciatur definitio ipsius anteq[ua]m sciatur existentia illius,
sed declaratur, quid significat nomen ipsius: fieri enim
potest, ut intelligatur, quemadmodum dicitur de hir-
coceruo, quod est animal compositum ex hircoco & ceruo:
non posset autem aliquis dicere, quod fieri possit, ut sit ali-
quid notae existentiae per se, aut per demonstrationem,
& sit ignota definitionis, & sit manifestum de definitio-
ne per syllogismum, sed monstratur quod est definitio
tantum: quoniam iam monstratum fuit antea hoc, quod non
est possibile per syllogismum, neq[ue] per potentiam syl-
logismi, ut tradatur aliquid inesse alicui, & definitio
ipsius simul, & hoc est perfectio sermonis precedentis,
& quasi venit in sermonem dubium, quod qui ostendit per
syllogisticam demonstrationem definitionem, non effu-
git, quin sit definitum apud nos notae existentiae, aut
ignotae: & si fuerit notae existentiae, sequitur, quod sit secun-
dum naturam syllogismi, qui monstrat definitionem,
quae tradit de re aliqua, quod ipsa est, quodq[ue] est definitio
simul, sed iam monstratum fuit falsum esse hoc: si vero
fuerit definitum ignotae existentiae, fieri non potest, ut
ostendatur existentia definitionis ipsius, quousq[ue] mon-
stratur existentia ipsius, & sequitur, quod syllogismus tra-
det existentiam rei, & definitionem ipsius simul. Et hoc
est quod significauit, cum dixit: quoniam cum monstrat quod
est, planum vtiq[ue] consimiliter etiā per orationem vnam,
& eadem quod ipsum est, & quomodo est. sensus est, cumq[ue]
oporteat, quod monstrans definitionem ostendat cum mon-
stratione sua definitionis, quod definitum est, ipse vtiq[ue] mon-
stratur per syllogismum vnum, quod est, & quid est simul.
Deinde dixit: Et hoc, quoniam definitio & demonstra-
tio significant super re vna. sensus est, & sequitur hoc,
quod res, quae ostenditur per definitionem, & res, quae osten-
ditur per demonstrationem, sit res vna & eadem, quo-
niam per viam vnam ostenditur vtiq[ue] res vna. Deinde
dixit: Et intentio quid est homo, & intentio quod est
existens sunt diuersae. sensus est, & manifestum, quod in-
tentio, quae ostenditur per definitionem, quae est inten-
tio quid est, & quae ostenditur per syllogismum, quae
est existentia, sunt diuersae.

Postea & per demonstrationem dicimus
necessarium esse monstrari omne, quod est,
nisi substantia sit, ipsum vero esse nulli est
substantia, non enim genus est ipsum ens:
demonstratio igitur erit quod est, quod &
nunc faciunt scientia. Quid enim significat
triangulum, accepit Geometra, quod aut est mon-
strat: quid igitur monstrabit definiens quid est,
aut triangulum? sciens igitur aliquis definitione
quid est, si est non sciet, sed impossibile est.

Dixit Aristo. Amplius dicitur vtiq[ue], quod
oportet, ut ostendatur, quoniam est omne
illud, quod est per demonstrationem, cum
non fuerit ipsum existens substantia, & dici-
mus existens non ens non est substantia ali-
cuius, quoniam ens non est genus: demon-
stratio igitur erit secundum quod existit, & hoc
est, super quo progrediuntur scientiae nunc,
et hoc, quoniam Geometra ponit vtiq[ue], quid
significet triangulum, an autem sit ostendit per
demonstrationem. Quid igitur monstrat qui defi-
nit, quid est triangulum, cumq[ue] nouerit aliquis
per definitionem, quid est, non nouit quod
ipsum est: sed hoc non est possibile.

Log. cum com. Auer. DD ij Posteaq[ue]

33 Posteaq̄ docuit, q̄ qui existimat, q̄ definitio ostenditur per syllogismū, oportet apud ipsum quæsitum existentie, & quæsitum quid est, esse rem unam & eadem, intendit instare per similitudinem, qua possibile est, ut errent errore, secundum q̄ ipsa sunt unum & idem, & hoc, quoniam posset aliquis dicere, q̄ ipsa sunt vnum: & hoc, quoniam ens est genus rerum, & qui monstrat, q̄ aliquid est, ipse utique monstrat genus ex generibus suis, & genus est, quod reddit in responsione quid est: igitur quæsitum existentie, & quæsitum quid est, sunt vnum & idem. Et dixit ipse in responsione huius: Amplius dicitur utiq̄, q̄ oportet, ut ostendatur, quoniam est omne illud, quod est per demonstrationem, cū non fuerit ipsum existens substantia. sensus est, atqui consistet demonstratio super eo, q̄ res existit in omni eo, cuius scit existentia per demonstrationem: & oportet, ut monstramus, q̄ ipsum est, cū fuerit nomen entis nō significans super eo quod est substantia rei, cuius quæritur existentia. Atqui dixit hoc, quoniam, si quæramus, exēplū gratia, an binarius sit, non est quæstio, an inueniatur genus ipsi, sed illic est quæstio, an illud, cuius formatur descriptio in anima, sit existens extra animam, & hoc est accidens rei: hoc est, q̄ sit in anima consentiens illi, quod super eo est extra animam. Et propterea posuit Arist. in libro Dialecticæ quæsitum entis compositi in quæsto accidentis, exempli gratia, si tale inest tali, & hoc, quoniam res in quæsto composito est manifesta: & hoc, quoniam dictiones formales, quæ cadunt in ipsis, sunt colligatæ, & q̄ ipsæ non significant super substantia subiecti, quemadmodū dicimus, homo inest tali. De quæsto autē simplici, p̄ quod quæritur an tale sit absolute, Expositores utiq̄ cōtenderūt i quo caplo reponat, nonnulli enim posuerunt ipsum in quæsto generis, qdā vero posuerūt ipsum in quæsto accidentis, et hoc est manifestum: & ad ipsum declinavit, ut opinor Alexander in hoc tempore. Sed sermo Arist. hic de quæsto composito, non distinguitur, qm̄ hæc dictio existentia non significat substantia positionis, de qua prædicat. Deinde dixit: & hoc est, super quo progrediuntur scia nunc, sensus est, & ita inuenitur res in scientijs, q̄ sunt duo quæ sita diuersa, & posuimus in ipsis duos modos diuersos: & hoc, qm̄ definitiones petuntur in artibus, q̄ autem res sit ita, ostendit utiq̄ demonstratio. Et hoc est quod significauit cū dixit: & hoc, qm̄ Geometra ponit utiq̄, quid significet triagulus, an aut sit, ostenditur p̄ demonstrationem. sensus est, exemplum huius, qm̄ Geometra petit super existentia trianguli secundum q̄ describit ipsum, qm̄ autem est, ostendit utiq̄ demonstratio: & hi oēs sunt sermones probabiles, quos adduxit per modū dubitationis, & hoc, qm̄ Geometra non ostendit p̄ demonstrationem existentiam trianguli, qm̄ est pars subiecti artis suæ, sed ponit, q̄ ipse est, quemadmodū ponit reliquas partes subiecti artis suæ: & si fuerit existentia subiecti artis manifesta per se, non accipiet existentiam ipsius ab arte alia, & si fuerit non manifesta per se, suscipit existentiam ipsius admissam ab arte alia, & hæc res manifesta est nimis de subiecto simpliciter, hoc est de subiecto artis simpliciter & magna parte specierum suarum. Si vero accidat arti alicui, q̄ ostēdatur per demonstrationem existentia alicuius specierum subiecti sui, hoc utiq̄ est raro, aut non contingit, sed tradit magnam partem causarum alicuius specierum, quemadmodum illud, quod dixit Geometra, videtur q̄ indicet figurā cū dispositione tali, qm̄ ipse nō quærit in huiusmodi quæstione, ut monstrat existentiam istius speciei s̄m q̄ est ignota existentia, sed quærit utiq̄ illa, q̄ sunt causæ in existentia istius speciei, & hæc, cū ponuntur existentes, sunt definitio istius speciei, & non est hoc, nisi in sententijs instantiuis, quæ cōsiderant de forma: cūq̄

hoc ita fuerit, & posuerimus triangulum notæ existentie, demonstratio utiq̄ Geometra de ipso erit utiq̄, ut tradat causas existentie ipsius. quemadmodum, cū monstratur, q̄, qm̄ protrahuntur duæ lineæ, & duo anguli lineæ sunt minores duobus rectis, q̄ inquam ipsæ coincident, & fiet triagulus. Deinde dixit: Quid igitur monstrat qui definit, quid est triagulus. sensus est, propter quod monstrat, qui definit triangulum: qm̄ ponit ipsum positione, hoc est petit ipsum, & non qui ponit monstrabit aliquid, qm̄ positio est contrariū demonstrationis. Deinde dixit: cumq̄ nouerit alicuius per definitionem quid est, non nouit q̄ ipsum est: sed hoc nō est possibile. sensus est, cumq̄ qui nouit quid est, posuerit existentia rei, cuius nouit quid est, hoc est admiserit ipsam, sequitur q̄ hō, cū nouerit per definitionem essentiam rei alicuius, q̄ non sciat, q̄ ipsa est propter cognitionem suā per definitionem: qm̄ hoc non est posse. hoc est, q̄ modus, p̄ quem admittit existentia rei, non potest esse ille, per quem prouenit existentia rei istius.

20 Manifestum autem & secundum modos definitionum, qui nunc sunt, q̄ non monstrat definientes, q̄ est: nam etsi est ex medio æquale, sed propter quid est ipsum definitū, & propter quid hoc est circulus quærit. esset enim & definitionē orichalci dicere esse ipsum. neq̄ enim, q̄ possibile est esse quod dicitur, assignat definitiones, neq̄ q̄ illud est, cuius dicunt esse definitionem, sed semper licet dicere propter quid.

Dixit Arist. Amplius manifestum p̄ species definitionum, in quibus non monstrat ille qui definit, q̄ ipsum est: & hoc, qm̄, si fuerit circulus aliqd æquale ex medio suo, præterq̄ q̄ nō est definitio, propter quid est ita hoc definitum, & propter quid est circulus cum hac dispositione: & hoc, qm̄ posset alius quis dicere, q̄ hæc dispositio inest figuræ ex ære consimiliter etiam, qm̄ ipse non nouit definitiones, quodq̄ fieri potest, ut sit illud, cuius est definitio, neq̄ consilium etiam, q̄ definitiones sunt istius rei, quā elegit & voluit, sed absolute semp̄ pot̄ dicere propter quid.

Dixit: Amplius manifestum, q̄ intērio, quam tradit definitio, est alia ab intēione, quam tradit syllog. & hoc, qm̄ illud inuenitur in speciebus definitionum, ut non monstrat in ipsis ille, qui nouit eas, & definit eas, q̄ definitum existit, & q̄ hæc definitio inest huic definito, et non est possibile ut in sit alij. Dixit autem hoc, qm̄ accidit aliquibus definitionibus, ut notum sit ex dispositione definiti, q̄ ipsum sit, quodq̄ sit manifestum ex dispositione definitionis fieri non posse, ut ipsa in sit alij definito ab hoc. ¶ similitudo autem istarū definitionum est, q̄ sciatur, ita ut existimetur, q̄ in eo quod definitur ostenditur q̄ definitum est, quodq̄ definitio inest definito, & fieri non potest, ut in sit alij: & qm̄ sunt istæ definitiones erroneæ, fallunt in hac re. ac si dixisset, q̄ error iste manifestus est, & apparet ex definitionibus, in quibus monstratur, & definitum ignota existentia, & definitio, in qua posuimus imaginari, q̄ in sit alij, q̄ vni definiti. Adduxit deinde exemplum ex istis definitionibus, & dixit: & hoc, qm̄ si fuerit circulus aliquid æquale ex medio suo, præterq̄ q̄ non est definitio propter quod ita est hoc definitum, & propter quid est circulus cum hac

Sub quibus quæstis traditis in libro Topicorum deducantur quæstia composita, & simplicia. l. 1. Posteriorū cō. 3. 5. met. com. 14. & 1. Topicorum cap. de acciderē, & in destructione b^o contra Algazel dispositione octaua in solutione primi dubij, Alexāder quoque 1. Top. cap. de acciderē.

† Ab. l. scientijs abstractibus,

hac dispositione. sensus est, exemplo est illud quod dicitur in definitione circuli, q̄ est figura, cuius circumferentia elongatur à medio suo ab oibus lateribus æqualiter, quod igitur definitur per hanc definitionem est circulus, & manifestum ex dispositione ipsius, q̄ nō comprehendit hanc definitio, q̄ circulus sit, qm̄ non comprehendit causam illarum orationum, quæ vero comprehendunt existentiam rei existentia vera, sunt, quæ comprehendunt causam per existentiam ipsius, quemadmodū diximus in hoc tractatu Secundo istius libri. Et hoc est quod significauit, cū dixit: præterq̄ q̄ non est definitio, propter quid est ita hoc definitum, hoc est non definit per causam, propter quam est hoc definitū. Deinde dixit: & propter quid est circulus cum hac dispositione. sensus est, & non adduxit consimiliter etiam causam consequentem essentiam istius definitionis, ut in circulo absq̄ eo q̄ possit inesse aliq̄. atqui dixit hoc totum, quoniam scientia necessaria possidetur utiq̄ propter causas, quæ sunt in re fm̄ illud, quod declaratum fuit in tractatu Primo. Deinde dixit: & hoc, quoniam posset aliquis dicere, q̄ hanc dispositio inest figuræ ex præ consimiliter etiam. sensus est, atqui non erit huiusmodi definitio nota ex dispositione sua, quoniam fieri nō potest, ut sit aliq̄ à circulo, quoniam posset aliquis dicere, q̄ hanc definitio consequitur figuræ artis circulari, hoc est, q̄ artifex istius definitionis indiget, cū voluerit scire, q̄ ipsa est necessaria circulo, ut prætermittat & sciat definitionem lineæ, & hoc, q̄ est longitudo non lata, & definitionem puncti & existentiam circuli propter causam suā, & hoc, qm̄ qui scit res istas, scit ex definitione circuli hoc, q̄ est figura comprehensa linea vna propter punctum, à quo oēs lineæ exeunt ad circumferentiam sunt æquales, quodq̄ hoc siue in sit hanc figuræ arti, siue ligno, inest ipsi per accidens, & existentia circuli in hac dispositione monstratur, qm̄, cū stabiluerimus extremitatem lineæ rectæ & complicauerimus extremitatem secundæ nouæ, erit talis figura. Et dixit: quoniam ipse non nouit definitiones, quodq̄ fieri potest, ut sit illud, cuius est definitio. sensus est, qm̄ adducēs huiusmodi res, non nouit definitionem fm̄ q̄ est consequens, quodq̄ illud, quod accipitur in definitione ipsius, aut illa, sunt res existentes. Deinde dixit: neq̄ consimiliter etiā, q̄ definitiones sunt istius rei, quā elegit, & voluit. sensus est, neq̄ huiusmodi definitiones tradūt, quod sunt definitiones rerū, quas posuerunt definitiones, fm̄ q̄ noia ipsarum consentiunt noibus illarum, hoc est, nō per naturam: quemadmodū hanc definitio, quæ tradit, q̄ ipsa conuenit noī rei, quam exultimauit definitens, q̄ sit definitio ipsius, qm̄ non erit hoc ex dispositione definitionis notum per se. Atqui voluit per hoc totum, q̄ in definitione, quæ est definitio in veritate, opus est, ut sciamus ex dispositione ipsius, q̄ definitum est, quodq̄ illa, quæ accipiuntur in definitione, sunt res existentes, quodq̄ cōsentit noī rei, cuius accepta est esse definitio, & non est possibile ipsi, ut consentiat aliq̄: cumq̄ ignotū fuerit hęc inesse definitioni, non est in natura definitionis, ut tradat ista, neq̄ ut monstret ipsa, neq̄ ut sciat ipsa. Cū vero dixit: sed absolute semp̄ potest dicere propter quid est. sensus est, sed absolute semper in huiusmodi definitionibus, potest interrogans interrogare oē illud, & inquirere de causa, propter quā definitum existit, & definitio consentit ipsi, non aliq̄.

Si igitur definiens monstrat aut quid est, aut quid significat nomen (si non est nullo modo ipsius quid est) esset utique definitio oratio idem quod nomen significans: sed absurdum. Primum quidem enim & nō sub

stantiarum esset utiq̄ & non entium: significare enim licet & nō entia. Amplius omnes orationes definitiones utiq̄ essent: esset. n. nomen ponere cuiuscunq̄ orationi: quare definitiones utiq̄ disputarem omnes, & illas definitio utiq̄ esset. Amplius nulla scientia demonstraret utiq̄, quod hoc nomen quid significat, neq̄ definitiones igitur hoc assignant. Ex his igitur neq̄ definitio & syllogismus videtur idem ens, neq̄ eiusdem syllogismus & definitio. Ad hanc autem, quod definitio nihil demonstrat, neq̄ monstrat neq̄ ipsum quid est, neq̄ definitione, neque demonstratione est cognoscere.

Dixit Aristo. Et si ita fuerit, q̄ definiens monstrat aut quid est, aut quid significat nomen ipsius, si non erit penitus propter quid est, erit utiq̄ definitio oratio, cuius significatio est eadem cum significatione nominis: sed hoc est absurdum. Primo quidem, quoniam esset utiq̄ rerum, quæ non sunt substantiales, & rerum, quæ non sunt existentes consimiliter etiam: & hoc, quoniam esset utiq̄ nobis, ut significarent res non existentes. Amplius essent omnes orationes definitiones, quoniam esset utiq̄ ponere nomen cuiuscunq̄ orationi: acciperetur igitur in summa earum, sed per orationem, & orationes Poetarū essent definitiones. Amplius neq̄ demonstratio aliqua ostendet, q̄ hoc nomen significat rem istam, neq̄ igitur definitiones consimiliter etiam docent hoc. Ex his itaque manifestum, q̄ definitio, & syllogismus nō sunt aliquid vnum & idem, neq̄ syllogismus, & definitio iterū sunt aliquid vnū & idē: & cū hoc, q̄ definitio non ostendit aliqd̄ mōstratione, neq̄ est via consimilitudinē, ut sciamus intentionē qd̄ est, neq̄ per definitionem, neq̄ item per demonstrationem.

Postq̄ adduxit sermonē, ex quo sequitur, q̄ via syllogismi est alia à via definitionis, quodq̄ res, quæ ostenditur per syllogismum, non monstratur per definitionem, & q̄ definitio propter hoc non ostenditur per syllogismum, neq̄ est in ipsa sufficientia, ut ostēdat seipsam: hoc est, ut ostendatur ex definitione rerum omnium, quarum indiget per gradum cōsimilitudinē etiam, vult adducere rationes oppositas huic, & cœpit, & dixit: Et si ita fuerit, q̄ definiens monstrat aut quid est, aut quid significat nomē ipsius. sensus est, sed si posuerimus, q̄ definitio non ostendit essentiam definiti esse, nec essentiam definitionis inesse definito, & fieri nō potest consimiliter etiam, ut ostēdatur per syllogismum, q̄ definitio in sit definito, sequitur itaq̄ hęc absurditas. Primo, q̄ oportet eum, qui definit, ex necessitate monstrare vnam duarum rerum, aut essentiam definiti, & substantiā ipsius, aut quid significat nomen ipsius. Deinde dixit: si nō erit penitus propter quid est, erit utiq̄ definitio oratio, cuius significatio est eadem cum significatione

Log. cū cōm. Auer. DD in

ficatione, nominis: sed hoc est absurdum. sensus est, sed si non ponet, q̄ definitio monstrat substantiam rerum, & substantiam ipsarum secundum id, quod sequitur ex sermonibus præcedentibus, sequitur utiq; q̄ definitiones sint manifestæ de rebus tantum. Postea mentionem fecit de absurdis, quæ sequuntur hanc positionem, & dixit: Primo quidem, quoniam esset utiq; rerum, quæ non sunt substantiales, & rerum, quæ non sunt existentes consimiliter etiam. sensus est, primo quidem absurdum, quod sequitur positionem istam, hoc est, si ponamus definitiones monstrantes nomina tantum, hoc utiq; est, ut definitiones non sint docentes substantiam rerum, neq; res existentes, quoniam hæc est dispositio orationum declarantium nomina, & hoc est, q̄ eius dictum est manifestum: & hoc, quoniam orationes declarantes sunt enuntiationes rhetoricæ: hoc est, quoniam ipsæ utiq; comprehendunt doctrinam significationis dictionis, nō illud, quod cōprehendit oratio determinata ex prædicatione rei de re: ipsæ igitur comprehendunt monstrationem significationis dictionum, & non est differentia inter ipsas & enuntiationes rhetoricas, quæ exponunt nomen per nomen celebratius, hoc est, q̄ nō est differentia inter orationem dicentem, q̄ bestia est camelus, aut quoniam bestia significat animal cum dispositione tali: & propterea fieri potest, ut sint orationes declarantes nomina, quorum intentiones non sunt existentes, quemadmodum diximus de hircoceruo, q̄ est animal compositum ex hircō & ceruo, & diximus de vacuo, q̄ est locus, in quo non est corpus. Et posteaq; mentionem fecit de absurdo, commemoravit absurdū alterum, & dixit: Amplius essent omnes orationes definitiones, quoniam est ponere nomen cuiuscūq; orationi. sensus est, & si fuerint definitiones, quæ declarant significationem nominum, sequitur, q̄ sint omnes species orationum definitiones: hoc est, & r̄ repetitio & amplificatio, & aliq; quoniam posita utiq; sunt nomina oibus speciebus orationum, & omnibus intentionibus, quæ sunt in anima. Et posteaq; oratio est utiq; cōposita ex huiuscemodi dictionibus, sequitur, si fuerint definitiones compositæ ex huiuscemodi dictionibus, q̄ sint orationes omnes definitiones, quoniam inuenietur in summa ipsarum, quemadmodum diximus, locutio utiq; & dicitio de rebus, & erunt omnes sermones & orationes definitiones, quod est absurdum. Deinde dixit: Amplius, neq; aliqua demonstratio ostendet, q̄ hoc nomē significat rem istam. hoc est, quoniam demonstrationes non significant per linguam, quoniam lingua est consensus, neq; potest aliquis ostendere per demonstrationem, q̄ talis dicitio significat sic, quoniam significationis dictionum non est secundum naturam, sed positionem. et propterea dixerunt multi loquētes nostri temporis, q̄ syllogismus non est decens in lingua. Cū vero dixit: neq; igitur definitiones consimiliter etiam docent hoc. sensus est, q̄, cū non fuerit aditus demonstrationibus ad docendum significationem dictionum, sequitur utiq; q̄ non sit aditus definitionibus ad ipsum: quoniam notum est, q̄ definitiones erunt utiq; in artibus speculatiuis, quemadmodum sunt demonstrationes. & innuit, ut velit, neq; si ponamus definitionem docere significationem nominum, potest consistere super ipsa per demonstrationem, quoniam demonstratio non consistit super significatione nominum. & erit probatio ista ex genere probationum primarum, non ex genere oppositarum ipsis. Et illud est quod cepit per ipsum in hoc sermone, & dixit: Ex his itaq; manifestum, q̄ non sunt definitio & syllogismus vnum & idem. sensus est, q̄ qui intendet istis sermonibus, videbit, q̄ sermo, qui est definitio, non est oratio, quæ est syllogismus. & hoc q̄ dixit, est manifestum: quoniam compositio definitio-

nis est compositio conditionis & ligamenti, & compositio syllogismi est compositio determinationis. Deinde dixit: Amplius, neq; syllogismus et definitio iterum sunt aliquid vnum & idem. sensus est, neq; quod monstratur per syllogismum & per definitionem est vnum & idem. Deinde dixit: & cū hoc, q̄ definitio nō ostendit aliquid monstratione. sensus est, sed sequit ex falso, q̄ per definitionem non monstratur aliquid, cū ipsa posita fuerit in monstratione dictionum: hoc est, q̄ nō faciat acquirere doctrinam linguæ. Deinde dixit: neq; est via consimiliter etiam, ut sciamus intentionem quid est, neq; per definitionem, neq; item per demonstrationem. sensus est, cumq; definitio possidere faciat monstrationem nominis, non habebimus viam, ut sciamus quid est res, neq; per definitionem, neq; per demonstrationem. per demonstrationem quidē, qm̄ quid est non scitur per demonstrationem, quemadmodum apparet ex sermonibus præcedentibus: per definitionem vero, qm̄ definitio acquirere facit significationem nominis.

20 *Dissolutio disceptationis propositæ, quod ipsum quid est monstratur per aliud quid est, & quo pacto ipsius quid est sit demonstratio, & definitio. Cap.V.*

Iterum autem considerandum quid horum dicitur bene, & quid non bene, & quid est definitio, & ipsius quid est nūquid quodam modo est demonstratio & definitio, aut nullo modo.

Dixit Arist. iam vero oportet, ut inquiramus à principio, quid diximus ex istis sermonibus bene, & quid non est bonum in ipso sermone, & quid est definitio. & inquiramus an ne intentio quid est, sit res, cuius est demonstratio, aut definitio, aut non est ipsius omnino.

Posteaq; adduxit rationes, ex quibus sequitur, si nō extrahatur intentio quid est p̄ definitionem, q̄ sequit, ut ponat intentio definitionū in doctrina linguæ, vult resolvere hoc dubium, et docere, quis illorum sermonum præcedentium dictus est recte, & quis nō est dictus, & adducet rōnem demonstratiuam, quæ resoluet sermones illos contradictorios s̄m cōsuetudinem suam, in eo q̄ adducit post inquisitionem dialecticam rationes demonstratiuas, p̄ quas resoluuntur sermones illi, & monstrabit rem per se s̄m veritatem. Cū vero dixit: iam vero oportet, ut inquiramus à principio quid diximus ex istis sermonibus bene, & quid non fuit bonum in ipso sermone, designat per hoc sermones oppositos, qui adducti fuerunt ad existimādum, q̄ intentio quid est non ostenditur per aliquam rerum: quod. n. non monstratur neq; per definitionem, neq; per demonstrationem, hoc utiq; non ostenditur per aliquid oīno, r̄ & hoc est finis. Cū vero dixit: & quid est definitio. sensus est, & oportet, ut inquiramus cum hoc, quid est definitio: & hoc, quoniam quæsitum est duarum rerū, quarum vna est, per quid prodeat definitio, & altera quid est definitio, hoc est definitio definitionis, hoc est, s̄m q̄ ipse monstrabit naturam definitionis ex natura demonstrationis. Cū vero dixit: & inquiramus, an ne intentio quid est sit res, cuius est demonstratio, aut definitio, aut non est ipsius oīno. sensus est, & inquiramus intentionem quid est, an consistat super ipsum, & tradat eum definitio, an non consistat super ipsum demonstratio penitus, & nō tradat eum definitio de aliquibus. hoc est, an definitiones

† Ab. I impa
tuz & inhi
bites, & vo
cantes,

na tradant monstrationem nominum tantum, fm id quod sequitur ex sermone præcedente. & ipse quæret in hoc capitulo tria, quorum vnum est ordo sermonum præcedentium, & scientia recti & non recti, secundum autem est, scire quid est definitio, & tertium via, per quam extrahitur quid est res, si existat, aut non.

Quoniam autem est (vt diximus) idem scire quid est, & scire causam ipsius si est. Ratio autem huius, quod est aliqua causa, & hæc aut eadem, aut alia, & si sit alia, aut demonstrabilis, aut indemonstrabilis: si igitur est alia & contingit demonstrare, necesse est medium esse eam, & in prima figura monstrari: vniuersale namque est & prædicatiuum quod monstratur. Vnus igitur modus esset utique, qui nunc exquisitus est, per aliud ipsum quid est monstrari, ipsorum namque quid est necesse est mediū esse quid est, & propriū proprium: quare hoc quidē monstrabit, illud vero non monstrabit ipsorum quid erat esse eidem rei.

Dixit Arist. Dicamus igitur, quoniam scientia de quid est, & scientia per causam quod est (quæ admodum diximus) est vnum & idem. Probatio autem de hoc, quoniam est causa aliqua, & hæc siue sit eadem, aut diuersa, aut demonstrabilis, aut indemonstrabilis: si igitur est altera & diuersa, & possibilis vt monstratur, sequitur utique vt sit causa media, & monstratur in prima figura: quoniam res, quæ monstratur, est vniuersalis & affirmatiua: species igitur vna est hæc, quæ monstrata est nunc: quod est, vt ostendatur intentio quid est per medium alterum: & hoc, quoniam inter res, quæ sunt quid est, oportet media inter ipsa esse quid est, & quod monstrat propria, proprium: igitur vnum quidem ipsorum monstrabit, alterum vero ex his, quæ sunt intentio quid est res et existentia ipsius per se, non monstrabit utique de re vna & eadem.

Posteaque adduxit duos sermones dubios, ex quorum vno sequitur quod definitio ostendat per demonstrationem, ex altero autem, quod non ostendatur, vult separare rem hic, & docere modum, propter quem verificatur, vt ostendatur per demonstrationem, & propter quem non verificatur, vt ostendatur per demonstrationem, & dixit: Dicamus igitur, quoniam scientia de quid est, & scientia per causam quid est (quemadmodum diximus) est vnum & idem. Sensus est, quod iam monstratum fuit, quod scientia de quid est res, & scientia de propter quid est, est scientia de re vna & eadem, & hoc, quoniam quæritur quid est res, ipse utique quærit causam consequentem existentiam: & hæc est vna duarum propositionum, quas posuit artifex inductionis, & est propositio per se nota. Deinde dixit: probatio autem de hoc, quoniam est causa aliqua. Sensus est, & probatio, propter quam apparet modus, propter quem fieri potest, vt ostendatur per demonstrationem definitio, et modus, propter quem apparet, quod fieri non potest, vt ostendatur per demonstrationem, est, quoniam, cum dimiserimus demonstrationem super ipsum, absque dubio accipitur in demonstratione terminus, qui est causa definitionis, quam in-

tendimus concludere. Deinde dixit: & hoc, siue sit eadem, aut diuersa, aut demonstrabilis, aut indemonstrabilis. Sensus est, & terminus medius, qui accipitur in hac demonstratione, qui est causa & causa essentia, nihil prohibet, quin sit essentia per se, aut sit aliud ab essentia, quæ est extremitas maior, neque effugit consimiliter etiam iste terminus medius, quin sit notus per se, aut indigens demonstratione. Deinde dixit: si igitur est altera & diuersa, & possibilis vt monstratur, sequitur utique, vt sit causa media. Sensus est, & si fuerit medium causa diuersa ab essentia, & consequens ipsam, fieri utique potest, ut sit causa terminus medius, & monstratur per ipsam essentia rei in prima figura, quoniam conclusio vniuersalis est in prima figura. Deinde dixit: species igitur vna est hæc, quæ monstrata fuit nunc, quod est, vt ostendatur intentio quid est per medium alterum. Sensus est, hæc igitur est species vna, quam tradidimus nunc, vt sit terminus medius aliquid progrediens ab essentia rei, & essentia ipsa, quæ ostenditur per demonstrationem, ipsa sit species, quæ tradit existentiam rei & definitionem ipsius simul. Deinde dixit: & hoc, quoniam inter res, quæ sunt quid est, oportet, media inter ipsa esse quid est. Sensus est, & hoc, quoniam de conclusionibus, quæ sunt rerum, essentia & definitiones, existimatur, vt concludantur per se: sequitur itaque, vt sit terminus medius essentia consimiliter etiam ipsius rei, quæ existimatur esse conclusio essentia, & sequitur petitio, quemadmodum prædiximus. Cum vero dixit: & hoc, quoniam inter res, quæ sunt quid est, oportet esse media inter ipsa quid est, & quod monstrat propria, proprium. Sensus est, & hoc, quoniam demonstrationes, quæ monstrant per essentialia, oportet utique, quod in ipsis media sint essentialia secundum naturam, quemadmodum in his, quæ monstrant propria, oportet, quod media secundum naturam sint propria. Dixit autem hoc, tanquam quod sit res nota & posita essentia: hoc est, definitio ipsius ignota existentia non erit ibi medium secundum naturam, per quem monstratur existentia illorum essentialium ad artificem essentialium, nisi ostendatur res per se. Et propterea ostenduntur essentialia per demonstrationem, cum fuerit inter ipsa, & inter demonstrationem, in qua inuenitur hæc essentia medium, quod sit causa essentia, & hæc essentia aut ignorabitur in esse rei, in qua inuenitur notificare demonstrationem illius, quod significat nomen, & terminus medius exhibebit existentiam illius essentia, & causam ipsius simul, quæ est definitio perfecta, aut erit essentia nota existentia non per causam ipsius, & tradet demonstrationem causam illius essentia: & prima est intentio demonstrationum absolutarum, & secunda intentio causarum, quod hoc est in hoc, præterquam quod ipsa est species concludens essentialia per causas suas. Cum vero dixit: igitur vnum quidem ipsorum monstrabit, alterum vero ex his, quæ sunt intentio quid est res, & existentia ipsi per se, non monstrabit utique de re vna & eadem. Sensus est, demonstrationes vero, in quibus terminus medius est quid est, & quæ situm quid est, non monstrabunt utique quid est, quoniam terminus medius in ipsis est quid est, & terminus maior in ipsis est res vna & eadem.

† Ab i. com monstratur illæ quæ dicitur res haberi d las quidditates,

Hic igitur modus, quod non sit utique demonstratio, dictum est prius, sed est logicus syllabus ipsius quid est. Quo autem modo contingit, dicamus aggredientes rursus a principio.

Dixit Arist. Sed hanc speciem quod non est demonstratiua, enuntiauius utique in præcedentibus, præterquam quod est syllabus logicus: secundum vero quæ modum posse sit, enuntiemus utique de hoc, & reuertamur a capite ad principium rei.

Log. cum com. Auer. DD iij Dixit:

38

Dixit: Quod hæc species non est demonstratiua, intelligit syllm primum, de quo existimatur, q̄ cōcludat definitionem, hoc est, in quo accipitur, q̄ a est definitio ipsius b, & b definitio ipsius c. Sed cū dixit de ipso: præterq̄ q̄ est sylls logicus, sensus est, qm̄, cūm admittit, q̄ insunt rebus duæ definitiones, & admittitur, q̄ intentio eius, quod dicim⁹, a est definitio ipsius b, hoc est definitio illius, cuius b est definitio, & positum est, q̄ b est definitio ipsius c, sequitur vtiq̄ ex ipso ex necessitate, q̄ a est definitio ipsius c: præterq̄ q̄ conclusio definitionis & definitio sint res accidentales: qm̄ prædicatio definitionis de definitione non est substantialis, quemadmodum inexistencia proprioꝝ sibi inuicem non est prædicatio substantialis. At qui quæret hic demonstrationes substantiales, & sunt hæc, quas intellexit primo in hoc: dixit autem de ipso, q̄ est sylls logicus, qm̄ ars Diælecticæ significat, q̄ rei sunt binæ definitiones, & non ponit hoc petitionem. Et existimo quod cū non statuat Abunazar, neq̄ alij super hac re intentionem Arist. & dixit, q̄ est sententia ipsius, q̄ orationes, quæ concludunt definitiones per definitiones, sunt demonstrationes, ratiocinatus est super ipsis differentiam inter has duas species, de quibus dixit Arist. & dixit de vna ipsarum, q̄ ipsa tradit definitionē, & de altera q̄ nō tradit definitionem, & si tradit ipsam, tradit vtiq̄ eam per mōstrationem logicam. Quod aut Abunazar nō attigerit locum istum, manifestum vtiq̄ per verba sua i libro ipsius de demonstrationibus, & ex verbis suis in libro Elementorum: & hoc, qm̄ in libro Elementorum vsus est exemplis eisdē, quibus vsus est Ari. hoc in loco, fm̄ q̄ hoc est vnum ex ijs, quæ accidunt demonstrationibus cum de definitionibus, & dixit, q̄ hæc est via vniuersalis ad extrahendas definitiones ignotas in oī loco, quæ sunt species demonstrationum, quodq̄ hæc via est, quæ procedit ad demonstrationem oīs definitionis ignote, & non mōstrabit illud, quod tradit hoc de sp̄ibus demonstrationum per se, & illud, quod tradit ipsum per accidens, ac si oīs sp̄es demonstrationum traderet definitiones per se, & hoc, quod existimauimus ex libris suis, manifestum est in libro ipsius de Elementis. & hoc est, in quo discul-
 40 sit sermonem suum: igitur propter quid est, & quid est aggregantur vtiq̄ aliqñ, & erit quæsitum de vtroque ipsorum res vna & eadem: cumq̄ fuerit quæsitum per signum si, annectitur ipsi aliqñ quæsitum per signum propter quid est, cumq̄ fuerit quæsitum quid est, annectitur qñq̄ propter quid est & quid est simul. & in hoc est inq̄sitio multa & profunda, difficilis nimis, præterq̄ q̄ ipse monstrabit in fine rei, q̄ hoc vtiq̄ erit in eo q̄ erit, quemadmodum diximus, si defectus lunæ est obstructio luminis Lunæ, aut non: † qm̄ nonnulli dixerunt absq̄ hoc, qm̄, cūm monstrauerunt, q̄ ipsa remouetur per terram à lumine Solis in tempore, quo accipitur oppositio, erit vtiq̄ manifestum per demonstrationem fm̄ hunc modum, si est, & quid est, & propter quid est: qm̄ obstructio luminis Lunæ & defectus ipsius est idē, & hic est idē cum remotione à Sole. Et ex hoc sermone apparet, q̄ non videtur, q̄ oīs demōstratio tradens propter quid est res, tradat quid est res, & hoc est diuersum ab eo, quod dixit Arist. in hoc tractatu, & in alijs locis, & præcessit super hoc, q̄ non tradat dīam inter demonstrationem propter quid, quæ tradit propter quid est res, & quid est res simul, et inter illud, quod tradit propter quid est res, & existentiam ipsius tantum, si fuerit inter ipsa differentia, nisi per similitudinē, quam adduxerunt, & hoc non est intellectum ad distinguendum inter vtrunq̄ ipsorum. Iam vero tibi declaratum fuit ex vñs Arist. & ex eo, quo declarauimus sermonem ipsius, qm̄, cūm fuerit causa, quæ tradit quid est res per demōstrationem extra essentiam, illa traderet essentiam

Digressio
 contra Abu
 nazari circa
 intentionem
 Aristotelis
 hoc in loco.

† Ab. 1. e. nisi
 est, q̄ aliqui
 dixerunt, q̄
 qñ sumitur i
 hui⁹ cōmon-
 stratione.

† Ab. 1. ex-
 plum, quod
 aculit.

& existentiam simul, si fuerit existētia aut essentia tantum, si fuerit existentia nota per accidēs, cū fuerit essentia, aut pars essentia tantum, non traderet essentiam, nisi per accidēs. Et ita oportet, vt sciat, q̄ demonstratio quæ tradit propter quid est res, aut si est, aut p̄pter quid, & si est res simul per se & primo, ipsa vtiq̄ est, in qua terminus medius est extra essentiam rei, & si non fuerit, demonstratio propter quid erit per accidens, qm̄ terminus medius non erit causa termino maiori substantia ipsius & existentia ipsius in minori, quemadmodum prædictum fuit, & manifestum est ex sermone nostro per opinionem Arist. de demonstrationibus absolutis. Secundum vero opinionem Abunazaris, qui nō distinguit, siue causæ, quæ accipiuntur sint termini mediæ pars essentia, aut extra essentiam, sequitur vtiq̄, q̄ sint demonstrationes causarum fm̄ sermonem ipsius diuisæ duas in partes: qm̄ quod ex ipsis fuerit termin⁹ medius extra essentiam, tradit definitionem, & propter quid est, quod autem positum fuerit in quid est res, non traderet. Sed Abunazar nō animaduertit in hac diuisione, neq̄ illud, quod opinatus fuit consimiliter etiam, q̄ demonstrationes, in quibus termini mediæ sunt causæ, ita se habent, q̄ per ipsas constituuntur res, quæ sunt demōstrationes substantiales, & est res vera. † Abubacher vero Zaigi existimauit, q̄ ipse animaduertit hoc, & hoc, qm̄ ipse dixit in parte expositionis suæ super libro Arist. q̄ Arist. posuit condiciones demonstrationibus, quas non posuit Abunazar, qm̄ Aristot. considerat vtiq̄ de demonstrationibus ex parte, qua sunt definitiones, hoc est definitiones in potentia, & Abunazar cōsiderat de demonstrationibus absolute: sed narrauit super ipso, q̄ demonstrationes, quæ non sunt definitiones, sunt vtiq̄ orationes logicæ, non demonstrationes substantiales. Tu vero scire debes, q̄ intelligens de scientia demonstrationis, ipse vtiq̄ intelligit de scientia definitionis, quodq̄ illud, quod declaratum fuit, est vtiq̄ ex eo, q̄ demonstrationes sunt definitiones in potentia, et est cū hoc libro, et oē illud, quod est i tractatu Primo, est vtiq̄ propter illud, quod declaratum fuit in hoc tractatu. Opinatio aut filij Senæ est opinio mea. & hoc, qm̄ ipsi vidēt, q̄ definitio non ostenditur per demonstrationem oīno, quodq̄ hæc species demonstrationis, de qua dixit Arist. est illa, quæ ostendit demōstrationem definitionis, non quæ est fm̄ q̄ vidēt, sed est proxima specierū, vt ostendat per demonstrationem definitionem, hoc est magis q̄ alia, hoc est, q̄ in ipsa ponatur conditio in potentia propinqua, non q̄ ponatur in actu: & quasi videtur, q̄ sit potentia alicuius specierum propositionum & syllogismorum, vt tradat conclusionem aliquam, & tradat cum hoc ipsam esse definitionem: quodq̄ hoc apud ipsum est, siue fuerit termin⁹ medius definitio, aut vnum ex quaque prædicatis, hoc est genere, & differentia, & definitione, & duabus speciebus accidentis substantialis. Et hoc torum longinquum est ab opinione Aristot. & parum de intentione ipsius. Sed reuertamur ad id, in quo eram de expositione.

Quæadmodum enim propter quid quærimus habentes q̄, nonnunq̄ vero & simul manifesta fiunt, sed non prius vtiq̄ propter quid possibile est cognoscere, q̄ q̄, manifestum est, q̄ consimiliter & ipsum quid erat esse nō sine ipso q̄ est. impossibile est enim scire quid est ignorantes si est: ipsum vero si est, aliqñ quidem fm̄ accidens habemus, aliqñ quando aut habētes aliquid ipsius rei, vt tonitrum, q̄ sonus est quidam nubium, & defectum,

ctum, q̄ est priuatio quædam luminis, & hominem, q̄ animal quoddam est, & animam, q̄ est ipsum seipsum mouens. quæcunq̄ igitur secundum accidens nouimus quod sunt, necessarium est, nullo modo se habere ad ipsum quid est, neq̄ enim q̄ est scimus: querere autem quid est, non habentes q̄ est, nihil querere est. De quibuscunq̄ autem habemus aliquid quid facilius: quare ut habemus, quod est, ita nos habemus & ad ipsum quid est.

Dixit Aristo. Quemadmodum. n. querimus propter quid, habentes quia est, & amplius illo, quia omnia manifesta sunt simul: præterq̄ q̄ fieri non potest, ut sciatur prius propter quid est, anteq̄ sciatur si est, & consimiliter non est via, ut sciatur quid est res, & existentia ipsius per se, absq̄ eo q̄ sciat si est: & hoc, quoniam fieri non potest, ut sciatur quid est res, cum non sciuerimus quia est: & intentio quia est prouenit utiq̄ nobis aliquam per viam accidentis, & aliquam ex eo q̄ habemus aliquid de re. ut in exemplo, qm̄ tonitrus est sonitus quidam in nubibus, & defectus priuatio quædam luminis, & homo animal quoddam, & q̄ anima quiddam seipsum mouens: igitur omnia, quæ sciuntur q̄ sunt per viam accidentis, oportet non esse existentia apud nos in capitulo quid est, qm̄ non nouimus ipsa per demonstrationem, neq̄ q̄ ipsa sunt per existentiam, et si querimus quid est de eo, de quo non habemus q̄ est, non est quæstio. De quibus vero habemus aliquid, ipsum utiq̄ est facilius: quemadmodum igitur habemus q̄ res est, ita ad ipsum quid est.

39 Vult docere similitudinem, quæ est inter demonstrationes absolutas, & demonstrationes propter quid, & inter demonstrationes, quæ tradunt essentiam, quasi appareat ex hoc, q̄ ipsæ sint vnæ & eadem. Et cum dixit: Quemadmodum enim querimus propter quid est, habentes q̄, seu quia est, & amplius illo, quia omnia manifesta sunt simul, videt q̄ deficiat simile in ipso ex hoc sermone, & animaduertit ipsum, quemadmodum nos querimus utiq̄ propter quid est, cum habuerimus ex dispositione ipsius, quia est, iamq̄ accidit nobis aliquam, ut assequamur existentiam, & propter quid est simul, ita accidet nobis in quæstione quid est, hoc est aliquam ut sit apud nos res ignota et essentia ipsius, cumq̄ adducit causa exitus ab essentia consequente existentiam, traduntur duæ res simul, & in aliqua ipsarum erit existentia nota, & eentia ignota, & cum adducitur causa exitus, traditur quod est res notæ existentia. Et cum dixit: præterq̄ q̄ fieri non potest, ut sciatur prius propter quid est, anteq̄ sciat si est, vsq̄ ad id, quod dixit, sciuerimus quæ est, sensus est, quemadmodum non querimus propter quid est, nisi posteaq̄ sciuerimus existentiam rei, ita non queremus causam quid est, anteq̄ sciamus existentiam ipsius. Atqui voluit docere per hoc, q̄ demonstrationes sunt duo in modo, vnum in subiecto. Cum vero dixit: & intentio si est, prouenit utiq̄ nobis aliquam per viam accidentis, & aliquam ex eo q̄ habemus aliquid de re. sensus

est, cumq̄ habuerimus aliquid ignotæ existentia, prouenit utiq̄ nobis cognitio existentia ipsius propter accidentia posteriora ipso. Atqui dixit hoc, ut doceat, qm̄ quemadmodum prouenit nobis existentia per aliquid posterius re, non prouenit nobis simul cum existentia ipsius essentia ipsius, sed prouenit utiq̄ nobis existentia rei propter aliquam causarum suarum exeuntium a substantia ipsius, q̄ hoc est, cum prouenit nobis ex hoc modo, tunc assequimur existentiam & essentiam simul: & si fuerit existentia cognita, & definitio ipsius incognita, proueniet ipsi definitio propter causam exitus ab essentia sua, intelligit autem per causas, quæ sunt essentia rei, materia ipsius, et forma ipsius, per causas exitus ab essentia, intelligit reliquas causas, ex quibus sequitur essentia. Deinde cepit exempli gratia loqui de rebus notæ existentia apud nos ex rebus posterioribus, & dixit, ut in exemplo, qm̄ tonitrus est sonitus quidam in nubibus, vsq̄ ad id, quod dixit, seipsum mouens. sensus est, exemplum eius, quod habemus in tempore existentia ipsius, non in causa substantiali ipsius, est cognitio nostra de existentia: tonitrus, propter sonitum, quod auditur in nubibus, & defectus, propter ablationem luminis ipsius, & animæ propterea q̄ est mouens seipsum, & hois, qm̄ est animal. Deinde dixit: igitur omnia, quæ sciuntur, q̄ sunt per viam accidentis, oportet non esse existentia apud nos in capitulo quid est, qm̄ non nouimus ipsa per demonstrationem, neq̄ q̄ ipsa sunt per existentiam. sensus est, igitur de oibus rebus istis, quarum commemorauimus exempla, cum nouerimus ex dispositione ipsarum, q̄ ipsæ sunt propter res posteriores, sequit utiq̄, q̄ non sciamus propter res istas posteriores, & quid sint. Postea adduxit causam in hoc, & dixit: qm̄ non nouimus per demonstrationem, hoc est per causam ipsius non nouimus existentiam ipsius in veritate: cumq̄ non nouerit per res posteriores existentiam rei, quæ sciet essentia ipsius: Deinde dixit: etsi querimus quid est de eo, de quo non habemus q̄ sit, non est quæstio. sensus est, & si querimus scien: iam quid est de eo, quod non est apud nos in veritate existens, qm̄ non nouimus existentiam ipsius per causam ipsius, videtur q̄ non sit quæstio. Deinde dixit: de quibus vero habemus aliquid, ipsum utiq̄ est facilius. sensus est, q̄ in his, quorum ignoratur essentia, cum habuerimus aliquam causarum notæ existentia, erit progressus ab hac causa ad cognitionem quid est facilius, q̄ progressus ad cognitionem notificantem essentiam ipsius, cum non habuerimus cognitionem ipsorum ex rebus posterioribus. Atqui dixit: facilius, qm̄ ipse utiq̄ procedet ad cognitionem priorem ex posterioribus per accidens, sed propinquum nimis. Et cum dixit: quemadmodum igitur habemus q̄ res est, ita in capitulo quid est, sensus est, processus noster ad cognoscendum essentiam ipsius in facilitate & difficultate est, quemadmodum illud, quod habemus de scientia rei, & si habuerimus sciam existentia ex intentione accidentium, erit processus noster durus & difficilis, & si habuerimus ex cognitione rei notificante aliquam causarum, erit processus noster ad cognitionem essentia facilis, & intelligit per facile illud, quod prouenit per substantiam, & per contrarium eius illud, quod prouenit per accidens.

60 Quorum habemus aliquid ipsius quod est, sit primū quidē sic. defectus in quo A, Luna in quo C, obstructio terre in quo B: utrum igitur deficit, aut non? querere est, an B sit, aut non? hoc autē nihil differt querere, q̄ si est ratio ipsius, & si sit hoc, & illud dicimus esse.

Dixit Ari. De his vero, quorum habemus aliquid ipsius quid est, erit primo sic. sit autē defectus

defectus in quo A, Luna in quo C, obstructio terrae in quo B, & quaestio an suscipiat defectum, aut non, est quaestio de intentione B si est, aut non est: & inter quaestionem de hoc & inter quaestionem si habet causam, non est differentia, & si fuerit hoc existens, dicemus utique, quod consimiliter etiam hoc erit.

40 Hoc est exemplum demonstrationis, quae tradit essentiam, & existentiam simul, aut tradit essentiam absque existentia, cum fuerit existentia nota per rem posteriorem, quam terminus medius est causa essentiae. Et dixit: de his vero, quorum habemus aliquid ipsius quid est. Sensus est, res, quarum existentiam assequimur propter aliquid, sunt de substantia illarum rerum, nisi quod exeunt de essentia ipsarum, hoc est propter terminum medium, qui est ex causa illarum rerum, ut in exemplo, si quaeramus an defectus insit Lunae, & monstratur, quod defectus inest Lunae propter constitutionem terrae inter Solem, & inter ipsam, defectus in hoc exemplo est extremitas maior ex syllogismo: & est, cuius loco accepit A, & Luna est terminus minor, & est, cuius loco accepit C, & obstructio terrae, cuius loco accepit litteram B, hoc est terminus medius, qui est causa. Deinde dixit: & quaestio, an suscipiat defectum, aut non, est quaestio de intentione B si est, aut non est. Sensus est, & quaestio, an Lunae insit defectus, aut non insit, est quaestio de B, qui est terminus medius, & est, an eam obstruat terra a Sole, aut non, quam cum monstratum fuerit, quod terra obstruit, monstratum erit, quod defectus inest ipsi, cumque monstratum fuerit, quod ipsa non obstruit, monstratum erit, quod ipsi non inest defectus, & hoc, cum monstratum fuerit, quod lumen ipsius est a Sole. Et cum dixit: & inter quaestionem de hoc, et inter quaestionem si habet causam, non est differentia, & si est hoc, dicemus consimiliter etiam, quod hoc est. Sensus est, & inter quaestionem nostram de hoc & consimilem & inter quaestionem an hoc sit causa huius, aut non, non est differentia, & si fuerit causa existens, erit ipsum existens, & si non erit causa existens, non erit ipsum existens. ut in exemplo, si quaeramus, an Luna deficit, non est differentia inter ipsum & inter quaestionem nostram, an insit Lunae causa, ex qua sequatur defectus. Et cum dixit: & si fuerit hoc existens, dicemus utique, quod hoc consimiliter etiam erit. Sensus est, atque potentia duarum quaestionum erit potentia una, quam cum fuerit causa rei existens, sequitur utique, quod sit res existens. & hoc planum, quod qui non sentit defectum omnino, prouenit illi ex hac demonstratione definitio defectus per causam ipsius: & hoc, quam essentia defectus ignota est secundum naturam, nonnulli enim dixerunt, quod Luna obscuratur, quod ipsa conuertit faciem suam illuminatam sursum: usque ad aliud ab hoc ex eo quod dixit: & haec demonstratio est, quae exhibet essentiam secundum ueritatem, hoc est quod est separatio luminis Solis ab ipsa, & haec species definitionum est perfectissima ipsarum, hoc est, per quam monstratur causa, & haec est, quam vocauit Aristoteles demonstrationem variata positione.

Aut utrius contradictionis est ratio, utrum habendi duos rectos, aut non habendi: quando autem inuenerimus simul ipsum quod, & ipsum propter quid nouimus, si per media sit: si autem non, ipsum quod nouimus, propter quid uero non. Sit igitur Luna C, defectus A in plenitudo umbram non posse facere, nullo inter nos existente manifesto, in quo B. si igitur ipsi C inest B: quod est, non posse umbram facere cum nullus nostrum in medio sit, huic au-

tem ipsum A quod est deficere, quod quidem deficit, planum, propter quid autem, non dum, & quod quidem defectus est, nouimus, quid uero est, non nouimus: cum autem planum fuerit, quod A ipsi C inest, sed propter quid inest, quaerere ipsum B quidem est, utrum obstructio, aut conuersio Lunae, aut extinctio luminis: hoc autem est ratio alterius extremi, ut in his ipsius A, est enim defectus & obiectio terrae, quid est tonitrus? ignis extinctio in nube, propter quid tonat: eod quod extinguitur ignis in nube. Sit nubes C, tonitrus A, extinctio ignis B: ipsi utique C nubi inest B, extinguitur enim in ipsa ignis, huic autem A sonus, & est B utique ratio ipsius A primi extremi, si uero 20 ro rursus huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus.

Dixit Aristoteles. Aut utrius contradictoriorum est causa, an neque habeat duos angulos rectos, aut quod non habeat: cumque constituerimus, quod est, simul utique notum erit propter quid est, si fuerit existentia ipsius per terminum medium, si autem non fuerit, nos utique sciemus quod est, propter quid autem non. Sit Luna C, defectus A, & sit nobis, cum fuerit in oppositione, non est possibile, ut fiat umbra, quam non est inter nos & inter ipsam aliquid, in quo littera B, & si B inest ipsi C, hoc est, quod fieri non potest, ut fiat umbra ex eo, quod non est inter nos & inter ipsam aliquid medium. & A huic, hoc est, quod ipsa deficit: si igitur defecit, est utique notum, si uero non defecit, non est notum adhuc, & si defectus est, nouit, quid uero defectus sit, non nouit, & quod A insit C notum, sed quaesitum propter quid existit, quaerere est ipsum B quid est, an ne sit obstipatio, an conuersio Lunae, aut extinctio: hoc autem est locus unius duarum extremitatum. Exemplum in his ipsius A: & hoc, quam si est defectus obstructio a terra, quid est tonitrus? extinctio ignis, qui est in nubibus, propter quid tonat: quam ignis extinguitur in nubibus. Sit nubes C, tonitrus A, extinctio ignis B: & B inest C, hoc est nubibus. & hoc, quam iam extinguitur ignis in ipsis, & A quod est strepitus, inest istis, & B est ratio ipsius A, quod est extremitas prima: & si inerit huic consistit etiam medium alterum, hoc utique erit ex reliquis rationibus.

Dixit: Aut utrius contradictoriorum est causa, usque ad id quod dixit, aut quod non habeat: sensus est, si quaeremus existentiam, quaeremus per ipsam unam partium contradictionis, & erit quaestio nostra de una partium contradictionis, quaestio de causa ipsius, cum quaeremus in existentiam unius partium contradictionis rei alicui, quaeremus utique, si in hoc est causa, ex qua sequatur una partium istius contradictionis, aut non sequatur. ut in exemplo, cum quaerimus in arte Geometriae, an anguli trianguli

† Ab. 1c sed sic not ores ipsarum quidditate,

trianguli sint æquales duobus rectis, an non sint æquales, quærimus utiq; an in triangulo sit causa, aut non sit in ipso causa. Et cū dixit: cumq; constituerimus, q; est, simul utiq; notum erit propter quid est, si fuerit existentia ipsius per terminū medium. sensus est, cumq; constituerimus, q; duo anguli æquales duobus rectis insunt triangulo, propterea q; causa huius inest ipsi, nos utiq; sciemus cum eo q; inest, propter quid inest, cū cognitio nostra fuerit de existentia termini mediij, qui est causa, non de termino medio, qui est aliquod accidentiū. At qui voluit per hoc totum docere, q; demonstrationes, quæ exhibent existentiam & causam simul, sunt definitiones in potentia propinqua, aut in actu: & hoc, qm, cū quis steterit super existentia rei propter causam substantiæ appropriatam, iam utiq; assequetur definitionē ipsius in potētia, non cū cognouerit causam consequentem ex substantia rei, erit substantia nota in potētia propinqua. Et propter hoc posuit conditionem Aristoteli, in demonstrationibus absolutis de eo, de quo existimatur, q; conditio ipsius non sit necessaria, in eo q; demonstratio est demonstratio, sed in eo q; ipsa est demonstratio perfecta s; modum excellentē. Sed iam declarauimus hoc totum in expositione prioris tractatus istius libri, qm causa demonstrationis est utiq; causa definitionis de re, quæ ostenditur per demonstrationem. Et posteaq; adduxit exemplum demonstrationum, quæ tradunt essentialia & definitionem, vult adducere exemplum de signis, quæ tradunt existentiam tantum, & dixit: sit Luna c, defectus a. sensus est, & accipiamus loco Lunę, quæ est subiectum quesiti in hoc exemplo, literam c, et accipiat loco defectus, qui est prædicatum quesiti in hoc exemplo, literam a, & ponamus hoc q; ignoretur defectum inesse Lunę, & si fuerit nota existentia p sensum, qm hoc non est mirum per exemplum. Postea dixit: & sit nobis, cū fuerit in oppositione, non est possibile, vt fiat vmbra, ex eo q; non est inter nos & inter ipsam aliquid, in quo litera b. sensus est, & erit terminus medius posterior defectu, per quem monstratur defectum inesse Lunę, qm cū fuerit in oppositione, t non innotuabitur colligenti vmbra, & non est inter nos & inter ipsam obturamentum, & erit terminus iste medius, in quo b. Deinde dixit: & si b inest c, hoc est, q; fieri nō potest, vt fiat vmbra ex eo, q; nō est inter nos, & inter ipsam aliquid mediū: & a huic, hoc est, q; ipsa deficit. sensus est, & si fuerit illud, quod significat b, quod est, vmbra non inesse Lunę, & est, qm non est inter nos & inter ipsam aliquid, & quod est defectus, prædicabit de hac re, hoc est, q; sit Luna cum dispositione, qua in oppositione non inest comparati vmbra, & hoc, q; nō est inter nos & inter ipsam offendiculum. ita vt complice syllis sic, Luna est in parte oppositionis, & non est comparanti stanti supra terram: & hoc, qm non est inter ipsam et inter comparatē offendiculum, hoc est nubes, aut aliud, cū autem fuerit cū hac dispositione obturat, concludetur ex hoc, q; Luna deficit. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: & a huic, hoc est, q; ipsa deficit. sensus est, & sequitur hoc, hoc est ex hoc termino medio, quod est priuatio vmbra comparanti in oppositione, eo q; non est impedimentū inter ipsum & inter Solem, q; a inest ipsi c, hoc est, q; defectus inest Lunę. Deinde dixit: & si deficit, est utiq; notum, & si non deficit, non est notum adhuc. sensus est, si Luna deficit, est utique notum ex hoc termino medio, propter quid autē deficit, non nouit ex hoc termino medio. Deinde dixit: & si deficit est, nouit, quid est autem nō nouit. sensus est, & propterea erit cognoscens ex hoc termino medio, q; defectus est, & nō nouit, quid est defectus: qm demonstratio, quæ non tradit propter quid est, tradit quid est. Deinde dixit: & q; a inest c notum, sed quæsitum pro-

pter quid existit, quærere est ipsum b quid est, an ne sit obstipatio, an cōuersio Lunę, an extinctio. sensus est, & a inesse c, propter istū terminum mediū: hoc est, defectum inesse Lunę, sed in eo, quo prouenit existentia per huiuscemodi terminum medium: hoc est, quæstio propter quid deficit, & quæstio si deficit ipsa, est, vt quæratur, quid est terminus medius, qui est causa defectus. & hoc est, quod accepimus loco literæ b, & hoc, cū quærimus, si causa defectus, quæ est separatio luminis Lunę in tempore oppositionis, est constitutio terræ inter Solem & Lunam, aut cōuersio facierum Lunę illuminationem sursum, & faciei suæ obscuræ ad latus nostrum, & si possibile est, vt extinguatur lumen ipsius in nube, & hoc, quod dixerūt de dispositione defectus, est quæsitum s; naturam, sed defectus est notæ existentia per se. Dixit autem hoc, vt doceat, q; non consistit ex re posteriore, super substantia & essentia, quodq; in huiuscemodi demonstrationibus, hoc est, in quibus termini mediij sunt res posteriores maiore extremitate, nō sunt termini mediij in potentia, neq; in actu, et hoc manifestum ex eo, q; quæstio causæ superest eoulsq; quemadmodū derelinquitur in rebus notis existentia per se in re s; veritatem de defectu, qm ipse scitur esse per sensum, & ignoratur causa ipsius. Cū vero dixit: hoc autē est locus vnius duarum extremitatū. sensus est, & huiuscemodi termini mediij sunt definitio maioris extremitatis in potentia. Cū vero dixit: exemplum in his ipsius a. inteligit per ipsum a, defectū, qui est extremitas maior: & hoc, qm definitio defectus in potētia, quemadmodum dixit, est, q; posuit in hac demonstratione terminū medium, hoc est obstipationem Lunę a Sole per terram, aut extinctionis luminis ipsius, aut cōuersionē ipsius, aut illud, quod contingit vt monstratur ex hoc, & ad appropinquationem naturæ causæ ex natura essentia rei iam existimatur, q; causa est maior per se. Atqui accidet hoc, cū fuerit terminus medius oratio, cū vero nō fuerit oratio, non accidet hoc, sed erit definitio perfecta qd est essentia istius rei cum causa, quæ tradit essentiā. Et propterea inuenitur Abunazar existimasse, q; demonstrationes, quæ tradunt definitiones, sunt quæ tradunt de rebus, quæ habent binas definitiones, quarum vna est prior altera, & s; hoc inuenimus ipsum vsu utiq; fuisse talibus istis eisdem exemplis Aristoteli, in libro suo de Demonstratione: & hoc totum est causa, vt prius assecutione opinionis Aristoteli. & propterea, quod inuenimus ipsum dixisse ex definitionibus, est, q; ostenditur per demonstrationem vna partium suarum p alteram, hoc est, quemadmodum genus per differentiam: & talia non sunt demōstrationes, nedum q; tradant essentiam, iam vero præcessit hoc ex sermone nostro. Et, cū dixit: quid est tonitrus? extinctio ignis, qui est in nubibus: propter quid tonat? qm ignis extinguitur in nubibus, hoc est exemplum vnum, p quod monstrat, q; spēs demonstrationum, quæ exhibet causam, est, quæ exhibet definitiones. & hoc, qm cū dicimus, propter quid tonitrus est in nubibus? qm ignis extinguitur in ipsis, dicimus, qd est tonitrus? sonitus extinctionis ignis in nubibus. Et cū dixit: sit nubes c, & tonitrus a, & extinctio ignis b. sensus est, & accipiamus loco nubium, quæ est extremitas minor in hoc exemplo, literam c, & accipiamus loco termini mediij, qui est extinctio ignis, literam b, & accipiamus loco maioris extremitatis, quæ est tonitrus, aut oratio exponens nomen tonitrus, literam a. Deinde dixit: & b inest c. sensus est, & erit extinctio ignis inexistens nubibus, hoc est, complicabitur syllabis ita, & dicemus, q; in nubibus est quod extinguitur, & illud, in quo extinguitur ignis, est sonitus, concluditur itaq; ex hoc, q; in nubibus est sonitus propter illud, quod extinguitur in ipsis, & hoc est definitio perfecta tonitrus.

Et hoc

Et hoc est, quod significauit, cū dixit: & A, quod est stre-
 pitus, inest istis, hoc est, q̄ cōcluditur ex hoc, q̄ sonitus
 inest nubibus per medium extinctionis ignis in ipsis.
 Scire autē debes, q̄ demonstrationes tradentes cām &
 existentiam, hoc est in quæsitis compositis, erunt vtiq̄
 in accidentibus substantiālibus: et sunt magna pars quæ-
 sitorū, de quibus considerant artes speculatiuæ. & pro-
 pterea, cū quæsiuit existentiam accidentis alicuius in
 subiecto aliquo, accepit loco nominis sui, declarationē,
 q̄ hoc nomen apparet in hac declaratione ex necessita-
 re subiectum accidentis, qm̄ ipse procedet ab hoc subie-
 cto processu differentia: cumq̄ accepit hoc subiectū
 extremitatem minorem, & illud, quod procedit ab ip-
 so processu generis, hoc est ab hoc accidente, extremita-
 tem maiorem, accipere terminus medius causa con-
 sequens existentiam maioris extremitatis in minore,
 & pueniet ex necessitate definitio istius accidentis s̄m
 perfectionem. vt in exemplo, cū acceperimus loco mi-
 noris tonitrum, q̄ est sonitus in nubibus: deinde com-
 plicamus syllm̄, & dicimus, in nubibus est ignis & ven-
 tus cōuerſiuus, cumq̄ fuerit in ipsis hoc, erit in ipsis so-
 nitus: concluditur ex hoc, q̄ in nubibus est sonitus pro-
 pter extinctionem ignis, quæ est in ipsis: & ita accidet,
 q̄ erit manifesta existentia, & ignota causa de intentio-
 ne tonitrus s̄m veritatem, qm̄ nota erit existentia, igno-
 ta essentia: hoīes, n. dixerunt de ipso res multas. hoc est,
 quia notum est ex intentione tonitrus, q̄ est sonitus in
 nubibus, sed ignotum, quid est hoc totum? demonstra-
 tionibus scientiæ Naturalis, quarum multe sunt ex hac
 secta, hoc est, q̄ magna pars accidentium, quæ sunt in
 corporibus naturalibus, est notæ existentia, sed quæritur
 causa existentia ipsorum. Et cū dixit: & si inerat huic consi-
 militer etiam medium alterum, hoc vtiq̄ erit ex reliq̄s
 rationibus. sensus est, & si habuerit terminus medius,
 qui est perfectio definitionis extremitatis maioris, cau-
 sam priorem ipso, erit causa illa ex perfectione defini-
 tionis ipsius, hoc est extremitatis maioris. Et cū dixit:
 hoc vtiq̄ erit ex reliquis rationibus, hoc est, ex rationi-
 bus, quæ derelinquuntur ex definitione ipsius perfecta,
 & non sunt perfectæ: cumq̄ non super fuerit nomen cau-
 sæ, iam perfecta erit definitio, & non nomē rei erit pars
 ex hac definitione.

Qualiter igitur accipitur ipsum quid est,
 & fit notum, dictum est. Quare syllogismus
 quidem ipsius quid est non fit, neq̄ demon-
 stratio, planum est tamen per syllogismum
 & per demonstrationem: quare neque sine
 demonstratione est cognoscere ipsum quid
 est, cuius est causa alia, neq̄ est demonstratio
 ipsius, quemadmodum & i dubitationibus
 diximus. Est autem horum quidem altera
 quædam causa, illorum vero non est: quare
 planum, q̄ & ipsorum quid est alia quidem
 immediata & principia sunt, quæ & esse &
 qd est supponi oportet, aut alio modo mani-
 festa facere, quod Arithmeticus facit, eteni-
 quid est vnitatem supponit, & quod est.

Dixit Arist. Qualiter igitur inuenitur in-
 tentio quid est, & fit nota, iam vtiq̄ defini-
 uimus: igitur syllogismus quidem de qd est
 non erit, neq̄ demonstratio consimiliter ēt,
 præterq̄ q̄ manifesta vtiq̄ fit illa per syllm̄
 & demonstrationem: & propterea non est

via vt sciamus intentionem quid est res de
 ijs, quorum est altera causa sine demonstra-
 tione, neq̄ consimiliter etiam inuenitur per
 demonstrationem per se, quemadmodum
 præmissimus in dubitationibus nostris. Iam
 vero inuenitur quorundā causa, quæ est ali-
 quid aliud, quorundam vero nō inuenitur;
 manifestum igitur, q̄ rerū consimiliter etiā,
 quæ habent quid est, nonnullæ non habent
 medium, & hæ sunt principia, & has vtiq̄
 oportet ponere positione q̄ sunt, & quid
 sunt, aut apparet manifestum hoc per mo-
 dum alium: & hoc est illud, qd nouit Arith-
 meticus, et hoc, quoniam ponit positionem
 quod vnitatis est & quid est.

20 Dixit: Qualiter igitur inuenitur intentio quid est, &
 fit nota, iam vtiq̄ definiuimus. sensus est, sed quō stat
 super definitione rei, & fit non per demonstrationem
 apud nos, postea q̄ fuerit ignota, iā vtiq̄ definiuimus.
 per hoc innuit has causas demonstrationum, quæ sunt
 definitiones in potentia propinqua, & hæ sunt rerū quæ
 sunt essentielles, causæ consequentes ipsas. Cū vero di-
 xit: igitur sylls quidem de quid est nō erit, neq̄ demon-
 stratio consimiliter etiam. sensus est, qm̄ cū definiue-
 rimus, q̄ non erit sylls super definitione, hoc est, q̄ non
 inuenitur demonstratio tradens definitionem in eo q̄
 est definitio, absq̄ eo, q̄ varietur ordo positionis suæ: &
 hoc, qm̄ iam declaratum fuit, q̄, cū posuerimus, q̄ in
 propositionibus sunt definitiones, non concluditur ex
 30 ipsis definitio, sed erit hoc petitio, planum vtiq̄, q̄ de-
 monstraciones in eo q̄ sunt syllogismi, non concludunt
 definitionem, qm̄ non est inter definitionem & defini-
 tum medium s̄m naturā, quod sit definitio, ex qua con-
 cludatur definitio inesse definito, sed accidet qui-
 busdam syllogismis demonstratiuis, vt intelligatur ex
 40 ipsis definitio, & hæ sunt demonstraciones, quæ persi-
 ciuntur ex conditionibus ipsorū & dispositionibus ip-
 sarum: & hoc, qm̄ demonstratio, quæ tradit, q̄ partes
 eius, quod significat nomen rei, insunt sibiñuicem pro-
 pter causam extra ipsum, iam utique tradit existentiam
 istius rei & definitionem ipsius: sed hoc est in potentia
 propinqua. hoc est, qm̄ tradit sylls, q̄ vna pars eius,
 quod significat nomen, inest alteri per causam suam, se-
 quitur ex hoc, vt sit definitio rei cognita per cām suam.
 & propterea erit aggregatum ex hoc perfectissima de-
 50 finitio, & s̄m hoc oportet, vt intelligat oratio Ari-
 in hoc loco. Et propterea dixit in hoc loco: præterquā q̄
 manifesta vtiq̄ fit illa per syllm̄. sensus est, q̄ sylls de-
 monstratiuis non tradet definitionem in eo q̄ sylls, igitur
 definitio prouenit nobis manifesta ex ipso, postea q̄
 fuerit ignota, quemadmodum demonstraciones causæ
 tradunt causam. Et cū dixit: & propterea non est via,
 qua sciamus intentionem quid est res de ijs, quorum est
 altera causa, sine demonstratione. sensus est, sed definitio
 ignota apparet ex demonstratione, quæ exhibet cau-
 sam essentia in eo q̄ habet cām. hoc est, non sunt mani-
 60 festæ definitiones talium, nisi per modum aliquē, hoc
 est, nisi per demonstrationem, quemadmodum demon-
 stratio de definito defectus non scitur in æternum, nisi
 per demonstrationem, in qua medius terminus sit cau-
 sa conferens ipsi. Atqui non est hæc causa ipsius, nisi ef-
 ficiens de aliquibus, & finalis de oībus, forma autē & ma-
 teria sunt illæ, quæ constituunt essentiam: & sunt illæ,
 quæ ostenduntur per demonstrationem per causam. Et
 cū dixit: neq̄ consistit etiam inuenit per demonstrationem
 per se,

* Ab. le. suf-
 flans,

† Ab. leg. &
 maior pars
 demonstrationū
 philosophiæ
 naturalis est
 huius portio-
 nis,

per se, quemadmodum præmissimus in dubitationibus nostris. sensus est, neq; fieri potest, vt inueniat demonstratio super definitione per se, quemadmodum declaratum fuit hoc ex sermonibus, qui præcesserunt sup dubitationibus in hac re: & hoc, qm sermones præcedentes iudicauerunt qd definitio si scitur, aut scitur per demonstrationem, aut non scitur: cumq; declaratum fuerit, qd non scitur per demonstrationem, sequitur falsum vnum, qd non sciat definitio, & fuit hoc dubium i eo, qd docet, qd definitio scitur per demonstrationem ex parte, & non scitur ex parte, & constituit demonstrationem super dubio duorum laterum, & resoluit dubium prius, & adduxit quaestionem i hoc quaesito fm perfectionem. Et debet scire, qd, cū fuerint hic definitiones, quæ non possunt fieri manifestæ ex demonstrationibus, nisi per accidens & per intentionem longinquam, qm non habent causas ex quibus sequantur essentia ipsarum, si fuerint, præter qd qd non sunt notæ apud nos, visum est Aristoteli, qd ex pfectione artis definitio est, vt tradat locos, ex quibus progrediuntur propositiones, quæ tradunt, qd definitio est prædicatum de subiecto, & enumerauit locos illos in libro Dialecticæ vtr, hoc est locos vtes in hac intentione ad extrahendas definitiones dialecticas & demonstratiuas, ad colligendum ex hoc locos demonstratiuos, et appropriauit ipsis librum Dialecticæ, qm sunt demonstratiui sermonum: hoc est ex arte sermonis. Et posteaq; declarauit, qd definitiones sciuntur vtiq; ex demonstratione, qm definitiones rerum sunt ipsis causa extra substantia ipsorum, vult, qd nonnullorum inueniuntur causæ cū hac dispositione, & nonnullorum non inueniuntur causæ cum hac dispositione, & dixit: iam vero inuenit quorundam causa, quæ est aliquid aliud. Et posteaq; enuntiauit, qd rerum sunt duæ species, quædam est species rerum, quarum est causa, & est ea, quæ mōstrat definitiones ipsarum per demōstrationes constitutas super ipsis: altera vero est rerum, quarum non est causa, enuntiauit, qd sequitur ex hoc, qd quarumdam rerum, quarum sunt definitiones, non constituitur demōstratio, & intelligit definitiones, quæ non sunt euidenter ex ipsa, qm non habent terminum mediū, qui est causa extrinseca, quodq; definitiones istæ sunt per se notæ. Et dixit: manifestum igitur qd rerum consimiliter erant, quæ habent quid est, nonnullæ non habent mediū, & hæc sunt principia. sensus est, planum itaq; qd aliquorum, quæ habent definitiones, non habent medium, sed definitiones ipsorum sunt notæ per se, aut ponuntur in notis, si fuerint cause ipsorum notæ in arte alia, & propterea posuit ipsam artificem positionem, hoc est posuit existentiam ipsius. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: & has vtiq; oportet ponere positione, quod sunt, & quid sunt. hoc est, & hæc sunt, quemadmodum definitio pūcti in Geometria, & vnitatis in numero. Cumq; ita se habuerint istæ duæ species, qd ex ipsis aliqua sunt notæ existentia, & ex ipsis aliqua indigent monstracione, dixit: aut apparet manifestum hoc per modum alium, & hoc est illud, quod nouit Arithmeticus. sensus est, & si fuerit existentia ipsorum ignota, oportet vt monstraretur existentia ipsorum per scientiam alteram fm modum, quo facit artifex numeri de existentia vnitatis & definitione ipsius. Deinde dixit: & hoc, qm ponit positionem, qd vnitatis est, & qd est, hoc est, qd artifex sciæ Numeri suscipit existentiam vnitatis & definitionem ipsius simul, & ponit hoc.

Habentium autem medium, & quorum est aliqua altera causa substantia, est per demonstrationem, quemadmodum diximus, ostendere non ipsum quid est demonstrantes.

Dixit Aristo. Eorum vero, quæ habent me-

dia: & in quibus est de substantia quid est res alia, iam vtiq; scitur & apparet per demonstrationem, quemadmodum diximus, qm nos vtiq; non ostendimus intentionem quid est.

Hoc quod dixit, intelligitur ex præcedentibus. quod est, qm eorum, quæ habent causas exeuntes ab ipsis, hoc est, quorum essentia inuenit causa, iam vtiq; sciuntur definitiones ipsorum, & manifesta fiunt ex demonstrationibus, quæ efficiuntur super ipsis ex illis causis: qm demonstratio tradit definitionem in eo qd est sylls demonstratiuus, & hoc est, quod voluit, cū dixit: quoniam nos vtiq; non ostendimus intentionem quid est.

Definitio autem, qm est oratio ipsius quid est, manifestum est, qd aliqua quid est erit oratio quid significat nomen, aut oratio altera nominalis. vt quid significat quid est fm qd triangulus, cuius habentes qd est, quærimus propter quid est, difficile est autem ita accipere, quæ non nouimus qd sunt, causa vero dicta est prius difficultatis, qm neq; si sunt, aut non, nouimus, nisi secundum accidens.

Dixit Aris. De definitione vero diximus, qm est oratio quid est, planum vtiq; qd vna est hæc, quæ dicit, quid significat nomē, aut oratio intrans in capitulum significationis nois. vt in exemplo huius, quid significat, quid est triangulus iste, qm in eo qd habuerimus, qd ipse est, quæremus propter quid est. & hoc, quoniam difficile est, vt accipiamus ea, de quibus non nouimus, si sunt. causam vero difficultatis iam narrauimus in præcedentibus, quoniam non nouimus si est, aut non per Deum, nisi secundum accidens.

Dixit: De definitione vero diximus, qm est oratio quid est. sensus est, & definitio definitionis est oratio significans super essentia rei. Et posteaq; posuit definitionem, cepit distinguere species, in quas diuidit nomen definitionis, & dixit: planum vtiq; qd non est hæc, quæ dicit, quid significat nomen. sensus est, & vnā orationum, super quibus dimittit nomē definitionis, est oratio declarans significationem nois, & erit de reb; ignota existentia. quemadmodum si dicatur, quid significat nomen vacui, & nomen naturæ, & dicatur, qd vacuum significat locum, in quo non est corpus, & qd nomē naturæ significat principium corporum, quæ mouetur, & quiescunt per se, absq; eo qd habeamus de vacuo si est, aut non est. & manifestum qd potentia significationis istorum, est potentia nois, sed definitiones istæ sunt, quæ ponunt principium inquisitionis de existentia in eo qd sunt essentielles res istæ causæ, quemadmodum diximus in præcedentibus. Et cū dixit: aut oratio intrans caplm significationis nois, intelligit per ipsum orationes declarantes noia rerum, quæ sunt apud nos absq; nominibus suis: & propterea posuit ipsas fm qd existimo intrantes in capitulum significationis nois, hoc est in capitulum rerum, quarum ignoratur existentia. Atqui fuit hoc ita, qm eorum, de quibus non scitur existentia ipsorum propter causas suas, non scitur vtiq; existentia ipsorum fm veritatem: quemadmodum definitiones, quæ sunt de huiusmodi reb; quæ assimilantur definitionibus, quæ sunt orationes declarantes nomina. Deinde adduxit exemplum istius speciei definitionum, & dixit: vt in exemplo huius quid significat, qd est triangulus iste.

sensus

sensus est, exemplum huius, per quod monstrat Geometra nomen trianguli ex eo quod est figura trium laterum, quam hanc est definitio trianguli ex parte, qua est triangulus notae existentiae apud nos, & ipsa plane declarat ex parte, qua triangulus non est notae existentiae apud nos per causam suam, & ipsa ex hoc modo assimilatur orationibus declarantibus nomina, hoc est, quorum ignoratur existentia absolute. Et quam hanc est intentio trianguli, hoc est, quam habemus notam existentiam non per causam suam, dixit hoc: quam in eo quod habuerimus, quod ipse est, quaremus propter quid est. Sensus est, exemplum vero horum, de quibus consideramus quaremus propter quid est, & hoc, quam definitiones istae erunt utique de rebus notae existentiae per hunc modum cognitionis, hoc est rerum notae existentiae non propter causas suas. Et cum dixit: & hoc, quam difficile est, ut accipiamus ea, de quibus non nouimus si sunt. Sensus est, & consistentia super huiusmodi definitionibus rerum est difficilis nimis, hoc est rerum, de quibus non nouimus, quod sunt propter causas suas, sed propter aliquod accidentium. Atqui hoc ita est, quam difficile est, aut impossibile, ut sciatur causa rerum notae existentiae, ut dispositio accidentium: & hoc, quam cognitio nostra de existentia huiusmodi rerum est leuis, quam non nouimus existentiam ipsarum propter causas suas, ideo difficilis est nobis cognitio causarum suarum, & cognitio definitionum suarum propter causas suas: quam cognitio existentiae rerum est prior conditio cognitione essentiae ipsius: cumque habuerimus cognitiones istas leues, hoc est, in quibus ponitur prius conditio de cognitione definitionis, durum est nobis consistere super definitione propter causam ipsius. Et hoc est quod designauit cum dixit: causam vero difficultatis iam narrauimus in precedentibus, hoc est, quam eorum, quorum scitur existentia non propter causam suam, non est utique via ad cognitionem definitionum, neque per accens, quemadmodum quod dixit de consistentia super defectu, ex eo quod est comparanti umbra in tempore oppositionis, causa vero ipsius haec est, quam dixit de existentia trianguli, quod de cognitione existentiae defectus propter rem posteriorem ipsa, quam utrunque ipsorum comprehendit cognitionem existentiae non propter causam. & hoc, quam eorum, quorum non scitur existentia per causas suas, scit existentia ipsorum ex rebus posterioribus, quod hoc est ipsis causa, aut non, & hoc, quam utrunque ipsorum comprehendit, quod cognitio de existentia ipsorum deficit.

Oratio autem una dupliciter est, haec quidem coniunctione, ut Ilias, illa vero unum de uno significans non secundum accidens. Una quidem definitio est definitionis, quae dicta fuit. Alia autem est definitio oratio significans propter quid est: quare prior quidem significat quidem, monstrat autem non, posterior vero, manifestum est quod erit tanquam demonstratio ipsius quid est positione differens a demonstratione. differt enim dicere, propter quid tonat: & quid est tonitrus: dicit enim hic quidem, quam extinguitur ignis in nubibus, quod autem est tonitrus: sonus ignis, qui extinguitur in nubibus: quare eadem oratio alio modo dicitur, & sic quidem demonstratio continua, sic autem definitio.

Dixit Aristoteles. Oratio autem dicitur una secundum duos modos, quorum unus est, ut ligamentum graduum, alter vero in eo quod significat

unum de uno non per viam accidentis: una autem definitionum haec est, quae dicta est nunc. Iam vero inuenitur definitio alia, & est oratio docens propter quid est hoc: sed haec prior significat utique significatione, sed non monstrat demonstratione, haec autem altera est tanquam demonstratio de quid est, sed diuersificatur a demonstratione situ. & hoc, quam inter hoc, quod dicitur, propter quid tonat, & inter hoc, quod dicitur, quid est tonitrus, est differentia: & hoc, quam ipse utique respondet in hoc quidem, quam ignis, qui est in nubibus, extinguitur: quid est autem, respondet utique de ipso, quod est sonitus extinctionis ignis in nubibus. Oratio igitur una & eadem dicitur secundum duos modos: & illo quidem modo est demonstratio continua, hoc autem definitio.

Posteaque voluit enuntiare secundum quot modos dicitur definitio, & definitio est oratio una, & oratio una dicitur secundum modos, vult docere secundum quot modos dicitur ad introducendum ex hoc intentionem, per quam dicitur definitio una. Et dixit: oratio autem dicitur esse una secundum duas species: quarum una est, ut ligamentum graduum. Sensus est, oratio autem dicitur esse una propter literas ligamenti, per quas ligatur, quemadmodum quae vocantur ita, atqui dicitur de ipsis, quod sunt unum, quam partes suae coniunguntur inter se per dictiones coniunctionis, sed tamen verificantur verificatione orationum plurimum. Deinde dixit: alter vero in eo quod significat unum de uno non per viam accidentis. Sensus est, quod significat per orationem unam intentionem unam non per accidens. & hoc, quam iam declaratum fuit in libro de Interpretatione, quod orationum, quae componuntur compositione conditionis per ligamentum, aliqua est una per se, & aliqua una per accidens, & propter istud, voluit docere ex hoc, quod definitio est oratio una per se, non per accidens. Nonnulli vero eorum, qui exposuerunt librum hunc, dixerunt, quod voluit per sermonem istum suum significare orationem determinatam, quae est una, & est, quod praedicatum ipsius sit dictio una significans super intentione una, & ita subiectum, & hanc rem unam consimiliter etiam iam declarauit in libro de Interpretatione. Sed expositio prima est decentior hoc in loco, eo maxime cum eo quod dixit, non per viam accidentis. Deinde dixit: una autem definitionum ea est, quae dicta est nunc. hoc est definitio, per quam non adduxit causam consequentem definitum, quemadmodum definitio trianguli & definitio circuli. Deinde dixit: Iam vero inuenitur definitio alia, & est oratio docens propter quid est hoc. Sensus est, iam vero inuenitur species una definitionis, & est ea, cuius potentia est potentia demonstrationum, quae tradunt definitionem & causam ipsius: & istae sunt definitiones, quae habent causam, quae est causa essentiae, secundum id, quod dixit in precedentibus, quemadmodum definitio defectus, & definitio tonitrus, hoc est definitiones, de quibus dicitur, quod manifestae sunt ex demonstratione, quod non tradit ipsas demonstratione per se. Et cum dixit: sed haec prior significat utique significatione, non monstrat autem demonstratione. Sensus est, et species prima definitionum, quas diximus, significat utique existentiam rei definitae, sed non monstrat ipsam, hoc est, non est in istis definitionibus demonstratio: & hoc, quam ea, quae sunt notae existentiae, si fuerit scientia existentiae suae propter causas suas, erit utique

* Ab. l. v. m. b. r. i. o

† Ab. l. p. e. s. i. u. n. c. t. i. o. n. e. m. s. i. c. u. t. e. s. t. q. u. o. d.

vtiq; via ex causis suis ad definitiones suas, & ex demonstrationes sunt, quæ sunt definitiones in potentia. & si fuerit existẽtia in huiuscemodi rebus ignota, causa autẽ cognita, processus fit à causa ad cognitionem existẽtiæ & essentia, q; si fuerit existẽtia ipsarum non propter causas ipsarum, difficilis vtiq; erit cognitio definitionum suarum propter causas suas, aut non erit possibile, si non erunt ipsis causæ. Et cũ dixit: hæc autẽ altera est tanq; demõstratio de quid est, sed diuersificatur à demõstratione situ. sensus est, species autem definitionum, quæ est definitio, per quã adducitur causa extrinseca, est in potentia demõstratio absoluta de definitione, hoc est tradens existẽtiam definitionis et causam ipsius simul, sed diuersificantur in talibus definitiones & demõstrationes in ordine & positione, hoc est, qm̄ processus demõstrationum est processus orationis determinata, sed pcessus definitionis est processus conditionis & ligamẽti, amplius quod præcedit in vno iporum, sequitur in secundo. Et propterea quia dixit, q non est differentia inter hanc demõstrationem & definitionem, nisi in situ, posset aliquis dicere, igitur quod tradit demõstratio est idem cum eo, quod tradit definitio, sed iam mouisti hoc & dixisti, q; questum qd est, non est quæsitum propter quid est. vult docere, q; inter demõstrationem, quæ aggregat ex ipsa, & inter definitionem, quæ aggregat, est differentia in re, & dixit: qm̄ inter hoc quod dicitur propter quid tonat, & inter hoc, quod dicitur, quid est tonitrus, est differentia. hoc est, dicimus, q; definitio differt à demõstratione in mōstrando, & q; inter ipsas est differentia: qm̄ oratio, quæ ponitur in responsione quid est tonitrus diuersificatur ab ipsa in ordine tantum. Deinde dixit: & hoc, qm̄ ipse vtq; respõdebit in hoc quidem, qm̄ ignis, qui est in nubibus, extinguitur: quid est vero respõdebit de ipso, q; est sonus extinctionis ignis in nubibus. sensus est, & hoc, qm̄ respondebit vtq; apud interrogantẽ per quid est tonitrus in nubibus, i eo q; dicitur, qm̄ ignis, qui est in nubibus extinguitur, & respõdebitur in ipso responsioni quid est tonitrus, qm̄ est sonus extinctionis ignis in nubibus, & sequitur hic illud, quod præcedit ibi, & præcedit oõ absq; pcessu isto. Et posteaq; stabiluit hoc, dixit: oratio igitur vna & eadem dicitur fm̄ duos modos, & illo quidẽ modo est demõstratio continua, hoc autẽ definitio. sensus est, iam igitur declaratum est, q; vnum & idem dicitur fm̄ duos modos, si in eo, quod dicitur fm̄ modum vnum, est definitio perfecta.

Amplius definitio tonitrus est, sonus in nubibus, hoc autẽ est ipsius quid est demõstrationis conclusio, immediatorum autem definitio positio est ipsius quid est idem demõstrabilis. Est igitur definitio, vna quidẽ oratio ipsius quid est indemonstrabilis, vna vero syllogismus ipsius quid est casu differens à demõstratione, tertia autem demõstrationis ipsius quid est conclusio.

Dixit Arist. Amplius definitio tonitrus, q; est sonitus in nubibus, est conclusio demõstrationis fm̄ intentionem quid est; definitio autem eorum, quæ non habent medium, est positio intentionis quid est indemonstrabilis: vna igitur partium definitionis est oratio de intentione quid est res indemonstrabilis, & vna syllogismus de intentione quid est, differens à demõstratione

ne in ordine, et tertia conclusio demõstrationis super quid est.

Posteaq; docuit, quõ se habet intẽtio demõstrationum cum definitionibus, hoc est separauit demõstrationes, ex quibus manifesta fit definitio à demõstrationibus, ex quibus non fit manifesta definitio, vult docere hic contrarium huius, quæ est intentio definitionum cũ demõstrationibus, & dixit: Amplius definitio tonitrus, q; est sonitus in nubibus, est conclusio demõstrationis fm̄ intentionem quid est. sensus est, & propter illud, quod diximus de intentione demõstrationum cum definitionibus, manifestum est, q; definitiones ex parte, qua proportionantur, sunt trium specierum: definitio, quæ est conclusio demõstrationis, quemadmodum diximus de definitione tonitrus, q; est sonus in nubibus, & hæc est definitio quæ, cũ experitur, inuenitur spēs demõstrationis, in qua terminus medius est causa, vt sit sonus in nubibus, & cumq; experit simul cũ causa sua, & accipitur simul cum ipsa, erit demõstratio variata positione: & hæc est spēs altera definitionis perfectæ. Et posteaq; mentionem fecit de hac specie definitionum, & est ea, de qua dixit, conclusio demõstrationis, mentionem fecit de secunda specie definitionum, quæ est principium demõstrationis, quæ sunt definitiones, quæ procedunt via propositionum primarum, & dixit: definitio autem eorum, quæ non habent medium, est positio intentionis quid est indemonstrabilis. sensus est, & species definitionũ, quæ sunt definitiones in existentibus rebus, quæ non monstrantur per syllogismum, sed sunt notæ per se, hoc est definitiones, quæ monstrantur ex dispositionibus proprijs, q; sunt definitiones, quæ in existentibus rebus, sunt, quæ procedunt via propositionum demõstrationis, hoc est, erunt in demõstrationibus propositiones. Cũ vero dixit: non habent medium, innuit, vt intelligantur ex ipso duæ intentiones, quarum vna est, non habent medium simpliciter, & istæ sunt definitiones, quæ per se sciuntur esse definitiones, aut innuit, vt velit, q; non habent medium in arte, in qua ponuntur, sed habent medium in arte altiore: qm̄ vero illa est ex duabus spēbus, ipsas comprehendit, hoc est, q; artifex artis ponit ambas istas pōne. Et dixit: est positio intẽtionis quid est indemonstrabilis. hoc est, aut per se in illa arte, aut manifestum factum erit per demõstrationem in alia. Et posteaq; manifestæ factæ fuere istæ tres spēs definitionum de potentia sermonis, cœpit ipsas reducere, & dixit: vna igitur partium definitionis est oratio de intẽtione quid est indemonstrabilis. sensus est, iã mōstratum fuit ex hoc, q; una partium definitionis est oõ non demõstrabilis significans super intẽtione qd est res: & hoc est, quod vocauit principium demõstrationis. Deinde dixit: & vna syllogismus de intẽtione quid est differens à demõstratione in ordine. sensus est, & spēs secunda definitionum est demõstratio de essentia rei, præterq; q; differt ipsa à demõstratione in ordine, hoc est per positionẽ. & hoc est, per quod prouenit intentio definitionis per cãm suam: & hoc est, quod vocauit demõstrationem variatam positione. Deinde dixit: & tertia conclusio demõstrationis super qd est. sensus est, & tertia definitio, quæ est conclusio demõstrationis. Definitiones igitur apud ipsum sunt triũ specierum, definitio, quæ est principium demõstrationis: & definitio, quæ est demõstratio variata positione: & definitio, quæ est conclusio demõstrationis, hoc est conclusio demõstrationis, q; est in summa definitio perfecta.

Manifestum igitur ex dictis, et quomodo est ipsius quid est demõstratio, & quomodo non est, & quorum est, & quorũ non est. Amplius

46

* Ab. l. con-nectitur,

Amplius autem definitio quot modis dicitur, & quomodo ipsum quid est monstratur, & quomodo non, & quorum est, & quorum non. Amplius autem ad demonstrationem quomodo se habet, & quomodo contingit eiusdem esse, & quomodo non contingit.

Dixit Aristoteles. Iam igitur manifestum est ex eo quod diximus, quomodo inuenitur demonstratio de quid est, & quomodo non erit, & de quibus rebus est demonstratio, & de quibus non est. Amplius secundum quot species dicitur definitio, & quomodo monstratur quid est, & quomodo non monstratur, & quorum est, & quorum non est. Amplius quomodo est intentio definitionis apud demonstrationem, & quomodo est possibile, ut inueniatur vnus & eiusdem, & quomodo non est possibile.

47 Dixit: Iam igitur manifestum est ex eo, quod diximus, quomodo inuenitur demonstratio de quid est. Sensus est, iam igitur manifestum ex eo, quod diximus, quomodo progreditur a demonstratione definitio, & hoc, cum producta fuerit definitio a demonstratione, iam utique inuenitur demonstratio per modum aliquem de intentione quid est, hoc est definitione, quare vero demonstratio sit, hoc utique erit, cum fuerit definitio extremis maior, & accipietur oratio exponens loco nominis sui: & adduxit eam extremitatis maioris, siue hec sit illa causa significans super ipsa per orationem, quousque sit definitio alicuius, aut sit ex eo, quod non signat super ipsa per orationem: & hoc, quomodo intentio termini medij, qui est causa de extremitate maiore, non effugit a quatuor modis, quorum vnus est, ut significet super vnoquoque ipsorum per dictionem separatam, & hac demonstratio non est definitio in potentia propinqua, sed si est, est in longinqua, hoc est, quomodo non est definitio variata positione, nisi post legem extremitatis maioris per orationem declarantem: modus autem secundus est, ut sit terminus medius signans super ipso per orationem; & extremitas maior per orationem, & de hac demonstratione non est dubium ex dispositione ipsius, quod est definitio perfecta in potentia, & in termino medio cadunt duae intentiones, per quas monstratur extremitas maior, hoc est, inter accedens, quod est genus definiti, & inter subiectum ipsius: tertius autem est, quod sit extremitas maior significans super ipso per orationem, et medius signans super ipso per dictionem, & hoc consistit etiam est definitio in potentia, sicut definitio perfecta, quare non est alia a prima, & terminus medius cadit in ipsa, cum ceciderit a prima: & quartus est, quod sit terminus maior signans super ipso per dictionem separatam, & mediu, quod est causa ipsius significans super ipso per orationem: & hoc consistit etiam est definitio in potentia, praeterquam quod est longinquum a prima, quomodo indiget ipso ad demonstrationem nominis & rei, sicut & intentio in demonstratione propter quid in hoc per intentionem demonstrationis simplicis. Cum vero dixit: et quomodo non erit, vult per ipsum, ut concludat demonstratio definitionem inesse definito per definitionem alteram, quod sit terminus medius. Et cum dixit: & de quibus rebus est demonstratio, & de quibus non est. Sensus est, et manifestum cum hoc, quorum sunt demonstrationes, quare sunt definitiones in potentia propinqua, & quorum non sunt. Atqui voluit per ipsum definitiones, quorum definitiones sunt causae exeuntes ab ipsis, & ipsa sunt accidentia, & hoc, quomodo magna pars demonstrationum sunt ab ipsis. Et cum dixit: Amplius secundum quot species dicitur definitio. Sensus est, & planum est ex hoc, nomen definitionis secundum quot species ex speciebus orationis absoluitur. Cum vero dixit: & quomodo monstratur quid est, & quomodo non monstratur. Sensus est, quomodo cum manifestum fuerit, quare demonstrationes sunt, quare tradunt definitionem, & quare ipsarum non, manifestum erit ex hoc, quomodo monstratur definitio quid est, & quomodo non monstratur. Deinde dixit: & quorum est, et manifestum cum hoc est, hoc est, quorum sunt definitiones mediae, quarum existentia non potest monstrari, quare sunt illa, in quibus inueniuntur demonstrationes, per quas manifestae fiunt definitiones. Deinde dixit: Amplius quomodo est intentio definitionis apud demonstrationem. Sensus est, & manifestum est ex hoc, qualis est proportio definitionis ex demonstratione, hoc est, quomodo vtraque consentiunt in materia, & diuersificantur in forma, non quod vna ipsarum sit absque alia absolute, hoc est diuersificantur in materia & forma, neque hoc consistit etiam est absolute, hoc est consentientes in materia & forma, sed vtrunque ipsorum diuersificatur per modum. Cum vero dixit: & quomodo possibile est, ut inueniatur vnus & eiusdem, & quomodo non est possibile. Sensus est, & manifestum ex dispositione vnus ad alterum, per quem modum possibile est, ut inueniatur vnum, & est materia, & per quem modum non est possibile, & est forma.

* Ab. l. commutationis

* Ab. l. e. dispositio sic & alibi.

10 sus est, quomodo cum manifestum fuerit, quare demonstrationes sunt, quare tradunt definitionem, & quare ipsarum non, manifestum erit ex hoc, quomodo monstratur definitio quid est, & quomodo non monstratur. Deinde dixit: & quorum est, & quorum non est. Sensus est, et manifestum cum hoc est, hoc est, quorum sunt definitiones mediae, quarum existentia non potest monstrari, quare sunt illa, in quibus inueniuntur demonstrationes, per quas manifestae fiunt definitiones. Deinde dixit: Amplius quomodo est intentio definitionis apud demonstrationem. Sensus est, & manifestum est ex hoc, qualis est proportio definitionis ex demonstratione, hoc est, quomodo vtraque consentiunt in materia, & diuersificantur in forma, non quod vna ipsarum sit absque alia absolute, hoc est diuersificantur in materia & forma, neque hoc consistit etiam est absolute, hoc est consentientes in materia & forma, sed vtrunque ipsorum diuersificatur per modum. Cum vero dixit: & quomodo possibile est, ut inueniatur vnus & eiusdem, & quomodo non est possibile. Sensus est, & manifestum ex dispositione vnus ad alterum, per quem modum possibile est, ut inueniatur vnum, & est materia, & per quem modum non est possibile, & est forma.

De causarum distinctione, & quare mutuo concurrant, & quare non, & quomodo illarum possit esse demonstratio. Cap. VI.

Quoniam autem scire putamus, quantum sciamus causam, causae vero quatuor sunt, vna quidem, quod quid erat esse, vna autem, quibus existentibus necesse est hoc esse, altera vero quare aliquid primum mouit, quarta autem, cuius causa, omnes istae per medium monstrantur, & hoc. n. quod cum sit hoc, necesse est esse, vna quidem accepta propositione, non est, duabus autem ad minimum, hoc vero est, quomodo vnum medium habeant: hoc igitur vno accepto, conclusionem necesse est esse.

40 Dixit Aristoteles. Quomodo vero existimamus, quod nos utique scimus cum causam scimus: causae vero sunt quatuor, quarum vna est intentio existentiae tantum per se, altera vero, quibus buscunque existentibus oportet, quod sit haec, tertia autem causa, de qua dicitur, quid primum, quod mouit, quarta vero, de qua dicitur, quemadmodum quid hoc. Igitur omnes istas scies per medium: et hoc, quomodo causa, de qua dicitur quod hoc existente oportet, quod hoc sit, non est vna propositione existente, sed ad minimum, ut sint duae, & haec duae comunicent in medio vno: cum hoc igitur vnum inuenitur, conclusio utique inuenietur ex necessitate.

50 Accidit ipsi in hoc, ut commemoret species causarum, quodque vnaquaque ipsarum inuenitur terminus medius in demonstrationibus, & coepit commemorare eam, propter quam sequitur, quod sint causae termini medij in demonstrationibus. & hoc, quomodo declaratum fuit in principio tractatus primi istius libri, manifestum utique esse, quod scimus rem, cum nouimus ipsam per causam suam: cumque hoc ita sit, oportet utique ut sciamus, quot sunt omnes causae, & quaramus de re vna & eadem si possibile est hoc, aut quaramus de vnoquoque eorum de eo, quod erit in ipso ex speciebus causarum. quod autem causae sint quatuor, manifestum est ex inductione, aut ex substantia apprehensionis naturalis,

naturalis, quam habemus de cognitione ipsarum, cum ignorauerimus aliquid. Et cum dixit: quarum vna est intentio existentiae tantum per se, intelligit per ipsam, formam. & hoc, quoniam ipsa est intentio, per quam res inuenitur in actu. Cum vero dixit: altera vero quibuscunque existentibus, oportet, quod sit haec, intelligit per ipsam materiam, & hoc, quoniam quacunque rerum existere, oportet prius hanc rem esse. ut in exemplo, oportet elementa esse prius quam corpora consimilium partium, quae componuntur ex illis elementis, & consimilia in partibus ante corpora totalia. Et cum dixit: tertia autem causa, de qua dicitur, quid primum quod mouit, intelligit per ipsam efficiens, & in summa mouens, intelligit, non per id, quod dixit, quid primum, quod mouit, causam, de qua interrogatur secundum naturam de omni, quod generatur ex aliquo, ex quo est principium suum motus, ut generetur: & hoc, quoniam inuenit homo secundum naturam de omni, quod generatur, hanc causam, hoc est efficientem, & interrogat de ipsa, & dicit, quid est primum, quod mouit hanc materiam, & generationem: & consilium desideratur de omni, quod gignitur, ut sciatur materia, & dicitur, quid est hoc, quod gignit, & consilium desideratur, quid est in ipso, hoc est, ut sciatur forma eius, quod gignitur, & desideratur propter quid gignitur, quod est finis. & ex hac inuestigatione & dispositione, quam habemus de ipsis, manifestum, quod causae istae sunt quatuor. & hoc, quoniam, cum assecutus fuerit ipsas secundum naturam rei alicuius, aut per syllogismum, cessat desiderium, quod habet ad cognoscendum hoc, & vidit, quod iam assecutus fuit cognitionem huius secundum perfectionem, & non derelinquitur ipsi desiderium ad causam extra causas istius rei. Et cum dixit: quarta vero, de qua dicitur, quemadmodum quid hoc, intelligit per ipsam causam finalem, & hoc, quoniam haec est ea, de qua interrogatur & dicitur, propter quid generatur hoc, aut quo modo hoc est. Et postquam commemorauit, quod causae sunt quatuor, dixit: Igitur omnes istas scies per medium. Sensus est, & omnium istarum causarum quatuor inuenies vniuersumque terminum medium in demonstrationibus. Deinde dixit: Et hoc, quoniam causa, de qua dicitur, quod hoc existente, oportet quod hoc sit, non est, vna propositione existente. Sensus est, atqui sequitur, ut accipiat vnaquaeque ipsarum terminus medium, quoniam non erit syllogismus ex propositione vna, ut in exemplo, quoniam de causa, quae est secundum viam materiae, cum monstrauerit aliquis, quod est causa alicuius, hoc est, quod praedicatum insit subiecto, non erit vtiq; manifestum, postea quae adduxerit in ipso propositione vnam, sed ad minus, quod adducit, sunt propositiones duae: & fieri non potest in his duabus propositionibus, quae non coincident in termino vno, & hoc est, quod vocatur medium, & separantur per duos terminos, & hi sunt, quos vnus vocat maior, & alter minor, secundum illud, quod declaratum fuit in libro Syllogismi. Et hoc est quod significauit: sed ad minimum, ut sint duae, & haec duae coincident in medio vno. Sensus est, sed cum ratiocinatur ratiocinans minimum, ex quo fit syllogismus, sunt duae propositiones, & haec duae coincident in termino medio, & separantur per duos terminos. Deinde dixit: cum hoc igitur vnum inuenitur, conclusio vtiq; inuenietur ex necessitate. Sensus est, ex eo quod sunt duae istae propositiones oratio vna propter communicationem suam in termino medio, sequitur ex ipsa conclusio ex necessitate, & hoc totum iam declaratum fuit in libro Syllogismi: adduxit autem ipsum hic per modum recordationis.

Manifestum autem & sic, propter quid est rectus in semicirculo: aut quo existente, rectus est: sit vtiq; rectus, in quo A, dimidium duorum rectorum, in quo B, qui est in semicirculo, in quo C: quod igitur A rectus insit ipsi C,

ei, qui est in semicirculo, causa est ipsum B, hoc enim ipsi A aequale est, hoc autem C ipsi B, duorum namque rectorum dimidium est: cum igitur B sit dimidium duorum rectorum, A ipsi C inest, hoc autem erat, in semicirculo rectum esse, hoc vero idem est ipsi quid erat esse, eo, quod hoc signat oratio, verum enim uero & ipsius quid erat esse, causa monstrata est media.

Dixit Arist. Amplius & hoc manifestum sit: propter quid anguli, qui sunt in semicirculo, recti, & recti sunt aliquid: & sit rectus, in quo est A, & erit dimidium duorum rectorum, in quo est B & sit angulus, qui est in dimidio circuli, in quo est C, causa igitur, quod res situdo insit ipsi C, quod est esse in semicirculo, est ipsum B, & hoc, quod hic est aequalis ipsi A, & C ipsi B, & dimidium rectorum, cumque B, quod est dimidium rectorum, insit ipsi C, & A inest ipsi C: & haec est oratio, quod anguli, qui sunt in semicirculo, sunt recti: & hoc est intentio, quid est existentia, & res per se, vtraque vnum & idem, quoniam super hoc significat oratio. Iam igitur manifestum est de medio consimiliter etiam, quod est causa intentionis existentiae rei per se.

Postea quae narrauit, quod in eo quae unaqueque causarum accipitur terminus medius, componuntur ex ipsa binae propositiones, iamque ipse commemorauit hoc de causa, quae est secundum viam materiae, adduxit in hoc exemplum de causa materiali ex Geometria, & si est materia in hac causa, non est materia vera, sed inuenit in ipsa illud, cuius proportio ad rem est proportio materiae, & dixit: Amplius & hoc manifestum sit, propter quid anguli, qui sunt in semicirculo, recti. Sensus est, cumque sit illud, per quod traditur causa, quod est secundum viam materiae, componuntur ex hoc binae propositiones coincidentes in termino medio: sciatur autem per exemplum sic, si quaereret aliquis an anguli trianguli cadentes in semicirculo sunt recti, hoc est, qui sunt secundum circumferentiam circuli, & responderetur in eo, quod dicitur, quod anguli trianguli cadentes in semicirculo sunt dimidium rectorum, qui sunt super circumferentia secundum quae monstrantur Geometrae, & secundo, quod dimidium rectorum est rectum, concluditur ex hoc, quod anguli, qui sunt in semicirculo, sunt recti. Manifestum autem, quod concludit vtiq; hoc ex eo, quod sunt aequales dimidio duorum rectorum: & propterea, cum quaesierit in huiusmodi quaesiro, propter quid anguli, qui sunt in semicirculo, sunt ita, cum existentia ipsorum fuerit nota, respondit per hanc causam. Et manifestum est, quod est causa secundum viam materiae, quoniam sunt vtiq; isti anguli aequales dimidio duorum rectorum, quoniam vterque ipsorum ex dimidio suo est aequalis duobus rectis, & manifestum, quod dimidia ipsorum sunt prius secundum propositiones particulares super toto praecedentia secundum materiam: quoniam non est in hoc genere causa materialis, atqui est in ipso causa formalis: & propterea non est longinquum, ut dicatur, quod hoc exemplum est exemplum causae, quae est secundum viam formae. Et cum dixit: & recti sunt aliquid, & sit rectus in quo est A. Sensus est, & quoniam est rectus in hoc exemplo aliquid, accipietur vtiq; loco ipsius littera A, quae procedit secundum consuetudinem, qui accipit loco termini maioris. Deinde dixit: & erit dimidium duorum rectorum, in quo est B. Sensus est, & ponemus terminum medium, qui est in Log. cum com. Auer. EE hoc

† Ab. le. medium praecedentium prioritate partium a totum, quod est prioritas materialis.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

hoc quæsitum, æqualitatē istius anguli dimidio duorum rectorū illud, in quo est litera B. Deinde dixit: & sic angulus, qui est in dimidio circuli, in quo est C. sensus est, & sic angulus, qui est in dimidio circuli, qui est extremitas minor in hoc quæsitum illud, in quo est litera terminus minoris sicut quod est designatum, est litera C. Deinde dixit: causa igitur quod rectitudo insit ipsi C, quod est esse in semicirculo, est ipsum B. sensus est, cumque complicatur syllogismus hunc in modum, A est in B, & B in C: igitur manifestum, quod causa, ut A, quod est æqualitas recto, sit in C, quod est angulus semicirculi, est B, quod est æqualitas dimidio duorum rectorum. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: & hoc, quoniam hic est æqualis ipsi A, & C ipsi B. sensus est, & hoc, quoniam C est æquale ipsi B, & B æquale ipsi A, & sequitur ex hoc, quod C sit æquale ipsi A. Deinde declarauit, quid est B inexistens ipsi C, & cui inest A, & dixit: cumque dimidium duorum rectorum insit ipsi C, & A inest ipsi C. sensus est, quod dimidium duorum rectorum inest ipsi C, hoc est, est æquale ipsi, quod est angulus semicirculi, & A, quod est æqualitas rectorum, inest dimidio duorum rectorum, et sequitur ex hoc, quod insit æqualitas rectorum illi, qui est in semicirculo. Et dixit: & hæc est oratio, quod anguli, qui sunt in semicirculo, sunt recti. sensus est, & diximus, quod A inest ipsi C, quæ est oratio, quod anguli, qui sunt in semicirculo, sunt recti: quoniam iam accepimus A loco recti, & C loco eius, qui est in semicirculo. Et cum dixit: & hoc est intentio quid est existentia & res per se. vtraque vnū & idem, quoniam super hoc significat oratio. sensus est, & hoc, quoniam terminus medius ipse est, in quo est existentia recti, qui est extremitas maior & terminus recti aliquid vnū & idem, quoniam hic terminus medius in huiusmodi demonstrationibus super hoc significat, hoc est super maiore extremitate. Et hoc significat, quod est exemplum causæ formalis, non materialis, † secundum quod dixerunt in expositione ipsorum.

† Ab. l. put exponendo diximus.

Propter quid autē Medorum bellum factum est Atheniensibus: quæ causa bellum inferendi Atheniensibus, quoniam in Sardes cum Eretrienibus irruerunt, hoc. n. primo mouit. sit bellū, in quo A, priores irruisse B, Atheniensibus C. inest itaque B ipsi C, quod est prius irruisse Atheniensibus: A vero ipsi B. bellum inferunt enim istis, qui prius iniuria affecere: igitur ipsi quidem B, A, quod est bellum inferre istis, qui prius incipere, hoc autē ipsi C Atheniensibus, prius enim cœpere, medium igitur & hic causa est, quæ primo mouit.

Dixit Aristoteles. Oratio vero propter quid bellum intulerunt Atheniensibus illi, qui bellum gessere cum ipsis, ipsum vtiq; est, ut dicatur, quæ fuit causa, ut illi bellum inferrent Atheniensibus: & hoc, quoniam ipsi iniuriam intulere viris Sardiensibus simul cum Eretrienibus, et hoc est, quod primo excitauit inimicitiam. sit bellū in quo A, B vero iniuria, quæ præcessit, & viri Atheniensibus C: igitur B inest ipsi C, hoc est, quoniam ipsos affecere iniuria primo viri Atheniensibus, & A inest B: & hoc, quoniam ipsi bellum gessere cum istis, qui cœperunt iniuria afficere: igitur A inest ipsi B, hoc est bellum, quod primo cœpere, & B inest viris

Atheniensibus: quoniam ipsi sunt, qui primo cœperunt: terminus igitur medius hic. consimiliter est causa, quemadmodum illa, in quibus est causa mouens primum.

Posteaque adduxit exemplū, quo causa materialis est terminus medius in demonstratione, adduxit exemplum causæ efficientis, & posuit exemplum in hoc per historiam celebratā apud ipsos: & est causa, ob quam bellū gessere viri regionis cognitæ apud ipsos. & hoc, quoniam viri Atheniensibus cœperunt iniuriam: cumque interrogauerit aliquis, propter quid bellum gessere viri terræ illius, & viri terræ illius cum viris Atheniensibus: erit responsio in hoc in viam causæ efficientis, quod viri Atheniensibus cœperunt iniuriam, & complicabitur syllogismus ita: viri Atheniensibus cœperunt iniuriam cum viris terræ illius & illius, & illis, quibus cœpta est iniuria, est bellum cum istis, quibus cœpta est iniuria: igitur viri Atheniensibus bellum gessere cum viris terræ illius & illius. Et cum dixit: Oratio vero propter quid bellū intulerunt Atheniensibus, illi, quod bellum gessere cum ipsis. sensus est, interrogatum vero in huiusmodi dicto nostro, propter quid bellum gessere Atheniensibus cum illis, quibus bellum intulere, ipse vtiq; interrogabit de scia, quæ est causa mouens ad bellum. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: ipsum vtiq; est, ut dicatur, quod fuit causa, ut illi bellum inferret Atheniensibus, hoc est, ipsa vtiq; est interrogatio de eo, quod est, quæ est causa efficiens bellum viris regionis illius cum viris Atheniensibus. Deinde dixit: Et hoc, quoniam ipsi iniuria intulere viris Sardiensibus simul cum Eretrienibus. sensus est, hoc est causa, quoniam viri Atheniensibus fecerunt iniuriam primo viris duarum illarum regionum, & duarum illarum gentium. & hoc, quoniam iniuria ista erit mouens primum hoc bellum. Et hoc est, quod voluit cum dixit: & hoc, quoniam hoc est, quod primo excitauit inimicitiam. Et posteaque adduxit hoc exemplum, accepit locum istius literas, ut sit res manifestior, & dixit: sit bellum in quo A, hoc est, sit bellum virorum illarum duarum regionum cum viris Atheniensibus illud, in quo est A, quod est extremitas maior in syllo. Deinde dixit: B vero iniuria, quæ præcessit. sensus est, & sit illud, in quo est litera B, iniuria, quæ præcessit a viris Atheniensibus cum viris illarum duarum regionum, quod est terminus medius. Deinde dixit: & viri Atheniensibus C. hoc est extremitas minor in syllo, in quo est A per medium B. Deinde dixit: igitur B inest C, hoc est, quoniam ipsos iniuria affecere primo viri Atheniensibus, hoc est, quoniam iniuria, quæ fuit illis duabus regionibus, inest viris Atheniensibus, hoc est, quoniam a viris Atheniensibus inuenta fuit iniuria primo super illis duabus regionibus. Deinde dixit: & A inest ipsi B, hoc est, quod omnis ille, qui incipit istis duabus regionibus iniuriam facere. Et hoc est quod voluit, cum dixit: & hoc, quoniam ipsi bellum gessere cum illis, qui cœperunt iniuria afficere. Deinde dixit: igitur A inest B, hoc est bellum, quod primo cœpere. sensus est, quod bellum illarum duarum regionum inest illis, qui cœperunt iniuriam. Deinde dixit: & B inest viris Atheniensibus, quoniam ipsi sunt, qui primo cœperunt. & syllogismus complicatur hunc in modum, viris Atheniensibus cœperunt iniuriam primo viri regionis illius & illius, & quicumque cœperunt iniuriam bellum fecere istis, qui intulerunt iniuriam, concluditur itaque, quod viris Atheniensibus bellum fecere viri regionis illius & illius. Et cum dixit: terminus igitur medius hic. consimiliter est causa, quemadmodum illa, in quibus est causa mouens primum. sensus est, igitur terminus medius in hoc exemplo est causa ex genere causarum, in quibus est mouens primum.

Quorumcumque

Quorumcunq; autem causa ipsum gratia cuius, ut propter quod ambulat: ut sanus fiat, propter quid domus est: ut conseruetur suppellex, illud quidem gratia conualescendi, hoc autem gratia conseruandi, propter quid a prandio oportet deambulare, & gratia cuius nihil differt. deambulatio a prandio C, non supernatare cibaria, in quo B, sanari in quo A: inquit igitur a prandio deambulare ei, quod est facere non supernatare cibaria ad os ventris, & hoc salubre, videtur enim inesse ipsi deambulare, quod est C, ipsum B, quod est non supernatare cibaria: huic autem inest ipsum A salubre, quae igitur est causa ipsi C, quod ipsum A inquit quod est gratia cuius: B quod est non supernatare, hoc autem est veluti illius ratio: A enim ita assignabitur: propter quod autem B ipsi C inest, quoniam hoc est sanari ita se habere.

Dixit Aristo. Omnia vero illa, in quibus est causa intentio gratia cuius, sunt utique, quae admodum si dicatur, propter quid deambulat: & dicatur ut sanescat, propter quid domus est: ut conseruet suppellectilem: & hoc est causa sanitatis, & hoc gratia conseruationis. & non est differentia aliquo modo inter hoc, quod dicitur, propter quid oportet deambulare post coenam, & inter hoc, quod dicitur, gratia cuius est hoc. sit deambulatio post coenam in quo est litera C, & sit ut non supernatet cibus, in quo est litera B, & sanitas, in quo est litera A. sit igitur positum, quod res, quae non facit supernatare cibus in ore ventris inest deambulantibus post coenam, & hoc est sanitas: existimatur itaque, quod non supernatare cibus, quod est B, inest ambulanti, quod est C, & A quod est, ut sanescat inest huic: causa igitur quod inest A ipsi C, quod est deambulatio post coenam, est B priuatio supernationis cibi in ore ventris: & hoc, ac si esset gratia illorum: & hoc, quod A sic perficiatur per rationem, qua ipsum inest C propter B: quoniam nam haec est dispositio, ut sanescat, hoc est, quod sit in hac dispositione.

Posteaque adduxit exemplum de causa materiali & mouente, adducit exemplum de causa finali, & dixit: Omnia vero illa, in quibus est causa intentio gratia cuius, sunt utique, quemadmodum si dicatur, propter quid ambulat: & dicatur, ut sanescat. sensus est, omnia vero, in quibus est questio causae propter quam est res, hoc est finis, qui intenditur per ipsam, quemadmodum si dicatur, propter quid ambulat ille post coenam: & dicatur, ut sanescat, & dicatur, propter quid est domus: & dicatur, ut conseruet suppellectilem. Deinde dixit: & hoc est causa sanitatis, & hoc est gratia conseruationis, sensus est, & ambulatio est loco sanitatis, hoc est, propter ipsam, & domus est loco conseruationis suppellectilis. Et cum dixit: & non est differentia per aliquem modum inter hoc, quod dicitur, propter quid oportet deambulare post

coenam, & inter hoc quod dicitur, gratia cuius est hoc. sensus est, & non est differentia, siue quaeratur aliquis, propter quod oportet deambulare post coenam, siue quaeratur, propter quid est haec deambulatio: cum adduxeris questum, non erit utique differentia inter ipsum, & inter deambulationem, per quam responderetur post questionem. Et posteaque commemorauit hoc exemplum de materijs, fecit elementa loco ipsarum, ut uniuersalitas in ipsis sit manifesta, & dixit: sit deambulans post coenam, in quo est litera C, hoc est, sit extremitas minor ambulans post cibum, & sit litera C significans super re. Deinde dixit: & sit, ut non supernatet cibus, in quo est litera B. sensus est, & sit terminus medius in hoc exemplo, ut non supernatet cibus in ore ventris. Deinde dixit: & sanitas, in quo est litera A, hoc est, sit extremitas maior in hoc syllogismo, conseruatio sanitatis. & hoc est, quod significauit litera A. Deinde dixit: sit igitur positum, quod res, quae non facit supernatare cibus in ore ventris inest deambulantibus post coenam, & hoc est sanitas: existimatur itaque. sensus est, & ponamus, quod in ambulante post coenam, non supernatet cibus in ore ventris, & ponamus, quod non supernatatio cibi in ore ventris conseruet sanitatem corporum, quoniam haec propositio, quemadmodum dixit, est opinabilis, hoc est possibilis, ut multum. Deinde dixit: quod non supernatare cibus, quod est B, inest deambulantibus, quod est C. sensus est, cumque manifestauerimus existentiam istarum propositionum, habebimus, quod ipsi C, quod est extremitas minor, & est ambulans post coenam, inest, quod non supernatet cibus in ore ventris, & est terminus medius, quod est B, & erit B inexistens C. Et cum dixit, et A, quod est, ut sanescat, inest huic. sensus est, & A quod significat super sanitate, inest ipsi B, quod est, ut supernatet cibus in ore ventris. Deinde dixit: causa igitur, quod inest A ipsi C, quod est deambulatio post coenam, est B priuatio supernationis cibi in ore ventris. sensus est, & causa efficiens quod A quod est sanitas inest C quod est ambulatio post coenam, est B, quod est priuatio supernationis cibi in ore ventris. & quasi designauit ex hoc ad introductionem causarum efficientium in definitionibus. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: & hoc, quod A sic perficiatur per rationem. sensus est, quod haec sanitas, in cuius definitione accipitur supernatio cibi, est quasi causa extra ipsam, intelligit per sanitatem hic bonitatem cibi, & hoc, quod non supernatet cibus in ore ventris, est conditio de bonitate digestiuae, ita, ut sit definitio digestiuae medium, quod est conuersio in ventre ad concoctionem naturalem praeparantem ob priuationem supernationis cibi in ipso super cibo: & hoc est efficiens digestionem appropriatam in ore ventris, inquit autem, ut velit per sanitatem, sanitatem absolutam. Et dixit: qua ipsum inest C propter B. sensus est, quod A quod est sanitas, inest ambulanti post coenam propter B, quoniam non supernatet cibus in ore ventris, quoniam cibus est causa, ut sanescat. hoc est, ipse inest in definitione digestionis finis quod est in definitione efficientis. Et hoc est, quod voluit, cum dixit: quoniam haec est dispositio, qua sanescat, hoc est, quod sit in hac dispositione. & quoniam est exemplum, quod adduxit aliud ab illo, quod intendit in sermone praecedente: & hoc, quoniam sanitas, quae est finis, debet inueniri terminus medius deambulationis post coenam, ita, ut sit exemplum sic, homo quaerit sanitatem digestiuae, & quaerens sanitatem digestiuae debet deambulare post cibum, igitur homo debet deambulare post cibum, & effugit autem ab hoc.

Oportet autem transumere orationes, & ita magis singula apparebunt. Generationes vero e conuerso hic, & in causis secundum motum: ibi enim medium oportet fieri

Log. cum com. Auer.

EE ij

ri

† Ab. se. stomachi digestionis, quod fiat cibus uersio
† Ab. i. cibi per serotinum deambulationem post cibum:
† Ab. i. & potest esse, quod intendat per

† Ab. i. excusatur autem se de hoc.

ri primum, hic autem ipsum c extremum, vltimum vero ipsum cuius gratia.

Dixit Arist. iam vero oportet, vt permu-
temus orationem, & erit per hunc modum
manifestum vnūquodq; dispositio autem
generationum se habet e conuerso disposi-
tionis in causis, quę sunt fm viam motuum:
& hoc, qm̄ ibi oportet vt sit medium primū:
hic autē primum vtiq; est tertium vltimum,
& post hoc illud, quod est quid est.

52. Dixit: iam vero oportet, vt permutemus orationē.
sensus est, qd oportet, vt pmutemus illos terminos, qui-
bus posuit exēplum a sensibus, & accipiant in cōtrariū
eius, qd̄ fiebat. hoc est, vt accipiat sanitas terminus me-
dius, ut nō supnatet cibus, & vt nō supnatet cib⁹ termi-
nus medius p deambulationē talē: sanitas, n. est causa fi-
nalis ad priuationem supernationis cibi, priuatio autē
supernationis cibi est causa deambulationis fm viam
finalem, & deambulatio fm efficientē ad priuationem
supernationis cibi in ventre, & priuatio supernatio-
nis cibi est causa efficiēs respectu sanitatis, hæc igit̄ tria
coordinari possunt in demonstrationibus causarum fi-
nalium, & demonstrationibus causarum efficientium.
Sed quoniam accidit ipsis ordo ipsarum, hoc est, quod
accipit causam efficiētem in ipsis terminum medium,
dixit: iam vero oportet, vt permutemus orationem, &
erit per hunc modum manifestum unūquodq;. hoc est,
& ponetur vnumquodq; istorum in specie demonstra-
tionum, in quibus termini mediū sunt causę finales. &
causa in hoc est, qm̄ oīs causa efficiens habet causam fi-
nalem, & oīs finalis habet cām efficientem: cumq; acci-
pitur in aliquo vno & eodē terminus medius causa effi-
ciens, erit demonstratio ex genere demonstrationū, in
qbus sunt causę efficientes, cumq; accipitur in hoc vno
& eodem causa finalis, quę est terminus medius, erit
demonstratio ex genere demonstrationis, in quo causę
sunt finales. Cū vero fuerint causę efficientes pceden-
tes in generatione & demonstrationibus, & causę fina-
les pcedentes in demonstracionibus, & posteriores in
generatione, dixit: dispositio autē generationū se habet
& conuerso dispositionis in causis, quę sunt fm viā mo-
tuum. sensus est, & dispositio causarum demonstratio-
num, in quibus termini mediū sunt causę finales in di-
spositionibus generationum se habet e conuerso dispo-
sitionis demonstracionum, in quibus termini mediū sunt
causę efficientes: quod. n. est prius in ipsis in generatio-
ne. est prius in demonstracione, & hæc sunt demonstra-
tiones, in quibus termini mediū sunt causę finales: quod
igitur prius est ex ipsis in demonstracione, est posterius
in generatione. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: &
hoc, qm̄ ibi oportet, vt sit medium primum, hic autem
primum vtiq; est tertium vltimum. sensus est, qd me-
diū in demonstracionibus, in quibus termini mediū
sunt causę efficientes, est primum in demonstracione &
generatione, & in specie secunda, primum demonstra-
tionum: hoc est terminus medius est vltimu in gene-
ratione. Atqui dixit, qd est tertiu in relatiōe ad efficiēs,
qm̄ efficiēs est primū, & effectum est secundū, & finis
tertium, & hoc est in finalibus secundarijs, quod est post
illud, quod gignitur consistit etiā. Et propterea dixit: &
post hoc illud, quod est quid est: hoc est, quod est post
illud, quod est, quęadmodum efficiens operationem.

Cōtingit autem idem & cuius gratia esse
& ex necessitate, vt per lucernam egredi lu-
men: ex necessitate etenim progredit, quod.

minores habet partes, per maiores poros, si-
quidem lumen fit eo, qd pertransit, & gratia
cuius, vt non offendamus.

Dixit Arist. iam vero fieri potest, vt sit ali-
quid vnum gratia cuius, et ex necessitate. vt
in exemplo, penetrat lumen per lucernam,
& hoc, quoniam penetrat tenue in partibus
per medium pororum, qui sunt multi, quod
est ex necessitate, siquidem lumen erit eo
quod pertransit, & hoc est gratia cuius, hoc
est, vt non cespitetur.

Posteaq; docuit, qd causę sunt quatuor, quarum vna
quęq; inuenitur terminus medius in demonstracione,
vult docere, qd vnum & idem manifestum fit propter
causam materialē & causam finalē: & hæc, qm̄ hic sunt
aliqua, quorum existentia sequitur ex necessitate exi-
stentiam materię & existentiam causę finalis. quemad-
modum barba, quę est, exempli gratia, ex necessitate
materię, quę est resolutio calidi, quod est in corpore, &
erit consistit res in eminentijs oculorum, & in magna par-
te membrorū, & propterea sunt hic multa, quę inue-
niuntur ex necessitate, & propter finem aliquem, qm̄
est ex necessitate propter vitam, & est consistit etiā pro-
pter expresionem vocis. Et dixit: vt in exemplo, pe-
netrat lumē per lucernam, hoc est, corpus translucidū:
& hoc, qm̄ cū posuerimus, qd lumen pertransit corpus
translucidum, qm̄ ignis est multorum foraminum &
transituum, manifestum est ex dispōne luminis, qd est
propter visōnem, & visio propter perfectionem no-
stram. Planum itaq; cū dicitur, propter quid pertransit
lumen corpora translucida, possumus respōdere in hoc
per duas respōsiones, quarum vna est propter materiā,
& est propter subtilitatē luminis & spongiositatem cor-
poris translucidū, secunda vero propter finē, & est, ne
cespitet homo & aial: & hoc, qm̄ planum est ex dispōsi-
tione luminis, qd est propter perfectionem.

40 An ne ergo si esse contingit & fieri con-
tingit: quemadmodum si tonat, cū extinguitur ignis, necesse est * stridere & strepe-
re, vt Pythagorei dicūt, minarum gratia ijs,
qui sunt in tartaro, vt timeant. plurima vero
talia sunt, & maxime in ijs, quę fm naturam
constituuntur & consistunt, hæc enim ali-
cuius gratia facit ipsa natura, illa vero ex ne-
cessitate, necessitas autem duplex, hæc qui-
dem enim fm naturā & appetitum, illa autē
tem vi, quę præter appetitum est, quemad-
modum lapis ex necessitate, & sursum &
deorsum fert, sed non pp eandē necessitatē.

Dixit Arist. Et qui tradit existentiam ip-
sorum, potest ne tradere per hoc, qd erit con-
similiter etiam. quemadmodum, si tonat, cū
hoc, qd sicit, confringitur ex necessitate: &
erit ipsi sonus, quemadmodum quod dicit̄
sizare Pythagoras, qd hoc est propter timorē
eorum, qui sunt in inferno, vt timeant: & ta-
lia sunt multa nimis, & appropriata simul in
ijs, quorum cōstitutio & existentia sunt fm
naturam: & hoc, qm̄ natura operatur pro-
pter aliquid, & hoc ex necessitate, qm̄ neces-
sitas

litas dicitur fm duas species, quarū vna est fm naturam & potentiam, altera vero non est extra potētiā, quemadmodum motus lapidis sursum, & deorsum cōsimiliter etiā: sed hoc non est ex necessitate vna.

54 Hæc est species vna cōsimiliter etiam eorum, quibus accidit, q̄ sint ex necessitate materiæ & finis, quæ sunt causā in existentia ipsorum. & hoc, qm̄ de tonitru, cū dixerimus, q̄ est sonitus, sequitur ex necessitate extinctionio ignis in nubef moli: & hoc, qm̄ sonitus sequitur ex necessitate ex extinctione ignis, qm̄ ipse est res mollis. Cū vero dixit: q̄ hoc est propter timorem virorum, qui sunt in inferno, quemadmodum dixit Pythagoras. qm̄, si petamus propter qd est tonitrus? rēspōdere possumus in hoc per duas rēspōsiones, quarū vna est, propter necessitatem materiæ: & est, vt dicatur, qm̄ ex cōsuetudine est ignis, cū extinguitur in corpore molli, vt innouet ab ipso sonitus, altera vero propter finē, & est timor virorū inferni. Cū vero dixit: & talia sunt multa nimis, & appropriata simul in ijs, quorū constitutio & existentia sunt fm naturam, hoc est, & talia ex ijs, in quibus inuentuntur res propter necessitatem materiæ, & propter causam finalem, sunt multa nimis, & præsertim in rebus particularibus naturalibus, qm̄ vltimum inueniuntur in re vna & eadē duo ista simul. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: & appropriata simul. Atqui dixit, & proprie in scientia Naturali, qm̄ non est in scientia Mathematica materia, & necessitas vtiq̄ est propter materiam: & quoniam ipse est locus inquisitionis multæ: si est in rebus æternis necessitas, aut non: & hoc, quoniam necessitas fm veritatem est in rebus materialibus: & hoc, quoniam cū ponuntur hæc existere, sequitur ex necessitate, q̄ sint in materia, cumq̄ inueniuntur formæ rerum in materia, cōsequuntur ipsas res necessarię propter materiam, & quibusdam istarū annectitur aliquis finium, nonnullis vero non annectit: & hoc, quoniam in natura, cū est possibile ipsi in re necessaria, vt ponatur ipsum in aliqua vtilitate, non est difficile in ipsis. Et cū dixit: Et qui tradit existentiam ipsorum pōt ne traderet sensus est, iam vtiq̄ possibile consistit etiam est, vt cōueniat intelligi ex ipso intentio causarum simul cum causatis. hoc est, q̄, cū causæ sunt contingentes, sua causata etiam sunt contingencia, & potest esse, q̄ redeat ad ipsam entia, hoc est in eo, q̄ sunt possibilia, quoniam iam vtiq̄ inueniuntur, hoc est, quoniam positio possibilis, quæ non inuenitur in actu, q̄ inueniatur in actu, non est falsum, quasi designauerit in hoc, q̄ sint, & si fuerint possibilia, aut inueniantur ex causis suis generatis in ipsis, hoc est efficiente & materia, ipsa vtiq̄, cū inueniuntur, erit ex necessitate existentia ipsorū, efficientis & materiæ, ea vero, quæ generantur, consequuntur propter materiā res necessariæ, hoc est, q̄ fieri non pōt, vt non assequatur ipsa simile huic, & cū tolluntur nubes, sequitur, q̄ iam extinguitur in ipsis ignis, & cū extinguitur in ipsis ignis, consequitur ipsas ex necessitate, vt dissipetur nubes, & sit tonitrus. In hoc igitur sunt duæ species entium, spēs possibilis vt sit, & non sit, cuius existentiam non sequitur ex necessitate existentia rei alterius, & spēs vt sit, & nō sit, cuius existentiam sequitur ex necessitate existentia rei alterius, vt in exemplo, quoniam extinctio ignis in nubibus est possibilis, cumq̄ inuenitur, sequitur ipsam ex necessitate cōfractio nubium & sonitus. Et posteaq̄ narravit, q̄ talia inueniuntur in rebus naturalibus, hoc est, q̄ sit aliquid vnum & idem ex necessitate ex materia & ex fine, adduxit cām in hoc, & dixit: & hoc, quoniam natura operatur propter aliquid, & hoc ex necessitate. sensus est, & aliquid aggregatur, vt insint rei vni

duæ res, necessaria et finalis, quoniam necessaria est res consequens materiā, sed finis est ex natura, quoniam natura vtiq̄ operat̄ propter aliquid. Et quoniam nomen necessarij significat super res multas, declarauit hic rē, quam intellexit per nomē necessarij, & dixit: quoniam necessitas dicitur fm duas species, quarum vna est fm naturā & potētiā, altera vero non est extra potētiā, quemadmodum motus lapidis sursum, & deorsum. sensus est, q̄ nomen necessarij dicitur fm duas intētiōnes, quarum vna est propter naturā, hoc est propter aliqd per se, & altera propter rem extrinsecam, hoc est ex eo, quod ponit necessitatem rei extrinsecus. exemplum necessarij, quod est propter naturam, cū dicim⁹, q̄ ex necessitate mouetur lapis deorsum: et hoc, quoniam hæc necessitas est propter naturam lapidis, non propter rem extrinsecam: sed et de motu ipsius sursum dicitur cōsimiliter etiam, q̄ est ex necessitate, sed hæc necessitas est propter necessitatem: & hoc, quoniam ista sunt duo necessaria, quemadmodum dixit, separata. Iam uero dicit nomen necessarij de rebus æterni, & si de his cōsimiliter etiam dicitur, q̄ existentia ipsorum est necessaria: sed non est hoc ex eo, quo indiget hic, sed hic intendit necessarium, quod est propter materiā, sed docuit vtiq̄ secundum significatum per modum obseruationis ab errore nominis æquiuoci.

In ijs vero, quæ à discursu, nonnulla quidē nuncq̄ à casu sunt, vt domus, aut statua, neq̄ ex necessitate, sed alicuius gratia, quædam vero & à fortuna, vt sanitas & salus; maxime autem in quibuscunq̄ cōtingit & sic, & aliter, quando non à fortuna generatio fit. quare finis, quod est bonum, gratia alicuius fit aut natura, aut arte: à fortuna vero nihil gratia alicuius fit.

Dixit Aristot. Eorum vero, quæ sunt per discursum & cogitationem, nonnulla non sunt ex se oīno, vt domus, aut statua, neque cōsimiliter etiā ex necessitate, sed propter aliquid: nonnulla vero sunt per contingenciam, vt sanitas & salus, & proprie de omnibus ijs, in quibus conuenit, vt sint ita, & per modū alium, cū non fuerit existentia ipsius ab inquisitione. Perfectio igitur & bonum erit fm q̄ inest rei, aut per naturam, aut partem: à fortuna vero & accidente nō est vtiq̄ aliquid gratia alicuius.

Posteaq̄ docuit numerū generū causarum, & numerū in summa earum causam finalem, & declarauit, q̄ hoc erit in rebus naturalibus, vult docere quō erit hæc causa in rebus voluntarijs, & quasi designauit per hoc, vt doceat, q̄ res in arte & natura per hoc est vna, & vt doceat, q̄ accidens & fortuna sunt res cōsequentes causas, quodq̄ causa finalis accidit in rebus, quæ erunt loco accidentis & fortunę, & dixit: Eorum vero, quæ sunt per discursum & cogitationem, nonnulla non sunt ex se oīno, vt domus & statua. sensus est, erit manifestum cōsimiliter etiam, q̄ nonnulla eorū, quæ sunt à cogitatione & discursu, non innouantur ab accidēte omnino, neq̄ ex se, vt domus & statua: quoniam nō dicit aliquis, q̄ domus innouatur per accidēs, neq̄ à fortuna, & cōsimiliter se habet in imagine, quoniam non significabit aliquis, q̄ statua innouetur per accidens. Deinde dixit: neq̄ cōsimiliter etiam ex necessitate. sensus est, neq̄ Log. cū cōm. Auer. EE iij dicitur

*Ab. l. c. co-
gens.

*Ab. l. casus
Sic & i toto
commento.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

dicitur cōsimiliter etiam de huiuscemodi rebus, q̄ ipsę innouantur ex necessitate naturali, sed de talibus significatur vtiq̄, q̄ ipsę fiant à discursu & cogitatione propter finem intentum. Deinde dixit: nonnulla vero sunt per contingentia, vt sanitas & salus. sensus est, & quē admodū significatur, q̄ quę innouant à discursu & cogitatione, non dicunt, q̄ innouant ab accidente, sic etiā significatur, q̄ de aliquibus dicitur q̄ fiunt ab accidente, quemadmodum dicimus de sanitate Zijadis, q̄ est causatum innouatum per accidens, eo q̄ comederit aliquā rem, quam appetebat ipse, & fuit ex hoc sanitas ipsius: et cōsimiliter dicitur de salute ipsius, q̄ fuit per accidēs, eo q̄ nauigauit in tempore hyemis, & accidit ipsi salus à v̄to, qui posuit ipsum ad sanitatem. Deinde dixit: et proprie de oibus ijs, in q̄bus cōuenit q̄ sint ita, vsq̄ ad id, quod dicit, à fortuna vero & accidente. sensus est, atqui appropriatum erit in oibus rebus, quas possibile est esse & non esse, cū fuerit innouatio ipsarum propter aliquid, nō per fortunā, & hoc, quod dixit, declaratum fuit in Scientia Naturali: qm̄ ibi declaratum fuit, q̄ contingens innouatur in rebus possibilibus, & ex possibilibus, cū fuerint propter aliquid, quodq̄ accidens inuenitur in rebus artificialibus & naturalibus. & declaratum fuit ibi, q̄ illud, de quo dictum fuit, t̄x aia, est uniuersalius illo, de quo dictū fuit, ex fortuna. Et cū dixit: Perfectio igitur & bonum erit, s̄m q̄ inest rei, aut p̄ naturā, aut per artem. sensus est, & causa finalis, quę est perfectio & bonum, inest rei aut à natura, aut ab arte, sed à fortuna & ab accidente non inest. Et hoc est quod voluit, cū dixit: à fortuna vero & accidente non est aliquid grana alicuius.

† Ab. l. ex se,

Quo pacto ipsum propter quid differat in his, quę fiunt simul, aut non simul, per circulum, aut non per circulum, semper, aut frequenter. Cap. VII.

EAdem autem causa est ijs, quę fiunt, & factis, & futuris, quę est & ijs q̄ sunt: mediū enim est causa, præterq̄ q̄ ijs quidē quę fiunt, q̄ est, ijs vero, quę fiunt, q̄ fit, factis autē facta, & futuris futura, vt propter qd factus fuit defectus, quoniam facta fuit terra in medio, fit autem, quoniam fit, erit vero, qm̄ erit in medio, est autem, quoniam est.

Dixit Arist. Causa aut rerum, quę erunt, & quę appetunt esse per generationem est vna & eadem, & hæc cōsimiliter etiam rerum existentium: & hoc, qm̄ medium est causa absq̄ eo, q̄ sit de rebus existentibus, quę sunt existentes, & de ijs, quę erunt, q̄ erunt, & de ijs, quę fuerunt, q̄ fuerūt, & de ijs, quę generantur per generationem, q̄ generant per generationem. vt in exemplo, propter quid fuit defectus: qm̄ fuit terra in medio, et propter quid appetit vt sit, qm̄ ipsa appetit, vt sit in medio, & hoc est, quoniam ipsa est.

56
† Ab. l. habitudinē quarundam ipsarū ad ipsum causatum,

Posteaq̄ docuit numerū causarum, vult docere intentionem quarundā ipsarum ex noto, & est causa, quę est s̄m viam formę & finis. Et cū dixit: causę rerū, quę erunt, & quę appetūt esse per generationem est vna & eadem, & hæc cōsimiliter etiam rerum existentium, intelligit causas eorum, quę sunt per generationem, & causas eorum, quorum generatio est possibilis, q̄ sunt

vnum in specie. Atqui hoc est ita, qm̄ existens in actu ipsum est, quod antea fuit possibile. Et cū dixit: & hæc consistit etiam rerum existentium: & hoc, qm̄ medium est causa. sensus est, & hæc causę consistit etiam sunt existentes in actu cum rebus existentibus in actu, & propterea terminus medius in demonstratione absoluta est ex huiuscemodi causis, & quasi dixit, terminus medius est de re existente, & terminus medius est causa, sequitur itaq̄ ex hoc, vt sit causa, cū fuerit existens, & hoc, si fuerit ex duabus affirmatiuis in secunda figura, verū vtiq̄ erit ad veritatem cōuersionis. Atqui voluit per hoc, q̄ huiuscemodi causę sunt, quę ponuntur terminus medius in demonstratione absoluta. Deinde dixit: ab eo q̄ sit de rebus existentibus quę sunt existentes, & de ijs, quę erunt, q̄ erunt, & de ijs, q̄ fuerunt q̄ fuerūt. sensus est, præterq̄ q̄ causę causarum existentium in actu sunt existentes in actu, & quę sunt in generatione, existunt in generatione, & quę iam fuerunt, iam fuerunt, & eorum, quę appetunt vt sint, appetunt vt sint. Postea adduxit exemplum de causis, quę sunt cum hac dispositione, & dixit: vt i exemplo propter quid fuit defectus: vsque ad id, quod dixit, & hoc est, qm̄ ipsa est. hoc est, exemplum huius, qm̄ cū fuerit defectus Solis in eo quod præterit, erit causa ipsius cōsimiliter etiam existens in eo quod præterit, & est constitutio terrę inter Lunam & Solē: & si erit defectus possibilis vt sit, erit hæc causa possibilis consistit etiā, cumq̄ fuerit defectus existens in actu, erit hæc causa existens in actu.

Quid est crySTALLUS? accipiatur vtiq̄, q̄ est aqua congelata, aqua in quo C, congelatum in quo A, causa media i quo B, defectus calidi omnino: inest itaq̄ B ipsi C, huic autē congelatum esse, quod est in quo A, fit autē crySTALLUS, cū fit B, factum est autē factum, erit autē futuro: sic igitur est causa, & cuius causa simul fiunt, qm̄ fiunt, & sunt, qm̄ sunt, & in eo quod factum fuit, & in futuro cōsimiliter.

Dixit Ari. Quid est crySTALLUS? & accipiatur q̄ aqua est congelata: & accipiatur aqua in quo C, q̄ sit congelata, in quo litera A, & sit causa, quę est medium, in quo est litera B defectus calidi perfectus: & B inest ipsi C, & huic dispositio congelationis, quę est, in quo est A: erit igitur crySTALLUS, cū erit B, & fuit, cū fuit, & appetet esse, cū appetet esse. Causa igitur, quę est s̄m hūc modum, & res, cuius est causa generabuntur, cū generabuntur simul, & est existens, cū est existens, & consistit in capitulo eius, quod fuit, & appetit esse.

Hoc est exemplum aliud, per quod monstratur sup̄ eo q̄ causę, quę sunt cum hac dispositione sunt causę, quę sunt per viam formę, & hæc sunt quę sunt pars definitionis. Cū vero dixit: Quid est crySTALLUS? & accipiatur q̄ est aqua congelata. sensus est, cumq̄ cōstituerimus, q̄ causę, quę sunt cum hac dispositione, sunt s̄m viam formę, cū quę siuerimus, quid est crySTALLUS? & dixerimus, aqua congelata. Deinde declarauit cōgelationem inesse aquę per terminum medium, & est defectus ois calidi, & erit sylls ita: in aquis deficit ois calor, & cū deficit in ipsis ois calor, congelant: itaq̄ igitur congelant. qm̄ manifestum est, q̄, cū inuenitur congelatio aquarū, inuenitur defectus calidi, cumq̄ fuerit, vt appetitus inueniatur, appetitus inueniatur defectus ois caloris, & si fuerit congelatio aquarum iam existens. Cū dixit: sit aqua,

agua, in quo est c. hęc est minor: q̄ sit congelata, in quo
 litera a, hęc est maior. Et cū dixit: & sit causa, quę est
 medium, in quo est litera n, defectus calidi perfectus. sen-
 sus est, & erit terminus medius, qui est causa in hoc syl-
 logismo, & est ille, in cuius loco consuevit accipi n, defe-
 ctus calidi perfectus. Deinde dixit: erit igitur crystallus,
 cū erit n. sensus est, erit crystallus existens in actu, cū
 erit defectus calidi perfectus existens in actu. Deinde di-
 xit: & fuit, cū fuit. sensus est, & si fuit crystallus, ita fuit
 defectus calidi perfectus, hoc est, si fuerit crystallus exi-
 stens in præterito, erit defectus calidi perfectus existens
 in præterito simul cum eo. Deinde dixit: & appetet esse,
 cū appetet esse. sensus est, cumq̄ fuerit crystallus ap-
 petens, hoc est possibilis vt sit, aut opinabilis vt sit, erit
 defectus calidi perfectus appetens, vt sit. Deinde dixit:
 Causa igitur, quę est fm hunc modum, & res, cuius est
 causa, generabitur, cū generabuntur simul. sensus est,
 atqui erit hoc ita: qm̄, cū fuerit causa, quę est cū hac
 dispōne, erit causatum, hoc est, non derelinquent se, &
 si causatum erit genitū in præterito, erit causa genita in
 præterito, & si erit in futuro, erit causa in futuro. Et hoc
 est, quod significauit, cū dixit: & est existens, cū est exi-
 stens, & consistit in capto eius, quod fuit, & appetit esse.
 sensus est, & qm̄ existentiã vtrorumq̄ ipsorum est si-
 mul, sequitur, cū fuerit causa in tempore præsentis, vt
 sit causatum præsens, & consimiliter de vtrisque in tem-
 pore præterito & tempore futuro.

In ijs vero, quę non simul sunt, an ne sunt
 in continuo tempore: quemadmodum vi-
 detur nobis alias aliorum causas esse, ipsius
 quidem facti factã alterã, & futuri alterã fu-
 turã, & ipsius fieri, si qd prius factum fuit.

Dixit Aristot. In ijs vero, quę non sunt si-
 mul, an ne sunt existentia in tempore conse-
 quenti: quęadmodum existimatur de rebus
 alijs, q̄ sunt causa aliorum, qm̄ iam fuit aliud
 in eo, q̄ iam fuit aliquid aliud, & causa vtriq̄,
 q̄ appetat esse, cū erit aliquid aliud: & hoc
 consistit etiam de re, quę generatur, si fuerit
 aliquid, quod generatur, præcedens.

Posteaq̄ docuit, q̄ sunt hic spēs causarum, quę inue-
 niuntur & causatum simul, & hæ sunt, quę accipiuntur
 termini medijs in demonstrationibus absolutis, ex qua-
 rum proprietate est, cū ponuntur existentes in præteri-
 to, q̄ causatum sit in præterito, & cū ponuntur existen-
 tes in futuro, q̄ causatum sit in futuro, & cū ponuntur
 existentes in intentione, & causatum est existens in in-
 tentione, & hæ sunt causę formales & finales, vult que-
 rere de causis, quę non inueniuntur cum causatis suis,
 cū inquitur existentiã ipsarum in tribus temporibus,
 & hæ causę sunt efficiens & materia. Et cū dixit: In ijs
 vero, quę nō sunt simul. sensus est, causę vero & cau-
 satum, quę non inueniuntur simul. Et cū dixit: an ne sunt
 existentia in tempore consequenti. sensus est, an ne tē-
 pus existentie istarum causarum, coniungitur cū tem-
 pore existentie causarum suorum, quęadmodum exi-
 stimatur hoc de magna parte causarum simul cum cau-
 satis suis. Deinde dixit: q̄ sunt causa aliorum, qm̄ ita fuit
 aliquid in eo, q̄ iam fuit aliquid aliud. sensus est, & hęc
 causę simul cū causatis suis sunt causę, quę, cū ponuntur
 existentes in præterito, habent causata sua existentia in
 præterito, & cū fuerint appetentes esse, erunt causata
 sua appetentia esse, & si erunt existentes nunc, erunt cau-
 sata sua existentia nunc. hoc est, si fuerint in generatione,
 & causata sua erunt in generatione, & si erit iam perfe-

cta generatio ipsarum, erit causatorum suorum perfecta
 generatio. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: & hoc
 consimiliter etiam de re, quę generatur, si fuerit aliqd,
 quod generatur præcedens. & quasi uoluit, quod causę
 præcedentes sint cōiunctę cū causatis suis, quemadmo-
 dum dispositio quæritis & existentie, siue istę causę sint
 ita, aut non, hoc est efficiens & materia.

Est vtiq̄ a posteriori facto syllogismus,
 principium autem & horum ipsa facta, quę
 re & in ijs, quę fiunt cōsimiliter: a priori ve-
 ro non est, vt qm̄ hoc factum fuit, quia hoc
 posterius factum fuit, & in futurum consistit:
 neq̄ enim indefinitū, neq̄ definitū erit tem-
 poris. quare qm̄ hoc verū est dicere factum
 fuisse, hoc autem est verū dicere factū fuisse
 posterius, in intermedio nanque falsum erit
 dicere hoc iam altero facto.

Dixit Aristot. Syllogismus autem est a pos-
 teriori cū fuerit, & principium horum con-
 similiter etiam sunt ea, quę iam fuerunt: &
 propter hanc causam sunt in ijs, quę gene-
 rantur fm hanc similitudinem, sed ex eo, q̄
 est prius, non vtiq̄ erit. vt in exemplo, quo-
 niam hoc posterius generatur, qm̄ hoc iam
 fuit: & consimiliter de eo, quod appetit esse:
 et hoc, qm̄ non appetit esse, neq̄ cū fuerit tē-
 pus determinatum, neq̄ cū fuerit indetermi-
 natū in eo q̄ erit, qm̄ oratio, q̄ iam fuit hoc,
 est vera, oratio in eo q̄ iam fuit posterius,
 vera: & hoc, quoniam in tempore, quod est
 est in medio, erit de oratione, quod hoc iam
 fuit, & perfectum est, cū eo, quod iam fuit
 hoc posterius, falsum.

Postq̄ quęsiuit, quō se habet dispositio in rebus, quę
 non inueniuntur simul, hoc est causas, quę sunt p̄ viam
 efficientis & materię simul cum causatis suis per conse-
 quentiam, & si est, quemadmodum cōtinuatio, quę est
 inter causas, quę sunt per viam formę, & inter causata
 sua, cœpit narrare, q̄ colligantia inter vtraque est vna
 ex parte posterioris, hoc est causati, & non est causa ex
 parte altera. hoc est, cū positū fuerit causatum, sequit̄
 ex necessitate, vt sit causa, & cū posita fuerit causa, non
 sequit̄ ex necessitate, vt sit cārum. exemplū huius est,
 ædificator, & domus, & lapides. cū enim est domus,
 sunt lapides, & ædificator ex necessitate, sed cū est ædi-
 ficator & lapides, non sequitur, vt sit domus. Et cū di-
 xit: Syllogismus aut̄ est a posteriori, cū fuerit. sensus
 est, atqui possibile est, vt fiat syllogismus in hac specie in eo q̄
 est ibi posterius, quod est notum per terminum mediū:
 qm̄ syllogismus vtiq̄ fieri potest inter consequentia, & conse-
 quentia vtiq̄ est inter posterius & prius, fm q̄ prius &
 posterius sic se habent. hoc est, cū positū fuit posterius,
 quod est causatum, sequitur ut sit prius, quod est causa,
 & non conuertitur hoc. hoc est, cū posita fuerit causa,
 nō sequitur, vt sit causatum. Et cū dixit: & principium
 horum consimiliter etiam sunt ea, quę iam fuerunt. hoc
 est, & principium horum causarum sunt ea, quorum
 præcessit existentiã. Atqui designauit p̄ hoc, vt doceat,
 q̄ principium syllogismi in his est aliud a principio exi-
 stentię, & in contrarium dispōnis in specie secūda cau-
 sarum, q̄ principium syllogismi in ipsis est principium
 existentie. Et propterea species, quę potest inueniri, est
 ex demonstrationibus, quę sunt demonstrationes, quę
 Log. cū cōm. Auer. EE iij sciuntur

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

sciuntur per signa, et spēs altera est ex causis, quę sciuntur per demonstrationem absolutam. Et posteaq̄ enuntiauit, q̄ principium istorū est per res negatas negatione, hoc est, in eo, q̄ consequentia inuenitur inter vltimum ipsorū & inter primum per consequentia prioris, enuntiauit, q̄ dispositio talis est ita in rebus quę generantur, & dixit: & propter hanc eam sunt in ijs, quę generantur fm hanc similitudinem. Deinde dixit: sed ex eo q̄ est prius, non vtriq̄ erit. sensus est, sylls vero non est possibilis in his, in eo, q̄ ponitur res priores termini medi, qm̄ non sequitur cū positum fuerit prius existens in ipsis, vt sit posterius. Et hoc est quod voluit, cū dixit: vt in exemplo, qm̄ hoc posterius generatur, qm̄ hoc iam fuit. sensus est, quemadmodum si ponatur, q̄ sequitur, vt hoc posterius generetur, qm̄ prius super ipso iam existit. Deinde dixit: & consimiliter de eo, quod appetit esse, hoc est, q̄ non sequitur in futuro postremū ex primo, quemadmodum, q̄ nō sequitur † de priori, neq̄ de existēti. Deinde dixit: & hoc, qm̄ non appetit esse, neq̄ cū fuerit tempus determinatum, neq̄ cū fuerit indeterminatum. sensus est, & hoc, qm̄ non sequitur, cum est prius, vt sit posterius post ipsum, siue ponamus tēpus, quod est inter vtrūq̄ ipsorum, determinatum, aut non determinatum. Vt in exemplo, cū est ædificator, non sequetur vt sit paries post hoc in tempore alio, siue posuerimus tempus, quod est inter existentiam ædificatoris & existentiam parietis definitum, ac si dixeris mensuram, aut non definitum. Deinde adduxit probationem super hoc, & dixit: qm̄, cum oratio q̄ iam fuit hoc, est vera, erit oratio I eo q̄ iam fuit posterius, vera. sensus est, atqui hoc est consequens, hoc est, cū positum fuerit primum, non erit posterius† consequens existētiā ipsius in eo q̄ posterius: qm̄ cū posuerimus oronem, q̄ iā fuit prius in præterito esse, oronem veram, nō erit orō, q̄ iam fuit posterius, oratio vera, hoc est, q̄ si fuerit consequentia inter vtrāq̄ consequens in futuro erit in præterito consequens. dixit autem hoc, qm̄ res in præterito est notior. Deinde dixit: & hoc, qm̄ de tempore, quod est in medio, erit oratio q̄ iam fuit & perfectum est cū eo, q̄ iā fuit hoc posterius, falsa. sensus est, & hoc, manifestum, q̄ non sequitur, cū fuerit oratio, q̄ prius iam fuit, vera, oratio, q̄ posterius iam fuit, consimiliter etiā sit vera post hoc in tempore alio, propterea quia, si non esset res ita, erit oratio, q̄ posterius sit in tēpore medio, quod posuimus inter prius & posterius, cū fuerit prius, oratio vera. Atqui voluit docere, q̄ tempus in hac re est sibi simile: & hoc, qm̄ si verum diceremus, q̄ prius cū fuerit in tempore, sequitur, q̄ sit posterius in tēpore alio, sequeretur, q̄ oratio, q̄ sit posterius in tēpore medio inter vtrāq̄, sit oratio vera: & hoc, qm̄ non est hoc conuenientioris consequentia, q̄ hoc, & si esset hoc, sequeretur q̄ esset simul in tempore, cumq̄ non fuerint simul in tempore, non est possibile, vt inueniatur consequentia inter vtrūq̄ ipsorū conuertibilis. Atqui voluit per hoc, q̄ inter duo consequentia non potest esse tempus omnino. & hoc est, quod intelleximus primo per inquisitionem de ipso. hoc est, quod eorum, quę non inueniuntur simul, an sit possibile, vt inueniatur inter vtrūq̄ consequentia, aut non.

Eadem autē ratio & in futuro: neq̄ quoniam hoc factum fuit, hoc erit: mediū enim congenitum oportet esse, factorum factum, & futurorū futurum, eorum quę sūt quod fit, entū ens: id vero, quod fuit, & id quod erit non contingit esse congenitum.

Dixit Arist. Hęc autem eadem oratio de eo, quod appetit esse, quoniam non propte-

rea, q̄ hoc fuit, erit hoc appetens esse, & hoc quoniam mediū sequitur vtrūq̄, q̄ sit æquale in generatione, eorum quidem quę iam fuerunt, q̄ ipsum iam fuit, eorum vero, quę appetit esse, q̄ ipsum appetit esse, & quod erit, quoniam erit, & eorū, quę sunt, qm̄ est, eius vero, quod erit, & eius, quod appetit esse, fieri non potest, vt sint simul in generatione.

Posteaq̄ narrauit fieri nō posse, vt sit terminus medius in his prior per id, quod est ex ipsis in tēpore prior, qm̄ non sequitur existentia posterioris ab existentia prioris, enuntiauit, q̄ res se habet ita in ijs, quę appetit esse, hoc est, quę possunt esse, quę sunt appropriata in tempore futuro, & dixit: Hęc autem eadem oratio de eo, quod appetit esse. sensus est, hęc autem eadē oratio, quam diximus de rebus præcedentibus, dicitur de rebus futuris, hoc est, q̄ non consequuntur vltima prima, neq̄ sequuntur ex ipsis, & propterea nō accidet in ipsis sylls, in quo prima sint terminus medius. Postea adduxit causam eius, quo cōdicant in hac dispōne, hoc est res præteritę & futurę, & dixit: qm̄ non propterea q̄ hoc fuit, erit hoc appetens esse. sensus est, qm̄ non sequitur ex eo q̄ prius sit, posterius esse, æqua est dispositio in hoc oibus spēs generationis, & spēs existentia sunt tres, hoc est de rebus existentibus in præterito, & præsentī, in futuro, & tempus generationis & appetitus est spērū trium. Et posteaq̄ narrauit, q̄ non prouenit in ipsis sylls concludens vltimū per primum, adduxit causam in hoc, & dixit: & hoc, qm̄ mediū sequitur vtrūq̄ q̄ sit æquale in generatione. sensus est, & causa, q̄ non est possibile, vt sint prima in hoc terminus medius, qm̄ sequitur, q̄ generatio termini medi sit æqualis generationi maioris extremitatis, hoc est, cū mediū fuerit existens, erit terminus maior existens simul cum ipso in generatione & existentia. Et posteaq̄ narrauit, q̄ sequitur, vt sit terminus medius æqualis extremitati maiori, enuntiauit, quō inuenitur æqualitas vtrorūq̄ in spēs rerum existentium, aut futurarum, & dixit: eorum quidem, quę iam fuerunt, q̄ ipsum iam fuit. sensus est, q̄ est appetens cū ijs, quę sunt appetētia, & possibilis est generatio cū ijs, quorum possibilis est generatio fm definitionem vnā, hoc est generatio ipsorum per momenta in tempore vno, hoc est terminus medius et maior, & consistit erit dispositio ipsius etiam rerū, quę sunt in actu. Et posteaq̄ cōmemorauit, quō sequitur, vt sit proportio ipsius in generatione simul cū maiore extremitate, enuntiauit, quō oportet, vt sit in rebus existentibus, quorum iam perfecta est generatio, & dixit: eorum vero, quę appetunt esse, q̄ ipsum appetit esse. hoc est, erit existens cū rebus existentibus: & sunt ea, in quibus erit terminus medius, qui est prius, inter quod & posterius non est tempus, sed sunt existentia simul. Deinde dixit: eius vero, quod erit, qm̄ erit, & eius quod appetit esse, fieri non potest, vt sint simul in generatione. sensus est, in ijs vero, quę sunt simpliciter, & quę sunt possibilis esse, prius vtrūq̄ si accipit terminus medius, non erit æqualis in consequentia extremitati maiori, neq̄ in ijs, quę sunt in gnatione, neq̄ in ijs, q̄ sunt appetentia esse: & cōcluditur ex hac causa, q̄ terminus prior in hoc non potest inueniri terminus medius.

Amplius neq̄ indefinitum cōtingit esse tempus intermedium, neq̄ definitum, falsum enim erit dicere in intermedio.

Dixit Arist. Amplius, tempus, quod est in medio, non potest esse, neq̄ definitum, neq̄

† Ab. l. in p̄dicato, neq̄ in præsentī.

* Ab. l. e. necessarium, † Ab. l. secundum illatio-nem essendi posterius, * Ab. l. i prædicato, Sic & infra.

neq; indefinitum: & hoc, quoniam oratio, quod medium sit, est falsa.

61 Dixit id, quod significat, qd non est continuum vltimum cū p̄cedenti, est, qm̄ tēpus, quod est iter vtracq; non est determinatum s̄m naturam, neq; indeterminatum, sed erit vtrq; aliqñ inter ipsa tempus medium, & aliqñ non erit. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: & hoc, qm̄ oratio, qd medium sit, est falsa. hoc est, qm̄ oratio, qua sequitur vt tempus medium sit inter vtrunque ipsorum, absq; dubio est falsa, qm̄ non est posterius, nō erit vtrq; inter ipsa tempus, iamq; accidit, vt sit cū antecedente. Et hoc, quod dixit, est res consequens in ijs, qua appetunt s̄m substantiam, sed variatio ipsorum est in loco t̄m: inuenitur itaq; in ipso cōsequencia inter p̄s & posterius, hoc est in rebus ḡneris s̄m substantiā, que sunt similes cœlestibus, & hoc, cum fuerit splendor Solis exempli gratia, sequitur vtrq;, vt sit d̄s.

Considerandum autē quid est ipsum continuum, vt post ipsum factum esse, ipsum fieri sit in rebus, an manifestum est, qd nō est contiguum factio quod fit, neq; n. factum factio: termini nanq; sunt & indiuidui. quēadmodum igitur neq; puncta sunt sibiñuicē contigua, neq; facta, ambo enim indiuidua sunt, neq; vtrq; quod fit factio propter idem, nam quod fit, diuisibile est, factum autem indiuisibile: quemadmodum igitur linea ad punctū se habet, ita quod fit ad factum: in sunt. n. infinita facta in eo quod fit: magis autē manifeste in v̄ibus de Motu oportet dici de his.

Dixit Arist. Oportet igitur iam, vt inquiramus quid est, quod colligat, & continuat, quousq; erit res, qd ipsum est existēs in rebus post rem, qua fuit. Dicamus igitur, manifestum esse, qd res, qua est, non est contigua ei, qd iam fuit: & hoc, qm̄ id qd iam fuit, nō est contiguū illi qd iam fuit, qm̄ sunt ambę extremitates indiuisibiles. & quemadmodū puncta consimiliter etiam non sunt contigua sibiñuicem, sic oratio eorum, qua iam fuere consimiliter etiam: qm̄ omnes duę res sunt indiuisibiles, neq; quod est contiguum est ei, quod iam fuit propter hanc eandem causam: & hoc, qm̄ quod est, est diuisibile, sed res, qua iam fuit, est indiuisibilis. & quemadmodum se habent lineę ad puncta, ita quod est ad illud, quod iam fuit: sunt enim in eo, quod est, res, qua fuerunt infinita. Sed iam oportet, vt dicatur de hoc sermone manifeste in tractatu nostro, quem adducemus in vniuersalibus de Motu.

62 Posteaq; declarauit, qd non sequitur ex priori in generatione posterius, & est manifestū, qd generatio est continua, quodq; hoc semper est, & non prohibetur s̄m illud, quod declaratum fuit in sciētia Naturali, cepit explicare quæsitum, quō accidit ipsi cōtinuitas. Fecit autē hoc, vt satisfaceret huic quæstioni: & qm̄ illud, quod dictum fuit de hoc in sciētia Naturali est dubium super eo, quod dicitur hic, & qm̄ non est responsio in hoc ex hac sciētia, adduxit in hoc sermonem rationalem, quo

diuidit hoc dubium, quod accidit ex hoc in hac sciētia, & dixit: Oportet igitur iam, vt inquiramus quid est, quod colligat & cōtinuat, quousq; erit res, quod ipsum est existens in rebus post rem, qua fuit. sensus est, iam declaratum fuit, qd non sequitur ex eo, qd prius sit existētia posterioris: nos autem videmus, qd posterius in generatione est cōtriguum priori: iam igitur oportet, vt inquiramus quid est quod colligat & cōtinuat vtracq; quousq; sit, quod dicimus de eo, quod generatur confusis id, quod dicimus de illo, quod iam fuit. vt in exemplo, cū generatur homo, est quod dicim⁹, homo vnus. Et posteaq; adduxit interrogationem istam, dixit in responsione huius: Dicamus igitur manifestū esse, qd res, qua est, non est contigua ei, quod iam fuit. sensus est, & dicamus in responsione huius, qd non est quod generatur contiguum illi, quod iam fuit, s̄m qd est continuum ipsi. Et hoc est quod voluit cū dixit contiguum. Deinde adduxit causam, propter quam non continuatur posterius cū priori, & dixit: & hoc, qm̄ id, quod iā fuit non est contiguum cōsimiliter etiam illi, quod iam fuit, qm̄ ambę extremitates sunt indiuisibiles. sensus est, & causa est, qd nō continuat posterius cum priori, qm̄ nō continuat instans, quod verificat de re priore, qua iam fuit, instati, quod verificat de posteriori, quod iam fuit, qm̄ hęc duo instantia sunt duę extremitates indiuisibiles, iamq; declaratum fuit, qd illud, quod non diuiditur, non continuatur. Deinde dixit: & quemadmodū puncta consimiliter etiam non sunt contigua sibiñuicē, sic oratio eorum, qua iam fuere cōsimiliter etiam. sensus est, & hoc, quemadmodum puncta non continuatur sibiñuicem, neq; sunt contigua inter se, consimiliter se habet res in instantibus, qua non possunt apprehēdere se inuicem, neq; contiguari sibiñuicem. & hoc vtrique declaratur in sciētia Naturali s̄m veritatem: sed celebratum est dictum, qd inter quęcunq; duo puncta est linea, quod cū ita sit, non itaq; cōtinuatur punctus puncto, neq; contiguus est punctus puncto, quemadmodū contiguę sunt vnitates sibiñuicem in numero. & propterea dicit in definitione contiguorum, qd sunt illa, inter quę non est aliud eiusdem generis. Et hoc est quod voluit, cum dixit: qm̄ omnes duę res sunt indiuisibiles, neq; consimiliter etiam quod est, contiguū est ei, quod iam fuit ob hanc eandem causam, intelligit per duas res indiuisibiles, instans & punctum, & intelligit per id quod dixit, neq; est contiguum ei quod iam fuit, duas res, quas posuit, existētia prioris in instanti priori, & existētia posterioris in instanti posteriori: & quasi dixit causam, cur non continuatur posterius priori: quoniam instans, quod est finis generationis prioris, hoc est, qm̄ instans, quod verificatur de priori in eo qd iam fuit, non continuatur cū instanti, quod cōtinuatur cū posteriori quod iam fuit. & causa, qd instantia sunt cū hac dispositione, est, qm̄ puncta sunt cū hac dispositione. Cū vero possit aliqs dicere, qd prius & posterius sunt duo corpora, & corpa sunt diuisibilia, & diuisibilia possunt continuari inter se, dixit in responsione huius: & hoc, quoniam quod est, est diuisibile, sed res, qua iam fuit, est indiuisibilis. sensus est, qd illud, quod generatur, est diuisibile, sed instans, de quo verificatur qd iam fuit, est indiuisibile. Deinde dixit: & quemadmodum se habent lineę ad puncta, ita quod est ad illud, quod iā fuit. sensus est, qd proportio eius, de quo dicimus, qd est, ad id, de quo dicimus, qd iam fuit, est proportio puncti ad lineam, hoc est proportio eius, quod non diuiditur ad id, quod diuidit. Deinde dixit: sunt. n. in eo, qd est, res, qua iam fuerunt, infinita. sensus est, qd inueniuntur in eo, quod est ex parte, qua est in tempore, instantia infinita, in quorū vnoquoq; verificatur de re, qd iam est, & hoc, quemadmodū linea diuiditur per infinita, consimiliter tempus

* Ab. l. auferit.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

tempus diuiditur per instantia infinita. Qm̄ vero hæc est res naturalis, dixit: Sed iam oportet, vt dicat de hoc, sermone manifestiore in tractatu nostro, quem adducemus in vntuersalibus de Motu, intelligit per hoc, Audium Naturalem.

De eo igitur quod est, quomodo, cum generatio consequenter sit, se habeat medium, quod est causa, in tantum acceptum sit: necesse est enim & in his medium & primum immediata esse, vt A factum fuit, quoniam C factum fuit, posterius autem C factum fuit: prius autem A, principium autem C, eo q̄ proximius ipsius nunc est, quod est principium temporis, C vero factum est, si D factum est: cum igitur D sit, necesse est A factum esse: causa autem est C, cum enim D factum est, necesse est C factum esse: C autem factum necesse est prius A factum fuisse. Ita vero accipiendi medium, stabitur alicubi in immediatum, an semper extra cadet propter infinitum? nō enim est contiguum factum factum, quemadmodum dictum fuit, sed incipere tamen necesse est a medio & ab ipso nunc primo.

Dixit Arist. Quomodo autem est intentio mediij, quod est causa, qm̄ est generatio sc̄m consequens, hoc utiq̄ assecutum fuit illud, quod positum fuit de ipso: & hoc, quoniam iam sequitur in hoc cōsimiliter etiam, vt sint medium & primum immediata, vt in exemplo, A iam fuit, qm̄ C fuit, vltimum autem fuit C, sed primum A, & C principium, qm̄ est proximius instati, quod est principium temporis, & C est, si D est. cum igitur sit C, sequitur ex necessitate, vt iam sit A, & causa est C: & hoc, qm̄ cum sit D, sequitur, q̄ iam sit C, & cum sit C, sequitur, q̄ sit A, quod iam fuit prius. Cum vero aliquid accipitur mediū sic, perficitur & statur ad locū, in quo nō est medium: nisi iam cadit semper per medium propter infinitum: & hoc, qm̄, quod iam fuit nō est continuum cum eo, quod iam fuit, quemadmodum diximus, præterquam quod oportet, vt incipiatur a medio, & ab eo, quod est principium instantis.

63 Posteaq̄ respondit dubio dicto, q̄ non sequitur ex primo vltimum, & quō erit generatio continua, qm̄ generatio non est cōtinua, hoc est per se, sed vltimum in ipso sequitur primum, cepit adducere, quomodo se habet dispositio termini mediij cum prima extremitate in syllogismo, qui est per has res, hoc est, q̄ oportet, vt sint termini mediij finiti, & dixit: Quomodo autem est intentio mediij, quod est causa, qm̄ generatio est sc̄m consequens, hoc utiq̄ assecutum fuit illud, quod positum fuit de ipso. hoc est, qm̄ erunt termini mediij in syllo, qui erit in his rebus, quæ sunt res vltimæ cum rebus prioribus: & hoc, qm̄ res vltimæ sunt termini mediij in his rebus, & priores sunt in conclusionibus, † assecutus utique fuit illud quod dixit in hoc, & illud quod dixit cognouit. Deinde dixit: & hoc, qm̄ iam sequitur cōsimiliter etiam, vt

† Ab. l. id q̄ de hoc dicit impedit id, quod dicit.

fuit primum & medium immediata. sensus est, & hoc, qm̄ sequitur in his, vt non sit inter terminum medium, qui est extremum, & iter maiorem extremitatem, quæ est prior, terminus medius alius, & inter hunc terminum & extremitatem maiorem terminus alius cōsimiliter etiam, & hoc in infinitum, sed perficitur res in istis ad terminum medium, inter quem & primam extremitatem non est medium penitus. Deinde dixit: vt in exemplo A iam fuit, qm̄ C fuit, vltimum autem fuit C. sensus est, exemplum huius, vt sit A prius, et C posterius, sequitur, q̄ sit A existens cum fuerit C, qm̄ prius sequitur per hoc posterius. Deinde dixit: sed primum A, & C principium, qm̄ est proximius instanti, quod est principium temporis. sensus est, A vero est existens primo, hoc est propter C: sed C est principium cognitionis per existentiam A, hoc est notum per ipsum in eo q̄ est posterius q̄ A, hoc est notum per ipsum. Et hoc est quod voluit, cum dixit: qm̄ est proximius instati, hoc est, & qm̄ quod est proximius, vt sit exis in actu ex partibus ipsis, ipsum est instans existens, dixit de ipso, q̄ est principium temporis. Et cum dixit de C, q̄ est principium A, oportet vt intelligat de ipso principium in cognitione, non in existentia, qm̄ C est ordinatum in existentia ab A. Deinde dixit: & C est, si D est. sensus est, & si fuerit C principium existentie alicuius alterius, ac si dixeris D, & sit D posterius C, & sit C prius ipso posterius A, sequitur utiq̄ q̄ sit C, cum sit D. Deinde dixit: cum igitur sit C, sequitur ex necessitate vt iam sit A. sensus est, cum posuerimus, q̄ D est posterius C, & C prius ipso, sequitur, cum sit posterius, vt sit C prius, iamq̄ habebimus, q̄ cum sit C posterius q̄ A, est A prius: sequitur itaq̄ ex necessitate, cum fuerit D, quod est causatum, nō causa, vt sit A, quod est causa, non causatum per medium C, quod est causa & causatum: causa quidem ipsius B, causatum vero ab A. Et hoc est quod significauit, cum dixit, & causa est C: & hoc, quoniam cum iam sit D, sequitur, q̄ iam sit C, & cum sit C, sequitur vt sit A, quod iam fuit prius. Deinde dixit: Cum vero aliquid accipitur medium sic, et perficitur, & statur ad locum, in quo non est medium. sensus est, cumq̄ accipitur consequentia sic inter causatum & causam, sequitur vt deueniat res ad causam primam, quæ non est per causatum: & hoc est terminus medius, inter quem & inter causam primam nō est terminus medius, quoniam, si poneretur inter oem causam & causatum terminus medius, qui sit causatum ex vna parte, & causa ex altera, deueniet res in infinitum, & nō perficietur per processum in causam primam, neq̄ ad causatum vltimum. Atqui hoc est ita, quoniam, cum posuerit aliquis causam primam & causatum vltimum, inter quæ sunt media infinita, cadet utique existentia causæ primæ per causatum vltimum, sc̄m q̄ sequitur, vt sint media infinita, quæ sunt extremitates primæ: quemadmodum, cum nō ponuntur extremitates primæ, sequitur, vt inueniant media infinita: & si fuerit falsum, q̄ causæ & causata sint infinita, falsum erit utiq̄, q̄ inueniatur terminus mediij in finiti: & hoc iam declaratum fuit in tractatu primo de demonstrationibus simpliciter, vult autem declarare ipsum hic in hac specie demonstrationū, hoc est, in quibus monstratur prius per posterius. Et posteaquæ commemorauit, q̄ non oportet vt media procedant in infinitum, cum fuerint extremitates finitæ, quoniam posset contradicens dicere ipsi, q̄ nihil prohibet, vt inueniant inter duas extremitates finitas aliqua infinita, quemadmodum se habet linea finita sc̄m duas extremitates, quoniam fieri potest, vt cadant inter duas extremitates puncta infinita. Et dixit in responsione huius: & hoc, quoniam illud quod fuit, non est continuum cum eo, quod iam fuit, quemadmodum diximus. sensus est, sed non sequitur in istis illud, quod sequitur in linea, hoc est, q̄ sint inter primum ipsorum & vltimum media infinita, qm̄

quoniam neque ea, quae sunt priora, sunt continua inter se, hoc est, illud, quod iam fuit prius, non continuatur cum eo, quod iam fuit posterius, hoc est, quod iam fuit post ipsum. Et cum dixit: praeterquam quod oportet, ut incipiat a medio, & ab eo, quod est principium instantis. sensus est, praeterquam quod inuenitur continuitas in istis, cum incipimus ab extremo, quod est terminus medius in syllaba, & sequitur medium, cum accipitur posterius, quod est instans existens. Atqui intendit, quod hoc est principium posteriorum in consequentia, hoc est principium terminorum mediorum.

Similiter autem & in ipso erit. si enim verum est dicere, quod erit D necesse prius verum dicere, quod A erit: huius autem causa ipsum C. si enim D erit, prius ipsum C erit, si vero C erit, prius ipsum A erit: similiter autem infinita est sectio & in his: non enim sunt futura contigua inter se, principium vero & in his immediatum accipiendum est.

Dixit Aristoteles. Et similiter in eo, quod appetit esse: & hoc, cum erit oratio, quod D appetit esse, vera, sequitur utique, ut sit oratio, quod A appetit esse, prima vera, & secundum hoc ipsum C: quoniam si D appetit esse, & C appetit esse prius, & si C appetit esse, A utique appetet esse prius: & hoc exemplo sectio in hoc consimiliter etiam est infinita: & hoc, quoniam ea, quae appetunt esse, non consequuntur neque aggregantur inter se: & principium in his consimiliter etiam oportet ut sit immediatum.

Posteaque narravit, quod dispositio rerum, quae sunt in tempore praeterito simul cum causis suis, est, cum existit posterius ex ipsis, hoc est causatum, ut existat prius, hoc est causa, et hoc non conuertitur. hoc est, cum existit prius, non existit posterius, quodque haec si fuerint plura uno, media utique inter ipsa sunt finita, quodque non est possibile in ipsis absque primo, quod est causa non causatum, & causato ultimo, quod est causatum non causa, vult enumerare, quod simile huic accidit in rebus futuris, hoc est, quorum existentiam, & existentiam causarum suarum dimetiuntur tempus futurum, hoc est, quod primum in ipsis sequitur ex ultimo, quodque non conuertitur, & media ex primo & ultimo sunt finita. Et hoc est quod voluit, cum dixit: & similiter in illo, quod appetit esse, hoc est, dispositio rerum possibilem existentium in hac re, est, quemadmodum dispositio rerum praeteritarum. Deinde cooperavit in his consimiliter et quatuor res, quemadmodum fecit in rebus praeteritis, hoc est, causatum ultimum, & causam primam, & causam causatam per medium iter primum & ultimum, & accepit loco primi, literam, quam acceperat in ipsis, et est A: & loco ultimi, literam, quam acceperat in ipsis, & est B: & loco medi, literam, quam acceperat in ipsis, & est C. Et dixit: & hoc cum erit oratio, quod D appetit esse, vera, sequitur utique, ut sit oratio, quod A appetit esse, vera. sensus est, & exemplum huius, quoniam, si fuerit illud, in quo est litera D, quod posuimus ultimum in rebus, quae appetunt esse, & posuerimus C, quod est oratio, quod D erit, orationem veram, sequitur utique, ut sit, quod A primum erit oratio vera. Et cum dixit: & secundum hoc, ipsum C. sensus est, & causa, cum positum fuerit D esse verum, ut sit oratio, quod A existet, vera: quoniam, cum posuerimus orationem, quod D erit, vera, erit utique oratio, quod C erit, vera, cumque fuerit oratio, quod C erit, vera, oratio utique, quod A existet, erit vera. Et hoc est quod significauit, cum dixit: quoniam, si D appetit esse, & C utique appetet esse prius: & si C ap-

petit esse, A utique appetet esse prius. Deinde dixit: & hoc exemplo sectio in hoc consimiliter etiam est infinita. sensus est, & causa istius similitudinis sequitur ex positione orationis, quod posteriora sunt vera, ut sit oratio, quod priora sunt, oratio vera consimiliter etiam: ita quod, si disposueris in ipsis processum in infinitum, erit haec consequentia procedens in infinitum, hoc est, cum positum fuerit, ut sit posterius ex ipsis, sequitur, ut sit prius ipso: & consimiliter, cum positum fuerit hoc prius, sequitur, ut sit prius alterum, & si fuerit huic priori prius alterum, sequitur in hoc, quod sit prius tertium, & consimiliter si acceperit quartum, aut quintum in infinitum, fortasse verificabitur, ut inueniantur in his priora in infinitum. Et posteaque enuntiavit, quod priora sequuntur ex posterioribus, & non sequitur posteriora ex prioribus, adduxit causam in hoc, & dixit: & hoc, quoniam ea, quae appetunt esse, non consequuntur neque aggregantur inter se. sensus est, quod causa, quae non sequitur ex priori posterius in hoc, est, quoniam non continuatur prius cum posteriori. Deinde dixit: & principium in his consimiliter etiam oportet, ut sit immediatum. sensus est, & principium demonstrationis in his debet esse immediatum, quoniam, si esset omne principium suum mediatum, non esset ibi propositio nota per se, neque aliquid causatum.

Se habet autem sic in operibus, si facta est domus, necesse est incisos fuisse lapides, & factum fuisse hoc propter quid: quoniam necesse est fundamentum factum fuisse, si quidem & domus facta fuit: si vero fundamentum est, prius lapides factos fuisse necesse est. Rursus, si erit domus, consimiliter prius erunt lapides (monstratur autem per medium similiter) erit enim fundamentum prius.

Dixit Aristoteles. Dispositio autem huius in operibus & facturis per se est ita, si fuerit domus, sequitur utique ex necessitate, ut iam incisi fuerint lapides, iamque fuit hoc, propter quid est hoc: dicemus, quoniam oportet, ut sit fundamentum, quod iam fuit prius, si fuit domus, & si fuit fundamentum, sequitur utique ex necessitate, quod lapides iam fuerint priores, & a capite, si domus appetit esse, consimiliter iam appetunt lapides esse prius, iamque apparet & monstratur exemplo uno: & hoc, quoniam fundamentum iam appetet esse prius.

Posteaque enuntiavit de consequentia causarum in rebus, quae generantur ex causatis, quodque causae non sequuntur ex ipsis causatis, & hoc inuenitur in causis & causatis, quae sunt in tempore praeterito, & consimiliter etiam in tempore futuro, vult notare ad hoc de existentia dispositionis talis in istis, quae generantur, artificialibus, quoniam ars assimilatur rei secundum naturam, & dixit: Dispositio autem huius in operibus & facturis. sensus est, dispositio, in qua est haec consequentia inter causam & causatum, erit in rebus, quae fiunt ex operatione nostra & factura nostra, quemadmodum si est hic domus existens, sequitur utique ex necessitate, ut sint lapides incisi. Deinde dixit: iamque fuit hoc, propter quod est hoc? sensus est, iamque fuit existentia lapidum propter domum per medium inter ipsos, & inter domum, & est fundamentum: & hoc, quoniam, si domus est existens, sequitur, ut existat fundamentum, & si est fundamentum existens, sequitur, ut existant lapides: si igitur est domus existens, sequitur, ut existant lapides. Et hoc est quod voluit, cum dixit: dicemus,

† Ab l. ascensu huius exempli

* nonnulli codices non habent illud propter quid.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

dicemus, qm̄ oportet, vt sit fundamentum vsq; ad extremū eius, quod scripsimus. sensus est, iamq; fuit existētia lapidum propter domum per medium alterum, quod dico esse fundamentū. & hoc, qm̄ sequitur, si domus iam fuit, q; fundamentum iam fuerit, & si fuit fundamentum, iā suere lapides. Atqui uoluit per hoc exemplum ponere de tribus rebus, vltimo, & medio, & primo, quemadmodum fecit hoc in elementis, & domus est primum in hoc exemplo, & vltimum sunt lapides, & medium est fundamentum. Et posteaq; dixit, q; domus cū est existens, sequitur, q; sint lapides existētes, adduxit exemplum mediū inter ipsos, et dixit: qm̄ oportet, vt sit fundamentum, quod iam fuit prius, si fuit domus, & si fuit fundamentum, sequitur vtiq; ex necessitate, q; lapides iam fuerint priores. sensus est, q; est fundamentum, qm̄ cū est existens domus, existit fundamentum prius absq; medio, cumq; existit fundamentū, existunt lapides absq; medio. Et posteaq; exemplificauit in rebus artificialibus per hæc exempla artificialia, cepit enuntiare, q; res inuenitur consimiliter etiā in tempore futuro, & dixit: & a capite, si domus appetit esse, consimiliter iam lapides appetit esse prius. sensus est, cū repetierit hoc exemplum a capite, hoc est primo & secundo in rebus futuris, apparet, q; res in ipsis est vna: & hoc, qm̄, si posuerimus q; domus erit, oratio vera, sequitur vtiq; vt sit oratio nostra, q; lapides erunt prius, oratio vera, & post hoc monstrabit per exempla fm̄ exēplum vnum. & hoc est, & mōstrabit, q; domus, cū ponitur esse, q; lapides erunt per mediū idem, quod declarauimus in rebus præteritis, & est fundamentum: & hoc, qm̄, cū positum fuerit, q; fundamentum erit, sequitur, q; lapides erunt, & cū positum fuerit, q; fundamentum erit, sequitur, q; domus erit: igitur, cū positum fuerit, q; domus erit, sequitur, q; lapides erunt. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: & hoc, quoniam fundamentum iam appetet esse prius. sensus est, & hoc, quoniam cū positum fuerit, q; domus erit, sequitur ex ipso prius, & sine medio, q; fundamentum erit: deinde sequitur ex positione fundamenti, q; ipsum erit, quod lapides erunt absq; medio consimiliter etiā, et sequitur, cū positum fuerit, q; domus erit, q; lapides erunt nō primo, sed per medium, & est, q; fundamentum erit.

Primo posteriorū cap. 1.

Quoniam autem videmus in ijs, quæ sūt, circulo generationem quandam esse, contingit hoc esse, si quidem sequantur se inuicem medium & extrema: in his enim ipsum conuertere est: monstratum vero est hoc in primis, q; conuertuntur cōclusiones, quod aut circulo hoc est, in operibus aut apparet sic, madefacta terra, necesse est vaporē fieri, hoc aut factō nubē, hoc autē factō aquā, hoc aut factō, necesse est madefactā eē terrā. hoc aut erat, quod a principio, quare circulo circūiuit, vno. n. ipsorum quocunq; existente, alterum est, & illo, aliud, & hoc primum.

Dixit Arist. iam vero videmus in ijs, quæ erunt, q; iam inueniuntur circulo esse: igitur hoc vtiq; conuenit, vt sit, si medium & ambæ extremitates consequuntur se inuicem: & hoc, qm̄ in his erit conuersio æqualis: iāq; declaratum fuit hoc in ipsis primis, hoc est, qm̄ cōclusiones reuertūtur æqualiter, qm̄ dispositio circuli hæc est. Sed in operatione

& factura iam vtiq; apparet consimili, quod dicitur: qm̄, cū fuerit terra humida, sequitur vtiq; vt generentur vapores, & hi sunt nubes, cumq; generatur hoc, generantur aquæ, cumq; generantur aquæ, madefit terra, & hoc est, quod fuit primum: circulo igitur circūiuit, & hoc, qm̄ cū vnū istorū fuerit, quodcūq; sit, erit alterū, et cū hoc erit, erit alterum, & cū hoc fuerit, est primum.

Posteaq; commemorauit, q; in ijs, quæ generantur ex se inuicem, sequuntur prima ex vltimis, & non conuertitur res, & hæc est dispositio rerum, quæ generantur fm̄ rectum, cepit cōmemorare dispōnem eorum, quæ generantur circulo fm̄ consequentiam, & dixit: iam vero videmus in ijs, quæ erunt, q; iam inueniuntur circulo esse: igitur hoc vtiq; conuenit, vt sit, si medium & ambæ extremitates consequuntur se inuicem. sensus est, cū cū vero inueniuntur aliqua, quæ generantur circulo, non fm̄ rectum, oportet vtiq; ex hoc, vt sequatur vnum quodq; ipsorum ex suo compari, & sequatur ex altera extremitatum medium, & ex medio extremitas secunda, & ex hoc extremitas, a qua incēpimus, quousq; sit res in istis circulo a duobus lateribus simul. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: & hoc, quoniam in his erit conuersio æqualis. Atqui hoc ita fuit, quoniam, cū ea, quæ accipiuntur circulo, sequuntur se inuicem, accipitur circulus a latere dextro in sinistrum, & a latere sinistro in dextrum. Et posteaq; declarauit, q; ista procedunt processu consequentiæ in circulum, quodq; causa in hoc est, quoniam vnum quodq; ipsorum est causa sui comparis, & causatum ab ipso, cepit enuntiare, q; ita sequitur, vt sit dispositio ipsorum in syllogismis, q; prædicantur de ipsis. hoc est, q; ex terminis medijs ipsorum sequuntur cōclusiones, & termini, & medijs sequuntur ex conclusionibus, quousq; sit monstratio in istis circulo, hoc est monstratur termini tres per se inuicem, hoc est termini syllogismi. Et hoc est quod significauit, cū dixit: iamq; declaratum fuit hoc in ipsis primis, hoc est, quoniam cōclusiones vtiq; reuertuntur æqualiter, quoniam dispositio circuli est hæc. sensus est, iamq; declaratum fuit in tractatu Primo, mōstratio circuli quæ sit, & hoc est, vt redeant conclusiones super propositionibus æqualiter, & manifestum cum hoc in qua materia erit, & hoc in propositione cōuertibili. Et posteaq; declarauit hoc per sermonem, vult monstrare ipsum per exemplum, quod inuenitur in operatione naturæ & factura ipsius, & dixit: Sed in operatione & factura iam vtiq; apparet hoc consimiliter, quod dicitur, quoniam, cū fuerit terra humida, sequitur vt generentur vapores, & hi sunt nubes, cumq; generatur hoc, generantur aquæ, cumq; generantur aquæ, madefit terra. vult q; apparet, q; causata sequuntur in his ex causis: & hoc, quoniam humiditas in terra est causa, vt generentur vapores, cū sequutus fuerit Sol, & vapores sunt causa, vt generentur nubes, cū in frigidatæ fuerint in loco frigido fm̄ naturā. Deinde dixit: et hoc est, quod fuit primum, hoc est madefactio terræ. hoc est, cū madefacta fuerit terra vice vna, sequitur, vt madefiat secundo, & sic in infinitum. Deinde dixit: circulo igitur circūiuit. hoc est humiditas, & ita sequitur in vnoquoque. Et dixit: & hoc, quoniam, cū vnum istorum fuerit, quodcunq; sit, erit alterum, & cū hoc erit, erit alterum, et cū hoc fuerit, est primum. sensus est, & causa, q; ex quocunq; accepto sit reditus circulo, est, quoniam, cū positum fuerit vnū ipsorum existens, sequitur existentia alterius, & cū sequitur existentia alterius, sequitur cōsequens ipsum, quousq; sequatur primum positum.

Sunt

Sunt autem nonnulla quidem, quæ fiunt vniuersaliter, nãq; & semper & in omni, aut sic se habent, aut fiunt, alia vero semp quidẽ, non vt plurimum aut, vt non ois homo masculus barbam emittit, sed vt plurimum.

Dixit Arist. Iam vero inueniuntur nonnulla, quæ sunt fm viam vniuersalis: & hoc, quoniam sunt semper & de omni, hæc autẽ, vt si nt existentia sic, aut fiant: iamq; inueniuntur quædam, quæ non sunt semp, præterquam quod sunt vt multum. vt in exemplo, non omnis hõ masculus barbam emittit, sed vt plurimum.

67 Posteaq; cõmemorauit, qd ex hõs, quæ generantur, aliqua sunt, in quibus vltima sequuntur ex primis, hoc est causã ex vltimis, hoc est circueuntia, quæ est res necessaria in oi materia, dixit: Iam vero inueniuntur nonnulla, quæ sunt, innuit vt velit per essentiam ipsorum, existentiam ipsorum ex causatis suis, siue erit in rebus id, quod generatur, aut iam perfectũ fuerit. Et posteaq; dixit: fm viam vniuersalis, coniunxit illud, quod voluit per hoc nomen, scilicet expositionem eius, quod cõmemorauit in tractatu Primo istius libri: & hoc est, vt prædicatum in sit subiecto semper, & sit de omni subiecto, deinde diuisit intentiones istas, quæ prædicantur secundum viam vniuersalis. Et dixit: hæc autem, vt sint existentia sic, aut fiant. hoc est, & hæc sunt res, quæ inueniuntur fm viam vniuersalis, si fuerint sic, qm sunt eterne, aut vt sit dispositio ipsius vniuersalis existens in ipsis per generationem. Scire autem debes, qd ex hõs, quæ generantur fm substantiam, & quæ generantur ex causis, quæ sunt causæ efficiẽtes, sequitur ex necessitate ex circulatione ipsorum, qd non sit in istis intentio vniuersalis, quæ tradita fuit in libro Demonstrationis, vniuersalis inquam, quod præterit ex eo, quod generatur circulo ex sitibus, quæ accidunt corporibus cœlestibus, qm hæc generantur ex necessitate, vt in exemplo, qm si est splendor, erit vtiq; obscuritas: & propterea sequitur, si fuit hyems, qd erit æstas, sed hæc non sunt causæ efficientes inter se, sed sunt res, quæ accidunt semper vna post alteram ad existentiam corporis efficientis motũ suum semper & vnum: & hæc est species rerũ, quæ generantur fm viam vniuersalis tantum: quæ vero existunt secundum viam vniuersalis, erunt vtiq; in rebus necessarijs fm indiuiduum, iamq; erunt in rebus vniuersalibus corruptibilibus non fm indiuiduum, sed ex necessitate inueniẽt vtiq; in ipsis propter naturã vlem. Scire autem debes, qd magna pars consequentium necessariorum simul cum causis efficientibus est in accidentibus cũ subiectis suis, & hæc sunt, quæ sciuntur per accidẽtia substantialia: & propterea sunt demonstrationes absolutæ vt plurimum in hoc genere. Et posteaq; cõmemorauit, quæ sunt res existentes, quæ consequuntur seinuicem consequentia necessaria, cœpit cõmemorare consimilitiam, quæ ex ipsis consequuntur seinuicem fm viam vt plurimum, & dixit: iamq; inueniunt aliqua, quæ non sunt semper, præterq; qd sunt vt plurimum, vt in exemplo, non ois homo masculus barbam emittit, sed vt plurimum. Sensus est, exemplum huius, productio barbæ post iuuetutem in masculis, qm non est hoc necessariũ, sed vt plurimum: qm inuenitur vtiq; vt in paucioribus aliquis, qui non emittit barbã. Et cũ dixit: non omnis homo masculus barbã emittit. Sensus est, qm non ois homo masculus emittit barbã ista productio barbæ nõ erit necessaria. Scire autem debes, qd in hõs, in quibus sequitur posterius ex priori, inuenitur res fm tres spe-

cies, quod sequitur vt plurimum, & quod sequitur & non sequitur æqualiter, & quod sequitur vt in paucioribus: demonstratio autem vtiq; erit in ipsis secundum speciem consequentis vt plurimum.

Talium itaq; necesse est & medium vt plurimum esse, si enim A de B vniuersaliter prædicat, & hoc de C vniuersaliter, necesse est A de C semper & in omni prædicari, hoc enim est vniuersale & in omni & semper, sed supponebatur vt plurimum: necesse est igitur & medium vt plurimum esse, quod est, in quibus erunt igitur & eorum, quæ vt plurimum, principia immediata, quæcunque vt plurimum ita sunt, aut fiunt.

Dixit Arist. Oportet autem, vt medium in talibus sit vt plurimum: & hoc, quoniam si fuerit A prædicatum de B per viam vniuersalis, & hoc de C fm viam vniuersalis, sequitur vtiq; vt sit A prædicatum de C semper & de omni, quoniam hoc est manifestum fm viam vniuersalis, & hoc, vt sit de oi & semper, sed iam positũ fuit, qd est vt plurimum: sequitur itaq; qd medium, quod est B, erit vt plurimum, erũt igitur & principia immediata corũ, quæ vt plurimum sunt ita, aut gñantur.

Posteaq; declarauit, qd causata consequuntur causas suas, & vt plurimum ex hõs, quæ generant vt plurimum, vult docere consimiliter etiam, qd demonstrationum, quæ erũt in hoc genere, propositiones consimilitiam erunt secundum viam vt plurimum necessaria. Et cũ dixit: oportet autem, vt medium in talibus sit vt plurimum. Sensus est, qd terminus medius in demonstratione, quæ erit in hac materia, sequitur ex necessitate, vt sit fm viam non necessariã, hoc est in prædicatione sua de minori, & prædicatione maioris de ipso. Deinde adduxit exemplum ex literis, quod procedit consuetudine sua, vt literæ illæ accipiãtur loco trium terminorũ, & vult per hoc monstrare, quod cũ fuerint conclusiones possibiles secundum viam vt plurimum, sequitur, qd sint propositiones possibiles fm viam vt plurimum, & dixit: & hoc, qm si fuerit A prædicatum de B per viam vniuersalis, & hoc de C fm viam vniuersalis, sequitur vtiq; vt sit A prædicatum de C semper & de omni: quoniam hoc est manifestum fm viam vniuersalis. Sensus est, atqui sequitur, qd sint propositiones conclusionum possibilium possibiles, quoniam, si ponamus cõclusionum possibilium propositiones necessaria, sequitur ex hoc contradictorium eius, quod posuimus, exemplum huius. quoniam, si accipiamus, qd A, quod est extremitas maior, prædicatur de B, quod est terminus medius fm viam vniuersalis, hoc est, de omni eo, quod est sub B, & semper: & sit B prædicatũ consimiliter etiam de C, quod est extremitas minor fm viam vniuersalis: sequitur vtiq; vt sit conclusio vniuersaliter prædicatio A de C, hoc est, vt prædicetur de omni eo, quod est sub C, & qd prædicetur de ipso per se: & hoc, quoniam intentio prædicationis secundum viam vniuersalis aggregat duas istas dispositiones, hoc est, vt sit prædicatum de omni subiecto, & quod sit semper, quemadmodum diximus in præcedentibus. Deinde dixit: sed iam positũ fuit, qd est vt plurimum, sequitur itaq; qd medium, quod est B, erit vt plurimum, hoc est, sed iam posuimus, qd cõclusio est cõtingens vt plurimum, & hæc est dissona repugnãtia: sequitur itaq; vt sint propositiones possibiles vt plurimum.

Et

Et dixit: erunt igitur principia immediata eorum, quæ ut plurimum sunt ita, aut generantur. Sensus est, & sunt propositiones notæ per se ad conclusiones, quæ sunt ut plurimum, consimiliter etiam ut plurimum, & hoc aut in essentia, aut in generatione. hoc est, quoniam eorum, quæ sunt ut plurimum, causæ sunt illæ, quæ faciunt propositiones ut plurimum, & consimiliter, quorum generatio est ut plurimum, erunt ibi existentia ut plurimum, aut quæ generantur ut plurimum. Et hoc est, quod significavit, cum dixit: sunt ita, aut generantur.

De compositione definitionis ex suis partibus, & quando sunt ignotæ quo pacto veniuntur. Cap. VIII.

Quomodo igitur ipsum quod est in definitionibus assignatur, & quo modo demonstratio aut definitio est ipsius, aut non est, dictum est prius. Quomodo autem oportet venari, quæ in eo quod quid est prædicantur, nunc dicamus. Eorum igitur, quæ insunt semper unicuique, nonnulla extenduntur in plus, non tamen extra genus. dico autem in plus inesse, quæcumque insunt quidem unicuique uniuersaliter, at vero & alij, veluti est quiddam, quod omni inest trinitati, sed & non trinitati, quemadmodum ens inest trinitati, sed & non numero; sed & impar inest omni trinitati, & in plus inest, nam & quinario inest, sed non extra genus: quinario enim est numerus, nihil autem extra numerum, & impar.

* 2.1 trinitati

Dixit Aristoteles. Sed quomodo perficientur definitiones intentionis quod est, & secundum quem modum inest ipsi demonstratio, aut definitio, aut non inest, iam utique diximus in præcedentibus. Dicamus autem nunc, quomodo oportet venari res definitionum ignotarum ex parte quid est. Dicamus igitur, quod eorum, quæ insunt semper unicuique, aliqua superexcedunt, & ea sunt ampliora ipso, præterquam quod non exeunt à genere suo. volo autem per id, quod dixi, quæ superexcedunt ipsum & sunt ampliora ipso, omnia illa, quæ insunt unicuique de omni, & insunt consimiliter etiam alteri ab ipso. ut in exemplo, iam est aliquid, quod inest omni ternario, præterquam quod ipsum inest alicui quod non est ternarius, quemadmodum dispositio entis: quoniam ipsum inest utique ternario, præterquam quod & ipsum utique inest ei, quod non est numerus: & impar quoque inest omni ternario, & existentia ipsius est amplior: & hoc, quoniam ipse inest etiam quinario, quod non exit à genere ipsius: quoniam quinario est numerus, neque intentio imparis exit à numero.

69 Quoniam fuerat intentio ipsius in hoc tractatu loqui de definitionibus primo, & prius quam inuestigare de dispositione ipsarum distinctionem posuit inter ipsas & inter demon-

strationes, & secundum quem modum possibile est, quod ostendat per demonstrationem definitio, & secundum quem modum non est possibile de re vna per definitionem quod est, & per species suas, & profectus est ex hoc ad numerum causarum quatuor, & si comprehenditur definitio & demonstratio, sed vidit, quod locus decentior ad causas commemorandas est locus iste: quoniam ea, quæ non habent causas, non ostenduntur per demonstrationem, neque ipsa, neque definitiones ipsorum: posteaquam perfecit hoc, expediens est, ut reuertatur ad id, quod erat in via ipsius, & est speculatio de eo, quod supererat de ipso ex intentione definitionum. Et posteaquam absumpsit sermonem suum de causis, qui non est appropriatus definitionibus, oportet, ut redeat ad sermonem de definitionibus, & cepit commemorare illud, quod monstravit ex dispositione ipsarum, & dixit: Sed quomodo perficientur definitiones intentionis quod est, et secundum quem modum inest ipsi demonstratio aut definitio, aut non inest, iam utique diximus in præcedentibus. Sensus est, per quam vero intentionem tradit definitio intentionem quid est, & per quem modum constituitur super hac re demonstratio, & inest ipsi definitio cum eo, quod consistit super ipsa demonstratio, & secundum quem modum non est possibile, hoc iam utique diximus in præcedentibus: quoniam autem est via diuisionis, quæ iam protulerunt antiqui, & existimauerunt, quod ipsa facit acquirere definitionem, iam declaravit, quod ipsa non facit acquirere definitiones ignotas secundum naturam, & cum eo, quod facit facilem productionem definitionum & confert ipsis secundum modum, quo confert inuestigatio, hoc est facultas acquirere diuinitatem per propositiones notas per se: & hoc, quoniam quemadmodum ex propositionibus aliquid est, quod scitur per se, & hoc, ut sciat per manifestationem, hoc est per speciem inquisitionis, aut exemplum, consimilis est dispositio in definitionibus: ex ipsis enim aliquid est, quod scitur per se, & ex ipsis aliquid est, quod scitur per speciem speculationis: & hæc est via diuisionis & via compositionis, de qua intendit mentionem facere hic. Et quoniam fuerunt antiqui, quemadmodum diximus, qui produxerunt viam diuisionis tantum, addidit ipse antiquis productionem viæ compositionis, quoniam ipsa non est inferior via diuisionis ad utilitatem definitionum, quinimo forte est manifestior ipsa, & non inuenit ipse, quod non conferat ad productionem definitionum simpliciter, hoc est definitionum ignotarum secundum naturam, & hoc, quoniam ea, de quibus dixit, quod diuisio non producit definitiones, decet ut transferant ad viam compositionis, & declaravit in ipsis, quod via compositionis non est sufficiens ad extrahendas definitiones ignotas secundum naturam, quemadmodum fecit hoc Abunazar in libro suo: sed Aristoteles non fecit mentionem de hac via in libro suo, secundum quod est sufficiens ad extrahendas definitiones simpliciter, sed secundum quod est via facilitationis in hoc: & secundum hoc operepretium est, ut intelligatur intentio Aristoteles de commemoratione istius viæ. Cum vero dixit: Dicamus autem nunc, quomodo oportet venari res definitionum ignotarum ex parte quid est. Sensus est, cum declaratum fuerit, quomodo sit consistentia super definitionibus ignotis à demonstrationibus, iam utique conuenit, ut dicamus, quomodo conuenit, ut producantur definitiones non manifestæ à definitionibus notis per se, & per quam viam conuenit procedere abscque via diuisionis. Deinde dixit: Dicamus igitur, quod eorum, quæ insunt semper unicuique, aliqua superexcedunt, & sunt ampliora ipso, præterquam quod non exeunt à genere suo. Sensus est, & hæc via est, ut consistamus super re, cuius intendimus definitionem, et recolligamus prædicata substantialia, non quæ sunt uniuersaliora ipso, præterquam quod non conuenit, ut per transeamus genus istius rei per ipsa: quoniam sunt multa in existentia semper, quorum unicuique insunt prædicata substantialia, quibus multa separantur ab ipso non

non egredientia genus ipsius. Et posteaq; dixit, q; inest vnicuiq; rerum predicatarum substantialium, quæ sunt ampliora ipso, enuntiavit, quæ sint illa predicata, & dixit: volo autem per id, quod dixi, quæ superexcedunt ipsum, & sunt ampliora eo, omnia ea, quæ sunt vnicuiq; rei de omni, & insunt consimiliter etiam alteri ab ipso. Sensus est, & intelligo per id quod dixi, predicata, quæ excedunt predicata ampliora ipso, hoc est, vniuersalia: ra ipso, omnia predicata, quæ predicantur de aliquo p via vniuersalis, hoc est, de omni subiecto & semp, quæ cū hoc insunt alteri à subiecto. Et posteaq; commemorauit, quæ sunt intentiones predicatarum substantialium, quæ sunt vniuersalia subiecto, & magis appropriata, q; genus suum, adduxit exemplum, per quod docuit res, quæ sunt vniuersaliores, & non sunt magis appropriata, q; genus, & dixit, vt in exemplo, iam est aliqd, quod inest oī ternario, pter q; ipsum inest alicui, quod nō est ternarius, vsq; ad id, quod dixit, ei, quod non est numerus. Sensus est, exemplum huius, qm̄ inest aliquid omni ternario, hoc est predicatur de ipso, & cū hoc ipsum predicatur de aliquo, quod non est in numero, qui est genus ternarij, quemadmodū ens, qm̄ ipsum iam inest ternario, hoc est predicatur de ipso, & ipsum cū hoc predicatur de aliquo, quod non est numerus. Et posteaq; mentionem fecit de predicato vniuersali, quod trascendit genus rei, & est illud, per quod non confert via, commemorauit predicatum vniuersale, quod est magis appropriatum generi, & dixit: & impar quoq; inest omni ternario, & existentia ipsius est amplior: et hoc, qm̄ ipse inest etiam quinario. Sensus est, & exemplum predicati vniuersalis, quod est magis appropriatum q; genus, est impar, qm̄ ipsum predicatur de omni ternario, & predicatur de alio ab ipso ex speciebus numeri imparis, & non est vniuersalius genere ternarij.

Talia itaq; accipienda sunt vsque ad hoc, quousq; tot accepta fuerint primum, quorū vnumquodq; quidem in plus inerat, omnia vero non in plus sunt: hanc enim necesse est esse substantiā rei, vt trinitati inest omni numerus, impar, primus vtroq; modo, & vt nō mensuretur numero, & vt nō componatur ex numeris: hoc igitur iā est trinitas, numerus impar, primus, & ita primus: horum. n. vnumquodq; alia quidem imparibus omnibus insunt, vltimum vero & dualitati, omnia autem nulli.

Dixit Aristot. Oportet vt eligantur talia, quousq; deueniamus in electione ipsorum ad mensuram eius, quo sit vniuscuiusq; in existentia amplior, & aggregatum non sit amplius: & hoc, quoniam sequitur vtiq; ex necessitate, vt hoc sit substantia rei, vt in exemplo, intentio numeri, & intentio imparis, & intentio primi s; species primi insunt omni ternario. & intelligo per species primi illud, quod nō mensurat à numero, & quod non est cōpositum ex numeris: ternarius igitur est hoc, id est numerus impar, primus, & p hanc intentionē primus: & hoc, qm̄ vtraq; istarum duarū intentionū est, quæ aggregatur in impari, sed hoc vltimum inest ternario consilium etiam: omnia vero ipsorū non insunt alicui.

Posteaq; declarauit, q; rerū predicatarum inueniuntur nonnulla magis vniuersalia ipsis substantialia, quæ cum hoc sunt magis appropriata, q; genus ipsorum, cœpit narrare, q; oportet eum, qui vult definire aliqd, colligere huiuscemodi predicata, cumq; aggregatum fuerit ex pluribus ipsorum, quod est æquale rei, cuius intendit definitionem, & comprehensum fuerit ipsum aggregatum genus illius rei, sequitur ex necessitate, vt sit aggregatum ex oī hoc definitio rei. Et cū dixit: Oportet, vt eligantur talia, intelligit per ipsum predicata substantialia. Et cū dixit: quousq; deueniamus in electione ipsorum ad mensuram eius, quo sit vniuscuiusq; in existentia amplior, & aggregatum nō sit amplius. Sensus est, & oportet, vt eligamus ex istis predicatis illud, cuius vnumquodque sit vniuersalius subiecto, hoc est rei, cuius intendimus definitionem, et aggregatum ex ipsis non sit vniuersalius eo, sed æquale ipsi. Et hoc est quod voluit, cū dixit: amplius, hoc est, predicatur de ampliori, q; subiectum. Deinde dixit: & hoc, qm̄ sequitur vtiq; ex necessitate, vt hoc sit substantia rei. Sensus est, & hoc, qm̄ hoc aggregatum, quod est cum hac dispositione ex predicatis, oportet ex necessitate, ut sit forma rei, & differentia constituta ipsi: hoc est, cum relatum fuerit hoc ad genus suum, perfecta erit definitio istius rei. Deinde adduxit exemplum huius, & dixit: vt in exemplo numeri, & intentio imparis, & intentio primi s; species primi insunt omni ternario. Sensus est, & exemplum huius, qm̄ inest omni ternario, q; est impar, & q; est numerus primus s; intentiones specierum primi. Postea declarauit intentionem primi, & dixit: & intelligo per species primi illud, quod non mensuratur à numero, & quod non est cōpositum ex numeris. Sensus est, q; primum in numeris est s; duas intentiones, quarum vna est, q; non mensuretur à numero, altera vero, q; non sit cōpositus ex numeris, quemadmodum ternarius & binarius: qm̄ ternarius & binarius nō sunt cōpositi ex numeris, binarius quidem non est ex numero pentus, ternarius vero est cōpositus ex numero & vnitatem. Deinde dixit: ternarius igitur est hoc, hoc est, ternarius igitur est hæc res, hoc est, cū voluerimus exempli gratia definire ternarium per hanc viam, itendamus ad predicata substantialia, quæ sunt vniuersalia ipsis, & magis appropriata q; genus ipsorū, quod est numerus: cūq; inuenimus ex ipsis, quod est æquale ipsis, erit hoc definitio ipsius. Vt in exemplo, qm̄ nos inuenimus, q; predicatur de ipso imparitas, & primitas s; duas intentiones simul, & inuenimus aggregatum hoc æquale ternario, hoc est appropriatum ipsi, sequitur, vt sit definitio ternarij hæc, hoc est de numero pmo s; duas intentiones simul, & hoc, qm̄ primitas, quæ dicitur de numeris, per quam intelligimus, q; ipsi non mensurantur ab alio numero, est cōs quinario & reliquis, primitas vero s; intentionem secundā est, in qua cōciant binarius, & postea ternarius absq; alijs numeris in duabus speciebus primitatis simul. Et cū dixit: & hoc, qm̄ vtraq; istarum duarum intentionum est, quæ aggregantur in impari, intelligit per ipsum, imparitatem, et primitatem, quæ describuntur in eo, q; non mensurantur p numerum. Cū vero dixit: & hoc vltimum inest ternario, intelligit per ipsum, primum s; intentionē secundam. Et hoc est quod descripsit, q; non est cōpositum ex numero. Deinde dixit: oīa vero ipsorum nō insunt alicui. Sensus est, aggregatum vero ex his tribus dispositionibus non inest vtiq; alicui numerorum alij à ternario.

Quoniam vero declaratum est nobis in superioribus, q; necessaria quidem sunt, quæ in eo q; quid est predicatur, vniuersalia vero necessaria sunt, trinitati autem, & cuiilibet

alijs sic accipiuntur in eo qd quid est, que accipiuntur sic, ex necessitate quide essent vtiq; trinitas hac. qd autē substantia sit, ex his planum est: necesse enim est, si non hoc esset trinitatis esse, vt genus aliquid esse, hoc aut nominatum, aut innominatum: erit igitur in plus q trinitati inexistens. supponatur enim tale esse genus, vt insit fm potētiam in plus. si igitur nulli inest alijs q; indiuiduis trinitatibus, hoc vtiq; esset trinitati esse, supponat enim & hoc substantia vniuscuiusq; esse, q est in indiuiduis vltima talis predicatio: quare consimiliter & alijs cuicunque ita monstratorum eidem esse erit.

Dixit Aristo. Qm iam vtiq; notum est in eo, quod adduxim⁹ superius, q ea, que predicantur per viam quid est, sunt necessaria; & sunt necessaria vniuersalia, & ea, que ponuntur in hac re, insunt ternario, & rei alteri per via quid est: ex necessitate igit est, vt ternarius sit hec. qd aut sit substantia ternarij, notum vtiq; est ex hac re: & hoc, qm sequitur ex necessitate, qd nō sit, nisi intentio existentia ternario, & sit tanq; genus aliquod aut nominatum, aut innominatum: inerit igitur ampliori q ternario, & ponatur qd genus est hoc, hoc est, q inest in potentia ampliori, & si est hoc, non inest alicui alijs, nisi ternario indiuisibili: hoc igitur erit intentio existentia ternarij: & hoc, qm nos posuimus consimiliter etiam, qd substantia vniuscuiusq; est oratio vltima, que connumerat indiuisibile, quod est cum hac dispositione consimiliter etiam, cū fuerint ea, ex quorū dispositione monstratur, q ipsa insunt ita rei alicui, quacuncq; res fuerit inexistens, & quid est.

Postea q; posuit, qd predicata, in quibus ponitur conditio, qd sint substantialia, & magis vniuersalia, quam id, quod dicitur de ipso appropriatum ex genere, cū aggregatū fuerit ex ipsis vniuersale eguale rei, qm ipsa erunt definitio, & posuit exemplum de ternario in ipsis predicatis, que insunt ipsi, hoc est imparitate & primitate fm duas intentiones, vult monstrare de ternario, & de alijs rebus, quas definire hoc modo intendit, quo apparet, qd aggregatum istorum trium predicatorum est definitio ternarij. Et dixit: Qm iam vtiq; notum est in eo, quod adduximus superius, q ea, que predicant per viam quid est, sunt necessaria. sensus est, atqui sequit, qd aggregatum ex predicatis, que sunt cū hac dispositione, sit definitio rei: qm iam declarauimus in precedentibus, qd predicata, que accipiuntur in responsione quid est, sunt necessaria, & declaratum fuit consimiliter etiam, qd necessarium est vniuersale. Et si res ita est, planum vtiq; cū verificatum fuerit apud nos de predicatis ex via quid est, que traduntur in responsione qd est, qd oportet ea predicata esse necessaria & vniuersalia, vt in exemplo, cū verificatum fuerit apud nos de istis predicatis ternarij, qd ipsa sunt predicata ex via quid est, hoc est imparitate & primitate fm duas intentiones, iam vtiq; declaratum fuit, qd ipsa sunt necessaria & vniuersalia.

Et hoc est, quod significauit, cū dixit: & ea, que ponuntur cum hac dispositione insunt ternario, & rei alteri per via quid est. hoc est fm quid est, & reliquis: manifestum igitur, qd ipsa sunt vniuersalia & necessaria ternario. Et postea q; docuit qd predicata, que accipiuntur in responsione quid est, oportet esse cum his duabus dispositionibus, dixit: ex necessitate igitur est, vt ternarius sit hec. sensus est, sequitur itaq; vt sit aggregatio istorum predicatorum ex parte, qua sunt equalia ipsi. Deinde assumpsit declarandum, vnde sequitur hoc, & dixit: qd aut sit substantia ternarij, notum vtiq; est ex hac re. hoc est, qd aggregatio istorum predicatorum sit substantia ternarij, est notum ex eo quod dicam. Deinde dixit: & hoc, qm iam sequitur ex necessitate, vt non sit, nisi intentio existentia ternario, & sit tanq; genus aliquod aut noiatum, aut innominatum. sensus est, atqui sequitur, qd sit aggregatio horū definitio ternarij, qm si non esset definitio ternario, esset vtiq; definitio generis ex generibus ternarij, qm sunt substantia, siue hoc genus habeat nomen, vt figura, que est genus trianguli, aut non habeat nomen, sed significetur super ipso p orationem, quemadmodum quod dixerunt, qd genus duplicis est multiplex. Deinde dixit: inerit igitur ampliori q; triangulo, & ponatur, qd genus est hoc, hoc est, q inest in potentia ampliori. sensus est, & si ponamus, q ista predicata sunt definitio generis ternarij, sequitur vtiq; qd insunt ampliori, q; ternario, qm iam positū fuit in definitione generis, qd ipsum inest in potentia ampliori, q; sit res, que est genus ipsius, iamq; posuimus, qd ipsa sunt equalia ternario, igitur sequitur, qd sint definitio ipsius: qm ois oratio notificans substantiam rei alicuius, aut est gen⁹ ipsius, aut definitio. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: & si est hoc, non inest alicui alijs, nisi ternario indiuisibili: hoc igitur erit intentio existentia ternarij, itelligit per ipsum, & si fuerit aggregatio istorum predicatorum non magis vniuersalis q; ternarius, de quo predicatur non diuisibile in aliud, sequitur vtiq; vt sit hæc oratio definitio ternarij. Atqui dixit, qd est i potentia, qm non est extra intellectum vniuersale in actu. Deinde dixit: et hoc, qm nos posuimus consimiliter etiam, qd substantia vniuscuiusq; est oratio vltima, que connumerat indiuisibile. sensus est, atqui declaratum est hoc, cū fuerimus confessi, qd substantia vniuscuiusq; entium materialium est terminus vltimus, qui dicitur de oibus indiuiduis, que sunt indiuisibilia, hoc est indiuisibilia ex parte, qua est ratio primi. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: que connumerat indiuisibile. hoc est, que predicatur de indiuiduis predicatione prima. & quasi vult, qd cū admerit, qd definitio docens substantia rei est posterior illa, que tradit essentiam cuiuscunq; indiuidui ex indiuiduis ternarij traditione prima, sequitur vtiq; qd aggregatum istorum predicatorum sit definitio ternario, & existimo, qd ipse vtiq; designauit p hoc illud, quod declaratum fuit in ijs, que sunt post naturalia, qd definitio in veritate est indiuiduorum, que sunt in actu. Et postea q; voluit docere, qd hæc est intentio, quam posuit exemplum de ternario, qd est vte in oibus indiuiduis, quorum definitionem intendimus, dixit: cū fuerint ea, ex quorum dispōnibus monstratur, qd ipsa insunt ita rei alicui, quacuncq; res fuerit inexistens ipsi, & quid est. sensus est, & quemadmodum declaratum fuit in hoc genere predicatorum, que tradunt substantiam ternarij, consimiliter se habet res in omnibus predicatis, ex quorum dispositione declaratum fuit, qd de re interrogatur, quid sit, quemadmodum se habet interrogatio predicatorum, que insunt ternario, que attestantur substantiam de re, & tradunt definitionem ipsius. Atqui ponit conditionem de predicatis, que sunt magis vniuersalia, q; id, quod predicatur de ipso, & aggregatio

gatio ipsorum est æqualis illi, quod non prædicatur, quoniam non inest vnicuique prædicatum vnum substantialiter æquale ipsi: & intendit ipse in hoc tractatu intentionem vniuersalem.

Oportet autem, quando totum aliquid nẽgorietur quispiam, diuidere genus in indiuidua specie prima, vt numerum in trinitatem et dualitatem: postea sic illorum definitiones tentare accipere, vt rectæ lineæ & circuli, & recti anguli, post hæc autem accipientem quid est genus, veluti vtrum quantorum, aut qualiũ proprias passiones speculari per communia prima: accidentia namque ipsa, quæ componuntur ex indiuiduis ex definitionibus erunt plana, eo quod principium est omnium definitionum ipsum simplex, & simplicibus solis per se insunt accidentia, alijs vero secundum illa.

Dixit Aristo. Oportet autem, cum intendit aliquis definitionem alicuius totius, vt sit sollicitus diuidere genus in indiuisibile primum in specie, ut in exemplo, quod diuidat numerum in ternarium & binarium, deinde inquirat, vt accipiat definitionem istorum duorum & similium ipsis, vt definitionem lineæ rectæ, & definitionem circuli, & definitionem angulorum rectorum: deinde post hoc, cum accipit quid est genus ipsius, puta an sit ex quantis an ex qualibus, considerabimus consequentia appropriata per illa cõia primum: & hoc, quoniam quæ consequuntur res compositas ex indiuisibilibus, crunt nota ex definitionibus, quoniam definitio simplicis est principium totius: & consequentia insunt vtique per se simplicibus, & definitionibus eorum tantum: quod autem insunt illis alijs, hoc vtique est propter illa.

Postea tradidit viam, per quam producuntur definitiones specierum vltimarũ per viam diuisionis, vult tradere consimiliter etiam, quõ producuntur per hanc viam definitiones spẽrum, hoc est, quod est genus illius, quod est sub ipsis, & species illius, quod est supra. Et dixit: Oportet autem cum intendit aliquis definitionem alicuius totius, vt sit sollicitus diuidere genus in indiuisibile primum in specie. sensus est, iam vero oportet, cum intendit aliquis definitionem generis alicuius, vt diuidat genus istud in species vltimas indiuisibiles per speciem: vocauit autem genus vniuersale aliquod & totum, quoniam est ex speciebus, & species ipsius sunt vt partes, & ipsum respectu ipsorum est vt totum & vniuersale. Deinde dixit: vt in exemplo, quod diuidat numerum in ternarium & binarium, deinde inquirat, vt accipiat definitionem duorum istorum & similium ipsis. sensus est, exemplum huius, cum voluerimus, vt definiatur natura comprehensa in ternario & binario, ac si diceres numerum, diuidemus ipsum in ternarium & binarium, deinde accipiemus definitionem vtriusque ipsorum per viam prioris, quoniam ternarius & binarius sunt ex speciebus vltimis. Et dixit: vt definitionem lineæ rectæ, & definitionem circuli, & definitionem angulorum rectorum. sensus est, & ita monstratur sermo iste ex alijs exemplis similibus.

illis, quæ adduxit, quemadmodum, cum volumus accipere definitionem lineæ, diuidemus ipsam in duas species, quæ sunt arcualis & recta: & ita, cum voluerimus accipere definitionem angulorum, diuidemus ipsos in rectos & non rectos, & accipiemus definitionem vtriusque secundum viam præcedentem. Et cum dixit: Deinde post hoc, cum accipit, quid est genus ipsius, puta an sit ex quantis, an ex qualibus. sensus est, & cum acceperimus definitionem vniuscuiusque spẽrum generis, cuius intendimus definitionem, accipiemus genus istius generis. Deinde dixit: considerabimus consequentia appropriata per illa cõia primum. sensus est, cumque acceperimus genus istius generis, cuius intendimus definitionem, & definitionem spẽrum suarum particularium, accipiemus de illis definitionibus prædicata substantialia appropriata in hoc, cuius intendimus definitionem, quæ sunt illa, quorum vnumquodque est vniuersalius hoc genere & appropriato generi ipsius, & aggregatum vtrorumque erit æquale huic generi, cuius intenditur definitio, & erit oratio aggregata ex genere istius generis, et ex illis prædicatis appropriatis aggregata æqualis huic generi, & ex via quod est, illa est definitio huius generis. Et quoniam posset aliquis dicere, cum fuerit definitio istius generis, perficietur vtique ex relatione prædicatorum substantialium ad genus suum: quid igitur est opus, vt accipiatur definitiones spẽrum, in quas diuidit primo: Quare vtique dixit ipse in responsione huius, quod post illa prædicata appropriata, aggregatio ipsorum ad hoc genus est notior per species ipsius quam per ipsum per se. Deinde adduxit causam in hoc, & dixit: & hoc, quoniam quæ consequuntur res compositas ex indiuisibilibus, erunt nota ex definitionibus. sensus est, atqui sequitur hoc, quoniam prædicata substantialia appropriata in ipsis in genere composito ex speciebus, quæ non diuiduntur, hoc est, cuius intendimus definitionem, ipsa sunt apud nos per definitionem specierum suarum notiora, hoc est, quod existentia ipsorum in speciebus sunt notiora, quam existentia ipsorum in hoc genere. Postea adduxit causam consimiliter etiam & dixit: quoniam definitio simplicis est principium totius. sensus est, atqui consistentia super definitionem generis ex definitione speciei, est manifestior, quam consistentia super definitionem ex ipso per se: quoniam genus componitur ex speciebus, & spẽs sunt simpliciores ipso, & definitio simplicis est principium definitionis compositi, quoniam principium compositi est ipsum simplex. Deinde dixit: & consequentia vtique insunt per se simplicibus & definitionibus eorum tantum: quod autem insunt illis alijs, hoc vtique est propter illa. sensus est, prædicatorum autem substantialium appropriatorum generi, cuius intendimus definitionem, aut appropriatorum aggregationi ipsorum, erit vtique existentia ipsorum notior per simplicia, hoc est species, quæ sunt sub genere, quoniam ipsa insunt primo speciebus, quoniam ipsæ sunt simplices, sed quod ipsa insunt illi, quod est ex compositione, hoc vtique erit, quia ipsa insunt spẽbus, hoc est ipsa insunt spẽbus primo, & generi secundo. vt in exemplo, quoniam genus vtique inest aiali, quoniam inest speciebus suis, quæ sunt homo & equus, & causa in hoc est, quoniam aialitas absoluta inuenitur vtique, quoniam ipsa inest spẽbus suis, & illa in speciebus inuenitur propter existentia ipsius in indiuiduis, & propterea fuit indiuiduum notius apud nos quam spẽs, & spẽs notior quam genus, & consimiliter se habet res in prædicatis ipsorum, hoc est, quod prædicata generis appropriata ipsi insunt speciebus, quæ sunt sub ipso, quod est notius, quam quod insunt generi per se. & propterea videtur Aristoteli, quod protractio definitionis per viam compositionis est notior, quam protractio ipsius per viam diuisionis, quoniam principium compositionis est notius apud sensum, & sunt indiuidua, principium vero diuisionis est ex generibus, quæ sunt minus nota apud sensum, licet sint notiora

Log. cum com. Auet.

FF

notiora

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

notiora apud intellectum. & est verisimile, qd diuisio sit notior apud intellectum.

Diuisiones autem, quæ sunt fm differentias, vtilis sunt ad ita pertranseundum, vt tamen monstrant, dictum est in præcedentibus: vtilis vero essent ita solum ad syllogizandum ipsum quid est. Atqui videretur vtiq; nihil, sed statim accipere omnia, ac si quispiam à principio acciperet absq; diuisione.

Dixit Aristot. Diuisiones vero per differentias vtilis sunt ad definiendum hunc in modum: quomodo autem monstrant iam vtiq; diximus in præcedentibus. Iam vero vtilis sunt in huc modum, hoc est, vt ratiocinentur super ipso quid est, secundum quod existimatur, qd non est hoc aliqd aliud à positione: quemadmodum si poneret aliquis à principio absq; diuisione.

73 Posteaq; docuit modum extrahendi definitionem per viam diuisionis redit ad narrandum vtilitatem diuisionis, & conditiones, quæ traduntur in hac, & dixit: Diuisiones vero per differentias vtilis sunt ad definiendum hunc in modum: hoc est, quem commemorauimus ex parte diuisionis. Deinde dixit: quomodo autem monstrant, iam vtiq; diximus in præcedentibus, hoc est, qd iam dictum fuit, quomodo progreditur definitio per viam diuisionis. Deinde dixit: iam vero vtilis sunt in huc modum, hoc est, vt ratiocinentur super ipso quid est. Sensus est, vtilitas vero ipsarum est vtiq; in extractione definitionis tantum, designauit autem per hoc, quod prius dixit, qd non est vtilis ad concludendum aliquid ignotum, & hoc, quomodo Antiqui viderunt, qd est vtilis in duabus rebus simul. Et posteaq; enuntiauit, qd est vtilis in extrahenda definitione tantum, dixit: fm quod existimatur, qd non est hoc aliquid aliud à positione. Sensus est, fm quod iam existimat, qd extractio definitionis per ipsum non est aliqd aliud à definitione, & positione ipsius admilla, qd admodum si positum fuisset, qd est definitio istius absq; eo, qd progrediatur per viam diuisionis. Et hoc, quod dixerunt de intentione diuisionis, est illud, quod iam declaratum fuit prius, scilicet qd faciès ipsam, admittet, qd genus inest definito, fm qd est genus ipsius, & admittet differentias diuisas inesse ipsi ex parte, qua sunt differentia, & admittet positionem speciei, cuius intendit definitionem sub vna duarum differentiarum oppositarum, vniuersale autem aggregatum ex genere & differentia est æquale ipsi, quemadmodum positum fuit à principio rei, qd ipsum vniuersale sortitum est illud absq; diuisione: & fm hoc erit vtiq; facilitatio tantum, & traditio ordinis partium definitionis in natura sua. Iam vero dicere posset aliquis, qd via compositionis est cum hac dispositione: hoc est, qd non est bonum ad faciendam viam hanc, nisi cum manifestum fuerit genus istius rei definitæ inesse ipsi ex parte, qua est genus, & erit notum ex dispositione prædicatorum substantialium, quæ prædicantur de ipso, qd sunt substantialia, quodq; sunt vniuersaliora definito, & magis appropriata qm genus, quodq; aggregatum ex ipsis est æquale illi, cuius intenditur definitio, & quod protrahit definitionem per hanc viam, est, quod positum fuit ipsi à principio rei absq; compositione in eo, quod extrahitur per viam diuisionis. Dicamus autem nos, qd positio eius est, quo indigemus ad ponem ipsius per viam diuisionis, hoc est admissionem eius, qua indiget ad susceptionem ipsius per eam, si non fuerit notum per se: ipsum igitur quod indiget, vt monstratur per syl-

† Ab. le. illa summa esset illius definitionis
Dubium.

Solutio.

logismum, necessarium est, & non conuenit, vt monstratur per aliud ab hoc: quod positum uero fuit per viam compositionis positione, fieri potest, vt sit non manifestum per se, & hoc fm duas species, aut qd sit ex eo, quod potest monstrari per sensum: aut vt sit ex eo, quod potest monstrari per syllogismum, quod si fuerit ex eo quod potest monstrari per syllogismum, perficiet vtiq; per illas duas vias, hoc est viam diuisionis & compositionis: si vero fuerit ex eo quod potest monstrari per sensum, hoc est per inuestigationem, quod vtiq; confert in hoc, est via compositionis, quomodo principium in ipsa est ex rebus sensatis: sed ex via diuisionis non erit vtiq; ipsi vtilitas in hoc, hoc est sensu, quomodo principium est ab intelligibili, perficiuntur autem duæ viæ per se, quæ sunt notæ per se, absq; eo, qd monstrantur per sensationem earum, & res, quæ non sciunt, nisi per syllogismum: appropriatur autem via compositionis in cognitione rerum vniuersalium, quarum via est, vt cadat in ipsis veritas propter sensum, & propterea fuit hæc via magis vniuersalis, & magis vtilis, & proprie in scientia Naturali, in qua notiores sunt res sensibiles posterioribus: & videtur, qd sit via diuisionis notior in Mathematicis, quomodo intelligibilia ibi sunt notiora sensibilibus: et hoc in eo, quod facit Mathematicus, et in summa illud, quod acquirere facit diuisio & appropriatur ipsi, sunt duo, quorum vnum est ordo partium definitionis, secundum vero est confidentia veritatis: & hoc, quomodo iam est aliquid per se notum apud nos, & est definitio rei alicuius, cuius fecerimus in ipso viam diuisionis, erit confidentens veritas nostra in hoc ad vniuersalitatē definitionum per partes illarum differentiarum oppositarum, & hoc est res per se nota.

Differt autem aliquid primum & posterius eorum quæ prædicantur prædicari, vt dicere, animal mansuetum bipes, aut bipes animal mansuetum: si enim omne ex duobus est, & vnum quiddam est animal mansuetum, & rursus ex hoc & differentia, homo, aut quodcunque est, quod vnum sit, necessarium est diuidentem petere.

Dixit Aristot. Est autem diuersitas & differentia, vtrum ipsorum debeat prædicari primo, & vtrum ultimo ex his, quæ prædicantur, vt in exemplo, siue dicatur, animal homo bipes, siue dicatur, bipes animal homo, an differt: & hoc, quomodo si omne est ex duobus, & hoc intentio vna, animal homo: amplius ex hoc & differentia homo, aut quodcunque sit, cum fuerit vnum: sequitur vtiq; vt sit apud eum, qui diuidit, petitio.

Intentio ipsius in hoc tractatu est docere, quæ differentiarum debet præmitti in definitione, & quæ ipsarum debeat postponi. Et dixit. Est autem diuersitas et differentia, vtrum ipsorum debeat prædicari primo, & vtrum ultimo ex his, quæ prædicantur. Sensus est, & ex differentis, quæ ponuntur in definitionibus differt, quæ ipsarum debeat præcedere, & quæ debeat postponi, & hoc est magis appropriatum æquali, vt in exemplo, quomodo differentia magna est, siue dicatur in definitione hois, qd est animal, homo, bipes, siue dicatur, bipes animal homo, hoc est, qui ordinauit & dixit, animal, homo, bipes, adduxit vtiq; definitionem fm modos suos, & ordinauit differentias suas fm id, quod tradit iudicium. Et posteaq; narrauit qd compositio definitionis per viam diuisionis debet progredi in compositione sua per magis vniuersale, qm sint differentia, adduxit causam in hoc, & dixit: & hoc, quomodo si omne est ex

est ex duobus, & hoc intentio vna, aial homo, vsq; ad extremū eius, quod scripsimus. sensus est, & causa in hoc est, qm̄ propterea q̄ omne definitum est compositum in veritate ex genere & differentia, & est aial domesticum genus hoīs ex parte, qua est vnum in cōpositione, & est hoc vnum, cū componitur cum differentia hoīs, erit ex ipso genus hoīs: sequitur itaq; vt adducat tanq; genus totius, ex parte qua est pars generis pp̄in- qui, & ordo generis in definitione est prius differentia, hoc est æquale definito, & hoc sequitur in oibus definitionibus: apparet ex hoc, q̄ oportet, vt definitio p̄ viā diuisionis petat super vna differentiarū. Qm̄ vero Arist. aperuit sermonem in disputatione, in qua adducenda sollicitus fuit, destitit in ordine differentiarū, q̄ oportet vt sit fm̄ illud, quod dixit, & sequitur hæc probatio rem, quam cōmemorauit de ordine differentiarum, & sequitur consimiliter etiam res alia: & est, q̄ diuidens petat sup̄ differentijs, sufficit in cōmemoratione vnus duorum, alteram autem subicit, qm̄ consequentiam alterius significat oratio præcedens, & hoc fm̄ consuetudinem Arist. in transitu: & est ac si dixisset, & hoc, qm̄ si totū, quod est definitio, fuerit ex duobus, genere & differentia, quæ est intentio animalis domesticæ, ex parte qua accipitur genus hominis, esset intentio vna, & ex hoc genere & differentia, quam adduximus post ipsum, staret homo, aut quodcunq; accepimus ex definitione, cum declarauerimus ipsum ex parte, qua est vnum: iam itaq; sequitur ex necessitate, vt sit apud id, quod ratiocinatur super definitione per viam diuisionis, vt petat super differentijs, quodq; ordo ipsarū su ordo, de quo mentionem fecimus.

Amplius vt nihil derelinquatur in eo q̄ quid est, ita solum contingit, quando enim primum acceptum sit genus, si inferiorum quidem aliquam diuisionum accipiat, non incidet omne in hoc: vt non omne animal aut integris aut scissis pennis est, sed penna- tū animal omne, huius enim differētia hæc, prima vero differentia est animalis, in quam oē aial incidit: sicut autē & aliorū vniuscuiusq; & extrinsecorū generum, et eorū, quæ sub ipso, vt auis, in quā oīs auis, & piscis, in quam omnis piscis: ita igitur procedenti est scire, quoniam nihil derelictum fuit, aliter autem & derelinquere necessarium est, & nō scire.

Dixit Arist. Amplius in eo, quod non derelinquitur, & non deficit aliqd ex via quid est, sic vtq; solum possibile. & hoc qm̄, cum acceperit genus primum, t̄posuit vtq; aliqd eorum, quæ sunt ex diuisione inferiori, qm̄ totum non cadet in his. vt in exemplo, non omne animal aut est continuis pennis, aut scissis, sed omne animal volatile, hæc enim est differentia huius: differentia vero primi generis est, quæ cadit in genus totum, & similiter differentia vniuscuiusq; aliorum, & differentia generum, quæ sunt extra, & quæ sunt sub ipsis. vt in exemplo, differentie volatilis ex toto volatili, & differētia piscis ex toto pisce. cum. n. progressus fueris hac via, scire poteris, q̄ non dereliquisti, neq; deficit

aliquid, fm̄ modum vero alium oportet vt derelinquatur & deficiat, & non sciatur.

Posteaq; declarauit, qualiter debeat esse ordo differentiarū in definitione, vult docere consimiliter etiam, quō debeat procedere aliquis in diuisione sua, quousq; possideat per ipsam diuisionem naturam definiti in toto ipsius, non autem in parte ipsius. Et dixit: Amplius in eo, quod non derelinquatur, & non deficit aliqd ex via quid est. sensus est, & oportet diuidenti, q̄ diuidat genus definitum altum, & genera alia, quæ connumeravit, ita vt non derelinquat in diuisione differentiam aliquam ex differentijs, per quas diuidit prima diuisione genus comprehendens, quodcunq; genus fuerit ex generibus, quæ studet diuidere, quousq; perfecit ad differentiam definiti. Et cū dixit: sic vtq; solum possibile. sensus est, sic igitur possibile, vt deueniamus per diuisionem ad definitionem perfectam, hoc est, cū non defecerit ad diuisionem differentia aliqua. Et cū dixit: & hoc qm̄, cū acceperit genus primū, posuit vtq; aliqd eorum, quæ sunt ex diuisione inferiori, qm̄ totum non cadet in his. sensus est, atqui hoc est consequens: quoniam, cū diuidens diuiderit genus primum, & posuerit differentias, p̄ quas diuisit ipsum, si posuerit de differentijs, i quas diuiditur genus, quod est sub ipso, & per ipsas diuideret genus primum, non cadet vtq; definitum sub hac diuisione penitus. Postea adduxit exemplū de hoc, & dixit: vt in exemplo, qm̄ non omne aial est aut continuis pennis, aut scissis, sed oē aial volatile. sensus est, si diuiderit aliquis aial in id, quod habet pennas continuas, aut in id, quod habet pennas scissas, diuisit vtq; genus primum per differentias gnis, quod est sub ipso: & hoc, qm̄ non omne aial est aut continuis pennis, aut diuisis pennis: & differentia primæ eæ sunt, p̄ quas diuiduntur oia duo gna, sed hæc diuisio prima est oīs aialis volatilis. & hoc, qm̄ verum esset, si diceretur, q̄ omne aial volatile est aut scissis pennis, aut continuis pennis. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: hæc enim est differentia huius. sensus est, q̄ cōtinuum pennis & distinctum pennis, sunt differentie aialis volatilis, nō aialis simpliciter. & hoc, qm̄ differētia primæ generis, per quas diuiditur totum ipsum genus diuisionis, nō erit aliqd ex ipso, quod nō sit in ipsis: quemadmodum, si dicamus, oē aial aut est sanguineum, aut nō sanguineum. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: differētia vero generis primi est, quæ cadit in genus totum. sensus est, differentia vero generis primi, per quas diuiditur, eæ sunt differentia, per quas diuiditur totum ipsum genus, hoc est, quod non derelinquitur ex ipso aliqd. Et cū dixit: & sicut differentia vniuscuiusq; aliorum. sensus est, & hoc, quod diximus de genere, oportet vt intelligatur de reliquis generibus, quæ sunt sub genere ultimo, cuius intendimus diuisionem, & consistit, quod est supra ipsum, si intendamus diuisionem ipsius ad hæc similitudinem, & ad reliqua. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: & differentia generum, quæ sunt extra, & quæ sunt sub ipsis, intelligit illas, quæ fuerint vtq; supra hoc genus, per quod posuimus exemplum, hoc est aial. veluti, si posuerimus diuisionem nutritiui i sensitium, & non sensitium, & quæ sub ipso sunt: quemadmodum cū diuidimus aial in recte stans, & non recte stans. Deinde dixit: vt in exemplo, differentia volatilis ex toto volatili, & differentia piscis ex toto pisce. sensus est, exemplum huius, qm̄ differentia substantiales volatilis sunt, quæ inueniuntur oppositæ in toto volatili, & differentia piscis, quæ inueniuntur consistit etiam oppositæ in toto pisce, siue fuerint oppositæ in ipsis duæ, aut plures duabus. Deinde dixit: cū enim progressus fueris hac via, scire poteris, q̄ non dereliquisti, neq; deficit aliqd. Log. cū cōm. Aucr. FF ij quid.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

quid. sensus est, cumq; progressus fueris hac specie, iā utiq; verificatur, q̄ non dereliquisti aliquam differentiarum, quæ sunt partes ex hoc definito, quas non adduxisti, quodq; hæc est definitio p̄fecta, in qua non deficit aliquid de substātia definito. Deinde dixit: secundū vero modum aliū, oportet, vt derelinquatur, & deficiat, & non sciatur. sensus est, qui vero diuiserit genus rei per alium modum diuisionis ab hoc, hoc est per differentias non primas, sequitur utiq; q̄ derelinquatur ex differentijs, per quas constituitur genus hoc definito, vna, aut plures vna, tamq; sequitur, vt non sciat definitum fm̄ ipsius coaptationē ex definitione progredientē per hunc modum diuisionis.

Nihil autem oportet definiētem & diuidētem omnia scire entia, quāuis impossibile dicunt esse aliqui, differentias scire, quæ sunt ad vnumquodq; non scientem vnūquodq;, sine autem differentijs non esse vnūquodq; scire: à quo enim non differt, idem esse huic, à quo autem differt, alterum ab hoc.

Dixit Aristo. Non oportet autem modo aliquo diuidētem & definiētem scire oīa entia, & hoc, fm̄ quod dicere posset aliquis, q̄ fieri non potest, vt sciat differentiam, quæ est vniuscuiusq;, si non sciet vnumquodq;, quodq; non est via, qua sciat absq; scientia, quæ est per differentias: & hoc, quoniam illud, quod nō est diuersum ab ipso, est vnum & idem cum hoc, & hoc iter quod & ipsum est diuersitas, est aliud ab hoc.

76 Posteaq; declarauit conditiones, quas cum executus fuerit diuidens per diuisionem, deducit ipsum ad definitionem rei, cuius intendit definitionem, & docuit mensuram rei, quam tradit diuisio, & quid, quod non tradit ipsi, vult docere, quid est, quod prohibet in summa hac via: & dixit, q̄ est via falsa, qua errauerunt, qui magnificauerunt diuisionem, & dixerunt, q̄ apparet superior dimensionē, & errauerunt utiq;, qui destruxerant diuisionem, cū dicunt impossibilem eē diuisionem, et prohibent utiq; ipsum, cū dicunt, oportere diuidētem, vt non deueniat ad sp̄m, cuius intenditur definitio, quousq; diuiserit oēs species, quæ, ponuntur sub genere altiori: & hoc est impossibile, qm̄ oportet diuidētem scire oēs species entium, hoc est, vt sciat oēs differentias, per quas differunt entia inter se. Et dixit: Non oportet autē modo aliquo diuidētem & definiētem scire oīa entia. sensus est, q̄ non oportet, vt sciat differentias oīum entium. Et posteaq; cōmemorauit hoc, enuntiavit, q̄ aliquis iam destruxit diuisionem, qm̄ credit, q̄ diuisio sequitur hanc rem, & dixit: & hoc, fm̄ quod dicere posset aliquis, q̄ fieri non potest, vt sciat differentiam, quæ est vniuscuiusq;, si non scierit vnumquodq;, quodq; non est via, qua sciat absq; scientia, quæ est per differentias. sensus est, & hæc oratio est impossibilis, & si aliquis existimaret, q̄ fieri non potest, vt sciat differentia alicuius, cuius intendit scire differentias per viā diuisionis absq; eo, q̄ sciat differentias omnium eorum, quæ diuersificantur ab illo, cuius intendimus definitionem per diuisionē. Et posteaq; cōmemorauit hoc de sermone ipsorum, adduxit exēplū, qd̄ adduxerūt ad hanc opinionē, & dixit: & hoc, qm̄ illud, qd̄ non est diuersum ab ipso, est vnū & idem cū hoc, & hoc inter quod & ipsum est diuersitas, est aliud ab hoc. sensus est, & qui dicit hunc sermonem, oportet, vt dicat, q̄ manifestum est per se,

q̄ illud, quod non est diuersum à re, ipsum & res sunt vnum & idē, & quod est diuersum à re, ipsum est aliud à re. Atqui voluit, cū admiserit hanc propositionem, & contrariū ipsius, q̄ sequitur, vt qui nouit aliquid in eo, q̄ proprie illam concernit, sequitur quod cognoscat ipsum diuersum aliud ab ipso, q̄ si nō nouit diuersum, eēt ipsum, & hoc vnum & idem, & non nouit hoc.

Primum quidē igitur hoc falsum est: non enim secundum omnem differentiam alterum est: multæ enim differentia insunt eisdem specie, sed non fm̄ substantiā, neq; p̄ se. Postea, qm̄ acceperit opposita & differentia, & q̄ omne incidit hinc aut inde, & acceperit in altero quod quæritur esse, & hoc cognoscat, nihil differt scire, aut non scire, in quibuscunq; prædicantur alijs differentia: manifestum enim est, qm̄ si ita procedēs uenerit in hæc, quorum non amplius est differentia, habebit rationem substantia, omne autem incidere in diuisionem, si sint opposita, quorum non est mediū, non est petitio: necesse est enim omne i altero ipsorum esse, siquidem illius differentia erit.

Dixit Aristo. Primum quidem hoc utiq; est falsum. & hoc, qm̄ non est fm̄ omnem differentiam alterum diuersum, qm̄ insunt multæ differentia eisdem specie, sed nō sunt per se, neq; fm̄ substantiam. Postea vero cū hoc utiq; q̄ acceperit opposita per differentias, q̄ omne incidit aut hic, aut hic, & acceperit, q̄ quæsitū est ad alterum ex utrisq;, erit utiq; sciens p̄ hoc, & non est differentia siue sciat, aut non sciat ea, de quibus prædicantur differentia rerū aliarum: & hoc, qm̄ plane manifestum, si cum hoc, q̄ acceperit hanc acceptionem, redierit ad ea, in quibus non inuenitur consimiliter etiam differentia, manifestum utiq; erit ad rationem substantia: sermo autem, in eo q̄ omne cadit in diuisionem, si fuerint differentia opposita ex eo, q̄ non est inter ipsas mediū, non est utiq; petitio: & hoc, quoniam, sequitur utique ex necessitate, vt sit in altero ipsorum, si fuerit differentia huius.

Qm̄ sequitur ex sermone præcedente, oportere, qui vult cognoscere aliquid p̄ se, vt cognoscat omne illud, quod diuersificatur ab ipso, cumq; nouerit omne illud, quod diuersificatur ab ipso, quod nouimus p̄ differentias suas, & diuersitatem à reliquis rebus ipsius, sequitur utiq;, vt sciat reliqua per differentias suas: qm̄ vero est hoc, sequitur utiq;, cū admiserit, q̄ illud, quod diuersificatur, oportet, q̄ sit diuersum per differentias, cepit docere falsum, quod est in hac propositione, hoc est, quæ dicit, q̄ omne illud, quod diuersificatur ab aliquo, est utiq; aliud ab ipso. Et dixit: Primum quidem hoc utiq; est falsum: & hoc, qm̄ non est fm̄ oēm differentiam alterum diuersum, qm̄ insunt differentia multæ eisdem specie. sensus est, q̄ in hoc sermone sunt plura falsa: primo quidem illud, in quo accipitur, q̄ illud, quod diuersificatur, est aliud fm̄ specie: & hoc, qm̄ non diuersificant differentia

differentiæ diuersæ per quâuislibet dñarum variatæ,
 quoniam inueniuntur vtiq; differentiæ multæ variatæ
 in specie una & eadem, sed differentiæ istæ non sunt dif-
 ferentiæ substantiales, neq; s̄m substantiam. Et hoc est,
 quod voluit, cū dixit: sed non sunt p se, neq; s̄m substā-
 tiā. Et postea voluit, q; hæc propositio verificat vtiq;
 cū accipitur particularis, hoc est, q; illa, quæ variant per
 differentiæ substantiales, sunt vtiq; variatæ s̄m sp̄m, &
 non variantur simpliciter: & differentiæ non substan-
 tiales sunt illæ, quæ accipiuntur in specie vna & eadem,
 quemadmodum album & nigrum, & aliæ differentiæ,
 quæ sunt in vna & eadem specie. Et posteaq; enunciauit
 falsum, quod est in istis propositionibus, & est possibili-
 le, cū remouerit ab ipsis partem falsam; vt conferat liti-
 gatori, cū tollit verum ad instantiam veram, qm̄ instan-
 tia ista est vtiq; s̄m modum Dialecticæ, dixit: Postea ve-
 ro cum hoc vtiq; q; acceperit opposita per differentias
 q; omne incidit aut hic, aut hic. sensus est, veritas aut
 erit vtiq; cū hoc, q; acceperit differentias oppositas, per
 quas diuidit genus, & acceperit q; absq; dubio defini-
 tiones cadunt in vna ipsarū. hoc est, qm̄ ponimus, q; di-
 uidatur totū hoc genus in oppositas differentiæ, quodq;
 nihil phibet, vt illud, quod est sub ipso, ponat sub vna
 illarum differentiarum. Et posteaq; commemorauit, q;
 posteaq; diuidens posuerit duas istas cognitiones, quarum
 vna est, q; genus diuiditur vtiq; in differentias op-
 positas v̄les ipsi, secūda vero, q; quæsitum definitionis
 suæ ponitur sub vna istarū, absq; dubio cōmemorauit
 intentionem tertiā ex eo, quo diuidens indiget ad mon-
 strandum ipsum cōsimiliter etiam. Et dixit: & accepit,
 q; quæsitum est ad alterū ex vtriusq;. sensus est, cumq;
 posuerimus cum hoc cognitionem tertiā, quæ est, q;
 varietur apud nos differentiæ, sub qua ponitur quæsitum
 definitionis suæ, iam vtiq; perfecta erit nobis cognitio
 definitionis per viā diuisionis absq; eo, q; oporteat, vt
 sciat oēs differentias rerum, quæ ponuntur sub opposi-
 tis, quæ sunt extra illud, cuius intenditur definitio, aut
 quæ cōsiciant in differentiis vniuersalibus. Et hoc est,
 quod significauit, cū dixit: erit vtiq; sciens p hoc, et non
 est differentiæ siue sciat, aut non sciat ea, de quibus præ-
 dicantur differentiæ rerum aliarum. sensus est, cumq;
 sciuerimus ex dispositione diuisionis istas cognitiones,
 de quibus mentionem fecimus, non est vtiq; differen-
 tiæ siue sciat differentias omnium rerum, quæ variant à
 definito, aut nō sciat ipsas, aut nō est opus nobis ad cog-
 gnitionem ipsarum per intentionem diuisionis. Et, cū
 dixit: non est differentiæ siue sciat, aut nō sciat ea, de qui-
 bus prædicantur differentiæ rerum aliarum. sensus est,
 q; non est opus diuidenti, vt sciat res, de quibus prædi-
 cantur differentiæ, quæ sunt differentiæ rerum aliarum
 absq; eo, cuius intenditur definitio. Atqui voluit, q; nō
 est opus diuidenti, vt sciat oīa ea, quæ cadūt in differen-
 tiā opposita, sub qua cadit res, cuius intenditur defini-
 tio. Et hūc sermonē inuenimus i translatione altera sic:
 equū est siue sciant res, de quibus dicitur dñia opposita,
 & distinctio ipsarum, aut non sciantur. Deinde dixit: et
 hoc quoniam plane manifestum, si cū hoc, q; acceperit
 hanc acceptionem, redierit ad ea, in quibus non inuenit
 cōsimiliter etiam differentiæ, manifestum vtiq; erit ad
 rationem substantiæ. sensus est, atqui hoc vtiq; est ex
 dispōne diuisionis manifestum, qm̄, cū progredi fuer-
 rimus hac via ex diuisione, deducemus rem ad differen-
 tiā, quæ non monstratur à differentiā rei, cuius inten-
 dimus definitionem differentiā altera, hoc est differen-
 tiā æquali rei definitæ, † & hoc est, quod deuenit ad de-
 finitionem rei. Et dixit: sermo autem i eo, q; oē cadit in
 diuisionem, si fuerint differentiæ oppositæ ex eo, q; non
 est inter ipsas medium, nō est vtiq; petitio. sensus est,
 cū vero posuerimus ad diuisionem generis definitiā

differentiæ oppositas, q; definitum, cū ponitur in altera
 ipsarū, non est vtiq; ex cognitionibus, quibus indiget
 ad monstrationem ipsarum, qm̄ notum est, q; differen-
 tiæ illæ sunt oppositæ oppositione, quæ est in summa
 veritatis in altera ipsarū. atqui dixit hoc, qm̄ reliquas
 cognitiones, quæ sunt per diuisionem, posuit vtiq; ipsas
 diuidens per modum petitionis, cū non fuerint cog-
 nitiones per se, quemadmodum genus rei definitæ inest
 definito, & quæadmodum speculatio de tēratione defi-
 niti p vnum duorū oppositorū, cū non fuerit ita notum.

Ad construendam vero definitionem per
 diuisionem, tria oportet coniectare, vt acci-
 piantur, quæ prædicantur in eo q; quid est,
 & hæc ordinare quid primū, aut quid secun-
 dum est, & q; hæc omnia sint. Est autem hor-
 rum vnum primum per id, quod possumus,
 quemadmodum ad accidens, syllogizare,
 q; inest, & p genus construere: ordinare au-
 tem, vt oportet, erit, si primū acceperit, hoc
 autem erit, cū acceptum fuerit, quod om-
 nibus sequitur, illi autem nō omnia, necesse
 est enim eē aliquid tale: hoc autem accepto,
 iam in inferioribus idem modus est, secun-
 dum nanq; aliorum primum erit, & tertium
 cōsequentium, ablato enim superiori, quod
 consequitur aliorum primum erit: cōsimi-
 liter vero & in alijs.

Dixit Arist. Ad construendum autē defi-
 nitionem per diuisionem, tria vtiq; oportet
 coniectare, quod est, vt sint ea, quæ prædican-
 tur ex viā quid est: & q; ordinet in his, quod
 ipsorum est primum, & secundum: quodq;
 aggregatio istorum sint hæc. primū igitur
 ex his est, qm̄ fieri vtiq; potest, quemadmo-
 dum qui ratiocinatur ad accidens, qm̄ inest,
 & q; construit genus: ordo autē s̄m id, quod
 decet, erit vtiq; si acceperit primum, hoc autē
 erit, si posuerit, quod sequit omnia, ad hoc
 autem nō omnia, & hoc, qm̄ est vtiq; ex ne-
 cessitate aliquid tale: cumq; acceperit hoc,
 erit vtiq; in ijs, quæ sunt infra, iste idem mo-
 dus, & hoc, qm̄ erit secundum, quod est ad
 res alias derelictas, primū, & tertium ad ea,
 quæ sunt contigua, & hoc, cū ablatum fue-
 rit hoc, quod est supra, res vtiq; quæ sequit
 ipsum, erit prima ad reliqua, & cōsimiliter
 in ipsis postremis, quæ sequuntur.

Dixit: Quod ea, quæ oportet ponere artificem diui-
 sionis i diuisione, cū voluerit, q; operatio ipsius sit pro-
 cedens s̄m rectum, primum erunt vtiq; differentiæ præ-
 dicatæ de eo, quod est sub genere ex viā quid est, quæ
 sunt prædicata substantia: secundo vero erit ordo dif-
 ferentiarum in definitione, cū ponitur per magis v̄le, et
 magis v̄le ex ipsis est primum, deinde secundum, quod
 sequitur ipsum per ordinem, deinde tertium, quousq; de-
 uenerit per diuisionem ad differentiā appropriatam
 definito. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: & q; or-
 dinetur in his, quod ipsorum est primum, & secundum;
 sensus est, vt doceatur q; primum ex ijs, & secundum;
 erit ordo ipsorū talis, cū præmiserimus primū, quod est
 Log. cū cōm. Auer. FF iij magis

magis vniuersale, postea adducemus secundum, quod est magis appropriatum ex ambobus illis: & ordo iste erit vtiq; cū fuerint differentia, per quas diuidunt genera, aliquæ magis appropriatæ aliquibus, cū vero fuerit vtracq; ipsarum magis vniuersalis suo cōpari, & magis appropriata q̄ altera, & vtrq; æquales speciei, cuius intenditur definitio, hoc est, cū aggregatæ fuerint, dicitur vtiq; q̄ magis significans sup substantia rei est, quod debet pr̄mitti primum. Et posteaq; cōmemorauit duas istas intentiones, quæ debēt obseruari in ipsis, mentionem fecit de tertia, & est, per quod scitur, q̄ cōpositum ex genere & differentijs est definitio speciei, cuius intenditur definitio. Et dixit: quodq; aggregatio ipsorum sunt hæc. sensus est, & tertiu, quod verificat de definito in prædicatione istius vniuersalis, hoc est, q̄ sint æqualia ipsi, & conuertibilia cum ipso in prædicatione, & quasi dixit, q̄ oēs illæ differentia sunt oēs differentia, ex quibus constituitur hoc definitum: & hoc, qm̄, cū non dimiserit diuidens differentiam aliquam, oportet vtiq; q̄ inueniatur differentia conuertibilis, & non dimittatur aliquid de substantia definiti. Atqui dixit hoc, quoniam inuenitur vtiq; differentia æqualis, etsi dimittitur aliquid de substantia definiti, & existimatur, q̄ rei est definitio perfecta, & non est definitio, vt sit in ipsa conuertibilitas & cognitio essentia. Et posteaquã cōmemorauit hæc tria, cōmemorauit causam, q̄ sit necessarium ad cōstruendum super ipsis per diuisionem, & dixit: primum igitur ex his est, quoniam fieri vtiq; potest, quemadmodum, qui ratiocinatur ad accidens, quoniam inest, & q̄ construit genus. sensus est, atqui sequitur, q̄ construat diuidēs per diuisionem sup differentijs substantialibus: quoniam ea, quæ prædicantur de ijs, quæ sunt manifesta per syllabam, aut nota per se, erūt q̄nq; accidentia, & q̄nq; erūt genera, & in summa prædicata substantialia, accidentia vero nō docent substantiam rei. Ad hanc igitur intentionem oportet diuidentem, qui vult extrahere definitionē per viam diuisionis, vt diuidat genus per d̄rias substantiales, & non p̄ d̄rias accidentales. Et posteaq; cōmemorauit cām in hoc cōmemorauit quō puenit intentio secūda, & est ordo, & dixit: ordo aut̄ fm̄ id, quod decet, erit vtiq; si accepit primum. sensus est, ordo autem proueniet vtiq; diuidēti ex substantia diuisionis, cū obserauerit & diuiderit genus superius, & genera, quæ sunt inter superius & definitum primum, & primum ex differentijs per vniuersalium ipsi: & postea transtulit ad illud, quod est sub ipso per vniuersaliam, & non dereliquit in descēsu suo differentiam aliquam vsq; ad illud, quod est sub ipso. Postea docuit, q̄n proueniet iste operans ad partem, & dixit: hoc autem erit, si posuerit, quod sequitur omnia, ad hoc aut̄ non oia. sensus est, & hic operās erit ad diuidentem, cū fecerit differentias oppositas, quæ insunt oibus speciebus, quæ sunt sub hoc genere, & non insunt rei definitæ, sed insunt ipsi loco alio duo opposita tantū, & consimiliter se habet res in speciebus, quæ diuidunt in definitum. Deinde dixit: Et hoc, qm̄ est vtiq; ex necessitate aliquid tale. sensus est, atqui hoc est possibile, qm̄ sequitur, vt inueniatur ex necessitate simile istis differentijs in omni genere. Deinde dixit: cumq; acceperit hoc, erit vtiq; in ijs, quæ sunt infra, iste idem modus, sensus est, cumq; acceperit diuidere huiuscemodi differentias, & diuiderit per ipsas genus, quod nouit, q̄ definitū ponitur sub vna ipsarum, & inuenitur aggregatum ex hoc genere vniuersalium definitio, cōuenit vtiq; vt procedat per diuisionem differentia, quæ est sub hac specie, cuius intendit definitionem hic idem diuidens, hoc est, q̄ diuisio ipsius per opposita comprehendit genus, quod est sub genere primo. Cū vero dixit: & hoc, qm̄ erit secundum ad res alias derelictum primum. sensus

est, & hoc, qm̄ differentia est secūda; † q̄ opponit̄ ipsi, cū posita fuerit conditio in ipsa, quæ posita fuit in differentia prima, & oppositum ipsius inuenitur v̄se oibus speciebus, quæ ponunt̄ sub potestate differentia, quemadmodum inest differentia & oppositum ipsius oibus sp̄ibus, quæ sunt sub genere primo. Deinde dixit: & tertium ad ea, quæ sunt contigua. sensus est, & differentia tertia, cū accepta fuerit per hunc modum inest sp̄ibus, quas consequuntur species, quibus est differentia secūda. Atqui voluit p̄ hoc, † q̄ inter huiuscemodi differentias non est medium, sed consequuntur se inuicem contiguæ ex dispōne, quæ est in speciebus, quarum iste sunt differentia. Et posteaq; enuntiauit hoc, adduxit probationem in hoc, & dixit: & hoc, qm̄, cū ablata fuerit hoc, quod est supra, res vtiq; quæ sequitur ipsum, erit prima ad reliqua, et consimiliter in ipsis postremis, quæ sequuntur. sensus est, atqui hoc vtiq; est consequens, qm̄, cū ablata fuerit differentia prima, auferuntur per ablationem ipsius sp̄es, quibus hæc differentia est differentia vniuersalis, & derelinquitur differentia, quæ sequitur species, quæ constituuntur per differentia primam, & consimiliter, cū ablata fuerit hæc differentia secūda, auferuntur per ablationem ipsius species, quæ constituuntur per ipsum, & derelinquitur species, quæ constituuntur per differentiam tertiã, & propterea dicit de differentia, q̄ est illa, per quam innouatur species.

Quod autē omnia hæc sint, manifestum est ex eo q̄ accepit, & primum secundum diuisionem, qm̄ omne aut hoc, aut hoc animal est: inest autē hoc, & rursus huius totius differentiam, vltimī vero non amplius esse differentiam, aut & statim cū vltima differentia à toto non differre specie hoc: manifestum enim q̄ neq; plus adiacet, omnia enim in eo q̄ quid est accepta sunt horum, neq; deficit vllum: aut enim genus, aut differentia vtiq; esset, genus quidem igitur & primū, & hoc quod cū differentijs assumitur: differentia vero oēs habentur, non enim amplius sunt posteriora specie: nāq; differret vtiq; ipsum vltimum, hoc autem dictum est non differre.

Dixit Arist. Quod autem aggregatio ipsorum sunt hæc, declaratum vtiq; fuit ex acceptione vniuscuiusque primi per diuisionem à toto, siue quoniam erit animal hoc, aut animal hoc, & animal hoc inest, quodq; differentia consimiliter etiam inest huic toti, quodq; non inest huic alia d̄ria, quodq; ipsum est cum differentia vltima, inter quam & prædicationem suam totius non est differentia in specie: & hoc, qm̄ manifestum, q̄ ipse non vult, sed ponit aliquam differentia, qm̄ omnes eæ sunt acceptæ ex via quid est, neq; superest, neq; deficit aliqd ex his, neq; vnum: et hoc, qm̄ aut erit genus, aut differentia ipsius definiti, & genus ipsum est primū, quod accipitur cū differentijs simul, † & differentia sunt oēs cōsequētes, neq; erit tūc aliqd posterius, q̄ si esset vtiq; aliqd aliud differēs sp̄e, hoc aut̄ dictū vtiq; fuit q̄ nō differt.

Posteaq;

Posteaq̄ declarauit, quomodo consistit diuidens super duabus intentionibus, quibus indiget, cœpit declarare, quō consistat super intentione tertia, aut quō monstratur, q̄ iam deueniunt ad ipsam. Et dixit: Quod aut aggregatio ipsarum sunt hæc, declaratum utiq̄ fuit ex acceptione vniuscuiusq̄ primi per diuisionem à toto. sensus est, q̄ aut aggregatum ex genere & differentijs sit idem cū re definita, cui nō deficit, neq̄ superest, hoc utiq̄ declaratum fuit ex diuisione generis per differentias primas oppositas, quæ appropriantur generi definiti, s̄m quod nō erit pars ipsius aliquid ex eo, quod est sub ipso, vt in exemplo, si intentio nostra fuerit definire speciem aliquam ex speciebus aīalis, † cōprehendemus utiq̄ aīal ad differentias suas oppositas, quæ appropriantur aīali, deinde cognoscemus sub qua differentiarum oppositarum ex differentijs generis ponitur hæc species, cuius intēditur definitio, cumq̄ cognouerimus hoc, cognoscemus, q̄ hæc differentia simul cū genere est vniuersalis huic speciei, cuius intendit definitio. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: siue qm̄ erit aīal hoc, aut aīal hoc, sensus est, atqui cū nouimus intendentes definitionem hoīs, q̄ aīal est genus ipsius, quodq̄ animal erit exempli gratia aut rationalis, aut non rationalis, cognoscemus, q̄ aīal rationale inest hoī, quodq̄ hæc differentia inest oī homini. Et hoc est quod significauit, cū dixit: & aīal hoc inest, quodq̄ differentia consimiliter etiam inest huic toti. Deinde cōmemorauit spēm tertiā scientiæ, & dixit: quodq̄ non inest huic alia differentia. sensus est, cū nouerimus simul cū duabus intentionibus p̄cedentibus, q̄ non inest hoī differentia alia superaddita differentia, quæ componitur cum genere suo, quæ est rationale, iam utiq̄ cōstitimus super eo, q̄ genus est simul cū differentia vltima, quā adduximus in ipso, aut in differentijs, q̄ sunt inter ipsum & inter genus, quodq̄ non est differentia inter ipsum & inter spēm, cuius intēditur definitio. Et hoc est, qd̄ voluit, cū dixit: quodq̄ ipsum est cū differentia vltima, inter quam & prædicationem suam totus non est differentia in specie. sensus est, q̄ summa cognitionum est æqualis, & vna ipsarum sequitur alteram, hoc est, cognitio nostra, quam intelligimus in genere, non superaddit ei, cuius intēditur definitio per differentiam: aut cognitio nostra, q̄ genus est simul cū differentia, quam intelleximus, non habet differentiam inter se & prædicationem suam de ea, cuius intenditur definitio. Postea adduxit probationem, ex qua eadunt nobis signa in huiuscemodi sermonibus, quos diuisimus æquales, definito, & dixit: & hoc, qm̄ manifestum, q̄ ipse non vult, sed ponit aliquā differentiam, qm̄ oēs ex sunt acceptæ ex via qd̄ est. sensus est, & hoc, qm̄ manifestum est ex hoc facto, de quo mentionem fecimus, q̄ non accepta fuit differentia, quæ sit differentia in definitione rei, qm̄ nos non accipimus in his definitionibus differentiam superadditam: qm̄ differentias, quas volumus de genere, semper prædicant de specie, cuius intenditur definitio ex via quid est, & superaddita non prædicantur de re ex via quid est. Et cū dixit: neq̄ superest, neq̄ deficit aliquid ex his. sensus est, & consimiliter etiam apparet ex eo, q̄ ordinauimus differentias primas, his primis non deficit utique aliquid, quod sit aliqua partium, ex quibus constituuntur definitiones. Deinde declarauit hoc, & dixit: siue fuerit genus, siue differentia ipsius definiti. Deinde dixit: & genus ipsum est primum, & quod accipitur simul cū differentijs, & differentia sunt oēs consequentes. sensus est, q̄ cadat genus ex eo, q̄ facit hoc genus, quod diximus: qm̄ iam posuimus ipsum i hoc sermone genus primum simul cū differentijs inesse definito, & non prætermissa fuit ex differentijs consequentibus definitum dīa, quā intelligimus cū genere. Et hoc est, quod voluit cū dixit:

& differentia sunt omnes consequentes. Deinde dixit: neq̄ erit tunc aliquid posterius. sensus est, & sequitur, q̄ non inueniatur dīa posterior istis differentijs, hoc est superaddita ipsis: & si fuerit hic differentia addita, oportet utiq̄, q̄ sit natura ipsius simul cum eo, quod præcedit ex differentijs & genere, diuersa à natura rei, cuius intenditur definitio, iamq̄ positum fuit, q̄ natura definitionis aggregatæ ex genere & differentijs præcedentibus consentit naturæ definiti, quod est diuersum & non coheret. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: q̄ si esset utiq̄ aliquid aliud differens specie, hoc autem dicitur utique fuit, quod non differt.

Querere vero oportet inspicientem ad similia & indifferentia: primum quid omne idem habent, postea rursus in alteris, quæ in eodem quidem genere sunt cū illis: sunt autem ipsis quidem eadem specie, ab illis autem altera: quādo autem in his acceptum fuerit aliquid omnino idem, & in alijs consimiliter in acceptis omnino considerare, si idem, quousq̄ ad vnā deuenit rationem, hæc enim erit rei definitio: si vero non processerit in vnā, sed in duas, aut plures, planum quod non esset utique vnum aliquid quod queritur, sed plura.

Dixit Arif. Oportet autem, vt sit quæstio tua cū eo, q̄ specularis similia, & diuersa: primo quidem, quid est illud, quod inest omnibus ijs vnū & idem: deinde quæres à principio de alijs, quæ sunt in eodem genere, & hæc inter se sunt vnum, & idem in specie, et ipsa sunt ab his diuersa, cumq̄ acceptum fuerit in his, quod inest omnibus vnum & idem, & in alijs consimiliter hoc exemplo, oportet, vt inuestigemus à principio de his, quæ insunt si sunt vnum & idem, & erit inuestigatio, quousq̄ deuenit ad rationem vnā, & hoc, quoniam hæc est definitio rei: erit enim, cū processeris hac via, quod nō deuenies ad vnum, sed ad duo, aut ad tria. Planum igitur, quod fieri non potest, vt sit quæsitum vnum, sed plura.

Hoc præcepto docetur modus, quo cū feceris definitionem, constructa erit natura rei, cuius intenditur definitio, hoc est, super quo significat nomen rei, cuius intenditur definitio, hoc est natura vna, de qua dicitur nomen istud per consensum, si sint naturæ diuersæ: & hoc nomen dicitur de ipsis per cōitatem. Et cū dixit: Oportet autem, vt sit quæstio tua cū eo, q̄ specularis similia, & diuersa: primo quidem, quid est illud, quod inest omnibus ijs vnū & idem. sensus est, cū intendis definire aliquid, super quo significat nomen aliquod, cū accipis per indiuidua intentionem, in qua assimilantur, & non diuersificantur, oportet utiq̄, vt specularis in hoc aliqua: primo quidem, cū quæris de similitudine, quid est quod inest, & illa cōprehenditur in oibus, indiuiduis ex indiuiduis, de quibus absoluitur nomen rei istius, cuius intenditur definitio. Postea dixit: deinde quæres à principio de alijs, quæ sunt in genere eodem. sensus est, deinde intendemus consimiliter etiam ad comprehendendum indiuidua alia, & ad comprehendendum Log. cū cōm. Auer. FF iij primo

† Ab. l. vni-
uocce,
† Ab. l. equi-
uocce.

primo ea, quæ ponuntur in re, cuius intenditur definitio, hoc est quæsitum. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: quæ sunt in genere eodem. Deinde dixit: & hæc ipsa inter se sunt vnum & idem in specie, & ipsa sunt ab aliis diuersa, sensus est, & hæc indiuidua, cū construxeris speculationem de ipsis, oportet consimiliter etiam, vt sint vnum in specie, & si fuerit vniuersale vnū aliud ab ipso vniuersali primo. Deinde dixit: cumq; acceptū fuerit in his quod omnibus inest, vnum, & idem. sensus est, cumq; elegerimus hoc vñ secundum, quæremus consimiliter etiam in ipso intentionem vñem, quæ inest omni ipsi, & est vna ex ipso & eadem, cumq; inuenerimus ipsum vnum inesse i summa ipsis, fecimus vniuersale tertium ex indiuiduis rei, cuius intendimus definitionem, & hic est operans idem, hoc est, vt quæramus consimiliter etiam intentionem, † quæ assimilatur ipsi: cumq; inuenerimus ipsum, cōsiderabimus res illas, per quas assimilatur ipsum vniuersale, & si erunt res vna, illud vtiq; cuius quærimus definitionem, erit res vna. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: & oportet vt inuestigemus à principio de ijs, quæ insunt, si sunt vnum & idem. sensus est, & ea, quæ insunt ijs, quibus assimilatur ipsum vniuersale, sunt species. Et cū dixit: & erit inuestigatio, quousq; deuenis ad rationem vnā. hoc est ad intentionem vnā vñem ad comprehendendum ipsum vñe. Deinde dixit: & hoc, qm hæc est definitio rei. sensus est, cū deueniemus ad vnum, quod sit tale, erit definitio rei, qm hæc est differentia, quam cū conconiunxerimus generi iustius speciei, erit ex ipsa definitio eius. Deinde dixit: erit enim, cū processeris hac via, q non deuenies ad vnum, sed ad duo, aut ad tria. Planū igitur q fieri non potest, vt sit quæsitum vnum, sed plura. sensus est, cumq; processeris & speculatus fueris ea, quas assimilatur ipsum vniuersale, qm species, p quas diuiditur hæc spēs, non inueniuntur res illæ, per quas assimilantur intentioni vni, sed duabus aut tribus. Planū igitur fieri non posse, vt illud, quod significat nomē rei, cuius quærimus definitionem, sit intentio vna, sed erit hoc plus intentione vna, & erit hoc nomen dictum † per determinationem, & declarationē eius, quod dictum fuit, qm, cum quæsiuerimus definitionem alicuius specierum, de quibus existimatur, q nomen ipsorum dicitur per consensum, ipsum est, vt diuidatur spēs ista in duo vniuersalia, aut tria, aut plura, ex eo q existimatur, q ipsa sunt diuersa in hac specie: deinde cōsiderabimus in summa vñe rei, per quam assimilantur indiuidua ipsius vniuersalis: deinde accipiemus res illas, per quas assimilantur indiuidua vniuersalis ex illo vniuersali, & si conconiunxerimus oibus ijs intentionibus, per quas assimilantur vniuersale, intentionem aliam, iudicabimus, quod hoc quæsitum est vna intentio, & si conconiunxerimus ei plus q vna intentio, iudicabimus, q hoc quæsitum est plus q intentio vna, & hoc præceptum vtile est in via cōpositionis, non aut per viā diuisionis, & propterea via cōpositionis apud nos est longinquior via diuisionis.

Vt dico, si quid est magnanimitas quæremus, considerandum in quibusdam magnanimis, quos scimus, quid habent vnum omnes inquantū tales, vt si Alcibiades magnanimus, aut Achilles, & Ajax, quid vnū omnes habent: non tolerare iniuriā affecti, ille enim bellauit, iste autē iratus est, hic vero iteremit seipsum. Rursus in alteris, vt Lyfandro, aut Socrate, si vtiq; indifferētes sunt & bona & mala fortuna affecti: hæc duo capiens considero, quid idem habent, & non

impassibilitas circa fortunas, & non tolerantia cū iniuriantur, si vero nihil, duæ vtiq; species essent magnanimitatis.

Dixit Arist. Dico aut per hoc illud, quod nos disposuimus: et hoc, qm, si quæreremus, quid est magnanimitas, oporteret, vt videmus & consideremus in speciebus, quæ sunt magnanimæ, quibus scimus, quæ est dispositio vna inexisteris omnibus ipsis per viam quid est in hac dispositione. vt in exemplo, qm Alcibiades magnanimus, & Achilles, & Ajax: si oportet, vt quæramus, quæ est intentio inexisteris, quæ est vna omnibus ijs: et hoc, quoniam ipsi non tollerauerunt colligantiam: & hoc, qm vnus ipsorum bellauit, & alter iratus fuit, & alter iteremit seipsum: deinde monstratur hoc à principio in hominibus alijs ab exemplo hoc, vt Lyfandro, aut Socrate, & definitio dispositiōis suæ est, quoniam ipsi non variati fuerunt cū hoc, q profecerunt in bono accidentium suorum, neq; dolent: cumq; accipiuntur hæc duæ dispositiones, quæremus vtiq; quid est, quod inest vnum & idē, non admissio descriptiōnum ab accidentibus, & defectus tollerantiæ iniuriæ, & si non erūt vnum, erunt vtiq; magnanimo duæ species constitutæ.

Posteaq; enuntiauit modum, quo conuenit vt consistat quærens definitionē eius, quod significat nomen, si hæc res, quam significat nomen, est res vna, aut plures, cepit declarare in talibus rationem vñem, quæ dispositio. Et dixit: Dico aut per hoc illud, quod nos disposuimus, vsq; ad id, quod dixit, quid est cum hac dispositione, vt in exemplo, de quo dicitur, si quæram? exempli gratia definitionē magnanimi, oportet vtiq; vt speculemur prædicationem indiuiduorum, de quibus dicitur, q sunt magnanimi, & vnum quodq; indiuiduum ex toto, & vnamquæq; spēm, & intentionem, propter quæ disponitur hæc spēs per magnanimitatem. Deinde dixit: vt in exemplo vsq; ad id, quod dixit, & alter iteremit seipsum. sensus est, exemplum huius est, cum speculati fuerimus dispositionē, per quam disponitur ille et ille & ille ad indiuidua celebrata apud ipsos p singulas operationes, quæ dispositio ppter hoc est in magnanimitate, & definiuerimus quod comprehendit hæc, qm non tolerant colligantiam: & hoc, qm vnus ipsorum bellum gessit cū viris Atheniensibus propter colligantiam, & alter iratus fuit socio suo, & non bellauit, & tertius iteremit seipsum. Et dixit: deinde monstratur hoc in hominibus alijs vsq; ad id, quod dixit, cū hoc, q profecerunt in bono. sensus est, cumq; inuenerimus dispositionem, propter quam vocauit hanc speciem animæ, magnanimitatem, considerabimus ad speciem aliam consimiliter etiam ex alia, & vocabimus ipsum per hoc nomen, quemadmodum Socrates, & vir ille celebratus apud ipsos consistit etiam cū hac dispōne, & inuenitur, q dispositio, propter quam vocant isti magnanimi, fuit, q non extolluntur in læticia cū hoc, q accidunt ipsis accidentia bona, & non deprimuntur, cū accidūt ipsis accidentia mala. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: non variati fuerunt cū hoc, q profecerunt in bono accidentium suorum, neq; dolent. Atqui designauit tollerantiam Socratis

† Ab. l. quæ scimus,

† Ab. l. analogice,

* Ab. l. posterior

Socratis, eo q̄ inuenimus ipsum interemptum fuisse, et
 confimiliter aliq̄, de quo fecit mentionem, accidit nouū
 exiens à natura, quo non affixit spiritum suum. De in-
 de dixit: cumq̄ accipiuntur hæ duæ dispōnes, inuestiga-
 bimus utiq̄, quid est, quod inest vnum & idem, nō ad-
 missio descriptionum ab accidentibus, & defectus tol-
 lerantiæ iniuriæ. sensus est, cumq̄ inuentæ fuerint duæ
 dispositiones, per quas vocatur utraq̄ istarum duarum
 specierum, magnanima, quarū vna est priuatio descri-
 ptionum ab accidentibus, & secunda, priuatio tollerantiæ
 ab angustijs, & considerabimus, si ambæ sunt dispo-
 sitio vna, aut non sunt vna, cumq̄ inuentæ fuerint am-
 bæ nō esse vnum, iudicabimus de magnanimitate duo
 diuersa, quodq̄ nomen magnanimitatis dē de ipso per
 cōtatem. Et hoc est, quod signauit cum dixit: & si non
 erūt vnū, erunt utiq̄ magnanimo duæ spēs constitutæ.

Semper autē est omnis definitio vniuer-
 salis: nō enim alicui oculo dicit salubre Me-
 dicus, sed aut omni, aut specie determinans: 20
 facilius autem est singulare definire, q̄ vni-
 uersale. quapropter oportet à singularibus
 ad vniuersalia transire: æquiuocationes ete-
 nim latent magis in vniuersalibus, quàm in
 indifferentibus.

Dixit Arist. Omnis autem definitio sem-
 per est vniuersalis: et hoc, qm̄ medici nō de-
 finiunt in medicina hunc oculum, sed om-
 nem, aut illū, qui distinguitur specie, & defi-
 nire singula, facilius est, q̄ definire vniuer-
 sale: & propter hanc causam oportet vt trās-
 feramur à rebus particularibus & singulis
 ad res vniuersales: & hoc, quoniam æqui-
 uocatio decipit magis in vniuersalibus, q̄
 decipiat in indifferentibus.

Ista est dispositio vnus conditionis ex cōditionibus 40
 definitionis, et est, q̄ oportet, vt sit definitio vniuersalis
 oī naturæ definitæ, & quasi vult tradere cām, quare res
 cū nō habet definitionē vnā vlem, nō est res vna, s̄m
 q̄ apparet res in dispositione magnanimitatis, qm̄ si non in-
 uenitur definitio vniuersalis, non est possibile, vt inue-
 niantur vni & eidem duæ definitiones. Et cum dixit:
 & hoc, qm̄ Medici non definiunt in medicina hūc oculo,
 sed omnē, aut illū, qui distinguitur specie. sensus
 est, & hoc apparet ex quæsitis in definitionibus, q̄ sunt
 res vles, & hoc manifestum ex artib⁹ syllogisticis ope-
 ratiuis. vt in exemplo, qm̄ Medici non definiunt rem,
 per quam erit medicina istius oculi designati, sed me-
 dicina oculi in eo, q̄ est oculus, est medicina oculi, qui
 est cū dispōne tali cū eo, q̄ diuiditur oculus in dispo-
 sitiones suas, hoc est in id, quod disponitur, & disponitur
 sic. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: aut illum, qui distin-
 guitur specie. Et cum dixit: & definire singula, facilius
 est, q̄ definire vlem, sensus est, q̄ definire spēs vltimas, est
 facilius, q̄ definire ḡna, & causa in hoc est, qm̄ definitio
 sp̄rum inuenit̄ ab indiuiduis, quæ assequimur per sen-
 sum. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: & propter hanc
 causam, oportet vt transferamur à rebus particulari-
 bus & singulis ad res vniuersales, hoc est in extractio-
 ne definitionis cum eo, quod dispositio ipsius est per
 viam compositionis. Postea adduxit causam facilitatis
 in hoc, & dixit: & hoc, quoniam æquiuocatio magis
 decipit in vniuersalibus, quàm in indifferentibus. sen-
 sus est, & causa, quod acceptio definitionis à particula-
 ribus sit facilius, est, qm̄ æquiuocum non decipit in par-

ticularibus, in vniuersalibus autē sic, & propterea fuit
 apud ipsum via compositionis leuior, q̄ via diuisionis.

Quemadmodum autem in demonstra-
 tionibus oportet esse ipsum syllogizarum
 fuisse, ita & in definitionibus manifestū est:
 hoc autem erit, si per ea, quæ singulariter di-
 cunt, sit in vnoquoq̄ genere definire seor-
 sum, vt simile non omne, sed quod in colo-
 ribus & figuris, & acutum, quod in voce, &
 ita in commune progredi obseruantem, ne
 æquiuocatio incidat.

Dixit Aristot. Et quemadmodum in de-
 monstrationibus oportet utiq̄, vt sit inten-
 tio syllogismi existens, cōsimiliter oportet,
 vt sit i definitionibus manifestis: & hoc erit,
 cum definitio vniuscuiusq̄ generum seor-
 sum fuerit per ea, quæ sunt i particularibus,
 quæ definiuit. vt in exemplo, q̄ adducat nō
 de omni simili, sed de eo, quod est in colo-
 ribus, aut figuris, & definitio, quæ est in vo-
 ce: & secundum hanc acceptionem proce-
 demus ad vniuersale ex parte, qua obserua-
 bimus, ne sequatur nos æquiuocatio nomi-
 nis, & incidamus in ipsam.

Intētio sua in hoc capitulo est mōstrare, q̄ non oportet
 definitiones componi ex noibus æquiuocis, neque
 dūbjs, neq̄ æquiuocis: & hoc, qm̄ definitiones, q̄ sunt
 cū hac dispōne, non detegūt naturam definiti, neq̄ ad-
 ducunt nobis substantiam ipsius, sed si notificant sub-
 stantiam ipsius rei, est utiq̄ per cogitationem, & phan-
 tasmam. Et posteaq̄ fuit hæc res in demonstrationibus
 notior, hoc est, q̄ oportet, vt non sint propositiones suæ
 & conclusiones suæ æquiuocæ, posuit radicem & pro-
 positionem ad monstrandam existentiam istius defini-
 tionis, & dixit: Et quemadmodum in demonstrationi-
 bus oportet utiq̄, vt sit intentio syllogismi existēs, con-
 similiter oportet, vt sit in definitionibus manifestis. in-
 telligit per intentionem syllogismi cōclusionem, & in-
 telligit per existentiam, significationem ipsarū, et mon-
 strationem ipsarum, & quasi dixit, & quemadmodum
 conclusiones in demōstrationibus oportet esse existen-
 tes s̄m q̄ sunt res apparens & manifesta, qm̄ non signi-
 ficant super ipsis per nomen cōicans, sed per nomē ma-
 nifestum ex substantia rei, consistit se habet res in defini-
 tionibus, & oportet vt sint noia ipsorum ex consensu,
 quousq̄ fuerint nota ex natura definitionū in fine ma-
 nifestationis, et apertionis. Deinde dixit: & hoc erit, cū
 definitio vniuscuiusq̄ generum seorsum fuerit per ea,
 quæ sunt in particularibus, quæ definiuit. sensus est,
 & definitiones utiq̄ erunt cū hac dispōne, hoc est im-
 possibiles, ex eo, q̄ pertractabitur in ipsis nomen cōi-
 cans, cū intenderit ad extractionem definitionum ge-
 nerum ex definitionibus sp̄rum extremarū, s̄m quod
 enuntiauit in ipso per exemplum, cū commemorauit
 viam compositionis. Et cū dixit: per ea, quæ sunt in par-
 ticularibus, intelligit vniuersalia, quæ prædicantur de
 indiuiduis ex parte, qua qd̄ sint: & hoc qm̄, cū inq̄si-
 uerimus hæc prædicata in indiuiduis sp̄rum, non deci-
 piet nos nomen cōicans ad naturam generis, cuius in-
 tendimus definitionem, si fuerit ipsi nomen cōicans. Et
 cū dixit: vniuscuiusq̄ generum seorsum. intelligit per
 genera, spēs, quæ ponuntur sub genere, cuius intendi-
 mus definitionem, & quasi dixit, & definitio generum
 ponetur

S 3

* Ab. l. 2na
logis,

ponetur vtiq; sup ipsiſ fm perfectionem, cū fuerit defi-
 nitio vniuſcuiuſq; ſpecierum, quæ ſunt ſub genere ſeor-
 ſum, quemadmodum prædicata de indiuiduis iſtius ſpe-
 ciei ex parte quid eſt, fm id quod definiuimus ante hoc.
 Deinde dixit: vt in exemplo, q; adducat nō de omni ſi-
 mili, ſed de eo, quod eſt in coloribus aut figuris, & defi-
 nitio, quæ eſt in voce. ſenſus eſt, & exemplum compo-
 ſitionis noſtrę de definitione ſpecierum ad definitiones
 generum eſt, quemadmodum, cū uolumus definire, qd
 eſt ſimile, nō oportet, vt quæramus definitionem ſimi-
 lis vniuerſalis, hoc eſt, quod diuiditur in oīa ſimilia, ſed
 oportet, vt incipiamus, & quæramus definitionem ſimi-
 lis per ſingulas ſpēs rerum ſimilium, & inquiremus
 definitionē ſimilis in figuris ſeorſum, & ſi inuenimus
 ipſum intentionem vnā in oībus ſpēbus, ſciemus, q; ſi-
 mile vſe eſt natura vnā, & ſi non inuenimus ipſum
 ita, ſciemus, q; eſt nomen cōicāns, fm q; de ipſo eſt iten-
 tio per ſe, & hoc, qm ſimilia figurarū apud Geometras
 non ſunt ſimilia in coloribus apud naturam, & conſimi-
 liter ſe habet res, cū intenderimus definire, quod ſigni-
 ficat nomen acuitatis, intendemus vtiq; ad definitionē
 acuitatis, quæ eſt in voce tantum, & ad eam, quæ eſt in
 ferro tantum, & ad eā, quæ eſt in ædificijs tantum, qm
 per hoc conſtituemur ad hoc, q; nomē acuitatis eſt cōi-
 cans, aut nō eſt nomen cōicāns. Et hoc eſt, quod ſigni-
 ficauit, cū dixit: & fm hanc acceptionem procedemus
 ad vſe ex parte, qua obſeruabim⁹, ne ſequatur nos æq-
 uocatio nois & incidamus in ipſam. ſenſus eſt, & per
 hunc modum diſpōnis deueniemus ad conſtitutionem
 ſuper intentione vniuerſali, cuius ſintēdimus definitionē
 nem, qm ipſa eſt intentio vnā, ſi non eſt vnā abſque eo,
 q; aſſequamur ipſam per cauſas noſtras ad hanc inten-
 tionem nominis æquiuoci, & decipiet nos.

Ab. l. c. xq- uocum

Ab. l. p. ſe, i oib⁹ locis.

Si vero neq; diſputare oportet trāſlationibus, planum q; neq; definire, neq; trāſlationibus, neq; quæcunq; dicunt trāſlationibus; diſputare. n. neceſſe erit i trāſlationib⁹.

Dixit Ariſto. Et ſi non oportet, vt pertractes trāſlationem apud ſpeculationem, & ſermonem, planum vtiq; q; non oportet, vt pertractes in definitione interrogationem nominum & ſimilitudinem, neq; conſimiliter etiam oportet, vt pertractentur in ipſis omnia ea, quæ dicuntur fm viam trāſlationis, & ſimilitudinis: & hoc, qm ſequit vtiq; ex neceſſitate, vt pertractes trāſlationem & exemplum in reliquis ſpeculationibus.

34 Hoc præceptum vtile eſt in definitionibus: & eſt, q; non facias definitionem noium exemplarium trāſlationum ad rem ex ſimilitudine ſua, qm huiuſcemodi definitiones tradunt vtiq; ſimilitudinem rei, non veritatē ipſius. Et non eſt longinquum, q; accidat propter nomina exēplaria illud, quod accidit ex noibus cōicantibus, hoc eſt, q; exiſtimetur de rebus multis, q; ipſæ ſunt res vnā, ecce exemplum eorum, quæ accipiuntur à noibus exemplaribus, eſt oratio eius, qui definiuit mare, q; eſt humor terræ aggregatus fm profundū: & oratio eius, qui dixit de lege, q; eſt meſura actorum & factorum, qm humor non ponit cōditionem aquarum maris, niſi in terra, & conſimiliter ſe habet res in meſura ſimul cū lege: et qm celebratum eſt vſe, q; Dialecticus elōgat in ſpeculatione ſua factionem noium exemplariū, poſuit hoc præceptum ſuper artifice demonstrationis, & definitoris primi in hoc, Et dixit: & ſi non oportet, vt pertractes trāſlationem apud ſpeculationem & ſermonē,

planum vtiq; quod non oportet, vt pertractes in definitione interrogationem nominum & ſimilitudinem. & cauſa in hoc eſt propinquitas orationum dialecticarum ab orationibus demonſtratiuis. Cumq; artifex dialecticę elonget hoc, magis vtiq; conuenit hoc artifice demonstrationis. Deinde dixit: neq; conſimiliter etiā oportet, vt pertractentur in ipſis oīa ea, quæ dicuntur fm viam trāſlationis & ſimilitudinis: & hoc, qm ſequitur vtiq; ex neceſſitate vt pertractes trāſlationē & exemplum i reliquis ſpeculationibus. ſenſus eſt, & ſi coegerit res artificem demōſtrationis & definitorē, vt pertractet in definitione ſua nomina trāſlatitia, non oportet, vt pertractet in hoc oīa noīa trāſlatitia, ſed trāſlationes, quæ ſunt ex rebus propinquis ſubſtantię rei, non longinquis: & hoc, qm exiſtimatur vtiq; q; aliqui artifex demonstrationis & definitor cogantur pertractare noīa trāſlatitia: quemadmodum cogitur Dialecticus cōſimiliter etiam ad hoc in aliquibus locis: & hoc vtiq; accidit in rebus non ſenſibilibus, quæ non poſſunt ſormari, niſi per ſenſata ſua & exempla ſua, quemadmodū fecit Ariſto. in formatione ſenſus cōis ſimul cum reliq; ſenſibus, qui aſſimilauit ipſum lineis, quæ exeunt à centro ad circumferentiam. & hoc inuenitur in ſermonibus ſuis, & aliqui cogitur artifex demōſtrationis ſuper hoc, quemadmodū ipſe loquitur, iamq; faciunt huiuſcemodi definitiones ad transferendum intellectum ab ipſis ad definitionem veram: & hoc, qm formatio trāſlationis intellectus aſſimilantis rem rei eidem, eſt facilior, q; trāſlatio eius ad ipſum apertorem, & in ſumma doctrina poetica eſt vtiq; obſcura: & propterea inuenit Ariſto. oblitus fuiſſe duarum doctrinarum in locis multis.

Quo pacto problemata venentur tum diuiſione, tum etiam proportione. Cap. IX.

Ad hoc autem q; habeamus problemata, eligere oportet & deciſiones & diuiſiones, ita vero eligere ſupponentem genus cōmune omniū, vt ſi aīalia eſſent, quæ ſpeculata ſunt, qualia omni aīali inſunt: his autem acceptis rurfus reliquorum primo, qualia omne ſequantur: vt ſi hoc eſt auis, qualia oēm ſequantur auem, & ita ſemper proxima: planum enim, q; habebimus iam dicere, propter quid inſunt conſequentia ijs, quæ ſunt ſub communi, vt propter quid homini aut equo inſunt. ſit aut aīal, in quo A: B vero conſequentia oē aīal: in quibus aut C D E ali qua aīalia: planum igitur propter qd B in eſt ipſi D. nāq; per A: cōſimiliter autem & alijs.

Dixit Ariſt. iam vero oportet ad habendas interrogationes & quæſita, vt ſit apud nos intētio deciſionis & diuiſionis, & procedatur in ipſis hac via: & eſt, vt ponamus genus vniuerſale omnibus. vt in exemplo, ſi eſſent ſpeculationes, per quas ſunt animalia, oportet vtiq; vt conſideremus quæ ſunt illa, quæ inſunt omni animali, cumq; accepta fuerint hæc, cōſiderabimus à principio, quæ ſunt illa, quæ ſequuntur primum totum à reliquis. vt in exemplo, ſi fuerit hoc auis, oportet vtiq; vt quærantur, quæ ſequuntur omnem auem, & ita ſemper accipitur proximum:

num: planum enim, q̄ perueniet ad nos, vt enuntiemus, propter quam causam insunt consequentia rebus, quæ sunt sub hoc vniuersali. vt i exemplo, propter quam causam insunt homini, aut equo. sit autem animal in quo est A; B vero ea quæ consequuntur omne animal: sint autem in quo est C animalia particularia: planum igitur, propter quid B inest C, quoniam ipsum inest propter A; & consimiliter ipsis rebus alijs.

85 Hoc præceptum vtile est ad extrahendas causas definitionum, quæ quarimus causas, hoc est per demonstrationes causarum. quod est, quemadmodum si esse-
mus prius interrogationem & quæstionem de causis cognoscentes per diuisionem generum in spēs suas, & scientes per decisionem, & hoc, qm̄ cognitio per diuisionem consistit super cognitione differentiarum apparentium, & decisio consistit super cognitione differentiarum intrinsecarum. Et posteaq̄ cōmemorauit, q̄ qui vult habere potentiam tradendi causas eius, quod interrogat de ipso per speciem accidentium substantialium, oportet ipsum scire per diuisionem & decisionem, coepit enuntiare, q̄to ponit aliquis, cū fuerit sciens p̄ duas istas causas cū eo, q̄ interrogauerit de causa, qua fuit aliquod accidens ex accidentibus entium p̄ plus vna specie ex speciebus, & dixit: & procedatur in ipsis hac via: & est, vt ponamus genus vlt oibus. sensus est, cumq̄ cognouerimus per diuisionem & decisionem, & interrogauerimus de causa alicuius ex accidentibus entium per plures spēs, sequitur vtiq̄, vt procedat in ipso via, de qua diximus, & est, vt procedat per diuisionem generis vniuersalis oibus illis spēsibus. Et posteaq̄ enuntiauit, qm̄, cū voluerimus scire causam, quæ est per aliquod ex accidentibus entium in aliqua spērū, q̄ inquam oportet, vt numerent tunc illæ species, adduxit exemplū huius, & dixit: vt in exemplo, si essent speculationes, per quas sunt animalia, oportet vtiq̄, vt cōsideremus, quæ sunt illa, quæ insunt oī animalia. sensus est, exemplum huius, si esset accidēs quæ fiti simile in aliqua specierum animalis, sequeretur vtiq̄, vt inesset natura vniuersalis oī animalia, ac si diceret, q̄ est sensibile. Deinde dixit: cumq̄ accepta fuerint hæc, considerabimus à principio, quæ sunt illa, quæ sequuntur primum totum à reliquis. sensus est, vt oīa animalia, de quibus interrogatur de causa consequente, vt sint disposita per aliquod accidentium eorundem per accidentia consequentia naturam illam appropriatam ipsis, intelligere fecerunt reliqua entia p̄ illas species, & si inuenerimus hoc accidens vniuersale illi naturæ, est accidēs, de quo interrogatur per signum propter quid: illa igitur natura est causa in ipso, & si fuerit accidēs appropriatum per illam naturam, de quo non interrogabitur per litteram propter quid, diuidem⁹ ipsum genus in genus, ex quo sequitur vniuersale illarum specierū, deinde considerabimus consistit etiā de accidente, quod sequitur consistit etiā naturam istius generis, quod sequitur ipsas, & si fuerit, de quo interrogamus, genus istud, ad quod deuenimus, causa in hoc accidente, et ita faciemus semper: deinde deueniemus ad naturam, quæ est causa in hoc accidente, de quo interrogauimus: manifestum autem, q̄, cū non obseruauerimus circa cognitionem istam aliquam naturarum, necq̄ aliquod generum comprehensorum in illis speciebus, absq̄ dubio cadet supra naturam, quæ est causa accidentis, de quo interrogatur. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: & consistit accipietur propinquum, planum enim q̄ perueniet ad nos, vt enuntiemus propter quā causam insunt consequen-

ria rebus, quæ sunt sub hoc vniuersali. sensus est, qm̄ cū diuiserimus magis propinquū generi altiori, & considerauerimus accidentia consequentia vnumquodq̄ ipsorum, planum vtiq̄, q̄ perueniet ad nos illud, quod est causa in accidente consequente, de quo interrogauerimus, hoc est, quod inest speciebus, quæ sunt sub illa natura. Et posteaq̄ cōmemorauit, q̄ per hoc ipse operans cadet super naturam, quæ est causa, vt sequatur ex ipso, adduxit exemplum, & dixit, vt in exemplo, propter quā causam insunt homi & equo. sensus est, si quærat aliq̄s, propter quam causam homo & equus est sensibilis, & inuenitur natura, quæ est causa istius cōsequentiæ, ipsa animalitas, respōdebimus per ipsum in responsione qd̄ est sensibilis, & consistit si interrogauerimus, propter quid homo & equus spirat, & acceperimus genus vlt homi & equo, quod est sensibile exempli gratia, & inuenit spirans non esse vlt ipsi, diuidemus hoc genus in naturam magis propinquam sub ipso, q̄ illud, quod comprehendit equum & hominem, & erit hæc via exemplum animalis, quod habet sanguinem, & inuenietur spiratio & consequens totum ipsum, & diuidemus sanguineum in ambulans & non ambulans, et inueniemus hanc naturam consequi spirationem, & dicemus q̄ causa cur spiratio inest homi & equo, est, quia est animal sanguineum ambulans. Et posteaq̄ adduxit exemplum ex materijs diminutum, adduxit ipsum ex literis perfectum, & dixit: sit autem animal, in quo A: B vero ea, quæ cōsequuntur oī animal: sint aut, in quo est C, animalia particularia. sensus est, exemplum huius, cū quæsiuerimus homini & equo causam consequentiæ ex consequētibus, quæ insunt ipsi ex parte, qua est animal, ac si diceret motum & sensibile, qm̄ animalitas erit causa in hoc accidente, & accipietur loco animalis A, & loco animalis, de quo interrogatur per signum propter quid, C, & loco accidentis consequētis ens quod ipsi C inest, de quo interrogatur per signū propter quid, ipsum B. Deinde dixit: planum igitur propter quid inest B ipsi C, qm̄ ipsum inest propter A, & consistit ipsis rebus alijs. sensus est, cumq̄ iecerimus hac via, declaratum nobis erit ex hoc, propter quid inest sensibile homini et equo, hoc est, p̄pter quid inest B ipsi C: & hoc est ex parte animalitatis, cuius loco accepimus A, & consimiliter declarabitur per hanc viam res in reliquis.

Et semp̄ in alijs eadem est ratio, nunc quidem igitur fm̄ tradita cōmunia nomina dixerimus. Oportet autem non solū in his considerare, sed & si aliud quid visum fuerit inexistens cōmune, excipientem, postea quæ hoc sequitur, & qualia hoc sequuntur, vt cornua habentia habere erinaccū, & nō vtrinq̄ dentata esse: rursus cornua habere, quæ sequitur, planum enim propter quid illis inerit, quod dictum est, propter enim cornua habere inerit.

Dixit Arist. Et hæc ratio eadem in rebus ordinatis sequitur semper: nunc quidem igitur loquuti fuimus in sermone nostro secundum nomina vniuersalia, quæ sunt celebrata apud nos. Oportet autem vt iuestigemus non in his tantum, sed si est aliquid, quod videatur inexistēs cōmune, vt accipietur hoc, & ea, quæ sequitur hoc, & ea, quæ sequuntur hoc. vt in exemplo qm̄ ea, quæ sunt appropriata animalibus cornutis, sunt ea, quæ habent

† Ab 1 q̄ nō inlit ton illi,

bent ventriculum, quæq; non habent dentes in maxilla superiori, oportet utiq; ut accipiatur à principio, quæ sunt illa, ex quibus sequitur cornua habere, & hoc, qm̄ planum, propter quam cãm inest illi rei dispositæ: qm̄ hoc utiq; inest ipsis, qm̄ habent cornua.

86 Cùm dixit: Et hæc ratio eadem in rebus ordinatis sequitur semper. sensus est, & iste est sermo, quo procedemus ad tradendam causam consequentem ex consequentibus illud, quod est sub hoc genere. ut in exemplo, qm̄ per viam, qua procedemus in tradenda causa consequentiã causam, consistemus in traditione causæ consequentis ex consequentibus, quæ insunt illi, quod est sub aiali, quemadmodum, si interrogaretur de existentia consequentis ex consequentibus volatile, hoc est, interrogaretur de existentia in aliquo volatili, qm̄ traditio causæ in hoc erit, qm̄ est avis. quemadmodum si interrogaretur, propter quid gallus est pennatus, dicemus in responsione huius, qm̄ est avis. Et qm̄ natura, quæ est causa in accidente, de quo interrogatur per signum propter quid, videtur utiq; nobis, cum habuerit nomẽ celebratum, & latet, cū non habuerit, dixit: nunc quidem igitur loquuti sumus in sermone nostro fm̄ nomina vniuersalia, quæ sunt celebrata apud nos. sensus est, ut opinor, qd hæc utiq; via erit utilis, in eo, qd nature generum, quæ sunt causæ accidentium, de quibus interrogatur per signum propter quid, habent nomina celebrata, qm̄ fm̄ hoc, qd ipsæ sint, erit apud nos notius, qd ipse sint causa, & procedemus ex hac cognitione prima, quæ est cognitio existentie ipsarum ad cognitionem qd sint causæ: cū vero non habebimus nomen, erit utique apud nos veritas existentie ipsarum, & veritas, qd sint causæ in gradu vno, & nõ erit utilitas in hac ordinatione. hoc est, per facturam viæ diuisionis ad appãrentiam causarum. Mathius aut̄ expositor dicit, qd hoc dixit, ne dicat aliquis, fortasse hæc nomina non insunt rebus ex consensu, hoc est, quæ sunt apud multitudinẽ. Hoc autem debile est, notum. n. est per se, qd oẽ nomen, quod multitudo imponit rei, est ex consensu huic rei. Et qm̄ sunt hic accidentia, quæ sunt causæ accidentium aliorũ, cœpit enuntiare, quõ est via ad constituenda hæc accidentia, quæ sunt causæ in accidentibus, de quibus quæritur per signum propter quid in vnaquaq; specie, & dixit: oportet autem, ut inuestigemus non in his tantum, sed & si est aliquid aliud, quod videatur inexistens cõmune. sensus est, iam vero oportet, ut inuestigemus non de hoc tantum, in quo genera sunt causæ accidentium, quæ ipsis insunt tm̄, sed inquiramus consimiliter etiam de his, in quibus causæ sunt accidentia vniuersalia, & hoc ex accidentibus alicuius, quorum causæ sunt accidentia in rebus, in quibus inveniuntur accidentia, & ex ipsis, quorum causæ sunt in substantia rei, in qua est ipsum indicans. Et cū dixit: & si est aliquid, quod videat̄ inexistens commune, intelligit per accidẽs vniuersale, quod est causa in accidente, de quo interrogatur per dictionẽ propter quid in spẽ, in qua est hoc accidens. Et posteaq; enuntiauit, qd oportet, ut inquiramus consimiliter etiã de accidentibus vniuersalibus in rebus, in quibus accidentia vniuersalia sunt causæ, & non interrogabitur de ipsis per signũ propter quid de accidentibus, cœpit enuntiare, quomodo erit inuestigatio de hoc, & dixit: ut accipiatur hoc, & ea, quæ sequitur hoc, & ea, quæ sequunt̄ hoc. sensus est, & hoc erit, cū acceptum fuerit accidẽs vlt̄, & ea, quibus inest illud accidens, & ea sunt, quorũ existentiam sequitur hoc accidens, hoc est species, quibus hoc accidens est appropriatum: deinde accepit accidens consequens istud accidens, hoc est æquale ipsi, &

erit accidens primum causa in hoc secundo. Et posteaq; dixit hoc, adduxit exemplum in hoc, & dixit: ut in exemplo, quoniam ea, quæ sunt appropriata animalibus cornutis, ea sunt quæ habent ventriculum, quæq; nõ hnt̄ dentes in maxilla superiore, oportet utiq; ut accipiatur à principio, quæ sunt illa, ex quibus sequitur cornua habere, & intelligit exemplum hoc, quoniam cū interrogauerimus, propter quid ovis & vacca non habent superiores dentes, aut propter quid habent ventriculum, intentio utiq; accidentis est æqualis huic accidẽti in animali, cui inest hæc intentio, habere cornua, & sciemus, qd hoc accidẽs, quod est priuatio dentium in maxilla superiore, inest utiq; aiali cornuto, quodq; causa in hoc, id est, qd non hnt̄ dentes in maxilla superiore, est, qm̄ habent cornua, & hoc, quoniam propterea qd indigentia cornuum in ipsis erat maior, qd indigentia dentium in maxilla superiore, declinauit natura materiam dentium in ipsis ad cornua: & consilr, cū interrogauerimus in huiusmodi animalibus, propter quid habent ventriculum, speculabimur, cūq; inuenierimus, qd accidens æquale omnibus his est, quia nõ habent dentes in maxilla superiore, sciemus, qd defectus dentium est causa, ut addatur sanitati suæ hoc membrum, per quod assequatur digestionem cibi, quæ defecit per defectum dentium. Et cū dixit: oportet, ut accipiatur à principio, quæ sunt illa, ex quibus sequit̄ cornua habere. sensus est, qm̄ cū sciuerimus, qd omne habens cornua, non habet dentes in maxilla superiore, & habet ventriculum, considerabimus de animalibus, quibus appropriatur, qd non habent dentes in maxilla superiore, quodq; habent ventriculum. Deinde dixit: & hoc, quoniam planum, propter quam causam inest illi rei dispositæ, quoniam hoc utiq; inest ipsis, quia habent cornua. sensus est, quoniam cū fecerimus hanc operationem, hoc est, qd assecuti fuerimus, qd omne habens ventriculum non habet dentes in maxilla superiore, & habet cornua, manifestum erit nobis, ob quam causam insunt huiusmodi animalibus accidentia disposita, de quibus scimus mentionem, hoc est, qd sint sine dentibus in maxilla superiore, & habeant ventriculum, quod est, ut habeant cornua, & hoc, quoniam cornua sunt causa propinqua horum duorum accidentium, priuationis quidem dentium per se, & qd sit ventriculus per medium priuationis dentium.

Amplius autem alius modus est secundũ proportionale eligere: vnum. n. accipere nõ est idem, quod oportet vocare sepeũ, & spinam, & os, erunt autem consequentia et his, tanquam vna quadam natura tali existente. Dixit Arist. Amplius inuenitur utiq; modus alius decisionis & collectionis, & est illud, quod dicitur secundum viam proportionalitatis: & hoc, siquidem nõ est via, qua accipiatur aliquid vnum & idem ex eo, qd sequitur, ut vocetur testa piscis, & spina piscis & os, præterq; qd erunt utiq; apud nos consequentia hæc, quasi natura vna, quam acciperemus in responsione ad quid per ipsa: quemadmodum accipiuntur hæc in responsione ad propter quid.

Posteaq; enuntiauit primo, quomodo colliguntur ex differentijs, quæ sunt causæ accidentium existentium in speciebus eorum, et enuntiauit nobis secundo, quomodo consimiliter etiam colliguntur accidentia, quæ sunt causæ de accidentibus entium, & differentia generum ita se habent, qd ex ipsis aliqua sunt differentia: vnæ in veritate,

* Ab l. edu
ditionem.

* Ab l. acci
dens.

veritate, & ex ipsis aliqua sunt differentia secundum proportionalitatem, vult enuntiare nobis, quod tales differentie debent colligi, ut per ipsas respondeatur in responsione interrogationis de accidentibus, quae sunt in definitionibus specierum, quarum differentiae sunt cum hac dispositione, & dixit. Amplius inuenitur utique modus alius decisionis & collectionis, & est illud, quod dicitur secundum viam proportionalitatis. sensus est, amplius inuenitur modus alius ex differentiis, quae debent dici & colligi, & erunt apud nos vltimate, & est illud, quod erit ex differentiis vnum secundum viam proportionalitatis. Deinde dixit: & hoc, siquidem non est via, qua accipitur aliquid vnum, & idem ex eo, quod sequitur, ut vocetur testa piscis, & spina piscis & os. sensus est, & hoc erit, cum non inuenitur in differentiis natura vna communis, & ponemus proportionalitatem, quae est inter ipsas naturam vnam. exemplum huius, quoniam propterea quod non inuenitur in habentibus testas & ossa, & spinas natura vna, quae accipitur causa in accidentibus appropriatis in his naturis tribus proportionatis, posui mus proportionalitatem causam in his, & hoc, quoniam proportio testae in testaceis, est proportio ossium in habentibus ossa: & consimiliter proportio spinarum ad habentes spinas est proportio ossium ad habentes ossa, & accidentia, quorum causa sunt ossa in habentibus ossa, sunt eadem cum accidentibus, quorum causa sunt testae in habentibus testas, & quorum causa sunt spinae in habentibus spinas. Et postea quod enuntiauit, quod haec natura accepta utique fuit causa, cum ea non habuerint aliquid communis, utique fuerit causa in veritate causa, quae est vna in definitione, non vna in proportionem, enuntiauit, quod causa, quae est secundum proportionem, constituitur utique in hoc loco causa, quae est vna in definitione, quoniam non inuenitur talis natura absque hac causa, & dixit: praeterquam quod erunt utique apud nos aliqua consequentia haec, quasi natura vna. sensus est, praeterquam quod inueniuntur utique aliqua appropriata ex his, hoc est, accidentibus alijs ab ipsis, quasi sint appropriata consequentia, hoc est, quod iudicium, quod sequantur ex natura vna, quae est secundum proportionem, est iudicium, quod sequantur ex natura vna, quae est vna in definitione. Et hoc est, quod voluit cum dixit: quae acciperemus in responsione ad quid per ipsa, quae admodum accipiuntur haec in ratione ad propter quid.

Eadem vero problemata sunt, haec quidem eo, quod idem medium habent, ut quoniam omnia contra resistantia. horum autem quaedam genere eadem sunt, quaecumque habent differentias eo quod aliorum, aut aliter sunt. ut propter quid resonat: aut propter quid apparet: & propter quid iris: omnia enim haec idem problema sunt genere, omnia enim sunt refractio, sed specie altera.

Dixit Aristot. Interrogationes vero vnae & eadem sunt, nonnullae quidem, cum accipiuntur ipsis medium vnum & idem. ut in exemplo omnia quae sunt in reditu secundum viam admissionis, aliqua vero istorum sunt vna & eadem in genere, & haec sunt omnia ea, quae habent differentiam ex parte, qua sunt res aliae, aut secundum modos diuersos. exemplum huius, propter quod fit strepitus: et propter quam causam apparet: & propter quam causam erit in nubibus arcus: & hoc, quoniam omnia haec sunt interrogatio vna & eadem gene-

re, quoniam omnia ea sunt refractio, & in specie sunt diuersa.

Postea quod enuntiauit, quod ex causis aliqua est, quae est causa vna in definitione ad consequens vnum, & ex ipsis aliqua est, quae est vna secundum proportionalitatem, vult enuntiare, quod haec sunt aliqua, quorum causa sunt vnum, aut in specie, aut in genere, & dixit: Interrogationes vero vnae & eadem sunt. sensus est, tamquam inueniuntur in interrogationes multae, quae ex parte quidem, qua causa suae sunt vnum, sunt vnae. Deinde dixit: nonnullae quidem, cum accipitur ipsis medium vnum & idem. ut in exemplo omnia quae sunt in reditu secundum viam admissionis. sensus est, & ex his duabus diuisionibus, nonnullae quidem sunt ex natura vna, hoc est ex specie vna, quoniam causa ipsorum sunt vnae in specie, quemadmodum reflexio, quae est causa colorum, qui apparent in reflexione. Deinde commemorauit diuisionem secundam, & dixit: aliqua vero istorum sunt vna et eadem in genere, & haec sunt omnia ea, quae habent differentias ex parte, qua sunt res aliae, aut secundum modos diuersos. sensus est, & diuisio secunda de istis causis, quae sunt vnae in genere, quae quod inueniuntur in rebus diuersis in genere, & diuersis per differentias propter subiectum, hoc est propter diuersitatem subiecti, & propter diuersitatem modorum existentiae suae. exemplum huius, quoniam causa visionis imaginis nostrae, arcus, echo, & auditus fulgurum, quae sunt res diuersae sunt vnum in genere, quod est refractio, diuersum per diuersas, quae sunt propter subiectum, & hoc, quoniam causa apparentiae in pupilla est reflexio, & causa arcus est reflexio radiorum, & causa fulguris est reflexio aeris.

Aliqua vero eo, quod medium sub altero medio est, differunt problemata, ut propter quod Nilus decrescere mense magis fluit: quoniam hibernior decrescens est, et propter quid hibernior decrescens est: quoniam Luna deficit, haec enim ita se habent inter se.

Dixit Aristot. Nonnullae vero interrogationum diuersificantur utique, quoniam inueniuntur in ipsis medium sub medio. ut in exemplo, propter quid Nilus est velox magis apud defectum Lunae: eo, quod mensis apud defectum intrat in capitulum hyemis: & propter quid intrat in capitulum hyemis: quoniam Luna lumem deficit. atque haec utique sunt ad se inuicem haec res.

Postea quod exposuit, quod ex interrogationibus aliqua sunt, quarum causa sunt vnae secundum speciem, & ex ipsis aliqua, quae sunt vnae secundum genus, coepit declarare consimiliter etiam, quod ex interrogationibus, aliqua sunt causa sibi inuicem, & hoc, quoniam rei vnius sunt multae causa sibi inuicem causa. Et cum dixit: Nonnullae vero interrogationum diuersificantur utique, quoniam inueniuntur in ipsis medium sub medio. sensus est, nonnullae vero interrogationum inueniuntur diuersae non simpliciter, sed quoniam termini medij in ipsis, qui sunt causa ipsorum, ponuntur sub se inuicem. hoc est, sunt sibi inuicem causa. Deinde adduxit exemplum de hoc, & dixit: ut in exemplo, propter quid Nilus est velox magis apud defectum Lunae usque ad extremum eius, quod scripsimus. sensus est, exemplum huius, si interrogaret aliquis, propter quid est Nilus velox: hoc est in processu suo ad defectum Lunae, dicitur in responsione huius, quoniam defectus Lunae assimilatur tempori hyemis, & dicitur, propter quid autem deficit calor Lunae in hoc tempore, sicut deficit calor Solis in hyemis tempore, quoniam facies sua illuminatur ad illud, ad quod

ad quod conuertit Sol, et deductio huius, qm̄ nihil prohibet, q̄ interrogationes cōsentiant in genere, & diuersificentur in specie, & hęc sunt, quę sunt in arte vna, aut diuersificentur s̄m̄ genus, & hęc sunt, quę erunt in artibus diuersis. In artibus vero, quę sunt vnę in genere, diuersę in specie, iam vtiq̄ erunt causę suę vnę in genere, diuersę consimiliter etiam in specie, vt in exēplo, qm̄ causę nonnullorum colorum sunt ex conuersione aeris, aliquorum vero ex declinatione, & quorundam causę ex directione, iamq̄ erunt causę ipsorum consentientes in specie, quemadmodū colorum, quorum causę sunt declinatio tantum, aut conuersio tantum, directio tantum, interrogationum autem diuersarum in genere, quę erunt vti plurimum in artibus separatis, erunt vtiq̄ causę diuersę in genere, & sunt multę, iamq̄ aliquę erunt consentientes in genere, quemadmodū conuersio, de qua meminit. Amplius interrogationum inuenitur diuisio alia, & est, qm̄ interrogationum diuersarum in specie, nonnullę sunt causę sibi inuicem, nonnullę vero non habent hanc dispositionem.

Quo modo causę & effectus se habeant inter se: & quo pacto causę veniunt: & an vnus effectus plures sint causę. Cap. X.

DE causa vero & cuius causa dubitaret vtiq̄ aliquis, an quando est causatum & causa est, quemadmodum si fluunt folia, aut deficit, & causa fluēdi folia, aut deficienti erit, veluti, si huius est lata folia habere, ipsius vero deficere, est terram in medio esse, si enim nō est, alia quedā erit causa ipsorū, siue causa est simul & cātum, vt si in medio terra est, deficit, aut si latifolium est, fluunt folia.

Dixit Arist. De causa vero & re, quę habet causam, & re, in qua est causa, dubitaret vtiq̄ aliquis, & diceret, an ne, cū inuenitur causatum, inuenitur causa consimiliter etiā, quemadmodum si fluunt folia, aut deficit, iam vtiq̄ inuenitur causa defectus, aut causa fluēdi folia, vt in exemplo, si esset hęc causa, vt sint folia sua sicca, & esset causa defectus, quia terra est in medio: qm̄ si non esset in medio, esset vtiq̄ causa ipsius aliqd̄ aliud: & si esset causa & causatum simul, quemadmodum si esset terra in medio, esset vtiq̄ Lu

90 *Vult inuestigare hic de dispositione causarum de re reputata valde, iamq̄ p̄misit de ipso aliquid in tractatu Primo, & est, si causa, quę est terminus medius, & causatum, quod est extremitas maior vtraq̄ cōuertantur cum suo compari, hoc est, cū inuenitur vnum ipsorum, inuenitur alterum, & cū deficit vnum ipsorum, deficit alterū. Et cū dixit: De causa vero & re, quę habet causam, intelligit per ipsum causatum, quod est extremitas maior in syllogismo. Et dixit: & re, in qua est causa, intelligit per ipsum extremitatem minorem in syllogismo. Et posteaquam mentionem fecit de his tribus mentionem fecit de dubio, quod accidit in duobus ex ipsis, & dixit: dubitaret vtiq̄ aliquis, & diceret, an ne, cū inuenitur causatum, inuenitur causa consimiliter etiam, dixit autem hoc de causato tantū, quod*

non reputatur causa, cū inuenitur, quod est terminus medius, quod non inuenitur causatū: qm̄ si hoc ita eēt, non esset syllogismus, nedum q̄ esset demonstratio. Et posteaq̄ mentionem fecit, q̄ in hoc dubio deueniunt ea, in quibus sequitur, cū inuenitur causatum, q̄ inueniatur causa, dixit: quemadmodum, si fluunt folia, usq̄ ad id, quod dixit, quia terra est in medio. sensus est, qm̄ posset aliquis dicere, qm̄, cū inuenitur causatum, inuenit̄ causatū & argumentaretur in hoc in multis causatorum et causis entium, exemplum huius, defectus foliorum arboris, cuius fluunt folia, & defectus, qui inest Lunę: qm̄ cū huiuscemodi causata inueniuntur, inueniunt̄ & causę ipsorum, vt in exemplo, qm̄, si esset causa fluxus foliorum in arbore, cuius fluunt folia, siccitas ipsius, & causa defectus Lunę, consistentia terrę inter ipsam & iter Solem, iam vtiq̄ appareret, q̄ sequitur ex necessitate, cū inuenitur defluxus, q̄ inueniatur siccitas foliorum, cumq̄ inuenitur defectus, q̄ inueniatur cōsistentia terrę inter Solem & Lunam: cū vero declarauit exēplum, 20 qm̄ cū inuenitur causatum, q̄ inuenitur & causa, declarauit hoc per rationem consistit̄ eēt, & dixit: qm̄ si non esset in medio, esset vtiq̄ causa ipsius aliqd̄ aliud, sensus est, iamq̄ apparet consimiliter etiā ex ratione, qm̄ cū inuenitur causatum, inuenitur & causa, qm̄ si inueniret̄ et non inueniretur causa, esset aliquid nō existens absq̄ causa, & sequeretur vtiq̄, vt esset causa ipsius absq̄ causa posita, & essent rei plures causę ex specie vna: hoc autē est absurdum. Deinde dixit: & si essent causatū & causa simul, usq̄ ad id, quod dixit, sequeretur vtiq̄, vt inueniretur simul. sensus est, & si posuerimus, qm̄ cū inuenit̄ causatum, inuenit̄ causa, iamq̄ inuenit̄ causa, cū inuenitur causatum, sequitur vtiq̄, q̄ vnumquodq̄ ipsorum inueniatur per existentiā sui comparis.

Si vero sic, simul vtiq̄ essent, & monstrarentur per se inuicem, sit enim folio fluere, in quo A: latifolium vero in quo B: vitis autem in quo C: si itaq̄ ipsi B inest A, oē enim latifolium fluit folio, ipsi vero C inest B, omnis enim vitis est latifolia, ipsi C inest A, et omnis vitis fluit folio, causa vero B medium. sed & quoniam latifolia est vitis, est per folio fluere demonstrare. sit enim D quidem latifolium, E vero folio fluere, vitis autem in quo F: ipsi itaque F inest E, folio fluit enim omnis vitis, ipsi autem E D, omne enim folio fluens est latifolium, omnis igitur vitis est latifolium: 50 causa autem est folio fluere.

Dixit Arist. iamq̄ inuenitur via, qua monstrantur per se inuicem. sit fluxus foliorū, in quo A, & sit siccitas foliorum in quo B, & sit vitis, in quo C, quoniam A inest ipsi B, quoniam omne siccum foliis folio fluit. & B inest ipsi C, quoniam omnis vitis est siccum foliis. igitur A inest ipsi C, qm̄ omnis vitis folio fluit: & causa, quę est medium, est, quoniam vitis est siccum foliis, iamq̄ monstratur, q̄ vitis est siccum foliis, quoniam folio fluit. sit igitur D siccum foliis, & sic E folio fluere, vitis autem in quo F, E itaq̄ inest F, & hoc, quoniam omnis vitis folio fluit, & D inest E, quoniam omne illud, quod folio fluit, est siccū foliis, causa vero est A, quod est folio fluere.

Posteaq̄

91 Posteaquam exposuit, quod si cum inuenitur causatum, inuenitur causa, sequitur quod inueniatur unum quodque ipsorum per existentiam sui comparis, coepit declarare, quod sequitur haec positio, si unumquodque ipsorum monstratur inesse alicui per existentiam alterius, ut in exemplo, quod insint viti binæ dispositiones, quarum una est, quod sit siccum folijs, & quod fluat folijs, inuenit vtrūque istorum duorum consequens ex suo compari, hoc est siccum, & fluxum foliorum, & possibile est, quod monstreretur vtrūque istorum inesse viti per existentiam sui comparis: & si voluerimus monstrare fluxum foliorum per nomen siccum, diceremus sic, omnis vitis est sicca folijs, et omne siccum folijs folio fluit, concluditur nobis quod omnis vitis folio fluit, cumque voluerimus conuersum huius, & est, ut innotremus, quod omnis vitis est siccum folijs per fluxum ipsius, dicemus ita, omnis vitis folio fluit, & omne illud, cuius folia fluunt, est siccum folijs, concluditur nobis ex hoc, quod omnis vitis est siccum folijs: & sermo noster in hoc capitulo est per se intellectus.

Si vero non contingit causas esse sibi inuicem, causa enim prior est eo, cuius est causa, & deficienti quidem causa est in medio terram esse: quod autem in medio terra sit, non est causa ipsum deficere: si igitur per causam quidem demonstratio est propter quid, quae vero non per causam ipsius quod, quod quidem terra quidem in medio est, nouit, propter quod autem non: quoniam ipsum deficere non est causa, quod sit in medio, sed hoc ipsius deficere, manifestum est: in ratione namque ipsius deficere inesse est in medio: quare planum quod per hoc, illud cognoscitur, sed non hoc per illud.

Dixit Arist. Et si non est possibile, ut sint ambae causae sibi inuicem, quoniam causa prior est eo, cuius est causa, et terram esse in medio est causa, ut deficiat Luna, non autem deficius est causa, ut terra sit in medio: igitur demonstratio, quae est per causam, est demonstratio secundum propter quid, quae autem non est per causam, est demonstratio si est, quoniam cum nouit, si est in medio, nouit vtrūque si est, & non nouit propter quid est, quod autem defectus non est causa, ut terra sit in medio, sed terram esse in medio est causa ipsius defectus, hoc vtrūque plane manifestum, quoniam terram esse in medio, accipitur in ratione defectus: manifestum igitur, quoniam per hoc nouit hoc, non hoc per hoc.

12 Posteaquam declarauit, quod cum posuerimus, quod causatum conuertitur cum causa: hoc est, cum fuerit causatum, esse causam, fieri potest, ut vtrūque ipsorum, ostendatur per demonstrationem per suum compar, coepit enunciare, quod cum manifesta fuerit existentia causae per causatum, sequitur, ut sit demonstratio, demonstratio existentiae, non demonstratio propter quid, quoniam causatum non potest esse causa causae. Et dixit: & si non est possibile, ut sint ambae causae sibi inuicem, quoniam causa est prior eo, cuius est causa. Sensus est, & si non est possibile in huiusmodi rebus, ut sit unumquodque ipsorum causa suo compari, quoniam, quod ex vtrūque est causa, est prius in existentia, quam illud, cuius est causa, quoniam si posterior esset causa, esset posterior absque posteriori, quod est di-

uersum. Et posteaquam declarauit hoc per rationem, declarauit hoc per exemplum, quod praecessit, & dixit: & terram esse in medio est causa, ut deficiat Luna, non autem defectus est causa, ut terra sit in medio: sensus est, exemplum huius, si terram esse in medio, fuerit causa, ut deficiat Luna, & defectus non erit causa, ut terra sit in medio, fieri vtrūque non potest, ut causatum sit causa. Et posteaquam posuit hanc rationem & exemplum in gradu precedente, posuit conditionem dispositionis additae, & dixit: demonstratio igitur, quae est per causam, est demonstratio secundum propter quid, quae autem non est per causam, est demonstratio si est. Sensus est, cumque conuersi fuerimus super eo, quod declaratum fuit de eo, quod causatum non erit causa, & omnis demonstratio non per causam, est demonstratio existentiae, quoniam omnis demonstratio est demonstratio causae, aut demonstratio existentiae: ex necessitate igitur est, quod demonstrationes, in quibus causata sunt termini medii, sunt demonstrationes existentiae, non demonstrationes causarum, ut in exemplo, qui nouit, quod terra est in medio propter defectum, nouit vtrūque si est, & non nouit propter quid est.

Et hoc est, quod intendit in hoc toto sermone. & quasi protulit ipsum prolatione syllogismi conditionalis, in quo antecedens sunt binae propositiones, quarum una est, quod causa non est causatum: secunda vero, quod omnis demonstratio, aut est demonstratio propter quid, aut demonstratio existentiae, & posuit consequens ex duabus istis propositionibus, quod demonstratio, in qua terminus medius est causatum in huiusmodi rebus, est demonstratio existentiae, praeterquam quod quoniam permiscuit exemplum cum ratione, durum est intelligere, quod voluit concludere, hoc est, quoniam adduxit antecedens, rationem, & exemplum, & adduxit consequens, exemplum tantum absque ratione. Et quoniam accepit in hac ratione, quod terram esse in medio est causa defectus, coepit docere, quod hoc est notum per se, & dixit: quod autem defectus non est causa, ut terra sit in medio, sed terram esse in medio est causa ipsius defectus, hoc vtrūque plane manifestum. Postea adduxit causam in hoc, & dixit: quoniam terram esse in medio accipitur in ratione defectus. Sensus est, quoniam terram esse in medio inuenitur in definitione defectus, intelligit per rationem dicentem, quod est transitus luminis Lunae ob constitutionem terrae inter ipsum & inter Solem, & quod defectus non est in definitione eius, quod est, terram esse in medio, & quod est in definitione rei, secundum quod ipsum est causa ipsius. Et cum dixit: manifestum igitur, quoniam per hoc cognouit hoc, non hoc per hoc. Sensus est, quod illa dicitur esse cognitio perfecta, quae est cognitio per causam, hoc est, cum defectus cognoscitur, quoniam terra est in medio, cognitione perfecta, & non cognoscitur terram esse in medio per defectum cognitione perfecta, sed si cognoscitur, cognoscitur per cognitionem deficientem a cognitione perfecta.

An contingit unius plures esse causas? si enim est idem de pluribus primum praedicari: sit A ipsi B primo inexistens, & ipsi C alii primo, & haec ipsi D E, inerit igitur A ipsi D E, causa vero est ipsi quidem D B, ipsi vero E C: quare causa quidem existente, necesse est rem esse, re autem existente, non necesse est omne esse, quodcumque sit causa, sed causa quidem, non tamen omnis.

Dixit Arist. Possibile autem, ut sint unius et eidem causae multae, & hoc, quoniam si fuerit aliquid, quod praedicetur aliquid unum & idem de rebus multis primo: & sit A primo

mo inexistens B & C, & hæc ambo insint D E: igitur A inest D & E. & causa inessendi A ipsi quidē D, est B, ipsi vero E, C: & propterea, cū causa quidem fuerit, sequitur vt res sit, cū vero res sit, non est ex necessitate, vt sit omne illud, quod est causa, quodcunq; fuerit, sed vt sit causa, absq; eo qd non omnis.

93 Quoniam dubitauit in principio rei, si cū causatum ponitur esse, sequit vt causa sit, & cōmemorauit illud, quod vult hæc positio, & quod sequitur ex ipsa, ex eo, qd vnumquodq; ipsorum monstratur per suum cōpar, sed monstratio vnius ipsorum per secundum erit monstratio causæ, & alterius monstratio existentia, & hoc vtiq; verificatur in omni causa, cū admiserimus, qd non inest rei nisi causa vna, & hoc, cū non fuerit terminus maior, qui est causatum existens, nisi in subiecto vno, hoc est in extremitate minore, redijt ad dubitandum in hoc, & dixit: Possibile autem est, vt sint vni & eidem causæ multæ. 20 sensus est, tamq; dubitatur de causa, & dicitur, si est possibile, vt sint vni & eidē causæ multæ, si non fuerit alicui vni & eidem nisi causa vna. Et, qm̄ adduxit exempla, per quæ conuenit imaginari, qd non inest alicui vni nisi causa vna, quæ sunt, quæadmodum defectum esse, & fluxum foliorum, adduxit cōsimiliter etiam hic orationem, per quam dubitatur, qd insint alicui plures causæ, & hoc, cū fuerit aliquid vnum in pluribus naturis, et dixit: & hoc, quoniam si fuerit aliquid, quod prædicatur aliquid vnum & idem de rebus multis primo. 30 sensus est, & hoc, qm̄ si prædicatur aliquid vnum de multis prædicatione prima absq; medio, sequitur vt sint ad existentia istius rei vnius per illas res multas, causæ mediæ: & hæc est dispositio prædicationis generum de speciebus particularibus, & cōsimiliter prædicatio accidentium, in quorū definitionibus est genus subiecti. Deinde posuit exemplum de hoc per literas, & dixit: & sit A primo inexistens B & C. sensus est, quemadmodū, si accipiatur loco A aial, & loco B, quod habet sanguinem, & loco C, quod nō habet sanguinem. Deinde dixit: & hæc ambo insint D & E. 40 sensus est, & erit B inexistens D, & C inexistens E. quemadmodum si inest habens sanguinem spiranti, & non habens sanguinem vermibus. Deinde dixit: A igit inest D & E. sensus est, sequitur itaq; vt aial, exempli gratia, per hoc insit spiranti & vermibus per media habens sanguinem & nō habens sanguinem. Deinde dixit: & causa inessendi A ipsi quidem D, est B, ipsi vero E, C. sensus est, & causa, vt A quidem insit D, quod est, exempli gratia, aial in spirante est B, quod est in exemplo habens sanguinem, & qd sit cōsimiliter etiam in E, quod est in exemplo, vermes, est existentia ipsius in C, quod est in exēplo non hñs sanguinē. Deinde dixit: et propterea, cū causa qdem fuerit, sequitur, vt res sit, usq; ad extremum eius, quod scripsimus. sensus est, & cū possibile fuerit, qd insint vni & eidem plures causæ per plures res, et quod sequitur, semper est, quoniam cū existit causa, existit causatū ipsius, & cū existit causatum, non est vtiq; ex necessitate, vt existat causa, vt in exemplo, quoniam cū extiterit sanguis in equo, sequitur, vt existat aialitas in ipso, & non oportet vt in oī illo, in quo inuenitur aialitas, inueniatur sanguis. Et cū dixit: cū vero res sit, non est ex necessitate, vt sit oē illud, quod est causa, quodcunq; fuerit, sed vt sit causa, absq; eo, qd non omnis. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: absq; eo, qd non oīs, vt in exēplo, qd si aial inest equo, non sequitur, vt sint omnes causæ aialitatis in ipso, quoniam si hoc esset, non esset aialitas, nisi in equo tantum. Et propter hoc, quod dixerit, inuenitur Abunazar dixisse in libro suo: quoniam consequentia, quæ

est inter causas & causata, & in summa, antecedentia et cōsequentia, inuenitur fm̄ tres species: aut vt sequatur in ipsis posterius ex priori, & prius ex posteriori: aut aliquid, per quod sequatur posterius ex priori, & non sequatur in ipso ex posteriori prius: aut aliquid, per quod sequatur prius ex posteriori, & non sequatur posterius ex priori, dicimus, qd in specie prima veniunt duæ spēs demonstrationū, hoc est demonstratio causæ & demonstratio existentia, in specie vero secunda venit demonstratio causæ tantum, in tertia autē demonstratio existentia tantū. Videtur autē qd Aristot. non connumerauerit in demonstratione nisi speciem primam tantum fm̄ illud, quod dicemus post hoc in sermone nostro.

Aut si semper vniuersale problema est, & causa totum quiddam, & cuius causa vniuersale, vt folio fluere toto aliquo determinato, licet species ipsius sint, & his vniuersaliter, aut plantis, aut his plantis: quare & medium æquale oportet esse in his, & cuius causa, & conuerti. vt propter quid arbores folio fluunt, si itaq; propter congelationem humiditatis, & si folio fluit arbor, oportet esse congelationem, & si congelatio inest non cuiuscunq; sed arbori, est folio fluere.

Dixit Aristot. Et dicamus, qd interrogatio est semper vniuersalis, & causa est vniuersale quoddam, & res, quæ est causa causæ ipsius, est vniuersalis. vt in exemplo, fluxus foliorum inest tātum toti alicui, & si ipsum habuerit species, & ipsum inest istis fm̄ viam vniuersalis, aut plantis, aut huic plantæ: medium itaq; & res, quæ est causa ipsius in his, oportet vtiq; vt sint ambo hæc æqualia & conuertibilia equaliter. vt in exemplo, propter quid arbor folio fluit: propter congelationem humiditatis: sequit itaq; si est fluxus foliorum, vt sit congelatio humiditatis, & si inest cōgelatio non cuiuscunq; acciderit, sed arbori, cuius folia fluunt.

Posteaq; dubitauit de conuertibilitate causati super causa, & adduxit in hoc sermones sufficētes in duabus extremitatibus, cœpit docere intentionem veram per demonstrationem, quæ aggregatur simul cum processu suo ad veritatem soluēdi dubiū, & dixit: Et dicamus, qd interrogatio est semper vniuersalis, et causa est vniuersale quoddam, & res, quæ est causa causæ ipsius, est vniuersalis. sensus est, qd prædicatum in interrogationibus substantiālibus, in quibus sunt prædicata, oportet esse prædicatū de re in eo qd quid, & hoc, qm̄ prædicatum de oī, quemadmodum declarauit in tractatu Primo istius libri, ipsum est, quod aggregat tres spēs, vt sit prædicatū de oī subiecto, vt sit prædicatio ipsius necessaria, & vt sit prædicatio ipsius prima, hoc est non ex natura secunda: sed primū in quæsitis non est primū in ppōntibus, quemadmodum declarauimus in tractatu Primo istius libri: & hoc, qm̄ iam diximus, qd primū in quæsitis est, quod nō quæritur propter quæsitum alterū, hoc est, qd sit prædicatum in subiecto nō ppter prædicationem suā de subiecto altero, & cōprehensum in subiecto primo. & hoc, qm̄ ex quæsitis aliquod est, quod est quæsitum p accēs, & ex ipsis aliquod, quod est quæsitum p se. vt in exēplo, si aliquis quæreret de triangulo æquicrura, an habeat angulos æquales

æquales duobus rectis, hoc vtiq; quæsitum est per acci-
dens, & non primum, & hoc, qm hoc quæsitum primo
mest triangulo absolute: atqui hoc vtiq; quæsitum inest
primum triangulo, qm monstrat per propositiones pri-
mas. Est aut dispositio primi in ppositionibus, vt prædi-
catum prædicetur de omni subiecto non propter natu-
ram aliam comprehensam in subiecto, quod est causa,
vt prædicatum inest subiecto, & non est primū in quæ-
sito ipsum hoc primū, qm prædicatum quæsitū est vtiq;
in subiecto propter naturam alterā, quod est causa: sed
si inest propter naturā, quæ est causa per naturam, non
quæret vtiq; propter naturā, quæ est natura altera, sed
quæret propter naturā, quæ est subiectū ipsi propter na-
turam primā, & hoc, qm subiecta p naturam sunt spēs
& gñā, hoc est cōposita, & causæ fm naturā sunt causæ,
& gñā simplicia ipsarum: & quæsitā p naturam sunt in-
tentiones appropriatæ ipsi existentes in spēs & ge-
neribus, & hæc sunt accidētia appropriata in gñibus &
spēsbus. Et qm nō declaratū fuit hoc ab expolitoribus,
dubitauit sup ipsi, quō inuenitur quæsitū primum fm
quod diximus in expositione tractatus primi istius li-
bri: & quæsitā prima, quæadmodum diximus, quæ inue-
niuntur in demonstrationibus simplicibus, erunt vtiq;
in accidētibus appropriatis tm, quæsitā vero, quæ sunt
dñā appropriatæ, & definitiones, ipsa vtiq; cōsimiliter
eū sunt quæsitā prima, sed nō proueniet in talibus de-
monstratio causæ, qm non inuenitur in talibus aliquid,
quod pcedat extremitatē maiorem: sed ex dispōne de-
monstrationis absolute est, q sit mediū in ipsa præcedēs
maiorē propter cām extrinsecā: quæsitā vero gñis sunt
inter quæsitā accidētalia. iam vero durū fuit expolitor-
ibus, vt itroire facerent ipsum in quæsitā accidētalia, &
dixerunt, q genus est prædicatū primum, qm non præ-
dicat de aliqua spērū suarum propter naturā mediā
cōprehensam in specie. Et Abunazar est vnus eorum,
cui visum fuit hoc de genere, & est dubium magnum,
qm non prædicatur de aliqua specierum, quæ sunt sub
ipso in eo q quid est hæc species, & quod non prædica-
tur de aliquo in eo q quid, ipsum est prædicatum de eo
p accidens: qm non est dñā inter hoc, q prædicet trian-
gulus de æquicrura, aut prædicetur de ipso æqualitas an-
gulorū duobus rectis: & hoc, qm quemadmodū æqua-
litas angulorum duobus rectis est prædicatum de æqui-
crura per accidens, qm adhuc inest æqualitas angulorū
duobus rectis gradato & æqlateri, qm prædicatio trian-
guli de æquicrura est prædicatio per accidens, qm inest
vtiq; gradato & æqlateri: sed dñā inter ipsa est, qm
prædicatio æqualitatis angulorū per accidens de æqui-
crura est vtiq; prædicatio per accidens propter prædica-
tionem p se: & hoc, qm æqualitas angulorum duobus
rectis inest vtiq; triangulo æquicruri propterea q inest
triangulo absolute. De prædicatione vero generis de suis
speciebus existimatur vtiq; q sit prædicatio p accidens
non propter prædicationem p se: & hoc, qm natura ip-
sius non inest alicui spērū, quæ sunt sub ipso propter
naturā mediā, & q intellexit de prædicato primo, quod
non prædicat propter naturam mediā, posuit genus in
prædicatis primis fm quod fecit Abunazar: & est, qui
intellexit de prædicato primo, quod non est prædicatū
per accidēs, hoc est, q miscuit ipsi aliquid, quod est per
accidens, quō illud, quod fuit indiuiduis genus in prædi-
catis primis. Et hæc videt esse opinio Arif. & apparet,
q est vera per se: cumq; fuerit hoc ita, oportet vt ponat
genus in quæsitis accidētibus, sed hoc est absurdum:
& nos inuenimus multa ex hīs, quæ quærentur in attri-
bus speculatiuis ignotorum generū, quemadmodum
illud, quod ignorat multi de signis superioribus, si sunt
imagines, aut corpora, & tale est, quod ignorat v pluri-
mum de dispōne specierum mediārū inter genus ani-

malis & plantæ, si est planta aut animal, consistit est res,
quæ est inter plantam & non plantā: & dicemus si fue-
runt inexistentiū alijs, aliqua per accidens, & aliqua p
se, & illud, quod est per accidens, inuenitur vtiq; ex eo,
quod est per se, & scientia vera sequitur, q sit consen-
tiens enti: oportet itaq; q sit scientia substantialis de en-
te substantiali, & scientia accidentalis de ente acciden-
tali, quodq; sit, quemadmodum q ens accidentale erit
propter illud, quod est per se, cōsimiliter sequitur, vt sit
scientia accidentalis inexistens vtiq; nobis ex scia, quæ
est per se, vt in exēplo, q triangulus habeat tres angu-
los æquales duobus rectis, est cognitio per se de ente p
se, cognitio autem, q æquicrus est cum hac dispositio-
ne est cognitio per accidens, sed via, qua prouenit no-
bis fm naturam est, qm cognoscimus ipsum de triangu-
lo: qui vero nouit ipsum de æquicrura propterea q no-
uit ipsum de triangulo, nouit vtiq; rem fm coaptatio-
nem suram, hoc est, q non nouit illud quod est per acci-
dens ex parte qua est per accidēs: qui vero nouit hanc
intentionem de æquicrura, non propter naturam trian-
guli, nouit vtiq; illud, quod est per accidens, non ex via
eius, quod est per se, qm iam vtiq; nouit ipsum non fm
modum, quo est de ipso existens, & quod magis vide-
tur per cognitionem nostram, eo q prædicata vniuer-
salia insunt indiuiduis, qm cognitio nostra de Zihade,
q est rationalis est propter cognitionem nostram q est
homo: & non est dubium, q prædicatio rationalis de
Zihade est per accidens. Iam itaq; declaratū est tibi ex
hoc, q oportet cognitionem entis per accidens esse per
accidēs, qm oportet, vt scia sit consentiēs scito, quodq;
ex scientia aliqua est perfecta, & est, quæ prouenit no-
bis propter sciam per se, & ex ipsa aliqua est diminuta,
& est, quæ prouenit nobis propter sciam per accidens:
cumq; hoc ita sit, demonstrationes vtiq; quæ sunt de-
monstrationes in veritate sunt per se de entibus per se,
& nō est via, qua sciamus aliquid, quod inest alicui per
accidēs cognitione perfecta, nisi propter cognitionem,
q inest alicui per se, quemadmodum nō est via ad hoc,
q sit aliquid per accidens, nisi propter illud, quod est p
se: cumq; stabilitum fuerit hoc, manifestum vtiq; erit,
q accidens, quod est vniuersalius subiecto suo, inest su-
biecto, ipsum est, propterea q inest naturæ æquali ipsi:
monstratio igitur ipsius per se est vtiq; de illa natura, &
est de illo, quod est sub illa natura per accidens: & co-
gnitio, q ipsum inest ei, quod est sub illa natura, est per
accidēs: cumq; nouerit ipsum inesse ei, quod est sub illa
natura propter illam naturam, nouit vtiq; illud quod
est p accidens, non propter illud, quod est per se: cumq;
fuerit existentia ipsius propter illud, quod est per se, ille
vtiq; qui nouit ipsum ex hoc modo, nouit vtiq; ipsum
de alio quid est de ipso: & qm est ex conditionibus co-
gnitionis perfectæ demonstratiuæ, vt cognoscat rem
fm q ipsum per se, admittet, quod ex perfectione in
scientia est, vt sciat illud, quod est per accidens: oportet
igitur, vt non sciat illud, quod est per accidens, nisi
propter illud, quod est per se. Et propter hoc posuit con-
ditionem Arist. in demonstrationibus, vt sint prædica-
ta prima & appropriata fm q opinatus est, qm, cū co-
gnoscuntur res substantiales, sciuntur dispositiones acci-
dentales propter dispositiones substantiales, igit nouit
ens fm veritatē ipsius. Amplius, qm quod intenditur in
primo est cognitio intentionum substantialiū, quemad-
modum cuius intenditur existentia primo, sunt inten-
tiones substantiales, & quemadmodum intēiones ac-
cidentales, hoc est modus iste accidētis, non quod est p
accidēs absolute, inuenit vtiq; fm intentionē secundā,
& propterea q ipsas assequimur per assecutiones inten-
tionū subalium, consistit cognitio Philosophi de ipsis est
fm intentionē secundā, & cognitio ipsius p intentiones
Log. cū cōm. Auer. GG substantiales

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

substantiales est fm intentionē primam, Et hoc totum, quemadmodum ego existimo, est illud, super quo non constituit ex intentione Aristot, alius ex expostitoribus, quorum verba deueniunt ad nos. Cū vero genus fuerit quæsitum, dicemus utiq; de ipso, q; est ex quæsitis accidentalibus, qm̄ propterea q; ipsum primo quæritur, est notius specie, qm̄ est vniuersalius, et vniuersalius est notius: & quemadmodum non est via, vt monstramus existentiam ipsius de aliquo, cū ignorauerimus existentiam ipsius, quoniam non habemus viam, vt monstramus existentiam generis de generibus, cū acciderit, vt ignoremus existentiam ipsius in ipsis: qui igitur voluerit monstrare existentiam alicuius generis in aliqua specie, ipse utiq; monstrabit rem monstratōne accidentali, fm̄ q; accidit huic generi, vt sit i hac specie, & propterea non erit hæc species causa q; sit hoc genus simpliciter, sed genus est causa, vt ipsa sit: & si concesserimus, q; genus est ex quæsitis accidentalibus, monstrabit utiq; nobis ipsum inesse alicui speciei fm̄ viam naturalem, cū ignorauerimus ipsum inesse rei alicui per se, & hoc, qm̄ res inest huic speciei, quemadmodū nouimus existentiam ipsius propter formam ipsius: hoc est, qm̄ nouimus genus inesse speciei propter formam generis aut definitionem ipsius, quemadmodum, si monstrauerimus, q; spongia marina est aīal, qm̄ est sensibilis, hoc utiq; est, posteaq; conueniens fuerit, vt dicatur, cū nouerimus existentiam rei, & ignorauerimus genus ipsius, tamq; conuenit, vt dicatur de ipso, q; est ex quæstione substantialiū primorum modo aliquo, & hoc, cū quærat, exēpli gratia, an spongia marina est aīal, aut non? & qui quærit consistit etiam, an color sit imago, aut corpus: & an locus sit vacuum, aut superficies corporis? Quæremus igitur exempli gratia de spongia marina, si hoc ens, quod vocatur spongia, sit aliqua species aīalis, aut aliqua species plantæ, & non est dubium, q; sequit in eo, q; est spongia marina, vt sit aut aliqua spēs plantarum, aut aliqua spēs aīalis: et consimiliter se habet res de colore, si est imago aut corpus, & fm̄ hanc mēsuram erit quæsitum generis ex quæsitis primis, & componet syllis ita, Spongiæ marinæ inest aliqua species generis: & illud, cui fect aliqua species generis, ipsum est aliqua species aīalis, et hoc est verum, qm̄ spongia marina non est aīal absolute, sed est aīal quoddam. & consimiliter se habet res in vnaquaq; specierum, hoc est, q; non disponitur in genere, in eo q; est hæc species, sed disponit in ipso ex parte generis alicuius: & hoc, qm̄ homo, exēpli gratia, non est aīal absolute, sed est aīal aptum ad suscipiendam rationem: & p̄ hunc conceptum separatur aīalitas, quæ est in homine, ab aīalitate reliquarum specierum, & separatur aīalitas, quæ est in equo, ab aīalitate, quæ est in asino: & ita se habet res in vnaquaq; specie, qm̄ genus diuersificatur in ipsis per conceptus. Et hoc manifestum est ex eo, quod declaratum fuit in scia Naturali, q; formarum diuersarū oportet materias proprias esse diuersas, quodq; fieri non potest, vt suscipiat materia vna, in eo q; est vna, formas diuersas, sed suscipit utiq; ipsas aut qm̄ est familiaris formarum diuersarum, quemadmodum se habet res in materijs corporum, aut qm̄ ipsa est familiaris aptitudinum diuersarū, quemadmodum se habet res in materia prima & generibus cū spēsibus suis particularibus, similis. n. est res in materia prima simul cū forma corporis simpliciu, quæ sunt in ipsis primo p̄ se. Qm̄ vero hoc utiq; tam declaratum fuit, redeamus ad id, in quo eramus de expositione, & dicamus, q; oportet terminū medium in demonstratōne esse appropriatum in subiecto, & maiore appropriatum i medio, quodq; onus in terminis oportet esse primo, exēplum utiq; est fm̄ consuetudinem suā. Et dixit: vt in exēplo, fluxus foliorum inest tm̄ toti alicui, &

si ipsum h̄et species & iesset huic fm̄ viam v̄lis. sensus est, exēplum, cū quærimus cām fluxus foliorum, opus utiq; est, vt quæramus de natura, quæ ipsi inest tātum, qm̄ absq; dubio inest tātum naturæ vniuersali, & si non fuerit natura illa nō diuisa in spēs multas: atqui voluit, q; diuisio non est huius p̄ hoc. Et posteaq; cōmemorauit, q; oportet fluxum foliorū inesse naturæ vniuersali, dixit: aut plantis, aut huic plantæ. sensus est, & hæc natura simpliciter est, exempli gr̄a, aut plantæ, aut plantæ huic appropriata. Postea enuntauit, q; oportet terminum medium in hac demonstratōne conuerti cū extremitate maiore, & dixit: medium itaq; & res, quæ est causa ipsius in his, oportet utiq; vt sint ambo hæc equalia, & conuertibilia vsq; ad extremum eius, quod scripsimus, sensus est, & terminum medium, qui est causa, & extremitatem maiore, cuius medius est causa, oportet esse æquales, quousq; sit terminus medius conuertibilis cū maiore, & maior consimiliter etiam cū ipso fm̄ exemplum hoc, cū quæramus, propter quid fluūt folia arboris, cuius fluunt folia, qm̄ fuit causa huius, congelatio humiditatis, p̄ quam nutritur foliū, iamq; sequitur, cū fluunt folia, vt congeletur humiditas, & si congelatur humiditas, vt fluant folia, & hoc est appropriatum arbori, cuius fluunt folia, quoniam non oīs arboris fluunt folia. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: & si inest congelatio, non cuiuscunque acciderit, sed arbori, cuius fluunt folia: hoc est, oportet, q; fluant folia ipsius.

Vtrum autē contingit non eādē causam esse eiusdem oibus, sed alteram, aut non? an si quidē per se demonstratur, & non p̄ signū, aut accidens? non potest fieri: nāq; ratio extremi mediū est, si vero non ita, contingit.

Dixit Aristot. Vtrum autem contingit, vt sit vni & eidem oī non causa vna & eadem, sed causæ multæ, aut nō est possibile: & dicamus in respōsione huius, si quidē iam declaratum fuit ex dispositione causæ, q; est p̄ se, non fm̄ viam signi, & per viam accidentis, hoc utiq; est ex eo, quod nō coheret: & hoc; quoniam medium est ratio extremi, si vero non erit ita, iam utiq; conuenit.

Quoniam posuit, q; oportet causatum simul cū causa sua substantiali esse conuertibile: & hoc utiq; verificatur, cū fuerit medium ipsi causa vna, coepit quære, si posita fuerit conditio, vt vnum & idem habeat causas plures ex specie una, & dixit: Vtrum autem contingit, vt sit vni & eidem omni non causa vna & eadem, sed causæ multæ, aut non est possibile? atqui addidit omni, quoniam conuenit, vt vnum & idem habeat causas multas, sed non substantiales primas, nisi per accidens. Deinde dixit in respōsione huius quæsitū: & dicamus in respōsione huius, si quidē iam declaratum fuit ex dispositione causæ, q; est per se, non fm̄ viam signi & per viam accidentis, intelligit per signum, intentionē posterioris de extremitate maiore. Atqui posuit hanc conditionem, qm̄, cū terminus medius fuerit signum, hoc est consequens ex consequentibus termini maioris, fieri potest, vt vnum & idem habeat plures terminos medios, quoniam de re vna & eadem monstratur, q; inest subiecto alicui per signa multa. quemadmodum, si monstratur, quod hæc mulier concepit, quoniam habet fac, aut quia habet intra se sensibile motum simul cum anxietate: & consimiliter causæ, quæ non sunt primæ, & sunt substantiales inest vni & eidem plures, nedū de causis, quæ non sunt substantiales.

Exemplum

Exemplum huius, quoniam causa aialitatis in hoie non sunt causa ipsius in equo, & consistit causa conceptus in hoie non sunt causa ipsius in equo, & propter hoc ponit con- ditio, quoniam, cum non erit terminus medius signum, neque causa non prima, oportet ut sit vna. Deinde addu- xit causam consequentem, ut sit in hoc, hoc est, ut sit vna. Et dixit: & hoc, quoniam medium est ratio extremi. sen- sus est, atqui sequitur, quod sit terminus medius, qui est cau- sa totius, vnus, quoniam est definitio extremitatis ma- ioris, & definitio est vna. Et si dicemus, atqui erit termi- nus medius definitio extremitatis maioris, cum fuerit oratio composita, cum vero significauerit super ipso per dictionem separatam, non est vtiq; definitio, sed est pars. Dicitur, quod pars definitionis nihil prohibet, quin sit ge- nus, aut differentia, & genus quidem non conuenit, ut sit terminus medius: quoniam non sequitur, cum inuenit, quod inueniat res, cuius est genus, & relinquatur, quod sit dif- ferentia, & quoniam differentia est forma rei appropria- ta, cum vtiq; accipitur forma per se, sequitur, ut sit vna, quoniam ex primo cognito est, quod non insint vni & eidem duae for- mae. Et cum dixit: si vero non erit ita, iam vtiq; conuenit hoc est, ut sint vnus & eiusdem causae plures.

Est autem & cuius causa, & cui conside- rare secundum accidens, non tamen videntur pro- blemata esse. si vero non, similiter habebunt medium, si quidem sunt aequiuoca, aequiuo- cum medium est: si vero ut in genere, simili- ter habebunt, ut propter quid et permuta- tim proportionales: alia enim causa est in li- neis, & numeris, & eadem vtiq; in quantum quidem lineis, alia, in quantum vero habens augmentum tale, eadem, ita & in omnibus: huius autem similiter esse colorem colori, & figuram figurae, aliam alij, aequiuocum. n. est simile in his: hic quidem fortasse propor- tionabiliter habere latera, & aequales angu- los, in coloribus vero sensum vnum esse, aut aliud aliqd tale: quae vero secundum analogiam eadem & medium habebunt secundum analogiam.

Dixit Aristoteles. iam vero possibile est, ut in- vestigemus de re, quae est causa causae ipsius, & de re, quae habet causam secundum viam acciden- tis: & est, quod existimatur de ipsis, quod sunt inter- rogationes, & si non propter quid, erit me- dium secundum similitudinem vnam, & si fuerint consentientia nomina sua, medium vtiq; ipsorum erit nomen aequiuocum, & si fuerit secundum viam generis, ipsum vtiq; ad ipsa erit secundum similitudinem vnam. ut in exemplo, propter quid, cum permutantur sunt proportionalia: & hoc, quoniam causae in hoc in lineis & numeris sunt diuersae: si quidem ex parte, qua addit hanc speciem additamenti, sunt vtiq; secundum hunc modum vnum eadem in omnibus istis: causa vero, quod color assimiletur colori, non est cau- sa, quod figura assimiletur figurae, & hoc, quoniam similitudo in his est aequiuoca: quoniam similitudo quidem in figuris, fortasse est habere latera sua proportionalia, & angulos suos pro-

portionabiles, in coloribus vero, cum fuerit sensus vnus, aut aliquid vnum tale, istis quae sunt secundum proportionem vna & eadem, medium vtiq; inest ipsis consimiliter etiam secundum viam proportionabilitatis.

Intentio sua est monstrare, quod species causarum erunt secundum species interrogationum, atqui fecit hoc, quoniam ipse po- suit primo, cum fuerit quaesitum secundum viam totius, hoc est primum, & substantiale, hoc est, quod oportet terminum medium esse ita. Et dixit: iam vero possibile est, ut in- vestigemus de re, quae est causa causae ipsius, & de re, quae habet causam secundum viam accidentis, intelligit per rem, quae est causa causae ipsius, terminum maiorem, et per rem, quae habet eam, extremitatem minorem. ac si dixisset, iamque conuenit, ut interrogetur de praedicatione praedicati ali- cuius in subiecto secundum viam accidentis, & erit causa tra- dita ibi consistit et secundum viam accidentis: & hoc, quoniam si fue- rit quaesitum accidens, sequitur, ut sit causa accidens, cum tamen acciderit, ut sit causa ipsorum: proueniens illis propter illud, quod est per se, ut in exemplo, si interrogetur, propter quid fluxus foliorum test arbori: dicemus, quoniam arefacta sunt folia ipsius, praeterquam quod hoc vtiq;, quemad- modum dixit, non connumeratur inter interrogantes, hoc est inter scientias. Et posteaque commemorauit, quod ter- minus medius erit consequens quaesitum in accidentali- bus & substantialibus, cepit declarare hoc in eo, quod ap- paret de consequentia ipsius per contingens in nomine aequiuoco & genere. hoc est, cum fuerit nomen aequiuocum, se- quitur, ut sit terminus medius vnus in genere, & dixit: & si non propter quid erit medium secundum similitudinem vnam, & si fuerint consentientia nomina sua, medium vtiq; ipsorum erit nomen aequiuocum, & si fuerit secundum viam ge- neris, ipsum vtiq; ad ipsa erit secundum similitudinem vnam. sensus est, & si consequens esset, cum est quaesitum accidentale, ut non sit terminus medius accidentalis, propter quid terminus medius inuenietur, consequens quaesitum per consensum nominis, et in eo quod est vnum in genere, hoc est, quoniam si fuerit quaesitum nomine aequiuocum, sequetur, ut sit terminus medius nomine aequiuocum, et si fuerit quaesitum vnum in genere, sequetur, ut sit termi- nus medius vnus in genere. Deinde adduxit exemplum, quo quoniam quaesitum fuerit vnum secundum genus, sequitur, ut sit terminus medius in ipso, et dixit: ut in exem- plo propter quid, cum permutantur, sunt proportionalia: & hoc, quoniam causae in hoc in lineis & numeris sunt diuersae: si quidem ex parte, qua addit hanc speciem ad- ditamenti, sunt vtiq; secundum hunc modum vnum, ead- dem in omnibus istis. sensus est, exemplum istius quaesiti, propter quid interrogatur, propter quid proportionalia, cum permutantur, sunt proportionalia, ipsum vtiq; redit in hoc, quoniam * duplicia sunt ex ipsis aequalia: hoc est, cum accipiuntur ad primum, & ad secundum ex ipsis du- plicia aequalia, & ad tertium & ad quartum duplicia aequa- lia inuenitur, cum fuerit additamentum primi ad tertium, cum duplicatum fuerit secundum, addetur super duplica- tione quarti, & si defecerint, inueniuntur deficientia, & si variantur, inueniuntur variata, & quae fuerint ita, erunt vtiq; proportionalia: haec igitur causa, quae est dupli- citas, cum accepta fuerit ex parte, qua est in numeris pro- portionabilibus, erit diuersitas duplicationis, quae inue- nitur in lineis ex parte, qua sunt lineae diuersae ad nume- ros, haec igitur causae erunt diuersae in specie, consentien- tes in genere, quod est duplex: quemadmodum se habet res in hoc quaesito. Et hoc est, quod voluit, cum dixit: & hoc, quoniam causae in hoc in lineis & numeris sunt di- uersae: Et cum dixit: si quidem ex parte, qua addit hanc spe- cie additamenti, sunt vtiq; secundum modum istum vnum eadem in omnibus istis. intelligit per additamentum conse- quentiam

* Ab, le, mul- tiplicia Sic & infra.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

quentiam ad se inuicem per duplex, secundum similitudinem, hoc est, cum addiderit duplex primi super tertio, addetur duplex secundi super quarto: & hoc, quoniam hæc res comprehendit lineas et numeros proportionales, & non procedet hoc secundum quod hæc species quoniam est prima & substantialis, quoniam hæc quaestio non fit in arte una: iamque declarauit in tractatu primo, quod huiusmodi propositiones sunt per modum dubitatorum, et propterea fieri potest ut pertractentur in artibus multis. Et posteaque commemorauit exemplum istius speciei quaestorum, commemorauit exemplum quaestiti, quod cum fuerit æquiuocum, sequitur, ut sit terminus medius æquiuocus, & dixit: cum vero, quod color assimilatur colori non est causa, quod figura assimilatur figuræ. Sensus est, exemplum vero quaestiti quod cum fuerit æquiuocum, sequitur quod sit terminus medius diuersus, & si habuerit nomen unum, est æquiuocum, ut si quaerat aliquis, propter quod similia sunt similia? quoniam hæc non habent causam unam, quoniam causa in propositionibus colorum est alia à causa in talibus figuris. Deinde declarauit causam diuersitatis similitudinis in vtrisque, & dixit: & similitudo in his est æquiuoca. Sensus est, atqui sequitur, ut sit causa in his diuersa secundum quod dicimus figuras similes, & colores similes, quod est dictum æquiuocum. Et posteaque dixit hoc, docuit vnde apparet, quod hæc sunt æquiuoca, & dixit: quoniam similitudo quidem in figuris fortasse est, habere latera sua proportionabilia, & angulos suos proportionabiles. & hoc quod dixit, est manifestum apud Geometram, quoniam est ex positionibus suis, non hic. Et propterea dixit: fortasse est. Deinde dixit: in coloribus vero est, ut sit sensus vnus, aut aliquid vnum tale. Sensus est, de coloribus vero diuersis in specie, dicitur vtrique, quod sunt similes, quoniam communicant in sensu vno, aut propter aliquid vnum in hac specie. Atqui dixit hoc, quoniam hæc species cognoscitur hic secundum similitudinem, quod apparet hic, quoniam dispositio, quæ dicitur in lineis, quod sunt similes, est alia à dispositione, per quam dicitur in coloribus, quod sunt similes. Et cum dixit: eis vero, quæ sunt secundum proportionem vna & eadem, medium vtrique inest consimiliter etiam secundum viam proportionabilitatis. Sensus est, ea vero, quæ sunt secundum proportionem vnā per se, habent vtrique medium secundum proportionem, in qua apparet, quod deueniunt ad dispositionem, per quam dicitur, quod quaestitum cum fuerit vnum in genere, erit medium vnum in genere, & hoc, quoniam per quod posuit exemplum in hoc, sunt ea, quæ sunt vna secundum proportionem, ad confirmationem eorum, quæ sunt vno in genere, quæ dicuntur per consensum: & hoc, quoniam genus est duarum specierum, aut genus, quod dicitur secundum præcessionem, quemadmodum animal: aut genus, quod dicitur secundum proportionalitatem: & videtur, quod adduxerit hanc doctrinam secundum quod genus est duarum specierum.

Se habet autem sic, consequi, causa sibi inuicem, & cuius causa, & cui causa: singulum quidem accipienti, cuius causa in plus est, ut extrinsecos æquales esse quatuor in plus est, quod triangulum, aut quadrangulum, omnibus vero æqualiter: quæcumque enim quatuor rebus æquales esse extrinsecos, & medium similiter: est autem medium ratio primi extremi: quo circa omnes scientiæ per definitionem fiunt. ut folio fluere simul sequitur vitem & excedit, & ficum & excedit, sed non omnes, sed æquale est: si igitur acceperis primum medium, ratio folio fluendi est: erit

enim primum quidem in altera medium, quoniam talia omnia sunt postea huius medium, quoniam succus congelatur, aut aliud aliquid tale. quid autem est folio fluere, congelari succum in contactu seminis.

Dixit Aristot. Causa vero & res, quæ est causa causæ ipsius, & res, quæ habet causam, consequuntur se inuicem, & dispositio in 10 ipsis est hæc dispositio: & est, quoniam si acceperis aliquid, quod est causa causæ ipsius in particularibus, erit vtrique multa. ut in exemplo, si sunt anguli extrinseci æquales quatuor rebus superaddunt ei, quod est esse triangulum et quadrangulum, cum vero accipiuntur similes, sunt vtrique equaliter, & hoc, quoniam quæcumque 20 habent angulos quatuor extrinsecos æquales quatuor angulis rectis, medium vtrique est secundum similitudinem vnā, & medium primum est ratio extremi primi, quoniam omnes scientiæ sunt vtrique per definitiones. ut in exemplo, quoniam fluxus foliorum sequitur vitem, & excedit ipsam, & sequitur consimiliter etiam ficum & excedit ipsam, sed non excedit omnes, sed est æqualis ipsis, si acceperit aliquis, 30 quod medium primum est ratio fluxus foliorum, & hoc, ut sit medium primum, quod est super altero ipsorum, et consistit etiam medium ad hoc, congelatio humiditatis, aut aliquid aliud ex causis istius, illud, quod est fluxus foliorum, congelatio lactis coniuncti in semine.

Posteaque declarauit, quod causa, quæ est in veritate causa, & est substantialis prima, est vna tantum in syllogismis, 40 quorum propositiones sunt cum hac dispositione, quod fieri non potest, ut prædicetur de prædicato vno existere in subiecto vno plus quam causa vna, nisi fuerint causæ per accidens, aut sit terminus medius signum, vult declarare, quomodo accidit, ut sit causa vna & eadem causa existentia rei vnus in aliquibus, & hoc erit per relationem istorum indiuiduorum, quæ sunt sub aliquo vno, cui inest causa vna: hoc est, quod fuerit sub extremitate minore, & dixit: Causa vero & res, quæ est 50 causa causæ ipsius, & res, quæ habet causam, consequuntur se inuicem, & dispositio in ipsis est hæc dispositio. intelligit per causam terminum medium, & per rem, quæ est causa causæ ipsius extremitatem maiorem; & per rem, quæ habet causam extremitatem minorem, & per dispositionem, qua dicitur ipsum, quoniam cum speculati fuerimus de causa intra syllogismum, & de termino maiore & minore, & hoc in relatione ad illud, quod est sub minore, inuenitur consequentia alia à consequentia, quæ est in ipsis apud speculationem de vtrisque in relatione ad terminum minorem tantum. Dixit autem hoc, 60 quoniam ipse iam docuit, quod consequentia in vtrisque in relatione ad terminum minorem est conuertibilis. Vult autem docere hic, quod non est res in ipsis ita, cum eligitur extremitas maior & terminus medius in relatione ad illud, quod est sub minore. Et posteaque commemorauit, quod res in ipsis est secundum id, quod refertur, cepit enuntiare in hoc, & dixit: quoniam, si acceperis aliquid, quod est causa causæ ipsius in particularibus, erit vtrique multa. Sensus est, & hoc, cum acceperis experientiam extremitatis maioris in relatione ad particularia,

ad particularia, quę sunt sub extremitate minore, inuenies maiorem magis vřem vnoquoq; ipsorum. Et hoc est manifestum, cū fuerit terminus maior cū hac dispositione, qm̄ inquam mediū est ita, & minor: & propterea tacuit ex ipso vnum. Posteaq; cōmemorauit hoc, adduxit exemplū de hoc, & dixit: vt in exemplo, si sunt anguli extrinseci æquales quatuor rectis, superaddunt ei, quod est esse triangulum & quadrangulum. Sensus est, exemplum huius, qm̄, cū prædicatur de triāgulo, q̄ habet angulos suos extrinsecos æquales quatuor rectis, hoc vñq; est vniuersalius triangulo, & consistit si prædicatur consistit etiam hoc de angulis extrinsecis quadranguli, hoc est quatuor tantū, ipsum est vniuersalius quadrangulo. Accipit autē in hoc exemplo terminos quatuor, quorū vnus est, æqualitas angulorum extrinsecorum quatuor rectis, & est extremitas maior, & terminus medius est, quo monstratur, q̄ triangulus & quadrangulus aggregant angulos exeuntes cū hac dispositione, & extremitas minor, quę est aggregatio triāguli & quadranguli, hoc est natura cōicans vřisque: postea iudicauit, q̄ aggregatio ipsorū est cū hac dispositione, hoc est, q̄ sint anguli vřisque extrinseci æquales duob; rectis, & quartus est triangulus, aut quadrangulus: & propterea quod sequitur, est, vt sint hic bini syllogismi: qm̄, cū additur terminus super tres terminos, additur syls. Deinde dixit: cū vero accipiuntur simul, sunt vřiq; æqualiter. Sensus est, cū vero eligitur extremitas maior in extremitate tertia, quę est extremitas minor in syllo primo, hoc est, æqualitas angulorū extrinsecorum quatuor rectis simul cū aggregatione triāguli & quadranguli, & terminus extremitatis maioris prædicatur de vřisque prædicatione conuersa, quę est prædicatione q̄m q̄ est æqualiter. Deinde dixit: & hoc, qm̄ quęcunq; habent angulos quatuor extrinsecos æquales quatuor angulis rectis, mediū vřiq; est fm̄ similitudinē vnam. Sensus est, atq; sequitur, vt sit prædicatū, quod est extremitas maior, æquale in oib; figuris, in quibus inueniuntur istę proprietates, qm̄ terminus medius in ipsis est vnus, & idem, & est cōuertibilis cū extremitate maiore, & minor consimiliter etiam conuertibilis cū ipso: cumq; fuerit hoc, quemadmodum commemorauit, manifestum vřiq; est, q̄ hoc quęsitum est primum & p se omnibus figuris, q̄bus insunt istę proprietates, hoc est, q̄ sint anguli extrinseci ex ipsis æquales quatuor rectis, & ipsi monstrantur de triangulo aut quadrangulo non propter naturam cōicantem vřisque: & est, quemadmodum qui monstrat æqualitatem angulorum duob; rectis de triangulo equicrura, non propter monstratōnē huius de triangulo absolute, hoc est, vt proueniat nobis monstratio accidentalis non propter monstratōnem substantialem fm̄ illud, quod præcessit ex sermone nostro, q̄ quęsitum sunt duarum specierum, substantiale & accidentale, quodq; dispositio naturalis est, vt proueniat accidentale propter substantiale, hoc est, propter substantiale primū. Et propter hoc, qui non posuit conditionem in demonstrationibus substantialibus primis ex dispositione substantialium, peccauit vřiq; quemadmodum inuenit Abunazar fecisse in hoc libro suo. Sed fieri potest, vt interrogaret aliquis in hoc exemplo, & diceret, nos inuenimus terminum medium, per quem monstratur hæc dispositio de triangulo absq; ipso triangulo: & hoc, qm̄ sequitur vřiq; q̄ sint anguli triāguli extrinseci æquales quatuor rectis, qm̄ ipsi sunt duplices intrinsecorum: iamq; monstratū fuit, q̄ intrinseci sunt æquales duob; rectis, et quadrangulus in talibus terminis medij est, quemadmodū si monstraret æqualitatem angulorum duob; rectis de triangulo equicrura seorsum, & triangulo equilatero seorsum, per terminos medios diuersos. Atqui hoc quęsitum monstratur vřique

per naturam primā de figura, in eo q̄ est figura: & hoc, qm̄ figura in eo q̄ est figura, habet angulos extrinsecos æquales quatuor rectis. & causa in hoc est, primo quidem, quoniam omnis linea scindens lineā, facit quatuor angulos ex scissione æquales quatuor angulis rectis, & oēs duo ex ipsis sunt æquales binis rectis. Causa vero secunda est, quoniam aggregatio exeūtium ab oi figura sunt æqualia semper omnibus angulis, qui fiunt apud punctum, super quo scinduntur lineę triangulorum, in quos diuiditur figura, hoc est † figura, super qua diuiduntur lineę triangulorum intrinsecorum figurę: et hoc, quoniam angulorū extrinsecorum ex omni figura, inuenitur vnus ipsorum cum intrinseco æqualis duob; rectis, & erunt recti secundum numerum angulorum, si erit figura triangularis, erūt anguli recti sex, hoc est, qui comprehendunt latera extrinseca simul cū vno latere figurę, & hæc est dispositio numeri triangulorū cadēnium in figura. si vero fuerit figura quatuor laterū, erūt anguli recti extrinseci & intrinseci æquales octo angulis rectis, q̄ erunt idem numero angulis triangulorū, in quos diuiditur figura quatuor laterum, cūq; perfecti fuerint anguli communicantes, qui sunt anguli figurę, supersunt extrinseci æquales angulis, q̄ fiunt apud punctum, apud quem aggregantur triāguli, in quos diuiditur figura. Et qui non nouit hanc naturam, non nouit per causam suam substantialem, & si fuerit demonstratio, vt sciat rem, secundum q̄ est in ipsa, oportet vřiq; q̄ non sit demonstratio syllogismi, qui docet hanc dispositionem de triangulo, aut quadrangulo absq; hoc mediū. Cū vero declaratum fuerit hoc, red eamus vřiq; ad id in quo eramus, & dicamus, quoniam sermo iste est cōpositus ex duob; syllogismis, hoc est eo, qui monstrat æqualitatem angulorum extrinsecorum quatuor rectis de triangulo seorsum, & de quadrangulo seorsum, & sunt vřiq; ibi duo termini medij, cœpit docere, q̄ medium primum est vnum de re vna, & medium secundum est vnum de rebus multis, et dixit: & medium primum est ratio extremi primi, quoniam omnes scientię sunt vřiq; per definitiones. Sensus est, & medium in hoc sermone est vnum, quoniam est definitio extremitatis maioris, et definitiones sunt vnę de definitis. Atqui sequitur, q̄ terminus medius sit definitio extremitatis maioris: qm̄ cognitio, quę intenditur de omnibus in scientijs, est, vt scias per definitionem suam. Et posteaq; commemorauit hoc, adduxit exemplū, & dixit: vt in exemplo, qm̄ fluxus foliorum sequitur vitē & excedit ipsam, & consimiliter etiam sequitur ficum & excedit ipsam, sed nō excedit omnes, sed est æqualis ipsis, si acceperit aliquis, q̄ medium primum est ratio fluxus foliorū. Sensus est, exemplum huius, quoniam fluxus foliorum est accidens consequens vitem, & est vniuersalius, & sequitur consimiliter etiam ficum, & excedit ipsam. & cū aliquis acceperit quęsitum in ijs, erit vniuersalius ipsis, cū vero acceperit de natura, de qua prædicatur fluxus foliorum primo & per se, erit æquale ipsi. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: sed non excedit oēs, sed est æqualis ipsis. Sensus est, sed hoc accidens, quod est fluxus foliorum, non est vniuersalius omnibus arboribus, quarū fluunt folia, sed est æquale ipsis: Et posteaq; fuerit tale quęsitum, quod monstratur de tali subiecto, monstrat vřiq; per se per terminum medium vnum, qui est definitio maioris extremitatis, & dixit: si acceperit aliquis, q̄ medium primum est ratio fluxus foliorum. Sensus est, atq; erunt termini tres in hoc syllogismo æquales inter se, & erit demonstratio causę, cū monstrauerit aliquis, q̄ fluxus foliorum inest arbori, cuius fluunt folia per terminum medium, qui est definitio fluxus foliorum. quę admodum si monstraret aliquis, q̄ omnes sunt arbores, quarum fluunt folia, ac si diceret, quę sunt durorum foliorum. cū cōm. Auer. GG iij liorum

† Ab ad
pūctum, q̄
se incidunt

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

liorum fluunt folia, qm̄ humiditas, per quam nutriuntur folia, congelatur in hac arbore. Et cū dixit: & hoc, vt sit medium primum, quod est super altero ipsorum. intelligit p̄ ipsum, q̄ terminus medius in syllo, hoc est, p̄ quē mōstratur hęc dispō de ficu, aut de vite, est extremitas minor in syllogismo primo: & est, arbores, quarū fluūt folia, vocauit autem ipsum primum, eō q̄ probauimus de extremitate minore in syllo primo: syls aut̄ primus est ita, vitis est arbor durorum foliorum: & quicquid durorum foliorum est, illius fluunt folia: cōcluditur ex hoc, q̄ vitis fluunt folia, syls vero secūsus, qui est substantialis primo, cōponitur sic, arboris durorum foliorum congelatur humiditas, per quam inueniuntur folia sua in vehementia hyemis: & omnis illius, cuius congelatur humiditas, per quam nutriuntur folia sua in vehementia hyemis, folia sua fluunt: concluditur ex hoc, q̄ arboris durorum foliorum fluunt folia. Et cū dixit: & consimiliter etiam medium ad hoc, cōgelatio humiditatis. sensus est, q̄ terminus, per quem monstrat, q̄ fluxus foliorum inest omnibus arboribus, quarum fluunt folia, hoc est durorum foliorum, est exempli gratia, q̄ huius arboris congelatur humiditas, per quā nutriuntur folia ipsius. Atqui dixit: aut aliquid aliud ex causis istius, quod est fluxus foliorum, qm̄ hoc non est manifestum. hoc est, q̄ causa fluxus foliorum est cōgelatio humiditatis peruenientis ad folia. Cū vero dixit: congelatio lactis coniuncti in semine. sensus est, q̄ erit vtiq̄ definitio fluxus foliorum, qm̄ si quis interrogaret quid sit fluxus foliorum, diceretur ipsi, q̄ est congelatio lactis coniuncti in semine fructus, hoc est, cū concesserimus, q̄ hęc est causa.

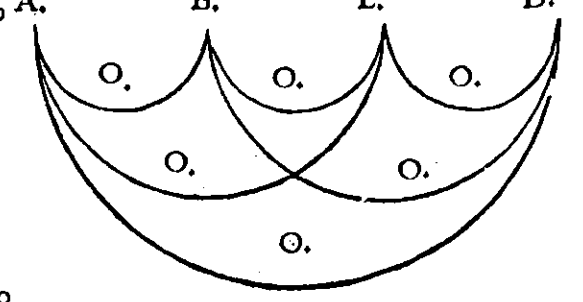
In figuris vero ita assignabit, quærētibus affecutionem causæ & cuius causa. sit A inexistēs B omni; B vero vnicuiq̄ eorum, quæ D, in plus autem: v̄ vtiq̄ vniuersale esset ijs, quæ sunt D, hoc. n. dico vniuersale, quod nō cōuertitur: primum vero vniuersale, cū quo vnumquodq̄ quidem non conuertitur, oīa autem conuertuntur & non excedunt: ipsi itaq̄ D causa est ipsius A ipsum B. oportet igitur A in plus q̄ B extendi: si vero non, quid magis causa erit hoc illius? si itaq̄ omnibus E inest ipsum A, erunt aliquid illa vnum omnia aliud à B: si enim non, quomodo erit dicere, q̄ cui inest E, ipsum A omni inest: cui vero A, non omni ipsum E: propter quid enim non erit aliqua causa, vt in sit oībus D? * sed nunquid & quæ sunt E, erūt aliquid vnum?

* Alia. l. sed nungd & ip sis B, siquidem erūt ali quid vnum:

Dixit Arist. In figuris vero ita erit perfectio ijs, qui quærunt coniunctionem causæ & rei, quæ est causa causæ ipsius. sit A inexistens omni B, B vero vnicuiq̄ eorum quæ D, & excedēs ipsa: & A erit vniuersale ipsi D: & hoc, quoniā vocatur vtiq̄ vniuersale, quod non reuertitur æqualiter, vniuersale autem primum vocatur vtiq̄ illud, cum quo non conuertitur vnumquodq̄ æqualiter, & omnia conuertuntur cum ipso æquali ipsi, & B est causa, vt sit A inexistens D: sequitur itaq̄, q̄ nō excedat A ipsum B, quodq̄ in sit ipsi D per additamentum, si A non excedet per id,

q̄ est ipsi D, & declinat super B, & hęc propter quid erunt simul super B? & hęc, propter quid erit causa appropriata: hoc est causa subiecti, & si A inest omnibus E, quoniam erunt ipsa omnia aliquid vnum, quod sit aliquid vnum absq̄ B, & hęc, quomodo inuenietur via, vt dicatur, q̄ cuiuscunq̄ inest D, illi inest A, & non cuiuscunq̄ inest A, illi inest E: & propter quid non inuenietur ipsi causa aliā qua, quemadmodum A ipsi D? & hoc, quoniam inest omnibus E, igitur ipsi E erunt simul aliquid vnum.

Defrondescit. Arescit succus. Latifoliū. Vitis. Nux. Ficus. D.

Intentio sua in hoc est docere, q̄ qui monstrat aliquid inesse pluribus per plures causas, quousq̄ sint alicuius vnus & eiusdem causę plures de rebus multis, eius via est in hoc per media monstrare hoc de aliquo vno per causam unam, & hoc, qm̄ cū ipse non processerit hac via, non erit via ipsius naturalis. Et cū dixit: In figuris vero ita erit perfectio ijs, qui quærunt coniunctionem causæ & rei, quæ est causa causæ ipsius. sensus est, cū vero quæratur syllogismus absolutus, per quem cōiungitur causa causata de aliquo, quod est causa ipsius per plura vno, ipsa est via, vt quæratur aliquid per aliquid per medium causæ ipsius appropriatę ipsi, deinde accipit causam illam in monstracione istius ad id, quod est sub hoc, quod inest ipsi per causam ipsius appropriatā. vt in exemplo, q̄ accipitur A inesse illi, quod est sub B: propterea q̄ A inest ipsi D, quoniam tunc A inerit rebus multis, quæ sunt sub D per medium vnum, quod est B. Et hoc est, q̄ voluit, cū dixit: & erit A inexistens omni B, B vero vnicuiq̄ eorum, quæ D, & excedens ipsa. sensus est, & accipietur A loco extremitatis maioris causatę, & B loco medii, quod est causa, & illud, quod est sub D loco minoris, quod habet causam, cūq̄ A inerit omni B, & B inerit vnicuiq̄ eorum, quæ sunt sub D: igitur A excedet vnumquodq̄ eorum, quæ sunt sub D, hoc est erit vniuersalius ipso, quoniam ipsum est æquale D, quę vero sunt sub D, sunt particularia ipsi, & appropriata ipsi. & erit in hac operatione, q̄ iam declarauimus aliquid vnum per causam vnā de rebus multis. exemplū huius ex materijs, vt sit loco A, fluxus foliorum, & loco B, congelatio humiditatis, & loco C, arbor dura, & illud, quod est sub arbore durorum foliorum, est quemadmodum ficus & vitis & alia, & cōplicabitur syllogismus, in quo causa erit causa plurium ita, fluxus foliorum inest omni arbori, cuius congelatur humiditas: & congelatio humiditatis inest ficui: igitur concluditur ex hoc q̄ fluxus foliorum inest ficui, & ita concluditur p̄ hunc eundem terminum medium, q̄ fluxus foliorum inest viti. Et cū dixit: & A erit vtiq̄ ipsi D. sensus est, q̄ A, quæ est

est extremitas maior, erit vniuersalius eo, quod est sub
 D. Et postea q̄ significauit per dictionem v̄lem sup hac
 dispōne, & erit dictio, quæ pertractat de intentionibus
 in hac arte, declarauit rem, quæ confirmat monstratio-
 nem ipsius, & dixit: & hoc, qm̄ vocatur vtiq; v̄le, quod
 non reuertitur æqualiter, intelligit illud, in quo prædi-
 catum non est æquale subiecto, quousque conuertatur
 cum subiecto, hoc est, vt prædicetur prædicatum de oī
 subiecto. Et, qm̄ B & D vtrūq; est vniuersalius eo, quod
 est sub D, intelligit per vniuersale hic, magis vniuersale,
 & sunt hic duo vniuersalia ei, quod est sub D, quorum
 vnum est B, & alterum D, & qm̄ sunt B & D, cū approba-
 uerimus de maiore extremitate, est B primū, & est hoc
 vniuersale primum substantiale, & est hoc vtiq; quod
 intēditur hic vniuersale in eo, quod dixit, A erit vniuer-
 sale. Deinde cepit declarare propter quid diuiditur hoc
 vniuersale & primum à secūdo, & dixit: vniuersale autē
 primum vocatur vtiq; illud, cum quo non conuertitur
 vnum quodq; æqualiter, & oīa conuertuntur cum ipso
 æqualia ipsi. sensus est, atqui volo per vniuersale pri-
 mum hic terminū medium, q̄ est vniuersalius eo, quod
 est sub D, & est æqualis ipsi D, vt in exemplo, qm̄ conge-
 latio humiditatis est æqualis ligno durorum foliorum:
 & hoc, qm̄ cuiuscunq; durorum foliorum congelat hu-
 miditas, & hoc non est æquale ei, quod est sub D, & est
 illud, quod est sub ligno durorum foliorum ex spēbus.
 Et est quod voluit, cū dixit: & oīa conuertuntur cū ip-
 so æqualia ipsi, intelligit naturam cōicatum spēbus, sup
 quas cadunt, ac si diceret, q̄ signa ipsorum sunt dura fo-
 lia. Deinde dixit: & B est causa, vt sit A inexistentis D, se-
 quitur itaq; q̄ non excedat A, ipsum B. sensus est, cūq;
 fuerit B, quod est congelatio humiditatis, causa vt insit
 fluxus foliorum ligno durorum foliorū, sequitur itaq;
 vt non sit fluxus foliorum vniuersalius cōgelatione hu-
 miditatis, qm̄ fieri nō potest, vt sit causatum vniuersa-
 lius causa. Et cū dixit: quodq; insit ipsi D per additamen-
 tum, si A non excedat per id, qd̄ inest ipsi D, & declinat
 super B. sensus est, cumq; iam sequitur, vt sit inexisten-
 tia A ei, quod est sub D, existentia excedēs ipsum, quodq;
 sit in existentia ipsius A, quod est fluxus foliorum ipsi D,
 quod est durities foliorum, propterea q̄ B, quod est con-
 gelatio humiditatis, est i D, quod est durities foliorum,
 igitur non excedat consimiliter etiā A ipsum D, hoc est,
 q̄ non erit fluxus foliorum vniuersalius arbore durorū
 foliorum. Deinde dixit: & hæc propter quid erunt si-
 mul super B? sensus est, & si non propter quid, hoc se-
 quitur, cum fuerit A in D, q̄ sit in ipso B, hoc est, cum in-
 est fluxus foliorum duris folijs, sequitur quod ipsi insit
 congelatio humiditatis. Deinde dixit: & hæc propter
 quid erit causa appropriata, hoc est causa subiecti.
 50 sensus est, si est possibile, vt insit fluxus foliorum du-
 ritiei foliorum absque eo, quod insit congelatio humi-
 ditatis duritiei foliorum propter quid est congelatio
 humiditatis causa fluxus foliorum, quoniam iam no-
 tum est, q̄ cū inuenitur causatum, inuenitur causa.
 Deinde dixit: et si A inest omnibus E, quoniam erit ipsa
 omnia aliquid vnum, quod sit aliquid vnum absq; B.
 sensus est, & si fuerit fluxus foliorū inexistentis oībus spe-
 ciebus arboris, cuius fluūt folia, & erunt istæ species de
 vnoquoq; ipsorum, litera E: exempli gratia, sequit itaq;
 vt sit omni arbori, cuius fluunt folia, hoc est, in quo est
 litera E, natura vna, & sit natura illa absq; B, quod est cō-
 gelatio humiditatis. Atqui voluit per hoc docere, q̄ fie-
 ri non potest, vt prædicetur congelatio lactis de eo, qd̄
 est sub hac natura per se, nisi per medium istius naturæ,
 & ipsum est, in quo posuit nomen literæ E. Deinde di-
 xit: & hæc, quomodo inuenietur via, vt dicatur, q̄ cui-
 cumq; inest D, illi inest A, & non cuiuscunq; inest A, illi in-
 est E. sensus est, & si non erit hæc natura, in qua est D li-

tera, hoc est durities foliorum absque termino medio,
 qui est congelatio humiditatis, quomodo erit verū no-
 bis, vt dicatur, q̄ omni illi, cui inest D, hoc est durities fo-
 liorum, inest A, & nō omni illi, cui inest A, hoc est fluxus
 foliorum, inest E, hoc est vitis? Atqui voluit, q̄ si fuerit
 prædicatio A de E, per medium B rātum, sequitur, q̄ cui-
 cumq; inest B, illi inest A, & cuiuscunq; inest A, illi inest E:
 quoniam hæc est dispositio prædicationis quæ sit simul
 cum subiecto suo, cū monstratū fuerit ipsum esse in sub-
 10 iecto per propōnes immediatas. Deinde dixit: & pp̄
 quid non inueniet ipsi causa aliqua, quemadmodum A
 ipsi D? & hoc, quoniam ipsum inest omnibus E. sen-
 sus est, amplius, quæ est causa, q̄ non insit prædicationi
 A, quod est fluxus foliorum vnicuiq; ipsorum E, hoc est,
 specierum arboris, cuius fluunt folia, causa est absq; B,
 quemadmodum, q̄ non insit existentia A, causa altera
 absq; B, hoc est, quemadmodum q̄ insit fluxui foliorū
 in arbore durorum foliorum causa absq; congelatione
 lactis. Deinde dixit: igit ipsi E erunt simul aliquid vni-
 20 hoc est, sequitur itaq; vt insit omnibus speciebus arbor-
 is, cuius fluunt folia natura vna communicans, & est,
 q̄ insit ipsi causa casus foliorum per se.

Considerare oportet hoc, & sit C: contin-
 git itaq; eiusdem plures causas esse, sed non
 iisdem specie. vt q̄ longæua sint, quadrupe-
 da quidem, eo quia non habent bilem, vo-
 latilia vero eo q̄ sicca sunt, aut alterū quid.
 Si vero ad indiuiduum non statim veniunt,
 non solum vnum est medium, sed & plura,
 & causæ plures: vtrum vero causa mediōrū,
 quod ad vniuersale primū, aut quod ad sin-
 gulare, singularibus: planū itaq; ea esse quæ
 proxima sunt vnicuiq; cui sunt causa, primū
 enim sub vniuersali eē, hæc est causa. † vt ipsi
 D iesse ipsum C: ipsum * A iesse, est causa: ipsi
 40 igitur D ipsum C, causa ipsius est A, ipsi vero
 C ipsum B, huic autem idem.

Dixit Arist. Oportet igit, vt inquiramus
 de hoc, & sit hoc C: fieri vtiq; potest, vt causæ
 multæ sint, quæ sint causæ alicuius vniū &
 eiusdem, præterq; q̄ nō sunt fm̄ q̄ sunt cau-
 sæ rerū vnæ & eēdem in specie. vt in exem-
 plo, q̄ sint longæua, quadrupeda quidem,
 quoniam non habent bilem, volatilia vero
 eo q̄ sunt sicca, aut aliquid aliud, si non fue-
 rit statim deueniens ad indiuiduum, nō erit
 mediū vnum rātum, sed multa: igitur cau-
 sæ consimiliter etiā erunt multæ. vtrū ve-
 ro istoꝝ mediōꝝ est causa rerum particula-
 rium, an aliquid propinquum vniuersali pri-
 mo, aut quod est apud particularia, planum
 vtiq; q̄ est ex rebus propinquis nimis vni-
 uersali vni, quod habet causam. & hoc, qm̄
 primum, quod est sub vniuersali, est hoc. vt
 in exēplo, causa, q̄ A insit C, est B, & causa, q̄ A
 insit D, est C, & ipsi C, B, & huic illa eadem.

Postea q̄ declarauit, q̄ prædicatio fluxus foliorū de
 omnibus speciebus arboris, cuius fluunt folia, erit vtiq; 99
 propter prædicationem suam de natura communicata
 omnibus arboribus, quarum fluunt folia, & est durities
 Log. cū cōm. Auer. GG iij foliorum

*21.1.B

† Argy. le. veluti vt A cōpetat ipsi D, causa est ipsum C: vt igitur A cōpetat ipsi D, causa est ipsum C, vt autem A cōpetat ipsi C, causa est ipsum B.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

foliorum exempli gratia, dixit: Oportet igitur, vt in qui ramus de hoc, & sit hoc c. sensus est, cumq; declaratu fuerit, q; in particularibus, in quibus videtur, quid est magis vniuersale ipsis in natura vna, est æquale accidēti quæsitū, oportet vtiq; vt inquiramus de hac natura, & inquiratur existentia accidentis in ipsis, quoniam hæc quæstio est substantialis, & hæc causa est vna tantum. Deinde dixit: fieri vtiq; potest, vt causę multę sint, quę sint causę alicuius vnus & eiusdem, præterq; q; nō sunt secundum q; sunt causę rerū vnę & eadem in specie. 10 sensus est, & si nō componit similitudo istius naturę de aliquo quæsitum, conuenit vtiq; vt sit quæsitū causarum multarum, præterq; q; hoc quæsitū non est vnū, sed nomine tm̄, non specie, vel genere, hoc est, quod si esset vnum in veritate, haberet causam vnā, & si haberet causam vnā, haberet subiectum vnum. Et cum dixit: quæ sint causę alicuius vnus & eiusdem. intelligit per ipsum vnum in nomine. Et cum dixit: præterq; q; non sunt secundum q; sunt causę rerū vnę & eadem in specie. hoc est, q; ipsę non sunt causę rerū, hoc est ad quæsitum, quod est vnum in natura vna. Adduxit exemplum huius in iis, quæ sunt longæua, & dixit: vt in exemplo, q; sint longæua, quadrupeda quidem, quoniam non habent bitem. hoc est, exemplum huius, si quæramus causam longæuitatis in animali longæuo, & non inueniatur natura vna, de qua prædicetur longæuum, sciemus vtiq; q; causa longæuitatis est diuersa per diuersitatem specierum animalis, quodq; non est longitudo temporis in ipsis intentio una, vt in exemplo, qm̄ inueniuntur causę longitudinis temporis in animali quadrupede, quoniam est paucæ cholera, & inuenitur hoc in animali volatili fortitudo caloris & siccitatis, aut aliquid aliud ex eo, quod apparet, vt dicatur, q; est causa longæuitatis. q; si esset longæuitas intentio vna ad istas species diuersas, hoc est in quadrupedibus, & volatilibus, sequeretur, q; esset omnibus ipsis natura vna communicata, quæ est causa, quod longæuitas insit ipsis, & sit causa propinqua in longitudine temporis, cuius existentiam iudicauit esse longitudinem temporis in illa natura, & ad similitudinem huius sit quæstio causę defectus inexistentis Soli et Lunę, quoniam ipse dicitur de ijs per communitatem nominis, & propterea causa defectus Lunę est alia à causa defectus Solis. Deinde dixit: si non fuerit statim deueniens ad indiuidua, nō erit medium vnum tantum, sed multa: igitur causę consimiliter etiam erunt multę. sensus est, q; in hoc vtiq; accidet, cum fuerint causę multę, causa, vt res vna insit multis per se absq; medio, hoc est, vt sequatur q; sit illud, de quo existimatur, q; est quæsitum vnum, non vnum. & quoniam sunt causę multę in eo q; sunt causę, vt sit aliquid vnum in multis propter naturam comprehensam in illis multis, quæsitum vtiq; in ipsis est vnum in veritate, & causę multę in specte accidentis. Et dixit: si non fuerit statim deueniens ad indiuiduum. sensus est, & si non inuenietur prædicatū quæsitū in speciebus particularibus absq; natura comprehensa in speciebus, sed inuenitur in ipsis vna propter naturam comprehensam in ipsis, igitur causę multę sunt per accidens, et quæsitum est vnum in veritate. Et cum sequat, cum fuerit res ita, vt sint inter quæsitum & species vltimas duo termini, aut plures, cepit inuestigare, qui istorum sit terminus medius in veritate. Et dixit: vtrum vero istorum mediorum est causa rerum particularium, an aliquid propinquam vniuersali primo, aut quod est apud particularia. intelligit, q; hoc est, quemadmodum inexistentia fluxus foliorum viti, & sicut propter duos terminos medios, quorum vnus est congelatio lactis, alter vero arbor durorum foliorum: vtrum vero istorum duorum terminorum sit causa casus foliorum à vite & sic, aut

congelatio lactis, aut natura, quæ est iudicium duritiei foliorum. & intellexit per rem propinquam: toti primo congelationem lactis, quod est propinquum ex prædicatis quæsitū, cum fuerint particularia arboris durorum foliorum, & hoc, quoniam hæc natura est propinqua particularibus, hoc est subiecto quæsitū, & illa natura subiecto quæsitū. Deinde dixit: planum vtiq; q; est ex rebus propinquis nimis vniuersali vni, quod habet causam. sensus est, & manifestū, q; id, quod est primum, est terminus medius, quod est propinquum nimis vniuersali vni ex rebus particularibus. Et hoc est, quod voluit, cum dixit, quod habet causam, quoniam ipse iam præmisit, & dixit: quoniam quod habet causam est extremitas minor. hoc est, quemadmodum arbor durorum foliorum magis conuenit, vt sit causa fluxus foliorum viti & sicui, & vnicuique ex arboribus, quarum fluunt folia, q; congelatio lactis: & hoc, quoniam cōgelatio lactis est vtiq; causa vnicuique ex speciebus arboris, quæ sunt sub arbore durorum foliorum per medium, naturam arboris durorum foliorum. Et dixit: et hoc, qm̄ primum, quod est sub vniuersali, est hoc. sensus est, qm̄ causa, q; sit medium propinquum rebus particularibus est magis conueniens, vt ipsū sit causa, q; sit maior, q; terminus medius secundus, q; notus est de termino maiori, q; est hic, de quo dixit: & hoc, qm̄ terminus longinquus ab extremitate minore inest vtiq; minori propter terminū propinquum. vt in exēplo, qm̄ congelatio lactis inest vtiq; speciebus arboris, cuius cadunt folia propter naturam arboris durorum foliorum. & hanc rem declarauit per exemplum tantum, & dixit: vt in exemplo, causa q; a insit c, est b, & causa q; a insit d, est c. sensus est, exemplū huius, q; causa q; fluxus foliorum insit sicui, & viti, & vnicuique ex speciebus arboris, cuius fluunt folia, est arbor durorum foliorum, qm̄ congelationem lactis inesse ipsis est per medium arborem durorum foliorum, & a accipitur loco ois speciei arboris, cuius fluunt folia, & c accipitur loco omnis speciei arboris, cuius fluunt folia, & b accipit loco cōgelationis lactis. Et propterea dixit: & causa, quod a insit d, est c, & ipsi c, b. hoc est, causa q; a insit c est b. Et cum dixit: & huic illa eadem. sensus est, & causa q; a insit b, est b idem. hoc est, q; causa q; fluxus foliorum insit congelationi lactis, est ipsa eadem congelatio lactis. Scire autem debes, q; de causa propinqua dicitur, q; oportet, vt sit causa non absolute, sed causa, vt prædicatum sit: causa autem vera, quæ est in demonstrationibus, cui nō commiscetur illud, quod est per accidens, est, q; aggregat q; sit causa minoris extremitatis absq; medio, & sit cā q; ipsa insit minori, & q; sit vna.

De syllogismo igitur ac demonstratione, & quid vtrunq; est, & quomodo fit, manifestum est: simul vero & de scientia demonstratiua, idem enim est.

Dixit Aristot. De syllogismo igitur, & demonstratione, & qd, & quomodo sit vtrūq; ipsorum, hoc vtiq; est ex eo, quod iam declaratum fuit. iamq; declaratum fuit cum hoc, quæ est scientia demonstratiua, & quomodo erit hoc, & hoc, quoniam vtraq; erunt aliqd vnum & idem.

Posteaq; manifestauit, q; demonstratio est syllogismus per propositiones appropriatas, narrat, q; speculatio de syllogismo, fuit pars considerationis de demonstratione. & qm̄ res est ita, aperuit Aristot. librum Syllogismi, in eo, q; intentio sua in syllo est vtiq; speculati de demonstratione, & scientia demonstratiua, & propterea vocauit vtraq; vno nomine. Et posteaq; perfecit speculationem de syllo

syllō in libro de Syllō, & perfecit in libro appropriato, hoc est, in lib. Demonstrationis, quod supererat ex ipso de re demonstrationis, & est cōsideratio de materia syllogismi demonstratiui, docet in fine tractatus, q̄ iā completa est intentio ipsi intentā, quam declarauit in principio libri de Syllō, & hic est sermo ipsius in principio libri de Syllō: qm̄ quod intendit, est demonstratio, & de quo est inuestigatio, est scientia demonstratiua. Et dixit: De syllō igitur, & demonstratione, & quid, & quō erit vtrūq; ipsorum, hoc vtiq; est ex eo, quod iam declaratum fuit. sensus est, quid autem est syllō, & quid est demonstratio: & est illud, quod intendebat, cū narraret de ipso in principio istorum tractatum, iam vtiq; perfectum est illud, cuius intendebatur declaratio ex hoc hic. Dixit autem hoc, qm̄ non derelictum fuit aliquid ex re syllogismi & demonstrationis, quin facta fuerit mentio: & hoc, qm̄ scientia perfecta in vnaquaq; rerum est, quæ magis comprehenditur in scientia specierum istius rei, & scientia eius, in quo consistunt illæ species, hoc est scientia ipsorū per definitiones suas & causas definitionum suarum, & cognitionem accidentium, quæ insunt ipsis. Et qm̄ iam declarauit hæc tria in libro Syllogismi, & docuit consistere etiā hæc tria de dispositione demonstrationis, & hoc in lib. demonstrōis, igitur in veritate, posteaq; perfecit de hoc toto, dixit: q̄ iā monstrauit id, quo intentio sua erat. Et quoniam demonstratio inuenit in demonstratiua scientia, dixit: iamq; declaratum fuit cum hoc, quæ est scientia demonstratiua, intelligit quæ sita in scientia speculatiua. Et cū dixit: & hoc, qm̄ vtracq; erunt aliquid vnum. sensus est, q̄ scientia demonstratiua, & scientia demonstratiua vtracq; sunt vnum qd, quemadmodum dealbatum & album vtracq; sunt vnū quid. Et propterea, cū declaratum fuerit alicui, quid est dealbatum, declaratum est quid est album, & ad hanc quæstionem de scientia quid est dealbatum, est vtiq; scientia quid est album.

Quomodo Principia cognoscuntur: & quis principiorum sit habitus. Cap. XI.

DE principijs vero & quomodo fiunt nota, & quis cognoscens habitus, hinc est planum addubitantibus primum: q̄ quidem igitur non contingit scire per demonstrationem non cognoscenti prima principia immediata, dictū est prius. Immediatorum vero cognitio vtrum eadem sit, aut non eadem, dubitare posset aliquis: & vtrum scientia vtriusq; aut non, aut huius quidem scientia, illius vero alterum quid genus, & vtrum non inexistentes habitus innascatur, aut inexistentes latere. Si itaque habemus ipsos, absurdum est: contingit enim certiores habentes cognitiones demonstratione latere: si vero accipimus, non habentes prius, quomodo vtiq; cognosceremus, & disceremus ex non præexistente cognitione: impossibile nanque, quemadmodum & in demonstratione dicebamus.

Dixit Aristo. De principijs vero, & quomodo erunt nota, & quis habitus cognitionis in ipsis, hinc vtiq; erit manifestū, vt primo præmittamus, & intelligamus in dispo-

sitione ipsorum dubia: q̄ quidem fieri non potest, vt sciat per demonstrationem ille, qui nō cognoscit principia prima, quæ sunt immediata, hoc vtiq; est ex eo, qd' præmissimus & determinauimus. De cognitione vero immediata, vtrum sit eadem, aut non ita, posset vtiq; aliquis dubitare de hoc: iamq; dubitaret et diceret, an ne vtrūq; ipsorum est scia, aut non: aut in vno ipsorum cadit scientia, in altero autem genus quid, & vtrum habitus isti innouatur in nobis ex eo, q̄ non inerant nobis, aut si inerant nobis, & nos oblitui fuimus ipsorum, & si possidemus ipsos, erit vtiq; absurdum: & hoc, qm̄ sequitur, vt possideam cognitiones validioris finis demonstratione, & erunt ambo latentia ipsos. Si vero sumus vtiq; affecuti, posteaq; non sumus possidentes ipsa in eo, quod præcessit, quomodo igitur erit via nobis, vt sciamus ipsa, & addiscamus ipsa, ex eo, q̄ nō habemus cognitionem præcedentem: & hoc, quoniam fieri non potest, quemadmodum dictum fuit de demonstratione.

Vnde autem scientia demonstratiua proueniat nobis primo, & per quam potētiam prouenit, & quomodo prouenit, & quæ natura istarum propositionū, planum vtiq; q̄ non est ex scientia Logices, & propterea adduxit in hoc inquisitionem alteram, narrans, q̄ iam perfecit illud, quod intendebat de re syllogismi demonstratiui: sed qm̄ erat cognitio de rebus istis ex eo, q̄ erat confidens in ipsis scientia per demonstrationem, tradit dubium vtrum sciuntur prima demonstrationis per demonstrationem, aut absq; demonstratione, & si sciunt absq; demonstratione, an sciuntur propter aliud ab ipsis, aut propter seipsa. Et propter hæc visum sibi est, vt cōmemoret hic de natura istarum propositionum, quæ sunt primæ in demonstratione, illud, quod possibile est, vt videatur ex dispositione ipsarum hoc loco, in eo, q̄ accipit speculans per demonstrationem perfectionem in cognitione sua per demonstrationem propter scientiam in eo, q̄ videtur ex dispositione ipsorū hic: & hoc, qm̄ cū declaratum fuerit alicui, q̄ propositiones primæ proueniunt vtiq; per potentiam aliam à potētia sensus & similitudinis, ipsæ vero innouatur per naturam, quodq; vniuersale est aliud ab inrētionē particulari, erit vtiq; notum ex natura, quæ est istis propositionibus, illud, quod est verum in ipsis, posteaq; deuenit illi hæc cognitio perfectior, & erit consimiliter etiam cognitio ipsius per demonstrationē meliorem. Et cū dixit: De principijs vero, et quō erunt nota. sensus est, cognitio vero per qualitatem, qua deuenit principium demonstrationis ad nos, hoc est, vt sciamus, vnde proueniunt nobis istæ propositiones, & si proueniunt per se, aut propter aliquid aliud. Et cū dixit: & quis habitus cognitionis in ipsis. sensus est, et quæ forma ex formis animæ facit scire istas propositiones. Et cū dixit: hinc vtiq; erit manifestum: hoc est, quod apparet ex eo quod dico hic, fm̄ id, q̄ possibile est hoc in hoc loco. Et qm̄ scia magis perfecta prouenit vtiq; posteaq; præmiserimus rationes contrarias ad confirmationem rei & per causam suam, dixit: vt primo præmittamus, & intelligamus in dispositione ipsorum dubia. sensus est, q̄ manifestum perfectum in hac re, cuius monstrationem cōstruimus, prouenit

† Ab. l. phantasia.

† Ab. l. & de structionem.

POSTERIORVM RESOLVTORIORVM

uenit vtiq; homini, cū p̄miserit & enūtauerit dubia, quæ sunt in hoc. Deinde dixit: quidem fieri non p̄t vt sciat per demonstrationē ille, qui non cognoscit principia prima, quæ sunt immediata, hoc vtiq; est ex eo, quod iam p̄miserimus & determinauimus. sensus est, quod autem norum sit ex dispōne istarum propositionum, hoc est principiorum, quæ sunt absq; monstratione per alia, quod qui non nouit ipsa, non potest scire per demonstrationem, huius vtiq; dispositionem iam p̄miserimus in principio istius libri, & hoc est norum per se. Deinde dixit: de cognitione vero immediata, vtrū sit eadem, aut non ita, posset aliquis vtiq; dubitare de hoc. sensus est, quod autem dubitare posset aliquis ex dispositione istarū propositionum est, vtrum cognitio de ipsis, & cognitio de conclusionibus ex ipsis, est scientia vna in specie, & potentia proueniens in ipsa ex potentijs animæ est potentia vna, aut scientiæ diuersæ per potētias diuersas ex potentijs animæ. Deinde dixit: iamq; dubitaret, et diceret, an ne vtrumq; ipsorum est scientia, aut non, aut in vno ipsorum cadit scientia, in altero autem genus quid. sensus est, & dubium est hoc, an ne vtrāq; duarum apprehensionum est scientia cadens secundum gradum vnū, & potentiam vnā ex potentijs animæ, aut vna ipsarū cadit nobis per potentiam ex potentijs animæ, & alterā per genus vnum ex generibus potētiarum animæ, hoc est scientijs principiorū, & scientia proueniente ex principijs. innuit autem, quod sit dispositio sua dubium vnum, an scientia de dispositione principiorum accidit nobis, quemadmodum species cognitionis, qua accidit nobis intentio conclusionum: & erunt principia demonstrationis indigentia demonstratione, si cognitio de principio prouenit per speciem aliam à specie, qua prouenit nobis cognitio de conclusionibus: & erit dubium primū, aut quæsitum primum, an potētia, quæ assequitur principia, sit potentia, quæ assequitur conclusiones. Et est manifestum ex translatione altera illud, quod nos inuenimus in ipsa loco istius capituli. sic posset autem aliquis dubitare & dicere, an ne potentia, qua sequitur, vt sciat rem per demonstrationem est potentia eadem, qua sequitur scientia per principium, aut absq; ipsa. sensus est, & si dubitaret & diceret, an ne principia demonstrationis, & ea, quæ ostenduntur per demonstrationē, vtrāq; sciantur per demonstrationem, aut vnum sciat per demonstrationem, & alterius fortasse sit potentia altera, qua sequitur cognitio ipsius. & quod est in hac translatione, est vtiq; manifestum per se ex eo, quod inquirimus de ipso duo quæsitā: quorū vnum est, si potētia animæ, quæ apprehendit conclusiones, est ea, quæ apprehendit propositiones, secundum vero, si modus scientiæ, per quem proueniunt propositiones, est idē cū modo scientiæ, per quem proueniunt conclusiones. Et cū dixit: & vtrum habitus isti innouantur in nobis ex eo, quod non inerant nobis, aut si inerant nobis & nos obliti fuimus ipsorum. sensus est, & principium inuestigationis est, an hæc intelligibilia prima, quæ nobis naturaliter eueniunt postq; non erant, hoc est, quorū innouatio in nobis est existentia ipsorum per se, quodq; ipsa anteq; innouentur in nobis, non habent existentiam, si non auferunt, & non auferunt, cū sint in nobis: & nos vtiq; non apprehendimus ipsa in iuuetute propter humiditatem, & assequimur ipsa in senectute s̄m illud, cuius dispositio est in eo, quod obliuiscitur ipsorum post scientiam. Et hoc, quod designauit, est opinio Plato, et hoc, quod ipsi visum fuit, quod intelligibilia non innouantur per se, quodq; disciplina est vtiq; recordatio. Et posteaq; commemorauit duas istas opiniones oppositas de intelligibilibus, commemorauit absurdum, quod sequitur vtrūq; ipsorum, & cœpit ab eo, quod sequitur dicentem, quod ipsa insunt nobis à tempore pueritiæ, sed humiditas prohibet nos ac-

sequi ipsa, quæ habemus in tempore consistentiæ. Et dixit: et si possideamus ipsos, erit vtiq; absurdū: & hoc, quod sequitur vt possideamus cognitiones validioris finis demonstratione, & erunt ambo latentia ipsos. sensus est, & si fuerimus à tempore iuuentutis possidentes hæc intelligibilia, non obliti ipsorum, est vtiq; oratio in fine absurditatis, vt possideamus scientias validioris finis, quæ sint sciæ prouenientes nobis p̄ demonstrationem, & quod non recordamur ipsorū, & non assequimur ex ipsis aliquid, sed obliuiscimur oīum ipsorū, & nos inuenimus illud, quod inscimus per demonstrationem, quod fieri non potest, vt obliuiscamur ipsius terminos, nedum quod sciamus per ipsum sciā validiorē & confidentiorē, quæ sit sciā demonstrationis. Deinde dixit: Si vero sumus vtiq; assecuti, posteaq; non sumus possidentes ipsa in eo, quod præcessit, vsque ad id, quod dixit, quemadmodum dictum fuit de demonstratione. sensus est, & si fuerint hæc intelligibilia prouenientia vtiq; nobis in tpe, quo assequimur ipsa per naturā alterā, quod non fuerint apud nos penitus, & non fuerint apud nos ante hac cognita: cū igitur erit nobis via, qua sciamus ipsa absq; eo quod sit nobis præcessio p̄ cognitionem & existentiam apud nos, s̄m quod nos p̄miserimus in principio istius libri, quod omnis doctrina, & oīs disciplina prouenit vtiq; nobis p̄ cognitionem præcedentem. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: & hoc, quod fieri non potest, quemadmodum dictum fuit de demonstratione. sensus est, & hoc, quod scientia ipsorum absq; scientia præcedente ipsa erit s̄m modum istum non possibilis, quemadmodum nouimus de scientia proueniente per demonstrationem, quod ipsa vtiq; erit per cognitionem præcedentem.

Manifestum igitur, quod necq; h̄re possibile est, necq; ignorātib; & nullum h̄ntibus habitum innasci. Necessē igitur habere quidem aliquā potētiam, non talem aut habere, quæ est his honorabilior s̄m certitudinem.

Dixit Aristo. Manifestum igitur, quod fieri non potest, vt possideamus ipsa, necq; sciā, cū sumus, quoniam obliti fuerimus ipsorum: necq; consistit etiam, vt simus scientes per ipsa ex eo, quo non sunt in nobis necq; habitus vnus: sequitur igitur ex necessitate, vt possideamus potētiam aliquā, & non sit dispositio nostra in possessione ipsius dispō, quæ sit in fine magis bono, & magis vtili, quæ hæc.

Posteaq; commemorauit absurdum, quod sequitur vtrāq; potētiarū, vult adducere medium, ex quo non sequitur absurdum. Et dixit: manifestū igitur, quod fieri non potest, vt possideamus ipsa, necq; sciā, cū sumus, quoniam obliti fuerimus ipsorū. vult hic manifestum esse, quod fieri non potest, vt insint nobis ex tpe iuuetutis, quod si esset hoc ita, p̄pter quod accidit, vt obliti fuerim⁹ ipsorū: sed apprehendimus ipsa p̄ illa secūda, et nonnulla ipsorū. Deinde dixit: necq; consistit etiā, vt simus scientes p̄ ipsa ex eo, quo non sunt in nobis, necq; habitus vnus. sensus est, necq; fieri potest consistit etiam, vt dicamus, quod prouenit nobis cognitio ipsorū in tpe, quo prouenit nobis absq; eo, quod præcedat in nobis potētia apprehēdens ex potētia aīæ. Deinde dixit: sequit igitur ex necessitate, vt possideamus potētiam aliquā, & non sit dispositio nostra in possessione ipsius dispositio, quæ sit in fine magis bono, & magis vtili, quā hæc. sensus est, igitur, cū fieri non possit, vt ponamus habitus istos, quibus intelligibilia proueniunt nobis in tempore iuuetutis, & non possunt innouari in nobis, cū innouantur absque eo, quod

quod præcedat ipsa cognitio penitus, quod sequitur ex hoc est, ut sit in nobis ante apprehensionem istorum intelligibilium potentia assequens, neque oportet, quod sit ex genere ipsorum, & hæc res non sequitur in veritate ex sermone præcedente, sed sequitur tanquam manifestum ex re. Et propter hoc dixit: & non sit dispositio nostra in possessione ipsius dispositio, quæ sit in fine magis bono, & magis utili quam hæc, sensus est, cum sequatur ex sermone præcedente per signum, ut sit apud nos cognitio præcedens secundum hanc cognitionem tantum, non quod sequatur, ut sit cognitio præcedens super ipsa magis utilis, quam hæc, & validioris finis, quemadmodum sequitur ipsum ratio præcedens.

Apparet autem hoc utique omnibus inexistens animalibus: habent enim congenitam potentiam iudicativam, quam vocant sensum: inexistente autem sensu, in alijs quidem animalium sit permansio sensati, in alijs vero non fit, in quocumque igitur non fit, aut omnino, aut circa quæ non fit, non est his cognitio extra ipsum sentire, in quibus vero inest sentientibus, habere vnum quiddam in anima, cum multa talia fiant, iam differentia quædam fit, ut his quidem fiat ratio ex talium permansione, his vero non.

Dixit Ari. Et hoc inest omnibus animalibus: & hoc, quia illa habent potentiam opinativam congenitam, quæ vocatur sensus: cumque sensus fuerit in ipsis, in nonnullis quidem illud, quod sentitur, erit stabilitum, in quibusdam vero non erit stabilitum, aut omnino, aut in eo, quod non erit ex ipsis, quoniam hoc non habet cognitionem extra genus suum, quod vero ex animali habet stabilitum, derelinquitur utique apud id, quod sentit aliquid per se, & apud quod erit ut plurimum ex talibus, iam innouabuntur decisio alicuius, & differentia, quousque nonnullis eorum sit ex stabilimento talium ratio, nonnullis vero non.

Posteaque secuta fuit ratio, qua sequitur, ut sit in nobis potentia assecutionis præcedens secundum tempus apprehensionem potentia, per quam apprehenduntur intelligibilia, vult enuntiare, quid est, quod deducit rationem præparantem ad id, super quo est dispositio per se, & docet, quæ potentia est hæc potentia, & quomodo erit causa, ut deducantur intelligibilia prima ad nos. Et cum dixit: Et hoc inest omnibus animalibus. sensus est, & hæc potentia, cuius præcedit apprehensio apud nos, qua assequimur intelligibilia prima, inest omni animali, & est potentia, quæ cognoscit esse potentia sensus. Deinde dixit: & hoc, quia illa habent potentiam opinativam congenitam, quæ vocatur sensus, hoc est, quoniam scit ex dispositione animalis, quod habet potentiam, per quam distinguit utile a nocivo, & est illa, quæ vocavit potentiam sentiendi. Deinde dixit: cumque sensus fuerit in ipsis, in nonnullis quidem ipsorum illud, quod sentitur, erit stabilitum, in quibusdam vero non erit stabilitum. sensus est, cumque manifestum sit, quod sensus est in ipsis, planum, quod in nonnullis ipsorum est aut sensibile apud ipsa apprehensum post occultationem sensibilis, & non confirmatur: & primum est animal imaginans, & secundum non imaginans. Atqui existimatur, quod in nonnullis animalibus non sit imaginatio, quoniam ipsa duplicatur ad no-

cium suum secundum dispositionem vnam sæpius, quemadmodum accidit hoc tabano cum lucerna. Deinde dixit: in quibusdam vero non erit stabilitum aut omnino, aut in eo, quod erit ex ipsis, non erit, quoniam hoc non habet cognitionem extra genus suum. sensus est, ut animal, cui non stabilitur sensibile post occultationem suam, quoniam hoc aufertur ab ipso in parte, aut in toto. Et hoc est, quod significauit, cum dixit: aut in eo, quod non erit ex ipsis. sensus est, quoniam tale animal non mouet a re, & ipsum occultatur ab eo, secundum quod ipsum, aut non assequitur id penitus, aut quoniam non assequitur ipsum secundum id, quod est in eo. Atqui voluit, quod tale animal non habeat apud se aliquid, quod vocetur imaginatio. Deinde dixit: quod autem ex animali est stabilitum, derelinquitur utique apud id, quod sentitur per aliquid per se. sensus est, quod vero est ex animali, cui per se derelinquitur post occultationem sensibilis, intentio sensibilis, planum utique quod huic animali inest potentia quædam, alia a potentia sensus, & apprehensio quædam, alia ab apprehensione sensus. Deinde dixit: & apud quod erit ut plurimum ex talibus, iam innouabuntur decisio alicuius & differentia. sensus est, cumque duplicantur sensus super indiuidua speciei vnius & eiusdem, innouatur utique in talibus decisio quædam per sensibile, & differentia addita super id, quod fecit differre sensum, et distinxit, hoc est, quod comprehendat res consentientes rei, in qua communicant, & faciat ipsam differre ab his, hoc est ex eo, quo sunt in ipso. Ex hoc autem, quod dixit, distinguuntur animalia secundum diuersitatem eorum in tamdamno & utilitate: horum autem præstantius est ipse homo. Et propterea dixit: quousque nonnullis eorum sit ex stabilimento talium ratio, nonnullis autem non. sensus est, & deueniet animal ab excellentia in hoc, quod erit nonnullis ex stabilimento rerum assecutarum per sensum apud ipsum post sensum, & considerationem ipsorum ad ipsum per se, ut perueniat ad ipsum definitio, quæ comprehendit intentionem, in qua consistunt illa indiuidua, & hic est homo tantum.

Ex sensu quidem igitur fit memoria, quæ admodum dicimus, ex memoria vero, quæ plerumque eiusdem fit, experientia. multæ namque memoriæ numero experientia vna est, experientia autem aut ex omni quiescente vniuersali in anima, aut vno præter multa, quod utique in omnibus vnum sit illis idem, est artis principium & scientiæ: si circa generationem quidem, artis, si vero circa ens, scientiæ. Dixit Arist. Ex sensu igitur erit observatio, quemadmodum diximus, & ex duplicatione recordationis multis vicibus, erit experientia: & hoc, quoniam observationes multæ in numero suo, sunt experientia vna, ex experientia vero apud nos confirmatur & stabilitur vniuersale in anima, quod est vnum in multis, & hoc, quod est vnum & idem, est principium artis & scientiæ: & hoc, quoniam si fuerit ad id, quod est in generatione, est utique principium artis, si vero fuerit in eo, quod est ens, scientiæ.

Dixit: Ex sensu igitur erit observatio. sensus est, quod ipse sensibilis, cum fuerit derelicta in anima, post ablationem sensibilis, vocatur observatio. Dixit autem: ex sensu igitur erit observatio, quoniam sensus est conditio in observatione dispositionis sensibilis. & hoc, quoniam cum

† Ab. l. papi
lioni ad lu-
cerna n.

† Ab. l. in p-
spicacitate,
& nobilitate.

† In pro-
mio meta-
phy.

104

cū non sentit rem, si possibile est, q̄ derelinquat ipsam, omnis obseruatio erit hic consequens ex sensu & non conuertitur hoc, id est, quoniam non sequitur ex omni sensu obseruatio: & hoc in eo, q̄ est ex animali, non apprehenditur intentio sensibilis post ablationem ipsius, & separationem apprehensionis ipsius. Deinde dixit: & ex duplicatiōe recordationis multis vicibus, erit experientia. hoc est, ex duplicatione sensus, qui est super re vna & eadem, & duplicatione memoriæ eius, de quo sentit omnibus vicibus, q̄bus duplicatur sensibile, germinatur scientia, quæ vocatur scientia proueniens ab experientia: & hæc operatio est, quæ vocatur experientia: & hoc, quoniam, cū aliquis sentit, exēpli gratia, q̄ aliquod indiuiduum ex indiuiduis scamonæ purgat choleram, deinde sentit indiuiduum alteræ faciens hanc operationem, & recordatur cum ipso operationis indiuidui primi, deinde tertio sentit & recordatur cum ipso operationis indiuidui primi & secundi, peruenit ad ipsum, q̄ hæc operatio omnium indiuiduorum est speciei vnius, & est, exempli gratia, purgatio cholæræ, & hoc vtiq̄ prouenit ex æqualitate sensus in quibusdam rerum ex duabus vicibus, & in quibusdā ex tribus vicibus, & in quibusdam ex pluribus vicibus, & aliquando peruenit scientia vniuersalis ex vice vna. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: & hoc, quoniam obseruationes multæ in numero sunt experientia vna. sensus est, quoniam, cū sentiens indiuiduum aliquod istius speciei fecerit hanc operationem, et obserauerit ipsam consimiliter etiam, sequitur ipsum ex istis operationibus scientia vniuersalis, quæ vocatur scientia proueniens ab experientia: facit autē aīa hanc operationem, & hoc, quod operatum est vocatur experientia. Deinde dixit: ex experientia vero apud nos confirmatur & stabilitur vniuersale in anima. sensus est, & ex hoc operante concluditur in anima nostra enuntiatio vniuersalis super indiuiduis speciei per illam intentionem, quam tradidit in ipsis. Et cū dixit: quod est vnum in multis, est descriptio vniuersalis. Et cū dixit: & hoc, quod est in omnibus vnum & idem, quod est principium artis & scientiæ. sensus est, & hoc, quod est in omnibus indiuiduis vnius & eiusdem speciei, est principium scientiæ in rebus artificialibus & reb⁹ speculatiuis. Atqui dixit hoc, quoniam ex propositionibus vniuersalibus proueniens ab experientia aliquæ sunt principia rerum speculatiuarū, & aliquæ sunt principia rerum operatiuarum. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: & hoc, quoniam si fuerit ad id, quod est in generatione, est vtiq̄ principium artis, & si fuerit in eo, q̄ est ens, erit principium scientiæ. sensus est, atqui diximus, q̄ enuntiatio vniuersalis proueniens nobis ab experientia est principium artis, & principium cognitionis existentæ, quoniam hæc enuntiatio, si fuerit in rebus operatiuis, erit principium artis, & si fuerit in rebus speculatiuis, erit principium scientiæ.

Neque itaq̄ insunt determinati habitus, neq̄ ab alijs habitibus fiunt notioribus, sed à sensu, vt in pugna versione facta vno stante, alter stetit, postea alter, quousq̄ ad principium venit, anima vero est talis, vt possit pati hoc. Quod autem dictum quidem fuit pridem, nō manifeste vero dictum fuit, rursus dicamus.

Dixit Aristot. Neque igitur dispositiones istæ insunt nobis separatae, neq̄ consimiliter etiam erunt in nobis ab habitibus alijs, qui sunt magis in capitulo scientiæ cogniti,

sed à sensu. vt in exemplo, in bellatoribus, cū vnus stetit ad conuersionem, iam stetit alter, aut alter: quousq̄ redeat res ad principium: anima vero est cum hac dispositione, secundum quod potest pati hanc passionem: quod autem dixi à principio rei, & non declaratum fuit, neq̄ manifestum fuit, iā enuntiamus ipsum à principio.

Dixit: iam itaq̄ declaratum fuit ex hoc sermone, q̄ habitus isti, qui sunt intelligibilium primorum nō sunt in nobis separati, hoc est absq̄ eo, q̄ præcedat ipsos scientia, neq̄ consimiliter etiam insunt nobis propter habitus excellentiores ipsis in capitulo Scientiæ, quemadmodum sequitur ratio dubitans Dialectica, sed erit vtiq̄que propter habitus appropriatos animæ sensitiuæ. Et posteaquam declarauit, quomodo possidet anima propter habitus sensitiuos habitus intellectiuos vniuersales, visum est ei facere in hoc exemplum cātenatum, quoniam ex via istius exempli est, vt ponat doctrinam mistam, & dixit: vt in exemplo, vsq̄ ad id, quod dixit, ad principium. sensus est, exemplum huius, vt accidat animæ ex attractione formarum super forma formæ alterius quousq̄ deuenit ad ipsam vniuersalem, quod comprehendat formas istas particulares, posteaq̄ nō erit hoc vniuersale similitudo eius, quod est per accidens, vt accidit redeuntibus ad principium suum in occisione, quoniam primo redibit vnus & stabit in loco suo, postea redibit alter & stabit, postea tertius, postea quartus, quousque deuenit petitio prima, quæ erat antea, & redierit bellum ad principium suum: & consimiliter anima, cū stabilierit in ipsa aliquam formam, quæ est in specie, deinde venerit altera forma secundo ex hac specie, & tertia & quarta, proueniet cum ipsa intentio vniuersalis. Et hoc est, quod significauit, cū dixit: secundum quod potest pati hanc passionem. innuit, vt velit, quod hoc, quod diximus de dispositione animæ, est verum, cū concesserimus, q̄ conuenit, vt anima operetur hanc operationem, & patiatur hanc passionem. Et quoniam vult facere possidere, quomodo accidat hæc dispositio, per sermonem manifestiorum, dixit: quod autem diximus à principio rei, & non declaratum fuit, neque manifestum fuit, iam enuntiamus ipsum à principio.

Cū enim steterit indifferentium vnum, primum quidem in anima vniuersale est, sensitiuū etenim singulare, sensus vero ipsius vniuersalis est, vt hominis, sed nō Calliæ hominis. Rursus in his statur, quousq̄ ad impartibilia steterint & vniuersalia, vt tale hoc animal, quousq̄ animal, & in hoc consimiliter: planum itaq̄, quod nobis prima inductio: ne cognoscere necessarium est, sensus etenim sic vniuersale facit.

Dixit Aristot. Et dicamus, quod cum eo, q̄ stabilitum fuerit in animis indifferentium aliquid vnum super susceptione vniuersalis: & hoc, quoniam sentiūt per particularia sensationis, sensus vero est de vniuersali. vt in exemplo, de homine, nō de homine Calliæ, deinde statur in hoc à principio, quousq̄ stabilietur in ipsa intentio non diuisibilis, & ipsum vniuersale. vt in exemplo ex hoc animali

animali ad animal, & hoc est vnū secundum similitudinem vnam: planum igitur, quod oportet, vt sciamus prima per inuestigationem, & hoc, quoniam per sensum vtiq; apprehēditur vniuersale per inuestigationem secundum modum istum.

106 Posteaquam posuit exemplum, quomodo proueniat vniuersale ex particularibus, per prouentum petitionis in occisione ex eo, q̄ redeunt in declinatione, & dixit, quod hoc potest accidere in eo, quod est in anima, vult declarare, quomodo accidit vniuersale ex particularibus secundum veritatem, quoniam exemplum, quod posuit, est poeticum, & dixit: Et dicamus, q̄ cum eo, q̄ stabilitum fuerit in animis indifferentiū aliquod vnum super susceptione vniuersalis. sensus est, & dicamus, q̄ innouatur vtiq; vniuersale in anima, cū stabilitum fuerit in ipsa ex rebus non diuersis in specie, aut in genere, quæ sunt diuersæ in indiuiduo secundum intentionem vnam ex parte, qua est oppositum vniuersali, hoc est ex parte, qua est particulare, non ex parte, qua est vniuersale: & hoc vtiq; accidet animæ primo, hoc est, quoniam ipsa assequetur intētionem vniuersalem, & opinabitur, quod sit particularis, cū apprehenditur in particulari: cumq; duplicatum fuerit ipsi hoc, verificabitur, q̄ est vniuersalis. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: & hoc, quoniam ipsa sentit per particulare sensationis, sensus autem est de vniuersali. hoc est, & hoc, quoniam ipsa anima sentit de re, & existimat ipsam particularem, & sensus in veritate duplicatur in vniuersali, non in particulari. vt in exemplo, qui senserit, q̄ hic est homo, ipse vtiq; sensit de re vniuersali non de re particulari, quæ est exempli gratia Zhad & Omar: & hæc est dispositio dicti sui de homine, non de homine, qui est Callias, hoc est, q̄ sensus de homine est de homine absolute, nō de hominib⁹, qui sunt, vt Zhad & Omar. Atqui voluit, q̄ sensus de particulari erit res per se particularis, non vniuersalis in æternum, neq; sentit anima de ipso, tanquam de re vniuersali, nisi sentiat secundum aliud, quam est. Et cū dixit: postea stat in hoc à principio, hoc est, cū anima senserit de re, quam credit, q̄ est particularis causa istius res est, quam opinatur esse particularem in vnoquoq; indiuiduo, quousque monstratum fuerit ipsis, q̄ est vniuersalis. Et hoc est, quod voluit, cū dixit: quousq; stabilitur in ipsa intentio, que non diuiditur, & ipsum vniuersale. vt in exemplo, ex hoc animali ad animal, hoc est, vt trāseratur ab apprehensione istius animalis designati ad apprehensionem animalitatis absolute. Et posteaquam declarauit, quod oportet, ut transferatur anima ab intentione particulari ad intentionem vniuersalem, secundum q̄ est in veritate vniuersale, dixit: planum igitur, quod oportet, vt sciamus prima per inuestigationem, & hoc, quoniam per sensum apprehenditur vniuersale per inuestigationem secundum modum istum, & hoc, q̄ dixit, est manifestum, quoniam cū fuerit res sensata particularis secundum naturam vniuersalis, sed particulare fuerit ipsi res accidentalis, planum vtiq; q̄ cū anima separauerit illud, quod est per se ab eo, quod est per accidens, affecta erit intētionem vniuersalem, cumq; distinctio hæc prouenerit vtiq; per inuestigationem, planum, q̄ inuestigatio est ea, quæ vocatur intentio vniuersalis, & hæc inductio est alia ab inductione, de qua mentionem fecit in libro Dialecticæ, quoniam ipsa vtiq; acquirere facit vniuersale imaginatum, & hæc acquirere facit vniuersale verum. Scire autem debes, q̄ hoc prouenit nobis per species intelligibilium primorū, hoc est, quæ

proveniunt per iterationem experientia; & hæc sunt, quæ vocantur experientia; & species, quæ vocantur intelligibilia prima, & ipsa sunt, quæ nō sciuntur, q̄n proueniunt, neq; quō proueniunt: sed non commemorata fuit dispositio inductionis, quā habebamus apud affectionē intelligibilis ex ipsis: & causa est i ipsis, q̄m ipsa communicat omnibus entibus, & nos assequimur ipsa, quemadmodū omne illud, super quod cadit sensus noster à principio eius, quod apprehenditur, vt in exēplo, q̄ omne torum est manus parte, apprehendit ipsum sensus noster in omni corpore, super quod cadit à principio eius, quod cadit super ipsum, quod autem erit ex ipsis, vt genus, absque alio genere, non proueniet vtiq; nobis, nisi post impressionem sensus istius generis: et ex hoc opinati sunt nonnulli, q̄ ipsa nō proueniūt à sensu.

Quoniam vero habituū, qui circa discursum sunt, quibus verificamus, aliqui semper veri sunt, alii vero suscipiunt falsum, vt opinio & ratiocinatio, vera autem semper sunt, scientia & intellectus, & nullum scientia genus aliud certius est, quā intellectus, principia vero demonstrationū notiora sunt, scientia autem omnis cum ratione est, principiorum quidem scientia vtiq; non erit: quoniam vero nihil contingit esse verius scientia, q̄ intellectum, intellectus vtiq; erit principiorum, & ex his considerantibus, & quoniam demonstrationis principium nō est demonstratio: quare neq; scientia est scientia: si igitur nullum aliud præter scientiam genus habemus verum, intellectus vtiq; erit scientia principium, & principium quidem principii vtiq; erit: si autem omnis, consimiliter se habet ad omnem rem.

107 Dixit Aristo. Ex habitibus vero, qui sunt in intellectu, quib⁹ verificamus, aliqui sunt veri semper, aliqui vero suscipiunt falsum, quemadmodum imaginatio & cōputatio, verus autem semper est intellectus & scientia: & non inuenitur genus aliud validioris finis & verius, q̄ scientia, nisi intellectus, & principia sunt notiora demonstratione, & omnis scientia est cum ratione, non est autem via, vt scientia cadat in principia: et quoniam fieri non potest, vt inueniatur aliquid verius scientia, præter intellectum, intellectus vtiq; erit illud, quod nos inuestigamus ex istis modis, & quoniam principium demonstrationis non est demonstratio, que habet principia: igitur neq; principium scientia; consimiliter etiam erit scientia, & consimiliter si non habebimus genus aliud verū præter scientiam, intellectus esset vtiq; principium principii, & quasi apud omnem rem secundum similitudinem vnam.

Dixit: Formarum vero affectionis, quæ sunt in anima, & sunt, quæ vniuntur cum veritate, aliquæ sunt vere semper,

*Argy leg-
scia autē ad
oēm rem se-
se habet sicut.
Alia lit. quæ
autem ois,

ræ semper, & ex ipsis aliqua falsificantur vt minus, &
 verificantur vtplurimum, & apprehensio, quæ proue-
 nit ex hoc, ipsa est, quæ vocatur imaginatio, & opinio.
 Apprehensionis autem, quæ est vera semper, aliqua est,
 quæ vocatur scientia, & aliqua, quæ vocat intellectus,
 & hic est, qui erit in rebus necessariis. Deinde dixit: &
 non inuenit genus aliud validioris finis, & verius scien-
 tia, q̄ intellectus. sensus est, q̄ non inuenitur in nobis
 apprehensio perfectior & validioris finis, q̄ appren-
 sio, quæ vocatur scientia, nisi quæ vocatur intellectus. 10
 Deinde dixit: & principia sunt notiora demonstratio-
 ne, & omnis scientia est cum ratione. sensus est, & prin-
 cipia demonstrationis sunt notiora, q̄ scientiæ proue-
 nientes à demonstratione: quoniam scientiæ demōstra-
 tionis erunt vtiq̄ cum ratione, quæ componitur ex prin-
 cipiis demonstrationis, hoc est propositionibus primis,
 quæ sunt immediatæ. Et posteaq̄ docuit, q̄ hic sunt tria,
 intellectus, & principium scientiæ, & scientia, & docuit,
 q̄ intellectus est validioris finis, q̄ scientia, & q̄ princi-
 pia consimiliter etiã sunt notiora, q̄ scientia proueniens 20
 ex principiis, dixit: non est autem via, vt scientia cadat
 in principia. sensus est, q̄ principia non possunt sciri p̄
 principia, quousq̄ sit ordo ipsorum per apprehensionē,
 ordo scientiæ proueniētis per ipsa. Deinde dixit: & quo-
 niam fieri non potest, vt inueniatur aliquid verius scien-
 tia, præter intellectum, intellectus vtiq̄ erit illud, quod
 inuestigabamus ex istis modis, & quoniam principium
 demonstrationis non est demonstratio, quæ habet prin-
 cipia. sensus est, cumq̄ oporteat, q̄ sit operatio verior
 principiorum, q̄ scientia proueniens ex principiis, quo-
 niam principia sunt veriora, q̄ scientia proueniens ex
 ipsis, neq̄ erit aliquid præter principia verius scientia,
 nisi intellectus & principia, & principiorum operatio
 non potest esse demonstratiua, sequitur vtiq̄, q̄ per in-
 tellectum sint principia: & hoc, cum conuincerimus, q̄
 ipsa proueniunt ex aliqua re, & fieri non possit, vt proue-
 niant à principiis, igitur non derelinquitur, q̄ proue-

niant, nisi ab intellectu, & syllogismus componitur ita,
 quod notificat principia, oportet vt sit notius scientia:
 cumq̄ nihil sit cum hac dispositione, nisi intellectus &
 principia, & principia nõ possunt esse causæ principio-
 rum: derelinquitur itaq̄, q̄ intellectus sit causa princi-
 piorum. Deinde dixit: igitur neq̄ principium scientiæ
 consimiliter etiã erit scientia. sensus est, cumq̄ deela-
 ratum fuerit, q̄ super principiis scientiæ non constituit
 demonstratio, igitur principia non sunt scientia consi-
 militer etiã, quoniam scientia est, super qua constru-
 tur demonstratio. Deinde dixit: & consimiliter si nõ ha-
 bebimus genus aliud verum præter scientiam, intelle-
 ctus esset vtiq̄ principium principij. sensus est, cumq̄
 non sit principium scientiæ scientia, erunt principia scien-
 tiæ vtiq̄ apprehensa: igitur sequit̄ q̄ sit intellectus prin-
 cipium scientiæ. Deinde dixit: & quasi apud omnem re
 secundum similitudinem vnã. sensus est, & omnis
 intellectus apud omnem rem intellectam est secundum
 similitudinem vnã, hoc est, q̄ omne illud, quod est in
 intellectu consentit omni illi, quod est extra intellectũ,
 aut q̄ apprehensio ipsius ad omne illud, quod appren-
 dit, est secundum similitudinem vnã, eo q̄ est illud,
 quod est ex ipso consentiens ad existentiam extra ipsum,
 & erit hæc causa verificationis nostræ in intellectu.

Et hic perficit̄ totus iste liber, & p̄ perfectionē ipsius
 perficitur illud, quod intendebamus declarare secun-
 dum potentiam & vires. Deus autem proficiat in hoc
 illi, qui veniet post ipsum, et magnificetur benemeritis,
 & multiplicetur dominus in voluntate sua, & perficia-
 tur, amen & amen in æternum fortis. 30

*Posteriorum Resolutoriorum cum Auerois magnis
 commentarijs finis.*

AVERROIS CORDVBENSIS

EXPOSITIONIS MEDIAE

IN LIB. DEMONSTRATIONIS ARIST.

QUI VOCATUR ANALYTICA SECUNDA,

TRACTATUS PRIMVS:

*Ioanne Francisco Burana Veronensi
interprete.*

DIXIT: Omnis doctrina, & omnis disciplina excogitabilis per orationem inquit discipulo per cognitionem præcedentem, q̄ si non, fieri non potest, vt aliquid addiscat. Huius autem enūtiationis veritas manifesta est per inductionē, propterea q̄ in sciētijs doctrinalibus, atq̄

hoc gen^o speculatiuis, si recte perscrutati fuerimus, planum, q̄ cognitio perfecta per doctrinam erit ex cognitione præcedente apud discipulum. Consimiliter planū erit etiam in reliquis, quæ consueuerunt addisci per orationem, quodq̄ hoc verum sit, manifestū ex eo, q̄ præcessit, & hoc, qm̄ veritas in oratione aut est per syllogismum, aut per inductionem, aut per exemplum, quemadmodum monstrauimus in præcedentibus. oportet enim, vt qui per syllogismum addiscit, anteq̄ cognoscat conclusionem syllogismi, habeat apud se cognitionem propositionum syllogismi præcedentem. & qui per inductionem verificat propositionem vniuersalem, habeat consimiliter apud se cognitionem particularium præcedentem cognitionem vniuersalem. & eodem pacto, qui verificat aliquid per viam exempli, ac sufficientiæ, oportet vt præponat ac cognoscat illud de quo fert exemplum, anteq̄ cognoscat illud, quod cognoscit propter exemplum. Cognitio autem, quam oportet præcedere in omni eo, quod assequimur per cogitationē, ac syllogismum, est duobus modis. aut enim cognoscitur q̄ res sit, aut non sit, & hæc cognitio vocatur verificatio: aut cognoscitur quid significet nomen ipsius, & vocatur formatio. Oportet autem discipulum in quibusdam præcognoscere q̄ sunt tantum, quemadmodum in propositione, quæ dicit de omni vera est aut affirmatio, aut negatio: propterea q̄ in huiusmodi propositionibus, opus est, vt cognoscamus veritatem ipsorum tantum, quodq̄ nemo ipsas reuinit præter Sophistas. in quibusdam vero oportet, vt præcognoscat quid significēt nomina eorum tantum, quemadmodum oportet Geometricam præcognoscere, quid significet nomen circuli in arte sua, & nomen trianguli. in quibusdā vero oportet discipulum præcognoscere vtraq̄ simul, quemadmodum de vnitare oportet discipulum præcognoscere quid significet nomen vnitatis, & q̄ est res inuenta: & hoc, quoniam cognitio q̄ res sit, est alia à cognitione, quid significet nomen. potest enim fieri, vt cognoscatur, quid significet nomen, & tamen ignoretur q̄ sit, & non conuertitur hoc, sed oportet eum, qui cognoscit q̄ est, vt cognoscat etiam quid significet nomen. Verum antecessio cognitionis præcedentis in cognitione addiscendis non est ad modum antecessio sensationis prioris

ad rem respectu sensationis secundæ eiusdem in tempore alio. & hoc, quoniam nos sentimus aliqua, quorum sensatio præcesserat: cumq̄ ipsa senserimus secundo, cognoscemus, q̄ ea sunt, quæ antea senseramus: quoniam, si cognitio, quæ acquiritur per disciplinam cum cognitione præcedente, esset hæc res, sequeretur q̄ disciplina esset recordatio. Nec tamen dubitamus de hac propositione, quæ dicit, q̄ omnis doctrina & disciplina erit per cognitionē præcedentē, si nos senserimus aliqua absq̄ eo, q̄ præcesserit apud nos ipsorum sensus. quoniam cognitio hæc, & cognitio proueniens per doctrinam, sunt cognitiones per æquiocationem nominis. Nonnullorum vero cognitio prouenit nobis per sensum à principio & doctrina eorum simul est, sunt autem hæc particularia, quæ non sensimus, quæq̄ reponuntur sub vniuersalibus, quæ cognouimus. Exemplum, si cognoscamus, q̄ omnis trianguli anguli sunt æquales duobus rectis, & non cognoscamus q̄ iste triangulus, quem designasti in abaco, & abscondisti, est secundum istam dispositionem, quæ posteaq̄ discooperuisti, percepimus per sensum q̄ est triangulus, & per cognitionem rei vniuersalis prouenit ad nos, q̄ anguli ipsius sunt æquales duobus rectis: igitur, propositio minor in hac cognitione prouenit nobis per sensum, quæ est, q̄ iste est triangulus. conclusio autem, q̄ istius trianguli anguli sunt æquales duobus rectis, prouenit ad nos ex propositione maiore, quæ cognoscebamus à principio rei, cū fuit applicata propositioni prouenienti ex sensu, quæ est minor. & hæc est dispositio omnium indiuiduorum cum vniuersalib^o cognitio, anteq̄ ipsa cognoscantur per sensum, hoc est, q̄ sunt ignota ex parte vna, & cognita ex parte alia, & in vniuersali. & ista est dispositio rei, quæ acquiritur per doctrinā: quod est, quia ignoratur ex parte qua est particularis, & cognoscitur ex parte vniuersalis cōprehendens ipsam. Quoniam si res esset ignota apud nos omnibus modis, non possemus ipsam addiscere. & sequeretur dubitatio Menonis celebrata: vt dicatur, q̄ est necesse, vt homo addiscat aut illud, quod iam nouit, aut illud, quod nō nouit, sed ignorat. q̄ si addiscit illud, quod nouerat, non didicit an sit res, quam antea ignorabat: sin autē addiscet quod ignorat, vnde cognoscat, q̄ hoc est illud, quod ignorabat, nūc autem cognoscit ipsum. quomodo enim si quispiam quærit seruum fugitiuum, & ipsum ignoret, cū ad ipsum deuenierit, cognoscat hūc esse, quem quærebat, nisi ipsum antea præcognouerit: igitur nō est hic doctrina, neq̄ disciplina penitus. Quod si dicamus, quemadmodum dicebamus, quæsitum cognosci secundum dispositionem vniuersalem, & ignorari secundum modum particularem, qui est modus ipsi appropriatus, non accidet nobis dubitatio hæc supra dicta. Et per hunc modum tantum soluemus dubitationem sophisticam, quæ consueuit fieri in omnibus reb^o particularibus. Et hoc, quoniam ipsi dicunt: an habes scientiam, q̄ trianguli anguli sunt æquales, an vero non habes scientiam in hoc, cumq̄ responderit ipsis respondens, q̄ habet scientiam de hoc, detexerunt ipsi triangulum descriptum in abaco, & dixerunt: an ne habuisti cognitionem de hoc, anteq̄ detegeremus tibi, an vero non habebas cognitionem de hoc: cumq̄ dixisset, non habuisse se cognitionē de hoc, q̄ habeat angulos æquales duobus rectis, dixerunt, igitur cognoscebas, q̄ triangulus habet angulos æquales duobus rectis, non autem cognoscebas de hoc, quoniam huius trianguli non cognoueras dispositionem antea. Nos autem soluemus ipsam dicentes, q̄ cognouimus aliquo modo, & non cognouimus modo alio, neq̄ est impossibile, vt cognoscamus rem aliquo modo, et ignoremus ipsam modo alio. impossibile enim esset, si eo modo, quo nouimus, eodē ignoraremus. Dixit: non oportet autem consimiliter, vt soluamus

vt soluamus hoc dubium eo modo, quo soluerunt nonnulli, qui dixerunt in responsione ad hoc, q̄ nos nō nouimus, q̄ omnis trianguli anguli sunt æquales duobus rectis: sed nouimus, q̄ omne illud, quod cognoscimus esse triangulum, habet angulos æquales duobus rectis. quoniam cognitio, quæ peruenit ad nos de triangulo in tempore, quo detectus nobis fuit, non peruenit ad nos cum hac conditione, hoc est, quoniam conclusio nō accipitur cum hac conditione, hoc est, q̄ non cōcluditur, q̄ hoc, quod cognoscitur esse triāgulus, habet angulos æquales duobus rectis: sed cōcluditur nobis & ex sensu, & ex propositione vniuersali, quæ erat apud nos, q̄ hoc, quoniam est triāgulus, oportet vt habeat angulos æquales duobus rectis, igitur cognitio proueniens nobis ex hac demonstratione, prouenit ex natura triāguli absoluta, non autem ex eo, q̄ accipitur cum hac conditione. Dixit. Atqui existimamus tunc scire aliquid scientia maxime vera, cū scimus rem non per aliquid accidens illi, secundum modum, quo sciunt Sophistæ, sed cū scimus ipsum per causam consequentem ex eo q̄ sit, & sciamus q̄ est causa ipsius, & q̄ non potest esse sine hac causa. Signum autem, q̄ scientia vera est hæc, quoniam quicumq̄ contendit se scire aliquid, iam existimat se scire hoc pacto, siue sciat secundum veritatem, siue nō. Vtriq̄ enim existimant se scire rem per hunc modū: differentia vero inter ipsos est, quoniam qui non scit rē secundum q̄ est in veritate, existimat se scire per causam, & tamen non scit: qui vero scit secundum veritatem, scit per causam suam. Cūq̄ scia vera quesita sit hæc, planū, q̄ faciens acquirere scientiam istam est demonstratio. Sed scientia certa dicitur etiam de alio modo, hoc est de scientia, quæ acquiritur per definitionem. Verum tractatus iste à principio est de scientia acquisita per demonstrationem: deinde post hoc tractabit de scientia secunda. Demonstratio autem in summa est syllogismus verus faciens acquirere scientiam de re secundum q̄ ipsi inest causa, cū causa fuerit ex rebus cognitis apud nos per naturam. Cumq̄ syllogismus demonstratiuus sit, per cuius viam acquirimus scientiam veram, quemadmodum diximus: planum q̄ oportet, vt propositiones syllogismi demonstratiui sint veræ, & primæ, non cognitæ per medium terminū: & sint magis notæ & priores, q̄ conclusio: & sint causa conclusionis secundum ambos modos simul, hoc est causa, vt conclusio sciatur, & causa, vt hæc res, quæ per se cōcluditur, sit: cumq̄ sint causæ rei conclusæ per se, oportet iam vt sint proportionatæ rei, quæ monstratur per ipsas: quoniam hæc est dispositio causæ ex causato. Iam vero ostendimus in libro præcedente, q̄ erit syllogismus verus sine istis conditionibus secundum q̄ præcessit. Quod autem hic super est declarandum, est, non posse fieri syllogismū demonstratiuum sine complicatione istarum conditionum, vt sint propositiones demonstrationis veræ: quoniam propositiones falsæ inducunt faciētem ipsam, vt existimet, q̄ non ens sit ens: quemadmodum q̄ existimet diametrum quadrati esse æqualem costis. Et q̄ sint cognitæ non per terminum medium: quoniam quæ cognoscuntur per medios terminos, ita indigēt demonstratione, quæ admodum & ea, super quibus ferimus demonstratiōem.

11 Erunt etiam causa rei, quæ scitur per demonstratiōem: propterea q̄ diximus, q̄ scientia maxime vera inest nobis de aliquo, cum cognouerimus ipsum per causam. Erunt item præcedentes cōclusionem: quoniam si sunt causa cōclusionis, præcedūt ipsam, vt causa. Erunt etiā magis notæ: quoniam oportet, vt sint notæ secundum duos modos præcedentiæ simul: hoc est, vt sint magis notæ q̄ conclusio in eo quod significat nomen, & in eo quo sunt, hoc est veræ. Notius autem dicitur duobus modis, vno apud nos, altero apud naturā: quoniam prius

apud nos in cognitione non est prius apud naturam in omnibus: & hoc, quoniam sensibilia composita præcedunt apud nos in cognitione, magis autem nota apud naturam sunt simplicia, ex quibus componuntur composita, & hæc sunt longinqua à sensu, hoc est ad quæ peruenit sensus vltimo, si fuerint ex his, quæ sensus comprehendit. Longinqua vero à sensu omnino sunt ea, quæ sunt vniuersalia, ppinqua autem, hoc est notiora apud nos, sunt particularia, hoc est idiuidua cōposita. Quod vero dicimus demonstrationem oportere esse ex primis, hoc est ex principijs appropriatis: quoniam nō est differentia inter hoc, quod dicimus prima, & inter hoc, q̄ dicimus principia: propterea q̄ sunt duo nomina cōsequencia, hoc est significantia rem vnā. Principium autem demonstrationis est propositio immediata. hoc est, propositio nō cognita per terminum medium, quæ non inuenies propositionem aliam priorem ipsa cognitione neq̄ existentia. Propositionis autem vniuersaria descriptio perficitur, cū dicimus, q̄ est vna ex partibus orationis enuntiativæ, siue affirmatiuæ, siue negatiuæ, sed ipsam definit, q̄ est oratio, per quam enūtiatur res de re, aut enūtiatur res à re, & ipsius aliqua est affirmatiua, et aliqua negatiua. Propositio autem dialectica est propositio, quæ admittitur per interrogationem vtriusuis partis contradictionis, quæcunq̄ contigerit, vt admittatur à respondēte siue fuerit hoc, quod admisit, verum, siue non verum. Sed propositio demonstratiua est vera ex vna partium contradictionis. Enuntiatio autem est vtralibet pars oppositorum per affirmationē & negationem. Contradictorium vero est oppositum, quod non habet inter ipsum medium. verum de his omnibus dictum est in libris præcedentibus. Principium autem demonstrationis, quod est, quemadmodū diximus propositio immediata, distinguitur duas in partes: quarum vna est illud, quod non potest demonstrari in illa arte, & non est notum apud discipulum: & hoc vocatur radix posita: pars autem secūda est illud, quod est notum per se apud discipulum: & hoc est, quod vocatur scientia prima. Positio consimiliter etiam distinguitur duas in partes: quarum vna est, vt ponatur positio vtriuslibet partium contradictionis, siue affirmatiua, siue negatiua: & hæc est cui appropriatur nomen positionis: & hæc connumeratur in genere propositionum, & ex ipsa est etiā definitio: quemadmodum definitio vnitatis, quam posuit Geometra in principio scientiæ de numero, cū dixit, q̄ est res indiuisibilis secundum quantitatem nō habentem positionem. Differūt autem propositio posita, & definitio posita: quoniam propositio enūtiat sine dubio, q̄ res est, aut non est, & hæc est dispositio propositionis: sed definitio non comprehendit in substantia sua, q̄ res sit, aut non sit, hoc est ex parte, qua est definitio: quoniam quid est vnitatis, & esse vnitatem nō sunt vnū, sed sunt duæ scientiæ diuersæ, licet prouentat in rebus, vt sciamus ipsas per duas scientias simul, quemadmodum videbitur in sequentibus. Quoniam autem etiam quod scitur per demonstrationem, accidit veritas vera propter syllogismum demonstratiuum: et veritas in syllogismo demonstratiuo est propter propositiones, ex quibus componitur syllogismus: sequit̄ ex hoc, vt scientia nostra de re scita per demonstratiōem, quæ est conclusio, & scientia nostra per propositiones, per quas scitur conclusio, non sit secundum terminum æquale: hoc est, vt scientia nostra de propositionibus, & de conclusionibus non sit secundum vnum gradum scientiæ: & hoc aut de omnibus propositionibus, aut de aliquibus: sed oportet ex necessitate, vt scientia nostra de propositionibus sit maior: & hoc, quoniam rei, propter quam est aliquid in aliqua dispositione, magis vere inest hæc dispositio q̄ rei, cui inest hæc dispositio ppter ipsam. ex plurim,

plum, quoniam nos amamus præceptorem, quia amamus puerum: sequitur, ut amor noster in puerum sit maior amore nostro in præceptorem. Constat, quoniam credimus conclusioni, quia credimus propositionibus, sequitur, ut fides nostra de propositionibus sit maior, postea quod fides de conclusione est propter fidem de propositionibus. Fieri enim nequit, ut homo credat aliquid, quod non sit magis quam aliquid, quod scit: & ut magis opinetur de scia sua, quam de re, quam scit: & si accideret, ut sciat ipsum, postea quod id ignorauerit: quoniam ignorantia consequetur ipsum, nisi præcesserit homo & scierit per ea, quæ non ignorat omnino. Quod cum ita sit, sequitur ut principia demonstrationis, aut omnia, aut quædam sint magis scita, quam conclusio. Et qui vult habere scientiam demonstrationem perfectam, non tamen debet habere propositiones magis sciens, quam conclusionem, & quod veritas ipsarum sit maior, quam veritas conclusionis: sed oportet etiam cum hoc, ut non credat alicui opposito propositionibus scitis per se, hæc enim sunt res Sophisticæ, quæ sunt in syllogismo Sophistico: & causa huius est, quoniam scia demonstrationis proprium est, ut non suscipiat variationem, & non corrumpatur, neque existimet de ipsa cogitans fieri posse oppositum eius, de quo cogitet, si fuerit tant intellectus. Iam vero existimauerunt nonnulli non esse demonstrationem penitus, & destruxere naturam ipsius omnino: propterea quod arbitrati sunt oportere super omnino re demonstrationem constitui, quoniam viderunt dispositionem propositionum demonstrationis indigere demonstratione, quemadmodum dispositio conclusionis per se. Alii vero stabilire naturam demonstrationis existimantes demonstrationem constitui super omni re, & ambæ optiones sunt falsæ, quoniam non sunt oppositæ. Destruentes igitur naturam demonstrationis inquirunt: quoniam omne indiget demonstratione, & fieri nullo modo potest, ut posteriora sciatur per scientiam rerum priorum, nisi hæc priora sciatur consilium per priora alia, & hæc priora per priora alia, & sic in infinitum: sed pertransire infinitum est impossibile: igitur non sunt hic principia nota, quæ assequamur, nisi per viam pōnis, non autem per viam naturæ, quod si non fuerint principia hic, non erit etiam demonstratio penitus: Quod igitur existimauerint posteriora sciri per priora, & quod fieri non potest, ut infinitum pertranseamus, verum est ac rectum, quod autem arbitrati sunt, quod omnes res indiget demonstratione, & quod non sunt hic principia nota per se, est impossibile. Alii vero cōcedunt quidem, quod omnes res indiget demonstratione: & existimant fieri posse, ut inueniatur demonstratio in omnibus per modum circuli, non autem per modum rectum, qui est ille, ex quo sequitur impossibile, quod est infinitum pertransiri. Nos autem dicimus, quod non omnis res scitur per demonstrationem: sed sunt aliqua, quæ sciuntur sine medio, & non per demonstrationem. Quod quod hoc ita sit, planum est per se, oportet enim eum, qui concedit demonstrationem esse, ut fateatur ex necessitate, quod sunt hic principia scita per se: & hoc, quoniam si opus est, ut sciamus propositiones demonstrationis, aut sciamus ipsas per medium, aut sine medio, & si sciamus per medium, iterum consimiliter fiet petitio de hoc, quod aut scitur per se, aut per medium, et ita aut procedet res in infinitum secundum rectum, et non erit hic demonstratio penitus, aut erunt hic principia nota per se, aut erit demonstratio in circulum. Dixit nostrum autem est, ut non aduersetur Sophistis, quod principia demonstrationis non sunt nota per alia: sed dicamus, quod ipsa sunt nota per intellectum, qui attingit partem enuntiationis notæ per se, quod quod fieri non potest, ut monstraretur aliquid ignotum per notum secundum viam circuli. hoc enim declarabitur ex eo, quod commemorabimus. & primo, quoniam manifestum est, quod demonstratio verissima erit ex principiis notioribus apud

naturam, quam si propositiones monstrarentur per conclusionem, secundum quod conclusio est prior ipsis apud naturam, cum iam conclusio monstrata fuerit antea per propositiones, secundum quod sunt priores apud naturam: sequeretur itaque, quod vnum & idem esset prius vno & eodem, & posterius eodem secundum modum vnum: quod est impossibile. Fieri enim non potest, ut sit, nisi prioritas fuerit secundum duos modos diuersos: veluti si esset vnum ipsorum prius apud nos cognitione, alterum vero prius cognitione apud naturam: præterquam quod si ita dicunt, sequitur a principio, ut natura demonstrationis maxime vere sit duplex: & hoc, ut ex ipsa sit aliquid prius cognitione apud nos, & aliquid prius cognitione apud naturam: et ita natura demonstrationis simpliciter erit natura inductionis: & hoc, quoniam per inductionem monstratur magis notum apud naturam, hoc est vniuersale per notum apud nos, hoc est particularia. Præterea si concedamus etiam, quod sit species demonstrationis, vocabitur demonstratio in relatione ad nos, quæ vocatur signum, non autem in relatione ad rem per se, quæ consueuimus vocare demonstrationem simpliciter. Atqui qui existimat, quod binis demonstrationibus opus est constructione circulari ad monstrandum, quod res sit, aut non sit, non potest effugere impossibile, quod est, ut aliquid accipiatur in demonstratione suspensius: & hoc erit manifestum, si ponamus tria: quorum aliqua sequuntur aliqua in demonstratione per modum circuli: quoniam non differt, siue ponamus circulum in multis per viam consequentiæ, aut in paucis, & in paucis, aut duobus, aut tribus: quoniam natura circuli in omnibus illis est natura vna: propterea quod sequitur utique, ut sit in numero determinato tantum, minimus autem numerus est binarius. Ponamus igitur, quod scimus A, quia scimus B: & scimus B, quia scimus C: & scimus C, quia scimus A: dico autem sequi ex hoc, ut sciamus A, quia scimus A, & hoc, quoniam si scimus A, scimus utique ipsum, quia scimus B: & B, quia scimus C: planum, quod scimus utique A, quoniam scimus A, quod est impossibile: Et etiam quoniam monstratum est in libro Syllogismi, quod demonstratio circularis fieri non potest, nisi in propositionibus cōuertibilibus: & hæc sunt propositiones, quæ componuntur ex definitionibus & proprijs. Atqui declaratum etiam ibidem est, fieri non posse, ut aliquid cōcludatur ex vniuersa propositione, sed ad minimum concludi aliquid potest ex binis propositionibus. Circulus autem erit in syllogismis, cum primo monstratur conclusio aliqua per binas propositiones: deinde monstratur utraque ipsarum per conclusionem, & cōuersionem alterius propositionis: & propterea ex conditionibus demonstrationis circularis est, ut conuertantur ambæ propositiones, quod si ambæ propositiones non conuertentur, non erit demonstratio circularis perfecta. Atqui monstratum etiam est, cum fuerit conclusio affirmatiua, & ambæ propositiones cum hac dispositione, quod fieri potest, ut monstraretur per ipsas, non in omni tamen figura: quoniam non concluditur in omnibus figuris utraque propositionum, cum applicatur ipsi cōuertens annexam suam, sed in prima tantum figura. Quod si fuerit conclusio negatiua, fieri non potest, ut monstraretur, nisi propositio negatiua tantum, non autem propositio affirmatiua, cum hoc ita sit, opus erit ad demonstrationem circularem quatuor conditionibus: ut ambæ propositiones conuertantur, ut conclusio sit affirmatiua, ut complicatio in prima figura, & hoc sit secundum duos modos, hoc est, ut propositiones sint notiores conclusionem aliquo modo, & conclusio notior propositionibus modo alio: Quomodo igitur verificabit sermo illius, qui dixit, quod omnia ita se habent, ut alia monstrantur per alia per modum circuli: & hoc, quoniam syllogismi isti, in quibus inuenitur demonstratio circularis sunt pauci in relatione ad omnes syllogismos, cum circulus sit cum omnibus istis conditionibus, de quibus mentionem fecimus.

Log. cum com. Auer. HH Sed

Conditiones
requisite ad
demonstrationem
circularem.

28 Sed postea declaratum fuit hoc, redeamus ad id, quod supererat ex conditionibus propositionum demonstrationis, de quibus meminimus. Dicamus ergo, quoniam manifestum est per se, quod in quaestis, quae sciuntur scia vera, quae est scientia, quam prius definiuimus, opus est, ut illud, quod scitur cum hoc, quod est secundum dispositionem, qua scitur, inueniri etiam non possit cum permutatione eius, quod ipsi inest, neque in aliquo tempore: & hoc, ut sit necessarium & aeternum: & hoc utique scit ex dispositione quaestis propter demonstrationem: & demonstratio dat hoc pro propositionibus, secundum quod declaratum est hoc in libro Syllogismi: ibi enim ostensum est, quod conclusio necessaria aeterna, non est nisi ex propositionibus necessariis, igitur manifestum est, quod si ex conditionibus scientiae verae est, ut sit conclusio necessaria, oportet, ut propositiones demonstrationis sint necessariae, hoc est non impossibiles, neque variabiles. Sed quoniam declaratum est hoc ex dispositione propositionum demonstrationis, sequitur iam, ut speculemur reliquas conditiones & proprietates, quae sunt in propositionibus demonstrationis, ex eo quod sunt necessariae, deinde prosequamur post hoc de dispositione quaestitorum demonstrationum, & primo oportet, ut declaremus, quae sit dispositio praedicationis de omni, & quae dispositio praedicationis per se. Et dispositio quidem praedicationis, quae vocatur hoc in libro praedicatio de omni, est, cum dicimus, aliquid praedicari de omni aliquo, hoc est, quod praedicatum non inest alicui subiecto, & alicui non: & quod non sit consimiliter etiam inexistens in aliquo tempore, & in alio tempore non inexistens, sed inest omni subiecto, & in omni tempore, veluti, si dicamus, quod homo est animal, quoniam quodcumque disponitur in eo quod est homo, disponitur etiam in eo quod est animal, & cum disponitur per humanitatem, disponitur per animalitatem. Dixit: Planum igitur, quod praedicatio de omni, indiget duabus conditionibus his: quoniam contradicitur huiusmodi propositionibus secundum duos istos modos, & hoc cum monstratur, quod ab aliquo subiectorum remouetur hoc praedicatum, aut item monstratur, quod remouetur a subiecto, ut illi inest in aliquo tempore. Quod vero per se, dicitur secundum quatuor modos. Quorum vnus est, cum praedicata accipiuntur in definitionibus subiectorum, aut secundum quod sunt definitiones perfectae, aut partes definitionum, ut linea, quae accipitur in definitione trianguli: & hoc, quoniam dicimus, quod est figura tribus lineis comprehensa, & quemadmodum punctus, qui accipitur in definitione lineae rectae: quoniam definitio ipsius est, veluti si definiretur, quod est linea breuissima continuans inter duo puncta, aut quod ponitur super inuentionem punctorum oppositorum, quoniam praedicatione lineae de triangulo est res per se illi, & consimiliter praedicatione puncti de linea. Secundus vero modus per se est, cum subiecta accipiuntur in definitione praedicatorum, secundum quod sunt partes definitionis: quemadmodum linea, quae accipitur in definitione recti & circularis, quae insunt lineae: & quemadmodum acceptio numeri in definitione paris & imparis, & primi, & compositi: & quemadmodum acceptio trianguli in aequalitate angulorum duobus rectis. Praedicata vero, quae non praedicantur secundum hos duos modos, sunt praedicata accidentalitatis: quemadmodum praedicatione albi & animalitatis de musico & albo: quoniam si dicamus, musicum est album, aut animal, est praedicatione per accidens. Tertius vero modus dicitur de indiuiduo substantiae: quoniam consueuimus dicere de eo, quod non inest alicui, neque praedicatur de aliquo: quemadmodum dicitur in descriptione indiuidui substantiae, quod est per se: quod vero dicitur de subiecto, non dicitur esse per se, sed aliud: & haec sunt accidentia. Modus autem quartus est de

causatis, quae semper sequuntur causas suas efficientes, hoc est, quod sequuntur ipsas omnibus modis: de his enim dicitur, quod causata sequuntur causas per se, veluti mors, quae sequitur iugulationem, in causatis vero, quae non sequuntur causas suas nisi per accidens, & ut in paucis, ipsae sunt causae per accidens: quemadmodum si homo ambularet, & adueniret fulgur: quoniam ambulatio hominis non est causa, ut fulguratio inueniatur, sed hoc est per accidens: verum non est ita de morte, quae sequitur iugulationem: quoniam non accidit mors ex iugulatione per accidens, sed quod ab ipsa efficiatur, est necessarium & consequens. Sed species eius, quod est per se, facientes ad propositiones demonstrationum sunt duae species praedicatorum, hoc est species, in qua accipitur praedicatum in definitione subiecti, aut species, in qua accipitur subiectum in definitione praedicali, & hoc, quoniam manifestum consimiliter est, quod in ista quoque specie praedicatum est necessarium & essenziale subiecto: quoniam proportio partis definitionis ad definitum est proportio necessaria: & hoc, si quod est subiectum per se, accipitur in definitione praedicali, manifestum est ex dispositione ipsius, quod est necessarium: quoniam ab ipso non separatur, quemadmodum si accipitur homo in definitione risibilis, & si etiam quod accipitur in definitionibus ipsorum sit genus subiecti: & haec sunt accidentia opposita, quemadmodum linea, quae accipitur in definitione recti & curui, & numerus, qui accipitur in definitione paris & imparis, & ex hoc, quoniam genus distinguitur per ipsa diuisione essentiali, necessarium est, ut non effugiat genus ab vno ipsorum, & hoc quoniam oppositio ipsorum erit aut per modum priuationis & habitus, aut per modum affirmationis et negationis, oportet, ut sint haec opposita determinata & comprehensa in natura proportionata ipsis, quousque sit proportio generis ad omnia haec opposita, proportio subiecti per se ad suum proprium, hoc est, quemadmodum proportio hominis ad risibilem, id est quemadmodum homo non separatur a dispositione risibilis, ita genus non separatur ab vno oppositorum, cumque hoc ita sit ex parte, qua scitur, quod genus non effugit ab vno ipsorum, scitur quod illud ipsi est necessarium, sed non secundum declarationem. Verum enim uero monstratum iam est ex sermone nostro, quae sit intentio eius, quod est per se, & praedicatione vniuersalis faciens ad demonstrationes. Praedicatione autem de omni faciens ad hunc librum comprehendit tres conditiones, quarum prima est, ut praedicatum dicatur de omni subiecto, quod antea posuimus. Secunda vero, ut praedicatum sit de subiecto per se. Tertia autem, ut praedicatum de ipso dicatur praedicatione prima, hoc est, ut non sit praedicatum de subiecto propter naturam aliam vniuersalem subiecti, quemadmodum praedicamus aequalitatem angulorum duobus rectis, primo de triangulo, & non primo de triangulo inaequalium laterum, quoniam primo inest triangulo, non autem primum triangulo inaequalium laterum: quoniam aequalitas angulorum duobus rectis non inest illi secundum quod forte est triangulus inaequalium laterum, sed secundum quod est triangulus: & haec quidem conditio est in praedictis demonstratiuis: quoniam praedicatum, quod non praedicatur per viam secundum quod ipsum, quasi assimilatur praedicationi, quae est per accidens. Et propter hoc videtur iam, quod in praedicatione de omni sufficit, ut dicatur, quod est praedicatum de omni subiecto & per se: propterea quod non est differentia siue dicamus, quod hoc praedicatum inest huic subiecto per se, siue quod inest ipsi primo: & hoc quoniam rectum & curuum sunt duae res, quae insunt lineae per se, & in eo quod linea: & ipse etiam accipitur in essentia ipsius, quoniam sunt differentiae lineae, per quas stabilitur: & consimiliter res se habet de aequalitate angulorum

angulorum duobus rectis respectu trianguli: quoniam hoc predicatum non potest demonstrari de figura secundum quod figura, cum quadrangulum sit figura, et tamen anguli sui non sunt aequales duobus rectis, & fieri etiam non potest, ut demonstraretur de triangulo inaequalium laterum, licet haec dispositio ipsi insit: quoniam hoc non inest illi secundum quod inaequilaterum: propterea quia aequalitas angulorum duobus rectis inest etiam aequilatero & aequicruri, cumque hoc ita sit, igitur hoc predicatum inest per se triangulo secundum quod triangulus, & demonstratio vera habet utique praedicata talia, qualia sunt haec: & propterea aequalitas angulorum duobus rectis demonstrabitur de triangulo inaequilatero non per se, neque secundum quod ipsum. Dixit: Oportet autem, ut non imaginemur, & existimemus, quod monstrauimus per viam praedicationis, quae est de omni, cum tamen non monstrauerimus ipsum, aut quod monstrauimus, existimamus non monstrasse: ea enim, in quibus contigit monstrare praedicationem de omni, & existimamus non monstrasse, ea inquam, illa sunt, in quibus non inuenitur, nisi vniu: ut coelum, & terra, & Sol, & Luna: si enim constituamus demonstrationem de aliquo istorum, quod est cum aliqua dispositione, quemadmodum si constituamus demonstrationem, quod coelum est corpus, neque graue, neque leue, aut quod terra est in medio, iam putamus nos constituisse demonstrationem de aliquo indiuiduo, non autem de re vniuersali: quoniam non inueniuntur in his plura vno indiuiduo, & tamen res non se habet ita: quoniam nos non constituimus hoc de terra, secundum quod est quid signatum & indiuiduum, sed constituimus ipsum de natura vniuersali, quae inuenitur in terra, secundum quod est terra: & si in ipsa inuenirentur indiuidua multa, aut non inuenirentur: sed potest etiam constituimus super ipsa demonstratione, ita sciremus, quod si inuenirentur multa terra, quod essent cum hac dispositione, hoc est, quod essent, quemadmodum & haec in medio, quemadmodum si destruerentur indiuidua hoies, quousque non relinqueretur, nisi vnum, esset etiam constituta demonstratio super hoc hoie, quod est rationalis: non secundum quod est indiuiduum, sed in eo, quod est homo, & non assequimur ipsum per constitutionem demonstrationis super ipso ex via quid est. Ea vero, in quibus accidit nobis non monstrasse quod est de omni, & existimamus, quod iam monstrauerimus ipsum, sunt duo: quorum vnum est in his, quae sunt diuersarum specierum, cum accidit, ut sciamus vnum & idem praedicatum inesse vnicuique istorum per se, quoniam ignota est natura communicationis, propter quod inest ipsis hoc praedicatum, quemadmodum si adducat Arithmetici demonstrationem, quod numeri proportionales, cum permutantur, sunt proportionales: quoniam & Geometra monstrauit, quod magnitudines proportionales, cum permutantur, sunt item proportionales: & monstrauit hanc quoque dispositionem per se naturalis de temporibus, vniuersisque enim istorum existimauit se monstrasse id, quod est de omni, cum tamen non sit ita: quoniam permutatio proportionis non inest lineis secundum quod lineae, neque numeris secundum quod numeri. Atque inest hoc per se naturae vniuersae, in qua conuenit haec tria: & propea verificatur, quod omnes numeri, & mensurae, & tempora, proportionalia, cum permutantur, sunt item proportionalia: atqui fuisset utique demonstratio in his de omni, si extitisset natura his conuenientia, & demonstratio constituta fuisset supra per eos: quod si constitueretur demonstratio super permutatio ne proportionis de vnoquoque istorum per se, non erit demonstratio, de omni, neque erit scitum hoc scia excellenter: quemadmodum si aliquis monstraret de triangulo inaequalium laterum seorsum, quod habet angulos aequales duobus rectis, & monstraret hoc seorsum de aequicrura, & de aequilatero, non sciuit de natura eius, quod est, aequalitatem angulorum duobus rectis inesse triangulo, plusquam hoc: hoc est, quod istud insit omnibus speciebus trianguli: quousque non sciuerit illud, quod inest triangulo secundum quod est triangu-

lus: nisi sciatur ipsum per viam accidentis eo modo, quo est scia Sophistica, Amplius, qui non sciuit de natura eius, quod est aequalitate angulorum duobus rectis inesse triangulo, plus hoc, id est quod insit omnibus speciebus tamen, ex eo quod inest gradato, & aequilatero & aequicruri, nondum sciuit, quod hoc inest omni triangulo secundum quod est triangulus: & quod non est aliquis triangulus, qui non habeat angulos aequales duobus rectis, nisi igitur dicamus, quod ipsum sciuit per modum sciae, in qua proficit inductio: sed hoc non sufficit in demonstratione. Locus autem secundus, in quo accidit nobis, ut existimemus monstrasse aliquid de omni, cum tamen non monstrauerimus, is est locus, in quo accidit nobis monstrasse aliquid de aliquo per terminum medium, quod est praedicatum de omni, & tamen illud, quod monstratur per ipsum, non est praedicatum de omni, & existimamus, quod est praedicatum de omni: propea quia terminus est cum hac dispositione. Ut in exemplo, si monstraret Geometra, cum cadit linea recta super duas rectas, & facit utriusque angulorum intrinsecorum in latere vno equalem recto, quod ambae lineae sunt aequidistantes: quoniam aequidistantia inest omnibus duabus lineis, quae sunt cum hac dispositione: sed non de omni, quoniam aequidistantia inest de omni duabus lineis, super quas cadit linea tertia, et sit quod componitur ex duobus angulis intrinsecis, qui sunt in latere vnum, aequale duobus rectis: siue fuerit uterque istorum rectus, siue quod deest vni istorum additur alteri, & esse terminum medium in hoc, est praedicatum de omni. Cumque fuerit terminus iste cum conditionibus, quae sunt in demonstrationibus, oportet, ut sciamus, quoniam cadet nobis scia cum praedicatione de omni, & quando non cadet. Dicimus ergo, quod quando monstramus vnu aliquid per se de rebus multis: si inuenimus res istas variari secundum nomina tantum, quemadmodum variatur ensis & spatha, & res in ipsis est vna: tunc est de omni. Ut in exemplo, si esset intentio trianguli gradati, & intentio trianguli aequicruri intentio vna et eadem, videremus utique, quod aequalitas angulorum duobus rectis stabiliretur de triangulo gradato & aequicrura per viam de omni: quod si intentio istorum non est vna & eadem, sed intentio vniuscuiusque istorum non est intentio alterius, non erit monstratio praedicati de omni, neque in termino medio de omni: cumque non cognouerimus dispositionem rei, quae inest illi per demonstrationem de omni, fieri potest, ut extrahamus ipsum per speculationem rerum, per quas disponitur hoc subiectum, de quo affirmauimus praedicatum istud: cumque inuenimus dispositionem, quae si ipsi dimittatur, & auferantur reliquae dispositiones, remanet praedicatum, cumque ipsa destruitur, destruitur hoc praedicatum per destructionem dispositionis istius: haec est dispositio, quae inest rei de omni. Exemplum huius, si monstramus de triangulo aequicrura, facto puta ex aere, aut ex ligno, quod habet angulos aequales duobus rectis, si velimus assequi dispositionem, propter quam inest illi hoc praedicatum, & inuenimus, quod si auferamus ab eo, quod sit ex aere, & dimittamus quod sit triangulus, non auferetur ab ipso hoc praedicatum, quod est, habere angulos aequales binis rectis: & consimiliter, si auferamus ab ipso, quod est aequicrus, aut cum alijs dispositionibus, quae insunt illi, non auferetur ab eo hoc praedicatum: si vero auferamus ab ipso, quod est triangulus, & dimittamus reliquas dispositiones, auferetur ab eo praedicatum praedicatione prima. Et non est impedimento huic ordini, quod si auferimus ab eo, quod est figura, aut terminatus, auferatur ab ipso aequalitas angulorum duobus rectis: quoniam haec non est ablatio prima: atqui hoc utique illi accidit, eo quod auferatur triangulus propter ablationem istorum, quod si fieri posset, ut derelingeretur triangulus, & auferetur figura, non auferetur praedicatum, quod est habere angulos aequales duobus rectis. Cum igitur sciuerimus per hanc viam, quod praedicatum inest triangulo Log. cum com. Auer. HH ij de omni

de omni, sciemus etiam, quod ipsum est, cui inest monstratio de omni, quodque ipsum est per quod monstrat per viam demonstrationis de vnaquaque specie trianguli, hoc est de gradato, & æquicrura, & æquilatere, quod habet angulos æquales duobus rectis. Postea vero quod monstratum iam fuit, quid est prædicatum de omni, & declarate etiam sunt species prædicatorum per se, quodque ipsæ sunt duæ species: quarum vna est prædicatum, quod accipitur, in definitione subiecti, secunda vero prædicatum in cuius definitione accipit subiectum: & est etiam manifestum, quod oportet demonstrationem esse ex propositionibus necessariis: quoniam quod scitur per demonstrationem habet conditionem istam, ut non possit permutari secundum id, quod scitur, neque in aliquo tempore: & sunt propositiones necessariae illæ, quæ sunt per se, prædicantes de omni: igitur planum, quod oportet demonstrationem esse ex propositionibus per se prædicantibus de omni: quoniam videtur Aristoteli, quod omne per se est necessarium, & omne necessarium per se, & amplius, quoniam non effugit consilium demonstrationis, quoniam sit ex propositionibus per se, aut per accidens: & si est ex accidentalibus, non erit ex necessariis: quoniam accidentales non sunt necessariae, sed est ex rebus necessariis, igitur non est ex rebus accidentalibus. & posteaque non est ex accidentalibus, igitur erit ex substantialibus. Atqui quod oportet propositiones demonstrationum esse necessarias: & est illud, quod posuimus à principio, in eo, quod oportet ipsas esse per se: potest iam sufficere nobis ad hoc monstrandum illud, quod præcessit, & posuimus etiam monstrare hoc demonstratione ampliore, si incipiamus sermonem de eo à principio alio, & dicamus, quod cum opus sit conclusionem esse necessariam non ipsam, neque alterabilem: sequitur, ut demonstratio, per cuius causam assequimur sciam, sit consilium etiam cum hac dispositione: sed & ista magis est opus in hoc, cumque oportet demonstrationem esse cum hac dispositione, hoc est necessitate propositionum, sequitur consilium est, ut sint necessariae: præterquam quod non oportet in omni syllogismo, ut sint propositiones necessariae, & hoc, quoniam fieri iam potest, ut concludamus conclusionem aliquam veram ex propositionibus non necessariis, sed ex conditionibus demonstrationis est, ut propositiones ipsius cum hoc, quod sunt veræ sint etiam necessariae. Et ista significat in hoc, quod contradicimus ei, qui existimauit se adduxisse demonstrationem super aliquo quæsito absque eo, quod adduxit ipsam in eo, quod scit, quod demonstratio, quæ adduxit, non est ex propositionibus necessariis: aut in eo, quod iste syllogismus, quæ existimauit concludere, non concludit, aut in eo, quod istæ propositiones accipiuntur à fama & testimonio, non autem veræ. Dixit: & ex hoc monstrat, quod qui conatus est ponere propositiones demonstratiuas esse probabiles, ipse est in extremo fatuitatis & ignorantie: quemadmodum existimauit Protagoras de his propositionibus, quod ipsæ sunt demonstratio, & hoc, quoniam ipse dixit, qui scit, habet scientiam: & qui habet scientiam, ipse scit quid est scientia: sed hoc est falsum, licet sit probabile, & hoc, quoniam iam diximus non sufficere in propositionibus demonstrationis, quod sint veræ tantum, sed ut sint necessariae, & proportionatæ, & primæ in genere, in quo accipiuntur: quanto magis non sufficit, ut sint probabiles. non enim omne probabile verum, nedum, ut in ipso inueniantur aliæ conditiones. Iam vero videtur, quod oportet demonstrationem esse ex propositionibus necessariis: quoniam qui non scit rem esse necessariam per rem necessariam, non sciuit, quod res illa sit necessaria per causam suam: quoniam causa rei necessariae est necessaria: & qui non scit rem per causam suam, non habet sciam, nisi per viam accidentis. Ut in exemplo, si aliquis existimaret se scire, quod A inest C ex necessitate per medium non necessarium, quod est B: Planum enim, quod hic non sciuit A inesse C ex necessitate per terminum medium, et hoc, quoniam terminus medius, qui est B, iam potest auferri, & habebit quod A inest C ex necessitate, quod cum ita sit, B, quod est terminus medius,

non erit causa, ut sciamus, quod A inest C ex necessitate, nisi extiterit hoc per accidens. Præterea, si sciret aliquis per medium non necessariū scia necessaria, sequeretur ex hoc, ut in aliquo tempore inueniret syllogismus, & inueniretur ratiocinans, & inueniretur conclusio, & tamen scia per ipsam non inueniretur, & hoc, quoniam fieri potest, ut iam auferat terminus medius, & sit quæsitum non scitum, & syllogismus inueniatur, & erimus ignorantes quæsitum hoc, cum habemus de ipso syllogismo: quemadmodum eramus antequam habemus de eo syllogismus, & hoc, quoniam tollitur terminus medius, quod si non tolleret medius terminus, sequeretur, ut dispositio nostra ad sciam conclusionis esset dispositio eius, cui videtur quod scia per ipsam est res, quæ potest permutari, non autem res necessaria. & hoc, quoniam terminus medius est potest, & non est impossibile, ut scia, in eo quod conclusio est necessaria per terminum medium non necessarium, sit per accidens non per se, quemadmodum si aliquis ratiocinetur & dicat, homo ambulat, & ambulans est animal, igitur homo est animal ex necessitate: veluti non est impossibile, ut eueniat conclusio vera ex propositionibus falsis, & hoc, quoniam dispositio, ut necessitas conclusionis sequatur ex necessitate propositionum, est, quemadmodum dispositio, ut veritas conclusionis sequatur ex veritate propositionum secundum quod declaratum fuit in libro Syllogismi, hoc est, cum sunt propositiones necessariae, est conclusio necessaria ex necessitate: quoniam si non esset necessaria, sed possibilis, essent propositiones potest: sed iam posuimus necessariae: quod est inconueniens, & non cohæret: quemadmodum cum propositiones consimiliter etiam sunt veræ, erit conclusio vera ex necessitate, & non conuertitur hoc, id est si conclusio est necessaria, quod propositiones sunt necessariae: & consimiliter se habet dispositio in veritate conclusionis ad veritatem propositionum: quoniam non sequitur, eo quod consequens sit, ut antecedens sit: veluti monstratum fuit in libro, præcedente, qui vero scit rem per medium non necessariū, non scit, quod res conclusa ex ipso sit necessaria, neque quare sit necessaria. Atqui qui scit rem per medium ita dispositum, hoc est per mediū non necessarium, est inter duo: aut, ut existimet se scire, & non scit: & hoc, cum arbitrat, quod mediū non necessarium sit necessariū: aut ut vere putet, se non scire: & hoc, cum ipse sciat medium istud non esse necessarium, quoniam qui scit hanc rem, non habet, nisi quod hoc est in eo tempore, quo scit ipsum: quodque fieri potest, ut permutetur ipse per se, aut permutetur terminus medius in ipso per se, & sciat per medium aliud. Sed dubitaret aliquis dicens: si conclusio necessaria est ex propositionibus necessariis, sequitur, ut non sit hic syllogismus nisi ex propositionibus necessariis: quoniam igitur fieri potest, ut Dialecticus concludat ex propositionibus, quas accipit à respondentente per interrogationem, conclusionem necessariam: Sed solutio huius præmanibus est ex eo, quod præcessit, & hoc, quoniam iam diximus in definitione syllogismi, quod est oratio, ex qua sequitur alterum ex necessitate: & non dicebatur res necessaria, necessitas enim in syllogismo per se est in consequentia conclusionis ex propositionibus, non autem, quia conclusio sit necessaria. Et posteaque declaratum est, quod oportet propositiones demonstrationum esse necessariae, quodque oportet necessariae esse per se & de omni: planum, quod oportet quæsitum demonstrationem esse per se, quoniam in quæsitis accidentalibus non cadit scia ex necessitate: quoniam & sunt & non sunt: & propterea non sunt propositiones ex rebus accidentalibus. Et planum etiam quod conclusio demonstrationis est vniuersalis, causa autem in hoc, quoniam propositiones demonstrationis sunt vniuersales. Cum vero conclusio demonstrationis sit vniuersalis, est per se manifestum, quod non constituetur demonstratio sit per corruptibilibus, nisi per modum viæ accidentis, hoc est in aliquo tempore. Quod si fieri posset demōstratio per rebus corruptibilibus, hoc est particularibus, oportet

teret propōnes minores esse res particulares corrupti-
 biles: quā subiectum ipsarum est subiectum in cōclusio-
 ne, & esse consimiliter etiam non vles. Et quod oportet
 ex hoc, vt sit in demonstratione, oportet etiam vt sit in
 definitione per se: hoc est, q̄ definitiones consimiliter
 etiam sunt neq̄ generabiles, neq̄ corruptibiles: p̄p̄ea q̄
 definitiones vtrūq̄ sunt aut principia demonstrationis,
 aut conclusio demonstrationis, aut demonstratio posi-
 tione variata: quemadmodum declarabimus in sequen-
 tibus. Sed in rebus particularibus, quæ successiue inno-
 uantur, qualis est eclip̄sis, non constituitur demonstra-
 tio, s̄m q̄ sunt particulares, sed cōstituitur super natura
 communicante oibus eclip̄sibus, non hinc eclip̄si par-
 ticulari: quemadmodum non constituitur demonstratio
 super re particulari, quæ corrūp̄itur & non redit. verū
 declarabimus etiam hoc in sequētib̄ declaratione suf-
 ficiente. Oportet autem, vt scias, q̄ non sufficit in pro-
 positionibus demonstrationum, quæ sunt demonstra-
 tiones simpliciter, nō autem in relatione ad nos, vt sint
 mediū terminū necessariū tū: si nō admissum fuerit, q̄ oē
 necessarium est per se, sed, vt cū hoc sint etiā per se: quā
 existimat iam, q̄ hinc sint syllogismi, quorū mediū ter-
 mini sunt necessariū, sed non per se: & hoc, cū accidit, vt
 sint duo, quorum vtrūq̄ in sit alicui per se: & accidit,
 vt accipiatur vnum ipsorum in monstracione sui cōpa-
 ris, quemadmodum si aliquis monstraret, q̄ hic ægro-
 tus habet calorem extraneum, quā habet pulsū diuer-
 sum: hæc, n. duo sequuntur per se putredinem, & vnum
 ipsorum inest alteri ex necessitate: atqui si dicemus de
 huiusmodi necessarijs, q̄ sunt cum necessitate essentia-
 li, dicemus hoc per æquiuocationem. fortasse enim ne-
 cessaria per essentia sunt, de quib̄ vere dicitur, q̄ oē ne-
 cessarium est per se s̄m opinionē Arist. Dixit. Non suffi-
 cit autē, vt termini mediū in propōnibus demonstra-
 tionum simpliciter sint tū per se: sed oportet cum hoc, vt
 sint causa conclusionis. inueniuntur etenim sylli cōsistit
 concludentes, & hñtes terminos medios per se, sed con-
 clusione posteriores: & hi sunt, qui vocantur demonst-
 rationes non simplt: quæadmodū si quis p̄p̄a ratiocinaret,
 q̄ hæc mulier concepit, quā habet lac: & hoc, quā cōce-
 ptio est causa lactis, & lac est posterius ipsa. Quod autē
 oportet propōnes demonstrationum esse proportio-
 natas, planū ex eo, q̄ oportet medium terminum inesse
 per se minori, & maiorē inesse medio per se. Quod cū
 ita sit, manifestum, q̄ ppōnes demonstrationū sunt ex
 genere vno, quodq̄ p̄ hoc fieri non pōt, vt demonst-
 ratio transferatur ex sciēt̄is in genus aliud. quā propōnes
 appropriatæ proportionatæ, quæ comprehenduntur in
 genere vno ex necessitate, non cōmunicant duobus ge-
 neribus separatim: & p̄p̄ea non pōt Geometra monstra-
 re rem Geometricā per propōnes, quas agit Cōputa-
 tiuus. Atqui hoc ita est, quā res, per quas perficitur na-
 tura demonstrationis, & cōstituitur vnaquæq̄ artium,
 ipsæ sunt tres: quarum vna sunt prædicata quæstionū
 in ea arte, quæ mōstrantur inesse subiecto per se: secun-
 da vero, res scitæ per naturam in hoc genere: & hęc sunt
 propositiones, per quas monstratur prædicatum inesse
 subiecto aut per affirmationem, aut per negationē: ter-
 tia vero, natura subiecti, de cuius accidētibus, & descri-
 ptionibus, quæ sibi per se insunt, fiunt demonstraciones,
 & hoc est, quod vocatur subiectū artis. Oportet autem
 propōnes, ex quibus est demonstratio in vnoquoq̄ ge-
 nere, & vnaquæq̄ natura artium demonstratiuarū, cū sint
 ex rebus essentialibus generi, oportet in quā esse appro-
 priatas, inueniuntur etiam propōnes vles pluribus ge-
 neribus: declarabimus autē postea quō efficiatur artium
 propriarum. Consimiliter quoq̄ se habet res in quæsi-
 tis: hoc est, q̄ oportet ipsa esse appropriata naturæ posi-
 tæ, cū sint ipsi essentialia. Quoniam igitur oportet pro-

positiones esse appropriatas vnicuiq̄ generi, & cōsimi-
 liter quæsitæ: manifestum, q̄ fieri non potest, vt transfe-
 ratur demonstratio de genere in genus. Causa autē hu-
 ius est: quā naturæ positæ in artibus sunt diuersæ. natu-
 ra enim numeri, quæ est subiectum in arte Arithmeti-
 ces, hoc est arte computationis, est diuersa à natura ma-
 gnitudinis, quæ est subiectum artis Geometriæ: & pro-
 pterea demonstratio, quæ est de quæsitō computatiua
 non potest transferri in aliam à computatiua: & demon-
 stratio, quæ constituitur super re geometrica nō potest
 transferri in rem nō geometricam. Fieri autem potest,
 vt transferatur demonstratio de arte in artem, cū fuerit
 quæsitum in duabus artibus vnum & idem, aut simpli-
 citer, si fuerit hoc possibile: aut fuerit vnum aliquo pa-
 cto: & hoc, cū sit vna duarum artium sub alia: quemad-
 modum Perspectiua, quæ sunt sub Geometria: & quæ-
 admodum scia Musices, quæ est sub scia Computatiua:
 quā scia Perspectiuorum faciet res geometricas, & scia
 Musices res cōputatiuas: q̄ si fuerint quæsitæ duo, fieri
 non potest, vt sciatur vnum ipsorum per demonst-
 rationem in alia arte, q̄ cui appropriat. Veluti in exēplo
 nō potest Geometra adducere demonstratiōē, q̄ vnū
 vni contrarium, & q̄ duorum contrariorum scia vna:
 sed hoc pertinet ad sciam Diuinam, quemadmodū non
 est scia Diuinæ monstrare, si vnum duorum cuborum
 duplicetur per alterum, q̄ ex ipsis efficietur cōputatio
 cubica: sed hoc attinet ad computatiuum. Atqui nō so-
 lum fieri non potest, vt aliquis artifex monstrer rē, quæ
 non inest subiecto artis suæ, sed rē quoq̄, quæ inest sub-
 iecto artis suæ, si nō extiterit ex rebus essentialibus. Et
 propterea non pertinet ad Geometram monstrare, q̄ li-
 nea circularis, aut recta est pulcherrima linearum: licet
 pulchritudo & decentia sint res inexistentes habentib̄
 magnitudinem: sed non insunt illis per se. Et hoc est, q̄
 ostendit maximo signo, fieri non posse, vt transferatur
 demonstratio de arte in artem, quoniam res, quæ com-
 municant pluribus q̄ subiecto artis vnus, ex sunt res
 accidentales, non autem res per se. Iam itaq̄ manife-
 stum est ex hoc, non esse viam aliquam, vt constituatur
 demonstratio super aliqua re, nisi ex principijs proprijs
 proportionatis & appropriatis. & non sufficit in demō-
 strationibus, vt propositiones sint veræ & immediatę,
 hoc est scitæ per se tantum, sed oportet etiam cum hoc,
 vt sint appropriatę subiecto, de quo est consyderatio.
 Et p̄p̄ea demonstratio Brysonis, quā fecit ad inuenien-
 dum quadratum æquale circulo, non est oratio de-
 monstratiua, licet fecerit in ipsa ppōnes veras, quā sunt
 vles cōicantes. & hoc, quā ipse facit quadratum maius
 oī figura cadente intra circulum, & minus oī figura ca-
 dente extra circulum. oportet, n. triangulum habētem
 talem dispōnem esse æquale circulo, quā circulus est
 maior oī figura cadente intra se, & minor oī cadēte ex-
 tra: quæ vero sunt maiora & minora vno et eodē simul,
 ipsa sunt æqualia, sed hæc enuntiatio cōis atq̄ vlis, licet
 sit vera, non tñ est appropriata, sed cōicans. Et p̄p̄ea de
 clarauit Arist. in lib. Sophisticorum, q̄ hæc monstratio
 Brysonis est monstratio Sophistica, licet non sit falsa:
 tamen vocauit ipsam Sophisticam, hoc est apparētē,
 quā existimabat, q̄ esset demonstratio, & non est demon-
 stratio: & propterea fieri potest, vt modus iste monstra-
 tionis transferatur de arte in artem, & efficiatur ad mō-
 strandas res multas. Quā vero demonstratio, quemad-
 modum declaratiū fuit, est ex rebus per se & appropria-
 tis, sequitur ex necessitate, vt mediū terminus demon-
 strationū sit aut ex natura generis subiecti istius artis,
 aut ex natura generis altioris comprehendentis hoc ge-
 nus: quemadmodū demonstratio plerūq̄ est de rebus
 musicis ex principijs computatiuis: & hoc, quā Musica
 ponitur sub Computatiua: & quemadmodum plerūq̄
 Log. cū cōm. Auer. HH iij demonstratio

demonstratio adducitur de rebus, quæ sunt in scientia
 Perspectiuorum ex principijs geometricis. Accidit au-
 tem in huiuscemodi duabus artibus, cū vna ipsarum est
 sub alia, vt ars, quæ considerat de genere altiori, mon-
 stre rem per causam suam: quæ vero est sub ipsa, mon-
 stret rei existentiam, vt in exemplo, qm̄ ars Musica po-
 nit, q̄ interuallum per quatuor coaptatur & constituit
 super causa istius consonantiæ ex arte Computatiua: &
 hoc, quoniam sonus ille est secundum proportionem su-
 perparticularem: sonus autem, qui est, exempli gratia,
 fm̄ proportionem duplam, aut superparticularem est
 consonus. Et quemadmodum illud, quod ponit Perspe-
 ctiuus, q̄ res, quas speculamur de longinquo, apparent
 minores, & causam huius tradit ex scientia Geometrig,
 & hoc, qm̄ minoribus angulis subtenditur minor linea.
 Atqui hoc erit, qm̄ medium, quod est ex scientia superio-
 re in huiuscemodi rebus causa prædicato quæsitum in arte
 70 inferiore erit causa propinqua. Postea vero q̄ mōstrat-
 tum est, q̄ demonstraciones veræ sunt ex principijs prio-
 ribus fm̄ naturam, quæ sunt notiora apud nos, & apud
 naturam, planum ex hoc, q̄ non conuenit, vt artifex ad-
 ducat demonstracionem super principijs artis suæ appro-
 priatis generi subiecti sui, qm̄ oporteret ad hæc princi-
 pia monstranda ponere alia principia appropriata huic
 generi priora ipsis: sed principia appropriata nō habent
 principia appropriata, sed sunt principia vniuersalia. &
 propterea oportet demonstrare principia omnia in arte
 71 scientiæ, hoc est prima Philosophia, cuius subiectum est
 ens, in quantum ens. Iam itaq; declaratum est ex hoc ser-
 mone, q̄ demonstratio erit ex principijs proportiona-
 tis appropriatis, quæ sunt causa propinqua rei, & de-
 claratum etiam cum hoc fuit, qm̄ trāsferri possunt hmōi
 demonstraciones de arte in artē, & quando nō possunt.
 72 Quoniam vero demonstratio simpliciter, quæ exhi-
 bet cām rei propinquam, est demonstratio habens pro-
 positiones cum his conditionibus, quæ omnes præcesse-
 re, durum est nobis cognoscere naturam demonstratio-
 nis, quæ est demonstratio fm̄ veritatem: qm̄ difficulter
 cognoscimus conditiones, & existimamus plerūq; nos
 scire rem scientiæ vera, cū ipsam scimus per propōnes ve-
 ras immediatas: res autem non est ita, nisi habuerint re-
 liquas conditiones, de quibus mentionem fecimus, vt
 73 sint proportionatæ, & priores secundum naturam. Et
 qm̄ oīs demonstratio complicatur & consistit ex tribus,
 quorum vnum est res subiectæ in ea arte, secundū vero
 propōnes, quas oportet admittere, tertium autem, præ-
 dicata quæsitum in illa arte, quæ hisce subiectis per se in-
 sunt: igitur manifestum, q̄ oportet considerantē in ar-
 te, vt præcedant apud ipsum tria hæc genera cognitio-
 num primarum: qm̄ iam fuit positum, q̄ oportet oēm
 doctrinam & oēm disciplinam esse ex cognitione præ-
 cedentē. si quidem subiectum oportet vt præcedat, &
 admitatur ex dispōne ipsius, q̄ est, & non sit inquisitio
 super existentia ipsius oīno, qm̄ nō sunt apud ipsum, p-
 positiones in eo, quo sit inquisitio super ipsis: si vero fue-
 rint propōnes, oportet vt cognoscatur ex dispōsitione
 ipsarum, quod significant nomina ipsarum, & q̄ sunt:
 sin autem fuerint prædicata quæsitum in existentia subie-
 ctis, oportet scire quid significant noīa ipsorum tm̄, de-
 inde quæratur, an insint subiectis per demonstraciones:
 quæadmodum oportet Geometram cognoscere, quid
 significat nomen trianguli & circuli, & Computarium;
 quid significat nomen paris & imparis, & primi & non
 primi. Fieri autem potest, vt non sit opus hæc tria præ-
 cedere in cognitione rerum, quia fortasse res in ipsis ma-
 nifesta est. & hoc, qm̄ multa sunt subiecta, in quibus nō
 oportet præmittere & enūtiare, q̄ oportet artificē istius
 artis admittere, q̄ sint, qm̄ ipsa esse est maxime manife-
 stum apud sensum: quæadmodū calorem esse ac frigus,

quod est subiectū Sciæ Naturalis: & in multis opus est
 hoc, quemadmodum se habet res in Cōputatiua: oportet
 enim speculantem in ipsa cognoscere, atq; admittē-
 re à principio, q̄ sit: qm̄ ipsius existentia est ignota sen-
 sui: & cōsistit se habet res in magnitudine ac mensura: &
 consimiliter in multis, ppositionibus & prædicatis quæ-
 sitorum non oportet præcognoscere quid significat no-
 men ipsorum: quemadmodum in propōne dicente, si à
 duobus æqualibus æquales partes demantur, quæ re-
 10 manent sunt æqualia. Propōnum vero, quæ peragunt
 in artibus, quædā sunt appropriatæ, & hæc sunt propor-
 tionatæ per se, quæ non possunt affici in pluribus gene-
 ribus: veluti, q̄ linea recta est, quæ ponitur super subie-
 cto pūctorum oppositorum: & ipsarum, quædam sunt
 communes pluribus generibus, præterq; q̄ communi-
 tas ipsarum non est communitas naturæ vnius, sed cō-
 munitas proportionis: quemadmodum oratio dicens,
 cū ab æqualibus æqualia auferunt, quæ remanent sunt
 æqualia: qm̄ hæc enūtiatio verificatur in mensuris, &
 20 numeris, & ipibus, sed tm̄ æqualitas in ipsis nō est res
 una per confessionē, quemadmodū cōitas aīalis de hōte
 & equo, sed per participationem & proportionē: & hæc
 propositiones, cū facit, & proponit, & enūtiat eas ar-
 tífex de subiecto suo proprio, habent potentiam propo-
 sitionum appropriatarum: quæadmodū si diceret Geo-
 metra loco eius, quod dicimus res æquales, magnitudi-
 nes æquales, & diceret Cōputatiuus loco huius, nume-
 ros æquales, et ppea non cadit in huiuscemodi propōni-
 bus dubitatio in eo, quod diximus prius, q̄ oportet pro-
 30 positiones demonstracionum esse appropriatas & pro-
 portionatas, quod q̄ pp hoc oportet, vt non transferat
 de arte in artē: qm̄ hæc propōnes cōes sunt, ppōnes mul-
 tæ, & quæ agūt ex his in Geometria sunt alie ab his, quæ
 agunt in Cōputatiua. Propōnum vero proportionatū
 artū spēs sunt: qm̄ aliqua sunt propōnes notæ p na-
 turā, quas oportet admittere, aliqua petitiones, aliqua
 radices positæ, & aliqua definitiones. Propōnes igitur
 notæ per naturam diuersificantur à petitionibus, & ra-
 dicibus positis: qm̄ propōnes notæ p naturā sunt veræ
 40 per se, nec pōt aliquis cōueniēter imaginari aliter ipsas
 esse q̄ sunt, nec pōt illis contradicere p sermonem in-
 trinsecum, sed per sermonē extrinsecū, qui est interpre-
 tatio tm̄: demonstratio vero est, vt sermo intrinsecus,
 non vt sermo extrinsecus. Radix autē posita est propō-
 quæ recipit discipulus à doctore, fm̄ q̄ est manifesta pp
 doctorem, non autem fm̄ q̄ est res manifesta apud di-
 scipulum: nec tm̄ habet cōsistētiam sciām contrarij ipsius:
 sed petitio est, quam recipit discipulus à doctore, & ha-
 bet cognitionem de contrario ipsius. Differunt autē de-
 50 finitiones à radicibus positis & petitionibus, eo q̄ i de-
 finitionibus non est enūtiatio q̄ res sit, aut non sit: atq;
 definitio est pars propōnis, & definitiones docent sub-
 stantiam rei & dispōnem ipsius: sed radices positæ et pe-
 titiones non sunt pars propositionis, sed radices positæ
 sunt, quibus admisisis sequit̄ conclusionē esse. Non fa-
 cit autem Geometra in Geometria propositiones fal-
 sas, quemadmodum existimauerunt nonnulli, cū dicit,
 & ponit, q̄ hæc linea est tantæ mensuræ, & nō est apud
 sensum istius mensuræ, & ponit q̄ hæc linea est recta, &
 non est ea, de qua fert exemplū, recta: atqui assert ex-
 60 plum de linea, quæ est in intellectu suo: qm̄ accipit hæc
 linea exemplum illius, & loco illius. Differentia vero
 alia intra definitiones, & petitiones, & radices positas
 est, q̄ definitio non est nisi vniuersalis, istæ autem sunt
 vniuersales & particulares: sed demonstratio non cōsti-
 tuitur super rebus multis fm̄ q̄ sunt multæ: sed consti-
 tuitur super natura vniuersali infusa in has res multas enū-
 tiata de illis enūtiatione demonstratiua: quoniam si nō
 erit natura in rebus multis fm̄ hanc dispōnem, nō inue-
 niatur

nietur ibi intentio vniuersalis, cumq; non erit ibi inten-
 tio vniuersalis, non erit ibi terminus medius, qui prædi-
 cetur de ipsis per viam quid est, cuiq; non erit ibi termi-
 nus medius, non erit ibi demonstratio penitus: & pro-
 pterea oportet, vt sit in rebus, super quibus construitur
 demonstratio, natura secundum hanc dispositionem, quæ
 prædicatur de rebus multis per consensus, nõ autem
 per communicationem nominis. Dixit: Enun-
 tiationem vero vniuersalem communicatã, qua dicitur,
 qd partes contradictionis non possunt simul verificari,
 nõ volumus plerunq; dicere in expositione demonstratio-
 num ad ipsam manifestandam, & ponere partem enun-
 tiationis ex demonstrationibus, nisi in tempore, quo ac-
 cesserit necessitas super hoc. Et hoc in duob; locis, quo-
 rum vnus est, cũ volumus adducere demonstrationem,
 qd prædicatum inest subiecto, quodq; ipsi contradicto-
 rium ei non inest, quemadmodum, si vellemus mōstra-
 re, qd mūdus est finitus, & qd nõ est nõ finitus: cũq; hoc
 velimus, oportet vt ponamus hanc conditionem in ma-
 iore termino, vt in exemplo, si velimus monstrare hanc
 dispositionem de mundo, per medium, qd est corpus,
 & dicamus, mundus est corpus: & corpus est finitum,
 & non est non finitum: concluditur, quod mundus est
 finitum, & non est nõ finitum. & hæc conditio non est vti-
 lis ad hanc dispositionem in termino medio, hoc est in
 prædicatione termini medi de maiore, & negatione
 contradictori ab ipso, & consimiliter in prædicatione
 termini minoris de medio, & negatione contradictori
 sui ab ipso, & hoc, quoniam prædicatio medi de maio-
 re, & negatione contradictori sui ab ipso, verificatur
 vtq; cum terminus maior fuerit æqualis medio, & õs-
 similiter se habet res in medio cum minore, si vero fue-
 rit vniuersalior ipso, non verificatur hoc: quemadmo-
 dum concludimus, qd homo est corpus per medium,
 quod est animal: quoniam non verificatur nobis con-
 uersum propositionis maioris ex hac figura: et hoc, quo-
 niam omne corpus est animal, et qd non est non animal:
 quemadmodum verificatur nobis, qd omne animal est
 corpus, & qd non est non corpus. Amplius, materia, in
 qua verificatur hæc conditio, est conditio non conferens
 ad concludendum id, quod intenditur, ex eo qd termi-
 nus maior inest minori, & contradictorium ipsius non
 est illi. Locus vero secundus, hoc est, in quo pertracta-
 bis enuntiationem vniuersalem celebratam, est, cũ ad-
 ducitur demonstratio super aliquo per demonstrationem
 ad impossibile in tempore, quo dicimus: & posteaq; hoc
 est falsum, contradictorium ipsius est verum: quoniam
 duo contradictoria non complicantur simul super falso.
 At qui non pertractamus ipsam in scientiis particulari-
 bus, hoc est appropriatis alicui generi entium ex parte
 qua est vniuersalis ipsis: sed cũ arctamus ipsam ad subie-
 ctum secundum qd fieri potest, ac si esset proportiona-
 ta: quemadmodum prædiximus. Et hoc genus enun-
 tiationum, hoc est vniuersale, pertractatur per commu-
 nicationem in omnibus scientiis. Ars autem Dialecti-
 cæ sollicita est in conseruandis his propositionibus, et sta-
 bilendis ipsis, & consimiliter scientia, quæ vocatur Sa-
 pientia. præterq; qd differentia est inter duas scientias:
 quoniam ars Dialecticæ non constituit monstrationem
 de re appropriatam per se, & non habet locum appro-
 priatum: & propterea propositiones, quæ pertractantur
 in arte Dialecticæ, accipiuntur ex interrogatione: sed de-
 monstrator non accipit propositiones ex interrogatio-
 ne: quoniam non intendit cōstruere vtrumvis duorum
 contradictoriorum contingerit, aut destruere ipsum, sed
 intentio ipsius est construere re vnã per se, & destrue-
 re eius contradictorium: quæsitum autem & proposi-
 tio, & conclusio sunt res vnã subiecto, sed differunt in
 modo. Et propterea conditio, quæ est in quæsitis demon-

strationum, est eadem cum conditione, quæ est in pro-
 positionibus demonstratiuis: & propter hoc fieri potest,
 vt conuertantur, propositiones appropriatæ in quacunq;
 scientia, & ponantur quæstiones in hac scientia: cumq;
 condiciones quæsitum in vnaquaque scientia sint eg-
 dem cum conditionibus propositionum, planum qd
 non oportet Geometram respondere cuiusq; quæsitum
 contingerit, neq; Medicum cuiusq; quæsitum contingerit:
 & in summa non est artificis respondere nisi quæsitum ap-
 propriatis arti suæ, aut quæsitum, quæ sunt ex genere su-
 periori arte sua. Vt in exemplo, non oportet Perspectiuum
 respondere nisi quæsitum appropriatis scientiæ suæ, aut
 quæsitum geometricis, quæ facit principia in arte sua: sed
 tamen non respondebit principijs istorum quæsitum
 in eo qd est Perspectiuus, sed oportet ipsis rñdere Geo-
 metram in eo qd Geometra est: & Geometra consimili-
 ter etiam, si respondet quæsitum scientiæ Perspectiuæ;
 hoc accidit ex parte, qua sunt res attingentes subiectum
 suum, & positæ sub ipso, cumq; hoc ita sit, planum qd nõ
 conuenit artificem loqui cum ijs, qui non sunt eiusdem
 artis: si. n. hoc aliquis faceret, accideret intricatio in arte.

Sed quærere aliquis posset, & dicere, an fieri possit,
 qd accidant in aliqua scientia quæstiones non appropria-
 tæ huic scientiæ: quemadmodum accidunt in scientia
 Geometriæ quæstiones nõ Geometricæ. Et si accidit,
 an sint proportionatæ huic scientiæ, an vero scientiæ al-
 teri. Et si in omni arte accidunt quæstiones, an sint er-
 roneæ. Et si accidunt, vtrum error accidat in hoc pro-
 pter formam syllogismi, aut propter materiam ipsius.
 Dicamus igitur, qd cũ dicimus, quæstio non Geometri-
 ca, exempli gratia, & nõ naturalis dicitur secundum duas
 vias: secundum vnã ipsarum dicitur, quod nullo mo-
 do habet colligantiam in arte, veluti cũ dicimus de priuã
 to sono qd est insonum: fm alteram vero dicitur, qd habet
 quidem colligantiam in arte, sed colligantiam erroneam
 et malã: quemadmodum dicitur de eo, qd habet vocem
 irrhythmicam, qd nõ habet vocem: & hæc cognitio est
 vna ex partibus ignorantie cōtrariæ veritati, & est opi-
 nio falsa, non autem ignorantia, quæ est priuatio verita-
 tis: & hoc, cum aliquis non habet opinionem de re oĩno
 neq; falsam, neq; veram. & id quidem, de quo dicitur,
 qd est non Geometricum, quoniam est Geometricum er-
 roneum, & habet connexionem cum arte Geometriæ:
 quæadmodum, cũ interrogat Geometra, an lineæ æqui
 distantes, cũ protrahuntur, coincidunt: interrogatio. n.
 ex parte, qua est erronea, non est geometrica, ex parte
 vero, qua est ex rebus essentialibus est geometrica. &
 hoc, qm æquidistantia est ex rebus essentialibus linea-
 rum: id vero, de quo dicitur, qd est non geometricum per
 dispositionem, qua priuatur rebus proportionatis Geo-
 metriæ, est ex alia arte: quemadmodum id, de quo in-
 terrogat Geometra per interrogationem musicam. Et in
 artibus quoq; accidit error pp formam syllogismi, &
 pp materiam ipsius, & præcipue pp communitatẽ no-
 minis cadentis in medio termino. Sed in Mathematicis
 ideo accidit error pp communitatem nois: ppea qd
 de medio termino in ipsis non existimatur, qd sit vnum,
 & qd sit plura: quemadmodum accidit hoc pp commu-
 nitatem nois in alijs artibus. Et causa in hoc est, qm di-
 positiones eorum, de quibus considerant Mathematici
 apud intellectum, sunt, quæadmodum dispo assignatorum
 ipsis apud sensum. & hoc, qm Geometra, cũ monstrat,
 exempli gratia, qd ois circulus est figura, iã præmisit &
 descripsit, quid est circulus: & fieri non potest, vt erret,
 & errare faciat ita, vt aliquis instet ipsi dicens, non est
 ois circulus figura, qm oĩo numerosa est circulus, & tñ
 non est figura: de circulo nanq; geometrico, quæ intelle-
 xerunt in descriptione circuli, manifestum est in intelle-
 ctu, qd fm modum, quo accipit circulus geometricus, non
 Log. cũ cõm. Auer. HH iij est

- est oratio numerosa, quodq; non instat aliquis in consimilibus ita, ut ponat circulum, qui est oratio numerosa. Et propterea non oportet instantiam demonstratiuam esse particularem acceptam ex sensu, sed vniuersalem; quoniam conditiones eadem, quæ sunt in propositionibus demonstratiuis simpliciter, sunt etiam in propositionibus demonstratiuis, quibus instamus; cū instantiæ demonstratiuæ sint demonstratio declinans ad impossibile. Error vero, qui accidit propter formam syllogismi, est, quemadmodum, si aliquis monstraret conclusionem aliquam affirmatiuam in secunda figura per duas propositiones affirmatiuas, et hoc, quoniam affirmatiua non conuertitur vniuersaliter in omni materia; quemadmodum si aliquis monstraret, quod stellæ sunt igneæ; quoniam sunt illuminantes, & ignis illuminat, atqui fieri vtiq; potest, ut cõcludatur ex duabus affirmatiuis in secunda figura in his, quæ conuertuntur, & hæc sunt definitiones, & propria, & descriptiones, & omnia similia. Forte autem, si conclusio semper cõcluderetur ex propositionibus veris, esset resolutio, cū deducitur ignotum ex noto leuis nimis, & non accideret error in ipsa; quoniam ambæ res essent consequentes, hoc est, quoniam, cum essent propositiones veræ, oporteret ex necessitate, ut esset conclusio vera; & consimiliter si esset conclusio vera, quæ essent propositiones veræ; si enim poneremus conclusionem esse, proueniret etiã consequenter, quod ipsam concludit, & esset error minor.
- Resolutio igitur in Mathematicis est facilius, quæ sit in Dialectica; quoniam conclusio in Mathematicis monstratur ex rebus determinatis & vniuersalibus, quæ sunt propositiones per se & proportionatæ; sed conclusio in Dialectica est ex rebus multis secundum modos multos, cū sit ex rebus accidentibus, & alijs ab accidentalibus. Mathematica item diuersificatur à dialecticis; quoniam propositiones Mathematicæ non monstrantur per propositiones, quæ ostendantur per media; sed propõnes, quæ sunt in Mathematicis, sunt propõnes, quæ manifeste sunt sine medio; aut propõnes, quæ monstrantur, & sunt conclusio ex propositionibus manifestis sine medio; sed propõnes Dialecticæ sunt propõnes, quæ non sunt manifestæ nisi per medium, & accidit ipsis accipiuntur per interrogationem, sicut quæ sunt notæ ex immediatis; & propter hoc accidit error in Dialectica multus.
- Quoniam autem demonstratio, qua addiscimus existentiam rei, est alia ab ea, qua addiscimus causam existentiam ipsius: cūq; hæc duæ species inueniantur, aut in vna, aut in duabus artibus; oportet ut consideremus, in quo differant à se invicem, cū sunt in vna scientia, & quando sunt in duabus. Dicamus igitur, quæ quædo sunt in vna scientia, differunt duobus modis: quorum vnus est, quod demonstratio, qua addiscimus existentiam rei, est ex propositionibus mediatis, & hæc sunt propõnes, quæ sunt causæ longinquæ; sed demonstratio, qua addiscimus propter quid est res ista, erit per causam propinquam ipsi.
- Modus autem secundus est, quod demonstratio, qua addiscimus existentiam rei, est ex propositionibus immediatis; sed medijs termini in ipsa sunt res causatæ ab extremitate maiore, atqui sunt demonstrationes istæ, quemadmodum cū res posteriores existentia, quæ sunt causatæ, sunt notiores apud nos, quæ res priores. Res autem posteriores, quæ accipiuntur termini medijs in huiusmodi demonstrationibus, sunt duarum specierum: aut res æquales maiori extremitati, quæ est causa conuertibilium cū ipsa, aut res, quibus maior extremitas est vniuersalior. Exemplum eorum, quæ sunt causatæ & conuertibilia: veluti si quispiam diceret, quod stellæ errantes sunt nobis propinquiores quæ stellæ fixæ, quoniam non videntur scintillis suis moueri: ac si diceret, stellæ errantes non scintillant, & stellæ non scintillantes sunt prope nos: igitur stellæ errantes sunt prope nos: & hoc, quoniam propinquitas, quod est prædicatum quæsitum, est causa, ut stellæ non appareant scintillare, & non scintillatio, quæ est terminus medius, est res causata à propinquitate: præter quæ quod propinquitas apud nos est ignota; sed propositio dicens, quod non scintillans est prope nos, patet per sensum atque inductionem; & hæc est apud nos manifestior, quæ quod stellæ errantes sunt prope nos. Et in exemplo, quod monstratur quod Luna est spherica, eo quod lumen ipsius paulatim grandescit in figura Lunari, cū dicitur, lumen Lunæ grandescit per figuram lunarem; & quod habet hæc dispositionem est sphericæ figuræ; & hoc, quoniam sphericitas, quæ est in Luna, est causa ut lumen ipsius paulatim grandescat sicut hanc figuram; atqui argumentum, quod est cū hac dispositione, est notius apud nos, quam sphericitas. Et fieri vtiq; potest in huiusmodi specie demonstrationis existentia: hoc est, in qua medijs termini sunt causati & conuertibiles cum maiore, qui est causa, ut ponamus in ipsa terminum medium maiorem, & maiorem medium: & sit cum hoc demonstratio propter quid res est: & hoc postea quæ didicerimus existentiam prioris per posterius, ut in exemplo, si didicerimus, quod Luna est sphericæ figuræ, quia lumen ipsius grandescit per figuram lunarem: fieri potest, ut conuertamus propositionem maiorem, & ponamus causam, ob quam lumen ipsius est cum hac dispositione, quoniam est sphericum, & complicitur demonstratio sic, Luna est sphericæ figuræ, & quod est sphericum oportet habere lumen grandescens cum hac dispositione: igitur Lunæ lumen grandescit cum hac dispositione, quoniam est cū hac figura, cum itaque adduxerimus in huiusmodi sermone causam, propter quæ Luna erat cum hac dispositione, tunc erit demonstratio, quæ vocatur propter quid: sed in demonstrationibus, in quibus termini medijs sunt posteriores maioribus, & non conuertuntur, non accidit nisi demonstratio existentia tamen. Demonstrationes quoque, quæ complicitur in secunda figura ex causis longinquis, sunt demonstrationes existentia, & non sunt demonstrationes propter quid, quemadmodum se habet res in demonstrationibus affirmatiuis, quæ sunt ex causis longinquis, in vtriusque termini non adducuntur causæ propinquæ, ut in exemplo, si aliquis interrogaret & diceret, quare non respicit paries? & diceremus illi, quoniam non est animal; hæc est demonstratio existentia, & non est demonstratio propter quid: quoniam causa propinqua eius, quod non respicit, non est, quia non sit animal; si enim res ita esset, animalitas esset causa propinqua respirationis, & esset omne animal respirans: quod non est ita, quoniam multa animalia non respirant: atqui hoc ita fuit, quoniam cum negatur aliquid ab aliquo propter negationem causæ propinquæ istius rei ab ipso, oportet, ut hæc res sit causa propinqua existentia istius rei, ut in exemplo, si aliquis diceret, hoc animal non est sanum: quoniam non est temperatæ caliditatis, oportet itaque, ut temperata caliditas sit causa propinqua sanitatis: & consimiliter cū fuerit causa ipsa causa propinqua, ut hæc res sit, negatio ipsius erit causa propinqua, ut hæc res negetur, cū huiusmodi demonstrationes complicitur in secunda figura, manifestum quod terminus medius in huiusmodi rebus prædicabit de vtriusque extremitatibus: quoniam animalitas prædicatur de respirante affirmatiue, & de pariete negatiue; atqui procedunt in talibus causæ longinquæ per modum profundationis & demersionis istius rei; quemadmodum dixit Anaxarchus, quod apud gentes Scythiæ non est Musica, et causa in hoc, quoniam non hnt vites, inuentio enim vitium est causa longinqua respectu Musicæ; atqui in talibus non nulli exhibent profunditatem: quoniam cum aliquid negatur ab aliquo propter causam ipsius longinquam, magis par est, ut negetur ab ipso per causam ipsius propinquam.

pinquam, & hæc est mēſura, qua diuerſificatur demon-
 ſtratio propter quid à demōſtratione exiſtentiæ in vna
 & eadem arte. Sed diuerſitas, quæ eſt inter ipſas, cum
 vna ipſarum eſt in ſcientia vna, & alia in ſecunda, non
 eſt hæc diuerſitas, & hæc diuerſitas eſt modus, quo exhi-
 bet vna ipſarum in ea ſcientia vna de re, q̄ eſt tantum,
 & fieri non poteſt, vt exhibeat in ea ſcientia cauſam ip-
 ſius ex parte, qua eſt in ea ſcientia, & alia exhibet in ſcīa
 ſecunda cauſam exiſtentiæ ſuæ, & fieri non pōt, vt exhi-
 beat in hac ſcīa exiſtentiā ipſius, cum vero fuerint in
 ſcientia vna, non diuerſificabuntur per hunc modum,
 cū fuerit modus, qui exhibet cām ipſius vnus ipſorum:
 & modus, qui exhibet exiſtentiā alterius modus vnus:
 ac ſi diceres, ex parte qua ſunt vtræq; ipſarum natura-
 les, aut diuinæ, atqui diuerſificantur etiam per res, quæ
 præceſſere, cum vero exiterint in duabus ſcientiis, di-
 uerſificantur per modum, quo vna ipſarū exhibet cau-
 ſam, & alia exiſtentiā: ac ſi diceres, ex parte qua vna
 ipſarū eſt demōſtratio Geometrica, & alia Perſpecti-
 ua, & accidit hoc omnibus ſcientiis, quarum ſubiecta
 ponuntur ſub ſe inuicem: quemadmodum ſubiectum
 ſcientiæ Perſpectiuorum ponitur ſub ſubiecto Geome-
 triæ, & hoc, qm̄ diſtantiæ radiorum ponuntur ſub diſtan-
 tiis Geometricis, & conſimiliter ſe habet res in ſcientia
 Machinarum cū ſcientia dimensionum corporalium,
 & ſcientia harmonicarum cū ſcientia computatiuæ: &
 ſcientia naualis iudiciorum ſtellarum apparentium &
 occultarum, reſpectu ſcientiæ iudiciorum mathema-
 ticorum ſtellarū. Atqui accidit hoc huiuſcemodi ſcien-
 tiis, quia opiculantur ſibi inuicem, & hoc, quoniam exi-
 ſtimatur, q̄ ſubiecta iſtarum ſcientiarum conſentiant
 nomine & definitione, quemadmodum ſcientia ſtella-
 rum mathematica cū ſcientia ſtellarum nauali, & que-
 admodum ſcientia harmonicarum mathematica cum
 operatiua. Igitur in huiuſcemodi ſcientiis cognitio, &
 res ſit, erit per ſcientiam propinquirem rei ſenſibili &
 rei particulari: ſed cognitio propter quid res eſt, p̄ ſcien-
 tiam, cuius ſubiectum abſtrahit à materia, aut propin-
 quum abſtractioni, & hæc eſt ſcīa mathematica: qm̄
 Mathematici habet apud ſe cauſas de exiſtentiā rerum
 iſtarum, quas eſſe mōſtratur per ſcīam propinquirem
 materiei. Et propterea plerūq; accidit Mathematicis:
 q̄ non cogitent, q̄ res ſit, ſed cogitāt de cauſa ipſius tan-
 tum, ipſi, n. inquirūt de rebus, ſm̄ q̄ ſunt ſeparatæ à ma-
 teria: ſed exiſtentiā rei eſt cū materia, & propterea inue-
 niuntur multi in ſcientia Harmonicorum, qui non co-
 gitant de multis cantibus, qui ſunt in muſica artificiali,
 ſamq; inueniuntur multa, de quibus conſiderat Natu-
 ralis: quorū diſpoſitio eſt ex ſcientia Perſpectiuæ, quem-
 admodum diſpoſitio eius, quod eſt in ſcīa Perſpecti-
 uæ cū ſcientia Geometriæ: hoc eſt, q̄ ſcientia Naturalis
 tradit in ipſa exiſtentiā, & ſcīa Perſpectiuæ cauſam
 ipſius, quemadmodū ſe habet res in arcu, qui eſt in nu-
 be. Naturalis enim tradit ipſius exiſtentiā, & ſcientia
 Perſpectiuæ cauſam ipſius. Atqui inuenies ſcīam, cuius
 diſpoſitio ex alia ſcīa eſt hæc diſpoſitio, & tñ non ponit
 ſub ipſa: quemadmodum ſe habet ſcīa Medicinæ cū ſcīa
 Geometriæ, q̄ vulnus circulare difficile ſanatur. Medi-
 cus, n. tradit exiſtentiā ipſius, & Geometra cām eiufdē.
 Dixit: Prima autem inter figuras, & quæ vere eſt: ſigu-
 ra demōſtrationis, ea eſt figura prima. Mathematicæ
 nanq; ſcientiæ hanc figuram faciunt: & fieri vtriq; pōt,
 vt oēs ſcientiæ, quæ tradūt cauſas rei, quemadmodum
 diximus, componāt demōſtrationes ſuas in hac ſigu-
 ra, cognitio nāq; per cauſam rei eſt cognitio verificata,
 quæ eſt per viam affirmationis: hæc autem componitur
 in prima figura. Amplius, qm̄ definitiones non conclu-
 duntur niſi in hac figura: propterea q̄ definitiones affir-
 mantur de definitio: ſed figura ſecunda non cōcludit af-

firmatiuam, figura autem tertia licet concludat affirmati-
 uam, non cōcludit vlem: ſed definitiones, ac conclusio-
 nes demōſtratiuæ in ſumma ſunt vles. Præterea ſigu-
 ra prima non indiget ad hoc, vt ſit, aliarum figurarum,
 eo q̄ mōſtrat propoſitiones ſuas per propoſitiones im-
 mediatas, cū fuerint propoſitiones ſuæ mediata: duæ ve-
 ro alia figuræ indigent ipſius hac in re. Atqui hoc ita
 eſt: qm̄ in omni figura eſt, ppoſitio affirmatiua & pro-
 poſitio vniuerſalis: cumq; fuerint ambæ propoſitiones
 iſtæ in figura, quæ indiget mediō, opus erit, vt mon-
 ſtretur per propoſitiones immediatas in alia figura, ſed
 affirmatiua non poteſt concludi in ſecunda figura, vni-
 uerſalis autem non poteſt cōcludi in tertia, cumq; vni-
 uerſalis fuerit affirmatiua & mediata, oportebit mon-
 ſtrari per mediū in prima figura ex neceſſitate, ſiue fue-
 rit pars ſyllogiſmi in ſecūda figura, ſiue tertia. quod cū
 ita ſit, planum per oēs iſtos modos, q̄ magis conueniē
 primam figuram eſſe figuram demōſtrationis ſimpli-
 citer, q̄ reliquas figuras, hoc eſt eius, quæ facit acquire-
 re exiſtentiā & cām rei ſimul: aut cauſam, cū huius exi-
 ſtentiā nota fuerit. Quemadmodum vero inueniuntur
 propoſitiones affirmatiuæ primæ, hoc eſt in quibus præ-
 dicata ſunt ſubiectis abſq; medijs, quemadmodū præ-
 dicatio rationalis de hoīe: ſiſt iam inueniuntur negatio-
 nes primæ, hoc eſt, in quibus prædicata negantur à ſu-
 biectis negatione prima ſine medio, quemadmodū ne-
 gatur humanitas ab aſino. Atqui negabitur prædica-
 tum etiam à ſubiecto negatione non prima: cū accide-
 rit q̄ prædicatū aut ſubiectum ponatur ſub natura al-
 qua cōi, & pars altera ab ipſo negetur: aut quod ponat
 vtrunq; ipſorum ſub natura cōi: præterq; q̄ ambæ na-
 turæ ſint ſeiunctæ, qm̄ ſi hoc ita fuerit, accidet, vt præ-
 dicatum negetur à ſubiecto, aut propter negationem
 iſtius naturæ vniuerſalis ab ipſo, ſi fuerit ſubiectum ſub
 ea poſitum, aut propter negationem naturæ compre-
 henſæ in ipſo à prædicato, ſi prædicatum poſitum fue-
 rit ſub ipſa, aut negationem duarum naturarum alter-
 rius ab altera, ſi ambo poſita fuerint ſub duabus natu-
 ris ſeiunctis, hoc eſt negationem in vniuerſali vnus ab
 altera, cūq; negatio prædicati à ſubiecto fuerit propter
 negationem naturæ comprehenſæ in ipſo à ſubiecto,
 componetur hoc in ſecūda figura: cumq; fuerit propter
 negationem naturæ comprehenſæ in ſubiecto ab ipſo,
 componetur hoc in prima figura & ſecunda. Quemad-
 modum, ſi monſtrarem, q̄ ficus non eſt animal p̄ me-
 dium planta, & complicaretur ſylls in ſecunda ſic: ficus
 eſt planta, & animal non eſt planta: concluditur ex
 hoc, q̄ ficus non eſt aīal, in prima vero figura compo-
 netur ſylls hunc in modum, ficus eſt planta: & planta
 non eſt aīal: & concluditur ex hoc, q̄ ficus non eſt aīal.
 planum ergo, q̄ hæc negatio non eſt prima: qm̄ nega-
 tio ficus ab animali eſt propter negationem generis ſui,
 quod eſt planta ab animali. Exemplum vero in hoc eo,
 quod non concluditur in prima figura, ſed conclu-
 ditur in ſecunda, erit, ſi monſtrauerimus conuerſum
 huius, puta q̄ animal nō eſt ficus, et complicabitur ſyl-
 logiſmus hunc in modum: animal non eſt planta: & fi-
 cus eſt planta: concluditur ex hoc in ſecunda ſpecie ſe-
 cundæ figuræ, q̄ animal non eſt ficus. Exemplum vero
 negationis prædicati à ſubiecto, eo q̄ natura compre-
 henſa in vtroq; ipſorum negatur à ſuo compari, veluti
 ſi negarem aſinum à ficu, fieri enim poteſt, vt conclu-
 damus negationem vnus iſtorum ab alio per media
 vtrarūq; naturarum comprehenſarum in ipſis, per me-
 dium animal, aut per medium plāta, ſi per mediū plan-
 ta, veluti cū dicimus, ficus eſt planta: & planta non eſt
 aſinus: igitur ficus non eſt aſinus, ſi autem monſtratio
 huius ſit per medium animal, vt cū dicimus ficus non
 eſt animal: & aſinus eſt animal: concludetur in ſecunda
 figura,

figura, quod ficus non est asinus, cū minor sit negatiua. Quod cū ita sit, propositiones igitur, in quibus prædicata negantur à subiecto negatione prima, ex sunt propositiones, quæ s̄m nullam partium comprehenduntur sub natura vniuersali: et non sunt ambæ partes s̄m hanc dispositionē. Sed, quā oportet, cū aliquid negatur ab aliquo, q̄ vnumquodq̄ ipsorum negetur ab eo, quod ponit sub altero, quousq̄ negatio ipsius sit ab eo, quod est sub eo, per media negationis suæ ab illo eodē. vt in exemplo, si a negetur à b, oportet, vt negetur ab omni eo, quod ponitur sub b, & b negetur ab omni eo, quod ponitur sub a. & hoc mōstratur, qm̄ si ponamus sub aliqua specie naturas consequentes in existentia, hoc est, vt vniuersalis in ipsis sequatur ex particulari, & ponamus sub secunda specie naturas consequentes consimiliter etiam in existentia: & ponamus, q̄ nulla est duarū specierum, quæ in sit suo cōpari: manifestum itaq̄, qm̄ quodcunq̄ in sit vni naturarum, quæ sunt in specie vna, q̄ ipsum negabitur ab vnaquaq̄ naturarum, quæ sunt sub altera specie. Et fortasse in hoc inuenient ambæ iste species seiunctæ à se inuicem, vt in exemplo, si ponamus vnam duarum specierum seiunctarum aīal: duas vero naturas cōsequentes, motum & ambulans: & speciem secundam plantam, & duas naturas consequentes, arborem & ficum: planum igitur, q̄ quodcunq̄ disponit per vnam istarum naturarum, quæ sunt in vna duarum specierum seiunctarum, q̄, inquam, non disponitur per aliquam naturarum, quæ sunt in secunda specie. vt in exemplo, si disponamus ficum, q̄ sit arbor: planum, q̄ non est aīal rationale, neq̄ ambulans. q̄ si non, erit aliquid rationale in aliqua planta & animali. quod cū firmatum sit, inuenientur iam aliqua negata ab aliquibus per se, hoc est sine medijs: & aliqua, quæ negantur ab aliquibus propter negationem à quibusdam, quæ comprehendunt in ipsis. Ignorantia vero species duæ, ignorantia per modum negationis ac priuationis, quæ est ignorantia, cū qua non est existimatio rei alicuius: & ignorantia per modum habitus ac dispositionis, quæ est existimatio falsi. Ac ignorantia quidem per viam habitus accidit duobus modis, quorum vnus est per syllogismum, alter vero sine syllo, sed ad similitudinem abstracti, hoc est, vt existimetur de re existente, q̄ est non existens, & de non existente q̄ est existēs: & hoc in ijs, quæ sunt, aut non sunt vel sine medio, vel cū medio: sed existimatio atq̄ error, qui est sine syllo, non habet causas diuersas, sed est simplex non compositus, quemadmodum & causa ipsius simplex: sed error, qui est p̄ syllogismū, habet causas multas, & hoc, qm̄ error iste erit in eo, quod non habet mediū, & in eo, quod habet mediū, & in vnoquoq̄ istorum per affirmationē: & per negationem, hoc est, vt existimetur de negato, q̄ sit affirmatum, & de affirmato, q̄ sit negatum. Sed error affirmati vniuersalis non erit nisi in prima figura: & hoc accidit in negato immediato, vt videlicet existimetur de ipso, q̄ sit affirmatum aut propterea q̄ propositiones syllogismi sunt falsæ, aut qm̄ minor erit falsa & maior vera. vt in exemplo si a negaretur à b sine medio, & existinaret aliquis, q̄ a inest b per viam syllogismi, hoc est per medium, quod est c. hoc enim accidit duobus modis, quorum vnus est, cū sunt ambæ propositiones falsæ: & hoc, quoniam fieri pōt, vt a & b negentur à c negatione vniuersali: & existimet aliquis, q̄ a inest c, & q̄ c inest b, & q̄ a ad hoc inest b, & erit, quod iā existimauit, affirmatiuū vniuersale falsum in negatiuo verum immediatum propter duas propositiones, quarum vtraq̄ est falsa: & hoc non est impossibile, qm̄ quemadmodum a est negatum à b sine medio, non est impossibile, q̄ vtrunq̄ ipsorum negetur à c: modus vero secundus est, vt maior sit vera, & minor falsa, fieri enim pōt, vt a comprehendatur in c, & negetur à b negatione prima: hoc enim non est impossibile, & si est impossibile, ipsum est, q̄ c comprehendatur in b, & sit a negatum à b negatione prima: tunc enim a non erit negatum à b negatione prima, sed erit negatum à b propter negationem suam à c, quod in ipso comprehenditur. sed hoc est diuersum ab eo, quod positum fuit. Et propter hoc, cū a fuerit negatum à b negatione immediata, fieri non poterit, vt error, qui accidit in hoc, sit, propterea q̄ minor propositio sit vera & maior falsa, qm̄ non inuenitur aliquid comprehensum in b, ita vt a sit pars ipsius, quod negetur ab a, & sit b negatum ab a negatione prima: p̄ hos igitur duos modos tantum erit error affirmatiuū vniuersalis in negatiua sine medio: & error affirmatiuū vniuersalis erit vtriq̄ in prima figura, quemadmodum diximus. Sed error vniuersalis negatiuū accidet in prima ac secunda figuris, qm̄ vtracq̄ ipsarū concludit vniuersalem negatiuam. Enuntiemus autē quot modis accidit error vniuersalis negatiuū i affirmatiua, quæ sit immediata in prima figura, hoc est cū quacunq̄ dispōne fuerint ambæ propositiones i vero & falso, & dicamus fieri posse, vt accidat hanc figurā syllo, cuius ambæ propositiones sunt falsæ, & fieri etiam posse, vt vna ipsarū sit falsa & altera vera: & sit falsa aut vera vtravis contigerit aut minor aut maior. Sed quomodo accidet, vt sint falsæ simul, hoc quidem erit, cū contigerit, exempli gratia, vt a in sit c & b immediate, & sit c negatum à b, & cūm posuerit aliquis c medium, & existimauerit, q̄ a inest c, & c inest b, iam posuit ambas propositiones falsas: ex quibus concludetur negatiua falsa, quæ est, q̄ a non inest alicui b. Atqui fieri potest, vt sit c de b p̄ affirmationem, falsum, qm̄, cū inuenitur aliquid in duobus, non oportet, q̄ vnum ipsorum in sit alteri. animal enim inest equo & asino, & tñ asinus non inest equo. exemplum de hoc ex materijs est, q̄ dicamus, oīs homo equus: & nullus equus animal: & concludatur ex hoc negatiua falsa ex duabus propositionibus falsis, quod est: qm̄ omnis homo non est animal, & animal inest homini & equo sine medio. Sed quō accidet altera propositio falsa esse, altera autem veram: hoc vtriq̄ erit, quemadmodum, si a negetur à c, & c negetur à b, & a in sit primo ipsi b, hoc enim non est impossibile: cū igitur accipimus a negari à c, & c inesse b: cōcludemus a negari à b ex duabus propositionibus, quarū maior est vera, & minor falsa. exemplum de hoc ex materijs est, oīs homo lapis: & nullus lapis animal: concluditur, nullus homo animal. Cū vero posuerimus propositionem maiorem verā, & erit minor falsa, sequitur ex necessitate, vt sit conclusio negatiua falsa, quoniam fieri nō potest, vt a non in sit c, & ipsum in sit b, quod q̄ c in sit b, consistit etiam si fuerint veræ, oportet cōclusionem esse veram, quemadmodum prædictum fuit: & consistit fieri pōt, vt sit minor vera & maior falsa, & hoc, quemadmodum, si a inesset omni b, & c omni b, & b omni c, hoc est, vt minor sit conuertibilis, & erit a ex necessitate in b, si enim a est in omni b, & b in omni c: concludet q̄ a est in omni c, præter quam q̄ ipsum est in b sine medio, et in c per mediū: cumq̄ aliquis acceperit, q̄ a non inest c, & c inest b: concludetur ex hoc, q̄ a nō inest alicui b, iamq̄ concludetur negatiua falsa vniuersalis ex duabus propositionibus, quarum minor est vera & maior falsa: iamq̄ monstratum fuit, q̄ in prima figura fieri potest, vt concludatur negatiua vniuersalis falsa, cū sit contradictorium ipsius affirmatiuum immediatum: & hoc, cū fuerint ambæ propositiones falsæ simul, siue fuerit vna ipsarum falsa, vtravis contigerit in contrariū dispositionis, quæ est in affirmatiua falsa, ibi enī fieri non potest, ut sit minor vera. In secunda autem figura fieri non potest, vt concludat negatiua falsa ex duabus propositionibus,

107

108

109

110

111

10

20

30

40

50

60

positionibus, quarū vtraq; sit falsa in totum. si enim A, exempli gratia, fuerit in omni B immediate, non inuenietur aliquid, quod prædicetur de omni B affirmatiue, & negetur ab omni A, aut è conuerso, quemadmodum inuenitur dispositio ordinis super ipso in termino medio in secunda figura de duabus extremitatibus, ita, vt erret aliquis, cū acceperit loco negatiue affirmatiuū, aut loco affirmatiuū negatiuum, iamq; fecerit binas enunciationes falsas in totū in secunda figura. Si vero fuerint ambæ propositiones in parte, fieri iam poterit, vt sint falsæ, & hoc, qm̄ nihil prohibet, qd c remoueat ab aliquo A, & ab aliquo B: cumq; acceptum fuerit C inesse oī B, & negari ab omni A, & è conuerso, ambæ propositiones erunt falsæ in parte. vt in exemplo, qd sensibile in sit animali primo, & imaginatiuum in sit alicui animali & alicui sensibili, cumq; aliquis acceperit, qd omne animal est imaginans, & qd nullū sensibile est imaginans, concludetur negatiua falsa, quæ est, qd nullum aīal est sensibile ex binis propositionibus falsis in parte: tamq; fieri potest, vt sit in hac figura vna duarum propositionum vtrauis falsa, & altera vera: qm̄ omne id, quod inest oī A, inest omni B, ex parte qua posuimus A inesse B primo: & ponemus hoc, id est C, inesse vtriq; ipsorum: cumq; acceptum fuerit C inesse omni A, & inesse nulli B, propositio C A maior, erit vera, & minor falsa, & conclusio falsa et negatiua: & consimiliter accidet, cū variatur locus affirmatiue: & hoc, qd C inest omni A, & non inest omni B: minor enim erit vera & maior falsa: & consistit etiam non propterea, qd ipsum non inest alteri ipsorum, ideo non inest omni alteri: qm̄ si inestet ipsi, inestet vtriq; illi, quod positum est negari ab ipso, quod fieri non potest, & non coheret: cumq; exempli gratia, C nō fuerit in B, & non fuerit in omni A, & acceperit aliquis, qd C non in sit B, & inest omni A, fieri poterit consimiliter etiam in hunc modum, vt sit vna duarum propositionum falsa, & altera vera, quemadmodum si C non inestet B, negatiua enim erit vera, & erit minor, & affirmatiua falsa. Et consimiliter etiam accidet, si permutemus locū negatiue, hoc est, si accipiamus C non inesse alicui A, & C in omni B, maior namq; erit vera & minor falsa, & hoc, qm̄ affirmatiua semper erit falsa: tamq; declaratum fuit ex hoc, qm̄ fieri potest, vt cadat ac deueniat error in syllogismo fm̄ propositiones immediatas, cū ambæ propositiones sunt falsæ simul, aut vna ipsarum tantū vtrauis contigerit, aut fuerit vera & falsa ipsarum determinata. Si vero propositiones fuerit mediæ, nihil prohibet, quin error, qui in ipsis accidet per syllogismum falsarum propositionum, sit aut negatiuus vniuersalis, aut affirmatiuus vniuersalis. Deinceps nihil consimiliter etiam in impedimento est, quin syllogismus concludens falsum, concludat ipsum per terminum medium proportionatum veritati, aut non proportionatum, & intelligo per proportionatum veritati, terminum medium, per quē potest concludi verum, quod est contrarium conclusionis falsæ, per non proportionatum vero, per quem non potest concludi verum, eo qd positio sua ex duabus extremitatibus sit positio, ex qua construatur figura concludens penitus. Et error quidem negatiuus erit, quemadmodum diximus, & in prima & in secunda figura: qd si fuerit in prima figura, & per medium proportionatū, fieri nō poterit, vt ambæ propositiones sint falsæ, sed ex ipsis maior tantum erit falsa, & minor vera. vt in exemplo, si A in sit B per medium C, hoc est, cū A fuerit in omni C, & C in oī B, iam enim planū, qd per propositionem C B, quæ est minor, nō potest cadere error, qui accipitur fm̄ contrarium, hoc est negatiuus, qm̄, si accipiatur negatiua & accipiatur maior vera, id est affirmatiua, non concludetur ex hoc aliquid in prima figura, qm̄ non concluditur ipsa, cuius minor est negatiua: & consistit, si accipiantur

ambæ falsæ, hoc est, si accipiantur negatiue simul, quoniam quod est ex binis negatiuis non concludit in aliqua figurarum: & consistit si fuerit medius terminus proportionato, hoc est propinquus, vt ex eo concludatur verum, quemadmodum ex duabus affirmatiuis in secunda figura, & hoc, cū C, exempli gratia, prædicetur de omni A, & prædicetur de omni B, & aliquis studeat concludere negatiuam hoc in loco per figuram primam: C B namq; propositio erit vera absq; dubio, potest accipi in contrarium, hoc est negatiua: iamq; declaratum fuit, qd error vtriq; accidet per propositionem maiorem in prima figura super negatiuam, cū fuerit terminus medius proportionatus veritati, aut propinquus proportionato. Si vero terminus medius, qui accipit in syllo falso, fuerit non proportionatus veritati, nihil prohibebit, quin terminus medius, qui accipitur cū hac conditione, in sit maiori extremo, & negetur à minori, aut negetur ab vtroq; ipsorum: qd si negetur à maiori, et in sit minori, hoc non est possibile, qm̄ cū inuenitur prædicatum subiectum, hoc est toti ipsi, fieri nō potest, vt inueniatur aliquid, quod negetur à toto ipso prædicato, & prædicetur de toto subiecto: & si inuenitur aliquid negatum ab vtroq; eorum, aut quod negetur à subiecto, & ipsi in sit prædicatum, erit vtriq; possibile. Planum aut, qd terminus, qui est cum hac dispositione, non potest monstrari inesse alicui omni, cū fuerit non proportionatus, cū vero maior terminus fuerit in omni medio, & medius negetur ab omni minore, hoc vtriq; non erit possibile: quemadmodum si A inest omni C, & C inest nulli B, & A inest omni B, necesse est ambas propositiones esse falsas: qm̄ ex huiusmodi duabus propositionibus non potest concludi conclusio falsa negatiua, nisi cū vererimus ambas propositiones veras simul, hoc est, cū posuerimus affirmatiuam negatiuam, & negatiuam affirmatiuam: qm̄ aliter non erit syllogismus concludens in prima figura, quemadmodum, si accipiamus A de nullo C, et C de nullo B, & concludamus qd A de nullo B, quæ est negatiua vniuersalis falsa ex binis propositionibus ambabus falsis. Cumq; à medio termino negata fuerit maior extremitas, & maior fuerit in minore, quemadmodum si A negaretur ab omni C, propositio enim A C negatiua erit vera, & propositio C B affirmatiua erit falsa: qm̄ ipsa accipitur affirmatiua & est negatiua: si enim esset vera ex eo qd accipitur affirmatiua, oporteret conclusionem esse negatiuam veram: sed iam posuimus ipsam affirmatiuam: & propterea quod sequitur, cū fuerit terminus medius non proportionatus, & negatus ab extremitate maiore, illud est, vt sit negatus ab extremitate minore, quemadmodum diximus. Cū vero extiterit error iste in secunda figura, fieri non poterit, vt sint ambæ propositiones falsæ in totum: qm̄, cū A fuerit in omni B, nō poterit medius inueniri, qui affirmetur de vno eorum omni, & negetur ab omni altero: si enim hoc ita eēt, negaretur A ab omni B, quemadmodum diximus in præcedentibus. Quod si fuerit vna duarum propositionum falsa, vtrauis ipsarum extiterit, erit vtriq; possibile. quemadmodum, si C inestet omni A, & omni B, cū aliquis acceperit C inesse omni A, cū non in sit alicui B: concludetur qd A non inestet alicui B, per duas propositiones, quarum vna est falsa, & ipsa est negatiua, & secunda vera, & ipsa est affirmatiua: & consimiliter accidet, si sumpserit rem è contrario, hoc est, vt accipiat C nō inesse alicui A, & inesse omni B. Quod si falsa fuerit particularis, fieri iam poterit, vt sint falsæ simul: quemadmodum si C esset in aliquo A, & in aliquo B. Iam vero declaratum est, quō accidet error in negatiua in figura prima ac secunda, & cum hoc fm̄ quam dispositionem veritatis & falsitatis erūt propositiones, & si error, qui accidet

- accidit in affirmatiua vniuersali, accidet cōsimiliter ēt, cū fuerit medius proportionatus, & cū fuerit cōsimiliter etiam non proportionatus. Si enim fuerit proportionatus fieri non poterit, vt sint ambæ propositiones falsæ, propterea q̄ sequitur ex necessitate, vt propositio B C, quæ concludit ueritatem, sit affirmatiua, & propositio A C negatiua: cū enim resoluitur vna ipsarum, & seruetur, cū fuerit syllogismus concludens, dissipabitur vtrique negatiua tantum: & ad similitudinem huius accidet, cū fuerit medius terminus propinquus, p̄portionato, quemadmodū imaginati fuimus de errore, qui accidit in negatiua vniuersali, cū accidit A nō inesse alicui C, & q̄ sit omni B: si enim non fuerit syllogismus per medium proportionatum, igitur, cū A fuerit in omni C, non erit in aliquo B, propositio nanque A C erit vera, & propositio C B falsa, ipsa enim est, quæ conuertitur affirmatiua: si vero A nō sit in aliquo C, & C non sit in aliquo B, ambæ enim propositiones retrocedēt à negatione ad affirmationem, & erunt ambæ falsæ, & concludent affirmatiuam falsam: 130
- 131 Sin autem A negatum fuerit ab omni C, & C in sit in B, & sit medius non proportionatum, falsa in ipso, quemadmodum diximus, est maior, ipsa enim ea est, quæ conuertitur, veluti, si aliquis accipiat, q̄ omnis musica est scientia: & ois scientia est aīal: & cōcludamus q̄ omnis musica est aīal. Exēplum vero, cū medius terminus negatur ab vtrisque extremitatibus ex materijs, est, si quispiam diceret, homo est lapis: & ois lapis gallus: igitur omnis lapis gallus. Iam igitur declaratum fuit ex hoc sermone, quō accidet error in syllogismo veræ figuræ p̄ propositiones immediatas, & per propositiones mediatas, & s̄m quot modos accidet, & per quas conditiones, & per quæ propria accidet. Dixit: Videtur autem, q̄ cui defecerit sensus aliquis, eidē deficiat aliqua sciētiarum: 132
- 133 p̄pterea q̄ oēs, quod cognoscit, cognoscit ex necessitate p̄ inductionē, aut p̄ demonstrationē, & siquē p̄ demonstrationē erit ex propositionibus vniuersalibus: si autē p̄ inductionem, erit ex rebus particularibus, & ad cognoscendas propositiones vniuersales non habemus viam nisi per inductionem: & hoc, cū aliquis sollicitus fuerit in monstranda veritate propositionis vniuersalis, quæ per intellectum accipitur, quæq̄ absoluitur à materijs, monstrabit vtrique ipsius veritatem per inductionem: siue monstrat ipsam per monstratorem absolutam, cū extiterit ex hīs, quæ cōsueuerunt esse abstracta à materijs, quemadmodum propositiones mathematicæ: siue appropinquauerit ipsam materiæ alicui, cū fuerit ex hīs, quæ dicimus, cōsueuerunt esse in aliqua materia: cū enim ita fuerit, vt deficiat ipsi sensus aliquis, non habebit viam, qua inducat sensibile huius sensus: cū vero non habuerimus viā, qua cognoscamus sensibile istius sensus particularē, non habebimus viam ad cognoscendas propositiones vniuersales, quæ sunt in hoc genere: cumq̄ non habuerimus viam ad cognoscendas propositiones vniuersales, non habebimus viam ad aliquid monstrandum in hoc genere: si igitur defecerit sensus aliquis, deficiet & scientia aliqua. Omnis vero syllogismus constituitur per se ex tribus terminis, quemadmodum declaratum fuit in libro Syllogismi: si enim fuerit syllogismus affirmatiuus, hoc est concludens affirmatiuam, prædicantur termini tres affirmatiue de se inuicem, hoc est primus de medio, & medius de vltimo: si autem extiterit syllogismus negatiuus, hoc est concludens negatiuā, prædicabitur vnus duorum terminorum affirmatiue, & alter negatiue: & hoc totum declaratum fuit in libro Syllogismi. quod cū ita sit, igitur in syllogismo habente propositiones probabiles, qui est syllogismus dialecticus, propositiones non habebunt aliam conditionem, nisi vt sint probabiles tantum, siue fuerint in ipsis conditiones propositionum verarum, siue non extiterint: sed in syllogismo
- demonstratiui propositionibus oportet eam conditionem ponere cū reliquis, quam commemorauimus: vt non sit prædicatio terminorum de se inuicem per modum accidentis, hoc est s̄m aliud, q̄ quod naturaliter consuetū est, quemadmodum si prædicaretur homo de albo: hoc est, si poneretur album subiectum in enuntiatione & homo prædicatū, & diceretur q̄ omne album est homo: & hoc, quā album s̄m naturā est prædicatum de homine: quā ipsum inest homini, & homo est subiectum s̄m naturā: cumq̄ res ita fuerit: hoc est, q̄ sint aliqua subiecta s̄m naturam & prædicata s̄m naturam, oportet vt consideremus, cū inuenerimus aliquid, quod est subiectum tantum alicui s̄m naturam, & nō est prædicatum de re alia, quemadmodum indiuiduū substantiæ, & aliquid prædicatur de ipso s̄m consuetudinē naturalem, & primo fuit subiectum rei alij, & hoc prædicatum tertium subiectum prædicato quarto, an perueniat ad finem additamentum hoc, & sursum ascensus in huiuscemodi negotio, quod est aīal naturā & essentiā, 130
- 134 vsquequo deueniat ascendēdo ad prædicatum primū, quod nō est subiectum rei alij: an vero hoc procedet in infinitum: & consideremus cōsimiliter etiā, cū inuenerimus prædicatum primū: hoc est, de quo nō prædicatur s̄m naturā res alia penitus, et subiectum vtrique prædicati primi, prædicatur de subiecto secundo, & secundum de tertio, an fieri possit cōsimiliter etiā in huiuscemodi descēsu, & declinatione deorsum vt perueniat ad subiectum primū, an procedet hoc in infinitū. Differentia vero inter hæc duo est, quā in priori quarimus, an de subiecto primo prædicent inter se prædicata infinita, quemadmodum si de B prædicaretur C, & de C D, & de D E, si hoc stabit: in secundo autē inuestigamus, an prædicatum primū habeat subiecta infinita, quæ sibi inuicem subijciantur, an deueniat res ad subiectū primū, quod non habeat subiectum aliud, quemadmodū si esset A prædicatum subiectum, de quo nō prædicaretur aliquid: & ipsum prædicaretur de B, & B de C, & C de D. Deinde opere præcipuum est, vt inquiramus cōsimiliter etiā, posteaq̄ monstratū fuit, q̄ extremi termini in demonstrationibus sunt finiti, hoc est, q̄ oportet in ipsis inueniri prædicatū primū & subiectum primū, an media inter ipsa sint finita aut infinita: hoc est, q̄ inueniatur inter oēs alios terminos ipsorum terminus medius, & inter hunc terminum terminus alius, & procedat hoc in infinitum: et ex inuestigatione super duobus questis primis acquirimus, an questis sint finita, an vero infinita. & ex hac tertiā questione habemus, an sint hic propositiones immediatæ primæ, quæ nō monstrantur per alias: an vero in omni re sit medium, super quo 130
- 135 constituitur demonstratio: quemadmodū vsum fuit hoc illi antiquorum, de quo narrauimus: sermo autē de propositionibus negatiuis est hic idē sermo: hoc est, an cū fuerint termini cū hac dispositione, vt aliqui prædicentur affirmatiue & aliqui ipsorum negatiue, an in quā prædicatio in huiuscemodi terminis deueniat in finē ab vtrisque extremitatibus, an vero nō perueniat in finē: & si peruenit ad finē, an fieri possit, vt inter ambas extremitates sint media infinita: utilitas autē questionis super his rebus ex huiuscemodi propositionibus: hoc est, quæ sunt cōpositæ ex affirmatione & negatione est eadem utilitas, quæ fuit in affirmatiuis tantum: hoc est, an inueniatur negatio immediata: & an sint cognitiones per viam negationis finita. Scire autem debes, q̄ potentia istarum duarum questionum in terminis conuertibilibus ad se inuicem est potentia eadē: hoc est, an sint prædicata finita, an vero infinita: quoniam prædicata sunt huius dispositionis: q̄ prædicata in ipsis possunt redire subiecta: cumq̄ inuenerimus prædicato primo subiectum vltimum: inueniemus iam subiecto alicui primo prædicatū

prædicatum vltimum, & e conuerso: quoniam fieri potest, vt sit hoc prædicatum primum subiectum primum: et ascendemus ab ipso ad prædicatum vltimum, & ipsum est subiectum vltimum: cumq; non inuenietur subiectum vltimum, non inuenietur prædicatum vltimum, & cōsimiliter, cum non inuenietur prædicatum vltimum, non inuenietur subiectum vltimum: siue extiterit cōuersio ipsorum & prædicatio ipsorum vtrorūq; s̄m consuetudinem naturalem, si fuerint aliqua cum hac dispositione, aut fuerit conuersio secundum aliam consuetudinē à naturali, quemadmodum substantia super accidente: præterq; q̄ si fuerit prædicatio ipsorum & conuersio ipsorum naturalis, nō inuenietur ibi subiectum primum, neq; prædicatum primum s̄m naturā. Mōstramus ergo primo, si extrema sunt finita, q̄ media ex necessitate erunt finita: & dicamus, si fieri posset, vt extrema essent finita, hoc est existentia in actu: & media inter ipsa in actu, nō finita, q̄ processus ab extremo ad extremum non esset possibilis: progressio namq; inter ipsa esset vtiq; super medijs: cumq; fuerint media infinita, progressus super ipsa non erit determinatus: cumq; fuerit vna duarum extremitatum infinita, altera extremitas non erit inuenta in actu, sed iam positū fuit inueniri in actu: quod fieri non potest, & nō cohæret: & æquum est, siue ponamus media infinita inter aliqua media existentia in actu inter duas extremitates existentes in actu, siue inter omnia media existentia in actu inter duas extremitates: quemadmodū si essent binæ extremitates A, & B, & media inter ipsa C & D, siue igitur ponamus media ista: quæ sunt infinita inter A & C, & inter C & D, & inter D & B, siue posuerimus inter duos terminos ipsorum t̄m: & ponamus reliqua non habere mediū inter se: quemadmodū si poneremus media infinita inter A & D tantum, & reliqua nō habere mediū. Quod sequitur in hoc est vnū, & idem t̄ consequens ex hoc in demonstrationibus, & concludentibus affirmatiuis id, quod sequitur per se in demonstrationibus concludentibus negatiuis: hoc est, si fuerint extrema in ipsis determinata, q̄ et media erunt determinata finita: & hoc, qm̄ quemadmodū declaratum fuit, cum posuerimus media prædicata s̄m affirmationē infinita inter duas extremitates inueniri in actu: quorum vnū prædicatur de altero affirmatiue propter prædicationem suā de istis medijs, quæ sunt infinita: fieri non potest, vt sint duæ extremitates, quarū vna prædicatur de altera affirmatiue: cōsimiliter sequitur res in duabus extremitatibus, quarum vna prædicatur negatiue propter terminos medios infinitos: & hoc, quoniam cum aliquid negatur ab aliquo per mediū, oportet, q̄ sint ibi duæ propositiones: quarum vna est affirmatiua & altera negatiua: cumq; oportuerit esse propositiones affirmatiuas immediatas, si non præcedet res in affirmatiuis in infinitum, iam oportebit, vt sit res in propositionibus negatiuis cōsimiliter, vt in exemplo, si ponamus A negari à B, propter negationē ipsius à C, & quia B inest C, & negatur vtiq; à C, qm̄ negatur ab E, & E inest C, & ita in infinitum: quod cum ita fuerit, non inuenietur A negari à B in aliquo tempore, nisi fieri posset, vt inuenirentur propositiones affirmatiuæ infinitæ inter duas extremitates determinatas, siue demonstratio negatiua, quæ est cū hac dispositione, componatur in p̄ma figura; aut in tertia, affirmatiua in hoc erit vna: qm̄ iam declaratum fuit, q̄ oīs syll̄s non est absq; propositione affirmatiua & vniuersali, & consistit si fuerit demonstratio, quæ est cū hac dispositione composita in pluribus figuris: compositum enim ex infinito est infinitum per se ex necessitate. Cū vero stabilitū fuerit, q̄ extremitatibus existentibus finitis media sunt finita, ostendamus, q̄ extremitates sunt finitæ, & primo per syll̄os v̄res veros, qui componuntur ex prædicatis non

per se: deinde demonstrabimus hoc in syllogismis appropriatis proportionatis, qui componuntur ex prædicatis essentialibus. Dicamus ergo, q̄ nihil prohibet, q̄ prædicata, quæ sunt in syllogismis vniuersalibus, aut accidentia subiectis suis, quæ sunt in veritate subiecta, aut substantiæ subiectorum, quæ sunt substantiæ, aut definitiones, aut partes definitionum, hoc est genera, aut differentiæ si fuerint definitiones, planum, q̄ erunt finitæ ex parte prædicationis, & cōsimiliter si fuerint partes definitionum: qm̄ si partes definitionum essent definitiones, procederet res in infinitum, & fieri nō posset, vt consistere super his, ex quibus constituuntur res istæ, quod fieri non potest, sin autem sistimus super rebus propter definitiones earū, iam oportet, vt sint partes definitionum finitæ: & cōsimiliter etiam non potest subiectum definitionum, aut partium definitionum habere subiectū, hoc est definitiones, & procedere hoc in infinitum: qm̄ subiectum aut erit genus, aut species: & si fuerit genus, fieri non potest, vt non habeat speciem vltimam: species autem vltima cōpletur ad indiuidua: sin autē fuerit species, prædicabitur vtiq; de indiuiduo tantum: indiuiduum autem non prædicatur de aliquo penitus s̄m consuetudinem naturalem, & hæc est dispositio prædicatorū essentialium, cū fuerint definitiones, aut partes definitionum, hoc est genera, aut differentiæ. Sin autem prædicata accidentia subiectis extiterint: desistimus cōsimiliter etiam per hunc modum à prædicatione, quæ est per viam accidentis: quemadmodum desistit prædicatio à cōsuetudine naturali, & est in summa prædicatio accidentis de accidente ex parte, quæ prædicantur vtracq; de substantia s̄m naturam, quæ est subiectum accidentis: quemadmodum si prædicarem de hoc albo, q̄ est bicubitum, aut de bicubito q̄ est relationum, aut aliquod ex alijs prædicamentis: bicubitum enim prædicatur de albo aliquo, qm̄ accidit illi, vt prædicetur de aliquo, de quo prædicatur album, quod est substantia eius, quod subijcitur vtriusq; ac si diceres, homo, aut trapes, & faceres in hoc prædicationem veram, & si non est essentialis, est prædicatio accidentis de substantia, quemadmodum prædicatio ambulationis de homine: iam vero declaratum fuit, q̄ huiuscemodī prædicata sunt finita, & subiecta ipsorum finita: & hoc, qm̄ omne accidēs, quod prædicatur, ex necessitate, aut prædicat de substantia ex parte, quæ est quale, aut quantum, & in summa vnum ex nouē prædicamentis: quod autem est cū hac dispositione deuenit ad finē ex necessitate ex parte, quæ deueniunt ad finem prædicata substantia, quæ sunt subiecta ipsorum: & hoc, cū accipitur prædicatum prædicatum s̄m naturam, & subiectum subiectum s̄m naturam, non per accidens, quemadmodum, si prædicaretur prædicamentum accidentis de aliquo prædicamento accidentis, eo q̄ prædicantur simul de substantia: de substantijs vero in summa prædicat vna duarum rerum, hoc est prædicatione vera, aut res, quæ notificant essentiam, aut res, quæ sunt vnum nouē prædicamentorum: unumquodq; autem generum aut specierum existentium in singulis prædicamentis deuenit ad finem, eo q̄ deuenimus in prædicamento substantiæ, & speciebus suis, quæ illis subijciuntur, qm̄ non inueniuntur vniuersalia nisi in rebus illis designatis: & propterea nō est vtilitas hic in positione formarum: de quibus dixit Plato, an inueniantur: demonstrationes namq; sunt de istis rebus, quæ ipsis designantur, non autem de his formis abstractis: cumq; hoc stabilitum fuerit, planum, q̄ ascensus in prædicatione, non potest progredi in infinitum in aliquo prædicamento, & cōsimiliter descensus deorsum: cumq; res ita fuerit, manifestum, q̄ omnis prædicatio vera est finita ex duobus modis simul, hoc est prædicati & subiecti: & iste modus est vnus ex modis, ex quibus

ex quibus monstratur, q̄ in omni syllo logico p̄dicatio
 152 completer ad propositiones immediatas: qm̄ oportet
 extremitates in ipsis eē determinatas. Modus aut̄
 secundus est, si demonstratio cōstruitur ex propositio-
 nibus vniuersalibus cōprehensis in cōclusionē: hoc est,
 quæ sunt altiores ipsa: & ea, quæ sciuntur per demonstra-
 tionem, nō possunt sciri per aliud q̄ per demonstratio-
 nem, neq̄ per aliud, quod sit excellentius demonstratio-
 ne: sequitur igitur, si omnis propositio, quæ accipitur in
 1 demonstratione, indiget propositione altiore, q̄ nō in-
 ueniat in aliquo cognitio per demonstrationem, qm̄
 existentia eius, quod non habet finem non potest tran-
 sire in actum, nisi aliquis posuerit, q̄ demonstratio sit
 ex propositionibus confessis, & positis, absque eo, q̄
 153 monstrantur in aliqua scientia: sed hoc est impossibile.
 Iam itaq̄ monstratum fuit fieri non posse, vt syllogis-
 mus logicus sit ex propositionibus infinitis: & intelligo
 per logicum syllogismum, cuius propositiones sunt vniuersa-
 les & veræ absq̄ eo, quod sint proportionatæ, dispositio
 quoq̄ syllogismi demonstratiui proportionati, & est is,
 quē intendimus inuestigare, iam fuit declarata, q̄ oportet
 cōsimiliter etiam ipsum compleri ad propositiones
 immediatas: qm̄ est determinatarum extremitatum ex
 hoc sermone: & hoc, qm̄ demonstratio vtiq̄ est ex pro-
 positionibus essentialibus, quemadmodum supradictū
 fuit: propositiones autem essentielles sunt duarum spe-
 cierum, quarum vna est, vt prædicata ea sint, ex quibus
 cōstituatur natura subiectorum: hæc autem prædicata,
 aut sunt definitiones subiectorum, aut partes definitio-
 num, species autem secunda est, vt prædicata accipian-
 tus, in quorum definitionibus sunt subiecta sua s̄m q̄
 sunt partes definitionum suarum, quemadmodum impar,
 quod prædicatur de numero, qui nō est par: numerus
 enim accipitur in definitione numeri imparis & nu-
 meri paris, quod cū ita sit, manifestum est, q̄ in sp̄ibus
 huiusce prædicacionis non est possibilis ascensus in infi-
 nitum: & hoc, qm̄ si inueniretur in impari aliquid, quod
 esset ad modum imparis respectu numeri: numerus, n.
 cōsimiliter etiā acciperetur in definitione istius simul
 cum impari, & si inuenirentur prædicata cū hac dispo-
 40 sitione in infinitum, fieri posset, vt inuenirentur in ge-
 nere vno per se aliqua infinita in actu, quod est prohibi-
 tum, quod autem inuenitur in huiusmodi prædicatis,
 non vt procedat in infinitum, sed inuenitur in ipsis, q̄ con-
 uertantur: hoc est, q̄ prædicet magis vniuersale de ma-
 gis appropriato: & hoc, qm̄ secundum ex ipsis est ma-
 gis appropriatum q̄ primum, & hoc qm̄ impar est ma-
 gis appropriatū q̄ numerus, & si fuerit aliquid aliud,
 quod se habuerit respectu imparis, quemadmodum se
 habet impar respectu numeri, ipsum erit magis appro-
 priatum cōsimiliter etiam, q̄ impari: & propter hoc ap-
 50 paret itidem ex hoc modo, q̄ non est possibilis ascensus
 in ipsis in infinitum: sed complebitur res ad naturam
 prædicati, quo non inuenitur appropriatius, & cōsimi-
 liter etiam in prædicatis, quæ accipiuntur in definitione
 subiectorum, non potest progredi res in infinitum: qm̄,
 si res ita se haberet, non haberemus viam ad cognoscen-
 das rerum definitiones: eū igitur prædicata in demon-
 stratione sint istarum duarum specierum, iamq̄ decla-
 ratum fuerit de istis, q̄ habent ascensum sursum deter-
 minatum, hoc est in prædicatione, & in processu cōsi-
 militer etiam deorsum terminantur, hoc est in positio-
 ne subiecti: cumq̄ hoc ita fuerit, & declaratum
 fuerit antea q̄ definitiones, quæ comprehenduntur in-
 ter hos duos terminos, sunt finitæ, planum, q̄ sequitur
 ex hoc, vt sint in demonstrationibus propositiones pri-
 mæ, quæ non habent demonstrationem aliam, qm̄ non
 habent terminum medium, & non erit demonstratio
 cadēs super omni re, & hoc est, quod narrauimus non-

nullos existimasse. Iam igitur declaratum est, q̄ in ama-
 bobus syllogismis, logico et demonstratiuo, oportet esse
 propositiones immediatas notas per se non per alia.

Videtur autem, cū fuerit aliquid vnum idem prædi-
 catum de duobus eo, q̄ prædicatur de aliquo vniuersa-
 li ipsis, q̄ hoc non progrediatur in infinitum, hoc est, q̄
 prædicetur de hoc vniuersali propter vniuersale aliud
 ipsi inexistentis: sed hoc stabit, quemadmodum si prædi-
 caretur de triangulo diuerso laterum & æquilatere, q̄
 10 habent angulos æquales binis rectis, qm̄ vtraque sunt
 triangulus, non sequitur, si prædicatur æqualitas angu-
 lorum de triangulo propter rem vniuersalem ipsi itidem
 inexistentem, vt hoc procedat in infinitum, hoc est, q̄
 insit prædicatio istorum cōsimiliter etiam huic magis
 vniuersali propter vniuersale aliud, & procedat hoc in
 infinitum: si enim hoc ita esset, exuerent propositiones
 naturales, quæ ponuntur in hac arte naturam generis,
 & inueniretur vniuersalius ipsis duplicādo in infinitum.

Sed iam declaratum fuit non oportere propositiones
 20 exuere naturam generis subiecti, siue fuerit appropria-
 tum, siue vniuersale, quemadmodum declaratum fuit
 in superioribus: & propterea fieri non potest, vt trans-
 feratur demonstratio de arte in artem. Et propterea
 oportet propositiones, quæ efficiuntur in demonstra-
 tionibus eē duarum specierum, quarum species vna est
 earum, quæ non habent medium, & hæc sunt, quæ non
 consueuerunt monstrari per alias, & species alia est ear-
 rum, quæ habent mediū, & hæc sunt, quæ consueuerunt
 monstrari per alias, istæ vero duæ propositionum spe-
 30 cies, inueniuntur in affirmatiuis & negatiuis, quemad-
 modum declaratum fuit, propositiones autem immedia-
 tæ ex sunt, quæ se habent respectu demonstrationis
 per modum lundamentorum, & hoc, aut omnes, aut ex
 ipsis maiores: & propositio quidem immediata ea est,
 quæ absolute est simplex: propositio autem habes me-
 dium est composita, & quemadmodū in reliquis com-
 positis deuenit res ad principia maxime simplicia, quæ
 admodum deuenit melodia ad melodiam, quæ est sem-
 tonium, & quemadmodū deueniunt mensuræ & pon-
 40 dera, ad pondera & mensuras, quibus non inueniuntur
 minora s̄m sensum: ita se habet res in principijs syllogis-
 mi, & elementa syllogismi sunt propositiones immedia-
 tæ: medium autem cadit in propositionibus mediatis,
 in affirmatiuis quidem inter duas extremitates, & hoc
 semper, qm̄ conclusiones vniuersales affirmatiuæ con-
 cluduntur in prima figura tantū; medium vero in pro-
 positionibus negatiuis cadet inter duas extremitates, &
 hoc, cū fuerit negatiua vniuersalis conclusa in prima fi-
 50 gura, qm̄ propositio minor erit ipsa affirmatiua: & ex
 hoc sequetur ex necessitate, vt medius terminus inue-
 niatur inter duas extremitates: in figura autem secūda
 medius terminus cadet extra maiorem extremitatem,
 sed in tertia non cadet extra maiorem extremitatem.

Dixit: Cū vero demonstrationis alia sit vniuersalis &
 alia particularis, & alia affirmatiua & alia negatiua, &
 alia recta & alia per viam impossibilis, oportet, vt cōsi-
 deremus vtra sit reputatio demonstrationum vniuersa-
 lis, aut particularis, affirmatiua aut negatiua, recta an
 quæ est per viā impossibilis: & incipiamus ex hoc spe-
 60 culari de dispositione demonstrationis vniuersalis et par-
 ticularis, et dicamus, q̄ nonnulli existimauerunt demō-
 strationem particularem meliorem esse vniuersali: pri-
 mum quidem, qm̄ existimauerunt, q̄ qui nouit hunc esse
 musicum, nouit hoc per se & sine medio & hæc est cog-
 nitio particularis, qui vero nouit hunc esse musicum,
 quia nouit hominē esse musicū, is nouit propter aliud,
 & hæc est cognitio vniuersalis, cognitio autē de aliquo
 per se, est reputatio cognitione, quæ est de aliquo pro-
 pter aliud, cognitio igitur particularis est reputatio cog-
 gnitione

gnitione vniuersali: dixerunt, & eodē pacto, qui nouit per demonstrationem triangulum æquicrurum habere angulos æquales duobus rectis absq; medio, quod est triangulus, is est reputator q̄ ille, qui nouit hoc de ipso, propterea q̄ est triangulus. Dixerunt amplius, qm̄ vniuersale nō est aliquid extra singularia, demonstratio de aliquo vniuersali, cū ipsum fuerit subiectum, faciet nos imaginari q̄ sit aliquid determinatū præter indiuidua, demonstratio autē de aliquo, quod nō est causa erroris, est reputator, q̄ quę est de aliquo, quod est causa erroris. Dixerūt amplius, qm̄ oportet particulare magis existere extra animā, q̄ vniuersale, & demonstratio de aliquo, quod magis existit, est reputator q̄ demonstratio de aliquo, quod parum existimatur existere: iamq; apparet particulare magis existere, q̄ vniuersale, q̄ enim constituunt huius existentia, constituunt vtiq; ipsam per particulare. Dixit: & istæ probationes omnes sunt debiles, sed ex ipsis probatio prima magis continet veritatem: & hoc, quoniam planum vtiq; est qm̄ cognoscens hoc inesse huic sic, quia est ipsi assignatū, cognoscit vtiq; ipsum per viam accidentis, non per modum, quo est, vt in exemplo, qui nouit habere angulos æquales duobus rectis inesse triangulo æquicruri, non triangulo absolute, nouit vtiq; hoc nō in eo quod est quid, qui vero nouit hoc de triangulo absolute, nouit vtiq; rē in eo quod est quid: cumq; hoc ita sit, cognitio de re vniuersali illustrior est cognitione particularis. Amplius, cū vniuersale sit intentio vna, & nomen nō sit æquiuocum, intentio, qua ipsum est extra intellectū, non est minor, q̄ existentia particularium, sed addit ipsorum existentia additamentum, quod est non esse corruptibile neq; generabile, indiuidua vero generabilia sunt & corruptibilia, neq; sequitur, cū fuerit nomen vniuersalis significans intentionē vnā separatā, vt existimetur de hoc, q̄ est aliquid existens separatim ab indiuiduis, & hoc, qm̄ quemadmodū non existimatur hoc de vniuersalibus prædicamentorum accidentis, de vniuersali albedinis & nigredinis, ita nō oportet, vt existimetur de vniuersali substantiæ. Amplius si quis existimaret hoc de vniuersali, defectus esset propter ipsum, nō propter existentiam vniuersalis per se, & hæc est demonstratio cōtradictionis in eo, q̄ errauerūt super ipso. Iam vero mōstrabit, q̄ demonstratio de re vniuersali reputator est, q̄ quę est de re particulari per probationes, quarū vna est: quoniam illud, quod scitur per aliquid verius in tradendo causam, est reputatius eo, quod scitur per aliqd, quod non est verum in tradendo causam, sed vniuersale est verius in tradendo causam, cū sit illud, de quo prædicatur res per se, & sit illud, in quo sistitur quæstio: propter quid, fm̄ q̄ est causa vera, vt in exemplo, si queramus, verbi gratia, propter quid triangulus habet angulos extrinsecos æquales quatuor rectis, & dicatur, qm̄ est æquicrus, dabitur in hoc causa diminuta, cū sit accidentalis: & consimiliter si dicatur, qm̄ est triangulus, si vero dixerimus, quoniam est figura rectilinea, illud erit, propter quod anguli extrinseci sunt cum hac dispositione, iam enim tradita erit causa vera perfecta faciens possidere scientiam perfectam. Amplius, qm̄ particularia sunt infinita, & infinita sunt incomprehensibilia & non cōtinentia, sed vniuersalia sunt cōprehensibilia per particularia, & cōtinentia ipsa: erit igitur demonstratio de vniuersalibus reputator, q̄ demonstratio de particularibus, quoniam demonstratio de rebus, quarum cognitio est maior, ipsa est reputatio demonstratione, quarum cognitio est minor, hoc est rerum particularium. Amplius demonstratio, per quā cognoscuntur duo, est reputator, quā demonstratio, per quam cognoscitur vnū, sed qui scit vniuersale, scit etiā particulare propter vniuersale in potētia propinqua, qui vero scit par-

ticulare, non scit propter ipsum vniuersale, neq; in potētia propinqua, neq; longinqua. Præterea, qm̄ ex termino medio, qui est ex causa vniuersali alta, est demonstratio, ad quam completur inquisitio super causa istius rei, & satisfacit desiderio naturali: cumq; demonstratio magis vniuersalis sit reputator ea, quæ est minus vniuersalis per existimationē scientiæ causæ, igitur demonstratio, quæ est de vniuersali, est reputator ea, quæ est de particulari: et hoc, qm̄ si est demonstratio reputator, i qua propositio maior est perfectioris vniuersalitatatis, oportebit cōclusionē, quę est cū hac dispositione esse reputatorem. Dixit: Hi igitur sunt sermones, per quos monstrari potest scientiam de vniuersali reputatorem esse ea, quę est de particulari, præter q̄ ex his sermonibus, quos disputauius, est aliquid procedēs modo sermonum logicorū, hoc est dialecticorum: id enim vnum est ex ijs, quæ intelligimus p̄ logicos. At qui ex ijs oportet vt consultamus in eo, q̄ vniuersale maiore habet existimationem scientiæ, q̄ particulare, quoniam qui habet scientiā de re in vniuersali habet scientiam de particulari in potētia, qui vero habet scientiam de re particulari non habet scientiam de vniuersali penitus, neq; per aliquem modum, hoc est, neq; in potētia, neq; in actu: & hæc est summa omnis illius quod dixit de eo, q̄ demonstratio vniuersalis est reputator particulari.

Quod autem demonstratio affirmatiua sit reputator vniuersali negatiua declarabimus consimiliter etiā per modos, quorum vnus est: qm̄ demonstratio, quę procedit super propositionibus paucis in capitulo quātitatis, aut capitulo qualitatis, hoc est simplicibus, ipsa est reputator q̄ demonstratio, quæ procedit super propositionibus pluribus in duobus capitulis simul, aut in vno ipsorum, demonstratio autē affirmatiua & negatiua consentiunt simul in eo, q̄ cōponuntur ex tribus terminis, præter q̄ affirmatiua componitur ex duabus propositionibus, quæ sunt de vna specie, hoc est affirmatiuis, negatiua vero componitur ex duabus propositionibus duarum specierū, hoc est, quarum vna est affirmatiua, & altera negatiua, igitur demonstratio affirmatiua reputator est demonstratione negatiua: q̄ autē demonstratio quæ cōponitur ex propositionibus paucioribus in capitulo quātitatis, aut qualitatis ipsa est reputator, hoc monstratur ex eo, q̄ demonstratio, quæ cōponitur ex propositionibus, quarum scientia est propinqua de primis cognitis ad cōclusionē, est reputator demonstratione, quæ componitur ex propositionibus, quarū scientia ad cōclusionem suam est longinquo a primis cognitis fm̄ naturam: & ad huius similitudinē videtur, q̄ se habeat res, cū componatur ex propositionibus habentibus species in cognitione, hoc est, q̄ sit vna ipsarū notior altera, quemadmodū affirmatiua et negatiua, cognitio enim affirmatiuę est maior q̄ negatiuę, & qm̄ demonstratio negatiua componitur ex duabus propositionibus, quarum vna est minoris cognitionis q̄ altera, affirmatiua vero componitur ex duabus propositionibus, quarum vna est æqualis alteri propositioni, propositio autē vna in demonstratione negatiua est minor in cognitione, q̄ altera notior ipsa, sequit, vt sit demonstratio affirmatiua notior demonstratione negatiua: & verisimile est, q̄ demonstratio simplex sit reputator in summa, q̄ composita: cumq; cōplicatur in demonstratione simplicitas propter qualitatē, et quantitatem, erit reputator, q̄ demonstratio, quæ sit simplex ex parte quantitatis tm̄: & hoc, quoniam demonstratio simplex ex parte quantitatis est vtiq; ex tribus terminis tantū: & verisimile est, q̄ hoc sit illud, quod intendit Arist. in hoc trac. Amplius, qm̄ conclusiones affirmatiuę monstrantur ex duabus propositionibus affirmatiuis, negatiuę autē monstrantur ex duabus propositionibus, quarum

rum vna est negatiua & altera affirmatiua, & affirmatiua est reputator. Amplius, cum syllogismus negatiuus magnificatur, hoc est, additur in ipso terminus medius inter duos terminos, quousque habuerit terminos multos, sequitur utique, quod in ipso multiplicetur affirmatiua, in negatiuis vero non erit nisi negatiua vna, vt in exemplo, si A non inest alicui B, & B inest omni C, cumque opus fuerit augmento duarum propositionum, oportet vt ponamus inter A & B terminum medium aut inter B & C consimiliter, & sit terminus medius, qui est inter A & B, & inter B & C: planum enim quod erunt in hoc syllogismo tres affirmatiua, & negatiua vna, & hoc, quoniam A erit de nullo E, & E de omni B, & B de omni C: & consimiliter, si duplicabuntur media, addetur affirmatiua & derelinquetur negatiua vna tantum: quod cum ita sit, affirmatiua sunt causa, quod negatiua concludat, & affirmatiua quidem non indiget negatiua, vt concludat, sed negatiua indiget affirmatiua: sed cum fuerit syllogismus compositus, indigebit plus quam affirmatiua vna. Et omne id, quod ita se habet, vt ipso opus sit ad monstrandum aliquid aliud, ipsum non est notum: affirmatiua igitur in summa est notior negatiua, & demonstratio, cuius conclusio & propositiones sunt notiores ipsa, est notior, & notum est reputatiuus: iam enim monstratum fuit, quod affirmatiua est notior negatiua ex eo, quod negatiua utique intelligitur per relationem ad affirmatiua, & affirmatiua non intelligitur per relationem ad negatiua: hanc enim est dispositio priuationis cum existentia. Amplius quam affirmatiua significat super existentia, negatiua vero super priuatione, sed existentia est prior & reputator priuatione, & demonstratio, cuius propositiones sunt priores & digniores, ipsa est dignior & prior. Amplius demonstratio affirmatiua est prior secundum naturam negatiua, quam cum sustuleris propositionem affirmatiua, non erit tibi conclusio negatiua, cumque fuerit propositio affirmatiua, non oportet, vt sit conclusio negatiua: & demonstratio, quae componitur ex propositionibus prioribus secundum naturam est excellentior demonstratione, quae componitur ex propositionibus posterioribus secundum naturam. Et quoniam iam monstratum fuit, quod demonstratio affirmatiua recta est reputator demonstratione negatiua recta, planum est, quoniam cum monstratum fuerit, quod demonstratio recta negatiua reputator est demonstratione deducente ad impossibile affirmatiua, monstratum est, quod demonstratio recta in summa est reputator deducente ad impossibile. ponamus igitur primum, quod forma syllogismi recti negatiui est haec, vt sit A, exempli gratia, non inexistens alicui B, & B inexistens C, sequitur enim ex hoc, quod A, exempli gratia, non inest alicui C. Cum autem voluerimus monstrare conclusionem istam per syllogismum ad impossibile, oportebit utique nos accipere contradictorium conclusionis, aut contrarium, quod est A inesse omni C, & complicabimus cum eo propositionem indubitatae veritatis, quae est, exempli gratia, B inesse omni C, & ponemus concludi ex ipsis impossibile, quod est, A inesse alicui C, quod tamen non inest ipsi, et termini in ambabus demonstrationibus sunt vni, quemadmodum praedictum fuit. Differunt autem inter se, quoniam cum negatiua maior vniuersalis fuerit apud nos notior conclusione, complicabimus syllogismum rectum: quemadmodum, si hoc, quod dicimus, A non inesse alicui B, fuerit notius, quam hoc, quod dicimus, A non inesse alicui C, cum vero extiterit conclusio negatiua vniuersalis apud nos notior maiore negatiua, complicabimus syllogismum ad impossibile, cum posuerimus contradictorium ipsius, & applicauerimus illi veram, & colligetur ex hoc falsum manifeste falsitatis. In syllogismo igitur ad impossibile, non conuenit, quod sit conclusio notior apud nos propositione maiore, cuius conclusiones sunt secundum naturam, hoc est pro-

positiones comprehensae in conclusionibus: quod cum ita sit, syllogismus rectus est, qui concludit occultius secundum naturam ex notiori secundum naturam: syllogismus autem ad impossibile concludit ex notiori apud nos, non ex notiori secundum naturam: & quod concludit ex notiori secundum naturam, ipsum est reputatiuus. Amplius, quam conclusio est secundum naturam suam prior ambabus propositionibus, quarum vnius proportio ad alteram est, quemadmodum proportio totius ad partem, secundum quod declaratum fuit in libro Syllogismi, & hic est syllogismus rectus: syllogismi vero ad impossibile propositiones non habent hanc dispositionem: ipse, nam componitur ex praedicatio & conditionali, quemadmodum declaratum fuit. syllogismus itaque rectus is est, qui erit secundum naturam, & non secundum viam artificialem, sed syllogismus deducens ad impossibile est minimus ex istis, quae facit cogitatio secundum naturam, sed facit ipsum per arte: demonstratio itaque, quae est ex compositione naturali & propositionibus notioribus secundum naturam conclusione, ipsa est reputator: cum vero demonstratio recta negatiua sit reputator affirmatiua ducere ad impossibile, igitur reputator erit negatiua ad impossibile, cumque demonstratio affirmatiua recta sit reputator negatiua recta, ipsa erit reputator deducente ad impossibile simpliciter.

Dixit: Scientia vero habent inter se existimationem in inductione scientiae et veritatis de aliquo, ita vt scientia sit validior scientia propter tres causas, quarum vna est, quoniam scientia, quae monstrat aliquid esse per suam causam, ipsa validior est ea, quae monstrat id per aliquid posterius: secunda, quoniam scientia, cuius subiectum valde absoluitur a materia, ipsa est nobilior scientia, cuius subiectum non valde absoluitur a materia, quam materia est causa quaedam per accidens faciens errare in scientiis, & propterea computatiua est validior: quam demonstrationes scientiae Melodiarum: tertia vero, quoniam scientia, cuius principia subiecti sunt simpliciora, habet demonstrationes validiores quam scientia, cuius principia subiecti sunt composita ex hac intentione, et intentione simplici, & intentione ipsi superaddita, vt in exemplo, scientia Computatiua cum scientia Geometriae, quoniam principium Computatiuae est vnitatis, sed principium Mensurarum est punctus, & vnitatis quidem est substantia non diuisibilis non habens situm, punctus vero est substantia non diuisibilis habens situm: punctus igitur diminuitur in simplicitate ab vnitatis. Dixit: Scientia autem diuersae sunt, quorum principia prima sunt diuersa, et subiecta ipsarum diuersa: apparet autem, quod oportet scientias diuersas habere principia diuersa ex eo, quoniam cum resoluuntur principia, quae pertractantur in vnaquaque scientia ad principia prima, quae non sunt nota per demonstrationem in hac scientia, inueniuntur diuersa, quam oportet principia prima in omni demonstratione esse appropriata secundum naturam subiecti huic scientiae per se, quam oportet propositiones demonstrationis esse per se proportionatas secundum id, quod praecessit. Dixit: Fieri autem potest, vt sciatur per demonstrationem quae sit vnum & idem in arte vna & eadem per demonstrationes multas, hoc est per terminos medios diuersos, et non accidet hoc in eo, quod termini mediis positi sint sub se inuicem, sed absque eo, quod fuerint positi sub se inuicem, quemadmodum si adduceretur demonstratio, quod omne suscipiens delectationem variatur per medium, motum, & per medium suscipiens quietem: complicabitur, nam demonstratio una hunc in modum, omne suscipiens delectationem mouetur: & omne quod mouetur variatur: igitur omne suscipiens delectationem variatur, syllogismus vero secundus ita componitur, omne suscipiens delectationem suscipit quietem: & omne suscipiens quietem suscipit variationem: igitur omne suscipiens delectationem suscipit variationem. variatio igitur, quod est vnum & idem, monstratur de re vna

re vna & eadem in arte vna per duos terminos me-
 dios, quorum vnus non ponitur sub altero: & cū fuerit
 vnus terminorum mediorum prædicatus de altero, pla-
 num, q̄ erunt ex ipsis duæ demonstrationes de re vna,
 posteaq̄ ipsi insunt simul subiecto vni. quemadmodū,
 si monstrarem, q̄ homo variatur per medium, quod
 est animal, & per mediū, quod est rationale. Dixit: De
 his vero, quæ innouantur per accidens & fm minus, nō
 erit demonstratio, quoniam quod innouatur per acci-
 dens non est ex his, quæ inueniuntur ex necessitate, neq̄
 ex his, quæ inueniuntur vltimum: demonstratio au-
 tem est in his duabus naturis, hoc est necessaria, & pos-
 sibili vt multum, qm̄ omnis demonstrationis proposi-
 tiones aut sunt necessariz, quemadmodum præcessit,
 aut sunt consuetæ vt multum, & conclusio quidē conse-
 quens ex propositionibus necessarijs est necessaria, &
 consequens ex propositionibus vt multum, est vt mul-
 tum. Dixit: Non est autē via consimiliter etiam, vt de-
 ueniamus ad scientiam per demonstrationem ex sensu,
 & hoc, quoniam sensus vtiq̄ consequitur singularia de
 terminata tempore & loco: sed scientia per demonstra-
 tionem est vtiq̄ de re vniuersali & fm dispositionē vni-
 uersalem, sed intētio vniuersalis est in omni individuo
 & omni tempore: & propter hoc, si sentiremus, exem-
 pli gratia, q̄ hic triangulus habet angulos æquales duo-
 bus rectis, non esset hic sensus id, quo accidit nobis, q̄
 omnis triangulus habeat angulos æquales duobus re-
 ctis, quoniam sensus vtiq̄ est de triangulo hoc particu-
 lari signato, sed sciētia est de triangulo vniuersali: & pro-
 pter hanc eandem causam, si fieri posset, vt essemus su-
 pra locum lunæ ita, vt videremus defectum ipsius per
 constitutionem terræ inter ipsam & solē, non assequere-
 mur ex hoc signo scientiam per causam sui defectus: &
 hoc, quoniam scientia per causam prouenit vtiq̄ per mo-
 dum rei vniuersalis, & sensus nō assequitur vniuersale,
 quod est, omnis defectus lunæ causam esse constitutio-
 nem terræ inter ipsam & solē, sensus autē, licet non as-
 sequatur intentionem vniuersalem, assequitur tamē ip-
 sam intellectus propter permutationē sensus singularis
 multis vicibus, quousq̄ cōponatur ex ista permutatione
 in anima intētio vniuersalis. Monstratur autē ex hoc
 q̄ vniuersale est dignius particulari, qm̄ est causa pro-
 pinqua, vt cadat scientia in nobis: & ipsum cōsimiliter
 etiam dignius est formationibus separatis, hoc est abso-
 lutis à causis suis: non enim omnis formatio absoluta à
 causa deficit, nisi in eo quod habet causam, in primis
 enim, quæ nō habent causas, res se habet in contrarium
 huius: iamq̄ declaratum est, q̄ illud, quod assequimur
 per sensum, & illud, quod assequimur per demonstratio-
 nem, nō est vnum, nisi per deum cupiat aliquis vocare
 scientiam per demonstratiōem sensationē: sed propterea
 q̄ sensatio est principium intētionis vniuersalis, accidit
 nobis, vt ignoremus multa propter defectum sensatio-
 nis, q̄ est in ipsis: & si sentiremus ipsa, sciremus per scien-
 tiam primam, neq̄ oporteret nos cōstituere super ipsis
 demonstrationem, neq̄ essemus studiosi de ipsis. vt in
 exēplo, si sentiremus, q̄ in vitro sunt foramina, per quæ
 transit radius, iam vtiq̄ existimarem, q̄ illuminatio
 est hunc in modum, quemadmodum existimauerunt
 nonnulli: et si sentiremus, esset hoc cognitum nobis per
 se, & trāsiret intellectus ab hoc sensibili ad causam vni-
 uersalem in hoc: & propterea diximus, q̄ cui deficit sen-
 sus aliquis, eidem deficit aliquod genus scientiæ. Dixit:
 Fieri autem non potest, vt propositiones omnium spe-
 cierum syllogismorum sint vnæ egedem. primo quidē,
 cū ponimus speculationem nostram in hoc fm viam
 logicam & intentionem vniuersalem, secundo autem,
 cū ponimus speculationē nostram in hoc speculatio-
 nem appropriatam. Si per viam quidem logices, planū
 q̄ omnis syllogismus aut concludit conclusionem fal-
 sam, aut veram, quodq̄ conclusio vera erit vtiq̄ per se
 ex propositionibus veris, & falsa ex propositionibus fal-
 sis: cūq̄ in omni syllogismo propositiones sint aut
 veræ, aut falsæ, planum q̄ fieri non potest, vt proposi-
 tiones veræ & falsæ sint egedem, ergo nō sunt omnes syl-
 logismi propositiones vnæ: iam igitur declaratum est,
 q̄ syllogismi, quorum propositiones sunt falsæ, nō pos-
 sunt habere propositiones vnas, conclusiones enim fal-
 sæ sunt contrariæ: & contraria non possunt concludi ni-
 si ex propositionibus contrarijs, & si non, possibile est,
 vt inueniantur duo contraria vnus: fieri autem non po-
 test, vt inueniatur syllogismus vnus & idem, q̄ homo
 est equus, & q̄ homo est bos, aut q̄ concludat, q̄ æqua-
 le est paruū & magnum: sequitur enim ex necessitate,
 q̄ variantur syllogismi concludentes huiuscemodi
 propositiones: cūq̄ variantur syllogismi, variabun-
 tur vtiq̄ & principia ipsorum: iamq̄ monstratum fuit,
 q̄ principia syllogismorum verorum nō sunt vnæ & ea-
 dem ex dispositionibus substantialibus ipsis: & hæc est
 monstratio appropriata, quæ intenditur ad hunc mo-
 dum, & hoc, quoniam oportet vt principia, quæ inue-
 niuntur in generibus diuersis secundum naturam non
 posita sub se, sint & ipsa cōsimiliter diuersa per
 se. vt in exemplo, quoniam vnitates sunt diuersæ secun-
 dum naturam à punctis, propterea q̄ vnitates non ha-
 bent situm, sed puncta habent situm, sequitur ex neces-
 sitate, vt demonstrationes, quæ sunt super vno duorum
 generum istorū, sint diuersæ à demonstrationibus, quæ
 constituuntur super altero genere: quoniam, si confen-
 tiunt, nihil prohibet, quin sit consensus in eo, q̄ aliquid
 ex ipsis sit in scientia vna per se positum in scientia secū-
 da, siue terminus medius sit inter duos terminos, siue
 subiciatur alicui, aut prædicetur de aliquo ex eo, quod
 est in hoc de sciētia altera, hoc est aut extremitas maior
 aut minor: & hoc, siue conueniat situs ipsius in duabus
 sciētis simul, siue diuersificetur: quemadmodum si sit
 in vna ipsarum terminus medius, & non extremitas, et
 in altera extremitas maior, aut econuerso. Planū enim
 q̄ punctus nō erit terminus medius in syllogismo com-
 putatiuo, neq̄ extremitas maior, neq̄ minor, neq̄ per
 modum consensus, neq̄ per modum diuersificationis,
 quemadmodum q̄ sit terminus medius in sciētia com-
 putatiua & Geometria simul, aut q̄ sit terminus mi-
 nor in vna ipsarum & medius in altera, sed appropriat-
 ur vni duorum syllogismorum tantum: et hoc, quoniam
 quod sequitur per propositiones appropriatas, sequit̄
 per se p̄ propositiones vniuersales, hoc est in eo q̄ sunt
 aliquo pacto diuersæ ex duabus rebus, quarū vna est,
 quoniam propositiones vniuersales pertractantur in vna
 quacq̄ scientia composita per propositiones appropria-
 tas huic sciētia. vt in exēplo, propositio dicens, q̄ æqua-
 lia alicui vni sunt equalia, pertractatur à Computatiua
 referente ad hoc, q̄ est numerus æqualis huic numero,
 & à Geometria, q̄ hæc linea est æqualis huic lineæ: res
 autē secunda est, quoniam vnaquæq̄ ipsarum descen-
 dere facit ipsam & appropinquare subiecto suo: Arith-
 metice enim dicit, q̄ numeri æquales numero vni sunt
 æquales, & Geometria dicit, q̄ lineæ æquales lineæ vni
 sunt æquales, & ad huius similitudinē in reliquis pro-
 positionibus vniuersalibus: & hoc est vnū, ex quo ap-
 paret, q̄ oportet propositiones existentes in sciētis di-
 uersis esse diuersas, sed iam apparet hoc cōsimiliter etiā
 ex eo, q̄ oportet propositiones esse propinquas nume-
 ro conclusionibus: & hoc, quoniam ipsæ augentur per
 terminum vnū, qui est terminus medius, & ipse est su-
 biectum, aut inter ambas extremitates, aut extra ipsas,
 & quoniam fieri potest, vt conclusiones sint infinite, se-
 quitur, vt propositiones etiam sint infinite: q̄ si propo-
 sitiones

Log. cū cōm. Auer.

II sitiones

fitiones scientiarum essent vnæ & eadem, sequeretur, vt essent determinatæ numero & finitæ: ea enim, in quibus cōmunicant multa, oportet esse cū hac dispositiōe determinati numeri, quemadmodum literæ alphabeti in scriptura, & in summa, si aliquis diceret, q̄ principia sunt vna & eadē in omnibus scientijs & sigillatim non vniuersalia, et q̄ scientiæ cognoscunt de entibus, sequeretur vtiq; q̄ entia sunt vna & eadem, quodq; ars demonstratiua sit ars vna, quodq; mōstratur quodcuncq; quæ situm per quacuncq; artem, quod est impossibile. neque potest aliquis dicere, q̄ hic sunt principia vniuersalia immediata, quæ communicantur generi vni, & principia appropriata, quæ componuntur in vnaquaq; specie ex eo, quod est sub hoc genere, quæ sunt principia vniuersalia: si enim esset res ita, omnes artes speculatiuæ essent partes artis vnius: res autem non est ita, sed artes diuersæ per genera prima sunt diuersæ, ita vt non fiat transitus ad genus altum comprehendens ipsas, quousq; diuidatur per ipsas hoc genus diuisione generis alti in species suas, quæ ponuntur sub ipso. Iam igitur declaratum est, q̄ eorum quorum genera sunt diuersa, sequitur q̄ genera principiorum sunt diuersa. & hoc, qm̄ principia dicuntur duobus modis, quorum vnus est, vt mōstrantur per ipsa quæ sita multa in artibus multis, sed non secundum q̄ insunt generi comprehendenti has artes, sed secundum q̄ sunt elementa principiorum, quemadmodum propositio dicens, q̄ affirmatio & negatio diuidunt verum & falsum in omnibus rebus, via autem secunda est principiorum appropriatorum, & si non inuenitur communicatio per vnum modorum pluribus artibus vna. De principijs vero vniuersalibus dixit 193 Aristo. q̄ ex ipsis est demonstratio in vnaquaque arte: ipsa enim non sunt eadem, quæ pertractentur in qualibet arte, sed potentia ipsorum pertractatur. de principijs vero appropriatis dixit, q̄ per ipsa est demonstratio vna per se, quoniam sunt partes demonstrationum per se. Dixit: Scientia autem differt ab opinione vera, quoniam scientia est de re vniuersali necessaria & per terminos medios necessarios, necessariū autem est res, quæ est fm̄ dispositionem quandam, & fieri nō potest, vt sit in contrarium illius dispositionis: opinio autē vera est primo per se de rebus possibilibus, & hoc, quoniam sunt hic aliqua vera & existentia, nisi q̄ possunt esse in contrarium eius quo sunt, manifestum fieri non potest, vt de his sit scientia, quoniam scientia est, cū existimatur de re existente, q̄ fieri non possit, vt sit in contrarium eius quo est: si enim esset scientia de hoc, illud quod potest se habere in contrarium eius quo est, non posset se habere in contrarium eius quo est: quod cum ita sit, & sint res, de quibus dicitur intellectus, & scientia, & opinio, opinionis autem aliqua est vera & aliqua falsa, & vera est secundum hanc naturam, vt non possumus assequi ipsam propter intellectum, hoc est per potentiam intellectus, qua assequimur propositiones primas necessarias, & non propter scientiam, quoniam subiectum vtrunque est ens necessarium, & consimiliter fieri non potest, vt assequamur enunciationem necessariam propter existimationem falsam, derelinquitur ergo, vt sit enuntiatio de istis entibus propter existimationem veram, hoc est, quæ inuenitur in actu & potest 195 iueniri in oppositum eius quo est, & hæc est opinio terminorum mediōrum cum hac dispositione, & conclusio consequens ex ipsis est cū hac dispositione, hoc est, non necessaria: & definitio opinionis consentit huic naturæ. & hoc, quoniam opinio aut est vt existimemus de aliquo, q̄ est ita, aut non est ita, simul cum eo, q̄ existimemus de ipso, q̄ potest esse in contrarium huius, & hoc non potest existimari secundum id, quo existima-

tur de ipso, q̄ non potest esse in cōtrarium eius quo est, quoniam hæc assertio est opinio, non cū scientia: sequitur itaq; vt ea, quæ sunt cum hac existimatione, hoc est possibilis, sint subiecta opinionis primo & per se, præterquam q̄ inuenimus nobis consimiliter etiam accidere opinionem veram in rebus necessarijs: & propterea posset aliquis dicere, q̄ opinio & scientia sunt vnū, quoniam sunt ad vnum consequens: & hoc, quoniam in omni, in quo prouenit homini scientia, potest in eo 10 prouenire alteri opinio, siue hæc scientia sit, in qua cadit scitum per se, siue per medium, siue consequatur per medium ex capitulo propter quid est res, siue ex capitulo si est res. Dicamus ergo, si fuerit opinio opinantis de rebus necessarijs in existentia secundum hanc dispositionē, & hoc, q̄ existimet de ipsis, q̄ sunt, quodq; ipsa possunt esse in contrarium eius quo sunt, hæc vtiq; existimatio est scientia de hac re, non opinio, & hoc erit, cū nouerit simul cum hoc, q̄ ista entia sunt vera, quod sunt essentialia & substantialia: & cū opinatus fuerit de 20 ipsis rebus necessarijs, q̄ sunt veræ tantum, hoc erit, cū non nouerit ex dispositione ipsorum, q̄ sunt essentialia & necessaria, apud vtiq; ipsum erit opinio vera tantum, siue res quæ scitur per hunc modum sciat per medium, aut sine medio, cū fuerit subiectum scientiæ & opinionis vnum, & per hunc modum sunt separata, & non sequitur ex eo q̄ opinio & scientia sunt de re vna, vt sint res vna: opinio namq; vera & falsa erunt vtrique de re vna, & vtrunq; ipsorum diuersificatur ab altero per essentia. Et consimiliter se habet dispositio de scientia & opinione vera, quoniam vnum & idem dicitur 30 multis modis: opinio namq; vera & scientia sunt vnum secundum intentionem, qua dicitur de ipsis nomen vnius, & non sunt vnum secundum intentionem vnam: & hoc, quoniam ipsa sunt vnum subiecto, & non sunt vnum per opinionem, vt in exemplo, si aliquis opinaretur, q̄ diameter est commensurabilis lateri, existimauit vtrique existimatione falsa, & qui opinatus est non esse commensurabilem lateri propter res possibiles, opinatus est opinione vera, qui vero opinatus est nō commensurabilem esse propter res necessarias, opinatus vtiq; est scientia vera: cumq; scientia & opinio possint 40 esse vnum subiecto, non autem opinione, planum vtiq; q̄ fieri non potest, vt vnus de re vna credat fieri non posse, vt sit in contrarium eius quo est, & credat fieri posse, vt sit per contrarium eius quo est, quoniam hoc est impossibile, quod si hoc esset apud duos de re vna, esset vtiq; possibile, hoc est, q̄ vnus ipsorum haberet opinionem veram, & alter scientiam: iam igitur declarata est differentia inter scientiam & opinionem. De 50 reliquis vero potentijs animæ rationalis, quæ sunt cognitio, & intellectus, & scientia, & ars, & prudentia, et sapientia, partim speculatur artifex naturalis, & partim artifex scientiæ operatiuæ, quæ est scientia morum. Subtilitas vero & bonitas sensationis operatiuæ est causus super termino medio, hoc est excitatio ipsius in tempore paruo, vt in exemplo, si quispiam videret, quod illud, quod sequitur Solem, est illuminatū, cito animaduertit causam illuminationis suæ, quod est, esse à parte Solis. & consimiliter, si aliquis videret hominē loquentem cum alio, quorum vnus est diues & alius pauper, sensit, q̄ ipse vtiq; loquitur cum eo, vt ab ipso sceneretur aliquid, & consimiliter, si videret duos odio insequi aliquem, sensit, q̄ sunt amici.

*Auerrois mediæ expositionis Tractatus Primi
 Posteriorum Resolutoriorum finis.*

Auerrois

A V E R R O I S

MEDIÆ EXPOSITIONIS

IN LIB. DEMONSTRATIONIS ARIST.

TRACTATUS SECVNDVS.

Dixit: Quod quæstorum est idem numerus cum his, quæ sciuntur, & hoc, quoniam nos utique scimus ad ultimum ea, quæ quæritur, & quæ sita in summa sunt numero quatuor, duo composita, et duo simplicia: & prius quidem compositorum est, ut quæramus an hoc insit huic, ueluti, si quæramus an

Sol cito obscuretur, an non, & est quæsitum an est compositum: quæsitum vero secundum est, quare hoc insit huic, quemadmodum si interrogaretur propter quid Sol obscuretur: & hoc quæsitum secundum erit utique post prius, hoc est, quoniam quæremus utique de subiecto, cui inest hoc prædicatum, propter quid inest ipsi, postea quæ monstrauerimus prædicatum istud inesse illi: & hæc sunt duo quæsitum composita. Quæ sita vero separata ea sunt, quorum unum quæritur existentiam rei non in aliquo, & est quæsitum separatum: quemadmodum si quæreremus an vacuū sit, aut non sit, quæsitum vero secundum est, per quod quærimus sciam quæ sita huius: & est quæsitio quod est hoc, quod monstratum fuit esse: oia igitur quæ sita, quæ eadem sunt conclusionibus veris, sunt in genere quatuor. Signum autem quod ipsa sunt quæ sita nobis per naturam, quoniam cum steterimus super ipsi, quæ scimus a quodone: nos enim non quæremus ipsa, cum extiterint apud nos per se nota: & hoc manifestum, quoniam cum quæremus an hoc prædicatum inest huic subiecto, quæ sita est quæ sita si est composita, nos utique inuestigabimus existentiam termini mediæ, quæ monstratur, quod hoc prædicatum inest huic subiecto, aut non inest: & consistit, cum quæsiuerimus, an res sit simpliciter, inuestigabimus utique existentiam termini mediæ, qua verificat nobis existentiam rei istius simpliciter, aut ablationem ipsius. Planum autem, quoniam verificatum nobis fuerit, hoc inesse huic, aut quod est simpliciter per id, quod inuenimus terminum mediæ, monstratum nobis est, quod quærebamus, si non erit iste terminus mediæ aliqua causarum rei simpliciter, & hoc in re separata: quoniam post hoc quæremus per quæsitum compositum, propter quod ipsum est, & per separatum, quid ipsum est. Manifestum autem, quod hæc quæ sita non est alia a quæ sitione cognitionis termini mediæ, quod est in utroque prædicatum simul, hoc est in quæ sito composito & separato. Ut in exemplo, quoniam, cum quærimus, an Luna obscuret an non, quærimus utique terminum medium, quo sciamus obscuritatem ipsi inesse: cumque verificatum nobis fuerit obscuritatem illi inesse per inuentionem termini mediæ, & terminus mediæ non fuerit causa obscuritatis ipsius, quæremus post hoc propter quod obscuret: hoc autem non est aliquid amplius, quod quærare cognitionem, quid sit terminus mediæ secundum naturam, qui est causa, ob quam est obscuritas, & consistit se habet res in quæ sito separato, quemadmodum, si quæramus an aial sit, quoniam quæ sita ista indicat quodone termini mediæ, per quem monstratur aial esse: cumque monstratum fuerit ipsum esse, quæremus post hoc, quid ipsum sit, & non est hoc amplius, quod quæ sita, quod sit terminus mediæ, qui est causa, quare ipsum sit simpliciter: oportet igitur in oibus quæ sitis, ut speculemur de termino medio binas istas speculationes, hoc est, quod sit, & quid sit. Iamque declaratum fuit, quod binæ istæ quæ sitiones quæruntur de terminis mediæ, quoniam, cum manifestus fuerit ad sensum terminus mediæ, & sciuerimus ex dispositione ipsius duo hæc, id est, esse, & quid est, nos non quæremus de re ista sciam penitus, ut in exemplo, si nos sentiremus causam obscuritatis Lu-

na, hoc est, quod ipsa cadit per pyramidem umbræ, non quæreremus de ipsa, si obscuretur, neque propter quod obscuretur. Neque intelligo per hoc, quod per sensum proueniat nobis vlt de hac causa, sed volo, quod a sensu venimus re vlt, non a syllo: ex dispositione vero quæ sitionis quod est, & propter quod est, apparet, quod hinc potestiam quodone vnus, quodque cognitio per ipsa est cognitio de re vna in locis plurimis, & hoc, quoniam cum nos quærimus, quid est obscuratio inexistens Luna, dicimus, quod est priuatio luminis proueniens ipsi a Sole propterea quod sitet terra inter ipsum & Solem: & cum quærimus propter quid obscuretur, dicimus, quoniam lumen ipsius aufertur cum eo, quod consistit terra inter ipsam & Solem: & potentia istarum duarum responsum in re est vna, & in utraque duarum quæ sitionum oportet præmitti cognitio existentie, quemadmodum diximus. Iam vero declaratum fuit ex hoc sermone, quod quæ sitionum aliqua sunt separata, & aliqua composita, & declaratum est etiam, quod oportet nos in omnibus quæ sitis quærare de termino medio duo, quia ipse est, & cognitio nem quid sit: & manifestum etiam, quod cognitiones de eo, quod est quid, & de eo, quod est propter quid, erunt de vno & eodem. Postea vero quod diximus iam de via, per quam deuenimus in constitutionem existentie rei per demonstrationem de causa existentie ipsius, dicimus de via, per quam coaptamur ad constituendam essentiam rei, quæ est definitio, & cognoscendum quid est definitio, & qualibus insunt definitiones. Et ante hoc oportet, ut inuestigemus de eo, quod consuevit præcedere ei, quod volumus dicere, & est, quod omne illud, quod scitur per demonstrationem ipsam, est idem, quod scitur per definitionem, quousque sit scientia de ipsis simul ex parte vna, si vero omnia non sunt cum hac dispositione, an fieri possit, ut sciatur aliquid per demonstrationem, ac definitio nem simul ex parte vna, an non sit in hac dispositione. Quod autem fieri non possit, ut omnia sciatur per demonstrationem & definitionem ex parte vna, manifestum est ex eo, quod non omne, de quo est demonstratio, habet definitionem, neque de omni eo, quod habet definitionem, est demonstratio. Quod igitur non omne illud, de quo est demonstratio, habeat definitionem, manifestum est ex eo, quod demonstrationes utique concludunt affirmatiuas & negatiuas, definitio autem non facit scire aliquid negatiuum, sed facit scire essentiam. Amplius, quoniam per demonstrationem acquirimus sciam particularem, & hoc in his, quæ complicantur in tertia figura, definitio autem est vltis. Quod autem non omne illud, quod habet definitionem, habeat demonstrationem, monstratur ex eo, quod principia demonstrationum declarant utique propter definitionem, & non declarant propter demonstrationem, quoniam si principia demonstrationum indigerent demonstratione, non esset demonstratio penitus, quemadmodum prædictum fuit: ergo iam monstratum est ex hoc, quoniam non omne, quod habet demonstrationem, habet definitionem, quodque non omne id, quod habet definitionem, habet demonstrationem: igitur non omne illud, quod potest sciri per demonstrationem, potest sciri per definitionem ex parte vna. Quodque fieri non potest, ut inueniatur aliquid vnum cum hac dispositione, hoc est, quod sciatur per definitionem ac demonstrationem simul ex parte vna, hoc monstratur per modos, quorum vnus est, quoniam notum est per se, quod illud, cuius via est, ut ostendatur per demonstrationem, non potest monstrari per aliud a demonstratione: quoniam si esset aliquid, quod ostenderet per definitionem ac demonstrationem, illud utique, cuius via esset, ut ostenderet per demonstrationem, monstraret per aliud a demonstratione, quod est impossibile. Iamque ostenditur hoc per viam inductiuam, & hoc, quoniam cum nos inducimus ea, quæ scimus per demonstrationem, non inuenimus aliquid ipsorum manifestum nobis fieri per viam definitionis, siue fuerint hæc ex his, quæ sunt per se, siue accidentia. Amplius, quoniam definitio utique docet nos substantiam rei, demonstrationes vero do-

Log. cum com. Auer.

II ij cent

cent nos ea, quæ sunt extra substantiam rei, quæ sunt ac
 15 cidentia substantialia. Amplius, quæ artes ponunt defini-
 tionem positiones, & admittunt ipsas inesse definito,
 & habent conditionem, vt monstrant ipsas inesse defi-
 nito: quemadmodum ponit Arithmeticus definitionē
 16 unitatis & imparis. Amplius, quæ demonstrationū cō-
 positio est per modum prædicationis, definitionum ve-
 17 ro compositio est per modum conditionis & ligamētī.
 18 quæ, cū dicimus de homine, quod est animal ambulans, bi-
 pes, recte stans, non prædicatur vna partium istius ora-
 tionis de sibi coniuncta, partes vero demonstrationum
 prædicantur de seiuicem. Neque definitio diuersificatur
 à demonstratione eo modo, quo diuersificatur intentio
 vniuersalis ab intentione, quæ ponitur sub ipsa, hoc est
 appropriata, eo, quod diuersificatur demonstratio à demon-
 stratione cum hac dispōne, vt in exemplo, demonstra-
 tio, quæ constituitur de triangulo æquicrura, quod habet
 angulos æquales duobus rectis, comprehenditur & po-
 nitur sub demonstratione vniuersali, qua ostēditur per
 demonstrationem intentio hæc de triangulo simpliciter:
 quoniam, si definitio diuersificaretur à demonstratione
 secundum hanc speciem, ponerentur subiecta ipsarum sub seiu-
 uicem, & esset vnum & idem secundum partem vniuersalius
 parte, quod est impossibile: & propterea demonstratio,
 ac definitio non diuersificatur à seiuicem in eo, quod vna
 ipsarum ponatur sub altera, neque est scia proueniens ex
 19 ipsi scia vna de re vna ex parte vna. Postea vero quæ
 20 declaratum iam fuit, quod demonstratio non est definitio,
 quodque scia proueniens ex vna ipsarum non est scia pro-
 ueniens ex altera, consideremus de via, per quam apte
 ipsam venari possumus, & dicamus: manifestum esse,
 quod fieri non potest, vt rei definitio ostendatur per demō-
 strationem, quæ demonstratio est syllus, & syllogismus
 vtiq; est per medium, & definitio rei conuertitur cum
 ipsa, & prædicatur de ea per viam quid est, sequitur au-
 tem in termino medio, vt aliquis per ipsum velit cōclu-
 dere, quod maior extremitas sit definitio minoris, quodque
 terminus medius conuertatur consimiliter etiam cū de-
 finitio, quodque prædicatur de ipso per viam quid est, &
 æqualiter, & maior prædicatur de medio per viam quid
 est, & æqualiter quocumque: quæ si non positæ fuerint ambæ
 istæ conditiones in prædicatione maioris de medio, &
 mediæ de minore, non sequetur ex hoc, vt maior sit de-
 finitio minoris, sed sequetur vtiq; ex hoc, cū non fuerint
 positæ in duabus propositionibus, aut in vna ipsarum am-
 bæ istæ conditiones, quod maior extremitas insit minori tū:
 21 præter quæ oportet eum, qui facit hoc, vt petat quæsitū
 22 primum, hoc est, quod ponat conditionem in termino me-
 dio, vt prædicetur de minore extremitate per viam quid
 est, & æqualiter, & eodem pacto maior de medio per
 viam quid est, & æqualiter, hoc est definitionem. vt in
 exemplo, si monstraret aliquis, quod definitio animæ est nu-
 merus motus seipsum mouens (quemadmodum Plato-
 ni visum fuit) quæ anima est causa vitæ per se, quæ ex dua-
 bus definitionibus, quæ sunt cum hac dispositione, si ac-
 cipiat vtraque ipsarum in responsione quid est loco sug-
 gerat, & potentia ipsarum fuerit potentia definitionis
 vniuersalis, habebunt interpretationes diuersas: qui igitur po-
 fuerit vnam ipsarum in demonstratione alterius, peret vti-
 que quæsitum primum. Dixit: Neque consimiliter etiā
 23 via diuisionis confert, vt ratiocinemur ex ipsa, hoc est,
 vt prodeat per ipsum aliquid ignotum ab aliquo noto;
 quemadmodum declaratum fuit in libro Syllogismi,
 quoniam conclusio non debet poni in syllogismo, eo quod
 admittitur, sed per viam, qua sequitur ex aliquibus, quæ
 accipiuntur concessa in syllo: diuissio autē, ex qua cōpo-
 nitur, & illa, quæ ponuntur in ipsa, sunt secundum viam vnam,
 hoc est, quæ si non admittantur & ponantur, non cadet
 manifestatio in ipsis, exemplum huius, cū fuerimus sol-

liciti ad monstrandum per diuisionem, quod omnis homo est
 animal ambulans bipes per viam admisionis ad partes
 istius orationis, quæremus an non homo animal, an non
 omnis homo animal: cumque admiserimus hoc ab eo, pone-
 mus ipsum, deinde quæremus post hoc, an sit ambulans,
 aut natans: cumque admiserimus ab ipso, quod est ambulans,
 quæremus post hoc, an sit bipes, aut multipes: cumque
 admiserimus quod est bipes, cōplicabimus omne id, quod
 admiserimus, & dicemus, quod ipse est animal, ambulans, bipes,
 10 hoc autem non est aliud ab his, quæ concessit esse, præ-
 ter quæ licet via diuisionis non sit syllus, confert tamē ad
 bonitatem syllogismi: & hoc, quæ fieri potest, vt consi-
 stamus super omnibus, quæ possunt inesse alicui per viam
 syllogismi, aut non inesse. vt in exemplo, si dicamus, quod
 nihil prohibet, quin homo sit animal, aut non animal:
 deinde si est animal nihil prohibet, quin sit ambulans;
 aut non ambulans: deinde si est ambulans, nihil prohibet,
 quin sit bipes, aut multipes: & si monstraerimus
 per terminum medium, quod est animal, non autē non ani-
 20 mal, monstrabimus consimiliter etiam per terminum me-
 dium quod est ambulans, non autem non ambulans: cūque
 monstraerimus hoc, monstrabimus itidem per termi-
 num medium, quod est ambulans bipes, & cōponetur nobis
 ex conclusionibus istorum syllogismorum, definitio
 hominis, quæ est, quod homo est animal ambulans bipes: &
 propterea nemo prohibet, quin prædicetur totū illud,
 quod acquiritur per diuisionem de homine ex epli gra-
 tia, aut de alto per viam quid est, præter quæ non erit pos-
 sibile hoc semper. Atqui efficietur hoc in tempore, quo
 30 erunt genera diuisa cognita de re, de qua prædicantur,
 & erunt diuisa in differentias, in quas diuiduntur diui-
 sione, in qua non accidit error ex eo, quod non additur diui-
 sis aliquid, quod non est in ipsis, aut deficit ex ipsis ali-
 quid, quod est in ipsis, aut peccat diuidens diuisione ex
 differentiis primis ad non primas, quemadmodum cō-
 mittitur error in diuisione animalis in ambulans & natans,
 eo quod ipsum diuidatur in bipes & multipes: cum vero
 cōceditur, quod genus diuisum inest illi, cuius queritur de-
 finitio, & non cadit in ipsa aliquid erroris & transitus,
 40 quouique perficiatur in hoc ad speciem, cuius intenditur
 definitio, iam prodibit definitio per viam diuisionis ex ne-
 cessitate: præter quæ scia proueniens ex ipsa per hūc mo-
 dum, non est ex syllo, neque ex spē scia proueniens per
 syllogismum, sed prouenit per viam aliam à via syllo, quæ est per se
 scia alia à scia proueniente per syllogismum, quæ admodum scia pro-
 ueniens per inductionem, non est scia proueniens per syllogismum,
 neque ex spē scie per syllogismum, sed est modus similitudinis inter
 ipsa: quæ quæ admodum homo indiget inuentione cōclonis
 quæ ponit absque termino medio, & non cā per inuentionem
 50 nē cā & termini mediæ ipsius, cū quærit super hoc, ita
 qui facit diuisionem indiget sermone cōposito ex ipsa, cū
 posuerit ipsum absque diuisione in eo, quod adducet per hoc
 diuisionem, cū quæsitū fuerit consimiliter et super cā hac.
 quæ admodum, si aliquis poneret, quod homo est animal rationale mor-
 tale, & diceremus propter quod est animal rationale mortale: et
 diceret, quæ nihil prohibet, quod omne animal sit aut rationale, aut ir-
 rationale, & homo non est irrationale, igitur est rationale. & ni-
 hil prohibet, quin omne rationale sit aut mortale, aut non mor-
 tale: sed homo non est non mortale: igitur est mortale: et hæc
 60 est via prædicationis per diuisionem, & responsionis apud
 interrogantē, & similitudo inter ipsam & syllogismum. Iamque de-
 claratum fuit ex hoc sermone, quod definitio acquiritur per
 viam diuisionis, quodque non potest acquiri per viam demōstrati-
 simplicis orationis. Dixit: Neque cōstruit definitio in eo, quod
 accipitur descriptio ipsius, quæ est, exempli gratia, oratio
 breuis notificans substantiam rei, & essentiam ipsius: & po-
 netur propositio maior in syllo, quæ admodum si diceretur, homo
 est animal rationale mortale, & hæc est oratio breuis notifi-
 cans substantiam rei, & essentiam ipsius: igitur hæc oratio est
 definitio

definitio hois, & hoc, qm̄ qui facit hoc, iam petit prædicationem definitionis de homine: & hoc, qm̄ terminus medius est definitio, et minor est definitū, igitur est definitio de definito: q̄ si nō fuerit per se manifestum hanc definitionem inesse hoī, non admitretur utilitas in hoc syllo: & quemadmodum definitio syllogismi non accipitur ad monstrandum, q̄ hæc oratio est syllogismus, cum dicitur in ipso, q̄ proportio vnus propositionum suarum ad alteram est proportio totius ad partem: consimiliter nō accipitur definitio definitionis ad monstrandum, q̄ hæc oratio est definitio, sed oportet, vt definitiones ipsorum sint apud nos promptæ, vt contradicimus illi, qui gloriatur, exēpli gratia in hac oratione, q̄ est syls, qui nō est syls, & in hac oratione, q̄ est definitio, que non est definitio, & doceamus q̄ est syls, qm̄ definitio syllogismi coapat ipsi, & sicut doceamus, q̄ est definitio, qm̄ definitio definitionis accommodatur ipsi.

28 Fieri etiam non potest, vt cōstruamus definitionem per syllos, qui sunt s̄m viam syllogismi conditionalis, et hoc in rebus oppositis contrarijs, quæadmodum, cū dicitur, si eēt essentia mali & definitio ipsius, q̄ est res diuisibilis per se & variabilis, oporteret vtiq̄, vt esset definitio boni, q̄ est res indiuisibilis & inalterabilis per se: & hoc, qm̄ oportet definitiones contrariorū contrarias esse: qm̄, qui procedet consimiliter etiam hoc processu ad acquirendā definitionem, ipse vtiq̄ petit definitionem: & hoc, qm̄ apparet, q̄ scientia in definitionibus contrariorum & ignorantia in ipsis est s̄m modum vnum: & si esset definitio vnus duorum contrariorū ignota, altera vtiq̄ esset ignota, & si esset nota, esset vtiq̄ nota.

29 Et insuper si admiserimus, q̄ definitio vna duorū contrariorum sit notior, non accidet hoc in oī loco: & propterea oportet eum, qui ponit, q̄ propter definitionem procedit definitio semper & in oī loco, vt petat sup̄ definitionem, & non accidet de petitione super definitionem in demonstratione illud, quod accidet de petitione super definitionem in acquirenda definitione: qm̄ quod sequitur ex demonstratione non est definitio, sed est, q̄ aliquid inest alicui, & propterea non est inconueniens in eo, q̄ petitur in syllo super definitionibus, hoc est, q̄ ponatur propositiones ipsius definitiones, aut aliquæ, aut oēs.

30 Iam vero accidet dubitatio in ambabus vīs simul, hoc est in monstracione definitionis per viam diuisionis, & in monstracione eiusdem per syls̄m conditionalem: per viam aut̄ diuisionis, qm̄ non sequitur, cū prædicauerimus de hoīe, q̄ est aīal prædicacione separata, & q̄ est ambulans prædicacione separata, & q̄ est bipes prædicacione separata, vt verificentur composita, quæadmodū prædictum fuit in libro de Interpretacione: & hoc, qm̄ de hoīe verificatur, q̄ est musicus, & verificatur de ipso, q̄ est bonus, & nō verificatur de ipso, q̄ est musicus bonus semper, quod cū ita sit, quō igitur fieri potest, vt monstrat definitio, si monstratio ipsius non potest esse ex genere monstracionis rerum occultarū ex necessitate ex rebus manifestis: qm̄ ostensio, quæ est cū hac dispositione, est ostensio per monstracionem, iamq̄ declaratū fuit, q̄ definitio non ostenditur per monstracionem, neq̄ consimiliter etiam fieri potest, ut ostendatur definitio per inductionem: qm̄ inductio vtiq̄ est monstratio rei vniuersalis de omnibus suis partibus, sed definitiones non sunt de rebus particularibus, ac si diceres, q̄ monstrantur per res particulares. Amplius, quoniam per inductionem monstratur aliquid inesse alicui, hoc est oratione prædicatiua, sed definitio est oratio constructa super substantia rei. Et posteaquam non ostenditur definitio, neq̄ per syllogismum, neq̄ per inductionem, neq̄ per diuisionem, existimauerūt vtiq̄, q̄ non supersit hic modus, per quem ostendatur definitio,

cū non sit ex rebus sensibilibus, & mōstretur per designationem: & hoc est vnum ex hīs, quæ adducunt nobis dubitationem in via, qua constituimur super definitionibus. Amplius, quoniam in hoc est dubium alterum, quod nō est inferius isto: & hoc, quoniam qui sollicitus fuerit, vt monstrat definitionē alicuius, oportet eum scire ante hoc, q̄ hæc res sit, quoniam fieri non potest, vt aliquis dicat de aliquo quid est, cuius non nouerit existentiam, nisi dicat hoc per modum expositionis declarantis nomen, quemadmodum, qui dicit de hircoceruo, quod hæc dicitio significat animal compositum ex hircō & ceruo: & huiuscemodi orationes de rebus, quæ ignorantur an sint, sunt orationes exponentes, non autem definitiones. & si fuerit ex conditione definitionis, q̄ in sit definitio, & hoc erit, cū fuerit definitum existens, sequitur, vt sit scientia de definitione scientia vna comprehendens duo diuersa, quorū vnum est essentia rei, & alterum, q̄ sit existens, sed hoc est inconueniens. iam enim declaratum fuit, q̄ scientia de essentia rei, & scientia de existentia sunt duo diuersa, cū cōsideratur, quomodo est dispositio efficiendi has duas cognitiones in scientijs: et hoc, qm̄ ipsæ ostendunt per demonstrationē, q̄ res est, sed definitio rei est intentio ponens ipsum positione: deinde extrahitur per demonstrationem ostensio existentia ipsius, vt in exēplo, ars Geometria ponit definitionem trianguli, & circuli, deinde addit per demonstrationem ostensionem existentia ipsius: iamq̄ manifestum est hoc ex dispositione definitionum per se, & hoc, qm̄ intentio definitionis rei, & intentio, q̄ est, sunt duo diuersa. quod cū ita sit, non comprehendit quod intelligitur ex monstracione definitionis, q̄ ipsa in sit definitio, vt in exemplo, cū aliquis declarauerit, q̄ circulus est figura plana, in cuius medio est punctus, a quo omnes lineæ exeuntes ad circumferentiam sunt æquales, ecce non monstratum fuit adhuc in hac definitione, q̄ circulus est, cū iam fieri possit, vt capretur definitio hæc æri & lapidi: si vero posuerimus res in definitionibus s̄m hoc, sequet̄ apud nos aliquid absurdum: & hoc, quoniam, cū definitiones non comprehendunt, q̄ ipsæ in sit definitio, sunt per notificationē nominum per se: quod est absurdum duobus modis, p̄ modum quidem vnum in eo, q̄ sunt definita de eo, q̄ non est, quoniam hæc est dispositio nominum, hoc est, q̄ ipsa sunt de non entibus: modus vero secundus absurdus est, q̄ summa totius sermonis compositi sit definitiones: & hoc, quoniam notificatio omnium orationum compositarum æqualis est in potētia significationi nominum: & propter hoc erunt orationes poetice & oratorice omnes definitiones, qm̄ potentia ipsarum est potentia noīum separatorum: & quemadmodum demonstrationes non construuntur super hoc, quod est, nomē significare, aut non significare, consimiliter sequitur, vt sit dispositio in definitionibus. Loco autem istarum dubitationum oportet, vt incipiamus principium alterum, & consideremus sermones de hoc, qui ipsorū procedat recte, & qui non recte, præter q̄ q̄ illud, quod monstratum fuit in præcedentibus de eo, in quo non est dubium, q̄ scientia proueniens ex definitionibus, & ex syllogismo, non est aliquid vnum per se ex parte vna, neq̄ definitio & syls̄ aliquid vnum per se: quodq̄ fieri non potest, vt definitio ostendatur per demonstrationem: quodq̄ est oratio, cuius compositio est cōpositio conditionis & ligamenti, non compositio prædicacionis, nisi complicetur definitio, & sit propositio. Quod autem superest est, vt quæramus de definitione, quid est, & quæramus, an scientia proueniens per definitionem possit acquiri per demonstrationē per se, posteaq̄ fieri non potest, vt adducatur super ipsa demonstratio, quemadmodum prædictum fuit, aut fieri non potest

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

Log. cū cōm. Auer. II iij potest

39 potest, vt acquiratur per ipsam: & si est possibile, per
 quam ex sp̄ibus demonstrationis est possibile. Dica-
 40 mus ergo, si demonstratio, q̄ tradit propter qd res est, &
 q̄ ipsa est, vt dictum fuit in p̄cedentibus, ipsa eadē tra-
 41 dit, quod est res, hoc vtiq̄ erit, cū definitū fuerit ignotę
 inuentionis, & erit illa causa, q̄ tradit in responsione p̄
 quid est, ex causis, p̄pter quas acquiratur substantia rei,
 qm̄ ex istis causis erunt definita, demonstraciones vero,
 q̄ tradunt existentia rei, si fuerint, exhibebunt vtiq̄ exi-
 stentiam ipsius propter aliqd̄ posterius, quę nō est cau-
 sa istius rei, ergo fieri non potest, vt tradant simul cum
 existentia essentia ipsius: & hoc, cū fuerit terminus me-
 dius aliquid, quod nō est p̄ se, sed p̄ accidens: demonst-
 rationes vero, q̄ exhibent existentiam rei propter causas,
 quę faciunt acquirere substantiam rei, possunt vtiq̄ tra-
 dere simul cum cognitione de existentia rei, essentiam
 rei, vt in exemplo, cū adducit demonstratio de defectu
 Lunę, cū ratiocinator non habuerit appropriatum illi
 rei, vmbra, non poterit vtiq̄ acquirere essentia defectus
 ex huiusmodi dem̄tatione: q̄ vero adduxerit demon-
 strationē, q̄ defectus inest Lunę propter terrā, quę se-
 parat lumen ipsius à lumine Solis, hic vtiq̄ tradit simul
 cū existentia istius defectus essentia defectus: & hoc, qm̄
 separatio terrę à lumine Solis est terminus essentia de-
 fectus: & hoc, qm̄ quemadmodum accidit per demon-
 strationē simplicem, vt tradat causa, & existentia simul,
 ita accidit in ipsa, vt tradat existentia & essentia simul,
 cū acciderit ipsi, vt sit aliqua causa, ex q̄bus constituit
 substantia rei, vt in exēplo, qui mōstrat existentiam ton-
 nitrus in nubibus p̄p̄ extinctionē ignis in ipsis, qm̄ essen-
 tia tonitrus non est aliqd̄ plus, q̄ vox in nubibus pro-
 pter extinctionē ignis in ipsis, neq̄ est d̄tia inter demō-
 straciones & definitiones, q̄ sunt cū hac dispōne, nisi in
 positione & ordine tantū. Demonstrationes vero fm̄
 hanc viam, sunt dem̄tationes, in quibus mediū terminū
 sunt essentia rei, aut plusq̄ essentia ipsius: cumq̄ acci-
 derit, q̄ pars deficiēs ex illa essentia, q̄ est terminus me-
 dius, sit terminus æqualis huic rei, & eēntia, quę est ter-
 minus medius, est causa in ipsa, acciderit, q̄ adducat de-
 mōstratio unius terminorū p̄ alterum, hoc est termino-
 rum, quorū aggregatio est definitio p̄fecta. vt in exem-
 plo, qm̄ definitio p̄fecta essentia defectus est ablatio lu-
 minis Lunę p̄pter constitutionē terrę iter ipsam & inter
 lumen Solis, & vnaquęq̄ partium istius definitio-
 nis est definitio defectus, cū tradat in responsione ad re-
 sponsonē quid est, & conuertatur cū ipsa, hoc est, q̄ sit
 ablatio luminis Lunę, & q̄ est constitutio terrę inter
 ipsam & Solē. Cumq̄ interrogauerimus, exēpli gratia,
 an defectus Lunę sit ablatio luminis sui ex dispōne sua,
 aut sit contrariū ipsius, quæadmodū viderunt hoc non-
 nulli, cumq̄ sit ablatio luminis ipsius, qm̄ terra cōsistit
 inter Solē & inter ipsam, & positio huius sit terminus
 medius, possibile est, vt dicamus, q̄ demōstratio signifi-
 cat sup̄ definitione, p̄terq̄ q̄ hoc vtiq̄ accidit in hu-
 iusmodi definitionibus imp̄fectis, non p̄fectis: mon-
 stratum vero fuit hoc esse impoſse in definitionibus p̄fe-
 ctis, & propterea hæc definitio ex parte, qua est p̄fe-
 cta, p̄greditur à demonstratione, non q̄ ipsa concludet
 dem̄tationem: & fm̄ hoc oportet vt itelligat̄ locus iste
 42 ex verbis Sapientis. Iam igit̄ declaratū fuit, q̄ non est
 possibile, vt adducat demōstratio sup̄ definitione, hoc
 est p̄fecta, fm̄ q̄ p̄dictum fuit, quodq̄ fieri pōt, vt pro-
 grediat̄ ex hac sp̄e demōstrationis, & declaratum fuit,
 qm̄ erit hoc, & qm̄ non erit: ea vero, ex q̄bus progredit̄
 definitio ignota absolute in oī loco, sunt loci, q̄ cōnume-
 rari fuere in libro Dialecticę, hoc est, qui ex ipsis sunt
 demonstratiui. Dixit: Qm̄ vero nonnulla sunt causę
 existentia aliorū ab ipsis, & ea sunt res cōpositę, aliqua
 aut̄ sunt naturę existentia ipsoꝝ p̄ substantias eorū, q̄ sunt

res simplices, fieri non pōt, vt constituamus sup̄ defini-
 tionibus ipsoꝝ dem̄tationes absolutas, hoc est, q̄ exhibent
 existentiam, & causę, q̄ non hnt̄ causas: sed ostendit̄
 existentia istorū p̄ demonstrationē existentie tm̄, si non
 fuerint manifestę existentie p̄ se, & non est de huiusce-
 modi definitionibus, nisi per cōitatem noīs, qm̄ ipse
 vtiq̄ componunt̄ ex rebus posterioribus, ex q̄bus acci-
 pit̄ demonstratio existentia ipsoꝝ: res vero cōpositę
 sunt, de quibus sunt definitiones verę: & hoc, qm̄ fieri
 10 potest, vt constituamur super essentia ipsoꝝ ex demon-
 stratione per se, non vt ostendamus essentia ipsoꝝ p̄
 demonstrationem. Dixit: Si vero definitio est oratio
 docens substantiam rei & dispositionis suę: & intelligo
 per orationem vnā hic, vnā per substantiam, non
 orationem vnā per accidens, quemadmodum est do-
 mus vna, & versus vnus, quemadmodum p̄dictum
 fuit in libro de Interpretatione. Et definitio dicitur de
 multis, quorum vnus est oratio declarans nomen, &
 extens ab ipso absque eo, q̄ significet, q̄ hæc res sit, aut
 20 non sit, alterum vero, & est definitio in veritate, &
 est, quod doceat substantiam entis: & hoc, quoniam cō-
 gnitionem qd̄ est, & propter quid est, oportet, q̄ p̄ce-
 dat cognitio de existentia istius rei, de qua querimus
 quid est, & propter quid est: & hoc, qm̄ de eo, cuius igno-
 ratur existentia, decentius est, vt ignoretur ex dispo-
 sitione ipsius quid est, & propter quid est: & hæc est defi-
 nitio, quæ est definitio in veritate de eo, quod cadit in
 demonstrationibus terminus medius, & est ea, quæ vo-
 catur demonstratio variata positione: & non est diffe-
 30 rentia inter hanc definitionē, & demonstrationem, quę
 tradit propter quid, nisi in ordine tm̄: & hoc, qm̄ respon-
 sio apud eum, à quo querit aliquis, propter quid existit
 tonitrus, habebit ordinē, quo dicit, qm̄ ignis, qui est in
 nubibus, extinguitur: sed erit ordo ipsius, cū queritur,
 quid est tonitrus: vt p̄mittatur in responsione illud,
 quod erit posterius in responsione, & dicatur, est extin-
 ctio ignis, qui est in nubibus. Ex definitionibus vero
 non nullę sunt, quę sunt per se notę, quęq̄ sunt principi-
 40 a scientiarum, de quibus non est demonstratio, neq̄
 progressus à demonstratione, & ex definitionibus pars
 tertia est definitio, quæ est conclusio demonstrationis:
 quemadmodum conclusio dicens, q̄ tonitrus est vox
 in nubibus, nisi, cū cognitum fuerit per demonstratio-
 nem, vocem esse in nubibus propter reuolutionem ven-
 ti ipsius. Iam vero manifestum factum fuit ex eo, quod
 diximus, quando progrediuntur definitiones, & quan-
 do non progrediuntur, & quę sunt ea, de quibus est de-
 monstratio, quod ab ipsis progreditur definitio, & quę
 sunt ea, de quibus non est hæc species demonstrationis:
 50 & in summa declaratum fuit ex hoc, quæ sunt ea, quæ
 non possunt habere definitiones, & illa, quæ possunt
 habere definitiones: & declaratum fuit secundum quot
 modos dicuntur definitiones: & in summa declaratum
 fuit, qualis est proportio definitionis ad demonstratio-
 nem, & quō possunt esse de re vna, et quō non possunt.
 Dixit: Qm̄ vero nos videmus, q̄ iam scimus rem; cū
 scimus ipsam per causam: causę autem sunt quatuor,
 quarum vna est causa, quæ est per modum formę, alte-
 ra vero est causa, quæ est per modum materię, & ipsa
 est, quæ inuenitur propter formam, & tertia causa, quę
 est per modum mouentis proximi & agentis, et quarta
 causa, quæ est per modū finis: omnes igitur causę istę
 accipiuntur termini mediū in demonstrationibus: &
 hoc, quoniam terminus medius est tanq̄ materia in syl-
 logismo, & cōicat cū ambabus extremitatibus: & pro-
 pterea syllogismus est ad minimum ex duabus propo-
 sitionibus cōicantibus in termino medio. Si accipitur
 causa per modū formę, terminus medius erit, quemad-
 modum cū dicitur, propter quid angulus trianguli fa-
 ctus

ctus sup diametro in semicirculo est rectus: & dicatur,
 qm est dimidium anguli, qui est sup cetro, angulus aut,
 qui est super centro, cu fuerit triangulus fm hanc dispo
 sitione, est equalis duobus rectis. Exemplu vero cause,
 qua est per modu materiae, est terminus medius, cu di
 citur, propter quid corrumpitur asal? & dicitur, qm est
 30 cõpositum ex contrarijs. Exemplu vero, si accipiatur
 causa fm modum mouentis terminus medius, vt dicat,
 propter quid bellum gessere familiares Har cu Ali? &
 31 dicatur, loco occisionis Atman. Exemplum autem, cu
 accipitur causa, qua est per modum finis terminus me
 dius, si dicatur propter quid elegerit Medici deambu
 lationem ante cibum? & dicatur propter sanitatem, &
 propter quid accipitur domus? & dicatur, vt conseruat
 ab accidētibus: & propter quid deambulat homo post
 32 cenam? vt descendat cibis ab ore stomachi. Et dispo
 sitio causarū, qua sunt per modu finis, cu causatis suis,
 est in contrarijs dispo nis causarum, qua sunt p modu
 agentis: & hoc, qm causa, qua sunt per modum agen
 tis, sunt res pcedentes causata inexistētia, & tēpore:
 & propterea erunt media in ipsis aliqua priora existen
 tia & tpe conclusionibus: causa uero, qua est per modu
 finis, est posterior existētia & tpe conclusionē: & hoc,
 33 qm sanitas vtiq; est post deambulationē. Et nihil pro
 hibet, q; cõponantur in re vna & eadē causa, qua est p
 modum finis, & qua est ex necessitate, hoc est, quę est
 propter materiam, quemadmodu, si dicat, propter qd
 lumen transit p corpora rara? & dicatur propter leuita
 tē foraminum suorū, & subtilitatē ipsoꝝ, & loco fugę a
 34 variatione: qm quod dicimus propter leuitatē forami
 nu suorum & acuitatem ipsoꝝ est res ex necessitate
 materiae: cu vero dicimus, loco fugę ab alteratione, est
 res per modum finis, & natura vt plurimu quod facit,
 est res necessaria ad vtilitatem aliquā, cu fuerit hoc illi
 possibile, vt in exemplo, qm palpebrę oculorum sunt
 ad locu necessitatis partis irascibilis, qua ibi genita est,
 et complicatur huic vtilitas abscondēdi oculu: & quę
 admodum tonitrus est res existēs ex necessitate ad ex
 40 tinguendum ignē in nubibus, et est in ipso vtilitas quę
 dam, quemadmodum dixit Pythagoras, vt timeat ab
 ipso inferi: & in summa in multis eorum, qua inueniun
 tur in rebus naturalibus simul cu re necessaria est vti
 litas quędam: & hoc, quoniam natura intendit in ope
 ratione sua finem: & causa hæc finis rei sequitur ex ne
 cessitate. Necessitas autē dicitur duobus modis, quo
 rum vnus est necessitas naturalis, qua est propter for
 mam entis, quemadmodum motus lapidis deorsum, &
 ascensus ignis sursum: via autem secunda qua est pro
 pter materiam, quemadmodum de generabili sequit
 50 ex necessitate q; sit corruptibile, & materia cõsimiliter
 etiam est per se ex necessitate propter formam: & hoc,
 qm fieri non pōt, vt forma naturalis sit, nisi in materia,
 55 & hoc manifestum est in scia Naturali. Et rerū, quę in
 nouantur a natura aliqua sunt per accidens & a casu, et
 aliqua non sunt p accidens: quę vero nō innouant per
 accidens sunt forme, veluti domus in rebus artificiali
 bus, & hō in rebus naturalibus, & ipsa sunt, qua inno
 uant loco alicuius rerū: ea vero, q; innouant per accēns,
 sunt, quorū causa est ars, aut natura, cu innouatio ipsoꝝ
 non intenditur ab ipsis, sed per accidēs, quemadmodu
 60 sanitas, qua innouatur per accidens ex incisione venę
 in prælio, aut quod huic simile est: & quemadmodum
 digitus sextus in rebus naturalibus, & propterea illud,
 quod accidit per accidens & a casu, cu innouatur ab ar
 te, aut a natura, est res, qua non intenditur ab arte, aut
 natura. quoniam ars & natura operantur vtiq; pro
 pter aliquam rerum: & est bonum, quod intendit ars
 aut natura: casus autem & accidens non est illud, quod
 innouatur propter aliquem finem, aut propter aliquam

rerum: & propter hoc innouatio ipsius erit raro, neque
 erit hæc causa connumerata inter causas quæstorum,
 neq; efficietur terminus medius in demõstrationibus.

Dixit: Causæ vero rerum, qua inueniuntur cum ijs, 56
 qua sunt generabilia in tempore præterito & generabi
 lia in futuro, sunt vnæ & egedem: hoc est, q; sunt eadem
 causæ cum rebus, qua inueniuntur in tempore præte
 10 rito, & cu rebus, qua inueniuntur in tempore futuro,
 & sunt ea, qua ponuntur termini medi in demonstra
 tionibus, & istæ causæ sunt cum ijs, qua sunt, & gene
 rantur cu ijs, qua generantur, & si generabilia fuerint
 genita in præterito, erant genitæ in præterito, & si in fu
 15 turo, in futuro, vt in exemplo, qm causa congelationis
 aquarum est defectus caloris, qui ponitur terminus me
 dius, vt sit congelatio aquarum: & si fuerit hæc causa
 propria existēns in actu, congelatio cõsimiliter erit in
 20 actu: & si erit in potentia & tempore futuro, cõgelatio
 similiter erit in potentia & tempore futuro: & fm hanc
 dispositionem causatum cu hac causa, hoc est cõsimiliter
 etiã, cu fuerit causatum, erit causa, si fuerit i tēpore præ
 25 terito, in præterito, & si in futuro in futuro: causę vero,
 qua non sunt cu suis causatis, qua sunt agens & mate
 ria, non habent hanc dispo nem cu causatis suis, hoc est,
 si sunt, q; causata sua sint: & si fuerint possibles, vt sint,
 30 possibles erunt causata sua, vt sint: sed habent vtiq;
 hoc, q; si causata sunt, causæ suæ erunt: & hoc, quoniam
 si est domus, iam erit paries & fundamentum: & si erit
 causata, possibles, vt sint, ipse possibles erunt esse: hic
 igitur, cu fuerit posterius, erit prius, & non cum fuerit
 prius, sequitur vt sit posterius.

Sed iam dubitatur in hoc, & dicitur, quō, si cu fuerit 62
 vltimum, non sequitur primum, erit generatio æterna
 & continua: & hoc, qm si oportet, vt non sequatur ge
 nitum, hoc est, quod iam absolutum est a generatione,
 quod generatur, non erit generatio continua: sed si se
 40 quetur ipsum, oportebit vtiq;, si est primum, q; sit vlti
 mum. Dicamus igitur, q; ex genito non sequitur quod
 generatur per se, neq; gñatio est continua per se, quem
 admodum illud, super quo est motus vnus continuus
 per se: quoniam si esset res ita, fieri posset, vt finis gene
 rationis esset cõtinuus principio eius, quod generatur,
 & finis ac principium non possunt continuari vnum
 ipsoꝝ per alterum, quoniam vtrunq; ipsoꝝ nō est
 diuisibile, nisi igitur cõponatur per modum, quo com
 50 ponitur linea ex punctis: & hoc ex eo, quod monstratū
 est esse impossibile in scientia Naturali, & fieri non po
 test cõsimiliter etiam, vt dicamus, q; principium eius,
 quod generatur, cõtangat finem generati: et hoc, quo
 niam quod generatur, diuiditur: & fieri non potest, vt
 55 designetur principio ipsius, & pncipium generationis
 non est diuisibile, & non dicitur de eo, quod est diuisi
 bile, q; tangat illud, quod nō est diuisibile, quemadmo
 dum non dicitur q; linea tangit punctum: sermo autem
 de hoc, non attinet ad hanc sciam. Generatio autem est
 63 cõsequens non continua, qm si generatio esset cõtinua,
 oporteret, q; inuenirentur inter causas pcedentes tē
 64 pore, & causata posteriori ipsis media infinita, hoc est
 65 causam & causatum propinquum ipsi: planum autem,
 q; inter causam pcedentem tempore & causatum po
 60 sterius, hoc est propinquum, non est medium: qm si est
 domus, iam fuit paries, & si iam fuit paries, iam fuit fun
 damentum, & si fuit fundamentum, iam fuere lapides:
 notum autem, q; non est inter domum & parietem me
 dium, quod est causa, neq; inter parietem & fundamen
 tum, neq; inter fundamentum & lapides: q; si esset ge
 ratio cõtinua, sequerēt, q; esset inter domu & parietem
 medium, quod sit posterius pariete & prius domo: q; si
 oporteret, vt esset iter causam propinquam & causatū
 mediū, hoc est, inter eam pcedentem tēpore, causatū
 Log. cu cõm. Auer. II iij posterius

posterior, esset continua causa, p̄p̄inqua causato, & non essent separata tēpore. Quod si esset hoc ita, sequeretur, q̄ esset inter hoc medium & causam suam medium, & procederet hoc in infinitum, & essent causę rerum, quę generantur, infinite, & cōsequētia huius in rebus, quę iam fuere, est quemadmodum consequentia rerū, quas possibile est esse. Qm̄ vero sunt hic nonnulla, quę conuertuntur ad seinuicē, hoc est in eo q̄ causa est causatū, & causatum causa, sequitur, q̄ sit demonstratio in his procedens circulo, quodq̄ sit primum in ipsis medium, & mediū primum, vt i exemplo, si esset terra madefacta, esset ex ea vapor, & si esset ex ea vapor, eēt nubes, & si esset nubes, esset pluuia, & si esset pluuia, iam esset terra madefacta: sequitur itaq̄, q̄ si esset terra madefacta, q̄ esset terra madefacta, & si est vapor, q̄ sit vapor, & ita in vnaquaq̄, & nonnulla sunt exūtēria per modum totius & semper, & hęc, siue q̄ sint existentia semper, siue q̄ generentur semper, non absq̄ hoc, & in his erit res circulo. Iamq̄ inueniuntur nonnulla, quorum existētia non est semper, sed vt plurimum, quemadmodū productio barbę in quocunq̄ masculino, & termini mediū in his erunt vt plurimum, & cōsimiliter propositiones, & itidem conclusiones: & hoc, qm̄ si a fuerit p̄dicatum de omni b in pluribus locis, aut in plurimo tempore, & b p̄dicatum de c in pluribus locis, aut in plurimo tempore, sequetur, q̄ d p̄dicabitur de c vt plurimum, neq̄ inuenietur res in hoc circularis. Dixit: Quoniam vero iam declaratum fuit, quō progreditur definitio a demonstratione, & fm̄ quem modum possibile est hoc, & fm̄ quem modū non est possibile. Oportet autem, vt speculemur de via, ex qua veniamur definitiones & extrahimus, & dicamus, q̄ eorum, quę p̄dicantur semper & per viam quid est, illud, quod p̄dicatur de ipsa, et est vniuersalius re, aut vniuersalitate, in qua transit naturā generis, in qua inuenitur res ista, aut vniuersalitate, in qua non pertransit, vt in exēplo, quoniam nos vtiq̄ p̄dicamus de ternario per viam quid est, q̄ est ens, & q̄ est numerus impar, p̄teritq̄ q̄ si posuerimus de ipso, q̄ est ens, iam pertransit naturam generis, in quo est ternarius, & est numerus, qm̄ intentio entis est vniuersalior numero: licet autē intentio imparis transcendat ternarium, cum impar insit quinario, & septenario, & alijs numeris, tamen non transcendit genus ipsius, quod est numerus. Cūq̄ hoc ita sit, modus quo accipiuntur definitiones fm̄ hanc viam, est, vt cōplicentur p̄dicata de re ex via quid est, quę non transcendat genus istius rei, & nō transliant super ipsum, & cōplicabimus ipsa, quousq̄ inuenimus ex ipsis primo summam numeri, cuius vnumquodq̄ sit vniuersalius re, sed res composita ex ipsis sit æqualis rei, quā intendimus definire: qm̄, cum cōplicauerimus ex ipsis aliquid cū hac dispositione, hoc erit definitio perfecta rei, vt in exemplo, quoniam inuenimus ternario inesse, q̄ est numerus impar, & q̄ est numerus primus fm̄ duas intentiones, per quas dicitur de numero, q̄ est primus, hoc est, quod non est plus numero, & quod nō metitur ipsum, nisi vnitatis tantum: quoniam primum in numero dicitur fm̄ duas intentiones istas, & est vnūquodq̄ istorum p̄dicatorum vniuersalius ternario, & p̄dicatū aggregatum ex ipsis æquale ternario, & hoc, quoniam impar inest ipsi & alijs, & primum, quod est, nō esse cōpositum ex numero, inest ipsi & binario: & cōsimiliter primum fm̄ intentionem secundam inest ipsi & omnibus imparibus: hęc vero p̄dicata tria nō insunt alijs: definitio igitur ternarij, ex quo constituitur substantia ipsius est, q̄ sit numerus impar, primus, et hoc, qm̄ cum p̄dicantur plura de vno aliquo per viam quid est, erit potentia ipsorum potentia generis, si nō fuerit ipsis nomen vnum, & erit genus, si fuerit ipsis nomen vnum:

atqui si fuerit genus, aut potentia ipsorum potentia generis, erunt cōmuniōra, & non erunt æqualia: & sequitur, cum sunt hęc p̄dicata de ternario, & non sunt genus vnum, quia non sunt cōmuniōra, vt sint definitio & hęc definitio est, q̄ incedamus in ipsa per extractionem definitionum specierum vltimarum. Si vero fuerit, quod intendimus definire genus medium inter species vltimas & genus vniuersale, via vtiq̄ in hoc erit, vt accipiamus definitionem istarum specierum vltimarum, per quas diuidit genus istud per hanc viam, quam disposuimus: cūq̄ inuenimus definitionem vtriusq̄ duarum specierum diuisarum, secernimus ex hoc illud, quod appropriat vni ipsorum, & accipimus cōicans & complicamus ipsi genus istius rei, siue sit quantitas, siue qualitas, aut aliud ab hoc ex generibus, quę cōprehendunt in hoc, superioribus, & erit cōpositum ex hoc definitio generis, cuius intenditur definitio, vt in exemplo, cum vluerimus definire lineā, cōsistemus super speciebus vltimis, & est linea recta, & circularis, & reflexa; deinde accipiemus definitionem vniuscuiusq̄ istarum trium specierū per viam hanc, & ponemus, q̄ nos inuenimus definitionē lineę rectę, q̄ est longitudo sine latitudine, cuius medium nō remouetur ab vtriq̄ extremitatibus suis, cū consideratur fm̄ rectum, & inuenimus definitionem lineę circularis, q̄ est longitudo sine latitudine, in cuius medio est punctus, a quo oēs lineę exeuntes sunt æquales, & inuenimus definitionem lineę reflexę, q̄ est longitudo sine latitudine, cū qua cōponitur proprium aliud, & inuestigabimus cōmunitas his tribus definitionibus, & inueniemus in ipsis, quod dicimus, longitudo sine latitudine, & cōplicabimus ipsi genus lineę, quod est quantitas, & erit definitio lineę absolute, q̄ est quantitas habens longitudinē sine latitudine: & incellus noster ad definitiones generum a definitionibus specierum est res ad consuetudinē naturę: et hoc, qm̄ genera sunt composita & species simplices: et quod inest composito inest vtiq̄, propterea q̄ ipsum inest simpliciter: iamq̄ oportet, si definitio inest speciebus & generibus, q̄ insit generibus, propterea q̄ inest speciebus. Et de hac via fecit vtiq̄ mentionem Arist., qm̄ sibi videtur, q̄ sit leuior ad extrahēdas definitiones specierum, q̄ via diuisionis, quod est, vt sciatur per viā cōpositionis, non q̄ ipsi videatur hanc viā sufficere ad extrahēdas definitiones: quemadmodū iam opinati sunt nonnulli, qm̄ non sunt posibles in extrahēdis definitionibus loci cōmemorati in libro Topicorum, hoc est loci cōstructionis & destructionis, & loci gñis, & dr̄is, & reliqui loci, q̄ ibi numerati sunt: qm̄ ipsi vtiq̄ cōnumerati sunt pp̄ definitionē, & numerati sunt ibi probabiles, ex quibus colligunt demōstrationes. Dixit: Si vero extrahat definitio p̄ viā diuisionis, inuenit vtiq̄ in definiendo hęc spēs vtilitatis fm̄ modū, q̄ monstratus fuit in p̄cedentibus, hoc est, q̄ via diuisionis est vtiq̄ vtilis in definitionibus, quas non ignoramus inesse definitio, quodq̄ ipse, cū sollicitus fuerit in hoc ad extrahēdas definitiones ignotas, p̄cedens p̄ hoc faciet viā petitionis: Vtile autē est hoc in sp̄e definitionum, q̄ non remouent ab hoc, vt ostendant p̄ terminū medium: qm̄ obseruamus in diuisione ipsorū, q̄ dr̄ia est terminorum, q̄ sunt in diuisione, si ponamus dr̄iam primā fm̄ gradum suū, siue cōsuecat res ē cōtrario, hoc est, vt ponamus posteriori loco prioris, quēadmodū ille, q̄ diuisit aīal in habēdos duos pedes, & in non hīs duos pedes, qm̄ hęc spēs diuisionis, non tradet definitionē alterius sp̄is: qm̄ definitiones sp̄erum cōponuntur vtiq̄ ex duobus, quorū vnū est genus propinquū, & alterū dr̄ia post ipsum, hoc est, quę sequit ipsum imēdiatē, quēadmodum hō, cuius intentio cōponit ex aīali & rōnali: et ad similitudinē horū rōnes, quas exhibet hęc spēs diuisionis, cōponuntur vtiq̄

vtiq; ex gñibus longinquis & differentijs vltimis, qm̄
 bipes est differentia vltima aialis, et inter ipsa sunt diffe-
 75 rentia multæ: propter hoc oportet diudentem, qui in-
 tendit accipere definitionem per diuisionem, non præ-
 termittere differentiam vlem essentialē differentia ap-
 propriata, hoc est, vt nō diuidat genus superius per dif-
 ferentiam generis, quod est sub ipso, sed per differenti-
 vniuersales generi, per quas diuiditur, & non extat ali-
 quid à genere ipsius: quemadmodum qui diuidit ge-
 nus in ambulans & volās, & natās, deinde diuidit vnū
 quodq; istorum in differentias vles ipsis: quemadmo-
 dum qui diuidit volatile in id, quod diuidit pennata aut
 80 squammata, q; si diuideret animal primo in id, quod di-
 stinguat pennata, aut squammata, iam t̄ trāsiret genus
 primum, & non comprehenderet omne animal per di-
 76 uisionem suam. Dixit: Neq; oportet diudentem cum
 eo, q; mōstrat definitionem per diuisionem, vt diuidat
 oēs differentias entium ita, vt sit extractio definitionis
 per diuisionem aliquid impossibile: cum fieri nō possit,
 vt numerentur oēs differentia, quemadmodum existi-
 77 mauerunt hoc nonnulli antiquorū, qm̄ quod existima-
 uerunt ex hoc, non est verum. Primo quidem, qm̄ non
 est necessarium diudentem diuidere genus in differen-
 tias, quæ sunt in ipso, qm̄ ex ipsis aliqua sunt substantia-
 les, & aliqua non substantiales, sed necessarium est, vt
 diuidat in differentias substantiales, quæ innouant spēs
 sub hoc genere. Et secundo, qm̄ natura vles diuiditur
 in differentias oppositas comprehendentes: res autem,
 cuius intenditur definitio, ponetur vtiq; sub istis oppo-
 sitis, neq; oportebit ipsum ex dispositione sua scire plus
 q; oppositum, sub quo ponitur res ista: oppositu vero al-
 30 terius, aut oppositorum, non est opus nobis, vt sciamus
 differentias, in quas diuiduntur, quoniam sunt aliud à
 re, cuius intendimus definitionem. vt in exemplo, si in-
 tendamus definire hoīem, diuidemus aīal in rationale,
 & non rationale, & inueniemus hoīem poni sub ratio-
 nali. Et non est nobis opus, vt diuidamus non rationale
 in oēs suas differentias vltimas, siue fuerint differentia
 ista notæ nobis, aut ignotæ, cūq; inceserimus hac via,
 40 progrediemur absq; dubio ad summam æqualem defi-
 nito, & erit res definita posita absq; dubio sub vna par-
 tium oppositarum, in quas diuiditur genus suum, neq;
 consuecit consuetudine peritionis: qm̄ differentia, in
 quas diuiditur hoc genus per modum vniuersalitatis,
 non possunt admittre in ipsis medium: cumq; hoc sit
 78 per manifestum in diuisione, sequitur ex hoc, vt sit, qd
 quærimus definire, cū nouerimus, q; hoc genus suū po-
 nitur sub vno ipsoform proculdubio. Quod cum ita sit,
 qui sollicitus est in extrahenda definitione per diuio-
 nem, indiget tribus conditionibus, quarum vna est, vt
 50 accipiat ea, quæ prædicantur de re per viam quid est, se-
 cūda, vt sit ordo ipsoform, quemadmodum meminimus,
 & ponatur differentia prima primo, & secunda secūdo,
 & tertia tertio, & ita de consequentibus, & cōditio ter-
 tia, vt consistat per diuisionem ad summā, quæ sit æqua-
 lis definitio. Et prima quidem conditio proueniet vtiq;
 in his, quæ ignoramus prædicari de aliquo per viā quid
 est, cū declarauerimus per syllm, q; ea insunt ipsi cū hac
 dispositione, qm̄ per syllm monstratur vtiq;, q; hoc est
 79 essentialē huic, quemadmodum q; hoc est genus huic,
 aut q; hoc est differentia huic, qm̄ per syllm oēm mon-
 stratur vnum istorum duorum, quemadmodum decla-
 ratum fuit in libro Topicorum, hoc est, q; quæsitū aut
 est substantiale, aut accidentale. Conditio autem secun-
 da, quæ est, q; partes definitionis ordinētur ordine con-
 decenti, erit vtiq;, cū ordinauerimus differentiam vni-
 uersaliorem, quousq; deuenimus ad differentiam po-
 80 tteriore abscq; eo, q; miscemus inter ipsas differentiā,
 aut persequamur differentiam ipsoform per differentiā
 æqualem ipsi: cumq; consuetudinem istam habuerit di-
 uidēs, necessarium erit, vt oē diuidens vle illi, quod est
 sub ipso, insit rei, per quam diuiditur in existētia prima,
 q;uis sit inter primam ex ipsis & vltimā differentia lon-
 ginq; à distinguētib; medijs, quæ sunt inter ipsas:
 & cæ sunt, in quibus coniungitur primum per vltimū
 coniunctione substantiali. Conditio autem tertia, quæ
 est, vt summa sit æqualis definito, proueniet vtiq; no-
 bis & manifestabit, cū diuiderimus genus superius pri-
 mum in differentias suas oppositas, deinde speculabi-
 mur hoc, quod intendimus definire, sub qua duarū dif-
 ferētiarum oppositarum ponatur: cumq; inuenierimus
 sub vna ipsoform poni, speculabimur, si compositum ex
 hac differentia & genere est æquale huic definito, aut
 vniuersalius ipso: & si fuerit vniuersalius diuidemus cō-
 similiter etiam distinguens hoc in distinguētia opposi-
 ta, deinde speculabimur sub vtro ipsoform ponatur defi-
 nitum: cumq; inuenierimus id poni sub vno ipsoform, spe-
 20 culabimur de summa aggregata ex genere primo, &
 differentijs, quæ sunt post ipsum: & si fuerit æqualis spe-
 cie, aut generi, quod intendimus definire, iam vtiq; in-
 uenimus definitionē ipsius: si vero fuerit vniuersalior,
 faciemus in hoc, quemadmodum feceramus antea, hoc
 est, diuidemus differentiam vltimam ipsoform in diffe-
 rentias duas oppositas, deinde eligemus sub vtra ipso-
 rum sit ipsum definitū, si summa fuerit æqualis ipsi, aut
 non æqualis: cumq; inuenierimus ipsam æqualem, mani-
 festum, q; hæc erit definitio, cui non deficit aliqua diffe-
 30 rentiarum, per quam construitur substantia rei definitæ,
 hoc est stabilitur, & non inuenitur in ipsa differentia de-
 ficiens: qm̄ quod deficit, aut erit genus, aut differentia:
 & genus primum iam positum fuit in ipsa, & cum ipso
 coniunctæ fuerunt oēs differentia, quæ sunt in hac na-
 tura: q; si positum fuerit, q; deficit differentia, hæc diffe-
 rentia erit diuersa in natura ab istis differentijs: differen-
 tia autem, quæ componuntur cum genere ad hoc, q; ex
 80 ipsis sit definitio, sunt ex natura vna. Dixit: Oportet
 cū intendimus definire aliquid & eligimus prædicata,
 quæ insunt illi per viam quid est, vt inducamus per in-
 diuidua diuersa istius intentionis, quam intendimus de-
 finire, & si inuenierimus ipsam vnam in omnibus, mani-
 festum nobis erit ex hoc, q; hæc natura, quam studemus
 definire, est natura vna, quodq; habeat definitionē vnā:
 sin autem inuenierimus intentionem istam in vniuersi-
 tate vnus istorum indiuiduorum aliam ab eo, quod est
 in vniuersitate alterius, sciemus q; id, cuius intendimus
 definitionem, non est intentio vna, sed duæ intentio-
 nes aut plures. vt in exemplo, si vellemus definire, quid
 81 est magnanimitas, speculabimur intentionem istam in
 indiuiduis, quæ fuerunt disposita per magnanimitatē,
 & inueniemus nonnulla, quæ interfecerūt seipsa, & in-
 ueniemus aliqua translata de lege ad legem, et quædam
 pugnare per ea, per quæ non oportet pugnare: cumq;
 50 considerauerimus intētionem magnanimitatis in istis,
 inueniemus ipsam, parum tolerare iniuriā: cumq; spe-
 culati fuerimus magnanimitatem existentem in Socra-
 te & Diogene & alijs, qui paruifacere bona fortunæ &
 euctus propter id, quod sequitur ex veritate, dicemus,
 q; magnanimitas in ipsis est paruifacere bona fortunæ
 & euentus: cumq; considerauerimus vilipendium bo-
 norum fortunæ & euentus, & paucitatem tolerantia
 iniuriæ, non inueniemus aliquid comprehendens ipsa,
 & non erit natura vna comprehendens magnanimita-
 tem, & dicemus, q; non est definitio vna magnanimita-
 tis, quodq; est nomen equiuocum: qm̄ definitio vna est
 82 vtiq; naturæ vnus vniuersalis, nō naturæ particularis:
 & propter hoc nō tradet Medicus medicinā istius oculo
 designati, sed tradet medicinā oculi absolute: & hoc
 erit, cū diudentur intentiones, de quibus dicitur nomē
 oculi,

- oculi, & determinabitur species, cuius intendimus definitionem, quæ de hac specie istius oculi erit leuior, q̄ de finitio generis: quoniam æquiuocatio magis apparet in speciebus, q̄ appareat in generibus: & propterea opere præcium est, vt deueniatur ad definitionem vniuersalis à definitione appropriati, qm̄ appropriatum est notius apud sensum. Et quemadmodū in demonstrationibus oportet intentionem syllogismi esse intentionē clarā, hoc est, q̄ ipsę sunt sylli veræ fidei, cōsistit oportet, q̄ sint intentiones, quas intendimus definire, clare, manifeste, aperte in definitionibus: & hoc vtiq̄ erit, cū deuenierimus ad definitionem rerum vñum à rebus appropriatis, p̄ quæ claritas intentionis, quā volumus definire, est simplex & aperta. vt in exemplo, si vellemus definire naturam coloris, poneremus primo speculationē in hoc ex intentione, quæ est in vnoquoq̄ colore, nō ex colore vñi, qui est genus oibus coloribus: & consistit, cū voluerimus definire intentionem vocis, ponemus considerationem in vocibus specialibus, non in voce vñi: per hanc enim per tractationem cadet observatio à noīe æquiuoco, quod oportet obseruare in definitionibus: per tractatio autem noīs æquiuoci accidet ex necessitate in dialectica. Dixit: Oportet autem eum, qui voluerit facile respondere per propter quid in accidentibus, quæ insunt vnicuiq̄ speciei entium sensibilium, vti iam consistat in via diuisionis super generibus & speciebus ipsorū, & in via anatomia super oibus membris eorum: qm̄, cū fuerit cōsultus in hoc, fieri poterit, cū interrogabitur de aliquo accidente alicui specierum, aut generum, vt respondeat per naturā cōem, quæ est causa, q̄ insit accōis istud huic sp̄i aut generi, vt in exemplo, cū aliquis præmiserit, & nouerit per viam diuisionis, q̄ nutritibilis aliquod est sensibile, & aliquod non sensibile, deinde interrogatus fuerit, pp̄ quid aīal crescit: & dicet, qm̄ nutritur, & non dicit, qm̄ est aīal: et cōsistit accidet, cū interrogabitur de aliquo consequente alicuius sp̄i, & nouerit per naturam cōem, q̄ ipsa est causa, q̄ hoc consequens insit huic speciei pp̄ diuisionē. quemadmodū, si interrogaretur, pp̄ quid gallus habet p̄nas distinctas: & diceretur, qm̄ est volatile, aut pp̄ quid hō est respirans: & diceretur, qm̄ est aīal ambulans hñs sanguinem: & fieri pōt, q̄ non patet nobis natura vñs, quæ est † causa p̄ viā accidētis, de quo quæritur per viam diuisionis. Cū vero pateat nobis per anatomiam accidens vñs, quod excitat nos su per hac natura, & faciemus consistere ipsum loco istius naturæ. vt in exemplo, qm̄ nos vtiq̄ consistimus p̄ anatomiam super eo, q̄ aīal, cui sunt cornua, habet erinaceū, & non habet dentes in maxilla superiore: cūq̄ interrogati fuerimus, exempli gratia, pp̄ quid aries habet cornua: dicemus, qm̄ habet erinaceum, & non habet dentes in maxilla superiore: & consistit, qm̄ consistimus p̄ anatomiam super hoc, quod est, oē aīal longæuum esse paucæ cholerae in relatione ad corpus suum: cumq̄ interrogati fuerimus, exempli gratia, pp̄ quid homo est longæuum: dicemus, qm̄ est paucæ cholerae: & fieri potest, vt sint natura & genus, super quibus consistimus per diuisionem, non vnum nisi per proportionem: quemadmodum proportio substantiæ ad producendum pisces habentes testam ad natandum in aīalibus. Dixit: Erunt autem qōnes vnæ per se, cū causa, quæ accipitur in ipsis terminus medius fuerit vna: fieri autē potest, vt sit vna in specie, & fieri pōt, vt sit vna in genere, quæadmodū, si interrogaret aliquis, pp̄ quid innouatur echo, aut pp̄ quid innouatur arcus in nube, & pp̄ quid videt homo imaginem suam in corpore terfo: causa enim in interrogationibus istis est vna in genere, & est conuersio, sed causa echus est conuersio aeris, & causa arcus in nube, est conuersio luminis, & causa visionis in speculo terfo, est conuersio visus: iamq̄ erit qō vna, quæ monstratur per media multa, cū aliqua ipsarum fuerint causa quorundam, & fuerit primum ipsorum dans semper principia in responsione qōnis pp̄ qd posteriori, quousq̄ ascēdat ad cām primam in ipsis, quæ est causa oīum ipsorū. vt in exemplo, si dicatur, pp̄ quid Nilus multiplicatur sum suum in fine mensis: & dicatur, qm̄ tps̄ istud assimilatur tēpori hyemis, & si dicatur, pp̄ quid assimilatur tēpori hyemis: & dicatur, p̄ q̄ cessat lumen Lunæ in ipso, & si diceretur, propter quid cessat lumen ipsius: dicitur, quia deficit in commitione sua cum Sole: cōiunctio enim cum Sole est causa prima istarum causarum, & cursus Nili est causatū vltimū: intermedia vero sunt causata & causæ. Dixit: iam vero dubitaret aliquis de causa, quæ accipitur terminus medius, & de causato, quod est maior extremitas, & dicamus, si quemadmodum monstrare possumus aliquid pp̄ cām suam, consistit fieri pōt, vt mōstremus cām pp̄ causatum: & hoc in eo, q̄ vtrunq̄ ipsorum sequitur suum compar, et inuenitur per inuentionē ipsius. vt in exemplo, si quemadmodum, cū inuenimus congelationem lactis in arbore, inuenimus mortificationem foliorum ipsius: consistit etiam cū inuenimus mortificationem foliorum, inuenimus congelationem lactis: & quemadmodum inuenimus constitutionem terræ inter Solem & Lunā, inuenimus defectum, ita cū inuenimus defectum, inuenimus constitutionem terræ inter Solem & Lunā. Dicamus igitur, si vnū non habuerit causas plures, & fieri possit, vt illud sit pp̄ causam suam, iam monstrabitur vtrunq̄ ipsorum per suum compar, sed cū monstrabitur causatum per cām ipsius, erit hæc demonstratio, quæ exhibet cām, & existentiam: cūq̄ causa monstrabit per causatum, hæc demonstratio tradet existentiam tñ: quæadmodum ille, q̄ monstrat mortificationem foliorū pp̄ congelationē lactis, & congelationē lactis propter mortificationem foliorum: si vero res habuerit plures cās, non oportet, vt ostendatur exñtia cāe propter existentiam causati. vt in exemplo, si monstraret aliquis, q̄ a inest c̄ p̄ plura media, hoc est d & e, manifestum, qm̄ cū est a, nō sequitur q̄ sit d & e, qm̄ a est vñs vtroq̄ ipsorum: cūq̄ est vñs, non sequitur, q̄ sit appropriatū, hoc enim declaratum fuit in præcedentibus: & hoc, qm̄ iam diximus, q̄ ex conditionibus demonstrationum est, vt sint ex propōnibus acceptis vñs, & prædicatis per viam quid est: cūq̄ hoc ita sit, oportet q̄ terminus medius sit appropriatū subiecto prædicatum de ipso, & sit terminus maior cū medio: igitur conuertuntur causatū & causa ex necessitate in huiuscemodi demonstrationibus: causa vero, quæ est cū hac dispōne, non pōt esse, nisi super vno: qm̄ ipsa est definitio rei, & definitio nō pōt esse definitio plurium, qm̄ ipsa excitat super substantia vnius, & quod excitat super re vna, sequitur, q̄ sit vnum: quemadmodum cōstitutio terræ in medio inter Solem & Lunam, quæ est definitio defectus: & quemadmodū cōgelatio lactis in ligno, quæ est causa mortificationis foliorum: si vero nō est medium causa essentialis, fieri poterit, vt res, habeat plures causas, & q̄ sit causatū, & non sit causa, vt in exemplo, qm̄ causa essentialis ī eo, qui est longæuus, est vtiq̄ paucitas cholerae, & si calor et humiditas sunt causa alia inexistens aīalibus, & alijs ab aīalibus, oportet, q̄ transiliant huiuscemodi media in demonstrationibus in eo, q̄ non sunt causæ veræ, neq̄ demonstrationes compolitæ ex ipsis sunt demonstrationes veræ, sed existimatur: q̄ ipsę sunt demonstrationes absq̄ eo, q̄ sit ita, qm̄ inueniri vtiq̄ causatum pōt, cū non sit causa: cum vero sit terminus medius in huiuscemodi demonstrationibus veris ex parte, qua est essentialis, ex natura generis, in qua sunt istæ demonstrationes, sequitur, si fuerit hoc genus fm̄ proportionem, vt terminus medius in ipsis dicatur fm̄ proportionē, & consistit si fuerit genus p̄ consensum, erit

† al. l. cā illi
per viam

erit definitio per consensum: & exemplum eorum, que dicuntur fm proportionē, est, vt dicatur, propter quid proportionabilia, cum permutantur, sunt proportionabilia: dicitur, qm̄ duplicia ipsorum, sunt cū conditione posita in rebus proportionabilibus, neq; sile est, vt dicatur de coloribus & figuris, q; sunt vnū fm proportionē, sed sunt vnū verbo tm̄: qm̄ similitudo in coloribus est, vt moueant visum in mensura vna, & in figuris, vt sint latera proportionalia, & anguli æquales: & hæc est differentia inter illud, quod dicitur per communitatem, & illud, quod dicitur per proportionem: qm̄ in eo, quod dicitur per cōitatē, inueniunt definitiones vnę fm proportionem, et in summa oportet, q; accipiantur in demonstratione termini tres æquales inter se, hoc est causa & causatum, & illud cui est causa, quod est subiectum: & si accipiatur subiectum appropriatius q̄ terminus medius, & terminus medius appropriatior q̄ maior, non erit prædicatio per modum totius, quæ tradita fuit in principio istius libri: & notum est, q; hæc demonstratio est demonstratio, quæ est definitio perfecta in potentia: & notum est, q; hæc demonstratio erit vtiq; per eam, propinquam: & si aliquid habuerit causas plures, quarū alt qua sit propinquior alia, quæ propinquior ex ipsis, erit propinquior prædicato in quæ sito, nō autem subiecto: qm̄ terminus medius est vtiq; definitio maioris extremitatis, quæ est prædicatum in quæ sito, aut pars definitionis. Manifestum autem ex hoc visum fuisse Aristoteli, q; ex conditionibus demonstrationis simpliciter est, q; medius terminus sit causa maioris extremitatis, & q; sit necessarius in eo q; scitur hoc: & illud est, qm̄ nō verificatur ipsa absq; eo. Dixit: lam vero diximus de demonstratione ac syllo, & per quas condiciones ac proprietates perficitur vtrunq; ipsorum: & manifestum, q; cognitio de vno ipsorum, annexa est cognitioni per alterum, quodq; ipsa consuecunt cōsuetudine rei vnus. Dixit: Vnde autem proueniat nobis scientia de principijs demonstrationis, quæ sunt propositiones primæ, & quomodo proueniat, & per quam potētiam assequimur has propositiones, hoc vtiq; apparebit, cū præmiserimus, q; scientia per demonstrationem non potest acquiri, nisi cū noueris principia ipsius, quæ sunt propositiones immediatæ: & hoc consimiliter etiam posteaq; præmiserimus dubitationes congruētes. Dicamus igitur, an potentia, per quam scimus rem per demonstrationem, sit eadem potentia, per quam scimus principia demonstrationis, aut sit alia ab ipsa, & an ne principia demonstrationis, et illa, quæ sciuntur per demonstrationē, vtraq; sciuntur per demonstrationem, an vnum ipsorū sciatur per demonstrationem, & alterum per potētiam aliam. Principium autem istius intentionis est, vt inquiramus primo, an intellectus isti primi, qui sunt forma, & intelligentiæ proueniant nobis à principio existētię, sed nos obliuiscimur ipsos non reminiscētes, aut innouantur in nobis, posteaq; non fuerunt. Atqui q; fuerimus adepti ipsos à principio rei, & obliuiscimus eorum, ex ipso sequitur repugnans, quod est, vt possideamus scientias digniores & perfectiores scientia demonstrationis, & obliuiscamur earum: atqui si posuerimus nos possidere ipsas, erit vtiq; per posterius: quomodo igitur verificabitur hæc positio cum eo, q; ponamus, omne illud, quod scimus, atq; addiscimus esse vtiq; per cognitionem præcedentem: & sequitur propter hoc, q; principia demonstrationis sunt monstrata per demonstrationem: quod est absurdum. Dicamus igitur, q; principia

hæc proueniunt vtiq; nobis ex potentia, & habitu, qui inest nobis per modum istius potentie, & habitus isti sunt, ex quibus proueniunt principia ista: & hæc potentia in æstimatione non est illud, cui prohibitum sit esse in actu ea, quæ sunt principia. Et hæc potentia inuenit in omnibus animalibus: & hoc, quoniā in omnibus animalibus est potētia sensitua: animal vero, in quo est potentia sensitua, diuidit̄ duabus diuisionibus, & ex ipso est, per cuius imaginationem firmatur res, quam sentit post ascensionem sensus, & hoc est animal imaginans, & ex ipso est, cui non firmatur, & est non imaginans: & quod firmatur habet firmamentum, quod non denudatur simul cum eo, q; duplicantur formæ super ipso, q; occultatur ab ipsis similitudo, quæ est intra ipsa: & ex hac similitudine prouenit intellectum vniuersale in anima: quoniam hæc potentia ea est, qua acquiritur intentio rei sensibilis expoliata à consequente secundum visum: & hoc cum alteratione rei super ipsis pluribus vicibus in indiuiduis pluribus. Quoniā vero potentia imaginationis & memoriæ acquirunt vtiq; dispositiones à sensu, erit existimatio istarum duarum potentiarum in homine à sensu: & si vniuersale proueniens accipitur à rebus voluntarijs, erunt intelligibilia proueniētia ab ipso principium rebus artificialibus: si vero accipiatur à rebus existentibus, erunt principium sciētis speculatiuis. Cumq; res ita sit, habitus isti intelligibilia non proueniēt nobis à principio rei, neq; nos acquirimus ipsos ex habitibus, qui sint reputatiores, neq; ex scientijs stabilioribus, sed innouantur vtiq; nobis ex alteratione sensus vice post vicem in indiuiduis multis: quemadmodū accidit in prælio, cum disturbatur ordo pugnantium in victoria, quia redit vnus, & stat, & post hoc secundus, & post hoc tertius, quousq; perficiatur ordo: consimiliter etiam se habet dispositio vniuersalis à sensu, quoniā, cum annectitur sensui sensus secundus, & secundo tertius, innouatur intentio vniuersalis: & propterea innouatio ipsius est per modum inductionis in particularibus, & secundum modum istum est innouatio vniuersalis ex sensibilibus. Dixit: Potentiæ vero intelligibiles, per quas verificamus, diuiduntur duas in partes, & ex ipsis aliqua est, quæ verificatur aliquādo & falsificatur: quemadmodum potentia opinatiua & existimatiua, & ex ipsis aliqua est, quæ verificatur semper, quemadmodum scientia proueniens ex demonstratione, & ab intellectu, quæ sunt propositiones primæ: & non est genus vnum ex apprehensibilibus magis verū q̄ scientia, nisi scientia proueniens ex propositionibus apprehensibilibus ab intellectu: & propterea principia demonstrationis sunt magis in capitulo veritatis, q̄ scientia proueniens per demonstrationem: si quidem principia non sciuntur per demonstrationem, sed sciuntur per intellectum: quoniam non est hic aliquid assequēs illud, quod est verius demonstratione, nisi intellectus: & propterea intellectus est principium principiorum, & omnes istæ potentiæ, cum hoc, q; perueniunt ad illud, cuius sunt potentia, sunt secundum vnum exemplum, hoc est, potentia proportionis scientiæ ad illud, quod scitur, potentia proportionis intellectus ad principia.

Hic autem perficitur tractatus iste secundus Libri de Demonstratione Aristotelis: & est expositio filij Rosadis. Laus Deo.

Auerrois expositionis mediæ in librum Demonstrationis Arist. Finis.

Aristotelis

ARISTOTELIS STAGIRITAE

PERIPATETICORVM PRINCIPIS
TOPICORVM
LIBER PRIMVS;

*Cum Auerrois duplici mediæ expositionis
translatione, Abrami de Balnes
scilicet, & Jacob Mantini.*

SVMMA LIBRI.

*De Ratiocinandi speciebus, eiusq; partibus, ac eius in-
strumentis.*

Quid intendit, & quæ ratiocinandi species. Cap. I.

Propositum quidē negotij, est metho- 20
dum inuenire, per
quā poterimus syl-
logizare de omni
proposito proble-
mate ex probabili-
bus, & ipsi disputa-
tionem sustinētes,
nihil dicemus re-
pugnās. Primum igitur dicendum, quid est
syllogismus, & quæ eius differentie, quomo- 30
do sumatur dialecticus syllogismus: hunc
enim quærimus secundum propositum ne-
gotium. Est itaq; syllogismus oratio, in qua
positis quibusdam, aliquid aliud à positis ex
necessitate accidit, per ea quæ posita sunt.
Demonstratio vero est, quando ex veris &
primis syllogismus erit, aut ex talibus, quæ
per aliqua prima & vera, eius quæ circa ipsa
est, cognitionis principium sumpserunt.
Dialecticus autē syllogismus est, qui ex pro- 40
babilibus est collectus. Sunt autem vera et
prima, quæ non per alia, sed per seipsa fidem
habent. Non enim oportet in disciplinari-
bus principijs inquirere propter quid, sed
secundum vnumquodq; principiorum ip-
sam per se esse fidem. Probabilia autē sunt

quæ videntur omnibus, aut plurimis, aut sa-
pientibus: & his vel omnibus, vel plurimis,
vel maximè familiaribus, & probatis. Litigiosus autem est syllogismus ex ijs, quæ vi-
dentur probabilia, non sunt autem. Et qui
ex probabilibus quidem, aut ex ijs quæ vi-
dentur probabilia, est apparēs. Non enim
omne quod videtur probabile, est probabi-
le: nihil enim eorum, quæ dicuntur probabi-
lia in superficie, habet omnino phantasiā,
velut circa litigiosarum disputationū prin-
cipia accidit se habere: statim enim, sapius
etiam eis qui parua videre possunt, manifes-
ta est in his falsitatis natura. Ergo prior
quidem eorum, qui dicti sunt litigiosi syllo-
gismi, etiā syllogismus dicitur: reliquus ve-
ro litigiosus quidē syllogismus, syllogismus
autem non, eò quòd videtur quidem ratio-
cinari, ratiocinatur autē minime. Amplius
autem præter omnes, qui dicti sunt, syllogis-
mos, ex ijs, quæ sunt circa aliquas discipli-
nas peculiaris, fiunt paralogismi: quæ admo-
dum in Geometria, & huic cognatis accidit
se habere. Videtur autem hic modus differ-
re à dictis syllogismis: nam neque ex veris,
& primis colligit falsigraphus, neq; ex pro-
babilibus: nam sub definitionem non cadit:
neque enim quæ omnibus videntur sumit,
neque quæ pluribus, neque sapientibus, &
his, neq; omnibus, neque plurimis, neq; pro-
batissimis, sed ex peculiaribus quidem disci-
plinæ sumptis, non veris autem syllogismū
facit: nam eò quod aut semicirculos describit
non vt oportet, aut lineas aliquas ducit, nō
vt ducendæ sunt, paralogismum facit falso
scribēs. Species igitur syllogismorum, vt si
guraliter sit complecti, sint quæ dictæ sunt,
summatim autem dicēdo de omnibus præ-
dictis, & de his quæ postea sunt dicenda, in-
tantum nobis determinatū sit: eò quod de nullo
eorum exactam rationem assignare deli-
gimus, sed aliquantulum figuraliter de his
volumus pertransire, omnino sufficiens ar-
bitrantes esse secundum propositā metho-
dum, posse cognoscere quomodo vnum-
quodq; illorum se habet.

A V E R R O I S E X P O S I T I O

Sermo de Intentione & Diuisione libri, Cap. I.

TRANSLATIO ABRAMI.

Huius Libri intentio est methodorum, &
vniuersalium, ex quibus ars topica cōpo-
nitur, & illorum, quibus perfectior & præ-
stantior fit, scientiam tradere. Hæc enim
ars fit sicut eius maximā perfectionem dua-
bus rebus, quarum vna est scientia rerū & methodorū,
quibus

TRANSLATIO MANTINI.

Nquit Aristoteles. Propositum huius Li-
bri est notificare Methodos, ac quædam
vniuersalia, ex quibus ars Dialectica con-
stat, præstantiori ac perfectiori modo, quo
fieri id possit. Nam hæc ars duabus vtiq;
perficitur rebus, altera quidem ex cognitione rerum, et
methodicarū

quibus construitur, & altera est exercitatio illarum institutionum earumque usus, adeo quod illarum exercitium reddatur habitus, & hoc fit sicut dispositio reliquarum artium factuarum, prout est ars medica, & alia, & ut vniuersaliter inquam dicam, hæc ars est illa ars, qua possumus, quando quærimus instituere syllogismum ex promulgatis præmissis, ad destruendum positum quod respondens admittit in sua cautione, et ad cauendum omne positum vniuersale, quod quærrens procurat destruere, quando nos responderemus, & deo secundum quod possibile est in singulis positis, quoniam non est consuetudinis quærentis omnino destruere, quod respondens admittit in sua cautione, nec est moris respondentis omnino cauere destructionem illius, quod cauere admittit, sed vtriusque moris est, quando quærunt, aut respondent, quod quæstiones & responsiones conferant ad vltimum cautionis, & destructionis, quod possibile est in hoc illo positum, sicut est dispositio artis medicæ, quia non oportet medicum omnino sanare, quod vero ei expedit, est, quod non lateat aliquares de his, quas ars ferre cogit, ad hanc ægritudinem, quantum ei possibile est. & quia Dialectici nomen, apud vulgus significat orationes inter duos, quibus vterque sibi proponit alterutrum vincere, quavis specie orationum contigerit, transtulit Aristoteles hoc nomen ad hanc rem, quæ rerum omnium est huic proxima, similis enim est rei, quam vulgus intendit, & est illa res, quam definiuimus: & aliquando hic liber vocatur liber Locorum, ac iterum infra scies quid sint loca.

methodicarum regularum ex quibus constat, altera vero, ex illarum semitarum exercitacione, vel praxi, atque ex frequenti usu ipsarum: ita ut ex huiusmodi exercitacione, efficiatur habitus, ut in alijs artibus practicis fieri solet: ut est ars Medica, & reliquæ alia eius generis. Generatim autem hæc ars est qua cum nos argumentamur, possumus syllogismum efficere ex propositionibus probabilibus ad destruendum omne problema vniuersale propositum, quod ipse respondens assumit sustentare, & ad sustentandum quodlibet problema vniuersale propositum, quod quidem conatur destruere ipse argumentator, quando nos fuerimus respondentes, & hoc prout fieri potest in quouis problemate proposito, nam ad arguentem non spectat destruere omnino, id quod ipse respondens assumit sustentare omnino, sed cuiuslibet eorum officium est, si rectas afferant argumentationes ac responsiones, ut afferant quidem id quod maxime valere possit ad illud propositum problema sustentandum vel destruendum: ut in arte medica euenire solet, nam medicus non tenetur semper sanare omnino, sed cogitur ne quicquam omittat eius quod ipsi arti debetur, ut conferat ipsi morbo in omni re possibile. At cum hoc nomen Dialectica apud vulgum significet disputationes, quæ inter duos homines contingunt, quorum alter alterum conuincere contendit, quouis genere orationum, ac sermonum, ideo Aristoteles usus est hoc nomine ad significandum id quo quidem nihil conformius denominationi vulgi ac similius, quam paulo ante definiuimus: & vocatur is liber, liber Locorum; post hoc autem scias adhuc quid sint ipsa loca.

Partes vero huius artis sunt tres. In prima autem notificantur rationes, ex quibus componuntur Dialecticæ orationes, earumque partes, atque iterum partes partium, donec deueniatur ad simplicissimam partem, ex qua componuntur: & hæc pars continetur in primo libro Aristotelis. In secunda parte notificantur illa loca, ex quibus syllogismi comparantur ad affirmandam vel destruendam aliquam rem in omnibus generibus quæstionum, quæ in hac arte fiunt: & hoc in sex libris Aristotelis explicatur. In tertia vero parte exponitur quo pacto debet interrogans interrogare, & respondens respondere, & quomodo potest fieri responsio & interrogatio: & hoc in Octauo libro traditum est.

† I. sermone.

† Alia litera arguens arguere.

Ad quot Vtilis Dialectica, differendiq; disciplina. Cap. II.

Consequens autem est ex his quæ dicta sunt, dicere ad quot, & quæ vtile sit hoc negotium. Est autem ad tria. ad exercitaciones, ad colloquia, ad eas, quæ secundum Philosophiam sunt, disciplinas. Quod igitur ad exercitacionem sit vtile, ex his perspicuum est: methodum enim habentes, facile de proposito argumētari poterimus. Ad colloquia vero, eo quod multorum annumerantes opiniones, non ex extraneis, sed ex proprijs doctrinis sermocinabimur ad eos transmutantes, quicquid non bene videntur nobis dicere. Ad secundum philosophiam autem disciplinas: quod potentes ad vtraque dubitare, facile in singulis intuebimur verum, & falsum: præterea

Sed

autem ad prima eorum, quæ in vnaquaque disciplina sunt principia. Nam ex proprijs secundum propositam disciplinam principijs, impossibile est dicere aliquid de ipsis, eo quod prima principia sunt omnium: per ea vero, quæ sunt circa singula probabilia, necesse est de illis transigere. Id autem proprium, maxime ue peculiare Dialecticæ est, nam, cum sit inquisitiua, ad omnium methodorum principia viam habet. habebimus autem perfectè methodum, quando perinde habebimus ac in Rhetorica, & Medicina, & huiusmodi facultatibus: hoc autem ex his, quæ contingunt facere, quæ eligimus. Nam neque Rhetor omni ex modo persuadebit, neque Medicus sanabit: sed si ex his, quæ contingunt nihil omiserit, sufficienter eum disciplinam habere dicemus.

Huius

TOPICORVM

Sermo de utilitate Dialectices.

Cap. II.

TRANSLATIO ABRAMI.

Tria iuamina huius artis.

Sed huius artis iuamina sunt tria, quorum primū est ad ipsum exercitium, secundum autē est ad publicas vulgi cōparationes, & tertium ad scientias theoricas. Ipsius quidem iuamen ad exercitium est, quā pręparat ad modum scientiarū, easq; venandum, quando enim nobiscum fuerint notæ methodi, & regulę, quę sint cōes, ex illis procedemus ad rei cōstructionem & destructionē, fit itaq; per hanc artem nobis via discernendi ad sciendum opiniones & assertiones, et cognitionem veritatis à falso perfectioris actionis, & perfectioris intentionis, q̄ sit vis, quę nobis fit vsu sine cognitione harum methodorum: & ideo huius artis perfectio attingit his duabus rebus, scilicet exercitio & methodorum cognitione, & est manifestū, q̄ exercitiū, quod per hanc artē intenditur, disponit ad hanc philosophiā eo modo, quo facit exercitium equorum equitationis in ludis, dispositionem ad bellum.

Ipsius vero iuamen ad vulgares comparationes est, quia ex quo necessitas conducens rebus publicis ad æquitatem, & ad virtutes multas assertio fit ex rebus similibus conferentibus illis ad publica consortia, & re sic existente, cum impossibile sit, q̄ incidat veritas in res similes, nisi per vulgatas regulas, quę sunt orationes, quibus vtimur in hac arte, sic iterum confirmantur apud illos res similes, quę sunt vulgatę orationes, difficilius enim contradictionis sunt, q̄ orationes rhetoricę & poeticę, & si fiant regulę rhetoricę & poeticę vice regularum topicarum, hoc autem iam demonstratum est in scientia politica.

Ipsius vero iuamē ad sciētias theoricas est multipliciter, quorū modorū vnus est, quia aliquñ volumus cōstituire veritatem de aliquo quęsito, & fit nobis difficile illud comprehendere, & per hanc artem possumus construere de hoc quęsito duos syllogismos mutuo repugnātes, quorū vnus cōstruat illud, & alter destruat, & quādo hoc fecerimus, facile fit nobis possibile fecerere hanc partem verā duarum illarum orationum repugnantiū à mendace, q̄ inferemus duorum syllogismorum pręmissas demonstratiuis methodis, adeo q̄ discernamus prædicata per se ab accidentalibus, quę in illis fuerint, præmissę enim syllogismorum topicorum pro maiori rei parte non sunt fm se totas falsę, neq; fm se totas verę. Et huius quidem dispositio similis est illi, quod accidit in artibus factiuis, depurator enim fecerit auri & argenti substantiā à reliquis substantijs illis cōmixtis, aurifex autem est ille, qui illud purum discretum sumit, illudq; extendit, et ex eo cōstat quod voluerit: si autē aurifex sumeret onus ambarum rerum simul, posset hoc facere, sed res esset ei grauior, hoc autem magis transit in res, quibus cōmiscetur quod est per se, cū illo, quod est accidentaliter, & hoc contingit in scientia physica, & scientia diuina, & scientia politica, aliter q̄ res sit in sciētjs Mathematicis, et ideo raro inuenimus Arist. q̄ proferat demonstrationem alicuius rei harum trium scientiarū, nisi prius pręposuerit demonstrationi dubium topicum de hac illa re. Et notū est, q̄ hoc scientiæ iuamē sit aliud à iuamine exercitiij, quatenus hoc est per se, & illud est mediante vi ex ipso exercitio proveniente.

Secundus

TRANSLATIO MANTINI.

Huius præterea artis vtilitates tres quidē sunt, vtilis. n. primo est ad exercitationem: secundo ad colloquia popularia: tertio vero ad contemp-
platiuas disciplinas. Conducit autē ad exercitationem dirigentem ac disponentē ad ipsas scientias propterea, quia, cū assecuti fuerimus methodos ac semitas notas cōmunes, ex quibus procedamus ad aliquid affirmandum vel negandum: tunc ea vis, quā nacti fuerimus per hanc artem ad discernendas opiniones ipsas, quę nam scilicet earum sint verę, & quę falsę, perfectiorē vtiq; actionem efficiet præstantiusq; obtinebit propositum, q̄ illa vis & facultas, quę ab ipso vsu & exercitatione sola sine cognitione harū regularum & methodorū ortum habuerit. Et ob id absolutio atq; pfectio huius artis his duobus vtiq; acquirit: nēpe exercitatione, ac methodorū cognitione. Manifestum autē est, q̄ illa exercitatio, quę in hac Arte proponit, est quidē quædā præparatio ad ipsam philosophiā, veluti exercitatio in æque-
stribus ludis est quædā præparatio ad militarē artem.

Est secundo vtilis hæc ars ad populare colloquium, seu disputationes atq; congressus populares, quia popularis congregatio pro assequenda virtute morali, ac iustitia, cogitur verificare multas res contemplatiuas, quę ad ciuiles congregationes conducunt: cum igitur res ipsę contemplatiuę non possint verificari nisi per methodos & regulas probabiles, quę quidem sunt rationes, quę in hac arte fiunt, ideo oportuit vt apud ipsam popularem congregationem constaret etiam illę res speculatiuę, quę scilicet sunt rationes probabiles, cū difficilius possint contradici, q̄ rationes rhetoricę & poeticę: licet vtatur etiam quandoq; & ipsa rhetorica ac poetica institutionibus pro dialecticis ac topicis, & hoc iam in scientia morali explicatum fuit.

Tertio autē est vtilis ad contēplatiuas disciplinas pluribus de causis. Prima est, quoniam, cū nos querimus scire veritatem de aliquo quęsito, quę tamen difficile haberi possit, tunc nos hac arte possumus asferre duos syllogismos contradicentes sibi inuicem pro illo quęsito, quorum alter illud affirmabit, alter vero ipsum destruet: & cū ita fecerimus, facile quidem poterimus distinguere id veri, quod in illis duabus orationibus cōtradictorijs continetur, ab ipso falso, si propositiones vtriusq; syllogismorū p methodos demonstratiuas cōfecerimus, ita vt eorū prædicata, quę per se sunt, ab his, quę per accidēs exposuerimus. nam propositiones syllogismorum dialecticorū, vt plurimum, non sunt omni ex parte falsę, neq; omnino verę. Est enim hoc non ab simile eius, quod in Artibus factiuis contingere solet. nam qui artem diuidendi aurum ab argēto, vel ab alijs mixturis proficitur, separat quidē substantiam auri & argenti ab alijs substantijs, quę eis immixtę sunt, sed faber aurarius vel argentarius & argyrocopus assumit illud, quod separatum est, ac expurgatum, & exquisitū, & ipsum extendit, & in bractęas redigit, ex quo quidē id conficit quod lubet. Quod si ipse Bractęarius seu aurifex hæc duo onera subire vellet, posset vtiq; sed esset profecto ei molestius, sed hoc maxime indigemus in illis rebus in quibus id, quod est per se, miscetur cū eo, quod ex accidenti: hoc autem accidit in scientia naturali, & in diuina, atq; in morali, non autē in scientijs mathematicis: & ideo raro inuenies Aristotelem asferre aliquam demonstrationē de aliqua re istarum trium scientiarum, quin prius præponat de ea re dubium dialecticum ante ipsam demonstrationē. Palam autē est, q̄ hæc vtilitas, quę in scientijs habetur, nō est illa vtilitas, quę ex exercitatione fit: quoniā hæc in se ipsa existit, seu ex ipsamet

Secundus autem modus est, quia ex quo artes ambiuntur tribus rebus, scilicet præmissis & quæstis & syllogismis, hic autem numerus harum rerum, qui partitur earum ambitum ex ea parte, qua sunt vulgatae, est facilius, quando itaque adipiscuntur suum propositum per opus, facilius est discernere, quod ex illis positum est, esse verum, an sit eo modo quo positum est, nec ne: hoc autem fit demonstratiuis methodis, ille enim hoc modo iterum transit in demonstrationem. Tertius autem modus est, quia nos iuuamur præmissis diuulgatis ad artium principia, & hoc fit multis modis: quorum vnus est, quod sumat illa principia, quæ non ostendunt nisi inquisitione: ad vtrum autem inquisitione indiget modo, qui dicit in hac arte, & alter est, quia aliquando illa principia sunt de illis, quas concipere est difficile illi, qui initiatur in disciplina, aut asserere illa primo assatu, & ut occurrat assertio vtitur rebus diuulgatis, quousque eius mens confirmetur per hoc, & ei incidat assertio illorum, prout facit Arist. in libro Peri hermenias, distinguendo res ratione dictionum, quando illas distinguit in nomine, verbum, & dictionem syncategorematicam. Quartus autem est, quia species præmissarum, quæ subiectiones certæ sunt, quæ consueuerunt in alia arte demonstrari, præter illas artes, in quibus subijciuntur, & addiscitis opinio de illis est contra id, quod illis supponitur in illa arte, sicque aliquando allicitur rebus vulgaris, ut illas recipiat qui addiscit, donec initiatus sit in arte, in qua profertur demonstratio de illis, & illas sciat vera scientia. Et quintus est, quia illis repellunt Sophistæ deceptores circa principia sciæ, prout fecit Arist. in lib. 1. Physicorum contra illos, qui negabant multitudinem & motum esse. Sextus autem est, quia ex quo demonstrationum sunt duæ species, quædam species, quæ verificat naturaliter ignota, & alia species qua verificatur per se intelligibile apud illum, qui illud negaret, & hoc demonstratur per præmissas maxime vulgatas, quibus contigit cum hoc quod sunt vulgatae, quod sint etiam veraces, illæ enim iurant hanc rem, & hic speculandi modus est maximus modus speculationis, qui fit in metaphysicis in verificando principia scientiarum particularium. Sicque tam diximus huius scientiæ intentionem, & eius nominis significationem, eiusque partitionem, & utilitatem, & progrediemur ad orationem edicendi eius partes, & incipiemus orationem à prima eius parte. Et considerabimus primo quæ sint orationes, & ex quibus componantur, & quo modo componantur, & quot sint ipsarum species.

ipsa met sit, illa vero sit media illa facultate, quæ ex ipsa exercitatione & vsu puenit. Secunda cæ est, quæ cum artes cõteplatiuæ tria amplectentur: nempe propõnes, seu præmissas, atque quæstas, ac syllos: horum autem numerus primo atque vltimas eorum, quatenus sunt probabilia, facilius existit: idcirco, cum ea obtinuerimus actu parata, facile poterimus discernere ac dignoscere id, quod iam ex ipsis suppositum fuerit esse verum, vtrum eo pacto, quo suppositum fuit se habeat vel ne: & hoc quod demonstratiuis methodos, hac ratione vtrum quoque inseruire, & subministrare ipsi demonstrationi, seu arti demonstratiuæ. Tertia cæ est, quæ propõnes probabiles magnam afferunt utilitatem ad ipsa principia artium habenda, & hoc quod varijs modis. Primo quidem modo, cum illa principia non possunt notificari, nisi per inductionem: & sic indigemus vtri inductione eo modo, quo in hac arte expositum est. Secundo, quia nonnunquam illa principia difficulter concipiuntur prima illa conceptione simplici, scilicet ipsorum incõplexorum (quæ formationem Arabes vocant) ab ipso discipulo, qui nunc primum incipit discere, aut verificatur in intuitu, scilicet cognitione complexorum (quæ certitudine quoque Arabes appellant) & ideo ad eorum verificationem vtitur cum eo rebus publicis, donec firmetur eius opinio de ea re, & habeat per id eius certificatio, ut Arist. est vsus in lib. Peri hermenias, dum diuidit res per dictiones, cum diuidat eas in nomine, verbum, & significatiuam dictionem, seu propõnem. Tertio, quia cum illud genus propõnũ sit, quod sunt veluti pnotiones, seu pñationes, quod quod est in alia arte probari, & non in ea qua subijciuntur, & discipulus habeat de eis diuersam, seu oppositam opinionem illi, quod habet de eis in illa arte, tunc vtitur ipse, scilicet pceptor pro illarum prænotionũ declaratione, ac probone rebus probabilibus, quas accipiet ipse discipulus: ita ut cum aggredietur illam artem, quod eas demonstrat, iam sciuerit eas vera scientia. Quarto, quæ his ipsis refellunt deceptiones Sophistarum circa prima principia sciæ, ut in 1. lib. Physic. Arist. est vsus contra eos, qui negabant pluralitatem entium, ac motum ipsum. Quinto prope quod duo sunt genera demonũ: aliud quod est illud, quo verificatur id, quod est nã ignoratur: aliud vero est, quo id quod est de se notum, verificatur apud eum, qui ipsum neget: & illud quod est declaratur per propõnes maxime probabiles, quod quod est si sint probabiles, solent esse vera esse: & id cõducit ad hoc negotium: & is cõteplandi modus est vtriusque maximi momenti, quod in lib. Meta. in vsum venit, per verificandis scientiis particularibus. Iam ergo diximus propositum huius artis, quod nã sit, quod eius nomen significet, eiusque partes, quod sint, utilitas quod ipsius, quod nã sit. Reliquum nunc est, ut aggrediamur tractare de vnaquaque eius partium, sumpto, scilicet initio à prima eius parte. Primo autem nobis considerandum est, quod sint ipsæ rationes Dialecticæ, & ex quibus constent: & quo pacto componantur, & quot sint earum genera.

† 21. l. orationes,

Ex quibus, et quot, disceptatio dialectica constat. Cap. III.

Primum igitur considerandum ex quibus est methodus: si quidem sumpserimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes, et de quibus syllogismi, & quomodo his abundemus, habebimus sufficenter propositum. Sunt autem numero æqualia, & eadem ea, ex quibus orationes, & de quibus syllogismi: sunt enim orationes ex propositionibus: de quibus autem syllogismi fiunt, problema ta sunt. Omnis autem propositio, & omne problema, aut proprium, aut genus, aut accidens indicat: etenim differentia, cum sit generalis, cum genere ordinanda est. Quoniam

autem proprium hoc quidem quid est esse significat, illud autem non significat, diuidatur proprium in vtriusque prædictas partes, & vocetur illud quod quid erat esse significat, terminus: reliquum vero secundum communem de ipsis assignatam nominationem nuncupetur proprium. Manifestum igitur ex his, quæ dicta sunt, quod secundum presentem diuisionem quatuor omnia accidunt fieri, aut proprium, aut terminum, aut genus, aut accidens. Nemo autem nos opinetur dicere, quod vnum quodque horum secundum se dictum propositio, vel problema est, sed quod ex his & problemata, & propositiones fiunt. Differunt autem problema, & propositio, modo: nã, cum

TOPICORVM

cū sic dicitur, putasne animal gressibile bipes, definitio est hominis, & putasne animal genus est hominis; propositio fit. Si autem, vtrum animal gressibile bipes definitio est

hominis, an non? problema fit. Similiter autem & in alijs. Quare merito æqualia numero problemata, & propōnes sunt: nam ab oī propōne problema efficies mutās modum.

Sermo de partitione quaestorum in topicis secundum numerum prædicatorum. Cap. III.

TRANSLATIO ABRAMI.

ET dicimus q̄ topicæ orationes v̄r sunt syllogismi qui fiunt ex vulgatis præmissis, sicut demonstrationes sunt syllogismi qui fiunt ex præmissis primis naturaliter: & incipimus ex his in explicando ipsarum simpliciorum, quæ eādem sunt problemata & præmissæ vulgatæ, ipsarumq; partes. Dicimusq; q̄ præmissæ & problemata sunt subiecto vnæ, & modo duæ, oratio enim enuntiativa, quando ponitur admissa, & fit syllogismi pars, vocatur præmissa, quando vero de ea inquirimus fm̄ modum construendi vnum contradictoriorū de ea, aut illius destructionem, vocatur problema, hoc autem sic existente cuiusq; præmissæ et cuiusq; problematis prædicatum, non euadit quin sit definitio, aut genus, aut differentia, aut proprium, aut descriptio, aut accidens, re autem sic existente quæ sita topica sunt sex specierum, sed Arist. conclusit differentiam in genere, & posuit eam vnum, & similiter inclusit descriptionem in proprio, & constant quæ sita topica apud ipsum quatuor species, aut definitiones, aut propria, aut genera, aut accidentia. Et eius propositum hic est comonstrare loca singulorum horum quatuor quæ sita, quādo enim non amplecterentur quæ sita, non amplecterentur loca ipsa cum eo, q̄ illorum est scientia simplicioris, ex quo ex illis componuntur orationes topicæ. Expedit itaq; nobis describere vnumquodq; horum quatuor secundum descriptionem sibi cōuenientem in hac arte, quæ sunt descriptiones & definitiones vulgatæ: & iterum infra narrabimus, q̄ reliqua quæ sita includatur in his quatuor, & amplectantur in hoc capite,

TRANSLATIO MANTINI.

DIcamus itaq; q̄ orōnes Dialecticæ, seu Topicæ, sunt generatim syllogismi, qui ex præmissis probabilibus oriunt: quæadmodū demōnes sunt syllogismi, qui ex propōnib; natura primis oriunt. Incipiamus autem à simplicioribus ipsarū, q̄ quidē sunt partes ipsorum quæ sita ac propōnes probabiles earumq; partes. Dicendum igit est, q̄ propōnes & pblemata sunt vnu & idē subiecto, sed duo modo ipso: nā orō enuntiativa si supportatur per modū acceptationis, et fiat pars syllogismi, vocatur præmissa, seu ppō, sed si eā cōsideremus per modū affirmandi vnu duorum cōradiatoriorū eius, aut negandi, & destruendi, ipsum tunc vocabitur problema. Ex his itaq; sequitur, q̄ cuiuslibet propōnis, & pblematis prædicatum necessario erit vel definitio, vel genus, vel differentia, vel propriū, vel descriptio, aut accidens. Sic igit quæ sita dialectica erunt sex: verū Arist. applicat dīam ipsi generi, & in vnu caput ea reponit: sicut & descriptionem proprio: & sic quæ sita dialectica apud ipsum erūt quatuor, videlicet vel definitiones, aut propria, aut genera, aut accidentia. Eius itaq; propositū est hic declarare ea loca, quibus vtitur in singulo horum quatuor quæ sita. Nā si nō terminent ipsa quæ sita, haudquāq; possent terminari & ipsa loca. Adde etiā, q̄ p hoc habetur quoq; notitia de rebus simpliciorib; ex qb; orōnes dialecticæ constant. Consentaneū ergo est, vt vnuquodq; horū quatuor describamus iuxta descriptionē sibi cōuenientē in hac arte, & sunt descriptiones quæ pbabiles, atq; definitiones famose: post hoc aut dicemus reliqua quæ sita in his quatuor cōtineri, & in eorū capitulis includi.

De Termino, Proprio, Genere, & Accidente. Cap. IIII.

Dicendum autē, quid Terminus, quid Propriū, quid Genus, quid Accidens. Est autē terminus. quidē orō quid erat esse significans. Assignatur autē aut orō p noie, aut orō pro orōne: posse est. n. & eorum, quæ sub orōne significantur, quæ dā definiri. Qui cūq; autē quolibet modo noie assignationem faciunt, manifestū qm̄ non assignant rei definitionē, eo q̄ oīs definitio orō quæ dā est: accōmodatū tñ termino, & hmōi ponendū est: vt quod honestū est, decens. Sicut autē et vtrū idē sensus, & disciplina, an diuersum: etenim circa definitiones, vtrū idē, an diuersum, plurima fit imoratio. Simpliciter autē accōmodata termino oīa dicant, q̄ sub eadē disciplina cū definitionibus cōtinētur. Quod autē oīa q̄ nunc dicta sunt, hmōi sunt manifestū ex his. Potentes. n. q̄ idē, & q̄ diuersum disputare, eodē modo, & ad definitiones argumētari facile poterimus: nā ostendentes q̄ non idē est, interimētes erimus de definitionē, nō tñ conuertit quod nunc dictū

est: non. n. sufficiens est ad astruendū definitionem ostendere idē esse: attñ ad destruendū, sufficiens est ostendere q̄ non idē est. Propriū autem est, quod non indicat quid est esse, solū autem inest, & cōuersim prædicatur de re: vt propriū est hoīs Grāmatices esse susceptiuum. Nā si hō est, & Grāmatices susceptibilis est: & si Grāmatices susceptiuū est, & hō mo est. Nemo. n. proprium dicit, quod contingit alij inesse, vt hoī dormire, neq; si forsitan p aliquod tps inest soli. Si autem forte dicatur aliqd taliū propriū, non simpliciter: aliqñ, vel ad aliquid dicitur: nā ex dextris quod dem esse, aliqñ propriū est. Bipes autē ad aliquid proprium est dcm: vt hoī ad equū, et canē. Quod autē eorū q̄ cōtingunt alij inesse, nullū conuersim prædicat, manifestum est: non. n. necessariū est si quid dormit, hoīem esse. Genus autē est, quod de pluribus, & differentibus spē in eo quod quid est prædicat. In eo quod quid prædicari ea dicuntur, q̄ cūq; cōuenit eū, q̄ interrogatus est, reddere quod est, quod propositū est: quæadmodū de hoīe conuenit eū, qui interrogatus est, quod id est, quod propositum.

propositū est, dicere q̄ aīal. Generi autem accommodatum est vtrū in eodem gñe aliud aliq̄, an in altero sit. Nā & hmōi sub eandem methodū cadit cū gñe: disputantes. n. q̄ aīal genus hoīs, simpliciter & bouis, disputātes erimus qm̄ hęc in eodem sunt gñe: si aut̄ alterius quidem ostendamus q̄ genus est, alterius autē q̄ non est, disputantes erimus qm̄ non in eodem gñe hęc sunt. Accidens autē est, q̄ nihil horū est, neq̄ definitio, neq̄ propriū, neq̄ genus, inest aut̄ rei. Et quod contingit iesse cuius vni, & eidē, & nō inesse: vt sedere cōtingit iesse alicui eidē & nō inesse, sicut aut̄ & albū: nā & idē nihil phibet qñq̄ albū, qñq̄ non albū esse. Est aut̄ accētis definitionū sedā melior: nā cū dī prima, necessariū est si debet q̄s itelligere, p̄scire qd est termi-

nus, & genus, & propriū: secunda aut̄ p̄fecta est ad cognoscendū, quid est qd dī p̄ se. Annectantur autem accidenti, & quæ ad se inuicem sunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: vt vtrum honestū, an quod confert, expetibilius: & vtrū quæ est s̄m virtutem, an quæ s̄m voluptatem suauior vita: et si quid aliud similiter his est dictum: i omnibus. n. talibus vtri magis prædicatum accidit, quæstio fit. Manifestum est autē ex his, quoniam accidens nihil prohibet, & quando, & ad aliquid proprium fieri, vt sedere cū sit accidens, qñ quis solus sedet, tūc aliquando proprium erit: solo vero sedente, ad non sedētes proprium: quare & ad aliquid, & ali quando nihil prohibet accidens proprium fieri, simpliciter autem proprium non erit.

Sermo de Definitione, Proprio, Genere, & Accidente.

Cap. IIII.

TRANSLATIO ABRAMI.

Dicimus, q̄ definitio est oratio significans rei quidditatem, qua est ipsius essentia, quæ illam proprie decernit, hīstariam autē definitio explicat: aut enim explicat quid simplex nomen significet, prout dicimus, an homo sit animal rationale: aut explicat quid oratio significet, & hęc quidem est trium specierū, quia aut explicat qd significet oratio, quæ gerit vicē nominis, sicut dicimus, an Luna eclipsis sit, q̄ obscuretur, dum incidit in pyramidem vmbre terræ: aut explicat quid significet ipsa descriptio, prout dicimus, an scientiæ receptiuum sit animal rationale: aut explicat quid significet ipsa definitio, & hoc quidem possibile est in his, quarum sunt duæ definitiones, sonus qui fit in nubibus est extinctio ignis in nubibus, aut diuulsio vēti, qui in eis detinetur, ambæ enim hęc sunt tonitruū definitio- nes, & aliquando vtitur hac, quando rei est definitio, & vniuscuiusq̄ suarum partium est definitio, & sic definitio vniuscuiusq̄ suarum partium vice illius, quod illarum nomina significant: explicatio vero, qua est nomen noīs uice, hōc est, qñ ignoramus an significatio primi noīs sit secundi noīs significatio, prout dicimus, an pulchrum sit ipsum præteligendum, & hęc subintrat genus definitionis, hoc est, quæ sita definitionum, & similiter descriptiones, q̄ sūt, quatenus sunt expōnes significationis ipsius noīs, non quatenus signant rem illi existentē, prout dicimus, an quod vacui nomen signat, sit locus in quo nulla res est. Et vt vniuersalius inquam spēs quæ sit, quo quærit, an tale sit tale ipsum idem, aut aliud, & subintrat hoc quæ sit, hoc aut̄ sic est, quia q̄ constituit rē esse rei definitionem, iam prius cōstruxit, q̄ sit idem sibi, & qui constituit q̄ non sit illud ipsum, & q̄ sit aliud, iam destruxit definitionem, & ideo loca de eodē & diuerso numerantur cum locis definitionis, & q̄ tibi hoc significat est, quia vulgus opinatur quod commutando nomen in aliud quod notius illorum est, illud est definitio, prout comperimus loquentes, quod defini- terint scientiam, quod sit sapientia.

Proprium autem est, quod non significat rei quidditatem, & inest toti rei & soli, & secum conuertitur prædicatione, verbi gratia disciplinabile de ipso homine, quia quando homo est, disciplinabile est, & quando disciplinabile est, homo est, uulgatum enim est de proprii dispositione, quod impossibile sit, quod inest aliq̄ quam illi, cuius est proprium: & si nihil prohibeat, quod

vocetur

TRANSLATIO MANTINI.

Dicamus ergo definitionē esse, oronem signantē quidditatē rei, qua obtinet suum propriū esse: vtrū aut̄ q̄ definitio significet p̄ alterū duorū locorū, nēpe vel notificat id quod p̄ ipsum nomen simplex significat, vt cū dicitur vtrū hō est aīal rōnale: vel notificet p̄ id, quod p̄ ipsam orationem significat: et iterum locus trīariā inuenit, videlicet vel notificabit id, quod significatur p̄ oronem, q̄ se habet vcluti descriptio, vt cū dicimus, vtrū eclipsis Lunæ sit, vt scilicet obscuret, qñ cadit in pyramidē vmbre terræ, vel notificabit id qd significet ipsa descriptio, vt cū dicim⁹, vtrū susceptiuū disciplinæ aīal rōnale, uel notificabit id, qd p̄ definitionē significatur: & hoc qd p̄ oronem euenire in eo, qd hęc duas definitiones, vt cū dicimus vtrū vox, q̄ est i nube, est lucta status retenti in ea: hęc. n. duo sunt ipse definitiones tonitruū. Septissime tñ hoc venit i vsum, vbi ipsa res habeat suā definitionē, et q̄libet ei⁹ pars quoq̄ habeat definitionē, et ponat definitio vniuscuiusq̄ partium definitionis pro eo, qd signant noīa ipsius. Notificatio vero, in q̄ assignat aliquod nomē vice alterius noīs. & hoc quidē fit cū ignoramus, vtrum idē signet primū nomē, quod signat secundū. vt cū dicimus vtrū honestū est decens hoc. n. est atūcēs gñi cōsiderationis ipsius definitionis, id est de q̄ sitis definitionū, sicut et se hūc descriptiones, q̄ danē, q̄tenus sunt expōnes signationis ipsius noīs, non q̄tenus signent aliqd ex nīs, vt cū dicimus, vtrū id, quod signat nomē vacui, sit locus in quo nihil exilit: tandem hoc genus inquisitionis, qua inq̄rit, s. vtrū hoc sit hoc idē, vel diuersum ad hoc q̄ situm attinet, eo q̄a, q̄ ostendit atq̄ affirmat aliqd eē definitionē alicuius, alstruit vtrūq̄ p̄mo illud eē idē. sed, q̄ ostēdit id nō esse idem, sed q̄ est diuersum, is qdē iā interimit atq̄ destruit definitionē, & ideo loca sumpta p̄ idem & diuersum, inter loca definitionis vtrūq̄ cōnumerant: cuius rei indicium tibi hoc sit, q̄a vulgus existimat, q̄ p̄mutare vnū nomē in aliud notius illo p̄ori illud sit definitio, vt videm⁹ ipsos loquētes definire sapientia p̄ ipsam sciam dicētes, s. q̄ sapientia est scia.

Propriū autē est, quod non significat quidditatē rei, inest tñ toti ipsi rei ac soli conuersimq̄ prædicatur de ipsa re, exempli grā, q̄ hō sit disciplinæ susceptiuus. nam hōc re- p̄to, reperit id quod est susceptiuum disciplinæ, & re- p̄to ipso susceptiuo scientiæ reperit & ipse hō: hoc. n. de proprio palam est, ipsum scilicet non posse reperiri nisi in habēte ipsum propriū, licet nihil prohibeat quin possit

Log. cū cōm. Auer.

KK possit

TOPICORVM

vocetur propriū, quod est uniuersalius re, quando inest illi soli aliquo tempore, somnus enim est cuiusdam hominis propriū, quando hoc tempore aut in hoc loco non dormit, nisi hic homo. & aliquando vocat propriū quod inest parti speciei, sed nō inest ali, sicut azurinus oculus homini inest. Verumtamen proprium est id, quod definiuimus, hoc autem si dicatur proprium est nominis æquiuocatione, aut per posterius.

De Gener.

Genus autem est, quod prædicatur de multis specie differentibus in eo quod quid sit, & secundū hanc quæ sit speciem, scilicet an tale sit talis genus, subintrat illud id, quod dicimus, an tale & tale sint sub vno genere, aut diuersis generibus, & hoc fit, vt sit quærerè gratia exempli, vtrum homo & bos sub sint vni generi, & commonstretur nobis, quod homo sit animal, & bos iterum sit animal, per locum generis commonstratum erit nobis quod sub sint vni generi: si autem commonstratum fuerit, quod sit genus vnus ipsorum, & non sit genus alterius, commonstratum est, quod non sub sint vni eidem generi.

De Accidente.

Accidens vero Arist. describit hic duabus descriptionibus, eo q̄ non sit sufficientia in descriptione alterius illarum, quæ ipsum ambit quarum vna est, quod accidens non numeretur in vno horum trium, scilicet neq̄ in definitione, neq̄ proprio, neq̄ genere, cum rei in sit: secūda autem descriptio est, q̄ sit id, quod possibile est inesse, & non inesse vni eidem rei: prima namq̄ descriptio ambit accidentia separabilia & inseparabilia, & huius descriptionis natura intelligitur ex parte priuationis, hoc est, in quantum est priuatio clausularum, quæ dictæ sunt in illorum trium definitionibus, & ideo est eius scientia imperfecta. Per secūdam vero descriptionem intelligitur s̄m eius essentiam, sed ambit separabile, & quæ sita quæ fiunt de aliquo vtrum sit eligibilis & dignius, subintrant capitulum accidentis, magis enim & minus sunt accidentis, & aliquando putat, q̄ eis vtendum sit in comparatione substantiæ, prout inquisiuit Arist. in libro Prædicamentorum, an indiuidua substantiæ sint magis substantiæ, aut ipsæ species: & sicut est eius scrutinium an materia sit dignior uocari substantia aut forma, & s̄m hoc quæ sita comparationis subintrant omnia prædicamenta: quæ situm uero an prædicatum in sit subiecto tantum Arist. commonstrat, q̄ subintrat ipsum accidens: & posuit ipsum subintrare accidens, & si prædicatum, quando ponitur inesse subiecto non commonstretur de eo quod sit accidens, neque quod sit genus, neq̄ definitio, neque proprium, propterea quia quando commonstratum fuerit, q̄ res rei in sit, saltem de illa possibile est uerificari, quod sit accidens, si non sit unum de illis reliquis, & posuit eius uim, uim accidentis, sicut est dispositio indefinitæ, cuius uti posita est uti particularis. Præterea unūquodq̄ illorum, scilicet definitio, genus, & proprium, largiuntur de subiecto notionis clementum, accidentis autem non est ullum clementum notionis, quod uero de eo quæritur, est, quod in sit, & ideo subintrat numerum quæ sitorum essendi. Quæ situm uero an res sit simpliciter, uarij circa ipsum fuerunt expositores, quam specierum horum quæ sitorū subintrat: uerumtamen quando dicendo an hoc sit uelimus intelligere sicut dicendo an illud sit uerax, quod scilicet id eius, quod est in anima connexum sit illi, quod est extra animam, indubitate illud subintrat ipsum accidens, & hoc est magis promulgatum de sensu illius, quod significat nos dicere vtrum res sit, aut non sit: & hoc est illud, quod asseuerat Alexander. Aliquorum autem opinio fuit, quod hoc quæ situm subintrat genus & definitionem, intelligunt enim per ens, cuius est essentia, & causas, quibus

possit dici propriū id quod est cōius ipsa re, si illi soli in sit aliqñ. dormire etenim est alicui hoī proprium, si eo tempore vel eo loco non reperiatur aliquis dormiens præter illum hoīem, potest tñ appellari proprium id, quod in aliqua parte alicuius sp̄i reperitur, sed nō inest ali speciei, vt glaucedo oculorum in hoīe: uerumtamen proprium est id, quod iam definiuimus: reliqua uero, si noientur proprium, illud quidē æquoce sic noīabitur, aut analogice. i. p. posterius. Genus uero est, quod de pluribus & differētibus specie prædicat in eo quod quid sit, huic. n. modo inquisitionis seu interrogationis, uide licet, vtrum hoc sit genus ad hoc, accōmodatum quidem est id, quod dicit de aliqua re, vtrū hoc & hoc sub vno contineant gñe, aut sub diuersis, vt si quæram⁹ vel disputem⁹, vtrum hō vel bos, exēpli causa, sub eodem genere cōtineant, & nō lateat nos, hoīem esse aīal, atq̄ bouē quoq̄ esse aīal per locum a genere, seu per methodum gñis, tunc non latebit nos ipsa sub eodem cōtineri gñe, sed si probetur ipsum esse genus vni eorū: & non aliter, tñ palā erit ipsa nō cōtineri sub vno & eodē gñe.

Accidens aut hoc in loco dupliciter describit cū vni ca illarū descriptionum, qua describit non sit satis. Prima itaq̄ descriptio hæc est, accidēs est, quod nihil illorū triū est, nempe nec definitio, neq̄ propriū, neq̄ genus, inest aut rei. Secūda uero descriptio est, quod cōtingit inesse cuius vni & eidem rei, & nō inesse. Illa itaq̄ prima descriptio amplectit quidē accidentia separabilia atq̄ inseparabilia huiuscemodiq̄ descriptionis natura digno scitur p priuationē, hoc est, q̄a est priuatio illarū rerum, quæ in definitionibus illorū trium dictæ fuerit, & ideo talis notitia est imperfecta. Per secūda uero descriptionē notificat eius essentia, uerū separabile tñ accidens amplectit. Quæ sitione p̄terea, seu problemata, q̄ sūt de aliquo vtrū sit honestius vel utilius, seu expetibilius annectunt quidē ipsi accidētī, eo quia magis & minus, seu excessus et defectus insunt quidē ipsi accidētī ad ipsum q̄ attinet, posset tñ quis existimare, q̄ & i ipsa substantia possint fieri huiuscemodi cōparationes, vt vtrū Arist. quærerè in lib. Prædicamentorū vtrū indiuidua substantiæ sint magis substantiæ q̄ eorū species. Similiter q̄ querit vtrū materia ipsa, vel ipsa forma debeat appellari potius substantia. hæc igitur ratione quæ sita ipsius comparationis, oibus quoq̄ prædicamentis annectentur. Arist. tñ dicit, q̄ quæ sitū illud, s. vtrum prædicatum in sit tñ subiecto, q̄ annectit ipsi accidētī, ad ipsum q̄ attinet, & Arist. dicit illud annecti ipsi accidētī, quāuis ex hoc, quod dicimus, prædicatū inesse subiecto, non probetur ipsum esse accidēs, neq̄ genus, neq̄ definitio, neq̄ propriū: p̄terea quia, cū probat aliquod inesse alicui, tandē id, quod pot̄ de eo vere dici, erit saltem dicere q̄ sit accidens, si nō sit aliquid aliorū trium reliquorū. & posuit id habere uim accidentis. quemadmodū dixit etiā ipsam indefinitā h̄re vim particularis. Vnūquodq̄ p̄terea horū trium, s. & ipsa definitio, & genus, atq̄ proprium addunt in ipso subiecto aliquā notitiā, ex accidenti uero nulla habet maior notitiā: sed quod de eo requiritur est, vt sit, & ideo annectit numero eorū quæ dicunt esse. Circa illud uero quæ sitū, quod querit vtrū res sit absolute, disceptati sunt expositores, in quo nā horum quatuor quæ sitorū gñe, contineat & cui eorū annectat. Sed, si cū dicimus uerū ita sit intelligamus ac si diceremus, vtrū illud sit uerū: nempe vt id quod de ea re in animo habet correspondeat atq̄ concordet cū eo, quod extra animam existit, tunc p̄culdubio id ipsi accidētī annecti debet, & hoc profecto vtrū maxime signare apud vulgū, id quod dicimus vtrū res sit vel non sit. & hæc est sententia Alexandri. Sed aliqui aliā putant hoc quæ situm annecti ipsi generi, atq̄ definitioni, p̄terea quia vtrū, q̄ cū dicimus est, intelligatur id quod habet essentiam, & causas quibus

bus consistit extra animam: prima uero est magis uulgata.

Quod cetera prædicata aliquid claudant eorū, quæ definitio continet. Cap. V.

Non lateat autem nos, quā quæ ad proprium, & genus, & accidēs omnia dicunt, & ad definitiones cōueniet dici. Ostēdentes enim quā non ei soli inest, quod est sub definitione (quæ admodū & in proprio) aut quā nō genus quod assignatū est in definitione, aut quā non inest aliquid eorū quæ in definitione dicta sunt, quod quidem et in accidente dici pōt, interimentes erimus definitionē. Quare s̄m prius assignatam rationem omnia erunt quodāmodo definitioni accommodanda, quæ numerata sunt. Sed nō

Sermo De altera quæstionum partitione secundum unum & multa.

Cap. V.

TRANSLATIO ABRAMI.

Expedi autē te scire quæ hæc quatuor quæ sita sunt duobus modis quæstionis, quorum vnus est quod illo explicetur quod nomen rei ipsius quæ sit, pro ut dicimus an tale sit definitio talis, aut non sit illius definitio: & alter est, quod non explicetur. Et dicamus, quod dicendo an sic & sic, sensus sit, an sic sit talis definitio, aut genus, aut proprium, aut accidens, & hoc quando sensus fuerit ex copula, quando uero ibi non fuerit copula, hoc propositū numeratur in quæstionis essendi simpliciter solum: hic itaque est numerus specierum quæstionum topicorum & quæ numerantur subintrare singulas ipsorum species, quæ uero numerantur subintrare collectum illorum, scilicet quatuor specierum prædictarum, sunt quæ sita vnus & alterius, vnum enim & aliud sunt nomina æquiuoca, quæ multifariam dicuntur, sed non euadit secundum quemuis illorum modorum significet, quin referatur ad illas species, & hoc ostenditur nobis diuidentibus quid significet vnus nomen, & hoc secundum quod expedit huic arti, sermo uero de hoc perfecte habetur in metaphysicis.

Quot modis Idem dicatur. Cap. VI.

Primum autē omnium de eodē determinandum, quoties dicitur. Videbitur autē idē, ut figuratim sit sumere, tripliciter diuidi. Numero enim, aut specie, aut genere idē solemus appellare. Numero quidem, quorum nomina plura, res autem vna: ut indumentum, & vestis. Specie autem quæ cum sint plura, indifferentia sunt secundum speciem: ut homo homini, equus equo: nam huiusmodi specie dicuntur eadē, quæcūq; sub eadem specie sunt. Similiter autem & genere eadē, quæcūq; sub eodē genere sunt: ut equus homini. Videbitur autē ab eodem fonte aqua, quæ eadē dicitur, habere aliquā differentia præter dictos modos: non tñ, sed & hmoi in eodē ordinetur ijs quæ s̄m vnam speciem

bus consistit extra animam: prior tamen sententia, seu prius dictum, est magis apparens, seu probabile.

propter hoc vnā in oibus vniuersalē methodum querendum, neq; enim facile inuenire hæc est: & si inueniat, omnino obscura, & in sua uis plane fuerit ad propositū negocium. Propria uero in vnoquoq; terminatorū generū assignata methodo, facile ex ijs quæ circa vnumquodq; propria sunt, decursus propositi fieri possit. Quare vniuersaliter figura quidem, quemadmodū dictum est prius, diuidendum est: reliquorum autem ea, quæ maxime sunt singulis peculiaris, annectendum, definitioni & generi accommodata enuncupantes: penē autē adiuncta sunt, quæ dicta sunt ad singula.

TRANSLATIO MANTINI.

Nec lateat hæc quatuor quæ sita bisaria queri, primo quidē, cum per ipsum exponit ac declarat nomē ipsiusmet quæ sit, ut si dicat vtrū hoc sit definitio huius, vel non sit eius definitio: secundo uero mō, quum nō declarat per ipsum, et hoc quidē sit cū fuerint nota ipsa signa, id est propōnes seu notæ cōsignificatiuæ, quæ ipsis cognitis significatio est cognita & clara. Dicēdū ergo, quod cū dicimus, vtrū hoc sit hoc, intelligimus vtrum hoc sit definitio huius rei, vel sit genus vel propriū vel accidēs, & hoc cū fuerit intellectū adiunctū, hoc est si intelligat cōiunctim et copulatum, sed si nulla detur tibi coniunctio inter illud propositū negociū, tñ illud quæ sit, inter quæ sita de inesse absolute tñ et simpliciter cōnumerabit. Hæc itaq; sunt genera quæstionū seu pblematū dialecticorū, seu topicorū, quæ enumerata sunt. & quæ numerant annexa singulo generi eorū: ea uero, quæ numerant annexa oib; illis quatuor generibus dictis, sunt quidē illa, quæ dicunt quæ sita de eodē & de diuerso: idē. n. & diuersum sunt nomina æquiuoca, quæ multifariam dicunt: nihil tñ prohibet, quin referatur aliqd ibi, quod significet illud reduci ad illa genera: hoc tñ satis patebit in nostra diuisione de varijs significatis ipsius nois, eiusdē, quot modis scilicet significet hoc nomen idem, prout ad hanc artem attinet, sed in libro Metaphysicæ exacte de hoc tractatur.

speciem quoquomodo dicta sunt: oia enim talia cognata, & affinia sibi inuicē videntur esse: nā omnis aqua omni aquæ eadē specie dicitur, eo quod habeat quandā similitudinē: ab eodem autē fonte aqua quæ eadē dicitur, nullo alio differt, q̄ eo quod vehementior sit similitudo: quare nō separamus idē ab ijs quæ s̄m vnā specie quoquomodo dicunt. Maxime autē indubitanter quod vnum est numero, idem ab omnibus videtur dici. Solet autē & hoc assignari multipliciter: propriissime autē, & primo, quādo nomine, vel termino idem assignatū fuerit: ut vestis indumento, et animal gressibile bipes, homini. Secundū autē, quādo proprio: ut disciplinæ susceptibile, hoī, & quod natura sursum fertur, igni. Tertiū uero, quādo ab accidente: ut sedēs,

Log. cū cōm. Auer. KK ij vel

TOPICORVM

vel musicum Socrati; omnia. n. hæc vnum numero volunt signare. Quod autem verum sit quod nunc dictum est, ex transsummentibus nuncupationes maxime quis discat: sæpe. n. præcipiētes noie vocare aliquem sedentiū, transsumimus, qñ fortè is non intelligit cui

preceptum facimus, tanq; ab accidente ipso magis intelligente: & iubemus sedentē, vel disputantē vocare ad nos, manifestum q; vt eundem opinantes, & fm nomen, & fm accidens significare. Ergo idem quemadmodum dictum est, tripliciter diuidatur.

Sermo de vno.

Cap. VI.

TRANSLATIO ABRAMI,

ET dicimus, q; nomē vnus dicit de tribus significatis, & vnumquodq; horum trium diuiditur in multas partes: quorum vnum est vnum numero, & hoc quidē diuidit in sex partes: aut vnum noie, vt dicimus agnū & agnum vnū idem: aut vnū definitione, prout dicimus aial rōnale, et aial quod cōmertis vtitur vnū noie: aut vnum noie & definitione, prout dicimus hoīem, & aial rōnale vnum idē: aut vnū proprio, prout dicimus disciplinabile & risibile vnū idem: aut vnum noie, & proprio, prout dicimus hoīem & risibile vnum idem: aut vnū definitione & proprio, prout aial rationale & risibile vnum idem. Secunda autem pars primæ diuisionis est vnum prædicato, & hoc partit in tres partes: aut vnum genere, vt homo & equus sunt animalitate vnus: aut vnum specie, sicut Socrates et Plato sunt humanitate vnus, & Græci & Romani sunt humanitate vnus: aut vnum accidente, sicut nix & calx sunt vnū albedine. Tertia vero pars primæ partitionis est vt analogia vnum, vt Alchalipha maurorum, & Cæsar Romanorū sunt vnus. i. quod proportio illius quod significat Alchalipha apud mauros, est idem proportione illi, quod significat Cæsar apud Romanos, & aliquando dicimus q; aeris serenitas & maris tranquillitas sint vnum. Hi itaq; sunt modi quibus dicitur vnum, Et notum est quod aliud dicitur secundum illorum numerū: vnus cuiq; enim significato vnus opponitur aliquod aliud. Et non lateat te quo modo fiat illorū reductio ad illas quatuor species: vnū enim numero subintrat capitulum definitionis, & quæ secum numerantur, & vnum genere, & accidente, & analogia, notum est q; subintrent illa capitula.

Omnem disputationem dialecticam esse ex termino, proprio, genere, aut accidente, & vbi illa reperiantur, Cap. VII.

QVoniam autem ex prius dictis sunt orationes, & p hæc, & ad hæc vna qdem fides est p inductionem. Si. n. q; cōsideret vnāquancq; propositionū, & problematum, apparebit aut à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidente facta. Alia autem fides per syllm: necesse est. n. oē quod de aliquo prædicat, aut conuersim de re prædicari, aut non: & si conuersim prædicat, terminus erit, vel proprium. Nam si significat quid est esse, est terminus: si aut non significet, proprium: hoc. n. erat propriū, quod conuersim prædicatur, non signans quid est esse. Si aut non conuersim prædicat de re, aut ex ijs q; in definitione subiecti dñr, est, aut non: & si est ex ijs, q; in definitione dñr, genus, aut dñria erit, eo q; definitio ex gñe, & differētis est: si vero ex ijs non est, quæ in definitione

TRANSLATIO MANTINI.

Dicamus igitur, q; hoc nomen idē, primo quidē tria signat, quorum quodlibet diuidit in plures partes: primum eorū est id, quod dicitur idē numero: & hoc quidē diuiditur in sex partes: quarum prima est, cū dicimus idem noie, vt cū dicimus vestem & indumentum esse idem. Secunda est idem definitione, vt cū dicimus animal rationale, & aial Emax & Vendax, seu venditariū, sunt idē. Tertia est idē proprio, vt cū dicimus, disciplinabile & risibile sunt idem. Quarta, est idem noie & definitione, vt cū dicimus hoīem & aial rationale sunt idem. Quinta, idem noie & proprio. Sexta, idem definitione & proprio. Secūda vero pars primæ diuisionis est id, quod dicitur idem prædicato. & hæc pars diuiditur in alias tres partes. Prima est, idem gñe, vt cū dicimus hoīem & equum, esse idem in aialitate. Secunda est, idem specie, vt cū dicimus Socratē & Platonem esse idē humanitate. Tertia est, idem accidente, vt calcem & niuem dicimus esse idem albedine. Tertia vero pars primæ diuisionis est idē proportione, vt cū dicimus Alchaleffam mauris idē esse, quod Cæsaem Romanis, ac si dicas q; idem respondet & signat alchaliffa apud mauros, qd respōdet Cæsar apud Romanos, & cū dicimus quiescere in aere, & octari in mari esse idem.

Hi ergo sunt modi, quibus hoc nomē idem signatur. Manifestum autem est, q; hoc nomē diuersum tot modis dicit, quod dicitur & ipsum idem, & q; cuiuslibet signato ipsius eiusdē, opponit aliquod diuersum. Nec te lateat quo pacto respondeat illis quatuor gñibus. Idem. n. numero annectitur seu accommodatur ipsi definitioni & his, quæ cū ipsa numerant, idē vero genere, et accidente, ac proportione, constat ipsa annecti his capitibus.

dicunt, palam est qm accidens erit: nā accñs dicebatur, quod neq; terminus, neq; genus, neq; proprium, inest aut rei. Post hæc autem oportet determinare gñā prædicamentorū, in qbus sunt dictæ quatuor dñria: sunt hæc aut numero decē: quid est, quantū, quale, ad aliquid, vbi, qñ, sitū esse, hñe, facere, pati. Sæper. n. accidens, & genus, & propriū, & definitio in vno prædicamentorū horū erit: nam oēs ab his ppositiones, aut qd est, aut quale est, aut quantum, aut aliorū aliquod prædicamentorū signant. Manifestum est autem ex eisdem, qm q; quid est significās qñq; quidem substantiā significat, qñq; autem quale, qñq; vero aliquod aliorum prædicamentorum: nam qñ posito hoie dixerit q; positū est hominem esse, vel aial: & quid est dicit, & significat substantiam: quando colore albo posito dixerit q; positum est album esse, vel colorē, qd est dicit, et quale significat. Similiter autē & si cubitali magnitudine posita dixerit

rit

rit q̄ positum est cubitalem esse magnitudinem, & quid est dicit, et quantum significat: sicut autem & in alijs. Vnumquodque enim talium siue idē de eodem dicat, siue genus de hoc, quid est significat: q̄n autem de alio,

non quid est significat, sed quantū, aut quale, aut aliquod aliorum prædicamentorum. Quare de quibus sunt disputationes, & ex quibus, hæc et tot sunt. Quō autē sumemus, et per quæ copiosi erimus, post hæc dicendū.

Sermo de sufficienti quæstorum partitione.

Cap. VII.

TRANSLATIO ABRAMI.

10

Hæ itaq̄ sunt omnes species quæstorū & præmissarum, & oēs species illorū, quæ ex illis componunt. Et perinde expedit q̄ dirigamus ad uia quæcidat veritas, solus enim hic est illorum numerus, nec plus neq̄ minus. Et dicimus hoc apparere duobus modis: quorum vnus est inquisitio, & alter est syllogismus. Qui quidem euenit ex inquisitione, scidit inquirendo singulas præmissas & quæsitā. Qui vero fit syllo & partitione hoc modo videtur, quia omnis prædicati aut conuertitur prædicatio reciproce, aut nō conuertitur, & hoc quidem est per se evidens: & si conuertitur illud, est definitio, aut proprium, & hoc manifestatur ex eo quod præfatum est in descriptione definitionis & proprii, illud. n. significat rei quidditatem, & est proprie illā decernens, et sic est oratio signans rei rōnem, qua ipsa est, & hæc est definitionis definitio, put suppositū est: aut non signat rei quidditatem, & cū hoc proprie ipsam cōcernit, & sic v̄ q̄ sit propriū: id. n. ad quod pertinet inquisitio, est id, quod positū est in proprii descriptione.

Si vero prædicatum non conuertatur prædicatione, non euadit quin sit de his quæ sumunt in subiecti definitione, aut non sumit: si fuerit de his quæ sumunt in subiecti definitione, notum est q̄ est genus ex his quæ prælibata sunt in ḡnis descriptione: id. n. quod sumit in subiecti definitione, & est vniuersalius eo, v̄ q̄ sit prædicatum de pluribus sp̄e differentibus in eo q̄ quid sit. si vero iuerit de his quæ non sumunt in subiecti definitione, & est vniuersalius subiecto, notum est q̄ est accidēs: id enim quod denoiatur hac denoiatione, notum est de se q̄ describitur descriptione qua descriptum est accidēs, q̄ sit id quod non est genus, neq̄ definitio, neq̄ proprium, et potest inesse & non inesse subiecto, res uero, quarum sunt hæc prædicata fm se omnia collectiue, sunt decē prædicamenta, singulis enim prædicamentis insunt definitiones, & propria & accidentia. Sicq̄ iam locuti sumus de rebus ex quibus componuntur quæsitā & præmissa, hoc est, prædicata & eorum subiecta.

De Propositione Dialectica. Cap. VIII.

Primū igit̄ determinet̄ quid est propositio dialectica: & qd problema dialecticum. Non. n. oēm propositionem, nec oē problema, dialecticum ponendū: nullus enim offeret, qui m̄tem haliat: quod nulli v̄. nec proponet quod oibus est manifestū vel plurimis: nam hæc quidem non hnt dubitationem: illa autē nemo ponet. Est autem propositio dialectica, interrogatio probabilis aut oibus, aut plurimis, aut sapiētibus, & his vel oibus, vel plurimis, vel maxime familiaribus non inopinabilis. Ponet. n. aliq̄ qd v̄ sapiētibus, nisi id contrariū sit multorū opinionibus. Sunt autē ppōnes dialecticæ, & ea quæ probabilibus sunt similia, & contraria ijs quæ vident̄ esse probabilia fm con-

TRANSLATIO MANTINI.

10

Hæc igit̄ sunt oia ḡna quæstorū & propōnum, oēsq̄ partes eorū ex quibus componunt. Consentaneū autē est deinceps, vt dirigamur ad eam methodū, qua veritas habeat: nā quæsitā & ppōnes tot tm̄ sunt, nō plura neq̄ pauciora. Dicendū itaq̄ de hoc duabus v̄ijs & methodis posse h̄ri fidem, vna qdē inductione, altera vero syllo, & diuisione: fides autē, q̄ p̄ inductionē habet, fit qdē pquirendo vnāquancq̄ ppōnum & pblematū, fides vero, q̄ p̄ syllo & diuisionē habet, hæc utiq̄ sit rōne, nēpe, quia oē, quod de aliqua re prædicatur, aut cōuersim prædicat de ea re, aut nō, prædicat conuersim, & hoc est p̄spicuū de se. et si cōuersim prædicat, tūc vel erit definitio vel propriū: & hoc palam est ex descriptione sup̄ius data de ipsa definitione, ac pp̄rio. Nam, si significet quidditatem rei & sit qd ei propriū, tunc erit oīo signans ipsam rē, in qua existit, & hæc est vtiq̄ ipsa definitio, vt fuit tā dictū. Sed, si nō significet quidditatem rei, sit tm̄ qd ei proprium, tūc v̄ esse ipsum pp̄rium: & hoc quod ex v̄i ipsius diuisionis sequit̄, est vtiq̄ id, qd in descriptione ipsius pp̄rii positū fuit. At si nō prædicetur cōuersim de re, tunc vel erit oīo aliqd ex his, q̄ in definitione subiecti sumunt, vel non, & si sit aliqd, quod ingredit̄ definitionē subiecti, tunc illud esse genus manifestū est ex ipsa descriptione ipsius ḡnis sup̄ius tradita, id autē, quod ingredit̄ definitionē subiecti, sed est cōius, videt̄ quidē prædicari de pluribus differentibus sp̄e in eo quod qd est. At si sit aliquid, qd non ingredit̄ definitionē subiecti, et sit cōius subiecto, tūc manifestū est ipsum eē accidēs, qm̄ id quod ita se habet, describet̄ proculdubio ea descriptione, qua describitur ipsum accidēs, quæ scilicet est, q̄ nō est genus, neq̄ definitio, neq̄ pp̄rium, & q̄ p̄t inesse & non inesse subiecto: res uero, quibus insunt hæc prædicata oia, sunt ipsa decem prædicamenta, nā in quolibet prædicamentorum dant̄ definitiones & propria atq̄ accidentia. Iam ergo habes ea, ex quibus constant disputationes, seu problemata, atq̄ propositiones, hoc est ipsa prædicata atq̄ subiecta eorum.

traditionem protensa, & quæcūq̄ opiniones sunt fm artes inuentas. Si. n. probabile est eandem esse contrariorum disciplinā, & sensum eundem esse contrariorū probabile appēbit: & si vnā numero Grāmaticem eē, & Tibicinariā vnā: si autē plures Grāmaticas, & plures Tibicinarias: oia. n. similia & cognata hæc vidēt̄ esse. Sicut autem & ea q̄ probabilibus sunt contraria fm contradictionem protensa, probabilia videntur: si enim probabile est q̄ oportet amicis benefacere, & q̄ nō oportet amicis malefacere, probabile est: est autem contrarium quidem, q̄ oportet malefacere amicis, secundum contradictionem autem, q̄ non oportet amicis malefacere. Similiter autē & si oportet amicis bñfacere, inimicis non oportet: est autē & Log. cū cōm. Auer. KK iij hoc

TOPICORVM

hoc fm cōtradictionem contrariū; nam con-
trariū est q̄ oportet inimicis benefacere. Sifr
aūt & in alijs. Probabile aūt & in similitudi-
ne apparet etiā contrariū de contrario: vt si
oportet amicis benefacere, & inimicis oportet
male: apparebit & contrarium hoc qd̄ est
amicis benefacere, ei qd̄ inimicis male. Vtrū

aūt fm veritatem se habeat, an nō, in ijs quæ
de contrario dicentur, ostendet. Palam autē
qm̄ & quæcunque opiniones fm artes sunt
dialecticæ propositiones sunt. Ponet. n. ali-
quis ea, quæ vident ijs, q̄ in eis probati sunt:
vt de his quidē quæ i geometria, vt Geome-
ter, de illis aūt quæ i Medicina, vt Medicus.

Sermo de præmissa seu propositione topica.

Cap. VIII.

TRANSLATIO ABRAMI.

ET expedit q̄ dicamus quid sit præmissarū fm se,
& suarum specierum in quantum sunt præmissæ
topicæ, ac etiam quæstionum & suarum specie-
rum, quatenus sunt quæstia topica, & quæ sit differen-
tia inter præmissam topicam, & quæstionem topicam.

Et dicimus, q̄ non conuenit q̄ in hac arte ponamus
quāuis rem, quæ contigerit, præmissam topicam, neque
quāuis rem, quæ contigerit, quæstionem topicam. nullius
enim intelligentis est ponere aliquam rem, quam non
asseuerat aliquis, quæ sit huius artis præmissa, neq̄ etiā
quære de hoc illo, quod est notum omnibus homini-
bus, aut ipsorum maiori parti, in hoc enim non est dubi-
tandum, neq̄ etiam numeratur villo vnquam tempore:
hoc autem sic existēte, topica præmissa est oratio diuul-
gata, quæ recipitur in quæstione; & ponitur etiam pars
syllogismi. Et hæc quidē est multarum specierū, quarū
primæ sunt diuulgatæ apud omnes, vt q̄ deus sit, aut
apud maiorem partem, præter q̄ reliqui renuant illas,
aut diuulgatæ apud Sapientes & Philosophos, præter q̄
vulgus illas renuat, prout est id, quod Philosophus as-
seuerat de animæ perpetuitate, aut diuulgatæ apud Sa-
pientes, præter quod reliqui illas renuāt, aut notæ apud
poriores sapientes, præter q̄ sit opinio ficta, id est con-
traria his quæ vulgus asseuerat. Et præmissæ ex parte,
quæ experimento comprobantur in artibus Theoricis
& factiuis, sunt diuulgatæ, prout est id, quod est in arte
Medica, quod scamonea soluat choleram & colocynti-
da ipsum phlegma, et sicut id, quod est in sciētia Astro-
nomiæ, q̄ Lunæ sint quinque motus, & Solis sunt duo
motus. Et iterum quod simile est diuulgato est diuulga-
tum: huius autem sunt duæ species, quod est simile mo-
tum proportionalitate, ac etiam quod est simile diuul-
gato. vt si est sensus contrariorum, est vnus, sicq̄ cōtra-
riorum sciētia est vna, quia proportio sensus ad sensum
est similis proportioni sciētiæ ad ipsum scitum.
Secunda autem species est secundum aliquod acciden-
tium, vt si nouiter factio sit partium animalis & plantæ
& mineralis, ita est & orbium cœlestium, ambit enim
illos corporeitatis ratio: & iterum quia repugnans con-
trario diuulgato est diuulgatum. quando enim diuul-
gatum est q̄ expedit amicis benefacere, & illius con-
trario existente, q̄ expedit inimicis benefacere, huic
contrario repugnans est dicere, q̄ nō expedit inimicis
benefacere: & iterum contrarium diuulgatum est diuulga-
tum q̄ illi prædicato est, subiecto contrariū fuerit. Ver-
bi gr̄a, q̄ benefacere amicis est laudabile, & inimicis
malefacere est laudabile. Et Arist. præcipit de hoc loco
q̄ non fiat nisi contrario cōnexum, hoc. n. est vehemen-
tius diuulgatum. v. g. quia, q̄ proponimus q̄ expedit
inimicis malefacere, expedit hoc sustinere eo quod ex-
pedit amicis benefacere. Instituit autem hic hoc præ-
cepto illius repetitionem ob ipsius remissionem diuul-
gationis respectu primi, dico respectu repugnantis
contrario. Præstantior autem harum specierum est di-
uulgatarum apud omnes, & deinde diuulgatarum apud
maiorē partem, quæ autem præter has sunt nume-
rantur

TRANSLATIO MANTINI.

NVnc autē de ipsis præmissis ac de earū gñibus
quatenus sunt præmissæ Dialecticæ, de ipsis quoq̄
problematis ac de eorū gñibus, quatenus sunt præ-
blemata dialecticæ, & quod præterea intersit inter præmissam
dialecticam, & problema dialecticum differendum est.

Dicamus ergo, q̄ in hac arte nec quæcūq̄ præmissa cōtinge-
rit, neq̄ quodcūq̄ problema cōtingat, ponendū est: qm̄
nullus, q̄ mentē habeat, debet offerre veluti præmissam
hac arte id, quod nulli vñ, vel proponere, interrogareq̄ id,
qd̄ oibus, vel plurimis manifestū est, cū id nullā habeat
dubitationem, nulloq̄ tpe fiet ex ipso aliquod quæstio.
Propositio ergo dialectica est oīo probabilis sumpta in
interrogatione, q̄ efficiē pars syllogismi, q̄ plura obtinet gñia.

Primum genus est ipsarū præmissarū, q̄ sunt probabiles
apud oēs, vt q̄ deus est, vel q̄ sunt probabiles apud plu-
res, præter hoc, qd̄ negent eas reliqui hoīes, uel q̄ sunt pro-
babiles apud plures sapientū, quas vulgus nō recuset.
vt est id, qd̄ Sapientēs, seu Philosophus opinat de immorta-
litate animæ, vel q̄ sunt probabiles apud plures Sapientum,
quas reliqui nō negēt, vel id qd̄ est probabile apud maxi-
mos Sapientes, & non sit opinio falsa, hoc est contrariū
ei, qd̄ vulgus opinatur: genus vero præpositionum, q̄ ex-
perimento probatæ sunt, quas expertas, seu experientiales vo-
cant, & sunt illæ q̄ experientia verificant, in ipsis artibus
speculatiuis ac factiuis, seu practicis, inter gñia probabi-
liū connumerat, vt in arte Medica, q̄ scamonium pur-
gat flauam bilē, colocynthida vero pituitam, & in arte

Astronomiæ, q̄ Luna habet quinque motus, & Sol duos.
Sifr ē id, quod est sifr ipsi probabili est vtiq̄ probabi-
le: & hoc est duplex nēpe. Primo pro modo quod est sifr
fm cōparationē, vt cū dī si contrariorū idē est sensus, et
go cōtrariorū eadē erit disciplina, & sciā, qm̄ cōparatio
sensus ad ipsum sensibile est similis cōparationi, quæ sit
iter sciām, & scibile. Secūdo pro modo sit p id, qd̄ est sifr
p aliquod accūs: vt si partes aialis & stirpiū, atq̄ ipsius
mineralis, & inuariati sint nouiter factæ & pductæ, ergo
& corpa cœlestia ēt, q̄ cōcitant & conueniūt in ipsa cōr-
poreitate. Præterea id, qd̄ cōtradictō cōtrario ipsius rei
probabilis ē vtiq̄, probabile: nā, si ē, probabile dicere, q̄ oportet
amicis benefacere, et huius cōtrariū sit, oportet bene-
facere inimicis, tñc cōtradictōriū huius cōtrariū erit, proba-
bile, qd̄ est dicere, nō oportet benefacere inimicis: con-
trariū quoq̄ ipsius probabile potest esse ēt, probabile, qm̄ si
conuertat cū eo in subiecto et prædicato, exēpli gr̄a, si est
optimū benefacere amicis, erit quoq̄ optimū malefa-
cere inimicis. Arist. aūt iubet in hoc loco, ne id fiat nisi
sit adiunctū, seu protensum cū ipso cōtrario, q̄ sic erit
magis probabile, vt exēpli gr̄a, si uolumus affirmare, q̄
oportet benefacere inimicis, debem⁹ utiq̄ id cōfirmare,
cū dixerim⁹, qm̄ benefacere amicis est conueniens.
Ideo iussit hoc Arist. de hoc probabili, q̄ est min⁹ proba-
bile q̄ sit illud pcedēs, videlicet, qd̄ sit p cōtradictōriū
cōtrariū. Inter oīa tñ hæc gñia, probabiliū præstantiora
sunt, q̄ oibus vñ esse probabilia: secundo loco, q̄ pluri-
ribus: reliqua pro præter hæc dīr probabilia, q̄ vel oibus
vel plurimis vident debere acceptari: & hoc præterea
quia

rantur in diuulgatis. Quia omnes aut maior pars opinatur de eis, q̄ expediat eas recipere, omnes enim aut maior pars opinantur, q̄ sapientum dicta debeant recipi, & de hoc videntur perseverare vnam enuntiationem. Sicq̄ etiam diuulgatum est, q̄ contraria nō coincidunt in vno subiecto, & q̄ si expediat amicis benefacere, nō expediat amicis malefacere, & similiter contrariū contrario, diuulgatum enim est q̄ enuntiatio contrarij rei, quā enunciamus de aliqua re, sit cōtraria illius enuntiationi. Hæc itaq̄ sunt species præmissarum topicarum.

quia omnes vel plures putant verba sapientum debere acceptari: & hac ratione videntur ipsa similia habere idem iudiciū: similiter quoq̄, illa probabilia, in quibus contraria non congregantur in eodem subiecto: & q̄ si debemus benefacere amicis, non debemus malefacere amicis: & similiter contrariū per contrarium. Nam probabile vtiq̄ videtur, vt id, quod iudicamus de aliqua re, seu enunciamus, iudicium illius cōtrarij seu enuntiatio debet esse contrarium iudicio illius. Hæc ergo sunt genera propositionum Dialecticarum.

De problemate dialectico, & positione dialectica Cap. IX.

Problema autem dialecticum est speculatio intendens vel ad electionē, & fugam, vel ad veritatem, & scientiam, aut per se, aut vt adminiculās ad aliquid aliud taliū, de quo aut neutro modo opinantur, aut cōtrarie pleriq̄ sapientibus, aut sapientes pleriq̄, aut vtriusq̄ iudē eisdem. Quædā enim problematum vtile est scire tantū ad eligendum, vel fugiendum, vt vtrum voluptas sit eligenda, an nō: Quædam aut ad sciendum tantum, vt vtrū mundus æternus sit, an nō: Quædā verò ipsa per se quidē ad neutrum horum, adminiculantia autē sunt ad aliqua talium. Pleraq̄ enim ipsa quidē per se non volumus cognoscere, sed aliorū gratia, vt per illa aliud quippiam cognoscamus. Sunt aut problemata, & de quibus cōtrarij sunt syllogismi: dubitationē enim habēt vtrum sic se habent, an non sic, eō q̄ de vtriusq̄ sunt rationes suasibiles. Et de quibus rationē non habemus, cum sint magna, difficile arbitrātes esse propter quid assignare: vt vtrum mūdus sit æternus, an non: nam hmōi quæret aliquis. Problemata ergo & propositiones (vt dictū est) determinata sint. Positio est opinio admirabilis alicuius familiarium secundū philosophiam: vt q̄ non est contradicere, quæ admodū dixit Antisthenes: & q̄ omnia mouentur secundum Heraclitum: aut q̄ vnum est ens, quæ admodū Melissus dixit (nam de

quouis contraria opinionibus proferente, curam habere stultum est) aut de quibus orationem habemus contrariā opinionibus: vt quoniā non omne quod est, vel factum est, vel æternū, quemadmodum sophistæ dicūt. Nam musicum, grammaticum esse, neq̄ factum, neq̄ esse æternum. Hoc enim & si alicui non videatur, videbitur vtiq̄, eo q̄ rationem habeat suasibilem. Est igitur & positio quidem problema, nō aut omne problema positio, eo q̄ quædam problematum talia sunt, de quibus neutro modo opinamur. Quod autē est & positio problema, manifestū est: necesse est enim ex ijs quæ dicta sunt, aut plures sapientibus circa positionē dubitare, aut vtrolibet sibi met, eo q̄ opinio quædam admiranda positio est. Penē aut nunc omnia dialectica problemata, positiones vocantur. Differat aut nihil quomodolibet dictum: nō enim nomē effingere volētes diuisimus sic ea, sed vt nō lateant nos, cū quædā eorum sunt differentia. Non oportet autē omne problema, nec omnē positionē considerare, sed quā dubitabit aliquis eorum, qui ratione egent, & nō pœna, vel sensu. Nam qui dubitāt vtrum oporteat deos honorare, & parentes diligere, an non, pœna indigēt: qui vero vtrū nix alba, an non, sensu. Neq̄ vero quorum propinqua est demonstratio, neq̄ quorum valde longē: nam illa quidem non habent dubitationem, hæc autē magis q̄ secundum facultatem exercitatuam.

Sermo de quaesito topico, ac positione topica.

Cap. IX.

TRANSLATIO ABRAMI.

Quæsitum vero topicum est expediens esse id cuius veritas non est nota per se secundum diuulgationē, sed ei euenit dubium aliquod secundum id quod diuulgatum est, quando autem hoc ita est, & attestatio dubio incidenti in illud sit causa causæ peccati in præmissas diuulgatas, oportet quod causa dubij cadentis in illud sit dissensus attestatiōis, vel ablatio attestatiōis quæ est de illo, aut cōtrouersia syllogismorum, aut syllogismo contrarietas attestatiōis illius, & aliquando congregantur plures q̄ vna harum causarum, & aliquando huius causa est difficultas inueniendi syllogismum, vna cum magna necessitate illius, & multo illius desiderio, prout dicimus, an mundus sit nouiter factus, nec ne.

Quando

TRANSLATIO MANTINI.

Problema autē Dialecticum est id, cuius veritas nō est nota per se s̄m probabilitatē seu apparentiam, sed de eo pōt haberi aliqua dubitatio in ipsa probabilitate: si ergo res ita se habeat, & ipsum testimonij sit causa ob quā habeatur veritas & certificatio. p̄positionū probabiliū, ergo oportet, vt causa, ob quā cōtingit dubitare de ipsis, proueniat pp cōtrarietate ipsius testimonij, aut ex priuatione ipsius testimonij de eis, vel ex cōtrarietate syllogismorū, aut quia syllogismus cōtrariat testimonio, quod de eis habet. Et nonnunq̄ cōcurrūt plures causæ his: nōnūq̄ vero huius rei causa est, quia est difficile inuenire syllogismū de ipsis, ac rationē, licet sint maxime necessarię maximeq̄ a nobis desiderent sciri, vt vtrū mundus sit creatus, vel nō.

Log. cū cōm. Auer. KK iij Tria

† al. l. q̄a nullum habet. tal. l. q̄a syllogismi sunt contrarij.

TOPICORVM

Quando autem illius testimonium dissentit est trium specierum, quarum quædam est, quod Philosophi tuo contendat de illo, prout est esse partem impartibilem, & sicut aliquibus uideat, quod opes sint præligende de paupertati, & aliquibus uisum est, quod paupertas sit præligenda diuitijs: & quoddam est, in quo Philosophi contendunt cum uulgo, prout Philosophis uidetur quod uirtus cum mala uita & depressione eligibilior sit bonæ uitæ & honoribus cum uirtutis carentia, uulgo autem uidetur huius contrarium, Et de his est quod opinatur aliquis uir notus in scientia, quando repugnat illi quod uidetur uulgo, prout uidetur Pythagoræ de opinionibus quod res secundum se sint secundum fides, quæ de eis ueniunt singulis fidelibus.

Et hanc Arist. uocat opinionem fictam extraneam, & iterum uocat ipsam proprie positionem: positio, n. qñ cõsius fertur dicitur de omnibus quæ sitis topicis, qñ autem fertur proprius, dicitur de hac. Id uero circa quod est controuersia syllogismorum, est prout dicimus, an mundus sit æternus: aut nouiter factus: id uero in quo testimonium dissentit syllogismo, est oratio quæ non repugnat diuulgato, ipsum autem proferenti non est diuulgatum, immo ei est de illo uehemens dubium, prout sunt dubia Ioannis Grammatici contra Peripateticos de essendo potentiam priorem actu in motus noua factione, id uero quod nemini est diuulgatum, nec de illo est syllogismus id est, quod uocatur obstetatio & sollicitudo, & nemo pro se fert sibi gloriam, ut illud ponat quæ situm, de quo scrutandū sit in hac arte. Id uero, quod non quaeritur, ex quo nondum scrutatum est de eo, nec alius protulit sermonem de illo, hoc sit pro temporum discrimine. uerbi gratia, quod consueuerunt Mathematici nostri xui scrutari motum trepidationis stellarum fixarum.

Hæc itaq; sunt species quaestorum in hac arte quatenus sunt quaestura. Ex quo autem primum propositum huius artis est iuuare Philosophiam, aut iuuare uulgos, expedit q non proponatur quaerere in hac arte, nisi qd iuuat reliquum trium, aut philosophiam actiuam, aut philosophiam theoreticam, aut quod est instrumentum sciendi, quod est harum duarum artium, quæ est scientia Logice: & q non proponat quaerere & scrutari quod uniuersorum fuerit noxium, ut exemplum nocentis actioni est, q gymnastica scrutetur, an expediat seruire Deo: nec ne: & exemplum noxij in scientias Theoricas est, an sensibile sit ueritas aliqua: nec ne: & an accidentia sint permanentia duobus temporibus: nec ne: prout scrutantur loquentes nostri xui. Et exemplū noxij in sciam Logicam est, ut qui scrutatur, an affirmatio & negatio discernant uerum & falsum in omnibus rebus, nec ne: aut an omnis res indigeat commonstratione: aut inueniantur aliqua res per se notæ. Iuuans uero ipsam actionem est, ut dicimus an oblectamentum sit uirtus: nec ne: & iuuans theoriam est, an mundus sit nouiter factus: nec ne: & iuuans logicam est, ut an figuræ categoricæ sint tres, aut quatuor: & an definitio acquiratur diuisione, aut compositione, aut demonstratione. Et expedit te scire q non deceat ponere in hac arte quaestum secundū modum exercendi in Philosophia, id cuius est nimis firma demonstratio, ut triangulum equilaterum constituere, neq; iterum cuius demonstratio est nimis remota, aut cuius in hac arte non sunt præmissæ quibus construatur vel destruat, prout sunt plura propria Decimi libri Elementorum Euclidis linearum irrationalium, sicq; iam locuti sumus de speciebus præmissarum & quaestorum topicorum.

Tria præterea sunt gna testium qui inter se cõtrarij existunt circa ipsa. pblemata, & ppõnes: primum est id, in quo ipsi Philosophi iter se sunt contrarij, ut an deus pars aliqua iduisibilis, quæ atomū uocatur: secundū, in quo cõtrariant inter sese ipsa multitudo et uulgus, ut sunt aliqui eorū, q putant diuitias eē qd eligibilius paupertate, ac p̄stātius, alij uero cõtra, paupertate diuitijs: tertij, in quo Philosophi contrariant multitudini & plebi, ut cū Philosophi existiment p̄eligendā esse uirtutē simul cū calamitate & inopia, atq; infirmitate, q̄ opulentia & honorem cū p̄uatione uirtutis: uulgus tñ & ipsa multitudo oppositū cõset. Ex his aut sunt aliqua, q̄ uir alicui uero in scia noto & pbato, & famoso, atq; familiari, q cõtrariat opinionioni multitudinis, ut Pythagoras putabat res ita se habere in se ipsis, sicut existimant esse apud unūquēq; creditū. Et hæc uocat Arist. opinionem fictā, uel sopina bilē, ac p̄õnem pprie eā uocat ēt. Nā, cū ipsa positio d̄r gñaliter, tunc d̄r de cunctis pblematib; dialecticis, sed cū d̄r pprie, tūc d̄r de hac. Ea ̄o, in qbus sylli sunt cõtrarij, sunt utiq; ut cū d̄r, utrum mūdus sit æternus, uel creatus. Id p̄terea, i quo ipsum testimonij opponit rōni, uel syllo, est illud dictū, qd dissentit ab ipso, pbabil, seu famoso, & illi q illud dixit, nō ē famosum, sed habet aliquā rōnem ualidā, seu syllo, ut sunt illa argumēta, q̄ affert Ioānes Grammaticus cõtra Peripateticos afferētes dari potentia p̄cedentē tpe ipsum actū in gnatione, seu p̄ductione ipsius motus. Id uero, qd nō est probabile alicui hoī, nullaq; habet de eo ratio uel syllo, uocat potius ostetatio, seu plusq; deceat sapere, siq; id problema posuerit: sed nemo est, q̄ tanta uat̄ tactantia, ut id tanq; problema pponat, & interroget, uel quaerat in hac arte. & non queret ēt, q̄a nondū fuit scrutatū de eo, & nemo de ipso tractauit: & hoc qd ē fiet iuxta uarietate tēporū, ut gñā exēpli id, quod hac nra tēpestate Mathematici scrutari solēt, nēpe de motu anticipationis & postpositionis, seu retrocessiōis ipsarū stellarū fixarū. Hęc igit sunt gñā pblemata huius artis, q̄tenus sunt pblemata. Cū aut primū ppositū huius artis sit opē ferre ac adiuuare ipsam Philosophiam, uel ipsam multitudinē & plebē, nihil querendū est in hac arte nisi id, qd cōducit in uia triū rerū, nēpe, uel ipsa Philosophia actiua, seu practica, uel in speculatiua, uel in ea re, q̄ est instrū ad adipiscendam sciam eorū, q̄ in his duabus continentur artibus, quæ qdem est ipsa scia Logica: & ut non pponat querere et inuestigare id, qd nocet alicui illarū rerū. Exemplum aut eius, qd nocet in actiua Philosophia, ut cū querit in dialēctica, utrum debeamus deū colere, uel non: Exēplū ̄o eius, qd nocet in sciētijs speculatiuis est, ut cū querit utrum ipsa sensibilia ueritate aliqua habeant, uel non: & utrum ipsa accōtia extent firma duob; tēpibus, uel nō: ut querit de hoc Theologi loquentes hac nra grate. Exēplū eius qd nocet in scia logicali, ut cū querit, utrum affirmatio & negatio diuidat uerū a falso i oib; reb; uel nō: et utrum qlibet res indigeat pbatione: aut denē aliqua q̄ sint de se nota. Ea uero, q̄ tuuat in Philosophia actiua sunt, ut utrum uoluptas seu delectatio sit uirtus, uel nō: Utile aut in Philosophia speculatiua, ut cū d̄r utrum mundus sit creat; uel nō: Id ̄o, qd cōducit i Logica ut utrum figurę Peripateticę sint tres, uel. iij. & utrum definitio habeat p̄ diuisionē, uel p̄ cõpõnem, uel p̄ demfationem. Nec te lateat, q̄ i hac arte nō debet pponi aliquod pblema, seu q̄ situm fm exercitationē & usum cõducentē in ipsa Philosophia, si illud pblema sit demfatione manifestissima pbatū, ut q̄ det̄ triagul; eḡlater;: nec debet ēt pponi pblema, cui demfatio sit ualde remota, & immanifesta: uel q̄ i hac arte nō denē ppõnes, q̄b; possit illud cõfirmari, uel destrui, ut sunt multa, q̄ in. 10. lib. Euclidis repiunt de pprietatibus linearū irrationaliū: ita ergo sum; locuti de gñib; ppõnū atq; pblematū dialecticorū.

Determinatis

De speciebus Differendi, dialecticæque Disputa-
tionis. Cap. X.

Determinatis autem his oportet diuide-
re, quod dialecticarum disputationū
sunt species. Est autem inductio quidē hęc,
illa autem syllogismus. Et syllogismus qui-
dem quid est, dictum est prius. Inductio ve-
ro est à singularibus ad vniuersalia accessio:

vt si est gubernator eruditus, optimus, & au-
riga: et omnis, qui est eruditus in vnoquoq;
optimus. Est autem inductio verisimiliter,
& clarior, & secundum sensum notior, & plu-
ribus communis: syllogismus autem valen-
tior, & ad contradicētes efficacior. Ergo ge-
nera, de quibus disputationes, & ex quibus,
quemadmodum ante dictum est, determinata
sunt.

* al. l. violē-
tior.

Sermo de speciebus orationum topicarum, & earum partitione. Cap. X.

TRANSLATIO ABRAMI.

Quod autem reliquū est nobis huius partis, de
quo dicendum sit, est notio specierū orationū
topicarum, quę construuntur ex his præmis-
sis de his quę sitis, quę dinumerauimus. Dicimus itaq; 20
quę sint plurium specierum, s. syllogismus, & inquisitio.
Et syllogismus quidē vniuersaliter est, vt definitus est
in Libro Priorū, in quo cū posita fuerint plures res quę
vna, ex illis sequit̄ alia res præter illas necessario. Topi-
cus autē syllogismus est syllogismus, qui constituitur ex
duabus præmissis diuulgatis, veluti demonstratio est
syllogismus, qui constituitur ex duabus præmissis veris
primis: syllogismus enim ex parte suę formę est vnus
in tribus artibus, quę considerant quę sita cōmunita, s.
demonstratio, & topica, & maior pars orationū sophi-
sticarum. Differentia vero est ex parte materię, quo-
niām syllogismus demonstratiuus sit ex præmissis ve-
ris primis, & topicus ex diuulgatis, & sophisticus sit ex
præmissis quę putantur esse diuulgata, cū non sint
diuulgata, aut putatur de illis quę sint veraces, cū non
sint veraces. Syllogismus autem simpliciter, qui est de-
finitus, est vt genus syllogismus factis in his tribus arti-
bus. Inquisitio vero est trāslatio enuntiationis alicuius
rei de partibus, quę includuntur in aliqua re, ad enun-
tiationem illius rei de hac illa vniuersali. Enuntiationis
enim trāslatio ab aliqua re in aliquam rem nō euadit
tres modos: quorum vnus est trāslatio enuntiationis
ab vniuersali in particulare, & hic est ipse syllogismus,
conclusio enim potestare continetur in maiori præmis-
sa, eo modo quo pars continetur in toto: secunda est trās-
latio ab omnibus particularibus, aut ex maiori ipsarum
parte ad vniuersalem, & hæc est ipsa inquisitio, prout
dicimus quę artifex peritus sit excellēs, quia peritus nau-
ta sit excellens, & similiter peritus miles sit excellens.
Differentia autē est inter hanc inquisitionem & illam
quę facit acquirere veritatem: in hoc enim transfertur
enuntiatio ad vniuersalem topicā, quia sustentatur in
illud essendo in particularibus: in altera autem euenit
nobis veritas præmissarum vniuersalium post inquisi-
tionem, præter quę hæc sustentetur ipsa inquisitione: in-
quisitio vero est huius causā s. quādam speciem ac-
cidentis, non quę faciat per se adipisci illam vniuersalem:
sermo autē de hoc conuenientior est in Libro Posteriorū.
Tertia autem est trāslatio ab aliqua particulari
ad particularem sibi similem, & hæc nota est in exem-
plo, siue fuerit processus ab vna particulari ad vnam
particularem, siue à multis particularibus ad vnam parti-
cularem, ex quo huius enuntiationis trāslatio est ad
vnam particularem, vt cū sint, sunt vnus cōditionis,
prout enuntiamus de celo quę sit generabile, quia enun-
tiamus generationem de partibus plantę et animalis et
inanimati. Inquisitio autem sit in hac arte duobus mo-
dis: quorum vnus est in verificando præmissam vltimam
syllogismi: & hoc fit pro maiori parte, & aliquādo raro
vritur

TRANSLATIO MANTINI.

Reliquū nūc est tractare in hac parte de cognitio-
ne generū oronū dialecticarū, quę ex his propōni-
bus cōponunt̄ pro his pblematibus, & quę sitis
à nobis enumeratis. Dicamus ergo ipsa esse duo gna,
nēpe syllogismus, & inductio. Syllogismus autē vltimē, vt in libro Prio-
rum Analyticorum fuit definitus, est oratio, in qua qui-
busdam pluribus positis necesse est aliqd aliud euenire.
Syllogismus autē dialecticus est ille, qui ex duabus præmissis
probabilibus constat, quę admodum demonstratio
est syllogismus, qui ex duabus præmissis veris primis
constat: syllogismus. n. ratione suę formę est vtiq; idē
in ipsis tribus artibus, & sunt illę, quę tractant de vni-
uersalibus quę sitis, videlicet demonstratiua, & topica,
seu dialectica, & maior pars orationum Sophistarum.
Differt tamen ratione materię, quā syllogismus demon-
stratiuus sit ex propōnibus veris, dialecticus vero ex p-
habilibus: sophisticus autem, seu elencus ex propōsiti-
onibus, quę videntur esse probabiles, cū tamē nō sint
probabiles, vel videantur esse verę, cū non sint verę:
syllogismus vero absolutus, qui iam fuit definitus, est
veluti genus ad reliquos syllogismos, qui in his tribus
artibus fiunt. Inductio autem est accessio, seu progres-
sio aut trāslatio iudicij alicuius rei ex partibus singu-
laribus alicuius vniuersalis ad iudiciū eiusdem rei cir-
ca illud vniuersale. Nam transferre iudiciū, seu enun-
tiationem de aliqua re in aliquam rem, necessario fiet
vno trium modorum. Primo trāsferendo iudiciū ex
ipso vniuersali ad singulare, & est quidem ipse syllogi-
smus, quoniam conclusio continetur virtute in maiori
præmissa eo pacto, quo pars continetur in ipso toto. Se-
cundo trāsferendo iudiciū ex omnibus partibus vel
pluribus earum ad ipsum vniuersale: & hæc est ipsa in-
ductio, vt cū dicitur, quę professor artis eruditus est vtiq;
optimus, quia nauta eruditus est optimus, & auriga
eruditus est quoq; optimus. Differt autē hæc inductio
ab illa, quę veritatem præstat per hoc, quod in hac trās-
fertur iudiciū ad ipsum vniuersale dialecticę, quia est
fundatum super id, quod habet suum esse in ipsis parti-
cularibus, in illa vero habetur veritas per propōsiti-
ones vniuersales post inductionem, licet non fundetur il-
lud in ipsa inductione, immo ipsa iductio est causa illius
per accidens, non quę ipsa præstet per se illud vniuersale,
sed tractare de hoc negotio magis spectat ad Librū Po-
steriorū. Tertio vero est trāslatio, & progressio, quę
fit ex singulari ad singulare sibi simile, quę exemplum
appellat̄, siue ille progressus fiat ex vno particulari ad
vnum particulare, siue ex multis particularibus ad vnum
particulare, dum fuerit progressio huius iudicij ad ali-
quod particulare, quod sit eiusdem consortij, vt cū fece-
rimus iudiciū de cœlis, quę sint geniti: propterea quia iu-
dicamus partes plantarum, & animalium, atq; minera-
lium esse genitas. inductio autē in hac arte fit dupliciter.
Primo quidem modo verificādo vniuersalē propōnem
per

† al. l. enun-
tiationis
† al. l. enun-
tiationem.

TOPICORVM

vtitur hoc in verificando ipsummet quæsitum. Syllogismus autem in hac arte præstantior est inquisitione, prout in arte Rhetorices signum est præstantius exemplo, & gestire in arte Poetica præstantius est quàm similiu do. Inquisitio autem euidentior est syllogismo, ex quo sustentatur sensato: & ideo ipsius vsus vtilior est vulgo, & est facilioris oppugnationis: syllogismus autem est contra hanc minus vtilis, præcipue apud vulgus, & imbecillioris oppugnationis, & ideo ipsius vsus vtilior cum exercitatis in hac arte. Sicque iam locuti sumus de spectibus orationum topicarum, & ex quibus componantur.

De instrumentis, quibus syllogismorum copiam nobis ad differendum suppediamus. Cap. XI.

tal. I. in syllogismis & inductionibus.

Instrumenta autem, per quæ abudemus syllogismis, sunt quatuor. Vnum quidem, propositiones sumere. Secundum autem, quod dupliciter vnūquodque dicit, posse distinguere. Tertium, differentias inuenire. Quartum autem, similitudinis consideratio. Sunt autem & modo quodam tria horum propositiones. Est

per ipsum syllogismum, & hoc vt in prælibis. Secundo vero in verificando ipsummet quæsitum, seu problema: sed hoc fit raro, & in paucioribus. Sylls præerea in hac arte est valentior, ac præstantior ipsa inductione, quæadmodum entymema est præstantius exemplo in arte Rhetorica, & gestus in arte Poetica est præstantior insinuatione. Inductio vero est verisimilior, seu magis persuasiva quàm sit sylls, cum fundet super sensum: & id vt ea cum multitudine, & vulgo magis conducit, facile tamen potest contradici: sylls tamen opposito modo se habet: nepe cum minus conferat, præsertim apud vulgum, minus tamen potest contradici: & ideo vt ipso cum profertentibus hac arte magis conducit. Iam ergo sumus locuti de generibus rationum dialecticarum, & de his, ex quibus constant.

enim vnumquodque eorum propositionem facere, vt quod eligendum est honestum, vel delectabile, vel vtile: & quod differt sensus à disciplina, eo quod amittenti eam possibile est rursum sumere, illum autem impossibile. Et quoniam similiter se habet salubre ad sanitatem, & habile ad bonam habitudinem. Est autem prima propositio, ab his quæ multipliciter dicuntur, secunda à differentijs, tertia vero à similibus.

Sermo de Instrumentis Topicis. Cap. XI.

TRANSLATIO ABRAMI.

Relinquitur nobis dicendum de instrumentis, quæ ad pisci faciunt syllogismum. Quæ quidem instrumenta sunt quatuor, quorum vnum est, posse sumere præmissas, ex quibus componitur syllogismus. Secundum autem est posse discernere singula nomina, & quot modis dicantur. Tertium est differentiarum educio. Et quartum est ex verisimili scrutinium.

De Sumptione propositionum. Cap. XII.

Ergo propositiones quidem eligendum quotquot modis determinatum est in propositione: aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut sapientum, & horum, vel omnium, vel plurimorum, vel notissimorum, aut etiam contrarias apparentibus, & quæcunque opiniones secundum artem sunt: at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus secundum contradictionem, quemadmodum dictum est prius. Vtile autem & facere eas in eligendo non solum quæ sunt probabiles, sed & similes eis, vt quod contrariorum idem est sensus: nam & scientia contrariorum est eadem. Et quod videmus suscipientes aliquid, non emittentes: nam & in alijs sensibus sic est, nam & audimus suscipientes aliquid, non emittentes, & olfacimus eodem modo, similiter autem et in alijs. Amplius, quæcunque in oibus, vel plurimis videtur, sumendum vt principium, & apparentem positionem: nam ponunt qui non conspiciunt, in aliquo non sic. Eligere autem oportet & ex scriptis disceptationibus. Descriptiones autem facere in vnoquoque genere supponentes seorsum, vt de bono, aut de aiali, & de bono om-

Ca. huius libri.

TRANSLATIO MANTINI.

Reliquum nunc est tractare de instrumentis, quibus ipse syllogismus habetur. Quæ quidem instrumenta sunt quatuor. Primum eorum est, habere facultatem inueniendi propositiones, ex quibus ipse syllogismus stat. Secundum est habere iudicium, quo vnūquodque nomen dignoscat, quot modis dicat. Tertium est adinuenire ipsas differentias. Quartum vero est, similitudinem considerare.

ni, incipientem à quid est. Annotare autem et singulorum opiniones, vt quod Empedocles quatuor dixit elementa corporum esse: ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum est. Sunt autem (vt figuratim sit cõplecti) propositionum, & problematum partes tres: nam alia sunt morales propõnes, alia naturales, alie rationales. Morales quidem hominibus, vt vtrum oporteat parere tibus magis, an legibus obedire, si dissentiant. Rationales vero, vt vtrum contrariorum eadem disciplina, an non. Naturales autem, vt vtrum mundus sit æternus, nec ne. Sicut autem et problemata. At vero quales sint singule earum, quæ dicte sunt, definitione quidem non facile assignare est de ipsis. Est autem ea, quæ per inductionem est, assuetudine tentandum cognoscere vnāquancque earum, secundum prædicta exempla considerant. Ad philosophiam igitur, secundum veritatem de his negociandum, dialectico autem modo, ad opinionem. Sumenda autem quæ maxime vniuersales propõnes omnes, & vna facienda multe: vt quod oppositorum eadem disciplina, deinde quod ad aliqd. Eodem modo et ipse rursum diuidende, quod vscque continere potest diuisio: vt quod boni, & mali, et albi, et nigri, & frigidi, & calidi, similiter autem & in alijs. De propõnibus igitur sufficiat prædicta.

Facultas

Sermo de quantitate præmissarum, seu de facultate propositionum inueniendarum;
quod est primum instrumentum.

Cap. XII.

TRANSLATIO ABRAMI.

Quantitas vero præmissarum vniuersaliter est secundum specierum vulgarum præmissarum commemorationem, & ipsarum discrimē ex reliquis præmissis, & hoc quidem primo fit scrutinio, & commemoratione opinionum vulgi, & similiter opinionis maioris partis ipsorum, & opinionum Philosophorum ipsorumque magnatum, & quando ex libris collegerimus omnes opiniones, quæ sunt in artibus, & similiter iterum collegerimus destructionem rerum reputantium famosis, illasque intelligemus, & similiter de illis quæ famosis sunt verisimiles, hoc vero expedit fieri in singulis generibus præmissarum, quæ sunt singularium artium. Verbi gratia, quia in moralibus præmissis conuenit eundem actum facere colligere, scilicet ipsarum famosiores secundum illarum gradum, illasque intelligere, & obseruare, sicque etiam in naturalibus & in logicis & in reliquis artibus, quas possibile est Topicam artem considerare, & secundum hoc opus & exercitium conuenit nobis potestas sumendi quasdam præmissas vulgatas: illa enim est apud nos methodus, qua possibile est discernere vulgatum à non vulgato, & species vulgarum à se inuicem, siue illarum moralium à naturalibus, aut Logicis, prout in arte demonis sit nobis possibile distinguere præmissas veras, propter quod illas ponamus siue illis, quas tradidimus in singulis speciebus præmissarum, prout sunt methodi distinguendi reliquas præmissarum species, quæ nobis reddantur nobis comparantibus illas, & reducantibus ad illas, adeo quod per hoc enuntiemus illas, quæ nobis redduntur cuius speciei sint, an vulgararum apud omnes, aut apud maiorē partem. & an sint naturales, aut logicæ, aut alterius speciei præmissarum ipsorum artificum. Quando enim exercitati fuerimus in hoc opere repetitis vicibus, conueniet nobis potestas inueniendi præmissas, ex quibus sunt huius artis syllogismi. Id autem, quod hanc rem iuuat, est, quod exerceamur in acceptione præmissarum communium vulgarum, quanto vniuersalius poterimus, deinde illas partiamur quoad possibile fuerit, donec finiamus in vltimis speciebus, hoc enim cooperatur nobis sumere plures præmissas, ex quo species vulgarum præmissarum sunt etiam vulgatæ. Verbi gratia, quod proponamus dicere quod oppositorum scientia sit vna, & illam diuidamus in contraria, & relatiua, & reliqua opposita, contrariaque ipsa diuidamus in finem & in tactu contraria, & in visu contraria, & in tactu contraria, & similiter vnumquodque quatuor oppositorum: & hinc conueniet nobis abundare in pluribus præmissis, scilicet quod contrariorum scientia sit vna, & relatiuorum scientia sit vna, & secundum hoc diuisio contrariorum, & vniuersaliumque oppositorum faciet nobis conuenire plures præmissas, exempli gratia, quia ex contrariorum diuisione conueniet nobis, quod caloris & frigoris scientia sit vna, & albi & nigri scientia sit vna: hoc itaque modo nobis conueniet potestas extrahendi præmissas.

De Multiplicis distinctione. Cap. XIII.

Ipsum autem quotupliciter negociandum est, non solum quæcumque dicuntur secundum alium modum, sed & rationes eorum tentandum assignare, ut non solum quod bonum alio quidem modo dicitur iustitia, & fortitudo, habile autem, & salubre, sed quod

TRANSLATIO MANTINI.

Facultas autem ad ipsas propositiones inueniendas seu assumendas, habet quidem, si intelligant & firmiter teneant gratia propositionum probabilium, eaque ex reliquis generibus propositionum seligantur & adinueniantur: et hoc fit primo, si considerent inuestigeturque vulgi opiniones, atque custodiant, similiterque opiniones plurimorum eorum, et opiniones philosophorum omnium, atque maiorum ipsorum: et si colligant ex ipsis libris quoque omnes opiniones, quæ in ipsis artibus reperiuntur, similiter quoque si sumant contradietio rerum quæ contrariantur ipsis probabilibus, recteque intelligantur & quæ ipsis probabilibus simulant. Hoc tamen necesse est ut fiat in vnoquoque genere propositionum, quæ in singula arte reperit. Exempli gratia, oportet ut hoc met officium fiat in ipsis propositionibus moralibus, ex quibus eligant & sumant quæ probabiles sunt secundum ordinem earum, et intelligant exacteque custodiatur, identidem in physicis, atque logicalibus fieri debet, ac in reliquis artibus, de quibus ipsa ars Dialectica considerare potest. hoc enim officio ac exercitatione adipiscemur facultatē illam, qua assumamus et acquiramus propositiones probabiles, nam non habemus regulam, qua possimus distinguere probabile à non probabile, neque genera probabilium inter sese, vel ipsas morales ab ipsis physicis, aut logicalibus, quemadmodum possumus distinguere propositiones veras in arte demonstratiua, præter hoc, quod ponamus illas similitudines, seu exemplaria, quæ posuimus in vnoquoque genere propositionum, ut sunt illæ regulæ datæ ad distinguendum reliqua genera propositionum, quæ reducunt ad nos, ut comparemus ea illis, & ita reducantur per hoc iudicemus de eo genere, quod reductum est ex eis, cuius nam sit generis, vtrum scilicet ex probabilibus apud omnes, aut apud plures, & vtrum sint physica, vel logica, vel ex aliquo alio genere propositionum professorum alicuius artis. nam si perseueremus in hoc officio, sepiusque à nobis repetat, adipiscemur profecto ex ipso facultatē inueniendi propositiones, ex quibus syllogismi fiunt in hac arte. Conducet autem ad hoc negocium, si assueti fuerimus, seu exercitati in assumendis ipsis propositionibus vniuersalibus probabilibus vniuersaliori modo, quo assumi possunt, mox diuidamus eas, quoad fieri poterit, donec perueniamus ad vltimas species: sic enim poterimus assumere plures propositiones, postquam species propositionum probabilium sunt etiam probabiles. Exempli gratia, si assumamus propositionem nostram, quod contrariorum eadem est disciplina, et nos diuidamus ipsa opposita in opposita contraria, & relatiua & reliqua opposita, diuidamusque insuper contraria in contraria secundum visum, et contraria secundum tactum, & sic de singulis quatuor oppositis omnibus: & sic multas assumemus propositiones: nempe, quod scientia contrariorum est eadem, & scientia relatiuorum eadem: & si etiam obtinebimus ex diuisione ipsius contrariorum & vniuersaliumque oppositorum multas propositiones, exempli gratia nos assumemus ex diuisione contrariorum, quod scientia calidi & frigidi est eadem, et scientia de albo & nigro est eadem: hac ergo via, & ratione adipiscemur facultatē assumendi ipsas propositiones, atque inueniendi eas.

& illa quidem eo quod ipsa qualia quædam sunt; hæc autem eo quod effectiua alicuius, & non eo quod qualia quædam sunt: similiter autem & in alijs. Vtrum autem multipliciter, aut vno modo specie dicitur, per hæc considerandum. Primum quidem in contrario perspicendum, si multipliciter dicitur, siue specie, siue nomine dissonet.

TOPICORVM

dissonet. Quædam enim statim & nominibus alia sunt: vt acuto in voce contrariū est graue, in magnitudine autem obtusum; patet igitur, quod contrarium acuto multipliciter dicitur: si autem hoc, & acutum. Nā secundum vtrunq; horum aliud erat contrarium: non enim idem acutum erit obtuso, et graui contrarium, vtriq; autem acutum contrarium. Rursum graui voce quidem contrarium acutum, magnitudine autem leue: quare multipliciter graue dicitur, eo q̄ & contrarium. Similiter autem & pulchro, & quidē quod in animali turpe: ei vero, quod est in domo, perniciosum: quare æquiuocum pulchrum. In quibusdā autem nominibus quidem nullo modo dissonat, specie autem manifesta in eis statim differentia est, vt in claro, & obscuro: vox enim clara, & obscura dicitur. Similiter autem & color. Ergo nominibus quidem nihil dissonant, specie autem manifesta in eis statim differentia est: non enim similiter & color clarus dicitur, et vox clara: manifestum autem id est, & per sensum: nā eorum, quæ eadem sunt specie, idem sensus: at clarum, quod est in voce, et in colore, non eodem sensu iudicamus, sed hoc quidem visu, illud autem auditu. Similiter autē & acutum, & obtusum in humoribus, & in magnitudinibus, sed hoc quidem tactu, illud autē gustu. Nam neq; hæc dissonant nominibus, neq; in seipsis, neq; in contrarijs: obtusum enim est contrarium vtrique. Amplius, si huic quidem est aliquid contrarium, illi autem simpliciter nihil: vt ei, quæ est à potu delectationi, ea, quæ est à siti tristitia, contrariū, ei autem, quæ est ab eo quod est considerare quod diameter est costæ incommensurabilis, nihil: quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ est secundum mētem amare, odisse contrarium est: ei autem quæ est secundum corporalem actum, nihil: manifestum ergo quoniam amare æquiuocū. Præterea in medijs. Si huic quidem est aliquid medium, illi autem nihil. Aut si vtriusq; quidem est, non idem autem: vt clari, & obscuri in coloribus quidem aliquid est medium, fuscum, in voce autem nihil. Aut si forte raucum, quemadmodum quidam dicunt rauca vocem, medium esse: quare æquiuocum clarum: similiter & obscurum. Insuper si horū quidem plura mediā, illorum autem vnum, vt in claro & obscuro. Nā in coloribus plura mediā, in voce autem vnum, raucū. Rursum in eo quod secundum contradictionem opponitur considerandum: si multipliciter

dicitur. Nam si hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur multipliciter dicitur. Vt non videre multipliciter dicitur, vnum quidem non habere visum, alterum autem non operari visu. Si autem hoc multipliciter dicitur, necessarium est & videre multipliciter dici, vtrique enim non videre opponitur: vt ei quidem, quod est non habere visum, habere: illi autem quod non est operari visu, operari. Amplius, in his quæ secundum priuationem, & habitum dicuntur, perspicuum. Si enim alterum multipliciter dicitur, & reliquum: vt si sensibile multipliciter dicitur, & secundum animam & corpus, & insensibile multipliciter dicitur, & secundum animam & corpus. Quod autem secundum priuationem & habitum opponuntur, quæ dicta sunt, manifestū: eo q̄ nata sint vtrunq; sensum habere animalia, & secundum animum, & secundum corpus. Amplius autem in casibus considerandum. Nam si iuste multipliciter dicitur, & iustum multipliciter dicitur: secundum vtrunq; enim iustorum est iustum: vt si iuste dicitur, & secundum sui cognitionem iudicare, & vt oportet: similiter & iustum. Eodem autem modo & si salubre multipliciter dicitur, & salubriter multipliciter dicitur. vt si salubre dicitur hoc quidem sanitatis effectiuum, illud autem conseruatiuum, quoddam vero significatiuum: & salubriter vel effectiue, vel conseruatiue, vel significatiue dicitur. Similiter autem & in alijs, quando ipsum multipliciter dictum fuerit, & casus ab eo multipliciter dicitur: & si casus, & ipsum. Consideranda autem & genera secundum nomen prædicationum, si eadem sint nominibus. Nam si non eadē, manifestum est, quoniam æquiuocum est quod dicitur: vt bonum in cibis quidem effectiuū est voluptatis, in medicina autem effectiuū sanitatis, in anima vero qualem esse: vt castā vel fortem, vel iustam: similiter autem & in homine, aliquoties autem & quando, vt in tempore bonum (bonum enim dicitur in tempore) plerunq; autem quantum in mediocri (dicit enim & mediocre bonū) quare æquiuocum bonum. Similiter autem et candidū: in corpore quidem color, in voce autem bene audibile. Similiter autem & acutum: non enim similiter idem in omnibus dicitur: nā vox acuta quidem velox (sicut dicunt, qui secundum numeros armonici sunt) angulus autē acutus, qui minor est recto: gladius vero, qui est anguli acuti. Consideranda etiam & genera eorum, quæ sunt sub eodem noīe, si diuersa,

Locus ab
iis, in quibus
reperit
alterum
contrariū.

Locus a
duobus
testibus.

si diuersa, & non subalterna sunt: vt equus, hoc autem animal, & hoc vas: diuersa enim, quæ secundum nomē est horum ratio: nam hoc quidem animal, quid significat, illud vero vas, quale quid. Si autem subalterna sint genera, non necessarium diuersas esse rationes: vt corui animal, & auis genus est: quando autem coruum dicimus auem esse & animal, quid dicimus eūdem esse: quare vtraque genera de eodem prædicantur. Similiter autem & quando animal volatile bipes coruū dicimus autem dicimus eandem esse: & sic ergo vtraque genera de coruo prædicantur, & ratio eorum. In non subalternis generibus non accidit hoc: neque enim quando vas dicimus, animal dicimus: neque quando animal, vas. Considerandum autem non solum si in proposito diuersa sunt genera, & non subalterna: sed & in contrario. Si enim contrarium multipliciter dicitur, manifestum quoniam & propositum. Vtile autem ad definitionem inspicere, quæ de composito fit: vt candidi corporis, & candidæ vocis: nam sublato proprio, eandem rationem oportet relinqui. Hoc autem non accidit in æquiuocis, vt in ijs quæ nunc dicta sunt: nam hoc quidem erit corpus habens talem colorem, illud autem vox bene audibilis: sublato igitur corpore, et voce, non idem in vtraque relinquitur: at oportet si vniuocum esset candidum, quod in vtraque dicitur esse idem. Sæpe autem & in ipsis definitionibus latet assequens æquiuocum: quapropter & in definitione considerandum, vt si quis significatiuum, vel effectiuum sanitatis, quod moderate se habet ad sanitatem, dicat esse, non refutandum: sed inspicendum quid moderate quidem secun-

dum vtrumque dixit: vt si hoc quidem tale significat, vt facere sanitatem, illud autem tale, vt significare qualis quidem sit habitus. Adhuc li non comparabilia sunt secundum magis, & minus, vel similiter: vt clara vox, clara vestis: & acutus humor, & acuta vox: hæc enim neque similiter dicuntur clara, vel acuta, neque magis alterum: quare æquiuocum clarum, & acutum: nam vniuocum omne, comparabile: aut enim similiter dicitur, aut magis alterum. Quoniam autem diuersorum generum, & non subalternatum positorum diuersæ species sunt, & differentia, vt animalis, et scientiæ (diuersæ enim horum differentia) considerandum, si quæ sub eodem sunt nomine diuersorum generum, & non subalternorum diuersæ differentia sint, vt acutum vocis, & magnitudinis: differt enim vox à voce, eo quod acuta sit: similiter & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocum acutum: diuersorum enim generum, & non subalternorum diuersæ differentia sunt. Rursum si eorundem, quæ sunt sub eodem nomine, diuersæ differentia sunt: vt coloris qui est in corporibus, & in melodijs. Nam eius, qui est in corporibus, congregatiuum, & disgregatiuum visus: eius vero, qui in melodijs, non eadem differentia: quare æquiuocum color: nam eorundem, eadem differentia. Amplius, quoniam species nullius est differentia, inspicere oportet, si eorum, quæ sub eodem sunt nomine, hoc quidem species est, illud autem differentia: vt clarum, quod in corpore quidem, species coloris, quod autem in voce, differentia. Differt enim vox à voce, eo quod clara sit. De eo igitur, quod multipliciter dicitur, per hæc, et hmoi perspicendum.

Locus 2 cō-
paratione si-
gnificatorū.

Adem in ante
prædicamen-
tis cap. iiii.

A differentia.

Color in me-
lodijs, qui &
chroma, est
cū tetracor-
da procedūt
p duo hemi-
tonia, & tri-
hemitonū.
Id autem ex
musicis.

Sermo de Multiplicis, seu Aequiuoci distinctione, quod est secundum instrumentum. Cap. XIII.

TRANSLATIO ABRAMI.

50

TRANSLATIO MANTINI.

AD potestatem vero distinguendi nomen æqui- uocū Aristoteles tradidit quindecim regulas. Quædam sunt, quæ sumuntur ab essentia rei, & illæ sunt quæ sumuntur ab illius definitione, & ab eius genere, eiusque differentia. Et quædam sunt, quæ sumuntur ab ipsa re, quæ extra est, & sunt illæ, quæ sumuntur ab ipsis rem recipientibus & à comparationibus & à similitudinibus, & incepit & tradidit contrariorum quindecim regulas. Prima regula est, quæ consideremus contrarium illarum rerum, de quibus dicitur nomen, quoniam si huius contrarium nomē occurrat de singulis nominis æquiuatione, illud nomen dicitur nomen æqui- uocatione, hoc autem nobis ostenditur duobus modis, quorum vnus est, quod illis contrarijs non sit vnus nomē, sed nomina diuersa. Verbi gratia, quia acuitas significat dispositionem cultri, & dispositionem vocis, quando autem velimus scire, an quod significat in vno sit aliud ab eo, quod significat in altero, primo considera-
mus

60

AD adipiscendam autem facultatem distinguendi nomē æquiuocum, Aristoteles tradidit quindecim regulas, quarum quædam sumuntur ex substantia rei, & sunt illæ, quæ sumuntur ex ipsa definitione rei & ex eius genere, & ex eius differentia: quædam vero sumuntur à rebus extrinsecis, & sunt quidem res, quæ sumuntur ex oppositis ipsius rei, & ex cōparatione, & ex similitudinibus. Incepit autem Aristoteles dare quinque regulas, seu locos, quæ sumuntur ab ipsis cōtrarijs. Prima ergo regula est, vt consideremus contrarium illarum rerum, de quibus illud nomen dicitur: nam, si nomen illius cōtrarij dicatur de singula earum æquiuoce, tunc illud nomen dicitur de illis rebus æquiuoce. hoc tamen bifariam innotescit nobis: primo quidem modo vt si illa contraria non habeant vnicum nomen, sed nomina varia et distincta. exempli gratia hoc nomen acutum, quod quidem significat aliquid in gladio et aliquid in uoce. & cum voluerimus scire, vtrum id quod significat in vno illorum, sit diuersum

TOPICORVM

mus nomē contrarij in vtroq; illorum, sicq; in voce inuenimus grauitatem, & in cultro inuenimus grossitiē, sicq; scimus acutiei nomen esse illis equiuocum. Secundus autem modus est, q; consideremus dispositionē ipsorummet contrariorum, quo etiam indigemus, quando fuerit vnum nomen, gratia exempli vox clara, & aqua clara, quando consideramus illius contrarium, inuenimus vnū nomen, quod est turbidum: quando vero inspicimus turbulentiā aque, inuenimus illam quandam rem, quę accidit ei s; visum: turbulentiā vero vocis est res, quę s; auditum euenit, & scimus q; claritudo est nomen equiuocum, Capitur autem iuuamen per hanc regulam, quando huius distinctio in contrario luerit notior q; illius distinctio in rebus, in quibus primo querebamus cognitionē nominis equiuoci, prout per primam regulam recipiebatur iuuamen, quando contrariorum nomina erunt diuersa. Tertia regula est, q; consideremus ambas res ex quibus capiebatur inditiū de nomine, quia si vni illarum fuerit contrarium, & nō fuerit alteri, scimus q; nomen est equiuocum, sicut est oblectamentum, quod euenit ob laborem, & ob aquę potum: vnus enim est contrarium, quod est ipsa sitis, alterius vero non est aliquid contrarium. Quarta autē regula est, q; consideremus res, quas significat nomine ipsum contrarium: quia si vni sit contrarium immediatum, alteri autem mediatum, nomen est equiuocum. Verbi gratia, dulcis sermo, & dulcis sapor, quoniā inter dulcedinem, & amaritudinem sermonis nō est medium, inter saporis vero dulcedinem, & amaritudinem est medium, vt falsedo & ceteri saporis. Quinta regula est, q; vnus rerum sit contrarium, inter quas sit vnū medium, alterius autem sit contrarium, inter quas sint plura media. Sexta autem regula est ab oppositis, quę sunt s; contradictionē, quę est, q; si consideremus an oppositum vnus rerum dicatur nominis equiuocatio-
 ne cum alterius rei opposito, scimus q; nomen est equiuocum. Verbi gratia, videntis est oppositum quod est non videns, hoc autē dicitur de duabus diuersis rebus, quarum vna est, q; non sit illi visus, et altera q; non v-
 tur visui: hinc itaq; est manifestum, q; videns cum oppo-
 sito dicitur equiuocum. Septima regula est s; modū priuationis & habitus: nam si oppositum dicatur multipliciter, res, quā nomen significat, dicitur multipliciter. Verbi gratia, si sentire de anima & corpore dicatur dupliciter, priuatio sentiendi etiam dicitur dupliciter, sicq; si sanitas dicatur de illis equiuoce, scilicet de anima & corpore, a;ritudo itaq; de illis dicitur equiuoce. Octaua regula est a casibus, vt si iustum dicatur multipliciter, iustitia dicitur multipliciter. Sed regulę sumptę ab ipso genere sunt traditę ab eo duę numero, quarum vna est, q; genera rerum, de quibus sumitur inditiū de nominibus, sint distincta, dico genera vniuersalia, prout dicimus laudabile de saporibus, & laudabile de moribus, & laudabile de pluuiā: laudabile enim saporum est duorum p;dicamentorū actionis, & passionis, ex quo ille agit, aut patitur in corpore laudabili passione, morum autem laudabile est s; qualitatem, vt fortitudo & virtus, pluuiā autem laudabilis est pro tempore. Secūda autem regula est, q; consideremus genera illarum rerum de quibus sumitur inditiū; dico ipsa proxima, quando ascendunt ad genus ipsum supremum, aut ad mediū eis, & supremo, et si illa genera fuerint distincta, & vnum non subintrat alterum, neq; hoc nomen significat illas res in quantum conueniunt in supremo genere, hoc nomen est equiuocum. Verbi gratia, asinus dicitur de quodā vase quod arte fit ex ligno, & de animali, illorum enim genera proxima sunt diuersa, scilicet animal, & planta, & neutrum illorum alteri supponitur, nec asini nomen illa significat, in quantum connectuntur

diuersum ab eo quod significatur in alio, tunc cōsiderare debemus primo nomen ipsius cōtrarij in singulo eorum, & tunc inueniemus cōtrariū eius in voce esse graue, & in gladio obtusum. & sic scimus hoc nomen acutum esse eis equiuocū. Secundo modo vt dignoscamus significatū ipsorummet cōtrariorum, & hoc etiā est nobis necessarium scire, qm vnum tantū fuerit nomē. exēpli causa vox clara, aqua clara, nam si queramus cōtraria horum, inueniemus ea habere vnū nomen, nempe turbulentiā: sed, cū cōsideramus turbulentiā in aqua, inuenimus eam esse quid accidens ei in visu. Turbulentiā vero in voce est quid accidens in ipso auditu, & sic nouimus hoc nomen, scilicet clarum esse equiuocū. Hęc autem secūda Regula est vtiq; vtilis, quādo huius distinctio per contrariū fuerit notior, q; sit distinctio eius per illas res, de quibus querebamus notitiā nominis equiuoci prius: quemadmodū illa prima regula iuuat, quando nomina ipsorum cōtrariorū sunt diuersa. Tertia regula est, vt cōsideremus vnum illorū duorum significatorum de quibus assumitur significatio illius nominis: nam si vnum illorū habuerit contrarium, alterum vero non, tunc scimus illud nomen esse equiuocū, vt est delectatio, quę a scientia habet, & quę a potu aquę: nam hęc habet contrariū, videlicet sitim, illa vero nō habet contrariū. Quarta Regula, vt cōsideremus significatū illius nominis propositū, vtrū vnum eorū habeat cōtrariū mediatum, aliud vero mediātū, tunc nomen illud est equiuocum. exempli gratia dulcis eloquētia, et dulcis sapor: nam inter dulcedinē sermonis et eius amaritudinem nullum datur medium, sed inter dulcē & amarū saporem datur medium, videlicet falsum, & reliqua genera saporū. Quinta Regula est, si vnū significatorū habet cōtrariū habens vnum medium, aliud vero contrariū habeat plura media. Sexta Regula est sumpta ab oppositis s; contradictionē, videlicet vt cōsideremus quoc; ipsū oppositū, nam si oppositū vnus illorum significatorū dicatur equiuoce, cū nomine oppositi significati alterius, tunc scimus illud nomē esse equiuocum, exempli gratia videns, cuius oppositum est nō vidēs, quod quidē habet duo significata distincta, vnū est, quod nō habet visum, aliud vero quod non vtitur visu: patet ergo q; hoc nomen videns est equiuocum. Septima regula est sumpta etiā ab opposito s; priuationem & habitū: nam si oppositum dicitur multis modis, id quoc; , quod significat illud nomen, dicitur multis modis. exēpli gratia, si sensatio s; animā & s; corpus dicitur duobus modis, priuatio, i. insensatio dicitur quoc; duobus modis: pari ratione si sanitas dicitur de anima & de corpore equiuoce, a;ritudo quoc; dicitur de eis equiuoce. Octaua regula & locus sumit ab ipsis casibus seu denotatiuis: nā si iuste de multis dicatur casibus, iur sitia quoc; de multis casibus dicitur. De locis autē et regulis sumptis ab ipso genere. Arist. dat duas regulas. Prima est, vt genera illorū significatorū, quę per illud nomen significant sint diuersa: hoc est, ipsa genera vniuersalia, vt cum dicimus bonū in cibis, & bonū in pluuiā: nā bonū in cibis in duobus existit p;dicamentis, videlicet agere, & pati, cū agat vel patiatur in corpore passione bonā, bonum vero in moralibus existit in ipsa qualitate, vt fortitudo & castitas, bonū quoc; in pluuiā existit in ipso tēpore. Secūda Regula est, vt cōsiderent genera illarū rerū, quę per illud nomē significant, videlicet p;pinqua, si contingat ea ascendere ad aliquod genus, siue ad ipsummet supremum, siue ad illud quod est mediū inter ipsa & ipsum supremū, & si illa genera propinqua fuerint distincta, & alterū eorū nō subalteratur alteri, neq; illud nomē significet illas res, ea rōne, qua cōmunicat in genere supremo, tunc illud nomē est equiuocū. Exēpli grā hoc nomen asinus, quod dicitur de in-
 strumēto

connectuntur supremo genere quod est substantia, quia si illa significaret in quantum sunt in predicamento substantia, diceretur de illis uniuoce. Verbi gratia, passer & pennatum ad auem, sunt enim duo illius genera distincta, quae ad unum genus ascendunt, auis autem non dicitur nominis equiuocatione de eis, ex quo passer continet in habente pennas. Undecima regula sumitur ex definitione: haec autem fit in definitionibus rerum compositarum, quae significant singulas partes compositorum per simplices dictiones, put dicimus eclipsim Lunae & eclipsim Solis, nos enim quando consideramus & meditamus talia, auferimus rem qua differunt omnia subiecta, & definimus id, quod est illis commune, & inuenimus illud diuersum: nomen itaque est aequiuocum, ut si definiremus eclipsim Lunae & comperimus illam, quod sit illius casus in umbræ pyramidæ, & definiremus eclipsim Solis, & illam comperimus esse Lunae interstitium inter nos & illum, sicque scimus eclipsis nomen illis esse aequiuocum. Et aliquando est verum, quod nomina partium definitionis dicantur aequiuoce, & expedit quod in illis procedamus prout processimus in ipsis definitionibus. Regula duodecima etiam sumitur ex eo quod est magis & minus & equale, hoc est, quod consideremus alteram duarum rerum, de qua dicitur illud nomen, et si inter illam & alteram non fuerit comparatio in suis subiectis secundum magis aut minus, aut equale, illas duas res significat aequiuoce. Verbi gratia, acuties vocis, et cultri non dicitur quod unius acuties sit alterius acutiei equalis, aut magis. Et duae regulæ sunt ex ipsa differentia, quarum una est, quod consideremus an res, quas vno nomine significat, sint differentia supremorum generum diuersorum, aut mediiorum, quorum utrunque ascendat ad unum supremum aliud, ab illo ad quod ascendit alterum. Nam si ita erit, illud nomen est aequiuocum. Verbi gratia, acuties vocis & cultri: vocis enim acuties est alia, et discrimen acutiei est de differentiis predicamenti qualitatibus, cultri autem acuties & acutiei discrimen est de differentiis predicamenti substantiæ: secunda autem regula est, quod consideremus res quas significat illud nomen, & si ipsarum differentia ipsas diuidentes fuerint diuersi, nomen erit aequiuocum. Verbi gratia, digestum dicitur de gustata re & de ea quae addicitur: differentia enim diuidentes rem, quae addicitur, sunt differentia diuidentes disciplinam, & illam continentis: digestum autem, quod significat rem gustatam, non diuiditur his differentiis. Alia autem postrema regula est, quando una harum duarum rerum, quas significat nomen, sit differentia, & altera sit species. Haec itaque sunt regulæ quas tradidit in dignoscendo nomen aequiuocum.

strumeto seu vase arte cōfecto ex ligno, & de ipso aiali: nā genera eorū propinqua sunt utiq; distincta, & alterū nō subalternat alteri, neq; illud nomē asinus significat eas res ea rōne, qua cōtinent in genere supremo, quod est substantia: nā si significaret eas ea rōne qua sunt i predicamento substantia, tūc nomen asini diceret de eis uniuoce: sicut quoq; si illa duo gēna propinqua subicerent alterū alteri, tūc illud nomē diceret de eis uniuoce. Exēpli grā auis & pennatum de ipso volatili, sunt enī ei duo genera distincta, q̄ ad vnū ascēdunt genus: volucres autē non dī equiuoce, cū auis cōtineat in ipso pennato. Undecima Regula est sumpta ab ipsa diffinitōe: & hoc videlicet in diffinitōibus rerū cōpositarū, q̄ significat vnāquāq; particulā ipsius cōpositi per dictionē simplicē, ut cū dicimus eclipsim Lunę, & eclipsim Solis: q̄nī enim nos cōsideremus significata horū, & auferimus id, quo diuersificant, hoc est ipsum subiectū, & definimus id q̄ est eis cōmune, & inuenimus ipsum diuersum, tūc illud nomē est equiuocum, ut si diffiniamus eclipsim Lunę, seu deliquiū, & inueniamus ipsum esse, cū cadit in pyramide ipsius umbrę, & diffiniamus deliquitum Solis & inueniamus ipsum esse, cū Luna interponit inter visum nostrū, & ipsum Solē, tūc scimus, quod nomē deliqui, vel eclipsis est eis equiuocū. Inq;: Quādoq; partes definitionis dñr equiuoce, & tunc oportet ut procedamus in eis sicut processimus in ipsismet definitionib⁹. Duodecima Regula quoq; est sumpta ab eo, quod est secundum magis vel minus, aut secundum equalitatem, nepe ut consideremus alteram duarū rerū de quibus dicitur illud nomē, & si nulla detur cōparatio inter vnā & alterā, in suis subiectis secundum magis vel minus vel secundum equalitatem, tūc illę duę res equiuoce significant, exēpli grā acuta vox, acutus gladius: nā nō dicitur alterā acuitatem esse equalē alteri, neq; maiorem ea. Et duae regulæ dant de ipsa dñia, vna est, ut consideremus utrum illę res, quę per vnū nomē significat, sint dñia generū supremorum diuersorū, aut mediiorū, & vnaqueq; earū ascēdat ad vnū gen⁹ supremū diuersum ab illo, ad quod ascēdit altera, exēpli gratia acuties i voce & acuties i gladio: nā in voce acuties et in acuties est de differentiis predicamenti qualitatibus, sed in gladio acuties & in acuties sunt ex differentiis predicamenti substantia: secūda regula est, ut consideremus illas res, quas illud nomē significat: et si earū dñia diuisiue fuerint diuersę, tūc illud nomē est equiuocū: exēpli gratia cū dicitur cibus de re gustabili & de re disciplinabili, quā differentia, q̄ diuidit rem disciplinabilem, sunt dñia, quę diuidit disciplinā & q̄ eā cōtinet: sed cibus, quo quidē significat res gustabilis, nō diuidit illis differentiis. Excat & alia dñia, nepe cū vna illarum duarū rerū, quę per illud nomen significant, fuerit dñia, altera vero fuerit species. Hęc itaque sunt oēs regulę, quas Arist. tradidit pro dignoscione nominis aequiuoci.

De Differentiarū inuentione, Similiū consideratione, & utilitatibus Instrumentorū. Cap. XIII.

Differentias autem in ipsis generibus ad se inuicem perspiciendum: ut quo differt iustitia à fortitudine, & prudentia à temperantia: haec enim omnia ex eodem genere sunt, ex virtute. Et ex alio ad aliud, ut in ijs quę non nimium differunt: ut in quo differt sensus à scientia: nam in ijs, quę multū differunt, manifestæ sunt omnino differentia. Si similitudinem autem considerandum in ijs quę sunt in diuersis generibus: ut sicut alterū ad alterum quidem, sic aliud ad aliud: ut sicut scientia ad scibile, sic sensus ad sensibile: & ut alterum

alterum in altero aliquo, sic aliud in alio: ut quemadmodum visus in oculo, mens in anima, et ut tranquillitas in mari, serenitas in aere: utrunque enim quies. Maxime autem in ijs, quę multum distat exerceri oportet: facile enim in reliquis poterimus similia inspicere. Considerandum autem & ea, quę sub eodem sunt genere, si quid inest omnibus idē: ut homini, & equo, & cani: nā si inest aliquid eis idē, in eo sunt similia. Utile autem ipsum quidē, quod quotupliciter dicitur, considerasse, ad diluciditatem: maxime autem quis sciet quid ponatur, manifesto facto quotupliciter dicitur. Et ad fieri secundum rem eandē, & non ad

A specie.

Utilitates
considerationis
multiplicis.

TOPICORVM

ad nomē syllogismos: si enim imāifestū sit
 quotupliciter dicitur, contingit nō ad idem
 etiam qui responder, & qui interrogat, ferre
 intellectum: manifesto aut quotupliciter di-
 citur, & ad quid ferens ponat, ridiculus vide-
 bitur interrogans esse, si non ad hoc sermo-
 nem faciat. Vtile etiā, & vt nō falsa ratione
 decipiamur, sed decipiamus potius: nā scien-
 tes quotupliciter dicitur, nō allucinabimur,
 sed sciemus si nō ad idem sermonē faciat is,
 qui interrogat, & ipsi interrogantes poterit
 mus apparenti ratiocinatione fallere, nisi is
 qui responder agnoscat quotupliciter dicitur.
 Hoc non in omnibus semper possibile,
 sed quādo fuerint eorum, quā multipliciter
 dicuntur, alia quidem vera, alia aut falsa. Est
 autem proprie non conueniens modus hic
 dialecticā: quare omnino vitanda dialecticis
 huiusmodi ad nomē disputatio, nisi quis
 aliter non possit de proposito differere.

Vtilitates in
 uentionis dif-
 ferentiarū.

Differentias autē inuenire utile, & ad syllo-
 gismos de eodē, & diuerso, & ad cognoscen-
 dum quid est vnūquodq;. Quod autē ad syl-
 logismos de eodem, & diuerso utile, manife-
 stum: inuenientes enim differentiā proposi-
 torum quamlibet, ostendentes erimus, qm̄
 nō idem. Ad cognoscendum aut quid est
 vnūquodq;, eo q̄ propriā substantiē cuiusq;
 rationem, ijs, quā circa vnumquodq; sunt,
 accommodatis differentijs separare solemus.

Vtilitates
 cōsideratio-
 nis similitū.

Similitudinis autē cōsideratio utilis est ad
 inductiuas ratiōes, & ad syllogismos ex sup-
 positione, et ad assignationem definitionū.

Ad inductiuas quidem rationes, eo q̄ circa
 singula in similibus inductione, vniuersale
 existimamus inducere: nō enim facile est in-
 ducere ignorantes similia. Ad syllogismos
 ex suppositione, eo q̄ probabile est quem-
 admodum in vno similiū se habet, sic & in
 reliquis. quare ad quodcunq; eorum facili-
 tatem habebimus disputandi, profitebimur
 quemadmodum in his se habet, sic et in pro-
 posito habere. id enim ostendentes, & pro-
 positū ex suppositione ostēdentes erimus;
 supponētes enim quomodo in his se habet,
 sic & in proposito se habere demonstratio-
 nem faciemus. Ad definitionum autē assi-
 gnationem, eo q̄ potentes conspiciere quid
 in vnoquoq; idē, non dubitabimus ad quid
 oporteat genus, cū definiemus proposi-
 tum, collocare: nam cōmuniū quod maxi-
 me in eo quod quid prædicatur, genus erit.

Similiter autē & in multū distantibus vti-
 lis ad definitiones similitudinis cōsidera-
 tio: vt quod idē tranquillitas in mari, & sere-
 nitas in aere: vt r̄ūq; enim quies: & qm̄ pun-
 ctum in linea, & vnitas in numero: vt r̄ūq;
 enim principium: quare commune in omni-
 bus genus assignantes, arbitrabimur nō ex-
 tranee definire. Penē autem & definiētes sic
 solent assignare: nam et vnitatē principii
 numeri dicunt esse, & punctum principii li-
 neæ: manifestum igitur, qm̄ ad cōmune vtro-
 rumq; genus collocāt. Instrumēta itaq; per
 quā sunt syllogismi, hęc sunt: loci autem, ad
 quos vtilia sunt prædicta, n̄ sunt q̄ dicēdi sunt.

Sermo de potestate sumēdi Differentias, de Similitū cōsideratione, et Vtilitatibus instrumētōrū. Cap. XIII.

TRANSLATIO ABRAMI.

Potestas vero sumēdi differentiam euenit exer-
 citio sumēdi differentiam rerum vehementis si-
 militudinis vnus earum, quā vniuersaliter sunt
 tres species, quarum Vna est similitudo acceptiōis dif-
 ferentiarum rerum, quā subsunt vni generi proximo,
 prout sunt fortitudo & æquitas: suum enim genus est
 vnum, scilicet ipsa virtus, sed fortitudo est circa res ti-
 mendas, & æquitas est circa res quę sunt hominum cō-
 mētijs, & hęc sunt illarum differentia, quibus diffe-
 runt. Secunda autem species est, q̄ sumamus differen-
 tias rerum, quā subsunt vni generi remoto, prout est
 prudentia & temperantia, suum enim remotum ge-
 nus est ipsa virtus, sed prudentia est in parte cogitati-
 ua, & temperantia in parte concupiscente. Et tertia spe-
 cies est differentiarum rerum, quā subsunt generibus
 supremis, quando illis rebus contigerit quod sint simi-
 les, prout est cōsideratio illius, quo differt sensus a scien-
 tia, cū hoc q̄ sensus sit de prædicamento relationis, &
 scientia de prædicamento qualitatis, similitudo enim
 inter illos est nimia: proportio enim sensus ad sensibile
 est proportio scientiæ ad ipsum scibile.

Potestas vero sumēdi verisimilitudinem, sit exer-
 citio sumēdi similitudinem inter res distinctas, prout
 sit potestas sumēdi differentias exercitio sumēdi dif-
 ferentias

TRANSLATIO MANTINI.

Facultas vero assumēdi differentias acquirit qui-
 dem exercitatione & v̄u in assumēdis differen-
 tijs rerum valde similiū, quarum tres sunt modi.
 Primus est, cū sumuntur differentia rerū, quā sub vno
 genere propinquo cōtinent, vt fortitudo, & iustitia: nā
 genus propinquū ipsarū est vnum, videlicet virtus: ve-
 rum ipsa fortitudo cōsistit in rebus humorosis, iustitia
 vero in cōmercij & actionibus, quā inter hoies fiunt:
 & hęc sunt earū differentia quibus distinguuntur. Secun-
 dus modus est, cū sumunt differentia rerū, quę in vno
 genere remoto cōtinent, vt prudentia in virtute intelle-
 ctiva, & tēperantia in parte concupisibili. Tertius modus
 sit, si sumant differentia rerū, quę sub generibus supre-
 mis cōtinent, si cōtingat illas res esse similes, vt cū cōsi-
 deratur, in quo nā differat sensus ab ipsa sciētia, licet sen-
 sus sit ex prædicamēto relationis, & sciētia ex prædicamē-
 to qualitatis: qm̄ inter ipsa magna extat similitudo,
 nam eadem est proportio & ratio ipsius sensus ad sensibile,
 quā est scientiæ ad scibile.

Facultas vero ad assumēdā similitudinē acquiritur
 ex v̄u assumptiōis similitudinis inter res diuersas, quę
 admodū facultas, quā habemus ad assumēdas d̄rias, ori-
 tur: quidā in nobis ex v̄u assumēdi d̄rias rerū similiū, si
 similitudo præterea est duplex, nempe vel fm analogiā,
 vel

ferentias rerum similitum. Similitudo autem est dupliciter, similitudo secundum modum proportionalitatis, aut secundum rem, quæ ambiat ipsa similia, & aliquando comperiuntur in vna eadem re ambæ similitudines simul. Verbi gratia, sensus, & intellectus sunt similes, quatenus sunt quædam conceptiones, necnon ratione proportionalitatis: quia dispositio intellectus ad animam est, sicut dispositio sensus ad visum. Hæc itaque sunt res, quæ nobis constât potestatem horum quatuor instrumentorum.

Trium autem horum instrumentorum, quæ sunt nominis æquiuoci dignotio, & differentiarum acceptio, & similitudinis sumptio, est iuuamen commune, & iuuamen proprium. Commune quidem iuuamen est, quod facilius fit eductio præmissarum ipsarumque inuentio, quando enim nos diuiserimus nomen æquiuocum in sua significata, & hoc in subiecto præmissæ, aut ipsius prædicato, aut utroque, vna præmissa reditur nobis plures præmissæ: sicque quando diuideremus rerum differentias, quas putaueramus primo esse vnam, redditur vna præmissa duæ, & hinc nobis conueniunt duæ præmissæ.

Singulis vero horum trium iuuamina propria sunt: æquiuoci quidem nominis cognitioni vna cum præfatio, tria iuuamina. Primum quidem iuuamen patens est manifestatio, & hoc quidem iuuat quærentem & respondentem: quærentis quidem iuuamen est, quia quando quæritur nomine æquiuoco, intelligeret ex illo admissionem alterius duorum significatorum, quæ significat, & interdum abstineret illud admittere ob cauendum si significatum illi commune secundum nomen, & putaret quod quæsiuisset de hoc quod est apud eum impossibile, quod reus autem hoc opere illi ostenderet significatum quod intenderat admittendum, & illud admitteret.

Respondenti vero iuuamen est, quia aliquando quæreretur ab eo significatum, quod non noceret ei illud admittere, & cum illo in nominis significatione inclusum esset significatum, quod redderetur ad destruendum eius positionem. Posset enim ille admittere quod significat nomen æquiuocum absque distinctione, & non crederet quod quærens illi inferret destructionem eius positionis. Secundum vero iuuamen est, quod quærens & respondens non ferant orationem de duobus rebus distinctis, & putent interloqui de vna re, & quod est in mente vnus sit aliud ab eo, quod est in mente alterius, & quod vnus destruit, sit aliud ab eo, quod destruit alter: hoc autem est manifestum, quod eueniat illi, qui ignorat quid significet nomen æquiuocum absque distinctione. Tertium autem iuuamen est, ne erret audiens, neque loquens in syllogismo, quando illius præmissæ significant nomine æquiuoco, & quoddam illorum significatorum, quæ significant illud nomen, sit verum, & aliquod falsum, & posset putari falsum esse verum, & verum esse falsum, & diuulgatum esse absonum, & absonum esse diuulgatum, & putaret de eo quod non est syllogismus, quod sit syllogismus: putaret enim quod ipsum idem prædicatum minoris sit subiectum maioris, cum ipsum esset aliud, & putaret quod ibi sit conclusio, cum ibi nulla res sit illata: quatenus autem ex nomine æquiuoco posset euenire fallacia, qua homo posset decipere alium, hoc opus prius est sophisticum quæ topicum: ipse vero topicus indiget illo, dum respondens extorquetur de antea extraneis responsionibus, & fiunt illi difficiles, & abstinet ab admittendo rem, de qua reciperetur iuuamen, & de hac re quæreretur ab illo nomine æquiuoco, quod significaret illam, & aliam rem, de qua non caperet iuuamen, & respondens admitteret illud putans de eo, quod ex quo hoc nomen significat rem, quæ non iuuat quærentem expedit ei concedere hoc nomen secundum hoc significatum,

vel est similitudo secundum aliquid commune ipsis similibus: quandoque tamen reperiuntur in eadem re utraque similitudo simul. exempli gratia, sensus, & intellectus: sunt enim similes, quatenus sunt cognitiones, & secundum analogiam: nam ita se habet intellectus ad animam, sicut sensus ad visum. Hæc itaque sunt ea, quæ præstant nobis facultatem in his quatuor instrumentis.

10 Tria autem horum instrumentorum, videlicet distinctio nominis æquiuoci, & differentiarum inuentio, ac similitudinis consideratio, præstant quidem vtilitatem communem, atque vtilitatem propriam. Communis autem vtilitas est, quia per hæc facile propositiones sumuntur, ac inueniuntur: nam, cum distinxerimus nomen æquiuocum in sua significata, & hoc siue subiectum propositionis, siue prædicatum eius, siue in vtriusque, vna propositio efficietur plures: similiter quoque, si inuenerimus differentias rei, quæ existimauimus primo ipsam esse vnam, tunc illa vna propositio euadet plures, & sic habebimus ex hoc duas propositiones.

20 Vtilitas vero propria singulis horum trium hæc vtiq; est: nempe quod cognitio nominis æquiuoci præter id quod iam prædictum fuit, habet quidem tres vtilitates. Prima vtilitas est diluciditas & manifestatio, & ex hoc suscipiunt iuuamentum opponens, & respondens: opponens autem, siue interrogans, ideo iuuatur ex hoc, quia cum ipse interrogat aliquid per nomen æquiuocum intelligit per ipsum vnum quoddam significatum ex illis significatis, quæ significat illud nomen, & quandoque respondens recusat acceptare illa significata, quia recusat illa significata æquiuoca secundum nomen, & putat quod ille interrogauit de illo significato recufato ab ipso, quod est apud eum impossibile, & hoc officio declarat ipse interrogans ipsi respondenti illud significatum, quod ipse intendit & acceptabit ipsum.

Respondenti quoque est id vtile, propterea quia multoties interrogabitur de aliqua re, quam si concesserit, & acceptauerit, nihil ei nocebit, in qua tamen re continebitur secundum significationem illius nominis, aliquod significatum, quod iterum destruet illius suppositionem, quia ipse concessit id quod significat illud nomen æquiuocum sine distinctione, et non crediderit quod ex hoc ipse interrogans inferat destructionem suæ positionis. Secunda vtilitas est ne interrogans & respondens disputent de duabus rebus distinctis, & putent se de vnica re disputare, & id, quod est in anima vnus, est aliud ab eo, quod in animo alterius existit, & id, quod destruit alterorum, est aliud ab eo, quod destruitur ab altero: manifestum autem est hoc contingere illi, qui ignorat, quid significet nomen æquiuocum. Tertia vtilitas est, ne decipiatur audiens & loquens in syllogismo: nam, cum præmissæ fuerint æquiuocæ, & illarum rerum, quæ significantur per illud nomen, aliqua sit falsa, aliqua vera, poterit existimari id, quod est falsum esse verum, & verum esse falsum, & quod impossibile sit probabile & probabile impossibile, & id, quod non est syllogismus, quod sit syllogismus: quoniam poterit existimari quod illud prædicatum, quod est in minori propositione sit subiectum in maiori, cum tamen sit aliud, & existimabitur, quod adsit ibi conclusio, cum tamen nihil sit ibi illatum: per id autem quod, contingit deceptionis ex nomine æqui uoco, poterit quis alios decipere: verum huiusmodi officium principaliter est in sophisticis, seu elenchis, quam in dialecticis. Verum tamen erit coactus vti hoc officio ipse dialecticus quando respondens peruerse cauillat contra ipsum responsionibus incongruis, quæ sunt apud eum difficiles, & sic non poterit recipere, & acceptare id, quod potest vtilitatem afferre: & sic interrogabit de ea re aliquo nomine æquiuoco significante eam, & aliam rem, quæ nullam affert vtilitatem, & acceptabit illud ipse Log. cū cōm. Auer. LL respondens,

TOPICORVM

significatum, quod confert quærenti iuamē, & ex illo inferret ipse quærens rem, quam ab initio rei proposuerat, quam admittere cauebat, nisi quod hoc opus deceptorium sit in hac arte per accidens. Verumtamen potestas sumendi differentias confert constitutioni definitionis singularum rerū, ipsamque nosse facit per id, quod proprie ipsam concernit, eo quod differentia est, qua species per se distinguitur à specie secum conuenienti in genere, & confert iterum iuamen locis de eodem, & de alio, quando enim manifestantur differentia, fit manifestum ipsum aliud.

Iuamen vero potestatis sumendi similitudinem deest tribus rebus: quarum vna est ipsa inquisitio: secūda sunt syllogismi, qui proprie positiones nominantur, hoc est conditionales: & tertia sunt ipsæ definitiones. Huius vero iuamen ad inquisitionem patet, quia sciendo sumere similitudinem ipsius consimilitudinis euenit syllogismus positionis, hic enim manifestationis modus fit secundum modum credulitatis, quādo enim aliquid alicui inesse, aut ab aliquo auferre ostendere proponimus: hanc commonstrationem transferimus ad huius simile, de quo est notum, quod id, quod sequitur huius rei simile, sequatur hanc ipsam eandem rem. Definitionibus autem confert iuamen, quia per eam ostenditur proximum genus, quod in definitione ponitur, sicut per scientiam differentia dignoscit id, quod proprie ipsam concernit, & ut vniuersalium inquam, nisi sumeretur similitudo, impossibile esset cuiquam euenire vniuersale aliquod tanto minus essentialē: & ideo exercitium sumendi similitudinem et differentiam est, quo nobis ipsi constamus de acceptione rerum essentialium in syllogismis demonstratiuis. Et aliquando etiam sumitur iuamen de ipsa similitudine ad acceptionem definitionum rerum nimis remotarum secundum suam essentialitatem, ex quo inter illas fuerit proportio aliqua, & ponitur hæc res, qua proportionantur, tanquam illarum genus. Verbi gratia, quia ex quo proportio puncti ad lineam in magnitudine est proportio vnius ad numerum, eo quod sit principium: sicque, quādo proponimus habere lineam, aut vnius definitionem, ponimus hanc similitudinem, ut genus illorum, & dicimus de puncto, quod sit lineæ principium, & de vno, quod sit numeri principium.

Hæc itaque sunt instrumenta, quibus educuntur particulariora loca singulorum quæsitum ex locis communibus, quæ infra narrabit. Et hic explicat oratio de prima parte huius scientiæ, & maior pars illius, cuius meminimus, est, quod dictum est in Primo libro voluminis Topicorum Aristotelis.

respondens, cum putet, quod postquam illud nomen significat illam rem, quæ nullam affert utilitatem ipsi interroganti, potest acceptare illud nomen iuxta illud significatum, quod affert utilitatem ipsi interroganti, & tunc ipse interrogans inferret ex hoc illam rem, quam proposuerat ab initio probare, & non poterat eam concedere. Verumtamen hoc officium est sophisticum, tamen fit in hac arte per accidens. Utilitas vero facultatis inuentionis differentiarum conducit ad assignationem diffinitionis vniuscuiusque rei, & cognitionem rei, quæ est ei propria, cum ipsa differentia sit, qua distinguitur species per se à specie diuidente ipsam per genus: & hoc est vti que vtile ad loca, quæ sunt de eodem, & diuerso quoque: nam notificatis differentiis notificant & diuersa.

Utilitas vero facultatis inuentionis, et considerationis ipsorum similitudinum ad tria se extendit. Primo ad ipsam inductionem faciendam. Secundo ad syllogismos, qui proprie dicuntur syllogismi ex suppositione, seu hypothese, hoc est conditionali. Tertio ad ipsas diffinitiones assignandas. Est itaque manifeste vtilis consideratio similitudinum ad ipsam inductionem, propterea quia notitia similitudinis, quæ est inter res, de quibus fit inductio, verificat inductionem: nam si non fuerit nota illa similitudo, quæ inter eas existit, nulla apparebit ibi inductio. Est præterea manifeste vtilis ad syllogismos conditionales, quia cognita consideratione, & inuentione similitudinis efficietur syllogismus ex suppositione, & is modus probationis est secundum modum permutationis. nam, cum volumus probare aliquid inesse alicui rei, vel denegatum ab ea re, tunc transferimus huiusmodi probationem ad similitudinem eius, quia scimus quod id, quod infert similitudinem huius rei, inferret ipsammet rem. Ad diffinitionum quoque assignationem vtilis est similitudinum consideratio, propterea quia per hoc manifestatur genus propinquum, quod in diffinitione ponitur, quemadmodum cognita differentia dignoscitur id, quod est ei proprium, & ut verbo dicam, si non consideraret ipsa similitudo, non poterit quis habere aliquid vniuersale, seu commune longe minus aliquid per se, & essentialitatis: hinc est, quod exercitatione & vsu considerationis similitudinum, ac differentiarum deuenimus in cognitionem rerum, quæ sunt per se in syllogismis demonstratiuis. Confert præterea consideratio similitudinis ad assignandas diffinitiones rerum, quæ valde distant inter se, cum extat inter ipsas aliqua analogia, & proportio, & illa res, quæ habet analogiam ad eas ponatur veluti genus ad eas. exempli gratia, cum eadem sit ratio vel proportio, seu analogia ipsius puncti ad lineam, quæ est ipsius unitatis ad numerum, cum illud sit principium. Ideo cum voluerimus assignare diffinitionem puncti, vel unitatis, tunc ponemus huiusmodi similitudinem veluti genus eis, & dicimus punctum esse principium lineæ, & unitatem principium numeri.

Hæc ergo sunt instrumenta, quibus inueniuntur loca particularia vniuscuiusque quæsitum locorum vniuersalium, quos post hoc narrabit, & hic finit tractatus primæ partis huius scientiæ, & maior pars eorum, quæ de hoc tractauimus, amplectitur quicquid Aristoteles dixit in Primo libro Topicorum.

*Aristotelis Libri Primi Topicorum, cum Auerois media
expositione finis.*

Tractatus

Tractatus de Locis ad intelligentiam eorum, quæ in Reliquis Topicorum libris ab Aristotele dicuntur.

TRANSLATIO ABRAMI.

Xpedit q̄ primo dicamus quid sit locus, & secundo q̄ sint finita inclusa, & tertio modos disciplinæ, qui possunt de eis fieri, & modum quo Aristot. procedit hic. Dicimus itaque, q̄ Alexander & Theophrastus definiunt locum, q̄ sit

principium & sedes, vnde sumuntur præmissæ singularum syllogismorum, qui sunt de omnibus particulæribus quæstis singularum artium, & per hoc intendit q̄ sint dispositiones & attributa communia, & regulæ quibus procedimus ad acquirendum particulares præmissas singularum syllogismorum. Et hoc est quod Abumazar Alpharabius intendit per locum, et ideo ex quo ipse est illa præmissa, cuius partes proprie concernunt partes præmissæ, quæ ei subest: cuius pars prædicata præmissæ prædicatum tantum concernit, & subiectum est aliud: præmissæ vero, qua concernitur pars, substantia est ipsum subiectum alterius præmissæ, cum pars prædicata sit alia: continens itaque illarum non est locus, neq̄ contenta est præmissa particularis, sed contenta est conclusio duarum præmissarum, quarum maior est continens, & minor est contenta se cundum eius subiectum, prout dicimus Socrates est animal, & omnis homo est animal. Et putatur q̄ hæc definitio, qua definerunt hæc loca, sit affinis definitioni qua ea definerat Aristot. in libris Rhetoricorum ille enim dicit, q̄ loca sint bases syllogismorum, & putatur q̄ inter illa sit differentia, quia si locus est basis syllogismi, syllogismus est illius forma, quæ est eius figura, eius autem materia est ipsius præmissæ: expedit itaque quod locus sit, qui largiatur syllogismorum præmissas & formam, & hoc est ipsa veritas, quia inuenimus syllogismos facere ambas res simul, aut inuenimus de illis qui faciat alteram duarum rerum, & de illis, qui faciat alteram rem: et hoc quidem est manifestum de locis vniuersalibus, quæ Aristot. tradidit in Posterioribus Analyticis.

Themistius vero edixit quod locus sit vniuersalis præmissa, quæ est in syllogismo, quæ verissima est præmissarum syllogismi. & dicit, quod tali præmissa aliquando vtimur secundum se in syllogismo, & aliquando vtimur sua sententia, & potestate. Eius autem argumentatio ad hoc est, quia in rebus, quibus Aristot. vtimur in tractatu locorum huius libri, comperiuntur ambæ species simul, prout dicimus, quod eligibilis sit apud nos quod est diuturnioris temporis, & prout dicitur quod eligibile per se sit eligibilis quam eligibile per aliud, de re itaque horum & similium videtur, q̄ numerati sint vt fiant maioris præmissæ singularum syllogismorum quæstorum particularium: prout dicitur ebrietatis delectationem esse eligibilem delectatione coitus, quia sit diuturnioris durationis.

Alexandri vero argumentatio ad hoc est, quia præmissæ, quæ sumuntur in illis syllogismis, sunt infinitæ, & non inclusæ collectæ in vnum, sicque non euenit ex finitis indiuiduis aliqua res vniuersalis, ex qua procedatur ad res particulares infinitas, cuius moris est dispositio regularum, quæ traduntur in hac arte: vniuersales vero præmissæ particularium præmissarum sunt finitæ: & dum

TRANSLATIO MANTINI.

Consentaneum nunc est primum determinare quid sit locus: secundo, q̄ loca sunt finita determinata: tertio tractare de modis doctrinæ, qui possunt fieri in ipsis, & modo, quo vsus est Aristot. in tractatione de loco. Dicamus itaque

q̄ Alexander & Theophrastus definiunt locum sic: locus est principium quoddam & elementum, à quo sumuntur propositiones cuiuslibet syllogismi, qui sunt de problematicis particularibus in vnaquaq̄ arte: ac si velint locos ipsos esse significationes ac affectus quosdam vniuersales, & communes, atque ordines & regulas, à quibus procedimus ad adipiscendas propositiones particulares in singulo syllogismo. Et hoc idem sentit Alpharabius de ipso loco: & ideo dicit, q̄ est propositio, cuius partes simul terminant proprias partes propositionis, quæ sub ea continetur, vel cuius pars, quæ est prædicatum, continet prædicatum propositionis tantum, subiectum tamen est vnum in ea. At illa propositio, cuius pars, quæ est subiectum, terminat proprium subiectum alterius propositionis, pars tamen, quæ est prædicatum, est vna, tunc eius vniuersalis & communis non est locus, neq̄ ipsa terminata, seu contracta erit propositio particularis, sed ipsa terminata, & contenta est vtrique conclusio duarum præmissarum, quarum maior est ipsa vniuersalis communis, seu continens, & minor est subiectum ipsius terminata & contracta, vel contenta: vt cum dicimus Socrates est animal, & omnis homo est animal. Hæc autem definitio, qua illi definerunt hæc loca videtur esse fere eadem cum ea definitione, qua Aristot. definiuit ea in libro Rhetoricorum.

Inquit enim ipse ibi, loca esse elementa syllogismorum: posset tamen dici, q̄ differunt aliquo pacto inter se, quoniam si locus esset elementum syllogismi, cum ipse syllogismus habeat formam, quæ est eius figura, atque materiam, quæ est propositio eius: locus ergo debet præstare propositiones syllogismi, & figuram eorum: & hoc vtrique est verum, nam inuenimus ipsos syllos fungi vtroque munere simul, vel inuenimus aliquos eorum fungi vno illorum duorum officiorum, aliquos vero altero: & hoc perspicuum est ex illis locis vniuersalibus, quos tradidit Aristot. in libro Priorum Resolutorum.

Themistius vero dicit, q̄ locus est propositio vniuersalis, quæ est verior ceteris propositionibus syllogismi, & dicit, q̄ illa propositio, quæ ita se habet, quandoq̄ ponitur ipsamet in syllogismo, quandoq̄ vero eius significatum, & vis eius. Et huius rei rationem affert ipse Themistius, scilicet propterea, quia ea, quæ ab Aristotele traduntur in hoc libro in Tractationibus de Locis, inuenies ea esse ex vtroque genere horum simul, vt cum dicimus, q̄ quicquid diutius perdurat est præstantius apud nos, & cum dicimus quod id, quod est de seipso præstantius, est vtrique præstantius q̄ id, quod est propter aliud præstantius. Hæc ergo & eorum similia videntur connumerari & ordinari hic, vt ex eis fiant propositiones maiores in singulo syllogismo problematicum particularium: vt cum dicimus, q̄ delectatio ebrietatis est præstantior delectatione veneri actus, cum diutius perduret.

Alexandri tamen ratio contra hoc est, q̄ propositiones, quæ reperiuntur in ipsis syllogismis, sunt infinitæ & indeterminatæ: de eo autem, quod est infinitum, & indeterminatum, non possumus ex scia de indiuiduis finitis eorum adipisci aliquid vniuersale, à quo procedatur ad particularia infinita, vt fieri solet per regulas traditas in hac arte. At propositiones vniuersales, quæ particulares propositiones

Log. cū cōm. Auer. LL ij sitiones

TOPICORVM

& dum attigerimus ipsarum vniuersaliores, possibile fit nobis procedere ad particulariores quæ eis subsunt, & euenient nobis præmissæ particulares, quæ sunt in potentia infinitæ aduentu vniuersalium, quæ sunt finitæ: & hæc quidem est natura regulæ, vt regula est, & ideo loca sunt, quæ per se largiuntur potestatem faciendi syllogismos, & particulares præmissas maioris singulorum syllogismorum, non quæ ipsarum naturæ sit hic actus. Et ideo id quod dicit Alexander, & qui vt ipse asseuerat, est prior veritati, quæ Themistius,

Et Abumazar dicit cū hoc, quod illa sit opinio Aristotelis, quam pressius ponit, quam secundum quod dicitur loci nomen apud vulgus, & illa est res vnde transtulit hoc nomen: ita enim oportet, quæ sit res ad quam nomen transfertur in arte, vnde translatum fuerit. Verbi gratia, quia nos inuenimus loci nomē apud vulgus, quod eo significant aliquam dispositionem, vel aliquam rem cuiusque orationis, de qua sit sermo, occasione cuius dispositionis vel rei prouenit huius orationis constructio, aut destructio: & hoc quidem apparet ex inquisitione locorum, quæ vtuntur hoc nomine, quæ consueuerunt dicere hic est locus considerandi, & locus astutiæ, & locus deceptionis, & locus dependentiæ similitudinis: & hæc est simillima rerum secundum significatum quod nomen loci significat apud Alexandrum. Et sunt res, quæ dum apud nos fuerint secundum orationem aliquam, possibile est nobis ex illis procedere ad id, quod hæc oratio construit, aut destruit.

Et hinc dicimus, quod Aristoteles non vocaret præmissas vniuersales, ex quibus acquiruntur præmissæ particulares demonstrationum, loca, ex quo demonstratio non est apta secundum modum quæstionis & responsionis, & Aristoteles excusatur de similibus illarum præmissarum, quibus vsitur in suo libro, de quibus putatur quod sint maiores præmissæ particulares, quæ fiant in singulis syllogismis de particularibus præmissis dicendo, quod hæc numerentur inter loca, ratione qua sua prædicata sunt aliquo modo vniuersaliori prædicatis multorum quæstorum particularium, & proceditur ex eis ad particulares præmissas, quæ sunt maiores præmissæ singulorum syllogismorum, & propterea possunt esse regulæ, & dignosci in hoc libro. Et huius exemplum est id, quod dicimus, quod est diurnioris durationis, est eligibilis: & est locus, ex quo ex eo procedimus ad id, quod est diurnioris durationis, quod sit eligibilis: id vero, de quo Aristoteles meminit de his orationibus, præter id cuius meminimus, est vt dicere expediens est explicare, quas rerum conueniat vocare, sicut illas vocat ipsum vulgus, & quas non: & sicut dum dicit postquam transtulerimus rei nomen ad nomen alterius rei expedit, quod consideremus adeo quod nomen quo vocatur sit conuenientius quam nomen subiecti.

Hæc enim non sunt præmissæ, sed sunt dispositiones, & attributa præmissarum, ex quibus progreditur ad illas: & ideo omnes expositores conueniunt, quæ hæc non sint loca, ac si essent positiones, & directiones ad modum inueniendi præmissas, & res iuuantes eas, hæc itaque est explicatio quid sint loca,

Modi vero disciplinæ, quibus vtitur in hac arte videntur ex eo quod dicam, ex quo. n. omne quæsitum est per dictionem an sit, aut quæritur per ipsam, an res sit

sitiones amplectuntur, sunt vtique finitæ, sub quibus continentur partes infinitæ, & cum peruenerimus ad earum vniuersales, poterimus transire ac procedere ab eis ad particulares, quæ sub ipsis continentur: & sic obtinebimus particulares propositiones infinitas potentia, cum obtinuerimus vniuersales finitas. Hæc enim est natura ipsius methodi seu regulæ, quatenus est methodus, & regula: & ideo ipsa loca præstant per se facultatē efficiendi syllogismos, ac propositiones particulares magnas in vnoquoque syllogismo, non quæ ex earum natura sit efficere huiusmodi officium, hoc est, quæ sint ipsemet de se propositiones magnæ, sed præstant methodum. Et ideo videtur rectius locutus fuisse Alexander & qui eius sequitur sententiam, quæ Themistius.

Alpharabius vero dicit, quæ cum hoc, quæ hæc sit opinio Aristotelis, quæ intendit in hoc libro, sumpta à significatione loci apud vulgum, adhuc oportet, vt extet quedam similitudo inter illud significatum, ad quod translatum est illud nomen per artem, & significatum apud vulgum. Et dicit, quæ nos inuenimus nomen loci significare apud vulgum aliquod significatum, vel aliquam rem in omni oratione, de qua cōtingat fieri aliqua enūtiatio propter illud significatum, vel illam rem, quæ affert affirmationem illius orationis, vel eius destructionem, et hoc satis patet, si recte perquirantur loca, in quibus hoc nomen in vsum venit apud eos: dicunt enim hic est locus contemplationis seu contemplandi, & locus ingeniositatis, vt ita loquar, seu versucia, & locus fallaciæ, & locus dependentiæ, & inter omnia hoc vtique est, quod magis similatur illi significato quod per nomen loci significatur apud Alexandrum. Et sunt quidē illa significata, quæ, cum in aliqua oratione ea habuerimus poterimus vtique procedere ab eis ad id, quod affert huiusmodi orationem, vel eam destruat.

Et ideo dicendum est quæ illæ propositiones vniuersales, a quibus adipiscimur propositiones particulares in ipsis demonstrationibus, Aristoteles non vocat eas loca, cū ipsa demonstratio sit res, quæ non est apta, vt in ea fiat interrogatio & responsio: immo Aristoteles excusatur se, cur vtatur in suo libro illis propositionibus, quia videntur esse propositiones magnæ particulares, quæ fiunt in singulo syllogismo pro aliquibus quæstis particularibus. Inquit enim ipse, quæ illæ dicuntur loca propterea, quia earum prædicata reperiunt modo quodam vniuersaliori, quæ sint prædicata multa particularia, & procedit ab eis ad particulares propositiones, quæ efficiunt propositiones magnæ in singulo syllogismo: & hac ratione possunt esse regulæ & methodi, & potest de eis tractari in hoc libro. Exēpli gratia cum dicimus, quod diurnioris est, eligibilis est, seu præstātius, hoc enim dicitur esse locus, quia ab ipso proceditur & transitur ad hoc, vt dicamus, quæ quod est diurnioris, est eligibilis apud nos. Id vero, quod Aristoteles affert de his orationibus, est aliud, quæ id, quod nos narrauimus, vt cū dicit: cōsentaneū autē est vt declaremus, quæ nā sint illa, quæ nos debemus noiare vt nominat vulgus, & quæ non: & cū dicit & ita oportet, vt disputemus, seu rōnes afferamus, postquam transtulerimus nomen rei ad aliud nomen: ita vt conuenientius sit illud nomen, quo nos nominamus illam rem, quam suum nomen sibi impositum.

Hæc enim non sunt propositiones, sed sunt quidam affectus, et dispositiones ipsarum propositionum, & quædam via, qua progreditur ab eis ad illas: & ideo omnes expositores conueniunt, quæ hæc non sunt loca, sed sunt veluti quidam suppositiones, & regulæ, ac directiones dirigentes ad inuentionem propositionum, & sunt res quæ ad illas cōferunt. Hæc ergo est locorum explicatio, quæ nā sint.

Modi vero doctrinæ, qui in hac arte sunt, qui nam sint, statim declarabo. nam cum quodlibet problema, quod per dictionem an, vel vtrum sit, quæritur vtique per

fit simpliciter, prout dicimus, an vacuum sit, et an tale sit tale? prout dicimus, an agnus sit mortuus? aut an tale inesse tali sit magis quam inesse tali, vel an tale in fit tali, aut secundum quod sit definitio, aut genus, aut proprium, aut accidens, & similia: & vniuscuiusque horum sint loca propria, & loca communia, possibile est, quod omnia loca iuuantia singula horum quaesitorum numerentur sola, & si his sit repetitio locorum communium. hic tamen est facillimus modorum, & proximus eorum, & firmissime obseruationis ipsorum, & sic inuenimus fecisse Aristotelem, nisi quod ipse posuit loca quaesitorum essendi simpliciter, & loca accidentis in vnum idem, ob causam quam praediximus, & decreuit illis vnum tractatum: deinde posuit loca quaesitorum syllogisimorum simpliciter tantum, & decreuit illis vnum tractatum: deinde posuit loca generis, & decreuit illis etiam vnum tractatum, & sic fecit de locis quaesitorum proprii, & definitionis, quia vtrique horum decreuit vnum tractatum.

Et possibile etiam esset haec loca fieri altero modo: numeravit autem primo quid omnibus illis sit commune, prout sunt loca similitudinis & contrarii, & cetera: deinde posuit quod est commune quatuor ipsorum, deinde tribus, deinde duobus, & numeravit loca propria singulis horum solis: & iam possibile esset, quod numerarentur respectu ad definitionem, praeter quod explicetur per illa definitio alicuius quaesiti de his quaesitis, loca enim generica iuuant definitionem, ex quo impossibile est, quin sit in ea definitione ipsum genus: sicque & loca proprii ex quo conditionis ipsius definitionis est, quod sit appropriata: & similiter loca accidentis, ex quo impossibile est, quin definitio insit definito. Et secundum hoc videtur quod loca destructiua horum, singula destruant definitionem, & conlruentia, singula horum sint constructiua, & quaedam sunt de conditionibus ipsius definitionis, nisi quod ex quo non omnia loca, quae destruant genus, aut singula horum destruant definitionem, sed de illis est, qui ipsam construant & destruant: exemplum illius, qui construit definitionem, & destruit genus est, quod res sit de re praedicata in eo quod quid sit, & illam proprie concernat. Quod vero ambo simul destruit est notum, quando enim destruitur, quod sit praedicatum in eo quod quid sit, destruit quod sit genus, & tanto fortius quod non sit definitio, sicque inuenitur dispositio omnium locorum destruentium singula horum, & non est etiam in omnibus locis, quibus sit genus, aut aliud illorum, qui construat definitionem, aut aliquam definitionis conditionem, sed ipsorum est, qui construat genus, & destruat definitionem. Verbi gratia, quando ostenditur de aliquo praedicato, quod sit in eo quod quid sit praedicatione vniuersali, Notum itaque est, quod construat, quod illud sit genus, & destruat, quod sit definitio: hinc itaque sit difficile ea dinumerare ex parte ipsius definitionis cum hoc, quod quando sumerentur haec loca respectu ad definitionem & dinumerarentur quatenus haec sit prima intentio de illis, non euadit in multis illorum, quin occultetur ipsius iuuamen, aut imminuatur, quando autem vniuscuiusque sumeretur secundum partem, quae ipsum proprie concernat, iuuamen sit manifestius & patentius. Haec itaque fuit causa, qua Aristoteles renuit illa dinumerare definitiua, & iam dictum est, quod Theophrastus fecit hoc.

Quod vero ipsa sint collecta finita, evidens sit, ex eo quod dicimus. iam enim monstratum est quod omne quaesitum monstratur per aliam rem, quae sit praeter illud, & quod nulli dubium sit, quod inter hanc rem acceptam ad illius demonstrationem, & quaesitum sit nexus quidam, & si impossibile sit, quod exinde appareat in aliqua re quaesiti

per ipsum, vtrum res sit absolute, & simpliciter, vt cum dicimus vtrum vacuum sit, vel vtrum hoc sit hoc, vt cum dicimus, vtrum anima sit mortalis, vel vtrum hoc insit potius huic, quam huic, & si hoc inest huic, vtrum sit definitio, vel genus, vel proprium, vel accidens, et vnum quodque horum habet loca propria & loca communia: ideo omnia loca, quae sunt vtilia vnicuique horum problematum, possunt seorsum numerari: licet in hoc fiat repetitio locorum communium. et is est facillior modorum, & propinquior eorum, atque constantior pro custodia et cautione: & sic videmus Aristotelem fecisse, nisi quod posuit loca problematum de inesse absolute, & loca accidentis in vnicum sermonem propter causam iam a nobis dictam, & seorsum fecit de eis vnum sermonem, mox posuit loca problematum comparationis absolute seorsum, & fecit de eis quoque vnum tractatum: & idem quoque fecit de locis problematum proprii & definitionis, videlicet quod fecit de singulo horum duorum tractatum seorsum.

Possunt tamen haec loca ordinari secundo modo, ac numerari. Nam possumus primum ordinem ponere, quid sit ipsis omnibus commune, vt sunt loca a simili, & a contrario, et alia id genus, deinde id, quod est commune quatuor illorum, mox tribus, mox duobus, post hoc ordinare loca propria vnicuique illorum seorsum. Possunt adhuc numerari, & ordinari alio modo: nempe vt ponantur omnia in parte definitionis: licet non declaratur per ea definitio alicuius horum problematum: nam loca generum conducunt ipsi definitioni, cum in ipsa definitione sit necessarium reperiri genus: itidem & loca proprii cum ex conditionibus ipsius definitionis haec vna est, scilicet vt sit propria: similiterque loca accidentis, cum ipsa definitio necessario insit definito. patet ergo quod loca, quae destruant vnum quodque horum, destruant & ipsam definitionem, & quae affirmant vnum quodque illorum, affirmant vnam ex conditionibus definitionis. At cum non omnia loca, quae destruant genus, vel aliquod illorum destruant ipsam definitionem, immo aliqua eorum affirmant ipsam, atque destruant. Exemplum eius, quod destruit genus, & affirmat definitionem: vt cum aliquid fuerit praedicatum de aliquo in eo quod quid est, & sit ei proprium, id vero, quod destruit ea, simul est manifestum: nam cum destruat ipsum esse praedicatum in eo quod quid, destruet profecto ipsum esse genus: longe ergo magis destruet ipsum esse definitionem: & hac ratione procedet negocium in cunctis locis, quae destruant vnum quodque illorum. Neque omnia loca etiam, quae affirmant genus, vel aliquod illorum affirmabunt definitionem, aut aliquam ex conditionibus definitionis: immo datur aliquod eorum, quod affirmabit genus, & destruet definitionem. Exempli gratia, cum fuerit declaratum, quod aliquod praedicatum praedicetur praedicatione vniuersali, tunc manifestum erit illud esse genus, & sic destruet, ac erit falsum, quod sit definitio: hac ergo ratione erit difficile numerare ea in parte definitionis. adde etiam, quod si capiantur haec loca ex parte definitionis, & ordinentur ea ratione, qua illud sit primum propositum eorum, nihil prohibebit, quin in multis eorum occultetur utilitas, vel imminuatur. Sed si quodlibet eorum capiatur ea ratione qua est proprium, tunc utilitas erit notior & manifestior. Et haec est ratio, ob quam noluit Arist. ponere, ac efficere ea definitiones: et iam fuit dictum, quod Theophrastus fecit illud.

Quod autem sint terminata, & finita, ex his, quae nunc dicam satis constat: nam cum iam probatum sit, quod quodlibet problema, seu quaesitum declarat per aliquid aliud praeter ipsum, & quod inter illam rem sumptam pro declaratione illius alterius, & ipsum quaesitum exeat omnino aliqua coniunctio, seu adhaerentia: Log. cum com. Auer. LL in aliis

TOPICORVM

fiti constructio aut destructio: hoc autem sic existente, nulli dubium est, quod res, ex qua demonstratur, quod res quesita sit talis denominationis, aut non sit, quatenus est conexa, sit aut res sumpta ex quesiti essentia, aut res sumpta ab aliquo suorum euentorum, aut accidentium, aut rerum, quae de foris sunt, inter quas & ipsum quesitum est habitudo quaedam, & similitudo, aut rerum mediarum inter res, quae de foris sunt, & quae ex rei essentia sunt. Et ex quo omne quesitum partitur in praedicatum & subiectum, & loca quae sumuntur ex rei essentia, aut sumuntur ex essentia praedicati, aut subiecti, aut ex parte aliqua suarum definitionum scilicet ex genere, aut differentia, aut quod sint ipsae partes praedicati, aut subiecti, hoc est, species praedicati aut subiecti, oportet necessario quod loca sumpta ex rei essentia sint loca definitionis, aut generis, aut differentiae, aut loca partitionis, hoc est, quibus partitur praedicatum aut subiectum in suas species. Et ex quo rei euenta sunt accidentia, aut propria, quae omnibus nouem praedicamentis insunt, expedit etiam haec loca esse huius numeri. Et ex quo res quae de foris sunt, aut eis attestatus fuerit aliquis testis, & hic est aut vnus acceptus, aut multi, aut omnes homines, aut dispositiones sint, quae dispositiones sint quae de foris sunt, similes, aut oppositae, aut compositae: ex illis, sequitur necessario, quod illae quae de foris sunt, in hac partitione inclusae sint, compositae autem ex illis sunt loca, ex eo quod est magis & minus, & opposita, ut praefatum est, sunt quatuor, & similitudo est duarum specierum.

Loca vero media inter res quae de foris sunt, & quae sunt ab essentia rei, putatur quod sint loca a casibus, & loca a contugatis, & ut vnuerfalius inquam, omnino locus non euadit, quin sit aut subintrans has partitiones, aut media inter illas, & ulterius inspicitur nobis huius commonstratio inquisitione apud constitutionem ipsorum locorum: sicque est hoc quod praeposendum est ante loca, & procedemus ad illorum dinumerationem secundum philosophi iter, eiusque ordinem, & hinc incipit liber secundus.

aliis enim non posset apparere ex ea re in re quaesita affirmatio, vel negatio seu destructio. Ergo res proculdubio qua probatur, quod res quesita ita se habeat, vel non se habeat ea ratione qua est coniuncta, vel erit utique aliquid sumptum ex essentia ipsius quesiti, vel sumptum ex eius accidentibus & consequentibus, vel ex rebus extrinsecis, inter quas & ipsum quesitum extat aliqua ratio & proportio, seu analogia, & similitudo, aut ex rebus medijs inter res extrinsecas & res, quae sunt de essentia quesiti. Et cum quodlibet quesitum diuidatur in praedicatum & subiectum: loca autem sumpta ex essentia rei, vel sumuntur ex definitione praedicati, vel subiecti, vel ex parte definitionis eorum, tunc vel erit genus, vel differentia, vel erunt ipsae partes praedicati vel subiecti, hoc est species praedicati, vel subiecti: necessario ergo loca sumpta ex essentia rei erunt vel loca definitionis, vel generis, vel differentiae, vel loca diuisionis, videlicet qua diuiduntur praedicatum vel subiectum in suas species, & hoc in praedicamento substantiae tantum. Et cum ipsa consequentia, quae scilicet, rem consequuntur, sint vel accidentia, vel propria, & hoc in cunctis reperitur praedicamentis: idcirco consentaneum est, ut haec loca sint tot numero. Rursus cum de extrinsecis vel habeatur testimonium, & illud vel est vnus & receptum & fide dignum, vel plura, vel omnia videlicet omnes homines, vel res ipsae: res autem extrinsecae vel sunt similes, vel oppositae, vel compositae ex his: idcirco necesse est ut extrinseca complectantur in hac diuisione, composita vero ex his erunt loca excessus & defectus, seu magis, & minus, opposita, autem, ut praedictum fuit, sunt quatuor, similitudo vero est duplex.

Loca vero media inter res exteriores, & essentiam rei videntur esse loca concretorum & loca abstractorum. Et ut summam dicam, necessario omnia loca continebuntur sub his diuisionibus, vel erunt media inter illas. Sed huius inductionis adhuc se offeret nobis aliqua clarior expositio, quando de ipsis locis tractabimus. Hactenus de his quae praefanda erant, ad antequam locorum dinumerationem deueniremus, nunc vero ad eorum numerationem aggrediamur iuxta methodum Aristotelis atque eius ordinem.

ARISTOTELIS

TOPICORVM

LIBER SECVNDVS:

SVMMA LIBRI.

De locis absolutis accidentis siue ad refellendum, destruendumque; siue ad asserendum, construendumque.

De problematibus vnuerfaliibus, et in quibus praedicatis inesse, & esse conuertuntur. Cap. I.

Vnt autem problematum haec quidem vnuerfalia, illa vero particularia: vnuerfalia quidem, ut omnis voluptas bonum est, & nulla voluptas bonum: particularia vero, ut aliqua voluptas bonum, & aliqua voluptas non bonum. Sunt autem ad utraque genera problematum communia vnuerfalia: & constructiua, et destructiua. Ostendentes enim quod omni inest, &

& quod alicui inest ostendentes erimus: similiter autem & si quod nulli inest ostendimus, & quod non omni inest ostendentes erimus. Primum ergo de vnuerfaliibus destructiuis dicendum, eo quod communia sint huiusmodi ad vnuerfalia, & particularia, & quia magis positiones afferant in eo quod inest, quam non: disputantes autem destruant.

Est autem difficillimum conuerti ab accidente propriam nominationem: nam aliquo modo & non vnuerfaliter in solis contingit accidentibus. a Definitione enim, & proprio, & genere necessarium est conuerti: ut si inest alicui animal gressibile bipes esse, conuertentem verum erit dicere, quoniam illud animal gressibile bipes est. Similiter autem a genere: nam si animal inest alicui, animal est. Eodem autem modo & in proprio est: si enim alicui inest grammatices susceptiuum esse, grammatices susceptiuum erit. Nam nihil horum contingit secundum quid inesse, vel non esse: sed simpliciter vel inesse, vel

se, vel non inesse. In accidentibus autem nihil prohibet secundum quid inesse, ut albedinem, vel iustitiam. Quare non sufficit ostendere quoniam inest albedo, vel iustitia, ad ostendendum quod albus, vel iustus est: nam habet dubitationem, quoniam secundum quid albus, vel iustus est, quapropter non necessarium est in accidentibus conuerti. Deter-

minare autem oportet & peccata, quae sunt in problematibus: nam sunt duo, vel in eo quod falsum dicunt, vel in eo quod transgrediuntur positam locutionem. Falsum etenim dicentes, & qui quod non inest, inesse alicui dicunt, peccat: & qui extraneis nominibus res appellant (ut platanum hominem) transgrediuntur positam nominationem.

Sermo de locis accidentalibus, de quibus fit mentio in secundo libro, & sunt loca ipsamet essendi simpliciter.

Cap. I.

TRANSLATIO ABRAMI.

TRANSLATIO MANTINI.

IT dicimus, quod quaedam quaestiones sunt vniuersales, & quaedam particulares, & harum utraque aut est affirmatiua, aut negatiua. Quaestiones itaque fiunt quatuor specierum: affirmatiua vniuersalis, put est dicere omnis delectatio est bona, & vniuersalis negatiua, prout est dicere, nulla delectatio est bona, et affirmatiua particularis, prout est dicere, aliqua delectatio est bona, aut delectatio quaedam est bona: et negatiua particularis, put est dicere, aliqua delectatio non est bona, aut non omnis delectatio est bona. Et ex quo quaestionum vniuersalium consideratio continet particulares, quoniam enim construimus rem vniuersalem construimus illam particularem, & huiusmodi quando illam destruimus vniuersalem, destruimus eam particularem, consideratio hic fit de quaestionibus vniuersalibus exceptis particularibus. Praeterea, quia positiones topicarum sunt vniuersales, & moris topicorum est illas construere vniuersali constitutione, aut ipsas destruere vniuersali destructione, ex quo praemissa diuulgatae sunt vniuersales, quia particulares non sunt diuulgatae, & iterum quia positiones topicarum sunt diuersae variae, & inuariabiles secundum diuulgationem. Et vniuersales quatuor quaestitorum, hoc est, quaesitum definitionis, & quaesitum generis, & quaesitum proprii, & quaesitum accidentis, destruitur destructione vniuersali, et particulari, excepto accidente, quia ipsum destruitur destructione vniuersali, quando enim demonstratur, quod res non inest omni, demonstratum est, quod non est genus, neque proprium, neque definitio, res vero accidentis non est huiusmodi: inest enim subiecto particulari, prout dictum est: & ob hoc idem potest per illud construi accidens constructione particulari, & impossibile est de aliquo illorum, scilicet de genere, & proprio, & definitione, quod construantur constructione particulari, ex quo praedicantur de toto subiecto: totum autem hoc evidens fit ex eorum praecedentibus definitionibus. Error autem cadit in quaestiones Topicas duobus modis: quorum vnus est, quod sint mendaces, aut quod loquatur de illis nomine inusitato in notionem idiotam, & apud vulgum non significat illam rem pro qua illo videntur, prout dicendo hominem vegetabilem, aut consimili nomine de nominibus, quae sunt aliter, quam idiomatica significet.

Loci problematum quod quicquam inest, vel non inest.

Cap. II.

VNus autem locus est inspicere, si quid secundum aliquem alium modum inest, ut accidens assignauit. Peccatur autem maxime id circa genera, ut si quis albo dicat accidere colorem esse: non enim albo colore esse accidit, sed genus eius color est. Contin-

DIcimus ergo quod problematum alia sunt vniuersalia, alia vero particularia & vniuersales quodque eorum vel est affirmatiuum, vel negatiuum: & sic problemata erunt quatuor generum, videlicet affirmatiuum vniuersale, ut cum dicimus, omnis voluptas est bona, vniuersale negatiuum, ut cum dicimus nulla voluptas est bona: negatiuum autem particulare, ut cum dicimus aliqua voluptas non est bona, affirmatiuum vero particulare, ut quaedam voluptas est bona, vel aliquid voluptatis est bonum. Sed cum tractatio & consideratio de problematibus vniuersalibus amplectitur & ipsa particularia, quoniam affirmato vniuersali affirmatur & particulare, destructioque vniuersali destruitur & particulare, in hoc loco considerantur problemata vniuersalia praeter particularia. adde etiam, quod positiones dialecticae sunt vniuersales: dialectici autem solent affirmare affirmatione vniuersali, vel destruere destructione vniuersali, cum propositiones probabiles sint vniuersales. nam particulares sunt variae & mutabiles, non seruantes probabilitatem: quodlibet autem quattuor quaestitorum, videlicet quaesitum definitionis, & quaesitum generis, & quaesitum proprii, atque quaesitum accidentis continet destructionem vniuersalem, & particularem, praeter ipsum accidens, quod quidem destruitur destructione vniuersali. Nam, cum fuerit probatum, quod res non inest omni, seu non dicatur de omni, manifestum erit, quod non sit genus, neque proprium, neque definitio, sed non ita res se habet de ipso accidente, quia ipsum quidem reperitur particulare in ipso subiecto, ut dictum est: & ob hanc causam accidens potest affirmari affirmatione particulari, sed illa alia, videlicet genus, proprium, & definitio non possunt affirmari, nisi vniuersaliter, cum praedicentur de omni, scilicet subiecto. Et hoc perspicuum est ex eorum definitionibus antedictis, inquit: Contingit autem peccare in ipsis problematibus dialecticis bifariam: nempe vel ut sint falsa & mendacia, vel quod transgrediantur consuetam nominum denominationem in illa lingua & non significet apud vulgum illud quod solet apud eos significare, ut si homo appellaretur bestia, & similia nomina, quae significant contrarium significatum, quo solet in illa lingua significari.

git autem & secundum nominationem determinare eum qui ponit: ut quod accidit iustitiae virtutem esse. Saepe autem & cum non determinet, manifestum quod genus, ut accidens assignauit: ut si quis albedinem colorari dixerit, vel ambulationem moueri: a nullo enim genere denominatiue praedicatio de specie dicitur, sed omnia vniuersaliter genera

Log. cum com. Auer.

LL. in de

TOPICORVM

de speciebus prædicantur: nam & nomen, et rationem generum suscipiunt species: qui igitur coloratum dixit album, neque genus assignauit, quoniam denominatiue dixit neq; vt proprium, vel vt definitionem: nam definitio, et proprium nulli aliî inest, sunt autem colorata, & pleraq; aliorum, vt lignum, lapis, homo, equus: manifestum igitur quoniam, vt accidens assignauit. Alius locus est inspicere ea, quibus inesse aut omnibus, aut nulli dictum est: & considerare secundum species, & non in infinitis. Nam prælitum magis, & in paucioribus consideratio: oportet autem considerare, & incipere à primis, deinde consequenter vsq; ad indiuidua. vt si oppositorum eandem disciplinam quis dixerit esse, perspicendum si eorum quæ sunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ secundum priuationem & habitum, & quæ secundum contradictionem dicuntur eadem sit disciplina: & si in his nondum manifestum est, rursum ea diuidendum vsq; ad indiuidua: vt si iusti, vel iniusti, vel dupli, vel dimidi; vel cecitatis, vel visus: vel esse, vel non esse. Nam si in aliquo ostendatur qd non eadem, interimentes erimus problema: similiter autem & si nulli inest: iste autem locus conuertitur ad construendum & destruendum. Si enim in omnibus videatur cū diuisionem proferimus, vel in pluribus, postulandum est autem vniuersaliter ponere, aut instantiã ferre in aliquo nõ sic esse: nam si neutrum horum faciat, absurdus apparebit, qui non ponet. Alius est, de finitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut vtriusq; de vtroq; aut alterius: deinde de considerare si quid non verum in definitionibus, perinde ac verum sumptum sit. Vt si est Deum iniustitiam facere, quid iniustitiam facere: si enim nocere sponte, manifestum, quoniam non est Deum iniustitiam facere, non enim contingit nocere Deum: & si inuidus sit studiosus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam si inuidia est tristitia in apparenti prosperitate alicuius proborum, manifestum est qd studiosus non est inuidus, prauus enim esset: et si indignans inuidus, qd vterq; eorum: sic. n. manifestum erit vtrū verū, an falsum sit quod dictum est. vt si inuidus quidem sit qui tristatur in bonorum prosperitatibus, indignans autē, qui in malorum prosperitatibus tristatur, manifestum qd nõ erit inuidus indignans. Sumere autem & pro ijs (quæ in definitionibus sunt) nominibus definitiones, & non desistere donec ad notum deuentum sit: nam sæpe cū tota quidem defi-

nitio assignata sit, nõ manifestum est quod quæritur: pro aliquo autem eorum, quæ in definitione sunt, nominum, definitione dicta manifestū sit. Amplius, problema propositionem sibi facientem instare. Nam instantia erit argumentum ad positionem. Est autem locus hic pene idem ei, quo considerare quibus inesse, vel omnib; vel nullis dictum est, differt autem modo, Amplius, de terminare quæ oportet dicere, vt plures, & quæ non. Vtile enim & ad construendum, & ad destruendū: vt quod nominationibus quidē res nuncupandum vt plures: quæ autem sunt talia ne, an non talia, non amplius attendendum ad plures. vt salubre quidem dicendum effectiuum sanitatis, ceu plures dicunt, vtrum autem propositum effectiuum sit sanitatis, an non, non amplius vt plures dicendum, sed vt Medicus. Amplius, si multipliciter dicatur, positum autem sit quoniam inest, aut quoniam non inest: alterum monstrare eorum quæ multipliciter dicuntur, si non vtracq; contingat. Vtēdum autem in ijs quæ latent: nam si nõ lateat multipliciter dictum, instabit quoniam non monstratum est id quod ipse dubitabat, sed alterum. Hic autem locus conuertitur et ad construendum, & ad destruendum: nam construere volētes ostendemus quoniam alterum inest, si non ambo poterimus: destruētes autem quoniam non inest alterum ostendemus, si ambo nõ poterimus: verū tamen destruēti quidem nihil oportet ex concessione disputare, neq; si omni, neq; si nulli dictum sit inesse: nam si ostenderimus quoniam non inest quodcunq; id sit, interimentes erimus omni inesse: similiter autē & si vni ostēderimus inesse, interimentus nulli inesse. Construētibus autē præconfitendum, quod cuius inest, omni inest, si verisimile sit postulatum. Non sufficit. n. ad ostēdendum qd omni inest, in vno disputasse: vt si hominis anima immortalis est, propter hoc, anima omnis immortalis: quare præconfitendum, qd si quæcunq; anima immortalis, omnis immortalis: hoc autem non semper faciendum, sed quando non facile possumus communem in omnibus vnam rationem dicere: quemadmodum Geometer, qd triangulus duobus rectis æquos habet tres angulos. Si autem non lateat qd multipliciter dicitur, diuisum quotupliciter dicitur, & interimendum, & construendum. Vt si decens est vtile, aut honestum, tentandum ambo construere, vel interimere de proposito: vt quod honestum, & quod vtile, vel quod

Secundus locus.
Declaratio,

Hic locus est
instructio
nis & destru
tionis.

Tertius locus.
Declaratio,
A definitione.

Quartus.
Declaratio
Ab instantia

Quintus.
Declaratio

Sextus
Declaratio
A multitudine
confitendi & di
uisionis

Septimus.
Declaratio
A multitudine
dicitur

neq;

neq; honestum, neq; utile. Si autē non contingat vtraq; alterum ostendendum, annotato q; hoc quidem est, illud autem non: eadem autem ratio, etiam si plura sint in quæ diuiditur. Rursum quæcunq; non secundū æquiuocationem dicuntur multipliciter, sed alio modo. Vt disciplina vna plurium, aut vt finis, aut vt eius quod ad finem; vt medicina eius quod sanitatem facit, vt quod cibatur, aut vt amborū finium, velut contrariorū eadem disciplina (nihil. n. magis finis alterū altero:) aut vt eius quod per se ē, et eius quod per accidens: Vt per se quidem q; triangulus duobus rectis æquales habet tres angulos, per accidens autem q; æquilaterus: qm. n. accidit triangulo æquilaterum triangulū esse, per hoc cognoscimus q; duobus rectis æquales habet. Si ergo nullo modo contingit eadem esse plurium disciplinam, manifestum qm oīno non cōtingit esse, aut si aliquo modo contingit, manifestum quod contingit. Diuidere autem quotupliciter, utile: vt si uerimus construere, talia præstatuenda sunt quæcunq; contingunt, & diuidendum in ea tantum, quæcunq; vtilia sunt ad construendum: si autem destruere, quæcunq; non contingunt, reliqua vero omittenda. Id autē faciendum in ijs cūm latuerit quotupliciter dicuntur: & esse hoc quidem huius, aut nō esse ex eisdem locis astruendum: vt disciplinā, huius quidem aut vt finis, † aut vt eorū quæ sunt ad finem, aut vt eorum quæ sunt secundum accidens, vel rursum non esse aliquid secundum aliquem dictorum modorum: eadem autem ratio, & in desiderio, & quæcunq; alia dicuntur plurium. Est. n. desiderium huius aut vt finis, vt sanitatis: aut vt eorū quæ sunt ad finē, vt medicinæ conficiēde, aut vt eorū q; sunt fm accidens, vt in vino amicum dulce; non quia vinum, sed quia dulce est: nam per se dulce desiderat; vinum autē per accidens: si enim austerum sit, non amplius desiderat; per accidēs ergo desiderabat. Vtilis autem locus hic, & in ijs quæ sunt ad aliquid, pene enim talia ea, quæ ad aliquid sunt. Amplius transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarum, & pro curiositate cupiditas superfluarum rerum: euidentiori enim facto quod dictum est, bene argumentabilis est positio. Est autem hic locus ad vtrunq; communis: ad construendum, & ad destruendum. Ad ostendendum autem contraria circa idem inesse, considerandum in genere. Vt si volumus ostendere quod est circa sensum rectitudo, & peccatum: sentire quidem iudicare est, iudicare

autem est recte, & non recte, & circa sensum erit rectitudo, & peccatum: nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit: nam iudicare est genus sentire: qui nanque sentit, aliquo modo iudicat. Rursum, ex specie generi: quæcunq; enim speciei insunt, & generi. Vt si disciplina praua ē, & studiosa, & dispositio praua & studiosa: nam dispositio, disciplinæ genus. Primus autem locus falsus est ad construendum, secundus autem verus: non. n. necessariū quæcunq; generi insunt, & speciei inesse: nam animal est volatile, & quadrupes, homo autē non. quæcunq; vero speciei insunt necessario & generi: si enim homo studiosus, et animal studiosum est. Ad destruendum autem & primus quidem verus, secundus autem falsus: quæcunq; enim generi non insunt, neq; speciei: quæcunq; vero speciei non insunt, non necesse est generi nō inesse. Quoniam autem necessarium de quibus genus prædicatur, et specierum aliquam prædicari: & quæcunq; habent genus, vel denominatiue dicuntur à genere, & specierum aliquam habere necesse est, vel denominatiue ab aliqua specierum dici. Vt si de aliquo disciplina prædicatur, et grammatica, vel musica, vel aliqua disciplinarum aliarum prædicabitur: & si alius quis habet disciplinam, vel denominatiue à disciplina dicitur, & grammaticam habebit, aut musicam, aut aliquam aliarum disciplinarum, vel denominatiue ab aliqua earum dicitur, vt grammaticus, vel musicus: si igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, vt animam moueri, considerandum est si secundum aliquam specierum motus contingit animam moueri, vt augeri, vel minui, vel corrumpi, vel generari, aut quæcunq; aliæ motus specierum sunt: nam si fm nullam, manifestum est quod non mouetur. Hic autem locus communis ad vtrunq;, & ad construendum, & ad destruendum: si enim fm aliquam speciem mouetur, perspicuum est quoniam mouetur: & si fm nullam specierum mouet, manifestum q; non mouetur. Cū autem facultas non asit argumentationis ad positionem, intendendū ex definitionibus aut que sunt propositæ rei, vel quæ videantur, & si nō ab vna, etiam à pluribus. Facile enim definiētib; argumentari erit: nam ad definitiones facilis argumentatio. Considerandum autem in proposito, quoniam existente necesse est positum esse, aut quid est ex necessitate, si propositum est. Construere quidem volenti, quo existente propositum erit ex necessitate: nam si illud ostēdatur esse, & propositum

Vndecimus
Declaratio.
A specie.

Duodecimus
Declaratio.

A genere &
a specie.

Decimuster
tius.
Declaratio.

12. declaratio.

TOPICORVM.

15. declatio. propositum ostensum erit: destruere autem volenti, quid est si propositū est: nā si ostenderimus consequens propositum non esse, interimentes erimus propositū. Amplius, ad tempus inspiciendum si alicubi dissonat.

Ut si quod nutritur, dixerit quis ex necessitate augeri: nutriuntur enim semper animalia, augentur autem non semper. Similiter autē & si scire dixerit quis reminisci: hoc enim prateriti tēporis est, illud autem præsens, & futuri: scire enim dicimur præsentia, & futura, ut quoniam erit Solis defectus, reminisci autem non contingit aliud q̄ præteritum.

16. declatio. A facultate copiosa argumentorū. Amplius sophisticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus argumentorum facultatem. Hoc autē erit quāquidē necessarium, quandoq̄ autem apparens necessarium, quandoq̄ autem neq̄ apparens, neq̄ necessarium: necessarium quidem, quando negante eo qui respondet aliquid vtilium ad positionem, ad illud rationes facit: contingit autem id talium esse ad quæ copiosam argumentorum facultatē habemus, similiter autem & quādo inductionem ad aliquid per positum faciens, interimere conatur: hoc enim interempto, & propositum interimitur. Apparens autem necessarium est, quando videtur quidem vtile, & accommodum positioni, non est autem ad id ad quod fiunt disputationes, siue negante eo qui disputationem sustinet, siue ab inductione probabili, per positionē ad idem factam interimere conetur id ipsum: reliquū vero quando nec necessarium est, nec apparens ad id ad quod fiūt disputationes, & sine causa accidit redarguere respondentem. Oportet autem deuitare postremum dictorum modum: omnino enim semotus, & extraneus videt̄ esse à dialectica. Quare oportet & respondentem non grauius ferre, sed ponendo quæ nō vtilia sunt ad positionem significare quæcunq̄ non videntur, ponit tamen: nam magis perplexos esse ut plurimum contingit eos, qui interrogant, quādo omnia huiusmodi ab eis posita fuerint, si non cōcludunt.

17. declatio. Amplius, oīs qui dixit vnum quoduis, quodam modo multa dixit: eo q̄ plura vnicuiq̄ ex necessitate consequentia sunt (ut qui hominem dixit esse, & q̄ animal est dixit, & q̄ animatum, & q̄ bipes, quodq̄ mentis, & disciplinæ susceptiuū) quare quoduis vno consequentium interempto, interimitur & quod in principio est: cauere autem oportet in huiusmodi, difficilioris assumptionem facere. Nam quandoq̄ facile est consequens interimere, quandoq̄ id ipsum

18. declatio.

propositum. Quibuscunq̄ autem necesse est alterum tantum inesse, vel non inesse, ut homini ægritudinem, uel sanitatem: si ad alterū facile poterimus disputare quod inest, vel nō inest, & ad reliquū facile poterimus.

Hoc autē conuertitur ad vtrunq̄: ostendentes enim quod inest alterum, quod non inest reliquum ostendentes erimus: si autem quod non inest ostendamus, reliquū inesse ostendentes erimus: manifestum igitur q̄ ad vtrunq̄ vtilis hic locus est. Amplius argumentari transferendo nomē in orationem: cū longe magis consentaneum visum fuerit transumere q̄ ut ponitur nomen. Ut magnanimum non fortem (ut ponitur) sed magnum animum habentem: quemadmodum fidentem, bona sperantem. Similiter autem & ingeniosum, cuius fuerit genius studiosus. quemadmodum Xenocrates inquit, ingeniosum cum esse, qui animam sortitus est studiosam: ipsam enim vnicuiq̄ esse geniū.

20. Quoniam autem rerum aliarū quidem sunt ex necessitate, aliarū autem ut in pluribus, aliarū vero vtrūlibet, si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur, aut quod ut in pluribus, ex necessitate: aut ipsum, aut contrarium ei quod est in pluribus, semper dat locum argumentationis.

Nam, si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur, manifestū quoniam non omni dicit inesse, cū insit oī: quare peccauit: siue, quod ut in pluribus dicitur, ex necessitate dixit, omni dixit inesse, cū non insit omni: similiter autem & si contrarium ei quod in pluribus est, ex necessitate dixit, semper enim in paucioribus dicit contrarium ei, quod est ut in pluribus. ut si ut in pluribus prauī hoīes, boni in paucioribus, quare multo magis peccauit, si bonos ex necessitate dixit esse: sicut autē & si quod vtrūlibet est, ex necessitate dixit, vel ut in pluribus: neq̄ enim ex necessitate vtrūlibet, neq̄ ut in pluribus: contingit autem & si non determinans dixerit vtrum ut in pluribus, an ex necessitate dixit: sit autem res ut in pluribus disputare. ut si ex necessitate is dixerit. Ut si prauos exheredandos dixit esse, nō determinans, tanq̄ ex necessitate is dixerit, disputare. Amplius, & si idem sibi accidens posuerit ut alterum, eò quod alterū sit nomen. Quemadmodum Prodicus diuidebat voluptates, in gaudium, & iucunditatem, et lætitiā: hæc enim omnia eiusdem (id est voluptatis) nomina sunt: si ergo aliquis gaudere, ei quod est lætari ponat accidere, idem vtrūq̄ sibi ipsi dicit accidere.

Sermo

TRANSLATIO ABRAMI.

TRANSLATIO MANTINI.

Initium autem locorum, quæ enuntiauit Arist. est, quod consideremus prædicatum positi, si enim fuerit in suo subiecto, sicut quod unum illorum prædicatorum excepto accidente, non sit accidens, & si denominauerit illud denominatione, quæ sit accidens subiecto, errauit nominis appellatione, ut si diceret quod albedini acciderit, quod sit color, color enim est albedinis genus, non accidens. Et aliquando cadit error in generis prædicatione de subiecto, quod prædicetur prædicatum accidentis, quod est, quod de suo subiecto prædicatur nomine denominatiuo, ut si quis diceret quod albedo sit colorata: notum enim est, quod qui hoc fecerit, prædicauerit accidens prædicatione accidentis, non prædicatione generis: genus enim prædicatur de specie prædicatione, qua conuenit eius nomini, ipsiusque definitio, non prædicatione propriæ & definitionis: hæc enim sunt propria rebus, de quibus prædicantur: hoc est quod non insunt alijs ab illis, coloratum autem inest alij ab albedine. Notum itaque est quod qui hoc fecerit denominauerit genus quod sit accidens.

Secundus autem locus sumitur ex rei essentia, qui est locus sumptus ab essentia partitionis: quando enim nos volumus per hunc locum procurare prædicatum in esse subiecto, aut non inesse, partimur subiectum in suas species, deinde in suarum specierum species, donec finiant in sua indiuidua: deinde inspicimus inesse prædicatum illis, & si commostrarum fuerit quod insit omnibus illis, aut suis primis speciebus, aut specierum speciebus, aut indiuiduis, si non insit speciebus, aut omnibus illis, aut maiori parti illarum, commostrarum fuerit illud inesse toti subiecto: & componitur ex hoc oratio inquisitiua, non demonstratiua, ex quo syllo demonstratiuo commostrarum particulare per vlt, hoc autem commostrarum vlt per particularia: & si commostrarum fuerit, quod illud sit negatum ab oibus illis, commostrarum est, quod prædicatum sit negatum à toto subiecto: & ex hoc componeretur secunda species primæ figuræ: si autem commostrarum fuerit, quod illud sit negatum ab aliquibus illorum, commostrarum illius destructio ab illo in tertia figura. ut verbi gratia, si quereremus, an oppositorum scia sit vna, diuideremus opposita in quatuor species, quæ sunt affirmatiuum & negatiuum, & contraria, & relatiua, & priuatio & habitus: & si de his commostrarum fuerit, quod oium ipsorum scia sit vna, commostrarum est, quod oppositorum scia sit vna: hoc, n. itinere pcederet de oibus oppositorum speciebus: si autem commostrarum esset, quod non esset vna oium ipsorum scia, commostrarum inde esset negatiuum vlt in prima figura: et si commostrarum esset, quod scia quorundam ipsorum non esset vna, commostrarum eest negatiuum, quod concluderet particulare in tertia figura. Si autem in primis speciebus oppositorum nulla res de hoc nobis commostrarum, unumquodque ipsorum diuiderem ad secundas ipsius, & si hinc commostrarum nobis fuerit, hoc ipsum est, quod proponeremus, si autem & illas diuidimus quousque ad indiuidua processus finiat, commostrarum est, quod scia quorundam ipsorum non esset vna, commostrarum eest negatiuum, quod concluderet particulare in tertia figura.

Tertius autem locus sumitur ex definitione, & est demonstratiuus ex rei essentia: hic autem fit duobus modis: aut quod definiamus quæsitum subiectum, & si comperiamus quæsitum esse ibi, commostrarum est in prima figura, quod insit subiecto, & si commostrarum quod sit ab illo negatum, commostrarum quod negetur ab ipso subiecto in prima & secunda figura. Verbi gratia, an aia sit mortalis, et dicimus, aia est substantia, quæ ex seipsa mouetur continuo motu, quod autem est huiusmodi, est immortale, aia itaque est immortalis: secundus autem modus est, quod definiamus ipsummet prædicatum, & si ipsum iueniremus in subiecto, commostrarum est quod prædicatum insit toti subiecto in secunda figura: definitio, n. conuertitur, nisi enim

Primus locus, de quo fecit Arist. mentionem, est ut inspiciamus prædicatum propositum: nam, si insit subiecto suo, quatenus est vnum ex reliquis alijs præter accidens, tunc non erit accidens: quod si quis denotauerit ipsum esse accidens subiecto, tam errauit in nois denotatione, ut si quis dixerit, quod accidit albedini, ut sit color: nam color est genus albedini, non accidens. Potest quoque committi error in prædicatione generis de suo subiecto: nempe si prædicetur prædicatione accidentis, si quod prædicetur de suo subiecto nomine denotatiuo, ut si quis dixerit albedini esse coloratam: nam manifestum est, quod qui ita fecerit, fecit ut genus prædicetur prædicatione accidentis, non prædicatione generis, quoniam genus prædicatur de specie prædicatione vniuoca, videlicet, quod eius nomen & definitio vniuoce dicantur: neque prædicatur prædicatione propriæ, ac definitionis, quoniam hæc propria sunt illis rebus, de quibus prædicantur, ita ut non insint alijs: sed coloratum alijs inest, quod ipsi albedini. Qui ergo hoc fecerit ita denotauerit, & descripsit genus quatenus est accidens.

Secundus locus est sumptus à rei essentia, & substantia, & est locus sumptus per viam diuisionis: nam cum volumus in hoc loco respicere vtrum prædicatum insit subiecto, uel non insit, diuidimus subiectum in suas species, mox in species specierum eius, donec desinant, & finiant oia indiuidua eius, deinde inspicimus in eis inesse ipsum prædicatum, & si notum fuerit ipsum inesse oibus illis, siue primis speciebus, siue speciebus specierum vel ipsis indiuiduis, si non fuerit manifestum ipsum inesse speciebus, siue oibus ipsis, siue maiori parti eorum, tunc constabit ipsum inesse toti subiecto, & constitueretur ex hoc oratio inductiua, non demonstratiua, cum in syllo demonstratiuo declararet particulare per vlt, in hoc vero manifestatur vlt per particularia: at si constet ipsum negari ab oibus illis, tunc constabit ipsum prædicatum esse quoque negatum à toto subiecto, & constitueretur ex hoc secundus modus primæ figuræ. Quod si constet ipsum esse negatum ab aliquibus illorum, seu à parte ipsorum, tunc constabit eius destructio in tertia figura. Exempli causa, si queramus vtrum scientia oppositorum sit eadem, tunc, n. diuidemus ipsa opposita in quatuor sua genera, quæ sunt affirmatio & negatio & ipsa contraria, & ipsa relatiua, & priuatio & habitus: & si in his constabit sciam de oibus illis esse eandem, tunc constabit sciam oppositorum esse eandem, & hoc inductiue de oibus generibus oppositorum: & si constet scientiam omnium eorum non esse eandem, tunc constabit ex hoc vniuersalis negatiua in prima figura. At si constet scientiam quorundam eorum non esse eandem, tunc constabit ex hoc negatiua, quæ inferet particularem in tertia figura. Quod si nihil huius rei constet in primis speciebus oppositorum, tunc diuidemus omnes species eorum: & si ex his constet, habemus intentum, quod volumus: & si non, tunc diuidemus eas donec deueniatur ad indiuidua.

Tertius locus est sumptus à definitione, & est demonstratiuus substantiæ rei: & fit dupliciter: primo modo ut definatur subiectum problematis, & si inueniat prædicatum inesse ei, tunc ostendit in prima figura ipsum inesse subiecto: at si probetur ipsum esse negatum ab eo, tunc probatur ipsum esse denegatum ab ipso subiecto in prima & in secunda figura. exempli gratia, vtrum aia sit mortalis, & dicatur aia est substantia mobilis per se motu continuo: id autem, quod ita se habet, est immortale: ergo aia est immortalis. secundo vero modo fit, ut definatur ipsummet prædicatum, & si inueniatur inesse subiecto, tunc constat prædicatum inesse toti subiecto in secunda figura, quia definitio est conuertibilis, alias, n. non concluderet,

TOPICORVM

enim hoc esset, non concluderet: fieret. n. ex duabus affirmatiuis in secunda figura. Si autem cōmonstratum esset, q̄ ipsius definitio eēt negata ab ipso subiecto, concluderet negatiuam v̄lem in secunda figura. Verbi gratia, an studiosus sit inuidus, & inuenimus inuidum noxiū rei prosperitatis, studiosum autem non nocere rei prosperitatis: concluditur itaq; studiosum non esse inuidum. Si autem non esset aliquid explicitum de definitione prædicati & subiecti, facimus de partibus definitionis, prout fecimus de subiecto, aut de ipso prædicato, hoc est, de definitione partium alterius illorum, & illā cōsideramus eo modo, quo hoc cōsiderauimus de ipso subiecto, aut prædicato, & sic vsq; ad simplicissimā partium definitionis: hoc autem fit, q̄ nō fuerit nobis cōmonstratum p̄ id, quod ante hanc propositum fuerat.

Locus. 4.

Quartus autem locus est q̄ quæramus contradictorium ei, quæ posita fuerat, & quo ad hoc procurabim⁹, quantum possibile fuerit. Si autem illi non fuerit contradictorium, aut si illud inuenerimus, iā ipsum destruxerimus, verificatum esset ipsum positum. Vis autē huius loci est, vt vis loci, qui inquisitione est aliquid verificatum: contradictionis. n. priuatio fit ipso sensu, & aliqui fit in quantum non est syllogismus, qui illi contradicat: & hic non est locus, sed est præceptum iuuans constructionē subiectionum diuulgatarum, nec etiam est demonstratiuus: non enim sequitur, quando alicui rei non fuerit contradictorium, aut q̄ illius contradictio destruat, q̄ illa sit s̄m se vera: posset enim aliquando esse illi aliud contradictorium, præter q̄ nos estimemus illud.

Locus. 5.

Quintus autem locus est ex parte dictionum, quod significetur res nomine diuulgato apud vulgus, non nomine ficto huic rei, siue apud vulgus significet aliquam rem, siue non significet. Et ille quidem est topicus iuuans constructionem, & destructionem: nisi res sit illius, cui non est nomen apud vulgus, & est et nomen in scientia alicuius artis: expedit enim quod illo vtamur, prout fit apud artifices illius artis, & illud esset præceptum, non locus.

Locus. 6.

Sextus locus, qui eēt est ex ipsis dictionibus, qui est vt positū, quod querit an sit, aut non sit, dicatur nois equi uocatione, & q̄ id non estimat respōdens, posset errare: quærens itaq; distinguat rem æquiuocā in oīa significata, de quibus dicitur, quia hæc est diuisio generis in eius species: deinde commōstret modo quodam simili inquisitioni, q̄ prædicatum insit toti subiecto, ex quo inest maiori parti significatorum, aut omnibus, in quæ distinguitur nomen: & hoc fit quando proposita fuerit constructio. Quando autē proposita est destructio, cōmonstratur, q̄ prædicatum nulli illorum significatorū insit. Et vniuersaliter hic locus est sophisticus, id autem quod de hoc expedit topico, est, vt fugiat vsum huius loci, & quando ei inciderit, distinguat omnia significata, de quibus dicitur ipsum æquiuocum, deinde proferat illorum verum distinctum à non vero: & hoc idem expedit ei facere de nominibus analogis, deinde tandem proferat quod illorum sit verum & quod falsum. Expositores autē numerant hunc locum septimum omnem, s. locum, quo fit nomen analogum, cū s̄m veritatem nec ille, nec ipsum præcedens sit locus topicus.

Locus. 8. q̄ est nonus in Aristotele.

Octauus autem locus est, q̄ oporteat traducere nomen rei, quando later, ad id, quod est notius illo, prout vice illius quod dicimus cogitatu, certum ponemus ipsum verum, hoc autem est præceptum iuuans facilem inuentionem syllogismi, et non est locus.

Locus. 9. q̄ est decimus.

Nonus locus est, q̄ consideremus genus subiecti, & si in illo inueniremus ipsum prædicatum, enuntiamus, q̄ illud insit subiecto: & præcipue q̄ proponimus cōmonstrare, q̄ contraria prædicetur de vna re, quia quæ insunt suo generi, insunt & illi, vt q̄ sensus sit rectum, & error,

concluderet, q̄ constaret ex duabus affirmatiuis in secunda figura: at si constet, q̄ eius definitio neget à subiecto, tunc concludet negatiuam v̄lem in secunda figura. exempli gratia, vtrum studiosus sit inuidus: & inuenimus inuidum tritari in prosperitatibus, studiosus vero nō tristatur prosperitatibus: concludetur ergo, studiosus non est inuidus. At si nihil definitionis prædicati & subiecti nobis declaratur, tunc idem faciemus de partibus definitionis, quod fecimus de subiecto, vel de prædicato ipso, nempe, q̄ capiemus definitionem partium definitionis unius eorum, et experiemur eam eo pacto, quo tentauimus illud in ipso subiecto, vel prædicato: & sic procedemus donec deueniatur ad simpliciorē partium definitionis: & hoc, si non declaratur, & constet nobis id, quod volebamus ante hoc.

Quartus locus est, vt quæramus instantiam rei, quæ fuit, & vtamur in hoc magna diligentia, quantum fieri potest, & si non inuenerimus instantiam, vel si inuenerimus, iam destruxerimus eam, tūc verificatur ipsa positio, seu positum. Locus autem hic eādē habet vim, quam habet locus, qui per inductionē verificatur: q̄m priuari instantia, vel accidit ex sensu, vel propterea quia nō datur aliquis syllogismus, qui contradicat ei: & hoc non est locus, sed præceptum, quod iuuat ad confirmationes positionum probabilium: neq; est etiā demonstratiuus, propterea, quia non est necessarium, si res non habeat instantiā, vel q̄ destruat eius instantiā, vt propterea sit vera in se, quia fortasse habet instantiā, licet nos non aduertamus eam.

30

Quintus locus est sumptus ab ipsis denominationibus, seu nominibus rerū: & est, quo res significat nomine famoso apud vulgares, nō nomine ficto ad significandam illā rem, siue significet apud vulgus aliā rem, siue non. Est autē locus is dialecticus valens ad cōstruendum & destruendum: nisi forte illa res non habeat nomē apud vulgares, sed habeat nomen apud scientiam alicuius artis: tunc. n. debemus vtī eo, vt vtatur ipso professor illius artis: & est vtiq; præceptum, non locus.

40

Sextus locus sumptus quoq; ab ipsis nominibus & est, cū ipsum positū, de quo quæritur vtrum reperiat vel nō reperiat, dicatur æquiuoce, & cū respondens non aduertat illud, tunc poterit decipi opponens: tunc ergo diuidatur illa res æquiuoca in omnia significata, de quibus dicit, quia hæc est diuisio generis in suas species, deinde exponat per viam simile inquisitioni, q̄ prædicatū reperitur, seu inest toti subiecto, cū insit maiori parti rerū, in quas diuiditur illud nomen, vel in oēs: hoc autem fit, cū quærit affirmare seu construere: sed cū vult destruere, probabit tunc subiectū non inesse ali cui illorū significatorum. Et tandē hic locus est sophisticus. Dialecticus ergo debet euitare vsum huius loci: q̄ si in eū inciderit, tunc diuidat omnia significata, de quibus dicitur illud æquiuocum, eaq; distingat, mox declarat quod illorū sit verum, & quod nō verum: et hoc idē debet facere in nominibus dubijs, quæ analogia solent vocare, mox declarare, seu distinguere verum à falso. Expositores autē numerat hunc locum septimū, scilicet locum, qui fit per nomē analogum, seu dubiū, qui quidem nō est dialecticus nec ipse, neq; præcedens ei.

50

Octauus locus est, vt transferamus nomen rei, quod est ignotum, ad aliud nomen magis notū illo, vt cū dicimus vice huius, nominis s. certū in cogitatione, dicatur verum: hoc tamē est præceptū conducens ad ipsum syllogismum facile inueniendum, & non est locus.

Nonus locus est, vt cōsideremus genus ipsius subiecti, & si inuenerimus prædicatū inesse ei, tūc iudicamus ipsum inesse subiecto, præsertim cū voluerimus probare contraria inesse eidem rei, nam si insint generi eius insunt ei: vt q̄ circa sensum reperitur rectitudo, & peccatum,

& error, quia cognitionis sit rectum & error. Cognitionem enim est genus ipsius sensus, & sensus est illius species, & ille est locus veridicus, quia demonstratio speciei per genus, est commonstratio partis per ipsum totum, & ille est demonstratiuus, prout præpositum est. Et posset ferri demonstratio de genere per speciem cõstruendo: quicquid enim inest speciei, inest generi: & hic componitur per syllogismum conditionalem. Verbi gratia, quia si homini inest ipsa ratio, animali inest ratio: hæc autem demonstratio nõ eueniret negatiue: quando enim homini non inest rationis priuatio, non sequitur quod animali non inest rationis priuatio: demonstratio vero speciei ex genere per syllogismum conditionalem est possibilis, negatiue: quicquid enim negatur ab ipso genere, negatur ab ipsa specie, quia si animali nõ inest ratio, nec homini inest ratio, licet impossibile hoc sit affirmatiue: quando enim rationis priuatio inest animali, non inest rationis priuatio ipsi homini.

Decimus autem locus est, quod consideremus quæ sit prædicatum, quia si sit genus & prædicetur de quæsiti subiecto, necessario sequitur quod subiecto inest pars aliqua specierum huius generis. Sicque quicquid denominamus per hoc genus, ut si diceremus, an anima moueatur: quia si possit moueri, necessario sequitur, quod moueatur per aliquam specierum motuum, quæ sunt quatuor, videlicet, translatio, alteratio, augmentum & decrementum, & generatio & corruptio: hoc autem loco connectitur nexus, si concludens fuerit affirmatiuum, ut quod anima moueatur, in prima figura: si autem fuerit negatiuum, ut quod anima non moueatur, & per conditionalem subiunctiuam. Verbi gratia, quod dicamus, si anima moueatur, aut crescit, aut alteratur, aut transfertur: Deinde repetatur consequens, scilicet quod nullo horum motuum moueatur, & concluditur, quod anima non moueatur: & aliquando concluderet in secunda figura aliqua specie, si concluderet duabus conuersionibus: sed in prima figura non concluderet, quia minor sit negatiua, & hic locus est demonstratiuus & sumitur ex rei essentia.

Vndecimus autem locus sumitur ex consequentibus, hic autem fit duobus modis: quorum vnus est, quod consideretur quæ sit illa res, quæ quando est necessario sequatur esse positum, & hic locus semper est constructionis: quando enim ponimus rem, quæ quando est, sequitur esse ipsum positum antecedens, & quæ situm esse consequens: deinde repetatur ipsummet antecedens, & concludatur ipsummet cõsequens. Verbi gratia, si quæramus an vacuum sit, & dicatur si motus sit, vacuum est: sed motus est, vacuum itaque est. secundus autem modus est, quod consideremus quæ sit res quæ est quæ sita, quæ est, quando positum est, & hic locus est semper destructionis, hic autem fit ponendo quæ situm antecedens, & res consequens ipsum esse, quod sit: deinde repetamus oppositum consequentis, et cõcludatur oppositum antecedentis. Verbi gratia, quod nostrum quæ situm sit, an vacuum sit, & dicatur, si vacuum esset, corporis dimensiones essent separata: deinde repetatur, sed dimensiones non sunt separata, & concludatur, vacuum itaque non est. Hæc quidem loca sunt demonstratiua, sed prout dictum est de conditionibus syllogismi conditionalis est, quando fit quod connexio sit commonstrata per syllogismum categoricum, aut repetitum, si connexio esset per se nota.

Duodecimus locus sumitur ex parte tēporis, & hic quidem fit, quod quædo prædicatum & subiectum fuerint in aliqua re varia secundum tempus, non semper verificatur

tum, quia circa iudicium, seu apprehensionem extat rectitudo, & peccatum: iudicium enim hic, est genus ad sensum, sensus vero est species ei, & est vniuersus locus verus demonstratiuus: nam demonstratio de specie per genus est declaratio partis per totum, ut prædictum fuit. Fit autem demonstratio de genere per speciem ad cõstruendum, seu affirmandum, quoniam quicquid inest speciei inest generi: hoc autem componitur per syllogismum hypotheticum, exempli gratia, si homini inest ratiocinium, ergo animali inest ratiocinium: sed hæc demonstratio non fiat per negationem, nam si homini non inest irrationalitas, non propterea sequitur, quin inest ipsi animali irrationalitas. At demonstratio de specie per genus in syllogismo hypothetico potest vniuersus fieri per negationem, quoniam quicquid negatur de genere, negatur de specie: nam si animali non inest ratiocinium, neque ipsi homini quocumque inest ratiocinium: sed hoc non fiet per affirmationem: nam si irrationalitas inest animali, irrationalitas non inest homini.

Decimus locus est, ut respiciamus prædicatum ipsius quæ situm, quoniam si fuerit genus, & fuerit prædicatum de subiecto quæ situm, tunc necessario oportebit inesse ipsi subiecto aliquam speciem illius generis: similiterque quodcumque nomen illius generis imposuerimus, ut si dicatur, vtrum anima moueatur, nam si est possibile eam moueri, necessario vniuersus oportebit eam moueri aliqua specie quatuor motuum, qui sunt translationis, alterationis, incrementi, generationis & corruptionis, huius autem loci componetur syllogismus, vel concludens affirmatiua, scilicet quod anima mouetur, & in prima figura: vel concludens negatiua, scilicet quod anima non mouetur. & per hypotheticam conditionalem seu cõiunctiuam. exempli gratia, si dicatur si anima mouetur, ergo vel crescit, vel alteratur, vel transfertur localiter, mox repetatur oppositum cõsequentis, quod est, quod non mouetur aliquo illorum motuum, & sic concludetur, quod anima non mouetur: potest tamen cõcludere in secunda figura in aliquo eius modo, quæ probabitur per duas cõuersiones, & erit secundus modus: at in prima figura non concludet, quia minor esset negatiua, iste autem locus est demonstratiuus, & est sumptus à substantia rei.

Locus vndecimus est sumptus ab affirmationibus seu cõsequentibus, & fit duobus modis: primo, ut consideremus, quæ sit illa res, qua data oporteat necessario dari propositum quæ situm: & is locus est semper affirmatiuus, seu cõstructiuus: & hoc cum posuerimus rem, qua data, oporteat dari positum antecedens, & quæ situm consequens: deinde repetatur illudmet antecedens, & concludatur illudmet cõsequens, exempli gratia, quæ situm, seu problema sit, vtrum detur vacuum: & dicamus si motus datur, vacuum datur, sed motus datur, ergo vacuum datur: secundo modo fit, si consideremus eam rem, quæ dabitur quidem dato ipso proposito quæ situm: & is locus est semper destructiuus, & hoc scilicet si ponamus quæ situm pro antecedenti, & id quod sequitur ad eius esse pro cõsequenti: mox repetamus oppositum consequentis, & cõcludatur oppositum antecedentis. exempli gratia, si sit quæ situm, vel problema: vtrum detur vacuum, & dicamus, si vacuum daretur, ergo dimensiones corporis essent separata: mox repetamus, sed dimensiones non reperiuntur separata, & concludetur, ergo vacuum non datur: hi autem loci sunt demonstratiui, verum tamen vti iam fuit dictum ex conditionibus syllogismi hypothetici, seu conditionalis cum sit est ut cõiunctio, seu illatio, vel consequentia in eo sit nota per syllogismum categoricum, vel ipsum antecedens si cõsequentia, seu cõiunctio fuerit de se nota.

Duodecimus locus est sumptus à tēpore, nempe ut si inesset prædicatum & subiectum alicui rei sit diuersum tempore, tunc non erit verum dicere prædicatum inesse subiecto

ficatur prædicatum esse subiecto: hoc autem fit, quoniam inuenitur in illa subiectum semper, prædicatum autem non semper. Verbi gratia dicendo, an nutritibile necessarium augeatur, nec ne, & dicatur, quod non augeatur necessarium, quia nutritibile semper nutritur, & non semper augetur, & hoc quia subiectum est tempore alio à tempore quo est ipsum prædicatum. Verbi gratia, an addiscere sit reminisci: addiscere enim est illius, quod erit futurum, reminisci autem est illius, quod fuit tempore præterito. Hic autem locus est demonstratiuus, & sumitur ex accidentibus inseparabilibus, & syllogismus, qui eo constituitur, sit ex figuris categoricis in secunda figura: medium enim illius est ipsum tempus, et prædicatur de vno extremo affirmatiue, & de altero negatiue.

Locus. 13. est decimus sextus.

Tertiusdecimus autem locus est, quod querens omittat destructionem positi, quod respondens admiserat in sua cautione, & transferatur ad destructionem alterius rei, & hæc altera res non euadit, quin ipsius destructio sit necessaria ad positi destructionem, aut non sit: & ultra dum fuerit necessaria, non euadit, quin sit secundum veritatem, aut cogitatu: quando vero fuerit necessaria secundum veritatem, ille est demonstratiuus, quod res, quæ transferatur ad locutionem de ea, sit præmissa necessaria in syllogismo destructionis, & iterum hoc opus est necessarium artificiose quoniam respondens negaret aliquam rem de his, quæ iuuaret querentem quo ad positum. Quando vero præmissa, ad quam querens transfert orationem, non esse necessaria ad positi destructionem, nec cogitatu, nec secundum veritatem, opus itaque esset sophisticum. Quoniam vero fuerit cogitatu non secundum veritatem, si illa cogitatio esset diuulgata, hic itaque est topicus. Si autem cogitationis causa fuerit error asseuerationis huius, & putaretur quod esset ipsamet res, illa esset sophisticus: hic autem non est locus, sed præceptum iuuans inuentionem syllogismi, & cautionem ab operibus sophistarum.

Locus. 14. est decimus octauus.

Quartusdecimus autem locus est, quod consideremus res, quibus inest altera duarum rerum oppositarum solum, prout sunt contraria immediata, sicut salutem & morbum inesse homini: quando. n. demonstratum fuerit alterum contrariorum inesse, demonstratum est nobis alterum contrarium esse negatum, & hic est destructionis: è contra autem si demonstraretur nobis alterum contrariorum esse negatum, demonstratum nobis est alterum contrarium esse: & hic quidem locus est constructionis & destructionis, & fit ex rebus quæ sunt deforis: & syllogismus illo constitutus sit per conditionalem subiunctiuam & disiunctiuam.

Locus. 15. est decimus nonus.

Quintusdecimus autem locus est præceptum translationis nominis in orationem, quæ gerat vicem ipsius: hoc est, quod qui transfert, quando hoc facit, procuret, quod oratio significet naturam, quam significat nomen, non rem extra illius rei naturam, superaddens illi aut immi nuens ab ea, sicut qui ferret fortitudinem esse bonum animæ, est enim fortitudinis aliqua res superaddita bono animæ: tales autem orationes non conuenit nobis sumere vice ipsius nominis.

Locus. 16. est vigesimus.

Locus autem decimus sextus sumitur ex natura modi inessendi prædicati ipsi subiecto, prædicatum. n. aut inest subiecto necessario, aut ei inest ut in pluribus, aut inest ei contingenter, aut quouis modo dispoñum, qui contingerit æqualiter: qui. n. poneret quod id, cuius conditionis sit quod ipsum sit necessarium quod esset pro maiori parte, notum est quod assereret id, quod est semper, non esse semper. & è contra, qui posuerit quod est pro maiori parte, quod sit necessarium, asseruit, quod non est semper, quod esset semper: & sicut qui posuerit id, quod est secundum quamuis dispositionem, quæ contingerit esse, æqualiter esse necessario, aut de his quæ sunt pro maiori parte: sic quæ etiam qui posuerit contrarium illius, quod est pro maiori parte esse necessarium,

subiecto semper: & hoc, siue subiectum inest ei semper, & prædicatum non semper, exempli gratia, si quis dixerit, vtrum quod nutritur augeatur ex necessitate, vel non, & dicatur ipsum non augeri ex necessitate, quoniam quod nutritur, semper nutritur, sed non augetur semper, siue subiectum reperiatur tempore, quo non reperiatur prædicatum. exempli gratia, si quis dixerit vtrum scire sit reminisci, & dicatur, scire non esse reminisci, quoniam scire est futuri temporis, reminisci vero præteriti: hic autem locus est demonstratiuus sumptus ab accidentibus inseparabilibus: & syllogismus, qui ex eo componitur, est ex figuris categoricis in secunda figura: nam medium in eo est tempus, & prædicatur de vno extremorum affirmatiue, & de altero negatiue.

Decimus tertius locus est, cum interrogans omittit destructionem positionis, quam acceptauit respondens pro sua cautela, & transfert se ad destruendam aliam rem, & illius alterius rei destructio vel sit necessaria omnino ad destruendam positionem, vel non sit necessaria: mox si fuerit necessaria, vel erit re vera necessaria, vel secundum opinionem: si re vera, tunc est locus demonstratiuus, ut cum illa res, ad quam transfertur sermo, sit propositio necessaria in syllogismo destruentis: & illud officium sit quoque necessarium in arte Dialectica, cum respondens negauerit aliquid, per quod iuuetur arguens in ipsa positione. At si illa propositio, ad quam transfert interrogans sermonem suum, non fuerit necessaria pro destructione positionis, nec secundum opinionem, nec re vera, tunc illud officium est sophisticum: sed si fuerit secundum opinionem, seu cogitationem, sed non re vera, tunc si illa opinio est probabilis, tunc est dialecticum: sed si causa illius opinionis fuerit error cogitationis in ea re, & existimauerit illud esse eandem rem, tunc est sophisticum: & hoc non est locus, sed est præceptum iuuans ad inuentionem syllogismi, & ad cauendum ab officijs ipsorum sophistarum.

Quartusdecimus locus est, cum respicimus eas res, quibus inest vna duarum rerum contrariarum tantum, ut sunt contraria, quæ non habent medium, ut sanitas, & ægrotudo: nam, cum scimus vnum illorum contrariorum inesse, scimus profecto alterum esse priuatum, & hæc est destructio: è contra vero, si scimus vnum contrariorum non inesse, scimus quoque alterum inesse: & is locus est ad construendum, & destruendum, seu affirmandum & negandum, & est ex rebus extraneis: & syllogismus, qui constat ex propositionibus ab eo sumptis, fit per conditionalem coniunctiuam, & disiunctiuam.

Decimus quintus locus est præceptum in transferendo nomen in orationem, eius vicem gerentem: hoc est, ut ipse transferens, vel transfumens, cum hoc fecerit, curet ut illa res significet eam naturam, quam significat illud nomen, non aliquid alienum à natura rei, nec addes ei, neque minuens ab ea, ut si quis dixerit fortitudinem esse bonitatem animi: nam fortitudo habet quid supadditum & in plus se habens, quæ animi bonitas: & non debemus sumere huiusmodi orationes vice nominis.

Decimus sextus locus est sumptus ex natura modi inhærendi prædicatum ipsi subiecto: nam prædicatum vel inest subiecto ex necessitate, vel inest ei ut in pluribus, aut inest ei contingenter, vel aliquo eorum, quæ contingunt ad vtrumlibet, seu æqualiter, vel indifferenter: si igitur quis dixerit id, quod est ex necessitate, esse ut in pluribus, palam est, quod dixit rem semper existentem non semper existere: & è contra, si quis dixerit id, quod ut in pluribus est, esse ex necessitate, iam dicit id quod non est semper, esse semper: similiterque si dixerit, quod aliquod eorum, quæ solent contingere ad vtrumlibet, ex necessitate fieri, vel ut in pluribus: similiterque si dixerit, quod contrarium eius quod est, ut in pluribus sit id, quod est ex necessitate

necessarium: contrarium enim illi, quod est pro maiori parte, est esse ut in paucioribus.

Decimusseptimus locus est, quod caueamus ponere rem inesse sibi ipsi, ut si inesset alij, hoc est dictum, quod res praedicatur de se ipsa: hoc autem contingit quando res sunt duo nomina synonyma, prout diceretur, quod gaudium inest laetitia, & iocunditas, ac si gaudium esset alia res a laetitia, siue quod illi esset accidens, aut aliud de ipsis praedicatis, & ille est locus sophisticus, quem iam cauit in libro Elenchorum. Sicque explicuit nominis controuersae distinctionem.

De eisdem terminandis problematibus, loci alij. Cap. III.

Quoniam autem contraria connectuntur quidem sibi inuicem sex modis, contrarietatem autem faciunt quadrupliciter complexa: oportet accipere contraria quocumque modo utile fuerit & destruenti & construenti. Quod autem sex modis complectuntur, manifestum; nam aut utrunque contrarium utriusque contrariorum connectitur, hoc autem dupliciter, ut amicis benefacere, & inimicis male; vel e contrario, amicis male, & inimicis bene; aut quando utraque de uno; dupliciter autem & hoc ut amicis benefacere, & amicis male, vel inimicis benefacere, & inimicis male; aut unum de utrisque, & hoc quoque dupliciter, ut amicis bene, & inimicis bene; vel amicis male, & inimicis male. Primae autem duae dictae complexiones non faciunt contrarietatem; nam id, quod est amicis benefacere, ei quod est inimicis male facere, non est contrarium, utraque enim eligenda sunt, et eiusdem moris: neque id quod est amicis male, ei quod est inimicis bene; nam & haec utraque fugienda, et eiusdem moris. Non videtur autem fugiendum fugiendo contrarium esse, nisi hoc quidem secundum superabundantiam, illud autem secundum defectum dictum sit. nam superabundantia fugiendorum videtur esse: similiter autem & defectus. Reliqua vero quatuor omnia faciunt contrarietatem: nam id, quod est amicis benefacere, ei quod est amicis male, contrarium: nam a contrario more sunt, et illud quidem eligendum, hoc autem spernendum. Similiter autem & in alijs. Nam in vnaquaque coniugatione unum eligendum, & alterum fugiendum: illud quidem boni moris, hoc autem prauum. Manifestum igitur ex his quae dicta sunt, quod eidem plura contraria accidunt fieri: nam ei, quod est amicis benefacere, id quod est inimicis benefacere, & id quod est amicis male, contrarium est. Similiter autem & aliorum singulis quibusque eodem modo considerantibus, duo contraria apparent: accipere igitur contrariorum quocumque, erit ad positionem utile. Amplius si est aliquid contrarium accidenti, considerandum

ex necessitate: nam rei, quae est ut in pluribus, contraria tur quae est ut in paucioribus.

Decimusseptimus locus est, ut caueamus, ne ponamus id quod de se sibi ipsi inest, ac si alteri inesset, hoc est ut res praedicatur de se ipsa: & hoc continget, quando una res habet duo nomina synonyma, ut si quis dixerit ipsi gaudium inesse iocunditatem, & letitiam, ac si iocunditas esset aliud a gaudio, siue illud sit accidens illi, siue aliquod aliud praedicatorum: & est locus sophisticus, de quo admonuit in libro Elenchorum sophisticorum, inibi que perfecit eius diuisionem.

est si inest ei, cui dictum est accidens inesse. Nam si hoc inest, illud non inerit: impossibile enim simul contraria eidem inesse. Aut si quid tale dictum est de aliquo, quod cum sit, necesse est contraria inesse: ut si ideas in nobis quis dixerit esse. Nam & moueri, & quiescere easdem accidet, & etiam sensibiles, & insensibiles esse. nam videntur ideas quiescere, & immobiles, & intelligibiles esse se ipsas, qui ponunt ideas esse: attamen, cum sint in nobis, impossibile est immobiles esse. nam motus nobis, necessarium est & quae in nobis sunt omnia simul moueri. manifestum autem quod & sensibiles, si in nobis sunt: nam per sensum, qui circa visum est, eam quae in uno quoque est formam cognoscimus. Rursum, si positum est accidens, cui est aliquid contrarium, considerandum si & contrarium susceptiuum, quod & accidentis est: nam idem contrariorum susceptiuum: ut si odium habere irae quis dixerit, erit odium in furoris specie, illic enim ira: inspicendum igitur si & contrarium in furoris specie, an in concupiscentia: nam si non, sed in concupiscibili est, non coharet odium irae. Similiter autem & si concupiscibile ignorare dixerit: nam erit & disciplina susceptiuum, siquidem & ignorantia: quod quidem non videtur concupiscibile susceptiuum esse disciplinae. Destruenti ergo, quemadmodum dictum est, ut edum: astruenti vero quod inest quidem accidens non utilis locus, quod autem contingit inesse utilis. Ostendentes enim quod non susceptiuum est contrarium, ostendentes erimus quod neque inest accidens, neque contingit inesse: si autem ostenderimus quod inest contrarium, aut quod susceptiuum est contrarium, nondum ostendentes erimus quod & accidens inest, sed quod contingit inesse in tantum solum ostensum erit. Quoniam autem oppositiones sunt quatuor, considerandum ex contradictionibus, e contrario ex consequentia, & interimenti, & construenti: sumere autem est inductione. ut si homo, animal, non animal, non homo: similiter autem & in alijs. Hic enim e contrario consequentia: nam hominem, animal sequitur, non hominem autem,

24. Declaratio.

Motus nobis necesse est omnia moueri quae in nobis sunt.

25. Locus. Declaratio.

26. Locus. Declaratio.

non

TOPICORVM

Bonū sequitur suauē.

27. Locus. Declaratio.

A contrario sequentia.

28. Locus. Declaratio.

non animal, nequaquam, sed econuerso, nō animal, non homo. In omnibus igitur tale est existimandum. vt si bonum, suaue; & nō suaue, non bonum, si autem non hoc, nec illud. similiter autem & si non suaue, non bonum; bonum, suaue. Manifestum igitur q̄ vtrunque conuertitur, quā secundum con-
 10 tradictionem est cōsequentia econuerso facta. In contrarijs autem considerandum si contrarium contrarium sequatur, an contra seipsa consequentia, an econuerso, & inter-
 20 menti, & construenti. Sumere autem & talia est ex inductione quantum vtile est, contra ipsum consequentia est, vt in fortitudine, & timiditate; nam illam quidem sequitur virtus, hanc autem vitium: & illam qui-
 dem sequitur eligendum, hanc autē fugien-
 dum: igitur contra seipsa & horum conse-
 quentia: contrariū enim eligendum fugien-
 do: similiter autem & in alijs. Econuerso
 autem consequentia, vt bonam quidem habi-
 tudinem sanitas sequitur, malam autē habi-
 tudinem aegritudo nequaquam, sed aegri-
 tudinem mala habitudo: manifestum igitur
 quoniam econuerso in his consequentia fit.
 Raro autem econuerso accidit in cōtrarijs,
 sed in pluribus in seipsa consequentia: si er-
 go neq; contra seipsa contrarium sequitur
 contrarium, neque econuerso, manifestum
 quoniam neque eorum quā dicta sunt alter-
 rum sequitur alterum; si autem in cōtrarijs,
 & in ijs quę dicta sunt necesse alterum sequi
 alterum. Similiter autem contrarijs, & in
 priuationibus, & habitibus respiciendum.
 Veruntamen nō est in priuationibus econ-
 uerso: sed contra seipsa consequentiam ne-
 cessarium est semper fieri: veluti visum se-
 qui sensum, cæcitatem autem insensibilitatem:
 opponitur enim sensus insensibilitati,
 vt habitus & priuatio: nam illud horum qui-
 dem habitus, hoc autem priuatio est. Simi-
 liter autē habitui & priuationi, & in ijs quę
 sunt ad aliquid, vtendum: cōtra seipsa enim,
 & horum consequentia, vt si triplum multi-
 plum, & subtriplum submultipulum dicitur:
 dicitur enim triplum quidem ad subtriplū,
 multipulum autem ad submultipulum. Rur-
 sus, si scientia opinio: & scibile opinabile: &
 60 si visus sensus, & visibile sensibile. Instan-
 tia, quod non necesse est in ijs, quę sunt ad
 aliquid, consequentiam fieri, quemadmodū
 dictum est: nam sensibile scibile est, sensus
 autem non est scientia. Non tamen vera in-
 stantia videtur esse: multi enim non dicunt

sensibilem esse scientiam. Insuper autem
 ad contrarium non minus vtile quod dictū
 est: vt quod sensibile non est scibile, neque
 enim sensus scientia. Rursus in coniuga-
 20 tis, & in casibus: & interimenti, & cōstruen-
 ti. Dicuntur autem coniugata huiusmodi,
 vt iusta, & iustus iustitiæ: & fortia, & fortis
 fortitudini. Similiter autem effectiua, & cō-
 30 seruatiua, coniugata illi cuius sunt effectiua,
 & conseruatiua, vt sanatiua sanitatis, habi-
 tuatiua habitudinis: eodem autem modo &
 in alijs: coniugata igitur talia solent dici. Ca-
 sus autem, vt iuste, & fortiter, & sanatiue, ha-
 bituatiue, & quęcunq; eodem modo dicun-
 tur. Videntur autem & quę sunt secundum
 40 casus, coniugata esse, vt iuste iustitiæ, & for-
 titer fortitudini. Coniugata autem dicun-
 tur secundum eandem coniugationem om-
 nia, vt iustitia, iustus, iustum, iuste: manife-
 stum igitur quoniam vno quouis ostenso
 eorum, quę secundum eandem coniugatio-
 nem dicuntur, vt bono, vel laudabili: & re-
 liqua omnia ostensa sunt: vt si iustitia est lau-
 50 dabilium, & iuste, iustus, iustum laudabi-
 lium: dicitur autem iuste & laudabiliter se-
 cundum eundem casum, nam a laudabili,
 quemadmodum iuste a iustitia. Considerandum
 autem non solum in eo quod dictum est,
 sed & in contrario contrarium. Vt quod
 bonum non ex necessitate suaue, neque enim
 malum triste: aut si hoc, & illud: & si
 iustitia scientia, & iniustitia ignorantia: &
 si quod iuste est, scienter & experienter
 est, quod iniuste est, ignoranter & in-
 experienter est: si autem hæc non, nec illa,
 velut in hoc quod nunc dictum, nam magis
 vtique apparebit quod iniuste experienter,
 quam inexperienter. hic autem locus dictus
 est prius in contrariorum cōsequentijs, nihil
 enim aliud nunc ostēdimus, quam
 60 contrarium sequi contrarium. Amplius in
 generationibus, et corruptionibus, et effe-
 ctiuis, et corruptiuis, et interimenti et
 astruenti. Quorum enim generationes bonæ
 sunt, et ipsa bona sunt: et si ipsa bona
 sunt, et generationes bonæ: si autem gene-
 rationes malæ, et ipsa mala. in corruptionibus
 autem econtrario: nam, si corruptiones
 bonæ, ipsa mala, si autem corruptiones
 malæ, ipsa sunt bona. Eadem ratio et in ef-
 fectiuis, et corruptiuis: quorum enim effe-
 ctiua bona, et ipsa bona: quorum vero cor-
 ruptiua bona, ipsa mala.

Sermo

Sermo de alijs locis determinantibus eadem quaesita. Cap. III.

TRANSLATIO ABRAMI.

Decimus octauus locus sumitur ex contrarijs, & constituunt per ipsum sex loca, duo inferentia, et quatuor non inferentia. Manifesta autem res est, quod ex illis fiant sex modi compositionis. Aut enim sumerentur utrumque contrariorum cum alterutro contrario sibi opposito, sicut in predicato et subiecto ambarum simul, quod fit secundum duas species: quarum una est, ut dicimus, si expediat amicis benefacere, expedit inimicis malefacere: & secunda est huic contraria, ut dicimus si malefacere amicis expediret, benefacere inimicis expediret. Aut quod ambo contraria sumantur de vno subiecto, & hic etiam fit duobus modis: quorum vnus est, quod ponamus quoduis contrarium in subiecto recipienti alterum contrarium in opposita enuntiatione: & secundus modus est, quod conuertamus ipsam rem, hoc est, quod ponamus in secunda contrarium, quod sumitur in prima, & quod est in secunda, in prima: ut dicamus, si expediat benefacere amicis, non expedit eis malefacere: & si laudabile sit amicis malefacere, amicis benefacere est illudabile. Aut sumatur vnum praedicatum de duobus subiectis contrarijs, & hoc iterum fit dupliciter: ut si benefacere amicis expediat, benefacere inimicis non expedit, aut si malefacere amicis expediat, malefacere inimicis non expedit. Duae autem primae combinationes non faciunt repugnantiam, immo simul faciunt illationem. & ille est locus diuulgatus non demonstratiuus, prout infra dicemus: quatuor vero, quae illis succedunt, faciunt repugnantiam. Si enim fuerit contrariorum immediatorum coaptantur constructioni & destructioni, & sunt demonstratiui, nam si dicere Socrates est aeger sit verum, dicere quod ille non sit sanus, est verum. Quando vero fuerint de contrarijs mediatis, erit mendax in constructione, quia non inseritur, quod si res non sit alba, quod sit nigra, sicut inseritur quando est alba, quod non sit nigra. Et syllogismi, qui constituantur his locis, sunt conditionales, si ex inferentibus sunt coniunctiui, si autem ex non inferentibus sunt disiunctiui.

Nonus decimus autem locus est, quod consideremus positum praedicatum, & si inuenerimus quod ex essendo positum sequatur, quod contraria sint simul, scimus quod praedicatum negetur a subiecto. Et huius exemplum est, quod dicitur de ideis abstractis a sensatis, quia ex hoc ille infert, quod essent sensatae & ignotae simul, & moueantur & quiescant simul: ex parte enim qua posita sunt abstracta, non sunt sensatae, nec mouentur, ex parte autem qua sunt in sensatis, oportet eas esse sensatas, & quod moueantur: & syllogismus huius loci constituitur sicut syllogismus ducens ad impossibile.

Vicesimus autem locus est quod consideremus an praedicatum sit accidens, aut sine contrario, et si ei sit contrarium, an subiectum illud recipiat, aut non recipiat illud, si autem subiectum illud recipiat, possibile est quod praedicatum insit subiecto, quia vnum est subiectum contrariorum, si autem non fiat hoc in illo, impossibile est praedicatum inesse subiecto. Verbi gratia, quod consideremus an odium sit in parte animae irascibili, & si amor, qui est odio contrarius, non sit in illa, sed est in parte concupiscibili: odium itaque necessario non est in parte irascibili animae. Et hic quidem locus in destruendo est necessarius, sed in costruendo est contingens: quando enim in aliquo subiecto est vnum contrariorum, possibile est illi inesse alterum contrarium.

Vicesimus primus locus est, quod consideremus quatuor opposita, scilicet affirmatiuum et negatiuum, et contraria, et relatiua, et priuationem & habitum, & consideremus in illis modum

TRANSLATIO MANTINI.

Decimus octauus locus est sumptus ex ipsis contrarijs, & sex loci coniungitur in eo: nempe duo affirmatiui, & quatuor non affirmatiui: manifestum autem est, quod exoriuntur ex ipsis sex modi compositionis: nam vel sumitur vnum quodque contrariorum cum alio contrario sibi opposito, & hoc tum in subiecto, tum etiam in predicato utriusque propositionis simul: hoc fit duobus modis, primo, ut si dicamus, si benefacere amicis est necessarium, ergo malefacere inimicis est necessarium: secundo vero, ut si dicatur contrarium illius primi modi, ut cum dicimus, si malefacere amicis est necessarium, ergo benefacere inimicis est necessarium: vel sumantur omnia contraria eiusdem subiecti, & hoc fit etiam duobus modis: primo, ut ponatur quodcumque contrariorum contingit esse oppositum alteri contrario in propria sibi opposita: secundo, ut opposito modis se habeat: nempe, ut illud contrarium, quod sumitur in prima, ponatur in secunda, & quod in secunda, ponatur in prima: ut cum dicimus si benefacere amicis est conueniens, ergo malefacere eis non est conueniens, & si malefacere amicis est laudabile, ergo benefacere eis est illudabile. Vel sumatur vnum praedicatum de duobus subiectis contrarijs, et hoc etiam fit duobus modis: primo, ut cum dicimus si benefacere amicis est conueniens, ergo benefacere inimicis est in conueniens: & illae duae primae coniugationes non pariunt destructionem, sed pariunt constructionem, seu affirmationem: & is locus est locus probabilis, non demonstratiuus, ut postea dicetur. Illae vero quatuor, quae sequuntur post istas, pariunt quidem contradictionem: nam si fuerint ex contrarijs non habentibus medium, tunc accommodabuntur ad constructionem & destructionem, et tunc erunt demonstrationes: nam si dicere, Socrates est egrorus, sit verum, ergo dicere, quod non est sanus, erit verum: & si dicere quod non est egrorus, sit verum, ergo dicere quod sit sanus, erit verum: sed si fuerint ex contrarijs habentibus medium, tunc erit falsum in constructione seu affirmatione: nam quod est non album, non sequitur, ut sit nigrum: quae ad modum sequitur si sit album, quod non sit nigrum. Syllogismi autem qui ex his locis componuntur, sunt conditionales, seu hypothetici, quorum quidam affirmatiui sunt coniunctiui, seu copulatiui, non affirmatiui vero sunt disiunctiui seu diuisiui.

Locus decimus nonus est, ut inspiciamus subiectum ipsius positi: & si videamus ex inuentione ipsius suppositi sequi inuentionem contrariorum simul, tunc scimus praedicatum negari a subiecto. exempli gratia, quae asserunt ideas, seu formas separatas inesse sensibilibus, quoniam ex hoc sequeretur, ut essent sensibiles & intelligibiles simul, & nobiles atque quiescentes: nam ea ratione, qua dicuntur esse separatae, non sunt sensibiles, nec mobiles, ea vero ratione, qua dicuntur inesse sensibilibus, oportet eas esse sensibiles, & mobiles, nam si sunt sensibiles, sunt utique mobiles: & syllogismus huius loci constat ex syllogismo ducente ad impossibile.

Vigesimus locus est, ut consideremus, utrum alicui praedicato insit aliquod accens, vel aliquid aliud habens contrarium, quod si habeat contrarium, tunc inspiciendum est, utrum subiectum sit susceptiuum ipsius, vel non: et si subiectum sit susceptiuum ipsius, tunc praedicatum poterit inesse subiecto, quoniam contrariorum idem est subiectum: sed si hoc non ita se habuerit, tunc non poterit praedicatum inesse subiecto. exempli gratia inspiciamus, utrum odium insit parti irascibili animae & amicitia, quae est contraria odio, vel inimicitiae, non insit ei, sed insit parti concupiscibili, tunc necessario odium non inerat parti irascibili animae. Is autem locus est ad destruendum necessarius, ad costruendum vero possibilis: quoniam si vnum contrariorum insit alicui subiecto, poterit utique alterum contrarium eidem inesse.

Locus vigesimus primus est, ut consideremus quatuor oppositiones, quae sunt scilicet affirmatio & negatio, & contraria, & relatiua, & priuatio & habitus, & Log. cum com. Auer. M M inspiciamus

TOPICORVM

modum illationis: oppositorum nanque illatio est contraria illationi mutuo se inferentium, nam in mutuo se consequentibus esse sequitur esse, vel ablatio sequitur ablationem. In oppositis vero ablatio infert esse, et esse infert ablationem, & locus, qui præpositus est de contrarijs, est pars huius loci. Horum autem oppositorum illatio fit secundum duas species, scilicet illatio conuersa, & hæc quidem fit, quando duæ res oppositæ comparantur vni rei, aut vna res duabus rebus oppositis, sicut prædictum est de contrarijs, & illatio non conuersa quæ vocatur recta, & illa fit quæ oppositum inferat ipsius oppositum, & hoc iterum fit duobus modis, quorum vnus est, quod subiectum orationis inferentis fit oppositum subiecto orationis illatæ ab illa, & prædicatum oppositum prædicato: secundus autem modus est, quod subiectum secundæ fit oppositum prædicato primæ, & prædicatum illius oppositum illius subiecto, & hic quidem locus notior est in affirmatione et negatione, sed est demonstratiuus, & ille est locus, qui vocatur conuersio contradictorijs. Verbi gratia dicendo, si homo sit animal, quod non est animal, non est homo, & hoc secundum destructionem. Exemplum autem illius constructio est dicere, si quod non est animal non sit homo, quod est homo est animal. Exemplum autem conuersæ illationis in ipsis contrarijs est dicere, si ille, qui est bonæ habitudinis, est sanus, qui est malæ habitudinis est æger: & ambo hæc loca sunt demonstratiua, & differunt diuulgatione secundum ipsas subiectiones. Et ideo expedit quod vulgatum de illo procedat recte, sicut dicendo, si visus sit sensus, cæcitas est sensus priuatio, & hic locus est diuulgatus non demonstratiuus, quia non sequitur, quando videns est viuum, quod non videns sit mortuum. Et quando vulgatum illatio fuerit secundum relationem illatio fit recte, prout dicimus, si scientia sit opinio, scitum est opinatum, & si visus sit sensus, uisum est sensatum: huius autem loci instantia est, quia si sensatum sit scitum, non sequitur quod sensus sit scientia.

Locus vice
simus secundus, qui est vigesimus nonus, & trigessimus.

Locus autem vicesimus secundus est sumptus ex conjugatis & casibus. Intellego autem per conjugata, nomina, quæ sunt exemplaria primitiua, & nomina denominata ab illis, quæ significant primitiua exemplaria adherentia subiecto, prout rectitudo est exemplare primitiuum, & rectum est denominatiuum ab illo. Verbi gratia, si rectitudo sit laudabilis, rectus est laudabilis, & si iniquitas sit illaudabilis, iniquus est illaudabilis: & ille quidem est construendi & destruendi. Et aliquando res, quam commōstrare proponimus, est vulgator de denominatiuo quæ sit de primitiuo exemplari, & ponimus illam inesse denominatiuo antecedens, & illam inesse primo exemplari consequens: deinde repetimus antecedens & concludimus consequens, ut si iniquus sit turpis, iniquitas est turpis. Casus vero sunt dictiones, quæ mutantur à dictionibus, quæ sunt primitiuum exemplare mutatione significante modum in essendi prædicatum ipsi subiecto. Et in arabico idiomate non inuenitur hoc, nisi exprimat per dictiones significantes illum modum, prout dicimus, si quod medice sit iuuat, medicina iuuat, & sicut putamus de contrarijs, quod si contrarium prædicati in sit contrario subiecti, prædicatum inest subiecto, ut dicendo si bonum sit suauis, malum est contristans: similiter imaginamur de contrario rum conjugatis, quia contrariarum rerum contraria sunt conjugata, prout dicimus, si æquitas sit scientia, iniquus est ignorans.

Locus

inspiciamus modum consequentiæ in eis: quoniam consecutio in oppositis contrario modo se habet, cum consecutione affirmatiuis: nam in ipsis affirmatiuis, scilicet hypotheticis conunctiuis, sequitur affirmatio ex affirmatione, uel negatio ex negatione, sed in ipsis oppositis sequitur ex negatione affirmatio, & ex affirmatione negatio. Locus vero contrarijs, quod præcessit, est utique pars huius loci, & consecutio in his oppositis fit duobus modis: nempe, vel erit consecutio e conuerso facta: ut si duæ res oppositæ cōparentur ad vnam rem, vel vna res ad duas oppositas, ut paulo ante fuit dictum de contrarijs. Consecutio vero facta non est conuerso, quæ dicitur recta consecutio, est illa, in qua vnum oppositum sequitur ex alio, et hæc quoque fit duobus modis: primo, ut subiectum orationis affirmatiuæ sit oppositum subiecto orationis, quæ ex ea sequitur, & prædicatum est opponatur prædicato illius: secundo vero, ut subiectum secundæ sit oppositum prædicato primæ, & eius prædicatum opponatur subiecto illius. Et is locus est magis probabilis in affirmatione & negatione, sed est demonstratiuus, & vocatur locus secundum contrarietatem contradictorijs. exempli gratia, cum dicitur, si homo est animal, ergo, quod non est animal, non est homo: & hoc in destruendo. Exemplum vero in construendo, ut cum dicimus, si id quod non est animal, non est homo, ergo id, quod est homo, est animal. Exemplum autem consecutionis est e conuerso facta in ipsis contrarijs, ut cum dicimus, si quod est bonæ constitutionis est sanus, ergo quod est malæ constitutionis est egrotus. Et uterque horum duorum locorum est non demonstratiuus: sed differunt in probabilitate pro ratione suppositorum, & ideo probabilitas in hoc debet procedere pro ratione uniuscuiusque suppositi. Consecutio vero, quæ fit in ipso habitu & priuatione, illa, quæ est probabilis, fit secundum rectitudinem, ut cum dicimus, si visus est sensus, ergo cæcitas est priuatio sensus. Et is locus est probabilis, non demonstratiuus: nam non sequitur, si videns est animal, seu viuum, ergo non videns est mortuum: & par ratio est de consecutione probabilis facta in ipso relatiuo, seu ad aliquid, scilicet quod est consecutio recte facta, ut cum dicimus, si scientia est opinio, ergo scibile est opinabile: & si visus est sensus, ergo visibile est sensibile. sed terror qui in hoc loco committi potest, est, quia si sensibile est scibile, non prope sequitur, ut sensus sit scientia.

Locus vigesimus secundus est sumptus ab ipsis coniugatis nominibus abstractis et absolutis, quod dicitur prima exemplaria & principalia, & ab ipsis connotatiuis, vel concretis. Intellego autem per ipsa abstracta ipsa nomina, quæ sunt principalia exemplaria. Nomina vero denotatiua sunt deriuata ab illis, quæ significant eandem rem, quæ significantur per illa prima exemplaria coniugata cum ipso subiecto, & coniuncta, ut iustitia, quæ est primitiuum exemplar, & iustus, quod deriuat ab ipsa, ut exempli gratia, si iustitia est laudabilis, ergo iustus erit laudabilis, & si iniustitia est illaudabilis, iniustus quoque erit illaudabilis: & sic fit constructio & destructio: quoniam id, quod volumus declarare per nomen concretum, & denotatiuum, est probabilis eo, quod per ipsum abstractum, & primitiuum exemplar significat, & tunc ponimus ipsum denotatiuum, seu connotatiuum, & concretum pro antecedenti, & primitiuum exemplar atque abstractum per consequenti: mox repetit antecedens, & infert consequens, ut si iniustitia est illaudabilis, ergo iniustus erit illaudabilis. Ipsa autem concreta, seu connotatiua sunt dictiones, quæ variantur ab illis dictionibus, quæ sunt abstracta & prima exemplaria quadam varietate indicant per modum inherentiæ ipsius prædicati in ipso subiecto: & is modus non reperitur in lingua arabica, sed declarat per dictiones significantes illum modum, ut cum dicimus si id, quod per viam medicatio nis sit, est vtile, ergo medicina est utilis: & quemadmodum nos conferimus contraria inter se, ita ut, si contrarium subiecti in sit contrario prædicati, tunc prædicatum inest subiecto, ut cum dicimus, si bonum est suauis, ergo malum est triste: ita quoque conferimus ipsa concreta contraria inter se: nam rerum contrariarum contraria sunt et earum concreta seu coniugata: ut cum dicimus, si iustitia est scia, ergo iniustitia est ignoratia.

Locus

Locus autem vicestimustertius est sumptus ex generatione & corruptione, & rebus generabilibus & corruptibilibus, & est ad destruendum & construendum. Et (prout ait Themistius) huic expedit, q̄ cōnectamus efficiētes, & fines, & operationes, vt res quarum generatio est bona, sunt bonæ, et quæ sunt bonæ, ipsarum generatio est bona. Qui vero sumit à corruptione est contra istum, quorū enim corruptio est bona, illa sunt mala, & quorū corruptio est mala, illa sunt bona, & similiter res, quarum efficiens est bonus, illæ sunt bonæ, & res, quarum corrupens est bonus, illæ sunt malæ, & hic quidem locus est diuulgatus, quia nō oportet q̄ efficiens malum sit malus, neq̄ q̄ efficiens bonum sit bonus, & similiter fit de finibus & operationibus, & horum exempla sunt proxima manifesta.

Ex Similibus, Appositione, Magis, Minus, Simpliciter, & secundum Quid, loci. Cap. IIII.

Rursum in similibus si similiter se habent. Vt si disciplina vna plurium, & opinio: & si visum habere est videre: & auditum habere est audire: similiter autem & in alijs, & in his quæ sunt, & in ijs quæ videntur. Vtilis autem hic locus ad vtrūq̄: nam si in aliquo similitudo sic se habet, & in alijs similibus: si autem in aliquo non, nec in alijs similibus. Considerandum autē & in vno, & in pluribus si similiter se habet. Aliquoties enim dissonat: vt si scire est cogitare, & multa scire est multa cogitare: hoc autē non verum, contingit enim plura scire, cogitare autem non: si autem nō hoc, nec illud quod in vno, q̄ scire est cogitare. Amplius, ex minus & magis. Sunt autem eius, quod est magis, loci quatuor. Vnus quidem si magis sequitur magis: vt si voluptas bonum, & magis voluptas, magis bonum: & si iniuriam facere, malum, & magis iniuriam facere, magis malum. Vtilis autem ad vtrūq̄ hic locus: nam si sequatur ad subiecti incrementum, accidentis incrementum, quemadmodum dictum est, manifestum quod accidit: si autem non sequatur, nō accidit: hoc autem inductione sumendum. Alius, vno de duobus dicto, si cui magis videtur inesse non inest, nec cui minus: & si cui minus videtur inesse inest, & cui magis. Rursum, duobus de vno dictis: si quod magis videtur alij inesse non inest, neq̄ quod minus, aut si quod minus videtur inesse inest, & quod magis. Amplius, duobus de duobus dictis, si quod alteri magis videtur inesse non inest, nec reliquum reliquo: aut si quod minus videtur alteri inesse inest, et reliquum reliquo. Amplius, ex eo quod similiter inest, vel videtur inesse, tripliciter: quemadmodū in eo quod magis: vt in posterioribus tribus dictis locis dicebatur. Siue enim vnum quoddam duobus similiter inest, aut videtur inesse, si

Locus vigesimustertius est sumptus à generatione & corruptione, & ex rebus generabilibus & corruptibilibus: & hoc tam ad interimēdū & cōstruēdū, et (vt dicit Themistius) debet annecti huic ipsa agētia et fines, atq̄ actiones. nā res, quarū generatio est bona, ipsæ quoq̄ sunt bonæ, & si ipsæ sunt bonæ earū gēratio est bona, ea vero q̄ sumunt à corruptione opposito modo se habent: nam quorū corruptio est bona, ipsa sunt mala, et quorū corruptio est mala, ipsa sunt bona, et eadem est ratio de ipsis effectiuis, nā quæ efficiūt bonū, sunt bona, & quorū corruptiū est bonum: ipsa sunt mala. Is autē locus est probabilis, quoniam non videtur esse necessarium, vt id, quod est effectiuum mali, sit malū, neq̄ effectiuū boni bonum, parq̄ est ratio finium, & actionum, & horum exempla sunt satis similia & manifesta.

alteri non inest, nec alteri: si autē alteri inest, & reliquo. Siue duo eidem similiter, si alterum non inest, nec reliquum: si autem alterum, & reliquum. Eodem autem modo & si duobus duo similiter insunt: nam si alterū alteri non inest, nec reliquum reliquo: si autem inest alterum alteri, & reliquū reliquo: ex eo igit̄ quod est magis, & minus: & quod est similiter, tot modis contingit argumentari. Amplius autem ex appositione, si alterum ad alterū appositum, faciat bonum, vel album, cum non fuerit prius album, vel bonum, quod appositum est, erit albū, vel bonum, quale re vera & totum facit. Amplius autē, si id, ad quod est appositum aliquid, facit magis tale, quale erat: & ipsum erit eius modi: similiter autem & in alijs. Vtilis autem non in omnibus hic locus, sed in quibus ipsius magis cremētum accidit fieri. Iste vero locus non conuertitur ad destruendum: nam si non facit quod appositum est, bonum, nondum manifestum, si ipsum non bonum. Nam bonum malo appositum, non ex necessitate bonum totum facit, nec album nigro, nec dulce amaro. Rursum si quid magis & minus dicitur, & simpliciter inest. Quod enim bonum vel album nō est, neque magis et minus bonum vel album dicitur: nam malum de nullo magis, vel minus bonum, sed magis malum vel minus dicitur. Non conuertitur autē hic locus ad destruendum: multa enim eorū quæ non dicuntur magis, simpliciter insunt: nam homo non dicitur magis & minus, sed non propter hoc non est homo. Eodem autem modo considerandum & in ijs quæ secundum quid, & quando, & vbi. Nam si secundum quid contingit, & simpliciter contingit: similiter autem & quando, & vbi: nam quod simpliciter est impossibile, neq̄ secundum quid, neque secundum vbi, neq̄ secundū quando contingit. Instantia: quoniam secundum quid quidē sunt natura stua

Log. cū cōm. Auer. M.M ij diosi,

39. declaratio

40. declaratio

41. declaratio

42. declaratio

Instantia.

T O P I C O R V M

diosi, vt liberales, vel casti, simpliciter autē nō sunt natura studiosi, nām nullus natura prudens. Similiter autē & quando contingit corruptibilem aliquid non corrumpi, simpliciter autē non contingit non corrumpi. Eodem autē modo & vbi expedit quidem tali obseruantia victus vti, vt in morboris locis, simpliciter autē non expedit. Adhuc autem, alicubi quidē vnum tantum possibile est esse, simpliciter autē non possibile vnum tantum esse. Eodem autē modo & alicubi bonum est quidē patrem sacrificare, vt in Tribalis, simpliciter autē non bonum. an in hoc quidem non vbi significat, sed quibusdam

nihil enim refert vbi cunq; sint: vbiq; enim erit eis bonum in Tribalis. Rursus quidē expedit medicari, vt quando agrotat, simpliciter autem non. An neq; hoc quando significat, sed in eo qd afficitur aliquo modo: nihil enim refert quodocunq; dummodo sic affectus sit. Simpliciter autē est, qd nullo addito dicitur qd bonum est, aut contrarium: vt patrem sacrificare non dicitur bonū esse, sed quibusdam bonum esse: nō ergo simpliciter bonum: sed Deos honorare bonum dicitur nihil addens: simpliciter enim bonum est. Quare quod nullo addito videtur esse honestū, vel turpe, vel aliquid talū, simpliciter dicitur.

Sermo de locis ex Similibus secundum magis & minus, & ex Aequalitate.

Cap. IIII.

TRANSLATIO ABRAMI.

Loc. 24. 9
est. 32. & 33.

Vicesimusquartus locus sumit a simili, simile autē est duobus modis, prout prae dictū est: aut simile secundū accidēs, aut secundū proportionē: simile quidē fm accidēs, vt dicimus si sit vna sciētia multarum rerum, opinio est vna multarum rerum, simile vero secundum proportionem est, vt dicimus, si proportio regis ad ciuitatem est proportio nauis ad nauim, & non conueniat nauis inebriari, nec regi conuenit inebriari. Themistius autem ponit similes tertium locum, qui sumitur metaphorice, & ex translatione, quando enim nos proponimus aliquam rem de aliqua re, & eius explicatio per simile fuerit magis diuulgata, transferimus commonstrationem ad simile, quod est magis diuulgatum, & quando in illo fuerit commonstrata haec res, illam transferimus, prout fecerunt Aristot. & Plato de ciuitatis & animae iustitia. Locus vero, quo dicitur qd expedit considerare, an res sit secundum vnum, & secundum multa, quia putatur de illo, quod subintret loca ab operationibus & euentis rei, & est demonstratiuus in destructione, vt in sciētia sit imaginatio, & dicatur, quod non sit imaginatio, quia addiscimus multas res simul, & impossibile est qd imaginemur multas res simul, & iam possibile est, qd ponatur locus alius perse.

Locus 25. 9
est. 34. 35. 36
& 37.

Vicesimusquintus locus est, qui sumit ab eo, quod est magis & minus, & ipsius sunt quatuor loca: quorum vnus est, quod consideremus prae dictum quae sit, eiusq; subiectum, si eo, quo augetur prae dictum, augetur subiectum, prae dictum dicimus inesse subiecto: in destructione autem sit contra hoc, si imminuit, quanto augetur subiectum, enuntiamus qd non insit subiecto. Verbi gratia in destruendo, si quod est delectabilius, sit minus bonum, delectabile nō est bonum. Et similiter etiā, si inuenimus prae dictum inesse subiecto, enuntiamus qd ex quo augetur subiectū, augetur prae dictum. Verbi gratia, si delectatio sit bona, quod est delectabilius, est melius, hoc autem nō est verum in rebus, quarum excessus exit aequalitatem, quia & si commotio et calefactio sint vtilius, nō infertur quod magis commoueri & caleferi sit vtilius: secundus autem est, quando dicitur vnum prae dictum de duabus rebus, & ipsum inesse vni est conuenientius qd ipsum inesse alteri, & inest cui non est conuenientius esse, inest etiam illi cui

TRANSLATIO MANTINI.

Locus vigesimusquartus est sumptus ab ipsis similibus: ipsum autē simile bifaria dicitur, vt iam in superioribus fuit ostensum. nempe, vel simile per accidens, vel simile fm proportionē: simile autē per accidens est, vt cū dicimus si sciētia vna est pluriū rerum, ergo & opinio erit vna pluriū rerum. simile vero fm proportionē est, vt cū dicimus, si eadē est proportio et ratio regis ad ciuitatē, quae est ipsius nautici ad nauē, sed nō decet nauticū inebriari, ergo neq; regē decet inebriari. Themistius autē facit tertium locū ipsius similis, & est, qd sumit ex pmutatione, & translatione: nā cū nos volumus attribuere aliquid alicui rei, cuius pbatio p simile sit, pbabilior, tūc trāserimus illā probationē ad ipsum simile, qd pbabilior est: & ea res sic pbata p illud, tūc trāserim⁹ illud ad aliud notius, vt vsus est Plato, cū pbat iustitiā i ciuitate ex iustitia in aia. locus autē ille, i quo dicit, qd oportet considerare vtrū si vna res insit vni, qd insit etiā pluribus: nā videt, qd is locus subingrediat illa loca, quae sunt sumpta ab actionibus ipsis & ab ipsis consequentibus, seu accidentibus. Et est demonstratiuus in destruendo, vt exempli gratia, vtrū sciētia sit imaginatio, vel cogitatio, & dicatur qd non est imaginatio, qm nos multas res simul discimus, cum tamē nō possint plures res vna imaginari: & is locus posset seorsum poni.

Locus vigesimusquintus est sumpt⁹ ex magis & minus, et habet quatuor loca. Primus est, vt respiciamus p dicitum suppositi, & eius subiectū, & si inuenimus id, quo suscipit incrementū eius subiectū, & inueniatur in ea illud incrementū, seu illud magis, et reperiatur in eo eius subiectum & magis, tunc dicimus prae dictū inesse subiecto. In destruendo vero huius oppositum, nam si inuenimus ipsum minui per id, quod addit in eius subiecto, tunc iudicamus ipsum nō inesse subiecto, exemplum in costruendo, vt si dicamus, si id, quod est magis voluptuosum, est magis bonū, ergo voluptas est bonū, in destruendo vero, vt si id, qd est magis voluptuosum, sit minus bonū, ergo voluptas nō est quid bonū. similiter quoq; si inueniamus prae dictū inesse subiecto, tūc enuntiamus, qd id, quo subiectum augetur, eodem inuenietur prae dictum augeri, exempli gratia, si voluptas est bonum, id, quod est magis voluptas, erit magis bonum: hoc autē non est verum in his, in quibus excessus transgreditur aequitatem: nam & si exercitium & calefactio sint vtilia, nō sequitur propterea, vt id, quod est maioris exercitiij & maioris calefactiois, sit vtilius. Secundus est, cum dicitur vnum prae dictū de duabus rebus & conuenientius insit vni qd alteri, mox insit illi cui inesse non est conuenientius, & insit etiam illi cui

cui conuenientius est ipsum inesse, & e contra, si nō in-
 sit illi, cui conuenientius est inesse, nec inest cui non est
 conuenientius inesse, & quando propositionis destru-
 ctionem ponas antecedens locum excessus, & con-
 uenientioris. Verbi gratia, in construendo si diuitias
 non esse bonas conuenientius sit, quā saluē non
 esse bonam, & diuitiā sunt bonę, salus itaq; est bona, &
 in destruendo sit contra hoc, quia si conuenientius sit sa-
 lute esse bonam, & salus non sit bona, & diuitiā con-
 uenientius est non esse bonas. Tertius autem est, quan-
 do dicuntur duo prædicata de vno subiecto, si quod ra-
 rius inest, aut non sit conuenientius, aut si vilius inest,
 illud itaque quod primum aut magis pro maiori parte,
 aut nobilius inest: & in destruendo sit contrarium. Ver-
 bi gratia, si cœlesti orbi non inest naturalis quies, con-
 uenientius est quod ei nō inest quies violenta. Quartus
 autem est quando dicuntur duo prædicata de duobus
 subiectis, si prædicatum quod conuenientius est inesse
 alteri duorum subiectorum non inest, quod non est con-
 uenientius inesse non inest, & e contra si quod est con-
 uenientius non inesse inest, quod conuenientius est in-
 esse necessario inest. Exempli gratia, si vacuum conue-
 nientius est inesse aeri quā inesse terræ, & vt vniuer-
 salius inquam corporibus raris quā corporibus den-
 sis, & non inest raris, sicq; non inest densis. Et contra hoc
 in construendo, si sit in densis, est itaq; in raris. Hæc au-
 tem loca (prout ait Themistius) constituuntur ex simili
 & opposito, quæritur enim simile subiecto & differunt
 secundum magis & minus, & sunt diuulgata. Auicenna
 autem dicit quod aliquando sunt demonstratiua,
 quando prius illorum fuerit prius naturaliter, Ego au-
 tem dico quod est imetur, quod Aristote. vsus sit illo in
 Primo libro de Cœlo & Mundo, quando dicit si figurę
 circulari esset aliquid contrarium esset figura recta di-
 gnior, vt sit illi contraria. Et quando conuenientius in
 ea fuerit secundum veritatem est demonstratiua, quan-
 do autem fuerit secundum opinionem est diuulgata.

Locus viciesimus sextus est sumptus ab æqualitate,
 aut fm veritatem, aut fm opinionem, & constituuntur
 tria loca, quorum Vnus est, quādo vnum prædicatum
 dicitur de duobus subiectis æqualiter, & est in vno il-
 lorum, sicq; & alteri inest. Verbi gratia, aditus Græco-
 rum in adaptione scientię fuit, sicut aditus Caldeorum,
 & enuntiatio est de Græcis, q; inest, sicq; inest Caldeis.
 Secundus autem est, q; subiectum sit vnum, de quo di-
 cantur duo prædicata æqualiter, quia quando illi inest
 vnum illorum, inest alterum, & qm non inest vnum, nō
 inest alterū. Verbi gratia, dispositio hominum in recipien-
 do virtutes morales, est, sicut ipsorum in adipsendo
 virtutes intellectiua, & insunt eis morales, sicq; insunt
 eis & intellectiua. Tertius autem est, q; inueniatur duo
 prædicata, quæ dicatur de duobus subiectis æqualiter,
 quia si vni illorum inest illorum vnum, alteri inest alte-
 rum, & e contra in destruendo. Verbi grā, si dispositio
 icolarum calidarum regionum in scia spiritalium esset
 sicut dispositio incolarum regionum frigidarum, spiri-
 talium scientia inest incolis regionum calidarum. Et
 aliquando in his locis qui est horum de magis et minus
 & æqualiter est fm veritatem, & aliquando fm opinio-
 nem, & tunc conuenientius est q; sint diuulgati.

Vigesimus septimus locus est sumptus ex apposi-
 tione & subtractione: quando enim apponitur aliqua
 res rei, & nomen sui prædicari inest huic rei, præter
 quod fuerit in ea, hoc itaque prædicatum inest huic sub-
 iecto, Verbi gratia, si apponatur delectabile ipsi aquæ,
 & ponatur ipsam bonam, delectatio itaque est bona,
 & similiter quando apponimus subiectum aliquod ali-
 cui rei, & illius prædicatum inest illi, & illius prædicati
 nomen

cui conuenientius est inesse: & e contra, si igitur non reperit
 in eo, in quo conuenientius est reperiri, neq; reperiet etiam
 in eo, in quo non est conuenientius reperiri: & cū volue-
 ris destruere, tunc pone ipsum antecedens pro ipso ex-
 cessu & pro conuenientiori. Exemplum vero in constru-
 do, vt si diuitiæ non vñ vt sint magis bonæ, q; ipsa sani-
 tas, & ipsæ diuitiæ sunt bonæ, ergo & sanitas est bona.
 Destruendo quoq; p oppositum sit, vt si sanitas conue-
 nientius est vt sit bona, & sanitas non sit bona, ergo &
 ipsæ diuitiæ conuenientius est vt non sint bonæ. Ter-
 tius est, cū dicuntur duo prædicata de vno subiecto. nā, si
 illud quod minus inest, vel nō est conuenientius, aut est
 ignobilius, & inest, ergo id, quod pmo inesse vñ vel vt
 in pluribus inesse, vel quod nobilius est, inest. In des-
 truendo vero e contra. exempli gratia, si naturalis quies
 nō inest corpori cœlesti, ergo longe magis nō debet ei
 inesse quies violenta. Quartus, qm duo prædicata dñr
 de duobus subiectis, nā si illud prædicatum, quod videt
 magis inesse alteri illorum duor; subiectorum nō inest,
 ergo nec illud, quod minus vñ inesse alteri, inest illi, et e
 contra si illud quod magis videt non inesse inest, ergo il-
 lud, quod magis videtur inesse, inest oīno. exempli gra-
 tia si vacuum videt magis inesse aeri, q; terræ, & vt uer-
 bo dicam, corporibus raris magis q; densis, & non inest
 raris, ergo neq; densis inest: & e contra in costruendo,
 si densis inest, ergo & raris inest. Hæc autem loca (vt
 inquit Themistius) cōstant ex simili & opposito, quia
 habent similitudinem cū ipso subiecto, differunt tñ fm
 magis & minus & sunt probabilia. Auicenna tamē dicit
 q; possunt esse demonstratiua, qm primum eorum est
 prius natura. Et ego dico q; potest existimari Aristote.
 fuisse vñm hoc in loco i Primo libro de Cœlo & Mun-
 do, cū dicit: si motui circulari inest contrarium, tūc mo-
 tus rectus videtur magis esse ei cōtrarius, q; circularis,
 deinde cū probet motum rectū non habere contrariū,
 probatur q; circularis minus debet habere cōtrarium.
 si itaq; id, qd vñ magis inesse, fuerit uerū, tunc erit locus
 demonstratiua, sed si fuerit opinabile, tūc erit probabilis.

Locus autem vigesimus sextus est sumptus ab æqua-
 litate, seu ex similitudine se habentibus, siue vere, siue secun-
 dum opinionem, & sic componuntur tria loca. Primus
 est, cū vnum prædicatum dicitur de duobus subiectis
 æqualiter: si igitur vni eorum inest, & alteri quoq; inest,
 exempli gratia si Græci eodem modo suscipiunt iudi-
 cium, sicut Babilonici, sed ipsum iudicium seu ius inest
 Græcis, ergo & Babilonicis inest. Secundus est, cū
 vnum subiectum dicitur de duobus prædicatis æqua-
 liter, ita vt si inest ei vnum eorum, inest & alterum, & si
 non inest vnum, non inest & alterum. exempli gratia si
 homines ita recipiunt virtutes morales, sicut suscipiunt
 speculatiuas, ergo si insint eis virtutes morales, inest
 eis, & contemplatiuę: Tertius est, cū duo prædicata di-
 cuntur de duobus subiectis æqualiter: nam, si vñ inest
 alteri, ergo & alterū inest alteri: & e contra in destru-
 do, exempli grā, si colentes ciuitates calidas ita obtinēt
 scias spirituales, sicut colentes frigiditas obtinent scientias
 non spirituales, ergo si habitantibus terras frigiditas in-
 sunt scientię non spirituales, inest vtiq; spirituales ha-
 bitantibus calidas, & in his locis quādoq; reperitur se-
 cundum magis & minus & æqualiter vere, & quādoq;
 fm opinionem, & tunc videntur eē potius probabiles.

Locus autem vigesimus septimus est sumptus ex ap-
 positione & demptione, vel detractio, vt si appona-
 tur aliquod subiectum alicui rei, quod quidem faciat il-
 lius prædicatum inesse illi rei, quod non inerat ei, tunc
 illud prædicatum inest illi subiecto. exempli gratia, si
 addatur delectatio ipsi cibo & faciat ipsum bonum, er-
 go delectatio est bona: pari quoque ratione si adda-
 tur subiectum alicui rei, cui inest ipsum prædicatum,
 Log. cū cōm. Auer. MM iij sed

vige
 sexi
 18.

27.
 vige
 onus,
 drage

TOPICORVM

nomen magis inest, q̄ inerat ante hanc appositionem, prædicatum itaq̄ inest subiecto. Verbi gratia, si apponamus delectationē ipsi cibo, & illum posuerimus vtiliorem, delectatio itaq̄ est vtilis. Et hic quidem locus non conuertitur in destruendo, quia quando aliqua res apponitur alicui rei, & non ponit illam bonam, non infertur, q̄ appositum non sit bonum, quoniam si apponeretur aliqua res alicui rei albę, & nō augetur ipsius albedo, non infertur, q̄ hæc res non sit alba.

Loc. 28. q̄ est quadragesimus primus & quadragesimus secundus.

Locus autē vice simus octauus sumitur de eo, quod dicitur conditionaliter, & capitur dici simpliciter, & hæc cōditio aut est ex parte illius, quod est fm̄ magis vel minus, aut fm̄ tempus, & horā, & dispositionem, & locū, aut fm̄ aliam conditionem: & hic quidem locus est sophisticus, id enim quod est nobilius, aut maius tali, non oportet q̄ sit nobile aut magnum simpliciter. Et similiter in eo quod est ex parte loci, quia nō sequitur, quod est vtile in quarto climate, q̄ sit vtile simpliciter, nec quod est vtile aliquo tēpore, sit vtile simpliciter, neq̄ quod est bonum fm̄ aliquam consuetudinem, sit bonū simpliciter: & hic quidem locus non confert iuuamen in destruendo, quia non sequitur, q̄ id quod nō inest secundum magis & minus, nō sit simpliciter, humanitas enim non inest homini fm̄ magis & minus, & inest ei simpliciter, quando autem quis denominaretur aliquo attributo, & non sit fallacia in eo per appositionem & annexionē, ille denominatur fm̄ hanc rem simpliciter.

Hęc itaq̄ sunt omnia loca, quę Arist. numerat in cōstructione rei, & illius destructione simpliciter, quæ cōtinet secundus Liber sui voluminis in topicis.

ARISTOTELIS

TOPICORVM

LIBER TERTIVS.

SVMMA LIBRI:

De locis Comparationum, qui accidentibus adscribuntur, & de plerisq̄ locis absolutis accidentis.

De Meliorum, Eligibiliorumq̄; problematum locis. Cap. I.

Trum autē eligibilius, aut melius duorū, plurimum ē ex his perspiciendum. Primum autem determinetur quod considerationē facimus nō de plurimū distantibus, et magnā adinuicem differentiam habentibus (nullus enim dubitat, vtrū felicitas, an diuitiæ experitiores) sed de ijs quæ propinqua sunt, & de quibus dubitamus, vtrum oporteat apponere magis, eo q̄ nullam videmus alterius ad alterū præminentiam: Manifestum igitur in his q̄ ostensa vna præminentia, vel pluribus, cōstituetur intelligentia, q̄ id eligibilius est, quod eorum est præminens. Primum igitur quod diuturnius stabilisue, eligibilius eo quod minus huiusmodi. Et quod magis eligit prudens, vel bonus vir, vel lex recta, vel studiosi circa singula delecti quate-

1. Locus.

2. Locus.

sed reddat illud prædicatū eius maius in ea re q̄ esset ante illam additionē, tūc prædicatū inest subiecto, exēpli causa si addat delectatio ipsi cibo, & reddat ipsum magis iuuatiuū, ergo delectatio est iuuatiua. Is tū locus nō conuertitur in destruendo, nam si apponat aliquid alicui rei, & nō reddat ipsam magis bonam, nō propterea sequitur, quin illud appositum sit bonū, nam si addat aliquid albū alicui rei albę; & non addiderit eius albedinem, non sequitur propterea quin illa res sit alba.

10 Locus vigesim⁹ octauus est sumptus ex eo, quod dicitur fm̄ hypothesim, & subiectionē, id est fm̄ quid, & sumatur ac si esset dictū simpliciter, & illa hypothesi, vel cōditio inest ratione magis & minus, vel ratione tēporis, vel dispositionis, vel loci, & reliquarū cōditionū: & is locus est vtiq̄ sophisticus & deceptorius, nam id, quod est præstatius alio aut maius, nō sequit propterea vt illud sit præstans, vel magnū simpliciter, similiterq̄ ratione loci, nā nō sequit si aliquid est iuuatiuū in quarto climate, vt sit iuuatiuum simpliciter, neq̄ quod est vtile in aliquo tempore, sit vtile simpliciter, neq̄ quod est bonū in aliqua cōsuetudine, sit bonū simpliciter: & is locus nō conducit ad destruendū, nam nō est necessarium, si aliquid nō inest fm̄ magis & minus, qn̄ possit inesse simpliciter, nā humanitas nō inest homini fm̄ magis & minus, & tamen inest ei simpliciter: inquit, illud dicitur esse simpliciter, quod cum describitur, vel denominatur, nulla indiget additione, vel coniunctione.

Hęc itaq̄ sunt omnia loca, quę Arist. numeravit ad construendum aliquid, vel destruendū simpliciter, quę in libro Secundo Topicorum explicata sunt.

30 nus tales sunt, vel in vnoquoq̄ genere periti, vel quæcunq̄ plures, vel omnes, vt in medicina vel ædificatoria, quæ plures medicorum vel omnes vel quæcunq̄ omnino plures, vel omnes, vel omnia, vt bonum, omnia enim bonum appetūt. Oportet autem ducere ad id quod fuerit vtile, quod dicendum est. Est autem simpliciter quidem melius, ac eligibilius, quod secundum meliorem disciplinam: alicui autem, quod secundum propriam. Deinde quod id ipsum quod est (eo quod non) in genere est: vt iustitia iusto. Nam illa quidem in genere bono, hoc autem non, & illa id ipsum quod est, bonum est, hoc autē non, nam mihi dicitur id ipsum quod genus est, quod non est in genere. Vt albus homo non est id quod color. Similiter autem & in alijs. Et quod propter se eligendum, eo eligendo quod propter aliud eligibilius. Vt sanum esse quam exercitari: illud enim propter se eligendum, hoc autem propter aliud. Et quod per se, eo quod per accidens. Vt amicos iustos esse, eo quod inimicos: illud enim per se eligendum, hoc autem per accidens eligimus. Nam inimicos iustos esse secundum accidēs eligimus, vt nihil nobis noceant. Est autē hoc idem ei quod ante hoc, differt autē modo: nā amicos quidē iustos esse, ppter se eligim⁹, et si nihil nobis debeat fore, quāuis apud Indos sint: inimicos autē propter alterū, vt nihil nobis noceant.

1. Loc. Dec.

2. Loc. Dec.

5. Loc. Dec.

6. Loc. Dec.

noceant. Et quod causa boni per se, eo quod per accidens causa. Quemadmodum virtus, fortuna; nam illa quidem per se, hæc autem per accidens est causa honorum, & si quid aliud huiusmodi. Similiter autem & in contrario. Nam quod per se est causa mali, fugibilis est eo quod per accidens, ut vitium quod fortuna; nam illud quidem per se malum, fortuna autem per accidens. Et quod simpliciter bonum, eo quod alicui eligibilis, ut sanum fieri, quod incidi, nam hoc quidem simpliciter bonum, illud autem alicui indigentium incisione. & quod natura est, eo quod non natura, ut iustitia, iusto: illud enim natura, hoc autem acquisituum. Et quod meliori, & honorabiliori inest, eligibilis: ut Deo, quod homini: animæ, quod corpori. Et quod melioris proprium, melius quod quod peioris. Ut quod Dei, quod quod hominis; nam secundum communita utriusque nihil differunt abinuicem, proprijs autem alterum alteri differentijs supereminet. Et quod in melioribus, vel prioribus, vel honorabilioribus, est melius. Ut sanitas robore, & pulchritudine; nam illa quidem in humidis, & siccis, & (ut simpliciter dicatur) ex quibus prius constitutum est animal, hæc vero in posterioribus; nam robur in neruis, & ossibus; pulchritudo autem membrorum quædam cõmensuratio videtur esse

se. Et finis ipsius quæ sunt ad finem eligibilior videtur esse. Et duorum, quod propinquius est finis. Et omnino quod ad vitæ finem, expetibilis, quod quod ad aliud aliquid: ut quod ad felicitatem contendit, quod quod ad prudentiam: nam quod ad felicitatem contendit, eligibilis. Et possibile impossibile. Amplius, cum duo sint effectiua, cuius finis melior, & ipsum melius. Cum autem sit effectiuum, & finis: ex proportione, quando pluri superat finis finem, quod ille proprium effectiuum. Ut felicitas pluri superat sanitatem, quod sanitas salubre: quare effectiuum felicitatis melius sanitas: nam quantum felicitas superat sanitatem, tantum & effectiuum felicitatis, salubre superat: sanitas autem salubre minus superabat, quare plus superat effectiuum felicitatis salubre, quod sanitas salubre: quapropter effectiuum felicitatis melius sanitas: manifestum igitur, quod eligibilis effectiuum felicitatis, quam sanitas: nam idem plus superat. Amplius, melius est quod propter se, & honorabilis, & laudabilis. Ut amicitia diuitijs, & iustitia sanitate, & robore: nam illa quidem propter se honorabilis, hæc vero non propter se, sed propter aliud: nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam vero propter se, et si nihil nobis debeat aliud ab ea esse.

Sermo de Locis quæstionum ipsarum comparationum, quæ narrantur in Tertio sui voluminis. Cap. I.

TRANSLATIO ABRAMI.

TRANSLATIO MANTINI.

T dicimus, quod hæc comparationes vniuersaliter sunt trium specierum, aut quod comparetur vni prædicatum duobus subiectis, hoc est, cui illorum magis inest ipsum prædicatum, verbi gratia, quod est eligibilis: pulchrum, aut vtile: & quæ suauior vita sit, quæ virtute fungitur, aut illa quæ voluptatibus. Et hæc species comparationum est, quæ magis venit in vsum, & illa est, quæ intendit Aristoteles, & loca tradita in hoc libro sunt secundum hanc speciem: quando enim euenerint nobis loca, quibus acquiruntur hæc species comparationis, ad sunt nobis loca, quibus acquiruntur duæ aliæ species: vna duarum specierum est comparatio duorum prædicatorum vni subiecto. Verbi gratia, si pinguis sit vtilis, & delectabilis, quod et magis inest vtili, aut delectabile: secunda autem species est comparatio duorum prædicatorum duobus subiectis. Verbi gratia, si humanitas facit acquirere pacem, & regum familiaritas facit acquirere mortem, quid magis sit pax per humanitatem, aut mors per regum familiaritatem. Hæc itaque species sunt quæstionum secundum ipsarum comparationem. Subiecta vero horum quæstionum illi expositores, quorum tractatus ad nos venerunt, dicunt, quod sunt in accidenti: quia accidens est, quod recipit magis & minus, & intendunt per accidens hic, non accidens definitum in Primo libro huius voluminis, sed accidens definitum in principio libri prædicamentorum, & est quod est in subiecto, non de subiecto. Hoc autem sic existere, comparationes itaque quæ sita sunt de accidente prius definito, & de proprio, & genere & definitione, quod definitum non fuerit prædicamenti substantiæ, Veruntamen

Icam, quod generatim harum comparationum genera sunt tria: primum est, cum comparatur vni prædicatum duobus subiectis, videlicet cui non eorum magis inest prædicatum, exempli gratia, vtrum delectabile sit eligibilis ipso vtili, & quod sit delectabilis, an vita quod in virtute consistit, vel vita, quod in voluptatibus consistit, vel exercet. Et hoc genus comparationis venit plus in vsum: & de hoc considerat Aristoteles, loca autem, quod in hoc libro traduntur, sunt huius generis, quod cum habuerimus ea loca, ex quibus adipiscimur hoc genus comparationis, facile poterimus inuenire ea loca, ex quibus adipiscimur illa alia duo genera. Primum itaque genus reliquorum illorum duorum generum est, cum comparantur duo prædicata vni subiecto, exempli causa si gaudium est delectabile, et vtile, quod non horum magis inest ei, vtrum: scilicet, vtile, vel delectabile. Secundum genus est, cum comparantur duo prædicata duobus subiectis exempli gratia, si mansuetudine acquiritur pax, & cõuersatione regum acquiritur mors, quod non istorum magis inest, vtrum: scilicet, pax mansuetudini, vel mors cõuersationi regum, hæc itaque sunt genera problematum comparationis, subiecta vero horum problematum, ut dicunt omnes expositores, quos vidimus, sunt ea, quod reperiuntur in ipso accidente, quod accidens suscipit magis & minus: & intelliguntur hic per accidens, non illud accidens, quod fuit definitum in Primo libro huius operis, sed illud accidens, quod in principio libri prædicamentorum definitum fuit, & est illud, quod dicitur esse in subiecto, non de subiecto. Sic igitur problemata comparationis reperiuntur in ipso accidente definito prius & in ipso proprio, ac genere, atque definitione: cum ipsum definitum non fuerit ex prædicamento substantiæ. Log. cum cõm. Auer. MM iij Alphara:

14. Locus.

15. Locus.

16. Locus.

17. Locus.

Declaratio.

18. Locus.

19. Locus.

Declaratio.

20. Locus.

Declaratio.

Verumtamen Abumazar Alpharabius opinatur, quod hæc comparationis species sit in prædicamento substantiæ, & argumentatur ad hoc, ex eo quod facit, Aristo. in libro Prædicamentorum in comparando indiuidua substantiæ ad suas species, quæ illorum digniora sint esse substantiam: & sic est comparatio materiæ ad formam: & secundum hoc comparationum quæ sita sunt quinque quæ sita, quorum summa sunt esse simpliciter, & quæ situm accidentis, & quæ situm proprii, & quæ situm generis, & quæ situm definitionis: & secundum hoc verificatur dici de illis quæ sita comparationum simpliciter, prout dictum est de quæ sitis cõstruendis & destruendis, quod sint quæ sita comparationum simpliciter, nisi quod hæc comparationes magis inueniuntur in accidenti definito in Primo libro huius voluminis. Et ideo inuenimus Aristotem, quod numerauerit quæ sita comparationum in quæ sitis accidentis. Fortasse autem ipse fecit hoc, quia per scientiam multorum horum locorum eueniunt loca comparationum simpliciter, sicut per scientiam locorum accidentis euenit scientia quæ sitorum simpliciter, quibus quæ ritur esse, aut non esse tantum. Et horum quæ sitorum, quæ dicuntur in comparationibus, quædam sunt, quæ quæ ritur in rebus naturalibus & diuinis, & quædam sunt, quæ quæ ritur in rebus arbitrarijs, & hæc sunt quæ magis vltantur in hoc genere. Et loca, quæ hic numerantur, quædam sunt quæ ambiunt oēs species cõparationum sicut quod esse fuerint, an sicut modum nobilitatis & virtutis, aut ex parte vitij, & quæ species essendi facit esse comparationem.

Et expedit te scire, quod hoc quæ situm non quæ ritur de rebus nimis remotis, prout est oratio dicentis, quæ res sit præeligenda beatitudo, aut diuitijs: sed quæ sitio sit de rebus propinquis, de quibus euenit nobis ambiguitas, quæ illarum sit nobilior, & ut vniuersaliter inquam, dispositio huius speciei quæ sitionis est, sicut dispositio reliquorum quæ sitorum, & sicut nos non quæ rimus verum hoc in sit huic, aut non in sit, quando hoc fuerit per se notum, & non quæ rimus hic an tale sit nobilior tali, quando excelsus fuerit sicut se notus. Expedit autem quod circa hæc loca procuret tres res, quarum una est quis illorum sit proprius ipsis eligibilibus, & quis includatur in omni eo, quod dicitur de comparationibus: secunda autem est, quis illorum sumatur ex rei essentia, & quis sumatur a rebus, quæ sunt deforis, aut ex rebus medijs inter hæc duas: & tertia est, quis illorum coaptatur, ut fiat in demonstratione, & quis illorum non.

Themistius autem dicit, quod accidit his præmissis, quod ipsarum distinctio sit difficilis ob ipsarum consimilitudinem, & modicam diuulgationem differentie, quæ est inter illas. Horum itaque locorum initium, ex quibus incepit Aris, est, quod id, quod fuerit diuturnius, aut firmitus sit eligibilius, quod id quod fuerit breuioris temporis, & minus firmum: & ambo hæc loca sunt communia omnibus quæ sitis, quæ procedunt sicut modum comparationum. Et primus quidem sumitur ab eo quod differt, & est sicut modum temporis. Et secundus sumitur ex rei essentia, & est constructio, & est diuulgatus: aquila enim non est eligibilior homine, & si diuturnior sit quod ille, ut diceretur, si hoc verificaretur.

Tertius autem locus est quod eligit, & estimat vir nobilis, aut lex, aut sapiens, aut quod eligunt plures homines, & magis artificiosi, aut quod omnes eligunt, omnesque illud cupiunt, est nobilior: & hic locus sumitur ex rebus, quæ deforis sunt, ex quo est sumptus a testimonio, qui est diuulgatus vniuersalis.

Quartus autem locus est, quod illud, quod est nobilior secundum scientiam, sit nobilior & eligibilior, sicut quod inest ipsi Deo excelsio, eligibilior est, quam illud quod inest ipsi homini: & similiter quod proprium fuerit

Alpharabius tamen dicit problemata cõparatiua posse reperiri in prædicamento substantiæ, quod probat eo, quia Aristo. in libro Prædicamentorum comparat indiuidua substantiæ suis speciebus, sicut quod nam eorum debeat esse magis substantia: similiterque cõparat materiæ ad formam: & sic problemata cõparatiua reperiuntur in ipsis quinque quæ sitis, videlicet in problemate de inesse simpliciter & problemate accidentis, & problemate generis, & proprii, atque definitionis: similiterque vere dicuntur problemata cõparatiua absolute, & simpliciter, quemadmodum & problemata constructionis & destructionis dicuntur problemata absoluta, seu simpliciter. Verumtamen huiusmodi comparationes magis reperiuntur in ipso accidente, quod in Primo libro huius operis definitum fuit. Et ideo videmus Aristotem numerasse problemata comparatiua inter problemata accidentis: & fortasse ipse quocumque ideo ita fecit, quia ex scientia multorum horum locorum habent loca comparatiua absoluta, de quibus videlicet quæ ritur esse, vel non esse tantum. Horum autem locorum, quæ dicuntur sicut comparationem, quædam quæ ritur in rebus naturalibus, & diuinis, quædam vero in rebus voluntarijs, & quæ sunt huius generis magis in vltum ueniunt. Locorum vero, quæ hic numerantur, quædam sunt cõparatiua cunctis rebus tum naturalibus, tum voluntarijs, quædam vero sunt propria ipsis eligibilibus rebus, quædam vero alia sunt cõparatiua cunctis generibus comparationis quocumque fuerit modo, sicut vel ratione potestatis, vel ratione præstantie, & ratione dignitatis, vel ratione imperfectionis, seu ignobilitatis, vel quauis alia ratione comparationis.

Scire autem debes, quod non quæ ritur huiusmodi quæ situm in rebus valde discrepantibus, ut si dicatur quid est eligibilior, an felicitas, an diuitijs: sed huiusmodi interrogatio fit in rebus affinis, de quibus dubitatur, quænam ipsarum sit præstantior, & (ut verbo dicam) ita res se habet in hoc genere inquisitionis, sicut se habet in reliquis quæ sitis: nam quæ admodum nos non quæ rimus utrum hoc in sit huic, vel non in sit, cum illud fuerit de se notum, ita si aliqd fuerit nobilior aliquo, cum illa nobilitas, quæ iter ipsa existit, fuerit de se nota. Tria præterea consideranda sunt circa hæc loca: primum est, quid nam eorum dicatur eligibilior, & quid eorum dicatur vlt, seu cõmune cunctis rebus, quæ sicut comparationem dicuntur: secundum est, quid illorum sumatur ex essentia rerum, & quid ex rebus exterioribus sit sumptum, aut ex rebus medijs inter hæc duo: tertium vero est, quod nam eorum est idoneum, ut ex eo fiat demonstratio, & quod non.

Themistius autem dicit, quod ideo contingit, ut hæc loca difficile diuidantur, quia sunt inter se similia, parumque inter se discrepare videntur. Aristotem autem sumpsit initium horum locorum ab eo, quod est tpe diuturnius, aut quod fuerit firmitus, stabiliorque: nempe, ut diuturnius sit eligibilior eo, quod est minus diuturnum, et stabilior eo quod est minus stabile, & firmum: hæc autem duo loca amplectuntur omnia problemata, quæ sicut comparationem procedunt. Primum quidem est sumptum a re extrinseca, videlicet a temporis diuturnitate. Secundum vero ab essentia rei: nempe ab ipsa firmitudine & est vtiq; locus probabilis, quoniam aquila non est eligibilior homine, licet diutius viuat eo, ut fertur, si id verum sit.

Tertius locus est sumptus ab eo, quod magis eligit vir studiosus, vel ipsa lex, vel ipse sapiens, aut quod plures homines eligunt, & præstantior periti in aliqua arte, aut quod oēs eligunt, & quod oēs appetunt, illud quod est præstantius. Is autem locus est sumptus a rebus exterioribus, cum sumatur ab ipso testimonio: & est vtiq; probabilis vniuersalis.

Quartus locus est sumptus ab eo, quod est præstantius, nam id, quod est sicut disciplinam præstantior, est vtiq; præstantius, ut est scia Diuina: & sic id, quod inest alicui rei præstantiori, est vtiq; præstantius, atque eligibilior, ut id, quod

Locus primus. Locus secundus.

Locus 3. qd est 2. i Aris.

Locus quartus, qd est tertius in Aris.

fuerit alicui nobiliori, est nobilior, & id quod est rerum nobiliorum & priorum est nobilior & prius, sicut salus est pulchritudine nobilior, quia salus est membrorum, quæ sunt nobiliora. Et ille est communis omnibus questionibus comparationum, & ille sumitur à rebus essentialibus, quia non sumitur à rebus, quæ de foris sunt, neque ab ipsis rebus, et sunt uulgaria: et licet loca sint multa, vis tamen illorum est vis unius loci.

Quintus autem locus est, quod quicquid subintrat genus nobile, secundum quod sumitur in hoc genere, & subest ei, illud est nobilior quam id, quod non est pars huius generis, gratia exempli, quia æquitas ex quo est pars virtutum, & species quædam illarum specierum, & nobilior quæ equus, qui sumitur ab ipsis rebus, & continet species comparationum: & est locus, qui estimatur esse verus, quando sumitur prædicatum de subiecto in eo quod quid est, prout taperetur equum, in quantum equum est, non in quantum est alia res.

Sextus autem locus est, quia quod ob seipsum eligitur, eligibilior est, quam quod eligitur propter aliud, ut salus eligibilior est commotione, quia commotio eligitur ob aliud, salus autem propter seipsam. Et eligibile per se est eligibilior quam eligibile per accidens, ut amicos esse iustos eligibilior est, quam inimicos esse iustos, amicis enim hoc eligitur per se. Et ideo ait Aristoteles, quod hæc res sit eligibilis, & si essent apud Indos, inimicos vero eligimus esse iustos, ne ab illis nobis eueniat damnum, & ideo si esset tempore quo non eueniret nobis ab illis damnum, non eligeremus hoc. Et quod est naturaliter eligibile, est eligibilior illo, quod non est naturaliter, prout æquitas est eligibilior equo, quia æquitas est naturaliter utilis, iustus vero secundum habitum. Et quod est eligibile simpliciter, est eligibilior, quam id quod est eligibile apud aliquem hominem, aut aliquo tempore, aut secundum aliquam dispositionem, aut aliquid quod accidens: cibus enim eligitur simpliciter, medicina autem est aliquo tempore eligibilis: omnium autem horum locorum vis est una. Themistius autem dicit, quod sumantur ab ipsa re, & sunt propria comparationibus.

Septimus autem locus est, quod est causa boni per se eligibilior est illo, quod est causa boni per accidens, sicut virtus eligibilior est quæ bona fortuna, hæc enim est causa beatitudinis per se, & hæc per accidens. Et si sit dispositio noxiæ, illud enim, quod est causa damni per se, magis est fugendum, quæ illud quod est causa per accidens.

Octauus locus est, quod finis eligibilior sit his quæ admittuntur desiderio finis. Et si fuerint duæ res, quarum sit desiderium ut conducant ad finem, illi propior est eligibilior. Et quæ conducit ad prælegendam rem est eligibilior, v. g. quia quod iuvat ad felicitatem eligibilior est, quæ quod iuvat ad prudentiam, & eligibilior est quod conducit ad vitam, quam quod conducit ad pulchritudinem: & hic quidem locus est communis omnibus comparationum speciebus.

Nonus autem locus est, quod possibile sit eligibilior impossibili, & est electionibus proprius, verbi gratia, quia ars Medica eligibilior est arte Alchimie.

Decimus locus est, quando duæ res fuerint effectiuæ, cuius finis est nobilior, est eligibilior, verbi gratia exercitium efficit sanitatem, & disciplina efficit scientiam, sicque disciplina nobilior est quam exercitium: & ille est communis.

Vndecimus autem locus est ex comparatione duorum effectiuorum ad duos ipsorum fines, quia si excessus finis ad finem sit maior excessu illius ad suum efficiens, sic efficiens

quod inest Deo, est utique præstantius, eo quod inest homini: similiterque id, quod est proprium alicui rei præstantior, est utique præstantius. Id quoque, quod est ex rebus præstantioribus & prioribus, seu præcedentibus, est utique præstantius, ac præcedentius, ut sanitas, quæ est præstantior pulchritudine, quia sanitas consistit in membris præstantioribus: & amplectitur omnia problemata comparationis & est sumptus à rebus medijs, quoniam non est sumptus à rebus exterioribus, neque ab ipsis rebus: et sunt res proprie, & licet horum loca sint plura tamen habent vim unius loci.

Quintus locus est, quod quicquid existit sub genere eligibili, eo quia est sumptus ex illo genere, est utique eligibilior eo, quod non est pars illius generis, exempli gratia, cum ipsa iustitia sit pars virtutum, & una ex earum speciebus erit utique eligibilior ipso iusto. Et est locus sumptus ab ipsis rebus, & est communis omnibus speciebus comparationis: & est locus, qui videtur esse verus, cum prædicatum dicitur de subiecto in eo quod quid: ut cum iustus sumitur quatenus est iustus, non quatenus est alia res.

Sextus autem locus est, ut id, quod est eligibile propter se, sit eligibilior eo, quod est eligendum propter aliud, ut sanitas, quæ eligibilior est ipsa exercitatione, cum exercitatio sit eligibilior propter aliud, sanitas vero propter se. Id præterea, quod est eligendum per se, est eligibilior eo quod est eligibile per accidens: ut amicos esse iustos eligibilior est, quæ inimicos esse iustos, quoniam hoc est eligibile per se in amicis. Et ideo dicit Aristoteles, hoc esse eligendum in ipsis: etiam si apud Indos sint, sed eligimus inimicos esse iustos, ne noceant nobis: et ideo si essent in aliquo tempore, in quo nihil possent nocere, tunc non esset hoc eligendum.

Id iterum, quod est natura eligendum, est utique eligibilior eo, quod non est natura eligendum, ut iustitia, quæ quidem eligibilior est ipso iusto, eo quia iustitia iuvat natura, iustus vero habitus. Id quoque, quod simpliciter est eligibile, eligibilior quidem est eo, quod est eligibile aliquid homini, aut in aliquo tempore, vel in aliqua dispositione, aut in aliquo loco: nam cibus est eligibilis simpliciter, medicamen vero est in aliquo tempore eligendum. Vis autem horum locorum eadem est. Themistius tamen dicit, quod sunt loca sumpta ab ipsa re, & sunt propria rebus eligibilibus.

Septimus locus est, ut id, quod est causa boni per se, eligibilior sit eo, quod est eius causa per accidens, ut virtus, quæ quidem eligibilior est ipsa fortuna, quia illa est causa felicitatis per se, hæc vero per accidens. Pariter est ratio de ipso nocimento, nam id, quod est causa mali per se, fugibilior est eo, quod est eius causa per accidens.

Octauus locus est, quod id, quod est finis, eligibilior est eo quod excitat desiderium ad finem. Et si sint duo, quæ desiderantur ut deducant ad finem, id profecto quod est propinquius fini, est eligibilior. Id autem quod ducit ad rem eligibilem, est utique eligibilior, exempli gratia, id quod confert ad felicitatem eligibilior est eo, quod confert ad virtutem, & id quod ducit ad cibum, seu victum, utilior est eo, quod ducit ad pulchritudinem: & hic locus est communis cunctis generibus comparationis.

Locus nonus est, ut quod possibile est, eligibilior est eo quod non est possibile: & is locus est proprius ipsis rebus eligibilibus, exempli gratia ars Medica eligibilior est arte fuloria, quam Alchimiam vocant.

Decimus locus est, cum sunt duæ res effectiuæ, illa cuius finis est præstantior, est utique & ipsa eligibilior, exempli gratia exercitatio efficit sanitatem, disciplina vero scientiam: ergo disciplina, seu discere, præstantior est ipso exercitio: & est locus communis.

Vndecimus locus est sumptus ex comparatione duorum effectiuorum ad duos fines: nam, si unus finis superet alium finem, plusque superat suum effectiuum, seu agens, tunc

TOPICORVM

sic efficiens excellentiorē finem est eligibilior sine, quē alter excedit. verbi gratia, si maior est excessus beatitudinis ad sanitatem, quā sit excessus sanitatis ad ipsam agens, sic & efficiens beatitudinem eligibilior est sanitate: hoc autem fit, quia proportio efficientis beatitudinem ad beatitudinem est proportio agentis sanitatem ad sanitatem, & excessus beatitudinis ad sanitatem fuit maior excessu sanitatis ad suum efficiens, & excessus sanitatis ad ipsam efficiens, est sicut excessus beatitudinis ad suum efficiens, sicque excessus beatitudinis ad sanitatem est maior illius excessu ad ipsam efficiens, & quando hoc fuerit efficiens beatitudinem, præstantior est sanitate. Quando enim vna res proportionatur duabus rebus diuersa proportionem, illa, ad quam proportio est minor, ipsa est maior. & hic quidem locus communis est omnibus quæstionibus comparationum.

Alij eiusdem problematis loci. Cap. 11.

21. locus.
Declaratio.

Amplius, quādo duo aliqua fuerint valde sibi metipsis similia, & non poterimus præminentiam aliquam conspiceret aliterius ad alterum, videndum ex his quæ sequuntur. Nam cum consequens est maius bonum, hoc eligibilius, si autem sint consequentia mala, cui cōsequens minus malum, hoc eligibilius. Nam, cum vtraque sint eligenda, nihil prohibet molestum aliquid sequi: dupliciter autem ab eo quod sequitur consideratio, nam & prius, & posterius sequitur: ut addiscentem ignorare prius, scire autem posterius: melius autem ut plurimum, quod posterius sequitur: sumēdum igitur eorum

22. locus.
Declaratio.

23. locus.

quæ sequuntur quodcumque fuerit vtile. Amplius, plura bona paucioribus, vel simpliciter, vel quando altera alteris insunt, ut pauciora in pluribus. Instantia, si alicubi, alterum alterius gratia: nihil enim eligibiliora vtraque quā vnum: ut sanum fieri, & sanitas, quam sanitas, eo quod sanum fieri propter sanitatem eligimus. Et non bona, bonis nihil prohibet eligibiliora esse, ut felicitatem: & aliud ali-

24. locus.
25. locus.

26. locus.
Declaratio.

quid quod non est bonum, iustitia & fortitudine. Et eadē cum voluptate magis, quam sine voluptate: & eadem cum indolentia, quā cū tristitia. Et vnūquodque in quo tempore magis valet, in hoc etiam eligibilius. Ut carentia tristitiæ in senectute magis, quam in iuuentute: magis enim in senectute valet. Secundum hæc autem, & prudentia in senectute eligibilior: nemo enim iuuenes eligit ducere, eo quod non constat eos prudentes esse. Fortitudo autem est contrario: in iuuentute enim magis necessaria secundum fortitudinem operatio: similiter autem & in temperantia, magis enim iuuenes quam senes concupiscentiis molestantur. Et quod in omni tempore, vel in pluribus vtilius. Ut iustitia, & temperantia, fortitudine: nam ille semper, hæc autem aliquando vtilis. Et quod, cum

27. locus.
Declaratio.

28. locus.
Declaratio.

tunc agens illius finis melioris eligibilius erit, quā finis ille, qui superatur ab alio sine. exempli gratia, si felicitas superat sanitatem plusquam superat sanitas suum effectuum, ergo effectuum felicitatis erit magis eligendum, quā ipsa sanitas: quoniam proportio ipsius efficientis felicitatem ad ipsam felicitatem, est proportio ipsius effectui sanitatis ad ipsam sanitatem: sed felicitas plus exuperat sanitatem, quā exuperet sanitas suum efficiens, & sanitas ita exuperat suum effectuum sicut superat felicitas suum effectuum: ergo plus superabit felicitas sanitatem, quā superet suum agens: & sic effectuum felicitatis erit præstantius ipsa sanitate, quia quādo vna res comparatur duabus per cōmutatā proportionem, tunc illa res, ad quā minor est proportio, seu cōparatio, erit maior quā illa ad quam est maior proportio. Et is locus est cōmunis cunctis quæstis comparatiuorum.

omnes haberemus, nihil altero indigeremus, quādo cum haberemus, indigeremus reliquo. Ut in iustitia & fortitudine: nam si omnes essent iusti, nihil vtilis fortitudo, si vero omnes essent fortes, vtilis iustitia. Amplius ex corruptionibus, & abiectiōibus, & generationibus, & sumptionibus, & contrariis. Quorum enim corruptiones malæ, ipsa eligibiliora: similiter autem & in abiectiōibus, & in contrariis: nam si abiectio, vel contrarium fugibilis est, ipsum eligibilis: in generationibus autem, & sumptionibus est cōtrario. Quorum enim sumptiones, & generationes eligibiliores, ipsa quoque eligibiliora. Alius autem locus est. Quod propinquius bono, melius, atque eligibilius. Et quod similis est bono, ut iustitia, iusto. Et quod meliori eorum est similis, quādo admodum Aiace m Vlysse dicunt aliqui meliorem esse, eo quod similior est Achilli. Instantia huius est, quod non verū sit: nihil enim prohibet non qua ratione optimus est Achilles, eadem similiorem esse Aiace, cum erit alter quidem bonus, non similiter autem. Cōsiderandum autem si & in ridiculosioribus sit simile: ut simia homini quā equo, cum non sit similis: non enim est simia melior, similior tamen est homini. Rursum in duobus: si hoc quidem meliori, illud autem peiori est similis, erit melius quod meliori est similis. Habet autem & hoc instantiam: nihil enim prohibet hoc quidem meliori parū simile esse, illud autem peiori valde: ut sit Ajax quidem Achilli parum, Vlysses autem Nestori valde: ut si hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus: ut equus, asinus, & simia homini. Et quod maxime insigne, eo quod minus tale. Et quod difficilius: magis enim amamus, cum habemus, quod non est facile adipisci. Et quod magis proprium, eo quod communius. Et quod malis incommuniis: nam magis eligendum

20. loc.
Decl.

30. loc.
Decl.
31. loc.
Decl.
32. loc.
Decl.

33. loc.
34. loc.
35. loc.
36. loc.

gendum quod nulla molestia sequit̄, quā
quod sequitur. Amplius, si hoc illo melius,
et omnino optimum eorum, quē in hoc, me-
lius eo quod in altero optimum. Vt si me-
lior est homo quā equus, & optimus ho-
mo optimo equo melior. Et si optimum
optimo melius, & simpliciter hoc illo me-
lius; vt si optimus homo optimo equo me-
lior, & simpliciter homo, simpliciter equo
melior. Amplius, ea quā volumus amicos
participare, eligibilia, quā quā non. Et
quā ad amicum agere malimus, quā quā
ad quemlibet, illa eligibilia. Vt iuste age-
re, & benefacere, magis quā videri, nā ami-
cis benefacere volumus magis quā videri; qui
buslibet autem ē conuerso. Et quā sunt ex
circumstantia necessarijs meliora, aliquando
autē & eligibilia. Melius, n. quā viuere bñ
viuere; bene autē viuere est ex circumstātia;
ipsum autem viuere necessarium. Aliquan-
do autem meliora non etiam eligibilia;
non enim si meliora, necessario quod eligi-

bilia: philosophari siquidem melius quā
lucrari, sed non magis eligendum indigent
necessarijs. Ex circumstantia autem est, quan-
do existentibus necessarijs, alia quādam ad-
ijciuntur bonorum. Fere autem fortasse eli-
gibilis quod necessarium est, melius autē
quod ex circumstantia. Et quod non est ab
alio exquirere, quā quod est, & ab alio. Quale
sustinet iustitia ad fortitudinem. Et si hoc
quidem sine illo eligendum, illud autem si-
ne hoc non. Vt potestas sine prudentia non
eligenda, prudentia vero sine potestate eli-
genda. Et duorum, si alterum negamus, vt
reliquum videatur nobis inesse: illud eligi-
bilis, quod volumus nobis videri inesse.
Vt laborem diligere nos negamus, vt inge-
niosi esse videamur. Amplius, pro cuius ab-
sentia minus increpandi sunt moleste feren-
tes, hoc magis eligendum. Et pro cuius ab-
sentia non moleste ferentem magis incre-
pandum: id eligibilis.

Sermo de alijs locis eiusdem quæsit. Cap II.

TRANSLATIO ABRAMI.

Duodecimus autem locus est sumptus ex ipsis
illationibus. Quando enim sunt duæ res cōne-
xæ, & non possumus monstrare quod vna
ipsarum sit eligibilior altera, per aliquam rem omnino
ex ipsismet: sicquæ expedit, quod cōsideremus illationes
illarum, quia cuius consequens est melius, illa est eligi-
bilior, verbi gratia facilitas actionis, & facilitas passio-
nis, quia facilitatem actionis sequitur vincere, & facili-
tatem passionis vinci. Et exemplū illius quod sequitur
malum minus est viuere latenter, & viuere propatulo
quia vitam, quæ est latenter, sequitur spretus, & vitam
quæ propatulo est, sequitur inuidia. Cōsequens autem
aliquam rem aliquando quoddam est prius, & quoddā
posterius, sicut discipulum sequitur ignorantia & scien-
tia, ignorantia enim illius quod addiscendum est prior
est in illo, & scientia posterius inest ei, vltimum autem
consequens pro maiori rei parte est præstantius: expe-
dit autem quod sumamus de consequentibus quod vti-
lius fuerit, hoc est, si vtilius fuerit prius, sumemus illud,
& si posterius sumemus illud. Et hic quidem locus est
proprius eligibilibus, & est necessarius.

Tertiusdecimus locus est, quod bona plura sunt eligibi-
lia, quā quæ pauciora sunt, quando subintrat pauciora
ea quæ sunt plura. & ille est diuulgatus, & est mendax,
quando vnum bonorum est propter alterum, quia non
fit verum quod illorum aggregatum sit eligibilis altero il-
lorum, verbi gratia, dicendo sanari & sanitatem, quia il-
lorum aggregatum non est eligibilis altero eorum, sci-
licet ipsa sanitate: eligimus enim sanari propter sanita-
tem. Oportuit autem apponere huic loco duas condi-
tiones: quarum vna est, quod pauciora subsint pluribus,
quia non sequitur plures dragmas esse eligibiles pau-
cioribus aureis: & secunda conditio est, quod res pauciores
contentæ non sint perfectiones rerum plurium conti-
nentium, & continentes quædam sit perfectiones, &
quædam prope perfectiones.

Quartusdecimus

TRANSLATIO MANTINI.

Locus autē duodecimus est sumptus ab ipsis cō-
sequētibus, nam, cum fuerint duæ res coniunctæ,
et non possumus iudicare alteram earum alteram
superare in vlla re ratione sua, tunc oportet respicere ea,
quæ ex illis sequuntur: nam illa res, ad quam sequitur
maius bonum, erit eligibilior, & illa, ad quā sequitur mi-
nus malum, est quoque eligibilior. exempli causa, facilis
actio, et facilis passio: nam ad facilitatem actionis sequi-
tur ipsum vincere, ad facilitatem vero passionis sequit̄
ipsum vinci. Exemplum illius rei, ad quā sequitur mi-
nus malum, est clandestina vita, et vita patens publice:
nam ad vitam occultam sequitur ignominia, ad paten-
tē vero vitam sequitur inuidia. Id propterea, quod sequit̄
aliquā rem, quandoque est prius et præcedens, aliquando
est posterius. vt ad ipsum addiscentem sequitur igno-
rare, & scire: nam ignorantia rei, quā discit, erat prior
antequā disceret eam, scientia eius vero est posterior,
& id quod sequitur vt plurimum in vltimo, est præstā-
tius: & ex ipsis consequētibus debemus sumere, quod
vtilius est eorum, ita vt si quod vtilius est, fuerit prius,
& præcedens, tunc sumimus ipsum, sed si posterius, tunc
& illud capimus. Et iste locus est proprius ipsis rebus
eligibilibus, & est necessarius.

Tertiusdecimus locus est, quod plura bona eligibilia
sunt paucioribus bonis, si illa pauciora bona continen-
tur in illis pluribus bonis, & est locus probabilis, & est
falsus, quando aliquod illorum bonorum fuerit gratia
aliorum, quia tunc non est verum dicere, quod aggregatū
eorum sit eligibilis vno illorum, exempli gratia, sanū
fieri, & ipsa sanitas: nam horum aggregatum non est eli-
gibilis ipsa sanitate, quoniam sanum fieri eligitur pro-
pter sanitatem. In hoc tamen loco oportet supponere
duas condiciones, vna est, vt illa pauciora contineatur
sub illis pluribus: nam non sequitur, vt plures dragme
sint eligibiles paucioribus denarijs, altera conditio
est, vt illa pauciora cōtēta nō sint perfectiones, seu actus
rerū cōtinentiū, & rerū cōtinentiū quædam sint perfectio-
nes, seu actus, quædam vero tendant versus ipsos actus.

Locus

TOPICORVM

Locus decimus quartus, q est. 25. & 26.

Quartus decimus locus est, q id, quod sit cum delectatione, sit eligibilis illo quod sine delectatione sit, huius exemplum est medicina dulcis cū medicina amara, ambæ vero iuant. Et quod est absq̄ damno eligibilis est eo, quod est cū damno, prout cibus insipidus eligibilior est amaro.

Locus decimus quintus, q est. 27.

Quintus decimus locus est, quia quælibet res cuius est tempus ipsam proprie concernens, quando est suo tempore eligibilior est, quàm quando est sine suo tempore, sicut canescere caput senes eligibilis est quàm canescere iuuenes, & similiter est scientia. Fortitudo vero est contrariæ dispositionis in illis, maior enim est necessitas paris fortitudinis, & sic etiam est de temperantia.

Locus decimus sextus, q est. 28.

Sextus decimus locus est, q̄ vtilius pluribus temporibus eligibilis est vtiliori quodam tēpore, verbi gratia, vt fortitudo, & iustitia, et temperantia: iustitia enim & temperantia vtilis sunt ambæ vtriusq̄ temporibus, fortitudo vero iuuat quando sunt aduersarij: & ille est necessarius.

Locus decimus septimus, q est. 29.

Decimus septimus locus est, quia quando nobis est res aliqua indigemus illa prima. verbi gratia, vt iustitia & fortitudo: omnes enim homines quando essent iusti, non esset eis vtilis fortitudo, quando autem essent fortes, esset eis vtilis iustitia, & indigerent ea, & ille est demonstratiuus, & sumitur ex ipsis rebus.

Locus. 18. q est. 30. 31. & 32.

Decimus octauus locus sumitur ex corruptione & abiectione, & omissione, & acquisitione, & contrarietatibus: res enim, quarum corruptio est magis fugienda, sunt eligibiliores. Et similiter est dispositio omissionis, & abiectionis: id enim, cuius omisio & abiectio est magis fugienda, illud est eligibilis. Dispositio autem generationis & acquisitionis est contra hoc, res enim, quarum generatio & acquisitio est præeligenda, sunt eligibiliores: & hic quidem locus continet multas res, quarum quædam sumuntur ex rebus quæ de foris sunt, & ille sit rethoricus, & non est necessarius, quoniã non oportet sequi, si cæcitas sit magis fugienda quàm remissio acutiei visus, quod uisus sit eligibilior, quàm acuties ipsius visus. Verum tamen, quando processus & translatio secundum hunc locum fuerit à genito ad genitum, & à corruptione ad corruptionem, aut à generatione ad genitum, & ex via ad corruptionem ad ipsammet corruptionem, ille subintrat ipsammet rem, & aditum habet vt sit scientificus, quia translatio non fit ex oppositis, sed ex rebus proximis essentia rei. Verbi gratia, quia si sanari eligibilis est quàm ægrotare, sanitas eligibilior est ægritudine. Et similiter fit quando ibi non esset penitus contrarium: si enim melius est ædificare quàm suere, ædificium melius est quàm futura.

Locus. 19. q est. 33. & 34.

Decimus nonus locus est, quia quod bono propius est, illud est præstantius, & quod nobili similius est, id est nobilius: & hic fit dupliciter, aut comparatione duorum ad vnum, prout dicimus, q̄ exponere se periculis sit præstantius pusillanimitati, hoc enim similius est fortitudini, quæ est præstantior pusillanimitate: aut comparatione duorum ad duo, prout dicimus q̄ virtutes intellectiue sint eligibiliores moralibus, illæ enim magis similes sunt possessis rebus, & hæc similiores sunt rebus humanis. Et hic locus continet omnes species comparationum, & sumitur à rebus, quæ de foris sunt, & est vulgaris, non demonstratiuus, nihil enim prohibet qn similius præstantiori non sit illi simili ea parte, qua est præstantius, prout dicimus, q̄ simia sit similior homini q̄ equus, & tamen simia non est præstantior equo, et similiter nihil prohibet i comparatione duarum rerum ad duas res, qn similius præstantiori sit modicum similis, & altera

Locus decimus quartus est sumptus à voluptate, nã quod cū voluptate est, eligibilis quidē est, q̄ quod sine voluptate, exempli grã medicamen dulce & amarum: licet. n. vtrūq̄ cōducat, eligibilis tñ est dulce. Itidem id qd sine nocumēto est, eligibili⁹ est eo, qd cū nocumēto, seu tristitia: vt cibus insipidus eligibilior cibo amaro.

Locus decimus quintus est sumptus à rebus hñibus tēpus propriū sibi, nã quæcūq̄ res habet tēpus sibi propriū, cū reperit in suo tpe, eligibilior est, q̄ ea, q̄ non reperit in suo tpe, vt eligere senes duces eligibilis est, q̄ eligere eos iuuenes: idemq̄ dicens. n. est de eorū prudentia, fortitudo vero eorum cōtrario modo se habet, nam operatio secundum fortitudinem est magis necessaria in iuuenibus: similiterq̄ & ipsa temperantia.

Locus decimus sextus est, q̄ id, quod est vtilius in pluribus temporibus, eligibilis est eo, quod est vtile in aliquo vno tempore, exempli gratia, fortitudo, iustitia, & temperantia: nam temperantia & iustitia vtraq̄ earum est vtilis omni tempore, fortitudo vero instantibus hostibus: & est necessarius.

Locus decimus septimus est sumptus ab indigentia, vt cū aliquā habemus rē, nō indigemus alia, tūc illa eligibilior est, q̄ illa alia, quā licet habeamus eā, adhuc indigem⁹ illa priori, exēpli grã, iustitia & fortitudo: nã, si oēs hoies eēt iusti, nihil cōduceret eis fortitudo, sed si essent fortes cōduceret eis iustitia, eaq̄ indigerent, & is est locus demonstratiuus sumptus ex ipsismet rebus.

Locus decimus octauus est sumptus ex corruptione, & abiectione, atq̄ dimissione, & gnatione, seu acquisitione, vel assumptione, & ipso cōtrario quoq̄: nam ea, quorum corruptio fugibilior est, eligibiliores quidem sunt: similiterq̄ res se habet de abiectione & amissione: nam id, cuius abiectio fugibilior est, vel eius cōtrarium fugibilis, illud quidem eligibilis est: è contrario vero fit in ipsa generatione & sumptione rerum, quoniam ea, quorum generatio, & assumptio est eligibilior, sunt vtriq̄ eligibiliores. Is autem locus plura continet, quorum aliqua sunt sumpta à rebus exterioribus, & est rethoricus: nam nō sequitur si cæcitas est fugibilior, quàm imbecillitas visus q̄ propterea visus sit eligibilior, q̄ acies visus. At si in hoc loco fieret processus & transitus ex ipsa generatione ad generatum, vel ex corruptione ad corruptum, aut ex ipso generari ad ipsam generationem, vel ex ipsa via ad corruptionem ad ipsammet corruptionem, tunc ingreditur ipsammet rem: itaq̄ ingreditur vt fiat scientificus, propterea quia non fit tunc transitus ex ipsis oppositis, sed ex rebus propinquis essentia rei, vt exempli gratia, si sanari est eligibilior, q̄ egrotari, ergo sanitas est eligibilior ægritudine: similiterq̄ vbi nullum detur contrarium, nam si ædificare sit melius, quàm suere: ergo ædificium erit melius, quàm futura quod surum est.

Locus decimus nonus est, q̄ id, quod est propinquius bono, est vtriq̄ præstantius, & id, quod est simile rei nobili, est nobilius: & hoc dupliciter fit, primo per comparationem duorum ad unum, ut cū dicimus audaciam esse præstantiorem timiditate, propterea quia est similior fortitudini, q̄ quidē est pstantior timiditate: secūdo p cōparationē duorū ad duo: vt cū dicimus virtutes cōtēplatiuas esse eligibiliores moralibus, ppterea quia illæ sunt similiores rebus acquisitis, hæc vero rebus humanis sunt similiores. Et is locus est cōis cunctis gnibus cōparationū, & est sumptus à rebus exterioribus, & est pbabilis, nō demratiuus: nã nihil phibet, qn id, quod est similius præstantiori, non sit sise ei, quatenus est pstantius, vt cū dicimus simia esse similiorem homi, q̄ equum, cum tamen simia non sit præstantior equo: & sic nihil prohibet, quin cū duæ res cōparantur duabus rebus, vt id, qd est sise pstantiori, sit parū simile, & aliud quod similat vtiliori,

& altera viliori similis sit multum similis, aut vna illa-
rum sit similis præstantiori ex ea parte, qua est præstan-
tior, prout dictum est de simia.

**Vigésimus locus est, quia quod est euidētius, & ma-
gis diuulgatum est eligibilis illo, quod est remissius se-
cundum hanc dispositionem. hic autem locus sumitur
ab attestacione, & fit mēdax in multis rebus, esset enim
Orator eligibilior Geometra, & astutus, quā Philo-
sophus.**

**Locus autē vigésimus primus est, quia quod est diffi-
cilius acquisitionis est eligibilis: magis enim gaude-
mus, vt ait Arist. quando acquisuerimus quod diffici-
lius est esse. Et expedit q̄ difficile acquisitu sumatur de
rebus eligendis, sin autem multæ res difficile acquisitu
non sunt eligendæ, eo magis non sunt eligibiliores alijs,
ascendere enim montes est eligibilis, quā planus
progressus terræ.**

**Vigésimus secundus locus est, quia quod est minoris
conuenientiae cum malis rebus, aut quod illa priuatur,
est eligibilis, q̄ illud, quod est conueniens, seu magis
conueniens cum illis, id enim, cui non euenit aliquid ab
horrendum & reuendum, est eligibilis illo, cui eue-
nit, & id cui minus euenit eo cui plus euenit, est eligibi-
lius. Et hic quidem locus potest sumi proprius, & com-
munis in omnibus rebus, prout sunt sanitas, &c. quan-
do non communicant suis contrarijs, aut minus com-
municant illis, quādo id, quod suæ naturæ est propriū,
plus illis fuerit: & hic quidem locus subest locis sumptis
ab oppositis.**

**Vigésimus tertius locus est, quia quod simpliciter
præstantius est alia re, in hoc illo genere est primum no-
bilitate nobilior est primo secundum nobilitatem in al-
tero genere. Verbi gratia, si homo sit simpliciter nobi-
lior equo, id, quod est primum secundum hominum no-
bilitatem, præstantius est: secundum nobilitatem ipso
equo. Et e contra, si primum nobilitate in hoc genere fue-
rit nobilior primo alterius generis, hoc itaq; genus est
nobilior illo altero genere. hic vero locus est oratorius
propter proportionalitatem sumptā ab æqualitate, ex
quo enim proportio generis ad genus est sicut propor-
tio nobilioris huius generis ad nobilior alterius generis
potest esse oratorius: sed iam videtur, q̄ non sit demon-
stratiuus, studiosissimus enim interitus, sicut est interit-
us iniqui apud nos, nobilior est studiosissimo progres-
su, vt est cursus ad domum orationis, aut ad alium cul-
tum studiosum, sed non sequitur q̄ interitus simpliciter
sit nobilior progressu simpliciter, interitus enim digni-
tas non est ei ex ea parte qua interitus est, sed prælectio
ad interitum, vt est iniquus, & aptus ad maleficia. Hic
autem locus communis est præeligendis, & alijs.**

**Vigésimus quartus locus est, quia in quo communi-
cant amici, præstantior est eo, in quo nō communicāt,
sicq; virtus præstantior est sanitate, & diuitiæ præeligen-
dæ sunt generositati, & modestia præeligenda est deli-
tibus. Et iterum quod expedit facere amicis magis q̄ alijs
viris, eligibilis est, q̄ quod expediat fieri omnibus ho-
minibus, prout contigerit, quos enim amice eligimus,
illis eligimus secundum scientiæ cognitionem, cuiq; ve-
ro contigerit, eligimus erogare maxime indigenti. Et
ambo hi loci sunt proprii eligendis, ipsorumq; vis est
vna: nemo enim (vt ait Arist.) quando ei euenerint cæ-
tera bona eligeret esse sine amicis, ex quo res, quibus se-
cum sit communitas, præeligendæ sunt his, quibus ab
illis absoluitur. & hic quidem repetitus est firmioris
orationis, quā primus: primus enim ponit diuitias e-
ligibiliores sanitate: hic autem secundus locus est pri-
mo contrarius: in primo enim communis est eligi-
bilis**

viliori, sit multum simile, vel vt vnum illorum simile-
tur præstantiori, quatenus est ignobilior: alterum vero
similetur ignobiliori ea ratione, qua est præstantius.

**Locus vigésimus est, q̄ id, quod est magis notum ma-
gisq; famosum, eligibilis est eo, quod est in eadem re
minus notum, & famosum. Et is locus est sumptus à te-
stimonio, & est falsus in multis rebus: nam tunc Ora-
tor esset eligibilior Geometra, & Moralis eligibilior
Philosopho.**

**Locus vigésimus primus est, q̄ id, quod difficilius ac-
quiritur, est vtiq; eligibilis: nam (vt inquit Arist.) nos
maiori afficimur delectacione, cū id attingimus, quod
difficilius inuenitur, sed debet hoc intelligi de rebus eli-
gibilibus, quæ difficulter acquiruntur: alias enim mul-
ta darentur difficilia, quæ non essent eligenda, tantum
abest, vt sint eligibilia alijs: nā ascendere montes non
est eligibilis, q̄ ambulare in planam terram.**

**Locus vigésimus secundus est, q̄ id, quod minus cō-
municat rebus malis, vel est expertus earum, est eligibi-
lius eo, quod illis communicat, vel quod est communi-
cabilius: nam id, ad quod nihil molestiæ, & tristitiæ se-
quitur, eligibilis est eo, ad quod hæc insequuntur, &
id, ad quod minus ea sequuntur, eligibilis eo, ad quod
multo plus ipsa sequuntur. Et is locus potest sumi pro-
prius, aut communis cūctis rebus: vt sanitas, & reliqua
alia, quibus non comunicat sua contraria, vel quibus
minus comunicant, cū scilicet id, quod inest eis ex na-
tura sua, fuerit magis proprium: & locus is includitur
sub locis sumptis ab oppositis.**

**Locus vigésimus tertius est, vt id, quod est melius
aliquo alio simpliciter, illud quidem, quod est optimū
in illo genere, erit melius eo, quod est optimum in alio
genere. exempli gratia, si homo est simpliciter melior
equo, ergo optimum homo erit melior optimo equo. Et
ē cōuerso, si optimum in vno genere sit melius optimo,
quod existit in alio genere, tunc illud genus est melius
illo alio genere. Is autem locus est Rhetoricus propter
comparationem, vel proportionem sumptam ab æqua-
litate: nam, cum eadem sit ratio, seu proportio, vel com-
paratio generis ad genus, quæ est ipsius melioris in hoc
genere ad id, quod est melius in altero genere, sic potest
esse Rhetoricus: sed tandem videtur q̄ non sit demon-
stratiuus: nam optima mors, ut est mors iniquorum apud
nos, melior quidem est optima deambulatione, vt est
cita deambulatio ad oraculum, vel aliquem alium cul-
tum probum: non tamen sequitur, vt mors simpliciter
sit melior ipsa deambulatione simpliciter: quoniam illud
optimum, quod inest morti, non inest ei ea ratione, qua
est mors, sed inest ei ratione illius, cui eligitur mors in
tali re, qui scilicet est ipse iniquus, & malo præditus. Is
autem locus est communis ipsis eligibilibus, & alijs.**

**Locus vigésimus quartus est, vt id, in quo communi-
cant amici, melius est eo, in quo non communicant: &
sic virtus eligibilior est sanitate, & diuitiæ nobilitate ge-
neris, & morigeratio, seu virtus moralis eligibilior est
voluptate. Et id quoq; quod cum amico magis agere
debemus, q̄ cum alijs hominibus, eligibilis in quā est
eo, quod debemus agere cum omnibus hominibus, &
quibuscunq; alijs contigerit: nam, quos in amicos eligi-
mus, & eos vtiq; sapientes esse eligimus, sed eligimus
pecunias distribuere pro quouis indigenti contigerit.
Et hæc duo loca sunt propria ipsis eligibilibus eandēq;
vim obtinent: nam (vt inquit Arist.) nemo eorum, qui
eligit sibi bona, non eligit aliquid bonum sibi, quod
amici quoq; non obtineant illud. Cū ea, quib; commu-
nicamus cum eis, sint eligibilia his, quæ sunt propria,
& is secundus locus habet maiorem vim rhetoricā. Pri-
mo, quoniam in primo ponuntur diuitiæ eligibiliores
sanitate, in secundo vero e contra. Est autem is secundus
locus**

TOPICORVM

bilius proprio, & in secundo proprium est eligibilis communi.

Locus 25, q
est 43.

Vigesimalquintus locus est, quia res, quæ inueniuntur ex præstantiæ circumstantia, eligibiliores sunt rebus quæ sunt ex circumstantia necessitatis. Dicimus autem rem, quæ est ex præstantiæ circumstantia, id, quod non est necessarium in essendo res per ipsum denominatas; illud vero esse est secundum complementi & perfectionis modum, prout est membrorum decus. per necessarium autem intelligimus, sine quo rem esse est impossibile, prout est principalia membra inesse ipsi homini. Expediit autem te scire, quod suapte natura præstantius sit aliud, quæ apud nos præstantius, non enim oportet quod suapte natura est præstantius, esse apud nos eligibilis: philosophari enim non est eligibilis, quam opes acquirere ipsi inopi, opum enim indigentia inopi est præeligenda. Quando autem per eligibilis intelligitur non quod est apud nos, sed quod secundum se est possibile, fit, quod hic locus, & verax, & mendax sit: verax quidem, quia bene viuere eligibilis est, quam viuere, bene viuere autem nobis inest ex parte præstantiæ circumstantiæ, vita autem ex parte necessitatis: ipsius vero mendacium est, quia scientia non est eligibilior apud ægrum, quæ ipsa sanitas. Si vero dixerit hic eligibilis quod est sua natura eligibilis, quod per præstantiam significat, est verus. Si autem dixerit eligibilis, quod apud nos est eligibilis, sic quasi ipsum necessarium erit eligibilis apud nos, & quod ex præstantiæ circumstantia est, præstantius.

Locus 26.
qui est 44.

Vigesimal sextus locus est, quia quod impossibile est quæ ab alio acquirere, eligibilis est illo quod possibile est acquirere ab alio: prout est dispositio fortitudinis cum opibus. Et de hoc loco putatur, quod ponat pulchritudinem eligibiliorem modestia.

Locus 27.
qui est 45.

Vigesimal septimus locus est, quia quod est eligendum sine hac re eligibilis est illo, quod non est eligendum sine ea, verbi gratia, quia custodia sine prudentia non est eligenda, prudentia autem sine custodia eligenda est. Vis autem horum locorum est vna, vis scilicet, quod proprius prius sit dignitate communi.

Locus 28.
qui est 46.

Vigesimal octauus locus est, quando abnegamus vnam duarum rerum, ut de nobis putetur alteram nobis inesse illa est eligibilior, verbi gratia, quia nos negamus studium, & disciplinam, ut intellectus claritas putetur nobis inesse, id enim quod putatur quod velimus nobis putari inesse est intellectus claritas: & hic locus est ex rebus, quæ sunt de foris.

Alij Meliorum, Eligibiliorumque loci. Cap. III.

48. locus.

Amplius eorum, quæ sunt sub eadem specie, quod habet propriam virtutem, eo quod non habet, utrisque autem habentibus, quod magis habet, eligibilis. Amplius, si hoc quidem facit bonum illud cui adest, illud autem non facit: quod facit, eligibilis. Quæ admodum & calidius quod calefacit, eo quod non. Si autem utrumque facit, quod magis facit, aut quod melius, & principalius facit bonum: ut si hoc quidem animam, illud autem corpus. Amplius autem a casibus, & vsibus, & actionibus, & operibus, & hæc ab illis. Sequuntur enim sese inuicem: ut si quod iuste

50. locus.
Declaratio.

locus oppositus primo: propterea, quia in primo, quod commune est eligibilis est: in secundo vero, quod proprium est eligibilis, est ipso communi.

Locus vigesimal quintus est, quod ea, quæ reperiuntur propter præstantiorem, seu meliorem rationem, eligibilia sunt his, quæ propter necessitatem reperiuntur. Intelligo autem per id, quod propter esse præstantius, vel melius reperitur, quod non est necessarium pro esse illius rei, cui illud melius ascribitur, seu additur, sed reperitur in ea perfectionis, seu præsidij, & melioris notæ gratia, ut est pulchritudo in membris, per necessarium vero intelligo id, sine quo non potest res reperiri: ut sunt membra principalia in homine. Scire tamen debes, quod id, quod est ex sui natura præstantius, vel nobile, & id quod est præstantius apud nos differunt inter se: nam id, quod est ex natura sua dignum, non oportet ut sit eligibilis apud nos: nam philosophari non est eligibilis ipso lucrari, seu ditari ipsi pauperi, quia vsus diuitiarum eligibilior est apud ipsum indigentem. Si igitur intelligat Aristoteles, per ipsum eligibilis id, quod apud nos est magis eligendum, non ex se, tunc hic locus poterit esse verus & falsus: verus quidem, quia bene viuere eligibilis est, quæ viuere, ipsum autem bene viuere, inest nobis melioris notæ gratia, seu dignitatis, viuere vero ex necessitate ipsa: falsus vero, quia scientia non est eligibilior apud ægrotum, quæ ipsa sanitas. Si vero intelligat hic per ipsa eligibilis id, quod ex natura sua est eligibilis, ut per dictionem præstantius significari videtur, tunc erit verus, si vero per ipsum eligibilis intelligat id, quod apud nos est eligibilis, tunc ferre erit eligibilis apud nos id, quod est necessarium, & id, quod ex præstantia, seu dignitate, sit dignius atque præstantius.

Locus vigesimal sextus est, quod id, quod non potest aliquis exquirere ab alio, eligibilis est eo, quod potest ab alio acquirere: ut se habet iustitia cum fortitudine. Et hic locus potest esse falsus, quia ponit pulchritudinem esse convenientiorem, & eligibiliorem ipsa modestia.

Locus vigesimal septimus est, quod id, quod est eligibile sine aliquo alio, eligibilis est eo, quod non est eligibile nisi cum illo alio, exempli gratia, custodia non eligitur sine prudentia, sed prudentia eligitur sine custodia, vis autem horum locorum est eadem: nempe quod est magis proprium, est prius dignitate ipso communi.

Locus vigesimal octauus est, quod cum duarum rerum negamus vnam, ut existimetur, quod altera inest nobis, tunc illa altera, quam cupimus, ut credatur inesse nobis, eligibilior erit, exempli gratia, cum negamus nos incumbere studio literario, & contemplationi ad hoc ut credatur, nos obtinere perspicacitatem, seu propertudinem intellectus: nam id, quod cupimus, quod credatur inesse nobis, est intellectus perspicacia: & hic locus est sumptus a re extrinseca.

est eligibilis quæ quod fortiter, & iustitia fortitudine eligibilior: & si iustitia quæ fortitudo eligibilior, & quod iuste, quæ quod fortiter: similiter autem & in alijs. Amplius, si aliquo eodem hoc quidem maius bonum est, illud autem minus: magis eligendum maius, aut si maiore maius fuerit alterum. Sed et si duo quædam vno aliquo sint eligibilia: quod longe eligibilis, eo quod minus est eligendum, eligibilis. Amplius, cuius est superabundantia eligibilior, et ipsum eligibilis: Ut amicitia pecunijs: nam eligibilior superabundantia amicitia, quæ pecuniarum. Et id cuius magis eliger quis ut ipse sibi causa sit, quam

quàm cuius alter. Vt amicos pecunijs. Amplius, ex appositione si eidem appositum aliquid, quod totum eligibilius facit. Caue re autem oportet extendere ad ea, in quibus altero quidem appositorum vtitur commu ne, vel alio quolibet modo cooperatiuū est, reliquo autem non vtitur, neq; cooperatiuū est; vt ferra, & falce cum arte fabrilis; nam eligibilior ferra confociata, simpliciter autem non eligibilior. Rursum, si minori apposi tum aliquid, quod totum maius facit. Simi liter autem, & ex ablatione: quo enim abla to ab eodem, quod restat est minus, illud ma ius erit quod ablatum, reliquum minus fa cit. Et si hoc quidem propter se, illud autē propter gloriam eligendum. Vt sanitas pul chritudine: terminus autē eius, quod est ad gloriam, quod nullo conscio, non studeret inesse. Et si hoc quidem propter se, & pro pter gloriam eligendum: illud autē propter alterum tantum. Et vtrunvis magis propter se honorādum, hoc & melius, & eligibilius. Honorabilius vtiq; fuerit secundum se, quod

cum nihil aliud debeat esse, propter se eligi mus magis. Amplius, diuidēdum quotieis quod eligendum est dicitur, & quorum gra tia: vtilis, vel honesti, vel delectabilis. Nam quod ad omnia, vel ad plura est vtile, eligibi lius fuerit eo, quod non sic. Si autem eadem vtriusq; insunt, vtri magis insint consideran dum. Vt vtrum delectabile, an honestum, an vtile magis. Rursum, quod propter me lius eligibilius. Vt quod propter virtutem, quàm quod propter delectationem. Simili ter autem, & in fugiēdis. Nam magis est fu giendum, quod magis impedit virtutes, vt ægritudo turpitudine: nam & voluptatis, & eius, quod est studiosum esse, prohibentior est ægritudo. Amplius ex similitudine mō strari potest fugiendum, & eligēdum quod propositum est. Nam minus eligendum hu iusmodi, quod æque & eligeret aliquis & fu geret: altero quod eligendum est tantum. ad seinuicem igitur comparationes (quem admodum dictum est) faciendum.

Sermo de alijs locis Meliorum, Eligibiliorumq;. Cap. III.

TRANSLATIO ABRAMI.

Vigesimalis nonus locus est, quia res, quam graui ter ferentem, & abhorrentem vulgus eligit increpando, eligibilior est re, quam graui ter ferentem vulgus non aufugit increpando. Et res, cuius defe ctu & destructione contristatum vulgus non nimis increpat, eligibilior est re, cuius defectu contristatum vul gus increpat, quod nimis fit.

Tricesimus locus est, quia que res fuerit illarum, que alicui speciei subsunt, & eius sint dignitates, quæ pro prio hanc speciem concernunt, illa est eligibilior, q̄ illa cui non insunt illæ dignitates. Verbi gratia, eximius vir eligibilior est mediocri, & vili. Quando autem omni bus insunt dignitates, ille eligibilior est, cui magis in sunt: huius exemplo Aristoteles eligibilior est Platone. Et hic quidē locus sumitur ab ipsamet re, & est demon stratiuus, & non est proprius eligibilibus, sed conuenit omni comparationi.

Tricesimus primus locus est, quando fuerint duæ res, quarū vna ponit esse, quā iuenerit esse se mediāte est eli gibilior illa, q̄ nō redderet aliā rē eē s̄m se, calor, n. q̄ aliud calefacit, præstātor est illo q̄ nō calefacit aliud, & p̄ hūc locū virtutes eligibiliores sunt diuitijs. Et hic locus est cōis oibus cōparationibus, & sumitur ab ipsis reb⁹.

Tricesimus secundus locus est sumptus à casibus, & coniugatis, & actibus, & operibus: & est de locis com munitibus omnibus speciebus quinque quæstitorū. Ver bi gratia, si iustitia sit eligibilior fortitudine, iustus est eligibilior forti.

Tricesimus tertius locus est, quia quādo fuerint duæ res, quarū vna sit melior quadam vna eadem re, qua al tera sit minus bona, melior itaque est eligibilior. Verbi gratia, q̄ scia excedit sensum maiori excessu, q̄ recta opinio, sic scia est p̄stātor ipsa opinione, & ille est demon stratiuus, & fit ex cōparatione duorū ad vnū, & est cōis. Tricesimus

TRANSLATIO MANTINI.

Locus vigesimalis nonus est, q̄ id, ppter quod vul gus maxime increpat eum, qui illud moleste fert atq; abhorret, eligibilior est eo, propter quod uul gus non maxime increpat eum, qui illud fert moleste. Id quoq; de quo vulgus nō maxime increpat eum, qui moleste fert amissionem illius rei, seu priuationem, eli gibilior quidē est eo, de quo vulgus maxime increpat eum, qui moleste fert priuationem illius rei.

Locus tricesimus est, q̄ eorum, quæ sub eadem spe cie existunt, illud quidem, quod obtinet omnes dignita tes, seu virtutes, quæ sunt propriæ illi speciei, eligibilior est eo, quod non obtinet illas dignitates. exempli gra tia, vir dignus eligibilior est viro mediocri, ac indigno. Si vero omnibus virtutes insint, tunc magis eligendus erit ille, qui plures earum obtinet. exempli gratia, Ari stoteles magis est eligēdus, q̄ Plato. Is autem locus est sumptus ex ipsamet re, & est demonstratiuus, & nō est proprius ipsis eligibilibus, sed concordat cum quali bet comparatione.

Locus tricesimus primus est, q̄, cum duarum rerum vnum sit, quod producit, & in eius productione efficiat ipsum bonum, tunc illa res erit eligibilior, q̄ altera, que non facit bonum aliquod aliud: & per hunc locum vir tutes erunt eligibiliores ipsis diuitijs. Et locus is est cō munitibus omnibus cōparationi, & est sumptus ab ipsis reb⁹.

Locus tricesimus secundus est sumptus à casibus, & ab vsibus, & actionibus, atq; operibus: & est ex locis communibus omnibus quinque generibus quæstitorum. exempli gratia, si iustitia est eligibilior fortitudine, er go iustus est eligibilior forti.

Locus tricesimus tertius est, cum duarum rerum vna est magis bona, altera ex se, alta vero minus bona, magis bona vtiq; eligibilior est. exempli gratia, cū scia superet ipsum sensum plusq; superat recta opinio eum, ideo scia est p̄stātor opinione, & est demonstratiuus, qui fit ex cōparatione duorū ad vnū, & est communis. Locus

TOPICORVM

Locus. 34. B
est. 56.

Tricesimusquartus locus est, cuius superabundantia est eligibilior superabundantia alterius, illud est eligibilius. Verbi gratia quia amicitia est eligibilior opibus, quia superabundantia amicitiae est eligibilior superabundantia opum. Et vis huius loci est vis illius loci, de quo dictum est, quando excellentia generis fuerit eligibilior, quam excellentia alterius generis, illud genus est eligibilius illo altero genere.

Locus. 35. qui
est. 57.

Tricesimusquintus locus est res, quam quis eligit qua sibi similis sit, & per seipsam illam cupit, eligibilior est quam illa quam eligit, non qua sibi sit similis, aut quam illam cupiat mediante alia re, prout amici eligibiliores sunt opibus.

Locus. 36. qui
est. 59. 60.

Tricesimusextus locus sumitur ex appositione, quando duae res apponuntur vni eadem rei, & collectum cum vna est eligibilius quam cum altera, illa est eligibilior quam altera. Et quae quando subtrahitur ab vna eadem re, ponit illam imperfectiorem quam altera, illa est eligibilior. Et expedit obseruare in appositione, quod non sit res substantia, id est res, cui fit appositio vtens vna apposita et non altera. Carpentarius enim eligibilior est cum inuentione ferrae, quam sit cum inuentione falcis, & non sequitur, quod ferrae sit eligibilior falce, carpentarius enim non vtitur falce. Themistius autem & Theophrastus omiserunt hunc locum ob illum esse nimis patentem, maior enim res est, qua res sit maior, quando ei apponitur & minor, quando ab illa immittitur: & ille est communis omnibus quaesitis comparationis.

Locus. 37. qui
est. 61. & 62.

Tricesimuseptimus locus est, quando fuerint duae res, quarum vna fuerit eligibilis per se, & altera propter estimationem, illa quae eligitur propter se, eligibilior est, eligibilis autem propter estimationem definitio est, quod non festinetur ad eius factionem, quando certum fuerit quod nesciat alius quod ille illam fecisset, & aliquando fit praeter res voluntarias, prout sanitas est praestantior pulchritudine: & ille est demonstratiuus sumptus ab essentia rei, & subintrat loca, quibus comparatur inter rem, quae est propter se, & inter rem quae est propter aliam rem. Locus vero, de quo dicitur, quod cuius electio fuerit propter eius essentiam, & propter estimationem, illud sit eligibilius, quam cuius electio fuerit propter aliud, subintrat etiam locum quo dicitur, quod id cuius sunt plura bona sit eligibilius, illo cuius sunt pauciora.

Locus. 38. qui
est. 64.

Veruntamen tricesimosextus locus est, dum dicitur, oportet quod explicetur quot modis dicatur ipsum eligibile, quia dicitur de tribus rebus, de vtili & delectabili, & honesta, & illa est naturaliter eligibilis, eligibile autem apud aliquem hominem est aliud ab eligibili apud alium, honestum enim est eligibilius apud sapientes, et vtile est eligibilius apud politicos, & delectabile est eligibilius apud delictuosos. Quando autem proponimus monstrare de aliqua re, quod sit eligibilior altera, conuenit distinguere quot modis dicatur eligibile, & si illam inuenerimus eligibiliores altera secundum omnes, aut secundum duos, aut secundum vnum illorum, enuntiamus quod illa sit eligibilior. Et hic locus sumitur ab ipsa partitione & est proprius eligendis.

De eligendis, & fugiendis, documenta, & loci communes. Cap. IIII.

Documentum primum.

Idem autem loci vtilis, & ad demonstrandum, quod vni eligendum, & fugiendum.

Locus tricesimusquartus est, quod id, cuius superabundantia, seu excessus, est eligibilior superabundantia alterius, est vtique illud eligibilius, exempli gratia, amicitia est eligibilior pecuniis: quoniam superabundantia amicitiae, eligibilior est superabundantia pecuniarum. Et is locus habet eandem vim cum eo loco, in quo ducitur, quod si dignitas vnius generis est praestantior dignitate alterius generis illud genus est eligibilius illo altero.

Locus tricesimusquintus est, quod id, quod eligit aliquis: propterea quia simulari ei, & desiderat illud per se ipsum, eligibilius est, quam id, quod eligit, propterea quia non simulari ei, & desiderat illud habere per aliquod aliud, vt amici qui sunt eligibiliores pecuniis.

Locus tricesimusextus, qui est sumptus ex appositione, & est, cum fuerint duae res, quae addunt super vnam rem, & totum illud sit eligibilius cum vna illarum, quam cum alia, illa est eligibilior altera. Et si minuatur vna illarum ab eadem re, ita vt reddat totum ipsum esse minus, illud est quoque eligibilius. Sed oportet cauere in huiusmodi additione: nempe, ne id, quod est eius subiectum, videlicet ipsa res superaddita ei, vtatur vno superadditorum, & non vtatur altero: nam faber lignarius eligibilior est consociata ei ferrae, quam consociata ei falce: sed non sequitur, propterea, vt ferrae sit eligibilior falce, quoniam faber lignarius non vtitur falce. Themistius autem, ac Theophrastus putant laudem huius loci esse manifestissimam, quoniam res maior est illa, in qua est alia res maior, & quando minuitur ab illa, redditur ex huiusmodi diminutione minor: & est locus communis cunctis quaesitis comparationis.

Locus tricesimuseptimus est, quod cum fuerint duo: quorum vnum est eligendum propter se: alterum vero propter gloriam, illud quod est propter se, est vtique eligibilius. Definitio autem rei, quae est propter gloriam, est, vt quis non sit diligens in actione sua, cum certe norrit neminem alium esse conscium illius actionis, quam ipse agit: & hoc quidem potest etiam fieri in rebus non voluntariis, vt quod sanitas sit praestantior pulchritudine, & est locus demonstratiuus sumptus ex rei essentia, & est ex summa locorum, quibus fit comparatio inter id, quod est propter se, & id quod est propter aliud. Locus vero qui hunc sequitur, qui quidem est quod si aliquid est eligendum propter se, & propter gloriam illud est eligibilius, quam id, quod est eligibile propter aliud, includitur sub eo loco, qui dicit, quod quicquid habet plura bona eligibilius est eo, quod pauciora bona obtinet.

Locus vero tricesimosextus, vbi dicit diuidendum esse ipsum eligibile, quot modis dicatur: quoniam tripliciter dicitur: nempe quod vtile est, & quod delectabile, & quod honestum: quod quidem honestum est natura eligibile: horum autem, quod eligibile est apud aliquem vnum hominem, non est eligibile apud aliquem alium: nam honestum eligibilius est apud sapientes, vtile vero eligibilius apud ciues, delectabile est apud delictuosos magis eligendum. Cum igitur volumus ostendere aliquid esse eligibilius aliquo alio, oportet vt diuidamus, quot modis dicatur ipsum eligibile, & si inuenerimus illud esse eligibilius aliquo alio omnibus his rationibus vel duabus, vel vnica earum, tunc iudicabimus illud esse eligibilius. Et hic locus est sumptus ab ipsa diuisione, & est proprius ipsis eligibilibus.

Nam auferre solum eam oportet (quae ad alterum est) praeminentiam: si enim quod honorabilius, eligibilius: & honorabile eligendum: & si quod vtilius, eligibilius: & vtile eligendum,

eligendum: similiter autē & in alijs quęcūq; huiusmodi habent comparationem. In alijs quibus autem statim s̄m eā, quę ad alterum est cōparationem; & quod eligendū vtrūq; vel alterū dicimus. Vt qñ hoc quidem natura bonum, illud autē non natura bonum dicimus: nam quod natura bonū, manifestum quoniam eligendum est. Sumendum autē q̄; maxime vniuersales locos de eo, quod est magis & minus: nam sic sumpti, ad plura vtilēs erunt. Fieri autem potest, vt eorum, qui dicti sunt, quosdam vniuersales magis quis faciat parum transmutans s̄m appellationem. Vt quod natura tale, eo quod non natura tale, magis tale. Et si hoc quidem facit, illud autem non facit quod habet tale cuiuscūq; insit: magis tale quod interdum facit tale q̄; quod non facit. Si autem vtrūq; facit, quod magis facit tale. Amplius, si eodem aliquo, hoc quidem magis, illud autem minus tale. Et si hoc tali magis tale, illud vero non tali tale, manifestum quoniam primum magis tale. Amplius, ex additione: si eidem additū, aliquod totū magis tale facit. Aut si ei quod minus est tale additum, totum magis tale facit. Similiter autem & ex ablatione: nam quo ablato reliquis reliquū, minus tale, ipsum magis tale. Et quę contrarijs sunt impermixtiora, magis talia. Vt albius quidem nigro impermixtius. Amplius, præter ea quę dicta sunt prius, quod magis suscipit propriā propositi rationem. Vt si albi est ratio color disgregatiuus visus: albioris est, color magis disgregatiuus visus. Si autem particulariter, & non vniuersaliter problema ponatur, primum quidem dicti vlt̄ cōstructiui, vel destructiui loci omnes vtilēs. Vniuersaliter enim interimētes, vel construētes, & particulariter monstramus: nam, si omni inest, & alicui; & si nulli inest, nec alicui. Maxime autem opportuni, & cōes loci, qui sunt ex oppositis, & coniugatis, & casibus. Nam similiter probabile est existimare, si omnis voluptas bonum, & tristitiam omnem malū esse: & si aliqua voluptas bonum, & tristitiam aliquam esse malum. Item, si aliquis sensus non est potestas, & insensibilitas quędam non est impotentia, & si quoddam opinatum disciplinatum, opinio quędam disciplina: rursum, si aliquod iniustorum bonum, & iustorum aliquod malum; & aliquod eorum, quę iniuste, malum, & aliquod eorum, quę iniuste bonum: & si quoddam delectabile fugiendum, et delectatio quędam fugienda: s̄m hæc autem & si ali

quod delectabile vtile, delectatio quędam vtilis. Et in corruptiuis autē, & generatibus, & corruptionibus s̄nt. Nam, si alijs quod corruptiuū delectationis vel disciplinæ bonum est, erit quędam delectatio, vel disciplina malorum: similiter autem & si corruptio quędam disciplinę bonorum, vel generatio malorum, erit quędam disciplina malorum. Vt si obliuisci quę quis turpia egit bonorum est, vel reminisci malorū, erit scire quę quis turpia egit, malorum, similiter autē & in alijs: in omnibus enim similiter probabile. Amplius, ex eo quod est magis & minus, & similiter: si enim magis quidē eorum quę sunt ex alio genere aliquid tale, illorum autem nihil est, neq; quod dictum est erit tale. Vt si magis quidem disciplina quędam bonum, q̄; voluptas: nulla autem disciplina bonum, nec voluptas bonum erit: & ex eo quod est similiter quidem & minus eodem modo. Nā erit & interimere, & construere: verumtamen ex eo quod est similiter, vtrāq; ex minus autem, construere solū, destruere autem non: si enim similiter potestas quędam bonū, & disciplina: est autē quędam potestas bonum, & disciplina: si autem nulla potestas bonum, nec disciplina: si autem minus quędam potestas bonum, quā disciplina: est autem quędam potestas bonum, & disciplina: at vero, si nulla potestas bonum, non necesse est & disciplinam nullam esse bonum: manifestum igitur, qm̄ construere solum ex eo quod minus est. Non solum autem ex alio genere est destruere, verum & ex eodem: dum sumit quis quod maxime tale est. Vt si positū est disciplina quędam bonum, ostendatur autem qm̄ prudentia non bonum, nec alia vlla erit, quia nec quę maxime videtur. Amplius, ex suppositione similiter postulante si vni, & omni inesse, vel non inesse. Vt si hois anima immortalis, & alias: si autem hæc nō, nec alias. Si igitur inesse alicui positum est, ostendendum quoniam alicui non inest, nam consequetur per hypothesin nulli inesse: si autem alicui non inesse positum est, ostendendum quoniam inest alicui: nam & sic consequetur omnibus inesse. Manifestum igitur est, quod qui hypothesi vtitur, facit problema vniuersale, particulariter positum: nam particulariter confitentem vniuersaliter postulat confiteri, eo q̄; vni, & oi s̄nt postulauerit inesse. Cū autē indefinitum est problema, vno modo destruere contingit. Vt si dixerit volupratē bonū esse, vel non bonū, & nihil

5. documentum.
Declaratio.6. documentum.
Declaratio.7. documentum.
Declaratio.8. documentum.
Declaratio.9. documentum.
Declaratio.

Log. cū cōm. Auert.

NN aliud

aliud quicquid determinauerit: nā, si aliquam voluptatem dixerit bonū esse, ostendendum vlt q nulla, si debeat interimī propositum: similiter autē et si aliquā dixerit voluptatem non esse bonum, ostendendum vlt q omnis, aliter vero non contingit interimere: nam, si ostenderimus, qm̄ est quaedam voluptas bonum, vel non bonum, nōdum interimitur propositum. Manifestum igitur quoniam interimere quidē vno modo dicitur, construere autē dupliciter: siue. n. vlt ostenderimus, q omnis voluptas bonum, siue q est quaedam voluptas bonum, ostensum erit quod propositum est. Si autem et si oporteat differere q est quaedam voluptas non bonum: si ostenderimus q nulla bonum, vel q quaedam non bonum, ostendentes erimus vtrunque & vlt, et particulariter, q est quaedam voluptas non bonum. Cū autē determinata fuerit positio, dupliciter interimere erit. Vt si ponatur alicui quidē inesse voluptati bonū esse, alicui autē non inesse: nam siue oīs ostendatur voluptas bonum, siue nulla, interemptum erit propositum. Si autē vnam solam voluptatem posuerit bonum esse, tripliciter contingit interimere. Nam ostendentes q oīs, vel nulla, vel q plures q vna bonum, interimētes erimus quod pro-

positū est. In pluribus vero positione determinata (vt q prudentia sola est virtutum sciētia) quadrupliciter est interimere. Nam ostenso, q omnis virtus scientia, vel q nulla, vel q et alia aliqua, vt iustitia, vel q eadē prudentia non scientia, interemptū erit propositum. Vtile autem et inspicere in singularibus, in quibus inesse aliquid vel non, dictum est, quemadmodum in vniuersalibus problematibus. Amplius autem et in generibus inspiciendum, diuidenti sm̄ species, vsq; ad indiuidua, sicut prius dictum est. Nā si omni appareat iesse, siue. nulli multa proferenti, postulandum vniuersaliter confiteri, aut ferre instantiam in aliquo. non sic. Amplius, in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidēs, inspiciendum si nullum horum inest. Vt quod tempus non mouetur, nec est motus, annumeranti quot sunt species motus: nam, si nulla earum inest tempori, manifestum quoniam non mouetur, nec est motus: similiter autem et quod anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par: nam, si anima neque impar, neque par, manifestum quod non est numerus: ad accidens igitur per talia, et hoc modo argumentandum.

10. Documentum. declaratio.

11. documentum. declaratio.

12. documentum. declaratio.

13. documentum. declaratio.

Sermo de Locis communibus Eligendis, Fugiendisq; & Documentis. Cap. IIII.

TRANSLATIO ABRAMI.

Locus vero trigessimus nonus est, cuius contrariū est magis fugiendum, q̄ contrariū alterius, illud est eligibilis. gratia exempli, quia sanitas est eligibilior pulchritudine, q̄ aegritudo est magis fugienda, q̄ turpitudine. Et ille subintrat loca oppositorū, de quibus iam præfata sunt multæ partes in hoc libro.

Locus. 39.

Locus. 40. Quadragesimus locus est, cuius electio et fuga est similiter, minus eligendum est, q̄ id, quod est tantum eligendum absq; fuga aliqua.

TRANSLATIO MANTINI.

Locus trigessimus nonus est, q̄ id, cuius cōtrarium est magis fugiendū, q̄ contrariū alicuius alterius, illud vtiq; est eligibilis illo alio. exempli gr̄a, sanitas eligibilior est pulchritudine, q̄ aegritudo est fugibilior turpitudine. Et is locus includit sub locis oppositorum, quorū aliquæ diuisiones iā præcesserunt in hoc libro.

Locus quadragesimus est, q̄ id, quod simili ratione, seu indifferenter est eligendum, atq; fugiendum, illud quidem minus est eligibile, q̄ id, quod est tantum eligendum, & non fugiendum.

Hic itaq; sunt oēs loci, quos Arist. numerauit, & nos sumus interpretati eos, prout nobis fuit cōcessa eorum intelligentia, qui tñ consideratione indigent magna. Inquit: Et eisdemmet locis nūc dictis potest probari, q̄ res sit tantum eligibilis. nā, cū fuerit probatū aliquid esse eligibilis aliquo alio, probabitur & illud esse eligibile, quoniam ablato excessu vnius eorum super aliud, relinquuntur omnia eligibilia. In nōnullis vero contingit vt ex essentia comparisonis cognoscamus res esse eligibiles, vel omnes, vel vnam earum. vt cū quis dixerit hoc esse eligibilis illo, quia hoc est natura melius, illud vero non natura: nam eo quod est bonum natura scitur ipsum esse eligibile tantum. Inquitq;: Sumēdi autem sunt hī loci quammaxime fieri poterit vniuersales, si transfremus eos ex eligibili ad maius, & ad plus: & hoc quidem fiet, si parumper transfremus dictiones: nam, si hac ratione sumantur, erunt vtiq; vtilis multis rebus. exempli gratia, si dicamus aliquid quod est secundum naturam, est eligibilis eo quod non est secundum naturā, si sumamus vice illius, &

Hæc itaq; est summa omnium locorum, quæ Arist. dinumerauit, quæ traduximus vt illa intelleximus, in quibus est considerandum. Et his eisdem locis cōmonstratur quod res sit tantum eligibilis. quando enim cōmonstratur fuerit, quod aliquis sit alio eligibilis, cōmonstratur, quod sit eligendum, quando enim auferatur ab eis excessus vnius ad alterum ambo relinquuntur eligenda. In aliquibus autem rebus scimus ex cōparationis essentia, quod res sint eligendæ vtræque, aut altera, vt qui dixerit, quod hæc sit hac eligibilior, quia secundum ipsius naturam sit melior, & altera non sit secundum eius naturam, ex quo enim est naturæ affinis, noscitur, q̄ sit eligibile tantum. Et expedit quod sumamus hæc loca quatenus possibile nobis est sumere ipsorum cōmunitatem, transferentes illa ab eligibili ad maius, hoc autem fit ponendo dictiones multiplicationis in eis quadam modica declinatione: quando enim sumuntur secundum hanc dispositionem sunt pluribus rebus vtilia. v. g. quia dicere q̄ id, quod naturaliter est, eligibilis est q̄ quod non est naturaliter, q̄ vice

vice illius sumeremus quod id, quod naturaliter est secundum aliquam dispositionem, sit magis secundum hanc illam dispositionem quam illud, quod est secundum illam dispositionem preter naturam, tunc hic locus esset communis multis rebus alijs a rebus eligendis, & subintraret hunc ipsum numerus multorum locorum de illis, quae praedicta sunt. Et similiter dum diximus, quod est minus mistum contrario est eligibilis, eius vice sumeremus quod est minus permistum contrario in essendo aliquam rem est magis secundum illam rem, hic locus esset communis multis locis alijs ab eligibilibus, ut quod quanto res magis alba fuerit minus mista nigredini, est intensioris albedinis, & similiter si sumeres hanc comitatem in loco ab appositione & ablatione, & in multis locis, quae proposita sunt. Et hoc significavit apud nos, quod dignius sit, quod dictum est de loco, quod non sumatur per ipsum praemissa in syllogismo particulari. Et sicut constituuntur haec loca in constructione & destructione quaestionum vniuersalium, sic etiam constituuntur in destructione & constructione particularium: qui enim destruxerit vniuersale, destruxit particulare, & qui construxerit vniuersale, construxit particulare. Et iterum loca composita excessu, prout sunt quae sunt ab oppositis, & a priori, & digniori, & coniugatis, & casibus, constituuntur in constructione & destructione particularis, sicut constituta sunt in constructione & destructione vniuersalis: divulgatio enim horum locorum secundum hanc rem est vna.

& dicamus, quod est secundum naturam in aliqua re illud quidem est magis in ea re, quam sit in eadem re non secundum naturam, tunc huiusmodi locus est communis multis rebus citra res eligibiles: & sic includentur sub eorum loca eorum, quae praecesserunt. Similiterque, cum dicimus, quod id, quod est impermixtius ex contrario, dum in tali re existit, est vtrique eligibilis in ea re, tunc is locus est quoque communis multis rebus praeter res eligibiles, ut cum dicimus, quod quanto res alba fuerit minus mixtior nigredini, erit vtrique albior, pariterque ratione fieri poterit, si capiamus huiusmodi vniuersalitatem per locum ex additione & ablatione, & per plures locorum praedictorum. Et ex hoc videtur Aristotele, vel le, quod id, quod debet magis nominari locus, est id, quod non sumitur in propositione syllogismi particularis. Inquit: Et quemadmodum vtimur his locis ad constructionem, & destructionem problematum vniuersalium, ita quoque possumus eis uti ad destructionem & constructionem particularium: nam, si quis vniuersale destruat, ipsum quoque particulare destruit, & si vniuersale construit, & particulare ipsum etiam construit. Loca quoque vniuersalia vtilia, ut quae ex oppositis sunt, & ex priori, & ex conuenientiori, atque ex casibus & vltibus vel coniugatis, ita veniunt in vsum ad constructionem particularis, eiusque destructionem, ut ad constructionem vniuersalis, eiusque destructionem: nam probabile circa hoc est vtrique idem.

ARISTOTELIS

TOPICORVM

LIBER QVARTVS.

SVMMA LIBRI:

De locis quibusque generis simul atque de differentia locis per paucis.

Problematum generis aliquot loci. Cap. I.

Ost hęc autem de his, quae ad genus, & proprium, inspicendum, sunt autem haec elementa eorum, quae sunt ad terminos, et his ipsis raro considerationes sunt disputantibus. Si ergo ponat genus

alicuius existentium, primum quidem inspicendum ad omnia, quae cognata sunt ei, quod dicitur, si de alio non praedicat: quemadmodum est in accidente, ut si voluptatis, bonum ponatur genus, si aliqua voluptas non bonum. Nam, si hoc, manifestum est quonia non genus bonum voluptatis: nam genus de omnibus quae sunt sub ipso speciebus praedicatur. Deinde si non in eo quod quid est praedicatur, sed ut accidens. Quemadmodum album de niue, de anima, a seipso agitatam. Neque enim nix id ipsum, quod est, album: quapropter non est genus album niuis: neque anima id ipsum quod est, agitatam: nam accidit ei moueri, quemadmodum

& animali frequenter & ambulare, & ambulans esse. Amplius, agitatam non quid est, sed quid faciens, vel patiens significare videtur: similiter autem & album: non enim quid est nix, sed quale quid est indicat: quare neutrum horum in eo quod quid est praedicatur. Maxime autem in accidentis definitione inspicendum, si aptatur ad dictum genus. Ut ad quae nunc dicta sunt: contingit enim quippiam mouere seipsum, & non: similiter autem & album esse, & non: quare neutrum horum genus, sed accidens, eo quod accidens dicimus, quod contingit idem inesse alicui, & non. Amplius, si non in eadem diuisione est genus, & species, sed haec quidem substantia, illud autem quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autem quale. Ut nix quidem, & cygnus substantia, album autem non substantia, sed quale: quare non est genus album niuis, neque cygni. rursus disciplina quidem ad aliquid, bonum autem, & pulchrum quale: quare non est genus pulchrum, vel bonum disciplinae: nam genera eorum, quae sunt ad aliquid, & ipsa ad aliquid oportet esse: ut in duplici, etenim multiplex est genus duplicis, & ipsum eorum, quae sunt ad aliquid est. Ut vniuersaliter autem dicatur, in eadem diuisione oportet genus esse speciei: nam, si species substantia, & genus: & si quale, quippiam species est, & genus quale quippiam: ut si album quale quippiam, & color. Similiter autem & in alijs.

Log. cum com. Auer. NN h Rursum

3. locus.
Declaratio.

4. locus.
Declaratio.

5. Locus.
Declaratio.

Rursum, si necesse fuerit, vel si contigerit genus participare quod positum est in genere. Terminus autem eius, quod est participare, est suscipere participati rationem. manifestum igitur, quoniam species quidem participant genera, genera autem species non. nam species suscipit generis rationem, genus autem speciei non; considerandum igitur si participat, vel contingit assignatum genus participare speciem: ut si quis entis, vel vnius, genus quippiam assignauerit, accidet enim genus participare speciem: nam de omnibus, quae sunt, ens, & vnum praedicantur: quare & ratio eorum. Amplius, si de aliquo assignata species vera est, genus autem non. Ut si ens, aut scibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opinabile praedicabitur: multa enim non entia opinabilia sunt. at quod ens, vel scibile non praedicatur de non ente, manifestum: quare non est genus ens, neque scibile, opinabilis: nam de quibus species praedicatur, & genus oportet praedicari. Rursum, si nullam specierum contingit participare quod positum est in genere. Nam impossibile est participare genus, quod nullam specierum participat, nisi aliqua secundum primam diuisionem specierum sit, illae autem genus solum participant: si igitur motus genus voluptatis ponatur, considerandum si neque corruptio, neque alteratio voluptas, neque vllus reliquorum, qui assignari solent, motum: manifestum enim, quoniam nullam specierum participabit, quare neque genus, eo quod necessarium est quod genus participat, et specierum aliquam participare: quare non erit

6. Locus.
Declaratio.

7. Locus.
Declaratio.

species motus voluptas; neque indiuiduorum, neque eorum quicquam, quae sub specie motus sunt: nam & indiuidua participant speciem, et genus: ut quidam homo, & hominem participat, & animal. Amplius, si de pluribus dicitur quod genus, quod in genere positum est. Ut opinabile, quod ens; nam & ens, & non ens, opinabile: quare non erit opinabile species entis: de pluribus enim semper genus, quod species praedicatur. Rursum, si de aequalibus genus & species dicuntur. Ut si eorum, quae omnia consequuntur, hoc quidem species, illud autem genus ponatur: quemadmodum ens, & vnum: omne enim ens, & vnum: quare neutrum neutrius genus, eo quod de aequalibus dicuntur. Similiter autem & si primum, et principium ad se inuicem ponantur: nam et principium, primum, et primum, principium: quare aut utraque quae dicta sunt idem sunt, aut neutrum neutrius genus. Elementum autem est ad omnia huiusmodi, quod de pluribus genus quod species; et differentia dicitur: de paucioribus enim etiam differentia dicitur quod genus. Videntur autem et si alicuius indifferentium specie non sit genus quod dictum est genus, vel non videatur. Construenti autem si est alicuius: idem enim omnium indifferentium specie genus: si igitur vnius monstratur, manifestum quoniam omnium: & si vnius non, manifestum quoniam nullius: ut si quis inseparables ponens lineas, indiuisibile genus earum dicat esse: nam linearum habentium diuisionem non est quod dictum est, genus, cum sint indifferentes secundum speciem: indifferentes enim subinuisem secundum speciem, rectae lineae omnes.

Sermo de locis ipsius generis, & sunt illa, de quibus fit mentio in Quarto libro. Cap. I.

TRANSLATIO ABRAMI.

Eneris autem loca vniuersaliter vtilia sunt definitionibus, quoniam definitiones constituuntur, ut dictum est, ex genere & differentia: & in hoc libro Arist. connectit loca differentiae locis ipsius generis ob illorum paucitatem: maior autem pars scrutini, quod faciunt Topici de re, est an sit, aut non sit; nunquid vero sit genus, aut proprium, aut definitio, raro id faciunt. Sed generis scrutinium vniuersaliter vtile est huic arti, & arti demonstrationis: possibile enim nobis est ex his locis colligere loca demonstratiua. Bases autem horum locorum (ut ait Themistius) sunt quatuor: quarum prima est, quod genus sit inseparabile a re, cuius est genus, immo eius praedicatio sit necessaria, quia si esset separabile, esset accidens: secunda autem est quod praedicetur de toto eius subiecto, sicut est praedicatio animalis de omni homine: & tertia, quod praedicatione superet subiectum, hoc est, quod sit vniuersalius illo, non illi aequale: sicut animal superat hominem, quia si esset aequale, esset proprium, aut differentia; quarta

TRANSLATIO MANTINI.

Loca autem generis vniuersaliter sunt vtilia ad ipsas definitiones, quoniam, ut dictum est, ipsae definitiones ex genere, & differentia constant: in hoc autem Quarto libro annectit loca ipsius differentiae locis generis, quae sunt pauca admodum, ut plurimum autem ipsi Dialectici inquirunt de ipsa re, utrum sit in, vel non sit, sed utrum sit genus, vel proprium, aut definitio raro id querunt. verum inquisitio per genus, denique concludit in hac arte & arte demonstratiua: nam ex his locis possumus colligere loca demonstratiua, elementa autem horum locorum (ut inquit Themistius) sunt quatuor: primum est, ut ipsum genus sit inseparabile a re, cuius est genus, sed eius praedicatio de ea sit necessaria, nam si esset separabile esset utique accidens: secundum, ut praedicetur de omni subiecto eius, ut est praedicatio animalis de omni homine, nam si praedicaretur particulariter, esset quoque accidens: tertium, ut in sua praedicatione superet, ac excedat ipsum subiectum, hoc est, ut sit communius eo, & non aequale illi, sicut animal excedit super hominem: nam si esset aequale ei, tunc esset proprium, vel differentia: quartum

quarta autē q̄ prædicetur de subiecto in eo quod quid sit, quia nisi esset in eo q̄ quid sit, non esset genus, & q̄n defuerit generi vna harum quatuor conditionum, interimitur esse genus, & nō sit verum ipsum esse genus, nisi inuentione omnium in eo. Et ideo destructio generis facilius est ipsius constructione, quia prædicatur res de aliqua re i eo q̄ quid sit, præter q̄ sit illius genus, sed sit nomen commutatum loco alterius nominis, & oratio commutata vice nominis, ut dicimus in responsione ad quid sit vacuum, q̄ sit locus in quo non est corpus. Et non sufficit ei etiam, q̄ sit inseparabile, neq̄ q̄ superet suum subiectum, aut q̄ sit prædicatum de toto: multa enim accidentia sunt harum conditionum.

Sicq̄ principium locorum, de quibus meminit Arist. est, q̄ diuidamus speciem, de qua prædicatur res, quæ est illius genus: & si inuenerimus aliquas species, aut in diuidua, in quæ diuiditur hæc species, de qua non prædicatur hæc res, quæ posita est esse illius genus, manifestum est, q̄ non sit illius genus: ex quo generis cōditionis est q̄ prædicet de tota specie, verbi gratia, ut si quis ponat bonum genus deliciarum, diuidimus delicias in suas species, & inuenimus quasdam nō esse bonas: hinc ostensio est bonum nō esse genus deliciarum. Et ille est locus demonstratiuus sumptus ex rei essentia: & compositio figuræ syllogisticæ huius loci est in secunda specie secundæ figuræ, exempli gratia, q̄ dicamus bonum non prædicatur de omni delicia vniuersali prædicatione, genus autem prædicat de suis speciebus vniuersali prædicatione: sicq̄ duabus cōuersionibus concluditur, q̄ bonum nō sit genus deliciarum, & vniuersaliter impossibile est huic loco, quin inseratur dictio generis in ipso syllogismo.

Secundus locus est, si quod positum est genus, non prædicetur de illo quod positum est esse illius species in eo q̄ quid sit, non est illius genus, prout est prædicatio albedinis de niue, & prædicatio mouendi ex se ipsa de ipsa aia: albedo, n. non prædicatur de quidditate niuis, neque mobile ex se ipso de ipsius animæ quidditate. Et hic locus est demonstratiuus ex rei essentia: est enim pars illius, quod sumptum est in generis definitione.

Tertius autem locus est, q̄ consideremus, quod positum est pro maiori parte, & an illa nō inuenerimus i vno prædicamento, & an illi conueniat accidentis definitio: sicq̄ illud non est pro maiori parte, quia inest subiecto, & non inest, sicut motus animæ: possibile nāq̄ est illam moueri, & non moueri: genus autem est inseparabile.

Quartus locus est, q̄ consideremus illa, q̄ posita sunt genus & species, & si illa non inuenerimus in vno prædicamento, destruimus q̄ sit genus illius speciei, ver. g. qui posuerit albedinem genus calcis & niuis, calx enim & nix sunt in prædicamento substantiæ, & albedo in prædicamento qualitatis. Et hic quidē locus est demonstratiuus in destructione: quando, n. genus esset in alio prædicamento à prædicamento, in quo est species, non prædicaretur de illa in eo q̄ quid sit. De dubijs autem, quæ occurrunt in hoc prædicamento relationis inter reliqua prædicamenta, iam expleta est oratio de illis in lib. Prædicamentorū: ipsæ, n. opinatur ibi q̄ sint quedam res, quæ sunt pars qualitatum, & earum genera sunt ad aliquid: sicut est scriptura & grāmatica, quarum genus est ipsa scia: accidit autē hoc, quia natura relationis euenit oibus prædicamentis, & accidit illis: & aliqui significatur species noie prædicamenti subiecti relationis, & genus significat nomine significante conceptum relationis. Et sit ambiguitas, quō vna species sit i vno prædicamento, & ipsius genus in alio prædicamento: hoc autem sit ob nominis appellationem.

Quintus autem locus est, q̄ consideremus, an speciei definitio sit vera de genere, sicut definitio generis est vera

quartum est, vt prædicetur de subiecto in eo quod quid, q̄n, si non esset in eo quod quid, non esset genus. Cūq̄ defuerit vna harum quatuor conditionū generi, nō erit amplius genus, neq̄ erit vere genus, nisi obtineat omnes has conditiones: & ideo facilius est destruere p̄ genus, q̄ construere, q̄n potest prædicari aliquid de aliquo in eo quod quid, & in non erit genus, sed erit nomē sumptū vice alterius nominis, & oratio sumpta vice vnus nominis: vt cum ad interrogationem quid sit vacuum respondemus, q̄ est locus, in quo non est corpus. Neq̄ satis quoq̄ est ipsum esse inseparabile, neq̄ vt non superet suum subiectum, vel vt sit prædicatum de oī, quia multa dantur accidentia, q̄ has conditiones obtinent.

Primus ergo locorum ab Arist. hic positus est, vt diuidatur species, de qua prædicat aliqua res, q̄ est genus eius: & si inuenerimus aliquas species, vel indiuidua, in quæ diuiditur illa species, de qua nō prædicatur illa res, quæ fuit posita pro genere, tunc manifestum est, q̄ ipsa nō est genus, cū vna ex cōditionibus ipsius generis sit, vt prædicetur de oī specie, vt exempli grā, si quis dicat, ipsum bonū esse genus voluptatis, tunc diuidemus voluptatem in suas species, & si inuenerimus aliquā voluptatem non esse bonā, tunc cōcludimus ex hoc, ipsum bonū non esse genus voluptati. Et est locus demonstratiuus sumptus ex essentia rei, & cōponitur figura syllogistica huius loci in secundo modo secundæ figuræ, exempli causa, vt dicamus, bonum non prædicatur de oī voluptate, quæ sumit pro eius specie prædicationi vniuersali, sed genus prædicat de suis sp̄ibus prædicatione vniuersali, ergo concludit per duas cōuersiones, bonū non esse genus voluptatis: & tandē impositum est in hoc loco, quin dictio generis sit ordinata in ipso syllogismo.

Locus secundus est, si suppositum fuerit genus, quod non prædicetur de ea re, quæ fuit posita pro eius specie, in eo q̄ quid, tunc illud non est eius genus, vt cum album prædicatur de niue, & id quod mouetur ex se, de ipsa anima, quoniam album nō significat quid est nix, neque quod ex se mouetur, significat quid sit anima. Et locus is est demonstratiuus sumptus ex essentia illius rei, quæ est pars rei sumpta in definitione generis.

Tertius locus est, vt inspiciamus id quod pro genere positum est, & si conueniat ei definitio accidentis, tunc non est genus, hoc est, quod inest suo subiecto, & non inest, vt est ipse motus ipsi animæ, quoniam ipsa potest moueri & non moueri: genus vero est inseparabile.

Locus quartus est, vt consideremus id, quod pro genere & sp̄ assignatur, & non reperiant in eodē prædicamento, tūc destruimus illud eē genus, exempli grā, si quis assignet albedinē esse genus ad ipsam calcē, ac ad niuē. nā calx & nix sunt in prædicamento substantiæ, albedo vero in prædicamento qualitatis. Et hic locus est demonstratiuus in destruendo, q̄n, cū ipsum genus fuerit in alio prædicamento q̄ in eo, in quo est sp̄s, non prædicabitur de ea in eo, quod quid. De dubijs vero, quæ insurgunt circa hoc, maxime in prædicamento relationis inter cetera, ita exacte fuit explicatū hoc negotiū in lib. Prædicamentorū: nam ibi visum est aliqua eē, q̄ ex qualitatibus sunt, quorū tñ grā sunt ex prædicamento ad aliquid: vt grāmatica, & scriptura facultas, quarum genus est scia: hoc autē ita cōtingit, quia natura ipsius relatiui insequit oīa prædicamenta, eisq̄ accidit: & nonnunq̄ signatur species p̄ nomen prædicamenti, quod est subiectum ipsius relationis, & genus signatur per nomen indicans ipsam relationem. Et tunc oritur ambiguitas, qualiter vna species sit in vno prædicamento, & eius genus in alio prædicamento: hoc tamen contingit propter nominis appellationem.

Locus quintus est, vt inspiciamus vtrum definitio speciei verificatur de ipso genere, sicut definitio generis verificatur de ipso genere, sicut definitio generis

Log. cū cōm. Auer. NN iij ris

TOPICORVM

vera de ipsa specie, quia tunc quod positum est esse genus, non est genus, quoniam oportet quod genus predicetur de pluribus, quam ipsa species: gratia exempli, ut qui posuit unum genus entis, quia de paucioribus quam de quibus est verum ipsum ens, est verum ipsum unum, & similiter quod nomen multitudinis sit genus numeri.

Locus. 6. q. est. 6. & 7. i. Aristo. 1c.

Sextus locus est, quando quicquid est positum esse species cuiusdam generis, & non est una specierum, in quas hoc genus diuiditur, neque remota neque proxima, neque illis communis, id, quod positum est genus, non est genus. v. g. qui posuit motum genus voluptatis, si voluptas non sit translatio, neque alteratio, neque crenatum, neque generatio, nec vlla specierum, in quas diuiduntur singulae species motus: ipse itaque motus non est voluptatis genus. Hic autem locus est demonstratiuus, quia necessario de quo predicatur genus de ipso, predicatur aliquid de speciebus generis, aut ipsum est vna de speciebus generis: si autem, predicaretur de illo predicacione accidentis. Et hic locus redit ad illud, cui deficit predicatio in eo quod quid sit.

Locus 7. q. est. 8. & 9.

Septimus vero locus est quod consideremus an species dicatur de pluribus, quam dicatur genus, illud non est genus. verbigratia, qui posuit ens genus imaginabile: imaginabile enim est vniuersalius ente: & similiter etiam si genus & species dicatur reciproce, ut dixit, qui posuit principium genus primi: quando enim inuenitur species secundum vnam harum duarum dispositionum, quod positum est non est illius genus, quando fuerit generi aequale, aut illud superans. Et hic locus redit ad sedem, quae est, quod genus superet speciem.

Locus. 8. q. est. 10.

Octauus locus est, quod consideremus quod positum est genus alicui speciei: quia si illud inueniremus quod non sit genus vlli rerum, quae non differunt secundum speciem, dico secundum speciem huius speciei, id quod positum est esse genus, non est genus: & si illud inueniremus genus vnius illarum, est genus omnium. Hic enim locus fit ad constructionem, & destructionem. exempli gratia in constructione, quia si animal fuerit genus scitharum, illud est omnium specierum hominum: huius autem exemplum in destructione est, ut qui posuit imparabile genus linearum indiuisibilibus: indiuisibile enim non verificatur de lineis diuisibilibus: diuisibiles autem & indiuisibiles sunt vnius speciei. Hunc autem locum esse demonstratiuum in destructione est, notum ex predictis: genus enim est vnum idem omnium rerum, quae sunt vnae speciei, & si sit quarundam, est omnium: est enim genus aliquarum ex parte qua est genus omnium.

De Genere, Loci alij. Cap. II.

11. Locus. Declaratio.

Considerandum autem, & si quod aliud genus est assignata speciei, quod neque continet assignatum genus, neque sub illo est. Ut si quis iustitiae sciam ponat genus: est enim virtus genus, & neutrum generum reliquum continet: quare non erit scientia genus iustitiae. Videtur enim, quoniam species vna sub duobus generibus est, alterum ab altero contineri.

Habet autem dubitationem in quibusdam quod huiusmodi est: nam videtur quibusdam prudentia, & virtus, & scientia esse, & neutrum genus a neutro contineri: non tamen ab omnibus conceditur prudentiam scientiam esse. Si igitur quis admittat quod dictum est verum esse, attamen subalterna, vel sub eodem ambo fieri quae

ris vere dicitur de ipsa specie, tunc id, quod fuit assignatum pro genere, non est genus, propterea quia oportet ut genus predicetur de pluribus, quam predicatur ipsa species: ut qui dicunt ipsum unum esse genus ad ipsum ens, nam pauciora sunt illa, de quibus vere dicitur unum, quam ea de quibus uere dicitur ens: pari ratione qui dicit multitudinem esse genus ad numerum.

Locus sextus est, quod quicquid assignatur pro specie alicuius generis, quae non sit vna ex speciebus, in quas diuiditur illud genus, tum propinquis, tum remotis, neque concipitur cum eis, tunc illud, quod assignatur pro genere, non est genus. exempli gratia, si quis dicat, motum esse voluptatis: nam si voluptas non sit translatio, neque alteratio, neque incrementum, neque generatio, neque aliqua specierum, in quas diuiditur quodlibet genus motus, tunc motus ipse non erit genus voluptatis. Is tamen locus est demonstratiuus, propterea, quia necesse est, ut id, de quo predicatur genus, predicetur etiam de eo aliquid spiritum generis, vel vna spiritum generis, alias, non predicaretur de eo predicacione accidentis. Et tunc locus is reducitur ad eum locum, in quo predicatio deficit a predicacione in eo quod quid.

Locus septimus est, ut inspiciamus, utrum species dicatur de pluribus, quam ipsum genus dicitur: nam tunc illud non est genus. exempli gratia, si quis dicat, ens esse genus ad opinabile, nam opinabile concipitur est ipso ente: pari ratione, si genus & species dicantur aequaliter, ut qui dicit ipsum principium esse genus ad ipsum primum: nam, cum inueniremus speciem vnius illarum duarum rerum, tunc illud, quod positum est pro genere, non erit genus, si quia erit id aequale generi, vel superabit illud. Hic autem locus reducitur ad illam regulam, in qua dicitur quod genus superat speciem.

Locus octauus est, ut inspiciamus id, quod positum est pro genere alicuius speciei, & si inueniremus ipsum non esse genus alicui rerum, quae non differunt specie, hoc est speciebus huius speciei, tunc illud, quod ponitur esse genus, non erit genus: si vero inueniremus ipsum esse genus vnius illarum, erit utique idem & omnibus: nam is locus facit ad construendum & destruendum: ad construendum quidem, ut cum dicimus, si animal est genus ad ethiopes, tunc erit genus cunctis speciebus hominum: ad destruendum vero, ut si quis dicat ipsum indiuisibile esse genus ad lineas indiuisibiles, quoniam indiuisibile non vere dicitur de lineis diuisibilibus: diuisibiles autem & indiuisibiles sunt eiusdem speciei. Quod autem is locus sit demonstratiuus in destruendo, satis patet ex predictis, quoniam genus est idem cunctis rebus, quae sunt eiusdem speciei: & si sit alicui earum genus, erit utique & omnibus, quoniam est genus quibusdam earum ea ratione, quae est genus cunctis earum.

quae eiusdem sunt genera necessarium videbitur esse, quemadmodum & in virtute & in scientia accidit: utraque enim sub eodem genere sunt: nam utrumque eorum habitus, & dispositio est. Considerandum igitur, si neutrum est in assignato genere. si, non neque subalterna sunt genera, neque sub eodem ambo, non erit quod assignatum est genus. Considerandum autem & genus assignati generis, & sic semper superius genus, si omnia predicantur de specie, et si in eo quod quid est predicantur. Nam omne superius genus predicari oportet de specie in eo quod quid est: si ergo alicubi dissonet, manifestum quoniam non est genus quod assignatum est. Rursum, si genus participat spiritum vel ipsum, vel aliquod superiorum generum.

Nam

Nam nullum superiorum participat quod inferius est. destruenti igitur quæadmodum dictum est vtendum, astruenti autem si confiteatur quidem inesse speciei quod dictum est genus, at vt genus inest dubitetur, sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid est, de specie predicari. Vno. n. in eo quod quid est predicato, oia & superiora illius, & inferiora si prædicant de specie in eo quod quid est predicabuntur: quare & assignatum genus in eo quod quid est predicabitur: quod autem vno in eo quod quid est predicato, oia etiam reliqua (si prædicant) in eo quod quid est predicabunt, per inductionem sumendum. Si aut simpliciter inesse dubitetur assignatum genus, nec sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid est de specie predicari: vt si ambulationis genus quispiam assignauit lationem, non sufficit ostendere quod motus est ambulatio, ad ostendendum quod latio est, eo quod & alij motus sunt: sed ostendendum, quod nullum participat ambulatio eorum quæ sunt secundum eadem diuisionem, nisi lationem: nam necesse est quod genus participat, & specierum aliquam participare secundum primam diuisionem: si enim ambulatio neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participet, manifestum quoniam lationem participabit: quare erit genus latio, ambulationis. Rursum, de quibus species, quæ posita est vt genus predicatur, considerandum si & assignatum genus in eo quod quid est de ipsis eisdem predicatur de quibus & species: similiter autem & si omnia quæ supra genus sunt. Nam, si alicubi dissonat, manifestum, quoniam non est genus quod assignatum est: si enim esset genus, omnia & superiora illius, & ipsum, in eo quod quid est predicaretur de ijs, de quibus & species in eo quod quid est predicatur: destruenti igitur vtile, si non predicetur genus in eo quod quid est de quibus & species predicatur: astruenti autem si prædicet in eo quod quid est, vtile: accidet enim genus & speciem de eodem in eo quod quid est predicari: quare & idem sub duobus generibus fit: necesse est igitur subalterna genera esse. Si igitur ostendatur quod volumus genus astruere non esse sub specie, manifestum quoniam species sub hoc erit: quare ostensum erit, quoniam genus hoc. Considerandæ autem & rationes generum, si aptantur ad assignatam speciem, & ad participantia speciem. Necesse est enim generum rationes predicari de specie, & de ijs, quæ par-

ticipant speciem: si igitur in aliquo dissonet, dilucidum quoniam non est genus quod assignatum est. Rursum, si differentiam vt genus assignauit. Vt si immortale, genus Dei: nam differentia est æialis immortale, eo quod animalium alia mortalia, alia immortalia: manifestum igitur, quoniam peccant, nullius enim differentia est genus. Quod autem hoc verum, manifestum: nulla enim differentia significat quid est, sed magis quale quid, vt gressibile, & bipes. Et si differentiam in genere posuit tanquam speciem. Vt imparem quidem numerum: differentia. n. numeri impar, & non species est: neque videtur participare differentia genus: nam omne, quod participat genus, vel species, vel indiuiduum est: differentia autem neque indiuiduum, neque species: manifestum igitur quoniam non participat genus differentia, quare neque impar species erit, sed differentia, quoniam non participat genus. Amplius, si genus in specie posuit. Vt contiguitatem id ipsum quod est contiguitatem: aut mixturam id ipsum, quod est temperamentum: aut (vt Plato definiuit) lationem secundum locum mutationem: non. n. necessarium contiguitatem contiguitatem esse, sed e conuerso, contiguitatem contiguitatem: non. n. omne contiguum continuatur, sed quod continuatur, contiguum est: similiter autem & in alijs: nam neque mixtura omnis, temperamentum: nam siccorum mixtura non est temperamentum, neque secundum locum mutatio omnis, latio: nam ambulatio non videtur latio esse: penes enim in ijs quæ inuoluntarie locum ex loco permutant, dicitur latio, quemadmodum inanimatis accidit: manifestum autem, quoniam & de pluribus species dicitur quod genus in assignatis, cum oportet e contrario fieri. Rursum, si differentiam in specie posuit. Vt immortale id ipsum quod est Deum, nam accidit de æqualibus, aut pluribus quod speciem dicit: differentia autem semper de æqualibus, aut pluribus quod species dicitur. Amplius, si in differentia genus posuit. Vt color id ipsum quod est congregatum, aut numerum quod impar. Et si genus vt differentiam dixit. Possibile est. n. aliquid quem talem suscipere positionem, vt temperantia, mixturam dicitur: aut lationis, secundum locum mutationem: inspicendum autem omnia quæ sunt huiusmodi, per eadem: coincant enim loci: de pluribus. n. genus quod differentiam oportet dici, & non participare differentiam. Sic autem assignato, neutrum eorum, quæ dicta sunt, possibile est accidere: nam & de paucioribus dicitur, & participabit

Log. cū cōm. Auet. NN iij genus

Locus.
Ratio.

17. Locus.
Declaratio.

18. Locus.
Declaratio.

19. Locus.
Declaratio.

Locus.
Ratio.

Latio quid.

20. Locus.
Declaratio.

21. Locus.
Declaratio.

22. Locus.
Declaratio.

Locus.
Ratio.

23. locus
Declaratio

genus differentiam. Rursum, si nulla differentia generis prædicatur de assignata specie, nec genus prædicabitur. Ut de anima neq; impar, neq; par prædicatur: quare nec numerus. Amplius, si prius est natura species, & simul interimit genus. Videtur enim

contrarium. Amplius, si contingit relinquere dictum genus, vel differentiam (ut animam, moueri, opinionem: verum, & falsum) neutrum erit dictorum genus, vel differentia. Videtur enim genus & differentia seque qui quandiu fuerit species.

25. loc
Declat

24. locus
Declaratio

Sermo de alijs locis generis.

Cap. II.

TRANSLATIO ABRAMI.

TRANSLATIO MANTINI.

Locus. 9. q
est. 11.

Nonus autem locus est, q; consideremus speciem, quæ posita est sub aliquo genere, si illius est aliud genus, quod non contineat genus positum, nec ipsum contineat positum genus: quia si hoc ita fuerit, quod positum est, genus non est. Verbi gratia, quia si quis poneret scientiam genus iustitiæ, & inueniamus virtutem actiuam, quæ est genus iustitiæ, non continere scientiam, neque scientia ipsam continet: per hoc itaq; destruitur, q; scientia sit genus iustitiæ. Quod autem quando ponuntur duo genera vnus rei, oportet vnum illorum continere alterum, hoc apparet in multis rebus. Verbi gratia avis & animal sunt genera corui, avis autem continetur in animali; & similiter ambulans & progressiuum sunt duo genera bipedis, quorum vnum continetur in altero: destruit autem hunc locum, quia virtus et scientia sunt duo genera prudentiæ, & neutrum continetur in altero. Si autem hoc concesserimus oportet addere illi, quod adiectum est, q; vnum alterum contineat, vt ambo subsint vni eidem generi: scientia enim & virtus omnes subsunt habitui, & quod deficit generi in hoc loco est, q; illius prædicatio non sit in eo, q; quid sit: aut dicamus q; in virtute intellectiua contineatur scientia & prudentia, & q; prudentia non contineatur in virtute actiua.

Locus. 10. q
est. 12. & 13.

Decimus autem locus est, q; consideremus genus superius illius quod positum est esse genus, quod si non prædicatur de specie in eo quod quid sit, quod positum est genus, non est genus: hoc autem fit, quando notum est genus inesse speciei, & non dubitatur, nisi an sit genus necne: si autem non fuerit notum inesse, posset mentiri. Verbi gratia qui poneret progressiuum genus ambulantis, & sumeret ad hoc inditium, quia motus prædicatur de progressu & ambulante in eo quod quid sit, quia nisi notum esset, aut iam comonstratum sit ambulationem esse progressum, posset ambulationem esse alia species motus, sed verax est hic locus, quando fuerit esse notum. Sicq; etiam considerabimus huic simile in rebus, quæ subsunt speciei, quæ de illis prædicatur in eo quod quid sit, quia si quod positum est fuerit genus, prædicatur de illis in eo quod quid sit: sin autem, non est genus.

Locus. 11. qui
est. 14.

Vndecimus locus est, q; consideremus generis definitionem, quia si non conueniat speciei, quæ ei supposita est, aut rebus quæ speciei subsunt, illud non est genus: generis enim definitio expedit q; conueniat sue speciei: & ideo continentia non est virtus, quia virtutis definitio non conuenit continentia. Sicq; nec scientia est genus virtutis, quia illi non conuenit eius definitio, quæ est q; sit habitus, qui impossibile est aliter esse q; est.

Locus. 12. q
est. 15. & 16.

Duodecimus locus est, si differentia posita fuerit vt genus, illa non est genus. Verbi gratia si immortale positum fuerit genus angelorum: per immortale enim diuiditur animal, quoniam quoddam animal est mortale, & quoddam

Locus nonus est, vt consideremus speciem assignatam sub aliquo genere, vtrum habeat aliud genus, quod non contineat illud genus positum, aut non contineat ab illo posito: nam si ita res se habuerit, tunc id, qd pro genere assignatum fuit, non erit genus. exempli gratia, si quis dicat scientiam esse genus iustitiæ, & inueniamus virtutem actiuam, quæ est genus ad virtutem, non continere scientiam, neq; ab ipsa scia contineri, tunc per hoc destruit ipsam scientiam esse genus virtutis, vel si quis imposuerit duo genera vni rei, tunc etiam oportebit vt vnum eorum contineat alterum, & hoc perspicuum est in multis rebus, exempli gratia avis & animal sunt duo genera ad ipsum coruum, & coruus continetur sub animali: similiterq; gressile & transmutabile sunt duo genera ad bipes, quorum alterum sub altero continetur. Sed hic locus habet instantiam, cum virtus & scientia sint duo genera ipsius prudentiæ, neutrum tamen ipsorum continetur sub neutro eorum: si igitur hoc concedatur, oportebit addere illi conditionem, in qua dixit, alterum debere sub altero contineri, q; omnia existant sub eodem genere: nam scientia & virtus ambæ sub habitu continentur, in hoc tamen deficit ipsum genus in hoc loco, q; prædicatio eius non est in eo quod quid. vel erit dicendum, q; sub virtute contemplatiua continetur scientia & prudentia, & q; prudentia non continetur sub virtute actiua.

Locus decimus est, vt consideremus superius genus assignati generis, & si non prædicetur de ipsa specie in eo quod quid, tunc id, quod fuit positum pro genere, non erit genus & si prædicetur in eo quod quid, tunc quod positum est genus, erit genus. Et is locus valet in destruendo, & construendo: nam, si illud fuerit genus, tunc genus assignatum prædicabit de hoc genere in eo quod quid, & prædicabit quoq; de illa specie in eo quod quid, & ipsum genus assignatum prædicabit de specie in eo quod quid. Hoc autem ita fiet, cum ipsum genus manifeste insit ipsi speciei, & nihil dubium habeat de eo, nisi vtrum sit genus, vel non. At si non sciatur certe ipsum illi inesse, tunc poterit mendacium committere. exempli gratia, si quis dicat ipsam lationem esse genus ipsi gressibili, & hoc probet propterea, q; motus prædicatur de ipsa gressione, & translatione in eo quod quid: nam si non sit notum, vel fuerit ita notificatum ipsam gressione esse lationem, tunc gressio posset contineri sub aliqua alia specierum motus. Sed locus is erit verus, quoniam notum sit illud esse: pari ratione considerandum est illud idem in illis rebus, quæ existunt sub illa specie, quæ prædicatur de eis in eo quod quid, nam si illud positum fuerit genus, tunc prædicabitur de illis in eo quod quid: alias enim non erit genus.

Locus vndecimus est, vt consideremus definitionem generis, nam si non conueniat rei, quæ est posita pro specie sub eo, vel rebus ordinatis sub illa specie, tunc non est genus, quoniam definitio generis debet concordare cum sua specie: ideo ipse continens non erit studiosus, quia definitio studiosi non conuenit definitioni, continentis: & sicut scientia non erit genus virtutis, quoniam definitio scientiæ, quæ est habitus, non potest aliter se habere, non conuenit definitioni virtutis.

Locus duodecimus est, si ponatur differentia pro genere, tunc non est genus. exempli gratia, si ponatur immortale esse genus ad angelos, quoniam per immortale se diuiditur animal, cum animalium aliud mortale sit, aliud

& quoddam immortale. Hic autem locus est verax, quia deest illi prædicatio in eo, quod quid sit: genus enim prædicatur in eo quod quid sit, non in eo quod quale sit. Sicque etiam errat, qui ponit generis differentiam vice speciei, & genus prædicatur de illa, quatenus differentia esset illius speciei, de quocunque enim prædicatur genus in eo quod quid sit, est indiuiduum, aut species, differentia autem neutra harum est. Locus autem est verax, quando differentia sumitur denudata à materia, quia quando sumeretur cum materia esset ipsamet species. Verbi gratia, qui ponit animal genus rationalis recte ponit,

Tertiusdecimus locus est, quod consideremus an possumus sit genus in speciem. Huius autem significatum est, quod posita sit species sui generis: genus hoc est illius quod positum fuerat eius genus, verbi gratia, si quis poneret hominem genus animalis, & continuum genus contiguum: communius enim est contiguum continuo. Quod itaque positum est genus huius conditionis non est genus: genus enim, prout dictum est, ipsum est vniuersalis speciei: & prope hoc etiam est, si posita fuerit differentia in speciem: & huius significatum est, quod species posita fuerit genus suæ differentia. Verbi gratia, quod ponatur angelus genus immortalis, aut homo genus rationalis, siue hæc species fuerit differentia æqualis, aut differentia fuerit vniuersalior, quæ illa. Et similiter si sumeretur genus, ut differentia, non est differentia: ut si sumeremus animal differentiam mortalis, & sicut qui definiuit sonum esse aerem, quia pulsatio est soni genus. Et hic locus proprius est destructioni differentia: & hæc loca redeunt ad vnam basim, scilicet quod semper genus dicatur de pluribus, quod dicatur species, aut differentia, & quod prædicatur de differentia in eo quod quid sit.

Quartusdecimus locus est, quod consideremus, quod si nulla differentiarum generis positi prædicatur de ipsa specie, nec genus prædicatur de illa. Verbi gratia, quia de anima non verificatur, quod sit par, aut impar: sicque nec numerus est ipsius genus: differentia enim generis diuisiua, quando cum genere componuntur, faciunt species. Et ideo necessario expedit, quod cum specie posita sub genere conueniat aliqua differentiarum generis. Et ideo motus non est genus temporis, quia tempori non inest aliqua differentiarum ipsius motus, quæ sunt velocitas & tarditas: hic autem locus est de locis sumptis secundum partitionem.

Quintusdecimus locus est, si species sit naturaliter prior genere, & propterea velit auferre genus illius ablatione, quod positum est genus non est genus: genus enim naturaliter prius est specie, & illa est posterior: genus enim de pluribus dicitur, quam ipsa species: & eius vis est vis loci, quo genus seritur ordine sub eius specie.

Sextusdecimus locus est, considerare si genus auferatur, & non auferatur species, illud non est genus. Verbi gratia, si motus auferatur ab anima, & anima sit, motus non est animæ genus: hic autem locus utilis est differentia, ut si auferatur anima, & opinio sit. Themistius autem opinatur, quod vis huius loci sit vis loci præcedentis: hic autem locus verax est, quia ipse posuit genus & differentiam inseparabiles.

Decimusseptimus locus est, si species admittat contrarium illius quod positum est genus, illud non est possibile illi, sicque non est genus, quoniam si esset genus, possibile esset duo contraria inesse speciei, ex quo genus non separatur.

aliud immortale: is autem locus est verus, quia non habet prædicationem in eo quod quid: nam genus prædicatur in eo quod quid, non in eo quod quale. Similiterque peccat, qui ponit differentiam generis vice speciei, & prædicatur genus de ea, eo quod ipsa differentia sit eius speciei: nam de quocunque prædicatur genus in eo quod quid, vel est indiuiduum, vel species, sed differentia nullum horum est duorum. Is autem locus erit verus, si capiatur, ipsa differentia expers materia: nam si cum materia sumeretur, tunc esset ipsamet species. Exempli gratia, si quis ponat animal esse genus ad rationale, tunc ponit differentiam vice speciei, sed si ponat animal esse genus ad rationale, tunc recte id ponit.

Locus decimus tertius est, ut inspiciamus utrum genus sit positum in specie, hoc est, ut species ponatur pro genere generis sui, id est, pro eo, quod fuit positum pro eius genere, exempli gratia, si ponamus hominem esse genus animalis, & continuitatem genus contiguitatis, quoniam contiguitas plus continet, quam continuitas. Qui igitur posuerit genus hoc pacto, non erit genus, quia genus (ut dictum est) communius est specie, nec huius ab simile est, si quis ponat differentiam in specie, hoc est, ut ponatur species genus ipsius differentia, exempli gratia, quod ponat angelum genus ad immortale, vel hominem genus ad rationale, quoniam ipsa species vel est æqualis differentia, vel differentia est communior ea. Similiterque si sumatur genus pro differentia, non erit profecto differentia, ut si sumatur animal differentia ad mortale, & ut si quis definiat sonum dicens, quod est aer percussus, quoniam ipsa percussio est genus ad sonum, & hic locus est proprius in destruendo differentiam. Hæc tamen loca reuertuntur ad vnam regulam, seu fundamentum: nempe, quod genus de pluribus semper dicitur, quod dicatur species, vel differentia, & quod prædicatur de differentia in eo quod quid.

Locus quartusdecimus est, ut inspiciamus utrum vna ex differentijs generis assignati non prædicatur de specie, tunc neque ipsum genus de ea prædicabitur. Exempli gratia, si de anima non vere dicatur, quod sit par vel impar, ergo neque ipse numerus erit genus eius, propterea quia differentia diuisiua generis, si componantur cum genere, pariunt species: & ideo necesse est omnino, ut species, quæ sub genere existit, conueniat cum ea aliqua differentiarum generis. Et ideo motus non est genus temporis, quia non inest tempori vna differentiarum motus, quæ est velocitas, & tarditas: & hic locus est sumptus ab ipsa diuisione.

Locus decimus quintus est, si species sit prior natura ipso genere, intelligit autem per hoc, ut ipsa ablata auferatur genus, tunc illud quod positi est pro genere, non erit genus: quoniam genus natura prius existit ipsa specie: & hic locus reducitur ad eum, in quo dicebatur, quod genus in plus se habet quam species, & habet vim illius loci, in quo genus sub sua specie est ordinatum.

Locus decimus sextus est, ut inspiciamus si ablato genere species non auferatur, tunc non erit illud genus. Exempli gratia, si separato motu ab anima ipsa anima adhuc reperiatur, tunc motus non erit genus animæ: & hic locus confert in ipsa differentia, quoniam, si differentia tollatur, & non tollatur species, tunc illa non erit differentia: ut si quis dicat iustitiam esse differentiam ipsius opinionis, nam potest tolli iustitia remanente ipsa opinione. Themistius autem dicit, quod is locus, & præcedens habent eandem vim: & est verus is locus, quia ipse ponit genus, & differentiam esse inseparabilia.

Locus decimus septimus est, si species alicuius assignati generis participet, vel possit participare contrarium illius dati generis, tunc illud non erit genus: quoniam si esset genus, tunc duo contraria essent simul in ipsa

TOPICORVM

separatur. Verbi gratia, si diceremus, quod bonum sit san-
nitatis genus, sanitati enim posset malum euenire:
quando autem vellet aliquis hunc locum esse vera-
cem, apponenda est ei conditio, quod euentus contra-
rii ipsi speciei sit per se: sin autem, accideret hinc, quod
sanitas non esset bona, prout in praecedenti exemplo
diximus.

De genere, loci alij. Cap. III.

26. lo. 14.
Declaratio

Inspicendum autem & si quod in gene-
re positum est, participat aliquid contra-
rium generi, aut si contingit participare. nam
idem contraria simul participabit, eo quod ip-
sum, genus quidem nunquam relinquit: parti-
cipat autem & contrarium, aut contingit parti-
cipare. Amplius, si quippiam comunicat
species, quod impossibile est omnino inesse
se ipsis, quae sunt sub genere. Ut si anima vitae
comunicat, numerorum autem nullum pos-
sibile est viuere, non erit species numeri ani-
ma. Considerandum autem & si aequiuoca sit
species generi elementis ventis, ipsis quae dicta
sunt ad aequiuocum. Vniuocum enim genus,
& species. Quonia inspicendum autem om-
nis generis plures species, inspicendum si
non contingit alteram speciem esse dicti gene-
ris. Nam si non est, manifestum quoniam non erit
genus omnino, quod dictum est. Conside-
randum etiam est si quod translative dictum
est, ut genus assignauit. Ut temperantiam con-
sonantiam. nam omne genus proprie de spe-
ciebus praedicatur: consonantiam vero de tem-
perantia non proprie, sed translative: om-
nis enim consonantia in sonis. Amplius, si
sit contrarium speciei aliquid, considerandum.

27. locus
Declaratio

28. locus
Declaratio

29. locus
Declaratio

30. locus
Declaratio

31. locus
Declaratio

32. locus
Declaratio

33. locus
Declaratio

34. locus
Declaratio

Est autem multipliciter consideratio. Primum
quidem si in eodem genere contrarium speciei,
cum non sit contrarium generi: oportet enim
contraria in eodem genere esse, si nihil sit con-
trarium generi. Cum autem est contrarium
generi, considerandum si contrarium in con-
trario. Necessesse est enim contrarium in contra-
rio esse, si sit contrarium quidem generi: ma-
nifestum autem est vnumquodque eorum per
inductionem. Rursum si omnino in nullo
genere quod speciei est contrarium, sed ipsum
genus. Ut bonum, nam ipsi hoc non in gene-
re, nec contrarium huius in genere erit, sed ip-
sum genus, quemadmodum in bono & malo
accidit: neutrum enim horum in genere, sed
vtrunque eorum genus. Deinde consideran-

ipsa specie, cum genus sit inseparabile. exempli gratia,
si quis dicat ipsum bonum non esse genus sanitatis, quia
malum potest inesse sanitati: sed si quis velit hunc locum
fieri verum, oportet, ut in eo hanc subiectat conditione:
nempe ut illud contrarium insit per se ipsi speciei, alias
enim sequeretur, quod sanitas non esset bona, ut diximus
in praecedenti exemplo.

dum si contrarium est alicui & genus, & spe-
cies: & horum quidem est aliquid medium, illo-
rum autem non. Nam si generum est aliquid me-
dium, & specierum: & si specierum, & generum:
ut in virtute, & vitio: & iustitia, & iniustitia:
vtrorumque enim est aliquid medium. Instantia
huius, quoniam sanitatis & aegritudinis nihil est
medium: mali autem & boni aliquod medium.

Amplius, si est quidem aliquid vtriusque medi-
& speciebus, et generibus: non similiter autem,
sed horum quidem secundum negationem, illorum ve-
ro ut subiectum. probabile enim similiter et
in vtriusque. Ut in virtute & in vitio, iustitia, &
iniustitia: vtriusque enim secundum negationem me-
dium. Amplius, quando non est contrarium ge-
neri: considerandum non solum si contrarium in
eodem genere, sed et medium. In quo enim ex-
trema, & medium, ut in albo & nigro: nam co-
lor genus & horum, & mediolorum colorum om-
nium. Instantia, quoniam defectus quidem & super-
abundantia in eodem genere (in malo enim
ambo) mediocre autem, cum sit medium horum, non
in malo, sed in bono est. Considerandum etiam,
si genus quidem contrarium est alicui, species autem
nulli. Nam si genus est contrarium alicui, & spe-
cies: quemadmodum virtus et vitium, & iustitia et
iniustitia: similiter autem & in alijs consideranti,
manifestum videtur esse. Instantia. in sanitate &
aegritudine: simpliciter enim sanitas aegritu-
dini contraria: aliqua autem aegritudo, cum sit spe-
cies aegritudinis: nulli contrarium: ut febris &
ophthalmia, & vnumquodque aliorum. Interim
tamen igitur tot modis inspicendum: si enim non insint
quae dicta sunt, manifestum autem non esse genus
quod assignatum est. Construendi vero triplici-
ter: primum quidem si contrarium speciei sit in dicto
genere, cum non sit contrarium generi. Nam si con-
trarium in hoc, manifestum quoniam & quod propo-
situm est. Amplius, si medium in dicto gene-
re. Nam in quo medium, et extrema. Rursum, si
sit et contrarium quidem generi, considerandum
est & si contrarium in contrario. Nam si sit, ma-
nifestum quod et propositum in proposito.

35. loc.
Decl.

36. lo.
Decl.

37. lo.
Decl.

38. lo.
Decl.

39. lo.
Decl.
40. lo.
Decl.

Sermo de nonnullis etiam locis generis.

Cap. III.

TRANSLATIO ABRAMI.

Locus. 18. g
et. 24.

Decimus octauus locus est, quod consideremus si spe-
cies admittat rem, quam impossibile est penitus
esse genus, id, quod positum est, non est genus.
Verbi gratia si anima admittat vitam, & impossibile est
villum

TRANSLATIO MANTINI.

Locus decimus octauus est, ut inspicimus vtrum
species comunicet, vel participet aliquid, quod non
possit omnino inesse ipsi generi, tunc id, quod tunc
assignatum pro genere, non erit genus: ut exempli gra-
tia, si

vllum numerum esse vitam animæ, genus non est ipse numerus. Et hic locus est de locis sumptis secundum diuisionem.

Locus decimus nonus est, quia ex quo genus diuidit in plures, quam in vnam speciem, notū itaque est, quod nisi posito generi sit alia species à specie, cui posicum est genus, illud non est genus: sicut qui posuit quod impossibile sit superficiem, & lineam non esse duas species, quia subsunt longitudini: & hoc loco deest generi, quod sit prædicatum de multis, cum illud sit vnum, aut quasi illud.

Vigesimus locus est, quod inspiciamus quod posicum est genus, si nomen de eo dictum dicatur accommodatione, illud non est genus. vt qui dicebat, quod scientia sit lux: lux nanque est vere in orbe cœlesti, & igne: & quod huic deest, est, quod genus dicatur de specie vniuoce, & in eo quod quid sit.

Vigesimus primus locus sumitur ex cōtrarijs, & hic quidem locus partitur in plures modos: quorum quidam sunt prope rei naturam, & quidam sunt vulgares, & ex rebus quæ de foris sunt. Primo itaq; considerabimus, quod si speciei sit contrarium, non euadit, quin illi generi sit contrarium, aut non sit illi contrarium: si autem non sit illi contrarium, oportet quod illa species, & eius contrariū sint in genere, si autem, illud non est genus. Secundus autem locus est, si illi fuerit contrarium, oportet quod speciei contrarium sit in generis contrario. Tertius locus est, si speciei cōtrarium non sit penitus in aliquo genere, sed sit supremum genus secundum se: et speciei non est genus, & illorū etiā est supremū genus sine se: gratia exempli, quod bonum non est spēs alicuius generis, nec eius cōtrario, quod est malū, est aliqd' genus. Et hæc tria loca dicit Themistius, quod sint prope rei naturam: hoc est, quod sint veracia: contraria enim sine dubio, aut sunt sub vno eodem genere, aut sunt sub duobus contrarijs generibus, aut sunt duo genera contrariarum rerum, & hæc est dispositio speciei cum eius contrario, hoc est, quod non euadat tres partitiones: hoc autem inquisitione sit euident. Horum vero locorum oratoria sunt, quod consideremus, si generi fuerit contrarium, & speciei fuerit cōtrarium, & vnius illorum contraria fuerint mediata, & alterius contraria fuerint immediata, quod posicum est, non est genus, vulgatum enim est, quod, si inter species sit mediū, inter genera sit medium. verbi gratia, diuitiæ, & iniuicias, quarum altera est sub præstantia, et altera sub vitio, & vtraque sunt mediata.

Huius autem loci instantia est, quia sanitas, & morbus sunt duo contraria immediata, & subsunt bono & malo, inter quæ est mediū. Et alter locus est huic similis diuulgatione, scilicet, quod consideremus si species sit mediata, et generis contrarium mediatum, sed mediū vtriusque non significatur similiter: hoc est, quod vnum exprimat per negationem amborum extremorum, & alterum exprimat suo nomine eius comparatione: perinde significatur quod vulgatum sit, quod oportet mediū vtriusque similiter esse exprimendum. verbi gratia, de medio inter iustitiam & iniustitiam, & medio inter virtutem & vitium. Et alius locus est, quod consideremus, quod, si cōtrario speciei sit medium, oportet subintrare genus diuulgatū etiam est, quod res cuius sunt duo extrema, oportet eius esse et mediū. verbi gratia, quæ nigrum, & albū, & mediā, quæ inter ea sunt, omnia colorum subsunt. Huius autem loci instantia est, quia pusillanimitas, & expositio sui ad pericula sunt sub vitio, & fortitudo

ta, si anima participat vitam, & nullus numerus est vita, ergo numerus non erit genus eius. Is autem locus est ex locis sumptis à diuisione.

Locus decimus nonus est, quod, cum genus diuidatur in plures species vna, ergo manifestum est, quod si non reperiat alia species in illo genere assignato, quod illa posita illi generi, tunc illud genus non erit genus. vt si quis dicat longitudinem esse genus lineæ, quoniam superficies, & linea fortasse non erunt duæ species sub longitudine posite: & in hoc loco deest, vt dicat quod illud genus sit prædicatum de pluribus, & est idem, vel fere idem.

Locus vigesimus est, vt consideremus id, quod pro genere est posicum, & si sit illius nomen dictum metaphorice, tunc non erit genus. vt si quis dicat scientiam, esse lumen: nam lumen re vera est in corpore cœlesti, et in igne: deest ergo hic, vt dicatur, quod illud genus dicatur de specie vniuoce, & in eo quod quid sit.

Locus vigesimus primus est sumptus ab ipsis cōtrarijs, qui quidem locus varijs modis diuiditur, quorū alii qui sunt propinqui naturæ rei, alii vero sunt probabiles, & sumpti ex rebus exterioribus. Primo igitur considerandum, si species habeat contrarium, tunc necesse est vt genus habeat contrariū, vel non habeat contrariū: si non habeat contrarium, tunc oportebit vt illa species, & eius contrarium sint in illo genere: aliās enim non erit genus. Secundus vero locus est, quod si habeat contrariū, tunc oportebit, vt contrarium speciei sit in contrario ipsius generis. Tertius locus est, vt si cōtrarium speciei non reperiat omnino, inesse alicui generi, sed ipsa sit de se genus supremum, tunc illa species non est ei genus, & est etiam genus supremum de se. exempli gratia, si bonū non fuerit species alicuius generis, tunc eius quoque contrarium non habebit genus, quod est ipsum malū. Themistius autem dicit, hos tres locos esse propinquos naturæ rei, hoc est, ipsos esse veros, quoniam ipsa contraria proculdubio, vel sunt sub vno & eodem genere, vel sub duobus generibus contrarijs, vel sunt duo genera rebus contrarijs: & hæc est natura ipsius speciei cum suo contrario, hoc est, quod oportet vt in his locis fiant hæc tres diuisiones: & hoc patet per inductionem. In horū vero locorum persuasivis, seu rhetoricis considerandum est, quoniam, si genus habeat contrarium, & species habeat contrarium, & cōtraria vnius eorum habeant mediū, alia vero cōtraria non habeant mediū, tunc id, quod fuit posicum genus, non est genus, quoniam manifestum est, quod si inter species datur mediū, quod inter genera quoque dabitur mediū. exempli gratia, iustitia, et iniustitia, quæ quidem vna sub virtute locatur, altera vero sub vitio; & inter vnumquodque eorum adest mediū. Hic tamen locus habet instantiam, quoniam sanitas, & ægrotudo sunt duo contraria immediata, quæ tamen sub bono & malo continentur, quæ quidem habent mediū. Datur & alius locus similis huic in probabilitate: nempe, vt consideremus, vtrem contraria speciei sint mediata, & contraria generis quoque mediata, verum tamen non eodem modo monstretur mediū, hoc est, quod vnum eorum monstretur per abnegationem duorum extremorum, alterum vero per nomē indicās habitum, seu participationem: manifestum enim est, quod oportet vt mediū inter ipsa eodem tenore se habeat. exempli gratia, mediū inter iustitiam, & iniustitiam, & mediū inter vitium & virtutem. Alius adhuc locus est: nempe, vt consideremus, si contraria ipsius speciei habent mediū, tunc oportebit ipsum contineri sub eodem genere: nam manifestum est, quod vbi sunt duo extrema, ibidem existit mediū. exempli gratia, album, & nigrum, atque eorum mediā, omnia inquam sub colore continentur. Habet tamen instantiam hic locus, quoniam pusillanimitas, & audacia sub vitio locantur, fortitudo

fortitudo inter eas est sub virtute. Et alius locus est si generi sit contraria aliqua res, & speciei non sit contrarium, illud non est genus, quando si generi sit contrarium, speciei etiam est contrarium, sicut est dispositio virtutis, & vitij, & iustitiæ, & iniustitiæ, quæ eis subsunt.

Themistius autem dicit, quod hic locus sit demonstratiuus, & quod eo usus sit Aristoteles, commonstrando quod tempus non sit motus, quia morui est contraria quies, tempori autem nihil est contrarium: & sicut est demonstratio, quæ commonstrauit, quod connexio, & ordo non sint genus animæ, quia connexioni est contraria non connexio, animæ autem nihil est contrarium. Et Aristoteles in suo libro dicit, quod huius loci instantia inuenitur in sanitate & ægritudine, quia sanitas est ægritudinis contraria, & alicui ægritudinis, ut est ophthalmia, & febris, quæ non habent aliquid contrarium.

Et de hoc est perscrutandum: verisimile enim est, quod singulis paribus ægritudinum sit sanitas contraria, et quod hæc instantia sit vulgaris, quia pluribus sanitatibus oppositis singulis ægritudinibus non sunt nomina. Ipse autem diceret, quod dispositio sanitatis & ægritudinis sit sicut dispositio boni & mali, & ut bonum est vnum, & mala sunt multa, sic sanitas est vna, & ægritudines sunt multæ. Ait Aristoteles, hi quidem modi sunt, quibus scrutatur a contrario, qui intendit destructionem, qui vero intendit constructionem, illius sunt tres modi: quorum vnus est, si speciei contrarium fuerit in genere præfato, generi autem non fuerit contrarium, illud est ipsius speciei genus: secundus est, si medium inter species contrarias fuerit in præfato genere, species est in genere præfato: & hic quidem est diuulgatus in constructione, sicut in destructione: tertius est, si generi fuerit contrarium, & speciei sit contrarium, & inuenerimus speciei contrarium in generis contrario, genus est ipsius speciei.

titudo tamen, quæ est mediū inter ipsa sub virtute continentur. Alius præterea locus est, ut si genus sit contrarium alicui rei, species vero nulli rei sit contraria, tunc illud non est genus: nam, si genus habet contrarium, species quoque habebit contrarium: ut in virtute & vitio sit, atque in ipsa iustitia et iniustitia, quæ sub illis continentur.

Themistius autem dicit hunc locum esse demonstratiuum, quoniam Aristoteles usus est ipso in aliquibus locis, præsertim ubi probauit tempus non esse motum, cum quies contrarietur motui, tempus autem non habet contrarium, & ubi demonstrauit harmoniam, & consonantiam non esse genus animæ, propterea quia consonantiæ contrariatur inconsonantia, anima vero nullum habet contrarium. Aristoteles tamen dicit in hoc loco in libro suo, hunc locum habere instantiam in ipsa sanitate, & ægritudine, quoniam sanitas est contraria ægritudinis: aliqua tamen ægritudo, ut lippitudo, quam ophthalmiam vocat, & ipsa febris non habet contrarium.

Hoc tamen aliqua indiget consideratione, quia videtur ut ipse intelligat, quod vnaquæque ægritudo habeat sanitatem sibi contrariam, & quod hæc obiectio, seu instantia est probabilis: propterea, quia plures sunt sanitates, quæ sunt oppositæ aliquibus morbis, quæ non habent nomen: & videtur dicere, quod eadem est ratio sanitatis, et ægritudinis, quæ est boni, & mali: nam quemadmodum bonum est vnum, mala vero sunt plura, ita quoque sanitas est vna, morbi vero plures. Inquit Aristoteles, hi sunt modi, qui quaeruntur ex ipsis contrariis ab eo, qui vult destruere & interimere. Sed modi constructiui sunt tres: primus modus est, si contrarium speciei sit in genere assignato, genus vero nullum habeat contrarium, tunc illud est genus illius speciei: secundus, si medium sit inter speciem, & eius contrarium in illo genere assignato, tunc species erit in ipso genere assignato, & hoc est probabile in construendo, ut erat in destruendo: tertius, si generi insit contrarium, ac ipsi speciei contrarium quoque, & inuenerimus contrarium ipsius speciei inesse contrario generis, tunc illud genus inest speciei.

De Genere, loci alij. Cap. IIII.

Rursum in casibus, & coniugatis, si similiter sequuntur: & interimenti, & constructiui. Simul enim vni, & omnibus insunt, vel non insunt: ut si iustitia scientia quædam, & iuste scienter, & iustus sciens: si autem horum aliquid non inest, nec reliquorum vllū. Rursum, in istis quæ similiter se habent adinuicem. Ut delectabile similiter se habet ad voluptatē, & vtile ad bonū, vtrūque enim vtriusque effectiuum: si igitur voluptas quiddam bonum, & delectabile quiddam vtile erit: manifestum enim quoniam boni erit effectiuum, eo quod voluptas bonum. Similiter autem, & in generationibus, & corruptionibus. Ut si ædificare est operari, ædificasse, operatum esse: & si discere est reminisci, & didicisse, recordatum esse: & si dissolui est corrumpi, & dissolutum esse, corruptum esse, & dissolutio, corruptio quædam. Et in generatiuis vero, & in corruptiuis, similiter & in potentijs, & vsibus, & omnino secundum quamlibet similitudinem, et interimenti, et constructiui inspiciendum, quemadmo-

41. Locus. Declaratio.

42. Locus. Declaratio.

43. Locus. Declaratio.

44. Locus. Declaratio.

dum in generatione, et corruptione diximus. Nam, si corruptiuum dissolutiuum, et corrumpi dissolui: et si generatiuum est effectiuum, et generari fieri, et generatio factio: similiter et in potentijs, et vsibus, et omnino, si potentia dispositio, et posse, disponi, et si alicuius vsus est actus, & vti agere, et vsus esse, egisse. Si autem sit priuatio id, quod opponitur speciei, duobus modis est interimere. Primum quidem si in assignato genere est oppositum. Aut enim simpliciter in nullo genere eodem priuatio, aut non in ultimo: ut si visus in ultimo genere est, sensus: cæcitas non erit sensus. Secundo autem, si et generi, et speciei opponitur priuatio, non est autem oppositum in opposito: nec quod assignatum est, in assignato erit. Interimenti igitur, quemadmodum dictum est, vtiendum. Constructiui autem vno modo: nam si oppositum in opposito, et propositum in proposito erit. Ut si cæcitas insensibilitas quædam, et visus sensus. Rursum, in negationibus considerandum est conuerso, quemadmodum in accidente dicebatur. Ut si delectabile

bile quod bonum, quod non bonum non delectabile; nam si non ita se habet, erit contra, non bonum delectabile: at impossibile est, si bonum genus est delectabilis, esse quicquam non bonum delectabile; nam de quibus genus non prædicatur, nec specierum ulla, & conſtruenti etiam ſimiliter inſpiciendum, nam ſi non bonum, non delectabile, delectabile bonum: quare genus bonum, delectabilis. Si autem ſit ad aliquid ſpecies, conſiderandum ſi & genus ad aliquid. Nam ſi ſpecies ad aliquid, & genus, vt in duplici, & multiplici: vtrunq; enim ad aliquid.

Si autem genus ad aliquid, non neceſſario & ſpecies. Nam diſciplina ad aliquid, grammatice autem non. An nec quod prius dictum eſt verum videbitur: nam virtus ipſum quod bonum, & ipſum quod honeſtum: & virtus quidẽ ad aliquid, bonum vero & honeſtum nõ ad aliquid, ſed qualia. Rurſum, ſi non ad idem dicitur ſpecies, et ſecundum ſe, & ſecundum genus. Vt ſi duplum dimidij dicitur duplum, & multipulum dimidij, oportet dici: ſi autem non, nõ erit multipulum genus dupli. Amplius, ſi non ad idem & ſecundum genus dicitur, & ſecundum omnia genera. Nam ſi duplum dimidij multipulum eſt, & abundans dimidij dicitur, & ſimpliciter ſecundum omnia ſuperiora genera ad dimidium dicitur. Inſtantia: quod non neceſſe eſt ſecundum ſe, & ſecundum genus ad idem dici: nam ſcientia ſcibilis dicitur: habitus autem & diſpoſitio nõ ſcibilis, ſed animæ. Rurſum, ſi ſimiliter dicitur genus, & ſpecies ſecundum caſus. Vt ſi alicui, aut alicuius, aut quolibet modo, aliter dicitur: nam vt ſpecies, & genus, velut in duplo, & in ſuperioribus: alicuius enim & duplum, & multipulum: ſimiliter autem & in ſcientia, alicuius enim & hæc, & genera: vt diſpoſitio, & habitus. Inſtantia autem, quæ aliquoties nõ ſit: nam differens, et contrarium alicui, diuerſum autem, cum ſit genus horum, nõ alicui, ſed ab aliquo: diuerſum enim dicitur ab aliquo. Rurſum, ſi ſimiliter ad aliqd ſecundum caſus dicta, non ſimiliter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo: vtrunq; enim horum alicuius: & idem etiã ſecundum conuerſionem dicitur: alicuius enim & dimidium, & ſubmultipulum. Similiter autem & in diſciplina, & opinione: nam et hæc alicuius, & conuertitur: ſimiliter & diſciplina tum, et opinabile alicuius: ſi igitur in aliquo

nõ ſimiliter conuertitur, manifeſtum eſt nõ eſſe genus alterum alterius. Rurſum, ſi nõ ad æqualia ſpecies, & genus dicitur. Similiter enim, & æqualiter vtrunq; videtur dici, quæ admodum in dono et datione: nam et donum alicuius alicui dicitur, & datio alicuius et alicui dicitur: eſt autem datio genus doni, nam donum, datio eſt irredibilis. In aliquibus autem non accidit ad æqualia dici: nam duplum alicuius duplum, abundans autem & maius alicuius et aliquo: omne enim abundans, et maius aliquo abundat, et alicuius abundat: quare non ſunt genera, quæ dicta ſunt, dupli, eo quod non ad æqualia dicuntur ſpecie, aut non vniuerſaliter verum, ad æqualia ſpeciem et genus dici. Videndum autem & ſi oppoſiti eſt oppoſitum genus. Vt ſi dupli multipulum, & dimidij ſubmultipulum: oportet enim oppoſitum oppoſiti genus eſſe: ſi igitur ponat aliquis ſcientiam idipſum quod eſt, ſenſum, oportebit et ſcibile id quod eſt ſenſibile eſſe, ſed non eſt: non enim omne ſcibile ſenſibile: nam intelligibile quædam ſcibilia: quare non eſt genus ſenſibile ſcibilis: ſi autem hoc non, neque ſenſus ſcientiæ. Quoniam autem eorum, quæ ad aliquid dicuntur, alia quidem ex neceſſitate in eis, aut circa ea ſunt, ad quæ dicuntur, vt diſpoſitio, et habitus, & commenſuratio (in alio enim nullo poſſibile eſt eſſe quæ dicta ſunt, quæ in eis, ad quæ dicuntur): alia autem non neceſſe eſt quidem in eis eſſe, ad quæ dicuntur, contingit autem, quemadmodum ſcibile eſt in anima (nihil enim prohibet ſui ſcientiam habere animam, non neceſſarium autem: poſſibile eſt enim & in alio eſſe hanc eandem) alia vero ſimpliciter non contingit in eis eſſe, ad quæ dicuntur (vt contrarium in contrario: neque ſcientiam ſcibili, niſi ſi ſcibile anima, vel homo): conſiderare igitur oportet ſi quis in genere ponat quod tale eſt, in non tali. Vt ſi memoriã immanſionem ſcientiæ dicat: nam omnis immanſio in mente, et circa illud: quare & ſcientiæ immanſio, in ſcientia: memoria igitur in ſcientia, eo quod immanſio, ſcientiæ eſt: hoc autem non contingit: memoria enim omnis in anima. Eſt autem qui dictus eſt locus & accidens communis: nihil enim refert, memoriæ genus immanſionem dicere, aut accidere dicere illi hoc: nam ſi quouis modo eſt memoria, immanſio ſcientiæ, eadem aptabitur de ipſa ratio.

54. Locus
Declaratio55. Locus
Declaratio56. Locus
Declaratio57. Locus
Declaratio

Sermo

TOPICORVM

Sermo de locis aliis generis. Cap. III.

TRANSLATIO ABRAMI.

Locus 22. qui est 41. in Aristotele.

Vigesimalis secundus locus sumitur à casibus, & conjugatis: & notum est, qd sit de locis communibus, & prædicantur in constructione, & destructione. Verbi gratia, si scientia sit genus iustitiæ, sciens est genus iusti, & si illa non sit genus, nec ille est genus.

Locus 23. qd est 42.

Vigesimalis tertius locus sumitur à simili proportionaliter. Verbi gratia, si fuerit proportio suauitatis ad voluptatem, proportio iuuantis ad bonum, vtrunq; enim illorum efficit vtrunq; istorum: & cum voluptas sit bona quatenus bonum sit illius genus: sicq; suauis est etiã iuuans, quatenus iuuans sit eius genus: constitutio autem huius syllogismi concludentis per hunc locum est primæ speciei conditionalis coniunctiui.

Locus 24. qd est 43. et 44.

Vigesimalis quartus locus sumitur à generatione, & corruptione, & genito & corrupto, & similiter à virtutibus, et mutationibus. Exempli gratia, in generatione, si hominem ædificare habet genus efficere, iam ædificasse habet genus iam fecisse, & si genus addiscendi sit reminisci, genus illius, quod est didicisse, est meminisse. Et similiter in corruptione, si genus illius, quod est dirui, sit destrui, genus illius, quod est dirutum esse, est destructum esse: & similiter si genus corruptentis sit dissolvens, genus corruptionis est dissolutio: & si genus geniti sit factū, factio est genus generationis: & si genus potentia sit dispositio quædam rei, quæ est in potentia, genus est hac dispositione pari: & si vsus alicuius rei genus sit actio quædam agendi, genus est agere hac actione, & illius, quod est vsus esse, genus est egisse. Vis autem horum locorum est vna, & illa est similitudo, quæ illis inest proportionaliter: sicut enim ædificare se habet ad facere, sic ædificasse ad fecisse: et similiter proportio corruptentis ad corruptionem, est sicut dissoluentis ad dissolutionem. Et similiter inuenitur proportionalitas in reliquis istorum: & hi quidē loci sunt ad constructionem, & destructionem.

Locus 25. qd est 45. & 46.

Locus vigesimalis quintus, qui sumitur ab oppositis secundum modū priuationis, & habitus, fit duobus modis. Quorum vnus est, qd priuatio speciei sit in priuatione generis positi, quando enim priuatio speciei fuerit in priuatione generis, quod positum est genus non est genus. Verbi gratia, si visus sit sensus, cæcitas non est non sensus. Secundus autē est, si speciei, & generi fuerit oppositum priuatiue, & ponitur species in genere, expedit, qd oppositum sit in opposito. Verbi gratia, si cæcitas genus est priuatio sensus, aut non sensus, visus genus est sensus. Et ambo hæc loca fiunt in destructione. In constructione vero fit hic secundus solum. Et notum est, qd constitutio loci destruentis sit secundæ speciei conditionalis cōiunctiui, in qua repetitur oppositum cōsequentis, & concluditur oppositum antecedentis. Secundus autem constituitur ex prima conditionalis coniunctiui in constructione, in destructione vero in secunda. Et horum locorum vis est à rebus quæ sunt de foris.

Locus 26. qd est 47.

Vigesimalis sextus locus sumitur ex illatione oppositorum fm modum negationis conuersionis, qui notus est in conuersione contradictorij, de quo loco iam prædictum est in quæsitis accidentis. Verū tamen differentia inter illa est, qd ibi fit in constructione & destructione: hic autē fit in destructione solū, & est demonstratiuus, et in

TRANSLATIO MANTINI.

Locus vigesimalis secundus est sumptus à casibus, & à conjugatis: et satis constat ipsum esse ex locis communibus, seu æquiuiocis, fiuntq; ad construendum, & destruendum. Exempli gratia, si scientia est genus iustitiæ, ergo sciens est genus ad ipsum iustum, & si ipsa non fuerit genus, neq; ille erit genus.

Locus vigesimalis tertius est sumptus ab ipso simili secundum proportionem. Exempli gratia, si eadē est proportio delectationis ad voluptatem, quæ est ipsius utilis ad bonum, cum vtrunq; istorum sit effectuum vtriusq; eorum, voluptas vero sit bonum, quatenus ipsum bonum est genus ipsius, ergo, & ipsum delectabile quoq; vile, quatenus vile est genus eius. Componitur autem hic syllogismus concludens in hoc loco in primo modo conditionalis coniunctiui.

Locus vigesimalis quartus est sumptus à generatione & corruptione, & à generato & corrupto, atq; ab ipsis potentijs, & transmutationibus. Exemplum de generatione, vt si ædificare eius genus est operari, ergo ædificasse eius genus erit operatum iam esse, & si discere est reminisci, ergo didicisse eius genus erit recordatum fuisse. Similiterq; dicendum est de corruptione, nam si demoliri rem, eius genus sit corrumpere, ergo demolitū fuisse, eius genus erit corruptū fuisse: pari ratione si genus corruptiui sit ipsum dissolvens, ergo genus corruptionis erit ipsa dissolutio: & si ipsius geniti genus sit innouatum, seu ortum, ergo innouari, seu oriri, erit genus ipsius generationis, & si ipsius potentia genus sit quædam dispositio, ergo genus rei, quæ est in potentia, erit parati in aliqua dispositione, & si vti aliqua re eius genus sit operatum fuisse aliquid, ergo ipsius vteretur, genus erit operabitur tale opus, & dicere iam vsus fuisse, eius genus erit iam operatum fuisse. Horum autem locorum eadem est vis, nempe similitudo ipsa, quæ eis inest secundum proportionem: nam eadem est proportio ipsius ædificabit ad ædificasse, quæ est ipsius operabit ad operatum esse, similiterq; proportio corruptentis ad corruptionem, quæ est dissoluentis ad dissolutionem: similibusq; proportio reperitur in reliquis: & hæc loca possunt esse constructiua, & destructiua.

Locus vigesimalis quintus, qui est sumptus ab oppositis secundum priuationem & habitum, fit duobus modis. Primo, vt priuatio speciei sit priuatio generis assignati: nam, quando priuatio speciei fuerit in generis priuatione, tunc id, quod fuit positum genus, non erit genus. Exempli gratia, si visus est sensus, cæcitas nō est sensus. Secundo, si species, & genus habuerint oppositum priuatiuum, & ponatur species in genere, tunc et ipsum oppositum erit in opposito. Exempli gratia, si genus cæcitas sit priuatio sensus, ergo genus ipsius visus erit ipse sensus. Et hæc duo loca fiunt ad interimendum. Sed ad construendum fit tantum is secundus. patet autem huiusmodi compositionem loci interimentis fieri in secundo modo ipsius hypotheticæ coniunctiui, in quo reperitur oppositum consequentis, & insertur oppositū antecedentis. Secundus vero locus componitur in primo modo hypotheticæ, seu conditionalis coniunctiui ad construendum, ad destruendum vero in secundo. Et vis horū locorum est vis eorū, qd sumunt à reb; extrinsecis.

Locus vigesimalis sextus est sumptus ex affirmatione oppositorum facta per negationem secundum contrarietatem, & est ille, qui dicitur per contrarium secundum contradictionem, qui locus iam præcessit in problematibus accidentis, sed differunt, quia ibi fit construendo, & destruendo, hic vero ad destruendū tantum.

in constructione est vulgaris: exemplū in destructiōe, si suaue sit bonum quoddā eo q̄ bonum sit ipsis genus, quod nō est bonum, non est suaue. Deinde repetimus q̄ id, quod non est bonum, sit suaue: sicq̄ cōcluditur in secunda conditionalis coniunctiua, q̄ suaue non sit bonum. In cōstructione vero est huius cōtrarium, si quod non est suaue, non sit bonum, suaue est bonum. Excep- pro q̄ hinc sequitur, q̄ bonum insit suaui; non q̄ ei in- sit, prout vndiq̄ sit ipsius genus: si enim quod non est coruus non sit nigrum, non infertur q̄ nigredo insit coruo, vt sit ipsius genus. Sic asseuerat Themistius, & in eo est considerandum,

Vigesimalseptimus locus sumitur à relatione, & ip- sius sunt multi loci, quorum Primus est, si species sit re- latiua, expedit suum genus esse relatiuum: & ille est de- monstratiuus, oportet enim vt dictum est, speciem & genus esse vnus prædicamēti: si autē genus sit relatiuū, vulgariter putatur, q̄ non oporteat speciem esse relati- uam, quia scientia est relatiua, et grammatica ei subest, & non est relatiua: hoc vero accidit ob nominis appel- lationem: Veritas autem est, q̄, quādo genus fuerit re- latiuum ipsius, etiam species est relatiua. Secundus lo- cus est, si species referatur ad vnam eandem rem, expe- dit genus dici in comparatione huius ipsius rei: si au- tem, non est genus, exempli gratia, si duplum dicatur relatione ad mediū, expedit eius genus, quod est mul- tiplex, dici etiam relatione ad medium: si autem non di- ceretur relatiue ad medium, sed ad aliquam aliam rem, illud non est genus, cuius instantia est, quia superans est dupli genus, & non dicitur relatiue ad medium, sed relatione ad superatum, quod est mediū genus. Tertius autem locus est ex parte dictionum habitudinis (qui la- tine secundum casus nominatur) & est quando species attribuitur alicui rei relatiue secundum habitudinis di- ctiones: hoc est, secundum casus, expedit & genus illa ipsa habitudinis dictione dicitur. Verbi gratia si dicatur duplum dimidio duplum, per lamed acquisitionis, id est per datiuum, similiter dicitur multiplex. Huius au- tem loci instantia est, quia contrarium dicitur tali con- trarium: aliud autem quod est eius genus, dicitur aliud à tali, non per literam acquisitionis, hoc est non per da- tiuum. Quartus locus est huic affinis q̄ vtraq̄ illa di- cantur sine vlla habitudinis dictione, ad alterutra illo- rum, & non conuertantur reciproce, sicut conuertitur, scientia scibilis scientia, & scibile scientia scibile. Quin- tus locus est, si vnum illorū dicatur duobus modis ha- bitudinis casualis, & alterum non dicatur illis modis, quod positum erat genus non est genus: donatio enim, ex quo est actus illius vnde deriuatur arabice, flectitur dupliciter, aliquando dictione acquisitionis, id est dati- uo, & aliquando sine acquisitionis dictione: dicitur enim condonauit eum, & condonauit ei: prout dicitur dedit eum, & dedit ei: datio est donationi genus: datio enim aliqua est cum reditu, & aliqua est sine reditu: do- natio autem arabice dicitur sine reditu.

Existimat igitur vt hoc idē sit necessariū in ipso gene- re, scilicet vt referatur ad suū correlatiuū cōsimili mo- do, quo referit species. Hæc tñ loca sunt inualida in per- suadendo, quia sunt sumpta ex dictionibus: & oportet vt in hoc loco ipsum superans sit genus ad duplū, quia dicitur ipsum superabundans duplū ad hoc, & superaddi- tum superadditū ad hoc, similiter & ipsum maius, dicitur

tum, & est tunc demonstratiuus, ad construendū vero est pbabilis. Exēplū in destruendo, vt si delectabile est bonum quoddā, eo q̄ bonū sit genus, ergo quod nō est bonum, nō est delectabile, deinde repetimus, sed id, qd non est bonū, est delectabile, & sic cōcludet in secundo modo ipsius hypotheticæ coniunctiua, q̄ nō omne de- lectabile sit bonū. Ad cōstruendū vero cōtrario modo se habet sic, si id, quod nō est delectabile, nō est bonū, ergo delectabile est bonū: verumtñ id, quod sequitur ex hoc est, q̄ bonum inest ipsi delectabili, nō q̄ inest ei quatenus est eius genus omnino: nam si id, quod nō est coruus, non est nigrū, ergo nō sequitur, vt oporteat ni- gredinem inesse coruo, quatenus est eius genus. Ita dicit Themistius, sed indiget consideratione.

Locus vigesimalseptimus est sumptus à relatiuis, et habet plura loca, quorū Primus est, si spēs fuerit ad ali- quid, tñ eius genus debet esse ad aliqd: & est locus de- monstratiuus, qm̄ species & genus, vt dictū est, debēt esse eisdē prædicamēti, & si genus fuerit ad aliqd, tñ videtur probabile species nō esse ad aliqd: nam scientia est ad aliquid, & grāmatica continet sub ea, et tñ nō est ad aliquid: sed hoc cōtingit propter nominis appellatio- nem: sed re vera, qm̄ genus est ad aliqd, eius quoq̄ spe- cies est ad aliqd. Secundus locus est, si spēs dicitur in re- latione ad aliquid idē, genus quoq̄ debet dici in relatio- ne ad eandē rem: alias enim nō erit genus, exempli gra- tia, si duplum dicitur in relatione ad dimidiū, ergo eius ge- nus, quod est ipsum multiplū, debet quoq̄ dici in rela- tione ad dimidiū: & si nō dicat in relatione ad dimidiū, sed in relatione ad aliqd aliud, tunc nō est genus, cuius tamē instantia datur, qm̄ ipsum superadditū seu abun- dans est genus ad duplū eius, & tñ nō dicitur in relatio- ne ad dimidiū, sed in relatione ad diminutum, quod est genus ad ipsum dimidiū. Tertius locus est sumptus ex dictionibus relationis, i. fm̄ casum: nempe, vt cum spēs re- feratur ad aliquā rem relatiue per aliquā dictionē relatio- nis, tñ & ipsum genus debet referri ad eam per eandē dictionē relationis, exempli gratia, si duplum dicatur esse duplū ad dimidiū per hanc dictionē, scilicet propositio- nem ad, tunc & ipsum multiplū eius genus debet refer- ri ad dimidiū per præpositionē ad: sed hic locus habet instantiā, propterea quod cōtrariū dicitur cōtrariū fm̄ se solum, sed ipsum aliud seu diuersum, quod est genus eius, dicitur sine aliqua præpositione, scilicet cōsignificati- uo relationis, sed dicitur hoc est aliud fm̄ se, seu in geniti- uo, vel in datiuo & nō in acusatiuo p præpositionē ad. Quartus locus, q̄ est quinquagesimus primus, est simi- lis præcedenti, nempe, vt quodlibet eorū dicatur fm̄ ali- quem casum seu propositione relationis, sed q̄ vnū eo- rum non conuertit conuersione relatiua ad alterū, sicut conuertitur, cū dicimus scientia est scibilis scientia, & scibi- le est scientia scibile. Quintus locus est, vt si vnū eorum dicat duobus modis relationis, et alterū nō dicatur illis duobus modis, tñ id, quod fuit positū pro genere, nō erit genus: nā cum verbū deductū à donatione duplici- ter in lingua arabica vtimur eo, nā quandoq̄ cū casu, vel pronomine, quādoq̄ sine aliquo casu, vel pronome: nam dicimus cūq̄ donauit ei, & donatū est ad ipsum, si- cut etiā dicim⁹ dedit ei & dedit ipsum, id est ad ipsum, da- tio autē est genus ad donationē: quoniam datio aliqua est reddibilis, aliqua vero irreddibilis. Sed donū est ir- reddibile in lingua arabica.

Existimat igitur vt hoc idē sit necessariū in ipso gene- re, scilicet vt referatur ad suū correlatiuū cōsimili mo- do, quo referit species. Hæc tñ loca sunt inualida in per- suadendo, quia sunt sumpta ex dictionibus: & oportet vt in hoc loco ipsum superans sit genus ad duplū, quia dicitur ipsum superabundans duplū ad hoc, & superaddi- tum superadditū ad hoc, similiter & ipsum maius, dicitur

Tota hæc pars i Abra mi trāstatio ne desideratur, quā tñ a Jacob māri- no conuer- sam esse vi- demus.

latione

TOPICORVM

enim maius hoc. Themistius autem iudicat hæc loca debere ab arte propter hoc refelli. Alius locus sumptus est à relatione, qui tollit ne sensus sit genus scientiæ, quoniam si esset genus, tunc oporteret, vt ipsum sensibile esset genus scibilis, quod tamen non est verum: quoniam aliquod datur intelligibile, quod non est sensibile, vt ipsa intelligentia, vel intellectus. istamen locus est valde rhetoricus, seu persuasiuus. Alius locus est, quia cum ipsa relatiua tripliciter reperitur. Primo, ea, quæ ex necessitate insunt rebus, ad quas dicuntur correlatiue, vt iustitia, quæ semper inest iusto. Secundo, ea, quæ possunt quâdoq; inesse suis correlatiuis, quandoq; vero his, quæ sunt extra ipsa. exempli gratia, scientia, quæ dicitur in relatione ad scibile, & et ad animam scientem: scientia itaq; reperitur in anima, & in ipso scibili, quod quidem est extra animam, & nõ potest aliter esse: quoniam, cum contingit contemplationem fieri in anima, tunc scientia est omnino in ipso scibili. Tertio, q; ipsosibile est villo pacto, vt ipsum relatiuum reperiat in suo correlatiuo: vt cõtrarium, quod quidem dicitur in relatione ad suum contrarium, & tamen non potest inesse ei: si ergo res ita se habeat, cõsentaneum est, cum ex proprietatibus ipsius relatiui hæc vna sit: nempe, vt has tres obtineat differentias, vt inspiciamus, si species relata habeat vnam earum, genus vero non, tunc non est genus. exempli gratia, si quis dicat memoriam esse mansionem scientiæ, ita, vt sit eius genus, quoniam omnis mansio est in manẽte, cū ipsum manens denominetur per ipsam, ergo mansio scientiæ est in ipsa scientia, & memoria ipsa erit ergo in ipsa scia, quia ipsa est mansio: memoria vero est in anima, ergo mansio scientiæ nõ est genus memoriæ. Omnia autem hæc loca sunt manifeste persuasiva, seu rhetorica.

De ead. loci alii. Cap. V.

58. Locus. Declaratio.

Rursum, si habitum in actu posuit, aut actum in habitu, non est genus quod tale est. Vt si sensum, motum per corpus: nõ sensus habitus, motus autem actus. Similiter autem, & si memoriã habitum contentiuum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, sed magis actus. Peccant autem & qui habitum in consequentem potẽtiam ordinant. Vt mansuetudinem, continentiam iræ: & fortitudinem, & iustitiam, timorum, & lucrorum continentiam: nõ fortis, & mansuetus, perturbatione vacans dicitur, contentius autem, qui perturbatur, sed non ducitur: fortasse igitur talis potentia sequitur vtrunq; vt si perturbetur, non ducatur: verum continere non hoc est, hunc quidẽ fortem, illum autem mansuetum esse: sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil. Aliquoties autem & quod sequitur, quouis modo: vt genus ponunt. Vt tristitiam, iræ: & opinionem, fidei: vtraq; enim prædicta sequuntur quidem quodam modo assignatas spẽs, neutrum autem eorum genus est: nõ qui irascitur, cõtristatur, priore in eo tristitia facta. non enim ira tristitiæ, sed tristitia iræ causa est: quare simpliciter ira non est tristitia. Secundum autem hæc, neq; fides opinio: cõtin-

59. Locus. Declaratio.

60. Locus. Declaratio.

git enim eandem opinionem etiam nõ credentem habere: non contingere autem hoc, si fides esset species opinionis: non. n. cõtingit idẽ amplius permanere, si ex specie oino permutatum sit: quẽadmodũ nec idem aial qnq; hoĩem esse, & qnq; non. Si quis autẽ dicat ex necessitate opinantẽ etiã fidẽ habere, de æqualibus opinio et fides dicitur: quare neq; sic erit genus: de pluribus enim oportet dici genus. Videndum autem et si in aliquo eorum nata sint vtraq; fieri. In quo. n. species, & genus, vt in quo album, et color, et in quo Grammatica, et disciplina: si igitur verecundiam timorẽ dixit, aut irã tristitiam, non accidit in eodem spẽm et genus esse: nõ verecundia quidẽ in rationali, timor in irascibili, at tristitia in concupiscibili: nõ in hoc, et voluptas, ira autem in irascibili: quare nõ sunt genera, quæ assignata sunt, eo q; non in eodem cū spẽbus nata sunt fieri: sicut autẽ et si amicitia in concupiscibili, non erit voluntas quædã: ois. n. voluntas in rõnali. Vtilis autẽ hic locus et ad accidens, et id cui accidit: in eodẽ. n. accẽs, et cui accidit: quare nisi in eodem videatur, manifestum qm non accidit. Rursum, si fm quid species dictũ genus participat: nõ. n. videtur fm quid participari genus. Nam non est homo fm quid aial, neq; grãmatica, fm qd disciplina: sicut grãmaticæ, aut & i alijs. cõsiderandũ igit si i aliqbus fm quid

quid participatur genus, vt si animal quod sensibile vel visibile dicitur: nam secundum quid sensibile, vel visibile animal, secundum corpus. n. sensibile, et visibile, secundum animam autem non: quare non erit genus; corpus visibile, & sensibile aialis. Latent autem quandoque, et totum in parte ponentes. Vt aialis, corpus aiatum: nullo. n. modo pars de toto praedicat: quare non erit genus corpus aialis, eo quod pars est. Videndum autem si quid vituperandorum, aut fugiendorum in potestate, aut potente posuit. Vt Sophistam, vel calumniatorem, vel furem eum qui possit aliena latenter furrere: nemo. n. praedictorum in eo quod possit, aliquid horum talis dicitur: potest. n. & Deus, & studiosus, praua agere: non sunt autem huiusmodi: nam omnes prauum electionem dicuntur. Amplius, omnes potestates eorum sunt, quae sunt eligenda: nam prauorum potestates eligenda, eo quod Deum & studiosum habere dicimus eas, potentes. n. dicimus eos esse, praua agere: quare nullius vituperabilis erit genus potestas. Si autem non, accidet vituperandorum quiddam eligendum esse: nam, erit quaedam potestas vituperabilis. Et si quod propter se honorabilissimum vel eligibilissimum, in potestate vel potente, vel effectiuo posuit. Nam omnis potestas, & omne potens, aut effectiuum, pro alio eligendum. Aut si quid eorum, quae sunt in duobus generibus vel pluribus in altero posuit. Quaedam enim non est in vno genere ponere: vt fraudulentum, aut calumniatorem: neque. n. qui eligit, impotens autem, neque qui potest, at non eligens, calumniator, aut fraudulentus: sed qui utraque haec habet, quare non ponenda sunt in vno genere, sed in utroque eorum quae dicta sunt. Amplius, aliquoties est conuerso, genus quidem vt differentiam, differentiam autem vt genus assignant. Vt stuporem, superabundantiam admirationis, & fidem vehementiam opinionis: nam neque superabundantia, neque vehementia genus, sed differentia: videtur. n. stupor, admiratio esse superabundans: & fides, opinio vehemens, quare genus admiratio, & opinio est: superabundantia autem, & vehementia differentia. Amplius, si quis superabundantiam, & vehementiam, vt genera assignet, inanimata fide facient, & stupefacient: nam, cuiusque vehementia, & superabundantia illi adest, cuius est superabundantia, & vehementia: si ergo stupor superabundantia est admirationis, aderit admirationi: quare admiratio stupefaciet: sicut autem & fides aderit opinioni, si vehementia quidem opinionis est: quare opinio fidem faciet. Amplius, accidet sic assignanti vehementiam vehementem dicere, & superabundantiam superabundantem: est. n. quaedam fides vehemens: si ergo fides vehementia est, vehementia erit vehemens: sicut autem & stupor quidam & superabundans: si ergo stupor est superabundantia, superabundantia erit superabundans: vt autem neutrum horum, quemadmodum nec disciplina disciplinatum, nec motus motum.

Quaeque autem peccat, & passionem in genere eius quod passum est ponentes. Vt immortalitatem vitam sempiternam dicentes esse: passio. n. vitae & actus immortalitas vt esse: quod autem verum sit quod dicitur, manifestum fiet, si quis admittat aliquem ex mortali fieri immortalem: nullus. n. dicit aliam vitam esse sumere, sed actus aliquod, vel passionem huic eidem aduenire: quare non genus vita, immortalitatis. Rursum, si passionem cuius est passio, illius genus dicit esse. Vt spiritum aerem motum: magis. n. motus aeris, spiritus: nam, aer idem permanet, & quando mouetur, & quando stat, quare non est omnino aer spiritus: esset. n. & non moto aere spiritus, si quidem idem aer permanet, qui quidem erat spiritus: similiter autem, & in alijs huiusmodi. Si igitur, & in hoc oportet admittere quod aer motus, est spiritus, non tamen de omnibus huiusmodi est assignandum, de quibus non verificatur genus, sed de quibuscunque vere praedicatur assignatum genus: nam in quibusdam non videtur verificari, vt in luto, & niue: nam niuem dicunt esse aquam coagulata, lutum autem terram humido temperatam: est autem neque nix aqua, neque lutum terra: quare neutrum assignatorum generum erit genus: oportet enim genus verificari semper de omnibus speciebus: similiter autem neque vinum est aqua putrefacta (sicut Empedocles dicit, in ligno putruit vnda) nam simpliciter non est aqua.

68. locus.
Declaratio.

69. locus.
Declaratio.

Sermo de alijs Generis Locis.

Cap. V.

TRANSLATIO ABRAMI.

TRANSLATIO MANTINI.

Vigesimus octauus locus est, quoniam quis ponit habitum genus actus, aut actum genus habitus. Exemplum positionis habitus genus actus, est sermo dicens, quod medicina sit genus regiminis conualescentium: conualescentium

Vigesimus octauus locus est, si aliquid ponat habitum esse genus ad actum, vel actum ad ipsum habitum, exempli gratia, qui ponit habitum esse genus ipsius actionis, seu actus, est, vt si dicat medicinam Log. cum com. Auer. OO esse

TOPICORVM

conualescentium nanq; regimen non est species medicinæ, sed ipsum regimen est ipsamet medicina. Exemplum autem huius, qui posuit actum genus habitus est, prout qui dixerit genus febris esse actum nocentem: notum autem est, quod qui poneret genus huiusmodi, abstulerit ab eo prædicationem in eo, quod quid sit. Et ideo hic locus est demonstratiuus in destructione.

Locus 29. q
est 60.

Vigesimalis nonus locus est, quia ponere re illud consequentem, inditum est ponere in potentia habitum consequentem ipsam: hoc est, ponere potentiam genus ipsius habitus, verbi gratia, qui poneret mansuetudinem & fortitudinem continentiam ab ira & timore, & constantiam a fuga: fortis enim & mitis est aliud, quam continens: fortis enim est, quem non aggreditur timor: constans autem est qui se cohortatur ad ferendum res terribiles: & similiter continens est, quem non aggreditur iracundia: constans autem est, quem aggreditur accidens iracundiæ & se detinet in illa. Et ideo dicitur quod habens habitum sit, quem non aggrediuntur accidentia, constans autem est, quem aggrediuntur accidentia, & detinet se in illis, & ut vniuersaliter inquam, consistere anima est causa inessendi habitum constanti. Et ideo, quando est habitus, sequitur necessario quod sit potentia præcedens ipsum, & non sequitur, ex quo constantia præcedit habitum quod sit illius genus: hoc autem est per se notum. Et hinc ponendum est tristitiam esse genus iræ, & opinionem, genus assertionis: tristitia enim sequitur ab essendo iram: impossibile enim est irascentem non contristari, & tristitia est causa iræ. Neque etiam opinio est genus assertionis, & si præcedat esse ipsam, & hæc illam sequatur: veritas enim primo fuit opinio: quando autem aucta & roborata est, fit assertio. Nullum autem genus est huius conditionis, hoc autem existente, ut præscriptissimus, consequens, quod fallit ponentem genus secundum basim, est tripliciter, aut quod consequens sit sicut potentia ad habitum, prout est potentia ad cateruam terribiliū, quæ est habitus, qui est ipsa fortitudo, aut sicut causa alicuius rei, prout tristitia efficit iracundiam, aut sicut res remissa debilis virtutis, prout est opinio cum assertionem: opinio enim est debilis assertio: & hinc errauit qui posuit progressum genus cursus.

esse genus ad regimen conualescentium: quoniam regimen conualescentium non est vna species artis medicinæ: sed ipsum regimen est ipsamet medicina. Exemplum vero eius, qui ponit ipsum actum genus ad habitum, ut si quis dixerit, genus ipsius febris esse lætionem operationis. Manifestum autem est, quod qui ita describit genus, tollit prædicationem in eo, quod quid sit: & ideo is locus est demonstratiuus in destruendo.

Locus vigesimalis nonus est, si ponatur res præ se, quæ ad illam sequitur, ut quod ponatur habitus per potentiam, quæ illum sequitur, hoc est, ponatur potentia genus ad habitum. Exempli gratia, si quis ponat mansuetudinem esse continentiam iræ, & fortitudinem continentiam timoris, & abstinentiam a fuga. Nam ipse fortis ac mansuetus differunt ab ipso continente, nam fortis est, qui non afficitur timore, continens vero, qui resistit rebus incutientibus timorem: similiterque & mansuetus, qui ira non afficitur, ab eaque se abstinet, continens vero, quem aggreditur aliquod accidens iræ, & tamen non perturbatur ab ea, sed resistit ei: & ideo dicitur, quod qui habet aliquem habitum, est ille, quem non aggrediuntur passiones, seu casus ipsi: sed continens est ille, quem perturbationes aggrediuntur, & infestant, sed non perturbatur ab eis, sed resistit eis, (ut verbo dicam) ipsa continentia est causa, ut reperitur habitus in ipso continente: et ideo, si reperitur ipse habitus, necesse est omnino, ut reperitur potentia, quæ eum præcedat: neque propterea sequitur, si continentia præcedit habitum, ut propterea sit eius genus: & hoc perspicuum est. Similiterque ponere tristitiam genus ad iram, & opinionem genus ad fidem, quia tristitia necessario sequitur ad ipsam iram, quoniam, qui irascitur, impossibile est, quin contristetur, & ipsa tristitia est causa iræ, neque opinio etiam est genus fides, licet præcedat eius esse, sequitur autem ad ipsam, quoniam fides primo est opinio, postea vero ipsa aucta & firmata fit fides, sed non datur huiusmodi genus: si ergo res ita habet, sequitur ut illud consequens, in quo peccat, qui ponit ipsum esse genus, est vnum horum trium: nempe vel ut ipsum consequens sit in potentia ad habitum, sicut est potentia super congregationem terribiliū, quæ reperitur in ipso habitu, qui est fortitudo: vel ut sit causa rei futuræ, ut tristitia, quæ efficit iram, vel ut res exigua imbecillis roboris, ut est opinio ad ipsam fidem, seu certitudinem: nam opinio est debilis fides, vel certitudo debilis: hinc errat, qui ponit ambulationis genus ipsum cursus.

Locus 30. q
est 61.

Tricesimus autem locus est, quod consideremus, an moris speciei & generis sit, quod sint in vno subiecto, in quo est species, in illo sit genus: si autem, illud non est genus, prout sunt albedo & color, quia in quo est albedo, in illo est color: si quis autem poneret timorem genus pudoris, & tristitiam genus iræ, non esset genus illud, quod poneretur: pudor enim est in parte cogitativa, & timor in animi excitativa, & tristitia in concupiscibili, & ira & contentio in irascibili. Hic autem locus est demonstratiuus: si enim species in sit alicui subiecto, secundum quod inter ea est essentialis habitudo, genus necessario inest illi. Et hic locus iuuat etiam ipsum accidens: vulgatum enim est, quod accidens & res qua accidit, in sint vni eidem rei: si autem non in sint vni rei, illud non est accidens. Et huius loci instantia est, quia rubor pudentis & pallor timentis sunt duo accidentia, quæ in sunt faciei, & consequuntur ob animæ affectum.

Trigesimus locus est, ut inspiciamus vtrum genus & species sint apta nata esse in eodem subiecto, tunc enim in quo reperitur species, reperietur et genus: alias enim non est genus, ut albedo & color, nam in quo inest albedo, in eodem reperitur & color. Et si quisquam dixerit timorem esse genus verecundiæ, & tristitiam genus iræ, non recte assignauit genus, quoniam verecundia est in parte rationali, timor vero in irascibili, & tristitia in concupiscibili, & ira in irascibili. Isque locus est demonstratiuus: nam, si species reperitur in aliquo subiecto, propterea quia habent inter se quandam habitudinem demonstratiuam, tunc de necessitate genus reperietur in eo. Is autem locus est utilis ad ipsum accidens, nam manifestum est, quod accidens, & id, propter quod ipsum accidit, sunt in eadem re, & si non existant in eadem re, tunc erit accidens: sed huius loci instantia est, quoniam rubor verecundiæ, & pallor timentis sunt duo accidentia, quæ existunt in facie, & tamen insequuntur animæ passionem.

Locus 31. q
est 62.

Tricesimus primus locus est, quod consideremus, si genus non prædicetur de specie simpliciter, sed prædicet de ea adiectione connexæ clausulæ, & conditionis, illud non est genus: & hanc ob causam sentiens & videns non

Locus trigesimus primus est, ut consideremus: nam, si genus non prædicetur de specie simpliciter, sed prædicetur de ea secundum quid, & cum conditione, tunc non est genus: & ob hanc causam nec ipsum sensitium necque

non est genus animalis: animal enim sentit per eius partem, quæ est ipsius anima. Et ille locus est demonstratiuus.

Tricesimus secundus locus est, quod totum ponatur in parte, hoc est, quod totum ponatur partis species, prout qui posuit lutum genus terræ: nam terra est pars luti. Et hic locus est, quo deest prædicatio in eo quod quid sit.

Tricesimus tertius locus est, quod consideremus an posuerit aliquam rerum turpius, a quarum fuga est in potentia illius quem ille attingit: pro quo quis poneret sophistam illum, qui adipsiceretur opes & magistratus per scientiam, & latronem illum, qui posset furari: hic enim denominauit aliquem secus dum aliquam rem in actu, in eo quod quid res sit, quatenus illa inest illi in potentia. Eximius enim rerum studiosus præpotens posset praua facere, sed non faceret malum. Et iterum, quia potentia sunt eligenda, ipsas enim inesse habentibus potentias fit ob duarum operationum præstantiorem. Si autem fecerit malam, id est, per accidens: & ideo non sunt turpes secundum se, et similiter fit, si posuerit aliquam rerum eligendarum in potentia ad illas. Potentia enim est eligenda propter aliud. Et vniuersaliter, hic locus redit ad eum, in quo ponitur pro re ipsius euentum.

Tricesimus quartus locus est, quod consideremus si species sit de illis, quarum moris est esse in pluribus, quæ in vno genere, & poneretur in vno, illud non esset genus: prout latro, qui est eligens & potens, non enim est latro qui eligit, & non potest, neque iterum qui potest, & non eligit. Themistius autem dicit, quod hic locus est falsus, quoniam non inuenitur aliqua res, quæ subest duobus generibus supremis ex vna parte: & hoc est impossibile nisi in prædicamento relationis, ex quo illud euenit omnibus prædicamentis. Et dicit, quod si ponatur latro in electione, et potestate est error circa illam, qua ponitur res in suum euentum, nec illorum aggregatum est illius genus. Hoc autem est considerandum.

Tricesimus quintus locus est, quod ponatur patiens genus ipsius passionis, prout diceretur quod priuatio mortis sit vita æterna, aestimatur enim, quod priuatio mortis sit accidens, aut passio vitæ æternæ: si autem priuatio mortis esset vita, priuatio esset ipse habitus: & similiter qui diceret, quod ventus sit aer motus, prius enim esset, quod ventus esset ipsius aeris motus, aer enim est aer, siue quiescat, siue moueatur, & si ventus esset aer, esset ventus illo quiescente. Huius autem basis est, quia genus verificatur de speciebus in eo quod quid sit. Huius autem loci contrarium est, ut qui posuit aerem motum, esse ipsum ventum.

De Genere, loci alij. Cap. VI.

Amplius, si omnino quod assignatum est, nullius est genus. Manifestum enim, quod neque eius, quod dictum est. Considerandum autem ex eo quod nihil eorum differt specie, quæ participant assignatum genus. Vt nihil alba differunt specie, ipsa a se inuicem: omnis autem generis sunt species differentes: quare nullius erit album genus. Rursum, si quod omnia sequitur, genus, vel differentiam dixit. Plura enim sunt, quæ omnia sequuntur: ut ens, & vnum eorum sunt, quæ omnia sequuntur: si igitur ens genus assignauerimus, manifestum, quoniam omnium erit genus, eo quod prædicatur de eis: de nullo enim genus quod

neque visuum est genus ad animal, quoniam animal est sensituum parte eius, quæ est anima: & est locus hic demonstratiuus.

Tricesimus secundus locus est, si ponatur totum in partem, id est ut ponatur totum species partis. ut si quis poneret genus ipsius luti ipsam terram, terra sit pars luti, & in loco deest prædicatio in eo quod quid sit.

Locus tricesimus tertius est, ut inspiciamus si ponatur aliquid vituperandum, vel fugiendum in potentia, ut propterea perueniant actu: ut si quis ponatur, sophistam esse qui potest diuitias præstare, scientiamque apparentem tradere, & furem qui possit aliena surripere bona. Quoniam non denominabitur aliquis aliqua re actu, eo modo, quo denominatur, quatenus est in potentia ad illam rem. Nam Probus Rex habens potestatem, potest utique malum agere, sed non agit malum: potestates præterea eliguntur per se, quoniam reperiuntur in habentibus ipsas potestates propter meliorem duarum actionum, & si agatur in malam partem, illud erit per accidens, & ideo, illa non sunt per se vituperanda: similiterque si quis posuerit aliquod eligibilem in potentia, quoniam potentia eligitur propter aliud: et tandem hic locus reducitur ad eum, in quo ponitur res pro eius consequente, vel accidente.

Tricesimus quartus locus est, ut inspiciamus utrum species aliqua possit ex natura sua poni sub pluribus generibus vno, & ponatur sub vno genere, tunc illud non est genus: ut fur, qui est eligens, & potens, nam non est fur qui eligit, & non est potens, neque qui est potens, et non eligit. Themistius autem dicit, quod hic locus est falsus, quoniam non reperitur aliquid, quod includatur sub duobus generibus supremis vnicæ & eadem ratione: hoc autem non potest fieri, nisi in prædicamento relationis, quia consequitur omnia prædicamenta. Dicit igitur, quod si ponatur fur per electionem et potestatem, peccatur, propterea quia ponitur res per suum consequens: illorum enim aggregatum non est suum genus, hoc tamen indiget consideratione.

Locus tricesimus quintus est, cum ponitur ipsum patiens genus passionis. ut si quis dicat immortalitatem esse vitam sempiternam, quoniam immortalitas videtur esse accidens, vel passio ipsius vitæ sempiternæ, si igitur ipsa immortalitas esset vita, tunc ipsa priuatio esset habitus, similiterque qui dicit ventum esse aerem motum, quoniam potius ventus est motus aeris, cum ipse aer sit aer iam quiescens, quæ motus: sed si ventus esset aer, tunc esset ventus, dum quiescit: & huius rei fundamentum est, quod genus vere dicitur de speciebus in eo quod quid sit. sed huius loci contrarium est, si quis posuerit aerem motum esse ventum.

de speciebus prædicatur: quare et vnum species erit entis: accidit ergo de omnibus, de quibus genus prædicatur, et species prædicari, eo quod ens, & vnum de omnibus simpliciter prædicant: oportet autem de paucioribus species prædicari. Si autem quod omnia sequitur dicitur, perspicuum quod de æqualibus, vel de pluribus dicitur quod genus dicitur. Nam, si et genus omnia sequitur, de æqualibus: si vero non omnia sequatur genus, de pluribus dicitur dicitur quod ipsum genus. Amplius, si in subiecta specie est, quod assignatum genus dicitur. Ut album, in niue: quare manifestum quod non erit genus: de subiecta. n. specie solū genus dicitur. Considerandum autem etiam est, si non vniuocum sit genus species. Nam de omnibus speciebus vniuocum genus prædicatur. Amplius, quoniam existite & species, Log. cum com. Auer. OO h &

73. locus
Declaratio
74. locus
Declaratio
75. locus
Declaratio

TOPICORVM

76. Locus.
Declaratio.

77. Locus.
Declaratio.

78. Locus.
Declaratio.

& generi contrario, si quod melius contrariorum est, in peiori genere ponit. Nam accidit reliquum in reliquo esse, eo quod contraria in contrarijs generibus: quare quod deterius est, in meliori erit: ut videtur melioris, & genus melius esse. Et si eodem similiter ad utraq; se habente, in peiore, & non in meliore genere ponit. Ut animam ipsum quod est agitationem, aut agitatam: nam pari modo eadē statiuā, & agitatiuā esse videtur: quare si melius statio, in hoc oportet genere ponere. Amplius, ex magis, & minus. Destruēti quidem, si genus suscipit magis, species autem nō suscipit, neq; ipsa, neq; quod ab ipsa dicitur: ut si virtus suscipit magis, & iustitia, & iustus: dicitur enim iustus magis alter altero: si igitur assignatum quidem genus magis suscipit, species autem non suscipit, neq; ipsa, neq; quod ab ipsa dicitur, non erit quidem assignatum genus. Rursum, quod magis videtur, vel similiter, non est genus: manifestum, quoniam nec quod assignatum est. Vtilis autem hic locus in talibus maxime, in quibus plura videntur de specie in eo quod quid est prædicata, cum non determinatum est, neq; promptum nobis est dicere, quod nam eorum genus: ut de ira, tristitia, & opinio parui pendentiæ, in eo quod quid est prædicari videtur: contristatur enim iratus, & opinatur parui pendij. Eadem autem consideratio, & in specie ad aliud aliquid comparanti. Nam, si quod magis, aut similiter videtur esse in assignato genere, non est in genere, manifestum, quod neq; assignata omnino species erit in genere: interimenti igitur quæ admodum dictum est, utendum. Astruenti vero si quidem suscipit magis quod assignatum est genus, & species, non utilis locus: nihil enim prohibet utrorumq; suscipientium non esse alterum alterius genus: nam bonum & album suscipit magis, & neutrum neutrius genus. Generum autem, & specierum ad se inuicem comparatio, utilis: ut si similiter hoc, & hoc genus: si alterum genus, & alterum: similiter autē & si quod minus, & quod magis: ut si continentia, magis potestas, quam virtus genus, virtus autē genus, & potestas. Eadem autem & de specie conuenit dici: nam si similiter hoc, et hoc propositi species: si alterum species, & reliquum: & si quod minus videtur, spēs est, & quod magis. Amplius,

Sermo de nonnullis alijs locis generis.

Cap. VI.

TRANSLATIO ABRAMI.

Locus 16,
et 70.

Tricessimus sextus locus est, si res denotatæ per genus non differant per aliquam differentiarum, pro ut qui poneret album genus rerum albarum.

Tricesimus septimus

ad construendum: perspicendum si de quibus assignatum est genus, in eo quod quid est prædicatur: cum nō sit vna assignata species, sed plures, & differentes. Nam manifestum quoniam erit genus. Si autem in assignato species est, considerandum & si de alijs speciebus genus in eo quod quid est prædicatur. Nam, rursus accidit de pluribus, et differētib; idem prædicari. Quoniam autem videtur in quibusdam, & differētia in eo quod quid est de speciebus prædicari, separandum est genus & differentia, utenti hīs quæ dicentur elementis. Primum quidem, quoniam genus de pluribus dicitur quam differentia. Deinde, quoniam secundum eius (quod quod est) assignationem, magis conuenit genus, quam differentiam dicere. Nam, qui animal dicit hominē, magis indicat quid est homo, quam qui gressibile. Et quoniam differētia quidem qualitatem generis semper significat: genus autem, differentia non. Nam qui dicit gressibile, quiddam animal dicit: qui vero animal dicit, nō dicit quale quiddam gressibile: differentia igitur a genere sic separanda. Quoniam autē videtur Musicum, quia Musicum est, sciens esse: & Musica scientia quædam est: & si ambulans eo quod ambulat mouetur, ambulatio motus quidem est: considerandum in quo genere vult qui præcipiam construere secundum dictum modum. ut si scientiam ipsum quod est fidem: si sciēs quatenus scit, fidit: manifestum enim quoniam scientia fides quædam erit: eodem autem modo, & in alijs huiusmodi. Amplius, quoniam quod sequitur aliquid semper, & non conuertitur, difficile est separare, quod non sit genus, si hoc quidem illud sequitur omne, illud vero hoc non omne. Ut tranquillitatem quies, & numerum diuisibile, e conuerso autem non: nam diuisibile nō oēs, numerus, neq; quies oīs, tranquillitas: ipso quidē est utendum, ut genere quod est semper consequens, cum non conuertatur alterum: cum autem alterum se extendit non in omnibus, obsequendum. Instantia autē huius: quoniam non ens sequitur omne quod fit (nam quod fit, non est) non conuertit (nō enim omne quod nō est, fit) attamē non est gen⁹ nō ens eius quod fit: simplr. n. nō sunt nō entis species. De genere igitur quæadmodum dictum est, transeundum.

TRANSLATIO MANTINI.

Locus trigessimus sextus est, cū ea, quæ pro genere assignant, nō differant aliqua differentia, ut si quis dicat album esse genus rerum albarum.

Locus

Tricesimus septimus locus est, quod ponatur consequens
omnes res genus alicuius rei: ut qui poneret vnum & ens
genus decem predicamentorum: oporteret enim, quod ens
esset genus vnius, & vnum genus illius, ex quo vtrūque
eorum verificatur de alterutro, & esset vna eadem res,
relatione vnius eiusdem rei, aliquādo genus, & aliquādo
species: hoc autem est falsum, quia genus predicatur
de pluribus, quod predicatur species. Sicque etiam er-
rat qui poneret talia consequentia differentias: conse-
quens enim rem sicut non largitur ipsius quidditatem,
sic non largitur qualis res sit: & ob hoc sequeretur, quod
differentia esset æqualis generi, aut eò vniuersalior.

Tricesimus octauus locus est, si genus denominatū
dicatur in subiecto, non de subiecto, & species de subie-
cto, illud non est genus, sin autem, accidentia essent ge-
nera substantiarum.

Tricesimus nonus locus est, quod consideremus, an spe-
cies sit contrarium, & generi sit contrarium, & species
prestantior illarum posita fuerit generis vilioris illorū,
illud quod positum est genus, non est genus. Et ex hoc
loco intulit Socrates errorē in Libro de Republica, quē
sensit deceptor, quia ex quo excellentius est contrariū
iniustitię, & bona electio contraria est malę electioni,
& iustitia est excellentior, & iniustitia, & bona electio
excellentiore est mala electione, iustitię & paralogisti-
ce intulit, iustitię genus esse malam electionem. At
Themistius hic locus est vulgaris, sed fortasse vis huius
loci sumitur ab essentia rei, quod est ex quo genera in-
sunt speciebus sicut sui essentiam: necessarium itaque est,
quod prestantior & vilior res sequatur in vtriusque vno eodē
modo. Et dixit: huius loci instantia est, quia vermis es
musca est vilior imagine Lunę facta ex ære. Hęc au-
tem non est instantia, quia nulla resinanimata est pre-
stantior, quod animata, Lunę autem imago est prestantior
sicut positionem, non naturaliter.

Quadragesimus locus est, si fuerit vna res attributa
duabus rebus vna habitudine, & vna illarum fuerit pre-
stantior quod altera: res autem illa ponitur in viliori, non
in prestantiori, illud non est genus, prout est de anima,
quia ei inest motus, sicut ei inest quies, & ex quo quies
est permanentia, prestantior est illi quod inesse ei motum.
Sicque qui posuit eam in motu errauit; hic autem lo-
cus est vulgaris.

Quadragesimus primus locus sumitur ab eo quod
est magis & minus & æquale, & est de locis communibus
omnibus quęstis, & sumitur a rebus, quę sunt de-
terioris. Numerus autem locorum qui sunt huius loci est
proximus numero locorum, qui sunt de quęsto acci-
dentis. Primus itaque locus destruens quidem est si ge-
nus recipiat additionem, & species non recipiat id, de
quo dicitur quod sit genus, non est genus: & hic locus est
demonstratiuus. Et hinc accidit error illius, qui defini-
uit dubium, quod sit æquilibra oppositarum opinionum
æquilibra enim non suscipit additionem, dubium autē
suscipit illam. Et ille est debilis in constructione, quia
quando vtraque suscipiunt magis & minus, non sequitur
quod vnum sit alterius genus, prout sunt albus & pulcher
& intelligens & prudens. Secundus autem locus est, si
quod magis aut æqualiter putatur esse genus, non sit
genus, nec quod positum est esse genus est genus: et
hic quidem locus utilis est in rebus, de quibus puta-
tur, quod predicentur de vna re, quatenus sint illius
genera, absque quod nobis constet, quę illarum sit ge-
nus secundum veritatem. Cuius exemplum est, quia
tempus existimatur, quod sit motus, & quod sit nu-
merus, & similiter ira existimatur, quod sit tristitia, & qui
sit

Locus trigessimus septimus est, cum ponitur quod se-
quitur ad omnes res esse genus alicuius rei, ut si quis
ponat vnum et ens esse genus decem predicamentorū,
quod tunc oportebit ipsum ens esse genus ad ipsum vnum
& vnum genus quoque ad ipsum, cum alterutrum eorū
vere dicatur de alterutro: & sic vna & eadem res, in re-
latione ad eandem rem quodque erit genus, quodque
vero species: quod est falsum, quia genus de pluribus pre-
dicatur quod species. Similiter quoque errat qui ponit hu-
iusmodi consequentia esse differentias, quia quemad-
modum id, quod consequitur rem, non prestat eius qui-
ditatem, scilicet ut significet quid sit, ita etiā nec quale
sit illud, & sequeretur ex hoc, ut ipsa differentia esset
æqualis ipsi generi vel vniuersalior ipso.

Locus trigessimus octauus est, si genus assignatū di-
catur esse in subiecto, & non de subiecto, species vero de
subiecto, tunc illud non erit genus, alias enim acci-
dentia essent genera substantiarum.

Trigessimus nonus locus est, ut inspiciamus, si spe-
cies habet contrarium, & genus quoque habeat contra-
rium, & ponatur species illorum melior in genere de te-
riori, tunc id, quod fuit positum genus, non erit genus.
Et ex hoc loco probauit Socrates in libro de Republi-
ca errorem cuiusdam sophiste, quia cum iustitia sit cō-
traria iniustitię, & bona electio contraria malę electio-
ni, & iustitia sit melior iniustitię, & bona electio melior
mala electione, ideo intulit contra ipsum instantiam &
impugnationē, quia ponebat genus iustitię esse malā
electionē. Inquit Themistius, hic locus est probabilis
rethoricus: sed fortasse vis huius loci erit sumpta ex es-
sentia rei, cum ipsa genera insint speciebus sicut essentia
sua: necesse ergo est, ut ipsum melius atque ipsum de-
teriorius eodem modo sequantur vtrūque eorum. Dixitque
instantia huius loci est, quia vermis & musca est de te-
rior imagine Lunę Aenę. Sed hęc non est instantia,
quoniam nullum inanimatum est melius aliquo ani-
mato. Imago autem Lunę erat prestantior & nobilis sicut
positionem, non sicut naturam.

Locus quadragesimus est, ut inspiciamus si vna &
eadem res referatur ad duo eadem relatione, & vnum
illarum sit melius altero, & res ponatur in deteriori, non
in meliori, tunc illud non erit genus, ut anima, quę ha-
bet motum, quemadmodum & quietem, sed cum quies
sit statio, seu firmitas, melior quidem est ei, quod motus,
ergo qui ponit eam habere motum, peccat: & hic locus
est probabilis.

Locus quadragesimus primus, est sumptus ab eo,
quod est sicut magis vel minus, vel æquale, & est ex lo-
cis communibus cunctis problematibus, & est sumptus
a rebus exterioribus, & tot sunt fere loca huius loci,
quot sunt ea, quę numerauit in problematibus acci-
dentis. Primus autem locus destructiuus quidem est, ut
inspiciamus vtrum genus suscipiat magis, species vero
non recipiat ipsum, tunc, quod dicitur de specie non erit
genus, & hic locus est demonstratiuus. Hinc errauit, qui
diffiniuit dubitationem, esse æqualitatem contrariarū
cogitationum, quoniam ipsa æqualitas non suscipit ma-
gis, dubitatio vero ipsum suscipit. Est tamen hic locus
debilis in constructione, quoniam licet vtrūque eorum sus-
cipiat magis & minus, non propterea sequitur, ut vnum
eorum sit genus ad alterū: ut album & honestum, seu
pulchrum, & intelligens & prudens: secundus locus est,
si illud quod videtur esse magis genus, vel simile, non
sit genus: ergo illud, quod positum est pro genere, non
erit genus, & hic locus est utilis in rebus, quę videntur
predicari de aliqua re, quatenus sunt genera eius, licet
nos ignoremus, quod nam illorum sit verę genus, exē-
pli gratia tempus existimatur esse motus, atque nu-
merus: similiterque ira existimatur esse tristitia, atque
Log. cū cōm. Auer. O O iij esse

fit propter cogitationem, quoniam qui irascit contristatur, & cogitat, quod aggressus eum fuerit spreus, & secundum hanc speciem scrutinijs scrutaretur de ipsa specie comparando ipsam ad individuum, quia si quod magis aut æqualiter estimatur esse species, non sit species, quæ posita est species non est species. Et constructio iterum profertur his locis: si enim hoc & hoc, de quibus putatur quod sint genera similiter, & vnum illorum est genus, alterum etiam est genus: & similiter si illud, de quo minus erat opinio, est genus, id, de quo magis est opinio, est genus, verbi gratia, si potestas magis sit continentie genus quam virtus, & virtus est genus, potestas etiam est genus: & hæc eadem verba dicerentur de constructione speciei: omnia autem hæc loca sunt persuasiva, nisi prius fuerit naturaliter prius.

Locus 48, 2
et 77.

Quadragesimus secundus locus est de differentia, quæ est inter genus & differentiam. Primo, quia genus prædicatur de pluribus, quam prædicatur differentia: & Secundo, quia genus magis significat rem, quam differentia, & differentia significat qualitatem, genus autem non significat qualitatem: qui enim diceret progressivum, diceret animal qualificatum, qui autem diceret animal, & non diceret progressivum, non qualificaret: hoc autem generis & differentie discrimen est divulgatum.

Locus 49, 2
et reliqua omnia loca.

Quadragesimus tertius locus est, quod quicquid ipsum esse sequitur essendo speciem, aut sequitur speciem esse essendo ipsum, estimatur de illo quod sit genus, & difficile sit distinguere inter ipsum, & ipsum genus. Huius autem instantia est, quia quod est in generatione, est non ens, & non ens non est genus illius, quod est in generatione. & rursus, quia si hoc simile esset genus, connexa essent genera. Expediat autem te scire, quod loca propriorum generi evidens sit ipsorum disciplina, reducendo omnia illa ad quatuor bases, quas diximus quod sint sedes locorum generum. Prima enim basis, scilicet quod genus inesse speciei oporteat esse necessarium, sumit sub se locum, quo dicitur, si quod ponitur genus conveniat definitioni accidentis: & quod si quod positum est in genere, impossibile sit, quod conveniat ulli harum specierum: et quod si nulla differentiarum diuidentium genus prædicatur de illo, quod positum est speciei: & quod si species conveniat alicui rei, quæ nullo pacto insit rebus, quæ subsunt generi: hæc enim quatuor continent, quod id quod positum est genus, non sit speciei: sicut continent circumstantiæ, sicut destructiones, & in omnibus quæ sitis simpliciter excepto primo. Secunda vero basis est, scilicet quod expediat genus prædicari de tota specie, & quod quicquid prædicatur de parte non est genus: & subest illi primus locus, quem ordine inseruit Aristoteles. Et est locus partitionis solum. Tertia autem basis est, scilicet quod expediat genus superare in essendo ipsam speciem, quod illud quod prædicacione non superat speciem, non sit genus, & subintrat illam plura loca: quorum primus est, si connectatur generi definitio speciei, quia si connectatur, æquatur illi, aut superat illud: secundus autem est, quod species diceretur de pluribus, quam dicatur genus, aut æqualiter: tertius est, si posueris genus in speciei: & quartus est, aut differentia in specie: & quintus, aut genus in differentia: & sextus, aut differentiam in genere: & septimus, si generi non sit alia species. Quarta vero basis est, qua dictum est, quod expediat genus prædicari de specie in eo, quod quid sit, & quod id quod non prædicatur hoc modo non sit genus: & subintrat ipsam plura loca nimis, & sunt destructiva & constructiva contra reliqua loca: quorum primus est secundus locus, & loca præcedentia, sed ille est ipsamet basis, scilicet, ille, quo dictum est, quod id, quod positum est genus non prædicatur in eo quod quid sit, sed prædicacione per accidentis: secundus, si genus & species sint vnius prædicamenti:

esse propter opinionem, quoniam qui iratur tristatur, & opinatur recepisse parvipendentiam, seu vituperium: & hocmet genere considerationis consideratur species, prout comparatur ipsi individuo, quoniam si id quod estimatur esse magis species, vel æqualiter non sit species, tunc illa species assignata, non erit species: In constructione etiam vtimur his locis, nam si hoc & hoc quod estimatur esse genus simili ratione, & vnum eorum fuerit genus, tunc aliud quoque erit genus: similiterque si minus opinabile fuerit genus, ergo magis opinabile erit genus, exempli gratia, si potestas est genus continentie, magisque virtus, & virtus sit genus: ergo & ipsa potestas erit genus: & hæc eadem dicuntur ad construendam speciem: omnia autem hæc loca sunt probabilia: verum primus est prior natura.

Locus quadragesimus secundus est, quo separatur genus à differentia: & primo, quoniam genus prædicatur de pluribus quam prædicatur differentia: secundo vero, quoniam genus magis significat quiditatem rei, quam differentiam. Differentia vero significat qualitatem: genus autem non significat qualitatem. Nam cum dicitur gressibile, dicitur animal qualificatum, seu quale quid: sed qui dicit animal, & non dicit gressibile, non dicit quale quid: & hæc diversitas, quæ est inter genus & differentiam est probabilis.

Locus quadragesimus tertius est, ut quodcumque detur data specie, sed non oporteat speciem dari dato illo, estimatur quidem illud esse genus: & erit difficile distinguere inter ipsum, & ipsum genus. Sed huius instantia est, quoniam, quod sit, non est ens, sed non ens non est genus ad id quod sit: præterea si hoc esset simile generi, tunc & ipsa consequentia essent genera. Scire autem debet, quod loca propria ipsi generi possunt dici reducendo ea omnia ab illa quatuor principia, seu elementa, quæ diximus fundamenta locorum generorum: Nam sub primo loco, qui erat, quod genus inesse necessario ipsi speciei, includitur locus ille, in quo dicebatur, vtrum id quod ponitur esse genus conveniat definitioni accidentis: & vtrum id, quod ponitur pro genere, possit esse commune alicui illarum specierum: & vtrum vna ex differentijs diuisivis generis, non prædicetur de eo, quod fuit positum pro specie: & vtrum species sit communis alicui rei, quæ nullo pacto potest reperiri in rebus sub genere existentibus: Hæc enim quatuor habet hoc inter se commune, quod id quod ponitur esse genus, non inest speciei: ergo communicant in modo destruendi in omnibus problematibus absolutis præter primum. Secundum vero fundamentum est, quod oportet genus prædicari de omnibus speciebus, & quod illud quod prædicatur de aliqua, non est genus, includitur sub eo, primus locus, quæ Aristoteles narravit, & est locus à diuisione tantum. Sub tertio autem fundamento, quod est, nempe, quod oportet genus superare speciem secundum suum esse, et quod id, quod non superat secundum suum esse ipsam speciem, non sit genus, includuntur quidem multa loca: primus locus est, vtrum coniungatur generi definitio speciei: nam si adiungatur, tunc erit æquale ei, et non superaret ipsam: secundus, vtrum species dicatur de pluribus, quam dicatur genus indifferenter, seu æqualiter: tertius vtrum ponatur genus in specie, hoc est sub ipso: quartus vel differentia in specie: quintus vel genus in differentia: sextus vel differentia in genere: septimus si genus non habeat aliam speciem: Quartum vero fundamentum est, in quo dicebatur, quod oportet genus prædicari de specie in eo quod quid, & quod quicquid non prædicatur hoc modo, non est genus, multa includit loca sub se, quæ quidem sunt destructiva, & constructiva contra id, quod in alijs contingit locis: primus autem locus eorum est locus secundus ex locis præcedentibus, immo est ipsummet fundamentum, & est ille,

dicamenti: et tertius, si quod enūtiamus esse genus, nō prädicetur in eo q̄ quid sit de aliquo indiuiduorū ipsi⁹ speciei: & quartus, si acciderit speciei, q̄ ei sit aliud genus vltra genus positum, & neutrum alteri subsit, nec ambo subsint ali⁹ generi, si genus, quod positum est genus, & omnia genera quæ supra ipsum sunt, prädicentur de specie in eo q̄ quid sit vno simili modo: et sextus, si definitiones generum cōueniant speciei, & omnibus rebus subordinatis illi: septimus, si posueris differentiam in genus: & octauus, si posueris habitum in differentiam: nonus, si posueris habitum in potentiam consequentem illum: decimus, si posueris totum in suis partibus: vndecimus, si posueris affectus & passiones in patientem: & duodecimus, si posueris aliquam rem de vilius, aut turpibus in potentia: tertiusdecimus, si posueris connexum consequens oēm rem in genus, prout est vnum & ens: quartusdecimus, si enūtiarem rem, quæ accommodatione dicitur esse genus: quintusdecimus est, in quo dictū est, si moris generis & speciei fuerit, q̄ insint vni subiecto, illud cui inest species, inest ipsum genus: sextusdecimus, si genus prädicetur de specie adiectione connexæ clausulæ non simpliciter: decimusseptimus, quando generi, & speciei fuerint contraria, & præstantius contrariorum poneretur in vilius & vilius in præstantius.

Hęc itaq; triginta loca sunt loca propria generi: reliqua autem loca quę relata sunt in hoc libro sunt cōmuniā ambientia omnia quę sita, videlicet quæ sumuntur ab oppositis & sumpta a casibus, & coniugatis, et sumpta ex similibus, & sumpta ab eo quod est magis & minus. Iam autem explicauimus omnia loca generum sicut nobis constituit; & deo iuuante procedamus ad loca ipsius proprii.

Præcedentium Quatuor librorum Topicorum, Candide Lector, mediam Auerrois expositionem cum duplici translatione legisti, Abrami scilicet de Balmes, & Iacob Mantini, Reliquorum uero cum sola Abrami translatione leges: Quandoquidem Iacob morte præuentus perficere illos non ualuit.

ARISTOTELIS

TOPICORVM

LIBER QVINTVS.

SYMMA LIBRI:

De modis, & locis Proprii: necnon de nonnullis locis communibus omnibus quę sitis, quæ ab Oppositis, aut à Simili, aut ab eo, quod est Magis, et Minus, et æquale, aut à Casibus, & Coniugatis, aut à generatione, & corruptione sumuntur.

De modis Proprii.

Cap. I.

TRVM autem proprium, an nō proprium est quod dictū est, per hæc considerandum. Assignatur autem proprium aut p se, et semp, aut ad aliud, aut aliquando. Per se quidē, vt hoīs, animal mansuetū natura: ad aliud autem, vt aiæ ad corpus: quor

est ille, in quo dicitur q̄ genus non prädicatur in eo quod quid, sed prädicatione accidentali: secundus, si genus & species non sint in eodem prädicamento: tertius, si id, quod iudicamus esse genus, non prädicetur in eo quod quid de aliquo indiuiduorum speciei: quartus, si coniungat speciem habere aliud genus præter illud positum, & nullum eorum sit sub altero, hoc est alterū sub altero, neq; vtrūq; sub vnico genere: quintus, si illud genus, quod ponitur esse genus, cum omnibus alijs generibus, quæ sunt supra ipsum, prädicetur de specie in eo quod quid est eodem tenore: sextus, si definitiones generum cōueniant speciei, & cunctis rebus sub ea ordinatis: septimus, si differentia ponatur in genere: octauus, si habitus ponatur in ipsa differentia: nonus, si habitus ponatur in omni re sequente ipsum: decimus, si totum ponatur in suis partibus: vndecimus, si impressiones & passiones ponantur in passio: duodecimus, si ponantur aliqua vituperandorum & fugiendorum in potentia: tertiusdecimus, si ponatur id, quod sequitur ad vnamquāq; rem esse genus, vt vnum & ens: decimusquartus, si iudicamus illam rem, quæ dicitur metaphoricè esse genus: decimusquintus est ille, in quo dicebatur si genus & species sint apta nata inesse vni subiecto, q̄ id, in quo reperitur species, reperietur & genus: sextusdecimus si genus prädicetur de specie s̄m quid, & non simpliciter: decimusseptimus, si genuisset species habeant contraria, tunc ponatur melius contrariorum in deteriori & deterius in præstantiori. Hęc itaq; sunt triginta loca, quæ sunt propria ipsi generi: reliqua vero loca, quæ in hoc tractatu narrant, sunt ex vniuersalibus cōmuniibus cunctis problematibus, hoc est, ea quæ sunt sumpta ab oppositis, & sumpta à casibus, & à coniugatis, & à similibus, & quæ sumuntur à magis & minus. Et sic exposuimus omnia loca generica vt nobis fuit concessa eorum intelligentia, nunc aggrediemur loca ipsius proprii Deo optimo Maximo annuente.

† al. l. alio.

niam illa quidem imperare nata, hoc autē parere: s̄p autem, vt Dei, aiæ immortalis: aliquādo vero, vt alicui⁹ hoīs ambulare in gymnasio. Sunt autē proprii, qd̄ ad alterū assignati est, aut duo pblemata, aut quatuor. Nā si de hoc quidē assignatū q̄ppia fuerit, de illo vero negatū id ipsum, duo duntaxat pblemata sunt: quæ admodū hoīs ad equū propriū est quod bipes est: nā & q̄ hō nō bipes est argumētabitur quispiā, & q̄ equus bipes: vtrinq; autē remouet p̄p̄iū. Si autē de vtroq; vtrūq; assignatū fuerit, & de vtroq; negatum: quatuor pblemata erūt: vt hoīs p̄p̄iū ad equū, q̄ ille qd̄ bipes, hic autē quadrupes est: nā, & q̄ hō nō bipes est, et q̄ esse quadrupes natus ē, argumētari ē, & q̄ equus bipes, et q̄ nō quadrupes, posse ē argumētari: quolibet igit mō oñso, interim qd̄ propositū est. Est autē per se quidē propriū, quod ad oīa assignatur, & ab omni separat (quemadmodum hoīs aiæ mortale disciplinæ susceptiuū) ad aliud autē, q̄ Log. cū cōm. Auert. ○○ iij non

Secundus, locus. Declaratio.

9. locus. Declaratio.

TOPICORVM

non ab omni, sed ab aliquo statuto determinat (vt virtutis ad disciplinā: quoniam illa quidem in pluribus, hæc in rationali solo, & in habentibus rationē nata est fieri) semper autem, quod semper omne tempus verificatur, & nunquam relinquitur (quemadmodum animalis ex anima & corpore compositum esse) aliquando vero, quod secundum aliquod tempus verificatur, & non ex necessitate semper consequitur: vt alicuius hominis, ambulare in foro. Est autem ad alterum proprium assignare; differentiam dicere, aut in omnibus, & semper, aut vt multum, & in plurimis. Et in omnibus quidem & semper, quemadmodum hominis proprium ad equum quoniam bipes: nam homo quidem & omnis, & semper est bipes: equus autem nullus est bipes, & nunquam: vt multum autem & in plurimis, quemadmodum rationalis proprium principare ad concupiscibile, & irascibile, eo quod illud quidem imperat, hæc autem parent: nam neque rationale semper imperat, sed quandoque illi imperat: neque concupiscibili, & irascibili semper imperatur, sed imperant quandoque, cum fuerit hominis anima flagitiosa. Propriorum autem ea maxime logica sunt, quæ per se, & semper, et quæ ad aliud. Nam eius quod ad aliud est proprium, plura problemata sunt: quemadmodum diximus & prius: nam aut duo, aut quatuor ex necessitate fiunt problemata, plures autem orationes fiunt ad hæc: quod autem per se est, et semper, ad multa est argumentari, et ad plura tempora obseruare: quod per se quidem ad multa, nam ad vnumquodque eorum quæ sunt, vt pote cui oportet inesse proprium: quare si non ab omni separat, non erit bene assignatum proprium: quod autem semper, ad plura tempora est, obseruare, & siue non inest, siue non infuerit, siue non inerit, non erit proprium. Quod vero aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus, consideramus: non igitur sunt rationes ad ipsum plures. Logicum autem est problema, ad quod rationes fiunt & crebræ quidem, & bonæ. Ad aliud igitur proprium dictum, ex his quæ sunt de accidentibus locis inspiciendum, si huic quidem accidit, illi vero non. De his autem, quæ semper, & quæ per se, per hæc considerandum.

Sermo de modis Proprii. Cap. I.

roprium in vniuersum est trium specierum, aut proprium per se & semper, & est illud, quod distinguit id, quod proprie concernit totam rem, prout dicimus de homine risibile, aut proprium, quod dicitur in comparatione ad aliud ens, & hoc proprium distinguit illud ab hoc ente tantum, & hoc fit secundum duas species, aut semper

per necessariū, prout dicimus, quod homini proprium sit dum refertur ad equum quod sit bipes, aut pro maiori parte, vt quod pars cogitativa de partibus animæ sit ei propria dum refertur ad concupiscibile, cogitativa enim imperat, & concupiscibilis credit: quare aliquando inuenitur res contra hoc in scelestibus vtrius: aut est proprium, cum refertur sub quodam tempore, prout ire ad templum est proprium eunti tempore suæ ambulationis, quando non variatur hoc illo tempore ab eius ambulatione ad templum. De proprio autem, quod dicitur in comparatione ad aliam rem, quando ipsum prædicatur de re, fiunt duæ quæstiones, aut quatuor: duæ quidem, quoniam proprium affirmatur de vna, & de altera negatur. Verbi gratia, dum dicimus de proprio hominis dum refertur ad equum, quod sit bipes, & secundo, quod equus non sit bipes: quatuor autem, quando affirmatur de vtraque illarum, aut negatur de vtraque illarum, gratia exempli, quando dicimus de hominis proprio respectu equi, quod sit ipse bipes & non quadrupes, et quod equus sit quadrupes, & non sit bipes. Destructio autem intelligeret hic quatuor modis, quorum vnus est, quod homo, gratia exempli, non sit bipes, aut quod ipse sit quadrupes, aut quod equus sit bipes, aut quod non sit quadrupes. Et hæc quidem species proprii, quoniam dicitur ad relationem, vis eius est vis accidentis. Et ideo loca, quibus constituitur, & quibus destruitur sunt loca accidentis. Veruntamen proprium, cuius loca hic querunt, est proprium sempiternum esse simpliciter, quod non est proprium respectu alicuius entis, aut temporis, sed omnium rerum, quarum est proprium, & omni tempore. Et propterea de illius dispositione querunt duo, quarum vnus est, an sit proprium nec ne: secundum autem est, si fuerit proprium an bene positum sit proprium perfectissimo modo, quo possibile est poni, aut positum est proprium imperfecte. Et hæc res proprie secernit proprium & definitionem a genere & accidenti: proprio enim & definitioni, quoniam illa deseruiunt scientiæ rei ipsiusque dignotioni ab omni, quod est aliud ab illa, euenit in hac re perfectio & imperfectio: generi vero & accidenti, quoniam sunt prædicata de multis, non aduenit eis hæc res, scilicet, quod inueniantur secundum dispositionem imperfectiorē et secundum dispositionem perfectiorē.

De locis Proprii. Cap. II.

Primum quidem an non bene assignatum est proprium, an bene. Eius autem, quod est non bene, aut bene, est vnum quidem, si non per notiora, aut per notiora positum est proprium: destruenti quidem, si non per notiora: at costruenti, si per notiora. Eius autem quod non per notiora est, hoc quidem si omnino ignotius positum est proprium, quod assignauit, illo cuius proprium dixit. Non enim erit bene positum proprium: nam propter notitiam proprium facimus: discendi enim causa, & proprium, & definitiones facimus: per notiora igitur accipiendum: sic enim magis erit sufficienter cognoscere. vt puta qui ponit ignis proprium esse simillimum animæ, ignotiore quam ignis vtitur, anima: magis enim scimus quid est ignis, quam quid anima: non igitur erit bene positum proprium ignis, simillimum animæ. Aliud autem, si non notius est hoc huic inesse. Oportet enim non solum notius esse re, sed & huic inesse, notius esse: nam qui non scit si huic inest, neque si illi soli

4. Locus. Declaratio.

5. Locus. Declaratio.

6. Locus. Declaratio.

7. Locus. Declaratio.

8. Locus. Declaratio.

soli notius inest cognoscit: quare cū quod
 uis horum acciderit, obscurum fit propriū;
 vt quia qui ponit ignis propriū, in quo pri-
 mo anima nata est esse, ignotiore vtitur q̄ sit
 ignis, eo q̄ ignotius est, si in hoc est anima,
 & si in hoc primo est: non erit itaq; bene po-
 situm proprium ignis, in quo primo anima
 nata est esse. Construenti autem, si per no-
 tiora positum est proprium, & si per notio-
 ra secundum vtrunq; modum. Erit enim be-
 ne secundum hoc positum proprium: nam
 constructiuorum locorum eius quod bene,
 alij quidem secundum hoc solum, alij autē
 simpliciter monstrabūt quod bene: vt quia
 qui dixit animalis proprium sensum habe-
 re, per notiora, & notius, assignauit propriū
 secundum vtrunq; modum: quare erit bene
 assignatum secundum hoc animalis pro-
 prium, sensum habere. Deinde destruenti
 quidem, si quod nominum quæ in proprio
 sunt assignata multipliciter dicitur, vel etiā
 tota oratio plura significat. Non enim erit
 bene positum proprium, vt quoniam senti-
 re multa significat, vnum quidem sensum
 habere, alterum autem sensu vt: nō erit ani-
 malis proprium bene positum quod natum
 est sentire: quapropter non vtendū est, neq;
 nomine, quod multipliciter dicitur, neque
 oratione, quæ plura significet: quia quod
 multipliciter dicitur, obscurum facit quod
 dicitur est, dubitante eo qui debet argumē-
 tari, quodnam dicit eorum quæ multiplici-
 ter dicuntur: nam proprium discendi gratia
 assignatur. Amplius autem ad hoc neces-
 sarium est redargutionem aliquā fieri cū
 sic assignant, proprium: quando in dissiden-
 te quispiam cōficiet syllogismū, de eo quod
 multipliciter dicitur. Construenti autem, si
 non plura significat, neq; nominum quip-
 piam, neq; tot oratio. Erit enim secundum
 hoc bene positum proprium: vt quia neque
 corpus plura significat, neq; mobilissimum
 in superiorem locum: neq; totum quod ex
 his compositum est: erit bene positū secun-
 dum hoc ignis proprium corpus mobilissi-
 mum in superiorē locum. Deinde destruē-
 ti quidem si multipliciter dicitur illud, cuius
 proprium assignatur: non determinatur au-
 tem cuius eorum ponatur proprium. Non
 enim bene erit assignatum proprium: ob-
 quas autem causas nō immanifestum est ex
 his quæ prius dicta sunt: nam eadem accide-
 re necessarium est, vt quia scire hoc plura si-
 gnificat: vnum enim scientiam habere hoc,
 alterum autem scientia vtī hoc, aliud vero

scientiam esse huius, aliud autem scientia vtī
 huius, non erit eius quod est scire hoc, bene
 assignatum proprium nullum, non determi-
 nato, cuius horum ponitur proprium. Cō-
 struenti vero, si nō dicitur multipliciter hoc
 cuius proprium ponitur, sed est vnū, & sim-
 plex. Erit enim bene positum secundū hoc
 proprium: vt quia homo simpliciter dicitur
 erit bene positum secundum hoc hominis
 proprium, animal mansuetū natura. Deinde
 destruenti quidem, si frequenter dictum
 est idem in proprio (sæpe enim latent hoc fa-
 cientes & in proprijs, quemadmodum & in
 terminis) non erit bene positum quod hoc
 sustinet, proprium. Conturbat enim audien-
 tem, quod frequenter dicitur: obscurum igitur
 necessarium est fieri, & præter id nugari
 videntur. Eueniet autem frequenter idem
 dicere duobus modis: vno quidem, quādo
 nominauerit frequēter idem: vt si quis pro-
 prium assignet ignis, corpus tenuissimum
 corporum: hic enim frequēter dixit corpus,
 Secundo autē, si quis assumat orationes pro
 nominibus: vt si quis reddat terræ propriū,
 substantiam, quæ maxime corporum secun-
 dum naturam fertur in inferiorem locum;
 deinde assumat pro corporibus, huiusmodi
 substantias: vnum enim & idem est corpus,
 & huiusmodi substantia: erit ergo hoc mo-
 do substantia frequenter dicta, quare neu-
 trum erit bene positum proprium. Con-
 struenti vero, si nullo vtitur frequenter no-
 mine eodem. Erit enim secundum hoc be-
 ne assignatum proprium, vt quia qui dixit
 hominis proprium, animal disciplinæ susce-
 ptium, non vsus est frequenter eodem no-
 mine: erit vtīq; secundum hoc bene assigna-
 tum hominis proprium. Deinde destruēti
 quidem, si tale aliquid assignauit in proprio
 nomen, quod omnibus inest. Inutile enim
 erit, quod non separat ab aliquo: quod autē
 in proprijs dicitur, separare oportet: quem-
 admodum & quæ in terminis: nō igitur erit
 bene positum proprium: vt quia qui posuit
 scientiæ proprium opinionem indissuasibi-
 lem à ratione, vnum existēs tali aliquo vsus
 est proprio (vno inquā) quod omnibus in-
 est: non erit vtīq; bene positum scientiæ pro-
 prium. Austruenti autē, si nullo vsus est cō-
 muni, sed quod ab aliquo separat, erit bene
 positum secundum hoc proprium. Vt quia
 qui dixit animalis proprium animam habe-
 re, nullo vsus est cōmuni: erit secundum hoc
 bene positum proprium animalis, animam
 habere. Deinde destruēti quidem si plura
 propria

11. Locus.
Declaratio.12. Locus.
Declaratio.13. Locus.
Declaratio.14. Locus.
Declaratio.15. Locus.
Declaratio.16. Locus.
Declaratio.

propria assignat eiusdem, non determinans
 q̄ plura ponit. Non enim erit bene positum
 proprium: nam quemadmodum nec in ter-
 minis oportet præter eam, quæ indicat sub-
 stantiam, orationē, adiungere quippiā plu-
 culum, sic nec in proprijs præter eam, quæ fa-
 cit propriū quod dictum est, orationē, quic-
 quam coassignādū: inutile enim fit eiusmodi.
 ut quia qui dixit propriū ignis, tenuissi-
 mum, & leuissimū, plura assignauit propria
 (vtrunq; enim de solo igne verum est dice-
 re) non erit bene positum propriū ignis, cor-
 pus subtilissimum, & leuissimū. Astruēti
 vero si non plura eiusdē propria assignauit,
 sed vnum: erit enim secundū hoc bene posi-
 tum propriū. ut quia qui dixit humidū pro-
 prium, corpus quod in omnē figuram didū-
 citur, vnum assignauit proprium, & nō plu-
 ra, erit secundum hoc bene positum humidū
 propriū. Deinde destruēti quidem, si eo
 dem vsus est cuius proprium assignauit, aut
 eorū quæ sunt illius aliquo. Non enim erit
 bene positum propriū: nam discendi gratia
 assignatur propriū: idem autē eidē similiter
 ignorum est: id autem quod aliquid eorū est
 quæ sunt eius, posterius: non igit̄ est notius:
 quare nō fit vt per hoc quisquā magis quis-
 piam discat. ut quia qui dixit animalis pro-
 prium, substantiā, cuius species est homo, ali-
 quo vsus est eorū quæ sunt animalis, nō erit
 bene positum propriū. Construēti autē si
 neq; eodē, neq; eorū quæ sunt ipsius aliquo
 vtitur. Erit enim bene fm hoc positum pro-
 prium. ut quia qui posuit animalis propriū
 ex anima et corpore compositū esse, neq; eo-
 rū quæ sunt ipsius aliquo vsus est, erit vtiq;
 bene secundum hoc assignatū animalis pro-
 prium. Eodem autē modo & in alijs confide-
 randum est, quænam nō faciunt, aut faciunt
 notius. Destruēti quidē si aliquo vsus est,
 aut opposito, aut omnino simul natura, aut
 posteriore aliquo. Non enim erit bene posi-
 tum propriū: nam oppositum simul natura,
 quod autē simul natura, & posterius, nō effi-
 cit notius: vt quia qui dixit boni proprium,
 quod malo maxime opponit̄, opposito est
 vsus boni: non erit profecto bene assignatū
 boni proprium. Construēti autē, si nullo
 vsus est neq; opposito, neq; omnino simul
 natura, neq; posteriore. Erit enim secundū
 hoc bene assignatum proprium. ut quia qui
 posuit disciplinæ proprium, opinionē maxi-
 me facientem fidem, nullo vsus est neq; op-
 posito, neq; omnino simul natura, neq; po-
 steriore: erit secundum hoc bene positū di-

19. Locus.
Declaratio.

20. Locus.
Declaratio.

21. Locus.
Declaratio.

22. Locus.
Declaratio.

23. Locus.
Declaratio.

disciplinæ propriū. Deinde destruēti quidē,
 si nō quod semper sequitur propriū assigna-
 uit, sed id quod fit quandoq; non propriū.
 Nō enim erit bene pronunciatum propriū:
 nam neq; in quo deprehendimus inesse ip-
 sum, de hoc & nomen ex necessitate verifi-
 catur, neq; in quo deprehenditur nō inesse,
 de hoc ex necessitate nō dicetur nomē: qua-
 re nō erit bene positum propriū. Amplius
 autē ad hæc, neq; quādo quisquā assignaue-
 rit proprium, erit manifestū si inest: siquidē
 tale est, vt quod ipsum relinquere possit: nō
 igitur erit clarū esse propriū. vt quia qui po-
 suit animalis propriū moueri quandoq; vel
 stare tale, assignauerit propriū quod fit quā-
 doq; non propriū, nequaquā erit bene posi-
 tum propriū. Astruēti vero, si quod ex ne-
 cessitate semper est, propriū assignauerit.
 Erit enim bene positum secundū hoc pro-
 prium. vt quia qui posuit virtutis proprium
 quod habetē facit studiosum, quod semper
 sequitur, propriū assignauit: erit vtiq; secun-
 dum hoc bene assignatum virtutis propriū.
 Deinde destruēti quidē si quod nunc pro-
 prium est assignans: non determinauerit q̄
 non proprium assignat. Non enim erit be-
 ne positum proprium: primum quidē quia
 quod præter consuetudinem fit omne, sem-
 per determinatione indiget: solēt autem vt
 plurimū omnes, quod semper sequitur pro-
 prium assignare. Secundo autē, quia immanis
 festus est qui non determinauerit, si quod
 nunc est propriū voluerit ponere: nō igitur
 danda est obiurgationis occasio: vt quia qui
 posuit alicuius hominis proprium sedere
 cum aliquo homine, quod nunc propriū est
 posuit, non bene proprium assignabit, si nō
 determinās dixerit quod nunc. Construēti
 autem, si nunc proprium assignans deter-
 minando posuit, quod nunc proprium po-
 suerit: erit enim bene positum secundū hoc
 proprium: vt quia qui dixit cuiusdam homi-
 nis proprium ambulare nunc alicubi, distin-
 guens posuit hoc, bene erit positum pro-
 prium. Deinde destruēti quidē si tale assi-
 gnauit proprium, quod manifestum nō est
 aliter inesse q̄ sensu, non enim erit bene po-
 situm proprium: nam omne sensibile extra
 sensum factum, manifestum est: latens enim
 est si adhuc inest, eo q̄ sensu solum cognos-
 scitur. Erit autem verum hoc in ijs, quæ non
 ex necessitate semper cōsequuntur. vt quia
 qui posuit Solis proprium, astrum quod fer-
 tur super terrā lucidissimum: talis vsus est in
 proprio (super terrā in quā ferri) quod sensu
 cognoscitur:

cognoscit: non utique erit bene Solis assignatum proprium. immanifestum. n. erit cum occidet Sol, si adhuc feratur super terram, eoque nos tunc deseruimus sensum. Construente vero si tale assignauit proprium, quod non sensu est manifestum: aut cum sit sensibile, ex necessitate inesse manifestum est. erit. n. secundum hoc bene positum proprium. Vt quia qui posuit superficiei proprium quod primum coloratum est, sensibili quidem aliquo usus est (coloratum esse inquam) tali quidem quod manifestum est inesse semper: erit secundum hoc bene assignatum superficiei proprium. Deinde destruente quidem, si terminum ut proprium assignauit. Non. n. erit bene positum proprium: nam non oportet indicare quod quid est esse, proprium: ut quia qui dixit hominis proprium animal gressibile bipes, quod quid est esse significans assignauit hominis proprium, non utique erit hoc hominis proprium bene assignatum. Construente autem, si quod conuersim quidem predicat assignauit proprium: non autem quod quid est esse indicans. erit. n. secundum hoc bene assignatum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium, animal mansuetum natura, quod conuersim quidem predicatur, assignauit proprium, non quod quid est quidem indicans: erit secundum hoc bene assignatum proprium hominis. Deinde destruente quidem, si non quippiam in quid est ponens, assignauit proprium. Oportet. n. in propriis, quemadmodum in terminis, primum assignari genus, deinde sic iam addere reliqua, & separare: quare quod non hoc modo positum est proprium, non erit bene assignatum: ut quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo ut in quid, est animal: non erit bene positum animalis proprium. Construente vero si quis quippiam, quod in quid est ponens eius cuius proprium assignauit, reliqua adiungit. Erat enim secundum hoc bene assignatum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal disciplinae susceptibile, quippiam quod in quid est ponens, assignauit proprium: erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an non bene assignet proprium, per haec inspiciendum. Vtrum uero proprium est omnino quod dictum est, an non proprium ex his considerandum. Nam simpliciter constructes proprium quod bene positum est, loci iidem erunt his qui proprium omnino faciunt: in illis igitur dicentur. Primum ergo destruente quidem inspiciendum ad unum quodque eorum cuius proprium assignauit. Vt si nulli inest

aut si non de hoc quidem verificatur, aut si non est proprium cuiusque eorum secundum illud cuius proprium assignauit, non. n. erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia de Geometra non verificatur indeceptibilem esse ab oratione (nam decipitur Geometra cum pseudographiam facit) non erit hoc scientis proprium, non decipi ab oratione. Construente autem si de omni verificat, & qua de hoc verificat, erit enim proprium, quod positum est esse proprium. ut quia animal disciplinae susceptiuum de omni homine verificat & qua homo, erit hominis proprium animal disciplinae susceptiuum. Est autem locus hic destruente quidem, si non de quo nomen & oratio verificatur, & si non de quo oratio & nomen verificatur. Construente autem, si de quo nomen, & oratio, & si de quo oratio, et nomen predicatur. Deinde destruente quidem, si non de quo oratio, & nomen, verificatur: & si non de quo nomen, & oratio verificatur. non. n. erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia animal quidem disciplinae susceptiuum verificatur de Deo: homo autem non predicatur, non erit hominis proprium, animal disciplinae susceptiuum. Construente autem si de quo oratio, & nomen predicatur: & si de quo nomen, & oratio predicatur. erit. n. proprium quod positum est esse proprium, ut quia de quo animam habere verificat animal, & de quo animal animam habere: erit animam habere animalis proprium. Deinde destruente quidem, si subiectum, proprium assignauit eius, quod in subiecto esse dicit. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium, ut quia qui posuit proprium subtilissimi corporis, ignem, subiectum assignauit predicati proprium, non erit ignis corporis subtilissimi proprium: propter hoc autem non erit subiectum eius, quod in subiecto esse dicitur proprium, eoque idem esset plurimum & differentium specie proprium: nam eidem plura quaedam discrepantia specie insunt, de solo dicta: quorum erit omnium proprium quod subiectum est, si quis hunc in modum ponat proprium. Construente vero, si quod in subiecto est assignauit proprium subiecti, erit enim proprium quod positum est non esse proprium: si quidem de solo predicatur (ut dictum est) proprium, ut quia qui dixit terre proprium corpus grauissimum specie, subiecti assignauit proprium, quod de sola dicitur re, & ut proprium predicatur, erit terre proprium recte positum. Deinde destruente

35. locus
Declaratio.36. locus
Declaratio.37. locus
Declaratio.38. locus
Declaratio.39. locus.
Declaratio.40. locus.
Declaratio.41. locus.
Declaratio.

TOPICORVM

struenti quidem, si fm participationem assignauit proprium. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium; nam quod fm participationem inest, ad quod quid est esse conducit: erit autē huiusmodi differentia quaedam de aliqua specie dicta: vt qa qui dixit hominis propriū gressibile bipes, fm participationem assignauit proprium: non erit vtiq; propriū hominis gressibile bipes.

2. locus. declaratio.

Construēti autem, si non fm participatio-
nem assignauit propriū, nec quod quid est esse indicans, conuersim prædicata re. Erit. n. proprium quod positum est esse proprium; vt quia qui posuit animalis proprium quod natum est sentire, neq; fm participationem assignauit proprium, neque quod quid esse indicans, conuersim re prædicata, erit vtiq; quod sentire natum est, animalis proprium.

3. locus. declaratio.

Deinde destruēti quidem, si non contingit simul inesse proprium, sed vel posterius, vel prius q̄ id ipsum nomen. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium; aut nunq̄, aut non semper: vt qm̄ contingit alicui prius fore, & posterius ambulare p̄ forum q̄ quod homo, non erit ambulare p̄ forum hominis proprium, aut nunq̄, aut non semper. Construenti autem, si simul ex necessitate semper inest, cum neque terminus, neq; differentia sit. Erit enim proprium,

4. locus. declaratio.

quod positum est forsitan non esse proprium: vt quia animal disciplinæ susceptiuū: simul ex necessitate semper est, & id quod est homo, cū neq; differentia sit, nec terminus, erit animal disciplinæ susceptiuū hominis proprium. Deinde destruēti quidem, si eorundem quæ eadem sunt, non est idem propriū.

5. locus. declaratio.

Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium, vt quia non est proprium prosequendi, apparere quibusdam bonum; neq; eligendi fuerit vtiq; proprium apparere quibusdam bonum. idem enim est prosequendum & eligendum. Construenti, si eiusdem quatenus idem proprium. Erit. n. proprium quod positum est non esse proprium. Vt qm̄ hominis, qua hō dicitur proprium tripartitam animam habere, & terrigenæ quatenus terrigena est, erit proprium tripartitam animam habere. Vtilis autem locus hic & in accidēte: nam n̄sdem in eo q̄ eadem sunt eadem oportet inesse, vel nō inesse. Deinde destruēti quidem, si eorum quæ sunt eadem specie: non idem semp̄ specie proprium est. Neq; enim eius quod dictum erit proprium, quod positum est esse proprium: vt quia idem est specie homo &

6. locus. declaratio.

equus: nō semper autem equi est proprium stare à se; nec hominis erit proprium moueri à se. Idem enim est specie moueri, & stare à se, quatenus vtiq; eorum vt animal est, accidit. Construenti vero, si eorum quæ sunt eadem specie, idem semper specie sit propriū. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium: vt quia hominis est proprium, esse gressibile bipes, & auis erit proprium, esse volatile bipes: vtrunq; enim horum est idem quatenus illa quidem sub eodem sunt genere species, cum sint sub animali, hæc autem vt generis differentie animalis. Hic autem locus falsus est: quando alterum quidem eorum quæ dicunt vni alicui soli inest speciei, alterū vero inest pluribus, quæadmodum gressibile quadrupes. Qm̄ autem idē et diuersum multipliciter dicitur, labor est sophisticè assumēti vnus assignare, & solius alicuius proprium: nam quod inest alicui cui accidit aliquid, & accidēti inest sumpto cū eo cui accidit: vt quod inest homini, & albo homini inest, si fuerit albus homo, & quod albo homini inest, inest & homini. Calumniabitur autem aliquis multa priorum, q̄ subiectū id aliud est quod fm se facit, aliud autem cū accidēte: vt aliud quidem hominem esse dicet, aliud vero album hominem. Amplius autem diuersum faciens habitum, & quod fm habitum dicitur: nam quod habitui inest, & ei quod fm habitum dicitur inest, & quod ei (quod fm habitū dicitur) inest, & habitui inest: vt quoniā sciens fm scientiam dicitur affici, non inest scientiæ proprium indissuasibile à ratione: nam & sciens indissuasibilis erit à ratione. Construenti autem dicendum qm̄ non est diuersum simpliciter id cui accidit, & accidens cum eo cui accidit sumptum, sed aliud dicitur, eo q̄ diuersum sit ipsius, esse: non. n. idem est homini esse, q̄ sit homo, & albo homini esse, q̄ sit albus homo. Præterea autem considerandum est ad casus dicenti, quod neq; sciēs est indissuasibile à ratione, sed indissuasibile à ratione, neq; scientia indissuasibile, sed idissuasibilis à ratione: nam ei qui omnino instat, omnino est aduersandum. Deinde destruēti quidem, si quod natura inest volens assignare: hoc modo ponit fm locutionem, vt quod semper iest significet. Videbitur enim moueri posse quod positum est proprium esse. vt quia qui dixit hominis proprium bipes, vult quidē quod natura inest, assignare: significat autem locutionem quod semper inest, nō erit hominis proprium

proprium bipes: non enim omnis homo est
 duos pedes habens. Construenti autem, si
 vult quod natura inest proprium assignare,
 & locutione hoc modo significat. Nō enim
 mouebitur fm hoc propriū: vt quia qui ho-
 minis proprium assignauit, animal discipli-
 nę susceptiuum & vult, & dictione signifi-
 cat q̄ natura inest proprium, non mouebit,
 fm hoc q̄ nō sit proprium hominis, animal
 disciplinę susceptiuum. Amplius, quęcūq;
 dicuntur fm aliud aliquod primū, aut vt pri-
 mum ipsum, labor est assignare talium pro-
 prium. Nam, si eius quod est fm aliud aliqd
 proprium assignauit, & de primo verificabi-
 tur: si autē primi posuerit, & de eo quod est
 fm aliud prædicabitur: vt si quis assignet su-
 perficiei proprium coloratum esse: & de cor-
 pore verificatur coloratum esse: si autē cor-
 poris, & de superficie prædicabit: quare non
 de quo oratio, & nomen verificabitur. Ac-
 cidit autem in quibusdam proprijs plerūq;
 fieri aliquod peccatum, propter hoc q̄ nō
 determinetur quomodo, & quorum. ponit
 quis proprium: omnes enim conantur assi-
 gnare proprium, aut quod natura inest, vt
 hominis bipes, aut quod nunc inest, vt hoīs
 alicuius quatuor digitos habere, aut specie,
 vt ignis subtilissimū, aut simpliciter, vt ani-
 malis viuere, aut fm aliud, vt animę prudēs:
 aut vt primum, quemadmodum rationalis
 prudens, aut in eo quod habet, vt scientis
 indissuasibile à ratione (nihil enim aliud q̄
 habēdo aliquid erit indissuasibile à ratione)
 aut in eo q̄ habeatur, vt scientiæ indissuasibi-
 le à ratione, aut in eo quod participatur,
 vt animalis sentire (sentit enim et aliud quid
 vt homo, sed participans iam hoc, sentit) aut
 in eo quod participat, vt alicuius animalis
 viuere: qui non addit igitur natura, peccat,
 eo q̄ contingit quod naturę inest, nō inesse
 illi cui natura iest, vt homini duos pedes ha-
 bere: qui vero non determinat qm̄ quod in-
 est assignat, q̄ non erit tale quale nunc inest
 id, ceu quatuor digitos habere hoīem, non
 indicans quoq; quod vt primum, aut vt se-
 cundum aliud, ponit, q̄ nō de quo oratio &
 nomen verificabitur, vt coloratum esse siue
 superficiei, siue corporis assignauerit pro-
 prium, non prædicens etiam quod aut in eo
 quod est habere, aut in eo quod haberi pro-
 prium assignauit, ideo non erit proprium
 quod assignatū est: nam inerit (si in eo quod
 habetur assignauit propriū) etiam habenti:
 si autem habenti, & ei quod habetur, vt in-
 dissuasibile à ratione, scientiæ vel sciētis pos-

situm proprium, non præsignificans etiam
 in eo quod participat, vel participatur, eo q̄
 & in alijs quibusdam inerit proprium. Si. n.
 in eo quidem quod participatur, assignauit,
 participāribus inerit, si vero in eo quod par-
 ticipat, ijs quę participantur, vt si alicuius
 animalis posuerit viuere proprium, non di-
 uidens etiam specie quod vni soli, inerit eo-
 rum, quę sub eo sunt, cuius proprium ponit:
 nam quod est fm superabundantiam, vni soli
 inest: vt igni leuissimum. Aliquoties autē
 & species addēs peccat. Nā oportebit vnam
 speciem esse eorum quę dicuntur, quando
 specie addiderit: hoc aut in quibusdam non
 accidit, vt nec in igne, non enim est vna spe-
 cies ignis, nam diuersum est carbo & flāma,
 et lux specie, cū vnumquodq; horū sit ignis:
 propter hoc autem non oportet quādo spe-
 cie additur, diuersam esse speciem eius quod
 dicitur, qm̄ his quidem magis, illis autē mi-
 nus inerit quod dictum est proprium, vt in
 igne subtilissimū: subtilior enim est lux car-
 bone, & flamma. Hoc autem non oportet
 fieri quando non, & nomen magis prædica-
 tur, de quo oratio magis verificatur. Si autē
 non, nō erit de quo oratio magis, & nomen
 magis. Amplius autē ad hęc idem esse acci-
 dit proprium eius quod simpliciter, & eius
 quod maxime in simpliciter tali: vt in igne
 se habet subtilissimum: nā & simpliciter &
 ignis, & lucis erit hoc ipsum proprium, sub-
 tilissima enim lux: cū igitur alius sic assi-
 gnat proprium, argumentādum: sibi autem
 non danda hęc instantia, sed statim cū po-
 nit proprium, determinandum est quomo-
 do ponit proprium. Deinde destruenti
 quidem, si idem eiusdem proprium posuit.
 Non enim erit proprium, quod positum est
 eē proprium: nam idem eidem omne, quid
 est esse indicat: quod autem eē indicat, non
 proprium, sed terminus est, vt quia qui dixit
 honesti proprium decēs esse, idem eiusdem
 proprium assignauit (idem enim est hone-
 stum & decens) non vtiq; erit decēs honesti
 proprium. Construenti autem, si non eius-
 dem proprium assignauit, cū conuersim
 prædicatum posuit. Nā erit proprium quod
 positum est non esse proprium: vt quia qui
 posuit animalis proprium id quod substan-
 tia animata, nō idem quidem eiusdem pro-
 prium posuit, & cōuersim prædicatum assi-
 gnauit, erit animalis propriū substantia ani-
 mata. Deinde etiā in ijs, quę similitum par-
 tium sunt, considerādum est: destruenti qui-
 dem si quod totius est proprium, non veri-
 ficatur

54. locus.
declaratio.

55. Locus.
declaratio.

56. Locus.
declaratio.

57. locus.
declaratio.

58. Locus.
declaratio.

ficatur de parte: aut quod partis, non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: accidit aut in aliquibus hoc fieri. assignabit enim aliquis in ijs, quæ similitum partium sunt propriū aliquoties quidem in toto respiciens, aliquoties autem in eo quod fm partem dicitur ipse seipsum intelligens: at erit neutrū recte assignatum, vt in toto quidem, quia qui dixit maris proprium, plurima aqua falsa, alicuius similitum partium posuit proprium, & tale assignauit quod non verificatur de parte (non enim erit quiddam maris plurima aqua falsa) nō vtique erit maris propriū, plurima aqua falsa. In parte autem, vt quia qui posuit aeris proprium, respirabile, similitum quidem partium alicuius dixit proprium, tale autē assignauit quod de quo aere verum est, de toto autem nō dicitur (non enim erit vniuersus aer respirabilis) nō erit vtique aeris proprium respirabile. Aſtruenti autē, si verificatur de vnaquaque similitum partium quod est propriū earum secundum totū. Erit enim proprium, quod positum est nō esse proprium: vt quia verificatur de omni terra deorsum ferri secundum naturā: est autem & non proprium alicuius terræ secundum totum (nam secundū terram, & id quod est terram esse) erit terræ proprium deorsum ferri secundum naturā.

Sermo de locis, quibus constituimus an bene positū sit proprium. Cap. II.

99. Locus. Declaratio.

Locus. 1. g. est. 6. 7. 8. 9. et. 10. i. Arist.

LOca autem, quibus constituimus an bene positum sit proprium, sunt hæc. Quorum primus est, si propriū fuerit notius re, cui positum est proprium, iam bene posuit ipsum, si autem nō fuerit notius non sit bene posuit ipsum, hoc autem fit duobus modis, quorum vnus est, qd proprium fm se non sit notius qd res cuius est propriū. verbi gratia qui posuit qd animæ propriū ignis, eo qd simillimus sit omnium rerum, iam vsus est vt dignosceret animā igne, eo quod fm se est quid latentius igne, maiorē enim notitiam habemus de igne qd de anima: secundus autem est, qd non sit maior cognitio essendi rem cuius est propriū qd cognitio in essendi proprium habenti proprium: qm vt proprium cognoscatur indiget duabus rebus, quarū vna est, qd fm se sit notius esse qd habens propriū, secunda autē qd sit notius in esse habenti proprium, qd habens proprium, exempli gratia, qui posuit ignis propriū, qd sit res, qua anima primo sit, iam vsus est in dignoscendo ignis proprium re, quā esse est latentius igne. Destruens itaq; destrueret, quia propriū careret altero horū duorum modorum prioritatis cognitionis. Construens vero cōstrueret qd bene positū sit proprium, qm eius sunt hæc duæ species prioritatis cognitionis. verbi gratia qui denominauerit animal, qd ei sit sensus, iam illud denominauit per id, quod est duobus modis notius.

Locus. 2. g. 11. 12. et. 13.

Locus secundus est, qd propriū dixerit oratione æqui-uoca, verbi gratia, qm dicimus, sentit, significamus duo significata, quorū vnum est, qd denominet per sensum, et si dormiat: alterum autem est, qd vtatur sensu: proprium

enim, quādo hoc modo profertur, latet, siue proprium sit de his, quæ significantur simplici dictione, aut oratione: expedit itaq; in locis, quibus deseruit, qd fugiat equi-uocationē huius cōditionis. Et sicut destruens destruet proprium, quando positū fuerit huius conditionis, sic construens ipsum cōstruet ex hoc eodem loco, qm enim expressum sit propriū simplici dictione, aut oratione non æqui-uoca, iam positū est positioe bona: exēplum huius de proprio, quod significat per orationem, est, prout quis dixerit, ignis est corpus, cuius conditionis est moueri ad supremum locū velocius, qd possit esse, quia nulla dictionum occurrentium in hac oratione est æqui-uoca, necq; in cōpositione, quæ fit ex illis dictionibus, est æqui-uocatio penitus. Et prope hunc est, qd poneret proprium æqui-uocū, qd res, quæ per proprium denominatur, significetur per orationem æqui-uocā: hoc enim modo nō esset proprium positū, prout expedit illi, qui dicit, qd animæ propriū sit ipsam esse immortalē, & non explicat quæ suarum partium sit huius denominationis. Construens autem argumentatur, qd positū sit proprium bona positione, quando eloquuntur de habente propriū oratione non æqui-uoca. Vt qui diceret, qd homo sit animal, iam positum esset proprium, prout expedit, quia hominis nomen non est æqui-uocum.

Tertius locus est, qd aliqua rerum, quæ sumuntur in proprio repetitum, qm proprium repetitum cōturbarēt audientem, & poneret orationem latentē: orationis autem repetitio fit duobus modis, quorum vnus est, qd vnum ipsum idē nomen fiat bis, prout est sermo dicentis, qd terra sit substantia de corporibus, quæ naturaliter feratur in infimum locū, substantia enim intrat in corpus: & hoc quidē apparet quando loco corporis vtatur substantia talis denominationis. Et destruens destrueret proprium, qm ipsum terminaret per alterā duarum denominationum, & qui verificaret proprium ipsum, confirmaret qd in eo nō fiat vnum nomen bis repetitū, verbi gratia qui diceret qd hominis propriū sit esse discipulabile, iam poneret proprium prout expedit, & nō vteretur hic nomine repetito.

Quartus locus est, qd non in sit proprio res cōmunis omnibus rebus, verbi gratia qui diceret qd scientiæ proprium sit, qd sit opinio, in qua nō mutatur assertio a syllogismo, ex quo est vna forma, quæ non auferitur: vñ enim inest omnibus rebus: & destruens destrueret, qd propriū positū sit aliter, qd expediat. Et ex hoc loco verificaret, qui assereret ipsum qd positum sit prout expedit, quando non fuerit in eo posita res communis, sicut qui posuit qd animalis proprium sit habere animam: in anima enim non est res communior animali.

Quintus locus est, si quis ponat rei plura, propria, præter qd hoc explicet, ille non bene ponet ipsum propriū. verbi gratia qui poneret de ignis proprio qd sit tenuissimum corporū, & leuissimum ipsorum iam poneret illi plusq; vnum propriū: nam inter diuulgata estimatur, qd sicut expedit definitionē esse vnam, cui non additur aliqua res, præter qd significat essentiā, sic proprium expedit esse vnum: hoc autem est diuulgatum, nō verū, quia non est impossibile rei esse multa propria: asserens autem assereret, qd positū erat, vt expedit, quando non fuerint plura propria, verbi gratia vt qui dixit qd humoris proprium sit omnē figuram suscipere.

Sextus autē locus est, qd non sit positum proprium, quod est res posterior in essendo, qd res, cui est propriū, & præcipue, qm fuerit pars illius, & non id quod est, & res cuius est propriū sit simul in essendo, sicut duo opposita: hæc enim omnia nō ponerent rem notiorē, hoc autem est fm diuulgationem: sin autē, non euadit, quin posterior in essendo sit notius, & qd propriū sit notius, qd sit aliqua pars rei, cuius est proprium: tanto fortius qd duarum

duarum rerum, quæ sunt simul natura, vna sit notior altera. Exemplum illius est, qui fecerit rem posteriorem in essendo, ac si esset proprium, prout est ille, qui dixit, quod animalis sit proprium quod sit substantia, cuius species est homo, hic autem videtur quodam proprio, quod est pars rei. Et exemplum illius, qui facit proprium ab ipso opposito, est, prout ille qui dixit, quod proprium boni sit oppositum mali. Destruens autem destrueret, quia positum esset proprium aliter quam expediat. Afferens autem assereret, quod positum sit, prout expedit, quoniam non sit ab opposito, neque posterior. Expedit autem te scire, quod quoniam proprium sumitur secundum modum priuationis & habitus, quod habitus sit notior priuatione, sicque et affirmatiuum notius est negatiuum.

Hæc itaque sunt loca, quibus possumus nobis constare, quod proprium positum sit prout expedit, aut quod non sit ita positum. Reliqua autem loca, quæ Aristoteles narrauit in hoc capitulo (ait Themistius) quod subintrant loca, quibus nobis constat, quod id, quod positum est proprium, non sit proprium: & argumentatur ad hoc, quia Aristoteles illa repetit & dinumerat in summa illorum locorum. Verisimile autem est, quod illis sit aditus ad ambo capitula simul, sed duobus differentiis modis: id enim, quod non est proprium, dicitur duobus modis, quorum vnus est quod careat aliqua dispositione, quæ diceretur de illo proprio, quouis modo dicitur proprium: secundus autem est, quod priuatio illius, de quo dicitur proprium, sit in præmissa, & huius rei prædicata differant secundum magis & minus: prædicatum enim de re ipsius proprii est quædam res nimis imperfecta, quæ posset numerari in duobus capitulis, quoniam autem non consideratur hæc res, esset in capitulo, quo id, quod positum est proprium, non sit proprium, & quoniam consideratur secundum illud, potest numerari in capitulo illius, quod id, quod positum est proprium, sit positum aliter quam expediat. Tu autem exprime & distingue loca, quæ retulit Aristoteles in duobus capitulis, quod sint huius conditionis. Et incipimus loca, quibus constituemus quod id, quod dicitur proprium, non sit proprium. Expedit autem, ut scias (prout ait Themistius) quod bases horum locorum sunt tres, quarum vna est, quod proprium insit rei semper, secunda quod sit prædicatione conuertibile, & tertia est, quod non significet rei quidditatem. Et conuenit etiam scire, quod destruitur proprium, quoniam deest ei vna harum trium basium, & quod non constituitur, nisi quoniam simul congregatæ fuerint. Et exemplum illius, quod non inest semper, est, qui poneret quod proprium sit animal quietescere, aut moueri, quietes enim aut motus insunt illi aliquando. Et exemplum illius, qui poneret proprium non conuertibile est, ut qui diceret, quod homini proprium sit esse animal rationale meditatiuum & negociatiuum. Et expedit quod postea incipiamus loqui de locis, quæ reducuntur ad has bases.

Huius itaque initium est locus, quod non ponatur proprium secundum rei naturam, sed secundum sensum, prout diceretur, quod Sol sit astrum lucidissimum, quod mouetur supra terram, nam verum est de illo hoc proprium toto tempore, quo Sol perseverauerit sentire: notum autem est quod hoc proprium non inest semper, & similiter quando diceretur, quod color proprium sit visu esse comprehensum, quando enim non videtur, iam ablatum est proprium.

Secundus locus est, quod non ponatur genus in proprio, ut qui diceret, quod pari proprium sit, quod sit in duas equas partes diuisibilis: ponens enim hoc, poneret proprium, quod non est, & notum est, quod huic proprio desit conuertibilitas, diuisibile enim in duas equas partes prædicatur de quantitate continua, & discreta, quando autem meminerit de nomine numeri conuertetur prædicatione.

Tertius locus est, quod ponatur proprium prædicatum præter naturaliter, & hoc sit quod ponatur habens proprium

proprii proprium: id autem, quod hoc modo positum est, non est proprium: cuius exemplum est, ut qui posuerit igni quod est subtilissimarum partium inter corpora, & quod est proprium ipsi eveniret illi, qui poneret proprium hac positione, quod sit vnum proprium plurium rerum, & hoc quando vni rei inessent plura propria, sicque quando poneret ipsammet rem proprium, poneret vnum proprium multarum rerum: hoc autem est falsum.

Quartus locus est, quod non ponatur ipsa differentia proprium, ut dicitur quod homini proprium sit rationale, huic enim deest, quod non notificet rei essentiam, hoc est, notificationis priuatio, differentia enim notificat rei essentiam. Expedit autem scire, quod quiuis horum locorum verax est, si fiat in construendo, quando duæ reliquæ bases fuerint notæ esse rei, quæ posita est esse proprium. Verbi gratia, quia dum dicimus de homine, quod sit animal scientiæ susceptiuum, quoniam secundum hanc positionem demonstratum fuerit, illud non esse differentiam, & cum hoc pateat de eius re, quod sit conuertibile & necessariè prædicationis, verificatum est, quod hoc sit illi proprium.

Quintus locus est, quod id, quod positum est alicui rei proprium, non sit proprium ex parte qua significat illud secundum vnum suorum nominum synonymorum. Verbi gratia, quia ex quo non est proprium rei quæ sita patet quibusdam viris ipsam esse bonam, non sit hoc proprium eligibilis. Si enim esset proprium eligibilis, esset proprium quæ sita. Construens autem construeret per huius contradictorium, scilicet quod ipsummet proprium insit uni eidem rei, & si illius sint nomina synonyma. Verbi gratia, si hominis proprium sit ipsius animæ esse tres partes, cogitatio, irascens, & concupiscens, & viri proprium sic est: homo n. & vir sunt nomina synonyma.

Sextus locus est, quod alicui specierum, quæ subsunt vni generi, positum sit proprium, cui est contrarium, non oportet contrarium esse proprium speciei, quæ cum illa sumpta fuit in genere. v. g. quia ex quo homo & equus sunt duæ species, quæ subsunt animali. Et si hominis proprium esset motus ex se, non esset equi proprium quietes ex se. Construens autem construeret per contradictorium illius, quo destruit destruens: hic autem locus sit verax, si numerus propriorum contrariorum, quibus diuidit genus, esset numerus specierum: res vero contra se habet, & ille est locus mendax, & cum hoc modicæ persuasione.

Septimus locus est, quo sophistæ destruant quod positum sit proprium, non esse proprium. Et hic quidem septimus locus est ex parte æquiuocationis nominis vnus, & alterius, quoniam enim aliquis poneret aliquod proprium alicui rei, ut risibilitatem hominis, gratia exempli, & homini acciderent multæ res, ut quod ille sit arabs, & quod sit barbatus, et sophista sumeret, quod homo & homo albus sint vna res numero, sequeretur hinc, quod risibilitas esset proprium hominis albi, & niger non esset risibilis. Quando autem diceretur quod homo absolute, & homo albus essent duæ res, destrueretur sophisma. Locus autem sophismatis fuerat, quia posita erant duo vnum. Et fortasse falleret huius contraria ponendo vnum duo, prout quis poneret scientiæ proprium immutabilem opinionem, & destruerent hoc, ex quo hoc proprium est scientis, & non est moris ipsius proprii inesse duabus rebus. Huius autem sophismatis dissolutio est, quia scientia & sciens sunt duo secundum rationem & vnum subiecto. Vel dicemus, quod proprium vnus non sit proprium alterius, scientia enim in vno significat, quod non est in subiecto, & in sciēte significat quod est in subiecto, scientia enim est immutabilis opinio, sciens autem non esset homo, nisi eius scientia mutaretur.

Octauus locus est, in quo potest falli, ex quo enim moris ipsius proprii est, quod illi cuius est proprium naturaliter insit, ponens autem omittat apponere conditionem

Locus 4. g. 2

Locus 5. g. 2

Locus 6. g. 2

Locus 7. g. 2

Locus 8. g. 2

nem ad ipsum, q̄ insit illi, cuius est proprium, hic modus. Sophista enim falleret ponendo proprium aliquādo separari ab eo, cuius est proprium: exempli gratia, vt qui diceret, q̄ homo sit bipes, erraret. Destruens autem diceret, q̄ pedibus excisus non haberet hoc proprium, quando vero superadderetur naturaliter, auferretur hoc sophisma.

Loc. 9. qui est. 12. et. 52.

Nonus locus etiā est, in quo potest falli. quādo enim moris ipsius proprii est, esse propriū, quatenus est prædicatum prima prædicatione, ponens autē omittat adijcere illi hanc conditionem, posset illud destrui. Id enim quod potest inesse illi, cuius est propriū, et alij ab eo, nō est illi proprium. Vt. verbi gratia qui diceret, q̄ superficiem proprium sit colorem suscipere: Sophista autē destrueret illud, quia de corpore verum est dicere, q̄ suscipiat colorem: Quando autē ponens distinxerit, dicendo q̄ superficies suscipiat colorem primō, et corpus illum recipiat mediāte superficie, auferretur sophisma. Et similiter semper, quando alicuius rei est aliqua cōditio, & illam ponēs omiserit, & illā posuerit absolute, eueniet ei tale sophisma. Prædicatio enim multorū prædicatorū est verax cōditione, prout dicēdo, q̄ sit naturaliter, vel acquisitū, aut potētia prima vel secunda. Et ideo expedit illi, qui proponit bene ponere propriū, q̄ caueat ponere absolute id, cuius moris sit poni cōditionaliter.

Locus. 10. q̄ est. 54.

Decimus locus est totalis, q̄ sumatur res, quæ inest sibi magis & minus de quibusdam rebus, quæ differunt secundum hanc rem sibi magis & minus, & ponat proprium toti, prout qui dicit, ignē esse tenuissimam rerū, hoc enim verum est de vna specierum ipsius ignis, quæ est ipsum lampa, quā (vt ait Plato) ignis sunt tres partes, flamma, lampa, & carbo. Huius autem causa est, quia excessiue res non possunt videri in multis rebus, siue illæ res sint vt species in genere, siue vt partes in toto.

Loc. 11. qui est. 55.

Vndecimus locus est, q̄ ponatur proprium eximio secundum comparationē, accidit enim hinc, q̄ nomen nō sit verax de eo, de quo est verax oratio significans proprium. Exempli gratia, qui dixerit, q̄ ignis propriū sit esse corporum leuissimum, & equi propriū esse q̄ sit animalium velocissimum: posset enim auferri ignis, & esset leuissimus ipse aer, gratia exempli, sicq̄ posset auferri equus, & aliud esse omnium animalium velocissimum, quod esset animal illi succedens secundum velocitatem, hoc vero esset propriū apud illum qui sciret, q̄ impossibile sit vnq̄ auferri ignem, aut equi speciem.

Locus. 12. q̄ est. 56. et. 57.

Duodecimus locus est, q̄ ponamus rem sui ipsius proprium, hoc autē contingit, dum rei fuerint duo nomina synonyma, quia quod positum est propriū, non est proprium. Et notum est de re huius loci, q̄ qui illum ponit, errat circa proprium, verbi gratia vt qui diceret q̄ pulchri proprium sit esse formosum, pulchrum enim et formosum sunt duo nomina synonyma.

Locus. 13. q̄ est. 58. & 59.

Tertiuddecimus locus est, quia propriū, quando positū fuerit corporibus homogeneis, expedit q̄ insit omnibus partibus illorum corporum, quādo vero inesset maiori parti, & nō inesset minori, aut inesset minori, & non inesset maiori, quod positum est proprium, nō est propriū. Et exemplū illius quod inest maiori parti suarum partū, & non inest toti, sit vt qui dixerit, q̄ maris proprium sit ipsius aquā esse salam. Exemplum autē illius, q̄ positum est de parte, & nō de toto est, vt oratio illius qui dixerit, q̄ aer inspiretur, inspiratum enim est pars illius. Construens vero quādo cōstruxerit, q̄ proprium sit de omnibus partibus, & q̄ reliquæ alię bases insint, iam cōstructum est ipsum propriū. Exempli gratia, vt q̄ diceret q̄ propriū sit terræ ferri deorsum naturaliter, hoc enim inest oibus partibus, sicut inest toti.

Locus. 14.

Quartuddecimus locus est, q̄ proprium sit positū in potentia illi, cuius est proprium, & ultra q̄ applicetur

illius esse potentiam per rem, quæ possit esse et auferri, gratia exempli, vt qui dixerit, q̄ colorum proprium sit, q̄ sint visibiles in potētia, quoniam si imaginetur ablatio & priuatio animalis, auferretur hoc proprium, nisi apud illum, qui cōiectatur, q̄ impossibile sit priuari animal, per hoc enim posset destrui ipsum proprium. Construens autem est contra hoc, nō enim fit applicatio potentie rei, cuius positum est propriū per rem, quæ primo affatu imaginetur priuari, vt gratia exempli, qui dixerit, q̄ entis proprium sit agere & pati.

Hæc sunt omnia loca propria ipsi proprio, reliqua autem residua loca sunt cōmunia omnibus quæsitis, & sunt vniuersaliter quæ sumuntur ab oppositis, aut a simili, aut ab eo quod est magis & minus & æquale, aut a casibus & contigatis, aut a generatione & corruptione. Et incipimus hoc secundum Aristotē, doctrinam, sit enim in hoc exercitium quoddam.

De locis cōmuniibus omnibus quæsitis, quæ sumuntur ab Oppositis, aut a Simili, aut ab eo, quod est Magis, & minus & æquale, aut a casibus, & cōigatis, aut a generatione, & corruptione. Cap. III.

Deinde ex oppositis considerandū est, primum quidē ex contrariis; destrueti quidem, si contrarij nō est contrariū. Neq̄ enim contrarij erit cōtrarium proprium: vt quia contrarium est iustitię quidē iniustitia, optimo autē pessimum: non est autem iustitię proprium, optimum, non erit iniustitię proprium pessimū. Construenti autē, si contrarij contrarium propriū est, & contrarij cōtrarium proprium erit. Vt quia cōtrariū est bono quidē malum, eligendo autē fugiendum: est autem boni proprium eligendum: erit mali propriū fugiendum. Secundū autem, ex ijs quæ ad aliquid sunt; destrueti quidem, si hoc quod ad aliquid est, eius quod est ad aliquid nō est proprium. Neq̄ enim hoc quod ad aliquid est, eius quod ad aliquid est, erit proprium: vt quia dicitur duplum quidē ad dimidium, superans autē ad superatum; non est autē dupli proprium superans, non erit dimidij propriū superatum. Construenti autē, si eius quod est ad aliquid, hoc quod ad aliquid est propriū: et eius quod est ad aliquid, id quod est ad aliquid erit propriū. Vt quia dicitur duplum quidē ad dimidium id esse, quod duo ad vnum: est autē dupli proprium vt duo ad vnū: erit dimidij propriū, vt vnum ad duo. Tertium autē, destrueti quidem, si habitus, id quod secundum habitum dicitur nō est proprium, neq̄ profecto priuationis, id quod secundum priuationē dicitur, erit propriū: & si priuationis, id quod secundum priuationem dicitur nō est proprium, neq̄ habitus, id quod secundū habitum dicitur erit propriū. Vt quia non dicitur surditatis proprium insensibilitatē esse, neque auditus erit proprium sensum esse.

Construenti

Construenti vero, si quod secundum habitum dicitur, est habitus proprium: & priuationis, id quod secundum priuationem dicitur erit proprium: & si priuationis, id quod secundum priuationem dicitur, est proprium, & habitus quod secundum habitum dicitur erit proprium. Vt quia visus est proprium videre, secundum quod habemus visum: erit cæcitatæ proprium non videre, secundum quod non habemus visum, nati habere. Deinde ex affirmationibus, & negationibus: primum quidem ex ipsis quæ prædicantur. Est autem locus hic utilis destruenti tantum: vt si affirmatio, vel quod secundum affirmationem dicitur, eius est proprium, non erit profecto eius negatio, neque quod secundum negationem dicitur proprium: si autem sit negatio, aut quod secundum negationem dicitur proprium, eiusdem non erit affirmatio, neque quod secundum affirmationem dicitur proprium: vt quia proprium animalis est animatum, non erit animalis proprium, non animatum. Secundum autem ex prædicatis, vel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, vel non prædicatur: destruenti quidem, si affirmationis affirmatio non est proprium, neque enim negatio negationis erit proprium: & si negatio negationis non est proprium, neque affirmationis affirmatio erit proprium: vt quia non est proprium hominis animal, neque non hominis non animal: si autem non hominis non videtur proprium non animal, neque hominis erit proprium animal. Construenti autem, si affirmationis affirmatio est proprium. Nam & negatio negationis erit proprium: si autem negationis negatio est proprium, & affirmatio affirmatio erit proprium: vt quia non animalis est proprium non viuere, erit animalis proprium viuere: & si animalis proprium videtur viuere, & non animalis proprium videbitur non viuere. Tertium autem ex ipsis subiectis, destruenti quidem, si quod assignatum est proprium, affirmationis est proprium. Non erit enim idem & negationis proprium: si autem negationis est proprium quod assignatum est, non erit affirmationis proprium: vt quia animalis proprium est animatum, non animalis non erit proprium animatum. Construenti vero, si assignatum proprium non est affirmatio- nis proprium, erit negationis. At hic locus deficit: nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non est proprium, quandoquidem affirmatio negationi omnino non inest: negatio autem affirmationi inest, qui-

dem, ac non vt proprium inest. Deinde ex ijs quæ ex opposito diuiduntur: destruenti quidem si eorum quæ ex opposito, diuiduntur, nullum vllius reliquorum ex opposito diuersorum est proprium. Neque enim quod oppositum est, erit proprium eius cuius positum est proprium: vt quia animal sensibile nullius aliorum mortalium animalium est proprium, non erit animal intelligibile Dei proprium. Construenti autem, si cæterorum quæ ex opposito diuiduntur quoduis est proprium talium quorumcunque eorum quæ ex opposito diuiduntur. Nam reliquum erit eius proprium, cuius positum est non esse proprium: vt quia prudentiæ est proprium, per se natum esse rationalis virtutem esse, & aliarum virtutum sic vnus cuiusque sumptæ: erit temperantiæ proprium per se natum esse concupiscibilis virtutem esse. Deinde ex casibus: destruenti quidem, si casus non est casus proprium. Neque enim casus erit proprium casus: vt quia non est eius quod est iuste proprium id quod bene, neque iusti proprium erit bonum. Construenti autem, si casus est proprium casus. Nam & casus erit casus proprium, vt quia hominis est proprium gressibile bipes, & homini erit proprium gressibile bipedi dici. Non solum autem in eo quod dictum est secundum casus est considerandum, sed & in oppositis, quemadmodum & in prioribus locis dictum est, destruenti quidem, si oppositi casus non est proprium oppositi casus. Neque enim oppositi casus erit proprium oppositi casus: vt quia non est eius quod est iuste proprium quod bene, neque in iuste erit proprium quod male. Construenti vero, si oppositi casus est proprium oppositi casus. Nam & oppositi casus, erit proprium oppositi casus: vt quia honesti est proprium optimum, & inhonesti erit proprium pessimum. Deinde ex ijs quæ similiter se habent, destruenti quidem, si quod similiter se habet, eius quod similiter se habet, non est proprium. Neque enim quod similiter se habet, eius quod similiter se habet erit proprium, vt quia similiter se habet ad extruendum edificium ædificator, & medicus ad efficiendum sanitatem: non est autem proprium medici efficere sanitatem, neque ædificatoris erit proprium, extruere edificium. Construenti autem, si quod similiter se habet erit proprium eius quod similiter se habet. Nam & quod similiter se habet, eius quod similiter se habet erit proprium: vt quoniam similiter se habet medicus ad id quod est esse esse

Log. cū cōm. Auer. PP lectiuū

71. Locus.

72. Locus.
Declaratio.73. Locus.
Declaratio.74. Locus.
Declaratio.75. Locus.
Declaratio.76. Locus.
Declaratio.77. Locus.
Declaratio.78. Locus.
Declaratio.79. Locus.
Declaratio.

80. Loc. Declaratio

fectiuū sanitatis, & ludi magister ad id quod est esse effectiuum bonæ habitudinis: est autem proprium magistri ludi, esse effectiuum bonæ habitudinis, erit proprium & medici effectiuum esse sanitatis. Deinde ex his que sic se habent: destruenti quidem, si quod sic se habet, eius quod sic se habet non est proprium. Neque enim quod sic se habet, eius quod sic se habet, erit proprium. Si autem eius quod sic se habet, id quod sic se habet est proprium, eius non erit proprium, cuius positum est esse proprium. Ut quia sic se habet prudentia ad honestum et turpe, eoq; disciplina vtriusq; eorum est: non est autē prudentiæ proprium disciplinam esse honesti, non utiq; erit proprium prudentiæ disciplinam esse turpis: si vero est propriū prudentiæ disciplinam esse honesti, nō erit propriū eiusdem disciplinam esse turpis. impossibile est enim eiusdem plura esse propria. Construenti vero nihil locus iste utilis: nā quod sic se habet, vñ ad plura comparatur. Deinde destruēti quidem, si quod secundum esse dicitur, nō est eius quod secundum esse dicitur propriū. Nam, neq; corrupti eius quod est secundum corrupti, neq; generari eius quod fm generari dicitur, erit proprium. Ut quia est hominis propriū esse animal, neq; eius quod est hominē generari, erit propriū generari animal, neq; eius quod est hominē corrupti erit proprium corrupti animal. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari ad esse & corrupti, et ex corrupti ad esse & generari, quemadmodum dictum est nunc ex esse ad generari, & corrupti. Construenti autē, si eius quod est secundum esse ordinatum est. Est autē per se ordinatum proprium: nam et eius, quod secundum generari dicitur, erit hoc quod secundū generari dicitur proprium, & eius quod secundum corrupti, hoc quod secundū corrupti est assignatum: ut quia hominis est proprium esse mortalem, & eius quod est generari hominem, erit proprium generari mortalem, et eius, quod est corrupti hominem, corrupti mortalem. Eodem autē modo accipiendum est & ex generari, & corrupti, & ad esse, & ad ipsa ex ipsis fieri quemadmodum & in destruēti dictum est. Deinde inspiciendum ad idē suppositi, destruēti quidem, si idea non inest, aut si non qua id dicitur, cuius est proprium assignatum. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium, ut quoniam ipsi homini nō inest quiescere qua homo est, sed qua idea, non

81. Loc. Declaratio

82. Loc. Declaratio

83. Loc. Declaratio

erit hominis propriū quiescere. Construēti autem, si idea inest, & secundum hoc inest qua dicitur de illo ipso, cuius positū est non esse proprium. Erit enim proprium quod positum est non inesse proprium: ut quoniam inest ipsi animali ex anima & corpore compositum esse, et qua animal est, ipsi inest id, erit proprium animalis ex corpore & anima compositum esse. Deinde ex magis & minus. Primum quidē destruēti, si quod magis est, eius quod magis non est propriū. Neq; enim quod minus est, eius quod minus erit proprium: neq; quod minime eius quod minime: neque quod maxime eius quod maxime: neque quod simpliciter eius quod simpliciter: ut quia non est magis colorari magis corporis proprium, neque minus colorari minus corporis proprium, erit, neq; colorari corporis omnino. Construēti autem, si quod magis est, eius quod magis est, est propriū. Nam quod minus est, eius quod minus est erit proprium: & quod minime, eius quod minime, & quod maxime, eius quod maxime: et quod simpliciter, eius quod simpliciter: ut quia magis viuētis magis sentire est proprium: & minus viuētis minus sentire, erit proprium: & eius quod maxime id quod maxime, & eius quod minime id quod minime, & eius quod simpliciter id quod simpliciter. Et ex eo autem quod simpliciter, ad eadem considerandum: destruēti quidem, si quod simpliciter non est proprium, Neq; enim quod magis est, eius quod magis, neq; quod minus, eius quod minus, neq; quod maxime, eius quod maxime, neq; quod minime, eius quod minime erit proprium: ut quia non est hominis proprium studiosum, neq; magis hominis, magis studiosum erit proprium. Construēti autem, si quod simpliciter est, eius quod simpliciter est propriū. Nam & hoc quod magis eius quod magis, & quod minus eius quod minus, & quod minime eius quod minime, & quod maxime eius quod maxime erit proprium: ut quia est ignis proprium sursum ferri secundum naturā, & magis ignis erit magis proprium sursum ferri secundum naturam: eodem modo considerandum est & ex alijs huiusmodi. Secundo autem, destruēti quidem, si quod magis est, non est eius quod magis est propriū. Neque enim quod minus est eius quod minus erit proprium: ut quoniam magis est proprium animalis sentire quam hominis sentire, non est autem animalis proprium sentire,

tire, quare nō erit hominis propriū scire.
 Construēti autē, si quod minus, eius quod
 minus est propriū. Nam & quod magis,
 eius quod magis erit propriū: vt qua mi-
 nus est propriū hominis mansuetum na-
 tura q̄ animalis viuere: est autem hominis
 propriū mansuetum natura, erit propriū
 animalis viuere. Tertium vero, destruēti
 quidem, si cuius magis est, propriū nō est.
 Neq̄ enim cuius est minus propriū, erit
 eius propriū: si autem illius est propriū,
 non erit huius propriū: vt quia colorari
 magis superficiei q̄ corporis est propriū,
 non est autem superficiei propriū, nō erit
 corporis propriū colorari: si vero est su-
 perficiei propriū, non erit corporis pro-
 priū. Construēti autem hic locus non est
 utilis: nam impossibile est idem pluriū pro-
 priū esse. Quartum destruēti quidem, si
 quod maius est eius propriū, non est pro-
 priū, neq̄ profecto quod minus est eius
 propriū, erit propriū. Vt quia magis est
 propriū animalis sensibile q̄ partibile, nō
 est autem animalis sensibile propriū: qua-
 re non erit animalis partibile propriū.
 Construēti autem, si quod minus est eius
 propriū, est propriū. Nam & quod ma-
 gis est eius propriū, erit propriū: vt quo-
 niam minus est propriū animalis sentire
 q̄ viuere: est autem animalis propriū sen-
 tire, erit animalis propriū viuere. Dein-
 de ex his, quæ similiter insunt, primum qui-
 dem destruēti, si quod similiter est propriū,
 non est propriū eius, cuius similiter est pro-
 priū. Neque enim quod similiter est pro-
 priū, erit propriū eius cuius similiter est
 propriū: vt quia similiter est propriū cō-
 cupiscibilis concupiscere, & rationalis ratio
 cōtinari: non est autem propriū concupiscibilis
 concupiscere, non erit rationalis pro-
 priū cōtinari. Construēti vero, si quod
 similiter est propriū, eius est propriū, cui-
 us est similiter propriū. Nam & quod si-
 militer est propriū, erit eius propriū cuius
 similiter est propriū: vt quia similiter est
 rationalis propriū primum prudens, & cō-
 cupiscibilis propriū primum temperans: est
 autem rationalis primum prudens: erit igitur
 concupiscibilis propriū primum tem-
 perans. Secundum autem, destruēti qui-
 dem, si quod similiter est propriū non est
 propriū eius. Nam neq̄ quod similiter
 est propriū, erit propriū eius: vt quia si-
 militer est propriū hominis videre, & au-
 dire, non est hominis propriū videre, non

utiq̄ hominis propriū audire. Construē-
 ti vero, si quod similiter est eius propriū,
 est propriū. Nam quod similiter est eius
 propriū, propriū erit: vt quia similiter est
 propriū animæ, aliquid partium eius primo
 esse cōcupiscibile, et rationale primo: est autē
 propriū animæ, quid partium eius esse cōcu-
 piscibile primo, erit utiq̄ propriū animæ,
 quippiā partium eius esse rationale primo.
 Tertium vero, destruēti quidem, si cuius
 similiter est propriū, non est propriū.
 Neq̄ enim cuius similiter propriū erit pro-
 priū: si autem illius est propriū, non erit
 alterius propriū: vt quia vrere similiter est
 propriū flammæ, & carbonis, non est au-
 tem flammæ propriū vrere, non erit car-
 bonis propriū vrere: si autem est flammæ
 propriū, non erit carbonis propriū vrere.
 Construēti autem hic locus non est uti-
 lis: differt autem quod est ex similiter se ha-
 bentibus, ab eo quod ex ijs est, quæ simili-
 ter insunt: quoniā illud quidem secundum
 proportionem sumitur, nō in eo quod inest
 aliquid comparatum, hoc autē ex eo quod
 inest, alicui comparatur. Deinde destruēti
 quidem, si potentia propriū assignans, &
 non ad ens assignauit propriū potentia,
 cū nō contingat ei potentia inesse cū ens
 non est. Non enim erit propriū quod po-
 situm est esse propriū: vt quia qui dixit aeris
 propriū respirabile, potentia quidem assi-
 gnavit propriū (nam tale propriū vt re-
 spirari possit, respirabile est): assignauit au-
 tem & ad non esse propriū: nam & cum
 non est animal quod spirare natum ex aere,
 contingit aerē esse, nō tamen cū nō est ani-
 mal, possibile est spirare: quare neque aeris
 erit propriū huiusmodi possibile respira-
 ri tunc, quia animal non erit quod tale est
 vt respirare possit: non ergo erit aeris pro-
 priū respirabile. Construēti autem, si
 potentia assignans propriū, tam ad ens as-
 signauit propriū, quam ad non ens, cū
 contingat potentia nō enti inesse. Erit enim
 propriū quod positū est non esse propriū:
 vt quia qui assignauit propriū, entis possibi-
 le pati, aut facere potētia assignans propriū,
 ad ens assignauit propriū (nam cū ens
 est, & possibile pati quid, aut facere erit) qua-
 re propriū erit entis possibile pati quid,
 aut facere. Deinde destruēti quidem, si per
 superabundantiam posuit propriū. Non
 erit enim propriū quod positum est esse
 propriū: accidit enim sic assignantibus pro-
 priū, nō de quo orationem, & nomen ve-
 Log, cū cōm, Auer, PP ij rificari;

27. Locus.
Declaratio.28. Locus.
Declaratio.29. Locus.
Declaratio.100. Locus.
Declaratio.101. Locus.
Declaratio.

rificari: nam corrupta re, nihil minus erit oratio: nam eorū, quę sunt, alicui maxime inest: vt si quis assignet ignis proprium, corpus leuissimum: corrupto enim igne, erit aliquod corporum quod leuissimum erit: quare non erit ignis proprium, corpus leuissimum. Contruenti autem, si non per superabundantiam posuit proprium. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: vt quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, non superabundantia assignauit proprium: erit vtique secundum hoc bene positum proprium.

Sermo de Locis sumptis ab Oppositis, Simili, ab eo quod est Magis, & Minus, et Aequale, à Casibus, et Coniugatis, & à Generatione, & Corruptione. Cap. III.

Locus 1. q. 60. & 61. in Arist.

Primus itaq; illorum sumit à contrario. Destruens quidem considerat, qd, si proprii contrarium non est proprium contrarie rei, cuius est illud proprium quod positum est proprium, non esset proprium. Verbi gratia, quia nisi iustitiae proprium sit esse laudabilissimam, non esset proprium iniustitiae esse turpissimam. Construens autem est, si contrarium proprii sit proprium contrario rei, cuius est illud proprium, id quod positum est proprium, est proprium. Verbi gratia, si boni proprium sit esse appetibile, mali proprium est esse abhorribile.

Locus 2. q. 62. & 63.

Secundus locus est à relatiuo. Destruens quidem considerat, si relatiua proprii non sint propria relatiuis illius, cuius est proprium, illud proprium non est proprium. Verbi gratia, nisi superans sit dupli proprium, superatum non est medi proprium. Construens vero considerat, si proprii relatiua sint propria relatiuorum illius, cuius est illud proprium, sic illud proprium est proprium. Gratia exempli, si dupli proprium sit, quod sit proportione duorum ad vnum, medi proprium est, quod sit proportione vnius ad duo.

Locus 3. q. 64. & 65.

Tertius locus est ab habitu, & priuatione. Destruens quidem est, si proprium, quod dicitur secundum habitum, non sit proprium illius, quod dicitur secundum habitum. hoc est, quod significatur habitu noie, id quod significatur priuationis noie non est proprium illius, quod dicitur priuatiue, id quod significatur priuationis noie. Et si quod dicitur priuatiue non sit proprium priuationis, quod dicitur secundum habitum non est proprium illius, quod dicitur secundum habitum. Verbi gratia, ex quo priuatio sensus non est proprium surditatis; nec sensus est proprium auditus. Construens autem est, si quod positum dicitur sit proprium illius, quod positum dicitur, quod priuatiue dicitur sit proprium illius quod priuatiue dicitur, & si quod priuatiue dicitur sit proprium illius, quod priuatiue dicitur, id quod positum dicitur est proprium illius, quod positum dicitur. Verbi gratia, si videntis proprium sit videre, caeci proprium est non videre.

Locus 4. q. 66. 67. 68. 69. & 70.

Quartus locus est, ab affirmatiua, & negatiua: & huic loco subsunt tria loca. Primo quidem, qd considerent illorum illationes secundum modum conuersionis, quoniam, si affirmatiua fuerit proprium alicuius rei, negatiua non est proprium illius. Verbi gratia, si hominis proprium sit esse risibile, non sit eius proprium non esse risibile: & verisimile est hunc non esse locum. Secundus autem locus ab illatione recte. Destruens quidem considerat, si enuntiatio, quę affirmat predicatum, non sit proprium enuntiationis, quę affirmat subiectum: nam quod negat predicatum, non est proprium illius, quod negat subiectum. Et contra hoc etiam. Verbi gratia, ex quo dicere, qd id, quod est animal, non est pro-

prium illius, quod est homo, dicere id, quod non est animal non est proprium illius, quod non est homo. Et sicut, ex quo dicere, qd id, quod non est animal, non sit proprium illius, quod non est homo, illud, quod est animal, non est proprium illius, quod est homo. Tertius autem locus est. Destruens quidem considerat, si quod affirmat predicatum sit proprium illius, quod affirmat subiectum, nam non sit, quod affirmat predicatum, proprium illius, quod negat subiectum. Verbi gratia, si animalis proprium sit transpirare, non animalis non sit proprium transpirare. Dicere, n. transpirare, quoniam est proprium illius, quod est dicere, qd sit animal, non sit proprium negationis, quę est dicere, qd non sit animal. Construens vero considerat, si affirmatiua non sit proprium affirmatiuę, illud est proprium negatiuę. Verbi gratia, si vegetabile non sit proprium mineralis, non vegetabile sit proprium mineralis: hic autem locus est mendax: affirmatiua enim non est proprium negatiuę, immo non inest affirmatiua negatiuę, nisi in quantum negatio non est absolute negatio, sed significat aliquam specierum priuationis, sed negatiua aliquando inest affirmatiuę, sed in quantum negatio non est absolute negatio, ipsa tamen non est ei proprium ex parte, qua est absolute negatio.

Quintus locus affinis est, qd numeret in contrariis, et est sumptus ex speciebus, in quas diuidit genus secundum simile oppositis. quoniam, n. diuiserimus genus in duas species oppositas, & diuiserimus etiam illud in duo euenta opposita, aut plura fuerint euenta, & nulla partium euentorum fuerit proprium alterius partis illarum specierum, nec alterum euentum est proprium alterius speciei. Verbi gratia, quia non est proprium mortalis moueri, ex quo orbis celestes mouentur, & sunt immortales: quare non sit proprium animalis immortalis. Constructio autem sit contra hoc.

Sextus locus numeratur etiam hic, & est, quoniam fuerint duę res in duobus differentiis subiectis: & de illis predicatur vna res communis, & perinde hæc res vniuersalis sit proprium vnius harum duarum rerum, quando adicitur conditio, illa inesse subiecto huius rei: sicq; illa sit proprium illius alterius rei, quando iterum adicitur conditio, illam inesse illius subiecto. Verbi gratia, ex quo prudentia & continentia sunt duę partes animę in duobus differentiis subiectis, prudentia enim est in parte rationali, & continentia in parte concupiscibili, & virtus est res vniuersalis, quę inest vtriusq; & perinde prudentia proprium est esse virtutem in parte rationali, ac continentia proprium est esse virtutem in parte concupiscibili. Et Auic. ait qd hic locus est scientificus.

Locus autem sumptus à casibus, & coniugatis est, quando consideramus si exemplare primitiuum non sit proprium exemplaris primitiuum, nec denominatiuum sit proprium denominatiui. Exempli gratia, nisi iustitia proprium sit esse secundum institutionem, non est iustitia proprium esse instituentem, et similiter consideretur in casibus, sed non inueniuntur in idiomate Arabico. Et aliquando etiam considerandum est à coniugatis oppositorum. Verbi gratia, quia nisi iusti proprium sit, qd ipse instituat id iustitię, quo denominatur, & ex eius animo est sibi coaptatum, non esset iniustitię proprium qd id iniustitię, quo denominatur, inest illi præter naturam, hoc est ex institutione. Construens autem considerare habet huius loci contrarium.

Locus autem à simili proportionaliter. Destruens quidem considerat si vnum duorum priorum similitudinem non sit proprium vnius duarum rerum similitudinem, nec alterum est proprium alterius. Gratia exempli, quia proportio ædificantis ad demolitionem est sicut proportio medicę ad sanationem, & ædificantis non est proprium ipsa demolitio, sic nec medicę proprium est ipsa sanatio. Construens autem considerat, si vnum duorum priorum similitudinem sit proprium vnius duorum

Loc 71.

Loc 72.

Loc 73.

Loc 74.

rum rerum similitum, alterum est proprium alterius, vt verbi gratia, quia ex quo proportio medici ad sanationem, est sicut proportio exercitij ad corporis tranquillitatem, & proprium exercitij est corporis tranquillitas, sic & medici proprium est ipsa sanatio.

Locus autem sumptus à generatione & corruptione est, q̄ id, quod dicitur iam genitum et completum esse, nō sit proprium illius, quod iam genitum & completum est, nec illud, quod est in generationis via, est proprium illius, quod est in generationis via, verbi gratia, quia non est propriū hominis, q̄ sit animal, non est proprium hominis qui generatur, q̄ generetur animal. Et secundum hoc exemplum consideretur, quid sit inter quod corruptum est, & quod est in via ad corruptionē. Et similiter iterum consideretur corruptum cum genito hoc modo: gratia exempli, quia nō est proprium hominis geniti q̄ sit animal, nec est propriū hominis corrupti corruptio animalitatis ab eo. Construens autem consideret his locis contrarium huius. Gratia exempli, quia ex quo proprium hominis geniti est esse loquentem, sic & hominis corrupti proprium est, ab eo corrupti elocutionem: & hic locus est scientificus.

Et loca sumpta ab eo quod est magis, & minus & æquale, primo quidem destruens consideret, si quod magis non sit proprium illius quod magis, hoc est, id, quod predicatum denominatur per excessum, nō sit propriū illius, quo subiectum denominatur per excessum. Sic nec quod dicitur secundum minus, est proprium illius quod dicitur secundum minus, nec quod dicitur simpliciter, est propriū illius quod dicitur simpliciter. Exempli gratia, quia ex quo non est quod dicimus magis generari propriū illius, quod est magis corporari: nec dicitur magis quod est minus generari proprium illius, quod est minus corporari, nec quod est genitum simpliciter proprium illius, quod est corpus simpliciter. Construens vero considerat, q̄, si quod secundum magis dicitur sit proprium illius, quod dicitur secundum magis, sic, quod secundum minus dicitur, est propriū illius, quod dicitur secundum minus, & quod dicitur simpliciter, est propriū illius, quod dicitur simpliciter, verbi gratia, quia si diceremus q̄ id, quod est magis sensus, sit propriū illius, quod est magis corpus, sic illud quod est minus sensus est proprium illius quod est minus corpus, & similiter quod est sensus simpliciter, est propriū illius quod est corpus simpliciter. Et sicut considerauimus ab eo quod dicitur secundum magis, ad id quod dicitur secundum minus, aut ad simpliciter, sic possibile esset considerare ab eo quod est simpliciter, ad id quod est secundum magis, aut secundum minus. Destruens quidem, si quod dicitur simpliciter, nō sit proprium illius, quod dicitur simpliciter, nec quod dicitur secundum magis, est proprium illius, quod dicitur secundum magis, nec quod dicitur secundum minus, est propriū illius quod dicitur secundum minus. Exempli gratia, quia ex quo nō est homini proprium esse zelotipum, nec est proprium illius, quod est magis homo, q̄ sit magis zelotipus, nec illi quod est minus homo, q̄ sit minus zelotipus. Construens autem considerat huius contrarium, si quod simpliciter dicitur sit propriū illius quod dicitur simpliciter, quod dicitur secundum magis, est proprium illius, quod dicitur secundum magis, & illud quod dicitur secundum minus, est propriū illius, quod dicitur secundum minus, vt verbi gratia, quia ignis simpliciter proprium est ipsum ferri sursum simpliciter, sic proprium illius, quod est magis igneum, est ferri magis sursum, & illius quod est minus igneum, est ferri minus sursum. Aut secundo considerat destruens, si fuerit res, quæ dicatur esse proprium alicuius rei magis q̄ dicatur de alia re, q̄ sit proprium alius rei, et perinde quæ dicitur magis esse proprium non sit proprium, nec

quod dicitur minus, est propriū, verbi gratia, si sensus fuerit proprium animalis magis q̄ sit disciplina propriū hominis. Destruens autem incipit à loco minoris. Si illud sit proprium sic, & quod dicitur magis est propriū. Et hic quidem locus proportionat duas res duabus rebus, & est qui præhabitus est in locis accidentis. Tertio vero destruens considerat, si aliqua res sit magis proprium, q̄ sit alteri rei, & illius cuius prius fuisset proprium non sit proprium, nec est proprium illius cuius minus: gratia exempli, ex quo color dignior est esse proprium superficiet, q̄ corporis proprium, sic si non est proprium superficiet, nec est proprium corpori. Construens vero non recipit iuuamen de hoc loco, quia nō inuenitur vna res, quæ sit proprium duarum rerum: hic autem comparat vnam rem duabus rebus. Et quarto destruens considerat, si quod est dignius esse proprium, non tamen sit proprium, nec quod non est dignius esse proprium, est propriū, verbi gratia, ex quo animal esse sensituum dignius est esse ipsi proprium, q̄ esse diuisibile, perinde esse sensituum non est sibi proprium, nec esse diuisibile est sibi proprium. Construens vero considerat, si quod nō est dignius esse proprium sit propriū, sic quod dignius est esse illi proprium est illi proprium. Vt verbi gratia, ex quo non est dignius, animal esse diuisibile, esse sibi proprium, q̄ esse sensituum, & perinde est sibi proprium: sensituum itaq̄ est illi proprium, & hic comparat duas res vni rei. Rursus post hæc consideremus de æqualitate, hoc est de rebus, quæ vno simili modo prædicantur. Primo quidem, quando duæ res fuerint propria duarum rerum vno simili modo, & proinde illarum vna non sit proprium vni illarum, nec altera est proprium alteri. Gratia exempli, ex quo proprium est ipsius concupiscibilis concupiscit, sicut ratiocinabilis ratiocinari, & proinde non est proprium concupiscibilis concupiscit, nec itaq̄ est proprium ratiocinabilis ratiocinari. Si autem vnum esset proprium, & alterum esset proprium, hoc fieret ex comparatione duarum rerum ad duas res. Et secundus locus sit ex comparatione duarum rerum ad vnam: quando enim duæ res fuerint propria vnius rei vno simili modo, & proinde vna nō sit illi proprium, nec aliud est proprium, vt verbi gratia, quia nostra esset ponere esse hominis propriū ipsum videre, sicut ipsum audire, & perinde ipsum videre non sit proprium, sic etiam nec ipsum audire est ipsi proprium. Et in constructione, si vnum sit proprium, & alterum est proprium. Gratia exempli, quia ex quo nostra esset ponere animæ proprium eius esse partem concupiscibilem, prima intentione, sicut nostra esset ponere ipsius proprium esse ipsius esse partem ratiocinabilem prima intentione. Et perinde, si dicamus, q̄ ipsius esse partem concupiscibilem prima intentione sit sibi proprium, sic est dicendum, q̄ ipsius esse partem ratiocinabilem prima intentione sit sibi proprium. Tertius autem locus est, q̄ destruens consideret, si vna res comparatur duabus rebus vna comparatione, & non fuerit proprium vni, nec est proprium alteri, vt gratia exempli, quia combustio est carbonis, sicut est flammæ, si nō sit proprium flammæ, nec est proprium carboni. Construens vero non suscipit iuuamen de hoc loco ex quo non est vnum proprium duarum rerum. Differentia autem inter locum similitudinis proportionaliter, & similitudinis secundum inherentiā accidentis est, quia in hoc loco comparatio, & similitudo, quæ inter illa ponitur, est causa, qua intulimus, q̄ iudicium de proportionabilibus sit vnum iudicium: ille autem locus sit, quatenus illis insit, & negetur ab illis, & non est proportio ineffendi illis causa, qua de illis enuntiemus secundum comparationem. Et hic expletus est sermo de propriis locis propriis, & communibus.

ARISTOTELIS

TOPICORVM

LIBER SEXTVS.

SVMMALI BRI:

De locis Definitionis; de locis ex differentiis desumptis; de locis definitionum rerum, quæ compositæ sunt; Postremo de locis definitionum, quæ omnibus prædicamentis communes sunt.

De locis Definitionis, & primum Generis. Cap. I.

1. locus.
Declaratio.

IVS autem, quod est circa terminos negotij, partes sunt quinque. Nam, aut quod oïno nō verum est dicere, de quo nomen & orationem (oportet enim hominis definitionem de omni homine verificari): aut quod, cū sit genus, non posuit in genere, vel non in accommodato genere posuit (oportet enim eum qui definit in genere ponentem differentias adiungere: nam maxime eorum, quæ sunt in definitione, genus videtur definiti substantiam significare:) aut quod non propria est definitio (oportet enim definitionem propriam esse, quemadmodum prius dictum est:) aut si omnia quæ dicta sunt is qui fecit, non definiuit, neque dixit quid est esse rei definite. Reliquum autē præter ea, quæ dicta sunt, si definiuit quidem, at non bene definiuit. Si igitur non verificatur, de quo nomen & oratio, ex ijs quæ dicta sunt in accidente locis, considerandū. Nam, & illic vtrum verum, vel nō verum, omnis consideratio fit: quando enim quod inest accidēs disputamus, quod verum est dicimus: quando autem quod non est, quod non verum. si vero non in accommodato genere posuit, aut si non propria est assignata oratio, ex ijs qui sunt ad genus, & proprium dictis locis, prospiciendum. Reliquum vero si nō definiuit, aut si nō bene definiuit, aliquo modo aggrediendum dicere. Primum igitur inspiciendum si non bene definiuit. Nam facile est quodlibet fecisse, quæ bene fecisse: manifestum igitur, quoniam peccatū circa hoc plusculum, eo quod laboriosius: quare argumentatio facilius quæ circa hoc, quæ quæ circa illud fit. Sunt autem eius quod non est bene, partes duæ. vna quidem, obscura interpretatione vtī. Oportet enim definientem, vt contingit, quæ clarissima interpretatione vtī: eo quæ cognoscendī gratia assignatur definitio. secunda autē, si amplius dixit in definitione, quæ par sit: nam oē quod superad-

2. locus.
Declaratio.

3. locus.
Declaratio.

4. locus.
Declaratio.

ctum est in definitione, superfluum est. Rursum autem vtrunq; quod dictum est, in plures partes diuiditur: vnus autem locus eius, quod obscure est, si sit æquiuocum alicui, quod dictum est. Vt quæ generatio est ductio ad substantiam, & quæ sanitas commensuratio calidorum et frigidorum: nā æquiuoca est ductio, et commensuratio: immanifestum igitur, vtrum vult dicere eorum, quæ significantur ab eo, quod multipliciter dicitur. Similiter autem, & si cū definitum multipliciter dicitur, diuidens nō dixit: nam immanifestum vtrius definitionē assignauit, contingitque calūniari, velut non cōueniente oratione ad oīa, quorum definitionē assignauit: maxime autē contingit tale quippiam facere, cū latet æquiuocatio. Contingit etiam, & eum, qui diuidit, quoties dicitur id, quod in definitione assignatum est, syllogismum facere: nam, si in nullo modorum sufficienter dictū est, manifestum quæ non definiuit illo modo. Alius si in metaphoram dixit. Vt scientiam indicatiuam, terram autem nutriticem, aut temperantiam consonantiā: nam oē obscurum, quod in metaphoram dicitur, contingit, & etiam metaphora loquentem calūniari, tanquam nō proprie dicentem: non enim congruet dicta definitio, vt in temperantia, nā oīs consonantia in sonis. Amplius, si est genus consonantiā temperantiæ, in duobus generibus erit idē, non continentibus se inuicē: nam neque consonantia virtutē, neque virtus cōtinet consonantiā. Amplius, si nō positus noīb; vtī. Vt Plato ciliū oculū, aut araneum putrimordax, aut medullā ossigenium dixit: nam oē obscurū, quod insuetum est. Quædam autē neque in æquiuocationem, neque in metaphorā, neque proprie dicuntur. Vt lex, mensura, vel imago eorum, quæ natura iusta sunt: sunt autem huiusmodi deteriora, metaphora: nam metaphora facit quodammodo notum quod designatum est per similitudinē (omnes enim metaphora vtentes, secundum aliquam similitudinem ea vtuntur): at quod tale est nō facit notum: nam neque similitudo est secundum quam mēsurā, vel imago lex est, neque dici solet proprie: quapropter, si proprie mēsurā, vel imaginem legem dicit esse, veritatis est expertus: nam imago id est, cuius generatio per imitationem est: hoc autem non inest legi: si autem non proprie, manifestum quod obscure dixit, atque deterius quolibet eorum, quæ secundum metaphoram dicuntur. Amplius, si non manifesta est contrarij oratio ex hoc quod dicitur. Nam, quæ bene assignantur,

6. locus.
Declaratio.

7. locus.
Declaratio.

8. locus.
Declaratio.

9. locus.
Declaratio.

10. locus.
Declaratio.

gnantur, contrarias cōmanifestant. Aut si per se dicta nō sit manifestum cuius est definitio: sed quēadmodū ea, quę sunt antiquorum scriptorū, nisi quis superscripisset, non cognoscebatur quid vnumquodq; si igitur non clare, ex huiusmodi est inspiciendū. Si igitur superfluum in termino dixit, primum quidem considerandum, si aliquo vsus est, quod omnibus insit, vel simpliciter ijs quę sunt, vel ijs quę sub eodē genere sunt definitorum. Nam superfluum dici necessariū id est: oportet enim genus ab alijs sepearare, differentiam aut ab aliquo eorum, quę sunt in eodem genere: atqui quod omnibus quidē inest simpliciter, à nullo separat, quod autē omnibus, quę sub eodem sunt genere inest, nō separat ab ijs quę sunt in eodem genere: quare superuacaneū huiusmodi appositū. Aut si est quidē proprium quod appositum est, ablato autē illo, & reliqua definitio propria est, & indicat substantiam. Vt in hominis oratione scientię susceptiuū appositum, superfluū: nam & eo ablato, reliqua oratio propria est, & indicat substantiā: simpliciter autem dicēdo, omne superfluum, quo ablato, reliquum manifestū facit id quod definitur. Talis autē est & animę terminus, si est numerus ipse seipsum mouens: nam quod seipsum mouet est anima, ceu Plato definiuit, an proprium quidē quod dicitur nō indicat autem substantiam interempto numero. vtrius igitur modo se habeat, difficile est vt explicet. Vtendū ergo in omnibus talibus ad id quod expedit: vt est phlegmatis terminus, humidum primū à cibo indigestum: vnum enim primū nō multa: quare superfluum, indigestum appositum: nam hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim cōtingit à cibo & aliud quiddā primum esse. An non simpliciter à cibo phlegma, sed indigestorum primū: quare addendum est indigestum: nam illo quidē modo dicta non vera erit definitio, si quidē nō omnium primum est. Amplius, si quippiā eorum, quę sunt in oratione, nō omnibus inest, quę sunt sub eadem specie. Nā talis peius definiuit, q̄ qui vsi sunt eo quod inest oibus quę sunt: nam illic, si reliqua propria definitio, & tota propria erit: simpliciter enim ad propriū quolibet addito vero, tota oratio propria fit: at vero si aliquid eorum quę sunt in oratione, nō omnibus insit, quę sunt sub eadē specie, impossibile est totam orationem propriā esse: nō enim conuersim predicabit de re, vt animal gressibile bipes quadrucubitale: nam hu-

iusmodi oratio nō conuersim predicabitur de re, eo q̄ non omnibus inest (quę sub eadem specie sunt) quadrucubitale. Rursum si idem frequenter dixit. Vt qui concupiscentiam appetitū delectationis dixit: nam omnis cōcupiscentia, delectationis est: quare & eidem concupiscentiæ delectationis erit: fit igitur terminus cōcupiscentiæ appetitus delectationis (nihil enim differt cōcupiscentiā dicere, aut appetitum delectationis) quare vtruncq; eorū delectationis erit. An hoc quidem nihil absurdum: nā & homo bipes est. Quare & idem homini, bipes erit. est autem idē homini, animal gressibile bipes: quare animal gressibile bipes, bipes est: sed nō propter hoc absurdum aliquid accipit. nō enim de animali solum gressibile bis bipes predicatur, sic enim de eodē bis bipes predicatur, si de animali bipede gressibile bipes dicit, quare semel tantū bipes predicatur. Similiter autē & in concupiscentia: non enim de appetitu id quod est delectationis esse predicatur, sed de toto: quare semel & hic predictio fit. Non est autē bis dicere idem nomē, aliquid absurdum: sed frequēter de aliquo idē predicari, sicut Xenocrates prudentiā definitiuam, & contemplatiuā eorum quę sunt, dicit esse: nam definitiuā, cōtemplatiuā quędam est, quare bis idem dicit, addens rursum & contemplatiuā. Similiter autē & quicunq; refrigerationem, priuationem eius quidē caloris, qui fm naturam est, dicunt esse: nā omnis priuatio eius est, quod secundum naturā est: quare superfluum est addere secundū naturam, sed sufficit fortasse dicere, priuationē caloris, eo q̄ ipsa priuatio notū facit q̄ eius sit, quod secundum naturam dicitur. Rursum si vniuersali dicto addidit & particulare. Vt si clementiā imminutionē, expediētiam & iustorum: nam iustū expediens quippiam est, quare continetur in expediente: superfluum igitur iustum: nam qui dixit vniuersale, addidit & particulare, et si medicinā disciplinā sanatiuorū animali et homini: aut legem imaginē eorū quę natura sunt bona & iusta: nam iustum bonum quippiam: quare frequenter idem dicit, vtrum igitur bene an nō bene definiuit, per hæc & huiusmodi perspiciendum. Vtrū vero definiuit, & dixit quid est esse, an non, ex his. Primū ergo si nō, per priora & notiora confecit definitiōnem. Nam terminus assignat eius cognoscendi gratia quod dicitur. cognoscimus autem nō ex quibuslibet, sed ex prioribus, notioribusq;, quemadmodum in demonstrationibus:

15. Locus. Declaratio.

16. Locus. Declaratio.

17. Locus. Declaratio.

Log. cū cōm, Auer. PP iij tionibus:

TOPICORVM

tionibus: sic enim omnis doctrina & omnis disciplina se habet: manifestum igitur, quod qui non per huiusmodi definiuit, non definiuit: si enim definiuit, plures erunt eiusdem definitiones. Nam manifestum, quod & qui per priora, ac notiora, iterum melius definiuit: quare utraque erunt definitiones eiusdem: tale autem non videtur: nam unicuique eorum quae sunt, vnum est esse id ipsum quod est: quare si plures erunt eiusdem definitiones, idem erit definitio, esse quod quidem secundum utramque definitionem significatur: haec autem non eadem sunt, eo quod definitiones diuersae: manifestum igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter est accipere, aut enim si simpliciter ex ignotioribus, aut si nobis ignotioribus, contingit enim utroque modo: simpliciter igitur notius quod prius est, posterioriore: ut punctum linea, & linea superficie, et superficies solido, quemadmodum et unitas numero: prius enim & principium omnis numeri: similiter autem & elementum syllaba. Nobis autem econuerso quandoque accidit: nam maxime solidum magis sub sensu cadit, quam superficies: superficies autem magis quam linea, linea autem signo magis: quare multitudo magis huiusmodi cognoscit, nam illa quidem quomodolibet, haec autem subtili, & fecundo intellectu comprehendere oportet: simpliciter igitur melius per priora, posteriora retinere cognoscere, nam magis scientificum tale est. Verum ad eos, qui impotentes sunt cognoscere per talia, necessarium forte per ea, quae illis cognita sunt, facere orationem: sunt autem talium definitiones quae puncti, & lineae, & superficiei. omnes enim per posteriora, priora indicant: nam illud quidem lineae, istam autem superficiei, hanc vero solidi fines dicunt esse. Non oportet autem latere quam sic definiunt non contingit quod quid est esse definitio, indicare: nisi contingat idem nobis notius esse, & simpliciter notius: si quidem oportet per genus et differentias definire eum, qui bene definit, haec autem simpliciter notiora, & priora sunt specie: interimit enim genus & differentia speciem, quare priora haec specie. Sunt autem notiora, nam specie quidem nota necesse est genus & differentias cognosci: qui hominem enim cognoscit, & animal gressibile cognoscit: ac genere & differentia notis, non necesse est & speciem cognosci: quare ignotior species. Amplius, illis (qui secundum veritatem huiusmodi definitiones dicunt esse quae sunt

18. Locus. Declaratio.

ex his quae unicuique sunt nota) plures: eiusdem accidit dicere definitiones esse, nam alia alijs, & non omnibus eadem contingit notiora esse: quare ad vnumquemque erit definitio assignanda, si quidem ex his, quae singulis quibusque sunt notiora, definitionem oportet facere. Amplius, eisdem alia interdum alia magis nota: nam a principio quidem sensibilia, instructionibus autem factis, contra: quare neque ad eundem semper ad eadem definitio assignanda, his qui per ea quae singulis quibusque sunt notiora definitionem fatentur assignandam esse: manifestum igitur, quod non definiendum per ea, quae huiusmodi sunt, sed per simpliciter notiora: nam solo modo sic vna & eadem definitio semper fiet. Fortasse autem et quod simpliciter notum, non est id quod omnibus notum, sed quod bene dispositis intellectu. quemadmodum & simpliciter salubre his, quae bene affectum habent corpus: oportet ergo vnumquodque talium diligenter peruestigare, uti autem disputantes ad id quod expedit. Maxime autem sine dissensione interimere contingit definitionem, si neque ex simpliciter notioribus, neque ex his quae nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igitur locus est eius quod non per notiora, quod per posteriora, priora indicat: quemadmodum prius diximus. Alius autem, si eius, quod est in quiete, & definitionem, per indefinitum, & quod in motu est assignata est oratio nobis. Prius enim est & notius quod manens est, & definitum, eo quod indefinitum & in motu est. Eius autem, quod est non ex prioribus, tres sunt loci. Primus quidem, si per oppositum, oppositum definiuit. ut si per malum, bonum. simul enim natura opposita, & nonnullis etiam eadem disciplina utrorumque videtur esse: quare non notius alterum altero. Oportet autem non latere quaedam fortasse aliter definitum non posse, ut duplicem sine dimidio, & quaecumque per se ad aliquid dicuntur, nam omnibus huiusmodi est idem esse, ei quod est ad aliquid quodammodo se habere: quare non est possibile sine altero alterum cognoscere, eo quod necessarium est alterius oratione coassumi & alterum. Ergo cognoscere quidem oportet huiusmodi omnia, uti autem eis in his ut videtur expedire. Alius, si eodem usus est ei quod definitur. Latet autem, cum non eodem definiti nomine utitur: ut si Solem stellam in die apparentem definiuit: nam qui die utitur, Sole utitur: & par est ad deprehendenda talia sumere pro nomine orationem: ut quod dies est, solis latio super terram: nam tunc manifestum, quod qui Solis lationem susper

19. Locus. Declaratio.

20. Locus. Declaratio.

21. Locus. Declaratio.

per terram dixit, solem dixit, quare vtitur sole, qui die vtitur. Rursum, si eo quod è diuerso diuiditur, id quod è diuerso diuiditur definiuit. Vt impar est, q̄ vnitate maior est parte; simul enim natura, quæ ex eodem genere è diuerso diuiduntur; impar autem & par è diuerso diuiduntur; nam ambo, numeri differentia. Similiter autem, & si per inferiora, superiora definiuit. Vt parem numerũ, qui bipartite secatur; aut bonum, habitum virtutis; nam & bipartite sumptum est à duobus, quæ paria sunt; & virtus, bonum quoddam est; quare inferiora hæc quam illa sunt; est autem necesse eum, qui inferioribus vtitur, & illis vti; nam, & qui virtute vtitur, bono vtitur, eo quod bonum quoddam virtus; similiter autem, & qui bipartite vtitur, et parte vtitur, eo quod in duo secari significat bipartite secari; duo autem paria sunt. Vniuersaliter igitur dicendo, vnus est locus non per priora, & notiora fecisse orationem, partes autem eius, ea quæ dicta sunt. Secundus autem, si res cum sit, non ponitur in genere. Nam in omnibus huiusmodi peccatum est, in quibus non prius ponit in oratione, quid est; vt corporis definitio, quod habet tres dimensiones; aut si quis hominem definiuit, quod est sciens numerare; non enim dictum est, quid est, habere tres dimensiones: vel quid est, scit numerare; genus autem vult quid est significare; & primum apponitur eorum, quæ in definitione dicuntur. Amplius, si ad plura cum dicatur id, quod definitur, non ad omnia assignauit. Vt si Grammaticam, scientiam scribendi quod profertur; nam indiget, & quod legendi; nihilo enim magis scribendi, quam legendi assignat qui definit; quare non alius, sed qui vtraque hæc dicit, eo quod plures non contingit eiusdem definitiones esse. In quibusdam profecto secundum veritatem se habet, vt dictum est, in quibusdam autem non, vt in quibuscunq; non per se dicit ad vtrumque; vt medicinam, scientiam sanitatem, & ægritudinem efficiendi; nam de illa quidem per se dicitur, de hac autem per accidens: simpliciter enim alienum à medicina, ægritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad vtrumque assignauit, quæ qui ad alterum, verum fortasse & deterius, eo quod & reliquorum quilibet potest ægritudinem efficere. Amplius, si non ad melius, sed ad peius assignauit, cum sint plura, ad quæ dicitur quod definitur. Nam omnis disciplina, et potestas, optimi videtur esse. Rursum, si non positum est in proprio genere quod dictum est, considerandum ex

his, quæ ad genera sunt, elementis: quemadmodum est dictum prius. Rursum, si transiens dicit genera. Vt qui iustitiam æqualitatis habitum effectiuum, vel distributiuum æqui; nam transiit, qui sic definit virtutem; relinquens igitur iustitiæ genus non dicit quid est esse (nam substantia vnicuique est in genere) est autem hoc idem ei, quod est non in proximo genere ponere. Nam qui in proximo posuit, omnia superiora dixit, eo quod omnia superiora genera de inferioribus prædicantur. Quare aut in proximo genere ponendum, aut omnes differentias superiori generi addendum, per quas definitur proximum genus; sic enim erit nihil præmissum, sed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus; qui vero ipsum superius genus dicit, non dicit & inferius genus; nam qui plura dicit, non dicit arborem.

20 *Sermo de Locis definitionum narratis in Sexto Libro, & in primis de Locis Generis. Cap. I.*

Incipimus, quæ conditionum, quæ consideranda sunt in constitutione definitionum, vna est, quæ definitio ista definitio, hoc est, quæ sit vera de toto, alioqui non esset definitio, prout est definitio illius, qui definiuit hominem, quæ esset animal immortale æternum. Secunda autem, quæ sumatur in definitione genus connexum differentie, quando, n. non poneretur in definitione ipsum genus, non definiretur, prout fecit, qui hominem definiuit, quæ sit, quæ valet serere & metere. Tertia autem est, quæ definitio sit æqualis definito: quando, n. definitio non est æqualis, non est definitio; hoc autem est, aut quæ sit cõior illo, prout fecit, qui definiuit hominem, quæ sit animal bipes, aut sit partuularior, prout fecit qui illum definiuit, quæ sit, qui sal vedit. Quarta autem est, quæ proferat secundum has tres res ipsam definitionem, sed cum hoc illa non dicit, neque proferat de ipsa re quid res sit. Quinta, quæ proferat definitionem, sed eam non proferat apte & perfecte, sed quod profert deficit ab ipsa perfectione.

Loca vero, quibus prima conditio construit, aut destruit, sunt loca essendi simpliciter, hoc est, loca accidentis; loca autem, quibus construit, aut destruit secunda conditio, sunt loca ipsius simpliciter, hoc est, loca ipsius generis secundum se: tertiæ autem conditionis loca sunt loca ipsius proprii. Ea autem, de quibus habetur sermo in hoc libro, sunt loca duarum reliquarum, scilicet an bene profuerit, vel non bene fecerit, & an quod profert sit definitio, aut non sit definitio. Incipiamus itaque primo loca, ex quibus constet, an conuenienter bene fecerit definitionem, nec ne; facilius enim est constituere hæc, quæ illa. Expediit autem scire, quæ non bene constituere definitionem sit duobus modis, aut ex parte nostrum, & hoc quando oratio de illa fuerit obscura, non patens: aut ob ipsam definitionem secundum se, & hoc sit ob superadditionem in definitione, in qua sit superfluum, & repetitum, & estimatur, quæ hoc etiam contingat ei ob imminutionem, sed Arist. primo diuidit hæc loca his duabus partitionibus, dispositio autem definitionis, quo ad hoc, est sicut dispositio rerum sensatarum: sicut enim rerum sensatarum turpitudine videtur aut ob nostri visus debilitatem, aut quia secundum se ipsæ sint turpes, sic est dispositio hic.

Initium

27. Locus.
Declaratio.

locus.
laratio.

locus.
laratio.

locus.
laratio.

locus.
laratio.

locus.
laratio.

TOPICORVM

Loc^o prim^o,
q^o d^o d^o in
Aristo.

Initium autem locorum, quæ sumuntur ex orationis obscuritate est, q^o definitionum partes, aut vna illarum sumatur significare nomine equiuoco: vt qui definiuit sanitatem, q^o sit æqualitas caloris & frigoris, æqualitas enim dicitur s^om multa significata, sicq^o q^o profertur in definitione hoc modo, possibile est, q^o nō denoiet rem, quam definire intendit. Et possibile esset, q^o denomina retur per illud, audiens autem putaret, q^o non verificetur nomen de illo, de quo verificatur definitio. Si autem explicuisset quod definit ipsam rem, & illam exponeret, iam bene fecisset.

Locus secundus, q^o est 7.
8. & 9.

Secundus locus est, q^o definitio aut aliqua eius pars significetur nomine accommodato, sicut qui definiuit ipsam nutricem, & poneret genus consonantiæ & continentiam. Nutrix enim est mulier educas, & consonantiæ origo est in soni melodia: & similiter est quando vice nominis simplicis sit oratio cōposita ex rei accidentibus non vsitatis, vt qui vtitur vice oculi umbricilio: quod enim inuisitatum est nō est manifestum. Nomina autem accommodata, quædam sunt sumpta ex rebus similibus rebus, quibus accommodata sunt, & quædam sunt sumpta ex rebus non similibus, nisi remota similitudine, & hæc sunt obscurioris significationis. Et definitiones, quibus incidunt hæc nomina, sunt definitiones malæ & latentes, sicut qui posuit genus legis esse metrum & mensuram.

Locus tertius, qui est 11. & 12.

Tertius locus est, q^o si definito fuerit cōtrarium, expedit sui contrarij definitionem explicare per eius definitionem. Sin autē, iam posita est definitio obscura positione, exempli gratia, qui definiuit scientiam, q^o sit habitus extrahens res viles & noxias, inscitia enim definitio iam intelligitur, & concipitur ex hac definitione, & vt vniuersalius inquam, q^o ex definitione non explicatur res, quæ definiiri intenditur, nō sit bona definitio. Actio enim illius, quod profertur in definitione obscurum, q^o non significet patente significatione rem, quæ definiiri intenditur, est actio illius, qui format imagines malarum formarum et lineationum, adeo q^o nesciantur per illas imagines & descriptiones res, quas representant, nisi scribatur super qualibet illarum imaginū nomen rei, super qua est descripta, & sicut hoc est turpe operi pictoris, sic res se habet in illo, qui poneret huiusmodi definitiones, & has, & sibi consimiles, quarum oratio sit obscura.

Locus alter primus, qui est 12.

Quæ vero sumuntur ex superadditione in definitione, ipsa etiam partiuntur in quatuor loca: quorum vnus est q^o superaddatur definitioni, quod est cōius definito, quod fit duobus modis, quorum vnus est q^o superaddatur, quod fit oibus entibus cōmune, vt qui definiuit hominem, q^o sit animal rationale habens tres dimensiones: dicere enim tres dimensiones est omnium corporum, secundus autem est, q^o superaddatur quod est commune oibus speciebus sibi convenientibus in genere, vt ille q^o definiuit hominem, q^o sit animal rationale mortale, ratio autē huius loci est per se nota, genus enim profertur in definitione, vt distinguat definitum ab eo quod est vniuersalius genere, differentia autem profertur in definitione, vt distinguat definitum à genere, quando autem definiens superadderet aliquod horum superfluum per primum ipsorum destrueret adiumentum generis, & per secundum adiumentum differentie.

Locus 2. q^o est 11.

Secundus locus est, q^o in definitione superaddatur quod sit æquale definito, sed sit superfluum, quia nō indigeatur illo, vt qui definiuit hominē, q^o sit animal rationale scientiæ susceptiuum: dicere enim scientiæ susceptiuum, est superfluum, quo non indigemus, & eo magis hoc apparet, quia superadditum nō uerificatur cum ipsa differentia accepta, q^o genus denominat per illud, vt denominatur genus per differentia, hoc est, s^om mo-

dum vnionis, sed q^o sumeretur proprium per se, esset sufficiens, vt qui definiuit pituitam, q^o sit humor indigestus primus, qui ex cibo gignitur, q^o enim denominat indigestus non verificatur de illo, q^o sit primus, q^o non est in corpore indigestus, nisi vnus, & est ipsa pituita, si vero excideret ex hac definitione indigestus, possibile est q^o primus esset illius d^oria: in corpore nāq^o sunt multi humores qui geniti sunt ex ipso cibo, quorū initium est ipsa pituita. Et si cecidisset primus, proferendo indigestum sufficiens esset in hac definitione.

Locus 14.

Tertius autem locus, & quia superadditum poneret definitum magis proprium, vt qui definiuit hominē, q^o sit animal rationale album.

Locus 15.

Quartus locus est, q^o in definitione repetatur res & hoc est dupliciter: aut q^o illa repetatur per dictionē notam, quia ipsius repetitio per unam eandem dictionem uon inducit ei errorem, si poneretur. v. g. qui definiuit appetitum q^o sit desiderium ad voluptatem, aut q^o res sit inclusa in re cōi, & proferatur in particulari. Hoc. n. continet de corruptione duas res, quarum vna est, q^o repetatur vna res bis, & altera, q^o ponat definitionē propriam ipso definito, cuius exemplum est, qui definiuit politiam, q^o sit habitus ponens res naturaliter honestas & iustas: honeste enim continet iustas & alias. Hæ itaq^o sunt res, quas dinumerauit Arist. in constitutione superadditionis definitionum. Et notum est, q^o res ita se habeat in ipsis: similis enim est superadditio in definitione sexto digito in manu, & sicut per illum sit manus turpis, sic & definitio.

Locus 17. & 18.

Etiam possibile est dinumerare superadditionem, quæ definitionem poneret terminatiorem & cōiorem in locis, ex quibus constituit, q^o non sit bene facta. Themistius autem numerat ipsum locis male definitionis, & posset ferre ambas res simul. Et hic locus est, q^o expediat, q^o fiat definitio ex rebus, quæ sunt notiores simpliciter, illæ autem sunt res priores definito quæ sunt notiores apud naturā, & notiores apud nos. Notius enim dicitur dupliciter, aut notius simpliciter, aut notius apud nos, notius autem simpliciter pro maiori parte est ignotum apud nos, prout res geritur de elementis, et compositis, quæ ex ipsis componuntur, composita enim notiora sunt vulgo, q^o simplicia, ex quibus cōposita sunt, apud naturam autem res est contraria huic. Et ideo ait Arist. q^o notius simpliciter verisimile est, q^o sit hominū, q^o sunt homines simpliciter, & illi sunt eximij, vt sanus simpliciter inest bonæ constructioni simpliciter. Oportet autem definitiones fieri ex rebus, quæ sunt notiores simpliciter, & illæ sunt res, quæ continent ambas res simul, quarum una est, q^o sint res priores definito in essendo, & altera q^o sint notiores apud nos, per definitiones enim intenditur notio rei in eo q^o quid sit, & non p^o quibus rem, quæ contigerit, sed per res, quibus est illius constitutio, & quidditas, sicut est dispositio demonstrationum simpliciter, demonstrationes enim simpliciter sunt definitiones in potentia, prout in lib. Posteriorū Analyticorum dictum est. Componuntur autem definitiones ex generibus, & differentijs, quia differentia & genus sunt duæ res priores specie definita, & illis est ipsius constitutio, res autē, quibus est rei constitutio sunt vnæ s^om se, ex quo illis est essentia rei vna. Si autem definitiones componerentur ex rebus notioribus apud nos tantum, quæ sunt res posteriores, possibile esset, q^o rei essent multæ definitiones, ac etiam possibile esset, q^o definitio rei apud aliquos viros esset alia, q^o sit illius definitio apud alios: res enim, quæ sunt apud nos notiores, nō sunt notiores apud alios, immo possibile esset q^o definitio vnus eiusdem rei apud vnum eundem virum quibusdam animis sit alia à seipsa animis alijs: res enim notæ ætate iuuetutis sunt alia à notis ætate senectutis.

exempli

exempli gratia, quia sensata sunt notiora apud pueros, sensata autem cōiora sunt notiora apud senes. Nec debet nos latere hic, quod dictum est in lib. Posteriorum Analyticorum, q̄ hęc species definitionum quæratur de rebus compositis, de simplicibus vero, quæ sunt causa rerum compositarum, hoc est impossibile. Sic ergo hęc deprauatio definitionum contingit definitionibus rerum compositarum. Et hic quidem locus partitur in tria loca, sicut partiuntur res, quæ non sunt priores re: Quorum vnus est, q̄ sumatur in definitione rerum res posteriores illis, vt qui definitur hominē, q̄ sit qui adpiscitur facultates & artes, connectēdo fm̄ ipsius artes adinuicem. Secundus autem est, q̄ definiat rem per res, quæ & ipsæ & ipsa sunt simul natura, vt qui definitur oppositum per oppositum ipsius, vt qui definitur malum, q̄ sit res, quæ non est bona. Et expedit, q̄ in hoc loco excipiantur ab oppositis ipsa relatiua, qm̄ inter opposita impossibile est q̄ ipsa definiantur, nisi capiantur alterutra in alterutris. Et de hoc loco est, q̄ sumamus in distinctione speciei partem diuidentem ipsam, vt qui definitur parem per ipsum superaddere vltra imparē vnitatem, & de hoc etiam est, q̄ i illa definitione sumamus seipsam, qui notus est in petitione principij, & hic quidem sit, qm̄ vtimur rebus, quarum vis est vna, vt enim vna eadem re repetita per vnam eandem dictionem nō præsumeret sophista, hęc autem nomina, quędam continent significata quorundam ipsorum, aut sicut res cōtinet suas causas, & totum suas partes, aut eo modo, quo pars cōtinet ipsius totum. Exemplum itaq̄ vtendi rebus, quarum vis est vna, ex parte qua vna res continet suas causas, est oratio illius qui definitur Solem, q̄ sit astrū Lucens de die: qui enim nesciret Solem nesciret diem, est enim dies ortus Solis supra terram: sicq̄ diei nomen includit Solem, qui est ipsius causa notior ipso, qui itaq̄ sciret Solem per diem, est ac si sciret rem per seipsam, quatenus dies scitur per Solem. Exemplum autem continendi totum in noie partis est, vt qui definitur parem per esse numerum, qui partit in duo, quia duo sunt quędam species paris, & includit significata paritatis, & est ac si definitur paritatem per esse numerum, qui partitur per parem. Et similiter qui definitur vnus per esse principium numeri, numerus enim non est aliqua res, nisi vnitatum congregatio, & est ac si dixisset, q̄ vnus sit principium multitudinis congregatę ex vnitatibus. Et hęc quidem loca contingunt, qm̄ id, quod non est prius in essendo, est prius fm̄ cognitionem. Et hęc tria loca sunt sumpta, ex quo definitio non fiat ex rebus, quæ sunt notiores & peiores, & iam diximus, q̄ aliquo modo subintrant prauitatem definitionum, & subintrant q̄ definitum non definiatur, & non protulit per quid res sit: qui enim definiuit ex rebus posterioribus, protulit per proprium: quando autem res prædicatur fm̄ q̄ sit proprium, non est definitio.

Et expedit scire, q̄ loca, quæ capiuntur qua definitio non sit definitio, quędam sunt loca sumpta ex quo genus nō sit genus, nō ex parte qua sit genus simpliciter, quia loca generis iam præposita sunt, sed ex parte qua sit genus sumptum in definitione, & quędam sunt loca sumpta ex differentijs, & quędam sunt loca sumpta ex definitionibus fm̄ se totas, & hęc quidem sunt loca sumpta in definitionibus alicuius decem Prædicamentorum, & quędam sunt loca sumpta in singulis decem prædicamentis, & quędam sunt loca sumpta in priuationis definitione, & quędam sunt loca sumpta fm̄ circumstantiam definitionis rerum compositarū, & quędam sunt loca cōia fm̄ circumstantiā oīum prædicamentorum, & quędam sunt loca sumpta secundum circumstantiam definitionum rerum, quę significantur nominibus compositis. Et nos dinumerabimus hęc loca fm̄

hunc ordinem & hęc partitionem: hoc enim fecit Theophrastus & ante ipsum fecerat Theophrastus, & si secundum hoc differat doctrina Arist. iuxta eius seriem: hoc enim putatur artificialior & magis constans cōmemoratione & adeptione, & incipiemus à locis sumptis ex genere. Primus locus est, q̄ non enuntiemus genus in definitione, & non ponamus ipsum primo, vt qui definitur corpus, q̄ sit, cuius sunt tres dimensiones, aut hominem, qui bene ratiocinatur, in vtrisque enim definitio nibus deest primo genus, & hoc est, quod sumit in definitione corporis subiectum trium dimensionum, sicut i hominis definitione, qui denominatur q̄ sit, qui bene ratiocinatur: patet autem, q̄ fallacia, quæ sit fm̄ circumstantiā ordinis gnis, sit alia à fallacia, quæ sit fm̄ circumstantiam generis in se. Secundus autē locus est, q̄ non proferat proximum genus in definitione, sed genus rei remotum, vt qui definiuit iustitiam q̄ sit habitus faciēs cōequationem, aut largiens veritatem, in hac enim definitione completur genus remotum, quod est ipse habitus, qui est species quędam de speciebus qualitatis, nō genus proximum, quod est ipsa virtus: notū autem est, q̄ definitio, quæ est huiusmodi, est imperfecta, qm̄ enim non proferitur proximum genus, non dirigitur ad quidditatem rei, quæ est ipsum genus proximum, sed qm̄ proferitur genus proximum, iam prolatū est genus remotum, immo & omnia genera, quæ sunt super illo, sicq̄ expedit illi, qui definiturus est, primo proferre genus proximum, aut ferat differentiam remoti generis, seu differentias remotorum generum, si inter genus remotum, quod protulerit in definitione, & genus proximum, fuerint plura q̄ vnum genus. exempli gratia, qui sumit i hominis definitione ipsum corpus, oportet eum dicere corpus nutritibile sensituum, nam ista dux differentię starent vice ipsius animalis, quod est genus proximum. Notum autem est, q̄ fallacia, quæ sit ob generis remotionem, aut ipsius propinquitatem, aut ordinem, est alia à fallacia, quæ sit ob genus simpliciter: & ideo hęc fallacia non subintrat loca generis simpliciter, vt ait Theophrastus, & contradicit Aristō. de repetitione locorum hic. Tertius locus est, q̄ non proferatur i definitione genus rei proportionalis essentialis; & de hac re scrutatur hic quo ad generis dispositionem in locis, quorum scrutinium præmissum est de ipso genere: hęc vero perscrutatio est, ac si sit propria huic loco: fallacia enim, q̄ illud sit non proportionale, est alia à fallacia, q̄ non sit genus.

De locis, quæ sumuntur à differentijs definitionem constituentibus. Cap. II.

Rursum in differentijs similiter considerandum, si et differentias dixit generis. Nam, si rei nō specialibus definiuit differentijs, aut si etiam omnino aliquid huiusmodi dixit, quod nullius contingit differentiam esse (vt animal, aut substantiam) manifestum quoniam non definiuit: nullius enim differentię, quæ dicta sunt. Videndum autem & si est aliquid quod è diuerso diuidit dictę differentię. Nam, si non est, perspicuū quoniam non erit quæ dicta est generis differentia: nam omne genus ijs, quæ ediuerso diuiduntur, differentijs diuiditur: ut animal gressibili, & volatili, & aquatili, & bipedi.

Aut si est quidem ediuerso diuisa differentia, nō verificatur autem de genere. Nam si non,

28. Locus. Declaratio.

29. Locus. Declaratio.

30. Locus. Declaratio.

TOPICORVM

non, manifestum qm̄ neutra erit generis differētia: omnes, n. quę ē diuerso diuiduntur differētia, verificantur de proprio genere. Similiter autem, & si verificatur quidem, at non facit appositā generi, speciem. Nā manifestum, q̄ non erit hęc specifica differētia generis, nam omnis specifica differētia cum genere speciem facit: si autē hęc non est differētia, nec quę dicta est: quia hęc ē diuerso diuiditur. Amplius, si negatione diuidat genus. Vt qui lineam definiunt, longitudinem sine latitudine esse: nā nihil aliud significat, sine latitudine, q̄ q̄ non habet latitudinem: accidet igitur genus participare spēm. nam omnis longitudo sine latitudine, aut latitudinem habens est: quia de omni affirmatio, vel negatio vera fit: quare genus lineę, cū longitudo sit, sine latitudine, aut latitudinem habens erit: at longitudo sine latitudine speciei est ratio: similiter autem & longitudo latitudinem habens: nam sine latitudine, & latitudinem habens, differētia sunt: ex differētia autē & genere est speciei oratio: quare genus suscipiet speciei orationē, similiter autem & differētia, eo quod altera dictarum differētiarū ex necessitate prædicatur de genere. Est autē dictus locus utilis ad eos, qui ponunt ideas esse: nam si non est ipsa longitudo, quodam modo prædicabitur de genere quod latitudinē habet, aut sine latitudine est: oportet enim de omni longitudo alterum eorum verificari, si quidē de genere verificari debeat: hoc autem non accidit. sunt autem & sine latitudine, & latitudinem habentes longitudes, quare ad illos solos utilis hic locus, quicumque genus vnum numero dicunt esse: hoc autē faciunt qui ideas ponunt. nam ipsam longitudinē, & ipsum animal, genus dicunt esse. Fortasse autem in quibusdam etiam necessarium est negatione vt̄ definiētem, vt in priuationibus: nam cæcum est, quod nō habet v̄sum, quando natum est habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiusmodi affirmatione, quam negationem necesse est ē diuerso diuidi, vt si longitudinem, habens latitudinem definiuit, eam habente latitudinem ē diuerso diuiditur, nō habens latitudinem, neq; aliud quicq;: quare negatione rursus diuiditur genus. Rursus, si speciem, vt differētia assignauit. Vt qui conuictum, iniuriam cum irrisione definiuit: nā irrisio iniuria quædam est, quare non differētia, sed species est irrisio. Amplius, si genus vt̄ dīam dixit. Vt virtutē habitum bonum, vel studiosum: nam bonum est genus virtutis. An non genus est bonum, sed differētia: si quidem verum est q̄ non contingat idem in duobus generibus esse non continentibus se inuicem (nam neq; bonū continet habitum, neq; habitus bonum: nō. n. oīs habitus bonus, neq; omne bonum habitus) non erunt profecto genera ambo. si igitur habitus genus est virtutis, perspicuum bonū non genus, sed magis differētia esse. Amplius, habitus quidem quid est virtus significat: bonum autem nō quid est, sed quale quid est: videtur autem differētia quale quid significare. Videndum autem, & si non quale quid, sed ipsum quid significat assignata differētia, nā videtur quale quid oīs differētia significare. Considerandum autē, & si secundum accidens inest definito differētia. Nam nulla differētia est eorum, quę fm̄ accidens insunt, sicut neq; genus: non. n. contingit differētia inesse alicui, et nō inesse. Amplius, si prædicatur de genere differētia, vel species, aut inferiorum aliquid sp̄i, non erit definiens. Nam nullum eorum, quę dicta sunt, contingit de genere prædicari, eo q̄ genus de q̄ plurimis oīum dicit. Rursus, si prædicatur genus de differētia, nam non de differētia, sed de quibus differētia, genus videtur prædicari: vt animal de homine, & boue, & de alijs gressibilibus aīalibus, nō autem de ea differētia, quę de specie dicitur: nam si de vnaquaq; differētiarum aīal prædicabitur, multa animalia de specie prædicantur: nam differētia de specie prædicantur. Amplius, differētia omnes, aut species, aut indiuidua erūt, si quidem sunt animalia: nam vnūquodq; animalium aut species, aut indiuiduum est. Similiter autem inspiciendum, et si species, aut inferiorū sp̄i aliquod, de dīa prædicat. Impossibile. n. eo q̄ de pluribus differētia, q̄ species dicitur. Item accidet dīam spēm esse, si quidem prædicabitur de ea aliqua specierum: nam, si de dīa prædicatur homo, manifestum qm̄ differētia est homo. Rursus, si non prior est differētia specie. nam genere quidē posterior est, specie autem priorem differētia esse oportet. Considerandum autem, & si alterius generis est dicta dīa, neq; contenti, neq; continentis. Nam non videtur eadē differētia duorum generum esse non continentium se inuicem: si autem non, accidet et speciem eadem in duobus generibus esse non continentibus se inuicem: infert. n. vnaquaq; differētiarum proprium genus, vt gressibile, & bipes aīal. conferunt:

31. Locus. Declaratio.

32. Locus. Declaratio.

33. Locus. Declaratio.

34. Locus. Declaratio.

35. Locus. Declaratio.

36. Locus. Declaratio.

37. Locus. Declaratio.

38. Locus. Declaratio.

39. Locus. Declaratio.

40. Locus. Declaratio.

41. Locus. Declaratio.

coinferunt: quare, si de quo differētia & generum vtrunq; manifestum vtiq; qm̄ spēs in duobus erat generibus non continentibus seinuicē. An non impossibile eandem differentiam duorum generū esse non continentium seinuicem, sed addendum neque vtroq; sub eodem existente. nam gressibile animal, & volatile animal, genera sunt non continentia seinuicem, et vtriusq; eorum est bipes differentia: quare addendum est, neq; sub eodem, vtroq; existente: nam hęc ambo sub animali sunt. manifestum etiā quoniam non necesse est differentiam omnem, proprium genus inferre, eo q̄ contingit eadem duorum generum esse non continentium seinuicem: sed alterum tantum necesse est inferre, & superiora omnia: vt bipes, gressibile, vel volatile infert animal. Videndum autem & si in aliquo differētia assignauit substantiā. Nam videtur differre substantia à substantia in eo quod alicubi est, quare & eos, q̄ gressibili, & aquatili diuidunt animal, increpant, tanq; gressibile & aquatile alicubi significet. An in ijs quidem nō recte increpant: non enim in aliquo, neq; alicubi significat aquatile, et terrestre, sed quale quid: nam & si in sicco sit, similiter aquatile, similiter autem & terrestre, et si in humido sit, similiter terrestre, sed non aquatile erit: attamen si qn̄q; significat in aliquo differentia, manifestum quoniam peccabit. Rursum, si affectum, differentiam assignauit. Nam oīs affectus cum magis sit, detrahit à substantia: differentia autem non huiusmodi est: nam magis videtur saluare differētia id, cuius est differentia: & simpliciter impossibile est singulum quodq; esse sine propria differentia: nam, cū non est gressibile, non erit homo: et (vt simpliciter dicamus) secundū quacumq; alteratur habens, nihil eorum differentia illius est. nam oīa huiusmodi cū magis fiunt, detrahunt à substantia: quare si aliquam huiusmodi differentiam quispiam assignauit, peccauit: simpliciter enim nō alteramur fm̄ differentias. Et si alicuius eorum, quæ sunt ad aliquid, non aliud quid differentiam assignauit. Nam eorum, quæ sunt ad aliquid, & differētie ad aliquid: vt & in disciplina, contemplatiua enim, & actiua, & effectiua dicuntur vnū quodq; autem horum ad aliquid si significat: contemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius. Considerandum autē, & si ad quod natum est vnū quodq; eorum, quæ sunt ad aliquid, assignauit definiens. Nam in quibusdam quidem

ad quod, natum est singulum quodq; eorū, quæ sunt ad aliquid, solum est vti, ad aliud autem nihil, vt visu, ad videndum solum: quibusdam autem & ad aliquid aliud, vt dolio sanē hauriat aliquis, attamē si quis definiuit dolium, instrumentum ad hauriendum, peccauit, non enim ad hoc natum est: terminus autem est, ad quod natum est, ad quod sanē vtitur prudens qua prudēs, & quæ circa singulum quodq; propria est disciplina. Amplius, si non primum assignauit, qm̄ contingit ad plura dictum esse. Vt prudentiam virtutem hominis, aut animæ: & non rationalis: primum enim rationalis virtus prudentia: nam fm̄ hoc & anima & homo dicitur prudens. Amplius, si non susceptiuum est eius cuius dicitur affectus, vel dispositio, vel quoduis aliud, peccauit. Nam omnis dispositio, vel affectus in illo natus est fieri, cuius est dispositio, vel affectus: vt & scientia in anima, dispositio existens animæ. Aliqñ autē peccant in talibus, vt quicumq; dicunt q̄ somnus est impotētia sensus, & dubitatio equalitas contrariarum ratiocinationum, & dolor separatio naturalium partium cum violentia: nam neq; somnus inest sensui, oporteret autem inesse, si impotentia sensus est. Similiter autem neq; dubitatio contrarijs ratiocinationibus inest, neq; dolor naturalibus partibus: dolebūt enim inanimata, si dolor eis inest. Talis autem & sanitatis definitio. siquidem commensuratio calidorum, & frigidorum est, necesse est enim sana esse, calida & frigida: nam cuiusq; commensuratio illis inest, quorum est commensuratio: quare sanitas inerit vtiq; ipsis. Item id quod fit, in effectiuum, aut e conuerso, accidit ponere, sic definientibus: non enim est dolor separatio naturalium partium, sed effectiuum doloris, nec somnus impotentia sensus, sed effectiuum alterum alterius: aut enim propter impotentiam dormimus, aut propter somnum impotētes sumus. Similiter autem & dubitationis videbitur effectiuū esse, contrariarum equalitas ratiocinationum: quæ vtrunq; enim ad vtrāq; ratiocinantibus nobis similiter videntur omnia fm̄ vtrūq; fieri, dubitabimus vtrum agamus. Amplius, secundum tempora omnia, considerandum sicubi dissonet: vt si immortale definiuit, animal nunc incorruptibile esse. Nam nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit. An in hoc quidem non accidit: nam anceps secundum amphiboliam est: nunc incorruptibile eē: aut enim qm̄ non corrumpitur nunc,

46. locus. declaratio.

47. locus. declaratio.

48. locus. declaratio.

49. locus. declaratio.

TOPICORVM

Dubitatio.

nunc, significat, aut qm̄ non possibile corrumpi nunc, aut qm̄ huiusmodi est nunc, vt nunq̄ possit corrumpi: qm̄ igitur dicimus, q̄ incorruptibile nunc est animal, non hoc dicimus, q̄ nunc tale est animal, sed vt nunq̄ possit corrumpi: hoc autē immortali idem erat: quare non accidit, nunc idem immortale esse. Sed tamen sicubi accidit quod fm̄ definitionem quidem assignatum est inesse nunc vel prius, quod vero fm̄ nomen non inest, non erit idem: vt edum ergo hoc loco, quemadmodum dictum est. Inspeciendum autem & si fm̄ aliud quippiam magis dicitur quod definitur, q̄ fm̄ assignatam orationē. Vt si iustitia potestas æqui distributua est: iustus enim magis est qui eligit equū distribuere, eo, qui potest: quare non erit iustitia potestas æqui distributua: nam & iustus est maxime, qui posset equū distribuere. Amplius, si res quidem suscipit magis, quod aut fm̄ orationem assignatur non suscipit, aut contra, quod fm̄ orationem ei assignatur suscipit, res autem non. Oportet. n. aut vtraq̄ suscipere, aut neutrum: si quidem est rei quod fm̄ orationem assignatur. Amplius, si suscipiunt vtraq̄ quidē magis, non simul autem vtraq̄ augmentum sumunt. Vt si amor concupiscentia conuentionis est: nā magis concupiscit conuentionem: quare non simul vtraq̄ suscipiūt magis: at oporteret, si idem essent. Amplius, si duobus quibusdā propositis, de quo res magis dicitur, id quod est fm̄ orationem minus dicitur. Vt si ignis est corpus subtilissimū, ignis enim magis flamma q̄ lux, corpus autem subtilissimum minus flamma q̄ lux: oportet autem vtraq̄ magis inesse eidem, si quidem eadē sint. Rursum, si hoc quidē similiter vtriusq̄ inest propositis, aliud autem non similiter vtriusq̄, sed alteri magis. Amplius, si ad duo definitionem assignauerit fm̄ vtrunq̄. Vt bonum, quod per visum, aut per auditum delectabile, & ens, quod possibile est pati, aut facere: simul enim idem & bonum, & non bonum est: similiter autem & ens, & non ens: nā per auditum delectabile, idem bono erit: quare quod non delectabile est per auditum, non bono idem: nam eisdem & opposita eadem erunt: opponitur autem bono quidem non bonum, per auditum autem delectabili, per auditum nō delectabile: manifestum igitur, quoniam idem non delectabile per auditū, nō bono: si igitur aliquid est per visum quidem delectabile, per auditum autem non, & bonum, & non bonum erit: similiter autem

90. locus. declaratio.

91. locus. declaratio.

92. locus. declaratio.

93. locus. declaratio.

94. locus. declaratio.

ostendemus quoniam idem ens, & non ens est. Amplius, & generibus, & differentiis, & alijs omnibus, quæ in definitionibus sunt assignatis, eis, qui orationes pro nominibus faciunt, considerandum, si quicq̄ dissonet.

Si autem sit ad aliquid quod definitur, aut per se, aut fm̄ genus: considerandum si non dictum est in definitione ad quod dicitur, aut fm̄ ipsum, aut fm̄ genus. Vt si scientiam definiuit opinionem indissuasibilem, aut etiam voluntatem, appetitum sine tristitia: omnis enim eius, quod est ad aliquid, substantia ad alterum, eo q̄ idem sit vniciq̄ eorum quæ sunt ad aliquid esse, id ipsum quod est ad aliquid quodammodo se habere: oportebat igitur scientiam dicere opinionē scibilis, & voluntatem appetitum boni. Similiter autem & si grammaticen definiuit sciētiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipsum dicitur, aut ad quod forte genus dicitur, in definitione assignari. Aut si cum quippiam ad aliquid dicitur, nō assignauit ad finem. Finis autem in vnoquoq̄ est quod optimum est, aut cuius gratia alia sunt: dicendum igitur aut optimum aut vltimum, vt concupiscentiā non delectabilis, sed delectationis: nam propter hanc, & delectabile eligimus. Considerandum & si generatio est ad quod assignauit, vel actus. Nihil enim talium finis: nam magis quod est egisse, & generasse finis, q̄ fieri & agere. An non in omnibus verum huiusmodi: pene enī plurimi delectari magis volunt, q̄ destitisse delectari: quare agere magis finem quis statuatur, q̄ egisse. Rursum, in quibusdam si non determinauit quanti, vel qualis, vel vbi, vel fm̄ alias differentias. Vt ambitiosus, & qualis: & quanti appetens est honoris: nam omnes appetunt honorem: quare nō sufficit ambitiosum dicere, q̄ appetet honorē, sed addere oportet dictas dīas. sicut autem & auarus quantas appetit, pecunias, aut intemperans, circa quales voluptates: non enim qui à qualibet voluptate tenetur, intemperans dicitur, sed qui ab aliqua. Aut rursum qui definiuit noctem, vmbra terræ, aut succussionem, motum terræ, aut nubem, densitatem aeris, aut ventū, motum aeris: addendum enim quāti, et qualis, vbi, & à quo. Similiter autem & in ceteris huiusmodi: nam omittens differentiam quālibet, non dicit quid est esse: oportet autem semper ad id quod indiget, argumentari: non enim quolibet mō terra mota, neq̄ quantacumq̄ successio erit: similiter autē neq̄ aere, quolibet modo, neq̄ quantocumq̄ modo, ventus erit.

95. lo. declar.

96. lo. declar.

97. lo. declar.

98. lo. declar.

Dub.

99. lo. declar.

randum & in idea, si aptabitur dictus terminus. Nam in quibusdā nō accidit, vt quem admodū Plato definiuit, mortale addens in aīalium definitionibus, idea, n. non erit mortalis, vt ipse hō: quare non aptabit ad ideam definitio. Simpliciter autem in quibus apponit effectuum, aut passiuum, necesse est diffionare in idea terminum: nam impassio-
 les, & immobiles vident esse ideæ ijs, qui dicunt ideas esse: aduersum hos autem, & tales orationes vtilis sunt. Amplius, si eorum, quæ sū æquiuocationē dicuntur, vnā definitionem omnium cōmunem assignauit. Vniuoca enim, quorum vnā est sū nomen oratio: quare nullius eorū, quæ sub nomine sunt, assignatus est terminus, eo q̄ sū
 20 militer ad omne æquiuocū adaptatur. Passus autē hoc est & Dionysii vitæ terminus: siquidem ea motus est generi nutriendi naturaliter inferuiens: nihil. n. hoc magis animalibus: q̄ plantis inest: vita: autem non secundum vnā speciem videtur dici, sed altera quidem animalibus, altera plantis inest: contingit igitur & sū electionem sic assignare terminum, ac si vniuoca & sū vnā speciem omnis vita diceretur. Nihil autem prohibet et eum, qui conspiciat æquiuocationem, & alterius vult definitionem assignare: latere non propriam, sed cōm vtriusque orationē assignare. sed nihil minus si vtriusque modo fecerit, peccauit. Postq̄ autē quædam latent æquiuocorum, interrogati quidem vt vniuocis vtendum. Nam non aptabitur alterius terminus ad alterum: quare videbitur non distinguendum hoc pacto, oportet enim i omne, vniuocum adaptari: eidem autem respondent, distinguendum est. Quoniam autem quidam respondentium vniuocum quidem dicunt esse æquiuocum, quando non accommodatur ad omne assignata oratio: æquiuocum aut vniuocū, etiam si ad vtruncq̄ accommodetur: præ confessione vtendum pro talibus, aut præcolligendum, q̄ æquiuocum, vel vniuocum, aut vtruncq̄ fuerit. Magis enim cōcedunt non præuidentes, quod futurum est vt accidat: Si autem non facta confessione dixerit aliquis vniuocum æquiuocum esse, eo q̄ non accommodatur, & in hoc assignata oratio: considerandū si huius oratio accommodatur & ad reliqua. Nā manifestum, qm̄ vniuocū erit reliquis: si autē non, plures erunt definitiones reliquis: nam quæ sū nomen orationes accommodabuntur ad eandem, quæ prior assignata est, & quæ posterior. Rursus

74. locus. Declaratio

74. locus. declaratio.

77. locus. declaratio.

74. locus. declaratio.

sum, si quis definiens aliquid eorū quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accommodatur ad omnia, & quia æquiuocum esse non concedat, nomen etiam dicat non ad oīa accommodari, qm̄ nec oratio, dicendum ad eius modi, q̄ noīatione quidem oportet vtī quæ tradita est, & q̄ sequitur, & nō dimouere quæ talia sunt, tamen si nonnulla dicenda nō sint similiter multitudini.

De locis sumptis ex Differentiis. Cap. II.

L Ocorum vero sumptorum ex differentiis habent quatuor bases. Quarū vnā est, q̄ differentia prædicatur in eo q̄ qualis res sit. Secunda, q̄ differentia sit vnum aut plusquam vnum oppositum, quibus genus diuidatur prima diuisione, prout diuiditur aīal in progressiuum, volatile, & natans, & vnumquodq̄ illorum quando connectitur generi, cōstituit speciem, de conditionibus autem oppositi ipsius differentie est, q̄ non sit oppositum negatiue sensibilibiter, qm̄ enim negatio connectitur generi non cōstituit speciem: nisi negatio sit virtutis priuationis. Tertia autē est, q̄ differentia non sit his, quæ sunt per accidens, prout est qui definit equum, q̄ sit animal currens: quando itaq̄ consideratur significata horum trium locorum comperiunt reliqua loca dīta, quæ retulit, reducibilia ad hæc illa.

30 Quorum primus locus est, q̄ sumantur species pro differentia, vt qui definirer contentū, q̄ sit maledictio cū ipretu: ipretus. n. est quædam spēs maledictionis.

Et secundus ipsorum locus est, q̄ sumatur genus pro differentia, vt qui definirer sonum, q̄ sit aer cum percussione: percussio enim est soni genus: sophisma autē huius loci & præcedentis est, quia in illis differentiis non prædicaretur in eo q̄ qualis res sit.

Et ipsorum est tertius locus, s. q̄ differentia prædicetur vt genus: Et huius loci sophisma est, quia genus prædicatur de pluribus q̄ prædicetur differentia: differentia itaq̄ iterum non prædicaretur in eo q̄ qualis res sit.

Et ipsorum est quartus locus, q̄ consideremus, si genus prædicetur de differentia, non est differentia: genus enim prædicatur de quibus prædicantur differentiæ, & non est differentia: quare ipsum & differentia sunt ipsa species, v. g. quia aīal prædicatur de homine & boue & reliquis aīalibus, & non prædicatur de illorū differentiis, ex quo illas significaret noīe non denotatio: non enim est verū dicere, q̄ rationalitas sit aīal, quia si aīal prædicaretur de singulis differentiis, ipsæ eadem species prædicarentur de ipsismet speciebus, aut essent alia animalia q̄ illa animalia, in quæ diuidit ipsum animal, quæ prædicarentur de speciebus animalis, ex quo genus prædicatur de ipsis speciebus.

Et de illis est quintus locus, s. q̄ species, aut aliqua res, quæ subest speciei prædicetur de differentia: differentia enim aut prædicatur de pluribus q̄ prædicetur species, aut illi æqualis: si autem sit vniuersalior non prædicatur de illa, & si sit æqualis, oportet, q̄ differentia sit species. Et huius loci corruptela est, quia differentia sumitur ab eo quod est accidentaliter.

Et de illis est sextus locus, q̄ differentia non sit exis a genere. Et huius quidem significatum est, q̄ sit vnā generis differentia nota in cōtate generis, cuius sumpta est differentia: hoc autem sit, qm̄ duo genera, in quibus inuenitur ipsa differentia, non ascendunt in vnum idem prædicamentum, quoniam non esset impossibile esse vnā differentiam duorum generum, quos vnūm aptat, alterum, sed ascendunt in vnum genus, vt bipes, quæ

77. loci

Loc. Ro. 10.1

Loc. Arist.

Loc. du.

Loc. Arist.

Loc. Arist.

Loc. Arist.

Loc. Arist.

quæ est differentia progressiui, & volatilis, quæ sunt duo genera, quorum vnum non continet alterum, sed ambo sunt sub vno genere, quod est ipsum animal.

Et de illis est septimus locus, scilicet quod complementum differentie substantie sit de illis, quæ dicuntur in subiecto quod est ipsum accidens, ut qui sumeret differentias specierum animalis & speciem temporis & loci, & si verum sit de quibusdam speciebus substantiarum quod in sua definitione sumantur differentie accidentales: hoc autem fit, quando fuerint nimis propinqua suis ueris differentijs, & significant illas, & fiant vice illarum, quando ueræ differentie non patent de illis, ut qui in diuisione animalis uirtutis, quod quoddam sit terrestre, et quoddam aquaticum: talia enim accidentia constituuntur per suas ueras differentias, de hoc autem iam dictum est in lib. Posteriorum analyticorum.

Et de illis est octauus locus, scilicet quod passio sumatur pro differentia, ut qui definirer hominem quod sit animal erubescens: affectus enim quando intenditur educit rem ab eius essentia: differentie autem conditionis est conseruare speciem, non quod per ipsam reddatur varia & transferatur eius natura, prout accidit de ipso sensu.

Nonus locus est, quod differentia non sit prior specie, expedit enim differentiam esse posteriorem genere, & priorem specie.

Decimus locus est, quod differentia relationis non esset relationis, expedit enim relationis differentiam esse relationis, ut qui diuidit scientiam, quoniam quædam sit theoria & quædam practica. Et omnia hæc tria loca, scilicet octauus, nonus, et decimus reducuntur ad sextum locum, scilicet quod in ipsis differentia sit posita extra ipsum genus. Et ideo uidetur quod hic locus sit quartus locus basium trium quas retulimus: hæc itaque est summa locorum, quæ sunt de ipsis differentijs, & omnia sunt demonstratiua.

Post hæc autem expedit nobis loqui de errore cadente in definitiones secundum se rotas: & omnes species huius erroris, ut Themistius ait, ascendunt aut ad superadditionem, aut ad ipsum defectum, & hinc incipiamus de locis erroris cadentis in definitiones: quæ sunt singulorum predicamentorum. Loca itaque propria predicamento substantie sunt duo loca: quorum vnus est, qui præpositus est in locis differentiarum, scilicet quod differentie complementum esset de his, quæ dicuntur in subiecto: substantie enim differentia est substantia: secundus locus est, si fuerit differentia definiti quoduis duorum contrariorum, quæ recipiat ipsum genus essentialiter vno simili modo, illa non est conuenienter definitio: neutrum enim duorum contrariorum prius est inesse subiecto, quod alterum contrarium, u. g. qui definirer animam, quod sit substantia recipiens sciam, non est prior illo, qui eam definirer per receptionem incipientie: & secundum hoc rei essent plures definitiones, quod vna: perfecta autem definitio est definitio vna.

Et relationis sunt tria loca, quorum vnus est, quod sumatur in reatiua definitione id, ad quod hæc res dicitur comparatiue essentialiter, non accidentaliter, non est enim modus complementi definitionis reatiui, nisi in ea contineantur res, in comparatione quarum ipsa res dicitur, ut uerbi gratia, qui definirer scientiam quod sit opinio, inuariabilis assertionis de rebus, quæ sunt semper vno simili modo, iam compleuit scientie definitionem: si autem deieisset inde id quod dixit de rebus, quæ sunt semper vno simili modo, esset imperfecta, quando itaque non fit in reatiua definitione id, cui refertur, non compleuit illius definitio, & similiter qui faceret id, quod illi refertur accidentaliter, exempli gratia, qui definirer medicinam, quod sit scientia illius, quod est in corpore: nam in corpore sunt multe res, quas Medicus consideraret accidentaliter, sicut est nigredo & albedo, & cætera: si autem definiuisset, quod sit scientia sanitatis & ægritudinis iam compleuisset definitionem, prout expeditens erat. Secundus

autem locus est, quod protulisset in definitione, quod refertur secundo, non primo: expedit enim in reatiua definitione contineri, quod et refertur per se primo. Exemplum illius est, qui definirer per relationem illius, quod illi, quod refertur secundo, non primo, ut qui definirer appetitum quod sit desiderium voluptatis: est enim voluptatis desiderium, quia est desiderium suauitatis, & est suauitatis desiderium, quia sit desiderium ipsius suauis secundo, & ipsum esse desiderium suauitatis est primo. Tertius autem locus est, quod expediat considerare, quod si genus reatiuum oporteat quod sua definitione perficiatur genus sibi oppositum, species, quæ huic generi reatiua subest, dicatur in comparatione speciei, quæ subest generi correatiuo, u. g. si opinionis definitio compleatur per rem opinabilem, oportet scientie definitionem compleri per rem scibilem, si autem non esset definitio, ut gratia exempli, qui definirer sensum, quod sit vis, qua comprehendantur corpora, non compleuit sensus definitio nem: nam secundum hoc, oporteret auditum comprehendere aliquod corpus.

Loca uero, quæ sunt secundum qualitatis circumstantiam, quædam sunt secundum circumstantiam habituum & virtutum: omnis enim habitus & vis, quæ non euadit, quin sit habitus plurium, quàm vnus actus. Et qui est plurium, quàm vnus actus, non euadit, quin sit aptus versus illos actus æqualiter, aut quorundam sit per se, & quorundam per accidens, vel quorundam prima intentione ex parte præstantoris, & quorundam secunda intentione. At ille etiam, qui est aptus versus vnum actum, non euadit, quin possit fieri sine hoc actu, aut impossibile sit: quoniam autem quis compleuerit definitionem alicuius habitus aut artis, quod sit apta versus actus plures, quod vnum æqualiter, & occuluerit vnum illorum actuum, illa itaque non est definitio, ut uerbi gratia, qui definirer, quod grammatica sit scientia scribendi tantum, abiecit ab illius definitione quandam dictionem, scilicet ipsum dicere: est enim ita scientia dicendi, sicut est scientia scribendi. Illi uero, qui sunt apti versus plures, quod vnum, quidam sunt per se, & quidam per accidens: sic quod, si quis compleuerit definitiones per id, quod est per accidens, loco illius, quod est per se, aut protulerit quod est per accidens cum illo, quod est per se: illa itaque, quam protulit, non est definitio: ut uerbi gratia, qui definirer medicinam, quod sit ars faciens morbum & salutem: facit enim salutem per se, & facit morbum per accidens: licet enim ars medica sit cui contingit facere accidentia, non est apta versus hunc actum. Sic quod est ille, qui dinumeratur versus plures actus quod vnum, nisi quod quidam sit aliquibus alijs præstantior, quoniam qui compleuitur est, compleuerit definitionem per actum uiliorem præter nobiliorem, aut eos protulerit non simili modo, non sit definitio: hoc autem est, sicut est dispositio virtutum naturalium animæ, quia decet ipsarum definitiones fieri ex nobiliori, & non ex uiliori actu ut quod illas capiat à uirtutibus, non à uitijs. Illi uero, qui dinumerant versus vnum actum, & potest esse quod fiant per alium, sunt quando sumit uicem huius actus, qui est per se, alter actus qui eo potest fieri per accidens. Sic quod non sit definitio: hoc autem notum est de instrumentis sensatis, ut qui definirer cultrum, quod sit instrumentum, quo fiat actus carpentarij: ars enim carpentaria sit a scia, non cultello. Si autem vis dinumeraretur versus vnum actum, sine quo sit illi impossibile esse, & protulerit hunc actum in definitione, iam illam protulisset ut expedit, ut qui uisum definirer, quod sit vis qua colores comprehendantur. Secundus autem locus est, quod scrutemur etiam de complemento uirtutis, an sit actus, aut factum aliquod actitatum. Ut uerbi gratia, artis saltandi complementum est actus quidam, & complementum artis carpentarij est factum quoddam per artem. Si autem quis compleuerit

Log. cum com. Auer. QQ definitio

definitionem rem. ius complementum est res facta per
 artem agentem, vt qui definirer carpentariam q̄ sit ha-
 bitus s̄m q̄ fiat per carpentariam, non secundum q̄ p̄
 eam sint res factæ per carpentariam, non faceret definiti-
 tionem. In definitione vero rerum; quarum perfectio
 est ipse actus, expedit q̄ ponatur actus in ipsarum defi-
 nitione: multarum autem rerum perfectio non est, qua
 ipsæ iam sint, sed in ipsamet generatione: delectationis
 enim perfectio est tempore factiois, non tēpore comple-
 menti, & magis illam eligimus tempore factiois: 10
 et similiter eligimus speculationem tempore factiois,
 non tempore complementi, & magis ipsam eligimus
 tempore factiois, q̄ ipsam eligamus, postquam exple-
 uerimus speculationem.

Loca sum-
 pra a cali-
 bus, cōiuga-
 tis, & oppo-
 sitis.

Loca autem sumpta à casibus & coniugatis & op-
 positis nimis iuuant acceptionem definitionum habi-
 tum & potentiarum, & affectuum, qui sunt p̄dicamēti
 qualitatis. qm̄, si fuerit definitio ipsius habitus, expedit,
 q̄ sit per id, cuius est habitus, & si fuerit illius cuius est
 habitus, expedit, q̄ sit per ipsum habitum, sin autem, 20
 nō fieret definitio. Exempli gratia, si suaue sit, quod est
 vile, suauius est id, quod est vtilitas: & similiter de op-
 positis. Hoc autem ita fit, quia qui aliquo modo definit
 rem iam definit multas res in hoc exemplo, & simili.

Tertius autem locus est ob circūstantiam habituum,
 & potentiarum & affectuum: nam, quia secundum se
 totos insunt subiectis, & quæ insunt subiectis, quædam
 insunt primo, & quædam insunt secundo, quando non
 apparet in definitione subiectum cui inest habitus, aut
 potentia, aut electio primo, non definireretur, et similiter 30
 quando illum non poneret in suo subiecto. ver. gr. quia
 prudentia inest parti ratiocinatiuæ primo, & animæ se-
 cūdo, quia inest parti ratiocinatiuæ, & homini, quia in-
 est aīæ, quæ vero apparēt in definitione rei absq̄ subie-
 cto, sunt, prout qui definirer somnum q̄ sit sensus imbe-
 cillitas, & dubium, q̄ sit coequatio syllogismorum op-
 positorum, & salutem, q̄ sit coequatio caloris & frigo-
 ris, & dolorem, q̄ sit solutio partium vnitarum: qm̄ neq̄
 somnus est sensus imbecillitas, sed est ob sensus imbecil-
 litatem, nec salus est coequatio, sed est ob coequationem, 40
 nec dolor est continui solutio, sed est ob continui solu-
 tionem, & vt vniuersaliter inquam, qui hoc modo defi-
 niret, accideret ei q̄ ponat factum in faciēte, aut facien-
 tem in facto, s. q̄ aut causa somni debilitetur, vel causa
 imbecillitatis dormiat: & vniuersaliter hæc definiuntur
 per subiecta, & actus, & s̄m hoc sunt tripartita, aut sunt
 res naturales, aut sunt virtutes animales, aut sunt res ar-
 tificiales. Rerum autem naturalium actus sunt nobis
 noti, & subiecta latent. v. g. quia actus somni patet, qui
 est vacatio sensuum, & ipsius subiectum est dubium, 50
 quod indiget demonstratione, quod Arist. gratia exē-
 pli opinatur q̄ sit ipsum cor, & Galenus opinatur, q̄ sit
 cerebrū. In artibus vero subiecta sunt nobis nota, quæ
 sunt ipsa anima, quæ quærentur autem sunt perfectio-
 nes & actus. Virtutum vero quæ sita sunt ambæ res si-
 mul: hoc est, notio actuum, & notio subiectorum: vt. v. g.
 fortitudo non est nobis nota, cui parti animæ insit, neq̄
 quis sit eius actus, qui virtus dicitur. Expediens autem
 hoc fuit de illa, quia ipsa non est ob ipsam naturam per-
 fectæ, neq̄ ob voluntarium arbitrium perfectæ, sed est 60
 ac si esset mixta ex vtriusq̄ rebus. Quartus autem lo-
 cus est, quia definitiones quarundam rerū, & præcipue
 virtutum, oportet q̄ perficiantur per quantitatem, &
 qualitatem, & qm̄, & vbi, & per causas agentes, aut fi-
 nales, aut conferuatiuas, & qm̄ detecta fuerit ex talium
 rerum definitionum aliqua harum differentiarum non
 fieret definitio, ver. g. si quis fortitudinem definirer, q̄
 sit prior timore, qui contigerit quadam quantitate, non
 quantauis contigerit, & quodam tempore, non quouis

tempore contigerit: causa autem definiendi per has dif-
 ferentias est finis, quo est ipsa prioritas, & s̄m hoc res se
 habet de iustitia, & gloria, & reliqs virtutibus, & oportet
 q̄ tales res perficiantur per res naturales. v. gr. quia
 non satis est noctis definitioni, q̄ sit terræ vmbra, do-
 nec dicatur totius aut partis vmbra ob Solis occultatio-
 nem, non ob aliam rem: & similiter non sufficit pluuiæ
 definitioni, q̄ sit aqua descendens, donec dicatur quo-
 modo descendat, & vnde, & quæ sit causa ipsius descen-
 sus, & qua quantitate fiat, & propter quid, & quando
 descendat. Hęc itaq̄ loca sunt ob circūstantiam trium
 specierum qualitatum, hoc est ex habitibus, & poten-
 tijs, i. quæ dicuntur secundum naturalem potentiam, aut
 naturalem impotentiam, & ex affectibus, hoc est pas-
 sionibus & passibilibus qualitibus. Prædicamēti ve-
 ro ubi, & qm̄, non est locus proprius. Prædicamento au-
 tem actionis & passionis sufficiunt hæc loca, quæ sunt
 secundum qualitatis circūstantiam.

Loca autem priuationis quædam sunt, q̄ non suma-
 mus i habitus definitione ipsam priuationem, vt si quis
 sumeret in definitione visus, q̄ sit cæcitatē contrarius:
 hic enim definirer prius per posterius: & cum hoc etiā
 vtitur ipsemet definito in ipsa definitione: ex quo enim
 cæcitas est priuatio visus, est ac si dixisset quod visus sit
 contrarium priuationis visus. Secundus autem locus
 est, si quis proferret priuationis definitionem, & in ip-
 sius definitione non proferret ipsum habitum, qui sit
 priuationis contrarium, ille non definirer. exempli gra-
 tia, si definitio ignorantia esset, q̄ sit priuatio, & non
 diceretur cuius rei priuatio sit. Tertius locus est, si
 esset priuationis definitio, & in eius definitione profer-
 retur habitus illi oppositus, & non proferretur subie-
 ctum proprium priuationi, prout si quis definirer cæci-
 tatem, q̄ sit priuatio visus, & non diceretur oculi vi-
 dentis, quia visus priuatio in talpa nō est cæcitas, in de-
 finitione itaq̄ huius speciei priuationis perfectæ oportet
 connecti has duas conditiones, quarum vna est, q̄
 in ea explicetur habitus oppositus, & altera q̄ sit in sub-
 iecto proprio. Quartus autem locus est, si priua-
 tio fuerit de speciebus illius, quam esse est secundum mo-
 dum habitus imperfecti, & est illa, in cuius definitione
 dictum est, q̄ sit illa, qua non est in subiecto illud, cuius
 moris est esse in illo, modo quo consueuit esse in illo, vt
 inæquale dicitur de maiori et minori, & similiter igno-
 rantia, ex quo est duarum specierum, quarum vna est
 ignorantia secundum modum priuationis, & altera est
 ignorantia secundum modum erroris. expedit itaq̄ de-
 finienti quādo perficeret definitiones harum priuatio-
 num, q̄ explicet de priuatione id, quod est secundum
 modum habitus imperfecti, prout diceretur q̄ ignoran-
 tia sit opinio de re aliter quā res sit extra animam, nō
 q̄ dicatur q̄ ignorantia sit priuatio scientiæ illius, cuius
 moris est q̄ ei insit scientia.

De locis definitionum ipsorum composito-
 rum. Cap. III.

Si autem alicuius complexorum assigne-
 tur terminus, considerandum est auge-
 rendo alterius eorum quo complectuntur
 orationem, si est & reliqua reliqui. Nam si
 non, manifestum, qm̄ neq̄ tota totius: vt si
 quispiā definiuit lineā finalem rectam, finē
 plani habentis fines, cuius medium superad-
 ditur finibus: si finalis lineæ oratio est, finis
 plani habentis fines, recte oportet esse reli-
 quū, cuius mediū supaddit finibus: sed infini-
 ta neq̄ mediū, neq̄ fines habet, recta autē est,
 quare

quare non est reliqua reliqui oratio. Amplius, si cū sit compositum quod definitur; æquimēbris oratio assignetur definitio. Acquimēbris autem dicitur oratio esse, qñ quot fuerint composita, tot & in oratione nomina, & verba fuerint; necesse est. n. in talibus ipsorum noīum commutationem fieri aut omnium, aut aliquorum, eo q̄ nihil plura nunc, q̄ prius nomina dicta sunt; verum oportet eum, qui definit, orationem pro nominibus assignare, maxime quidem oībus; q̄ si non, at saltem in plurimis: sic enim & in simplicibus qui nomen commutat, non definiturus est. Ut pro tunica, vestem. Amplius autem maius peccatum, si & per ignotiora nomina commutationem fecerit. Ut pro homine albo, terrigenam candentem; neq̄. n. definiuit, cū minus sit clarū quod sic dicitur. Considerandum autem & si per commutationem nominum, non idem iam significat. Ut qui contemplatiuam sciētiam, opinionem contemplatiuā dixit: nam opinio, sciētiae non idem: at oportet, si debet; & totum idem esse: nā contemplatiuū quidem cōe in vtriusq̄ orationibus est, reliquū vero differens. Amplius, si alterius noīum cōmutationem faciens, non differentiae, sed generis cōmutationem fecit. Ut i eo quod nuper dictum est: ignotius. n. contemplatiua q̄ sciētia; nam hoc quidem genus, illud autem differentia, oībus autē notius genus, nam cōis: quare non generis, sed differentie oportebat cōmutationem fieri, eo q̄ ignotior est. An hæc quidem ridicula reprehensio: nihil enim prohibet differentia quidem notissimo noīe dici, genus autem nō: sic autē rebus se habentibus, manifestum qm̄ generis, & non differentiae fm̄ nomen commutatio facienda: si autem non nomen pro nomine, sed orationem pro nomine cōmutat, manifestum qm̄ differentiae magis q̄ generis definitio assignanda est, eo q̄ cognoscendi gratia definitio assignatur: nā minus differentia q̄ genus nota. Si autem differentiae terminum assignauit, considerandum si & alicuius alius cōis est assignatus terminus. Ut cū imparem numerum, numerū medium habentem dixerit, determinādum est quo pacto medium habentem: nā numerus quidem cōis in vtriusq̄ orationibus est. Imparis autem consumpta est oratio: habēt autem, & linea, & corpus medium, cū non sint imparia: quare non vtiq̄ erit definitio hæc imparis: si autem multipliciter dicitur medium habens, determinādum quomodo

medium habens, alioqui reprehensio erit, aut syllogismus, q̄ non definiuit. Rursum, si id, cuius quidem orationem assignauit est eorum quæ sunt, quod autem sub oratione, non eorum quæ sunt. Ut si albū, quispiam definiuit colorem igni permixtum, impossibile enim incorporeum corpori permisceri, quare non erit color igni permixtus, attamē album est. Amplius, quicumq̄ non diuidit in ijs quæ sunt ad aliquid ad quod dicitur, sed in pluribus comprehendentes dicunt: aut omnino, aut in aliquo falsum dicūt. Ut si quis medicinam disciplinam entis dixit: nam si nullius entium medicina est disciplina, manifestum quoniam tota oratio mendax est: si autē alicuius quidem, alicuius autem non, in aliquo mendax: nam oportet de omni, si quidem per se, & non fm̄ accidens entis esse dicitur, quemadmodum in alijs se habēt ea quæ ad aliquid sunt: nam omne disciplinatum ad disciplinā dicitur. Similiter autem & in alijs, eo q̄ conuertuntur omnia ad aliquid: omne. n. disciplinatum ad aliqd. Cæterum si is, qui non per se, sed fm̄ accidens assignationem fecit, recte assignauit, nō ad vnū, sed ad plura vnūquodq̄ eorum quæ ad aliquid dicuntur, assignauit: nihil. n. prohibet idē, & ens, & album, & bonū esse: quare qui ad quodlibet horū assignauit, recte assignauit, si quidem is, qui fm̄ accēs assignauit, recte assignauit. Præterea autē iposē est hmōi orationem propriam assignati esse: nā non solum medicina, sed plures aliarum disciplinarum ad ens dicuntur, quare vnaqueq̄ entis disciplina erit: manifestum igitur, qm̄ talis nullius est disciplinæ definitio, propriam enim & non cōmunem oportet definitionem esse. Quandoq̄ autem definiunt non rem, sed rem bene se habentem, aut perfectā. Talis autē & rhetoris & furis terminus, si sit rhetor quidē, qui potest quod in vnoquoq̄ est verisimile considerare; & nihil prætermittere: fur autē, qui clam sumit: perspicuū. n. qm̄, cū talis vterq̄, hic quidem bonus rhetor, ille autem bonus fur erit: nō. n. qui clam sumit, sed qui vult clam sumere, fur est. Rursum, si quod propter se eligendum est, vt actiuum vel effectiuum, vel quolibet modo propter aliud eligēdum assignauit. Ut qui iustitiam, legum conseruatiuam dicit: aut sapientiam, effectiuam felicitatis: nam conseruatiuum & effectiuum eorū sunt, quæ propter aliud eligūtur. An nihil quidem prohibet quod propter se eligēdū est, & propter aliud eē eligēdū: attamē nihil minus peccat

Log. cū cōm. Auct. QQ ij cauit,

83. locus.
Declaratio.

84. locus.
Declaratio.

85. locus.
Declaratio.

86. locus.
Declaratio.

cavit, qui sic finiuit quod propter se est eligendum: nam vnicuique optimum, in substantia maxime: melius autem quod propter se eligendum, quam quod propter aliud: quare id & definitionem oportebit magis significare. Considerandum autem est & si is, qui alicuius definitionem assignauit, aut hæc, aut quod est ex his, aut hoc cum illo definiuit. Nam si hæc quidem, accidet vtrisque & neutri inesse: vt si iustitiam, temperantiam, & fortitudinem definiuerit: nam si sint duo, vterque autem alterum habeat, vtrique iusti erunt, & neuter, eo quod vtrique quidem habent iustitiam, vterque autem non habet. Si autem nondum quod dictum est admodum absurdum videatur, eo quod & in alijs accidat huiusmodi (nihil enim prohibet vtroque habere vnâ, cum neuter habeat) attamen contraria inesse eidem, omnino absurdum videbitur esse: accidet autem hoc, si hic quidem ipsorum temperantiam & timiditatem habet, ille autem fortitudinem, & prodigalitatē: nam vtrique & iustitiam, & iniustitiam habent: nam si iustitia temperantia & fortitudo est, & iniustitia timiditas & prodigalitas erit: & omnino quæcunque ad argumentandum idonea quod non idem sunt & partes & totum, omnia utilia ad id quod dictum est. videatur autem qui sic definit partes, toti eadem dicere esse. Maxime autem accommodatae sunt orationes, in quibuscunque manifesta partium est compositio, quemadmodum in domo, & in cæteris talibus: manifestum enim quoniam cum sint partes, nihil prohibet totum non esse: quare non idem partes totum. Si autem non hæc, sed quod ex his est dixit id esse quod definitur, primum quidem considerandum, si non natum est quippiam vnum fieri ex his quæ dicta sunt. Quædam enim sic se habent adinuicem, vt nihil ex eis vnum quippiam fiat: vt linea & numerus. Amplius, si definitum quidem in vno aliquo natum est primo fieri, ex quibus autem dixit ipsum esse, non in vno primo nata sunt fieri, sed vtrunque in vtroque. Nam manifestum quoniam non erit ex his illud: in quibus enim partes, & totum necesse est inesse, quare non in vno totum primo esse, sed in pluribus. Si autem & partes, & totum in vno aliquo primo, considerandum si non in eodem, sed in altero totum, & in altero partes. nam in quo totum, in illo & partes esse videtur. Rursum, si cum toto corrumpuntur partes. Econtrario enim oportet accidere, partibus corruptis totum corrupti, toto vero corrupto, non necesse est & partes corrumpi. Aut si totum quidem bonum, vel malum, partes autem neutrae, aut

econtrario, partes quidem bonæ, vel malæ, totum autem neutrum. Nam neque ex neutris possibile bonum quippiam, vel malum fieri, neque ex bonis vel malis neutrum. Aut si magis quidem alterum bonum quam alterum malum: quod autem ex his, non magis bonum quam malum. Vt si imprudentia ex fortitudine & falsa opinione, magis enim bonum fortitudo, quam malum falsa opinio: oportet ergo & quod ex his est, sequi illud, quod magis est, & esse vel simpliciter bonum, vel magis bonum quam malum. An hoc quidem non necessarium: nisi vtrunque sit per se bonum vel malum: multa enim effectiuorum per se quidem non sunt bona, mixta autem quibusdam, fiunt bona: aut econuerso vtrunque quidem bonum, mixta autem, malum, vel neutrum: maxime autem manifestum quod nunc dictum est in salubribus & morbificis. nam quædam medicamentorum sic se habent, vt vtrunque quidem sit bonum: si autem vtraque dentur mixta, malum. Rursum, si quod ex meliore & peiore est, non est totum peiore quidem melius, meliore autem peius. An neque hoc necessarium, nisi per se sint ex quibus componitur, bona: nam in his, quæ non per se sunt bona, nihil prohibet totum non fieri bonum: vt in his, quæ modo dicta sunt. Amplius, si cognomine est totum alteri: non oportet enim, vt neque in syllabis: nulli enim elementorum ex quibus componitur, syllaba cognominis est. Amplius, si non dixit modum compositionis. Non enim sufficiens est ad cognoscendum, quod dicitur, ex his: nam non quod ex his, sed quod sic ex his, est cuiusque compositorum substantia, vt in domo: non enim sic quolibet modo componantur hæc, domus est. Si autem hoc cum illo assignauit, primum quidem dicendum quod hoc cum illo, aut hoc & illud dicitur, aut quod ex illis. Nam quod dicitur mel cum aqua, vel mel & aqua dicitur, vel quod ex melle et aqua: quare si cuiuslibet eorum quæ dicta sunt idem compositum esse hoc cum illo, eadem conueniet dicere, quæ quidem ad vtrunque horum prius dicta sunt. Amplius, diuidenti quoties dicitur alterum cum altero, considerandum si nullo modo hoc cum illo. Vt si dicitur alterum cum altero, aut vt in aliquo eodem susceptiuo, vt iustitia et fortitudo in anima, aut in loco eodem, aut in tempore eodem: nullo autem modo verum sit quod dictum est in his, manifestum est, quoniam nullius erit assignata definitio, eo quod nullo modo, hoc cum illo est. Si autem diuisio quoties dicitur alterum cum altero, verum erit in eodem tempore vtrunque esse.

27. locus. declaratio.

28. locus. Declaratio.

29. locus. declaratio.

30. locus. declaratio.

31. locus. declaratio.

32. locus. declaratio.

33. locus. declaratio.

esse, considerandū si contingit non ad eundem utrunq; dici finem. Vt si fortitudinē definiuit audaciam cum recta intelligentia: contingit. n. audaciam quidem habere spoliādi, rectam autē intelligentiam circa salubria, sed nondum fortis qui in eodem tempore cum illo hoc habet. Amplius, si & ad idem ambo dicuntur: vt ad medicatiua. Nihil. n. prohibet & audaciam quādam, & rectam intelligentiam habere ad medicatiua, attamē nec si fortis qui hoc cum illo habet: neque enim ad alterum eorum vtrūq; oportet dici, neq; ad idem quodcūq; sit, sed ad fortitudinis finem, vt ad praeliorum pericula: aut si qd magis est illius finis. Quādam autē sic assignatorum, nullo modo sub dictam cadunt diuisionem: vt si ira tristitia est cū opinione parui pendendi: nam quod propter huiusmodi opinionē tristitia sit, hoc vult indicare: propter hoc autem fieri aliquid, non est idem ei quod est hoc quidem cū illo esse fm vllum dictorum modorum. Rursum, si horū compositionem dixit totum. vt animæ & corporis compositionem animal. Primum quidem considerandum, si nō dixit qualis compositio: vt si carnem definiens, aut os, ignis, & aeris, & terræ dixit compositionem: non enim sufficit compositionē dicere, sed quæ & qualis determinandum: non. n. quolibet modo cōpositis his caro sit, sed sic quidem compositis, caro, sic vero os. Videtur autem neq; esse omnino compositioni idem neutrum eorum, quæ dicta sunt: nam compositioni omni dissolutio contraria, dictorū autē neutri, nihil. Amplius, si similiter est verisimile oē compositum compositionē esse, vel nullum: aialium autem vnumquodque cū sit compositum, nō est compositio, neq; profecto aliorum compositorum vllū compositio erit. Rursum, si similiter in aliquo nata sunt esse contraria, definiuit autem per alterū, manifestum qm non definiuit. Si aut non ita est, plures accidet eiusdem definitiones esse: quid. n. magis qui per hoc, q̄ qui per alterum definiēs dixit: eō q̄ similiter vtraq; nata sunt fieri in eodem. Talis autem animæ est definitio, si quidem est substantia disciplinæ susceptiua: nam similiter & ignorantia est susceptiua. Oportet autem si non ad totam habeat aliquis argumentari definitionem, eo q̄ non nota sit tota, ad aliquam partium argumentari si sit nota, et non bene assignata appareat: nam parte interempta, & tota definitio interimitur. Quæcūq; autē obscuræ sunt definitionum emendant, &

confirmanti ad manifestandum aliquid, & habendum argumentum, sic considerandū. Necessesse est enim respondētem aut suscipere quod sumptum est ab interrogante, aut eundem declarare, quid temere est ostēsum à definitione. Amplius, quemadmodum in congregationibus solent legem inducere, & si sit melior quæ iducitur, interimit anteriorem, sic & in definitionibus faciēdum, & definitio alia ferenda. Nā, si apparet melior, & magis manifestum quod definitur, perspicuum quoniam interempta erit quæ posita est, eo q̄ nō sunt eiusdem plures definitiones. Ad omnes autem definitiones non minimum elementum ad seipsum, solerter definire propositum, aut apte dictum terminum assumere. Necessesse est enim veluti ad exemplar considerātem, & quod minus est ijs quæ oportet habere definitionem, & quod appositum est superflue, inspicere, vt magis argumentis abundemus. quæ igitur circa definitiones sunt intantum dicta sint.

Sermo de locis definitionum ipsorum compositorum. Cap. III.

IN definitionibus autem rerum compositarum ex partibus accidit error, quando completa ponuntur suæ partes in ipsarum definitionibus aliquo modo, aut quando definiretur totum, q̄ sit tale et tale, hoc est, suæ partes absque additione alicuius rei vltra hoc, aut q̄ definiatur totum, q̄ sit ex tali & tale, hoc est ex parte tali & tali, aut q̄ sit pars talis cum parte tali. Exemplum primi est, vt qui definiret domum, q̄ sit lateres & lapides, & q̄ nauis sit lignum & clauis & tabulæ & corda: ille enim, qui domus definitionem completeret, hoc modo omitteret residuam dignam rerum, quæ debent ferri in definitione, scilicet ipsam compositionem, quæ domus est domus, & nauis est nauis: & quicquid posset dici de errore illius, qui posuit quod partes ipsæ eadem sint, sicut est ipsum totum sibi absq; additione alicuius rei vltra illas, conferret ad destructionem talium definitionum. Et similiter fit, quando non sit conditio nis totius, q̄ fiat ex compositione partium, sed ex congregatione ipsarum: quando enim quis in illius definitionem omitteret explicare dictionem cōgregationis, hinc eueniret q̄ duo contraria inessent vni subiecto: verbi gratia, qui diceret q̄ septem sint tria & quatuor, quia nisi dicat aggregatum ex tribus & quatuor, posset putari quod ipsemet idem septenarius esset par & impar. Veruntamen non est vis huius loci in his rebus, sicut est eius vis in rebus compositis: quando enim intelligeretur sensus illius, qui definiret septenarium, q̄ sit trinarius et quaternarius, iam definiret.

Qui vero definiret totum, q̄ sit tale & tale, contingeret illi error multifariā: primo, quia illæ partes essent ex illis, quæ componuntur, aut quæ complicatur, adeo q̄ ex illis fiat ipsum totum, prout fieret si quis definiret superficie, q̄ sit ex linea & numerorum, nam ex linea & numero non componitur superficies: aut sicut qui definiret corpus, q̄ sit compositum ex partibus indiuisibilibus, & ex indiuisibilibus nequeat cōponi diuisibile. Secundus autem modus est, q̄ illæ partes insint vni subiecto, & si hæ partibus similes sint, tamē non sunt par

Log. cū cōm. Auer. QQ iij tes;

106. Locus.
Declaratio.

107. Locus.
Declaratio.

TOPICORVM

tes. exempli gratia, vt qui definirer iram, q̄ sit compo-
 sita ex cogitatu & desiderio vindictæ: subiectum enim
 cogitatus nō est subiectum iræ in ipsa anima. Et tertius
 modus est, q̄ illę partes corrumpantur ad totius corru-
 ptionem: res enim, qua expedit esse partes, est contra
 hoc, hoc est, q̄ totum corrumpatur ad ipsarum corru-
 ptionem, non q̄ ipsę corrumpantur ad ipsius totius cor-
 ruptionem: quando enim corrumpitur domus, non cor-
 rumpuntur lapides, neque lateres, quando autem cor-
 rumpuntur lapides & lateres, corrumpitur ipsa domus
 necessario. Quartus autem modus est, q̄ totum sit bo-
 num aut malum, & partes non sint ita, aut res sit e con-
 tra: hoc est, q̄ partes sint bonę, aut malę, & totum non
 sit huic conexum: impossibile est enim, q̄ totū sit bo-
 num aut malum, et partes non sint ita, aut q̄ partes sint
 bonę aut malę, & totum non sit ipsa. Et iterum, si vna
 partium fuerit altera melior, & altera minus bona, to-
 tum compositum ex illis est melius minus bona, & mi-
 nus bonum meliori. Et ait Aristote. q̄ hic locus verax
 est, quando bonum & malum sumitur de toto & parti-
 bus per se, quando vero sumerentur per accidens, nihil
 prohiberet totum esse bonū, et partes esse malas, prout
 est dispositio compositorum in medicina, aut dispositio
 est contra hoc, q̄ simplicia iuuēt, & aggregatum sit no-
 xium: & similiter est dispositio ciborū, vt fertur de con-
 gregatione piscis & lactis. Et similiter nō est remotum
 quōd totum sit compositum ex quadam re meliori al-
 tera, & reliqua re minus bona, & totum sit melius me-
 liori, & minus malum malo. Quintus autem locus est,
 q̄ nomen totius non conueniat nomini partis, & hic q̄-
 dem proprius est toti ætherogeneo, prout est domus,
 cuius nomen non absoluitur de eius partibus, totius ve-
 ro, quod est homogeneous, nomen ipsius conuenit par-
 ti: nomen enim partium aquę est aqua, & nomen par-
 tium carnis est caro, & partium sanguinis est sanguis.

Tertia vero acceptio, qua totum definirer, est, q̄
 totum sit tale cum tali, vt diceretur, q̄ enlis sit calibs
 cum lampade, aut qui diceret, q̄ oxymel sit mel cum
 aceto: huic enim acceptioni contingeret error ex mo-
 dis, quos narrauimus in prima & secunda acceptione,
 & huic superaddit, quod nunc dicemus: dicere enim q̄
 ipsum sit tale cum tali, est verax in rebus, quarum sub-
 iectum est vnum, prout sunt diuitiæ & iustitia, & for-
 titudo, quę sunt in vno loco, aut quę eueniunt ex vno:
 quando itaq̄ dicitur, q̄ hoc sit cum hoc, aut nō sit vl-
 lo horum trium modorum, non sit hic vera definitio.
 verbi gratia, qui definirer iram q̄ sit contristatio cū co-
 gitatu, quia contristatio & cogitatus non sunt in vno su-
 scepiuo de partibus ipsius animę, neque similiter vno
 tempore: ex quo cogitatus præcedit contristationem.

Si autem acceptio fuerit vno horum trium modo-
 rum, aut omnibus, expedit q̄ consideremus, an duę
 partes non dicantur in comparatione ad aliam rem, &
 si res ita sit, q̄ ex hoc positum non sit verum. verbi gra-
 tia, qui definirer fortitudinem q̄ sit solertia cum cogita-
 tu. Si nos concederemus, q̄ fortitudo & cogitatus sint
 in vno susceptiuo, & vno tempore, & vno loco, contin-
 git huic controuersia & fallacia, quoniam dicuntur in
 comparatione ad vnam eandem rem: posset enim ali-
 quis vir, cui esset solertia ad luxuriam, & verus cogita-
 tus circa res agentes santitatem, non sufficere ei etiam
 hoc, q̄ concedamus ex controuersia, q̄ s. sumantur duę
 partes in comparatione vnus eiusdem rei, nisi hæc res
 sit finis ipsius definiti, verbi gratia, qui definirer fortitu-
 dinem, q̄ sit solertia, cum cogitatu vero circa vnam ean-
 dem rem, prout sunt res medicinales, non definirer for-
 titudinem, sed diceret, q̄ sit solertia cum cogitatu circa
 bellum, quod est finis fortitudinis. Et aliquando errat-
 tur circa orationem, quę profertur in definitione, quōd

fit tale cum tali, & intelligitur per id, quod dicitur cum
 tali, ipsa causa, expediret autem dicere in illius defini-
 tione q̄ sit tale propter tale. gratia exempli, qui defini-
 ret iram, q̄ sit contristatio cum imaginatione, quia ima-
 ginatio est causa contristationis, non q̄ sit cum contri-
 statione. In his itaque occurrit error ex duabus parti-
 bus, aut q̄ non proferantur partes prout conuenit, aut
 q̄ omittatur modus compositionis illarum. Et aliquan-
 do errat qui profert compositionem, quando non su-
 meret in definitione quę compositio est propria huic
 rei definitæ. ut qui dixerit, q̄ animal sit compositum ex
 corpore, & anima, & q̄ caro & ossa sint composita ex
 aqua & aere & igne & terra, & non dixit, quę compo-
 sitio sit compositio animę & corporis in animali, neq̄
 dixit, quę compositio sit compositio quatuor elemen-
 torum in carne & ossibus: compositio enim vnus isto-
 rum non est compositio alterius: aliud autem est vnum
 secundum se, quando componitur differentibus com-
 positionibus, & sunt differentia entia, vt quando lapi-
 des componuntur vna specie compositionis, & sit do-
 mus, & quando componuntur alia specie compositio-
 nis, & sit aceruus: & vniuersaliter sic compleuimus de-
 finitionem rerum, quę est compositio talis aut talis, se-
 cundum q̄ dicere compositionem ponatur vice generis
 & perfecte aut corrupte, quia compositio non ve-
 rificatur, quod sit genus vilius compositionis: compo-
 sitioni enim est contrarium illius quę est dissolutio. Hęc
 autem composita, quę descripsimus, nō habent contra-
 rium: hæc itaq̄ est summa locorum, quę referuntur in
 definitionibus compositorum, & iam expediat nobis q̄
 hinc procedamus ad tractatum locorum definitionum
 communium omnibus prædicamentis.

Initium autem horum locorum est consideratio ex
 parte temporis, quando tempus in definitione et de-
 finito non significaret vnam rem: notum enim est, q̄
 qui compleret definitionem hoc modo, nō faceret con-
 uenire illi ipsum definitum. & hoc quidem primo fit
 duobus modis, quorum vnus est, q̄ definitum sit æter-
 num, & definitio significet quoddam tempus, vt qui
 definirer animal immortale, q̄ esset animal, quod non
 corrumpitur nunc, non est illius inditium pro eo quod
 erit in futurum, neq̄ pro eo quod fuit in præterito, aut
 q̄ definitum significet aliquod tempus, & definitio si-
 gnificet aliud tempus, vt qui definirer timorem q̄ sit
 cogitatus de bono & malo: timor. n. significat de tem-
 pore futuro, & cogitatus boni & mali aliquando fit de
 eo quod est tribus temporibus, s. præterito, præterito &
 futuro: & similiter qui definirer possibile, q̄ sit, quod
 potest esse & potest non esse: possibile enim significat
 futurum, & dicere q̄ potest esse, & potest non esse, ve-
 rificatur q̄ prædicetur pro tempore præterito.

Secūdus autem locus est, q̄ sit aliqua res, in qua ma-
 gis sit dispositio, quę definiri intenditur, q̄ sit in defini-
 tione, vt qui definirer iustitiam, q̄ sit potestas, qua vit-
 queat æqualit̄ distribuere, aut eligat distribuere æqua-
 liter: hic enim est maioris iustitię, q̄ ille cuius est pote-
 stas absq̄ electione: excessus enim sunt secundum vo-
 luntatem & electionem.

Tertius autem locus est, quōd definitum suscipiat
 magis & minus, & definitio non suscipiat illa, & contra
 hoc, scilicet q̄ definitum non suscipiat magis & minus,
 & definitio illud suscipiat. verbi gratia, q̄ definirer frui-
 tionem, quōd sit dispositio maxime laudabilis: fructio
 enim suscipit magis & minus, & dispō maxime lauda-
 bilis non suscipit hoc. Et iterum, si vtracq̄, i. definitio &
 definitum suscipiant magis et minus, sed non simul, illa
 non est definitio, verbi gratia, qui definirer amorem q̄
 sit desiderium coitus, ex eo quod amor & desiderium
 coitus suscipiant magis & minus, sed non suscipiunt
 hoc

Ser-
 locis
 tionu-
 bus o-
 dicant

hoc simul: cuius enim amor intenditur, remittitur eius desiderium coitus, & e contra, cuius desiderium coitus intenditur, illius amor remittitur, sicq; non suscipiunt magis & minus simul.

Quartus autem locus est, quando quis poneret duas res, quæ conuenirent in vna dispositione & differrent fm magis & minus, & definitio complens hanc dispositionem conueniret rei, cui secundum minus est hæc dispositio, illa non perficit, prout qui definirer ignem, q; sit subtilissima pars omnium corporum, illa non compleret illius definitionem, quia flamma dignior est nominis ignis, quam lampa, & ignitas est magis in illa: dicere aut subtilissima pars corporis, e contra magis proprium est definitioni lapidis, q; definitioni flammæ.

Et quintus locus est, si fuerit duæ res, quæ conueniant in aliqua dispositione secundum vnam proportionem, definitio huius dispositionis non inest illis vno simili modo, prout qui definirer colorem q; sit primum sensibile visus, non proferret definitionem, vt conueniret: color enim prædicatur de albo, sicut prædicatur de nigro, & illa sunt duarum specierum: definitio autem, quæ illam compleuit, est magis propria albo quam quæ nigro ipsam compleuerit.

Sextus autem locus est, quod proferat in definitione duas res oppositas, aut quarum vis sit vis contrariorum, & in illa vtatur dictione, aut verbi gratia, qui definirer bonum, quod suauis est apud visum, aut apud auditum, & ens, quod sit, cuius consuetudinis sit agere, aut pati, id enim quod intelligitur per dictionem aut, sequitur error & corruptio in definitione: nam, si illius intellectus esset separari vnam rem ab altera, non coincidentia, cui imposta est hæc dicitio in arabico idiomate, contingeret huic, q; vna res esset bona & non bona, & ens & non ens, quoniam bonum apud auditum est non bonum apud visum: et si fuerit vna eadem res, quod bonum est apud auditum, est non bonum apud visum: & ex quo vtroque vtitur in definitione, contingeret hinc, quod res sit bona, & non bona, & quantquam maiori parte commonstratur hæc res in rebus oppositis, prout qui definirer præmissam, q; sit significatum affirmatum aut negatum: si autem intelligeremus ex dictione, aut ipsam copulationem, & ille est intellectus voci copulationis in idiomate arabico, euenit huic q; non verificetur definitio de rebus, quibus uest altera duarum dispositionum, prout dicimus, q; sit, quod agit aut patitur, quoniam hæc definitio non verificatur de materia prima: illa enim patitur, & non agit, & similiter non est verax de corporibus celestibus, quia agunt, & non patiuntur.

Septimus autem locus est, q; in definitione prolata sint res æquiuocæ, & putetur, q; hoc nomen sit vniuocum, & q; id, quod significat nomē & definitio, sit vniuocum: res autem non est sic, & hic error aggreditur definitionem altero duorum modorum, quorum vnus est, q; illis duabus rebus nomine æquiuocis parum desit, ne inueniatur quoddam accidens commune, verbi gratia, quia nomen canis absoluitur de animali noto, & de quadam secta arabum nominis æquiuocatione, & si illi posita sit hæc definitio, q; sit corpus nutritibile sensitiuum, iam prolatum esset quid commune cani, quod est animal, & cani, quod est secta Arabum, sed non est prolata definitio canis veri, neq; definitio speciei hominum, qui canes vocantur: secundus autem modus est, q; partes definitionis sint nomine æquiuocæ, sicut est dispositio nominis ipsius definiti, et putetur propterea q; prolatur de illo veram definitionem, & q; id, quod significat nomen & definitio sit vnum, verbi gratia, qui definiunt rem sanitatis, q; sit dispositio ad sanitatem, sicut dispositio iusti: dicere enim dispositionē iusti, est nomen

æquiuocum, prout dicere sanitatem, nam est nomen æquiuocum, & similiter qui definirer lucem, q; sit res qua inuenitur rei veritas.

Octauus locus est, q; definitio posuerit ipsum definitum vnum notum, & ipsa definitio sit dubia, an sit, aut non sit eas, verbi gratia, vt qui definirer q; albedo sit color igni mistus: albedo enim est nota esse, definitio autem, quæ est color igni mistus, aut est dubia, aut impossibile, quoniam non permiscetur accidens substantiæ: & similiter qui definirer locum q; sit vacuum pleni: locus enim est notus esse, vacuum autē est dubium, aut impossibile: & similiter qui definirer yle, quod sit corpus non habens qualitatem: corpus enim huiusmodi est impossibile esse.

Nonus autem locus est, q; definitio conueniat rebus maxime æstimationis huius rei, & non omnibus rebus, quæ sunt in illa, vt qui definirer hominem, q; esset animal philosophicum: hoc enim est verax de optima specie hominum: & similiter qui definirer rem publicam q; sit quæ sua statuta facit maxime commendanda: definiuit equidem optimam rem publicam, non omnem rem publicam: & similiter est qui definirer Medicum q; sit quem non lateat de medicamine, quo ipsum medetur aliqua res, quam decernit ars Medica: hæc enim definitio quasi non est verax de Hippocrate & Galeno, tanto fortius de alijs. Hæc itaq; sunt loca communia omnibus prædicamentis.

Primus autem horum locorum est, q; consideremus partes definitionis sumptas in compositi definitione, & si abstulerimus vnam partem ab altera duarum partium definitionis ipsius compositi, non remanet residua oratio definitio conueniens alteri rei, & illa non esset definitio, verbi gratia, qui definirer lineam rectam, q; sit vltimum superficiæ, cuius mediū non occulit duo extrema: quando namq; auferres ab hac oratione vltimum superficiæ, quæ erat pars definitionis lineæ rectæ, & dicitis cuius medium non occulit duo extrema, non est definitio omnium linearum rectarum, ex quo lineæ infinitæ non est medium, neq; extrema.

Secundus locus est, q; proferatur oratio composita vice nominis simplicis illi æqualis: qui enim sic ageret, non definirer, sed commutaret nomen pro nomine, vt q; proferret nomē simplex pro nomine simplici, non definirer, verbi gratia, vt qui definirer in lingua Arabica leonem furientem, q; sit leo prauus, siue latine tunicam nigram, q; sit colobium atrum, & eo magis, quādo non proferret nomen notius, q; sit oratio illa, vt qui definirer lapidem album, q; sit lapis niueus: album enim notius est quāmiueum.

Tertius locus est, quod cum commutatione orationis cum oratione non seruetur vnam eandem rationem, vt qui diceret vice scientiæ speculatiuæ, quod sit opinio scientifica: opinio enim non significat id, quod significat ipsa scientia, nec ipsarum significatio est vna, & cum hoc significat differentiam, quæ est, dum dicimus in genere, speculatiuum, & ille dicebat scientificum.

Quartus locus est q; relinquuntur quedam nomina, quæ sunt vt dictiones in definitione, & aliqua alia permittuntur, & quod omittitur sit notius, quæ est dicitio significans genus, & quod commutatur sit ignotius, quæ est dicitio significans differentiam, quia ille non proferret orationem illius vice, quæ largiatur naturā differentie, nisi dictionem simplicem, vt qui definirer numerum partem, q; sit habens medium: dicere enim medium verax est de quantitate continua, & discreta: si autem adderet in definitione medium numerale, esset definitio perfecta, & vice dictionis simplicis proferret orationem: & huic simile fecit Euclides in definitione anguli plani.

Log. cū cōm. Auer. QQ iij ni,

Secundus de definitione rerum, quas significant p. o. formam compositam vice nominis simplicis, hoc est, quæ non esset illis nomen simplex, p. ut dicimur, angulū planū. & lineam rectam, & corpus quantum.

TOPICORVM

ni, quando dixit, sit agonus, qui fit ex concursu duarum linearum non recte se incidentium in æqua superficie. Et hoc fortior est q̄ obseruetur dictio significans differentiã, & permutetur dictio significans genus: sicq̄ obseruaretur latentius, & commutaretur manifestius.

Hæc sunt loca definitionum, quæ inserimus ordine quo ea inseruerunt Theophrastus & Themistius, ex quo hic magis subintrat ordinem artificiosum & fit facilius commemoratio.

ARISTOTELIS

TOPICORVM

LIBER SEPTIMVS.

SVMMA LIBRI:

De locis Eiusdem, & Diuersi, deq̄ locis constructionis, & destructionis predicatorum.

De Eodem & Diuerso, loci. Cap. I.

1. locus. claratio.

2. locus. declaratio.

3. locus. declaratio.

4. locus. declaratio.

Trum autem idem an diuer-
sum secundum propriissimū
eorum, qui dicti sunt de eo-
dem, modorum, dicendū: di-
cebatur autem propriissime
idem, quod numero vnum
considerandum autē ex casi-
bus, & coniugatis, & oppositis. Nam si ius-
titia idē est fortitudīni, & iustus forti, & ius-
te fortiter. Similiter autē & in oppositis.
Nam si hæc eadem, & opposita his, eadē se-
cundum quamlibet dictarum oppositionū.
Nihil enim differt hoc vel hoc modo oppo-
situm sumere, eo q̄ idē est. Rursum, ex effe-
ctiuis, & corruptiuis, & generationibus, &
corruptionibus, & omnino ex ijs quæ simili-
ter se habēt alterum ad alterum. Nam quæ-
cunq̄ simpliciter eadem, etiã generationes
eorum & corruptiones eadem, & effectiua,
& corruptiua. Considerandum autē & quo-
rum alterum, maxime dicitur quoduis esse,
si & alterum ipsorum s̄m idem maxime dici-
tur. Sicut Xenocrates beatam vitam, et stu-
diosam assignauit eandē, eo q̄ omnium vi-
tarum, maxime eligenda studiosa, & beata:
vnum enim maxime eligendū, & maximū.
Similiter & in alijs huiusmodi. Oportet au-
tem vtrunq̄ vnum numero esse, quod dicitur
maximum, & maxime eligendum: si autē
non, nō erit ostensum quod idem. Non ne-
cessarium enim si fortissimi Græcorum sunt
Peloponnesii, & Lacedæmonij, eosdem esse
Peloponnesios Lacedæmonijs, eo q̄ non
vnus numero Peloponnesius, & Lacedæmo-
nius, sed contineri quidē alterum ab altero
necessarium, vt Lacedæmonij à Peloponne-

siis: si autē non, accidet seipsis inuicem esse
meliores, si nō continentur alteri ab alteris:
necesse est enim Peloponnesios meliores es-
se q̄ Lacedæmonios, si nō continentur alte-
ri ab alteris, nam omnibus reliquis sunt me-
liores. Similiter autē & Lacedæmonios ne-
cesse est meliores esse Peloponnesios, nam et
isti omnibus ceteris sunt meliores, quare se-
inuicem meliores fiunt. Manifestum ergo,
quoniam vnum numero esse oportet quod
optimum et maximū dicitur, si debeat idē
sint ostendī. propter quod Xenocrates nō
idem assignauit: nō enim vna numero bea-
ta, & studiosa vita: quapropter non necessa-
rium eandē esse, eo q̄ ambæ maxime eligen-
dæ, sed altera sub altera. Rursum, confide-
randum si cui alterum idē, et alterum. nam
si nō sunt ambo eidem eadem, manifestum
qm̄ nec sibi inuicem. Amplius autem, ex ijs
quæ his accidunt, & quibus hæc accidunt,
considerandum. Nam quæcunq̄ alteri acci-
dunt, & alteri oportet accidere, & quibus al-
terum eorum accidit, et alterum eorū opor-
tet accidere: si autē aliquid horum dissonet,
dilucidum quoniã nō eadem. Videndum
autem & si nō in vno genere prædicamenti
vtraq̄, sed hoc quidē quale, illud autē quan-
tum, vel ad aliquid indicet. Rursum, si ge-
nus vtriusq̄ nō idem, sed hoc quidem bonū,
illud autem malum: aut hoc quidē virtus, il-
lud autē scientia. Aut si genus quidem idē,
differentiæ autem nō eadem de vtroq̄ præ-
dicantur: sed de hac quidem quoniã cōtem-
platiua scientia, de illo autem qm̄ actiua: si-
militer autē & in alijs. Amplius, autem ex
magis, si hoc quidē suscipit magis, illud au-
tem non: aut si ambo suscipiunt quidem, nō
simul autem, vt qui magis amat, non magis
concupiscit venerem: quare non idē amor,
& concupiscentia veneris. Amplius, ex ap-
positione: si idem vtrumq̄ appositum, non
facit idem totum. Aut si eodem ab vtroq̄
sublato, quod relinquatur est alterum. Vt si
duplum dimidij, & multipulum dimidij idē
dixerit eē: sublato enim ab vtroq̄ dimidij,
reliqua idem oporteret indicare: non indi-
cant autem, nam duplum & multipulum nō
eadem significat. Considerandum autē nō
solum si iam aliquid accidit impossibile per-
positionem, sed & si possibile sit ex supposi-
tione existere. Quemadmodum ijs, qui va-
cuum, & plenum aere, idem dicunt esse: nam
manifestum, quoniã si exeat aer, vacuum
quidem non minus, sed magis erit, plenum
autem aere non amplius erit, quare supposi-
to aliquo

6. locus. declaratio.
7. locus. declaratio.
8. locus. declaratio.
9. locus. declaratio.
10. locus. declaratio.
11. locus. declaratio.
12. locus. declaratio.

to aliquo siue vero, siue falso (nihil enim refert) si alterum interimitur, alterum autem non, profecto non idem sunt. Vniuersaliter autem dicendo ex his, quæ quouis modo de vtroque prædicantur, & de quibus hæc prædicantur, considerandum si alicubi dissonent. Nam quæcunque de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, et de quibus alterum prædicatur, & alterum prædicari oportet. Amplius, quia multipliciter idem dicitur, considerandum si secundum alium aliquem modum eadem sunt. Nam specie, vel genere eadem, non necesse est numero eadem esse. Consideramus autem vtrum sic eadem, an non sic. Amplius, si potest alterum sine altero esse, non erit. non idem ad idem: igitur loci tot dicuntur. Palam autem ex his, quæ dicta sunt, quoniam omnes qui ad idem sunt destructiui loci, et ad terminum vtilis sunt: quemadmodum prius dictum est. Nam, si non idem indicet et nomen, & oratio, manifestum quoniam non erit definitio assignata oratio. Constructiuorum autem locorum nullus vtilis ad terminum. Non enim sufficit ostendere idem quod sub oratione, & nomine est ad construendum quoniam definitio, sed & alia oportet omnia habere, quæ præcepta sunt, definitionem; interimere igitur definitionem sic, & per hæc semper tentandum. Si autem construere volumus, primum quidem scire oportet, quoniam nullus, vel pauci disputantium, terminum syllogismo colligunt, sed omnes principium, quod tale est accipiunt. Vt qui circa geometriam, & numeros, & alias huiusmodi disciplinas. Deinde quoniam exacte quidem alterius est negotij assignare, & quid est terminus, & quomodo definire oportet, nunc autem quantum sufficit ad presentem utilitatem, tantum solum dicendum, quoniam possibile fieri definitionis, & eius quod quid est, esse syllogismum. Nam si terminus est oratio, quæ quid est esse rei indicat; et oportet ea quæ in termino ponuntur, in eo quod quid est de re sola prædicari: prædicantur autem sola in eo quod quid est, genera, & differentia, manifestum, quoniam si quis sumat ea, quæ solum de re in eo quod quid est prædicari oportet, quod hæc habens oratio, terminus ex necessitate erit: non enim contingit aliud esse terminum, eo quod nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur, quod igitur possibile est ex termino syllogismum fieri, manifestum. Ex quibus autem oportet construere, determinatum est quidem in alijs diligentius, ad propositam autem methodum idem

loci vtilis. Inspiciendum enim in contrarijs, & in alijs oppositis, & totas orationes, & secundum partem si conderanti. Nam si opposita opposita, & eam, quæ dicta est, propositi necesse est esse. Quoniam autem contrariorum plures complexiones, sumendum est ex contrarijs qualiscumque maxime apparet contraria definitio: totas igitur definitiones, quæ admodum dictum est, considerandum. Secundum partem autem hoc pacto, primum quidem quoniam assignatum genus recte assignatum est. Nam si contrarium in contrario, propositum autem non est in eodem, manifestum, quoniam in contrario erit, eo quod necesse est contraria in eodem genere, vel in contrarijs generibus esse. Et differentias quidem contrarias de contrarijs arbitramur prædicari. Vt de albo & nigro, nam ille quidem disgregatiuum, hoc autem congregatiuum visus: quare, si de contrario contraria prædicantur, de proposito quæ assignata sunt prædicabuntur: quapropter, quia et genus, & differentia recte assignata sunt, manifestum, quoniam definitio erit, quæ assignata est. An non necessarium est de contrarijs differentias prædicari, nisi in eodem genere sint contraria? quorum autem genera sunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de vtriusque dici, vt de iustitia, & iniustitia: nam illa quidem virtus, hæc autem vitium animæ. quare id, quod est animæ, differentia de vtriusque dicitur, eo quod & corporis est virtus & vitium: sed hoc verum, quod contrariorum, aut contraria, aut eadem differentia sunt: si ergo de contrario contraria prædicantur, de hoc autem non, manifestum, quoniam quæ dicta est, de hoc prædicabitur. Vniuersaliter autem dicendo, si definitio est ex genere, & differentijs, si sit contrarij definitio manifesta, & quæ propositi definitio, manifesta erit. Nam, quoniam contrarium in eodem genere, vel in contrario, similiter autem & differentia, aut contraria de contrarijs, aut eadem prædicantur, dilucidum, quoniam de proposito, aut idem genus prædicabitur quod de contrario, differentia autem contraria, vel omnes, vel aliqua, reliquæ autem eadem, aut contra, differentia quidem eadem, genera vero contraria, aut ambo contraria, & genera & differentia, non eadem esse ambo non contingit, si autem secus, definitio eadem contrariorum erit. Amplius, ex casibus, & coniugatis. Necesse est enim consequi genera generibus, & terminos terminis: vt si obliuio est scientiæ amissio, et obliuisci, amittere scientiæ erit, et oblitum esse,

21. locus. declaratio.

22. Locus. declaratio.

23. locus. Declaratio.

Dubitatio.

24. locus. declaratio.

25. locus. declaratio.

esse, amiffisse scientiã: vno igitur quolibet eorum quæ dicta sunt cõfesso, necesse est & reliqua cõfiteri. Similiter autẽ & si corruptio, dissolutio substantiã, & corrũpere, dissoluere substantiã, & corruptiue, dissolutiue: si corruptiuum dissolutiuum substantiã, & corruptio, substantiã dissolutio. similiter autẽ et in alijs. Quare vno quouis sumpto, & reliqua omnia confiteat oportet. Et ex similiter se habentibus adinuicẽ. Nam si salubre est effectiuum sanitatis, & habile effectiuum bonæ habitudinis erit, & adiutiũ effectiuum boni: nam similiter vnumquodq; eorum, quæ dicta sunt, ad suum finem se habet: quare si vnus eorũ definitio est effectiuũ esse finis, & reliquorũ cuiusq; sic erit definitio. Ampli⁹, ex eo quod est magis & similiter, quod est similiter, quoties cõtingit cõstruere duas ad duo comparantẽ. Vt si magis hæc huius q̃ ista istius definitio, ista autẽ, quæ minus definitio est, & hæc quæ magis; & similiter hæc huius, & ista istius: si altera alterius, & reliqua reliquæ. Vna autẽ definitio ad duo cõparata, aut duabus definitionibus ad vnum, neutiquã utilis ea, quæ ex magis est cõsideratio. Nam neq; vnã duorum, neq; duas eiusdem definitiones possibile est esse. Sunt autem oportunissimi locorũ, & qui nunc dicti sunt, & qui ex casibus, & qui ex coniugatis, quocirca et oportet maxime detinere et p̃ptos habere hos: vtilissimi enim ad plurima. Aliorum autẽ ij qui maxime sunt communes. Nam illi maxime reliquorum efficacissimi: vt inspicere in singularib⁹, & in speciebus considerare, si conueniat definitio, eo q̃ vniuoca species est: est autem utilis hic locus ad eos, qui ponunt ideas esse, quemadmodum prius dictũ est. Amplius, si per metaphoram dixit nomen, vel idem de eodem prædicauit vt diuersum: & si quis alius communius & efficax locorum, illo vtendum.

Sermo de locis Eiusdem & Alijs, quæ referuntur in Septimo. Cap. I.

Necquidẽ loca, vt diximus, vtilia sunt de definitionibus: construens enim cõstruunt aliquam conditionem, expedit nanquẽ q̃ definitio, & id, quod nomen significat, sint vnum. Destruens autem sufficit ei, q̃ destruat definitionem.

Vnum autem dicitur modis prædictis in præcedentibus: quorum primus est vnus nomine secundum se, loca autem vtilia ad hoc quæsitum sunt fortiora locorum cõmuniũ omnibus quæsitis, prout sunt loca coniugatorum, & casuum, & oppositorum, & generationis, & corruptionis, & causarum gignentium, & corruptentium, & prioris, & dignioris, verbi gratia in coniugatis, si iustitia & fortitudo sint vnæ secundum se, iu-

stus & fortis est vnus secundum se. Oppositorum autẽ exemplum est, si iustitia & virtus sint vnum secundum se, iniustitia & vitium sunt vnum secundum se. Et exemplum in generatione & corruptione est, si paries & palatium sunt vnã res secundum se, edificans parietem & palatium est vnus secundum se. Et exemplum prioris & dignioris est, si nominatio sit dignior q̃ sit nomen q̃ quod nominatur, & nominatio non sit nomen: dignius itaque est quod nominatum non sit nomen. Et horum locus est proprius, si fuerint duæ res, quarum vtraque sit maior, & magis diligenda, quã vnã eadem res, illæ sunt vnã eadem res. Cuius exemplum est, quod explicuerunt quidam verustiores, quod vita studiosi sit eligibilior omni vita. Et in hunc locum est paralogismus, quia homo & animal sunt præstantissima generabilia & corruptibilia, & nõ sunt vnum secundum se, sed oportet quod illarum vnã non ambiat alteram: sin autem, vnã esset præstantior altera: hic autem locus, quem Aristo, dicit veracem in eo quod dicitur maius & præstantius, fit quando fuerint vnum numero.

Secundus autem locus est, si fuerint duæ res, quarum vtraq; vni rei sunt vnum secundum se, ambæ illæ sunt vnã secundum se, verbi gratia, si vinum et merum secundum se vnã res essent cum ceruisia, & vtraq; essent vnã res secundum se, & ceruisia & vinum sunt vnum secundum se, sicq; merum et ceruisia sunt vnum secundum se.

Tertius locus est, si duæ res inferant unam rem secundum se, aut inferantur ex vnã re secundum se, illæ sunt vnã, si autem non inferant, non sunt vnã. gratia exempli, si ob merum & vinum sit vnã res secundum se: vt potest ipsa ebrietas, illæ sunt vnã. Et exemplum illorum, quæ inferuntur ex vnã re, est, vt si ex succo vuarum, quod mustum dicitur, sint merum & vinum, merum itaq; & vinum sunt vnã res.

Quartus autem locus est, si vtraq; nõ sint in vno genere prædicamentorum, non sunt vnum: & si genus sit vnum, & illorum non sint vnæ differentiæ secundum se, illa non sunt vnum, vt differentię nominum nõ sunt nominatorum.

Quintus locus est, si vnũ suscipiat magis & minus, & alterum non suscipiat, illa non sunt vnum: & si ambo suscipiant magis & minus, sed non suscipiunt ipsum simul, vt amor & appetitus coitus, illa non sunt vnum.

Sextus locus est ex appositione, quod consideretur, quia si fuerint duæ res, quarum quando vtraq; apponitur vni rei, non sit collectum vnã res, illæ non sunt vnã res: & similiter, si imminuatur ab vtra illarum vnã res secundum se, & residua differant, illæ non sunt vnã. exempli gratia, qui dixerit, q̃ mediũ duplum & mediũ dupla sint vnã res secundum se, si ita esset, sequeretur, quando ab vtriusq; imminueretur medium, q̃ residua essent vnum.

Septimus locus est, quod consideremus duas res, quas posueramus esse vnã: & si possit vnã auferri, & altera remaneat, non sunt vnã. verbi gratia qui posuit aerem & vacuum esse vnã rem secundum se, quia si nos imaginemur ablationem aeris, posset esse vacuum, immo forsitan dignus esset ipsum esse cum aeris ablatione.

De constructione, & destructione prædicatorum loci. Cap. II.

Quoniam autem difficilius est cõstruere, quã destruere terminum, ex iis, quæ postea dicentur, manifestum. Nam nosse ipsum, & sumere ab interrogantibus huiusmodi propositiones non facile, vt quod

26. locus. declaratio.

27. locus. declaratio.

28. locus. declaratio.

29. locus. declaratio.

30. locus. declaratio.

10

20

30

40

50

60

vt quod eorū, quæ sunt in assignata oratio-
ne hoc quidem genus, illud autem differen-
tia, & quod in eo quod quid est, genus & dif-
ferentia prædicantur. Sine his vero impos-
sibile est definitionis syllogismum fieri: nã,
si quædam, & alia in eo quod quid est de re
prædicantur, incertum vtrum ne quæ dicta
est, an alia eius definitio est, eo quod defini-
tio est oratio quod est indicans. Manifestū
autem & etiam ex his, nam facilius vnū con-
cludere, quàm multa, interimenti quidē suf-
ficit ad vnum differere: vnū enim quocūq;
sit, destruens, interempturi sumus termi-
num: at construenti omnia necesse est con-
struere quòd insint, quæ in termino sunt.
Amplius, construenti quidem vniuersaliter
statuendum syllogismum, (nam oportet de
omni, de quo nomen prædicari, & terminū,
& etiam adhuc cōuertī, de quo orationem,
et nomen, si debeat proprius esse assignatus
terminus: destruenti vero nō necesse osten-
dere vniuersaliter: sufficit enim ostendere,
quòd de quopiam eorum, quæ sub nomine
sunt oratio nō verificatur, & tamen vniuer-
sale oporteat destruere, non tamen conuer-
ti necessarium, & in destruendo, nam, suffi-
cit destruētī vñ, ostendere, quod de aliquo eor-
um, de quibus nomē prædicat, oīo nō præ-
dicat: at e conuerso non necessariū, vt osten-
datur, quòd de quibus oratio non prædica-
tur, neque nomen prædicetur. Amplius
etiam, si omni ei inest, quod sub nomine est,
at non soli, interempta est definitio. Simili-
ter autem & circa propriū, & genus se ha-
bet. In vtrisque enim destruere quàm con-
struere facilius est: de proprio quidem mani-
festum, ex ijs quæ dicta sunt: nam, vt pluri-
mum in complexione propriū assignatur,
quare destruere quidē est, vnum interimen-
ti, construenti autem, omnia ratiocinatione
colligere necesse est: penē autem, & reliqua
omnia quæcūq; ad definitionem, et ad pro-
priū conueniet dici: nam, & omni oportet
quod sub nomine est, construenti monstra-
re, quoniam inest: destruenti autem sufficit
ostendere vni non inesse: si vero et omni in-
est, at non soli, etiam si destructum sit: perin-
de, ac & in definitione dicebatur. De gene-
re autem, quoniam construere quidem ne-
cesse est vno modo, qui omni ostendit inest
se, destruenti autem dupliciter: nam siue nul-
li, siue alicui ostensum sit non inesse, inter-
emptum est quod in principio. Item con-
struenti quidem non sufficit, quoniam inest
ostendere, sed, & quoniam, vt genus inest

ostendum: destruenti autē sufficit osten-
dere non inesse, vel alicui, vel nulli: videtur
autem, quemadmodum in alijs, corrupere
quàm facere facilius, sic & in his, destruere
quàm construere. In accidente vero vni-
uersale quidem facilius destruere, quàm con-
struere. Nam construenti quidem ostenden-
dum, quoniam omni, destruenti autem iun-
cit ostendere vni non inesse. Particulare ve-
ro ē conuerso, nam facilius cōstruere, quàm
destruere. Construenti enim sat est ostende-
re alicui inesse: destruenti autem ostenden-
dum, quoniam nulli inest. Manifestum au-
tem, qua de causa omnium facillimū est ter-
minū destruere. Plura enim sunt in ipso da-
ta multorum dictorum, ex pluribus autem
citius fit syllogismus: nam verisimile in mul-
tis, magis quàm in paucis peccatum fieri.
Amplius, ad terminum quidem contingit,
& per alia argumentari, siue enim non pro-
pria sit definitio, siue non genus quod assi-
gnatur, siue non inest aliquod eorum quæ
sunt in definitione, interempta sit definitio:
ad alia autem neq; ea, quæ ex terminis, neq;
alia contingit omnia argumētari. sola enim
ca quæ ad accidens, communia sunt omni-
bus prædictis: inesse enim oportet vnum
quodq; eorum, quæ dicta sunt: si autem nō,
vt propriū inest genus, nondum interem-
ptum est genus: similiter autem & propriū
non necessarium, vt genus inesse, neq; acci-
dens, vt genus, aut propriū, sed inesse ran-
tum, quare non possibile ex alijs ad alia ar-
gumentari, nisi in definitione solum. Mani-
festum igitur, quoniam facillimum omniū
est, terminum interimere, construere autem
difficillimum: nam, & illa oportet omnia ra-
tiocinatione colligere, & quod insunt quæ
dicta sunt, & quòd genus, quod assignatum
est, quodq; propria definitio: & adhuc præ-
ter hæc quòd indicat quid est esse oratio: &
hæc probe oportet fecisse. Aliorum autem
propriū maxime huiusmodi. Nam interi-
mere quidem facilius, eo quòd ex pluribus
plerūq; fit. Construere autem difficillimū,
quoniam multa oportet astruere, & adhuc
quoniam soli inest, & quoniam conuersim
prædicatur de re. Facillimum autem oium
construere accidens. Nam in alijs quidem
non solum inesse, sed, & quoniam sic inest
ostendum: in accidente vero, quoniam
inest duntaxat, sufficit ostendere. Destruere
autem difficillimum est accidens: quia,
quàm paucissima in eo data sunt: non enim
consignificat in accidente quo modo inest.
Quare

35. locus.
Declaratio.36. locus.
Declaratio.37. locus.
Declaratio.38. locus.
Declaratio.39. locus.
Declaratio.40. locus.
Declaratio.

TOPICORVM

ARISTOTELIS

TOPICORVM

LIBER OCTAVVS.

SVMMA LIBRI:

De Locis aptis ad instruendum Interrogantem, & de locis pro Respondente, ac denique de Locis communibus interrogantis, & respondentis.

Loci ad instruendum Interrogantem Cap. I.

Quare in alijs quidem dupliciter interimere contingit, vel ostendendo quod non inest, vel quod non sic inest; in accidente vero non contingit interimere nisi ostendendo quod non inest. Loci, per quos copiosi erimus ad singula quæque problematum argumenta, si fere sufficienter annumerati sunt,

Sermo de locis prædicatorum vnius, & Alterius, Cap. II.

ET vniuersaliter, vt ait Arist. expedit destrueret loca eiusdem, & alius ex rebus prædicatis de vnoquoque illorum quouis modo fuerit prædicatio, & res, quæ de illis prædicantur, si fuerint differentes secundum aliquem locorum, non sunt vnum. rerum, n. quæ sunt vnæ, quicquid prædicatur de vna illarum, oportet quod prædicetur de altera, & de rebus, de quibus prædicatur vna illarum, expedit, quod prædicetur altera: hoc autem sic existere, vtilia sunt huic loca prædicta de quæstis absolutis, quæ sunt quæstia accidentis, prout est locus partitionis, & locus compositionis, & locus definitionis, et locus illationum. Et ex quo vnum dicitur varijs modis, si commonstraretur de re, quod sit vna numero, commonstratum est, quod sit vna specie, & genere, & si commonstraretur, quod esset vna specie, aut genere, non esset commonstratum ipsam esse vnâ numero, hæc itaque est summa locorum, quæ retulit Arist. in hac partitione. Et dicit Arist. quod non sibi constant prædecessores Dialectici in eo, quod definitio commonstratur syllogismo, sed illam supponebant subiectione quadam, prout Geometra faciunt de multis definitionibus. Nos autem videmur ostendisse ex nostra oratione, quod definitio sit syllogismus, & cum hoc apparent regulæ, quibus hæc commonstratur. Præstantissima autem loca, ex quibus sumuntur definitiones in hac arte, sunt loca coniugatorum, & casuum, & vt vniuersalium inquam, loca communia, sicut sunt loca oppositorum, & cætera. Et hæc sunt quæ expedit nobis prompta esse circa hæc operationem promatori parte. Deinde expedit dinumerare loca particularia, sicut est locus, vbi dictum est, quod, quando definitio in suo complemento decernit definitio superadditionem, aut defectum, non est definitio, prout definitio rerum sensatarum non conuenit definitioni idearum intelligibilium, quas ponit Plato. motus enim, qui videtur in illarum definitionibus, est impossibilis abstractis, & alia loca particularia. Scire vero perfecte species definitionum, & scire res, ex quibus componuntur, iam dictum est in libro Posteriorum Analyticorum.

Sicque, quando connecterentur hæc locis demonstratiuis prædictis hic in inueniendo syllogismum de definitione, ita completa esset nobis scientia artis definiendi simpliciter, & hic explicat secundum quod pars huius libri.

Ost hæc autem de ordine, & quonam pacto oportet interrogare, dicendum. Oportet autem primum quidem, eum, qui interrogare debet, locum inuenire, vnde sit argumentandum: secundum

autem interrogare, & ordinare singula apud seipsum: reliquum vero & tertium dicere iam eadem ad alterum. Quod autem inueniat locum, similiter Philosophi, & Dialectici consideratio: subinde vero illa ordinare, & interrogare, proprium Dialectici, ad alterum. n. omne quod tale est, Philosopho autem, & quærenti per seipsum, nihil curæ est si vera quidem sint, & nota, per quæ syllogismus, & non ponat ea qui respondet, eo quod propinqua sint illis, quæ sunt ex principio, & præuideat quod subsequutum est, sed fortasse & studiose aget, quoniam maxime notæ, & propinque sunt dignitates: ex illis enim scientifici syllogismi, loci igitur vnde oporteat sumere, dicti sunt prius, de ordine autem, et interrogatione dicendum. diuidendæ propositiones quæcunque sumendæ sunt ad necessarias, necessariae autem dicuntur, per quas syllogismus fit. Quæ autem ad has sumuntur, quatuor sunt. Aut enim gratia inductionis, vt detur vniuersale, aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut vt dilucidior sit oratio: præter has autem nulla est assumenda propositio, sed per has augere, & interrogare tentandum. (Sunt autem quæ ad occultationem, certaminis gratia, sed quia omne, quod huiusmodi est, necogium ad alterum est, necesse est, & illis vti.) Necessarias igitur, per quas fit syllogismus, non statim præordinandum, sed abeundum ad suprema. Vt non postulet quis contrariorum eandem disciplinam, si hoc voluerit sumere, sed oppositorum: posito enim hoc et quoniam contrariorum eadem disciplina syllogismo colliget, eo quod ex oppositis, sunt

sunt contraria. Si vero illam non ponat, per inductionem sumendum proponēti in particularibus contrarijs. Nam aut per syllogismum, aut per inductionē necessarias sumendum, aut has quidem inductione, illas autē syllogismo. Quæcunq; autem valde manifestæ sunt, illas quoq; oportet præponere: nam immanifestius est semper in abscessu, et inductione, quod secuturū est, & simul ipsas necessarias proponere, & qui non potest illo modo, sumere esse paratum, quæ vero ad has sumptæ sunt, accipiendæ quidem illarū gratia. Vnaquaq; autem earum hoc modo vtendum inducentem quidem à singularibus ad vniuersalia, & à notis ad ignota: nota autem magis quæ secundum sensum, vel simpliciter, vel multipliciter, vel multitudinī. Occultantem vero, ratiocinatione præcolligere oportet ea, p quæ syllogismus eius quod ex principio est debet fieri: & hæc, vt plurimum. Erit autem hoc, si quis non solū necessarias, sed & earum, quæ ad illas sunt vtilēs, aliquam syllogizauerit. Amplius, conclusiones non dicere, sed postea ratiocinatione colligere, subitarias. Sic enim longissime abscedet ab ea, quæ ex principio, positione: vniuersaliter autem dicendo, sic oportet enim interrogare qui occulte interrogat, vt interrogata omni oratione, & eo dicente cōclusionem, quaratur propter qd; id autē erit maxime per antedictum modū: nam sola vltima dicta conclusione, immanifestum quomodo accidit, eo quod non præuidit respondens ex quibus accidit, nō per membra digestis prioribus syllogismis: minime autem per membra digeritur syllogismus conclusione, cum nō eius sumptiones ponuntur, sed cum illa sumuntur, à quibus syllogismus fit. Vtile autem & non cōtinua postulata sumere, ex quibus syllogismi, sed vicissim ad aliam, & ad aliam cōclusionem. Nam positis conuenientibus iuxta se inuicem, magis quod accidit ex ipsis manifestū. Oportet autē & definitione sumere, in quibus possibile est, vniuersalem propositionem, non in ipsis, sed in coniugatis. Nam decipiunt falsa ratiocinatione se ipsos, quando in coniugato sumitur definitio, si non vniuersale concedunt. vt si oportet sumere, quod qui irascitur appetit pœnam, sumatur autem, ira appetitus esse pœnæ propter apparentem parui pœsionem: manifestum autem, quoniam hoc sumpto, habebimus vniuersale quod prælegimus: at eis, qui in ipsis proponunt, sæpe accidit, vt abnuat respondens

eo quod magis se habeat in ea re instantia, vt quod non omnis qui irascitur appetit pœnam: nam parentibus irascimur quidem, nō autem pœnam appetimus. Fortasse autem non vera instantia est: nam à quibusdam sufficiens pœna est, tristari solum, & facere pœnitere: verū tamen habet aliquid verisimile, vt non videatur irrationabiliter negare propositum; in iræ autem definitione, non similiter facile est instantiam inuenire. Præterea proponere par est, non vt propter id ipsum, sed alterius gratia eum qui proponit: nam deuitant ea, quæ ad positionem sunt vtilia. Simpliciter autem dicendo, quàm maxime facere dubium, vtrum quod proponitur, an oppositum sumere vult. Nā dubio existente quidnam ad positionem est vtile, magis quod sibi videtur ponunt. Amplius, per similitudinem interrogare. Nam & verisimile, & latet magis vniuersale. vt quemadmodum scientia & ignorātia contrariorum eadem, sic & sensus contrariorum idem: aut e conuerso, postquam sensus idem contrariorum, & scientia: hoc autem est simile inductioni, non tamen idem: nam ille quidem à singularibus vniuersale sumitur, in similibus autem non est quod sumitur vniuersale, sub quo omnia similia sunt. Oportet autem & ipsum sibi met quandoq; instantiam ferre. Nam insuspecte se habent respondentes ad eos, qui videntur iuste argumentari. Vtile autem dicere quod consuetum, & quod dicitur tale. Nam pigrescūt quod solitum est dimouere, instantiam non habentes: simul autem, & quia vtuntur & ipsi talibus, cauēt ea dimouere. Amplius, non sedule agere, & si omnino vtile sit. nā aduersus sedule agentes, magis renitentur. Et vt in similitudine proponere, quod propter aliud aliquid proponitur, & non propter seipsum, vtile ponent magis. Amplius, non id proponere quod oportet sumere, sed cui consequens, id est ex necessitate. Nam, & magis concedunt, eo quod non similiter ex hoc manifestum sit, quod consecuturum est, & sumpto hoc, sumptum est & illud. Et id vltimo interrogare, quod maxime vult sumere. Nā maxime prima renuunt, eo quod plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ vel maxime student. Ad quosdam autem prima quæ vtilia sunt proponere. Nam proterui maxime prima admittūt, nisi omnino manifestum sit quod secuturum est, in fine autem proteruiunt: similiter autem & quicūq; arbitrātur acuti esse in respōdēdo, ponentes

11. locus.
Declaratio.12. Locus.
Declaratio.13. Locus.
Declaratio.14. locus.
Declaratio.15. locus.
Declaratio.16. locus.
Declaratio.17. Locus.
Declaratio.18. locus.
Declaratio.19. Locus.
Declaratio.

20. locus.
d. claratio.

enim prima, in fine recantant, tanquam nihil acciderit ex ijs quæ posita sunt: ponunt autem prompte, confidentes habitui, & arbitantes nihil se esse passuros. Amplius, pro longare, & interponere quæ nihil sunt vsui ad orationem, quemadmodum pseudographia vtetes. Nam cum sint plura, immanifesta in quo falsum sit, quare & occultat quandoq; interrogantes, in absconso proponentes ea quæ per se proposita, non ponerentur: ad occultationem igitur, dictis est vtendum.

Sermo de quatuor intentionibus topicis. Cap. I.

Ecet post hæc loqui de ordine interrogationis & responsionis: et hinc exordiemur ordinem interrogationis, & quomodo conueniat illam facere. Primum quidem quod expedit interroganti est, quod querat locum topicum, vnde faciendus sit syllogismus. Et secundo, quod coaptet interrogationem, & ordine ponat omnem rem, prout interest. Tertio, quod de hoc loquat cum alio, et Philosophus & Dialecticus conueniunt in hoc. Ordo vero & interrogatio sunt propria Dialectico: huius autem causa est, quia syllogismus dialecticus fit inter interrogantem & respondentem, syllogismus autem demonstratiuus fit infra seipsum: & ideo demonstrator, quoniam eius premissæ fuerint veraces, non curat an admittat eas alius, necne. Iam autem in præcedentibus descripsimus loca dialectica, ex quibus fiunt syllogismi, quibus vti hæc ars, & ante hoc descripsimus syllogismos dialecticos, & suas species, & suas partes, & illorum coaptationem, nunc autem exordiamur hinc, & dicamus, quod premissæ, quæ fiunt in hac arte primo sunt duarum specierum, aut sunt premissæ necessariæ, & sunt ex quibus fit syllogismus primo, & inferitur inde conclusio illatione necessaria, aut premissæ, quæ dum connectuntur bis præmissis necessarijs in hac arte, fiunt magis amplificantes intentionem, quæ intendit per illas & vehementioris actionis, scilicet destructionis positionis, quæ respondens procurat obseruare. Et hæc quidam fiunt ob quatuor intentiones, quarum vna est certioratio de respondente in admissionem premissarum necessariarum, quarum priuatio admittendi a respondente non creditur, quando non fuerint maxime diuulgationis. Secunda intentio est occultatio conclusionis inferibilis ex premissis necessarijs ipsi respondentem, vt interroganti facilius sit admittere, quod admitti ab illo procurat. Tertia intentio est rei ornamentum, & decoratio, & amplificatio. Et quarta intentio est illius declaratio & manifestatio. Hæc itaque sunt quæ pollicentur. Dux autem primæ intentiones sunt huic arti propriæ, in tertia vero & quarta conuenit, qui habet hanc artem, cum illo qui habet artem demonstratiuam, & præcipue orationis declaratio & manifestatio est, quod proprium est huic arti de vtendo premissis extraneis, quæ premissæ sunt speciei propriarum arti oratoricæ & arti sophisticæ, & ostenduntur in singulis artibus. Premissæ vero, quæ fiunt ad certiorandum de respondente circa id, de quo non confidit interrogans de illo, vt ei admittat ipsum, sunt duarum specierum. Quarum vna est premissarum vniuersalium ambientium necessariarum: et hoc quidem fit, quando interrogans non interrogaret ipsammet premissas necessarias, sed interrogaret vniuersales illas ambientes, & procuraret hoc quantum ei possibile fuerit, quod summat vniuersalissimum, quod inuenit illis premissis, quas admittendas procurat. quando enim respondens admiserit premissam vniuersalem, impossibile est ei ne-

gare particularem, quæ illi subest, vt verbi gratia, quædo vellemus admitti, quod contrariorum scientia sit vna, expedit quod non queramus, an contrariorum scientia sit vna, sed queramus, an oppositorum scientia sit vna. Differentia autem inter has premissas, quæ proferuntur ad certiorationem, & vniuersales, quæ proferuntur, vt eis demonstrantur particulares, quæ ei subsumunt, est hæc, non fiunt secundum modum patefaciendi querendo locum, vbi sint particulares, quas procurat admitti per se notas in hac arte, scilicet quod sint vulgares: & ideo numerabantur inter necessarias, hæc autem fiunt per id, quod deforis est, quæ solum differunt ex parte vsus tamen. Secundæ autem speciei sunt premissæ inquisitiuæ, quæ sumuntur ad certiorandum de premissis vniuersalibus, per loca, quibus inquisitio non est de necessitate demonstrandi premissam vniuersalem, quoniam enim essent de necessitate numerarentur inter necessarias, prout est, quod ab illo admittat vice illius quod oppositorum sit vna scientia, & quod contrariorum sit vna scientia, & relatiuorum sit vna scientia, & habitus & priuationis sit vna scientia.

Hæc itaque sunt duæ species premissarum, quæ fiunt ad certiorationem. Modi vero, quibus euenit conclusio nis occultatio, prout Aristoteles hic numerat, sunt tresdecim modi, quorum quidam est premissarum extranearum, et quidam est illarum quæ fiunt per premissas necessarias. Sicque vnus eorum est, quod non interroget de premissis necessarijs, quæ concluderent quesitum interrogantis, sed interroget de premissis, quæ concluderent premissas necessarias, & attēdat in hoc remouere, quantum distantius possibile sit ab interrogando premissas necessarias, quando interrogat de premissis syllogismi inferentibus premissas necessarias, & hoc quidem quantum sibi possibile est in remouendo in ipsa interrogatione de singulis quæ sitis a premissis necessarijs: hoc enim opus includit duos modos, quorum vnus est occultatio illationis ab ipso respondente ob distantiam, quæ est inter primum quesitum & premissas, de quibus interrogatur: notum enim est, quod, quando distantia fuerit maior, illatio est latentior, & secundus modus est obliuio, quæ accidit ob multas premissas, quia respondens obliuisceretur quarundam illarum, & non cerneret meminisse in hoc loci illationis ipsius conclusionis ex illis, & admitteret illas, verbi gratia, quod esset primum quæ situm, an voluptas sit bona, & premissæ necessariæ, quæ inferrent hoc quesitum, sunt dicere, voluptas est iucunda, & omne iucundum est bonum, omnis itaque voluptas est bona. Et premissæ, quæ concluderent minorem huius syllogismi, quæ est, quod voluptas sit iucunda, sunt, voluptatē omnia animalia cupiunt: et quicquid cupiunt omnia animalia est iucundum: quæ autem concluderent ipsam maiorem, scilicet dicere, omne iucundum est bonum, est dicere, omne iucundum est naturale, & omne naturale est bonum. hæc itaque quatuor premissæ concludunt duas premissas necessarias, & aliquando possibile est, quod sumamus vice harum quatuor, ipsas octo premissas, quæ eas concludant, aut vice harum octo sexdecim premissas, quæ ipsas concludant, et eueniret in hoc occultatio, quæ narrauimus. Et inuenitur etiā alius modus, qui occultat inferre tales premissas ipsammet premissas necessarias. Et vice illarum premissarum, quæ sunt necessariæ, interrogetur de duabus premissis syllogismi, quæ illas inferunt, & hoc etiam, quod interrogetur de vna illarum secundum se, & vice secundæ interroget de duabus syllogismi premissis, quæ illam concluderent, & hoc prout possibile fuerit, distantius remoueri. Et interrogabimus respondentem de alio syllogismo, qui est magis distans a conclusione, aut de duabus premissis illius simul, aut de reliquis syllogismis, & de vna premissa solum, & vice conclusionis sumemus de omni syllogismo tres premissas, vnam premissam

missam syllogismi, qui infert & duas præmissas syllogismi, quæ concludunt alteram præmissam huius syllogismi, & hoc in singulis syllogismis excepto ultimo. Vt verbi gratia est quæsitum, an sanitas non sit coæquatio: & syllogismus necessarius, qui illud cõcludit, sunt duæ præmissæ: quarum vna est, q̄ sanitas non sit ad aliquid: & secunda est, q̄ coæquatio sit ad aliquid, & hoc quidē in secunda figura, & interrogetur ad ipsum quod dicitur, q̄ coæquatio sit ad aliquid, & vice illius quod dicimus, q̄ sanitas nō sit ad aliquid, interrogemus de duabus præmissis necessarijs, quæ illam inferrent, quæ sunt dicere, q̄ sanitas sit qualitas, & qualitas non sit ad aliquid: & interrogabimus de altera harum præmissarū secundum se, scilicet de ea, qua dicimus, q̄ sanitas sit qualitas, & vice alterius, quæ est, q̄ qualitas non sit ad aliquid, interrogabimus de duabus præmissis, quæ hanc concluderent, quæ sunt, q̄ qualitas dicitur secundum se, & quod dicitur secundum se, non est ad aliquid, & de vna præmissarum, quæ est, quod dicimus, qualitas dicitur secundum se, interrogabimus secundum se, & vice alterius, scilicet quæ dicit, q̄ id, quod dicitur secundum se, nō sit ad aliquid, interrogabimus de duabus præmissis, quæ illam concludunt, videlicet dicere ad aliquid dicitur respectu alterius rei, & quod est secundum se non dicitur respectu alterius rei. Et hic est ultimus syllogismus, de cuius ambabus præmissis interrogabimus simul: sicq̄ interrogaremus in hoc exemplo de quinque præmissis solum, videlicet de duabus præmissis ultimi syllogismi cum vna præmissarum syllogismorum reliquorum, donec finiatur ad syllogismum, qui concludat ipsum quæsitum, verbi gratia, q̄ dicamus, an ad aliquid dicitur respectu alterius rei, & quod est secundum se non dicitur respectu alterius rei. Deinde his duabus præmissis componemus secundam præmissam huius syllogismi, quæ est, q̄ qualitas dicitur secundum se, et connectemus huic aliam præmissam tertij syllogismi, quæ est dicere, q̄ sanitas sit qualitas, deinde his connectemus primam præmissam, quæ concludit ipsum quæsitum, quæ est, q̄ coæquatio sit ad aliquid: & ex his quinque præmissis concluditur nobis quæsitum, quod est, q̄ sanitas nō est coæquatio, & sit semper numerus præmissarum, de quibus interrogatur superaddendo vnum numero syllogismorum: nos enim sumimus de singulis syllogismis vnam præmissam, & ex ultimo duas præmissas eius simul. Sed huic modo non contingit ipsa occultatio, quæ fit ob multitudinem præmissarum. Et ideo oportet interrogantem procurare vtiliorem duorum modorum pro singulis quæsitis, & notum est, quod in tali opere quando fit interrogatio, non exprimitur aliqua res de cõclusionibus. Si vero exprimitur, & in cõclusionibus quæstio subiecti, oportet, vt ait Aristot., q̄ simul post interrogationem de suis præmissis interroget, & non interroget de singulis cõclusionibus post interrogationem de præmissis, quæ illas concludunt, in hoc enim fit quædam species occultationis ob occultationem ordinis inter conclusiones & præmissas.

Secundus autem modus occultationis conclusionis est, quia, quando non intendimus destructionem alicuius positionis, quæ profertur secundum aliquem casum, expedit ponere interrogationem de præmissis vtilibus ad illius destructionem secundum casum alium à casu ipsius positi, immo illud capiemus alio casu, & proprii iuuamini est hoc præceptum in positis, pro quorū destructionibus vtimur locis definitionis, & sunt posita, quorum destructio intenditur per præmissas vniuersales: destructio enim in hac arte fit secundum totum, & secundum partem. Verūtamen hoc præceptum fuit magis proprium in definitionibus, ex quo impossibile est præmissis, quæ sunt in via definitionis, q̄ in ipse re-

moueatur distantia à quæsito, sicut fit in alijs præmissis, definitiones enim sunt prima principia, vt qui proponeret commonstrare, q̄ Deus non denominetur per iram definitiue, & pferatur interrogatio de definitione irascens, & dicatur, nunquid irascens sit, qui appetit vindictam, & interrogetur de definitione iræ, & diceret, nunquid ira sit appetitus vindictæ, ponens interrogationē hoc modo lucratur duo iuuamina, quorum vnum est, quia respondens putaret, q̄ sit differentia inter definitionem iræ, & definitionem irascens, & q̄ nō quod admittitur in definitione iræ, oporteat esse in definitione irascens, & hoc est occultatio quædam: secundum autem iuuamen est, q̄, quando definitio sumitur denudata à materia, sit difficilioris destructionis. verbi gratia, quia quando nos dicimus, q̄ irascens sit qui appetit vindictam, contradicitur, nobis de ira patris in filium, & de ira in amicos, quando autē sumeremus definitionem denudatam à materia non esset facilis hæc contradictio. Huius autem causa est, quia, quando prædicatū prædicatur de subiecto, quod est in materia, in ipsa materia eueniunt illi accidentia, quibus dubitatur ipsum inesse subiecto, sed hoc iuuamen non est illius capituli, quod est cõclusionis occultatio, sed per illud facilius fit admissio præmissæ ab ipso respondente.

Tertius autem modus occultationis est, q̄ interrogetur de similibus præmissis, quas intendit admitti à respondente vice ipsarum præmissarum secundum se, aut interrogetur de præmissis, quæ concludant quid simile conclusioni quæsitæ, non de his, quæ concludant conclusionem quæsitam, hic enim colligit cum occultatione persuasionem, & bonam distinctionē ab ipsa re. verbi gratia, quia, quando nos proponimus concludere, q̄ vna sit contrariorum disciplina, non caperemus præmissas, quæ concluderent hoc quæsitū, sed caperemus præmissas, quæ concluderent conclusionem similem huic conclusioni, si præmissas, quæ concluderent q̄ contrariorum sensus sit vnus. Et similiter, quādo proponimus interrogare, nunquid contrariorum sit vna scientia, interrogaremus à simili, & diceremus, nunquid contrariorum sit vnum iudicium, & euident est, quōd, quando respondens admiserit rem inesse simili alicui rei, quōd iam illam admiserit illimet rei, diuulgatum enim est in hac arte, quōd similitum idem est iudicium ex parte suæ similitudinis.

Quartus autē modus occultationis conclusionis est, q̄ non interrogetur de ipsa præmissa vtili in se, sed interrogetur de consequente ipsam, verbi gratia, quia, quādo nos proponimus interrogare, an nox non sit, vice eius interrogamus, an dies non sit.

Quintus modus occultationis est, q̄ in oratione proponamus causas, & res, quarū non est quid vtile ad quæsitum oīno, quod superfluum est: causas quidem q̄ eloquatur de vna re per dictiones synonymas, & q̄ vice dictionis simplicis eloquatur de illa per orationem, aut orationes compositas, adeo q̄ vna præmissa sit secundum formam multarum præmissarum. Superfluum vero est, q̄ introducat in repetitione præmissarum vtiliū conclusioni præmissas inutiles, Iuuamen quidem causarum est, quia occultatur à respondente intentio interrogantis, quid proponat admitti ab illo, cum eo q̄ illis est persuasio quædam. Superflui vero iuuamen est, quia respondens putabit, q̄ de quocunq̄ ipse interrogetur, sit superfluum, & permiscetur illi vtile cum inutili, & in orationis progressu connectemus omnia illa, scilicet causas, & superfluum, & hoc est de his, quæ accidere faciunt respondentem, passionem, & iuuant interrogantem ex obliuione respondentis, ex qua nesciet quid, & euanesceat, & non seruabit aliquid.

Sextus modus est, q̄ argumentetur ad præmissas apud interrogationem

interrogationem de illis præponendo affectus, quod dicatur quod hæc sint de rebus, quas intellectus admittit, & quas intelligens non negaret, & quæ his similes orationes morales & afficietes, sunt narratæ in libro Rhetoricorum: hoc enim occuleret ab ipso respondente locum ambiguitatis & apparentiæ dubij de præmissa, quoniam difficile est dubitare & repellere, quod consuevit admitti. & hic quidem locus facit adipisci respondendi persuasionem, & cum hoc sit occultatio loci dubij, affectus enim impressus, quæ sit respondenti, ex hoc excipiat ipsum à comprehendendo causas dubij in præmissam. Septimus modus est, quod non interrogetur solum de præmissa utili, sed secum utatur aliquid, quod ipsam occultat, & ut vniuersalius inquam, sit ipsius interrogatio de illa secundum formam dubiam, per hoc enim latet respondentem mens interrogantis, et condonaret illi id, quo vinceret secundum eius opinionem & asseuerationem. Et aliquando fit hic modus occultationis et non utendo præmissis extraneis, sed quando interrogatur de præmissis utilibus interrogatione ambigua. Et totius huius causa est, quia putaret respondens, quod qui interrogat attente procurat omnes illas species, & quod non dubitet, licet lateat eum, quam partem contradictionis intendat admitti.

Octauus modus est, quod ponat interrogationem de præmissis, quæ putantur admitti ob diuersum ab ipso quæsitum, non de præmissis, de quarum re apparet quod capiuntur ob quæsitum, verbi gratia quod quæsitum sit, quod diuitiæ sint bonæ, quia si huic concesserimus quod diuitiæ sint eligibiles, mox respondens coniectaretur, quod de illa interrogetur ob ipsum quæsitum. Si autem vice illius concesserimus, quod id, quo fiunt opera virtutum, sit bonum, prout est indigum nutrire, putarent, quod huius propositum esset hinc concludere, quod indigum nutrire sit bonum, & admitteretur hæc præmissa, qua admissa non remaneret nisi quod interrogetur de præmissa, quam impossibile esset negare, scilicet quod diuitiis nutriatur indigum.

Nonus modus est, quod proferatur præmissæ, de quibus interrogatur secundum exemplum, & narrationem, dico narrationem, quod illas ponat, prout est eius elocutio, & ipsas intelligat secundum hanc dispositionem, per exemplum autem intelligo quod illas proferat, ac si essent metaphora & exemplum alterius rei. Hi itaque sunt omnes modi, quibus sit occultatio per præmissas, quæ sunt de foris, reliqui autem, quorum hic fit mentio, sunt, quæ fiunt per necessarias præmissas, quorum est, quod non interrogetur de præmissis secundum ordinem concludentem, sed interrogetur secundum aliam dispositionem, & aliquando inserantur ordine simili alicui conclusioni, quæ non sit conclusio quæsitæ, verbi gratia, quod primum quæsitum sit, an voluptas sit bona, quando infereremus præmissas ordine, quæ concluderent nobis hoc quæsitum conclusione prima, diceremus an voluptas non sit perfectio, & an perfectio non sit appetitus, & an appetitus non sit naturalis, & an naturalis non sit bonus, & hinc concluderetur, quod voluptas sit bonum. Et hanc ob causam in tali quæsitum non infereretur talis ordo, sed infereretur ordine hoc, quo putetur, quod intendat concludere aliam conclusionem, præter ipsum quæsitum, verbi gratia in his præmissis quod dicat, an voluptas non sit perfectio, & appetitus sit perfectio, & naturale sit perfectio appetitus, & naturale sit bonum cum hoc quod respicit conclusionem, quæ concluderat primus ordo, respicit etiam alias conclusiones. Et puto quod hoc deceat, quando affirmatiuæ fuerint conuertibiles, & maiores præmissæ singulorum horum syllogismorum fuerint negatiuæ. Et ipsorum est, quod ponat interrogationem secundum modum, quo nesciat respondens, an proposuerit sumere ipsam rem, aut eius contradictorium, & hoc fit interrogatione ambigua, non interrogatione indicatæ, prout esset quæsitum, an voluptas non sit bona, et vellemus admittere

ti præmissam utilem, ad hoc scilicet, quod bonum sit, quo homo est bonus, et non interrogaretur de præmissa interrogatione indicatæ, ut scilicet, sit propositum et dictio nunquid, sed interrogaretur de illa interrogatione ambigua, cuius destructio sit per dictionem an, ut dicatur, an bonum sit, quo homo est bonus, aut bonum non sit, quo homo sit bonus. Et quidam illorum est, quod capiatur interrogatio de præmissis utilibus quæsitum, respondentis enim consuetudinis est festinare ad colluctandum ad primum, quod ipsum interrogaret quærens, quoniam notum est, quod præcedens in interrogatione est magis estimatum apud ipsum, nisi sint duæ species interlocutorum, quarum vna est species illorum, cui contingit hebetudo & mala complexio frigida ob priuationem exercitij, & omisionem sui ipsius: secunda autem species est illorum, qui reputant se ob ipsos esse præclare cogitationis & intellectus. Cum illis quidem qui sunt primæ species utilius est interroganti, quod festinet per utilius, quando enim prolongatur illius disceptatio, calefit & inflammatur eius appetitus, & coniectatur, quæ non fuerat præmeditata. Illius vero, qui est bonæ estimationis de se, potestatis est repellere contradictionem, qua facilis est in rei initio, & admittit id, quod interrogatur, quando autem facta fuerit consideratio, & coniectabitur quid sequatur, negat contra id, quod accidit illi, qui dubius est de se non confidens constituere eius controuersiam. Et de illis est, quod non ostendat diligentiam solertem de præmissa, quam proponit admitti, interroget enim de duabus partibus contradictionis simul, & interroget de opposito præmissæ, quæ proponit admitti, hic enim colligit duas species occultationis, quarum vna est, quod respondens putet, quod id, quod explicuisset, sit ex intentione: & secunda est, quia hic putat quod forsitan hic admitteret alteram præmissam facilius, & hinc fit, quod, quando illa transierit ad primam, habetur propositum. hæc itaque est summa omnium rerum, quas Aristoteles narrauit de absconisione conclusionis.

Pro Inductione Respondenti, loci alij. Cap. II.

Ad ornatum vero, inductione, et conclusionem eorum quæ affinia sunt. Inductio igitur quale quid est, manifestum: diuidere autem huiusmodi, ut scientiam scientia esse meliorem, aut eo quod exactior est, aut quod meliorum: & quod scientiarum alie quidam sunt contemplatiuæ, alie autem actiuæ, alie porro effectiuæ: nam vnumquodque talium coordinat quidam orationem, at non necessarium est, ut dicatur ad conclusionem. Ad diluciditatem autem exemplarum, & similitudines afferendum. Exempla autem accommodata, et ex quibus scimus qualia Homerus, non qualia Cherilus: sic enim clarius erit quod proponitur. Utendum autem in disserendo, syllogismo quidem ad dialecticos magis, quam ad multitudinem: inductione vero contra, ad multitudinem magis. dictum est autem & de his & prius. Est autem in aliquibus quidem inducenti possibile interrogare vniuersale, in aliquibus vero non facile, eo quod non positum sit similitudinibus non omnibus commune, sed quando oportet vniuersale sumere, sic in omnibus talibus esse dicunt. Id autem determinare difficillimum est, qualia sunt ea, quæ proferuntur

tur huiusmodi, & qualia nō, & propter hoc
 saepenumero dissident in disputationibus,
 alij quidē dicentes, similia esse quae non sunt
 similia: alij vero dubitantes quae sunt simi-
 lia, non esse similia. Quare tētandum in oī-
 bus talib⁹, ipsum nomina effingere, vt neq;
 respondententi liceat dubitare, q̄ non similiter
 quod infertur dicitur, neq; interroganti cas-
 lumari, vt similiter dicto, eo q̄ plura eorū,
 quae non similiter dicuntur, similiter viden-
 tur dici. Quando autem inducenti in pluri-
 bus non dederit vniuersale, tunc iustum est
 efflagitare instantiam, non dicēte autē ipso
 in aliquibus sic, nō iustum est efflagitare, in
 aliquibus non sic. Oportet enim inducentē
 prius sic instantiam efflagitare. Efflagitan-
 dum autem instantias non in eo quod pro-
 ponitur ferre, nisi vnum tātum sit huiusmo-
 di, vt dualitas partium numerorū solus pri-
 mus. Nam oportet, & eum, qui instat in alte-
 ro instantiam ferre, aut dicere quod hoc so-
 lum tale est. Ad eos autem, qui instant vni-
 uersali, non in eodem autem instantiam fe-
 runt, sed in æquiuoco, (vt quod habeat aliqs
 non suum colorem, vel pedem, vel manum,
 habebit enim pictor non suum colorem, &
 cocus pedem non suum,) diuidendo reuera
 in talibus interrogandum est. Nam latente
 æquiuocatione, bene viderētur instare pro-
 positioni, Si autem non in æquiuoco, sed in
 eodem instans præpediat interrogationem,
 oportet auferentem id, in quo instantia est,
 proponere reliquum, vniuersale faciendo,
 donec sumat quod vtile est. Vt in obliuio-
 ne, & in oblitum esse, non enim concedunt
 eum qui amisit disciplinam, oblitum esse, eo
 q̄ transeunte re amisit quidem disciplinam,
 oblitus autem non est. dicendum autem au-
 ferenti id, in quo instātia est, reliquum, vt si
 permanente re amisit disciplinā, iccirco obli-
 tum esse. Similiter autem, & contra instan-
 tes, qm̄ maiori bono, maius opponitur ma-
 lum: proferunt. n. qm̄ sanitati minori bono,
 q̄ bona habitudo, maius malum opponit:
 nam ægritudinem maius esse malū mala ha-
 bitudine, auferēdum igitur, et in hoc, in quo
 instātia est: nam ablato, magis ponet, vt qm̄
 maiori bono maius malum opponitur, nisi
 conferat alterum ad alterum: quemadmodū
 bona habitudo ad sanitatem. Non solum au-
 tem eo instante hoc faciendum, sed & si sine
 instantia negat, eo quod præuideat aliquid
 talium. Nam ablato eo, in quo instantia est,
 cōpelleretur ponere, eo q̄ nō præuideat in re-
 liquo, in aliquo non sic esse. Si autem nō po-

nat, efflagitatus instantiam, non habebit assi-
 gnare. Sunt autem hmōi propositionū, quae
 in aliquo falsae sunt, in aliquo autē verae, in
 his. n. par est auferre, eliquum autē verū re-
 linquere. Si autem in multis proponēti nō
 ferat instantiam, postulandum est ponere.

30. locus.
declaratio.

Nam dialectica est propositio, ad quā sic in
 pluribus se habentem, nō est instantia.

31. locus.
declaratio.

10 autem contingit idem, & sine impossibili, &
 per impossibile syllogizare, demonstranti
 quidem & non differenti, nihil refert vel sic,
 vel illo modo syllogismo colligere: differen-
 ti autem non est vtendū per impossibile syl-
 logismo. nam, si sine impossibili quidē syllo-
 gismo colligat, minime fiet, vt dubitent: at,
 quando per impossibile syllogizāt, (nisi val-
 de manifestum sit falsum esse,) non impossi-
 bile dicunt esse, quare non fit interrogatib⁹

32. locus.
declaratio.

20 quod volunt. Oportet autē, pponere quae
 cunq; in pluribus quidem sic se habent. In-
 stantia autem, aut omnino non est, aut nō in
 superficie est conspiciere: nam qui non pos-
 sunt conspiciere in quibus non sic, tanq; ve-
 rum quidem sit, ponunt. Non oportet autē
 conclusionem interrogationē facere. Alio-
 quin autem, eo reuente nō videtur fieri syl-
 logismus: nam, & saepe cū non interrogat,
 sed, vt sequens infert, negant: & hoc faciētes

33. locus.
declaratio.

30 non vident redargui ijs, qui non conspiciūt
 quod accidit ex ijs quae posita sunt: quando
 igitur non dicens quidem accidere, interro-
 gabat, ille autem negabit, oīno non videtur
 fieri syllogismus. Nō videtur autem omne
 vniuersale dialectica propositio esse, vt qd
 est homo? aut quot modis dicitur bonum?
 est enim dialectica propositio, ad quam est
 respondere, sic, vel non: ad dictas autem nō
 est, quare nō sunt dialecticae huiusmodi in-
 terrogationes, nisi ipse determinans, vel di-
 uidens dicat: vt putasne bonum sic, vel non
 sic dicitur: nam ad talia facilis responsio, vel
 afirmando, vel negando: quapropter tētan-
 dum sic proponere huiusmodi propositio-
 nes. Simul autem, & iustum fortasse ab illo
 interrogare, quot modis dicitur bonū, quan-
 do hoc diuidente, & proponente, nullo mo-
 do concesserit. Quisquis autem vnam ora-
 tionem multo tempore interrogat, male in-
 terrogat. Nam, si respondeat quidem ei in-
 terrogatus quod interrogatur, manifestum
 quod multas interrogationes iterogat, aut
 frequenter easdē, quare aut nugatur; aut nō
 habet syllogismū, nam ex paucis oīs syllogif-
 mus: si vero non respondeat quid, aut non
 increpat, aut discedit? Est autem argumen-

34. locus.
declaratio.35. locus.
declaratio.36. locus.
declaratio.37. locus.
declaratio.

Log. cū cōm. Auert. RR tari,

TOPICORVM

tari difficile, et sustinere facile ipsas suppositiones. Sunt autem talia, & quæ natura sunt prima, & quæ postrema. Nam prima quidē termino egent, postrema vero per multa terminantur volenti continuum sumere à primis, aut sophisticæ videntur argumentationes: impossibile enim demonstrare quippiam est eum, qui nō incipit à proprijs principijs, & connectit vsque ad vltima: definire autē nihil ducunt respondententes, neq; si interrogans definierit, aduertunt, atqui non factō manifesto quidnam est quod propositū est, non facile est argumentari: maxime autem quod tale est, circa principia accidit, nā alia quidem per hæc monstrantur, ipsa vero nō contingit per alia, sed necesse est definitione talium, vnumquodq; cognoscere. Sunt autem difficile argumentabilia, & quæ valde propinqua sunt principio. Non enim contingit plures ad hæc rationes inuenire, cum sint pauca media, horumq; & principiorū, per quæ necesse est monstrare ea quæ post illa sunt. Terminorum autem difficile argumentabiles ij omnium maxime sunt, quicūq; vtuntur talibus nominibus, quæ primū quidē immanifesta sunt, simpliciterne dicantur, an multipliciter: adhuc autem quæ neq; nota vtrum proprie, an secundum metaphoram de definito dicantur. Nam, quia obscura sunt, non habent argumenta, quia vero ignorantur si absq; metaphora dicitur quod tale est, non habet quod increpet. Omnino autem omne problema quando difficile argumentabile, vel termino indigere arbitrandum est, vel est eorum quæ multipliciter, vel eorum quæ secundum metaphoram de definito esse dicantur, vel non longe à principijs, vel quia non manifestum est primū nobis hoc idem, secundum quem dictorū modorum est, quod dubitationem præstat. Nā, cum est manifestus modus, manifestū, quoniam, aut definire oportebit, aut diuidere, aut medias propositiones inuenire. Nā per hæc monstrantur vltima. In multis autem positionibus (non bene assignata definitione) non facile disputare, ac argumentari. Vt vtrum vni contrarium, an plura: definitis autem contrarijs aliquo modo, facile est ostendere vtrum contingit plura eidem esse contraria, an nō, eodem autem modo, & in alijs definitione indigentibus: videntur autem, & in disciplinis quædam ob definitionis defectum non facile describi, vt & quoniā quæ ad latus secat planum linea, similiter diuidit & lineam, & locum: definitione autem dicta

statim manifestum est quod dicitur. Nā eandem ablationem habent loca, & linea; est autem definitio eius orationis hæc. Simpliciter autem prima elementorum, positis quidem definitionibus, vt quid linea, vel quid circulus, facillimū ostendere, verū non multis ad vnumquodq; eorum est argumentari, eo quod non sunt multa media: si autē non ponantur principiorum definitiones, difficile: fortasse autem oīno impossibile. Sicut autem his, & in his quæ sunt circa orationes se habet, non igitur latere oportet, quā difficile argumentabilis est posset, quæ passa est aliquid eorum quæ dicta sunt, quā autem erit ad dignitatem, & proponem, maior labor disputare quæ ad positionē. Dubitare autem possit quispiam, vtrum ponenda sint talia, an nō: nam, si nō ponat, sed poscat, & ad illa disputare, maius præcipiet, quæ quod in principio positū est: si vero ponat, credet ex minus credibilibus: si igitur oportet non difficilius problema facere ponendū, si autē per notiora syllogizare, non ponendū. An discenti quidem non ponendū, nisi notius sit: exercitato vero ponendū, si verum solū videatur: quare manifestū, quā nō sicut, & in interroganti, & docenti existimandum esse ponendū. Quo pacto igitur interrogare, & ordinare oportet, pene sufficiunt quæ dicta sunt.

Sermo de Orationis decoratione, & de alijs præceptis interrogantis. Cap. II.

Tertia autē intentio est orationis decoratio & exornatio, & amplificatio: hoc itaq; fit duabus rebus, quarū vna est ipsa inquisitio, et altera est partitio in res proportionales. Inquisitio quidem, quæ fit ad hæc intentionem, fit duabus dispositionibus: quarum vna est, quando nobis esset præmissa vniuersalis per se patens non indigens inquisitione, & proponimus interrogare de illa, vt vice eius fiant præmissæ particulares, quas hæc præmissa ambit. verbi gratia, quando proponimus interrogare, an peritus in omni arte sit præstantior? & proponimus exornare orationem, & ipsam exemplificare, an miles peritus in sua militia sit præstantior: & similiter nauta peritus in suo nauigio: sicq; etiam medicus peritus in sua medicina, & vterdum est singularis, quæ subsunt præmissæ vniuersali: secunda dispositio est, quod præmissa sit per se nota, & proponimus interrogare de ipsa, & huius præmissæ sit præmissa ambiens ipsam, & alias præmissas, quæ secum subintran ipsam præmissam vniuersalem, nos. n. interrogaremus præmissam cum præmissis particularibus, quæ secum subintran præmissam vniuersalem. gratia exempli, quod proponamus interrogare, an medicus peritus sit præstantior, prout est miles peritus, & nauta peritus. Hæc nanque omnes subintran vnam præmissam, quod scilicet peritus in omni arte est præstantior. Partitionis autem vsus in his fit duobus modis, quorum vnus est, quando fit in prædicato præmissæ, quam volumus admitti, & alter quando fit in subiecto. Exemplum vsus illius in partitione prædicati est, quod interrogemus nunquid scientia de anima sit honorabilior, quàm scientia eleuationis ponderis? & subdimus

39. locus. Declaratio.

40. locus. Declaratio.

40. locus. Declaratio.

41. locus. declaratio.

dimus huic, quia scientiarum honorabilior dicitur aut ex parte nobilitatis subiecti, aut ex parte firmitatis demonstrationum. Si autem tacuiffemus hanc partitionem esset præmissa patens per se. Et huius exemplum in partitione subiecti est, quod interrogemus vice dicendi, an oppositorum sit vna scientia, an opposita quædam sint contraria, & quædam relatiua, & quædam priuatio & habitus, & quædam affirmatio & negatio; & omnium horum est vna scientia, est autem hoc vtile, quia naturaliter homo est admissurus orationem, quæ exprimitur hac expressione, quia hoc opere contingeret ostentatio, & decorum; & mentis satisfactio tum audire. Et vt vniuersalis inquit, proportio huius operis ad præmissas necessarias est proportio pulchrum colorum & picturarum ad res necessarias illis ex accommodatis, & vestibus, & cæteris, & sicut homo gaudet his, & delectatur eis, sic est res in oratione, & inquisitio, quæ hic fit, est alia ab inquisitione, quæ fit ad certiorationem, aut ad commonstrandum præmissam necessariam in se. Hæc autem exornatio, sicut fit in præmissis necessarijs, sic fit in non necessarijs, prout sunt præmissæ occultationis & certiorationis, quæ præparata sunt.

Quarta autem intentio, quæ est orationis manifestatio, & explicatio, fit duobus modis: quorum vnus sunt exempla, alterius autem sunt confictio, & assimilatio. Exempla quidem sunt particulares res ipsius vniuersalis, quæ sumuntur ad ipsius intellectionem, & explanationem. Exemplo autem vtitur ars oratoria ad occurrendum in assertionem. Hæc vero ars vtitur solum ad intellectionem, prout est dispositio inquisitionis, quæ vtitur hæc ars ad assertionem, & commonstrationem, & exemplificationem. Confictio vero & assimilatio, quæ sunt ad rei intelligentiam, non sunt res particulares, neque vniuersales rei, quæ sumuntur ad ipsius intelligentiam, sed sunt res, quæ ipsam fingunt & assimulant, prout est id, quod dicit Aristoteles, quod error in principio, & si sit paruus, qui non percipiatur, tamen conducit ad plures errores, sicut qui deuiat itineris initium, & aberrat ab eo trigona figura, non cessat distare ab itinere, donec quasi deuiet infinita distantia ab eo. Et assimilationes, quibus vtitur hæc ars, sunt proxime proportionales, quibus, vt ait Aristoteles, vsus est Homerus. Et his eisdem modis fiunt in arte demonstrationis. Vtus autem ipsarum in his duabus artibus est diuersus ab vsu ipsarum in arte Poetica, fiunt enim in illa arte ad occurrendum in assertionem poeticam, in his autem duabus artibus ad solam intelligentiam.

Hæc itaque est summa eorum, quæ dixerat de præmissis quæ sunt de foris.

Deinde transfert se Aristoteles ad alia præcepta interrogantis, & dicit: Quia orationes Dialecticæ sunt duarum specierum, syllogismus, & inquisitio, conuenit interroganti vt inquisitione cum plebe Dialecticorum, & syllogismo, cum ipsorum peritis: plebs enim inquisitione magis comprehendit, quia ipsius particularia sunt sensata, sensatum autem est notius apud plebem. Sed apud illos, qui exercitati sunt in Dialectica, syllogismi sunt magis diuulgati, adeo quod illi repellunt sensatum, prout comperimus multos antiquos repulisse morum, & multitudinem. Illorum autem error circa hæc fuit ob syllogismos, qui apud eos constituti erant super præmissis diuulgatis, quæ sunt apud hanc speciem notiores sensatis, sensus enim subordinatur apud eos huic speciei præmissarum, putant enim quod præmissæ sint intelligibiles. Ex quo autem inquisitio profertur ad commonstrationem præmissæ vniuersalis, notum est, quod, quando fuerit nomen, quod includit omnes res consimiles, quæ subsunt huic vniuersali, in quo sunt similes,

facilis fit translatio ab admissione illa. Nam ad admissionem vniuersalem cum respondente. Si vero huic vniuersali, quo sunt similes, non fuerit nomen, difficilis fit illi respondens enim concederet interroganti præmissam vniuersalem, cui subest subiectum quæ sit, quando commonstratum ei fuerit, quod quæ sit subiectum sit simile rebus, quæ sunt inquisitæ, et subintrat similitudinem vniuersalem rebus, quæ inquisitæ sunt, & quod illis euenerit prædicatum ratione huius assimilationis, & quando huic assimilationi vniuersali non fuerit, difficilis fit illius ablatio apud interrogantem separando illud ab illis, immo fortasse priuatio nominis erit causa, qua respondens non imaginetur illud admittere, & difficilis fit illius intelligentia, & graue fit ei illud admittere, cui non sit nomen, quod includat rem intentam ab ipso respondente admittere, & vt vniuersaliter inquam, priuatio nominationis vniuersaliter est, quæ per inquisitionem apponit errorem duabus sectis, & aliquando interrogans quærit à respondente, quod ei admittat, quod non est simile, vt quod esset simile, & interdum respondens cauet admittere, quod est simile, & aliquando cadit dubiū de rebus similibus. Et ideo Aristoteles præcepit interroganti in hoc loco, quod instituat nomē vniuersali, quod includit particularia, quæ educta sunt inquisitione, aut illud significet per orationem, vt facilius & tutius respondens admittat id, quod interrogans proposuerit, & remotius fuerit aduenire repugnans illi, de quo interrogauit, & confidat etiam interrogator, quod putabit de eo, quod non est simile, quod sit simile. Quando autem interrogans fecerit hoc vniuersaliter, scilicet quod instituerit illi nomen, vt esset in primo posito illi nomen, & respondens admittat ei particularia inquisitionis, & non admitteret ipsum vniuersale. Expediit autem illi, quod proponat argumentum destructionem huius vniuersalis, & si eum interrogaret, quod commonstrat de qua rerum non se habeat, prout inquisitum est. Quando vero respondens non admitteret ei inquisitionem, non expediit ei interrogare eum destructionem præmissæ vniuersalis. Et quando respondens protulerit destructionem vniuersalis, cuius particulares præmissas admiserat in inquisitione, non euadit, quin destruat alias particulares de particularibus, quæ non sunt expressæ in ipsa inquisitione, quoniam ad destructionem particularis, quam concludere intendit, non expediit interroganti admittere ipsius destructionem, quia est ipsa eadem res, quam interrogans proponit commonstrare, nisi quæ sit, quod interrogans proposuerat concludere, soli proprium sit inter reliqua particularia, quæ subsunt illi vniuersali, quod illi non inest illa res, quam quærens procurat commonstrare inesse per inquisitionem: admitteretur enim ei hoc, quia illi præmissæ non esset instantia, nisi in illo particulari solum, & est ac si illa inueniretur esse necessaria respondenti, vt gratia exempli, si quærens proponeret concludere, quod binarius sit numerus par, qui non sit primus, inquirendo de reliquis speciebus numeri paribus, qui non sunt primi, prout sunt octonarius, & senarius, & cæteri: quando itaque illos inquisuerimus, & interrogans proponeret, quod respondens admittat ei ipsam vniuersalem, qua hinc concludat, quod binarius sit numerus par, non primus, hic esset respondentis instare ei per ipsum quæsitum. Quando vero instantia respondentis fuerit per particularem huius particularis quæ sit, interrogantis est apponere conditionem in præmissa vniuersali, qua ab illa excipiat hoc particulare, quod destruxerat ipse respondens, & remanebit sub hoc quæsitum. Et si interrogans apponeret hanc conditionem primo in præmissa, priusquam interroga-
ret de illa præstantius esset, quia ipse respondens non
Log. cū cōm. Auer. RR ij inueniret

TOPICORVM

inuentret aditum ad instandum: verbi gratia, quòd in-
 terrogans poneret, quòd ille, à quo separatur sciētia de
 re, obliuiscitur illius. Et respondens instabit, quòd sciē-
 tia aliquando separatur à sciētia in corruptione ipsius
 sciti, hæc autem non vocatur obliuio. Quando autem
 interrogans apposuerit conditionem, quòd ille, à quo
 separatur sciētia de re ipsa re permanente obliuiscat-
 tur, non inuenisset respondens aditum ad negandum
 hanc præmissam, & oportuisset eum admittere illam,
~~quæ~~ enim præmissam Dialecticam, quæ inquisi-
 10 tione constructur in hac arte, est, quòd inueniatur præ-
 dicatum in maiori parte sui subiecti, & quòd non sit ip-
 sius aliqua instantia, aut quia non sit aliqua instantia
 in ipsam, aut quòd sit illius aliqua instantia, sed illam
 non æstimemus in hac arte. Quando vero instaret res-
 pondens, quòd sit æquiuocum nomine prædicati, aut
 subiecti præmissæ vniuersalis, expedit interrogatē
 vti diuisione nominis æquiuoci secundum omnia ip-
 sius significata, quæ significaret, deinde explicare illi
 significatum, quod intendebat commonstrare in ipsa
 20 inquisitione, verbi gratia, quando interrogans propo-
 suisset concludere, quòd non sit homini aliquod mem-
 brum, quin sit ei proprium, vt in poematibus fertur de
 centauro & minotauro, quòd suis superioribus mem-
 bris sit homini similis, & inferioribus membris similis
 sit alijs animali. Respondens autem instaret dicēs, quòd
 picto non est caput, & ipsius est caput imaginis, quam
 formauerat. huius autem erroris causa est æquiuocatio
 illius dictionis ipsius, aliquando enim fit pro eo, quòd
 res non sit pars speciei, cui attribuitur per hanc dictionem.
 Et similiter dicitur, quòd ipsius hominis sint mē-
 bra organica, & membra simularia. Et aliquando fit se-
 cundum modum attributionis ipsius, scilicet, aut attri-
 butionis affectus, aut attributionis habitus, aut alius at-
 tributionis. & hoc modo dicitur, quòd hæc vestis sit
 ipsius talis, siue fuerit ipsius acquisitio, siue quòd arte il-
 lam fecerit. Hæc itaque est summa eorum, quæ expedit
 interrogantem facere tempore inquisitionis singula-
 rum rerum. Quando vero vteretur syllogismo sine in-
 30 quisitione, expedit, quòd de duabus syllogismi specie-
 bus vtatur syllogismo recto, non syllogismo impossi-
 bilis, rectus enim expedientior est ad hoc, & vtilior, quan-
 do possibilis fuerit: huius autem causa est, quoniam di-
 spositio huius artis quo ad hanc rem differt à dispositio-
 ne artis demonstrationis, quicquid enim commonstra-
 tum fuerit secundum artem demonstrationis vtriusque
 syllogismi ipsius est demonstrationis firmitas vna, verum-
 tamen secundum hanc artem res non ita est. Im-
 possibilis enim syllogismus concludit ducendo ad fal-
 sum, quod est contradictorium illius, quod concludere
 proposuerat. Id autem, quod in hac arte gerit vicem
 falsi, est absolum fictum. Et aliquando contingit, quòd
 inueniantur ambo contradictoria diuulgata, & nō con-
 cludant absolum fictum, & interdum concludant ab-
 solum fictum: sed non est maxime fictum absolum.
 Ficta autem absolum, quæ in hac arte gerunt vicem falsi
 in demonstratione, sunt illa ficta absolum, quæ respon-
 dens renuere nequit, & hoc est fictum absolum, quod
 est notę nefandum. Quo vero modo vnum, idem que-
 situm commonstretur per impossibile & recte, iā com-
 40 monstratum est in libro Priorum Analyticorum. Iam
 itaque elocuti sumus, cum quo fiat syllogismus, & cum
 quo fiat inquisitio, & cum hoc ediximus, quid expedit
 interroganti facere in dispositione inquisitionis, &
 ordine inferere instantiam respondentis ei, & enarra-
 uimus etiam quæ species syllogismi sit ei vtilior in hac
 arte. Nefandas vero præmissas in hac arte expedit ca-
 uere illas, quæ fuerint maxime diuulgatæ, & hæc qui-
 dem sunt duæ species, quædam species est illarum, qua-

rum instantia est nefanda, prout est illa, Deus omnia po-
 test: & aliqua species est, cuius instantia est difficilis,
 ob modicam inuentionem suæ instantiæ, aut quia illius
 non sit instantia aliqua. Et hæc quidem sunt præmissæ,
 quæ pro maiori parte suorum subiectorum sunt sub sen-
 su, præter quòd constat nobis aliqua res illis repugnās.
 Et quando respondens interrogaretur de talibus præ-
 missis, & eas negaret, interrogantis esset ipsum cape-
 re & castigare, & hæc sunt præmissæ, quæ sunt maxi-
 me diuulgatæ in hac arte. Conclusio vero non profer-
 10 tur secundum modum interrogationis, sed quatenus est
 consequens ex admisione præmissarū. Quando enim
 protulisset eam, secundum quòd sit consequens, pos-
 set respondens renuere ipsam, ex quo eius est hoc secun-
 dum hanc artem, tanto fortius quando eam protulerit
 secundum modum interrogationis, quia putandum est
 quòd respondens non admitteret eam, & non obice-
 ret illi in hoc, & inde lucraretur. Expedit autem sci-
 re, quòd non quælibet interrogatio est Topica, prout
 20 est interrogatio quid sit homo, aut interrogatio quot
 modis res dicatur: sed Topica interrogatio est, ad
 quam respondentis est respondere sic, aut non, prout
 dicimus, nunquid mundus sit nouiter factus, aut nō, ad
 quod respondentis non est nisi vna responsio, prout est
 responsio ad quid sit homo, quòd sit animal rationale,
 aut quot modis dicatur bonum: quia dicitur de hone-
 sto, vtili, & pulchro. Fit autem hic modus interroga-
 tionis Topicus, quando illum protulerit interrogans
 modo quo respondens possit ad illam respondere per
 30 alterum duorum cōtradietorum, vt dicat, an homo
 sit aīal rationale, nec ne? & an bonum dicatur de tali &
 tali, nec ne? & quādo respondens non admitteret ei hoc
 illud, admitteret ei quòd eum interroget quot modis
 dicatur bonum apud illum, aut quæ sit hominis definitio
 apud illum. Quòd autem interrogatio protrahat
 moram, plusquam decerneretur ex præmissis faciun-
 dis pro quæsito, hoc est, dicere necessarias, & eas, quæ
 deforis sunt, est vti que vtilis actus in interrogatione:
 quando enim hoc fieret, putaretur fieri ob alteram dua-
 rum rerum, aut quia nimum amplificet orationem, &
 40 multiplicentur interrogationes de vna eadem re, aut
 quia interroget, quod inutile sit ad conclusionem, &
 confidet obicere ei, & lucrari, aut videbitur ei quòd
 recedet. Et expedit interrogantem scire, quòd inue-
 niantur quædam positiones, quas difficile est destrue-
 re ob difficultatem argumentationum, quæ illis in-
 stent, & modicam illarum instantiam. Et ideo harum
 earundem obseruatio facilis fit respondententi. Et positio-
 nes quidem, quarum destructio difficilis fit ob difficul-
 50 tatem argumentationum, quæ illis repugnent, sunt qua-
 tuor specierum. Quarum vnus sunt principia nota pri-
 ma artium, prout est constructio vnitatis in Arithme-
 tica, & puncti in Geometria, & sicut dicere, quòd de
 quauis re verax sit affirmatio, aut negatio. Secundæ au-
 tem sunt res postremæ remotæ à principijs, prout est
 dicere, an anima sit immortalis, nec ne? Et tertie sunt
 res proximæ principio. Et quartę, res, quarum elocutio
 fit nomine æquiuoco, aut nomine accommodato. Cau-
 sę vero difficultatis inueniendi syllogismos de princi-
 60 pijs sunt, quia, quando interrogans procuraret com-
 monstrare aliquam rem, quæ fiat de illis, prius indige-
 ret admitti illorum definitio. prout fit, quando nos
 proponimus commonstrare, quòd de qualibet re ver-
 rax sit affirmatio, aut negatio, prius indigemus expli-
 care affirmationem, & negationem. Et hoc idem eue-
 nit de omni, cuius definitionem sumere indigemus pri-
 mo, quando scrutatur de illo, prout dicimus, an Deus
 sit, & an natura sit? & an vacuum sit, nec ne? & ma-
 gis accidunt obscuritates in talibus, quando contem-
 nuntur,

nuntur, & quaeritur de illis esse aliquam rem, aut impossibile esse praeter quod definirint. Vt qui quaereret, an vacuum sit, praeter quod sciat quid vacuum nomen significet. Causa autem difficultatis admittendi definitionem est multitudo illorum, quorum interrogans indiget, quod ei admittat respondens de essendo conditiones requisitas ad illam, ut quod in sit definito, & quod sit praedictarum de illo in eo quod quid sit, & reliqua conditiones praeposita de definitione. Et haec erit causa, qua ex illis respondens offendat plures instantias: & ideo illius destructio sit facilior contra ipsius constructionem. Et haec eadem est causa difficultatis inveniendi argumentationes de rebus postremis, quoniam commonstrantur pluribus praemissis, quas interrogantem difficile est capere, & respondenti non deest id, quo facile feratur instantia. Causa vero difficultatis syllogizandi ad res proximas principio est paucitas praemissarum, quae sunt ad illas, & in his decet interroganti uti occultatione, ut decet ei in rebus, quae sunt a principijs distantes. Verumtamen causa difficultatis syllogizandi ad illud, de quo elocutio fuerit aequiuoca, aut accommodata, est, quia, quando dictio aequiuoca non iraderet vnum idem significatum, fieret forma cuius rei, quae contingeret de modis constructionis, & destructionis. Si autem interrogans caperet de illis significatum utile, non est respondens dicere nolo hoc significatum, quod intelligebas. Vt si interrogatur, an orbis sit aeternus, nec ne? quia nomen orbis est aequiuocum, quod dicitur de toto, & dicitur de aliqua suarum partium. Et exemplum huius in accommodatis est oratio illius, qui dicit, quod mare sit terra sudor, qui in ipsius fundo collectus est, quia si destruxerit significatum accommodatum, diceret, nolo nisi significatum verum, & si destruxerit verum, diceret, nolo, nisi ipsum significatum accommodatum, & non est illius propositum, & lucraretur. Et hanc quidem ob causam definitiones, quae aequiuocae, aut accommodatae dicuntur, difficile est destruere, licet illarum destructio secundum praecedentia sit facilis, quando autem hoc ita est, quod haec sint causae difficultatis destructionis positionum, praeter quod coniectetur, unde sit difficultas illarum, quas interrogans intendat destruere. Expedit itaque, quando difficultas ei fuerit destructio alicuius positi, praeter quod consideret, unde sit illius difficultas, quod innitatur his modis, quia non euaderet vnum eorum, aut plures, quam vnum. Et si illius causa fuerit, quia indigeat definitione, exordiemur prius definitionem. Si autem illius causa fuerit nominis quae uocatio, prout est dicere, an orbis sit aeternus, nec ne? incipiemus a diuisione illius, quod significat ipsum nomen. Si autem illius difficultatis causa fuerit multitudo praemissarum, quae in medio sunt, prout est dicere, an caelum sit graue, aut nec graue, neque leue? expedit illas proferre, adeo quod nullam rem illarum omittamus. Contingit autem aliquando dubitare quid expedit interrogantem facere, quando non inueniret per quid procuraret illud commonstrare nisi per praemissas modicae diuulgationis, & si interrogaret de illis, non confidit, quin illas neget ipse respondens, si non interroget de illis primo, & proponat interrogare de praemissis, quarum conclusio sit difficultas ad quaesitum ob multitudinem illarum conclusionum, quae intercident ei & primis principijs. Doctrina vero est, quod primo proferat praemissas, quae sunt notiores, donec per illas commonstret praemissas, quae fuerint quaesito proxime.

Haec itaque est summa eorum, quae dicta sunt pro interrogante, & quo modo debeat esse interrogatio, & ordinis series.

DE responsione autem primum quidem determinandum, quod nam est opus bene respondentis, quemadmodum bene interrogantis. Est autem interrogantis quidem sic deducere orationem, ut faciat respondentem dicere inopinabilia, quam ea, quae propter positionem sunt necessaria: respondentis vero non propter se apparere, accidere impossibile, aut quod praeter opinionem est, sed propter positionem: nam alterum fortasse peccatum, ponere primum quod non oportet, et positum non seruare aliquo modo. Quia autem sunt indeterminata istis, qui propter exercitationem, & experientiam orationes faciunt (nam non eadem considerationes, & discipulis, & docentibus, & concertantibus, neque his, et istis qui exercent se inuicem inspectionis gratia: nam discipuli quidem ponenda sunt semper ea, quae videntur, neque enim conatur falsum vllus docere, concertantium vero interrogantem quidem videri aliquid facere oportet omnino, respondentem autem nihil videri pati) & in Dialecticis congressionibus, quae non concertationis gratia, sed experimenti, & inspectionis orationes faciunt, nondum enucleatum est quo pacto oporteat coniectare respondentem, & qualia dare, & qualia non, ad bene, aut non, seruandam positionem: quoniam (inquam) nihil habemus traditum ab alijs, ipsi aliquid dicere tentemus. Necessesse est autem respondentem sustinere orationem, ponendo aut probabilem, aut improbabilem positionem, aut neutram, & aut simpliciter probabilem, aut improbabilem, aut indeterminate, ut huic alicui, vel alij. Nihil autem refert quomodo cum ea probabilis, aut improbabilis sit: nam idem modus erit bene respondendi, vel dandi, vel non dandi quod interrogatum est: nam, cum improbabilis est positio, necesse est, & conclusionem probabilem fieri: cum vero probabilis, improbabilem, nam oppositum semper positionis interrogans concludet: si autem neque probabile, neque improbabile quod positum est, & conclusio erit talis. Quoniam autem bene syllogizans, ex probabilioribus, & notioribus propositum demonstrat, manifestum est, quod quando simpliciter est improbabile quod proponitur, non dandum est respondenti, nec quod non videtur simpliciter, nec quod videtur quidem, minus autem conclusionem videtur. Nam, cum improbabilis est

Log. cum com. Auer. RR. iij. positio,

44. locus.
Declaratio.

45. locus.
Declaratio.

46. locus.
Declaratio.

47. locus.
Declaratio.

TOPICORVM

positio, probabilis est cōclusio, quare oportet quæ sumuntur, probabilia esse omnia, & magis probabilia quàm quod proponitur, si debet per notiora quod minus notum est concludi, quare si neq; tale est quippiam eorum, quæ interrogantur, non ponendum est respondententi. Simpliciter autem si est probabilius positio, dilucidum est, quoniam conclusio simpliciter improbabilis: ponendum igitur, & quæ videntur omnia, & eorū quæ non videntur, quæcūq; minus sunt improbabilia conclusione: nam sufficienter sic videtur disceptatum esse. Similiter autē erit, & si neq; improbabilis, neq; probabilis est positio. Nam, sic & quæ vidētur omnia dandum, & eorum quæ non videntur, quæcūq; minus sunt improbabilia conclusione: sic enim probabiliores accidit orationes fieri. Si igitur simpliciter quidem probabile, vel improbabile quod ponitur, ad ea quæ videntur simpliciter, comparatio faciēda. Si autē non simpliciter probabile, vel improbabile sit, quod ponitur, sed respondententi, ad seipsum quod videtur, & quod non videtur iudicando, ponendum, vel non ponendum. Si vero alterius opinionem turetur respondens, manifestum, quoniam ad illius intelligentiam aspiciendo, ponere singula debet, & negare, quare & qui curant extraneas opiniones, (vt bonum & malum esse idem, quæ admodum Heraclitus inquit,) non dant nō adesse simul contraria eidem, non quia non videntur eis hæc, sed quia secundum Heraclitum sic dicendum. Faciunt hoc autem & qui suscipiunt abinuicem positiones, coniectant enim ac si is dicat, qui ponit, manifestū igit, quæ cōiectandū rōdenti, siue simplr probabile, siue alicui positū est. Qm̄ autem est necesse omne quod interrogatur, aut probabile, aut improbabile esse, aut neutrum, et ad orationem, aut non ad orationem attinere quod interrogatur, si sit quidem quod videtur, & non ad orationem, dandum est dicendo, quod videtur. Nō enim interimitur, posito eo, quod in principio: si vero non videtur, & non ad orationem, dandum quidem, & consignificandum q̄ non videtur, ad denotationem absurditatis. Si vero sit ad orationem, & videatur, dicendum, quoniam videtur quidem, sed valde propinquū ei quod in principio est, & interimit eo posito quod propositum est. Si autem ad orationē quidem, valde autem probabile postulatum, dicendū quod accidit hoc posito, at valde absurdum esse quod proponitur. Si vero neq;

48. locus. declaratio.

49. locus. declaratio.

50. locus. declaratio.

51. locus. declaratio.

52. locus. declaratio.

53. locus. declaratio.

54. locus. Declaratio.

55. locus. declaratio.

56. locus. declaratio.

probabile, neq; improbabile, si nihil quidē ad rationem, dandum nihil determinando. Si autem ad orationem, consignificandum quod interimitur (posito eo) q̄ in principio est. Nam, sic & qui respōdet nihil videbitur propter hoc pati: si quidem præuidens singula posuerit, & qui interrogat, assequetur syllogisimum positus ab eo omnibus probabilioribus conclusione. Quicūq; vero nō ex probabilioribus conclusione conantur syllogizare, perspicuum, quoniam non bene syllogizant, quare cū sic interrogant, non ponendum. Similiter autem & in iis, quæ obscure, & multipliciter dicuntur, occurrendum est. Nam, quia datum est respondententi non discenti, dicere non disco, & multipliciter dictum non ex necessitate confiteri, vel negare, manifestum, quoniam primū quidem nisi planum sit quod dicitur, non cunctandum vt dicat haud intelligo: nā sæpe ex eo quod nō clare interrogatibus dāt, occurrit aliquid difficile. Si autem notum quidem sit, multipliciter autem dictum, si in omnib⁹ quidem verum vel falsum sit quod dicitur, dādum simpliciter quod dicitur, vel negandum: si vero in aliquo quidem sit verum, in aliquo autem falsum, significandum est quod multipliciter dicit, & quia hoc quidem falsum, illud autem verum. Nam, cū posterius distinguitur, immanifestum si & in principio ambiguum animaduernerit. Si autem non præuiderit dubium, sed in alterū aspiciens posuerit, dicendum ad eum, qui in alterum ducit, quoniam non ad id aspiciens dedit, sed ad alterum eorum. Nam pluribus existentibus, quæ sub eodem nomine, vel eadem oratione sunt, facilis est ambiguitas. Si vero & dilucidū sit, & simplex quod interrogatur, aut sic, aut non, respondendum. Quoniam autem omnis propositio syllogistica, aut earum aliqua est, ex quibus syllogismus, aut propter aliquam illarum, manifestum, q̄ quādoq; alterius gratia sumetur, ex eo q̄ plura similia interrogāt. Nam, aut per inductionem, aut per similitudinē, plerūq; vniuersale sumunt: singularia igitur oīa ponendum, si sint vera & probabilia. Ad vniuersale autem tentandum instantiam ferre. Nam sine instantia vel quæ sit, vel quæ videatur, prohibere orationē, proteruire est: si igitur multis apparentibus, non dederit vlt qui non habet instantiam, manifestum est, quoniam proteruit. Amplius, si neq; cōtra argumentari habeat q̄ nō verum, multo magis videbit proteruire, quāuis nec hoc sufficiat:

57. locus. declaratio.

58. locus. declaratio.

59. locus. declaratio.

60. locus. declaratio.

61. locus. declaratio.

62. locus. declaratio.

63. locus. declaratio.

64. locus. declaratio.

65. locus. declaratio.

ciat: nam complures orationes opinionib⁹ contrarias habemus, quas difficile est solvere, velut Zenonis, q^o non contingit moueri, neq^{ue} stadium pertransire: sed nō propter id, quæ sunt opposita his, non ponēdum, si igit^r qui neq^{ue} contra argumentari habet, neq^{ue} instare nō ponit, dilucidum, quoniam proteruit: est enim in disputationibus proteruia, responsio præter dictos modos, syllogismi de structiua. Sustinere autem & positionem, & definitionem, ipsum sibi ipsi oportet præ argumentando. Nam ex quibus interimūt interrogantes quod proponitur, manifestū, quoniam ijs aduersandum. Inopinabilem vero suppositionem cauendum sustinere. Erit autem inopinabilis multipliciter: nam, & ea ex qua absona contingit dicere: vt si omnia dicat aliquis moueri, aut nihil, & quæcunq^{ue} peioris moris esse eligēda, & quæ contraria consilijs, vt q^o voluptas bonum, & iniuriam facere melius quam iniuriam pati: nā non vt orationis gratia sustententem, sed, vt ea quæ videantur dicentem oderunt. Quæcunq^{ue} vero orationum falsum syllogizant, soluendum interimēdo id propter quod fit falsum. Nam non is qui quoduis interimūt soluit, ne quidem si falsum est quod interimūt: habere enim potest plura falsa oratio, vt si quis sumat sedētem scribere, Socratem vero sedere: accidit enim ex his, Socratem scribere, interempto igitur Socratem sedere, nihil magis soluta est oratio, quamuis falsum sit postulatum, sed non propter id oratio falsa: nam si quis sit sedēs, non scribēs autem, nō amplius in tali, apte accommodabit eadem solutio, quare nō id interimendum, sed sedentem scribere: non enim omnis qui sedet, scribit. Soluit igitur omnino, qui interimūt id, propter quod fit falsum: nouit autē solutionē, qui scit quod propter id falsa oratio: quemadmodum in ijs quæ falso describuntur, non enim sufficit instare, ne quidem si falsum sit quod interimūt, sed & id propter quod falsum assignandum: sic enim erit manifestum vtrum præuidens aliquid, an non, facit instantiam.

Sermo de præceptis respondentis. Cap. III.

Quomodo autem fiat responsio expedit, q^o eloquamur postq^{uam} sciuerimus, q^o vltra cōditiones interrogationum, & responsionum sint illæ, quæ sunt quærentium, & respondentium, bene interrogantium, & bene respondentium, et sunt illi, quorū positum est exerceri in hac arte, & ponere quæsitum de quo eloquantur s^{ecundum} modum scientiæ demonstratiuæ, non illis, quorum intentio est agonistice vincere. Bene interrogantis, n. est cogere respondentē, vt ei admittat,

quod illi cōcludit, aut neget diuulgata, quæ admiserat. Et bene respondentis est, quando cauerit positionem, quam obseruare est impossibile, præponat interloqui interrogando diuulgata, quæ illam destruerent, & quæ illę destructurus est, priusq^{ue} ea admittat: error, n. positionis nequit esse sine errore ponendi aliquam rē, præter q^o caueat, quod deceat. Illius vero, cuius intentio est vociferare, & agonistice vincere, interrogantis intentio est destruere positum. Si autem visum fuerit de eius negocio, q^o iam illud destruxerit, quomodocunq^{ue} contigerit, & respondens proposuerit huius contrarium, ob hoc itaq^{ue} sit his, q^o interlocutores aliquando respondēs negabit diuulgata, & difficile sit ei admittere, quod expedit ei admittere, & interrogans etiā aliquādo interrogationes, quæ non essent secundum modum beneficandi interrogationem, sicut respondens aliquādo responderet aliquam responsionem, quæ non esset secundum modum beneficandi responsionem. Illorum vero, quorum intentio est scientia & disciplina, docens quidem proponit producere sciām in ipsum discipulum, & hæc eadem est intentio addiscentis. Hoc autem fit per res veraces, propterea non ponerent, quod non sit verax, ex quo neuter illorum (vt ait Arist.) intendit disciplinam falsi. Hoc autem constito dicamus, q^o positiones, quas respōdens procurat sustinere, nō euadūt tres species, aut q^o positum sit diuulgatum, aut sit non diuulgatum, aut neq^{ue} sit diuulgatum, neq^{ue} non diuulgatum, & est illud, de quo non est vulgo aliqua opinio de illo, vt an latro moueatur, aut non moueatur. Diuulgatum autem aut est diuulgatū simpliciter, vt q^o Deus sit, aut diuulgatum apud aliquam sectam, prout apud Peripateticos est, q^o cœlum non sit leue, neq^{ue} graue. Et sicut nefandum partitur his duabus partibus: quoddā itaq^{ue} est nefandum apud omnes, vt q^o Deus non sit, aut sit impotens, & quoddam est nefandum relatione cuiusdā genitis, prout est Ideas esse apud Peripateticos. Quando autem positum fuerit nō diuulgatum, necessario expedit esse id, quod interrogans procurat concludere diuulgatum. Et quando fuerit ipsum positum diuulgatum, illius intentio est ipsum concludere non diuulgatum, interrogantis, n. intentio est concludere positi oppositū. Et similiter quando positum nō fuerit diuulgatū, neq^{ue} non diuulgatum, expedit conclusionem esse secundum hanc positionem. Ex quo autem qui interrogationem beneficat, construit syllogismum ex præmissis notioribus, & magis diuulgatis q^{uam} sit ipsa cōclusio, notum est, q^o quando positum fuerit simpliciter nefandum, expedit respondenti, q^o non admittat, quod est simpliciter diuulgatum, quia illud concluderet contrariū illius, quod posuerat. Et similiter non expedit ei admittere, quod est improbabile, quādo enim admitteret ex aliqua præmissa, quod non est simpliciter improbabile, sit ibi aliquid probabile & diuulgatū, & illa concluderent, quæ essent aequaliter probabilia, quæ autē aequaliter probabilia sunt, opponuntur simpliciter improbabili, vt si parentum interfectio sit simpliciter improbabilis, abstinētia ab ipsorum interfectione nō est maxime laudanda probabilis. Sed expedit respondenti inspicere tales præmissas, & si fuerint minus improbabiles conclusionē, non debet eas admittere, quia essent laudabiliores, & probabiliore conclusionē: & hæc est conditio laudandi syllogismi, quod interroganti non eueniat de eo increpatio a respondente, si autem fuerint magis improbabiles conclusionē, est ibi minus laus, & non est eius aliquid, quo id admittat, quoniam si ex illis interrogans concluderet conclusionem, esset ibi laus quædam, quæ opponeretur eius positioni, & non quod ipsum increperet ob esse conclusionem magis diuulgatam præmissis. Illæ vero, pro quarum admisione non est eius aliquid, Log. cū cōm. Auer. RR iij sunt

TOPICORVM

sunt præmissæ simpliciter improbables, quoniam quando proferret syllogismum, non concluderet nisi improbabile, & si concluderet aliud ab hoc, esset eius increpare interrogantem: hoc enim non est impossibile, sed hoc est per accidens, prout ex præmissis falsis concluditur conclusio vera. Si autem positio fuerit simpliciter diuulgata, manifestum est, quod id quod interrogans intendit concludere, est destructio diuulgati improbabilis: sicque expedit, quod admittat præmissas diuulgatas, quia diuulgatum non concludit improbabile per se, sed concluderet ipsum per accidens, & esset respondentis ipsum increpare, & non admittere improbabile, quod non est maxime, nisi quando illæ fuerint minus improbabiles, quæ conclusio, quia si concluderet ex eis improbabile quoddam oppositum alteri posito, quod sit simpliciter diuulgatum, cui iam opponitur, quod non fuerat simpliciter improbabile, illius est ipsum increpare, ex quo id, quod concludit improbabile oporteat esse notius in improbabilitate. Si vero positio fuerit diuulgata apud aliquam sectam præter alias sectas, aut apud aliquem unum eundem hominem, expedit respondentem, quod non recipiat, quod non est laudabile apud hanc illam sectam, aut apud illum hominem, siue fuerit laudandum apud omnes, aut non, quoniam expedit, quod sit ipsius positio, aut ipsius ablatio cuiuslibet, qui illud ponat secundum hanc opinionem, exempli gratia, quia Heraclitus opinabatur quod bonum & malum essent unum & idem, & homines qui asseuerabant eius opinionem esse laudandam, apud eos est hæc positio, quod non admittatur contraria non concurrere in uno subiecto, hoc enim licet sit diuulgatum apud omnes, est tamen improbabile apud illum, qui est huius opinionis. Si autem positio non fuerit laudabilis, neque non laudabilis, manifestum est, quod conclusio, quam interrogans procurat concludere, est huiusmodi, & expedit ei admittere, quod est laudabile, aut improbabile, & non admittunt id, quod non sit laudabile, neque id quod est laudabile, quia si id ei conluserit, quod nec sit laudandum neque improbabile, ex eo quod est laudandum, aut improbabile, respondentis esset ipsum increpare: sicque iam videtur, quas res expediat respondentem intendere in omnibus speciebus positionum, & quæ sint res, quas fugere ei expediat. Ex quo omne quod ab eo interrogat, aut est probabile, aut improbabile, aut nec probabile, nec improbabile, & vnaqueque harum trium specierum, aut sit ex rebus, quibus indigemus ad conclusionem, aut ex his quibus non indigemus ad conclusionem: sicque expedit respondentem, si velit bene respondere de singulis his sex speciebus, et quod non sequatur ei redargutio in oratione, cuius putetur ipse fuisse causa, aut quando interrogatur de eo, quod est probabile, sed est inutile conclusioni, eius esset quod daretur, & ostendat se nosse illud. Si autem fuerit improbabile, & inutile, iterum eius est dare illud, sed consignificandum est illi, quod sit improbabile, per hoc enim euaderet, quod de eo putetur, quod admiserit, quod latuerit ei esse verum & diuulgatum, aut fuerit probabile, & de rebus vtilibus conclusioni, et hoc expedit, quod non negetur, negare enim diuulgata non est operis bene respondentis, sed ipsum admittit postquam edixerit, quod ex illius admissione sequatur destructio positi, & per hoc euaderet, quod non putetur de eo, quod defectus prouenerit eius causa, non occasione quesiti, prout facit medicus in praua ægritudine, in qua præfert et prædicat, quod non sanetur, & quod defectus non sit occasione eius medicinæ. Si autem id, de quo interrogatur sit de rebus, quarum indigemus ad conclusionem, sed est improbabile, expedit quod non admittat illud ob syllogismi defectum, qui ex illo sequitur, è dicendo, quod si illud admitteret, ex inde sequeretur conclusio. Si vero fuerit nec probabile, neque improbabile, nec vtile con-

clusioni, expedit ipsum non admittere, nec de eo aliquam rem dicere. Si vero huiusmodi fuerit, & eo indigemus ad conclusionem, expedit itaque consignificare, quod indigemus eo ad conclusionem, excepto quod non admittat, & neget ipsum, hoc itaque opere respondens bene respondisset, & euaderet quod non putetur de eo, quod defectus interlocutionis euenerit eius causa.

Interrogans autem bene interrogaret, quando syllogismum componeret ex præmissis, quæ fuerint magis diuulgata, quam sit diuulgata conclusio, quando vero non fuerint magis diuulgata, quam sit diuulgata ipsa conclusio, non conuenit interrogare de illis, ut ex eis fiat syllogismus, neque respondentem conuenit illas admittere. Quando autem interrogans interrogaret respondentem, non euaderet, quin dictiones, quibus interrogaret, sint notæ significationis apud respondentem, aut sint extraneæ ignotæ conclusionis. Et utroque modo non euaderet, quin sint de his, quæ dicuntur uniuocæ, aut æquiuocæ. Quando vero fuerit ignotæ conclusionis, respondentis est ipsum interrogare de illarum significatione, & hoc non est ei vitium in hac arte. Si enim admisset ei, quod interrogasset, præter quod scierit illius significationem, & perinde conluserit ei contradictorium ipsius positionis, & voluerit obstare, quod non intellexisset illas dictiones, quas admiserat, suspicaretur de eo, quod hoc esset eius crimen cauillationis, & non iustificaretur de eo, quod ratiocinatus esset postea de hoc, ex quo putaretur, quod ideo esset excusatus, quia esset destructa eius positio. Si vero dictiones fuerint notæ significationis, sed sint de his, quæ multipliciter dicuntur, expedit inspicere an omnes res, de quibus dicitur prædicatum, sint veræ de subiecto. Si autem subiectum dicatur secundum unum significatum, aut de omnibus significatis, quibus dicitur subiectum, si utraque dicantur multipliciter, non euaderet enuntiatio reliquam harum trium partitionum, & quando res in illis esset uno horum modorum, responderet de illis sic, aut non. Si autem fuerit in illis aliquod significatum mendax, quando alterum esset verax, expedit distinguere nomen æquiuocum secundum omnia eius significata, & explicare verax ipsorum à mendaci, prius quam interrogans concludat conclusionem, hoc est ei melius, quoniam si postponeret partitionem cognitioni concludenti ipsam conclusionem, putaretur de eo, quod non intellexisset, quod nomen sit æquiuocum, quod defectus huius, aut ignorantia, quod nomen sit æquiuocum, euenisset ab eo, quoniam non videtur Aristoteli, quod respondentis sit notificare interroganti, postquam conluserit conclusionem, quod non possit esse significatum, pro quo interrogans intellexisset ipsam conclusionem, & non esset interrogantis suspectum ipsum habere hic diuersimode à dispositione nominis ignotæ significationis, non enim suspicaretur de eo hic, sicut suspicaretur ibi. Quando enim dictiones significarent unum significatum, & admiserit eas, deinde post hæc excusatus esset, quod eas non intellexisset, non admitteretur eius dictum de hoc, & haberetur suspectus. De dictionibus vero notis significatione, quæ uniuocæ dicuntur, expedit respon- sionem fieri per sic, aut per non. Ex quo præmissæ, ex quibus componuntur orationes Topicæ, aut sunt diuulgata, quas non oportet commonstrari per alias, aut præmissæ, quæ inquisitione sunt commonstratæ. Et hoc præfatum præceptum sit in præmissis, quarum esse diuulgatum non indiget inquisitione. Expedit itaque quod dicatur etiam de benificatione responsionis huius speciei præmissarum, & hoc quidem sit, quod admittat ei has præmissas, quas inquisitione caperet, & non fugiat eas, re- nuere

De hoc interrogat

nuere enim eas est renuere sensatū; & procuret destruere vniuersale, quod interrogans procurat commonstrare, & hoc vt nō neget ipsum, & abstinere ipsum admittere solum sine oratione, qua illud destruat, sed q̄ ostendat ipsum per orationem, quę illud destrueret, quando enim se abstineret ipsum admittere, præter q̄ proferat orationem, quę illi contradicat, hoc esset maxima fraus & actus exiens ab hac arte. Si autem impossibile ei sit destruere præmissam, quam inciperet interrogans inquisitione commonstrare, saltem proferret orationem, qua destruat conclusionem. Quando vero respondens nō proferret alterum horum duorum, s. destructionem præmissæ vniuersalis, aut destructionem conclusionis, quam interrogans procuraret concludere ei, neque admitteret quod eum interrogaret de præmissis, esset maxime mirandū, & maxime proteruire. Et expedit quādo proferret orationem destruentem præmissam vlem constitutam inquisitione, q̄ non proferat orationem, quæ illam vniuersaliter destruat, quæ est destructio per contrarium, sed proferat orationem, quæ illam destruat particulari destructione, quæ est destructio per contradictorium, qm̄ destructio præmissarum talium vniuersaliter est remota, ex quo ipsam sequeretur renuere sensatum, vt ver. g. quando vellemus inquisitione commonstrare, q̄ omne animal sit mobile, inquirentes animalia, de quorum dispositione videatur, q̄ sint mobilia, respondētem oporteret sic habere, ut ad argumentum Zenonis: vnde sequitur q̄ nulla res moueat, & est illud, quo dixit, omne mobile prius transit medium spatium, q̄ totum, & mediū medium prius q̄ medium, & prius mediū medium q̄ medium mediū mediū, & sic in infinitum, & trāsit totum spatium tempore finito, sicq̄ tempore finito transiret spatium infinitum, hoc autem est falsum: sic igitur nulla res mouetur: tales enim syllogismi redarguunt sensata. & ideo cū hoc difficile est destruere tales syllogismos, & nisi hoc fiat, impossibile esset illis contradicere sensatis, sed artificiius artis expedit cauere illos, & illi primo sunt sophistici: hoc itaq̄ est præceptum, quod expedit respondenti constituere in talibus præmissis. Et expedit procurare, q̄ sustentet positiones, quibus diu exercitatus fuerit, et nouerit oēs præmissas destruentes & construētes ipsas, qm̄, quando limōi fuerit, sciet quam illarum præmissarum admittat, & quam earum non admittat, & si opus sit ei ipsas destruere, sciet quo illas destruat. Et expedit q̄ caueat suscipere sibi sustentare aliquod positum non diuulgatum, & hoc in rebus speculatiuis, prout est oratio dicentis, ens est vnum, & q̄ nō moueatur. In rebus vero factibilibus, prout sunt positiones, quas eligit celestis consuetudo, vt q̄ opinetur q̄ iniustitia sit præeligenda, & q̄ voluptas sit bona, qm̄ sustentatio harū positionum redditur noxia duabus reb⁹ simul, rebus quidem speculatiuis, quia facit acquirere illū, qui illis utitur, habitum deceptorium, qui eum remoueat ab electione veritatis, & amore iustitię, & rebus factilibus faceret ipsarum vilipensionem, & modicam inclinationem ad illa: cum eo, q̄ qui his positionibus utitur, non estimatur, q̄ eas sustentet secundum modum exercitiū, sed, quia illas opinetur, & eis credat. Et expedit, q̄ scias q̄ huius artis interrogatio fit duobus modis, aut interrogatio de singulis præmissis, & quando data fuerint à respondente, à qualibet illarum concluderetur conclusio proposita, aut est interrogatio de præmissis simul & de conclusione. Et opera respondentis, quibus obuiet interroganti, quędam sunt opera postquam conclusionem concluderit, & quędam sunt res, quibus respondens obuiat illi, priusquam concludatur conclusio. Et hæc quidem sunt præcepta præmissarum, quoniā præmissæ, ex quibus syllogismi componuntur in hac arte,

aut sunt præmissæ admixtæ ob earum diuulgationem, aut præmissæ, quæ inquisitione sint commonstratæ. Et præmissæ diuulgatæ sunt duarum specierum, præmissæ quas respondens non potest penitus negare in controuersia, neq̄ sine controuersia, & hoc propter illarum diuulgationem, & præmissæ, quas potest negare, quando proferret syllogismum ad illas destrucendum, ex quo sunt mediocri diuulgationis. Iam autem præhabitus est sermo quid faciendum sit in duabus speciebus orationis in talibus præmissis, priusquam concludatur, hoc est, in mediocribus diuulgatione, deinde post hæc redibimus ad id, qd̄ expedit facere, postquam concluderit ipsam conclusionem, & per hoc explebitur quid expedit facere respondentem in duabus interrogationibus simul, & dicamus: quod prohibere interrogantem à conclusione, & destructio talium præmissarum prouenit quatuor modis. Quorum vnus est, q̄ respondens attendat ad præmissam, ex qua sequatur conclusio, & aggrediatur, & illam destruat, et hoc quidem fit, aut quando ambæ præmissæ syllogismi fuerint falsæ, & q̄ de illis attendat in destructione ad præmissam, in qua est res dicēdi de omni: in prima quidem figura illa est maior, in alijs autem est illa, quæ in potentia est maior, ex quo subordinantur primæ figurę. Si enim fuerit destructio syllogismi, qui compositus est ex duabus præmissis falsis in destructione minoris non est causa illationis falsi, quæ est conclusio ipsa minor: qui autem scit instantiā ferre, nō est, vt ait Arist. qui destruit rem, ex qua sequitur ipsum falsum, vt cū cōtingerit, sed est qui destruit rem, ob quam est falsum, & est illius causa. Notum autem est, q̄ hæc destructio est possibilis in duobus locis, quorum vnus est, quādo ipsum interrogasset interrogans de præmissis & conclusionibus simul, aut qm̄ præmissæ, quas ille interrogat, fuerint de illis, quibus eius est in hac arte contradicere, & sunt, quæ non sunt maxime diuulgationis. Secundus autem modus est, q̄ destruat præmissas, de quibus interrogatur non s̄m ipsam rem in se, sed s̄m interrogatē, & nequeat remouere locum destructionis. gratia exempli, q̄ quis interrogaret, an fortitudo sit utilis, & diceret respondens nō, quia fortitudo est causa perditionis ipsius fortis, quando autem interrogas non distingueret, quod est per se ab eo quod est per accidēs, nequiret soluere hanc instantiā: fortitudo, n. est causa perditionis ipsius fortis per accidēs, non per se. Tertius autē modus est, q̄ iā interrogasset interrogans de præmissa utili ad conclusionem, sed q̄ ille eam accepisset mutata uarietate, qua, qm̄ eo modo sumpta fuerit, non sequeretur ab ea ipsa conclusio proposita, & respondens instaret ei hoc modo, & interrogans nequiret illam mutare in formā, qua ex ea sequeretur ipsa conclusio, ipsa autem, qm̄ de ea interrogauerat, erat in potētia s̄m illam formam, prout quæret interrogans, q̄ id, quod non est substantia, non destruat substantiæ ipsius destructione, & partes substantiæ suarum partium destructione, prout hinc concluderet, q̄ partes substantiæ sint substantiæ. Et respondenti esset hic locus dubij, qm̄ non sequitur hæc conclusio, ex eo quod diximus, q̄ non substantia non destruat substantiam ipsius destructione. Si autem intellexisset hoc perfecte, sciret q̄ hæc conclusio sequatur, & hoc, qm̄ permutasset quod dicit, q̄ nō est substantia non destruit substantiam ipsius destructione in præmissam, quæ sit hæc in potentia, & est quod dicit s̄m conuersionem contradictorij, quod destruit substantiam ipsius destructione, est substantia, & perinde concludit propositum, scilicet q̄ partes substantiæ sint substantiæ. Quartus autem modus substantiæ, quæ cogit interrogantē, & est minimus & infimus horum modorū, est instantiā, quæ cogit interrogantem cūm respondente ad prolongationem

TOPICORVM

gationem orationis, & reducere ipsum per id, quo ei in
 stat, adeo q̄ protrahatur tēporis mora, & eueniat lassitudo,
 & cesset disputatio, & recedant absq̄ aliqua re, hoc autē non
 esset opus bene respondentis: hoc autē fit, quādo in syllogismi
 p̄missas fuerint multa dubia, pro quibus dubijs opus esset
 multarum p̄missarum, cū respondente quidē in verificando illas
 res quibus obstarēt, cum interrogante vero in illarum destructione.
 Et similiter, q̄n interrogans vellet cōmonstrare, q̄ p̄
 genda sit virtus bonae fortunae & bono casui, & diceret, nunquid
 bona fortuna sit interminata opulētia & instabilis, sed sit per
 accidens & sine arbitrio, & multa quae indebite currunt,
 & diceret respondens, res nō est ita, immo bona fortuna est
 creatoris decretum, atq̄ iudicium, & nulla res est, quae ordinate
 & magis conuenienter currat q̄ ipsa, quae est Dei iudicij
 meritum atq̄ decretum, & tales, p̄missae sunt, ad quarū
 verificationem opus esset multi tēporis, & longioris, q̄ opus
 esset ad verificationem ipsius quaesiti. haec itaq̄ sunt p̄cepta,
 quae p̄cepit respondenti vti cum interrogante, priusq̄
 conclusionē concludat. Expedi autem q̄ dicatur quid fecum
 faciat, postq̄ concluderit ipsam conclusionem de redargutione,
 & increpatione, & traditione de bilitatis, & vitiū
 syllogismo, quē construxerat ex p̄missis, quas ei admiserat,
 fit autē quando orationis vitiū & corruptio euenit ob
 interrogantem, nō propter respondentem. Cōmune namq̄
 opus nō inuenitur maxime perfectionis, nisi sociorum
 occasione, fit autem illis res cōmunis, quando ipsorum
 propositum fuerit illi gerere verum, & ipsum adipisci,
 & solum attingere exercitium: & expedi respondenti q̄
 bonificet responsonē, quando eius propositum fuerit
 haec intētio. Sociorum enim debitum est coadiuuare
 se mutuo cōmuni opere. Quando vero illorū
 propositum fuerit gymnastica & agonistica victoria,
 non est ibi aliqua res cōmunis, & vterq̄
 offendit alterum omni eo, quod ei possibile sit illum
 vincere de speciebus orationum sophistarū, & ceteris,
 aut propter litem, quae ipsum cogat ad hoc, aut ob
 victoriā, quae ipsum ad hoc cōducat, non est autem
 his mos disputationis. & aliquando euenit syllogismo
 defectus ob conclusionē, quam cōmonstrare intendit,
 vt q̄ nō inueniat interrogas diuulgatas, ex quibus
 pro curet cōmonstrare hoc quaesitum, nisi diuulgatas
 falsas, exempli gratia, q̄n proponimus cōmonstrare, q̄
 voluptas non sit bona, & dicimus, voluptas nō ponit
 cōmunicantes in ea bonos: omne autē bonum ponit
 acquirentem ipsum bonum: hinc concluditur, q̄ voluptas
 nō sit bona: dum autem dicimus, omne bonum ponit
 acquirentem ipsum bonum, est falsum, sed est diuulgatū,
 conclusio vero est falsa, q̄n positio, quam respondēs
 procurat sustentare, fuerit vera, & cogitur admittere
 p̄missas falsas, falsum enim nō concluditur nisi ex falso.
 Quādo autem hoc ita fuerit, syllogismi corruptio euenit
 tribus modis, quorū vnus est ex parte interrogantis,
 & alter ex parte respondentis, & tertius ex parte
 quaesiti: & ideo interrogans eloquitur probabilius,
 quod ei admittitur, oratio autē in hoc fit vilis.
 Et syllogismo euenit corruptio aut ob eius formā,
 aut ob eius materiā. Corruptio quidē eueniens
 ob ipsam formam, partitur tribus partibus,
 quarum vna est, q̄ eius forma nō sit penitus,
 sed fiat ex duabus negatiuis, & secunda q̄ sit
 sine quaesito, prout minor sit vniuersalis
 negatiua in prima figura, & tertia q̄ cōcludat
 per accidens, prout cōcluderet cōclusionem
 verā ex p̄missis falsis, aut diuulgatis ex
 improbabili. Corruptio vero euenit propter
 materiā, quatenus componitur ex p̄missis,
 quibus desit vna conditio, aut plures de
 cōditionibus datis p̄missis syllogismi in illa
 arte. Quādo autē hoc ita fuerit, corruptio
 hinc ei euenit ex parte veritatis, aut quando eius p̄-

missae fuerint nefandae, & forte cum hoc erunt
 falsae: & essent corruptae dupliciter, aut q̄ conclusio
 sit magis diuulgata q̄ ipsae, aut q̄ p̄missae magis
 indigeant cōmonstratione q̄ indigeat cōclusio,
 aut q̄ quaesitum sit de illis, quarum cōmonstratio
 possibile sit fieri ex paucis p̄missis, & hic
 fiat ex multis p̄missis. Exempli gratia, q̄
 cōmonstramus, q̄ aliqua opinio sit p̄stantior
 aliqua opinione, et illius cōmonstratio cōtingat
 fieri ex p̄missis paucis, & p̄missis multis.
 Ex p̄missis quidē paucis, vt q̄ dicatur, quaedam
 opinio est vera, & est opinio de possibili
 frequēti, & quaedā est falsa, & est opinio
 de possibili raro, verum autē est p̄stantius
 falso: sic ergo aliqua opinio est p̄stantior
 aliqua alia opinione. Illius autem cōmonstratio
 per plures p̄missas est, vt q̄ dicatur quaedā
 entia dicuntur p̄stantiora quibusdā in
 essendo, ex quo ipsorum quaedā sunt
 sempiterna esse & necessaria esse, et
 quaedam quae non sunt sempiterna: &
 p̄stantia quaedā sunt sempiterna esse,
 & quaedam nō sunt sempiterna esse, &
 quae sunt sempiterna esse sunt p̄stantiora
 illis, quae nō sunt penitus, opinio autē
 de eo, quod est sempiternū esse, fit vera,
 & de eo, quod non est sempiternū esse, fit
 falsa, sicq̄ fit opinio vera & opinio
 falsa. Vera autē est firmioris veritatis
 & permanentioris: & quod est
 vehementioris et permanentioris veritatis
 est p̄stantius, sic ergo iam fit quaedam
 opinio p̄stantior aliqua opinione. Et iterum
 aliquando euenit corruptio ipsi syllogismo,
 quatenus sumuntur eius p̄missae fm q̄ sit
 causa cōclusionis, & nō sunt causa. &
 hoc euenit in syllogismo impossibilis, &
 recti, qui distinctus est in libro Elenchorū.
 Et similiter accidit illis corruptio, quae
 dicitur petitio. Et aliquando accidit
 corruptio ex parte varietatis interrogationis
 a p̄missis, quas admitterent, vt q̄
 superaddat illis, aut imminuat ab illis,
 aut eis vtatur fm alium casum ab eo
 casu, quo eas admiserat. hi itaq̄ sunt
 modi corruptionis, qui eueniunt in
 syllogismo fm modum vniuersalitatis
 ipsorum & fm quātitatem. Et Aristoteli
 videtur q̄ increpatione eueniat
 interroganti quinq̄ modis. Quorum vnus
 est, q̄ oratio non concludat penitus,
 aut eius p̄missae sint remotae, vel
 falsae & remotae simul. exempli
 gratia, oratio Mellissi, si ens gignatur,
 eius est principium, sed non gignit,
 sic nec est eius aliquod principium,
 ergo ens est vnum, totum enim hoc
 cum forma corruptione, eius
 p̄missae sunt falsae. Secundus est,
 q̄ oratio nō concludat quaesitum,
 sed concludat aliud, & ipsius
 p̄missae sint remotae, aut falsae &
 remotae, sicut est oratio, quicquid
 est praeter ens est non ens: &
 quicquid est nō ens, nulla res est:
 ergo ens est vnum, haec enim
 concludit, q̄ quicquid est praeter
 ens, nulla res sit, nō q̄ ens sit
 vnum. Tertius autē est, q̄ syllogismi
 constructio compleatur per p̄missas,
 quas ex seipso addiderit, aut imminuerit,
 & cum hoc sint nefandae, aut
 falsae & nefandae. Quartus est,
 q̄ p̄missae sint minus diuulgatae
 q̄ conclusio, & cum hoc sint
 nefandae. Et quintus est, q̄
 p̄missae, ex quibus constructi
 syllogismus, sint vere, & parum
 probabiles, immo indigeant
 longiori tēpore ipsarum
 cōmonstratione, q̄ sit tempus
 cōmonstrationis ipsius
 quaesiti, hoc autē est quando
 huius syllogismi sint p̄missae
 notiores eo. Hi autē quinque
 modi repulsus eueniunt
 interroganti, quando ipse fuerit
 illorū causa. Verax autem
 oratio in hac arte, prout dicit,
 est triū specierum: quarū
 prima et p̄stantissima est,
 q̄ sit composita ex p̄missis
 maxime diuulgatis, quas
 respondens iam admiserit,
 & eius figura sit, quae per
 se primo concludat
 propositum cōcludendum:
 secundus autem est, q̄ sit
 composita ex p̄missis
 medijs fm diuulgationem
 & probabilitatē, quas
 respondens admittat, &
 cōcludat quaesitum
 primum per se: &
 tertius est, q̄ sit
 composita ex p̄missis,
 quarum quaedā
 receperit ab ipso
 respondente

spondente, & aliquas protulerit ex seipso, sed illæ quas ex seipso profert, sint maxime laudandæ. Falsas autem orationes in hac arte dico nefandas, & eas dicimus esse quatuor specierum. Quarum prima est, q̄ oratio cōcludat fm̄ opinionem, nō q̄ ita vere sit, prout esset ex duabus affirmatiuis in secunda figura: prout dicebat Plato, sapiēs est robustus & fortis est robustus, sapiēs itaq̄ est fortis. Secunda est q̄ cōcludat, sed nō ipsum quæsitum. Et discrimen harum duarum specierum, & illarū, quæ dinumeratæ sunt, in increpatione est, quia in illis adiecta est conditio cum hoc q̄ sint nefandæ & falsæ simul. Tertia est q̄ cōcludat ipsum quæsitum per se primo, sed ipsius præmissæ non sint fm̄ conditionem, quā exposcit illa ars, prout esset cōmonstratio de re agraria per præmissas, quæ nō sint agrariæ, sed alterius artis, vt qui cōmonstraret q̄ vulnera circularia sint difficilis fanationis, quia circulus est latissima omnium figurarum rectilinearum æqualis ambitus ei. Quarta est q̄ cōcludat quæsitum per se primo, sed eius præmissæ sint falsæ scilicet oēs, aut quædā ipsarum. Et hæc quidem species nō est de syllogismis qui sint corrupti semper, et omnimode fm̄ hanc artem, quia aliquādo res cogeret hic vtri præmissis falsis, quando cōtigisset, q̄ ad hanc rem quæsitam nō essent præmissæ diuulgatæ nisi falsæ. Et aliquādo in ipsa demōstratione fit syllogismus, cuius vna præmissarum sit falsa, & hoc quidē fit in syllogismo impossibilis, prout cōmonstratum est. Si autē hoc ita fuerit, cōsiderationes, quibus cōsiderantur syllogismi in topica, et in scientiis sunt trium specierū. Prima quidē consideratio est an cōcludat, aut non cōcludat, & hæc cōsideratio differt ab alia diuisione, an cōcludat vel non cōcludat, illa enim est an cōcludat vel nō cōcludat quæsitum per se aut per accidens, hæc autē an primo, aut secundo. Et notū est q̄ in singulis his speciebus verax est aliquo modo dicere, q̄ nō cōcludat, sed non cōcludēs quæsitum hic est credere perfectē cōcludendū. In qua considerandæ sunt tres conditiones, scilicet q̄ cōcludat quæsitum, & q̄ ipsum cōcludat primo, & q̄ cōcludat ipsum per se, & iam dictum est de hoc in libro priorum analyticorum. Hoc itaq̄ scrutinium includit tres species ipsorum corruptorū. Secunda consideratio est, q̄ consideretur conclusio, & inspiciamus eam, si fuerit falsa, quia tunc scimus q̄ in syllogismi præmissis necessario est mendacium. Si autē fuerit vera, iam possibile est syllogismi præmissas esse falsas, aut veras, verum enim aliquādo concludit ex falso, prout in libro priorum analyticorum est cōmonstratum, & tunc expedit nobis inspicere syllogismi præmissas, q̄ si fuerint falsæ, destruetur syllogismus, si autem fuerint veræ vtendum est illo. Tertia consideratio est, an factæ sint fm̄ artis conditiones, adeo q̄ sint in topica topicæ, & per ipsum repellantur, quæ repellenda sunt, & similiter de reliquis, quorū conditionis est, q̄ adhiçantur cōditiones præmissarum illius artis. Et notum est, q̄ hæc cōsideratio includit omnes species corruptionis, quas narrauimus. Et interdū euenit hic quædam: species vitij syllogismorum, quæ reputatur corruptio, cum non sit corruptio, & forsitan respondens per illam repelleret interrogantem: hæc autem est error, aut sophisma, & illa est corruptio, quæ petitio principij vocatur, hæc autem dupliciter fit, aut vere, aut diuulgate, & ambæ species petitionis subiunguntur in hac arte. In arte vero demōstrationis solum est species vera. Et iam elocutum est de petitione vera ipsiusmet quæsitum, et eius oppositi in libro priorum analyticorum, hic autem dicetur de petitione, quæ fit secundum opinionem laudandam.

Petitio vniuersaliter fit de ipsomet quæsitum secundū quinq̄ modos. Prima species, & manifestior est, q̄n̄ vice subiecti, aut prædicati quæsitum ponitur nomen

tum toti, aut vice nominis ponit oratio gerens vicem nominis, neminem enim possibile est errare in hac specie, neq̄ decipi, quādo ponitur ipsummet quæsitum sine permutatione. Secunda autē est, quādo vice rei particularis ponitur vniuersale ambiens ipsam, vt q̄ velit cōmonstrare, q̄ contrariorum scientia sit vna, et ponat q̄ oppositorum scientia sit vna. Tertia autē est, q̄ vice rei, quæ cōmonstrari intenditur, ponat illius partium cōmonstrationē. Et quarta q̄ vice totius partes, vt q̄ velit q̄ medicinæ scientia sit scientia sanitatis & ægritudinis, & de per se cōmonstrer, q̄ sit scientia ægritudinis, & de per se q̄ sit scientia sanitatis. Quinta autē est, q̄ cōmonstrer rem per ipsam cōsequens, vt q̄ velit cōmonstrare, q̄ diameter sit incommensurabilis costæ, & cōmonstrer conuersam, scilicet q̄ costa sit incommensurabilis diametro. Et modi petitionis de opposito quæsitum sunt hi idem: ex quo opposita sunt tria, affirmatiua, & negatiua, cōtraria, & priuatio, & habitus, & hi sunt quinque modi qui inueniuntur singulis his tribus. Species itaq̄ petitionis de quæsitum opposito sunt quædecim. Differentia autē inter petere de opposito ipsius quæsitum, & petere de ipsomet quæsitum est, quia, quando petitur de ipsomet quæsitum, apparet nobis error, quando inspiciamus ipsamet conclusionem, quoniam inuenitur ipsamet in altera duarum præmissarum ipsius syllogismi. Quādo vero petimus de opposito ipsius quæsitum, error nobis apparet in altera duarum præmissarū, ex quibus inferebatur, & est illa, quæ connexa est contradictorio ipsius quæsitum. Prima autē species est vere petitio de quæsitum, quando oratio quæ cōmutata est vice nominis, non fuerit definitio, reliquæ autem quatuor sunt petitio secundum opinionem, & non vere, & tertia est inquisitio, reliquis autem tribus vtuntur scientiæ, immo non constituuntur scientiarum syllogismi sine illis. Hæc quidem sunt præcepta quæ proprie concernunt respondētē, & iam elocutum est de illis, quæ proprie concernunt interrogantem.

Loci communes pro interrogante, & respondente. Cap. IIII.

Est autem orationem prohibere concludi, quadrupliciter. Nam aut interimendo id propter quod fit falsum, aut ad interrogantem instantiā dicendo: sæpe enim nō soluit quidē: qui tamen interrogat, nō potest longius producere. Tertium autē ad interrogatam: accidit enim ex interrogatis quidē non fieri quod volumus, eo q̄ non bene interrogata sint, addito autē aliquo, fieri conclusionem. Si igitur nō amplius potest producere interrogans, ad interrogatē erit instantia, si autē potest, ad interrogatam. Quartum autem, pessima est instantiarum quæ est ad tempus: nam quidā talibus instās ad quæ disputare pluris est tēporis, q̄ præsentis exercitationis: instantiæ igitur, vt dictū est prius, quatuor modis fiunt. Solutio autem est earum quæ dictæ sunt, prima t̄m: reliquæ autē prohibitiones quædā & impedimenta conclusionum. Inculpatio vero orationis, et secundum ipsam orationē, & quando interrogatur non eadem. Plerunq̄ enim q̄ non bene disputatur oratio, is, qui interrogatur, est causa

68. Locus. declaratio.

69. Locus. declaratio.

est in
lauda

TOPICORVM

causa eo q̄ non concedat ex quibus probe
erat disputare ad positionem; nam nō est in
altero solo bene absoluere cōmune opus.

70. Locus.
declaratio.

Necessarium igitur quandoq; ad dicentem,
& nō ad positionem argumentari, quando
is qui respondet, & contraria interroganti
obseruet corroborans: proteruientes igitur,
altercatorias, & nō dialecticas faciunt exer-
citationes. Amplius autem, quia exercitatio
nis & experimenti gratia, & non doctrinæ
huiusmodi sunt orationes, perspicuum quo-
ntiam non solum verum syllogizandū, verū
etiam falsum, nec per vera semper, sed quan-
doq; & per falsa: saepe enim vero posito, in-
terimere necesse est disputantem, quare pro-
ponenda falsa: quandoq; autem & falso po-
sito, interimendū per falsa: nihil enim prohi-
bet alicui videri quæ nō sunt, magis q̄ vera:
quapropter ex ijs, quæ illi videntur, oratio-

71. Locus.

ne facta magis erit suavis q̄ adiutus. Opor-
tet aut eum, qui bene transtert, dialectice, &
non contentiose transferre. Vt geometram
geometricè, siue falsum, siue verū sit quod
concludendum est: quales autem dialectici

72. Locus.

syllogismi, dictum est prius. Quoniam au-
tem malus particeps, qui impedit cōmune
opus, patet q̄ & in orationibus: nam cōmu-
ne quippiā quod proponitur & in illis est,
præterq; in concertantibus: his autem non
est eundem vtriusq; finē assequi: nam plures
vno impossibile est vincere. Differt autē ni-
hil siue in respondendo, siue id interrogan-
do fiat: nam & qui contentiose interrogat,
præue disputat: & qui in respondendo non
dat quod videt, neq; suscipit quicquā quod

73. Locus.

vult interrogans interrogare. Manifestum
igitur ex ijs quæ dicta, q̄ non similiter incul-
pandum & secundum seipsam orationē, &
interrogantem. Nam nihil prohibet oratio-
nem quidem prauā esse, interrogantem ve-
ro vt possibile est optime cōtra responden-
tem disceptare: nam contra proteruos non
possibile fortasse statim sumere quales quis
vult, sed quales fieri possibile faciendi syllo-
gismi. Quoniam autem est indeterminatum
quando cōtraria, & quando ea, quæ sunt in
principio sumunt homines (nam plerunq;
per seipsos dicentes contraria dicunt: & ab-
nuentes prius, dant posterius, eo q̄ interro-
ganti & contraria, & quæ in principio, ple-
runq; obediūt) necesse est prauas fieri dispu-
tationes: causa aut est qui respondet hæc qui-
dem non dans, illa autē talia dans: manife-
stum igitur, qm̄ non similiter inculpandum
& interrogātes, & orationes. Orationis au-

Inculpationes orationis quinq;

tem secundum seipsas quinq; sunt inculpa-
tiones. Prima quidem quando ex interroga-
tis non concluditur neq; quod propositum
est, neq; omnino quicquā, cum sint vel falsa,
vel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in
quibus consistere debet conclusio: & neq;
ablatis quibusdā, neq; additis, neq; his qui-
dem ablatis, illis vero additis, fit conclusio.
Secundo autē, si ad positionem non fiat syl-
logismus, & ex talibus, & eo modo quo di-
ctum est prius. Tertia vero si additis quibus-
dam fiat syllogismus: hæc autē sint deterio-
ra ijs, quæ interrogantur, & minus probabi-
lia cōclusionē, etiā si ablatis quibusdā, nam
quādoq; sumunt plura necessarijs: quare nō
eo q̄ hæc sunt, fit syllogismus. Amplius, si
ex inopinabilioribus, et minus credibilibus
conclusionē, aut si ex veris, sed maiore ope-
ra indigentibus demonstrari, q̄ problema:
non oportet autē ex omnibus problematis
syllogismos existimare similiter probabiles
esse, & suasibiles: natura enim statim sunt ali-
qua quidem faciliora, alia vero difficiliora
eorum, quæ interrogātur: quare, si ex aliqui-
bus vt fieri potest maxime probabilibus, cō-
iecturā fecerit, disputatum bene est. Mani-
festum igitur, qm̄ orationis nō eadem incul-
patio, & ad problema, & secundum se. Nam
nihil secundum se quidem orationē prohi-
bet esse vituperabilem, ad problema autem
laudabilē: & rursum ediuerso secundum se
quidem laudabilem, ad problema autē vitu-
perabilē: quando ex pluribus est facile cum
probabilibus, tum veris cōcludere. Erit au-
tem quandoq; oratio etiā concludens q̄ nō
concludens deterior, quādo illa quidem ex
absurdis concludit, cum non sit tale proble-
ma: hæc autē indigeat talibus quæ sunt pro-
babilia & vera, & nondum ex assumptis sit
oratio. Eos autem, qui per falsa verum cō-
cludunt, non iustum est inculpare. Nam fal-
sum quidē semper necesse est per falsa syllo-
gizare: verum autem est quandoq; per falsa
syllogizare, manifestum autē id ex analyti-
cis. Cum autem demonstratio sit alicuius di-
cta oratio: si aliquid est aliud quod ad cōclu-
sionem nullo modo se habet, non erit ex il-
lo syllogismus: si autem appareat, sophisma
erit, non demonstratio. Est autē philosophē-
ma quidē, syllogismus demonstratiuus: epi-
chirema autem, syllogismus dialecticus: so-
phisma vero, syllogismus cōtētiuosus: apore-
ma autem syllogismus dialecticus contradic-
tionis, si vero ex vtriusq; quæ videantur, ali-
quid ostendatur, non autē similiter videan-
tur:

74. Dec.

75. Dec.

76. Dec.

tur: nihil prohibet quod ostenditur magis
 altero videri. Sed si hoc quidem videatur,
 illud autem neutra parte: aut si hoc quidem
 videatur, illud autem non videatur: simili-
 ter quidem similiter utique erit, & non: si au-
 tem magis alterum, sequetur quod est ma-
 gis. Est autem quoddam & idem ad syllo-
 gismos peccatū, quando ostenditur per lon-
 giora quod contingit per breviora, & quæ
 orationi assunt. Vt quod est opinio magis alte-
 ra, quæ altera: si quis petat ipsum quodque maxi-
 me esse, esse autem opinabile, ipsum quod ve-
 re est: quare quorundam magis esse ipsum:
 ad quod autem magis, magis dicitur esse. esse
 se autem et ipsam opinionem veram: an erit
 accuratius, quæ par sit exigens quædam: peti-
 tum est autem & ipsam opinionem veram
 esse, & ipsum quodque maxime esse, ac si ipsa
 opinio vera certior sit: sed quæ nequitia ma-
 ior, quæ quæ facit circa id cuius est oratio, late-
 re causam: oratio autem est manifesta vno
 quidem modo, & publicissimo, si sit conclu-
 dens sic, ut nihil oporteat interrogare: vno
 autem & qui maxime dicitur: cum sumpta qui-
 dem sint ex quibus necessarium est conclusio-
 nem esse, quæ quidem sint per conclusio-
 nes conclusa, etiam si id omittitur quod val-
 de probabile est. Falsa autem oratio voca-
 tur quadrupliciter. Vno quidem modo quæ
 do apparet concludere quæ non concludit: 30
 vocatur autem apparens, litigiosus syllogis-
 mus. Alio modo, quando concludit quidem,
 non tamen ad propositum: quod accidit ma-
 xime in ijs quæ ad impossibile ducunt. Aut
 ad propositum quidem concludit, non ta-
 men secundum propriam disciplinam: hoc
 autem est, si ea, quæ non est medicinalis, vis-
 deatur esse medicinalis, aut geometrica, quæ
 non est geometrica, aut dialectica, quæ non
 est dialectica, siue verum, siue falsum sit quod 40
 accidit. Alio autem modo, si per falsa non con-
 cludit: huius autem erit quandoque quidem
 conclusio falsa, quandoque autem vera: nam
 falsum quidem semper per falsa concludit,
 verum autem possibile est & non per vera:
 ut dictum est prius. Quod autem falsa sit ora-
 tio, dicentis peccatum potius est, quæ oratio-
 nis: at ne quidem dicentis semper, sed cum
 lateat ipsum quod falsam orationem dixit ali-
 quæ: eo quod ab ipso suscipimus cum pluribus 50
 veris quippiam amplius: si ex ijs quæ maxi-
 me videntur interim aliquid verorum (ta-
 lis enim existens, verorum demonstratio est)
 oportet sanè positorum aliquid non esse om-
 nino, quare erit huius demonstratio. Si au-

tem verum concludat per falsum, & valde ab-
 surda, compluribus deterior erit quæ falsum
 syllogizant: erit autem talis, et quæ falsum con-
 cludit. Quare manifestum quod prima quidem
 consideratio orationis secundum seipsam est,
 si concludit: secunda autem, utrum verum an
 falsum: tertia vero, ex qualibus quibusdam.
 Nam si ex falsis quidem, opinabilibus autem
 rationabilis: si autem existentibus quidem,
 sed inopinabilibus, prava: si vero & falsa &
 valde inopinabilia sint: dilucidum quod pra-
 ua, aut simpliciter, aut ad rem. Id autem, quod
 in principio & contraria quonam pacto pe-
 teret interrogans, secundum veritatem qui-
 dem in analyticis dictum est, secundum opi-
 nionem vero nunc dicendum est. Petere au-
 tem videtur id quod est in principio quinque
 modis. Manifestissimo quidem & primo, si
 quis id ipsum quod monstrari oporteat, pe-
 tat: hoc autem in eo ipso quidem non facile
 latere potest, in synonymis autem, et in qui-
 buscunque nomen & oratio idem significat,
 magis. Secundo autem, quando quod parti-
 culariter oporteat demonstrare vniuersali-
 ter quis petat: ut qui argumentatur quod con-
 trariorum vna disciplina, omnium opposi-
 torum postulauerit vnam esse: nam videtur
 id quod oportebat secundum se ostendere,
 cum alijs petere pluribus. Tertio, si quis quod
 vniuersaliter est ostendere propositum, par-
 ticulariter petat, ut si de omnibus contrarijs
 propositum est, de aliquibus postulet: vides-
 tur enim hic quod cum pluribus oportebat
 ostendere secundum se, extra petere. Rur-
 sus, si quis diuidens petat problema: ut si oportet
 ostendere medicinam sani & ægri, extra
 utrumque postulet: aut si quis eorum, quæ se-
 quuntur seinuicem ex necessitate, alterum
 petat: ut latus incōmensurabile esse diame-
 tro, si oporteat ostendere quod diameter lateri.
 Aequaliter autem et contraria petunt ei quod
 ex principio est. Nam primo quidem si quis
 opposita petat secundum affirmationem &
 negationem: Secundo autem contraria se-
 cundum oppositionem: ut bonum & malum
 idem: Tertio vero, si quis vniuersaliter pos-
 tulans, particulariter petierit contradic-
 tionem. Ut si quis sumens contrariorum vnam
 disciplinam, sani & ægri alteram esse petat:
 aut si hoc petens, in vniuersali oppositionem
 tentet sumere. Rursum, si quis petat contrar-
 rium ei quod ex necessitate accidit per ea quæ
 posita sunt: & si quis ea quidem non sumat
 quæ opposita, at alia petat duo, ex quibus
 erit opposita contradic-
 tionem. Differt autem
 contraria

8e. locus.
declaratio.

81. locus.
declaratio.

82. locus.
declaratio.

TOPICORVM

contraria sumere tantillum ab eo quod est in principio: quoniam huius quidem est peccatum ad conclusionem (nam ad illam aspicientes, quod in principio est dicimus petere) contraria autem sunt in propositionibus; eo quod ipsae aliquo modo se habent adiuncte. Ad gymnasiam autem & exercitationem rationum primum quidem conuertere assuescere oportet orationes. Sic enim & ad id, quod dicitur, copiosius nos habebimus, & in paucis, plures sciemus orationes; nam conuertere est transluentem conclusionem cum reliquis interrogationibus interimere vnum quippiam eorum quae dicta sunt: necesse est enim, si conclusio non est, vnam aliquam interimere propositionum, siquidem omnibus positis necesse erat conclusionem esse. Ad omnem autem positionem & quod sic, & quod non sic argumentum considerandum, & cum inueneris, solutionem statim quaerendum. Sic enim simul accidet & ad interrogandum; & ad respondendum exerceri; & si ad nullum alium habemus, apud nos ipsos sensim comparanda sunt quae attinent ad ipsam positionem argumenta: nam id ad cogendum multam copiam praebet, & ad redarguendum magnum habet adiuuentum, quando quispiam promptus est argumentari, & quod sic & quod non sic: nam ad contraria accedit facere obseruationem, & ad cognitionem, & ea (quae secundum philosophiam est) peritiam posse conspiciere, & conspexisse quae ab utraque accidunt suppositione, non paruum instrumentum: reliquum enim horum, recte eligere alterum: oportet autem ad id, quod tale est, esse bono ingenio: & hoc est secundum veritatem bonum ingenium, posse bene eligere verum, & diffugere falsum: quod qui nati sunt bene, possunt probe facere: nam qui amant, & qui odiunt, quod profertur facile discernunt optimum. Et ad ea, quae sapissime incidunt problemata, scire oportet orationes, & id maxime de primis positionibus. Nam in his fastidiunt saepe qui respondent. Amplius, terminorum copiosos esse oportet, & probabilius, & primorum se habere promptos: nam per haec fiunt syllogismi. Tentandum autem & ea, in quae sapissime incidunt disputationes, tenere. Nam quemadmodum in Geometria ante opus est circa elementa exercitatum esse, & in numeris circa capitales prompte se habere, & multum refert ad hoc, & alium numerum cognoscere multiplicatum, similiter quoque & in orationibus

promptum esse ad principia, & propositiones memoria scire oportet: nam perinde ac in memoriae sensorio solum loci positi statim faciunt ipsas res memorare: et haec faciunt ad ratiocinandum promptiorem, eo quod ad determinatas illas inspiciat secundum numerum. Propositionemque communem magis quam positionem in memoria ponendum. Nam principiorum & suppositionum copiosum esse mediocriter, difficile. Amplius, orationem vnam plures facere assuescendum, velut is, qui occultissime abscondunt. Tale autem erit si quisque plurimum abscedat ab affinitate eorum, de quibus est oratio: erunt autem potiores orationum vniuersales maxime, quae id pati possint, ut quoniam non est vna plurium disciplina: sic enim et in his, quae sunt ad aliquid, & in contrariis, & coniugatis est. Oportet autem & reminisci vniuersales facere orationes, tamen si fuerit disputans particulariter. Sic enim & plures licebit vnam facere: similiter autem & apud Rethores in enthymematibus. Eundem autem quae maxime fugere, contra vniuersale ferre syllogismos. Et semper oportet considerare orationes, si in pluribus communibus disputantur. Nam omnes particulares in vniuersali disputatae sunt, & inest in particularibus eius, quod est vniuersale, demonstratio, eo quod non est syllogizare quicquam sine vniuersali. Exercitatio autem facienda, inductiuarum quidem ad rudem, syllogisticarum autem ad expertum. Et tentandum accipere ab his quidem, qui in syllogismis triti sunt propositiones, ab his vero, qui in inductionibus, similitudines: in hoc enim utriusque exercitati sunt. Omnino autem exercitationis gratia disceptantibus tentandum asserere aut syllogismum de aliquo, aut propositionem, aut solutionem, aut instantiam, siue recte quis dicat, siue perperam, vel ipse, vel alter, & ad quippiam uterque. Ex his enim facultas, exercitatio autem facultatis gratia. Et maxime circa propositiones, & instantias: est enim, ut simpliciter dicam, dialecticus, propositiuus, & instantiuus: est autem proponere quidem, vnum facere quae sunt plura. Oportet enim vnum omnino sumere ad quod est oratio: instare autem quod vnum est, facere plura: nam aut diuidit, aut interimit: hoc quidem dans, illud autem non dans, eorum quae proposita sunt. Non est autem cum omni disputandum, neque contra quem libet exercitandum. Nam necesse ad aliquos, prauas fieri orationes: ab eo enim qui omnino

84. locus. declaratio.

87. locus. declaratio.

86. locus. declaratio.

87. loc. declar.

88. loc. declar.

89. loc. declar.

90. loc. declar.

91. loc. declar.

92. loc. declar.

93. loc. declar.

94. loc. declar.

95. loc. declar.

omnino tentat apparere, diffugiendum: iustum autem omnino tentare syllogismo concludere, veruntamen non pulchrum, eo quod non oportet aduersus quoslibet facile consistere, quandoquidem necesse est paruiloquium inde emergere: nam qui exercitati sunt, non possunt abstinere a disputatione, sine altercatione. Oportet autem & factas habere orationes ad huiusmodi problema, in quibus cum paucissimorum copia eas ad quamplurima utiles habeamus, ille vero sunt vniuersales, & ad quas in proptu quipiam adinuenire difficile est.

Sermo de præceptis communibus interroganti & respondenti. Cap. III.

Reliquū nobis est orationē ferre de illis, quæ ambobus, scilicet & interrogantē & respondētē includunt. Et hæc quidē præcepta vtilia sunt vni trū rerum: quarum vna est, ne remittatur vis faciēdi vehementiorem orationem de vna eadē positione, aliquando secundum modum interrogationis, & aliquando secundum modum responsionis: secunda autem est, vt acquiratur vis festinandi circa syllogismi artem, aut cum interrogatione, aut cum obuiatione: & tertia est vis, cuius cōditionis est agere has duas operationes, & hæc quidem vis est viri habentis artem dialecticam. Et de illis est, vt vir assuescat reductionem syllogismorum, de qua elocutum est in Secūdo Priorum Analyticorū, scilicet, quod sumamus oppositum conclusionis, & connectamus et alteram duarum præmissarum syllogismi, & concludatur per hoc contradictorium alterius præmissæ. Et hoc quidem vtile sit respondenti, quia per ipsum constitueret syllogismi præmissas, quas interrogauerat ipse interrogans: hoc autem contingit, quando ceperit in interrogatione præmissas & conclusionem simul. Et aliquando hoc opus vtile sit interroganti, quando destrueret positionem secundum modum impossibilis, & per hoc opus quis posset proferre de vna eadē re plures syllogismos: aliquando enim caperemus contradictorium conclusionis, & aliquando ipsius contrarium, & vtrūque ipsum connectemus ipsi minori, & aliquando maiori, & constituemus ex hoc quatuor syllogismos. Oportet autem, quando sumimus oppositum conclusionis, & ei connectimus alteram duarum præmissarum, quod cōstet nobis altera præmissa: quia, quando sunt præmissæ, est conclusio, & quando aufertur conclusio, aufertur ambæ præmissæ, aut altera earum, & hoc est notum per id quod dicitur de antecedente & consequente in syllogismo conditionali. Et de illis est, quia per hoc præuenit quiuis omni positioni cum syllogismo qui illam destruat, et dum id inuenit destruet suarum præmissarum destructionem, quando enim quis præuenit singulis quæ sitis, & ea considerauerit, aut ipsam secundum se, aut cum alio, sit ei vis discernendi elocutionem de illis secundum modum interrogationis, aut secundum modum responsionis. Interrogando quidem cognitione syllogismi, & respondendo cognitione obuiationis suarum præmissarum. Et de illis est, quod in vna eadē positione querat syllogismum, qui eam construat, & syllogismum, qui eam destruat. Deinde ratiocinabitur de præmissis duorum syllogismorum, quæ illarum sit falsa, & quæ illarum sit vera, & quæ illarum sit satis vulgata, & quæ sit parum vulgata. Et si fuerit interrogans, iam nouisset syllogismum, qui de-

strueret hoc positum, & fortasse illum permisceret præmissis, quæ ipsum construerent, aut quæ ipsum destruerent cum ipsa interrogatione, & absconderet per hanc rem ab ipso respondente. Si autem fuerit respondens, sciret præmissas, quæ illud destruerent, et caueret eas. Ait Aristo. Et hæc quidem vis non est minima, facit enim dialecticum adipisci potestatem ad interrogationem, & ad responsionem, & viro demonstratio vtilis est multis modis. Quorum vnus est, quia quando apud illum fuerint duo syllogismi de aliquo positum, vnus illud construeret, & alter ipsum destrueret, non euadit quin illorum duorum syllogismorum alter sit verus, et alter falsus, aut ambo sint simul veri, aut simul falsi, sed duobus diuersis modis. Si vnus fuerit mendax & alter verax, immitteretur veraci, si autē fuerint ambo simul veraces, aut simul mendaces duobus modis, facile erit ei intelligere modum, quo vterque illorum sit verax, & modum, quo sit mendax. Et hic modus procedendi est viri boni ingenij & præstantium potentiarum. Et hi sunt, quorum moris est diligere præstantior rem alterius duorum oppositorum. Homines autē circa hoc sunt trium specierum, quidā eorum sunt qui semper præeligunt præstantius duorum oppositorum, & hi quidē sunt sapiētes. Et quidam sunt, apud quos æquales sunt res bonæ & malæ, & hi sunt naturaliter dialectici, & ipsorum quidam sunt qui diligunt duorum oppositorum deterius, & hi sunt naturaliter sophistæ, & quidam ipsorum sunt, qui amant eis esse secundum hanc artem syllogismos idoneos interrogationibus vulgaribus, de quibus difficile est eloqui in cōstructione aut destructione: & hæc sunt trium specierum: quarum vna est, quod fiat de his, de quibus vulgus gloriatur considerare, & difficile fiat mutuo de illis interloqui, præter quod maiori parti ipsius vulgi sit maior inclinatio ad alterum duorum oppositorum, prout est dicere, an speculatio cum tollerantia sit præstantior diuitijs cū voluptate: secunda autem species est quod sit maiori parti ipsius vulgi maior inclinatio ad alterum duorum oppositorum, prout est dicere, an diuitiæ cum virtutis priuatione præeligendæ sint paupertate cum virtute: tertia species est rerum, quibus adipisceretur vir quispiam nefas apud vulgus de vtrouis duorum oppositorum respondeat, prout dicimus, cui dignius est credere magistro, an patri: præcepit autem de talibus interrogationibus, quod ad illas sint dialectico syllogismi idonei ob difficultatem syllogismi ad illas. Difficile namque est ostendere mentem de re, de qua vulgus nullam habeat opinionem, & similiter ad cuius oppositum magis inclinatur vulgus, & hoc magis est id de quo euentu controversia per vtrumuis duorum oppositorum respondens responderit, prout dicimus, deceat ne parentibus an legi credere: Et de illis est, quod reminiscantur definitionum rerum, quarum habitudo ad artes est habitudo principiorum & subiectionum, prout est definitio materiæ & formæ in scientia Naturali, & definitio boni & mali in scientia Morali, & puncti & lineæ & superficiæ & corporis in Geometria. Et quæ expedit ei quod sint apud illum de definitionibus harum rerum, sunt definitiones diuulgatæ. Et de illis est, quod sint apud eum prompta loca prædicta in prædictis orationibus, & præcipue loca quæ rem construunt aut destrunt simpliciter, & vt vniuersalius inquam res, quæ in artibus sunt vt subiectiones & elementa & principia ad reliqua ex quibus singulæ artes adipiscuntur. Sicut enim Arithmeticus adipiscitur potestatem mutuo ducendi numeros, quando præposuerit & sciuerit ducere primos numeros, quod notificatur in capitulo ductus, sic res est in Dialectico: euenit enim ei interlocutio de quocunque voluerit, quando fuerint apud eum præmissæ & regulæ, quarum

TOPICORVM

rum consuetudinis est fieri in singulis positis, quod positum fuerit idoneum curare res vniuersales, quibus vtatur in acquirendo res vniuersales proximas rebus intentis particularibus: vniuersalibus nanque maxime vniuersalitatibus non opinaretur aliquam rem, neque ex illis adipisceretur aliquam rem festinanter, immo si ex illis opinio procederet ad ipsum particulare, esset secundum quandam speciem accidētis, & quasi ad illud procederet, non artificialiter, sed quouis modo contingerit. **Exempli gratia**, quia non debet sustinere hanc positionem, scilicet omnium duarum rerum diuersarum, vna ipsarum inest rei differenti à prima, sed sustentaret vice illius hanc, quando autē fuerit vni duorum oppositorū aliqua dispositio, alteri opposito inest oppositū primæ dispositionis, per opposita enim conuinceret contraria, & suas species, & potest ex illis constituere quæ sita particularia, quæ illis sustineat facile & cito. Et de illis est, quia consuescere faciunt ponere multas orationes vnam orationem ascendendo ad vniuersale, quod illa includeret, & ponere vnam orationem plures orationes illam partiendo ad particulares, quæ ei subsunt. Quando enim interrogaremur, iuaremur ponendo multas res vnam orationem, & recepissimus per hoc, quod vellemus admitti ab illo. Quando autem responsum dissemus, iuaremur quando interrogaremur vnam orationem multas orationes, & si inueniremur continere destructionem illius, quod posuimus sustentandum, non admitteremus illud, si autem, illud admitteremus. Et expedit hic quod consideremus vniuersalissimum quod possumus, hoc est, quando multas orationes ponimus vnam orationem, hoc enim opere fit res vehementis occultationis ab ipso respondente. Et hoc est contra dispositionem vniuersalium, quæ sint apud eum prompte ad faciendum syllogismos. Sunt enim quædam vniuersales orationes, de quibus difficile fit respondenti intelligere, quæ conclusio ex illis sequatur. **Exempli gratia**, admittere quod scientia rerum, quæ sunt maximæ multitudinis, non sit vna, quando enim hoc admisisset, iam admisisset illud in relatiuis, & contrariis, & in multis rebus. Et ideo expedit respondenti agere contra id, quod ageret interrogans, & aufugeret admittere res vniuersales: quantum et possibile fuerit. Et de illis est, quod vtatur cum eo qui sit modicum exercitatus in hac arte, aut qui passus fuerit defectum ingenij, ipsa inquisitione, & cum nimium exercitatis orationibus vniuersalibus. Exercitatus enim vehementius auscultat has orationes, adeo quod forsan deducunt illum ad repellendū sensata, prout fit de oratione Zenonis quæ contradicit motui, & oratione Mellissi, quæ contradicit multitudini, sicut species priuata exercitatio magis auscultat inquisitionem. Expedit itaque dialectico sumere præmissas inquisitiones à dignis inquisitione, & præmissas vniuersales à viris huius speciei.

Harum autem rerum exercitium est, quod idoneum sit nobis operari omnes actus huius artis perfectissime, actus enim huius artis sunt syllogismus, aut sophistica litigatio, aut argumentum, aut contradictio, aut ficta inuentio interrogationis, an sit recta, aut non recta: & si fuerit alterius harum duarum dispositionum, quæ sit huius causa. & iam elocuti sumus de conditionibus, qui

bus fiant hi actus perfectissime. Syllogismus enim est operatio interrogantis ad destruendum positionem. Et sophistica est operatio respondentis, & syllogismi repressus. Contradictio vero est actus respondentis, quando procurat constituere positionem, quia alicubi respondens procurat hoc. Aristoteli vero videtur, quod illius operatio prima intentione sit sustentare positionem solum, non ipsam constituere. Sicque, quando respondens argumentum proferret ad constitutionem positionis, interrogantis actus esset contradictio per syllogismum, & contradictio fit de actibus interrogantis, his autem & argumentum de actibus respondentis. Interrogationem autem & responsum beneficere, iam dictum est quo hoc fiat, assuescere autem interdicitur ob has operationes, & per has operationes euenit consuetudo, videlicet syllogismum, & argumentum, qui inueniuntur, per potestatem tradendi multas res vnam. Et contradictio & litigatio inueniuntur in ponendo vnam rem multas, syllogismi enim & argumenti operatio contingit ei in inueniendo præmissam vniuersalem ambientem ipsum quæ situm, hoc autem non fit idoneum nisi secundum modum compositionis, & per particulares tradendo vnum. Exempli gratia, quando proponimus contra monstrare, quod quorumlibet duorum contrariorum scientia sit vna in potentia, secundum modum compositionis est in oppositorum scientiam esse vnam, operatio vero litis & contradictionis fit in cognoscendo præmissam, quæ veritati repugnat ob eius particularitatem, adeo quod constituat illius destructionem, & hoc est manifestum, ex quo est repugnans operationi constitui per syllogismum. **Ait Aristoteles**: Non expedit per omnem rem vincere: & iam præmissum est, cur hoc non oporteat, & largitus est huius causam, & dixit: & non est disputandum cum quouis homine contigerit, necessitas enim conduceret volentem contradicere, cuius homini contigerit, vt orationes quibus cum illo vteretur sint viles, & earum compositione adueniret malus habitus, & mala dispositio ipsi dialectico. Si autem contingeret, quod eius controuersia fuerit cum illo, qui inniteretur præualere & extorquere, vt sunt sophistæ, iustum est in illum vti quibus suis speciebus orationum, quæ contigerint. Potius enim est hoc patefaciendo imbecillitatem suarum orationum, & illorum versutias, nisi quia vir dialecticus est, cuius intentio est consuescere exercitium, & debet fugere hanc speciem, quantum ei possibile fuerit, & debet esse parata apud eum quando congeretur interloqui hac specie præmissarum, quæ sunt maximæ vniuersalitatibus, talibus enim locis superare hanc speciem ob modicam ipsius sensibilitatem in illis, quæ ei subsunt hoc modo, præstantius est quod superare nominis æquiuocatione, per hanc illam vel aliam regulam sophisticam.

Hæc itaque est oratio de omnibus rebus, quas continet hic tractatus breuiori & manifestiori modo, qui possibile fuit, et est vltimus tractatum huius Libri ad Dei gloriam sempiternam. Amen.

Librorum Octo Topicorum cum Auerrois media Expositione Finis.

ARISTOTELIS STAGIRITAE

PERIPATETICORVM PRINCIPIS
ELENCHORVM
LIBER PRIMVS:

*Cum Auerrois Cordubēsis media expositione,
Abramo de Balmes interprete.*

SVMMA LIBRI.

*De intentione libri, & generibus disputationum:
De Locis Sophisticarū in Dictione, et extra Dictionē
redargutionum: De Causis deceptionū, captionum
sophisticarum: De ueris, & falsis redargutionibus:
De interrogatione tentatiua, & quid inter Contention-
tiosum, Sophisticumq; intersit: Demum de captioni-
bus Nugationis, & Sollæcismi, occultationeq; Sophi-
stica contra moleste respondentes.*

*Quid intendit, & aliquem syllogismum sophi-
sticum esse. Cap: I.*

DE sophisticis autē redargutiōibus & de ijs quæ vidētur redargutiōes (sunt aut captiosæ ratio- cinationes, at non redargutiones) dicamus oportet, incipientes s̄m naturam à primis. q̄ igitur hi quidem syllogismi, illi autem, cū non sint, videntur, manifestum est. Nam quemadmodum & in alijs id fit per quandam similitudinem, sic & in orationibus se habet: etenim hi quidem habitum probe habent, illi vero videntur, ex tributumētes, & componentes seipso, & pulchri: hi quidem ob pulchritudinem, illi autem vidētur seipso fucantes. Et in inanimatis quoque similiter: nam & illorum hæc quidem argentum, ista vero aurum reuera sunt, illa non sunt quidem, apparent autem s̄m sensum: vt lithargyryna, & stannea, argentea, & felle tincta, aurea: eodem autem modo & syllogismus, & redargutio: hæc quidem est, illa vero non est, apparet autem propter imperitiā: nam imperiti velut distantes, à longe speculant. Nam syllogismus quidem ex quibusdam est positus, vt colligamus aliquid aliud ex necessitate ab ijs, quæ posita sunt per ea, quæ posita sunt: redargutio autem syllogismus

est, cum contradictione conclusionis: illi vero id quidem non faciunt. Vidētur autem ob multas causas, quarum vnus locus aptissimus, & publicissimus per nomina. Nam, quia fieri non potest vt res ipsas ferentes disputemus, sed nominibus pro rebus, vtimur signis: & quod accidit in nominibus, in rebus quoq; arbitramur accidere: quēnam modum ijs, qui calculis supputant, id autem non est simile: nam nomina quidem finita sunt, & orationum multitudo, res vero numero infinitæ sunt: necesse est igitur plura eadem orationem, & nomen vnū significare: quē admodum igitur & illi, qui non sunt prompti calculos sustinere, à scientibus decipiuntur, eodem quoq; modo & in orationibus, qui nominum virtutis sunt ignari, per facile captionibus hallucinantur, & ipsi disputantes, & alios audientes: ob hæc igitur causam, & eas, quæ dicendæ sunt, est syllogismus, & redargutio apparens, atq; non existens.

Sermo de Intentione libri. Cap. I.

Intentio huius libri est loqui de sophisticis elenchis, qui putantur esse elenchi veri, sed sunt paralogismi. Nos autem incipiemus speculationem huius ex principijs notis secundum naturam in hoc genere. Et dicimus, q̄ per se notum est, q̄ syllogismorum quidā est vere syllogismus, quidam vero paralogismus, & putat de eo q̄ sit syllogismus absq; hoc q̄ sit ita s̄m veritatem. Id autē, quod accidit syllogismo ex hoc, simile est ei, quod accidit reliquis rebus animatis & inanimatis, & hoc, quia sicut hominum quidam est vere religiosus, & eorum quidam est, qui putatur esse religiosus, ipse autem est hypocrita, & eorum quidam est vere pulcher, & eorum quidam est qui putatur esse pulcher propter fucum & ornatum indumēti, vere autem non est pulcher, ac etiā sicut ex argento & auro quoddam est argentum aut aurum vere, & ex eis quoddam est, quod putatur esse aurum aut argentum, sic res se habet i syllogismis. Latet vero ista species syllogismi, hoc est, qui putatur esse syllogismus, & nō est syllogismus, eum, qui imperitus est sermonum, & assimilatur ei, qui speculatur res à remotis. Iam autem verificauerunt syllogismum simpliciter, q̄ sit oratio, in qua quibusdam rebus pluribus q̄ vna positus necesse sit vt ducatur quid diuersum ab his, quæ posita sunt. Elenchus autem est syllogismus, ex quo sequitur conclusio, quæ est contradictoria cōclusionis, quam posuerat aduersarius, et hoc est, quia, quando sequitur ex premissis, quas cōcederet aduersarius, sequeretur ex hoc q̄ eadē res sit ita, & non sit ita. Sophisticus autem elenchus est syllogismus, qui putatur eē talis denominationis absq; hoc q̄ ita sit. Iam accidit autem talis syllogismus propter causas, quarum postea meminerimus. Famolisima autem istarum causarum est, quæ accidit rebus propter dictiones, & hoc, quia ex quo non est disceptatio nisi per dictiones, constituerunt dictiones loco rerum, & simillimū est, quod accidit dictionibus ei quod accidit rebus, sicut quod accidit composito ex errore s̄m numerū quando con-
Log. cū cōm. Auer. SS stituerint

stituerint articulum, qui est i digito, loco numeri, et putant q̄ id, quod accidit articulo digiti, sit res quæ accideret numero. Accidit autem istud rebus cum dictionibus, quia impossibile est, q̄ dictiones attribuantur æquales rebus, & numerentur ad earum numerationem, ex quo res sunt quasi infinitæ, dictiones autem sunt finitæ. Si autem impositæ essent dictiones significantes, res difficilis esset, locutio autem de eis, aut reminiscētia eorum vel impossibilis: & ideo coactus fuit impositor, q̄ imponeret vnam dictionem significantē multas res: & sicut computatori, apud quem non est industria, quæ vocatur profectio numerorum, impossibile est q̄ constet ei cōuenienter error interrogationum numeraliū, sic ille, apud quem non est notitia naturarū dictionum, dignus est errare, si loqueretur de aliqua re, aut audiret eam etiam, & propter hanc causam & propter alias causas etiam accidit, q̄ syllogismus, & sophisticus elchus sit res inuenta naturaliter.

De generibus disputationum. Cap. II.

Quoniam autem, quibusdā magis operæ precium est videri esse sapientes, q̄ esse & non videri (est enim sophisticæ, apparens sapientia, non existens autem: & Sophista pecuniarum aucupator ab apparente sapientia, & non existente:) manifestū profecto est, quoniam necessarium est illis & sapientis opus videri facere magis, quam facere, & non videri. Est autem (vt vnum ad vnum dicamus) in vnoquoque opus sapientis, non mentiri quidem ipsum de quibus nouit, mentientem autem manifestare posse. Hæc autem sunt, hoc quidem in eo q̄ potest dare orationem, illud autem in eo q̄ sumere. Necesse est igitur illos, qui volunt sophisticæ agere, dictarum orationū genus querere. Operæ enim precium est eis: nam huiusmodi potestas faciet videri sapientes, cuius sunt desiderium habentes. Quod autem tale orationum gen⁹ est, & quod talem appetunt potestatem illi, quos vocamus sophisticas, manifestum est. Quot autē sunt species sophisticarum orationū, & ex quot numero potestas ea constat, & quot partes contingit esse negocij, & de alijs, quæ suffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Sunt igitur ad disputandum, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentiosæ. Et doctrinales quidem sunt, quæ ex proprijs principijs cuiusq̄ disciplinæ, & non ex ijs, quæ videntur respondentī colligunt: nam oportet credere eum, qui dicit. Dialecticæ autem, quæ ex probabilibus collectiuæ sunt contradictionum. Tentatiuæ vero, quæ ex ijs colligunt, quæ videntur respondentī, & quæ necessarium est eum scire qui simulat se habere scientiam, quomodo determinandum est in alijs. Porro contentiosæ, quæ sunt ex ijs, quæ apparent probabilia, apparentes syllogisticæ. De demonstratiuis autem in Analyticis dictum est: de dialecticis vero, & tentatiuis, & in alijs: de alteratorijs autē & contentiosis nunc dicendum.

tūis autem in Analyticis dictum est: de dialecticis vero, & tentatiuis, & in alijs: de alteratorijs autē & contentiosis nunc dicendum.

Sermo de generibus disputationum. Cap. II.

Etex quo quamplures homines etiam volunt denominari per scientiam & exaltari & gloriari gloria magna sine labore & fastidio, aut absq̄ hoc q̄ sint digni, ideo, quando fuerint ex his, quibus possibile est addiscere scientiam, fuit hoc causa, q̄ constitueretur hoc genus sermonis multis hominibus, et obstantente eo, & putentur esse sapientes absq̄ q̄ ita sint in veritate, & ideo nuncupantur nomine scientiæ corruptæ: & est, quod intendimus nomine falsæ & sophisticæ secundum idioma græcorum. Manifestum autem est, q̄ solertia istorum est, q̄ putetur de eis q̄ ipsi faciāt opus sapientum, absq̄ q̄ faciant, sicut sunt opera eorum. Veri sapientis autem opus est, q̄, quando loquitur, dicat verum, & quando audiuerit uerbum ab alio, ab eo discernatur falsum à vero, & concedat ipsum, & istæ duæ conditiones sunt, quæ inueniuntur sapienti: quarum vna est in quantum loquitur, & altera in quantum audit necessarium. Et procurauerunt sophisticæ inquisitionem istius generis locutionis, quia per istam scientiam possunt videri, q̄ sint sapientes absq̄ q̄ ita sint, nisi s̄m suum appetitum. Quod autem hoc genus verborū sit res, quæ inuenitur, est per se notum. Id autem, de quo perscrutatur de eo, est, quod duplex sit iste sermo sophisticus, & quot rebus proueniat hic habitus, & vniuersaliter quot sint partes istius artis, & de illis rebus, quibus est ista ars, & hoc est, quod intenderat perscrutari hic. Dicimus autē, q̄ genera orationum artificialium, quæ possunt sermone doceri, sint quatuor genera, quarum vna est oratio demonstratiua, secunda est oratio topica, tertia est oratio rethorica, quarta est oratio sophistica. Ista autē oratio, quando vtens ea assimilatur sapientibus, appropriatur hoc nomine, quando autem assimilatur topicis, vocatur litigiosa. Oratio autem demonstratiua est illa, quæ fit ex principijs primis proprijs cuiq̄ doctrinæ, quæ sunt inter doctorem & discipulum, cuius semitæ est q̄ recipiat, quod largit ei doctor, nisi cogitet id, quo destruetur sermo doctoris, sicut faciūt sophisticæ. Topica autem oratio est, quæ congeritur ex principijs famosis probabilibus apud omnes aut plures collectiuæ contradictionum. Oratio autem rethorica est, quæ fit ex principijs cogitatis, quæ sunt secundum initium cogitationis. Oratio autem litigiosa est, quæ putatur q̄ sit topica ex principijs probabilibus absq̄ q̄ sint huiusmodi secundum veritatē. De oratione vero demonstratiua iam dictum est in libro Posteriorum, sicq̄ de topica dictum est in libro Topicorum, et de rethorica i libro Rethoricorum. Illa autem, de qua fit sermo, quæ oratio litigiosa est, vocatur sophistica: loquemur autem primo de intentionibus istius orationis.

Fines Sophistæ, & loci sophistici in dictione. Cap. III.

Primum igitur sumendum est quot coniectant qui in orationibus decertant, & coaltercantur. sunt autem hæc quinque numero: redargutio, falsum, inopinabile, sollicitus, & quintum, quod est facere nugari eū, qui condisputat: hoc autem est frequenter cogere idem dicere, aut quod non est, sed quod apparet quodq̄ esse horum. Nam maxime volunt apparere redarguere: secundum autē, falsum aliquid monstrare: tertium vero, ad

Sapientis officia duo.

Genera disputationum.

ro, ad hoc quod est iopinabile ducere: quatum, solocismo vti facere: hoc autem est facere secundum locutionem barbarisare ex oratione respondentem. Vltimum autem, idem frequenter dicere. Modi autem redarguendi sunt duo: nam alij quidem sunt propter dictionem, alij vero extra dictionem.

Sunt autem ea quidem, quæ propter dictionem faciunt phantasiam, sex numero: hæc quidem sunt, æquiocatio, amphibolia, compositio, diuisio, accētus, & figura dictionis. Huius autem fides, & ea quæ est per inductionē, & syllogismus: & si qua sumatur alia, & q̄ totidem modis, si eisdem nominibus, & eisdem orationibus, non idem significamus. Sunt autem propter æquiocationem huiusmodi orationes, vt quod discunt scientes: nam ea, quæ memoriæ prodita sunt, discunt grammatici. Discere enim æquiocum est ad intelligere eum, qui vtitur disciplina: & ad accipere disciplinam. Ea rursus, quod mala bona sunt: nam quæ expediunt, bona sunt: mala autem expediunt. Duplex enim expediens est, & necessarium, quod accidit plerunque in malis (est enim quoddam malum, necessarium) & bona cumq̄ expediencia dicimus esse. Amplius autem, eundem sedere, & stare, & ægrotare, & sanū esse: nam qui surgebat stat, & qui sanabatur, sanus est: surgebat autem sedens, & sanabatur ægrotans: ægrotantem enim quālibet facere, aut pati non vnum significat, sed quādoq̄ quidem qui nunc ægrotat, aut sedet, quandoq̄ autem qui egrotabat prius: verumtamen sanabatur quidem ægrotans, cum ægrotans: sanus est autem non cum egrotans, sed egrotans non nunc, sed prius. Propter autem amphiboliam sunt orationes tales: velle capere me pugnantes. Et putasne quod quis cognoscit, id cognoscit: nam & cognoscens & cognitum contingit vt cognoscens significare hac oratione. Et putas quod quis videt, id videt: videt autē columnam: quare columna videt. Et putas quod tu dicis esse, id tu dicis esse: dicis autem lapidem esse: quare tu lapis, dicis esse. Et putas est silentia dicere: duplex enim est & id, silentia dicere: hoc quidem eos, qui dicunt silere, illud autem ea, quæ dicuntur. Sunt autem tres modi secundum æquiocationem, & amphiboliam: vnus quidem, quando nomen, vel oratio plura significat principaliter: vt aquila, vel canis. Alius autem, quando solitum sic dicere. Tertius vero, quando compositum plura significat, separatū vero sim-

pliciter, vt scire literas: nam vtrunq̄ fortasse vnum quidem significat, & scire, & literas: ambo autem plura, aut literas ipsas sciētiam habere, aut literarū, alium. Amphibolia igitur, & æquiocatio p̄pter hos modos sunt.

Propter compositionem vero huiusmodi sunt: vt possibile est sedentem ambulare, & non scribentem, scribere: non enim idem significat, si diuidens quis dicat, & componens, quod possibile est sedentem ambulare, & non scribentem scribere: & hoc identidem, si quis componat non scribentem scribere, significabit profecto, quod habet potestatem, vt non scribens scribat: si quis autem non componat, quoniam habet potestatem quando non scribit, vt scribat. Et discit nunc literas, si quis didicit quas scit. Amplius, quod vnum solum potest ferre, plura potest ferre. Propter vero diuisionē quod quinque sunt duo, & tria, paria, & imparia. Et quod maius, æquale: tantūdem enim est maius & adhuc amplius: nam eadem oratio diuisa, & composita non idem semper videtur significare. Vt ego posui te seruū existentem liberum. Et hoc, quinquaginta virum, centum heros liquit Achilles. Propter accētum autem in ijs, quæ sunt sine scriptura, non facile dialecticis facere orationē: in scripturis autem & poematibus magis. Vt & Poetam defendunt nōnulli aduersus redarguentes quasi hic absurde locutum.

Nec gemere acria cessabit turtur ab vltimo, quod pentemimeri vsus sit, & turture fœminino. Soluunt enim id accentu: dicentes quod acria accentū finalem longum habet, & non ad turtur, sed ad vltimo, vt epithetum debet referri, & id de Niso, & Eurialo cum Rutulos vino, somnoq̄ sepultos intellexissent:

Cætera per terras, omneis animalia somno Laxabant curas, & corda oblita laborum. Talia igitur propter accentum sunt. Quæ autem propter figuram dictionis sunt, accidunt, quando non idem vt idem interpretatur, vt masculinum, fœmininum: vel fœmininum, masculinum: vel quod inter hæc est, alterum horum: vel rursus quale, quantum: vel quantum, quale: vel faciens, patiens: vel dispositum, facere: & alia, ceu diuisum est prius. Nam est aliquid, quod non est eorum quæ sunt facere, vt eorum quæ sunt facere, aliquid dictione significare, vt valere. Similiter figura dictionis dicitur ei, quod est scicare, vel ædificare, quamuis illud quidem quale quid, & affectum quodā modo significet.

Cū poetam dicit, Homerū intelligit, cuius hic Aristoteli carmina citat, verum q̄ ea nostris accētibus non accommodari queunt, interpretes p̄ illis Vergilij, qui latinorū est Homerus, carmina posuit.

Log. cū cōm. Auer. SS ij fieret,

ficet, hæc vero facere aliquid: eodem autem modo & in cæteris, propter igitur dictionē redargutiones ex his existunt.

Sermo de quatuor generibus orationum, et de quinque intentionibus orationum Sophisticarum, et de fallacijs cœnientibus propter dictiones. Cap. III.

Dicimus itaq; q̄ intētum huius generis locutionis est vna q̄nque intentionū: aut ad redarguendum loquentem: aut ad inferendum falsum, & rem quæ est falsa s̄m famosum: aut ad largiendum ei dubium, quod inopinabile dicunt: aut ad ponendū ipsum s̄m modum, quo ferat in locutionem falsum intellectum ab eo quem solœcismum appellant: aut ad ponendum ipsum nugā & excessum ex rebus, ex quibus sequitur falsitas intellecti ab eo s̄m imaginationem: sicq; istę sunt quinque intentiones, quas intendunt sophistę. Famosissima autem istarum quinque intentionum & maxime intenta apud eos est redargutio: rursus sequitur ei falsum in loquentem: præterea largitio dubij, seu inopinabile: deinde est occultatio sermonis, & ferre ipsum ad falsum, i. ipse solœcismus, vltimus est illatio ad nugam & locutio s̄m excessum. Redargutionum autem et fallaciarū quædā est propter dictiones ab extra, & quædā est p̄pter res. Illa aut, q̄ est propter dictiones est sex species. Quarū vna est æquocatio dictionis separata, secūda aut æquocatio compositionis, seu amphibologia. Tertia aut est, q̄ est s̄m cōpositionem. Quarta, quæ est p̄pter diuisionem. Quinta aut est æquocatio figuræ dictionū. Sexta aut propter accentum. Ista aut diuisio notificatur per syllin & inductionem. Exemplum itaque æquocationis nominis separati est sermo dicentis, ad discens est sciens, quia addiscens scit, qui autem scit est sciens, sicq; addiscens est sciens. Modus autem fallaciæ huius est, quia dictio sciet, dicitur pro tempore futuro & pro tempore præsentis, verificatur autem de sciente pro præsentis, de addiscēti autem pro futuro: sicq; etiam est sermo dicentis, aliquod malum expedit, expediens autem est bonum, sicq; quoddam malum est bonum. Fallacia autem huius est, quia nomen expedientis, q̄ dicimus aliquod malum expedit, significat id, quod significat nomen necessarij, q̄n autem dicimus, & expediens est bonum, significat id, quod significat eligendū, & res cōueniens. Exemplum aut æquocationis compositionis est quarundam specierum, & hoc, quia iam sit p̄ prius & posterius, sicut qui dicit, nobilis est sciens, q̄n intendit per hoc, q̄ sciens sit nobilis, & putat prioritas nobilis, & posterioritas sciētis, quia p̄dicatum istius sermonis est sciens, & nobilis est subiectum, tam autem sit æquocatio cōpositionis seu amphibologiæ propter reditum signiter res plures q̄ vna, sicut est dictum dicentis, quod scit homo, est hō, homo aut scit lapidem, lapis itaq; scit. Accidit aut ista fallacia, quia dictio scit, accidit de sciente & de scito, & sicut est sermo dicentis, quod dicit homo q̄ sit, ita est, si autem homo dixerit silicem, est igitur homo silicem. Causa autem huius est, quia dictio est, aliquando redit ad hominem, et aliquando redit ad sermonem. Iam autē sit æquocatio propter habitudinem, ac si diceres gaudeo verberatione Socratis, quia fertur q̄ Socrates sit verberās, aut verberatus. Et aliquando sit per ablationem & defectum, exempli gratia, vt sermo dicentis, qui non ambulabit poterit ambulare, & qui non scribet poterit scribere, & hoc est verū: quando autem auferrur dictio, poterit, & dicitur, qui non ambulabit ambulabit, & qui nō scribet scribet, putaretur q̄ qui nō ambulat, sit ambulans, & ignarus scripturæ sit scribens: putatur autem q̄ hoc sit in capitulo diuisionis & cōpositionis, & hoc, quia defectus est po-

sitio compositi diuisi. Exemplum vero locorum, quibus sit æquocatio propter diuisionem dictionis compositæ, est, sicut quando diceret, Socrates est sciens medicinam, Socrates itaq; est sciens, & hoc, quia iam verificatur de Socrate q̄ sit sciens medicinam, & non verificatur de eo q̄ sit sciēs simpliciter, hoc autem ita fuit, quia non sequitur, q̄, quando verificatur sermo compositus de aliqua re, q̄ eius partes verificentur diuisę de ista re. Exemplum vero loci, qui est ex diuisione, est, quando res, quæ prædicantur diuisę de partibus rei verificant, & de tota re secundū sui totalitatem verificantur, quando autem componuntur sibiñuicem falsificantur. Putaret autem sophista, q̄, quando verificatur diuisę, sequatur, q̄ verificentur compositæ. Illud autem est contrarium primi loci. Exemplum autem eorum, quæ verificantur de partibus rei diuisę, & non verificantur de toto coniuncta, est sermo dicentis, ipsorum quinque est par, & ipsorum quinque est impar, quinque itaq; sunt par & impar simul: hoc autem est falsum, quia paritas & imparitas vtraq; earum verificatur de parte ipsorum quinque sine parte, de qua verificatur altera, quando autem prædicatur de toto esset falsum. Exemplum autem prædicarum, quæ verificantur diuisa de tota re, & non verificantur de ea coniuncta, est, sicut sermo dicentis, tu es seruus, et tu es meus: ergo tu es seruus meus: hoc autem est eorum, quæ iam falsificantur. Locus autem, qui est propter accētum, est, sicut si variaretur substantia dictionis, & variaretur sensus illius, aut variaretur ex productione ad correptionem, aut ex grauitate in tenuitatem, aut ex continuatione in pausam, aut lateret eius substantia, vel permutaretur eius dictio: hoc autem possibile est in scriptura sine prolatione. Exempla autem istorum sunt, quę dicuntur in idiomate arabico. Locus vero, qui est ex figura dictionum, est sicut si fiat modus dictionis masculinus modus dictionis fœmininus, aut modus dictionis passiuus modus dictionis actiuus, & putaretur q̄ masculinum sit fœmininum, & fœmininum masculinum, & passiuum actiuum: sicut est dictum arabum passiuum calumniatum loco calūniatis, & pulsatum loco pulsantis. Hi autem sunt elenchi, qui sunt propter dictiones. Iam autem apparet q̄ sint sex per viam diuisionis, & hoc, quia dictio fallit quādo nō coequatur rei, quando autem non coequatur rei, manifestum est, q̄ significat rem plusq; vnā, quia non est impossibile q̄ significat hęc rem & rem additam ei vltra hanc rem, & rem subtractam ab ea, quando autem hoc ita fuerit, iam significat rem plusq; vnā, aut per eius additionem ad eā vltra rem, aut per subtractam ab ea, q̄n autem hoc ita fuerit, non euadit eius significatio rei plusq; vnus: aut q̄ accipiat diuisa, aut q̄ accipiat coniuncta alię. Rursus, quando fuerit ex parte, quæ est diuisa, non euadit ex reliqua trium diuisionum: aut q̄ sit ei propter eius primum modum impositum, & hoc est nomen æquocum: aut sit hoc propter additionem aut subtractionem eius literarum, aut variationem ordinis earum: & illa est fallacia, quæ accidit propter substantiam dictionum, & grauitatē & tenuitatem, & cæteras res, de quibus protrahitur vsus idiomatum: quando autem hoc accidit ei, est, quia ipsa annectatur alteri, nō quia hoc accidat ipsimet compositioni, licet accidat ei ex varietate illarum à diuisione in compositionem, qui est locus diuisionis, aut ex compositione in diuisionem, qui est locus compositionis: quando autem per se notum fuerit, q̄ nō sit hic diuisio consequens dictionē, quæ significat plusq; rem vnā, ex parte quæ est fallēs per se, non ex parte quæ est fallens per accidēs, sicut est fallacia, quæ accidit ex ea cum permutatione, hoc est, permutatione dictionis loco dictionis, est manifestum, q̄ loca fallentia ex dictionibus sint ista sex.

De locis redargutionum sophisticarum extra
dictionem: Cap. IIII.

EArum vero, quæ extra dictionem sunt
captionū, species sunt septem. Vna quidē
dem propter accidens: secunda autem pro-
pter id, quod simpliciter, vel nō simpliciter,
sed aliquo modo, aut vbi, aut quādo, aut ali-
quid dicitur: tertia autem propter redargu-
tionis ignorantia; quarta vero propter con-
sequens: quinta autem propter id, quod est in
principio sumere: sexta propter id quod nō
est causa, vt cām ponere: septima vero pro-
pter plures interrogationes vnam facere.

Propter igitur accidens captiones sunt, qñ
similiter quodcunq; existimabitur rei & ac-
cidenti inesse: nam, quia multa eidem acci-
dunt, non est necesse omnibus prædicatis et
ei de quo prædicatur, illa omnia inesse: nam
omnia sic erunt eadem, quemadmodum so-
phistæ dicunt: vt si Coriscus est alter ab ho-
mine, ipse est alter à se; est enim homo: aut si
à Socrate alter, Socrates autē homo, ab ho-
mine alterum dicunt esse confessum, eo qd
accidit (à quo dixit alterum esse) hunc esse
hominem. Propter id autem, quod hoc quidē
dem simpliciter, illud autem aliquo modo,
& non præcipue, quando quod in parte di-
citur, vt simpliciter dictum sumitur: vt si nō
ens est opinabile, quod non ens est: non. n.
est idem esse quiduis, & esse simpliciter. Aut
rursum, quoniam quod est non est, si eorum
quæ sunt quippiam non est, vt si non est ho-
mo: nam non idem est non esse quiduis, &
nō esse simpliciter: apparet autem, eo quod
perquam propinquum est dictione, & pa-
rum differat eē quiduis, ab eo quod est esse,
& non esse quiduis ab eo quod est non esse.
Similiter autem propter id, quod est aliquo
modo, & simpliciter: vt si Indus, cum sit to-
tus niger, albus est dentibus, albus igitur &
non albus est. Aut si ambo aliquo modo,
quod simul contraria inerunt: tale autem in
quibusdam quidem, cuiuslibet facile est confi-
derare. Vt si sumens Aethiopem nigrum
esse, dentibus dicat qd albus: si ergo ibi albus,
qd niger, & non niger, putabit disputasse syl-
logistice, cum perfecit interrogationem.
In quibusdam vero latet frequenter, in quib-
uscunq; cum aliquo modo dicatur, simpli-
citer videtur sequi: & in quibuscunq; non fa-
cile est considerare vtrum eorum præcipue
sit assignandum. Fit autem tale in quibus-
cunq; similiter sunt opposita: nam videntur
vt ambo, aut neutrum dādum esse simplici-
ter prædicari: vt si dimidium quidē album,

dimidium vero nigrum, vtrum album, an ni-
grum? Quæ autem sunt propter id, quod
non determinatur quid est syllogismus, aut
quid redargutio, fiunt propter omissionem
orationis. Nam redargutio est contradictio:
vnius & eiusdem, nō nominis, sed rei, & no-
minis non synonymi, sed eiusdem ex ijs que
data sunt ex necessitate, non connumerato
eo quod erat in principio, secundum idem,
& ad idem, & similiter, & in eodem tempo-
re. Hoc autem modo fieri potest, vt quis fal-
sum dicat de aliquo: quidam autem omitten-
tes aliquid eorum, quæ dicta sunt, apparent
redarguere: vt quod idem duplum & non-
duplum: nam duo vnius quidem dupla, tria
autem non dupla. Aut si eiusdem idem dus-
plum, & non duplum, sed non secundum
idem: nam secundum longitudinem duplū,
secundum latitudinem non duplum. Aut si
eiusdem, & secundum idem, & similiter, sed
non simul: quare est apparens redargutio.
Trahat autem aliquis hæc & in eas, quæ sunt
propter dictionem. Quæ autem propter id,
quod in principio erat sumuntur, fiunt qui-
dem sic & tot modis, quot modis contingit
quod in principio est petere: videntur au-
tem redarguere, eo quod nō possit quis in-
spicere idem, & diuersum. Quæ vero pro-
pter consequens est redargutio, ideo est qd
putent conuerti cōsequentiam: nam, si cum
hoc est ex necessitate, illud sit: & cum illud
est, putant & alterum esse ex necessitate: vnde
& quæ ob opinionem ex sensu sunt, de-
ceptiones fiunt: nam sæpe esse mel, fel sus-
picati sunt, eo quod sequitur flauus color
mel. Et quia accidit terram, pluuia madidā
fieri, etiam si sit madida, opinantur pluuisse:
id autem non necessarium est. In rethoricis
quidem quæ secundum signū fiunt demon-
strationes, ex consequentibus sunt: nam uo-
lentes ostendere quod adulter, quod conse-
quens est, accipiūt, quod comptus, aut quod
videtur noctu errabundus: pluribus autem
hæc quidem insunt, prædicatum tamen non
inest. Similiter autem & in ratiocinatiuis: vt
est Melissi oratio, quod infinitum est vniuersū:
sumens autem vniuersum ingenium
(nam ex nihilo nihil fieri) quod aut factum
est ex principio fieri: si igitur nō factum est,
principium nō habet vniuersum, quare in-
finitum: non necesse est autem hoc accide-
re, non enim si omne quod factum est, prin-
cipium habet, etiam quicquid principium
habet, factum est: quemadmodum neq; si fe-
briens calidus, etiā calidū necesse est febrere.
Log. cū cōm. Auer. SS ij Quæ

Redargutio
quid.

Quæ vero propter non causam, vt causam: cum assumitur q̄ nō causa est, tanquam propter illud fiat redargutio: accidit autem tale, ad impossibile syllogismus: necessariū enim est in his aliquid interimere ex ijs, quæ posita sint: si ergo enumeretur in necessarijs interrogationibus ad id, ad qd̄ accidit impossibile, videbitur propter id sæpe fieri redargutio, vt quod non est anima, & vita idem: nam si generatio corruptioni est contrariū, & alicui corruptioni erit quædam generatio contrariū: mors autem corruptio quædam, & contrariū vitæ, quare vita generatio, & viuere generari: hoc autem impossibile: non ergo idem anima & vita. Nequaquã collectum est, nam accidit (tamen si quispiam nō idem dicat vitam & animam) impossibile: sed solum contrariū vitam quidē mortis, cū sit corruptio, corruptioni autē generationem. Incollectiles igitur simpliciter non sunt huiusmodi orationes, sed ad propositū incollectiles: et latet plerūq̄ nō minus ipsos interrogantes quod tale est. Propter igitur consequens, & propter non causam orationes huiusmodi sunt. Quæ autem propter id, quod est duas interrogaciones vnā facere, quando latet plures esse, & perinde ac vna sit, assignatur responsio vna. In aliquibus autē facile est videre q̄ plures, & quod non danda vna respōsio: vt vtrum terra mare est an cœlum: in aliquibus vero minus, et quasi vna sit, aut confitetur (eo q̄ nequeunt respondere ad interrogatum) aut redargui videntur: vt putas hic & hic est homo: quare, cū aliquis percusserit hunc et hunc, percutiet hominem & non homines. Aut rursus quorum hæc sunt quidem bona, illa autē non bona: omnia hæc bona, an non bona? nam vtrūvis dixerit, est quidē vt aut redargutionem, aut falsum apparens videatur facere: nam dicere eorum, quæ non sunt bona aliquid esse bonum, aut eorum, quæ bona sunt non bonum, falsum. Quæ autem assumptis quibusdam, redargutio etiam fiet vera: vt si quis cōcedat similiter & vnum & plura dici alba, & nuda, & cæca: nam, si cæcū est quod non habet visum, natum tñ habere, & cæca erunt quæ non habent visum, nata autē habere: quando igitur hoc quidem habet visum, illud autem non habet, ambo erunt vel videntia, vel cæca: quod est impossibile.

Sermo de fallacijs ex rebus. Cap. IIII.

Loca autem fallentia sunt septem loca, quorum vnus est, q̄ currat id, quod ē accidēs, cursu eius quod est per se. Secundus autem est acceptio conexi, vt absoluti, seu secundū quid vt simpliciter, quan-

do acciperetur id, cuius semitæ est q̄ accipiatur cōnexusum solum, ac si esset verū simpliciter, hoc est, id quod est connexum attributo, i. alicui attributo, aut quo ad tempus, aut quo ad locū, aut quo ad aliam speciem connexionum. Tertius autem est, qui accidit, ex pauca notitia conditionum elenchi, & illatione oppositi eius, de cuius notitia & esse gloriatur aduersarius. Quartus autē est locus consequentis. Quintus est prologus ad quæsitū, seu petitio principij. Sextus est acceptio nō causæ, vt causæ. Septimus est acceptio interrogationū plurium, ac si esset interrogatio vna. Elenchi itaq̄, qui sunt ex eo quod est per accidens, sunt, qñ contigerit q̄ prædicetur aliqua res de re aliqua per se, & contigerit alteri illarum duarum rerum, aliqua dispositio per accidens, quia putaretur q̄ id, quod est per accidens, inueniatur alteri illarum duarum rerum per se, exempli grā, sermo dicentis, Socrates demonstratus est non homo, & Socrates demonstratus est hō, sicq̄; hō non est homo, & hoc, quia prædicatio humanitatis de Socrate est p se: accidit autē huic: ex parte, qua est singularis, q̄ fuerit non hō, quod est species & vte: & putatur propter hoc, q̄ sequat ex illo, q̄ hō sit non hō, exemplum huius etiam est, Socrates est non Plato: Plato autē est homo, ergo Socrates est non homo. Fallacia autem, quæ accidit ex acceptione conexi absolute, i. s̄m quid, simpliciter est, sicut si diceret quispiam, si quod est nō ens, esset opinabile, opinabile autem est ens, id itaque quod est non ens est ens. Aut diceremus, si quod est ens est opinabile, opinabile autē est non ens, id itaque, quod est ens, est non ens. Hoc autem verificaretur, qñ cōnectitur, non qñ absoluit, & hoc, quia quod nō est ens extra cogitationem, est itaq̄ ens s̄m cogitationem, non simpliciter. Sic etiā quod est ens s̄m cogitationem, esset nō ens extra cogitationem, non simpliciter, hoc est, q̄ verificetur res de illo simpliciter, & sequatur ex eo q̄ verificetur nō simpliciter. accidit autem fallacia in hoc loco, qñ accidit q̄ sit pauca & latens differentia inter absolutum & connexū: quanto autem dīra fuerit magis latēs, magis erit fallacia per illam, & difficilius cōstabit modus fallaciæ in ea, quanto vero euidentior fuerit, minus erit fallacia, & facilius constabit. Hoc autem variabitur secundum materias, et in quibusdam locis potest esse, q̄ cadat fallacia, cuius solutio nō sit facilis, in aliquibus autem locis accidit fallacia, cuius solutio sit facilis. Exēpli gratia, sermo dicentis, æthiops est niger, & æthiops est albus secundū dentes, æthiops itaq̄ est albus & niger simul. Possibile enī esset quod accideret talibus fallacia in hoc, ex quo est latēs varietas inter nigredinem æthiopsis & albedinem eius dentium, & ideo possibile est, q̄ homo admitat, q̄ æthiops sit niger, & admitat q̄ sit albus propter albedinem eius dentium: hic autem non est valde latens, ideo iam facilis est eius solutio pluribus hominibus. In aliquibus vero locis non cadit per hoc fallacia propter cogitationem varietatis inter illa, sicut est sermo dicentis, æthiops est homo niger, homo autem est albus, quia non accidit ex hoc, quod homo niger sit albus, ex quo albus, & niger sunt duę species hominis notæ: differentia autem inter eos est nota valde & manifesta omnibus, & ideo possibile est vni, q̄ admitat q̄ homo æthiops sit niger, & q̄ homo sit albus, & possibile est q̄ admitat, q̄ æthiops sit niger, & albus secundum eius dentes. Locus vero est, quo accidit fallacia propter ignorantiam vnus conditionum elenchi. Hoc itaq̄ accidit ex priuatione notitiæ conditionum syllogismi concludentis elenchum: testimonium autem est notitia conditionum contradictorij, & hoc, quia contradictorium non est quod contradicit s̄m dictionē solū, sed secundū rem, hoc est, q̄ ipsa eadem res sit in enuntiatione affirmatiua, quæ ipsamet est res in enuntiatione negatiua,

Plures interrogaciones vt vna.

negatiua, quæ opponitur illi oibus modis. Fit autē hoc, qñ res prædicata in illis fuerit vna, aut subiectū vnum, aut reliquæ conditiones eadem, quæ largiuntur in vna duarū enuntiationum oppositarum, sint ipsæmet, quæ largiuntur in altera, ex tēpore, & loco, & modo, & cæteris, quæ dicta sunt in lib. Perihermenias. Iste autē locus est fallens, quia quidā hoies visi sunt sibi, qñ contradixerint enuntiationi, quam argumentatus est aduersarius, qñ dimittant eam absq; qñ cōtradican ei sūm conditiones, quæ terminatę sunt in eo quod præmissum est, sicut poneret supponēs qñ hoc sit duplum huius, & declarator declararet, qñ non sit duplum, dicere autem nostrūm de eo, qñ non sit duplum, verificatur de eo modo alio à modo, quo verificaretur de eo, qñ sit duplum, & agens hoc opinaretur, qñ iā dimississet, sicut verificaret, qñ linea sit dupla lineæ ex parte longitudinis, & non dupla ex parte latitudinis, postq; linea est longitudo, cui nō est latitudo. Fallacia autem, quæ fit, accidit propter prologum ad quæsitum primum seu petitionem principij. Accidit itaq; tot modis, quot possibile est, qñ accipiatur oppositum rei cum interrogazione, ac si esset nō oppositum. Intendo autē per oppositum illorum, cuius intenditur destructio, & accidit in hoc elenchus, & hoc qñ annecteretur ipsimet rei, sicut declaratum est de syllogismis, qui componuntur ex oppositis. Ille autem est duarum specierum, prologus ad oppositum quæsitū, & ille est cuius meminit Arist. qñ sit ille, quo vplurimum accidit elenchus, & prologus ad ipsummet quæsitum. Iam autem dictum est in libro Priorum de modis, quibus possibile est qñ accidat hoc accidēs vere. De modis autem, quibus putatur, qñ iam accidat hoc, & non accidat, dictum est in lib. Topicorum. Causa vero loci, quo accidit fallacia elēchi propter consequēs, est putare conuersam affirmatiuę vniuersalis esse vsem. exēpli gratia, qñ apud aliquem hoīem fuerit, qñ oīs prægnantis venter sit tumens, & oriāt in eius mente qñ omnis tumens venter sit prægnans. Ex hoc autem loco multotiens accidit fallacia sensui, adeo qñ putat de felle. v. g. qñ sit mel propter citrinitatem, quæ sentitur in vtriusq; & putatur de terra humecta, qñ pluerit in eam, quia sensatum fuerat, qñ terra, in qua pluerat, sit humecta: hoc autē non est verum. Et ideo dicimus, qñ non concludit sylls ex duabus affirmatiuis in secunda figura. Sylls autem signi, qui sit in Rhetorica, tam sit ex duabus affirmatiuis i figura secunda, qñ tales syllogismi iam fiunt in Rhetorica ex rebus, quæ cōsequuntur duabus extremitatibus, sicut qñ intendit Rhetor declarare, qñ iste sit adulter, & acciperit consequens adulterum, gratia exempli, qui est fucus aut error incessus nocturni: & diceret iste lucat, & adulter fucatur, ergo iste est adulter: hoc autem non est verum: fucus enim inuenitur adultero, & non adultero: sicq; etiam error incessus nocturni. Et ex hoc loco errauit Melissus, qñ dixit, qñ totū non habet principium, & hoc, quia inuenit verum, qñ oē generabile habet principium, opinatus est, qñ quicquid habet principium sit generabile, & ex quo opinatus est istud, verificatū est ei contrarium eius cōtradictorij, quod est, qñ quicquid non est generabile non habet principium, mundus autē nō est generabilis, ergo illud non habet principium, & qñ ipsum etiam sit infinitum, & non qñ omne generabile habet principium, sequitur qñ omne habēs principij sit generabile, sicut qñ si omnis febricitās sit calidus corpore, non sequitur, qñ omnis calidus corpore sit febricitans. Locus autem, quo accidit elenchus fallens ex acceptione eius, quod non est causa conclusionis, qñ sit causa, sit, quando in syllogismo accipitur præmissa cū præmissis, ex quibus sequitur conclusio falsa: alter autem putaret, qñ conclusio sequeretur ex illa præmissa, hoc autem accidit in syllogismo ducēte ad impossibile, hoc

est, syllogismo contradictionis, quia auferret partem præmissarum positarum in eo, in quantum inferret falsum, accidit autem valde in eo qñ ingrediatur præmissa, quam sophista intenderet destruere cum summa præmissarū falsarum, ex quibus accidit ipsum falsum. Qñ autem acciderit, putatur qñ acciderit ex illa præmissa, in cuius destructione errauerunt, ipsum autem falsum sequitur non ex illa præmissa, sed ex alia præmissarū falsarum, quas posuerat. Exēpli gratia, diceret quispiam, qñ anima & vita non sint vna res, quia si esset vita res, omnes species generationis essent contrariæ oibus speciebus corruptionis, & singulis speciebus corruptionis essent singulæ species generationis, quæ eas appropriarent, quæ essent eis cōtrariæ, mors autem est corruptio quædam, sicq; vita est generatio quædam, qñ autē vita erit generatio, vita est et, quod fuit & perfectum est, generatio autē est eius quod generatur. Illud itaq; quod generat, iam fuit, hoc autē est diuersum imposse, ergo aia et vita non sunt vna res, qñ hoc falsum sequitur ex hoc sermone, licet nulla suarum præmissarum supponat, qñ aia & vita sint vna res: & ideo non dicimus, qñ non sit illatius simpliciter, sed dicimus, qñ non sit illatius in cōparatione ad id, quod intenderat cōcludere. In essentia autē istius exempli est fallacia quædam, sed non curamus de ea hic, & ideo hoc exemplum facit errare multos. Fallacia autem, quæ accidit in eo ex loco cōsequentis, & ex acceptione eius, quod non est causa conclusionis, ac si sit causa sic. Fallacia vero, quæ accidit ex acceptione duarum interrogationum in vna interrogatione, accidit ex parte, qua ferret duo respōsa diuersa, quibus responderetur vnico responso. Accidit autem hæc fallacia, qñ accipitur loco vnus prædicati in enuntiatione plusq; vnum prædicatū, & loco vnus subiecti in enuntiatione plusq; vnum subiectū. Exemplum itaq; etus, quo accipiuntur loco vnus prædicati duo prædicata est sermo dicētis, terra est ex aliqua re & aqua: iste. n. est duæ enuntiationes & duæ interrogationes, non vna. Exemplum autē acceptionis duorū subiectorū est sermo dicētis, hic & hic est hō: hic. n. sunt duæ enuntiationes, nō vna enuntiatio. Quidam autē hoīum est, qui qñ interrogatus fuerit talibus interrogationibus plurib; ac si essent vna interrogatio, forte cogitabit multiplicatē, quæ est in interrogatione, & stabit, & pausabit. Forsitan autē responderet vnico responso, & pueniet et elenchus & falsum, sicut si dicerem; hic & hic est hō. Ille itaq; qñ percussit hunc & hunc, percussit itaq; vnum hoīem non duos hoies. Plurimum autē quod accidit fallacia sūm hūc locus est, qñ cōtingerit, qñ prædicata rerū, de quibus interrogatur interrogatio, sint contraria, sicut in aggregato quarundam rerum sit bonū, & eaz; sit aliquid, quod non sit bonum, & interrogaretur de oibus ipsis vna interrogatione, an sit bonum, vel non bonum: quæcunq; autē duarū responsionum responderet esset fallacia, nisi diuideret aliquā rem i eas, & ferret respōsum de eis sūm numerum interrogationum, quæ sunt in eis, sicut si interrogaretur an fructio sensibilium & fructio intelligibilium sit bona, an non bona: qñ si diceret bona, erraret, quia fructiones sensatę non sunt bonæ. Si autem diceret male, erraretur, quia fructiones intellectuæ sunt bonę, & laudabiles. Qñ autem illarum plurium rerum iudicium fuerit unū iudicium, iste locus nō sit falsigraphus, & hoc, qñ iudicium totius ex illis fuerit idem, quod iudicij vnus, qñ tunc interrogatio de oibus est, sicut interrogatio de vna earum, sicut diceretur an hoc & hoc sit cæcum, postq; cæcitas fuit priuatio visus, vidēs autem non differt à vidente, ex parte qua est videns, & in tali loco sit ex vna eadem enuntiatione respōsum enuntiationū plurium: qñ autē vnum eorū fuerit cæcum, & alterum videns, impossibile est, qñ responsum sit vnum.

Log. cū cōm. Aucr. SS iij Omnes

*Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam
redargutionis reuocatum iri. Cap. V.*

A Ut igitur sic diuidendum apparentes syllogismos, & redargutiones: aut oēs reducendum ad redargutionis ignorantiam, ijs, qui hanc principium faciunt: fieri enim potest, vt omnes resoluiamus dictos modos ad redargutionis definitionem. Primū quidem si icollectiles fuerint, oportet enim ex ijs, quæ posita sunt, accidere conclusionem, & vt ita dicam, ex necessitate, atq; non apparere. Deinde & s̄m partes definitionis: nam earum, quæ sunt i dictione, hæc quidem sunt propter duplex, vt equiuocatio, & oratio, et similis figura: consuetum. n. id omnia, vt & illud quippiam significare. Compositio autem, & diuisio, & accentus, eo q̄ non eadem est oratio, aut nomen quod differēs: oportebat: aut & id esse, quemadmodum & rem eandē, si debebat redargutio, vel syllogismus esse: vt si tunica, non vestis syllogizetur, sed tunica: nam verum est & illud, sed non syllogizatum est: sed adhuc interrogatione indiget, quod idem significat ad eum qui querit propter quid. Quæ vero s̄m accidens definito syllogismo manifesta fiunt: nam eandē definitionem oportet syllogismi & redargutionis fieri, attamen & adiungere contradictionem: nā redargutio syllogismus est contradictionis: si igitur non est syllogismus accidentis, non fit redargutio: non enim si cūm hæc sint, necesse est illud esse, id autem est album esse propter syllogismum: neq; si triangulus duobus rectis tres angulos habet æquales, & accidit ei figuram esse, vel primū, vel principium, q̄ figura, vel primū, vel principium tale est: nam non quatenus figura, vel primum, vel principium, sed quatenus triangulus demonstratio: similiter & in alijs. Quare, si redargutio syllogismus quidā, non erit quæ s̄m accidens redargutio. Verum propter hoc & artifices & omnino scientes ab inscijs redarguuntur: nam s̄m accidens syllogismos faciunt contra sapientes: qui vero non possunt diuidere, aut interrogati concedunt, aut cūm non dant, arbitrantur dedisse. Quæ vero propter id quod aliquo modo, & simpliciter, quoniam non de eodem affirmatio & negatio est: nam aliquo modo albi, aliquo modo nō album: & simpliciter albi, simpliciter non album, negatio est: si igitur cūm datur aliquo modo esse album, quis vt simpliciter dictum accipit, nō facit redargutionem: apparet autem propter ignorantiam

ipsius, quid est redargutio. Manifestissimæ autem oīum quæ prius dictæ sunt propter redargutionis definitionē, quare & sic nuncupatæ sunt: nā propter rationis omissionē phātaia fit, & diuisis hoc pacto, cōmune in oībus his ponendum est orationis ommissio.

Quæ vero propter id quod sumitur, quod erat in principio, & non causa vt causa ponitur, manifeste sunt per definitionem: nam oportet conclusionem accidere, eo q̄ hæc sunt, quod non erat in non causis: et rursum non connumerato eo quod erat in principio, quod non habent eæ quæ sunt propter petitionem eius quod in principio. Quæ vero propter consequens particula sunt accidentis: nam consequens accidit: differt autem ab accidenti, quoniam accidēs quidem est in vno solo sumere, vt idem esse flauum, & mel, & album, & cygnum: quod autem propter consequens, semper in pluribus: nam quæ vni et eidem sunt eadem, et sibi inuicem postulatur esse eadem: propter quod fit ea quæ propter consequens redargutio: est autem nō omnino verum, vt si sit album secundum accidens: nam & nix & cygnus albo idem: aut rursum in Melissi oratione idem esse accipit factum esse, & principium habere, aut æqualia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum est, & quod habet principium, factum esse postulat, tanquam ambo eadem sint, eo q̄ principium habent factum esse & finitum. Similiter autem & in ijs, quæ æqualia facta sunt, si eandem magnitudinem, & vnam sumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta sunt, eandem & vnam magnitudinem sumunt: quare consequens sumit. q̄ igitur propter accidens redargutio, in ignorantia redargutionis est: manifestum, & q̄ ea, quæ est est propter cōsequens: inspicendum autem est id & alias. Quæ vero propter id, quod est plures interrogationem vt vnam facere, in eo sunt q̄ non enucleamus, siue non diuidimus propositionis orationem: nam propositio vnum de vno est: nam idem terminus vnus solius rei, & simpli rei: vt hoīs, et vnus solius hoīs: similiter autem & in alijs. Si igitur vna propositio est, quæ vnū de vno postulat, & simpliciter erit propositio talis, interrogatio. Atqui quoniam syllogismus ex propositionibus est, redargutio autem syllogismus, & redargutio erit ex propositionibus: si igitur propositio unum de vno, manifestum quoniam & hæc in redargutionis ignorantia: nam apparet esse propositio,

propositio, quæ non est propositio. si itaq; dedit responſionem vt ad vnam interrogat̃ionem, erit redargutio, si autem non dederit, sed apparet, apparens redargutio. Quare omnes loci cadunt in redargutionis ignorantiam: qui quidem dicti sunt propter dictionem, quia est apparens contradictio, quod erat proprium redargutionis, alij autem propter syllogismi terminum.

Sermo de reductione omnium specierum fallaciarum ad fallaciam elenchi. Cap. V.

Ista autem loca, quæ narrauimus, licet numerus suorum modorum sit iste, cuius meminimus, omnia tamen reducuntur ad paucam notitiam elenchi, hoc est, latentiam alicuius rei conditionum elenchi, & hoc, quia ex quo elenchus verus est syllogismus inferens contradictorium conclusionis, quod notum est in ea, manifestum est, quod omnium istorum locorum fallacia apparet ex parte syllogismi simpliciter, & ex partibus eius definitionis, et definitione contradictorii. ex definitione quidem syllogismi, quia iam dictum est de eo, quod sit sermo, in quo, quando positæ fuerint res plures, quæ vna, sequitur ex illis aliquid aliud, quâdo autem hoc ita non fuerit, manifestum est, quod, quando cõsequentia est, non est necessaria, sed est ex eis de quibus putatur quod sint necessaria, absque quod ita sit. ipse itaq; non est verus elenchus. Ex partibus autem eius definitionis est, quia iam res, quæ ponuntur in eo, sunt duæ præmissæ & tres termini, quæ conueniunt in vno termino, qui vocatur medius, sicque quando terminus medius non fuerit vnus in eis, aut altera extremitatum non fuerit in conclusione, est manifestum quod non est syllogismus vere: sic enim, quando altera extremitatum fuerit accepta secundum aliquam conditionem, quæ non fuerit accepta in conclusione: quando autem hoc ita fuerit, omnes fallaciæ, quæ fuerint propter æquiuocationem nominis dictionum simplicium, & æquiuocationem compositionis, & figuram dictionum, reducuntur ad esse terminum medium non vnum, in syllogismo autem ad esse vnam extremitatum in præmissis aliam ab ea, quæ est in conclusione. Ille autem, qui sit ex diuisione & cõpositione, reducitur in acceptionem præmissarum secundum modum alium à modo, quo accipiuntur in conclusione, & non sunt vnum numero, neque in syllogismo, neque in conclusione. Fallacia autem, quæ sit ex eo, quod est per accidens, reducitur ad latentiam alicuius conditionum syllogismi demonstratiui: & hoc, quia eius conditionis est, quod eius præmissæ sint necessariae & vniuersales. Id autem, quod est per accidens, non est necessarium, neque vniuersale, sed particulare, quia quando inuenitur aliqua res alba per accidens, non sequitur, quod quicquid sit huius rei, sit album, neque secundum modum, quo fuit, neque quando fuit, & vniuersaliter quando connectere aliqua res cum aliqua re, non sequitur quod ista res sit connexa illi rei. exempli gratia, quia ex quo connectitur ipse esse trianguli, quod sit figura, & quod sit habens lineas, & quod sit habens angulos æquales duobus rectis, non sequitur, quod quando inuenitur figura, quod sit habens lineas rectas, & quod eius anguli sint æquales duobus rectis: sic quando obseruaueris quod præmissæ sint per se, & quod sint præmissæ quæ sunt in syllogismo simpliciter solum secundum rem, quæ veniunt in termino medio secundum rem, non secundum dictionem, est manifestum, quod non accidit obseruatori neque cognoscere in illo istud hic modus fallaciæ hoc est, quod sit propter dictionem, aut pro-

pter id, quod est secundum accidens: & ideo iam possibile fuit, quod sciens aliquam rem fallat eum, qui nescit syllogismum: sicut sciens elenchum distinguens ista loca, quæ narrauimus, dignior est, quod non erret quàm sciens ea non distinguens ipsa, neque sentiens eorum distinctionem in istas partes. Fallacia autem, quæ accidit propter acceptionem rei connexæ vt absolute, id est secundum quid vt simpliciter, reducitur ad paucam notitiam conditionum contradictorii, quia quod est album secundum partem, non est eius contradictorium quod non est album simpliciter, sed putatur tale quod sit contradictorium propter paucam notitiam elenchi, & propter affinitatem differentiæ, quæ est inter ea: plurimum autem, quod aduenit ex latentia conditionum contradictorii, est quod appropriatur nomine elenchi, & est quod accipitur destruens oppositum conclusionis, id autem, quod non est oppositum, & locus absoluti & connexi seu simpliciter, & secundum quid ex ista parte est pars istius loci, sed ex parte qua accidit ex eo quod præmissa sit accepta secundum aliquem modum, qui non est modus, quo accipitur in conclusione, est locus separatus per se. Et fallacia, quæ ingreditur hanc partem, quæ reducitur in latentiam elenchi, est, quod termini accepti in præmissis sint ipsimet, qui accepti sunt in conclusione. Fallacia autem, quæ est propter petitionem principij, & propter acceptionem non causæ conclusionis vt causæ, manifestum est, quod accidit ex latentia eius, quod est acceptum in definitione syllogismi. Petitio quidem principij accidit, quando latuerit, quod consequens sit alia res à conclusione, & hoc, quia cõsequens in petitione est ipsamet præmissa: & sic etiã acceptio vt causæ eius, quod non est causa, sit illi, quem latuerit, quod consequens ex syllogismo sit necessario. Locus vero consequentis reducitur ad eum qui est secundum accidens, & aliquo modo ingreditur sub eo. sed differentia inter ea est, quia hic est putare de vno quod sint plura. Exempli gratia, quia ex quo accidit citrinitati demonstrata quod sit mel, putatur quod omne citrinum sit mel, hic autem est putare de pluribus, quod sint vnum, & hoc, quia ex quo accidit scribenti, quod sit albus, putauerunt quod scribens sit albus, & ex hoc loco, hoc est, loco consequentis, putauit Melissus, quod omne habens principium habeat generationem, quia ipse putauit, quod id, quod accidit illi, quod est generabile, accidit omni habenti principium, hoc est, quod sit generabile. Causa autem fallaciæ, quæ accidit propter acceptionem plurium interrogationum, vt vnam interrogationem, est latentia illius, quod dictum est in definitione contradictionis: ex quo cõuenit quod prædicatum in illis præmissis sit vnũ, & subiectum vnum, & quod vni affirmationi non sit nisi vna negatio, nec vni negationi nisi vna affirmatio, quia quando fuerit vnum, contradictio sit vera, quando autem putatur de eo quod sit vnum, & non est vnum, eius elenchus est falsigraphus. Omnes itaq; isti modi reducuntur ad paucitatem notitiæ elenchi: hic autem est syllogismus verus secundum figuram concludens contradictorium rei, cuius destructio intenditur: sicque, quando latebit aliqua res ex conditionibus syllogismi veri secundum figuram, aut ex conditionibus contradictorii, accidunt ista loca fallentia. Sicque iam declaratum est ex hoc, quod ista, id est, loca dictionalia et septem descripta reducuntur ad latentiam definitionis elenchi veri, aut partium eius definitionis, hoc est ad latentiam definitionis syllogismi, aut latentiam definitionis contradictorii, & quod quædam eorum sunt, quæ reducuntur ad latentiam definitionis contradictorii, & quædam reducuntur ad latentiam definitionis syllogismi, & quædam eorum reducuntur ad ambas res simul. Loca autem fallentia ex dictionibus cõueniunt, quia ipsa faciunt putare illum, qui non est syllogismus, quod sit syllogismus.

Causæ

Cause deceptionum, captionum sophistarum.
Cap. VI.

Deceptio autem fit in ijs quidem, quæ propter æquiocationem, & orationem, eo quod non potest quis diuidere id, quod multipliciter dicitur; nam quedam non est promptum diuidere, vt vnum, & ens, & idem. In ijs autem, quæ sunt propter compositionem, & diuisionem, eo quod nihil putatur differre composita & diuisa oratio, ceu euenit in plurimis. Similiter autem & in ijs quæ sunt propter accentum: non enim aliud videtur significare intentum, & remissa oratio in aliquo, aut non in pluribus. Earum vero, quæ sunt propter figuram ob similitudinem dictionis: difficile est enim diuidere, quæ similiter, & quæ aliter dicuntur: nam ferme qui hoc potest facere in procinctu est, vt videat verum: maxime autem sciet innuere, quod omne, quod de aliquo prædicatur, arbitramur id ipsum aliquid esse, & vt vnum intelligimus: nam vnum, & substantiam maxime videtur sequi id, quod est aliquid, & ens. Quare in ijs, quæ sunt propter dictionem, hic locus ponendus: primum quidem magis deceptio aggignitur in ijs, qui cum alijs considerant, quam qui per seipsos: nam ea, quæ cum alio est, consideratio per orationem est, quæ autem per seipsos, non minus per ipsam rem. Deinde & per seipsos decipi accidit, quando in oratione facit considerationem: præterea deceptio quidem ex similitudine, similitudo autem ex dictione. In ijs autem, quæ sunt propter accidens, eo quod non potest diiudicare idem & diuersum, & vnum & multa: neque quibus prædicatorum omnia hæc & rei accidunt. Similiter autem & in ijs quæ propter consequens sunt: pars enim quedam accidens, est consequens.

Amplius & in multis apparet, & postulat hoc pacto, si hoc ab illo non separatur, nec ab altero separatur alterum. In ijs vero quæ sunt propter omissionem orationis, & in ijs quæ sunt propter id quod aliquo modo & simpliciter, eo quod propter parum deceptio est. nam quasi nihil cõsignificet quid aut aliquo modo; aut simpliciter, aut alicubi, aut nunc, vniuersaliter concedimus. Similiter autem & in ijs, quæ quod in principio est sumunt, & in non causis, & quæcunque plures interrogationes vt vnam faciunt: in omnibus enim his est deceptio, ob id quod propter parum: nam non exacte discernimus, neque propositionis, neque syllogismi terminum, propter prædictam causam.

Sermo de rebus, quibus elenchi sunt: deceptiui, & de elenchorum speciebus secundum illas. Cap. VI.

Causa autem fallaciæ, quæ fit propter æquiocationem dictionum, est difficultas separationis rerum multarum, de quibus dicitur dictio vna, & signanter per dictiones desperatas quod multiplicat esse rerum, in quas cadunt, & difficilis fit earum cognitio & separatio, sicut est separatio rerum in quas cadit nomen vnius & entis. Causa autem fallaciæ, quæ accidit propter diuisionem dictionis, & eius compositionem, est pauca perceptio diuersitatis, quæ accidit significatione dictionis, quando aliquando diuiditur, & deinde componitur nonnunquam, & sic etiam ipsi dictioni, quæ aduenit propter æquiocationem figuræ, & diuersitatem dispositionis suarum literarum, & punctorum secundum suas significationes. Ille autem, apud quem est potestas cognoscendi fallacias, quæ fiunt propter dictionem, proximus est, quod non erret in rebus nisi pauco errore, & hoc quando festinat, & distinguit rem, de qua verificatur attributum, aut falsificat, quia putaret omnes illas res, quas significaret ista dictio, ac si essent sententia apud eum, & demonstratæ, & festinaret, & determinaret secundum dispositionem, qua conueniret eis hoc attributum, determinatione conuenienti. exempli gratia, quando adiuerit quis, quod res sit ens vnum, determinauit quod ista res sit singulari substantiæ demonstratum, quia res & ens dicuntur de substantia demonstrata vna secundum numerum, & ideo quod apparet nobis primo quod fallacia accidat nobis est propter dictiones, licet appareat etiam casus erroris propter res fallentes, quæ numeratæ sunt: & hoc, quia causa erroris, qui fit propter controuersiam aduersarij, & auditum eius, est fallacia illorum locorum dictionalium. Causa autem erroris, qui fit circa id, quod considerat homo in se, sunt illa descripta, licet accidat iam apud considerationem fallacia propter dictiones: & hoc, quando aliquis homo valde meditatur, quod disputat secum ipse, sicut faceret cum illo cum quo litigat, & imaginatur dictiones cum rebus, & vniuersaliter causa fallaciæ in istis locis sunt præmissæ cum pauca perceptione differentiarum, quæ fit iter quid sit diuisum, & quid sit idem. Sicque causa fallaciæ dictionum est difficultas distinctionis inter eas & inter res, & acceptio eius quod est diuisum, ac si esset idem. Et hæc eadem est causa fallaciæ eius, quod est secundum accidens, & quod ille homo non distingerit id, quod consequitur vllum prædicatorum essentialium à rebus, quæ sunt per accidens. Et hæc eadem causa accidit fallacia loci consequentis, quia hic locus, sicut diximus, ingreditur illam, quæ est accidentis, & est pars illius. Causa autem fallaciæ, quæ accidit propter absolutum & connexum, seu simpliciter & secundum quid, est, quod putetur quod diuersum sit idem: hoc autem accidit propter paucitatem dictionis, quæ fuerit inter ea. Sic etiam fallacia eius, cuius causa est petitio principij, & ea, cuius causa est acceptio eius quod non est causa vt causa. Causa autem eius, quæ est acceptio plurius interrogationum, ac si esset vna, est paucitas perceptionis differentiarum, quæ est inter ea secundum se. Acceptio autem eius, quod non est causa, est propter paucitatem dictionis inter illud & inter id, quod est causa vere. Causa autem petitionis principij est paucitas dictionis, quæ est ibi inter formam syllogismi, quo positum est ipsum quæ situm, & inter verum syllogismum, ex quo eius forma est forma syllogismi. Quoniam autem hoc ita fuerit, causa fallaciæ istorum locorum reducitur versus in duas res, quarum vna est, quod putetur de eo, qui non est syllogismus, quod sit syllogismus propter paucam dictionem, quæ est inter eos, & quod putetur de eo, quod non est contradictorium, quod sit contradictorium propter paucitatem dictionis, quæ est inter ea: hoc autem accidit, quoniam non perficiuntur definitiones cuiusque eorum perfecti, neque subtiliter

subtiliter discernitur, hoc est syllogismus elenchus, quia, si declararetur nobis ex quocumque causis sint syllogismi sophistici fallentes, hoc est, elenchus sophistici, neque de omni elenchus, qui putatur quod sit elenchus, esset contradictio, neque elenchus. Elenchi autem versus non proportionati, sunt qui non proportionantur alicui arti artium demonstratiuarum, & sunt elenchi, de quibus putaretur quod sint elenchi, ille qui non fuerit exercitatus in illis artibus, sicut elenchus artium demonstratiuarum sit elenchus verus non proportionatus, quoniam non proportionato videtur ars Topica: fallentur autem in hoc demonstratiue qui nesciunt, quod hoc genus sit proprium artis Topicae, hoc est, eo uti non proportionato: & hoc, quia haec ars videtur fallere, quoniam fuerit famosum, et eo magis ex non proportionato. Sic etiam videtur elenchus falsus vniuersalibus, sicut artes demonstratiuae videntur elenchus propriis. Dicitur etiam inter hanc artem uti elenchis vniuersalibus, & iter artem elenchi topicae uti eis est, quia ars tentatiua videtur hoc ad augendam intellectionem & disciplinam, istius autem intentio est fallere. Sic haec ars est quodammodo pars artis topicae, & sicut elenchus, qui fit in redargutionibus demonstratiuis ex praemissis veris non proportionatis, est sophisticus, sic elenchus, qui fit in arte topicae ex praemissis, de quibus putatur, quod sint famosae, & non sunt famosae, sunt sophistici, licet sint veri. Elenchi ergo sophistici sunt duo, quorum vnus est, qui putatur quod sit verus, & est falsus, secundus est, qui putatur, quod sit illius artis, & non est ita, siue fuerit falsus, siue fuerit verus. Postquam autem fuerit hoc declaratum, redeamus & dicamus, quod omnes syllogismi sophistici inferuntur ex istis locis, si haec loca fuerint omnes res fallentes, aut quidam eorum inferuntur ex his, si ista, quorum memini, non fuerint omnes res fallentes. Iam autem apparet quod istae sint omnes res fallentes, ex eo quod iam declaratum est, quod omnes elenchi et contradictiones fallentes sint elenchorum & contradictionum, de quibus putatur, quod sint veri elenchi, & non sunt veri, quia deficit eis aliqua parua res ex definitionibus elenchorum verorum. Quando autem res ita fuerit, sequitur quod numerus specierum elenchorum non verorum sit numerus specierum defectus ingredientis elenchorum veros, & sequitur, quod numerus defectus ingredientis eorum partes, hoc est secundum partes elenchorum verorum, sit secundum numerum partium illorum. Ex quo iam declaratum est, quod elenchus verus est syllogismus concludens contradictorium rei, quae nota fuerit secundum esse, & declaratum est, quod iste elenchus est verus, quoniam fuerint in eo tres conditiones, quarum vna est, quod sit verus secundum figuram, & secunda quod sit verus secundum praemissas, & tertia quod contradictorium inferentis sit vere contradictorium rei notae per ipsum, hoc est, conclusionis, cuius destructio intenditur. Manifestum itaque est, quod sequitur quod loca fallentia elenchi ex rebus, quae sunt praeter loca dictionum, reducuntur in haec tria, & hoc, quando videres demonstrationem notam, in qua non sit latentia, sed putatur de eo quod non est contradictorium quod sit contradictorium. Aristoteles autem meminit quod non accidant ab illo ex locis fallentibus, nisi duo loca, quorum vnus est latentia conditio, de quibus meminimus in capitulo contradictorium, & secundus est acceptio duarum interrogationum, ut vnus interrogationis. In illo vero, qui est propter examinationem putare de eo, qui non est syllogismus, quod sit syllogismus, iam meminit de eo omni quod non accidunt nisi duo loca solum, quorum vnus est syllogismus, qui vocatur petitio principii, secundus autem est acceptio eius, quod non est causa, ac si esset causa. In apparentia vero, quae fit propter acceptionem partium syllogismi, quae sunt praemissae, hoc est, quod putetur de eo quod non est verum quod sit verum, ipse meminit, quod sint tria loca, quorum vnus est locus eius, quod est secundum acci-

dens: secundus autem est locus absolutionis, & conuersionis, seu simpliciter & secundum quid: tertius autem est locus consequentis, & illa est euersio. Sicque non inueniuntur deceptiui ex istis tribus partibus sermonis elenchi, quae praemissae sunt, nisi isti. Haec itaque loca sunt septem necessario, sicut meminit Aristoteles. & impossibile est, quod addatur eis, neque subtrahatur ab eis. Dicimus autem esse istas res deceptiuas contentas in istis partibus, ex quibus inferitur, quod elenchus est res manifesta.

Ex quibus locis captiones falsi. Cap. VII.

Quoniam autem habemus propter quaecumque sunt apparentes syllogismi, habemus & propter quaecumque sunt sophistici syllogismi, & redargutiones, dico autem sophisticam redargutionem, & syllogismum, non solum apparentem syllogismum, aut redargutionem non existentem quidem, sed & existentem quidem, at apparenter accommodatam rei. Sunt autem illae, quae non secundum rem redarguunt, & quae monstrant ignorantes, quod quidem erat proprium tentatiuae. Est autem tentatiua, pars dialectica: illa autem potest syllogizare falsum propter ignorantiam eius, qui dat orationem. Sophisticae autem redargutiones, tametsi colligant contradictionem, non faciunt manifestum, si ignorat: nam & scientem impediunt hisce orationibus. Quod autem illas habeamus hac via, manifestum est: nam propter quaecumque apparet audientibus ut interrogata syllogizare, propter haec & respondenti utique videatur: quare erunt syllogismi falsi per haec aut omnia, aut aliqua: nam quod non interrogatus arbitratur dedisse, & interrogatus quoque ponet. Verum in quibusdam simul accidit & interrogare quod deest, & apparere falsum: ut in istis, quae sunt secundum dictionem, & solocismum. Si ergo syllogismi contradictionis propter apparentem redargutionem sunt, manifestum est quod propter tot erunt & falsorum syllogismi, propter quos & apparet redargutio: apparet autem propter particulas veri: nam cum quodcumque defuerit, apparebit redargutio, ut quod propter non accidens: propter orationem, quae ad impossibile: & quae duas interrogationes ut vnam facit propter propositionem: & pro eo quod per se, quod propter accidens, & huius particula, quod propter consequens. Amplius, non in re, sed in oratione accidere: deinde pro vniuersali contradictione, & secundum idem, & ad idem, & similiter, propter id, quod in aliquo, vel propter vnumquodque horum peccat. Amplius, propter id, quod est non connumerato eo quod in principio, quod in principio

Ac sicut
syllogismi
sophistici.

principio sumere. Quare habemus fm quot sunt captiosae ratiocinationes: nam fm plura non erunt, fm autem ea, quae dicta sunt, erunt omnes. Est autem sophistica redargutio non simpliciter redargutio, sed ad aliquem, & syllogismus similiter. Nam, si non sumat id quidem quod est propter æquiuocum vñ significare, & quod propter similitudinis figuram solum hoc quidem, & in alijs similiter, neq; syllogismi, neq; redargutiones erunt, neq; simpliciter, neq; ad eum, qui interrogatur; si autem sumant, ad eum, qui interrogatur erunt, simpliciter aut non erunt: non enim vnum significatum sumpserunt, sed apparens, & apud illum quidem.

Sermo de sufficientia locorum elenchorum. Cap. VII.

Quod vero non sint ex istis partibus nisi illae, quarum meminit Aristo, est res indigens consideratione, & putatur qd relinquere sermonem de illa, & eius dimissio sit dimissio ad perficiendum illa non ex nobis ipsis: hoc est, qui venturi eramus post ipsum, quia hic est locus perscrutationis & speculationis. Nos autem inuenimus Abumazar Alpharabium in suo libro, qd iam addiderit istis locis octauum locum, qui est locus permutationis & translationis, hoc est, qd loco rei accipiatur eius simile, aut consequens ipsum, aut ei annexum. Dicamus autem, an possibile sit, qd lauerit Arist, hic locus, aut non lauerit. Si lauerit eum, nunquid lauerit eum cum hoc alia loca, vel qualiter sit huius dispositio, via autem, vt cõstet hoc, est hoc modo, quo Aristotele inceptit declarare numerum locorum deceptiuorum. Et dicimus nos, qd negatiua, quae putantur de eo quod non est contradictorium, qd sit contradictorium, sunt plura qd ista, quae narrauit hic Arist. Hoc itaq; declaratum est in libro Peri hermenias, sicut qd accipiatur contrarium loco contradictorii in materia possibili, aut accipiantur contraria loco affirmatiua & negatiua, aut alia ab his, quae dicuntur in hoc libro. Sic etiam declaratum est in libro Priorum, qd syllogismus sit corruptae formae pluribus ex causis praeter duas causas, quarum meminit hic, sicut qd sint ex duabus affirmatiuis, aut ex duabus particularibus, & aliae species syllogismorum non concludentium. Et sic ostenditur, qd accidit nobis, qd verificemur praemissas falsas propter alias res, sicut sunt testimonia & res, quae sunt ab extra. Ac etiam accidit nobis istud propter inductionem, & exemplum, sed haec numerata sunt in alijs artibus, & non numerantur in arte Sophistica, hoc est, quia ille largitus est inductionem propriam topicam, quae facit acquirere veritatem topicam, & exemplum proprium rethoricam, quod facit acquirere verificationem oratoriam. Et sic verificatio, quae fit ex testimonijs, & rebus, quae sunt ab extra, largitur propria arti Topicam, & arti Rethoricam secundum conditiones, quae ibi dicuntur: totum autem hoc est ex illis, quae requirit speculatio. Dicimus autem, qd apparet ex Aristo, in toto hoc, ex quo ipse est, qui facit nos acquirere omnia ista loca, qd ipse non sit sibi visus, qd loca deceptiua attributa huic arti sint omnia loca, ex quibus accidit nobis deceptio, qualitercunq; contigerit, nisi duabus conditionibus: quarum una est, qd eorum deceptio sit essentialis, hoc est, qd deceptio de eis accidit valde nobis naturaliter, sicut suppositiones, quae secundum suam naturam sequuntur ex deceptioe sensu, quoniam acquiruntur haec loca ex inductione cadente in speculatione speculantis res existentes, sicut est dispo-

sitio reliquorum ordinum istarum artium: secunda autem conditio est, qd locus faciat acquirere falsum semper aut vtplurimum: quando autem hoc ita fuerit, non numeratur in rebus, quae putantur de eo, quod non est contradictorium, qd sit contradictorium, nisi illa duo loca solum, quia ipsa sunt causa deceptionis cadentis naturaliter fm totum, aut fm plurimum in hac parte elenchis: reliqua vero loca decipiunt vt in paucioribus. Id autem, cuius actio fuerit vt in paucioribus, non oportet qd numeretur pars artis, quando haec ars fuit ars efficiens deceptionem, & hoc, quia sicut ars intendens actionem venenorum non ponit aliquam rem suae artis, quae sit venenum vt in paucioribus, sed quod fuerit venenum vtplurimum, aut necessario, sic est res in rebus, quae ponuntur in hac arte gradu elementorum. Loca itaq; quae conuenit numerare partem huius artis, sunt, quae valde parum percipimus, ea tamen faciunt acquirere falsum aut semper, aut vtplurimum: & propter hanc rem dixerunt Antiqui demonstratores, qd praemissae falsae, quae sunt semper, aut vtplurimum, sunt propriae huic arti, sicut verae vtplurimum sunt propriae Topicam, & verae semper sunt propriae demonstrationi, verae autem & falsae aequaliter sunt propriae Rethoricam. Quando autem hoc ita fuerit, tam inquiruntur loca deceptiua, quae continet haec ars, hoc est, ars Sophistica, & non inueniuntur talis dispositionis nisi haec septem solum, & hoc, quia reliquarum rerum, ex quibus apparet corruptio formae syllogismi vltra duas causas, quarum meminimus in hoc libro, putatur qd non sit nostra modica sensatio de illis vtplurimum, quoniam nos non inuenimus aliquos speculatores, qui errarent propter usum duarum negatiuarum in figuris categoricis, neq; per duas particulares, nisi parum, et sic putatur qd sint reliqua loca deceptiua contradictorii praeter ea, quorum meminimus hic solum. Res vero, quae decipiunt propter praemissas, verisimile est, qd sint verae, quia quae numeratae sunt, ipsae etiam sunt, quarum nostra perceptio vtplurimum fuit pauca, & earum actio secundum falsitatem fuit semper & vtplurimum. Id vero, quod efficit deceptionem vt in paucioribus est proprium artis Rethoricam, & talis est dispositio exempli: & ideo non conuenit qd numeretur eius deceptio pars istius artis, sicut non numeratur deceptio inductionis. Sed iam dubitatur in hoc sermone, & diceretur, ex quo iam nos inuenimus Aristo, qd vsus fuerit locis consequentis in hoc libro, & usus fuerit syllogismo signi in Rethoricam, quo nam modo est dispositio huiusmodi? Dicimus, qd ipse vsus fuerit locis consequentis hic ex parte qua ipsum est deceptiuum in ipsis praemissis, & paucitas perceptionis earum est vtplurimum, & eius actio deceptionis etiam est vtplurimum. Sed, quando accipiuntur ex parte qua componitur ex eis secunda figura solum, est narratio Rethoricorum, quia non utitur fm illum ipsis conuertibilibus, qd sunt in secunda figura, & ideo non numerat hic ex se ipsis locos qd decipiunt fm formam syllabi dum utitur duabus affirmatiuis in secunda figura: & hanc ob causam Ari. non numerat hic locum permutationis, quia ille est locus poeticus, & fallacia pueniens ex eo est p accens, non p se. Interea vero hic sunt deceptiua p se, locus aut permutationis accidit essentiae exempli. Postq; aut declaratum est istud, redeamus ad id, in quo fuimus de expositione negatiuarum rerum huius libri.

De veris, & falsis redargutionibus. Cap. VIII.

Propter quae cunq; autem redarguunt, qui redargutionibus vtuntur, non oportet tentare sumere, sine oium quae sunt scientia: id aut non vnius artis, nam infinitae fortasse sunt scientiae: quare manifestum, qm & demonstrationes,

Veri
gunt
nume

demōstrationes, redargutiones quidē sunt, & veræ: nam quæcunq; est demonstrare, est & redarguere eum, qui ponet contradic-
tionem veri: vt si cōmensurabilem diametrum posuerit, redarguet quis demonstratione, q; incommensurabilis, quare oīum oportebit esse sciūm: nam alię quidē sequuntur pro-
pter ea quæ in geometriā sunt principia, & eorū conclusiones: aliæ autē propter ea quæ sunt in medicina: aliæ deniq; ppter illa, quæ sunt aliarum disciplinarū. Sed & falsę redargutiones similiter infinitæ erunt. Nam s̄m vnamquæq; artem est falsus syllogismus: vt s̄m geometriam geometricus, et s̄m medicinam medicinalis: dico autem secundum artem, secundum illius principia. Manifestum est igitur, quod non omnium redargutio-
num, sed earum, quæ sunt s̄m dialecticam, sumendi sunt loci. Nam ij communes sunt ad omnem artem & potentiā, et eam quidem, quæ est s̄m vnamquæq; disciplinam redargutionem: scientis est considerare siue cū non est, apparet: siue cū est, & quare est, eā autem, quæ ex communibus est, & sub nulla arte cadens, dialecticorum. nam, si habemus ex quibus probabiles syllogismi i quolibet, habebimus ex quibus redargutiones: redargutio nanq; est syllogismus cōtradictionis, quare aut vnus, aut duo syllogismi contradic-
tionis, redargutio est. Habemus igitur propter quæcunq; omnes huiusmodi sunt: si autem hæc habemus, & solutiones habemus: nam illarum instantiæ, solutiones sunt. Habemus autem propter quæcunq; & apparen-
tes fiunt, apparentes autem nō cuilibet, sed talibus: infinita enim sunt, si quis consideret illa, secundum quæcunq; apparent quibuslibet. Quare manifestum est, quoniam dialectici est posse sumere propter quæcunq; fit per cōmunia, vel quæ est redargutio, vel quæ apparet redargutio, vel dialectica, vel apparens dialectica, vel tentatiua.

Sermo de Elenchorum solutione, & quomodo Arist. scripserit de ea in hoc libro. Cap. VIII.

Quando autem declaratum fuerit istud iam declaratum erit quor modis fiant res decepti-
uæ vniuersales, & q; sint ex ipsis, non ex alijs, & q; sit nobis festinanter notitia in omni elencho cadente in omni arte artium demōstratiuarum: hoc autem non est res, quæ sit in potentia istarum negatiuarum hic traditarum, neq; conuenit tactari: de cognitione huius festinanter, sed possibile est cognoscere illud in singulis artibus illi, qui contineret notitiam rerum inuentarum in illa arte, & ideo videtur q; elenchi prouenientes in singulis artibus sint infiniti, sicut quæ sita earum sunt infinita, & q; numerus elenchorum in eis est, sicut numerus quæstionum, & eorum solutio est illorum, & hoc quia soluit elenchū, vt qui concludit q; lacus quadratus sit cō-

municabile diametro, est ille, qui declarat demonstra-
tione, q; sit incōdicabile, quia isti elenchi (sicut diximus) sunt ex rebus essentialibus, res autē essentielles, quæ proueniunt in artes vt plurimum huius sunt propter particulares: solutio autem earum est eius, qui continet notitiam talis quæ sit. Sicq; notitia istarū particularium, hoc est propriarum in singulis artibus, non est vnus artis, imo pluriū artium. Sicq; notitia solutionis elenchorum propria habētī artē Geometriæ est Geometriæ, & Medicinæ est Medici: et hinc est q; apparet de istis elenchis, q; sunt infiniti. Elenchorum autem vniuersaliū notitia est artis vniuersalis, sed quia istius artis gradus non est, q; exponat formā artis Sophisticæ, eius notitia & solutio est artis docentis, & vniuersalis, quæ est ars Topicæ, & ideo vī, q; id, quod dictū est de hoc in hoc libro, est ex parte qua est pars artis Topicæ. Sicq; iā declaratum est, q; non est istius artis solutio deceptiuorum particularium, neq; vniuersalium, nisi ex parte qua est pars artis Topicæ. Sed Aristot. in quantum speculatus est hanc artem ex parte, qua est pars artis Topicæ, largitus est modos, quibus soluuntur isti deceptiui, & posuit eos partem huius libri.

Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene diduci. Cap. IX.

Non est autem differentia orationum quam quidam dicūt esse, has quidem ad nomen, illas vero ad intellectum. Inconueniēs enim est opinari alias quidem esse ad nomen orationes, diuersas vero ad intellectum, & nō easdem. Quid enim est non ad intellectū, nisi quando non vtimur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is, qui interrogatus dedit: idem autē id est & ad nomen. Et ad intellectum autem, qñ ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura significante nomine) vnum putet significare, & interrogans, & interrogatus (vt forte ens & vnum plura significat, sed & respondens & interrogans Zeno vnum putans esse interrogauit, & est oratio quod vnū, omnia) hæc ad nomen est, aut ad intellectum interrogantis disputata. Si vero aliquis multa putet significare, manifestum quod oratio illa non est ad intellectum. Primum igitur circa huiusmodi orationes, est ad nomē, & ad intellectum, quæcunq; plura significant: deinde circa quamlibet est, nam non in oratione est ad intellectū esse, sed in eo quod respondens se habet aliquo modo ad ea, quæ dantur: deinde ad nomen contingit omnes eas esse: nam esse ad nomen, hoc in loco, est esse non ad intellectum: nā, si omnes erunt quæ dā aliæ, quæ neq; ad nomen, neq; ad intellectum: illi vero dicunt oēs, et diuidunt vel ad nomen, vel ad intellectum esse oēs, alias autē non. Attamen quæcunq; sunt syllogismi ppter id, qd multipliciter: horū aliqui sunt s̄m nomē: nam absurde dicatur s̄m nomē esse oēs, q; sunt pp dictionē: sed sunt qdam captiones

non

ELENCHORVM

non in eo quod respondens ad eas se habeat aliquo modo, sed quia talem interrogatio- nem oratio ipsa habeat, quae plura significet. Et omnino inconueniens est de redargutio- ne differere, & non prius de syllogismo: nam redargutio syllogismus est, quare oportet & de syllogismo prius, quam de falsa redar- gutione: nam talis redargutio, apprensus syl- logismus contradictionis. Quare aut in syl- logismo erit causa, aut in contradictione (na ad iungere oportet contradictionem, quan- doque autem in utroque erit apprensus redargu- tio: est autem de eo, quod est silentia dicere, in contradictione, non in syllogismo. De eo autem, quod est, quod non habet aliquis, da- re, in utrisque: de eo vero quod est, quod Ho- meri poema est figura, per circulum, in syllo- gismo: quae autem in neutro est, verus est syl- logismus. Verum unde sermo provenit re- uertamur: utrum quae in disciplinis sunt ora- tiones ad intellectum sint, an non? & si cui videtur plura significare triangulus, & dedit non ut eam figuram de qua concludebat, quam duo recti, utrum ad intellectum illius di- spurauit hic, an non? amplius, si plura qui- dem significat nomen, ille autem non intel- ligit, neque putat quomodo is non ad intelle- ctum disputat: aut quomodo oportet inter- rogare eum, qui non dat diuisionem? siue in- terroget aliquis si est silentia dicere, an non? an est quidem ut non, an est ut sic? si autem dat aliquis nullo modo, ille autem disputat, utrum non ad intellectum disputat, quamuis oratio videatur earum esse, quae ad nomen sunt: Non igitur est genus aliquod oratio- num ad intellectum, sed illae quidem ad no- men sunt: & huiusmodi, non omnes, non quae redargutiones, sed neque apparentes redargu- tiones: nam sunt & non propter dictionem apparentes redargutiones, ut quae propter accidens, & reliquae. Si autem postulet diui- dendum, quod dico quidem silentia dicere: haec autem sic, illa vero non sic, id profecto pri- mum, absurdum postulare: nam quicquid non videtur interrogatum multipliciter se habere, atqui impossibile est diuidere, qui non pu- rat. Deinde docere, quid aliud erit? manife- stum. n. faciet quonam pacto se habet ei, qui neque considerat, neque scit, neque opinatur quod ali- ter dicitur, quia & in non duplicibus quid prohibet hoc facere: ut putas aequales sunt unitates binarijs, in quaternarijs? sunt autem hi binarij quidem inexistentes, illi autem non sic: & putas contrariorum vna est disciplina, an non? sunt autem contraria haec quidem

nota, illa autem ignota: quare uidetur igno- rare, qui hoc postulat, quod aliud est docere quam disputare: & quod oportet quidem docen- tem non interrogare, sed eum manifesta fa- cere, illum autem interrogare.

Sermo de Elenchis, quorum aliqui sunt in dictione, & alij extra dictionem. Cap. IX.

Manifestum autem est, quod sermo diuiditur in duas partes, quia aliquid eius est, quod significat se- cundum signum loquentis, et illa est significa- tio, quae appropriat loquenti, & aliquid eius est, quod significat secundum modum nominis, & illa est signifi- catio, quae appropriat audienti: fallacia autem est pro- ueniens propter significationem ipsius auditii, non pro- pter significationem signi, sicut quidam homines pu- tauerunt hoc, per quod insinuat Plato. Ipse enim er- rauerunt, quia putauit, quod dicitio diuidatur in istas duas par- tes, in quantum ipsa est dicitio, adeo quod eius est aliquid, quod significat, sicut signum loquentis, & eius est aliquid, quod significat, sicut nomen aequiuocum apud audientem, quia in vna eadem dictione aliquando reperitur, quod eius signifi- catio sit secundum signum loquentis apud audientem, et aliquando sit eius significatio secundum auditum nominis, non secundum signum loquentis. Quando autem quisquam interrogaret respon- dentem de aliqua propositione secundum nomen aequiuocum, intelligeret hic respondens vnam intentionem ex inten- tionibus, quibus significaret, offendet autem eum interro- gans pro alia intentione praeter istam intentionem & de- cipiet eum. Eius itaque significatio secundum auditum apud in- terrogantem, erit aliud ab eius significatione secundum signum respondentis & eius estimationem: quoniam vero neque respon- dens neque interrogans intenderit de nomine vnum signifi- catum, illius significatio cum signo loquentis est eius si- gnificatio apud audientem, siue nomen aequiuocum si- gnificet plura, siue vnum, quoniam vero neque interrogans, neque respondens intelligeret ex eo, nisi vnum significatum, eius significatio secundum significatum quod est in anima erit eius significatio secundum auditum. Iam autem accidit nomini quod di- catur de pluribus rebus, & sint duae significationes eius vna, hoc est, eius significatio ex parte qua audit, & eius significatio ex parte qua proferunt per ipsum intentio- nem, quae est in anima, & hoc, quoniam interrogans & respondens ex ista dictione intelligunt omnes intentiones, quibus dicit hoc nomen, sicut interrogabat Zeno, putans quod ens sit vnum secundum quod est plura apud ipsum secundum sensum. Interro- gas autem intelligit ex dictione entis, id quod intelligit Ze- no, & ex intentione vnius id, quod intelligit Zeno, & respondet, quod ens sit vnum, quia signatio auditii est eadem si- gnificationi eius, quod est in signo significationis loquen- tis. Propterea, si diuideremus dictiones, diceremus, quod quaedam earum sit secundum nomen, & quaedam secundum signum, quod est significatum, sicut decernit diuisione essentialis rei, adeo quod non sit aliquid vterius. Sicque tam diuissimus rationem ex dictione audita, quia ratio dictionis sit secundum quod est in anima: quoniam autem ablata fuerit eius significatio, quae est ei secundum signum, tunc non denotatur dicitio, quod sit deceptiua, neque quod sit non deceptiua, quia ambae istae de- notationes consequentur ex parte qua significat id, quod est in anima: sicque nostra diuisione in id, quod est in signo & in id, quod est secundum auditum, similis est diuisioni ex diuisioni- bus in id, quod est significans, et in id, quod est auditum, non significans solum. Dicitio autem ex parte, qua auditur non ha- bet ingressum in sophisticam, neque in priuationem sophis- ticae, sicque sequitur falsum ex diuisione dictionum ista di- uisione, & sequitur quod fallacia ex parte auditii ad eam, quae est ex parte interrogationis differant: sicque fallacia secundum se totam diuiditur in res ex parte nominis aequiuoci solum

solum, aut ex parte dictionum auditarum, siue dictio fuerit nomen equiuocum, aut aliud ab eo, quoniam species fallaciarum dictionum sunt multe. Et hoc, quia isti visi sunt sibi, quod fallacia in syllogismo sit propter equiuocationem in compositione, & sit in rebus separatis, quæ sunt partes syllogismi. Et propter equiuocationem nominis simplicis visum est sibi quod fallacia equiuocationis sit propter dictionem auditam, & ideo qui intenderit fallaciam, & posuerit eam propter equiuocationem nominis auditi, sicut fecerat Plato, est in ultimo erroris, quia apparet quod sint hic multa deceptiua absque nomine equiuoco simplici, & ex ipsismet rebus in se absque quod sit ibi fallacia propter dictionem.

Plato autem male fecit in disciplina, quando visus est quod docere elenchos, & fallacias præcedat, quid sit syllogismus verus, et quid sit contradictorium verum, quoniam elenchus deceptiuus est syllogismus, de quo putatur, quod sit syllogismus & non est syllogismus, aut est contradictorium, quod putatur, quod sit contradictorium, & non est contradictorium. Deceptorij autem sunt propter errorem syllogismi, aut propter errorem contradictorij, aut propter ambas res simul: sic quando nesciret aliquis, quid sit syllogismus verus, & contradictorium verum, impossibile est quod constet ei fallacia talium locorum, licet fuerit fallacia cadens in eis propter dictionem tantum, sicut dicuntur hic de exemplo fallacie cadentis propter dictionem in contradictorio sermonis dicentis, tacens loquitur, loquens autem non tacet, tacens itaque non tacet. Illæ itaque duæ non sunt contradictoria, quia tacens in actu non erit tacens in futurum. Exemplum autem fallacie propter dictionem secundum formam syllogismi est sermo dicentis, quod poema metricum sit figura secundum hanc dispositionem, quia ambæ præmissæ acceptæ in hoc syllogismo sunt veræ, sed non conueniunt in vno termino nisi secundum dictionem tantum. Illi autem, qui nesciret quod in syllogismo conueniant ambæ præmissæ in vno termino secundum rem non secundum dictionem, non constaret modus fallacie propter dictionem huius sermonis. Exemplum autem illius, in quem cadit fallacia ambobus modis simul, hoc est, secundum contradictorium & secundum syllogismum, est sermo dicentis, homo dat rem datam, res autem data est, quam non habet homo, sicque homo dat rem, quam non habet: & annectitur huic quod vitiosum sit dare quod non habet, & ex hoc infertur quod homo det quod vitiosum sit dare. Ille autem, qui receperit hunc syllogismum, iam falleretur propter dictionem duobus locis: quorum unus est, quod acceperit id quod non verificatur de datione, quod sit contradictorium eius, quod verificatur de datione: secundus autem est, quod ipse putauerit quod non habens acceptum prædicatum in præmissa minori sit idem non habens subiectum in maiori: res autem non est ita, quia id, quod dederit aliquis homo, habuit illud, antequam dederit ipsum, & non habet ipsum, postquam dedit ipsum. Sic ergo, qui non cognoscit syllogismum, neque contradictorium non recipit veritatem notitiæ equiuocationis nominis. Sic ergo oportet eum, qui scrutatur scire hanc artem, aut addiscere eam, quod sciat quid sit syllogismus, & quid sit contradictorium, siue accidat fallacia propter dictionem, sicut visus est Plato, aut propter ambas res simul, sicut declaratum est prius. Oportet autem eum, qui dixit, quod fallacia accidat propter nomen auditum, non propter intellectum, ut quod fallacia Geometriæ, quando fallerent quod triangulus æquilaterus non sit triangulus, sit propter nomen æquiuocum auditum, non propter intellectum. Manifestum autem est, quod fallacia accidit secundum rem, in cuius signo est intellectum, & si acciperemus, quod triangulus sit nomen æquiuocum, quia non est magis

doctoris dictio audita. Præterea, si nomen significaret plura, respondens autem non intelligeret significationem huius nominis, neque quot intentiones significat, ipse quando responderet, non responderet, quod sit intellectus alicuius rei, sed recipere & dictionem, quam non sciret, quid significat: & impossibile est etiam huic respondenti, quod diuidat intentiones, quas significat hæc dictio, & intelligat interrogans, quæ sit intentio istarum intentionum, quam intenderat. exempli gratia, qui a, quando aliquis interrogat tacentem, tacens loquitur: autem erit verum de tacente in futuro, fallit autem de eo tempore sui silentij, quia si non intelligeret respondens istas duas res, & responderet, quod esset loquens simpliciter, deciperetur. Si autem responderet quod non loqueretur, ista fallacia non esset ex eo, quod id, quod est in signo loquentis de hoc, differat ab intellectu audientis, quia audiens non intelligit ex eo rem completam. Dictiones ergo sunt duorum generum, genus quidem significans sicut est in mente interrogantis, & est, de quo fit veritas propter ipsum, & genus significans secundum intellectum audientis, & ex illo fit fallacia semper. Nec etiam omnes deceptiui sunt propter dictiones, quoniam tam declaratum est, quod hic sint deceptiui ex ipsis rebus, sicut est fallacia eius, quod est secundum accidens, & cætera loca, quæ narrauimus. Neque visus diuisionis præferuat respondentem ab errore cum interrogante in omnibus locis deceptiuis, sicut opinabatur Plato in omnibus istis rebus, quia, si aliquis homo reciperet, quod respondens sit diuidere res, quas significat nomen æquiuocum, intelligeret interrogans ex rebus, quas intenderat ex illis, adeo quod non erraret nomine æquiuoco: sicque quid dicitur de loco, quem non putauerat respondens, quod sit dictio æquiuoca: neque intelligeretur ex eo aliqua significatio, quia si faceret eum intelligere quid significat dictio, rediret discipulus non respondens: sicque etiam si diuideret ei interrogans illas res, redderet doctor non interrogans, ac si permitteret respondenti in tali loco, hoc est, in loco quo non intelligit significationem nominis æquiuoci, quod dicat interroganti, quod ipse non intellexerit significationem nominis æquiuoci, donec ostenderit ei ipse interrogans, quo modo sit impossibile quod interrogat eum de modo fallacie, quam facit ipse interrogans ex pauca comprehensione respondentis conditionum syllogismi, sicut si quis interrogaret an unitates, quæ sunt in numero binario, differant ab unitatibus, quæ sunt in quaternario: si autem diceretur quod differant, diceret, quaternarij itaque differunt à seipsis, quia componuntur ex unitatibus, quæ sunt in binario: si autem diceret quod non differant, diceret, quaternarius itaque conuenit binario, & est ei æqualis. Causa, nam fallacie huius est ignorantia, quod præmissis, ex quibus componitur syllogismus, oporteat quod coincident in vno termino secundum rem, non secundum dictionem: hoc autem non constabit per notitiam secundum semitam diuisionis: si autem permissum fuerit ei, quod intelligat illud ex nomine æquiuoco secundum locum, quo ignorat quid significet, possibile esset quod faciat ipsum intelligere interrogator locum, quo errauit, & permissa est ei fallacia, quia ipse nescit conditiones syllogismi: & ideo putat de interrogatore, quod oporteat, quod ipse non sit docens, & de respondente putat, quod iam oporteat quod ipse non sit discipulus, quia interrogator perscrutat id, quod sciet, docens autem tam sciuit. Et vltima connexio sermonis falsi vniuersalis non est demonstratoris, sed solutio connexionis tentatiui, sed ars tentatiua vniuersalis est pars artis Topica: hæc autem ars, quatenus est ars, non euidentis, non est respondentis ad ipsam, quod interroget quid intendat, neque interrogantis quod sciat. Sic ergo illa diuisio non iuuat solutionem sermonum deceptiuorum, nisi apud doctores & discipulos solum, & si iuuaret non esset in omni subiecto, quia subiecta fallacie sunt multa.

De

De interrogatione tentatiua: & quid inter Contentiosum, Sophisticumq; intersit. Cap. X.

Amplius affirmare, vel negare, qui postulat, id non monstrantis est, sed experimentum sumentis; nam tentatiua, dialectica quaedam est, quapropter de omnibus inspicit, & explorat non scientem, sed ignorantem, atq; simulantem. Qui igitur scire se considerat communia, dialecticus est: qui autem id apparenter facit, sophisticus. Et syllogismus contentiosus, & sophisticus, vnus quidem est apprensus syllogismus, circa ea de quibus dialectica tentatiua est; quamuis vera sit conclusio: nam eius, quod est propter quid, hallucinatorius est: & quaecumq; cum non sint, scire cuiusq; disciplinam captiosae ratiocinationes, videntur esse scire artem. Nam pseudographiae non contentiosae (secundum enim ea, quae sub arte sunt, captiosae sunt ratiocinationes) neq; si aliqua est pseudographia circa verum, vt Hippocratis quadratura quae per lunulas, sed vt Brysso quadravit circulum: & tamen si quadraretur circulus, quia tamen non scire rem, ideo sophisticus, quare & qui de his quidem apprensus syllogismus, contentiosa est oratio, nam apprensus est scire rem, quare fallax & iniusta. Quaedam enim ea (quae in certamine est) iniuria, quandam speciem habet, & est quaedam iniusta pugna, sic in contradictione, iniusta pugna contentiosa est: nam & illic qui omnino vincere volunt, omnia tentant: & hic qui contentiosi sunt. Qui igitur victoriae ipsius gratia, tales sunt, contentiosi homines, & litium amatores videntur esse: qui autem gloriae gratia, quae in diuitiis est, sophistici sunt: nam sophisticus est (vt diximus) pecuniarum quaedam aucupatiua ab apparente sapientia: quapropter demonstrationem apparentem appetunt. Et in eisdem orationibus quidem sunt litium amatores & sophisticae, sed non propter eadem: & oratio quidem eadem erit sophistica & contentiosa, sed non propter idem: sed quatenus quidem est ob victoriam apparentem, contentiosa: quatenus vero est ob sapientiam, sophistica: nam sophisticus est quaedam apprensus sapientia, non autem existens. Contentiosa vero est quodam modo sic se habens ad dialecticam, vt pseudographa ad geometricam: nam ex eisdem contentiosa, differendi modo, capite decipit, vt & pseudographa, geometricae: sed haec quidem non contentiosa, quia ex principiis & conclusionibus, quae sunt sub arte pseudographiam facit: quae autem ex his est, quae sunt sub dialectica, circa alia

quidem contentiosam esse, manifestum est: vt quadratura quidem quae per lunulas, non contentiosa: Bryssois autem contentiosa, & illam quidem non est transferre nisi ad geometriam solum, eo quod ex propriis sit principijs: hanc autem ad plures quicumq; nesciunt quid est possibile in vnoquoq; & quid impossibile: nam accommodabitur, aut vt Anthon quadravit, vel si quis non dicat melius esse post cenam deambulare per Zenonis rationem, non medicinalis: communis. n. est. Si ergo omnino similiter se habeat contentiosa ad dialecticam, vt pseudographa ad geometricam, non ex illis vtiq; erit contentiosa.

Sermo de modis interrogandi, interrogantis, & respondendi respondentis. Cap. X.

Quidam autem syllogismus elenchus est deceptorius, & litigiosus, & quidam est falsigraphus, litigiosus autem est syllogismus, qui putatur quod sit syllogismus topicus, absque quod sit ita scire veritatem, est ille, quo assimilatur habens ipsum arti Topicam, & quare per ipsum finem habentis topicam, quae est victoria. Falsigraphus autem syllogismus est, quo assimilatur habens ipsum demonstratori, & putatur quod sit sapiens, absque quod ita sit. Huius autem syllogismi sunt quaedam species, quia quidam eorum est ex rebus falsis propriis singulis generibus, & est ille, cuius solutio est habetis illam artem, sicut fecerat quidam ex antiquioribus geometricis, qui dicitur Hippocrates, ex quo fecerat quadratum aequale figurae lunari, & putavit quod iam fecisset quadratum aequale circulo: putauerat. n. quod circulus divideretur in figuras lunares, adeo quod consumeretur. Ita itaque fallacia est propria arti Geometricae, & eius solutio est Geometricarum: quia quando factum fuisset quadratum in circulo, deinde divideret ille arcus continens duas lineas scire duo media, & illae protraherentur, & fieret hoc continuo, donec iam desineret hoc opus, ita vt continuarent latera figurae rectilineae, quae sunt intra circulum ad peripheriam circuli, iam inueniretur figura duarum linearum aequalis circulo: hic autem est interitus principiorum, quibus utitur Geometra, quae sunt, quod diuisio procedat in infinitum, & quod non continuetur linea rectilineae circulari. Iste itaque syllogismus est falsigraphus, ex eo quod assimilatur demonstratio, & est litigiosus ex parte qua eius praemissae sunt falsae vniuersales: & ideo est artis Topicae solutio raliu syllogorum. Sicque secundum hoc syllogismus litigiosus est syllogismus falsus, cuius habitudo ad artem Topicam est, sicut habitudo syllogismi qui supponit descriptiones, & figuras falsas in arte Geometricae, sed differentia inter eos est, quia non est artis Topicae subiectum terminatum vti, sicut est id, de quo est Prima Philosophia, neque proprium sicut sunt de eo artes Demonstratiuae particulares: iam autem putatur, quod sit species syllogismi veri, sed ex quo fit in artibus demonstratiuis, ac si esset proprius istius generis, attribuitur arti Sophisticae, & hoc, quia non est conditionis demonstrationum, quod praemissae sint vere solum, sed quod sint proportionatae, & illae sunt propriae istius generis: & hoc, sicut illae quibus Brysso quadravit circulum, quia ex quo fecerat figuram rectarum linearum ambientem circulum, & minorem omni figura rectarum linearum ambientium circulum, dixit quod ista figura est aequalis circulo: quia quoniam fuerint duae res, quae ambae sunt in eisdem re, & maiores vna eadem re, illae sunt

Idem. Postea
sec. 65. 67.

sunt æquales, putatur enim q̄ iste sit demonstratiuus, & non est demonstratiuus, sed euidēs est, q̄ sit deceptorius: sic ergo non continet scientia aliqua species syllogismorum falsigraphorum, nisi constiterit nobis syllogismus topicus verus, & syllogismus demonstratiuus verus, & ille est, cuius præmissæ cum hoc q̄ sunt veræ, sunt proportionatæ. Ars autē demonstratiua, ex quo est sufficiens ad constantiam vnus duorum cōtradictorium, quod est verū, & ad destructionem alterius cōtradictorii, quod est falsum, non ponit eius præmissas ex parte interrogationis, quia respondēs iam recipit quod non est verum. Ars autē Topice, ex quo visa est constituere vtruncq̄ duorum cōtradictorium, et destruere illud, eius præmissæ accipiuntur fm̄ interrogationem: et non est eius intentio declarare aliquā rerum, nisi quādo vteretur ad declarationem primorum principiorum, illi qui negaret ea, sicut declaratum est in arte Topice.

Orationes dialecticorum, tentatiuorumq̄, non esse ad determinatum genus. Cap. XI.

Nunc autem non est dialecticus circa genus aliquod determinatum, neq̄ demonstratiuus vilius, neq̄ talis qualis vn̄ uersalis: nā neq̄ omnia sunt in vno aliquo genere: neq̄ si sint, possibile est sub eisdem principijs esse, ea quæ sunt. Quare & nulla ars earum, quæ aliquam naturā monstrant, interrogatiua est: nā non possibile est vtriusque partium dare. syllogismus enim non fit ex vtriusq̄: dialectica autem interrogatiua est (si autem monstraret quid illud, nisi & omnia: verū tamen prima, peculiariaq̄ principia non interrogat: nā si non daret, non iam haberet ex quibus amplius disputaret ad instantiam. Talis autem est tentatiua: nam tentatiua non talis est, qualis est geometria, sed qualem vtriusq̄ haberet non sciens aliquis: fieri enim potest vt periculum sumat, & is qui nescit rem, de eo qui nescit: siquidem & dat non ex quibus scit, neq̄ ex proprijs, sed ex consequentibus: quæ omnia talia sunt quæ scientē quidem nihil prohibet nescire artē, nescientem autē necesse est ignorare: quare manifestum, qm̄ nullius determinati tentatiua disciplina est, eo q̄ de omnibus est: nam omnes artes vtuntur quibusdam cōmuni- bus. Ideoq̄ omnes illiterati quodam modo vtuntur dialectica, & tentatiua. Nam omnes vsq̄ ad aliquid cō naturā diiudicare eos, qui pronunciant: hæc autē sunt cōmunia: nā illa nihil minus sciunt ipsi, quāuis videātur longe extra dicere. Redarguunt igitur omnes: nā sine arte quidem eo participāt, cuius artificialiter est dialectica: & arte syllogistica, tentatiuus, dialecticus. Qm̄ autem sunt multa quidē hæc, & de omnibus, non talia autem vt natura quædē sint, & genus, sed vt negationes, alia autē non talia, sed ppria sunt: ex illis de oibus experimētum possib-

sumere, & artē esse quādam, & non talē esse quales quæ demonstrant, eo q̄ cōtentiosus nō est oīno sic se habēs, vt pseudographus: nam nō erit captiosus ex determinati cuiuspiam generis principijs, sed circa omne genus erit is, qui cōtētiosus. Loci igit̄ sophistarum redargutionū hi sunt, & q̄ dialectici est considerare de his, et res eas posse facere, non difficile videre: nam quæ circa propositiones est disciplina, omnem habet hanc speculationem. & de redargutionibus quidem apparentibus dictum est.

Sermo de generibus syllogismorum, quibus utitur ars tentatiua Topica. Cap. XI.

Ars autē tentatiua topica vtitur ex generibus syllogismorum elenchorū genere, qd̄ est ex præmissis vtriusq̄ falsis, quæ non sunt ppria alicui generi, ex quo nō est eis subiectū proprium, q̄ illa est pars artis Topice: & nō est ars tētatiua Topica, neq̄ in summa artis Topice apud eū, qui gloriatur de arte Geometriæ, & ceteris artibus demonstratiuis, q̄ in arte tētatiua topica, & ipsamet topica, ex quo nō est eis subiectum proprium, & suæ pmissæ fuerunt famose cōis notitiæ oibus, possibile est q̄ cōueniat vulgus, et ille, q̄ non habet tentatiuam artis topice, cū illo qui habet notitiā istius artis diuersimode ab arte Geometriæ: hoc est, q̄ nō inuenit vnus qui cōueniat Geometriæ in eius arte, sed si conueniant hoies huius artis, est pauca cōueniētia. Ex quo autem ars tētatiua topica facit elenchū vlem falsigraphū ex parte, qua nō habet subiectū terminatū, & hæc ars, hoc est sophistica, est huius dispōnis, quia non habet genus propriū, manifestū est, q̄ notitia elenchorum falsigraphorum conuenit cū arte Topice, & arte litigiosa. Et declaratū est ex hoc, q̄ elenchus, qui est vtrorum huius artis, nō est qui redarguit & decipit fallacia propria in singulis gēnibus generum scientiarū demonstratiuarū, sicut præmissum est. Propterea q̄ arte Topica oportet cognoscere spēs elenchorum falsigraphorum vñum ad cauēdū eos, sicut oportet singulos habētes artes singulas artū propriarum, q̄ cognoscāt species falsigraphorū, qui sunt in illa arte, & in toto hoc oportet, q̄ conueniāt istæ duæ artes, hoc est Topica & Sophistica. Sed quot modis & locis fiat elenchus falsigraphus, iā declaratum est: sed ex quo intētio istius artis non est elenchus falsigraphus solū, sed reliquæ intētionēs, quæ dicte sunt, quarū intētionum vna, quæ est secunda ad intētionē, quæ est elenchus, est inductio loquentis ad falsum, aut eius inductio in dubiū, & ambiguū, iam conuenit q̄ loquamur de rebus, quibus operatur hæc ars hoc opus.

Loci sophistici interrogantium ad falsum, aut inopinabile. Cap. XII.

De aliquo est falsum qui piam ostēdit, & oratione ad inopinabile ducere. Hoc autem fuit secundum propositum sophistica intētionis, primum quidem ex eo q̄ interrogat quodam modo, & per interrogationem accidit maxime: nā id, ad nullum determinatum interrogare propositum, venatium est illorum: temere nanq̄ dicētes peccant magis: temere autē dicunt, quando nihil habent propositum. Et id, interrogare multa (quāuis id determinatum sit ad quod Log. cū cōm, Auer. TT disputant)

Epilogus.

1. Locus.

2. Locus.

disputat) & id, ea quę videntur, dicere se postulare, facit quãdam idoneitatem, vt ad inopinabile ducat, aut falsum. Et si interrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid, ducere ad ea ad quę promptus est argumentari: potest tamen nunc minus nocere per hæc quę prius, nã repetit aliquid ad id quod in principio. Elementum autem deueniendi ad falsum aliquod, aut inopinabile, nullam statim interrogare positionem, sed affirmare ob id se interrogare, quod discere velit: nã locum argumentationis, cõsideratio facit. Ad falsum autem ostendendum proprius locus sophisticus est ducere ad talia, ad quę abundat orationibus: est autem bene, & non bene id facere, quẽadmodum dictũ est prius. Rursum vt ad inopinabilia ducat, cõsiderare ex quo genere est qui disputat, deinde interrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile: est enim singulis quibusq; aliquid tale. Elementum autem horum sumere singulorumq; quorumq; positiones in propositionibus. Solutio vero & horum competens fertur, ostẽdere quod non propter orationem accidit inopinabile: semper autem id quoque vult qui contendit. Amplius autem ex voluntatibus & manifestis opinionibus: nam non eadem volũt, & dicunt: sed dicunt quidem decoratissimas orationes, volũt autem ea, quę videntur prodesse: vt bene mori magis quã voluptuose viuere dicunt oportere: et egere iuste magis quã diuitijs affluere prauere: volunt autem contraria. Eum igitur, qui dicit fm voluntates, ad has manifestas opiniones ducendum: eũ vero, qui dicit secundum has, ad absconſas: vt rouis enim modo necessarium est inopinabilia dicere: vnã aut manifestum, aut immanifestas opiniones dicunt cõtraria. Plurimus autem est locus faciendi inopinabilia dicere, quemadmodum Callicles in Gorgia scriptus est, dicens: & veteres autẽ omnes arbitrati sunt accidere propter id quod secundum naturam & secundum legem contraria: cõtraria enim esse naturam & legem dicunt: & iustitiã secundum legem quidem esse bonum, secundum autem naturam nõ bonum: oportet igitur ad eum quidem, qui dicit secundum naturam, secundum legem obuiare, ad eum vero, qui secundum legem, ad naturam ducere, nam utroq; modo dicere contingit inopinabilia: erit autem secundum naturam quidem ipsis verũ, secundum autem legem quod multitudini videtur: quare manifestũ quod & illi, quẽadmodum & qui nunc, aut redarguere, aut inopi-

nabilia dicere respondentẽ, conabatur efficere. Quẽdam autem interrogationum habent vtrinque inopinabilem responſionem: vt vtum sapientibus, an patri oporteat obedire: & expedientia facere, an iusta: & an iniuriam pati eligibilius quã nocere. Oportet autẽ ducere ad ea, quę multitudini, & sapientibus sunt contraria, nam si dicat aliquis vt ij qui circa orationes, ad ea quę multitudini: si autem vt multi ad ea quę ijs qui in oratione. Dicunt enim hi quidem ex necessitate beatum iustum esse, multitudini autẽ inopinabile est regem infelicẽ esse. Est autem ad ea, quę sic sunt, inopinabilia ducere, idem ei quod est ad eam quę est secundum naturam, & secundum legem contrarietatem, ducere: nam lex opinio multitudinis, sapientes autem secundum naturam, & veritatem dicunt: & inopinabilia quidem ex his oportet querere locis.

Sermo de locis sophisticis interrogatum ad falsum, aut inopinabile. Cap. XII.

Initium locorum, quo potest interrogans ferre sermonem ad falsum, est quod non ponat eius interrogationes loquenti secundum positionem terminatam, efficit autem eius destructionem, quando inserit ex eius positione absurdum, sicut efficit interrogans & respondens in topica, sed ponit eius interrogationes non secundum positionem terminatam, sed qualitercunque contigerit secundum alium locum ab eo, quem intendit respondens constituere, quia, quando res fuerit talis dispositionis, potest interrogans ampliare esse premissarum, ad quarum positionem sequitur inconueniens aliquid, quia premissa, quę efficiunt hoc, non sunt in habitudine ad positionem terminatam: hæc autem est res per se nota, quia, quando perscrutaretur inferre falsum secundum terminatam positionem, difficilis esset ei inuentio premissarum, quę duceret in sermonem falsum secundum istam positionem, & impossibilis esset translatio in alias premissas, quia contradicens illis premissis nõ posset recipere inter eas, & inter illam positionem habitudinẽ aliquam, & ideo, quã interrogator interrogaret respondentem de talibus premissis, qualitercunque contigerit, ex quibus sequeretur falsum, & respondens reciperet eas, statim inferretur ei falsum: si autẽ renueret recipere eas, sicut si interrogaret eum ad affirmatiuam, & ipse reciperet negatiuã, aut e contra: sic possibile esset, quod transferretur secum in interrogatione, donec constaret ei quod inferret absurdum, ex eo quod receperit, sed respondens fm istam dispositionem est manifeste excusationis, quia haberet dicere, quod hoc falsum non sequat ex eo quod tu interrogaueras, sed sit res quę ceciderit ex replicatione sermonis. Sed non absoluitur per hoc, quin ipse iam receperit falsum, aut id ex quo sequitur falsum, quia locus, cuius moris est, quod ferat in falsum, est, quo non fit interrogatio, aut responsio secundum terminatam positionem. Sicque, quando non cogitaret respondens fallaciam istius loci, neque caueret ab ea, perficeretur ei processus ad inconueniens, licet difficile sit constituere interrogantem in plurimum eius, quod interrogauerat ipsum. Iam autẽ facilis fit conuenientia in interrogantis & respondentis, quando difficile fuerit ei, quod habet eius interrogationem fm extractionẽ interrogationis

rogationis discipuli a magistro, & ille cum hoc abscondit victoriam, & praualeitudinem, sicut dictum est in libro Topicorum, sed hoc esset vtile quibusdam locis sine alijs, sicut tibi dictum est. Igitur consecutio locutionis ad euidenciam falsi, quod consequitur hunc locum & cautela ab eo est perceptio eius, hoc est, istius loci.

Locus autem secundus est, quod aduertamus res inconuenientes quae sunt in singulis generibus generum scientiarum, & numeremus eas, aut sint propriae illi: & quando loqueretur cum aliquo eorum, qui sunt viri illius artis, oportet, quod sequantur ei illae res inconuenientes, quae sunt suae artis: & sic etiam oportet, quando ille numeraret, quod est inconueniens apud singulas gentes, aut pluribus: & inuenimus viam huius ad inconueniens secundum controuersiam. Tortius autem huius radix est quod aduertamus inconueniens, quod appropriatur illi genti, cuius est loquens, aut homines illius artis, cuius est ille loquens. Contradictio autem, seu solutio, quae conuenit his locis, est, quod euidens sit falsum, quod est in eis primo, quod est, quod respondens ad controuersiam sciat, quod id, quod sequitur ex falso, non sequatur ex eo, quod receperat. Possibile autem esset, quod efficeret hoc, quando interrogans accepisset id, quod non est causa conclusionis, ac si esset causa: quando autem possibilis esset acceptio, ut causa illius, quod non est causa, possibile esset ei contradicere, sed postea erit respondentis aduertere ad hoc inconueniens, an sit ex inconuenientibus secundum orationem de eis, aut ex inconuenientibus secundum naturam, quia valde recipiuntur bona secundum orationem cum bonis secundum naturam secundum vulgus, & valde dicitur conuenientius quod dicitur secundum singulos modos conuenientis: eorum vero artes pululant ex rebus vtilibus, quae non sunt conuenientiores, sicut multi dicunt, quod mors cum bona dispositione sit melior quam vita cum mala, aut quod homo sit cum iustitia egenus, eligibilis est quod sit diues cum iniquitate. Illi autem cum hoc praeligunt contrarium huius, quia praeligunt sibi vtile: & ideo praeligunt vitam cum malo, & diuitias cum iniquitate: sicut oportet nos, quando intulissemus inconueniens, quod est secundum orationem, quod recipiamus, quod sit bonum secundum naturam, si autem intulissemus illud inconueniens secundum naturam, reciperemus hoc, quod sit bonum secundum naturam, & orationem. Iam autem inueniretur hic locus latus multae latitudinis magnae utilitatis ad obijciendum in hoc genus sermonis, quod est, quod bona secundum legem ut plurimum opponantur bonis secundum naturam: sicut conuenit illi, qui vituperat recipientem bonum secundum legem, quod recipiat hoc, quod sit bonum apud naturam, et qui destruit recipientem bonum secundum naturam, quod recipiat hoc in quantum est bonum secundum legem, quia plurimum opponuntur praedicta bona cum bonis secundum legem, & deficit vnum quodque eorum a bonitate alterius, sed bona secundum naturam sunt bona propter suam veritatem, quae autem sunt secundum legem, sunt bona, quia eorum usus est apud multitudinem, hoc est, famosus. Sicut iam declaratum est, quod sicut istorum est, quod contradicant rebus inconuenientibus, quas inferret interrogans ex istis locis, sic interrogatorum est, quod caueant respondentem a locis, de quibus meminit siue ad elenchum, siue concessionem inconuenientis. Iam autem sit ex separatis interrogationibus, quibus contingit quod inferat interrogans respondentem ipsum inconueniens ad utrumque duorum contradictorium: loca autem, quibus efficitur haec, sunt quae ducunt loquentem in dubium & ambiguum. Et illa est tertia intentio intentionum sophisticorum, sicut est sermo dicentis, cui conuenientius est credere sapientibus, aut patribus, & si diceretur patribus, iuer-

sum itaque eius quod decerneret sapientia, esset opportunum, & si diceretur, quod sapientibus, rebellare itaque patribus esset opportunum, & sic an preeligibilior sit iustitia, aut vtilitas, sicut si fiat quid, an eligibilior sit quod depredemus, aut quod dimittamus diuitias, aut dispositio sit econtrario: & vniuersaliter ista species litigij consequitur omnes res, quibus opponuntur opinioniones sapientum opinionibus vulgi & multitudinis, quia sapientibus apparet, quod reges facientes sint iusti, vulgo autem apparet quod fauentes sint fortes vincetes. Iam autem possibile est, quod contrarietas istius generis reducat ad contrarietatem, quae est inter bonum secundum naturam, & bonum secundum legem: quia quod est apud sapientes & apud naturam est bonum, quia est verum: id autem, quod est apud legem et apud plures, est bonum, quia est famosum, & plures conueniunt in illo. Ex his itaque locis, & eis similibus conuenit querere de istarum praemissarum inopinabilium, quas vocauit Aristoteles deficientes concessione.

De captionibus negationis, et solocismi. Cap. XIII.

Deo quidem, quod est facere nugari, quidnam dicimus nugari, iam monstrauimus: omnes autem tales orationes id volunt efficere, si nihil referat nomen & orationem dicere: duplum autem, et duplum dimidij idem est: si igitur duplum est dimidij duplum, erit dimidij dimidij duplum: et rursum si pro duplo, duplum dimidij ponatur, ter erit dictum dimidij dimidij dimidij duplum. Et putas est concupiscentia delectationis: haec autem est appetitus delectationis: est igitur concupiscentia appetitus delectationis delectationis. Sunt autem omnes huiusmodi orationum in istis, quae sunt ad aliquid, quaecumque non solum genera, sed & ipsa ad aliquid dicuntur, & ad idem & vnum assignantur: ut appetitus, alicuius appetitus: & concupiscentia, alicuius concupiscentia, & duplum alicuius duplum, & duplum dimidij, & in quibuscunque quae, cum substantia non sint, ad aliquid omnino eorum sunt, quorum sunt habitus, aut affectus, aut aliquid huiusmodi, in oratione ipsorum de illis praedicatorum declaratur: ut impar est numerus medium habens: est autem numerus, impar: est igitur numerus, numerus medium habens. Et si sima cauitas naris est, est autem naris sima: erit ergo naris, naris caua. Apparent autem facere non facientes quandoque, eo quod non interrogant si significet aliquid per se dictum duplum, an nihil: & si aliquid significat, vtrum idem an diuersum: sed conclusionem dicunt statim, & apparet propter nomen idem, esse idem, & significare. Solocismus autem quaele quid est, dictum est prius: est autem & hoc facere, & non facientem videri, & facientem non videri: quemadmodum Levinus dixit, si Venus masculinum est, nam qui dicit almam, solocismum qui-

Log. cum com. Auer.

TT ij dem

dem facit secundum illum, non apparet aut alijs: qui autem alium, apparet autem, sed non facit solœcismum. Manifestum igitur, quoniam & ars quædã hoc potest facere, eo q̄ multæ orationes non colligentes, solœcismum videtur colligere, vt & in redargutionibus: Sunt autem omnes pene apparentes solœcismi propter hoc: & qñ casus neq̄ masculinum, neq̄ fœmininum significat, sed neutrum: nã hic quidem masculinũ significat, hæc autem fœmininum, hoc vero neutrũ vult significare: sepe autem significat et illa vtraque, vt quid est hoc: Calliope, lignum, Coriscus. Masculini igitur & fœminini differunt casus omnes, neutri hi quidẽ, illi autem nõ: cum datur igitur hoc, sepe colligunt quasi dictum sit hunc: similiter autem & alium casum pro alio ponunt. Captiosa autem ratiocinatio fit eo q̄ hoc cõmune sit plurimũ casuum: nam hoc significat quãdoq̄ hic, qñq̄ autem hunc: oportet autem vicissim significare, cum est quidem hic: cum esse autem, hunc: vt est Coriscus, esse Coriscum: & in fœmininis nominibus similiter, nam in omnibus similiter est, et esse facient differentiam. Et quodam modo in his similis est solœcismus ijs redargutionibus, quæ propter id quod non similia, aut propter figuram, similiter dicuntur: nam quẽadmodum illic in rebus, sic hic in nominibus accidit solœcismum facere: nam homo, & album, & res, & nomẽ est: manifestum igitur, quoniam solœcismum tẽtandum est ex dictis casibus colligere. Species igitur sunt hæ contentiosarum orationum, & partes specierum, & modi, qui dicti sunt.

Sermo de Facere nugari, et Solœcismo.
Cap. XIII.

VNde autem possibile sit habentibus illã artem, q̄ reducat loquens in elenchum, aut in superfluum, & nugationem, & destruat illud propter hoc, quod est quarta intentio, hoc accidit illis, apud quos non est differentia neq̄ diuersitas, siue feratur res ex parte, qua significetur ipsa separata secundum hoc nomen cum parte eius quod significat hoc nomen, aut secundum semitam consequentiã, aut secundum semitam complexi, adeo q̄ proueniat istud complexum secundum formam orationis compositæ: hoc autem valde accidit relatiuis & definitionibus rerum, quarũ consistencia est in aliquo subiecto, & accipitur hoc subiectum pars suæ definitionis, & accidit ex hoc, aut q̄ paralogizet, & faciat ipsum sequi confessionem orationis falsæ, aut nugetur suis verbis. exempli gratia, de relatiuis, q̄ dicamus de duplo, q̄ sit dimidiũ duplum, quia duplum est dimidiũ duplum, et dimidiũ duplum est duplum: duplum itaq̄ est duplum. Sic autem dicatur quod duplum non sit dimidiũ duplum, aut dicamus q̄ duplum sit duplum: hoc autem est nugatio, quia res non enuntiatur de se, et sicut dicimus, q̄ voluptas est concupiscentia rei delectabilis, et concupiscentia rei delectabilis est voluptas, sic voluptas est voluptas: hoc autem accidit, quia ambo ista sunt relationes, quia duplum est duplum alicuius rei, & voluptas est voluptas alicuius rei, & sic etiam accideret in similibus rebus, quarum esse est secundum habitudinem. Res autem, quæ inducunt loquentem ad nugationem & superfluum suis verbis, nõ sunt relationes, sed sunt habentium qualitates: & hoc, quia substantiæ istorum aliquando accipiuntur cum definitionibus, & aliquando cũ definitione. Et accidit ex hoc quod bis explicetur vna res, exempli gratia, quia si diceretur nasus aquilinus non erit curuus, diceretur aquilinus nasus erit nasus curuus, si autem reciperetur q̄ nasus aquilinus erit nasus curuus: nasus itaq̄ erit nasus, hoc autem est nugatio: & sic etiam aut impar non est numerus qui non diuiditur in duas partes æquales, aut numerus impar est qui diuiditur in duo media: numerus itaque est numerus, et hoc est nugatio. Aduenit vero nomini simpliciter tale absq̄ q̄ accipiatur cõplexum, sicut est sermo dicentis, an hoc non significet duplum rei: si autem significat, aut significat rem quæ non est duplum, aut significat duplum: si autem significat duplum, ipsum itaque duplum est duplum, hoc autem est nugatio: si autem significaret non duplum, ipsum itaq̄ non esset duplum. Inductio autem loquentis, vt dicat verba, quæ putentur esse carentia significatione, absq̄ q̄ ita sit, est plurimum in hoc loco. Sed minimũ est ex dictionibus cõmunium formarum ad masculinum, & fœmininũ, & neutrum: & hoc forte significat apud eos masculinum, & fœmininum, & ista est intentio quinta intentionum fallacię. Conuenit autem, q̄ aduertamus hic loca, quibus accidit eis tale, quia putatur, q̄ hoc sit commune omnibus idiomatibus, & illud vocat apud nos iter arabes haya: proijciemus autem id, quod est vere sic, quod est sermo carens sensu: quidam autem eorum est sic secundum examinationem, & de locis illius conuenit perscrutari hic. Sicque iam declarata sunt ex hoc sermone genera secundum singulas quinque intentiones deceptiuas, & species illorum generum.

10
20
30
40

De occultatione sophistica, & contra moleste respondentes. Cap. XIII.

Differt autem non parum si ordinentur quodã modo ea quæ ad interrogationem sunt, vt lateat quemadmodũ in dialecticis: deinceps igitur ex ijs, quæ dicta sunt, hæc primum dicenda. Est autem ad redarguendum, vnum quidem prolixitas: nam difficile simul multa cõspicere. Ad prolixitatem vero quæ adducuntur elementis, vtendum. Vnum quidem festinatio, nam tardiores minus prouident: amplius autem ira & contentio: nam conturbati minus possunt obseruare omnes. Elementa autem, iræ. Manifestum quoq̄ eum facere qui vult iuste agere, & circa omnia impudentem esse. Amplius, permutatim interrogationes ponere, siue ad idẽ plures habeat aliquis orationes, siue q̄ sic, et q̄ nõ sic: simul enim accidit aut ad plura, aut ad contraria facere obseruationẽ. Omnino autem omnia, quæ ad occultandũ dicta sunt prius, vtilia etiam ad contentiosas orationes: nã occultatio latendi grã est, latere autem deceptionis.

prionis. Ad eos autē, qui renunt quęcunq; opinantur esse ad orationē, ex negatione interrogandū, ceu contrariū velit, aut etiā ex æquo interrogationē facere: nā cum dubiū est, q̄ vult fumere, minus insolescūt. Et quādo in partibus dederit quispiā singula inducenti, vniuersale sæpe non interrogandum est, sed vt dato vtendū; nam quandoq; putāt & ipsi dedisse, et audientibus quoq; apparet propter inductionis memoriā, veluti perinde atq; non interrogauerit vane. Et in quibus non nomine significatur vniuersale, similitudine tamen vtendū est ad id quod expedit: nam latet similitudo plerunq;. Et ad sumendum propositionē, cōtrarium oportet cōparādo interrogare: vt si debeat sumere qm̄ oportet per omnia patri obedire, vtrū per omnia oporteat obedire parentibus, an per omnia non obedire? & sæpe id, vtrum multa concedendū, an pauca? magis enim si necesse, videbunt eē multa? appōitis enim iuxta se contrarijs, minora & maiora apparent, & peiora & meliora hominibus. Valde autem & sæpe facit videri redargui, maxime sophistica calumnia interrogantiū, cum nihil colligentes nō interrogationē faciunt id quod est vltimū, sed concludenter dicunt veluti colligentes, non igitur hoc & hoc. Sophisticum autē est & cum ponitur inopinabile, quod apparet postulare respondere, proposito eo quod videtur ex principio, & interrogationē talium sic facere vtrum tibi videtur? nā necesse est si sit interrogatio ex quibus syllogismus, aut redargutionem, aut inopinabile fieri: cum dat quidem, redargutionem, cum autem non dat, neq; dare videtur, fatetur inopinabile: cum vero non dat, videri autem fatetur, redargutionis simile. Amplius, quemadmodum in rhetoricis, & redargutionibus similiter contrarietates cōsiderandum, aut ad eas, quæ ab eodem sunt dicte, aut ad eos, quos confitetur bene dicere, aut agere. Amplius, ad eos, qui videntur tales, aut ad similes, aut ad plurimos, aut ad omnes. Quemadmodum autē respondentes sæpe cum redarguuntur faciunt duplex, si debeat accidere redargutio, & interrogantibus vtendum quandoq; illo, cōtra instantes: si sic quidem accidat, sic autem non, qm̄ si sumpserit, vt facit Cleophon in Mandrobulo: oportet etiam absistentes ab oratione reliqua argumentorum diuidere, & respondentibus (si præsenserit) prius instare, & prædicere. Argumentandum autem quādoq; & ad aliud ab eo quod dictum est, illud suggeren-

tibus: si nō ad id quod propositū est habeat aliquis argumentari: quod Lycophron fecit dum propositum esset, ex arte lyram cōmendare. Ad eos autem, qui exigunt ad aliquid argumentari, postq; videtur oportere assignare causam, dictis autem quibusdam obseruabilius quod vniuersaliter accidit in redargutionibus, vt dicat cōtradictionem, vt quod affirmauit negare, aut quod negauit affirmare: sed non q̄ contrariorum est eadem disciplina, vel non eadem: non oportet autem conclusionem vt propositionem interrogare, quædam autem neque interrogandum est, sed vt concessis vtendum. Ex quibus igitur interrogationes, & quomodo interrogandum in concertatorijs exercitationibus, dictum est.

Sermo de locis Latendi.

Cap. XIII.

Reliquæ autem sunt nobis ad perfectionē istius scientiæ, quæ sunt tres res: quarū vna est, q̄ dicamus, quomodo conuenit ei, q̄ intendit hoc opus in hac fallacia, q̄ respondeat interroganti, qm̄ non est differentia inter actionē istorum locorum, qm̄ beneficatum erit eorum opus, aut nō beneficatum erit, siue erit tentatiuum, aut sophisticū. Secunda autē est, quo modo conueniat etiā beneficare responsum ei, qui aptus sit ea vere ista deceptiua. Tertia vero est, quo modo conueniat narrare vnumquęq; illorum. 1. locorū. Primo autē dicimus, q̄ fallacia excellentior est, quando intenditur prolōgatio verborum cum opere illorū locorum, quia id fallaciæ, quod fuerit in eis, est latentius apud audientem. Secundo autē, quod interroget festinanter, non tarde, quia, qm̄ festinatur sermo, fallacia quę est in eo, est latentior, & dignior q̄ nō constet. Tertio autē, q̄ irascatur respondens, quia qm̄ irascitur, peruertitur eius intellectus, & non intelligit aliquā rem. Ira autē promouet ipsum vt plurimū, vt exclamet et vociferet summe, et ad paucam ipsius intellectiōē. Quædam autē illorum sunt q̄ interroget de præmissis, quibus intendit fallaciā permutato ordine loci earū in syllogismo permixtarū præmissis famosis, ex quibus sequit̄ contradictorium eius, quod inquirat inferre procedentibus in hoc opere, quæ laterent illos & reciperent eas, & hoc, quia, si præmissis quibus inquirat decipere, fuerint absurdæ, nō laudabiles sunt in veritate & fallitate in ipsarū permissiōe cū famosis, si autē non fuerint absurdæ, iam itaq; recipit, ex quo inquirat recipere absurdum solū, quando fuerit separati, postq̄ difficile fuerit, q̄ reciperet. Exemplum autē huius ex eius operatione est illius, qui intēdit vti venenis permiscendo eis alimenta ad cælandum: & iterū quia latebit respondentē, de quo inquirat conclusionē, fieret perplexus in notitia eius, quod recipit ex eis & quod non reciperet. Et quædam illorū sunt q̄ interroget de cōtradictorio rei, quā inquirat recipere, quia respondente nō recipiente istud, cauillaret et, iam itaq; reciperet rem, quā intenderat recipere. Et quædam illorū sunt, q̄ interroget manifestū vtriusq; extremi cōtradictorijs, ac si nō curaret ad quod illorū respōdeat, qm̄ si per hoc lateret respondētē quod duorū cōtradictoriorū intēdit recipere, forsitan reciperet eius intentū, qm̄ nesciret illud. Quædam autē illorū sunt, in quibus, qm̄ fit inductio, nō dimittit aliquod esse enūciationis in particularibus rei vniuersalis, quod quæretur verificare s̄m viā interrogatiōnis, Log. cū cōm. Auer. II in gationis,

gationis, immo in omnibus particularibus secundum
 q̄ esse prædicati est res manifesta eis, et secundum q̄ il-
 la est ex his, quæ nō referuntur ad interrogatiōem essen-
 di illud prædicatū particularibus istius rei, qua inquiri-
 mus confirmare istud prædicatum s̄m suam vniuersali-
 tatem, non secundum inductionē: quando autem duxe-
 rit summam illorum particularium, ac si iam recepisset
 ea respondēs, sequitur verificatio vniuersalitatis, quod
 est esse istius prædicati toti huic subiecto, absq̄ q̄ inter-
 roget consequentē vniuersalitatem propter esse prædi-
 cati in particularibus subiecti, qm̄ quando fecerit hoc,
 fortasse difficile erit ipsi respondēti hoc, neq̄ recipere
 vtilitatem de inductione eius, quod dimiserat: qm̄ autē
 fuerit huic vniuersali nomen, & timeret quando expo-
 neret eius nomen, q̄ non reciperet esse vniuersalitatis,
 cōueniret q̄ transferretur enunciatio à particularita-
 te in simile, quod est in eis, nō in nomen rei vniuersalis
 cōtinentis particularia: vltus autē exemplorum cōsimi-
 lium in vniuersali decipit multos, quia transfert enun-
 ciationem à quibusdā in aliquas alias res. Quædam autē
 illorum sunt, quibus interrogat id, de quo putatur, q̄ sic
 extremum contrariorū, inter quæ non est medium: res
 autem non est ita, qm̄ fortasse interimeret respondens
 absurdū illorum propter laudabile, et hoc quia apparet
 absurditas absurdi illorum s̄m plurimū apud id, quod
 ponitur s̄m modum alterius contrarij, & sic etiā ipsa &
 laudabilis laudatio apparet magis. Sicut si interrogare-
 tur, conueniat ne credere patribus de omnibus rebus,
 aut repugnare eis in omnibus rebus: quia, qm̄ diceret q̄
 nō repugnemus eis in omnibus rebus, oportet eum ex
 hoc q̄ respondeat q̄ credamus patribus in omnibus re-
 bus, & sic etiā si interrogaret, an prohibita sit multitu-
 do vini, aut eius paucitas, & ipse respōderet q̄ multitu-
 do sit prohibita, sequeret q̄ paucum non sit prohibitiū,
 Plurimum autē q̄ accidit fallacia in interrogatiōe, &
 putatur, q̄ iam annexa sit interrogatiō, & ordinata,
 quando interrogaret de rebus, inter quas et cōclusionē
 non est connexio: qm̄ autem tu recepisses, conducerent
 cōclusionē, ac si iam sequeretur ex illis rebus, & puta-
 retur q̄ ita perfecta esset hæc res, & q̄ iam remota esset
 et abfuerit cōtrouersia, quando hoc nō posset soluere il-
 lud, & suā cōtrouersia, nisi cognosceret naturam syllo-
 gismi pauce passibilitatis ex sua turbatione, & sua voca-
 feratione, et exclamatione eius, q̄ ipse cōposuisset syllo-
 gismum absq̄ q̄ composuisset eum. Industria vero illis
 est difficilis in hoc loco, nisi sapientibus: qm̄ multitudo
 hominum nescit naturā syllogismi: ex industrijs autē seu
 cautelis interrogantiū est, q̄, qm̄ interrogat præmissam
 falsam ad tentandum respondentē, eam reciperet & ad-
 ducendū ipsum in absurdum, aut reciperent præmissam
 10
 sam, aut orationē compositam ex præmissis, sicut est di-
 spositio, qua possibile est q̄ tentetur aliquis, & sequat
 ex illo elenchus, et fortasse iuuaret eos actio processuū,
 quibus vtunt in Rhetorica cum audiētib: hoc est, reci-
 pere rem s̄m modū, quo putetur, q̄ ipsi ita recepissent
 ex illis ipsum quæsitum, & declinarēt illud & ducerent
 ipsum ad elenchū, sicut si reciperent rem simpliciter, &
 declinarēt ipsam, & ponerent ipsam cum conditione
 quadā, Et ex industrijs respondentis est, q̄, qm̄ cogeret
 ipsum elenchus, aut esset prope hoc, putet q̄ sit interro-
 gans, & q̄ nō sit respondens: hoc autē valde faciunt ip-
 sum homines naturaliter in cōtrouersia, qua intenditur
 victoria, Ex industrijs autē interrogantis est, q̄, quando
 interrogat plures præmissas, & respondens reciperet
 qualdā & non reciperet aliquas, & ex illis quas nō reci-
 peret, sequeret ipse elenchus, si reciperet eas, tūc ferret
 oēs illas præmissas subito, & faceret succedere eis con-
 clusionem, qm̄ respondēs euaderet impeditus, quoniā
 magis accidit q̄ obliuiscatur eorū, quæ receperat, q̄ q̄

nō recipiat. Et ex industrijs illorum est, q̄ permisceant
 s̄m consimilitudinē id, quod inferrent elenchū cum eo,
 quo nō indigeretur ad illationē elēchi: sicq̄ præmissæ fal-
 sę fallerēt respondentē. Sed qm̄ respondens perciperet,
 qui nō parum huius perceptionis haberet, interrogan-
 tis esset soluere illud, & distingueret inter id, quo non
 indigeret ad illationē conclusionis, & inter id quo indi-
 geret ad hoc, & difficile cōstitueret eius excusationem
 ad hoc, sicut si acciperet res cōsequentes illam præmis-
 sam, & res antecedentes ad eam, & annexas ei. Interro-
 gantis autē industrię est, q̄, quando lassaretur ab inferē-
 do ei falsum, quod intenderet inferre, procedat ad de-
 struendum eius contradictoriū, & transferat verba ad
 illud, si ab initio rei intendisset construere aliquam rem
 sensatam, aut procedat ad construendum eius contradi-
 ctorium, si intendisset destruere positionem affirmati-
 uam. Et ex industria eorū est, q̄ ipsi fortasse relinquunt
 interrogatiōem præmissarum, & ducant syllogismum
 cum cōclusionē, ac si esset res, quam iam recepisset re-
 spondens, quoniā tunc mens respondentis esset magis
 20
 intenta, qm̄ tunc conueniret ei, q̄ speculatur summam
 præmissarū syllogismi, & eius formam, & reduceret in
 mentem de illo plusq̄ rem vnā ex his, quæ oportet spe-
 culari, & forsitan esset impeditus, aut abscederet ei ad
 uersariū ibi partē falsam cū parte vera, & reciperet il-
 lam. Sic itaq̄ iam declaratū est ex hoc, quot sint loca de
 cēptiua iuuatiā quinq̄ intētiōes, & qualiter cōueniat
 q̄ interroget interrogans: & illæ sunt duę primę partes
 istius libri secundum intentionem Aristotelis.

ARISTOTELIS

ELENCHORVM

LIBER SECVNDVS,

Cum Auerrois media expositione.

SUMMA LIBRI.

40 *De utilitate sophisticarum orationum, & apparatus
 ad eas diluendas. De solutione sex ultimorum loco-
 rum extra dictionē, Nugationis, et Solæcismi. De
 oratione facili, difficili, & acuta. Epilogus postre-
 mo Octo precedentiu, et duorū presentiu librorū.*

*De utilitate cognoscendi sophisticas orationes, &
 apparatus ad eas diluendas. Cap. 1.*

50 **D**e responsione autem, & quo
 modo oportet soluere, et qd,
 & ad quam vtilitatem oratio-
 nes huiusmodi profunt, post
 hæc dicendum. Vtiles ergo
 sunt ad philosophiā propter
 duo. Primū quidē, quia eg-
 quæ vt plurimū propter dictionē fiunt, me-
 60 lius se habere faciunt ad id, quotupliciter
 quodq̄ dicitur, & ea quę similiter, & quę ali-
 ter in rebus accidunt, & in nominibus. Secū-
 dum autē ad eas, quę per seipsum inquisitio-
 nes fiunt: nam qui ab alio facile captiose fal-
 litur, & id non sentit, & ipse quoq̄ à se id pa-
 titur persape. Tertium vero, & reliquum ad
 huc ad gloriam, eo quod circa omnia exer-
 citatus

citatus esse videbitur, & in nullo se in exper-
te habere: nā si is, qui in orationibus est con-
socius, orationes vituperat, cum nihil ha-
beat quod determinet de vitiositate earum,
dat suspicionem quod videri velit insolescere,
non quia verum sit, sed propter imperitiā.
Respondentibus autem, quomodo obsistē-
dum sit aduersum huiusmodi orationes, ma-
nifestū: si quidē recte dicimus prius ex qui-
bus sunt captiosae ratiocinationes, & si (que
inquirendae sunt) superabundantias sufficiē-
ter diuisimus. Non est autē idem sumentē
orationem videre, & soluere vitiositatē, &
interrogāti posse occurrere celeriter. Nam
quod scimus, saepe trāspōsitum ignoramus.
Amplius autem quemadmodum in alijs, id
quod citius & tardius, ex exercitatioe fit ma-
gis, sic & in orationib⁹ se habet: quare si ma-
nifestum quidem sit nobis, immediatī autē
simus, priuamur opportunitatibus frequen-
ter. Accidit autem quandoq; sicut in linea-
rum descriptionibus: nam & illic soluentes
quandoq; cōponere verum non possumus,
sic & in redargutionibus: nam scientes pro-
pter quid orationē accidit cōnectere, solue-
re tamen orationem impotes sumus.

Sermo de praeceptis contradictionis. Cap. I.

Vae autē relinquuntur sunt duae res, qua-
rum vna est, quomodo respondeat respon-
dens, secunda autē est, quomodo contradi-
catur illis. 13. locis, & verāq; istarum rerū
iuuat sapiētes per se: & ideo sermo de istis
duabus rebus est, ac si esset praeter istam artem, sed ar-
tis Topice, aut (sicut dixit Abumazar Alpharabius)
est artis medię inter Topicam & Sophisticā: Secunda
autē vltimae partes iuuant sapiētes per accidens, quia
sunt propriae huic arti, et eorum vtilitas ex eis est ex pat-
te, qua sit cautio ab eis solum, quā qui nouerit cōmuni-
tates, conuenientius est quod non cadat in eas: iuuarent ve-
ro eos per se in vsu orationis tentatiue vniuersalis, sicut
praemissum est. Primum autē praceptorum responden-
tis est, quod quando interrogans interrogaret praemissam
aequiuocam sibi nomen, conueniat quod diuidatur hoc no-
men in omnia significata, de quibus dicitur, & notificet
quod illorum significatorū sit verum a non vero: &
ideo sequitur quod sit ei potestas diuidendi nomen ae-
quiuocum. Iam autem diximus regulas, quibus sit hoc pos-
sibile in libro Topicorum. Secundum autē est, quod aduer-
tatur res in se, & tunc respondeat: & ideo oportet quod sit
ei potestas cognoscendi rem, quādo meditaretur illam
cum seipso, quoniam plures homines decēpti sunt, quā-
do speculati sunt cum seipsis, & non decipiuntur, quā-
do speculantur illa cum alijs, et hoc propter bonam me-
ditationem eius in se: plurimum autem quod accidit,
hoc est, propter bonitatem. Tertium autē praceptum
est, quod non prolonget sermonem cum interrogante, sed
solers sit ad incidendum ipsum cito, absque quod negligat
eius responsionem: quoniam, quando neglexerit istud, &
prolongauerit eloquium cum illo, ex eo quod parum con-
stitit ei absurditas & fallacia, quae fuerit in eius sermo-
ne, accidit ei, quādo ipse interpellauerit interrogantem

quod putaret vulgus, quod eius interpellatio non fuerit, pro-
pterea, quia ipse intenderit declarare, quod id, quod in qui
siuerat confirmare, sit falsum, sed propter eius debilita-
tem. Sic itaq; (sicut puto) conuenit intelligere istum lo-
cum, & non adueniat haec dispositio respondentis: hoc est,
quod festinet responsionem ad ostendendum quid fallacie
in eo fuerit sibi scientiam locorum fallentium, quae sunt
in hoc libro, & sibi scientiam praceptorum, quae appro-
priantur respondentis, & sibi regulas, quae traditae sunt hic
ad contradictionem locorum sophisticorum, absque quod
cum hoc exercitatus fuerit in illorum vsu plurimum, adeo
quod peruenit ei habitus, quo possit cito agere, quoniam
sicut festinatio & mora in singulis artibus peruenit pro-
pter habitum prouenientem ex vsu, non propter scientiam
partium illius artis solum, sic est dispositio opera-
tionis istarum regularum. exempli gratia, quoniam de
cuius actionis scripturae, & eius adaptatio non peruenit
ex notitia literarum, sed peruenit ex vsu perfecto for-
mationis literarum. Sicut autem in arte Topice iam dif-
ficilis est interroganti contradictio & destructio, sic ac-
cidit in elenchis sophisticis: hoc autem accidit, quando
sequitur ex praemissis falsis, quas posuerat tentator, con-
clusio vera, & putaret quod sequatur ex eis alia conclusio,
quae est falsa, quoniam, quando sermo sophisticus fue-
rit talis dispositionis, difficile esset respondentis ad con-
tradicens ei secundum veritatem, & notificare fal-
sum praemissarū, quas posuerat litigator, propter duas
res: quarum vna est, quia, si intendisset contradicere il-
li conclusioni falsae per notificationem falsi illarum pra-
missarum, haec esset contradictio sophistica aut litigio-
sa, quoniam illa conclusio non sequitur ex illis praemissis:
secunda autem est, quia non putatur de eo quod ipse in-
tendat per hoc destructionem conclusionis verae, &
quod ipse sit visus sibi quod non fiat ex praemissis falsis nisi
conclusio falsa. Et ideo oportet respondentem in hac
re, quod non ampliet sermonem in contradictione syl-
logismi ad notificandum falsitatem, quae est in suis pra-
missis propter aequiuocationem nominis, aut propter
litigium, aut alias res fallentes, & non putetur quod ip-
se se alleuet per hoc, immo respondebit, quando dixerit
ei, quod ista conclusio non sit conclusio vera, quam con-
cluseras ex hoc syllogismo, sed est similis ei, aut non se-
quitur ex illo omnino.

De apparenti solutione respondentis. Cap. II.

Primum igitur, quemadmodum syllo-
gizare dicimus, opinabiliter quādoq;
magis quod vere, eligere oportere: sic et soluen-
dum quādoq; magis opinabiliter quod ad ve-
ritatem: nā omnino aduersus contentio-
sos est reluctandum, nō vt ad eos, qui redar-
guunt, sed qui redarguere apparent: non
enim dicimus eos syllogizare: quare vt non
videantur, emendandi sunt: nam si redargu-
tio est contradictio non aequiuoca, ex qua
busdam, nihil opus est diuidere ad amphibola,
& aequiuocationē: non enim facit syllo-
gismum: sed nullius alterius gratia diuiden-
dum est, nisi quia conclusio videtur redargu-
tionis similis. Non ergo redargui, sed videri
redargui cauendum est, eo quod interrogat am-
phibola, & quae propter aequiuocationē sunt,
& quaecunq; aliae huiusmodi cauillationes
quae & verā redargutionem adumbrant, &
Log. cū cōm. Auer. II iij redarguen-

redarguentem atq; nō redarguentem incertum reddunt: nam (quia licet in fine cū cōclusum fuerit dicere se, nō id ipsum quod affirmavit negare, sed equiuoce, aut amphibolice, quamuis q̄ maxime cōtingit in idem ferat) incertū, si redargutus est: incertū enim, si vera nunc dicit: si vero diuidens interrogasset equiuocum, aut amphibolum, non incerta esset redargutio, quoniā requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) contentiosi, sic vel nō respondere eum qui interrogatur, fieri potest. Nunc autē, quia non bene interrogant inquirentes, necesse est vt respondeat aliq̄s, qui interrogatus est, emēdans vitiū interrogationis: quia diuiso sufficienter, vel sic, vel non, necesse est dicere respondentem. Si autē aliquis putet secundū æquiuocationem redargutionem esse, quodam modo non erit respondentē effugere quin redarguatur: nā in ijs, quæ oculis subiecta sunt, necessariū quod affirmavit negare nomē, & quod negavit affirmare. Enimvero vt diluunt quidā, nihil prodest: nam non Coriscū aiunt esse musicum, & non musicū, sed hunc Coriscū musicum, et hunc Coriscū non musicum, eadē nanq; erit oratio Coriscum, ei, quæ est hūc Coriscū musicum esse, vel non musicū: quod simul affirmant, et negant, sed fortasse non idem significant: namne illic nomen, quare in aliquo differt. Si autem hoc quidē simpliciter dicendo Coriscū assignet, illi autem addat aliquem, aut hunc, absurdum est. nihil enim magis q̄ alterum: vtrolibet enim nihil differt. Non sic igitur, sed quia incertus quidem est qui non determinauit ambiguitatē, vtrum redargutus est vel non redargutus, datum autem est in orationibus diuidere: manifestum, q̄ nō determinando dare interrogationem, & quidem simpliciter, peccatum est: qm̄ & si non ipse, tamen oratio redargutę similis est. Accidit autem sæpe videntes amphiboliā torpescere diuidere, eo q̄ crebra talia proponantur, ne ad omne videantur molesti esse: deinde non putantibus propter id fieri orationē sæpe profecto occurrit inopinabile: quapropter quia datum est, diuidere haud cunctandum, quemadmodū dictum est, prius. Si autem duas interrogationes non vnam facit quisquā interrogationē, non propter æquiuocationem, vel amphiboliā fiet captiosa collectio, nonne redargutio an non? quid enim differt interrogare, si Callias et Themistocles musici sint, q̄ si ambobus vnum nomen esset existentibus diuersis? nam si plu-

ra significat q̄ vnum, plura interrogauit: si igitur non rectum est ad duas interrogationes vnā responsonem censere sumere simpliciter, manifestū qm̄ nulli eorū, quæ equiuoca sunt, conuenit respondere simpliciter, nec si de omnibus quidem verum sit, veluti censent quidam: nihil enim differt hoc, q̄ si interrogasset, Coriscus & Callias vtrum domi sint, an non sint domi: siue adsint ambo, siue non adsint: vtrinq; enim plures propositiones. Nō enim si verum est dicere, interrogatio ppter id vna: possibile est enim ad decies millenas interrogatas quæstiones, omnes sic vel non, verum est dicere: attamē nod est respondendum vna responsonem, in terimitur enim disputatio: id autem simile ac si idem nomen imponatur diuersis. Si igitur non oportet ad duas interrogationes vnam responsonem dare, manifestum quoniam nec in equiuocis sic vel non, dicendū: neq; enim qui dixit respōdet, tamen si dixit sed id admittunt quodam modo in disputationibus, eo q̄ lateat quod accidit. Quemadmodū igitur diximus, quod redargutiones quædam videntur esse cū nō sunt, eodem quoq; modo & solutiones quædam videntur esse, quæ non sunt, quas dicimus quandoq; operæ precium magis afferre, q̄ veras in contentiosis orationibus, & in ea (quæ ad duplex est) occurrione. Respondendū autem in ijs, quæ videntur, esto, dicendo: nam & sic minime fiet redargutio. Si vero aliquid quod inopinabile sit cogat dicere: hic maxime addendum videri: sic enim neq; redargutio, neq; inopinabile videbitur fieri. Quia autem quo pacto petitur quod est in principio, manifestū putant omnino (si sint propinquæ) interimendū, & non concedenda esse vlla, perinde ac si quod in principio est petat. Et quando aliquid tale postulauerit quispiam quod necessarium quidē est accidere ex positione, sit autem falsum vel inopinabile, idem dicendum: nam quæ ex necessitate accidunt, eiusdem videntur esse positionis. Amplius, quando vniuersale non nomine sumitur, sed similitudine: dicendū quod nō sic datum est, neque vt proposuit, sumit: nam propter id fit sæpe redargutio: cū autem prohibetur his, ad id quod non bene ostensum est redeundum, obliuiscendum autem secundum dictam determinationē. In ijs igitur, quæ proprie dicuntur nominibus, necesse est respondere, vel simpliciter, vel diuidendo. Quæ autē subintelligentes proponimus, vt quęcunq; non plane, sed

truncatim

truncatim interrogantur, propter id accidit redargutio, vt putasne quicquid est Atheniensium? sic. similiter autem & in alijs: at qui homo est animalium, sic. possessio igitur animalium, homo. Nam hominem animalium esse dicimus, quia animal est; & Lyfandrum Lacedæmoniorum, quia Lacedæmonius est. Manifestum igitur, quoniam in quibus obscurum est, quod proponitur, nō simpliciter concedendum. Quando vero duobus existentibus, cum hoc quidem est, ex necessitate alterum esse videtur: cum vero alterum est, hoc non ex necessitate interrogatv troq; oportet quod minus est dare. Nam difficilior est colligere de pluribus. Si autem argumentetur quod huic quidem est contrarium, illi autem non est: si oratio vera sit, contrarium esse est dicendum, at nomen alterius positum nō esse. Quoniam autem quædam quidem eorum quæ dicuntur plures eum qui nō concedit falsum dicere aiūt, quædam autem non: vt quæcunq; ambigūt, (vtrum enim corruptibilis, vel immortalis sit anima animalium, non exploratū est multis,) in quibus igitur incertum est vtro modo soleat dici quod proponitur: vtrū in ijs, quæ sunt vt sententiæ: & vocant enim sententias, & veras opiniones, et totas negationes, vt diameter incommensurabilis est. Amplius, de quo verum dubitatur, transferens quispiam nomina maxime latebit in illis: nā, quia incertum est vtro modo se habet verū, non videbitur sophisticè agere: propter id autem quod dubium, non videbitur falsum dicere: nam metaphora faciet orationem sine redargutione videri. Amplius, quascūq; interrogationum persenserit aliquis, præinstandum est, & prædicendum: nam sic maxime interrogantem prohibebit.

De fallacia quæ fit per æquiuocationem, & de inutili cautela ab illa, & de eo, quod facit redargutione, & de cautela respondentis. Cap. II.

IAm autem possibile est respondentem, q̄ recipiat præmissas æquiuocas secundum nomina, adeo q̄ concludat ei interrogator conclusionem falsam, et dicat ei, q̄ per illas præmissas, quas receperat, intenderit sic, non significatum tale: res autem quam paralogizauerit, nunc est quam receperat solū. Fuit autem hoc opus, quia non est notum, neq; manifestum, q̄ ille receperit significatum falsum, quod est vnum eorum, quæ significat hæc dictio æquiuoca propter eius intentionem propter suam receptionem dictionis æquiuocæ: forte autem hoc esset ei vtilius propter fallaciam, quoniam si diuideret id, quod significat nomen æquiuocum, aut dictio litigiosa, adhuc errasset, & reciperet vnum eorum, ac si esset verum, ipsum autem est falsum, & non est ei conueniens, q̄ respondeat ad hoc, sic ergo ille respondenti, qui fecit hoc opus, respondisset per nomina æquiuoca,

& dictiones litigiosas, quæ sunt in eis, aut nō fecerit hoc opus, quod fuerat ei possibile. Sed ex quo ille, qui nescit uerit hoc quod diximus, iam putatur, q̄ quando recipiat nomen æquiuocum, q̄ iam receperit omnia significata, de quibus dicitur illud nomen: si autem nō sequeretur hoc, impediret ipsum à diuisione, qua illata fuerat conclusio: visus autem est, q̄ iam redarguerit ipsum, & indiget cum hoc expositione, q̄ non redarguat ipsum. Et ideo id, quod conuenit ei, hoc est respondentem, quando sophista interrogauerit nomine æquiuoco, aut dictione litigiosa, diuidit plura significata, quibus significata hæc dictio, & respondeat per singula eorum, sic, aut nō. Quando autem argumentatus fuerit interrogas, & putauerit, q̄ iam fiat elenchus propter hanc dictionem æquiuocam, quæ est in eo, aut propter litigium, abnuic eam esse æquiuocam. Industria eripiens ipsum est, q̄ imponat nomina huic significato, quod putat respondens, q̄ sit falsum, & q̄ illud sit non significatum verum, quod descriperat hæc dictio. Ex his autem quæ apparuerunt quibusdam hominibus est, q̄ industria ad hoc, est connectere dictionem hoc cum nomine. Ita autem industria non eripit ipsum à fallacia, quia dictio hoc si demonstraret id, quod est in anima de hoc significato, iam illa demonstratio esset æquiuoca, quia omnia illa significata, quæ significaret illa dictio, sunt præsentialiter in imaginatione, nisi dictio hoc annexeretur alicui demōstrato sensato: quando autem hoc ita fuerit, illud nō indigeret dictione, & appellatione nominis per demonstrationem. Et sic, quando interrogatio fuerit simpliciter, ipsa autem verificaretur secundum diuisionem, non conuenit, q̄ responderetur per sic, aut non, donec compleretur elenchus, q̄ intelligeret ex eo interrogans, q̄ ille receperit illud simpliciter, & tunc euaderet ab elenchus, quando diceret, quando ego dixi sic, intenderam illud significatum connexum, nō absolutum, quia quod consequitur hoc, quando consequitur ex nomine æquiuoco per sic, aut non, absque q̄ diuidantur significata, quibus dicitur æquiuocum, illud idem consequitur hunc, & omnia loca quibus diuidit: et postq̄ receperit ipsum sine diuisione, non accidit ei elenchus, sed putaretur, q̄ iam accidisset ei. Sicq; ex quo ipse nouerit per se, quando distinxerit respondens litigium, & receperit ex illis, quod receperit, siue redarguatur, siue non, si respondisset de absoluto per sermonem confusum: ille deciperet, quoniam ipse cōducit se ad dubium de eo, an redarguatur, aut non redarguatur vere. Plurimum autem, q̄ accidit hoc respondentem est, quia ipse esset impeditus ex diuisione propter multitudinem significatorum, quæ cōtineret iste sermo absolutus. Et ex eo, qd accidit ei cū hoc de difficultate interrogantis, & pauca eius aduertētia ad diuisionem, quam fecerat, facile esset respondere ad illam responsione confusa: quando autem interrogas confunderet ei elenchum, & respondens inciperet distinguere ipsum, et notificaret ei, q̄ nō sequatur ex hoc id, quod putauerat, q̄ sequatur, non conuenit et secum in hoc interrogans, quando nesciret, q̄ fallacia ingrederet ex hoc loco, quem notificasset respondens, & non concordaret secum in eo, q̄ locus iste sit deceptorius. Sicq; accideret respondentem dubiū, an redargueretur, aut non redargueretur: & ideo etiam non conuenit, q̄ sit impeditus per diuisionem in locis, quæ ingreditur deceptio propter latentiam diuisionis, & sicut non oportet, q̄ respondeat duabus interrogationibus vnica responsione, sic non conuenit, q̄ respondeat vni secundum nomen vnica responsione, quia non est differentia, siue respondeat pluribus interrogationibus vnica responsione, siue illæ interrogationes significantur vnica dictione, aut pluribus dictionibus, quoniam secundum nomē æquiuocum sunt plures interrogationes vnica dictione.

Et ideo

ELENCHORVM

Et ideo qui non respondet duabus interrogationibus, aut pluribus vnica responsione, & consueuerit illud, nō accidit ei fallacia per nomen æquiuocum secundū vnā responsionem, quando omnia significata, de quibus dicitur illa enuntiatio æquiuoca, esset vera, quia non constaret sibi respondens, q̄ respondeat ex duabus responsionibus, aut pluribus vnica responsione, quādo omnes conuenirent in sic, aut non. Sicq̄ onus incūbit ei, quōd, quādo interrogaretur de mille, aut duabus millibus in interrogationibus, non respondeat eis, donec aduertat in eis: & si conueniant in sic, aut non, responderet eis vnica responsione: si autem non cōueniant, distingueretur hæc res, & manifestum esset, q̄ non incumberet respondenti. Et ideo non oportet respondentem, q̄ respōdeat nomini æquiuoco vnica responsione, etiam si oēs enuntiationes habentes significata, quæ amplecteretur nomen æquiuocum essent veræ. Conueniens, n. esset respondere ad id, de quo interrogatur. Ipsum autem non interrogatur nisi de vnica re, quia non est latens apud interrogantem, quando interrogat de nomine æquiuoco, nisi vnum significatum. Si autem esset latens apud interrogantem omnia significata, quæ contineret nomen æquiuocum, iam incumberet onus ipsi respondenti, q̄ responderet vnica responsione pluribus interrogationibus. Quoniam autem famosam est, q̄ non sit hic redargutio, & q̄ iam non sit hic contradictorium, putatur autem, q̄ sit hic contradictorium, & oportet, q̄ respondeatur secundum hanc imaginationem, sicq̄, quando reciperet respōdens quicquid reciperet interrogās, ac si imaginaretur illud cogitatione, interest eius quando redarguerit ipsum, q̄ respondeat per id, quod receperit, & dicat, q̄ verum est, q̄ recepi illas præmissas, quæ extimabam, q̄ essent de genere coniecturarum verarum, nunc autem iam apparet, q̄ sint de genere coniecturarum falsarū. Et quādo respondens fecerit istud, non perficeretur redargutio in ipsum, & non concluderet suus aduersarius aliquam rem absurdā: & ideo oportet in plurimo huius, quādo receperit præmissas carentes laudatione, tunc recipere eas secundum modum æstimationis, quia tunc non posset interrogans redarguere ipsum, quando fuisset eius receptio secundum modum æstimationis. Si autem ibi fuerit, quando interrogās interrogauerit ex parte petitionis principij, & fuerit hoc manifestum notum respondenti, iam conuenit festinare, et notificare ei, q̄ hoc, quod supposuerat, sit eius questum, licet hoc latuerit ipsum, adeo q̄ cōcluserit ipsum met questum. Interest itaq̄ eius, q̄ dicat ei, recepi quidem hoc, extimabam enim q̄ non esset ipsum questum, nunc autem iam apparet, q̄ sit ipsum questum, tu autē non composueras syllogismum, neq̄ feceras aliquā rē, & vidisti, q̄ ego erraueram, & receperā istud: quid autem est, q̄ recipias vtilitatem per illud? ex quo iam apparet, q̄ tu non composueris syllogismum, neq̄ feceris aliquam rem. Si autem petens principium vsus fuerit loco subiecti questi suis particularibus secundum semitam inductionis, sed non acceperit vniuersale istius subiecti ex parte, qua significat ipsum suum nomen, adeo, q̄ dicat, gratia exempli, q̄ omne animal mandendo moueat eius mandibulam inferiorem; quia homo & symia & consimile reliquorum animalium mouet eius mandibulam inferiorem, est tunc respondentis, q̄ recipiat ab eo hoc, deinde inferat, q̄ omne alā mouet eius mandibulam inferiorem, quoniam diceretur ei non intendebam, quando recepi, q̄ enuntiatio eius, quod simile est homini & symiæ secundum hoc, sit enuntiatio animalis, quoniam si hoc ita esset, iam recepissem ipsum met questum, sed intēderam talem speciem similitudinis, & non talem speciem. Secundum nomina autem, quæ dicuntur alicubi secundum veritatem, & alibi secundū

translationem, iam accidit fallacia: & hoc, quoniam veritas significationis nominis in loco veritatis, et ablatio æquiocationis ab eo, asimilatur eius veritati in loco interrogationis, & ablatio æquiocationis ab eo. Verbi gratia, quia diceret quispiam, quod est alicuius rei est habitus eius, quoniam quod est Socratis, est eius habitus, homo autem est animalis, homo itaq̄ esset habitus animalis. Et ideo oportet respondentem in tali loco, q̄ nō respondeat per hanc enuntiationem absolutam, donec diuidat orationem dicētis, q̄ id, quod est alicuius rei sit eius habitus. Et non recipiunt vtilitatem petentes principium per oppositum questi, neq̄ per summam interrogantis de contradictorijs, & oppositis, quorum pars vera non fuerit per se nota, aut nota secundum conditionem, & obmiserant in interrogatione acceptionem huius conditionis: quoniam, quando ignorantia oppositum fuerit æqualiter, non reciperet respondens hoc contradictorium, quod tulerat interrogās, q̄ recipiatur ab eo, quoniam non putaret veritatē eius magis, q̄ sui oppositi. Et taliter etiam accidit, quando non esset vnum duorum oppositorum famosæ veritatis, neq̄ laudatum sine eius contradictorio, sed vtrunq̄ duorum extremorum fuerit secundum famositatem, & secundum laudationem æquale, sicut est dictum nostrum, an anima sit mortalis, aut immortalis, quoniam homines qui dicūt, q̄ anima sit mortalis, sunt æquales secundum famositatem illis, qui dicunt, q̄ ipsa sit immortalis, & ideo non præualet imaginationi audientis alterum istorum duorum contradictoriorum secundum famositatem, & reciperet illud. Quando autem contigisset, q̄ vnum duorum contradictoriorum sit notæ veritatis per se, aut notæ laudationis sine eius contradictorio, aggregantur in illo duæ illæ dispositiones simul, quoniam iam recipit vtilitatem ipse interrogans per petitionem principij in talibus. Et hoc, quia in parte vera propter eius famositatem in laudatione, aut propter ipsam esse veram notæ veritatis secundum se, deciperetur interrogans, & reciperet illam, quando permutasset petens principium nomen vnius duarum partium questi cum interrogatione, aut vnum nomen duarum partium eius oppositi: hoc est, prædicati, aut subiecti, cum alio nomine, & non tulerit ipsum met questum, aut eius oppositum, si petitio principij fuerit secundum eius oppositum. Sed quando errasset respondens in talibus, & recepisset ea, eius interest dicere interroganti, tu non fecisti elenchum, neq̄ cōposuisti syllogismum, licet recepi hoc à te, sicut præcessit.

De recta solutione loci. Cap. III.

Quoniam autem recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, ob quamcumque interrogationem accidat falsum, (falsus autem syllogismus dicitur dupliciter: nam, aut si collectum est falsum, aut si cum non est syllogismus, videtur esse syllogismus,) erit, & que nunc dicta est solutio, & apparentis syllogismi, ob quam videtur esse, interrogationum correctio, quare contingit orationes syllogizantes quidem intērimere, apparentes autem diuidentem solvere. Rursum autem, quoniam syllogizantium orationum, hæc quidem veram, illæ autē falsam habent conclusionem, eas quidem, quæ secundum cōclusionem sunt falsæ, duobus modis contingit solvere: nam, & eo quod intērimitur aliquid eorum, quæ interrogata sunt,

sunt, & eo quod ostenditur conclusio, non sic se habere. Eas vero, quæ secundum propositiones, eo quod interimitur quiddam solum, nam conclusio vera est. Quare volentibus soluere orationem, primum quidē inspiciendum si syllogizat, an non syllogizat: deinde, utrum vera sit conclusio, an non vera, quatenus vel diuidentes, uel interimētes soluamus; & iterum interimētes hoc modo, vel illo, quemadmodum dictū est prius. Differt autem plurimum, & interrogantem, & non, soluere orationem: nam præuidere quidem difficile est: per otium autem temporis videre facile: earū igitur, quæ propter æquiuocationem, & amphiboliam redargutionem, aliæ quidem habent aliquam interrogationem plura significantem, aliæ autem conclusionem multipliciter dictam, ut in ea quidem, quæ est silentia dicere, conclusio est duplex, in ea vero, quæ est non cōscire scientem, vna interrogationum amphibola est. Et duplex quidem quandoque est ens, quandoque non est ens, & quandoque significat duplex, hoc quidem ens, illud vero non ens. Quibuscumque igitur in fine est multiplex, nisi prius sumpserit cōtradictionem, non fit redargutio, ut in eo quod est cæcum videre: nā sine contradictione non fit redargutio. Quibuscumque vero in interrogationibus, non necesse est prænegare quod duplex est, nā non ad hoc, sed propter hoc fit oratio. In principio igitur ad duplex, & nomen, & orationē sic respondendum, quod est ut sic, est autem ut nō, ut de eo, quod est silentia dicere, quod est ut sic, est autem ut non, & quæ expediūt, agendum: sunt autem quæ sic, sunt autē quæ non: nam expedientia dicuntur multipliciter. Si autem lateat, in fine addēdo interrogationi corrigendum, est ne silentia dicere non tamen eos qui silent. Et in ijs autē, quæ se habent quidem multipliciter in propositionibus, similiter non putas cōsciunt, quod sciunt: sic, sed non sic scientes, non enim est idem, quod nō est cōscire, atque sic quidem non esse scientes. Et omnino oblectādum est, tamen si simpliciter colligatur, quod non rem quam dixit negauit, sed nomē, quare id non est redargutio. Manifestum autem, & eas, quæ sunt propter compositionem, & diuisionem, quomodo soluendum: nam, si diuisa, & composita oratio aliud significat, cū concluditur, contrarium dicendū. Sunt autem huiusmodi omnes orationes secundum compositionem, & diuisionē. Putasne quod vidisti tu hunc percussum, illo percussus est

hic: & quo percussus est, illo tu vidisti: Habet quidem aliquid etiam dubiarū quæstionum, quamuis sit propter compositionem: nam non est duplex, ob id quod est secundū diuisionem: non enim eadem oratio fit diuisa, & composita: si quidem ora, & ora secundum accentum prolata significant aliud, sed in scriptis quidem idem nomen, cū ex eisdem elementis scriptū sit, & similiter: & illic autem iam signa faciunt, prolata nō eadem, quare nō duplex quod propter diuisionem est: manifestum autem, quoniam nō omnes redargutiones propter duplex, sicut quidā dicunt. Diuidendum igitur, & qui respondet, non idem est enim dicere videre oculis, percussum: & dicere oculis percussum videre. Et Euthydemī oratio. Putasne vidisti tu nunc existentes in Pyræo naues, cū in Sicilia sis: Et rursus, putasne malum sutorē bonum esse: fit autem quis bonus sutor malus: quare sutor malus. Putasne, quorum sciētia bonæ, bonas esse disciplinas, malī autem bona disciplina, igitur bona disciplina malum: attamen & malum, et disciplina malum, quare mala disciplina malum. Putasne verū dicere nunc, quoniam tu factus es: factus es ergo nunc. An aliud significat diuisum: verū enim dicere nunc, quod tu factus es, sed nō nunc tu factus es. Putasne, ut potes, & quæ potes, sic & ipsa facies: non cytharizans autem habes potestatem cytharizandi, cytharizabis igitur non cytharizans. An non huius habet potestatem, ut nō cytharizans cytharizet: sed cū non facit hoc, ut faciat. Soluūt autem quidam id, et aliter: nam si dedit, ut potest facere, non dicunt accidere nō cytharizantem cytharizare: nō enim omnino, ut potest facere datum est facere, non idē autem esse, ut potest, & omnino, ut potest facere. Sed manifestum, quoniam non bene soluunt: nam orationum omnium, quæ propter idem, eadem solutio: eadem autem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interrogatas, sed est ad interrogantem, & non ad orationem. Propter accentum autē orationes non sunt, neque in ijs, quæ scribuntur, neque in ijs, quæ dicuntur, præterquam si quæ pauca fiunt, ut hic, putasne est quod habitas, domus: sic, nunquid, ne est quod habitas, negatio eius est quod habitas: sic, dicebas autem, ne esse quod habitas domum, negas igitur te habitare domum. Quomodo autem soluendum est, palam: nō enim idem significat grauitate, & acute prolata. Manifestum autem, & in ijs, quæ fiunt propter id, quod

De accentu.

De figura dictionis.

id quod vt eadem dicuntur ea, quę non sunt eadem, quo pacto obſiſtendum, eo quod habemus genera prædicamentorum: nam hic quidem dedit interrogatus non eſſe aliquid eorū, quę quid eſt ſignificant: ille vero oſtendit quidem eſſe aliquid eorum, quę ſunt ad aliquid vel quantitatis. videtur autem quid eſt ſignificare propter dictionem, vt in hæc oratione. Putasne contingit idem ſimul facere, & fieri: non, at vero videre, ſimul & videri idem, & ſecundum idem contingit. Putasne eſt aliquid eorum, quę ſunt pati, facere: non. nonne igitur ſecatur, vritur, operatur ſimiliter dicuntur, & omnia quidem pati ſignificant: rurſum autem currere, videre ſimiliter ſibiſnuicem dicuntur, veruntamen videre, operari aliquid eſt, quare & pati aliquid, ſimul etiam, & facere. Si autem aliquis illic dans contingere ſimul idem facere, & pati, videre, & videri dicat poſſibile, nondum redargutus eſt, ſi non dicat videre facere aliquid, & videri pati: indiget enim hæc interrogatio, ſed ab audiente opinatur datum eſſe, cum & ſecare facere aliquid, & ſecari fieri aliquid dedit, & quęcunq; alia ſimiliter dicuntur: nam reliquum ipſe addit qui audit, veluti ſimiliter dictum, illud autem dicitur quidem non ſimiliter, videtur autem propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in æquiocationibus: putat enim in æquitocis inſcius orationum, quam dixit negare rem, non nomen: ideoq; adhuc indiget interrogatio, ſi ad vnum aſpiciens dicat æquiuocum: ſic enim dante, erit redargutio. Similes autem, & hæc orationes illis, ſi quod quis habens, poſtea non habet, amiſit: nam vnum ſolum amittens calculum, non habebit decem calculos. Ad quod non habet quidem, prius habens, amiſit: quantum autem habet vel quot, non neceſſe eſt tot amittere. Interrogans igitur quod habet, colligit in eo quot: nam decem, aliquid: ſi igitur dixiſſet à principio, ſi quot quis non habet prius habens, putasne amiſit tot: nullus vtiq; dediſſet, ſed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis, quod non habet, non enim habet vnum ſolum calculum. An non dedit quod non habuit, ſed vt non habuit: nam ſolum, non quod ſignificat, neq; quale, neq; quantum, ſed, vt ſe habet ad aliquid, vt quod non cum alio. Quemadmodum ſi dicat, putasne quod non aliquis habet dabit: non annuente autem, interroget ſi dabit quis aliquid cito, q̄ non habet cito: aſtruentem autem colligat q̄ dabit quis quod non habet, & manifeſtū,

qm̄ non ſyllogizauit: nā cito non eſt quod dare, ſed hoc modo dare, quo autem modo non habet, dabit aliquis, vt quod delectabiliter habet, moeſte dabit. Similes autem, & huiusmodi orationes. Putasne quam non habet, manu percutiet quis: aut quem non habet, oculo videbit: non enim habet vnum ſolum oculum. Soluunt autem quidam dicentes, & quod habet vnum ſolum oculum, & aliud quidlibet qui plura habet: quidam autem, & vt quod habet accepit, dedit. n. vnū ſolum hic calculum, & hic habet (dicunt) vnū ſolum ab hoc calculū: accepit enim ab hoc, ergo vnum ſolum habet hic calculum, alii autem ſtatim interrogationem interimētes, quia contingit quod non accepit habere, vt vinum accipiētem ſuaue, ſi corrumpatur in acceptione, habere acre. Sed quod dictū eſt prius, hi omnes non ad orationem, ſed ad hominem ſoluunt: nam, ſi eſſet hæc ſolutio, dante oppositum non poſſibile eſſet ſoluere, quemadmodum, & in alijs, vt ſi eſt quidem quod eſt, eſt etiam quod non eſt ſolutio, ſi ſimpliciter det dici, concludit: ſi autem non concludit, non erit ſolutio, in prædictis autem (omnibus datis) non dicimus fieri ſyllogiſmum. Amplius autem, & hæc ſunt ex huiusmodi orationibus. Putasne quod ſcriptum eſt, ſcripſit quis: ſcriptum eſt autem nunc, q̄ tu ſedes, falſa oratio: erat autem vera cū ſcribatur: igitur ſimul ſcribatur falſa, & vera. Nam falſam, vel veram orationē, vel opinionem eſſe, non quod, ſed tale ſignificat: nā eadem ratio, & in opinione. Et putas quod diſcit diſcens, hoc eſt quod diſcit: diſcit autem aliquis quod eſt tarde, celeriter. Non igitur quod diſcit, ſed vt diſcit dixit. Et putas quod ambulat aliquis, peſſundat: ambulat autem totam diē. An non quod ambulat, ſed quando ambulat dixit. nec cum ſcyphum quis bibit, quod bibit, ſed ex quo: Et putas quod quis ſciuit inueniēs, vel diſcens ſciuit: quorum autem hoc quidem inuenit, illud autem didicit, ambo hæc neutrum. An hæc quidē omne, quod autem non omne: Et quoniam eſt quis tertius homo à ſe, et ab vnoquoque. Nam homo, & omne cōmune, non hoc aliquid, ſed quale quid, vel ad aliquid, vel aliquid quod modo, vel huiusmodi aliquid ſignificat. Similiter autem, & in hoc, Coriſcus & Coriſcus muſicus, vtrum idem an alterum: Nam hoc quidem hoc aliquid, illud autem quale quid ſignificat, quare non eſt idem exponere. Exponere autem non facit tertium hominem, ſed idipſum quid eſt concedere:

non

non enim erit hoc aliquid esse id, quod Cal-
 lias, & id quod homo est, neque si quis exposi-
 tum non id quidem, quod hoc aliquid esse
 dicat, sed idem quod quale, nihil refert: nam,
 erit à multis vnum quiddam, vt homo: ma-
 nifestum ergo, quoniam non dandum hoc
 aliquid esse quid quod communiter prædi-
 catur de omnibus, sed aut quantum, aut qua-
 le, aut ad aliquid, aut aliquid talium signifi-
 care. Omnino autem in quæ propter dictio-
 nem sunt orationibus, semper per oppositum
 erit solutio, quam propter quod est oratio,
 vt si propter compositionem oratio, solutio
 diuidendo: si autem propter diuisionem, com-
 ponendo. Rursum, si propter accutum acu-
 tum, grauis, erit solutio: si vero propter gra-
 uem, acutus. Si autem propter æquiocaca-
 tionem est, oportet oppositum nomen di-
 cendo, soluere: vt si animatum accidit dice-
 re, negando non esse, manifestum quod est
 inanimatum: si vero inanimatum dixit, hic
 autem animatum colligat, dicendum quod
 est inanimatum. Similiter autem, & in am-
 phibolia. Si autem secundum similitudinem
 dictionis, oppositum erit solutio: putasne
 quod non habet, dabit aliquis? An non quod
 non habet, sed vt non habet: vt vnum solum
 calculum, putasne quod scit discens, vel in-
 ueniens scit: attamen non quæ scit: & si quod
 ambulat pessundat, non tamen quando. Si-
 militer autem, & in alijs.

De Contradictione, id est reſta ſolutione, & non
 ſophiſtica. Cap. III.

Conuenit autem respondenti in omnibus interro-
 gationibus, quæ præsumat, & respondeat ad ser-
 monem falsum, & notificet eum eius responsione
 ad eum, ex qua parte acciderit ei falsum, quoniam hæc
 est contradictio recta. Ex quo falsum accidit syllogis-
 mo, aut ex parte eius præmissarum: hoc est, quæ ambæ sint
 falsæ, aut altera earum sit falsa, aut ex parte eius compo-
 sitionis & formæ, aut ex ambabus ipsis simul. Sicque re-
 cta contradictio contingit respondenti, quando diuide-
 ret sermonem sophisticum ad vtrâque istarum partium,
 & speculatus fuerit, in qua earum acciderit mendacium,
 & si mendacium fuerit in ambabus, cognouerit illud.
 Hæc autem species syllogismi sophistici, cui possibile
 est contradicere in ambabus rebus, est facilior: hoc est,
 quæ corrupta fuerit secundum formam, & materiam,
 & si fuerit in altera earum, etiam cognosceret illam, siue
 fuerit secundum formam notius, quæ non concludat, siue
 secundum præmissas, & ablato eo, quod posuerat inter-
 rogans. Ambabus autem istis speciebus syllogismi pos-
 sibile est contradicere secundum vnum modum. Quan-
 do autem hoc ita fuerit, iam conuenit ei, qui in re dicit con-
 tradicere sermonibus syllogisticis, quæ primo speculetur
 an ille sermo sit syllogismus verus, aut putetur, quæ sit syl-
 logismus, & non sit syllogismus: & hoc per speculatio-
 nem eius formæ, & eius præmissarum: & si non declara-
 retur ei hoc de illis, speculetur conclusio, an sit vera, aut
 falsa: et si fuerit falsa, diuidat ipsum syllogismum eius

materiam, & suam formam, & speculetur falsum ex eis:
 postquam iam declaratum fuit, quæ falsa conclusio sit sine du-
 bio ex falsitate syllogismi, aut propter eius formam, aut
 propter eius materiam. Differentia autem magna est
 inter declarationem facilitatis mendacii in præmissis syl-
 logismi in hora interrogationis de eis, & inter eius de-
 clarationem in conclusione: & hoc, quia eius declaratio
 in conclusione est facilis, quoniam non est aliqua inter-
 rogatio, quæ cogat nos ad repentinam responsionem:
 declaratio autem rei cum meditatione est facilius eius
 declaratione subitanea. In redargutionibus autem, quæ
 accidunt propter æquiocationem nominis, et propter
 litigium in quibusdam accidit error, aut fallacia propter no-
 men æquiocum acceptum in præmissis, & in quibus-
 dam accidit propter nomen æquiocum acceptum in
 conclusione: & totum hoc, quando non intelligitur, quæ
 significat plura: exempli gratia, quoniam qui receperit,
 quæ tacens sit loquens, loquens autem non est tacens, &
 putauit, quæ iam secuta sit ei redargutio, quæ est, quæ tacens
 non sit tacens. Causa itaque eius redargutionis in hoc non
 est eius ignorantia in æquiocatione, quæ est in præmis-
 sa dicente, quæ tacens loquatur: & hoc, quia, quando intel-
 lexerit ex ea significatum verum, & recipiet ipsum, quod
 est, quia tacens habet potentiam ad locutionem: neque
 etiam causa eius redargutionis est eius ignorantia, quæ
 est conclusionis, quod est, quia tacens non est tacens,
 quoniam si proueniret secundum æquiocationem, quæ
 est in conclusione, auferretur, & diceretur, quæ iam ve-
 rificaretur, quæ sit non tacens, ex parte qua habet poten-
 tiam, quæ non taceat, & quæ postea loquatur. Qui autem in-
 terrogauerit, & dixerit nunquid, quod sciet homo, ne-
 scit illud, & qui non scit, non habet scientiam de ali-
 qua re illius: sicque ergo homo non habet scientiam de ali-
 qua re illius, quod scit, perfecta est respondenti ista re-
 dargutio, quando receperit ab eo istas præmissas. Acci-
 dit autem ei redargutio propter æquiocationem, quæ
 est in compositione præmissæ dicentis, quæ illud, quod sciet
 homo, non scit, & hoc, quia hanc præmissam recipe-
 ret, qui non extimaret, quæ intellectum per dictionem sci-
 uit, aliquando redit ad sciens, & aliquando redit ad sci-
 rum. Sicque causa redargutionis hic, est æquiocatio, quæ
 est in præmissa, non æquiocatio, quæ sit in conclusione,
 hoc autem est secundum oppositum primæ positionis.

Redargutio autem in istis interrogationibus est pro-
 pter multiplicatam, quam significat nomen æquioco-
 cum, aut dictio litigiosa. Annectitur autem secum redar-
 gutio, quando ex ipsomet sermone sequitur eius contra-
 dictorium. Hoc autem non accidit in syllogismo duce-
 re ad impossibile in cunctis interrogationibus: & hoc,
 quia quidam syllogismus dicens ad impossibile est, cu-
 ius falsum sequens ab eo est contradictorium eius, quod
 suppositum fuerat in eo, sicut sequeretur ex nostra sup-
 positione, quæ cæcus videat, & quæ cæcum non sit cæcum.
 Quidam autem est, cuius falsum est contradictorium
 præmissæ certæ, sed illa non fuerit posita pars syllogis-
 mi, sicut quæ sequatur ex dicto nostro, quæ cæcus imagine-
 tur, quæ ipse imageretur, & hoc est falsum, sed per ipsum
 non auferretur, quod supposueramus.

Contradictio autem, quæ est propter redargutiones, quæ sunt
 propter æquiocationem nominis, aut in præmissis, sicut dixi-
 mus, aut in conclusione, sit, quando præponat respon-
 dens cum interrogatione, & diuidat nomen æquiocum
 in eius modos, & notificet notum ex eo ab ignoto, quan-
 do autem appellauerit ipsum nomine, & respondeat per
 conditionem, quæ est in illo, fiet præmissa vera secundum
 modum replicationis, sicut si interrogaret ipse interro-
 gans nunquid tacens loquitur, & diceretur verum est,
 quæ loquitur: sicque respondebit ei ad intercipiendum ipsum,
 & dicet, immo hora eius silentij: sicque etiam si responde-
 ret,

De redargu-
 tione quæ
 nit ob æqui-
 uocationem.

De causa hu-
 ius dictæ re-
 dargutionis.

De contradi-
 ctione quæ sit
 secundum re-
 dargutionem
 æquiocatio-
 nis, & solu-
 tione ipsius
 fallaciæ.

ret, q̄ ille non loquatur, caperet hoc, & diceret, immo loquetur in futurum. Et sic etiam, quando interrogaretur, & diceret, nunquid quicquid scit aliquid non ignorat illud, & diceretur sic est ille autem responderet, & subderet, et diceret, imo ex ea parte qua sciuerat ipsum: quando autem fecerit hoc, non perficeretur fallacia famosa, qua vsi sunt antiqui, quando recipiebant & dixerant, nunquid qui scit aliquam rerum nō ignoret eam omnino: tu autē scis, q̄ omnis binarius sit numerus par, non sciebas autem illum binarium, quem absconderat a te, anteq̄ eum demonstrasset: sicq̄ ergo tu scies aliquam rem, & ignorares eam simul. Dicimus autem, q̄ soluat̄ur ex parte qua scit, quia non sequitur illa fallacia, quoniam ille diceret scit illud scientia vniuersali, sed non particulari. Sicq̄ ergo illud, quod scit, non est illud quod ignorat. Ille autem qui sciuerit, q̄ fallacia fiat ex litigio, quod est propter diuisionem, & propter compositionem, iam sciuerit etiā quo modo sit conclusio istius fallaciæ, quando diceretur, q̄ quando diuiditur, significat tale, & quando componitur significat tale: dux autem rationes sunt diuersæ, & non oportet, quādo diuiditur, & componitur, q̄ significet vnā rem. Et iam aliquando non est impossibile, q̄ aggregetur in quadam dictione litigium, & deceptio propter translationem a diuisione ad compositionem, & propter id accidit ipsimet compositioni ex æquiocatione, sicut est sermo dicentis, nunquid scias, q̄ iste percutiat, & si dixerit sic, dices an, & per hoc percutiat, & dixerit sic, dices: sicq̄ ergo scis, q̄ iste percutiat, & per hoc percutiat: sicq̄ ergo id, quod scis, q̄ eo percutiat, per hoc itaque percutit, & quod scis, q̄ eo percutiat est tua scientia, sicq̄ ergo per tuam scientiam percutit. Hunc autem sermonem ingressa est fallacia duobus modis, quorum vnus est, quoniam id, quod verificatur diuisum non verificatur compositum: & hoc, quia eius scientia, q̄ per hoc percutiat, est verum, & ipsum etiam percutere per hoc est verum, quoniam eius dictum, q̄ scit, q̄ per hoc percutiat, fert insinuationem instrumenti & scientiæ.

De fallacia compositionis & diuisionis

Quod fallacia compositionis et diuisionis differat a fallacia æquiocationis.

Scientia autem, quæ sit propter permutationē a diuisione in compositionem, & e contra, non est speciei fallaciæ, quæ sit propter æquiocationem, sicut putauerunt quidam homines, q̄ quælibet fallacia dictionalis sit per æquiocationem: & hoc, quia accidat diuersitas intellecti per æquiocationem nominis nomine existenti vno eodem: hic autem variatur intellectum per acceptionē nominis aliquando diuisi, et aliquando compositi, sicut variatur intellectum vnus eiusdem dictionis, quando cōiungitur ei signum ol, quod est o, aut signum i, aut a, & variatur vnum nomen scriptum ex eisdem literis cū varietate punctorum supra ipsum. Iam autem declaratum est, q̄ non quicquid soluit ex fallacijs dictionalibus est propter æquiocationem nominis ex exemplis, quibus vsi sunt quidam homines secundum fallaciam, & tulerunt ad hoc sermones famosos hominibus sui temporis ex capitulo fallaciæ, quæ est ex æquiocatione compositionis, i. amphibologiæ, & quæ est capituli compositionis & diuisionis. exempli gratia, sermo dicētis, ego video oculo, quem vides, quoniam intellectum huius dictionis variatur quando constructio qui est dictionis vides, aliquando redit ad oculum, & aliquando ad loquentem: manifestum autem est, q̄ non sit hic varietas intellecti propter æquiocationem nominis, & similiter etiam est sermo dicentis, nunquid sciisti naues Siciliæ, nunc præ sui nobilitate habent tres remones, ipsum nunc aliquando redit ad nauēs, & aliquando ad scientiam: exempli gratia, nunquid Socrates sit nobilis Philosophus, & corrigarius vilis, sicq̄ ergo ipse est nobilis vilis, hæc autem fallacia est capituli vsus compositi secundum vsum diuisi secundum significationem, & huius

iusmodi etiā est sermo dicentis, nunquid nobilis dor, oēt cui est doctrina boni, sit bonus in se, doctor autem vilis sit doctrina bona: sicq̄ doctor vilis est bonus, hæc autem fallacia sit nobis vrentibus composito secundum vsum diuisi; & hoc, quia cōpositum huius exempli est verum, diuisum autem est falsum. Famosorum autem exemplorum istius capituli apud antiquos est sermo dicentis, nunquid sciueris, q̄ id, quod possibile est mihi q̄ factam, faciam illud, & possibile mihi est, quando non percutiam flagello, q̄ percutiam eo, sicq̄ quando ego nō percutiam flagello, q̄ percutiam flagello: & hæc fallacia est capituli vsus diuisi secundum vsum compositi, quoniam verificabitur de illo tempore, quo non percutiet, percutiam flagello; quoniam possibile est mihi percutere flagello, & si verificaretur de diuiso, ego percutiam flagello, absq̄ q̄ coniungatur cum eo dictio possibile: sicq̄ ista fallacia est, q̄ nō percipiat varietas dictionis percutit, quando coniungitur ipsi possibile, & percutiōne simpliciter. Hæc autem contradictio non est sicut quidam homines putauerunt: ego autem puto, q̄ ipse inlinuet Platonem, quoniam non cuiuscq̄ quod possibile est fieri, erit hora eius possibilitatis hora actionis, quoniam, si hoc ita fuerit, possibile fuisset, q̄ ego percutiam quando percussit, quoniam hæc contradictio est appropriata huic loco ex parte eius materiæ, hoc est dictio possibilis qua vitur in eo, & contradictio essentialis est rebus, quæ sunt vnus speciei, hoc autem est contradictio cum ipsamet interrogatione, non cōtradictio ad hoc est fallacia. Fallacia autem, quæ accidit ex accento in elencho, non sit nisi ex mimico eius, siue fuerit in scriptis, aut i ipsa dictione. Verbi gratia, de dictione est sermo dicentis, nonne domus est, quæ non quiescit, non quiescit autem est negatio quiescendi, sicq̄ ergo domus est negatio. Illius autem qui accidit propter depressionem vocis, & eius tenuitatem contradictio est factis, & hoc, quando notificaret, quod significatio huius dictionis, quando eleuatur non sit eius significatio, quando deprimitur & attenuatur. In ea vero, cuius figura dictionum est vna, & illa est in distinctis prædicamentis, cōtradictio elēchi sit, ex quo nouerit in quibus singulorum prædicamentorum sit vnaquæq̄ earum, quando genera prædicamentorum fuerint nobis nota, elenchnus autem accidit in hoc; sicut est sermo dicentis, heus talis vidisti vnam eandē rem, quæ ageret, & pateretur simul: quando autem diceretur non, dicitur modo iam possibile est cuidam homini, q̄ videat & videatur, quando videret seipsum, q̄ videatur autē, & videat est, sicut q̄ percutiatur et percutiat, & vniuersaliter agat & patiatur simul: quando autem aliquis homo videt seipsum, iam possibile est, q̄ inueniatur vna eadem res, quæ agat, & patiatur simul. Hanc autem rem non inuenit: istud est absurdum, & inopinabile. Et huius contradictio est propinqua contradictioni elenchi, cuius causa est æquiocatio nominis, quando nouerit figuram ipsius, videbit, q̄ sit figura ipsius, videtur illud itaq̄ significat passionem, non actionem: & hoc, quia id simile est æquioco ex parte conuenientiæ in constructione dictionis, sicut fallacia, quæ sit ex acceptione plurimum interrogationum, ac si esset vna ex parte variantis videt ad videtur secundum dictionem, hoc est secundum literas, ex quibus componuntur, & quando interrogaret de pluribus interrogationibus vnica interrogatione: ex quo autem hæc consimilitudo, quæ est inter sermones deceptorios, iam inuenitur pluribus modis fallaciarum dictionalium, q̄ sit similitudo fallaciarum, quæ caderent propter æquiocationem nominis, sed non sunt ex illis, & ideo opinatus est ille, qui putauerat, q̄ omnis fallacia sit propter æquiocationem nominis. exempli gratia, si quis interrogauerit, & dixerit, nunquid ille, qui habebat

habebat decem aureos, & proiecit vnum aureū ex eis, iam ipse non habet vnum aureum: et quando diceretur sic, diceretur nunquid ille, qui habet nouem aureos, habeat vnum aureum: sicq; ergo qui habet vnum aureum non habet vnum aureum. Hæc autem fallacia non est propter æquiuocationem nominis, sit autem, quia ille acceperat simpliciter quod verificatur connexum: & hoc, quia verificatur de eo, qui proiecit aureum vnum ex decem aureis, q; non habeat vnum aureum, non q; non habeat aureum simpliciter, & de illo, qui habet decem aureos verificatur, q; habeat decem aureos, non vnum aureum simpliciter: sicq; ergo causa istius fallaciæ est, q; id, quod verificatur cum alio, putat q; verificetur, quando acciperetur separatim: sicq; illa est capituli elenchis, qui sit propter diuisionem, & compositionem, aut absoluti connexi, i. simpliciter, & secundum quid. Et taliter etiam est, q; interrogaret quispiam interrogans, & diceret, nunquid quod dedit homo non habet? et quando responderetur sic, interrogaretur, nunquid quod habet homo, est quod dat, quando autem admiserit illam, illud itaq; quod habet, est id, quod non habet. Sicq; quando acceperit quod habet, & quod non habet simpliciter appellatur iste elenchus, & simile est hoc sermone dicentis, nunquid possibile sit, q; quidam porrigat sine manu, & videat sine oculo, quando autem dixerit ei q; sic: sicq; ergo trunchus sine manu porriget, & cæcutiens sine oculo videt, sicq; ergo videt sine oculo. Et impossibile est, q; videat sine oculo, hoc autem verificatur connexum non absolutum, & hoc, quia cæcutiens videt sine vno oculo, non sine duobus oculis, & sic etiam trunchus porriget manum vnam, non ambas manus. Quidam autem homines contradicunt huic fallaciæ, quia putauerint eam esse propter æquiuocationem nominis, & dixerunt ad primum exemplum, quando dicebatur cæcutiens non videt, immo dicatur, q; ille non videat non sicut diceretur de cæco, q; ipse non videat, sed secundum dispositionem diminutam. Quidam autem eorum dixerunt ad secundum exemplum, q; id, quod dat, sit ac si non esset, & quod acceperit est, ac si esset: sicq; ergo id, quod non habet dicitur multifariam, & eo magis id, quod habet. Quidam autem eorum dixit in contradictione huius, q; iam det homo, quod non habet, & hoc ille qui dedisset vinum bonum, & quando dederit ipsum permutabitur in acetum, sicq; iam dedit, quod non habet, & est ac si opinatus sit, q; tales deceptorij sint capituli æquiuocationis nominis. res autem non est ita, quoniam licet re cepisset hoc, q; sit contradictio, ipsa itaq; est contradictio partium secundum materiam, cuius hic elenchus est pars: & ideo qui sciuerit naturam huius loci, & contradixerit ei secundum eius naturam, impossibile est, q; arguas ipsum. Et huius generis elenchis est sermo dicentis, vidisti hanc scripturam, nunquid verum sit dictum tuum, q; sit scriptura hominis, & verum est, q; tu non scripseris ipsam, et tu es homo, sicq; ergo est scriptura hominis & non scripsit eam homo, huius autem contradictio est, q; dicatur scripsit eam homo alius a te, non homo simpliciter. Et huius generis, hoc est, ex dictionibus, est sermo dicentis, vidisti quod addiscit homo est id quod addiscit, ipse autem addiscit graue & leue: sicq; homo est grauis & leuis. Modi autem contradictionis sunt q; dicatur, q; dictio est, q; verificatur de scientia, non de homine. Et huius summæ est sermo dicentis id quo homo ambulat, ipse calcatur ipsum, homo autem ambulat die, ipse itaq; calcatur diem. Modus autem contradictionis eius est, q; dicatur, q; iter quo ambulat ipse calcatur sed non calcatur tempus, quo ambulat, oppositio autem est propter æquiuocationem constructionis seu amphibologiam, qm̄ etus significatio loci non est sua signatio temporis. Aliud etiam exemplum est, quod est sermo dicentis, iste homo est

homo particularis aut vniuersalis, si autem sit particularis est in te demonstratus, qui es tu, quia vos duo estis particulares, sed non es tu, si autem est vniuersalis esset genus, demonstratus autem non est genus, sicq; esset genus & non esset genus. Sicq; modus huius contradictionis est, q; dicatur, q; demonstratus sit, res tertia, q; non est homo vniuersalis & particularis, & q; homo sit vniuersalis in habitudine ad singulares hominis, & est particularis in habitudine ad aliquem hominem demonstratum, demonstratus vero est, quod non est vniuersale neq; particulare. Et vniuersaliter conuenit ei, qui contradixerit istis elenchis, qui sunt ex dictionibus, q; eius contradictio fiat per oppositum loci, ex quo interrogans concluderat elenchum, & si fallacia fuerit propter diuisionem compositi, oppugnabit eum per compositionem. Et si esset propter eleuationem, contradiceret ei per vocis tenuitatem, contrarium autem e contrario. Iste autem sunt omnes contradictiones, quibus contradiximus elenchis dictionalibus.

De diluendis argutijs accidentis. Cap. III.

AD illas vero, quæ propter accidens, vna quidem solutio est ad omnes: nã, quia indeterminatum est quando dicendum de re, cum quippiam accidenti inest, & in quibusdam quidem videtur, & dicunt, in aliquibus autem non dicunt necessarium esse: dicendum igitur cõformantes similiter ad omnes quod non est necessarium: habere autem oportet quo refellat dicendo id, perinde est vt. Sunt autem omnes huiusmodi orationes propter accidens: putasne id scis, quod debeo te interrogare? Age cognoscisne venientem, aut coopertum? Statua ne tuum opus est? An tuus canis pater? Sunt ne paucies pauca, pauca? manifestum enim est in omnibus his, qm̄ non necesse est, quod de accidente dicitur, & de re verum esse: solis enim ijs, quæ secundum substantiam sunt indifferentia, & quæ vnum sunt, omnia videntur eadem inesse: bono autem non idem est bonum esse, & venturum esse interrogare, neq; venientem, aut cooperto, & venientem esse, & Coriscum, quare non si cognosco Coriscum, ignoro autem venientem, eundem cognosco: & ignoro, neq; si hoc est meum, est autem opus, meum est opus, sed possessio, vel res, vel aliud quippiam: eodem autem modo, & in alijs. Soluunt autem quidam interimentes interrogationem: dicunt enim contingere eandem rem cognoscere, & ignorare, sed non secundum idem: venientem igitur non noscentes, Coriscum autem noscentes, eundem quidem cognoscere, & ignorare dicunt, sed non secundum idem. Attamen primum quidem, quæ admodum iam diximus, oportet earum, quæ propter idem sunt orationum eandem esse solutionem: id autem non erit si quis non in cognoscere, sed in quod est esse, aut aliquo modo

Captiones
accidentis.Dilatatio aut
quorũ insuffi
ciens.

ELENCHORVM

Insufficiens
solutio.

modo se habere ipsum quod approbant, su-
mat, (vt si hic est pater, est autē tuus,) nā tam
etsi in quibusdam id verum est, & contin-
git idem cognoscere, & ignorare, tamen hic
nihil commune habet quod dictum est. Nihil
autem prohibet eandem orationem plu-
res vitiositates habere, sed non omnis pecca-
ti manifestatio, solutio est. Nā possibile est
ostendere quempiam, quod falsum quidem
syllogizauit, propter quod autem nō osten-
dere, (vt Zenonis orationem quod non est
moueri,) quare, & si quis conetur colligere,
vt ad impossibile, peccat, et si millies syllogi-
zet, non enim est hęc solutio, nām erat solu-
tio manifestatio syllogismi falsi, propter qđ
falsus: si igitur non syllogizauit, quāuis aut
verū, aut falsum conetur colligere, illius ma-
nifestatio, solutio est. Fortasse autem, & id
in quibusdam nihil prohibet accidere, verū
in his nec hoc videbitur: nam & Coriscum
quod Coriscus, cognoscit, & venientem, qđ
veniens. Contingere autem idem cognos-
cere, et non, vt quod album quidem cogno-
scere, quod autem musicum, non cognosce-
re: sic enim idem cognoscit & nō cognoscit,
sed non secundum idem, venientem autem
& Coriscum, & quod veniens, & quod Co-
riscus, cognoscit. Similiter autem peccant,
& qui soluunt, quoniā omnis numerus pau-
cus, vt ij quos diximus: vt pote qui cū non
conclusum est, id omittentes, verum cōclu-
sum esse dicūt, omnia enim esse, & multum,
& paucum dicentes, peccant. Quidam au-
tem, & duplici soluunt syllogismos, vt quo-
niam tuus est pater, aut filius, aut seruus. At
tamen manifestum, quoniā si eo quod mul-
tipliciter dicitur, apparet redargutio, oportet
nomen vel orationem proprie esse plu-
rium: hunc autem esse huius filium, nemo di-
cit proprie, si dominus est filij, sed propter
accidēs cōpositio est, (putas ne est hoc tuū:
sic. est autem hoc filius, tuus igitur filius,)
quia accidit esse & tuum, & filium, sed non
tuum filium. Et esse aliquid malorum bo-
num, nam prudētia est disciplina malorum.
Hoc autem horum esse non dicitur multipli-
citer, sed possessio: si quidem fortasse multi-
pliciter: nam, & hominem animalium dicitur
esse, sed non possessionem, & si quid ad
mala dicitur, vt aliquorum: propter id malo-
rum est, sed nō hoc malorum: propter id igitur
quod aliquo modo, etiam simpliciter ap-
paret, quanquam contingit fortasse bonum
esse aliquid malorum dupliciter, non tamen
in oratione hac, sed magis, si quod manci-

pium, sit bonum mali: fortasse autem neq;
sic, non enim si bonum est, & huius, bonum
huius simul: verum neque hominem dicere
animalium esse, dicitur multipliciter: non. n.
si aliquid significamus auferentes, id dicitur
multipliciter: nam & dimidium dicen-
tes versus da mihi, Illud significamus: vt,
iram pande dea.

*De fallacia accidentis, falsaque responsione ad
illam. Cap. III.*

Contradictiones vero, quæ fiunt rebus sophisti-
cis, sunt, quia contradictio cuiuscq; quod est sū
accidens, est vna eadem contradictio in se, quæ
est ex essentia eius, quod est sū accidēs, hoc est, qđ sciat
qđ hoc non sit illis semper, neq; omnibus, qm̄ quod est
sū accidens inuenitur rei aut in minori tempore, aut in
pauciori subiecto, aut in pauco vtriusq;. Contradictio
autem propria istius loci est, quando dicitur, qđ hoc sit
res, quæ accidit, & non sit necessario, hoc autem est ma-
nifestum, quando aduertemus ad elenchos, qui sunt sū
accidens, sicut est eorum dictum, tu talis ignoras, quod
intendo te interrogare, quādo autem interrogauero te
ipsum, tu noueris illud, ergo tu ignoraueris & noueris
illud simul: & sicut est dictum nostrum, tu talis cogno-
scis Socratem, & non cognoscis qđ ipse ingrediatur do-
mum, & hic ingrediens est Socrates, sicut tu cognoscis
ingredientem, et non cognoscis ipsum simul: et sicut est
dictum nostrum, hic est pater, & est tuus, ergo ē pater
tuus. Aliud exemplū est ex famosis, & est, qđ omnis nu-
merus est multus, quia numerus est multitudo quædā,
& omnis numerus, qui est paucior alio, est paucus, sicut
omnis numerus ē multus & paucus simul. Omnes isti
elenchi soluuntur, quando dicitur, qđ hęc dispositio ac-
ciderit, & qđ non sit necessaria, & qđ acciderit huic So-
crati, qđ interrogaueris de eo, & ignoras ipsum ex parte
qua interrogasti de eo, sed non ignoras ipsum ex parte
qua est Socrates, neq; esse interrogatum de eo esse sem-
per, neq; necessarium, & sic accidit Socrati si ingredia-
tur domum, qđ ego cognoscam ipsum qđ sit Socrates, &
ignorem de eo dispositionem, quæ accidit ei: sicque est
ipsum ingredi domum, & sic etiam est responsio laten-
tis qđ sciamus & nesciamus ipsum. Quidam vir autē
(per quem puto innuere Platonem) est qui contradixit
his elenchis ex eo, qđ dixit, qđ nō sit impossibile qđ sciam
vnam rem ex quadam parte, & ignorem ex aliqua par-
te. Sed hanc cōtradictionem impedit breuitas pluribus
modis, quorum vnus est, quia impossibile est qđ fiat in
contradictione cuiuscq;, quod est sū accidens, sicut est
sermo dicentis præcedens, hic est tuus, & hic est pa-
ter, ergo est tuus pater, et non est tuus, quoniam contra-
dictio huius est, qđ dixit, qđ acciderit tibi, qđ iste, qui est
tuus, sit pater, & non est ex parte, qua est tuus, contra-
dictio autem oportet qđ sit vniuersalis & continēs totam
falsitatem inuentam in præmissa falsa, & hoc, quia iam
inueniuntur in vna eadem præmissa diuersi modi fallita-
tis, & oportet vt contradictio sit contradictio, quæ diui-
dat omnes modos, qui sunt cōclusionis falsæ. Præterea
qui contradicit syllogismo ducēti ad impossibile litigio-
so, quando sciuerit conclusionem, quā putauit arguens,
qđ sit impossibilis, eē possibilem, destruxit, qđ illa sit ars
syllogismi elenchi, quoniam elenchus, quem intēderat,
nō perficitur, & hoc, quia quilibet, qui composuerit syl-
logismum ad declarandum per ipsum aliquam rem du-
cendo ad impossibile, & concluderit conclusionem pos-
sibilem non impossibilem, nō declararet aliquam rem,
licet composuisset mille syllogismos huius dispositiois, sed

sed quando non declararet homo ex syllogismo falso, nisi hanc mensuram, non declararet rem a falso, quod est in ea, neque accidens eius, neque construendo, neque destruendo. Fortasse autem ipsum ponere conclusionem possibilem facit putare, quod ipse receperit illas præmissas veras, quoniam iam extimatur, quod illud, ex cuius positione non sequitur falsum, ipsum est verum, sed non est via ad destruendum præmissas falsas per syllogismos ducentes ad impossibile, qui oppugnant, hoc est, qui concludunt contradictorium eius, quod positum est, nisi recipiendo, quod conclusio sit falsa. Exempli gratia, quia qui contradixit sermone Zenonis in destructione motus, qui dicit, quod si motus esset ens, oportet, quod mobile transiret ante complementum processus eius medium, & ante illud medium medium illius etiam, & ex quo media, que sunt in vno processu sunt infinita, sequeretur, quod mobilia transirent itinera infinita tempore infinito, hoc autem est repugnans impossibile: sicque ergo motus non est ens. Si autem diceret contradicens, quod istud consequens non sit impossibile omnibus modis, eius autem impossibilitas est, si posuisset, quod transiret ea temporibus finitis, non est autem impossibile si poneremus, quod transiret ea temporibus infinitis, quoniam dispositio temporis, & progressus est vna secundum id, quod sequitur ex hoc. Iste itaque contradixit huic syllogismo secundum hunc modum, licet iam destruxerit syllogismum, qui conatus est destruere motum, tamen non accidit per declarationem falsi, quod est in eius præmissis. Illa vero contradixit huic elencho sophistico ex eo, quod dixit, quod mobile non transit ante complementum spatij spatia multa, sed transit vnicum spatium vnicum tempore: oportuisset autem, quod transiret multa spatia, si vnus motus esset compositus ex pluribus motibus in actu, & sic vnum spatium ex spatijs, iam itaque contradixisset falso præmissarum: & ideo diceremus, quod illa contradictio sit secundum orationem, hæc autem secundum ipsammet rem. Præterea, quia hæc contradictio iam debilitatur etiam secundum artem Topicæ, quoniam non est famosum, quod dicatur, quod vna eadem res sit aliquo modo vera, & aliquo modo falsa, aut nota secundum quid, & ignota secundum quid. Sed contradictio famosa in talibus rebus est, quod dicatur, quod notum sit id, quod non est ignoratum, quoniam si Socrates esset qui ingressus fuit domum, aut ille de quo fuit interrogatum, oportuit, quod Socrates sit ingressus domum necessario, quatenus Socrates perseverauerit esse, & sic quatenus perseverauerit ille, de quo est interrogatum, & sit vnus Socrates, qui est, & ingressus est domum, aut de quo est interrogatio: sicque ergo, quod notum est de Socrate apud vulgus est. Socrates, quando notus est per se, & ignotus est per accidens: quia quia nouerit, quod hic sit albus, & ignorauerit, quod ipse sit musicus, iam cognouisset aliquam rem, & ignorasset rem aliam. De contradictione autem elenchi, quo sequitur, quod numerus sit multus, & paucus simul, quando receperit falsum, quod est in eo, dicimus, quod iam possibile est, quod sit multus in comparatione, ad quod est ultra ipsum, infra ipsum, & paucus in comparatione, ad quod est ultra ipsum. Iam itaque contigit ei talis breuitas, qualem diximus, sed eius contradictio perfecta est, quod dicatur ei, quod non omnis numerus sit multus, quoniam binarius est numerus, & non est multus.

Quidam hominum autem est, qui visus est etiam sibi, quod contradicamus elencho famoso, in quo dicitur, quod hic sit pater, & est tuus, sicque est pater tuus, & non est pater tuus, est quidem seruus tuus, propter æquiuocationem, quæ est dictionis tuus, quoniam significat possessionem, & significat non possessionem: & sicut

est sermo dicentis, ille est seruus, & est tuus, sicque est seruus tuus. Et non sicut putant quidam, quia nemo putaret de dictione tuus, quando coniunxerit eam ad filium, aut ad patrem, quod illa prædicetur de possessione, & ideo non est hic ista fallacia, nisi quia accidit huic, qui est tuus, quod sit ita: sicque etiam est dispositio serui, quia nemo coniungeret ei dictionem tuus, et putaretur res quæ non sit possessio: sicque non est deceptio huius, nisi quia est ei per accidens, & est quod accideret ei, qui est filius tuus, quod sit seruus. Et ex hoc est, quod omnis scientia est bona, & quedam scientiæ malorum sunt malæ, quædam ergo scientiæ sunt itaque quid bonum, & non bonum, quoniam iam putatur, quod fallacia huius prouenerit propter æquiuocationem, quæ est genitiui, quoniam quatenus attribuimus genitiuum malis, & ad æquiuocationem, quæ est, ac si dixerimus, quod homo sit aialis, nemo intelligeret ex hoc attributo, nisi vnam rem solum, sed fallacia accens huic est propterea, quia putauerat, quod id, quod acciderit malo, sit malum simpliciter, & non est ita. Id autem est malum ex parte qua accidit ei, quod sit notitia mali, non quod illud sit malum, immo est notitia.

Quando autem supposita fuerit res vera simpliciter, ex parte qua est in vno prædicamento ipsorum prædicamentorum, aut substantiæ, aut quantitatis, aut qualitatis, aut relationis, non accidit ei, quod putetur de eo, quod iam secutum sit ab eo suum contradictorium, sicut putatur, quod sequatur hoc ex aliquibus rebus. Res autem, ex quarum positione putatur, quod accidat contradictorium illius rei, quæ posita fuerat, sunt quæ inueniuntur compositæ ex diuersis prædicamentis, & vniuersaliter ex generibus diuersis: verumtamen, quando acciperetur res, ex parte qua est composita cum aliquo genere, & sequitur ab illa eius contradictorium, ex parte qua est simplex, iam non sequitur eius contradictorium secundum veritatem, sed putatur, quod sit contradictorium: & ideo sit hæc contradictio, quando apparet hæc res, quæ componitur secum, adeo, quod putaretur, quod ex eius positione sequatur eius ablatio, & eius affirmatione sequitur eius negatio. Et omnes fallaciæ, quæ construuntur secundum hunc locum, quando considerantur, apparet, quod hæc sit earum causa, sicut quando dicitur vidisti in amice? nonne est impossibile, quod sit ens ex non ente: quando itaque dixerit, quod sic dicere tur ei, nonne hic equus est ens ex non ente equo: sicque ergo est ens ex non ente, & ex ente simul: & hoc, quia ens in primo sermone accipitur simplex, & in secundo complexum, & conclusit contradictorium simplex. Et non est impossibile enti simplici, quod sit non ens compositum: hoc est, quod ens simpliciter sit non ens equus. Et sic etiam fallacia, qua dicitur, nunquid quod homo iuret verum, est bonum, & quod iuret falsum, est turpe. Sicque ergo quod iuret est bonum & turpe simul: & hoc, quia iuramentum non accipitur in duobus sermonibus simplex, sed accipitur complexum cum attributione rerum contrariarum, & putatur, quod sit contrarium, & si acciperetur, quod iuret simplex latens in duobus locis, esset falsum, quod putetur de eo, quod accidat ei ex eius positione eius ablatio. Et huius generis est, quoniam dicitur, vidisti in sanitate? nonne est bona, mali autem est mala: sicque est bona, et mala simul. Et sicut, quoniam dicitur, nonne diuitiæ eius, qui vitur opibus sunt bonæ? & malorum autem sunt malæ: sicque diuitiæ sunt bonæ & malæ simul. Et alij elenchi, quibus vitur Arist. in hoc cap. oēs ingrediuntur hoc genus. Et huius causa est hæc eadem causa, & modus eorundem contradictionis est iste idem modus: hoc est, quod consideremus dispositionem præmissarum in se, & dispositionem earum cum conclusione, & cognoscamus dispositionem, qua differunt, postquam ipse est, quod sequatur ex aliqua re eius contradictorium, & non putaret hoc de ea, quoniam acciperetur simplex, sed quoniam acciperetur complexa, sicut diximus.

Log. cū cōm. Auer.

VV De

De veritate
positione ad
positam fallaciam.

ELENCHORVM

De solutione sex vltimorum locorum extra di-
 ctionem. Cap. V.

Eas vero quæ sunt propter id, quod præ-
 cipue, illud autem, vel qua, vel vbi, vel
 aliquo modo, vel ad aliquid dicitur, & non
 simpliciter soluendū est, considerando con-
 clusionem ad contradictionem, si contingit
 horum aliquid passas esse. Nam contraria,
 & opposita, et affirmationem, et negationē:
 simpliciter quidem impossibile inesse eidē,
 qua autem vtrumque, vel ad aliquid, vel ali-
 quo modo, vel hoc quidem qua, illud autē
 simpliciter nihil prohibet, quare si hoc qui-
 dem simpliciter, illud autem qua, nondum
 est redargutio. Hoc autem in conclusione
 considerandum, ad contradictionem. Sunt
 autem huiusmodi orationes omnes id ha-
 bentes: putasne contingit quod non est esse
 se? attamen non est aliquid id, quod nō est.
 Similiter autem, & quod est non erit; nam,
 non erit aliquid cū sunt. Nunquid contin-
 git eundem simul bene iurare, & peierare?
 Nunquid possibile est simul eidem, suadere
 & dissuadere? An neque esse quid, & esse,
 idem? quod autem non est, non si est quid,
 etiam est simpliciter. Neque si bene iurat id
 quidem, & qua, necesse est & bene iurare: nā
 qui iurat se peieraturum, bene iurat peierās
 hoc solum, at non bene iurat. Neque qui
 dissuadet, suadet, sed secundum quid suadet.
 Similis autē ratio est, & de eo, quod est men-
 tiri eundem simul, & verum dicere, sed pro-
 pter id, quo nō est facile inspicere vtrū quis
 assignet simpliciter veracem esse, vel menda-
 cem, difficile apparet. Prohibet autem eun-
 dem nihil simpliciter quidem esse menda-
 cem, qua autem veracem, vel alicuius esse ve-
 racem autem non, similiter autem, & in ad
 aliquid, & vbi, & quando: omnes enim hu-
 iusmodi orationes propter id accidunt. Pu-
 tasne sanitas, vel diuitiæ bonum? attamen
 insipienti, & non recte videnti non bonum:
 ergo bonum, & non bonum. Est ne sanum
 esse, vel potestatem habere in ciuitate bo-
 num? verumtamen est quandoq; non bo-
 num: idem igitur eidem bonum, & non bo-
 num. An nihil prohibet quod simpliciter
 est bonum, huic non esse bonum? aut huic
 quidem bonum, at non nunc, vel non hoc
 in loco bonum. Putasne quod non vult sa-
 piens, malum? amittere autem non vult bo-
 num, malum igitur bonum. Nō enim idem
 est dicere malum est bonum, & amittere bo-
 num. Similiter autē, & quæ de fure est ora-

Capitones
 inexplicabi-
 lium quæ &
 vane pronun-
 ciata.

tio, non enim si malum est fur, etiam capere
 est malum, ergo vult malum, sed potius bo-
 num: nam capere bonum est. Et ægritudo
 malum est, sed non amittere ægritudinē ma-
 lum. Putasne iustum iniusto, & quod iuste
 eo quod iniuste magis eligēdum est: sed mo-
 ri iniuste magis est eligendum. Putasne ius-
 tum est sua habere quenque? quæ autem ali-
 quis adiudicabit secundum opinionem suā
 & si sit falsa, sua sunt ex lege, idem igitur ius-
 tum & iniustum. Et vtrum oportet iudica-
 re eum, qui iusta dicit, an qui iniusta? at ve-
 ro eum, qui iniuriā passus est, iustū est abun-
 de dicere, quæ passus est, ea autem erant in iu-
 sta. Nō enim etsi pati aliquid iniuste eligen-
 dum, id quod est iniuste eligibilius, q̄ quod
 iuste, sed simpliciter quidem quod iuste: hoc
 autem nihil prohibet si iniuste, an iuste? &
 habere sua quenque iustum, aliena autē nō
 iustum. Iudicium vero hoc iustum esse nihil
 prohibet, vt quod sit secundum opinionem
 iudicantis: non enim si iustum est hoc mo-
 do vel huic, & simpliciter iustum est. Simi-
 liter autem, & quæ iniusta sunt, nihil prohibet
 dicere ea iustum esse: non enim si dicere
 iustum est, necesse est iusta esse, sicut nec si
 est vtile dicere, vtilia: similiter autem & in
 iniustis, quare non si quæ dicuntur iniusta,
 qui dicit iniusta conuincitur: dicit enim quæ
 dicere est iusta, simpliciter autem & quæ pa-
 ti iniusta. His autem, quæ propter definitio-
 nem sunt redargutiones, quemadmodum
 dictum est prius, obistendum consideran-
 tibus conclusionem ad contradictionem, vt
 si idem, & secundum idem, & ad idem, & si-
 militer, & in eodem tēpore. Si vero in prin-
 cipio interroget, non confitendum, (quo-
 niam impossibile est idem esse & duplum, et
 non duplum,) sed dicendum, non sic vt for-
 te sit redarguere confitentem. Sunt autem
 omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui
 nouit, quodque quod quamque cognouit
 rem: & qui ignorat similiter? cognoscens
 autem quis Coriscum quod Coriscus, igno-
 rabit quod musicus, quare idem cognoscit,
 & ignorat. Putasne quadricubitum tricubi-
 to maius? fieri enim potest ex tricubito qua-
 dricubitum secundum longitudinem: ma-
 ius autem minore maius, idem igitur eodē
 secundum idem maius, & minus. Illa vero,
 quæ fiunt propter id, quod petunt, atque su-
 munt quod in principio, si interroganti qui-
 dem manifestum sit, non dandum, neque si
 probabile sit dicentem esse veracem: si au-
 tem lateant, ignorantiam ob vitiositatem
 talium

salium orationum ad interrogantem retorquendum, tanquam non redarguentem: nam, redargutio sine eo est, quod in principio: de inde datum est, non ut eo vteretur, sed ut ad illud colligeret contrarium, ut in non semotis redargutionibus. Et eas, quæ propter consequens sunt coniectantes, in ipsa oratione monstrandum: est autem duplex sequentium consequentia, aut enim ut particulare sequitur vniuersale, ut hominem animal, (postulant enim si hoc cum illo, & illud esse cum hoc,) aut secundum oppositiones: nam si huic est illud consequens, & opposito oppositum: propter quod, & Melissi oratio, nam, si genitum est, habet principium: ingenitum postulat non habere principium, quare si ingenitum est cœlum, & infinitum, id autem non est, è conuerso enim consequentia. Quæcunq; autem propter id, quod additur aliquid colligunt, considerandum si (eo sublato) accidit nihil minus impossibile: deinde id manifestandum, & dicendum quod dedit non tanquam videretur, sed ut ad orationem, quo vero vsus est, nihil ad orationem. Ad eas autem, quæ plures interrogationes vnam faciunt, statim in principio determinandum est. Nam interrogatio vna est, ad quam vna responsio est, quare neque plura de vno, neque vnum de pluribus, sed vnum de vno affirmandum vel negandum. Sicut autem in æquiuocis quandoque quidem ambobus, quandoq; neutri inest, quare cum non simplex est interrogatio, simpliciter respondentibus nihil accidit pati, similiter & in his, quæ igitur plura vni, vel vni pluribus inest, vel non inest, simpliciter danti, & hoc peccato peccanti nihil contrarium accidit. Quandoque autem huic quidem inest, illi autem non, aut plura de pluribus, & est, ut inest ambobus, est autem, ut non inest rursus, quare id cauendum. Ut in his orationibus, si hoc quidem est bonum, illud autem malum, quod verum est dicere, quoniam hæc bonum, & malum: & rursus, neque bonum, neque malum, non enim inest vtrunque vtrique, quare idem bonum & malum, & neque bonum, neque malum. Et si vnum quodque ipsum sibi idem est, & alijs diuersum, quoniam non alijs eadem sed sibi, & diuersa eisdem, ipsa sibi met diuersa & eadem. Amplius, si bonum quidem malum sit, malum autem bonum, duo vtrique fient. Et duorum & inæqualium vtrunq; ipsum sibi esse æquale, quare æqualia, & inæqualia ipsa sibi. Incidunt autem hæc orationes, &

in alias solutiones, nam ambo, et omnia, plura significant, non igitur idem præter nomen accidit affirmare, & negare: id autem non erat redargutio, sed manifestum, quoniam si non vna interrogatio plures fiant, sed vnum de vno affirmet, aut neget, id non erit impossibile.

Sermo de Cautela ad secundum quid, & simpliciter, seu ad secundum accidens, & necessarium. Cap. V.

Conuenit autem respondenti, quod aduertat sermonem redarguentis, qui accidit propter omissionem conditionis ipsius contradictorii. Et primo quidem, an iste sermo inferat contradictorium positionis, uel nec: & si non inferat aduertendum, an medius terminus accipiatur in duabus præmissis secundum vnam dispositionem, aut secundum duas dispositiones diuersas, & an extremitas maior & minor sint eadem in conclusione secundum vnam dispositionem, aut differant secundum aliquam dispositionem: quia, quando obseruantur istæ res, non fiet elenchus ex hoc capitulo, & quando interrogaremus de aliqua re bis, an sit ita, aut non sit ita, non reciperetur illud simpliciter, sed diceretur est ita ex tali parte, & non est ita ex tali parte: sicut si interrogaretur, an binarius sit duplus, aut non duplus, & diceretur quod sit duplus talis, aut non duplus talis. Et fallaciæ, quæ sunt huius capituli, sunt, sicut sermones dicentis, nōne qui addiscit rem non ignorat eam? & qui ignorat rem nescit eam? & si responderet sic, tunc diceretur, tu scis Socratem, quod sit Socrates, & nescis, quod sit musicus, tu itaque cognoscis ipsum, & ignoras eum simul.

Et plurimum conuenit cauere in interrogationibus, quando coniungerentur duæ interrogationes in vnam interrogationem, quod non respondeatur ad eas secundum duas dispositiones oppositas, quædo esset in illis rebus, de quibus interrogaremus, ac si esset vna res: sicut si interrogaretur de duobus hominibus, quorum vnus esset iustus, & alter iniustus, & diceretur quispiam, quod sunt iustus & iniustus, quoniam hoc etiã verificatur de aggregato eorum: quoniam, quando responsio esset ita, tunc esset sophistarum locus plurium fallaciarum: & hoc, quæ ipsi dicerent, si vtrique esset iustus & iniustus, ipsemet iustus esset iniustus, & iniustus iustus, aut iniustus non iniustus, & iustus non iustus.

Et non euaderemus ab hac fallacia, si ferremus dictionem aggregati si esset vniuersitas, & dictionem duorum, si duo, & ideo non conuenit, quod sit responsio in talibus rebus per opposita, licet esset vera, quia aperiret litigantibus ianuam magnam, licet manifestum sit, quod non accidat talis responsio secundum veritatem, quia quod verificatur de aggregato, non verificatur de vnoquoque eorum.

Dilutiones rugationis, & solæcismi. Cap. VI.

In illis autem, quæ deducunt ad idem frequenter dicere, manifestum quod non dandum eorum quæ ad aliquid dicuntur significare aliquid separatas per se prædicationes, ut duplum, sine eo quod est dimidij quid inesse se apparet: nam & decem in deficientibus vno ad decem, & facere in non facere, & omnino in negatione affirmatio, non tamen si quis dicat hoc non esse album, dicit idem album.

De cautela ad duas interrogationes simul positas.

De cautela ad vnam interrogationem de vno aggregato, aut de pluribus.

Locus pugnatiue.

album esse: duplum autem neque significat aliquid fortasse, quemadmodum, neque quod in dimidio, quod si forte significat, attamen non idem, & coniunctum, neque scientia in specie, ut si est medicina scientia, ipsum quod commune, illud autem erat scientia scibilis. In ijs autem, quæ per se ostenduntur prædicatis, id dicendum, quod non idem est seorsum, & in oratione quod ostenditur: nam cauum communiter quidem idem significat in simo, & curuo, additum autem, nihil prohibet hoc quidem naso, illud autem cruri significare, & nihil differt dicere, nasus simus, & nasus cauus. Amplius, non danda est dictio secundum rectum, falsum enim est, nam non est simum nasus cauus, sed nasi hoc ut passio, quare nihil est absolum, si nasus simus est nasus habens cauitatem nasi. De solocismis autem propter quid apparent accidere, diximus prius, quo modo autem solvendum, in ipsis orationibus erit manifestum. Omnes enim huiusmodi volunt construere. Putas quod dicis quippiam vere esse, etiam est illud vere? dicis autem quippiam lapidem esse, est igitur quippiam lapidem. An dicere lapidem non est dicere quod, sed quem, non hoc, sed hunc? si igitur dicat aliquis, putas quem vere dicis est istum? non videtur Romane loqui, quemadmodum neque si dicat, putas quam dicis esse, est iste? lignum autem dicere iste, vel quæcunque neque masculinum, neque foemininum significant, nihil refert: quare etiam non fit solocismus, si quod dicis esse, est istud: lignum autem dicis esse, est igitur lignum istud: lapis autem et iste, masculini habet declinationem. Quod si quis dicat, putasne iste, illa est? deinde rursum, quid autem nonne iste est Coriscus? ita dicat, est igitur illa, non collegit solocismus, si Coriscus etiam non significet idem quod illa: non dat autem qui respondet, sed oportet hoc præinterrogare, si autem neque est, neque dat, non colligit, neque in eo quod est esse aliquid, neque ad eum qui interrogatus est. Similiter igitur oportet, & illic lapidem significare iste, si autem neque est, neque datur, non dicenda conclusio: apparet autem eo quod dissimilis casus nominis, similis appareat. Putasne verum est dicere, quoniam ista est id, quod esse ais eam: esse autem ais aspidem, est igitur ista aspidem. An non necesse est, si non ista, aspidem significat, sed aspis, aspidem autem istam, neque si quem dicis esse istum est iste: dicis autem istum, esse Cleonem: est igitur iste Cleo-

Locus p
locismo.

nem, non enim est iste Cleonem, dictum est enim, quoniam quem dico istum esse, est iste non istum, neque enim Romane dicitur quo pacto interrogatio dicta. Putas, istud scis? istud autem est lapis, scis igitur lapis. An non idem significat istud in eo, quod est putas istud scis, & in hoc, istud autem lapis: sed in primo quidem hunc, in posteriore autem hic. Putasne cuius scientiam habes, scis illud? scientiam autem habes lapidis, scis igitur lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc autem lapidem? datum est autem cuius scientiam habes illud scis, non illius, sed illud, quare non lapidis, sed lapidem. Quod igitur huiusmodi orationes non colligunt solocismum, sed apparent, & propter quid apparent, & quomodo est obliuendum illis, est manifestum ex ijs quæ dicta sunt.

Sermo de Nugatione, & eius Solutione, et Cautela ab ea. Cap. VI.

Quando autem interrogans interrogaret de loco, qui conducit respondentem in nugationem est, sicut diximus, secundum duo loca, quorum vnus est in notificatione rerum, quæ sunt relationis, & secundus est in definitione rerum, in quarum definitionibus accipiuntur sua substantia: conuenit itaque respondenti, quando interrogatur de rebus reatiuis, & coegerit ipsum interrogans in nugationem, quod declararet, quod impossibile sit, quod hoc notificet substantiam vnus earum, nisi quando acciperetur in ea substantia alterius, quando notificaretur ex parte qua sunt reatiua, non ex parte qua sunt in alio prædicamento: exempli gratia, quia non sciretur duplum, inquam est duplum, nisi per scientiam medij. Iam autem, quod notificet per suam substantiam non esse ex parte qua est relationis, sed ex parte qua est quantitatis, sicut quod sciret, quod duplum sit binarius, aut quaternarius, sed qui sciret, quod duplum sit binarius vel quaternarius, non sciret relationem: & sic qui sciret scientiam ex parte qua est alicuius artis artium, ac si diceret scientiam medicinæ, ipse notificaret ex parte qua est capituli qualitatis, non capituli relationis: & si sciret ipsum in capitulo relationis, non sciret ipsum nisi per rem, ad quam est, & quod declararetur vniuersaliter, quod non accidat ex nugatione, in quantum notificaretur contradictorium nugationis: & hoc, quia qui definiuit denarium, quod sit numerus qui componitur ex vnitatem, & vnitatem, donec consumeret vnitates quæ sunt in eo, iam nugaret, & non conduceret falsum mendacium: & sic definitiones affirmatiuæ nugantur in esse negatiuæ: & non proueniret ex hoc impossibile: & hoc, quia negatio dicti nostri facere, est non facere, & illud est negatio sui prædicamenti. Et qui responderit de re an sit alba, quod non sit alba, iam nugauit: sed nemo visus est sibi quod tulerit impossibile, quando autem coegerit respondentem interrogationis ex definitionibus accidentium, quæ sunt in sua definitione in nugationem, sicut si interrogaretur quid est nasus aquilinus, esset differentia inter id, quod interrogauerit de eo, & inter id, quod responderet, & responderet quod sit nasus, in quo non inuenitur cauitas, quæ est in reliquis naribus hominum. Conuenit itaque, quod declaramus, quod eius interrogatio est, quæ cogeret ipsum in nugationem: & hoc, quia si interrogaret quid est aquilini-

tās naris, esset responsio, quod sit naris, & hoc esset sua differentia, ex quo significaret ipsum nomen, postquā hęc fuit semita definitionum cum nominibus, hoc est, quod intelligatur definitio distincte, quod dederat intelligere nomen confusum. Et dicitur, quod, si interrogaretur quid sit naris aquilina, si responderet, quod sit naris curua, non esset differentia inter id, quod interrogaretur de eo, & inter quod responsum esset, & esset secundum gradum eius qui permutauerit nomen nomine, & ideo indiguisset distinguere dictionem curuitatis, quæ inuenitur in reliquis naribus hominum, quoniam eius est curuitas, quæ est crurium, cui est nomen impositum in idiomate Arabico, quoniam in hac interrogatione non relinquatur aliqua res propria ei, nisi id, quod significat curuitas, propterea quia cū hoc, quod sit res necessaria secundum istam interrogationem, non est hic nugatio, postquā esset ei dubium significatum istius curuitatis quid sit, & postquā sunt variū secundum membra, in quibus est: & non est ei impossibile. Impossibile autem esset si intelligeretur hic curuitas, quæ est in cruribus.

Sermones autem latentes sunt, quorum intellectum est impossibile, & illa est vna rerum, in quas ferret philosopha: ex quo autem locus qui attribuitur suis idiomatibus non est communis, nobis & illis fuit etiam, quod dixit in quibusdam istorum locorum propriū suis idiomatibus, aut non commune nobis & illis. Nobis autem conuenit, quod consideremus hoc genus in idiomate Arabum, & si inuenitur, consideremus, an habeat locum, ex quo procedant istæ res nec ne, & an sit solertia in sua contradictione. Abumazar autem visus est sibi, quod hoc genus eloquii est, quod appellatur Arabice haya, & quod iam accidat ex defectu orationis, sicut nugatio accidit ex superfluo orationis. Conuenit autem, quod perferretur totum hoc, & sciamus quid sit haya secundum veritatem, & quid sit secundum estimationem, & ex quibus locis proueniat talis dispositio in idiomate Arabum, aut in idiomatibus singularum nationum, si esset hic talis fallacia communis omnibus nationibus.

De oratione facili, difficili, & acuta. Cap. VII.

Oportet autem intelligere, quoniam omnium orationum alię quidem sunt faciles conspici, alię autem difficiliore, propter id, quod & in aliquo subdole decipiunt audientem, cū frequenter eadem illis existant: nam eandem orationem oportet vocare, quæ propter idem sit, eadem autem oratio alijs quidem propter dictionem, alijs autem propter accidens, alijs vero propter aliud videbitur esse: quia vnumquodque translaticium non similiter est manifestum. Quemadmodum igitur in istis, quæ sunt propter æquiuocationem, (qui modus videtur esse ineptissimus,) captiosarum ratiocinationum: hęc quidem & quibuslibet sunt manifesta, (nam et orationes pene ridiculose sunt omnes propter dictionem: Vt vir ferebatur curru in scalas, vbi venit seruus, apud Ceream. Et Boreas purus nec non certe. perdit enim pauperem, & ementem. Et vtra boum ante parietem neutra: sed retro ambæ. Puta me est

Euarchus: non certe, sed Apollonides: eodem autem modo, & aliarum fere quàm plurimæ,) illa autem & peritissimos videntur latere. signum autem horum, quoniam contingunt sepe de nominibus, vt vtrum idem significant de omnibus ens & vnū, an aliud: alijs enim videtur significare ens & vnum: alijs autem Zenonis orationem, & Parmenidis soluunt, eo quod multipliciter dicant vnum dici, & ens. Similiter autem & propter accidens, & aliorum singulorum quodque, alię quidem orationes erunt faciles videri, alię vero difficiliore. & sumere in quo genere, & vtrum redargutio, an non redargutio, non facile similiter in omnibus est. Est autem acuta oratio, quæ dubitare facit maxime, mordet enim hęc maxime: dubitatio autem est duplex, hęc quidem in syllogizantibus, quam eligat quis interrogationum, illa autem in contentiose sustinentibus, quomodo dicat quis propositum. Quapropter in istis, quæ syllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciunt: est autem ea, quæ syllogizat quidem, oratio acutissima, si ex quàm maxime apparētibus, quàm maxime probabile interimet: nam, cū vna oratio sit transposita contradictione,) omnes similiter habebit syllogismos: semper enim ex probabilibus similiter probabile interimet, aut conuertet: quapropter dubitare necessarium est. Maxime igitur talis acuta, quæ ex æquo conclusionem facit interrogationibus: secunda autem, quæ ex omnibus similibus: hęc enim similiter faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda est, id autem difficile est: nam interimendum quidem, quid autem interimendum, dubium. Contentiosarum autem acutissima, quæ primum statim dubia est vtrum syllogizat, an non, vel vtrum propter falsum, an diuisionem solutio: secunda autem aliarum, quæ manifesta quidem quod propter diuisionem, vel interemptionem est: non tamen est explorata, per cuius interrogationum interemptionem, vel diuisionem, soluenda est, scilicet vtrum propter conclusionem, an propter aliquam interrogationum id est. Quandoque igitur non syllogizans oratio facilis est, si sint valde inopinabilia, vel falsa quæ sumuntur: quandoque autem non digna despici: nam, quando deest aliqua talium interrogationum, de qua oratio, & propter quam est: & qui non sumit illam, & colligit: inepta est ratiocinatio, quando autem eorum, quæ extrinsecus non despicienda

bes purgās,
columq; se
remans.

Log. cū cōm. Auer. VV ij vllō

villo modo: sed oratio quidem iusta, interrogans autem non probe interrogauit. Et est sane soluendum quandoque quidem ad orationem, quandoque autem ad interrogantem, & interrogationem, quandoque vero ad neutrum horū: sicut & interrogandum & syllogizandum est, & ad positionem, & ad respondentem, et ad tempus: quando fuerit pluris temporis egens solutio, quam presentis temporis, (quo disputat,) ad solutionē.

Sermo de diuisione sophismatum per Solubile, & Insolubile. Cap. VII.

Sermonum autem sophisticorum quidam est, cuius notitia est difficilis, & quidam est, cuius notitia est facilis, difficilis autem est propter difficultatem ipsiusmet loci: & hoc, quia quidam eorum est vehementis fallaciae, quoniam in eo est reliquum vnius speciei ex speciebus rerum sophisticarum, sicut, quod sit sophisticus propter id, quod est secundum accidens, & propter æquiocationem nominis, & alias species locorum sophisticorum. Sermo autem sophisticus vehementis fallaciae est ille, quo non constaret nobis cito, quod falsum sit in eo, sed venerit propter formam syllogismi, aut ex ambobus simul, deinde post hæc cum difficultate id, de quo scimus, quod falsum est in eo, est propter præmissas eius, & non scitur ex qua præmissa, neque scitur in qua præmissa sit accidens.

Sermo autē difficilis solutionis ex istis est, cuius præmissæ sunt famosiores conclusionē: quoniam sermo, qui talis fuerit, multotiens destruit famosa, & plures est, de quibus latet ipsa dispositio, quando fuerit interrogatio de duobus extremis contradictorijs, quorum neutrum est famosius altero, quoniam difficile erit nobis, quod duorum extremorum reciperetur.

Sermo autem facilis solutionis est, qui fit ex rebus non famosis, aut absurdis, & est sermo qui non recipere

De quadam
vniuersali
causala re-
spondentis.

Quando autem interrogaretur respondens de præmissis famosis, non conuenit quod vilipendat interrogantem, licet non ordinauerit ei illas, neque cognoscatur sermo clare, & cogeretur quod largiatur contradictionem aliquando secundum orationem, & aliquando secundum proferentem, cum notificet ei, quod non inueniatur interrogatio, quoniam interrogatio aliquando fit secundum ipsummet interrogantem, & aliquando fit secundum respondentem, & aliquando fit secundum tempus proprium.

Epilogus octo præcedentium, & duorum presentium librorum. Cap. VIII.

Ex quot igitur, & ex quibus sunt istis, qui disputant captiosæ ratiocinationes, & quo modo ostendemus, falsum & inopinabilia dicere faciemus, amplius autem ex quibus accidit syllogismus, & quomodo interrogandum, & quis ordo interrogationum, insuper autem ad quid sunt utiles huiusmodi omnes orationes, & de responsione simpliciter omni, & quo modo soluendum est orationes, et syllogismos, dicta sint de omnibus à nobis hæc: reliquum autē est de eo, quod à principio erat propositū, ad memoriam re-

uocantes, quippiam de ea re sub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Præmissimus igitur, inueniendi facultatem quandam ratiocinatioam de proposito ex istis, quæ sunt quamprobabilissima: id enim opus est dialectices secundum se & tentatiuæ. Quia autem præinstruitur quis ab ea propter sophisticas vicinitatem, vt non solum experimentum possit sumere dialectico more, sed etiā quasi scientifico: propter id non solum dictum negotij officium posuimus orationē posse sumere, sed etiam vt orationem sustententes tutemur positionem perquamprobabilissima simili modo: causam autem diximus huius, quia & propter id Socrates interrogabat, sed non respondebat: confitebatur enim se non scire. Manifestum autem est in prioribus ex quot, & ad quod id erit, & vnde idonei erimus horum: adhuc autem quomodo interroganda, vel ordinanda questio omnis, & de responsionibus, & solutionibus quæ sunt ad syllogismos: patefactum est autem, & de alijs quæcunque huiusce disciplinae sunt orationes: præter hæc autem, & de captiosis ratiocinationibus pertractauimus quemadmodum diximus iam prius: quæ igitur nacta sunt finem sufficienter ea, quæ proposuimus, manifestum. Operæ precium autem est nos non latere quidnam accidit circa hoc negociū: nam eorum, quæ inueniuntur omnium, quæ quidem ab alijs sumpta sunt prius, elaborata paulatim incrementum sumunt ab illis, qui postmodum accipiunt: quæ autem ab initio cōperiuntur, paruū in primis sumere solent incrementū, attamen vtilius multo, eo (quod postea ab alijs fit) accremento: maximū enim fortasse principium omnium, vt dicitur, quare & difficillimum: quanto enim potestate validissimum, tanto mole minimum, difficillimum est videri: eo autem comperto, facile est adijcere, coaptareque reliquum. Quod & circa rhetoricas orationes accidit, pene autem, & circa alias artes omnes: nam qui principia inuenere, omnino ad exiguum quid perduxerunt: qui autem nunc celebriores habentur, vendicantes à multis, velut ex successione particulatim colligentes, sic auxerunt. Tisias quidem post priores, Thrasymachus vero post Tisiam. Theodorus autem post hunc, & multi multas coadunauere partes, quapropter nihil mirum, si in amplum quidem creuerit ars. Huius autem negotij non hoc quidem erat exploratum, illud autem non erat, verum nihil ipsius profus erat:

nam

nam eorū, qui circa litigiosas orationes erāt mercenarij, similis quidem doctrina, Gorgia negotio: orationes enim hi quidem rhetoricas, illi autem interrogatiuas docebant ediscere, in quas sæpius incidere solebant alternatim vtrorūq; adinuicem orationes: quapropter velox quidem, vtpote quæ sine arte erat doctrina discantibus ab illis: non enim artem, sed quæ ab arte sunt dantes, arbitrati sunt loqui eruditè, perinde, ac si quis disciplinam dicat se tradere, vt non doleat pedes: deinde sutoriam quidem non doceat, neq; vnde possint comparari talia, det autem quam plurima genera omnimodorum calceorum, hic profecto profuit ad vsum, artem autem nō tradidit. Et de rhetoricis quidem erant multa, & antiqua dicta: de syllogismis autem omnino nihil habuimus prius aliud quicquam quod diceremus, quam mora perquirentes, multo tempore insudauerimus. Si autem videtur ex considerationibus nostris (vt ex ijs quæ sunt ex principio) hæc habere disciplina sufficienter supra alia negotia, quæ ex traditione inducta sunt, reliquum erit omnium uestrum, vel eorum qui audierunt hoc opus, omissa quidem artis, venia dignari: inuēta autem, multa prosequi gratia.

Sermo, in quo epilogat dicta, & explicat finem intentionum in hoc libro. Cap. VIII.

Postq; autem iam attigimus hac attingētia ad sermonem istius artis, iam declaratum est nobis, unde sint sermones deceptorij addiscerium, & quotus sit suus numerus, & quomodo reducantur quidam eorum in elenchum s̄m syllogismum, et quomodo conueniat q̄ interroget, qui cōtradiceret compositioni sermonum, qui sunt huius generis, & quot sunt intentiones intentæ in hoc genere rerum, & quomodo sit contradictio responsio in eis, hoc autem est totum id quod fuit nostrum desiderium scire in hac arte, & cōstare nobis omnes eius partes. Quod autem reliquum ē nobis est, q̄ dicamus causam quæ tulerit nos ad loquendum de hoc s̄m modum reminiscētiæ, & hoc quia operatum est nobis, q̄ sint nobis regulæ ex quibus possumus facere syllogismos ex præmissis famosiss̄m modum interrogationis & tentationis: & sunt syllogismi, quibus vtitur ars Topicæ, & regulæ, quibus possumus cauere ab his, qui construerent nobis tales syllogismos, & fuerūt hic syllogismi falsigraphi, qui putantur esse huius speciei, & non sunt ipsius: vidimus q̄ scientia responsionis perficitur nobis in arte Topicæ per scientiam istius speciei syllogismorum, qui appellantur falsigraphi, & per notitiam suæ contradictionis, & profecuti sumus eam rem in arte Topicæ per speculationem huius artis. Et propter hoc quod diximus, responsio artis est difficilior in interrogatione, & ideo Socrates gloriabatur, q̄ bene interrogaret, & non q̄ bene respōderet, & ideo apparuit nobis, q̄ nō sufficiat scientiæ huius artis, q̄ addiscamus res fallentes, & quomodo interrogemus de eis solum, sed quomodo responderemus ad eas & quomodo con-

tradiceremus eis: sed iam attigimus finem desideratū, quando locuti sumus de intentionibus huius generis sermonum, hoc est sermonum falsigraphorum, & locis ex quibus cōstruitur hoc genus sermonis, & quomodo in terrogemus de eis, donec sit eius actio p̄fectior, & quomodo responderemus & contradiceremus ex illis, & hæc est res nota per se.

Conuenit autem q̄ nō ignoremus quid acciderit nobis in hac arte: quoniam ex artibus quædā sunt, quarū principia dicta sunt. Inquiritur autem posterius ad cōplementum illorum principiorū: & ex eis sunt, de quorū principijs non est dicta aliqua res, et quando inchoasset speculatio de istis, difficile esset, q̄ speculanti ea ferret in hoc rem multam de partibus huius artis, sed si cōduxerit, certe tulisset de hoc rem minimam, licet fuerit parua s̄m mensuram, quasi esset vehementior, q̄ hæc magna res, qua posterius ferret perfectionē artis, quā iam perfecisset prius ex suis principijs: hoc autem fuit ita, quia sermo de principio est difficilis, sed sermo de eo, quod est post principium, est facilis: et ideo sermo de principio, licet fuerit paucus s̄m mensurā, fuit magnus s̄m potestatem; sermo autem de eo, quod est post principium, licet sit causa, ē paruus s̄m potestatem. Et hoc idem accidit nobis in illa arte in comparatione reliquarum artium sermocinalium s̄m genus, quia non inuenitur in hac arte aliqua res, quæ ponatur ad ipsum s̄m gradum principij. Iam autem inuenimus aliquam rē, quæ ponitur s̄m gradum partis, sicut accidit in arte Rhetoricæ, cuius sermonem absoluerūt vetustiores viri, adeo q̄ inuenit sunt omnes eius partes iam perfectæ, sed secundum materias, quando locuti sunt de hoc, præter q̄ loquantur de rebus, quæ ponuntur de ea secundum gradum principiorum: & illæ sunt res communes quinque artibus, sicut est sermo de syllogismo simpliciter, & de consimilibus rerum communium: sed in hac arte non inuenimus aliquam rem, quæ currat cursu principij, & sic etiā cursu partis. Inuenimus autem in ea plures res, quæ current cursu singularium, quæ sunt in arte apud habentes hanc artem, et sicut illæ, apud quem non esset scientia artis, nisi causæ cuiusdam numeri de suis singularibus, quæ faceret hæc ars. Sicq; non est apud eū scientia artis, exempli gratia ille, apud quem non esset de arte caligaria, nisi singulares calcei terminati: sicq; non est apud illum de speciebus calceorum aliqua res, præter q̄ gloriatur plusquam qui præcesserit eum, quia qui fuerit in disciplina huius artis, absq; q̄ habeat de illa, nisi sermones determinati numeri, hoc est sermones sophisticos, est in gradu eius, qui intenderat addiscere calceos, quando daret alicui hominum calceos ex suo, aut diceret eis, q̄ primo conueniat facere calceos, absq; q̄ sciat eos ex qua re fiant, neque quo modo: & nō est perfectio artis, q̄ dicatur à pluribus hominibus, sed miraculum esset, quod perficeretur ars ab vno solū, quando autem fuerit perfectio artium pluribus hominibus res valde laudabilis, mirabilis esset esse artem secundum se totam vnus, & extrahere ex principio ad finē. Propterea iam oportet omnem, cui constaret iste sermo noster, quod referat nobis magnam laudem, & ingentes gratias propter id, quod inuenimus de ista arte, & perfectius ipsum ex suis principijs, & eius partibus. Si autem esset quibusdam suis partibus defectus, esset nobis indulgendum, & nos essemus excusandi, propter res quas diximus. Hoc itaque est vltimum, quo compleuit istum sermonem hic vir, & hunc suum librum. Iam autem transtulimus de eo, quantum prouenit in nostram intelligentiam, secundum quod intellectum est nobis hac hora, sicque redibimus & ampliabimus speculationem de eo: si creparem Log. cū cōm. Auer. VV iij tor

De compa-
rtis ad
s. partes lo
dicæ.

ELENCHORUM LIB. II.

tor prolongauerit vitam nostram, & parabit nobis causas ocij, quia hic liber est valde latens, aut propter translationem, aut quia Aristo, intenderit istud, & non inuenit alicui exponentium expositio neq; fm dictionem, neq; fm rem, nisi qd est in libro philosophiae Abu cali Abencini aliquod huius, liber autem est nobis i ultimo mendositate, cum hoc qd homo est profundae orationis, sicq; ille, cui constauerit hic meus Liber, & apparet qd defecerit in verbis meis aliqua res, quae sit suorum verborum alio modo qm intenderit ordinare, excusaret nos, quia qd gloriaret intelligere eius verba, absq; qd pcedat et alius ab eo, ipse, n. si se est ei, qd inceperit arte, & talis est ca eius quod posuimus in hoc fm modum cogitationis, et imaginationis. Ia autem declaratum est tibi hoc, qm costiterit tibi forma suorum verborum, Ego autem spero qd non defecerit nobis aliqua res ex generibus sermonum, quas posuerat in hoc libro, neq; ex eius intentionibus vniuersalibus, licet sine dubio iam defecerint ab eo plures res particulares, sicq; est ex parte, qua sit sermo de eis, & disciplina earum, sed visi sumus nobis qd hoc, quod contigerit nobis in hac hora, est valde bonum, & quasi esset sicut principium, vt constaret eius sermo perfecte ei, qui successerit nobis, & nobis ipsis, si erit nobis ocium, et prolongauerit deus vitam nostram. Tu autem vide qualis sit dispositio eius, qui succedit post hunc virum in intellectu eius, quod iam perfectum

est & completum, qd putetur de villo quod addat ei, aut perficiat rem, quae defecerit ei. Et iam notificauit hoc Auicena, et dixit, qd hodie sunt mille & tot centena annorum, quibus nemo inuentus est, qui adderet aliquid in hanc artem. Ac etiam iam intedimus nos ipsi ad hoc tempore quod protraximus in has res, & inquisimus omnes sermones, & non inuenimus aliquod verbum exiens ab eis neq; subtractum ab eis, nisi quod poneretur fm gradum attributi, aut fm gradum simplicis vniuersalis. Nunc autem iam possibile est tibi qd costet ex nostro sermone praecedenti hunc librum vera constantia, qd hic non sint nisi illa, quae narrauimus, hoc est quae oporteat numerari partem huius artis. Et qd locus qui putatur qd Abumazar acceperit illum, qui e locus permutationis, sit res, quae non latuerat Aristo, & qd illius dispositio sit altero duorum modorum, aut qd non sit falligraphus per se, & vt plurimum, quia locus permutationis est per se, sicut notificauit nobis Aristo. siue fuerit rhetoricus, aut poeticus, aut sit numeratus in falligraphis, qui sunt fm accidens, si non fuerit necessarium, qd numeretur in partibus istius artis ea, quae adderentur capitulo absolutorum & connexorum, & capitulo acceptionis illius, quod non est causa, ac si esset causa. Et i toto hoc est speculatio, & hoc sit amplificatio & explicatio, & putetur quod non sit ex ipso capitulo, aut sint in illa ambg res,

*Librorum Elenchorum cum Auerrois media
expositione finis.*

AVERROIS

CORDUBENSIS

EPITOME IN LIBROS

LOGICAE ARISTOTELIS,

Abramo de Balmes interprete.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Intentio in hoc sermone est colligere sermones necessarios in hac arte Logice ad cognitionem regularum partium formationis & verificationis, quæ fiunt in tota arte Logice, dico in quinque artibus, quod est necessarium pro maiori parte: & eo magis pro addiscendo artes, quæ iam perfectæ sunt secundum id quod sunt nostro tempore: & hoc pro maiori parte artium, & præcipue Medicinæ, & cæterarum. Verumtamen sermo de rebus, ex quibus componuntur & fiunt sermones isti, aut erit inutilis ad disciplinam artium, quæ iam perfectæ sunt, aut erit utilis secundum modum melioris, non modo necessario. Petitio autem melioris hoc nostro tempore est quodammodo impossibilis. Et cum toto hoc erit itaq; sicut introductio ei, qui inueniet sibi quietem & solertiam, & voluerit esse perfectus in partibus huius artis. Nos itaq; incipimus sermonem harum partium ab ea, quæ est magis communis quæ aliæ partes: quia illa est disciplina ordinaria. Sin autem, oporteret quod repetetur res vna eadem multotiens, & deinde post hoc procedemus ad illud, quod appropriat vnumquodque eorum.

Dicamus itaq; quod ex quo fuerunt omnes quæstiones, quarum cognitio appetitur in omnibus artibus speculatiuis duarum specierum, videlicet formatio, & verificatio. Et fuit formatio id, quod est intellectus rei per id quod constituit substantiam suam, vel per id quod extrinsecus constituit substantiam suam, & erit id, de quo queritur vltimum dictione quid, Et verificatio est intellectus rei, per id quod dicitur ipsius dispositio quædam, & est id, de quo queritur vltimum dictione, vtrum, sicut est dictum nostrum, vtrum vacuum sit: & cum dictione, an, vt est dictum nostrum, an mundus sit nouus. Et hæc species quæstionis est, qua queritur à nobis semper per dictione an, & an mundus sit nouus, fuit quod queritur à nobis. Et oportuit quod præcedat quamlibet istarum discipulo duæ partes notitiæ, aut agens, aut dirigens. Dirigens quidem ad formationem est, quæ significatur per dictionem separatam: agens vero est ex rebus, quibus sibi constat res, & illæ sunt partes definitionum, & definitiones. Verificationis vero dirigens est detentio veritatis apud quæstionem duarum partium oppositio veritatis: sed agens ipsam est syllogismus. Et hæc ars est, quæ tradit dispositiones & regulas, quibus dirigitur intellectus ad has duas notitias, hoc est ad formationem, & verificationem. Sicq; diuidemus perscrutationem huius artis necessario ad has quatuor partes. Et incipimus à tractatu significationis dictionum in vniuersali. Deinde procedemus ad sermonem de rebus simplicibus agentibus formationem. Vltimus procedemus ad sermonem de rebus, quibus opposita sunt opposita, adeo quod veritas transeat in vnam earum. Postea loquemur de syllogismo, & speciebus eius simpliciter. Rursus progrediemur ad id, quo proprie terminatur singularis formationes, & verificationes simpliciter: & illa est disciplina propria,

quæ fit in singulis quinque artium, dico demonstratiuam, & Topicam, & cæteras.

Sermo in significatione dictionum.

Nomina quædam sunt æquiuoca, quorum singula significant rem plusquam vnam. Et hæc res sunt, inter quas non est convenientia aliqua penitus: sicut almistetri, quod est canis in lingua Arabum, quod dicitur de sydere, & de latrabili. Vel quæ cum ipsorum diuersitate comparantur ad principium vnum: sicut si comparantur ad efficiens vnum, aut ad finem vnum, aut ad subiectum vnum. & istæ res comparatæ ad rem vnam ex eis sunt quæ cõueniunt in ea hac re, ad quam comparantur. sicut est nomen entis, quod dicitur de substantia; quantitate, & qualitate, & cæteris predicamentis. & sicut caliditas, quæ dicitur de igne, & cæteris rebus calidis. Et eorum sunt, quæ dicuntur nomine deriuato à nominibus, vt si dixeris phlebotomum medicinalem, locum bonum & domum bonam, veram seruitutem, & veram sapientiam. Et rerum comparatarum ad rem vnam, quædam comparantur ad ipsam secundum prioritatem, et posterioritatem, sicut est comparatio multorum predicamentorum & specierum eorum ad substantiam. Et earum sunt, quarum comparatio ad ipsam est in gradu vno. Et earum sunt, quarum comparatio fuerit ad res diuersas consimiles. sicut est principium, quod dicitur de corde animalis, & de fundamento domus, & de extremo viæ. vel erit eis ad rem vnam comparatio diuersa, ac si diceres vnam vinosam, & faciem vinosam. Et istæ species, exceptis primis duabus speciebus, sunt notæ in nominibus analogis. Sicq; quando intederimus formationem illius, quod significat nomen æquiuocum, vel analogum, contingeret, vt diuidamus istas res, sup quas significant nomina, & queremus in singulas earum formationem in eo quod determinat ipsam. & si non errabimus, & accipiemus res multas, ac si essent res vna.

De Aequo-
cis, & Ana-
logis.

Et eorum sunt nomina synonyma, & sunt nomina plura significantia vnam rem: sicut vestis, tunica, & indumentum, & ipsum est omnino contrarium nominis æquiuoci, & decebit in hoc apud quæstionem formationis, quod non aspiciamus multitudinem nominum.

De Synonymis.

Et eorum sunt nomina vniuoca, & sunt nomina significantia super vnam rem communem pluribus rebus specie vel numero, sicut animal & homo, quorum vtriusque significat super rem vnam, & in hoc non accidet error apud formationem penitus.

De Vniuocis.

Et eorum sunt nomina disperata, & sunt ea, quorum vnumquodque significat super rem aliam ab ea, quæ significat aliud: sicut substantia, & quantitas, & situs. Et contingit his duabus speciebus vniuocis & disperatis, quod sint dictiones conuenientes rebus: & ideo ipsa sunt, quibus magis vtitur processus demonstratiuus.

De Disperatis.

Et eorum sunt nomina translata, & sunt ea nomina, quæ transferuntur rebus artificialibus à rebus vulgaribus, vel ex similitudine earum rebus vulgaribus, sicut al zamaz in lingua Arabum, quo vtuntur in arte scriptoria, & arte tribuendi bestias ammissarijs, vel per dependentiam earum secundum alios modos dependentiæ, sicut vocatur sermo artium nomine efficientis sui apud vulgares, vel a fine suo vel parte sui, vel aliquo accidentium eius. Et de his itaq; conuenit, quod non intelligamus ab eis significationem publicam vulgaribus, quando vtimur eis in artibus.

De Translatis.

Et eorum sunt nomina accommodata, & sunt quæ accommodantur rei absque hoc, quod sit gradus suus secundum ipsum. & hæc est differentia inter ipsum & translatum. Et diuisiones suæ primæ sunt secundum diuisionem nominis translati.

De Accommodatis.

Et eorum sunt quæ dicuntur secundum commune & speciale, sicut est nomen quod dicitur de genere aliquo, & dicitur

De Comuni & Speciali.

Id est For-
te, & quod
dicano.

Et nota
agens, &
dirigit.

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

& dicitur de specie eius, sicut hoc nomen almistéri, quod dicitur Arabice de omnibus astris cœlestibus, & dicitur de astro singulari stellarum erraticarū, & sicut accidens, quod dicitur de accidente scripto in ista arte, & de proprio.

De Denominatiuis.

ET eorū sunt nomina denominatiua, & sunt illa, quę dicuntur primo de re denudata in intellectu ab omni eo quod secum ligatur, & deinde transmutatur transmutatione significante super intentiones istarum rerum in subiecto: sicut hæc dictio albedo, quę significat primo super rem denudatam in intellectu, vltius transmutatur ad album, & significatur per ipsum super rem inuentionis albedinis in subiecto. Et nomen, cuius est consuetudo q̄ transmutetur, ipsum est exemplare primum, & illud ad quod transmutatur, est denominatiuum. Et in hoc iam solent errare in speciebus elenchorum, & hoc contingit in eo, quod fuerit simile exemplari primo, & ipsum est in rei veritate denominatiuum. Et si dixeris denarium impressionem principis, hoc est impressum a principe, & aliquando erit conuerso, hoc est, q̄ illius figura sit figura nominis denominatiui, & ipsum non sit denominatiuum, vt viuum, quod significat oppositum inanitati.

Sermo de rebus agentibus formationem.

ET res incomplexę vel sunt vniuersales, vel particulares. Et vniuersale est res, cui possibile est ex substantia formationis eius in intellectu solo q̄ prædicetur de pluribus q̄ de re vna: sicut animal & homo, & hoc siue possibile sit inueniri extra intellectum, siue impossibile sit: sicut est dispositio Solis & Lunę, quorum impossibile est q̄ inueniatur plusquā singulare vnum de eis, nisi ex eo q̄ ipsum est vniuersale. Verū tamen singulare est id, quod impossibile est ex substantia formationis eius q̄ prædicetur de plusquam singulari vno, nisi q̄ ipsum iam accidit sibi q̄ comparatur rebus pluribus comparatiōe vna s̄m modum aliquem. sicut homines, qui comparantur patri vni, aut patrię vni. & existimatur in eo q̄ ipsum assimiletur vniuersali, sed differentia inter duas comparationes est manifesta, & illa est, quia pater non est res vna inuenta in filijs & cōmunis secundum modum, quo vniuersale inuenitur in singularibus suis cōmune eis. sicq̄ comparatio vniuersalis vnicuiq̄ singularium est cōparatio vna per se omnibus modis, & comparatio patris vnicuiq̄ filiorum eius est diuersa, quia cōparatio ipsius suo filio Socrati est alia a comparatione sui Platoni filio eius. Proprietatum itaq̄, quibus differt vniuersale a singulari carum est, q̄a singulare impossibile est, q̄ cōueniant in eo plusquā vnum; & vniuersale possibile est in eo hoc. Et earū est, quia vniuersale est inuariabile, et singulare est variabile. & ideo fuerunt sua p̄dicata necessaria ex quibus cōponuntur, sicut dictum nostrum, q̄ animal sit sensitiuū, & q̄ triangulus habeat tres angulos æquales duobus rectis. Et earum est, quia iudicium supra singulare est iudicium supra finitum, & iudicium supra vniuersale est iudicium supra infinitum, quia, quādo iudicaret sensus supra animal, esset iudicium supra singularia infinita. Et ex hoc æstimatur, q̄ hæc comprehensio sit alterius virtutis a virtute, quę comprehendit singulare, & est virtus, quę vocatur intellectus, & omnino itaq̄ inuentio vniuersalis est res manifesta per se, & est vna ex rebus, quas præsupponit ista ars vt principium. Et vna incomplexa sunt quinq̄, Genus, Species, Dīa, Proprium, & Accidens.

Sermo de vniuersalibus incomplexis.

Sermo de Genere, & Specie.

Genus quidem, & Species dicitur vtrunq̄ eorum in ordine ad alterutrum, & ideo cum fuerint vniuersalia plusquā vnum notificantia de singulari quid est, et fuerit aliquod eorū magis vniuersale q̄ alterum, magis

vniuersale est genus, & magis determinans est species. Et si fuerit in eis vniuersale, quo non est magis determinans, ipsum est species, & non est genus, & vocatur species specialissima si inueniatur in eis. Gratia exempli corpus nutritibile, & aīal. omnia quidem sunt vna notificantia de singulari homine determinato quid, & pars eorū est magis vna alia parte, & corpus est vniuersale, quo non est vltius, & homo est determinans, quo nō est magis determinans, & quę sunt inter ea sunt vna & determinantia, determinant quidem quod est eis superius, & vte ei, quod est sibi inferius. Sicq̄ genus s̄m hæc summam est vltius duorum vltium, quo r̄ndetur in responsione ad qd est singulare, quod videmus vel sentimus via vniuersali. Et species est determinantius eorum. Et specierum quędam sunt diuisiue, & quędam non diuisiue: & diuisiue sunt, ad quas diuiditur genus diuisione prima: sicut est diuisio animalis ad ambulans, & volans, & natans. Et non diuisiue sunt, quę sunt sub generibus diuersis: sicut homo & aquila: quoniam genus hominis est ambulans, & genus aquilę est volans.

Sermo de Differentia.

ET differentia est vniuersale separatum, quo discernitur qualibet species distincta s̄m substantiam suam a speciei ei conueniente in suo genere, sicut est differentia hoīs per rationem ab asino & equo. Et genus cōmunicat differentię, ex eo q̄ ipsum notificat de specie substantiam suam. Et differt ab ea, ex quo genus est, quo ex sua substantia discernit aliud, quod conuenit in eo. differentia vero notificat id, quod proprie concernit ab alio ex sua substantia. Et in summa genus est, quod dicitur in responsione ad quid est: & differentia dicitur: in responsione ad qualis res est.

Sermo de Proprio.

ET proprium est vniuersale incomplexum, quo differt equalibet specierū diuisiuarum a specie conueniente sibi in genere, sed non secundum suam substantiam, & per hoc differt ab ipsa differentia, & communicat secum, ex eo q̄ conuenit speciei, cui inuenitur semper.

Sermo de Accidente.

ET accidens est vniuersale incomplexum, quod inuenitur generi, vel speciei, aut magis vniuersale, vel magis determinans eis. Et est duarū specierum; separabile, & inseparabile. Exemplū vniuersalis inseparabilis est nigredo corui: & exemplum separabilis caliditas aquę. Et exemplū determinantis inseparabilis est limitas nasi, & exemplum determinantis separabilis est depilatio capillorum, et excoꝛiatio cutis. Et illo in summa vtimur vt plurimum in dīa speciei a specie, & singularis a singulari. Et magis perfectę dignotionis ex eis est determinans inseparabile, & post ipsum vte inseparabile, separabilis vero differentia est in comparatione ad singulare determinatū & in hora determinata, sicut si dixeris, quā receperit capiti suo coronam aureā magnam, & in dextris suis aderit laudās, & sinistris vituperās. Et proprium & accidens cōueniunt, ex eo q̄ ipsa nō inueniuntur nisi in prædicamentis accidentiū, sed genus, & dīa iam inueniuntur in substantia, & accide. veruntū inuentio eorū est ex eo q̄ notificatur qd est singulare substantiale, sicut est aīalitas & humanitas, & ratio est, quia quodlibet notificat de socrate demonstrato substantiam suam, & ideo describuntur vna substantię, ex eo q̄ ipsa notificant de singularibus suis substantiam suam. verū tamen inuentio eorū in accidentibus est, quę notificant et de singulari accidentis substantiā suam. sicut color, & albedo, & disgregās vltium, quorū quodlibet notificat albedinē demonstratā s̄m substantiam suam. nec nocet si vteatur istis s̄m cōsuetudinē eorum in distinctione inter

inter prædicata substantiãlia, quæ notificat de singulari substantiam suam, siue fuerit singulare substantiã, vel singular e accidentis. Et inter prædicata accidentiãlia sunt illa, quæ non notificat de singulari, super cuius substantiã prædicantur, locum inuentionis & ablationis, cū dicamus, q; qñ fuerit res aliqua vniuersalis denominata per plures vnã rem, dum remouebit denominatio, remouebitur ista res, & dū inuenietur, inueniet ista res, illa res est prædicatū determinatum substantiãle: et hæc est dñia. Et denominatio, quæ dū remouebitur remouebit ista res, & dū inuenietur, nō inueniet ista res, ipsa est genus: sicut est dispositio aialitatis & humanitatis, & coloris & albedinis. Verū tamen species vltima ipsa nō prædicabit nisi de singulari, & ideo non cōponit ex ea enūciatio vñs. Et differt à genere, quia dum species inuenitur, inuenitur genus: & dū inuenitur genus, non inuenitur species: & dū remouebitur genus, remouebitur species: & dum remouebitur ipsa, nō remouebitur genus, & ideo dicit de genere, q; ipsum sit prius specie fm naturam. Et in isto loco, licet sit error, tñ est in eo utilitas aliquo modo, et est modus, quo vtuntur in proiectione numerorū ad standum super errorē si fueris in illis. Sed fallacia huius loci est, quia aliquādo inuenitur alicui rei affirmatio necessaria, & dum imaginabitur remotio illius, remouebitur res, & non habet res consistentiã per ipsam. Exēplum huius est risibilitas & ratio, quia dum remouebis risibilitatē, remouebitur ratio, cū fuerit risibilitas necessario coniuncta rōni, & sic dum inuenit ipsa, inuenitur & ratio. Nec etiã quicquid remouetur ad remotionē sui res aliqua, & non inuenitur ista res in inuentione sui, illud est genus: quoniam accidens vniuersale cōnexum habet istam dispositionem. Verum tamen dum fuerint remotio & inuentione primæ, & secundum substantiam, verificabitur locus.

Sermo de rebus Compositis.

Res quidem cōpositæ ex istis incomplexis sunt duarum specierum. Vnã est, cuius compositio est cōpositio enuntiationis, & ipsa est, cuius viã est, q; verificetur vel falsificet, & sermo iste est ex appropriatis sermonibus veris. Et species secunda cōpositionis est compositio conditionis & copulationis, & ipsa est compositio, quæ nō verificat neq; falsificat, sed vtuntur ea in formatione. Et est triū specierū, videlicet, definitio, & descriptio, & sermo, qui non est definitio neq; descriptio. Sicq; definitio est sermo, cuius compositio est conditionis & copulationis ad intellectiōnē definiti per res substantiales, quibus est sui consistentia, & ipsa componitur ex genere & differentia. Et descriptio est sermo, cuius compositio est cōditionis & declarationis declarationis rem, super quã significat, non per omne id, quod constituit substantiam sui, & ipsa est, quæ componitur ex genere & proprio, vt si diceremus de homine, q; ipse sit animal politicū: vel ex genere & accidentibus, vt si diceremus de homine, q; ipse sit animal educas suam prolem consilio & prudentia, vel ex genere & accidente, vt si diceremus de homine, q; ipse sit aial scribens. Et sermo, qui nō est definitio neq; descriptio, componitur ex specie & accidente, sicut est dictū nostrum de Socrate, q; ipse sit homo albus: vel ex accidentibus, sicut dictū nostrū de socrate, q; ipse sit optimus scriba, mercator callidus. Et iste est pprius formationis rhetoricæ, sed definitio est formatio demonstratiua, id est cōpleta & pfecta, et descriptio est infra eã, et est ppria libro Topicæ. Sicq; ista est summa rerū, quibus cadit formatio in vñs in omnibus artibus quinq;. Et qm decem prædicamenta adtuant formationem, decet q; loquamur & reminiscamur de eis quicquam, licet non sit notitia eorum necessaria isti intentioni, quam intendimus.

Sermo de Prædicamentis.

ET vniuersalia sunt duarum specierum, prædicatū, quod prædicat de eis prædicatione naturali substantiam suã & quidditatem suam. Exēplum huius est animal, iã enim ipsum notificat de omnibus suis subiectis, quæ sunt homo, & equus, & Socrates, & Plato, substantiã suam, & quidditatē suam, & conueniens est q; respondeatur per ipsum in responsione ad quid est quilibet eorum, & istud est vniuersale substantiã. Et alia species notificat de subiectis, sicut quibus quid sunt, & de subiectis alijs res exeuntes à quidditate eorū. Exēplum huius color, ipse enim notificat de albedine, & nigredine quidditatem vtriusq;, & notificat res exeuntes à quidditate sua, dum accipitur nomine suo denominatiuo, et prædicatur de aliqua substantia, sicut est dictum nostrum album & nigrum, & istud est vniuersale accidentiū. Et singularia etiam sunt duarum specierū: singulare, quod non prædicatur de aliquo omnino prædicatione secundum viã naturalem, & ipsum est singulare substantiã: & singulare quod non notificat in prædicatione aliquid de aliquo aliquid quidditatis suæ, sed rem exeuntē à quidditate sua, & ipsum est singulare accidentis. Et dū fuerit hoc isto modo, iam substantia in vñs, siue vñs fuerit vel singularis cū proprietate sua, non notificat de subiecto oīno rem exeuntē à quidditate sua. Et accidēs etiam in vniuersali, siue vñs fuerit vel singulare, cum proprietate sua est, q; ipsum notificet semper rem exeuntē à sui quidditate, Et genera istorum vniuersalium suprema ipsa sunt, quæ vocant prædicamenta, & fm quod numerauerunt ea Antiqui sunt decem, Substantiã, & nouem accidentium, quæ sunt Quantitas, Qualitas, Qñ, Vbi, Situs, Relatio, Habitus, Actio, & Passio, & nos describemus vnumquodq; eorum eo breuius quo possibile est nobis, licet secundum plurimum non sint necessaria propter intentionem nostram.

Sermo de Substantia.

ET substantia est, cuius præcessit descriptio. Et vniuersalissimum genus, quod reperitur in ea, est corpus, & definitio sua est, q; ipsum sit res, cui est longitudo, & latitudo, & profunditas, & in summa cui sunt dimensiones. Vterius sub eo est nutritibile, & non nutritibile, & ingrediuntur sub eo species multæ, & rursus animal sub nutritibili: amplius sub animali species vltimæ ingredientis sub eo, sicut homo, & equus, & asinus. Et Aristoteli vocat intentiones substantiã substantias secundas, & vocat singularia sua substantias primas, quia intentiones suæ vniuersales fuerunt equidem inuentæ in singularibus suis, & nisi fuerit singularia sua, fuisset qd æstimatur in aia vanum, sed sua singularia cū hoc sunt directio ad ipsorum vñtatem: quia dum intelliget vniuersalitas sua, impossibile est, q; intelligatur sine illis, et ideo fuerunt substantiã, & quanto fuerit genus superius, tanto erit ipsius indigētia plurium subiectorū: quia indigentia est generi pro sui inuentione specierum, quæ sunt sub eo, & speciebus singulariū. & ideo fuerunt species proximæ magis veræ in nomine substantiã, sicque & notificatio sua singulariū est magis perfecta, & magis determinas. Verū tamen vniuersalia accidentis, quoniam non notificant de singularibus substantiã quidditatem suam, non fuerunt substantiã.

Sermo de Quantitate.

Quantitas autē est omnis res possibilis q; mensuretur per partē sui, vel per quantitatem quæ est equalis parti suæ. Et ipsa in summa est septem generū, Numerus, & Corporeitas, quæ est essentia longitudinis & latitudinis & profunditatis, & Supficies, & Linea, & Orationes, & Tēpus & Locus. Et quantitatis quædam est discreta, & quædam est continua. Et discreta est, q; habet partes

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

partes in actu indifferenter, siue fuerit contigua vel disiuncta. Et continua est, quæ non habet partes in actu, sicut linea vna, & superficies vna, & ipsa diuidetur in duas medietates, & medietas in duas medietates, & sic in infinitum. Et quantitatis etiã est quædam, cuius partes habent situm pars iuxta partem: & quædam est, quæ non habet situm, dico partes suas adinuicem. Sicq; cuius partibus est situs partis iuxta partem est, cuius partes inueniuntur simul, & fuerit quelibet pars sua ex quodam latere, & fuerit latus illud determinatum, ac si dixeris de superiori & inferiori, & fuerit pars quæ sequitur istam in ordine determinato. Et plurimum, de quo est manifestum hoc, est in animali, & homine, cuius partes non sunt similes. Et iam possibile est quod imaginetur hoc in homogeneo secundum proportionem. Exemplum huius est, quod imaginetur in ista portione auri, quod in ea sunt partes, quæ sunt superiores, & partes aliæ consequentes ipsas. Et cuius partes non habent situm partis iuxta partem, est, cui deficit conditio vna ex istis conditionibus, vel plusquam vna ex eis, sicut est tempus, & numerus, & orationes. Sicq; istæ sunt partes quantitatis maximæ. & ipsæ sunt discretum, & continuũ, habens situm, & non habens situm.

Sermo de Qualitate.

Qualitas autem est vltima dispositio, qua interrogatur de vnoquoque singulari qualis est. Et diuiditur in quatuor genera: in habitum & dispositionem; in quod dicitur secundum potentiam naturalem & impotentiam naturalem, & in qualitatem passibilem & passionem, & in qualitatem, quæ est in quantitate in quantum ipsa quantitas est. Verumtamen habitus & dispositio sunt duarum specierum. Quarum altera est dispositio in anima, sicut sunt scientiæ, & mores, & artes, & in summa dispositio attingens animam, aut per voluntatem, aut per naturam & formationem. Et secunda species est dispositio, quæ est in aëto in quantum ipsum est aëtum, sicut est sanitas & ægrotudo, & quæ fuerit huius, adeo quod difficilis sit sui remotio, appropriabitur nomine habitus, & quæ est velocis remotiois vocabitur dispositio. Verumtamen quod dicitur secundum potentiam naturalem, iam illud est dispositio, qua agit rem facile & patitur difficile, sicut est res dura. Et quod dicitur impotentia naturalis est oppositum istius, & est dispositio qua conuenit rei pati facile & agere difficile, sicut est res mollis.

Et qualitas passibilis est duarum specierum, species quæ est in corpore, sicut sunt colores, & sapores, & odores, & in summa sensata: & species quæ est in anima, & sunt accidentia animæ, sicut sunt timor, & pietas, & pudor, & accidentia hæc in corpore aëto sunt primi generis. Et quod fuerit homini velocis remotiois, vltimum appropriatur nomine passionis, & quod tarde vocabitur, qualitas passibilis. Et species quartæ generis qualitatis sunt, sicut rectitudo, & curuitas, & figura, & in summa qualitas, quæ est in quantitate, in quantum ipsa est quantitas.

Sermo de Relatione.

Et relatio est habitudo inter duas res, quarum dum denominabitur per eam vtraque illarum, cogitabit substantia sua in relatione ad alterutram. quoniam si fuerit pater, certe ipse est pater filii, & si fuerit filius, certe ipse est filius patris. & ambo subiecta istius habitudinis, quæ est relatio, iam accipientur nominibus suis significantibus super ea ex eo quod eis sit ista habitudo, sicut sunt paternitas & filiatio. & secundum istum modum erunt relatiua, & comunicabitur eis definitio relatiuorum, & ipsa est quod vtriusque eorum substantia imaginetur in ordine ad alterutrum. Et aliquando accipiuntur non secundum nomina sua significantia super ipsa ex eo quod sunt relatiua, sed ex eo quod sint in prædicamento vno, et dicitur vnum eorum in habitudine ad alterum secundum aliquas di-

stiones respectus solum, sicut est dictum nostrum, quod dicimus bouem ad locratem: dum accipietur secundum istum modum, non verificabitur de eis definitio relatiuorum, quoniam non concipitur bos in habitudine ad locratem, nec quod socrates in habitudine ad bouem. Et dum accipientur nominibus suis significantibus super ipsos ex eo quod sunt relatiua, & dicitur bos emptus est à Socrate emente, conueniet ei tunc definitio relationis. Et ideo præcipiebat ibi Aristoteles, istud ex eo, quod quædam relatiua sunt, quibus non sunt nomina. Sin autem, caderet error, & existimabitur de eis quod sint de relatiuis, quæ non sunt ex relatiuis. Et sic accidet error in eis, dum accipiemus vnum eorum nomine suo significante super ipsum, ex eo quod esset de prædicamento alio: ac si dixerimus seruum Socratis, quod seruus fuerit significans super rem relatiuam, & Socrates significat super rem non relatiuam. Et proprietas relatiuorum est, dum accipientur cum ista conditione, quod dum inueniatur vnum eorum, inueniatur & alterum: & istud dum conditionabitur in eis, quod inueniantur in potentia simul, vel in actu simul. Exemplum huius est embryonem iam est sentiens in potentia, & sensata sua sunt in potentia, & dum erit sentiens in actu, erunt sensata sua in actu. Et ex proprietatibus suis etiam est, quod dum accipiuntur secundum istum modum, regredietur vtriusque eorum super alterutrum conuertibile, quia dominus est dominus seruo, & seruus est seruus domino necessario. Et sic dum cognoscitur vnum eorum perfecte, cognoscitur alterum necessario. Et nominum relatiuorum sunt quædam species, quorum nomina sunt differentia & distincta, sicut pater & filius. Et eorum sunt, quorum nomina sunt denominatiua ab aliqua re, sicut emptor & emptum, quæ sunt denominatiua ab emptione. Et eorum sunt, quorum nomen vnius est deriuatum ab altero, sicut scitum & scientia. Et eorum sunt, quorum nomina simul sunt vnum nomen, sicut socius et ritualis.

Sermo de Quando.

Et quando est habitudo rei ad tempus determinatum, quod coæquatur inuentioni rei, vel tempus, cuius coæquatum est pars. Tempus autem est terminatum secundum remotionem sui ab presenti prædicamento secundum præteritum, vel secundum futurum, sicut si dixerimus quoniam fuerit nouum tale, & dicitur in die tali, vel in anno tali, & ipsum est manifestum quod ipsum fuerit in anno tali, propter esse ipsum in die tali, & in die propter ipsum esse in tempore coæquato inuentioni ipsius, & connexo ei. & ideo fuit illud tempus suum primum, & cætera tempora, quibus respondebatur in responsione ad quando, ipsa erunt secundaria. Et dictione quando aliquando vtuntur etiam in interrogatione duorum finium inuentionis rei, sicut si dixerimus, quando natus est talis, & quoniam morietur. Et istæ duæ partes, quibus respondetur in intellectu quædam, sunt sicut species istius generis.

Sermo de Vbi.

Vbi autem est habitudo corporis ad locum suum: sicut si dixerimus, vbi est Socrates, & dicitur in domo, vel in platea. Et huius est quoddam est primum, & quoddam est secundarium. Sicq; primum est ille, qui circuit corpus coniunctum super ipsum, qui non separatur ab eo. Et locus secundarius est, cuius primum locus est pars. Verbi gratia, quia locus primum terre est aqua circuitus ipsam, & locus secundarius est finis aeris, et magis remotus isto est finis ignis vel ipsius orbis, sicq; terre maior pars eius est in fine aeris, quia est in fine aque, & sic ipsam esse relatum ad singulos fines est ob finem ei determinatum. Et vbi est de rebus necessarijs entibus naturalibus.

Sermo de Situ.

Situs autem est habitudo quædam inter partem determinatam corporis ad partem determinatam loci, quæ habitudo

habitus est obiectio obiectio ad partem. & ipsa inuenitur in omni corpore naturali, quoniam non euadet ab vbi, & homo maxime inter alia animalia. sicut sunt statio, & sessio, & supinatio & cetera. Sicq; quanto magis multiplicabuntur situs animalis, tanto est pluris getis. Verū tamen differunt situs isti, propterea quia partes, quæ fuerunt alicuius in aliquo situ, vertuntur ad partes determinatas loci, quæ mouentur ad motum situs. verbi gratia, quia stantis caput erit conuersum ad partem aeris aliam à parte, ad quam erit conuersum caput sedentis, & sic de vnaquaq; parte ipsius. Et corpora cū hoc q; inueniatur eis situs à locis continētibus, ipsa iam inueniuntur eis situs à locis exeūtibus ab illo, nisi quia istud eis certe est propter situm eorum determinatum.

Sermo de Habitu.

Habitus est habitudo corporis ad ambiens ipsum, vel partem sui, dum fuerit ambiens motum ad motum ambiens ab eo. Et ille est duarum specierum naturalis, sicut est cortex arboris & corium animalis: & artificialis, sicut est indumentum.

Sermo de Passione.

Passio autem est trāsmutatio rei à dispositione in dispositionem, & commutatio partium rei trāsmutabilis. verū tamen dicitur de illo q; sit trāsmutabile, quatenus perseverat in ista dispositione, & ideo impossibile est in eo quod perseverauerit in ista dispositione, q; attrinixerit partem nouam neq; partem priuatam, neq; q; impediatur hoc. Et non est differentia inter dictum nostrum patitur. & inter dictum nostrum trāsmutabitur. Et ideo fuerunt species istius generis æquales speciebus trāsmutationum, quæ sunt generatio, & corruptio augmentum & decrementum, alteratio, & motus secundum locum. Generatio itaq; est processus à non corpore, donec pueniat corpus aliquod. Et corruptio est suum contrarium. Et augmentum est trāsmutatio corporis à mensura aliqua minori ad mensurā aliquam maiorem. Et decrementum est contrarium huius, id est à mensura maiori ad mensuram minorem. Et alteratio est permutatio à qualitate in qualitatem, sicut est trāsmutatio à caliditate in frigiditatem, & ab albedine ad nigredinem. Motus autem secundum locum est trāsmutatio à positione ad positionē, et ab vbi, ad vbi: sicut est motus à superiori deorsum, & à dextris sinistrorsum.

Sermo de Actione.

Actio quidē est, q; moueatur agens ad singulas partes illius, quod innouabit in patiens q; ipsum agit. Species autem actionis sunt secundum numerum specierum passionis. & hoc est, quia cuilibet trāsmutabili est aliqua species trāsmutationis opposita et, sicq; ei quod calefit opponetur quod calefacit ipsum, & cui augetur opponetur quod auget ipsum, & illi quod gignitur opponetur quod gignit ipsum, et illi quod mouetur fm locum opponitur quod mouet ipsum fm locum.

Sermo de rebus communibus Formationi, & Verificationi simpliciter.

Ista itaq; sunt genera magis vniuersalia rebus sensatis. Et species istorum, & genera eorum sunt subiecta in scientijs, & in ista sciētia. Sed istud est duobus modis distinctis. quia dum ipsa accipiuntur ex eo quod pars eorum est magis vniuersalis alia parte eorum, & pars eorum est magis determinans parte, & ex eo q; pars eorum est nota, & prædicata de parte aliqua, & in summa ex eo q; contingunt eis in intellecta secunda, quorum inuentio certe est in intellectu, solum erunt logicalia, quia ars Logicæ certe tribuet regulas de istis generibus ab intellectis. verbi gratia, quia ipsa tribuet prædicacionis condiciones, quibus verificabitur, sicut quod

sit semper, & secundum viam naturalem, & ista omnia sunt res intellectæ, quarum inuentio non est extra animam, id est q; non appodiant in singularibus extra animam. Verū tamen, dum accipiuntur ex eo q; sunt intellecta rerum sensatarum extra animam, erunt realia, vel mathematica, vel alia ab istis. Et hic perficiam sermonem de rebus communibus formationi & verificationi simpliciter, & procedemus ad id quod limitat proprie verificationem.

**I N L I B R V M D E
I N T E R P R E T A T I O N E .**

De dirigentibus ad Verificationem.

Normæ autem, quæ limitat verificationem, sunt duorum generum, genus verificationis questionis, & distinctionis ipsius in duo opposita, adeo q; detineatur veritas alterius illorum. & genus secundum est verificationis sermonis compositi agentis verificationem, & est quod nominatur syllogismus. Et incipiemus in genere primo, quia ipsum est primum, quod verificabitur ante omnē rem in questione, & est notitia præsupposita verificationi: deinde procedemus ad verificandum per syllogismū.

Dictiones quidem significantes super res incomplexas, sunt nomen, verbum, & dictiones seruietes.

Nomen autem est dictio significans per se, & primo super rem incomplexam, absq; hoc quod significet per se super tempus colligatum cum ista re æqualiter: siue fuerit rerum, quæ non concipiuntur nisi cum consecutione temporis secum in anima, sicut est, sessio, & status, & in summa motus: vel fuerit ex his rebus, quarum conceptioni non est necessarium tempus, sicut est homo, & equus.

Verbum autem est, quod significat per se super rem in tempore perfecto præterito, & futuro, & præsentis.

Dictio autem seruiens est dictio significans sup rem nominis, aut verbi, aut amborum.

Oratio autem est sermo cōpositus significans super rem, & pars eius significat super partem istius rei etiā. Et orationum quædam est perfecta, & quædam imperfecta. Perfecta quidem est, quæ facit adipisci intellectum per se. Et imperfecta est, quæ est pars facientis adipisci. Perfectarum vero quædam est, quæ verificat aut falsificatur, & ipsa vocatur in ista arte sermo decernens, & enuntiatio, & dñudicās. Et partitur in narrationem, & de quo narratur. & de quo narratur vocatur in ista arte subiectum, & narratio vocabitur prædicatum. Et quædam est, quæ non verificatur neq; falsificatur, & ista vocatur imperatiua, & prohibitiua, & optatiua, & interrogatiua. & de istis non est necessarius sermo.

Verū tamen enunciationum quædam est binaria, et quædam est trinararia. Binaria autem est, cuius præteritum est verbum. & ista est trium specierum, vel q; fuerit eius verbum præteritum, vel futurum, vel præsens. Sed non inuenitur in lingua Arabum impositio significans super significatum præsens. Trinararia autem est, cuius prædicatum est nomē: sicut Socrates est viuens. & vocatur quidem trinararia, quia non est dubium de appositione signi habitudinis copulantis inter subiectum & prædicatū in illis, aut de significante habitudinē istam, sicut est dictio est, vel fuit, vel erit. & in summa verbū inuentionis & ipsa sunt, quæ nō erunt narrationes per se.

Et vtrarūq; istarum & binariarū & trinariarū quædam sunt simplices, & sunt, quarū prædicatum est nomē perfectum, & verbū perfectum, & sunt oratiōes significantes sup formā, & sup dispōnem inuentā in veritate, sicut

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

sicut Socrates exiuit, & Plato est viuēs. Et earum sunt remotiua, & sunt illa, quarum praedicatum est nomen vel verbum imperfectū. sicut si dixerimus Socrates est non sanus, & hoc est in orationibus quae non vltantur in lingua Arabum. Et quaedam sunt priuatiua, & sunt quarum praedicatum est nomen priuatiuum, vel verbum priuatiuum. Priuatio autem vlt est, q̄ desiciat habitus, cuius consuetudo est, q̄ sit in eo subiecto in hora qua solet esse in eo: sicut si dixerimus Socrates est caecus, & Plato aegrotat. Vis autem nominū imperfecto-
 10 rum in idiōmatibus quae vtuntur eis, est vis hoīum priuatiuorum, quia dictum nostrū non videns est in gradu dicti nostri caecus: & dictum nostrum non sanū est in gradu dicti nostri egrum. Qm̄ autem non fuerūt ista nomina in lingua Arabum, fuit dictio negationis apud eos ex dictionibus ambiguis, quia ipsi aliqui proferunt ipsam simpliciter, & volunt per eam rem priuationis, & aliquando volunt per eam negationē absolutam. Et hoc est, quod cogit homines huius artis loqui per nomina remotiua, quia nos dum non cauemus ea & impone-
 20 mus eis istam impositionē, possibile est q̄ erremus, & accipiamus q̄d est imperfectū loco negationis, & e contra.

Et cuiuslibet speciei istarum enuntiationum, quas numerauimus, quaedam sunt non habentes modum, et quaedam habentes modum. Modi aut sunt dictiones significantes modum inuentionis praedicati in subiecto. Et modi primi sunt tres. Possibile, & ipsum est, quod si significat super rem, quae potest esse q̄ inueniatur & non inueniatur: sicut si dixerimus pluuia potest esse q̄ descendat. Et necessarium: et ipsum est significans super quod
 30 non cessauit neq̄ cessabit, vt si dixerimus homo necessario est animal. Et inuentiua, & ipsa sunt res, quae inueniuntur in actu postq̄ fuerunt possibles, & intelliguntur q̄ priuabuntur: sicut si dixerimus Socrates nūc stat, & est quasi illud sit medium inter necessarium & possibile, quia iam accepit ab utroq̄ partem aequalem, postquam iam extensa est consuetudo quod ponant dictio-
 nem dicti inuentionis in ista specie, quae ster loco declarationis in ea.

Et vnaquaeq̄ etiam istarū enuntiationū, vel erit habens signum vel non habens signum, & sunt enuntiationes, quarum subiecta sunt res vniuersales. Et signa sunt quatuor, Omne, & Nullum, Aliquod & Non aliquod, & ipsum est in gradu dicti nostri nō omne. Sicq̄ vnaquaeq̄ istarum enuntiationum est, vel affirmatiua vniuersalis, vel negatiua vltis, vel affirmatiua particularis, vel negatiua particularis. Verū tamen non habentes signum sunt duarū specierū: vel indefinitae, & sunt quarū subiecta sunt res vniuersales, & non coniungitur
 40 secum signum omnino: vel singulares, & sunt quarum subiectum est singulare.

Omnes autē species enuntiationum, quarū consuetudo est q̄ opponantur, aliqui sunt oppositae secundum affirmationem & negationē, adeo q̄ secernant veritatem & falsitatem, & aliqui non sunt oppositae s̄m affirmationem & negationem. Et erunt quidē enuntiationes oppositae secundum affirmationē & negationem, dum fuerit significatum subiecti in affirmatione illud idem subiecti significatū in negatione, & significatum praedicati in altera earum ipsum praedicatum in altera.
 50 Res autem vltis est vna, aut dum fuerit incomplexa, vel dum fuerit complexa complexione cōnexionis & conditionis, quae assimiletur id, de quo narratur ad similitudinē incomplexa. Dignior aut, quae fuerit cōnexarum & magis ppria est, cuius partes erunt inuicem cōiunctae subaliter. & sic dignū est q̄ sit cōditionatum in altera earū cōditionatū in altera s̄m modū vel locū, aut penitus, aut s̄m dispōnem vel respectū vel aſr. Sin autē, non opponerentur, & hoc est manifestum per se.

Orationum autem oppositarum sunt quinque species. Quaedam sunt singulares, sicut si dixerimus Socrates est mathematicus, & Socrates non est mathematicus. Et quaedam sunt contrariae, & sunt quarū vtraq̄ cōiungitur cū signo vlti, sicut si dixerimus oīs homo est aīal, & nūlus hō est animal. Et quaedam sunt cōtradictoriae, & sunt cum quarum altera earū coniungitur signum vniuersale in affirmatione, & particulare in negatione, vel q̄ fuerit signum vniuersale in negatiōe, & particulare in
 10 affirmatione. Et quaedam sunt subcontrariae, & sunt cum quarum vtraq̄ coniungitur signum particulare. sicut si dixerimus aliquis homo est animal, & aliquis homo non est animal. Et quaedam sunt, cum quibus non coniungitur signum omnino, nisi signū literae h̄ae notificationis: & ipsae sunt indefinitae.

Et expedit considerare qualiter secernat species istarum oppositarum veritatem & falsitatem in omnibus tribus materiis, quae sunt possibilis, & inuenti, & necessarii. Et dicimus equidem q̄ singulares secernant veritatem & falsitatem in materia possibilis, & inuenti, nisi
 20 q̄ earū discretio veritatis & falsitatis est, dum ipsae fuerint inuentae in actu nūc. dum autem fuerint in tempore praeterito, iam veritas est determinata in altera duarum extremitatum suarum s̄m perfectionem in se, siue nouerimus ipsam in veritate, siue nō nouerimus ipsam, postq̄ fuerit in se determinata. Exemplum huius est in inuento praeterito in actu, Socrates scripsit heri sero, Socrates non scripsit heri sero. Et in inuento in actu praesenti, Socrates scribit nunc, Socrates non scribit nunc. Verū tamen possibilis in futurum veritas non aduenit ab
 30 altera extremitatum suarum s̄m perfectionem per se. si cut si dixerimus, iste panus potest esse q̄ scindatur ante inueterationem, et possibile est q̄ non scindatur ante inueterationem. Si aut fuisse veritas adueniens secundum perfectionem, res oēs essent necessaria, & destrueretur consilium, & electio, quia consulens non consulit de impossibili. Verū tamen contradictoriae ipsae secernunt veritatem & falsitatem in necessario, & possibili, quod est s̄m nunc, & secundum praeteritum, & s̄m perfectionem per se. Exēplum huius est, quia omnis homo
 40 est animal, aliquis homo non est animal necessario, sed de possibili est dictum nostrū, omnis homo scribit, nō homo scribit, & secernunt veritatem & falsitatem in futuro non s̄m perfectionem. Verū tamen contrariarum discretio veritatis & falsitatis in materia necessaria, & impossibili est, sicut dispositio in contradictorijs. Falsificantur aut simul in possibilibus, sicut est dictum nostrum, aliquis homo scribit, aliquis homo nō scribit. Et indefinitarum dispositio est dispositio subcontrariarū.
 50 Et istae sunt species oppositarum, & modi ipsarū discretionis veritatis & falsitatis in omnibus materijs. Et ille est modus quo stabimus, super quo verificabit, q̄ adueniat ex eis altera duarū partium oppositionis & cōtradictionis, & illa est res prima, quam oportebit verificare apud initium perſcrutationis quaeriti.

Qm̄ autem enuntiationes simplices, & remotiua, & priuatiua sunt etiam oppositae, postquam simplices significant super dispōnem & habitum, & remotiua, & priuatiua super priuationē: iam conuenit q̄ comparetur inter eas, & inter oppositionē affirmatiuae & negatiuae, & cōsideretur an ipsarū discretio veritatis & falsitatis sint s̄m exemplum vnū, nec ne. Species autē oppositionum istarū sunt s̄m numerum specierū oppositionum in affirmatione & negatiōe, & ipsae per se sunt
 60 conditiones in oppositione istarū. Et dicimus q̄ forsan singularium in istis dispositio discretionis ipsarum veritatis & falsitatis in materia inuenti & possibilis sit, sicut est dispositio in singularibus affirmationis & negationis: nisi q̄ ipsae non secernunt veritatem & falsitatem in omnibus

in omnibus dispositionibus, sicut facerēt in affirmatio-
 ne & negatione, nisi quādo subiectum fuerit inuētum,
 & tempore quo est consuetudo subiecti, q̄ inueniatur
 ei habitus, quia priuatio est illud, quod nō inuenitur in
 subiecto, cuius consuetudinis est, q̄ inueniatur in ipso
 tempore, quo eius consuetudo est, q̄ inueniatur in illo,
 sicut si dixerimus Socrates est sciens, Socrates est igno-
 rans, aut non sciens. Sicq̄ talis oppositio certe secernit
 veritatem & falsitatē, dum fuerit Socrates inuētus, aut
 tēpore quo cōsuetudo sua est, q̄ recipiatur in ipso scien-
 tia, quod est ipsa senectus. Et causa huius est, quia vtra-
 que istarum orationum oppositarū est affirmatiua, &
 oratio affirmatiua non verificabitur de priuatiuo, neq̄
 in hora, qua non est sua consuetudo, q̄ inueniatur in ea
 ipsum subiectū. Sed priuatiua sunt affirmatiuę, & ora-
 tio affirmatiua non verificabit de priuato, neq̄ in hora
 qua nō est eius cōsuetudinis. Negatio autē verificabitur
 de priuatiuo, sicut verificabit sup inuētō, sicut si dixerim-
 us Socrates inueniet sciēs, Socrates nō inueniet sciēs,
 talis secernit veritatē & falsitatē æqualit, siue inueniat
 Socrates, vel non inueniat, iuuenis sit vel senex. Nisi q̄
 priuatio vstat in ista materia inuentæ pro re magis vti,
 q̄ illa quæ præcessit, & est q̄ non inueniat in subiecto,
 in quo sui mortis est, q̄ inueniatur in ipso in hora alia: si-
 cut si dixerimus de puero q̄ non habeat pubem. Et q̄
 nō inueniatur in eo, quod sui mortis est, q̄ inueniatur in
 sua specie, sicut si dixerimus de Socrate q̄ ipse nō loqua-
 tur dum fuerit mutus, & non est inter istam priuatio-
 nem, & inter negationem quo ad discretionem verita-
 tis & falsitatis, nisi conditio inuentionis subiecti solum.
 Et ideo dum fuerit apud nos enūciatio singularis cum
 vniuersali, et ipsa fuerit negatiua, impossibile erit quōd
 accipiatur propositio minor in figura prima. & fit tūc,
 q̄ reddatur negatiua remotiua, dum fuerit subiectum
 enunciationis inuentum solū, quia vis sua tunc est vna.
 Exemplum huius est, quia dum fuerit apud nos q̄ iste
 æger non habeat anhelitum interceptum, sentiemus q̄
 declaremus in eo, q̄ non habeat apostema in pulmone
 suo in figura prima. & diuertemus istam ppositionem
 minorem a negatione ad remotionem, & dicemus, iste
 æger est in eo nō anhelitus interceptus. & omne ens in
 eo nō anhelitus interceptus non habet apostema in pul-
 mone suo, & concludetur q̄ iste æger non habeat apo-
 stema in suo pulmone. Et similis contradictorijs in ista
 specie oppositarum est ipsius dispositio in eius discre-
 tio ne veritatis & falsitatis in ista materia inuenti, sicut est
 dispositio contradictoriarum in affirmatione & nega-
 tione, sicut si dixerimus, omnis homo est sciens, aliquis
 homo est ignorās, sed dum fuerit etiā suum subiectum
 inuentum, & in hora qua consuetudinis est, q̄ denomi-
 netur habitu & priuatione. Et sic etiā similitudinis con-
 trariarum est ipsarum dispositio in ista materia, sicut di-
 positio in istis falsificabūtur simul, dum obseruabitur
 etiam q̄ sit subiectum inuentū, & in hora qua eius con-
 suetudinis est q̄ denominetur priuatione, vel habitu, si-
 cut si dixeris, omnis homo est sciens, ois homo est igno-
 rans. Ita itaq̄ est dispositio discretionis enūciationum
 simplicium, & priuariarum, & remotiarum verita-
 tis et falsitatis in materia inuenti. Sed discretio ipsarum
 veritatis in materia necessarij est itaq̄ propterea, quia
 priuatio in ista materia dicitur de rebus, quarum alte-
 ra non inueniatur in subiecto aliquo, in quo consuetudi-
 nis eius est q̄ inueniatur in sua specie: sicut si dixerimus
 de muliere ipsa q̄ non habeat pilos in sua barba, vel q̄
 non inueniatur in illo, cuius consuetudinis est, q̄ inue-
 niatur in suo genere: sicut si dixerimus de asino q̄ ipse
 sit non rationalis, vel inueniatur in illo, cuius consuetu-
 dinis est q̄ inueniatur in ente, sicut si dixerimus de crea-
 tore, q̄ ipse sit non mortalis, & non æger, non erit inter

eius negationē hic & priuationem differētia, quoniam
 subiectum hic, siue non sit impossibile in aliqua hora, si-
 ue sit impossibile, non mutabitur habitudo illius, neq̄
 inuenietur in eo dispositio, quæ nō denominabitur pri-
 uatio, vel habitus. & ideo fuit vis negationis in ista ma-
 teria vis priuariarum & remotiarū. Et possibile est,
 quōd ponas propositionem minorem negatiuam in de-
 monstrationibus, quæ concludant negatiuam in figura
 prima. Illa itaque est dispositio oppositorum enuncia-
 tionum simplicium cum remotiuis & priuariuis, & cō-
 paratio inter ipsas, et inter oppositōes affirmatiuarum
 & negatiuarum. Verūtamen enunciationum opposi-
 tarum, quarum prædicata sunt cōtraria, ipsarum nume-
 rus est æqualis numero istarum: & dispositio in opposi-
 tione ipsarum est, sicut dispositio in oppositione simpli-
 cium & priuariarum: & modus conditionis est vnus,
 & hoc dum fuerint duæ contrariæ, inter quas non erit
 medium, sicut par & impar. Verūtamen si fuerit inter
 eas medium, id est q̄ ponamus eas duo extrema cōtra-
 dictionis in syllogismo categorico, vel ad impossibile,
 iam conueniret q̄ concluderentur omnia media, & tūc
 secernerent veritatem & falsitatē, & erit vis sua vis re-
 motiug, & simplicis, vel priuariug. Simplex autem est,
 si dixerimus ista linea est minor q̄ illa, vel maior, aut
 æqualis. Iste itaq̄ est sermo in omnibus enunciationi-
 bus oppositis in his enunciationibus trium generū op-
 positionis, id est affirmationis & negationis, & habitus
 & priuationis, & contrarietatis: & illæ sunt, in quas di-
 scernentur vti plurimum quæstiones in perferuationi-
 bus, & scientijs.

Verūtamen genus quartum generum oppositorum,
 & sunt relatiua, sicut pater & filius, possibile est, q̄ co-
 giterur de eis ista species oppositarum, quas numeravi-
 mus in vnaquaq̄ specie earum, id est in affirmatione et
 negatione, & priuatione & habitu, et contrarijs. Sed ra-
 ra erit inuētio illarum, sicut istarū in quæstione. & ideo
 non refertur de eis tractatus per se in isto libro. Sicq̄ iu-
 dicium de illis est iudicium habitus & priuatiōis & no-
 titia sua includitur in potentia in notitia illarum.

Et cōmune fit istis quatuor generibus, q̄ nullius eo-
 rum ambo opposita colligantur simul in vno subiecto
 ex vna parte, & in vno tēpore. Appropriabitur autem
 affirmatio & negatio a cæteris: quia oppositio earū est
 oppositio orationis determinantis solum, & oppositio
 aliarum est oppositio rei incomplexę ad rem incomple-
 xam, sicut est oppositio albedinis & nigredinis, ægesta-
 tis, & affluentię, paternitatis & filiatōis. Sed opponū-
 tur orationes compositię ex istis propter oppositiōem
 horum per se extra animam, econtrario illius secundum
 quod est dispositio affirmationis & negationis.

Et proprium est contrarijs, vltra priuationem & ha-
 bitū, q̄ sint duæ res inuentę, & ideo possibile est, q̄ in-
 ueniatur inter ea medium, sicut est albedo, cui opponi-
 tur nigredo, & inter ea est cineritijs, & viridis, & cæte-
 ri colores. Sed priuationis & habitus iam alter eorum
 necessario est defectus alterius, sicut sunt ægestas, & af-
 fluentia. Et appropriatur relatiua ab alijs, quoniam dum
 inuenitur vnum eorū, inuenitur alterum, aut simul in
 potētia, vel simul in actū, sicut sunt pater & filius, & do-
 minus & seruus. Hæc itaq̄ est quantitas sermonis dire-
 ctionis ad verificationem secundum intentionem no-
 stram breuiter sufficiens. Verūtamen regulæ adiectio-
 nis negationis & remotionis, & modi & copulationis,
 vti plurimum redibunt ad loca, & communes cōceptio-
 nes, nisi quōd consuetudo iam extensa est in idiomati-
 bus quōd vtantur eis.

Enunciationes autem trinarie sunt manifestæ per di-
 ctionem copulationis in eis, quia locus negationis in sin-
 gularibus est cum copula: sicut si dixerimus Socrates
 non

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

non est sapiens. Verumtamen in habentibus signa est cū signo: sicut si dixerimus, non omnis homo est albus, vel inuenitur albus. Et sunt qui ponant dictionē remotionis in istis in enunciationibus post copulam, vt separet inter ipsam & inter negationem. Et fuerunt, qui ponerent etiam dictionem negationis in enunciationibus trinarijs, sed in singularibus cū prædicato, & in habentibus signū cum signo. Verūtamē in enunciationibus modalibus trinarijs dictionē negationis ordinabitur in singularibus ipsarum cum modo, sicut si dixerimus Socrates non potest esse q̄ inueniatur sapiens, & in habentibus signum cum signo. Verūtamē dictionem remotionis ordinarent ipsam tripliciter. Primus modorum illorum est, q̄ exprimat̄ cū copula: sicut si dixerimus Socrates potest esse quod non inueniatur sapiens. Et secundus est cū prædicato, sicut si dixerimus Socrates potest esse, q̄ inueniatur non sapiens. Et tertius cum amobus: sicut si dixerimus Socrates potest esse q̄ non inueniatur non sapiens. Verūtamē in binarijs modalibus dictionē negationis ponetur etiam in singularibus cū modis, & in habentibus signum cum signo, verūtamē dictionē remotionis ponitur semper cum prædicato. Ista itaque fuit consuetudo, quæ extensa est apud eos, & ipsa est consuetudo vtilis scientijs, & decet nobis, q̄ faciamus istud ob necessitatem suam. Sed ordo modi & copulae optimus est, q̄ ponantur inter prædicatum & subiectum, quando præcedat modus. rursus sequet̄ hoc de copula, licet istud nō sit necessariū i multis idiomatib⁹.

IN LIBRVM PRIORVM.

Sermo de cognitione agente verificationem.

Nota ex hoc dicto, & sequenti cōclusionē esse aliud a syllogismo.

Syllogismus est oratio in qua ponuntur res, plusquam vna, & sequitur ex illis per se, non secundum accidens res alia ab eis necessario. Conuenit autem, q̄ aduertamus i partibus istius definitionis, quæ ipsarum sit clara per se, & quæ illarum indigeat, q̄ ostēdatur per aliud. Et, dicimus certe, q̄ syllogismo conuenit, q̄ sequatur ex eo res alia ab eo. Et quod sit ista sequens necessario, iam est manifestum per se: quia illa est operatio syllogismi, inquitum est syllogismus ad declarandum ignotum per notū: notum autem eius sunt istæ res positæ in eo, & ignotum est consequens, & si forent consequēs per se res positæ, possibile foret q̄ consequens res vna eadem esset nota, & ignota ex vna parte: & hoc est falsum. Et sic etiam videtur, q̄ illud consequēs decet quod sit necessarium, quia dum ipsum non esset necessarium, esset possibile q̄ sequatur nobis vtrunque duorum oppositorū equaliter, & non esset, quod sequitur ex eo, per se verum necessarium. Verūtamē partes alix istius definitionis, videlicet q̄ sit oratio in qua ponuntur res plusquam vna non sunt manifestæ per se: & est aliqua ex eis quæ indiget aliquali declaratione, quid sint, & quare oportuit eas q̄ sint plusquā vna: & constabit nobis hoc ex istis partibus, quarum inuētio est manifesta de syllogismo, quoniam ipsæ sunt, quæ procedūt ex partibus istius definitionis gradu principij demonstrationis, & ignotus est gradus conclusionis demonstrationis: sicut ostendimus de definitionibus in eo quod erit post hæc. Dicimus itaque manifestum esse, dum posuerimus quæsitum aliquod, sicut si dixerimus, an mundus sit nouus, & intenderimus confirmationem affirmationis istius prædicati subiecto, vel negationis ipsius ab eo per viā, quam ponemus secundum viam prædicationis, non per viam conditionis: quod hæc res certe fiet, dum coniungetur secum subiectum, & prædicatum oratione

Declaratio q̄ i syllo ponitur plura, quæ vicē obinent principij.

vna, per quam declarabitur negatio istius prædicati a subiecto, vel illius affirmatio de ipso. Et manifestū est, quod ista non erit dictione incomplexa, sed sermo decisivus, quem ingrediatur veritas & falsitas: & si non, non oportebit q̄ sequatur ab eo oratio decisiva minima orationum. minima autem oratio quæ est huius dispositionis, est quæ componitur ex prædicato & subiecto: & illa vocatur, ex quo est pars syllogismi, præmissa. Sicq̄ iam manifestum est ex hoc q̄ genus syllogismi est oratio decisiva: & quod intendimus hic per res sunt præmissæ. Verumtamē quod istæ res oporteat sint plusquam vna, hoc etiam est manifestum ex ista parte: quia nō ab soluetur ista oratio, qua perscrutabimur veritatem syllogismi, vel q̄ sit subiectum & prædicatum in quæsito, vel quod distinguatur ab ipsis simul, vel q̄ cōmunicetur vni, & distinguatur ab altero. Sed dum distinguetur a quæsito secundum partes suas simul, iam non sequeretur ex ea affirmatio, vel negatio quæsitū. Exemplum huius est, quia quando coniunxerimus dicto nostro, q̄ mundus sit nouus, vel antiquus, quod homo sit animal, iam nō sequeretur ex hoc affirmatio, vel negatio in antiquitate vel nouitate, quanto remotius quando sint partes suæ partes quæsitū: quoniam res non accipitur ad declarationem sui ipsius: & tale vocatur petitio principij. Et sic dum cōueniet cum vna extremitatum suarum quæcunq̄ extremitas fuerit, & non conueniet cum altera, non sequetur ex illa quæsitum: verūtamē sequetur ex ea consequens aliud a quæsito. Exemplum huius est, quod coniungamus dicto nostro an mundus sit nouus, q̄ nouum sit corpus, & quod animal sit sciēs, sequeretur in exemplo istius orationis, vel quod mundus sit corpus, vel quod animal sit nouum: & dum fuerit hoc ita, iam relinquitur q̄ sit communicans cū duabus extremitatibus quæsitū secundum duas partes distinctas ab eo, vel secundum vnam partem. Et si secundum ambas partes, sequitur necessario q̄ ad minimum ex hoc sint duæ præmissæ: & si fuerit distincta secundum duas partes non accideret inter istas duas præmissas cōiunctio omnino: & dum nō fuerit inter duas præmissas cōiunctio omnino, non erit ex eis connexio prædicati & subiecti quæsitū, neq̄ erit syllogismus oīno. Et dum hoc fuerit ita, tam non relinquetur, nisi q̄ sit distincta secundum partem vnam solum, & coniuncta duabus extremitatibus quæsitū: & per hoc continget q̄ sit colligata affirmatio eius de subiecto, vel negatio sua ab illo. Et oratio, quæ est huius dispositionis, est necessario composita ex duabus præmissis non plus neq̄ minus. Exēpli gratia, quia coniungemus dicto nostro, mundus est nouus, q̄ mundus sit compositus, & compositum est nouum: & sit ex hoc q̄ mundus sit nouus. Et istæ duæ præmissæ diuidentur in tres partes, quæ vocantur terminus. Vna earum est subiectū quæsitū, & illa vocatur in syllogismo extremitas minor: & secunda est pars communis, & illa vocatur terminus medius. Et tertia est prædicatū quæsitū, & illa vocatur extremitas maior. Et præmissa, cuius subiectum est extremitas minor, vocabitur præmissa minor. Et cuius prædicatum est extremitas maior, vocabitur præmissa maior. Et graduatio termini medij cadet inter subiectum & prædicatum quæsitū, dum obseruabitur q̄ prædicatū sit prædicatum, & subiectum subiectum. Et manifestū est s̄m id quod est apud intellectum de eo, de quo sit quæstio in mente q̄ fiat tribus modis: vel q̄ sit subiectū extremitatis maioris: & prædicatū de minori, & istud vocabit̄ figura prima, vel q̄ sit prædicatū de duabus extremitatibus, & vocabitur figura sc̄da: vel q̄ sit subiectum duarū extremitatum simul, et ista est figura tertia. Iā itaq̄ declaratum est in hoc sermone, ex quibus componuntur syllogismi, & ex quibus sunt cōpositi, & quot sunt ḡna eorū prima. Verūtamē

† Burstratio oratio ea, q̄

Quod multa ḡna partium b̄ p̄

Et q̄ multa ḡna partium b̄ p̄

Verū tamen numerus specierum syllorum ingredien-
 tium sub vnumquodq; istorum generū trium conclu-
 dentium ex eis, & non concludētium, s̄m q̄ dat ipsa di-
 uisio, & manifestatur ex sermone præcedente, sunt tri-
 ginta sex combinationes i qualibet figura. Quā omnis
 syllus componitur ex duabus præmissis (sicut declaratū
 est) & duæ præmissæ vel erunt affirmatiuæ simul, vel
 erūt negatiuæ simul, vel erit vna earum affirmatiua &
 altera negatiua: & hoc duobus modis, vel q̄ sit maior
 negatiua & minor affirmatiua, vel è contra. Et in vna-
 quaq; istarum quatuor partium, quæ sunt ei ex parte ne-
 gationis & affirmatiuæ, vel erunt præmissæ acceptæ
 vniuersales simul, vel particulares simul, vel indefinitæ
 simul, vel erūt maior particularis, & minor indefinita,
 & è contra: & sic in alijs. Et dum multiplicabuntur istæ
 partes, quæ sunt ei ex parte quātitatis, in quatuor, quæ
 sunt ei ex parte qualitatis, id est affirmationis & nega-
 tionis, cōtingent ex hoc cuilibet figuræ triginta sex cō-
 binationes: & hoc etiā in vnaquaq; trium materiæ. s. i.
 inexistentis, necessarij, & possibilis s̄m plus, vel æqua-
 liter, & i mistis ex eis. Sed istæ triginta sex combinatio-
 nes duplicabūtur in syllogismis mistis: & hoc, quia in-
 uenietur in eis, ex maiori eius, gratia exempli inexisten-
 tis, & minori necessaria, vel ex opposito huius, id est ex
 maiori sua necessaria & minori sua inexistentē. Itē itaq;
 sunt cōbinationes specierum syllorum s̄m q̄ traderet
 eas sermo præcedens: quā omnis syllus componitur ex
 duabus præmissis. Verū tamen coniungēt huic, quod
 erit s̄m quantitatem suam, quod cōtinget absq; hoc, q̄
 sit vna earum affirmatiua quantacūq; fuerit s̄m quan-
 titatem, & altera vniuersalis, qualiscūq; fuerit s̄m qua-
 litatem suam. Verū tamen vnam earum esse affirmati-
 uam & alteram vniuersalem, iam per hoc erit necessa-
 rio compositio. Et ista est dispositio dicti de omni con-
 ditionato in syllogismis concludentibus, quā dispositio
 dicti de omni, sicut dictum est, ipsa est, dum res prædi-
 cata fuerit inexistentis vel possibilis vel necessaria de oī
 eo, quod denominatur per subiectum suum, & prædi-
 cabitur de toto subiecto prædicatione affirmatiua, &
 simpliciter, id est vera s̄m modos tres, absq; hoc, q̄ mu-
 tetur in denominatione sua modus inuentionis: sed so-
 lum necessarius vel possibilis, sicut si dixerim⁹, animal
 necessario de omni ambulante vel fuerit res negata ne-
 cessario, vel inexistentis, vel possibilis: & quicquid deno-
 minabitur per subiectum suum simpliciter, absq; hoc
 q̄ mutetur in ista denominatione modus aliquis: sicut
 si dixerimus hominem necessario æqualiter de alio. Et
 istud est, quod verificat Abunazar q̄ sit intentio Arist.
 in vtrōq; dici de omni in isto libro, qui est radix & prin-
 cipium in oībus syllogismis concludentibus, sed condi-
 tionauit hic in dici de omni affirmationem simpliciter
 absq; modo determinato, immo verā omnibus modis,
 quia iste erit concludens in oībus materijs, è conuerso
 illius, quod se habet in demonstratione, quia conditio-
 natum est ibi cum hoc, q̄ sit dictum s̄m affirmationem
 necessariam. Et nisi eueniret necessitas cōclusionis s̄m
 accidens, quā accepta fuerit illa habitudo, quæ est inter
 duas præmissas ad quæsitum indeterminatum, & qua-
 litercunq; contigerit, sufficeret huic, q̄ sit vna earum
 quæcūq; fuerit affirmatiua, qualiscūq; fuerit s̄m quan-
 titatem suam, & altera vniuersalis qualiscūq; fuerit s̄m
 qualitatem suam. Verū tamen, dum accipietur ista ha-
 bitudo, quæ est inter duas præmissas in respectu ad quæ-
 situm determinatum, quod est intentum in hoc libro,
 maior necessarius est vniuersalis, & minor affirmatiua.
 Et ideo reliquit Arist. figuram quartam, quam posuit
 Galenus. Et illa habitudo inter duas p̄missas est in spe-
 ciebus concludentibus primæ figuræ inuenta in actu:
 sed inuento ipsius in secunda figura, & tertia est in po-

tentia. & iccirco, quæ ex illis non reducitur ad figuram
 primam per conuersionem vel suppositionem, non erit
 species syllogistica: quā non erit in ea dispositio dicti de
 omni nec in potentia, neq; in actu. Et dum exquisiueris
 triginta sex combinationes, quæ sunt in prima figura,
 hoc est in materijs tribus, s. i. inexistentē necessaria, et pos-
 sibili, nō inerit ista habitudo, nisi quatuor speciebus ex
 eis, & hoc in vnaquaq; materia. & similiter in mistis:
 sed illæ duplicantur sicut diximus, & erūt octio. Nostra
 itaq; intentio est, q̄ loquamur de istis speciebus, quæ
 sunt in materia necessaria & possibili vt plus, quia illæ
 sunt, quibus vtuntur in scientijs, ac etiam non est diffe-
 rentia inter syllogismos in istis duabus materijs, & in
 materia inexistentē in ista figura, secunda, & tertia. Est
 autem inexistentis s̄m quod visum fuit Alexandro, &
 Abunazar Alpharabio, illa, quæ est inuēta in actu tpe
 p̄senti. Aut prout visum est Theophrasto & Themist.
 illa, quæ est dicta simpliciter absq; q̄ coniungat eis mo-
 dus inexistentis, sed ex eo q̄ prædicabitur in intellectu
 inuentione simpliciter absq; hoc, q̄ connectatur eis mo-
 dus oīno. Sermo vero de syllogismis, qui erūt de possi-
 bilibus æqualiter, non est conueniens n̄ræ intentioni.

De prima figura.

Prima itaq; specierum concludētium componetur
 ex duabus præmissis vniuersalibus affirmatiuis cō-
 cludentibus vlem affirmatiuam. Exemplum huius in
 materia necessaria est: omne corpus est compositum,
 & omne compositum est nouū, conclusio est, omne cor-
 pus est nouum: & hæc est manifesta in concludendo. Et
 ad ostendendum dispositionem dicti de omni in ea est:
 quā nouum est prædicatum de omni, quod denominat
 per compositionem, & corpus fuit denominatum per
 eam: sicq; necessario prædicabitur nouum de corpore.
 Et exemplum huius in de possibili vt plus est: omni per-
 feueranti ingressum balnei post saturitatem accidit oppi-
 latio, & omnis, cui accidit oppilatio, febricitabit: con-
 conclusio est, omnis ingrediens balneum post saturitatem
 febricitabit. Et hæc etiam est manifesta in cōcludendo,
 sicut est in necessaria.

Species secunda componetur ex duabus præmissis,
 quarum maior est negatiua vniuersalis, & minor affir-
 matiua vniuersalis, quæ concludunt negatiuam vniuer-
 sale. Exemplum huius in necessaria est, omne corpus
 est compositum, & nullum compositum est æternum:
 conclusio est, nullum corpus est æternū. Et hoc est ma-
 nifesta conclusionis: quā æternum acceptum est nega-
 tum ab omni eo, quod denominatur per cōpositionem
 in præmissa maiori, & corpus suppositū est in præmissa
 minori denominatum per illud. Et exemplum huius in
 de possibili vt plus est: omnis mundi in meatibus calor
 naturalis extenditur per omnia eius membra, & nulli,
 cuius extēditur calor naturalis per omnia membra ac-
 cidit febris: conclusio est, nulli mundo in meatibus ac-
 cidit febris putredinalis.

Species tertia cōponetur ex duabus præmissis, qua-
 rū maior est affirmatiua vniuersalis, & minor affirma-
 tiua particularis, & cōcludit affirmatiuam particularē.
 Exēplum huius in necessaria: aliqua corpora sunt com-
 posita ex contrarijs, & omne compositum ex cōtrarijs
 est corruptibile: concludetur, q̄ aliqua corpora sunt cor-
 ruptibilia, quia ista aliqua ingrediuntur sub composito
 ex contrarijs, & denominantur per ipsum. Et exemplū
 huius in possibili vt plus est: aliquibus hominibus dum
 comedunt stypticum post cibum, humectatur venter
 eorum, & omnis cuius hæc est consuetudo iam corpus
 suum non accipiet nutrimentum s̄m q̄ indigebit eo: er-
 go aliqui homines, qui comedūt stypticum post cibū,
 non accipient nutrimentum s̄m q̄ indigebunt eo.

Log. cū cōm. Auer. XX Species

* Bur. I. Ari
 stoteli.

* Bur. I. præ-
 dicatione

Primus mo-
 dus primæ fi-
 guræ.

Secundus
 modus.

* Bur. leg. ab
 excessibus.

Tertius mo-
 dus.

1 syllo-
 cluden-
 tium
 10.

de. Cū
 sic ad-
 mus,
 est reli-
 quum
 neco q̄
 sequi
 cessi-
 ce non
 det hæc
 s̄m pp̄
 quali-
 q̄ acci-
 dit ve-
 li.
 confe-
 nam ne-
 tam in
 ex du-
 ap̄m
 parum
 affirm-
 a, indif-
 fecun-
 quærit-
 uera i-
 ens se-
 a quali-
 de di-
 -ol qd
 quo in
 uae de
 Anit.
 mo de
 bu eē
 b in or
 id que-
 uenti-
 a.

Quartus mo-
dus.

Species quarta componitur ex duabus præmissis, quarum maior est negatiua vniuersalis, & minor affirmatiua particularis cõcludens negatiuam particularẽ. Exemplum huius in materia necessaria est, aliqua corpora simplicia habent contrarium, & nullum habens contrarium est perpetuum: concluditur, aliqua corpora simplicia non sunt perpetua. Et exemplum huius in materia possibili est, aliqui sunt homines, i quorum stomacho acetosatur nutrimentum, & nulli, in cuius stomacho acetosatur nutrimentum, accidit pleurefis: conclusio est, aliqui sunt homines, quibus non accidit pleurefis. Veruntamen speciebus mixtis istarum maior non videtur ipsi ars theõrica, sed artes operatiue, sicut est ars medicinẽ & aliq ab ea apud id, quod descendit in eas in perseruatione dispositionis singularium: quoniam illæ vtuntur speciebus mixtionis, quarum minor est inexistentis singularis, vel possibilis, & maior eius necessaria. Exemplum huius, cuius minor est inexistentis & maior sua necessaria est, istum ægrum habet febris, & tussis, & dolor acutus & sputum extensum est subtile, & omnis, cuius hæc est dispositio, habet apostema in pleura: conclusio est, iste æger habet apostema in pleura. Exemplum illius, cuius minor est possibilis vt plurimum, et maior sua necessaria, est, huic ægro, qui habet dolorem continuum & emicranium, est timendus descensus aquæ in eius oculum, & cuiuscunque est timendus descensus aquæ in oculum perdet visum: conclusio est, iste æger possibile est quod perdat visum. Et exemplum illius, cuius minor est inexistentis & maior possibilis vt plurimum, est, istum ægrum habet febris acuta, & ipse ostendit eius vrinam in aliquo dierum indicantium chrisim albam discolorẽ, postquã fuerat colorata, & cuius est talis dispositio timebimus nouum apostema in cerebro suo: conclusio est, isti fiet nouum apostema in cerebro suo. Et certe conclusio mixtarum est ipsa etiam manifesta ex dispositione dicti de omni. Modus vero conclusionis earum sequitur præmissam maiorem: & hoc fit propter necessitatem dicti de omni, dum obseruabis in illo id, de quo meminimus, & fuerit materia conueniens illi, quod conditionatum fuit in eo: tamen iam accidit in aliquibus materiis q̄ cõcludant conclusiones plures contrarias, & specialiter cuius maior fuerit necessaria vel inexistentis, & eius minor fuerit possibilis. Et iam præcessit exemplum huius, cuius causam declarare esset longum. Et in summa in modis conclusionum mixtionis istarum præmissarum est multa discordia inter sapientes. Sed res est per se manifesta, in quibus concludent istæ species simplices, de quibus meminimus. Ista itaque est summa specierum syllogismorum, quibus vtendum est in demonstrationibus occurrentibus in ista figura. Sed Philosophi non vtuntur in demonstrationibus illo syllogismo, cuius altera præmissarum est particularis, nisi ponantur in dispositione, qua erunt in eo vniuersales. Exempli gratia, quia nos dum voluerimus, quod conuertamus istam præmissam vniuersalem, scilicet aliqui sunt homines, quibus acetosatur nutrimentum in suo stomacho, in summa accipiemus ipsam modo, quo ponamus eam vniuersalem, & sic est possibile quod faciamus istud in reliquis speciebus particularibus, & reuertetur in vniuersalem. Et dum fuit hoc ita, iam species vniuersales istius figure sunt, quibus vtuntur artes demonstratiue: sed vsus earum est in quæstione demonstrationum, dum inteditur per eas destructio vniuersalis solum. At etiã, quoniam specierum concludentium in figura secunda & tertia conclusio manifestabitur vt plurimum ex hoc in reductione earum ad figuram primam, & fuit illarum reductio ad figuram primam certe per conuersionem solum, vel per conuersionem & suppositionem.

Sp̄s syllogismorum mixtorum vtuntur artes operatiue. Bur. l. art. lex diuinus,

Nota, q̄ iste modus indiget cõsideratione, & maxime an concludat p̄ dictum de oi.

Nota hoc dictum, de quo etiam supra notauimus.

Sp̄s vtes primæ figure sunt illæ, quibus vtuntur artes demonstratiue. De resolutione altiarum figurarum ad primam.

Et conuersio est, q̄ partes enuntiationis continuo conuertantur, & ipsius subiecta in prædicata & ipsius prædicata in subiecta, & remaneant obseruata qualitas & veritas eius. Sicq̄ cõuenit ante hoc, q̄ declaremus propositiones conuertibiles & ipsas secernamus a non conuertibilibus. Iam itaq̄ manifestum est ex eo quod præcessit, q̄ præmissæ ex parte signorum sunt quatuor, vel negatiua vniuersalis, vel affirmatiua vniuersalis, vel negatiua particularis, vel affirmatiua particularis. Et negatiua quidem vniuersalis conuertetur obseruans veritatem & quantitatem, & qualitatem, sicut si dixerimus, nullus homo est lapis, nullus lapis est homo: & hoc videtur ex eo quod partes eius sunt expoliatae & negatae ab alterutris in fine diuersitatis, & non connectuntur in aliqua re omnino: & omne, a quo auferitur aliqua res, auferitur illud ab illa alia. Veruntamen affirmatiua vniuersalis cõuertetur particularis, & obseruabit qualitatem & veritatem, & non obseruabit quantitatem. Et dispositio conuersionis suæ particularis est manifesta: quia ista est, quæ inuenietur in omnibus materiis, & non animaduertetur hic in proprietatibus conuertibilibus, quia hoc non est necessarium, neque perseuerans in quantum ipsa est affirmatiua vniuersalis. Affirmatiua vero particularis ipsa conuertetur etiam obseruans veritatem in quantitate sua & qualitate: quia partes ipsius non auferuntur omnino ab hac parte, sicq̄ illa est illis simul. Negatiua vero particularis non obseruat in suis cõuersionibus veritatem in qualitate sua, neque in quantitate, sicut si dixerimus aliquod animal non est homo: quoniam non verificabitur aliquis homo non est animal: et ista conuersio est inuenta in enuntiationibus necessariis & possibilibus vt plurimum: & illæ sunt, de quibus inteditur in ista materia hic, exemplum negatiuæ vniuersalis in possibili vt plurimum est, nulli mudo venarum ab oppilationibus accidet febris putrida, quia ista conuertetur, nulli cui accidet febris putrida est mundus venarum ab oppilationibus: & sic inuenitur res in reliquis istarum præmissarum conuertibilium in hoc, & non conuertibilium.

De figura secunda.

Conclusio quoque istius figure est secundum quatuor species. Speciei primæ maior est negatiua vniuersalis, & minor affirmatiua vniuersalis & concludit negatiuam vniuersalem. Exemplum huius in materiis necessariis est, omne corpus est compositum, & nullum antiquum est compositum: conclusio est, nullum corpus est antiquum, quoniam negatiua vniuersalis conuertetur reductione sui ad speciem secundam figure primæ. Exemplum huius in materia possibili est, a nullo a quo non remota est febris in principio suæ ægritudinis, est remota post digestionem in chrisi, et ab omni, a quo remota est febris in die laudabilis, est remota post digestionem in chrisi: conclusio est, a nullo, a quo remota est febris in principio febris, est remota in die laudabilis. quoniam negatiua vniuersalis conuertetur & reductetur ista species ad speciem secundam figure primæ in materia possibili.

Speciei secundæ maior sua est affirmatiua vniuersalis, & minor sua negatiua vniuersalis, & conclusio negatiua vniuersalis. Exemplum huius in materia necessaria est: Nullum antiquum est compositum, omne corpus est compositum: concluditur, nullum antiquum est corpus, quoniam dum conuertetur in istam speciem & reductetur ad figuram primam, erit maior, postquam fuit hic minor, quoniam non concluditur in figura prima, quando minor fuerit negatiua. Et concludetur nullum corpus est antiquum. Rursus conuertetur hæc, & concludetur, nullum antiquum est corpus. Et hoc declarabitur

De figura tertia.

rabitur sicut dictum est duabus conuersionibus, conuersione præmissæ & conuersione conclusionis. Et exemplum huius in possibili est: omnis, cui est febris ephemera, habet urinam in principio sue ægritudinis, in qua est sedimen æquale, & nullum, cui est febris putrida, est huiusmodi: conclusio est, nullus, cui est febris ephemera, est febris putrida. Et quoniam negatiua est vniuersalis, dum conuertetur maior, & reducetur in primam figuram, concludetur, nullum febricitantem febre ephemera habet febris putrida. Amplius conuertetur hæc, & concludetur, nullum febricitantem febre putrida habet febris ephemera.

Species tertia habet maiorem suam negatiuam vniuersalem, & minorem affirmatiuam particularem, & concluditur negatiua particularis. Gratia exempli, aliqua corpora sunt mobilia sursum, nullum corpus graue est mobile sursum: concludetur, aliqua corpora non sunt graua. quoniam vniuersalis negatiua conuertitur, & reducetur in speciem quartam figuræ primæ. Et exemplum huius in possibili est: aliquos febricitantes habet dolor capitis, & nullum mundum stomacho habet dolor capitis: et concludetur per cõuersionem in illam, aliqui febricitantes non sunt mundi stomacho.

Species quartæ maior est affirmatiua vniuersalis, & minor negatiua particularis. Exemplum huius est in necessaria: omni corpori est locus, & aliquibus entibus non est locus: concluditur, aliqua entia non sunt corpora. Et hoc est manifestum dum supponemus istam partem esse creatorem excelsum: & componetur syllogismus sic per conuersionem negatiuæ: omni corpori est locus, & nullus locus est creatori excelso: & concludetur, nullum corpus est creator. Amplius cõuertetur hæc, & concludetur: creator non est corpus, & illud est quæsitum. Et hoc per reductionem suam in speciem secundam istiusmet figuræ. Et istius speciei declarabitur ipsius conclusio per suppositionem, & duas conuersiones, scilicet per conuersionem præmissæ & conuersionem conclusionis. Et exemplum huius in materia possibili est, cuiusque febricitantis febre acuta terminabitur febris ipsius in crisi, & aliquæ febres non terminantur in crisi: & concluditur, aliquæ febres non sunt febres acutæ. Et dum supponemus hanc febrem partem esse febrem lenem, deinde conuertetur præmissa maior, et concludetur, nullus febricitans febre acuta febricitat febre leni: vterius conuertetur ista conclusio, & cõcludetur, nullus febricitans febre leni habet suam febrem acutam. Proprietates autem huius figuræ sunt quæ non concludat ex duabus affirmatiuis.

Et aliquando componitur in istis figuris in artibus factiuis syllogismus, cuius minor sit inexistentis singularis vel possibilis, & maior necessaria vel possibilis. Exemplum illius, cuius minor fuerit inexistentis vel possibilis singularis, & maior necessaria est, iste æger vigilat, nullus apoplecticus vigilat, igitur iste æger non est apoplecticus. Et hoc est per conuersionem negatiuæ secundum dispositionem illius, quod præcessit. Et exemplum illius, cuius minor est inexistentis, & maior possibilis est, iste æger est turbati intellectus, & imaginatur quod super omnes pannos suos sint pili, quos colligit, & nullus, cuius cerebrum est tutum ab apostematibus, est huius dispositionis: concludetur per conuersionem negatiuæ, istius ægri cerebrum non est tutum ab apostematibus. Et exemplum illius, cuius minor est possibilis, & maior necessaria est, isti ægro, qui moratus est in sole temporibus æstiuis adeo quod cerebrum suum est supercalefactum secundum complexionem adueniet vigilia & paucitas somni, & nulli apopleptico est vigilia & paucitas somni: conclusio est, iste æger impossibile est, quod fiat apoplecticus.

Istius autem figuræ nulla specie solent vti sermones speculatiui: & hoc ex quo conclusio earum est particularis, et in scientiis concluduntur demonstrabiles vniuersales, secundum quod declaratum est in libro Posteriorum. Et ideo primum in ea est quod ipsius scientia sit secundum modum reduplicationis. Et insinuabimus eius species concludentes simpliciter absque hoc quod inspiciamus aliquem modum omnino, prout dixeris de inexistente secundum opinionem Theophrasti, quia hoc non nocet hic secundum nostram opinionem. Et sue species concludentes sunt sex.

Prima species concludet ex duabus vniuersalibus affirmatiuis cõcludentem affirmatiuam particularem. Omnis scientia speculatiua docetur, & omnis scientia speculatiua est virtus: conclusio est, aliqua virtus docetur. Quando minor conuertitur particularis, & reducitur in speciem tertiam figuræ primæ.

Species secundæ maior est negatiua vniuersalis & minor eius affirmatiua vniuersalis: & concludet negatiuam particularem: quoniam minor cõuertetur particularis, & reducetur ad speciem quartam figuræ primæ. Exemplum huius est: nulla scientia speculatiua est secundum naturam, & omnis scientia speculatiua est virtus: concludetur, aliqua virtus non est secundum naturam.

Tertie speciei maior est affirmatiua vniuersalis, & eius minor est affirmatiua particularis. Exemplum huius est: omnis homo est animal, & aliquis homo est albus: concludetur, aliquod album est animal: quoniam minor particularis cõuertetur, & erit, aliquod quod est album est homo, & omnis homo est animal: sicque reducitur ad speciem tertiam figuræ primæ.

Quartæ speciei maior est affirmatiua particularis, & minor affirmatiua vniuersalis, & concludetur affirmatiua particularis. Exemplum huius est: aliquod animal est album, omne animal est corpus, concludetur, aliqua corpora sunt alba, quoniam maior particularis conuertetur, & redibit minor, & componetur oratio sic. Aliquod album est animal, et omne animal est corpus: concludetur aliquod album est corpus, & ista est species tertie figuræ primæ. Deinde conuertetur ista conclusio, & reducetur, aliqua corpora sunt alba. Et ita fuit æquidem, quoniam particularis redibit minor in figura prima, & erat hic maior.

Quintæ speciei maior est negatiua vniuersalis, & eius minor affirmatiua particularis: & concludetur negatiua particularis. Exemplum huius est: nullum animal est lapis, aliquod animal est album: concludetur, aliquod album non est lapis. Quoniam maior conuertetur, & reducetur: aliquod album est animal, & nullum animal est lapis, & reducetur ad speciem quartam figuræ primæ, & concludetur, aliquod album non est lapis.

Sextæ speciei maior est negatiua particularis, & minor affirmatiua vniuersalis, & concludetur negatiua particularis. Exemplum huius est dictum nostrum: aliquod animal non est album, & omne animal est corpus: & concludetur, aliquod corpus non est album. Et hoc fit, quando reducemus eam per suppositionem ad speciem secundam istiusmet figuræ: quoniam ista pars animalium, ex qua negabatur albedo, sicut supposuimus, exempli gratia sit coruus, & fuerit dispositio illius, nullus coruus est albus, & omnis coruus est corpus, reducetur ad speciem secundam istius eiusdem figuræ: & iam fuit declaratum de ea qualiter reducatur ad figuram primam. Iste itaque sermo sit de omnibus speciebus syllogismorum categoricorum: & conuenit post hoc quod procedamus ad sermonem de syllogismo conditionali.

Log. cū cõm. Auer. XX ij Sermo

Primus modus tertie figuræ.

Secundus modus tertie figuræ.

Tertius modus.

Quartus modus.

Quintus modus.

Sextus modus.

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

Sermo de Syllogismo Conditionali.

Modus positi-
onis, de quo
loquitur Philo-
sophus in defi-
nitione syl-
logismi, & dupl-
iciter, p-
d-
itionis, &
conditionis.

vult defini-
tionem syl-
logismi copere-
re et
syllo hypo-
thetico, cui
oppositum af-
ferunt Graeci,
& alii multi.

Syllo condi-
tionales, hoc
est supposito-
rii, sunt dua-
rum specierum.

Prima spes,
iug est syllo-
gismorum con-
iunctus, huc con-
tinuus, q-
diuiditur
diuisione co-
sequenti.
* Bur. l. mu-
tua

Secunda syllo-
gismorum con-
tinuorum.

Nota proba-
tionem quo
ex opposito
consequens
sequitur op-
positum an-
tecedens.

Quoniam autem iam acceptum est in definitione syllogismi, quod ipse sit oratio, in qua posita sunt res, plusquam una: & fuit modus positionis duplex, quorum unus est modus praedicationis, & aliter est modus conditionis: iam utique decet quod sermonem transferamus in hoc. Syllogismus itaque conditionalis vniuersaliter componitur ex duabus praemissis maiori & minori: & maior componitur ex duabus praemissis categoricis, in quibus connectitur dictio conditionis: & minor est pars istius maioris, & ipsa est repetita duarum praemissarum categoricarum, ex quibus componitur maior. Et pars vna syllogismi conditionalis, quae est causa confectionis, uocabitur antecedens, & pars altera, quae est sequens, appellabitur consequens. Syllogismi quidem conditionales diuiduntur primo secundum partes dictionum conditionis, in coniunctum, & disiunctum. Coniunctus autem est, in quo coniunctae sunt dictiones coniunctiones, ut sunt, si & dum. Disiunctus autem est, in quo coniunguntur dictiones disjunctionis, ut est, vel. Verumtamen coniunctus componitur ex duabus consequentibus, & disiunctus componitur ex duabus contradicentibus.

De conditionalibus coniunctis.

Loquemur autem primo de syllogismis coniunctis. Et iam estimatur de ipsis quod diuidantur primo secundum diuisionem consequentium. Quoniam consequentia quaedam sunt perfecta confectione: & sunt, quae ex inuentione vtriusque sequitur alterutrius inuentione: sicut est ortus solis, & inuentione diei: & quaedam sunt, quae non sunt perfecta confectione, sicut est inuentione vnius ex inuentione duorum. Et ideo coniunctus diuiditur similiter in duas partes, illa quidem, quae componatur ex duabus perfectis concludentibus, sunt duarum specierum, quarum vna est repetens antecedens per se, & concludens consequens per se: sicut si dixerimus, si sit hoc visibile homo, ipsum est animal: sed est homo, ipsum itaque necessario est animal. Et iste est manifestus conclusionem per se, quoniam positum est sic: quia dum antecedens fuerit inuentum, consequens itaque est inuentum. In secunda autem specie repetitur oppositum consequentis, & concluditur oppositum antecedentis, quoniam hoc etiam manifestabitur proxime, quod hic concludat, quoniam, dum consequens fuerit necessarium confectionis ab antecedente, non aufertur quin sit vniuersaliter eo, vel aequale sibi: si fuerit aequale sibi, res in eo est manifesta: quoniam, dum aufertur ipsum, aufertur antecedens: sicut si dixerimus, si fuerit hoc visibile homo, iam ipsum est risibile: sed ipsum non est risibile, sicque ipsum non est homo: & si fuerit vniuersaliter ipsum, sequeretur ipsum necessario quod dum aufertur, aufertur antecedens. exemplum huius est, quoniam dum acceperimus hominem antecedentem, et animal consequens, sequetur itaque ex ablatione animalis ablatio hominis, quia in magis vniuersale ingreditur ipsum particulare, et non sequitur ex ablatione hominis ablatio animalis, neque ex inuentione animalis inuentione hominis. Et ideo duae aliae species istius syllogismi sunt quae tribuit ipsa diuisio, quae sunt, in quibus repetitur oppositum antecedentis, vel ipsummet, non concludunt. Verumtamen si esset ista declaratio in compositione affirmationis cum affirmatione, ipsa foret sufficiens. Sed in compositione affirmationis cum negatione, vel negationis cum negatione, sicut uidebitur ex sermone nostro, ipsa est insufficientis. Et ideo dignius est quod quaeramus demonstrationem de eo, quod ad repetitionem oppositi consequentis simpliciter sequatur oppositum antecedentis in prima specie istius syllogismi. Et declarabitur hoc secundum istam viam, dum dicemus, quod

si non sequatur ab illo oppositum antecedentis, iam sequeretur ipsummet antecedens: sed dum posuerimus, quod antecedens inueniatur, quando inuenit consequens, sequeretur ex hoc, quod dum posuerimus oppositum consequentis inuentum, inueniatur consequens, & sequeretur ex ablatione rei ipsius inuentione: istud autem est falsum.

Proprietates autem istarum duarum specierum concludentium huius syllogismi sunt, quod antecedens in eo semper sit antecedens naturaliter, & consequens in eo sit necessarium, & sequatur ex inuentione antecedentis, & non sequatur antecedens ex inuentione consequentis.

Verumtamen species, quae componuntur ex compositis, quae sunt perfectae confectionis, sunt quatuor omnes species concludentes. Quarum vna est, in qua repetitur antecedens, & concluditur consequens, sicut exactum est in alijs praeter perfectos confectionis. Secunda autem repetit ipsum idem consequens, & concludit ipsum idem antecedens: & haec etiam est manifestae conclusionis, ex parte qua positum est vtrunque eorum necessario conse-

quens ex inuentione alterius. In tertia autem repetitur oppositum consequentis, & concluditur oppositum antecedentis, & ista etiam est manifestae conclusionis, ex parte qua est perfectae confectionis. Sed in quarta repetitur oppositum antecedentis, & concluditur oppositum consequentis. Exempla autem istarum quatuor specierum sunt haec, videlicet. Primae quidem est, ut si dixerimus, si sol ortus est, iam dies inuenitur, sed sol ortus est, ergo dies inuenitur. Exemplum secundae est in hoc eodem exemplari, sed dies inuenitur, ergo sol ortus est. Et tertiae, secundum dies non inuenitur, ergo sol non est ortus. Sed quartae est, dum dixerimus, sed sol non est ortus, ergo dies non inuenitur: nec est differentia inter quodcumque acceperimus repetitum ex parte conclusionum, sed transmutabitur altera earum ex parte intenti conclusionis ipsius. Et hoc dum intederemus, gratia exempli, concludere quod dies inueniatur, non repetitur nisi ipsum idem antecedens, quod est, sol ortus est: sicque dum intenderemus hanc, sol non ortus est, repetemus oppositum consequentis: & sic videtur de speciebus alijs quod

repetitum in eis mutabitur aequidem secundum mutationem intenti in conclusionem. Erunt itaque species compositae ex conditione secundum istam diuisionem octo, & duae earum, quae sunt imperfectae confectionis, sunt non concludentes, remanent sex concludentes, nisi esset, quod iam estimatur, quod id, quod dignum est, quod sit manifestum ex principio rei in conditionali coniuncto, sit veritas coniunctionis, quod vero fuerit praeter hoc de ipsum essendo perfectum coniunctione, aut imperfectum, iam potest esse quod fuerit ignotum. Ideo quas oportet retinere ex istis speciebus in necessarijs conclusionem & in omni materia contigerit, siue fuerit perfectae coniunctionis vel imperfectae, sunt duae species illae, in quarum vna repetitur ipsum idem antecedens, & concluditur ipsum idem consequens, et altera, in qua repetitur oppositum consequentis, & concluditur oppositum antecedentis. Et conueniret arguere in istam diuisionem per id, quod fecit Aristoteles in figura secunda, dum non ignorabitur in ea conclusio duarum affirmatiuarum conuertibilium obseruantes in se veritatem secundum quantitatem, & qualitatem: & sunt quae componuntur ex rebus appropriatis: sed decernit per illas rem necessariam semper, quoniam conuertibilitas aliquando est nota, & aliquando est ignota. Sicque istae sunt primae species figurarum in conditionali coniuncto, & diuiditur vnaquaeque istarum specierum in quatuor species. Quoniam coniunctio quaedam est coniunctio affirmationis cum affirmatione: sicut si dixerimus, si tu es homo, tu es animal. Et quaedam est coniunctio negationis cum affirmatione: ut si dixerimus, si esset hoc visibile, homo non esset equus.

Et

Et quædam est coniunctio affirmationis cum negatione: vt si dixerimus si locus non esset dimensiones separata, esset vltimum corporis ambientis. Et quædam est coniunctio negationis cum negatione: prout si dixerimus, si hoc visibile non est animal, non est homo. Et dū multiplicabis istas quatuor per duas species primas secundum istam diuisionem vltimam, erūt sex species. Et dum multiplicabuntur per diuisionem primam sex species, erunt species concludentes viginti quatuor. Et possibile est q̄ multiplicentur istæ species per quatuor partes, quæ sunt in præmissis aut ex parte quantitatis: & hoc est, quia iam est possibile q̄ sint antecedens & consequens simul vniuersalia, aut q̄ sint simul particularia, vel q̄ sit vnum eorum vniuersale & alterum particulare: & hoc etiam secundum duas partes, vel q̄ antecedens sit ipsum vniuersale, & consequens ipsum particulare, vel e cōtra. Exemplum illius, qui componitur ex duabus vniuersalibus simul, est, si omnis homo sit rationalis, omnis homo est risibilis. Et exemplum illius, qui componitur ex duabus particularibus simul est, si aliquod animal sit homo, aliquod animal est rationale necessario. Et exemplum illius, cuius antecedens est vniuersale, & consequens particulare est, si omne contradictorium sequatur ex cōtradictorio, illud sequitur per accidens. Et exemplum illius, cuius antecedens est particulare, & consequens vniuersale est, si aliqua dimensio sit separata, possibile est, q̄ omnes dimensioes separentur. Et sic possibile est, q̄ sint antecedens & consequens singularia simul, vel indefinita simul, et aliquando combinantur alterutris. Et vnaquæque istarum specierum aliquando habebit compositionem necessariam, & aliquando possibilem vltimum. & sunt duæ species syllogismorum prouenientium ipsis scientijs. Et conuenit vt scias q̄ antecedens in istis syllogismis aliquando erit oratio vna, et aliquando erunt orationes plures: sed oportet, q̄ sit pars earum conditionata per alteram partem, & tunc erit potentia earū potentia antecedentis, quod est oratio vna: & si nō, essent antecedentia plura. Sicut si dixerimus, si fuerit corpus infinitum secundū omnes dimensiones suas, & non fuerit mobile fm partem eius: motus itaq̄ nō inueniretur. Et sic etiam aliquando erunt in cōsequente orationes plures, & oportet q̄ conditionemus in eis etiam q̄ sit potentia illarum potentia consequentis vnius, & q̄ sit vna ex eis colligata cū alia parte. Et aliquando erit antecedens & consequens vtrunq̄ compositum ex orationibus pluribus colligatis alterutris: sicut si dixeris, si fol abscondit arcus æquales circuli signorum temporibus inæqualibus, & sit in motu suo impossibilis velocitas & tarditas: & completur tradendo suam causam esse motum vni, dignus esse q̄ completur duobus motibus: igitur Sol exit necessario per circulum eccentricum à centro mundi.

Sermo de conditionalibus disunctis.

Syllogismi quidem conditionales disuncti sunt, qui componuntur ex contradictorijs. Et contradictoria sunt, quæ impossibile est, q̄ coniungantur simul in vno subiecto, & ex vna parte, & in vno tempore. Sicque in summa species oppositorum in eis sunt affirmatio & negatio, & priuatio, & habitus, & contraria, & relatiua. Istarum autem quatuor specierum, quædam sunt perfectæ contradictionis, & quædam sunt imperfectæ contradictionis. Perfectæ contradictionis sunt, quarum suæ contradictiones sunt cōtinentæ. Et istarum quædam sunt, quæ opponuntur duobus solum, & quædam sunt, quæ opponuntur pluribus quàm duobus, & ipsæ sunt cum hoc contentæ. Species autem syllogismorum istius generis sequestrantur in tres species secundum diuisionem istorum contradictorium in istas tres partes. Et quæ op

ponuntur in duobus tantum sunt affirmatio & negatio, & priuatio, & habitus, & contraria, inter quæ non est medium. Sicq̄ species syllogismorum compositorum ex istis tribus, qui sunt speciei primæ huius syllogismi, reperetur in eis, quoduis contigerit eorum antecedens vel consequens, vel oppositum illorum, & concludent. Exemplum autem istorum sunt proxima. Verū tamen relatiua possibile est, q̄ accipiantur secundum modum coniunctionis & disunctionis, vt si dixerimus in cōiunctioe si fuerit hic pater, ei est filius: & iste vel est pater, vel est filius disunctiue. Illi autem sunt, qui componuntur ex partibus obiectibus pluribus q̄ duabus, nisi q̄ contradictio illarum est imperfecta. Et illa est secunda species, in qua componuntur contraria, inter quæ est medium determinati numeri, vt si dixeris ista linea est maior, vel minor, vel æqualis, & in ista specie repetet etiam quodcunque eorum contigerit, siue antecedens, vel oppositum ipsius, siue consequens, aut eius oppositum, & concludetur. Sed non sufficit in illis repetere vnum, sed erit repetitio illius secundum numerum oppositorum, sicut si repetetur q̄ ipsa non sit maior, & relinquatur q̄ sit æqualis, aut minor. Amplius repetetur, q̄ ipsa non sit minor, & concludetur, q̄ ipsa sit æqualis: & hoc est, quod ostendere intendimus. Et estimatur q̄ iste sit syllogismus compositus ex syllogismis pluribus cōditionalibus secundum numerum præmissarum repetitarū. Et proprie decernitur syllogismus conditionalis disunctus: quia antecedens in eo non est antecedens secundū naturā, & consequens consequens secundum naturam: sed aliquando conuertetur antecedens consequens, & consequens antecedens. Qui vero componuntur ex oppositis, quæ sunt imperfectæ contradictionis, est species tertia ipsius speciei syllogismi, illi vltimum componuntur ex contrarijs, inter quæ est medium indeterminati numeri, aut ex determinatis secundum se: sed syllogismi non explebunt illa. Et consuetudo iam extensa est in ista specie, q̄ exprimat expresse cōtradictionis communis, vt si dixerimus, si nō sit Sortes in Ægypto est Hierosolymæ, sed est in Ægypto: ergo non est Hierosolymæ. Et Antiqui illam inscribebāt, quod esset speciei, quæ incipit à negatiuo, & desinit in negatiuum. Et hic explati sunt syllogismi conditionales.

Sermo de syllogismo contrarietatis, seu ducente ad impossibile.

Dicimus autem de syllogismo impossibilis, quod ille sit compositus ex conditionalis & categorico, sicq̄ vtemur eo hoc modo: quoniam, quādo nos volumus ostendere verificationem alicuius enūciationis, accipiemus illius contradictoriam, & connectemus ei præmissam veram, de cuius veritate non dubitatur, & componetur ex illa aliqua partium combinationum in quavis figura, quæ contigerit ex figuris categoricis, & dum concludetur conclusio manifeste falsitatis, sciemus, quod falsitas non veniat ex compositione syllogismi, postquam fuerit compositio cōcludens, neq̄ etiam ex præmissa vera, sicq̄ non remanebit, quod sit nisi ex contradictoria præmissa dubia. Et dum falsificabitur illius cōtradictoria, mox illa igitur est vera. Cuius exemplum est, nos volumus ostendere, quod mūdus sit nouus, & dicemus, si non sit verum, ergo suum contradictorium est verum, & illud est, quod mūdus sit antiquus, & vltius coniungetur huic præmissa, de cuius veritate non dubitatur: vt verbi gratia, nullū transmutabile est antiquum, & sequetur inde quod mūdus non sit transmutabilis, quod est falsum. Et falsum nō sequitur ex præmissa vera. Verū tamen sequetur ex ambigua in illo posita, & est dictum nostrum, quod mūdus sit antiquus, ex quo sequebatur falsum, sicq̄ ipsum est Log. cū cōm. Auer. XX iij falsum

Que sint species syllogismorum, quæ in deo sint, & erunt op pōn. m, & e prima.

Que in pluribus exercet oppositionem: sed numerus determinat, & est scda.

Syllogismus diuisiui non habent aūs, & cōsequens secundum naturam se consequentia, sed ad se iucem permutari possunt. Tercia species eorū, q̄ componuntur ex pluribus nō habent numerū determinatum. ¶ But idem non intelligitur per respectum, & per se, sed intelligitur per respectum, igit non per se.

Nota syllogismus ad impossibile compositi ex conditionalis, & categorico, & prædicatio, & quō componatur.

Sylls ad im-
pote, & oēs
sylv. hypo-
theticis, qñ
possunt mo-
strare cōclu-
sionem sine
sylv. prædi-
cativo.
Nota sylv. di-
uisivū cōlu-
sionem ex præ-
dicativo, &
cōditionali.

*al. l. condi-
tionalis
Syllogismi
cōditionales
æquales qñq;
hñt consec-
utionem con-
sequentiæ ex
ante, & di-
stinctum in
tio manife-
stum per se.

Syllogismi
compositi,
alii ex vno,
alii ex pluri-
bus compon-
untur gene-
ribus.

Syllogismus
categoric⁹
& simplex,
& cōpositus
efficitur.
Quid sit syl-
logism⁹ sim-
plex.

falsum necessario. Id autem, quod est falsum suum con-
tradictorium est verum, quod est, q̄ mūdus sit nouus.

Et de proprietatibus huius syllogismi conditionalis
est, q̄ non sufficiat ad concludendum absq̄ syllogismo
categorico, & omnes illi indigent ut cōfletur ex eis con-
clusio ignota syllogismo categorico. Sed in syllogismo
impossibilis res est manifesta, q̄ ipse sit compositus ex
categorico & conditionali. Sed hoc monstrabitur in syl-
logismo conditionali coniuncto ex parte suæ supposi-
tionis: quoniam ille nō significabit sua suppositione ab
initio rei, q̄ in ipso sit res nota præter connexionis con-
iunctionē, & remanebit hoc ex repetitione antecedentis,
aut oppositi consequentis, attamen illius expressio
est expressio dubia illius. Et dum fuerit consecutio in
eo manifesta, et repetitum i eo manifestum, hæc res suæ
expressionis non est secundum hunc modum dubium
in illo, quando fuit nostra intentio cōtinuo vere, vt ex-
primeremus orationem expressione, qua res, quæ est
in intellectu, conueniat. Sin autem quando hoc fiet, erit
præmissa manifesta per se, cuius suppositione expressa
est expressio conditionis. Et hoc apparebit magis in di-
siuncto, quoniam dum fuerit repetitum in illo manife-
stum ab initio rei, & contradictorium ipsius etiam erit
notum ab initio rei, quia dum nos dixerimus q̄ mun-
dus sit nouus aut antiquus, & fuerit altera istarum re-
rum manifesta nobis per se, tam eius contraria etiam est
manifesta per se. Et ideo oportet syllogismum condi-
tionalem ex parte qua conditionalis est de quæsto
ignoto quod sit in eo repetitum per se ignotum: immo
si ostendatur quæsitum aliquod per syllogismum condi-
tionalem, ille necessario desinet in categoricum. Et
aliquando vtitur alicubi syllogismus categoricus ad
verificandum consecutionem consequentis ex antecede-
nti æqualiter, siue repetitum fuerit per se manifestū,
siue non fuerit. Exemplum huius est oratio Hippocratis,
si homo esset ex vna re, non doleret, repetitum in
hoc syllogismo est manifestum ab initio rei, videlicet,
q̄ ille doleat, sed indigebit ostensione consecutionis an-
tecedentis cum consequente, vt q̄ dicatur quod est ex
vna re non transmutatur, & quod dolet transmutatur.

Sermo de Syllogismis Compositis.

Syllogismi quidē, quos exposuimus, aliquando erunt
simplices, & aliquando erunt compositi ex ipsis sim-
plicibus. Et ex compositis quidam sunt, qui componun-
tur ex pluribus vno genere horum; quos dinumeramus
vniuersales, & quidam sunt, qui componuntur ex pluribus
vna specie. Sed syllogismus impossibilis secundū quod
ostensum est, est compositus ex pluribus vno genere il-
lorum, quos numerauimus. Sed syllogismo conditionali
solo & simplici non vtimur nisi in arte topica, sicut
declarabitur. Sed tamen de syllogismo categorico sit
simplex & compositus: & hoc sit vel ex vna specie, aut
ex pluribus vna specie, vt si esset compositus ex figura
secunda, & prima. Sed syllogismus simplex est, qui con-
cludit conclusionem primam ex duabus præmissis so-
lum, quæ erunt manifestæ per se, & ista est sua proprie-
tas, scilicet quod suæ præmissæ sint duæ solum. Et ex
proprietatibus suis etiam est, quod eius conclusiones
sint suum dimidium. Sed syllogismi compositi sunt plu-
res species, quarum vna est, quæ concludit conclusio-
nem ex duabus præmissis, quæ duæ præmissæ erunt
conclusiones duorum syllogismorum, quorum vterq̄
erit ex duabus præmissis, & erunt istæ quatuor præmis-
sæ conclusiones quatuor syllogismorum, quorum quilibet
erit ex duabus præmissis: sicq̄ sit donec desinat in
syllogismos simplices, & illi sunt, quorum præmissæ
sunt p se notæ. Verbi gratia, quia nos accipimus duas
præmissas ad ostendendum & faciendum demonstra-

tionem per ipsas, quod anima sit immortalis secundum
quod est de opinione Platonis, videlicet, quod anima
mouetur per se, & quod mouetur per se est immortale:
anima itaque est immortalis: & istarum præmissarum
vtranque oportet ostendere per syllogismum constitu-
tum ex duabus præmissis: & dicamus minorem gra-
tia exempli, videlicet quod diximus, anima mouetur
per se, ostendendam per duas præmissas, videlicet, ani-
ma est principium motus, & principium motus mouetur
per se: sicq̄ anima mouetur per se. Et dicemus maio-
rem, quæ est, quod mouetur per se est immortale, per
duas præmissas etiam, quæ sunt, quod mouetur per se,
perpetuat motum, & omne perpetuans motum est im-
mortale: ergo quod mouetur per se est immortale. Spe-
cies autem secunda istorum syllogismorum est, quod sit
conclusio in ea ex duabus præmissis, quarum altera sit
nota per se, & altera ostēsa per syllogismum ex duabus
præmissis, donec desinat in syllogismum simplicem.
Et hoc secundum duas species, quarum altera est quod
sit maior nota, & minor scita per syllogismum, & secun-
da secundum oppositum huius quod minor sit nota per
se, & maior per syllogismum. Et species tertia est, quæ
componitur ex istis duabus speciebus, & iste syllogis-
mus componitur, dum declarata fuerint in eo omnes
præmissæ, & conclusiones ducentes ad conclusionem
vltimam, & accipientur conclusiones in eis, aliquando
secundum q̄ sint præmissæ, & aliquando secundum q̄
sint conclusiones, & vocabitur syllogismus composi-
tus coniunctus. Et proprietates huius syllogismi compo-
siti est, quod sint præmissæ pares, & termini impares, &
suæ conclusiones dimidium suarum præmissarum. Ve-
rūtamen dum non ostenduntur omnes, præmissæ, quæ
sunt in eo, neque omnes conclusiones, vocabitur compo-
situs disiunctus. Et proprietates suæ sunt, quod si sint
suæ præmissæ impares, sui termini sint pares: & si sint
præmissæ suæ pares, sui termini sint impares, & quæ
ostenditur in eis aliquando erit minor, & aliquando erit
maior, & aliquando erit in specie secunda nota per se, &
aliquando erit ignota per se. Syllogismus autē, cui deest
propositio secundum quod illa sit eius cōclusio, Peripa-
theticus vocauerunt eam subiectum, & cui deest illa se-
cundum quod sit eius præmissa, vocatur apud eos præ-
dicatum. Et decet quod affuecas istos syllogismos dis-
ferentes, quia veteres iam posuerunt eos in libris suis,
vt plurimū taliter. Et vtetur talibus sermonibus, dum
offerentur nobis disiuncti, et reducemus eos in contun-
ctos, dum diuiserimus omnes suas præmissas, & suos
medios terminos, & minores, & maiores, et conclusio-
nes, quarum opus est in conclusione ad quæsitum vlti-
mum, & non conclusiones, quæ vocantur superflua: et
sunt illæ, quarum non est opus ad conclusionem quæsi-
ti intenti, & instituemus terminos medios, ex quo sunt
repetiti bis, & dum nouerimus terminum medium, co-
gnoscem⁹ figuram, & hoc ex sua positione ad duas ex-
tremitates, & declarata etiam erit extremitas minor &
maior in comparatione ad conclusionem, & iam decla-
rata etiam erit figura syllogismi ex ipsa conclusione,
quia conclusio affirmatiua vniuersalis erit in specie pri-
ma primæ figuræ necessario: & ideo fuit ista species di-
gnior in demonstrationibus. Et conclusio vniuersalis
negatiua erit in secunda specie figuræ primæ, & in ali-
quibus speciebus secundæ figuræ, non in alijs. Et con-
uenit cum hoc, quod diuidamus ex partibus præmissa-
rum, quid sit prædicatum & subiectum in præmissis,
quia aliquando contingit quod præcedat prædicatum
in eloquio & postponatur subiectum absque hoc quod
sit reuersio præmissæ, & est quod denominatur in hæc
arte per conuersionem, & vocant ipsam homines artis
Grammatices Arabum narrationem principij præce-
dentis.

Hic in
ponere
dum res
di syllo-
mos in
se. Nos
aliqua
deca.

dentis. Sicq; decet, quod cognoscamus quod prædicatum & subiectum in præmissis aliquando erunt dictiones separatae, & aliquando erunt complexæ compositione conditionis & connexionis, & aliquando erit subiectum in præmissis compositum ex duabus dictionibus separatis, & erit in eo denominatio ponens ipsum ad modum dictionis separatae, sicut est dictum tuum, Socrates pater tuus stat. Et sic cõuenit q; obseruemus in pronuntiatione literarum, quæ dum coniunguntur repetitur procedet secundum semitam nominis, dum fuerit, de quo est narratum, & sunt subiectum & prædicatum de quo, & quod, quæ denotauerunt hoies artis Grammatices per noia coniuncta: donec innotescat vntenti eis narratio, & de quo narratur, quæ sunt subiectum & prædicatum: & hoc dum sciemus locum copulæ, quæ est in illa, quod signum appellatur apud Grammaticos, & in summa q; alluefcamus capitulum, quod dicitur Grammatici capitulum pronuntiationis, quia tale est genti, cui proprium est hoc idioma: & similiter in vnaquaq; gente secundum suum idioma, postq; ars Grammatices vnicuiq; idiomati habet duas partes, quarum altera est necessaria ad intellectum rerum apud hoies illius idiomatis secundum eorum loca, prout est eleuatio verbi, et depressio verbi in idiomate Arabum, & altera pars non est necessaria in illa arte, sicut est depressio narratiõis, fuit, & depressio ibi, vbi: & ideo nos non inuenimus plurimum huius parus, vt cõiter impositum apud omnes Arabes. Et totum hoc est, postq; cognouerimus ex orationibus positus in syllogismo illam, cuius non est opus ad conclusionem quæ sit: & huiusmodi sunt plures species, quarum quedam addunt ad attestatiõem veritatis, ipsiusq; decorem, & quedam, quæ addunt ad dirigendum pro occurso veritatis in præmissis. Et hoc est sicut operatio inductionis faciendis acquirere veritatem, & ipsius exempli, quod dirigit ad verificatiõem, vel ad formationem: & vt est declaratio illius, quod significat nomen, & diuisio, & compositio. Et in summa res, quarum non est aliqua significatio per se, sed adiuuant aliquo modo formationem & verificatiõem, quæ sunt species doctrinæ. Hi itaq; sunt omnes syllogismi communes arti demonstrationis, & cæteris artibus, quarum moris est, q; vtantur eis. Sed sermo de inductione, & exemplo, & signo est ex his, quæ propria sunt vnicuique arti & vnicuique verificatiõem. Sicq; sermo de illis secundum nostram intentionem est conueniens his sermonibus breuiter & secundum quantitatem illius, quod faciunt acquirere de verificatiõem.

IN LIBRUM TOPICORVM.

Sermo de regulis, quibus fiunt argumenta, quæ Loca vocantur.

T dicemus, quoniam norma exhibitæ in hac arte sunt duarum specierum, species agens, & species notificans: sicq; ita præcessit sermo de rebus, quibus sciuntur species syllogismorum, & modi eorum: iam itaq; cõuenit modo, q; loquamur de normis, quibus poterunt fieri syllogismi: quia iam semita scientiæ formæ rei est alia à scientia operationis eius. Verumtamen elegimus meminisse de normis agentibus in hoc genere cum eo, qd præcessit de sermone nostro, q; nos certe referemus de normis logicalibus in hoc introductorio normas notificantes tantum, & hoc ratione alterius duarum rerum. Sed præstantior earum est, quoniam non declarantur in omnibus artibus demonstratiuis conclusiones sequentes ex principijs positis, sed dimittimus illud persequenti in arte. Et ideo fuit vna rerum conditionatarum in hac arte,

q; sit habentibus ipsam talis potestas. Et cum res ita se habuerit, ista pars Logicæ est necessaria perfectæ artibus perfectis secundum quod sunt artes hoc nostro tempore. Et propter hanc eandem rem non faciemus mentionem de his sermonibus, nisi de illis, quorum consuetudo est, vt veniant in vsum demonstratiõem. Et hi sunt necessario duarum specierum, vel communes arti demonstrationis, & cæteris quinque artibus, aut sunt proprii, quamuis plures eorum sint communes. Sicq; nos fecerimus id, quo erit proprii, attamen normæ, quibus vtuntur syllogismi topici, & rhetorici non sunt necessariæ ad addiscendum artes perfecte, & præcipue Rhetorica, & Poetica, quia non sunt necessariæ ad addiscendum artes speculatiuas. Normarum vero, quibus fiunt syllogismi topici, certe opus est apud perquisitionem artium, quæ nondum sunt perfecte, sed ad illas, quæ perfecte sunt iam non est opus eis, nisi ex parte illius quod melius est. Verumtamen alia intentio, qua visum est nobis q; referamus istas normas, est, ex quo demonstratio est ea, quæ est præstantissima rerum, quas intendimus. Sicq; visum nobis, ne abbreuiemus in normis suis res necessarias ad attingendum ipsam, immo cum eis meminimus de rebus, quibus erit comprehensio melior et nobilior. Et non est dubium, q; optimum in cognitiõem demonstratiõem sit, q; secernamus ipsam, & meditemur super operationem eius, hæc ergo est vtilitas, quæ intendimus in hac parte Logicæ. Et manifesta est ex his, quæ diximus, intentio sua, & ordo suus, & proportio sua. & hoc est, quia hæc est pars sermonis syllogismorum, & quæ conueniat q; legatur post cognitiõem syllogismi, & specierum eius & suorum modorum, & ante librum Demonstratiõem. Et quando declarata fuerint istæ res, iam conuenit, vt notificemus primo quid sunt istæ præmissæ secundum vram descriptionis, & definitionis, & qualis est operatio earum absolute. Deinde insinuabimus noticiam cuiusq; locorum particularium, & qualis est operatio eorum, quia cognitio instrumentorum agentium est alia à cognitiõem actionis eorum. Vra autem ad cõstituendum quid sunt loca, & quæ est substantia eorum erit ex suis proprijs operationibus. Nos vero procedemus semper à rebus notioribus apud nos ad res, quæ sunt latentes. Et si plures fuissent, qui tradidissent speculationem his rebus, & processissent hoc processu, non latuisset eos quod expediens est, & non fuisset contentio inter speculantes illas. Et dicemus, q; loca, in quantum loca, sunt vt videatur de re ipsorum, q; ipsa tribuant nobis potestatem ad inuentiõem præmissarum propriarum cuiq; quæ sito artis, nec faciunt hoc tantum, sed etiam largiuntur nobis figuram orationis, ex qua sequitur quæ situm. Et ideo non animaduertemus illum locum, qui non faceret acquirere figuram concludentem: sicut est locus, sub quo componitur syllogismus in prima figura, cuius minor est negatiua. Et cum locorum facientium acquirere per se figuram orationis syllogisticæ dependentis ab eis: & figurarum syllogisticarum quædam sunt manifestæ conclusionis per se, & quædam non manifestæ, sicut præmissum est: diuisa itaq; sunt loca secundum hanc diuisiõem. Sicq; in eis est quod est notum per se, & quod indiget alio, per quod declaretur, sicut infra videbitur. Et cum totum hoc fuerit, vt prædiximus, iam manifestum est, q; loca sint præmissæ vniuersales ordinatæ in anima in potentia propinqua actui secundum ordinem syllogisticum vniuersalem, non ad quæ situm proprium particulare. Quod quidem sint præmissæ vniuersales, est propterea, quia præmissæ, quas accipimus in declaratione quæ sito cuiusq; artis, sunt particulares sub illis. Quod vero sint ordinatæ ordine syllogistico, est, ex quo figuræ speciales, quibus construuntur de vnoquoq; quæ sito, habent Log. cõm. Auer. XX iij suas

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

suas species sequentes genera locorum, sub quibus illae sunt. Verbi gratia, quia cum fuerit apud nos promptus hic locus, videlicet, quod omne praedicatum, quod praedicatur de omnibus speciebus alicuius subiecti, quod ipsum inueniatur in toto subiecto, insistemus tunc super subiectum, & diuidemus ipsum in suas species, deinde aduertemus, si inueniretur praedicatum in omnibus illis, & si inuenerimus ipsum in omnibus illis, iudicamus quod praedicatum in sit toti subiecto, & componetur ex hoc syllogismus in prima figura, verbi gratia, sit nostrum quaesitum, an febris sit calor extraneus: et diuidemus febrem in febrem ephemeram, & putridam, & heticam: & vnaquaeque istarum est calor extraneus: concluditur itaque, omnis febris est calor extraneus. Sicque ergo hoc loco procedimus ad inuentionem praemissarum particularium, quibus concludetur hoc quaesitum particulare, & ad locum inuentionis syllogismi eius. & hoc modo in vnoquoque loco. Et ideo sit vere locus sermo, qui est in potentia omnes syllogismi particulares qui sub eo: et quod est in potentia res aliqua, est illi elementum, vel quasi elementum. Et cum res ita fuerit, loca itaque describentur, quae ipsa sint elementa syllogismorum, sicut litterae. & intendo per litteras ipsas litteras alphabeti ipsius scripturae. Et ideo, quae ea definiuit, & dixit quod eis sint praemissae vniuersales, non definiuit ea, ex eo quod sunt loca. et qui ea definiuit, quod sint syllogismi vniuersales, non dixit verum, quia non sunt syllogismi in actu. Et manifestum est, quod cum non fuerint apud nos promptae hae normae, occursum nos ad id, quod intendimus pro inuentione alicuius quaesiti per suum syllogismum, esset per accidens, & absque via artificiali, sicut qui faceret demonstrationem praeter quod sciat conditiones demonstrationis, & medetur praeter quod sit medicus. Et hinc apparet utilitas horum locorum. Et hae normae conueniunt cum normis conditionatis in libro Priorum, ex quo faciunt acquirere syllogismum notificantes ipsum, nisi quia hae sunt magis propriae quam illae, illae autem sunt magis vniuersales, & non est in potestate vniuersalis remota vniuersalitati, quod per ipsum insinuetur particulare singulare, nisi difficile, & secundum speciem quamdam accidentis, quoniam similis est processus ab eo ad particulare, processui ad ipsum ex non ente, & aliter quam via artificiali, immo a casu: proprio vero proximo particulari est haec potentia, hoc est dictum, quod eo paretur processus ad inuentionem particularis. Et ideo discernuntur hae normae in hoc loco per hanc operationem aliter quam illae: illis autem normis propter suam vniuersalitatem non est aliquid praeter potentiam notificationis particularium solum. Et ideo hi syllogismi sunt specialiter proprii in comparatione ad syllogismos datos in libro Priorum vniuersales in comparatione suorum particularium, & quia vniuersales res non concipiuntur in explicatione quaesiti particularis, neque eas ponemus praemissas, ideo sicut etiam harum normarum haec dispositio. Et verum sicut de illis, quod non dicatur de eis, quod sint praemissae, neque syllogismus. Sed, quoniam fuerunt istae normae conuenientes cum normis traditis in libro Priorum ad largiendum formas syllogismorum particularium, & differunt istae per attributionem praemissarum, quae sunt in illis syllogismis particularibus, aestimatur, & dicitur quod sint praemissae, & non syllogismi.

Et hoc est, quod nouit Abumazar ad definitionem locorum, ex eo quod ipsae sunt praemissae vniuersales, quarum particularibus vtuntur in vnoquoque syllogismo. Et istam definitionem ingreditur error duobus modis. Quorum vnus est, quoniam praemissa non est genus loci nisi per accidens, postquam praemissa vera fuit, quae ponitur pars syllogismi. Et secundus est, quod ipse dimiserit operationem suam propriam, quae est ipsum largiri formam syllogismi particularis, attamen cum dicit in eo,

dicens quod ipse inuenit syllogismos plures particulares, vel quod largiat syllogismos plures particulares, iam tulit per genus suum substantiale, & per differentiam quam propriam. Et quia haec oratio est in potentia omnes syllogismi, qui sunt sub eo, ipsam descripsit Aristoteles per viam exempli, quod ipse sit elementum syllogismorum. Et quoniam descriperunt locum, quod sit praemissa, cuius partes vtuntur praemissa maiori in vnoquoque syllogismo, & sicut hoc inuentum in praemissa vniuersali, sicut est gratia exempli, praemissa dicens, quod res vni rei aequales sunt aequales, oportuit eos distinguere inter illum & illam, sicque dixerunt omnes expositores, quod non omnes praemissae vniuersales sint loca, sicut imaginati sunt aliqui homines, sicut est dictum nostrum, res vni rei aequales ipsae sunt aequales, quoniam similes istarum praemissarum sicut praemissae maiores vniuersalesque syllogismi, & artis. & ideo tales praemissae fuerunt loca. Hoc itaque erit per aequiuocationem nominis, quia est magna differentia inter id, quod accipitur pro declaratione rerum, ex eo quod est norma logica, & inter id, quod capitur in sua declaratione, ex eo quod est syllogismus. Sed an conueniat, quod sit subiectum praemissae maioris in syllogismo ad particulare ipsum idem acceptum in loco, sicque hoc non est impossibile. Et postquam iam declaratum est quid sint hae loca absolute, & quae sit eorum operatio, conuenit itaque, quod sciamus qualis sit operatio in eis absolute: deinde declarabitur post hoc numerus vniuersaliumque locorum, et videbimus qualis est operatio in ipso. Dicimus itaque quod operatio in istis praemissis ex parte, qua sunt instrumenta, erit cum statuerimus omnes ipsas in intellectu nostro apud id, quod perscrutabimur de quaesito, & ulterius resolueamus quaesitum in praedicatum & subiectum, & exquiramus ea in vnoquoque locorum constructiui aut destructiui, & dum inuenitur sub vno eorum solum, iam inuenerimus suum subiectum, quo constructur aut destruetur: & per hanc operationem vocabitur haec pars logica, Resolutio. Sicque ex his locis sumptis per viam diuisionis, & per hunc locum, qui est locus diuisionis, sub eo ingrediuntur sex species locorum. Quorum vnus est, quod omne praedicatum, quod praedicatur de omnibus speciebus subiecti, aut de omnibus speciebus suarum specierum, quotquot fuerint istae species, hoc est dictum siue fuerint prima, vel media, aut vltima, illud itaque inuenit toti subiecto. Et modus operationis huius modi est, quod diuidamus subiectum quaesiti in suas species proximae, & intuebimur, an inueniatur praedicatum in omnibus illis, & dum ipsum inuenimus in omnibus illis, iudicabimus quod praedicatum inueniatur toti subiecto. & si non inuenimus ipsum in omnibus speciebus proximis, tunc diuidemus etiam illas species, in species, quae sunt sub eis, & considerabimus in eis. Sicque si inuenimus ipsum in omnibus ipsis, manifestum est, quod praedicatum inueniatur toti subiecto, licet non inuenimus ipsum, donec finierit in species vltimas. Et hic locus dicitur, quod componatur in eo syllogismus in prima figura, verbi gratia, quod fuerit quaesitum nostrum, an omnis motus sit finitus, sicque diuidemus motum in translationem, alterationem, & augmentum: & inuenimus vnumquodque istorum finitum, & componetur syllogismus sic: omnis motus est translatio vel alteratio aut augmentum, & vnusquisque istorum est finitus: concluditur itaque, omnis motus est finitus. Et si dixerimus, quod ille non proficit nisi inductioni, & per inductionem non declaratur quaesitum ignotum per notum per demonstrationem, & non meretur vocari demonstratio, & erit hic locus proprius Topicarum. Secunda species est, quod totum praedicatum negetur ab omnibus speciebus alicuius subiecti, siue fuerint istae species primae vel mediae, aut vltimae, sicque ipsum est negatum a toto subiecto.

Quid sint loca.

biccto. Et modus operationis ipsius est sicut præcessit in specie prima. & hoc dum diuiserimus subiectum in species suas, & dum iuenerimus prædicatum negatum ab omnibus istis speciebus, declarabitur, quod ipsum sit negatum à toto subiecto. Et componemus hoc in figura prima. v. g. quod fuerit quæsitum nostrum an anima sit sufficiens in operatione sua per se absque membris corporeis, & diuidemus animam in vegetatiuam, & sensitiuam, & æstimatediuam, & intellectuam: & inueniemus nullam istarum sufficientem in operationibus suis per se. Et componetur syllogismus sic, Anima est vegetatiua, vel sensitua, aut æstimatediua, vel intellectuua: & nulla istarum sufficit per se in operatione sua: conclusio est, nulla anima sufficit in operatione sua absque membris corporeis. Et harum duarum specierum locorum, ex quo inuenitur prædicatum in eis in pluribus speciebus subiecti, vel negatum à pluribus earum, & iudicauerimus propter hoc iudicium vniuersale, locus est topicus inductiuus, vel compositus ex syllogismo & inductione. Et tertia species est, quod omne prædicatum inuentum in aliquibus speciebus cuiusdam subiecti iam ipsum inuenitur parti istius subiecti. Et per istum locum componitur species prima figuræ tertiæ. & ideo fuit modus declarationis consecutionis illius, quod sequitur ex ipso, ille idem modus declarationis concludendi speciei tertiæ primæ figuræ. Et modus operationis etiam est quod diuidamus subiectum in suas species, vel in species suarum specierum, & dum inuenierimus prædicatum in aliquibus earum, iudicabimus quod prædicatum sit in parte subiecti. verbi gratia, quod fuerit quæsitum nostrum, an ali- quod animal sit cogitatum: & diuidemus animal in suas species, & inueniemus in sua parte, & est homo cogitatus, & componemus syllogismum sic, Omnis homo est animal & omnis homo est cogitatus: & concludet per conuersionem affirmatiuæ minoris, aliquod animal est cogitatum.

Et species quarta est, quod totum prædicatum negetur à specie alicuius subiecti, sicque ipsum est negatum à parte istius subiecti, & iste concludet negatiuam particularem in sexta specie tertiæ figuræ. v. g. quod fuerit quæsitum nostrum, an alicui animal non sit visus, & diuiserimus animal in suas species, & inuenierimus aliquam ipsarum non habentem visum, quæ est talpa, & componemus syllogismum sic, Talpa est animal: & talpa non est visus: & concludit, alicui animal non est visus. Sicque hæc quatuor loca sunt ex parte diuisionis subiecti. Et relinquuntur duo loca ex parte diuisionis prædicati. Quorum vnus est, quod omne prædicatum, cuius aliqua suarum specierum, siue plures, vel vna sit, inuenitur in toto quodam subiecto, sicque istud prædicatum inuenitur in toto subiecto. v. g. si fuisset quæsitum nostrum an spongia maritima sit animal, diuidemus animal solum, & componetur syllogismus sic in prima figura, Spongia marina sentit sensu tactus: & omne sentiens sensu tactus est animal: conclusio est, spongia marina est animal. Et secunda species est, quod omne prædicatum negatum secundum omnes suas species à subiecto quodam, iam ipsum negatur à toto isto subiecto. Et per istam non declaratur syllogismus in figura prima, quoniam minor in ea est negatiua, sed componitur secundum quod æstimatur in syllogismo conditionali. v. g. quod fuerit quæsitum nostrum, an tempus sit motus: & diuidemus motum in species suas, quæ sunt translatio, alteratio, & augmentum, & inueniemus tempus negatum ab omnibus ipsis. & componetur syllogismus sic, Si tempus fuisset motus, iam erit translatio vel alteratio, aut augmentum, iterum repetemus oppositum consequentis, & est quod non sit translatio, nec alteratio, neque augmentum: & concludet oppositum antecedentis, & est, quod tempus non sit motus. Et consecutio istius quæsitum ex hoc declarabitur secundum modum, secundum quem decla-

conclusio istius speciei syllogismi conditionalis. Et non differt in hoc loco, quando diuiserimus prædicatum in suas species, vel in suas differentias, aut in suas proprietates. Verumtamen non comprehendetur in diuisione prædicati quæsitum particulare affirmatiuum, quoniam dum aliqua suæ species inuenitur in subiecto, prædicatum erit in toto subiecto. Et propterea etiam non comprehendetur in hoc loco quæsitum negatiuum particulare, quoniam, quando inuenimus aliquas species prædicati negatas à subiecto, non sequitur, quod sit prædicatum negatum à parte subiecti, sed fortasse inuenitur in toto eo, propter inuentionem alicuius suarum specierum in illo.

Sermo de locis Compositionis.

Sicque etiam eorum sunt loca compositionis, & sub istis Seriam sunt septem species. Quarum prima est, quod totum prædicatum inueniatur in toto genere alicuius subiecti, aut in sua differentia, vel sua proprietate, aut suo accidenti communi inseparabili ab eo, sicque ipsum inuenitur in toto isto subiecto. Et componetur iste syllogismus in prima figura, verbi gratia, quod fuerit quæsitum nostrum, an orbis sit locus: & inuenimus quod corpori, quod est genus, orbis sit locus: & componetur syllogismus sic, Orbis est corpus: & corpori est locus: conclusio est, orbis est locus. Et huius exemplum de differentia est, orbis non est grauis neque leuis: omne, quod non est graue neque leue, mouetur circulariter: ergo orbis mouetur circulariter. Et huius exemplum de proprietate est, orbis mouetur circulariter motu naturali: & quod mouetur circulariter, habet centrum supra quod giratur: sicque orbis est centrum supra quod giratur. Et huius exemplum de accidenti communi inseparabili est, orbis mouetur: & omne quod mouetur est in loco: sicque orbis ergo est in loco. Secunda autem species est, quod omne prædicatum, quod inuenitur negatum à genere cuiusdam subiecti, & à sua differentia, & proprietate, & accidenti, sit negatum ab hoc subiecto toto. Et hæc species etiam componitur in prima figura in specie negatiua illius, v. g. de genere quod fuerit nostrum quæsitum, an orbis secundum suam totalitatem cadat in vacuū. Et dicemus, orbis est corpus: corpus non conseruat in vacuo: orbis itaque non conseruat in vacuo. Et huius exemplum de differentia est, orbis est centrum supra quod giratur: & illud, cui est centrum supra quod giratur, non giratur super vacuū: orbis itaque non giratur supra vacuū. Et huius exemplum de proprietate est, corpus sphericum non mouetur secundum suam totalitatem in loco: & quod est talis dispositionis, non habet locum ad quem transferatur: corpus itaque celeste non habet locum, ad quem transferatur secundum se totum. Et huius exemplum de accidenti est, corpus celeste mouetur: et quod mouetur, non mouetur in vacuo, neque supra vacuum: sicque corpus celeste non mouetur in vacuo, neque supra vacuum. Tertia autem species est, quia omne prædicatum quod inuenitur in toto accidenti cuiusdam subiecti, dum hoc accidens fuerit inseparabile magis proprium quam ipsum subiectum, illud prædicatum est in parte huius subiecti, verbi gratia, aliqua corpora mouentur motu recto: & omne, quod mouetur motu recto, habet contrarium: concludet, aliqua itaque corpora habent contrarium, et hoc fit in prima figura. Quarta species est, omne prædicatum negatum ab omni accidenti alicuius subiecti, quod accipitur est proprium subiecto, illud est negatum à parte illius subiecti, & hæc concludit negatiuam particularem in prima figura. v. g. aliquod corpus mouetur circulariter: nullum quod mouetur motu circulari habet contrarium: conclusio est, aliquod corpus non habet contrarium. Et hæc quidem quatuor species sunt acceptæ ex parte subiecti. Et non intelligitur hic, quod declaremus in loco generis, vel differentie, aut accidentis communis quæsitum particulare, neque affirmatiuum, neque negatiuum:

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

ex quo impossibile est, q̄ inueniatur aliquod istorum magis proprium q̄ subiectum, sed erit equale subiecto, sicut est dispositio in differentia, & proprio: vel sit magis vniuersale, sicut est dispositio generis, & accidentis.

Species autem acceptae hic ex parte praedicatorum sunt tres. Quarum vna est, omne praedictum, cuius genus, vel differentia, aut proprium, vel accidens commune est negatum à toto praedicto, negatum est ab hoc toto subiecto. Et componitur syllogismus huius loci in secunda specie secundae figurae, ex quo fuit medius terminus in ea praedictum de ambobus extremis, & ideo componitur consequentia illius, quod componitur ex hoc loco in specie, qua declaratur conclusio huius secundae speciei secundae figurae. Et huius exemplum de genere est, q̄ fuerit nostrum quaesitum, an intellecta apprehensa à nobis sint genita. Et dicitur intellecta non transmutantur: & genitum transmutatur: concluditur, intellecta non generantur, & hoc per duas conuersiones, per conuersionem praemissae, & per conuersionem conclusionis, & ideo fit q̄ hic locus non fit per se notus. Et huius exemplum de differentia, & proprio, & accidenti communi non est difficile. Secunda species est, omne praedictum, cuius differentia, vel proprium inuenitur in toto aliquo subiecto, illud itaq; inuenitur in toto subiecto, sed breuibus nos expediemus hic de differentia & proprio, propterea quia conuertuntur, & ideo possibile est in hoc loco, q̄ concludat in secunda figura, ex duabus affirmatiuis, & non contingit hoc in genere, & accidenti. Tertia species est, omne praedictum, cuius accidens commune, vel proprium, aut differentia, vel genus inuenitur negatum à parte alicuius subiecti, illud non inuenitur in parte huius subiecti, & haec componitur in quarta specie secundae figurae. & huius exemplum de proprio est, q̄ fuerit nostrum quaesitum, an aliquod ens non sit corpus, & dicitur, omni corpori est locus, aliquibus entibus non est locus: ergo concluditur, aliqua entia non sunt corpus. Concludit hic locus particulare affirmatiuum, & hoc est de differentia, & proprio, in quibus potest esse q̄ conuertantur. Et hoc est, quia omne praedictum, cuius proprium, vel differentia inuenitur in parte alicuius subiecti, illud inuenitur in parte huius subiecti, verbi gratia, quaeramus an aliquod animal sit homo, & inueniemus proprium hominis, quod est ipse risus alicui animali: & componetur in secunda figura sic, aliquod animal ridet: & omnis homo ridet, & concluditur aliquod animal est homo. Et dum conuertimus maiorem illius, fit in prima figura, aliquod animal ridet: omne ridens est homo: & concluditur, aliquod animal est homo. Et cum acceperimus subiectum hic magis proprium q̄ praedictum, quod inuentum sit in toto subiecto, non componitur ex illo syllogismus perfectus, quoniam sua maior fuerit particularis in prima figura, & hoc non concluditur, verbi gratia, quaeramus an omnis homo sit animal, & inuenimus risum alicui animali & omni homini, & componitur syllogismus sic in prima figura, Omnis homo ridet: & aliquod ridens est animal: & hic etiam non concludit.

Sermo de locis Definitionis.

SVb hoc loco sunt quatuor species, quarum vna est, omne praedictum, quod inuenitur in definitione alicuius subiecti, vel in partibus definitionis, illud inuenitur in toto subiecto. Modus autem operationis in hoc est, q̄ nos definiamus subiectum, & si inuenierimus praedictum in sua definitione, vel in partibus suae definitionis, iudicabimus q̄ inueniatur in toto subiecto. Et componitur hic syllogismus in prima figura. verbi gratia, q̄ fuerit nostrum quaesitum, an corpus sphaericum sit finitum: & dicemus, corpus sphaericum est quod circuit vna

superficies, intra quam est punctus, à quo omnes lineae exeuntes ad circumferentiam sunt aequales: & quod est talis dispositionis est finitum: conclusio est, corpus itaq; sphaericum est finitum. Et exemplum secundum est, omne praedictum, quod inuenitur negatum à definitione cuiusdam subiecti, vel ab omnibus partibus suae definitionis, illud negatur à toto hoc subiecto. Et hic concludit negatiuum vltimum in prima figura. v. g. q̄ fuerit quaesitum nostrum, an locus sit vacuum: et dicemus, locus est vltimum continentis: & vltimum continentis non est vacuum: conclusio est, locus itaq; non est vacuum. & haec duo loca sunt ex parte subiecti: sed ex parte praedicti iste componitur in secunda figura ex quo definitio conuertitur secum. v. g. quando fuerit nostrum quaesitum, an circulus sit perfectus. Et dicamus perfectum est, cui non potest addi, neq; ab eo potest subtrahi aliquid sui generis: circulus est talis dispositionis: circulus ergo est perfectus. Secunda species est, omne praedictum, cuius definitio inuenitur negata à toto aliquo subiecto, aut inuenitur negata ab illo partes eius definitionis, totum illud praedictum negatur à toto hoc subiecto. v. g. q̄ fuerit nostrum quaesitum, an linea recta sit perfecta, & dicemus perfectum est, cui non potest addi, & à quo non potest subtrahi aliquid sui generis: & linea recte, potest esse additio & subtractio: remanet itaq; q̄ linea recta non est perfecta. Et hic etiam concludit in prima specie secundae figurae. Haec itaq; sunt species locorum occurrentium hic. Et numerauimus ea secundum id, quod est magis famosum, & magis proprium syllogismis compositis in hoc loco, qui sunt syllogismi categorici, ex quo potestas conditionum occurrentium in eis est potestas praedicatorum ex parte, qua dum capitur secundum modum conditionis, sunt syllogismi categorici, ex quibus subtracta est vna suarum praemissarum. v. g. q̄ dicamus, si circulus sit, cui non potest addi nec subtrahi ab eo: circulus ergo est perfectus. deficit itaq; hic maior praemissa. Et si sit aliqui est possibile, q̄ deficiat minor, vt gratia exempli, dum dicimus, si perfectum sit, cui non potest addi, neq; ab eo subtrahi: circulus est perfectus: & ideo tales conditiones non fuerunt verae conditiones. Maxime autem propria locorum demonstratiuorum sunt loca compositionis & definitionis, cum in eis inueniantur quinque praedicta, ex quibus componuntur syllogismi demonstratiui, secundum quod est declaratum in libro Demonstrationis, quae sunt genus, & differentia, & definitio, & accidens commune, & proprium. Sed haec loca sunt communia artibus demonstratiuis, & topicis, & sophisticis, sicq; Demonstratiuis accipiet ex illis loca compositionis ex generibus veris: & Topicis accipiet ex generibus famosis & differentibus famosis: & Rhetor accipiet ex genere & differentia, quae sunt in initio primi factus illius, quod estimatur q̄ sit famosum. Et inueniuntur loca, quae sunt propria syllogismis conditionalibus, videlicet, loca illationis & loca oppositorum, et conuenit haec referre, quatenus possibile sit nobis eis vti in demonstratione. Et incipiemus à locis illationum, quae sunt duarum specierum, aut q̄ sequatur inuentio ex inuentio, aut remotio ex remotio. Initium itaq; locorum est illatio inuentiois ex inuentio: qui est, quod omnis propositio, ad cuius inuentioem inuenit aliquod quaesitum, quando haec propositio est, tunc est illud quaesitum: & hic construitur in prima specie conditionalis coniuuncti, in quo repetitur ipsummet antecedens, & concluditur illud idem consequens, vt, v. g. sit nostrum quaesitum, an pilorum crementum in peccato sit vt ipsum cooperiatur & occultetur ab oculo videntis nec ne: Sicq; quaeremus propositionem, ex qua sequatur hoc quaesitum, & dicemus, si sit prouidentia de homine, pili oriuntur in peccato apud vuluam loco impediendi oculum visum & suae turpitudinis. Et manifestum est, q̄ hic locus sit vere

vere locus constitutionis semper, quia ille non intelligitur, nisi repetitione antecedentis. Repetitio vero oppositi consequentis in eo est impossibilis, ex quo consequens est ipsum quaesitum, quaesitum autem non repetitur.

Secundus locus est, omne quaesitum, ex cuius inuentionis positione sequitur inuentione alicuius propositionis, sicq; quando ablata fuerit haec propositio, auferetur & hoc quaesitum, & manifestum est ex sua re, qd constructum syllogismus in secunda specie conditionalis coniunctiuus, & est in quo repetitur oppositum consequentis, & concluditur per ipsum oppositum antecedentis: ipse. n. est locus confutationis & destructionis semper, quia quaesitum est ipsum antecedens. v. g. si vacuum sit, spatium separatum est: ulterius repetemus, sed spatium separatum non est: & concluditur, vacuum itaq; non est.

Locus vero illationis remotiois ex ablatione est duarum specierum, quarum vna est, qd omnis propositio, qua quando auferitur, sequitur ex illius ablatione qd auferatur ipsum quaesitum, quando auferitur, inferitur qd auferatur illud quaesitum. Et huius syllogismus fit in prima specie conditionalis coniunctiuus, in quo repetitur ipsum antecedens: & hic quidem semper est locus destruendi. Hoc autem est notum de eius re. vt gratia exempli, qd fuerit nostrum quaesitum, an vacuum non inueniatur: & dicemus, si spatium separatum non inueniatur, non inuenitur vacuum: & iterum repetitur in eo, sed spatium separatum non inuenitur: & concluditur, vacuum itaq; non inuenitur. Secundus autem locus est, omne quaesitum, ad cuius ablationem auferitur aliqua propositio, & aliqua res, dum inuenitur haec propositio, inuenitur & quaesitum. Et huius syllogismus constructur in secunda specie conditionalis coniunctiuus, in qua repetitur oppositum consequentis, et concluditur oppositum antecedentis. Et semper est locus construendi, vt verbi gratia, qd fuerit nostrum quaesitum, an Deus sit, si Deus non est, prouidentia non est: iterum repetitur oppositum consequentis, videlicet, prouidentia est: & concluditur oppositum antecedentis, videlicet, Deus est. Et possibile est vti his quatuor locis illationum in demonstratione, quando illatio in eis fuerit secundum conditionem illationum demonstratiuarum, qua vero praeter haec, quae hic sunt facta fuerint, illa sunt topica vel litigiosa. Diximus vero, qd haec loca sint magis propria syllogismis conditionalibus, quoniam maior pars syllogismorum conditionalium, qui componuntur in eis, sunt difficilis compositionis in figura categorica, vel non conueniunt nisi per additionem & diminutionem, qua mutatur sensus orationis. Conditiones autem, quae sunt talis dispositionis, sunt in quibus antecedens & consequens non communicaret in eis in vno subiecto, sicut est nostrum dictum, si sol oritur, dies est. Et iterum ostensio rerum, quarum inuentione absolute quaeritur, magis propria est syllogismis conditionalibus. Sed, quoniam non utimur syllogismis conditionalibus separatim ad quaesitum ignotum, vt ostensum est in libro Priorum, sed ista loca, quatenus eis vtuntur in demonstratione, indigent locis, quae praemissa sunt, ex quibus constructur figura categorica, in topica vero ipsa sufficiunt per se.

De locis Oppositorum.

IN locis vero oppositorum illatio est contraria illationi rerum, quae illatiua nuncupantur, hoc autem est, quia ibi certe sequitur inuentione ex inuentione & ablatione ex ablatione: hic vero sequitur inuentione ex ablatione & ablatio ex inuentione, ex quo haec est oppositorum dispositio. Et in his locis accipitur illatio. acceptioe contraria, scilicet quod accipiatur oppositio de vno subiecto, prout est nostrum dictum, si hic numerus sit par, non est impar. Et aliquando accipitur recte, & est

quando capitur oppositio de vno subiecto, aut oppositum subiecto primae orationis, vel oppositum sui praedicati. Quando autem fuerit subiectum secundae orationis oppositum subiecto primae orationis, & illius praedicatum ipsi praedicato, vocabitur recta ex vna parte, prout est nostrum dictum, si homo est animal, quod non est homo, non est animal, & si delicia est bona, tristitia est mala. Et dum praedicatum secundae orationis fuerit oppositum subiecto primae orationis, & illius subiectum illius praedicato, tunc vocatur recta ex vtraque parte. Et acceptio contraria aliquando capitur vniuersalis, & aliquando capitur singularis, hoc est particularis. Verumtamen locorum, quae capiuntur acceptioe vniuersali, vnus est, quod omne quaesitum, ex cuius ablatione sequitur inuentione alicuius rei, & ex illius itaque remotione inuentione huius quaesiti, & semper continuo est locus construendi, gratia exempli, quod fuerit quaesitum, an mundus sit nouus, accipiemus itaq; rem, quod quando auferitur nouitas illa, inueniatur, videlicet, qd mundus fuerit sine efficiente. Et constructur syllogismus sic, si mundus non fuerit nouus, mundus fuit sine efficiente: iterum repetemus, sed mundus non est sine efficiente, & est oppositum consequentis: concluditur itaque, quod mundus sit nouus, quod est oppositum antecedentis. Secundus autem locus est, omnis res, quae dum auferitur, inuenitur locus quaesitus, illa res quanto & quando auferitur, inuenitur locus quaesitus. verbi gratia, quod fuerit nostrum quaesitum, an mundus sit antiquus, & dicemus, si mundo non fuerit hyle, ex quo generetur, ergo est antiquus: sed ei non fuit hyle: ergo est antiquus. & hic etiam locus est semper & continuo locus construendi. Tertius locus est, quod omnis positio quaesiti, ex cuius inuentione sequitur ablatio alicuius rei, quando haec res inuenitur, auferitur hoc quaesitum. & est locus destruendi, verbi gratia, quod fuerit nostrum quaesitum, an anima sit immortalis, & dicemus, si anima est mortalis non habet actionem, quae ipsam appropriet, & iterum repetemus, & dicemus, sed ipsa habet operationem, quae ipsam appropriat, sicq; concluditur, quod anima sit immortalis. Quartus autem locus est, quod omnis dispositio, ex cuius inuentione sequitur ablatio alicuius quaesiti, quando haec dispositio inuenitur, auferitur hoc quaesitum, & hic locus est destruendi, verbi gratia, si fuerit nostrum quaesitum, an conueniens operatio sit conueniens ex suppositione, & dicetur, si inuenitur felicitas naturalis acquisita per conuenientem operationem, operatio conueniens non est conueniens ex suppositione, & iterum repetemus, sed inuenitur felicitas talis dispositionis: concluditur itaque, quod operatio conueniens non sit conueniens ex suppositione.

Particularia vero loca eorum sunt accepta ex ipsis quatuor oppositis, quae sunt affirmatiuum & negatiuum, & contraria, & priuatio, & habitus, & relatiua. Vnus autem horum locorum est, quod, quando negatiua verificatur de aliqua re, falsificetur affirmatiua, & quando falsificatur affirmatiua, verificetur negatiua. Et hoc in quantum est species affirmationis et negationis, quarum consuetudo est continuo diiudicare veritatem & falsitatem quocunque tempore, & sunt ipsa contradictoria, & hoc est, quando affirmatio & negatio sunt cum conditionibus, quarum conditionis sit, quod fecerant veritatem & falsitatem omni tempore. Iam autem distinximus quot speciebus inueniatur affirmatio & negatio, & qualis est earum oppositio, & comparauimus inter eas & inter ceteras oppositorum species in eo quod praemissum est, & non est propositi vt repetatur hic. Et locorum sumptorum ex priuatione & habitu est, quod in quacunque re inuenitur priuatio propinqua alicui rei, auferitur ab illa re habitus huius priuationis.

Et

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

Et similiter à quacūq; re auferatur aliquis habitus, ei inuenitur priuatio illius habitus. Et in hoc loco & præcedente est possibilis cōstructio, & destructio. Locorum autem acceptorum ex contrarijs est, q̄ nulli rei, in qua inuenitur vnum contrariorum, inuenitur alterum contrarium. Et non sequitur ex ablatione vnius contrariorum à subiecto, q̄ inueniatur alterum contrariū, nisi in contrarijs, inter quæ non est medium: & ideo vt plurimum hic est ad destruendum. Dispositio autem relatiuorum est sicut dispositio contrariorum, inter quæ est medium, quoniam sequitur ex inuentione vnius relatiuorum in aliquo subiecto, q̄ nō inueniatur alterum relatiuum, & non conuertitur, ita q̄ sequatur ex ipsius ablatione inuentio alterius. exempli gratiā, si Nicomachus fuit pater Aristi, non est verum q̄ sit eius filius.

Quartus vero locus sumptus recte ex his oppositis non est locus demonstratiuus, sed solum tria loca in affirmatione & negatione, & accepta ex duabus partibus, s̄m q̄ præmissum est. Quorum vnus est locus, qui nominatur per conuersionem contradictorijs, & est locus proprius in demonstratione. Secundus locus est conuersio negationis vniuersalis supra seipsam. Locus vero, qui notus est in conuersione contradictorijs est duarum specierum. Quarum vna est, q̄ cuiusque prædicati affirmatio sequitur id, de quo affirmatur subiectū negatio subiecti sequitur ad id, à quo negatur prædicatū. ver. gra. q̄ fuerit nostrum quæsitum, an entia, quæ non sunt in loco, non habeant corpora: & dicemus, si omne corpus est in loco, quod non est in loco non est corpus. & hæc est conuersio contradictorijs antecedētis. Secunda autē est, q̄ cuiusq; prædicati negatio est consequens ad id, à quo negatur subiectum, affirmatio subiecti sequitur ad id, de quo affirmatur prædicatum. v. g. q̄ fuerit nostrum quæsitum, an corpus sit in loco, & dicemus, si oē quod non est in loco non est corpus, omne quod est corpus est in loco. Et declarabitur hic locus, quādo nos dicemus, si non sequatur ex nostra positione, omne corpus est in loco, aliquod, quod nō est in loco, est corpus. Et iterum hæc conuertetur, quia est affirmatiua particularis, & est, aliquod corpus nō est in loco, iam autem fuerat nostra positio, q̄ omne corpus sit in loco, hoc itaq; est falsum repugnans. Secundus vero locus est, qui est conuersio negationis vniuersalis, & est q̄ cuiusq; prædicati negatio sequitur id, quod sequitur subiectum, negatio subiecti sequitur id, de quo affirmatur prædicatū. verbi gratia, dum dicimus, si quod est homo non est lapis, quod est lapis non est homo. Tertius est, q̄ cuiusq; prædicati affirmatio sequitur id, de quo negatur subiectum, affirmatio subiecti sequitur id, de quo affirmatur prædicatum. v. g. quod dicimus, quod non nutritur est inanimatum, quod non est inanimatum nutritur. Demonstratio autem de secundo loco est demonstratio de conuersione negationis vniuersalis, quæ iam præmissa est. Hæc itaq; sunt præcipua loca, quibus possibile est vti in artibus demonstratiuis. Loca vero translationis, & similitum, & æqualium, & additionis, & diminutionis, & cætera loca, quæ numerauimus in Secundo libro Topicorum, omnia sunt persuasiva aut probabilia præter locum excessus. iam enim estimatur q̄ ipso vrantur aliquo modo in demonstratiuis. Et una quidem specierum ingredientium sub hoc loco est, q̄ omne prædicatum, quod inuenitur additum illi, cui additur suum subiectum, illud inuenitur in subiecto. v. gr. si quod est sapientius est nobilius, sapientia est nobilitas. Et conuenit, q̄, quando vtimur hoc loco in demonstratione, q̄ accipiamus antecedens vlt, sicut est oē quod est sapientius, & erit s̄m veritatem illud, q̄ fuerit additio vnius aliorum sequens additionem alterius s̄m substantiam. Secunda autē species est, q̄ oē prædicatū, quod inuenitur

in aliquo subiecto inuentione excellenti, & inuenit in alio subiecto viliiori, & vltterius inuenitur in eo quod est vilius, illud dignum est vt inueniatur in eo quod est excellentius. Et è contrario, q̄ non inuenitur in eo quod est excellentius, dignius est vt non inueniatur in eo quod est vilius. Et hoc quidem verum est, si p̄ dignius intellexerit in hoc loco id quod est naturaliter, & per prius, sicut fecit Arist. quando voluit probare q̄ motui circulari non sit contrarium, quia ipse dixit, si motui circulari sit contrarium, dignior est rectus vt sit ei cōtrarius q̄ circularis, & iterum ostendit q̄ rectus non sit ei cōtrarius: ergo dignior est circularis, vt ei non sit contrarius. Q̄n autem acceperim⁹ dignius ex famoso, fuit topicū, vel si capiatur s̄m primum assatū est rhetoricū. & hanc sp̄m syllorum vocant loquentes nostri t̄pis syllm primum & dignissimum, & cōstruitur quidem super eo, quod recipit additionem & diminutionē. Hæc quidem est quantitas locutionis de locis, quæ sufficit s̄m nostrā intentionem. Postq̄ aut iam locuti sumus de rebus cōibus speciebus formationis & verificationis, dicemus itaq; ea, quæ propria sunt vnicuiq; illarum, & incipiemus à verificatione vera, & formatione perfecta.

IN LIBRVM POSTERIORVM.

De Demonstratione.

10 **D**icimus, q̄ demonstratio vniuersaliter sit syls̄s compositus ex duabus præmissis veris vniuersalibus necessarijs per se. Veritas autē absolute est, q̄ credat vere rei, & est, cuius esse in intellectu est, s̄m quod est extra intellectum, aut quod impossibile sit esse inuentionem huius rei aliter q̄ credamus de eo, & credemus etiam hac nostra fide q̄ impossibile sit, q̄ sit aliter, & credemus etiam cum hoc de hoc secundo, q̄ impossibile sit aliter esse, & sic in infinitum, dum vero cogitauerimus eius oppositum, impossibile erit nobis q̄ sit aliter, q̄ credimus. Et hæc est proprietas huius credulitatis ex parte qua est i anima, q̄ non auferatur per litigium, neq; æstimeretur in animæ possibilitas ablationis ipsius. Et verum s̄m hanc denominationem quoddam est necessarium, & aliquod est non necessarium. Necessarium quidē est, q̄ credamus verum illud, quod definiuimus q̄ impossibile sit ipsum esse aliter q̄ credimus, nec vllō vnquam tempore, non necessarium vero est quod est verum solū aliquo tempore. Necessarium autē impossibile est q̄ mutetur, & transferatur, & fiat falsum, immo continuo est sicut est in intellectu. Quod vero non est necessarium possibile est q̄ mutetur & transferat, & fiat falsum præter q̄ nouiter fiat defectus in intellectu. Et ipsa veritas necessario inuenitur in rebus perpetue inuentionis, sicut quod totum sit maius sua parte: hæc namq; res non potest transferri & mutari. Quæ autem nō est necessaria inuenitur in rebus translatis: sicut verum est q̄ Socrates sit in domo, aut q̄ ipse stet. Et hæc præmissæ necessariae sunt partes demonstrationum, ex quo sunt necessariae, non mutabiles, nec corruptibiles, quoniam veritas necessaria certe prouenit essentialiter ex præmissis necessarijs. Sin autem, nefandum esset quod corrumpereutur præmissæ, & eueniret nobis scientia necessaria de conclusione: si vero sit, non est dubiū q̄ illud sit per accidens. Adieciimus vero conditionem q̄ sint vniuersales, quia particulare non euadit, quin sit singulare, aut particulare habens signum particulare, in habere autem signum particulare nō prædicatur prædicatū p̄ se ex parte, qua habet signū particulare, sed ex parte qua illi contingit q̄ sit vlt, sicut est n̄m dicere, q̄ aliquod aial cōnectitur rationali

rationali ex parte rei vniuersalis, cui est ratio, & est homo. Singularis vero non est necessaria, prout diximus: sicq; ergo vere oportet, qd tradamus causas rei ex parte vniuersalitatatis inuentæ in ea, non ex parte qua est singularis. Quando enim dicit nobis de hoc triangulo demonstrato, qd tres ipsius anguli sint æquales duobus re-
ctis, non dicimus ad huius responsionem, quia sit ex li-
gno vel cupro, sed quia sit triangulus. Hæ autem præ-
missæ necessariæ quædam sunt per se, & quædam non
per se. Illæ quidem, quæ non sunt per se sunt, vt nix est
alba, & coruus est niger: & his non vtuntur in demon-
stratione: ipsarum enim veritas est de specie accidentis.
Et necessarium vniuersale per se est duarum specierum,
quarum vna est, quando fuerint prædicata ea, quibus
constant subiecta, & secunda species est, quado fuerint
prædicata constantia per subiecta. Sicq; prædicata qui-
bus constant subiecta, sunt trium specierum, aut genus
vt est animal, quod prædicatur de homine, aut differen-
tia, sicut est rationalitas, quæ prædicat de eo, vel aggre-
gatum ex illis simul, & est ipsa definitio, & vnūquodq;
eorum est propinquum aut remotum. Prædicata vero,
quæ constant per subiecta, sunt accidentia essentialia. Et
horum prædicatorum sunt duæ species, aut qd subiectū
sit acceptum in definitione prædicati, & hæc sunt ipsa
propria, sicut est risus hominis, & hinnitus equo: aut qd i defi-
nitione prædicati sit acceptum gen^o subiecti, aut genus
sui gen^{is}, quod non sit vniuersaliter genere artis: in quorū
vero definitione accipitur genus subiecti, aut genus sui
generis, hoc est, genus artis, sunt accidentia, in quæ diui-
dit genus artis prima diuisione, sicut sunt impar & par,
i quæ diuiditur numerus. Et hæc sunt præmissæ proprie
generi, de quibus perscrutatur, proportionata illi. Præ-
dicata vero, in quorum definitione sumitur genus gene-
ris suorum subiectorum, quæ sunt magis cōia qd genus
artis, sunt accidentia, in quæ non diuiduntur genera ar-
tis prima diuisione, sicut sunt æquale & inæquale, quæ
inueniuntur in numero, verū tamen diuiditur in illa ge-
nus generis eorum, sicut est quantitas. Et hæc accidentia
sunt accidentia impropria generi, de quo considera-
tur, neque sunt proportionata, & demonstrationes, quæ
componuntur per ea, sunt communes. Et iam extensa
est consuetudo vt tales demonstrationes pro maiori par-
te nominentur demonstrationes dialecticæ, & sunt in-
ferioris gradus, qd ceteræ, & quasi sunt speciei necessa-
riæ, quod non est per se, & hoc secundum eius compara-
tionem ad genus, de quo consideratur. Res autem, quæ
hic sumuntur genera, sunt, quarum vniuersalitas est, si-
cut vniuersalitas animalis ad hominē & equum, & hæc
est vniuersalitas illarum, quibus dicuntur genera, quia sunt
dicta s^m vniuocationem: & quædam earum sunt, quarum
vniuersalitas est vniuersalitas entis, & rei, & si hæc
dicantur genera sunt s^m posteriorem speciem, ex quo
sunt dicta de illis s^m analogiam. Rursus prædicatorum
per se quædam sunt prima, & quædam sunt non prima.
Et primorum quædam sunt propria, & quædam impro-
pria. Prædicata itaq; prima sunt, quæ non prædicantur
de genere sui subiecti prædicatione vniuersali, sicut est
dispositio differentie propriæ & definitionis propriæ,
& generis proximi: & aliqua eorum sunt, in quorū defi-
nitione capiuntur genera suorum subiectorum. Et horū
primorum prædicatorum propria sunt, quæ cōuertunt
in prædicatione cum suis subiectis, & hoc inuenitur in
propria differentia, & propria definitione, & accidenti-
bus, in quorum prædicatorum definitione accipiuntur
eorum subiecta, & illa sunt propria. Et in quibusdam
accidentibus, in quorum definitionibus capitur genus
suorum subiectorum, dum contingit qd fuerint equalia
suis subiectis, sed conuenit hoc prædicatis, quæ compo-
nuntur ex accidentibus cōionibus, qd substantia, aggre-

gatur ex cōitate illorum, id quod æquat subiecto, sicut
est nostrum dictū, triagulus est, cuius anguli sunt equa-
les duobus re^{ctis}. Prædicata vero, quæ sunt accidentia
separabilia, qn̄ insunt subiecto, illud sumit in corū defi-
nitione, non suū genus. Harum vero sp̄erum conueniē-
tiora ad vtēdum sunt propria, vel prima solum, sed quæ
non sunt prima neq; propria subintrant id, quod est per
accidens, sicut sunt g^{na} remota, & eorum definitiones,
& eorum differentie, & accidentia, in quorum defini-
tione accipit genus generum suorū subiectorū, & vte-
riora: notitia. n. quæ a nobis desideratur primo et natu-
raliter certe est rei formatio per id, quod ipsam appro-
priat & nos exquirere verificationē est ob hanc forma-
tionē. Quod ergo est dignissimū generū verificationū,
quod facit nos acquirere perfectam formationē, conue-
nientius est, qd appelletur demonstratio: sicq; futurus
sum magis ostendere hoc apud sermonem de demōstra-
tionibus causarum. Et oīum specierum harū præmissa-
rum necessariarū, quæ sumunt partes syllogismi, quæ-
dam sunt notæ ab initio rei, & illæ sunt p^{ma} intellecta,
& quædam sunt conclusiones syllogismorum compositorū ex
præmissis notis ab initio rei, & sunt præmissæ ad osten-
sionē alterius cōclusionis. Et syl^{ls}, cuius talis est dispo-
sitiō, est syl^{ls} compositus demonstratiuus. Et vniuersa-
liter impossibile est, quin omnes species horū syllogis-
morum demonstratiuorum resoluantur in præmissas p^{se}
notas ab initio rei. Præmissarum autem notarum ab
initio rei sunt duæ species, quarum vna est naturaliter
adueniens, & altera euenit experiētia: in aduenientem
autem naturaliter citius aduenit nobis veritas necessa-
ria ab initio rei præter hoc, qd sciamus, unde nobis adue-
nerit, nec qualiter aduenit, sicut qd totū sit maius sua
parte: & adueniens per experientiam est, cuius veritas
nobis aduenit apud nostram inquisitionem de quibus-
dam suarum partū, vt quod scamonea sit, quæ purgat
cholera solum, aut de maiori parte illarum, vt qd om-
ne aromaticū sit saporosum, aut de vna earum solum,
sicut quod omnis numerus sit dimidium duorum suo-
rum laterum. Causa autē huius excessus, v^{plurimum}
est materierum diuersitas. Hæ itaq; sunt dispositiones,
quibus sumuntur præmissæ vniuersaliter & cōditiones
appositæ eis. Et ex quo quæ sita desiderata per syllogis-
mum demonstratiuum sunt trium specierū, aut qd que-
ramus causas rei, & suam inuentionem simul, quatenus
visum fuerit nobis qd hoc sit possibile in ea, aut qd que-
ramus suam causam tantum, quando notitia suæ inuen-
tionis aduenit nobis per primam notitiā, aut per syl-
logismum, aut quod queramus suam inuentionem so-
lum: quod fieret, aut quia non possit sciri res vltra hanc
quantitatem, & hoc in rebus, quarum non sunt causæ
prioris eis, vel quia notitia inuentionis fuerit directio
ad notitiam causæ, oportet quod diuidatur syllogismus
demonstratiuus in has tres species, & nomen scientiæ
fit his tribus modis, qui dicuntur de apprehensione ana-
logiæ secundum prius & posterius. Prima itaque spe-
cies scitur per demonstrationē simpliciter, & est demō-
stratio causæ & inuentionis simul. Et secunda scitur per
demonstrationem causæ. Et tertia per demonstrationē
inuentionis & per signum. Inchoabimus itaque primo
a demonstratione causæ & inuentionis, quia ipsa est no-
bilissima harum specierum.

Et dicimus, quod oportet necessario in hac specie syl-
logismi cum hoc, quod est vtilis scientiis veris, qd tra-
dat cum hoc causam, adeo quod medius terminus in ea
sit causa duarum rerum simul, hoc est, cognitionis rei,
et causæ rei: contra id quod est dispositio demonstratio-
nis inuentionis, quia medius terminus ibi est causa co-
gnitionis nostræ de conclusione tantum. Causæ autē, vt
alibi dictū est, sunt quatuor, materia, & forma, & efficiēs,
& finis,

De demon-
stratione sim-
pliciter, quæ
est causæ, &
inuentionis
simul.

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

& finis, & quaedam harum quatuor sunt propinqua, & quaedam remota, & quaedam in potentia, & quaedam in actu: & illae omnino non euadunt, quin sint genera, vel differentiae, aut quod currit cursu illorum. Digniores autem harum, ut ex eis construatur demonstratio causae & inuentionis sunt causae propinqua prima propria, vel prima non propria, quoniam haec species demonstrationis est propria definitio in potentia propinqua, & exquirere verificationem, ut diximus, est ob petitionem formationis. Dispositio enim illius, cuius notitiam perscrutabimur inter res naturales, & ut vniuersaliter inquam, inter res inuertas, quarum esse non est nostri arbitrii, est, ut illud quod perscrutatur habentes artes Mechanicas de notitia suorum operatorum: & manifestum est, quod illorum exquisitum prima intentione est ipsa formatio. Verificatio autem apud illos quaeritur ob ipsam formationem, ex quo illa est res, qua fit illius operatio & actio. Non est itaque differentia inter duas notitias, nisi quatenus res artificiales facimus et scimus ipsas. Res vero, quae inueniuntur absque nostra electione, cognoscimus ipsas tantummodo, sed eas perscrutabimur cum hoc secundum quantitatem, qua nobis deceat quod nostra cognitio de illis sit proportionalis nostrae cognitioni de rebus artificialibus. Et hinc ostenditur quod vnum illorum, quae adijciuntur ut clausulae conditionis his demonstrationibus est, quod sua praedicatio sit secundum naturalem modum, ex quo tales demonstrationes sunt illae, quarum consuetudinis est, quod tradant intellectionem illius, quod appropriant, & secundum rem quam appropriant, & ipsae utique sunt definitiones in potentia propinqua. Praedicatio autem hinc naturalem modum est illa, in qua praedicantur causae de suis causatis & accidentia de suis subiectis. Sunt ergo conditiones huius speciei demonstrationis absolute nouem conditiones: quarum vna est (ut diximus) quod sit vera: secunda & tertia, quod sit vniuersalis & necessaria: quarta, quod praedicatio sit per se: quinta, quod eius praemissae sint causa inuentionis conclusionis non solum nostrae cognitionis: sexta, quod praedicatio in eis sit secundum cursum naturalem: septima, quod cum hoc quod sit prior res secundum esse ipsa conclusione, sint etiam priores secundum cognitionem, aliquid enim quod est prius cognitione, est posterius secundum esse, & talia sunt signa, quorum mediani termini sunt posteriores conclusione, sed sunt solum causae nostrae cognitionis: octaua est, quod praedicatio in eis sit praedicatio prima praedicatione: nona autem est, quod sint propriae. Et haec nouem conditiones continent omnes praemissas harum specierum demonstrationum aequaliter, siue suae praemissae fuerint conclusiones alterius demonstrationis, vel fuerint notae per se ab initio rei. Proprie autem decernit demonstrationes, quae componuntur ex praemissis per se notis. Decima conditio, videlicet, quod in eis sit praedicatio quorundam de aliquibus primo, hoc est, sine medio, & huius significatum est, quod non sint ex illis, quae oportet ostendere per aliud, neque conueniat postea interrogare ulterius, cur sit, videlicet quod detulissimus huius causam propinquam. Significatum autem primi hic est aliud a significato primi in eo quod praemissum est, quia de aequalitate angulorum duobus rectis dicitur, quod sit praedicatum de triangulo secundum praemissum significatum praedicationis primi secundum significatum quod illud non praedicetur de genere trianguli, & non dicatur de illo quod sit praedicatum prima praedicatione secundum hoc significatum, hoc est, quod sit notum de triangulo sine medio, & non conuenit in illis interrogare, quare sit. Haec itaque sunt omnes conditiones, quas Aristoteles apposuit pro conditionibus ipsis demonstrationibus. Et adiecit has conditiones in eis, quia sunt definitiones propriae in potentia, & vniuersaliter, ex quo sunt nobilissima & perfectissima. Quae vero caperetur acceptio-

ne, qua sunt demonstrationes tantum, non apponeretur eis conditio, nisi quod sint res necessaria, quatenus sunt demonstrationes, non res qua sunt demonstrationes nobilissima, & si intenditur numerare suas species, prout fecit Abumazar Alpharabius non adijcietur eis conditio praeter praemissas nouem conditiones, siue inueniatur illa, in qua congregatae sint omnes conditiones, siue non inueniatur. Re autem ita se habente & existente conditione necessaria in partibus harum demonstrationum, ex quo sunt demonstrationes causarum, & inuentionis simpliciter, non ex quo sunt definitiones in potentia & termini mediani in eis sunt causae cum hoc, quod suae partes sint de se inuicem praedicatae praedicatione per se, sunt propria harum specierum, quod terminus medianus in eis sit causa duarum extremitatum simul, maioris scilicet & minoris, aut vnius ipsarum tantum, minoris scilicet, aut maioris: & hoc dum obseruaueris, ut diximus, reliquas conditiones, & praecipue conditionem, quae est praedicatio secundum naturalem modum. Sunt ergo termini mediani definitio ambarum extremitatum, aut alterius ipsarum, aut pars earum definitionis, aut alterius ipsarum. Quae autem intuebimur species combinationum demonstrationum, in quibus est proportio medianorum terminorum duabus extremitatibus vna proportionum, quibus accipitur res in definitione alterius rei, quae sunt quinque proportionum, quas numerauerunt, sunt combinationes demonstratiuae simpliciter octo species relatae in libro Abumazar, & in vnaquaque illarum specierum sunt partes demonstratiuae secundum quod nos numerabimus, in ceteris enim partibus, praeter has, quarum meminimus, praecipue secundum modum comparationis inter ipsas, & inter species, quae sunt demonstrationes simpliciter, sicut meminit in suo sermone, quae dixit: & inquiremus, quae earum sint demonstrationes, & quae non sint demonstrationes. Et ideo numerauit inter illas, quae non sunt demonstrationes simpliciter, sed earum vires sunt vires demonstrationum simpliciter secundum subiectum, et non numerantur in speciebus signorum, de quibus postea meminimus, tamen non complet omnes illas, prout traderet ipsas diuisio. Insinuauit autem gradum cuiusdam vnius partis earum confidens intelligentiae lectoris, & breuiter se expediuit inde, ex quo in illis, de quibus meminit ex eis est demonstratio de eo, quod reliquum est. Et ideo proiecit in confuso speciem illam, qua non sit demonstratio simpliciter. Et scitu dignum est, quod dignissima harum combinationum, in qua fit demonstratio simpliciter est, cuius medianus terminus est causa duarum extremitatum. Deinde post hanc est, in qua est causa maioris solui, & imperfectissima earum est, in qua sit causa minoris solui. Et vtr Abumazar numerauit hanc speciem inter demonstrationes inuentionis causarum. In illo autem est quid imbecille, sed diuiduntur demonstrationes causarum in has tres partes ex eo quod fuit de earum conditionibus, ut diximus, quod medianus terminus in illis sit causa cognitionis & conclusionis simul. Et fit conclusio composita ex praedicato & subiecto, quorum mediani termini non euadunt quod sint causae vtriusque, aut alterius eorum, sin autem non sit demonstratio simpliciter: hoc autem est per se notum. Conuenit autem te scire quod res accipitur in definitione alterius rei multipliciter, aut sicut capitur animal in definitione hominis, aut sicut capitur homo in definitione ridens, vel sicut capitur numerus in definitione paris & imparis. Et dum dicimus de aliqua re quod sit genus rei vere intendimus per illud, quod sit sua praedicatio sicut est praedicatio animalis de homine. Quando autem dicimus, quod res sit in definitione alterius rei, est, sicut homo sumptus in definitione alterius rei. Dum autem dicimus, quod rei genus sit in rei definitione est, sicut numerus sumptus in definitione paris & imparis.

Nos

Nos autem numerabimus ex istis combinationibus illis, quæ possibiles sunt combinari ex his quinque prædicatis, videlicet ex genere, et differentia, proprio, & accidente, & definitione, & ex suis cõuertentibus, in quibus est proportio mediæ terminæ ad duas extremitates, aut ad alteram earum his proportionibus, quibus dicemus quæ res sit in rei definitione, prout diximus in præhabitis, postquam obseruauerimus reliquas condiciones: ex quo illa est diuisio, quæ appropriat demonstratione simpliciter. Et ordinabimus eas secundum ordinem Abu mazar Alpharabij.

Primæ partis combinationum prima species est, A est definitio B, & B est definitio C, & hæc quidem concludit duas conclusiones, quarum vna est, quod A sit definitio C in eo quod habet duas definitiones, verbi gratia, omnis homo est animal rationale, omne animal rationale est progressiuum bipes. Secunda est, quod A sit definitio partis definitionis C, verbi gratia, omnis homo est animal rationale, omne animal rationale est corpus nutritibile sentiens comprehendens cogitatione & consideratione. Et estimatur quæ prima species partis sit ex speciebus per accidens, quia prædicatio definitionum de seinuicem assimilatur prædicationi priorum de seinuicem. Est autem hæc prædicatio per accidens, ex quo non est prædicatio vnius illorum secundum essentiam alterius: sed esset hoc, quando vnius rei essentia duæ definitiones secundum vnum gradum prioritatis ad illam. Si autem vna illarum sit aliquo modo posterior, & altera prior, priori esset aditus ad inuentio nem posterioris, & huius medius terminus est causa duarum extremitatum, aut minoris solum. Secunda species est, A est genus ipsius B, & B est genus ipsius C, verbi gratia, omnis homo est animal, omne animal est corpus nutritibile: omnis itaque homo est corpus nutritibile. Quoniam medius terminus in illa est causa minoris solum. Tertia species est, A est differentia ipsius B, & B est differentia ipsius C, verbi gratia, omnis homo est rationalis, omne rationale est cogitativum: concluditur, omnis homo est cogitativus, & hæc est sicut præcedens, quando medius terminus fuerit causa minoris tantum. Quarta autem species est, A est in definitione B, & B est in definitione C, verbi gratia, omnis homo est admiratiuus, omne admiratiuum est risibile: ergo omnis homo est risibilis, huius autem medius terminus solum est causa maioris. Quinta species est, in definitione ipsius A est genus ipsius B, & in definitione ipsius B est genus ipsius C. Congruit autem dum volens hanc esse demonstrationem, quæ proportio vnius speciei ad alteram sit proportio essentialis, vt gratia exempli, denarius est par, & omnis par diuiditur in media, in paris itaque definitione capitur genus denarij, quod est ipse numerus, & in definitione diuisi in media capit genus paris, quod est ipsa quantitas. Inter quantitatem autem & numerum est proportio essentialis, & illa est demonstrationum essendi, ex quo medius terminus in ea est causa sui generis, & ipsius vis est vis signi.

Secundæ autem partis prima species est, A & B sunt duæ definitiones ipsius C, verbi gratia, omnis homo est animal rationale, omne animal rationale est habens carnes & ossa, rectæ staturæ, bipes. Et huius potestas est potestas primæ speciei primæ partis: & sermo de illa est, sicut sermo de ista, & vniuersaliter hæc pars est sicut genus primæ partis. Secunda species est, A & B sunt duæ differentia ipsius C, verbi gratia, omnis homo est rationalis, omne rationale est cogitativum, & hæc quidem est demonstratio, dum vna duarum differentiarum fuerit in gradu definitionis alterius. Tertia species est, in definitione A & B est C, gratia exempli, omnis homo est admiratiuus, omne admiratiuum est risibile. Et cum in

hac fuerit demonstratio causæ & essendi mediæ erit causa maioris, sicut retulimus in exemplo. Quarta species est, in definitionibus A & B est genus ipsius C, gratia exempli, omnis homo est astutus, omnis astutus habet appetitum de illo, quod senserat in prædicato. Et iterum congruit in ista dum volumus tradere causam et esse, vt termino medio sit aditus ad definitionem maioris. Adieci mus vero in talibus speciebus, quæ sit medio termino aditus ad definitionem maioris, eo quod impossibile est in illis, vt sit illi aditus ad terminum maiorem, ex quo illa sunt accidentia.

Tertiæ partis prima species est, A est definitio ipsius B, & B est genus ipsius C, gratia exempli, omnis homo est animal, omne animal est corpus nutritibile sensitivum. huius medius terminus est tantum causa minoris. Secunda species est, A est definitio ipsius B, & B est differentia ipsius C, gratia exempli, omnis homo est rationalis, omne rationale est comprehensiuum cogitatione & consideratione, & in hac medius terminus est causa minoris. Tertia autem species est, A est definitio ipsius B, & B est definitio ipsius C. Euidens autem est de hac specie ex parte suæ compositionis, quæ sit solum demonstratio essendi, quia medius terminus in illa non est causa vnius duarum extremitatum. Sed aliquando contingit in quibusdam locis, quando genus ipsius C inueniatur in definitione ipsius B, quod aliquo modo sit ipsi B aditus ad definitionem ipsius C. Verbi gratia, omnis piscis est natans, omne natans mouetur in aqua, cuius corporis nihil tangit terram. Contingit itaque natanti hic cum eo quod in eius definitione inuenitur genus piscis, quod est animal, quod aliquo modo sit ei aditus ad essendum piscem, & ex hac parte possibile est quod in hac specie concludatur vna species demonstrationum simpliciter, quæ est, in qua medius terminus est causa minoris solum.

Quartæ partis prima species est, A est genus ipsius B, & B est definitio ipsius C, verbi gratia, omnis homo est animal rationale, omne animal rationale est corpus nutritibile. Et ex huius dispositione etiam notum est, quod eius medium sit causa minoris solum, sed verificatur dum A non fuerit notum de definitione ipsius C. Secunda species est, A est genus ipsius B, & B est differentia ipsius C, gratia exempli, omne animal est sensitivum, & omne sensitivum est comprehensiuum. & hæc etiam est sicut præcedens. Tertia species est, A est genus ipsius B, & pars definitionis ipsius B est genus ipsius C. Et hæc quidem sit demonstratio simpliciter, quando fuerit ipsi B aliquo modo aditus ad definitionem ipsius C, vt tertia species tertiæ partis: quando vero hoc non contingit, ipsa est demonstratio essendi solum, gratia exempli, omnis numerus ductus in parem est par, & omnis par est habens qualitatem.

Quintæ partis prima species est, A est differentia ipsius B, & B est genus ipsius C. Verbi gratia, omnis homo est animal, & omne animal est sensitivum: & iterum huius medius terminus est solum causa minoris. Secunda species est, A est differentia ipsius B, & pars definitionis ipsius B est genus ipsius C. Hæc itaque vere per se tradit esse, & si contigerit, quod eius medio termino sit aditus ad minorem, largietur illius causam. Tertia species deest libro Abu mazar, & est, A est differentia ipsius B, & B est definitio ipsius C. Verbi gratia, omnis homo est animal rationale, & omne animal rationale est ambulans bipes. Abubachar autem Benalcçayg, idest Auçpace credidit quæ vere se ceciderit, ex quo proportio diuise ad definitionem est proportio per accidens, dum contigerit alicui quæ eius sint duæ differentia. Et apud me sermo de hac est sicut sermo de proportionem definitionis ad definitionem, quoniam non sunt vnius rei duæ differentia,

3. pars combinationum.

4. pars combinationum.

5. pars combinationum.

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

differentiæ, neq; duæ definitiones eiusdem vntus gradus, & eius medius terminus est causa duarum extremitatum, aut solum minoris, sicut est dispositio illius, cuius sunt duæ definitiones, quar; vna ostēditur p̄ alteram, nisi poneremus prædicationē definitionum de se inuicem esse prædicationē per accidens, sicut est prædicatio proprietatum. Et propterea conuenisset ipsi Abumazar, q̄ defuisset hæc sp̄s, nisi explicuisset de illa, quæ constituitur ex duabus definitionibus q̄ sit demonstratio simpliciter, est itaque perferendum de illa.

6. pars combinationum.

Sextæ partis prima species est, definitio ipsius A est B, & B est genus ipsius C, verbi gratia, omnis homo est nutritibile sensitium, & omne nutritibile sensitium est animal. Secunda species est, definitio ipsius A est B, & B est differentia ipsius C, v. g. omnis hō est habens cogitationem, & considerationem, & oē habens cogitationem & considerationem est rationale. Hæ itaque duæ species sunt specierum demonstrationis simpliciter illius, scilicet speciei, in qua medius terminus est causa duarum extremitatum. Tertia species est, definitio ipsius A est B, & pars definitionis ipsius B est genus ipsius C, verbi gratia, omnis denarius diuiditur in duo media, & omne diuisum in duo media est par, & in hac medius terminus est solum maioris. Quarta species est, definitio ipsius A est B, & definitio ipsius B est C. Hæc autem contingit dum C non fuerit apparens in definitione ipsius A. Et ideo dixit Abumazar quod talis raro inueniatur: medius itaque terminus in ista est causa maioris solum.

7. pars combinationum.

Septimæ partis prima species est, in definitione ipsius A est B, & B est sicut genus ipsius C, verbi gratia, omnis homo est animal, & omne animal est habens appetitum. Secunda species est, in definitione ipsius A est B, & B est differentia ipsius C, verbi gratia, omnis homo est rationalis, & omne rationale est risibile. Et in his duabus speciebus medius terminus est causa duarum extremitatum. Tertia species est, in definitione ipsius A est B, & definitio ipsius B est C, verbi gratia, omne animal rationale est homo, & omnis homo est risibilis. Et licet huius medius terminus sit causa maioris extremitatis, tamen illius prædicatio est præter naturaliter, & huic attestatur quod Abumazar fecerat plures species talis dispositionis, verbi gratia, dum dicimus A est genus ipsius B, & B est sicut pars definitionis ipsius C, aut A definitio ipsius B, & B est pars definitionis ipsius C. Sed contingit illi quod præmissa eius sit prædicata præter naturaliter, & conclusio prædicata præter naturaliter, sicut quarta species primæ partis libri Abumazar. Sicque est sine dubio demonstratio essendi, licet medius terminus eius sit causa alterius duarum extremitatum, aut ambarum. Quarta species est, in definitione ipsius A est B, & in definitione ipsius B est genus ipsius C, verbi gratia, omnis homo habet pedes, omne habens pedes est progressiuum. Et medius terminus in illa est causa maioris. Ex libro autem Abumazar cecidit species huius partis, in qua construuntur demonstrationes simpliciter, videlicet A est in definitione ipsius B, & B est definitio ipsius C, vt verbi gratia, omnis homo est animal rationale, & omne animal rationale est risibile. & medius terminus illius est causa ambarum extremitatum, & est eius prædicatio naturalis, & non est in eius compositione delusio. Et vniuersaliter illius sunt omnes conditiones quas Abumazar adiecit conditiones demonstrationibus simpliciter. Ipsius autem defectus non est aliqua causa præter alteram duarum causarum, aut q̄ ceciderit ex ipso libro, aut q̄ ipse eam subtraxerit confidens in intelligentia addiscentis.

8. pars combinationum.

Octauæ partis prima species, est definitio ipsius A est pars generis ipsius B, & B est definitio ipsius C, verbi

gratia, omnis homo est animal rationale, & omne animal rationale est concupiscens. Secunda species est, pars definitionis ipsius A est genus ipsius B, & B est genus ipsius C, verbi gratia, omnis homo est bipes, & omne bipes est progressiuum. Tertia species est definitionis ipsius A est genus ipsius B, & B est differentia ipsius C, verbi gratia, omnis homo est rationalis, & omne rationale est videns. Et harum trium specierum medius terminus est causa ambarum extremitatum simul.

10 Quarta species est, pars definitionis ipsius A est genus ipsius B, & definitio ipsius B est C, vbi gratia, omne animal rationale est homo, omnis homo est estimatiuus. Huius autem medius terminus medius, licet sit causa maioris extremitatis, tamen maioris præmissæ prædicatio est præter naturaliter, & tandem sermo de ea est, sicut sermo de tertia specie septimæ partis.

Hæ itaq; sunt proportionum demonstrationum simpliciter ad se inuicem, & hæ sunt suæ partes sicut patet ex sermone Abumazar, & secundum ipsam rem in se, nos autem iam numerauimus illas. Expediit autem te scire quod partes demonstrationum negatiuarum huius partis sint tot quot sunt species affirmatiuarum & suarum partium proportio est eadem proportionum affirmatiuarum: quoniam sicut in ista oportet, quod medius terminus sit causa essendi conclusionem, sic ibi est causa negationis, nisi quod affirmatiua constituitur in prima specie primæ figuræ, & negatiua constituitur in secunda specie primæ figuræ, & in prima & secunda secundæ figuræ. Et similiter proportionum partium demonstrationum conditionalium coniunctarum sunt eadem proportionibus acceptis i categoricis, verbi gratia, de prima specie earum, si homo est animal rationale, homo est animal progressiuum bipes, sed in syllogismo contradictionis, & in conditionalis disiuncto non constituitur hæc species demonstrationis, quoniam illi constituunt rem per destructionem sui contradictoriæ. Species vero demonstrationis causæ sunt quedam specierum demonstrationis essendi & causæ simul, & illarum conditiones sunt istæ eadem conditiones, & sua

40 proprietas est hæc proprietas. Sed differentia inter eas est, quoniam in hac cō est notum apud nos per primam notitiam, aut per syllogismum, sed per illam quæritur notitia causæ tantum, verbi gratia, quoniam iam nouimus sensu esse canitiem homini tempore senectutis. Deinde autem trademus suam causam & dicemus, in homine dum senescit gignitur calor extraneus, & extranei calor est albificare pilum. In demonstratione vero causæ & essendi simul ambæ hæ duæ res sunt simul ignotæ, scilicet & esse et causa. Syllogismus autem

50 est, qui eas largitur esse essentialiter, verbi gratia, vt dicamus, quod est sub æquatore diei est inhabitatum, quoniam tempus æstus ibi perseverat toto anno, aut est quasi perseverans ob velocitatem reditus Solis ad zenith capitis à tempore ipsius recessus, & totum hoc est per se notum. Demonstrationis vero essendi conditiones sunt præpositæ conditiones, excepto quod medius terminus non est causa conclusionis, sed nostræ cognitionis tantum, & priora in illis secundum cognitionem non sunt priora secundum esse. Ac iterum quæ est talis dispositionis est plurium specierum, quarum vna &

60 magis principalis est illa, quæ dicitur euidens, & est illa species, qua semper ostenditur prius s̄m esse per posterius, vt, gr. Lunæ sphericitas, quia eius lumen crescat s̄m lunarem figuram. Quoniam autem non contingit ostendere per quoduis posterius, quod cōtigerit quodlibet prius, quod contigerit, cōuenit exponere hoc quodam explicatione. Dicimus itaq; q̄ prius & posterius sunt secundum quatuor partes, quarum vna est, q̄ ex essendo vtrilibet eorū sequatur alterutrum, & hæc sunt quæ

sunt

De pri
posteri

sunt prædicatione conuertibilia. & per hanc partem ostenditur vtrūq; per alterutrum: & quando ostenditur prius per posterius, vocatur euentia, quando autem ostenditur posterius per prius, est demonstratio simpliciter: prout ostenditur Lunæ sphericitas ob sui luminis crementum, vel sui luminis crementum ob eius sphericitatem. Secūda autem pars est, quod prius sequatur ad esse ipsum posterius, & non cōuertatur, & per hanc semper euenit demonstratio euentiæ solum. vt verbi gratia in hoc loco est ignis, quia est fumus. Tertia pars est quod sequatur posterius ad esse prius, & non sequatur prius ad esse posterius, & in hac euenit demonstratio causæ & essendi solum. vt verbi gratia, ad ignem sequitur illuminatio & lux, sed ad illuminationem & lucem non sequitur, quod lucens sit ignis. & ideo errauit qui credidit quod stellæ sint igneæ eo quod illuminant & lucent, & sic est æstimatur quod sit inesse calorē ipsi igni. Quarta pars est quod non sequatur ad esse vnum eorum alterum: in hac itaque non est possibilis demonstratio omnino, nec euentiæ, nec causæ. Secunda vero species demonstrationis essendi est, quod sint duæ res posteriores quadam reliqua, cui vt subiecto ostendatur inesse vna istarum per alterā, excepto quod est ex parte qua conuenit, vt proportio vnius earum ad alteram sit vna illarum proportionum essentialium, & tūc non est dubium, quin vna illarum sit prior altera aliquo modo. Sed quando medius terminus fuerit posterior poterit esse primæ partis euentiæ, quando vero prior fuerit medius terminus, tunc est partis demonstrationis essendi & causæ simul, excepto, q̄ medius terminus eius est causa remota: & hæc pars est numerata inter euentias, & eius potestas est potestas earundem rerum, verbi gratia, dicendo paries non respirat, quia non est animal: est itaque exemplum harum duarum rerum posteriorum pariete secundum proportionem, hoc est dictū, quod ipse sit non respirās, & quod sit non animal. Si autem deueniremus ad hæc per causam propinquam, diceremus, quia non habeat pulmonem. & sic est sermo dicentis, quod stellæ boreales non sint velocis occasus, quia sunt prope horizontem borealem: causa autem propinqua est, quia sunt super minimum arcum. Quando vero fuerint duæ res posteriores aliquo subiecto, quæ sunt vnius eiusdem gradus posterioritatis, hoc autē est, quando vni nō est aditus ad alterius definitionem, prout est inesse emptionis & venditionis & risus homini, & in summa duæ proprietates vni subiecto, quando vnaquæque earum ostendatur per alteram, erit euentia hæc per accidens. Huius autem exemplum oportet quod differamus ipsum ad scientias, sed aliqui exposito res crediderūt, quod hæc diuisio syllogismorum numeretur in partibus euentiæ. Hæc itaq; sunt partes demonstrationum in materia necessaria. In illis autē, quæ sunt de illis in materia pro maiori parte, adijciemus conditiones omnes conditiones quas apposuimus his, videlicet quod sint per se, & vniuersales, excepto quod non adijciatur eis conditio ipsa necessitas. Significatum autem perfectitatis in hoc loco æstimatur in comparatione causæ rei ad rem tempore ipsam essendi, quia est comparatio necessaria, quando inuenitur res, inueniuntur ipsius quatuor causæ, ex quibus constat. & ideo demonstratio nes causæ solum sunt necessariae, & non adeunt hæc materiam, sed possunt imaginari in euentis huius rei, quæ sunt pro maiori parte, sicut est esse canitiem homini tempore senectutis, & licet sunt euenta & causæ, ad quas sequitur rem esse pro maiori parte ex formis materiæ, & efficiētis, sed esse finem & formam necessario sequitur ad esse rem. Et q̄ intenderimus ostendere rem esse per vnam rei causam sit hoc in materia demonstrationis causæ, et essendi simul, et similiter, q̄n proposuerimus ostē-

dere rem esse per vnā suarum causarum, videlicet materialem vel efficiētē, si hoc fuerit in materia possibilis pro maiori parte, sua ostēsiō est contingēs: multa. n. res sunt, quas nō oportet sequi ad suā causam materialem & efficiētē, consecutione p̄ maiori parte, ver. gratia q̄n inuenitur fabricans nō oportet q̄ inueniatur domus, in maiori autē parte rerum sit, q̄n hoc est contingēs, gratia exempli, si hic æger credet suo appetitui, & non credet medicis, & est cōualefcens, ipse recadet in eius egritudinem. Demonstratio vero euentiæ pro maiori parte eueniet in hac materia in accidentibus, quæ esse sequitur re consecutione pro maiori parte. vt verbi gratia, q̄n homini patenti torturam oris accidit apoplexia: aut in accidentibus quæ mutuo se consequunt consecutione pro maiori parte, quādo inter illa fuerit comparatio essentialis. Sicq; iam locuti sumus de partibus verificationis simpliciter. Redibimus itaq; nunc & loquemur de partibus formationis simpliciter.

Formationum autem perfectissimā est, quæ intelligitur per definitionē, & definitio tandem est, cuius cōpositio est cōpositio clausulæ conditionis, & nexus explicans significatū definiti per res essentielles. Dicimus autē de ea q̄ sit oratio, cuius cōpositio est cōpositio clausulæ conditionis & nexus, vt id sit propria dīa, qua differt a demonstratione, cū demonstrationis cōpositio sit cōpositio illius quod verificatur, aut falsificat. Res autē essentielles distinctæ in definitionibus sunt duarum partium, partis prioris definiti, & partis posterioris eo, & vtraq; eius pars est propinqua, vel remota. Remota autem parum est, quin notentur inter ea, quæ sunt per accidens in potentia, aut in actu. Digniores vero illarum, ex quibus cōponuntur definitiones, sunt res priores ipsa re, quæ sunt propinque in actu. Quæ vero cōponuntur ex rebus posterioribus digniores sunt dici descriptiones, nisi de eo, quo non inueniuntur res priores eo, prout dicit de multis rebus. Priorum autē sunt duæ partes, pars quæ dā, quæ est in re, & pars, quæ est extra rem. Et conueniētiore istarum, ex quibus componitur definitio, sunt res, quæ sunt in ipsa re. Res autē, quæ sunt in re, sunt duarū specierum, quarum vna est materia, & altera est forma: & ideo est q̄ dicimus in definitione vera, q̄ ipsa cōponatur ex genere & differentia, genus n. est aliquo modo materia, & forma est differentia. Genus itaq; dicitur duobus modis, quorum vnum est prius & vere, et est illud, quod semp non notificat re, quæ sit extra definitum, & est genus, quod dicitur vniuocē, sicut animal, quod dicit de homine & equo, & hoc est illud, quod est pars rei, et ipsius materia aliquo modo. Secundum autē est genus, quod vocatur s̄m narrationem, prout sunt vnū & ens: in his autem non inuenitur hæc dispositio, scilicet q̄ ipsa non notificat de re quid sit, neque essentialiter. Si autē dicitur de illis genus, hoc est, ex parte qua similes sint ad rem v̄sem ipsius rei. Differentia vero non notificat vt plurimum rem, quæ sit extra essentiā definiti, ipsa enim est forma definiti, sed contingit in aliquibus rebus q̄ suæ differentiæ non sint notæ, & capiuntur in illis vice differentiæ definitio differentiæ, aut eius proprium. Accipimus vero definitionem differentiæ vice ipsius differentiæ, sicut dicimus, q̄ palma sit arbor faciens dactylos, sumere autē suum proprium est, sicut dicimus de equo q̄ sit animal h̄nibile. Sicq; hinc videtur, q̄ dīa notificat re, quæ sit extra definitum, & est quodam modo aliud a forma. Res vero, quæ sunt extra rem, sunt trium partium, efficiens, & finis, & res, cui inhæret definitum, quando definitū fuerit id cui est subiectum, & maior pars talium procedit processu secundæ partis differentiæ, scilicet quæ non est in rei essentia. Definitio vero, quæ cōponitur ex rebus posterioribus definiti, est, ex quo rerum definitarum

De Definitio nibus.

Log. cū cōm. Auer.

YY sunt

sunt duæ species, quædam species, qua non sunt res priores, & posteriores ea, & spēs, qua sunt res priores & posteriores ea. In prima quidem specie semper definitio componitur ex rebus posterioribus, ex quo ei non sunt res priores ea, & istæ sese excedunt secundum propinquitatem & remotionem, & conuenientior illarum rerum, quæ notificat rei differentiã, est illa, quæ est magis propinqua, verbi gratia, definitio excelsi Creatoris est quod ipse sit motor vniuersi, aut quod ipse sit forma vniuersi: in secunda autem parte, cui inuenitur prioritas & posterioritas simul, conuenit quod sit definitio ex rebus prioribus, & non vtuntur in illa posterioribus nisi ad patefaciendũ, aut de in quo fuerit posterius notum apud nos, & ascendemus & procedemus ex illo ad prius. Gratia exempli de hoc proprii, si quis definiuerit hominem per animal rationale, exemplum autem posterioris est, si quis ipsum definiuerit ipsum quod sit animal rectæ staturæ amplipetoris. Hæc itaque est diuisio definitionum ex parte eorum, ex quibus componuntur. Definitionum iterum est alia diuisio, quæ quædam earum sunt, quas inesse definito est notum ab initio rei, & singulas partes ipsarum singulis illius, & hæc definitionum species numerabit inter præmissas primas, & vocabitur hæc demonstrationis principium, verbi gratia, de definitione circuli quod ipse sit figura, quam circuit vna linea, in cuius medio est punctus, à quo omnes lineæ exeuntes ad circulerentiam sunt æquales. Et quædam earum sunt, quas inesse definito non est notum, siue partes inesse singulæ singulis sit notum, siue non sit notum. Exempli gratia de illa, quam inesse definito non est notum, nec singulas suas partes singulis illius partibus, vt dicendo in definitione eclipsis Lunæ, quod sit priuatio sui luminis ob interpositionem terræ inter eam & solem, sequitur inde quod lumē Lunæ deficiat in sua subtilitã, donec per demonstrationem ostendatur quod suum lumē emanet à Sole. Exemplum autem illius, cuius partes singulas singulis inesse sit per se notum, & ipsam inesse definito sit ignotum, est dicendo, in definitione eclipsis Solis, quod sit occultatio sui luminis ob occursum aliquarum stellarum inter nos & ipsum, quando enim notum fuerit quod eclipsis Solis sit occultatio sui luminis, sequitur inde necessario, quod sit occultatio ob occursum aliquarum stellarum inter nos & ipsum. Tertia autem pars definitionum est, cuius aliquas partes notum est inesse definito, & aliquas non est notum, & hæc iterum est duarum partium, quædam earum est, cuius ignotum potest verificari de definito per demonstrationem propter notum, & hæc est, quæ vocatur definitio positione differens, quædam vero sunt, de quibus est hoc impossibile. Ad explicationem vero primæ definitionis procedemus ad id, cuius formatio est difficilis duabus vijs, vel via diuisionis, aut via compositionis. Diuisio quidem est quod aduertamus genus magis propinquum, vt ipsum cognoscamus de illo, cuius definitio intenditur, & diuidamus illud per differentiã essentielles, per quas diuiditur prima diuisione secundum modum ipsius quod quod est. Deinde considerabimus ipsam rem definitam, sub qua oppositarum, per quas illud genus diuiditur, ingrediatur. Dum autem inuenerimus, quod ingrediatur sub altera earum, considerabimus aggregatum ex hoc genere, & differentiã, quia si illud inuenerimus æquale definito, & conuertetur secum, iam attigerimus nostrum propositum. Si autem non fuerit æquale, & fuerit magis vniuersale, diuidemus illud aggregatum ex hac differentiã & genere, vt fecimus de primo genere: & iterum considerabimus sub quo oppositorum ingrediatur nomē definiti, quo inuento iterum considerabimus aggregatum ex illis, an sit æquale, aut inæquale, adeo quod finiat in specie, cuius definitio intenditur, verbi gratia, quod intendamus hominis definitionem, & accipiamus genus magis

propinquum, quod notificat hominem, quod est ipsum nutritibile, & ipsum diuidamus per sensituum, & insensibile, & inueniemus hominem ingredi sub sensituo, excepto quod illud est magis vniuersale, quod homo. Deinde diuidemus sensituum per rationale & irrationale, & inueniemus hominem sub ingredi rationale: & iterum considerabimus aggregatum ex toto hoc, quod est dictum, nutritibile sensituum rationale, sicque inueniemus illud homini æquale, & sic cognoscemus quod sit eius definitio. Si autem fuerit generi nomen accipiemus illud in se, aut in sua definitione, vt si vice nutritibilis sensitui dicemus animal, si autem non fuerit ei nomen, accipiemus ipsum per suam definitionem. Diuisionis autem vtilitas est traditio ordinis partium definitionis in suis locis, & discernere rem ab eo, in quo potest aliquid secum conuenire per illud, quod ipsum appropriat. Via vero compositionis est, dum voluerimus definire aliquam vltimam speciem, quod perscrutemur prædicata de singulis notificantibus de ea quid sit, & secernemus illa, quæ horum prædicatorum fuerint genera, & differentiæ, et abiciemus magis vniuersale, & plus continens ex generibus, quousque inuenerimus genus proximum. Deinde accipiemus ex differentijs illam differentiam, quæ fuerit magis propria in hoc genere, aut differentiã. Dum autem aggregatum ex his fuerit illud, cuius summa sit æqualis definito, iam inuenerimus rei definitionem. vt verbi gratia, dum nos volumus definire hominem, perscrutabimur sua prædicata secundum modum ipsius quod quid est nutritibile, & animal, & rationale, sicque ex his aggregabitur summa æqualis homini. Si vero illud, cuius definitio intenditur, non fuerit species vltima, sed genus, sub quo sunt species, via est ad extractionem suæ definitionis hoc modo, quia considerabimus species, quæ est sub isto genere, & accipiemus eius definitionem, & definitionem sui oppositi, deinde capiemus commune illis, & erit definitio generis quod continet has species. Si autem fuerit illud genus, cuius definitio queritur, iam factum est nobis id quod satis est. Sin autem faciemus hoc etiam quousque perueniamus ad genus quæsitæ definitionis, verbi gratia, nam si nos voluerimus definire animal, accipiemus hominis definitionem, prout nouerimus, & definitionem oppositarum specierum. Deinde auferemus illud, quo appropriatur homo & species oppositæ ei, & remanebit eis communis definitio animalis: hoc autem est, dum non acceperimus in hominis definitione, aut in definitione oppositarum specierum genus secundum id, quod per suum nomen significatur, sed secundum suam definitionem. Manifestum autem est, quod hæc duæ viæ sint possibiles in hac parte definitionum, hoc est, quod ipsam inesse definito sit per se notum, et similiter singulas suas partes singulas illius. Quando enim illud non esset genus, quod primo diuiserimus notum inesse ipsi definito, differentiæ autem, per quas diuiditur, fuerint notæ quod insint ipsi generi, & aggregatum ex illis fuerit notum inesse ipsi definito, est inutilis in via diuisionis. Et similiter etiam, quando prædicata non fuerint secundum modum, quo sunt nota inesse illi, & nota inesse sibi inuicem, hoc non recipietur secundum viam compositionis.

Ordo vero partium definitionum in compositione est, quod præponamus vniuersale, & id, cuius modus est modus materiæ, & postponamus particulare, & id cuius modus est modus formæ. Constituere vero inesse definito secundam partem definitionum, quas non est notum inesse definito, aut non est notum suas partes mutuo inesse, ac etiam illas suas partes mutuo sibi inuicem inesse, sit per euidenciam, aut per demonstrationem simpliciter, quatenus non sunt definitiones propriæ substantijs, quoniam definitionibus proprijs substantijs impossibile est vt in demonstrationibus simpliciter, ex quo

De partibus definitionis

quo illis non sunt causae priores, & notiores eis, excepto si fuerint illis accidentia. & hoc fit secundum similitudinem illius, quo res se habet in eclipsi Solis aut Lunae, & vniuersaliter in definitionibus, quas non est notum inesse definito: & haec quidem definitiones appellantur demonstrationum conclusiones. Loca vero, quae conferunt ordinationi generum, & differentiarum, quae sumuntur in definitione & generi ipsarum definitionum, non conueniunt nostro proposito. Huius enim tractatus propositum fuit compendium. Et ut vniuersaliter inquam, illa construuntur ex definitionibus harum rerum, & suis proprietatibus, atque ex suis accidentibus. Tertiae vero partis, cuius quaedam partes notum est esse, & quaedam non est notum, possibile est quaedam partes eius inesse definitionem ostendere per demonstrationem per alteram partem notam per se inesse ipsi definito: & hoc quidem conuenit partibus perfectis, quibus conuenit praedicatio mutua de se uicem. nam in illis quidem fit hoc possibile, & pars, quam hic sumimus, vocatur demonstrationis principium, altera autem pars verificata vocatur demonstrationis conclusio, & huius definitionis aggregatum nuncupatur demonstratio differens positione, quam non est differentia inter illam & demonstrationem simpliciter, nisi per modum compositionis & ordinationis, illud enim sumitur in definitione secundum modum coaequationis, in demonstratione vero secundum modum praedicationis. Ac etiam, quia pars posterior in definitione est prior in demonstratione, verbi gratia, quia loci definitio est, quae sit ultimum corporis ambientis, & aliquas partes huius definitiois notum est inesse definito, videlicet, dum dicimus quod sit ambiens: Aliqua autem sunt, quas non est notum inesse, ut dum dicimus quod sit ultimum corporis, multi enim viri opinati sunt, quod locus sit vacuum, quando vero permutauerimus hunc ordinem huius definitionis possibile erit, quod verificemus partem ignota per notam, ut si dixerimus locus est ambiens, & ambiens, in quantum est ambiens, est ultimum corporis, quod de foris est: conclusio itaque sit, locus est ultimum corporis, quod de foris est. Dum itaque demonstratum fuerit hoc permutabimus illud in ordinem definitionis, & dicemus, locus est ultimum corporis ambientis. Sicque differentia hic est, quam accipimus demonstrationis principium: genus autem est, quod accipimus demonstrationis conclusionem, & secundum hoc in hac parte est res pro maiori parte. Quando autem contigerit in talibus, quae pars, quae est demonstratio conclusio, fuerit definitio, & illa definitio, quae fuerit medius terminus, sit etiam definitio, quae est causa definitionis ostensa, haec definitio erit perfectissima definitionum, & demonstratio, quae fuerit talis dispositiois, erit quae largietur definitionem esse, eiusque causam simul, sicut largit demonstratio simpliciter rem esse eiusque causam simul. Et haec est definitio, quam Aristoteles vocat demonstrationem positione differentem. Et est vere communis duabus definitioibus rei, quarum altera procedit secundum modum conclusionis demonstrationis, & altera secundum modum demonstrationis principium. Et secundum hanc considerationem vere dicitur, quod definitiones sint tres: definitio procedens secundum modum principium demonstrationis, & definitio procedens secundum modum demonstrationis conclusionis, & definitio aggregata ambas res simul, quae est perfectissima illarum. ut est gratia exempli, oratio dicentis, nubes est, in qua ventus colliditur, & in quo ventus colliditur est sonus: concluditur hinc, quod in nube sit sonus. Dum autem mutatus erit ordo huius demonstrationis, & dicemus, nubes est, in qua est sonus ob ventum in ea collisum, haec est tonitruum definitio: in talibus enim quaesitis impossibile est, quin sit nominis rei explicatio nota, quae res quaeritur esse simpliciter, aut conexa, id est secundum quid. Et ultimum quidem est,

ut quidam viri dicunt, quod inueniatur quando sumit finem eius definitionem, quod in illa sit, quod procedit secundum modum demonstrationis principium, ac demonstrationis conclusionis. verbi gratia, quod ostendamus inesse nutritibile ipsi homini per sensitiuum, quae est pars sui generis, quod est ipsum animal, & aliquando hoc inuenitur in differentia, hoc est, quod sit in ea, quod procedit secundum modum principium demonstrationis, & conclusionis demonstrationis, verbi gratia, dicendo, homo est consulens cogitativus, & consulens cogitativus concipit: homo itaque concipit, quae duo haec sunt partes definitionis ipsius rationalis. In hoc autem non sunt demonstrationes definitionis essentialiter nisi per accidens, nisi sit demonstratio continens definitionem, & definitionis causam, & scias hoc, quia est locus qui iam latuit multos expositores.

Artes, ut alibi dictum est, diuiduntur in tres partes, scilicet in artes, quarum finis est solum operatio, sicut est ars medicinae, & caeterae, siue operatio eius fuerit per syllogismum, & experimentum, aut breui se expediens solo experimento: & in artes, quarum finis est solum scientia: & haec quidem sunt scientiae speculatiuae, sicut est scientia naturalis, & caeterae: & in artes adiuuantes istas, quae sunt artes, quae dirigitur intellectum ad perquisitionem harum duarum artium, & est ars logica, aut ei proportionalis. Nos autem primo intendimus hanc considerationem artium speculatiuarum, & dicimus ex quo cum eo, quod entia sunt multa, sunt etiam nimiae conuenientiae aliquo modo, oportet quod inueniatur inter artes conuenientia quaedam, scilicet in subiectis & praemissis, et quaesitis, conuenit itaque quod dicamus in eis, quo appropriatur vnaqueque ars, & quo modo appropriatur, & in quo conueniunt, & quo modo conueniunt: sicque dicimus, quod artes & scientiae speculatiuae sunt duarum partium: ars vniuersalis, & est quae considerat ens simpliciter, & proprietates, quae ipsum sequuntur, sicut sunt multitudo & unitas, & potentia, & actus: & ars particularis, & est quae considerat esse quid sit, & proprietates, quae ipsum sequuntur ex parte, quae est haec res, puta est scientia naturalis, & caeterae artes. Omnes autem haec artes differunt per sua subiecta, aut per differentiam modi considerandi in illis: & notum est, quod quoniam differunt altero horum duorum modorum, differunt etiam per proprias praemissas, & propria quaesita. Quoniam vero differunt secundum hanc considerationem, quaedam sunt artes vniuersales, & illae sunt trium partium: ars prima philosophiae, ars topica, & ars sophistica: & quaelibet harum differt secundum modum considerandi, ut diximus, & per principia, & finem, & per quantitatem scientiae. Modus vero considerandi in prima philosophia est intellectio entis secundum dispositionem, quae est secundum esse. Sua vero principia sunt principia vera, quae definiuimus in his quae praeposita sunt. Quantitas vero suae scientiae est rei intelligentia secundum ultimum, quod est naturae hominis illam intelligere. Finis vero illius est constituere finem causarum entium: & haec est humana perfectio, ut alibi ostensum est. Artis vero topicae considerationis de ente exemplum est consideratio vulgari, quo quaeritur rei confirmatio, aut ipsius confutatio. Et similiter quantitas suae scientiae est cognitio vulgata. Sua vero principia sunt principia diuulgata quae scripta sunt in libro Topicorum. Et similiter eius finis est ille finis, de quo ibi meminimus. Ars vero sophistica habet sua principia, quae sunt ea, de quibus aestimatur quod sint vera cum non sint vera, & de quibus aestimatur, quod sint diuulgata, cum non sint diuulgata. Finis vero suus est deceptio, & quod aestimeat de habente ipsam perfectio & affluentia scientiae, adeo ut sit per illam aliquod bonorum intellectualium. Quantitas vero suae scientiae est illa, quae putatur esse scientia praeter quod ita sit. Scientiae vero particulares differunt Log. cum com. Auer. YY non runt

De qualitate
faciendi dem
onstraciones
& definitio
nes i artib
speculatiuis.

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

runt discrimine suorum subiectorum, & per modum considerationis illorum: & iterum illarum, quæ differunt per modum considerationis illorum, quædã sunt, quarum altera earum est sub altera, sicut est consideratio Sphæræ simpliciter, & consideratio Sphæræ mobilis, & quædam sunt quarum neutra est sub altera, put est maior pars illius in quo conueniunt habens Naturalem scientiam, & habens scientiam Mathematicam. Et manifestum est, quod, quoniam differunt per alteram harum differentiarum, differunt et per sua propria principia. Sciẽtię itaque particularis sunt duæ partes, quædã earum est scientia naturalis, quæ considerat entia transmutabilia in quantum transmutabilia sunt, & oĩa eis attributa ex parte, quæ sunt transmutabilia, & vniuersaliter principia propria, quibus vtũtur in hac arte, et quę sita proportionalia sunt huius generis, quoniam illa sunt res, in quarum definitione sumitur transmutabile, in quantum est transmutabile, aut illa sumuntur in illius definitione, prout sumimus ens transmutabile. Illarum itaque sunt quatuor causas, ex quo non est possibile, quoniam appareat materia in definitionibus factis in hac arte, & ubi apparet materia ibi est efficiens, forma, & finis, hoc autem non conuertitur. Et ex illis est scientia Mathematica, & illa vtiq; est consideratio de quantitate inuenta in corporibus sensatis, sed non ex parte qua sunt materię sensatę, sed qua sumuntur abstractę secundum suam orationem, & ideo in sua definitione non apparet materia. Quando autem hoc ita est, & non inueniuntur in eis duæ causę, efficiens & finis, nisi per accidens, sed apparet in illis solum forma ex quatuor causis, quidã viri æstimauerunt ob ea esse separata secundum orationem quod sint separata secundum esse. Nos autem nescimus quo modo res sit hic. Et quædã partes harum scientiarum sunt vehementis abstractionis, & quædã sunt, quibus proprium est quod inueniantur in materia, adeo quod in his res finiatur in scientia naturali. Vehementissime vero abstractionis à materia est Arithmetica, & post illam est Geometria, & est illa, cuius subiectum est quantitas continua, quoniam in summis harum duarum scientiarum non apparet penitus materia in definitionibus factis ex illis, vt dictum est in definitione paris, quod sit numerus, qui diuiditur in duas partes æquales, & prout dicimus in definitione circuli, quod sit superficies, in cuius circumferentia giritur linea vna, in cuius medio est punctus, à quo oēs linee ductę ad circumferentiam sunt æquales. Et licet in definitione istorum sint sumpta genera in comparatione ad differentias, quæ sunt similia materijs, tamen nõ est eorũ materia, nisi secundum nominis æquiuocationem. Iam autem ostensum est, quale esse sit esse has definitiones, earumque partes in Metaphysicis, quædã vero sunt proprię materię, sicut scia Perspectiua & scia Musica, quoniam scia Perspectiua considerat lineas, et multa illorũ, quæ considerat Geometra, sed geometra considerat eas in quantum sunt lineę rectę, sed habens scientiam Perspectiuam considerat eas in quantum sunt lineę radiosę. Et similiter Arithmetica considerat proportionem multiplicem et superparticularem, quatenus sunt proportiones numerales, habens autem scientiam Musicam considerat illas, in quantum sunt proportiones sonorũ conuenientium sensui, aut illi disconuenientium, hoc est dissonorum.

Et scientiarum particularium est scia practica. Hęc autem scientia considerat res, quarum opatum est consilium, & electio ex parte qua homo fit felix per illas, aut ei nocetur per illas. Quoniam autem hęc sunt partes scientiarum particularium manifestum est, quæ istarum differunt subiecto, vt Arithmetica & Geometria, & quæ earum differunt secundum modum considerandi, & quæ earum cum hoc est alteri subalterna, & quæ non sunt subalterna, vt est ars Medicinę, & scientia naturalis. Hęc. n. est practica, & hęc est speculatiua, hoc itaque est in quo

appropriatur ars, & quo modo appropriatur. Sicque reliquum est nobis dicere, quo modo conueniunt, & in quo conueniunt. Dicimus itaque, quod ipsę conueniant in suis subiectis, & præmissis factis in eis, aut in ipsis quæ sitis, aut quod quædam earum vtitur pro principio illud, quod ostenditur per demonstrationem in altera. Verbi gratia, scientię vniuersales conueniunt in suis subiectis, & differunt in modo considerandi, prout diximus. Et similiter scientię particulares conueniunt cum vniuersalibus in suis subiectis, quoniam ipsę sunt sub illis, & differunt, ex quo considerant illa non ex parte, qua sunt vniuersalia. Et similiter sunt scientię particulares, quarum quædam sunt subalterna aliquibus ipsarum. Illarum vero conuenientia in præmissis erit hæc, quoniam præmissa non fuerint propria subiectis harum artium, put est res vni rei quales eadem sunt coęquales, & omnis res est affirmatiua, aut negatiua. Vnus vero quarumdam scientiarum illo, quod verificatum est, in alia, fit duobus modis, aut secundum signum, aut secundum causam: dico secundum causam, quãdo id, quod continet scientia prima, fuerit priusquã scientia secunda, prout est dispositio scientię Arithmeticę cum scientia Musica, quoniam quando habens musicam interrogatur de aliqua melodia, quare sit auditui concinna, dicitur, quia sit secundum illam proportionem qua est, siue dupla, siue alia ex concinnis proportionibus. Signum vero est e contra, prout est habentem scientiam diuinam sumere esse numerum motorum ex numero motuum, quem sumit ab habente scientiam astrorum Mathematicam. Sua vero conuenientia est, quoniam ostenditur per demonstrationem quarũdam ipsarum id, quod ostensum est per demonstrationem alterius, & hoc non euadit quin sit de vno subiecto, aut de duobus subiectis, si autem fuerint de duobus subiectis est hoc possibile duobus modis, quorum vnus est, quod medius terminus in vna earum sit alius à medio termino in alia: sicut est conuenientia Arithmeticę & Geometrię in ostendendo æqualitatem: quia Arithmeticus dicit, hic numerus est æqualis huic numero, quoniam in ipso est species paris & imparis, sicut in illo, Geometra autem dicit, quod hæc linea sit huic lineę æqualis, quia exeunt à centro vnus circuli ad suam circumferentiam, aut quia exeunt centris duorum circulorum æqualium ad suas circumferentias. Secundus autem modus est, quod terminus medius in vna earum sit idem terminus medio, quod est in alia, nisi quod necessario oportet quod in vna accipiat secundum vnã rationem, & in altera secundum alterã intentionem. Sin autem non essent duo subiecta in duabus artibus, sed vna esset subalterna alteri, erunt in vna arte. Verbi gratia, quod Arithmetica demonstratione ostendat, quod superficies numeri resultantis ex ductu duorum numerorum ad seinuicem sit æqualis superficiet resultanti ex ductu numeri, qui diuiditur in vnamquamque partium alterius, quia oēs partes rei coęquantur toti rei. Geometra autem verificabit hanc eandem rem hoc termino medio per lineas, prout dicit, quod superficies resultantis ex his duabus lineis sit æqualis superficiet resultanti ex altera harum duarum linearum in singulas partes alterius lineę, quoniam omnes partes rei coęquantur toti rei. Vterque itaque illorum vtitur in huius ostensione, quod omnes partes coęquantur toti, sed vnus illud accipit vno modo, ex quo sunt partes numeri, & alter capit illud, aliter ex eo quod sunt partes magnitudinis. Quãdo vero hoc fuerit de vno subiecto, oportet necessario quod medius terminus in illa sit alius à medio termino in alia: hoc autem fit duobus modis, aut quod in vna illarum sit euidentia, & in altera sit causa, prout Physicus ostendit cœli sphericitatem, eo quod sit substantia nec grauis, neque leuis, Mathematicus autem hoc ostendit ex eo quod videmus stellas non occiduas. Prima itaque demonstratio est simpliciter, & secunda est euidentia. Quod vero in vtraque

in vtraque illarū sit causa, ostendetur in artibus, quæ non considerant omnes causas. Possibile nāq; est his modis q; quædam ars verificet aliquā rem de aliquo subiecto per causam, quā cernimus in illa, & in alia arte hæc res verificetur per alias causas, quæ nō apparent in prima arte, verbi gratia, qñ ars Mathematica non considerat ex causis, nisi causam formalem tantū, vt fertur, & sciētia Physica considerat quatuor causas. Potest itaq; inueniri in eis hmōi. vt gratia exēpli, Mathematicus verificet q; cœlum sit sphericum, q; lineæ exeuntes à suo centro ad eius circūferentiā sunt æquales: Physicus autem verificat hoc, ex quo est corpus nec graue, neq; leue. Notum autem est q; quæ sita fiunt cōmunia duabus artibus de vno subiecto, qñ consideratio de hoc subiecto fuerit duobus modis, prout prædictum est, & ideo possibile est, q; subiectum concipiatur in altera illarum duarum, in rebus quas Mathematicus non potest concipere in sua scientia, sicut q; cœli sint corpora nec graua, neq; leuia, & ideo non potest illorū sphericitatem tradere ex hac parte: hoc autem inuenitur in omnibus artibus demonstratiuis, quæ conueniunt in subiecto, & differunt in modo.

Iam itaq; ostēsum est ex hoc sermone, quo modo cōueniunt artes demonstratiuæ, & in quo conueniunt, & ex hoc ostenditur, q; impossibile sit habenti quāuis artem, quatenus est virorū illius artis, q; perferat principium suæ artis, neq; q; ipsum constituat, si non fuerit per se notum, nisi accidentaliter. Et ideo artes speculatiuæ nō solum capiunt sua principia ex artibus demonstratiuis speculatiuis, sed et ex artibus factiuis, put est moris artis Musicæ, q; sumat sua principia ex ipsis factiuis.

TRACTATUS DE RHETORICA
DEMONSTRATIVA.

Rhetorices demonstratiuæ sunt quatuor partes. Rhetorica doctrinæ, & disciplinæ, & rhetorica litigiosa vere, & rhetorica institutionis confessionis, & rhetorica tētratiua. Incipiamus itaq; à rhetorica doctrinæ & sciētiæ, & dicamus, q; ois disciplina, & doctrina speculatiua non sint apud nos nec actū, neq; in potentia propinqua actui, quæ est ipsa reminiscētia, nisi veniat ex cognitione præcedenti nobis in actū. Et ex quo sciētiæ sunt duæ partes, formatio, & verificatio, oportet q; hæc notio præcedens sciētiā sit duarum specierum, notio præcedens verificationem, & notio præcedens formationem. Dū autem considerabimus has duas notiones, inueniemus vtrancq; diuisam iterum in duas partes, in agētem, & in dirigentem: agens quidem verificationem est præmissarum quæ sumuntur in syllogismo. Dignior autē quæ est harum duarum agentium verificationē, est præmissa maior, quoniā ex ea pendet in potentia ipsum quæ situm: Dirigens vero ad illam est detētio quæ sit in duabus partibus ipsius præmissæ: dirigens vero ad formationem est id, quod significat nomen. Pars autē agens illam est rerum, ex quibus componuntur definitiones, quas numerauimus in his quæ exacta sunt. Rerum itaque necessariorum ad doctrinā sunt tres partes. Prima est ordo orationis: ordo vero est duarū specierum, quarum vna est ordo, qui est fm naturam, qui est dum incipimus à simplici ad cōpositum, put res est in arte Medica. Secūda autem est, qñ incipimus à leuiori & diuulgatori, dum fuerit hoc possibile: sicut incipemus in arte Geometriæ à corpore, deinde procedemus ad superficiem, postea ad lineam: & hanc intrat doctrinam, quæ dicitur resolutio definitionis. Rhetorica vero, quæ sit in doctrina, conuenit, q; sit demonstratiua, & est, quæ si-

gnificatur per dictiones originales vsitates, non accommodatas, & q; non sumamus ad rei intelligentiā suam exemplar, aut aliquod suorum euentorū. Quantum vero hæc rhetorica vtatur cōmutatione est, q; ferat definitionem vice rei definite, & orationem vice nominis, & aliquñ in quibusdam locis fert nomē notius, vt intelligatur latentius, & similiter aliquādo ad rei intelligentiā sumit suum oppositum, qm rei intelligentia per suū oppositum ponit ipsam notiorē. Et similiter vtitur exempli non fm modum verificationis, sed fm modum directionis. Ac et diuisio tuat hunc modū doctrinæ. Expedit autem auferre Rhetoricam litigiosam, & Poeticam. Hæc namq; duæ orationes non vtuntur dictionibus originalibus vsitatis, neq; rebus originalib; sed dictionibus cōmutatis, & accommodatis, & vice rei sumunt suum simile, & ipsius exemplar. Et aliquñ multi viri errant in hoc, & vtuntur hac in rhetorica doctrinali. Iam autem confutauit illos Arif. prout fuit sermo Platonis de materia, q; sit foemina, & de forma q; esset mas. Hic enim sermo remotus est ab intelligentia substantiæ ipsius materiæ. Præmissæ autem vsitatæ in artibus sunt quatuor specierum, videlicet propositiones, quas sumere oportet, sicut q; totum sit maius sua parte. Et subiectiones, quæ non sunt addiscenti notæ ab initio rei, neq; apud illum est contrarium illarum. Hoc autē sit ob multas causas: aut quia ille patitur defectū suæ sciētiæ ob paucitatem suorum annorū, aut quia non cōcedat vniuersalitatem illarū, vel quia illæ indigent ad occursum veritatis earum longo tempore: & ideo conuenit quod istæ ponantur in doctrinæ principio subiectiones suppositæ, quousq; corroboretur intellectus circa illas. Si vero fuerint diuulgatæ apud gētem, cuius est addiscentis, supponuntur illi, ex quo sunt intellectæ & diuulgatæ. Et illarū sunt suppositiones, & sunt illæ, quæ apud addiscentem sunt contra id, quod sunt apud docentē. Et harum quidem sunt duæ species, quarum vna est q; res, ad quarum ostensionem sumuntur, indigeant prolixitate, sicq; capiuntur ad explicationem rerum, priusq; ostendantur per demonstrationem ob expetitionem facilitatis, & post hæc procedatur ad ferendum demonstrationem de illo, prout in initio libri Euclidis dictum est, q; quando linea cadit super duas lineas, & sūt duo anguli, qui sunt ex vno latere minores duobus rectis, illæ coincident. Dicimus itaq; q; ingressus sit Euclides modo suppositionis, & proœmij in illā apud initium sui libri. Secūda autē pars est, q; res sit ostensa in alia scientia, & in scientia illa, in qua ostenditur sit cōclusio, & in scientia in qua est suppositio, & proœmium sit principium. Et ideo non est iter q; proportionet ad illam, q; eā addiscent, quatenus est habens hanc scientiam, in qua est suppositio, sed scit illam quatenus habet illam sciētiā, in qua ipsa verificat. vt verbi gratia, acceptio Physici & Astrologi à Geometra q; latus exagoni sit æquale semidiametro. Et ex illis sunt descriptiones, quibus explicatur nomē illorum, quæ notum est inesse rei notæ numeratæ in prologis: quæ recipere oportet, quando vero non fuerint notæ numerabuntur in proœmij inter subiectiones suppositas.

Litigiosa orōne orat, qui patitur ignorantia rerū fm modū dispōnis, & habitus, videlicet, q; credat rē aliter q; sit, sicut est oratio de parte indiuisibili, & similibus, cōtra id, de quo est habitus in rhetorica disciplinæ & doctrinæ. Error autē occurrens in artē est duobus modis, aut in sua pncipia, aut in ea q; principijs succedūt. Error qdem in principia est, sicut illius, qui abnegauit naturā esse, aut motum esse in scia Physica. Error vero in ea, quæ principijs succedūt, est, sicut illius, qui in hac illa scientia credit esse vacuum, & esse mouens seipsum. Et iterum errorū quidam est essentialis, & quidam non Log. cū cōm. Auer. YY ij essen.

De litigiosa
cōtradictio.
ne.

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

essentialis: essentialia quidem sunt, quae affirmetur de re quod est negatum ab ea in eo quod dicimus essentialiter, aut e contra, hoc est quod ab illa negetur quod ei inest essentialiter, sicut quod confirmetur continuo esse ultimum, in quantum continuum est. Non essentialia vero aliqui sunt veraces, & aliqui sunt mendaces. Et ex fallentibus sunt quaedam orationes, ut praehabitu est, quae vltiter sunt res quae affirmantur alicui rei, aut negantur ab illa praeter quod inter illas, & inter illam sit aliqua proportio ex ipsis proportionibus, quas numerauimus. Hos autem errores non essentialia impossibile est, quod ipsos consideret habens artem illam ex ea parte qua est ex viris illius artis, sicut impossibile est quod consideret errorem occurrentem in principia illius artis. Verum tamen considerat illum, qui occurrit in illud quod succedit principio, & cum hoc est essentialis. Ac etiam error aliqui occurrit ex syllo, et absque syllogismo: quoniam autem occurrit ex syllogismo, conuenit, quod confutetur syllogismus & conclusio, quoniam quando breui nos expediremur in confutatione conclusionis absque syllo, remaneret conclusio dubia, quoniam essent duo syllogismi, quorum alter destrueret ipsam, & alter ipsam confirmaret: & tales confutationes sufficiunt in arte Topica. Ruidens enim recipit in se solum obseruantiam positionis praeter quod constituitur de illa ostensio per rationem, sed confutatio syllogismi absque conclusione est habitus Rhetoricam, quoniam non sequitur ex ablatione syllogismi ablatio conclusionis, sicut non sequitur ex ablatione antecedentis ablatio consequentis in syllo conditionali coniunctiuo, quia proportio syllogismi ad conclusionem est haec eadem proportio. Syllogismus autem confutatur, aut ex parte formae, aut ex parte materiae, aut ex parte vtriusque. Ille vero, qui occurrit absque syllo, ipsum destruet solum res, in qua cauit error, & non est directio inter syllogismum contradictorium, & demonstrationem conditionalem & confutationem: aliquando enim fit per contrarium, & est possibilis, & aliquando fit per contradictorium.

De rhetorica constitutionis confutatio.

Haec quidem rhetorica constitutionis confutionis est composita ex his duabus rhetoricis, hoc est, ex rhetorica doctrinae, & ex linguistica, quando vna earum affirmabit rem, aut ipsam negabit secundum modum demonstrationis, & altera ipsam destruet secundum modum eundem. Et Topicae potestati est hic magna iuuantis collatio, & quasi est hic necessaria.

De Rhetorica tentatiua experimenti.

Sed Rhetorica tentatiua experimenti est rhetorica, qua exquirunt interrogans, ut fallat in omni arte per errores essentialia in arte ad cognoscendum quantitatem perfectionis suae in arte illa, quoniam perfectio artis continet quatuor res: quarum vna est, quod cognoscat principium illius artis: secunda autem est, quod ex se excernat ab ea, quod expedit quod ostendatur ab eo, quod non ostenditur in illa arte: tertia, quod remoueat errores essentialia ab illa: quarta autem est quod sit ei potestas ad illam addiscendum, conuenit autem tentatori quod consideret acceptionem interrogationum ex parte qua lateat tentatorem, sicut quod illum interroget principia remota, et per hoc intendat illum fallere, ac ipsum interroget secundum syllogismum compositum, non secundum syllogismum simplicem.

IN LIBRUM ELENCHORVM.

De Elenchis seu sophisticis fallacijs.

Qvando locuti sumus de rebus, quibus cognoscitur quid positum sit secundum modum demonstrationis, quae est ipsa demonstratio, & quid positum sit secundum modum verae definitionis, quae est definitio, iam loquimur de rebus, quibus fallitur. Notum autem est, quod cadat error in his generibus ex notitia praecedenti duas partes quaestionis,

hoc est formationem & verificationem. Cognitio autem agens vtriusque illarum, & dirigens, & fallens, est diuum generum, secundum dictiones, & secundum res.

Dictiones autem, siue sint nomina, siue verba, aut litterae, sunt duarum specierum, aut aequiuocae, aut diuersiuocae. Aequiuocae autem quaedam sunt incomplexae, & quaedam complexae. Incomplexae autem, quaedam sunt aequiuocae secundum se, & quaedam sunt aequiuocae secundum declinationes. Aequiuocae autem secundum se, quaedam sunt secundum quandam contingentiam, & quaedam sunt analogae, & quaedam translatae, & quaedam accommodatae. Iam autem praemisimus praehabitu de his. Aequiuocae vero secundum declinationem sunt, sicut cuius declinatio est ut declinatio pluralis, & non plurificatur, ut Venetig, aut cuius declinatio videtur foemina, ut sophista. Compositorum vero exemplum est, quaecumque Socrates dixit quod ille ita sit, ille est illum, quem dixit: Socrates autem dixit lapidem quod sit lapis: ergo Socrates ipse est lapis. Aequiuocatio itaque hic est solum in dictione ipsa. Dictionum autem diuersiuocarum, quaedam sunt diuersiuocae in se, & quaedam diuersiuocae secundum sua agnomina. Et diuersiuocae secundum agnomina, quaedam sunt diuersiuocae secundum agnomina earum quae sunt in eis, & quaedam sunt diuersiuocae secundum agnomina earum, quae sunt extra illas. Diuersiuocarum vero in se, quaedam sunt quae differunt secundum se totas, & loco earum permutatur vna dictione, & quaedam sunt quae differunt secundum quaedam suas partes, & cum suis connotatis. Diuersiuocarum vero secundum se totas sunt multae species. Quaedam sunt, quibus mutatur nomen loco nominis, sicut dum mutatur vinum in flauum. Et quaedam sunt quibus permutatur nomen in orationem, ut quando mutatur vinum in fugantem mactitiam, et earum sunt quaedam, quibus permutatur oratio in orationem, ut permutatur animal risibile in emptorem & venditorem. Diuersiuocae vero secundum partes, quaedam sunt, ut dicendo habens manus, & habens duas manus. Et sicut est permutatio quoddam ipsarum regimen, ut dicendo impossibile est quod agat, & non est possibilitatis ut agat. Et harum sunt, quibus permutantur sua regimina essentialia, ut dicendo alyzmel, & al yamal. Diuersiuocarum vero secundum agnomina illorum quae in eis sunt, quaedam sunt quae permutantur a diuisione in compositionem, prout dicendo, Socrates est caecus, & est secundum mentem: ergo est caecus secundum mentem. Aut ex compositione in diuisionem, sicut dicendo, quinquarius est aggregatum ex pari & impari: ergo est par. Et quaedam sunt, quibus permutantur loca pause, sicut dicendo, homo videt quicquid videt: & homo videt lapidem, sequitur hinc quod lapis videt. Et quaedam sunt permutatae ordine, sicut dicendo, non est dignum quod agat, & dignum est quod non agat. Et quaedam sunt quibus permutatur vox, quae assimilatur alicui rei, in vocem quae assimilatur alii rei. Diuersiuocae vero secundum agnomina illorum, quae de foris sunt, quaedam sunt quibus permutatur ipsarum dispositio & forma, & hanc partem subintrat ipse accentus. Et quaedam sunt, quibus mutatur dispositio dicti, & eius forma & habitudo, ut quod res explicetur per suum agnomen, aut per suum genus. Et quaedam sunt diuersiuocae secundum agnomina extrinseca dicto: & haec sunt, sicut agnomina patentia diuulgata quae connectuntur: sicut pronunciando aliquam orationem cum dicto, quae assimilare faceret aliquid, quod non faceret assimilare sine eis, quando illud esset separatum. Dictiones vero quaedam fallunt in illis quatuor generibus scibilibus: & quaedam fallunt in vno illorum: & quaedam in pluribus, quam vno. quae quidem fallunt in quatuor partibus sunt, sicut nomen aequiuocum, & eius partes. Exemplum vero

De dictionibus.

vero suæ fallaciæ in scientiâ dirigentem ad formationē, manifestum est q̄ nō facit intelligere rem, cuius formatio intenditur. Sua vero fallacia in scientiâ agētem formationem est, q̄n fuerint dictiones incomplexæ, quæ significant partes definitiones æquiuocæ: sicut est legis definitio, q̄ sit operationū directiua. Sua vero fallacia in scientiâ dirigentem ad verificationē sit, dum quæ situm diuiditur in duas partes contradictionis, & illas significat nomine æquiuoco, puta: de illo, quod est quæ sita multa, q̄ sit vnum quæ sitū: aut de illis, quæ sunt cōtradictoria multa, q̄ sint duo cōtradictoria: sicut est an mundus sit compositus ex materia & forma, aut nō sit compositus ex eis. mundus itaq; dicitur de oibus eius partibus s̄m quādam speciem æquiocationis, & similiter materia & forma. Fallacia vero in scientiâ agentem verificationem est, sicut dicendo verum esse circumlum: & circulus est figura, in cuius medio est punctus, a quo oēs lineæ exeuntes ad circumferentiam sunt æquales: oratio itaq; metrica est talis. Fallaciæ autem nominis æquiuoci sunt multæ nimis: & conuenit, vt caueatur ab illis. Loca autē, quibus constat, q̄ nomē sit æqui uocum, aut q̄ hoc nō sit eius, notum est ab initio rei, siue consyderemus definitiones harū rerum, quas significant nomina: & quando illas inuenerimus differentes, nomen est æquiuocum: & similiter etiam, si fuerint differentes s̄m partem definitionis, videlicet genere, aut differentia. Et aliq̄n constituemus hoc ex suis proprietatibus, et descriptionibus. Et iterum dum rei opposita fuerint multa, res erunt multæ, hoc est per opposita eis contraria, & priuationē & habitum, & affirmationem & negationem: q̄n vniciūq; illorum est vnum oppositum necessario. Vt gratia exēpli grauitas dicit de voce & corpore: vnum itaque oppositorum est leuitas, & aliud est acumen. Exēplum autē illius, quod fallit pluribus vno horū generum diuersorū in ordine, illa enim fallunt in scientiâ directiua ad verificationem, & in agentem: verbi gratia, q̄ ordinem dictionē infinitatem vice dictionis negatiuæ, aut econuerso: sicq; æstimabitur de negatione q̄ sit infinitatio. & q̄n ponet minor in prima figura, de illa, quæ non est cōclusio, quod sit conclusio. Q̄n autem accipemus duo opposita, quatenus sint opposita oppositiōe nominis simplicis & infinitati, quæ est oppositio habitus & priuationis, & illa opponuntur oppositione affirmationis & negationis, fit illa fallacia in scientiâ dirigentē ad verificationem. Et similiter est huius contrarium, vt q̄ capiatur graue & leue, q̄ sint opposita oppositione affirmationis & negationis, & q̄n diceretur fortasse inuenitur aliqua pars, quæ non est grauis neq; leuis, non admitteret hoc, nec apud illum esset possibile hoc esse. Exemplum autē illius, quod fallit in vno genere tantum, est dicitio mutata a diuisione in compositionē, vel ex compositione in diuisionem: q̄n autem alicui viro puenerit aliqua harum rerum, poterit cauere animam suam ab errando in id, in quod erratur vno genere harum notionum, aut pluribus quā vno genere.

Res autem fallentes sunt octo generum. Quoddam est accidentis. Et quoddam est consequētis. Et quoddam est vocis simpliciter, & connexæ clausulæ. Et quoddam est, q̄ capiuntur multæ interrogationes, ac si esset vna. Et quoddam est, q̄ ignorentur aliqua conditionum oppositorum. Et quoddam est locus petitionis principij. Et aliquod est acceptio non causæ vt causa. Et aliquod est locus translationis & commutationis.

Illud quidem, quod est s̄m accidens, vniuersaliter oppositum est illi quod est essentialiter, vt præmissum est. id enim, quod est essentialiter, est q̄ prædicatū sit de essentia subiecti, aut subiectū de essentia prædicati. Id ergo, quod est s̄m accidens, est ita, q̄ neutrius essentię sit

q̄ alterutri insit. Hoc autē est duatū partium. quarum vna est, q̄ hæ res, quæ coniungunt per accidens, insint alicui subiecto essentialiter, q̄n autem vnum illorū prædicatur de altero, aut secum connectitur, est prædicatio sua per accidens, aut connexio per accidēs: prout inest ritus illi qui vendit & emit. Secunda autem est, q̄ hæ res, quæ coniunguntur per accidens, non sint connexę s̄m dispositionem illius quod est essentialiter. vt q̄ corruscat corruscatio, & moriatur aliquod animal. Et hæc pars est remotissima illarum, quæ sunt per accidens, & eius notio sit facilis, cū ipsius casus sit raro. Prima vero pars est multæ fallaciæ, cū sit semper & vera, & ipsa fallit in scientiâ agentem verificationem et formationē. Fallacia quidem formationis est, vt q̄ concipiatur corpus naturale q̄ sit diuisibile in tres superficies, quia superficies diuiduntur in lineas, & lineæ in puncta. hæc itaq; est formatio corporis naturalis per accidēs, & ideo hæc formatio fallit in verificationē, adeo q̄ putetur q̄ corpus naturale sit cōpositum ex punctis. Et ex hoc loco errauit, qui asseruit partem indiuisibilem, aut ex quo res est possibilis per accidens, impossibilis essentialiter. Quando itaque caperemus quod est per accidens vice illius, quod est essentialiter, putabitur de illo quod est possibile, q̄ sit impossibile: prout est apud illū, apud quem impossibile est fuisse res transmutabiles successiue in infinitū in prædicato: tale itaq; forsitan est possibile per accidens, licet sit impossibile essentialiter, & similiter est esse infinitam virtutem corpori æquali, licet sit impossibile essentialiter, nō est impossibile per accidens, hoc est ex parte, qua accidit huic corpori aliqua dispositio. Et aliquando res est possibilis essentialiter, impossibilis per accidens. Id autem, quod est secundum accidens, fallit in multis diuersis locis.

Locus vero consequētis est q̄ res denominetur s̄m aliquam dispositionē: deinde denominetur aliud per illam, & exprimat secundam esse primam, aut sicut iudicium primæ, verbi gratia, q̄ denominemus per Heramum aliquē virum, qui sit Diogenes: deinde denominemus aliū per illud, & putemus q̄ sit ille primus, aut sicut primi iudiciū. Et similiter videmus mulierem, cuius corpus tumescat ob imprægnationem: deinde cernimus aliam mulierē, cuius corpus tumescat, & putemus illam prægnantē, & hoc æstimantes q̄ semper affirmatiua vltis conuertatur s̄m suam dispositionem s̄m suam quantitatem & qualitatem. Et vltiter hoc loco constructur syllogismus ex duabus affirmatiuis in secunda figura: hic autem non concludit, vt præmissum est. Et aliq̄n etiam fallit aliqua species fallacię, sed secunda intentione, verbi gratia q̄n hoc loco euenerit nobis aliq̄d prædicatum conuertibile cum suo subiecto, putamus q̄ conuersa contradictoriū huius prædicati conuertibilis sit vera. Vt verbi gratia, dum putamus de tumore corporis, q̄ sit imprægnatio, & verificatur nobis conuersa cōtradictoriū huius orationis, videlicet cui non inest imprægnatio, illi non est tumor corporis. hoc autē est falsum. Falsum autē non accidit hic occasione conuersi contradictoriū, qui est locus demonstratiuus: quia si fuerit omnis homo animal, quod non est animal non est homo. Ostenditur autē veritas huius loci, quia si non verificatur id quod dicimus, quod non est animal non est homo, verificatur eius contradictoriū, quod est aliquid quod non est animal, est homo: ipsum autē est falsum: suū ergo contradictorium necessario est verum, videlicet quod non est animal non est homo, & vniuersaliter vis illius loci, in quo repetitur oppositum consequētis conditionalis cōiuncti. Verumtamen errauit hic, quia euersum contradictoriū, quod non est verum.

Connexiones vero sunt res, quarum consuetudinis est q̄ sumantur connexæ cum tpe, aut loco, & putetur Log. cū cōm. Auer. YY iij q̄ verifi-

De fallacia
Cōsequētis.

De fallacia
simpliciter,
& s̄m qd.

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

q̄ verificentur simpliciter, verbi gratia, hoc acetum est vinū permutatum, ergo est vinum. hoc aut̄ est falsum. q̄n̄ vero absoluūtur cōnexa, sunt vera, dū seruantur in eis duæ res, quarū vna est, q̄ non teneat in oratione oppositum illius, quod secū connectitur, siue fuerit nomē illi opposito, quod significet ipsum, eo q̄ est oppositum sumptū fm̄ suum nomen, siue fuerit oratio ipsum significans, quæ sit fm̄ illud nomen. Exemplum aut̄ connecti, quod q̄n̄ absoluūtur, tenet in illo suū oppositum ex parte qua sumitur fm̄ suū nomen, est, Socrates est animal mortuum. q̄n̄ itaq̄ hoc absoluūtur, tenet in eo suū oppositum, & dicimus Socrates est aīal, ex illo intelligitur oppositū connexi in eo, quæ est mors. Exēplum autem connexi, quod dū absoluūtur, tenetur in eo oppositio ex parte, qua ip̄m̄ significat oratio, est, dū dicimus, hic homo est mortuus. id. n. quod intelligitur ex significato hominis, dū absoluūtur, est oppositū mortuo. Secūda vero conditio est, q̄ prædicatū connexum nō sit prædicatum causa illius per quod cōnectitur: vt dicēdo, Socrates est poeta, q̄n̄ verificatur nunc prædicatio de ly est, ob ip̄sum connecti cum poetria, & ideo q̄n̄ absoluūtur falsificat. Absolutæ vero sunt res, quæ sumptē simpliciter, putatur q̄ verificentur cōnexæ clausulis, & sequitur hinc mendaciū, aut nugatio. Et exēplum q̄dem illius, ex quo sequitur mendaciū, est, vt dicendo Socrates est medicus, & Socrates est in foro: Socrates itaque est medicus in foro. Exēplum autem superflui, & nugationis est, Socrates est homo, Socrates est animal: sicq̄ Socrates est homo aīal. hoc autem est superfluum, quia animalitas cōtinetur in humanitate eo modo quo pars continetur in toto. Cōuenit ergo, dū voluerimus de his absolutis, q̄ verificentur cōnexa, q̄ sint sibi inuicem cōnexa essentialiter, & q̄ non sequatur ea superfluum et nugatio: sicut sit dicēdo, Socrates est animal: & Socrates est ambulans: Socrates itaq̄ est animal ambulans.

De fallacia
multarū iter
rogationū p
vna.

Sumēdo vero multas interrogatiōes, ac si esset vna, fit fallacia huius orationis in quæsito, cuius subiectū sequūtur duo iudicia opposita, sicut est dicere, an lutum sit aqua & terra, q̄n̄ itaq̄ non distinguitur oratio, & dicitur in potentia, aut in actu, possibile est nobis putare q̄ lutum sit terra p̄missa cum aqua, ex quo duo miscibilia non inueniunt in genere mixtionis in actu. Et huius loci est ambiguitas Mēnonis notoria, quādo voluit destruere disciplinā, & sumendam demonstrationem, q̄n̄ dixit: Non euadit quæsitū, quin sit ignotus, vel notū. si sit notum, nō sit de eo nobis quæstio, si autem sit ignotum, non est nobis modus ad eius adeptionem, q̄n̄ ip̄sum sciemus ex parte qua est notum: ac ēt, dum occurreret nobis, nesciremus q̄ illud sit id quod quæsiuimus, sicut qui querit seruū, quem non p̄gnouit, quē, dum ei ille occurreret, nesciret esse illū. Locus aut̄ fallaciæ in hac oratione est, q̄ ip̄se vtitur hoc loco noto vno modo, ille autem dicitur duobus modis, quorū vnus est in potentia, & alter in actu. Eset t̄n̄ necessaria hæc ambiguitas, si nostrum quæsitum esset notū in actu, aut ignotū omnibus modis, est vero ignotū in actu notum in potentia, ex quo ostēsum est, q̄ syllogismus procedat processu à toto ad partem: pars autem continetur in toto in potentia. Plato vero, quia non fuit ei notificatus modus solutionis huius ambiguitatis, sustinuit scientiam esse remiscientiam. Quando autem volumus, q̄ hic locus non sit fallens, conuenit q̄ diuidamus quot modis dicat res, & consideremus singulos ip̄orum separatos.

De fallacia
Elenchi.

Ignorantia vero elenchi fit in loco suæ fallaciæ, quando ignorantur aliquæ conditiones, quæ appositæ sunt clausulæ conditionum oppositorum, & tunc sint opposita. iam autem retulimus has conditiones in his, quæ præmissa sunt. Aut quādo capitur, quod non est oppositum, ac si esset oppositum, d̄iudicans veritatem & fal-

sitatem. Fallacia autem huius loci fit duobus locis, quorum vnus est syllogismo contradictoriū, & alter est syllogismo categorico, sed i illo est suppositio. In syllogismo vero contradictoriū capimus, quod non est cōtradietorium illi, cuius constitutionem intendimus, ac si esset illius cōtradietorium, q̄n̄ itaq̄ fecerimus hoc, & contunxerimus illi propositionem veram, & ex illo sequitur mendaciū, putamus q̄ falsum sequatur ex contradictorio positionis, verbi gratia, q̄ dicamus, creator est extra mundum, aut intra ipsum, si autem sit extra mundum aut intra, est corpus, ex quo illud quod est extra mundum, aut intra ipsum, est corpus: sequitur itaq̄ ex hoc mendaciū, videlicet q̄ creator sit corpus, quod quidem falsum sequitur, ex eo quod diximus, q̄ ip̄se sit extra mūdum, aut intra ipsum. Locus vero fallaciæ in hoc est, quia extra & intra d̄iudicant veritatē & fallitatem in subiecto proprio eis, illa autem sunt corpora, fm̄, q̄ illorum consuetudinis est d̄iudicare veritatem & fallitatem. de illo vero, quod non est corpus illud est mendaciū. Iam autē ostensæ sunt istæ res in præmissis. Illius vero fallacia in syllo categorico concludit illud, quod non est contradictoriū illi, cuius cautela intenditur à respondente, q̄ sit illius contradictoriū: caperet itaque quod non est positio, fm̄ quod esset positio.

De fallacia
petitiōis
cipi.

Petitiō vero principij est duarum specierum, aut petitiō ad cōfirmationem primæ positionis, aut petitiō ad destructionē illius. Petitiō quidem ad confirmationem illius est duarū partium. Quarum vna est, quæ creditur esse vera petitiō, & non est. Secūda autem est illa, quæ vere est petitiō. Incipimus itaq̄ ex hac pte & dicimus, q̄ petitiō fm̄ primā positionem vltiter est, q̄ res sumatur ad sup̄ius ostensionē, & hoc fit in verificationem, aut in formationem. res autē, quæ sumitur ad sup̄ius ostensionem, non sumitur fm̄ denominationē, qua peruenitur ad quæsitū: tale. n. non latet, sed si mutaret mutatione, qua putetur q̄ non sit ipsum quæsitum, sit t̄n̄ ipsum quæsitū, et hic quidē modus occurrit ex parte dictionum. Altera autē est, q̄ sumatur ad quæsitū ostensionem id, quod ostensum est esse per esse ipsum quæsitū, & hoc notū est in ostensione per circulū. Illa vero, quæ fit ex parte cōmutationis dictionū, & ip̄arum mutationis, occurrit quatuor modis. Quorū vnus est cōmutare nomē vice alterius nominis, vt qui ostenderet q̄ vinum lætificet, q̄ aromaticum lætificat. Secūdus autē est cōmutare orationē loco nominis: sicut qui ostēderet vacuum esse in mundo, quia in eo sit locus, in quo non sit corpus. Tercius autē est cōmutare nomē loco orationis, & est illius contrariū. Quartus autē est cōmutare orationem loco orationis: sicut qui ostēderet, q̄ locus, in quo non sit corpus, inueniatur, q̄ inueniatur spaciū abstractum. Notum autem est, q̄ medius terminus oīum horum syllosum sit ipsummet subiectū quæsitū, quod est minor extremitas syllo, & maxime q̄n̄ differentia inter illa fuerit per nomina solum. In illis vero, quorum loco noīum cōmutatur oratio explicans illa, potentia mediū erit potentia minoris extremitatis, quādo oratio explicans, & nomen simplex fuerint equalis significationis, & neutrum erit notius altero, quando vero vnum fuerit altero notius, tunc non erit vere petitiō, quia nomen incomplexum non est oratio explicans in actu, sed in potentia, ex quo sua significatio est confusa, & significationes orationis explicantis, æqualiter, siue fuerit descriptio, aut definitio, illæ sunt distinctæ. Et sic p̄d̄t esse, quod accipiantur definitiones, & descriptiones mediū termini demonstrationum. Aliquando vero contingit q̄ ip̄se idem medius terminus sit maior & minor. Hoc autē est possibile, dum capiūtur duæ partes quæsitū, quatenus s̄t duæ res, & in veritate sunt vna res, nō est impossibile q̄ talis eueniat per synonymitatē nominum, immo

10

20

30

40

50

60

immo tale secundum veritatem non est quæsitum, sed est dictio incompleta, & hæc eadem partes petitionis occurrunt in formationem, sicut qui definiuit motum per id, quod sit corporis recessus. Ostensio vero secundum circulum est, sicut diximus, quod capiatur ad ostensionem quæsitum id, quod ostensum est per ipsum quæsitum, sicut, quod ostendamus figuram stellarum esse sphericam, quia ipsæ non moueantur, deinde ostendamus, quod ipsæ non moueantur, quia ipsarum figura sit spherica, et hæc est per se manifestæ cadentiæ. Quando vero accipimus aliquid aliud ad ostensionem huius rei primæ rei secundum aliam dispositionem, hoc non esset impossibile, ut, quod ostendatur sphericitas per luminis crementum, deinde capiatur ad ostensionem causæ crementi sui luminis ipsius sphericitas. Et aliquando occurrit ostensio circuli in formationem, ut qui definiuit solem, eo quod sit stella oriens in die: differentia enim istius definitionis, quæ est ortus solis, est causata à sole, ex quo sol fuit sumptus in definitione diei, sicque qui fecerit tale, solum petit in definitione, et sic est qui definiuit imparem, eo quod non sit par: & parem, eo quod non sit impar. Formatio vero utriusque relatiuorum per definitionem alterutrius expedit necessario, quia quiditas duorum relatiuorum largit hoc, quia, quando nos formaremus patrem, & filium separatim, impossibile est quin accipiatur filius inclusus in patris formationem, sicque est illorum dispositio, licet non formentur, in quantum sunt relatiua. Et iam exposuit hoc Abumazar Alpharabius manifeste. Verumtamen dicto Auic. de hoc non est aliqua ratio. Hæc itaque vere sunt omnia loca, quæ sunt petitiones principij secundum primam positionem. Illæ vero, quæ æstimantur, quod sint petitiones, & non sunt petitiones secundum veritatem, sunt quædam loca, quorum est, quod capiatur vlt ad ostensionem particularis, aut particulare ad ostensionem vltis. Et quidam eorum est, quod capiatur consequens rem ad rei ostensionem. Et quidam eorum est, quod capiatur consimilia ad ostensionem aliquorum aliorum consimilitudinibus eis. Et quidam eorum est, quod capiatur partes rei ad ostensionem rei. Quando vero capiatur vlt ad ostensionem particularis est demonstratiuus, & est modus, sine quo non possibile, quod sit oratio concludens essentialiter, tunc enim continet significatum dicti de omni, prout expositum est in lib. Priorum. Iam autem prolata sunt verba multorum virorum nostri temporis, quod syllogismi categorici sint petitiones secundum veritatem. Dixerunt enim hoc esse, quia vlt rei est ipsa res, qui scit, quod omne animal sit sensituum, scit, quod omnis homo sit sensituum. Et hæc fallacia subintrat locum, in quo capiuntur quæsitæ contradictoria, ac si essent quæsitum vnum, quoniam vlt rei est res in potentia, & non est res in actu. acceptio vero particularium ad ostensionem vltis est inductio. ego autem futurus sum ferre sermonem de ea in topicis. acceptio vero consequentis rei ad ostensionem rei est etiam locus demonstratiuus, sicut, quod ostendatur, quod mundus habeat partes graues, & leues, quoniam ostenditur, quod mundus habeat partes graues tantum: deinde ostenditur, quod ipse habeat partes graues & leues simul, & hoc quidem verificatur de rebus, quæ verificantur separatæ, & verificantur coniunctæ, iam autem præhabitu est, quæ sint hæc res. Locus vero consimilium est locus rhetoricus, ut postea veniet. Hæc itaque est summa petitionum secundum primam positionem. Petitiones vero, quæ sunt de opposito quæsitum, & sunt illæ, quibus semper indagatur destructio sunt duarum partium. Prima quidem pars facit petitionem principij de opposito illius eiusdem quæsitum secundum modum, quo sit petitio de ostensione quæsitum. Species autem huius partis sunt æquales his, quas numerauimus. Secunda vero pars est, quod ipsimet quæsitum connectatur suum oppositum, præter quod putetur de illo, quod sit ipsius oppo-

situm, & sequatur ex illo falsum necessario, & putetur, quod falsum sequatur ex positione quæsitum, sicut, quod ponetur, quod scia contrariorum sit vna: deinde ponetur, quod quorundam contrariorum scia non sit vna: ex hoc enim sequeretur, quod quædam contraria non sint contraria, sed non acciperetur in hoc rei oppositum ostensum per ipsam, nisi modo quo lateret, res autem, quæ laterent in illis, esse se oppositas, sunt ipsæ eadem, nisi, quod aliqua earum sit, de qua putatur, quod non sit opposita, & est opposita secundum veritatem, & sunt loca dictionum. Sed de quatuor locis putatur, quod sint petitiones de contradictorio quæsitum, et non sunt petitiones, secundum, quod sunt petitiones de ipsomet quæsitum. Quia autem res, quæ sumuntur hic ex oppositis sunt trium specierum, affirmatio, & negatio, & habitus, & priuatio, & contraria immediata, dum multiplicamus illa quinque per hæc tria, proueniunt quindecim loca: quorum locorum tria sunt petitiones secundum veritatem, & sunt loca orationum, & de duodecim putatur, quod sint petitiones, & secundum veritatem non sunt petitiones. Exemplum autem locorum, quæ sunt petitiones affirmationis, & negationis secundum veritatem, est hoc, æqualitas est vtilis, & medium non est vtile. hic autem locus diuiditur secundum diuisionem modorum commutationum dictionum, quos numerauimus. In priuatione vero & habitu est, ut fertur æqualitate gaudetur, & medietate tristatur. Et contrariorum exemplum est, æqualitas iuuat, & medium nocet. Aliorum vero locorum, quæ non sunt petitiones secundum veritatem, exemplum vltis est, quod supponas omne animal mouet mandibulam inferiorem: deinde admittamus, quod crocodillus non sit huiusmodi: & hæc quidem est vera destructio. Exemplum autem totius & partis est, quod ponatur mundus totaliter antiquus: deinde admittamus, quod sit nouus secundum quasdam partes eius: & hæc etiam est vera destructio. Exemplum autem consimilium est, quod ponamus conuenire reges esse multos: deinde admittamus quod proportio regis ad regionem sit, sicut proportio Dei ad mundum: Deus autem est vnus, ergo non conuenit reges esse multos: hic autem locus est destructio rhetorica, & non est petitio. Putatur autem de his locis, quod sint petitiones, quoniam, quod assimilatur alicui rei in principio considerationis est ipsa res, & sicut etiam est de toto, & suis partibus, & de re, & consequente ipsam, & de vniuersali, & suis particularibus. Exemplificatio vero horum quatuor in contrariis, & priuatione, & habitu, non est res difficilis apud illum, qui considerat illa.

Acceptio vero non causæ, ut causa, cadit in categorico, & in syllogismo contradictorij simul. Ipsius quidem casus in categorico est duobus modis: quorum vnus est oratio corruptæ formæ, sicut quod concludatur ex duabus negatiuis: secundus autem est, quod sit corruptæ materiæ, ut, quod præmissæ acceptæ sint falsæ omnes, aut quædam, vel aggregantur ambæ res simul, & ille dicit corruptus genere, ut qui diceret, omnes res sunt in tempore, & omnes res sunt in sphaera mundi: tempus itaque est sphaera mundi. Et de illis est, quod præmissæ sint veræ, sed non proportionatæ, sicut, quod ostendatur, quod duo latera trianguli sint longiora reliquo latere, quia vnum mobile mouetur per illa longiore tempore, quod sit tempus, quo mouetur per reliquum latus, & hanc partem subintrant logica quodammodo. De illis etiam est quidam, qui concludit verum, sed per accidens, quoniam accidit, quod solum propositio minor syllogismi sit falsa, & conclusio sit vera: ut dicendo, homo est equus, et equus est animal, homo itaque est animal. Et quidam eorum est, quod modus conclusionis sit secundum vnam rem & præmissæ secundum aliam rem, ut, quod concludat conclusionem necessariam, & in syllogismo sit iam sumpta præmissa contingens, ut dicendo, homo ambulat, & quod ambulat est animal: homo itaque necessario est animal. Et aliquis illorum est, quod medius terminus qui accipit causam in demonstratione

De fallacia
non causæ, ut
causa.

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

stratione simpliciter, aut in demonstratione causae tñ, sit causa per accñs: vt dicendo, quod non habet finē nō mouetur, quia non habet locum ad quem moueatur, in hac itaq; causa sine dubio est proportio accidentalī, ex quo imaginati sumus locum, ad quem moueatur. Et de illis est, q̄ sit syllogismns concludens, sed nō concludat quāsitum, sicut est oratio Parmenidis, quicquid est p̄ter ens nō est: & quod non est, nō est aliqd, ens itaq; est vnum. hic itaq; concludit, q̄ id, quod est non ens, nō sit aliquid, non q̄ ens sit vnum. Et illorum aliquis est, qui non concludit quāsitum primo, sed secundo. vt qui ostendit, q̄ partes substantiæ sint substantiæ, dicēdo p̄ destructionem partium substantiæ destruitur substantia, & per destructionem illius, quod non est substantia, non destruitur substantia, qui concludit in secunda figura est, q̄ partes substantiæ non sint non substantiæ. Et de illis est quidā, qui caret maiori p̄missa, putādo, q̄ ipsa desit ob ipsius diuulgationē, prout consueuerunt facere habentes demonstrationem, illa autē s̄m veritatem est falsa, sicut dū dicimus, hic noctu p̄datur, ergo est latro. Verūtamen in syllo cōradictoriū hoc fit duobus modis. Quorum vnus est, qñ subiectū propōnis veræ ei attributæ non fuerit compositum cōpositione syllogistica, adeo, q̄ ex hoc sequatur falsum. Secundus autem est, q̄ falsum sit sequens absq; subiecto æqualiter, siue fuerit non coniunctum cum subiecto oino, aut verisimile sit, q̄ sit coniunctum, p̄ter q̄ ita sit s̄m veritatem. Sed primus modorum harum duarum partū, ipse redit ad corruptionē formæ syllogismi: alter vero modus cōtinet duas eius partes, q̄ falsum sequatur sine subiecto, & aditus subiecti in illum erit superfluum, & incassum. Exemplum autem illius, in quo subiectum est superfluum, & incassum, & putatur, q̄ cōnectatur subiecto, est dum dicimus, si mundus non fuerit nouus, est antiquus: qñ autē mundus positus fuerit inuentus in actu, & infinitus erit inuentus, & non inuentus simul, hoc autem est falsum, mundus ergo est nouus: qñ vero attributum non coniungitur subiecto, quasi non est falsigraphus. Et aliquando inuenitur tale in syllogismo categorico, & illud sit, q̄ capiamus id, cui nō est aditus ad conclusionem, ac si ei esset aditus, hoc autem contingit in oratione virorum sophistarum nugationis.

De Translatione, & Permutatione.

Translatio vero, & permutatio est, q̄ trāslatio semper sit ad id, quod potest capi vice rei, & putat, q̄ sit ipsa res, & fallit. Hoc autem est dictio, aut res, ipsa aut res aut est singularis, aut v̄lis, aut p̄ricularis, aut conuentia priora, aut posteriora, aut coniuncta, aut imagines rei in aia, aut sua simulacra sensata, & in his rebus sunt quædam res, quæ appropriant eas in se, et qñ in eis imaginantur res alia, oportet, quod in eis imaginentur res, quæ inueniantur in his rebus. Exemplum vero dictionum constitutarum vice rerum est, sicut qui credit propositionem, cuius sunt nomina synonyma esse, propositiones multas. Vniuersalis vero, et particularis est, sicut q̄ attribuamus homini rationem, deinde transferamus illam ad animal, aut ē conuerso. Translatio vero ad simile est manifesta. & ex hoc loco exit oratio assimulationis. Coniunctum vero est, sicut oratio dicentis, tempus interfecit ipsum, tempus enim nō interfecit, sed est coniunctum interficienti. Similitudines vero rei, notum est, q̄ ipsæ dum capiuntur, q̄ sint res, ipsæ in se fallent, sed maior pars fallaciæ harum similitudinum fiunt in rebus, quas difficile est imaginari in se, sed imaginantur in alijs ab eis, aut s̄nt in rebus, quas impossibile est imaginari in se. ver. gr. prima materia, quæ non est formata certe, potest imaginari in suo proportionali: qñ autem intenditur imaginari in se, capitur formata cū imagine formæ, & non imaginatur secundum id, quod ipsa est in se, sicut est, qñ dicimus, q̄ non sit extra mundum

vacuum, neq; plenū, nō potest hoc imaginari, sed semp̄ æstimatur, q̄ extra mundum sit vacuum, aut corpus. Sic autē locus est, induxit ad orationem de vacuo, & itō dicunt loquentes de Creatore, q̄ sit, quem nō conpiperent ipsum intellectus, hoc est, dum imaginaretur. Fallacia itaq; eorum, quæ dicta sunt, cadit ex hoc in rebus, ex quibus sit doctrina, quæ vocatur constantia ad oculum: hoc autem sit in Geometria Mathematicorū. **P**ostq̄ autem iam locuti sumus de rebus, ex quibus cognoscitur verificatio vera, & formatio perfecta, & postea locuti sumus de rebus, quæ fallunt in eis, loquemur itaq; de verificationibus topicis, & litigiosis, secundum quantitatem qua iuuatur vnaquæq; illarum, sermo vero, quo compleantur hæ artes, non est necessarius nostro proposito. Hinc autem incipiemus de sermōibus topicis, & dicemus, q̄ quantitas, quam adipisci facit, est coniecturæ proximæ veritati. Cōiectura autem v̄r est, q̄ credatur de re, q̄ sit s̄m quādam dispōnē, & potest esse secus q̄ creditur. Et illius proprietatis est, q̄ auferatur in controuersia contra id, quo est demonstratio, quia illius proprietatis est, q̄ non auferatur per contradictionem, hic autem est duarum partium, quarum vna est, q̄ non coniectetur eius contradictorium, & hæc est topica, altera autē est, q̄ non coniectetur eius contradictorium, & hæc est oratoria. Quod vero hæc sit quantitas verificationis, quam hæc ars facit acquirere, est euidentē ex definitione orationum facientū ipsam acquirere, ex quo oratio topica est syllogismus compositus ex p̄missis diuulgatis notis. In ipsis autem p̄missis diuulgatis euenit verificatio ex parte attestacionis totis ipsis, aut maiori ipsarum parti, nō ex parte quares ita sit in se: cōuerso illius, quod est res in demonstratione, qñ in illā occurrit nobis veritas certe vera ex p̄missis, quibus nobis euenit illius veritas ex parte quares ita sunt, in rebus s̄m q̄ sunt extra animam, nō ex parte qua est significatio nostri dicti. Hoc autem sic existente, v̄p̄m hæc propōnes topicę sunt falsæ s̄m partē. Si autem inueniantur vere s̄m totū, hoc inest eis per accidēs, hoc est ex parte q̄ cōtingit diuulgato, q̄ sit extra aiam id eius, quod est in aia. nos autem non sumimus eam in his syllogismis ex hac parte, vt diximus, sed solū ex parte diuulgationis, & ideo oportet necessario syllo verū s̄m figuram cōpositū ex talibus p̄missis, q̄ faciat adipisci opinionem occurrentem. Postq̄ autem exposita est quantitas verificationis, quam facit acquirere hæc ars, dicemus species orationum agentium illam. Et dicimus, q̄ syllogismi, ex quibus sequitur opinio propinqua veritati, necessario oportet, q̄ sint veri s̄m figuram: sin autem, essent orationes falsigraphæ. Et ideo species syllogismorū, quæ s̄nt hic, sunt tres spēs dictæ in libro Priorū, hoc est categoricus, & conditionalis, & syllo contradictoriū, tam simplex, q̄ compositus illorum, possibiles nanq; est constructio que s̄nt ipsiusq; destructio talibus syllogismis topicis cōpositis, ex quo inueniuntur apud nos p̄missæ diuulgatæ conferentes quāsitō. Et aliquando hæc ars v̄tur alia specie verificationis, p̄pria ei, quę est inductio. Hęc autem species rerum agentium verificationem est illa, quæ enuntiat aliquid de re vniuersali enuntiatione v̄r, quæ affirmat, aut negat esse hanc enuntiationem in maiori parte illorum, quæ sunt sub illa re vniuersali. v. gr. enuntiatio, qua enuntiamus, q̄ oē corpus sit nouum, cū nos inueniam⁹ maiore partē corporū talis denotiationis. Et est orō, cuius vis est vis syllogismi primæ figuræ, cuius minor extremitas est hæc res vniuersalis, medius autem terminus sunt ipsæ partes, & maior est ipsa enuntiatio. Sed res est contra illud, quod est res in ipso syllogismo, qñ q̄ per syllogismum sp̄ procedimus ad verificationem rei particularis ignota, per vniuersalē, quę sit nota apud

De Probatione

Quæ sit tationum carum

De sermone

apud nos, & per æquale notum ad æquale ignotū, fm
 q̄ non sumemus hic vniuersale æquale notum præmis-
 sam maiorem, in quantum est æquale, sed ex parte quæ
 est v̄le, siue sit naturaliter, aut impositione. Illud ve-
 ro, quo innuitur verificatio rei particularis ex vniuersali,
 quod est apud nos, est, sicut q̄ ostendamus, q̄ oīs homo
 sit sensitiuus, quia oē aīal est sensitiuus: sicq̄ homo, qui
 est minor extremitas, hic subintrat maiorē præmissam,
 & continetur in ea. Exēplum autem illius, quo procedi-
 mus ab æquali, est, q̄ ostendamus, q̄ oīs hō sit risibilis,
 ex quo oīs hō est rōnalis: rōnale. n. est æq̄le risibili, quo
 nam pacto risibile sumitur vniuersaliter distinctum per
 rationalitatem, & subintrat eam, & si sit illi æquale ex
 quo hoc non nocet, & ideo diximus de tali, q̄ sit vniuer-
 sale fm supponem. In inductione vero sp̄ innuitur à par-
 ticulari ad vniuersale, quia, q̄n, gr̄a exēpli, ostēdimus,
 q̄ oē corpus sit nouū, cū inueniamus quædam corpora
 noua: patet, q̄ nos procedamus ad hanc enuntiationem
 vniuersalem, videlicet, oē corpus est nouū, cū inuene-
 rimus quædam corpora noua, sicut sunt aqua, & terra,
 & aer, & ignis, & cætera, & veniet compositio oratio-
 nis, cuius vis est vis syllogismi primæ figuræ, sic, corpo-
 rum quoddam est ignis, aer, aqua, & terra: & hæc sunt
 noua, corpus itaq̄ est nouum, excepto, q̄, q̄n hoc feceri-
 mus per inductionē separatam in se ad ostendū quæsi-
 tum ignotum, nō erit fortis persuasionis: q̄m dum vide-
 bitur per inductionē, q̄ prædicatū in sit subiecto, quæsi-
 tum erit præmissa p̄ se nota ostensa p̄ inductionē, & nō
 erit ignota. Hæc autem ars ex parte, qua constituit syl-
 logismum de quæsito ignoto non sumit p̄ se notum, in-
 quantum sit quæsitum, sed tale conuenientius est in re-
 gulis rhetoricis: & ideo illa ars pro maiori parte vritur
 inductione ad verificationem maioris præmissæ. Ve-
 rumtamen inductio nō est utilis ad tale. q̄m, q̄n nos in-
 duxerimus per multitudinē singulariū ingrediētū sub
 præmissa maiori, & in illis, quæ inquisuerimus, nō erit
 aliquod, quod sit subiectum quæsitū, vnde eueniet no-
 bis, q̄ hoc sit contentum sub præmissa maiori, & vt vni-
 uersalius inquam, vñ nobis proueniet veritas vniuersa-
 litatis huius præmissæ. Si autem subiectū quæsitū fuerit
 in summa illorū, quæ induxerimus, redderet ipsum que-
 situm fm se præmissa oīsa p̄ inductionē, & redibit pri-
 mum dubium. In arte vero Topica nō perficitur res ta-
 li perfectione, sed illa enuntiat esse enuntiationem in oī,
 ob eam esse in maiori parte, diuulgatū. n. est, q̄ paucū
 sequatur multū. Inductio vero, in quantum inductio est,
 licet in ea cōpleta sint oīa particularia, tñ non largit per
 se primo prædicatū necessariū essentiale, ex quo nō est
 impossibile, q̄ illud v̄le sit prædicatum de oībus his sin-
 gularibus p̄ accēs, sicut qui opinatus est, q̄ oē quod ge-
 neratur, generetur ex ente in actu. & ideo tales præ-
 missæ sunt præmissæ diuulgatæ. Inductio vero, quæ sit
 in demonstratione, sit ad dirigendum ad veritatem, nō
 ad illius acquisitionem primo & per se, magnū autē di-
 scrimen est inter id, quod sit ad dirigendum, & inter id,
 quod sit v̄le per se. Et ideo non oportet in præmissis,
 quarum veritas acquiritur per inductionem, vt inquit-
 ramus oīa singularia, sed sufficiunt ad hoc quædam il-
 lorum. Verūtamen ad facere inductionē indigebimus
 ob alteram duarum rerum: aut, quia adhuc non intel-
 ligitur hoc genus præmissarum per sensum suorum sin-
 gularium, sicut qui non sentit oīno, q̄ scāmonea purget
 cholera: talis itaq̄ indiget inductione, quousq̄ eueniat
 prædicatum essentiale. Et hæc sunt notæ inter præmissas
 expertas: quæ quidem præmissæ mutuo se excedūt fm
 quantitatem illorum, quæ oportet sentire de suis singu-
 laribus, vt occurrat veritas illarum. hoc autē est fm datā
 materiam: de quibusdā. n. oportet, q̄ sentiamus vñ in sin-
 gulare solū, sicut sunt multæ p̄positiones arithmetica,

& de quibusdam oportet, q̄ sentiamus plusq̄ vñū. Al-
 tera autē res, qua indigemus facere inductionem in de-
 monstratione, est, quia maior pars hoīum non concedit
 vniuersalitem multarū præmissarū, sed concedūt vnā
 suarū partiū, vt, q̄ sciatur, q̄ cognitio sanitatis, & ægri-
 tudinis sit vnus scia, quæ est scia medicina, q̄n autē di-
 ceremus illi, q̄ cognitio cōtrarioꝝ sit vnus scia, nō con-
 cederet hæc vniuersalitatē, donec ipsam inquirat, et tūc
 occurrit ei illius vniuersalitas. Hæc itaq̄ est forma ora-
 tionum topicarum. Sua vero materia sunt præmissæ di-
 uulgatæ, vt præmissum est.

Illius autem species sunt istæ, quia quædam est, quæ
 est diuulgata apud oēs, & hæc spēs est nobilissima illa-
 rum, & possibile est, q̄ in hac conueniant oēs gentes di-
 uersæ cū discrimine suarū regionū, & suæ educationis,
 sicut, q̄ commendatio studiosorū sit bona, & honor pa-
 rentum sit opportunus. Et quædam illarum sunt, q̄ sunt
 diuulgatæ apud maiorē partē, præter q̄ sint apud reli-
 quos, & in his est disceptatio, vt, q̄ Deus sit vnus. Et
 quædam sunt diuulgatæ apud scientes, & habentes sa-
 pientiam, aut maiorē partem, vt, q̄ cœlū sit sphericū.
 Et quædam sunt diuulgatæ apud artifices, præter q̄ vul-
 gares repugnent illis, sicut quod est in medicina, q̄ scā-
 monea purget cholera, & coluquintida phlegma. Aut
 sint apud notū inter sapientes in arte, præter q̄ repugnet
 eis aliquis vir illius artis, sicut est dictū Hipp. q̄ labores
 prouententes sine cā præcedente prognosticētur mor-
 bos. Aut sint apud maiorē partē illorū, et iterū sint simi-
 les diuulgatis, ac si essent diuulgatæ. vt, q̄ scia cōtrario-
 rum est vna, sicq̄, & sensus contrariorum est vnus idē.
 Et iterū, q̄ est contrariū diuulgato est diuulgatum. v. g.
 si sit diuulgatum, q̄ amico expedit benefacere, inimici-
 co itaq̄ expedit malefacere. Nobilissimū autē horū est,
 cui attestant oēs, aut maior pars. Illæ vero, quibus oēs
 attestantur, sunt vulgatæ testimonio oīum, aut maioris
 partis, sicut sunt opiniones sapientū, quæ quidē sunt di-
 uulgatæ, quia oībus, aut maiori parte v̄, q̄ conueniat,
 q̄ admittant illorū opiones. Et tales sunt opiniones p̄-
 priæ artibus, & reliquæ. Hæc autem præmissæ diuulga-
 tæ necessario sunt vniuersales, ex quo particulares sunt
 latetēs, & nō sunt cōes oībus fm sensum, licet capiātur
 in his syllogismis indefinite, & nō aduertat in eis n̄mū
 q̄ eas exponat cū signis, & idē mentiunt fm partem.

Vniuersales autē, vt p̄missum est, tā simplices, q̄ cō-
 positæ illarū, sunt octo partiū, genus, & spēs, & dīa, &
 propriū, & accēs, definitio, et descriptio, & oīo, quæ nō
 est definitio, neq̄ descriptio. Hoc autē sic existente, præ-
 dicata topica necessario sunt vnus istarū partiū. Quia
 vero spēs nō prædicat nisi de singulari, & in enūtiatio-
 ne, cuius subiectum est singulare, qua non vtunt in hac
 arte, ideo nō numerat hic prædicatū. Descriptio vero
 subingredit propriū, q̄n illorū potestas est vna: & simi-
 liter oīo, q̄ non est definitio, neq̄ descriptio subintrat ac-
 cidens. Sunt itaq̄ prædicata topica necessario quinque
 partiū, definitio, & genus, & dīa, & propriū, & accēs.
 Definitionis autē descriptioni sufficit, q̄ sit oīo signifi-
 cans dīspōnē rei, q̄ est ipsius cōstantia et esse. Genus ve-
 ro tā definitū est, q̄ sit prædicatū de multis differētibus
 spēs in eo q̄ quid est. Dīa vero est prædicatū de multis
 differētibus spēs in eo q̄ quale est. Propriū autē est, q̄
 non significat rei quiditatē, & inuenit toti ei, & soli, &
 semper. Accēs vero describit hic duabus descriptioni-
 bus, quarū vna est, q̄ ipsum capiat pro re, & non sit ge-
 nus, neq̄ dīa, neq̄ propriū, neq̄ definitio. Secunda au-
 tem est, q̄ sit id, quod pōt vni eidē rei inesse, & non in-
 esse. Describitur vero his duabus descriptionibus, q̄m
 aggregatū ex eis euenit ad accētis formationē absolu-
 te: q̄m vna descriptio illarum attribuitur accidenti inse-
 parabili, & altera illi quod separat. Notū autem est, q̄
 hæc

Orationū
 topicarum spe-
 cies quæ.

Quot sint p̄-
 dicata topi-
 ca.

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

hæ descriptiones hic positæ non sufficiant ad formatio-
nem vnus istarū perfecta formatione, sed sufficit de il-
lius significato hic, perfectio, n. formatio rerū, ex qui-
bus cōponunt definitiones, est in lib. Poster. Sicq; quod
accepimus hic in generis definitione, notū est, q; gene-
ris vltimi generū. Et sicut de dīa non sufficit, q; sit prædi-
catum in eo q; quale, præter q; sit propria rei, cuius est
dīa. Qñ autē prædicata in propōnibus topicis fuerint
vnus istarum quinq; partium, oportet necessario spēs
syllorū topicorū, q; sint fm q; cōponunt ex his quinq;
quæ sunt formata fm hūc modū formationis: et hoc est,
qñ accipiunt prædicata naturaliter, vel ē cōuerso, et fue-
runt positi tres termini syllogismorum, qui proportio-
nant sibi inuicē fm vnam harū quinq; pportionū, prout
est pportio definitionis, aut alia pportionū, vel fm cō-
positas, vt, q; vnus termini proportio sit dīa, et secūdi
sit proportio accidētis, aut alia proportio: aut captianē
sp vno modo, videlicet q; duo termini sp pportionētur
ad tertium, aut maior extremitas, & mediū ad minorē,
aut minor & mediū ad maiorē, præter q; inter duas ex-
tremitates proportionatas sit aliqua proportio istarum
proportionum, sed sua prædicatio erit p accūs. Hoc au-
tem est duobus modis. aut, q; ponamus amborū illorū
ad extremitatē proportionē vnā, vt, q; sit proportio me-
diū termini ad minorem solū proportio definitionis, aut
quæuis harum quinq; proportionū, vel ē cōtra, hoc est,
q; minor et mediū proportionēt ad maiorē fm hāc pro-
portionē, aut aliter illorum: aut, q; ponamus ppor-
tionem amborū ad aliud extremū duas proportiones,
vt, q; proportio extremitatis maioris ad minorē sit pro-
portio definitionis, & mediū ad maiorē sit pportio dīg,
aut aliqua alia proportio ex illis. Qñ autē pcesserimus
in cōbinationibus horū syllogorū hoc modo, sūt spēs syl-
logismorū topicorū duplū spērū syllogismorū demon-
stratiuorum, hoc autē est, quia illi nō seruant in illis præ-
dicationem naturaliter, neq; p dicationē essentialē. Ob
vehementiā autē assimilationis illorū, & suæ affinitatis
ad spēs syllogorū demonstratiuorū, multi viri putauerūt
q; multi istorū syllogorū demōstratiuorū ceciderint ex libro
Abumazar, illi autē fm veritatem sunt syllogismi topi-
ci. Hic autē est vna pars spēs orōnū verificatiuarū, quæ
notē sunt inter logicas orōnes, videlicet spēs, q; cōponit
ex præmissis veris, quæ nō sunt essentialis, sed sunt cō-
muniōnes, q; genus quo vtuntur: ex parte itaq; qua est
vera, estimatur, q; sit numerata in spēbus demonstratio-
num: & ex parte, qua nō est essentialis, æstinatur de ea
q; sit topica. Themistius vero ostendit de hac parte, q;
non sit topica: quod vero vī ex vi verborū Abumazar,
est, q; illa sit topica. Nos autē dicimus, q; si cā occurfus
veritatis in aliquo quæsito non fuerit quæ putat in aīa,
q; sit prædicatum de essentia subiecti, aut subiectum de
essentia prædicati, in hac verificatione nō sit aliqua res
præter diuulgationem, aut inductionē, illa autem, quæ
est talis cōsuetudinis, necessario est topica. verūtamen
tales syllogismi sunt in eminentiori gradu, q; syllogismi
topici, quia non sunt falsi, nec in parte: hæc itaq; quanti-
tas, quam diximus, est sufficiens fm nrm propositionū hic.
Arist. vero, quia apud eum hæ orōnes topicæ distinctæ
sunt à demonstratiuis, non solū in materijs, sed etiā fm
orōnem, opinatus est, q; tales, & si non sint demonstra-
tiuæ, habeant de illis exercitium ex magis diuulgato ib-
larum. Ex quo, n. pro maiori parte præmissæ diuulgatæ
sunt oppositæ, possibile est, q; vna eadem res construat
& destruat ex his præmissis, qñ propositioni minori
contingunt duæ propōnes cōtradictoriæ, & opinatus
est, q; talibus syllogis vtant ambo aduerfarj ad confirma-
tionē & destructionem rei, fm q; alter eorum intendat
cautionē illius, & alter destructionē. Et eueniet ide ma-
gnū exercitium, modo quo euenit in artibus, q; sunt

præuix modo aliarū, sicut est ars Dialectica, & alia ab
ea. Et propterea posita est hæ ars inter interrogantem
& respondentem: & instituit interrogantem modo, quo
recipiat à respondente id, quo destruat illius pōnem: re-
spondentis autē modum instituit, q; non admittat rem,
qua destruat eius pō. Et tradidit ad hoc oīa loca, qui-
bus adipsicant syllogismi in oībus quæ sitis fm clausulā
cōditionis, sicut quærit simplr, siue fuerit quæsitum fm
conditionē annexam, vt quærat an sit genus, aut defi-
nitio, aut vlla quinq; proportionū: deinde cum hoc tra-
didit quo modo interroget interrogās, & rñdeat rñdēs.
Et cum hoc dedit præcepta propria interroganti, et præ-
cepta propria rñdenti. Et hinc est, q; hæc ars definit, q;
sit habitus, quo valeat interrogans facere ex propōni-
bus diuulgatis syllogismum ad destructionem vtriusq;
duorum extremorū contradictionis, quod interrogans
recipit à rñdente: & illo valet rñdēs non admittere in-
terroganti aliquā rē, ex qua sequatur contradictorium
illius quod posuit. Huius etiam artis sunt alia iuuami-
na, q; numerata sunt in lib. Top. Sed tale exercitiū puta-
tur, q; nō sit necessariū ad perfectionē artis demonstrati-
uæ: si vero fuerint, sine dubio est ex parte manifestioris.

IN LIBRVM RHETORICES.

Ostēpleuimus sermonē de syllogif-
mis topicis, quantum iuuat verificatio-
nem, loquemur de rebus persuadenti-
bus, & fm quantitātē, qua persuasionē
adipsici faciant. Euidens autē est, q; p-
suasio sit opio pualens, ad quā aīa acq-
scit, & cum hoc imaginat illius contra-
dictorium. Iam autem in præhabitis desintuimus quid
sit opinio. Res vero agēs persuasionē scrutinio, & in-
ductione, apparet q; primo diuidant i duas partes. Qua-
rum vna est ex ipsis orōnibus. Et secunda ex rebus, quæ
de foris sunt, quæ non sunt orōnes, sicut sunt fides & te-
stificationes. Et sicut etiā scrutinio vī, q; sermones, quib;
vtunt orōnes diuulgatæ, diuidant in duas partes, in exē-
pla, & argumentationes, quæ dicunt in hac arte signa:
hoc autem sit, qñ vnum illorū pfragitat alteri acceptio-
nem alicuius nois, dicendo, fac hoc, quia prædecessor se-
cit illud, & iuuit eum, sicq; persuadebit illud exemplo.
Aut dī, qñ sic est, concludit sic, & sic in singulis rebus,
de quibus est orō. Et ex quo itā notum est, q; hic modus
orōnis vtat his duabus spēbus sermonū, loquemur de
vtriusq; primo: deinde postea procedemus ad sermones
de alijs persuasionibus: hi, n. fuerunt veriores, q; persua-
deant q; illi, & priores naturaliter illis.

Dicimus autem, q; signum sit syllogismus cōcludēs
fm initium opionis præcurrentis oībus, aut ma-
iori parti hoīum. Initium autem opionis præcurrentis
est opinio, quam dū aliquis vir offendit, occurrit ei de il-
la coniectura præualens, cui animus acquiescit, priusq;
videat illius finem. Syllogismi autē concludūt fm ini-
tium opinionis præcurrentis, aut pp suas formas, aut
pp suam materiam. Propter suas quidē formas conclu-
dit fm initium opionis, sed pp suam materiam est etiā
sua præmissa vera fm initium opionis. Formæ autē syl-
logismorum concludunt fm initium opionis, qñ negli-
gunt illas, & subtrahunt ab eis aliquam rē, qua est neces-
sitas illationis, fm modum vulgi est, q; obseruent illam
interloquendo ad se inuicem. Et ideo conuenit, q; confi-
deremus hanc rem in vnaquaq; spē syllogismorū, quos
numerauimus, numerando nanq; hanc, euenient nobis
species omnium syllogismorum rhetoricorum ex par-
te suarum formarum.

Et dicimus, q; ex illis, quæ exacta sunt, patet, q; illud,
quod agit necessitate illationis in prima figura, est præ-
missa vīs, id autē, quod facit cōbinationem, est, q; præ-
missa

De Rh
cis per
uis.

De Sig

De For
signorū
toricorū

De sig
mis
ricis.

missa minor sit affirmatiua. Hoc autē sic exñte, qñ subtrahemus præmissam maiorem, figura reddit oratoria, aut sñt, qñ capit indefinita: sed illius defectus est magis oratorius, qñ iā intelligit illius defectus, q illa sit imperfecta, qā non est in ea locus contradictionis, & q illa sit notā diuulgationis nimium eo modo, quo faciunt artifices demonstrationis. Et sñt aliqñ est rhetorica in quibusdam ob defectum minoris, aut ob acceptionē illius negatiuæ. In secunda vero, & tertia figura sit ppter ea, quia in eis nō est præmissa, quæ faciat acquirere rem in conclusione nota ab initio rei, quæ aliqñ est minor, & aliqñ est maior. Et sñt est in præmissis, quæ faciunt combinationem, non nocebit si in ambabus oñdemus duas præmissas simul, sed conuenit, qñ hoc fit, & non deest vna illarū, q capiant ambæ indefinitæ: sin autem, nō remanebit in eis oino locus contradictionis. Et iterum ex spēbus combinationum non concludentiū est, quæ credit in initio opinionis, pter q ita sit fm veritatē: & hæ species sermonum etiā sunt persuasiuæ fm suam formam. Y. g. q componant ex duabus affirmatiuis in secūda figura. Et spē concludentes in tertia figura, dū sunt duæ conclusiones vñes, sunt huius spēi. sed conuenit cū hoc, q nō explicet in eis signa, & sumant indefinitæ ad conseruandum in eis latentiorem locū contradictionis.

Syllogismi vero cōditionales, quidam sunt coniuncti, & quidam disiuncti. Coniunctus quidem est signū, dum adhuc remanet in eo locus ad contradictionē. Et iam ostensum est in lib. Prior. q ille sit cōcludens, dum fuerit perfectæ illationis, et repetitum in eo fuerit ostensum per syllogismū categoricū: si autē fuerit repetitum in eo per se notum, iam necessario coniunctio est ex eis, quæ oportet ostendere: & ostensum est ibi, q repetitum in eo non est per quodcumq; añs, aut consequens quod contingit, neq; quæcumq; res ex illis contigerit est ipse concludens. qñ autem hoc ita fuerit, ergo hæc spē syllogismi erit signum, dum subtrahemus ab eo partem istarū conditionum, sed prius, quo ponat persuadens, est, q subtrahatur repetitum in eo, & iā redderet persuadens, qñ p ipsum concludit quodcumq; contigerit añs, aut cōsequens, aut eorum contradictorium. Sed in illo, qui nō fuerit veræ illationis, cōuenit cum hoc, q nō exprimat repetitum pro maiori parte ob timorem & metum, q putet aduersarius eum, sicut qui repetit consequens, & concludit añs, aut repetit oppositum añtis, & cōcludit oppositum consequentis. & aliqñ in tali exprimit repetitum & sit oīo persuasiua, sicut est sermo quorundam Antiquorū dicentium: si ens sit genitum, habet principium, sed non gignit, ergo non habet principium. Gale nus autem, & multi Analytici vtuntur hac spē syllogismi ad ostensionē illius, cuius causæ operationū aīalis ignorantur. v. g. dicendo dū auferit os reflexum auferit vox, sicq; ergo dum inuenit os reflexum, inuenit vox: & nō sequitur, sicut illud, dum auferit aīal, auferit hō, & nō sequitur ex inuentione aīalis inuentione hoīs. Qñ vero concludens erit verus, est, sicut q sit oppositum cōsequentis, aut ipsummet añs. Oportet itaq; q nō exprimat in illo repetitum: sin autem, non remanebit in oīone locus contradictionis, nisi insinuet coniunctio, et non exprimat ipsam. Disiunctus vero aliqñ reddit persuasiuus, qñ non complent oēs cōtradictiones in eo, dum fuerint plures q; duæ, neq; complent in eo oīa repetita. Si vero auferit repetitum in hoc syllogismo, non reddit persuasiuus, sed dum hoc fecerit, remanebit in forma illius, per quem quaritur ostensio vnus contradictorium, qñ qd diuidit in ea. Exemplum autē illius, in quo non complentur oīa contradictoria, est sermo Abualmaphal in libro, quem directionē appellauit, dum voluit destruere generationē ex elemētis, dixit: Si inueniret genitum ex quatuor elemētis, non euaderet quin hoc sit aut qā

corpora penetrant se mutuo, adeo, q corpora congregantur simul in vno loco, aut hoc erit, quia vnūquodq; illorum stat in seipso. accipiamus itaq; ambas has spē esse falsas: sicq; falsum est, q inueniat elemētum plusq; vnum, ex quo generet aliquod vnum ens. Ex hoc autē sermone cecidit vnum cōtradictorium, quod debebat poni in syllogismo, videlicet q sit generatum fm modum mīstionis, sicut vñ in oxymelle. Spēs vero, quæ incipit à negationibus, & desinit in negationes, erit tm p suadens, qñ subtrahemus repetitum, & oñdemus conclusionē, qñ. n. deesset repetitum, & cōclusio simul, nesciret audiens quā rē intenderas cōcludere. impossibile autē est inuenire repetitum, quod oñdat quancūq; rem contigerit etiā apud initium opinionis: sed sp repetit in illis affirmatiuum, & concluditur negatiuum, qñ autem fecerit hoc, non remanebit locus persuadens.

Syllogismus vero contradictoriū, qñ volumus, q redatur persuasiuus, sit, q exponatur locus dubij et improbabilis consequentis in eo, & notemus propōnem, ex qua sequitur falsum, & per illam ostendet, dum oblatio non fuerit manifesta. v. g. dicēdo, si non oīs hō est sensitiuus, non oē aīal est sensitiuus: quia oīs hō est animal: hæc enim consecutio est in tertia figura. Hæc itaq; sunt species signorum ex parte suæ formæ, quæ sunt species syllogismi simpliciter.

Diuisio vero suarum spērum ex parte suæ materiæ, oportet, q accipiat ex parte, qua fm se præmissæ diuiduntur in ipsam: & præcipue pmissa maior, quatenus ipsa facit acquirere conclusiones. minor vero pot capere vt cōtingerit, cum sit rhetorica, aut diuulgata, aut aliter. Et dicimus, q præmissa facta hic in hac parte oīonum, & maxime ipsa maior, est vt capiatur ex parte, qua est diuulgata in initio opinionis cōis. Iā autem definiuimus in exactis, quid sit initium opinionis cōis, sicut, q præmissæ topicæ vtuntur illis, quatenus sunt diuulgate fm veritatem, & sicut diuulgata contingit, q sint veræ, & q non sint, sic præmissæ, quæ sunt in initio opinionis cōtingit per accēs, q sint diuulgatae aut veræ, & non contingit, nisi q ipsæ vt accipiunt, in quantum sunt diuulgate in principio opinionis, sicut præmissæ topicæ accipiunt, in quantum sunt famosæ fm veritatem solum. Famosæ autē, quæ sunt in initio opinionis præoccurrentis, variantur in enuntiationes receptas, & sunt pmissæ, quæ sumunt vñes in initio opinionis præoccurrentis, & in res sensatas, quæ accipiunt inditia aliarum rerum in initio opinionis etiā. Quædam autē horum inditiorū sunt, quæ sumunt inditia essendi rē simpliciter, sicut est nos accipere vas vacuum inditium vacuitatis: & quædam sunt, quæ accipiuntur inditia essendi prædicatum in subiecto. Hæc autem dum fuerint vñora q; subiectum, et magis propria q; prædicatum, aut æqualia illis, componit in prima figura, & appropriatur apud Antiquos noīe inditij. Si autem fuerit vniuersalius duabus extremitatibus, componitur in secunda figura. Si autem fuerit magis particulare componitur in tertia figura. & ambo hæc appropriantur apud Antiquos noīe signorum. Hæc autē inditia, quæ sumuntur hic, aliquando sunt res posteriores sicut passionēs, & aliquando sunt priores, sicut sunt causæ. Et vtræq; partes istarum propositionum receptarum, & inditiorum aliquando erunt in materijs necessarijs, & possibilib; in maiori parte, & possibilibus equaliter. Receptæ vero, quæ sunt in materijs necessarijs, sunt sicut q cuiq; patienti sit agens, quæ vero sunt in materijs possibilibus in maiori parte, sunt, sicut, q oīs æger, q sequitur appetitum suum, & non obtemperat dicto medicorum, non sanabit. Illarū vero, quæ sunt equaliter in possibilitate, exemplum est, q omne aptius & facilius sit eligibilius: quoniam per hoc idem potest arguimētari de re q sit eligibilior. Inditium autem, quod est in prima

De syllogismo
Contra-
dictoriū.

De spēbus
signorum ex
parte mate-
riæ.

in prima figura, & est quod appropriatur noie inditij in materia necessaria, est tise illi, quod dicimus, luna auget suum lumen paulatim fm lunarem figuram, ipsa itaq; est sphaerica. Quae vero ex illis est in materia possibili pro maiori parte, est, sicut dicere: ille cōgregat hoies, et praeparat enses, & arma, & fortificat moenia suae terrae, et non habet inimicum: sicq; ergo vti versutia ad rebellionem patrandam in regem. haec autem nota est apud Antiquos in inditio simillimo. Quae vero est in materia possibili equaliter, est, sicut exemplū dicendi, ille nō recessit a suo loco, & superauit suū riualem, adeo q; successit illi lassitudo: ergo ille est fortis. Aliqñ etiam vtuntur hoc ad euidenciam supra pusillanimitatē, q; ille vir non valeret cum illo ad fugam. Et haec inditia primi apellabant coniecturas. Signa vero quaedā sunt in materijs necessarijs in secūda figura, vt dicendo, nerui oriūtur ex cerebro, quia radicanr in eo, quod vero fuerit in materia possibili pro maiori parte, est, sicut dicendo, ille percussit inimicum ob terrae iniuriā: ille, n. ascēderat ad moenia, & obuiam factus est et ipse inimicus: signifi-
cans autem inturram est hic actus. Illud vero, quod est in materia possibili aequaliter, est, cuius vis est vis inditij, quod fit in hac materia, ex quo vis vniuersaliū in hac materia est vis particularium. Particulares autē cōuertuntur, & redeunt in primam figuram: & qñ sunt res vles non sunt magis falsae, nisi fm falsitatem particularium. Antiqui autem abijciunt hāc spēm signorū, quae sunt in hac materia. Inditia vero, quae sunt in tertia figura in materia necessaria, sunt, sicut dicimus, q; tēpus sit orbis sphaericitas: qm oēs res sunt in tempore, et iterum oēs res sunt in orbis sphaericitate. Illa vero, quae sunt in materia pro maiori parte, sunt, sicut, exempli gratia dicere, philosophi sunt studiosi, quia Socrates philosophus est studiosus. Quae vero sunt in materia possibili aequaliter, causa abijciendi illa est ipsamet causa abijciendi ea in secunda figura. Conuenit autem, q; sciamus, q; haec diuisio non sit essentialis praemissis signorum, in quantum sunt praemissae signorum, hoc est sua diuisio in necessarium & possibile, qm praemissae signi sumuntur ex parte, qua sunt receptae in initio opinionis, vt diximus, & in quantum sunt signa, & inditia ab initio opinionis, non ex quo sunt in materia necessaria, aut possibili. Illa enim, in quibus sumunt tales praemissae, sunt syllogismi demonstratiui, hoc est, q; sint, in quibus sumuntur praemissae, ex quo sunt necessariae, aut posibles in maiori parte. Possibiles vero aequaliter sunt, quae aestimantur magis propriae his orōnibus, ex quo nō vti illis ars demonstratiua, haec, n. ars, dico artem Rhetorices, nō vti illis ex parte qua sunt aequaliter: qm si vteretur illis fm hūc modum, non sequeretur ex eis magis res, q; eius cōtradictorium, sed vti illis ex parte qua cognoscit vnū illorum modica iudicij inclinatione in initio opinionis, hoc autem est fm aliquod tempus, & fm aliquā dispositionem. Quia autem aliqui viri ignorauerunt hāc rem, & abiecerunt, q; haec ars vtatur iudicio in materia equalitatis, illi aestimauerunt, q; non cadat persuasio in illud quod est aequaliter.

Ars Rhetorices, & Ars Topices nō habent proprium subiectum.

Haec autem ars, vt dictum est, non habet subiectum propriū, sicut nec artis Topicae est proprium subiectū: qm hae duae artes non sumunt praemissas, quae sunt in eis in anima, prout sunt extra aiā, sed sp iudicāt q; praedicatum insit subiecto ob diuulgationem ab initio opinionis, aut fm veritatē, nō quia naturae ipsius praedicati sit q; insit subiecto, aut naturae subiecti, q; ei insit ipsum praedicatum, & nō solum sumit haec ars praemissas, quae sunt notae diuulgatae ab initio opinionis, praeter q; apponatur eis modus essendi, sed etiam accipit necessarium fm q; est possibile in initio opinionis, & similiter ipsum possibile, in quantum sit necessarium. Accepit vero

ipsius necessarii in quantum sit possibile, est, sicut ille, qui putauit, q; coelum possit esse alterius figurae, & q; generetur oīs res ex qualibet re, quae contigerit. Quae vero tantum esse impossibilia, & sunt possible, sunt multae res, quas esse non est difficile. Qui vero considerat credulitates vulgi de illis, licet modus verificationis, quem proponunt, sit ei ab aetate pueritiae, est, vt q; oēs res sint posibles, & q; non sit res impossibilis, adeo, q; sequatur illi, qui hoc dixerit, q; hoc suum dictum nō sit necessarium, sicut est dictum in confutatione, Platonis in Socratem, qñ Socrates ei dixerat nihil scitur. Plato dicebat ei, ecce rem scitam, videlicet haec enuntiatio: Iam autē recessimus ab eo, quo tēdebamus: redeamus autem ad id, vbi eramus. Et dicimus, q; id, quod coegit. Antiquos ad diuisionem propōnum signi fm materiā, sit, quia aliquñ contingit praemissis euidencibus in initio opinionis imbecillitas, & potestas quaedam fm materiam: et ideo praemissae, quae sunt in initio opinionis, qñ contingit eis, q; sint ex materia possibili pro maiori parte, sunt vehementioris persuasionis, q; sint dum sunt fm aequalitatem. Sicq; iam expositum est ex hoc sermone, quae sunt species signorum ex parte formae, & materiae, & conuenit, q; loquamur de exemplo.

Exempli autem sunt quaedam partes. Quaedā eorū sunt, q; enuntiemus praedicatum inesse subiecto, vel ipsius negationem ab illo, ob illud praedicatum inesse simili illius subiecti, aut ob illius negationem ab illo, qñ illud esse in simili, aut illius negatio ab illo fuerit qd notius, sicut dum dicimus, q; coelum generetur, quia patres generatur. Et quaedam illorum sunt, q; enuntiemus praedicatum inesse subiecto, aut negari ab eo, ob inesse simile illius praedicati in illo subiecto, aut illud negari ab illo, qñ inesse simile, aut ipsum negari fuerit notius. ver. g. q; enuntiemus de coelo, q; transmutetur, q; mouetur fm locum. Et quaedam illorum sunt, q; enuntiemus praedicatum inesse subiecto, aut negari ab eo, ob inesse simile illius praedicati simili illius subiecti: aut ob illud negari ab illo, dum inesse simile praedicati simili subiecti fuerit magis notū, aut negari ab illo fuerit notius. v. g. mel resolut, quia zaccharum resolut. Aliquando autē est enuntiatio vliis, & simile particulare, sicut dicimus voluptas est mala, quia vinum est malum. Differentia autem inter hoc, & inter inductionē est, quia in inductione verificamus vte per particulare, hic vero verificamus vnum per alterum, quia illud sit simile, non quia vnum eorum sit in altero. Simile autem est duarum species, simile in re cōi, aut simile secundum respectum. Exemplum similis in re cōmuni est, sicut id, quod praemissum est: exemplum autem similis fm respectū est, sicut diximus, rex in ciuitate est sicut Deus in mundo, & sicut Deus est vnus, sic expedit, q; rex est vnus. In hoc itaq; exemplo, vtcunq; fuerit, nō est enūtiatio vniuersalis de particulari, similitudinem enim nō est vnum vniuersalius altero, neq; inueniuntur duo similia ex hac parte. Manifestum autem est ex eo, quod praehabitu est in libro Priorum, q; oratio necessario concludens sit, in qua ostēditur pars per totum. Qñ autem hoc ita est, ex ipso exemplo non sequitur necessario vnus sermo necessarius, neq; est cōcludens essentialiter. Ver. g. quia, qñ nos enuntiamus de coelo, q; sit generatum ob ipsius similitudinem ad corpora generatis per soliditatem, & aequalitatem, & contrarietatem, & cetera: coelum itaq; in hac oratione est extremitas minor i vno syllogismo, quod est subiectum quaesiti: generatum autem est extremitas maior, ex quo est praedicatum quaesiti: medius autem terminus est soliditas, & aequalitas, & cetera. Quādo itaq; componimus syllogismū, dicimus sic, coelum est solidum, & solidū generatur, ergo coelum generatur, oratio vero dicent, q; solidum generat, nō sufficit, q; sit

q̄ sit indefinita, si uoluerimus concludere cœlum neces-
 sario in illa, nisi, & quousq; sumamus ipsum vniuersale,
 quod est, omne solidum generatur. Sicq; si peruenisset
 hoc vniuersale apud id, quod scrutati sumus quædã sen-
 tida, eo modo quo consuevit, q̄ eueniant præmissæ ex-
 pertæ, ostensio per exemplum in hoc esset superflua, nisi
 caperetur fm̄ modum præuñ apparatus, & directionis
 ad occursum veritatis de vniuersalitate, licet non occur-
 rat nobis veritas ipsius vniuersalis ad sensum huius rei
 necessario, sed in initio opinionis. Et hinc ostenditur, q̄
 euentus veritatis vniuersaliter de talibus præmissis nõ
 fit ex sensu, sed ex alia virtute, sensus enim concipit de
 illis singularia terminata numero, & q̄ gradus æstima-
 tionis sint fm̄ suam propinquitatē huic vniuersali enun-
 tiationi, & ipsius distantiam ab illa. Æstimatio autem
 vniuersaliter est iudicium de vniuersalitate solū sensu.
 Quia autem imaginati sunt quidã posteriores loquen-
 tium hoc, quod est id, quod dixit Abualmahal, qui ait,
 q̄ faciat acquirere ipsum exemplum veritatem fm̄ mo-
 dum directionis & aduertentiæ tantum, sed ex quo ip-
 sum non d̄r de syllogismo vero fm̄ figuram, oporteret,
 q̄ omnes scientiæ essent principia, sicq; non esset tibi ali-
 quid, quod doceatur per syllogismum, adeo, q̄ gratia
 exempli, possibile sit q̄ liber Almagesti legatur ab illo,
 qui non considerauit omnino res geometricas, & noui-
 tas mundi esset per se nota. Iam itaq; ostensum est quis
 sit gradus exempli in verificatione, & in hac arte simile
 & conforme est inductioni in topica, sicut signū hic est
 simile, & conforme syllogismo topico. Expedi itaq;
 post hæc q̄ redeamus ad locutionem de rhetoricis, que
 non sunt fm̄ orationem, & quantum tribuunt de verifi-
 catione. Hæc itaq; orationes vniuersaliter sunt tres de-
 cimi generum, quorum quoddam est ex excellentia di-
 centis et defectus sui aduersarij, quia notum est, q̄ illud
 faciat hominem adipisci bonam æstimationem de illo,
 & faciat admittere id, quod ille dicit. Et aliquod est præ-
 uis apparatus audientium per affectum ad verificatio-
 nem, prout possibile est in verificatione audientis affe-
 ctus cogens eius verificationem ex dolore, aut miseri-
 cordia, aut timore, aut ira. Et hoc etiam videtur, q̄ de-
 clinare faciat hominem ad verificationē. Et de illis est
 allicere audientes per orationes morales, hoc autem fit,
 quando verisimile illis fuerit, q̄ dictum illius admitter-
 rent præclari intellectu, & viri nobilis educationis, &
 qui non vitur deprauata opinione, neq; est peruersus.
 Et de illis est magnificatio rei, de qua est sermo, et illius
 purificatio, oratio enim, quando magnificatur, anima
 erit decliuus ad illam: & e contra, dum paruificatur, rece-
 dit anima ab illa, & non occurrit inclinari ad illam: Et
 de illis sunt conctones. Et de illis sunt testificationes. Et
 de illis est supplicatio. Et de illis est fideiusio, & pigno-
 ratio. Et de illis est solitudo in eremo, & tollerantia la-
 borum, & vita monastica. Et de illis est, q̄ qualitas ora-
 tionis, & vocis, & accentus sit secundum dispositionem,
 qua putetur esse rem, quam proponit confirmare, sicut
 qui narrat rem terribilem pallefcit, & erubescit eius fa-
 cies, & eleuat eius vocem. Et de illis est deprauatio ser-
 monum, & ipsorum declinatio, & deiectio maioris par-
 tis illorum, & eos ponere secundum formam, qua dete-
 gat illius turpitudinem, & facilem reddat illius oppu-
 gnationem, hæc autem magis ingrediuntur Sophisticã,
 q̄ Rhetoricam. Hæc itaq; sunt omnia de foris persuasi-
 ua: & à suo initio notum est, q̄ ipsa faciant adipisci solū
 persuasionem, in quibusdam autem illorum latet hoc la-
 tentia quadam. Nos autem sermonem faciemus de ve-
 hementiore gradu istorum, qui est ipsa attestatio. Vni-
 uersaliter autem attestatio est narratio quædam. In nar-
 ratione autem est narrans vnus, aut plures q̄ vnus. Plu-
 res autem q̄ vnus aut erūt vniuersitas quædam, quam

possibile est numerare, aut vniuersitas, quæ non potest
 numerari. Rerum autem narratarum quædam sunt sen-
 sata, & quædam intellectæ. Narrantes autem res sen-
 tas, aut narrant illas quas viderint, aut narrant quæ au-
 diuerint ab alijs, qui sint tales, quales sunt ipsi aut mino-
 res, aut maiores eis. Res autē narratæ sensatæ, aut sunt
 res præteritæ, quas non senserimus nos, aut sint in præ-
 senti tempore, sed lateant nos. In narratione vero rerū,
 quas sentimus, non est nobis immorandum, neq; vlla
 vtilitas. Et similiter putatur, q̄ sit in intellectu apud ar-
 tifices, quorum cōsuetudinis est, q̄ exponatur in sua ar-
 te hæc intellecta. Sed apud vulgus potest esse, q̄ atte-
 statio agat de illis persuasionem. Et hac de causa inuent-
 mus sectam hominum nostræ gentis, quæ appellat lo-
 quentium, q̄ non sustineant notitiam nouitatis mundi,
 & essendi creatorem excessum, & cætera alia ab his ex
 radicibus legis super attestazione legis solum, sed vtun-
 tur syllogismis. Secta autem, quæ Deum cognoscit, ab-
 horret hoc. In narratione autem, & attestazione rerum
 sensatarum non videmus, q̄ fortificetur, & debilitetur
 verificatio per numerum narrantium, & per alias simi-
 les res, quæ his annexæ sunt. Fortioris autem fidei sunt
 quæ eueniunt ex illis, quæ narrauit vniuersitas, quam
 non esset definire, & dixerint, q̄ illi viderint ita. Et simi-
 liter quæ narrauit innumerabilis vniuersitas alicui alre-
 ri vniuersitati innumerabili, & dixerint, q̄ sic viderint.
 Et similiter quanto excedit vna vniuersitas aliã, & ma-
 gis sunt adepti excellentiã illius, quod attigerūt, q̄ cōue-
 nerint i suo initio & medio & vltimo: impossibile enim
 esset, aut difficile foret illos cōfundere. Et hæc pars nar-
 rationis est, q̄ vocat Rora, i. Scriptura sacra. Et euenit
 huius veritas aliquo modo in missione Moses principis
 prophetarum, supra ipsum sit pax, & inuentione Sinai,
 & Horeb, & in cæteris alijs. Cōuenit itaq; scrutari quo
 modo hoc eueniat. Veritas enim quædã est essentiali-
 ter, & quædam est accidentaliter. Manifestum autem
 est, q̄ verificatio essendi rem sensatam primo & essen-
 tialiter eueniat à sensu: & ideo cui deficit sensus aliquis
 deest aliquod sensatum: esse autem sensata non adipisci
 tur solum per sensum, sed etiã per imaginationem eorū
 fm̄ q̄ sunt. Et aliquando etiã euenit veritas essendi sen-
 sata essentialiter ex syllogismo, v. g. hic paries est fabri-
 catus, sicq; eius est fabricator, sed nõ peruenit ex eo for-
 ma fabricatoris essentialiter. Ad adeptionē vero essen-
 di res sensatas, quæ penitus non sentiuntur, non est no-
 bis modus, per syllogismum aliquando euenit veritas
 essendi eas, sed raro, sicut aliquñ euenit nobis ipsarū for-
 ma de illo quod fabricatum est raro. In talibus vero, li-
 cet non penetret sensus in sua singularia, penetrat tamē
 in sua nomina, aut quæ illa significant. Id autem, quod
 agit hanc verificationem apud maiorem partem homi-
 num, est ex legibus & historijs. Sed satis notum est, q̄
 hæc actio sit per accidens, q̄m veritas illius sequit quod
 æstimatur, q̄ sit eius causa, quæ est historia vt i paucio-
 ribus modo quo causata sequunt suam cãm accidenta-
 lem. Causa uero adeptionis huius veritatis, q̄ est per ac-
 cidens, & quo modo euenit, nõ est ex his, q̄ oporteat
 constare ex hac scientia, & iam dictum est de ipsis in li-
 bro de Sensu & sensato. Quia autem quidam viri opi-
 nati sunt hoc, conati sunt tradere in historia numerum,
 ex quo eueniat veritas essentialiter. & quando non eue-
 niret eis, dicebant, q̄ eueniat ex se, licet non eueniret ad-
 nos. Hic autem est manifestus error, nam, si esset aliq; numerus,
 ex quo eueniret veritas essentialiter, res di-
 uulgatæ non se excederent secundum numerū narra-
 ntium, & possibile esset, q̄ hic numerus esset proportio-
 natus, & constaret multitudo veri, & paucitas sunt cō-
 positæ ex combinationibus. Ex quo autem quidam il-
 lorum innituntur apponere in legibus condiciones, ex
 quibus

EPITOME IN LIBROS LOGICAE

quibus eueniat veritas, quæ non sint necessariae, dixerunt ex suis conditionibus esse, quod ex eis eueniat veritas essentialiter. Hæc autem ars vtitur historia, & attestationibus ex illo quod sumitur pro maiori parte, quæ est ipsa æstimatione, quod vero sumitur alicui rei, vt in paucioribus, non vtitur eo aliqua ars omnino. Diuulgatio vero statutorum scriptorum est res nota: id vero, quo euenit de illis verificatio, est ipsorum consuetus vsus. Consuetudo autem est magni vigoris. Et ideo videbis multos illorum, qui educati sunt in consuetudine stultorum, credentes nouitates fictas, & non possumus eos deuiare ab illis. Conuenimus etiam persuasione attestatio nis legis, decori, & conuentioni virorum legalium de aliqua re ipsius legis, & ideo ex quo æstimauerunt hoc quidam viri dixerunt, quod scindens congregationem, non sit hæreticus. Abuhamadh autem Algazel locus est de hac re congregationis in principio sui libri de Differentia inter Mauros & Amazonides, dixit, quod ipse nondum congregauit quid sit congregatio. Contentiones vero sunt in differentijs verborum, sed magis persuasivum, in quo sunt contentiones, est de lasso scindente promissiones legis, et sunt res, quæ videntur homini impossibiles, sed notum est, quod quando res est diuina, licet agens sit maxime enormis, non facit adipisci aliquam rem præter bonam æstimationem de suo opere, & confidentia in illo, & de sua excellentia. Iam autem exposuit Abuhamadh Algazel in suo libro inscripto circa hæc, & dixit fides simpliciter in via lasi, prout eam descriperunt loquentes, est via vulgaris: egregiorum enim via est alia. Sicq; numerauimus hæc in rebus, quæ sunt de foris, de quibus æstimatur, quod ex eis eueniat veritas. Rhetorica autem residui huius est nota. Signa vero sunt nobiliora & vehementioris prioritatis, illis enim vtimur ad confirmationem illius, quod fuerit ex his ignotis esse, aut ignotum esse, v. g. quando præstantia loquentis nota, neq; diuulgata, vtimur huius expositione, hoc autem fit, quando aliquis æstimauerit, quod putauit esse miraculum, quod non sit miraculum, vtiuntur hoc ad ostendendum hoc esse miraculum. Et similiter est in attestacionibus, & iudicijs, & reliquis, quando accidit disputatio de illis. Omnibus autem his rebus possibile est, quod ipsis vtiuntur in omnibus artibus coniecturatiuis, prout vsi sunt illis præteriti prædecessores, quia illi coniectabatur, quod esset via veritatis. Arist. vero, ex quo exposuit fuerunt ei sui gradus in veritate, opinatus est, quod oportunitas harum credulitatum sit vsus vulgi, quo vtiuntur illis inter se in rebus particularibus voluntarijs, de quibus decernit iudicium, quod sint bonæ vel malæ. Quoniam autem rerum voluntariarum, de quibus iudicium decernit, quod sint bonæ, aut malæ, quædam sunt, quæ inueniuntur in homine in se tempore præsentis, & hæc sunt virtutes & vitia: et quædam sunt, quæ inueniuntur tempore præsentis in alio, & est æquitas, & iniuquitas: & quædam sunt, quæ ei inueniuntur pro tempore futuro, & hæc sunt res iuuantem & nocentes: quarum primarum dicitur oratio demonstratiua, secundarum vero dicitur iudicialis, tertiærũ vero dicitur deliberatiua. homo enim est quodammodo socialis, & ciuilis necessario. Quod autem fiant orationes oratoriæ in his tribus generibus, exposuit Arist. tradendo regulas, & res, quibus homo valeat eloquenter dicere de vnaquaq; harum rerum perfectissimo modo, qui possibilis est huic rei. Et ideo definiuit hanc artem, quod sit via, qua homo valeat agere persuasionem de vnaquaq; re particulari perfectissimo modo, qui illi conuenit

secundum suam naturam. Id autem, quod diximus de hoc finem nostrum propositum de eloquentia, satis sit.

IN LIBRVM POETICAE.

De Orationibus Poeticis.

Poeticæ autem orationes sunt orationes metricæ, quibus quaeritur rei assimilatō, & exemplum in oratione ad promouendum rem versus fugam à re, aut fugæ enormitatem. Institutæ autem sunt metricæ, quia sic fit assimilatio perfectior. Et sicut in maiore parte artium, quæ assimilant rebus sensatis, sicut est ars Picturæ, & alia, non sunt veræ ipsæ res sensatæ, sic orationes, quæ assimilant rem, non sunt orationes, quibus intelligitur illius essentia. Assimilationum autem sunt duæ species, videlicet species, qua assimilatur res alicui rei per vnâ dictionum assimilationis: aut simulacrum sumptum, ac si esset essentia assimilati, hoc autem fit secundum commutationem, & accommodationem: prout dicimus terræ sudor est ipsum mare, quomodolibet illud tulerit. Hæc autem industria quædam sunt propinqua, & quædam remota. Notum autem est, quod hæc ars non sumat assimilationes, quod sint ipsamet res, sed aliquando erat maior pars hominum in hoc, & sumunt rei assimilationem secundum quod sit ipsamet res: prout dictum Empedoclis de aqua maris, quod sit terræ sudor, quem congregauerit in eius vesica. Fallunt autem istæ assimilationes, quando sumuntur secundum modum permutationis, & non venit in illis dictio assimilationis. Maior autem pars illius, quo fallunt hæc similitudines, fit, quando sumuntur secundum modum permutationis in res, quibus impossibile est imaginari assimilationem, aut difficile est illam imaginari. Hæc itaq; sunt plures fallaciæ, sicut non æstimatur, quod imaginetur ens, quod non sit intra mundum, neq; sit extra ipsum. Locus vero magis proprius huic errori est liber Elenchorum. Hæc autem ars, licet sit syllogistica, tamen non vtitur syllogismo in actu, nec esse ei propria species, qua approprietur. Quando vero vteretur oratione syllogistica in actu, id fit secundum modum erroris, & assimilationis alij arti. Arist. autem, quia vidit, quod iuuamen huius artis sit magnæ necessitatis, quia per eam promouetur vllgus versus fidem alicuius rei, & ad non credendum illam versus actionem aliquam, aut illius omissionem, numerauit res, quibus homo valeat assimilare rem alicui rei de eo, cuius assimilationem proponit perfectissimo modo, quo possit fieri in hac re. Est itaq; ars Poetica, ars, qua æstimatur homo, quod assimilet rem alicui rei, perfectione qua potest. Verumtamen hæc perfectiones sunt extra perfectionem humanam. Concludendo autem dictimus, quod qui intellexerit ea, quæ scripsimus in his tractatibus, & non sit sciens naturaliter, possibile est, quod instituat omnem orationem, quam audiuerit in verificatione & formatione. In hac autem arte est honor, & præstantia modo, quo homo fit per ipsam promptus versus vltimam perfectionem, si sua perfectio sit in adeptione veracis speculationis, & per hanc quantitatem perueniet, quod sit aptus illam recipere. Hæc ergo quantitate perueniet ei gradus, quo sit fortis ad vltimam perfectionem. Excelsus autem Deus est, qui est Deus adiutor, & sustentans, & non est Deus, nisi ipse, qui semper laudetur, Amen.

Epitomes Auenrois super libros Logicae
Aristotelis, finis.

LIBRI PERI HERMENIAS.

Quæsitum I.

De Prædicatis compositis, & diuisis.

Philosophus opinatur, q̄ prædicato-
rum simplicium quædam sunt, quæ
cum componuntur, fit ex eis prædi-
catum vnū per se, & hæc verificant̄
diuisa & cōposita necessario, & quæ
dam sunt, quæ dum componuntur,
fit ex eis prædicatū per accidens, &
hæc dum verificantur, cum horū sit
verū & falsum. Et proprietatis præ-
dicatorum, quæ verificantur diuisa & composita, sunt
duæ res: quarum vna est, q̄ esse vnus ipsorum duorū
alteri sit per se: secunda autem est, q̄ vnum ipsorum nō
dependeat ex altero: nam, quando vnum dependet ex
altero ipsorum duorum, euenit orationi nugatio: dum
vero alterum ipsorum nō inest alteri per se, euenit huic
falsitas: & exemplificauit de his, quæ verificantur diuisa,
& falsificantur composita de dicto dicentis, Nicho-
macus est medicus, & Nichomac⁹ est speculatiuus, po-
t est esse, q̄ falsificetur prædicatio de eo, q̄n esset medic⁹,
non speculatiuus circa artē medicam, & q̄ verificet̄ dū
esset speculatiuus circa ipsam. Et exemplificauit, dum in-
sunt illi duæ conditiones, prout dicimus, homo est aīal,
& homo est rōnalis, nam uerificat, q̄ dicat, q̄ homo sit
aīal rōnale. In quibus vero euenit nugatio, & superflui-
tas, est, prout dicimus, homo est aīal, et homo est corp⁹,
nam dū componūtur hæc duo s̄m prædicationē, euenit
huic nugatio, & superfluitas: put diceremus, homo est
aīal corpus, nā aīal icludit ipsū corpus: repetitio itaq̄
eius esset superflua. Et iam putauerunt quidam, q̄ huic
eueniat falsitas, quia successio corporis ipsi aīali decer-
nit, q̄ aīal sit vnus corpore, & quoddam sit corpus, &
quoddam sit non corpus: hoc autē est falsum. Hoc itaq̄
est, quod opinat̄ Philosophus de prædicatis, quæ verifi-
cantur diuisa de vna re, & nondum componuntur, &
quæ sint prædicata, quæ verificant̄ composita, hoc est,
coniuncta. Philosophus itaq̄ opinat̄ de eis, q̄ sint duæ
specierum, quædam spēs, quæ verificat, dum est diuisa,
& quædam spēs, quæ falsificat. Exemplū illius, quæ ve-
rificatur composita, & falsificatur diuisa, est, prout dici-
mus, Homerus est Poeta, verificat̄ composita, & falsifi-
catur dum diuidit̄, nam Homerus non habet esse, tamē
verificatur de eo nunc, q̄ sit poeta. Exempli gratia, q̄
dicimus de mortuo, q̄ sit homo mortuus, cum vero di-
uidit̄ hoc, & dicitur, q̄ sit homo, est falsum, et dū com-
ponitur, verificatur. Et opinatur, q̄ cōditiones horum
dum verificantur sint duæ res: quarū vna est, q̄ res non
prædicetur de alia re per accidens, sicut est prædicatio non
entis de Homero. Prout dicimus, Homerus est Poeta,
nam prædicatur de eo hæc dictio pp̄ connexionē cum
poemate: secunda autem est, q̄ res connexa nō sit oppo-
sita rei, cui connectit̄, nec in potentia, neq̄ in actu, sicut
est oppositio nominis hoīs ipsi mortuo, et s̄m hūc intel-
lectū sermonis Philosophi in hoc loco conuenerunt oēs
Expositores, prout retulit Auic. & hæc ipsa est opinio
Abunazar, sicut videtur de suo sermone in libro Elen-
chorum. Auicenna vero iam dubitauit contra oēs cir-
ca hanc rem dubio nō modico, & arguit eos, & institit,
& exposuit sermonē Philosophi de his verbis s̄m aliud
significatum, prout in fine narrabimus, et summa illius
quod dubitauit circa hæc rem est, q̄ ipse dixerit, oportet
si hic essent prædicata, quæ verificantur diuisa, & quan-
do componuntur falsificantur, q̄ suum significatum sit
tēpore compositionis, intellectum vero de ipsis sit suū
significatū tēpore diuisionis, dum vero perscrutatur suum

significatū tēpore cōpōnis & diuisionis, si ibi accidat fal-
sitas, prædicatum, quod falsificatur tēpore diuisionis, non
est prædicatum, quod verificat̄ tēpore cōpōnis: et sic
quod verificatur tēpore diuisionis non est falsum tē-
pore cōpōnis. Et ait, q̄, dum obseruaueris, q̄ signifi-
catum prædicati in diuisione, & cōpōne sit idem, eue-
nit necessario, q̄ id, quod verificatur compositum, veri-
ficetur diuisum, et quod verificatur diuisum verificetur
cōpositum. Exempli gratia, quia dum intelligimus de
hac dictione speculatiuus dicendo, q̄ sit medicus specu-
latiuis, id, quod intelligitur de ea diuisim, est, q̄ ipse sit
speculatiuus: & oratio cōposita est vera, dum vero in-
telligimus de ea significatum aliud à significato, quod
intelligitur de ea diuisim, quæ est speculatio medicinæ,
esset falsa. Hæc autem intelligentia euenit nobis per ac-
cidens ob eius connexionem cū medico, & sic dum ve-
rificatur de Homero, q̄ sit poeta, & falsificatur de eo, q̄
sit simplr, intellectū de orōne, quæ est falsa, est aliud ab
intellectū orōnis entis, quæ significat solam copulā. Si
autem intelligeret de dictione entis vnum significatum
illorum duorum significatorum, & est suum significa-
tum copulatiuum, non verificaretur neq̄ falsificaretur,
dum diuideretur. Si autem intelligeret de ea esse verū,
falsificarentur ambo significata, i. compositio et diuisio
de ea: & sic, dum dicimus, q̄ verificetur de hyrcoceruo,
q̄ sit imaginarius, & non verificat̄ de eo, q̄ sit simplr,
hoc est, quia per dictionem entis nō intelligit̄ in duob⁹
locis vnum significatum: dum vero de ea intelligit̄ vnū
significatū, quod est esse imaginariū, esset orō vera s̄m
diuisionem & cōpōnem. Philosophus vero intēdit hic
notificare, q̄ hic accidit intellectum falsum pp̄ vsum &
consuetudinem, non, q̄ hoc sit annexū ipsi rei, prout ac-
cidit illi, qui intellexit sermonē dicentis, q̄ quidā hō sit
rōnalis, et q̄dā irrōnalis: nā hoc accidisset, si intellexisset
falsa intelligentia, hoc vero non est naturæ particularis,
hoc vero est p̄ accidens. re autē exiſte, vt putauit, error hic
euenit, dum putat̄ falsum ei accidens, q̄ sit verū, non, q̄ ex
hoc loco inferatur falsum per se. & o vtiā scire quo nā
pacto Philosophus non numerat absolutas, & cōnexas
inter fallentes per se in lib. Elenchorū. Hæc itaq̄ est sum-
ma illorum, quæ dixit hic vir cōtra Peripateticos circa
hoc quæsitum, & est dubiū vertēs cōtra ipsum Philoso-
phū & Expositores imitantes ipsum. Et nō habet signi-
ficatū decēs illi, q̄ exposuit ipse circa sermonē ipsi? Phi-
losophi, nā ars Logica nō speculat̄ errorē, q̄ est p̄ accidens,
sicut nō speculat̄ res, q̄ sunt decēs et recte s̄m accidens: et
dispō eius est sicut dispō oīum artium demonstratiuarū, re
aut ita exiſte, hoc dubiū p̄mo vertit̄ cōtra Philosophū,
& sc̄dō cōtra eius imitatores, occasiōe modicæ aduertē-
tiæ, quā habuerūt ad errorē occurrētē huic loco. Nos au-
tē dicimus, q̄ itell̄s dictionis prædicati s̄m diuisionē et cō-
pōnē nō euadit, q̄n sit vndiq̄ vnū, aut vndiq̄ diuersum
vel differēs s̄m magis & minus. Si est diuersum, vndiq̄
sua verificatio & falsificatio, dū diuidit̄ & cōponit̄, fit p̄
accidens, sicut verificat̄ de hoīe, q̄ sit medicus solū, & spe-
culatiuus p̄ se solū, dū autē cōponit̄ hoc, & dī, q̄ sit me-
dicus speculatiuus int̄rū p̄ ipsum est, q̄ sit speculatiuus
in medicina, posse est, q̄ hoc verificet̄ de illo, q̄ est specu-
latiuis in medicina, & falsificet̄ de illo, qui nō est specu-
latiuis in medicina. Sed esse veritatis huius cōpōnis,
vel falsitas, q̄n attribuit̄ veritati, quæ est in diuisione, fit
p̄ accidens, nā peritus in medicina et speculatiuus s̄m se nō
est vndiq̄ idē. Prædicatū itaq̄, q̄ cōputat̄, nō est illud
quod diuidit̄. Si vero intellectus dictionis in diuisione
esset vndiq̄ illud idē intellectui eius in cōpōne, & est
verū, ipse est ipsum copulatum. Notū itaq̄ est, q̄, quan-
do prædicatū diuidit̄ & intelligit̄ de eo res, quæ intelligit̄
de eo, dū est copulatum, q̄ adhuc sit copulatum, et nō diui-
sū, sed q̄ sit copulatum p̄ signū, & si nō sit dicitio copulās,
Log. cū cōm. Auer. ZZ. Iudicium

Iudicium autem diuisionis & compōnis fit denotando rem per signum, v.g. quia ex quo verum est de hyrcocero, q̄ sit imaginarius, notum est, q̄ dum absoluimus sermonem de eo, et dicimus q̄ sit, & intelligimus per dictionem entis ipsum ens imaginarium, nondū transtulimus à compositione ad diuisionem. Expediit ergo talibus dum diuiduntur, q̄ trāferantur à complexione ad dissolutionem: notum autem est, q̄ dissolutio decernat, hoc est, q̄ diuisio superaddat, & faciat additionē rei complexæ: nā, cū dixerimus, hyrcocerus est imaginarius, complexum decernit, cum vero diuiditur & dicimus, hyrcocerus est, tūc superad dicit ei intentionē complexionis, qm̄ per ens intelligitur esse extra imaginationē, vltra esse i imaginatione: nā ablata est copula, & diuisum tandem absolutius est, q̄ complexum, prout dicimus, Socrates est bonæ formæ, dū diuidit, & dicit, Socrates est bonus, tunc fert ipsum absolutum, & continet plusq̄ complexum, quod fuerat bonū quodammodo s̄m additionem alicuius rei vltra rem complexam. Translatio ergo à cōpōne ad diuisionē, est trāslatio à cōplexione ad dissolutionē, i. à s̄m quid ad simp̄r. Et ex quo multæ res verificantur cōplexæ, & non verificantur incōplexæ, euenit huic loco, q̄ dū fuerit verus s̄m cōpōnē, q̄ fallat absque dubio, dum fuerit diuisus. Verificat itaq̄ dictum n̄m de hyrcocero, q̄ sit imaginarius, & fallit dictum n̄m, q̄ sit, dum intelligitur per ipsum ipsa diuisio. Verū est itaq̄, quod credidit Auicenna circa hunc locum, q̄, qm̄ subintellectū per dictionem in diuisione sit ipsum idē, quod est subintellectū in cōpōne diuisionis, et sensus sit verus, sed latuit ipsum, q̄ ibi non sit diuisio, sed est compositio in potentia: & similiter prædicata, quæ sunt vera diuisa. Si diceremus itaq̄ etiā, q̄ oporteat subintellectum ex eis tpe diuisionis esse subintellectum tempore cōpōnis absq̄ additione & imminutione, illa nondum sunt translata à diuisione ad cōpōnē, cum cōpō sit complexio quædam. Complexio autē decernit vnionē complexi per modum denotantis, & per hoc sit cōplexum vnum. Exempli gr̄a, dum dicimus medicum speculatiuum decernit, q̄ speculatiuus sit denotatiuum limitans medicinā. Dum vero ex dicto nostro speculatiuus intelligimus eandem denotationem tpe cōpōnis, quā intelligimus tempore diuisionis, hæc est oīo non composita, neq̄ vna, neq̄ per se, neq̄ per accidens, nam nō refert in diuisione, siue facias prædicare diuisa de re duobus temporibus, siue prædicent vno tēpore, dū ex hoc non intelligit, q̄ quoddam ipsorum sit prædicatum alicuius, v.g. quia dum prædicauerimus de Nichomaco, q̄ sit medicus diuisim, & prædicauerimus de eo, q̄ sit speculatiuus diuisim, deinde prædicauerimus de eo ambo hæc prædicata simul, & nō intelligitur ex nostro dicto speculatiuus, q̄ sit denominatio medici, sed Nichomaci, tunc notum est, q̄ ibi non sit penitus vlla complexio, neq̄ prædicatum est vnum: non existente autē ibi complexione non sit translatio à diuisione ad compositionem, & perinde dum prædicauerimus de Nichomaco, q̄ sit medicus, & q̄ sit speculatiuus suo oculo, deinde prædicauerimus de illo compositū ex ambobus his, quod est medicus speculatiuus suo oculo, opportunum est necessario, q̄ intelligatur in cōpōne, q̄ speculatiuus suo oculo sit denotatio medici, non denotatio Nichomaci, absq̄ q̄ sit denotatio medici: nā re ita exn̄te, prædicatum non esset vnum per se, neq̄ per accidens, nec esset ibi penitus compositio, i. q̄ diuisio stare in se, & non perueniret ad compositionem neq̄ per se, neq̄ per accidens, & ex quo non completitur speculatiuus cum medico, enūtiationes sunt semper diuisæ in potentia. Oportet ergo, dum sit translatio à diuisione ad compositionem, q̄ multitudo transferatur ad vnitatem vel per se, aut per accidens. Et proinde, dum Philosophus

percutatus est prædicatum compositum, quando sit vnum, protulit sermonem, q̄ prædicatum compositum quando sit vnum per accidens, & aliquando per se, dum autem est vnum per accidens, potest verū dicere, vel falsum ex parte qua est vnum. Ex quo autē Auicē. non intellexit, q̄ translatio à diuisione ad compositionē sit trāslatio à multitudine ad vnum, intulit, q̄ intellectū per compositionem & diuisionem sit vnum: hic autem est maximus error. Expediit ergo, dum transferatur à diuisio ad compositum, q̄ transferatur à resolutione ad cōplexionem, & dum trāferatur à composito ad diuisim, q̄ transferatur à complexione ad resolutionē, & à multitudine ad vnum: & notū est, q̄ resolutio decernit intentionem additam complexioni: re autem ita existente, oportet necessario, q̄ aliqua complexa, dū resoluntur, dicant falsum: & hæc est res opportuna ex natura ipsius resolutionis, prout dicimus, q̄ hyrcocerus est imaginarius: nam resolutio, quando dicimus, est, dum intelligitur, inde ipsa diuisio dicit falsum ex natura ipsius diuisionis, non ratione imaginationis & vsus, prout putauit Auicēna. Vnto vero compositionis decernit per se translationem ipsius sensus à resolutione ad complexionem, & ex complexione ad resolutionem, et ex multitudine ad vnitatem, & ex vnitatem ad multitudinem, nō q̄ oporteat, q̄ intellectum sit vnum, prout credidit Auicē. neq̄ est etiā vndiq̄ diuersum, q̄ fieret translatio p̄ accidens, prout intulit inde. Quod autē detecit hunc vitium i tales errores fuit maxima extimatio sui de se, aliter, n. si aliqua persistentia persistisset in se manifeste fuisset ei hæres, Deus autem dirigit, quē vult ad id, quod decet.

LIBRI PRIORVM.

Quæsitum. II.

De definitione Termini.

Descripsit Arist partē propōnis, quā vocat terminū, qm̄ dixit: Voco autē terminū, in quē resolutū, ppō: & hoc est, sicut dicitur, et id, de quo dicitur. Et quā nouissimo rū, q̄ dicitur Alex. Aphrod. ierepat hæc descriptionē, & ait, q̄ si dixisset q̄ sit, sine quo nō possit inueniri ppō, posset euadere ab eo, in quo potest falli p̄ hæc descriptionē: nā, ppō iā resolutū in syllabas, & tandem in l̄ras, q̄ sunt i ea. Ac est circa sermonē Alex. est difficultas, nā, ppō neq̄ negt esse, ppō, nisi p̄ copulā prædicati ad subm̄, & copula ipsa nō vocat terminus. Abunazar autē putauit, q̄ id, q̄ ferūt Alexādrini, sit deuiatio ab intellectu sermonis ipsius Alexā. & q̄ Alex. intellexisset, q̄, dū adijcit hæc cōditio dicto eius, i quē resolutū, ppō, nō euenit obiectio: hoc est, si diceret, q̄ sit in quē resolutū, ppō, sine quo nō potest esse, ppō, quia hoc adiecto descriptio nō indigeret exēplo, q̄ induxit Arist. vt nō perficeret nisi exēplo ipso, i. qm̄ dicit Arist. postq̄ dixerat in quē resolutū, ppō, sicut dictū, & id, de quo dicitur, hoc est, q̄ prædicatū est subm̄. Ego autē dico, q̄ Alex. Aphrodiseus nō euadit q̄nē p̄ hoc superad dicitū, & q̄ descriptio Arist. non sit imperfecta, nisi perficiat exēplo, prout opinatus est Alex. & ei assensit Abunazar. Quod vero descriptio Alex. nō euadat difficultatem, est notū pp̄ copulā orōnis perfectæ, i. pp̄ dictionē significantē copulā prædicati cū subiecto: nā, ppō resolutur in illā, & imposita est, q̄ sit sine illa, & hoc expresse, vel implicite: implicite quē absq̄ ipsa dictione, put est moris sermonis Arabici, cū non sit aliquis terminorum syllogismi. Quod vero descriptio Arist. sit per se sufficiens, non indiget robore per exemplū, vt per hoc concedatur, sicut putauerat Alex. & consensit Abunazar, notū sit, quia in quē resolutū propositio, quidam est p̄ se, & quidā per accidens, simp̄r vero loquendo, prout conuenit

1. Prior cap. 11.

conuenit fieri in absoluta arte, intelligit inde ille, qui est per se, dum vero intelligitur ex sermone Arist. in quem resoluitur propositio per se, necessario ille est subiectum, & predicatum. Hoc autem fit, quia id, in quod res resoluitur per se, est illud, quod potest inueniri solum per se, absq; re inquam resoluitur res per se, & est illud, in quod resoluitur, exempli gratia, quia corpus compositum resoluitur in elementa per se, cum inueniantur sola sine eo, & resoluit in alias res, quae insunt ei per accidens, quae nequeunt esse nisi in composito, prout est forma, quae est in composito. Constituto autem hoc, predicatum & subiectum, quando in ea resoluitur propositio, inueniuntur per se absq; reliquis suis partibus, sicut copulae syllabae, & literae, prout est res artis inuente per se de partibus orationis categoricae, quae potest intelligi per se, absq; qd sit pars orationis categoricae. Ac copula etiam significat habitudinem praedicti & subiecti, & est in propositioe sicut modum coniunctionis in propositionibus hypotheticis, & sicut modum copositionis in rebus compositis ex rebus, ex quibus componuntur, & sicut compositum non dicimus, qd resoluitur in compositione, sed dicimus, qd resoluitur in res, ex quibus dum componitur, fit compositum, sic dicimus de propositione, qd non resoluitur in copulam, sed resoluitur in res, quarum coniunctione significat copula, nam copula est quaedam coniunctio. Ostensum itaq; est de hac diffinitione termini, qd sit definitio perfecta, cui nihil deficit, ut non perficiatur nisi exemplo, prout putauerunt Alexander & Abunazar, & qd additio Alexandri addit detectum, nam qui ultra modum superaddit, subtrahit.

Quaestio III.

Quid sit propositio absoluta, id est de inesse.

Intentio huius sermonis est scrutari propositionem, quae vocatur de inesse, & absoluta quid sit, & quae sit opinio Arist. et Expositorum, qui disceptauerunt circa hoc. Dicimus, qd circa id, quod ad nos peruenit dictum ab Expositoribus, prout scriptum inuenimus in lib. Themistii, & prout narravit Abunazar, sunt duae opiniones, quarum una est opinio Themistii, et Eudemii, et altera est opinio Theophrasti. Opinio itaq; Theophrasti est, qd propositio absoluta, id est de inesse, est illa, in qua deficit modus necessarii, & modus possibilis, & neuter ipsorum exprimitur in ea, & oratio sicut se est necessaria, vel possibilis. Propositio itaq; de inesse sicut opinionem istorum est, propositio non habens modum, & quasi est genus necessariae et possibilis, ex quo apta sit, ut ei addat alter horum duorum modorum sicut materiae exigentiam. Haec itaq; est opinio Peripateticorum de absoluta. Alex. vero et nouissimi Expositores omnes, praeter Themistium, opinantur, qd propositio de inesse sit propositio possibilis dum est in actu: hoc est, dum suum praedictum inest in actu ipsi subiecto tempore praesentis, quilibet enim istorum putat circa hoc, qd eius opinio fuerit opinio Arist. Et utraque duarum sectarum argumentatur ex parte rei in se, & ex verbis Arist. in se, & fortiores sunt illorum, qui argumentantur sicut opinionem Theophrasti. Ratione quidem rei in se est, quia propositio de inesse sicut opinionem Alex. difficile est, qd inueniatur uis, sed inuenitur contingenter & raro, et talibus propositionibus non uterentur agricolae, tanto minus topici, aut demonstratiui. Rationes vero ipsorum ex verbis Arist. in se sunt, quia apud missionem possibilis cum absoluta: hoc est, cum absoluta fuerit maior, non fiunt tales absolutae de inesse per se: hoc est, quae sint uerba uis aliquo certo tempore, & raro: & proinde dixerunt hi, qd dum Philosophus putat, qd haec species missionis inferat falsum, ostensio illius est, qd debeant fugi tales absolutae, & fiat absoluta non connexa, i. non limitata sicut quid. Sermo autem Arist. est hic: Expediit, qd inueniatur propositio, quae

sunt de omni sine tempore limitato, prout est praesens, vel aliquod certum tempus, sed absolute. talibus. n. propositionibus utuntur syllogismi, nam si iurerent praemissa, quae sunt sicut de certo tempore, non fit syllogismus. et ex quo tulit hunc sermonem, induxit terminos inferentes uerum sicut hanc missionem, & terminos inferentes falsum. Exemplum inferentium falsum est, sicut dicimus, omnis homo potest moueri, & omne quod mouetur nunc est equus, sequitur inde, quod omnis homo sit equus, quod est falsum. Et exemplum illius, quod inferit uerum, est, omnis homo potest moueri, & omne quod mouetur nunc est animal, dum contigerit, qd non moueat aliqua res, nisi ipsum animal: sicq; omnis homo est animal, & hoc est uerum. Haec itaq; sunt fortiores illorum, quibus argumentantur ex uerbis Arist. & ex re ipsa in se. Secunda uero secta argumentatur ad hoc ex re ipsa in se, & ex sermone Arist. ex re ipsa in se, quia ipsi putant, qd intentio Philosophi hic, hoc est, in libro Priorum sit loqui de modis propositionum ex parte qua sunt absolutae esse extra intellectum, non ex parte qua sunt in intellectu solum. Absolute autem sicut opinionem primae sectae, hoc est sicut opinionem Theophrasti, non habet nisi in intellectu. Hoc itaq; est in modalibus, dum proportionatur eius uis indefinite in habentibus signum, dum proportionatur illis, & sicut de indefinita dicitur ibi, qd eius uis sit uis particularis, sic expediret hic, qd dicatur, qd uis absolute sit uis possibilis, & non limitata in sermone, exempli gratia, quia expediret, qd diceretur hic de negatiua absoluta, qd non conuertatur: si autem esset necessaria conuerteretur. Oportet itaq; qd dicatur de hac, qd non conuertatur, sicut dicitur, qd ex duabus indefinitis non inferatur aliquid, sicut ex duabus particularibus. Ac etiam omissus esset ab Arist. quidam modus essendi, cuius ipse non meminisset, nisi modum illationis, quae est de inesse, quae est extra animam. Hoc itaq; est ex fortioribus, quibus hi argumentantur sunt ex parte rei in se. Ex parte uero uerborum Arist. est, quia Arist. in ostensione permutat propositionem possibile loco de inesse, & hoc significat, qd illa sit inuenta in actu. Ac etiam exemplum illius, quod tulit de mixta ex de inesse, est, quia mixta est, quae inest in actu toti subiecto quodam certo tempore, contra exemplum, quo uisus est in de inesse simplici, quia ipsam posuit de materijs necessarijs: & ideo etiam altera secta argumentata est circa hoc. Abunazar autem declinauit ad opinionem Alexandri Auicenna autem circa hoc habet opinionem, quam ultimo dicemus. Constituit autem his dubijs, dicimus nos, qd per se notum sit, qd propositio uisibilis sit, cuius praedictum inest toti eis subiecto, & qd eius sint duae species, quarum una est, qd praedictum inest toti subiecto in actu, altera autem est, qd non inest toti subiecto in actu, nisi possibile, hoc est, tempore futuro. Illius autem, cuius praedictum inest toti subiecto in actu, quaedam est, cuius praedictum inest semper, & est ipsa necessaria, & quaedam non semper, & illa est ipsa de inesse, & illa, quae non est semper, est duarum specierum, quaedam species, cuius praedictum inest toti subiecto pro maiori parte temporis, & est cuius subiectum non recipit sua apta natura nisi unum duorum contrariorum, alterum autem inest per accidens, prout dicimus, omne huiusmodi oculos uidet. Quae species propositionum retulit Arist. in libris Periermentas, & altera species, cuius praedictum non inest pro maiori parte, sed pro minori, uel aequaliter: & haec est, cuius subiectum recipit duo contraria aequaliter, ut somnus & uigilia insunt animali. Propositio itaq; de inesse sicut praedicata est trium specierum pro maiori parte, & pro minori parte, & media inter ipsas: & hoc fit sicut dispositione possibilis, quia quaedam pro minori, & quaedam aequaliter. Sed haec tres dicitur accidit possibili ratione subiecti: hoc est, ratione praedicationis, pro minori parte et raro: illi uero, quae est de inesse, accidit ratione temporis. Notum autem est, qd illa de inesse pro maiori parte plurimo Log. cum com. Auer. ZZ ij temporis

Q. IN LIBROS LOGICAE

temporis sit possibilis pro minori parte in paufillo tēpo-
 ris hoc est, quando prædicatum non inest toti eius sub-
 iecto in actu pro maiori parte temporis, est ipsa possibili-
 lis, quæ dum permutatur in de inesse sit de inesse, p ma-
 iori parte, & non vtuntur ea in scientijs. Illa vero quæ
 est possibilis pro maiori parte per paufillum temporis,
 & de inesse per plurimum temporis, notum est, q vtan-
 tur in scientijs. Et iam exposuit Abunazar in suo libro
 Posteriorum, dum ait, q non necessarium est duarum
 specierum, aut de inesse in maiori parte subiecti, aut ag-
 gregatum ex ambabus reb⁹, vel de inesse in minori par-
 te & æqualiter: nam duæ aliæ diuisiones speculantur il-
 las, & hanc speciem propositionum subintrant proposi-
 tiones similes necessarijs, cum non sint necessaria, sicut
 q omnis coruus sit niger, & ois nix est alba: & sic sunt
 propōnes, quas Abunazar dicit esse propinquas perfe-
 ctæ veritati, & sunt illæ, quibus nullus sensus contradi-
 cit: nam propositiones veræ necessariae sunt, quas intel-
 lectus excogitat secundū proportionem per se inter præ-
 dicatum & subiectum. Dum vero intellectus non exco-
 gitat secundum hanc proportionem, dirigitur ad illas
 ipsa possibilitas. Directa vero ad eas hac possibilitate
 ipsæ sunt de inesse non necessaria, & sæpe hæ proposi-
 tiones subintrant scientias, immo maiorem partē syllo-
 gismorum, prout ait Arist, sunt ex his propositionib⁹.
 Dixit autem hoc, quia illæ, quæ sunt per se, sunt rari esse:
 et ob hanc eandem rem dixit Arist, in libro Posteriorū,
 q omne per se sit necessarium, quia, quod nō est per se,
 est de inesse: ex quo possibile est, q prædicatum catego-
 rici non insit subiecto pro aliquo tempore. Re autē sic
 se habente, propositio de inesse quam intendit Arist,
 non est, quæ est pro minori parte, prout quidam viri in-
 tellexerunt ex Alexandro, sed Arist, intēdit ambas res
 simul, sed ipse prima intentione intendit eam, quæ est p
 maiori parte, & illas alias secunda intētionē, quatenus
 ipsæ conferunt quibusdam locis, prout confert syllogis-
 mo ducenti ad impossibile, quando ad eam transmutat
 possibilis, quæ est pro plurimo temporis, & Arist, vti
 hac, quæ est pro minori parte temporis permutationis,
 quia non est differentia inter vtrāq; in hoc loco illatio-
 nis, & inter illam, quæ est pro maiori parte: nam propo-
 sitio, quæ ei connectitur in his locis, non est possibilis, et
 cauetur ab ipsa in connexionē cum possibili: hoc est, diū
 possibilis fuerit ipsa minor, nam ex ambabus non con-
 geritur species aliqua concludens. Arist, itaq; congre-
 gavit ei summam rei specierum absolutarū, prout con-
 gregavit summam rei specierum possibilium: hoc est, q
 ipse non distinguit in hoc libro, nisi illas, quæ sunt pro
 maiori parte, & illas quæ sunt pro minori. Et iam dixi-
 mus causam huius in nostra expositione huius libri: &
 notum est, q duæ species propositionum: hoc est, illæ,
 quæ sunt de inesse pro maiori parte, & illæ, quæ sunt p
 minori parte, transferuntur à possibilitate: sed de inesse
 pro maiori parte transfertur ab ea, quæ est possibilis, q
 pro minori parte temporis est, ea vero quæ est de inesse
 pro paucioribus, transfertur ab ea, quæ est possibilis p
 minori parte temporis. Aut itaq; latuit Alexandrum
 hæc res quam diximus de dispositione absolute, aut la-
 tuit viros illos, hæc res de verbis Alex, & errauerūt per
 illam, & putauerunt, q intenderit per hanc absolutam
 pro minori parte, cum præter hos nō sint imaginabiles
 viri aliqui: illud autem est id, quod est decens, & conue-
 nientius. Quocūq; autem res se habeat illud est, qd ex-
 pedit nobis, vt substētemur, & per ipsum exponamus
 opionem Arist, de propōne de inesse, nam illa est opio,
 ex qua auferunt oia præcedētia dubia, quæ cōsequunt
 vtrāq; sectam, & cū hoc sit res per se vera & nota, cum
 per eam innotescant prima principia. Vos autē videte
 opionem Arist, q; vehementis conuenientie est ipsi ve-

ritati, et q; maxime remoti sunt hoies ab eius intellectio-
 ne circa plures res per se notas, tanto magis circa notas
 per aliud. Deus autē eligit & exaltat quē vult. Apud
 autem ferē, q Arist, intendat per absolutā, i. de inesse
 cōem necessaria, & de inesse in actu, & sit propō de
 inesse fm hoc, cui non adijcitur cōditio, nisi esse in actu
 absq; q sumat temporalis, aut necessaria. Id autē, quod
 intelligit de eius significato est, q sit necessaria, aut tem-
 poralis: pro maiori autē parte sylls componit ex conne-
 xione harum propōnum. Arist, autem exemplificauit
 de esse tēporalis in mistione necessarij, & absoluti, quia
 in hoc est potentia istorum, prout vis indefinitæ est vis
 particularis, quod fit, dū cauet vsus propōnis de inesse
 pro minori parte in mistione possibilis & de inesse, ex-
 tat illius præceptū, q non constituat id, quod contineat
 hanc spēm propōnis de inesse: sed pōt poni, quod conti-
 ner necessariū, & de inesse pro maiori parte. Iam autem
 exposuimus hoc in nrīs cōmentarijs supra verba Arist,
 circa hunc locū, nam Dei grā iā expletus est sermo ma-
 ioris partis illorum. Qui autē vult, q ei cōstet perfectio
 huius rei consyderet illū lib. Auicē, vero errauit circa
 hanc rem magno errore. Expositio autē illius, quod dē
 circa hoc, est, q prædicatio necessaria propōnum apud
 ipsum sit quinq; modis. Quorum vnus est, q prædica-
 tum insit subiecto sp & est necessarium simplr: hoc est,
 quod non cessauit, neq; cessaturum est, prout dicimus:
 Deus viuit, & Cœlum mouet circulariter fm opinionē
 illius, qui opinat illud esse æternum. Secundus autē est,
 q prædicatum insit necessario toti subiecto, quo ad per-
 feuerauerit esse substantiam subiecti: prout dicimus, ois
 hō est aial necessario. Tertius autem est, q prædicatum
 insit subiecto necessario, quo ad subm perfeuerauerit de-
 noiari per illud: prout dicimus, oē album est coloratum
 necessario: hoc est, quo ad pseuerauerit denoiari p illud.
 Quartus autē est, q prædicatū insit necessario ipsi sub-
 iecto pro aliquo tempore, & hoc aut interminato, put
 dicimus, omnis homo morietur: aut terminato, prout
 dicimus, luna eclipsabit in mane. Quintus autem est, q
 prædicatū insit subiecto, quo ad perfeuerauerit prædicatū
 inesse illi. Et ait, q quidā viri aiunt, q absoluta, siue de
 inesse est, cui penitus non adijcitur cōditio alicuius modi,
 nec necessarij, neq; possibilis alicuius aliqua harū qnq;
 est necessaria, & aliqua polis. Et dicit: aliqui vero aiūt,
 q absoluta sit trium vltimorū modorū exceptis duob⁹
 primis: necessaria autē est duorum modorū primorum.
 Puto autē, q per hæc insinuauerit Alex, eiusq; sectato-
 res. Qui vero dixerit illā de inesse esse, cuius prædicatū
 inest subto, quo ad perfeuerauerit ipsi prædicato, est opi-
 nio inanis. Sic ait in libro, quē dicit Alfapha, sed in libro
 Alnaiāha posuit absolutā, id est, de inesse dici quatuor
 modis, videlicet tribus hic dictis, et fm modum quē hic
 absolute dixit, & attribuit hanc opionem Alexā. Totū
 autē hoc est error et puerisio, nam hō est aial nunq; est
 ablata, neq; auferet eius talis prædicatio, siue vnus hō
 inuentat necessario, & sp, siue nō inuentat, nam vñ nō
 sunt generabilia, neq; corruptibilia: hoc est, illa, ex qui-
 bus cōponit propō vñs, sicut dicimus hō est aial, id autē
 quod dixit est necessarium in sexta propōne, et hoc qui-
 dem latuit illum, qui putauit, q non pertineat notitia
 necessaria de rebus generabilibus, & corruptibilibus:
 & sic non differt in categoricis ipsum necessarium, &
 similiter est, dum dicimus homo est animal necessario,
 & albus necessario, sed non indiget hæc propositio con-
 ditione, quam dixit: dum propositio sumit singularis.
 Id, vero quod dixit de necessaria temporali, est sub quā-
 do, sed est quædam species necessarij. Veruntamē eue-
 nit ei in prædicatione contrariū illius, quod euenit ipsi
 necessario: sicq; non est dicēdū, q illa sit quam Alexan-
 der intendebat per absolutam, ex quo Alexander inten-
 debat

debat per absolutam tertium genus præter necessariū, & possibile. Puto autem, q̄ hic vir opinatus sit ea, quæ cogitauit de his capitulis, ex quo quidam viri definiuerant ipsum necessariū, q̄ sit id, quod non est ablatu- neq; auferetur, & aiunt q̄ absolutum sit, q̄ res insit sub reo, quo ad perseverauerit esse, aut per se, si non sit in subiecto, aut sit in subiecto, si illius esse fuerit in subie- cto. Et ait hic vir, q̄ nomen necessarij dicatur æquiuo- ce de hoc significato, & de absoluto, cum putauerit hic vir, q̄ id, quod dicitur de differentijs entis simpliciter, sine differentijs propositionum vniuersalium necessa- riarum, et q̄ nomen definitionis primi necessarij sit, q̄ est semper secundum singulare: & hæc definitio conti- net species necessarij secundum singulare ex parte qua est vniuersale. Definitio itaq; naturæ vniuersalis com- munis necessario, & absoluto, & possibili, est definitio propositionis necessariæ vniuersalis, & non definitio propositionis absolutæ: & similiter est propositio vni- uersalis possibilis: & hinc credo, q̄ ortus sit error huius viri. Deus autem nouit veritatem.

Quæsitum IIII.

De Conuersionibus.

Avicenna dubitat contra Philosophum, quando dixit, q̄ particularis affirmatiua contingens cõ- uertatur contingens, & q̄ necessaria particularis affirmatiua conuertatur necessaria, & q̄ vniuersalis contingens conuertatur particularis: & similiter dum ait, q̄ negatiua de inesse conuertatur vniuersalis: & con- tradicit suo sermone per materias, nam ipse ait, q̄ dum dicimus aliquis homo scribit, est contingens, cum eius conuersa non sit contingens: & per idem etiam ostēdit, q̄ necessaria non conuertatur necessaria, neq; vniuersa- lis contingens particularis: & similiter destruit dictum de negatiua de inesse, intelligēdo per de inesse, id quod putat Alexander, q̄ sit, vt affirmetur prædicatum de to- to subiecto, aut negetur à toto subiecto pro aliquo tem- pore, & hoc per materias, nam verum est dicere nullus homo ridet contingenter pro aliquo tempore, quo non est homo ridens, & non verificatur pro hac hora huius conuersum, hoc est, nullum ridens est homo. Et iam res- pondit Abunazar de contingenti responsione, quam ipse non admittit: quod prout puro ipse intendit contra quosdam egregios. Nos autem respondemus ei per ea, quæ nos credimus, aut putamus esse expedientius in- communiōibus: & deinde feremus in medium respon- sionem ipsius Abunazar, et argumenta eius contra ip- sum. Dicimus itaq; q̄ quando dicimus aliquis homo potest esse scribens, si per id intelligatur, q̄ aliquis ho- mo, inquantum homo, qui est homo simpliciter, hoc est, quauis denominatione deominetur, potest esse, q̄ sit scribens, aut inquantum est homo priuatus ab habitu scripturæ, aut ab eius actione, si p̄ scribens intendamus actum, & nō habitum, cum ex hoc possint intelligi am- bo significata simul, notum est, q̄ possibilitas scripturæ non est hoīs, inquantum est homo simpliciter, nam si hoc esset scribentis in actu, possibile esset, q̄ esset scribens. Sed non est possibile q̄ dicatur, q̄ sit possibile, q̄ sit scri- bens inquantum est scribens in actu, nam possibilitas inest rei ex parte potentie ad rem possibilem: existente autem significato dicti nostri, omnis homo potest esse, q̄ sit scribens, hoc est, ex parte qua est priuatus scriptu- ra, notum est, q̄ verum sit, q̄ aliquis scribens potest esse homo priuatus scriptura, aut i ætate pueritæ, si per scri- pturam intendimus ipsum habitum, vel tempore, quo non agit actum scripturæ, si per scripturam intendimus ipsum actum. Et similiter significatum affirmatiuæ necessariæ particularis, quæ dicit, q̄ aliquis scribens sit

homo necessario, q̄ aliquis, qui denominatur per scri- pturam in actu, est homo necessario, & secundum q̄ ip- sum esse denominatum per ipsam in potentia, est notū, q̄ vis propositionis sit, q̄ omnis scribens in potentia sit homo necessario: hoc autē ita est, quia impossibile est q̄ aliqua res prædicetur necessario de aliqua re, qua illa res sit denotata per denotationem possibilem, nisi per accēs. Notum autem est, q̄ q̄n significatum huius pro- positionis fuerit hoc, eius cõuersum est, q̄ quidā homo sit scribens in potētia necessario, illa itaq; est necessaria, prout prædiximus. Et sicut dictum nrm nullus hō nūc ri- det in actu, conuertit nullus nunc ridens est homo, qua- tenus est ridens in actu. Fit autē cõuersio falsa, quatenus vti hoc, inquantum est in potētia: sicq; hoc oñsum est. Deus autem nouit veritatē. Abunazar autem rñdit ad hoc dicens, q̄ dum dicimus, oē aīal potest esse q̄ dor- miat, suum significatū est, q̄ oē aīal potest esse dormiēs ex parte qua est dormiēs. Hoc autē sic existente quod- dam dormiēs, quatenus est dormiēs, posse est, q̄ sit aīal, quia eius vita non inest ei necessario, qua est dormiēs. Auic. autē contradicit huic sermone, nā ipse ait de hac ppōne, oē aīal est dormiēs ex parte, qua est dormiēs, q̄ non euadit hæc conditio, quin sit pars prædicati vel pars subiecti. Dū autē posuerimus illam partem subie- cti esset dictum nrm, oē aīal, inquantum est aīal, pōt esse dormiēs, cū illa, ppō sit possibilis, nō propō denudata ab hac conditione. Erit itaq; dictum nrm, oē aīal potest esse dormiēs: & si concesserimus conuersionem illius ppōnis, in qua est ipsa conditio, non sequit ex hoc, q̄ cõ- uertatur hæc, in qua non est conditio. Intentio autē est expō huius. Et sicut dicat, si hæc conditio ponat pars præ- dicati, q̄ tūc, ppō est possibilis, nō illa possibilis, in qua non est hæc conditio. Si autem non fuerit pars prædica- ti, neq; pars subiecti, non verificaret hoc, nisi notificet, q̄ non sit dīa inter duo significata propōnis, & q̄ illa sint vna propō expressa duabus expressionib⁹. Hic au- tem non est aliqua res, quæ nos cogat ad illud, sed scie- mus ipsas esse duas propōnes, quarum vna sit absolu- ta, & altera h̄m quid: & verum esset quod diceretur, & impossibile, quod contradicit illi. Nos autem dicimus, q̄ dū dicimus, oē aīal est dormiēs possibiliter ex parte, qua est dormiēs, est oīo vera, quā significat ipsa abso- lutio: nā aīal pōt esse dormiēs ex parte qua est dormiēs, nō ex parte qua est equus, aut aliud, vel ex dījs, quæ in- sunt ipsi dormienti. Hoc autem sic existente, hæc con- ditio est implicita, siue exprimat, siue non exprimat in eisdem duabus propōnibus: hoc est, in qua exprimit hæc conditio, & in qua non exprimit hæc cōditio. Esse autem hanc conditionem partē prædicati est per se no- tum: nā aīal impōt esse, q̄ sit dormiēs ex parte, qua est dormiēs in actu, sed si est, est in potentia. Hoc autem sic existente, dormiēs inquantum ipse est, posse est, q̄ sit aīal, sed accidit ei esse aīal necessario, ex parte q̄ dor- miēs in potētia est necessario animal: sicq; hæc propō est necessaria per accēs, possis per se. Dum autē dicimus q̄ oē dormiēs sit aīal, intelligimus per illud oē dormiēs in potētia est necessaria per se, & dū itelligimus oē dor- miēs in actu, est necessaria per accidēs, possis per se: ex quo autē significatū illius, q̄n dicimus oē aīal pōt esse q̄ dormiat, est, pōt esse dormiēs in actu, non in potentia. Si intellexerimus de dormienti in potentia, propositio esset necessaria, nō possibilis: & oportet, q̄ i cõuersione possis intelligat dormiēs in actu, & in conuersione ne- cessariæ dormiēs in potentia. Hoc itaq; dictū est verū, & connexū solutioni dubij inducti de cõuersione neces- sariæ in necessariā, et possis in possē: & licet Abunazar nō tulerit hoc pro solutione dubij inducti circa necessa- riā, nos asserimus illud, p̄ solūne dubij inducti de conuer- sione ipsius necessariæ. Illud vero q̄ diximus circa cõ-
Log. cū cōm. Auer. ZZ iij uersionē

Q. IN LIBROS LOGICAE

uersionem possibilis in possibilem, est solutio manifestior, q̄ hęc: & proinde verificauimus dictum circa illud, quia difficile est apud plures viros, q̄ res sit ex qua dam parte necessaria, & ex aliqua parte possibilis, quia necessarium est, quod sp̄ est, et possibile, quod intelligit esse & non esse. Possibilitas itaq̄, quę est in conuersione fm̄ huius dubij solutionem dicit æquiuoce cū possibili assumpto in propōne: ex quo hō est intelligibilis, q̄ sit dormiens, & q̄ non sit dormiens. Dormiens autē nō intelligit, q̄ aliqui sit homo, & aliqui non: sed fm̄ nostrā solutionem dubij, quę est ex parte conditionis priuationis ipsius somni in hoīe, dormiens potest esse homo priuatus somno, & possibile ē, q̄ non sit talis. Per hoc itaq̄ ostensa est differentia inter dictas solutiones dubij lati de ipsa possibili. Solutio vero lata de necessaria intelligit ex eo, quod dixit Abunazar de possibili, de quo dubio oportet, q̄ fiat distinctus sermo propter dubiū Auicennę circa illud. Reliqua vero dubia quę dixerunt sunt factilia, & iam completus est sermo de eius solutione. De eo autē quod, ppositū fuerat, iā satis cōpletus est sermo.

Questum V.

De omni Prioristico, & quid sit propositio de inesse: & De modis conclusionum syllogismorum mistorum.

1. Priorum, cap. 1. 2. 10. & infra vbi tuis.

Intentio in hoc tractatu est, q̄ scrutemur, quid sit dici de omni, quod definiuit Arist. in principio lib. Priorum, & posuit ipsum radicem, qua dignoscatur oīo concludens a non cōcludente: q̄a differūt in hoc Expositores magno discrimine. Deinde post hoc scrutabimur et de propōnibus de inesse, quib⁹ vtitur in suo lib. quę ppō sit, quia Expositores etiā diuersi fuerunt, quo ad hoc magna dīa. Tertio perscrutabimur modos conclusionum syllogismorum mistorum: quia quidam dubitauerunt in hoc contra Arist. magnis ambiguitatib⁹. Incipiemus itaq̄ & dicemus, q̄ Arist. inchoauerit, & dixerit definitionem dicendi de oī, q̄ est, q̄ nō inuenit in toto subiecto aliqua res, de qua non dicatur, & similiter est oīo de eo, quod est dici de nullo inenūitatione negatiua vli, & non intendit per ipsum quod denoiat per subiectum, vt putauit Alpharabius, vt expositū est in nostro libello: hęc. n. significatio est secūda significatio. Et illa significatio est prima significatio, quę est significatio prædicationis definitionis, de eo qđ significat ipsum nomen: definitio. n. prædicat de eo, quod significat nomen definiti prima significatio, nō quod significat secūda significatio, & est quicquid significat nomē definitum significatio vli. Oportet ergo, q̄n prædicationem dicitur de toto subiecto, q̄ dicat de oībus eius partibus, & sicut, q̄n negatur a toto subiecto, oportet q̄ negetur ab oībus eius partibus: sin autem non esset negatum a toto. Pars enim est, quę intenditur, q̄n dicit de toto subiecto. Et expedit q̄ intelligatur hic de parte, quę est fm̄ modum quantitatis, & quę est fm̄ medium qualitatis, dico spēs, quę subintrant generi, hoc est, qđ continet illas, & sic etiam est dispō singularium, in quę diuiditur species. Hoc autem sic existente notum est, q̄ dici de oī contineat duas propōnes: quarū vna est in actū, & est ipsa vli: & altera est in potentia, & est ipsa particularis: & ideo ait, q̄ non fiat syllogismus concludens, nisi ex duabus præmissis, quarum proportio vnus ad alteram est proportio vnus ad alteram, & erit absq̄ dubij scrupulo minor affirmatiua. Sin autem non erit eius proportio ad maiorem proportio totius ad partem, & maior sine dubio est vniuersalis. Sicq̄ ergo non est differentia inter dici de oī, & inter præmissam vlem, nisi ex parte qua insinuat in præmissa maiori esse præmissam

minorē affirmatiuā dependentē ab ea in pōtentia. Hoc autem sic existente, quod de Alpharabius ait de significato dicendi de omni non est verum, neq̄ de eo, quod dixit circa hoc de Alexandro, & q̄ reliquos veteres Expositores latuerit significatum dicēdi de omni. Et ideo non conueniunt cum Arist. in eo quod dixit de modis cōclusionum syllogismorum mistorum. Id autem est, quod Alpharabius dicit de significato dicēdi de omni, q̄ id, quod intelligitur de eo, sit quædam res addita vltra intellectum præmissæ vniuersalis, & quod differentia inter illud, & inter præmissam vniuersalē est, q̄ præmissa vniuersalis sit, q̄ affirmetur, aut negetur prædicatione de omnibus partibus subiecti, præter q̄ per hoc se conuertat ad prædicationem prædicati de omni, quod est subiectum subiecti, aut subintrans ei. Significatum vero dicendi de omni est, q̄ prædicatum sit affirmatiuū, aut negatum ab oī eo, quod est pars subiecti, aut denominatur per subiectum in actu, prout ipse fingit de Alexandro, aut quicquid denominat per subiectum in potentia, & actu simul, prout ipse asseuerat, & dicit, q̄ per hanc conditionem fiant syllogismi compositi ex contingentibus concludentibus, adeo, q̄ putauerit Alpharabius, q̄ inueniatur de re dicta de omni aliquid, quod cōcludat ex duabus negatiuis, & ex negatiua minori, & maiori affirmatiua, prout est dicere, quod non est aīal, non est homo. Deinde adiciemus huic, q̄ imago nō sit animal: sicq̄ concludet, q̄ imago non sit homo, & q̄ id, quod non est animal, est inanimatum, imago autē non est animal. Si autem hoc ita esset, ille est, qui magnificauit ambiguitates cōtra Arist. hoc est, quare dicit, quod non concludatur ex duabus negatiuis in aliqua figurarum: & cur adiecerit clausulam conditionis, q̄ minor præmissa in prima figura sit affirmatiua. Verumtamen dum considerabimus rem vera consideratione, videt q̄ id, quod optatus est Alpharabius de significato dicendi de omni, non sit de significato dicendi de omni, quod est cōditio in inferendo syllogismū per se absq̄ q̄ connectatur præmissis acceptis in eo alia res præter ipsas. Dicere enim a de omni b, est præmissa vna categorica a qua dependet præmissæ particulares categoricæ affirmatiuæ multæ. Quando autem cōnexa fuerit vna illarū huic præmissæ concludetur ex oratione aggregata ex illis primo, & per se conclusio, absq̄ q̄ indi gear ad concludendū q̄ sit addita ei, neq̄ in prolatiōe, neq̄ in signo aliqua res addita. Dicere vero omne qđ est b, est a, est præmissa conditionalis: & est fm̄ veritatem composita ex duabus categoricis, & euenit hęc oratio cōposita ex tribus propositionibus. Iam autem ostensum est q̄ syllogismus categoricus sit cōpositus ex duabus præmissis solū: & iam euidenter fit tibi differentia, quę est inter hūc syllogismum & inter syllogismum categoricum, quia in syllogismo categorico affirmat prædicatio maioris termini de minori, aut negatur ab illo occasione ipsius affirmationis ipsi medio, aut ipsius negationis ab illo, quando autem dicebas q̄ quicquid est b, sit a: & supponebas q̄ aliqua res sit b, sequitur quod hęc res sit a, præterquā præassumatur qualitas ipsius a, quę est maius extremum de b, quę est ipsum medium, hoc autem est diuersum ab illo, quod inuenitur in syllo, ex quo inferit conclusio per se ex duabus præmissis maiori & minori. Dico q̄ inferatur in illo esse maius extremū minori ob illud inesse medio. Et hanc errauit. Aut. & opinatus est q̄ inueniatur alij syllogismi præter syllogismos categoricos, & præter conditionales, & vocauit illos cōbinationes, et posuit numerum illorum fm̄ numerum categoricorū, aut prope categoricos. Ille, n. cōsiderauit propōnes categoricas, & eas expressit expressione conditionalium, & composuit ex illis orationes compositas trium figurarū, & immiscuit etiam categoricas

ricas cum his, scilicet cum conditionalibus, et constituit illud compositione quadam modo, quo opinatus est ipse, & oēs, qui eum imitati sunt, quod superaddiderit Aristoteles multas species syllogismorum. Hos autem syllogismos inuenit nouiter Auius, cum illi inueniatur apud quosdam Christianos Philosophos, non apud aliquem Peripateticorum. Notum enim est, quod quaecumque enuntiatio categorica profertur prolatione conditionis. Verumtamen omne conditionale impossibile est quod redeat categoricum, v.g. quicquid non est sic, non est sic, impossibile est, quod redeat negatiuum categoricum. Et ideo noluit Aristoteles, quod sit syllogismus ex duabus praemissis negatiuis nec in potentia, nec in actu. Hoc itaque est quod nobis ydium est de significato dicendi de omni post longum seruitium.

Capitulum Secundum.

QUO vero propositio sit propositio de inesse, ex positores quidem contendunt in hoc, quidam enim ipsorum dicunt, quod ille voluerit per de inesse, quod praedicatum in sit subiecto absolute, & quod haec contingat necessarium, & possibile, & ens in actu, & hoc finxit Alpharabius, quod esset opinio Themistij, & Ammonij. Ille autem, qui ferret eorum dictum, & opinaretur, quod hi intenderent per de inesse quod continet necessarium, & ens in actu, quod est natura contingentis, & illud est, quod magis videtur ex verbis illorum. De Alexandro vero finxit Alpharabius, quod intenderit per enuntiationem de inesse illam, quae inest in actu, quae est naturae contingentis, qua est vniuersalis tempore sensato, put dicimus, ois homo nunc est albus, hoc enim non est impossibile. Et argumentatur, quia Aristoteles, vti in suis exemplis hac specie praemissarum, & quod illa sit natura media inter necessarium, & contingens. Intentio autem hic est numerus discriminum praemissarum primarum, quae sunt entis, in quantum est ens: & quod melius est in hoc est, quod feramus in hoc capitulo seriem ipsiusmet Aristoteles, & consideremus illam secundum id, quod videtur ex suis dictionibus, & secundum ipsam rem in se. Ait Aristoteles. Quia praemissae absolute, et necessariae, & contingentes differunt a se inuicem, multae enim res sunt necessariae, & aliae res sunt, excepto quod illas esse non est necessarium, & aliae res sunt, quas non est necessarium esse, neque sunt, sed possibile est, quod sint. Notum est, quod syllogismi compositi ex singulis speciebus harum praemissarum sint differentes, & non sint illorum termini vni iisdem: sed syllogismus necessarius est ex terminis necessariis, & absolutus ex terminis absolutis, & contingens ex terminis contingentibus, necessarius vero sunt affines absolutis, quia sunt vniuersalium ordinem terminorum, qui sunt in praemissis necessariis, & absolutis, siue sit syllogismus, siue non sit. Dicitur autem inter illas est, quia in necessariis apponitur nomen necessarium ultra ipsos terminos: absolute vero sunt, quae ferunt sine additione. Reductio autem negatiuarum in praemissis necessariis est, sicut reductio ipsarum in absolutis, & vna definitione definitur in eis dici de ois, & nulli, haec est series quanti elocutus est Aristoteles de dicitur inter has tres propositiones. Nos autem dicimus, quod ipsum vocare illam absolutam facit putare, quod euidentius sit dictum illius, quod dicit, quod intendat per de inesse, quod continet tres modos de modis entitatis, aut duos tantum: hoc est, quod continet necessarium, & ens in actu. Alexander vero, prout concepit de eo Alpharabius, dicit, quod intendat per absolutum ipsum absolutum secundum dictionem, & non secundum signum, sicut dicit ibi Alpharabius absentia modi est inditum modum: & fortasse hoc erat promulgatum in suo idiomate. Verumtamen quod apparet ex textu est, quod ipse tradit, quod illius intentio hic sit, quod diuisio propositionum in has tres partes sit secundum diuisionem naturae entium in has tres par-

tes, non quod quaedam ipsarum sit secundum inquisitionem & opinionem, hoc est secundum quod est in anima. & ideo dixit quod multae res sunt in entitate absque necessitate. Quod autem videtur ex hoc est, quod ille intendat per de inesse illas, quae sunt de natura contingentis: & ideo sic sunt propositiones vides appropriate in entitate aliquo certo tempore. ut est dicere, ois homo nunc ambulat, quia non inueniuntur propositiones vides de inesse de natura contingentis, nisi haec propositiones. Postquam autem asseuerauerat, quod non inueniantur propositiones vides de inesse nisi haec species propositionum, exposuit ipsum vocare absolute expone, quod praemissa est: ipse enim putauit, quod ois de inesse aut est vtriusque, aut aequaliter, aut in paucioribus, & in singulis horum videtur de ipsorum re, quod non inueniantur de illis propositiones vides de inesse. Dico, quod quoniam dicimus, ois sic est sic, non est dubium, quod dicat de illo vtriusque, aut aequaliter, aut in paucioribus: & hoc, aut secundum ipsa subiecta, aut secundum ipsum tempus, quicquid autem est huius conditionis, numeratur in illis de inesse particularibus, & non cum vides de inesse. Ille vero loquitur de vides de inesse. Nos autem dicimus, quod id, quod defuit illis vides, fuit, quia ipsi non intelligunt quid intenderit per propositiones de inesse, & per propositiones necessarias. Ille enim intendit per propositionem de inesse, et sunt in quibus affirmat praedicatum de subiecto secundum in materia possibili, non in materia necessaria, dico, quod oportet esse in materia possibili, & hoc est quod dicebar, et non sunt illorum termini vni iisdem, sed syllabis necessarius est ex terminis necessariis, & absolutus ex terminis absolutis, & contingens ex terminis contingentibus. Propositio enim necessaria est, in qua praedicatum inuenit affirmatum subiecto quocumque tempore, & huius causa est, quia duo termini non mutantur, ut sit vno tempore secundum vna denotationem, & alio tempore secundum aliam denotationem. Et ex quo hoc est significatum propositionis necessariae, & causa essendi ipsam necessariam oportet quod definitio, propositionum de inesse in absolutis, sit in qua praedicatum inest subiecto non secundum, sed quoniam inuenit subiectum inuenit praedicatum non secundum, dico, quoniam est in: & hoc est signatum absolute in illis: & hoc inest illis aut sensato certo tempore, & illa est, quam putauit Alexander, quod esset de inesse, quam tradidit Aristoteles. solum, aut quod inueniat conexio in illis inter praedicatum & subiectum toto tempore, quod ponit subiectum esse, put dicimus ois ambulans mouetur, quia quoniam ponit ambulans oportet, quod sit ipsum mouetur, sed non secundum, hoc est ois tempore, quod esset praedicatio necessaria, quia iam mutatum est, & sit ambulans in potentia. Et haec sunt propositiones de inesse, quibus videntur in syllabis, de illis vero, quae sunt praeter species mixtas, non sunt in syllabis in arte demeratiua, neque concludit ex eis cum propositionibus contingentibus aliquid res put significat series verborum Aristoteles, vbi tradidit log de mixtione necessarii cum possibilibus, et de inesse, put referemus hoc, quoniam referemus sua propria verba, vbi ait uerimur exponere illi, quod dicit de hac mixtione. Et manifesta signatione indicabit, quod Aristoteles explicat, quod quoniam fuerit duae res conexae, si prima fuerit, secunda erit ens: & si prima fuerit necessaria, & secunda erit necessaria, & si fuerit contingens, & illa erit contingens: & haec est dispositio praemissarum necessariarum, & absolutarum: & ideo propositio conditionalis coniecta est naturae illi de inesse. Id autem quod sefellit hos viros quod putauerunt, quod tales propositiones sint necessariae, est ob esse praedicatum earum conexum subiecto ois tempore, quod inuenit ipsum subiectum, & non considerauerunt generationem huius nexus, quod sic necessarius non est tempus. Et haec est sententia sermonis Aristoteles. Dicitur autem inter vtriusque illarum est, quia in necessariis est superadditum nomen necessarium ipsis terminis, absolute vero dicitur absque additione alicuius rei. Et magis miratur sum in hoc quanto quo pacto latuerit quilibet Peripateticorum, cuius verba in his propositionibus venerunt ad nos cum expone verborum Aristoteles. adeo quod illi fuerunt nobis causa, ut nos lateret hoc, & fieret difficile in summa illorum, quod nobis ambigua sunt. Et hinc expedit, quod ante sit causa ambiguitatis cuiusdam in ipso posteriori, quod non sit percepta de illo, neque sit causa directionis earum, sed hoc sit praecipuum, & quid sit dispositio auctoris in posteriori, ut sit causa educendi veritatem & instituendi eam.

Log. cum com. Auer. ZZ iij Caput

Q. IN LIBROS LOGIGAE

Caput Tertium.

Quando autem iam explicatum est quid sit dici de omni, & quæ sint propositiones de inesse, et necessariae expedit, q̄ perscrutemur, quod dicit Aristoteles de mixtione harum præmissarum. Ait Aristoteles. Iam accedit, quod conclusio sit aliquando necessaria, nisi, quod non est quæuis earum contingerit, quæ sit talis, sed ipsa maior, quando dicimus quod a necessario est in b, aut non est in eo, & b est in c. Et quando præmissæ sunt sic acceptæ, erit a necessario in c, aut non est in eo: sicq̄ ex quo a, est necessario in omni b, aut in nullo illius est: & c est in b, notum est q̄ a dicatur necessario de omni c, aut non dicatur. Expositio est hæc. Expedit, q̄ scias, q̄ propositiones de inesse sint, quæ fiunt ex terminis de inesse contingentibus, & necessariæ ex terminis necessarijs, significatum autem terminorum necessarium est, q̄ terminus sit vnus per se, et hæc sunt quæ sunt cõpositæ ex subiecto & prædicato essentiali ipsi subiecto, aut ex subiecto, & accidente inhærente connexo ipsi subiecto. Illæ vero quæ sunt ex terminis de inesse sunt, quæ compositæ sunt ex denominationibus, quæ aliquando insunt denotato, & aliquæ desunt, sed dum inuenitur aliqua denominatio illorum in subiecto, oportet, q̄ inueniat denotatio consequens illam necessario, quæ est ipsum prædicatũ, vt est dum dicimus omne ambulans mouetur, quia, q̄ inuenitur ambulans in actu, oportet, q̄ sit motum, & q̄ ablata est ambulatio ab illo ablatum est & motus. Hæc sunt propõnes de inesse simplices, quæ sunt absq̄ tempore sensato certo. & illæ sunt, de quibus primo intēdit loqui in hoc libro, & subiectũ in illis, s̄nt prædicatũ est vnũ per accñs. Et inuenit altera spēs propõnũ, quæ ex aliqua parte est de inesse, & ex aliqua parte est necessaria, quæ est, q̄ subm sit compositum ex substantia, & denominacione differenti, & sequatur ex illa prædicatum compositũ ex subiecto denominationis, & ex denominatione essentiali fundamentali, & sit subiectum in illis vnũ per accñs, & prædicatum vnũ per se, prout est, q̄ dicimus, oẽ ambulans est aial: & hæc est de inesse ob denotacionem subiecti denotati, & necessaria ob prædicatum denotacionis: & ambulatio, q̄ inuenitur, significat aial significacione discontinua, sed tẽpore quo inest ei ambulatio. Subm autem ambulationis infert esse aial sp̄, q̄m subm ambulationis & denotatum per ipsam est aial necessario: & hæc propõ est necessaria ex aliqua parte, & de inesse ex aliqua parte de inesse per se, & necessaria p accidens. Propõ vero, quæ est huius conuersa, & est cuius subiectum est necessarium, & prædicatum materiæ de inesse, illa etiam est de inesse simp̄, & non euenit ei, q̄ sit necessaria per accñs. Quæ vero est de inesse tẽporalis, dico in qua subiectum infert prædicatum aliquo sensato certo tempore, non inuenitur in ea de re ipsius necessario, nisi connexio prædicati ipsi subiecto hoc tpe solũ. Et de huius proprietate est, q̄ prædicatum in ea non connectat subiecto oĩ tpe, quo inuenit ipsum subiectũ, sed tpe sensato certo solũ, & ideo sit, quod ait Arist. q̄ ex hac de inesse non fiant syllogismi in artibus, neq̄ cõponat ex illa cũ contingenti syls oĩno. Q̄n autẽ hoc ita existit ex de inesse simp̄, quæ non est tempore sensato certo, nõ congerit minor, neq̄ maior cũ propõne necessaria. Hoc autẽ sic exite non relinquit, q̄ coniungat cũ necessaria maiori, nisi quæ est de inesse per se & necessaria p accñs: & hæc oportet necessario, q̄ sit cõcõ, q̄ concluditur ex illis in materijs in materia necessaria per accidens, ex parte, qua in illis inuenitur dici de omni necessarium per accidens. Verumtamen oportet, quod præmissa minor, quæ dependet per dici de omni necessarium sit necessaria, quia prædicatum eius inuenit in

ea necessario omnibus partibus subiecti, & omnes termini subiecti sunt termini necessarij. Q̄n autem posita esset aliqua partũ propõnis necessaria, dico aliquã partem subiecti non necessariã inextẽs oĩbus illis. Q̄n autẽ propõ minor dependens sub maiori necessaria fuerit necessaria, vt cuncq̄ fuerit cõcõ est necessaria p se. Et hæc est dñia inter cõcõnẽ, q̄ sit ex duabus necessarijs p se, et inter illã, quæ sit ex maiori necessaria p se, & minori necessaria per accñs: & de inesse p se, & ideo adiecit demõstrationibus clausulã conditionis, q̄ sint ex duabus præmissis necessarijs. Conclusio autẽ, q̄ infert ex de inesse minori, & necessaria maiori, expedit q̄ intelligat ex dicto Arist. q̄ illa gignat necessaria cũ hac sp̄ de inesse, et ideo dixit de necessitudine inuentionis dicti de oĩ in illis, q̄ c dicat de b, oñdet tibi, grã exẽpli, q̄ spēs scriptoris sit de hoie, put dicimus, oẽ scribẽs est hõ, & ois hõ est aial, & alia, q̄ sit sunt huic cõpõni. Proprietatis, n. huius propõnis de inesse est, q̄ subiectũ in ea sit ipsum prædicatũ: hõ, n. scribẽs est ipse idẽ hõ, & idẽ sit, q̄ Arist. numerat hæc spēm præmissarũ in præmissis, in quibus dñ, q̄ subiectũ sit ipsum prædicatũ p accñs, put expositũ est in Meta. Q̄n vero congesta fuerit præmissa necessaria maiori aliq̄ de inesse tpe sensato certo, et cõgeries aliq̄ concludet necessario, & aliq̄ concludet non necessario, qa non inuenit in illis dici de oĩ. Exẽplũ illius, q̄ concludit necessarium est, q̄ dicimus, oẽ albũ nũc ẽ aial, & oẽ aial ẽ corpus, illa itaq̄ concludit, oẽ albũ est corpus, quæ ẽ necessaria de sp̄ illius, q̄ est per accñs. Exẽplũ autẽ illius, quæ concludit cõtingentẽ est id, q̄ dicimus, oẽ albũ nũc est hõ, & ois hõ est sensitiuus: sicq̄ concludet, oẽ albũ est sensitiuus. Hoc autẽ est nõ necessario nisi tpe, q̄ nõ inuenit albũ aliq̄ nisi hõ. Et idẽ expedit, q̄ intelligatur ex dicto Arist. Et ita accidit, q̄ cõcõ sit aliq̄ necessaria fm hæc spēm cõpositã ex necessaria, & hac de inesse, nõ fm oēs spēs, qb̄ maior est necessaria, & de inesse quacũq̄ sp̄ cõtingerit ex trib̄ entib̄. Et hæc nõ remouet dubia ex sermone Arist. & nõ sit q̄ intelligit ex suis dictis, sicut clar giunt eius radices, hoc ẽ, q̄ nup̄ dixerat, q̄ de inesse sit ex terminis de inesse & necessarijs sunt ex terminis necessarijs. Qui vero intellexit ex suo sermone, q̄ ipse opinet q̄ q̄n præmissa pmissa fuerit, cuiq̄ de inesse cõtingerit, illa concludet necessaria. Ille q̄d differt à radicibus Arist. & differt ab ipsa veritate in se. ab illius q̄d radicib̄, qa ille dixit, q̄ causa cõbinationis harũ præmissarũ sit cõbinationo naturæ terminorũ, & q̄ dici de oĩ in præmissa necessaria nõ fiet, nisi q̄n minor depedẽs ẽ à maiori generis ipsius maioris: sicut nõ erit minor i potẽtia in maiori, nec erit pportio vnus ad alterã, pportio totius ad partẽ, qa totius, q̄d est necessariũ, partes sunt necessarijs sine dubio. Sed accidit præmissis, q̄ sunt de inesse p se, necessaria p accñs, q̄ depedẽt à necessario depedẽtia partis à toto. Et dicim̄, q̄ cõcõ necessaria, licet sit necessaria p accñs, ẽ de inesse p se, qa nõ inuenit in illa significatũ dici de oĩ ex eo, q̄d ipa ẽ de inesse. et hæc sp̄ sunt prædicatiũ pter naturã cõsuetudinẽ. Repugnãtia vero dicti illi, q̄ exposuit Arist. q̄ eius opio fuerit, q̄, q̄n cõgerit præmissa vnus necessaria minori de inesse, q̄cũq̄ de inesse cõtingerit, concludat necessaria, est manifesta. v. g. q̄n dicim̄ oẽ albũ nũc ẽ hõ, & ois hõ ẽ aial, concludit, q̄ oẽ aial nũc sit aial: hoc autẽ nõ est necessariũ. et sic vult ille rñdẽs contra Arist. in locis, qb̄ putat de eo, q̄ Arist. opio fuerit, q̄, q̄n maior præmissa fuerit necessaria in hac mixtione, q̄ cõcõ necessaria, licet minor i talib̄ præmissis sit de inesse. Et fm eius æstimationẽ ẽt ẽ, q̄ necessaria sit, in q̄ prædicatũ cõtinuo affirmat de subro, licet fuerit naturã ipsi cõtingentis. Et idẽ cõtradicit ei, q̄n dicit, q̄ syls, q̄ cõponit ex præmissa de inesse tpali, & necessaria cõtingentiũ terminorũ, q̄ illa nõ concludat necessariũ, vt dicimus, ois hõ nũc ambulans, & oẽ ambulans mouet, concludet cõtingẽs, aut ois

ois homo mouetur nunc. Nos autem non inuenimus tale ex congerie illius de inesse temporalis cum necessaria, quod concludatur semper conclusio de inesse, sed aliquando concludatur necessaria: sicut dicimus, omne album nunc est homo, & omnis homo est corpus, ille itaque concludet, quod omne album sit corpus. illa autem est necessaria, licet sit necessaria per accidens. Alpharabius vero, ex quo opinatus est de necessaria, & de inesse hanc opinionem, & inuenit rem ipsam in materijs aliter, quam opinatus est de Aristotele in hac mistione, & excusatus est de hoc qua dixit, quod Aristoteles opinatus sit hanc sententiam in materijs, in quibus verificatur significatum dici de omni, cuius expositio est, quod gratia exempli sit, quod A sit predicatum necessarium de omni eo, quod est B, in potentia vel in actu. Ita autem rem premissam est ex eius dicto quod dici de omni non sit huiusmodi: & iterum, quia tales premissae sunt numeratae in necessarijs per accidens. Alexander vero, nescio quomodo exponat hoc, sed id quod ei attribuitur de eius opinione de illis de inesse. Et quod concipitur ex eo est, quod significatum dicti de omni sit, quod maius extremum sit predicatum de medio ex parte qua est ens in actu simpliciter, & non quodam tempore, dico quod quando de inesse apud eum sit ipsa temporalis, quomodo conuenit ei quod dicatur quod conditio dicti de omni in premissa necessaria sit, a necessario est de omni, quod est in actu: hoc enim apud eum non inuenitur villo vnquam tempore. Verumtamen accidit ei hoc, quia non est adeptus quid voluerit Aristoteles per de inesse absolutam. Dictum vero eius in hac mistione est, quando maior fuerit de inesse, & haec est eius verborum series. Ait Aristoteles. Et si non sit premissa A B necessaria, est ergo premissa B C: sicque non erit conclusio necessaria, quia si ita esset, accideret, quod A sit in quodam B necessario, & ostendetur hoc in prima, & tertia figura. Hoc autem est falsum, quia contingit quod B sit ex rebus, quarum contingit nulli inesse A. Et iterum notum est ex terminis, quod conclusio non sit necessaria, quia si A sit ipsum mobile, & B ipsum animal, & C ipse homo, quia omnis homo est animal necessario, & est mobilis non necessario: sicque homo non mouetur necessario, & similiter accidit si premissa A B fuerit negatiua, & huius demonstratio esset haec eadem demonstratio. Expositio est, primo quidem expedit quod scias quod non inuenitur in hac figura, cuius maior sit de inesse ob eius ambos terminos simul, hoc est, ob predicatum & subiectum, prout est dicere, omne ambulans mouetur necessario, sed non semper, quia quando fuerit minor necessaria non erit medius terminus, nisi necessarius per se, & non contingit, quod compositur haec species ex de inesse cum necessario, eo quod minor sit necessaria, & maior de inesse, & non congeritur in illa iterum de inesse, quae est necessaria per accidens, quia subiectum, quod est medius terminus in illis, non est naturae ipsius necessarij. Sic ergo illa de inesse, quae congeritur premissae minori necessariae est necessaria secundum subiectum de inesse secundum predicatum. Et ideo cauit hic vir dicere, quod modus conclusionis sit de inesse, sed dixit quod non sit necessaria. Hoc autem notum est ob naturam premissae, cuius conditionis est, ut sit de inesse, & maior cum necessaria minori. Declinavit vero ad ostendum hanc varietatem, quia dici de omni non fit in hac materia, nisi per accidens, quia de inesse, quae est in hac specie, continet premissam minorem necessariam per accidens, predicatum enim affirmatur subiecto affirmatione necessaria, quoniam subiectum in illis sumptum suum erit secundum denominationem de inesse, non necessariam, vel adiecit clausulam conditionis in illis tempus certum sensatum. Haec autem conditio non inuenitur in premissa de inesse primo & per se, sed si fuerit, est per accidens. Syllogismus vero contradictionis, qui fit ad ostensionem conclusionis in hac mistione non est necessarius, quando

enim ponemus conclusionem necessariam, hoc est, ex terminis necessarijs, oporteret quod maior terminus premissae maioris sit necessarius, & similiter terminus premissae minoris. Quoniam autem contunxerit conuersam premissae minoris necessariam tulisset syllogismus in prima figura ex duabus necessarijs, & concludisset, quod A, quod est maius extremum, necessario insit B, hoc est quod affirmetur de illo affirmatione continua non aliqua dispositione, neque aliquo tempore. Et similiter oportet in tertia figura, dum sumpserimus conclusionem, & coniunxerimus ei minorem premissam. Exemplum vero, quo usus est hic, potest esse quod intelligatur, secundum quod sit de inesse temporalis, & possibile est quod intelligatur secundum quod sit affirmatiua tempore incerto. Possibile namque est quod coniungatur illi, quod dicimus, ois homo est animal, id quod dicimus, & omne animal nunc ambulat. Si hoc accideret quodam tempore, & concluderetur quod omnis homo ambulat. Et possibile est quod intelligatur ex nostro dicto, quod omne animal ambulet necessario aliquo tempore, aut eius conditionis est quod ambulet. Et ideo dubium fuit hoc exemplum ipsi Alpharabio, quia ipse purauit, quod diceretur cuiusque animalis conditionis est, quod ambulet, si ex premissis necessarijs, cum ipsa eadem sit ex premissis de inesse. Quando autem res ita se habet in compositione, quae fit ex duabus vniuersalibus, sic secundum hoc expediret quod intelligatur apud ipsum res in speciebus, quae componuntur hac mistionis specie, qua conclusio sit necessaria, prout descriperat quoniam maior fuerit necessaria, non cum quacumque de inesse, quae contigerit, sed cum de inesse, cuius terminus subiectus in ea sit in materia de inesse possibili, & sit ex materia necessaria. Et sic expedit quod intelligatur ab eo res, quando maior fuerit de inesse, quod conclusio non sit necessaria cum de inesse, cuius conditionis est, quod coniungatur minori necessariae, & est cuius predicatum sit ex natura de inesse possibili, & subiectum ex natura necessaria. Et id iterum, quod dixit in secunda figura in hac mistione, expedit quod redeat suum iudicium ad suum in primam figuram iudicium primae figurae, prout exposuimus in hac eadem figura, excepto quod ipse dixit in compositione, quae fit in hac figura ex premissa particulari negatiua minori necessariae, & ex premissa de inesse maiori quod non concludatur necessaria semper, sed aliquando concludatur contingens, cuius exemplum est in necessaria coniuncta cum premissa temporali. Et esset cuiuspiam querere, & dicere cum breuiloquus fuerit in explicatione huius in hac figura, & secundum id, quod dixerat, est res communis omni illi, qui componitur ex premissis necessarijs maioribus cum de inesse temporalibus, dico quod ille aliquando concludet de inesse, & aliquando necessarias. Et quare subtrahit illud ibi, & loquutus est de eo hic, & subtrahit hic spectem, quae ostenditur suppositione in tertia figura, quae concludit necessariam, & est quae componitur cum premissa de inesse ob predicatum tantum. Dicimus autem quod subtrahere illam hic, sit euidens, dico quod non concludatur necessarium semper cum premissa de inesse temporalis: euidens enim est quod non sit in illis significatum dicti de omni, et attestatur hoc nobis, dum dixit aliquando. In hac vero specie dico, quia compositus in secunda figura ex minori particulari negatiua necessariae, & maiori de inesse, ex quo ipsa res non est in illis euidens, cum illatio huius speciei sit ostensa per contradictionem, aut suppositionem, expeditur declarare hoc per materias. Sed apud Alpharabium secundum eius expositionem super Aristotelem, quod, quando maior fuerit necessaria in potentia in secunda & tertia figura, hoc est, ipsam reduci ad primam, fiat conclusio necessaria: hoc dictum repugnat illi quod premissum est, & ideo explicuit supra illud, quod sit error, qui ceciderit in textu, quod est radix preposita. Totum autem hoc accidit eis ob ignorantiam naturae

turae praemissarum de inesse, & naturae necessariorum. Notum autem est, quod quoniam aliquod c non est n necessario, & omne a nunc est n, quod oporteat ratione suppositionis quod aliquod c non sit a. Sed hoc aliquod contingit quod non sit a tempore quo omne a est n, & fit conclusio de inesse contingens, & contingit quod redeat affirmatiua, & contingit quod de hoc aliquo sit a negatum semper: exempli gratia ex materijs dicendo quoddam animal non est homo, & omne album nunc est homo. Quoniam itaque acciperemus aliquod animal ipsam columbam, verax est de illa tempore, quo omne album est homo, quod nulla coluba sit alba. Possibile autem est quod sit alba quoniam mutatur dictum, omne album est homo. Si autem caperemus aliquod animal ipsum coruum, esset dicere aliquod animal non est album, verum necessario. Alterius vero in tertia figura modus conclusionis sequitur maiorem praemissam cum quouis modo ipsarum de inesse, quoniam non conuertitur in hac figura maior, sed conuertitur ipsa minor. Si autem illa de inesse fuerit temporalis, fit dum conuertitur de inesse non temporalis, hoc est tempore interminato, & quando maior praemissa fuerit necessaria, concludet necessario conclusionem necessariam. Si autem illa de inesse fuerit maior concludet conclusionem de inesse, & non variatur in hac figura de inesse temporalis in non temporalem. Et ideo quando Aristoteles meminit de specie quae ostenditur in hac figura per suppositionem non dicit, quod non concludat conclusionem necessariam semper, ut fecit in specie quae ostenditur per suppositionem in secunda figura. Sed tulit exemplum ex praemissa necessaria negatiua particulari maiori, & de inesse temporali, & videtur quod concludat conclusionem necessariam. Verbi gratia, dicendo omne animal nunc mouetur, & aliquod animal non est bipes. Quoniam enim conuertitur dictum omne animal nunc mouetur, fit nobis aliquod quod mouetur est aial, & haec de inesse non est temporalis. Quando autem caperetur de animali per suppositionem id quod non est bipes, ac si diceret quadrupes, esset conclusio aliquod quod mouetur non est bipes, quae est verax semper. Et componitur syllogismus sic, aliquod quod mouetur est quadrupes, & nullum quadrupes est solum bipes: sicque fit conclusio, aliquod quod mouetur non est bipes. Sic itaque conuenit quod intelligatur id quod dixit Aristoteles. In hac mixtione, quia illud est veritas secundum se, & conuenit quod sit quod intelligitur ex suis verbis, immo euidentior fit secundum hoc eius series, quam secundum id quod intellexerunt illi, quorum expositio huius loci peruenit ad nos. Deum vero fuerunt illi viri a sua opinione, quia non sunt adepti species absolutarum de inesse, neque quid sint, tanto fortius suam speciem, neque etiam puenit eis, quid sit necessaria certa in eo quod dixit in mixtione necessariam cum possibili, & de inesse cum possibili. Dicimus autem quod ipse dicat, quod syllogismus, qui componitur ex praemissa possibili, & de inesse, aut possibili & necessaria, quod quando maior fuerit possibilis, syllogismi in hac specie mixtionis sunt perfecti, & modus conclusionis in illis est idem modo praemissae maioris. Huius autem causa est manifesta, quia in praemissa maiori possibili inuenitur significatum dicti de omni, quia omnes minores differentium modorum pendunt in ea, & illius proportio ad singulas illarum est proportio totius ad partem, verbi gratia, quando verificatur dicere a de b contingenter, verax fit necessario de speciebus ipsius b, & de omni parte ipsius b, quae est contingenter, aut in actu, aut necessario, sicut dicimus ex omni genitura potest esse, quod fiat animal speciei illius, cuius est illa genitura, quia haec propositio verificatur de omni, quod est genitura in potentia, & de omni quod est genitura in actu, & si esset ens necessario, esset haec ipsius dispositio, & hoc de omnibus suis partibus, quae sunt secundum qualitatem, aut quantitatem. In maiori

ri vero necessaria non inuenitur significatum dicti de omni cum contingenti, quoniam praedicatum necessarium inuenitur in subiecto necessario, non in contingenti, nisi esset necessarium per accidens, prout dicimus, omne ambulans est aial. Et similiter est dispositio praemissae maioris de inesse cum contingenti. Totum autem hoc est oppositum praemissae contingenti, in praemissa n contingenti non est dubium, quod eius praedicatum sit naturae contingenti. Subiectum vero aliquoniam erit naturae contingenti, & naturae non contingenti, et ideo, quoniam minor fuerit contingens, aut necessaria concludit contingentem. Hic autem non est res ita, quia maior est necessaria aut de inesse, quia necessariae subiectum impossibile est, quod sit nisi necessarium, & illius de inesse, nisi de inesse: & in de fit quod dixit Aristoteles de istis, quod sint syllogismi imperfecti: perfecti enim apud eum sunt, in quibus est significatum dici de omni, & dicit, quod illi concludant conclusionem extortam. Tantum enim syllogismorum conclusiones ostenduntur per contradictorium. Dum autem illos comprobauit hoc modo, inuenitur syllogismus compositus ex praemissa minori contingenti affirmatiua, & ex praemissa affirmatiua de inesse concludit sine dubio affirmatiuam: in illo vero, qui est per contradictorium, quae inferitur expositione conclusionis negatiuae, notum est quod sit affirmatiua, & quoniam fuerit affirmatiua verax tribus modis, quod eius conclusio sit extorta, aliquoniam concludit affirmatiuam necessariam, & aliquoniam contingentem, & aliquando de inesse. Verum tamen quoniam syllogizans construeret syllogismum contradictorium, qui inferret hoc, iam retulit Aristoteles in suo libro, & illud exposuit Alpharabius in expositione syllogismi, & nos ipsum exposuimus in huius libri expositione. Quoniam vero haec combinatio fuerit ex praemissa minori contingenti, & negatiua de inesse, notum est etiam, quod non concludat affirmatiua, quia, quoniam posuerit conclusionem affirmatiuam contradictorium per suam positionem intulisset affirmatiuam, sicque ostensum est et de re huius combinationis, quod concludat semper negatiuam vniuersalem. Ex quo autem vniuersalis negatiua est duarum specierum, aut negatiua absoluta, hoc est, de inesse, aut negatiua necessaria, quia negatiuae contingentis vis est vis affirmatiuae. Quoniam autem haec species mixtionis non concludit cum de inesse, quae sunt certi temporis attestatus est huic, dum dixit, quod ex talibus praemissis, hoc est, de inesse temporalibus non sunt syllogismi, & tulit materias in quibus fallit haec combinatio cum de inesse temporalibus: dicendo enim, omnis homo possibile est quod ambulet, & omne ambulans nunc est equus, inferitur hinc, quod omnis homo sit equus, quod est mendacium. Et dixit quod de inesse, quibus vtuntur in hac specie mixtionis sunt absolute, quarum species numerarimus in praemissis. Deinde retulit etiam materias, ex quibus apparet, quod aliquoniam concludant negatiuam necessariam, & aliquoniam negatiuam de inesse, & dixit exemplum illius, quae concludit negatiuam necessariam, est dicere, omnis homo contingens est, quod cogitet, & nullum cogitans est coruus, hic enim concludit, nullus homo est coruus, hoc autem est necessarium omni tempore, non aliquo tempore, excepto alio tempore. Ex quo autem apud Alpharabium oratio dicens, & nullum cogitans est coruus, est negatiua necessaria, non de inesse, & apud ipsum erat quod de inesse sit appropriata tempore certo, ambiguus est fuit hic locus. Et dixit fortasse sensus cogitationis hic est ipsa phantasia. Termini vero, quibus vtuntur in illo, qui concludit de inesse, sunt, ut dicere, omnis homo contingens est quod sciat, & nullum sciens mouetur, id est tempore suae scientiae, hic enim concludit, nullus homo mouetur tempore, quo scit. Conclusio autem hic est necessaria cum conditione, & illa est, quam dicimus quod sit absoluta vera, aut vna species ipsius absolute, quibus fuit syllogismi

sylogismi in scientia topicæ. Iam itaq; ostensum est hinc intentum huius viri, & solutæ sunt ambiguitates, quæ remanserunt contra eum vsq; ad hæc nostra tempora. hæc enim est huius viri consuetudo cū illis, qui in eum dubitant. Dico q; tempus satis dat ad soluendum, quod in ipsum dubitant. Et ideo non est debilioris considerationis inter homines, vel minoris scientiæ, q̄ ille qui dubitat contra ipsum, & in suo tractatu respondet per id, quod ei videtur, & præcipue q̄ non est id visum illi, qui eum præcesserit, prout inuenimus fecisse Auice. in omnibus suis libris. & dererius q; hic nouus fecisset, est deutare à sua disciplina, & progredi alio itinere præter suam viam, vt contingit Alpharabio in suo libro logicæ & Auicennæ in scientiis naturalibus & diuinis. Sicque expletus est tractatus de eo, cuius expositionem intendimus. & si doctrina sit breuis, præparat tamen ad rectitudinem.

Quæsitum. VI.

De conditione syllogismorum contingentium circa duo eorum attributa, videlicet de numerositate illationis, et de figura in qua nõ concludunt.

THemistius contendit cum Philosopho circa syllogismos contingentes simpliciter bivio. Primo circa id, quod opinatur, q; inferentes in prima figura sint duplici inferentium de inesse, & necessariorum, quia sui negatiui conuertuntur in affirmatiuos, hi autem vocantur imperfecti, quia non conuertuntur. Secundus autem locus est circa id, quod ponitur, q; hæc materia non concludat in secunda figura. Primus itaq; locus destruit suamet verba, quia in scientiis vtimur possibili, p̄ maiori parte, non possibili æqualiter, neq; possibili in minori parte, ipse autem asserit q; negatiui, dū fuerint vt plurimum, qui vtilis sunt scientiis, non conuertuntur in numeratos, neq; fit ex eis syllogismus, & perinde nõ conferunt vtilitatem per hanc cõuersionem: negatiuis vero in minori parte non vtimur, sicut nec vtimur affirmatiuis in minori parte. Et huc non vltatis, non inueniuntur itaq; in artibus negatiui, qui transferantur in affirmatiuos p̄ maiori parte, & arguit Arist. ex eo quod ipse iam exposuerat hic, q; hi qui sunt pro minori parte non vtimur in scientiis, & admiratur ipsum, quo modo latuerit eum ex hac eius posituone, cum sit ad oculum: ex quo est clarissimum, quã ob rem ait, q; oporteat subtrahere hos quatuor superadditos, qui sunt imperfecti, cum non sit ad propositum numerare syllogismos, qui non conferant vtilitatem Abūnazar autem iam respondit hoc dicto, quia præmissis possibilibus æqualiter vtitur ars Rhetorices, & nõ est remotum in topicis, quod proponētis sint præmissæ negatiuæ pro minori parte, quas dū aduersarius admittit proceditur ex eis ad eas, quæ sunt pro maiori parte, in quas conuertuntur. Nos autem dicimus, q; posibles æqualiter, & pro minori parte sint proprie libro Elenchorum, cum sint speciei illius quod est per accidens, & sic nos inuenimus in hac materia, q; cõcludant negatiuam necessariam, prout dicimus omnem coronam potest consequi pluuia, & omni cometa: possibile est q; non succedat pluuia: illæ sunt duæ præmissæ posibles pro maiori parte, et conclusio est necessaria, quæ est q; halo. i. corona non sit cometa. Et sic nos inuenimus in hac materia & in hac figura illum, qui concludit conclusionem affirmatiuam necessariam, prout dicimus, omnis homo inquam est homo, potest esse q; nõ sit luscus, omnis autem glaucus potest esse luscus. Hæc itaq; duæ præmissæ sunt pro maiori parte, conclusio autem est q; omnis glaucus sit homo necessario. euidens itaq; est ex hac specie id, quod dixerat ipse Philosophus, quod hic aliquando inferat negatiuam

necessariam, & aliquando affirmatiuam necessariam. In loco autem negatiuæ necessariæ non dicitur q; concludat affirmatiuam possibilem, nec in loco affirmatiuæ necessariæ dicitur, q; concludat negatiuam, cum qualibet harum repugnet alteri. Errauit autem hic vir, quia ipse inuenerat in quibusdam materijs, q; negatiua pro maiori parte conuertatur, & proinde putauit q; conuertatur in omni materia: prout dicimus, omnis homo viuus possibile est, q; habeat sex digitos, & omne habens sex digitos viuum possibile est q; sit homo habens sex digitos. Nos vero dicimus ei ad oppositionem, quã dixerat contra Philosophum, q; eum latuerit supponedo, q; id sit clarissimum, quo modo latuerit eum. Illud quoque est ex suis præsumptionibus: ornauit enim suam responsionem contra ipsum Philosophum. Et si ipse modicū considerasset ipsam rem, esset ei euidens, dū exemplificauit in hac materia, q; verum sit dicere, q; semper in ortu caniculæ impossibile sit q; sit pluuia, nam maior pars pluuia: necessario non inuenitur tempore ortus caniculæ. Sicq; iam ostensa est ex hoc sermone veritas, ad quam inclinauit Philosophus circa hanc rem, vt destructio illius, ad quod declinauerunt alij, prout moris eius est cum eius aduersarijs, & hoc est q; ostendere intendimus. Totius autem huius causa est, quia negatiui in hac materia sunt vere affirmatiui: & ideo subintrat eos characteres negationis, & vera negatio impediens illationem non impedit eam in hac materia, cum sit negatio non vera, sed est affirmatio quædam. Dum vero cõnecteretur negationi veræ ipsa illatio, impediretur illius illatio in hac materia, ex quo negatio in ea non est vera. Et proinde non est alicuius dicere, q; nõ expedit q; affirmatio, quæ in potentia est ipsa negatio, impedit illationem in secunda figura magis, q; q; negatio quæ est in potentia ipsa affirmatio impedit illationem in prima & tertia figura: hoc enim esset necessarium si negatiui in eis essent negatiui veri, put affirmatiui in eis sunt affirmatiui veri, sed negatiui ipsarum sunt affirmatiui imperfecti, et operantur in illatione opus affirmatiuorum perfectorum, cum sint generis affirmatiuorum ratione inuentionis proprietatis affirmatiuorum, quæ est subintroitus negationis in ipsos. Proinde non est nostra asserere, q; sint negatiui imperfecti, prout esset nostra dicere, q; sint affirmatiui imperfecti: nam negatiui sunt remotio specierum affirmatiuorum perfectorum, & imperfectorum, remotio autem non discernit perfectum & imperfectum, vt affirmatio diuidatur in perfectam & imperfectam. Proinde negatiui sunt fm numerum infinitorum, & priuatiuorum in affirmatiuis, et non numerantur inter negatiuos, neq; esset iudicium negatiuorum in materia possibili iudicium negatiuorum verorum. Si autem negatiuorum in materia possibili iudicium esset iudicium verorum negatiuorum, vna eadem esset congeries concludens, & non concludens: concludens quidem quatenus ei inest vis affirmationis, non concludens vero quatenus ei inest vis negationis: & tunc esset contrariū illius, quod dixerat ipse Philosophus. Oratio itaque si fuerit contingens æqualiter, esset per accidens, ex quo non speculatur præmissas, quatenus sunt posibles fm esse, sed speculatur eas quatenus sunt posibles fm imaginationem, & hanc rem iam ostendit Abūnazar in expositione libri Priorum analyticorum. Et non est remotum, q; inueniantur artes non demonstratiuæ præter elencham, quæ vtantur his, quæ raro fiunt, sicut est ars Notoria & Magica, quibus vtentur nostri maiores. Et sicut possibile est, q; maiori parte quoddam sit per se notum, & quoddam notum per syllogismum ex præmissis, quæ sunt pro maiori parte, sic cõtingens pro minori parte quoddam est possibile, q; sit per se notum, & quoddam est quod potest notificari per nota per se: & hic

& hic syllogismus non fit necessario ex præmissis, quæ sunt pro minori parte. Hæc autem perscrutatio de contingenti pro minori parte est propria scientiæ Theologicæ. Hoc itaq; dubium facile est ad soluendum, & non est loquendum amplius de eo. Secundum vero dubium habet difficultatem quandam, nec rñdet ad illud Abunazar quantum est in his, quæ nobis constant. Aristot. enim argumentatur, qd syllogismus non fiat in secunda figura ex duabus contingētibus ratione trium rerum, quarum vna est, quia vis negatiuæ contingētis, quæ fit in secunda figura, est vis affirmatiuæ in hac figura autē non concluditur ex duabus affirmatiuis, sicut non concluditur in de inesse simpliciter, neq; in necessarijs. Secunda autem ratio est, quia illatio inferentis in hac figura ostenditur per alteram duarum rerum, aut per conuersionem, aut per syllogismum ducentem ad impossibile, illa autem per neutram harum rerum ostenditur, prout notum est: quia negatiua non conuertitur, quæ secum est vera affirmatiua contingens, & perinde si conuenteretur negatiua vniuersalis, cōuenteretur etiam affirmatiua cōtingens, quæ secum vera existit: & hæc res etiam ostenditur ratione materierum, nam si verum sit qd omnem hominem possibile est non esse albū, & non est verum qd omne album possibile sit non esse hoīem, cum quoddam album, prout sunt multæ res, non sit homo ex necessitate. Non conuertibili itaq; existente negatiua contingenti, impossibile est qd illatio in hac figura ostendatur per cōuersionem. Et similiter videtur qd non possit ostendi eius illatio per impossibile, quia non sequitur inde impossibile aliquod. Tertia vero ratio sumpta ex materijs est, quia in quibusdam materijs inuenitur qd illæ inferant negatiuam necessariam. nā impossibile est qd sit omnis homo albus, & omnis equus, possibile est, qd sit albus: illata autem est negatiua necessaria, quæ est, qd nullus equus sit homo. Et ex quo ex affirmatiuis contingentibus in hac figura inferuntur necessaria: prout dicimus, omnis homo, possibile est, qd habeat quinque digitos, & omnis Æthiops, possibile est, qd habeat quinque digitos: conclusio itaq; est, qd omnis Æthiops est hō, quæ est necessaria affirmatiua. Sicque syllogismus, qui est huius processus ex duabus præmissis, quarum vna est negatiua, & altera contingens, prout dicit Philosophus, non potest quispiam dicere, qd inferat contingentem, neq; negatiuā, neq; affirmatiuam; negatiuam quidē, quia iam inferret per conuersionem conclusionem affirmatiuam necessariam, nec affirmatiuam contingentem, quia iam infert negatiuam necessariam. Hoc itaq; est totum, quo intendit Philosophus, qd non concludat in secunda figura in hac materia Themistius autē destruit totum hoc, ex quo omnes hæc rationes sunt veræ, de negatiuis contingentibus æqualiter, non de negatiuis contingentibus pro maiori parte, quæ conuertuntur, & nō inuenitur in hac materia, quod inferat negatiuam necessariam, & ostendit qd declarationes quibus vsus fuerat Aristot. circa hoc sunt particulares, ipse autem vtitur eis vniuersalibus. Res autem nō est, prout putauit, nam cum animaduertes ipsam rem, apparet, qd hæc ostensio sit vniuersalis, cum supposuerimus negatiuam pro maiori parte conuerti in affirmatiuam pro minori parte, & supposuerimus qd affirmatiua pro minori parte vniuersalis non cōuertatur vniuersalis, siue ars vtatur illa, siue non vtatur ea. Notum itaque est qd non semper conuertatur contingens vsus negatiua, cum non semper conuertatur contingēs pro minori parte affirmatiua ei connexa, nam verum est dicere, omnis fodiens suam vineam est vnus, raro multi, & non est verum omnis vnus multi est raro fodiens suam vineam, nam multi qui sunt maiores natu necessario loquunt suam vineam, igitur hæc ostensio, qua vtitur, est

vniuersalis, nō particularis, prout putauit Themistius, & si videas de negatiua pro maiori parte in priuatiuis, qd non conuertatur: prout dicimus: omnis homo, possibile est, qd non habeat quatuor digitos: hæc enim negatiua est pro maiori parte, & non est verum, qd omne habens quatuor digitos, possibile sit, qd nō sit homo, nam multi habentes quatuor digitos nō sunt homines necessario, prout sunt aues. Cum autem negatiua contingēs non semper cōuertatur, syllogismus itaq; in quo occurrit non semper concludit. Iam autem dictum est in definitione syllogismi, qd in eo occurrat semper, qd sit oratio in qua positus pluribus rebus, qd vna, sequitur res alia semper. Si autem secunda figura cōcludit semper, quæ negatiua in ea conuertitur semper, hic ergo non est syllogismus.

Quæsitum. VII.

De modis illationum mistorum ex ipsis tribus modis.

Intentio huius sermonis est, qd perscrutemur modos illationum mistorum ex tribus modis absoluto, & necessario, & possibili: nam veteres Peripatetici disceptauerunt cum Aristot. circa hoc, ac etiam posteriores expositores contenderunt circa modum interpretationis textus Aristot. circa hoc. Et instituemus nostram considerationem de hoc in prima figura, nam illi conueniunt qd modi illationum in secunda figura, & perfectarum mistorum consequuntur suos modos in prima figura. Dicimus itaq; qd tam ostensum sit, qd impossibile sit, qd congeries primæ figuræ inferat, dum maior nō fuerit vniuersalis, siue fuerit affirmatiua, siue negatiua: & qd oportet minorem esse affirmatiuam, siue fuerit vniuersalis, siue particularis, & hoc sit significatum dici de omni vniuersaliter, quod institutum est esse cōditio syllogismorum inferentium, vt dicendum sit fm affirmationem, aut negationē de omni, quod ipsum est fm affirmationē. Notum autem est qd cum posuerimus existentiam propositionum talis conditionis, qd c est b, significat qd b prædicat de toto c. Hoc autem sic existente, propositiones itaq; minores syllogismorum inferentium dependent ex vi propositionum maiorum eo modo, quo pars dependet ex toto. Hæc autem dependentia peruenit nobis rōne ambarum cōditionum simul: hoc est, rōne qua ppositio maior est vniuersalis: hoc est, cōtinens ipsam minorem, et qua minor est affirmatiua: nam his duabus conditionibus inest eis habitudo totius & partis. Hoc autē sic existente, notū est qd ex qualibet propositione maiori modali dependeat ppositio minor, & suus modus, ac etiā modus ipsius conclusionis illius syllogismi sequitur modū propositionis maioris: exempli gratia, nā si diceremus a esse de omni b necessario: hoc est a est necessario prædicatum de omni, quod est b in actu. Cum autē posuerimus omne c esse b in actu, oportet qd a prædicetur de c necessario, ex quo iam positum est c fm modū conditionis in prædicatione maioris propositionis: & similiter est per se notum est, qd dū modus pendens in propositione maiori fuerit alius a modo propositionis minoris, nō oportet qd intrepide modus conclusionis consequatur modum propositionis maioris, dum minor non dependet à maiori, nisi ratione affirmationis solum, sicut qd haberemus a est de omni b necessario, dicitur de omni quod est b in actu, & posuerimus qd c sit b in potentia. Sicq; notum est qd non sequatur ex illa dependentia, qd a dicatur de omni c necessario, sed sequitur qd dicatur de omni c affirmatiue, aut negatiue solum. Sicq; contingit, qd modus conclusionis sit minoris, & contingit qd sit maioris, & contingit qd sit ambarum rerum simul. Huius itaq; species mistionis modus conclusionis est ignotus, Primæ autē modus conclusio nis est notus: & si res ita inueniretur in materijs vocaretur hæc species mistionis perfectum in hoc capitulo.

1. Priori
pi. 1. 5. & in
rius ab

dum modi conclusionum sunt noti per se, sicut vocauimus perfectos syllogismos eos, qui sunt primæ figuræ, dum suæ conclusiones sunt per se notæ. Secundâ autem spectem mitionis vocamus ignotâ, dum modi conclusionum eius non sunt noti per se, sicut vocantur imperfecti syllogismi secundæ, & tertie figuræ, dū modi conclusionum earum nō fuerint per se noti. Et si hæc res ita sit in materijs, hoc est, q̄ in quibusdā propositiones minores dependant ex maioribus, & in quibusdam non dependant, notum est q̄ oporteat, q̄ in syllogismis mixtis respectu modorum suarum conclusionū sint hęc duę species: hoc est, perfecta & imperfecta, prout vsus fuit Arist. quauis ergo propositione maiori posita, siue necessaria, siue possibili, siue de inesse fuerit, cōnectuntur illi tres modi. Notum itaq̄ est, q̄ omnes syllogismi mixti sint perfecti: hoc est, q̄ modi suarum conclusionum assequantur propositionem maiorem: & hoc fit notum de sua re. exēpli gratia si significatum dicti nostri A est de omni B possibiliter, & necessario, et in actu, qualibet propositione minori apposita huic propositioni, siue eius modus fuerit de inesse, siue necessarius, siue possibilis, oportet q̄ conclusio sit necessaria: & similiter oportet, q̄ dū maior fuerit possibilis & absoluta, & inest ei hæc conditio: hoc est, q̄ modus conclusionis sit modus propositionis maioris. toto hoc ita existente, res se habet, sicut se habet res huiusmodi in materijs, nam ex hac parte potest esse, q̄ nobis constet opinio Arist. circa hoc, et fm veritatem in se: & hoc dum perscrutabimur prædicationem trium propositionum vniuersalium in omnibus materijs. Dicimus itaq̄ q̄ dum dicimus, omne B est A necessario, nos intelligimus inde dū absoluius sermonem alterum duorum significatorum, quorum vnum est, q̄ omne quod est B, in actu solum non in potentia ipsum est A necessario, prout dicimus, omnis homo est rationalis necessario, eius sensus est, q̄ quicquid est homo in actu, non in potentia, est rationale necessarium. Secūdum autem significatum est, q̄ quicquid est B in potentia vel in actu est A, prout dicimus, omne mobile est corpus: nam intellectus huius propositionis est q̄ quicquid moueretur in potentia, vel in actu est corpus. Notum autem est, q̄ dum nos absoluerimus sermonem, et dixerimus, q̄ omne B sit A necessario, impossibile sit, q̄ intelligatur ex eo, q̄ quicquid est B in potentia sit A, nisi per hoc exponatur q̄ verus sit noster sermo, omnis homo est rationalis, & q̄ verificetur de rationali in potentia, & non verificetur de eo, quod est in actu rationale: & dicitur prout quidam diceret, q̄ dum non exponitur dictio in potentia, sit sermo inanis, nisi distinguatur. Euidens itaq̄ est ex hoc, q̄ dū absoluius prædicationem propositionis vniuersalis necessariæ, huius intellectum esse alterum duorum significatorū, aut q̄ A necessario dicatur de omni, quod est in actu B solū, aut de eo quod est in actu & potentia, non de eo quod est in potentia solum, nisi hoc exponatur, de prædicatione. Re autem sic existente, conditio perseverans in propositione vniuersali necessaria, quæ non insinuat, quia fertur sine materia, est q̄ A sic necessario prædicatū de omni quod est B in actu. Re autem sic existente, oportet q̄ dum permiscemus propositionem necessariam maiorem cum minori de inesse, conclusio sine dubio in omni materia assequitur modum propositionis maioris. Dum autem illam admiscemus possibili, sit modus conclusionis non manifestus de dispositione dicti de omni: & sic inuenimus, q̄ fecisset Arist. nam ipse dixit, q̄ dum minor fuerit possibilis, syllogismus est imperfectus, & dicitur q̄ dum maior fuerit necessaria & minor de inesse conclusio est necessaria sine dubio. Postquam autem ostensum est, qualiter est modus conclusionis propositionis maioris necessariæ tempore mitionis, speculabimur etiam

quomodo res se habeat in hoc propositione maiori existenti de inesse. Et dicimus q̄ dum dicimus quicquid est B est A in actu, nos inuenimus q̄ eius significatū est aliud videlicet id quod diceremus, q̄ quicquid est B in actu solum sit A si ex absoluto, hoc est de inesse, intelligat potentia secluso actu, aut actus & potentia simul: hoc est notum de intellectu sermonis propositionum vniuersalium de inesse, licet accidat quibusdā propositionibus vniuersalibus, q̄ verificetur prædicatio propositionis de inesse de eo, q̄ est ens fm ambas res simul: hoc est, in actu & fm possibilitatem, prout dicimus omne animal quiescit, dum non inuenitur aliqua res quæ moueatur: nā hæc oratio est vera de eo, quod est animal in potentia & in actu, sed putatur q̄ hæc res sit contingens, & q̄ eius significatum non intendatur de sermone, & oratione vniuersali de inesse, eōuerso propositionis necessariæ circa hoc. Quouis autem modo res se habeat, dum supponimus, q̄ de propositione absoluta non intelligatur nisi actus, sicut est dispositio necessariæ, notum est q̄, dum maior fuerit de inesse, & minor necessaria, conclusio sit de inesse in omni materia: nam conditio categorica de inesse illius est propositionis minoris, quæ est ipsam esse in actu: nam necessarium continet actum, & aliquid ultra. Et notum est, q̄, dum minor fuerit possibilis, & maior de inesse, q̄ syllogismus sit imperfectus, & sic dixit Arist. de hac specie mitionis, q̄ sit imperfecta ab origine, & ait de mitione ipsius de inesse & necessarij, q̄ iudicium huius mitionis sit quædam species imperfecta. Postquam autem expositum est, quo pacto sit prædicatio propositionis necessariæ vniuersalis, & de inesse, scrutabimur quo mō res se habeat circa hoc de propositione possibili vniuersali. Et dicimus q̄ dum dicimus B est A possibiliter, vel possibiliter nullum A est B, vbiq̄ locorum nos intelligimus inde vnum & idem significatum, quod est, q̄ quicquid est B in actu, & potentia, est A possibiliter. Hoc autem sic est, quia quod prædicatur de aliqua re possibiliter, dum res illa est in actu, hoc est, ipsum subiectum, illud prædicat necessario possibiliter de re, de qua prædicatur suum subiectum possibiliter: nā possibile est, q̄ possibile sit possibile. Re autem sic existente notum est q̄ cuiuslibet syllogismi maior propositio fuerit possibilis, ille est syllogismus perfectus, & eius conclusio est possibilis, siue fuerit de inesse, siue necessaria: nam conditio perseverantis prædicationis inest illi, quod est esse in actu: & ideo Arist. ait de hac mitione, q̄ sit perfecta. Sicq̄ iam ostensum est ex hoc sermone veritas illius, ad quod declinauit Arist. de eo, q̄ syllogismi mixti ex de inesse, & necessaria sint perfecti, & modus conclusionum ipsorum assequatur propositiones maiores, & q̄ mixti ex possibili & de inesse, aut necessaria, dum ipsorum maior fuerit possibilis, syllogismi sunt perfecti, & ipsorum modi assequuntur propositiones maiores. Dum vero possibilis fuerit ipsa minor, syllogismi sunt imperfecti, & modi conclusionum non assequuntur propositiones maiores. Reliquum autem est perscrutari, quæ sint conclusiones, quas inferat hi syllogismi, quos Arist. dixit esse imperfectos. Initium autem huius perscrutationis est, q̄ primo scrutemur significatum sui dicti de illis, q̄ sint imperfecti, nunquid per hoc intenderit, q̄ non sint manifestæ illationis, quo ad rem ipsius dici de omni, aut q̄ in eis nō sint noti modi conclusionum, & q̄ esse illationem ipsorum affirmatiuam aut negatiuam notam sunt modi conclusionum: nam videtur ex præcedenti sermone, q̄ cuiuscunq̄ syllogismi modus conclusionis consequitur modum propositionis maioris, ille sit notus & perfectus fm illationem in se: & hoc fit dū modus minoris depēdet ex propositione maiori. Relinquitur itaq̄ perscrutatio de syllogismis, quorū modi propositionū minorum dependent ex

dent ex maioribus, nūquid sint perfecti, necne: hoc est, nunquid inferat, prout dictum est, aut non inferant? Et hinc ostendit nobis conditio ipsius dici de omni, quod est commune huic libro, quid sit, cum varij sint expositores eius. Dicimus itaq; q; si ponamus q; conditionis syllogismi notæ illationis s; se sit, q; modus propositionis minoris dependeat ex propositione maiori cum summa affirmatione, oportet q; id, qd ostendimus, non sit conditio ipsius dici de omni inferens in omnibus speciebus syllogismi vna conditio. Nam iam expositum est nostrum dictum, q; aliud sit dici de omni in propositione necessaria, & de inesse, & aliud in propositione possibili, nam conditio singularitatis necessarij, q; a, gratia exempli, necessario inueniatur in omni, quod est b in actu, cum hanc non euadit vlla materierum, vt sit eius dispositio huiusmodi. Quo itaq; pacto ait Arist. q; conditio ipsius dici de omni, quæ vniuersaliter fit in hoc libro, est, q; a sit b necessario, absq; q; distinguat rem in propositionibus necessarijs & possibilibus, & de inesse? si ita res se haberet, prout diximus, non oporteret q; conditio ipsius dici de omni, quæ fit in hoc libro, significet, q; a prædicet necessario, aut in actu de omni eo quod est b in actu & possibiliter, & vt vniuersaliter inquã, oportuit Alexandrum exponere hanc descriptionem eodem ipsi dici de omni, quã induxit in principio huius libri, hoc est libri Priorum, q; expediat, q; intelligatur cū conditione affirmationis conditio ipsius actus, adeo q; significatum ipsius dici de omni communis huic libro sit, q; prædicatum affirmatiue aut negatiue, siue fuerit de inesse, aut necessarium, aut possibile, sit de omni, quod est b in actu solū, & eius dictum est id, quod videtur de eius conuenientia circa id, quod dicunt de mistione ipsius de inesse, aut necessarij de re modorum ipsarum conditionū assequendum propositionem maiorem, quod etiam dixit de mistione possibilis cum necessario, & de inesse: nam dum possibilis fuerit ipsa minor, syllogismi sunt imperfecti, nã hoc conuenit huic conditioni, quæ est dici de omni. Sed Abunazar arguit ipsum, nam si hæc conditio ipsius dici de omni cõis huic libro esset syllogismus cõpositus ex duabus propositionibus possibilibus, non manifesta illationis ex significato ipsius dici de omni. Hoc autem est contrarium illius, quod ponit Arist. & illius, quod est ipsa res s; se. Re autem sic existente, creditit Abunazar, prout videtur ex eius sermone, q; conditio ipsius dici de omni communis huic libro sit, q; a dicatur affirmatiue vel negatiue de inesse vel necessario, aut possibili de omni eo, quod sit b in actu, aut possibiliter, aut necessario. Nam ipse putauit, q; hac conditione fiat illatio manifesta in syllogismis simplicibus & mistis, et q; bona et recta esset hæc conditio, si esset conformis omnibus materijs, & nō esset omnibus syllogismus inferens & existens per hanc conditionem: nam iam ostensum est ex nostro sermone, q; hæc conditio sit conformis materijs ipsis in propositionibus possibilibus: in necessarijs autem, & de inesse non est conformis ipsis materijs, sed bene cõformaf eis, hoc esse in actu solum: hoc est, q; a sit prædicatum necessario, aut in actu de eo, quod est b, licet Arist. iã instituerit hanc conditionem in syllogismis manifesta illationis s; se, vt sit conditio ipsius vniuersalis, quo vtuntur in hoc libro. Nos tamē sumus inter duas has res, cū hoc q; ibi concedatur q; qui non est s; hanc conditionem, non est notæ illationis s; se. Sequitur itaq; ex hoc q; is, qui est notæ illationis in hoc libro, cõprobetur s; materias ipsas. Iam autem ostensum est, q; hæc conditio nō insit omni materiei: quod Abunazar admittit. Hoc autem est contra intentum hic, cū hic intendatur tradere regulas necessarias veras de omni materia: & ppter ea Arist. fugit hic illationem duarum affirmatiuarum in secunda figura, licet hoc opportunū sit in quibusdam

materijs: & similitet fugit illationem vniuersalis in tertia figura, cum hoc, q; hoc sit verum in quibusdam materijs. Hoc itaq; oportet esse, dum admittimus, q; inferens in hoc libro sit id, cui inest hæc conditio: dum vero nō admittimus hoc, quod est ipsa veritas, s; q; hac conditione nō indiget in simplicibus, & mistis ex de inesse, & necessario: nã, dum, gratia exempli, a dicitur affirmatiue, vel negatiue necessario de omni, quod i actu solū est b, & posuerimus q; omne c sit b in actu, notum sit q; a sit omni c necessario per significatū illius, quod est dici de omni proprio huic materiei. Hoc autē sic existente, quilibet ergo, cui inest hæc conditio, infert in omnibus syllogismis huius libri simplicibus & mistis, sed non quemlibet, qui est illatiuus: hoc est, notæ illationis s; se, oportet, q; ei insit hæc conditio. Et miror qd conferat instituire conditionē rem, quæ non distinguat illatiuum à non illatiuo in hoc libro: sed nescio quō hoc lauerit Abunazar. Et si inueniremus q; in hoc loco suæ expositionis libri Priorum superfederit tractare de illo, hoc est, dum Arist. descripsit dici de omni vniuersaliter in proœmio sui libri, & sequeretur ex hoc, q; in mistione, qua maior est necessaria, & de inesse, & minor possibilis, sit perfectus & imperfectus: hanc autē rem nō diceret Arist. Re autem sic existente, dicendum est quid sit dici de omni vñ in hoc libro. Et dicimus q; hoc fiat, & dum a fuerit prædicatum affirmatiue, vel negatiue solum de omni eo, quod est ipsum b affirmatiue solum, quouis modo fuerit ipsa prædicatio, hoc est, siue dependeat modus propositionis minoris à modo propositionis maioris, siue non dependeat inde: & ideo, dum fuerit dependēs syllogismus, sit perfectus ambabus rebus simul: hoc est, s; expositionem conclusionis, et s; expositionem illationis. Dum autē propositio minor non dependet à maiori, nisi solum ipsa cõnexionē absq; suo modo, tunc syllogismus est notus per se s; illationem, sed est alter modus conclusionis eius. Exēpli gratia, dū a fuerit prædicatum necessario s; modum, quo ipsum est b in actu tantum, non in actu & potentia: & posuerimus q; c sit b in potentia: dico itaq; q; notum sit ex modo dicendi de omni, quod ipsum prædicetur de omni c affirmatiue aut negatiue, absq; q; ibi appareat vilius modus omnino. Id autē, quod dum a, gratia exempli, prædicat necessario affirmatiue vel negatiue de omni, quod est b in actu, illud est prædicatum possibiliter de omni eo quod est c prædicatum affirmatiue, dū autem illud prædicatur de eo affirmatiue, notum est, q; a prædicetur de c simpliciter. Intendo autem hic per simpliciter, id, quod est vt genus tribus modis, & verificatur de singulis ipsorum: & hoc est quod putauit Theophrastus q; illud sit, quod Arist. intēdebat in hoc libro per propositiones absolutas, seu de inesse. Iam autē alibi ostendimus rem esse cõtrario huius. Sicq; ostensum est de significato huius conclusionis, q; ipsa sit affirmatiua vel negatiua, & ignotus sit de ea suus modus. Arist. autem ait de his, q; sint imperfecti solum ex hac parte: & similiter accidit si ponatur maior propositio de inesse, & minor possibilis, & eius modus non dependēs ab ipsa maiori. Sed oportet hic cauere ipm raro seisse, quod sit certo tempore. nam, cum hæc componitur cum possibili, non sit inde penitus concludens syllogismus, putauimus, omnis homo potest esse q; dormiat, et omnis dormiens nunc in actu est equus. Huius autē causa est, quia modus propositionis minoris non dependet in propositioe maiori in affirmatione. Sicq; inde sequitur vñ, quod est, q; omnis homo sit equus. Hoc autem fit, quia possibile est futurum, id autem, quod est nūc, est in præfenti, præfens autē non cõtinetur in futuro: tales itaq; inferuntur cum illa de inesse, in cuius prædicatione nō instituitur conditio, vt sit in actu de omni eo, quod est ipsum subiectum

subiectum in actu pro aliquo tempore omnino: prout dicimus, A inest ipsi B in actu, id est, omni ei, quod est B in actu, absq; hoc q; dicamus, q; in sit omni, quod est nunc B in actu, sed dum B fuerit in actu. Hæc itaq; species ipsius de inesse est, quæ infert vnâ cū ipsa possibili. Ostensum itaq; est ex hoc sermone, quid sit significatū ipsius dicti de omni, q; instituitur conditio inodi conclusionis, & q; id, quod dixerat Abunazar circa hoc, nullo pacto sit verum. Euenit inde id quod ait Alexander: nā Alexander dicit, q; A nō dicatur de omni eo, quod est B possibiliter, neq; verificatur de omni eo, quod est B in actu, sed verificatur de omni, quod est B possibiliter, ex quo verificatur de omni eo, quod est B in actu. Sicq; conditio cōmunis omnibus cōclusionibus simplicibus, et mixtis huius libri est, q; A inest omni, quod est B in actu. Verūtamē ex hoc sequitur, q; congeries, quæ sit ex propositione maiori necessaria, & minori possibili, non sit notē illationis s̄m se, cū modus propositionis minoris non dependeat ex propositione maiori. Iam autē nos ostendimus, q; sit illatiua per rē ipsius dici de omni, & oportet q; intelligatur ex sermone Aristo. in diffinitione ipsius dici de omni, quod est, q; A prædicatur de omni eo, quod est B affirmatiue in actu: & propterea est, quod dicitur de cōditione cuiusq; syllogismi illatiui esse, q; eius sit propositio vniuersalis & affirmatiua, & q; omnino oporteat q; per affirmatiuā intelligatur existēs in actu. Sicq; iam ostensum est ex hoc sermone veritas illius, ad quod declinauit Arist. & q; non indigeat supplemento pro diffinitione ipsius dici de omni in hoc libro, & q; illationes sint s̄m suas species, prout ipse instituit, & q; id, quod intendit veritas suæ opinionis de modo cōclusionū, quæ sunt syllogismorum, sit completa narratio, quod est, q; ipsorum maior sit necessaria, vel de inesse, & minor possibilis. Et iam scrutati sumus de hoc alibi, & instituiamus initium eius perscrutationis hoc principium, quod est hic ostensum, quod est, q; illorum illatiuus sit, qui infert s̄m dictum propriū singulis materiis. Et vocauimus primum illatiuū s̄m connexionem, & secundum illatiuum secundum dependentiam. De quo non occurrit pro nunc sermo.

Quæsitum. VIII.

De conditionali, an per ipsum ostendatur quæsitum primum ignotum.

Aristoteles opinatur q; impossibile sit, q; neque per syllogismum conditionalem coniunctum, neq; diuisum ostendatur quæsitum ignotum primum. Intendo autem per quæsitum primum, quod per se primo ostendit ex præmissis primis, non quod ostendit mediante ostensione alterius quæsitū. Huius autem causa apud ipsum est, quia omnis syllogismus conditionalis cum non sit, vt per ipsum ostendatur ignotum naturaliter, oportet q; repetitum ipsius ostēdatur per syllogismum categoricum, vel ipsa coniunctio per syllogismum coniunctum: sicq; quod ostenditur per syllogismum conditionalem est quæsitum secundum necessario. Circa hoc autem est non paruū dubium, nam iam putat, q; diffinitio syllogismi simpliciter concludat ambos syllogismos simul, hoc est categoricum & conditionalem, quia sicut in syllogismo categorico ponuntur duæ præmissæ, & ex eis infertur alia res necessario, sic etiam in syllogismo conditionali ponuntur duæ præmissæ, quarum vna est cōditionalis & repetita est categorica. Ac etiam in scientiis iam reperiuntur multa quæsitā, quæ ostenduntur per syllogismum conditionalem simpliciter. Et proinde ait Abunazar, q; proportio partium illorum, qui contextuntur ex demonstrationibus conditionalibus, sit proportio partium illorum, ex quibus contextuntur categorici, & dixit in libro Priorum Analyti-

corum, quod syllogismi, qui componuntur per locum inrentium cōnexionis, & est cōgruentia cōiunctionis, sint conditionales, & ostendit q; hæc loca sint demonstratiua, & vt vniuersaliter inquam ipsa largiuntur in syllogismo conclusiones, quarum sunt quælitā prima: & sic de reliquis locis, ex quibus contextuntur syllogismi conditionales. Totum itaq; hoc est, quod dubitatur circa hunc sermonem. Quod videtur autē ex intēctione Abunazar, & Auicennæ est, q; ipsi concedant, q; diffinitio syllogismi simpliciter cōtineat ambos syllogismos, hoc autem sic existente, possibile est q; vtroq; ipsorū ostendatur quæsitum primum. Dicamus itaq; nos, q; si syllogismus cōditionalis intelligatur esse quoddam genus syllogismorum aliud, q; genus syllogismorum categoricorum, oporteat necessario, q; syllogismi cōditionales, qui sunt huiusmodi, non sint in potentia syllogismi categorici: nam omnis syllogismus conditionalis posset reddi syllogismus categoricus, p̄ter q; eius intellectus permutetur, & hoc per mutationem sui ordinis, & per aditionem in eum, aut iminutionem ab eo: sicq; syllogismus categoricus, qui excidisset, fuerit s̄m formam conditionalis, eius itaq; figura est figura cōditionalis, eiusque opus est opus syllogismi categorici: is autē, qui est huiusmodi, est categoricus, iudicium enim est s̄m ipm actum. Proinde categoricus est, cuius actus est actus categorici, licet aliqū non in sit et figura categorici in actu, prout est oratio inferens inordinata artificialia, nam tales orationes sunt syllogismi categorici, licet non in sit eis figura categorici in actu, nam illorum opus est opus categorici, ex quo inest eis forma categorici in potētia. Verificato itaq; nobis, q; oīs oratio, cuius est opus categorici, habeat figuram categoricam in potentia, est syllogismus categoricus, & multi syllogismi cōditionales sunt in potētia syllogismi categorici, notū est, q; hi sint syllogismi categorici, licet non sit eis in actu figura categorica, & q; ipsi non concludant per conditionē primo & per se, sed concludunt quatenus est eis vis figure categoricæ, & vt vniuersaliter inquam, hi syllogismi sunt, quorum antecedēs resoluitur in tres terminos in potentia. Veri autem conditionales sunt, quorum antecedēs resoluitur in duos terminos solum. Propterea expedit, q; primo perscrutemur species syllogismorum cōditionalium verorum, qui non sunt syllogismi categorici in potentia, quorum antecedēs impossibile est q; resolua-
 20
 30
 40
 50
 60
 tur in tres terminos, in quos resoluuntur syllogismi categorici, sicut dixit Arist. Opportunū itaq; est q; propriū syllogismis conditionalibus veris sit hoc propriū, si inueniatur syllogismus conditionalis distinctus genere ab ipsis syllogismis conditionalibus. Dicimus itaque, q; omnis syllogismus conditionalis coniunctus ratione, qua componitur ex duabus præmissis categoricis, non euadit reliquum quinque modorum, aut quod duæ præmissæ non cōmunicent in vilo suorum terminorum, prout dicimus, si Sol ortus est, est dies: aut cōmunicant in aliquo suorum terminorum, & hi sunt quadripartiti: aut prædicatum antecedentis est subiectum consequentis, put dicimus, si homo est animal, aliquod animal est rationale: aut est subiectum amborū simul, prout dicimus, si homo est sensibilis est animal: aut est prædicatum ambarū simul, prout dicimus, si Luna est sphericæ figuræ, Sol itaq; est sphericæ figure: aut subiectum antecedentis est prædicatum consequētis, prout dicimus, si rationale est illud, quod concipit entia, put sunt anguli, est rationale. Hoc itaq; existēte notum est, q; syllogismus conditionalis, cuius antecedens & consequens non cōmunicant penitus in vilo terminorum suorum, non est syllogismus categoricus in potentia, & hoc notum est ex his, quæ dicta sunt in libro Priorū. In illo vero, cuius subiectum antecedētis & consequentis est vnum

est vnum & idem, est vis vnius propositionis, hoc est vis consequētis. Et iam ex ipsis est aliquis, cuius vis est vis syllogismi categorici cōpositi, ille vero, cuius vis est vis vnius propositionis, est, prout dicitur, cum fuerint duo trigoni se superæquitates, illi, sunt æquales. Ille vero, cuius vis est vis syllogismi categorici cōpositi, est, si cut dī, si hoc est aīatum, ipsum est aīal, et hic fit dum fuerint de syllis, quorū repetitū ipsummet antecedēs, & infertur ipsummet consequēs, & norū est, q̄ ille sit syllogismus categoricus primæ figuræ, ex quo sublata fuerit eius maior præmissa, put dicimus, si hic homo anhelat, ipse est animal. Antecedēs itaq̄ horum syllogismorum est minor præmissa, & consequens est ipsa conclusio. Hoc autem sic existente, hic syllogismus conditionalis non est vere syllogismus conditionalis, postq̄ resoluitur in terminos categorici. Ille vero huius speciei in quo repetitur oppositum consequentis, & infertur oppositū antecedentis est prout dicimus, si hic esset homo ipse esset animal, sed non est animal, ergo nō est homo: huius itaq̄ vis est vis syllogismi ducētis ad impossibile, quia vis huius orationis est, si hic qui videtur, est homo, homo itaq̄ est animal, & sequitur inde, q̄ hic, qui videtur, sit animal: hoc autem est falsum, igitur hic non est animal, sicq̄ non est homo, nam cum fuerit falsa ipsa cōclusio, est falsa & præmissa, ex qua sequitur, & inuenit hic consequentia manifesta per se, absq̄ q̄ indigeat, quod ostendatur per ostensionem oppositi, ex quo falsum sequitur ex præmissa eius dubia, non ex vera, nam cōclusio falsa posita est sequi per hunc syllogismū ex præmissa, cuius confutatio intenditur, & ostēsum est per syllogismum categoricū, & ablata conclusione auferitur præmissa, absq̄ q̄ ostēdatur hic per præmissam verā, quod est notum in illa, nam quod ostēsum est hic per præmissam maiorem verā, oportuit q̄ ostenderetur ducendo ad impossibile, & dicitur q̄ hæc conclusio sit falsa. Falsum autē sequitur ex præmissa dubia, non ex vera. Vis itaq̄ huius speciei syllogismorum conditionalium sine dubio est vis syllogismi categorici ducētis ad impossibile, & ille est categoricus, qui sit per syllogismum contrapositionis. Aut dicamus, q̄ eius vis sit se totū sit vis syllogismi cōpositionis, & tunc hic est syllogismus cōpositus ex duobus syllogismis, videlicet ex categorico & conditionalis, prout est ostensum de syllogismo contrapositionis. Et in rei veritate eius vis est vis syllogismi secundæ figuræ, vt sic, hic qui videtur non est aīal, homo autem est animal, hic itaq̄ non est homo. Ille vero huius speciei, cuius vis est vis vnius præmissæ, est propositio conditionalis simplex, quæ non resoluitur, & ille est syllogismus conditionalis in rei veritate. Hi vero, quorū vis est vis syllogismi categorici, non sunt veri conditionales, neq̄ sit veritatem. Possibile autē est, q̄ Aristot. dicit de talibus, q̄ per eos inferatur quæsitū primum, ex quo subintrat syllogismus simpliciter, dū resoluntur in duas præmissas, & tres terminos. Ille vero huius speciei, qui cōmunicat in prædicato, dū animaduertimus eius conditionis, est duarum specierum. Secundus vero est, cuius prædicatum est dictio, est, & illa sint quæsitā simplicia, prout dicimus, si homo est, animal est. Videtur itaq̄ de re illorū, q̄ sint syllogismi conditionales veri, ex quo non resoluitur in duas præmissas, & tres terminos, non resoluntur autē, quia vis eorum est vis propositionis vnius categoricæ, nam vis dicti nostri, si homo est, animal est, est, q̄ oīs homo sit animal. Illorū vero, quorum prædicatū est alia dictio à dictione, est, qui sunt ipsa quæsitā composita, quidā est cuius vis est vis rationis comparatiuæ, prout dicimus, si Luna est sphericæ figuræ, Sol itaq̄ est sphericæ figuræ: nam vis huius orationis est vis exempli, & vt vniuersaliter inquam est oratio cōparatiua expressa expressione conditionis, &

perinde resoluitur, in quæ resoluitur ipsum exemplum. Iam autem ostēsum est, q̄ exemplū resoluitur in duos syllogismos categoricos, & non est cōditionalis verus; sed habet solum figuram conditionalis. Et aliqui inueniuntur huius speciei aliquis, cuius vis est vis conditionalis; prout dicimus, si rex est bonus, respublica est studiosa. Species vero conditionalis, cuius prædicatum antecedentis est subiectum consequētis, est quidam cuius vis est vis tertiæ figuræ, prout dicimus, si homo est animal, aliquod animal est rationale, & si angelus est rationalis, aliquis rationalis nō est homo. Hi itaq̄ syllogismi categorici in tertiā figura, in qua exprimitur vna præmissa, & ipsa conclusio, & perinde etus conclusio nō est vera, nisi particularis: nam, si dixerimus, si homo est animal, aliquod animal est rationale, aut dicimus, si homo est animal, & homo est rationalis, aliquod itaq̄ animal est rationale. Notum autem est de dispositione huius congeries, q̄ sit tertiæ figuræ. Hæc itaq̄ species syllogismorum non est conditionalis vera, ex quo est resolubilis in duas præmissas, & tres terminos: sed aliqui reperitur in ea aliquis, cuius vis est vis cōditionalis simplicis, cuius antecedēs nō resoluitur in duos terminos, prout dicimus, si homo est animal, quod non est animal nō est homo, & hic est per contrapositionem, i. per contrarium cōtradictorij. Illorum vero, quorum subiectum antecedentis est prædicatum consequentis, quidam est, cuius vis est vis secundæ figuræ, prout dicimus si propheta est qui intuetur, Mahumetus est propheta. Vis itaq̄ illius est vis syllogismi secundæ figuræ ex duabus affirmatiuis, qui sic componitur, Mahumetus intuetur, & propheta intuetur, Mahumetus itaq̄ est propheta. Dum autē in talibus conclusio fuerit negatiua, syllogismus sit necessarius, prout dicimus, si propheta est qui intuetur, Mahumetus nō est propheta. Sed dum eius affirmatiua fuerit conuertibilis, syllogismus sit verus, & illa est, qui intuetur est propheta, et si cōclusio sit affirmatiua. Et non est remotum, q̄ harum specierum sit aliquis, cuius cōnexio sit per se nota, aut ignota indigens syllogismo, & sunt hi conditionales numerati inter simplices: & quidam illorum est, cuius vis est vis propositionis conditionalis, prout dicimus, si nullus homo est lapis, nullus lapis est homo, & est cōuersio vniuersalis, & vt vniuersaliter inquam in hoc genus subintrat conuersio enuntiationū. Sicq̄ iam ostēsum est, q̄ nulla harum specierum cōcludat, nisi illa, in qua possibiles sunt ambæ res simul, præter speciem, cuius præmissæ communicant in vno suorum terminorum. De conditionalibus vero disiunctis videtur, q̄ non resoluantur in duas præmissas, & tres terminos, sicq̄ oēs sunt syllogismi conditionales veri. Quod vero hæc species, quæ non resoluitur, nō cognominetur sit diffinitionem syllogismi simpliciter, est notum, ex quo syllogismus resoluitur in duas præmissas, hic autem resoluitur in vnā præmissam, vel in duas præmissas, quæ non cōmunicat in vno termino: & in rei veritate hic non resoluitur in duas præmissas, quia secunda est ipsa cōclusio. Ille itaq̄, qui videtur his syllogismis, ponit in suo syllogismo vnā præmissam, eiusq̄ cōnexum, & infert primo hoc cōnexum. Deinde secundo ponit præmissam, qua est cōnexum, & ex hac oratione non infertur aliqua res, nisi ex parte qua aspicitur cōnexio eius, quod est cōtra dispositionem syllogismi categorici, & proinde est quod ait Aristot. q̄ syllogismi conditionales magis proprij sint libro Topicorū, qui nominat eos suppositiuos, quia supponitur in eis ipsamet cōnexio, & si tales essent syllogismi, ex quocūq̄ inferatur aliquid, illud numeraretur inter syllogismos. Iā autem dictum est q̄ non quicquid inferatur, inferatur syllogistice: cum, si ita esset, conuersio propositionis conuertibilis esse syllogismus, & oporteret esse syllogismum ex vna

vna propositione, sicut dicitur, Sol ortus est, dies itaq; est. Et magis ostenditur hoc, cum ostensum sit de re horum syllogismorum, q; non inferant quæsitum primū, & hoc est, quod ille dixit. nā ex quo operis sylli, in quantum est syllogismus, est, q; per ipsum dignoscatur naturaliter ignotum ex naturaliter noto, naturaliter aut nota in syllo sunt ipsæ præmissæ, & naturaliter ignota est ipsa conclusio, oportet necessario, q; in aio eiusdem viri congregentur notitia præmissarū, & ignorantia conclusionis, & si præmissæ non sint de primis notis, neque sit ibi primum ignotū naturaliter. Re aut sic existente, notum est de re ipsius sylli, prout ostendit Aristot. in libro Priorū, q; possibile sit, q; inuentantur nobis circa ipsum simul ignorantia conclusionis, & notitia præmissarum, et hoc ex parte, qua est nobis notitia illarum in ordinata ordine, quo inferatur inde ipsa conclusio: dum vero præmissæ, quæ fuerint notæ apud nos fm esse, fuerint etiam notæ fm ordinem, & figura fuerit per se notæ illatiōis, impossibile est animo vnus viri inesse notitiam præmissarum, & ignorantia conclusionis. Notū itaq; est de dispositione syllogismi ex hac parte, q; possibile sit, quod procedatur in eo à naturaliter notis ad naturaliter ignota. Sed de his syllogismis cōditionalibus, hoc est, de veris, quorū antecedens nō resoluitur in duas præmissas, sed in vnā præmissam euidens est, q; sit syllogismus notus naturaliter, cū eius conclusio fuerit naturaliter ignota, nam quod præsupponitur est ipsa connexio, & illa propositio vna est, vnde est ipsa cōnexio: & similiter est cōtractio, & propositio ex qua fit contractio, notum autem est, q; dum apud nos fuerit præmissa naturaliter nota, & quo aliquid illi cōnexum fuerit, i. ipsa connexio, naturaliter notū, impossibile sit q; cum hoc congregentur in anima scientia, & ignorantia connexi, nā connexio est ad aliqd. ver. gra. q; si ortus Solis fuerit sine dubio per se notus, & cōnexio diei ad suum ortum fuerit per se nota, et esse itaq; diei apud nos sine dubio est per se notum, ex quo impossibile est esse diei est ignotum apud nos sine dubio, nā dum connexio fuerit nota, & alterum duorum cōnexorum similiter notū, & alterum cōnexum sit itaq; notum, nā duo connexa sunt correlatiua. Et similiter si fuerit apud nos hæc cōnexio nota, & ablatio diei nota. Sicq; & ablatio ortus Solis sit per se nota apud nos, licet non sit remotū pluribus rebus, vt alterum duorum cōnexorum sit notius altero. Hic vero excessus, qui est inter illa, non attingit ad hoc, q; vnū sit notum & alterū ignotum naturaliter, sicut contingit in syllo categorico de præmissis, & conclusione. Ostensio vero, quæ procedit hoc processu, est modus ostensionis per particularitatem, & totius per partes, & hoc modo ostensionis præueniūt nobis plura prima nota, sicut est notitia de re ipsius animæ, & ipsius naturæ, quarū esse verificatum est nobis per sua opera, ex quo sunt notiora apud nos. Sicq; et eodē modo cōstabit nobis, q; multæ res non habeant animam, cū non sint illarū opera ipsius animæ. Dispositio autem cōditionalis disiuncti est, sicut dispositio fm perfectionē, q; sit impossibile, q; quæsitum ignotū ostendatur per vnā præmissam, licet connexum eius sit per se notum, nā sermo de ostensione huius sit in libro Priorum: re aut sic existente, notum est, q; syllogismus cōditionalis vltimè sit qui diuidat in duas præmissas in actu, absq; q; sint vna præmissa in potentia per se nota: nam, dum vis duarum præmissarum eius fuerit vis vnus præmissæ notæ, non ostenditur per illum penitus illud quæsitum ignotum, & si vis ambarum illarum fuerit vltra hoc, esset aliquis syllogismus, quo ostēderetur vna præmissarum, & ipsa conclusio. Et hinc fit notum, quod diximus, q; impossibile sit q; per hæc speciem syllogismi ostēdatur aliquod quæsitum ignotum primum, neque quæsitum ignotum non primum, nisi

ostendatur per syllogismus categoricum, quod repetitur in hac specie syllogismi, & connexio per syllogismus coniunctum, aut repetitur per syllogismus coniunctum. Quod vero vtatur eis in editione quarundam rerum per se notarū, hoc est, ad directionem doctrinæ illis, qui non aduerterint res illas ob paruitatē suæ euidentię, eo modo quo sit inductio et diuisio & exemplum, hoc est, per se notum: & Aristot. sæpe vtatur hoc. Secundum autem quæsitū, quod ostenditur per hunc syllogismus, non est vere quæsitū: nam secūdum quæsitū est illud, quod primū infert ad primas præmissas, hoc est, q; sit primū notum apud eundem virum, & secūdum ignotum, sed impossibile est q; præmissæ sint notæ, & ordo primi sit ignotus. Omnē aut quæsitum aut est primum, aut post primum, & dū vtatur syllogismo cōditionali ad aliquod quæsitum, iam vtatur syllo categorico, prout illius moris est, q; ostēdatur per categoricum solum, aut per vnum, vel per plures vno. quo existente vsui syllogismi cōditionalis contingit malitia, quæ contingit re liquis, quorum moris est ostendi per syllogismus vnum duorum syllogismorū, vel per plures, hoc est, q; qui vtatur illo eueniat et, q; vtatur demonstratione de re superflua. Et hanc ob rem abiecit eum Aristot. & non cōstruit ipsum in libro Priorum, cum eius prima intentio in libro Priorum per se fuerit tradere syllogismos cōferentes demonstrationibus. Ex hoc itaq; sermone ostensæ sunt species syllogismorum cōditionalium verorum, & q; illi non sint sylli, nisi æquiuoce: quod dixit Aristot. ex quo non ostenditur per eos aliquod quæsitum, & q; illi proprii sint libri Topicorū. Ac etiam expositores confentunt huic rei, sed deuiauerunt suis sermonibus à respōsione Philosophi de iminutione syllogismorum cōditionalium à libro Priorum, & q; illi sint proprii lib. Topico. & putatur q; non fiat mentio de vlla re cōditionalium verorum, quæ eis insit: quod nos inuenimus dictū ab Abunazar in libro Posteriorū. Proportio autem partium illius, qui cōponitur ex demonstrationibus cōditionalibus, est proportio partium illius, qui cōponitur ex illis categoricis, prout dicimus q; mobilia mouentur ad amatum, quod est melius eis, & dū specularus est cōnexionem sui motus ostēsum est ei, q; causa suæ connexionis non sit hæc, qua mouent, & q; id, quod eis acquirere facit cōnexionem, est amatum ab illis, & ex quo connexio consequitur mouens penitus immobile, est conducēs, q; sit mouens non corpus, neq; vis corporis, & q; sit intellectus abstractus, prout et ostensum est in libro De anima, ex quo id, cuius semita est hæc semita, est intellectus abstractus, & q; hoc corpus cœleste subministrat huic intellectui, nam cōceptio per intellectum est, quam extendit fm hunc amorem. Et specularus est etiam causam eternitatis cœli, & ostēsum est ab eo in fine primi libri Cœli & Mundi, q; ipsis non insit penitus potentia, & ostensum est et de re potentię, qua mouent cœli motu locali, q; est aia concupiscibilis, cuius non est materia, quæ est in potentia ad locum solū. Et cum exposita sit hæc notitia de his tribus causis, cōpleta est ei notitia dispositionis cœlorū, & ostēsum est et ex aggregato huius, quod dixit in primo libro Cœli & Mundi, q; si essent in cœlo plures stellę numero, aut maiores, q; sunt, cessaret motus, & si cessaret motus, cessaret cōnexio, quæ inest illis, ex quo motus est quedam cōditionum cōnexionis, & ex toto hoc ostenditur, q; largiens cōnexionem motus largitur motū cœlorum, & q; nisi ipse esset, cessaret motus, & si cessaret motus, destrueretur cœlū, nam cœli sunt rōne sui motus, & si cessaret motus cœlorū, cessaret motus entium, quæ sunt sub cœlo, & destrueret totus mundus. Sicq; hinc verificatū est, q; largiens cōnexionem motus largitur reliquū esse entium. Demonstratio vero, qua vtitur in fine octauæ Physicarū Auscultatio, Log. cū cō. Auer. AAA num,

Tertio 3 an
ma te. cū. 36
& alibi.

num, q̄ non inueniatur potentia infinita in corpore finito, vbi fuerit potentia illius, quod componitur ex illis in praedicatis, & causae conditionalium sunt suae praemissae repetitae. Hi autem non sunt veri conditionales, sed sunt conditionales aequiuoce, & perinde cum non distinguatur ipsa dispositio ipsorum, non separatur ab hoc dubio. Themistium vero inuenimus imitari Philosophum in hoc processu absc̄ q̄ proposuerit dubium de illo, quod non est facile dubitatu, Abunazar vero ipsum nos inuenimus firmari in hoc, qua ars conditionis s̄m se decernit dubium in repetito. Hoc autem est valde notum per dictionem si, sed in dictione vel res non est manifesta. Dum autem syllogismi conditionales non decernunt per se, q̄ eis insit res notae connexionis in syllis coniunctis, vel contra dictionem in syllis disiunctis, quaecumq̄ oratio exprimitur, exprimitur conditio repetita eius per se nota, & coniunctio, & contradictio est per se nota: sicq̄ illa propositio, quae est per se nota, est expressa per processum syllogismi conditionalis. Hoc autem quod ait est verum, sed oportet q̄ distinguatur eius significatum in oibus orationibus, quae procedunt processu conditionis: & illi quidem sunt in rei veritate syllogismi categorici, & quidam sunt, qui procedunt processu conditionis, & in rei veritate sunt propositiones per se notae: & quidam procedunt processu conditionis, qui procedunt processu expositionum, quae fiunt de rebus, quae minus latent, q̄ ignota naturaliter, sicut est species expositionis, quae vocat̄ inductio, & quae vocatur diuisio: Et quidam sunt orationes procedentes processu conditionis, & illi sunt in rei veritate syllogismi conditionales, quorum repetitum, & coniunctio est ignota. Sequitur autem sermonem ipsius Abunazar, q̄ non sit syllogismus conditionalis ille, cuius repetitum sit per se notum, & coniunctio per syllogismum. Iam autem attribuimus ei q̄ sit conditionalis verus, ex quo quaesitum eius est quaesitum ignotum, sed non primum. Autem vero consentit huic rei, sed non admittit expositionem ipsius Abunazar, & firmatur ipse in hoc, q̄ q̄n̄ coniunctio, gratia exempli, fuerit per se nota, & repetitum per se notum: q̄n̄ coniunctio syllogismorum includitur in sententia repetiti, non oportet q̄ redeat & repetatur: repetitionem autem includit sensus coniunctionis, dum repetitum fuerit per se notum. Si autem velit, q̄ sensus significati coniunctionis decernit sensum significati ipsius repetiti decreto primo, & per se, est error, nam significatum ipsius coniunctionis est aliud a significato concessionis ipsius esse rei, cui accidit coniunctio. Si autem vellet, q̄ apud illum cui venit in mentem in actu ipsa coniunctio, venit etiam repetitio in actu per modum connexionis. Coniunctio itaq̄ apud ipsum est notior, q̄ esse rei, cuius est coniunctio & esse rei, cuius est coniunctio, est notius, q̄ esse coniuncti, & s̄m hoc relatio esset notior, q̄ esse vtriusq̄ correlatiui, hoc autem est absurdum & abnuendum. Ac etiam si supponeremus, q̄ esse coniunctionem per se notam largiatur ipsa per se coniunctum eius per se notum in aliquo locorum, & repetitum. i. cui inest coniunctio est ignotum s̄m esse. Si autem putauerit q̄ coniunctio largiatur hoc, dum repetitum fuerit per se notum, & ideo largiatur illud per accidens, non est eius q̄ ponatur ratiocinatio, dum esse repetiti & coniunctionis fuerit per se notum, quia hic non sit syllogismus. & totum hoc est sermo fallens. Id autem quod dixerat Abunazar est melius, sed indiget distinctione, quam diximus: Autem vero in eo q̄ putauit, q̄ haec ostensio transgrediatur apud ipsum, q̄ dictum sit notum s̄m esse, & eius coniunctio rei sit per se nota s̄m esse, & coniunctum ignotum s̄m esse, hoc autem est summum inconueniens, nam dum cognoscitur vnū duorum conexorum, cognoscitur & alterū, ex quo ambo sunt correlatiua. Ipse vero vsus est circa hoc syllo falsigrapho: nā ille dixit, si omne con-

iunctum rei est per se notum s̄m esse, & coniunctio per se nota, non inuenitur aliquid naturaliter ignotum: nam ipse putauit, q̄ haec sit dispositio syllogismi categorici, cum ipsa conclusione, & praecipue primae figurae. nam eius praemissae sunt per se notae, similiter etiam connectio conclusionis est per se nota, & conclusio est ignota.

Nos autem dicimus, verum est q̄ praemissae sint per se notae, & conclusio ignota, sed hoc est de his, quarum connectio conclusionis veniat in mentem. Dum vero venierit in mentem, impossibile est q̄ conclusio sit ignota, q̄n̄ praemissae fuerint compositae compositione syllogistica. Differentia autem inter illos est, quia connectio syllogistici est, quia omnis syllogismus concludens ex praemissis naturaliter notis, & conclusio sunt vnus gradus ignorantiae. Sed in syllo conditionalis, quod ponitur s̄m gradum praemissae, est vnus. & ideo oportet q̄ conclusio sit per se nota, q̄n̄ coniunctio, & res cui inest coniunctio, fuerint per se notae. Modus itaq̄ suae fallentiae, aut erroris fuit, quia ipse dixit, q̄ coniunctio conclusionis ipsius praemissis sit per se nota, & accepit orationem, ac si esset simpliciter dicta, cum non sit dicta simpliciter, nam coniunctio conclusionis cum ipsis praemissis non est per se nota simpliciter, & hoc etiam in prima figura. Coniunctio autem conditionalium est per se nota simpliciter. Et maior pars libri sufficiens philosophiae huius v̄ri est contexta ex talibus sermonibus peruersis tam in logicis, q̄ in alijs, & qui vult iniciari in his artibus, expedit ei q̄ fugiat eius libros, nam illi faciunt errare hominem & extrahunt ipsum a recto, potiusq̄ ipsum dirigant, & ordinent ipsum ad veritatem. Cōstito autem hoc de propositionibus conditionalibus, videlicet, q̄ quaedam ipsarū sit simplex, & est illa, cuius vis est vis vnus propositionis categoricae, & quaedam est composita, & est cuius vis est vis sylli categorici, propinquum est intelligere, q̄ id, quod Autem putat, q̄ hic sit tertia species syllogismorum non categoricorum conditionalium, non sit sermo verus. nā ipse ait, q̄ syllogismorum contextorum sint duae species, categorica, & conditionalis repetens, & q̄ categoricus sit contextus ex praemissis categoricis, & inferat quaesita categorica, conditionalis autem sit, qui contextur ex praemissis conditionalibus, & inferat quaesita conditionalia, & q̄ duo syllogismi differant specie, nam quod inferat vnus, non est illud, quod inferat alius, nam sicut quaeruntur in scientijs quaesita categorica, sic quaeruntur in eis quaesita conditionalia consequentia species syllogismorum categoricorum, qui componuntur ex praemissis categoricis, hoc est, q̄ sicut illi sunt tres s̄m figuram categoricam, sic et sunt figurae conditionalium. nam, q̄n̄ consequens primae praemissae conditionalis fuerit antecedens secundae, huius contextus est tertiae figurae, et opinat̄ q̄ species generū contingentes singulis figuris harum figurarū de numero praemissarū, ex quibus componuntur ratione quantitatis & ratione qualitatis, sint, sicut generū accidentiū in figura categorica. & similiter videtur sibi, q̄ quaedam propositiones conditionales sint affirmatiuae, & quaedam negatiuae & v̄res, & particulares & supant spēs huius contextus spēs categorici, quia illi componuntur ex praemissis categoricis solū, categorici autem non differunt specie, sed conditionalis, qua habent species, oportet q̄ duplices sint species harum figurarum, cum propones conditionales habeant species: quaedam itaq̄ ipsorum est ex duabus coniunctis, & quaedam ex duabus contradictorijs, & quaedam ex contradictoria, & coniuncta: si autem considerasset conuertibiles, non conciperentur illae tres figurae, nā non est in illis antecedens, neq̄ consequens naturaliter, & vtriusq̄ harum duarum specierum aut contradictoria est maior, & coniuncta ipsa minor, aut e contra: & sic et apud ipsum componunt categoricae his compositionibus, cum vnaquaq̄ conditionalium, & haec sunt duarum

duarum specierum: nam aut categorica est ipsa maior, & conditionalis minor, aut e contra, & multiplicant illos, qui fiunt per categoricā per hos tres, & sunt sex v. cibus duplices illorum, hoc est, concludentes & nō concludentes ipsorum. & ille quidē nititur conducere propositionibus conditionalibus illas differētiās, quæ sunt propositionum categoricarum de æqualitate, & simplicitate, & oppositione, & affirmatiōe, & veritate, & falsitate, & cōuertibilitate, & alijs proprietatibus, quæ numeratæ sunt in libro Perihermenias: & cū hac sua positione confitetur, q̄ hæc species figurarum non sit species categorici, & q̄ proprietates concludentis eius, & non concludentis sint proprietates concludentium, & non concludentium ipsorum categoricorum. Postq̄ autem directę sunt vniuersaliter opiniones circa hos syllogismos, quos vocant congeries cōditionales, expedit q̄ nos etiam speculemur hoc, & ponamus nostrā considerationem circa hoc, primo circa congeries, quas dicunt primæ figuræ huius speciei syllogismorum: nam, cum ostensa fuerit dispositio huius, expedientius fit, q̄ ostendatur dispositio congerierum, quæ vocantur huius sp̄ci secundæ & tertie figuræ, aut maioris partis huius. Dicimus itaq̄, q̄, si duæ præmissæ, quæ contextuntur in prima figura, fuerint cōiunctæ, nō euadit res reliqua rum quinque dispositionū, aut q̄ sint de præmissis conditionalibus non simplicibus, quæ resoluuntur in duas præmissas, & tres terminos, aut q̄ sint de conditionalibus simplicibus. Iterum, si sint de conditionalibus simplicibus, non euadunt ab vno quatuor modorum, quorum vnus est, vt sint notæ coniūctionis, & noti esse: aut ignotæ secundum ambas res simul. rursus non euadit, quin quæratur in illis quæsitum categoricum, aut cōditionale, si fuerint de præmissis non simplicibus: prout diximus, si hic qui videtur est homo, ipse est animal, & si est animal, est sensitium, ergo si est homo, est sensitiuus. Vis itaq̄ sermonis cōpositi ex similibus his duabus præmissis, est vis duorum syllogismorum categoricorum: ex quo ostensum est, q̄ singuli horum conditionalium sint syllogismi categorici, quibus ostendit præmissa minor & conclusio, & insinuat ibi ipsa maior: conclusio, nanq̄ est, q̄ hic, qui videtur, est sensitiuus, & quæsitum huius loci est categoricū, licet sit expressum secundum seriem conditionalis: & hoc est cōmune omnibus his compositionibus, quæ fiunt ex talibus præmissis: igitur hæc congeries est syllogismus compositus ex categoricis. Sicq̄ non expedit q̄ constituat species aliqua, nisi species categoricorum. Si vero duæ præmissæ, ex quibus componitur syllogismus fuerit ex conditionalibus simplici, quæsitum sit categoricum: sicq̄ si fuerint notæ coniūctionis ignoti esse, vel e contra, oratio composita ex eis est syllogismi duarum conditionalium. Iam autem componitur conditionalis talis dispositionis per syllogismum categoricū, verbī gratia, si Sol est ortus, dies est, & si dies est, stellæ non videntur, hæc enim repetit, q̄ Sol sit ortus, & infertur q̄ dies sit. Proinde supponit, q̄ dies sit, & infertur, q̄ stellæ non videant. Rursus componitur sic categoricus, si Sol est ortus, dies est, dies autem est, stellæ itaq̄ non lucent. Hac autem congerie composita existente ex syllogismo cōditionali & categorico sic, quo modo poterit dici, q̄ sit aliqua species alia à specie conditionalis: Et similiter, si coniūctio fuerit ignota, & esse notum est huius speciei: cum iam ostensum sit ex nostro sermone, q̄ hi duo sint cuiusdam speciei syllogismi veri conditionalis, & similiter si ignorantur ambæ res simul, iam enim ostensum est de syllogismis conditionalibus qui sint huiusmodi. Si vero fuerint duæ præmissæ conditionales noti esse & notæ coniūctionis, illæ duæ præmissæ sunt categoricæ: & permutata est oratio à categorica in conditionalem, & illud

quæsitum est conditionale: prout dicitur, dum fuerint duo latera vnus trianguli æqualia duobus lateribus alterius trianguli, & angulus, quem continent duo latera vnus illorum duorum, fuerit æqualis angulo, quē continent duo latera alterius trianguli, illi duo triāguli sunt æquales, cuius demonstratio est, quia dum fuerint duo trianguli huiusmodi, illi sunt superæquitantes, & dum fuerint duo trianguli huiusmodi, illi sunt æquales: nam non est differentia inter hanc orationem, & quod dicitur, omnes duo trianguli huiusmodi sunt æquales superæquitantes, & omnes superæquitantes sunt æquales: omnes itaq̄ duo trianguli huiusmodi sunt æquales. Cum autem hic idem sit syllogismus categoricus absque additione, & diminutione præter declinationē orationis, quo modo valet dici q̄ sit aliqua species præter speciem categoricam: Hoc itaq̄ infertur necessario esse de quæsitis, quæ primo quæruntur, non propter aliud, & illa sunt quæsitæ categorica, nam intentum cuiuscunq̄ quæsitæ sit conclusio categorica, nam & syllogismus conditionalis & categoricus inferunt quæsitæ categorica: hoc autem sic existente, quæsitæ, quæ sunt primæ intentionis, sunt categorica, quæsitæ vero conditionalia, possibile est, q̄ quærantur propter categorica, prout accidit duobus terminis, quorum vnus sit ignotæ connexionis cū altero, & ponitur vnus illorum antecedens, & alter consequens, & infertur hinc conclusio categorica. Esse itaque huius coniūctionis ostendi per syllogismum categoricum, sit sermo suarum præmissarum præmissa categorica, cum ille sit categoricus in rei veritate: & notum est, q̄, dum fuerint duæ conditionales notæ coniūctionis noti esse, prout quæratur, nunquid dum est A sit C, & dicimus si est A est B, & dum est B est C: concluditur itaq̄, q̄ dum est A sit C, & putatur q̄ vis talium præmissarum sit vis præmissarum categoricarum, & non sunt categoricæ, sed sunt conditionalis literaturæ: & similiter est quæsitum, quod infertur ex illis, quoniam verificatur q̄ illarum coniūctio, & esse sint nota per se, aut per syllogismū, quia possibile est q̄ sequestremus eas in duas orationes. Dum vero esse est ignotum, & coniūctio nota, quomodo est possibile, q̄ iudicetur de vno per alterum categorice: quia de aliqua re per aliam rem iudicatur notitia amborum simpliciter: prout diximus, si hircoceruus est, ipse est animal compositum ex duobus animalibus, sicut verificatur nobis hoc, dum ambæ res, hoc est, coniūctio & esse duorum terminorū sunt notæ: put dicimus, si homo est, animal est. vis enim huius est vis dicti nostri, omnis homo est animal. Est autem cuiuspiam dicere de talibus præmissis, & cōclusionibus, q̄ non sint categoricæ in potentia, dum autē conclusiones syllogismorum categoricorum, & conditionalium sunt categoricæ, illi non sunt categorici, neque conditionales. Sicq̄ dum nō fuerint categorici in actu, neque in potentia, & syllogismus categoricus ostenderit, quo modo præmissæ categoricæ sint in potentia, vel in actu, necessarium est q̄ syllogismus cōpositus ex his non sit syllogismus categoricus. Et similiter oportet q̄ non sit conditionalis, quia conclusiones conditionalis sunt categoricæ, sed putatur, prout diximus, quod talia quæsitæ non sint secundum primam intentionem. Ille vero, qui concedit, quod omnis præmissa conditionalis possit reddi categorica, nō potest dicere, q̄ hic sit syllogismus compositus ex præmissis conditionalis s̄m modū syllogismi categorici s̄m speciem, q̄n̄ posuit differentes non s̄m materiam, neq̄ s̄m actum, siquidē s̄m formam non essent in potentia, neq̄ in actu. Si autē s̄m materiam, sunt in actu, non in potentia. Mirum autē est de Auice, q̄ ipse posuerit ambas res, scilicet quod ipse cōfiteatur, quod omnis propositio cōditionalis possit reddi categorica, & similiter omne quæsitū conditionale possit reddi categoricum. cū cōm. Auer. AAA ij cum,

cum, & iterum ponit q̄ sint q̄dam syllogismi, qui componuntur ex congruentia syllogismorum, qui sunt ex categoricis. Dum autem cōsideratur dispositio harum enuntiationum, videtur q̄ impossibile sit q̄ reddantur categoricę, nisi fm quantitatem ipsius esse ipsorū, prout dicimus, hyrcoceruus dū imaginatur ens, est animal compositum ex duobus animalibus, hoc autem sic existente, aut confirmamus, q̄ omnis enuntiatio conditionalis habeat duas exp̄siones, conditionalem & categoricam, & non sequitur q̄ inueniantur syllogismi non categorici, nā res quę conueniunt in sua materia, & forma sunt eadem. Si vero non ponamus hoc, considerandum est, nunquid sit nobis dicendum, q̄ nō inueniatur syllogismus aliquis præter syllogismos categoricos secundum suam formam: nam si dispositio syllogismi sit, sicut dispositio entium naturalium, non conuenit q̄ dicamus hoc, quia species naturales differunt per suā formam, & suis materijs. Hi autem syllogismi differūt suis materijs, non per suam formā: & ideo proprietates conditionalium, qui reddūtur categorici quo ad illationē, eiusq̄ priuationem, sunt proprietates illorum. Si vero dispositio illorum fuerit sicut dispositio rerum artificia-
 20
 lium, hoc est, q̄ differant suis materijs, & conueniāt in formis, & suę differentię sint ratione materierum, iam itaq̄ possibile est, q̄ dicamus q̄ congeries conditionales sint alię a categoricis. Si vero speculatio libri Priorū fuerit speculatio secundum formam, hoc est, secundum formam syllogismi, oportet q̄ non tractemus hic hanc speciem syllogismorum, & præcipue si suę differentię, quę sunt ratione materierum non sint eligendę in opere syllogismi in quantum est syllogismus, hoc est, in illatione, eiusq̄ priuatione. Differentię vero, per quas oportet, q̄ fiat diuisio in arte logicę, in libro Priorū sunt differentię electę ad opus syllogismi, quod est ipsa illatio, non differentię, quę non eliguntur ad hoc, & syllogismi congeſti differunt ratione præmissarum conditionalium, & categoricarum: & proinde illa differentia non eligatur ad illationem, non oportet q̄ tractetur hic hæc diuisio syllogismi, & mora circa hoc est superuacua: prout fecit Auicenna. Et totum hoc esset, cum concessum fuerit hic esse aliquam speciem propositionum conditionalium, quas impossibile sit reddi categoricas. Ac est, si cōcesserimus totum hoc, hæc propositiones essent omit-
 30
 tendę ob mirandum suum esse, & modicum ipsarum vsum in scientijs, q̄ non sit aduertendū ad illas, hoc est, ad propositiones ignoti esse notę coniunctionis, nam regulę traditę in hac arte sunt, quę inueniuntur pro maiori parte, & quę sunt in omnibus. Notum itaq̄ est ex hoc sermone, q̄ illud quod fecerit Aristo, q̄ deuiauerit ab hac specie syllogismi, & posuerit ipsum secundā speciem syllogismi categorici, est opus illius cui consistere-
 40
 rit eius dispositio, non opus illius, qui considerat, quod est in imaginationis initio, & primo suę menti occurrit. Aristo, vero pro maiori parte in suis libris vtitur in artibus conditionalibus propositionibus categoricis, hoc autem notum est apud illum, cui constat de eius libris. Subtulerat vero hoc in libro Priorum, ex quo vis vsum non est alia vis. Auicenna autem deuenit in confusione circa hoc capitulum: nam iduxit in ipsum syllogismos præter naturam, hoc est, quibus non vtitur humana cogitatio naturaliter, prout vtitur ipsis categoricis, & similiter hic vir numerat inter species conditionalium coniunctarum quasdā propositiones præter naturam, quas vocat althaphkias, id est connexas, prout dicitur, dum homo est, equus est, & ait quod hæc sint verę contingenter. Mirum autem est de hoc viro, quod repleat eius librum talibus propositionibus, cum confiteatur veritatem ipsarum esse contingenter, cum vbique ipse
 50
 audierit, quod id, quod contingenter est, sit infinitum.

et ideo nulla artium considerat illud. Et sic etiam prout puto numerat inter propositiones cōtradictorias tales propositiones: prout est oratio dicentis, aut homo est, aut vacuum. Ostēsum itaque est ex hoc sermone, quod omnis syllogismus, & omnis oratio syllogistica sit aut conditionalis, aut categorica, vel composita ex vtriusq̄, quę contra potentia, seu ducens ad impossibile vocatur, prout ait Aristo. in Prioribus analyticis, & hoc est illud, cuius ostensionem intendebamus.

Quæsitum. IX.

De Mitione Contingentis, & Necessarij.

Iam est alicuius querere & dicere, quomodo Aristo. dixit in syllogismis mistis, in quibus maior est negatiua absoluta, & minor affirmatiua contingens, qui sunt negatiui imperfecti in hac mixtione, quia illi concludunt duas conclusiones, quarū vna est negatiua contingens, & altera negatiua necessaria, aut quia illi concludunt cum negatiua contingenti negatiuam necessariam, & subticitur conclusionem absolutam: illi autem aliquando concludunt eam, vt in demonstratione cōtradictorię quam facit Aristote. in demonstrando, q̄ concludatur negatiua necessaria, & contingens, enunciat quod concludatur absoluta, & vniuersaliter possibilem negatiuā æquiuoco nomine dico possibile, quod dicitur tribus modis. Et quomodo dixit in syllogismis, in quibus maior est necessaria, & minor affirmatiua cōtingens, qui est imperfectus in hac mitione, quod concludantur etiam duę conclusiones, quarum vna est negatiua absoluta, & altera negatiua possibilis, & dixit q̄ non inueniatur in hac specie demonstratio, quod concludatur negatiua necessaria, cum iam ostensum sit de re illius, quod concludat necessariam. Et demonstratio cōtradictorię, quę vsum est in ostendendo illum cōcludere ipsum possibilem, & negatiuam absolutam significat huius possibilitatem. Nunquid in hoc toto sit differentia inter affirmatiuas & negatiuas huius mitionis, quam vocauit imperfectam, & est in qua nō fit maior possibilis, id enim, quod hinc intellexerunt Expositores, quorum tractatus venerunt ad nos, est, quod combinationes affirmatiuę in his duabus speciebus mitionis sint contra negatiuas, & q̄ illarum affirmatiuę concludant posibles veras. Hoc autem quod dixerūt Expositores, est quod decernunt suę simplices dictiones, aut q̄ non sit hic differentia inter affirmatiuas & negatiuas omnium duarum specierum, quę cōcludunt conclusiones posibles nominis æquiuocatione, prout videtur ex illo, quod decernit demonstratio cōtradictorię, quę sit hic, & secundum videtur ex eo quod opinatur Alpharabius in sua expositione huius loci. Nos autem dicimus nunc, q̄ conclusio vniuersaliter aut fit ob causam vniuersalitatē, aut fit ob causam connexionis. Dico autem vniuersalitatē quod cōtineat dici de omni ipsam præmissam minorem, & illā ingredi sub prædicatione maioris termini de minori. Cōnexionem vero dico, quod dici de omni obseruet esse medium terminum prædicatum affirmatiuę de minori solū, absq̄ q̄ contineat modū, hoc est, modum minoris præmissę, sed continet suum genus, quod est solum affirmatio et eius connexio perfecta, quę est q̄ ambę præmissę sint affirmatiuę, & aliqua est imperfecta, quę est q̄ maior sit vniuersalis negatiua, & minor affirmatiua solum. Aristot. autem, quando cōsiderauit has mistas, inuenit ex illis, quę concludit secundum vniuersalitatē semper, & in omni materia, hoc est, q̄ maior eius præmissa cōtineat modū conclusionis, & enunciauit de his decisiuā enunciationē, quod modus conclusionis sequatur præmissam maiorem, & hoc in mitione de inesse, & necessarij, & in

Hoc quę
 in quibus
 libris in
 rapharab
 orum
 in vltio
 stionis
 genis
 cessarij.

& in mistione possibilis cum necessarijs, & de inesse in illius specie perfecta, hoc est, quando maior sit possibilis, quoniam vniuersalitas inuenitur in his combinationibus, vt notificatum est ex nostro sermone. Et dū cōsiderauit speciem mistionis possibilis cū necessarijs, & de inesse & necessarijs, in quibus minores prēmiffæ sunt possibiles, inuenit illarum vltatem particularē, hoc est, in quibusdam materijs, & abiicit conclusionē, quæ sit in hac mistione ob ipsam vltatem, & redijt ad exponendum conclusionē, quæ sit in his ob cōnexionē, ex quo illa est pseuerans. Significatum autē suæ pseuerantiæ est, qđ qñ auferetur eius conclusio à syllō, nō sit proinde syllogismus, & inserti ex illo contradictoriū, & opatio huius est in duabus speciebus connexionis simul, hoc est, perfecta, quæ est species affirmatiua, & imperfecta, quæ est species negatiua, & cognosceret, quæ conclusionē sequatur vnāquāq; illarū ex parte connexionis, & quæ non sequatur, & qđ affirmatiua hic sit contra negatiuā, & incēpit, & notificauit de affirmatiua, quæ cōponitur ex prēmiffa maiori absoluta, & minori possibili, qđ conclusio fm cōnexionē oporteat, qđ sit possibilis vera, & qđ impossibile sit aliter esse. Ex quo conclusio in hac specie est ex parte cōnexionis. Hoc autē sit ostendendo, qđ qñ poneremus conclusionem sylli huius negatiuam necessariam vlem, qđ eueniret ex hoc incōueniens, qñ est falsa negatiua vltis necessaria, potest esse qđ sit verax affirmatiua possibilis vltis, & affirmatiua absoluta & necessaria, & omiserat absolutā, quia ipsa sit fm vniuersalitatem, & cecidit necessaria, qđ cōnexio est perfecta, & non est in duabus prēmiffis modus necessarij, & relinquitur qđ sit possibilis vera. Nec conuenit intelligere hinc locum vlem, prout decernit id quod apparet ex eius demonstratione, ex quo qñ accepit contradictoriū conclusionis possibilis, & est ipsa impossibilis, & infertur inde necessaria negatiua, & cōmōstratur falsitas negatiuæ. Qñ autem cōmōstrata est falsitas negatiuæ, mēdax est illa, ex qua infertur negatiua necessaria, quæ est impossibilis: qñ autem est mēdax ipsa impossibilis, sit vera possibilis vltis, & fiet fm hoc conclusio possibilis fm nominis æquiocationē. Hic enim contextus totus est falsus, qñ fuerit a prädicatū de toto b absolute, & b prädicatū de toto c possibiliter, dico qđ impossibile est, qđ prädicet a de toto c necessario, quia si fuerit in hac prädicatione vltas: sicq; a est in c ex necessaria, & absoluta simul. Hoc autē est repugnans, quia absoluta est nature ipsius necessariæ, prout cōmōstratū est. Si autem non esset sic absq; re cōnexionis, euidentis est etiam qđ a sit ipsi c possibiliter, quia qñ a inest toti b in actu, & b toti c possibiliter, a necessario inest toti c possibiliter non necessario: illud. n. inest c mediante inesse b toti ei, b autē inest ei possibiliter. sicq; a necessario inest possibiliter, qñ si inesset necessario ipsi c ex parte cōmunitatis cum b, sequeretur qđ b inesset necessario ipsi c. Iam autē positum erat ei possibiliter, hoc autē est repugnans. Et similiter ostendemus, qđ non concludat ob cōnexionem absolutā, quia conclusio semper, quæ sit fm connexionem ipsius perfecti, sequitur vltorem duarū prēmiffarū, quia ex quo proportio, quæ est inter terminū mediū & minorem, est pportio totius ad partem, manifestum est, qđ qñ prädicatur res de toto prädicatione differenti à modo prädicationis totius de ipsa parte, si hęc prädicatio fuerit imperfectior fm modum, qđ prädicatio totius de ipsa parte, qđ illud prädicatur de parte modo, quo prädicatur de toto. Si autem prädicatio totius de ipsa parte fuerit imperfectior fm modum, qđ prädicatio illius rei de toto, hęc res prädicatur de parte prädicatione totius de ipsa parte. Et hoc est quod visum est Eudemo, & Theophrasto vetustioribus Peripateticis de eo qđ conclusio semper sit in mistis consequens vltio

remi duarum prēmiffarum. Id autē, quod dixerunt, est verum in conclusione, quæ sit fm connexionem, dico, ipsum perfectū, nō quæ est fm vniuersalitatem: & hoc est, quod latuit illos viros. Iā itaq; ostensum est ex hoc, qđ hęc mistio non concludat oīno conclusionem necessariam, neq; absolutam ex parte connexionis, quā Aristō. intendebat explicare, postquam hęc fuit particularis, & in quibusdam materijs, ac si esset fm aliquam speciem accidentis, ex quo hęc est ob vniuersalitatem. Vniuersalitas autem est res, quæ accidit huic combinationi, & taliter, qđ in mistione, quæ sit ex maiori necessaria affirmatiua, & ex minori possibili affirmatiua, qđ conclusio fiet etiam ob connexionem possibilis vera, dico, in hac specie demonstrationis contradictorijs, & omisit necessariā, quia est per accidens in hac cōbinatione. Absoluta vero, nō est possibile qđ inueniatur in illa, ex quo non inuenitur fm vnū duorum modorū prēmiffarum, & cōnexionis perfectæ. Id ergo, quod intellexerūt Expositores Peripatetici de eo, qđ cōclusio in his mistis sit possibilis vera, est verum. Veritamen de syllis negatiuis huius speciei mistionis & illi sunt, quorum cōnexio est imperfecta, qđ maior est negatiua: negatiua autem est disiunctio cōnexionis. Arist. et considerauit modos suarum conclusionum ob cōnexionem, non ob vniuersalitatem, ex quo est accidens in hac specie mistionis, alquando erit possibilis vera, hoc est, negatiua, & aliquñ sit necessaria negatiua: qñ enī ostendit, qđ qñ posita fuerit cōclusio huius figuræ affirmatiua particularis necessaria, accidit hinc mendacium. Qñ autem sit mendax affirmatiua particularis necessaria, possibile est qđ sit verax negatiua necessaria. Et possibile est qđ sit verax negatiua possibilis, & negatiua absoluta, & hęc quidem est res, quæ accidit huic cōbinationi ob defectum cōnexionis, hoc est, qđ concludat modum, qui non sit de modis duarum prēmiffarū acceptarum in illa, quoniam nō est impossibile qđ inueniatur vna res negata ex duabus rebus, quarum vna est necessario, & altera absolute, & vna duarum rerum inest alteri possibiliter, qñ in illis non inuenit vniuersalitas, vt qđ sit a non inuenit ipsi c necessario, & ipsi b absolute, & b ipsi c possibiliter. Et subtrahit hic negatiuam absolutā, quia ipsa infertur ex vniuersalitate. De mistione vero quæ sit ex negatiua maiori necessaria, et affirmatiua possibili, est res in ea fm cōnexionem, qđ concludat negatiuā absolutam, & negatiuā possibilem, quia ostendit, qđ qñ posita fuerit in hac figura affirmatiua particularis necessaria, sequitur ex illa incōueniens, & ostendit qđ qñ mendax fuerit particularis affirmatiua necessaria, qđ possibile sit, qđ sit verax negatiua absoluta, & negatiua possibilis, & negatiua necessaria, nisi qđ ipse omisit negatiuam necessariam, ex quo concludit vniuersalem, & ipsa est particularis. Et ideo dixit qđ non inueniatur syllogismus, quo ostendatur in hac cōbinatione concludens negatiuam necessariam, hoc est, semper, prout ostēderetur esse negatiuæ possibilis semper, quando infereretur vniuersalitas semper, hoc est, in specie perfecta huius mistionis. Et non est significatum huius ostensionis, quā fecit Aristō. ex eo qđ quando sit mendax affirmatiua particularis necessaria, sit verax negatiua possibilis, hoc enī non est verax. Iam autem explicuit hoc Arist. quando scrutatus est hic conuersionem negatiuæ propriæ, & decreuit concludentem ob cōnexionem imperfectam, quod concludat duas cōclusiones, quarum vna est secundum imperfectiorem duarum prēmiffarum, & altera extrinseca, hoc est, habens modū, qui non conuenit alteri duorum modorum prēmiffarum assumptarum in syllogismo. Adeptio autem modorum harum cōclusionum secundum opinionem Arist. est, quia non euadit combinatio, cū inueniat in ea dispositio vniuersalitates semper. Log. cū cō. Aucr. AAA iij per

per, aut non inueniatur in ea semper: si inueniatur semper, modus conclusionis sequitur modum maioris premissae, & hoc semper: si autem non inueniatur in illa dispositio vniuersalitatis semper, sed inuenitur in ea dispositio connexionis, dispositio itaque conclusionis sequitur apud eum iudicium connexionis, non iudicium vniuersalitatis. Si autem conexio fuerit semper modus conclusionis, sequitur modum imperfectioris duarum premissarum. Si autem fuerit imperfecta, aliqui modus conclusionis conuenit modo imperfectioris duarum premissarum syllogismi, & aliqui sit extrinseca, hoc est, non conueniens secundum suum modum alterutri duorum modorum duarum premissarum syllogismi. Sic itaque expedit quod intelligatur significatum Aristoteli, de his conclusionibus. Et puto, quod haec inquisitio expositionis lauerit omnes praeter Alexandrum, quia non peruenerunt ad nos eius tractatus de his rebus, at ille vir est magnae excellentiae & grandis nimium. Themistium vero inuenimus quod eum lauerit haec sententia, sicut lauit vestitiores Peripateticos. Et sicut verisimile est quod haec res lauerit Alpharabium, hoc autem notum est ex eius expositione huius loci. Et quod mirifica fuit dispositio huius virtutis, & quod fortis fuit diuina suae formationis a reliquis formatis humanis, adeo quod sit, ac si ipse sit, quem eduxit diuina prouidentia ad instituendum nos hominum vniuersitatem supra inuentionem vltimae perfectionis speciei humanae sententiae, & signatae, in quantum est homo, & ideo verustiores eum appellabant diuinum. Nos autem in nostra expositione horum locorum in exactis, produximus eloquium, secundum quod largitur intellectus sui dicti primo aspectu, et est id, quod coaptauimus illi, quod inuenit modus soluendi dubia cadentia in illud, quousque euidentis luit nobis de illo hic tractatus. Qui autem voluerit permutare textum, ne eueniat ei ambiguitas, faciat, ut lubet. Si autem Deus prorogauerit nostram vitam, declarabimus hunc locum ex suis verbis ad litteram, quia utputo hic locus non est expositus perfecta expositione, dico combinationem possibilis in secunda figura. Gaudeat scriptor, & laetetur lector in seculum ad Dei laudem. Amen.

LIBRI POSTERIORVM.

Quaestio. X.

De conditionibus premissarum demonstrationis.

Primo Post. text. cō. 9. & infra.

Aristoteles instituit premissas demonstrationum inter ceteras condiciones ponit has adiectas condiciones, quod sint necessariae & per se & prima, & hoc, si institui his tribus ipse nominat praedicationem de omni. Expedit autem perferuari hic quid intelligat per praedicationem primam. Et nunquid haec conditio communis sit omnibus speciebus demonstrationis simpliciter, aut non sit communis, & nunquid est sit communis conclusioni, & praemissis necne? & si sit communis omnibus his, quae sit causa, qua instituat conditio cuiuscumque demonstrationis in particulari, & quae sit causa, qua ponatur conditio quarundam demonstrationum.

Dicimus itaque, quod id, quod reperimus circa haec apud Abunazar Alpharabium in libris de demonstratione sit, quod iam exposuerit praedictum primum, quod sit illud, quod non praedicitur de genere sui subiecti, & secundum hoc genus eius est praedictum primum, & similiter accidentia, in quorum definitionibus est genus ipsius subiecti: & secundum hanc opinionem, expediens esset apud ipsum omnia haec sumi praedicta premissarum demonstrationum, hoc est, & genera, & accidentia communia, prout expedit & definitionibus & differentijs, & proprijs. Et sic decet apud ipsum sumi ipsa prima.

Themistius vero, inuenimus quod iam exposuerit primum in hoc loco, ex eo quod praedicitur de re sine medio, & est

apud ipsum, ac si esset conexio illi, quod dicitur in conditionibus premissarum primarum quod sint praedicatae sine medio, & secundum hoc non potest esse verum inesse hoc significatum primitatis ipsi conclusioni, praeterea inuenimus ipsum recipere acceptionem generis in praemissis demonstrationum, & ait, quod qui non reciperet hoc, non esset apud ipsum demonstratio, nisi per definitiones solam, & abnegat ipse hanc rem primitatis esse conclusionis, ex quo fit per medium, & reulit de Alexandro, quod per significatum primitatis conclusionis intellexerit, quod sit primum illud, quod ostensum fuerit ex praemissis primis.

Nos autem dicimus, quod primum, quod Aristoteles instituit conditionem praedicationis, oporteat esse rem quandam praeter perfectam, quam praecceperat in suo libro, quod est quid per se notum. Si autem primum esset secundum quod ait Abunazar, quod sit illud quod non praedicitur de genere subiecti, quod prius instituerat conditionem premissarum demonstrationum, quod sit praedictum intellectum ex assumpto hic acceptione prima, hoc est proxima, tunc non esset differentia inter per se & primum, nam definitiones & genera, & differentia sunt praedicta prima. Et similiter propria & accidentia, in quorum definitionibus accipitur genus subiecti proximi. Si autem intelligeretur per nomen primi & non primi proximum & remotum sit duarum specierum, aut remotum quod transgreditur genus, de quo speculatur, aut remotum, quod non transgreditur illud. Sicque si intelligeretur de illo remotum, quod transgreditur illud, primum esset res quae redderet propria quibusdam quae sunt per se, sed oporteret quod secundum hanc considerationem causa remotae numerarentur in his quae sunt per se, & similiter et accidentia, in quorum definitione inuenitur genus subiecti. Et sic artes essent permixtae, quam rem renuit etiam Aristoteles. & omnes eius expositores. Si autem per remotum intelligeretur quod non transgreditur ipsum genus, quod videtur esse de mente Aristoteli, certe est differentia inter primum & per se. Sed nihil proficeret instituere hanc primitatem conditionem, quia omne praedictum praedicitur de subiecto, quod est vniuersalius eo, siue praedicitur de suo genere, aut non praedicitur de illo in eo quod quid est, quaecumque autem res quae non praedicitur de aliquo in eo quod est, illa praedicitur de illo secundum aliquam speciem accidentis, nam accidens dicitur communiter & proprie, & secundum prius & posterius, sicut & per se dicitur communiter & proprie, & secundum prius & posterius. Id autem, quod communiter dicitur, est, quod prius definitum est. Illud autem quod dicitur proprie est quod primum cognominatur. Re autem ita se habent, primum quod intendebat Aristoteles, non est primum quod intendit Abunazar, sed primum quod dicit Abunazar, aut est annexum ei quod est per se, aut est de genere eius quod est per se communiter dictum, quod definitur Aristoteli, quod est, quod praedictum inest subiecto, quod non transgreditur genus artis, nam quicquid praedicitur de aliqua re, ex quo praedicitur de suo genere, illa est praedictio per accidens secundum rem propriam secundum mentem Aristoteli, & non est praedictum de illa per se secundum rem propriam, nam praedictio trium angulorum duobus rectis de gradato est apud ipsum praedictio per accidens secundum rem propriam, & est per se secundum rem communem: & sicut praedictio aequidistantiae de duabus lineis, super quas dum cadit aliqua linea constituit utrumque angulum existentem ex vna parte relictum. Aristoteles autem iam ostendit de hoc quod non sit primum, sed secundum sententiam Abunazar esset primum. Hoc autem peculiare est in suo libro. Sed si diceremus, quod per primum intendat hic illud quod praedicitur sine medio, certe hoc verum esset de ipsis praemissis. nam quod, in qua dicitur, quod gradati anguli sint aequales duobus rectis, non est prima, & dum fuerit conclusio, est accidentalis secundum significatum proprie dictum: nam gradati anguli non sunt aequales duobus rectis in quantum est

est gradatus. Hoc autem cum non sit inquantū ipse est, est itaq; ei per accidens, per aliud. Ex sententia autem Arist. videtur, q; sicut ipse instituit conditionem præmissarum, q; sint primæ, sic et ponit conditionē conclusionum. & hanc rem ita exposuit in secundo libro Posteriorum analyticorū: & similiter declarauit, q; termini sint mutuo cōuertibiles in demonstrationibus simpliciter dictis, quæ tradunt esse rei essentielle, & causam essentialē: nam dū conuertitur subiectum cū maiori extremo, inesse illi per accidens, hoc est s̄m significatum proprie dictum: & similiter, dū causa non fuerit conuertibilis cum causato, esset causa essendi per accidens. Re autē ita se habente, dicimus nos, q; in demonstracionibus sint tres res naturaliter differentes, quarum vna est ipsum causatum, & secūda ipsa causa, & tertia ipsum subiectū, cui inest ipsa causa. His autē rebus naturaliter differentibus existentibus, manifestū est, q; primum quæsitum sit primū desideratū naturaliter, & si sic inest medio termino, quæ est prima causa, qua est suū causatum in suo primo subiecto, nō per aliā causam. Exempli gratia de triangulo, nam ostensum est, q; esse suos angulos æquales duobus rectis sit primum quæsitū, nam nō inuenitur hoc propriū ipsi triangulo per suū mediū in esse alteri figuræ: mediū autē terminus, quo ostensa est hæc dispositio per demonstrationem, quod sit dum productum fuerit alterum suorum laterū, esset q; angulus exterior æqualis duobus interioribus sit causa prima huius conclusionis, ex quo nō est hic causa prior illa. Hoc autem ita existente, primū in quæsitio non est primum in præmissis. Et s̄m hoc non euenit nobis ambiguitas, quæ acciderat alijs Expositoribus, quo nā pacto est primum in conclusione, cū ipsa sit propter terminum mediū, i. q; terminus maior prædicetur in ea de minori ratione eius prædicationis de medio. Cōtingit vero eis hæc ambiguitas, quia ipsi non distinguebant inter primum in quæsitio apud eos, & primum in præmissis: & ex quo acceperant illud s̄m vnum significatum, i. q; sit prædicatum sine medio, euenit eis ambiguitas, & complicatio, quia in conclusione est prædicatum per medium. et tanti rigoris fuit hoc, q; quidam eorū omisit ponere conditionem primitatis in ipsis quæstionibus. Totum autem hoc esset contra dicta Arist. & contra rem ipsam in se. Iam autē potest dubitari circa hoc, & dici, q; s̄m hoc præmissas demonstrationum, & quæstiones demonstrabiles non ingrediuntur accidentia, in quorum definitionibus capitur genus subiecti, & similiter genera nō ingrediuntur præmissas, neq; quæstiones. Nos autem dicimus de accidentibus, in quorum definitionibus est genus subiecti, q; subiectum illorum nō est absolutum ab aliquo attributo, quod prædicetur de eo prædicatione prima. Re autem ita existente, cū expediat nobis ponere ipsum per se verum, cōuenit q; ipsum inferamus per viam ipsius esse, & causæ, quā retulit Arist. & similiter se habet res de ipso genere, i. q; subiectum non absoluitur ab aliquo attributo, de quo genus prædicetur in eo quod quid est. Et per locū huius attributi induxit Arist. circa hoc regulam, qua inueniatur in his ipsum primum, nam esse primitatis in præmissis, quarum prædicata sunt definitiones, est quid per se notū. Si vero quispiam diceret, cum apud vos cuiq; subiecto in sit prædicatum de eo in definitione, cuius prædicati sit suum subiectum, & sit attributum conuertibile cum illo prædicato, oporteret itaq; accidentia per se esse vnius speciei, nā omnibus illis est subiectum, quod capitur in definitione prædicati. Quid ergo proficeret distinguere accidentia in duas species, i. in illa, quorum definitione capitur ipsum et subiectum, & in ea in quorum definitione capitur genus ipsius subiecti, nō ipsum subiectum. Nos autē dicimus hæc distinctionē esse ratione notioris

apud nos, non rōne ipsius rei s̄m se, nā notius est apud nos, q; numerus capiatur in definitione paris, & imparis, q; q; capiatur attributū numerale, quo determinetur par & impar, sed hoc attributū est quasi ignotum: notior autē præmissarum primarū hic est, q; inscribantur in inscriptione notioris, & non recipetur in eis iuuamen per causas præmissarū. Si autem diceremus, q; oē prædicatum accidentale per se sit, cuius subiectū inuenitur in definitione prædicati, iam causa ex accidentibus essentialibus esset qd notius apud nos, q; ipsa sint essentialia ex hac inscriptione. nā, gratia exempli, notius est apud nos, q; par & impar sint accidentia essentialia numeri, & si nesciatur natura propria horū duorum attributorū, cum notitia nostra de his sit ex notitia nostra, q; proportio horum oppositorū simul sit ad ipsum genus, & sit proportio propriū ad suū subiectum, iccirco putatur q; demonstrationes, quarū præmissæ non sunt primæ, sint notiores apud nos, q; illæ, quarū sunt primæ: sed cum sciuerimus tales demonstrationes, possibile erit, q; transcendamus ex his in demonstrationes primas s̄m illā regulam, quā tradidit Arist. & perinde fuit valde necessaria demonstrationi, & illa est vera regula educendi ipsum primum, & per se s̄m mentē Arist. non educendi ipsum per se s̄m opinionem Abunazar: & ex quo hoc iter non est necessariū in generibus: nā possibile est q; instituiamus quōnes demonstrationum simpliciter, dum eduxerimus subiectum talis attributi, quo genus prædicet de eo in eo q; quid est, i. q; homo non sit animal inquantum est homo, sed est animal quoddam, hoc non est remotum, dum instituitur in conditione generis hæc conditio, videlicet, q; sit primū quæsitum, non existente primo generis, ipsum primum quod prædicatur in eo quod quid est, sed prædicatur de specie naturaliter ipso mediante, i. q; prædicat simpliciter. Si vero poneremus genera in demonstrationibus simpliciter terminos medios, hoc esset impossibile, quoniam non sequitur ex esse generis esse rei, cuius est genus. Si autem quispiam diceret, q; iam inferitur per genus alterū genus vniuersalius eo, hoc intelligitur ex conditione demonstrationis simpliciter, videlicet, quod terminus mediū sit causa maioris extremi, nam qn ostenditur per demonstrationem genus inferius illi, q; sit genus superius eo, tunc mediū terminus illius demonstrationis est causa inessendi maius extremum minori, non causa ipsius s̄m se. Iam autem ostensum est à nobis in præcedenti quæstione huius tractatus, q; in demonstrationibus simpliciter oporteat, q; mediū terminus sit causa de numero causarum ipsius maioris absque dubio. Toto autem hoc ita se habente, vt prænotauimus, in demonstrationibus itaq; simpliciter termini mediū, aut sunt definitiones maioris extremi solum, aut dīq;. Quæstio vero sunt ex his rebus, quarū maioris est, q; sint accidentia in subiecto existentia: & ideo maior pars demonstrationū simpliciter sunt per accidentia essentialia, putat Arist. Demonstrationes vero, quibus quæritur esse causarū ipsius subiecti sunt signa, nam causarum propinquarū non sunt aliquæ causæ. Causæ vero remotæ sunt prima quæsitæ causarū, quibus sunt propriae illæ causæ, hoc est, q; illæ sunt prima, quæ quæritur de illis causatis, quibus sunt propriae illæ causæ, i. quibus sunt causæ propinquæ. Illæ autē causæ propinquæ non sunt illis causæ simpliciter, sed sunt causæ essendi ipsas in subiecto, cui sunt causæ secundum aliquam speciem accidentis, exempli gratia si quis ostenderit, quod homo sit compositus ex elementis, quia est compositus ex quatuor humoribus: hæc ostensio nō esset prima homini, neq; per terminum mediū, qui sit causa essendi maiorem extremitatem in subiecto, in quo sit per se, nā si res ita se haberet, mediū terminus esset quædam causarum essendi ipsum maiorem extremitatem. Res Log. cū cōm. Auer. AAA iij autem

Q. IN LIBRO LOGICAE

autem hic est e conuerso, hoc est, quia maior precedit minorē, sed in hoc exemplo minor precedit ipsum per accidens: & ideo, si tales dicant demonstrationes ipsę sunt demōstrationes per accidens, nam esse & eius causa in ipsis est per accidens. Dū vero vellemus cōstituere hoc quęstionem primū ostenderemus quod corpus similariū partium sit cōpositum ex quatuor elementis: nā ipsum homogeneū est cōpositum ex quatuor elementis, inquantū est homogeneum. Diximus vero hoc per signum, quā non reperitur hic in p̄missis s̄m causam, cuius ostēsiō intenditur, cū fuerit causa propinqua: nisi contingeret, quod hoc ostenderetur per aliquam aliam quatuor causarū, ex qua inferatur esse illius causę quęstionem, licet ostendatur causa, quę est s̄m semitam finis per causam, quę est s̄m semitam formę, dum fuerit notior ea, & sic est possibile, quod causa, quę est s̄m semitam materię, ostendatur per causam, quę est s̄m semitam formę: sed in his res non cōuertitur, sed causa, quę est s̄m semitam materię, non infert causam, quę est s̄m semitam finis & formę. Sed tales demonstrationes non sunt definitiones in potētia, & termini medię illarum sunt quodā modo causę maioris, & quodam modo maior est causa medię, & proinde inter partes harum demonstrationum neutra habitudinum essentialium, quas instituimus cōditiones p̄missarum demonstrationum reperitur, quę sunt vt p̄dicatum sit in definitione subiecti, vel subiectum in definitione p̄dicati: nam hęc cōditio est necessaria in demonstrationibus, quatenus intentum illarum est eductio definitionis, & ideo qui deuiat instituendo cōditionem h̄mōt non ad hoc intentū, & nititur ponere has duas cōditiones vniuersali institutione in omnibus p̄missis demonstrationum, non operatur recte: prout inuenimus tam hoc egisse Abunazar. Sicq; ipse ostendit, quod, dum illa fuerint ipsa quęstionem, non contingit in eis demōstratio simpliciter, quę sit definitio, aut pars definitionis in potētia. Hęc autem sunt primo intēte in hoc libro, cum ipsa verificatio, i. notitia, an est, sit p̄pter formationem, hoc est, propter notitiam quid est, et finis sit ipsa formatio: prout ostensum est in libro Priorum, nisi eueniret, quod causa quęstionem esset de numero causarū cōpositarum, & haberet definitionem, & tunc esset possibile, quod eius definitio, aut pars eius definitionis reperiretur in ostēsiōne sui esse, & simul tradat definitionem & esse. sic itaq; expedit, quod intelligatur p̄dicatio prima, & per se in hoc libro. Et sic expedit, quod res intelligatur de speciebus demonstrationum simpliciter. Et hinc oportet, quod numeretur nō ex ea parte, vnde finxit eas numerare ipse Abunazar, & deduxit post se homines in confusions & labores inutiles, & ambiguitates infinitas cum illorum deuiatione à notitia specierū verę demōstrationis, si cōcesserimus illas, quas numerauit esse demōstrationis. Tonus autē huius causa fuit: remotio huius viri à speculatione Aristot. circa has res. & deuiatio eius ab itinere ipsius: & iccirco visum est nobis expediens perferuari de illis speciebus demonstrationum, quarū meminerat Abunazar in suo libro, quę sint demōstrationes simpliciter secundum opinionem Aristote. & quę illarum non sit demōstratio.

Primum genus demonstrationum, quod habet lea species.

Dicimus itaq; quod prima species primi generis demōstrationum apud ipsum, quę est, cuius habitudo maioris ad medium sit ipsa eadē habitudo, quę est medię ad minorem, quę est prima species illarum, quarū meminit, est, quod A sit definitio ipsius B, & B sit definitio ipsius C, & dixit circa hęc speciem quod inferat alteram duarum conclusionum, aut quod A sit definitio ipsius C, aut sit definitio partium definitionis ipsius C. Quod vero hęc demōstratio inferat, quod A sit definitio ipsius C, non potest esse verum, prout ostendit Aristot. ex quo de definitione non constat demōstratio: sicq; si inferret hoc, infer-

ret ipsum per accidens: dum vero inferret, quod A sit definitio partium definitionis ipsius C, notum est, quod cōclusio non esset prima. Re autem ita existente, medijs terminus eius non esset causa maioris: & si cōcederetur, quod sit causa ipsum essendi in minori, esset causa sui esse accidentalis, non essentialis. Veritas autē est, quod ipse non sit causa ipsius maioris s̄m se, neq; ipsum essendi in minori, sed est causa minoris solum: cum vero sit causa essendi maiorem in minori, nō causa ipsius s̄m se tam esse causa accidentalis, nam quicquid est causa ipsius esse essentialis rei est causa sui s̄m se, prout ostēsum est in nostro tractatu de conditionibus causarum demonstrationum simpliciter. Sicq; hęc demōstratio, quę non largitur notitiam rei, nisi ratione causę accidentalis, est demōstratio falsa non vera, & hoc itaq; etiam possibile est in materijs cōpositis. Formę vero non habent definitiones, quia sunt simplices, & propterea nō est possibile, quod omnium partium definitionis sit definitio. Secūda vero species huius generis est, quod A sit genus ipsius B, & B sit genus ipsius C. Notum autem est, quod conclusio huius demōstrationis nō sit prima, neq; per causam: & similiter non est causa simpliciter illius, hoc est, maioris extremi, sed est causa essendi ipsum in minori. Ac etiā ex quo vniuersale est notius apud nos, quā proprium, difficile est, quod proprium sit notum, & vniuersalius sit ignotum. Tertia vero species est, A est differentia ipsius B, & B differentia ipsius C à C. Et de re huius notum est, quod eius conclusio sit non prima, cum differentia non sit primo habens differentiam, sed difficile est quod differentia sit differentia, ex parte qua est simplex: nam habens differentiam est cōpositum, & est ipsa species. Cogitatum autem non est differentia rationalis, nam est pars potētię ipsius rationis, ac etiam illa non est demōstratio simpliciter per se: nam medijs eius est posterior maiori, nō causa eius, sed est causa ipsius esse maioris in minori. Sicq; secundum hoc demōstratio esse causa accidentalis. Quarta vero species est cōtraria primę, & est quod ipsius A sit ipsum B definitio, & ipsius B sit C definitio: & dixit quod hęc inferret esse ipsum C definitionem ipsius A, aut definitionem alicuius partis suę definitionis: ille autem non est syllogismus, tanto minus est demōstratio. Hoc autē non est possibile, quod definitio rei, aut definitio partis suę definitionis sit nota s̄m esse, & p̄dicatū sit ignoti esse. nā si ita esset possibilis esset demōstratio de esse specierū ignotarum. Id autē, quod naturaliter reperitur, est huius contrariū, videlicet definitio sit notū esse, & eius definitio, & definitio partium suę definitionis sint ignoti esse, & proinde instituit cōditionem demōstrationum ipsam p̄dicationē s̄m cursum naturalē. Quinta vero species est, quod in definitione ipsius A sit genus ipsius B, & in definitione ipsius B sit genus ipsius C: & ait, quod hęc demōstratio continuo inferat accidens essentialē, & illud, quod infert, sit primum, & non primum, & propriū, & non proprium. Notum autem est quod non primum s̄m hanc opinionem ad mentē Aristote. est non per se, nam in hac specie, quam intendit Abunazar possibile est esse non primum, quā accidens fuerit p̄dicatū de genere subiecti, sicut qui ponit p̄dicatum de triangulo gradato, aut æquilatēro, æqualitatem angulorū duobus rectis, totum autē hoc est per accidens. Re autem sic existente, nō relinquatur, quod sint ipsę p̄missę s̄m mentem Aristot. nisi aut ipsum primū, aut ipsum proprium secundum opinionē Abunazar. Veritatem, cum primum s̄m hoc significatum non sit primū quod opinatur Aristot. & dum non est primum s̄m illud significatum, quod putat Aristot. tūc est p̄dicatio per accidens, & causa non est per se. Dū vero fuerint propria, ita possibile est quod sint prima s̄m significatum, quod opinatur Aristot. quod nos iam exposuimus,

mus, & posse est, q̄ non ita sint, nisi ex parte qua oportet, q̄ termino medio sit nexus primi cum maiori, & inueniatur illi conditiones demonstrationis simpliciter: hoc est, ex parte, qua est in maiori, & ex parte, qua est in minori. Subiectum vero accidentis per se, aliquando sit causa accidentis per se, & aliquando sit per causam existentem in ea, dum vero fuerit per causam existentem in ea, non est causa prima maioris extremi: igitur non sit verum per hanc congeriem, nisi q̄ subiectum aliquid sit, quod sit causa accidentis per se sine medio. In ea vero est locus perscrutationis, an dicamus, q̄ medius terminus sit ex his, quæ currunt cursu differentie maioris extremi: tunc, n. esset demonstratio simpliciter, an sit ibi causa, quæ inferat suum esse in illo secundum hanc rem. Sexta vero species est, q̄ A sit in diffinitione B, & B in diffinitione C: & iterum hæc non esset demonstratio, nam non est prædicatio secundum cursum naturalem, & difficile est, q̄ passio sit nota, & habens passionem sit ignota: sed res est e conuersio, hoc est, q̄ habens passionem sit notum, & ipsa passio sit ignota: & si hoc esset possibile, esset possibile, q̄ ostendatur per demonstrationem esse specierum, quæ non percipiuntur visu. Hoc autem est signum inutile, sed est demonstratio secundum configurationem, prout homo pictus est homo per configurationem, nam non reperiuntur in illo opera ipsius hominis. Hæ itaq̄ sunt species, quarum meminit in hoc genere, quarum nullam esse demonstrationem simpliciter est ostensum, nisi daretur septima species, quia termini medij illarum non sunt definitio, neq̄ pars definitionis ipsius maioris, quæ est conditio demonstrationis simpliciter apud Arist. Secundum vero genus, quod comperimus in suis libris, procedit processu prologi, seu peritosis principij, nam supponit ipsammet conclusionem: prout dicitur, A & B sunt duæ definitiones ipsius C. Sicq̄ infert A esse definitionem ipsius C. Sicq̄ congeries, quam posuit hic, non est utilis nexus ad illationem oino: sed hæc est res, quæ accidit demonstrationibus, hoc itaque non meretur numerari inter species demonstrationum. Tertij vero generis prima spes est, A est definitio ipsius B, & B genus ipsius C: put dicimus, omnis homo est animal, & omne animal est corpus nutritibile sensiuum, & est signum, & est demonstratio causæ, i. propter quid per accidens, non duarum rerum simul, hoc est sui esse in ipso minori & maiori, & est demonstratio per se. Secunda species huius generis est, A est definitio ipsius B, & B est differentia ipsius C, quæ infert definitionem differentie rei de ipsa re. v.g. vt omnis homo est rationalis: & omne rationale comprehendit cogitationem, & considerationem: infert, omnis homo comprehendit cogitationem et considerationem: & hæc etiam non est demonstratio causæ, neq̄ per se, neq̄ per accidens. Intendo autem per id, quod dico per accidens, q̄ medius sit causa essendi maiorem in minori solum, & non causa maioris, & per se, quæ complectatur ambas res simul. Medius autem terminus huius congerie neutro horum duorum modorum est cum ipsis differentijs, quæ non habent definitiones nisi secundum similitudinem, nam vltimæ differentie non sunt compositæ. Compræhendens autem dicitur æquiuoce de rationali, & irrationali, cum comprehensio sit magis propria q̄ ratio, nam quædam comprehensio rationalis est per cogitationem, & quædam quæ non sit per cogitationem. Hæc itaq̄ definitio partitur defectum duobus modis, & qua genus sumptum in ea sit æquiuocum, & qua differentia est prior, q̄ habens differentiam. Tertia autem species huius generis est, A est definitio ipsius B, & ipsius B definitio est ipsum C, & in hac etiam prædicatio est præter naturalem consuetudinem, cum eius congeries fiat in tertia figura, & non fiat demonstratio in tertia figura nisi per accidens, & illatio in illa est per

accidens. Nam, dum concesserimus, q̄ vnus rei sint duæ definitiones: quarum vna insit alteri per accidens, sicut inesse duarum passionum illi, hæc congeries non inuenitur inter demonstrationes causæ, i. propter quod, neque inter demonstrationes ipsius esse, i. quia natura esse prædicationem secundum naturalem consuetudinem est conditio vtriusq̄ ipsarum, nã in naturaliter ignotis augeat ignorantiam secundum prædicationem naturalem, nã si hic esset subiectum naturaliter, & prædicatum naturaliter, & possibile esset scire esse illius prædicati, non continget ignorare esse illius subiecti, ex quo esse illius prædicati scitur per ipsum inesse subiecto, cum non sit nisi in subiecto. quam ob rem necessario connectitur scientia sui esse cum esse subiecti, & hanc ob rem instituta est conditio prædicationis naturalis necessaria demonstrationibus: occultuit autem illam ille, qui eam occultuit, quia latuit eum hæc res de eius dispositionibus. Et, q̄ expediat, q̄ si sit eius conditio, non sit necessaria, sed sit propter melius, & prout de ut puto subicit eam Abunazar in suo libro. Quarta species est, A est definitio ipsius B, & pars eius definitionis est genus ipsius C. Et ait in eo suo libro, q̄ aliquando inferat esse tantum, & aliquando inferat esse & causam simul. Hoc autem est absurdum, quia eius terminus medius non est causa essendi maiorem in minori, & est demonstratio causæ, i. propter quid per accidens, & non essendi maiorem secundum se, vt sit demonstratio propter quid per se, cum eius terminus medius sit posterior, ambobusq̄ extremis sit. Et Abubachar ben alzayg, id est Auempace conatus est reconciliare hoc, & non valuit, nam sua reconciliatio deduceret ad aliud genus, nã esset ex similibus illarum, quæ largiunt esse & causam, prout dicimus, ois piscis natans mouetur in aqua: exemplum autem illius, quæ largitur esse, est, vt dicimus, ois equus natat, & omne natans mouetur in aqua: vbi intendit, q̄ sit discrimen inter illas, q̄ nare sit quædam differentiarum piscis, & prior eo, cum ipsum nare sit posterius equo, sed si concederemus hoc, conuerteretur congeries in aliud genus, quæ esset A definitio ipsius B, & B est differentia ipsius C: sed in rei veritate hæc congeries non est demonstratio causæ, sed accidit q̄ medius in eo sit prior minori, & cum hoc idem sit causa essendi maiorem in eo. Fefellit autem hunc virum id, quod intelligit ex dicto Abunazar, videlicet, q̄ in demonstrationibus simpliciter oportet, q̄ medius terminus sit causa amborum extremorum, aut alterius ipsorum, et proinde putauit hoc conuerti, cum non conuertatur. Sed Abuhabat harahmam bin tharis ait circa hoc, q̄ largiat eam medio termino, hoc est, accidenti essentiali existenti æquali reperi sui subiecti, quod sumitur in eius definitione: putauit itaq̄ ipse, q̄, cum res sic se habuerit, significat genus subiecti, cum accidens significet illud nomine denominatiuum, & putauit, q̄ nomen denominatiuum significet accidens, & suum subiectum. Re autem sic se habente, medius terminus in hoc loco significat accidens, & suum subiectum, q̄ est genus extremi minoris. Cum autem ita sit medius terminus est prior minori, qua signat suum genus. Cum vero medius terminus fuerit æqualis suo subiecto, et prior genere, quod sumit in eius definitione, tunc non significaret ipsum genus, & tunc largiretur esse tantum. Hic autem est error, nam subiectum, quod significat nomen denominatiuum non est prædicatum propositionis, cuius prædicatum est nomen denominatiuum: nã, si hoc esset, nomina denominatiua significarent duo genera, substantiam, & accidens. Et ita meminit huius rei Auic. adeo, q̄ putauit, q̄, quando dicimus, ois homo est risibilis, prædicatum sit compositum ex substantia & accidente. Verumtamen nomen denominatiuum significat ipsum accidens, & q̄ ipsum sit in subiecto, non ipsum accidens, et suum subiectum, nam si ita esset, quoniam nomen denominatiuum

denominatum predicatur de accidenti, non esset exemplaris primitivus. Præterea, & si admitteremus ei hunc locum largiret causam, qua est alterius congeriei: hoc est, qua non est genus ipsius c, non prout putauerat Avempace. Verilimilius autem opinioni ipsius Abunazar est, quod credat, quod qua est definitum, amplectatur partes definitionis, & genus extremi minoris sit terminus medius, & notum est, quod dependeat ex medio, & dum extremum maius fuerit id, cuius prædicatio possibilis sit de eo, hoc est, de genere minoris extremi, tunc largitur causam & esse, nam est causa minoris extremi, & essendi maiorem in minori: si autem fuerit causa minoris, largitur esse tantum. Quartum autem genus est, cuius prima species est, quando a est genus ipsius b, & b est definitio ipsius c, & ait, quod per eam infertur genus definitionis ipsius c, & hoc, dum non fuerit notum in definitione ipsius c. Et secundum hoc esset genus remotum. Et sic hæc etiam esset demonstratio causæ per accidens, nam definitio speciei non est causa essendi suum genus simpliciter, sed est causa ipsum essendi in subiecto, & maior est prior medio termino. Huius autem causa est, quia quaestio non fuerat prima, et ideo maior præmissa eius non est prima. Et similiter secunda, quæ est, a est genus ipsius b, & b est differentia ipsius c, cuius maior non est prima, & eius medius terminus est causa per accidens. Tertia vero species est, a est genus ipsius b, & b est definitio ipsius c: ubi itaque est prædicatio præter naturalem consuetudinem, cum eius cõgeries sit in tertia figura, cuius illatio est accidentalis, quæ est genus inesse definitioni, nam est sicut differentiam inesse differentia. Et ipsa similiter non infert nisi genus remotum, & ideo ait circa ipsam, quod largiatur esse solum, nam est sicut solum esse, ex quo causa rei est subiectum conclusionis, hoc est, quod illud, quod solet esse terminus medius, reddatur subiectum. Quarta est, a est genus ipsius b, & pars definitionis ipsius b est c: & hæc etiam notum est, quod inferat ipsum esse, quia eius terminus medius est posterior ambobus extremis. Quinta est, prout a est genus ipsius b, & pars definitionis ipsius est genus ipsius c: & ait in suo libro, quod hæc largiatur demonstrationem, quod non verificatur. Et totum hoc est, si receperimus admissionem causarum accidentalium, quæ non sunt primæ in demonstrationibus simpliciter. Quinti autem generis prima species, cuius meminit in hoc genere, est, a est differentia ipsius b, & b est genus ipsius c. Et dixit de hac, quod sit demonstratio perfecta, quæ largiatur esse & causam, & infert differentiam generis ipsius rei, quæ si numeretur inter demonstrationes simpliciter, est demonstrationum, quarum causæ sunt accidentales, nam medius terminus eius non est causa maioris, sed est causa minoris solum, non causa essendi maiorem in minori, hoc est, quod sit causa essendi ipsum accidens. Sicque est imperfectissima perfectissimæ demonstrationum: quarum causæ sunt accidentales, nam medius terminus non est vlla quatuor causarum essendi maiorem in minori, ac etiam differentia inest per se habenti differentiam, non speciebus, quæ sunt sub habente differentiam, quod est medium habens differentiam, igitur quaestio de illa non est quaestio prima, neque præmissa minor est præmissa prima. Non est itaque demonstratio simpliciter secundum mentem Arist. Secunda vero est, prout a est differentia ipsius b, & definitio ipsius b est ipsum c, quod est prædicatum præter naturalem consuetudinem, & eius conclusio est accidentalis secundum significatum uniuersale. Sicque non meretur ingredi sub signis, neque sub demonstrationibus. Tertia vero est, ut a est differentia ipsius b, & pars definitionis ipsius b est ipsum c, quæ largitur esse, cum medius terminus sit posterior ambobus extremis: & expedit, quod in a sit aliud quod c, quia de differentijs ipsius c, quæ eis insunt, est n.

Quartum genus demonstrationum, quod continet quinque species.

Quintum genus demonstrationum, quod continet quatuor species.

Et quarta species est huic consimilis, et non est confidere id, quod dixit, quod illa largiatur esse, & causam, quia medius terminus est posterior ambobus extremis, & si prænotatur prior altero ipsorum educeretur inde ipsa species. Sexti autem generis prima species illarum, quarum meminit est, ipsius a definitio est ipsum b, & b est genus ipsius c, quæ demonstratio largitur esse & causam, quia medius terminus est definitio maioris extremi, et est de numero demonstrationum, quæ largiuntur quid sit, & an sit simul. Sed quaesitum eius non est primum, neque etiam præmissa eius minor. Cum vero vellemus talium quaesitum esse primum, expediret in subiecto esse attributum, quo quaesitum sit primum, sed dum inuenitur illud attributum transferitur ex hac congerie in aliam congeriem. Species autem demonstrationum, cuius medius terminus est definitio maioris extremi, quæ largitur quaesitum quid sit, & quare sit, est notum esse inter quaesita accidentis. Nunc vero reperitur inter quaesita substantiæ est quid speculandum & alia indaginis, nam quaesita subiectorum sunt genus, aut differentia, vel definitio. De definitione vero notum est, quod non inferatur per definitionem, de differentia vero si ipsa habeat definitionem, ipsa infertur per suam definitionem, et essent quaesita huius congeriei prima, & eius causa prima. Generis vero causa non est prima his, quæ sub genere sunt, neque ipsum etiam est firmum his, quæ sunt sub ipso, nisi inueniretur nomen attributi uniuersalis, de quo prædicatur definitio generis, in quantum illud est, postquam genus non prædicatur de specie in quantum est, & si prædicetur de ea in eo quod quid est, cum sit differentia inter dicere in quantum est, & dicere in eo quod quid est. Nam animal prædicatur de homine in eo quod quid est, & non prædicatur de eo in quantum est, cum fuerit prædicatum de equo & alijs. Et ideo Expositores dubitauerunt de prædicatione generis an sit prima, nec ne? Et notum est, quod non sit prima, ex quo prima est, qua prædicatur de subiecto in quantum est illud subiectum. Secunda species est, definitio ipsius a est b, & b est differentia ipsius c, & hoc etiam est demonstratio simpliciter, nam infert differentiam de habente differentiam per eius definitionem, eiusque præmissas primas, & conclusio est prima, & est de speciebus, ex quibus inducuntur definitiones, et transeunt per hanc speciem, & præcedentem, nam vocatur definitio differentia ipsius definiti, ex quo differentia ipsius c vere est a, quia definitio ipsius a est b, & b est definitio differentia ipsius c. Tertia est, definitio ipsius a est b, et in definitione ipsius b est c, & hæc etiam est demonstratio simpliciter definitionis. Et similiter est quarta species, cum educatur subiecto attributum, quo est ei expositio de omni. Et ut vltius inquam, demonstrationes, ex quibus habentur definitiones sunt huius generis, & proinde hoc genus est nobilissima pars demonstrationum. Septimi autem generis prima species est, in ipsius a definitione est b, & b est genus ipsius c, & est demonstratio, quam ingreditur id, quod est per accidens, ratione qua genus non prædicatur de eo, quod est sub eo prædicatione prima. Secunda autem est, in ipsius a definitione est b, & b est differentia ipsius c. Et hæc est demonstratio simpliciter, nam non ingreditur eam id, quod est per accidens, & terminus medius eius est quædam causarum maioris, & causa ipsum in essendi minori. Tertia est in definitione a est b, & definitio ipsius b est c: & hæc non est demonstratio ipsius esse, id est demonstratio quia, neque demonstratio simpliciter, nam eius terminus medius est subiectum definiti, et eius cõgeries naturalis sit in tertia figura. Quarta autem est, ut in definitione a est b, et b est in definitione ipsius c: & hæc etiam est demonstratio simpliciter, nam conclusio est prima, & similiter ipsæ præmissæ, & eius medius terminus est causa maioris. Quinta est, ut in definitione

Sextum genus demonstrationum, quod continet quatuor species.

Septimum genus demonstrationum, quod continet quatuor species.

rione b est genus ipsius c, & hæc etiam tradit demōstra-
 tionem simpliciter, in qua non permiscetur id, quod est
 per accidens, cum inferat de c attributum, quo fit eius
 prima expositio. Octauis generis prima species, cuius
 meminit, est, vt a est pars definitionis generis ipsius b,
 & b est definitio ipsius c: & hæc esset demonstratio sim-
 pliciter, nam eius medius terminus est causa amborum
 extremorum, sed permiscetur secundum id, quod est per ac-
 cidens, cum prædicatio a de b non sit prædicatio prima,
 cum a sit prædicatum de ipso b non inquantum est, &
 hoc sit, dum a est inæquale ipsi b, dum vero prædicaretur
 prædicatio prima, esset demonstratio simpliciter, in qua non
 permiscetur penitus id, quod est per accidens. Secunda
 vero est, vt pars definitionis ipsius a est genus ipsius b,
 & b est definitio ipsius c: & huic etiam permiscetur
 id, quod est per accidens, nam eius conclusio non est prima.
 Gratia exempli, qui ostenderet æqualitatem angulo-
 rum duobus rectis de triangulo gradato mediante trian-
 gulo. Tertia autem est, vt pars definitionis ipsius a est
 genus ipsius b, & b est differentia ipsius c: & hæc etiam
 est demōstratio simpliciter, nam eius medius terminus
 est causa maioris & minoris extremi, & non permiscetur
 secundum id, quod est per accidens, ex quo a prædicatur de
 b inquantum est, hoc est, prædicatio prima secundum
 opinionem Arist. Quarta est, vt in definitione ipsius a
 est genus ipsius b, & definitio ipsius b est c: & hæc non
 est penitus demonstratio neque signi, neque causæ, id est,
 propter quid, nã eius conclusio est accidentalis, & eius
 minor præmissa est prædicata præter consuetudinẽ natu-
 ralem, eiusque congeries est in tertia figura. Sicque non
 ingreditur demōstrationes simpliciter, quibus non per-
 miscetur id, quod est per accidens aliquod horum gene-
 rum, quorum meminit Abunazar, nisi hæc tria genera
 sextum, & septimum, & octauum ultra speciem primi
 generis. Sextum vero horum generum largitur esse
 & definitionem, & duo reliqua largiuntur esse, & par-
 tem definitionis, quæ currit cursu differentia. Et iam
 visum est nobis, quod hic sit quartum genus, in quo con-
 textuntur demōstrationes, quæ largiuntur etiam esse, &
 partem definitionis, & est conuersa differentia cum re-
 liquis habitudinibus, & hoc quidem genus non reperi-
 tur in libro illius. Et si sunt in ipso duæ species demōstra-
 tionis simpliciter, quibus non permiscetur id, quod est
 per accidens. Quarum prima est, vt ipsius a differentia
 est b, & b est differentia ipsius c. Secunda autem est a est
 differentia ipsius b, & in definitione ipsius b est genus ip-
 sius c. Dum vero volumus hanc esse demōstrationem
 expedit, quod præmissa minor sit prima. Genus vero, quod
 hinc cecidit, quod est conuersa passionis adiunctis reli-
 quis habitudinibus non est demōstratio essendi, id est
 quia neque demōstratio causæ, id est propter quid, nam præ-
 dicatio in ea esset præter naturalem consuetudinẽ. Re-
 liquæ vero species, quæ putat, quod ceciderint ex ipsis ge-
 neribus, quæ numerauit Abunazar, comprehenduntur
 ipsis generibus, & non est visum protrahere longius ser-
 monem circa ea, quorum meminit hic. Ostensum itaque
 est ex hoc sermone, quod hæc genera, quorum meminit Abu-
 nazar contineantur in tribus speciebus syllogismorum,
 aut sub syllogismo, qui non meretur dici syllogismus,
 nisi ob eius formam solũ, & est ille, quo impossibile est
 ostendere aliquod quæsitum ignotum, aut sub syllogis-
 mo, qui est ex præmissis permixtis ex eo quod est per se,
 & eo quod est per accidens, quod dicitur per posterius,
 aut sub syllogismo, qui contextitur ex præmissis, quibus
 non permiscetur omnino id, quod est per accidens. Et hi
 syllogismi, cum ipsorum medi termini fuerint causa ma-
 ioris, cum hoc, quod sint causa sui esse, sunt demōstrationes
 simpliciter, prout diximus. Ex quo autem reperiuntur
 accidentia, quæ insunt maiori de genere illorum gene-

rum, quæ considerant ipsæ artes, notum est, quod hic sint
 quædam præmissæ veræ non per se. Et cum illarũ, quæ
 sunt per se propriarum in singulis generibus, quæ con-
 siderantur, quædam sint primæ, & quædam non primæ,
 quod non est primum numeratur inter ea, quæ sunt se-
 cundum accidens, quod cadit in illud genus, & notũ est,
 quod demōstrationibus, quæ contextuntur ex his, quæ sunt
 per se non primæ, permiscetur id, quod est secundũ acci-
 dens. Illis vero, quæ contextuntur ex his, quæ sunt per
 se non primæ, non permiscetur penitus id, quod est se-
 cundum accidens, nec egrediens a genere, quod inueni-
 tur in syllogismis veris communibus, qui non sunt per
 se, neque incidens generi, quod inuenitur in syllogismis,
 qui sunt per se, & proprii illi generi, sed non sunt primi.
 Re itaque sic habente, syllogismi veri sunt trium specie-
 rum, syllogismus contextus ex præmissis accidentalibus
 veris, & syllogismus contextus ex præmissis veris per
 se simpliciter, & syllogismus compositus ex præmissis,
 quæ ex aliqua parte sunt per se, & aliunde sunt acciden-
 tales. Re autem ita existente, nos inuenimus, quod iam in-
 ciderit consensus ex rebus huius artis, quod non expediat
 penitus numerari syllogismos veros non per se sub de-
 monstracione. Et similiter non est disceptatio quin de-
 monstraciones, quibus non permiscetur aliquid de spe-
 ciebus eius, quod est per accidens, sint primo dictæ de-
 monstraciones, & quæ illæ sint nobilissimæ specierum syl-
 logismorum, & illi eorum, qui fuerint primi, numerantur
 inter demōstrationes. Demōstrationes vero, quæ per-
 mixtæ sunt ex ambabus rebus simul, videtur de opinio-
 ne Abunazar, quod apud ipsum numerentur inter species
 demōstrationum. De intentione vero Arist. notũ est,
 quod ipsæ non numeret illas inter demōstrationes, nã ip-
 se nominat illas secundum accidens, & quodammodo
 illarum habitudo est ad syllogismos falsigraphos, sicut
 est habitudo verorum, qui non sunt per se: & hoc mani-
 festum est ex eius verbis alibi in suis libris Posteriorum
 Analyticorum, prout dicimus, & est series suorum ver-
 borum, videlicet, neque etiam si quisquam ostenderit de
 singulis triangulis singillatim, hoc est, de equilatero &
 æquicruro, quod illius tres anguli æquætur duobus rectis,
 sit, quod iam ostenderit de omni: ille enim non sciuit
 vltimum triangulorum esse huius dispositionis, nisi nouerit
 ipsum sophisticò modo, cuius intentio est, quod iam nouis-
 set esse trium angulorum æqualium duobus rectis de
 alio, quod de ipso triangulo, & dum hoc scitur de re alicuius
 trium angulorum, expedientius est hoc alibi de locis,
 ex quibus apparet hæc dispositio de illis. Quod vero re-
 ipsam secundum se oportet sic se habere notum sit, dum
 exponitur modus, quo homines conserunt, vt non in-
 troducant syllogismos veros accidentales simpliciter ad
 ipsas demōstrationes. Hoc autem apparet ex quo scientiæ
 speculatiuæ intendunt, quod sciuntur entia secundum
 modum scientiæ coniunctæ operi ipsius naturæ, qui est
 secundum habitudinem scientiæ huiusmodi, qua ope-
 rata est, & non est discrimen inter duas scientias, nisi, quod
 illa, hoc est, ars scit, & facit ea simul, hæc autem, i. natu-
 ra facit ea. Naturalis vero est, cuius operatio fit consen-
 su huius scientiæ coniunctæ operi naturali, sicut agens
 intendit de eius scientia ipsum consensum ad actionem
 facti. Re autem ita se habente, notũ est, quod quando per-
 miscetur scientiæ artificiali aliqua res per accidens, si-
 ue propinqua fuerit, siue remota, scientia illa est acciden-
 talis illi arti, & non prouenit ex illa opus, nisi opus fue-
 rit proprium, & ideo apparet prima euidentiã, quod expe-
 diat, quod syllogismi, qui fiunt in artibus operarijs, sint con-
 texti ex præmissis primis & per se. Sin autem opus in-
 de proueniens esset error sine dubio. Et proinde hæresis
 medicorum methodicorum, qui increpant empiricos,
 euenit error tempore operis absque dubio necessario, quia
 syllogismi

syllogismi horum virorum sunt ex præmissis non primis, neque proprijs, sed cõmunibus: et ideo est, quod con-
 queritur Galenus de Thessalo, cum ipse fuerit princeps
 huius hæresis, circa hanc propositionem, quam omnes
 confitentur de artibus operarijs, videlicet, quod scientiæ il-
 larum non expediat, quod permisceatur id, quod est secun-
 dum accidens. Re autem sic existere, cum posuerimus,
 quod scientia naturalis oporteat, quod sit circa scientiam ope-
 rantem: ex quo videtur, quod scientia vera sit, quæ notifi-
 cat rem secundum quod est: id autem, quod ipsam notificat
 per id, quod est per accidens, notum est, quod non notificet
 ipsam secundum quod est, quia non conueniret scientiæ,
 quæ ipsam efficit: & iam ostensum est in libro de Ani-
 ma, quod hæc scientia sit, qua homo substantificatur, & quod
 scientia, cui permisceatur id, quod est secundum accidens,
 non introducitur ad felicitatem humanam, cum scientia
 intentionum entium, quæ non intenduntur per se, sit,
 sicut scientia accidentalium factorum, non intenta ab arti-
 fice, & non obest illi illius ignorantia: & per hoc differt,
 quod est per accidens propinquum, & remotum egre-
 diens a genere incidens ei. Exẽpli gratia, quia ille, apud
 quem constaret demonstratio de homine composito ex
 quatuor elementis, quia ipse sit homo, aut quia sit aial,
 iam sciret hominem non secundum definitionem, qua
 est eius esse ex elementis: & apud quem constaret hæc
 demonstratio de homine, qua est compositus ex corpo-
 ribus homogeneis, constat apud illum demonstratio de
 necessario, quo oporteat, quod animal sit compositum ex
 homogeneis: & deinde constaret apud illum demonstra-
 tio de necessario, quo oporteat, quod animal sit animal, iam
 ille sciret, quod homo sit compositus ex elementis, eo mo-
 do, quo est compositus ex illis: & hæc est scientia conue-
 niens operi, & hæc est necessitas, quæ conducit ad diui-
 dendum vnam eandem artem in partes communes, &
 proprias, prout accidit scientiæ naturali. Et, si canones
 traditi in hoc libro sint, ex quibus intendatur prouetus
 veræ scientiæ, qua substantificemur, & perueniamus ad
 nostram vltimam perfectionem: & hæc scientia non est
 scientia, cui permisceatur aliqua specierum accidentis, et
 est scientia, qua homo sit similis excelso, & benedicto
 Deo secundum quantitatem, qua eius naturæ est, quod illi
 fiat similis, & transferatur eius scientia de entibus: sicque
 expedit, quod species demonstrationum, quæ sunt in hoc
 libro, sint demonstrationes, quæ cõducunt habentes il-
 las ad hanc scientiam. Et iam posset hæc res ostendi dua-
 bus præmissis: quarum vna est, quod demonstratio sit ex
 his, in quibus contrariatur id, quod est secundum acci-
 dens: secunda autem est, quod esse simpliciter simplex cuiuslibet
 entis est, cum non permisceatur secum aliquid il-
 lius contrarij. Exẽpli gratia, quia ex quo sanitas est con-
 traria morbo, oportet, quod sanitas simpliciter simplex sit,
 cui nihil permisceat de morbo. Et proinde credit Gal-
 lenus, quod reperiat sanitas et morbus, & medium inter
 illos. Cum autem supposuerimus has duas præmissas,
 oportet necessario, quod demonstratio simpliciter sit, cui
 penitus non permisceatur id, quod est per accidens. Præ-
 missa vero maior huius syllogismi est per se manifesta,
 minor vero ostenditur per duas præmissas: quarum vna
 est, quod demonstratio constet ex his, quæ sunt per se: & se-
 cunda est, quod id, quod est per se, cõtrariatur illi, quod est
 per accidens: sicque oportet, quod demonstratio constet ex
 his, quæ contrariantur illi, quod est per accidens. Id autem,
 quod constat ex contrario, est cõtrarium. Hæc itaque
 sunt res, quæ promouerunt Aristotelem ad instituen-
 dum has conditiones demonstrationum: & qui non in-
 telligit de demonstratione hanc rem, non intelligit ipsam
 omnino, sicut qui non intelligit de sanitate sanitatem,
 cui non permisceatur morbus. Arist. autem ex quo ei con-
 stitit hæc res de dispositione demonstrationis, meminit

attributorum, & conditionum, in quas resoluuntur hæc
 demonstrationes, & constat eis. Et ipsas comprobauit
 in suo libro, & quod mirabiliter magnificum fuit circa hoc
 id, quod nobis fecit adipisci de his rebus secundum suum
 locum, & suum gradum beatitudinis humana: nam hu-
 mana beatitudo non adipiscitur nisi talibus demonstra-
 tionibus, causa autem ignorantia opinionis Arist. est
 ignorantia rerum, quæ conduxerunt Arist. ad compro-
 bandum has res in suo libro: & proinde nihil ostendit
 illos syllogismos, quibus permisceat id, quod est per ac-
 cidens, & si reperiat in eis perfectas. Quod vero hi syl-
 logismi secundum opinionem Arist. vocentur syllogismi
 falsigraphi, apparet ex definitione syllogismi falsi-
 graphi simpliciter, qui est syllogismus elenchus, qui pu-
 tatur, quod sit syllogismus, cum non sit syllogismus, hoc est,
 qui putatur, quod sit demonstratiuus, cum non sit ita, siue
 putetur, quod sit topicus, absque quod sit topicus. Et cum syllo-
 gismorum demonstratiuorum sint multæ conditiones,
 notum est, quod, qui putat aliquam illarum conditionum,
 aut plures, quod vnam illarum conditionum, quod illi insint,
 præter quod ita sit, quod ille syllogismus sit falsigraphus, non
 demonstratiuus: & notum est, quod, qui fuerit fortioris la-
 tentiæ, & falsitatis illius conditionis, vel illarum condi-
 tionum, ille sit maioris fallentiæ, & dignior, ut attribua-
 tur syllogismo sophistico, & sicut expedit de syllogis-
 mo quod sit verus cum non sit verus, quod vocetur sophisticus:
 ex quo iam putatur de aliqua conditionum præmissa-
 rum demonstrationis, quod ita sit, præter quod sit ita: sic & syl-
 logismus, de quo putatur, quod sit per se, cum non sit per se,
 conuenit, quod vocetur sophisticus: nam perfectas est que-
 dam conditionum præmissarum demonstrationis, prout
 veritas est quædam suarum conditionum. Sed hic mo-
 dus syllogismorum, id est mistorum ex eo quod est per
 se, & eo quod est per accidens, sunt vehementioris con-
 tecturæ, quod essent demonstrationes, quod sint syllogismi
 mentientes, et similiter syllogismi veri ex accidentibus
 simpliciter sunt vehementioris coniecturæ, quod falsi, &
 sunt præter hos secundum cõiecturam, & perinde Arist.
 vocauit demonstrationem syllogismum falsigraphum.
 Hæc itaque sunt ex hac parte vires nominis syllogis-
 morum falsigraphorum, aliunde autem putatur de illis,
 quod sint veriores huiusmodi, hoc est, de quibus putatur,
 quod sint huiusmodi. Iam itaque ostensa est ex hoc sermo-
 ne veritas conditionum, quas instituit Arist. præmissis
 demonstrationum, & confutatio illius, qui deuiat ab
 itinere eius doctrinæ, & peruertit rem circa hoc, & per-
 turbauit ipsum. Et fortasse excusatio Abunazar de hoc
 est, quia eius liber nondum est cõpletus, nam homines
 ferunt, quod compertus sit post eius obitum, hoc est, quod ob-
 miserit de eo aliquid: hoc autem significat, quia ipse non
 compleuit ibi numerum illarum specierum, quas expe-
 dierat numerare, & considerare, & si in omnibus illis
 inueniantur species, quæ sunt secundum accidens, non
 species quas diximus, quæ sunt quatuor. Et fortasse pos-
 ses putare, quod hæc via sit magis utilis, & eligibilior, quod
 via Arist. propter hoc esset res imaginaria non vera.
 Utilitas enim comprobatur per habitudinem ad ipsam
 habitudinem, & ad totum hoc. Expedit itaque illi, qui de-
 uiat ab opinione Arist. secundum aliquam harum re-
 rum, quod ferat in medium modos, qui ipsum cõduxerint
 ad deuiandum ab eius opinione, nam has res adeptus est
 ab eius maioribus, & ipse perfecit has res, & compleuit
 eas, prout ait Alexander. Quod vero accidat nobis, quod
 hæc species demonstrationum non deceat reperiri vbi-
 que, hanc rem prout puto cõcederet Arist. & videtur quod id,
 quod non conuenit, quod sciamus ipsum hac specie demon-
 strationum, melius est, quod ipsum sciamus hoc modo scire
 mistæ cum illo, quod est secundum accidens, quod quod si-
 mus ignari illius, sicut, quando impossibile esset nobis
 ipsum

ipsum scire hac scientia mista, melius esset nobis, q̄ ip̄m sciamus secundum verum non per se, q̄ q̄ simus illius ignari simpliciter. Verum tamen totum hoc fit, postq̄ verificatum fuerit nobis, q̄ non sit nobis via ad inuentionem huius demonstrationis de illo, & hoc deficiente nobis principio ad has conditiones de illa, prout dictū est, & qui non decernit quo iuuamine adiuuetur: et sicut iudex putat, q̄ cōditiones puritatis aque, & puritatis sint eadem, errat in iudicio turpi errore, licet qui putat, q̄ cōditiones harum duarum demonstrationum sint eadem, est absurdissimus errorum, qui sunt artis demonstrationis, & hoc cum admitteremus, q̄ hęc species syllogismorum, hoc est, quibus permiscetur id, quod est secundum accidens, sint demonstrationes. Nomen autem Dei, qui dirigit ad veritatem, benedicatur, & excellat perpetuo semper. Amen.

Quæsitum XI.

De conditionibus, quæ requiruntur ad necessitatē præmissarum demonstrationum.

Arist. exposuit, q̄ ad hoc, q̄ præmissæ demonstrationis sint necessariae, oportet, q̄ habeant tres conditiones: quarum una est, q̄ prædicatū in sit toti subiecto semper: secūda est, q̄ prædicatio sit per se: & tertia, q̄ prædicatio sit prima, hoc est, q̄ sit subiecto absq̄ medio alterius rei, et sit ei proprium prædicatum. Iam autem dubitauerunt in ipsum circa hoc quidam viri nostri maiores, dicentes, q̄ non requiratur præmissas demonstrationum necessariae esse per se, nisi concedat, omne necessarium esse per se, & aiunt, q̄, qui infert, q̄ præmissæ demonstrationis sint per se, quia sunt necessariae, iam concludit ex duabus affirmatiuis in secunda figura, nam orationis congeries sit sic, præmissæ demonstrationis sunt necessariae, & hęc, quæ sunt per se, sunt necessariae. Et iam putatum est, q̄ Abunazar declinet ad hoc, dum dicit in suo libro: intendo hic per necessariae ipsas per se, nam iam putatur, q̄ nō omne necessarium sit per se, non existēti autem necessario, q̄ necessarium sit per se, conuenit, q̄ ex hoc non sequatur hinc, q̄ sint primæ. Quo autem modo ait Arist. q̄ per se & primo sint proprietates præmissarum necessariarum, ponit hic regulam, vt notificentur ipsę necessariae. Expedi itaq̄, q̄ hinc perscrutemur quid intendatur per necessarium. Dicimus itaq̄, q̄ si significetur per nomen necessarii, q̄ eius prædicatum in sit toti subiecto semper, & nō intelligatur ex huius rei interpretatione, nisi id, cuius moris est, q̄ intelligatur hoc primo mentis occurfu. Notum itaq̄ est, q̄ non oporteat, q̄ sit per se, tanto minus, q̄ sit primum, significatum autem necessitatis, quæ est talis præmissæ, est, q̄ dum ponitur esse subiectum, oporteat esse prædicatum, & non oporteat, q̄, dum ponitur esse prædicatum, q̄ sit subiectum: hoc autem sic existente, tales propositiones sunt ex aliqua parte necessariae, & possibiles ex aliqua parte: sua quidē necessitas est, qua existente subiectum est & prædicatum: possibiles vero sunt, quia, dum est prædicatum, possibile est q̄ sit subiectum, licet non sit: sic q̄ sunt secundum medium necessariae, non necessariae simpliciter, & hęc sunt, put dicimus, omne rationale est animal, & omne animal est corpus, nam, dū est rationale, oportet necessario, q̄ sit animal, & non sequitur ex esse ipsius animalis esse ipsius rationalis, nisi possibiliter: & vis talium propositionum est vis propositionis afferentis, q̄ omne progressuum sit animal. Illi autem putant, q̄ tales nō ingrediantur demonstrationem. Confito autem, q̄ tales propositiones nō sint necessariae simpliciter, sed, q̄ sint mixtæ ex necessario & possibili. Id itaq̄, quod expedit intelligi de nomine necessarii simpliciter, est, cui non admiscetur aliquid

sui contrarii, quæ est ipsa possibilitas, prout per nomen sanitatis intelligitur sanitas, cui non permiscetur penitus aliquid ægritudinis, & hoc necessarium est propositionis, cuius posito subiecto, oportet esse & prædicatū, & posito prædicato, oportet esse subiectum. Hęc itaq̄ sunt propositiones, quibus penitus non permiscetur possibilitas, & hęc est dispositio rerū, quæ sunt cum suis definitionibus, & causis proprijs, hoc est, quibus existentibus, est & ipsum causatum. Dum autē intelligitur hoc de nomine necessarii, notum est, q̄ oporteat, q̄ illud sit per se, & primum cum hoc, q̄ prædicatū inest toti subiecto, & semper. Quod vero ex talibus necessarijs oporteat componi syllogismos demonstratiuos, notum est, q̄ ex talibus construatur natura rei, cuius notitia queritur de suo esse, & natura simul, & hoc cōuenit operi ipsius naturæ, & est, cui non permiscetur aliquid possibilitatis, neq̄ illius, quod sit omnino per accidens: & hęc est scientia, cuius proportio ad res naturales, est proportio notitiæ artificiosæ ad res artificiales: & hęc est notitia, quæ est principium operis apud ipsam naturā, put notitia artificiosa est principium operis apud ipsam artem, & hoc est, quo connectuntur vltima primis, & prima vltimis: & hęc est scientia, cuius principium cogitationis est finis operis, & principium operis est finis cogitationis, & si hęc sit scientia, qua proueniunt omnia entia, & perfectio operis ipsius hominis est, vt ei perueniat de hac scientia quantum suæ naturæ est, q̄ ei perueniat, prout de his rebus est alibi ostensum. Et expedit, q̄ suæ præmissæ sint ex talibus necessarijs, quare oportet, q̄ finis artis Logicæ sit perscrutatio proprietatum præmissarum, quæ sunt huiusmodi, & suarum conditionum notificantium ipsas. Hęc itaque tres conditiones, quas Arist. vocat prædicationem de omni, sunt proprijs simæ conditionum præmissarum demonstrationis, & nobilissimarum suarum specierum, quarum notitia humana cum nobis peruenit, notificat rem ipsam secundum quod est ens, qui vero sciret rem per præmissas, quibus deficit aliqua harum trium conditionum, sciret illam aliter q̄ est, ex quo non sciret illam per res necessariae, ex quibus cōstituitur essentia rei. Et notum est, q̄ qui est deus ab hac parte doctrinæ, & latuerunt eum hęc conditiones, iam latuerit illum quid sit scientia quesita in hac arte, & illa est res, ob quam Aristoteles reuelatiue eduxit conditiones præmissarum & syllogismorum, qui finiuntur ad illa. Notabilissima autem harum trium conditionum, & excellentissima, & fortissima ipsarum circa hanc rem est, ipsas esse primas, & perinde sit, quod intēdit Arist. de hac cōditione, et notificat modos verificationis, quæ accidit nobis circa illam, & tradidit regulam, qua ipsam educamus, dum nos latuerit, nam sicut syllogismus est prior s̄m n̄am notitiā, q̄ syllogismi, qui sunt ex præmissis per se, sic putat, q̄ res se habeat de syllogismo, qui sunt ex præmissis per se, non primis cū syllogismo, qui sunt ex præmissis per se & primis, hoc est, q̄ tales syllogismi sint notiores apud nos, nam cogitatio cadit in ipsos naturaliter: & sicut sermones topici sunt præuij ad syllogismos primos, & sicut hęc ars tradit regulas, quibus transferimur à præmissis probabilibus ad per se, sic tradit regulas, quibus transferimus ex per se ad primas, & illæ sunt finis scientiæ rei. Iam autem significatur, q̄ primetas sit fortissima conditionum demonstrationis, nā qui cognouerit aliquam artium operatiuarum, quę sermone sciuntur, & effecerit eam absq̄ his præmissis, eius opus sine dubio erit error, nā illius operationes permiscerentur cum eo, quod est per accidens. Sic itaq̄ expedit, q̄ intelligatur intentio Arist. in hoc loco, et sic oportet, q̄ exponat. Et iā pplexus fuit Themist. circa responsonē huius dubij, et nō exposuit hūc locū, put cōuenit.

Quæsitum

Q. IN LIBRO LOGICAE

Quaestum XII.

De Medio demonstrationis, an sit causa maioris extremi.

1. Post. tex. com. 11.

Iam dubitaret quispiam de eo, quod ait Aristo. & instituit conditionem demonstrationū simpliciter, q̄ ipsarum medium sit causa maioris: hoc est, eius de finitio, & ait q̄ demonstrationes, quę largiūtur esse rei, & causam sui esse per se, sint huius conditionis. Nā Abunazar ait in suo libro, q̄ necessario oporteat causas, quę sumuntur mediū termini in demonstrationibus, vt oēs sint definitiones, aut partes definitionum amborū extremorum, vel vnus ipsorum, aut alicuius, quod est ali quo modo commune amobus, & hoc decernit, q̄ demonstrationes simplices apud ipsam sint trium specierum: demonstratio, cuius medius terminus sit causa amborum extremorum, et demonstratio, cuius medius sit causa solum maioris extremi, & demonstratio, cuius medius sit causa minoris solum. Auicēna vero ait, q̄ demonstrationes simplices sint duarum specierum, quaedam species est, cuius terminus medius est causa essendi maius in minori, & causatus à maiori nō causa illius, prout dicimus, homo est rationalis, & rationale est animal. Rationale itaq̄ non est causa animalis simpliciter, sed causa inessendi animal ipsi homini. Sermones autē duorum virorum circa hanc rem sunt affines secundū significatum. Nam si demonstratio largiatur causam, & esse, & eius medius terminus est solū causa minoris, accidit, q̄ sit posterior maiori: prout dicimus, omnis homo est rationalis, & omne rationale est animal: & omnis homo est animal, & omne animal est corpus nutritibile: animalitas itaq̄ est causa inessendi nutritibile ipsi homini, & non est causa essendi simpliciter ipsum nutritibile, immo nutritibilitas est quaedam causarum ipsius animalitatis: nisi ipse Auicenna velit, q̄ inuentantur quaedam demonstrationes causę & esse, quarum medius terminus sit causa inessendi maius minori, cum ille sit posterior illis secundum esse, prout putatur de ipso. Videtur autem, q̄ hæc sit demonstratio causę per accidens: hoc autem euidētius est ex eo, quod postea dicit circa conditiones demonstrationum simplicium, & conditiones essendi causas assumptas in illis, & connexum est eis cum hoc, q̄ perficiantur his rebus, ex quo inest illis, & reliquis humanis bonis, vt perueniāt ad causam propter quam, & tales res sunt de suis conditionibus. Nos autem dicimus, si vera scientia sit, vt ait Arist. q̄ res cognoscatur per eius causam per se, qua ipsa est, non per causam accidentalem, oportet necessario, q̄ causa essendi ipsam rem per se sit causa ipsiusmet rei, ex quo res est per se per eius causas per se, siue res sit ex his, quę sunt in subiecto, siue sine subiecto. Re autē sic existēte, oportet, q̄ sit causa essendi maius extremum in minori per se primo. Hoc autem fit, dum maius extremum predicatur de minori prædicatione de omni, & similiter terminus medius de maiori, & minori: & ideo quod ait Arist. q̄ expediat, q̄ quæ sita sint vniuersalia, & causę sint vniuersales, intendit, q̄ prædicatum ipsarum affirmetur de subiecto, aut negetur ab eo, in quantum est: et illa est prædicatio æqualis cōuertibilis, prout infra ostēdetur, exempli gratia, quia quæ sitū vniuersale est quo quæritur, nunquid omne animatum sit animal, nō vniuersale autem est quo quæritur, nunquid homo sit animal, nam animatum, in quantum est animatum, est animal, sed non in quantum est homo est animal: nam si ita esset, omne animal esset homo, igitur non ostenditur in quæ sitis vniuersalibus causa inessendi prædicatum ipsi subiecto, nam esse prædicatū in subiecto est per se: hoc

est, in quantum illud est: ex quo autem inesse prædicati illorum ipsi subiecto est per se, oportet necessario, quod causa inessendi ipsum ipsi subiecto sit causa sui secundū se: nam res, quę est causa inessendi rem per se, est causa sui ipsius secundum se, prout aliquis diceret, quare animatum est animal, & dicitur, quia est sensituum. Sensus itaq̄ est causa animalis, & causa ipsum essendi animatum. Quorum vero inesse prædicati ipsi subiecto est per accidens: hoc est, non prædicatur de illo in quantum ipsum est, nihil prohibet quin causa inessendi eius prædicatum non sit causa prædicati secundum se, prout est de interrogante, nunquid homo sit animal, & ostenditur, q̄ sit animal, quia est rationalis, inesse hic non est per se, neque ipsa causa. Re autem sic existente, & harum demonstrationum causis existentibus accidentalibus, illæ non largiuntur veram scientiam, quę quæritur per demonstrationem, quę est scientia, quę habetur per causam per se. Illud autem, quod non largitur scientiam demonstrationis, non est demonstratio, quales sunt hi syllogismi: hoc est, qui largiuntur causas accidentales, & esse accidentale, qui putantur, quod sint demonstrationes, & non sunt demonstrationes, & nō sunt nisi syllogismi veridici non per se. Intendo autem hic per non per se, qui non sunt per se per rem de omni, nā per se dicitur vniuersaliter & proprie, id autem, quod vniuersaliter dicitur, est species ipsius per se, quę describitur in libro Posteriorum, dum dicitur, q̄ species ipsi per se sint duæ. Proprie autē dictū est, quod est de prædicatis per se, quę cōæquantur subiecto: hoc est, quę prædicantur de ipso in quantum ipsum est, & illud est, quod Aristoteles appellat nomine primi prædicati, q̄ instituit conditionem prædicationis de omni, quę instituitur conditio præmissæ demonstrationum, prout infra perscrutabimur secundum eius definitionem: ex quo autem latuit illos viros res, quam instituit conditionem demonstrationum, ex quo est ipsarum prædicatione de omni, & de quibus instituit illam conditionem, ideo latuit eos hoc de demonstratione simpliciter. Iam itaque ostensum est ex hoc sermone, quod necessario oporteat, quod causę mediæ demonstrationum simpliciter sint de causis maioris termini, ex quo demonstrationes simpliciter largiuntur esse per se per causam per se, & tales sunt causę, quas dicit Aristoteles, quod sint vnæ, & quod impossibile sit, quod vnus rei sint duæ causę huius conditionis: nam si illius essent plures, q̄ vnā causa, auferretur, quod proportio rerū ad suas causas sit necessaria, & partes definitionum nō inessent necessario ipsi definito, & oporteret quod species esset ex pluribus, quā vnā causa secundum speciem: hoc est, quod impossibile sit, quod fiat ex plusquā vnā materia, nec ex plusquā vno agente, aliter esse specierum ex suis causis non esset necessarium: totum autem hoc est contra id, quod est per se notum, & contra principia supposita in hac arte, quibusdam autem viris, ex quo deuiauerunt ex conditionibus prædicationis de omni, quam tradidit Aristoteles in quæ sitis demonstrationis, & præmissis demonstrationis, euenit hic error & præcipue Abunazari ipse enim deuius est ab hoc sermone, & processit in demonstrationibus quodam processu, quo putauit complere numerum specierum vltimarum demonstrationum simpliciter, absque quod instituat eis hanc conditionem, & defatigauit viros nostræ ætatis in quibusdam artibus, absque profectu aliquo, adeo, quod ipsi construxerunt longas editiones circa suum librum de Demonstratione, quę sunt nimis multiplices, quā sit suus liber: totum autem hoc est error, & superuacuum pro hac arte, prout postea Deo iubente ostendemus.

Quaestum

Quæsitum XIII.

Quo modo fiat translatio ab vna arte in
aliam.

Aristoteles ait, q̄, si demonstrationes transferantur ab vna arte in aliam artem: & vult per translationem demonstrationis, q̄ vna propositio maior fiat in duabus artibus ex vna parte vnius loci syllogismi, non q̄ duæ propositiones sint eadem in duabus artibus, vt subiectum quæsitum ipsarum sit vnum & idē. Hoc autem sic existente, non esset ibi translatio: sicq̄ non numerarentur in demonstrationes, nisi vna earum esset sub altera: hoc autem sic existente, ars esset vna, translatio itaque fit, dum medius terminus, et maius extremum est vnum in duabus artibus. Aristoteles autē arguit in hoc: nam, si expediret, q̄ medius terminus in sit minori per se, & maior medio etiam per se, & perfectas non transcendit genus, circa quod sit consideratio, iam oportuisset, q̄ non transferrentur demonstrationes: nam impossibile est, quod genera & differentia conueniant in prædicato per se. In totum autem hoc sunt dubia, quorum vnum est, quia hoc verificaretur, dum admitteremus, q̄ non inueniantur præmissæ per se extra genus, circa quod sit speculatio. Aristoteles autem verificat in suo libro, q̄ per se sunt duæ species, per se, proportionata, & sunt quæ non transcendunt naturam generis, prout sunt par & impar, quæ insunt numero: aut per se, quæ sunt plusq̄ vnius generis, prout dicimus res æquales vni rei ipsæ mutuo sunt æquales, et res similes, dum permutantur, sunt proportionata: hæ itaq̄ sunt plusq̄ vnius generis, & vniur eis plusq̄ vna ars. Hoc autem sic existente, tã possibilis esset translatio demonstrationum, & omnes conueniunt in ostensionibus veridicis, & non per se vnius artis. Tertium autem est, quia nos inuenimus plures artes partiales, quæ sunt sub vna arte, quæ perscrutantur vnum prædicatum, quarū inferiori sumit præmissas maiores, quæ ostense sunt in superiori, put sunt ars Geometrica, & ars Perspective, quæ est sub ea: Geometrica enim perscrutatur æquidistantiam, quæ est linearum inquantū sunt lineæ, & ars Perspective æquidistantiam, quæ est linearum radiosarum, dum vniur præmissis geometricis per modum suppositionis. Aristoteles autem respondet his duobus dubijs. Ad primum quidem dicit, q̄ præmissæ illæ, de quibus putatur, q̄ sint vniuersales, sunt cōmunes, hoc est, vniuersales nomine solum, & proinde dum artifex limitat eas, & appropriat suo subiecto, redduntur per se, & proportionate, & præcipit artifice, q̄ faciat hoc. Gratia exempli, ipse Geometra vice sui dicti, res æquales vni rei ipsæ mutuo sunt æquales, dicit, lineæ æquales vni lineæ ipsæ mutuo sunt æquales. Ad secundum vero dubium respondet, q̄ propositio intellecta non fit in duabus scientijs ex vno loco, sed fit in scientia superiori, quatenus sit conclusio, & in scientia inferiori, quatenus sit præmissa: si autē fieret in duabus scientijs, ex vno loco esset translata, non est autem hæc dispositio scientiæ superioris cum subalterna eius. Sed dispositio omnium scientiarū cum omnibus scientijs, quarum principia ab eis sumūt, est, q̄, quæ sumit principia ab alia, sit posterior ea secundum esse, aut prior. Exempli gratia, quia, dum Perspective ostēdit æquidistantiam, quam ostēdit Geometra per easdē præmissas, fit translatio demonstrationis: & ideo, dum sumit Perspective illas præmissas, & vniur eis in sua scientia, præmissæ sunt accidentales, ex quo illa prædicata verificantur de lineis, inquantum sunt lineæ, non inquantum sunt lineæ radiosæ. Et ideo si Perspective perscrutetur æquidistantiam, non trāsfit in sua perscrutatione ad locum, quæ perscrutatur Geometra,

Sed, dum attingit illum, supponit illam acceptā à Geometra. et hinc ostenditur, q̄ non sit artificis perscrutari sua principia ei propria, nisi sint per se nota: si autem vera esset translatio demonstrationis, hoc fieret possibile, sicq̄ circa hanc responsionem huius dubij non est insistendum. Circa vero responsionem primi dubij, putatur, quod sit insistendum, & quod sit ambiguitatis locus, nã quispiam posset dicere, q̄ nec æqualitas, neq̄ proportionalitas sit nomen æquiuocum, sed insunt quantitati, inquantum ipsa est quãtitas, cum iam exprelleret Abu nazar, q̄ æqualitas sit per se quantitatatis, licet videatur dubitare circa hoc alibi, dum ait, q̄ nisi æqualitas esset nomen æquiuocum, oporteret inueniri propositiones communes pluribus q̄ vni arti. Hoc autem sic existente, posset demonstrationes trāsferri, aut ars posset perscrutari principia, quæ consuevit dici, q̄ supponat ipsa recepta ab alia, ex quo ibi non est aliquod impediens hoc: nam possibile est, quod illa principia sint talia, quæ ostendenda sint per tales præmissas. Hæc autem res indigeret quadam vltiori conditione, q̄ artificis non sit perscrutari sua principia, quæ ostenduntur in alia scientia, dum illa principia ostenduntur per præmissas æqui uocas. Ac etiam miror, quæ differentia fiat inter demonstrationes modorum non per se, quæ possunt transferri, & inter has: nam, cum ipsarum, quæ sunt per se, sint duæ species, quædam species, quæ non potest transferri, & sunt illæ, quæ non possunt transcendere genus, de quo speculatur, quoniam pacto discernantur istæ ab illis, quæ penitus nō sunt per se, prout euenit demonstrationi Brissonis de quadratura circuli. Præterea, si poneremus æqualitatem nomen æquiuocum, magis essent nomina æqui uoca vnum, & ens, & contrarium, & alia prædicata, quæ sunt scientiæ Metaphisice, & propositiones scientiæ Metaphisice essent topicæ, non demonstratiuæ, ex quo non appropriarentur vni subiecto. Hæc itaq̄ sunt dubia, quæ contingūt his duobus sermonibus, hoc est, q̄ æqualitas sit nomen æqui uocum, & q̄ non sit nomē æqui uocum. Et expediret, q̄ perscrutemur de illis, & dicamus, q̄, nisi æqualitas sit nomen æqui uocum, necessario eius esset subiectum proprium, quod non esset nomen æqui uocum, hoc autem nihil esset, nisi quantitas, ex quo iam dictum est, q̄ æqualitas sit proprietas quantitatatis. Si vero esset vnum genus secundum vnam rerum, quib⁹ dicitur de subiecto artium, quod sit vnum, oporteret q̄ partes speculatiuæ partium quantitatatis essent partes vnius artis, & esset ars, quæ cōsideraret orationes, & quæ eduntur de numero, & ars tractans de tēpore, & loco, quæ est ars naturalis, omnes essent partes vnius artis: nã oēs hæc sunt spēs ingrediētes sub vno genere, sicut ars, quæ cōsiderat ens mobile, & species mobiliū, est vna eadem ars, quæ est ars scientiæ Physicæ, & similiter ars, quæ speculatur magnitudines, est vna eadem ars: totum autem hoc est absurdum & impossibile: sicq̄ ergo quantitas est nomē æqui uocum vere, licet sit vnum æqui uocum secundum famositatem, quod est vnum genus: sicq̄, cum æqualitas nō sit vnius subiecti, nō dicitur vni uoce: nam, oportet, q̄ partes definitionum eorum, quæ dicuntur vni uocæ, sint necessaria vni uocæ. Si autem diceretur, q̄ hinc etiam vnum, & multitudo, & contrarium, & cætera talia prædicata propositionum primæ Philosophiæ, sint etiam æqui uoca, & nō daretur ars vniuersalis, quæ speculetur ens inquantum ens, diceremus, q̄ genus vnius artis oporteat, q̄ sit vnum secundum analogiam, aut vni uoce, sicq̄, dū diceretur analogice prædicata veridica de illo dicerentur analogice, prout est prædicatio vnius & multitudinis de ipso ente: nam proportio significati entis ad species entium est proportio significati vnitatis & multitudinis. Dum vero diceretur vni uocæ, prædicata veridica dicerentur

dicerentur uniuoce, quantitas uero non est genus secundum unum horum significatorum, hoc est, neque uniuoce, neque analogice: & ideo mutua proportio significatorum aequalitatis non esset proportio mutua partium quantitatis, prout proportio significatorum unitatis & multitudinis, & potentiae, & actus est mutua proportio entium, quae denominantur per haec praedicata. Cum autem omne genus artificiosum sit unum genus, aut analogice, aut per significatum, quantitas autem non est huiusmodi. Notum itaque est, quod ipsa non sit genus unius artis: hoc autem sic existente, aequalitas, quae de ea praedicatur, est nomen aequiuocum. Si autem quispiam diceret, quae nam ergo sit differentia inter has propositiones, & inter propositiones, quibus usus est Aristoteles, cum ille non introducantur in demonstrationem eo modo, quo haec propositiones intrant, dicimus, quod conditionis talium propositionum ingredientium demonstrationem sit, quod praedicatum & subiectum ipsarum sint quasi analogice dicta, & quod non sit vera analogia: & ideo saepe ingrediuntur in ipsas artes, & potest esse, quod aut merentur inter subiecta. Si autem est subiectum, & praedicatum, utraque dicerentur secundum veram analogiam, ingrediuntur in unam artem: sicut si essent aequiuoca simpliciter, non fieret aliquo pacto una propositio, neque ingrediens artes demonstratiuas, propositiones uero Brissonis, ex quo ipsarum praedicatum, & subiectum non dicuntur secundum analogiam veram, neque quasi veram, non ingrediuntur in demonstrationem plurimum artium, neque unius artis. Et ideo dixit Abunazar de illa, quod sit topica: nam, propositio aequiuoca perfecte aequiuocationis ueridica, nullo modo ingreditur in artem demonstrationis. Sed propositio Brissonis est quasi analogica, nam differentia significati aequalitatis, quae est inter lineam rectam, & circularem, est uehementioris discriminis, quam significatum aequalitatis, quae est inter alias magnitudines rectas, adeo, quod quasi dicatur pure aequiuoce. Aristoteles autem considerat in Septimo Physicarum auscultationum, quod fiat comparatio inter rectum & circulare, sed Geometria consuevit uti hac comparatione de hac specie propositionum uerarum, quae non sunt per se, hoc est, quae penitus non introducuntur in aliquam artium demonstratiuarum, neque in unam, neque in plures artes. Ex his, autem, quae non sunt per se, quae dum transferuntur ab aliqua arte in aliquam artium, sunt ueridicae, prout haec sunt, quae transferuntur ex scientia Geometrica in scientiam Physicam, uel e conuerso, si uerum sit, quod quaedam ueridicae non per se introducuntur in aliquam artium demonstratiuarum, & quaedam non ingrediuntur tales. Quaedam autem propositionum uerarum sunt, quae ingrediuntur in unam artem, & sunt illae, quarum praedicatum de eo modo, quo de & subiectum, si dicatur uniuoce, uniuoce, si autem dicatur analogice, analogice. Si uero praedicatum & subiectum dicantur quasi analogice, illae subintrant artes differentes numero, prout est aequalitas, illae uero, quae priuantur analogia praedicati & subiecti, ac etiam quasi illorum analogia, non subintrant penitus aliquam artium demonstratiuarum. Iam itaque ostensum est, quo pacto fiant propriae propositiones ipsis artibus, & quo modo non fiant propriae. Intentio autem mea est inuenire unam propositionem, qua utantur plures artes. Dum autem ars particularis considerat aliquam rem, considerat & illam artem uniuersalis superior quam ea, prout considerat scientia Physica contraria naturalia, & connexa naturalia, sed non considerat ipsum unum, in quantum est unum, neque species, in quas diuiditur ipsum unum, neque quae sunt sub illis, neque considerat accidentia, in quantum sunt ipsius unius, sed substantia, & genera, quae

sunt subiecta cuiusdam certi accidentis. Hoc autem sic existente, duae artes non conueniunt in termino medio, neque in termino maiori. Sed inuenimus Abunazar perturbantem sermonem circa hanc rem. Nam, dum loquitur de eo, in quo conueniunt artes, sit possibile apud ipsum, quod conueniant in termino maiori, nec transgreditur, quin conueniant in termino medio, ut apud illum, qui concedit, quod propositiones communes artibus, quaedam sint communes duobus terminis simul, prout ipse ait in suo libro, & putat, quod illae, quae sunt per se, aliquando sunt uniuersaliores quam sit ipsum genus. Id etiam, quod ipse ait, quod duae artes, quarum sua subiecta fuerint duae res sub uno genere, & non concernunt totam considerationem, eo quod non solum reperiuntur amborum subiecta in suis definitionibus, sed etiam ostendunt per demonstrationem genera suorum subiectorum de quibusdam suis inferioribus. Si autem sua prima subiecta dependenter ex accidentibus per se, & generibus, esset possibile, quod utraque earum ostenderet unam eandem rem de utrisque suis subiectis differentibus uniuersaliter per duos terminos medios differentes. Hic est sermo non uerus, nam quaelibet duae artes, quae sunt sub uno genere, sunt una ars, dum in sua subiecta diuiditur ipsum genus prima diuisione, prout est diuisio corporis mathematici in corpus circulare, & rectum: nam ars, quae considerat corpus rectum & circulare, sunt duae partes considerantis corpus mathematicum simpliciter, dum autem corpus non diuiditur in ea prima diuisione, non considerant genus amborum, nisi duobus differentibus modis. Et ut uniuersaliter inquam, artes subalterne alteri arti subintrant illam per additionem, & diminutionem, non ex parte, qua sunt quaedam species de numero specierum illius generis. Intendo autem per additionem & diminutionem, quod artes particulares reddantur particulares per subiectum, de quo considerat uniuersalis superior, quam illa per conditionem illi superadditam, prout est dispositio scientiae naturalis cum Mathematica: nam, Mathematica considerat corpus imperfectum, hoc est abstractum a motu & quiete, Naturalis autem speculatur de eo per additionem, hoc est, quae sit mobile, & quae scens. Constito autem hoc, quod quaelibet duae artes existentes sub uno genere, non per additionem, & diminutionem, sed per diuisionem corporis in illas per differentias sint, ex quibus construitur una ars, & notum est, quod si sint duae artes, quae ostendant per demonstrationem genus commune utrisque, illae duae artes latitant demonstrationem, quae sint duae artes particulares sub una arte, quae est considerans illud genus: nam illud genus diuiditur in illa prima diuisione, prout diuiditur corpus in soperim etrum, & rotundum. Totum autem hoc significat, quod liber Abunazar de Demonstratione, nondum fuerit completus: nam, potius putandum est hoc de Abunazar, quam quod sit putandum, quod latuerint eum haec res, ob illius peritiam circa hanc artem. Propositionibus uero logicis, in quantum sunt pars artis Logicae, utuntur reliquae artes, & praesuppositis, aut secundum modum, quo quaedam artes utuntur propositionibus, quae ostenduntur in alijs artibus. Iam autem dictum est, quo modo fiat hoc, & non sit translatio demonstrationis: sicque ostensum est hinc, quod impossibile sit, quod transferantur demonstrationes ab una arte in aliam artem secundum opinionem Aristotelis, & sermonem Abunazar in fine capituli, in quo locutus est de communitate artium. Et hinc ostenditur ubi, & quando, & qualiter sit possibile, quod transferantur demonstrationes ab una arte in aliam artem, & ubi non sit possibile: nam non verificatur, quod demonstrationes penitus transferantur, nisi

nisi vocaretur translatio vsus, quo quædam artes vtuntur quibusdam propositionibus, quæ ostenduntur per demonstrationem in alia, hoc autem est debile dictum,

Quæsitum. XIII.

De triplici genere diffinitionum in ordine ad demonstrationem.

AIt Philosophus, quod diffinitionum quædam sit conclusio demonstrationis, prout ait, & quædam sit principium demonstrationis, & quædam sit demonstratio positione differens, & significatum dicti Aristote. est quod diffinitio educatur ex ipsa demonstratione, aut ipsam largiatur ipsa demonstratio. Dicimus itaque, quod Abunazar velit, quod vni diffinitio accidant duæ diffinitiones, quarum vtraque sit imperfecta, & illarum aggregatum sit diffinitio perfecta, et per demonstrationem ostenditur vna duarum diffinitionum de ipso diffinito per inesse alterius eidem, prout ostendimus de eclipsi Lunæ, quod sit defectus luminis Solis ab ea ratione interstitij terræ inter ipsam & Solem: nam vtrunque horum est diffinitio eclipsidis, sed est diffinitio imperfecta, & suum aggregatū est diffinitio perfecta. Tales itaque demonstrationes opinatus est Abunazar de Aristote. quod aggregent tres species diffinitionum. Per hoc autem inspice contrarium suæ opinionis: nam diffinitio aggregata ex his duabus diffinitionibus imperfectis est demonstratio differens positione, quarum altera est conclusio demonstrationis, & altera est principium demonstrationis: et secundū hanc expositionem sit responso pro Aristote. quod dum dicit, quod diffinitio non demonstratur, intenderit diffinitionem perfectam non imperfectam, sed dum consideratur hoc, videtur quod sit responso insufficientis: nam quod sequitur inde ad diffinitionem perfectam sequitur ad diffinitionem imperfectam. Et ideo inuenimus Abunazar, quod suscipiat semitam Hippocratis quatenus inferat diffinitionem per demonstrationem. Sed respondit ad hoc, ex eo quod non sit vniuersalis: hoc est, quod impossibile sit, quod ostendatur per demonstrationem de ipso diffinito, siue fuerit perfecta, siue imperfecta. Hoc itaque notum est, dum procedimus circa hæc, prout processit Aristote. Dicimusque quod notum sit, quod syllogismi non largiantur maius extremum inesse minori, qua sit eius diffinitio, sed quando condonaremus ipsum prædicari de illo in eo quod quid est, & complicatur secundum diffinitionem. Notum autem est, quod syllogismus non largiatur hoc per se, nisi quatenus eius sit, quod medius terminus sit prædicatus de minori in eo, quod quid est, & conuertatur secum: hoc est, ex parte qua est eius diffinitio. Hoc autem sic existente nõ euadit vtraque harum: hoc est, illius quæ est principium demonstrationis, et illius, quæ est conclusio demonstrationis, quin sit diffinitio perfecta, si cõceterimus esse vnius rei plusquam vnam diffinitionem perfectam, aut vtraque ipsarum sit diffinitio imperfecta, & aggregatū ex ipsis sit diffinitio perfecta, aut vna ipsarum sit imperfecta & altera perfecta, & hoc sit secundum duas species, aut quod perfecta sit principium demonstrationis, & imperfecta sit conclusio demonstrationis, vel e conuerso. Et cum processerimus omnibus his modis ordinauit Aristote. exempla harum rerum, ex quo ipse denuo ipsas fecit, videtur quod ipsarum aggregatū sit impossibile: nam si vnius rei sint duæ diffinitiones perfectæ, & sumatur vna illarum duarum ad ostensionem alterius, iam commissemus prologum, id est petissemus principium, prout ait Aristote. nam diffinitio largitur distincte id, quod nomen largitur confuse. Hæc autem sic existere, vtraque duarum diffinitionum largitur significationem

nominis alterius: & dum vsi fuerint vno ad ostensionem alterius, esset ac si vsi essemus duobus nominibus synonymis, vno ad expositionem alterius, nam oportet quod diffinitiones, quæ sunt secundum significationem vnius nominis sint synonymæ, prout nomina quæ significat vnam rem sunt synonyma. Et si quispiam diceret, quod hæc duæ diffinitiones, quæ sunt huius conditionis, non significet rem diffinitam ex vna parte, sic verum esset secundum hunc modum, quod dicatur quod sint duæ diffinitiones vnius eiusdem rei, quæ non sint synonymæ, prout consuetum est, vt dicatur de diffinitione hominis, quod sit animal rationale, & quod sit animal gressibile bipes, sed dum vna talium diffinitionum ostenditur per alteram, non sit prologus, id est petitio principij: & si ambæ significant vnam essentiam, illud est ex duabus differentiis partibus: notum itaque etiam est, quod hæc demonstratio deficiat ab inferendo diffinitionem secundum se, vt eius extremum prædicetur de medio in eo quod quid est: & notum est, quod tales definitiones nõ prædicentur de se in vicem in eo quod quid est, vt largiatur eius quidditatem: nam impossibile est, quod progressibile bipes prædicetur de rationali, sed verisimilius est, quod sit prædicatio per accidens, nisi altera ipsarum sit prior altera: hoc est, aliqua suarum causarum. Re autem sic existere, notum est, quod tales diffinitiones non ostendantur per demonstrationem vnius per alteram, inquantum sunt diffinitiones: hoc est, quod syllogismus compositus ex eis largiatur diffinitionem secundum se: per hoc idem ostenditur quod non conueniat ostendi demonstratiue vnam diffinitionum imperfectarum per alteram, quarum neutra notificat essentiam alterius, sed notificet essentiam ipsius diffinitæ, & sic accidit, si altera duarum diffinitionum fuerit imperfecta, & altera perfecta. Ostensum itaque est ex hoc sermone, quod diffinitio non possit ostendi per demonstrationem: hoc est, quod sit conclusio demonstrationis inquantum est demonstratio. Hoc autem sic existente, significatum dicti Aristote. est, quod diffinitio educatur ex demonstratione, & quod, si quæsitum largiatur quæsitum quod quid est, non est quod diffinitio inferatur ex demonstratione primo & per se, sed huius significatum sit, quod demonstratio largiatur esse rei, prout largitur suam causam & suum esse simul, & quod inferat diffinitionem, dum diffinitio non fuerit primum quæsitum in illatione, sed quæsitum sit inter esse rei, cuius est diffinitio mediante illius diffinitione, & per hoc sit diffinitio non per se nota, prout postea dicam. Demonstratio vero, quæ largitur esse rei & eius diffinitionem, est demonstratio simpliciter, quæ largitur esse rei eiusque causam simul, dum cõtingit, quod causa sit tota diffinitio, nõ ipsius aliqua pars, & hoc in quæsitum composito, & simplici. In quæsitum quidem cõposito contingit duobus modis, quorum vnus est, quod medius terminus, qui est ipsa diffinitio, notificet esse rei per se de ipso subiecto. Secundus autem est, quod rei sint duæ diffinitiones imperfectæ, & ostendatur vna earum per alteram: hoc est, quod per vnam ostendatur, id est inferetur esse rei, eiusque diffinitio simul. In simplici vero sit hoc solum hoc modo: hoc est, quod sint duæ diffinitiones huiusmodi, quarum primam opinatur Aristote. quod sit demonstratio positione differens: secunda autem & tertia est, quod simul differant positione, & sit vna duarum diffinitionum eius ad modum conclusionis demonstrationis, & altera ad modum principij demonstrationis. Exemplum autem primæ speciei harum demonstrationum, quæ largitur diffinitionem, quæ ipsa est demonstratio sola positione differens, est apud nos, gratia exempli, vt si esset eclipsis Lunæ ignota scilicet esse, & ostenderemus ipsam inesse Lunæ per duas propositiones nobis notas, quarum vna esset, quod id, quod significat nomen eclipsidis, sit defectus luminis in Luna. Secunda autem esset, quod defectus

Log. cū cõ, Auer. BBB luminis

luminis insit Lunæ: & ex hoc inferretur nobis esse eclipsis, eiusque diffinitio simul: & hoc est, prout euenit rebus ignoti esse, quarum esse, & causa simul ostenditur per demonstrationem simpliciter. Notum autem est, quod hæc demonstratio largiatur diffinitionem per se ex parte, qua dicimus, quod demonstrationes simpliciter largiantur causas per se: & hoc quidem contingit, dum res est ignoti esse. Dum vero res est noti esse, & quaeritur eius diffinitio solum, non coaptatur ei demonstratio, quæ illam largiatur per se, prout præmissum est. Hoc autem est e conuerso dispositionis ipsius demonstrationis: hoc est, quod iam possibile sit, quod res sit noti esse, & demonstratio largiatur eius causam, & illa est, quæ nuncupatur demonstratio propter quid: nam secundum hoc exemplum eclipsis sunt duæ diffinitiones imperfectæ, quarum vna est noti esse de ipsa Luna nota conueniens nomini ipsius eclipsis: et secunda etiam nota conueniens nomini ipsius eclipsis ignoti esse de ipsa Luna, sed noti esse de altera diffinitione, & concludemus ignotam secundum esse de ipsa Luna per notam secundum esse de ipsa, deinde inferemus per aggregatū ex illis esse eclipsis de ipsa Luna: nam accidit huic demonstrationi, quod in ea vna diffinitio sit principium demonstrationis, & altera conclusio demonstrationis, & diffinitio, quæ est ipsum aggregatum ex duabus diffinitionibus, est demonstratio positione differens. Si autem res quaerita esset noti esse, non verificaretur nobis hoc opus. Verbi gratia, quod quaeramus nunquid eclipsis insit ipsi Lunæ, & esset apud nos nota communis conceptio nominis eclipsis, quod sit ob priuationem luminis in Luna: & sit etiam nota apud nos communis conceptio, quod sit ob interstitium terræ inter ipsam & inter Solem, & ostēderetur primo eē defectus luminis in ea per esse interstitij terræ inter ipsam, & inter Solem, deinde aggregatum ex summa duarum rerum ostendet esse ipsius eclipsis: & sit in prima demonstratione, quod prima diffinitio sit conditionis principij demonstrationis, & secunda est conclusio demonstrationis, & aggregatum ex illis demonstratio positione differens, quod si eclipsis esset noti esse, nihil ex his verificaretur, nisi possibile sit, ut inferatur diffinitio per definitionē simplicem. Hoc itaque est, quod latuit Abunazar, & alios, & creditur, quod Aristoteles iam destruxisset suum sermonē, & penitus deuiauit ab expositione sui sermonis circa hanc rem: tum, quia opinatus est aliam opinionem, tum, quia exposuit suum sermonem aliter, quod sit manifestum eius: & de hoc manifeste exemplificauit, dum quaerimus esse rei simplex, prout quaerimus, an natura sit: & supponimus, quod nomen naturæ significet, quod ipsa sit principium, quo mouentur, & quiescunt corpora ex se, & supponimus etiam, quod nomina etiam conueniant, qua ipsa sit, qua corpora sunt, & supponimus, quod hoc dictum sit notum secundum esse de ipsis corporibus, & secundum esse ignoti esse de ipsis corporibus noti esse de hac diffinitione: & proinde componitur sic ipsa demonstratio, corpora sunt, quibus insunt quædam res quibus sunt, & illa, quibus corpora sunt, ipsa sunt principium, quo ipsa mouentur & quiescunt: & concluditur nobis hinc, quod corporibus sit principium, quo corpora mouentur & quiescunt: & hæc quidem est prima expositio nominis ipsius naturæ. Prima itaque diffinitio huius demonstrationis est conditionis principij demonstrationis: & secunda conclusionis demonstrationis, & tota integraliter est demonstratio positione differens, quæ largiatur naturæ definitionem & esse: hoc est, quod natura sit principium, quo mouentur corpora permanentibus ipsius corporibus per illud. Ostensum itaque est ex hoc sermone, quomodo possimus dicere, quod demonstratio inferat definitionem, & quomodo non contingat hoc dici, & quæ sit cuius hoc sit semper: hoc est, demonstra-

rio simplex, quæ largitur definitionem, & concludit definitionem definitionis: hoc est, in ipsis compositis: & iam eueniunt illi ambæ res, hoc est, quod largiatur definitionem & inferat definitionem, in simplici vero quaesito largitur definitionem, & inferat semper: & hoc fit dum ipsum medium inest per se quaesito in sua definitione non res accidentales. Et illud est significatum sermonis Aristotelis, quod signa non largiantur definitiones, licet iam acciderit, quod inferant definitionem in rebus ignotis secundum esse, sed illa non est definitio per se, prout non largiuntur ipsam causam, cum iam inferat ipsam causam, scilicet ipsum signum. Totum autem hoc euenit in demonstrationibus simpliciter, quarum medius terminus est causa maioris, secundum hoc itaque expedit, quod intelligatur sermo Aristotelis in Secundo Libro Posteriorum de potestate definitionum, & demonstrationum, & de suis communitatibus in his, quæ largiunt, de quibus omnibus lauderetur Deus.

Quæsitum XV.

De demonstrationibus Quia.

A Vicenna non meminit de demonstrationibus quia: & hæc est, dum subiectum ipsarum fuerit compositum, non simplex, nam ipse putauit, quod demonstrationis quia medij termini sint accidentia minoris extremi, & non est apud ipsum modus occurfus ad veritatem, exiitente ipso accidente predicato de eius subiecto secundum esse necessarium, nisi per cogitationem causæ, qua illud predicatum sit accidens illi subiecto. Ex quo autem causa est, quam nititur inferre per hanc demonstrationem, accidit nobis hinc, quando veniamur ostensionem illius esse ex accidenti causato ab eo, quod ostensio sit circularis, aut vera, vel rhetorica, dum non cogitatur causa. Exempli gratia, quia qui nititur ostendere esse erementi luminis Lunæ secundum figuram lunarem paulatine, impossibile est, quin sit vera apud ipsum, prout dicimus, quod Lunæ crescit lumen secundum figuram lunarem paulatine per se: id autem, cui crescit lumen paulatine secundum figuram lunarem, est sphericum, necessitas autem dicti nostri, quod Lunæ lumen crescat huiusmodi paulatine, non verificatur, donec innotescat causa, quæ est, quod ipsa sit spherica. hoc autem ostensio satisfactum est eius ostensioni. Et similiter res se habet apud nos in specie demonstrationis quia, quæ sit per causam remotam, quod non notificat esse necessarium ipsi subiecto, hoc est, extremo minori, nisi ratione causæ proximæ propriæ, & secundum hoc non numeratur apud nos hæc species demonstrationis simplicis, hoc est, cuius propositiones sint immediatæ. Ille autem argumentatur hic duabus propositionibus: quarum vna est, quod omne predicatum, quod est necessarium suo subiecto, est necessarium ratione causæ, quæ inest ipsi subiecto, cum sit illius causa. Id autem, quod est necessarium ratione causæ, quæ est in subiecto, est, cuius necessitas scitur ob scientiam illius causæ: ideo, dum non cogitamus causam, qua accidens inest subiecto, non peruenit nobis accidens esse necesse inesse ipsi subiecto. Verbi gratia, quia ex dicto nostro, omnis coruus est niger, non peruenit propositio necessaria, nisi sciuerimus, quod complexio corui decernat necessitatem coloris aliter, dum enuntiauerimus, quod omnis coruus sit niger, quia penitus non percipitur coruus albus, esset, prout sit illi, qui enutritus esset in regione Æthiopiæ, & enuntiaisset, quod omnis homo sit niger: ex quo ille nullum hominem percipisset, nisi nigrum. Totum autem hoc, est debilia red dere responsa Peripateticorum, & facere titubare suam scientiam, nam maior pars causarum scientiarum naturalium, notificat res posteriores apud nos, & omnes res naturales

naturales sunt compositæ. Compositum autem est notius apud nos, quæ suæ causæ, prout ait Arif. Nos autem dicimus existentibus differentiis sumptis in definitionibus, & rebus, quæ sunt loco differentiarum non possibilibus esse, nisi sit ipsum definitum, cum differentiæ non sint separabiles ab his, quorum sunt differentiæ, immo ex suo esse sequitur necessario esse ipsius definiti, quod est contra dispositionem partis, quæ est loco generis, & cum per se notum sit, quæ accidentia per se habeant in suis definitionibus suâ subiecta, aut genera suorum subiectorum, quæ sunt suæ differentiæ, notum est, quæ sequatur ex his duabus propositionibus, quæ accidentia per se sunt necessarii esse in suis subiectis, de quibus prædicantur, & ex hac parte cogitat animus, dum sumit in sua definitione illorum subiecta, quatenus sint suæ differentiæ, & si non cogitet proximam causam huius. Et ideo fit, quod enuntiamus orationem, quæ rectitudo & circuitus non sint nisi magnitudinis, & si non cogitemus causam huius, neque quæ sit limitas nisi nasi, & si nesciat causa simi: & pronuntiamus orationem, quæ omnis numerus sit par, vel impar, & si nondum constiterit nobis huius causa, nunquid paritas & imparitas sint accidentia: & non sint differentiarum sic necessario, videtur nobis dum putamus quæ subiectum sit in definitione prædicati, quatenus sit definitum: & notum est, quæ hoc non videat de accidentibus, quæ sunt vltima subiecto. Sed videtur hoc de accidentibus coarctis suis subiectis. & hinc fit, prout ait Arif. quæ non verificet nobis de accidentibus, in cuius definitione est genus sui subiecti, quæ in sit necessario ipsi subiecto, donec apud nos per se notum fuerit, quæ illud genus diuidat prima diuisione illius generis, in quantum est illud genus in illud accidens, & eius oppositum, & si, gratia exempli, esset genus corui, quod est alium, diuisum prima diuisione in album, & nigrum, & reliqua media, quæ sunt inter illa, ita occurreret nobis veritas, quæ omnis coruus sit niger. Sed ex quo non diuiditur in albedinem et nigredinem, nisi genus remotum, si diuideretur, & nigredo est de rebus accidentibus coruo per se, ergo notum est, quæ id, quod nos inducit ad necessitatem in essendi accidens ipsi subiecto, quod inuenit in eius definitione, est eius genus proximum, vel ipsum subiectum, & hoc est relinquitur de accidentibus, in quæ diuiditur primo, & per se, nã tunc illud genus habet aditum ad definitionem illorum accidentium. Et ideo, dum Abunazar sumit, quæ iam possibile sit, quæ genus inueniat in definitionibus rerum, quæ non sint oppositæ sibi inuicem, non expedit quæ intelligatur, prout verba eius sonant, nã genus inuenitur in definitione prædicatorum ratione qua ipsa sunt opposita. Dum autem illæ res non haberent oppositum, aut haberent oppositum, sed nos non cogitaremus illud, non verificaret nobis, quæ prædicatio sit necessaria, nam tunc verificaretur necessitas, dum verificaretur illius definitio. Sermo autem Auicennæ dicitur, quæ cuiusque necessitas est ob aliquam causarum, illa necessitas sit illius, dum nouerimus illam causam, est propositio, quæ nos concedimus, & putamus quæ causa, qua cognoscimus illius necessitatem sit ipsum subiectum, dum est vice differentiæ illius. Si vero adiecerit propositioni conditionem, quæ est, dum ait, propter aliquam causarum primarum, non concedimus ei hanc propositionem, quia iam prouenit nobis scientia ob aliquam causam non primam, & hoc dum fuerit quasi prima, & non remota, putat si fuerit secunda, & hæc est dispositio subiecti cum accidente, nã subiectum est causa accidentis ob causam, qua subiectum constat. Nos autem non negamus, quæ scientia proueniens ex notitia huius causæ, hoc est proxima sit tutor quæ scientia proueniens ex causa secunda remotiori: & ideo constat de re proxima ex his, quæ ferunt causam ipsius esse, et ut vniuersaliter inquam, sicut causa notificat esse rerum, hoc est, suum esse simpliciter, absque quæ notificet eius

causam, sic cognoscimus plures res esse absque quæ cognoscamus suam causam proximam, dum autem nouerimus illam causam, confirmat illa scientia. Auicenna itaque ex quo implicita est apud ipsum in demonstratione, quæ scientia per causam, putauit quæ ibi non occurrat ei nomen vere scientiæ, hoc autem est moris illius, qui putat quæ vera certitudo sit quid nouum: hic autem est error. Iam autem ostendit Aristoteles in suo libro, quæ certitudo sit excessus cognitionis, & quæ per hoc distinguantur artes à se inuicem: hoc autem est, quod dicimus de specie demonstrationum, quia quæ infert prius per posterius, est id, quod dicimus de specie, quæ infert accidens conexum per causam non proximam: nam causa non proxima constat secundum modum necessitatis eius prædicationis de ipso subiecto, de quo prædicatur, dum constiterit quæ habeat aditum in eius definitionem, licet sit non proxima. illud autem, quod eduxit hunc virum ad abnegationem harum suppositionum, & destructionem horum principiorum, in quibus conueniunt Peripatetici, est eius extimatio optima de scientificis viris. Sed Deus est qui dirigit ad id quod decet.

Quæsitum XVI.

An definitio sit particularis, aut vniuersalis tantum.

Iam dubitatum est de eo, quod fert de diffinitione particularis, & de illo quod dicitur, quæ diffinitiones sint intentionum, non particularium. Dubium itaque est, quia, si particularis sit diffinitio, illa significaret naturam eorum, munem oibus singularibus. Hoc autem sic existenti, singulare esset in quo conuenirent plures quæ vnum. Iam autem dicitur est in eius diffinitione, quæ sit in quo non conuenirent plures, quæ vnum. Hæc itaque est aduersatiua impossibilis. Rursus, quæ quod significat nomen singularis, esset vnum specie plura numero, et sic singulare diuideret in singularia: hoc autem est absurdum, & quæretur et de illis, in quæ diuideretur, nunquid ipsorum sit diffinitio, necne? & excederet de illis, quod de primo. Res itaque procederet in infinitum, aut singulis esset diffinitio, quæ particularis non est diffinitio. Præterea, quæ non posuerimus singulis esse diffinitionem, non esset apud nos illa res, qua differret ab vltima, neque prædicaret in eo quod quod est. Sed ex quo inuenimus rem de qua prædicat in eo quod quod est, prout dicimus, quæ sit, cuius conditionis est, quæ in eo conueniat duo, significat quæ illius non sit diffinitio. hæc itaque est difficultas, quæ accidit huic quæsitio. Et non absoluit hoc dubium dicendo, quæ singule sit nomen æquocum, nã si esset æquiuocum, eius non esset diffinitio, & descriptio, et ut vltimus inquit, non esset res faciens intelligere eius essentiam, & vltimus non esset res, quæ verificet de eo nisi per accens: nã possibile est, quæ nois æquiuocum inueniat prædicatum verificabile de eo per accens, sed non prædicatum verificabile de eo per se. Nos autem dicimus pro ratione huius, quæ aliquo modo singularium sit attributum alicuius rei eorum, & est priuatio eorum, quæ inest vltimo: hoc autem attributum est res priuatiua, & secundum hoc verificat quæ eius sit diffinitio, & non est vltimo prædicatum de pluribus, ex parte itaque, quæ eius est attributum eorum, est in intellectu, quod est priuatio eorum, quæ inest vltimo, ut sic eius est diffinitio, ex parte autem, quæ non est eius natura eorum extra animam, est singulare, & non vltimo. Error autem huius sermonis est in propositione asserentis, quæ dicitur, cuius est diffinitio sit vltimo: huius autem veritas est, quæ dicitur, cuius est diffinitio, ipsum est aliquid eorum. Cõe autem est vltimo, et ita potest esse priuatio vltimo, nã priuatio vltimo inest pluribus rebus, sicut inest ipsum vltimo. Modus itaque erroris circa hoc est similitudo, quæ est inter eorum & priuationem vltimo, hoc est, cum ambo in sunt pluribus, quæ vni rei. Ostensum itaque est ex hoc sermone, quæ singule in quantum est singule non dicitur alteri singule, & maxime in rebus, quæ sunt extra animam, nam esset vltimo. Cõueniunt vero singularia secum inuicem in priuatione vltimo. Et hinc verificatur de eis quæ ipsorum sint diffinitiones.

Log. cum eorum. Auer. BBB ij Quæsi-

Quaestio XVII.

Quomodo definitio sit notior ipso definito.

ID quod dicitur, oportet definitionem esse notiorē diffinito, potest intelligi secundum quatuor significata. Quorum vnum est, q̄ conceptus definitionis confusus sit notior, q̄ conceptus diffiniti confusus. Secundum autem est, q̄ conceptus partium definitionis distinctus sit notior, q̄ conceptus diffiniti distinctus. Tertium est, q̄ conceptus partium definitionis confusus sit notior, q̄ conceptus diffiniti distinctus. Quartum autem est, q̄ conceptus partium definitionis distinctus sit notior, q̄ conceptus diffiniti confusus. Dum autem poneremus, q̄ huius intellectus sit, q̄ conceptus partium definitionis confusus sit notior, q̄ conceptus diffiniti confusus, est notum, q̄ dum diffiniremus aliquam rem priorē secundum esse & cognosci quo ad nos per rē posteriorē secundum ambas res simul, id est secundū esse, & cognosci, q̄ iam accepissemus rem ad notificationem sui ipsius, & hoc opus conceptus est aut verus prologus, id est petitio principij, aut simile verę petitioni principij: hoc autem est, qui diffiniret Solem, q̄ sit astrum lucens in die: hic enim iam vteretur conceptus ipsius diei ad notificationem conceptus ipsius Solis. Semita autem conceptus Solis est, q̄ perficiatur per conceptum diei, cum fuerit prior illo secundum cognosci et esse, q̄ qui comprehendit intellectum conceptus Solis per cōceptum diei, fit, ac si acciperet ad intellectum rei ipsammet rē. Et similiter fit, si nos intelligeremus hinc, q̄ conceptus partium definitionis distinctus sit notior, q̄ conceptus diffiniti distinctus, immo huic loco euenit quoddam inconueniens, quod est, q̄ res, quarum definitiones sint per se notae, notificent omnes definitiones suarum partium per se: hoc autem est absurdum, & sic est intellectus secundus, videlicet, q̄ cōceptus partium definitionis distinctus sit notior, q̄ conceptus diffiniti distinctus: sicq̄ etiam cōtingeret de definitionibus, quę componuntur ex rebus posterioribus, q̄ non sit proprium notius eo, cuius est proprium, & hoc inquam illud est notum per ipsum proprium. Tertius vero intellectus, qui est, q̄ conceptus partium definitionis confusus sit notior, q̄ conceptus diffiniti distinctus, currit secundum cursum ipsius naturę: nam pars compositi est notior, q̄ compositum, & literę sunt notiores quā syllabę. Notum autem est, q̄, si intellexerimus quod dicitur, q̄ partes definitionis oporteat, q̄ sint notiores q̄ diffinitum, significatum est id, quo non accidat nobis in definitionibus modus, quo fiat petitio principij, aut quasi petitio principij: nam possibile est esse aliquā rem priorē aliqua alia re secundum esse, & cognosci, & illa res sit posterior ea secundū ambas res simul. Sed, dum accepimus eius cōceptum confusum in conceptu illius prioris, cōceptus distinctus est notior illo, ex quo simplicia sunt notiora compositis, & cum hoc largitur de hoc priori conceptum perfectiorem: nam cōceptus rei distinctus est perfectior, q̄ eius conceptus confusus, nisi posterius sit ignotum inesse ipsi priori, cum hoc nequeat sumi in conceptu prioris, neq̄ etiam prius in conceptu rei, quam notum est inesse ei: sicq̄ secundum hoc conceptus diei confusus notior est apud nos, q̄ conceptus Solis distinctus. Dum itaque cognoscimus conceptum Solis distinctum per conceptum diei confusum, iam nouerimus latēs per manifestum. Et similiter etiā, dum nouerimus conceptum confusum diffiniti per conceptum distinctum definitionis, noscimus latēs per ipsum manifestum: quoduis autem horum duorum significatorum possibiliū intelligatur de definitionibus, expedit, q̄ perferretur de illo. Et ante hoc etiam perferendum est, nunquid dum dicimus, q̄ conceptus

partium definitionis, quę notificant, & agūt conceptū diffiniti per definitionem, sit notior q̄ ipsa definitio, vel q̄ ipsum diffinitum, aut vtriusq̄, eo modo quo dicimus, q̄ in certitudine præmissę sint notiores ipsa conclusio, aut hoc sit eo modo quo dicimus, q̄ partes sint notiores toto, & particulares sint notiores vniuersalibus: nam non prouenit ex vi huiusmodi notioris, q̄ ipsum sit notius naturaliter, & latens sit ignotius naturaliter, prout est dispositio præmissarum, et conclusionis.

10 Sed ambo sunt naturaliter nota, hoc est, gratia exempli, de toto & partibus: nam notitia partium est vehementioris prioritatis secundum hęc speciem, q̄ notitia totius, & similiter res se habet de particularibus cū vniuersalibus: et ideo vniuersale, quod ostenditur per particulares in ipsa inductione, non est ignotum naturaliter, imo est infra particulares secundum cognitionem, & particulares sunt manifestiores eo. Sed discrimen, quod est inter illa, non conducit ad hoc, quod notius sit notum naturaliter, & latens sit ignotum naturaliter, sicut res se habet de præmissis & conclusione, & notum est, q̄, si notitia actiua conceptus formationis, i. notitię qd est, sit notior, q̄ ipsa formatio eo modo, quo dicimus, q̄ præmissę sint notiores ipsa conclusione, tã posset accidere formationi petitio principij similis illi, quę accidit verificationi, id est notitię quia est: sicq̄ esset hic petitio principij sophistica circa quia est, & petitio principij falsigraphi circa quid est: & sic inuenimus, q̄ intellexerit Abunazar hunc locum in libro Topicorum: & ideo transtulit id, quod retulit de hoc ex libro Topicorum in librum Elenchorum. Si vero conceptus agētium ipsum quid est per definitionem illam, & conceptus qui sit ex illis, sunt de genere notificantium, & excedunt seinuicem illi duo conceptus secundum magis & minus, notum est, q̄ ex hac specie nō euenit vera petitio principij, nam ille, cui accidit, q̄ vtiatur minus noto in ipso quid est magis noti, non dicitur q̄ non diffiniat omnino, quia petat in definitione vera petitione principij, sed dicitur de illo, q̄ non reddat melius q̄ diffinitū, & non reddit ipsum melius, quia vtiatur circa ipsum qd simile petitioni principij: & secundum hoc expedit, q̄ hęc species petitionis numeretur ad destructionem definitionis, & non subintrat secundum hunc modum in librum Elenchorum: & ideo inuenimus Themistium introducentem hunc locum in summā locorū malorū definitionis in libro Topicorum. Philosophus vero introduxit illum in loca destructionis definitionis. Ex hoc opere putatur, q̄ Abunazar estimauerit q̄ ipse sit falsigraphus, cū hoc q̄ Philosophus dicit in hoc libro, qd id, quod vere sequitur ex hoc, sequatur, & ipsum quid est.

50 Veruntamē præmissum est notum ex eo quod dicitur in libro Posteriorum, q̄ impossibile sit, q̄ procedamus a conceptu noto naturaliter ad conceptū ignotū naturaliter, nisi ex parte, qua cōceptui noto adhibetur certificatio quædam: nam si diffinitum sit noti esse sibi se ignotæ definitionis naturaliter, oportet necessario saltem, q̄ ostendant per demonstrationē, q̄ sunt res agētes ipsum qd est, nam si res essent noti esse naturaliter, & notū q̄ sint partes definitionū, definitiones talium rerū essent per se notae. Si autem diffinitum esset ignotū secundū esse, & quid est secundū definitionē simul, est notum q̄ res agētes eius quid est sint secundum definitionē, sed possunt largiri eius quid est per definitionē ex parte qua largiuntur eius esse. Sicq̄ fit ex hac parte ex rebus agētib; ipsum quia est, cum hoc quod sunt agentes ipsum qd est, & hęc est dispositio demonstrationis simpliciter, quę largitur esse rei, eiusq̄ definitionem simul, prout est ostensum in Secūdo libro Posteriorū: & ideo non est possibile, q̄ dum esse diffiniti fuerit per se notum & definitio ignota, q̄ illius definitio largiatur quodquid est, qd est notum

notum nobis naturaliter, nam si esset possibile, possibile eua esset de eo quod quid est naturaliter noto, quod largiatur per se quod quid est naturaliter ignotum. Hoc autem sic existente, esset aliqua res præter ipsum syllogismum, quo educeretur id, quod est naturaliter ignotum: & ut vniuersaliter inquam, definitiones sciuntur, dum de significato ipsarum tria scibilia sciuntur: quorū vnum est, quod definitum sit ens: secundum, quod definitio insit diffinito: tertium autem, quod illa sit definitio, dum vnum, & duo, & tria hæc scibilia fuerint naturaliter ignota apud nos. Definitio itaque est naturaliter ignota, & ideo syllogismus est necessarius ad educationem definitionis: sicq; loca, quibus ostenditur, quod illa res insit illi rei, & sit ipsa definitio, sunt loca diffiniendi. Hi itaque tres modi sunt vniuersaliter modi, quibus educitur ipsa definitio, & in omni materia, & sunt modi quos tradidit nobis Aristoteles in libro Topicorum, dum Topici præcedentes ipsum putarent, quod nõ datur via ad eius ostensionem. Et Aristoteles ostendit hoc in libro Posteriorum, quod syllogismus, qui largitur in esse definitionem ipsi diffinito, & hic qui componitur ex locis absolutis impossibile est, quod largiatur definitionem per se. Sed possibile est de illo syllogismo, qui largitur esse ipsius diffinito, dum medius eius terminus est ipsa definitio. Hæc autem res iam latuit in petitione principij. Hoc autem sic existente, dum concesserimus, quod hæc species petitionis principij cadat in definitiones, iam, oportet, quod numerent inter loca malitiæ definitionis, nõ inter loca destructionis definitionis. Si autem quispiam diceret, quonam pacto Aristoteles introduxerit illam inter loca destructionis definitionis in libro Topicorum. Dicimus, quod ex quo notorium est, quod sicut ipsum quia, est oportet, quod sit ex rebus notis sic, & ipsum quod est, prout dixit Aristoteles in suo libro Topicorum: sicq; iam conuenit huic libro in locis destructionis definitionis, prout fecit Aristoteles. Dum vero loquitur in libro Posteriorum, tunc expedit, quod numeretur inter loca malitiæ definitionis, & ideo turbata est mens Themistij, & putauit, quod debeat numerari in libro Topicorum inter loca malitiæ definitionis, & perplexa est mens Abunazar, & putauit, quod verus sit ad destructionem definitionis. Hoc autem ostenso, redeamus, & perserutemur significatum, quod nobis videtur de illo, nam õ vtinam scirem significationem, quam expedit intelligi ex eo quod dicitur, q; partes definitionis sint notiores diffinito, & q; conceptus partium definitionis cõfusi oportet, q; sint notiores conceptu diffinito cõfuso, aut notiores conceptu distincto, cum ex positione horū duorum significatorum nõ contingat absurdum. Dicimus itaque, quod iam ostensum sit, quod res diffinitæ cum suis definitionibus non euadunt reliquam trium rerum, aut quod sint ignoti esse & definitionis, aut noti esse, & ignota definitionis, aut noti esse & definitionis. Demonstratio vero, quæ ostendit esse rerum ignotarum secundum esse & definitionem largitur suam definitionem, & suum esse. Notum itaque est, quod partes definitionis, & tota ipsa definitio nõ sint notiores, quàm ipsum diffinitum: ex quo ambo noscuntur per aliud, hoc est, tam definitio, quàm diffinitum. De illis vero, quæ sunt noti esse, & ignota secundum definitionem, notum est etiam, quod partes definitionis ipsarum, & tota ipsa definitio non sint notiores, quàm ipsum diffinitum, nam illud, quod scitur per se, notius est, quàm id, quod scitur per aliud. De rebus autem, quæ sunt notæ secundum esse, & notæ secundum definitionem, iam videtur, quod eligibilis sit, quod partes definitionis, & tota ipsa definitio sint notiores, quàm ipsum diffinitum, adeo, quod adijciatur definitioni cum hoc, quod sit perfectior dif-

finito, quod etiam sit notior eo. Si vero partes definitionum talium non sint notiores, sed minus notæ, illæ sunt malæ definitiones. Oportet vero, q; ad primam spem definitionum instituamus conditionem, quod definitiones, & partes definitionum sint notiores diffinito, hoc est, quod sumantur mediij termini demonstrationum, quæ largiuntur definitionem rei, & eius esse. In illis vero, quibus non ostenditur esse definitionis per signum, & diffinitum est per se notum, aut notum per signum, non inuenitur hæc conditio, neque ex parte necessitatis neque ex parte eius, quod melius est. In tertia vero specie definitionū esse huius conditionis est qua est melius, hoc est, de definitionibus per se notis: sicq; ergo conditio necessaria continua in omni definitione est, quod conceptus partium definitionis agat conceptum definitionis, sicut certitudo præmissarum agit certitudinem conclusionis. Differentia vero inter vtranq; est, quia conceptus actiuus, & passiuus definitionum differat secundum magis & minus, cum vtraque ipsarum sit primo nota. Certitudo autem actiua, & passiuua syllogismorum differunt, quia altera earum est naturaliter nota, & altera est naturaliter ignota. Cum autem definitiones differant à syllogismis per hanc rem esse partium definitionis esse notius diffinito, non est necessarium in definitionibus, sicut hoc est necessarium in syllogismis. Non est autem cuiuspiam dicere, ex quo partes definitionū sunt notiores ipsis diffinitis, & definitio est notior ipso diffinito, q; partes definitionis sint notiores diffinito, sed ipsa est perfectior conceptus, rerum vero correlatiuarum partes definitionis, & diffinitū sunt vnius gradus notitiæ, sed intelligitur ex parte ipsius definitionis, & ex ipsa definitione secundum se, hoc est, q; cõceptus partium definitionis cõfusus sit notior conceptu definitionis in ipso implicito, sicut conceptus patris cõfusus est notior conceptu distincto filij in patre, licet tales definitiones non largiantur de diffinito maiorem notitiam, quàm largiatur ipsum nomen. Rursus est quo definitio notificat essentiam rei, secundum quod est in esse, essentia horum sunt in comparatione. Comparatio autem non est vna omnibus modis, non habitudo patris, gratia exempli, ad filium secundum dici non est habitudo filij ad ipsum, licet sint subiecto vna, hoc est, qua sunt habentes habitudinem. Hoc autem sic existente, habitudo ergo, qua concipitur pater, & qua largitus est suam essentiam, qua dicitur in comparatione ad filium, est alia ab habitudine, qua filius largitus est suam essentiam, & est qua dicitur in comparatione ad patrem, licet pater & filius non sint vna eadem res. Igitur non sequitur ex definitionibus rerum correlatiuarum acceptio rei in sui met conceptum, prout primo occurru mentis putatur, nam sermo persuasiuus, qui induceret ad hoc opinandū componitur sic, in conceptu patris sumitur filius, & in conceptu filij sumitur pater, sicq; pater sumitur in conceptu suij ipsius, hic autem est similis illi, quo dicit, si Sol sumatur in conceptu diei, & dies sumitur in conceptu Solis, sicq; Sol sumitur in cõceptu suij ipsius. Modus autem erroris est, quia dum nos sumimus Solem in cõceptu diei, & diem in cõceptu Solis, duæ habitudines sunt vna habitudo, hoc est, q; habitudo diei ad Solem sumat in conceptu Solis, est eadem habitudini Solis ad diem, quando dies sumitur in eius definitione, sicut est habitudo partium definitionis ad ipsam definitionem: duorū vero correlatiuorum sunt duæ habitudines differentes, nam habitudo patris ad filium est alia ab habitudine filij ad patrem, & similiter habitudo duorum ad vnum, quæ est habitudo dupli, est alia ab habitudine vnus ad duo, quæ est habitudo mediij. Vna autem differentia est inter duas habitudines, nã habitudo partium definitionis ad diffinitum est habitudo, quam facit ipse intellectus, Log. cū cõm. Auer. BBB iij sed

sed habitudo rei ad aliud est extra intellectum; sicq; habitudo secundum essentiam duorum mutuo relatiuum est ex parte, qua sunt mutuo relatiua. Si autem acciperemus, quod vtrumque ipsorum sumatur in definitione alterius ex vna parte non accideret aliquid vltra malitiam definitionis: sicq; accidit hinc petitio principij, prout putauerunt Auicenna, & alij: nam, non accidit ipsi quod quid est petitio principij, prout ostendimus. Ostensum itaq; est ex hoc sermone, quo modo sit possibile, quod dicatur, quod partes definitionis sint notiores diffinito, & quid huiusmodi sit secundum modum necessitatis, & quid sit secundum modum prestantioris, & quo modo sit possibile, quod dicatur, quod circa definitionem occurrat petitio principij, & quo modo hoc sit impossibile, quod erat id, quod ostendere intendebamus. Hi autem, qui contulerunt nobis hunc modum huius tractatus, fuerunt nostri socij studiosi Morisiani: nam si hic fuerit aliquid, pro quo bene merendum sit, illi fuerunt potissima causa eius, ex quo nobiscum communicauerunt in hoc, ille enim qui perferatur aliquam rem, & qui promouet ad illam, dicuntur communicare in illa: sicq; expletum est hoc quaesitum ad laudem Dei, qui adiuuit nos, exaltetur nomen eius. Amen.

Quaestum XVIII.

De definitionibus, quae dicuntur positione differentes a demonstratione.

2. Poster.

Aristoteles putat, quod demonstrationes, ex quibus educuntur definitiones, quae sunt definitiones, quas ipse vocat demonstrationes positione differentes, sunt demonstrationes, quibus contingit, quod ipsarum termini medij sint causae, quae sunt extra ipsam rem, & in re, quae sunt ipsum agens, & ipse finis, & materia, & forma: nam hae causae sunt, ex quibus constituantur quidditates rerum, hoc est, definitiones, quae componuntur ex causis formalibus, hoc est, ex forma vniuersali, quae vocatur genus, & forma propria, quae vocatur differentia. Et opinatur, quod, dum termini medij fuerint ipsae quidditates rerum, quod ex illis non ostendantur definitiones nisi per accidens, si concesserimus, quod vnus rei sint plures, quae vna quidditas, prout videtur, quod vnus rei sint plures quae vna definitio. Si autem non concesserimus hoc, esset capituli ostensionis ipsius rei per seipsum. Huius autem demonstrationis species est haec, A est in definitione B, & B in definitione C: sicq; iam putatur, quod concludat, quod A sit definitio ipsius C, quae, prout ait Aristoteles, aut est logica, hoc est, non per se: nam praedicatio definitionum de seiuicem est per accidens: vel sit petitio principij, si dixerimus quod vnus rei non sit nisi vna solum definitio. Species vero communes, quae inferunt definitiones per causas, quae sunt extra causas, ex quibus fiunt definitiones, quae sunt ipsae quidditates, illae sunt demonstrationes per se, quae prout ait Aristoteles secundum se totae sunt definitiones positione differentes. Conclusiones autem ipsarum, sunt definitiones, sed imperfectae, sui autem termini medij, si significatur de illis per orationem, sunt etiam definitiones imperfectae, quae sunt principia demonstrationis, aut non significatur de illis per orationem, & sic sui termini medij sunt quaedam ex causis ipsarum definitionum. Perfecta autem definitio est, quam continet haec species demonstrationum secundum se totam, & perfectissima ipsarum est, quae significat medium terminum

per orationem. Et haec species demonstrationum, quaedam est demonstratio simpliciter, & quaedam demonstratio propter quid, & simplex vtriusq; & composita ex eis: & hoc siue fuerint noti esse in aliqua re & ignota definitionis, siue fuerint ignota secundum ambas res simul, hoc est, secundum esse & definitionem, & hoc vel simpliciter, aut secundum aliquam rem. Exemplum autem illius, quae est noti esse secundum aliquam rem, est eclipsis Lunae, nam eclipsis est nota in esse Lunae, ignota secundum quidditatem, cum contingat esse remotionem eius luminis ob multas causas, & dum componitur demonstratio sic, dum sit Lunae eclipsis terra interponitur inter ipsam, & inter ipsum Solem: terra autem interposita inter ipsam, & Sole cessat lumen Solis a Luna: sicq; concluditur, quod eclipsis sit cessatio luminis Solis ab ipsa Luna, quae est quidditas eclipsis. Dum autem mutatur ordo huius demonstrationis secundum se totam, fit hinc definitio perfecta eclipsis, nam eclipsis est cessatio luminis Solis ab ipsa Luna ratione interstitij terrae inter ipsam, & Solem. notum autem est, quod medium terminus hic sit causa extra quidditatem eclipsis, nam est eius efficiens, & notum est, quod sit definitio partis definitionis perfectae eclipsis, ex quo sumitur signum eius per orationem, & notum est, quod secunda pars huius definitionis sit conclusio demonstrationis, & aggregatum ex vtriusq; est definitio perfecta: & hoc idem exemplum largitur esse, et quidditatem simul apud illum, qui non viderit eclipsim, & similiter si poneremus minus extremum ipsam eclipsim, & diceremus nunquid eclipsis sit cessatio luminis Solis a Luna, esset demonstratio largiens nobis quidditatem rei per suam causam, hoc est, eius definitionem. Haec itaq; demonstrationes sunt definitiones in potentia, & eas intendebat Aristoteles in hoc libro: & omnia attributa, & conditiones instituta demonstrationibus in primo libro Posteriorum sunt huius demonstrationis, & ipsa est vere, de qua simpliciter absoluitur nomen demonstrationis, de alijs vero non absoluitur nomen demonstrationis nisi secundum nominis aequiuocationem, & ideo nos putamus, quod demonstrationes, quarum medij termini sunt suae quidditates, sunt praeter illas quidditates, quia non sunt verae demonstrationes, ex quo non subintrat in eas per causas proximas maior pars specierum demonstrationum, quas continet liber Abunazar: et similiter sunt demonstrationes, in quibus ostenduntur per demonstrationem quaedam partes quidditatis de aliquibus, prout sunt demonstrationes, in quibus demonstratiue ostenduntur genera per differentias. Totum autem hoc iam ostendimus in nostris Commentarijs supra librum Posteriorum Aristotelis, & hic est sermo, qui ostensus est in ultimo Posteriorum, & certificatum est apud me, quod illa sit opinio Aristotelis circa demonstrationes, quae largiuntur ipsas definitiones. Iam autem ego scripsi alias de his: sed hoc est, quod expedire sustinere, quia ipsum est verum, & illud est, quod videtur post vehementem perquisitionem, & excessiuam considerationem, & est quaedam res, quae non constitit alicui illorum Expositorum, quorum tractatus peruenit ad nos, nec videtur ex verbis Abunazar, quod peruenit ei illud ex verbis Aristotelis, licet ostensum sit hoc ex eius verbis in Posterioribus, & in libro Elenchorum. Deus autem est, qui educit vota ad effectum, et roborat sapientiam, cuius nomen exaltetur. Amen.

Auerrois Quaestorum Decem & Octo Logicalium, interprete eodem Abramo, finis.

Auerrois

De primitate predicatorum in demonstrationibus.

Llud quidē, de quo meministis ex conditionibus demonstrationum positis ab ipso Philosopho, q̄ sua predicata sint prima, & alibi fecit mentionem, q̄ predicatum, vt plurimum, sit vniuersalius subiecto, conuenit, q̄ intelligat de suis conditionibus predicatorum, q̄ sint propria predicatis ipsarum premissarum, & predicatis quaestionum, & annectit conditionibus predicatorum ipsarum premissarum cum hoc, q̄ sint propria, q̄ sint etiam immediata. Predicata quidem quaestionum absq̄ dubio sunt prima, quando predicata sunt propria subiectis, quā ostendantur per illas premissas, & hęc quaestiones vocantur primæ, & illæ premissæ dicuntur primæ. Huius autem causa est, quia intentio demonstrationum est formatio per definitionem, definitiones autem sunt propriae definito. Si autem predicatum quaestionis fuisset vniuersalius subiecto, predicatum nō esset pars definitionis, quoniam predicatum vniuersale non euadit, quin sit accidens, aut genus. Si autem fuerit accidens, medius terminus etiā esset causa sui inesse ipsi subiecto, non causa sui esse simpliciter. Demonstrationis autem sine dubio est, q̄ terminus medius sit causa ef fendi predicatum ipsius quaestionis simpliciter, & causa sui inesse ipsi subiecto: quoniam hęc est causa essentialis, quæ, quando inuenitur, inuenitur & predicatum, et quando aufertur, aufertur & illud, hoc autem accidit illi, quia hoc predicatum est proprium suo subiecto, & posterius eo, & ideo non fit in demonstrationibus absolute, sed in accidentalibus, hoc est in demonstrationibus definitionalibus, & non fit penitus in essentia: & ideo substantia non ostenditur per demonstrationem. Abu nazar autem putauit, q̄ ostendatur per demonstrationem, quando posuit genera ostendi per demonstrationem per ipsas differentias, et hoc, quia ille putauit, q̄ in demonstrationibus sufficiat, q̄ medius terminus sit causa amborum extremorum, vel alterius ipsorum, vt in suo libro dixit. Res autem non ita se habet, vt ipse opinatus est: quoniam causa, quæ decernit esse ipsius rei, conuenit, q̄ decernat suum esse simpliciter, et ipsius ablatio illius ablationē simpliciter. Si enim illa res esset ex his, quæ sunt in subiecto, decerneret ambas res simul. Si autem esset ipsummet predicatum, hoc est, q̄ esset ex his, quæ non sunt in subiecto, esset priori subiecto, cum insituens conditionem, q̄ causa sit prior maiori extremo secundum esse, adeo q̄ sit causa sui esse simpliciter, & esse ipsius subiecto, & eius ablatio decernat ipsius ablationem simplr, & ablationem eius à subiecto. Dicitur autem, quæ sunt medij termini ad ostensionem generis de specie, non sunt huius conditionis: nam causæ per se sunt, quæ dum auferuntur, auferuntur causata simpliciter. Verumtamen, dum auferitur differentia, non auferit genus simpliciter, sed si auferitur, auferitur ab illa, à qua auferitur vna suarum differentiarum. Et similiter dum inuenitur, non inuenitur genus simpliciter, sed inuenitur in habenti differentiam, hęc autem est res, quæ nō inuenitur in causis per se, hoc est, q̄ dum auferuntur causæ per se, auferatur sua causata simplr, & perinde Arist. tradidit in principio sui libri Posteriorum canones, quibus regulant hęc predicata, & cauit à rebus fallētibz circa ea. Sermo vero Philosophi asserens, q̄ pro maiori parte predicata sint vniuersaliora subiectis, est hęc eadem res. Et perinde veræ demones sunt rarioris esse, q̄ demones dialecticæ cōes, quæ nō sunt diffinitiones

in potentia. Iam autem exposuimus hoc quaesitū in lib. Poster. & in quaestis logicis. Id vero, quod quaesueras de sermone Philosophi dicentis, q̄ dem nrm, q̄ albū sit lignum, non sit enunciatio, cum alibi in suis libris iā exēplificauerit de talibus. Nouissimi autē nri non intēdunt hic per predicatum accūs predicatum de subiecto: cuius causa est, quia dicere albū habet duo subintellecā: quorum vnum est, q̄ de albo intelligatur ipsummet accidens, & est ipse color albus: dū vero de albo intelligit ipsum recipiens albedinem, ppō esset vlior suo predicato, & non esset enunciatio, & esset fm gradum illius, qui posuerit dīam predicatā de ipso gñe: & ideo serf de talibus, q̄ sint predicata præter naturalē consuetudinē, p id vero, quod dicit, nouissimi autē nri nō intēdunt hic per predicatum accūs predicatū de subiecto, significauit illud noīe denoiatio: quo autem modo subitātia, q̄ predicatur de subto, significat noīe denoiatio, put sit in secunda premissa, ita vero esset, si dixisset propiores nobis esse stellas erraticas: totū autem hoc est notum.

Epistolæ Auerrois finis.

ABBVALKASIS BENADARIS

QVÆSITVM. I.

De notificatione Generis, & speciei.

Notentio huius sermonis est, q̄ speculemur sermonem Alpharabij dicentis, q̄ genus, & differentia conueniant in eo, q̄ vtrunq̄ eorum notificat essentiam & subam spēi: nisi q̄ genus notificet subam spēi, in qua conueniūt alia: dīa vero notificat subam spēi, qua determinatur ab alijs, aut suā subam, inquantū determinatur ab alijs. Nra autē expō circa hoc erit, vt nri mortis est circa reliqua, quæ speculamur: illa autē est speculatio necessaria, & speculatio pp melius. Necessaria quidē speculatio in hoc tractatu est illius verus intell's, pter quē nō verificat, q̄ imaginef. Dicimus itaq̄, q̄ pdicata simplicia, q̄ de subtris pdicant, & simplices res, quibus rñdē in re sponse quid est, vel qualis est, partiunt duabus diuisionibus veris notorijs in notificatione: quarū prima diuisio est, q̄ illa diuidunt in ea, quæ notificant ea, q̄ sunt de essentia, & in ea, quæ notificant ea, quæ sunt extra essentiam. Alia autem diuisio est, q̄ illa partiuntur in ea, q̄ notificant rē vlem, et in ea, q̄ notificant rē ppriam. Hic autem est tertia diuisio, quā decernūt natura illarū rerū, sicut decreuerūt illæ duæ diuisiones, ad quā tertiā diuisionē excitauit nos Alpharabius, quæ est, q̄ illa partiunt in ea, quæ notificant totum ipsum cognoscibile, et in ea, quæ notificant partem ipsius. Omnes autē hęc diuisiones sunt rerum simplicium fm duas notitias, verificationē, id est, an sit, & formationem, id est, quid sit. Ex quo autem res ita se habet, oportet illum, qui locuturus est de genere, & dīa sermone logico, q̄ notificet quid vtrunq̄ illorum contineat de notitia, q̄ est, vel qd est, & an notitia vtriusq̄ sit essentia, aut illius, quod est extra essentiam, vel totius speciei, aut eius partis. Ideoq̄ Alpharabius prædixit in præcedenti sermone, q̄ notificatio generis & dīa sit essentia, non illius, quod est extra essentia: & hoc, q̄ dixit, q̄ genus & dīa conueniāt, eo q̄ vtrunq̄ ipsorū notificet essentiam spēi. Hoc itaq̄ sermone notificauit, in qua re notificationis conueniāt, & quæ notitia sit, in qua cōueniant, quæ est notificatio substantiæ. Postea vero fecit mentionem de distinctione substantiæ, quam notificat ipsum genus à substantia, quam notificat ipsa dīa. Et hoc, quia substantia, quam notificat ipsum gen°, est tota ipsa species notificata, vel id, quod continet illam, & aliā ab ea. Substantia autem, quam continet differentia est tota ipsa spēs, aut id, quod appropriat illam ab alijs. Necessaria autē est expositio Log. cū cōm. Auer. BBB iij duarum

duarum rerum conducentium notificationem generis ipsius speciei duobus modis differentibus, & duarum rerum conducentium notificationem differentie ipsius speciei duobus differentibus modis: sicq; nunc faciemus mentionem circa utrumq; eorum de duabus rebus propter varietatem modorum suae notificationis: & hoc, quia ex quo notum est de intentione generis, quod conveniat cum differentia circa esse amborum in ipsa specie, & quod inter ea in specie sit differentia secundum esse: & ideo species, quae est composita ex ambobus illis, est una in actu, & non duae. Sicq; oportet propter esse unionem generis cum differentia in ipsa specie secundum esse, & utrumq; ipsorum esse est inseparabile ab alio, & indifferens ab illo secundum esse, ita ut genus, quando praedicatur de ipsa specie, aut quando per illud respondetur ad quaestionem quid est ipsa species, quod notificet totam ipsam speciem, sed ipsum non notificat illam per id, quod appropriat illam, ex quo pars notificans est communis illi, & reliquis suis speciebus differentibus: sicq; suum notificare totam ipsam speciem, non secundum partem illius ratione suae convenientiae cum differentia in specie secundum esse, & ipsum notificare illam totalitatem, in quantum continet ipsam speciem, & aliam ab illa, est propter genus esse commune illi speciei, & alijs speciebus distinctis. Haec itaq; est causa notificandi genus ipsam totam speciem secundum substantiam communem: sicut causa notificandi genus de ipsa specie partem suae substantiae: & est id, quod continet ipsam speciem, & alia ab ea, quod est esse intentionem generis, & eius essentiam ex parte, qua ambo illa sunt essentiae distinctae, non ratione qua ambo simul insunt ipsi speciei: et ideo intendit, quod propter genus esse essentiam speciei illius intentio est alia ab ipsa differentia, & conveniunt ad esse speciei. Ideo necessario notificavit ex hac parte genus de specie partem essentiae speciei, & hoc est, quod intendebat, quando dixit: nisi quod genus notificat essentiam speciei, in qua conveniunt alia ab illa, & intendebat notificationem generis de specie totam ipsam speciem, quando dixit: aut suam essentiam, in quantum secum convenit in illa aliud ab ea. Et per hoc idem ostenditur notificatio differentiae de ipsa specie secundum suam totalitatem, aut suam essentiam, quae illam appropriat, hoc est, quod differentia sit essentia speciei, & pars essentiae speciei: ex quo species est ex duabus essentijs, quarum una est ipsa differentia, quae notificat partem speciei. Ex quo autem in duabus notificationibus totali et partiali differentia est essentia propria ipsi speciei, eius notificatio toti speciei est secundum id, quod appropriat ipsam speciem, & eius notificatio est partis speciei proprie. Construuntur autem de duabus notificationibus generis duae demonstrationes & similiter est de differentia. Demonstratio autem de notificatione generis ad totam speciem, in quantum continet speciem, & alia ab illa, construitur sic: Genus est essentia communis speciei, quae inest illius totalitati, id autem, quod est substantia communis speciei inest suae totalitati, notificat speciem, in quantum continet speciem, & alia ab illa: inferuntur inde, quod genus notificet totalitatem speciei, in quantum continet speciem, & alia ab ea. Demonstratio autem notificandi ipsum de ipsis speciebus; ut partem suae essentiae communis, & constituitur sic: Genus est pars essentiae communis speciei, id autem, quod est talis denominatio, notificat essentiam speciei communem: & inde inferuntur, quod genus notificet essentiam speciei communem. Demonstratio autem notificandi differentiam totam ipsam speciem secundum id, quod ipsam appropriat, constituitur sic: Differentia est essentia speciei propria, quae toti ipsi inest, illud autem, quod est essentia speciei propria toti ipsi inest, notificat totam speciem per id, quod appropriat ipsam speciem. Demonstratio autem

notificandi differentiam de ipsa specie ipsam speciem propriam essentiam, construitur sic. Differentia est pars essentiae propria speciei, id autem, quod est talis dispositionis notificat essentiam speciei sibi propriam: differentia itaq; notificat essentiam speciei sibi propriam. Ex parte itaq; inessendi genus, & differentia toti speciei est notificatio utriusq; ipsorum de tota specie, & ex parte essendi utrumq; ipsorum partem speciei, est partis tantum. Genus vero est ipsa pars communis, & sic, quando notificat totam speciem notificat ipsam secundum partem communem. Differentia vero est pars propria: & sic, quando notificat totam speciem, notificat ipsam secundum partem propriam: sicq; completa est, & perfecta speculatione necessaria perfecta, & vera huius quaesiti. Speculatio vero de illo, quae est propter melius, est stabilire ordinem sermonum speculantium sermonem Abunazar Alpharabij de illo quaesito. Illorum autem sermones, quos stabilivi circa hoc, sunt tres. Quorum primus sermo, quem stabilivi in hoc loco est sermo Abuharahma bin thahar. Id autem, quod ex illius verbis refertur est, quod ipse intellexerit ex sermone Abunazar, & hoc sit illud, quod intellexerat ex suo sermone in libro Posteriorum Analyticorum. Genus vero est, quod significat id, quod currit cursu conclusionis demonstrationis, est dignius & maius, ac vehementius. Differentia vero est id, quod significat id, quod currit cursu principij demonstrationis, & est dignior, & potior, & vehementior: & intellexit ex duobus locis vnum intellectum, & constituit ipsum aliud esse idem: hoc autem quod Abunazar imaginatur in libro Posteriorum Analyticorum circa hunc locum est, quod duae partes definitionis, quae sunt genus & differentia, ponantur in demonstratione, quando mutatur definitionis ordo in demonstrationis ordinem, ex quo, ut expositum est in libro Posteriorum Analyticorum, definitio est demonstratio positioe differentis, & de utroq; & genere & differentia meminit, quae pars demonstrationis sit, quando variatur positio partium definitionis in situm demonstrationis ex eo, quod genus est genus, & ex eo, quod differentia est differentia, & ex eo, quod definitio generis sumat loco generis, & differentiae definitio sumatur loco differentiae: & comparavit inter duas significationes generis & differentiae, & exposuit, quod genus sit commune, & differentia sit propria, & quod, quando mutatur definitionis ordo in demonstrationem fiat genus conclusum in demonstratione: & propterea est demonstrationis conclusio, & differentia est demonstrationis medium: & ideo sit demonstratio nis principium, cum demonstrationis principium sit ipsius medius terminus. Et notum est, quod quicquid est, de quo meminerit de utroq; ex demonstrationis ordine, sit ordinatum: ex quo differentia est propria, & genus est commune. Commune autem infertur ex proprio: sicq; ergo oportet, quod genus secundum suam communitatem sit demonstrationis conclusio, & differentia secundum suam appropriationem est demonstratio nis principium. Hi autem duo ordines, qui sunt generis, & differentiae ad demonstrationem insunt illis ex eo, quod utrumq; eorum sit sumptum in demonstratione per se: sumpsit vero loco utriusq; illorum suam definitionem, nec ambo currunt processu vnius partis demonstrationis. Sed generis definitio significat totum aggregatum, quod est demonstrationis principium, & illius conclusio: sicq;, & differentiae definitio, ex quo ambae definitiones partiuntur in genus, & differentiam: sicq; generis ordo in demonstratione est gradus, qui sibi inest, qui est ipsum esse demonstrationis conclusionem, & differentiae ordo est gradus, qui sibi inest, qui est ipsum esse demonstrationis principium. Exemplum autem ordinis, qui est generis & differentiae in demonstratione sem se, non sem assumptionem

nem suarum diffinitionum, quādo variatur positio diffinitionis in demonstratiōnis positioem, est sicut quōd mutetur diffinitio hominis, quæ est animal rationale, & dicatur, homo est rationalis, & rationale est animal. Sicque rationale stabiliatur in diffinitione sub gradu principij, & animal sub gradu conclusionis: quando autem sumeretur animalis diffinitio loco animalis: summa generis diffinitionis significaret aggregatum in demonstratione, quod est illius principium, & eius cōclusio: & hoc, quia animalis diffinitio est corpus nutritibile sensituum. Sicque nutritibile sensituum poneretur sub gradu principij demonstrationis, & corpus sub gradu cōclusionis demonstratiōnis, & cōnecteretur demonstratiō ex mutatiōe positionis diffinitionis sic, hō est nutritibilis sensituum, nutritibilis autem sensituum est corpus, homo itaque est corpus: notum autem est quod gradus rei, quæ est illi per se in demonstratione, est verior, & dignior, quod illi attribuitur, & est vehementioris fidei, & maioris usus: fit autem verior, quia est secundum rei essentiam, non secundum id, quod ipsam infert, quæ est eius diffinitio. Sicque inter duas notificationes duorum locorum est differentia, quæ iam exposita est, ac etiā quomodo terminetur ordo ordinis demonstratiōnis, & ordo ordinis notificationis rerum separatarum. Id autem quod fallit per nomen æquiuocum, est in duobus locis, quorum vnus est, quando dicit summam aggregati: quoniam per summam aggregati intellexit Hadadh Alrahman ipsam speciem, quando species est summa aggregata ex genere & differentia: intentum autem per illud in libro Posteriorum analyticorum, est aggregatum ex hac demonstratione & eius cōclusionē: alter autem locus insinuat illius responsum: quia Habuhadh Aerahmā intellexit suum responsum de specie: intellectum autem de illo in libro Posteriorum analyticorum est suum responsum de ipsa diffinitione, in quantum suæ cōditionis est, quod sua positio mutetur in positionem demonstratiōnis. Stabiliuit autem mentē huius nobilis iudicis, in quo Deus sibi complaceat circa duos sermones. Primo circa sermonem, quo in diuersum deuiavit est, quia Abunazar meminit vtroque de genere, & differentia notificatione vera & translatiua. Vera quidem est notificatione vtriusque ipsorum secundum partem, translatiua vero est notificatio vtriusque ipsorum secundum totum multitudini plebis: ex quo illud cui test notificatio partis secundum veritatem notificat ipsum totum secundum translationem, non est in doctrina demonstratiua locus translationis. Secundum autem intellectum, ad quod transferretur, est, quod illud de quo meminit Abunazar de ambabus notificationibus in vtroque & genere, & differentia, constructiuit super opinionibus antiquorum circa esse generis & differentie in ipsa specie. Sicque ille, qui credidit veritatem essendi amborum illorum in illa, quæ est illorum esse simul vniri in illa, non hoc esse in illa solum secundum diffinitionem eius de hoc, posuit notificationem vtriusque ipsorum cōsequentem hoc esse: & sicut esse est in tota specie, ita notificatio fit totius illius. Ille autem, qui credidit, quod ambo illa, hoc est, ipsum genus & ipsa differentia sint in ipsa specie per modum inhaesionis, non secundum modum vnionis: sicut est granum in generatione frumenti, posuit notificationem secundum hoc secundum partem, non secundum totum. Hæc autem secunda opinio est falsa, nec est aliqua veritas, quod notificatio conferat ordinem consequentem falsam opinionem circa ipsum esse: & complaceat sibi Deus in illo, qui me primo excitauit ad hæc duo loca, quæ numerauit Abuhadh alrahman; quod sint diuersa. Quartus vero sermo est sermo illius, qui stabiliuit agentem nouum secundum cognitionem, & secundum operationem, quod est, quia Abunazar notificauit de vtro-

que illorum, & de genere, & de differentia, duas notificationes, quarum vna est credentis, generis esse plures species, & illa est notificatio vtriusque illorum secundum partem speciei: generis quidem secundum partem communem, & differentie secundum partem propriam. & credentis generis non esse, nisi vnicam speciem. Sicque apud sic credentem, genus notificat speciem secundum se totam: ex quo apud illum non est alia species. Deridendum autem esse usum huius sermonis est manifestum illi, qui illum scrutatur: & est sermo circa quem deuiavit à veritate Aluhadh alrahman, et crederet vnionem duorum locorum distinctorum, quod & suus pater crederet. Sicque completus est sermo de modo speculationis huius quæsit: & hoc in ciuitate Dhania tempore speculationis, quæ fit inter viros cisca decisiones legales: & hoc in nocte introitus quarti diei mensis sahaban anni quingentesimi noni. Deus autem est ille, qui ad rectum dirigit.

Quæsitum. II.

De nominis definitione.

Dixit Eximi⁹ iudex Abuakafin benadaris: De⁹ ipsum custodiat. Diffiniuit Aristotē, nomen in libro Periermenias, quod sit dictio significans impositione abstracta à tempore, & nulla suarum partium significat sola. Et dixit Abunazar Alpharabius omnes expositores conuenerunt, quod adiectio dicti in positione sit superflua, ex quo dictio non significat, nisi impositione: & ideo dixerunt quod per dictionem hic ille intellexerit vocem. Hoc autem non habet aliquam intentionem, quia inconueniens est definito deferre genus remotum, & dimittere proximum: & hoc si cōcesserimus, quod vox sit genus dictionis: Abunazar vero dixit quod derulerit illam, quia aliquando vocantur etiam multa, quæ canit animal dictiones ob esse illorum expressionem proximam expressiōi dictionum hominis. Et hoc etiam est casum, quia genus, quod dicitur equi uoce, non cōuenit quod fiat in definitionibus: sicut qui diffiniuit hominem quod sit animal, & accepit hoc nomen, significans animal sensituum & pictum. Quando autem iam constiterit dictum illorum, nos dicimus quod additum dicendi ipsum in hac definitione impositione, est additum necessarium, & per illud perficietur definitio. Hominum enim dictiones diuiduntur in illam, quæ significat & in non significantem: & ideo quod detulit genus supremum, quod est ipsa dictio ipsum proprium, reddidit per significationem: & dixit dictionem significatam: & ex quo significatio est communior dictione, quia quædam est significatio vocum, & aliqua est significatio dictionum: & significatio vocalis, qua vtuntur bruta, fecernitur dictionaria, per id, quod dixit impositione: dictionaria enim est in positioe, & vocalis est naturaliter: ideo apposuit hoc additum ultra significationem, & dixit in positione ad distinguendum inter illas duas significationes: & hæc species definitionum est de speciebus definitionum completarum: accidit enim primæ differentie, qua diuiditur primum genus in definitione, quod sit diuidens genus primum, & genus, quod est super eo: & quando fert differentia primi generis, oportet quod succedat differentia quæ ipsam distinguat à differentia, qua distinguit genus primi generis: cuius exemplum in definitionibus est, qui diffiniuit hominem, quod sit animal mobile bipes dicendo, mobile diuiditur animal in duas partes, & diuiditur per illud suum genus, quod est ipsum corpus. Quādo autem additur in illius definitione bipes, distinguitur per illud mobile, quod est animal à mobili, quod non est animal, & distinguitur per illud illa species animalis, quæ diffiniri intenditur à

tur à speciebus distinctis ab ea in suo genere. Et huic simile contigit in hac definitione, quia, in quantum detulit dictionem significantem, distinguit per illud dictionem, quæ est genus nominis per genus, sub quo intrat nomen, quod est ipsum significans: & cum detulisset significans, & cum hoc quod per ipsum significans bipartitur dicitio, per ipsum etiam partitur genus dictionis, quod est ipsa vox: quia quædam vox est significans, & aliqua est non significans: & deinde tulit differentiam, qua distinguitur significatio vocalis à significatione dictionaria: & dixit impositionem. Et de his, quæ tibi manifestant hanc rem est, quia dicere dictionem non significat ipsam impositionem: quia ex dictionibus, quibus homo loquitur sunt illæ, quæ non sunt impositæ quæ sunt prætermittæ dictiones, non institutæ in idiomate: neque dicere significantem significat positionem. Sicque ergo necessario apponitur in definitione impositio. Sicque dictum Expositorum, qui dixerunt dictionem significare ipsam impositionem est error: dictiones enim prætermittæ non sunt impositæ: & tamē illæ absque dubio sunt dictiones: sicut gratia exempli est dicitio, quæ componitur ex zada: quia tu inuenies de illis aliqua, quæ imponitur, & aliquam, quæ non imponitur: et similiter est in reliquis compositionibus latentibus. Impossibile ergo est sine additione significationis ultra dicere dictionem, quia quædam dicitio est significans, & quædam non significans. Et impossibile est absque additione per impositionem ultra significantem: quia significans quædam est naturaliter, & quædam impositione. Nec est alicuius dicere, quod non sit impossibile, quod nomen dictionis non significet impositionem, & nomen significationis etiam non significet impositionem: & quando connectetur dicitio cum significatione, & addit clausula conditionis in ea, significant impositionem: quia si hoc concederetur vltima differentia in hac definitione, delata esset implicite, non explicite. Differentias autem vltimas definitionum conuenit significare significatione explicita simplici, non significatione insinuationis. Dicitio enim est dicitio, & vox, & ex quo est vox eius significatio est naturaliter, & ex quo est dicitio, habet significationem per impositionem. Impossibile ergo est absque explicatione per dictionem, quæ significet per suam figuram, & declinationem ipsam impositionem. Et si diceretur satis esse in definitione nominis, quod dicatur quod sit dicitio significans: ex quo hæc clausula conditionis est æqualis dicto per impositionem: melius itaque est quod explicetur in definitione figura huius clausule conditionis. Sicque iam demonstratum est tibi, quod qui definiuit nomē hac definitione, & abiecerat ab illa dictionem impositionis, errauerit decilua enunciatione. Deus autem est qui dirigit ad rectum illum quem voluerit. Et talis est mos hominum cū hoc viro in omnibus, quæ argumētantur contra ipsum. Dico autem homines illos, qui sunt vere philosophi.

Duorum quæsitorum Abbalkasis Benadaris finis.

ALHAGIAG BIN THALMVS

QVAESITVM.

*De mitione propositionis de inesse,
& necessaria.*

Dixit Aristoteles in vltimo expositionis combinationis de inesse & necessaria; si negatiua fuerit necessaria, & particularis, conclusio itaque non fit necessaria. Huius autem expositio fit in præmissis diffinitionibus: & similiter quando de-

xit in vltimo mitionis de inesse, & necessario in tertia figura: si propositio affirmatiua fuerit necessaria, siue fuerit vniuersalis, siue particularis, aut negatiua fuerit particularis necessaria, conclusio non fit necessaria. Intendebat quando dicebat: conclusio non est necessaria. hoc est, modo quo redeat in primam figuram eo modo quo redit in de inesse simplici, & sit suum dictum hic, quod conclusio non fiat necessaria, loco eius dicti de vtrisque in necessario simpliciter, non exponitur conclusio syllogismi necessarij eo modo, quo exponuntur conclusiones syllogismi simplicis. Huius autem expositio de diffinitionibus, vt hæc opinio appareat de illis ambobus, hoc est, sua reductio in primam figuram modo prædicto, non habet esse. Deinde subicitur suppositionem ipsam, quia iam illa præmiserat de necessario simpliciter: ideo abbreviauit totum hoc secundum suam consuetudinem in abbreviatione, & latentia in locis, in quibus intendit hoc, aut in vno illorū, aut in ambobus: quia ille iam ostendit suam intentionem in ambobus illis locis. Sicque apud me educitur expositio sermonis Aristotele, munda ab omni labe, quæ ei attribuitur vel illi similis est, & aufertur ambiguitas ab illo. Deus autē nos semper dirigat ad id, quod conueniens est. Amen.

Quæsitum Alhagiachin finis.

ABVHALKASIM MAHMATH

BEN KASAM

QVAESITVM PRIMVM.

*De modo discernendi demonstrationes propter quid,
& demonstrationes quia.*

Ait Abuhalkasis mahmath ben Kafam philosophus declamator. Quia periti speculatores scientiæ logicæ iam perplexi sunt circa cognitionem demonstrationum propter quid, & demonstrationum quia: & non fuit eis manifestatus ordo, quo discernunt demonstrationes propter quid, & quia, cū eo quod tulit Abunazar circa hoc, pro quo commendandus est. Causa autem suæ perplexionis circa id, cuius memini, fuit id, quod accidit in editione demonstrationum ex sermonibus fallentibus corruptis, qui non sunt de litera Abunazar. Ex quo autē non confiderauerunt quod cecidit illuc esse corruptum, & crederunt ipsum, asseruerunt eius veritatem, & ordinarunt circa illud demonstrationes, & inuenimus eos, quod detraxerint sermonem ad suum libitum, & tradunt conditiones, quibus nimis recedunt à vero ordine, cuius meminit Abunazar: nec constituit negocium ipsorum, adeo quod disceptauerunt circa ipsum: & apud quosdam ipsorum inuenitur id, quod non est apud aliquos: & iam factus est sermo de hoc inter me & quosdam per iterum: vbi maior pars meæ opinionis circa id fuit, quod in libro sunt sermones fallentes corrupti: & non multum speculatus sum prius circa hoc, & persuasus sum, quod satis est per sermones Abunazar, dum in suis libris loquitur de his: & separati sumus inde absque haberemus rem, quam ille intenderet: ex quo autem res se habet circa hæc rem præstantem, prout meminit, & non destitit mentis robur sumere à complendo speculationem circa illud, donec hoc contigerit: & posui quæstionem quæsitum secundum eius intentionem de ipso: prout facit incians id, de quo non fuit opinio alterius. Sicque creator sua misericordia direxit me ad ipsam veritatem: & quod hinc prouenit,

uenit, cōuenit illi, quod retulerat Abunazar: et specu-
labimur id, quod ille retulerat in eius editione: ex
quo autem notæ sunt circa hoc quæsitum duæ opinio-
nes, constituam eas in scriptis, ut valeant dirigere il-
lum, qui mihi succedet. Dico itaque, quod omne quæ-
situm speculatiuum scitur per syllogismum, prout
ostensum est in libro Posteriorum: omnis autem syl-
logismus componitur ex subiecto quæsitum & eius præ-
dicato, & re tertia, quæ vocatur terminus medius,
prout ostensum est in libro Priorum analyticorum:
& non facit acquirere syllogismus scientiam alicuius
quæsitum, qua in eo sunt duo extrema quæsitum. hoc au-
tem est absurdum, nam ambo illa sunt ipsummet quæ-
situm. Sicque si acquireretur scientia per ipsa am-
bo, acquisitio scientiæ quæsitum esset absurda. Sicque
non relinquitur, nisi quod acquiratur scientia quæsitum
per rem tertiã, qui medius terminus vocatur: sed
nisi terminus medius sit connexus utriusque duorum
extremorum quæsitum, non faceret penitus acquirere
scientiam: nam inter quælibet duo, inter quæ non est
connexio, non est impressio, neque consecutio. Hoc
autem est, ut est ipse calor, sicut relatum est in libro
Peri geneleos: sicque oportet ergo necessario quod
inter terminum medium, & inter utrumque extre-
mum quæsitum sit quædam connexio dictarum in
libro Posteriorum, ut proueniat ex termino medio
ipsorum scientia ad ipsum quæsitum: & dum con-
nexus fuerit medius terminus duobus extremis quæsi-
ti, eueniret scientia in actu: nam quæsitum est notum
in potentia, & terminus medius reddit ipsum notum
in actu. Oportet itaque necessario, quod scitum, quam
conferat terminus medius ipsi quæsitum, insit termino
medio in actu: nam id, quod est in potentia, non edu-
cit ipsum in actum, nisi id quod est in actu. sicut est ca-
lor, qui est in ipso ferro in potentia, educit ipsum in
actum calor, qui est in actu sui speciei. Hoc autem
iam demonstratione ostensum est in scientia Physi-
ca, & alibi: sicque relinquimus ipsum. Præterea dum
fuerit quæsitum ignotum in actu, oportet quod ter-
minus medius sit notus in actu: nam verum non
cognoscitur nisi per verum quale ipsum. Sicque iam
ostensum est, quod terminus medius expediat, quod
sit notus in actu, & quod species eius scientiæ sit spe-
cies scientiæ ipsius quæsitum. Species autem scientiæ
quæsitum est species scientiæ ipsius esse: hoc est, ipsum
quia, aut species scientiæ causæ est esse simul, id est
propter quid, & quia simul: & hæc eadem species sunt
species scientiæ per terminum medium, ex parte qua
est terminus medius, & hoc. nam dum inest extremo
minori, & ei inest extremum maius in actu, aut in po-
tentia: & cum hoc non fuerit penitus causa, id esset se-
cundum scientiam quia solum: nam de eo scitur quod
insit minori solum, & quod ei insit maius: & ideo
quæsitum facit ipsum adipisci notitiam, quod maius
suorum extremorum insit minori, prout relatum est
in libro Priorum in prima figura, quæ est per se nota:
dum vero fuerit causa inessendi minori, & maiori, &
inessendi maius minori, modus eius scientiæ est mo-
dus scientiæ per causam, id est propter quid: nam id
quod de illo scitur, est quod sit causa solum. Dum ve-
ro consideramus ipsum inesse minori, & ipsum inesse
maiori, ut inde acquiratur scientia ipsius esse, &
cum hoc ponitur causa intentionis, ut inde subintret
scientia causæ, ille est modus scientiæ secundum esse,
& causam simul: nam id, quod scitur, est quod dici-
tur de duobus extremis, & quod sit causa. Sicque in-
ducemus necessario huius rei ostensionem per ipsum;

Sicque iam videtur quod modus scientiæ est per ter-
minum medium, & quod adipiscitur in scientia quæ-
siti scibilis in potentia, fit per terminum medium,
quod est scitum in actu. Dum autem id, quod adipi-
scitur per ipsum in scientia quæsitum, fuerit secundum
perfectionem, illud erit agens. Regula autem eius
probationis est instrumentum: nam omne instrumen-
tum perfectum, vel agens, est agens & regulas suum
operatum: nam circino, gratia exempli, fit circulus, et
per illum comprobatur ipse: & caligarius agit cali-
gas, & comprobatur eas. Perfectum autem agens est,
quod largitur perfectum finem quæsitum ab eo. Et
medius terminus largitur perfectum finem intentum
quæsitum ab eo: & est illius scientia in actu. Ipse itaque
agit quamlibet rem: circino terminus medius est, quo
discernuntur demonstrationes per eam scientiam,
quam adipisci faciunt de conclusionibus, quæ sunt ip-
sum quæsitum: & si cuperes ostendere, quod in hoc
tractatu dictum est de ipsis præmissis demonstrati-
uis, quarum quædam sunt notæ per demonstratio-
nem propriam, aut per demonstrationem alterius co-
gnitionis, & per experimentum quo adipiscuntur
prima principia experta, & composueris ex illis de-
monstrationem, sic fit hoceducta à termino medio
scientia quæsitum à potentia in actum, expedit quod ter-
mino medio insit in actu species scientiæ, quam edu-
cit in ipsum quæsitum: id autem, cui expedit inesse spe-
ciem scientiæ, quam educit in quæsitum, est id, ad
quod redit cognitio quæsitum: est itaque terminus, in
quem fit reditus in cognitionem quæsitum. Iterum id,
in quod redit ipsa res, redit in ipsum secundum quod
est agens & regula: in terminum autem medium fit
reditus, secundum quod est agens & regula: prout
iam demonstratum est in præmissis. Si autem cupe-
res eius præmissas & compositionem, sic fit medius
terminus agens perfectum, prout præmissum est: &
omne agens perfectum est agens & regula, prout eius
experimento directum est: terminus itaque medius
est agens & regula: hoc autem confirmant & cadunt,
& reprobantur cæteræ regulæ. Sicque nunc reassu-
memus pro conformitate sermonis ipsius Abunazar
cum hoc, qui constituitur ex his sermonibus: & dica-
mus quod notitia inessendi prædicatum ipsi subie-
cto, id est, quia, sit vna indiuisa. Scientia vero causæ,
hoc est propter quid, diuiditur in scientiam causæ es-
sendi ipsum subiectum, & in scientiam causæ in es-
sendi prædicatum ipsi subiecto, & in scientiam essendi
prædicatum & subiectum simul, prout retulit Abu-
nazar in libro elementorum: sed ipse non meminit
de scientia causæ essendi prædicatum & subiectum si-
mul, & non est aliquis arguens hoc. Quælibet autem
causa est materia, aut forma, aut agens, aut finis: prout
meminit in hoc libro. Sicut si acciperemus medium
terminum inter hominem & animal per scientiam cau-
sæ ex materia, ut compositum ex ultimis miscibili-
bus, aut ex forma: & est sua cogitatione rationale,
aut ex agente: & est quæ genuit homo: vel ex fine: &
est cui magis decet ut remaneat beatus post mortem,
& vnaquæque harum est pars definitionis: nam defi-
nitio componitur ex vnaquæque quatuor causarum,
prout meminit in hoc libro: sicut dicimus quod ho-
mo sit corpus compositum ex ultimis miscibilibus: aut
quod sit animal rationale sua cogitatione: vel quod sit
corpus genitum, quod generat homo: vel quod sit
corpus decentius, ut moriatur, & remaneat beatus
post mortem: omnes definitiones, & si componan-
tur ex reliquis causis, currunt cursu formarum. Defi-
nitiones

nitiones autem sunt præstantiora prædicata, ad quæ declinant omnes causæ. Sicque medij termini demonstrationum causarum, hoc est propter quid, aut sunt definitiones, vel partes definitionum duorum extremorum ipsius syllogismi, aut alterius ipsorum: aut habent communitatem cum definitionibus amborum aliquo modo: et est sermo corruptus apud illum, qui intelligit partem veritatis. Pater itaque nunc, quo modo ordinetur sermo, ut educatur in demonstrationes causarum, quarum medij termini sunt causæ, & conformatur illi quod primo ostendimus. Et totum hoc, quod videtur ex hoc, est sermo Abunazar ad literam. Expositionem vero demonstrationis Abunazar absoluit, & dixit, quod eius sint duæ species, quarum vna est, qua concluditur posterius de posteriori: dum fuerit vnus gradus posterioritatis ipsorum successus ad medium terminum: & iam ostendit Abunazar de hac secunda specie, quod eius terminus medius neutrius extremorum sit causa: dum dixit, dum fuerit vnus gradus posterioritatis ipsorum successus ad medium terminum. Et in prima specie ostendit, quod terminus medius essendi sit etiam causa maioris extremi, quod vero cum hoc non sit causa minoris, est eius demonstratio quædam, quæ ostenditur ex eius dicto, quod medij termini demonstrationum causarum, id est propter quid, sint definitiones, aut partes definitionum duorum extremorum, aut alterius ipsorum. Sicque dum dicit, aut alterius ipsorum, aufertur quæ medijs terminus demonstrationis quia, sit causa minoris. Demonstratio ergo quia est, cuius medius terminus penitus non est causa, prout prius ostendimus. Demonstratio vero essendi & causæ, hoc est quia & propter quid simul, est ipsamet demonstratio propter quid: sed dicitur demonstratio propter quid tantum in vna comparatione. Sicque dum sciuerimus ipsum esse, & inquisuerimus scientiam, fit demonstratio, quæ facit nos acquirere scientiam causæ in comparatione eiusdem demonstrationis propter quid & quia simul: quia facit adipisci in esse prædicatum ipsi subiecto per connexionem medij termini duobus eius extremis affirmatiuæ, prout diximus, & facit adipisci scientiam causæ, sicut terminus medius est causa: sed ex quo fecit ipsum inde adipisci, illa est scientia causæ, id est propter quid solum: est ergo demonstratio causæ, id est propter quid in comparatione ad nos: & sic est omnis demonstratio propter quid solum in comparatione ad nos: in sui vero comparatione omnis demonstratio causæ, id est propter quid, est demonstratio essendi, hoc est demonstratio quia: nam quæcumque demonstratio, cuius medius terminus connectitur ambobus eius extremis affirmatiuæ, facit adipisci ipsum esse. Dum vero inquirimus scientiam causæ & esse simul, demonstratio quæ facit nos acquirere ambas res sit demonstratio causæ, & esse simul in comparatione sui, & in comparatione ad nos: & non est differentia inter demonstrationem causæ, id est propter quid & illam, nisi in comparatione ad nos tantum. Et satis fuit ipsi Abunazar commemoratio demonstrationum propter quid, & demonstrationum quia, & reliquit commemorationem demonstrationum propter quid, & quia simul. Et fuit quidem satis illi commemoratio demonstrationum propter quid, ex quo non est differentia inter vtrasque, nisi in comparatione ad nos, & in relatione ad nos, prout ostendimus. Ex quo autem demonstratio quia, & propter quid similis est, quæ facit adipisci ambas res si-

mul, & medius terminus demonstrationis propter quid est causa minoris, & maioris, & inessendi maioris minori, hinc est demonstratio causæ & esse simul quæ facit adipisci ipsum esse, & vnam harum causarum, quælibet ipsarum fuerit: nam ex quo maius extremum est præstantius vtriusque partibus quesiti, cum sit quesitum secundum veritatem, & ipsa oratio vocatur quesitum, propterea scientia huius partis est præstantior, quam scientia alterius partis: & ideo demonstratio, quæ facit adipisci esse & causam, quando eius medius terminus est causa maioris est prior & verior nomine demonstrationis esse & causæ simpliciter, & est dignior nominis demonstrationis simpliciter. Sicque demonstratio ipsius esse, & causæ simpliciter, est, cuius medius terminus est causa maioris extremi. Si autem minus fuerit præter illud, est demonstratio eius esse, & est demonstratio simpliciter infra primam secundum gradum impositionis nominis: & ideo dicit Abunazar, ex quo vna conditionum institutarum ad demonstrationem simpliciter est, quod medius terminus sit prior maiori eo modo, quo causa rei est prior ipsa re, hoc est, de demonstratione, quæ est prior & verior, ut dicatur demonstratio simpliciter: & aliquando fit causa ipsius esse, & causæ secundum comparisonem eius, & comparisonem nostram: dum hoc contigerit nobis circa illam. Dum vero nos voluerimus scire scientiam inessendi prædicatum ipsi subiecto, accipimus aliquam rem terminum medium, & contingit nobis circa hanc, quod sit causa: accidit itaque nobis esse & causa, quod si accidit nobis secundum primam intentionem, fit per illam scientia ipsius esse, hoc est, scientia. Scientia vero causæ fit, dum accidit nobis secundum intentionem secundam, & ex secundo syllogismo, & contingit quod circa hoc compositus sit primus syllogismus. Hæc itaque est summa eorum, quæ videntur nobis de regulis trium demonstrationum. Rerum autem regula & directio gloriosi Dei est.

QVÆSITVM II.

Castigatio quartæ speciei secundæ generis congerierum demonstrationum ipsius Alpharabij.

Ortasse notificatur tibi quod error sit circa quartam speciem secundæ generis congerierum ipsius Abunazar, quasi esset demonstratio causæ, seu propter quid: sed est demonstratio quia, nam medius eius terminus est posterior vtriusque extremis. Crediderunt autem hoc, quia errauerunt, & dixerunt quod proprium generis æqualis est prius specie, & adiacens generi cum esse speciei. Hoc autem est absurdum: nam proprium generis, siue æquale, siue inæquale, quod non constituit speciem, est accidens ipsius: & reliquarum specierum eius, & posterius eo, & reliquis suis speciebus: nam est primo posterius genere, & eius speciebus secundo. Huius autem inditium est: nam pars substantiæ non est nisi substantia, ac etiam, quia natura speciei est magis prior natura generis, quam natura proprii ipsius generis: quia natura generis non prouenit, nisi cum natura ipsius speciei: sicut non prouenit natura speciei, nisi cum natura generis: nam ambæ sunt ad aliquid, & proprium

prium consequitur naturam prouenientem: & idto etiam secum consequitur natura, quæ consequitur ipsum. Dum autem natura generis prouenit cum specie, sicut prouenit natura speciei cum genere, oportet quod proprium consequatur ambas naturas, & naturam generis, & naturam speciei. Sicque firmam tuam considerationem hic, & euades ab errore multorum locorum. Sicque expliciunt Quæstia logica, ad laudem gloriosi Dei, cuius sapientiæ radius nos eripiat ab omni perplexione erroris. Amen.

Duorum Quæstorum Abuhalkasim mahmat Ben Kasam finis.

ABVHABAD ADHADRAHMAN
BEN IOHAR.

EPISTOLA PRIMA.

De negatiua de necessario, & negatiua possibili.

Existi à me Deus te adiuuet: de negatiua de necessario, & negatiua possibili, an sit vna secundum hanc dispositionem, aut diuersa. Dico quod dispositio negatiua de necessario & negatiua necessaria est, quod, quando negatiua necessaria fuerit vera, infertur necessario veritas negatiua de necessario, quia cum dicto nostro non est de aliqua re ipsius necessario, verificatur omnino, quod non est necessario de aliqua re ipsius, quia si hæc fuerit falsa verificatur necessario quod non est necessario de aliqua re ipsius, ex quo illa, quod necessario non est de aliqua re ipsius, est falsa, cum illæ duæ sint contradictoriæ. Sicque, quando negatiua necessaria fuerit vera, verificatur omnino negatiua de necessario. Hoc autem non conuertitur vt dicamus quod quæ fuerit vera de necessario, sine dubio verificetur negatiua necessaria: quia verum est, album non est necessario de aliqua re ipsius plantæ, & non verificatur secum, album necessario non est de aliqua re ipsius plantæ. Dispositio vero negatiua de possibili, & negatiua possibilis est econtrario huius: quia quando altera illarum fuerit vera, altera est falsa necessario, quia quando verificatur dictum nostrum Zayadh possibile est quod non ambulet, falsificatur secum necessario Zayadh non est possibile quod non ambulet. Et ideo quando hoc verificatur, hoc falsificatur. Huius autem causa est, quia affirmatiua possibilis & negatiua possibilis vtriusque veritas infertur ex veritate alterutrius: quia dictum nostrum Zayadh possibile est quod non ambulet in mane, infertur ex dicto nostro Zayadh possibile est quod ambulet in mane. Manifestum autem est quod negatiua ipsius possibilis, quando falsificatur, falsificatur & eius affirmatiua: quia falsificatur dictum nostrum, Zayadh non est possibile quod ambulet, & cum huius falsitate falsificatur eius affirmatiua. Quando vero verificatur negatiua necessaria, falsificatur ipsius affirmatiua, & econtrario: propterea secernitur inde. Deus autem nos dirigat ad id, quo conueniens fuerit. Amen.

EIVSDEM ABVHABAD

ADHADRAHMAN

BEN IOHAR.

EPISTOLA. II.

De termino medio, quando fuerit causa maioris, an imaginabile sit secundum aliquem locum non esse causam minoris.

Existi Deus te adiuuet de ipso termino medio, quando fuerit causa maioris termini, an imaginetur secundum aliquem locorum eundem non esse causam illius esse in minori, adeo quod ad inesse maioris ipsi minori indigeamus aliqua causa. Responso est, quod, quando interrogatio sumeretur simpliciter, hoc quod imaginatur & reperitur, esset medius causa maioris, & non est penitus causa inessendi maiorem ipsi minori, nisi secundum cognitionem solum: quia quæstorum, & (vt vniuersalius inquam) ipsarum præpositionum est, quod iam insit maior illarum, & quod verificetur suum prædicatum suo subiecto, secundum veritatem prædicati de illo subiecto. exempli gratia, sit quæsitum, an risibile & Geometra sit homo: & dicamus, omne risibile, vel Geometra est animal rationale, & omne animal rationale est homo, igitur omne risibile, vel Geometra est homo. Sicque vtraque harum præmissarum est vera & conclusio similiter: homo autem non est vere prædicatum de ipso risibili, aut Geometra, immo res est econtrario: quia risibile & Geometra inest homini, qui de illo prædicatur: & hanc prædicationem dicunt prædicationem præter naturalem consuetudinem: & ideo medius terminus in hoc, & in consimilibus est causa ipsius maioris, & non est causa essendi maiorem in minori, cum prædicatio maioris de minori in affirmatione sit vera prædicatio: sicque in talibus non imaginatur, quod prædicatio sit causa essendi maiorem in minori, non causa maioris solum. Et dixit Aristoteles, nec voco omnem prædicationem præter naturalem consuetudinem prædicationem omnino, & si forte illam sic nominamus, vocamus eam prædicationem secundum accidens. Et Themistius posuit has demonstrationes inter demonstrationes causæ solum. Et Alpharabius exposuit hoc in hoc loco. Et ego exposui hoc sufficienti expositione in meo tractatu de combinationibus demonstrationibus. Et similiter dico, si quæsitum prædicatum non fuerit essentielle prædicatum ipsius subiecti, neque suum subiectum essenziale suo prædicato, sicut si quæsitum esset, an omne sedens sit disciplinabile: & dicamus omne sedens est homo, & omnis homo est disciplinabilis: sicque omne sedens est disciplinabile. Hæc itaque tres propositiones sunt veræ, ex quo iam declaratum est in scientia Naturali, quod sedere sit homini proprium, sicut est ei ipsa disciplinabilitas, sed non omne sedens est per se disciplinabile, ex quo non omne sedens est disciplinabile, cum sedere sit homini propter eius naturam, & eius disciplinabilitas est propter eius rationabilitatem: medius autem terminus huius syllogismi est causa maioris,

DIVER. ARAB. QVAES. AC EPIST.

ioris, ex quo homo est causa disciplinabilitatis, quia est pars eius diffinitionis: & similiter est consuetudinis prædicamentorum, quæ mutuo prædicantur prædicatione accidentali: sicut est nostrum prædica

de Geometram de ipso Medico, vèl futuro, aut tripudio vventibus. Deus autem nos dirigat ad id quod decens est. Amen.

Quæstorum, ac Epistolarum diuersorum Arabum finis.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, AA BB CC DD

EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR

SS TT VV XX YY ZZ, AAA BBB.

Omnes Quaterni,

* Ternio.

Venetijs, apud hæredes Lucaantonij Iuntæ,
Anno Domini M D LII.

ayuntamiento

Ayuntamiento de Madrid